Digitized by Google

BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
COLTA
AROSA
G
POLI

Google

Digitized by Google

Digitized by Google

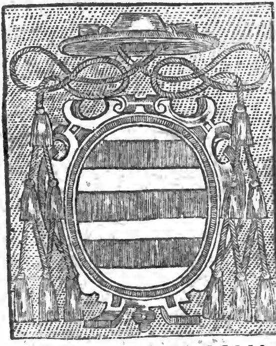
597971 Racc. VIII. G. 117

COMMENTARIA IN QVATVOR POSTERIORES LIBROS ORDINATIONVM

Regni Caſtellæ, Authore Doctore Didaco Perez de Salamanca Iuris Pontificij ordinariè publico munere Regenti Cathedram Decreti in præclariſsima Vniuerſitate Salmanticenſi, deinde verò proprietatis Veſperorum Sexti.

TOMVS SECVNDVS.

ILLVSTRISSIMO ET CLARISSIMO VIRO ERVDITIONE & virtutibus ornatiſsimo D. D. Ludouico Fernandez de Cordoua meritiſsimo Salmantinorum Epiſcopo, & in eorum Academia Licentiati laurea in Iure Pontificio condecorato, Regioque Conſiliario. Ioannes Peretius de Leon, & D. Ioannes de Benäuente Goray, Doctoris Didaci Perez hæredes. S. P. D.

Anno. 1609.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

SALMANTICÆ,

In ædibus Antoniæ Ramirez viduæ.

Expenſis Ioannis Garcia Bibliopolæ.

Digitized by Google

ERRATAS.

Tomus Secundus.

PAgina 7.columna.2.linea.29.generis le.iuris pa.16.co.1.li.11.cognitionis le.cognationis pa.19.co.1.lin. 7.erat le.eras pag.44.co.2.li 7.Iuchas le.Muchas pa.67.co.2.li.44.nihi le.niſi pa.74.co.1.lin.38.lex le. ler co.2.li.29.por le.per.pa.87.co.2.li.22.humerus le.numerus pa.101.co.1.li.41.tandem le. tandam pag. 130.co.2.lin.28.filij le.filijs pa.153.co.1.li.45.meriô le.merito pa.157.co.2.li.42.facietate le.ſocietate pag. 208.ce.2.li.39.depoſitio le.depoſito pa.252.co.1.li.6.por le. porque pa.336.co.2.li.24.ſaron le.ſatan pag. 348.co.1.li.43.quarto le.quanto pag.357.col.1.li.22.embargado le.emb.rgo pa.406.co.2.li.vlt.ſi le.ſino

Tomus Tertius.

PAgina.3.columna.2.linea.15.inquicion le.inquiſicion pa.7.co.2.li 5.ſudichas le.ſuſodichas pa.9.co.2.li. 14.diez le.de diez pa.10.co.1.li.34.quomo le.quomodo co.2.li.vlt.prohita le.prohibita pa.36.co.1.li.2.do minus le.domus pa.66.co.2.li.9.ſpiri le.ſpiritu pa.68.co.2.li.14.ch.le.echen pa.91.co.2.li.17. tradunt le. traduntur pa.94.co.2.li.4.viuæ le.vitæ li.16.eſtee le.eſſet pa.131.co.2.li.29.prauatis le. prauitatis pag. 145. co.1.li.28.tibi le.ibi li.35.ſine le.ſene pa.155.co.2.li.37.homicidia le.homicida pa.180.co.2.li.44.verum. le.vtrum pa.187.co.1.li.3.Rua le.Rodrigo pa.204.co.2.li.7.neſcenti le.neſcienti pa.211.co.2.li.30.pam le. nam pa.216.co.1.li.6.innocentem le.nocentem pa.228.co.1.li.1.partitur le.patitur pa.230.co.1.in iz otle y ae ſe le.de otra ley ſe pa.233.co.1.li.antep.ra le.infra pa.259.co.2.li.6.auen le.auer li.40.affectus le. effectus pa. 262.co.1.li.28.facie le.facti li.22.cadere le.capere pa.263.co.2.li.5.interfici poſſunt le.interficere poteſt pa. 267.co.1.li.14.laſi le.ley pa.270.co.2.li.1.que le.que no pa.285.co.1.li.18.19.ra.repari le. reparati pag. 203. co.1.li.49.ſeparatur le.ſperatur pa.312.co.1.li.16.qſi obſeruandum le.obſeruandum qſi pa.318.co.1.li 26.dili gen le.diligentem pa.323.co.1.li.33.inſeruire le. inſæuire pa.341.co.2.li.1.uenitur le.inuenitur pa.387.co. 1.lin.5.propoſitio le.propoſito.

Con eſtas erratas eſtan impreſſos conforme a ſu original eſtos dos Tomos de las ordenanças reales. En fee de lo qual lo firme. En Salamanca oy 6.dias de Deziembre 1609. El correctoɾ &c.

Manuel Correa
De Mont. Negro.

INDEX TITVLORVM in Quatuor poſteriores libros Ordinamentorum ſerie Alphabetico contentorum.

A.

ALcaldes, Officiales, y Regidores de los Concejos, libro ſeptimo, titulo ſecundo, folio 390. colum. 1
Adeuinos y Hereſes, libro 8. tit. 4. fol. 81. col. 2. Tom. 2.
Adulterios y ſtupros, libro. 8. ti. 15, fol. 277. col. 1.

B.

Blaſphemias, libro 8. titulo 8. fol. 204. col. 1. Tom. 3.

C.

Contadores mayores, l. 6. tit. 2. fol. 259. colum. 2.
Contadores mayores de cuentas l. 6. tit. 3. fol. 293. colum. 1.
Concertadores y Eſcriuanos de priuilegios, l. 6. tit 8. fol. 325. col. 1.
Coſas vedadas, l. 6. titulo 9. fol. 326. col. 1.
Coſas halladas, y que ſe llaman moſtrencas, y de los nauios y Galeas y fuſtas de la mar, l. 6. tit. 12. fol. 371. col. 1
Concejos de las ciudades y villas, y de ſus Regidores y officiales, y de ſus priuilegios. y vſos y coſtumbres, l. 7. tit. 1. fol. 379. colum. 1.

D.

Desheredamientos, l. 5. titulo 6. fol 173. colum. 1.
Donaciones y mercedes, l. 5. tit 9. fol. 221. colum. 2.
Deudas y pagas. l. 5. tit. 13. fol. 244. colum. 1.
Deſcomulgados, l. 8. col. 2 titulo 5. fol. 168. Tom. 3.

E.

Encomiendas, l. 5, titulo decimo, folio 233. colum. 2.

Digitized by Google

Entregas y execuciones, l. 5. tit. 14. fol. 246. col. 2.

F.

Fiadores. l. 5. tit. 11. fol. 235. colum. 1.
Ferias francas, l. 6. tit. 7. fol. 322. colum. 1.
Fuerças y daños, l. 8. tit. 18. fol. 347. col. 1. Tom. 3.

G.

Ganancias del marido y de la muger, l. 5. tit. 4. fol. 156. colum. 2.
Guarda de los huerfanos, l. 5. tit. 5. fol. 172. col. 1.
Guias, l. 6. tit. 11. fol. 369. colum. 2.

H.

Herencias, l. 5. tit. 3. fol. 144. colum. 1.
Homicidios, l. 8. tit. 13. fol. 255. col. 1. Tom. 3

I.

Iudios y Moros, l. 8. tit. 3. fol. 56. colum. 1. Tom. 3
Injurias y denueſtos, l. 8. tit. 9. fol. 216. col. 1. Tom. 3

L.

Los que ſe van a morar de vnos lugares a otros. l. 7. tit. 4. f. 424. c. 1.
Ligas y monipodios, l. 8. tit. 11. folio 237. col. 1. Tom 3
Los que van contra la juſticia, l. 8. titulo 12. folio 245. col. 2. To. 3.

M.

Matrimonios, l. 5. titulo primo, folio primo.

O.

Obreros y meneſtrales, l. 7. titulo quinto, fol. 427. col. 1.

P.

Prendas, l. quinta, titulo 12. fol. 235. colum. 2

Portazgos

Portazgos y tributos.l.:6 tit.1 0.fol.3 5 8.colu. 2.
Proprios y rentas de los Conceſos,l.7.tit.3.folio.41 6.col. 1.
Peſquiſas y accuſaciones.l.8.tit.1,fol.1.Tom.2.
Perjuros y falſarios l.8.tit.6.fol.184 col.1.
Penas l.8.tit.19.fol.3 51.col.1.

R.

Rentas del Rey.l.6.titulo primo,folio.251.colum:1.
Recaudadores, theſoreros, y arrendadores, fieles y cogedores. l. 6. titulo quarto,fol.296.colum.1.
Robos, y de los que receptan a los malhechores, l.8. titulo. 16. folio 315.colum.2.Tom.3.
Remiſsiones.l.8.tit.17.folio.355.col.1.Tom.3.

T.

Teſtamentos y mandas.l. 5.titulo ſecundo,fol.colum.2.
Troques y cambios: folio. 218.colum.1.
Tercias del Rey,fol.311.colum.2.
Tomas de las Rentas del Rey, fol. 313.col.2.
Trayciones y aleues,lib.8.titulo ſeptimo,folio.144.col.2,Tom.3.
Tahures,lib:8.tit.10.fol.231.col.1.Tom.3.

V.

Vendidas y compras.lib.5.tit.7.fol:174.colum.1.
Vſuras,lib.8.tit.2.fol.15.col.Tom.2.
Vagamundos y holgazanes,lib. 8.tit. 14. fol.271.col.1.

†3 LOCA

Digitized by Google

LOCA IVRIS TAM COMMVNIS QVAM CANONICI REGNI CAſTELLÆ, ARAGONUM, AC LVſITANIÆ,

munis quam Canonici Regni Caſtellæ, Aragonum, ac Luſitaniæ, quæ in hiſce Commentarijs in Quatuor poſteriores libros Ordinamenti Regalis declarantur & elucidantur.

Ex iure Ciuili.

Ex Codice.

LEX. Per prouincias. C. de ædificijs priuatis inducitur. fol. 47. col. 1. in verſicu. Eſt mihi textus.
L. quiſquis. C. ad. l. Iul. maieſt. materia declaratur. fo. 132. col. 2. in verſ. Sed eſt dubiũ.
L. cum qui duas. C. de adulter. limitatur. fo. 48. colum. 2. in verſ. Et hic omnia.
L. ſi emancipata. C. qui admitti. inducitur. fo. 145. col. 2. in princ.
L. legatum. C. de conditio. in ſer. fol. 78. col. 2. in verſic. Quod valeat. (Ni vendida.
L. 1. C. de naturalib. liber. fo. 154. co. 1. in verſ. ſic.
L. in arenam. C. de inofficioſo. intellectus fol. 100 col. 2. in verſi. Et ſic etiam.
L. minoribus. C. de his quibus vt indig. intellect. fol. 148. col. 1. in princip. (tantum.
L. fin. C. de natural. liber. fol. 152. col. 1. in verſ. In
L. 1. C. de ſacroſ. eccle. fol. 61. col. 1. in princ.
L. Quod ſponſæ. C. de dona. ante declar. fo. 61. colum. 1. in verſi. Nam certum eſt.
Titul. C. ne fideiuſſ. dotium lim. fol. 100. col. 1. in verſi. Huic ſi correlatiuè.
L. ſicut ab initio. C. de action. & oblig. fol. 126. col. 1. verſi. Quæritur.
L. perfecta. C. de donat. quæ ſub modo. ibi in verſic. Nam donatio.
L. Adde. C. locati latè. fol. 201. col. 2. ad fin. & fo. 202. per duas col.
L. dudum. C. de contrah. emptione. ſo. 213. col. 1.
L. Nulli. C. ne ſanct. baptiſma. induc. 3. Tom. fol. 8. col. 1. glo. de pleyto.
L. curabit. C. de actioni. empt. declara. 3. Tom. ſo. 16. col. 1. in verſi. Et vltra hoc.
L. ſi pecuniam. C. de vſur. pupill. induc. Tom. 3. ſol. 19. col. 2. in verſi. Ad idem.
L. improbum fœnus. C. ex quib. cauſ. infam. decla. 3. Tom. ſol. 25. col. 2. in verſi. Reſtat vt.
L. fratres. C. de inofficio. teſtam. intel. 3. To. ſol. 25. col. 2. in verſi. Ex qua. (princip.
L. 5. C. de his qui ſibi adſcribũt. 3. To. ſ. 30. c. 1. in
L. licet. C. locati. 3. To. f. 30. c. 2. in verſ. nec lõgè.
L. Iudæos. C. de Iudæi decl. 3. Tom. fo. 80. col. 2.
L. Manicheos. C. de hæretic. 3. To. fo. 134. col. 1 ad med. in verſi. Vnde.
L. vnic. C. de rapt. virgi. 3. To. ſo. 278 col. 2. ad fi.
L. quoties. C. de exactorib tributorum, lib. 10. 3. Tom. ſol. 250. col. 1. ad med.
L. ſi quis maior. C. de tranſactio. 3. To. ſ. 184. c. 1.
L. vnic. C. de ingrat. lib. indu. 3. To. fo. 219. col. 2.
L. 2. C. de patrib. qui filios. 3. To. f. 219. c. 2. ad fi.
L. Alearum vſus. C. de religioſ. & ſumptibus fun. 3. Tom. fol. 234. col. 1. ad fin.

Ex iure Authenticorum.

Authentic. Sacramenta puberum. C. ſi aduerſus vendit. 3. Tom. ſol. 186. col. 2. ad finem.
Authentic. Item nulla. C. de epiſc. & cleric. 3. To. fol. 348. col. 1. in princip.
Authentica. ex cauſa. C de liber. præter. fol. 82. col. 1. in verſ. Quarto vltimo.
Authentic. hoc amplius. C. de fideicommiſſ. folio 142. col. 2. in verſi. Incommoda.
Authent. omnes peregrini. C. corã de ſucceſsion. fol. 136. col. 1. per totam.
Authẽ. de eccleſiaſticis titulis. § ſi quis aũt. in verſ. ſi autẽ ſanctiſsimus. colla. 9. fo. 141. c. 1. in prin.
Authent. vt liceat matri & auiæ. §. Quia vero ex conſenſu in verſ. Quod autem à nobis. colla. 6. fol. 50. col. 1 in princip.
Authent. vt liceat matri & auiæ. in prin. declar. ſo. 74. col. 1. in verſi. Præterea.
Authent. de hæredib. & ſalcidia. §. Illud. colla. 1. fo. 91. col. 1. in verſic. Secundo ſuadetur.
Authen. de inſtrumen. cautela. in prin. 3. Tom. fo. 190. col. 2. in verſ. Et eſt no.
Authen. de nuptijs. §. neque illud. collat. 4. fo. 92. col. 2. in verſi. Textus. in. §. nec.
Authent. vt hi qui obligat. §. qui autem. in verſi. ſi. colla. 6. 3. To. f. 27. c. 2. verſi. Pro cõfirmata.
Authenti. quibus modis naturales. §. Et quoniam varie. fo. 95. co. 2. in prin. &. §. ſi quis autem. & §. ſeq. 3. Tom. fo. 222. col. 2. ad fin.
Authen. ſed ſi poſt viginti. C. de inofficio. intellect. fo. 36. col. 2. in verſi. Ex quibus.

Ex Inſtitutionibus.

§. Tutor. de autorita. tuto. ſol. 126. col. 2. in verſi. facit etiam.

Ex. ff. Veteri.

L. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. fol. 95. col. 2. in verſi. Nec obſtat.

L. 1.

Digitized by Google

Lex.1.§.ſi te rogauero.ff. de poſiti.fo.208.col.2. ad finem.
Lex Procula. ff. de probationib. fol. 80. col.2.in verſi.In dubio.
L.Cum duobus.§. damna. ff. pro ſocio. fol. 167. col. 1.in princip.
L.1.in.§.venditor.ff.de actio.empti.fo.190.col.1 in verſic.Quo fit.

Ex.ff. Veteri.

L.ſi quis domum.ff.locati,fol.200. col.1.in verſi. cu.Et iſta ratio.
L.vxoris,§.ſponſi.ff.de his qui notât.infamia.fol. 37.col.2.ad fi.in verſi.Quam ſententiam.
L.exiſtimo.ff.de contrahen. emptione, fol.194. col.1.in princip.
L.litis conteſtatæ.§. Pater.ff. de negot. geſt.fol. 206.col.1.in verſi.Et iſta.
L.ſi fratres.§.Idem Papinianus.ff. pro ſocio intel lect.fo.161.col.2.ad medium.
L.in cauſæ.§.Idem Pomponius.ff. de minorib.in tellect.fo.181.col.2.in prin.in verſic. Nec obſtat,& 182.col.1.per totam.
L.non licet.ff.de cõtrah.empti.intell. fo.172.co. 2.in princip.
L.legatum.§. Amittere.ff. de his quibus vt indig. fol.43.col.1.in princip.
L.cum quis.ff.de eōditione cauſa data fol.79.col. 2.in verſi.Imo.
L.cum hic ſtatus.§.ſi inter virum.ff. de donat.inter vir.fol.257.col.2.ad fin.
L.ea quæ commendandi.in verſi.Dolum malum, ff.de cõtrah.emptio.intel.fo.191. col.1.in ver. Dubium eſt.
L.in lege Aquil.ff.Ad legem Aquiliam intelle.fo. 210.col.2.in verſi.Quod autem.
L.Habitatores.§.fin.ff.locati.fo.190.co.2.in verſic.deducitur & fol.200.col.1. ad finem.
L.Barbariùs.ff.de offi.prætor.fol.414.col.1.
L.ſi iactum retis.ff de action.empt.fo. 166.col.1. in verſic.ſecus tamen.
L.congruit.ff. de officio prætor.3. Tom.fol.12. col.2.ad finem.
L.1.ff.de contrah.empti.3.To.f.15.co.1.in prin.
L.Iulianus.§.ex vendito.ff.de actio.emp.3.Tom. fo.15.col.2.ad medium.
L.cum poſt,in.§.vſuras.ff.de iure dotium.3. To. fo.16.col.1.in princ.
L.idem qui in §.ſi procurator.ff.manda.fol.19.3. To.col.2.in verſi.Præterea iure.
L.Iulianus. in.§. ſi quis colludente. ff. de action. empt.3.Tom.fol.30.col.1.in verſi. Eſt tamen.
L.ſi debitor.in.§.veroſimile. ff. de contrah. emptio.3.To.f.30.c.2.in verſ. Pro qua cõcluſiõe. Nec longè.
L.ſi vno anno, in princip. ff. locati. ibi. in verſic.
L.fundi partem.ff.de cõtrah.empt. fol.32. 3.To. col.1.& in verſi.Vel quod ratione.
L.Auus.ff.de pactis.3.To.fo.35.col.in princi.
L.qui foueas.ff.ad.l.Aquiliam.3.To. fol.369.co. 2.glo.Armas.
L.in ſpõſalibus.ff.de ſponſalib.fol.6.col.2.in ver. Nec obſtat.

Ex.ff. Nouo.

L.qui in alterius.ff.de regul.iuris.3.To.fo.30.co. 1.in princip.
L.inter ſtipulantem.in.§.ſacram.in verſic. ſi ſtipulatus fuero.ff.de verbor.3.Tom.fo.30.col.2.in verſi.Ad idem.
L.cum qui, in.§.Te & titium.ff. de verbo.3. To. fol.75.col. 1.in princi.
L.1.in.§.Idem ait.ff.de iniurijs.3.To. fo.228.col. 1.ad medium.
L.Aut facta.in.§.euenit.ff de pœnis.3.To.fo.283 col.1.gl.publica.
L.ſi quis liberum.in.§.ſecundum.ff. de liber. homi.exhib.3.To.fo.344.col.2.ad fin.
L.ſi vxor.§.dinus.in verſi. Sed ſi eo. ff. ad leg. Iuliam.de adult.f.48.co.1.in verſi.Sed rex. ille.
L.Ait pretor.§.ſi iudex.ff.de re iudic.fo.91.col.2 in verſi.Fundat ſe.
L.Imperator.ff.de fideicõmiſſ.liberta.f.117. col. 2.ad med.
L.Qui autem,in.§.vnde ſi quis. in verſi. Proinde. ff.quæ in fraud.credito.fo.145. col.1. in verſic. Dicendum.
L.Ex ſextante.in.§.Latinius largus.ff. de exceptione rei iudica.fol.248.col.2.ad fin.
L.1.ff.de iure fiſci.fo.70.col.1. in verſic. Per quã declarationem.
L.Ne cum filio.ff.de furtis,fo.130. col.1.in prin.
L.4.§.Is qui.ff.de fideicom. liberta. fol.189.col. 2.ad finem.
L.1.ff.de pœnis.fol.246. col.1. in verſicul. Cum principium.
L.Item apud Labeonem.in.§.Conuitium. ff.de iniurijs.3.To.fo.215.col.2.in verſi. Dubitatur.
L.cum qui nocentem.ff.de iniurijs.3. To.fol.216 col.1.in princip.
L.2.§.hominis.in verſic.ſed ſi vnas.ff.vi bonor.rapto.3.To.fo.247.col.2.in verſic.Nec obſtat.
L.Miles.§.defuncto.ff.de adulterijs.3. Tom.fol. 299.col.2.in verſi.Quibus,& vide ampliat.fol. 300.col.1.in verſic.Quæ.

Ex Infortiato.

L.Tutor qui repertorium.§. ſi poſt.in verſi.Quæ autem.ff.de adminiſtr. tuto.3. Thom. fol.19. col.2.in verſi.Et ſi quæras.

Lex.3.§.ſi cui.ff.de annuis lega.corrigitur.3.To. fo.21.col.2.in verſi.Lex autem.

Lex.1.ff.De conditio.& demonſtra.3.To.fo.30. col.2.in verſi.Et legatum.

Lex.Ex eo.ff.de vino, tritico, oleoq́, lega.ibi in verſic.ad idem.

L.legatum eſt.§.vini.ff.de annuis lega. ibidem.

L.1.ff.de obſequijs à liber.patro.& §.1.eiuſdē.l.1 3.To.fo.215.col.1.ad medium.

L.gallus.in princip.ff.de liber.& poſthum. declaratur,fo.153.col.2.per totum.

Ex Infortiato.

L.1.ff.de iniuſto rupto.fo.59.col.1. in verſicu.Et huic intellectui.

L.Cum pater.§.à filia.ff.de lega.2. fol.74.co.1.in verſi.Et hoc fundatur.

L.cum pater.§.Hæreditatem.l.codicillis. in.§.matre eodem tit.ibi.

L.Lucius.ff.de vulgar.intell.fo.153.c.2. per totū:

L.Si is qui ex bonis.ff.de vulgar.fol.53. col.2.ad fin.in verſic.poſterior. (Itē eſt.

L.cū quidā.ff.de legatis.2.f,77.col.1.in verſi.

L.pater ſeuerinā. ff. de condit. & demonſtra.fol. 78.col.2.ad fin.in verſic.Et eſt notandum.

L. Si is qui.56. ff.de acquir. hæred.inducitur.fol. 146.col.2.in verſic.Tertio probatur.

L.Titio.100.§.Titio.100.ff. de cond.& demon.f. 79.col.1.in verſi.Et legatum.

L.libertis.in princ.ff.de alim. & cibar.legat.f. 80. col.1.in verſi.ſecundo.

L.Creditorē.ff.de lega.2.f.80.c.2.in verſic.1.eſt.

L.ſi quū.ff.de lega.1.fo.80.col.2.in verſi. in dubio:

L.interuenit.ff.de legat.præſtand. ſol.132.col.1. in verſi.Tertio comprobatur.

L.Ex diuerſo.in.§ idem proculus.ff. ſolu.matr.intell.fo.157.col.2.in verſic.Nec obſtare.

L.Alimenta.in.§.fin. ff. de alimē. & cibar. legat. ſenſus.ibi.conſecutiuè.

L.Aurelius,in.§. Titius teſtamento. ff. de liber. lega.fol.160,col.2.in princip.

L.1.§.quanuis.in.verſic. denuntiari. ff.De ventre inſpicien.fo.93.co.1.in verſi. Secūdo ſuadetur.

Ex Feudis.

Cap.1.§.conuenticula.de pace tenenda.3. Tom. fo.234.col.1.3.Tom.fo.237.col.1.

Conſtitutio.Nos Fredericus titul. de ſtatu & conſuet.li.2.feudor.3.T.f.348.col.2.gl.Agrauioa.

Ex iure Canonico.

Ex Decretalibus.

Cap. eum ſecundum apoſtolum. de ſecund.nup. fo.51.col.2.in verſi.Cuius.

Cap.in literis.§.Nos igitur.de dolo & cōtuma.fo. 32.col.2.in verſi.confirmatur.

Cap.Raynutius.in.gl.in verb.Relinquo. de teſtamen.fo 67.col.1.in verſic.Nec obſtat.

Cap.1.de ſecund.nupt.declaratur.ſol.52. col.1. in verſi.Eſt & alia.

Cap.fin.de emptio.& vendi.f.194. col.1. ad fin. in verſi.Præterea.

Cap.2.de dona.inter vir.& vxo. intelligitur contra doct.fo.157.col.2.in verſi.Et tex.in cap.2.

Cap.Dominus noſter.de ſecund.nupt.fo.47.col. 2.in verſi.Conſtat. Cetiam.

Ca.2.de ſpōſa.duorū.f.45.col.2.in ver.Punitur.

Cap.2.de clandeſtina deſponſa.ca.fi. in.§.vltimo eiuſdē tit.fol.28.col.1.in verſic.Secunda ratio.

Cap.licet vniuerſis.de teſtibus,& illud,in ore duorum vel trium,&c.fol.84.col.1.per totam.

Cap.licet.de voto,fo.120.col.2.in verſi.Nec obſtat.& 121.col.2.in prin.& per totum.

Cap.is qui fidē.de ſponſalib.corrigitur per S.Cōci.Trid.fo.41.col.in verſ.Ex qua diſpoſitione.

Cap.per tuas de cōditio.appoſitis corrigitur per S.Con.Trid.ibi in verſi.Secundo corrigitur.

Cap.ad id quod.deſponſalib.corrigitur per S.Cōcil.Trid.ibi in verſi.Quinto ceſſabit.

Cap.cum ſimus,de regularib.ſol.75.col.2.in verſi.Dubitatur præterca.

Cap.cum inhibitio.§.1. de clādeſt. deſpōſ. fo.29. col.1.in verſic.Et præterea aliquod trahitur vltra caſum in eo expreſſum.

Cap.Cum inhibitio.§.fin.fo.31.col.2.& pro ampliatione.ibi in verſ.Et ſic cum verū ſit canō latæ ſic offerendæ.fo.32.in verſi. Circa præmiſſa & ad aliud.fo.32.col.1.in verſic. Ad ſecūdū,& fo.33.col.2.in verſi.Eſt tamen notandum.

Cap.ex literis.de ſponſalibus.ſol.2.colū.2. in verſi.In oppoſitum.

Cap.requiſiuit de ſponſalib.fo.4. col.1. in verſic. Non obſtat quod diſſenſu.

Cap.cum in apoſtolica.de ſponſal.fol.15.col.1.in verſi.idem probat tex.

Cap.Inquiſitioni.de ſentē. excom. ſol.16.col.2. in verſic.Dubium eſt ad medium.

Cap.dormientes.§.maiores de baptiſmo ſenſus: fo.10.col.2.in verſi. Nec obſtat ad medium.

Cap.per venerabilē qui filij ſint legiti. 3. To.fol. 172.col.1.ad medium.

Cap.ad falſariorū de crimine falſi quo caſu procedat.3.Tom.fol.373.col.2.in verſi. In quo.

Cap.commiſſa.de electione.3.To.fol.294.col.1. in verſi.Quinto ex.

C.officij.d̄ pœn.& remiſſ.3.T.f.300.c.1.i verſ.3.

Cap.ſuſcepimus,de homicidio.3. To.f.301.col.1. in verſi.Præterea.

Cap.1.de vſuris.3.To.f.18.col.2.in verſi. Pro ratione.& ſol.19.col.2.

Capit.

Cap.fin.ibi.præter reos homicidij de tẽporib.or dinād quo caſu proc.3.To.3.f.256.c.a.in prin
Cap.cum Ioannes,de fide inſtrumento.3. Tom fo.32.col.1.in verſi.Et quod ratione.
Cap.ſuper eo.de vſuris.3. Tom. fol.47. col.2.in verſi.Ampliatur hæc.
Cap.1.de hæreticis.3.Tom.fo.83.col.1. in verſi. Ex quo requiſito.
Cap.1.de pœniten.& remiſſ.3. To.fol.96.col.a. ad medium.
Cap.1.De maledicis.3.Tom.fol.212.col.1. in ver ſic.Infertur etiam intellectus.
Cap.ſacro.de ſententia excommunica.3.Tom.fo. 181.col.2.ad finem.
Cap.2.cap.ex tenore de temporib. ordinando.3. Tom.fo.99.col.1.
Cap.Excommunicamus.§.addicimus. de hæreticis.3.Tom.fo.131.col.2.in verſi.Sic dicitur.
Cap.quia in omnibus.de vſur.3.To. fo.213.col.1 in verſi.Confirmatur.
Cap.ſalubriter.de vſur.remiſſiue.3. Tom.fol.16. col.1.in princip.
Cap.ſalubriter.de vſuris intellect.3.Tom.fol.20. col.1.in verſi.Ex eadem radice.
Cap.ſalubriter.de vſur. procedit etiã in caſu quo ſponſus ſuſtinet onera matrimonij alendo ſpõſam maiorem.12.annis. 3. Tom. fol.20.col.a. in verſi.Ampliatur.1.
Cap.ſalubriter.de vſur.habet locũ etiã in marito negotiari nõ ſolito ibi.in verſi.2.ampliatur.
Cap.ſalubriter.de vſuris habet locũ vbi gener cõuenit cum ſocero aliquid ſibi annuatim præſtari quandiu dos apud ſocerum ſteterit ibi. in verſi.Ampliatur.3.
Cap.ſalubriter.de vſur.habet locum etiam in tertio mutuante genero.3. Tom.fol.22. col.2.in verſi.Hinc etiam eſt.& ibi vide exemplum, & quomodo hoc intellig.& fo.23.col.1.in verſic. Nec obſtat quod tex.

Ex libro.6. Decretalium.

Cap.Accuſatus.§.ſane.de hæreticis.lib.6.3.To. fol.11.col.a.in princip.
Cap Degradatio de pœnis lib.6.3.To.fol.98.co. 1.in verſi.Sed eſt dubium.
Cap.2.§.Inhibemus.de hæreticis lib.6. 3. Tom. fo.98.col 1.in verſi Sed eſt dubium.
Cap.vt inquiſitionis.de hæreticis.lib.6. 3. Tom. fo.221.col.2.ad medium.
Cap.ſciant cuncti.de electione lib.6.3.Tom.fol. 350.col.1.in princip.
Cap.2 de hæreticis.lib.6. litera inducitur. 3. To. fo.98.col.2.in princip.
Cap.fin.de foro compe.ten.lib.6.an contra hæredem locum habeat.3.To.f.185.col.a.in verſic.
Deciſio tamen.
Cap.cum ſecundum.§.final.de hæreticis. lib.6.f. 32.col.2.in verſi.Tum etiam.2.
Cap.1.§.1. de deſponſatione impuberum lib.6. corrigitur per S. Concil. Trid. fo.41.col.1.in verſi.Sexto per dictum.
Cap.quamuis pactum de pactis.lib.6 fo.95.col.1. ad fin.in verſi.Facie ad cap.quamuis.
Cap.Epiſcopus.§.fina.de priuileg.lib. 6. fol.43. col.1.in princ.
Cap.Beneficium.de regulis iur.lib.6. fo.19.col.2. in verſi.Dubium,ad medium.

Ex volumine Decretorum.

Cap.Indicante ad finem.3095.fo.28.col.1.in ver. Secunda ratio ad medium.
Cap.aliter.3095.ibi.in verſi.Præterea, & 4.
Cap.quã periculoſum,791.intellect. fol.120.col. a.in verſi.Nec obſtat.
Cap.cũ ſocietas 2792.intellect.cõtra doct.& quo caſu loquatur fo.157.col.a.in verſ.Nec tex.
Cap.non obſeruetis 2796.remiſſiuè.3. To.fo.10. col.a.in verſi.Et de varijs.
Cap.ſeditionarios.46.diſt.3. To. fol. 26. col.1.in verſi.Hinc venit.
Cap.miniſtri ibi à cõmunione. 1494. intellect.3. To.fol.26.col.1.in verſi.Et iſta expoſitio.
Cap.ab illo.1494.Illuſtratur.3. Tom.f.49.col.1.
Cap.ſi quis à vero.394.3.To.f.61.col.a.per totũ.
Ca.nos ſãctorũ.15993.To.f.136.col.a. ad med.
Cap.omnis Chriſtianus 1193.3.To.fo.172.col.a in verſi.Et ita procedit.
Ca.origo.3294.f.22.co.2.in verſ.Et ſic intelligo.

Ex volumi. Clementinuram.

Clementina,hos.de ſepulturis.3.Tom.fo.27.col. 1.in princip.
Clemẽ.exiui.§.Cũque annui redditus.de verb.ſigni.3.To.f.29.col.a.in verſ. Præterea emptio.
Clem.1.De rebus eccleſ. non alien. ibi in verſic. Item etiam.
Clem.vnica.§.fina.De vſuris expenditur. 3.To. fo.47.col. 1.ad med.
Clemẽ.1.in prin.De electione.3. To.fol.69.col. 1.in princip.
Clemen.1.in.§.verũ.de hæreticis. quo caſu loquatur.3.Tom.fo.132.col.2.in verſi. Tradere aũt.
Clemen.1.§.Alotarij.de hæretic.3.Tom. fo.200 col.2.in princ.
Clem.Paſtoralis.§.Cæterum.de re iudica.inducitur.3.To.fol.223.col.a.in verſi.Facit.
Clemen.1.De regularibus.fo.46.col.a. in verſi.3. In præſidium.
Clement.quia contingit.de relig.domibus.fol.72 col.1.in verſi.Et licet Papa.

Ex con-

INDEX.

Ex conſtitutionibus Extrauagātibus & priuilegijs Eugenij 4. ac Pauli 4.

Extrauagans.1. & 2. de emptione & venditione intellectus.3.Tom.fo.31.col.2.in princ.
Extrauagans execrabilis Ioannis.22. ad finem.3. Tom.fo.239.col.1.ad finem.
S.Concil.Trid.ſeſsio.23.cap.6.3.To.fo.349.col.1.ad medium.
S.C.T.ſeſſ.7.ca.5.To.3.fol.327.col.2.ad med.
S.Cōcil.Trid.ſeſsio.13. De reformatione. cap.1. Tom.3.fol.419.col.1.in verſi.Iſtis & alijs.
S.Cōcil.Trid.De reformatione matrimonij. ſeſſione.24.c.7.ornatur.3.To.f.318.col.1.in prin.
S.Concil.Trid.ſeſsione.6.cap.7.Inducitur.3.Tomo.fo.352.col.2.in prin.
S.Concil.Trid.ſeſsione.25.ca.14.ornatur.3.To.fo.313.col.1.ad finem.
S.Concil.Trid.De reformatione matrimonij.ſeſſione 24.c.1.ornatur.& c.5.3.To.ſol.315.col.1 ad fin.& 2.Et ſeſsione.14.cap.4.ibidem.
S.Concil.Trid.ſeſsio.25.cap. 25.an procedat in ſucceſſore beneficij alicuius qui vulgi opinione reputabatur eius pater.3.Tom.fol. 298.col.2.in verſic.Fuit præterea.
S.Concil.Trid.De reformatione ſeſſ.24.cap.1.3.Tom.ſol.284.col.2.ad medium.
S.Concil.Trid.ſeſſ.24. cap.12. & ſeſſ.24. cap.1. ornatur.fol.243.col.2.
S.Concil.Trid.ſeſſ.25.c.17.ornatur.3. Tom.fol.244.col.1.
S.C.T.ſeſſ.26.c.6.ornatur.3.To.f.255.co.2.adfi.
S.C.T.ſeſſ.24.c.20.ibi à definitiuæ vim habente quomodo intelligatur.3.Tom.fol.285.col.1.in verſi.Quia reſpondeo.
S.C.T.ſeſſ.24.c.6.3.To.fol. 288. col.2. in prin.
S. C.Tr.ſeſſ.25. ca.11.in decret.de reformatione circa locationem bonorum an receptū ſit & an abierit in deſuetudinem.fo.202.col.1. in verſi. Quæritur an recepta.& fol.203.col.1.
S.Concil.Trid.ſeſſ.25.c.2.§.fin. Inducitur.3. To.fol.360.col.1.ad finem.

Ex iure Regni Caſtellæ.

Ex legibus Partitæ.

Lex.2.tit.17.par.4.3.To.fo.316.col.1.ad med.
Lex.57.tit.5.p.1.3.Tom.fo.244.col.2. in prin.
Lex.25.tit.3.p.5.3.Tom.213.col.1. ad finem.
Lex.4 tit.14 p.7.3.To.3.fo.324.c.2. ad finem.
Lex.9.tit.7.p.7.3.To.fo.192.col.1.in prin.& colum.2.ad medium.
Lex.3.tit.20.p.7.3.To.fo.288.col.1.ad fin.
Lex.5.t.27.p.3.3.To f.283.c.1.gl. publicamēte.
Lex.3.tit.24.par.7.3.Tom.fo.59.col.1.
Lex fin.tit.18.par.4.3.Tom.fo.219.col.2.
Lex.14.tit.16.par.4.vbi ſupra.
Lex.1.tit.13.p.2.3.T.f.211.col.1. in ver. Eundē.
Lex.26.t.11.p.3.3.To.fo.186.col.1. ad finem.
Lex fin.tit.23.par.7.decla.& ampl.3.Tom.fo.12 col.1.in verſi.Iure autem.
Lex.11.tit.25.p.4.3.To.fo.320.col.1.in princ.
Lex.65.tit.5.par 5 3.To.fo.29.col.2. in prin.
Lex.12.t.33.p.7.inducitur,f.115.col.1.in prin.
Lex.5.ti.13.p.7.vbi inquit dozeno debet legi dezeno.fo.101.col.2.in verſi.In primis.
Lex.3.ti.21.par.4.inducitur.f.150.col.1.in prin.
Lex.2.tit.5.p.7.declaratur.fo.50.col.1.in verſi. Ideo ad ordines.
Lex.2.tit.12.p.3.intelligitur contra Gregorium Lupum.fo.205.col.2.in verſic.Et forte.
Lex.48.t 9.p.6.fo.71.col.1.in verſi.Præterea.
Lex.4.tit.15.par.2.fo.119.col.2.in verſi.Præterea.& 121.in verſi.Nec obſtat.
Lex.4.t.3.p.4.f.33.col.2.in verſi.Eſt tñ notādū.
Lex.3.tit.8.lib.8.ordin.3.Tom.fo.212.col.1.in verſic.Ex quibus conſtat.
Lex.24.ti.fin.lib.8.ord.ibi. in verſ. Simili modo.
Lex.1.tit.14.lib.8.ordi.3.To.ſo.214. col.1. ad fi.
Lex.4.tir.4.lib.6.ordina.3.Tom.fo.34.col.2.in verſic.Quæritur vtrum.
Lex.1.tit.8.lib.5.ordina.3.To.fo.29.col.1.in verſicul.Contractum.
Lex.1.tit.12.li.5.ord.ibi.cō buenos teſtimonios, fo.134.col.2.in verſ.Cō buenos. & f.135.col.2.
Lex.22.tit.2.lib.7.ord. an predat in renunciatione officij facta apud Conciliū ciuitatū vel alterius perſonæ ex priuilegio.fo.409.co.1.in verſi.Dubitari etiam poteſt.
Lex.1.tit.13.lib.3.fori.fo.159.col.2.ad finem.
Lex.3.tit.2.lib.5.fori.ibidem.
Lex.2.in finalib.verbis.tit. 10. lib.3. foro legum fol.195.col.2.in verſi.Quia ſicut.
Lex.7.eo.tit.limitatur ibi.in ver.Et ſic reſtringe.
Lex.101. de Madrid anni.1534. fol.77. col.2.in verſi.Ex qua throrica.
Lex.65.de Madrid.anni 1528.f.290.col.1. in verſ. Imo imponēs.& col.2.& fo.29.col.1.in prin.
Lex.127.de Madrid anni 1534.f. 10. Toleti anni 1537.Tom.3.fo.31.col.1.in princ.
Lex.12.in curijs Pincianis anni 1537.Tom.3.fo. 7.col.2.in verſi.Item.
Lex pragmatic.65.fol.409.col.2.
Lex.22.Soriæ anni 1418.in.2.ordin.3.Tom. fol. 298.col.1.ad medium.
Lex prag.de Valladolid anni 1523.& 1537.petitione.49.3.Tom.fol.232.col.2.ad finem.
Lex.prag.Segouiæ anni 1553.petitione.72.ibi.
Lex.pragm.de los lutos non ligat teſtatorē ante eius finē ſcientiā & an eo caſu hæres teneatur ad æſtimationē legati.3.To.fo.309.col.2.ad fin.

Lex

INDEX.

Lex pragma.17.de Madrid.anni.1534.3. To.fol. 271.col.2.

Lex pragm.Regum Catholicorum.79.3.To.fol. 78.col,2 in princ.

Lex pragm.1. Regum Catholicorum circa blaſphemos.3.To.fo.205.co.2.ad finem.

Lex.31.de las alcaualas,fol.192.colum. 2.in verſ. Vnum tamen.

Lex.2 & 3.de las alcaualas.fo.196. col.2.in princ.

Lex.20.cap.25.Quaterni gabellarum.3.Tom.fo. 37.co.1.in verſi.Quo fit.

Lex.92.ſtyli.3.To.fo.230.co.1.in verſ.Quæri.

Lex.17,Tauri ibi,o que por otro alguno.fol.118. col.2.in princ.

Lex.52.ibi,que en tal caſo ibi,in verſ.Quo fit.

Lex.5.Tauri.fo.111.col.2.in verſ.Deducitur.

Lex.5.Tauri.ibi como ſi eſtuuieſſe.fol.112.co.1. in verſ.Prærerea non eſt.

Lex.81.Tauri.fo.51.co.1.in verſ.Item deducitur

Lex.45.Tauri remiſsiuè.fo.17.co.2.in princ.

Lex.55.Tauri.fo.140 co.1.in princ.

Lex.9.Tauri.fo.152.col.1.in verſ.Sed circa præmiſſa.& q.8.col.2.ad finem.

Lex.40.Taur.f.116.co.2.in verſ.Ex qua ratione.

Lex.80.Tauri.declaratur.3.To.fo.312.co.1.ad finem.

Lex.68.Tauri.3.To.fo.36.col.1.in princi.

Lex.70.Tauri.3.To.fo.34 co.1.ad medium.

Lex. 46. Tauri.eſt correctoria iuris ciuilis, nec eſt trahenda vltra caſum de quo loquitur. folio. 168.col.2.

Lex.46.Taur.defenditur ab impugnatione Ioannis Lupi.fo.12.co.1.in verſ.Quæ etiam.

Lex. 46. Tauri, non procedit in meliorationibus factis a poſsidente bona reſtitutioni, ſubiecta per viam vinculi abſque Regis licentia,fo. 133. colum.1.in verſ.Eſt tamen dubium, vbi vide rationem.

Lex.49.Tauri vtilis ac fauorabilis eſt reipublicæ Chriſtianę in ſua prohibitione.fol.38. col. 2.in verſ.Nam dicendum eſt.

Lex.49.Tauri latiſsimè.fo.36.co.1.in verſi.Clandeſtinum & plures eius limitationes, vide à fo. 37.in verſ.Et limitandum cum ſeq. & folio. 38. in verſi.Secundum dubium.

Ex conſtitutionibus Salmantinæ Eccleſiæ.

Synodalis Salmantina conſtitutio. 42. in ordine defenditur.fo.30.col.1.in verſi.Item ſolent. ibi.Et ſic vt melius.

Ex libro fororum Regni Aragonum.

Conſtitutio,:De ſe antes proueer.titulo. De vſuris lib.4.fororum.in verſi. Declaramos empeto.3.Tom.fo.32.col. 1.in verſ. Huiuſmodi contractus.

Conſtitutio incip. De voluntad, eiuſdem tituli ibidem.

Conſtitutio incip. Opinionibus antiquorum titulo de cenſualibus conſtitutio. ibi.in verſi. Et approbantur.

Conſtitutio incip. Porque las execuciones titulo de cenſualib. & alijs rebus libro. 4. fororum.3. To.fo.32.col.1.in verſi.Et ſolutioni.

Conſtitutio incip. Officio del ſeñor libr. 5.folio. 140.co.1.in quæſt.5.

Conſtitutio incip. Super teſtamento titulo. de teſtamentis lib.6.fororũ.fo.107. col.1.in verſi. Et Aragonenſes.

Conſtitutio incip.Si teſtator titulo.De tutorib.& curator.lib.5.fororũ.ibi in verſ. Et vide Rubri. de teſtamentis lib.5.obſeruantia.Aragon.folio. 112.col.2.in verſ.Et videtur quod.

Aragon.lib.5.obſeruantia.titulo.De iure dotium. fo.164.col.1.in princ.

Ex libro ordinamentorum Luſitaniæ.

Ordinatio lib.5.tit.8.§.1.Tom.3. fo.188.col.2.in verſ.De iure Luſitaniæ.& fo.189.co.2. in prin.

Ordina.lib.5.titulo.12.§.1.To. 3.fo.205.col.2.ad medium.

Ordin.lib.5.tit.7.l.4.3.To.fo.72.col.2. in verſic. Pęna autem.

Ordin.lib.4.ti.76.§.1.fo.88.co.1.in verſi.Eſt etiã dubium.

Ordin.lib.4.ti.30.§.7.fo.21a.col.1.in princ.

Ordin.lib.4.ti.99.in princ.fo.65.in princ.

Ordin.lib.4.tit. 61.§.1.fo.182.co.1.ad.fin.

Ordinatio lib.4.ti.76.§.1.fo.83.co.2.in verſi.Iure autem Luſitaniæ.

Ordinatio lib.4.tit.76.§.1. ibi, que tenham cinco teſtimunhas.f.89.col.2.in verſ. Quæ ſententia.

Ordinatio lib.4.tit.82.§.1.fo.140.co.1.in prin.

Ordinatio lib.4.tit.7.fol.164.ad medium.

F I N I S.

Digitized by Google

COMMENTARIA IN QVATVOR POSTERIORES LIBROS ORDINATIONVM REGNI Caſtellæ, Authore Doctore Didaco Perez de Salamanca, Iuris Pontificij ordinariè publico munere Regentis Cathedram Decreti in præclariſsima Vniuerſitate Salmanticenſi, nunc vero proprietatis Veſperorum Sexti.

Liber Quintus. Titul. I. De Matrimonijs.

LIBRO QVINTO.

Titulo. I. De los Matrimonios.

LEY PRIMERA. Que los Matrimonios ſe hagan publicamente.

FVERO.

El Rey don Alonſo en Alcala. AEra de Mil.ccclxxxvj.

ALTO SAcramento es el Matrimonio[a], porque precede

LEX PRIMA.

a *ALTO Sacramento es el Matrimonio.* Deus Optim. Maxi. cum extremā manum mundo, cæteriſq; rebus addidiſſet, hominē, propter quem cuncta fecerat, ad imaginē ſuam poſtremo, formauit, cōfictā que Euā ad ipſius hōis exēplar matrimonio copulauit, vt duo inter ſe permixti ſexus prolem ederent, cuius multitudine omnis terra repleretur, humanumq́; genus non interiret, ſed perdiuturnū permanensq́; eſſet in omne æui tēpus, vt colligitur ex Geñ. cap. 1. &. 2. & 9. Atque hæc eſt vera coniugij origo. c. Gaudemus. de diuort. gloſ. in ſum. 27. q. 1. omiſsis veterum fabulamentis, qui Cecropem Athenienſium regem ante Deucalionis tempora nuptias conſtituiſſe, ob id bifrontem eum autumantes, aniliter putauerunt.

Planè ad nuptias inconſulte, & inexplorate nō veniebant veteres, ſed certo quodam ordine. Moris nanq́; fuit veteribus ante nuptias ſtipulari & ſpondere ſibi futuras vxores, vnde, ſponſi, ſponſæq́; dictiones natæ ſunt. l. 2. cum. l. ſequent. ff. de ſponſa. l. 1. tit. 1. part. 4. Iuuenalis Satyra. 6.

Conuentum tamen & pactum, & ſponſalia noſtra Tempeſtate paras?

Hoc idem adnotauit Ambroſ. Calepi. in dictionario. verb. Sponſalia. Ioan. Coraſi. in. l. qui liberos. ff. de ritu nupti. num. 4. col. 2. Domi. Sotus in. 4. Sentē. diſtin. 27. q. 2. arti. 1. & Aulus Gellius hunc ritū ex Seruio Sulpitio. lib. de dotibus. in ſuis noctibus Atticis lib. 4. capi. 4. refert Duarenus in trac. ſol. mat. de ſpōſali. c. 1.

Poteſt etiam adduci alia ratio, habita conſideratione noſtræ ætatis ex beato Auguſtino libr. 4. confeſsionum, dicens. Inſtitutum eſt, vt ſponſæ iam pactæ non ſtatim tradantur, ne vilem habeat maritus datā, quam ſuſpirauerit ſponſus dilatam. cap. Inſtitutum eſt. 27. q. 2. Magiſt. Senten. in. 4. diſtin. 27. litera. M. Quippe cum res ſacræ quanto maiori ceremonia & cultu tractari ſolent, tanto maiori pretio, ac veneratione coli, adorarique ſolent. Aliæ rationes colligi poſſunt ex Illuſtriſsimo Regio Præſule integerrimo in epitome quarti Decreta. 2. part. cap. 1. in princip.

Iuxta præmiſſa, & circa declarationem noſtræ

Digitized by Google

legis duo articuli proponendi, ac examinãdi ſunt. Primus de ſponſalibus. Secundus erit de matrimonijs.

Ad primum igitur deueniendo, Quæro primo quæ ſit ſponſaliorum definitio? Et reſpondẽdum cenſeo ſic. Sponſalia ſunt mentio, ſeu repromiſsio futurarum nuptiarum l.1.ff.de ſponſali.ca.noſtrates.30.quæſt.5.gloſſ.in ſum.27.quæſt.2.gloſſ. in cap.vni.verb.idem fecit.de ſponſalib.libr.6. Hoſtien.in ſum.§.1. eodem titulo. Specula.etiam in Specul.eodem tit.§.1.num.1. Anchar. Panormi. Præpoſit.& Felin.in rubr.de ſponſalib. Panorm. in.c.acceſsit.nume.2.de deſponſatio. impube. & in.c.ſuper eo.de conſangui.& affi. Petr. Bellapertica nus, Inſtit.de nupti. verſic. Nunc videndum eſt quæ ſint iuſtæ nuptiæ. Ioan.Brunell.de ſponſalib.& matrimonijs.concluſio.3.Ioan.Lupus de matrimo.& legitimatio.§.1.nu.1.S. Thom. in.4. Sentent.diſtin.27.q.1.art.1. Durand.q.3.Gabriel. q.2.art.1.Archiepiſco.3.part.titul.1 c.18.in princip...Angel.verb.Sponſalia.§.1.ac Syluest.eo, verbo. Ioan.in Summa confeſſorum.lib.4.tit.1. q.1. l 1.titul.1. part. 4. ex qua diffinitione colligitur differẽtia inter ſponſalia & nuptias, vt per Duarenum loco præcitato, quem vide.

Quæro ſecundo loco, Vtrum ſponſalia celebrari poſsint inter abſentes? Reſpond.erit præmiſſæ quæſtioni, poſſe, modo contrahantur conſenſu abſque ſolenni verborum compendio. l. 4.ff. de ſponſali.glo.in.§.Item verborum. Inſtit.de inutili.ſtipula. Syluest.verbo, Sponſalia.quæſt.2. Facit cap.1.de ſponſa duo.vbi ſponſalia conſenſu contrahuntur.igitur & inter abſentes.l.conſenſu. ff. de actio.& obligatio. Quo fit quod quamuis quo ad effectum verborum ſonet in ſtipulationem, & ſic inter abſentes non poſſet habere locum.l.1.ff. de verb.obligat.§.item verborum.Inſtit. de inutili.ſtipula.l.3.&.l.32.tit.11.part.5. Tamen quo ad effectum cum conſenſu ſolo ſignis, vel verbis exprimi poſsint, nimirum ſi inter abſentes valere poſsint prædicta ratione, quamuis in ſtipulationem ſonare videantur verba definitionis ſponſaliorum. Tum etiam, quia hoc caſu eſt ſpeciali fauore ſponſaliorum, ac matrimoniorum.l.1. verſi. *Eſto ha lugar*.titul.1.part.4. Et eſt de mente Ioan. Brunel.de ſponſa.& matrimo. concluſio. 3. nu.2.

Quid autem ſit in matrimonio? Dic, quod inter abſentes per nuntium, vel epiſtolam ad hoc ſpecialiter conſtitutam matrimonium contrahi poteſt.gloſſ.per text.ibi.in cap.veniens. verb.abſenti, qui cleri.vel vouen.text. cum gloſſ.in cap. 2.de matrimo.cont.contr.interdi.eccleſ.cap.fina. de proc.lib.6.gloſſ.in capit.nec illud.verb. vxor. 30.quæſt.5.& in cap.epiſcopi.verb.literis. 64.diſtinct.& in cap.honorantur.verb.pudoris.32.quæſtione.2.& in cap.ex parte.verb.internuntijs.de conuerſio.coniuga. & Paul. in. l. eius qui in prouincia.num.13.ff.ſi certum peta. Felin.in capit.ex parte decani.nume.9.de reſcript. Loaz.in tracta. matrimonij regum Angliæ.dub.8.num.4. Archiepiſc. Florenti.3.part.titul.1.cap.18.colum.2. Couar.in Epitome.4.Decretal.2.part.cap. 4. nume. 8.qui explicat modum contrahendi matrimoniũ per procuratorem.l. 1.titul.1.part.4.

Vtrum autem matrimonium contractum per procuratorem ſit ſacramentum? Reſpondendum eſt cum Ambroſio Catharino libr.5.aduerſus Caietanum de ſacramento matrimonij.qui tenet partem affirmatiuam. Et Couar. loco præcitato.1. parte.capit.primo.§.vni.nume. 5. contra Caieta. 2.tomo de matrimo.quæſt.1.Et mag.Melchior à Cano in relectione de ſacramentis.fol.7.

Quæro, Vtrum ſponſus poſsit compellere ſponſam, vel è conuerſo ad hoc, vt faciat vitam coniugalem, & cum eo matrimonium contrahat? Videtur quod non: quia aliud eſt pactum de vendendo, ſeu contrahendo: aliud ſi fiat venditio, ſeu contractus, vnum ex pœnitentia reſcindi poteſt. argumen. l. contractus. C. de fide inſtrumen.alterum vero non.l.ſicut.C.de actio.& obliga. Ergo cum contractus matrimonij non ſit ſecutus, poterit pœnitere.capit.fina.de proc.libr.6. & ſic non erit cogendus, ſed monendus.capit. requiſiuit. de ſponſalibus.

Item quis non eſt cogendus ad contrahendum matrimonium: quia coactio ſolet afferre peſsimos, & aduerſos fines inter contrahentes.capitu. cum locum.de ſponſalibus. Dato principio infecto, deriuata infici ſolent, authore Philoſopho.

Item matrimonia debent eſſe libera, & ſine coactione, etiam ſi præceſſerint antea ſponſalia de futuro, & ſi non fuerint libera non valent.capit. ex literis.de deſponſatio.impube. ſecundum Panormit.ibi Paul.Pariſien.conſil.58.nume.62.lib. 4.qui dicit, quod ita tenent Docto. in.l. interpoſitas. C.de tranſactio.ergo ſponſus non erit compellendus per prædicta.

In oppoſitum eſt text.in capit.ex literis. 2.de ſponſa.vbi compelluntur per cenſuram eccleſiaſticam, hoc eſt per excommunicationem, quæ denotat peccatum mortale eſſe in tali recuſatione, cum non ſit proferenda niſi pro mortali culpa. c. nemo.11.quæſt.3.& morti æquiparatur in iure.c. per venerabilem, col.fina.ibi, Qui ſuperbiens contempſerit obſeruare, mori præcipitur, id eſt, per excõicationis ſententiam veluti mortuus à communione fidelium ſeparari. qui fil.ſunt legit Cum igitur grauitas pœnæ oſtendat grauitatem peccati cap.fælicis.§.cæterum.de pœn.libr.6. ergo ſequitur, quod peccat non implendo promiſſum, ac pro-

Digitized by Google

ac proinde eſt compellendus à iudice eccleſiaſtico dict.cap.ex literis Syluani vbi Panor. num 9. & Præpoſi.num.3.de ſponſalib.capi.fina. de foro competen.libr.6.capit.nouit.de iudi.

Quibus adſtipulatur, Promiſſa ſunt ſeruanda. cap.1.2,&.3.de pact.cap. iuramenti.22. quęſt.5. c.ſi quis ad te.capi.nec artificioſe.22.quæſt.2.l.1. ff.de pact.l.1.ff.de conſtitu.pec.l.1. §. 1.ff.depoſi.ca.relatum.de præbend. Ergo ex fide pactionis debet compelli ad ſeruandum promiſſum. capit. licet.de voto.l.3.titul.8.ſupra libro.3. vbi de hac re plura dicta ſunt.

His etiam facit, Promittens contrahere matrimonium, facit pactum, & obligatur ex eo ex vi pactionis.cap.1.de ſponſal.duorum.capi.fina.27. quæſt.2.gloſſ.in cap.ſcimus.12. quæſt.1.vbi nuda pactio eſt adimplenda.ergo &c.

Item omnis contractus eſt ſeruandus: & à lege ipſius etiam Princeps non liberatur.capit.1.& ibi ſcrib.de probat. Sed quodlibet pactum dicitur eſſe contractus.gloſ.in.l.1.verb.figuris. de actio. & obliga. aurea ſecundum Chriſtopho. Porti.in princip.colum.3.num.2.Inſtitu.de obliga. Iaſ.in l.naturalis.num.3.ff.de præſcript. verbis. Segur. in repe.l.quemadmodum. num. 78. & ibi ſcripſi. ff.de acquiren.poſſeſſ. ergo compelli eum oportet.argum.l.ſicut.C. de actio.& obliga.l.ſi donationem.&.l.velles.C.de reuo.dona.l.1.&.l.2. C. quando li.ab empt. diſ l. perfecta donatio. C. de donatio.quæ ſub mod.cap.nuptiarum.27.quæſt. 1.cap.magnæ.§.& quidem tria.de voto.l.7.titul. 5.part.4.Facit text.in cap.fina.de coniug. leproſo.per argumentum ab ſpeciali.Et eſt regia.l.50. titul.1.lib.foro legum.

Suadetur præterea ex capit.ſi inter.& cap.adoleſcens. de ſponſalib. vbi quamuis per matrimonium ſequutum de præſenti extinguantur ſponſalia tamen ob fidei violationem eſt frangenti eã, imponenda pœnitẽtia, ergo transgreſsio fuit peccaminoſa.argumen.l.ſancimus. C. de pœn. capit. 2.de conſtitu.

Item peccat non implendo ſine cauſa, vel eam allegando tamen fraudulosim. S. Thom.in.4.diſtinct.27.quæſt.2.colum.2.verſic.Ad ſecundum. Palud.ibi.quæſt.1.artic.2.verſi.Tertius effectus. Gabriel.artic.2.Archiep.Florent.3.part. tit.1.capitul.18.2.ad fin. Frater Aſtelanus in libr. 8.ſuæ ſummæ.titu.6.colum.1.Ange.in ſum.verb.ſponſalia.§.42.Syluest.in verb.matrimonium.7. quæſtio.3.& in part.ſponſalia.quæſt.4. Felin.in capi. 1.6.declaratione.de pact.Illuſtriſsi.Præſul in Epl tom.4.Decretal.1.part.cap.4.

Ampliatur, etiam ſi in ſponſalibus non ſit iuramentum præſtitum.capi.de illis.1.verſic. mulierem.de ſponſa.impub.vbi hoc notat Panor. poſt Hoſtien.& Henric.Panor.in dict. cap. ex literis.

Ampliatur, quod tenetur accipere in cõiugem eam, quam ſimplici promiſsione accepit in ſponſam, quamuis eadem promiſsio iuramento firmata eſſet poſteriori ſponſæ. Ioan. Andr. Panor. Alexandri.& Rauen.in capit. ſicut. de ſponſ. Archi. Floren.3.part.titul.1.cap.18.§.fina.Et probatur eorum ſententia ex S. Thoma in.4.ſententia. diſtinct.28.quæſt.1.artic.1.& in addi.3.part.quęſt. 46.artic.1.ad quartum. Et Palud.dicta diſtin. 28. quæſt.1.l.8.titu.1.part.4.Patet quia ſecunda promiſsio iuramento firmata in contrarium primæ continet peccatum, & ſic prior præualere debet. cap.quamuis.de pact.libr.6.& in capit.cum contingat.de iure iuran.

Ex his infertur non bene dixiſſe gloſſ.in dict. capit.de illis.verb. iudicio. quatenus vult, ſponſos, qui promiſerunt coniugalem conſenſum ſine iuramẽto non eſſe compellendos à iudice matrimonium contrahere. Idem probat Conrad. Lagus in methodica iuris.titu.de nupti. Quod tamen falſum eſt. Nec obſtant iura, quæ ſemper in hac compulſione facienda ponderant iuramentum.vt cap.ex literis.2.& cap requiſiuit. & cap. præterea.de ſponſa.nam narrant facti contingentiam, & ſic nihil diſponunt. Vel quod non ita exacte ſit procedendum, quando eſt ſimplex promiſsio: ſicuti quando eſt iuramento firmata, quia ratione iuramenti eſſet tranſgreſsio maior.

Quare autem eccleſia compellit aliquem ad matrimonij contractum, cum ſit actus interior, ſcilicet conſenſus? Reſpon. quod ratione contractus, quo ſe obligauit ad actum interiorem, eccleſia cogit illum. ſicut ſiquis ſolo corde vouiſſet, eccleſia ad illius voti obſeruantiam non cogeret: ſi autem ore emiſiſſet, illum cogeret. Paluda. in. 4. diſtinct.17.quæſt.7.penul.colum. verſic. Si autem dicitur.

Non obſtant adducta in ſuperioribus pro parte contraria, nam loquuntur, quando ius non eſt quæſitum parti, quia fuit factum in euentum, ſi fieret ſcriptura, ſi non fiat, actus eſt imperfectus, & præſumitur receſſum communi conſenſu ab eo. Vel caſu, quo teneatur fidem ſeruare, male facit recedendo ſine cauſa a promiſsione, & id facit diſpoſitione iuris, vt in dict. l. contractus. Quia promittens contrahere, tenetur perficere promiſſionem.l.ſi fideiuſſor.§.meminiſſe.ff.de lega. 2.l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichum.§.ſi.ff.de verb.obli. Qui enim promiſit fideiubere, etſi vere fideiuſſor non ſit, tenetur tamen fideiubere.& qui locare promiſit, tenetur locare.l. in bonæ fidei. §. ſi tamen.ff.de eo quod certo loco Et qui vẽdere promiſit, vendere tenetur. l. ſi ſterilis. §.pen. vbi no. ff.de acti.emp.Bart.& alij in.l.ſi eum.§.qui iniuriarum.

riarum.ff.ſi quis caut. Et quanuis longe diſtet promiſsio contrahendi ab ipſo contractu, vt probat Boeri.deciſi.3.colum.1.tamen compellitur illam promiſsionem ſeruare. Et ſic in ſponſo erit dicendum. Vincen.& Ioan.Andr.in capitu.ſi inter.de ſpon.Henri.in cap.is qui fidem.colum.pen.eod.titu.Nicol.Milis in reperto.verb. Sponſalia non contrahuntur.Tiraquell.libr.2.de retract. §.vlti. numero.53.

Non obſtat, quod diſſenſu receditur, nam hoc procedit ante ſponſionem factam mulieri. Secus hic. Nec obſtat etiam. capit.requiſiuit. Quia debet intelligi, quando adeſt cauſa, ſaltim vt euitetur maius periculum, eligendum eſt minus malum. Ioan. Lup.cap.per veſtras.§.18.nu.16.ſic intelligens dict.cap.requiſiuit. Et ſic præmittenda eſt lenis coactio, ſeu monitio, & ne ſequatur maius malum, diſsimulat eccleſia, & non procedit ad vlteriora, præcipue ſi de vxoricidio timeretur. S. Thom.in.4.ſentent.diſtinct.27.quæſt. 2. verſic. Ad ſecundum dicendum. Facit optima gloſſ.in ca.ſic quippe.§.ſed concedatur.27.quæſt.2.quod text. ille intelligatur, quādo iuſta cauſa allegatur, propter quam compulſio ceſſare debeat, ad hoc vt ſponſus non poſsit compelli, non alias.cap. ex literis.de ſponſa. Quæ cauſa vtrum legitima & rationabilis ſit, iudicis arbitrio eſt relinquenda ſecundum Anto.in dict.cap.requiſiuit. Franciſc.de Areti.conſil.142.Ex facto proponitur.col.6.nu. 6.verſi.Prima ergo concluſio.

Quæro, Vtrum appellatione vxoris, veniat ſpōſa de futuro, vel ſponſæ ſimpliciter, veniat ſponſa de præſenti? Et videtur dicēdum quod non: quia ſponſa proprie illa dicitur, cum qua eſt promiſſum coniugium in futurum: ſed hæc non eſt vxor, ergo eo nomine non venit. Tum, quia verba ſecundum ſuum proprium ſenſum ſunt accipienda.ca. relatum.de cle.non reſid.l.fideicommiſſum. ff.de condi.& demonſtra.l.fin.C.de his qui veni.ætat. impetraue.

Item apud Iureconſultos proprior, ac frequentior eſt ſignificatio ſponſi & ſponſæ, quos de futuro appellamus. Antoni. Panormi.& Feli.in rubri.de ſponſa. Conrad. Lagus in methodica iuris. titul.de nupti. Couar.in Epitome.4. Decretal. 2. part.cap.1.num.4.& in nume.16.in fin.

Item eſt text.in.l.eo iure.§ hoc caput. ff. de ritu nupt. vbi conſtitutio loquens in matrimonio, non habet locum in ſponſalibus.l.ſoler.§.quæ virum eluget.ff.de his qui not.infa. Quod eſt not.ad leg.49.Tauri.

Præterea confirmatur, Nam contrahens ſponſalia, non cadit in pœnam appoſitam contrahenti matrimonium. gl.in verb. contrahere.in clem. vni.de conſangui.& affinita. ſingul.ſecundum Panormi, in capit.1.pen.colum.de poſtu.præla. Iaſ. in.l.cum quidam.colum.3. ff.de liber. & poſthu. cum multis alijs docto.relatis ab And. Tiraquel. in.l.10.connubiali.glo.2.num. 18. fol. 250.colu. 2.& Iaſ.in.l.2.nume.25.ff.de iuriſdict.omni.iudi. & in.l.quominus.nume.18.ff.de fluminib. in.l.ſi ſtipuler.4.nota.nume.5.ff.de verbo.obligat. Felin.in rubr.de ſponſalib.& in cap. tertio loco.nu. 2.de præſumpt.Deci.in capit.ad hæc in beato.numero.45.de poſtula.præla.gloſ.in.l.fina.titu. 18. parti.7.& in.l.2.titul.1.par.4.collecta.in capitu. non debet.nume. 5. de conſangui. & affini.Milis in repertori.verb.lex.quæſt. 2. Angel.in ſumma. verb.Pœna.§.5.Boeri.deciſio.173.num.30. Et eſt opinio communis ſecundum Præpoſit. in cap.1. colum.4.nume.8.de ſponſali.Marti.Nauar.in capit.ſi quando.exceptio.6.pagin. 20. de reſcript. Niconi.in repet.rub.C.de edendo.nu.31.

Hinc infertur, quod licet verum ſit, quod clericus primæ tonſuræ contrahendo matrimonium ipſo iure priuetur beneficijs.gloſſ.& Collecta.in capit.1.de cle.coniuga. Rota antiqua deciſio. 102. Deciſi.Capell.Tholoſa.239.& Rot. antiq. deciſio.570.vbi probat Rota etiā ſi fuiſſet contractū cum impubere. Et Staphil.de literis gratiæ & iuſtit. fol.74. Quæ opinio non eſt multum certa, cum ſint ſponſalia de futuro, & per huiuſmodi ſponſalia non vacant beneficia, vt ſtatim dicam. Et vacant ipſo iure ex communi opinione ſecundum Couar.in epitom.4.part.2. cap. 6.§.3.nu.4.

Tamen ſponſalia de futuro non inducunt priuationem beneficiorum, quia non ſunt matrimonium, nec quid ponūt in eſſe, quod impediat ordinem ſacrum, & officiū ſacerdotale. Ioan. Andr. & communiter docto. in cap. 1.de cleri.coniuga. Ioan.Andr.Cardin.Ancha.& Imo.in.c. Ioannes. eod.titul.Panor.conſ.62.nu.18.dub.4.libr.2.Tiraquel.in.l.10.connubia.gloſ.2.num.18. Henr.in cap.diuerſis fallacijs. colum.pen. de cle. coniuga. quorum communis eſt ſecundum Stephan. Aufre.in deciſio. Capell.Tholoſ.239.& Couar.in dicto.§.3.nume.4.Rebuff.in practi.beneficio. pag. 562.nume.40.

Hinc eſt, quod ſtatutum prohibens contrahere matrimonium cum certo genere perſonarum, non habet locum in contrahente ſponſalia de futuro.Bald.in.l.penul.§.docere.colum.fina. ff.ne quis eum qui in ius vo.eſt vi exi. Anchar. in capi. 1.colum.fina.de ſponſa.libr. 6. & conſi. 21.colu. penul.verſi.Tertio nota. Fernand. Loazes in repeti.l.filius fami.§.diui.num.151.ff. de legat.1.Facit.l.ſi quis tutor.§.quanuis.ff.de ritu nupt.l. ſolet.§.quæ virum. ff. de his qui notan.infam. vbi viduæ contrahenti ſponſalia intra annum luctus, non imponitur pœna. Secus ſi matrimonium.l.2.

C.de

C.de ſecundis nuptijs. Iura autem, quæ dicunt appellatione viri & vxoris contineri ſponſum & ſponſam, procedunt in ſponſo & ſponſa de præſenti, non in ſponſis de futuro, quia vere coniuges ſunt. Vel loquuntur in fauorem ſponſæ, non in eius præiudicium.l.non ſine.C.de bon.quæ lib.

Hinc infero ſponſam de futuro non eſſe obligatam in ſuis contractibus requirere licentiam ab ſponſo de futuro, quia adhuc non eſt eius vxor, per prædicta. Quod eſt not.ad leg.55.in deciſionibus Tauri, vbi hoc not. Ciſuen.quæſt.5.& dixi in repet.l.vnum ex fami. §. ſed ſi fundum.nume. 24.ff de legat.2.

Item deducitur, quod ſi habeat acceſſum carnalem cum alio, quod non tenebitur pœna adulterij, quia eſt ſponſa de futuro, & non vxor.l.2. titul.15.libr.8.ordin.&.l.81.Tauri, quæ loquitur in ſponſa de præſenti committenti tale crimē coitus cum alio, quæ tanquam vxor punienda eſt. Si ergo non eſt vxor de præſenti, ſed de futuro, locum non habet pœna. Couarru.in. 4. Decreta. 1. part.capit.primo.nume.14. Tamen ſi fuerit matrimonium putatiuum nullum propter conſanguinitatem, vel alio quouis impedimento, non liberabitur à pœna adulterij. Hoſtien.in ſum. rerum amota. §. fina. Paluda. in. 4.ſententia.diſtin.42. quæſt.3.artic.3.concluſ. 7. Ex quibus ortum habuit abſque dubio dict.l.81.

Hinc eſt, quod ſponſus rapiens ſponſam, vel è conuerſo, tenetur pœna. l. vni. §. quibus. iuncta gloſſ.verb ſponſam. C.de raptu virgi.tamen procedit in ſpōſis de futuro, non in illis, qui iam ſunt de præſenti. Couar.vbi ſupra.2.part.capit.7. §.4. nume.11.Et eſt.l.3.titul.20.part.7.

Hinc etiam eſt, quod ſponſus de præſenti poterit iure mariti accuſare ſuam ſponſam, vt diximus.& eſt gloſſ.in capitul. .verb.cum vxore. de ſentent.excommunica.quæ intelligit. l. ſi vxor. §.diuus. ff. de adulter. in ſponſa de præſenti. An. in capit.1.de adulte. & Felin. in rubri. deſponſa. Et eſt communis interpretatio, quæ tamen eſt vera, vt oſtendit Couar.in epitom 4 priori part.capit.1.nume.8 Decem differentiæ inter ſponſam & vxorem aſsignantur à Ioan.Balsiano in conſuetudi. Aluerniæ. *Des donasions*.art.1.fol.81.

Quæro, Clericus quidam cum eſſet in minoribus ordinibus conſtitutus cum quadam contraxit in facie eccleſiæ: poſtea probata conſanguinitate in gradu prohibito, vel ex alia cauſa conſtitit nullum eſſe, Vtrum redire poſsit ad ſuum beneficiū? Reſpond. quod non, cum ſuo facto eccleſiam renuntiauerit. vt capit.ex ore.de his quæ fi.à prælat. & capit.dilecto.de appellationibus.

Item, quia eccleſiam, quantum in ſe fuit, habuit pro derelicta. l. 2. ff. pro derelict. & ſic eam amiſit. Facit text in capit.1.de ſponſa.libr. 6. vbi publica honeſtas cauſatur ex matrimonio declarato nullo, allegato, & probato impedimento. Ad idem capit.nuper, in fin. de bigam. Ita etiam tenet Barth. Brixien, q. Dominicali. 10, Ioan, Andr. & alij in capit.1.de cler.coniuga.& in ca. Ioannes. eod.titu. Aucha.in cap.vni.de cler.coniuga. libr. 6.& in conſil.34. In hac cauſa.colum.3.verſi. Nā & alibi.nume. 10. Item probatur ex gloſſ.in dict. cap.vni.de cle.coniuga.libr.6.verb.clericalis. Dixit in ſimili, quod ſi quis impetrauerit reſcriptum ad præbendam vacaturam & antequam vacaret, contraxit cum virgine, quæ poſtea mortua eſt, & mox vacat beneficium, an poſsit illud repetere? Et concludit non eſſe admittendum. Idem tenet Bartholo. Brixien. in quæſtio. Dominicali. 9 in ordine, quorum opinio eſt communis ſecundum Ferdinan. Loazes de matrimon. regis Angliæ. dub.11.nume.13. Quamuis ipſe *Loaz.* in repet.l.ſi filius fami.§.diui.nume.285.ff.de legat. primo. teneat poſt Imolam in clemen. Gratiæ. de reſcript. ex matrimonio inualiter contracto beneficia nō vacare. Et in volu. rep. diuerſorum doctorum eſt in nume.117.

Quæritur præterea, Quæ perſonæ ſint habiles ad contrahendum ſponſalia. Reſpond. quod omnes illæ, quę expreſſe à iure non reperiuntur prohibitæ. capit. cum apud. de ſponſal. vbi illud edictum eſt prohibitoriū. Paluda. in.4. diſtin. 27. quæſt. 1.articu.2. Martinus Nauar. in manuali cōfeſſorum. capi.22.nume.28.

Quæ autem ſit ætas legitima ad contrahendū ſponſalia? Reſpond. quod ætas completa ſeptennij. capit. acceſsit. capit. literas. & capit. ad diſſoluendum. de deſpon. impub. capit. primo. & cap. vbi. 30. quæſt. 2. l. in ſponſalibus contrahendis. ff. de ſponſalib. l. 6 titul. 1. part. 4. Dominic. Sot. in 4. ſententia. diſtinct. 27. quæſt. 2. artic. 2. quem videas. In tantum, quod contracta ſponſalia à minoribus ſeptem annorum ſunt nulla, & nullum effectum producunt. capit. ad diſſoluendum. de deſponſa. impube. capit. vni. in princip. eod. titul. libr. 6. Tum etiam, quia ex nihilo nihil gignitur. l. & ideo. ff. de donat. inter virum & vxor. l. 5. §. ſi nec & ibi Iaſ. numer. 6. ff. de iureiuran. l. eius qui in prouincia. §. quod ſi ſtipulatus. ff. ſi certum petatur. & ibi Paul. & Iaſ. nume. 3. Sed conſenſus deducitur ex diſcretione, quæ non eſt in illa ætate infantili. l. prima. C. de falſa mone. Clement. vni. & ibi dixi de homicid. Ergo abſque conſenſu non fuerunt ſponſalia. Quia qui primitiua inficit, deriuata vituperat, l. ſi homo mortuus. ff. de verborum obligationib. l. mortuo. in princip. ff. de legat. ſecundo. l. grege. verſic. 1. & l. lex vectigali. ff. de pignorib. ideoq; reſciſſo principali, reſciſſum

iudicatur omne ab eo dependens. glo. in. l. 3. §. patronum. verb. Fabiana. ff. ſi quid in fraudem patro. Solennem dicit Iaſo. in. l. ex teſtamento. nu. 2. C. de fideicommiſſ. & vnicam in. §. ſuccat. num. 79. Inſtit. de actio. & communiter approbatam cenſuit in. l. certi condictio. §. ſi nummos. nu. 36. ff. ſi certum peta. Rip. in. l. ita ſtipulatus. num. 36. ff. de verbo. obliga. Probatur ex Barto. in. l. diuus Traianus. nu. 1. ff. de teſtamen. militis. Quod eſt optimum ad. l. 4. tit. 3. lib. 5. ſupra. quod annullato inſtrumento publico, cenſetur annullata clauſula guarentigia in eo contenta. & ſic non poterit exequi.

Quæri ſolet circa præmiſſa, Vtrum ætas ſeptẽnij in ſponſalibus præueniri poſsit propter diſcretionem, & malitiam præuenientem pueri ætatẽ. In qua quæſtione videtur dicendum quod non. Nam vbi certa ætas ad intellectum & diſcretionẽ à iure deſideratur, non ſuppletur, nec poteſt malitia, nec ex iudicio præuenienti. l. qua ætate. ſecundum eius communem intellectum. ff. de teſta. Quem etiam ſequitur Philipp. Francus in rubri. de teſtam. lib. 6. num. 8. & num. 9. Quo fit, vt ſi impubes ante legitimam ætatem religionem profiteatur, profeſsio erit nulla. cap. 1. de regula. libr. 6. etiam eo in caſu, quo puer eſſet ſumme diſcretus, ac omnino doli capax. glo. eſt communiter recepta in cap. poſtulaſti. de regula. Panormi. in cap. ſignificatum. eod. titu. & in capi. atteſtationes. nu. 10. de deſponſa. impube. Cardina. in Clemen. fina. q. 3. colum. 3. num. 6. de ætat. & qualita. Tibert. Ccotus libr. 2. de vero & perfect. cleri. ca. 19. num. 4. Syluest. in verb. religio. in. 2. quæſtio. 22. & in. 3. quæſt. 2. Caieta. verb. votum. verſic. Imperfectio autem ætatis. Ratio huius deciſionis eſt authoritas eccleſię irritantis hoc votum ſolenne, ſiue perſona ſit diſcreta, vel non.

Sed etiam eſt Panormi. cenſura in cap. iuuenis. num. 5. de ſponſalibus. firmantis malitiam, ac doli capacitatẽ, ætatem ſeptennij ad contrahenda ſpõſalia, minime ſupplere. & Ioan Brunell. hanc partem viſus eſt comprobare in tracta. de ſponſalib. & matrimo. concluſ. 4. num. 5. Item caſus ſpecialis ac ſingularis denotatius commune eſſe in contrarium. Sed quod malitia ſuppleat ætatem, ſtatutum eſt in matrimonio, vt eſt notum, ac probatur. l. 6. titu. 1, part. 4. igitur in ſponſalibus non habet locum talis præuentio.

Secunda opinio in hac quæſtione contraria eſt tenenda, imo quod infantes poſsint contrahere ſponſalia, ſi habent intelligentiam, ac doli capacitatem. ex gloſ. 1. in. c. iuuenis. de ſponſalib. glo. in c. ſponſam. eo. tit. gl. in ſumma. 30. q. 2. ad mediũ. ibi, Niſi proximi ſint ſeptẽnio, ita ꝙ ſint capaces intelligentiæ. Ioan. in ſum. confeſſ. lib. 4. tit. 1. q. 5. Summa Piſana verb. Sponſalia. §. 4. Archiep. Floren. 3. par. ti. 1. c. 18. ad fi. col. 1. Syluest. verb. ſpõſalia. q. 2. Thom. in. 4. diſt. 27. q. 2. art. 2. verſic. Ad ſeptimum dicendum. vbi Palud. q. 1. artic. 2. concluſ. 2. Richard. de Mediauilla. arti. 3. quæſt. 1. Ad ſecundum Ioan. Andr. Domi. Philipp. Franc. nu. 2. & Ioan. Vankel. concluſ. 1. hanc dicens communem ſententiam in. c. vni. in princi. de ſponſalib. lib. 6. & Præpoſi. in dict. c. iuuenis. col. 3. nu. 6. de ſponſalib. Couar. in Epitom. 4. Decretal. priori parte. c. 2. Gregor. Lopez in. l. 6. ver. Siete años. titu. 1. part. 4. Nam iuxta ſententiam Philoſophi. 2 Phyſic. Quod parum deeſt à re, nihil deeſſe videtur. l. pen. ff. de mil. teſta. Hæc autem propinquitas terminatur à quibuſdam in tempore ſex menſium. Sed melius eſt ſecundum ſanctum Thom. in. 4. ſent. diſt. 27. q. 2. artic. 2. verſi. Ad ſeptimum dicendum, quod terminetur ſecundum conditionem cõtrahentium: quia in quibuſdam magis accelecatur rationis vſus, quam in alijs, & ſic intentio diſcreta, & complacentia nuptiarum. Idem tenet Archiep. Floren. 3. part. tit. 1. c. 18. De iure tamen non habetur, quod tempus ſeptennij poſsit præueniri ſecundum Arch. Florẽ. loco præmiſſo.

Confirmatur ex Panorm. in. c. 1. de delict. puer. nu. 4. dicente Clemen. viii. de homic. d. limitandã eſſe in infante doli capace. Quem ſequitur Gondiſal. de Villadiego in tract. de irregularitate. cap. de percuſſore. num. 58. vbi per plura in additionibus contrarium perſuadere contendimus.

Nec obſtat id quod dixi in primo fundamento partis contrariæ, nam procedit in materia iuris communis correctoria, & ſic odioſa, quamuis aliqua ratione inſpecta, nempe eius iuridica obſeruatione ſit fauorabilis. l. 1. C. de ſacr. ſanct. eccleſ. Secus in materia noſtra, quæ fauorabilis eſt, ac in dubio pro matrimonio eſt iudicium proferendũ. ca. fina. de re iudi. Et viginti quatuor ſpecialia ratione matrimonij inducta eleganter tradit Felin. in rub. de ſponſalib. col. 5. nu. 4. Ex eo etiam procedit iſta communis: quia data diſcretione infantis paulo ante ſeptennium, & ſic data intelligentia ad contrahenda ſponſalia, ceſſat ratio finalis legum latorum, & ſic eorum diſpoſitio, ſeu prouiſio. c. magnæ. de vot. c. non debet. de conſang. & affinit. Facit pro iſto intellectu. l. in ſponſalibus. ff. de ſponſalib. vbi intellectus deſideratur in contrahendis ſponſalibus, quem defuiſſe præſumitur ante completum ſeptennij tempus. Si igitur de iudicio, ac præcoci intellectu conſtat, ceſſat legis præſumptio de ignorantia. argu. l. diuus. ff. de minori. quo loco dicitur, quod vna præſumptio excludit aliam.

Nec his obſtare videtur quæ diximus de voto religionis: nam ideo in caſu expreſſe ſtatutum

eſt ab.

eſt ab eccleſia propter magnitudinem cauſæ, quæ eum inducat mutationem ſtatus, ac contineat ſeruitutem perpetuam, merito maiori deliberatione perficiendum eſt: in ſponſalibus vero non ita magna verſatur ratio diſpoſitionis, cum damnum ſit leue, ac recuperabile.

Item etiam authoritas Panor.in. d.ca. iuuenis. etſi non leuis in iure ſit, tamen eſt probabilis, non autem neceſſaria, quemadmodum in cæteris doctorum opinionibus dici ſolet, & ſic nõ impedit.

Rurſus nonobſtat id, quod dicimus de matrimonio carnali, in quo eſt expreſſum malitiã ſupplere ætatem. Quæ ſic exponi debet, id eſt, vigor naturalis, ſeu potentia coeundi. c. de illis. 2. de deſponſat. impube. Sylueſt. verb. matrimonium. 5. quæſt. 2. nam illud expreſſe diſpoſitum fuit propter maiorem contingentiam in cauſa matrimonij, in ſponſalibus id contingere quamuis ſoleat, tamen rariſsimè, vt in exemplo eſt apud Sylueſt. loco proximè citato de minore ſeptem annis, quæ carnaliter fuit cognita à maiore quatuordecim annis, quo caſu non ſolum ſunt ſponſalia, ſed matrimonium, ideo non cenſetur iſte caſus excluſus.

Quæro inſuper, Quibus ex cauſis ſponſalia de futuro diſſoluantur? Reſpon. quod ex plurimis, de quibus per gloſſ. in ca. ſic quippe. 27. q. 2. & in c. quemadmodum. de iureiurand. Rebuff. in practi. beneficio. in regul. Cancellariæ, de diſpenſatio. in gradibus prohibitis. glo. 5. nume. 51. vbi refert hos verſus.

Lepra ſuperueniens, furor, ordo, ſanguis, & abſens,
Læſaq; virginitas, membri damnum, minor ætas,
Hæreſis ac lapſus, fideiq; remiſſio prorſus,
Sponſos diſſociant, & vota futura retractant.

¶ Adde Hoſtienſ. quatuor decim caſus referẽtem in ſum. de ſponſa. §. & qualiter diſſoluatur. Sanct. Thom. in. 4. ſenten. diſtinct. 27. q. 2. arti. 3. vbi Ricard. de Media villa. ponit decem caſus, in quibus ſponſalia diſſolui poſſunt. art. 3. q. 4. & Paluda. quæſt. 1. ar. 3. Gregor. Lopez in. l. 7. verb. *Excuſacion derecha*. titu. 1. part. 4. Reuerendiſsimus Doctor ac epiſcopus Segouienſis atq; Regius Præſul in Epitom. 4. Decretal. 1. part. c. 5. Et eſt regia. l. 8 titu. 1. part. 4.

Dubitatur, Sponſalia de futuro quibus verbis contrahantur? Reſpond. quod his verbis, quibus ad futurum matrimonium conſenſu promittitur: per quę verba eum initium, non executionem actus denotent, ſponſalia de futuro, & non matrimonium contrahuntur. capitul. iurauit in vxorẽm legitimam accepturũ. de probationib. capit. penulti. vbi Panormi. colum. 1. numer. 2. & Præpoſit. de ſponſalib. text. ſecundum Panorm. in capitu. ex parte. ibi, habituram. vbi Præpoſit. eod. titul. Iaſ. in. l. ſerui electione. nume. 3. ff. de legat. 1. capit. ex literis. 2. & capit. ſicut. de ſponſali. Couar. in dicta Epitome. 4. Decretal. 1. part. cap. 3. nume. 1. Verba, per quæ proprie ſponſalia inducuntur, ponuntur in. l. 2. titul. 1. part. 4. Itidem ex iuris interpretatione ſponſalia de futuro ſunt ea, quæ contrahuntur per verba de præſenti efficacia ad matrimonium contrahendum, impediente tamen ætatis defectu: quamuis alias ex conceptis verbis matrimonium eſſet cenſendum. capit. vnic. §. idem quoque. de deſponſatio. impub. lib. 6. Idem de iure antiquo conſtitutum erat in cap. à nobis. vbi eſt gloſ. verb. conſenſum. de deſponſatio. impube. vbi not. Ioan. Andr. & Panormi. nume. 2. text. in cap. atteſtationes. & in cap. tuæ. vbi gloſſ. fin. & Ioan. Andr. eodem titul. Ioan. Brunellus de ſponſal. & matri. concluſ. 4. Et ſic colligitur regula, Si non valet vt matrimonium, valeat eo modo, quo melius valere poteſt, nempe vt ſpõſalia. tex. in dict. capit. vni. §. idem quoque. de deſponſatio. impube. lib. 6. De cuius intellectu agit Couarru. in Epitom. 4. Decretal. 1. par. cap. 3. nu. 3. Ioan. Crott. ponit nouem concluſiones in repeti. l. 1. §. ſi quis ita. num. 28. ff. de verborũ obligat. vbi Alciat. nume. 17.

His ſic præmiſsis, Quæritur, Quid ſit matrimonium? Reſpondendum eſt, quod matrimonium eſt maris, & fœminæ coniunctio libera & legitima ex conſenſu proueniens, indiuiduam vitæ conſuetudinẽ retinens, diuini & humani generis communicatio. l. prima. ff. de ritu nuptia. in princip. Inſtit. de patri. poteſta. & in princip. 27. quæſtio. 2. cap. illud. ad fin. de præſumptio. glo. in ſumma. 27. quæſt. 1. Hoſtienſ. in ſumma. de matrimo. §. 1. Speculat. de ſponſalibus. §. 1. nume. 2. Ioan. Monach. vbi Philip. Prob. in rubri. de ſponſalib. libr. 6. Thom. Ferra. cautel. 7. colum. 1. Couar. in Epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 1. nume. 1. Magiſter in. 4. ſentent. diſtinctio. 27. capitu. 2. & ibi Sanct. Thom. quæſt. 1. art. 1. Et ſupplementum Gabriel. quæſt. vni. in princip. Archiepiſ. Florenti. 3. part. titu. 14. capit. 9. §. 2. Angel. in ſumma verb. Matrimonium. 1. l. 1. titul. 2. part. 4. Declarabis prædictam definitionem ex Couar. vbi ſupra, & Ioanne Brunello in tractat. de ſponſalibus. & matrimo. concluſio. 1. Vel dic, Matrimonium eſt ius inter virum & fœminam, quo mutuo liceat vti ad liberorum procreationem: ſecundum fratrem Franciſc. à Victoria in repet. De matrimonio. nume. 1. Vel matrimonium proprie eſt legitima, perpetuaq; viri ac mulieris ſtudio gignendæ ſobolis, inita coniunctio, vitæ, ac fortunarum omnium indiuiduam ſocietatem adducens. Cum dicimus, legitima cõiunctio, genus nominis præponimus: nam & fœdus, & contractus legitimæ ſocietates ſunt, cum abſint ab appellatione matrimonij. Do

Ponimus etiam, ſtudio gignendæ prolis, ad conſti
tuendam differentiam. nã ea matrimonium diſcer
nit à cæteris quã liber legitimis coniunctionibus.

Quæri etiam poteſt de nominis ratione, Cur
potius dicimus matrimonium, quam patrimo-
nium? Reſpond. ratione effectus matrimonij, qui
eſt proles, & ſic quaſi matris munium, id eſt, offi-
cium: quippe cum fœminis maxime incumbat
officium educandæ prolis. glo. in ſum. 27. quæſt.
1. Sanct. Thom. in. 4. ſenten. diſtin. 27. quæſt. 1. ar-
ticu. 1. quæſt. 2. & Richar. arti. 1. quæſt. 1. Et ratio
ne oneris, doloris, ac laboris, quem ipſæ patiuntur
ante partum, in partu, & poſt partum. text. inſi-
gnis in capit. ex literis. de conuerſi. infideli. & ſic
matrimonium dicitur, id eſt matris munium, id
eſt officium ipſius, cuius in hoc magis verſatur of
ficium, quam patris, ex dict. cap. ex literis. & Re-
gia. l. 2. titu. 2. part. 4. not. Hoſtieo. in ſum. de ma-
trimo. §. & vnde. Ioan. Fab. in princi. Inſtit. de pa-
tria poteſtat. Congruum enim eſt, vt nomina cor
reſpondeant rebus, de quibus prædicantur. iuxta
text. in dict. cap. ex literis. & in capit. cum ſecon-
dum apoſtolum. ibi, vt ipſa nominis ratio perſua-
det. de præbend. cap. cleros. 21. diſt. §. eſt & aliud.
Inſtit. de donatio. ibi, dum dicit, & conſequentia
nomina rebus eſſe ſtudentes. & ibi glo. alias enim
abuſiuum nomen dicitur. text. cum glo. in. §. ap-
pellamus. Inſtit. de actio. abuſio autem dicitur eo
in caſu, quo quis vtitur re contra ſuam naturam.

Quo fit, ſcholarem habitu, & matricula tãtum
munitum, minime tamen ſtudentem, priuilegijs
ratione ſtudij cõceſsis nullatenus frui poſſe. Quo
niam ſtudioſus à verbo ſtudeo, cuius cauſa priui-
legia ſunt conceſſa, authen. habita. C. ne filius pro
patre. deriuatur ſi nõ ſtudet, igitur nec priuilegia
ſtudioſis conceſſa habere poterit. Bartol. in. l. qui
ſub prætextu. C. de ſacro ſanct. ecleſ. & in. l. qui
ſub prætextu. nu. 1. C. de collegiatis. lib. 11. Bald.
in authen. habita. colum. 4. num. 21. præcitata. Al
beric. in. l. ſancimus. C. de reſtit. mili. num. 1. Ripa
in. l. 1. nu. 138. ff. ſolut. matrimo. & in capit. 1. col.
penul. nu. 95. de iudi. l. 25. cap. pen. lib. Pragm. re-
gum Catholicorum. ibi, *baſta tanto que haya hecho
vn curſo entero, y que eſtudie continuo, y que entre en
las eſcuelas, è oya dos lectiones cada dia, de manera que
hagan aquello porque deuen gozar.* Quod vltimũ ver
bum dictæ. l. 25. *porque deuen gozar.* eſt memoriæ
dignum ad præmiſſam illationem.

Vel eſt dicendum, matrimonij denominatio-
nem potius à matre, quam à patre habuiſſe locũ,
ex maiore certitudine, quæ eſt in matre, habita
conſideratione ad prolem. l. quia ſemper. ff. de in
ius vocan. Philipp. Deci. in. l. imperium. colum.
2. nume. 7. ff. de iuriſdi. omnium iudic. Et Decio
non citato tenet Couar. in Epitom. 4. Decretali.
in. 2. part. capit. 1. adducens tantum illud Homeri
Odyſſea. 1. vbi Telemachus inquit, Me eſſe Vlyſ
ſis filium reuelauit mater. Status etiam hominis
iudicatur à matre. ſi libera eſt, erit liber filius, fi-
lia ve: Si ſerua, partus quoq; erit eiuſdem conditio
nis, cuius & mater. l. Partum ancillæ matris ſequi
conditionem, nec ſtatum patris in hac ſpecie con
ſiderari explorati iuris eſt. C. de rei vendi. §. ſed &
ſi quis. Inſtit. de ingenu. ca. fina. & ibi. gloſ. de ſer-
uis non ordinan. l. 2. tit. 21. par. 4. Quibus non lon
ge abeſt. l. 5. §. idem ſcribit. in. 2. ff. de reivendi. vbi
fœtus ex equa alicuius natus, eſt domini equæ, &
non domini equi ipſam imprægnantis. Quo in lo
co Vlpianus ait, Si equam meam equus tuus præ
gnantem fecerit, non eſſe tuum, ſed meum, quod
natum eſt. & ibi glo. verb. Sed meum.

Dubitatur etiam, Vtrum ſit ſacramentum? Re-
ſpond. quod ſit vnum ex ſeptem ſacramentis ec-
cleſiæ. text. eſt hic, dicens, *Alto ſacramẽto es el ma
trimonio.* Et in. l. 3. titul. 2. part. 4. habetur ex teſti-
monio Apoſtoli ad Ephes. 5. Sacramentum hoc
magnum eſt. ego autem dico in Chriſto, & eccle
ſia. Sanct. Thom. 3. part. quæſt. 61. artic. 2. & in. 4.
ſenten. diſtin. 26. art. 2. quæſt. 1. poſt magiſt. capi.
penul. Archiepiſc. 3. part. tit. 14. cap. 9. §. 3. Ambr.
Cathari. aduerſus Caieta. libr. 5. cap. 5. & Roffenſ.
& Ioan. Ekius aduerſus hæreſes. verb. Nuptiæ. Al
phonſ. à Caſtr. lib. 11. eod. verb. nuptiæ. verb. Ter
tia hæreſis. Domi. Sotus in. 4. ſenten. diſtinct. 26.
quæſt. 2. art. 1. gl. in. c. fi. de tranſactio. & in. c. 1. de
cõiug. ſeruo. & in cap. fi. in glo. vlti. de cogn. ſpiri-
tua. lib. 6. Panor. in cap. ſignificante. nu. 6. qui ma
trimo. accuſa. poſ. & in capi. cum apud. num. 5. de
ſponſalib. Alexand. in capit. 1. nume. 5. de conſan-
guinita. & affinita. text. optimus in cap. debitum
de bigam. & in ca. 1. de ſponſ. duo. & cap. ad abo-
lendam. de hæreti. glo in. c. Acutius. 26. diſtin. ca.
cum ſocietat. ibi, eccleſiæ ſacramentum. & in cap.
omne. & in cap. inſtitutum eſt. & in capi. duobus.
dum dicit, non enim debet reſcindi tantum ſacra-
mentum. 22. q. 2. Et in Concilio canonis Coloniẽ
ſis. titu. de matrimonio. §. quæ omnia. Et in Con-
cilio Tridenti. ſeſsio. 7, cano. 1. Conſtat præterea
vbi agitur de ſacramentis eccleſiæ, matrimonium
ſeptimo loco collocatur, vt conſtat ex gloſſ. ſin-
gula. in capi. veniens de tranſactionib. Ioan. An-
dre. & Panormita. in rubric. de ſacramentis non
iterand. Collecta. in rubri. de pœniten. & remiſsi.
num. 16. Magiſter in. 4. ſentent. diſtinct. 2. cap. 1.
& ibi Sanct. Thom. quæſtio. 1. articul. 2. Durand.
quæſt. 2. Pariens. de ſeptem eccleſiæ ſacramentis.
in. 2. par. tracta. 3. Sanctus Thom. 3. par. quæſtio.
65. artic. 1. & in libr. 4. contra Genti. capit. 58. Ri-
chard. in. 4. ſententia. diſtin. 2. artic. 1. quæſtio. 4.
Archiepiſ. Florenti. 3. par. titul. 14. capit. 11. §. pri

mo. &

mo. & in Concilio Florenti.ſub Eugenio. 4. Et in Concilio Tridenti.ſeſsio.7.cano.1.gloſſ. in capit.remiſsionem.1.quæſt.1.& gloſſ.in capitu. fina.de cognat.ſpirituali.libr.6.& in cap. primo, de coniug. ſeruo. Hoſtienſ. in ſumma de ſacramentis non iterandis.§.quot ſunt ſpecies. gloſſ. verb. Sacramentorum. in extrauagant. Ad vitandum ſcandala. de excommu. non vitand. in pragmati. Sanctio. Sylueſt.verb.Sacramentum.quæſt.3. Arnald.Lamberti.in repet.rubri.de hæret. quæſt.13 numer.64.libro. 6. Chaſſanæ. in catalogo gloriæ mundi.12.part.conſiderat.31.& in procem.titul. 4.part.1.Ergo per argumentum à recta enumeratione cum ſit incluſum inter ſeptem eccleſiæ ſacramenta non erit dubitandum, quin ſit ſacramẽtum legis nouæ, & id negans, hæreticus eſt cenſendus. cap.ad abolendam.de hæreti.Et Alberti.loco proximè citato.nume.63.

Vtrùm autem idem dicendum ſit de matrimonio contracto per procuratorem, iuxta formam text.in capit.fina.de procurat.libr. ſexto? Videtur dicendum non eſſe ſacramentum: quia talis contractus pure ciuilis eſt, nec aliqua ex parte habet religionis opus ſacrum, quare non eſt ſacramentum.

Secundò ſuadetur, Receptio ſacramenti per ſe, & non per mediam perſonam conſequitur, matrimonium autem contractum per procuratorem, vt aſſeritur, eſt per tertiam perſonam, (vt conſtat, igitur non eſt ſacramentum, quia receptio gratiæ eſt perſonalis, & non poteſt dari vni pro altero, cum ſacramenta nouæ legis conferant gratiam, vt colligitur ex epiſtola ad Roma.8. Deus eſt qui iuſtificat. Cum ergo interior effectus omnium ſacramentorum ſit iuſtificatio, quæ per gratiam cõtingit, ſequitur neceſſariò, quod ſacramenta nouæ legis conferunt gratiam. Sanct. Thom.in. 4. ſenten.diſtinct.1.artic.4.ad.1.& Concil. Tridenti.ſeſsio.7.cano.8.vbi dicitur, Si quis dixerit per ipſa nouæ legis ſacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed ſolam fidem diuinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere, anathema ſit. Ergo gratia cum ſit perſonalis, per mediam perſonam non conſequitur, ac proinde ibi non adeſt ſacramentum, quouſque ſaltem inter præſentes coniuges tale matrimonium ratum habeatur. Caieta.de matrimo, quæſt. 1. Et Melchior Cano in relectio.de ſacramentis.fol.7.colum.1.in verſic. Reſponderi quoque poteſt Durand.in 4.diſtin.26.quæſt.3.

Tertiò facit. Nam vt concilium Florentinum definit, omnia ſacramenta tribus conſtant, materia, forma, miniſtro: quorum ſi aliquod deſit, non perficitur ſacramẽtum. At cùm matrimonium cũ ſacerdote, aut miniſtro eccleſiaſtico contrahitur, vnũ reuera deeſt, nõ igitur conficitur ſacramentũ.

In contrariam ſententiam, imò quòd ſit ſacramentum matrimonium contractum per procuratorem, facit. Tale matrimonium ritè contractum eſt indiſſolubile, per textum in dicto capitul. fina. de procuratorib. libr. ſexto. quæ indiſſolubilitas ex eo quòd ſit ſacramentum quemadmodum inter præſentes contractum contingit. ex capit. fina.& ibi gloſſ.de condit.apposit. capit. ex parte.de tranſactionib. gloſſ. in capit. omne itaque, 27.quæſtione.2.capit. ſolet.32. quæſtione. 2. Nã quos Deus coniungit, homo non ſeparet. Matthæ.19.& Marc.10.cap.deinde opponitur. 26.diſtin.cap.de infidelibus.de conſangui. & affini. & quanuis diuortium ex cauſa fornicationis in tali matrimonio carnali ſit permiſſum à dño Matth. 19.cap.ex parte.de ſponſalib.non tamen licet marito aliam ducere, viuente adultera: ex illa nanque ſeparatione non aliam, quàm corporalem quo ad mutuam cohabitationem, torique ſeparationem, non autem ſacramentalem ſeparationem conceſſit. Quanuis Anabaptiſtæ, ac plerique hæretici, qui ſacramenti huius virtutem ignorant, miſerè hallucinantur. ex teſtimonio Concilij Colonieñ. titul.de matrimo.§.iam de matrimonio Chriſtiano.pag.372.text.expreſſus in dict.cap: ex parte. cuius verba notanda hæc ſunt, Quia igitur nemini licet vxorem ſuam ſine manifeſta cauſa fornicationis dimittere, & tunc eam ſibi reconciliare debet, aut ipſa viuente continere. vbi eſt gloſ.verbo, continere. Facit Matthæi. 5. vbi Chriſtus ait, Qui dimiſſam duxerit, adulterat. At nullo modo diceretur verè adulteraſſe, qui dimiſſam duxiſſet, niſi illa eſſet ad huc vxor prioris mariti, à quo dimiſſa fuit. Et hanc eſſe veram Chriſti mentem apertè declarat. S. Paulus.1.ad Corinthios.7. ſic inquiẽs. Iis autem, qui matrimonio iuncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Nec opus eſſet de hac re multum diſputare, aut multa pro hac parte afferre teſtimonia: cum aperta ſit eccleſiæ definitio, quæ omnem de hac re diſputationem tollit. Nam Concilium Florentinum, ſub Eugenio Quarto celebratum, in ea fidei definitione, quam dedit Armenis de Sacramento matrimonij differens, hæc ait. Quanuis ex cauſa fornicationis liceat tori ſeparationẽ facere, non tamen aliud matrimoniũ contrahere fas eſt, cum matrimonij vinculum legitimè contracti perpetuum ſit. Hæc concil.Florent. Separantur ergo cõiuges ab eodẽ toro propter alterius adulteriũ, ſed nõ diſſoluitur vinculum matrimonij. c. ſi quod verius.ibi, Cum enim vtrunq; ſecũdum legẽ Chriſti illicitum ſit ſiue adulteram occidere, ſiue alteram

ducere ea viuente, ab vtroque eſt abſtinendum. 33.quæſt.2.ca.dixit dominus.32.quæſt.1.dicens non licere viro dimittenti vxorem cauſa fornicationis aliam accipere vxorem. cap. gaudemus. de diuor.ſic intelligens dictum locum Matthæ. 19. hoc expreſsè oſtendit. cap. per venerabilem. qui filij ſunt legit.optimè probat,quatenus ibi reſpondet Papa. Cùm & ſi fides tori ſit vnum de tribus bonis coniugij, non tamen ipſius violatio coniugale vinculum violaſſet. Quo in loco de adulterio vxoris intellexit. Hanc ſententiam comprobat Innocent.tertius.libr. 1. de contemp. mundi. cap.16.Et Innocen.Papa.1. in epiſtola ad Exuperium Tholoſanum Epiſcopum.cap.6.Auguſt.lib. 1. adulte. coniug. ad Pollentium. cap.8.&.9.& in lib.1.de bono coniugal.capit.7.Ioan.Ekius in homilia 74.de ſacramentis. Sanct. Thom. in. 4. ſenteut.diſtinct.35.art.5.Robertus Senalis Epiſcopus Albricenſis in quodam peculiari huius dubitationis tractatu. Satis diligenter Ioan. Arboreus in lib.1.Theoſophiæ.ca.35.Abulenſ.Matthæi.19 quæſt.76.Alphonſ. à Caſtro in tract. de poteſtate legis pœnalis.lib.2.capit.4. verſic. Vt noſtram priorem concluſionem. Didacus Couar. in Epitome.4.Decretal.poſteriori parte cap.7.§.6. nu. 13.vbi alios tenentes vtranq; partem eleganter refert.Et ante eum idem fecit Ioan. Neuizan.in Syl ua nuptia.lib.1.num.107.cum pluribus ſequenti. Nouiſsimè doctiſsimus noſtra ætate vir Domin. Soto in.4.ſenten.diſtinct.36.quæſt.vnica.artic.5. Quidquid Caieta. dixerit in contrarium Matth. 19.Et Eraſm.ibi,& in Paraphraſi.& in annotationum latiſsime ſuper Paul.1.Corinth.7. qui non ſolum ob fornicationem,verum & alijs pluribus de cauſis contendit eccleſiæ perſuadere, vt matrimonium diſſolueret, atque adeò fornicationis cauſa non tantùm viro, ſed etiam vxori nititur licere alias nuptias contrahere. Quorum opinio vt ex præmiſsis conſtat falſam,& erroneam indicandam fore vnuſquiſque cenſebit. Et Ioan. Coraſi, qui Eraſm.ſequi videtur in repe.l.qui liberos.nu.223. ff.de ritu nupt.& Ambroſ.Cathari.lib.5.adu.Caieta.cap.fin.& Lactantius Firmia.lib.6.diui. inſt. ca.32.& eſt error Lutheri per fornicationem diſſolui poſſe vinculum matrimonij & acriter inſurgit Alphonſ.à Caſtro contra Caiet.& alios ſequaces in lib.11.de hæreſib.verbo.nuptię.hæreſ.5.& nouiſsimè Alphonſ.à Vera cruce in.3. part. Speculi coniugiorum.art.7.Et diffinitum eſt in Concil.Triden.de ſacra.matrimo. can.7. Si quis dixerit,eccleſiam errare.Pagi.221.

Præterea tali ratione ſuadetur. Nam cùm Chriſtus matrimonium ſimpliciter,& abſq; vlla exceptione inſtituerit eſſe ſacramentum,non nihil temeritatis offert,id quod ſit verè matrimonium, à ratione ſacramenti excipere,potiſsimum cũ illud ratione,& virtute nouæ legis ſit indiſſolubile.

His etiam adijcitur alia ratio. Quia gratia, quæ in matrimonio confertur, eſt propter eius idoneum vſum:hic autem finis tam neceſſarius eſt matrimonio per procuratorem contracto, quam reliquis:nec permittere deberet eccleſia matrimoniũ contractum per procuratorem,niſi eſſet ſacramentum.Fingere autem,quòd requiritur ad gratiæ collationem,vt ſponſi poſtmodum in conſcientia iteratos conſenſus ratificent, certè gratis aſſeritur, quoniam conſenſus priores ſufficientes erãt. Quare dum conſenſus per procuratorem concurrunt, tunc matrimonium fit indiſſolubile.dict. ca.fi. de procu.lib.6.Quanuis ad tollendos ſcrupulos, ne fortè conſenſus fuerint interrupti,laudabile ſit vt in præſentia,poſteà eoſdem ratificent.

Nec obſtant rationes citatæ pro priori parte negatiua. Nam reſpondetur hoc eſſe huic ſacramento ſingulare. Quòd cùm ſit naturalis, ciuiliſq; contractus in ſua permaneat natura,ratione ſacramenti nihil obſtante, atq; adeò cùm materia eius & forma non ſint niſi actus contrahentium, vt infra dicemus, poteſt in eorum abſentia celebrari, dum prędicti conſenſus per procuratores coeunt. Clemen.vni.de renuntiatio.& cap. fin. de procuratori.libr. 6. Quod quidem reliquis ſacramentis non accidit. Sacramenta enim inter ſe habent diſcrimen eſſentialem, & argutiuum: alteri conuenit vni ſacramento, quod non conuenit alteri. Æqua quidem facilitate poterat dicere, Baptiſmus habet debitum miniſtrũ, ergo ſi ab alio quocunque detur,ex eo quòd de eſt debitus miniſter, non eſt ſacramentum. Quod falſum, ac erroneum eſſe omnibus eſt in comperto. Ita Ioan. Maior in. 4.ſententia.diſtinct.26.quæſt.2.colum.fin. verſi. Quartò arguitur.

Nec obſtat dicere, quòd dormienti poteſt ſuperuenire gratia. Nam hoc non eſt alienum à veritate,quod ex vi prioris conſenſus poſsit conſequi gratiam ſacramenti. capitul. maiores. §. dormientes,de baptiſm.cuius litera ſingularis, & vnica talis eſt. Dormientes autem,& amentes ſi priuſquàm amentiam incurrerent, aut dormirent in contradictione perſiſterent, quia in eis intelligitur contradictionis propoſitum perdurare,ſi fuerint ſic immerſi, characterem non ſuſcipiunt ſacramenti. Secus autem,ſi prius catechumeni extitiſſent,& habuiſſent propoſitum baptizandi, vnde tales in neceſsitatis articulo conſueuit eccleſia baptizare, tunc ergo characterem ſacramentalis imprimit ratio,cum obicem voluntatis contrariæ non inuenit obſiſtentem. Et iſta opinio eſt probabilior,& omnino amplectenda ſecundum Domini.de Soto in.4.diſtinctione.27. quæſtione. 1. artic.3.

Digitized by Google

arti.3.pagin.109.colum. 2.verſic. At verò quāuis nemini in dubium venerit. Et ante ipſum approbarunt Ambroſ. Carthar.lib.5. aduerſus Caieta.capi. de ſacramento.matrimo. Et Doctor, ac epiſcopus meritiſsimus Segouienſis Couar.in Epitom.4.Decretali.2.part.cap.1.§.vni.num.5.

Ex quibus inferre licet, matrimonium contractum clandeſtinè abſque miniſtro eccleſiæ ſacramentum eſſe verum, vt per Domini. de Soto in.4.ſententia.diſtinct.26.quæſt.2.artic.3. quem vide,& nota.

Eſto quòd matrimonium ſit ſacramentum, vt ſupra habitum eſt, inquirere oportet, Vtrum conferat gratiam? Reſpondendum eſt, quod confert gratiam, quemadmodum cætera ſacramenta continent,& conferunt. Suadetur ſic. Iſtud ſacramentum eſt legis nouæ, vt probauimus: ſacramenta autem legis nouæ conferunt gratiam, vt in Concilio Florenti.ſub Eugenio.4.decreto ſuper vnione Armenorum manifeſte definitur in hæc verba. Nouę legis ſeptem ſunt ſacramenta, quæ & continent gratiam, & eam digne ſuſcipientibus conferunt. Et Concil. Trident. ſeſsio.7. De ſacramentis in cō muni.cano.6.idem firmat.

Præterea quòd conferat gratiam quatenus eſt ſacramentum, tenet S. Thom.2.2.quæſt.100.art.2.ad.6.Ioan.Maior in.4.ſenten.diſtin.26.q.2.colum.2.Richard.art.2.quæſt.3.Gabrie.quæſt. vni. colum.3, verſic. Nec eſt verum. Et profitentur ibi communem opinionem Theologorum eſſe Durand.q.3.colum.3.& Domini.Soto quæſt.2.ar.3. Couar.in Epitom.4. Decretali 2.part.capi.1.§.1.nume.3.vbi alios huius ſententiæ homines refert. tenet Archiep.Florent.3.part.titu.14.cap.11.§.5 Cardin.in rubr.de ſponſa.quæſt. 5.& ibi Præpoſit.colum.penul.nume.15.Angel.verb.matrimonium.1.quæſt.final.Ioan.Andr.in capit. 1. de ſacra.vnctio.Panor.in cap.cum in eccleſiæ.colum.1. nume.2.de Simoni.Cardi.ſancti Xiſti in ſum. 27. quæſt.1.quæſt.7.nume.10.Alphonſus de Caſtro libr.11.aduerſus omnes hæreſes. verb. nuptiæ. & Concil. Canonis Colonien.de ſacramento matrimonij.§.Virtus, efficacia, ſeu effectus.pagin. 395. Nec obſtat dicere, quod ex eo, quòd in eo interueniat pecunia, non confert gratiam, prout fuit opinio glo.in.c.quicquid inuiſibilis. verb. conſolatione.1.q.1,& glo.deſponſata,in.c.honorantur. & glo.1.in.c.cōnubia.32.q.2.& glo. per ſacramētum.in.c.fina.de presby.non baptiz.& gloſ. benedictionibus.in dict.c.cum in eccleſiæ. Hoſtieſ. in ſum.de Sacramentis non iteran.§.quot ſunt ſpecies. verſ. Tertia diuiſio ſacramentorum. Magiſt. ſent.in.4.diſt.2.cap.1.glo ſacramentis.in.c. fi. de ſent.excom.lib. 6. nam pecunia interuenit prout eſt matrimonium in officium naturæ pro ſuſtentandis oneribus ipſius, non autem prout eſt ſacramentum, vt Thom.ait.dicto loco.2.2.q.10.art. 2. col.fin. In tantum, quòd vſus licitus matrimonij inter coniuges, vt ſunt amplexus, copula carnalis, & id genus nedum non inducit peccatum (prout aliqui dicere ſolent) imò inducunt meritū, quemadmodum fuiſſet in ſtatu innocentiæ. Cardin.q.5.& Alexandri.col.pen.in rub. de ſponſali. Idem Alexandri.in.c.vnum orarium.§. alias ea demum. nu.19.25.diſt.glo.in.c.quicquid.32.q.2.Domini. de Soto latè ac eleganter tradit in.4.ſent.diſt. 26. quæſt.1.ar.3.& iterum diſt.31.q.1.ar.3. cōtra gl. in.c.quomodo virginibus.in glo.2.31.quæſt.1.

Quæri poteſt. Vtrùm copula carnalis habita inter coniuges, benedictionibus eccleſiæ adhuc non ſequutis, ſit peccatum? In quo concluſiue dicendum eſt, coitus, ſeu vſus matrimonij ante benedictionem, quamuis mortale peccatu iuſta cauſa ceſſante non ſit à veniali nō eſt alienum. ex Angelo in ſum.verb.debitum.§.1.& Syluest. ſub eodem verbo.q.9.Caieta.in ſumma verb. matrimonium. §. matrimonij peccata quantum ad vſum. verſ.octauum caput.& in tractatu de vſu matrimonij.q.1.& eſt de mente.S.Tho.in.4.ſent.diſt. 28. q.1.ar.2.verſ.ad.3.dicēdū in illis verbis quatenus dicit, quod ſi ſponſa ſponſum admittat, credēs eū velle matrimonium conſummare excuſatur a peccato,& ibi in art.3.ait.vnde ſi omittantur ſolennitates verum matrimoniū eſt, quamuis peccent ſic contrahentes, niſi per aliquam legitimam cauſam excuſentur & ſic ex eo colligitur coitum affectu coniugali habitum non inducere mortale nec fortè veniale, cauſa, vt dixi, legitima ſubſiſtente, quā etiam concluſionem probat. D. Couar.in Epitome.4.Decreta.2.par.cap.7.§.2. nu. 1. quamuis talem vſum ante benedictionem nuptialē poſt conſenſum de præſenti peccatum lethale firmauerit Palud.in.4.ſent.diſt.28.q.2.ar.1.concl.6.Ioan. de Friburgo lib.4.ſum.confeſſ tit.2. q. 61. quem ſequitur Collectarius in.c.vir vel mulier.nu.1. de ſecundis nupt.pro quorum ſententia videntur facere iura quæ hanc benedictionem exigunt, ante copulam carnalem.vt in cap aliter. ibi ac ſolenniter accipiat.30.q.5.& ea.conſultationi.de ſponſalib, & glo.vltima.in.c.noſtrates.30.q.5. ergo pro opinione Paluda.& ſequaciū, tamen prior intelligenda eſt, quando affecta coniugali & ex conſuetudine patriæ ſolet fieri, vt in Bætica dicitur. Poſterior vero qn̄ conſuetudo regionis induceret hanc ſolennitatem tanquam neceſſariam, & peccatum iudicaret eius tranſgreſsionem, maxime, ſi fieret in ſcandalum aliorum, nam conſuetudo iuſta, ita obligat eius tranſgreſſorem ad peccatum quemadmodum iuſta lex ſcripta. text. in capit. in his. 11.diſtinct.ibi, mos populi Dei,& inſtituta maiorum pro

rum pro lege tenenda ſunt: & ſicut præuaricatores diuinarum legum ita contemptores eccleſiaſticarum conſuetudinum coercendi ſunt, & ibi gloſſ. 2. idem notat. tex. in cap. vtinam. 76. diſtin. ibi, ſed vnaquæq; prouincia abundet in ſuo ſenſu, & præcepta maiorum leges apoſtolicas arbitremur & conſuetudo in ſacramentalibus valet: & ſic ſufficic tacitus conſenſus Romani Pontificis. gloſ. notabilis. ſecundum Antoni. de Butrio. ibi in cap. vir autem. colum. 1. verſi. nota hanc gloſſ. de ſecundis nupt. & ſic quauis nullo iure expreſſo inducatur prohibitio, ſeu peccatum in ſpecie propoſita, tamen non eſt negandum ex vi laudabilis conſuetudinis aduerſus tranſgreſſorem induci poſſe, quæ originem duxiſſe à facto Tobiæ non eſt dubium vt conſtat. Tobiæ. 8. cap. dum dicit, tunc hortatus eſt virginem Tobias, Dixit que ei, Sara, exurge & deprecemur Deum hodie & cras, & ſecundum cras, quia his tribus noctibus Deo iungimur. Tertia autem tranſacta nocte in noſtro erimus coniugio. Filij quippe ſanctorum ſumus, & non poſſumus ita coniungi, ſicut gentes quæ ignorant Deum. Ex quo quidem infertur in eccleſia ſacriſve locis hanc coniugalem copulam minime licere, imo mortale peccatum induceret talis vſus in eccleſia factus, Paludanus in. 4. ſententia. diſtinct. 32. quæſtio. 1. art. 3. Caietan. in ſumma loco præallegato Archiepiſcopus Florentinus. 3. part. titu. 1. capitul. 20. §. 2. Ioan. in ſumma confeſſorum. libr. 4. titu. 2. quæſt. 43. Richardus de Mediauilla in. 4. ſententia. diſtinct. 32. artic. 3. quæſt. 1. gloſſ. in capit. quoniam. 3 t. 1. diſtinct. & gloſ. in capit. eccleſijs. 68. diſtinct. Et adeo procedit quod per talem coitum factum in eccleſia, eccleſia polluitur ac indiget reconciliatione ſecundum gloſſ. communiter receptam in capit. vnico. de conſecra. eccleſiæ vel altaris. libr. 6. Speculator libro rationali diuinorum officiorum. titul. de dedicatione eccleſiæ. Angel. verbo. conſecratio. ſecundo. quæſt. 7. vbi firmat communem. & Couarru. in Epitome. 4. Decreta. 2. part. capi. 7. §. 2. nume. 3. quanuis gloſſ. in capit. eccleſijs. de conſecrat. diſtinct. 1. teneat eccleſiam nequaquam pollui ex coitu coniugali. quam ſequitur Henric. in ca. fin. de conſecra. eccleſiæ vel altaris. quam communiorem firmat Baptiſta Trobamala in ſumma Roſella verb. conſecratio. 1. quæſtio. 9. & eſt. l. 20. tit. 10. parti. 1. quæ præmiſſam opinionem approbat, quæ opinio poſterior procedere poteſt, quando coniuges multo tempore obſiderentur in eccleſia. ex Syluestro in verb. conſecra. quæſt. 5. & in verb. debitum. quæſtio. 3. Ioan. maior in. 4. ſentent. diſtinct. 32. quæſt. 1. colu. 3. & Alphon. à Caſtro libr. 1. De poteſtate legis pœnalis. capit. 7. documento. 2. Gregorius Lopez in. l. ſina. verb. Fornicio. titu. 10. partita. 1. Vel poteſt intelligi quando talis copula eſſet occulta: nam tunc non eſt opus reconciliatione Scotus in. 4. ſenten. diſt. 13. quæſt. 2. Alphon. à Caſtro de poteſta. legis pœnalis. lib. 2. cap. 15. fol. 266. colum. 2. alias priorem opinionem communiter receptam tenendam eſſe opinamur.

Circa præmiſſa dubium quotidianum cenſeri ſolet, vtrum ſponſa per verba de præſenti carnaliter cognita à ſponſo per vim præciſam poſsit eo inuito ingredi religionem quemadmodum ſi cognita non fuiſſet? in quo dubio, Angelus in. l. 1. §. remouet. ff. de poſtulando. tenet partem affirmatiuam quam etiam tenet Panormi. in cap. verum. nume. 9. de probat. Hippolytus in. l. 1. §. præterea nume. 12. ff. de quæſtio. & in. l. 1. in principio. nu. 95. & in. §. diuus eiuſdem legis. nume. 10. ff. ad leg. Cornel. de Sicarijs. & eſt opinio Bartho. Brixien. in cap. fin. 55. diſt. Contrariam partem, imo quod non poſsit poſt talem copulam carnalem per vim factam, religionem profiteri eſt opinio gloſſæ in dict. cap. fin. 55. diſtin. Bald. in cap. penul. fin. col. de proba. vbi dicit quod ſi ſponſa eſt cognita per vim, non poteſt expoliare ſuum maritum contraria vi. & propria authoritate neq; pōt ingredi monaſteriū quia gloria virginitatis non eſt in ipſa. Et præmiſſam opinionem ſecutus fuit Hoſtienſis in ſumma de conuerſione coniugatorum. §. & virū. verſi. quid ſi virgo. Paluda. in. 4. ſenten. diſt. 27. q. 3. colum. 4. Durand. quæſt. 2. Archiepiſ. Florentinus. 2. part. tit. 5. c. 7. de raptu. §. 1. verſi. Hoſtienſ. etiam dicit Syluester in ſumma verb. diuortium. quæſt. 5. D. Couar. in Epitome. 4. Decret. 2. part. cap. 7. §. 4. num. 10. verſi. Item & illud notandum eſt. Ioan. in ſum. confeſſ. lib. 1. titul. 8. quæſtio. 42. Adhibēda tamen eſt diſtinctio, Aut loquimur in ſponſa de futuro & locum vendicabit opinio Angeli, Hoſtien. & reliquorum, aut erat ſpōſa de præſenti, vt in titul. præſentis quæſtionis deduximus & eſt dicendum quod ſi violentia fuit præciſa & abſoluta per dolum & fraudem ſponſi ſcientem ac præmeditantem ingreſſum religionis, tractatū ab ſponſa eiuſq; parentibus ante moram & ſic ante bimeſtre tempus deſignatum ad ingreſſum religionis vt in. c. ex publico. de conuerſ. coniugatorum & hoc caſu: poterit ingredi religionem, quia culpa vnius non debet impedire alterius bonum, ne culpabilis inde commodum reportet cōtra. c. ad noſtram. de emptio. & venditio. c. tuæ, de cler. nō reſidēt. c. ſedes, de reſcript. cū multis ſimilibus adductis per Tiraquellum in tracta. de vtroque retractu. lib. primo. §. 1. gloſſ. 9. num. 67. aut erat in mora ingrediendi religionem, quia iam elapſi erant duo menſes qui ad hoc dantur, vt ſuprà diximus. & ſcribit Sylueſter in verbo, debitum. quæſt. 1.

Digitized by Google

quæſtio.1. verſic. Quartò cauſa. quo in caſu maritus exigit ſibi debitum & fuit ſine culpa. Idem dicendum eſt ſi violentia non fuit mere abſoluta quia hoc caſu copula fuit ex parte ſponſæ ſimpliciter voluntaria, quamuis ſecundum quid inuoluntaria ſicut proiectio mercium in mare & ſic voluntas coacta volũtas eſt, vt iura dicunt: ſic igitur cum maritus habeat ius in coniuge de præſenti, merito eam tanquam vxorem cognoſcere carnaliter poterit ſine aliqua pœna temporali, ſeu ſpirituali, vt ex quæſtione ſuprà proxima clare dedocitur.

Ex his etiam deducitur copulam carnalem debito modo habitam inter coniuges non ſolum licitam, verum etiam meritoriam eſſe, quemadmodum in ſtatu innocentiæ potuit in Adamo verificari ſi Euam cognouiſſet. ſecundum Cardi. quæſtio.5. & præpoſi. Alexan. in rub. de ſponſalib. colum.5. nume.15. idem Præpoſi. in capi. vnum orarum.6. alias ea demum. colum.4. num. 19. diſtin. 25. gloſſ. in capit. quicquid. verb. ab adulterio. 32. quæſt.2. vbi optimè agit de hac concluſione Cardina. Turrecremat. latius Dominic. Sotus in. 4. ſentent. diſtin. 26. quæſt. 1. art.3. & diſtinct. 31. quæſtio. 1. art.3. Qui eſt videndus in hoc articulo. Sanct. Thom. in. 4. ſentent. diſtin. 26. quæſt.3. art. 3. & ibi Richard. de Mediaui. art.2. quæſt. 1. &. q. 2. Ioan. Maior in. 4. diſtin. 31. quæſt. vnii. & ſupplement. Gabri. quæſt. 1. art. 2. Confirmatur teſtimonio Apoſtol. 1. ad Corinth. 7. Virgo non peccat ſi nubat. &. 1. ad Timoth. 4. Volo iuuenculas nubere, filios procreare: ſed procreatio filiorum non poteſt fieri ſine carnali coniunctione, ergo actus matrimonialis non eſt peccatum. argum. l. 2. ff. de iuriſdi. omni. iudic. alias Apoſtolus non voluiſſet illud. Tum etiam probatur, quia nullum peccatum eſt in præcepto: ſed actus matrimonialis eſt in præcepto. 1. ad Corinth. 7. Vxori vir debitum reddat. ergo non eſt peccatum. Eſt enim nefas dicere Deum aliquid inſtituiſſe, in quo implicetur obligatio ad illicitum, & peccatum, imò includit contradictionem, quod homo non poſſit illud quod præcipit Deus ſine peccato facere. Præcepit autem Deus hominum multiplicationem quandoq; Geneſ. 1. &. 9. Præterea ſuadetur. Quicunque præcipit aliquid tanquam finem, vult etiam omne id, ſine quo finis haberi non poteſt. dict. l. 2. ff. de iuriſdi omni. iudi. Sed Deus præcipit hominum multiplicationem cum ſua vxore: ergo cum illa fieri non poſsit via naturæ ſine coitu. præcipit coniugalem coitum. Vnde beatus Auguſtinus, Coniugalis coitus generandi gratia non habet culpam. Et gloſ. 1. ad Corinth. 7. dicit, Veniam concedens Apoſtolus, concubitum attendit coniugatorum, vbi eſt incontinentiæ malum. Ad idem Auguſti de bono. coniuga. cap. 5. Hinc laudabiles ſunt nuptiæ: quoniam etiam id quod non pertinet ad ſe, faciunt ignoſci propter ſe. Igitur coitus licitus, & ſine peccato etiam veniali eſt in caſu præmiſſæ concluſionis. Reſoluti ue fac ſequentes concluſiones.

¶Prima concluſio ſit. Vir cognoſcens vxorem cauſa prolis habendæ tempore, & loco debitis, nõ peccat. ¶Secunda concluſio. Eo caſu, quo vir reddit debitum vxori petenti expreſſe, vel interpretatiue, nullum peccatum committit illam cognoſcendo, ne ipſa incidat in fornicationem. Et iſtæ duæ concluſiones frequentiori omnium ſententia ſunt approbatæ. teſte Maiore in 4. ſententiarum diſtinct. vni. colum. 2.

¶Tertia concluſio. Volens cognoſcere vxorẽ, vt peccatum luxuriæ euitet mentaliter, vel actualiter in ſeipſo, non eſt peccatum.

¶Quarta concluſio. Volens cognoſcere vxorem cauſa conſummandi matrimonium, & ponendi ſe in poſſeſsionem in primo matrimonio forte in ſene ſine cauſa generandæ prolis, vel euitandi fornicationem, triſtitiam, vel ſeruandæ ſanitatis propriæ, vel vxoris, non propterea talis actus eſt peccatum mortale, dato quòd voluptas incidat. Conſtat, quam non eſt in poteſtate eius, quin incidat, ſicut in comeſtione cibi: ſed voluptas incidens in cibo, non facit comeſtionem illicitam, dũ modo maneat in limitibus rationis.

¶Quinta concluſio. Si quis cognoſcat vxorem propriam propter voluptatem, nolens aliquo modo cognoſcere alienam, ſed volens vti re ſua, non peccat mortaliter. Nam ſecundum Auguſtinum: Quando enim cauſa prolis conueniunt, excuſatur, vt non ſit peccatum. Quando verò cauſa concupiſcentiæ faciendæ, veniale eſt, ſicut in comeſtione cibi. Eſt poſitum in gloſ. 1. ad Corinth. 7. Et ſic intelliges falſam eſſe glo. 2. in capit. quomodo de virginibus: 32. quæſt. 1. dicens matrimoniũ non duci ad vitam.

Dubitatur vlterius, Qui votum caſtitatis emiſit, quod impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit iam contractum, eſt quæſtio, vtrum habens coitum cum vxore peccet? Et eſt dicendum, quod toties quoties exigit & habet copulam venit contra votum, ac infringit Deo promiſſum, ergo peccat. Nec validitas matrimonij tollit vires voti, ac proinde quantum in ſe fuerit, tenebitur ſeruare. Exactos ab vxore, reddat debitum, cum dolore & contritione promiſsionis violatæ Deo. cap. nubendi. c. meliore. & glo. in. c. nuptiarum. 27. quæſtio. 1. Nam eo ipſo, quod vouit caſtitatem, & contraxit matrimonium, peccauit, cum veniat contra ſuum votum, quod eſt negatiuum, & obligat ſemper, & ad ſemper, hoc eſt, ad

Digitized by Google

eſt , ad non infrigendam caſtitatem in perpe-
tuum. Toties igitur quoties habet copulam, venit
contra votum , & duabus vijs terram ingredi non
veretur. cap. ex parte. vbi glo. verb. duabus. de re
gula. Sanct. Thom. in. 4. ſenten. diſtin. 30. quæſt.
2. artic. 1. quæſt. 1. verſic. Ad primum ergo dicen-
dum. Et Richard. diſtinct. 38. artic. 7. quæſt. 1. ver
ſicu. Ad tertium dicendum ad ſecundam partem,
poſt S. Thom. quæſt. 1. arti. 3. q. 2. vbi adfert illud
diui Hieronymi. Virginitatem vouentibus non
ſolum nubere , ſed velle nubere , damnabile eſt.
Habetur tranſumptiuè in capit. vouentibus. vbi
Cardi. Turrecremat. num. 1. diſtinct. 27. & in cap.
vouentibus. 17. quæſt. 2. Cardina. Alexandrinus
latè plures in hoc articulo referens opiniones in
cap. rurſus. nu. 5. colum. 2. qui clerici vel vouent.
& ibi num. 6. agit de dubio, vtrum peccet conſum
mando matrimonium , quippe cum habeat pote-
ſtatem non conſummandi illud per ingreſſum re
ligionis, cap. ex publico. de conuerſ. coniugat. ca.
commiſſum. de ſponſalib. igitur peccauit. Sed hoc
dubium eſt mihi , cum non habeat remedium niſi
per ingreſſum religionis , nam alias compellen-
dus erit habitare, ac vitam coniugalem agere, ſi eſ-
ſet in ſeculo cœlibatum amans : ſi ergo compul-
ſus id faciat, non peccat, nam non tenetur id face-
re, quod minime promiſit : ipſe ſimpliciter vouit
caſtitatem, ergo ad eam, & non ad religionem te-
nebitur , cum vltra ſuam intentionem quis non
obligetur. l. non omnis. ff. ſi cert. pet. ſed tamen ra
tione matrimonij tenetur reddere debitum vxo-
ri, ergo compulſus ex vi legis , quæ non obſtante
voto facit actum validum non videtur peccare , ſi
animo legis obediendæ conſummauerit matrimo
nium, & non ex libera voluntate: nam contrahen
do peccauit, ſed non conſummando, ratione præ-
miſſa. Quia certum eſt, quòd non tenetur cum ſuo
forte periculo facere actum ad diſſoluendum ma-
trimonium , quia non promiſit religionem , nec
eſt aptus ad tantum opus erogationis propter ſuã
fragilitatem. Ideoque poſſet attentari in ſpecie
præmiſſa ſi acceſsit ad vxorem animo obediendi
legi eccleſiaſticæ, quæ hoc iubet, nõ peccare, quia
votũ nõ fuit religionis, & ideo ad illud non tene-
tur. Si tamen peccauit ſecundum opinionem alio-
rum pro prima vice, poſt modum per alias ſi fue-
rit exactus à muliere, non peccare eſt credendum,
exigendo verò peccaret , quia tenetur votum ad-
implere quantum in ſe eſt: & votum cum ſit nega
tiuum , etiam ſoluto matrimonio durat , nec diſ-
ſoluitur per contrauentionem. Quemadmodum
infringens aliquod præceptum, toties quoties ve
nit contra legem Dei peccat de nouo, nec primũ
peccatum tollit ſecundum contra vnum & idem
præceptum, ſed inducit nouum : ita veniens con-
tra votum habens cauſam perpetuam , quemad-
modum eſt votum caſtitatis. ſecus ſi non haberet
cauſam ſucceſsiuam, vt in promittẽte vnam diem
certam ieiunare, nam ſi illa die receperit refectio-
nem aliquam manè, iam fregit ieiunium quantum
ad illam diem, & peccauit mortiferè poſtea verò
pro ſecunda, tertia , vel quarta refectione eodem
die facta non peccauit amplius : quia iam poſt pri
mam comeſtionem , ſeu fractionem non poteſt
explicari ieiunium , nec actus comedendi erãt il-
licitus niſi ratione præcepti ex vi voti , ſeu legis
de ieiunãdo certam diem, puta Sabbatum, vel hu-
iuſmodi. Ergo pro illa fractione non erit niſi vnũ
peccatum , quia non ſunt plures fractiones , ſed
vna tantum, quæ inſurgit pro tota die illa, qua te-
nebaris ieiunare per primam comeſtionem : dum
tamen citra ſcandalum aliorum hoc faciat , & ſine
contemptu. notat expreſſe in materia voti Pe-
trus Palud. in. 4. ſentent. diſtinct. 38. quæſt. 3. arti.
4. concluſ. 1. Durand. in diſtinct. 15. quæſt. 11. An-
gel. in ſum. verb. votum. 3. §. 27. & verb. Ieiunium
§. 22. Syluest. verb. Ieiunium. quæſt. 8. & in verb.
Votum. 2. quæſt. 20. part. 4. Caietan. verb. Ieiu-
nium. cap. fina. Verior & communior eſt ſecun-
dum Archiep. Florent. 2. part. titul. 6. capit. 2. §. 9.
Domini. in cap. Lector. diſtinctio. 35. Cardina. in
capit. non licet. art. 2. de conſect. diſtinct. 3. Et iſta
opinio eſt tenenda, quicquid Ioan. Methymnen-
ſis de pœnitentia tracta. 4. fol. 136. colum. 4. capit.
de numero refectionum in die ieiunij , quem vi-
deas, firmauerit. Ideoque erit conſilium petere re
laxationem voti à ſummo Pontifice , quæ facilis
erit propter periculum, in quo ſunt cõiuges. Quis
enim erit apud ignẽ, & ab eius calore liberari po-
terit ? Aut vitam non debet cum coniuge agere,
aut concupiſcentia carnis, à qua pauci liberantur,
ipſum vouentem ad fractionem voti deducet , &
ſic peccare non erit dubium petendo debitum,
ex Thom. in. 4. diſtin. 38. quæſt. 1. arti. 3. quæſt. 2
verſ. Ad ſecundum dicendum. Ioan. in ſumma con
feſſorum lib. 1. tit. 8. quæſt. 21. Couar. in epitom.
quarti Decretali. 1. part. c. 3. §. 1. nu. 6. verſi. Tertio
ex his patet. Quo fit, Epiſcopum, vt euitetur tale
animæ diſpendium , poſſe diſpenſare , ſecundum
Præpoſit. in cap. rurſus. num. 6. qui clerici vel vo-
uent. & Angel. verb. votum. 4. §. 9. & Modernio-
res ita communiter concludunt ſecundum Sylue-
ſtrum. verb. matrimonium. 7. quæſt. 5. verſi. Deci-
mum idem iudicium. Quod intellige ex cauſa,
quando non eſt facilis aditus ad curiam Roma-
nam pro conſequenda diſpẽſatione : quia non de-
bent animæ remanere in laqueis: aliàs , cauſa ceſ-
ſante, Papa ſolus diſpenſare poterit : quia iſta obli
gatio non exigendi venit ratione voti, vnde ipſe
ſolus poteſt eam obligationem tollere qui illam
induxit.

induxit.Syluest. vbi ſuprà. & verbo. Debitum. quæſt.9.ad ſio.Sanct.Thom.quodlibet.3.art. 18. verſi.Ad primum.vbi ſic dicit.Si autem ſciret, & diſpenſaret in voto ſimplici continentiæ authoritate apoſtolica,poſt diſpenſationem non peccaret mulier, nec exigendo, neque reddendo debitum.Ecce ergo quod Thom. in ſpecie propoſita requirit diſpenſationem Papæ,& ſic conſulēdum eſt,cum verior & receptior ſit hæc ſententia, & melior pro timoratis conſcientijs. nam bonarum mentium eſt tenere certam opinionem relinquendo dubiam,prout eſt Angeli, & ſequatium, quæ mihi nunquam placere potuit. Neque virtute iubilei poterit relaxari hoc votum, cum ſit caſtitatis,dum dicit Pius Quartus,*Y que el tal Confeſſor les pueda commutar qualeſquier votos en otras obras pias, excepto el de caſtidad y religion.* Ergo cum votum caſtitatis ſit exceptum,non poterit relaxari: quia vouens tenetur ad obſeruationem illius inquantum in ſe eſt,vt ſuprà dixi,& notat Sanct.Thom. io.2.2.quæſt.88.artic.3.ad.2.in illis verbis. Si vero incidit in impoſsibilitatem implēdi votum ex propria culpa, tenetur inſuper de propria culpa pœnitentiam agere.Sicut mulier,quæ vouit virginitatem,ſi poſtea corrumpatur, non ſolum debet ſeruare,quod poteſt,ſcilicet perpetuam continentiam,ſed etiam de eo,quod admiſit peccando pœnitere.Ergo ne ſit in culpa,eligat viam tutiorem, petendo à Papa diſpenſationem.

Dubitatur, Vtrum matrimonium dolo contractum annullandum ſit? Videtur dicendum quòd non cap.ex parte.& cap.dudum.de conuer. coniugat. per quæ iura in matrimonio caſuali tenet Petrus Rebuff. in practi. beneficiorum. de cauſis reſignationem irritantibus,& primo de dolo. nu. 8.pag.491.tenet gloſ.in capit.cum dilectus. verb. ad fatuitatem.de his,quę vi met.cauſa fiunt.quam ſingul.dicit ibi Panormi.Iaſ.in.§.actionum. num. 38.Inſtit.de actionib.Bald.in rubri.de iudi.1.lect. colum.2.gloſ.in.l.à diuo Pio. verb. actionem. ff. de ritu nupt.ſingul.ſecundum. Bald. in. l.1. col.2. C.plus vale.quod agitur.Curti.io repe.l. interpoſitas.C.de tranſactio.colum.2.num.7.vbi reputat mirabile,quòd matrimonium dolo initum valet, nec reſcindi poteſt.

Idem probat text. ſecundum Panormi. & Alexandr.ibi in cap.cum in apoſtolica.de ſponſa. vbi mendacium,ſeu ſurreptio non vitiat ipſum matrimonij contractum, nempe circa qualitatem perſonæ, vel circa fortunam,etiam ſi det cauſam contractui,ſecundùm prædictos,& Ferdinan. Loazes in tracta.matrimonij regum Angliæ. dub. 8. nume.37.fol.71.Couar.in Epitom.quarti Decretali.2.part.cap.3.§.7.num.3.verſi.Ex his infertur. Ferdinan.Gomez Arias in.l.62.nume.14. in legibus Taurinis.Optimè Remigius Goñi in tracta. de immuni.eccleſia Fallent.24.pag.169 nume. 4. verſi.Item ad prædicta facit gloſſ. Exemplum his adduci poteſt.Mulier cupiebat iuuenem in maritum,& nihil dicebat,præterquàm, Ego quæro maritum,& eſt mihi opulenta dos plus quàm decem milia aureorum. Oſtendebat inſuper plures debitores,quibus ſe multas mutuaſſe pecunias aſſerebat:iuuenis hac oſtentatione inductus, illam accepit in vxorem.Certè non vitiabitur matrimonium. Quod exemplum quotidianum eſſe, nemo eſt qui dubitet.Et aliud poteſt aſsignari in patre habente filiam vnicam:is tractauit eam nuptui dare iuueni diuiti, multa pollicendo: & inter cætera,quòd intendebat eam facere hæredem, ſeu meliorare:fecit poſtea pater teſtamentum, & alios hæredes in dicto tertio & quinto bonorum reliquit,filiæ vero & genero nihil quicquam iure prælegati mandauit. Decidit Bald.in ſpecie propoſita in.l.cum Archimedoram.nume.10.C.vt in poſſe.legat.quòd licèt tali dolo fuerit inductus à Socero ad contrahendum matrimonium, quòd propterea non vitiabitur.Item contingere ſolet, quod parentes promittunt genero tempore matrimonij non melioraturos filios in tertio, nec in quinto bonorum, ſed quòd omnes æqua lance venient ad ſua bona,& aſſerunt ab illis nullam meliorationem, ſeu promiſsionem ſimilem cæteris filijs ſeu generis factam fuiſſe, & matrimonio contracto apparet contrarium,certe non vitiabitur matrimonium: quia vnuſquiſque tenetur ante matrimonium conſpicere omnia, quæ contingere poſſunt. Nam animo contrahendi ſemper magnas opes, quas non habent, & promiſsiones, quas implere non poſſunt,effundere ſolent contrahere volentes:& ſic à vulgaribus dici ſolet, *Caſa,y miente.* Hoc tamen iniquum eſt, & reddit homines ad faciendam vitam coniugalem inuoluntarios. Hinc diſcordiæ, inquietudineſque inter contrahentes oriri ſolent, vt experientia docet: quæ quidem huic Sacramento & contraria, & longe aliena eſſe debent. Et certè ſi tantus eſſet dolus & inductiones ſocerus vel mulieris, quod videretur arbitrio boni viri omnino abfuiſſe conſenſum ab huiuſmodi coniuge, ipſum matrimonium deciſione apoſtolica nullum eſſet declarandum. argumen.text.in capit.cum locum.& capitu. tua nos. de ſponſalib. & quæ notat Panormi. in dict. cap.cùm dilectus.allegando Ioan.Andr.in cap. 1. de depoſ.& refert Curti.in repeti. l. interpoſitas. nume.7.colum.3.verſicu.Fallit primo. numer. 7. C. de tranſactionib. Vnum tamen nota, quòd ſi promiſit non melioraturum, vel melioraturum ex cauſa matrimonij genero quòd talis promiſsio eſt valida,& ab ea recedere non poterit, iuxta formam.

mam.l.22.Tauri.Et ſic ceſſat exemplum Bald. in l.cùm Archimedoram.nume.10. vt in poſſ. legat. Quam l.22.intelligis in ſua deciſione locum habere, dum tamen antea ex ſimili promiſsione valida non fuiſſet ius quæſitum ex donatione irreuocabili.vt in.l.17. Tauri ſecundum Ciſontan. in d.l.22.ad finem.

Dubitatur vlterius, Aliquis contraxit matrimonium intra quartum gradum conſanguinitatis, vel affinitatis, alteriuſue impedimenti, nempe publicæ honeſtatis, vel cognationis ſpiritualis in euentum quòd Papa diſpenſaret. Papa diſpenſauit, eſt dubium, vtrum ſine nouo conſenſu contrahentium matrimonium per verba de præſenti ſit iudicandum matrimonium, vel requiratur nouus conſenſus? Item etiam, an poſsint diſſentire & contradicere matrimonio ante nouum conſenſum, etiam ſi per aliquod tempus ſciuerint diſpenſatum fuiſſe à Papa, & non contradixerint? Ad primum videtur dicendum, ante nouum conſenſum idoneum ad matrimonium ſequutum poſt diſpenſationem apoſtolicam, & virtute ipſius eos habiles facientem ad contrahendum non eſſe matrimonium: quia contractum in euentum conditionis, Si Papa diſpenſaſſet, non fuit matrimoniũ propter impedimentum, nec eſſe potuit ante habilitationem: & cum fuerit conditionaliter contractum, nihil poſuit in eſſe: quia cum ſit ſacramẽtum, ſtatim valuit, nec potuit eſſe in pendenti, aut non valuit, ſed non valuit propter impedimentum, de quo in titulo quæſtionis, ergo ſine nouo conſenſu habili ad contrahendum virtute diſpenſationis non eſt matrimonium, cum abſque vero conſenſu hominum Papa non inducat matrimonium, nec in foro animæ inducitur. capit. tua nos. de ſponſalib. Ergo diſpenſatione adueniente, debent contrahere in forma eccleſiæ. Nec ad id compelli poſſent, cum antea nec ſponſalia dici potuerunt propter inhabilitatem ad contrahendum matrimonium, lege eccleſiaſtica repugnante. argum. cap.1.de re iudi.& arguendo de facto iudicis ad factum partis.l.ſi ob cauſam.C.de euict.Socin.l.1. §.per ſeruum. nu.7.ff.de acqui.poſſeſ.ſed factum iudicis contra Canones eſt ipſo iure nullum, per text.in dict.cap.1.ergo & partis. tex.in.l. non dubium.C.de legib.Item & ſecundo, quòd requiratur nouus conſenſus ad matrimonij perfectionem vltra Papæ diſpenſationem.Henri.in cap.fin.col. 2.de cond.appoſ, Cardi.& Panor.in cap.ſuper eo. eod.titul.ſum.Roſella.verb. Matrimonium. 5. §. 13.Felin.in cap.ſignificantibus.nume. 9. ad finẽ. de offic.delegat. Magiſter Franciſcus à Victoria in repet.de matrimonio.in. 1.part.num.9. Areti. conſil.142.colum.4.nu.1.& in.l. apud Iulianum. §. conſtat. colum. 3. de legat. 1. quam legem declarat ſimul cum.l.cùm ſeruos. plures ad id adducens, fatetur hanc communem opinionem eſſe. & Ferdinand.Loazes in tracta.de matrimo.12. dubio.in princip.Couar.in epitom.quarti Decreta. 2.part.cap.3.num.7.Additio. Decij in.l. ea quæ ratò, ſub nu.4.ff.de regul. iur. firmat communem, vbi citat tenentes contrarium. & Couar. vbi ſuprà, qui exiſtimat, eueniente conditione eſſe iudicanda ſponſalia de futuro, & non matrimonium, quod ipſi magis placet, & ſic ex vi pactionis poſſit compelli, vt in ſponſis de futuro latè ſupra habitum eſt. Ex quibus infertur, quòd adueniente diſpenſatione ſi non conſenſerunt per verba de præſenti in matrimonium, vel per copulam coniugalem, quod non eſt matrimonium, ac pœnitere poſſunt ſaltem ex cauſis, quibus ſponſalia de futuro impediuntur ex iuris inſtitutione, per dicta in ſuperiori quæſtione.& ex notatis à Couar.vbi ſuprà cap.3. nu. 7. & fuſius ex Victoria in allegata repe.1.part.verſ.ſed reſtat.nu.9.

Dubium eſt, Duo contraxerũt matrimonium clandeſtinè tali modo, quod per teſtes non poteſt probari: qui non audentes reuelare parentibus, ex præcepto ipſorum contraxerunt ſinguli eorum matrimonium ſecundo loco, vir cum Anna, vxor cum Petro: Petrus & Anna ſunt in bona fide, quia ignorant primas nuptias: nunc iſti, qui ſic contraxerunt, volunt huic morbo quærere medelam? In primis igitur ſciendum eſt, quod primum matrimonium eſt validum, ſecundæ verò nuptiæ adulterinæ exiſtimantur, cùm ſtante primo inter coniuges non potuit eſſe ſecundum cap. gaudemus.de diuort.text.in capi. Dominus noſter.ibi, relictis adulterinis complexibus ad priorem coniugem reuertatur.de ſecund. nupt. ergo ſunt in peccato mortali: & cùm certò ſciant practice impedimentum, quilibet eorum nec exigere, nec reddere poterit ſine peccato debitum. Caſus inſignis in cap.inquiſitioni. in princip. de ſenten. excommu.ibi, Vtrum alter coniugum pro certo ſciat impedimentum coniugij, propter quod ſine mortali peccato non valet carnale commercium exercere, quamuis illud apud eccleſiam probare non poſsit &c. Dicit huic dubio ſtatim, quod in hoc caſu primò debet potius excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, quàm per carnale commercium peccatum operari mortale. & ibi gloſſ.verbo, humiliter. ergo videtur quod debeant reuelare exiſtentibus in bona fide, ex qua reuelatione introduci ſperatur omne malũ. nam poſito vno inconuenienti, plura ſequi ſolent, vt Philoſo. ait, maximè hoc in loco, in quo eorum confeſsio non valet ad diſſoluendum matrimonium contractum, niſi alijs teſtibus probetur legitimis non potuiſſe contrahi ratione primi. Iterum

Digitized by Google

rum erit aliud inconueniens, quòd inter ipſos con iuges ex hac reuelatione, vel denegatione debiti per ſcientem impedimentum veriſimiliter induceretur odium, & ſequi poſſent grauiora delicta, forte mors coniugis, quamobrem diſsimulandum potiùs eſſe conſulendum fore viſum eſt, ne perueniat ad notitiam alterius quantumcunque graue ſit impedimentum, quod deficientibus teſtibus aliàs diſſolui ab eccleſia in foro exteriori non poſſet, etiam ſi eſſet ſoror & filia in ſimul vxor talis, quæ cum patre & fratre contraxiſſet bona fide, & mater vtriuſque coniugis reuelauit in confeſsione ſacerdoti ſe habuiſſe copulam carnalem cum ſuo filio, eo ignorante eſſe ſuam matrem, ſed exiſtimando eſſe pediſequam, ſeu famulam ſuæ matris, quæ ſe ſuppoſuit loco ipſius famulæ, cum qua deſiderabat copulam habere, ipſeque filius ſtatim receſsit, ignorando fuiſſe matrem, & concepit ex eo ſicut Thamar filiam, quam mater tanquam ex poſitam educauit: & filio reuerſo ex longo itinere poſt longum tempus eam inuenit in domo matris, & coniũxit matrimonium cum ea in facie eccleſiæ, ignorando impedimentum, quia mater ſemper tacuit, ne de tali flagitio infamaretur, quòd conſuli oporteret confeſſorem in hoc caſu mulieri? Et reſponſum fuit à doctiſsimis quòd taceat, ne eos conſtituat in mala fide, & ne ſequantur ſcandala, & damna, quæ ex tali reuelatione inutili ſequi poſſent, ipſaque de ſuo peccato pœniteat. Ergo coniungendo hanc reſponſionem cum caſu primo meæ quæſtionis, idem dicendum eſt in eo. Et ſi potuerit, petat diſpenſationem coniux, qui ſcit impedimentum. Et taceat, cum iſtud ſit minus malum: cum ad ſuum dictum non poſsit, nec debeat diſſolui matrimonium in facie eccleſiæ contractum. Comprobatur ex cap. duo mala. 13. diſt. & ex Ariſtotel. lib. 5. Ethicor. cap. 3. quo loco ait, minus malum boni vicem habere, ſi maiori malo comparetur. Et confirmatur ex his, quæ tradit Couar. in Epitom. 4. Decretali. 2. part. ca. 4. nu. 9. Tum etiam, quia ſequeretur abſurdum maximũ, ſi contrarium conſuleretur in ſpecie propoſita. ergo text. in dict. ca. inquiſitioni. non debet extendi ad hunc caſum, ex his, quæ notat Aymon Crauett. de antiquita. temporum. 4. part. §. videamus modò. verſi. Quinta datur limitatio. num. 11. fol. 130. columna. 4. Quæ omnia ſupradicta licet vera ſint de iure antiquo hodie tamen huiuſmodi matrimonia taliter contracta ſunt nulla, ſi non ſeruetur forma. de qua in Concil. Tridentino. vt infrà (Deo dante) latius dicemus. Forſan iſta quæſtio poſsit habere locum in contrahente ſponſalia de futuro, ita clãdeſtinè vt probari non poſsint: quo inquam caſu procederent ſupradicta.

Circa præmiſſa dubitatur, Aliquis contraxit matrimonium cum Catharina, quæ erat nupta viro alicui eo tempore: ſed ducta & inducta ex falſis probationibus & coniecturis de morte prioris coniugis, cum iſto ſecundo ſe ipſam matrimonio copulauit, ex licentia habita ab ordinario ex dictis falſis allegationibus obtenta iuxta Concilium Triden. ſeſsio. 24. cap. 7. incipienti multi ad finẽ. Qui verè viuebat, prior ſcilicet, maritus poſt aliquod tempus venit, & petijt ſuam vxorem ratione matrimonij præcedentis: & facta probatione de priori coniugio, fuit ei adiudicata, & tradita, & ſecundum pronuntiatum nullum. Tandem mortuo primo viro, ſecundus vult eam: at ipſa ipſum in coniugem habere, eſt dubium an poſsit? & caſu, quò poſsit, debeant ſolennitates requiſitæ. Ad Concil. Trident. ſeſsio. 24. de reformatione. cap. 1. conſenſus, & alia iterari: an ratione prioris conſenſus ſit matrimonium per ratihabitionem ſine alio actu nouo ad conſentiendum in matrimonio expreſſo. Quantum ad primum eſt notum, quòd fides matrimonij habita inter eos coniuges putatiuos bona fide fuit facta, ac proinde non præſtat impedimentum, quod mortuo primo coniuge poſsint de nouo copulari, quia eam carnaliter non cognouit tanquam adulter, nec fides fuit data de matrimonio ineundo cum ea, mortuo primo. ex text. in capi. ſignificaſti. de eo qui dux. in mat. quam pol. per adulter. vbi matrimonium contractum cum concubina dummodo non fuerunt machinati in mortem prædefuncti coniugis, nec eo viuente dederunt fidem de matrimonio contrahendo valet. Sed ſic eſt, quòd in caſu præmiſſo bona fide contraxerunt, & ſi viuente primo viro fuit adulterium. & non matrimonium, tamen cum fides vlla fuiſſet data, nec tractatus de morte ipſius mariti, valuit tale matrimonium ſecundo contractum. glo. in capi. ſuper hoc. de eo qui dux. in matri. quam poll. per adulter. in glo. 1. ibi, ita modificantem illũ textum. cap. 1. ibi, qui ſcienter contra canones. & cap. cùm haberet. cod. titu. Sed hic ambo iuſta ignorantia ducti contraxerunt matrimonium viuente primo, ergo eo mortuo, vt dictum eſt, non debent prohiberi contrahere, cum edictum de matrimonijs contrahendis ſit prohibitorium: quia omnibus, quibus ſpecialiter non eſt prohibitum, cenſetur permiſſum. text. inſignis in cap. cum apud. de ſponſali. Sed iſti hoc caſu non reperiuntur impediti, ergo cenſentur permiſsi. Quia vbi non eſt culpa, nec pœna debet eſſe: & cui non competunt verba edicti, nec eius diſpoſitio competere debet. Colligitur deciſio huius quæſtionis ex Ioan. Maior. in. 4. ſent. diſt. 37. q. 1. col. 1. Quod eſt optimum pro interpretatione. c. ſuper hoc. de eo qui cogn. conſang. vxo. ſuæ. & l. 1. tit. 2. part. 4 & quæ ibi notat Gregor. Lopez.

Ex quibus reſpondendum erit ad ſecundum, matrimonium contractum ſcienter, vel ignoranter viuente primo fuiſſe nullum, ac proinde conſenſus habitus eo ſuperſtite fuit nullus, & ſic ſacramentum nullum: ideo oportet, quòd nouo cõſenſu perficiatur poſt mortem primi viri, & ſolennitates debitæ huic ſacramento debent interponi, quia vt ex tunc matrimonium fuit declaratum nullum, quia verè non potuit inter eos eſſe. text. eſt in cap. in præſentia. de ſponſalib. ibi Conſul. ergo tuæ. T. R. quòd quantocunque annorum numero ita remaneant, viuentibus viris ſuis, non poſſunt ad aliorũ conſortium canonicè conuolare, nec authoritate eccleſiæ permittas contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum.

Secundo eſt tex. in cap. de ſecundis nuptijs. ibi, quod ſi poſt hoc de priori coniugis vita conſtiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem coniugem reuertatur. ¶ Ad idem & tertiò eſt tex. in cap. cùm per bellicam. 34. quæſt. 2.

Quarto iſtam partem tenet Magiſter ſenten. in 4. diſt. in 38. cap. finali. vbi poſtquam retulit text. dic. c. cum per bellicam. inquit. Ex ijs oſtenditur illos, qui taliter iunguntur, vt credant virum interemptum, per ignorantiam aliquam excuſationem habere de peccato, & tantum primam copulam eſſe legitimam, non ſecundam, veniam tamen habere, ſi careat opprobrio malæ voluntatis. Quæ verba ſunt optima ad excuſationem mulieris, & Titij contrahentis matrimonium.

Præterea habere in ſimul plures vxores nunquam alicui licuit, niſi ex ſpeciali priuilegio & diſpenſatione diuina, vt eſt optimus tex. in ca. gaudemus. §. quia verò. de diuorc. Tradit Anto. 3. parte ſummæ. tit. 14. ca. 10. §. 2. cum alijs pluribus citatis à Doctore Couar. in Epitom. ſuper. 4. Decreta. 2. part. ca. 7. § 3. ergo ſi nunquam licuit, nec nũc permiſſum cenſebitur: & ſic prædictum matrimonium, ac conſenſus, & cætera in eo adhibita fuerunt nulla, & tanquam ſi non eſſent. Quia qui primitiua inficit, deriuata vituperat ſecundum Philo. teſte Bald. in. l. fin. C. de verb. ſigni. Et eſt optima. l. 56. titul. 5. partit. 5.

Ex quo clare deducitur, quòd cùm matrimonium ſecundum fuit nullum ex conſenſu in illo adhibito, ex nouo debet conualidari. tex. in cap. pen. de eo qui dux. in matri. gloſſ. & doct. in ca. 1. eod. tit. Boeri. aurea deciſio. 263. num. 26. Ad hoc etiam eſt tex. in ca. accepiſti. & ibi glo. de ſponſa. duo. vbi matrimonium ſecundum, de quo eſt noſtra quæſtio, viuente altero coniuge, eſt nullum, & nunquam ex eodem conſenſu recipit validitatem. Idem probat caſus in cap. licet. eod. titu. & in cap. tuas dudum. ibi, conſenſus & cætera cum ipſo coitu fruſtrantur. Accedit etiam huic ſententiæ glo. in cap. cum apoſtolica. de ſponſali. vbi ad inducendum matrimonium de nouo, requiritur nouus conſenſus, cum ab initio fuit illegitimus, & nullus, lege aduerſante, propter primum matrimonium, ergo ſolennitates debent reiterari tanquam ſi nunquàm fuiſſent, cum regulentur ſecundum naturam matrimonij, cui acceſſerunt. argu. text. in. l. fina. C. non num. pecunia.

Quæ autem dicit Sacerdos cum benedicit nuptias, eſt forma accidentalis, & non de ſubſtantia matrimonij, ſecundùm Auguſt. de Ancho. prout eum refert diuus Anto. 3. par. titu. 14. ca. 9. §. 3. Sed conſenſus eſt ſubſtantialis, ſine quo matrimoniũ conſiſtere nequit. cap. tua nos. & cap. cùm locum. de ſponſali. ergo ipſo deficiente, cętera corruerũt, ac per conſequens de nouo ſunt iterãda in forma debita: cum actio ſemel extincta, amplius non reuiuiſcat. l. qui res. §. aream. ff. de ſolutio. Sed ſic eſt, quòd conſenſus primus fuit nullus, ac per conſequens inualidum matrimonium, ergo & omne eius acceſſorium. Nam, vt inquit Ariſto. 1. Phyſico. ca 4. nihil vnquam ex eo, quod non eſt, fieri, atque oriri. Quia ex nihilo, nihil gignitur, & ſic debet reiterari in forma debita. Quia non dicitur factum, quod aliter eſt factum, quàm debuit. cap. qui ex timore. de regu. iur. Syluest. verb. Reſtitutio. 8. quæſt. 5. verſi. Tertio quando reſtituens &c. Et vbi principale non tenuit, nec acceſſorium. ca. inter dilectos. de fide inſtrum. quem tex. ad id citat Ioan. Monachus in ſuo defenſorio iuris. cap. contra priuilegium. num. 2.

Præterea augmentum debet regulari ſecundum naturam ſui præexiſtentis, ſeu eius, cui accedit. l. etiam. vbi Barto. & doct. C. de iure dot. & in. l. inter ſocerum §. cum inter. ff. de pact. dotali. Ponit iſtam regulam Albertus Brunus in tract. de augmento & diminutione monetarum. fol. 8. col. 3. quam firmat, & corroborat quinque modis. Et ſequitur Ioan. Bernar. in tracta. fallentia. regul. 57. incipien. Augmentum. Sed ſolennitates adhibitæ ſunt ad augmentũ ſui principalis, cui accedũt, qui eſt conſenſus, ſine quo nullo modo ſtare poſſunt. ergo &c.

Facit etiam: nam ea, quæ de facto ſunt facta, de facto reuocantur. Ratio, quia nullum habuerunt effectum. glo. in. l. minor. ff. de euictio. quam ſingul. dicit Ioan. Bernar. in dict. tract. regula. 69. in cap. Carceratus. vbi ponit & limitat per eam dictum quotidianum, & valde neceſſarium Barbatius in capit. 1. in. 1. lect. colum. 1. de iudici. quem videatis. Sed ſic eſt, quòd in caſu propoſito omnia, tam conſenſus, quam cæteræ ſolennitates nullæ fuerunt propter primum matrimonium, ergo reiterari debent, tanquam ſi nullo modo præceſsiſſent. Nam quod nullum eſt, infirmari, nec confir-

Digitized by Google

confirmari poteſt. l. ſi expreſſum. ff. de appellat. l. ſtipulationes, quæ proprij, viribus non ſubſiſtunt. ff. de actionib. & obligatio. Bald. in l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati. & conduct. in finalibus verbit. Sed ita fuit in noſtro caſu, ergo de nouo requiritur conſenſus in forma ſolenni vnà cum alijs ſolennitatibus &c.

Item quod à principio nullum eſt, tractu temporis non conualeſcit ſine nouo conſenſu. cap. 1. in princip. de ſponſac. impube. lib. 6. Optimè per Loazes in tracta matri. in. 11. dubio. fol. 67. Sed in caſu noſtro fuit huiuſmo ergo &c.

Et cùm in præſenti fuerit ſeparatum ſecundum matrimonium, non eſt dubium, quòd nullæ reliquiæ ſacramenti remanſerunt in eo propter primum. Et quòd ſolennitates ſint reiterandæ, patet ex Hoſtien. quem ibi Ioan. Andr. refert, & ſequitur in cap. in præſentia. de ſponſalib. ſuper glo. ſecunda in hæc verba. Sed nunquid poſtea publicabitur tale matrimonium in eccleſia, dixit Hoſtien. quòd non, quia poſſet hoc inducere ſcandalum ſupra de teſe. nullis. ſed ſufficiet publicatio ſimpliciter facta apud epiſcopum. de clandeſti. deſponſa. cap. 2. qui pœnitentiam iniunget, & carnale commercium ſuſpendet ad tempus. Cùm vterque reperiatur in culpa, ſecundum ea, que notantur in capit. cum in apoſtolica. ſuprà eo. Et in iſtis caſibus matrimonium ;& ſi nullum propter primum adhuc pronnntiatum non fuit tale. vt in caſu noſtro. ergo &c.

Præterea habilitas, quæ erat neceſſaria in principali, hoc eſt in matrimonio, eadem erat neceſſaria in acceſſorijs. l. potior eſt. §. ſi de futura. & ibi. Bald. ff. qui potio. in pign. habe. vbi ſummat illum text. tempus, quod inſpicitur in principali, inſpicitur etiam quo ad acceſſoria. ergo tempus præſens, & non futurum. Et ſic ſecundum tempus præſens debent reiterari ſolennitates, vna cū conſenſu &c.

His etiam accedit. Nam acceſſorium regulatur ſecundum tempus & naturam principalis. l. inſulam. ff qui potio. in pign. habe. & l. creditor. & l. Lucius. eod. titul. ſecundum Bald. in. l. potior eſt. colum. 2. ff. qui potio. in pigno. habeantur. & præfertur ille, in cuius actus prius habuit effectum. l. quoties. C. de rei vendicatio. Sed ita eſt in caſu noſtro propter primum matrimonium illo tempore contractum, quo habuit effectum plenum, & ſecundum hac cauſa nullum habuit, & ſic omnes ſolennitates fuerunt nullius operationis, ac per conſequens ſunt reiterandæ in forma ſolenni, & ſpecifica.

Facit, Nam matrimonium contractum cum ſecunda viuente prima, per mortem primæ non reconualidatur cum ſecunda Panormi. in capit. conſuluit. colum. 2. de conuerſio. coniuga. Nam cum à principio non tenuit, tractu temporis non conualeſcit. regula. Non firmatur in. 6. Confirmatur ex Gabriel. in. 4. diſtinct. 36. quæſtio. 1. artic. 3. vbi quærit. An matrimonium liberi cum ancilla, quā liber contrahendo credit eſſe liberam, ratificetur per ſubſequentem copulam. Et quia ibi defuit conſenſus, dicitur quod non.

Dubium præterea poteſt eſſe tale, Vtrum matrimonium contractum à iuuene (poſtquàm religionem poſt diſcretionis annos ingreſſus eſt, animo mutandi omnino vitam, & intra nouitiatus tamen annum egreſſus eſt ad ſecularem vitam & habitum) ſit validum? Reſpondendum eſt validum eſſe tale matrimonium. Suadetur. Nam in ſpecie propoſita non fuit votum ſolēne expreſſe, nec tacitè, ergo non eſt cauſa cur matrimonium non ſit validum. ex text. in capit. vni. de vot. lib. ſexto. In oppoſitum tamen gratia diſputationis videtur facere text. in capit. non ſolum. §. vobit. de regula. libr. ſexto. ibi, aut euidenter conſtet. quo tex. probatur per aſſumptionem habitus nouitiorum cum propoſito mutandi vitam abſolutè induere profeſſionem. capit. conſulti. ibi, propoſuerit abſolutè vitam mutare. de regula. & capit. ſtatuimus. eodem titu. & capi. beneficium. de regul. libr. ſexto. Sed prædicta iura non obſtant: quia iſte caſus non habet vim profeſsionis tacitè, vel expreſſe, quo ad matrimonium dirimendum, licèt tanquam votum ſimplex impediret contrahendum. text. in dict. capit. non ſolum. cum ſimilibus. in fauorem animæ nouitij, & propter ius religionis noluit impedire monachos ab imperitione iſtius, ne redeat ad ſæculum, quippe cum ſi votum ſimplex in ſeculo de ingreſſu religionis feciſſet, religio pro obſeruatione voti contra ipſum agere poſsit. argumen. capit. licet. de vot. nec capit. beneficium. obſtat, quia renuntiatio beneficij, quam iſte nouitius ex facto ſuo præſumitur facere, dum manifeſtat omnino vitam velle mutare, tunc ſufficit ad hoc, vt beneficium poſsit alteri conferri, quæ tamen non ſufficit ad profeſsionem tacitam, vel expreſſam, iſta ergo duo non parificantur, nec in textu æquiparantur. Sed nec quo ad vacationem beneficij hic caſus æquiparatur: quia in profeſsione tacita, vel expreſſa eſt vera renuntiatio, hic autem eſt præſumpta, quare &c. Pro deciſione huius dubij in ſpecie propoſita pro hac parte eſt ſententia Panormit. in capit. conſulti. nume. 3. de regula. Sylueſt. verbo, Religio. 3. quæſtio. 19. verſi. Quarto inducitur. Caieta. in tracta. 17. quæſtionum. reſponſ. 3. quibus in locis præmiſſa tenent. Hodie tamen ſicut antiquitus profeſsio etiam tacita, ſiue expreſſa ante annum non valebat, & ita ad omnes effectus extenduntur

a los otros ſacramentos de la ſancta ygleſia por el lugar en que fue inſtituydo que es el parayſo[b]: y por el eſtado: que fue eſta-

dicitur.ex Concilio Triden.ſeſsio.25.cano.15.incipienti,In quacunque.

b ¶*Que el parayſo.* In paradiſo terreſtri inſtitutum fuiſſe à Deo matrimonium, & in ſtatu innocentiæ,conſtat Gen.2.ex ore primi parentis è ſomno ſillo diuin ore ſurgentis, ac pphetizātis, dicendo, Hoc nunc os ex oſſibus meis. & caro de carne mea:quāobrē relinquet homo patrē & matrē, & adhærebit vxori ſuæ.Et quod ſit à Deo inſtitutū, probatur ex Chriſti teſtimonio ad hunc locum referentis Matth.19.vbi ait, Quos Deus coniunxit,homo non ſeparet.cap.deinde.26.diſt.ca.lex diuina.27.quæſt.2.&.c.ſunt qui dicunt.ca.cauſa & quæſtione.c.de infidelibus.de conſang.& affi. Ricard.in.4.ſenten.diſt.26.arti.1.quæſt.3.Panormit.in cap.fin.col.vltim.num.6.de ſponſa duor. Iaſ.in.l.captatoriæ.num.10.ff.de lega.1.Ludoui. de Sardis in tract.de naturalib.libe, ac ſucceſsione eorum.1.part.§.1.quæſt.3.Cōſtat etiam quòd eſt ſacramentum,vt ſuprà in.1.gloſ.habitum eſt. Et omnia ſacramenta fuerunt inſtituta à Chriſto, vt etiam patet ex Cælio Rhodigino lib.28.antiquarum lectionum cap.19.& in concilio Tridentino ſeſsio.7.cano.1.in hæc verba.Si quis dixerit ſacramenta nouæ legis non fuiſſe à Chriſto Ieſu Domino noſtro inſtituta, aut eſſe plura,vel pauciora quam ſeptem, videlicet Baptiſmum. Confirmationem,Euchariſtiam: Pœnitentiam,Extremam vnctionem,Ordinem, & Matrimonium, Anathema ſit.Ad idem eſt text.ſolennis in.c.vni.de vot. lib.6.ibi, dum ait,Matrimonij verò vinculum ab ipſo eccleſiæ capite rerum omnium conditore ipſo in paradiſo, & in ſtatu innocentiæ inſtitutum vnionem,& indiſſolubilitatem acceperit.l.4.titulo.ſecundo.part.4.

Præterea dubitatur, Quæ fuit cauſa inſtitutionis coniugij?Prima potuit eſſe, vt conſuleretur generi humano per coniunctionem maris & fœminæ:nam maſculus per ſe hoc facere non poterat ſolus ſecundùm naturam, ideoque bonum fuit ei adiungere ſociam in officium naturæ humanæ, vt Gene.1.&.2.Creſcite,& multiplicamini. Et quæ notat.S.Thom.1.2.quæſt.102.art.5.Ad tertium. Pro hac ratione conducit illud Platonis lib.31.de republica,vel de iuſto.dialogo.2.dicētis, Fit vtiq; ciuitas, vt exiſtimo, quandoquidem nullus noſtrum ex ſe ipſo ſufficiens eſt,ſed multorum indiget. Anvero tu putas aliud extitiſſe ciuitatibus conſtituendis initium? Nullum aliud, inquit ille. Sic itaque alius aliumque ſibi & ad vſum alium adiungentes,cum multis indigeamus, multos in habitationem vnam communicatores adiutoreſque congregauimus, quem cœtum ciuitatem nos appellamus. Igitur indigentia generis humani fuit cauſa inſtitutionis matrimonij;& ſic in officium naturæ, eo tempore fuiſſe apparet. Huius vero effectus fuit ex eo, quod alit, auget, cōpar ſibi progignit,ſufficitque,vt declarat optimè Ludouic,Cælius Rhodiginus lib.28.lectionum antiquarum.capit.13.Tum etiam, vt eſſet prima humanæ ſocietatis copula, quæ amicabilem quandam coniunctionem,alterius quidem regentis, alterius obſequentis amplecteretur.Genel.2.&.3. Sanct.Thom.in.4.ſenten.diſtin.26.quæſt.1. Ariſtote.1.Politic.cap.1.cap.ius naturale.1.diſtin.l.1. §.ius naturale.ff.de iuſti.& iure.vbi Fortuni.num. 77.reprobat illud Platonicum,matrimonia etiam debere eſſe communia,& ſic vxores,quod à tanto viro alienum eſt, etiam conſiderata ratione naturali.De qua per Fortun.vbi ſuprà. Quia etiam ſimplex fornicatio, vt alibi in priori parte dictum eſt,non eſt dubium eſſe aduerſus ius naturale, ergo non eſt admittenda. Poſtea verò fuit inſtitutum in remedium concupiſcentiæ poſt peccatum originale contractæ.text.in capitul.nuptiarum. 27.quæſt.1.& Concil.cano.Colonienſis titul.de matrimonio.§.eſt autem.pag.363.Magiſter in.4. ſententia.diſtinct.26.capit.2,Richard.arti.3.quæſtione.2.D.Thom.3.part.quæſt.41.& quæſt.42. Turrecremat.in ſumma.27.quæſt.1.gloſſ.in capit.quomodo.verb.perſe.31.quæſt.1.vbi probat matrimonium in ſtatu naturæ lapſæ, & ſic poſt peccatum inſtitutum in officium naturæ propter ſobolem,& fornicationem pellendam.text.in capit.ſicut non omnes.§.his ita.32.quæſt.2.vbi adducitur illud beati Pauli in priore epiſtola, quam ſcripſit ad Corinth.cap.7.Propter fornicationem vnuſquiſque habeat ſuam vxorem, & vnaquæque habeat virum ſuum. Ad idem eſt gloſſ.in ſumma 27.quæſt.1.quæ magiſtra eſt in hac materia.

Ex quibus infertur matrimonium contrahendum fore principaliter ob cauſam generationis, & fornicationis vitandæ. Si tamen ex alijs cauſis contrahatur, non ritè contrahitur, tamen tenet matrimonium.text.in cap.tua nos.deſponſalib. vbi Panormi.hoc notat.Et eſt de mente gloſſ.in ſum.27.quæſt.1.D.Thom.in.4.diſtin.30.quæſt. 1.arti.3.Maior diſtin.26.quæſt.2.Couar.in epitome.4.Decretal.2.part.cap.1.§.vni.num.7.Et probat.l.4.titu.2.part.4.Et hoc intellige principaliter,

do de innocencia: en el qual tres bienes ſe ſeñalan: Fe, y Generacion, y Sacramento. Y por eſto ſe requiere en el cõtracto del matrimonio mayor ſolẽnidad que en otro algun ſacramento Porende eſtableſcemos y mandamos que todos los ſacramentos ſe hagan por aquellas palabras que

ſiter, quando contrahit ob concupiſcentiam diuitiarum, pulchritudinis, vel generis, vel huiuſmodi: non tamen ſi in conſequentiam ad id moneatur: nam non peccaret (meo iudicio) nec venialiter, appetendo ob bonum finem mulierem diuitem, pulcheã vel huiuſmodi. Et eſt de mente Ant. Archi. Florẽ. 3. part. tit. 1. cap. 19. §. 9.

a ¶ *Tres bienes ſe ſeñalan, Fe.* Concord. ca. omne. 27. q. 2. omne, inquit, itaq; nupriarum bonum impletum eſt in ipſis parentibus Chriſti, proles, fides, ſacramentum. Prolem, cognoſcimus ipſum dominũ: fidem, quia nullum adulterium: ſacramentum, quia nullum diuortium. l. 3. titu. 2. part. 4. & ibi Gregor. Lopez. c. ſicut non omnes. in fin. 32. q. 2. glo. in um. 27. q. 1. Domi. Sotus in. 4. ſenten. diſt. 31. qõ. 1. art. 2. & Ludo. Cæli. lectionum antiquarum 28. cap. 19. Fides enim requiritur in matrimonio. Fides nãque ſiue conſenſus, ſiue pactionis eſt ſeruanda. c. duobus. 27. q. 2. capit. 1. de ſponſa duorum. Tum etiam, quia fides eſt ſeruanda, ne commiſceantur cum altero, & ſic ne committant adulterium, nam in hoc ad paria iudicantur. c. intelleximus. & cap. tua fraternitas. de adulte. c. nihil iniquius. 32. quæſt. 6. glo. in. c. dilecti. de exceptio. l. 4. titu. 7. lib. 4. fori. Quod tamen intellige, ſi agatur ciuiliter ad ſeparationem tori, vel amiſsionem dotis, vel donationis propter nuptias. Nam ſicut mulier perdit dotem propter adulterium ſuum, lucratur donationem propter nuptias propter adulterium viri. gloſſ. in cap. primo. verbo. recipereſt. vt lite non conteſta. Idem not. Panormit. ibi nume. 3. & approbat Hippoly. in repeti. l. vnica. C. de raptu virgi. colum. 12. nume. 60. Ego tamen do gloſſ. conſi. in verb. priuilegium. in cap. apud miſericordem. 32. quæſtione. 1. Hinc eſt, quòd quando maritus tenet concubinã, vxor ſi committat adulterium, non perdit dotem. Ita Paul. de Caſtr. conſil. 402. libr. 1. quem refert & ſequitur Deci. in. l. ſemper in contractibus. numer. 5. ff. de regulis iuris. Hippolytus in. l. patre. numero. 10. ff. de quæſtionibus. Si tamen agatur criminaliter, non obſtat exceptio adulterij oppoſita aduerſus virum per mulierem adulteram, nec impedit quominus puniatur. l. ſecunda. titul. 15. libr. 8. ordina. ibi, *Y que la muger no ſe pueda eſcuſar de reſponder a la accuſacion del marido, o del eſpoſo, porque diga que quiere prouar que el marido, o eſpoſo cometio adulterio.*

Quam intellige, quando agitur principaliter publico iudicio. vt in capit. apud miſericordem. § publico. 32. quæſt. prima. l. ſecunda. §. ſi publico ff. de adulter. Secus tamen, ſi incidẽter, vt mutua delicta ſaltem ciuiliter compenſatione computentur, vt prædictum eſt. Et eſt optima declaratio ad leges huius regni, ſcilicet ordinam. Idem tenet Ioannes. Lup. In. l. 81. Tauri. nume. 4.

Sic igitur primum eſt fides, ne poſt vinculum coniugale cum alio vel alia coeatur. capit. ex parte. infrà iſto titulo. Et tenet Magiſter ſentent. in 4. diſtinctione. 31. capit. 1. vbi Diuus Thom. quæſtio. 1. artic. 2. Ad tertium. & vt ſe adinuicem diligant, & debitum reddant, ſe ipſoſque fideliter & incorrupte cuſtodiant. l. ſi cum dotem. §. ſi maritus. ff. ſoluto matrimo ibi, Quid enim tam humanum eſt, quàm vt fortuitis caſibus mulieris maritum, vel vxorem participem eſſe dicit gloſ. verb. participẽ eſſe. quia vnũ corpus, & vna anima ſunt.

Proles, vt amanter ſuſcipiatur, religioſeq; educetur, ſecundum Magiſtrum in loco citato. Et exponit latius Hoſtien. in ſumma huius titul. rubricella de matrimonijs. § Et quare contrahatur matrimonium. colum. ſecunda. & in hoc verſatur vtilitas publica. l. prima. ff. ſoluto matrimonio. ibi. Cum dotatas eſſe fœminas ad ſobolem procreandam, replendamque liberis ciuitatem maximè ſit neceſſarium. Et effectus matrimonij debet eſſe in officium naturæ ob ſobolem procreandam. capit. primo. de frigid infra, ibi, Volo eſſe mater, volo filios procreare, & ideo maritum accepi. Et hac intentione debent eſſe contrahentes, ſaltem habitualiter. l. 3. titu. 2. parti. 4.

Ex quo infertur, quòd omittens accedere ad vxorem cauſa vitandæ prolis peccet, cum repugnet bono matrimonij, & vtilitati reipublicæ, vt prædictum eſt. gloſſ. in capit. aliquandò. verb. & ſi ab initio. 32. quæſtione ſecunda. Tum etiam, quia excludit illud, Creſcite, & multiplicamini, Geñ. 1. & capit. 8.

Infertur etiam prolem fœmininã ſicut maſculinam eadem frontis ſerenitate & alacritate animi recipiendam fore, gratias offerendo ſummo

Deo, non faciẽdo in vtrumque ſexum differẽtiam Nec murmurandum eſt ob nimiam paupertatem, ſi forte contingat. ¶ Et quod non ſit faciendum diſcrimen inter maſculos & fœminas, eſt. l. qui duns. ff. de legat. 3. ca. fina. de conceſ. præben. glo. in c. quoniam inueſtituras. 16. quæſtio. 7. vbi fœmina præſentat ſicut maſculus. Roch. Curt. in tracta. iuris patrona. verbo. competens. Bonus text. in. l. maximum vitium. C. de lib. præterit.

Hinc etiam infertur concubitum non cauſa reddendi debitum nec prolis procreandæ eſſe peccatum mortale, ſi ipſe hac deliberatione cognoſcit tanquam ſi accederet ad alienam, non tamen ſi ſicut ad propriam, nam hoc in caſu non peccaret. ſecũdum Ricard. in. 4. ſenten. diſt. 31. art. 3. q. 3. poſt Magiſt. ibi cap. 5. D. Thom. q. 2. arti. 2. Durand. q. 4. Palud. q. 2. artic. 2. Maior quæſt. vnica. verſicu. Quinta concluſio. Bonau. q. 2. arti. 2. Scot. q. vnica Iaco. Almain in 4 ſent. in materia de cibi temperantia. Sylueſt. verb. debitum quæſtio. 11. Angel. verb. Debitum. § 23. Et ſic ſit concluſio prima.

Cognoſcens vxorem cauſa ſatiandæ libidinis, tantum peccat venialiter, non tamen mortaliter, ex communi Theologorum in loco præcitato. Ex qua patet lapſum fuiſſe ſupplementum Gabriel. in 4. ſenten. diſt. 31. q. 1. art. 2. colum. 4 verſi. Concluſio ſeptima, dum tenet peccare mortaliter. Sed poteſt intelligi eius opinio in concluſione ſequenti. 2. Et pro hac concluſione eſt text. in cap. ſicut non omnis. §. fin. ibi, Quod enim præter intentionem generandi fit, non eſt nuptiarum malum, ſed eſt veniale propter nuptiarum bonum, quod eſt tripertitum, fides videlicet, proles, & ſacramentum. 32. quæſt. 2. & capi. ſeq. incip. Quicquid. ibi, nec illud propter nuptias admittitur, ſed propter nuptias ignoſcitur.

Comprobatur ex Auguſti. in lib. de bono coniugali. cap. 6. & 7. Coniugalis, inquit, concubitus generandi gratia, non habet culpam, concupiſcentiæ verò ſatiandæ, ſed tamen cum coniuge, propter tori fidem, venialem habet culpam. Idẽ tenet Magiſt. ſententiarum loco iam citato.

Et quãdo coitus carnalis inter coniuges inducat mortale, eſt videndus frater Minorita in Specul. conſcien. lib. 2. cap 33. Et iſtam cõcluſionem, quòd cognoſcere vxorem modo deſignato in concluſione non ſit mortale, ſed veniale, tenet Diuus Anto. 3. part. tit. 1. cap. 19. §. 8. &. §. 10.

Secunda concluſio. Cognoſcens propriam vxorem tantum propter libidinem, tanquam alienam, id eſt, quòd eo animo eſt, quòd idem eſſet facturus cum aliena, ſi non habuiſſet propriam, induceret mortale. Et iſta concluſio colligitur ex mente communi doctorum in locis præſcriptis. Quo loco intelligo Gabrielis ſupplementum, vt dixi ſupra in prima concluſione. quamuis ipſum reprobet Sylueſt. Prieras in loco iam ſupra proximè allegato. Sed meum non eſt reprobare tantum doctorem. argumen. cap. cùm expediat iura iuribus concordare. de electio. lib. 6.

Et ſic intelligo cap. Orign. 32. quæſt. 4. vbi habetur, quòd adulter eſt amator ardentior propriæ vxoris. Cum ergo adulterium ſit peccatum mortale, de quo per Magiſtr. in. 4. ſententia. diſtinct. 41. cap. fina. & ſic cognoſcens vxorem non cauſa boni prolis, vel fidei, ſit eius amator ardentior, talis mortaliter peccat, cùm æquiparatorum eadem ſit ratio, ac per conſequens iuris diſpoſitio. Nam habet locum eo in caſu, quo tanquam adulter cauſa ſatiandæ libidinis ipſam vxorem cognoſcit modo dicto in hac ſecunda concluſione.

Vel text. in dict. c. Origo. dicit adulterium ad exaggerationem criminis, non tamen inducit veritatem adulterij. Sed debent abſtinere, ne peccẽt etiam venialiter. Et ſic per ſimilitudinem dicitur adulter, vt ibi inſinuat gloſ. in verb. Adulterium. in dict. c. Orign. 32. quæſt. 4. gloſ. pulchra, quæ plures ſolutiones in hoc ponit in capit. quicquid. 32. quæſtio. 2. Et ibi citat alia iura, quæ tu inducere potes in oppoſitum primæ concluſionis vt peccet mortaliter. Tamen intellige ſecundum iſtam concluſionem.

Ardentior in ſuam eſt aliqualiter magis adulter, quam cum aliena, ſecundum Sylueſt. verbo. Adulterium. in princi. vbi refert S. Thom. 2. 2. q. 154. artic. 8. & ita dicit intelligendum fore text. in dict. cap. Origo. 32. quæſt. 4.

Dicimus tertium bonum matrimonij eſſe ſacramentum. eſt text. in capit. ſicut non omnes. §. fina. 32. quæſt. 2. & latè diximus matrimoniũ eſſe ſacramentum ſuprà in quæſtione, qua explicaui, an matrimonium eſſet ſacramentum, ibique diſſerui, quid de contracto per procuratorem. Et dicimus ſacramentum, quia debet eſſe perpetuum, & indiuiduum matrimonium, vt iam diximus in definitione matrimonij. Ex quo infertur, quòd ſi quis promoueatur ad ſacros ordines poſt conſummatũ matrimoniũ, vxore etiam conſentiẽte, quòd matrimonij vinculum non diſſoluitur: ac per hoc ſubinfertur, quòd ei tenetur de neceſſarijs ad ſubſidium vitæ prouidere.

Similiter quòd habet priuilegia mariti clerici, quæ ſunt plura, vt dixi. l. prima. titul. 3. lib. primo ſuprà. Cùm verè eius vxor èxiſtat, & ſola morte vinculum dirimatur, meritò ei competere debent priuilegia debita vxoribus, ratione mariti, & longè maiori ratione cùm ſeruet caſtimoniam, & vitam præclariorem obtineat. l. 6. titul. 2. libr. 4. ſuprà. vbi dixi de vxoribus ſeruantibus vitam vidualem, quòd debent habere priuilegia maritorum

rum prædefunctorũ, in quorum matrimonio cenſentur perdurate.l.mulieres. C.de incolis.lib.10.

In tantum eſt indiuiduum & validum ſacramentum, quòd etiam ſi maritus eſſet effectus ſummus Pontifex, teneretur reddere debitum vxori, prouidereq; ei de neceſſarijs. glo. in cap. ſi quis pecuniam. 79 diſt. Quã gloſſæ ſententiam reddit ſingu. Panor. in c.cõſtitutus.n.10. de conuerſ.cõ

manda la madre ſancta Igleſia: y los que caſaren ſean tales que puedan caſar ſin peccado: y todo caſamiẽ-

ioga. & in ca.licet.col.2.de electio.& in ca. vxoratus.col.fi.n.8.de conuerſ.coniuga. Deci.in c.licet. col.3.nu.9.de electio. Albert. Trotius in lib. De vero & perfecto clerico.2.cap.8.num.3. Ratio enim eſt, quia matrimonij ſacramentum ſola morte ſoluitur. glo, in. c.licitè.32.q.7.naturali, & non ficta. Panor.c.cùm ſis.de conuerſ.coniuga.

Infertur etiam, quòd ſi reſuſcitaret quis, eũ debere redire ad priorem vxorẽ, & habiturum omnia ſicut ante mortẽ. Quod intelligendum de morte miraculoſa, non tñ de naturali. gloſſ. eſt nota in.d. ca. licitè.32.quæſt.7.gloſ.eſt etiam, quæ ponit quæſtionem in.l.ex ijs.ff.de legib. De qua quæſtione vtrùm reſuſcitatus ſit reſtituendus tractat Panor. & alij in cap. fraternitatem.de frigi.& malefi. nu. 4.vbi Præpoſit.colũ.5.nu.14.Bartho. Brixien. in q.Demi.54. Alex.in.l.ſi marito.n.4.ff. ſoluto matrim. Guilicl. Benedict.in repe.c.Rainũtius. verb. mortuo.in.1.nu.224.de teſtam.ſupra. Tiraquel.in repe.l.ſi vnquam.verb.ſuſceperit liberos.nu.142. C.de reuoc.dona.vbi aliqua in hoc adducit, quòd ſit reſtituendus Barb. in clem. Gratiæ. col. 5. de reſc. Alex. Iaſ. poſt alios in.l. Gallus. §. & quid ſi tantum.ff.de lib.& poſth. Sylueſt.in verb. reſtitutus.in princi. Angel.verb.mors.§. Tertiò.

Eſt ergo ſacramentum, vt coniugium non ſeparetur, ob aliquã cauſam. ſecundũ Magiſt.in.4.ſent. diſt.31.& Richar.ibi art.1.q.2.quòd huiuſmodi ſacramentum eſt principalius bono fidei, & prolis.

Quòd ſit inſeparabile, tenet gloſ.2.in. ca.omne itaque.27.quæſt.2.& citat text.in.c.ſolet.32.q.2. vbi matrimonium ad tempus non poteſt contrahi. Facit caſus in capit.1.iſto titulo. & ibi dicitur. Ex text.in dicta.l.3.titul.2.part.4.gloſſ.in.l.7.eodem titul.& partita.

Lex.1.titul.1.libr.5.ordi.

d ¶*Conceſeramente, y no a furto.* Concord.l.5.titul.3. part. 4. quæ inſinuat damna, quæ ſolent euenire ex matrimonijs clãdeſtinè contractis, &.l. 10.ad fin.titu.1.part.4.ibi, *Y eſto ſe entiende, ſi deſpues de ſto ſe caſare ella con otro contra voluntad de ſu padre.* & l.49. in conſtitutio. Taur. Quæ leges regiæ cum ſimilibus prohibentes matrimonium clandeſtinè contrahi ſub diuerſis pœnis, videntur in vtroque foro locum habere, cum adiuuent diſpoſitionẽ iuris Canonici, adijciendo pœnam cõtrariũ facientibus. Quæ autem dicantur matrimonia clandeſtina attento hodie Trident. Con

to ſe faga conceſeramente y no a hurto[d]: de guiſa que ſi fuere neceſſario q̃ ſe pueda prouar con muchos.

cilio cõferte ad ea, quæ ſum dicturus infrà iſtamet l.colum.42.§. aduertendum eſt quod ſtante. vbi agimus quando dicantur propriè & impropriè matrimonia clandeſtina, neque leges iſtius regni de clandeſtinis loquentes, aduerſari videntur iuri Canonico, & ſic in ſubſidium ius regium erit etiã in foro eccleſiæ ſeruandũ.c.leges.diſt.10.vbi ait Nicolaus Papa, lege Imperatorum non in omnibus controuerſijs vtendum eſt, præſertim cum inueniatur euangelicæ, ac canonicæ ſanctioni obuiare. Ergo ſi non obuiat, ſed fortificat, ius regiũ in adiutorium erit admittendũ.c.ſi in adiutoriũ.10. diſt. & per ea, quæ ibi in lectione ordinaria, & ſupra in Prooemialibus quæſtionibus.quæſt.3. à nobis explicata ſunt. Quã ſententiã confirmat gl. in clem. Ne Romani.verb.tolli.de electio. dicens legẽ ſuperioris per pœnæ adiectionẽ poſſe iuuari ab inferiore. Quã ibi cõiter omnes ſequũtur ſecũdum Rochum Curti. in rep.c.fin.ſectio.3.nu.22. verſi. Octauus caſus.fol.paruo.43.de conſuet. Barba. in additio.ad Bald.in.l.pro grãma. C.de muner. vel epiſtol. Io. Baptiſt.in rep.l.omnes populi. n.87.ff. de iuſti.& iure. Ludo. Gomeſ.in. c. vt animarũ. §. ſtatuto.vbi eſt tex. pro hac ſententia. de cõſti.li.6 nu.55. Couar.in epito.4. Decretal.2.part c. 6. nu. 17. Dueñas in tract.regul.cũ fallẽtijs, regul.251.incip. Eps ſtatuẽdo. Fel.in. c. quod ſuper his.de maior.& obedi. & per iſtã ſentẽtiã fuit cõcluſum inter cõſiliarios Regis, qui.l.49. Taur.cõdiderũt, eã poſſe defendi, ſecundũ Io. Lup.col.1. Et eſt de mẽte aliorũ.ibi. ¶Secũdò defendi põt iſta lex cũ ſimilibus ex eo fundamẽto. Quia qñ lex ciuilis nõ diſponit circa ſubſtantiam, & valorẽ matrimonij, ſed circa qualitatẽ, ne malũ inde proueniat, valet, & tenet, ſicut dicitur valere ſtatutum adijciens, pœnã, ne malis motibus ciuitas informetur.l.1. de ſecũd. nupt.& per alia, quæ tradit Fernand. Gomez Arias in.d.l.49.nu.37.& Ant.Gomez nu.2. qui dicit validã, ac ſeruandã fore. ¶ Tertiò. Leges ciuiles continentes honeſtatẽ, ac publicã & cõmune

vtilitatē tam à clericis, quàm à laicis ſunt ſeruandæ. c. cōſtitutus. de in integ. reſt. c. cùm veniſſent. de eo qui mit. in poſſeſſ. & in. c. cum cauſam. de re iudi. Barba. in. c. cæterùm. nu. 5. de donat. & quæ tradit Io. Lup. in. l. 70. Tauri. nu. 14. loquendo in lege retractus. & Deci. conſ. 282. n. 7. & quæ diximus poſt Plateam in ſtatuto laicorū de armis nō deferendis, ligare etiā clericos. in. l. 2. verb. *que ningunos*. q. fin. tit. 14. lib. 2. ſuprà. & perea, quæ dicit in materia iſta Roma. in ſingul. 442. incip. Capitulum eccleſiæ. & ibi additio. & Georgius Nathan in repet. c. quamuis pactum. col. 56. n. 171. de pact. libr. 6. Sed iſta lex cum ſimilibus prohibentibus matrimonia contrahi à ſubditis clādeſtinè, & ſine parentū conſenſu, ſunt huiuſmōi, vt infra apparebit, explicando cauſas prohibitionis clandeſtini matrimonij, quæ ſunt plures. Igitur firma erit diſpoſitio huius & ſimiliū legum, cum ſe accomoden pœnam adijciendo ad ſtatutum iuris Canonici in ca. cum inhibitio. de clandeſt. deſponſa. Iſtud ſancitum, honeſtum & ſanctū eſſe, ac rōnabile, eleganter, ac latê citando legem Hiſpaniæ oſtendit Bartho. Chaſſanæ. in catalogo gloriæ mundi. 12. part. conſider. 49. & Ioan. Coraſi. in lib. 1. miſcellanearum iuris. c. 17. & ex Catelian. Cotta in memorialibus iuris. verb. Nuptiarum. pag. 374. verſi. Tamen in contrarium fortiter vrgere videtur. Frāciſ. Curt. Senior. conſil. 27. nu. 6. qui poſteriores duo citant Bald. in. l. omnes. ad fi. C. ad Tertul. dicentē, quòd quāuis non valeat laicorū ſtatutū puniēs contrahentē matrimonium, cùm filiafamiliàs ſine conſenſu patris; vt per Ioan Andr. in. c. ſtatutum. de hær. lib. 6. tamen quia tale ſtatutum concernit bonos mores omnium, & maximè prudentium, tenet, non quia vetet ſubſtantiam matrimonij, hoc enim non pōt facere niſi Papa, ſed quia punit malos mores, & in republica facinora ſeminantes. Sed quamuis Curti. & Catelia. ex multis ſingulare dictum retulerunt ipſum cōiter reprobatū eſſe firmarunt. Et ſic pariſormiter ceſſat fundamentum ex eodem Bald. adductum ab Anto. Gomez in. l. 49. Taur. nu. 2. cùm cōiter ſit reprobatum in omnibus, vt patet ex Franciſc. Curtio ſenio. in loco præcitato, dicens opinionē Bald. erroneam, & damnatam eſſe. ¶ Quartò ex eo probatur, cum videmus, quôd leges paſsim imponunt pœnas contra blaſphemos, periuros, vſurarios, & aliós delinquentes, prohibētque iuramenta interponi in contractibus, quod licitum, ac iuſtum eſſe propter Reipubli. tranquillitatem nullus ſanæ mentis exiſtimat fieri poſſe præſertim à principe, qui nullum in temporalibus recognoſcit ſuperiorem. Et ſic Princeps Hiſpaniæ non intendit inualidare matrimonium, quod fieri ab eo minimè poſſet, cum ſit circa ſpiritualia, prout tenet Laurentius Calca. conſil. 13. nume 8. & additio. Panormitani in. c. 2. ſuper parte, Genere perſonarum. de his quæ vi metuesſve cauſa fiunt. & Vital. à Gambaius in tractatu clauſularum. pag. 473. Additionator Alberici in dictionario. verb. Leges. Et faciunt notata à Præpoſito, Alexandri in capi. ſic omnes. notabili vltimo. 19. diſtinctione. Et Rodericus Suarez in repeti. l. ſecundæ. titu. *De los caſamientos*. libr. 3. fori. fol. 65. colum. 2. Et eſt opinio recepta ſecundum Felinum in cap. 1. nu. 13. de ſponſali. & Additionator Decij in. l. nuptias. poſt Decium ibi. nu. 9. ff. de regulis iuris. & Felinus in cap. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitu. nume. 63. Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. ca. 3. §. 8. nume. 6. vbi plura citat. Ergo cum Princeps circa ſubſtantiam matrimonij nihil diſpoſuerit, debet meritò valere, per ea, quæ tradit Couar. in defenſionem dictæ. l. 49. Tauri in epitome. 4. Decreta. 2. part. capit. 6. num. 17. Ex quibus defendi poterit noſtra conſtitutio præſentis. l. quamuis plura in contrarium, adduci poſſent, quæ in præſentiarum adduci non debent, cum ſit. l. Regia, loquens circa accidentalia matrimonij. vt in ſimili docet Præpoſitus Alexandri. in ca. tanta. qui filij ſunt legi. col. 13. nu. 18. qui eſt videndus, & ſic ſacrilegum eſſet de poteſtate legis Chriſtianiſsimi Principis tractare contra. l. 2. C. de crimine ſacrilegij. quicquid Alexander conſil. 209. nu. 16. lib. 6. & Ioao. Crott. in. l. omnes populi. nu. 69. ff. de iuſt. & iur. dixerint in contrarium. Et ſic procedunt ea, quæ dici ſolent, ſtatutum inualidans matrimonium abſque parentum licentia. eſſe inualidum ex communi relat. à Iaſone in l. 1. §. huius ſtudij. nu. 12. ff. de iuſti. & iur. & Deci. in. l. nuptias. ff. de regul. iur. Quia cauſa matrimonialis eſt Eccleſiaſtica. & ſpiritualis, & ſpectat ad eccleſiam. capi. 1. de conſang. & affinita. Sortiturq; ſuam naturam à iure diuino Matth. 19. Quos Deus coniungit (inquit) homo non ſeparet. Et ſic Principes ſeculares nihil in matrimonio ſtatuere poſſunt, ex capi. Eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitu. & in capit. fina. de reb. eccleſ. non alie. & Paluda. in. 4. ſententia. diſtinct. 26. quæſt. 3. articu. 3. concluſi prima. & Ioan. Bernard. in tract. regularum cum fallen. regul. 698. incipien. Statutum, quo ſit filiam exhæredari non poſſe ex eo, quòd validè matrimonium contraxerit de iure Canonico etiā ſine patris licentia requiſita ab ſtatuto ſecundum Parnormi. in cap. Tua fraternitas. num. 5. de deſpōſatione impuberum. & in ca. ſi. de ſecundis nupt. & Decius in regul. Nuptias. de regul. iur. ff. o. 10. Præpoſi. in. c. quod nobis. col. 3. nu. 5. de clandeſtina deſponſa. Couar. in epito. 4. Decretal. 2. part. c. 3. §. 8. nu. 1. & §. 9. Ex quo plura inferri poſſent ad ornatum & dotem prædictæ concluſionis. Et facit text. in capit. 1. de ſponſali. vbi matrimonium

prætextu

prætextu conſuetudinis patriæ, quæ verſabat tpe contract⁹, minime inualidari potuit, vt ibi late apperuimus. ¶ Ea autẽ quę dicũtur, ꝙ requiratur licentia patris quo ad contrahendũ de honeſtate & cõgruentia, non tñ ad neceſsitatem deferenda ſunt, cum matrimoniũ liberum eſſe debeat, nec ex alieno conſenſu pẽdere debeat abſq; aliqua pœna, & coactione. ex. c. cum locum. & c. requiſiuit. & c. Gemma de ſponſal. & l. libera. C. de inutilib. ſtipula. Nam verbũ, debet, poſitũ in. c. 1. de deſponſatio. impube. inducit honeſtatẽ, & congruentiã, non neceſsitatẽ. Quamuis verbum, debet, inducat neceſsitatem. ex gl. in clem. attendentes. de ſtatu monacho. verb. debeãt. Quam notabilẽ dixit Panor. in. c. cum locũ. nu. 6. de ſponſal. & in. c. ſi vir. nu. 3. de adulte. Fortun. in repeti. l. Gallus. in principi. col. 16. n. 45. de liber. & poſthu. ff. & glo. in. ca. propoſuit. verb. non debet. de appellat. & text. in c. non debet. & in. c. debent. 11. q. 3. & in. c. intellegimus. de iudic. Tiraquel. in prædicto tex. c. 1. de deſponſatio. impube. denotat honeſtatẽ, ex gloſ. ibi, & Panor. in. d. c. ſi vir. n. 3. de adulter. Ioã. Baptiſt. in allegatione ſua poſita in volu. ſingulariũ diuerſorum doctorũ. fol. paruæ impreſsionis. 136 col. 1. verſ. Non obſtat. & quæ notat gl. in. c. cum virum. verſ. Paternæ. de regulari. glo. 1. in fina. verbis in. c. ſufficiat. 27. q. 2. & glo. in. c. hoc ſanctum. 32. q. 2. Si ergo eis licet matrimoniũ val. de cõtrahere, nõ debent aliqua pœna puniri, nec legis authoritate decipi conuenit. argum. l. 1. C. de his qui veniam ætatis impetrauerunt. Nã leges, quæ contrarium diſponunt, ſunt perſuaſiuæ, & honeſtatẽ inducentes, quæ vim legũ non habent, cum id ſtatuere quo ad coniugalẽ contractum pertineat ad Romanos Põtifices, non autẽ ad iudices ſeculares temporali iuriſdictioni aſsiſtentes, ex Io. Andr. in c. ſtatutum. in. 1. de hæreticis. in. 6. cõiter receptus in hac ſnia ſecundũ Felin. & Decium in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitutio. & Couar. in epito. 4. Decretal. 2. part. c. 3. §. 8. n. 6. vbi alios refert. & Greg. Lopez in l. 5. in glo. 3. tit. 3. part. 4. qui eſt videndus, qui dicit validam eſſe. l. Regiam Tauri circa punitionẽ clandeſtini matrimonij, & ſeruari in Regnis Hiſpaniæ, ac ſecundũ eam iudicari. Nec dici poteſt, quod ſit defectus poteſtatis, cum in quolibet actu ſit neceſſarius concurſus poteſtatis & voluntatis ad ſui valorem. vt in. l. multum interest. C. ſi quis alteri vel ſibi. & in. l. cum in te. vbi Bal. C. de donat. ante nuptias. & in. l. nolle. ff. de acqui. hæredi. vbi notat Bal. & in. c. cum ſuper. de officio. delega. & ex eo, quia leges nõ ſunt ſeruandæ in cauſis concernẽtibus ad matrimonium, ſed ius Canonicũ. glo. in. §. hactenus. Inſti. de gradi. & in. c. cum ad verũ. verb. Temporalium. 96. diſtin. Imol. in rub. ff. ſolu. matr. col. 2. & in ca. accedens. col. 2. nu. 8. de procurato. Glo. etiam in. c. quoniã. verb. pro curſu. diſtin. 10. & in. c. ad ſedem 35. q. 5. Quam ſniam tenet Palud. in. 4. ſententia. diſtin. 26. q. 2. art. 5. concluſ. 4. Nam vt ipſe Greg. Lopez dicit, Videmus leges ciuiles punire hæreticos pœna mortis: & non eſt dubium eas tenere, licet diſponant in materia hæreſis, quę ſpectabat ad eccleſiam. vt in. c. vt inquiſitiõis. §. prohibemus. de hæreticis. lib. 6. & in materia matrimoniali, recurrẽdum eſt ad leges Canonibus non cõtrarias. vt in. c. 2. & quæ ibi notat Panor. de deſponſa. impub.

In tantum; l. noſtra cum ſimilibus prohibens matrimonia clandeſtina cenſetur iuſta, quod potius ſit extendenda, & amplianda tanquam fauorabilis, & impediens innumera mala, quæ ex matrimonijs clandeſtine contractis euenire ſolent. ex Panor. in. c. fin. de clande. deſponſat. & in. c. ex tenore. col. 1. nu. 5. qui filij ſunt legiti. Nam vbi agitur de fauore animarum, conſtitutio quantumuis pœnalis, eſt extendenda, ex gl. in. c. ſciant cuncti. verb. alios. de electione. lib. 6. Quam notabilem dixit Iaſ. in authent. Sacramenta puberũ. nu. 16. C. ſi aduerſus venditionẽ. Eſt gloſ. ſimilis in. c. fina. de electione. & in conſil. 114. col. fin. num. 5. lib. 2. & Curtius in tract. iuris patronatus. verb. honorificũ. q. 38. nu. 64. vbi dicit oppoſitũ prædictarum gloſ. a doctoribus eſſe approbatũ, quo fit, ꝙ vbi agitur de obſeruantia iuramenti, materia cenſetur fauorabilis, ac proinde extendenda eſt ſecũdum Anto. in. c. fina. 1. fallentia. de conſue. Dominicus in. c. 1. col. 3. de temporibus ordin. lib. 6. Anchar. in. c. quamuis. de præben. & ſic tex. in authẽ. Sacramenta puberũ. loquens in contractu, debet interpretari locum habere in quaſi contractu, ex Dominico in dict. c. 1. & Bart. in dicta authen. Sacramenta puberum. nu. 19. vbi Andreas de Poma. plura citat in additione ad ipſam poſt gl. ibi. ver. contractibus. de quo plura per Segurã in repetitione. l. quemadmodum, nu. 76. ff. de acquirenda poſſeſſ. vbi in additionibus plura adduximus. Ergo in ſpecie noſtræ legis, quæ continet maximũ bonum. Et vtinam id quod in ſacro Concilio Tridentino noſtra ætate cõſtitutione ſpeciali de clãdeſtinis matrimonijs prohibitũ eſt prohiberẽtur etiã matrimonia clandeſtina, annullãdo ea, quæ contracta fuiſſent ſine ſciẽtia & cõſenſu parẽtũ, vt cuitarẽt multa mala, quę in republ. Chriſtiana ſæpenumero cõtingere ſolẽt in vtroq; foro, & experiẽtia rerũ magiſtra oĩbus in comperto eſt. Ideoq; optimo iure in conſtitutione. c. cum. inhibitio. de clandeſt. deſpõſa. prohibitæ ſunt nuptiæ clãdeſtinæ, & per ius noſtrũ regiũ, vt cõſtat ex legibus regijs in capite huius glo. citatis, & in conſtitutione Neapolitana lib. 3. titu. 22. De matrimonijs contrahendis. ſtatutum habetur à Rege Rogerio, in his verbis.

Digitized by Google

his verbis. Sancimus lege præſenti volẽtibus om
nibus contrahere matrimoniũ neceſsitatem impo
ni vniuerſis hominibus regni noſtri, & nobilibus,
maxime poſt ſpõſalia celebrata ſolennitate debi
ta, & ſacerdotali benedictione præmiſsis mr̃imo-
nium ſolenniter, & publice celebrari. Alioquin
nouerint amodo morientes cõtra nr̃m regale edi-
ctum nec ex teſtamẽto, nec ab inteſtato ſe habitu
ros hęredes legitimos ex clãdeſtino matrimonio,
& illicite contra nr̃am ſanctionẽ procreatos, mu-
lieres etiã dotes alijs nubentibus legitime debitas
nõ habere, rigorẽ cuius ſanctiõis oĩbus illis remit
timus, qui promulgatiõis huius tempore iam ma-
trimoniũ cõtraxerũt. Viduis etiã volentibus du-
cere virũ, huius neceſsitatis vinculum relaxamus.
Et lib. 9. fororũ Aragoniæ. tit. De raptu mulierũ,
& matrimonija clãdeſtinis. cõſt. incip. *De volũtad
de la cort ſtatuymos y ordenamos.* ibi, *la qual pena que-
remos q̃ aya lugar cõtra qualeſquier perſonas q̃ cõ qual-
quier muller virgẽ, viuda, o otra qualquiere ſpoſallas, o
matrimonio occulto faran, ſin preſencia de parientes, y
otras buenas perſonas q̃ ſeã ſeys, &c.* vbi vide conſtit.
fin. Nec exiſtimandũ eſt has cõſtitutiões cõtra li
bertatẽ eccleſię eſſe, per pręmiſſa, pręſertim, quia
qui deſiderat cõtrahere matrimoniũ, de facili põt
adhibere ſolennitatẽ. quæ ab eccleſia deſideratur,
& etiã parentum: nec pœna poſita in noſtra lege
reuocat libertatẽ cõtrahẽdi matrimoniũ, ſed vult,
ꝙ abſq; peccato publice contrahatur, quod rex
præcipere põt in ſuo regno, adijciendo pœnã ino
bediẽtibus, & intimidatio, quæ oritur ex pœna,
eſt de per accidens, & non de per ſe, quæ optime
poteſt fieri: nam mali deteſtari ſolent lucem. c. cõ
ſuluit. de offi. delegat. Statutũ enim. quod non li-
ceat cõtrahere matrimoniũ cum certo genere per
ſonarũ ſub pœna, licet non poſsit annullare matri
moniũ, tamen quantũ ad pœnam, validum eſt, ex
Bart. & Ange. in. l. edicimus. C. de murilegul. li. 11
Angel. & Iaſ. in. l. 1. §. huius ſtudij. ff. de iuſti. & iu.
Feli. in. c. 1. col. 11. verſi. Sexto fallit. nu. 20. de ſpõ
ſa. vbi dubitat de prædicta Bart. ſententia, licet ſo
lennem reputet. & Matthæ. de Afflict. in conſtit.
Neapoli. lib. 3. rub. 19. n. 13. qui in terminis huius
conſtitutionis loquitur, & tandẽ ſe ſubijcit deter
minationi ſanctæ matris Eccleſiæ, quæ errare nõ
põt, & certe idẽ ipſe exiſtimo faciendũ in præſen
ti q̃õne. cum Bart. opinio. in. d. l. adijcimus. cõiter
reprobatã firmet Deci. in. l. nuptias. n. 14. ff. de re
gu. iur. Sed tñ ſatis iuſta & rõnabilis eſt diſpoſitio
noſtræ legis cum. l. 49. in cõſtitutio. Tauri. circa
quatũ expoſitiõem aliqua dubia ſubijcere ſtatui. Et
primũ, vtrum eo caſu, quo cõtrahẽtes clãdeſtinũ
matrimoniũ valide cõtrahant, vt in ſpecie conci.
Tridẽti. ſeſsi. 24. c. 1. de reforma. matrimonij verſ.
Qui aliter. vbi dicitur valide contrahi matrimoniũ
præſentibus ad minimum duobus teſtibus & pa-
rocho, an nõ ſeruatis alijs de quibus in dict. conci
lio, peccent ne mortaliter? Et dicendum eſt pec-
care. gl. in. c. noſtrates. verb. nõ interuenĩãt. ad fin.
30. q. 5. quã ſequitur Matthæ. de Afflict. in loco
præmemorato. rub. 19. nu. 3. verſ. Tertia quæſtio
eſt. Præpoſit. in rub. de clande. deſpõſ. col. 1. ad
fin. nu. 2. Panor, in. c. fi. eo. tit. n. 5. Sanct. Thomas
in. 4. ſent. diſt. 28. q. 1. arti. 3. & Palud. ibi. q. 2. art.
4. cõcluſ. 2. Archie. Flor. 3. part. tit. 1. c. 16. Sylueſ.
in ſum. verb. Matrimoniũ. 2. q. 17. & Angel. verb.
Clandeſtinũ matrimoniũ. §. 1. Conſtat: nam mate
ria eſt præceptiua ab vtroq; principe eccleſiaſti-
co & ſeculari, & ponderoſa, & ſic ſub culpa mor-
tali eſt ſeruanda. c. qui reſiſtit poteſtati, Dei ordi-
nationi reſiſtit. 11. q. 3. c. 2. de maio. & obedi. c. quia
neſciat. diſtin. 11. vbi habetur, quod ſtatuta à Ro-
mana eccleſia ſunt ab oĩbus cuſtodienda: ſed ita
eſt conſtitutio. c. cum inhibitio. de clandeſti. deſ-
ponſa. Et id quod habetur in. d. concil. igitur trans
greſſorem obligat ad mortale. Tum etiam per
pręceptum legũ Regiarũ, quæ per noſtros Re
ges & Rectores Deus diſtribuit in ſuis regnis. ca.
quo iure. 8. diſt. quæ cum ſint iuſtæ, obligant in
conſcientia, ex S. Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. Palud. in
4. ſent. diſt. 25. q. 4. arti. 1. concluſ. 1. Couar. in cap.
cum eſſes. nu. 9. de teſtamen. Et Marti. Nauar. vir
moribus, ingenio, genere, & eruditione præſtan-
tiſsimus præter alios optime de hoc articulo agit
in manuali cõfeſſo. c. 25. c. 39. & diximus ſupra in
quæſtionibus Proœmia lib. 1. tomi. q. 10. Et quan-
to maiori qualitate quis polleat, tanto maiori cri-
mine tranſgrediendo has conſtitutiones annota-
bitur. c. aut facta. de pœnitentia. diſt. 1. c. qualitas.
de pœnitentia. diſtin. 5. l. aut facta. ff. de pœnis. c.
nulli fas. vbi gl. verb. maioris. 19. diſt. c. homo chri
ſtianus. 40. diſt. vbi gl. ait, in foro pœnitentiæ nõ
eſſe deferendũ nobilitati, ſeu dignitati. iuxta cap.
qui contra. 24. q. 1. & c. cum quidã. de iure iur. Nã
iſta prçlatio accipiẽda eſt quo ad homines, nõ quo
ad Deum in foro animæ, in quo grauius conſtitu-
tus in nobilitate, ſcientia, ſeu dignitate delinquit.
Quã gl. ad hoc inſignẽ dixit Andr. Barb. in tract.
de præſtantia Cardi. 1. part. q. 10. n. 3. & Philipp.
Franc. in. c. accuſatus. §. fi. nu. 2. de hæret. li. 6. tex.
in. c. præcipue. 11. q. 3. ibi. Deterius quippe in po-
pulis prælati delinquunt, ac per hoc ipſi crude-
lius quam cæteri puniuntur. c. nulli fas eſt. 25. q. 1.
l. nemo. C. de ſumma Trini. l. moris. §. iſte fere. ff.
de pœn. Dixi in notabiliſsima quæſtione in. l. pri-
ma. gloſſ. 1. col. 114. verſic. Præterea etiam in hoc
eſt clericus priuilegiatus. titu. 3. lib. 1. ordinam.

Præmiſſa tamen doctrina locum habet, quãdo
quis in legis Canonicæ & ciuilis contemptũ con
trahat matrimoniũ clandeſtine, ſi tñ ex aliqua le-
gitima

gitima cauſa ipſum à peccato excuſandũ eſſe arbi
tramur. Vt ſi virgo ſub curatoris iniqui cura con-
traheret matrimoniũ clandeſtine, ne perueniret
ad notitiã ipſius curatoris, qui illam impediret à
cõtrahendo cum viro digno, vt ipſam nuptui tra-
deret indigno, forte cõſanguineo, vel amico pro-
pter aliquod lucrũ, vt ſæpe contingere ſolet, inde
ſibi euenturũ. Ex tali enim circũſtantia actus clã-
deſtinus redditur licitus, & ſine culpa, cum ceſſet
ratio Legiſlatoris, prohibentis matrimoniũ cõtra
hi clandeſtine, & puella ſuo cõſulat honori, ac in-
demnitati, ex mente diui Thomæ in. 4. ſent. diſt.
28. q. 1. art. 3. in corpore, cuius verba hæc ſunt. Re
ſpondeo dicendũ, ꝙ ſicut in alijs ſacramentis quæ
dam ſunt de eſſentia ſacramenti, quibus omiſſis,
non eſt ſacramentũ. Quædam autẽ ad ſolennita-
tem ſacramenti pertinent, quibus omiſſis, perfici-
tur ſacramentum, quamuis peccet, qui omittit, ita
etiam conſenſus expreſſus per verba de præſenti
inter perſonas legitimas ad contrahendum matri
monium facit, quia hæc duo de eſſentia ſacramen
ti ſunt: alia autẽ omnia ſunt de ſolennitate ſacra-
menti, quia ad hoc adhibentur, vt matrimonium
conuenientius fiat, vnde ſi omittantur, verum ma
trimonium eſt, quamuis peccent ſic cõtrahentes,
niſi per aliquam legitimã cauſam excuſentur. Ha
ctenus Thomas. Ergo iuſta cauſa exiſtente, libe-
ratur, quis à culpa. Idem probat Caieta. in opere,
De vſu matrimonij. q. 2. Henric. in. c. ſi in de clan-
deſt. deſponſa. Couar. in epito. 4. Decreta. 2. part.
c. 6. nu. 8. Tum etiam, quia quamuis præſumatur
contemptus ex contrauentione legũ, & ſic peccã
tum. vt in glo. c. metropolitanũ. 1. q. 7. Archid. in
c. 1. col. fi. nu. 7. de appella. lib. 6. est intelligẽdum
procedere in foro exteriori, non autem conſcien-
tiæ, in quo veritas inſpicitur. c. tua. de ſponſal. ca.
humanæ. 22. q. 5. Et ſic ſi vere nõ adſit contẽptus,
etiã ſi ſcienter ſine cauſa iuſta trãſgrediatur legem,
quãuis ex libidine vel ira nõ peccaret mortaliter
vel ex cõſuetudine. Caieta. 2. 2. q. 186. art. 9. Card.
in clem. eos. col. 2. verſ. Tertio nota. nu. 1. de ſepul
tur. Archidia. in. c. quicunq; 1. col. 81. diſt. Domi.
in. c. nullus. 55. diſt. Nauar. in manua. ca. 23. nu. 41
tunc enim ſecundum prædictos trãſgreditur quis
ex contemptu, qñ voluntas eius renuit ſubijci or
dinationi legis, & procedit ad faciendũ contra le
gem: nam aliud eſt nõ parere, aliud contemnere,
glo. ſingu. vbi dixi in. c. quis autem leges. diſt. 10.
Si ergo ex iuſta cauſa, vel ſine, non tamen cũ con
temptu legiſlatoris id faciat, nõ erit peccatũ mor
tale in foro animæ. ac proinde contrahentes; nec
aſsiſtentes non ligabũtur pœnis impoſitis à iure,
vel ab homine, per conſtitutiones Synodales eo
in foro, quanuis ſentẽtia paſtoris iuſta, vel iniuſta
ſit timenda. c. ſententia paſtoris. 11. q. 3. Quem in-
telligo, niſi talis ſententia contineret iniuſtitiã no
torie. Hippoly. alios referens in repe. rubri. C. de
probat. nu. 170. verſi. Adduci etiã poteſt. Et in pu
blico, ſecus in ſecreto, ſi ſententia eſſet iniuſta. ex
Caieta. 2. 2. q. 70. art. 4. Ex quo inferebam iniuſte
excõicatum, ſi appareret de iniquitate ſententiæ
non eſſe priuãdum ab ingreſſu eccleſiæ, nec à fru
ctibus eccleſiaſtici ſacerdotij; quãquã ab ingreſſu
propter obedientiã bonum erit abſtinere, quan-
tumcunq; à ſapientibus iudicetur iniuſta excõicã
tio, nã bonarum mentium eſt hoc facere. Idem di
cendũ eſt in quibuſcunq; præceptis iniuſtitiã cõ-
tinẽtibus, nam in foro exteriori præſumitur pro
iudice, & prælato, antequam ab ipſo, eiuſve ſupe-
riore contrariũ ſit declaratũ. Et prout in ſacris ha
betur, melior eſt obedientia, quam victima. Vbi
autem quis eſſet excõicatione ligatus ob aliquam
conſtitutionem Synodalem, vel præceptũ ſibi in
cognitum, quanuis fuiſſet in culpa, ignorando præ
ceptum propter quod ſententia talis procederet;
quia ratione officij tenebatur ſi celebraret igno-
ranter, & ſine contemptu, per prædicta non pec-
caret mortaliter quo ad Deum, nec apud homi-
nes, ſi non eſſet dolus, non efficeretur irregularis:
quia ad incurſum irregularitatis eſt neceſſarium,
ꝙ dolus interueniat. ca. is qui. §. fin. in verb. ſcien-
ter. vbi glo. de ſentẽ. excõica. lib. 6. vbi ait Domi.
in. 1. notabi. Nota, ꝙ ex celebratione in loco in-
terdicto non incurritur irregularitas, niſi per ſciẽ
tem locum interdictũ eſſe, & ſic irregularitas non
contrahitur ſine dolo. Martin. Nauar. in repet. c.
cum contingat. pag. 161. verſi. Secunda deciſi. de
reſc. & in. c. accepta. oppoſ. 8. illatio. 9. num. 34. de
reſti. ſpoliat. Quod eſt aureum verbum, & pro ti-
moratis cõſcientijs ſatis notatu dignum. Ex quo
infertur, ꝙ ſi quis incidit in excõicationem latã à
conſtitutione Salmantini ſtudij. 26. ob omiſſam
traxã domus ex negligẽtia illi non nota, quod nõ
peccauit, nec fuit irregularis, quamuis dum ex igno
rantia celebraſſet miſſam, ſed ad cautelam petatre
laxationẽ à cancellario Salmãtino, qui irregulari-
tates prouenientes ex delictis cõſtitutionum Sal
manticenſis ſtudij poteſt diſpenſare, & relaxare,
vt ex conceſsione Martini Papæ in eiſdem conſti
tutionibus conſtat Conſtitu. 33. verſic. Et in ſu-
per pro incremento dictæ vniuerſitatis.

9. Quæri etiam poteſt, quæ ſit cauſa prohibitio-
nis, ne matrimoniũ clandeſtine contrahatur, cum
contractum valebat ante prohibitionem concil.
Trid. ſeſsi. 24. ca. 1. de reforma. matr. Rationes plu
res aſsignari poſſent. Prima, quia contrahentes
clandeſtine ſæpe contrahebant ſine præuia deli-
beratiõe. quã præcedere neceſſe eſt in actu tã gra
ui, ne poſtea doleant, cum amore forſan ducti,
id ſecrete promittunt, & pœnitẽtia ſtatim ducti,

exillo

ex illo inconuenienti plura euenire ſolent, contra tranquillitatem, & pacificam vitam neceſſariã in matrimonio, & quod quis non diligit, facile cõtẽnit. c. præſ. ns. 20. q. 3. c. 1. 31. q. 2. c. præterea. 1 & c. requiſiuit. de ſponſali. Si tamẽ fit cum deliberatione, & ſeruatis ſeruandis. Iuxta ea quæ ſalubriter habentur in dict. concil. Trid. ſe adinuicem diligunt, ac omnia cooperantur in bonum, & paruæ res creſcunt, & diligũt Deum, iuxta illud Pſal. 9. Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus, præparationem cordis eorũ audiuit auris tua. Et enim ſunt in dilectione, & Dei obſequio, onera matrimonij vilipendere ſolent, & ſe adinuicem mutuo amore proſequuntur, etiam ſi paupertate ſint oppreſſi, dicendo. Melius enim eſt vocari ad oleracũ charitate, quam ad vitulum ſaginatum cum odio. Prouerb. 15. Nam ſi dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam, vt habetur apud Salomonem in Cantic. c. 8. Ex contrario vero innumera damna ſequuntur, vt experientia quotidie docet.

Secunda ratio eſt: quia matrimonia ſic contracta quamuis valebant ante concil. Trid. ſupra citatum, quo ad Deum, ex defectu tamen probationis quo ad eccleſiam militantem, quæ non iudicat de incognitis, ſolebant deficere, quia negabãt ſe matrimonium contraxiſſe, & contrahebant ſecũdas nuptias in facie eccleſiæ, quæ potius viuente prima adulteria erãt dicenda, quod erat graue peccatum in Dei eccleſia, & ideo vitandum. Quod antẽ contractus matrimonij quantũuis clandeſtinus à perſonis aptis ad contrahendũ valebat tametſi ſit à iure prohibitus, tenet Magiſt. ſent. in. 4. diſt. 28 art. 2. & ibi D. Tho. q. 1. ar. 3. Ricard. art. 2. q. 3. Palud. q. 2. ar. 4. cõcluſ. 1. Gabri. q. 1. ar. 2. col. 3. & Durand. in princ. Nicol. Ploui. in tract. ſacerdota. de cautelis matrimonij pagel. 237. Sum. cõfeſſo. libr. 4. tit. 2. q. 58. Deci. conſi. 163. n. 1. & conſi. 231. n. 6. Co[illegible]. in epito. 4. decret. 2. part. c. 6. nu. 7. l. 1. & l. 2. tit. 3. part. 4. Comprobatur ex ca. iudicantem. ad fi. 30. q. 5. vbi habetur, q matrimoniũ ſecũdum contrahentes viuente altero cõiuge cum quo primum matrimoniũ clandeſtinum fuit, incidant in reatũ adulterij. Hoc autẽ non eſſet, niſi primũ matrimoniũ clandeſtinè contractũ fuiſſet validũ: ergo clandeſtinus conſenſus verũ matrimoniũ efficiebat ante concil. Trid. Secundo probatur ex. c. 1. de cland. deſpon. quatenus vult, q allegãti matrimoniũ clandeſtinũ, incumbit onus probãdi ſi autẽ per interdictũ eccleſiæ eſſet nullius firmitatis, fruſtra deſideraretur probatio etiã quo ad eccleſiã. Ad idem & tertio eſt text. in. c. 2. eo. tit. vbi matrimonia clandeſtina contracta, poſtmodũ tamen publicata, valent, tanquã ſi à principio in facie eccleſiæ fuiſſent contracta. Et in. c. fina. §. vlti. eiuſdem titul. habetur, q contrahentes contra interdictum illius Canonis, etiã in gradu permiſſo, puniuntur de contemptu, vt ibi gl. verb. pœnitentia. ait. Et ſic actus geſtus in cõtrarium, præſupponitur firmus. & in. c. 1. de conſangui. & affini. tractatur de matrimonio clandeſtine contracto probando. Ergo non obſtante prohibitiõe, validum erat, ſed ratione incertitudinis habetur pro non facto, quia eccleſia non iudicat de occultis, nam nõ agitur de valore, ſed de probatione, cum ante firmum erat. ca. capellanus. de fer. ibi, vt quocunq; tempore matrimonium contrahatur conſenſu interueniente legitimo de præſenti &c. vbi gloſ. inquit, mutuo, quia ſolus conſenſus facit matrimonium. c. ſufficiat. 27. q. 2. c. ſi inter virum. de ſponſali. l. nuptias. ff. de regu. iur. l. 1. §. huius ſtudij, vbi gl. ff. de iuſt. & iur. Præterea & quarto ſuffragatur tex. in ca. aliter. 30. q. 5. ibi, niſi volũtas propria, & vota ſuccurrerint legitima. Et in hoc caſu eſt intelligendus ex Hoſtien. in ſum. de clande. deſponſat. §. vtrum clandeſtina. col. 1. Ratio eſt: quia hæc ſolennitas non eſt de ſubſtãtia matrimonij, ſed conſenſus. glo. in ſum. 30. q. 5. Ideo non obſtante temporale impedimentum proueniens ex litis pendentia, ſeu iudicis præcepto non impedit valorẽ matrimonij, vbi adeſt legitimus conſenſus. cap. 1. & cap. 2. & cap. 3. & vbiq; Panormi. de matrimo. contract. contra interdict. eccleſ. Facit glo. in cap. fin. de ſponſa duo. quamuis ſic contrahentes peccent. Caiet. in ſum. verb. matrimonium. pag. 425. Item &. 5. ex Ricard. in. 4. diſt. 28. arti. 2. quæſt. 3. ſi contrahens clandeſtine, transiret ad regiones lõginquas, vbi monitiones, & ſolennitates. cap. cum inhibitio. de clande. deſponſat. non eſſent in vſu, licitum eſſet eos ibi carnaliter copulari, ſed ſi matrimonium ibi non fuiſſet verum, copula ſemper eſſet illicita, ergo à principio fuit matrimonium. Idem approbat Præpoſit. in rubr. de clandeſt. deſponſa. Vt igitur hoc inconueniens ceſſet, merito prohibentur matrimonia clandeſtina, vt in hac lege habetur, ibi, *que ſi fuere neceſſario ſe pueda prouar por muchos.*

Tertia cauſa eſt, diſcordiæ, quæ ſolent oriri inter agnatos, & cognatos contrahentis matrimonium abſque eorum ſcientia, præſertim ſi pater, vel mater ſint, vt habetur in. l. 49. Tauri. vel fratres. vt in. l. 4. infra. eod. titu. & in. l. vni. tit. 5. libr. 9. infra. Qui ex hac cauſa ipſos contrahentes proſequuntur odio capitali. vt habetur in. l. fina. tit. 3. part. 4. Igitur vt euitentur hæc & ſimilia, & longe maiora inconuenientia optime in præſenti, prohibentur nuptiæ, ne clandeſtine celebrentur. ſed publice. Hodie tamen ſeruanda eſt forma concil. Tridenti. ſupra relati. de cuius materia dicam latius in. l. ſeq. ad fin. verſ. Aduertendum eſt.

¶ *Encubier-*

Digitized by Google

Lex.1.titul.1.libr.5.

Y el q̃ encubiertamẽte[c] fiziere caſamiento: peche cient mr̃s al Rey. Y ſi no los ouiere ſean del Rey todos ſus bienes, y por lo q̃ fincare ſea el cuerpo a merced del Rey.

c ¶*Encubiertamente.* Nota pœnam contrahẽtis clandeſtine matrimoniũ, ante concil. Trid. ſcilicet, ꝙ ſoluat cẽtum quadratos cameræ regis. Itẽ peccar mortaliter, vt in gl. *Cõcejeramẽte.* dictũ eſt. Tertia pœna eſt, ꝙ nõ erat prę ſumẽdũ pro matrimonio clãdeſtino, niſi apertis probationibus ab allegãti contractũ eſſe apparuiſſet. c. 1. de clãde. deſpõ. c. ꝙ nobis. cũ ſua gl. eo. t. gl. in ſumma. 30. queſ. 5. tex. in l. 1. ad fin. ti. 3. par. 4. Et hoc erat regulare, ꝙ dicẽti incũbebat onus ꝓbãdi. l. a. ff. de probat. l. actor. C. eod. ti. Hinc dicebatur, ꝙ erat prę ferẽdũ matrimoniũ contractũ in facie eccleſiæ, de quo apparebat ita ſuiſſe celebratũ per duos teſtes, clãdeſtinẽ cõtractũ, de quo cõſtabat per confeſsionẽ, famã, atq; vnũ teſtẽ, ſecũdũ Vincẽ. Panor. & Prępoſi. in. c. 2. de clãd. deſpõ. Et erat ſpeciale in hoc caſu vnũ teſtẽ cũ fama nõ probare matrimoniũ clãdeſtinũ in præiudiciũ ſecũdi contractus in facie eccleſiæ, ex deciſi. Vincẽ. quã cõiter ſequũtur Canoniſtæ, teſte Soci. in cõſil. 470. Cõſideratis his quæ incontingẽtia facti col. 2. n. 3. lib. 2. & in cõſi. 119. Circa primũ cõſultationis articulũ. col. 1. nu. 1. lib. 3. & Franc. Aret. cõſil. 13. Viſo diligenter themate. n. 6. quãuis ipſe dubitet de dicto Vincẽtij in n. 8. Et ipſum ſequitur cõiter approbatũ dicẽdo *Lud.* Gozad. in conſi. 77. Prima facie videtur dicendũ. col. 3. nu. 12. & Couar. in epito. 4. Decreta. 2. par. c. 6. n. 11. vbi ipſum dictũ declarat. Quæ tamen ſupradicta vera erant de iure antiquo, ſecus attento concil. Trid. de quo infra dicemus latius verſi. Aduertendũ eſt. Sed videtur, quod nullum ſpeciale erat, quamuis ipſius fauore multa priuilegia inueniantur, vt per Feli. in rub. de ſponſal. nu. 4. vbi. 24 ponit. Et adde Iaſ. conſil. 15. lib. 3. Cum in matrimonio clandeſtinè contracto erat probatio præſumpta per famã, in contracto vero in facie eccleſiæ fuerat vera per duos teſtes, nã vnus teſtis adiũctus cum altero, præualere debebat probationi, quæ fit per vnũ teſtem & famã, cum in ore duorũ vel triũ ſtet omne verbũ Deut. 17. & c. cum eſſes. de teſtam. & ibi gl. verb. ſcriptũ. Eſt præterea alia pœna, nempe prolem ex clãdeſtino matrimonio habitã etiam bona fide vtriuſq; parentis ſuſceptam illegitimã eſſe, eo caſu, quo tale matrimoniũ propter cãm conſanguinitatis, vel affinitatis irritum fuiſſe declaretur. ca. cum inhibitio. §. 1. de cland. deſpon. qui tex. aſsignat rationem, dicendo, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur. Quẽ optimũ dixit Prępoſit. in. c. cũ itaq; nu. 3. d. 38. & gl. idẽ tenet in. l. 4. tit. 6. li. 3. foro legũ. & in. l. 3. tit. 3. part. 4. & . l. a. tit. 15. eadẽ. 4. part. Quẽ text. intelliga, procedere in quocũq; impedimẽto alio. ſecũdũ Inno. & Cardi. in. d. §. 1. & Hoſti. Ioã. Andr. Ant. Anchar. Pan. & Præpoſi. in. c. ex tenore. qui filij ſunt legiti. poſt glo. in. c. ſciant. verb. alios. de electio. lib. 6. Barto. & Iaſ. in authen. ſacramenta. nu. 72. C. ſi aduer. vend. Ioan. Andr. in. c. 1. de homici. libr. 6. Batba. de præſtantia Cardi. 1. part. q. 7. col. fina. Catellia Cota in memoriali. iur. verb. Anima. Ex qua ſententia infertur, non bene tunc docuiſſe affirmantes diſpoſitionẽ. d. c. cũ inhibitio. §. 1. locũ nõ habere niſi in caſu in eo textu expreſſo, vt fuerunt, Vincen. & Goffred. in citato. c. ex tenore. Dominic. conſil. 66. col. 3. verſi. Nam cũ cõſtitutio illa loquatur de impedimẽtis. & Ioã. Lup. Decanus Segouien. de matrimonio & legitimatio. fol. 6. col. 4. Quã tamẽ ſententiã reſtringe in conſtituto in periculo mortis, vbi nõ poteſt cõmode differri matrimoniũ cũ ea, ex qua prolẽ ipſe ægrotus ſuſceperat, licitus enim eſt talis cõtractus, nec tali tempore vacat publice & ſolẽniter cõtrahere. Et cũ periculũ ſit in mora, non poteſt culpa imputari ſecũdũ Domi. conſ. 66. col. 4. pro quo eſt text. in. c. cõſtitutionẽ. in fi. de ſent. excõ. in. 6. & c. non dubiũ. eod. tit. facit. l. 1. ibi celeritatẽ deſiderat. ff. de dam. infect. & ibi Doct. quod intelligendũ eſt verũ de iure antiquo, quo cũ clandeſtinitas non vitiabat matrimonium vt ſupra probauimus, & habetur per totum titul. de cland. deſpon. nouiſsime tamen per conci. Triden. matrimonia clandeſtina non valent, & periculum in mora tantum excuſabit à ſolennitate quæ nõ eſt nec reſpicit ſubſtantiam matrimonij, & alia de quibus infra dicemus. non tamẽ releuabit periculũ huiuſ in mora, vt non teneantur ſeruare ea quæ ſunt de ſubſtantia matrimonij, ſeu de eius qualitate, ſcilicet, vt adſit parochus & duo ad minimum teſtes.

ADDICION.

¶*Veaſe la ley. 1. titul. 1. libr. 5. de la Recopilacion, que es la ley. 49 en las leyes de Toro que pone la pena de los que contrahen matrimonios clandeſtinos, y de los que en ello interuinieren. y los que de tales matrimonios fueren teſtigos, y que es juſta cauſa de exheredacion.*

ex Triden.ſeſsio.24.ca.1.vt latius diremus infra

Item ſolent pœna pecuniaria ac excommunicationis puniri ſic clandeſtine cõtrahentes per ordinarios. Et cõſtat poſſe, quia ex illicito infertur pœna, ſicut eſt contrahere contra prohibitionẽ canonis: nam omnis homo faciens contra legem, cui ſubiectus eſt, peccat. Palud. in. 4. ſentẽ. diſt. 25 q.4.col.1. & ſupra habitum eſt peccare contrahentem clandeſtine igitur bene poterit vltra pœnã à iure ſancitam per aliam, ipſam non detrahendo, ſed augendo à prælato inferiori caſtigari, & puniri, ex.c. vt animarum. de conſti.lib.6. & glo. in clemen. Ne Romani. verbo. Tolli. de electio. de qua in proxima gloſ. annotatum fuit. Et ſic vt melius ſeruetur ſtatutum ſuperioris, valideq́, poteſt pœna infligi per conſtitutiones Synodales, vt habetur in Synodali Salmantino, Conſti. 42. ibi. *Firmemente defendemos a todas y qualeſquier perſonas hombres y mugeres que agora ſon, o ſeran de aqui adelante en la dicha ciudad, y en todo nueſtro Obiſpado, que no fagan deſpoſorios, ni matrimonios clandeſtinos, y ocultos ſo las penas en los derechos contenidas en tal caſo, y aſsi miſmo, que por el miſmo fecho ſin otra monicion, incurran y cayan en ſentencia de deſcomunion mayor, lo contrario haziendo, en la qual ſentencia de excommunion queremos que incurran todos aquellos, que fueren preſentes a los tales deſpoſorios clandeſtinos, y ocultos, aſsi Clerigos, como legos. Y mandamos a los Clerigos, y Beneficiados en las ygleſias do fueren los ſobredichos. Parrochianos, que ſin auer mas denunciacion los euiten por publicos deſcomulgados, y demas dello cada vno de los delinquentes caya en pena de dozientos marauedis para la Fabrica de nueſtra ygleſia, y no puedan ſer abſueltos ſin pagar aquellos &c.* Iſta enim conſtitutio defendi põt per præmiſſa, quia nihil diſponit contra conſtitutionem ſuperioris, ſed auget pœnam excõicando, & pœnam pecuniariam inferendo, & etiã quatenus declarar abſq; aliqua denuntiatione vitandos eſſe non eſt contra ius. extrauag. Ad vitandum ſcandala. de excõi. non vitand. in pragm. ſanctio. Gallica. imo eſt ſecundum ipſam, quatenus non requirit denuntiationẽ, quando factum, propter quod incurritur excõicatio, eſt notoriũ tali modo, quod nullo pacto celari valeat. Sed quãdo quis contrahit clandeſtine, omnes ſciunt talẽ cõtractum, nec eis conſtat de publicitate, quæ cum ſit facienda ſub certo modo & ſolennitate extrinſeca, niſi de ea conſtet, non eſt præſumenda, & ſic omnibus conſtat particulariter illos contrahẽtes & aſsiſtentes tali matrimonio incidiſſe in excõicationem per certam & infallibilem relationẽ ad ipſos per talem contractum, ergo cenſetur ſpecifica excõicatio, ac erunt vitãdi, præſertim quod cõſtitutio, vt dixi, non tollit pœnam, ſed auget, ſe referendo ad. c. cum inhibitio. de cland. deſpõſat. quamuis de eius valore dubius exiſtat Couar. in Epito.4. Decretal.2.part.c.6.nu.9. Iſta tamen pœna licet procederet de iure antiquo hodie vero clandeſtinum matrimoniũ eſt nullum ex Trid. vbi ſupra. & infra latius dicã, hæc tamen pœna habebit locum hodie ſtante Tridentino contra contrahẽtes ſine monitionibus, ſed tantum clandeſtinũ dicetur quando coram parrocho & teſtibus contrahitur, ad effectũ pœnæ de qua hic, & etiam. l.49. Tau. & non alias. ¶ Eſt etiam alia pœna iniuncta presbytero parocho, qui negligit impedire clandeſtina matrimonia, ſeu coniugia, ſcilicet, ſuſpenſionis per triẽnium ab officio, eademq́; pœna eſt puniendus quilibet alius presbyter nõ parochus, qui clandeſtino coniugio interfuerit, & grauius erit puniendus, ſi culpa poſtulauerit. Caſus formalis in.c. cum inhibitio. §. fin. de cland. deſpon. Archie. Floren. notat. 3. par. tit. 1. c. 16. Ioan. Bernar. in praxi cano. crimi. c. 67. Couar. in Epito. 4. Decretal. c. 6. l. 4. tit. 3. part. 4. Sed circa præmiſſa eſt dubium, vtrum ſuſpenſus ab officio cẽſeatur pariformiter à beneficio ſuſpenſus? Et videtur dicẽdũ, quod ab officio & beneficio ſit priuatus, cum propter officium detur beneficium. c. fin. de reſc. lib. 6. vbi glo. in verb. datur, ait priuatum officio, & beneficio ſimiliter priuatum eſſe. Ad idem gl. in. c. Latores. de cleric. excom. miniſt. vbi ſuſpenſus ab officio, cenſetur ſimiliter à beneficio. vbi Panormi. & alij notant. Eſt text. in cap. eos. 81. diſtinct. ibi, ſicut ſe iuſtiſsimè ab officio alienos faciunt, ita beneficio eccleſiarum priuatos eſſe indicamus. & in cap. ſi quis ſacerdotum. ead. 81. diſtin. Eſt etiam glo. inſignis ac magiſtra in clemen. Cupientes. verb. Suſpenſi. de pœn. in verſ. Et quia ſupra poſui. vbi videtur innuere ſuſpenſum ab officio ex iuris diſpoſitione cenſeri priuatum & ſuſpenſum à beneficio. Sententiam cuius ibi ſequitur Panor. & iterum in. c. Apoſtolicæ. col. 3. nu. 9. de except. & in. c. per tuas. 2. nu. 5. col. 2. de ſimoni. & in. c. veſtra. col. 4. num. 8. de cohabi. cleri. & mulier. Cardina. in clem. Cupientes. §. quod ſi. q. 3. n. 8. de pœn. & in clem. Religioſi. §. cæterum. q. 8. nu. 6. de priuileg. Ioan. Anan. in. c. præſentium. col. 2. nu. 2. de cleric. percuſſore. Philip. Franc. in c. 1. §. caueant. col. 2. de ſenten. excõica. libr. 6. Panor. in. c. at ſi clerici. de indi. col. 2. & in. cum dilectus. & ibi. Additiona. col. pen. de conſuet. Felin. in. c. apoſtolicæ. de exceptio. & in. c. ſi quem. de ſententia excõmu. Domini. in. c. præter hoc. col. 3. ibi Præpoſit. colũ. 2. nu. 10. diſtin. 32. Domi. in cap. fin. nu. 6. col. 2. de reſc. lib. 6. & in. c. præſenti. col. 1. nu. 2. de offi. ord. eod. lib. 6. Et Franciſc. Pauinus in tract. de officio, & poteſt. ſede vacãt. præludio. 3. num. 14. Sylueſt. in ſum. verb. Suſpenſio. q. 5. ergo & in caſu noſtræ quæſtionis, cum ceſ-

ſante

ſante cauſa propter quam dantur fructus, ſeu beneficium debeat ceſſare ipſum beneficium, ſecundum regulas iuris vulgares.cap.magnæ.de vot.c.non debet.de conſangui.& affinita. cap. cum ceſſante.de appellat.l.adigere.§. quamuis.ff. de iure patrona.Item in terminis,quod priuatus officio, cenſeatur & beneficio tenet Præpoſit. in dict.ca. cum inhibitio.col.6.nu.11.de clandeſt.deſponſa. Ioan.Bernard.in praxi cano.crimina.cap.67.Couar.in Epitome.4.Decreta.2.part.ca.6.num. 13.

In oppoſitum, imo quod ſuſpenſus ab officio non cenſeatur ſuſpenſus à beneficio,conſtat,nam lege cautum nõ eſt,& cum ſit pœnalis,potius eſt reſtringẽda,quam amplianda. cap.pœnæ.de pœnitentia diſt.1.l.penul.ff.de pœn.l.cum quidam. ff.de liberis & poſth.c.odia.de regul.iur.in.6.Secundo, quia lex ſuſpendens aliquem ad certum tempus,vt ad triennium,noluit à beneficio ipſum priuare, ſed contenta fuit eum priuando ab alijs commoditatibus,quæ ratione officij euenire ſolent, non autem ad beneficium debuit extendi, præſertim cum non fuerit priuatio perpetua, & ceſſante tempore ſuſpenſionis, habeat acceſſum ad officium,& etiam ad beneficium, à quo non fuit à iure priuatus,nec debet cẽſeri priuatus. ca. is qui.de ſenten.excommunic.lib. 6. vbi habetur, irregularitatem locum non habere niſi in caſibus à iure expreſsis. Tertio ſuadetur. Nam quamuis quis ſit propter aliquod delictum homicidij, vel grauioris effectus irregularis,& inhabilis ad officium ſacerdotij,nihilominus non eſt priuatus beneficio ante iudicis ſententiam, ſecundum Innocen.in cap.cum noſtris.de conceſſ. præbend. vbi Imol.dicit communem ſententiam eſſe. Cardi.in Clemen.conſtitutionem.§. cæterum. num. 10.de electio.Philipp.Deci.in cap.dilecti.nu.2. de exc. Stephanus Aufreri.poſt Capel. Tholoſanam deciſio. 297.Ioan.Igneus in repe.l.neceſſarios.§.nõ alias.num.17.ff.ad Syllania. Quarto confirmatur ex eod.Innocen.in cap.inter dilectos.col.2.de exceſſ.prælat.vbi dicit, nullum clericum priuatum eſſe ipſo iure ſuo beneficio quantumcunq; graue commiſerit delictum.Igitur cum in dict.cap.cum inhibitio. §. fin.non fuerit expreſſa beneficij ſuſpenſio,non debet vltra ſuos terminos extendi ex interpretatione doctorum.ca.conſuluiſti.2.q. 5. Quinto in fauorem huius partis facit:nam pœna depoſitionis nunquam habet locum, niſi in caſibus à iure expreſsis,cum ſit priuatio,& pœna.gl. in.c.apoſtolus.verb.& damnatione.81.diſt. gl.in ſum.15.q.8.&Corſet.in ſing.20.verb.& additio. & ſingulari.in verb.Fornicatio.& Anania in. c.1. nu.2.ad fin.de maledic.Quia pœna priuationis iuris,vel priuilegij non vendicat ſibi locum, niſi ſit expreſſe cauta in iure.gl.in.c.fin.de iur. patrona.

quam non alibi dixit eſſe in proprio loco Panor. & Iaſ.in.l.illam.nu.12.col.3.C.de collatio.Felin. in.c.querelam.nu.2.de iure iur. Ioan. Lecerier in tract.de primogenitura.lib.3.q.6.n.12.Ioan. Bernard.in praxi canoni.crimi.c.123.verb.Beneficijs priuari.cum multis à me congeſtis in annotationibus meis ad Didac.Segur.in tracta. de bonis lucratis conſtante matrimo.num.166. Cum ergo in ſpecie propoſita pœna ſuſpẽſionis ab officio tantum ſit expreſſa, neſcio quo pacto ſit extendenda ad beneficium per præmiſſa,cum ſatis effectũ maximum habeat in officij ſuſpenſione, vt dixi, & intra ſuam latitudinem ſat eſt ipſam legem intelligere,cum ſi aliud voluiſſet conditor, expreſſiſſet.c.ad audientiam.de decim.Nec ſatisfacit dicentium cenſora extendendam diſpoſitionem.c. cum inhibitio.§.fin. de clandeſt.deſponſa. ex eo, quia continet crimen graue, eo quod quis poteſt intereſſe clandeſtinis nuptijs abſque culpa & dolo,& ſic non puniendus pœna tan graui.argu. notatorũ à Syluest.in ſum.verb.Pœna.q.16.& cum ſit pœna iuris,eſt mitius explicanda. l. Celſus.ff. de arbit.vt intelligatur in officio,nõ autem in beneficio.Et ſic concludendum eſt ſuſpenſum ſimpliciter officio ad certum vel incertum tempus, ſiue à iure,vel ab homine.minime ſuſpenſum cenſeri à beneficio.Quam reſolutionem colliges ex Bonifacio in Clem.cupientes. nu. 35. de pœn.& ex Nauar.in manua.confeſſ.c.27.nu.161.verſi.*Ni aun el que eſta ſuſpenſo ſimplemente.* Ergo & in caſu dict.§.fin.Fateor tamen ſi grauitas delicti ſuaderet prælato ex eadem iuris diſpoſitione procedere poſſet ad priuationem beneficij. Ad idem facit ca.tanta.ibi,vbi magis exceditur,ibi eſt ſeuerius vindicandum.de exceſsib.prælat.Nam, vt ibi gl. ait,vbi eſt maior culpa,maior debet exerceri vindicta.c.cum bonæ.de ætat & qualita.c. excõmunicamus.§ credentes.de hæreti.ca.felicis.§.cæterum.de pœn.lib.6.Et ſic cum in dict. §. fin.fuerit vindicatio relicta ad arbitrium prælati, poterit ipſam extendere etiam vſque ad vltimum ſupplicium.ex ſententia glo.in.§.in ſumma. Inſti.de iniu.quã citat Præpoſit.in.c.2.nu.3.de ſponſaduo. Felin. in.c.inquiſitionis. col.fin.de accuſat.Ioã. Bernard.in tract.regula.cum fallentijs.regul.379 Index cuius.Forte hoc contingere poſſet, quãdo eſſet in contemptum prælati, qui prædictas nuptias ex aliqua cauſa præuia prohibuit, & presbyter parrochus interfuit, vilipendens authoritatẽ & mandatum ipſius: vel quia ſi ex tali contractu veriſimiliter intelligebat turbationes, ſcandala,& homicidia inter conſanguineos euenire poſſe, vt poſtea forte matrimonio clandeſtino ſucceſſerũt: nam qui eſt occaſio damni,ad ipſum damnum tenetur.ca.fin.de iniur.

Circa præmiſſa ſæpius dubitari vidi, Vtrum quis ipſo actu incidat in ſuſpenſionem officij, vel requiratur ſententia declaratoria, & ſic, vtrum diſpoſitio dicti. §. fina. ſit canon latæ vel ferendæ ſententiæ? Secundo, vtrum inferior à Papa ante triennium illam ſuſpenſionem relaxare poſsit, vel ſacerdos inferior per Bullam cruciatæ, in qua cautum exiſtit poſſe ab omni ſuſpenſione lata à iure, vel ab homine abſolui quenquam ipſam habentem à quoquam ſacerdote?

Ad primum reſpondetur, quod requiritur ſententia declaratoria propter delictum præcedens, declarans ipſum eſſe ſuſpenſum, & anteà non erit ipſo iure priuatus, ſed priuandus. Conſtat ex dict. §. fina. quatenus dicit, ſuſpendatur. ergo per ſententiam, cum verbum, ſuſpendatur, actum iudicis in futurum deſideret, & ſic ſit canon ferendæ, & non latæ ſententiæ. ex gl. in. l. in criminali. verb. habeatur. C. de iuriſd. omni. iudi. Hierony. Gigas de penſioni. quæſt. 78. & Felin. in. c. Rodolphus. nume. 24. de reſc. Roma. in ſingul. 2. & Matheſilan. ſingul. 112. & 115. Sylueſter in ſum. verbo. Excõmunicatio. 1. quæſt. 9. Tum etiam &. 2. ex text. ſingul. in cap. cum ſecundum leges. §. fin. de hæreti. lib. 6. vbi habetur, quod quando etiam ipſo iure propter quid præexiſtẽs deuenitur ad certum actum, ſemper requiritur ſententia declatatoria ſuper præexiſtẽti actu. Roma. conſil. 211. col. penul. verſi. Secundo moueor. Alexand. conſi. 124. lib. Sed in præſenti caſu requiritur, quod præcedat cauſa, ex qua ſubſequi debet pœna, ergo non ipſo iure, ſed per ſententiam iudicis, per pręmiſſa. Tertio ex doctrina celebri Innocen. in capi. cum noſtris. de conceſsio. præbend. vbi ait, clericum homicidam non eſſe priuatum ipſo iure. ſed priuandum per ſententiam. Quem dictum referunt ibi, & ſequũtur communiter docto. ſecundum Anto. Corſet. in ſingul. ſententia. 18. Ioan. Anani. in cap. inquiſitionis. col. 2. nume. 3. & Felin. nu. 2. de accuſatio, Cardina. in Clemen. conſtitutionẽ. §. cæterum. nume. 10. de electio. Felin. in capi. ſciſcitatus. colum. 2. verſic. Adde etiam Baldum. nu. 2. de reſcript. Barbat. in ca. ſi diligenti. nu. 108. de for. compet. Philipp. Deci. in cap. ex parte. col. 2. nume. 3. de reſc. & in capi. dilecti. nu. 2. de excepc. Ioan. de Selua in tract. de beneficio. 3. part. quæſt. 2. Deciſ. capellæ Tholoſanæ 207. vbi per Stepha. Aufreri. late Ioan. Igne. in repeti. l. neceſſarios. §. non alias. num. 17. ff. ad. S. C. Syllania. Ludo. Gomeſſ. in cap. 1. nu. 7. de reſcripc. lib. 6. & in capit. 2 num. 41. de conſti. lib. 6. Philip. Deci. conſil. 166. colum. 1. lib. 1. Hippoly. in pract. cauſa. criminali. §. poſtquam. num. 41. & in conſil. 52. col. 5. nu. 19. lib. 1. Thomas Ferrari. cautel. 44. Stephanus Coſta in tracta. de ludo. §. 1. num. 33. Nicolaus Ploui. in tracta. de irregularita. regul. 44. num. 30. Ioan. Bernar. in praxi Cano. criminali. cap. 74. & capi. 88. & in ſuis doctrinis magiſtralibus, doctri. 120. incip. Homicida. Petrus à Biaxio in directorio electio. 2. part. ca. 30. vbi aſsignat cautelam pro homicida, vt non amittat beneficia, quæ tunc habebat, vt ea renũtiet amico fideli antequam per ſententiam priuetur. Eandem cautelam ponit Thomas Ferra. cautel. 44. Et iſtud dictum Innocent. ſequitur etiam Ludoui. Montaltus in libr. de reprobatione ſententiæ Pilati. arti. 2. nu. 3. Ludoui. Gomeſſ. in regul. Cancellariæ apoſtolicæ de annali poſſeſſore quæſt. 42. Confirmatur ex regula Innocentij. 8. incipit. S. in Chriſto &c. intellecto quod accuſati de criminibus. Et eſt tex. in cap. ex literis. §. Nos igitur. de dolo & contuma. & in ca. ex literis. verſi. Qui reſpondit. de exceſ. prælа. Et iſtud dictum procedit etiam in rebelli, vt nõ cenſeatur beneficijs priuatus, antequam priuetur per ſententiam, & ſic poſsit illa renuntiare ante ſentẽtiam. vt eſt text. in cap. cum inter. de re iudic. ponderatus ab Alexandri. in cap. ius Quiritum. diſt. 1. & Ludo. Gomeſ. in regul. Cancellariæ Apoſtolicæ de annali poſſeſſore. q. 42. ad fi. dicens benefacere. Notatur à Iaſo. conſil. 86. lib. 3. Ex qua cõcluſione & dicto ſingulari infertur, quod beneficij fructus ſunt clerici delinquentis poſt commiſſum crimen homicidij antequam priuetur, & ſine læſione conſcientię poterit eos conſumere. De quo per Felin. in cap. de quarta. col. 10. nu. 32. cum pluribus ſeq. de præſcriptio. & per Ioannem Igneum in repet. dict. §. non alias. nu. 14. qui optime ac late in hoc articulo agere videntur Hippolyt. ſing. 268. Boeri. deciſio. 98. nume. 4. declarat Couar. in Epitome. 4. decretali. 2. part. ca. 6. §. 8. nu. 7. Tum etiam &. 4. quia pœna priuationis beneficij locũ non debet habere, cum in dict. §. fin. non comperiatur expreſſa. cap. is qui. de ſentẽ. excom. lib. 6. Tiraquell. in repet. l. ſi vnquam. verb. reuertatur. n. 280. C. de reuoc. donat. ergo pro cõfirmatione.

Ad ſecundum dubium, vtrum ſuſpenſio poſsit relaxari ab inferiore à Paps? Videtur dicendum poſſe, præſertim ſi bullam Cruciatæ habeat. ex text. in cap. cum inhibitio. §. fina. de clandeſti. deſponſat. dum dicit, grauius puniendus &c. Ergo videtur eam pœnam reliquiſſe arbitrio prælati, ſeu Diœceſani, & cum miniſterio hominis aſsignetur à Canone talis ſuſpenſio in dict. §. fina poterit augeri, ſeu minui ab eo. Tum etiam ex regula text. in capit. nuper. de ſenten. excom. niſi per conſtitutionem legati in prouincia de conſenſu Synodis fuerit reſeruata abſolutio, quo in caſu etiam Epiſcopus non poſſet eam relaxare. ex Hoſtien. & Cardina. Alexan. in dict. cap. cum inhibitio. §. fina. colum. pen. nu. 11.

Contrariam ſententiam, imò, quòd Epiſcopus, nec parochus poſsint hanc triennalem ſuſpenſionem remouere, probat Ioan. Bernar. in praxi Canonica crimina. c. 67. quem refert & ſequitur Couar. in epito. 4 decreta. 2. part. c. 6. nu. 14. Confirmatur primò, nam ſuſpenſio iſta eſt ſentētia ſuperioris iniuncta ad certum tempus, quæ ante non poteſt tolli ab inferiore proferentis. clem. Ne Romani. de elect. probat. gloſ. & ibi. Imol. in clem. 1. §. verum de hæret. Sequitur Cardin. Alexand. in ſum. col. 2. diſtin. 50. Felin. in cap. nuper. de ſenten. excom. Panor. in ca. quàm ſit graue. de exceſſib. prælat. & in ca. tam literis. col. 2. vbi ait communiter approbatam, etſi ab ea ipſe diſcedat. de teſti. Sed in dict. §. fina. ſuſpenſioni certum fuit præfixum tempus. igitur per præmiſſa, Epiſcopus non poterit ab ea abſoluere. Secundò ſuaderi poteſt: quia ſuſpenſio à Canone inducta propter delictum, & in eius pœnam, non poteſt tolli ab Epiſcopo, glo in capit. cupientes. §. cæterùm. verbo. Suſpenſus. de electio. lib. 6. Sed in caſu prædicti. cap. cùm inhibitio. §. fina. negari non poteſt, quin ſuſpenſio fuerit inflicta in pœnam delicti, non tamen contumaciæ, ac proinde ab inferiore tolli non poſſe erit affirmandum. Tum etiā, quia ſtatuta Concilij ab Epiſcopo non poſſunt tolli ex communi ſententia docto. in cap. at ſi clerici. §. fina. de iudi. glo. verb. indulgentiam. in ca. quod dilectio. de conſanguin. & affinit. Ex qua conſtat, quòd ſolus Papa poteſt diſpenſare in caſibus à iure prohibitis, ne quis contrahat matrimonium. Vbi omnes tenent, quòd nec delegatus à Papa poterit diſpenſare in conſanguinitate, ſeu affinitate. Et tradit Speculator titulo. de legato. §. nūc oſtendendum. verſicul. Decimotercio. Sed huiuſmodi eſt conſtitutio dict. capitul. cùm inhibitio. §. finali. nam fuit ſub Innocentio Tertio, in concilio generali edita. Igitur, &c. Cæterùm ſi bullam Cruciatæ haberet contrauenicns iuxta eius formam à quocunque Antiſtite, ſeu ſacerdote abſolutionem, ac relaxationem ſuſpenſionis conſequi poſſet, ex quo authoritate Papæ id indultum eſſe conſtat, dicendo, quòd poſsit abſolui à quacunque ſententia excommunicationis & ſuſpenſionis lata à iure, vel ab homine. Nec requiritur pœnæ ſatisfactio, quæ habetur impoſita in conſtitutionibus Synodalibus: quia cùm ſit mera pœna delicti, non præexigitur in foro animæ. ex gloſſa in capitul. fraternitas. 12. quæſtione ſecunda. De qua latius per Seguram & in noſtris annotationibus dictum eſt in repetitione. l. filius. numero. 15. ff. de verborum obligationibus Ludouicus Gomez. in. §. ex maleficijs. numero. 14. Inſtitu. de actionib. vbi dicit communem Antonius Gomez in tractatu. de delictis, capitul. de homicidio. numero quinto. & alibi ſæpè.

Eſt tamen notandum, quòd excommunicatio inflicta per Synodalem conſtitutionem eo ipſo quòd quis interfuit clandeſtinis nuptijs, non diſſoluitur ſine expreſſa abſolutione, ſecus tamen in ſuſpenſionis pœna inducta ad certum tempus determinatum, vt in ſpecie propoſita ad triennium, nam eo tranſacto, ſiue alia relaxatione ceſſabit. Gloſſ. ſingula. in clementi. prima. verb. donec. de decim. quæ habet, quod ſuſpenſio ad tempus, tollitur abſque aliqua abſolutione, elapſo illo termino in ea deſignato. Secùs tamen eſt in excommunicatione ad tempus lata. Quam notabilem cenſuit Præpoſitus in capit. non eſt columna. 2. numero ſexto. de ſponſalibus. vbi latè dixi concluſio 8. Felinus in cap. ad aures. columna ſecunda. num. ſecundo. de ſimonia. cum qua eſt cō munis opinio ſecundùm Ripam in ca. primo. notabil. 6. de iudi. Carol. Molinæus in conſtit. Pariſien. 1. par. tit. 1. §. 27. quæſt. 3. nu. 5. fo. 224. Quæ ſententia probatur ex glo. in capi. in primis. verb. Sex menſibus. 2. quæſt. 1. & gloſ. in capitu. ſi quis deinceps. 16. quæſtione. 7. & Decius conſilio. 61. columna tertia. nume. 4. & Segur. vbi latè dixi in pulchra quæſtione, de qua ibi in repeti. l. ſi ex legati cauſa. num. 35. ff. de verborum obligationib. Cremenſ. ſingula. 48. incip. Conſuluimus heri. Quomodo autem poſsit fieri abſolutio à ſuſpē ſione, declarat Archiep. Florenti. 3. par. tit. 27. cap. 4. poſt medi. verſicu. Item nota quòd abſolutio. Eſt tamen notandum circa intellectum dicti capit. cùm inhibitio. §. fin. dum dicit, ab officio ſuſpendatur, quod eſt differentia inter presbyterum parochialem, & nō curatū, ſeu parochialem: nā preſbyter parochialis punitur, ſi ſciens nō prohibeat clandeſtinas nuptias, quamuis non interſit. Cæteri autem clerici ſi præſentiam & intereſſentiam præſumptuoſam adhibeant matrimonio clandeſtino ſecundum communem in dicto. §. finali, & ex lege quarta. titulo tertio partit. quarta. vbi habetur, quòd malitioſè obijciens impedimentum ne contrahatur matrimonium, erit puniendus iudicis arbitrio, & tenebitur ad intereſſe. ſi laicus ſit, intellige: ſi verò clericus, pœna dicti. §. final. erit puniendus ex gloſſa ibi. verbo. Malitioſè. Quòd autem ad intereſſe teneatur læſo, tenent Vincentius, & Ioannes Andræas in dicto. §. finali. Gregorius Lopez in dicta. l. quarta. in gloſſa finali. Facit textus in capitulo ſacro. de ſententia excommunicationis. capitu. paſtoralis. §. verùm. de iure patronatus. & quæ not. gloſſ. in teſte falſum deponente. in capit. primo. de crimin. falſi. vbi ſcripſi in lectione ordinaria illius tituli. in concluſi. penult. plura, quæ hìc non ſunt tranſcribenda, ne idem repetere videar.

Circa iſtum textum ac capi. cùm inhibitio. de clandeſti. deſponſat. impuberum, in dubium venit, quando dicatur matrimoniũ clandeſtinè contractum? Reſpond.& hic quòd ante Concil. Tridenti. multis modis. Nam aliquando matrimonium clandeſtinum dicitur, quando abſque teſtium præſentia fuit contractum. gloſ.in ſum.30. quæſt.5.verb.quod autem. facit cap. ſolennitates de conſecra.diſtinct.1.vbi text.ait, quoniam non monſtratur eſſe iteratum, quod neſcitur eſſe factum, vbi gloſ.colligit argumentum contra clandeſtina coniugia, quòd taliter contrahentes poſſunt cum alijs conttahere, cùm talia coniugia ſint incerta.citat. capit. presbyteri.78. diſtinctio.vbi propter dubium conſecratio, & baptiſmi ſacramentum reiterantur: paria enim ſunt non eſſe vel non apparere.l.duo ſunt Titij.ff.de teſtamen. tutel.l.in.lege. ff. de contrahenda emptione. l. ſi fuerit.ff.de rebus dub.l.nona. titul. nono.part.4. capit.ſecundo.vbi Anchar.de clandeſtin.deſponſa.deficit enim probatio,ſed non ius, cum coniugia clandeſtina contrahentium conſenſu valeant, tamen ex eo quia probari non poſſunt, eccleſia quæ non iudicat de occultis, ea non admittit interim quod non probantur.capitu.ſi quis diuinis, 30.quæſtione quinta.dum ait,coniugia,quę clam contrahuntur,non negantur eſſe coniugia,nec iubentur diſſolui, ſi vtriuſque confeſsione probari poterunt, veruntamen prohibentur, quia mutata voluntate alterius eorum, alterius confeſsioni iudici fieri non poteſt.vnde publicè cùm alterius vota in alteram partem ſe trāſtulerint, pro priori coniugio, quod iudici incertum eſt, ſententia ferri non poterit. incerta enim (vt Sixtus Papa ſcribit Epiſcopis per Hiſpaniam conſtitutis) nemo Pontificum iudicare præſumat: & quanuis vera,non tamen credenda, niſi qui incertis indicijs comprobantur, niſi quæ manifeſto iudicio conuincuntur, niſi quæ iudiciario ordine cōprobantur. Ad idem eſt tex.in cap. nullum ante veram. & capit. iudicantem.30.quæſtione quinta.ca. primū.de clandeſt. deſponſat. quæ enim clam fiunt, habere videntur delicti præſumptionem. ca. conſuluit.ibi, Qui malè agit,odit lucem.de offic.delegat.capit.perniciosam.18.quæſtio.ſecunda.gloſ. in extrauagan.Sedes. verb. lucem amans.ſub titulo.de cōceſſ.præbend.Ioan.22.Et Horatius dicit.

Vt iugulent homines ſurgunt de nocte latrones.

Et qui in tenebris ambulat,neſcit quò vadat. Matthæi.15.textus in l.prima.tit.tertio.part. 4. dum inquit, *maguer el caſamiento fueſſe verdadero ſegun que es ſobredicho, non podria la ygleſia apremiar a aquel que ſe quiſieſſe departir del otro. Y eſto es, porque el matrimonio nō ſe podria probar. Ca la ygleſia nō pue de juzgar las coſas encubiertas, mas ſegun razonaten las partes, y fuere probado.* Eccleſia non iudicat de occultis, vt habetur in dict.l.prima.& capit. erubeſcant.32.diſtin.c.conſuluiſti.2.quæſtione.5.capit Chriſtiana.32.quæſtione.5.cap.vt noſtrum.vt eccleſ.benef.cap.à nobis.el.2.de ſenten.excom.Ex quo eſt notandum,quòd vbi deficit omnis probatio matrimonij, non eſt exigendum iuramētum à reo,ſed potiùs eſt abſoluendus. text.in capit.2. ibi,aliquatenus compellēdi (quaſi dicat nullo modo compellendi)de clandeſt. deſponſa. Ad idem regula tex.in cap.fina. §. fina. de iureiurand. vbi actore deficiète in probatione,reus etſi nihil præſtiterit,eſt abſoluendus.Socinus in tracta. regularum cum fallent.reg.204.verb.Iuramentum.Fallit tamen in cap.continebatur.& capi.atteſtationes.de deſponſa.impuberum. vbi ſi actor deficiat in probatione, reus debet iurare, eo in caſu, quo verſatur aliqua ſuſpicio pro matrimonio: ſi tamē nulla pro eo appateret,ſecùs eſſet.glo.fin.in dict. cap.atteſtationes.& in citato.capi.continebatur. Panormi.nume.2.in cap.ſecundo.de clandeſt.deſponſat. In contrarium tamen, imo quòd iuramentum.poſsit exigi ab eo quanuis actor nihil probauerit, practicabatur,& iureverior ac receptior opinio erat,quippe cùm vbicunque verſatur periculum animæ. poteſt peti iuramentum à reo, licèt actor nihil probauerit, quia multum in hoc iudicis officium exuberat.capitu.ſicut in fin.de ſponſalib.l.vbicunque.ff.de interroga.actio. capit iudicantem oportet cuncta rimati, & ordinem rerum plena inquiſitione diſcutere.30.quæſt.quinta.glo.in capi.ſic enim.verb.diligentiùs.28.quæſtione.1.& glo.in capit.quoniam contra.verb.intertogationes.de probatio.Et prædicta ſententia poſt Tancre.placet Panormi.in dict.cap.continebatur.nume.octauo & in dict.cap. atteſtationes. num. 11.dicenti quod eſt communis ſentētia Hoſtien.& aliorum, quòd vbi agitur de ſacramento matrimonij, debet exigi ſemper iuramentum à reo,licèt actor nihil probet,& veritas tanti ſacramenti meliùs eluceſcat. Quod eſt notandum ſecundum eundem, & præpoſit.in dict.capit. continebatur,nu.8.col.vlti.& in dict.c.atteſtationes: nu.6.Hinc etiam venit,quòd iudex ex officio ſuo abſque petitione litigantium poteſt alteram partem compellere, vt cum iuramento declaret ſi recepit ipſe, vel alius pro eo pecuniam, vel aliquam partem.quanuis ſiot elapſi duo anni, cum quibus excluditur exceptio non numeratæ pecuniæ. l. 184.Styli,& quæ diximus in.l.1.in verb. *Iuramento de calumnia.* titul.4.lib.3.ſupra.colum. 906.verſicu.Ex prædictis iuribus affirmandū videtur: In cauſa tñ matrimoniali vtrùm ſit deferēdū iuramētum in ſupplemētū probationis ab actore reo,vel à reo actori? In quo dubio.glo.in c. mulieri. verb. abſolu-

Digitized by Google

abſolato. de iureiurando. determinat quòd non propter grauitatem negotij, quia agitur de ſtatu hominis, quantumcunque honeſtiſsimæ perſonæ ſint. De quo articulo eſt videndus Couar. in epitome.4.Decretali.1.part.§. primo. num.5. capitis.4. Ergo clandeſtina matrimonia dicenda ſunt ob defectum probationis. Ne ergo negari poſsint, in præſentia teſtium celebrãdi ſunt: quia multoties non ſolum Deo non verentur illudere negando promiſſa, ſed decipere conantur populũ, vt ait tex. in capit. de homine: ad finem. de celebra. miſſa.

Secundo modo dicebantur clandeſtina, cùm non ſeruantur ſolennitates inſtitutæ in contrahendis matrimonijs ab eccleſia glo. in capit. tertio. verb. Clandeſtina. de clandeſt. deſponſ. citat tex. in capit. aliter. 30. quæſt. 5.

Tertiò modo ait prædicta glo. Clandeſtina. capit.3. de clandeſti. deſponſa. clandeſtinum eſſe indicandum matrimonium contractum non præmiſsis denuntiationibus, quæ fieri debent in eccleſijs iuxta formam. dict. cap.3. incip. Cùm inhibitio. Sed dicendum eſt, matrimonium contractum ſine denuntiationibus & bannis, tamen publicè in conſpectu eccleſiæ vicinis ſcientibus, nõ dicetur clandeſtinũ. ex quo in facie eccleſiæ fuit contractum, vt concludit Oldrald. conſil. 256. incipi. Clemens Epiſcopus. colum. 2. nume. 3. Ioan. Andre. in additio. ad Specul. de clandeſt. deſponſ. Panormi. in cap. cùm inhibitio. num. 9. de clandeſt. deſponſ. Paludã. in quarto ſenten. diſtin. 28. quæſt. 2. arti. 2. concluſ. 3. Ioan. Lup. Decanus Segouienſ. in tracta. de matrimo. & legitima. 2. part. num. 13. Syluest. in ſumma. verb. matrimonium. 2. quæſt. 17. particul. 4. Gloſ. in. l. quarta. ti. 3. par. 4. Et eſt de mente Panormi. in cap. ex tenore. nume. quarto. qui filij ſunt legiti. Comprobari etiã poteſt ex his, quæ notat Hiſpanus Lupus in repetitio capit. per veſtras. 3. notabili. 6. 21. num. 14. fol. 95. colum. prima. de donationib. inter virum & vxorem. Alphonſus à Vera cruce in Speculo coniugiorum. 1. part. articu. 10. pag. 66. verſi. Cõſiderandum tamen eſt. Couarru. in epitome. 4. Decreta. 2. parte. capit. 6. num. 10. Conſtat primò probatio iſtius declarationis, quia publicatio non erat quid eſſentiale. ſeu integrale ipſius matrimonij, ſed conſenſus per ſigna, vel verba explicitus. cap. tuæ. cum glo. de ſponſa. tenet Alexandri. in cap. 2 colum. 1. num. 1. de clandeſt. deſponſ. citat: capit. detrahe. 1. quæſt. 1. Et tenent Canoniſtæ & Theologi ſecundum Ioannẽ Lupum. Decanum Segouienſem in dict. tract. de matri. & legi. 2. parte. nume. 14. Si ergo non erat de eſſentia, quòd publicaretur, ſi fieret abſque publicatione. validũ erat, ex mente dict. cap. cùm inhibitio. Secundo ſuadetur nobili fundamento. Nam id dicitur publicè factum, quod eſt contractum in præſentia fidelium ſecundum Ioan. Andre. Alexand. & alios in dict. cap. cùm inhibitio. & in dict. cap. ex tenore. Eccleſia autẽ cõgregationẽ fideliũ ſignificat ſecũdum glo. notabi. in cap. querelam. in verbo, Eccleſiam. ne prælat. vices ſuas. quam citaui in. l. 1. in glo. 1. titu. 1. lib. 1. ſuprà. text. in cap. in eccleſia. id eſt, catholicorum collectio. de conſecra. diſt. 1. Et D. Hieronymus in. 2. prooemio Prouerb. declarat eccleſiam, id eſt, cœtum. Et Apoſto. 1. ad Timotheum. 3. ait, Scias quomodo in domo Dei oporteat te conuerſar, quæ eſt eccleſia Dei viui, id eſt, congregatio fidelium, columna & firmamentum veritatis. Hæc deſignata eſt parabolicè Matthæi. 13. cùm dicitur. Simile eſt regnum cœlorũ. id eſt, præſens eccleſia, ſagenæ miſſæ in mari, & ex omni genere piſcium congreganti. Mare, præſens ſeculum. Piſces, homines. Sagena, doctrina immiſſa euãgelica. quæ ex authoritatibus connexis conſtat. Idem explicat Archiep. Florenti. 3. p. tit. 12. ca. 1. co. 1. Conrad. de contracti. quæſt. 2. Toſtatus Matthæi. 18. quæſt. 77. Et videtur tex. in cap. 3. de clandeſti. deſponſa. quatenus de eccleſijs loquitur, & eccleſia dicitur collectio fidelium. Igitur pro noſtra declaratione. Nec obſtabit dictio ſequens, nã erit intelligenda per preſbyteros in eccleſijs, hoc eſt, talis publicatio fieri oportet in collectione fidelium, vel eo ipſo quòd facta fuerunt ſponſalia publicè, æquipollet ac ſubrogatur loco bannorum, quæ ſolent fieri in eccleſijs. Nec huic ſententiæ obſtaculum faciet Barto. aſſertum in. l. fina. ff. de ritu nuptiarum. dicentis, illud fieri clam, quod fit omiſsis, quæ in actu eius à lege, ſeu canone neceſſaria ſunt. Textus eſt iuncta gloſſ. in verb. occultè. in l. ſecunda. C. de his qui. ex public. ratio. lib. 10. vbi Barto. numer. primo. & Angel. expreſsè notant. & gloſ. verbo. *Concejeramente*. in. l. prima. tit. 1. lib. 3. for. legum. id enim ſimpliciter locum habet, ſecùs autem, ſi aliquid æquipollens in actu interpoſitum & ſubrogatum fuit, ex quo effectus prætẽſus à lege deducatur, vt in matrimonio publicè contracto dici debet. Et ſic quo ad pœnam. capit. cùm inhibitio. de clandeſt. deſponſa. & conſtitu. Synod. 42. matrimonium cõtractum abſque denuntiationibus & bannis, publice tamen, clandeſtinum non fore dicendum. Ex quo idem dicendum eſſet quo ad pœnam. l. 49. Taur. cùm agat de iſta clandeſtinitate. dicendo, *El matrimonio que la Igleſia tuuiere por clandeſtino*. Sed matrimoniũ præmiſſo modo contractũ, nõ dicitur clãdeſtinũ, & ſic pœna locũ non habebit. Tamen in caſu legis Tauri clandeſtinitas cauſatur ex defectu conſenſus parentis, qui licèt de eſſentia ſacramenti non ſit neceſſarius,

nec eius ſciẽtia ad ipſius valorem, tamen de honeſtate requiritur, & videtur præceptum quodammodo capitaliter ibi, & à parentibus & propinquioribus ſponſetur. 30. quæſtione. 5. & glo. ſum. eiuſdem cauſæ, 30. q. 5.

Clandeſtinum matrimonium ex prædictis conſtat eſſe, ante Concil. Trid. quando puella contrahit abſq; ſcientia parentum, vel eorum, ſub cuius tutela, vel cura eſt. d. ct. cap. aliter. 30. quæſt. 5. l. 5 tit. 3. part. 4. l. 2. & l. final. titu. 1. libr. 3. for. leg. & l. 4. infrà eo. tit. & l. vni. titu. 6 infrà eodẽ. lib. 5. & in. l. 49. in ordi. Tau. vbi contrahenti matrimonium clandeſtinũ impoſita eſt pœna amiſſionis omnium bonorum Cameræ regis applicandorum, tam ipſius contrahentis, quàm ipſorũ intereſſentium, vnà cum pœna exilij à regno, quod exilium inuiolabiliter obſeruandum cenſet ſub pœna mortis. Puella verò ſic contrahens, ex tali cauſa exhæredari à patre, vel à matre, & non ab alijs poterit. ibi. *Y que eſta ſea juſta cauſa para que el padre y la madre puedan desheredar ſi quiſieren a ſus fijas, que el tal matrimonio contraxeren. Lo qual otro ninguno no pueda accuſar, ſino el padre y la madre muerto el padre.* Ex qua lege cõſtat ſolũ locũ habere prædictã pœnã legis Tauri in filia contrahẽte matrimonium clandeſtinum ſine parentum ſcientia, non autem reſpectũ habuit ad conſenſum fratrum, vt in ea apparet. Ex quo ceſſat l. vni. titu. 6. cum ſimili. infrà eo. lib. 5. ¶ Deducitur etiam habere locum in parentibus filiæ, non autem maſculi contrahentis ſine conſenſu patris, ibi, *Fijas.* Ergo non poterit filios exhæredare, cùm incluſio filiarum excludat filios, qui non comprehenduntur ſub nomine filiarũ, præſertim in materia odioſa, & pœnali qualis eſt in qua loquitur lex Tauri. Quod verum eſt de iure antiquo, ſecus de nouo. vt infra dicemus, nec in curatoribus, ſub cuius cura eſt mulier, ex mente eiuſdem legis, præſertim quia id petitum fuit, & tamen non cõceſſum in curijs Pincianis anni 1548. peti. 128. cuius verba ſunt. *Otro ſi dezimos, que por leyes deſtos Reynos ſe pone pena a los que contrahen matrimonios que la Igleſia tiene por clandeſtinos, lo qual pueden accuſar el padre, o la madre muerto el padre, Supplicamos a V. M. mãde que lo miſmo puedan accuſar los hermanos muertos los padres, y ſino tuuieren hermanos, que los curadores lo puedan accuſar. porque como quedan algunos hijos, o hijas, moços y con hazienda, procurã los engañar, y acaecen caſamientos deſaſtrados, y con que Dios nueſtro Señor es deſeruido, y los parientes de los tales muy injuriados, de que ſe ſiguen enemiſtades, y otros daños.* Dicit Imperator ac Rex noſter, *A eſto vos reſpondemos, que ya eſta proueydo por leyes deſtos Reynos lo que en eſto ſe deue hazer,* ſcilicet, per. l. 49. Tau. ab ea dẽ Maieſtate edita, in qua tamẽ hoc nõ inuenitur niſi in patre, vel matre eo mortuo. Ergo in cæteris voluit denegare, ac corrigere alias leges pœnales loquẽtes in hac materia. Et pœna ipſius legis. 49. Tau. locum habet in matre vera, & non ficta, prout eſt vxor patris. l. 41. in curijs Toleti anni. 1537. quæ extẽdit pœnã legis Tauri ad filiã maiorem viginti quinque annorũ abſque patris conſenſu matrimonium contrahentem & l. 6. titul. 1. lib. 3. for. legum. dum ait, *Si el padre o la madre, o otros parientes tuuieren en ſu poder manceba en cabello, y no la caſaren faſta treynta años, y ella deſpues caſare ſin ſu mandado, no aya la pena caſando ella con home cõueniente.* Ex quibus ceſſat diſpoſitio authen. ſed ſi poſt viginti quinque C. de inoffic. teſta. vbi filia, quæ poſt viginti quinque annos ſtuprum commiſit, vel in virum aliquem recipiat ſine patris licentia, exhæredem fieri negatur, & in. l. 5. titul. 7. part. 6. & per præmiſſas leges, ſcilicet. 41. & l. 6. ceſſat dubium poſitum in. d. l. 5. à Gregor. Lopio in verb. *que ella paſſaſſe de edad.*

Et ſic legem Tauri limitabis locum non habere contra filium. De iure antiquo quando valebat matrimonium clandeſtinum, qui contraxit matrimonium clandeſtinè, ſed in filia, vt ex ea cõſtat. Et eſt de mente Conar. in epitome. 4. Decretal. 2 part. capit. 6 num 21. Dida. del Caſtill. ante eum eandem declarationem poſuit in dict. l. 49. verb. *a ſus fijas.* Quod eſt notandum, nam de iure communi filius inhoneſtam ducens vxorẽ, à patre poterat exhæredari. l. 3. §. ſi emãcipatus. ff. de bono. poſſeſſ. contra tab ſingul. ſecundum Guilielmum de Ludo in ſing antepen. Bartolus in. l. ſi cum dotem. § tranſgrediamur. nume. 6. ff. ſolu. matrimo. Ioan. Lup in repeti. capit. de donat. inter virum & vxor. §. 23. num. 3. & diſpoſitio. dict. §. ſi emãcipatus. eſt approbata per l. 11. tit. 1. part. 4. vbi Gregor. Lopius nouus Commentator in verb. *Los fijos.* Sed eſt tenendum filium, qui contraxit matrimonium cum vxore ignominioſa, vt contingere ſolet in iuuenibus amore captis alicuius mulieris, non poſſe puniri pœna exhæredationis. Tum, quia actus eſt approbatus apud Deum & eccleſiam, circa quos non eſt acceptio perſonarum, vt ait Apoſtolus. & capit. eam te. de reſcri. & capit. penult. de præbend. imò eſt meritorius. capit. inter opera. de ſponſalibus. & ſic Canonis authoritate (quæ in hac materia præualet ſecundũ glo. in. §. hactenus. Inſti. de gradib. & gloſ. in cap. cum ad verum. 96 diſtinctione. in verbo, Temporalium. Imola in rubrica. ff. ſoluto matrimonio. & in capitu. accedens. numer octauo. de procuratorib. & Paluda. in quarto ſententiarum. diſtinctione. 28. quæſtione ſecunda. articu. quinto. concluſi. quarta.) non debet decipi. l. prima. C. de his qui veni. æta. impetrauc. Tum etiam, quia lex

Tauri

Tauri hoc non dicit, ergo nec nos. Tum etiam, quia ita tenet Bartolus in dict.l. tertia.§.ſi emancipatus. Alexand.in.l.prima.colum.nona. numero.32.ff.ſoluto matri.Iaſ.in authē.non licet col.3 nu.8.C.de liber.præteri. Rodericus Suarez in repetitio.l.ſecūdæ.titul. *De los matrimonios*.fol.72. verſicul.Supereſt. Imola in dict. capit. accedens. numer. octauo. & nono. Quibus eſt addendum. capitu.veniens. & ibi Panormita. numer. tertio. verſicu.Secùndo nota. de ſponſalibus. Idem Panormita.& eius Additio.in capitu.primo. de deſponſatione impuberum.Baldus in.l.omnem.numero.12.vbi Alexand.& Barba. in additionibus ad eum.C.ad Tertullianum. Præpoſit. in capit. cum apud.nume. ſecundo. de ſponſa. Philippus Decius in.l.nuptias.ff.de regulis iuris. Cùm igitur filius,imò filia vt ex prædictis aothoribus licitè iure Canonico contrahere poſsit matrimonium abſque pœna etiam cum vili & ignominioſo coniuge, non erit dubitandum pœnam ad filium extendendam minimè fore per præmiſſa: nec fuit conceſſum quanuis petitum in curijs Pincian. Anno 1555. l.72. & incurijs Toleti Anno 1560.l.75.Sed iam hodie pœna.l.49.Tauri extenditur ad filium.l.58. Madritij Anno 1563. quam nota,quæ hodie eſt,ſub titul.primo. libr.quinto, Recopilationis.l.prima.

Secundò limitandam cenſeo in filia maiori vigintiquinque annorum, quæ non habet patrem, nec matrem,licèt habeat nouercam. ex.l.43. Anni 1537.in curijs Toleti.

Tertiò limita non procedere, etiam ſi fratres, aut Curatorem habeat, quia lex Tauri id corrigere voluit, dum tantum parentes admiſit ad hanc accuſationem,vt iam ſuprà notaui, & diſpoſitio non extenditur ad non expreſſa. capi.ad audientiam.de decim. Nec contrarium voluit ſtatuere Carolus olim Hiſpaniæ Rex,quanuis petitum ei fuit in curijs Pincianis anni 1548. petitio.128.

Quartò limitatur non habere locum in puella, quæ ſponſalia de futuro contraxit.Nam lex Tauri eſt intelligenda in matrimonio de præſenti,nō de futuro,dum dicit,*que el que contraxere matrimonio*.nam ſponſalia non ſunt partes integrales, nec ſubſtantiales matrimonij, ſed quædam præparatio,vt honeſtiùs,& cautiùs contrahatur matrimonium promiſſum.vt in prima gl.dixi. & Anchar. conſil.21.colum.tertia.nume.nono, Iuan.Lup.in l.49.Taur.numer.ſecundo. Et probatur expreſſiùs. Secundò, quòd pœna adiecta in matrimonijs,non habet locum in ſponſalibus, ex ſententia Decij in capitul.cùm in cunctis §. clerici. notabil.tertio.de electio.Fernandus Loazes in repetitione.l.filius familias.§.diui.numero. 396. ff.de legatis primo. Tertiò ex gloſſa in Clementi. vnica. verbo, Contrahere.de conſanguinitate & affinitate,quæ ait pœnas deſignatas in illa conſtitutione locū non habere in contrahentibus ſponſalia, ſed matrimonium de præſenti. Cuius ſententiam dixit ſingula. Alexand. in capitul.cùm inhibitio.de clandeſti.deſponſat. Iaſo. in.l.ſi ſtipuler.quarto notabi.numer.quinto.ff. de verborum obligationibus.& in.l. ſecunda. numero.55. ff.de iuriſdictione omnium iudicum. Felinus in rubrica.de ſponſa.vbi Præpoſitus colum. quarta. numer. octauo. Dicit communiter approbatam Felinus in capitul. Tertio loco. numer.ſecundo. de præſumptionib.Iaſo. in.l. quominus. numer. 18.ff.de fluminib.Nicolaus Milis in reperto.verbo,Lex.quæſtione ſexta. Decius in capit. ad hæc in beato.colum.octaua.verſi.in gloſſ. fina.de poſtul.prælat.Boerius deciſio. 173. num.30. Martinus Nauar.in capitul. ſi quando. except. ſexta. pag. 20.de reſcriptis.Et tenet Collectar. in capit. non debet.numer.quinto. de conſanguinitate & affinitate.& Angelus in ſumma. verbo, Pœna.§. quinto. Montalui gloſſa in.l. ſeconda, titul.primo.parti.quarta.& in.l.final.titul.18.parti.ſeptima.Didacus Couarru. in epitome quarti Decretal.2.part.capitu.ſexto.numer.22. hanc ſententiā dicit communem.quanuis doctores in dict. capitul.cùm inhibitio.teneant ſolemnitatem dicti capit.ſeruandam eſſe in ſponſalibus de futuro contrahendis.Tamen intelligo non eſſe verum quo ad pœnas.Et ſic quanuis dicantur ſponſalia,clandeſtina erunt quo ad prohibitionem ex identitate rationis.l.oratio.ff. de ſponſalibus. non tamen quo ad pœnas ſtatutas in iure communi & Regio. Et ſic ſi aliquis deſponſaret aliquam mulierem clandeſtinè,non haberet locum pœna.l.49. Tauri.contra Panormita.in dict.capit. cùm inhibitio.& Caſtell.in dict.l.Tauri.49. nec pœna excommunicationis.contra ſupplemen. Gabriel.in quarto diſtinctione.28. quæſtione ſecunda.artic. tertio.Quod in ſpecie reprobat Alphonſus à Vera Cruce in Specul.coniugio.5.part.art.10. pag. 62.verſico.Eſt etiam ſecundo conſiderandum. Et præmiſſa limitatio eſt vera, & ex pluribus (vltra præmiſſa)locis iuris comprobari poſſet, præſertim ex Specul. de tutore. §. nunc dicendum.nume.tertio.dicente,matrem non amittere tutelam ob ſponſalia de futuro,quam iam decretam habebat,ſecus de accipienda.Quam ſententiam reputat ſingularem Ludo.Roma.ſingul. 219. Ludoui. Gozadi.cōſi.18.nu.4.& Grego.Lopez in l.5.tit. 36.parti.6.in glo.1.quibus accedit.l. ſolet. §.1.ff. de his qui not.infam.ibi,quæ virū eluget ſpōſum fuiſſe intra id tēpus non nocet.l.vxores. §. ſpōſi. ff.eodem titolo.vbi habetur, vxores, viri lugere non compelluntur, ſponſi nullus luctus eſt.vbi

gloſſa vnica. textus cum gloſſa in capitul.omne. 9.finali.verbo,Lugere.27.quæſtione ſecunda. & cùm de ſponſis non fuerit facta mentio, præſertim in materia pœnali, & de eis non fuerit cogitatum,non erit conſtitutio. l. 49. Tauri. extendenda.argumento textus in capitul. Raynuntius. ibi,non videtur aliquatenus cogitaſſe. de teſtam. & caſus omiſſus habetur pro omiſſo. l. ſi vero.§. de viro. ff. ſoluto matrimonio.capitu. ſecundò.de tranſlatio.prælat.capitul. dilectus. de temporib. ordinatio.capitul.is qui.de ſeotentia excommunicationis.libro ſexto. Tiraquellus in tractatu.de primogenituta.quæſtione.40.numer.190. Quo fit ſponſam de futuro de adulterio accuſari non poſſe ab ſponſo,ſecùs ſi eſſet de præſenti,quia eſt verè vxor,cùm conſenſus faciat matrimonium l. nuptias.de regulis iuris.ff. capitul. tua. de ſponſalibus.l.cùm fuerit.ff.de conditio.& demonſtrationibus.capitul.ex publico. de conuerſ. coniugat.& eſt Regia.l.81. Tauri, quæ cõprobatur ex notatis à Petro Paludano in quarto Sententiarum.diſtinctione.42.quæſtione tertia. articu.tertio.concluſ.Septima.

Eſt tamen dubium, Contrahens mattimonium clandeſtinum,tamen nullum propter conſanguinitatem, affinitatem, aliumve impedimentum, vtrùm probata nullitate eximatur à pœna.l.49. Tauri,& iſtius noſtræ legis? Videtur dicendum quòd non,nam affectus licèt non ſequatur effectus,in ſpecie propoſita conſideratur, & obedientia,quæ debetur eccleſiæ,& parentibus, ſeruando ſtatuta Canonica, Sed in matrimonio nullo interfuiſſe conſtat, nec ſtetit per contrahentes, ergo,&c.capitu.nuper.de bigamis,l.71. Tauri.Tamen propter deciſiones inde collectas, paſſus eſt difficilis, vtrùm ſit intelligenda in mattimonio valido de iure, non tamen in contracto de facto inualido tamen de iure. Sed videtur, quòd etiam ſi fuiſſet de facto ex pluribus citatis à Iaſo.omnino videndo in l. vbi pactum. numeto.22. C. de tranſactionibus.capit.diſpendia. de reſcriptis.li. ſexto.&clementi.ptima.eodem titulo. probant impetrantem reſcriptum nullum puniendum fore.Et textus in capitul.olim. de reſcriptis. ſecundum Antonium, & Panotinita. probat falſificantem literas apoſtolicas,quæ tamen aliàs ſunt nullæ,vel iniuſtæ,incidere in pœnam falſi. & in crimen periurij ex inualido iuramento. capitul. tua nos.de iure iurand.ſecundum Baldum ibi,& contrahens matrimonium nullum de iure, cum ſit in ſacris,nihilominus priuatur beneficijs eccleſiaſticis. Probat Iaſo.vbi ſuprà.numero.22. Secus ſi effectus & non affectus conſiderandus eſſet, vt in violãte ſequeſtrum nullum,qui non tenetur pœna violantis ſequeſtrum legitimè factum. Hieronymus Grat.conſil.28.numer.tertio.libr. primo. dixi in.l.vnica.in gloſſa prima.titulo.10. lib. tertio.ſuprà. *Encubiertamente*.Intellige de clandeſtinitate canonici iuris nouioris,prout inferius ſubijciam,& non legis.ex.l.49. Tauri. & quæ ſcripſit Philippus Decius in capitul. cauſamque. colum. tertia.numer.ſexin.de reſcriptis. Et vide quæ notat Ioannes Lup.in.l.81. Taur.num. quinto. vbi citat.l.49.Tauri.

Aduertendum eſt ſtante diſpoſitione concilij Tridentini.capit.primo. de reformatione matrimonij ſeſsio.24. Vbi ſtatutum eſt matrimonium contractum inter ipſos cõtrahentes ſine teſtibus & parocho nullum eſſe ipſo iure, & inhabiles reddantur ad ſic contrahendum.vt habetur dict. capit.primo.§. inſuper.

Plura tamen ſeſe offerunt neceſſaria in praxi circa intellectum dicti concilij ex iure tam canonico quàm Regio. ¶ Primum dubium erit quærere quot modis matrimonium dicatur clandeſtinum,reſolutiuè omiſsis alijs modis dicendum eſt duobus.Primum quoties matrimonium contrahitur abſque teſtibus. Secundum quoties teſtibus præſentibus prætermiſsis tamen denuntiationibus ab eccleſia requiſitis, vt tradit gloſſa.in capitul.cum inhibitio.verb.Clandeſtina. de clandeſtina deſponſatione.& l.Regia.1.titul. tertio. partit.quarta.Bartolus in.l.ſecunda.C. de his qui ex public.ratiocina.lib.decimo. Soto in quarto ſententiarum.diſtinctione.28. quæſtione prima. articul.primo.Gratus inter conſilia Ioannis Baptiſtæ conſilio 75.nume.33.Decius in.l. quo tutela.§.clam. ff.de regulis iur.& hoc vltimum etiam appellatur clãdeſtinum propriè.vt ſeotit. Nauar. in manual.confeſſo.capit.22.num.ſeptimo. Speculum coniugiorum.prima part.articul. decimo. in principio. etſi Sotus vbi ſuprà, non tam clandeſtinum dicat. Ex quo infertur, quòd in eo habebit locum pœna legis Tauri cum ſimilibus ſupra citatis & legis primæ.titul.primo. *De los caſamientos*.libr. quinto. nouæ Recopilationis. Nec obſtat ſi aliquis dixerit.ll. pœnales reſtringendas fore ad matrimonium tantum clandeſtinum propriè abſque vllis teſtibus & non ad omnia matrimonia clandeſtina attenta diſpoſitione. textus in regul.odia. de regulis iuris,libr.ſexto. & l.ſi de interpretatione. ff.de pœnis.cum ſimilibus. Nam dicendum eſt.l. Tauri & legem primam. titulo. *De los caſamientos*.in ſua prohibitione vtilem & fauorabilem eſſe Reipublicæ Chriſtianæ,cum plura inconuenientia ſequantur ex matrimonijs clandeſtinis prout conſtat in dict.concil.capitu.de reformatione.in principio.& l.fina.titu.tertio.parti.quarta.cum adductis à Soto libr. quarto Sententiarum diſtinctione.28.quæſt.1.art.1. Couar.

in quarto

Digitized by Google

in quarto decretalium.2.par.cap.ſexto nume.ſeptimo.Et experientia.quæ rerũ magiſtra eſt hoc docet,ſed ſic eſt quod.l. quantumcunque pœnalis ſit enim reſpiciat publicam vtilitatem potius extendenda quàm reſtringenda ſit, ex doctrina ſingulari Bartoli in.l,quemadmodum. C.de agricolis & cenſiis.libro.11. num.4. Iaſ.in.l. prima. C.de ſacroſanctis Eccleſijs.num.3. & in.l.ſi certis annis, C.de pactis.num.3.& in.l.ſi filius familias, colum.tertia numer. ſeptimo. ff. ſi certum petatur.& in.l.cætera.§.ſiquis ad opus.nume.20.ff.de legat.primo.Hippolytus conſilio.85. num.16.& 17.& 94.& in practica criminali.§. diligenter.numer.130.Corſetus ſingulari. 99. in verſicul. extenſio,& quantumcunque pœnalis & odioſa comprehendit omne id,quod ſub ſignificatione vocabuli(etiam lata)poteſt comprehendi,vt in.l. cum 1.ff.de teſtamentis. & in.l. is qui.l. eodem titul. gloſſ.in clementi.auditor verbo. beneficio.de reſcript.& ſunt aliæ gloſſæ ſimiles quas refert additio ad Panormitanum in capitu. poſtulaſti.ſub litera.g.de reſcript.ac proinde verba illarum legũ. ibi,*que la Igleſia tuuiere por clandeſtino*,debent comprehendere cum ſint generalia matrimonium clandeſtinum cum parocho & teſtibus prætermiſsis tamen denuntiationibus. Secundò circa prædicta dubitatur an ſtante dict.concilio annullentur ſponſalia de futuro? In quo dubio prima facie videtur dicendum quòd ſic: cum prohibito matrimonio cenſentur, etiam prohibita ſponſalia de futuro.l.oratio.ff.de ſponſ. per quam.l.dicunt Doctores omnes.in capit.cum inhibitio.de clandeſtina.deſponſatione.quòd prohibitio illius.capit.locum. habet in ſponſalibus de futuro Gregorius Lupus in.l.prima.titul.tertio. parti.4. in gloſſ.verbo. *Que los deſpoſorios*.ergo videtur, quòd idem dicatur, in hac ſpecie maximè cum dictum decretum concilij ſequatur diſpoſita in dict. cap. cum inhibitio.

Contrarium tamen eſt tenendum ex verbis dicti concilij quatenus innuit illa verba (matrimonium contrahere attentabunt) nam cum matrimoniũ annullet non videtur ſponſalia annullaſſe cum ſponſalia ſint quid diuerſum à matrimonio,vt conſtat ex rubr.de ſponſa.& matrimonijs. Et ſic ex hoc decreto non fiet rectè illatio de matrimonio ad ſponſalia,cum ſint ſeparata.& expoſitio correctoria non debet vltra caſum expreſſum extendi.l.præcipimus. de appellationibus.l. ſi verò.§.de viro, ff. ſoluto matrimonio. & non obſtat regula dict.l.oratio.ff.de ſponſa.nam procedit & habet locum quoties in vtroque caſu vertitur eadem ratio. Secus autem ſi diuerſa. vt in.l.ſi quis officium.ff.de ritu nuptiarum. & in.l.prima, C.ſi rector prouinciæ. Decius in capit.iurauit.numer.quarto.de probationibus. & in capitu. nam concupiſcentiam.in ſecunda lectura nume. quarto.de conſtitutionibus. Iacobus, Philippus Portius lib.quinto.regularis in concluſione 35.limitatione prima. Vbi ſic intelligit & limitat prædictam legem allegando plures Doctores. Sed ratio quare prædictum concilium mouetur eſt obeuitanda peccata perpetua quæ multoties ex clãdeſtinis coniugijs oriuntur,quæ ratio in ſponſalibus de futuro non militat quoniam ſponſus de futuro contrahens cum aliqua per verba de præſenti & ſi mortaliter peccet ſic contrahendo non tamen manet in peccato perpetuo:igitur in eis non habebit locum concilium Tridentinũ.Et in pluribus cauſis ità per indices ordinarios iudicatur, prout pluries vidi.

Conſtat etiam ex prædicto concilio Tridentino,vt eius verba clariùs appareant, ac ſint manifeſta.aliqua verba dubia declarare, & in primis quatenus concilium ait matrimonia contracta à filijs familias ſine conſenſu parẽtum valida eſſe etiam ante concilium ab eccleſia erat determinatum. Vt in capit.veniens.primo. extrà de ſponſalibus. Vbi omnes & docet gloſſ. in cap. ſufficiant.27. quæſtione ſecunda.Couarru.in quarto. 2. parte, capitul.tertio.§. octano. numero primo Soto in quarto ſententiarum. diſtinctione.29. quæſtione prima.articul. quarto. Vnde patet lapſos fuiſſe Doctu.contrarium aſſerentes, de quibus per Caſſaneum in cathalogo gloriæ mundi part.12.conſideratione.33.Corraſ.lib. primo.miſcellan. capit. 16.Molinæum ad Deciũ in capitul. Eccleſia ſanctæ Mariæ ſuper numerum.36.de conſtitutionibus.& ſuper conſil.231.

Prætereà neceſſarium eſt explicare vtrum verba poſita in concilio; Ego vos in matrimonium coniungo, ſint de eſſentia ſacramenti? Videtur quòd ſic ex alijs ſacramentis, in quibus non ſolum materia & forma, ſed & perſona miniſtri requiritur:ideoq; miniſter neceſſarius eſt, quia per applicationem materiæ & formæ concurrit cum Deo in collatione gratiæ ſacramentalis, vt tradit Soto poſt alios in quarto Sententiarum, diſtinctione prima.quæſtione. quinta. articul. primo. Ergo quemadmodum, in alijs ſacramentis verba miniſtri ſunt forma ſacramenti,vt in Baptiſmo illa verba,Ego te Baptizo, ità in matrimonio erũt de forma prædicta verba, Ego vos in matrimonium, &c. quòd confirmatur, ex eo,nam miniſter,qui applicat materiam & formam in alijs ſacramentis debet eſſe diuerſus ab eo, qui confert ſacramentum.vt in capitul.de Baptiſmo. ità & in matrimonio alius debet eſſe miniſter diuerſus à contrahentibus, qui verba formæ exprimat, id eſt parochus.Comprobatur etiam ex dicto con-

cilio Tridentino, in verſiculo. Qui aliter quàm præſente parocho, &c. vbi videtur, quòd præſentia parochi eſt neceſſaria ad hoc, vt materiam & formam applicet & ita illa verba, Ego vos coniũgo, eſſe neceſſaria. Sed contrarium eſt tenendum. Imo talia verba, Ego vos coniũgo, à ſacerdote prolata non eſſe formam huius ſacramenti ac per conſequens parochum, vel alium ſacerdotem non eſſe miniſtrum huius ſacramenti. vt refert Sanct. Thom. in quarto. diſtinct. 1. quæſtione. 1. artic. 3. idem Thom. & Soto in quarto. diſtinctio. 26. quæſtione. 2. artic. 3. Hugo lib. 2. de ſacramentis. parte. 11. capitul. 5. & tandem omnes Docto. qui de ſacramentis loquuntur aſſerunt in hoc ſacramento matrimonij mutuum conſenſum eſſe ſufficientem ipſius, vt tradit Soto vbi ſupra diſtinct. 26. quæſt. 2. articul. 3 ❡ Rurſus quatenus olim eccleſia nondum prohiburrat matrimonia clandeſtina in ſubſtantia, ſed tantum in modo hodie tamen attento dict. Concilio Tridenr. in dict. ſeſsio. 24. non ſolùm prohibetur. in modo verùm etiam in ſubſtantia, & ſic nullum eſt matrimoniũ abſque parocho, & duobus, vel tribus teſtibus. vt ex dict. verſi. Qui aliter, &c. conſtat.

Præterea amplius quàm ſemel ante editionem ſacri Concilij Tridẽtini, & poſt dubitari vidimus an lex Canonica poſsit contrahentes matrimonium cum conſenſu inhabiles reddere, cum ſolo conſenſu matrimonia contrahantur. Et primo videtur dicendum, quòd non, quia eſt contractus ciuilis, ex eo nempe nam matrimonium ſolo conſenſu contrahentium perficitur. cap. ſufficiat. 27. quæſt. 2 & cap. primum. de ſponſalib. & ſolus eorum conſenſus attento fine matrimonij ſufficit & ſic neceſſarius. vt tradit Speculum coniugiorum. 1. part. art. 2. ex conſenſu autem oritur naturalis obligatio. l. cum amplius. §. is natura. ff de reg. iur. at vero. l. poſitiua ius naturale tollere non poteſt attenta diſpoſitione. text. in. §. ſed naturalia inſtituta. de iure naturali. Et ſic hoc decretum cum ſit l. poſitiua non poteſt tollere vinculum naturale, quod ex conſenſu cauſatur. argumen. text. in clemen. ne Romani. de electione. Sed prædicta ratio non obſtat dict. concilio. nam reſpondendum eſt. quod. l. poſitiua non poteſt tollere obligationem naturalem iam ortam, poteſt tamen reſiſtere à princi. contractui ne valeat propter aliquam iuſtam cauſam, & bonum commune. vt in l. non dubium. C. de legibus. & tali caſu ſi contractus geratur lege reſiſtente nulla oritur obligatio naturalis. vt in l. cum lex. & ibi Barto. nu. 3. ff. de fideiuſſor. l. ſi non ſortem. in princi. ff. de condi. indebiti. Fortuo. in l. veluti. numer. 11. ff. de iuſti. & iure. ratio eſt, quia lex ciuilis ſemper habet poteſtatem ab ipſo Deo contra ea, quæ ſpectant ad gubernationem totius reipubli. l. inter claras. C. de ſum. Trinit. Prouerb. c. 8. Nauar. in capit. nouit. de iudic. 3. notabili. corollario. 20. Et ſic nimirum ſi legibus obedire ſit de iure naturali. l. veluti. de iuſti. & iur. tex. in cap. 2. de maiori. & obed. Et cum hoc caſu conſideremus matrimonium contractũ ciuilem eſſe ob conſenſum rectè poterit Concilium annullare matrimoniũ reſiſtendo ei ab initio ſi abſque parocho & teſtibus contrahatur, ob damna quæ ex tali matrimonio clandeſtino ſequuntur: & principes ſemper habeant poteſtatẽ condendi leges contra matrimonia impedienda & irritanda. argumen. tex. in cap. 2. de ſponſatione impuberum. verſi. ad ætatem legibus, &c. & totius tituli. ff. de ritu nuptia. & l. tutor. ff. de ſponſalib. & l. 1. C. de interdicto matrimonio. Ex qua ratione concludendum eſt prædictum Concilium Tridentinum, iuridicè proceſsiſſe ad irritanda matrimonia clandeſtina contracta non præſente parocho & teſtibus.

Iuxta prædicta ſuboritur dubium quatenus matrimonium eſt ſacramentum potuit ne contractum, tale ſacramentum irritare ſi parochus & teſtes non interueniant. In quo dubio videtur, dicẽdum non poſſe, nam ea quæ ſunt de eſſentia ſacramenti non poſſunt ab eccleſia, ſed à Chriſto inſtitui, qui author eſt omnium ſacramentorum. Sanctus Thom. in 3. par. quæſt. 64. artic. 2. Soto in 4. diſtio. 1, quæſt. 5. artic. 2. Nauar, in princ. de pœnitentia. diſtin. 5. nume. 31. Concil. Triden. ſeſſ. 21. cap. 2. de reformatio. contra Lutherum, & alios. Ergo eccleſia nullo modo poteſt inſtituere eã, quæ de eſſentia ſacramenti ſunt cum ad ſolũ Chriſtum pertineãt, facit quia eccleſia non poteſt mutare ea, quæ iuris diuini ſunt. cap. ſunt quidam 25. quæſt. 1. & licet eccleſia prohibeat ne clericus celebret, nihilominus ſi talis clericus prohibitus vtatur debita materia, & forma, cum intentione conficiet ſacramentum. glo. in cap. 2. de cleric. excommunicato miniſtrante. & glo. in ſumma. 9. quæſt. 1. dicit communem Panormi. in dict. cap. 2. nu. 6. Ferdinandus Loazes in tracta. de matrimonio Regum Angliæ dubitat. 7. nume. 36. Nauar. in capit. quando. de conſecrat diſt. 1, contra gloſſ. finalem in cap. degradatio. de pœnis. lib. 6. ergo. Idem videtur dicendum in matrimonio, quòd licet eccleſia prohibeat, nè contrahatur niſi præſente parocho & duobus teſtibus valeat nihilominus ſi legitimus contrahentium conſenſus interueniat. argumen. tex. in capi. 2. de matrimonio contracto contra interdictum eccleſiæ. l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui. Tamen attento Conci. Tridenti. dicendum videtur tale matrimonium contrahi non poſſe nec valere niſi præmiſsis ſolennitatibus, de quibus per eum & non obſtant fundamenta

meota ſuperius adducta ; nam licet eccleſia non poſsit ſacramenta, nec partes ſubſtantiales eorum inſtituere, vt dictum eſt, poteſt perſonas inhabilitare ad ſic contrahendum, vt eſt exemplum in capit. non debet. & ferè per totum titul. de conſangui. & affinita. & in cap. 1. & ferè per totum de cognatione legali. & titul. de cognatione ſpirituali. reſoluit Speculum coniugiorum. 1. par. art. 44. colum. 5. & ita fit in dict. concil. ſolum enim inhabilitat perſonas ad ſic contrahendum. vt conſtat ex verbis eius ibi. Eos ſancta Synodus ad ſic contrahendum inhabiles reddit. Ex qua diſpoſitione plura ceſſant hodie diſpoſita à iure. In primis enim ceſſat diſpoſitio text. in capit. is qui fidem deſponſalibus, quo cauebatur ſponſalia de futuro tranſire in matrimonium de præſenti per copulam carnalem ſubſecutam. cap. veniens. el. a. c. cõſultationi. eod. titul. cap. à nobis. de deſponſatione impuberum. de quo Couarruu. in quarto. prima parte. cap. quarto. §. 1.

Secundò corrigitur text. in ca. per tuas. de conditionib. appoſitis. vbi ſponſus de futuro ſub aliqua conditione, ſi ſponſam carnaliter cognoſcat viſus erat recedere à cõditione & matrimonium manebat purum, & validum de præſenti. idem in cap. de illis, & cap. ſuper eo. eod. tit.

Tertiò non habebit locum opinio Hoſtienſis, Panormi. nu. 7. & communis in capi. ex literis. a. de ſponſal. qua cauebatur, quòd ſi quis iuraſſet ſe ducturum vnam ex tribus filiabus Petri deindeq; vnam earum cognoſceret, quòd per talem copulam incipiebant iuſtificari ſponſalia, quæ anteà erant incerta & tranſibant in matrimoniũ de præſenti attenta diſpoſitione. dict. capit. per tuas. de conditionibus appoſitis.

Quartò ceſſauit etiam illud quòd notauit Antonius nume. 31. per text. ibi in capi. ex parte. M. de reſtitu, ſpoli. ſpolia de futuro tranſire in matrimonium de præſenti per traductionem ad domũ ſpõſi. quam opinionem tenebat etiam Ioann. Andræ. in cap. fina. de ſponſalibus. Angel. in authenti. quibus modis naturales efficiantur ſui. §. quoniam. nu. 31.

Quintò ceſſauit text. in capitul. ad id, quod. de ſponſalibus. vbi matrimonium de præſenti metu contractum conualeſcebat per mutuam ac ſpõtaneam cohabitationem.

Sextò per dictum decretum correctus eſt. textus in capitu. primo. §. primo. de deſponſatione impuberum in ſexto. vbi matrimonium per verba de præſenti contractum inter inhabiles ætate ſi poſteà legitima ætate ſuperueniente ſequeretur inter eos copula, vel alius actus, nempe oſcula, munera. amplexus & ſimilia ſtatim efficiebatur matrimonium de præſenti validum hoc tamen operabuntur ſupradicta. vt ſint ſponſalia de futuro prout anteà erant, vt in dict. text. in quo caſu non eſt correctus, prout in caſu ſuperiori.

Septimò non habebũt locũ diſpoſita per gloſſam. verbo, de cætero. in fine. in capit. non debet. de conſanguinitate & affinitate. dicentem, quòd contrahentes in gradu prohibitio ſi poſteà ſublato impedimento per ſuperiorem ſimul cohabitent, ſcientes impedimentum ſublatum conualeſcebat matrimonium anteà nullum, quam gloſſæ opinionem dicebat communem Panormita. ibi columna fina. Couarruu. in quarto. 2. parte. capitul. quarto: in principio. numero quinto: licet enim in tali ſpecie, poſt impetratam diſpenſationem neceſſarius erat nouus conſenſus. vt per Innocentium, Cardinalem, Panormitanum & omnes in capitu. ſuper eo. de conditionibus appoſitis Soto in quarto. diſtinctione. 29. quæſtione ſecunda. articu. primo. Couarr. dicentem communem opinionem in quarto. 2. parte. capit. tertio. in principio. numer. ſeptimo. qui quidem nouus conſenſus ſufficiebat. quòd induceretur ex mutua cohabitatione habita ſcienter poſt diſpenſationem ſecundum cõmunem de qua ſupra, quod tamen hodie non procedit cum ſolus conſenſus niſi coram parocho & teſtibus ad matrimonium non ſufficiat: opus enim erit in ea ſpecie poſt dictam diſpenſationem, vt nouus conſenſus adhibeatur coram parocho & teſtibus.

Octauò etiam ceſſat illa controuerſia inter Canoniſtas & Theologos in artic. illo quando matrimonium contractum erat ſub conditione honeſta præſente parocho & teſtibus. An exiſtente conditione ſtatim maneret matrimonium validum abſque nouo conſenſu tacito, vel expreſſo. Theologi enim prout Thom. & alij in quarto diſtinctio. 29. quæſtione. 3. exiſtimabant neceſſariũ eſſe nouum conſenſum de præſenti nec aliter eſſe matrimonium, in quã opinionẽ inclinat Couarru. in quarto. 2. part. capit. 3. in princip. numer. 5. Canoniſtæ tamen: prout Innocet. & alij in capit. ſuper eo de conditionibus appoſit. contradicunt, vt in tali ſpecie ſtatim exiſtente conditione matrimonium validum maneat abſq; nouo conſenſu quemadmodum valent alij contractus ſub conditione geſti, vt in l. hæc venditio. ff. de cõtrahenda emptione. & in l. ſi poſt diem. §. ſi ſub conditione. ff. quando dies legati cedat, quam opinionem tenet etiam Panormita. in capitu. de illis. nume. ſeptimo. de conditionibus appoſitis. Nauarr. in manuali capit. 22. numer. 63. dicit communem Couarru. vbi ſuprà. Hodie tamen ſeruanda erit Theologorum opinio, vt poſt exiſtentem conditionem ſit neceſſarius nouus conſenſus coram parocho & teſtibus ſecundum formam dict. concilij Tri-

lij Tridentini : nam primus conſenſus præſtitus ſub conditione, etiam coram parocho & teſtibus habet effectum quouſque impleatur conditio, à cuius impleniento pendet.capit. vnico.§.fina. de ſponſalibus.libro.6.l.cedere diem.ff.de verborum ſignificatione.& in d. l. hæc venditio.ff.de contrahenda emptione. vnde conſenſus eſt neceſſarius tempore, quo conditio extat coram parocho & teſtibus, cum de ſubſtantia in dict. concilio requiratur.

Vlteriùs dubitatur an contrahentes nulliter, matrimonium cum non fuerint ſeruatæ ſolennitates de quibus in dict. concilio, & ex fuerunt inhabiles pronuntiati ad ſic contrahendum, an intelligatur inhabilitas de matrimonio contracto ſine parocho & teſtibus, an vero ſit perpetua inhabilitas ad contrahẽdum inter ipſos de nouo ſeruata forma dict.concil? Dicendum cenſeo tantum habere locum prohibitionem & nullitatem ex vi conſenſus præſtiti ſine parocho & teſtibus, cæterum ſi velint de nouo contrahere ſeruatis ſeruādis non habebit locum prohibitio:ſed habiles reputantur & hoc vult dicere prædictum conciliū. Inhabilitas priuatio iuris alicuius non habet locum niſi in caſu à iure expreſſo, vt eſt ſententia gloſſæ memorabilis & ibi communis in capit. fina. de iure patrona.Iaſ.in l.illam numer.12. C.de collationibus. cum pluribus alijs concordantijs per me adductis in tractatu de bonis lucratis conſtante matrimonio ad Seguram.nume. 166. Ergo ad caſum in quo loquitur, concilium debet intelligi, cum ibi eo tantum contrahentes deliquerunt Tum etiam quia Concilium Tridentinum talem inhabilitatem nō poſuit, ſed ſolum modum reddit eos inhabiles ad ſic contrahendum,nempe nō præſente parocho & teſtibus.Quare ſi poſteà velint ipſi iterum contrahere coram parocho & teſtibus eis non prohibetur.

Dubitatur vlteriùs an pœna.l.49.Tauri cum ſimilibus locum habeat eo caſu, quo quis contraxit matrimonium clandeſtinè abſque parocho & teſtibus,cum ſit irritum & nullum ex diſpoſitione ſacri Concilij Trident.loco,præællegato ivi detur quòd non, quia quòd nullū eſt nullū operatur effectum & ſic non entis nullæ ſunt qualitates.cap.ad diſſoluendum. de deſponſatione impuberum.vbi notat Præpoſitus numero.1.quòd matrimonium nullum accuſari non poteſt prædicta ratione ad idem.l. eius qui in prouincia. §. quòd ſi ſtipulatus, vbi notant Paulus & Iaſ. ff.ſi certū petatur.& donatio inter coniuges eſt nulla neque confirmatur morte quando matrimonium fuit nullum.l.& ideò.ff. de donatio. inter vir.& vxo. Et appellatio non habet locum à ſententia nulla. l. nominationes. C. de appellationibus cum ſimilibus & ex contractu nullo non debetur gabella. Bald.in l.2.C.de eunuchis Segura io repetitione. l.primæ.§.ſi vir.vbi dixi in additione.nume.157. ff.de acquirenda poſſeſſ. & Carolus Molineus in conſuetudinibus Pariſien. 1.par.titulo.1.§.33.nu. 32. ergo ſimiliter ex nullo matrimonio nō debet pœna irrogari, tum etiam quia rationes propter quas matrimonium fuit prohibitum lege Regia iuncta Concilio Tridentino capitu.1. de reformatione matrimonij ſeſſio.24.non competunt matrimonio nullo ſicut in ſpecie propoſita,nam cui nō cōpetūt verba legis, nec cōpetere debet eius diſpoſitio.l.4.§.toties.& ibi Alex.ff. de dā. infec.

Præterea confirmatur, nam pœna prædictarum legum Tauri 49. & nouæ copilationis legis priòæ.titu.1.lib.5. ipſo iure imponitur, vt conſtat in eiſdem legibus, dum dicunt(*por el miſmo fecho*) at vero , quando pœna ipſo iure imponitur non incurritur niſi delictum ſit conſummatum. capit.perpetuo. de electione libr.6. & ibi notant Docto. iuncto tex.in cap. cum in cunctis.eodem titu. Panormi.in cap.fina. numer.2. de ſponſalib. Felinus in tractatu de conatu.colum.2.& ſic in tali matrimonio clandeſtino attentato,& non perpetrato non habebit locum pœna dictarum legum.cum nulla ſequantur peccata perpetua, neque alia incommoda, propter quæ eccleſia matrimonia clandeſtina prohibuit.

Nec huic confirmationi obſtat illud iuris principium, quòd quando lex reſpicit factum nō eſt curandum de iuris effectu , ſed ſufficit, quòd habeat formam facti.capit.nuper de bigamis.l. eum qui duas.C.de adulterijs elemen. vnica.de conſanguini.& affinitate.lex ſi quis legatum. in princi. ff.de falſis.& in l.81.Tauri & in l.4.titul.20.lib.8 nouæ Recopilationis. Sed prędictæ leges puniūt factum vt ex illis verbis,(*por el miſmo fecho*) cōſtat ergo videtur, quòd non erat curandum de iuris effectu : nam reſpondeo talem regulam procedere quando attento fine diſponendi eundem effectū operaretur factum quam iuris effectus operaretur,vt in caſu dictæ legis eum qui duas. C. de adulterijs.& capitul.nuper. de bigamis cum alijs. & ſic cum ex matrimonio clandeſtino inualido non ſequātur damna,vt dictum eſt, quæ ſequūntur in clandeſtinis validis , nimirum , ſi in eo non habeat locum pœna dictarum legum.

Exiſtimarem ramen, quòd ſi ex tali matrimonio in ſpecie propoſitæ quæſtionis infamia, aut damnum irrogaretur parentibus ſponſæ propter iactantiam ſponſi dicentis filiam Petri ſponſam ſuam eſſe, conſtaretque per confeſſionem aſſerti ſponſi arbitrio boni iudicis ſponſum puniendum cum hoc in iure expreſſum non ſit per.l.1.ff.de in re deliberan.cap.de cauſis.§.fin.de officio delega.

§ Se de

¶ *Lex.* II.

a ¶ *Se deſpoſare.* Scilicet, per verba de præſenti, non de futuro tantùm, qua ad pœnā huius legis, quanuis quo ad prohibitionem, ſponſalia veniant. ex textu in. l. oratio. ff. de ſponſalibus, vt diximus. in. l. 1. ſuprà eod. titulo. & adde ſimilem l. 1. verſic. *Y ſi qualquiera deſtos.* tit. quinto libro octauo. infrà.

¶ *Ley.* II. *Que ninguno que viuiere con ſeñor, ſe deſpoſe ni caſe con ſu hija ſin ſu mandado.*

QValquier hõbre que viue con algun Señor y viuiendo con el ſe deſpoſare [a]: o caſare con la hija, o con la parienta que tenga en ſu caſa ſin mandado del ſeñor. Aquel que tal yerro fiziere, ſea echado del reyno por ſiempre. Y ſi tornare a nueſtros reynos ſin nueſtra licencia y mandado que incurra en pena dẽ muerte: y ella ſea desheredada: y ſus bienes ayã ſus parientes mas propinquos: y el padre, o la madre la puedã accuſar y aquel, o aquellos con quien viuieren Y ſi ellos no la accuſarẽ que lo pueda accuſar qualquier de los parientes mas propinquos faſta el tercero grado: pero ſi el padre, o la madre [b], o el ſeñor con quien viuiere la perdonare q̃ otro alguno no la pueda accuſar.

ADDICION.

¶ *Concuerda con eſta ley, la ley. 2. titu. 1. lib. 5. de la Recopilacion.*

b ¶ *Pero ſi el padre, o la madre.* Conſideratur ergo iniuria illata parentibus, ſeu dominis, ſub cuius ditione verſantur. Ad idem. l. 1. tit. 15. libro. 8. infra. & l. 49. in deciſi. Tauri. ibi, *Lo qual otro ninguno no pueda accuſar, ſino el padre, y la madre muerto el padre.* Ideoq; bona iure propinquitatis, ad patrẽ ſeu matrẽ applicāda ſunt, cũ nullus ex cõſanguinitate ſit propinquior, quàm ſint parentes, cùm reputentur vna & eadem perſona pater & filius natura, & carne. l. ne cum filio familias. ibi. non iuris conſtitutio, ſed natura rei impedimento eſt. ff. de furtis. capitul. contradicimus. 35. quæſtione. tertia. gloſſa. in capitul. pœnitentia. de pœnitentia. diſtinctione tertia. l. finali C. de impuber. & alijs §. ei verò. Inſtitu. de inutilib. ſtipulationib. Et filius eſt pars viſcerum patris, ſecundùm Ariſtotelem, quinto ethicorum. Et deficientibus deſcendentibus, eis debetur ſucceſsio, ſi filius deceſſerit. lib. ſexto. Tauri. & l. nona. in eiſdem deciſio. Ergo cùm defuerint deſcendentes, quibus neceſſario debeatur legitima in bonis filię, pater erit proximior ſeu propinquior, eique deferenda erunt bona. per iſtam legem. ibi, *y ella ſea desheredada, y ſus bienes ayan ſus parientes mas propinquos.* Et ſic parentibus, quibus eſt illata iniuria, & dominis datur ius accuſandi, ac proinde bona confiſcata erunt patri, cui eſt facta iniuria. capitul. Epiſcoporum. §. finali. ibi, ad arbitrium eius, cuius ſententiam contempſerunt, ſatiſfecerint competenter. de priuilegijs. libro ſexto. l. poſt legatū. §. amittere. ff. de his quibus vt indignis. l. penultima. C. de legat. l. defunctus. C. de ſuis & legitimis. Romanus ſingulari. 692. Iaſon in l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. numero quarto. ff. de legatis primo. Ripa in l. ſi vnquam. quæſtio. 44. C. de reuocand. donatio. Gomeſſ. in. §. ſupereſt. numero 21. Inſtit. de actio. & quæ traduntur à Iaſ. in l. quidam cùm filium. verſicu. Quartò nota. nu. 8. ff. de verb. obligat. & in l. 1. nume. 2. C. de his, quæ pœnæ nomi. relinq. Purpurat in l. 1. numer. 444. ff. de offi. eius, cui mand. eſt iur. vbi adducunt text. egregium in l. vxorem. §. hæres. ff. de legat. tertio. quem miro modo elucidauit Doctor Arius Pinelus, cùm habuit in punctis Salmanticæ pro obtinenda cathedra Primaria iuris Cęſarei per deceſſum clariſsimi Iuriſconſulti & præceptoris cõmunis Doctoris domini Petri à Peralta, qui vltimum diem clauſit iſto anno 1561. ¶ Ergo parentibus ſi ſuperſunt, & non alijs erunt bona filiæ ſic contrahentis matrimonium applicanda, cùm de eorum iniuria in præſenti lege agatur.

¶ *Que*

Digitized by Google

¶ *Ley.* III. *De los que ſe caſan otra vez ſeyendo ſus mugeres viuas, de la pena que mereſcen.*

¶ El Rey D. Iuan. I. en Birbieſca. Año de .1387.

MVchas vezes acaeſce que algunos que ſon caſados[a], o deſpoſados por palabras de preſente ſeyendo ſus mugeres o eſpoſas viuas, no temiendo a Dios, ni a nueſtras juſticias ſe caſan y deſpoſan otra vez. Y porque es coſa de grã peccado y mal exemplo. Ordenamos y mandamos que qual-

¶ *Lex. III.*

a ¶ *Que ſon caſados.* Contrahens matrimonium viuente primo coniuge, prærer alias pœnas à iure ſancitas, punitur hiſce regnis, candenti ferro in fronte impreſſo ad inſtar literæ. q. Quæ tamen diſpoſitio hodie ſituata eſt ſub tit. 1. lib. 5. Recopilatio. & eſt. l. 1. in ordine. Cõcor. antiqua. l. 6. titulo. 15. lib. 8. ordina. infrà. & l. 14. Ioann. primi Regis in Comitijs habitis Birbieſcæ anni 1387. vbi litera taliseſt. *Que le fierren en la frente con vn hierro calsente que ſea fecho a ſeñal de ferradura.* Et hoc videtur annotare & ſignificare ſecũdum communem intellectum verbum, *Fierren.* Litera enim. q. nullam continet delicti ſignificationem, quanuis in his regnis in practica ſit recepta litera. q. & non. B. quæ fortè potiùs debuit ſtare, quia continet ſignificationem criminis, denotando ipſum bis contraxiſſe. Et in memoriam criminis fuit. B. quanuis vitio impreſsionis ſit. q. Alij vero dicunt eſſe ſignum ad inſtat Crucis, vt annotaretur contrahenti bis viuente primo coniuge iniquè, & malè de fide ſentire, cum tale matrimoniũ ſit omni lege prohibitum. Alij verò impoſuerunt huic legi duas iotas, quaſi per iſtas duas literas. ij. & ſigna numeralia perciperetur delictum ipſius, nempe bis contraxiſſe, etiam ſi ſint poſt primum tres vel quatuor, vt iam viſum eſt noſtra ætate, nõ ex eo amittit ſignificationẽ dualem, quippe cùm nuptiæ poſt primas dicantur ſecundæ. vt in titulo. C. de ſecund. nupt. etiam ſi contraxiſſet tot vices, quot referuntur ex Diuo Hierony. in 3. parte epiſtola. tra. 7. epiſtola. a 6. litera. F. à Boetio deciſio. 186. nume. 4. de quadam muliere, quæ viginti & duos ſepelierat viros, & nupſit alij, qui vincens ipſam ſepeliuit poſt viginti alias vxores, quas iam ante habuiſſe, & ſepeliſſe fertur. Quicquid ſit, litera. q. eſt illa, quam vſus recepit. vt Couar. in epitome. 4. Decret. 2. parte. capit. 7. §. 3. nume. 7. & Anto. Gomez in. l. 80. Tauri. num. 27 ad finem. verè teſtantur. Et ſic, ſæpe vidi in practica receptam eſſe. Punitur etiam pœna infamiæ a iure. l. eum, qui duas. C. de adult. vbi ait litera. Eum, qui duas ſimul habuit vxores, ſine dubitatione comitatur infamia. In ea nanque re non iuris effectus, quo ciues noſtri matrimonia cõtrahere plura prohibentur, ſed animi deſtinatio cogitatur. conc. ca. ſuper cum glo. de bigam. l. 1. ff. de his, qui notan. infa. Panor. in capit. a. de ſponſa duor. Io. Lopius in repe. rubr. de don. §. 60. numer. 6. Punitur præterea & tertio pœna ſtupri. vt cautũ eſt in dict. l. eũ, qui duas. verſicu. Veruntamẽ. Pœna autem ſtupri eſt in honeſtis perſonis, amiſsio dimidiæ partis bonorum: in vilibus verberatio, cum quinquennij relegatione. tex. in. §. Item lex Iulia. verſ. Sed eadem lege. Inſtitut. de publi. iudi. Quem texr. pauci ſciunt ſecundûm Matthæum Matheſil. ſingul. 100. incip. Nota textum, quem pauci ſciunt. Hoſtien. in ſum. de ſtupro. §. & qualiter. Alexan conſi. 165. col. 1. lib. 7. l. 2. & ibi Gregor. Lopez in verbo. *Deue perder.* titu. 19. par. 7. Boeri. deciſio. 91. col. final. Ex quo deducitur malè dixiſſe Roma in ſingul. 531. quem ſequitur Zacharias ad Panormi. in cap. cùm haberet. ſub nu. 4. de eo, qui cogno. conſang. vxor ſuæ. pœnam mortis imponendam fore contrahentibus binas nuptias per. d. l. eum qui duas. Ex quibus intelligendum eſt, quod notat Theophilus in. §. affinitatis. Inſtit. de nup. quatenus inquit. contrahentes ſecundas nuptias, primis non ſolutis, pœna capitali plectendos eſſe. Si tamen mulier ipſa eſſet nupta priori viro, & ſcienter cum ſecundo contraxerit. adulterij pœna damnatur, ſimul & cum ipſo ſecundo marito, qui eam vxorem ſcienter acceperat. ex dict. l. eum, qui duas. Punitur præterea ſecundas nuptias contrahens, primis non ſolutis, per iudicem eccleſiaſticum publica ignominia. argumen. tex. in cap. de Benedicto. 32. quæſt. 1. mitrando ipſum, vel aliam ignominiam inferendo ſecundum Panormi. in. c. cùm haberet. de eo qui dux. in matr. quam pollu. per adulte. col. 2. n. 3. & in c. 1. num. 2. de ſortilegijs. Poteſt etiam inquiri contra talem contrahentem binas nuptias per Inquiſitores hæreticæ prauitatis, quaſi non bene ſentiat de ſacramentis, ſecundùm Domi. nume. 6.

& Phi-

& Philip. Franc. in cap. accuſatus. §. ſanè. de hæretic. lib. 6. Gundiſal. de Villadiego contra hæreticã prauit. quæſt. 9. nu. 5. Ioan. Lup. in repe. c. per veſtras. §. . 8. nume. 25. fol. 67. col. 3. Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. parte. c. 7. §. 3. num. 6. Eſt etiam

quier q̃ fuere caſado o deſpoſado por palabras de preſente: y ſe caſare o deſpoſare otra vez: que de mas de las penas en el derecho contenidas q̃ ſea herrado en la frente cõ hierro caliẽte q̃ ſea fecho a ſeñal de. q. do los puedan auer.

ADDICIÓN.

¶ *Concuerda con eſta ley. la ley. 5. tit. 1. lib. 5. de la Recopilacion.*

pœna excõmunicationis impoſita ipſo iure aduerſus cõtrahẽtes binas nuptias, ſecundũ Paulum Grillãd. in tractat. de pœnis omni far. coitus. q. 14. Sed ab hac pœna recedit Couar. in Epitome. 4. decretal. §. 3. nu. 6. cá. 7. Ex eo enim conſtat, quia iſta pœna non reperitur à iure expreſſa. Tum etiam quia pœnæ potiùs ſunt reſtringendæ, quàm ampliandæ l. interpretatione. ff. de pœn. c. Odia. de regu. iur. libr 6. Tum, quia in capit. an non. 24. q. 3. dicitur, quod eſt excommunicandus ergo non excommunicatus ipſo iure. Tum etiam ex glo. in clem. vnic. de conſangui. & affinita quam ibi Cardi. Imol. & Docto. communiter recipiunt.

De iure verò iſtius regni vltrà pœnam poſitam in præſenti lege, variæ pœnæ erant ſtatutæ. Nam contrahentes matrimonium viuente primo coniuge, efficiebantur ſerui mariti, & bona ipſorum ei deferebantur, vt de eis diſponeret ad beneplacitum ſuum, vt in l. 2. vbi Montalu. titu. 7. lib. 4. for. legum. ¶ Item punitur contrahens ſcienter ſecundas nuptias viuente primo, in exilio quinq; annorum, & bona, quæ habet in loco contractus, applicantur filijs, vel nepotibus, ſi eos habuerit, aliâs pro parte dimidia læſo & ignorãti, & pro reliqua parte Cameræ Regis. l. 16. tit. 17. part. 7. Et huiuſmodi quinquennale exilium erit hodie, *para las Galeras* ex interpretatione Caroli Cæſaris olim Hiſpaniarum Regis in Comitijs Pincianis Anni 1548. In l. 105. in Curijs Segoniæ Anni 1532. l. 79. fuit petitum, vt iſti contrahẽtes binas nuptias capitis pœna punirentur, Sed tamen deciſum nõ fuit. Nunc tamen puniuntur pęna contenta in præſenti lege, quæ ex pęnis alijs ſupra relatis ſolet aggrauari propter grauitatem criminis, præſertim cum procedunt Inquiſitores hæreticæ prauitatis aduerſus hos ſic contrahẽtes, vt iam ampliùs quàm ſemel noſtra ætate viſum eſt in practica. Verum tamen addendum eſt, quòd nouiſsimè hodie contrahens binas nuptias prima vxore viuente, trahendus eſt ignominioſe per vias publicas, & conſuetas, & mittendus ad triremes per ſpaciũ decem annorum. vt probat. l. 8. titu. 20. lib. 8. Recopilationis. & ita practicatur indiſtinctè cũ omnibus perſonis. ¶ Punitur etiam pœna. l. 4. tit. 7. lib. 8. infra. Cui eſt ſimi. l. 8. titu. 18. in eod. lib. 8. Vbi iudicatur propter iſtũ factum Alebotus. Io. Lupus in rep. rubri. de don. int. virum & vxo. §. 60. nũme. 6. verſic. Hinc eſt, quod ſicut habens duas vxores: Item per Io. Neuizan. in ſylua nupti. lib. 4. num. 43. Angel. & ad eum Auguſt. in tracta. maleficio. verſi. *Hor me hay la mia dona* nume. 65. verſi. Et aduerte, quia vidi multos iudices errare.

Punitur etiam à Canone. 2. de ſponſa duor. dicẽte, accepiſti illam in vxorem tibi, quam alter ſibi deſponſatam habuerat dimitte illam, quia nunquã poterit tibi fieri legitima, & quadraginta dies in pane & aqua, quod Carena vocant, cum ſeptem ſequentibus annis pœnitẽtias. Quæ pœnitentia in foro exteriori locum habet, in foro vero animæ presbyter, qui audit confeſsionem, ſecundum ſuũ arbitrium poterit eam modificare ſecundum Præpoſit in d. c. 2. de ſponſa duor. ex gloſ. viſum fuerit in cap. ſignificauit. de pœnitẽ. & remiſ. Similis eſt glo. in c. hoc ipſum. verſic. præcepit 31. quæſtio. 2. & in ca. menſuram. verb. in arbitrio de pœnitẽn. diſtin. 1. & in capit. ſunt plures. verb. mulie. de pœnit. diſtinct. 3. Nauarr. in capi. fallas. col. 1. & colum. 4. nu. 16. de pœnit. diſtinct. 5. Optimè Anton. Burgenſis in cap. 2. col. 2. num. 5 de empt. & vendi. Et ſic poterit modificare pęnitentiam in foro animæ, ſicut ex cauſa poteſt iudex in foro exteriori. l. hodie ff. de pęn. l. 4. titulo. 22. part. 3. Ioan. Oroſcius in l. omnibus. numer. 12. ff. ſi quis ius dic. non obtemp. dixi in l. 3 in gl. 1. verſ. Præterea eſt dubium, vtrũm. titu. 1. lib. 3. ordinam. Et ita eſt declarandus tex. in d. cap. 2. de ſponſ. duorum. Et has pęnas voluit præmittere noſtra Regia lex; dicendo, *que demas de las penas en el derecho contenidas, &c.*

Sed eſt dubium vtrûm pœna huius legis. & nouiſsimè dict. l. octauæ. titu. 20. lib 8. Recopilatio. locum habeat in muliere, ſicut in maſculo? Et videtur dicendum quòd non, ex eo, quia tantum loquitur in maſculo, vt ex tenore iſtius legis cõſtat, & ſic cum ſit caſus omiſſus, præſertim indicens

pœnam,

Google

pœnam, non debet extendi ad alias perſonas præter enumeratas in ipſa lege. cap. is qui. de ſentent. excom. lib. 6. cap. ſtatutum. de elect. lib. 6. gloſſa. in cap. quanquam. verb. ſecus. eod. tit. & lib. gloſſ. in cap. Apoſtolus. 81. diſtin. & glo. in ſum. 15. quæſtione. 8. & quæ latè adduxi ad Segur. de bonis lucra conſta. mat. numer. 165. Hippolyt. in repeti. l. vnic. C. de raptu virgi. num. 81. Si ergo Rex noſter hoc voluiſſet. ipſe dixiſſet. igitur, &c. Et facit quæ notat Gregor. Lopez in l. 10. titul. 31. par. 7. in glo. final. declarando legem illam non fore extendendam vltra caſum, in quo loquitur, ſcilicet, in relegato à Rege, & non in condemnato à iudice. ergo, &c. Tum etiam, quia hæc pœna eſt extra ordinaria, & odioſa. vt cōſtat in. l. ſi quis in metallum. C. de pœn. vbi cōſtat. ꝙ facies hominis, cùm ſit ad ſimilitudinē pulchritudinis cœleſtis figurata, nōn ſit maculanda. Ex quo text. glo. fin. notat non eſſe quem in fronte bullandum. l. 6. titulo. 31. parti. 7. in verſic. *Pero algunas maneras ſon de penas, que las non deuen dar a ningun home por yerro que aya fecho, aſſi como a ſeñalar alguno en la cara, quemandole con fuego caliente, o tortandole las narizes, ni ſacandole los ojos, ni dandole otra manera de pena, que finque ſeñalado. Eſto es, porque la cara del home fizo Dios a ſu ſemejança, y por ende ningun juez non deue penar en la cara. ante defendemos que non lo fagan.* Et dicebat Angel in dict. l. ſi quis in metallum, inualidū eſſe ſtatutum. in quo cautum eſſet, quod pro certo delicto aliquis bulletur in fronte, quia facies hominis non eſt dehoneſtanda. Idem notat Felin. in cap. cum non liceat. colum. 1. num. 1. verſ. Et dum dicit Abbas. de præſcriptio. In manibus autē poteſt quis propter delictum notis & ſignis bullari cum ferro calido, non autem in facie. ex gloſ in. l. cum patimur. verb. notam. vbi Ioan. de Plate. C. de curſu. pub. & angar. lib. 12. & eſt addendus Angel. Areti. in tracta. maleficiorum. verbo in facie. num. 1. & 2. fol. 181. colum. 3. in odium tamen criminis poteſt homo bullari, vt in c. ad audientiam. vbi glo. vlti. de crimi. fal. vt in l. 1. vbi gloſ. verbo, *los ojos.* titul. 2. lib. 1. ordin. & in l. 1. titu. 13. par. 2. & in l. 2. titu. 14. ead. 2. par. & not. Grego. Lopez in dict. l. 1. in verb. *que le ſaquen los ojos.* Ergo huiuſmodi pœna non erit dilatāda vltra caſum, in quo loquitur, & ſic ad mulieres, quæ multis ſpecialitatibus tueri ſolent à legiſlatoribus, quas vſque ad centum collegit Ioann. Beſſani in conſuet. Alberniæ. arti. 21. fol. 86. col. 4. verſi. Et primò ſcias mulieres. nam maſculi quandoq; grauiùs puniuntur. l. quiſquis. C. ad legem Iuli. maie. l. 8. in lib. Pragmæ. regum Catholicorum. Traditur etiam à Philippo Decio in. l. fœminæ. num. 70. ff. de regulis iuris. igitur, &c. ¶ In oppoſitum, imò quòd mulieres contrahentes binas nuptias viuentibus primis viris ſint bullandæ in fronte, conſtat ex ſequentibus argumentis. Et primò. Nam quando ſumus in materia indifferente, & competente tam maſculis quàm fœminis, maſculinum cōprehēdit fœmininum etiam in pœnalibus & odioſis, ex Bart. ſententia in l. iura. in fin. ff. de legi. vbi ait, Quæro quid ſi ſtatutum non facit mentionē de certa perſona. ſed de certo genere, vt ſi loquatur in maſculino, quòd nullus de nocte vadat ſine lumine, an comprehendat fœminam? Et Dynus tenet quòd non, vt ipſe no. infra. de verb. oblig. l. 1. quia eſſet quædam extenſio. Tamen credo ſtatutum prædicto modo loquens, comprehendere fœminam, ſi eadē rationis identitas fuerit in fœminis. vt not. Iacob. in l. 1. C. quæ ſit long. conſuet. & notat etiā Cynus in l. quicunque. C. de ſeru. fugiti. quæſt. 1. nume. 4. & in dict. l. 1. in antepe. quæſt. hactenus verba facit Bart. vbi eſt additio plura referens. Et ſequitur Ioan. Oroſcius ibi colum. fin. nu. 8. Hippoly. plures referens in conſi. 85. num. 20. Secundò ſuadetur ex gloſ. in l. vnica. verb. ſponſam. C. de raptu virgi. quæ diſpoſitionem illius legis loquentem in maſculo, extendit ad fœminam rapientem virum, & ſic pari pœna erit punienda. Quam dixit ſingu. Hippolyt. in dict. conſi. 85. nume. 21. & iterum in l. ſi quis viduam. num. 6. ff. de quæſtio. & in l. ſi quis necandi. num. 3. C. de Sicar. & ſequitur Cyn. in dict. l. vnica. in nu. 4. Albertic. nume. 11. Bald. num. 23. & Angel. & Hippolyt. n. 222. verſi. Capio. modò. gloſſ. Andr. Tiraquel. de vtroque retract. lib. 1. §. 20. num. 4. verſi. Præterea hæc conſuetudo. vbi refert plures fœminas, quæ viros rapuerunt. Vnde Angel. in dict. l. vnica. dicit vidiſſe ſe Florentiæ comburi fœminam meretricem, quæ pulchrum puerū rapuerat. Idem notat Bald. in l. raptores. C. de epiſco. & cleri. & in l. ſi ita. ff. de iniuſto teſtam. & in cap. cauſam matrimonij. ad finem. de probat. vbi prædictam gloſ. dixit ſingul. & in capit. ex conqueſtione. colum. 2. verſi. Sequitur quarta. de reſti. ſpoliat. Collectar. in cap. peruenit. num. 3. de adulte. Barbat. in l. ſcire debemus. col. 2. & in l. ſciendum. col. 86. ff. de verbo, obligat. Idem Barba. in clemen. 1. fo. 66. paruo. de electio. vbi quoque dicit ſingula. in nu. 48. verſi. Facit gloſſa ſingularis ſecundum Angel. Iterum in additio. ad Bald. in cap. 1. col. 4. quibus mod. feud. amitta. & in conſi. 6. colum. 7. verſi. Et licèt iura. lib. 1. & conſi. 64. colum. pen. verſi. Etſi opponatur. lib. 4. Iaſ. in l. non hæc. col. 33. verſicu. Sextò adde. C. vnde legi. Franciſc. Curt. Senior conſi. 11. colum 3. num. 9. verſic. Quartò multùm facit. Tertiò in præſidiū iſtius ſententiæ, facit tex. & glo. vbi Gardin. quæſt. 7. in clemen. 1. de regul. vbi conſtitutio pœnalis loquens in fratribus mendicantibus, extenditur ad moniales mendicantes.

Quibus

Quibus quarto loco ſuffragatur. Nam quando à lege aliquid ſtatuitur in vno gratia frequentioris vſus, idem ſtatutum cenſetur, licèt expreſſerit in caſu frequentiori propter frequētiorem facti contingentiam. glo. ſing. in Clemen. 1. verb. præſidentes. vbi Imol. de reſcr. & glo. in authenti. Caſſa. in verb. per Italiam. C. de ſacroſan. eccle. & gloſ. 1. in l. prima. C. de his qui ad eccle. confugi. gloſ in l. ſecunda. verb. filio præcedente. ff. de vulga, & pupilla. ſubſtit. glo. in l. cum hæres. verb. apertas. ff. de libe. lega. glo. in. l. ſecundi. verb. filijs. C. de libe. & eorum lib. & gloſ. in l. ſi ſeruum Sthichum, verb. fecit. ff. de verborum obliga. & in cap. ſi quis ſuadente. 17. quæſt. 4. Curti. dict. conſi. 11. col. penulti. Eſt mihi text. pro hac ſententia notandus in. l. per prouincias. dum dicit, vbi magis deſidetatur. C. de ædiſicijs priuat. Sed maſculi ſoliti ſunt, vt in plurimum, cùm ambulant de loco ad locū, decipere mulieres ſub ſpecie matrimonij, aſſerendo ſe nullo anteacto matrimonio ſubiectos, vt iā contigiſſe experientia docet. Ergo expreſsio maſculi non debet excludere fœminam, cum tale ſtatutum ſit fauorabile, ne delicta maneant impunita. ex Bart. doctrina memoriæ mādanda in. l. quēadmodum. col. 3. nume. 4. C. de agricol. & cenſit. libr. 11. quam comm. Iaſ. in. l. ſi certis annis. nu. 3. C. de pact. & in l. prima. num. 13. C. de ſacroſan. eccleſ. & in. l. ſi filius familias. col. 3. numer. 7. ff. ſi certum peta. & in. l. cætera. §. ſi quis ad opus. num. 20. ff. de lega. 1. & Corſet. in ſingu. verb. extenſio. Hippolit. in practi. §. diligenter. numer. 130. & in conſi. 85. nume. 16. & conſil. 94. nume. 28. dicente legem quantumcunque pœnalem, tamen fauorabilem reipublicæ, vt delicta puniantur, extendendam & ampliandam eſſe. Imò intereſt reipublicæ, ne executio pœnarum differatur. l. ſi quis forte. ff. de pœn. not. ſecundū Iaſ. in l. ſeruus. in prin. nume. 2. ff. de legat. 1. Sed ita eſt in quæſtione propoſita, ergo ad fœminam delinquentem odio criminis in materia indifferenti eſt extēdenda. Quādo ergo maſculinum concipiat fœmininum, tradit optimè Philip. Decius in dict. l. fœminæ. ff. de reg. iur. numero. 102. & Barba. in Clementi. 1. de electio. vbi eſt glo. verb. homines. Gandi. in ſum. maleficiorum. rubri. de aliquibus quæſtionibus Ioan. Lup. in repet. rub. §. 69. n. 24. de dona. inter virum & vxo. & Andr. Tiraq. in lib. de primogenitura. q. 10. & in lege connubiali. 1. n. 82. Et iſtam ſententiam probat Anto. Gom. l. 80. Tauri. n. 28. & facit. l. fi. tit. 17. par. 7.

Et ſic cum militet eadem ratio in fœmina ſicut in viro adaptanda erit pœna, d. l. 8. titu. 20. libr. 8. Recopila. quæ licèt in ſe vera ſit, in modū tamen executionis aliter conſiderandum eſt, cum mulieres non ſint capaces pœnarum triremium, & ſic iudices imponentes prædictam pœnam, conſiderare debent qualitatem & ætatem cōdemnatorum etiam virorum. vt docet. l. 9. titu. 11. lib 8. Recop. & ſic hoc caſu, licet mulier non excuſetur à pœna vt trahatur ignominioſe per vias publicas, excuſatur tamē à pœna triremiū, in cuius locum ſat erit ſi mittatur in exilium per decennium illud, quo ſi vir fuiſſet, mittendus erat ad triremes, ſi modo dicta mulier ſciens binas nuptias contrahat, vt ſi ſit vaga & ſolita decipere, ex iuribus ſupra citatis.

Quæritur quando quis viuente prima vxore contraxit cum ſecunda, & habuit copulam carnalem ad eam, ſi mortua prima poterit abſque diſpēſatione contrahere matrimonium cum ſecunda, cum qua de facto, & non de iure contraxiſſe fertur matrimonium, & ſic ſit impedimentum coniungendi? Quæſtio iſta de facto contigit, & rogatus reſpondi, quòd contrahens matrimonium de facto viuente prima coniuge legitima cum ſecunda, & habuerit copulam carnalem ad ipſam non poterit poſt mortem primæ eam habere, ſi vterq; fuit ſciens primam ſuperſtitem eſſe. glo. in capi. ſignificaſti. verb. fidem dederit, de eo, qui cogn. cōſang. vxo. ſuæ. per text. optimum in cap. cùm haberet. & cap. fina. eod. titu. & glo. verb. cognouit. in dict. cap. vltimo. Conſtat, nam matrimonium contractum cum ſecunda viuente prima vxore legitima, fuit inualidum, & in vicem fidei de contrahendo poſt mortem primæ cum ipſa, in qua fide ambo fuerunt in delictum, & polluerūt primum matrimonium habendo inter ſe commixtionem carnalem ſcientes primum coniugem viuum eſſe, quæ eſt adulterium, & complexus adulterinus. c. Dominus noſter. de ſecūd. nupt. ibi, Quod ſi poſt hoc de prioris coniugis vita conſtiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem coniugē reuertatur. Ergo induxit impedimentum inter eos. vt dictum eſt, & ſic procedit titulus. De eo, qui dux. in matrimoniū, quam pollu. per adulterium: Nam ſolum adulterium ſine fide, nō inducit obicem contrahendi cum adultera. Et ſic in caſu huius reſponſionis pœna tenet vtrunque delinquentem, vt etiam in caſu. l. 1. & ibi Montalu. verb. *El que lo ſupiere*. tit. 8. lib. 4. for. legum. pœnæ ſuos debent comprehendere authores. l. ſancimus. C. de poen. capit. diſcretionem. de eo qui cogn. conſang. vxo. ſuæ. dixi ad Segur. in princip. de bonis lucratis conſtante matri, per mari. hæreticum. Et hanc concluſionem tenet Hoſtien. in ſum. de matrimonijs. §. qualiter impediatur. verſicu. Quinto crimen. Archiep. Floren. 3. part. titul. 1. cap. 5. col. ſecunda. Syluest. in ſum. verb. Matrimonium. in 8. quæſt. 9. verſ. quartum. Secundum crimen eſt, quando viuente coniuge. S. Thom. in 4. ſenten. diſtin. 35. art. 6. ad fin. Si tamen cōtrahat de facto

cum

cum alia, viuente prima, non tamen eam carnaliter cognouit vſque ad mortem primæ, poterit illam habere cum qua de facto matrimonium contraxit. Nam ad hoc impedimentum incurrendū requiruntur duo ſcilicet, de facto contractus matrimonialis,& adulterium. vt conſtat ex cap.cum haberet.& ca.ſi quis vxore.de eo qui cogno.conſangui.vxo.ſuæ. Si ergo ſolùm adſit contractus, & non interueniat prima viuente, copula carnalis,& ſic adulterij crimen, non erit impedimentū. Patet,nam impedimentum iſtud propter crimen ſolùm enaſcitur è iure poſitiuo,ergo quandiu eō currunt illa,quæ expreſſa ſunt in iure,tandiu erit impedimentum.ſed vtrunque iſtorum eſt expreſſum,quia de facto contrahere ſine adulterio, nullum inducit impedimentum, ex gloſ.in dict.ca.ſi quis vxore.verb.cognouit. Pro ea eſt tex. in cap. relatū.31.quæſt.1.Colligitur ex Cardina. Turre cremat.in ca.nullus.colum.ſecunda. ead. cauſa. & quæſt.1.Cardi. Antoni.& Collectar. in c.primo. de eo qui dux.in mat.quam poll. per adulte. not. Hoſti.Ioan. And.Cardi.Panormi.nu.4. Ancharr. Anto.de Butrio.& præpoſit.in dict.c.ſi quis vxore.Ricard.in 4.ſentent.diſtin.35. arti.3. quæſt.4. Ioan.Maior.diſt.37.quæſt.1.colum.1. Angel. in ſum in verb. Matrimonium.3.impediment.9.§.11. Illephonſus à Vera cruce in ſpeculo coniugiorum.1.par.ar.36.vbi ponit nouem concluſiones in hoc articulo.

Vlteriùs circa huius legis materiam & intellectum dubitatur, Aliquis cōtraxit matrimonium cum Catharina,& deinde ea viuente ſcienter contraxit ſecundum matrimonium cum Anna,accuſatur,quia binas nuptias contraxit, ipſe ſe defendit primum matrimonium fuiſſe nullum & inualidum propter aliquod impedimentum, & illud probat,an ſit puniendus pœna huius legis cum ſi milibus? Videtur dicēdum quod non, ex eo, quia de illicito ad licitum matrimonium ſe contulit, ideòque potiùs eſt laudandus, quàm puniendus, præſertim ſi poſt ſecūdum matrimonium primā non cognouit carnaliter,ex Bald.in cōſil.118.lib. primo. Facit pro opinione Baldi. l. ſi vxor.§. diuus.verſic.ſed ſi ea.ff.ad legem Iuli.de adulte. vbi habetur,quòd ſi matrimonium inter aliquos non valet, & vxor cōmiſit adulterium; non poteſt, vt adultera accuſari. Sed textus ille non facit pro hac ſententia,quia ibi non poteſt accuſari iure mariti,quia non verè fuit maritus, ſed iure extranei bene potuit accuſationem inſtituere, præſertim quia contrahere plura matrimonia prohibentur à iure.attenta animi deſtinatione,& non iuris effectus.l.eos qui duas. C. de adulter.capit.nuper. de bigamis.l.qui contra.& authen.inceſtas. C. de inceſt.nup. quibus locis punitur contrahens matrimonium de facto,& inualidum. Ergo qui contraxit primum, ſiue ſit validum, ſiue inualidum, & deinde ſine diſſolutione facta ab eccleſia propter impedimentum, vt debet, contraxit ſecundas nuptias licitas,vel illicitas, incurrit in pœnam binas nuptias contrahentium, quia per eum iam non ſtetit,quominus cum ſuo toto conatu ad ſecundas nuptias viuente prima coniuge aduerſus iuris diſpoſitionem venerit. Et hæc omnia aduerſantur conſultationi Baldo loco præcitato. Quam uis eum ſequutus fuerit Ioann. Neuizan. libro.4. Syluæ nupt.numero. 44. vbi ait, quòd dictā.l. eū qui duas.inuenit limitatam non procedere, vbi ſe cundum matrimonium eſſet contractum per errorem,vel facilitatem ætatis,vel nō fuiſſet ſequuta copula, vel quando primum matrimoniū fuiſſet nullum, putà cum affine,nam tunc, vt ipſe dicit,poteſt contrahi ſecundum abſque licentia. citat Bald. in duobus conſilijs, ſed corruptè Quibus ſuffragantur quæ de actu nullo & inualido notat Hippolyt.in repet.rub.ff.de fideiuſ. quæſt. 11.num.105.& in l.prima.§.præterea.nu.14. vbi ſententiam Bald.ſequitur in nu.24.verſi. Et facit etiam notabile conſiliūm Bald.&c.ff.ad legē.Corneliam de Sicar.Ripa in rubri.C.de ſecund. nupt. nume.14.Quod etiam dictum poterit comprobari.quia eo ipſo,quo receſsit à primo illicito. & cōtraxit validè cum alia,habuiſſe videtur cauſam coloratam, quamuis non bonam, ſed quælibet cauſa excuſat à dolo, vt alibi latiùs ſuprà annotaui. Et tradit Hippolyt.in repeti.l.de vno quoq;.n.193. ff.de re iudica. Sed tamen ex his, quæ ſuprà annotaui iuſtificando conſilium Bald. quamuis minus fideliter referatur à prædictis, crederem pœnam iſtius legis cum ſimilibus non euitare,quia peccauit contra regulas iuris apud omnes notas, quod ſecundùm legem naturalem pariter & diuinam nunquam licuit plures inſimul viuentes habere vxores, & contrahendo aduerſatur huic iuri, & etiam iuri humano, qui intentionem ex facto iudicat,& non iuris effectum,licèt ex qualitate perſonarum poſsit meliùs deprehendi ad infligendā pœnam, cùm in præſenti reſpectu materiæ prohibitæ potius præſumpendum erit delictum ex capitu.primo.de præſumpt.& per notata in terminis ab Antonio Gomezio in l.8.nume.30.in ſanctionibus Taurinis. fortè in caſu præmiſſo propter nullitatē prioris matrimonij mutabitur pœna pecuniaria. & pœna.l.8.titu.18.lib.8.infrà.ſcilicet quòd cenſeatur alcuoſus & infamis, non autem pœna huius legis, quamuis in practica non re crederem ipſe à pœna iſtius legis.

Sed iuxta præmiſſa fuit dubium in practica, quidam miles contraxit matrimonium pluries viuente vxore prima,ſcilicet, cum tert.a & quarta in diuer-

iu diuerſis locis iſtius regni Hiſpaniæ, & accuſatur ab omnibus, ex eo quia eas decepit ſub figura matrimonij, & deflor.... quia virginalem pudorem adhuc retinuiſſe fertur. Quæ ſit pœna ferienda? Reſponſum erit, quod propter grauitatē delicti pœnæ erunt alterandæ, & augendæ iudicis arbitrio, attenta qualitate, & honeſtate fœminarū deceptarum, & dano eis illato ex tali delicto grauiſsime erit puniendus, cum plura delicta hic concurrant, reſpectu diuerſarum fœminarum, & iterationis criminis, ex qua iteratione, & ex interuallo acrius, & iteratis pœnis erit caſtigandus, ſaltim omnes reducendo ad duas, ſcilicet, ad damni illati refuſionē vnicuiq; vxorem propter primā, cum qua debet permanere & pœnam corporalē, prout iudex ſecundum rectitudinem iuſtitiæ arbitratus fuerit: plures enim ſunt qualitates aggrauantes, ſeu diminuentes delictum. vt per Hippolytum in l. prima. §. præterea. numer. 36. ff. ad legem Corneliam de Sicar. quo caſu ſuccedit arbitrium iudicis. l. prima. §. expilatores. ff. de eff. ..ſto. & expila. capit. de cauſis. § fina. de offic. delegat. cum pluribus citatis ab Hippoly. in. l. in lege Cornelia. nume. 6. ff. ad legem Corneliam de Sicar. & quæ notat Barbo. co. ..il. a . colum. fina. nu. 53. libr. ſecundo. Nauar. in manuali confeſſorum. cap. 24 num. 6. & ſic poſſ... extendi ad mortem vſque ex gl. in. §. in ſumma. verb. extraordinaria. Inſtit. de iniur. quam dixit ordina. Deci. in conſi. 100. nume. 10. & cōm. Angel. in tracta. maleficiorum. verbo. & caput a ſtatu... amputetur. nume. 44. & infra latius de ea erit agendum. Tunc etiam, quia propter grauitatem delicti licitum eſt recedere à pœnis iu iure ſancitis capit. lœſ..s. §. cæterum. de pœn. libr. ſexto ibi, d.. g.. um ell... v. nefandi ratione flagitij vltionis ſeueritas amplius extēdatur, & propter enormitatem culpatum, plagarum modus exuberet, nec pœnis ſolitis contentetur. Quem dixit optimum Felin. in capit. qualiter & quando. a. §. ad corrigiendos. nume 37. deac culat. ibique ponit ſeptem cauſas, ex quibus alterā..æ ve. mutādæ ſint pœnæ. & l. e propter enormitat. m criminis licet iura tranſgredi. ex Innocent. in capitu. primo. de conſtit. quem commendat Felin. in dict. capitu. qualiter & quando. numer. 37. Barbat. in cap t. at ſi clerici nu. 131, de iu di dixit dictum Innocen. eſſe ſingul. & communiter receptum. de quo per Capol. in. l. quod ſi nolit. §. qui aſſi. ua. nume. 11. ff. de ad li. edicto. lat. e Iaſo in. l. prima. colum. prima. cum ſequen. C. de preci. imp. offer. Villalpand. in repeti. l. 22. §. nono. titu primo. part. 7. Hippolyt. ſingul. 244. Et delicta iterata acrius punienda ſunt. l. 3. vbi gl. verb. conſuetudini. C. de epiſcop. audientia. capi. primo. de pœu. vbi ex concilio Toletano habetur, Ea quæ frequenti præuaricatione iterantur, frequenti ſententia condemnentur. gloſſ. in capi. imitare. 6. quæſtione prima. text. in cap apo... olicæ. verſic. deierauerit ſecundum Petr. de Anchar. ibi de ſententia & re iudic. libr. ſexto Panormita. Areti. & Felin. per text. ibi in capit. ſicut, de e.. lli. l. nunquam plura. & ibi Barto ff. de priuat. delict. l. illud. §. fina. ff. ad legem Aquil. Ex quibus conſtat delictum iteratum ex interuallo, non tanquam vnum, ſed ſicut plura eſſe puniendum Alb. Gandinus in tracta. de pœnis reorum. num. 35 Et confirmatur ex traditis à Couarru. libr. 2. Variarum reſolut. capit. 10. nume. 8. & in ſpecie nołæ quæſtionis ab Antonio Gomezio in. l. 80 Tauri nume. 29 Quando tamen vno in ſpatio delicta fuerunt iterata, pro vno crimine ſunt punienda Hippolytus in. l. ſi in rixa. nume. 15. ff. ad legem Corneliam de Sicar. infinitas d.. tiſiones ad hoc proi.. à dum citat. dixi iu. Lnona. gloſ. prima. col. 56. titu. 1. libr. primo. ſupra.

Circa huius legis interpretationem dubium ſuperest, quando mulier bona ſide credens priorem virum mortuum eſſe, ſiue ex temporis longitudine, ſiue ex relatione vel fama, contraxit matrimonium ſecundum, vel vir, ſi in veritate adhuc iu rebus humanis vitam agat, an ſit puniendus pœna iſtius legis, cum ſimilibus? Videtur dicendū, quod cum propoſitum & intentio diſtinguant maleficia. l. illud. ff. de iniur. & culpa quantumcunque lata non æquiparatur dolo ad pœnæ ordinariæ ſaltim incurſum vt in. l. lege Cornelia. ff. de Sicarijs. dixi in prima part. in procem. quæſtionū. colum. octaua. quæſtione, 2.

Et iſta mulier quamuis fuit in culpa, nihilominus fuit abſque dolo, quod non erit punienda huiuſmodi pœna, præſertim, quia maritus fuit in culpa propter abſentiam, ſicut Epiſcopus, ſeu Curatus reſpectu ſuæ eccleſiæ, cum tenetur vitam cū vxore agere. Propter hanc relinquet homo patrē & matrem, & adhærebit vxori ſuæ. Geneſ. 2. Ergo ſi quid fuit in culpa, potius marito quam vxori eſt aſcribendū, cū velit potius nubere, quā vri.

Secundo dictum vnius viri ptoui.. inducit iuſtam cauſam credulitatis, maxime ſi apud acta id cum iuramento & fama concurrente ... pon.t, nam iſto caſu impunè matrimonium contrahere potuit. textus in authenti. vt lice. in. tri & uxæ. §. quod autem à nobis. vbi Barto & Angel. not. col latio. 8. & in authenti. hodie. vbi gloſſ. & doctor. C. de repud.

In oppoſitum, imo quod mulier non poſſit ſecundo nubere niſi ſit certa per certum nuntium de morte primi coniugis, & ſi aliter contrahat, tam ipſa quam qui ducit eam veluti adulteri puniendi ſunt, eſt textus in dicta authen-

tira. Vt liceat matri & auiæ.§ quia vero ex conſenſu. verſic.quod autem à nobis.collatio.8.text. in capit.in præſentia & ibi gloſſ. fina. de ſponſalib.cuius verba ſunt.Conſultationi tuæ taliter reſpon. quod quantocunque annorum numero ita remaneãt, viuentibus viris ſuis, non poſſunt ad aliorum cõſortium conuolare: nec authoritate eccleſię permittas contrahere, donec certum nũtium recipiant de morte virorum. Conrord.l.7.tit.15. lib.8.infra. cap. Dominus noſter. in princi.de ſecund.nupt.ca.quoniam frequenter.§.porro. verſic.ſi autem de carnali.vt lite non conteſta. & ibi gloſſ.verb.multi. Et Bald.ait ſub.§. ſi vero. nu. 4. Nota quod mulier debet claudere os vuluæ, donec vir eſt abſens.Ergo interim quod non eſt certa de morte viri primi, non debet tranſire ad ſecundas nuptias,cum eas infimul habere non poſſit.cap.fina.2.quæſtione.1.& ibi notat Domi. & credulitas mulieris eam non excuſaret à peccato, quamuis verosimiliter crederet mortuum eſſe,nec eccleſia permittit.dict.cap.in præſentia,de ſponſa.vbi Panormita.colum. fin. expreſſe notat.pro quo eſt.l.ſeptima.titu 15.lib.octauo.infra. Quanuis alias ſi talis vera & legitima certioratio demorte viri non interueniret ſed tantum fama, vel aliqua credulitas excuſaret vxorem, ex his,quæ in principio huius quæſtionis annotata fuerunt per viam probationis pro parte contraria.gl. in ca.in præſentia.verb.viris,de ſponſalibus. vbi idem ſequuntur Hoſtien.Ioannes Andr. Collectar. Anton.de Botrio,& Præpoſit.colum. prima. Syluest. in ſumma.verbo, Matrimonium.8.quæſtione. 13. verſicul Quartum de fama. Martinus Nauar. in manuali Confeſſorum.capit.22.nume.54.Et pro iſta ſententia eſt.l.octaua.titul.nono.parti. 4. vbi eſt videndus nouiſsimus commentator in verb. *Aliganos.* qui ait de intellectu. capit.in præſentia.de ſponſa. in illis verbis,dum dicit, Certum nuntium recipiant de morte virorum. Mors autem viri qualiter probanda ſit,vt inde poſsit vxor certa reddi.relinquitur iudicis arbitrio, vt omnibus recte perpenſis & conſideratis, iudicet in tali caſu.ex Panormita.Antonio,& Præpoſito in dicto capit.in præſentia.Stephan. Aufreri.in deciſio. Capellæ Tholoſan.216.Couarru. in epitome quarti decretal.ſecunda part. capitul. ſeptimo.§. tertio.num.quarto.& quæ ibi ab eo adducuntur. &.l.14.titul.14 part.tertia.Eſt tamen notãdum, quod ſi quis accuſet mulierem ex eo, quod contraxerit matrimonium ſecundum viuente primo viro,quod is tenetur probare vere & realiter eum de præſenti viuere, nec ſufficit adducere legis præſumptionem quę habet quẽ viuere poſſe ad annos centum vſque in l.finali. C. de ſacroſanc. eccleſijs. vt in terminis noſtræ legis in caſu occurrenti adduxit Gregorius Lopius in.l. 14. verbo. *Abonda que prouar.* titul.14 partita tertia.& in.l. 16. titul. 17 partita ſeptima.ex Bartol.ad finem.l. ſi inter. & ibi Sorino.ff.de rebus dubijs. Ratio poteſt eſſe,quia eſt præſumendum pro poſsidente, ideo agens debet oſtendere probare fundamentum ſuæ intentionis,in quo ſe fundat ad repellendam mulierem à poſſeſſione matrimonij, in qua eſt vere,& non præſumptiue in præiudicium matrimonij,ad cuius diſſolutionem requiruntur teſtes omni exceptione maiores.capitul.primo. & ibi gloſ ſa.verbo.maiores.de conſanguinitate & affinitate. Couarruuias late in ſecunda parte. Epitomes quarti Decretalium.capitul. octauo. §. duodecimo.numero.ſeptimo.verſicu. Oportet tamen iudicem cautum eſſe. Nam quanuis à principio non debuit contrahi, contracto tamen debet conſeruari in ſuo eſſe,nec diſſoluendum erit, quouſque conſtet vere viuere primum coniugem Collecta. in dicto capitulo in præſentia. numero. ſecundo. per textum in capitul. Dominus noſter.de ſecundis nuptijs.ibi, Quod ſi poſt hoc de prioris coniugis vita conſtiterit,relictis adulterinis complexibus,ad priorem coniugem reuertatur. Ergo ſi non conſtiterit,erit in ſecundo matrimonio, niſi vere oſtenſum fuerit de vita præſenti primi coniugis ab accuſatore. Quod eſt menti tenendum in practica.

¶Ley. IIII. Que la huerfana que queda en poder de los hermanos ſi caſare ſin ſu licencia pierda la herencia:

¶El Rey don Iuan.II. en Ocaña.Año de xxij.

¶El miſmo en Valladolid. Año de xlvij.

ORdenamos, que muriendo la madre teniẽdo en ſu poder alguna ſu hija: y aquella quedo en poder

¶Lex. IIII.

a ¶*Ordenamos.* Soror,quæ mortua matre ſine licentia fratrum contraxit matrimonium, amittit hæreditatem ſibi debitam tam ex parte patris,quam matris.Similem legem habes infra hoc libr.quinto. titulo ſexto. l. vnica. vbi vide de intellectu iſtius,ac illius, earumque materiam,cum idem contineret conſtet, hanc.l.citat Gregorius Lupus in

de los hermanos para la tener y auer de caſar ſi ella caſare ſin voluntad y plazer de los hermanos que pierda la herencia que le podra perteneſcer por fin de los dichos ſus padre y madre:y que acerca deſto ſe guarden las leyes de nueſtros Reynos que en ello hablan: no embargante que por luengo tiempo no ayan ſeydo guardadas:pueſque por otras nueſtras leyes no fueron reuocadas.

ADDICION.

¶Concuerda la ley vnica.titulo:de de los deshere dedamientos en eſte libro.

¶Ley, V. Que las mugeres biudas puedan caſar en el año que embiudaren.

¶Pragmatica del Rey don Enrique Quarto, En Segouia Año de mil y cccc.

EStatuymos, q̃ las mugeres biudas puedan libremente caſar dentro en el año que ſus maridos murieren con quien quiſieren ſin alguna pena y ſin alguna infamia : no obſtantes qualeſquier leyes defueros: ordenamientos, y otras qualeſquier Leyes que en cõtrario ſeã fechas y ordenadas: las quales nos annulamos y reuocamos : y mandamos a los nueſtros juezes y Alcaldes de la nueſtra caſa y corte y chancilleria : y de

pus in.l.octaua.gloſſ.ſecunda.ad finem. titul. 14. patti.ſeptima.ad optimam quæſtionem,ab eo propoſitam.

¶Lex.V.

¶Mulieres viduæ libere ſine aliqua labe infamię, ſeu pœna intra annum luctus nubere poſſunt, & ſic conuolare ad ſecundas nuptias, nec iudires, hac cauſa aduerſus eas procedere poſſunt, nec contra ſuos viros ſecundos ſub pœna duorũ millium quadratorum cameræ Regis applicandorum : non obſtantibus quibuſuis legibus cõtrarijs, quæ per iſtã derogantur, reuocantur, & annihilantur. Hoc dicit hęc lex.

¶Oppono, mulier, quæ intra annũ luctus nubit viro, iniuriam facit marito defuncto, & propter repentinas nuptias colligitur præſumptio contra ipſam de incontinentia, & forte adulterio perpetrato cũ tali viro ſecũdo invita prioris marini. ex. l. ſi qui adulterij, C. ad legem Iuliam. de adulterijs.l.vndecima.titul. ſeptimo. parti. ſeptima.l.13.titul.14.part.tertia.gloſſ.in authenti. de reſtitut.& ea quæ parit in vndecimo menſe.§. vnum.in verbo.maligne. collatio. quarta. & quæ notat Andre.Alciat. de præſumpt. regul. prima. præſump.40.ergo impune non poterit ſecundũ matrimonium iotra annũ luctus contrahere, imo de adulterio propter ſupicionẽ, quæ ex facto reſultat, eſſet punienda. Cuius contrariũ in pręſenti lege habetur, derogando omnes leges pœnales contrarias, igitur minus iuridice. Sed non obſtat, quia ſecundum legem diuinam hoc inſtiturum eſt, dicẽre Apoſt.1.ad Corinth.7. Mulier mortuo viro ſuo, ab eius lege ſit ſoluta, & nubẽdi cui vult tãtum in domino habeat facultatem, ideo non debet legalis infamiæ ſuſtinere iacturã, quę licet poſt viri obitũ intra tempus luctus (ſcilicet vnius anni ſpatium) nubat, concesſa tamen ab Apoſtolo, vtitur poteſtate, cũ in his præſertim ſeculares leges nõ dedignẽtur ſacros Canones imitari.ex optimo iuris reſponſo Innocent.3.in. capitu. cum ſecundum Apoſtolum. de ſecundis nupti. Ideo nulla præſumptio contra mulierem ſecundo nubentem eſt in iſto caſu.cũ id faciat autoritate Apoſtoli & iuris Canonici, quę iura ſeruãda ſunt in materia ſpũali, omiſſa Iuriſconſultorũ ſanctiõe, à qua receſſerũt nr̃i Cæſares Rex Henricus, & Fernandus Catholicus, prout vides in p̃ſenti lege, quæ correctoria eſt legũ iuris ciuilis in pluribus, quæ contra mulieres ſecũdo nubẽtes imponebant plures pœnas. Ideo nunc ſileant, ſtante hac Regia conſtitutiõe, & pręſumptionibus prædictarum legum, quia ex facto

illicito, & nõ ex licito pœna debet irrogari. c. cognoſcentes. de cõſtitu. l. Gracchus. C. ad leg. Iul. de adult. l. iuſte. ff. de acqui. poſſ. Et ſic non obſtat ratio adducta in contrarium, vbi eſt caſus particularis, in quo iura id ſtatuerunt, maxime cum contrarium inueniamus expreſſum in dict. capit. cum ſecundum apoſtolum.. & in capit. ſuper illa quæſtione. de ſecund. nupt. l. 3. in princi. titul. 12. part. 4. & libr. pragma. regum Catholico. l. 98. vbi hæc verba in ſcribuntur. *Porende yo viendo que cumple à ſeruicio de Dios y mio, q̃ las gentes de mis Reynos crezcan y multipliquẽ ayũtãdoſe por matrimonio de la ſancta Igleſia, doy licencia a todas las mugeres biudas, que quiſieren caſar y caſaren, para que ſin embargo de la dicha ley, y ſin pena, y ſin infamia alguna lo puedan hazer, y que no pierdã por ello coſa alguna de ſus bienes dotales, como patrimoniales, y otros qualeſquier q̃ en qualquier manera les pertenezcan, y perteneſcer deuan de derecho.* Quo fit ceſſare. l. 13. titul. primo. libr. tertio: for. leg. cum adductis ſimilibus ibi à Montalu. verbo. *Pierda la meytad.* ſcilicet. l. ſed cum in matrimonijs contrahendis. titul. ſecundo. libr. tertio. foro iuzgo. l. fina. titul. 12. part. quarta. l. quinta. titul. tertio. part. ſexta. quæ ponit pœnam & duas cauſas prohibitionis, ne intra annum luctus mulier contrahat ſecundum matrimonium. l. prima. & authenti. eiſdem pœnis. & l. ſecunda. C. de ſecũd. nuptijs. & in authenti. de non eligend. ſecundo nubent. in princip. collatio. prima. & in authenti. de reſtitutio. & ea quæ parit in vndecimo menſe. §. vnum ſiquidem. collatio. quarta. Mulier tranſiens ad ſecundas nuptias, nõ retinet priuilegium & immunitatem primi viri, ſecundum Ioannem Garronem in repeti. rubr. C. de ſecund. nupt. l. 6. vbi dixi in verb. *E mantuuieren deſpues caſtidad.* titul. ſecũdo. lib. 4. ſupra. Eſt & alia pœna, quod cõtrahentes ſecundas nuptias non ſunt benedicẽdi, & ſacerdos eos benedicens, puniendus eſt pœna ſuſpenſionis ab officio & beneficio. text. in capit. primo. de ſecund. nupt. Cuius litera ſic ſe habet, Capellanum (quem benedictione cum ſecunda conſtiterit celebraſſe) ab officio, beneficioq́ue ſuſpenſum, cum literarum tuarum teſtimonio ad ſedem apoſtolicam nullatenus deſtinare poſtpona. Sed intelligitur text. ille, dum dicit, cum ſecunda, ſcilicet viuente prima, nondum priori matrimonio ſoluto, benedicens ſcienter incurrit in pœnam huius text. quæ grauiſsima eſt. Et hunc intellectum aſsignauit in proprio loco Ioan. Andre. quem ſequuntur Antoni. Panormit. & Præpoſit. & approbatur in. l. ſecunda. titu. 12. part. 4. Sed contra hunc intellectum communem doctorum eſt text. contrarius in cap. vir. de ſecund. nuptij. in ratione in eo poſita ibi, quia cum alia vice benedicti ſint, eorum benedictio iterari non debet, & ſic ſiue vir ſiue mulier alias in primo matrimonio receperit benedictionem, non debet benedictio iterari, quia communis eſt vtrique, nec vnus ſine altero eam recipere valet. Hoſtien. de ſecundis nuptijs. §. an licitum ſit. verſic. in aliquibus. Ergo in clerico benedicente ſecundas nuptias matrimonio priori ſoluto, in quo interfuerunt benedictiones, quo caſu ſecundæ nuptiæ nõ erant benedicẽdæ, loquitur. Et poteſt dici, quod tempore. capitul. prim. de ſecundis nuptijs. erat conſuetudo, vt prædicta decretalis ſeruaretur, vt ſcilicet quando vterque eſſet benedictus, non benedicerentur: vel quando vir ſolus erat benedictus, & ducebat ſecundam non benedictam, vt eſt conſuetudo in aliquibus locis, in alijs vero partibus vtuntur diſpenſatione Ioannis. 22. incipit. Concertationi antiquæ, vt quando alter ſolum eſt benedictus, ſiue vir, ſiue fœmina, vterque de nouo benedicantur. Quæ conſuetudo erit ſeruanda, etiam ſi conſtitutio ſcripta non eſſet. Quia iſtæ benedictiones non ſunt ſacramenta, ſed ſacramentalia. ex mente gloſſæ in capitu. tertio. de ſecundis nuptijs. Benedictiones enim iſtæ ſunt de ſolennitate ſacramenti, non de eſſentia. Sotus in quarto ſententiarum diſtinctio. 26. quæſtione ſecunda. articul. tertio. pag. 64. colum. prima. Et in hac re eſt addendus Ioannes Bernard. in praxi Canoni. crimina. capitu. 68. & Gregor. Lopius in. l. ſecunda. gloſſ. ſecunda. titulo. 12. partit. quarta. Et benedictiones vnde traxerint originem, ponit Thomas Vvaldenſ. de Sacramentis. capit. 133. numer. tertio. Auguſtinus in libr. quæſtio. veteris & nouæ legis. capit. 127. Illefonſus à Vera cruce in Speculo coniugio. prima. part. articul. 13. qui citat Sanctum Thomam in quarto. diſtinctione. 28. articul. tertio. quæſtione quarta. & Sylueſt. verb. Nuptiæ. §. ſecundo. Tenor autem extrauagãtis Ioannis. 22. circa correctionem & declarationem. capit. primi. de ſecundis nupt. quia typis non eſt excuſus, ideo ſubijciendum fore in præſenti ſtatui.

Concertationi antiquæ finem imponere cupientes, præſenti declaramus edicto, quod licet vir, vel mulier ad ſecundas nuptias tranſiens benedici non debeat, cum alias ſit benedictus, contrahens tamẽ ſecum benedici debebit: quia ſi forſan alter eorum, vel ambo ad ſecũdas nuptias trãſeuntes in primis benedicti non fuerint, danda erit benedictio in ſecundis. Sane antiquum volens recuperare rigorem ſtatuimus, vt presbyteri: qui ſecundas nuptias benedixerint ſcienter, ad ſedem apoſtolicam ex hoc venire minimè teneãtur, ſed à pœna ſuſpenſionis hoc caſu à iure inducta, per ſuos poſsint diœceſanos abſolui. Si qui autem juxta opinionem Doctorum ex hoc hactenus ſe

non re-

Digitized by Google

non repræſentantes ſuſpenſos quoſlibet ordines, ſeu beneficia vere reperiuntur diœceſani eorum à pœnis ſuſpenſionis ſupradictæ Epiſcopos abſoluere, ac ſuper executione, ac receptiõe beneficiorum huiuſmodi cum eis valeant diſpenſare. Datis Romæ &c. ¶ Intelligas quod ſuſpenſio prædicti c.1. de ſecund. nupt. non eſt canon latæ ſed ferendæ ſententiæ, & ſic declarat verbum, Suſpenſum, id eſt per ſententiam Epiſcopi, non tamẽ ipſo iure. Henric. in cap. vir. de ſecund. nup. Hoſtië. & Panormi in c.1. eodem titu. Palud. in.4. ſentẽ. diſtinct.42. quæſt.3. artic.1. concluſi.4. Item cum huiuſmodi ſuſpẽſio fuerit hominis reſeruatur Papæ in dict. capit. primo. Hodie vero epiſcopo per prædictam extrauagan. Concertationi. & pœna illius capit. erat arbitraria in benedicente ſecundas nuptias ſoluto matrimonio ſecundum Panormita. in dict. capit.1. & ſic vſu receptum eſt in orbe Chriſtiano.

Quæri poteſt, Vtrum ſecundæ nuptiæ ſint licitæ? Ex noſtro text. conſtat reſponſio, cum intra annum luctus permittantur, ſoluto priori matrimonio abſque aliqua labe infamiæ, alteriuſve iacturæ. Tum etiam, quia Apoſtol. 1. ad Timoth.5. in viduarum inſtructione ait, Volo, inquit, iuniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare aduerſario. & ad Roma. 7. Quæ ſub viro eſt mulier, viuente viro alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir eius, ſoluta eſt à lege viri. Et ſubdit, igitur viuente viro vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro. ſi autem mortuus fuerit vir eius, liberata eſt à lege viri, vt non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro. Eademq; verba refert.1. ad Corinth.7. dicens, Mulier alligata eſt legi, quanto tẽpore vir eius viuit: quod ſi dormierit vir eius, liberata eſt: cui autem vult nubat tantum in Domino. Et ſic nuptiæ ſunt licitę, contra aliquos hæreticos, nẽpe Nouatianos & Cataphrygas Montani diſcipulos ſecundas nuptias damnantes, appellantes eas fornicarias. Et Tertullianus huic hæreſi fautor fuit, & audacter conſenſit in libello de Monogamia. quos inter hæreticos commemorat. D. Auguſtinus lib. de hæreſib. cap.26. & capit.86. Alphonſus à Caſtro de hæreſ. verb. Nuptiæ. cap.2. Ioan. Arboreus lib.4. Theoſophiæ. cap.29. Domi. Sotus in.4. ſentent. diſtin. 42. quæſt.3. & ibi. quæſt.3. artic. primo. tenet pręſcriptam concluſionem Paludan. Couar. in Epitome.4. Decreta.2. part. cap.3. §. nono. num.4. Igitur libere poterit mulier ad ſecundas nuptias tranſire abſque aliqua pœna, ſoluto matrimonio, & intrà annum luctus ſeu intra aliud ſimile tempus: nec defendendæ ſunt leges contrariæ tanquã contrariantes ſacramento matrimonij. vt per Couar. vbi ſupra. num. quinto. contra Iacobum Curtium libr. tertio. coniecturalium. cap.9. qui nimis audacter leges ciuiles quo ad pœnas nubentium intra annum luctus abſque vllo iure defendit.

Eſt tamen inquirendum, Vtrum leges inferentes pœnas contrahentibus ſecundas nuptias, omnes ſint inualidæ? Reſpondeo non omnes eſſe inualidas: ſed eæ, quæ in fauorem filiorum ſunt impoſitæ mulieribus valent niſi illa quæ infert infamiã. Quæ vero impediunt liberũ congreſſum ad contrahendum ſoluto matrimonio in præſenti lege amouentur, & ſecũdũ ius Canonicũ. ex mente glo. in c. fi. in verb. Legalis infamiæ. ibi, Quidam tamen dicunt, quod propterea. de ſecund. nupt. vbi Innoc. Ioan. Andr. Anto. Henri. & Præpoſit. gl. fi in c. vlti.2. q.3. & tenent oẽs Canoniſtę ſecũdum Bar. in. l.1. nu.2. C. de ſecũd. nup. Vincẽ. Herculan. q.7. colũ.7. & eſt cõis opinio ſcdm Panor. & Præpoſit. in. c. fi. de ſecund. nupt. quanuis vellent recedere à cõi per aliqua fundamenta, quæ per te ſunt vidẽda. Sed prædicta opinio eſt tenenda in iudicando, & eſt magis cõis ſecundũ Matth. de Afflict. deciſio.75. nu.5. Ioan. Neuizan. in libr.2. Syluæ nuptial. nume.78. Feli. nume.57. verſic. Secunda declaratio. in cap. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſt. vbi Deci. col.14. verſ. Secunda cõcluſio Abbatis. nu.35. poſt Panor. ibi. nu.20. in rep. Ioã. Coraſ. lib.3. Miſcellan. iuris. c.1. Nicol. Boeri. deciſio.186. nu.2. Rip. in rep. rub. C. de ſecũd. nup. n.16. & Ioan. à Garroni. n.24. Et dixit cõem ac eſſe temerarium ab ea recedere. Idem Garron. in rep. l.1. col. fi. num.137. C. de ſecund. nup. Couar. dicit cõem, nec eſſe tutum à prædicta cõi opinione recedere. in epito.4. Decret.2. part. c.3. §.9. num.5. Præpoſit. Alex. in. §. fin.2. quæſt.3 qui optime loquitur ad vtramq; partem in hoc dubio. Et tandẽ fatetur cõem, & ꝙ graue eſſet recedere ab ea in cõſulendo. Paul. Pariſius conſi.29. col.4. nu.33. & nume.42. libr.3. ¶ Ex qua doctrina primo infertur, pœnas omnes poſitas in. l.1. C. de ſecund. nup. atque etiam in. l. fin. tit.12 par.4. aduerſus fœminas intra annũ luctus contrahentes, locum hodie etiã in foro ciuili non habere, per iſtam noſtram legẽ Regiam cum capi. fina de ſecund. nupt. Et ſic deducitur, vt fœmina intra annũ luctus ſecundo nubens, non amittat proprietatẽ, nec vſumfructum bonorũ, quæ ſibi prior maritus reliquit, quamuis in dict. l.1. contrarium ſit ſtatutum. & comprobat Ioan. à Garroni. in repeti. l.1. n.132. verſic. Tertia eſt opinio Innoc. C. de ſecund. nud. Quæ opinio locum ſibi vendicare fatetur. Panor. in capi. fina. de ſecundis nupt. etiam ſi poſt mortem mariti intra menſem vidua ſecundo nubat viro. Idem Panormi. in cap. eccleſia. nu.20. & Areti. & Feli. nu.57. de cõſtitutio. Ioannes Garro. vbi ſupra refert propter periculum quod inſtat ex commixtione

Digitized by Google

ſanguinis primi & ſecundi ad prolis certitudinem vt Bald.in.l.1.C.de ſecund. nup. & in.l.liberorũ.§.1.ff.de his qui notantur infa. annotauit & Philipp.Corne.conſil.21.nu.20.colu.3. ad fin.lib.1. quia non eſt veriſimile,quod ius Canonicum velit darẽ filium primi viri ſecundo.l.prima.§. quãuis.ff.de vent.inſpiciend.ſecundum Corne. vbi ſupra.colum.4.in princi.& videtur opinio multum æqua,& rationabilis teſte Gregor.Lopio in dict.l.final.tit.12.par.4.Sed ex generalitate iſtius tex. probanda eſt prior opinio,quæ verior eſt de iure ſecundum eundem Gregor. Lopium in allegat.l.final.in verb. *Faſta vn año.* Et ſequitur Couar.in epitom.4.decretal.2.part.capi.3.§.9.num.5.

Deducitur etiam pœnam impoſitam mulieri ob non petitum tutorem & redditam rationem adminiſtrationis,ſi eam habebat antequam ad ſecundas nuptias conuolaret,non ceſſare,imo locũ habere hodie perdictam communem doctrinam, quæ ait,pœnas ſecundo nubẽtium inductas fauore filiorum,adhuc iure canonico ſtante,& ſic iure Regio,cui concordat, vigere.Conarruuias loco præcitato.Quinimo plus videtur iſta puniri,quia nec filijs ſuccedit ex teſtamento iure ſubſtitutionis,vel ab inteſtato,ſi moriantur in pupillari ætate.vt in.l.omnem.C.ad Tertul.ex mente. Azon. in ſum.de ſecund.nupt.§.quas autem pœnas.Hoſtien.in ſum.eiuſdem titul.col.5. Præpoſi. in rub. de ſecund.nupt.col.2.& Ioan.à Garroni.in repe. authen.eiſdem pœnis.3.not.nu.5.C. eodem titu. qui alios huius ſententiæ refert.

Idem dicendum erit,ſi mulier accepta tutela liberorum non nubat,ſed luxurioſe viuat, ſecundũ eundem Ioan.Garro. in dict. authen. eiſdem pœnis.nu.6.verſ.Addo quod idẽ dicẽdum eſt.& in.l. generaliter.nu.20.C.eod.tit.vbi idem dicit habere locum in viro luxurioſo poſt mortẽ vxoris.& in authen.eiſdem pœnis.nu.18.eod.tit.l.3.tit.12. part.4.dum dicit. *Y la miſma pena deue auer,ſi ante que paſſaſſe el año fizieſſe maldad de ſu cuerpo.*text.in authen.eiſdem pœnis.C.de ſecund.nupt. & in authen.de reſtitutio.& ea quæ parit in vnde. mẽſe.§.fina.Eo enim ipſo ꝙ peccat in corpore, amittit omnia priuilegia,& tutelam filiorum.Bal.in.l.his ſolis.C.de reuo.dona.Panor.in.c.vxoratus. notabi.2.de conuerſio.coniug.Rip.in rep. l. fœminæ. nu.31.C.de ſecund.nupt.Facit.l.fina.titu.4. infra iſto lib.5.ordi.glo.in authen.ſacramentum. verb. contractis nuptijs.C.quando mulier tutelæ offi. fungi poteſt.quæ eſt generaliter intelligenda iuxta iura,quæ citat,ſiue viuat luxurioſe intra annũ luctus,ſiue poſt durante tutela,ſeu cura.Iacob. de Bellouiſu in authen.de reſtitu. & ea quæ parit in vndecimo menſe.§.fina.& alij plures,quos refert & ſequitur Ioan.à Garron.in dict.rep.authẽ. Eiſdem pœnis.num.23.verſ.Adde quod iſta opinio. C.de ſecun.nupt.¶ Item per matrimonium ſecũdum amittit tutelam filiorum,authent. ſacramentum.C.quãdo mulier tutel.offi.fungi.pote. l.5.titu.16.parti.6.Item amittit lectum quotidianum, ſi intra annum luctus nubat ſuperſtes coniux,ſiue vir,ſiue fœmina ſit.l.6.tit.6.lib.3.for.leg.

Item tenetur reſeruare filijs primi matrimonij proprietatem bonorum habitorum à primo matrimonio,vel ex ſucceſsione filiorum prioris matrimonij.l.fœminæ.C.de ſecund.nup.l.15. Taur. vbi Ciſnent.& Anto.Gomez. Couar. in epitom.4.Decretal.2.part.ca.3.§.9.nu. 6. vbi videas alias duas illationes.ſcilicet.4.&.5.ad materiam huius legis.Septuaginta & ſex pœnas,quas incurrunt ſecundo nubentes,poſuit Ioan. à Garron. in repet. rub.C.de ſecund.nupt.à nu.8.vſque ad nu.110.& ibi deſignantur remedia,quibus vti debent ſecundo nubentes,vt illas pœnas euitare valeant, quæ ibi ſunt videnda à nu.111.cum ſequent.Et primũ remedium ſit, quod petat licentiam contrahendi matrimonium ſecundum à filijs primi matrimonij.gloſ.in authenti.de non eligendo ſecundo. nubent.in princ.verb.copulantur.collat.1.ſingul.ſecundum Angel.in.l.mater.C.ad Tertul. Roman. conſil.219.in ſingula. 248. Bartol. Cæpol.cautel.238.Iaſ.in.l.filium quem habentem.colum.8. C.famil.herciſcun. & in.l.ambiguitates.nu.4.C. de indict vidui.tollend.Cremenſ.ſingu. 74. Philipp.Deci.conſi. 206. verſicu. Et prædicta.col.2. Gomez Arias in.l.46.n.2.in legib. Taur. Ciſontanus in.l.15.Tauri in.1.limitatione.Nicola. Boetius deciſio.113.nu.6.Et eſt opinio communis & indubitata apud omnes doctores ſecundum Ioã. à Garronibus in dict.repe.rub.C.de ſecund.nup. nume.116.Ideo ſit cautus aduocatus,qui conſulit ſecundo nubenti habenti filios ex priori matrimonio,quia per talem conſenſum mulier omnes pœnas vitabit, ſecundum Angel.in dicta authen.de non eligend.ſecund.nuben.in princi. colum. tertia.nu. octauo. Sed quid erit cum non habeat filios ſed nepotes? Reſpondendum , quod ſimiliter euitabit pœnas,ſi de licentia eorum contrahat ſecundas nuptias.Ioan.Garroni.vbi ſupra.nu. 117. & requiritur licentia expreſſa filiorũ,nec ſufficit præſentia cum taciturnitate : quia in actu odioſo & vituperabili,ſeu non delectabili præſens & tacens non habetur pro conſentiente.glo. in.l. qui patitur.ff.manda.tenet Ioan. Garro. loco proxime citato n.159.¶ Circa præmiſſa eſt dubiũ notabile& neceſſariũ,vtrũ requiratur cõſenſus omniũ filiorum,vel ſufficiat,ꝙ aliqui aſſentiantur , licet alij diſſentiant ,& contradicãt,vel ſint minores,& ſic in infantili ætate,qui nec habent diſcretionem conſentiendi,vel contradicendi? Videtur dicendum

Digitized by Google

dum tantum iſtum conſenſum,& tacitam renuntiationem factam per conſenſum expreſſum extendendam fore in præiudicium conſentientium, non autem aliorum,quibus non debet parari præiudicium.per regu.iuris,Res inter alios acta, alijs nocere minime debet. ra. cum olim. ad fin. & ibi gl. de cauſ. poſſ. & proprieta. Dum etiam, quia vbi agitur de præiudicio ſingulorum in particulari, nō ſuffirit conſenſus,etiam ſi fuiſſet maioris partis. argu.l.per fundum.ff de ſerui.ruſtico.prædio.gl.1. c.cum omnes.de conſtitu. Et ſuadetur ex traditis à Bartho.Soci.in.l.ſi cognatis.n.23.verſic. Circa ſecūdam fortiſsimam opinionem. ff. de reb. dub. Et poſſent adduci,quæ tradi ſolēt in illa quæſtione tradita à Bartol.in.l.4.§.Cato.nu.33. cum ſeq. ff.de verb.obligat. Vtrum ſi ex forma ſtatuti requiratur pax cum hæredibus ſeu conſanguineis defuncti(vt in.l.22.titu.1.part.7.habetur) ſit neceſſarius conſenſus omnium hæredum; vel conſanguineorum, qui ſunt in primo & proximiori gradu,vel ſufficiat habere pacem à maiori parte, quanuis aliqui diſſenſerint? Et Bart. vbi ſupra tenet ſufficere pacē à maiori parte. Nam ſi hoc eſt conſtitutum fauore liberationis in cauſa ciuili, & pecuniaria,à fortiori erit in capitali:& criminali,ſecundum Paul.Caſtr.in.l.a.§. ex his. nume.3. ff.de verb.obligatio.Bald.in.l. cum inter veteres nume. 2. C. de fideicommiſſa. libert. Petrus Ancharra.in Clemen.Plures.nu. 4. de iure patronat. Angel.in dict.§.Cato.vlti.col.Floria.in.l. perfundum.col.fina.ff.de ſerui.ruſti. prædio. Et opinio Bart.communiter tenetur ſecūdū Franciſc. Areti.in.l.pro hærede.§.ſi ſepulchri.col.2.verſic. Sed aduerte ad hoc vltimum ff de arqui. hæredita. & eam videtur approbaſſe Angel.de Periglis in. d.l. 4.§.Cato.col.antepenul.nu.57. Ioan. Carron.in repet.rubr.C.de ſecund.nupt.nume.120.verſicu. Sed prædicta quæro de notabili,vtili, & neceſſaria quæſtione. Sed contraria opinio eſt magis cōmunis,imo quod nullo modo ſufficiat conſenſus maioris partis,ſed omnes debent conſentire,cum tanquam ſingulis cōpetat iſtud ius vindictæ propter iniuriam & mortem patris,ſeu teſtatoris, cuius perſonam repræſentant de iure. Quam ſententiam contra Barto.defendit Ludo. Roma. in.l. 4. §.Cato.nume.43.& Imol.colum.penul. Raphael

todas las ciudades villas y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios que no atienten de proceder, ni procedā por la dicha cauſa y razō cōtra las dichas biudas: ni contra aquellos que con ellas ſe caſaren [b]: ſo pena de dos mil marauedis para la nue-

Cuma.& Petrus de Belutio,& Vincen. Hercula. col.52.Iaſ.pen.& fina.col.qui notabiliter loquitur. Et eſt magis communis ſecundum Rip.colū. antepe.nu.103.verſicu. Hoc ſit diſcuſſo redeo ad quæſtionem.& opinio Barto.indiſtincte intellecta communiter reprobari ait ibi Alciat. col. fin. nu.226.Hierony. Butig. n. 175.refert communiter reprobari opinio Barto. quanuis ipſe eū defendit. Et eſt verior ſecūdum Io.Crott.in puncto iuris. quāuis Bar.opini.dixerit cōiter approbatā in n.151. col.43.vbi vi.Carol.Ruin.nu.101.verſ Quantū vero ad deciſionē principalis quæſtionis. Et Mar a. Soci.nu.273. dicit rōem ac de iure veriorem,& adducit aliqua fundamenta pro comprobatiōe eius, & latiſsime ad vtranq; partem comprobat Ludo. Bologni.a num.199.& tandem concludit contra Barto.dicendo quod requiritur conſenſus omniū hæredum.Gandi in tract.malefi. rub. An pax facta de vulnere,videatur facta de morte? verſi. Sed pone,ſtatuto cauetur,quod ſi bannitus habuit pacem. Nellus in tractatu bannito.3.parte ſecundi temporis. quæſtione.39. ampliſsime agit de hac quæſtione. Et iſtam opinionem approbaui in.l. prima.titul.vndecimo.libr. primo. ſupra in gloſ. prima.ad finem. Cum ergo pœnæ ſecundo nubentium ſint regulariter introductæ fauore liberorum primi matrimonij, ſi aliqui conſentiant, quo ad ipſos euitabit pœnas ſecundo nubentium indictas,quia poſſunt fauori ſuo renuntiare.l. penulti.C.de pactis.cum ſimilibus. Sed in præiudicium aliorum non conſentientium non valebit talis conſenſus,nec euitabit dictas pœnas in fauorem filiorum introductas.argum. dict. l. per fundum.ff.de ſeruitu.ruſtico.prædio. quia omnibus filijs facta eſt iniuria per tranſitum ad ſecundas nuptias. §. veniant. in authent. de nupt.& in.§. proſpeximus.in authenti.de non elig. ſecundo nub. ergo ab omnibus erit remiſsio facienda per præmiſſa.capit.quod omnes.de regulis iuris. libr.ſexto.Et iſtam partem firmat Ioannes à Garronibus in repeti.rubri.C. de ſecundis nupt. numer.120.vbi ponit alia remedia ad hoc vt mulier ſecundo nubens euitet pœnas hac ratione à iure inductas fauore filiorum.

b ¶ *Aquellos que con ellas ſe caſaren.* Non ſolū nubens intra annū luctus erat pœnis iuris rōis afficiendus

ſtra camara y los que lo contrario hizieren ſean emplazados que parezcan ante nos en la nueſtra corte.

EL rey no deue dar cartas para q̃ ninguna donzella ni biuda ſe caſe contra ſu voluntad: ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de las cartas.

ADDICION.

Concuerda con eſta ley, la ley 3. tit.1.lib.5.de la Recopilacion.

ſtatutis aduerſus ſecũdo nubẽtes, ſed etiã ille, qui ſcienter cũ illa cõtrahebat infra tale tẽpus. vt in.l.2.in fi.& in.l.liberorũ.§.notaſ.ff.de his qui not.in fami.quæ tñ pœnæ hodie ſunt ſublatę per noſtrã legẽ.& Bar.annotauit in.d.§.notãtur.& Io.à Garronibus in repetitio. rubr. C.de ſecund. nupt. verſic. Vigeſimanona pœna. nu. 65.& in.l.1.n. 14.eod. titul. ideo *hic* optime amouẽtur hmõi pœnæ tam ex parte contrahentis ſecundas nuptias, quã reſpectu tertij accedentis ad binubiũ, etſi conſiderata ſua perſona eſſet prius matrimoniũ, cũ licite ex poteſtate ſibi cõceſſa ab Apoſtolo contrahat, ſoluto primo matrimonio p ea, quę in prima gl.annotata fuerunt: nã alias diſpoſita in vno ex correlatiuis, diſpoſita cenſebãtur in altero, etiã in materia odioſa & pœnals. l.fi. C. de indict. vidui. tollend.l.vni.C de Cupreſſ.lib.11.Et in terminis nřæ materiæ probat R'p.in rep.l.fœminę. còl.1. nu 2.C.de ſecũd.nupt.per tex.in.§.ſi vero expectet.verſi.Et hæc cõis mulieris & viri pœna.in authen.de nupt.& in.l.gñaliter.iu prin.C.de ſecũd. nup.gl.in.l.fœminę.§.illud,C.eo.tit.in verb. poſſeſsione.quæ ait oẽs pœnas ſancitas aduerſus ſecũdo nubentes eẽes eſſe vxori & viro quã ibi Bart. & cõiter doct.ſequuntur ſecundũ Ripã vbi ſupra qui citat Oldrald.cõſi.24.& Roma.cõſil.182.Plures vltra eũ refert Phili.Deci.cõſi.230.in.1.dubio. col.1.cũ ſeq.Et pro hac opinione eſt.l.15.Tauri, quæ locũ habet in pœnis ſtatutis fauore filiorũ, ex ſupra dictis in prima glo.¶Circa præmiſſa dubitatur, An cõiux poſsit remittere pœnas, quę hodie habent locũ aduerſus cõtrahentes ſecũdas nuptias cõiugi infra annũ luctus? Videtur ꝙ nõ: quia talis remiſſio eſt cõtra bonos mores, ergo non valet.l.ſi quis inquilinos.§.fin.&.l.turpia.de lega. 1. Bald.in.l.1.col.3.nu.6.C.de ſecund.nupt.Roma. conſi.219.In contrariũ verſatur tex.in.c.fin.de ſecund.nup.Et iſta lex cum libere permittat ſecundas nuptias intra annũ luctus.ex Ripa in.l.fœminæ.col.4.verſic.Decimotertio dubitatur.nu.27. C.de ſecũd.nup.vbi hãc partẽ veriorẽ exiſtimat, & Ioã.Garr. in repet.rub. nu.112.C.de ſecũ. nupt. late ď hoc agit, & dicit priorẽ opinionem cõiter teneri, quãuis exiſtimet vltimam veriorẽ, ampliſſime eam defendit ipſe Garro. in repe.l.1.nu.80. verſi. Secũda cõcluſio eſt, quod marit. C.de ſecund. nupt. Adde ad materiam huius legis q̃ notantur ab Augu. Beroi. deciſ.119.col. fi. nu.7.& in deciſ.66.incip.Matre poſt ſuſceptã tutelã & Mathe.de Afflict.deciſio.357.incip.In cauſa appellationis.num.1.¶Vtrum autem pater obligatus maneat ciuiliter in aduentitijs in pœnam trãſitus ad ſecũdas nuptias? De quo dubio per Ioan. Garro. qui plura cumulat in rep.rubr.C.de ſecund. nup. verſi.Decimatertia pœna.nu.25.Et videtur, ꝙſic, cum teneatur poſt mortem reſtituere filijs primi matrimonij proprietatem plenam, & ſic de talibus bonis reſeruatis, quo ad proprietatẽ propter ſecundas nuptias poterunt filij primi matrimonij quibus applicantur teſtari. ſecundum eundẽ ibi. nu.53.pœn.27.Ergo videtur quodammodo obligatio ciuilis orta per talem contractum. Tu tamẽ vide in dicto nume.25.

Titulo. II. De los teſtamentos y mandas.

¶Ley.I. De los teſtigos que ſon neceſſarios para que el teſtamento ſea firme.

El Rey don Alonſo en Alcala. AEra mil ccclxxxvj.

¶Fuero.

SI Alguno ordenare ſu teſtamento a, o poſtrimera volũtad, en qualquier manera cõ eſcriuano publico

¶Titulus.II.De Teſtamentis.

Lex.I.

a *¶Teſtamento.* Pro huius.l.declaratione, quatenus de teſtamentis tractat, nõ parum vtile cenſui, præmittere formam, quæ in ordinatione teſtamenti ſeruati debet: ipſumq; deinde per partes exponere.ita, vt vltimarum voluntatum materia taliter maneat expedita.vt ibi amplius, quod reliquum ſit, deſi-

deuẽ endeſer preſentes a lo ver otorgar. iij teſtigos alomenos vezinos del lugar do el teſtamento ſe fiziere, y ſi lo fiziere ſin eſcriuano publico, ſean en de cinco teſtigos alomenos vezinos, ſegũ dicho es: ſi fuere lugar do ſe pudieren auer: y ſi fuere tal el lugar que no ſe pudiere aſsi auer Eſcriuano publico: deuen ay ſer preſentes cinco teſtigos vezinos, ſi pudieren ſer auidos en el dicho lugar, y ſino pudieren ſer auidos cinco teſtigos en el dicho lugar alomenos ſean preſentes tres teſtigos: y ſea valedero

ſit. deſiderari non poſsit. Forma autem ordinandi teſtamentum ſecundum hodiernum Stylum. ſequens eſt.

In nomine omnipotentis Dei Domini noſtri, eiuſque matris Mariæ virginis intemeratæ, ſit manifeſtum omnibus præſentis Teſtamenti formam inſpecturis, quod cum ego. N. mortis venturæ certitudinem, eiuſque horæ ineuitabilis incertitudinem animaduerterem cupiens eam ordinationẽ teſtamenti prouidere, vt pote corporis in ualetudine laborans, racione autem & intellectu, quem mihi Dominus noſter tribuere dignatus eſt, ſanus. (Si autem corpore etiam valuerit, dicat, Cum & corpore, rationeq; & intellectu, quem mihi Dominus noſter tribuere dignatus eſt, valerem) Teſtamentum, & vltimam volũtatem ordinare, & condere ſtatui forma ſequenti.

Et primùm ad Dominum Deum noſtrum toto corde conuerſus, confiteor ſanctam fidem Catholicam, quam habui ſemper, & credidi, habeboque & credam vſque in articulum mortis. & in ea viuere, morique proteſtor tãquam fidelis Chriſtianus, nullam fidem tribuens, atque abijciẽs omnia illa, quæ ſunt, fuerintve contra eam: meque ſemouens, anathematizando omnem hæreſim, omnemque eius ſpeciem, quæ contra noſtram ſanctam fidem Catholicam, aut contra quæ ſancta eccleſia Romana omnium Chriſtianorum mater tenet, creditque, & docet, prodierit, prodidit ve vnquam. In cuius ſignum confiteor ore, dicens Credo in vnum Deum, &c. Confiteor prætereà me grauiter peccaſſe, Dominumque & Deum noſtrũ Ieſum Chriſtum grauiter offendiſſe omnibus diebus vitæ meæ. Qua propter omnipotentẽ Deum deprecor, vt propter ſuam miſericordiam, clementiam, & pietatem omnium peccatorũ, defectuũ q; meorum veniam mihi donare dignetur: eiuſque ſacratiſsimam matrem virginem Mariam vnicam aduocatam noſtram, & ſanctum Michaelem Archangelum, & Petrum apoſtolum totius eccleſiæ caput, omneſque ſanctos in cęlis commorantes humiliter oro mihi apud Deũ patrocinari, meãq; animam ante eius diuinam maieſtatem præſentare dignentur, vt in extremo, atque tremendo die iudicij mihi veniam concedat, vt ab æterno luctu, pœniſq; inferni anima mea liberetur, & remiſsionem pœnarum purgatorij mereatur. Ad cuius ſubſidium, et confirmationem ante omnia peto tanquam fidelis & catholicus Chriſtianus ſacramenta ſanctæ matris eccleſiæ, & extremam vnctionem ſuo tempore debito mihi dari ſecundum ordinem ſanctæ matris eccleſiæ.

Prætereà & ſecundo condo, & præcipio, vt omnia debita mea, quæ adhuc non ſunt liquidata, nec impræſentiarum poſſunt ſolui, aut liquidari, quàm breuiſsimè fieri potuerit, ſoluantur. Si autem ea non ſit ſoluendo, de eis tamen mentionem faciat, vt ad eorum ſolutionem bona eius vendantur. Si tamen cui ſit ſatisfaciendum non meminerit de aliquo debito, de quo tamen meminit, etiam de eo faciat mentionem. Quæ tamen viuus ſine teſtamento ſoluere potuerit, nequaquam differat ad ſolutionem in teſtamento, decedet enim in peccato, cum ipſe ſit in culpa, non ſoluendo quæ poteſt. Item & tertiò commẽdo animam meam eius creatori omnipotenti Deo: corpus autem meum ſepeliri iubeo in tali templo, & ſuper imponi lapidem ſepulchro, cui aptentur inſignia mea, & circunſcribatur nomen meum. (Pro ſepulchro autem tres aureos nummos, aut, melius, plures, ne videatur ſimoniam committere, aut ſolitum eccleſiæ ſolui præcipiat. ¶ Item & quartô præcipio lugubres veſtes dari meis conſanguineis pauperibus (nam ſi eleemoſynæ nomine non dentur, melius eſt tales veſtes non ferri. ¶ Item & quinto iubeo, vt pro me tot miſſæ dicantur, totque funera anniuerſaria fiant: eas autem dicẽtibus, iubeo pro ſuo labore decem nummos aureos dari, aut quod voluerit. ¶ Item & ſexto volo dari. P. I. &. F. tot nummos (in qua voluerit quantitate. Hic prætereà po

neoda ſunt pia mandata, vt eleemoſynæ, & miſſę, quæ pto ſe, vel pro quibus voluerit, vel pro quibus teneatur, iubeat dici.

Item & ſeptimò iubeo tot nummos dari famulo meo. N propterea quòd mihi fideliter, & conſtanter ſit famulatus. (Hic præterea interponenda ſunt mandata remuneratoria. ¶ Item & octauò præcipio dari. N. decem modios tritiei. (Hic etiam mandata voluntaria ſuot inretponenda.

Deinde dicat ſic. Item & nonò ad complemeotum iſtius noſtri Teſtamenti, & ad executionem omnium in eo contentorum, conſtituto executores, & teſtamentarios, quos vulgari ſermone dicimus Albaceas, A, & I. quibus, & vnicuique eorum in ſolidum coocedo plenam poteſtatem petendi debita à meis hæredibus, alijſque quibuſcunque debitoribus in iudicio & extra, & intrandi mea bona, ſiue ſit adita ſiue non hæreditas, accipiendique ex eis omne, quod ad huius teſtamenti complementum opus fuerit, vendendique bona, etiam ſi hæreditas fuerit ab hæredibus repudiata. In bonis autem, quæ remotis ad huius teſtamenti complementum neceſſarijs, remanſerint, inſtituo hæredem vniuerſalem. N. (quem ſemper explicet ſuo nomine proprio: prætерquam ſi in aliqua reparticulari voluerit aliquē inſtituere: debet enim talem, antequam vniuerſalem hæredem, inſtituere. Præterea, ſi aliquem filium ſuum exhæredauerit, debet cauſam exhæredationis exprimere: aliàs enim, ſi filius tempore teſtamenti manebat ſub patria poteſtate, poteſt teſtamentum rūpere. Si autem eſt emancipatus, vt ſunt in hoc regno filij, qui iam vxorem duxerunt: & in alijs regnis, vbi ceſſat patria poteſtas poterit de inoſſicioſo teſtamento querelare. Si autem non exhæredauerit, tamen inſtituerit, poterit eum extra legitimam pa tet, in quibus ſibi viſum fuerit, ſubſtituere: pro facultate tamen, quæ io iſtis regnis per. l. 27. Tauri conceditur: & imponere ei quodcunque reſtitutionis, fideicommiſsi, vinculi, ſubmiſsionis, ſubſtitutionis ve grauamen, dicens. Et tales domus, hortos, & prædia, in quibus filium meum. N. hæredē inſtituo, volo ipſe habeat, & teneat extra legitimam ſuam omnibus diebus vitæ ſuæ: & poſt eius obitum eius filius maior ſucceſsiuè: vbi autem vir fuerit, in æquali gradu ſemper præferatur fœminæ, etiam ſi vir fuerit minor. Si autem deſcendens defuerit, ſuccedat conſanguineus mihi, dictoque filio meo propinquior: & ſemper maior ætate minori præferatur, dummodo ſint æquales in gradu: & vir minor ætate, fœminæ etiam maiori præponatur. Volo etiam, quòd dicta bona, quæ ſic vinculata relinquo, non poſsint vendi, diuidi, mutarive vllo modo, à iure pro alienatiooe habito, etiam ſi talis alienatio, in manifeſtam vtilitatem, & commodum ipſorum bonorum fuerit. Pręterea non poſsint alienari, nec per alienationem voluntariam, nec neceſſariam: nec per aliquem titulum onerosum, aut lucratiuum, etiam arrharum, dotiſve, aut donationis propter nuptias, aut redemptionis captiuorum, aut conſtructionis alicuius eccleſiæ. (Circa iſtam prohibitionem omnino eſt videndus Gregor. Lopez in. l. 6. titu. 11. parti. 6. in part. *Que la non pudieſſe vender.*) Si autem dictus filius meus. N. aut quilibet alius, qui dicta bona, & vinculum poſſederit, voluerit ea alienare, vendere, pignotare, mutare, aut diuidere, aut per longius tempus nouem annis locare, ipſo facto ſit dicto bonorum vinculo priuatus, trāſeatque ipſo iure ad ſequentem in gradu, etiam ſi illa alienatio ſit ſolius poſſeſsionis. Pater poterit filium, vel filios impuberes pupillariter ſubſtituere. ¶ Item & decimò conſtituo tutores, & curatores filiorū meorum. I. & F. ¶ Item & vndecimò volo ſit hoc Teſtamentum validius omnibus, quæ ante hac condidi. Si autem aliquod poſthac condidero, volo ſit hoc firmius eo: dum tamen in eo non fiat huius integrè, & expreſsè mentio de verbo ad verbum: aut per me ponatur io eo tale verbū, In Deo faciemus virtutem, & ipſe ad nihilum deducet inimicos noſtros. Aut ſalutatio angelica, Aut aliud ſimile integrè. (Si autem apparuerit aliud teſtamentum per has eaſdem clauſulas conſtitutū antehac, vt per hoc reuocetur illud, dicat ſic. Volo autem, quòd ſolùm hoc teſtamentum ſit validum, & nullum aliud, quod antehac condiderim, etiam ſi in eo contineatur clauſula, quod ad reuocationem ſui fiat de eo expreſsè de verbo ad verbum mentio in teſtamento poſt illud condendo: aut quôd fiat mentio de aliqua oratione, aut de alio ſimili, quòd hic habeo pro expreſſo, & inſerto ad validitatem, & firmitatem huius mei teſtamenti, quod ſolum volo & iubeo ſit validum, & non aliud. Si autem illud teſtamentum propter aliquam prætetitionem, alioſve defectus cuiuſvis ſolennitatis non valuerit vt teſtamentum, valeat vt codicillus. Si autem non valuerit, vt codicillus, valeat vt vltima voluntas. Rogoq; conſanguineos meos, qui aliquod ius ſuccedendi mihi ab inteſtato, aut alio quouis modo habuerint, vt bona, hæreditatemque meam reſtituant. N. quem in hoc teſtamento meum hæredem vniuerſalem nomino, & inſtituo. ¶ In primis inquirendum eſt, Quid ſit teſtamentum? Et reſpond. quod Teſtamentum eſt voluntatis noſtræ iuſta ſententia de eo, quod quis poſt mortem ſuam fieri vult. Ita Vlpian. in l. prima ff. iſto titul. Hanc definitionem Iuriſconſulti tenent ibi doctores, & Panormi. in rubr. extra. eod. Iaſ. in rub. ff. de legat. 1. col. 3. nu. 6. & in. l. ſciendum, nu. 3. eod. tit. Sylueſt. verb. Teſtamentum.

tum.& Couarru.de teſtamen.in ptima part.rubricæ.nume. 3. & Hoſtien. in ſumma eiuſdem tituli. §.quid ſit teſtamentum.videtur probate eandem Iuriſconſulti definitionem. Ab aliquibus additur verbum, Cum inſtitutione hæredis.

Dictum eſt in definitione, voluntatis noſtræ iuſta ſententia.eo quôd perfecta ſit & ſolennis cum omnibus requiſitis, vt colligitur ex Areti. in dict. l.prima.& Marco Antonio in prin.Inſti. de teſtamen. num.4. Non enim eſſet perfecta voluntas, ſi quid ex ſolennibus ad inducendum teſtamentum neceſſarium deficeret, vt hæredis inſtitutio.tex.in §.ante hæredis. Inſtit. de legat. Vel ſi deficerent teſtes requiſiti à lege, non eſſet teſtamentum, nec ex vi teſtamenti valerent contenta in eo.

Ex quo infertur, quòd lex ciuilis inducens ſolennitatem teſtamentatiam iuſta eſt, intantùm, quòd ſi eius ſolennitas ſit omiſſa, relicta in teſtamento non debentur, etiam in foro animæ, vt præter alios fundamenta adducendo probat Couar. in cap.cum eſſes.de teſtamen.de cuius veritate latius agam in commento huius legis. ¶Ex quo infertur ſecundò non bene dixiſſe Hoſtieñ. quatenus declarando definitionem dixit, Iuſta ſententia, non dico, id eſt, ſolennis, vt quidam, ſed iuſta, ad literam: Nam ſi iuſta eſt, pro ſententia, & pro lege ſeruanda eſt.l.1.ff.ad legem Falcid.§.diſponat. in authenti.de nupt.& in princ. Iuſtit.de lege falcid. Secùs ſi impia vel iniuſta. Hactenus Hoſtien. Ex quo colligitur, quòd ſolemnitatis omiſſio non reddit teſtamentum iniuſtum. Quod tamen falſum eſt. Cõfirmatur ex Vigilio in princ. Inſtit. de teſtam.num. 29. Et huic intellectui adſtipulatur. l.1.ff.de iniuſto rup.dicens non iure factum teſtamentum, cui ſolennia iuris defecerunt. vbi gloſſ. verb.ſolennia.dicit circa teſtes, & ſigilla, & ſimilia &c.text.etiam in princi.Inſtit.de hæredi. quæ ab inteſta.deferun.cuius pulchra verba ſunt. Inteſtatus decedit, qui aut omnino teſtamentum nõ fecit: aut non iure fecit: aut id, quod fecerat, ruptum, irritum ve factum, aut ſi ex eo nemo hæres extiterit. Et ibi gloſſæ hoc prædicant in verbo, non iure fecit, & in alijs ſequentibus. Igitur contra interpretationem Hoſti.in loco præmiſſo. Facit text. in.l.cùm filio.ff.de legat.3.vbi dictio, Iuſta, declaratur, id eſt, perfecta. Si perfecta, nil de neceſſarijs deficere poterit: aliàs nulla erit talis diſpoſitio: Nihil etenim actum eſſe credimus, dum aliquid addendum ſupereſt.l.pen.C.de his quib.vt indig. c. nihil.7.q.1.& capit.1.in fin.de renuntia. Quibus ſuffragatur quod notat Alcia.lib.4.Paradox. c. 7. vbi iuſta ſententia in definitione teſtamenti intelligitur de plena, perfecta, & ſolenni, cuique maior diligentia addi non poſsit. ¶Et nota, quòd teſtamentum dicitur ſententia, & ſic valet arg. de vno ad aliud.l.1.ff.de teſtam. l. hac conſultiſsima. C.qui teſta.facere poſſunt.l.1.ff.de teſtam.Alex. conſi.4.nu.2.lib.7.Auiles in capit.prætto. cap. 36. in glo.verb. *Firmadas.* ¶Subdit Vlpianus in definitione, de eo quod quis poſt mortem ſuam fieri voluit.ad conſtituendam differentiam inter teſtamentum & contractus, qui inter viuos celebrantur, vt nondum expectatà contràhentium morte effectum ſortiantur. Diſtat etiam ab alijs vltimis voluntatibus, in quibus non eſt neceſſaria hæredis inſtitutio, ſicut in teſtamentis requiritur.l. proxima. ff. de his quæ in teſtam. delentur.ibi, Non poteſt illud teſtamentum valere, quod hæredem non habet.

Contra prædictam definitionem talem argumentum proponi poteſt. Omnis bona definitio debet conuerti cum ſuo definito.l. 1. ff. de dolo. tradit Bart.in.l.prima.ff.de teſtam. Bald. in capi. contingit.de dolo & contuma.Neuizanus in Syl-ua nupt.libr.primo.num.159.Sed prædicta definitio non conuertitur cum ſuo definito, quia comprehendit codicillos & legata.l.legatum.ff. de legat.1.&.l.legatum.ff.de legat.2.& tamẽ codicilli non ſunt teſtamenta.l.ſi idem.C.de codicil.l. non codicillum. C.de teſtamen. Et idem in donatione cauſa mortis. vt in tit. ff. de donat.cauſa mort.de cuius materia agit Couar.in rub.extra iſto titulo. in.3. parte. Ergo prædicta Iuriſconſulti definitio non eſt bona. ¶Iſta tamen difficultas dilui poteſt per interpretationem poſitam ſuprà ſuper verbo, Iuſta.quatenus dixi, accipiendamque eſſe pro ſolenni, & perfecta diſpoſitione, & ſic ſecundum ſubiectam materiam, de qua agimus. argum. text. in cap.intelligentia.& in cap.præterea.de verbo. ſignificat. & in. l. ſi vno.ff.locati. cui addendus eſt tex.in.l.plenum.§.equitij ff.de vſu & habita. vbi verba teſtatoris ſunt accipienda ſecundum perſonam, ad quam diſpoſitio confertur. Facit.l. fin. ad fin.C.ad Macedo.Barba.conſil.39.num.9. lib. 1. & quæ notat Feli.in.c.cauſam quæ.nu.9. de re iudica.Iaſ.in.l.ſed ſi hac.§.liberos.ff.de in ius vocan. Hippolyt.in ſingu.397.& in rub.C. de probatio. num.12.Ioan.Lup.in repe.rubr.de dona. inter virum & vxorem.§.11.nume. 9. ad fin. ¶Vel aliter poteſt ſolui, quod verba definitionis ſunt accipiẽda in potentiori ſignificato.l.ſi vno.ff. locati. Hippolyt.in.l.eos.nu.16.ff.de falſ.text.in.c.penul.de ſententia excommuni. ergo definitio eſt intelligenda de vltima voluntate, quæ fit in teſtamento ſolenni, quæ eſt præſtantior, & dignior cæteris vltimis voluntatibus. Et hæc expoſitio conſtat a ſituatione rubr.ſub qua eſt ſita dicta.l.1.ff. de teſtamen.vbi aſsignata eſt prædicta definitio teſtamẽti. Ex quibus igitur colligitur, quòd eſt optima definitio, cùm propriè ſumpta conuertatur cum ſuo defi-

ſuo definito.vt Bart.in dict.l prima. declarat. Nã
inquantum dixit, Teſtamentum eſt voluntatis
noſtræ,denotat genus. Nam præter Teſtamẽtum
plures actus dici poſſunt ſententiæ voluntatis, vt
eſt donatio cauſa mortis, & codicillus, de quibus
ſpeciatim agendum erit in declaratione iſtius ma-
teriæ. Teſtamentum autem largè comprehendit
ſub ſe quamlibet vltimam voluntatem tanquam
quoddam genus apritudiue,& potentia, licet non
ſemper actu, cùm ſit voluntatis noſtræ &c. Et ꝙ
appellatione Teſtamenti largè comprehendatur
quælibet vltima voluntaſ,eſt glo.& ibi Bald. in.l.
ſecunda. C. communia de legat. ¶ Ex quo infer-
tur,quòd teſtamentum eſt genus, & conſequen-
ter cæteræ vltimæ voluntates tanquam ſpecies cõ
prehenduntur ſub eo. Vnde fit,quod cui eſt licitũ
teſtari,eſt etiam fideicommiſſum relinquere, ſeu
codicillari.Bar.in.l.intantum.ff. de ſeruo corrup.
Ratio eſt:quia affirmatiuê cui conceditur quod
eſt maius & potentius,conceditur & id, quod eſt
minus text.in.l.neque ea.§.primo.ff. de adulter.
vbi habetur,quòd qui poteſt adulteros occidere,
poteſt etiam eos caſtrare,vel aliter ad libitum vul
nerare. Ad quem text.eſt addendus Pala. rubr. in
repetitione rubr.de dona.inter vir. & vxor. §. 88.
num.8.& in tracta.de iuſtit.& iure.in. 4. parte. §.
primo.colum 6.Ciſuent.in.l.82.Tauri. colum. 2.
Decius in cap.quia in num.7. de præbend. Gigas
de penſio.quæſt.18.& tex.in.l.in ſuis.in fin.ff. de
liber.& poſthu.& regu.cui licet.de regu.iur.in.6.
& in capit.per venerabilem.qui filij ſint legi. Cui
autem eſt inhibitum teſtamentum,non poterit co
dicillum facere.Quia cui remouetur genus, remo-
uetur quælibet eius ſpecies.l. ſi quid earum. §.an-
teremptum.de legat.3.glo.in.l.prima. §. fin. ff. de
ſuis & legi.Et prædictam cõclutionem tradit Iaſ.
in.l.ſciendum colu.1.ff.de lega. 1. & Doctor del
Caſtillo in.l.3.Tauri in parte codicillos. ¶ Et qua
tenus dixi,poſt mortem,deciditur quæſtio propo
ſita ab Imol.col.fin.poſt Bal.ibi in.l.ſi alienum.§.
in extraneis.ff.de hære.inſtit.quòd ſi aliquis mori
tur ab inteſtato relicto filio fratre minore, qui po
ſteà efficitur clericus,vel Epiſcopus, & ſic capax
ſucceſsionis,quòd non debet admitti ad hæredita
tem, quia inſpicitur capacitas ſecundum tempus
mortis. Idem eſſet ſi feciſſet teſtamentum,& eſſet
eo tempore, quo confirmatum fuit morte teſta-
mentum filius inhabilis ad ſuccedendum patri.

Secundò dubitatur, Quo iure fuerit introdu-
cta Teſtamenti factio? Et videtur quòd à iure na-
turali,cùm conſiſtat in declaratione propriæ vo-
luntatis,quæ erat penes omnes homines à princi-
pio & origine creationis,antequàm ius poſitiuum
eſſet conditum: & ſic patres antiqui diſponebant
de ſuis bonis,vt conſtat paſsim in ſacris literis, &
in ſpecie patet Gen.21. vbi habentur hæc verba.
Non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo
Iſaac. Verbum autem, hæres, intelligitur per te-
ſtamentum.l.proximè.ff.de his qui in teſtam. de-
len §. ante hæredis inſtitutionem. Inſtit.de lega.
ergo teſtamentum fuit de iure primæuo naturali,
& diuino. ¶ In oppoſitum tamen videtur, quod
ſit de iure poſitiuo,vt conſtat in titulis.ff.& C.de
teſtam.& probat Cato Sachus in repe.l.admonen
di.num.89.ff.de iure iuran. Pro cuius reſolutione
ſit talis concluſio. Teſtamentum origine,& inuen
tione fuit de iure gentium ſecundario: quoad ſo-
lennitatem autem,& alias adiectiones, eſt de iure
ciuili. Iſtam concluſionem probat Barto. in. l. in-
terdum.ff.de condi.indebi.colum.3.num. 7. & in
l.prima.colum.4.quæſt.3. C. de ſacroſan.eccl. &
in rubr.ff.de acqui.hæredi.num.2.& ibi Iaſ.n.11.
Martinus de Laude in tracta. de primogenitura.
quæſt.5.Tiraquel in tracta.de primogenio. quæ-
ſtione.7.nume. 5. Et egregius Doctor Antonius
Gomez in.l.3.Tauri.quæſtio.1.Et ſic accipienda
eſt glo.in.l.prima.verb.noſtræ ciuitatis. ff. de ac-
qui. rerum domi.quæ magiſtra eſt, quatenus ex-
plicat ea,quæ ſunt introducta à iure ciuili Roma-
no:& inter alia ponit teſtamentum. Deci. in con-
ſil.455.nume.3.& conſi.403.nu.14.& conſil. 557
nume.5.& conſil.908.nume.5.& conſi.455. n. 5
vbi tenet,quod teſtandi ſolennitas eſt de iure po-
ſitiuo. ¶ Circa prædicta eſt dubium, Vtrùm teſta-
menti factio competat cuilibet de iure commu-
ni,an de iure ſpeciali? Et videtur quòd de iure com
muni, cum iure gentium id competebat,vt ſuprà
proximè dictum eſt. Tum etiam, quia hæreditas
repræſentat perſonam defuncti.l.hæreditas. ff. de
acquirendo rerum dominio.l.mortuo.ff.de fideiuſ
ſo. Et iſto reſpectu defunctus etiam poſt mortem
videtur retinere dominium,quod poſteà adita hæ
reditate transfertur in hæredem.l.cum hęredes.ff.
de acquiren.poſſeſſ.

Tertiò probatur. Quia contrahendo, obligatio
poteſt conferri poſt mortem, & effectus ipſius cõ
tractus.l.vnica. C. de action. ab hærede & contra
hære.& in.§.poſt mortem,Inſtit.de inutil. ſtipu.
l.12.tit.11.part 5.ergo idem videtur dicendum in
teſtamentis.l.in teſtamentis.ff.de regul.iur. Vali-
dum enim eſt argumentum de contractibus ad vl-
timas voluntates.l.prima.§. veteres. ff. de acquir.
poſſeſſ.l.diuortio.&.l.ita ſtipulatus.verſ. Idemq;
defendebat.ff.de verborum oblig.l.ſeruum filij.§.
eum qui chirographum. ff. de legat. 1. l. pactum
inter hæredem.ff.de pact.l.ſucceſſori.ff. de nego.
geſt.ibi, Sicut autem in negotijs viuorum geſtis
ſufficit negotium vtiliter cœptum, ita & in bonis
mortuorum,licèt diuerſus exitus ſit ſequutus.

Quarto facit textus in.l.prima.C. de ſacroſan.
eccleſ.

eccle.vbi dicitur,quòd nihil magis debetur hominibus,quàm ſupremæ eorum voluntates habeant locum,ergo de rigore iuris. ¶His tamen non obſtantibus, contraria opinio validiori argumento defendi poteſt. Nam certum eſt, quòd nullus teſtari poſsit de iuris rigore:quia diſpoſitio teſtatoris confertur in tempus inhabile poſt mortem, quia mors omnia ſoluit. text.in authenti.de nuptijs.§.deinceps. Cui adde Hippolyt. in. l. finali. ff.de quæſtio.& in repet.rub.C. de probatio. nu. 248.vbi plura,quæ diſſoluuntur morte, explicat, ergo non videtur valere.l.eum qui,ff. de iuriſdict. omn. iudi. l. quod ſponſæ. C. de dona.ante nupt. vbi datur regula,quòd illud, quod fit tempore permiſſo, ſi conferatur in tempus prohibitum, non valet.Et dicit gloſſ.in capit.apoſtolica.8.quæſt.1. quòd Papa non poteſt ſibi eligere ſucceſſorem, quia effectus confertur in tempus, quo non erit Papa. Quam dixit ſingularem Panormi. in capit. apoſtolicæ. num. 9. & ibi Barba.nu. 11. de donatio.Idem Panormi.in capi.accepimus. de pact. & in rubr.iſto titul.num. 2. Barba. in tracta.de præſtan.Cardi.1.quæſt.num. 46. Iacobat. in tract. de concil.pag.334.litera.B.& eſt gloſſ.ſimilis. verb. non poſsit.in capit.ſi tranſitus.79.diſtin. ſigularis ſecundum Philipp.Franc.in capit. vbi periculum. de electio.libr.6.

Secundò cõfirmatur ex gloſ.in.l.illa inſtitutio. verb.pendere.ff.de hæred. inſti. quæ tenet, quòd ex gratia eſt conceſſa facultas teſtandi. quam ſequũtur Panor.in rub.de teſtam.nu. 2. Chriſtoph. Porc.in prin Inſti.de teſtam.Guillel.Bene. in. ca. Raynutius.verb.Teſtamentum.1.nu.5.de teſtam. Deci.in rubri.C.qui teſtam. fac. poſſunt. & in. l. eum qui.num.4.ff. de iuriſdi. omni. iudi. Campegius in tract.de ſtatutis loquentibus de dote. quæſtio.69.nume.6.Gerardus Mulert in prima additione ad tract.dictum Flos teſtamentorũ. Rollandini Paſſagerij,Iaſ.in dict.rubr.C.qui teſtam. fac. poſſunt.num.2.Barba in cap.ad hæc. num. 4. de teſtamen.Et videtur,quòd iſta ſit communis opinio,quæ ſuadetur tali fundamento.Nam certi iuris eſt,quòd id,quod conceſſum eſt contra regulam iuris,dicitur conceſsio gratioſa, & ſpecialis. l. peregrè.§.quæſitum.ff.de acquirend.poſſ.l. iuſto. §.nondum.ff.de vſucapionib. ſed facultas teſtandi confirmatur in tempus inhabile, contra prædictam regulam. d. l. quod ſponſæ.ergo eſt de iure ſpeciali,non autem de iuris rigore. ¶Nec his obſtare videntur allegata ſuprà in contrarium.Et primò non obſtat, quòd talis facultas de iure gentiũ competeret.quia ſpecies noſtræ quæſtionis loquitur ſecundùm ius ciuile, quo inſpecto, & attenta regula.d.l.quod ſponſæ.aduerſatur iuri gentium, vt non poſsit referri confirmatio teſtamenti poſt mortem,cum ſit tempus inhabile.¶Nec obſtat ſecundò, quòd hæreditas repræſentat defunctum: quia illud eſt per viam fictionis. dict. l. mortuo. ibi,defuncti vice fungitur.Et in prin. Inſti. de ſtipul.ſeruor.ibi perſonæ defunctæ vicem ſuſtinet: fictio autem eſt de iure ſpeciali, quia ex æquitate contra veritatem inducitur.l.poſtliminiũ.in princip.ff.de captiu.& poſtlim reuer.l.in rebus. C. de iure dot. ¶Nec etiam obſtat, quòd in contractibus obligatio poteſt conferri poſt mortem, quia hoc non erat inſtitutum de iure antiquo. argum. d.l.quod ſponſæ.ſed hoc poſteà cõceſſum fuit per iura noua,quæ vlterius proceſſerunt ita diſponendo,vt in iuribus præcitatis.Et iſta opinio videtur verior,communior, & tenenda de iure,quicquid alij ſenſerint in oppoſitum.

Præterea & quarto inquirendum eſt, Quæ perſonæ ſint habiles ad faciendum teſtamentum? In qua quæſtione dicendum eſt,quòd regulariter omnes admittuntur, quæ expreſsè prohibitæ in iure non reperiuntur. Quia edictum de teſtamentis condendis eſt prohibitorium gloſſ. in. l. ſi quæramur.verb.quæramus. ff. de teſtam. quæ ſignanda eſt ſecundum Barto.ibi num. 4. & eſt magiſtra ſecundum Paul.num.6.tenet Specul. de inſtru. editione.§.compendioſe.col.prima.num.1.Panor.in rubr.de teſtamen.nu.2.glo.in.l.2.ff.de lega.1. Cæſar Lambetti.de iure patro.in. 7. quæſtione principal.primæ partis lib. 1.nu.4.&.l.15.titul.primo part.6.¶Ex quo infertur, quòd dicens teſtamentum nullum,vel inualidum propter inhabilitatem teſtatoris ad diſponendum, tenetur prohibitionẽ probare,quia præſumptio eſt pro teſtatore, quod potuit inſtituere,vel legare per prædicta. l. cætera.vbi Iaſ.hoc notat col.2.nu.3.ff.de legat. 1. Tũ etiam, quia habens pro ſe regulam, habet intentionem ſuam probatam, & allegans contra eam, tenetur oſtendere.cap.quoniam.de coniug.lepro. cap.ſecundo.de reſti.ſpolia.lib.6.l. ab ea parte. ff. de probatio.glo.in.l.omnis definitio. ff. de regul. iur.Alciat.in tracta.de præſumptio.regul. 1, præſumpt.28.num.8.& ibi Ioan. Nich. in additione. Et ſic petens miſsionem in poſſeſsionem rerum hæreditariarum viſo teſtamento à iudice in ſui prima figura non ruptum,nec cancellatum,ſeu aliter ſuſpectum, eſt mittendus in poſſeſsionem, quam petit.l.fina.C.de edict.diui Adria.&.l.2.titul.14. part.6.quæ hoc corollarium expreſsè probat. Et eſt addendus Barto.in conſi.91.Deci.conſi.84.Segura in repetitione.l.ſi ex legati cauſa.nume. 60. ff.de verbo.oblig.Suarez in repetitio. l. poſt rem iudicatam.§.adde quartum.fol.122.col.4. ff. de re iudica.Petrus Ferrarien.in ſua practica in forma libelli,quo petitur hæreditas ex teſtamento.

Perſonas autẽ,quæ ſunt prohibitæ teſtari, enumerat

merat glo.in.l.ſi quæramus ff. de teſtam. & gloſſ. in.§.fin.Inſtit.quib.non eſt permiſſ. fac. teſtamẽ. in verb.ex lege Cornelia.Specul. in titu.de inſtrumen.editio.§.compendioſe. verſi.Primò ergo oppone,Nepos de Montealbano.in tract.exceptio. rub.Exceptiones contra teſtamentum. pag. 468. Rollan.in arte notariatus.a.parte c.8. rubr. Quibus perſonis prohibetur facere teſtamentum. fol. 238. colum. 2. Et inter alias perſonas filius ſub patris poteſtate teſtari prohibetur. Nam iſte etiã de conſenſu patris non poteſt teſtari,nec de aduentitio,ſeu profectitio peculio. l. qui in poteſtate. ff. de teſtam.l.ſenium.C.qui teſtamen.fac.poſſunt.l. 53.titu.1.part.6.Ratio eſt,quòd patris conſenſus nihil operetur:quia teſtamenti factio eſt publici iuris,& priuatorum pactis non læditur. l. teſtamenti factio.ff.de teſtamen.c.licet.de ſepult.lib. 6.gl. in dict.l.qui in poteſtate.& in.d.l.ſenium. vbi Alexand. Nec etiam filia nupta de bonis maternis, vel eius dote ſi eſt in poteſtate.Alexan.conſil.17. colum.3.nume.1.libr.2.niſi ad pias cauſas cum patris conſenſu.Alexand.in dict. l. ſenium. declarat Socin.ſeptem modis in tracta.fallenti. regul. 153. Barba.in rubri.de teſtam.lectu.1.nume.14. In regno autem noſtro filius,vel filia ſi habet legitimã ætatem,& non ſit aliter prohibitus de iure, teſtari poterit,per.l. 5. Tauri. vbi de materia per Ioannẽ Lup.& Didac.del Caſtillo. Idem dicendum eſt in regnis,vbi filij familiàs non ſubijciuntur patriæ poteſtati,vt in regno Aragoniæ,& in regno Franciæ ſecundum opinionem aliquorum,dicentium Francigenas ſub patria poteſtate non eſſe. Quod etiam vltimum probat glo.ſingularis in prin. Inſtit.de patria poteſtate.in verb. ciuium Romanorum.quam dixit ſingularem Bald.in capit. 2. circa finem.de fratribus de nouo beneficio inueſti.& in cap.1.An maritus ſuccedat vxori in beneficio. Segura in.l.Imperator.nume.97.ff.ad Trebellia. vbi probatur in additione,quod parentes non habent vſumfructum in bonis filiorum, qui non ſunt ſub poteſtate,nec poſſunt eis ſubſtituere pupillariter. De intellectu prædictæ glo. Adde Arias Pinel. in rubr.C.de bon.mater.2.parte.nu.9.

Eſt tamen notandum, quod filius in poteſtate, vel adultus ſub curatoris adminiſtratione conſtitutus poterit facere teſtamentum ſine eius conſenſu.gloſſ.in.l.Aurelius. §. Caius Seius. verbo. intra legitimam.ff. de liberatio. leg. notabi. ſecundum Paul.de Caſt.in.l.qua ætate.num.3.ff. de teſtam. & in.l.is cui.numer.3.eod.titul.Iaſ.in. l. nemo ex lege.num.3.& in.l.ſi frater.num.2.C. qui teſtam. fac.poſſunt.Deci.in cap.in præſentia. num. 35. de probatio. Tiraquell.in repetitione.l.ſi vnquam. verb.donationem largitus. num. 204. C. de reuocan.dona.& in.ll.connubiali.l.15.gloſ.3.num.66. Boeri.deciſio.23.num.79.Segura in.l.ſi ex legati cauſa.nume.12.ff.de verb.obliga.Ratio huius concluſionis ea eſt : quia poteſt tale teſtamentum reuocare,& propterea non competit ei in integrum reſtitutio ſecundum Seguram vbi ſupra.

Intellige tamen,quòd poterit facere teſtamentum iuxta.l.6.Tau taliter , quòd non inducat patri præiudicium in vſufructu tertiæ partis, de qua diſponere poteſt,quia in ea fuit ſibi acquiſitus vſuſfructus propter patriam poteſtatem.vt in.l. 3. C. de vſufructu.Colligitur ex Bartol.in. l. prima. §. lex falcidia.num. 2.ff.ad.l.Falcid.Bald.in.l. ſi quæramus.ff.de teſtamen.Et hunc intellectum ad dictam.l. Taur. poſui ad Seguram in repetitione.l. Imperator:num.78.ff.ad Trebell.Præterea , quia dicta.l.etiam ſi nihil adderet iuri communi , eſſet intelligenda taliter , ne pater ſentiret damnum. glo.Bartol.& Iaſ.num.12.in.l.ſcimus.§. in computatione.C.de iure deliber. Et conceſsio principis ſine damno tertij eſt intelligenda.l.2.§. merito. & §.ſi quis à principe.ff.ne quid in loco publico. ca. ſuper eo.de officio deleg. Deci. in conſil. 595. nu. 27.Nec eſt inutilis facultas, quam habet filius familias teſtandi, ſicuti aliqui defendere conantur, cùm ſatis ſit,quòd diſponere poſsit quo ad proprietatem dictæ tertiæ partis,& poſsit vendi , vel conſumi,& ſic de proprietate vti. Et iſtam opinionem credo veriorem,& tenendam : quamuis egregius Doctor Anton.Gomez nouiſsimè cõtrariam defendat in.l.6.Taur.num.14.

Quintò quæro Vtrum furioſus poſsit facere teſtamentum? Et eſt dicendum,quòd non.text. in §.prætetea.verſi.Item furioſi. Inſti. quib. non eſt permiſ fac.teſtam.l.furioſum.C.eo. tit.l. filiusfamiliàs.§.Marcellus.ff.de teſtam.glo. in cap. cùm dilectus.de ſucceſ.ab inteſta.l.13.titul.1.part.6.& l.5.titu.5.lib.3.for.Anto.Gomez in.l.3.Taur.nu. 6.vbi in num. 7.dicit diſpoſita in furioſo in quæſtione propoſi a locum habere in mente capto. l. in aduerſa.ff.de teſtamen. cuius verba ſunt,in aduerſa corporis valetudine mente captus eo tempore teſtamentum facere non poteſt.l.furioſi.C. de nupti.l.humanitatis.C.de impu. & alijs ſubſti. Idem eſt etiam in phrenetico:quia ſi ex grauitate morbi ſuperueniat phreneſis,nõ poterit teſtari. Bald.in.l.2.nu.13.quæſt.10.C.de reſcind.vendit. Bald.in.l.humanitatis.& ibi Franc.Curti. iuni. C. de impub.& alijs.Idem Bald.in.l. quidam in ſuo. ff.de conditio.inſti.Facit text. in.l. ob quæ vitia. ff.de ædilit. edict. Et ita per illum text.tenet ibi Cæpol.in.§.idem Iulianus.nu.49. Iaſ.conſil. 141. num.6.libr.4.&.B.in. l. furioſum. C. qui teſtam. fac.poſſunt.colum.2.nume.1.Barba. in capit. quia ingredientibus.num.15.de teſtamen. Facit tex.& ibi idem Barba.nu.7.in cap.cum dilectus. de ſucceſſ.ab

ceſſ.ab

Digitized by Google

ceſt. ab inteſta. Srephanus Brrtrandus conſil. 178. nume.4.lib.3.Guill.Benedi.in repetitione. capit. Raynutius.verb.adiectæ impubrri. num. 86. Suarez allega.1.col. 4. Quia phreneſis dicitur vitium corporis occupans corpora,& penetrans vſque ad animam.Ita tenet Bald. allegando Ariſtotelem in dict.l.ob quæ vitia.quem ſequitur ibi Cæpola in. §.Itrm Iulianus.

Et furioſus olim & hodie in eodem furore duraſſe præſumitur.glo.in rap.fina. verb. compotē. de ſucceſsion.ab inteſta. quam glo. ibi ſequuntur Ant.Panor.& alij doctores.Et rſt opinio eius cōmunis ſecundum Præpoſi.in capi.dilectus. col. 2. nume.2.deſponſal.& ſecundum Iaſ.in. l. patre furioſo. numrr. 6. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. Borri.deciſio.23.num.86.Card. in clemrn. vnica. de homici.nume.4.quæſtio. 2.& ibi Anchar. Iaſ. conſi.178.nume.1.libr. 2. cum alijs concordantijs adductis à Petro de Dueñas in allegatione, quam fecit in cauſa ſuç matris.col.3.Et rſt glo.ſimilis.in capit.indicas Hermanum.3.quæſtio. 9. Alciat. de præſumpt.regu.2.præſumpt.18. Quod procedit, quando non interuenit longum interuallum temporis poſt furorem, quia tunc abſque dubio præſumitur eſſe in furore tempore actus geſti.argum. trxr.in.l.ſi ventri.§.ſin.ff. de priuileg. credi. & in l.lecta.verſi.dicebam.ff.ſi cert.pet.& in.l. pretens. C.de pact.& in capi.officij.de elect. Et hanc opinionem teuent Bald.Alexan. & Corne. nu. 4. & Iaſ.in dict.l.furioſum.Inol.in.l. qui teſtamētum. §.furioſum.ff.de teſtam.Bald.& Marcus Ant. nume.26.in.§. Item furioſi.Inſtit.quib. non eſt permiſſ.fac.teſtam.Angel.in.§.teſtes.Inſtit. de teſtament. Bartholom. Cæpol. in. d.l. ob hæc vitia §. Idem Iulianus.nu.51.Florian.in.l.ſed rrſi.§. iniuriam.nume.6.ff ad lrg.Aquil.Stephan. Bertrādus conſi.48.nu.24.lib.1.Alex.conſil.86.nu.12.lib.2. Boeri.deci.23.nu.89. Vel eſſet per plures menſes furioſus ſecus ſi per momentum,& feciſſet teſtamentum ex interuallo,vt declarant prædicti doct. & Soc.in.conſil.42.col.2.lib.1.Bart.l.2.ff. de bono.poſſ.fu.infanti. delat. Si tamen ante nunquam eſſet alienus à mente, præſumitur ſanus, & furor eſt probandus ab aduerſario: quia quilibet ſanæ mentis præſumitur.l.nō codicillum.C. de teſtam. l.2.C.qui teſt.am.fac. poſſunt. Furor autem quot modis probetur,declarat Couar. in epitom. 4. decretal.2.part. cap.2.num.6.

Quæro, Vtrum hæreticus poſsit facere teſtamentum,vel excommunicatus propter hæreſim? Et eſt dicendum quòd non. Autheuti. credentes. C.de hæret.cap excommunicamus. §. credentes. eod.titul.l.Manichæos.C.de hæreti.l.16. titul.7. part.6.glo.in.l.is cui lege.ff.de teſtam. nec hæres inſtitui.l.4.& ibi Gregor.Lopius tit. 3. partita.6. in verb. *Hereje*. ¶Eſt autem optimum conſilium, quòd teſtator in ſuo teſtamento confiteatur ſanctam fidem Catholicam: quia corde creditur ad iuſtitiam,ore autem confeſsio fit ad ſalutem,ſecundum Apoſtolum ad Roma. 10. capi. vnico.§. quia verò Chriſtus.de Sacra vnctio.& Matthæ.10. dicit Chriſtus,Omnis ergo,qui confitebitur me coram hominibus,confitebor & ego eum coram patre meo,qui in cælis eſt: qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & eum coram patre meo,qui in cælis eſt.& Marci.8.cap.ad fi.Et proteſtabitur ſe victurum, & moriturum in prædicta fide,de qua in.l.prima.titu.1.lib.1.ordi. & per Baptiſtam Cactalup.in tracta.de modo ſtudendi. documento.1.Et proteſtatio eſt optima:quia qualis fuerit animus proteſtantis declarat. vt notatur in l.Nr ſennius.ff.de nego.geſt.& in.l.qui in aliena. §.fina.ff.de acqui.hæred.Couar. in epitom. 4. decretal.2.parte.cap.2.num.3.& capi.5.§.5.num.12 Ludoui.Gomezi.in regul.Cancellariæ. De impetrando beneficium vacans per obitum familiaris. quæſtione.9.Ripa latè agit poſt Felin. de materia proteſtationum.in cap.cum.M.num. 67. de conſtitu. Anchar.in cap.paſtoralis.nume. 18. de cauſa poſſ.Cardin.in clem.1.quęſt.12.de procur. Quod eſt bonum,& vtile conſilium pro illis,qui aliquando inculpabantur de crimine hæreſis,vt proteſtentur maximè in extremis fuiſſe & eſſe catholicos, & tenuiſſe,& tenere fidem catholicam, quam tenent catholici doctores,& prædicat Romana eccleſia,& cum eadem fide vixiſſe & mori velle. Ita Cæpol.cautela.155.& eſt repetita.nu. 185.

Item dubitari poteſt, Vtrùm excommunicatus poſsit teſtamentum facere? Et videtur, quòd non,quia repellitur ab agendo in iudicio,a patrocinando, à teſtificando,& ab alijs actibus ſimilibus, quia cum eo nō eſt communicandum propter periculum communionis.cap.1.de except.lib. 6. ca. decernimus.de ſententia excommunicationis.lib. 6.cap.intelleximus.de iudic.

Secundò confirmatur,quia excommunicato nō ſolum actus iudiciales, ſed etiam extraiudiciales, legitimi ſunt prohibiti.text.in capit.licèt. de ſententia excommunicationis.lib.6.Sed actus teſtamenti eſt huiuſmodi,ergo &c.

Tertiò confirmatur ex nouem fundamentis adductis à Barba.in dict.cap.intelleximus. num. 52. vſque ad 58. vbi probat,quòd excommunicatus non poteſt facere teſtamentum. Ioan. Monach. in cap.quanquam.de vſur.& Hoſtien. in capit. 1. de exceptio.in.6.glo.in capi.decernimus. de ſententia excommunica.lib. 6. in verb. teſtificando. quam glo.dixit ſingularem Philipp. Franc. in rubri.de teſtamen.lib.6.caſu.16.D.Dueñas in tract. fallen.regu. 272. quaſi deportato æquiparetur ex commu-

communicatus. Hoc tamen non eſt admittendum, quia falſa ratione iuuatur, cum excommunicatus regulariter teſtari poſsit. Quod probatur ex eo, quod omnes teſtari poſſunt, qui iure expreſſe nõ prohibentur. l. ſi quæramus. ff. de teſtament. §. fin. Inſtit. quibus eſt permiſſ. face. teſtam. l. prima. C. de ſacroſanct. eccle. dixi ſuprà quæſt. 4. principali. ſed excommunicatus non prohibetur teſtari, igitur poteſt teſtamentum facere. Secundò caſus ſpecialis denotat ius commune eſſe in contrariũ. l. ius ſingulare. ff. de legibus. excommunicato autem propter hæreſim eſt prohibitum. authen. credentes. C. de hæreti. capit. excommunicamus. §. credentes. eod. tit. Nec excommunicatus ex percuſsione Cardinalium poteſt teſtari. cap. fœlicis. de pœnis. in. 6. ergo excõmunicatis propter alias cauſas non eſt interdicta teſtandi poteſtas. Et iſtã ſententiam tenet Innocent. in cap. cum voluntate. de ſententia excommuni. Archidia. in cap. pia. nu. 4. de except. in. 6. Io. de Ana. in d. § credentes. nume. 8. Panormi. in cap. veritatis. num. 32. de dolo & contuma. Barto. & Bald. in. l. ſi quæramus. ff. de teſtam. gloſſ. in. l. 6 titul. 9. part. 1. & eſt communis ſecundum Francum in rubri. de teſtamen. num. 32. lib 6. Felin. in cap. ad probandum. num. 1. de re iudi. Barba. in dict. cap. intelleximus. nu. 52. de iudi. Barthulo. Chaſſanæ. in conſil. 1. dubio. 5. nume. 17. Socin. in tracta. fallen. reg. 133. Dueñas, vbi alios plures ad id citat in dict. regula. 272. Couar. in rubr. de teſtam 2. parte. num. 18. Anto. Gomez in. l. 2. Taur. num. 15. Et eſt veritas ſecundum Robert. Marant. in repeti. l. is poteſt. num. 121. ff. de acqui. hæred. Ampliatur habere locum in publico excommunicato ſecundum Aretin. in. l. ſi quæramus. colum. 5. ff. de teſtam. vbi dicit, quòd eſt communis opinio & Felin. in dict. capi. ad probandum. & Couar. in dict. nu. 18. verſi. Nec refert an ſit publicè, vel occultè excommunicatus. tenet Ioan. Andr. in dict. capit. decernimus. in nouella. Federicus in conſi 71. Francus in dict. rubri. de teſtamen. nu. 72. Selua de beneficio. 3. parte. quæſt. 4. nu. 4. Socin. in reg. 133. vbi allegat alios doctores. Intellige tamen, niſi quis fuiſſet anathematizatus, ſeu ſolenniter excommunicatus, & denunciatus publicè, quia talis teſtari non poteſt ſecundum Bald. in. l. fina. num. 7. C. ſi à non compet. iudi. & in. l. 3. nume. 6. C. ſi pendente appella. mors interue. Idem probat in. l. prima. nu. 3. C. de ſecun. nupt. Bart. in conſi. 238. Ioan. Monach. in capitu. quanquam. de vſur. in. 6. Quod probatur, quia talis excommunicatio inducit ſuſpicionem hæreſis ſecundum Francum in rubr. de teſtam. num. 31. lib. 6. Secundo, quia cum tali excommunicato eſt omnino prohibita communio cum alijs. gloſſ. in cap. primo. verb. periculum. de except. in. 6. capit. illud. l. & ibi glo. verb. vitari. de cleri. excommuni. miniſtr. S. Thom. in. 4 ſenten. diſtin. 18. quæſt. 2. artic. 4 & ibi Gabriel dubio. 1. Archiep Florent. 3. part. titu. 25. cap. 2 § 2. Nauarr. in capit. 1. §. labo ret. colum. fina. de pœni. diſtin. 6. Si ergo abſque peccato ipſe excommunicatus, neque alij cum eo poſſunt communicare, & teſtamentum debet fieri cum communicatione tabellionis, & teſtium, neceſſe erit fateri & ipſum teſtamentum, cum non poſsit fieri ſine tali communicatione, eſſe prohibitum excommunicato. argumen. l. oratio. ff. de ſponſal. in. l. ad legatum in. l. ad rem mobilem. ff. de procur. Item etiam ex extrauagan. Ad vitanda ſcandala. poſita in ſanctione Gallicana. ſub tit. de excommunicatis non vitan. Et quia iſta permiſſio teſtandi pararet alijs cauſam delinquendi. communicando cum excommunicato, & excommunicato communicando cum alijs: quod non eſt admittendum tanquàm abſurdum. l. ſi vnus. §. illud. ff. de pact. l. conueniri. ff. de pact. dotali. Et in excommunicato denuntiato intelligo procedere dictũ Cæpolæ. cautel. 17. vbi expreſſe tenet, quod excommunicatus non poterit teſtari durante excommunicatione. Et ſic poſſumus reſtringere, & intelligere communem opinionem, de qua tu. rũ, dicentem excommunicatum quantumcumque publicum teſtari poſſe, quod habeat locum in non denuntiato particulariter & expreſsim, iuxta formam text. in dict. extrauag. Ad euitanda ſcandala. Et ſi quis ſimpliciter velit defendere communem opinionem, dicat, quòd excommunicatus eſt prohibitus à legitimis actibus pertinentibus ratione officij, ſecus tamen in illis, qui ſibi competunt vt priuato, nam ab illis non remouebitur. Cardina. in cap. perpendimus. quæſt. 30. de ſententia excõmunica. Deci. in cap. intelleximus. nu. 4. de iudi. Neque communi opinioni obſtat glo. in dict. cap. decernimus. quia quæſtionem propoſitam indeciſam reliquit, & noluit quicquam decidere: determinauit tamen Ioan. And. idem quod communis ibi, num. 7. in nouella.

Quid autem in damnato ad mortem. Et eſt dicendum, quòd condemnatus ad mortem naturalem, vel ciuilem, non poteſt teſtamentum facere. l. eius qui. §. fina. ff. de teſtamen. vbi Paul. Imol. & Areti. dicunt iſtam eſſe communem opinionem. gloſſ. in authen. ſed hodie. C de dona. inter vir. & vxor. traditur à Ioan. Lup. & Anto. Gomez in. l. 4. Taur. & eſt communis ſecundum dict. Couar. de teſtam. in rub. 3. parte. n. 27. & l. 15. tit. 1. part. 6. Idem eſt ſecundum eum in condemnato ad mortem ciuilem. vt eſt tex. in dict. l. eius qui. §. primo. & in damnato ad perpetuos carceres. Bart. in. l. 2. ff. de his, quæ pro non ſcrip. Bald. in. l. prima. C. qui non poſſunt ad libert. peruen. Hippolyt. ſingu. 565.

gu.565. Et eſt cõmunis in laicis ſecundum Panor. in rubri iſto titulo. colum. 2. & Couar. in dict. 3. parte. col. 33. vbi dicunt idem eſſe in clericis. & Ioan. Bernar. in praxi canoni. criminali. capi. 129. Hodie verò cõdemnatus ad mortem naturalem, vel ciuilem poteſt facere teſtamentum per. l. 4. Tauri. Conrord. lex Luſitaniæ libr. 4. titul. 94. l. vnica. incip. *Achamos.* Idem dicendum eſt de monacho profeſſo. text. eſt in authenti. Ingreſſi. ibi, Neque de his teſtati poſſunt. C. de ſacroſanct. eccleſ. & in authenti. de mona:his. § illud. l. 17. titu. primo. parti. ſexta.

Quid de prodigo, cui bonorum adminiſtratio à lege, vel à iudice interdicta eſt? In quo dubio text. in. l. is cui lege. ff. de teſta. & in. §. Item prodigus. Inſtit. quib. non eſt permiſſ. face. teſta. &. l. 13 titu primo. part. 6 decidunt quòd non. Ratio autem huius dicti eſt, quòd prodigalitas arguit vitiũ animæ, & defectum iudicij, & intellectus, & ideo non reputatur integra, & perfecta perſona, vt poſſit rectè diſcernere, & regulare cui bona relinquat. Quod probatur ex Ariſtotele dicente, quòd prodigus eſt quaſi procul à regimine, & ideo æqui paratur pupillo. l. certi condictio. §. quoniam. ff. ſi cert. peta. & furioſo. l. is qui. ff. de tutor. & curato. datis ab his Et prodigus ſecundum Ariſt. 4. Ethica. 1. eſt ille, qui dat plus, quàm oportet, & quibus non oportet, & cùm non oportet. Cui adde Seguram in. l. Imperator. nume. 141. ff. ad Trebel. Ant. Gomez in. l. 3. Taur. num. 14. ¶His ſic præmiſsis, quæ proficiunt ad obiectionem contra teſtamentum ex defectu perſonæ teſtatoris, vel ad cognoſcendum de eius habilitate, nunc erit tractandum de iuſtitutione hæredis tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato, & ex quibus cauſis reddatur nulla, vel iniuſta talis inſtitutio.

De inſtitutione hæredis.

VLTERIVS principaliter quæro, In qua parte teſtamenti ſit ſituanda inſtitutio hæredis? Et videtur, quòd in capite teſtamenti. text. in. l. prima. ff. de hæred. inſtit. & in §. ante hæredis. Inſtit. de leg. Quibus eſt addendus Alciat. in libr. 4. iuris Parerg. cap. 6. Sed hodie de iure nouo ſufficit, quod ponatur in principio, in medio, in fine, vel in qua liber alia parte teſtamenti. text. in. l. ambiguitates. C. de teſtamen. & in. l. præpoſteri. eod. titu. & in dict. §. ante hæredis. Inſtit. de lega. & ita communiter ſeruatur, quòd inſtitutio ponitur de communi Stylo in fine teſtamenti poſt legata, & fideicommiſſa ſecundum Baldum in. l. hac conſultiſsima. colum. 2. num 6 C. qui teſta. face. poſſunt. Imol. & Ba d. in. l. prima. ff. de hæredi. inſtit. ¶Quod tamen fallit in teſtamento cæci: quia in eo requiritur pro forma, quòd hæredis inſtitutio ponatur in principio, & capite teſtamenti. text. in. l. hac conſultiſsima. verſic. Deinde exprimat nomen hæredum C. qui teſtamen. fac. poſſunt. vbi ita tenent Petrus, Cynus, Aret. Alberic. Richard. Mal & Fulgoſ. Angel. in dict. §. ante hæredis. & in. §. cæcus. Inſti. quib. non eſt permiſ. fac. teſta. Et vid tur idem probare. l. 14. tit. 1. part. 6. Sed tamen defendi poteſt contraria opinio, imò quòd etiam in teſtamento cæci poſsit fieri inſtitutio in qua libet parte teſtamenti. Primò quia omiſsio leuis ſolennitatis non debet vitiare actum vt in. l. prima. §. fin. ff. de ventre inſpi. Et illa dicitur leuis ſolennitas, quæ non eſt ratione munita, vel quando eius omiſsio facti ſubſtantiam non mu rat, vel ſi omittatur, eſt nullius, vel modici præiudicij, argu. text. in. l. Gallus. §. primo. ff. de liber. & poſthu. & in. l. cum pater. § fidei ſuæ. ff. de lega. 2. Eleganter firmat Bald. in dict. l. hac conſultiſsima. colum. 2. num. 6. & Barto. in. l. prima. §. ſi plures. ff. de exerci. actio. 2. lectura. num. 13. Bartol. in l. fin. §. ſi verò. C. de iure deliber. Egregius doctor Anto. Gomez in tract. de teſtam. capi 2. nume. 5. vbi plura alia fundamenta ad comprobationem iſtius partis adducit.

Ex quo fundamento decidituur dubium, Vtrùm omiſsio diuini nominis in principio teſtamenti vitiet tabel ionis ſcripturam? Et vltra prædictum fundamentum videtur quòd non, quia forma tabellionibus eſt tradita conficiendi inſtrumenta, & tamen in ipſa non eſt eis iniunctum, quod ponatur nomen Domini. vt patet in authentica. vt proponatur nomen Imperatoris. collatione quinta gloſſ. in. l generali. verbo. ſeruitutis. C. de Tabular. libr. decimo &. l. 54. titul. 18. part. tertia. Nec Rollandinus in practic. notariatus libr. primo, capitul. octauo. in forma teſtamenti inuocationem Domini appoſuit. Tum etiam, quia appoſitio diuini nominis non eſt enumerata inter ſubſtantialia, ergo eius omiſsio non debet vitiare teſtamentum, ſeu quodlibet aliud inſtrumentum, ſecundum Balduin. vbi Philippus Decius in eius additione in rubrica. C. de nouo codic. compon. numer. primo. Alexand. in rubrica. ff. de nouũ oper. nuntiatio. vbi dixit hanc opinionem communem. Panormita. & Felin. nume. 2 in cap. 1. de fide inſtrumen. vbi alios idem tenentes adducit. Et eſt etiam communis teſte Ripa in cap. cùm eccleſia nu. 1. de cauſa poſſ. Et ne aliqua. quæ in contrarium poſſent adduci, obſtent, est videndus Alexan. loco proximè citato nume 8. vſque ad 13. vbi probat etiam ſi de conſuetudine eſſet receptum, quia eſt omiſsio leuis, & non ſubſtantialis ſolennitatis, At eſto quod eſſet ſubſtantialis, negligentia notarij non debet inducere præiudicium teſtatori, ſeu

ri,ſeu aliter contrahenti, cùm talis clauſula ſolita ſit apponi,& ideo pro appoſita habetur.l.quòd ſi nolit.§.quia aſsidua.ff.de ædili.edict.l. fina. C. de fideiuſſo. Segura in repetitione.l.tertiæ.§. fina.nume.31.ff.de liberis.& poſthom. Couarru.in rubri. de teſtamen.2.parte.nume. 14. Et quia teſte Ariſtotele,verba tranſpoſita non vitiant ſenſum diſpoſitionis,l. præpoſteri. C.de teſtamen. ergo inſtitutio facta in teſtamento cæci,quouis loco ponatur,non vitiat illud. Adde Bald.in.§. ſed ſi inſtituto.colum.prima.Inſtit.de vulg.ſubſtit. ¶ Præterea dubitatur, Vtrum directa hæredis inſtitutio poſsit fieri inqualibet vltima diſpoſitione? Et eſt reſpondendum,quòd in nulla, præterquam in teſtamento.l.hæreditatem.C.de codicil. §. codicillis.Inſtit.eodem.l.non codicillum. C. de teſtamē. Rolandinus in practic.notariatus.2.parte.cap. 8. rubri. In qua vltima voluntate fiat hæredis inſtitutio.l.proximè.ff.de his quæ in teſta. delen. vbi abſque hæredis inſtitutione non valet teſtamentum.Facit.l.quod per manus.ff.de iure codicil. & quod determinat Bald.in dict. l. non codicillum. in fin.& Iaſ.in authenti.Nouiſsima.numer.25. C. de inofficioſo teſtamento.

Eſt tamen optima quæſtio, Vtrum poſsit teſtator inſtituere omnes homines de mundo ſimpliciter & abſolutè? Et videtur,quòd ſic.text.in.§.& vnum.Infl it.de hæredi.inſtit.vbi probatur, quòd mero iure valet talis inſtitutio.Infirmatur tamen, & vitiatur propter impoſsibilem aditionem, ſecundum gloſſ.ſingularem ibi,quam ibi ſequuntur Doctores. Tenet etiam Paul.in. l.captatorias.C. de teſtamen.milit.col.a.& Imol.in l.captorias.ff. de hered.inſtituen.col.5.Probatur cōcluſio gloſſ. vltra doctores:quia diſpoſitio,per quam redditur impoſsibilis aditio hæreditatis,nō valet,iuxta nota.in.l.ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligationi.

Secundò, Quia pro forma & validitate teſtamenti requiritur,quod teſtator exprimat nomen vel nomina hæredum, vel eos demonſtret indubitabili ſigno.text.in.l.quoties. §. ſi quis nomen. ff.de hæred.inſti.& in l.iubemus.C. de teſtamen. Quod in ſpecie propoſita noſtri caſus non poteſt fieri,ergo. Præterea, Quia ſi hæreditas eſſet diuidenda inter omnes homines de mundo, quanuis eſſet opulentiſsima,redderetur ad nihilum: & ſic talis inſtitutio eſſet illuſoria, & inutilis.arg. tex. in.l.cùm poſt.§.gener.ff.de iure dot. Et id, quod in iure dicitur,quod diſpoſitio vniuſcuinſque debet eſſe realis, & non verbalis.l.2. C. communia de lega.l.fin.C.de dona.& in prin.Inſtit. quod cū eo. Et has rationes pro iſta vltima parte ſentiunt Bar.Io.Faber.Ange.& Nieaſ.in.d.§. & vnū. Inſt. de hæred.inſti.Sed his non obſtantibus eſt dicendum, quòd talis inſtitutio valeat,& confirmetur aditione vnius hominis de mundo, & alio non adeunte,tota hæreditas ſibi pertineat. Alio vero, vel alijs poſtea adeuntibus acquiratur etiam eis pars quota ſecundum numerum ipſorum. argument. text.in.l.ſi nemo.ff.de teſtamentar. tutel. & partes non adeuntium eis accreſcunt.vt in. l. liber homo.§.ſi Titius.ff.de hæred. inſti. ſecundum Ioan. Fabr.numer.ſecundo.& Angel. nume. primo. in dict.§.& vnum. ¶ Nec obſtat quod adducitur de infinitate,quæ eſt vitanda.vt in.l.vnica.C.de ſententijs quæ pro eo quod inter.& in cap. cum multis.de reſcript.libr.ſexto.& gloſſ.in. l. fina. ſuper verb.infinitum.de ſacroſanct.eccleſ.C. ¶ Nec etiā obſtat quod dicitur de incertitudine, quæ etiam vitiat vltimam voluntatem.§.incertis.Inſtitu. de leg. Quia incertitudo hæredis ideo vitiat vltimā voluntatem, quia ex parte perſonæ inſtitutæ eſſet dubia aditio hæreditatis:dubitaretur enim quis eam adire teneretur:in inſtitutione autem omniū hominum de toto mundo, nulla eſt dubitatio aditionis hæreditatis: quia omnes inſimul inſtituit, nemine dempto. Vt ſi quis(verbi gratia)inſtitueret omnes alicuius domus,qui etiam ſi non nominarentur,valeret talis inſtitutio.

Eſt dubium, Quo titulo legitima ſit relinquenda filio? Et eſt dicendum,quòd titulo inſtitutionis. Salicet.in authenti.nouiſsimè.& ibi Iaſ.C.de inofficio.teſtamen.qui firmant hanc eſſe communē opinionem. Curtius Iun.in.l.hac conſultiſsima, §. ex imperfecto.nume.13.C.de teſtamen. Segura in. l. cum patronus.num.quarto.ff. de leg. 2. vbi plura congeſsi pro confirmatione iſtius communis opinionis. Roderic.Suarez in repetitione.l. quoniam in prioribus.15.limita. C. de inoffic. teſtamento. text.eſt in.§.aliud quoque capitulum.in authenti. vt cum de appellatione cognoſcitur.& in. §. eadē. Inſtitu.de hære.quæ ab inteſta.deferunt. Et eſt cōmunis ſecundum Curti.in authenti.ex cauſa.num. 51.C.de libe.præteritis.

Ampliatur locum habere etiam, attenta diſpoſitione iuris Canonici,quo iure filius eſt honorandus titulo inſtitutionis.gloſſ.per text. ibi in capi. ſi pater.in verb.inſtituit. de teſtamen. in. 6. quam ibi ſequuntur Ioannes Andr. Anchar. Domi. & Franc. Et hanc ſententiam communem fatentur Imol.in capit.Rainutius.numer.31. eodem titulo. vbi Couarru.in.§.primo.numer.primo. Iaſ. in authenti.Nouiſsima.nume.31. C. de inofficioſo teſtamen.& in rubri.ff.ſoluto matri.numero. 32. & ibi Ripa numero. 44. Et eſt communis opinio & verior ſecundum Alexandrum conſil. 70. colum.ſecunda.libr. 2. Quanuis ipſemet Alexan. ſibi contrarius dixerit in.l.inter cætera. ff. de liberis & poſthumis. quòd de iure Canonico non requiri-

Digitized by Google

requiritur, quòd relinquatur legitima titulo inſtitutionis, ſecundum Baldum in.l. fina. C. familiæ herciſcundæ. Et iſtam dicit communem Alexan. loco proximè citato. Nec obſtat textus in dict. capit. Rainutius.in verb.relinquo. Quia ibi non dubitabatur de viribus teſtamenti: Ergo dicendum eſt, quòd ibi dos fuerit relicta titulo honorabili inſtitutionis, iuxta reg.capitu. primi. de ætate & qualitate. libr. ſexto. ſecundum Ripam vbi ſupra colum.51.numero.44 Et plures alios intellectus ad illum textum videre poteris per Docto. Couarru.in dict.capitu.Rainutius.§.primo. Ampliatur locum habere etiam de iure Regio ſecundum Rodericum Suarez vbi ſuprà fol.58.in.l.fori. ibi inſerta.§.ad principalem huius. Pro qua opinione facit. Quia idem ſtatutum eſt de iure Canonico, & de iure ciuili.argumen.text. in capitul. cùm expediat iura iuribus concordare. de electio. libr. ſextu. Et eſt regia.l.quinta.titul.octauo.part.ſexta. Quamuis contrariam opinionem ſenſerit. Baldus in.l.maximum vitium. C. de liber. præter. & Segur.in loco præallegato. numero.42. Iaſ in dicta authenti.Nouiſsima.numer. 24. quatenus tenet, quôd quotieſcunque ſtatutum derogat iuri communi, vel corrigit illud, nunquam recipit interpretationem ab eo, nec intelligitur ſecundum eum, ſed ſimpliciter prout iacet. Et Ioan. Lup. in l. ſexta. Taur.numer. tertio. Nam reſponſio, ſeu inſtantia ad dictum Baldum ne obſtet huic noſtræ ſententiæ colligi poteſt ex Iaſ. in authenti. Nouiſsimè. numer. 24. verſi. Iſtam limitationem Bald.reprehendit &c. [illegible]

3 Et quôd ſit relinquenda titulo inſtitutionis, eſt communis, vt dixi, & tenenda, quanuis Iaſo. contra eam aliquibus fundamentis teneat in dict. authenti.Nouiſsima.numer. 16. videlicet, quando teſtamentum eſt conditum inter liberos. Cui ſatisfacit Curti. Iunior in dicto.§.ex imperfecto. colum.tertia.nume. 14. Et probatur ex generalitate tex.in .§, aliud quoque capitulũ. in authen. Vt cùm de appella.cognoſc.vbi titulus legati excluditur à legitima, & filiorum inſtitutionem parentibus iniungit, non facta diſtinctione, an teſtamentum eſſet inter liberos conditum, an cum extraneis ſimul. Quam opinionem tenent Cynus, Salicet.& communiter Doctores in dict. authen. Nouiſsima.Guillelm.Benedict.in dict.capit. Rainutius.verbo.relinquens in primo. numero. 136. gloſſ.verbo.inſtituit.in dict.capitul. ſi pater. vbi Philippus Prob.de teſtamen. libr. ſexto. Antonius Rube. conſil. 72. Carolus Molinæ. in additio.ad Alexand. conſil. 168. libr. quinto. Couar. vbi ſuprà. qui omnes tenent iſtam eſſe communem opinionem. Nec obſtat text. in dict. capit. Rainutius.qui præter alios intellectus ita exponi poteſt, vt filias ibi hæredes inſtitutas fuiſſe potius conſideremus, quàm in certis coniecturis contrarium diuinemus.

Ampliatur, vt etiam filius fictus, ſicuti eſt monaſterium.capit.in præſentia. de probat. & filius legitimatus debet habere legitimam titulo inſtitutionis, ſicut & filius verus.gloſſ.in authenti Si qua mulier.in gloſſ.magna. ſuper verb. competere.C.de ſacroſanctis eccleſijs. quam ad hoc ibi adnorauit Salicet.in quinta colum.& Iaſ. in authen. Nouiſsima.colum.quarta. C. de inofficioſo teſtamen.& in rubri nume.octauo.ff.de liberis & poſthumis. Iaſ. dict. authen.ſi qua mulier.numer.18. Et confirmatur, quia teſtamentum rumpitur per religionis ingreſſum. ſecundum Romanum conſil.237. Oppoſitionem hanc. vbi citat ad hoc quatuor rationes. Item in ſpecie propoſita idem firmat Petrus de Vnzol.in pract.artis notariatus. rubri.de monachatione.nume.tertio.in.12.volu. tracta.diuerſorum docto. Et aſsignat duas rationes. Prima, quia capite minutus eſt. vt Inſtitu. quibus modis teſtamenta infirm.§. non tamen. Secunda, quia quaſi filius agnaſcitur ſibi monaſterium, vnde ad inſtar filij poſthumi rumpet teſtamentum. vt in authenti.de monach.§. illud. quod ante ingreſſum poteſt teſtamentum facere, & alios inſtituere eſt inſtituto monaſterio in ſua parte legitima, aliàs tanquam poſthumus præteritus dicere poterit teſtamentum nullum.§.ſecundo.Inſti. de exhereda.libero.Prædicta vera ſunt, quando ingrediens non habebat liberos, & antequam de rebus ſuis inter eos diſponat, monaſterium intret, poteſt & inter liberos diuidere, ſi vult poſt ingreſſum, & aut vult dare eis minus, quam poteſt, & tunc ſaltem partem legitimam habet eis relinquere, quia illam eis diminuere non poteſt, & quod eis non dederit, monaſterio applicabitur: ſi autem plus velit dare filijs, quàm poteſt, tunc ſua perſona filijs connumerata, partem ſibi retineat, quæ monaſterio competere debeat, id eſt dicere: tantũ ſibi retinere debet pro monaſterio, quantum debet dare cuilibet filiorum. Sed ſi poſt ingreſſum moriatur antequam inter filios diuidat, filij legitimam percipiant, quia illam nunquam perdunt niſi exhæredentur, reliqua ſubſtantia monaſterio competere debet. vt not. in dict. authenti.Si qua mulier.& l.17.titul.1.part.6.

Sed in quæſtione propoſita, Vtrum teſtamentum conditum ante ingreſſum rumpatur per ingreſſum? Reſpon.reſolutiuè poſt multas opinio. de quibus per Bartolum in dict.authenti. Si qua mulier.quæſt.prima & ibi Bald.colum.4. poſt Iacob.Butri.& Iacob.de Belloui.& Odoff.dicũt, quod ſi teſtando cogitauit de ingreſſu teſtamentum nõ rũpitur per ingreſſum: ſed ſi non cogitauit, rumpitur

pitur tanquam per nouam voluntatem. In dubio verò dicit ibi Bald. in quarta colum. præſumitur cogitatum de ingreſſu incontinenti poſt teſtamentum ſecuto, non ex interuallo. Quod eſt notandum. Tenet Bertachi. in loco infra citando. & glo. Montalui in.l.17.titul. primo.part.6. Quæ opinio eſt communis ſecundum Ripam in. l.ſi vnquam.quæſt.35.nume.94.C.de reuocan. dona. Deci.conſil.31.nume.3. Quamuis contrariam, imò quòd indiſtinctè reuocetur, tenet gloſ.in dict. authent.ſi qua mulier.& glo.in authen. de monach. §. illud. quarum opinio eſt communis ſecundùm Imol.in.l.prima.nume.11.de teſta.& Iaſ.dict. authen.ſi qua mulier.num.17.Galdenſ. in de arte teſtandi.tit.3.cautel. 9. ¶ Quando autem eſt ingreſſus monaſterium mendicantium, pùta fratrum minorum, vel prædicatorum, & ſit incapax indiſtinctè non rumpitur per ingreſſum ſecundum Bald.in dict.authenti.ſi qua mulier. & in addi. ad Specula.de ſtatu monacho.verſic. An per ingreſſum. Et tenet Bertachi. in tracta. de eſpiſcopis. in 4.part.de poteſta.epiſcopi in temporalibus circa res eccleſiarum.num.13.

Eſt notandum, quòd filius debet inſtitui in teſtamento patris, aut expreſſè cum cauſa exhæredari, aliàs teſtamentum erit nullum. text. in prin. Inſtit.de exhæred liber.l.ſi filius qui in poteſtate. &.l.inter cætera.ff.de liberis & poſthum.&.l. filio præterito. ff. de iniuſto rup. Igneus in auth. ex cauſa.C.de liber.præter. Ille autem propriè dicitur præteritus, qui non eſt inſtitutus, aut exhæredatus.text.in.l.quidam filium. C. de fideicommiſſ.ibi, nec hæredem, nec exhæredatum fecit vbi Paul.de Caſtr.num.2.text.in. §. eadem. Inſtit. de hæredi.quæ ab inteſt.defe.l.10.tit.7.part.6.

Quid autem erit, ſi teſtator non habet deſcendentes: ſed aſcendentes, an teneatur eis relinquere hæreditatem titulo inſtitutionis? Et videtur, quòd ſic: quia parentibus eſt debita huiuſmodi hæreditas in bonis filiorum ſic vt è conuerſo filijs in bonis parentum.l.6.Taur.l. nam & ſi parentibus.ff.de inoff.teſtam. Item, quia titulus inſtitutionis eſt honorabilis: & ideo maiori ratione erit debitus parentibus.argument.text. Exod. 20. & Deuteronom. 5. Præterea iſta eſt communis opinio ſecundum Iaſ.in authen. Nouiſsima. num. 37. C.de inoffic.teſtamen.vbi plura in articulo dicit, ſubijciens, quòd eſt quæſtio ſubtilis, & diſputabilis. Et eandem tenet Paul. de Caſtr. in.l. pater filium.nume.14.vbi per Curtium in additione.ff.de inoffic.teſtamen.

Dubitatur, Vtrùm idem erit in fratribus teſtatoris? Et eſt dicendum, quòd non tenetur quis fratrem inſtituere, nec bona ſua relinquere. Turpi tamen perſona inſtituta, frater agit contra teſtamentum fratris.l. fratres. vbi Iaſ. C. de inoffi. teſtamen. Ioan. Bernard. in tracta.fallen. regul. 634. Segura in.l.cùm patronus. nume. 44. ff. de legat. ſecundo. vbi dixi. ¶ Eſt dubium, Vtrum filius naturalis habeat ius dicendi nullum, ſeu querellandi teſtamentum patris, eo quòd non inſtituit eum. Reſpond. quòd non. gloſſ. ſingul. in. l. prima. ff. de bon. poſſeſſ. contra tabul. ſecundum Seguram in.l.cohæredi.§.cùm filiæ.nume.31. ff. de vulgar. Et eſt vnica & ſingularis ſecundum Antonium Gomez in.l.nona. Tauri.num.11.vbi plures commendationes allegat. Et eſt regia. l. octaua. titulo. 13.part. ſexta. Contra matris teſtamentum filius præteritus poterit agere, deſcendentibus legitimis non extantibus, vt dixi in additio.ad Seguram loco præallegato. gloſſ. in. l. ſi qua illuſtris. C.ad Officia.in gloſſ.fina. gloſſ.in.§. tam autem naturalis.in gloſſ.prima. Inſtitu. de inoffic.teſtamen.Bald.in.l.fina. colum. ſecunda. numero. tertio.C.familiæ herciſcundæ. text. in. l. ſi ſuſpecta. verb.de inofficioſo.ff.de inofficio. teſtamen. vbi gloſſ. Odoffred. Albet. Bald. Angel. & Paul. Et eſt communis, ſecundum Ioannem Baptiſtam. Caccialup.in dicta. l. ſi qua illuſtris. numero.94. Antoni. Gomez in dicta.l. nona.nume.12.vbi tenet poſt Baldum, quòd quantum ad matrem naturales habent iura legitimorum, & ſuccedunt tales filij ex teſtamento & ab inteſtato, etiam ſi mater habeat aſcendentes.l.nona. Tau. quam ibi notat Anto. Gomez num.10.

Eſt etiam notandum, quòd pater poteſt filium naturalem inſtituere in omnibus ſuis bonis excluſis parentibus.l.10.Taur. Quod eſt nouum, & notandum. ¶ Eſt tamen dubium, Vtrum illegitimi poſsint aliquo titulo conſequi bona à ſuis parentibus clericis. Et eſt dicendum, quòd non. glo. in capitu. per venerabilem. verb. Adulterinis. qui fil. ſint legiti. gloſſ.in.§.legari. Inſtitu.de lega.& in authenti.ex complexu.C.de inceſt.nup.l.22. tit. 3. lib.1.ordinamen.l.ſecunda.tit.3.lib. 5. ordinamẽ. l.nona. Tauri.l.tertia.titul.21.part.quarta.l.41.titul.6.part.1.

Tamen eſt pulchrum & neceſſarium dubium tractare, Quibus cautelis fretus, poſſet filius talis habere bona patris excluſo fiſco tutè, & in foro animæ. In quo duodecim cautelas ponit Cæpol. cautel.38. Gualdenſ.de arte teſtandi, titul. primo. cautel.14.fol.23.ponit quindecim: & illam exiſtimat meliorem, quòd inſtituat Spurium, cum fuerit capax, id eſt legitimatus à principe. l. in tempus.ff.de hæredi.inſtitu.quam ponit Segura in repeti.l.cohæredi. §. cum filiæ. nu.121.ff.de vulga. & pupil. vbi ponit effectum notabilem, interim quo legitimus efficiatur, & ſic pendente conditione, quòd petat bonorum poſſeſsionem ſecundum

Tabulas

Digitized by Google

Tabulas;& habebit bona hæreditatis tanquam adminiſtrator,interim quo conſequitur legitimationem.Idem probat Ioan.Lup.in repetitione rubri. de dona. inter vir. & vxo. §. 29. nume. 4. & Couarru.in. 2.parte Epitom. decret. cap.8.§.quinto. num. 12. Quod eſt menti tenendum. ſingulariter Anto.Gomez de vltim.volunta.cap.2.nu.13. qui ampliſsimè loquitur in iſto propoſito,& meliùs quam alius.¶Alia cautela eſt, vt inſtituat hæredē amicum fide dignum , vel donet bona ſua abſque pacto,vt det filio ſuo,aliter enim veniret fiſcus in dictis bonis propter tacitum pactum inter eos celebratum , ſed ſolum requiritur ſimplex inſtitutio,& inſtitutus reſtituet hæreditatem filio ſpurio ſecundum votum patris,& ſine ſcrupulo conſcientiæ locum habebit iſta cautela, quam praxis iam recepit.Et eam ponit Specul.de ſucceſſ. ab inteſta §.primo.num.30. Couartu.2.parte.decretal. cap.8.num.11.Alia aſsignatur cautela,vt inſtituat vxorem filij ſpurij : quia cum in ea non fuerit facta prohibitio,& materia priuationis ſit pœnalis, non habebit locum , niſi in caſu,in quo loquitur. cap.ſtatutum.de elect.libr.ſexto.glo. in capi. fin. de iure patro.Iaſ.in.l.illam.nu.12.C.de colla. Vel inſtituat nepotem legitimum natum ex filio ſpurio.Bald.in.l.ſi quis inceſti.nume. 2. C. de inceſt. nup.Alexan.in.l. Gallus. §. quid ſi is colum.fina. ff.de liber.& poſthu.vbi Iaſ.nume.19.Couar. vbi ſupra fatetur iſtam communem in nume. 14. poſt Anto.Corſet in ſingul.verbo. fornicatio. Suarez in.l.9.titu.11.libr.primo.for.colum.2.fol. 73. vbi iſtam ſententiam dicit magis communem. Præterea eſt alia cautela,vt relinquat ei quintam partem bonorum nomine alimētorum.Couar. vbi ſuprà. nu.12. Roma.conſil.43.col.3.verſic.Tertia cautela.& Alciat.lib 4.iuris Parerg.cap.5.

Vel alia, quòd legitimetur à Principe in vita patris ad habenda bona ipſius. Et iſta erit melior, & ſecurior cautela in vtroque foro tam exteriori, quàm conſcientiæ. Et ſic poterit hæres inſtitui. Catheli.Cotta.in memor. iur.verbo. Spurius. in princi.l.17.titu.ſexto.libr.tertio.for.vbi gloſ.Ad de quæ de legitimatione notat Iaſ.in.l. Gallus. §. & quid ſi tantum.nume.84.ff.de liberis & poſth.

Aliam cautelam ponit additio.Bartol.in. l. & ſi pepercerit.verb.matris.ff. de liberis & poſthum. Tres etiam aſsignat gloſſ.in.l. 10. verb. & adulterio.tit.quinto.lib.tertio.for.

Dubitatur , Vtrùm pater clericus poſsit filiam in ſacerdotio genitam dotare ? Videtur quòd non ex Barto.in conſil. 119.vbi omnino indignam reputat ad legatum adipiſcendum à ſuo patre cauſa etiam dotis.Sed dicendum eſt , quòd nomine dotis poteſt relinqui filiæ ſpuriæ legatum, vel dos inter viuos,ſi filia non habet vnde ſe alat , ſeu poſsit dotari argumeot.text.in capitu. cum haberet vbi Panormita.firmat de eo, qui duxit in matr. quam pollu.per adult Ioan.Lup.in repeti capit.per veſtras.§.decimo.fol.89.colum.4.Anto. Capit. deciſio.181.Ioan. Lup.in.l.nona.Taur. nume. 18. & in dict.capit.per veſtras.§.23.nume.7.fol. 97. vbi refert in nume.quinto. Plures doctores tenentes contrarium. Boetius deciſio. 127.nume.7.Et eſt communis opinio ſecundum Couarru. in. 4. Decreta.2.parte.cap.8.§.ſexto.nume.11.Et ſic eſt accipienda doctrina Bartol. in loco præallegato eo caſu,quo filia haberet vnde ſe poſſet dotare, & alimenta recipere,in cuius locum ſuccedit dos. vide regu.367.verſi.Ampli.3.

Dubitatur etiam , Vtrum , quemadmodum ſacerdos non poteſt filium ſpurium hæredem inſtituere,ita nec mater poſsit? Reſpond. affirmatiuè, quòd ſic. Suadetur primò Nam quod iudicamus de cauſato ab ipſa cauſa , idem èconuerſo de ipſamet cauſa iudicamus. l. affinitatis. C. communia de ſucceſſ.l.non facile.ff. de gradib. Probatur ex Deci.conſil.13.nume.4.Franc.Curt.iunii in l. ſecunda.§.mutui numer. 7. ff. ſi certum peta. Item etiam hac ratione clericus æquiparatur militi , & donatio ab eo facta concubinæ affectionis cauſa, eſt prohibita ſicut à milite ſeculari. Felin. in capi. cùm ex officij. nume. 2. de præſcript. Ioan. Lup. de donat.inter virum & vxor.§.39. nume. ſexto. Et facit quod notat Paul. Caſtrenſ. in. l. maritus. C.de procura.& Curt. vbi ſuprà. nume. ſexto. Si igitur cauſa prohibitionis eſt,ne detur cauſa luxuriæ , quæ eſt ipſa mater : ergo & ſucceſsio matris erit prohibita.

Præterea eſt.l.9.Taur.pro iſta parte, ſicut eam inducit Ioan Lup.ibi nume.37. vbi Cifuen. quæſtione.9.Ioan.Lup.in.l.16.nume.12.in legib.Tauri. vbi tenet , quòd mater filiorum clerici in ſacris ordinibus conſtituti,ipſis filijs non poteſt ſuccedere , ſicut nec ei filij ſuccedunt. Idem notat Couar.in.2.parte decreta.ca.8.§.quinto.num.17.Syl ueſter verb.filijs.quæſt.4.

Eſt etiam aliud dubium , quando fiſcus ſuccedat in bonis teſtatoris? Reſpon. Quando teſtator inſtituiſſet aliquem indignum , ſecus tamen ſi aliquem incapacem , quo caſu venient duntaxat venientes ab inteſtato,ex mēte Bal.in. l. eam quam. colum.quinta.nume.18.C. de fideicommiſſ. Vide Hieronym. Verium in.l.ex facto numero. 27. ff.de vulgar.Spurius autem non eſt indignus , ſed incapax. ipſe enim nullum peccatum commiſit, eo quòd ita à patre genitus ſit.Bartol.in. l. hæreditas.C.de his quib.vt indig.colum.vltima. ad fin. & in.l.teſtamenti.ff.de teſtamen.cap.accedens.de purgati.canon.& capit.naſci.56.diſtio. Et eſt notandum , quòd quando ſpurius eſt inſtitutus palàm,ve-

Digitized by Google

liam, veniunt hæredes ſuccedentes ab inteſtato. Si autem tacitè, fiſco adiudicatur. Vt quando quis ab aliquo eſt hæres inſtituurus, cui fidem præſtat de reſtituenda hæreditate ſpurio: nam is, qui fidem hanc præſtat, vt indignus priuatur ab hæreditate. l. non intelligitur. §. ſi quis palàm. &. l. ita fidei, ff. de iure fiſci. l. prædonis. ff. de petitione hæreditatis. l. in tacitis. &. l. Lucius. §. fi. ff. de legat. 1. Couar. in epitom. a. parte decreta. ca. 8. §. quinto. num. 6. Bald. in. l. etiam. nu. 3. C. ad legem Falcid. Ratio eſt, quia quando ſacerdos tacitè inſtituit filium per tertiam perſonam, peccat contra legem, damnum & fraudens ei inferendo, inſtituendo illum tertium ad effectum, vt filius incapax ſuccedat in hæreditate. Tamen quando expreſsè, ſecùs eſt, cum non ſenſerit habere animum relinquendi hæreditatem filio, ſed ſolum, vt ſui veniẽtes ab inteſtato ſuccedant. d. l. non intelligitur. §. ſiquis palam. &. l. ita fidei. &. l. Lucius. §. primo. ff. de legat. 1. Per quam declarationem datur optimus & verus intellectus ad. l. primam. ff. de iure fiſc. & ad. l. etiam. C. ad leg. Falc. & ad. d. l. in tacitis. ff. de lega. 1. Quæ iura ſolum loquebantur in filijs ſpurijs tacitè conſtitutis. Et de hac indignitate, quæ procedit ex tacita fide de reſtituendo incapaci hæreditatem, adde. L. 13. &. 14. tit. 7. & l. 5. tit. 15. parti. 6.

Succedit notabile dubium, Vtrùm hæres ſcriptus teneatur in foro animæ hæreditatem reſtituere ſpurio? Et eſt dicendum quòd non, etiam ſi de hoc tacitam fidem præſtiterit. Couar. vbi ſuprà nu. 9. Hinc deducitur, quòd etiam ipſe poterit retinere prædictam hæreditatem, nec tenebitur fiſco reuelare tacitam fidem, quam dedit de reſtituendo incapaci. vt per Couar. vbi ſuprà num. 10. cum certi iuris ſit, quòd ipſe ſit verus hæres, & in pœnam delicti inductum eſt, quòd fiſco applicetur hæreditas, quæ in foro animæ non habent locum glo. in cap. fraternitas. 12. quæſt. 2. ſingularis ſecundum Seguram in repetitione. l. filius dum in ciuitate. nume. 15. & ibi dixi. ff. de verbo. oblig. & Gomez in. §. ex maleficijs. nu. 14. vbi dicit eam communem. Inſtit. de actio. quamuis ſumma Roſella. verb. filius. §. ſexto. teneat, quòd fiſco in foro animæ ſit reſtituenda huiuſmodi hæreditas in ſpecie propoſita, nec ſibi, nec ſpurio reſeruare. Quem ſequitur Segura in. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulga. nume. 124. Ioan. Bernar. in practi. canon. crimina. cap. 58. Quod tamen, cum ſit pœna, nec aliquid abſit ex ſuo fiſco, quia nil perdidit propter tacitam fidem hæredis, non erit reſtituenda talis hæreditas in foro conſcientiæ ei, vt diximus. Et iſtam opinionem tenet Hierony. Paul. in practica cancella. apoſtol. pag. 88. verſic. Bona quæ auferuntur damnato.

Quæritur, Vtrum concubinarius poſsit concubinam ſuam inſtituere vniuerſali titulo, vel particulari? Et eſt dicendum quòd ſic, dummodo ſit talis, cum qua licitè poſſet matrimonium contrahere. ita Iaſ. conſ. 37. li. 3. vbi optimè loquitur. Fallit etiam in milite. l. miles ita. §. mulier. & ibi per Bartol. ff. de milit. teſtamẽ. de hoc latius dixi in mea quæſtione. 454. Et adde. D. Couar. in regu. Peccatum. a. parte. §. ſecondo. nume. ſecundo. de regul. iur. in ſexto. ¶Filius autem debet inſtitui, aut expreſsè exhæredari, cauſa inſerta, dicendo, Exhæredo filium meum, quia talem ingratitudinem erga me habuit. de quibus ſit mentio per gloſ. in capit. quintauallis. de iure iurand. & eſt text. in authen. vt cum de appel. cognoſc. §. cauſas. collatione. 8. Nec ſufficit dicere, Maledico filium meum ingratum, quia manus violẽtas in me conieeit (vel quid ſimile) ad hoc vt cenſeatur exhæredatus, quia pro forma requiritur ad valorem teſtamenti, quod inſtituatur, vel expreſsè exhæredetur per verbum, inſtituo, vel exhæredo. Sed forma non ſeruatur, quando cauſa exhæredationis explicatur per verbum, maledico, ergo non cenſebitur exheredatus. Ita Bald. in procem. decreta. verb. Gregorius. colum. pen. quæſt. fina. numer. 33. Iaſ. in. l. ſi pater tuus. nume. 7. C. de hæred. inſtit. & in. l. ſi quis in fundi vocabulo. nume. 21. col. 3. ff. de legat. 1. & in l. & ſi peperecerit. nume. 4. ff. de liberis & poſthu. & in authenti. non licet. nume. ſecundo. C. de liber. præter. Ioan. Lecerier. in tracta. de primogenitura. libr. 2. quæſt. tertia. numer. 14. & Guillel. Benedict. in repetitione. capit. Rainutius. verb. in eod. teſtamento. 2. nume. 9. de teſtament. Et cauſas ingratitudinis vltra glo. in dict. c. quintauallis. ponit glo. in. §. fin. Inſtit. de inoffic. teſtam. & eſt alia in. l. 49. Taur. & in ordinamento Luſitaniæ lib. 4. titul. 72. & Couarru. in capit. Rainutius. in princip. de teſtamen.

Dubitari tamen poteſt, Vtrum ad cauſas ingratitudinis habentes eandem, maiorẽ ve rationem ſit referendum, quòd filius poſsit exhæredari, ſicut ſi committeret aliquam cauſam ingratitudinis de expreſsis in dict. §. cauſas? Et reſpõdendum eſt, quod ſic ex identitate, vel maioritate rationis. Petrus Gerardus in ſingul. 1. vbi refert Alexã. hoc idem tenentem in locis per eum citatis. Feli. in capit. paſtoralis. in princ. de reſcript. Ioan. Lupus in rubri. de donatio. §. 16. nume. 10. Euerardus in locis legalib. capitu. tertio. colum. 51. verb. Quintò iſtud. Roder. Suar. in. l. 2. for. fol 71. coln. 1. verſic. Tertiò inquãtũ iſtæ leges. Et dixi ad Segu. in. l. prima. §. ſi vir vxori. nu. 119. ff. de acqui. poſſeſsio. & Chaſſanæ. in conſue. Burg. rubri. 7. §. 2. num. 2. fol. 231. Hippolyt. ſing. 78. Ripa in. l. fi. nu. 138. C. de reuoc. dona. & eſt opinio cõmunis ſecundum Alex. nu. 4. in authenti. non licet. & ibi Curti. iuni. nu. 23.

ni.nu. 23. C. de liber. præter.& ſecundum eũdem Alexan.in.l.ſi quis id quod.nu.19.ff. de tur. omn. iu li.Couar.in cap.Rainutius.in prin.nu.17. de teſtamen. Et ſequitur Pet.à Plaç.de delict. capit. 1. nu.15.& 16.plures in hoc referendo.Pinel in.l.1. a.part.nu.27.C.de bon.mat. Sed iſta opinio non videtur poſſe procedere,quia eſt pœnalis.c. ſtatutum.de elect.in.6.c.is qui.de ſenten. excom. cod. lib.Secundo ex.l,donationes.ibi.& ex cauſis,quæ legibus continentur.C.de reuocã.dona.& ex.l.8. titu.7.part.6.verb. *Mas ſi por alguna*.Et ex tribus fundamentis contra iſtam communem adductis per Curt.Iun.loco proximè allegato. Quod ergo lex non imponit, nec à nobis imponendum eſt: cùm maiorem,ſeu molliorem pœnam,quàm à iure ſancita eſt,non ſit licitum imponere. argu. tex. in.l.ſiue.C.ne ſanctum baptiſ.reiter.& tenet Vigli.in.§.fin.nu.8.de exh.lib.Grego. Lopez in. d. l.8.verb.*Otra razon qualquiera*.¶ His ſic præmiſsis, Pater poterit ſubſtituere filios impuberes ſubſtitutione pupillari, non autem ſubſtitutione fideicommiſſaria,quæ eſt onus, & ideo reijciendum à legitima.l.cùm patronus.ff.de legat.a.l. quoniam in prioribus.C.de inoffi. teſtam. Et quod dicatur grauamen fideicommiſſum,eſt.l.cohæredi.§. cum filiæ.vbi Segura.nu.271.de vulga.Iaſ.in.l. ex tribus.C.de inoffi.teſt.Poterit tamen filius onerari grauamine fideicommiſsi in eo, quo eſt honoratus à teſtatore vltra legitimam.text.in.l. cùm proponas.vbi optimè Deci.n.2.C.de pact. Et ita procedit text.in cap.in præſentia.de probatio.vbi fit mentio de ſubſtitutione fideicommiſſaria.&.l.27 Taur.Pro declaratione autem iſtius materiæ notandum eſt,quot ſint ſubſtitutionum ſpecies? Et reſpon.quòd plures, vt notat glo.in.c. Rainutius. de teſtam.& ibi Couar.§.4.& Lancel.Politus; & Zaſius in ſuis tracta.ſubſti.& gloſſ.magiſtra. in.§. qua ratione. Inſtit.de pupill. ſubſti.& Anto. Gomez in tracta.de vltim.volun.c.3.vbi agit de vulgari ſubſtitutione. & in ca. ſequenti.de pupillari, & in ca.5.de fideicommiſſaria.& in ca.6. de exemplari.& in cap.7.de compendioſa. In quibus locis optimè loquitur,& latè.

Dubitatur, An commiſſarius poſsit in legitima filiorum facere ſubſtitutionem vulgarẽ? Quæſtionem iſtam mouet Iaſ.in.l.ſi parer. C. de inſti. & ſubſti. & ipſam ad vtranque partem examinat Ioan.Lup in.l.31.Tauri.nume.95.vbi agit de iſta vulgari ſubſtitutione in numeris ſequentibus. & in nume.89.de pupillari ſubſtitutione.aliqua proponit. ¶ Notandum etiam eſt, quod prohibitio de non alienando poſita in teſtamento impedit, quòd hæres non poſsit talia bona ſubiecta reſtitutioni alienare, nec dominium transferre. tex. ſingularis in.l.fin.§.ſin autem.C.communia de leg. & in authen.res quæ.eod.tit. Iaſ. in.l. ſi à ſubſtituto. nu.3.ff de lega.1.& in.l.fin.§.ſi pupillus. nu.4. ff. de vulgar.& in.l.Marcellus.§.res quæ. ff. ad Trebel.& in.l.ſi ſocius.num.4.ff.ſi cert. peta. Intantum procedit,quòd bona maioratus prò dote, vel donatione propter nuptias non poterunt obligare abſque Regis licentia, vt dixi ad Seguram in.l. cohæredi.§.cum filiæ.num.243.ff. de vulga. gloſ. in.l.prima.titu 3.fol.10.col.3.lib.1.for.legum.Et in caſu, quo non ſunt alia bona ſufficientia, quo caſu poſſunt obligari,& in dotem dari. Soci. conſil.75.colum.1.lib.1.Et eſt addendus Couar. lib.3. Varia.reſolut.ca.6.vbi in nu.10.quærit,vtrum res ſubiectæ reſtitutioni,vel titulo maioratus,poſsint alienari cauſa dotis:& an princeps valeat derogare voluntati teſtatoris, qui expreſsè prohibuit alienationem etiam ex cauſa dotis.

Circa prædicta dubitatur de quæſtione quotidiana. Vtrum hæres,vel Epiſcopus, vel executor poſsit legatum relictum ad certum pium vſum cõuertere ad alium pium vſum? Exemplum poteſt poni. Teſtator diſpoſuit,quòd tertia pars bonorũ ſuorum diſtribuatur pro certis miſsis dicendis,vel pro capella conſtruenda:modo hæredes, vel exactores volunt in alium vſum conuertere,ſeu commutare,ſcilicet,pro puellis maritandis, aut pro põte,vel publica via reficienda, An hoc facere poſſint? Diſtingue. Aut voluntas defuncti non poteſt adimpleri prout ipſe voluit,quia fortè illa tertia pars legata non ſufficit pro capella conſtruenda, vel pro illo numero miſſarum dicendarum: iſto caſu talis commutatio poteſt fieri in alium pium vſum,& tale relictum non efficeretur caducum.text.in capit.nos quidem. de teſtamen. vbi habetur,quòd ſi relictum non poſsit ad vſum deſtinatum deputari, commutabitur in aliam piam cauſam,eo,quia vbi intentio non poteſt adimpleri in caſu; in quo teſtator voluit, commutabitur in alium.& in.l.legatum.ff.de vſu & vſufructu lega.vbi dicitur, quòd relictum ad opus illicitum, debet conuerti ad opus licitum. Notandum eſt, quòd licèt iſta diſpoſitio poſsit conuerti in aliam piam cauſam, tamen talis operis iniuncta commutatio non poterit fieri per ſolum hæredem,nec etiam per ſolum Epiſcopum, ſeu eius vicarium, vel officialem,ſed requiritur conſenſus vtriuſque, ſcilicet,hæredis,epiſcopi,vel executoris, ſi datus ſit.vt notat Panormi per textum ibi in dict. capi. nos quidem.verſi.Ordinari teneantur. & text. in dict.l.legatum.verſi.Adhibitis hæredibus &c. Et eſt vtile ſcire pro illis,qui fundant capellanias, vel pia legata,& volunt, ꝙ miſſa in tali altari dicatur, & non in alio.Certè ſi in illo non poſsit celebrari, quia eſt interdictum, vel deſtructum, vel eſt alia iuſta cauſa, propter quam voluntas defuncti non

poteſt obſeruari, prout teſtator diſpoſuit, tunc cõuerſio debet fieri in aliam piam cauſam per hæredem, & Epiſcopum ſimul, vt in dict. cap. nos quidem. in verſi. pias voluntates defunctorum epiſcopali diceus eſt ſtudio adimpleri.

In caſu verò, quo diſpoſitio teſtatoris poſsit adimpleri, prout ipſe diſpoſuit, tunc non poteſt in alium vſum commutari, ſed debet adimpleri in forma ſpecifica, niſi commutatio fiat de licentia Papæ, qui non facit de poteſtate ordinaria, ſed de abſoluta. per text in clem. quia contingit. & ibi expreſse notat Car. in. nu. 3. de religio. domi. Iacob. Butri. in. l. ſi quis ad decluſundam. §. ſin autem. C. de epiſc. & cleric. & in dict. l. legatum. Vnde dicit Bartol. in. l. 1. C. de his quæ pœnæ nomi. quòd legatum relictum pro virginibus maritandis, non poteſt conuerti ad alium pium vſum, eò, quia legitima voluntas non pertinet ad arbitrium alicuius. & Bald. in authent. niſi rogari. colum. 2. C. ad Trebel. dicit expreſsius, quòd executor datus ad virgines maritandas, non poteſt dare illam quantitatem virgini intranti religionem, ex quo voluntas defuncti aliter ſe habeat. Et ita tenet Guido Pap. deciſio. 556. vbi dicit, quòd certa diſpoſitio teſtatoris reſpectu perſonæ, vel cauſæ, non poteſt per Epiſcopum alterari. Et refert ita fuiſſe iudicatum in Parlamento Dalfinali. Facit text. in. l. hac lege. de aquæductu. lib. 11. vbi dicitur, quòd Præfectus conuertens aurum aquæductus ad aliud opus, tenetur reſarciri de ſuo. ¶ Et pro comprobatione iſtius partis eſt addendus Cæſar Lamberti. de iure patro. 24. artic. 3. quæſt. princip. 1. part. lib. 1. Barb: in capit. tua nos. nu. 13. de teſta. Bermond. Chouer in tracta de publi. concubina. pag. 177. verſic. Secundo quæri poteſt an hæres. Capell. Toloſa. deciſi. 26. Ex quo infertur Principem ſine iuſta cauſa non poſſe dare licentiam ad alienãdam rem Maioriæ ſubiectam reſtitutioni, nec clauſulas Maioriæ etiam eius authoritate conceſſæ. Tradit Menchac. contra Couar. lib. 1. de ſucceſsio. crea. §. 1. nu. 32. Gregor. Lopez in. l. 6. glo. 4. verſi. & licèt. titu. 5o. part. 6. Sed intelligo Couar. poſſe cum cauſa. vt ex allega. colligi poteſt in lib. 3. vati. ca. 6. nu. 1.

Et licet Papa poſsit de plenitudine poteſtatis alterare, & commutare voluntatem defuncti, tamen non videtur, quod illa vtatur, ni apponat clauſulam. Non obſtante, per quam clarè apparet, quòd vult vti illa ſuprema poteſtate. Et ita debet intelligi Clem. quia contingit. verb. ſedis apoſtolicæ. de relig. domi. ſecundum Bald. in. l. ſi teſtatum. C. de teſtamen. Legatus tamen de latere non poſſet facere iſtam commutationem voluntatis. Cardi. in dict. clem. quia contingit. vbi glo. dicit, quòd non ſufficit poteſtas legati de latere, ſed requiritur poteſtas Papæ. Ideo dicit Bart. in dict. l. legatum. quòd ad talem peruerſionem voluntatis requiritur authoritas Principis: ergo non ſufficit conſenſus hæredis, vel authoritas Epiſcopi, vel legati de latere. Et ita concludit Aufreri. deciſi. 26. quia inferior à Papa non poteſt alterare ius commune. cap. fina. de officio Archipresby. Ioan. Andre. in capit. 2. de conſtit. in. 6. Et hoc tenet Feder. de Senis. conſ. 7. Et licet inferior à Papa poſsit ius commune adiuuare, vt dicit gloſ. in clem. Ne Romani. verb. tolli. de elect. non poteſt tamen illud alterare: quia voluntas defuncti ſiue concernat temporalitatem, ſiue ſpiritualitatem pro lege ſeruanda eſt. cap. vltima voluntas. 13. quæſt. 2. Et ſic Epiſcopus non poteſt in hoc diſpenſare. capitu. dilectus. de tempo. ordi. Ratio eſt: quia quando canones imponunt legem Epiſcopis, ipſi non diſpenſant, niſi eis in ſpecie reperiatur conceſſum, niſi ex cauſa maxima & vrgenti, vt videtur probare text. in dict. Clem. quia contingit. dum dicit, quòd ea, quæ ad certum vſum fidelium ſunt deſtinata, ad illum debeat conuerti, & non ad alium, ſalua authoritate ſedis apoſtolicæ. Barba. conſil. 23. libr. 1. Rochus Curt. de iure patron. verb. pro eo. quæſt. 15. nu. 33. Concludendum eſt igitur, quòd ſolus Papa diſponere poteſt de pijs relict. prout vult Clemen. dudum. de ſepult. verſi. Penitus reuocamus, caſſamus, vacuamus. & irritamus. Eſt enim Papa gubernator in ſolidum eccleſiæ vniuerſalis, cuius Romana curia eſt caput, ergo ad eum tanquam ad caput ſpectat ſingula membra commutare. capit. cuncta per mundum. 9. quæſt. 3.

Dubitatur, Vtrùm teſtamentum poſsit fieri per procuratorem, vel nuntium? In qua quæſtione reſpondendum eſt cum Guil. el. Benedi. in repet. c. Rainutius. verb condidit. in. 1. nu. 55. de teſtam. quòd non, & ſic requiritur præſentia teſtatoris eo tempore, quo teſtamentum fit. Hodie tamen vid. per Segur. in repe. l. cohæredi. §. cum filiæ. nu. 19. ff. de vulga. vbi latè remiſi quid tenendum de iure regni. ¶ Dubitatur prætereà, Vtrùm teſtamentum conceptum ad interrogationem alterius, ſit validum? Et in hac quæſtione glo. in. l. iubemus. verb. quemadmodum. C. de teſtamen. tenet quod ſic, videlicet teſtamentum eo modo factum. cum notarius dicit, Inſtituis Titium hæredem? Et reſpondet teſtator, Inſtituo, vel verba ſimilia, non expreſſo nomine inſtituti. Idem firmat Bart. in. l. hæredes palàm. num. 9. vbi Alexan. ad eum dicit, quòd iſta eſt communis opinio. ff. de teſtam. Roman. conſi. 306. Propoſita conſultatio &c. verſic. Quod ad ſecundum dubium. Et eandem ſententiã viſus eſt tenere Collectariu. in cap. quia ingredientibus. nume. 9. de teſtam. Et dicit communem Aymon Crauera conſil. 117. num. 1. vbi eam optimè intelligit & Roderi. Suarez allegatione. 1. fol. 116 colum. 2.

colum. 2. verſi. Sed oportebit nũc inſiſtere. & Gómez Arias in. l. 29. Taur. num. 5. Sed iſta communis opinio videtur non poſſe procedere de iuris rigore, neque etiam de iure Regio, vt ex Roderi. Suar. conſtare poterit. Eam tamen probat Greg. Lopez in. l. 6. verbo. *Diziendo*. titu. 3. part. 6. Et eſt communis, vt per plura firmat D. Couarru. in ca. cum tibi. nu. 4. de teſtamen. ſecundum quem intellige hanc communem ſententiam.

Quæro, Vtrum pater, qui potuit filium exhæredare, poſsit præmiſſa, & oſtenſa cauſa ingratitudinis in teſtamento recedere ab ea, & legitimam relinquere filio ingrato cum onere reſtitutionis, & fideicommiſsi, vel ſub alia conditione dandi, vel faciendi? In qua quæſtione videtur dicendum quod ſic. Nam cui licet imponere maiorem pœnam, licet imponere minorem. l. in ſuis. ff. de liberis & poſth. l. neque ea. ff. de adulte. Ergo ſi licitũ eſt patri totam legitimam auferre à filio, licitum erit ei ipſam relinquere cum grauamine prędicto.

¶ Secundo, quia ingratus cenſetur mortuus, vt notat Segura in repetitione. l. cohæredi. §. cum filiæ. num. 49. ff. de vulg. & pupil. vbi decidit quæſtionem, quod exhæredatus non facit alijs partẽ, de qua per Iaſonem in authen. Nouiſsima, nume. 47. C. de inoffic. teſtamen. & in. l. plane. §. ſi duobus. num. 22. ff. de legat. 1. ergo poterit ei imponere grauamen. cum non poſsit petere legitimã, probata cauſa exhæredationis.

Præterea relictum ſub conditione, vel cum aliqua qualitate, ſeu cauſa, ea deficiente, actus corruit. l. prima. C. de condi. cauſ. data. capit. verum. cum ibi notatis. de condi. appoſitis. l. ſi quis locuples. ff. de manumiſſ. teſt. Sed pater reliquit legitimam in euentum conditionis, ſeu purificatiõis grauaminis, & ſic ſub ea qualitate voluit recedere ab exhæredatione commiſſa per filium. ergo ſequitur, quod ſi ceſſaret, exhæredatio haberet locum, cum fuit expreſſa in teſtamẽto, licet ex poſt facto receſſerit, & remiſerit ſub conditiõe, & qualitate prædicta. ¶ Et in tantum arbitror procedere, quod poſſet prædictam legitimam filij ingrati relinquere alteri extraneo, excluſis filijs legitimis, vel filio legitimo vna cum ſua legitima, & tertio & quinto bonorũ. Quod fundatur: quia quando aliquid aufertur ab aliquo in fauorem alterius propter crimen contra eum cõmiſſum, tale ablatum ei eſt applicandum, & fit ſuum. l. poſt legatum. §. amittere. ff. de his quib. vt indig. l. pen. C. de legat. l. defunctus. C. de ſuis & legit. hæred. ca. epiſcoporum. §. fina. de priuileg. lib. 6. ibi. Ad arbitrium eius, cuius ſententiam contempſerunt &c. Tradit Roman. ſingu. 692. Iaſ. in. l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. nu. 4. ff. de lega. 1. Ripa in. l. ſi vnquam. quæſt. 44. C. de reuoc. dona. Gomez in §. ſuper- eſt. nume. 21. Inſtit. de actio. Ex quo datur intellectus nouus ad. l. 49. Taur. cum ſimil. Inferturque cautela optima ad hoc, vt pater poſsit filio grato aliquid relinquere vltra id quod poteſt à iure cõmuni & regio, ſcilicet, vltra legitimam ei debitã, & per legatum tertiæ & quintæ partis bonorum. Nunc autem eſt dubium, Vtrum pater gratia remunerationis poſsit vltra legitimam & tertium & quintum bonorũ aliquid relinquere filio grato, & qui ei ſeruiuit? Reſpõdeo poſſe quando miniſteria, operæ, beneficia, ob quæ remuneratoria donatio fit, eius eſſent conditionis, vt in iudicio pater conueniri poſsit ad remunerationem: nempe, quia prædicta ſeruitia facta patri à filio emancipato tali, qui ad ea non tenebatur, ſed tanquam extraneus fecit animo repetendi. Segur. in repet. l. cohæredi. §. cum filiæ. num. 175. verſi. Fallit in ſimili. ff. de vulga. vbi hoc ita modificatum aperte tenet Aymon. Sauill. conſil. 165. colum. 2. Couar. in cap. cum in officijs. colum. pen. & fin. nume. 11. de teſtam. & Caſtell. ita eſt intelligendus in proœmi. legum Taur. verbo. *Gratia de Dios*. Singulariter declarat modo præmiſſo Domi. Doct. Anto. Gomez in. l. 29. Taur. num. 23. verſi. Decimo infero. Philipp. Corne. conſi. 144. num. 11. lib. 2. Idem conſuluit Ioan. Lup. de dona. inter vir. & vxo. §. 50. num. 12. Filius enim in hoc eſt creditor, ac per conſequens non debet eſſe deterioris conditiõis, quam alius extraneus, cum quod iuſte debetur, conſequatur ex donatione remuneratoria, quæ non eſt liberalis, nec ex mera gratia, ſed ex debito, vt prædicti firmant. Segur. in repet. l. ab exhæredati. num. 95. & ibi dixi. ff. de legat. 1. Rip. in repeti. l. ſi vnquam. numer. 29. C. de reuoc. dona. & lib. 3. reſponſo. cap. 13. n. 5. ¶ Vnde infertur, quod mulier tranſiens ad ſecundas nuptias non tenetur reſeruare proprietatem rerum ſibi donatarum à marito filijs prioris matrimonij. ſecundum Ioan. Lup. in. l. 14. Tauri. num. 8. vt donatio remuneratoria in recõpenſam nobilitatis, vel virginitatis, ſeu iuuentutis, quæ ſtatim valet, etiam dote non recepta à viro ignobili, ſeu ſene facta. gloſſ. in. l. ſi voluntate. C. de dotis promiſ. Paul. Pariſiẽ. conſi. 86. colum. 3. num. 18. lib. 3. vbi hanc firmat eſſe cõmunem opinionem poſt Iaſ. in l. ſi diuortio. num. 4. ff. de verbo. obliga. & Socin. in. l. prima. nu. 72. ff, ſoluto matri. Bald. Nouell. de dote. part. 10. nu. 7. Panormi. in cap. 1. num. 8. & ibi Addi. de adult. Segur. in. l. cohæredi. §. cum filiæ. nume. 162. ff. de vulga. & pupilla. Deci. conſil. 232. numer. 4 Ioan. Neuiz. in ſylua nuptiali. lib. 2. nu. 28. Curt. Iuni. conſil. 6. nume. 20. colum. 11. Couar. in epitom. 4. decretal. 2. part. cap. 3. 8. 3. num. 2. vbi ponit vnam ampliationem, quam videas. Alia & ſingularior fit. quod talis dos promiſſa à viro ignobili, vel ſe-

ne in remunerationem nobilitatis , ſeu iuuentutis debet ſolui mulieri ab hæredibus mariti,etiam ſi copula nõ fuerit ſequuta.Paul.in.l. eum fuerit. ff.de cond.& demonſtr.& in.l.ſi diuiſione. ff. ſoluto matr. & in. l. ſi donaturus. ff. de cõd.ob cauſam.vbi Alexan. plures concordantias citat Bal. in.l.Deo nobis.C.de epiſc.& cleri. Matth.de Afflictis in deciſio.61.num.3.verſi.Fallit, niſi vxor ſit nobilis. Vtrum autem talis donans ex cauſa remunerationis teneatur de euictione,eſt videndus Deci.in.l.ſi donatione.num.55.C.de collationib. Et illud,quod ſic ſoluitur, debet eſſe vere debitũ filio ex præmiſsis operibus factis patri, quemadmodum alius extraneus poſſet habere. Et de his puto patris confeſsioni non fore ſtandum,niſi de eis conſtet fratribus,cum de eorum præiudicio,& ſuarum legitimarum tractetur. Ioan.de Plat.in.§. item ſi quis in fraudem,num.23.Inſti.de actio.Iaſo in.l.poſtea quam.§.Sed & ſi quis.num. 2. ff.de iure iurand.& in auth.ſo. Nouiſsima.num.3.C.de inoffi.teſtam.Segur.in dict.repet.§.cum filiæ. nume.127.Andr.Alciat.in lib.præſumptio.regul.1, præſump.16.nu.3.

Alius modus relinquendi filio vltra tertium & quintum excogitari poſſet, quando pater, ſeu mater,auus,vel auia habent hæreditatem, vel prælegatum ſiue à ſuis aſcendentibus,ſiue à deſcendentibus,ſiue ab alterutro coniuge,cum facultate diſponendi libere de eiſdem bonis vltra ſubſtãtiam hæredis,ſeu legatarij in perſonam , ſeu perſonas, quas elegerit,prout fuimus interrogati à quodam nobiliſsimo viro.Et hoc fundatur,dato,quod prælegans potuit diſponere de illis bonis in quem libet extraneũ,ergo & legatarius poterit vltra ſua bona tertij & quinti prælegare vni filio,vel extraneo.l.cum pater.§.à filia.ff.de lega. 2.vbi teſtator reliquit filiæ ſuæ centum,vt poſt mortem cui vellet ex liberis relinqueret. Ecce vbi teſtator potuit relinquere ius eligẽdi vni ex liberis.Idẽ probat text.in dict.l.cum pater.§.hæreditatem.l.codicillis.§.matre.ff.eo.vbi ex diſpoſitione teſtatoris legitimus hæres legatarij,priuatur legato ſuo teſtatori relicto.Conſtat igitur ibi teſtatorẽ poſſe relinquere in liberam poteſtatem & voluntatem legatarij,cui det rem ſibi relictam.ergo potuit eũ ad hæc aſtringere.Præterea de hac quæſtione eſt mihi tex.formalis in authẽ.vt lice.matri.& auiæ. in princ.vbi inquit text.quod pater,vel mater poteſt filio ſuo in reſiduo vltra legitimam apponere grauamen,ne ad patrem , vel matrem proprietas vel viuſfructus perueniat.Redditur optima ratio in text.dicendo,Hoc enim & extraneis relinquere poterat,vnde nulla vtilitas parentibus naſceretur.Item verba ita debent intelligi,vt aliquid operentur.l.ſi quando.de leg.1.l. ſi quando. de inoff. teſtam.cap.ſi duo.de procur.lib.6.Bart.in.l.4.nume.2.ff.ſi quis cauti.ſed præmiſſa ſi hoc non induxiſſent,eſſent nullius operationis in legatario, ergo &c.¶Item adſtipulatur. Nam cum teſtator eã partem reliquit legatario liberam ab omni ratione,viſus eſt eam ita voluiſſe ad ſucceſſores eius trãſire,cum tam in contractibus,quam in vltimis voluntatibus initium ſit ſpectandum.l. vnum ex familia.§.ſi de falcidia.de legat.2.l.item veniunt. §. tum prædixerimus.ff.de peti.hæred.l.cum filius. § hæres meus.de legat.2.Sed hæc bona in legatario fuerunt libera tempore , quo fuerunt relicta, & adita,ergo & poſt libera erunt in legatarij perſonam , vt cui libuerit tanquam primi teſtatoris poſsit relinquere. ¶Idque præterea ex quadam æquitate venire eſt intelligendum. Nam cum vetuit rationẽ ab eo exigere, viſus eſt teſtator quod non teneretur reſeruare filijs primi matrimonij, ſi vxor eſſet legataria per præmiſſa verba,nã hæc fuit coniecturata mens teſtatoris , quæ ſequenda eſt.l.cum in te.in fine.C.de fideicom.liber. Tum etiam , quia voluntates poſtremæ defunctorum ſunt late interpretandæ.l.in teſtamentis.&.l.quę conditio.ff.de condi. & demonſtr. l. qui inſulam. ff.de verbo.obliga.ſed ſi legatarius,legatariave in ſpecie prædicta,non poſſet vltra ſua bona prælegare eſſet ſtricta interpretatio,quod dicendũ non eſt.ergo.&c.Præmaxime , quia collatio ceſſat ex præſumpta voluntate defuncti.l.ex parte.§. primo.ff.famil.herciſcun.ita in quæſtione propoſita voluit hanc quintam partem in quemcunque tranſierit,liberam à collatione.ergo &c.l. 1.& authen.ex teſtamento.C.de colla.Pet.Stella de collationib. ¶Item probatur. Nam filius,qui patri, & fratri ſucceſſit,poteſt ſeparationem hæreditatum petere,vt fratri,non patri ſuccedat. l. ſi filius qui patri.ff.de vulga.Ergo ita dicendum eſt in caſu propoſito,vt poſsit partem ſibi relictam libere,à ſuis bonis ſeparare,& cuiuis relinquere.Item facit illud, Quod per me poſſum,& per alium.l.legatus.ff.de offic.proconſul.Sed primus relinquẽs potuit rem legare extraneo , relictis liberis.ergo & eius ſucceſſor.Facit.l.legatarius.ff.de leg.1.

Huc etiam accedit talis conſideratio : nempe, quod legatarius,legataria ve poſſet hanc quintam partem,vel aliam ſibi prælegatam prælegare alteri ea ratione, qua ſibi fuerit prælegata:vt quã ſemper liberam habuerit,& diſtinctam à reliquis bonis,& ita non confert cui legata fuerit,cum legatarius non conferat.Iaſ.in.l.ſi emancipati.col.10. verſi.Tertio princ.nu.4.C.de collat. Facit gloſſ. fin.in.l.illud.C.de colla.vbi donator donans ſimpliciter non expreſſe cauens de collatione,donatarius non confert. Quod intelligendum eſt , vt per Bart.Paul.& Iaſ.ibi.vel ſi fuerit facta donatio

ex bene

ob bene merita,vt dictum eſt,quo caſu filius non confert,glo.in.l.ſi donatione.C.de colla. Bart.iu princi.ff.veteris.nume.14.Ripa in.l.iu quarram. nome.150.vbi de hoc late.ff.ad legem Falcid. In relligeodum tamen non fuerit donatio excedens merita,vt ſupra dixi,nam in eo rantum eſt valida.argum.l.ſi pater.§.primo. ff. de donat.l. donationer.§.pater qui.&.l. donationes. §. ſpecies. ff. eod.titu.alias inofficioſa iudicabitur.l.29. Tauri.

Quid autem eſſet,quando oon fuerunr relicta bona quinræ partis in caſu prẹmiſſo libere,&adiecta claulula,quod de eis diſponere poſſet vltra tertium,& quintum ſuæ ſubſtan:iæ in quem voluerit,licet pleno iure,& abſque onere rationis fuiſſet relictum? Cooſului,talem teſtatorē non poſſe præiudicare. nec demandare in præiudicium deſcendentium , niſi vnum quintum totius peculij habiti quocunque titulo,& cauſa : quia totum eſt vnum:& non diuerſum patrimonium , ergo iure diuerſo nou debet iudicari.Nam aditione pars relicta cōfuſa eſt cum bonis eiuſdem.l.ſi quis ædes. ff.de ſerui.vrb.prædiorum.l.ſecunda.§.fina. ff. de hæredi.veodi.ergo rer prælegata non poterit vltra quintum alteri relinquere : eom poſtquam legatum acceprauerit,fuerit factum vnum patrimonium,& oon ſint duo cum bonis ipſius legatarię. l.vnica.§.cum igitur.C.decadu. tolleu.l.ſi tibi homo.§.com fundus.vbi Alexan.num.6.dicit communem.ff.de lega primo.l.à Titio.ff.de furr. Ego prædicta legataria ſicut nou poteſt facere uiſi vnam meliorationem de tectio & quinto , ita oec de quinto à marito , vel ab alio relicto,tanqoā de peoprio patrimonio , nam alias duos quintos relinqueret,& ſic eſſet modus fraudandi leger: eum lege regia ſancitum ſit,nō poſſe duo ſtertios, ſeu quintos relinquere,uiſi taotum vnum. l.28.in deciſio.Taur.eum ſit totum vnum & idem patrimoniom.l.fina.in fin.C.de inoffi.teſta.ergo non debet,vt dixi,diuerſo iure ceuſeri. l. eum qui ædes. ff.de vſucapionib.

Item expreſſe facit.l.ſed ſi plures.§.filio. ff.de vulga.& ſie vnica,& oon diuerſa ratione debet iudicari.¶ Suadetur etiam. Nam prohibitus ſuecedere patri,non eſt prohibitus ſuceedere fratri , qui hæreditate patris adita mortuus eſt:noraut doct. in.l.prima.§.veteres. ff. de acquiren.poſſeſsione.

Fundari etiam poteſt ratione oon vulgari.Certi enim iuris eſt,quod peculium caſtreuſe in collationem ooo veoit.l.prima.§.nec caſtenſe.ff. de colla.bono.tamen ſi pater mortuo filio io eius caſtrenſe peculium veniat, ſit collatio.l.prima.§.ſi is quibona.ff.decolla. bono.ita ergo in præſentia quod liberum erat peoes matrem, patremve, erit collationi obuoxiumin eius hæredibus.vid. l.penul.cum gl. fina.C.de collationib.

Eſt dubium , Vtrum in relictir à patre quatenus lex reſiſtit,vt in ſpurijr,iuxta.l.9.Taur.etiam ſi ex errore facti putaret ſe legitimum,poſſet vllo tempore relictum vſucapere? Salicet.poſt antiq. in.l.nihil.C. de vſucapio. pro hæredi. tradit non poſſe.Gloſſ. memorabilis idem tradidit in. l.nemo.ff.de vſucapio.pro lega.Bald.in.l.nullo. C.de rei vendi,Alexan.notabiliter.conſi. 74. nu. 7.lib. 3.fuſius Balbus de præſcrip.4.part.4.part.quęſt. 58.Ripa in.l.prima.num.8.ff.qoorum bonorum qui videndi ſunt,quia nō eſt omnino ſine dubio ſecundum Pinell.Luſitanū ingenio, & literis optime præditum in rubri.C.de bon.matern. 2. part. nume.43.verſi.Quod vtiliter amplio.

Dubitatur præterea, Vtrum filius poſsit petere legitimam a patre mortuo ciuiliter per ingreſſum religionis,ſequuta peofeſsiōe? Quod poſsit, eſt communis Caooniſtarum ſecundum Iaſ.in authen.ſi qua mulier.nu.51.C.de ſacroſan. eccleſ.tenet Panormita.in capit.in præſentia. numer. 59. de probatio.Felin.ibi refert alios idem teoenter. nume.55.& probat late Antoni. Corſet. iu verb. legitima.Et iſtam communem Cauoniſtarū profitentur Bald.nouell.iu tracta.de dote.1.parte.nume.11.Pyrrhus iu tracta.de ſuitate.quæſt.4. n.8. adducit gloſ.in.l.prima. ff. de teſt. vbi late Imol. qui dicit,quod teſtameotum impletur per mortem naturalem , non ciuilem. Quantum vero ad legitimam,quæ debetur ſuis hæredibus iure naturæ procedit iſta communis opinio Canoniſtarū, per cap.eum ſimos.de regula.vbi inquit eſſe tex. expreſſum,non diuinando,nee violando literam, in quo ponitur caſus de filio,non de extraneo hærede,ipſe ibi citat palæſtram diſputationis, mulra alia fundamenta.Quod dictum Imol. reputat val de ſingulare.Ioan.Pyrrhus loco præcitato.nu.10 Et opinionem hanc communem quod poſsit petere legitimam filius profeſsione patris ſequuta, tenet glo.in cap.tranſmiſſæ.verb.mota.& ibi Panormi.qui filij ſunt legiti.gloſſ.iu authent. Nunc autem.C.de epiſco.& cleri.glo.in autheu.de monach.§.illud.verb.detur.colla.1.Couar.in capi. 2. num.7.de teſta.iſtam fatetur communem, & nos ad Segur.in.l.Imperator.nu. 123.ff. ad Trebelli. Paul.Pariſ.in dict.cap.io præſentia.num.165.vbi iſtam partem tenet & latiſsime examinat Dueñ. io regul.356.num.6.tetigit Acoſta in.§.& quid ſi tantum.num.12.part.2. Et eſt vtroq; foro ſeruanda proprer eius æquitarem.Couar.vbi ſupra.Contraria eſt communis opinio *Legiſtarum* , vt conſtat ex glo.Bart.num.8.Sali.nu.12.& Iaſ.n.50.in authen.ſi qua mulier.C.de ſacroſan.ecel.Guillel. Benedict.io repet.capit,Rainutius.verb. mortuo itaque teſtatore.nome.299. de teſtamē. Panor.& communis in ea.eum ſimus.de reg. ſequitur Feli. & Deci.

Digitized by Google

& Deci.in capit.in præſentia.de proba.vbi optime eam defendit Auguſti.Beroi.nume.534. Suarez in allegatione.20.verſi. Præterea eſt communis ſententia ex quibus hanc communem tenendam eſſe firmabis.Et eſt magis communis opinio ſecundum Couarru.in prædict.cap.2.num.7.

Ex qua infertur ante mortem naturalem filium non poſſe à patre petere legitimam,quamuiscam ſit veroſimile,quod diſsipauit. Quia cum ſint bona propria patris,poterit de eis ad libitum etiam abutendo diſponere.l.ſed ſi lege. §. conſuluit. ff. de peti hæredi.ibi.Dum re ſua abuti putant, non præſtabunt &c. ſingul. ſecundum Iaſ. in.l. more. nume.1 ff.de iuriſdi.omni.iudic.colum.2. & in.l. Polla.col.ſecunda. C.de his,quib.vt indig & in.l. prima.colum.fin.num.29.C.qui teſta. facere poſſunt.& in.l.filius fami.§.diui.colum.2.num. 9. ff. de legat.1.Ludouic.Gomezi.in.§.quædam nu.17. Inſtit.de actio.Gomez Arias in l.15.nume.69.in deciſioni. Taur.Si ergo eſt moderator & arbiter in re propria.vt in.l.nemo exterus.C.de Iudæ. l. in re mandata.C.manda.etiam abutendo.vt in di-cto.§.conſuluit.& eſt text.ſimi. in. l. ſi quid poſſeſſor.§.quicunq;. ibi, tunc enim quia quaſi ſuam rem neglexit,nulli querelæ ſubiectus eſt.ff de peti.hæred.conſequens erit,quod nec patri eſt faciẽda prohibitio bonorum ſuorum in ſua vita , cum ſit ſatis abſurdum,vt Iaſ.in diuerſis quæſtionibus in locis præcitatis fatetur.

Secundo,Nam viuente patre filius non poteſt petere legitimam:præmatura eſt enim ſpes collationis , cum adhuc viuat is,cuius de bonis quarta debetur.vt probat formaliter tex in l.prima. §. ſi impuberi.ff.de colla.bono.l. ſecunda. §. interdũ. ibi,improbum eſſe,Iulianus exiſtimat,eum qui ſollicitus eſt de viui hæreditate.ff.de vulga.& pupilla.& per prædicta in opinione communi Legiſtarum paulo ante relata.ergo pro confirmatione corollarij.

Tertio,Quoniam certum eſt patrem tanquam proprium dominum rerum ſuarum poſſe in præiudiciũ filiorũ bona ſua proijcere in mare. Bald. in princi.C.colum.fin.num.9.Philip.Deci. conſil.557.verſic.Venio ad ſecundum dubium.nu.7. & num. 8.nec poterit filius patre viuente exigere legitimam,vt probat Bald.conſi.304. Quidam de inſula.nume.1.libr.4.Ergo non poterit in vita prohiberi,ne ſuis bonis vtatur ad libitum.

Quarto,Nam certi iuris eſt.quod allegare contra patrem diſsipationem bonorum, eſt indecens & inhoneſtum legibus diuinis , & humanis , quæ de ſeruando honore parentibus loquuntur. Potius enim quis fame perire debet,quam eum peccato alimenta repetere modo præmiſſo. l. palam. §. non eſt ignoſcendum ei,qui obtentu paupertatis turpiſsimam vitam elegit.ff.de ritu nuptia.Igitur hæc petitio tanquam inhoneſta non erit admittenda.

Quinto iſtam ſententiam tenet Bald.in.l. non poteſt.1.lectura.ff.de adopt.quam ipſe exornaui ex pluribus eam ſequentibus ad Segur. in repe.l. Imperator.nume.118.ff.ad Trebell.quos iſto anno. 1557. nouiſsime reaſſumpſit præclari ingenij vir,Luſitaniæq; optimum ornamentum Arias Pinel.in.l.prima.3.part.num.75.verſicu. In hanc partem. C. de bonis maternis. Et ſequitur Ioan. Baptiſta Caccialup.in repe.l.frater à fratre.§.quæſitum.nume.12a.ff.de condi.indebi. Quod conſtat,cum Bal.allegauerit vltimo loco, nec ab eius opinione receſſerit , quamuis aliquando fuerit iudicatum pro eo , aliquãdo aliter fuerit proceſſum prædixerit.Et pro iſta parte conſuluit Socin.conſil.6.lib.primo.Et eſt communis opinio,teſte Io. Rubeo in repet § Imperator.l.Titia.num. 33.ff. de legat.2.Et eſt verioris iuris ſecundum Iaſ.in.l. ſi is qui pro temporali.§.ſed & ſi quis.nume. 4.ff. de iureiuran.& dubitans eam videtur approbare. Idem Iaſ.in authen.nouiſsima nu 8. C. de inoffi. teſtamen.ſequitur Sylueſt.in.§.præterea.nu. 54. Inſtit.quibus mod.ius patri poteſta.ſolui. Et de iuris rigore veram eſſe dicit Ducñ.poſt Iaſ.in tracta.fallen.regul.356.ampliat.1.

Contrariam opinionem tenet Bald.in.l.ſecunda.num.3.C.ſi quid infraud.patro. imo quod ſuccurrendum eſt filijs, quando pater bona diſsipat, vt ex his aliqua ſeparentur pro alimentis& legitima.Quod reputat ſingul.dictum Segur. in dict.l. Imperator.nume.118. & plures relati à me ibi ad eũ.Et ab Arias Pinel.vbi ſupra. qui eſt huius opinionis,dicendo ex numero ſcribentium receptiorem hanc ſententiam eſſe ſuo ſenſu. tenet Hierony.Cagnol.in repet.l.final.num.fina. C. de pact. Ioã.Lup.in repe.c.per veſtras.§.17.n.14.de don. inter vir.& vxorem. Et eſt communis ſecundum Paul.à Monte Pico in.l.poſt contractum.nu. 31. ff.de dona.Sed contrariam dixit communem.nume.24.Doct.Couar.late in capit.Rainutius.§.10. nume.6.de teſtamẽ.imo , quod alienata per patrẽ titulo oneroſo non reuocantur per filium , etiam concurrẽte fraude.Probatur in.l.non vſque adeo. in ſui ratione.ff.ſi quis à par. fue. manu. & Ioan. Hannibal.in dict.l.poſt contractum.nume. 54.Si ergo ſecũdum iſtam communem alienata in fraudem non poteſt reuocare , per text.in dict.l.non vſque adeo,nec petere poterit aſsignationem legitimæ in vita patris etiam loco alimentorum ex iuris rigore,cum hoc non ſit iure cautum in patre diſsipante bona propris.De æquitate non ſcripta Bald.opinionem procedere non dubitaui : quæ æquitas cum alio modo poſsit præuideri conſtin-

do de

do de prodigalitate, per text. in. l. is qui bonis. ff. de verb. obliga. iniquitatem potius iudicarẽ. nam cauſa pia contra ius alterius non eſt ſequenda. es-pit. ex tenore, de foro compe. ea. ouper. de dona. inter vir. & vxor. Declaretur ergo prodigus ipſe pater, & prouidebitur filio, ne bona diſsipentur: cum interſit Reipublicæ, ne quis re ſua male vtatur. Et ſi noluerit filius propter rationem, text. in l. Imperator. ff. ad Trebell. mores mutabuntur, & de prodigo forſan reddetur auarus, ſic ceſſabit diſſipare. Bald. dictũ in. l non poteſt. procedere poteſt, quando non ſunt bona ſubiecta reſtitutioni, quo caſu non debetur legitima ante mortem naturalem, nec filius poterit ante mortem naturalẽ petere, nec venditionem etiam in filiorum fraudem impedire. Poterit tamen alimenta exigere, quæ à patre debentur filio ante mortem, & continer æquitatem, vt eſt Bald. traditio in dict. l. ſecũda. C. ſi quid in fraud. patro. Aut ſunt ſubiecta reſtitutioni filio, & tunc procedit. l. Imperator. ff. ad Trebell. Vel tractatur tanquam de quota legitimæ in vita patris, & non datur legitima cum viuat. Aut petitur non tanquam quota, ſed tanquam alimenta per mẽſes, ſeu annos, & debebitur, æquitate ſuadente.

Quæro, Vtrum licitum ſit bona vinculare, & vni filio relinquere ad conſeruationem, & memoriam familiæ? Et videtur, quod ſic. l. cum pater. §. Iulianus. de legat. 3. qui text. loquitur de Primipilario. Et iſta eſt principalis ratio deferendi domũ principalem primogenito à parentibus, conſuetudine, vel à ſtatutis, ſecundum Socin. conſil. 47. colum. 2. nume. 5. verſi. Secunda ratio. lib. 3. ſcilicet, vt bona vnita conſeruentur in perſonis primogenitorum. Nam ex conſeruatione bonorum, conſeruantur dignitates familiarum. Bald. in. l. maximum vitium. C. de libe. præte. Ioan. Andr. in additio. 1. ad Specul. in titul. de ſucceſsio. ab inteſta. Bart. in rub. de ſucceſsio. ab inteſta. Paul. Pariſi. in cõſi. 72. nu. 81. lib. 4. And. Tiraq. de nobil. c. 37. nume. 22. late in tracta. de primogeni. quæſt. 72. nume. 2. Poteritque fundans maioricarum prohibere, ne fœminæ veniant ad eum. Iaſ. conſil. 46. colum. 2. libr. primo. & in. l. omnes populi. num. 41. ff. de iuſti. & iure. & ibi Ioan. Crott. nume. 18. colum. 4. Paul. Pariſi. conſi. 72. num. 19. lib. 4. Roderi. Suarez in repe. l. quoniam in prioribus. ampliatio. 10. num. 52. C. de inoffic. teſtam. Hinc eſt ſtatutum excludens fœminas ſtantibus maſculis eſſe fauorabile, quia conſeruat familias. Tiraquel. in legibus connubiali. in. l. prima. gl. 1. verſi. Denique non prætermittant. nu. 88. De quo ſtatuto facit mentionem. D. Segue. in repeti. l. cohæredi. §. cum filiæ. nume. 86. verſic. Tertio facit. vbi plura de eo ſcripſi. ff. de vulgar. & pupilla. ſubſtitutio. Ratio iſtius ſtatuti ea eſt, vt familiæ conſeruentur in ſtatu primo, ne agnationis nomen ſit ſine bonis paternis, Bald. in. l. maximum vitium. cõlũ. 1. C. de libe. præte. Fortunius Garcia in. l. Gallus. §. idem credendum. nume. 38. ff. de liberis & poſthu. Sebaſtian. Sapia in repet. l. primę. nume. 58. verſi. Ex iſta ſublimitatione. ff. de offi. eius, cui mand. eſt iuriſdict. vbi probat tale ſtatutum eſſe fauorabile. Ex qua theorica poteris intelligere legẽ Caroli Imperatoris, olimq́; Regis Hiſpaniæ, in qua ſancitum eſt, exiſtentibus maſculis, quod fœmina nõ poſsit à patre meliorari ex cauſa dotis tacite, nec expreſſe per contractum inter viuos. l. 101. in Curijs habitis in oppido de Madrid ann. 1534. ibi, *Mandamos que ninguno que houiere hijos varones legitimos no pueda dar, ni prometer por via de dote, ni caſamiento de hijo tercio, ni quinto de ſus bienes, ni ſe entienda ſer mejorada tacita, ni expreſſamente por ninguna manera de contracto entre viuos, ſopena, que todo lo q̃ de mas de lo aqui cõtenido diere, o prometiere ſegun dicho es, lo haya perdido, y pierda.* Secundum iſtam literam tranſcripſit Celſus in reperto. legum Reg. verb. *Dote*. verſi. 4. fol. 112. col. 1. quæ verior eſt, quam ea, quæ habetur in communiter impreſsis Salmanticæ An. 1550. ¶In tantum, quod huiuſmodi Maioriæ ſunt licitæ in foro animæ, cum lege permittente id fiat. l. Gracchus. C. ad legem Iuliam. de adulte. cap. qui peccat. 23. quæſtio. 4. tenet Albe. in. l. Barbarius. colum. 7. nume. 10. ff. de off. præto. & Tiraquel. de iure primogeniorum. quæſt. 4. numer. 13. Anto. Gomez in. l. 40. nu. 56. verſic. Secundo principaliter quæro. in deciſioni. Tauri. Ioan. Lup. in repeti. capit. per veſtras. §. 26. fol. 99. Sequitur Ciſonta. in dict. l. 40. Tauri. quæſtio. 8. Et magis communiter talis inſtitutio Maioricatus eſt approbata. Couar. lib. 3. Varia. reſol. capi. 5. num. 5. vbi vide.

Vtrum, autem pater, vel mater cõſtituens maioriam teneatur in cõſcientiæ foro eligere digniorem, vel meliorans aliquem filiũ in tertio, & quinto bonorum? Quod teneatur diſtribuere digniori, pater: quia in diſtributione bonorum in præiudiciũ tertij verſari debet publica vtilitas, qua ceſſante, quis ſuo iure etiam à Principe non eſt priuandus, prout eſt clarum iuris fundamentum, ergo nec pater poterit ex legis poteſtate, principiſue facultate filium dignum priuare tertio, & quinto bonorum ſine cauſa, & admittere indignum. Item ſi eſt ad conſeruationem agnationis, non debet fieri in indigno, ſed in bono, cum ex bono bonum producatur, quod perpetuo appetẽdum eſt à fundatoribus maioricarũ, vinculorũve. Quod in electoribus, & patronis beneficiorum quarum liber eccleſiarum expoſitum eſt à nobis ſupra lib. primo. titul. ſexto. in. l. ſecunda. colum. 253 verſi.

Quæro

Digitized by Google

Quæro etiam, Vtrum dominus noſter Rex.

Secundo iſtius ſententiæ eſt Ioan. Lup. in dict. §.26. dicens eſſe quæſtionem vtilem pro ſalute animarum, quod ſi pater, vel mater ex affectione paterna præferret filium minus meritũ, peccaret: quia facultas regis ipſum patrẽ inter filios iudicẽ conſtituit: qui ſi abutatur facultate, minus dignum, digno, vel digniori præferendo, peccaret. Qui autem habet facultatem, in foro conſcientiæ, tenetur eligere digniorem, nec ſatisfacit eligendo dignum, ſi magis dignum potuit eligere. capi. licet. 8. quæſt. prima. Induci etiam ſolet ad hoc text. in cap. ſi quis iuſto § porro. de elect. libr. ſexto. vbi vox ſimpliciter commiſſa capitulari, non poteſt diuidi. Quia quod putat dignum apud ſe, debet etiam in voto ſibi commiſſo iudicare. Eſt caſus vnicus ſecundum Ludo. Roma. ſingula. 76. Citat Lapus allega. 22. num. 1. Et quod teneatur eligere dignum, probat Deci. conſil. 502. nume. 7. & Ludoui. Gomezi. in cap. ſecundo. nume. 22. de conſtitu. libr. ſexto. Et vide Præpoſi. & Cardi. Turrecremat. in dict. cap. licet. Adducitur etiam text. in. l. fœminæ. C. de ſecundis nuptijs. ibi, in quem contemplatione meritorum, quem dixit ſingul. Ioan. Lup. vbi ſupra nume. 4. Et quanquam lex illa ſit hodie correcta per authen. Lucrum, nihilominus eius ratio viget.

Item eſt text. in. l. cum quidam. ff. de legat. 2. vbi dicit text. Qui habet poteſtatem à teſtatore eligendi aliquem de familia teſtatoris, non poteſt eligere indignum, nempe illum, qui offenderit teſtatorem. Et in terminis ſenſum Doct. Ioan. Lup. vbi ſupra ſequitur Ferdin. Gomez Arias. in. l. 15. Taur. nume. 90. & Anto. Gomez in. l. 40. nu. 56.

Contrarium tenet Segur. in repeti. l. vnum ex familia. §. ſed ſi fundum. nume 71. ff. de lega. 2. Couarru. in reg. Peccatum. 2. part. §. ſeptimo. num. 7. de regul. iuris. libr. 6. Hanc concluſionem nouiſſime declarat. ¶Iura autem pro Ioan Lup. citata ſolum loquuntur in electione præciſa perſonarum & ad officium, ſeu beneficium, in quo requiritur prouideri eccleſiæ de digniori. Nos autem loquimur in voluntaria electione. Nempe dicit lex, vel Regis facultas, ꝙ poſsit omnia bona ſua, vel partẽ bonorum relinquere vni ex ſuis filijs quem velit, cum tali onere fideicommiſsi, vel ſine eo: quo caſu conſtituens erit tutus in conſcientiæ foro, nulla adhibita diſtinctione, an eligat dignum, vel indignum, gratum ingratumve.

Quæro, Vtrum legatum relictum pro dote alicuius puellæ ſit conditionale, an purum? Videtur quod cõditionale, cum intelligatur tale relictum ſi nupſerit viro. ſi ergo ante nuptias deceſſerit, nõ debetur tale legatum, nec transfertur ad hæredes legatariæ, ſed remanebit apud hæredes teſtatoris,

Bart. per text. ibi in. l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demonſtr. colum. 2. nu. 3. quem ſequitur ibi Bald. Pari. conſi. 110 colum. 1. lib. 4. Hanc poſt alios opinionem profitetur communem eſſe, optimis rationibus conſuluitque Lud. Romæ. conſil. 134. Pro declaratione primę dubitationis. verſic. His ergo præſuppoſitis. colu. 2. Et eſt communis ſecundum Philipp. Corne. conſil. 209. incip. Licet claram arbitrer hanc conſultationem. colum. 1. libr. 4. Couarru. alios ad hoc idem probantes citando in cap. 3. nume. 11. de teſtamẽ. text. in. l. Publius Mæuius. in princi. ff. de condit. & demonſtr. l. ſi ego. in prin. & l. tali. & l. promittendo ff. de iure doti. Bart in. l. ſecunda. §. fina. ff. eod. titul. Ant. Capici. deciſi. 204. nume. 1. & Aufre deciſi. Capel. Toloſa Bald. in. l. ſi plures. num. 16. C. de cond. inſertis. Corn. conſil. 40. n. 15. lib. tertio. Quam communem intelligit bene Couar. loco paulo ante memorato, quem videas pro intellectu huius dubij. Intellige tamen, niſi ex coniecturis contrarium ex mente diſponentis deprehendi poſſet, vt poſt alios explicat Couar. vbi ſupra verſi. Vtrunque vero. vſque ad verſic. Septimo excluſiue.

Quod autem legatum dicatur conditionale, & quot ſint eius conditiones, declarat Doctor Didacus del Caſtillo in. l. 27. verb. *Condicion*. in deciſio. Tauri. Dixi in meis quæſtionibus. quæſt. 1. incip. Quidam Licentiatus. col. 1. ¶Quæri poteſt, An legatum factum puellæ, *para ayudar a ſu caſamiento*, ſit modale, vel conditionale? Quod ſit modale, ſcripſi late in dict. quæſtio. 1. vbi ita conſului poſt Bald. conſil. 249. libr. 4. Vtrum autem valeat legatum, ſi nupſerit cum Titio, vel cum alio talis generis perſonarum, nempe cum Titio, Henrico, vel &c. Quod valeat tale relictum, eſt text. in. l. legatum. & ibi gloſ. C. de condi. inſertis. quem citat Hierony. Cagnol. in. l. diem functo. nume. 32. ff. de offi. aſſeſſo. ¶Secundus eſt caſus formalis in. l. cum ita legatum. verſic. videamus. ff. de condi. & demonſtr. ibi, Si ita legatum ſit, ſi Titio nupſerit: & quidem ſi honeſte Titio poſsit nubere, dubiũ non erit, quin niſi paruerit cõditioni, excludatur à legato: ſi vero indignus ſit nuptijs eius iſte Titius, dicẽdum eſt, eam beneficio legis cuilibet nubere &c. In tantum, quod ſi per eam non ſtetit, quominus nuberet Titio, debet habere legatum, text. in. l. pater Seuerinam. ff. de cond. & demon. Et eſt notandum, quod litera eſt corrupta, ibi, filia nubere voluiſſet. debet dicere, noluiſſet. De cuius legis intellectu vide Acoſtam Luſitanum in. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. §. part. numer. 4. ff. de liberis & poſthu. & in. l. cum tale. §. ſi arbitratu. in princip & in vltim, notabi. pag. 113. ff. de cõdi. & demon. D. Couar. lib. 1. Variar. reſolut. c. 19. nu. 9.

Talem

Digitized by Google

Talem legatum non inducit viduitatem,ſed Incri ſpem,ſi voluerit Titio contrahete,'cum poſsit nubere viro alij,ſi libuerit.d.l. cum ita legatum. Caſus formalis in.l.Tirio cenium.§.Titio. c.io.1. ff.de cood.& demonſt.aliud inquit tex. Eſt enim eligeodi matrimonij pœnæ metu libertatem auferri,aliud ad matrimoniũ inuitari.Explicat Guilhel.Beoedi.in tepet.cap. Rainntius. verb.cuidam Petro.nume.8 de teſtamen.Couar.libr.1. Variar. reſolut.cap.19.num.10.Oldrald.conſil.t6. Paul. in.l.hoc genus.nume. 4. ff. de condi.& demonſt. Felin.in cap.ſecuudo.colum.fina.verſi.Fallit ſexto.de treuga & pa.Ioan,Lop.in repe.capi.per veſtrar.§.21.num.3.fol.94.de dona.inter vi.& vxo. text.in.l.io teſtamento.2.ff.de condi. & demon. l.14.verſicu.*Pero ſi el teſtador*.titul.4. part.6.&.l. 22.ritu.9.ead.6.parti.quibus iuribus probarur, fir mum eſſe tale legatum. Et Anto. Gomez tracta. de vltim.volun.capi.12.fol.126.col.5.nu.68.

Eſt tamen notãdum,legatum alicui puellæ relictum,vt ea nubat Titio , oon deficere, etiam ſi Titius moriatut ante matrimonium, ſi illa puella pauper ſit,ac velit alteri nubere.Quod ſecus erit, ſi prædicta puella diuer ſit.Couar.in capit.tertio. nume.11.verſicu.Quinto inde colligiınr.de teſta meo.dicens expreſsim hoc adnotatum eſſe à Bal: in.l.legatum. C. de cond. inſer. quo in loco hanc concluſionem non potui reperire. Nec certe in meo libro eam ponit modo præmiſſo , ſed aperte probat Bald.nouell.de dote.6.part. priuileg.76. num.4.ad fin.& priuileg.77.num.5.

Legatum relictum pro puella maritanda,an verificetur,ſi fuerit ingreſſa religiooem? Diceodum quod ſic,quia eſt eſtecta ſpõſa Chriſti. Tom etiã, quia relictũ fuit pro anima teſtatorir , quod ideo verificari debet in iſto caſu.Bald.per tex.optimũ ibi in authen.Niſi rogati.C.ad Trebell. Bald. nouel.de dote.6.parte.priuileg.77.Stephan. Aufreri.deciſio.Capellæ Toloſa.183.Antoo.Capici.deciſio.204.num.2.Loazes io repe.l. filiusfamilias. §.diui.nume.139.ff.de legat.1.

Dubium eſt qnotidianum , Relictum pro Catharina maritanda,an ei debeatur,ſi iam erat maritata tempote teſtamenti? Bald.in.l.fina. circa fin. C.de ſeoten.quæ ſine cert.quanti. notabiliter reſpondet deberi.Iaſo in repe.l.quo minus.no.157. ff.de flumini.citat.l.ſi iam facta.ff. de cond.& demonſtra.l.antepe.C.de inſtit.& ſubſti. Secus tamen erit ſecundum eos,ſi eſſet factum legatũ pro incerta puella maritanda : quia tale legatom non haberet locum in maritata. Quod eſt beoe notandum ſecundum Iaſ.vbi ſupra.Hippolyt.in pract. §.ſecunda.nume.53.¶ Qoæri etiam poteſt, Legatum eſt factum à viro ſuæ vxori donec caſte vixerit in domo viri, Vtrum per tranſitum ad ſecundas nuptiar amittat legatum? Reſpõd. ipſum amittere.Bald.in.l.voluntaris.fina.col.C.de fideicom. Iaſ.in.l.prima.C.de legat.n.4.Et Ioannes de Garrootbus in repet.rubri C.de ſecund.nupt.nu. 31. in verſicu.15.pœna eſt.Deci.conſi. 485. num.13. Paul.Pariſi.conſi.95.nu.17.lib.2.D.Couar.in epitom.4.Decretal.2.part.cap.3.§.nono.oum.12.

Dubitatur, Vtrum facta traditione rei legatæ in vita teſtatoris ab ipſo poſsit renocari? Videtur quod non.quia quod ſemel placuit in vita per talem actum,non debet poſſe reuocari , qui dicitur contractur potius inter viuos,quam in vltima voluntate.Paul.de Caſt.conſi.236.col.2. in. dubio. lib.4.Sed contrarium eſt dicẽdum.vt probat Andre.ab Exea lib.pactotum.nume.118.Bald.in.l.1 C.ſi quis omiſſ. cau. teſtamen. & in. l. fina.C.de vſur.& fruct.lega.Cremenſ.ſingul.15,Segur.in repeti.l.prima.§ ſi vir.nu.65.ff.de aequi. poſſeſsio. Imo cum fructibus eſt facienda rei legatæ reſtitutio.l.cum quis.ff.de cond.cauſa data. vbi litera ſic ſe habet , Cum qui mortir cauſa donationem feciſſet, cum conualuit donator , condicit,fructus quoque donatarum rerum,& paratur,& quod aceeſrit rei donatę,repetere poteſt.l.videamus.2.§. item ſi indebitum. ff. de vſur.ſingulariter probat Carol.Molioæ.in conſuetu.Pariſien.titul.1.§.30. quæſt.8.ou.30.&declaraui ad Segur.in repe.l.primę.§.ſi vir.num.77.ff.de acqu.poſſeſſ. Ioan. Copus de fructibns.lib.3.capit.6.in.1a.volun.tracta. Ratio eſt : quia donatio cauſa mortis legatumve contioet à principio tacitam conditionem , niſi conualuerit donator,& ſic reuocatur vt ex tunc, & veniunt fructus,tãquam percepti ex re aliena.

Quando autem ſit reuocatio donationis perfecte,vt ex oune,quia eſt dooatio inofficioſa, non veniunt fructus,quia eor percepit ex re propria. Aoto.Rubeus conſil.34.colum.ſecunda.nume.3. verſi.Quarto conſiderandum. Vel ex alia qualibet cauſa fiat reuocatio donationis inter viuor nõ veniunt fructus petcepti à dooatario.Caro.Mol. & Segur.in locis præcitatir.gl.in.l. generaliter.§. ſi qoir alienum.verb.ex aliqua cauſa. ff. de fideic. libert.ſingu.ſecundum Segu.in dict.repe.§.ſi vir. num.73.vbi plura addidi.ff.de acqui. poſſeſsione.

Quæſtio ſatis dubia his conijci poteſt,legatum fuit factom Magdalenæ mille aureorum pro dote : pater conualeſcens matrimonio eam tradidit minori dote,nempe ſexcẽtis aureir:quia vita functus,legato noo reuocato,eſt dubium, Vtrum filia dotata poſrit reſiduum repetere? Videtur repetitioni quadringentorum aureorum locum non eſſe,quia cauſa legati fuit ad eam maritãdam, quæ functa eſt ſuum effectom,ergo amplius de ea non eſt agendum,cum ex facto legantis fuerit receſſum à tali legato. Quod ſuaderi põt de his,quæ in reuoca-

Digitized by Google

reuocatione expreſſa & tacita ſcripſit. D. Couar. in rubr. de teſtamen. 3. part. num. 19. verſi. Quarto his proxime accedit.

Secundo, quia per legatum alimẽtorum ſecundo loco factum in minori quãtitate in codicillis, receſsiſſe à priori facto in teſtamẽto maioris ſummæ teſtatorem eſt probabile iuris fundamentum. l. libertis. 2. in princi. ff. de alimen. & ciba. lega. Tenet iſtam partem Dyn. quẽ ſequuntur Paul. cum & Imol. in. l. Lucius. ff. de legat. 2. idem Imol. in cap. filius noſter. de teſta. ruinus in. l. huiuſmodi. §. cum pater. ff. de legat. primo. Campegi. de dote. 2. parte queſt. 36. Bald. nouell. de dote. 5. parte. nume. 12. in fine. hanc opinionem communem eſſe fatetur. ¶ Huic ſententiæ communi, aduerſatur alia contraria, imo quod petitioni ſit locus in quadringẽtis. Quæ ſuadetur. Nam cauſam legati, hoc eſt matrimonij, in ſpecie propoſita, contingere, potius confirmat relictum, quam illud minuat, aut extinguat. l. ſi iam facta. ex. l. conditionum. ff. de condi. & demonſtra. dixi ſupra. verſi. Dubium eſt quotidianum. tenet Bart. in dict. l. Lucius. Baldus, Angel. Salice & Docto. in. l. filia legatorum. C. de legat. & Ancha. in dict. c. filius. & ibi Barba. nume. 14. Ioan. Lup in repet. cap. per veſtras. notabil. 3 §. 12. Socin. conſil. 101. colu. 2. libr. tertio. dicens hanc opinionem communem eſſe. Quod etiam teſtatur Decius conſil. 81. colum. 3. num. 6. & Alexand. conſil. 7. colum. 4. num. 10. lib. 2. Iacobi. in dict. l. filia. Coua. in capi. officij. num. 10. de teſtamen. Philip. Corne. cõſil. 230. col. 1. lib. 4.

Quæri poteſt, Vtrum debitor legans creditori, cenſeatur id legaſſe animo compenſandi? Videtur quod ſic, quia factum debitoris eſt accipiendum, prout ei vtilius ſit. l. optima. ff. de ſolut. Sed huiuſmodi erit, ſi præſumatur debiti compenſatio. ergo &c. Præterea eſt text. in authenti. præterea. C. vnde vir & vxor. vbi legatum factum à teſtatore computandum eſt in. 4. debita ſuæ vxori legatariæ. Segur. in repet. l. cohæredi. §. cum filiæ. num 110. & ibi dixi. ff. de vulga. & pupill. ſubſti. Couar. in capit. officij. nume. 2. de teſtamen. poſt Imol. num. 10. qui bene loquitur ¶ In oppoſitum videtur. Nam ſi debitor creditori ſuo quod debet legauerit, inutile eſt legatum, ſi nihil plus eſt in legato, quam in debito: quia nihil amplius per legatum habet. §. ſi quis debitori. verſi. Ex contrario. Inſtit. de legat.

Secundo eſt. l. creditorẽ. ff. de legat. 2. vbi quando quantitas eſt legata creditori à debitore minime in quantitate relicta, admittitur compenſatio. cui eſt text. ſimil. in. l. vnica. §. primum itaq; verſ. ſciendum. C. de rei vxo. actio. l. 16. tit. 9. part. 6. l. 16. Tauri. ibi. *no ſe le cuente en la parte que ha de auer.* Pro declaratione facio ſequentes concluſiones. Quarum prior ſit. ¶ Legatum à debitore inuoluntario, legis authoritate, eſt compenſandum cum tali debito legali. tex. in dict. authen præterea. & l. ſi cum dotem. §. ſi pater. ff. ſolut. matri. vbi legatum factum filiæ à patre, qui dotẽ filiæ à genero exegerat, cuiuſque cauſa debitor filiæ erat, compenſatur cum ipſa dote à patre exacta. Eſt etiam argumentum in. l. omnino. & in. l. quoniam nouella. C. de inoffic. teſtamen. quibus iuribus, in legitimam filiorum portionem legata imputantur. Et confirmatur ex adductis à Doctore Didac. del Caſtill. in. l. 16. Taur. verbo. *a ſu muger.* numer. 28. Eſt opinio communis ſecũdum Coraſ. lib. 3. Miſcell. capit. 1. nume. 9. ¶ Ampliatur locum habere hæc computatio legati in eo, quod ex legis obligatione debetur, fieri debet, ſiue legatum fiat ab eo, cui onus ex lege incumbit, ſiue ab illius hærede, qui ſucceſsit in eadem obligatione legali, ex eadem ratione. Anchar. conſil. 20. colum. 2. Paul. de Caſtr. conſi. 35. libr. 2. Aymon Crauetta cõſil. 131. colum. penul. num. 14 lib. primo. vbi optime hanc concluſionem defendit aduerſus Corne. cõſil. 292 lib. 1. contrarium conſulentem.

Secunda concluſio. Legatum non compenſatur cum debito conuentionali, & ex volũtate partium contracto. Et hoc in loco intelligenda ſunt iura allegata in verſic. In oppoſitum. Couar. in. c. officij. nume. 2. de teſta. Hanc diſtinctionem communem teſtatur, & vltra eum Paul. Pariſi. conſil. 95. colum. 2. num. 10. lib. 2. Et iterum dicit cõmunem ibi colum. 5. nu. 37. Alex. conſil. 19. 12. lib. 6. Quam intelligendam exiſtimarem, niſi ex coniecturis appareat teſtatorem voluiſſe compenſare cum tali debito. Panor. conſi. 81. col. 2. libr. 1. Philipp. Corne. conſi. 115. col. pen. lib. 4. Aymon. Crauet. conſil. 149. lib. 1. duodecim referens coniecturas, ex quibus præmiſſam teſtatoris voluntatem deprehendere poſſumus. Quos ſequitur. D. Couar. loco proxime citato.

In dubio tamen vt verba effectum liberalitatis habeant, & aliquid operentur, crederem compenſationis intellectum non admittendum. argum. l. licet Imperator. ff. de legat. 1. & illud vulgare, verba non debent eſſe abſque effectu operandi. tex. in. l. ſi quando. ff. de legat. 1. qui aperte probat noſtrum intellectum in illis verbis Africani Iuriſcõſulti dicentis, Non de alijs donationibus eum videri ſenſiſſe ait, quam de his, quæ de iure valituræ nõ ſint, alioquin & fruſtra legaturus ſit. Tum etiã ſi legatum forte eſſet relictum conſanguineo, vel affini creditori, quo caſu magis affectione ſanguinis, quam ex alia cauſa cenſetur factum. l. Proculla. ff. de probat. Barto. in. l. libertis. §. primo. ff. de alimen. & ciba. lega. Ioan. Crot. in repeti. l. ſi conſtante. nume. 116. ff. ſolut. matri. Confirmari latius

poterit

poterit ex Purpur.in.l.cum quid n.128.ff.ſi cer,
peta.vbi hanc opinionem communem fore teſta-
tur.& Iaſ.ibidem profitetur in.l. quædotis. n. 78.
ff.ſolut.matri.Aleiat.in tract. de præſumpt.rep.1.
præſumpt.32.nu.5.Item poteſt confirmari ex du
bio tradito à Camillo Viſitarino in rep.rub. ff.ſo
lut.matri.n.93.verſi. Ad idem pro iſta opinione,
quem ſupplico videas. Et quod legatum nõ com-
penſetur cum dote, tenet Alexan.conſ.99.nu.10.
lib.7.¶ Succedit præterea aliud dubium non con
temnendum, nempe, Vtrum legatum ſimplici-
ter factũ pro pauperibus, poſsit dari eccleſiæ, quę
indiget reparatione? Ioan. And.& Domi.in.c.fin.
de teſtam.lib.6.concludit poſſe.Bald.in.l. ſi quis
ad declinãdam nu.10.col.4.& in.l. omnes. nu.7.
per tex.ibi in verb.diſpenſatorem pauperum. C.
de epiſc.& cleri.Ioan.Crot.in.l. ſi conſtante. nu.
55.ff.ſolut.matr.vbi reſpondet ad ea, quę poſſent
cõtrouertere, & amin omiam facere huic quæſtio
ni. Dixi ſupra verſic. Circa prædicta dubitatur de
quæſtione quotidiana, Vtrum hæres, vel Epiſco-
pus. Et eſt ſententia ab omnibus recepta ſecundũ
Crott.vbi ſupra.nu.56.Quibus dubijs & illud an
nectendum mihi venit in mentẽ, eo quod ſit diffi
cile, & ob id non omittẽdum. Quid ſi teſtator le
gauit vxori domum, vel certam pecuniæ ſummã
toto tempore vitæ ſuæ, donec caſte, & honeſte vi
tam vidualem ſeruauerit, & poſt eius mortẽ ſub-
ſtituit Petrum, An illa ad ſecunda vota tranſeun-
te. ſtatim admittatur ſubſtitutus: an vero expecta
ri debeat mors naturalis vxoris? Io.Andr.ad Spe-
cul.titul.de ſecund. nupt. concludit Petrum ſta-
tim admittẽdum eſſe: quia conditio expreſſa per
æquipollens dicitur adimpleta.l.mulier.in princ.
ff.ad Trebell.l.ſi mater.C.de inſti.& ſubſtit.Quã
probant Bart.in authen.quod locum.C.ſi ſecund.
nupſe.mulie. & alij plures relati à ſubtili Carolo
Ruino in.l.Gallus.§.& quid ſi tantum.nu.51.qui
contra hanc deciſionem plura adducit. Denique
eam communem dicit.ff.de lib.& poſth. Paul. &
Areti.in.l.ſi quis hæres ita ſcriptus.ff.de aeq. hæ-
redi.Andr.Tiraq. de cauſa ceſſante.1.part.nu.79.

Quid autem erit in tali quæſtione. Maritus re-
liquit vxorem ſuam vſufructuariam omnium bo-
norum ſuorum, ſtantibus filijs, An conſequatur
totum? vel quam partem vſusfructus in bonis ma
riti? Dicendum eſt tantum conſequi poſſe vſum-
fructũ in illa quinta parte, de qua diſponere poſ-
ſet in proprietate, vltra enim tam in proprietate,
quam in vſufructu non poſſet. Segur.in repeti.l.
vnum ex familia.§.ſed ſi fundum.nu.105.ff.de le-
ga.2.Rodc.Suarez in repe.l.quoniã in prioribus.
ampliat.3.num.5.C.de inoffic.teſtamen. Ferdin.
Gomez Arias in.l.quarta.Taur in nume.105.Paul.
Pariſi.conſi.93.nu.37.lib.ſecundo.qui eſt viden-
dus conſi.97.num.20.eodem lib.ſecundo. Quod
eſt ſingulare ad declarationem legum regiarum,
quibus cautum eſt, ſtantibus deſcendentibus, om-
nia bona patris eſſe legitimam, præter quintam
partem bonorum.l.28.in deciſio.Tauri.nam hæc
legitima eſt relinquenda abſque aliquo onere, ſeu
grauamine filio, vt prædicti fatentur.tex.cum gl.
communiter approbata in authen.nouiſsima. C.
de inoffic.teſta.vbi idem ſtatuitur de onere vſuſ-
fructus antiquo iure correcto. Quod idem faten-
tur gl.Bar.Paul.& Iaſ.in.l.quoniam in prioribus.
C.de inoffic.teſtamen.Et ita probat.l.11.titul.4.
part.6.ibi, *ſin ningun aggrauiamiento.&c.* Paulus
de Monte Pico in repe.l. Titia.§.Titia cum nube
ret.num.35.ff.de lega.2.In regno Aragonum iure
viduitatis ſuperſtes habet vſumfructum bonorũ
mortui.alimenta tamen interim filijs præmortui
tenetur dare.vt habetur in conſtitu.Ab experto,
titul.De alimentis.lib.5.fororum Aragon.fo.123
col.4. Viduitas vero perditur per matrimonium
de præſenti, etiam copula non conſummatũ, nec
in facie eccleſiæ contractum.eod.lib.5.conſti.Ir-
refragabili.ſub titul. De iure viduitatis. In viduis
vide diſpoſita in tit.10.&.11.lib.4.ord.Luſitaniç.
& in lib.6.tit.6.libr.3 furo leg, regni Caſtellę. &
dict.for.Arago.libr.5.titul.De ſecund.nuptijs.

Nunc tamen quæro. Hæreditate non adita, an
debeantur legata relicta in teſtamento? Reſpon.
quod non.l.ſi nemo.1.ff.de teſtam.tutel. vbi Põ-
ponius ait, Si nemo hæreditatem adierit, nihil va-
let ex his, quę teſtamento ſcripta ſunt.l.ſi hæredi
tas.eodem titul.l.tertia.§.ſi patronus.ff. de bonis
liber.l.proxime.ff.de his quæ in teſta.delen. l.ſe-
cunda. §. aden. ff. de vulgar.l.prima. §.primo.ff.
de legat.tertio.l.prima.§.ante aditam.ff.ſi quis te
ſta.lib.eſſe iuſſus fue.l.filium.§. ſed cum exhære-
datio.ff.de bono.poſſ.contra tabul. l. eam quam.
C.de fideicom.Ioã. Baptiſ. Cinatorius idem no-
tat in rep.l.legatum.nu.17.ff.de legat.1.Anto.Go
mez de vltimis voluntatibus.ca.12.nu.11.Couar.
in rubri.de teſtamen.3.part.nu. 21. vbi diuerſum
fore cenſet in donatione cauſa mortis, quæ ante
aditam hæreditatẽ ſola morte cõfirmatur. Quod
ſecus eſt in legatis, vt dixi. Aditio hæreditatis eſt
enim illa, quæ vires tribuit teſtamentis, ac omni-
no omnia in teſtamento contenta confirmat. Bal
dus in.l.omnium. C. de teſtamen. Guilliel.Bene-
dict.in ca.Rainutius.verb.mortuo itaq;.1.n.329.
de teſtamen.qui eſt videndus à nume.326.præce-
denti.Adde gloſſ.in.l.qui filio.ff.de hæred.inſti-
tu.Corneus conſil.324.colum.quarta.nume. octa
uo.lib.4.Pariſi.conſi.46.col.2.nu.18.lib.3.Andr.
de Beſetis in repe.l.primæ.nume.148.C.de ſacro
ſanctis eccleſ.vbi quid in milite, vel in cauſa pia.
Angel.in.l.vni.in fin.princ.C. de cadu. tollen. &

in dict.l.eam quam. ¶ In tantum hoc procedit, modo legata relinquantur in ipſo teſtamento, modo in codicillis factis ante, vel poſt, quia ſemper requiritur aditio ex ipſo teſtamento.l.tertia.§.fina. ff.de iure codicill. Procedit etiam ſi ab inteſtato ſint facti codicilli, in quibus relinquantur legata, quia etiam hoc caſu poſteriori eſt neceſſaria aditio per venientes ab inteſtato.glo.in.l.qui filio.§.primo.ff.de hæredi.inſti.quam glo.plures ſequuntur,de quibus per Anto. Gomez in tract.de vltimis voluntatibus.cap.1 a.num.1 2.l.ſecunda.ff.de fideicom.liber.quem ibi not.Bart.& Albe.§.primo.&.a.Inſtit.de eo, cui lib. cauſa bona adi. Cuius ratio poteſt eſſe:quia hæres per aditionem hæreditatis videtur quaſi contrahere cum creditoribus,& legatarijs,& ſe obligare,& adſtringere ſolutioni.l.apud Iulianum.§.hæres. Inſtit. de obliga. quæ ex quaſi contract.naſc.ergo neceſſe eſt fateri,quod ante legata non debentur. Secunda ratio aſsignanda eſt: quia omne iudicium requirit perſonam actoris,rei,& iudicis.l.in tribus. ff. de iudi. Dixi ſupra in tit.de iudi.Sed in noſtra ſpecie propoſita ſine aditione hæredis,non reperiretur perſona rei in qua reſideret,& fundaretur actio paſſiua,quæ poſſet conueniri. ergo &c. Tertia ratio erit,quia hæreditas repræſentat defunctum interim,quo iacens eſt,non tamen hæredem, & per conſequens non tenetur ad legata, quemadmodum nec defunctus.argum.l.legatum eſt.ff.de legat.1. &.ff.de legat.2.l.legatum.& vtrobique eſt communis nota glo.& docto.

Hodie tamen iure iſtius regni Caſtellæ bene valent legata, & omnia alia contenta in teſtamento,vel codicillis, hæreditate non adita ex teſtamento, vel ab inteſtato.vt eſt text.in hac.l.prima. *De los teſtamentos*.quæ ſic eſt intelligenda. Tamen eſt neceſſarium, quod adeatur hæreditas ab his,qui ſucceſſuri ſunt ab inteſtato.Couar.in cap. Raynaldus.§.tertio.numer. octauo. de teſtamen. per glo.ff.dict.l.qui filio.§.primo.ff.de hæred.inſtit.quam rurſus citat.nume.11.ad fin.

Quæro, Vtrum legata debeantur hæreditate non adita ex nullitate teſtamenti,nempe ex cauſa præteritionis,vel exhæredationis? Reſpond.deberi.text.in authenti.ex cauſa.C.de libe.præter. ibi,cætera namque firma permanent. Corne.conſil.158.nume.36.libr.ſecundo,& conſil.245. col. prima.nume,ſecundo.libr. tertio. & conſil.244. colum.prima libr.quarto. Ludo. Gozadi. conſil. 49.colu.n.fina.num.22.Singulariter Paul. Pariſi. conſil.64 colum. ſecunda. libr. ſecundo. firmans eſſe communem etiam in poſthumo præterito ignoranter. Quam concluſionem ait ſecundum communem non ſolum procedere in relictis, ſeu fideicommiſsis particularibus, ſed etiam in fidei commiſſo vniuerſali,ibiq; plura allegat, quæ omnino ſunt hic addenda. Et pro hac opinione eſt hic Regia lex id diffiniens,inquantum dicit, *Vala el teſtamento en las mandas, y en las otras coſas, q̃ en el ſe contienen*. Concordat.l.11.in fine.titu.ſeptimo. &.l.7.tit.8.par.6.concord.etiam cap. ſecundum. titu.71.libr.4.ordi.regni Luſitaniæ.

Quæro, Vtrum legata debeantur rupto teſtamento fratris turpi perſona inſtituta? Et eſt dicendum quod nõ ſecundum magis communem opinionem teſte Iaſ.in.l.fratres.nume.3.C.de inoffi. teſta.Caſtell.in.l.7. verb. ab inteſtato.in legibus Taur.Et Grego.Lopez in.l.12.verb.*El teſtamento*. titul.ſeptimo.part.6.Vtrum autem reuocet in totum,vide Iaſ.& Caſt.vbi ſupra quod ſic ſecũdum communem opinionẽ Matth. Afflict. deciſ. 204. Quamuis cõtrarium velit ipſe,& Suarez in.l. quoniam in prioribus.fol.4.colum.3.C.de inoffi. teſtam. Et iſtam vltimam dicit magis communem Corne.conſi.176.col.3.nu.4.lib.4.Et Grego. Lopius in.d.l.12.verb.*La heredad*. Primam tamen tenet in l.fin.verb.*El fijo*..tit.8.part.6.Dubitari poterit de quæſtione praxi ſubiecta. Vtrum ſpurio inſtituto,omiſſo fratre legitimo,frater poſsit querelare fratris teſtamentum tanquam turpi perſona inſtituta? Et conſultus reſpondi poſſe:quia illegitimi ſunt infames infamia facti.Iaſ.in.d.l.fratres.C.de inoffic.teſta.& in conſi.71.nu.2.libr.1. Alex.in.l.ex facto.nu.22.ff.de vulgat.& pupilla. Ioan.Lup.in repe.cap.per veſtras.§.10.fol. 90.n.1 n.de donat.inter vir.& vxor.Dixi in reperto.ad Seguram.verb.Baſtardi. Nouiſsime probat Gabriel Palæot.in tract.de nothis.ſpurijsq; filijs.ca. 55.nu 5.Quod eſt notãdum. ¶ Sed eſt pulchrum dubium,An in caſu dict.authen.Ex cauſa.& legis Regiæ conſeruentur tabulæ pupillares:Glo. in.l. 1.§.ſubſtituere.ff.de vulg.& pupil.tenet partẽ affirmatiuam q̃ conſeruentur.Bart.in.l.filio præterito.num.12.ff.de iniuſto rupt. Idem probat ipſe Barto.in.l.in pupillari.nu.2.ff.de vulga.& pupil. & in dicta.l.prima.§.ſubſtituere.numer.3.& in.l. nam quod.§.ſi quis compulſus.num.1.ff.ad Trebellia. Iſtam tenet ipſe Bart.Paul.& Salic.in dict. authen.Ex cauſa.Et eſt opinio communis ſecundum Rip.num.32.in.l.2.ff.de vulga.& pupill.qui reputat hanc quæſtionem dubiam.Etiam communem fatetur.D Couar.in cap. Raimutius.§.ſexto. nu.3.de teſtam.quamuis ab hac communi velit recedere,cum Ioan Ignea in rep.authen. Ex cauſa, nu.172.C.de lib.præte.qui à nu.167.plura fundamenta adducit pro ſententia Bar.quæ forte extraxit à Raphaele Fulgoſio in dicta authenti.Ex cauſa.numero. 46.qui pro parte affirmatiua adducit octo fundamenta, & alia octo pro parte negatiua.Denique facit diſtinctionem, quam ſcripſit Ripa in

Ripa in dict.l.ſecunda. Et quod non conſeruentur tabulæ pupillares, nouiſsime approbat Gregor. Lopius in.l.10.titu.5.part.6. Viſis autem adductis pro vtraq; parte, videtur inhærendum opinioni Barto.& communi præſertim cum in ſeno his non audiui contrariam fore tenendam, imo firmabant tenendam eſſe Bart. ſententiam. Et ita temperi in quadã apoſtilla Doctoris à Peralta totius iuris prudentiæ, abſque iniuria alterius, emporiũ fertiliſsimũ, ac præceptorem communẽ dignisſimum. Et non ab eo diſsimile audiui ab alio præceptore Alvaro à Grado, literis, moribus, ac ſumma virtute in præclara iuris Cæſarei diſciplina prædito. Et prædictam glo.l.prima.§.ſubſtituere.dixit notabi & approbat iam Iaſ.in.l.ſi ita ſtipulatus fuero.§ Chryſogonum.n.31.ff.de verb.obliga. Eam tamen de iure Regni non admitterem: quia expreſſa conſtitutiõe cautum eſt, quod diſſoluatur ſubſtitutio pupillaris rupto teſtamento. L.10.tit.5 part.6. cuius verba ſunt, *Otroſi dezimos, que ſeyendo quebrantado por alguna razon derecha el teſtamẽto q̃ ouieſſe fecho algun teſtador, e que ouieſſe dado ſoſtituto al padre a ſu fijo, o alguno otro en la manera q̃ es dicha pupillar, que ſe deſata otroſi la ſoſtitució por ende.* Nec refragatur tex. iſte & lex Luſitaniæ, quæ firmant æqu ſtne, quod non adita hæreditate ab hærede ſcripto legata, & cætera ſcripta in teſtamento ſeruanda eſſe: nam intelligenda eſt in his, quæ præciſe inſtitutionem hæredis non requirunt: ſecus vero in his, quæ abſque hæredis inſtitutione minime ſubſiſtunt. vt docet Couar. in dict. §. ſexto. num.4. Ex quo conſtat non obſtare.l.24.Tauri. cum loquatur in prælegato tertiæ & quintæ partis: quod, videlicet ſi in codicillis, vel in alia qualibet diſpoſitione fuerit relictum abſque aliqua hęredis inſtitutione, ergo nimirum ſi non conſeruetur fracto, ruptoque teſtamento. Ergo exhæredato ſit ſubſtitutio pupillaris, & tamen non eſt ibi inſtitutio ergo &c. ¶ Reſpon. habere locum, quãdo pater rite filium exhæredauit. exhæredatio enim loco inſtitutionis habetur. Ex quibus infertur inualidam eſſe ſubſtitutionem pupillarem contentam in teſtamento inualido ex cauſa iniuſta exhæredationis, vel præteritionis: rupto nanque teſtamento, non datur hæredis inſtitutio, nec aditio, quæ requiruntur ad validitatem ſubſtitutionis pupillaris, etiam ſtante iſta lege. Quanuis minus bene firmauerit aliud Antoni. Gomez de vltimis voluntatibus.capi.4.num.4. hanc legem. ı. in ſpecie citando.

Quę autem ſolennitas ſit neceſſaria in teſtamẽtis, eſt inquirendum. Et præmittẽdum eſt, legem noſtram procedere in teſtamento nuncupatiuo, ſecundum interpretationem traditam à Carolo Cæſare Hiſpaniarum Rege, qui euolauit ad cælum 21. die mẽſis Septembris, hora ſecunda ante meridiem illius Anni 1558. in.l. tertia. Tauri. in quo requiritur forma & ſolennitas hic tradita, ſcilicet, quod teſtamentum nuncupatiuũ debet fieri coram notario, & tribus teſtibus. Si vero coram notario non fiat, adeſſe debere teſtes quinque, ſi eo in loco, quo celebrari debet, ſit copia: alioqui ſufficere tres teſtes ipſi teſtamẽto præſentes eſſe. Et hoc eſt quod dicit iſta lex ſecundum verum & vetuſtiſsimum codicem, quæ vitio impreſſorum ad hæc vſque tempora fuit corrupta. Ex qua apparet maxime mutatum eſſe eius intellectum his verbis, quæ modo in vulgari impreſsione habentur, prout teſtatur Doct. Couar. (Archiepiſcopus Sancti Dominici quondam deſignatus, nunc vero Epiſcopus Ciuitatẽ. meritiſsimus) in ca. cum eſſes. de teſtamen. nume. ſecundo. eademq; ſolennitas eſt ſeruanda in teſtamento facto inter liberos. Regia.l.tertia Tauri Iure autem Luſitaniæ in teſtamento nuncupatiuo ſunt neceſſarij quinque teſtes, & ſubſcriptio partis & tabellionis in locis, vbi teſtium copia poteſt haberi.l.prima.titu.76. libr. quarto. ordinamen. Portugalliæ. Sin vero factum ſit in locis, vbi deeſt copia teſtium, ſufficiũt tres teſtes in teſtamento nuncupatiuo, ſiue in codicillis, ſiue in teſtamento in ſcriptis.l.fin.eodem titu. ibiq; in lege ſeu §.ſecundo. aſsignatur forma & ſolennitas requiſita, ſuo iure, in teſtamento in ſcriptis. Requiruntur tantum quinq; teſtes, cum ſigno inſuper tabellionis. In codicillis requiruntur quatuor teſtes, vna cum publico tabellione. ibi.§.ſexto.incip. *E querendo algũ fazer codicillo.* Iure vero Aragonum habetur libr. ſexto. titul. De teſtamentis. vbi regnicolæ videre poterunt. De iure autem communi Romanorum teſtamentum nũcupatiuum fieri debet coram ſeptem teſtibus. l.hac conſultiſsima.§.per nuncupationem. C.eodem titul. de teſtamen. cum qua concor. l. prima. titu. primo. part. ſexta. §.fina. Inſtit. de teſtamen. Ioan. Lup. de teſtamento nuncupatiuo late agit in.l.tertia. Tauri. vbi Michael de Cifuentes. quæſtione.4.& alij interpretes. In codicillis iure noſtro requiritur numerus teſtium, qui eſt neceſſarius in teſtamento nuncupatiuo.l.tertia. Tauri. vbi Cifuentes quæſtione.7.numero.10.& Ioan. Lup.numer.59 qui concordantes adducit. De teſtamento in ſcriptis quæ ſit eius forma & ſolennitas, eſt.l.tertia Taur. & ibi Ioan.Lup. Ciſonta. Dida. del Caſtillo, & vterque Gomezius ſatis agunt de eo, ideo nõ eſt cur in præſentiarum de illo agamus, cum (vt dixi) lex noſtra.1.loquatur in teſtamento nuncupatiuo. ¶ In primis eſt dubium, Vtrum numerus teſtium potuit à lege iſta augmentari, & ſic copia probationum ex defectu teſtium reſtringi, cum teſtimonium duorum ſufficiat in

ficiat in omni cauſa,iuxta verbum Domini Matthæi.18.& Lucæ.17. in ore duorũ vel trium ſtat omne verbum,tranſumptiué in.c.licet vniuerſis. de teſtib. Eſt reſpondendum poſſe ex cauſa limitari & interpretari lex diuina,vt falſi ſuſpicio vitetur,non enim illam derogat , ſed facit , vt melius veritas ſeruetur : quod poteſt facere inferior lege ſuperioris.glo.ſing.in clem.Ne Romani.verb.tolli.delectio. not. Barb.ad Bald.in.l. programma. C.comm.vel epiſtol.Felin in.c.quæ in eccleſiarum.de conſti.& in.c.1.n.13. deſponſalib.Ludo. Gomez.in.c.2.§.ſtatuto.n.22.& nu.55.de cõſti. libr.6.D.Couar.in epito.4.decreta.c.6.nu.18. Et latiſsime ſcripſi ſuper ead.gl.verb.tolli.Itẽ etiam teſtamentum quo ad formam , & ſolẽnitatem eſt iuris ciuilis ſecũdum communem,quam in princ. iſtius legis poſui,quæſt. 2. Ergo lex eſt rationabilis , in certis caſibus requirens plures quam duos teſtes.Panor.cap.licet num.3.col.2.de teſtibus.

Vel aliter reſpon.ꝙ illud,In ore duorum &c. ꝙ prius membrum neceſsitatem deſignat, & ſufficientiam: poſterius vero,abundantius cõplementum.Domi.Soto lib.de iuſt.& iur.5.q.7.art.3.pagin. 468. Vel aliter ſecundum glo.in. l.ius autem ciuile.in glo.2.ff de iuſti.& iure.gloſ.in.l.omnes. verb.generali.C.ſi contra ius vel vti.publi.glo.2. in.c.à nobis.de deci.quibus cautum eſt,legem ſuperioris adiuuari,& diſtingui poſſe per inferiorẽ. Facit quod not.Bart.in.l.cunctos populos.nu.22 C.de ſum.Trini.Feli.in dict.c.quæ in eccleſiarũ. nu.19.de conſtit.dixit communem. vbi per Auguſti.Beroi.nu.89.& Decius nu.13.Iaſo in.l.quo minus.notabi.3.num.5.col.1.& col.2.ff.de flumi nib.Ioan.Anto.Rubeus,Alexandri.in.l.naturaliter.§.nihil commune.nu.108.ff.de acqui.poſſeſſ.

Vel aliter reſpondeo,vt prædixi, ꝙ ſolennitas illa fuit iuris ciuilis , in qua Imperator,ſeu Princeps non recognoſcens ſuperiorem poterit facere quicquid rectum ei viſum fuerit , augendo,aut diminuendo eam.§.Sed & quod Principi. Inſtit. de iu.natural.gen.& ciui.l.digna vox.C.de legib. c.propoſuit.de conceſſ.præbend. Ideo nimirum, ſi per conſuetudinem poſsit minui ſolennitas tradita à iure in teſtamentis cõdendis. Ratio,quia eſt inſtitutum iuris poſitiui , in quo multum poteſt cõſuetudo præſcripta,quæ loco poſterioris legis ſuccedit,derogatq; iuri ſcripto. l. de quibus.ff.de legib. Singulariter probat Bart.in.l. cunctos populos.nu.22.col.7.C.de ſum.Trin.vbi late per Iaſo.à nu.71.vſque ad nu.81.vbi fatetur hanc cõmunem opinionem eſſe. Et idem tenet Ciſuent.in.l. 3.Tauri.q.17.& ibi latius Io.Lup.nu.36.limitans locũ habere in cõſuetudine nota ipſi Principi,nõ alias. Tum,quia conſuetudine non obſtante,procedũt leges huius libri & Tauri. quemadmodum ſtatutum eſt in.l.1.Tauri.Sed ad hoc reſponde vt ſupra dixi in quæſ.8.procem.& quæſt.13.vbi corrigo gloſ.in clem. Statutum. verb.conſuetudine. de electione,ſecũdũ quam literam eſt cõmuniter approbata.tenet Rip in.l.nemo poteſt.de lega.1. num.36.¶ Eſt tamen dubiũ, Vtrum teſtator poſſit teſtari,omiſſa forma,& ſolennitate huius legis Regiæ.in hoc regno,vel aliarum in regnis Aragonum,Luſitaniæ,& ſimilibus? Videtur dicendum, quod non:nã iſta eſt forma,& ſolennitas ſubſtantialis propter ius publicum conſeruandum introducta,quæ à particularibus remitti non poteſt. l. ſi vnus.C.de teſta.vbi probatur , ꝙ ſolennitas eſt de forma , ideoq; teſtamentum eius defectu nullum eſt.Facit bonus text.in. l.cum eo.ff.de teſtib. l.nemo poteſt.ff.de legat.1.l.ius publicum. ff. de pact.c.ſi diligenti.de for.comp.c.cõtingit.de ſententen.excom. Cum igitur numerus teſtium,de quibus in noſtro iure,ad teſtamentum conficiendum ſit de forma ſubſtantiali.vt not.glo. communiter approbata ſecundum Rip.ibi nu.27.in dict. l.nemo poteſt.merito à teſtatore non poſſet remitti, vt valeat in vim teſtamenti , ſecus in vim alterius vltimæ voluntatis , quia ſubiungit in teſtamento clauſulam. Si autem illud teſtamentum propter aliquam præteritionem alioſve defectus cuiuſvis ſolennitatis non valuerit,vt teſtamentum, valeat vt codicillus: ſi autem non valuerit vt codicillus, valeat vt vltima voluntas.Rogoq; conſanguineos meos,qui aliquod ius ſuccedendi mihi ab inteſtato.aut alio quouis modo haburint,vt bona , hæreditatemq; meam reſtituant Petro, quem in hoc teſtamento meum hæredem vniuerſalem nomino,& inſtituo. ¶ Tum,cum conſtet de voluntate teſtatoris,omnia contenta in minus ſolẽni voluntate locum habebunt tam in foro fori,quam in foro animæ,ceſſabitq; quæſtio illa,vtrum debeãtur in foro conſcientiæ relicta in minus ſolenni volũtate? In qua ſunt,qui vtranq; partem defendũt, & vnuſquiſque ſuam partem communem dicit. Decius communi contra communem dixi infra in gloſſ. *Si el teſtador inſtituyere heredero.* ¶ Limita in Principibus,qui habent poteſtatem legis cõdendæ,nam poterunt abſque ſolennitate iuris teſtari. Bal.Alex.& Lancelotus Galiaula in.l.Centurio. nu.56.verſi.Sexta cadit dubitatio. ff. de vulga.& pupilla.Facit:quia eo in loco eorũ dicta.ſunt lex. Tum etiam,quia eorum contractus vim legis habent.l.Cæſar.vbi Barto.ff.de publica.l. penul. C. de donatio.inter vir.& vxor.notat Paul.in.l.ex imperfecto.C.de teſtam. id habere locũ , qñ ipſe Princeps teſtatur expreſſe ſe nolle teſtari ſecũdũ ius cõe,alias præſumitur teſtari ſecũdum regulas iuris communis.Ita Paul. quem ſequitur Lancel. vbi ſupra.Et confirmatur ex traditis ab eo ibi. numero.132.

me.132.in d.l.Centurio. verſic. Secũdo nota.ibi, iure communi capiat. ¶ Quid autem erit in teſtamento facto tempore peſtis, an validum ſit minori numero teſtium? Barto.in.l.prima. ff. de bono. poſſ.ex teſtam.milit. Angel.in. l. conficiuntur.§. codicillis.ff.de iure codicill. Paul. Fulgo.& Alexand.in.l.fina.C.de teſtamen.tenent non valere. & Ciſuent.in.l.tertia.Taur.dicens hanc communem.num.4 quæſt. 2. Eandem fatetur communẽ Rip.in tracta.de peſte. rub. de priuilegijs vltimarum voluntatum cauſa peſtis.colũ.2.nu.7.fol.10 vbi refert tenentes contrarium:eſtque communis teſte Alexan.conſi.70.col.4.nu.16.lib.2.Pariſiẽ. conſil.32.nu.48 libr.2.Anto.Gomez in.l.3. Tauri.nu. 48. Quo loco hanc opinionem probat per iſtam.l. 1. Item ſuadetur:quia in lege noſtra,nec in.l.5.Tauri iſte caſus nũquam fuit exceptus, ſed generaliter appoſuit formam,& ſolennitatem ſeruandam in teſtamẽtis,ergo generaliter erit accipienda Ioan.Lup.d.l.3.Taur.nu.30.Contra hanc communem conſuluit Deci.conſil.284.dubio.1. & Gerard.Mulert.in additio.ad Roland.in tract. Flol.teſt.titul.34.nume.2.in.2.volu.tract.diuerſ.

Dubitari ſolet, quid ſit obſeruandum in teſtamento ad pias cauſas? Bart.& doct.in.l.1.C.de ſacroſan.eccl.tenent hanc ſolẽnitatem non eſſe ſeruandam. Panor.& alij in.c.cum eſſes.de teſtamẽ. text.& ibi D.Couar.qui omnino eſt vidẽdus pro extenſione huius reſpõſi,quia ad illud citat nr̃am legem in.c.relatum.1.de teſtamẽ. Ciſonta. q.3.n. 5.in.d.l.3.Taur.l.21.in fin.tit.1.par.6.hęreditate nõ adita an debeautúr legata pia. Deciſ.capel. Tolo.89.concludit,ꝙ ſic.& ibi plura in additi. inuenies.Guid.Pa.ſing.381.Satis neruoſe tractat Couar.in.c.Rainutius.§.3.n.11.de teſtam. Hodie cũ etiam legata debeantur per iſtam regiam legem, non eſt inſiſtendum in pijs relictis à maioritate rationis. Probatur hic,ibi,*mãdas*,ſcilicet ad pias cauſas,quæ ſunt, quũ relinquitur aliquid pro anima. glo.in ſi quis Titio.ff.de leg. 2. ſing. ſcd̃m Guid. Papã ſingu.381. Omne iam.& Andr.de Beſſetis in rep.l.habeat.nu.39. C.de ſacroſan.eccle. vbi in n.30.declarat,quæ dicatur cauſa pia. & Ciſont.in l.30.nu.5.in legib.Taur.legatũ piũ quod dicatur, declarat.l.4.& ibi nouiſsime Grego.Lopez.ti.11. part.6.Siue ad non pias cauſas. Ratio ea eſt:quia poſtremæ voluntates decedentiũ ſeruandæ ſunt. c.vltima volũtas.13.q.2.l.1.C.de ſacroſan.eccle. Item ſunt ſ. lucnda debita, quæ in teſtamento cõfitetur ſe alijs debere:cum non remittatur peccatum,niſi reſtituatur ablatum,ſeu debitũ.reg. Peccatũ.de reg.iur.lib.6.text.eſt hic ibi,*Y en las otras mandas*.Facit optima lex.32.in conſtitutio.Taur. ibi,*pagãdo ſus deudas,y cargos de ſeruicio,y otras deudas ſemejantes &c*.Eſt tamen neceſſaria aditio hæreditatis ſaltim à venientibus ab inteſtato.glo.in l.qui filio.§.1.ff.de hæred inſti. Citat Couar.in.c. Rainutius.§.3.nu.8.&nu.11.de teſtamẽ.Diximus ſupra in verſi. Nunc tamen quæro hæreditate nõ adita. Quid rupto teſtamento agnatione poſthumi? Dic deberi legatum pium. Deciſi.capel. Tolosa.334.Si teſtamentum fuit ¶ Dubitari licet, an teſtamentum factum coram parochiali ſacerdote, & duobus teſtibus,ſit firmum? Videtur quod nõ, quia ibi non ſunt teſtes requiſiti,nec ſolẽnitas tradita ab iſta lege:ergo detracta forma,& ſolennitate iuris regni teſtamẽtum nullũ erit: omnis enim actus ſubſiſtit in voluntate , & potentia.l.nemo poteſt.ff.de legat.primo.c.cum ſuper. de offic.de lega.Bald.adnotatum reliquit ex Boetio in repetitio.l.1.C.de ſacroſan.eccl.num.55. Per leges autem regni nõ poteſt quis teſtari modo præmiſſo in titulo quæſtionis,ſed cum ſolennitate hic tradita,cum alias ab eo potẽtia auferatur,ergo ea minime ſeruata,actus corruit. ¶ In contrarium eſt text.in.c.cum eſſes.de teſtam[illegible]n.vbi habetur validum eſſe teſtamentum coram duobus teſtibus, & cura parochiali factum.Specul. de inſtr. editio.§. compendioſe.nu.11.ſed locum habet de iure Canonico,& in terris ſubiectis eccleſiæ quo ad temporalem iuriſdictionem:in his etenim caſibus teſtamentum ſolenne eſt , ſi fuerit conditum modo prædicto , quanuis ad pias cauſas factum non ſit. glo.Ioan.And.Anchar.Card Henri.Imol.& Couar.nu.12.in dict.c.cum eſſes.Fortun.in tract.De vltimo fine vtriuſque iur.illat.15.Domi.conſ.49. nu.4.vbi inquit hanc ſententiam de iure ſequendam fore.Freder.cõſi.217.dicit moribus receptã eſſe.& Philipp.Deci.conſ.284.col.4.n. 7. lib.2. & eſt magis communis opinio ſecundum Alexã. conſi.177.col.1.nu.2.libr.2. Et eam communem eſſe fatentur Corne.conſi.261.col.fina.n.31. libr. 4.Carol.Ruin.conſil.14.nu.4.libr.2.& conſil.51 n.11.lib.1.Nicol.Boeri deciſio.93. Angel. Areti. in tracta.de teſtam.gloſſ.109.nu.7.Corne.conſil. 168.col.2.nu.3.lib.2.& conſ.297.n.6.col.2.lib.4. vbi hanc dicit communem opinionem in vtroq; foro canonico,& iudiciali.Et eſt communis & ſequenda in iudicãdo,& conſulendo. Pariſi.cõſi.51. col.1.lib.3.Corn.conſi.215.n.6.lib.2.& conſil.31 nu.4.& 10.eo.libr.vbi eam teſtatur communem.

Ex qua communi annotandum eſt, neceſſarium eſſe presbyterũ parochialem vltra duos teſtes adeſſe.Quod fatetur Panor.col.4.& Barb. col. 6. in dict.c.cum eſſes.Albert.Brun.de potentia & effectu formæ.30.fallẽ.Domi.cõſi.49.Corn.cõſi.77. libr.1.Fortun.Garcia de vltimo fine.illatio.15.& cõiter oẽs vbi ſupra.Et iſte,eſt proprius ac verus ſenſus.d.c.cum eſſes.ſecundum Couar.ibi.Quamuis Aleiat.in capitu.ꝰnouit. nume. 47. de iudi. la-

plus fuerit in eius intellectu. Scripſit em̃ deciſio. text. in dict. cap. cum eſſes. in foro conſciẽtię procedere, non in iudiciali canonico ſeruãdam eſſe.

Quæ communis procedit, etiam ſi notarius ſit talis presbyter, & vt notarius prædicto teſtamento præſentiamq; ſuam adhibuerit, nam duobus teſtibus valebit teſtamentum ex ratione text. in. d. c. cum eſſes. Quem in hac ſpecie intellexit Paul. Pariſi. conſi. 51. n. 5. lib. 3. & Couar. in dict. c. cum eſſes. num. 11. verſic. Cæterum hæc interpretatio.

Quæſtio dubia eſſe poteſt, Vtrum valeat teſtamentum, ſecundum communem intellectum ſupra adductum ad capi. cum eſſes. ſi alter ex duobus teſtibus eſſet mulier? Et videtur ꝙ non. Nam iura, quæ detrahunt ſolẽnitatem & iuris rigorem in teſtamentis condendis, non cenſentur tollere ea, quæ alias ſtatuta ſunt circa perfectionem illius actus, vt eſt, quod teſtes ſint legitimi, & rogati, licet in minori numero ſufficiant, vt in caſu. c. cum eſſes. & legis Regiæ. 1. tit. de teſtamentis, quam nunc commentamur. &. l. 1. tit. 5. lib. 3. foro legũ. ibi, *buenas teſtimonias*. cum ſimilibus. Probat text. in. l. ſancimus. in ſui ratione. C. de teſtamen. ibi, quod enim nõ mutatur, quare ſtare prohibetur? Et ibi inferius, dum dicit, per teſtes idoneos. Pulcherrimus caſus in. l ſi quãdo. in prin. C. de inoff. teſtam. De iure autem ciuili non poteſt eſſe teſtis l. qui teſtamento. §. mulier. ff. iſto titul. & in. §. teſtes. Inſtit. eod. glo. in cap. forus. de verb. ſignifi. l. 17. tit. 16. par. 3. Sexus enim mulierum inſtabilis, ac fragilis eſt. d. c. forus. tex. in. c. de viduis. 2. 27. q. 1. in illis verbis, ſexus fragilis, ac inſtabilis Corne. conſil. 168. col. 3. lib. 2. Alphonſ. Montalu. in. l. 1. titu. 7. libr. 4. for. legum. Alciat. de præſumpt. regul. 1. præſumptio. 47. nu. 3. Quibus adſtipulatur illud Virgilianum libr. 4. Aeneidos.

Varium & mutabile ſemper Fœmina.

Cui concinit text. in. l. filia in orbitate. ibi, nec ex momentarijs volũtatibus matris. & ibi doct. not. C. de inoffic. teſtamen. & Ioan. Fab. in. l. vltim. C. de iur. & fact. igno. Andr. Tiraquel. in lege connubiali. 9. num. 129. vbi plura memorabilia de leuitate mulierum refert. Et in ſpecie illud Tibulli lib. tertio. Elegorum, cum de muliere loqueretur.

Sed flecti poterit: mens eſt mutabilis illis.

Et Terenti. in Phormione Mulieres, inquit, ſunt ferme, vt pueri, leui ſententia. Titus Liuius quoque ſcribit, animum mulierum eſſe paruis rebus mobilem: cuius hæc verba ſunt ex libr. ab Vrbe cõdita. 6. Cæterum is riſus ſtimulos paruis mobili rebus animo muliebri ſubdidit. Et libr. 4. belli Macedonici, Virorum, ait, hoc animos vulnerare poſſet, quid mulierculam cenſetis: quas etiam parua mouent? Propertius item libr. primo. ad Gallum. & libro ſecundo. ad Mecœnatem.

Non eſt illa vagis ſimilis collata puellis.
Si memini, ſolet illa leues culpare puellas.

Nec defuit huic ſententiæ Ouid. libro. 2. De arte amandi. Parua, ait, leues capiunt animos. ſcilicet mulierum, De quibus loquitur. Et alibi inquit. libr. 2. Elegiarum.

Verba puellarum folijs leuiora caducis,
Irritaq; vt viſum eſt, ventus & aura ferunt.

Et Iulius Titus Calphurnius Siculus in Bucolico carmine Ecloga. 3.

Mobilior ventis o fœmina.

Igitur eius teſtimonium tanquam ſi non eſſet in teſtamento, iudicandum eſt, ac proinde teſtamentum tanquam imperfectum ratione ſolennitatis nullum eſt. Tum etiam, quia in teſtamentis legitimi debent eſſe teſtes. capi. cum eſſes. ibi, idoneis. & in cap. relatum. ibi, legitimis. de teſtamen.

Sed mulier non eſt teſtis omni exceptione maior, quamuis in aliquibus caſibus admittatur. Cæpol. conſil. 32. col. 2. inter cõſil. criminalia. Decius in. l. fœminæ. ff. de regu. iuris. numer. 35. verſic. Et caſu quo mulier. Hippolyt. conſi. 5. verſic. Veniomodo. colum. 5. libr. primo. Aymon Crauet. conſil. 99. colum. ſecunda. numer. 5. Ludoui. Gozadi. conſil. 74. nume. ſexto. idem viſus eſt probare. & Tiraquell. in legibus connubialibus. l. nona: num. 73. Igitur in teſtamentis etiam de iure Canonico non erit admittendum teſtimonium mulierum, niſi lex dixerit. vt late per Alexan. conſ. 70. colum. penulti. nume. 13. lib. 2. & conſil. 177 col. 1. num. 5. eod. libr. Et reputat probabiliorẽ eſſe hanc ſententiam Couar. in cap. cum eſſes. de teſtamen. nu. 14. Albert. Bran. in tracta. de correct. & relax. ſolen. & formæ, quæſtione. 8. fol. penul.

Sunt etiam plurimi hanc ſententiam fauentes, inquantum volunt id procedere in legatis ad pias cauſas. Et in his eſt Spec. de teſtam. §. primo. verſi. Itẽ quod eſt mulier. Collect. in dict. c. cum eſſes. Frede. de Senis. cõſil. 217, in fine. Roman. in authen. Similiter. 16. Speciali. vltima volũtat. C. ad leg. Falcidam. Benedict. Capra. conſi. 75 colum. 7. verſi. Ad idem. lib. 3. Barb. in cap. relatum. de teſtamen. & conſi. 58. Clementiſsimi. col. antepen. libr. primo. & conſi. 38. colum. 8. lib. 3. Soci. qui tamen dubitat conſi. 92. col. 2. verſi. Quinimo diſputatur. nume. quinto. libr. tertio. Quæ opinio confirmari poteſt ex traditione ſing. Bald. conſi. 264. in fin. libr. quinto. quod licet in teſtamentis ſufficiant duo teſtes, debent tamen eſſe omni exceptione maiores, ac ne leui quidem macula aſperſi: at mulieres non eſſe huiuſmodi, ſupra dictum eſt. ergo &c.

Oppoſitam ſententiam tam in teſtamentis cõditis ſecundum formam & ſolẽnitatem iuris Pontificij dict. capi. cum eſſes. quam in legatis ad pias

cauſas

Digitized by Google

cauſas ſufficere hos teſtes eſſe viros, vel mulieres, non habita ſexuum diſtinctione firmat Panorm. colum. prima. & ibi Anchar. & Con:rru. in allega. capitu cum eſſes. Et eſt communis lectura ſecundum Philippum Corne. conſi. 261. colum. prima. nume. 4. lib. primo. & conſi. 215. colum. 3. num. 6. libr. ſecundo. Et eſt opinio communis ſecundum Ioan. Crot. in tractat. de teſtibus. 1. part. num. 10. Calder conſil. 8. ſub rubri. de teſtamen.

De legatis vero ad pias cauſas, vel teſtamentis, quod ſint mulieres teſtes idonei, tenent plures numero, & authoritate, quam ſint fauentes contrariæ, de qua ſupra habitũ eſt in hac quæſtio. Nempe iſtam affirmatiuam tenet Corne. in conſilijs paulo ante citatis Bald in conſil. 196. Licet regulariter. libr. quinto. & conſil. 230. Teſtamentum. eodem libr. quinto. vbi tamen dicit, id eſſe dubium. Angel. conſi. 233. In cauſa prædicta. coln. prima. Paul. de Caſtr. conſil. 317. Dubium facit. libr. primo. & conſi. 456. Viſis, & examinatis. eod. libr. 1. Alexan. conſi. 177. colum. ſecunda. libr. ſecundo. & conſi. 105. colum. quarta. libr. quarto. & conſil. 102. colum. ſecunda. verſi. Circa ſecundum. lib. 7. Corne. conſi. 168. colum. tertia. libr. tertio. Socin. in tracta. fallen. regu. 310. in. 36. priuilegio. Petrus Belluga in Specul. Princip. rubri. 17. verſi. Videamus. colum. penul. vbi tamen notat. Bald. in. l. prima ante fin. in lectura & iterum in repet. colum. 14. verſi. Oſtenſo de principalibus perſonis nu. quarto. C. de ſacroſanctis eccleſ. Petr. Ancbar. in dict. cap. cum eſſet. 4. notabi. & Panormi. colum. prima. & col. fina. de teſtamen. idem Panormi. in capit. relatum colum. prima. eod. titulo. Lanfran. Orian. in repet. capit. quoniam contra falſam. verbo. teſtes. nume. tertio. verſicu. Primo quæritur. ibi, inter liberos. Et ibi Felinus & Deci. de probatio. Felin. & Deci. colnm. ſecunda. verſic. Retenta communi opini. de teſtibus. Idem Deci. in. l. fœminæ. nume. ſecundo. ff. de regulis iuris. Laurent. Calcan. conſil. 13. colum. tertia. verſic. Vndecimo quia mulier. Iaſo in. l. hac conſultiſsima. in princ. colum. fina. nume. ſecundo. C. de teſtamen. Probari poteſt, Nam mulieris teſtimonium regulariter valet. l. ex eo. ff. de teſtib. l. prima. ff. eo. Catellia. Cotta in memorialibus iuris. verb. mulier regulariter. Paul. Pariſ. expreſſe in noſtris terminis notat cõſi. 51. col. 2. verſi. Rurſus mulieris in codicillis & vltima voluntate. lib. 3. l. 10. & l. 17. tit. 16 par. 3. quibus cauetur mulieres bonæ famæ in omni cauſa, excepta teſtamenti, teſtificari poſſe. ergo fœminæ attenta iuris Canonici diſpoſitõe poterunt in teſtamentis teſtificari, pariterq́; in omni alia vltima voluntate, cum in numero, & non in qualitate ſexus canonica inſtitutio diſpoſuerit, nec etiam ius diuinum differentiam inter maſculum & fœminam conſtituit, reduxeritq́; teſtamẽti ſolennitatem ad ius gentium, quo quidem iure non diſtinguitur teſtimonium fœminę à teſtimonio viri. Nec obſtat, quod presbyteri parochialis authoritatẽ, præter iuris diuini, aut gentium ſolẽnitatem ius canonicum deſiderauit, quia fuit conſtitutum, vt legalius ſolennitas iuris gẽtium abſq; vlla fraude ſeruaretur, quod in maiori numero ius primæuum diuinum, aut iuſgentium non negauit poſſe fieri in numero & qualitate à ſummo Præſide, qui Dei vices in terris gerit. & eius factũ; Dei inſtitutum eſt. cap. inter corporalia. & capit. licet. de tranſla. epiſcopi vel electi. ¶ Vtrum autem de iure regni mulieres poſsint eſſe teſtes in codicillis? Videtur quod non. Nam in teſtamentis non poſſunt, ergo nec in codicillis, in quibus præceptum eſt à. l. 3. Tauri ſeruari eandem ſolennitatem, & ſic quo ad ſolennitatem a pari procedunt. ¶ In cõtrarium eſt noſtra opinio, imo quod poſsint fœminæ teſtes eſſe in codicillis. Nam in dict. l. 3. Tauri dicitur, quod huius legis ſolennitas ſeruetur in codicillis, nempe, quod numerus teſtium, qui in teſtamẽtis requiritur, ſit neceſſarius in codicillis: attamen qualitas teſtium, ſcilicet, an debeant eſſe viri vel fœminæ, remanet in diſpoſitione iuris communis, quo cauetur poſſe. gloſ. in l. fina. verb. quinque teſtes. & ibi Bald. nume. 27. C. de codicillis. Cum qua eſt communis opinio ſecundum Iaſ. in additionibus ad Chriſtophorum Porc. Inſtit. de cod. col. fina. num. 3. Roland. Paſſageri. eam approbat in tracta. de codicillis. rubr. 2. numer. 8. & communiter tenetur ſecundum Ioan. Lup. in. l. 3. Tauri. nu. 35. & Ciſonta. queſt. 7. vbi tenet, quod etiam hodie teſtes teneantur ſe ſubſcribere in codicillis nuncupatiuis. Corne. conſil. 119. nume. 1. libr. 2. & conſil. 170. num. 1. lib. 3. & conſil. 298. lib. 1. num. 14. ¶ Dubitatur. An legatarius poſsit eſſe teſtis in teſtamento, in quo eſt ſibi factum prælegatum? Videtur quod non: quia teſtis debet deponere, vbi nullum intereſſe, ſeu cõmodum, vel affectio euenire poſsit, ſed hic eſt huiuſmodi, ergo &c. l. nullus. ff. de teſt. l. omnibus. C. eod. titu. ¶ In contrarium eſt text. in. §. legatarijs. Inſti. de teſta. Cuius litera talis eſt, Legatarijs & fideicõmiſſarijs, quia nõ iuris ſucceſſores ſunt, & alijs perſonis eis coniunctis teſtimonium non denegamus. & l. qui teſtamento. in prin. ff. eo. tit. l. dictantibus. & ibi glo. verb. prohibetur. eo tit. C. Bal. in. l. 1. §. huius ſtudij. nu. 5. ff. de iuſti. & iur. Iaſo in. l. ſi quis nec cauſam. colũ. 2. ff. ſi cert. peta. Paul. Pariſi. conſi. 32. col. fi. n. 52. lib. 2. Barb. cõſi. 58. colum. 8. lib. 1. Corn. conſil. 261. nu. 7. lib. 1. & conſi. 166. nume. 4. lib. 3. & conſil. 61. n. 16. eo. lib. tertio. conc. l. 8. & ibi glo. tit. 5. lib. 3. foro legum. & l. 15. titul. 1. & ibi Montãlu. part. 6.

Vtrum autem hæres, vel fideicōmiſſarius vniuerſalis poſsit eſſe teſtis in teſtamēto, in quo ſunt inſtituti modo præmiſſo? Reſpon. quod non: quia ad vtilitatem propriam nullus eſt idoneus teſtis. l. qui teſtamento. ff. de teſtamen. concord. dict. l. 8. titul. 5. libr. 3. for. leg. & l. 11. titul. 1. part. 6. quę etiam repellit conſanguineum hæredis ad quartū gradum vſque à tali teſtimonio. Corne. conſ. 266. colum. 3. num. 6. lib. 4. ¶ Eſt etiam dubiū, Vtrum teſtes debeant eſſe rogati ad teſtamenti valorem? Reſpond. quod requiritur rogitus teſtiū. l. hæredes palam. §. in teſtamentis. & ibi gloſſ. ff. de teſtamen. text. in authen. rogati. C. de teſtib. & in authen. de teſtib. §. & licet. collatio. 7. & l. 8. titul. 5. libro. 3. foro legum. l. 1. l. 4. & l. 7. titul. 1. parti. 6. Corne. conſil. 308. col. prima & 2. nume. 4. libr. 3. Et foro Arago. libr. 6. de teſtamen. conſti. 1. Et ſecundum ius commune erit intelligenda lex. 1. tit. 76. libr. 4. ordin. Luſita. quæ de rogitu nihil diſponit, cum caſus omiſſus maneat ſub declaratione iuris communis, vt eſt notum.

Dubitatur, An rogitus teſtium à teſtatore fieri debeat? Bart. cōcludit quod ſic in. l. nemo poteſt. vbi Ioan. Annibal nume. 126. ff. de legat 1. Bald. in l. fin. C. de fideiuſſ. Idem in rubri. colum. 3. C. de fide inſtrumen. Intellige ſiue ab ipſo, vel à notario, vel ab alio fiat rogitus, & acceſſio teſtium, eo præſente, & non contradicente, vt communiter teſtes cōuocari, & acceſſiri ſolent, ſufficit. Ita conſuluit Alexan. conſi. 47. colum. 2. nume. 4. lib. 2. Et iſta eſt opinio magis communis ſecundum Iaſo. in. l. hac conſultiſsima. colum. 1. n. 2. C. de teſtamen.

Ratio poteſt eſſe: quia vbicunque lex, vel ſtatutum plures teſtes ad aliquid requirit pro illius formali ſolennitate, ſemper neceſſe eſt illos teſtes fore rogatos à parte. glo. eſt in. l. nullū. ff. de diuor. ſingul. ſecundum Ludo. Roma. in. l. admonendi. colum. 12. verſi. Septima. nume. 60. ff de iure iurā. vbi Catus Sachus nume. 69. verſi. Septimo vbi de ſolennitate formali. ¶ Vtrum autem præſumantur rogati teſtes? Reſponde quod non. niſi de rogitu eorum conſtet, quia eſt ſolennitas extrinſeca. Cyn. in dict. l. hac conſultiſsima. Specula. de teſte. §. primo. Barto. in. l. ſciendum ff. de verb. obligat. gloſſ. in. l. 8. verb. rogadas. titu. 5. libr. 3. for. legum. Et eſt magis communis opinio teſte Alex. conſil. 153. Videtur prima conſideratione. colu. ſecunda. verſi. Non obſtat ſi diceretur. n. 9. lib. 2. vbi plures concordantias ſcripſit Carol. Molinę.

Sed veritas eſt, quod ſi notarius ſcribit, & ſubſcribit, præſumitur rogitus. Iaſ. poſt Aret. in di. l. ſciendum. colum. 12. gloſ. in authen. de Tabellio. §. nos autem. verb. iniungatur. colum. 4. Bald. in cap. cum in iure peritus. colum. fina. nume. 18. de offi. delegat. Imol. in. l. hæredes palam. §. in teſtamentis. ff. de teſtamen. & alij plures hanc ſententiam firmantes refert. Carol. Molinæ. ad Alexan. dicto conſi. 153. lib. 2. qui hanc dicit communem opinionem eſſe. Quamuis de hac opinione dubitauerit Alexan. conſi. 48. colum. 2. nume. 6. lib. 5.

Item teſtes eo ipſo, quod ſunt in inſtrumento ſubſcripti, prę ſumuntur fuiſſe rogati. vt per Paul. in. l. hac conſultiſsima. in princ. C. qui teſtam. fac. poſſunt. glo. nouiſsima. l. prima. titul. primo. parti. 6. verb. *Que ſean llamados*. Alexand. & omnes in dict. l. ſciendum. Hierony. Gratus conſi. 30. col. 2. nume. 13. libr. 2. deci. conſil. 11. colum. antepe. nu. 17. lib. primo. qui loquitur, quando vltra diſpoſitionem iuris communis à ſtatuto, formaliter, & conditionaliter requireretur rogitus. Et cōcludit plura, citādo, quod ſufficiat deſcriptio, & in notario ſola præſumptio. ergo & in ſpecie propoſita. Adde Aleiat. de præſumptio. reg. 3. præſumptio. 13. nume. 21.

Dubitatur, Vtrum teſtes debeant eſſe vicini? Dicendum eſt, quod ſic, aut rogati. C. de teſtibus. ibi, non fortuiti, vel tranſeuntes veniant. text. eſt hic in illis verbis. *Vezinos del lugar*. Ratio eſt, ne falſitas committatur: quia vicini præſumuntur agnoſcere vicinum. cap. quanto. de præſumptio. glo. in ca. paratus. verb. neſcire. 23. quæſt. 1. Bart. in. l. prima. colum. 5. verſi Quæro quid in teſte. ff. ſi certpeta. & ibi Iaſo notabi. 4. Lanfrāc. de teſtibus. nu. 21. in. 4. volumi. tract. Guido in tract. præſumpt. nume. 17. Troilus Maluiti. de Canonizatio. Sancto. §. reſtat quartum. num. 12. in. 9. volumi. tract. Facit. l. ſi vicinis. & ibi Cyn. & Bartol. C. de nupt. glo in. l. ſecunda. C. quando fiſc. vel priua. Bart. in l. mutus. in fin. princip. ff. de acquiren. hæred. Specul. de compet. iudi. adi. §. primo. verſic. Sed nunquid. cap. quoſdam. de præſumpt. Curt. Seni. conſil. 82. colum. 2. num. 4. Paul. Pariſ. conſil. 23. col. 24. num. 218 lib. 1. Vicini autem qui dicantur, declarat Andr. Tiraquel. De vtroque retract. lib primo. §. primo glo 9. n. 21. & latius nu. 26. & Ioan. Montholo in promptuario ſuo. 2. part. verb. Vicinus. ¶ Quid autem eſſet, ſi teſtis non eſſet vicinus. tamen eſt notus. & fidelis, an valeat eius teſtimonium? Et videtur quod ſic. nam in iſto ceſſat præſumptio falſitatis, qua de cauſa fuit ſtatutum, quod fuiſſet vicinus, ergo ſufficit quod ſit notus. Item ſuadetur. Nam ſolennitas probatoria teſtamenti ſat eſt adimpleri per æquipollens, quamuis contrarium ſit in forma ſubſtantiali, vt eſt nominatio hæredis. ſecundum Barthol. Socin. in. l. prima. colum. fina. num. 12. ff. de liber. & poſt h. Item probatur in finalibus verbis huius legis, quatenus probat validum eſſe teſtamentum cum bonis teſtimonijs. teſtis autē notus eſt huiuſmodi, & ceſſat in eo fraudis præſumptio. ergo &c.

Vtrum

Vtrum monachus poſsit eſſe teſtis in teſtamento, pluries dubitari contingit? Reſpon. quòd poſſunt etiam mendicantes, cum licentia prælati. Iaſ. poſt Bald. ibi in authen. Ingreſsi. num. 19. C. de ſacroſanctis eccleſ. Facit text. in. c. primo. §. verum. de iur. calum. Specu. de teſte. §. ſequitur. numer. 5. Paul. l. cum clericis. §. memorati. numer. 6. C. de epiſco. & clericis.

Quis autem teneatur probare qualitatem vicinitatis? Reſpon. eo ipſo, quod expreſſa eſt à tabellione, eam allegans tenebitur oſtendere contra aſſertum à tabellione, pro quo, & eius officio extat præſumptio fidelitatis. Præſumptio enim eſt pro Notario, quod fideliter exercuit officiũ ſuũ. capit. ad audientiam. ibi, nec credentes ipſum Scriniarium aliud ſcripſiſſe, quã à teſtibus diceretur. de præſcriptio. Alciat. de præſumpt. regul. 3. præſumptio. 13. Confirmatur ex Bald. in capi. primo. §. ſi inſtrumentum. de notis feudo. Refert, & ſequitur Francisc. Curti. Senior conſi. 49. verſ. Dum autem vltimo, nume. 75. idem Bald. in. l. ſecunda. nume. 27. C. de reſc. vendi. dicens, quòd ſi Tabellio dicat, Titius ex certa ſcientia & non per errorẽ vendidit Mæuio, probabitur ſcientia venditoris. Et aſsignat rationem: quoniam ex inſtrumento publico tres oriũtur præſumptiones. Prima, quod ſit verum inſtrumentum. Secunda: quod ſit ſolenne. Tertia, quòd omnia verba prolata in eo cenſeantur prolata à partibus. Refert Alciat. loco proximè citato præſumpt. 13. nume. 9. Volens probare contrarium, afficeretur durioribus probationibus: cùm ſit præſumptio pro ſcriptura Tabellionis. Panorm. in cap. quia veriſimile. colum. 2. numer. 2. de præſumptio. Philipp. Deci. conſil. 105. nume. 4. libr. primo. Et ſi de qualitate vicinitatis non conſtaret, teſtamentum factum ſecundum formam huius legis, eſſet inualidum. vt ſingulariter probat, hanc legem citando optimus aduocatus Nunius Auendanius reſponſ. 14. per totum. Quales debeant eſſe teſtes in caſu huius legis? Reſpon. quòd legitimi, & idonei, omnique exceptione maiores. vt in ſimili caſu noſtri text. conſuluit Deci. in dict. conſi. 105. col. 3. ad fin. verſi. Tertiò reſpondetur, & dico. vbi citat Bald. & alios, de quibus per eum. Idonei teſtes dicuntur, omni exceptione maiores, id eſt, qui nulla exceptione repelli poſſunt. glo. in. §. Item verborum. verb. idoneos. Inſtit. de inuti. ſtip. Refert Paul. Pariſi. conſi. 83. colũ. 3. nu. 19. libr. primo. glo. in cap. at ſi clerici. in prin. de iudi. & in cap. primo. de conſang. & affini. quas omnes commendat Chaſſan. in conſuetu. Burgund. rubr. prima. §. 7. nume. 5. verſi. legitima probatio. fol. 79. Præpoſit. in dict. capit. primo. colum. 12. dixit mirabiles eſſe Barba. in rubri. de probatio. nu. 29. ſingu. Iaſ. ad Chriſtopho. Porcium in dict. §. Item verborum. Corſet. in ſing. verbo. integer. Et fuſius agit de hoc Arnald Alberti. in repe. c. quoniam. col. 105. verſic. Et quia ſuprà dixi. quæſt. 16 nu. 25. de hæretic. libr. ſexto. Couarru. in epitom. quarti lib. decretal. 2. part. cap. 8. §. 12. nu. 7. Curti. Senior conſi. 55. col. 3. verſi. Sed ad iſta omnia. nu. tertio. Iaſ. conſi. 22. col. 2. ver. Teſtis. nu. 3. lib. primo. Cæpol. in tract. de ſerui. ruſticorum prædiorum. capit. 9. Et non ſolum in cauſis criminalibus, ſed etiam in ciuilibus debent eſſe teſtes omni exceptione maiores, ſecundum Philipp. Deci. in dicto cap. at ſi clerici. num. 33. contra Andr. ſic ibi aduerſam partem defendentem. Facit capit. 1. de teſtib. & l. idonei. ff. eod. titul. ¶ Erit tamen optima quæſtio, Vtrùm debeat inſeri in teſtamẽto, quòd teſtes ſunt legitimi, cùm iſta qualitas requiratur in. l. prima. ibi, *por buenas teſtimonias*, titul. 5. libr. 3. fori. Et hic, ibi, *con buenos teſtimonios*, Greg. Lopez in. l. prima. verb. *ante ſiete teſtigos*, vbi hanc legem refert titul. primo. part. 6. ergo erit exprimenda. capit. primo. quot teſtes ſunt neceſſa. ad proband. in grat. ibi, niſi quinque teſtibus ſummæ, atque integræ opinionis probatum fuerit manifeſte. lib. feud. refert Roman. ſingul. 463. Nam vbicunque optima opinio teſtium eſt cauſa inductiua plenæ probationis, quæ aliàs plena eſſet, tunc de plena & optima opinione eſt articulandum, & probandum. Ita notabi. dixit Angel. in. l. vel negare. ff. quemadmodum teſtam. apec. Hippolyt. in ſingula. 187. qualitas appoſita. Grego. Lopez in. l. 15 verb. *De buena fama*. titu. 9. parti. 4. Quæ ſententia procedere poteſt eo caſu, quo allegaretur de inhabilitate teſtium ad ipſius teſtamenti ſubuerſionẽ: nam hoc caſu qualitas requiſita ab hac lege, eſt deducenda & probanda ad obtinendum, vt quia non eſt conſanguineus intra quartum gradum. l. 13. tit. primo. part. 6. Item ſi dicatur quod non fuit rogatus. Item ſi allegetur non vicinus, vel huiuſmodi, quæ ſuaderi poſſunt dominis Luſitanis ad intellectum regiæ legis. titul. 76. libr. 4. ſuarum regal. ordin. ibi, *que tenha cinco teſtimunhas varões libres, ó reputados por libres, e ſeiam mayores de 14. annos*. Cui concordat. l. prima. titul. primo. part. 6. In dubio tamen idonei reputantur. Curti. Senior conſil. 55. nume. 3. Cùm autem lex vel ſtatutum minuat numerum teſtium, teſtes debent eſſe omni exceptione maiores. Bald. in. l. qui accuſare. nume. 4. C. de edend. Angel. in. l. ſecunda. §. diem. ff. qui ſatiſda. cogan. Philipp. Deci. conſi. 105. num. 4. Et ita fuit pronuntiatum in ſummo Prætorio noſtri Regis in cauſa vnius teſtamenti ſecundum Gregor. Lopez in. l. prima. verb. *Siete teſtigos*. titul. primo. parti. 6. Quanuis ipſe de hoc dubitet ratione loci deſerti: nam ſufficit diminutio teſtium in numero, non tamen in qualitate, circa quam nihil eſt diſpoſitum,

ſpoſitum,nec immutatum. Et hoc etiam contingit in teſtamento condito tempore peſtis, & tamen minori numero teſtium non valet ſecundum communem opinionem,de qua ſuprà hac gloſ. ergo &c. ¶ Dubitatur, an teſtamentum nuncupatiuum iam ſcriptum debeat palam teſtib' legi, teſtatore præſente, & confirmante? Reſpond. quòd ſic, aliàs erit inualidū. l. hac conſultiſsima. §. At cum humana fragilitas. C. qui teſta.face.poſſunt. Notat Marcus Antonius Notthæ,in repetitione authenti. quòd ſine.quæſtione prima. C.de teſtamen. vbi Bald. & Anto.Panormi. Felin,nume.17. Deci nume. 14. in cap.primo.de ſide inſtrum. Specula.de inſtrumento.editio.§.oſtenſo.nume.35.& Carol. Ruin. conſil.1.num.21.lib.primo.& conſil.12. lib. ſecundo. quicquid in contrarium Paul.de Caſtr.dixerit conſil.37.lib.primo.l.54.tit.18.part.3.Anto. Gomez in.l.3.Tauri.nu.107.

el teſtamento que en tal manera fuere ordenado en las mandas[a], y enlas otras coſas que en el fuere ordenado, aunque el teſtador no aya hecho heredero alguno: y entonces herede aquel que ſegun derecho: o coſtumbre de la tierra auia de heredar: ſi

Quarto vlterius, An hodie ſtante iſta lege requiratur teſtatoris ſubſcriptio? Videtur quòd nō, nam in teſtamento in ſcriptis tantum hoc expreſſum eſt in.l.2. Tauri. in qua habetur legem iſtam ſeruandam fore in teſtamento nuncupatiuo: at in præſenti nullum verbum eſt de teſtatoris ſubſcriptione.ergo &c. Item facit, quòd licèt nuncupatiuum redigatur in ſcriptis,dum tamen nota ſint teſtibus contenta ab eo, cenſetur nihilominus tanquàm ſi ſcriptum non eſſet nuncupatiuum, vt in hac lege.gloſſ.in.l.hac conſultiſsima.§.per nuncupationem.in gloſſ.prima.C.de teſtam.Grego. Lopez in. l. prima. verb. *O por eſcripto.* titul. primo. part.6.l.103.tit.18.parti.3. Ciſonta.in.l.tertia. in ordina.Tauri.quæſt.22.nume. 25. Ergo quemadmodum valeret voce tantum emiſſum coram teſtibus,ita debet valere in hoc caſu. ¶ Præſertim cum iſta ſentētia locum habeat etiam eo caſu, quo potuit adhiberi Tabellio, & teſtator noluit eum vocare.text.eſt hic,ibi. *Y mandamos otro ſi que valga el teſtamento que fuere hecho con buenos teſtimonios.* Quo caſu requiruntur ſeptem teſtes, aliàs non valet,vt dicam in glo.fin.infrà hac lege. ¶His minimè refragantibus,tenendum eſt,quòd in teſtamento requiratur ſubſcriptio, cum in contractibus id requiratur, quemadmodum Pragmatica ſanctione ſtatutum eſt per Reges Catholicos in pragma. facta in villa Complutenſi fol. 192. libt. Pragma. Anto.Gomez in.l.3.Taur.num. 30. Sed nomine inſtrumenti venit Teſtamentum, aliaque quælibet vltima voluntas.glo.prima.in.l.ſi idem. C. de codicill. ergo &c. Præterea id ſtatutum eſt in inſtrumentis propter falſitatem repellendam: quæ ratio magis viger in vltimis voluntatibus, quàm in cæteris contractibus, vt eſt notum. ergo eadem iuris diſpoſitio locum habere debet. Ita tenet ad iſtam legem Gregor.Lopez in.l.ſecunda.verb. *Su nome.* titu.1. part.6.ibiq; reſpondet ad contraria, & dicit, quòd multoties dubitari vidit de hoc in regio auditorio, & tutiorem, verioremque hanc ſententiam iudicat. ¶Requirit etiam ſubſcriptionem teſtium, vt ſingula.probat Matth.de Afflictis in deciſ.166. Fuit dubitatum ſi ad probandum teſtamentum, qui omnino eſt videndus, & non loquitur in teſtāte,ſed in teſtibus adhibitis iuxta formam regiæ cōſtitutionis in teſtamento nuncupatiuo. Teſtium ſubſcriptio non requiritur de iure communi,ſecūdùm Anto.Capici. referentem Paul. de Caſtr. in quodam conſil.is inquam.in deciſ. Neapolita. 29. nume. primo. latius probat Anto. Gomez in dicta.l.tertia.num.30.

¶Item quarto, Cùm lex iſta exigat, quòd teſtes ſint vicini,an in dubio ſi non conſtet de alio domicilio,præſumantur vicini? Videtur quod ſic, cum in dubio nullus præſumatur foreſis.Feli. in capit.quoniam.de offic.ordi. Ita concluſum reliquit Gregor.Lopez dict.l.prima. verb. *Ante ſiete teſtigos.* titul.primo.part.6. ¶Vtrum autem ſufficiat,quòd ſit familiaris, vel inſeruiens alicui ex vicinis loci? Videtur quòd ſic,cum etiam ſerui dicantur de plebe.glo.in cap.Rogationes. de conſe. diſtinct.3.quam ad iſtam cōcluſionem adduxit Gregor.Lopez vbi ſuprà.

a ¶*En las mandas.* Legata conſeruantur hæreditate non adita, qualiſcunq; ſpeciei fuerint,ſiue ad pias cauſas,ſiue ad non pias cauſas,vt declaraui in glo. ſuprà proxima.¶Hic inquirendum eſt. Quo iure peti poſsint? & vtrum exigi valeant ordinariè,vel executiuè? ¶Ad primum dicendum eſt,in caſu huius.l.primæ.de teſtament. quòd legatarius debet petere legatum ex conditione huius, vel officio iudicis.Bald.in.l.prima.col.fin. num. 9. C. ſi quis omiſſ.cauſa.teſtam.Iaſ.in.l.prima.num.101. ff. de legat.primo.Antoni. Gomez in tracta.de vltimis volun-

volunta.c.12.num.11.Facit in argumen.text.in.l. prima.C.de cond.ex lege.& io.l.prima.ff. eod.titul.iunctis notatis à gloſſ. & communi opinione ibi.¶ Competit etiam legatario actio hypothecaria,& rei vendicatio, vt optimè in caſu noſtræ legis.1.Declarat Anto.Gomez loco præcitato. Data priùs curatore ipſi hæreditati iacenti, cum quo formati valeat iudicium.l.prima.ff. de curato. bonis dand.Facit ad.l.final.titu.69.lib. primo. ordinament. Luſitaniæ.ibi, *O qual defendera a dita herança das demandas*.¶ Ad ſecundum videtur dicendum, quòd via executiua & non ordinaria ſit procedendum in ſolutione legatorum, quando legata ſunt contenta in ſcriptura publici Tabellionis: nam ſcripturæ,& contractus publici habent executionem paratam.l.5.titu.8.lib. iſto.3. ordinam ſuprà.& ibi declaraui, ergo & teſtamentum, ſeu alia quæuis ſcriptura manu publica facta, in qua legatum continetur: cui enim verba competunt, & eius diſpoſitio competere neceſſe eſt:tum, quia de contractibus ad vltimas voluntates valet argumentum.l. ſucceſſori. ff. de nego. geſt. l. pactum inter hæredem.ff.de pact.cum ſimili.& quia nomine inſtrumenti venit vltima voluntas.gloſ.l.ſi idē. C.de codicillis.

Secundò ſuadetur ex text.in.§.illud.in authen. de hære. & falc.coll.1.ibi,neceſſitatem imponētes omnino intra annum poſt aditionē & legata ſolui,& quæ à teſtatore ſunt relicta compleri ſecundum ſui naturam,& omnia agi, quæcunque priùs ediximus.Initiū autem anno damus ſicut prius iā diximus ab admonitione ex iudiciali decreto facta.inquit glo.ſingul. & non alibi ſecundùm Angel.ibi in verb.decreto,per quodam interloquutoriam quod præcipiat ei vt ſoluat. ergo ſummatiè abſque diffinitiua. Idem firmat Iaſ. in.l. fina. nume. 6. C. de edict. diui Adria. tollen.Et tenent moderni reſtante ibi Deci.nume.16. Iaſ. in.l.quæ de legato.nume.5.ff.de legat.primo. Segur. in repeti.l.ſi ex legati cauſa.nume.66.verſic. Ex ſupra dictis infertur.ff. de verb obligat. vbi in expreſſo hanc partem tuetur: reputatque notandam ad legum regni expoſitionem, quæ loquuntur in præ legato quintæ partis bonorum:nam oſtendendo teſtamentum iudici ſine aliquo vitio, idem iudex ad inſtantiam legatarij præcipiet ſtatim voluntatem teſtatoris exequutioni mandari. Boeri. deciſio.295.nu.12.citat gloſ.in dict.verb.decreto.

Prætereà de iure regni eſt.l.43.titul.9.partit.6. ad ſin.in illis verbis.*E ſin alongamiento, è ſin eſcatima ninguna*.Ergo ſimpliciter,ſummariè, & executiuè.Quanuis Gregor. Lopez ibi contrariū voluerit.Quod conſtat ex eo quòd ſe remittit ad Roderi.Suarez in loco infra à nobis citato.& eſt.l. 6.titul.10.part.6.ibi,*lo mas ayna que pudieren ſin alongamiento.y ſin eſcatima ninguna*.ca.nos quidem.ibi, ſine alteratione.&c.de teſta. Addendus eſt Corn.in authen.Ex cauſa.nu 46. C. de liber.præter.

In contrarium, quòd lega ita non habeant paratam executionem,tenet Alexan.in.l.ſi cùm dotē. §.eo autem tempore,nu.6.ff.ſolu.matri. & in.l.ait prætor.§.ſi iudex.col.2.num.5.ff.de re iudi.& ibi Vincent.Herculan.num.15. Guillel. Benedict.in repet.ca.Rainutius.verb.Si abſque liberis.2.num. 191. chart. 77.de teſta. Roderi. Suarez in rep.l. poſt rem iudicatam.fol.123.col.2.§.Sextus caſus. ff.de re iudica.Gomezi.in.l.45.Taur.nu.137.Peralta in.l.1.nu.85.ff.de legat.2.Auiles in capitibus Præto.capit.10.verb.*Execucion*.nu 8. Grego.Lupus in.l.fin.tit.9.part.6.

Fundant ſe in dict.§. ſi iudex. ibi, condemnet. quod verbum intelligunt per diffinitiuam ſententiam,tale enim pronuntiatum non nobis ſatisfacit,cum ſi tale verbum induceret de neceſſariò ſententiam diffinitiuam aduerſaretur dict. l. fin. quæ diffinitiuam non requirit in teſtamento, ſed ſufficit interloquutoria, cum in eo procedatur executiuè,vt eſt communis aſſecla doctorum, de quibus loco præſcripto, qui conſtituunt differētiam inter hæredem,& legatarium. Tenet etiam Ang. in.l.cum antea.colum.ſecunda. verſi. Sequitur in litera.ibi.executioni.C.de recep.arbi. ¶ Vel poſſumus dicere pro concordia, quod ſi legatarius oſtendit teſtamentum in præſentia iudicis, rogatuſque à iudice hæres, an præmiſſum eulogium fuerit conditum à P. contento in eo,ac ab ipſo fuiſſe ſtatutum, & diſpoſitum omne id, quod in ipſo eſt conſcriptum,ipſeq; hæres ſimpliciter fateatur,tunc abſque dubio executioni mandādum erit propter recognitionem,& confeſsionem,maximè ſtante Pragmatica regia Caroli Cæſaris,quę præcipit tales ſcripturas,ſeu quid aliud recognitū à debitore in iudicio executioni fore mandandum quemadmodum inſtrumenta publica, & guarentigia in.l.fina.condita in oppido de Madrid Anni 1534. & ſic etiam de iure hodierno procedere debet prior opinio. ¶ Aut ſic rogatus hæres ipſe negat,redditque cauſam dubiam, & litem inducit, quo caſu poſteriori ſpectanda eſt diffinitiua ſententia.ex mente Bald.in authenti. Hoc amplius. C.de fideicom.opp.2.Guillelm.Benedict. vbi ſuprà.& Suarez etiam in dict.§.Sextus caſus. nu. 6. Et iſtud vltimum membrum, quod oppoſita exceptione contra teſtamentum, vel aliam ſcripturam publicam quòd ſperatur diffinitiua, & interim amittit naturam ſummariarum.Bald.in.l. prima.§.is videtur.nume. 3. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp. Robertus Marantanus in Specul.aduo. 4.part.9.diſtinctio. iudicio. nume. 56.¶ Vtrum autem ſit ſummariè procedendum remedio aſſignato

gnato ad conſequendã hæreditatẽ hæredi ſcripto ex edicto Diui Adriani? Rñdendum eſt, quod ſic. l.fin. C. de edict. diui Adri. tollend. l. ſecunda.titul.14.part.6.Bald.conſi.344.& conſi.400.lib.1.& coonſi.118.libr.2.Angel.conſil.135. Anchar. cõſil.145.Bart.conſi.91.Alexand.conſil.102.colum.vltima.libr.2.Matthei.ſing.69.Deci.cõſi.84.col. prima.libr.primo.Ludo.Gozad.conſil.21. nu.10. Petrus de Ferrar.in pract.in forma libelli,qua petitur hæreditas ex teſtam.fol.208 Hieroay.Grar. libr.1.reſponſ.140 numero.1.Curti.Iunior. conſil.31.colum.penul.nume.9. Vtrum autem remedium huius. l. fin. competat Hoſpitali, quando ei eſt factum fideicommiſſum vniuerſale? Reſpondetur competere ſecundùm veram,& communem opinionem,teſte Iaſo.conſil.214.colum.pen. nu. tertio. libro. 2. ¶Succedit ſolenni dubium, An diſpoſitio legis prædictæ fin. locum habeat in cauſa noſtræ legis Regiæ in teſtamento nũcupatiuo, poſtquam ex teſtium depoſitionibus eſt à iudice iuſſum reddi in ſcriptis, & ſunt redacta dicta teſtium in ſcriptis, Vtrùm habeant vim teſtamenti? Gloſſ.in dict.l. fin. reſpondet quòd ſic in verb. depoſitionibus.quæſt.fina.Iacob. Butri. Guillel. de Cuno.Bart.Bald.quæſt. 3. Angel. qui eam dicit ſingul.Salyce.Corne. Alexan. Deci. Sebaſtianus Sapia.nuio.82.Et Hubertinus Zuchardus ibi in reperi.num.346.qui ait hanc communem opinionem eſſe.Iacob.Butri.in.l.vltima.& ibi Bald. colum.3.C. de fideicom.Deci.in capi. ſecundo. colum.fina.verſi.quæro.nume.10. de probat. Alex. conſil.93.colum.fin.num.18. dicens hanc opinionem magis communem eſſe lib.6.And. Tiraquellus libr.1.de retraict.Lignagier.§.ſecundo. gloſ.1. num.14.l.4.tit.2.part.6.Boeri.deciſio.295.nu.11. fol.280.¶Adeò locum habet,quòd etiam ſi cedatur remedium diui Adriani tranſit in ſucceſſorem. Andr.Tiraquellus in dict.tract.lib.1.§.25. gloſſ.3 nume.19. Et quòd ſit ſummarium ex eo conſtat, quia eſt poſſeſſorium, vt vltra prædictos probat Paul.Pariſi.conſi.11.colum.1.libr.2.Quid autem. ſi competat remedium dict. l. fina. contra titulo poſsidentes? Dic qood ſic. Alexan.conſi.4.ou. 13. libr.2.¶Vtrùm autem remedium.l.fina. præcitatæ impediatur mediante alio remedio à lege, vel ſtatuto addito in fauorem hæredis vel ſucceſſoris,quo cautum eſt tranſire in eum poſſeſsionem ciuilem & naturalem à morte anteceſſoris abſque aliqoa apprehenſione? Et eſt dicendum quòd ſic. Bald.in rubri.de cauſa poſſ. & propriet. col. pen. verſi.Quæro quæ poſſeſsio.Deci.conſi.84.col.1. Ripa lib.1.reſponſo.cap.primo.num.81. Nam & ſi propter legem,vel conſuetudinem acquiſita ſit poſſeſsio iuris,non tamen poſſeſsio facti, cùm perfectè non poſsit fateri, quod habeat plenam poſſeſsionem quouſque habeat detentationem corporalem. ſecundum Cynum, Petr. de Bellaperri. & Bald.in.l.ea lege.nume.10.C.de condi. ob cauſam.Paul.Alexan.& Iaſ.in.l ſi ſorori. col. 1. C. de iure delibe.Dixi latiùs ad Segur.in repet. l. quem admodum.nume.103.colum.penult. & fina. ff. de aequi.poſſeſsio.De quo ſtatuto, dicens poſſeſsionem ciuiliſsimam habereque omnes iuris effectus, agit Paul.Pariſi.conſi.41.col.ſecunda.ou.6. lib. 1. Qood eſt ſummè cordi tenendum ad intellectum. l. 45. Tauri. Vtrum autem remedium dict.l.fina. competat hęredi inſtituto in certa re dato ſibi vniuerſali? Reſpon. quòd non,ſecundum communẽ, teſte Iaſone io dict.l.ſina.num.7. & in. l. quoties. nume.8.C.de hæred.iuſti.Ripa in. l. hoc interdictum.num.18.ff.quorum bonorum. & eſt verior. Quanuis communem contradixerit Corn. conſi. 203.nume.5.libr.2. ¶Hodie tamen fui rogatus de vna quæſtione,nempe, ſi mater teneatur reſeruare proprietatem filij primi matrimonij? Et dixi teneri. Eſt tamen tantum hiſce in rebus vſufructuaria ſtantibus filijs prioris coniugij,qui ad hæc bona ſunt vocati ex peculiati pœna in eorum fauorem poſita propter iniuriam eis iniunctam ab ipſa matre tranſeuote ad ſecundas nuptias. Ideoq; ad hæc ſunt vocati præcipoè,nec alij vterini ex ſecundis nuptijs habebũt concurſum cum illis, quibus,vt dixi,facta fuit iniuria,ac ea ratione cum tali onere fuit decreta hæreditas & ſucceſsio ex parte primi viri eiuſque filijs matri.l.fœminæ. C. de ſecund.nuptijs.Ioan.Lup.in.l.14.Taur.l.15. in eiſdem ordin.vbi interpretes,præcipuè. D. Caſtell. & Antoni.Gomez.¶Text.in.§.nec illud quoque in authen.de nupt. collatio. 4. probat deciſionem huius quæſtionis.& in eod. authen. §. hinc nobis. §.ſed quanta quidem.Corne.conſil.309.colum.3. num.2.libr.3.l.23.titu 11.part.4.l.26.tit.13.part. 5.Franciſc.Cremenſ. ſing.172. & ſingul. 74. qui omnino eſt notãdus pro declaratione,& limitatione iſtius concluſionis, vbi dat cautelam aduocato mulieris tranſeuntis ad ſecundas ouptias, vt faciat conſentire filios primi matrimonij,quia tunc ceſſabit dicta pœna.Angel.in autheo.de non eligendo ſecũdo ouben.in princ.vbi eſt gloſ. verb. copulantur.ſingu.ſecundum Roman.conſil.219.col. 2. verſi. Quartô idem probatur. ad hoc matrem ſecundò oubentem poſt annum luctus voluntate filiorum primi matrimonij pœoas præmiſſas minime incurrere.Idem Roma.ſingula. 248.Tu ſcis quòd ſi mulier nubat. Bartholom. Cæpol. cautel. 238.Si mater tranſit.colum.1.Iaſ.in. l. ambiguitates.col.2.nu.4. C. de indicta viduita. tollen. & in l.filium quem habentem.col.6.nume.13.C. familiæ herciſcun.Bald.& Ange.in.l.mater. C. ad Tertullianum.Deci.conſi.206.colum.1.num.3. lib. 2.

Gomez

Gomez Arias in.l.46.numer.2.in ordina. Tauri. Ciſuentes in.l.15.Tauri.colum.3.verſic.Primo limita.Boeri.deciſio 113.num.6.Guill lu.Benedi. in repeti.cap.Raynutius.verb qui cum alia matrimoni.nume.266. Quam concluſionem intellige ſecundum eom poſt Rom Iaſon. & alios ſupra citatos,de licentia nubendi,ſeu filiorum poſt annum luctus,quia tunc remittere poſſunt propriam iniuriam,ſecus intra annum luctus, quia talis licentia eſſet contra bonos mores ſecundum prædictos doctores.quod nota Perdit etiam veſtes lugubres, ſi intra annum luctus ad ſecũ la vota tranſierit mulier. Couar.de matrimo.2.part.ca.3.§.9.n.10.vbi alios ad hoc citat. Quæ faciunt ad intellectum.l. 23. in fin.tit.11.part.4.& ad.l.fori, quæ de lecto loquitur.l.6.tit.6.lib.3.for.leg.

Succedit dubium ſingulare, Vtrum eo caſo, quo teſtator prohibuit certam rem alienare, eamque perpetuo voluit inalienabilem eſſe, perpetuoque durare in ſua familia,deſcendentiumque, ſi ab aliquo vendicetur contra poſſeſſorem non citato ſucceſſore & vocato ad eam,ſententia contra eum lata,præiudicet tali ſucceſſori? Et videtur, quod ſic. Certi enim iuris eſt, vnumquodq; negotium per prius, & non per poſterius conſiderari. l. ſi quis nec cauſam.ff.ſi certum peta. l. ſi in emptione. Et ibi Bart.notat.ff.de contrahend emptio. Gomez Arias in.l.44.num.3.&.4. in ordi.Tauri.ergo ita dicendum eſt in propoſita quæſtione,quod ſit cauſa prima conſideranda, hoc eſt rei poſſeſſor, non autem vocatus poſt eius vitam,cùm ſit quid poſterius,& acceſſorium.nam ad primordium tituli poſterior quoque formatur euentus.l.vni.§.res verò. C.de impo.lucrati deſcriptione. Curti.Senior conſil.69.col.1.nu.3.Ludoui.Gomez.in.§. Sed iſte quidem.nu.24.Inſtit.de actio.

Secundò ſuadetur ex textu formali in. l. prima. §.quamuis.verſi denuntiari.ff. de vent.inſpici. vbi quando lis vertitur ſuper hæreditate, vel bonis alicuius defuncti ſolus eſt citandus hæres vniuerſalis,ad quem principaliter, & immediatè ſpectat negotium:non verò ſubſtitutus, vel alter, cui ſecũdariò bona poſſunt pertinere. Quem notat Ferdinan.Loazes in.l.filius fami.§.diui.num. 126. ff. de legat.primo.Anton Gomez in.l.40.nu. 73. in ordina.Tauri.Arias Pinel in.l.prima part.3.num. 48.C. de bon. mat. Ex quibus conſtat hanc opinionem communem eſſe,vt Loazes fatetur, & receptiorem & veriorẽ eſſe. teſte Pinel. vbi ſuprà. Andr.Tiraquel.de primogen.quæſt.35.n.17.Michae.lib.2.de ſucceſſ.creat.§.15.nu.16. vbi nouiſsimè refert duas opin.contrarias.Quam ſententiam approbat Barto.per.d.§. denuntiari. dicens illum notandum in. l. in diem. colum. prima. num.primo.ff.de aqua pluu.arcen.& in.l.ſi dia.ff.ex quib. cauſ.in poſſ.ea.& in.l.ſi quis inſtituator. §. item ſi conditioni col.ſecunda.ff.de hær.inſti.& in. l. eo tempore.C.de remi.pigno.colum. 2. Hippolyt. ſingu.256.& conſi.59.nu.10 lib 1. Diximus poſt Segur.in repeti.l.1.§.ſi vir vxori.nu. 63. ff. de acqui.poſſeſsio.Quibus competit text. in Clemen. fin.& ibi boniſa. de præben.vbi principale,& non acceſſorium attenditur.

Tertio his adſtipulatur text.in.l. ſi patroni. §. actiones.ff.ad Trebel.vbi ſecundum vnum intellectum ſententia lata contra hæredem nocet fideicommiſſario nõ citato. ¶Quartus eſt caſus pro hac communi ſententia in cap. primo. §. ſi vaſallus.in vlti.ſi de feudo defuncti. fue. conten. inter domi. & agnatos vaſſalli. vbi definitur, quòd ſi vaſſallus agat,vel conueniatur ſuper re feudali, valet iudicium & ſententia etiam in præiudicium ſucceſſoris,ad quem feudum debet peruenire. tex in capit.primo.de controuerſ.inter vaſſallum & aliũ de beneficio. ¶ Contrariam opinionem bis, communem eſſe fatetur Deci.in conſi.445. nume. 29. libr.4.Pinel.etiam eum & alios refert loco præcitato,& poteſt fundari ex adductis ab Anton.Gomez in.l.40.nume.73.quæſt. 19.in ordina. Tauri. & ex cap.cùm ſuper.de re iudi. vbi ſententia lata inter aliquos, non præiudicat tertio,cui intereſt, ſed pro ſuo iure poterit appellare. res enim inter alios acta, alijs non debet præiudicium parare. vt ibi in text.& in gloſſ.ca.cum olim. de cauſa poſſ. & proprietatis.Igitur ſententia.tertio non vocato,nec citato, & ignoranti lata contra rei poſſeſſorem non nocet. Itaq; pro hac communi cõtraria. ¶*Que ſegun derecho*. Scilicet ab inteſtato. Ex teſtamẽto aliqua in ſuperioribus gloſsis annotata ſunt: hic autem pro perfecta huius legis expoſitione aliquæ regulæ in materia ſucceſsionum ab inteſtato facili ſtylo deſcriptæ ſubijcere ſtatui. ¶Illud in prima tractatus huius fronte notandum eſt, in lege Moſis,id eſt antiqua, inter alia myſtica præcepta fuiſſe & illud,quod de ſucceſſoribus loquebatur.Numer.cap. 27.quòd an noſtra tempeſtate in Iudæorum cauſis ſeruandum ſit narrat, eſt videre apud Coraſium in lib.5.cap.16.à num. 6. miſcell. Cui adde Roma.conſil.154.Iaſ.in. l. qui ſe primo. nume.24.C.vnde liber. Et Chaſſanæ. in conſuet. Burgund.rubri.7.§.primo.verb. *Le plus*. nume.1. Sed ea hodie ceſſante inter Chriſtianos teſtante Ioan. Imol. in. l. ſtipulatio hoc modo concepta. colum.3.de verbo.obliga. In huiuſmodi ſucceſsione conſiderantur tres gradus,aſcendentium, deſcendentium, & tranſuerſalium. Authen. de hæred.ab inteſt.veni.in prin.verſi. Quia igitur omnis &.l.ſecunda.titul.13.part.6. Anto. Gomez in tracta.de teſtamen.capi.primo.nume.1.regula.1. Laico ab inteſtato decedenti primo loco ſuccedunt

dunt liberi legitimi, & naturales. §. inteſtatorum. Inſtit. de hæred. quæ ab inteſta. deſe. l. pronuntiatio. §. primo. de verb. ſigni. l. tertia. titul. 13. part. 6 Authen. in ſucceſsione. C. de legit. hære. ¶Extenditur hæc regula. Primò ſucceditur non habita diſtinctione ſexus. §. item vetuſtas. Inſtit. de hæred. quæ ab inteſta. defer. l. 3. tit. 13. part. 6.

Secundò, non habita differentia emancipationis, & patriæ poteſtatis. vide. l. meminimus. §. primo. C. de legit. hære. & authen. de hæred. ab inteſta. veni. §. nulla. colla. 9. Nam licêt Bart. dubitet, ſublata eſt huiuſmodi differentia tantum quo ad ſucceſsionem, tamen non quo ad modum ſuccedendi. glo. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. verb. emancipatur. ff. de liber. & poſthum. Sunt qui velint ſimiles eſſe gloſſ. in authen. ex cauſa. verb. irritum. C. de liber. præte. vel exhæ. & in. l. illam. verb. huiuſmodi. C. de collat. Eſt hæc communis opinio Matheſilano in tracta. de ſucceſ. ab inteſt. in prin. Iaſ. in. l. ſi emancipati. nume. 36. C. de colla. Alex. in l. fina. nume. 4. C. de repeti. hæred. Ang. §. emancipati. nume. 3. Inſtit. de hær. quæ ab inteſta. deferuntur. Grego. Lopez in. l. 21. verb. *En poder.* tit. 3. part. 6. ¶Tertiò, nulla ratione habita natiue ſint, an poſthumi. §. ita demùm. verſi. Poſthumi quoq; Inſtit. de hæred. quæ ab inteſta. defer. eum ſuo cōmodo pro nato ſit. l. qui in vtero ff. de ſtatu hom. Nec mirum, cùm etiam aduerſus præſcriptionem reſtituatur. l. etiam ei, qui priuſquam. ff. de minorib. Et in inſtitutionibus ex præſumpta teſtatoris mente veniant. l. qui quartam. § fina. & l. qui filiabus. ff. de legat. 2. & cis negotia geruntur. gl. verb. agendum. l. cùm pater. ff. de neg. geſt. Quid quod & poſthumo ius retractus ſeruatur illæſum. docet Tiraquel. in de vtroque retract. titu. primo. §. primo. glo. 9. nume. 79. ¶Regula ſecunda. Nepotes auo ſuccedunt inteſtato quatenus patrem repræſentant. §. cùm filius. & §. fina. Inſtit. de hære. quæ ab inteſta. defe. Authenti. in ſucceſsione. C. de ſuis & legi. hære. l. tertia. titu. 13. part. 6 Eſt cōmunis Matheſ. vbi ſuprà. tamen ſuccedunt in ſtirpem, non in capita. gloſſ. d. authenticæ. repræſentant ſiquidem adeo patrem, vt ſuccedant non tantum in legitimam, ſed in fidei commiſſum familiæ relictum, ita vt in ſtirpes ſuccedatur, idque etiā cum patruo. glo. in. l. cum ita legatur. §. in fideicōmiſſo. verb. primo gradu. ff. de legat. 2. quam ibi Ioan. Imol. ſeq. Paul. & Angel. de Per. & Alexan. conſi. 88. & 137. volumi. 1. Iaſ conſil. 215. colu. 5. volumi. 2. Decius conſil. 87 & 427. Anton. Rube. conſi. 82. Bart. & Socin. in. l. ſi cognatis. colū. pen. ff. de reb. dub. quo videtur communis, & tamen reprobatur ab ijdem ferè omnibus, à Bald. in. d. §. in fideicommiſſo. Raph. Cuma. conſi. 71. Nam ſpeciale eſt, vt in ſucceſsione aui nepotes repræſentent ſui patris perſonam, vt inteſtato auo ſuccedant. Secùs verô ex teſtamento. l. tertia. §. ſi duo. ff. de legi. tuto. nam tunc proximior ſpectatur. ita tenent Angel. Aret. in. d. §. cum filius. & Alexan. conſi. 204. volu. 2. & conſi. 4. volumi. 4. Iaſ. conſi. 4. nume. 1. volu. 1. Decius in. l. ſi auiæ. C. de ſucceſ. ed. nu. 5. & conſi. 1. col. 2. & conſi. 79. nu. 2. cū ſeq. vbi negat glo. probare concluſionem; cum glo. & doctores eatenus probent, quatenus id quod allegant Bart. in. l. non ſolum. §. ſi liberationis verba. ff. de libet. legat quid quòd in tex. eſt, quandoque ergo non ſemper. Francis. Curt. Iuni. communiorem ait in dict. l. ſi auiæ. num. 11. contra gloſ. quem ſeq. Chaſſanæ. in conſuetu. Burgun. rubri. 7. §. 10. nume. 55. fol. 260. Sed opinio cōtraria poſſet eſſe vera, vt cum dictum foret ſuccederent ità: at ſi ab inteſtato ſucceſſuri eſſent &c. Tamen anniuerſariæ celebrationes conſtitutæ in certa hæreditatis portione, vel fundo, filium, non autem nepotes ſequuntur, vt nec ius retractus, cum hac proximioris debeatur. Tiraquel. de vtroque retract. titul. 1. glo. 9. §. 11. num. 2. & l. 7. titu. 7. iſto lib. 5. Nepotes autem ſucceſſuri auo, tunc demum patrem repræſentant, ſi tamen ante aui mortem concepti erant, non aliàs. §. cum autem quæritur. Inſti. de hæred. quæ ab inteſta. defer. Superior tamen regula fallit, cum filius morte vel ciuili, vel naturali damnatur, nam tunc pro nullo habetur. l. ſi necem. §. ſi deportatus. ff. de bon. lib. l. prima. C. de hæred. inſtit. §. quod autem. Inſtitu. de cap. dimi. Matheſ. vbi ſuprà. col. 3. nu. 7. Illud tamē notandum eſt, licèt deportati perdant teſtamenti factionem tam actiuā, quàm paſsiuam. l. ſi quis filio exhęredato. §. irritū. ff. de iniuſto rupt. & irri. f. teſt. & l. qui à latronibus. §. primo. de teſtamen. ff. l. 15. tit. 1. vbi Grego. Lopez part. 6. Tamen. l. 4. Tauri. eis actiuam teſtamenti factionem reſeruat ſecundum Cifuen. ibi, non tamen paſsiuam. Tamen Grego. Lopez contrarium probat in dict. l. 15. Tauri. imo quòd ſit hodie habilitatus actiuè, & paſsiuè.

Regula tertia. Legitimi, item lege facti filij, parentibus ſuis ſuccedunt, tamen diuerſimodè Legitimorum autem plures ſunt ſpecies, vt arrogati, adoptati, ficti, & ſpirituales. De quibus ſuis in locis. Tamen quòd breuitati ſtudemus circa diuerſas legitimationum formas, conſule. Angel. Peru. conſi. 17. & Præpoſit. in cap. per venerabilem. §. quod autem. qui filij ſunt legi. Inter omnes legitimandi formas ea eſt potior, quæ reſcripto Principis fit. l. quarta. titu. 15. part. 4. Licet quo ad ſpiritualia nihil commodet. glo. verb. quis. cap. ſi officia. 59. diſtin, glo. in cap. lege. diſtin. 10. Et latè Couar. in. 4. decret. 2. part. capi. 8 §. octauo. vbi plura in hoc videnda ſunt. Et tamen fit bifariam, vel integrè. Primo, cum reſtituendo naturalibus acſi le-

gitimè,

gitimè natus eſſet.l.prima.2.&.3.cum ſio.ff.de natali. reſti. aliàs verò tantum ad ſuccedendum, illa non poteſt fieri, vt hæc ſi liberi ſint alij legitimi, & naturales. De qua re conſule Rode. Suarez in l.quooiam in prioribus.limitatione.12. ad. l. fori. C. de inoffic. teſtamen. Et quid ſi defacto addatur, quòd cum alijs fratribus ſuccedat? Paul. in. l. ſed ſi hac. §.patronum.ff.de in ius vocan. & io. l. pactum quod dotali. C.de collatio. Et tu dic eum patri non ſucceſſurum, etiam ſi ſublatus ſit antequam pater vxorem duceret.per. l. 12. Tauri. tantum gaudet alijs priuilegijs gentilitatis, ſeu hidalguiæ, niſi tamen ſit filius ſuſceptus ex damnabili coitu. l. nona. in pragma. Anni. 1544. Poſterior modus legitimandi fuit, quando ſit capax eorum, quæ pater in teſtamento reliquerit, quæ quidem potius eſt diſpenſatio quædam, quam legitimatio Paul.in dict.l.pactum quod dotali.per capit. 1. de filijs nat.ex matr.ad Morg. contra. Vide Suarez vbi ſuprà colum 8.vbi etiam ait pactum validum eſſe, ne vxor lucretur vltra dimidium lucrorum. Quam communem ait Alexan.conſi. 25. volumi. 1.& conſi.30, volumi. 4. Decius in dict.l. pactum quod.nume.15. Facit text.& ibi Ange.Peruſ. in.l. ab eo.C. de legit.hæred.Bartho. Cæpol. in caute. 114.Guill.Benedict.in cap.Rainutius.verb. Duas habens filias.de teſtamen.nume.241. Illud tamen ex Paul.in.l.Sed ſi hac. §. patronum. ff. de in ius vocan.eſt notatu dignum, filium ita legitimatum fœminas non excludere, quæ aliàs ex ſtatuto excludi poterant, ex tantibus maſculis, licèt Alexan. inſurgat contra eum ibidem, vbi tamen mendoſe legitur ibi, ſpecialia prò ſpiritualia. Nam, vt dicebamus, ab Imperatore legitimatus, nõ dicitur perfectè legitimatus. Quod etiam ſenſit glo.fin.ca.ſi. 101.diſt. Quam opinionem cõmunem ait Alexã. quem dum Paul. impugnat, ait falli Decius in. d. l. pactum quod dotali. num. 25. Tamen ſi Princeps adderet, non tantum quoad ſucceſsionem, ſed & ad cætera legitimare vtique diſpenſatiue ſuccederet, reliquis gauderet vi legitimationis, cùm ſint diuerſa ius ſuccedendi, & legitimationis. Bartolus in.l.poteſt.ff.de acquiren. hæredit. Bartholo. Soci.conſil.246.volu.2.Facit ad cap. quamuis pactum.de pactis.libr.6. vbi filia hæreditati renuntians eſt filia. Ita in præſenti filius legitimatus ita eſt legitimatus quo ad omnia, tamen ſuccedet tantum in his, in quibus pater volet. Vnde ità legitimato pater in relictis poteſt grauamẽ etiam de totis relictis reſtituendis imponere.& ita limitatur. l.quoniam in prioribus. C.de inoffic.teſtam. conſule ibidẽ Suarez limitatione.12.ad leg.fori. Nec mirum, cùm huic legitima non ſit debita: tamen vt dubium tollatur, poteſt addi in reſcripto, vt ei poſsit quodvis onus imponi. Legitimatio, quæ fit per oblationem curiæ, iam exoleuit. Couar. latè in.4.decretal.2.parte.capit.8.§ ſeptimo.nume.4. &.l.5.&.l.6.ti.15.part.4.& ideo ceſſat diſpoſitio. l. communium. C. de natu. lib. Vide Pia poſi.in cap.per venerabilem.§.quod autem.num. 18. qui filij ſint legit.Ange.in authent.quib.mo. nat. eff. ſui.§.& quoniam variæ.per quem text. huiuſmodi legitimatione fiebant capaces legitimati vt ſuccederent cum legitimis & naturalibus, ita tamen, vt ne plus haberent, quàm cui minus relinquebatur.&c.conſule Socin.in conſi.246. volu.2. Bald. conſi.204.volu.3.& Iaſ.conſi.66.volumi.3.verſi. Sexto facit. Ludo.Roma in.l.neceſſarij. ff. de acquiren.hæred.Franc. Cremenſ.ſingul.51. Age vero, an legitimatum pater meliorare poſsit, quod vocant in hoc regno, in tertio, & quinto, vidẽdum eſt? Et Suarez vbi ſuprà ait poſſe, quocunque modo ſit is legitimatus. Ange.Peruſ. vbi ſuprà. & Alexan.in.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.colum. 6. ff. ad Trebel.Iaſ.in.l.prima.numer.31. C. quando non pet.par.acc. Decius conſ.392.vbi communem ait. Anto.Gomez in.l.nona.Tauri.nume.68.fol. 58. colum.2. ¶Nec tamen dubij ratio ceſſat in legitimato per ſubſequens matrimoniũ, cui pater, quicquid volet, relinquit, & ita ceſſat ratio.dict.l. communium. Alexan.in dict.§. ſi quis rogatus. Iaſ.in dict.l.prima.nume.31.Bald.in cap.per tuas.de maior.& obedi.Anto. Gomez in dict. l. nona. num. 66. Et expreſsè tenet Couar. admittendum tale in filium in.4.Decreta.2.part.cap.8.§.ſecundo. nu. 22. Eſt & adoptiuorum ſpecies legitimorum, de quibus eſt conſulenda gloſ.in princi. Inſt. de adoption Hi ſuccedunt patri adoptanti tantum ex teſtamento, in quibus pater vult.l. cum & adoptiuis §.ſed ne.verſ. Quis enim materna. C. de adop. Doctores in dict.§.ſed hodie. Vide.l.8. tit.16. par. 4. Eſt communis Mateſi. vbi ſupra.art.1.memb. 3. Nec citra voluntatem ſuccedit, ne fraudes comminiſcantur ad excludendum venientes ab inteſtato &c. Hinc eſt adoptiuum non contraтabulare.l.prima.§.de adoptiui patris.ff. de bonor. poſſ. cont.tab.nec ſuccedere in feudum.capit.primo.§. adoptiuus.ſi de feudo defuncti.in vſib.feud. Item nec gaudere priuilegio donationis inofficioſæ reuocandæ, de quo text.& Tiraqu.in. l. ſi vnquam. C.de reuocand.donat.verb.ſuſceperit liberos. nume.2.idque, ne fraus fiat donationibus perfectis. Item nec petere alimenta ab adoptante.glo. verb. tantummodo.§.ſed ea omnia.Inſt. de hæred. quæ ab inteſta.deferun.Sequuntur ibi Ange.Faber. & Guillel.Benedict.in cap.Rainutius. verb. & vxorem nomine Adelaſiam.nume. 721. de teſtamen. vtcunque inſurgant in contrarium Speeul. & Ioã. Andr.in titul.qui filij ſint legit.§.primo. verſicul. Quid de filio adoptiuo. & Bald. in authenti. Niſi

rogari.

rogati.colum.4.C.ad Trebell.& in.l.cùm in adoptiuis.colum.2.C.de adopt. ¶ Illud quæri poteſt hic, An in filium adoptiuum potentiorem liceat alienare rem litigioſam, cùm potentioribus impares ſimus per. l. 3. ff. de alien. iud. mutand. cauſa ſa. Et prima fronte videtur id fieri poſſe. quod gl. inter ſuos.id permittat.glo. verb.intereſt.ad medium.l.ſi ita quibus.2.§.ea lege.ff. de verb. oblig. Vnde in noſtris ſcholis in ſcholaſticum cauetur ne fiat alienatio, niſi ſit filius, vel nepos: tamen dicendum eſt in adoptiuum huiuſmodi alienationem minimè fieri poſſe, teſtante Bald.in. l.ea lege.colum.penul.quæſt.5.C. de condi. ob cauſam verſi.Quinto quæro.Et tamen alias in filium, vel nepotem fieri poſſe communis opinio eſt in dicta glo.Ioan.Imol.Alexan.& Iaſ.quãuis naturalis, ſeu ſpurius ſit, vt dixi in.d.l. prima. verbo. *no la pueda allegar*.col.1030.titu.8.lib.3.ſuprà.Quod eſt optimum ad.l.25.in libro Pragmati.reg.Catholicorũ. Adoptiuus caret beneficio trium legum diſponentium, vt ſi pater grauatus de reſtituenda hæreditate filios ſuſcipiat, liberetur ab ea reſtituẽda.l. cum auus.ff.de condi.& demonſt.l.cum acutiſsimi. C. de fideicom. l. generaliter. §. cum autem.de inſt. & ſubſt.ſub.con.fa.Nam adoptiuus filius non facit ceſſare fideicommiſſum, vt communis tenet, teſte Iaſ.colum.5.Deci.colum.6.in dict. §. cum autem. Ab inteſtato ſuccedit adoptiuus adoptanti cum legitimis & naturalibus.d.verſic. Quis enim materna.d.l.cum in adoptiuis. &. §. ſed ea omnia. Inſtit.de hæred.quæ ab inteſt.defer.§. ſed hodie. Inſtit.de adopt. Eſt communis Matheſ. vbi ſuprà membro.3.arti.1.Et guillel.Benedict.nu. 747. & 749. Quod quidem adeò verum eſt, vt excludat parentes, & quoſvis aſcendentes adoptantis ab inteſtato.l.ſecunda.§.liberi.ff.ad Tertul.glo.1.in.§. præferuntur.Inſtit.ad Tertul.eſt etiam communis eiſdem. Tamen ſuperior opinio limitatur, quando adoptiuus foret in fraudem aſcendentium adoptatus, & tamen adoptans data opera moreretur ab inteſtato. Tunc ſiquidem parentes poſſent inofficioſæ donationis querelam intentare, vt tenent Matheſ.vbi ſuprà membro.3.art.1.nu.1.& Guillelm. Benedict.in dict.nu.749.idque argumento.l. primæ.C de inoffic.dona. Item ſi emancipetur non ſuccedit.§.at hi qui.Inſti.de hæredi. quæ ab inteſtã.defer Eſt communis opinio ibidem Fabro & Ange.& Guillel.vbi ſuprà.nu.751. Et tamen legitimi & naturales emancipati ſuccedunt eo tantũ, quod ius ciuile poſsit tollere, quod introduxit, ſcilicet ius adoptionis, non tamen ius naturæ, ſcilicet eum filium verè eſſe.

Quæ hactenus in filio adoptiuo dicta ſunt, habent etiam locum in filia.& nepotibus. l. cum in adoptiuis.§.quæ in filio.C.de adopt. Viſo de adoptiuo in poteſtatem non tranſeunte, ſubdam de adoptiuo, id eſt arrogato, qui ſtatim tranſit cum ſuis omnibus bonis in poteſtatem adoptantis.§. ſed hodie. Inſtitu.de adopt.l.ſi adoptauero. ff. de precario. is autem ſuccedit vt legitimi & naturales. Guillelm.Benedict.vbi ſuprà nume.746. & eandem querelam habet, quam cæteri: nam niſi ex cauſa pater arrogator non poteſt ei non relinquere quartam ſuam.§.cum autem.verſi. Sed & ſi decedens.Inſtit.de adopt.l. ſi arrogator. ff. eodem. Ab inteſtato tamen adeò ſuccedit, vt excludat aſcendentes, cùm habeat conſanguinitatis iura.l. prima.§.fina.ff.de ſuis, & legit. hæred. Hanc teſtatur communem Matheſila.& Guillel. Benedict. vbi ſupra numer. 747. adeò vt parentes aſcendentes querelam intentare nequeant inofficioſæ donationis, vt contra eum, qui in poteſtatem adoptantis non tranſit.

Inter legitimos connumerauimus & filios fictos: hi autem ſunt, vt cum monaſteria filiorum loco habentur gloſſ.l.ſi ita quis.§. ea lege. verbo intereſt.ad medium.ff. de verborum obligationi. gloſſ.verb.inſtituit.in princip. in capi. in præſentia.de probat. Tamen in puncto iuris ſecùs eſt. Tiraquell.in.l. ſi vnquam. verb. ſuſcepit liberos. C. de reuoc.donat.nume.21.& Barba. in dict.cap. in præſentia. ¶ Filij ſpirituales etiam dicuntur legitimi. vt in titul.de cogn.ſpirit. Hi reuerentiam ſuis parentibus ſpiritualibus debent.capit. primo. 30. quæſtione.3.Hos ſi parentes necent, grauiùs peccant, quàm ſi carnales parentes occidant. gl. verb. parentem.cap aut facta de pœni.diſtinctio.1. approbat glo, Hippolyt.in.l.diuus.ff.ad leg. Pomp. de parric. Inter hos non permittitur matrimoniũ. capitu.Pictatium.30.quæſtione.3.quò fit, vt rarò diſpenſetur.Abb. in capitul. fina. de purga.cano. Guillel.Benedict. vbi ſupra nume. 764. Hinc poteſt conſiderari quantum crimen ſit rem habere cum filia ſpirituali. Sed hi cum non ſuccedant parentibus ſpiritualibus, an alimenta vt legitimi debeant habere, quæri poſſet. Et poſſe ait Bald.& Salycet.in.l.prima. C.de alen.libe.& Bald. in authẽ. Niſi rogati.verſi. Quartò vlterius quæro. colum. fina.C.ad Trebell.Philipp.Franc.Peruſ. in capit. primo.de cogna.ſpiritua.libr.6.Franciſ.Curt.tracta.de teſti.colum.30.Tamen contraria eſt vera, cum ſit communis. Anto.de Butrio in.c.tranſmiſſa.qui fil.ſint legi.& Card. in. c. per venerabilem. qui filij ſint legi.Deci.in conſil.399.& Guil.Benedict.vbi ſupra nu.761.Andr.Tiraquel. vbi ſuprà. nu.21.Nec mirum: ſi enim adoptiuo, qui ab inteſtato adoptanti ſuccedit, alimenta non debentur, nec his debebuntur, qui non ſuccedunt, & ideo ceſſat in eis authenti.res quæ. C. communia delegat.&.d.l.ſi vnquam. Conſule Guillel. & Tiraq. vbi ſu-

vbi ſuprà.illum num.731.hunc.21.Tamen ne illud intactum omittamus, legitimus videtur is, quem nutrices alunt, cùm tamen in nihilo ſit, & ideò non ſuccedit.l. nutritoris. C. communia de ſucceſſ. ¶ Præterea agamus de ſucceſsione naturalium, qui ſpurij in multis præſtant. Dicendum in primis eſt, vt naturalis per ſubſequẽs matrimonium fiat legitimus,iuxta.cap. tanta.qui filij ſint legit.non eſſe in inſtrumentis dotalibus opus: & ſic ceſſat diſpoſitio.l.cum quis.C.de natur. liber. quæ videri poterat ea requirere.Nam id dum ſimpliciter loquitur, videtur ſentire gloſſ. prima. in dict.ca.tanta.vbi pro hac opinione eſt doctorum communis opinio.& Salicet.in dict. l. cùm quis. Item illud notatu dignũ eſt,vim matrimonij tantam eſſe,vt etiam ſi conſtitutus in vltimo vitæ articulo velit ſuum naturalem legitimare, contracto matrimonio id poſſe quantumcunque dubitatum ſit à Doctoribus in.l.ſed eſt quæſitum. ff. de liber.& poſthu.& in.l.eam quam.C. de fideicom.Et hæc eſt verior & communior Ioan.And. Abb.Ant.& Præpoſi.in dict.cap. tanta. Abb. in cap.commiſſum de ſponſ.not.1.Iaſ.in dict. l. ſed eſt quæſitum.num.6.& 7.vidè Feli.num.15.Decium num. 56.in capit.in præſentia. de probatio. Egregiè probat Anton.Gomez in l.9.Tauri.nume.57.¶ Sit igitur quarta regula in naturalibus liberis,quæ plura habebit capita. Ex teſtamẽto naturalis ſuccedit patri ſuo,ſi alij filij exiſtunt,in vnciã vnam, quæ tamen eſt cõmunicanda cũ matre. l.matre.C.de nat.lib.l.prima.tit.6.lib.tertio.for. l.10.Tauri.Tamen nonnihil mutat.8.tit.3. part. 6.& dict.l.10.tamen ſi filij non ſunt, ſed tantùm aſcendẽtes,relicta illis ſua legitima,in omnia bona ſuccedit. Idque etiam immutat dict.l. 10. vbi nec filij, nec aſcendentes, nec alij deſcendentes ſunt in medio,diuerſa reperiũtur diſpoſita. Olim ſiquidem tantum ſex vncias pater poterat naturalibus eorumque matri mandare,hodie verò totam ſubſtantiam licet.authent.licèt.C. de natur. liber.& ſic.l.humanitatis.C.eod. corrigitur in illis ſex vncijs, quas permittebat ſolùm relinqui. Sed vt propius ad rem accedamus, ab inteſtato patri ſuo naturalis ſuccedit,extantibus alijs filijs, aſcendentibus vel vxore in nihilum dict. authen. licet.& authen.quib,mod.nat.effi.ſui col.4. ante fi.verſ.ſi verò filios non habens.& col.pen.verſi. ſi quis igitur habens. vbi tamen vult paſci à fratribus legitimis,quare ſola alimẽta ferunt. vide. l.8. tit.13.part.3.Ciſuen.in l.10.Tauri.Matheſi. vbi ſuprà art.primo.memb.a. Chaſſanæ. in conſuet. Burgun.rub.8.§.tertio.num.3.Petr.Vvald.in de ſucceſſ.ab inteſta.num.35.Guillel.Bened.vbi ſuprà.n.773.Xuarez in l.1.ti.6.lib.3.for. fol.9a.tamen vide.l.9.tit.13.part.6. Alimenta nõ tantùm filio naturali dantur,ſed & eius filio,id eſt,nepoti.At verò vbi naturales nullum habent in medio nec aſcendẽtem,nec deſcendentem, nec vxorem patris,patri ſuccedunt in duas vncias,auth. quib. mo.nat.effi.ſui col.4.ante fi.verſi. ſi quis autem. & d.auth.licet.¶ Nepotes autẽ ex filijs naturalibus ſunt naturales nepotes auo, etiã ſi ex legitimo ſint procreati matrimonio.vt etiã illi ſunt nepotes auo naturales,qui ſunt ſuſcepti à filio legitimo ex concubina naturaliter. Nepos igitur auo naturalis ei poteſt ex teſtamẽto ſuccedere, ſi alij filij, vel nepotes legitimi nõ ſint, in omnia bona l.fina.C.de nat.libe.vbi Salice.& Roder.Xuarez in dict.l.prima.ti.6.lib 3.for.fol.93.col.3. Tamẽ ab inteſtato capit quicquid pater eius naturalis poterat.authent.quib.mod.nat.effi.ſui. verſ. De nepotibus enim.Conſule Salice.in dict.l. fina. q. prima.Azonem in rubr.C.de nat. lib. in ſumma. Chaſſanæ. in conſuetu. Burgund.rubr.8.§.tertio. nume.3.& Xuarez vbi ſuprà part.a.& eſt hæc tenenda,quicquid velit Ioan.Baptiſt.de S.Seuerino in.l.ſi qua illuſtris.col.18.C.ad Orfic. & Mathe. vbi ſupra.art.1.memb.4 num.4.vide.l. 10. Tauri.Naturalis an matri illuſtri ſuccedat,videndum. Sed in primis circa perſonas illuſtres conſulas oportet Bart.in.l.1.C.de dignit.lib.12.& in l.prima.C.vt dignit.ordi.ſeru.& Purpur. in rubric.de offi.eius,cui mand.eſt iur.Chaſſanæus in catalogo gloriæ mundi.part.7.conſideratione.3.verſic. Septimus caſus.vide Couar. vbi ſuprà.n.15. Mulier autem illuſtris in præſenti ſpecie vocatur honeſto ex loco nata,vt pote vel nobilis, vel ingenua tam ratione ſui,quàm viri.l.11.tit.13.part.6. Xuarez in l.prima.tit.6.lib.3.for.num.98.pag.2 ad dictam.l.ſi qua illuſtris. Matris igitur illuſtris teſtamento naturalis eius filius nihil poteſt capere nedum ab inteſtato. dict.l. ſi qua illuſtris. maximè ſi legitimi extant. Conſule Ioan.Bapt.Xuarez,& Chaſſanæ.vbi ſupra.& Guil.Benedi.in ca. Rainutius.verb.Et vxorem nomine Adelaſiã.nu. 647.cum ſeq.de teſta.Bal.in.l.eam quam.nu. 25. C.de fideicõ.vbi tamen limitat ſi per vim fuit illuſtris cognita, nam tunc etiam cum legitimis ad hæreditatem venire poteſt.Barth.Soci.conſ.148 volu.1.Chaſſan.vbi ſupra.nu.14. Hippolyt. in l. 1.§.item diuus.col.a.ff.ad l.Corn.de Sicar. Cum quibus facit doctrina Ange.Peruſ.in l.1.§.remouet. ff. de poſtul.Quæ quidem omnia faciunt ad quæſt.illam,de qua in.c. commiſſum. de ſponſa. Nam ante copulã vtriq; coniugũ licet religionẽ intrare:quod quidẽ etiã habet locũ,ſi copula ante ingreſſum ſit per vim extorta ab ſponſo: cùm vis ei nocere nõ debeat. argum. l.prime. §. is quibus connumeramus.cum gloſſ.verb. ſponſam. C. de raptu virginum. & text. & gloſſ.verb. noluerit.

cap. raptot. 27. q. 1. Contrarium tamen notauimus. in l. 1. gloſ. prima. titulo. primo. ſupra iſto libro quinto.

§ Spurij adeò legibus odio ſunt, vt nec ex teſtamento, nec ab inteſtato patribus ſuis ſuccedāt teſtantibus. Alexan. in l. Gallus. §. Quid ſi is. num. ſexto. ff. de liberis & poſthum. Doctores in l. prima. C de nat. lib. & in authen. Ex complexu. per textum ibi. C. de inceſtis nupt. vbi etiam doctores volunt matris aſcendentibus nullatenus ſuccedere: nec mirum, cùm text. ibi alimento priuet eos. Tamen de æquitate canonica eis alimenta ſunt, qui velint præſtanda per cap. cùm haberet. in fin. de eo qui dux. in matr. quam pol. per adulte. Conſule Barto. in dict. authen. Ex complexu. & in l. 1. n. ff. de his quib. vt indig. & in l. fina. §. ſi à ſocero. ff. de his quæ in fraud. cred. & in l. Mæuius ff de legat. ſecundo. Eſt communis Bartho. Socino in conſil. 167. volum. 2. nume. primo. & Alexan. conſi 74. volumi. 3. Adde. l. 9. Taur. cum ſequentibus. vbi huiuſmodi alimenta conſtituuntur intra quintam, & ſiunt tranſmiſsibilia. Couar. vbi ſupra. cap. octauo. §. ſexto. num. 15. Ex ſpurijs filijs nepotes auo non ſuccedūt ab inteſtato. authen. quib. mo nat. effi. ſui. colum. fi. verſic. vltima ſiquidem. ibi, neque habebit quoddam ad præſentem legem participium ſi inferas cum. §§. præcedētibus, in quibus de filijs & nepotibus naturalibus diſpoſitum fuit. Vide Bartol. in dicta. l. Gallus. §. quid ſi is. vbi etiam communem teſtatur Alex. n. 6. De ſpuriorum ſucceſsione latè. D. Couat. in. 4. decreta. 2. par. c. 8 §. 5. & dixi in l. 2a tit. 3. lib. 1. ſupra. Ex ſpurijs filijs nepotes inſtitui nō poſſunt patris cōtemplatione, & tamen poſſunt propria, Bart. in d. §. quid ſi is. vbi magis cōmunem dicit Alex nu 7. ſed vbi dubitatur, cuius ſit contēplatione inſtitutus: potiùs ſua quàm patris cenſendus eſt inſtitutus. Eſt etiam communis docto. teſte Iaſ. in l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acq. hær. per gl. iunctam tex. in. l. auus neptis; ff. de iur. dot. verb. habuiſſet. vide Fort. Gaſ. in. d. l. Gallus §. quidam rectè. nu. 45. & Alexā. in d. §. quid ſi is. nu. 7. & 8. Extenditur etiam ad ſpurios; nepotes ex clericis. communis Alex. qui in omnibus cum patribus eodem iure cēſentur. vide Alexan. vbi ſuprà. nu. 8. Couar. in tract. de matrimo. par. 2. c. 8. §. 5. n. 17. & Ciſuen. cum Palac. Rub. in l 9. Tauri. & Nicol. de Vval. vbi ſupra. col. 4. Bartho. Soc. conſi. 161. volu. 2. n. 2. Reſtat videre, an huiuſmodi ſpurij matri ſuæ ſuccedāt? Et quidem de iure communi etiam cum legitimis ſuccedunt ab inteſtato matri. §. nouiſsimè. Inſtitu. de Senatuſconſul. Orificii. l. hac parte. & l. ſi ſpurius. ff. vnde cog l. 11. tit. 13. par. 6. l. ſi ſuſpecta. §. de inofficioſo teſtamento. ff. de inoffic. teſtam. communis Barto. Bald. & Salice. in dict. l. ſi qua illuſtris. Matheſi. vbi ſupra. art. primo. membro 2. nu. 2. Ang. in dict. §. nouiſsimè. Roderi. Xuarez in. l. 1. titu. 6. pagin. 5. fol. 98. verſic. Hæc de ſucceſsione maſtrulorum. Hæc autem quæſtio extendi poteſt. Primò ſpurium præteritum à matre etiā habere querelam inofficioſi. dict. §. de inofficioſo. idque etiā ſi expreſsè eū exhæredet ſine cauſa. Xuarez vbi ſupra. Secundò ſucceſſurum auo & aſcendētibus matris. Matheſ. vbi ſupra. Reſtringitur tamē quādo mater eſt illuſtris, vt dictū eſt ſupra, etiam in fillo naturali. Doctores in d. l. ſi qua illuſtris. Et is eſt caſus, in quo filio nocet matris nobilitas. vide Barthol. Chaſſanæ. vbi ſupra part. 7. conſidera. 3. verſi 7. quid in filijs presbyterorum an ſuccedant matri dixi in l. ſecunda. tit. 55. lib. 8. infra.

¶ Huiuſmodi autem ſpurij legitimari nō poſſunt à Comite Palatino ex facultate ſimplici legitimādi, vt doctores communiter docent in cap. fin. de fil. presbyt. Intellige tamen ſi ſint illuſtrium perſonarum, nō aliàs. At verò quomodo ſpurius poteſt naſci ex damnato coitu, etiam de huiuſmodi dicendum eſt. Volebat Angel. in dict. §. nouiſsimè. tunc naſci ex damnabili coitu, quādo ex coniugato & ſoluta naſceretur. Sed fallitur, etiā ſi ijs pœna imponatur. vt etiam in l. 2. tit. 15. lib. 8. & l. 81. Tauri. Nam is tantum ex damnabili coitu naſcitur, quando mater poterat plecti capite. l. Gracchus. C. de adulte. Eſt communis Matheſi. vbi ſupra. Socin. conſi. 148 volum. 1. Xuar. vbi ſup. fol. 98. Bald. & Salic. in d. l. ſi qua illuſtris. Vide Ciſuent. in l. 9. Tauri. nu. 2. Damnatus coitus quis dicatur, tractat Couatru. de matrim. 2. part. §. quinto. num. 15. l. 9. Tauri. ¶ Spurius igitur ex damnanabili coitu matri non ſuccedit glo. d. §. nouiſsimè. verb. admitti & glo. 2. d. §. de inofficioſo. glo. in authen. ex complexu. verb. indigni. gloſ. verb. cum legitimis in d. l. ſi qua illuſtris. text. in authē. quib. mod. nat. effi. ſui. Eſt communis Socin. conſil. 148. volumine primo. num. primo. Xuarez in dicta. l. prima. fol. 98. Matheſil. vbi ſupra. Bald. & Salicet. in dicta. l. ſi qua illuſtris. Verum eſt tamē ſi coitus ſit damnabilis ex parte tantum patris, non autem matris, vt cum vi fuerit oppreſſa, eum matri ſucceſſurū. Baldus in l. eam quam. C. de fideicommiſſ. nume. 21. Xuarez vbi ſupra. Sed hæc de iure regio aliter ſe habent: nam ſpurius cum alijs legitimis filijs non ſuccedit · vt nec naturalis, poteſt tamen ijs quinta relinqui. Vbi vero non ſunt legitimi, plebeiæ matri ſuccedit ordine ſuo. Illuſtri ſpurius non ſuccedit vt naturalis. Tamen illud notato quo ad legem nonam Tauri. vbicumque ſpurius matri ſuccedit, cum auo, proauo, & auiæ, & proauiæ cum cæteris aſcendentibus matris ſucceſſurum: nam. d. l. tan-

tùm à

Digitized by Google

tùm à ſucceſsione expellit, vbi legitimi extant. ¶ Quinta regula ſit de filijs clericorum, qui manſeres vocãtur, gloſſ. cap. niſi cum pridem. verb. manſeres. de renunt. non autem inceſtuoſi. vt volebat gl. l. a. verb. filij. C. de epiſcopis & cler. quæ communiter reprobatur à Bald. in capit. in præſentia num. 35. de probat. Manſeres ergo clerico non ſuccedũt nec ex teſtamento, nec ab inteſtato. gl. in authen. quib. mo. nat. effi. ſui. colum. fin. verſi. vltima ſiquidem. verb. participium. colum. 7. Bald. & Salicet. in. l. a. C. de epiſcopis. & cleri. Xuarez vbi ſuprà, colum penult. l. 22. tit. 3. lib. 1. ordi. ſuprà. & l. ſecunda. tit. 3. libro iſto. 5. & l. 9. Tauri. Hactenus de deſcẽdentibus actum eſt: nũc verò ſubdam de ſucceſsione aſcendentium, & ſit prima regula. ¶ Regula prima inter aſcendentes inceſtuoſos ab omni ſuceſsione excludit, & è cõtra. l. ſi quis inceſti. C. de inceſt. nup. Conſule ibidem Bald. nu. 3. authen. ex complexu. eod. titul. ¶ Regula ſecunda. Parentes legitimi & naturales ſuccedunt filijs in ſuas legitimas. glo. verb. titulo. in authent. Nouiſsima. C. de inoffic. teſtam. idq; adeò, vt ſi exhæredentur, poſsint querelam intẽtare contra teſtamentum inofficioſum, & præteriti dicunt nullum. l. 6. Tauri. vbi in tertio grauare permittit. vide Matheſil. in de ſucceſsionibus ab inteſt. artic. ſecundo. in princip. ſed dict. l. 6. imponit modum. l. prim. tit. 6. lib. tertio. for. Nã hæc permittebat ei, qui filijs carebat, cui voluiſſet, ſua relinquere, &c. ¶ Parentes legitimi & naturales olim ante ius authent. ita ſuccedebant ab inteſtato, vt pater matrem excluderet. l. ſecunda. §. obijcitur matri. colum. 3. ff. ad Tertul. l. 2 C. eod. text. & glo. in. §. præferuntur. Inſti. eod. Tamen hodie ex æquo ſuccedũt cum fratribus vterque parens. authen. defuncto. C. ad Tertul. atque adeò hi omnes pariter, tamẽ per ſtirpes ſuccedũt parentes, fratres vtrinque cõiuncti, & filij fratris præmortui ſi ſint. in authent. Vt fratrum filij. in princ. & in authen. de hæredi. ab inteſta. veni. §. ſi igitur defunctus. verſi. Vnde cõſequens eſt. col. 9. l. 4. titu. 13. part. 6. l. 10. titu. 6. l. 3. for. Matheſi. vbi ſuprà, Guillel. Bened. vbi ſuprà. verb. Et vxo tem nomine. num. 638. Id autem velim intelligas, etiam ſi pater filium emancipatit. De fiducia con tracta non eſt hìc curandum. l. 2. C. ad Tertul. Doctores in dict. authen. defuncto. Illud etiam notãdum eſt eos vocari, qui ſanguine iuncti ſunt, ſalua gradus prærogatiua, vt in dict. authẽt. Eſt videre, nam proximus quiſque præferri debet: nam matre extante, auus paternus etiam non ſuccedet, vtcunq; filium repræſentet. gl. 3. in dict. authen. defuncto. vbi etiam. 4. gloſ. inter auos ita vult diſtribui, vt ſi ex altero gradu ſuperſint auus & auia & ex altero tantum auus vel auia, illi duo capient non amplius, quam alter eorum. Superior autem eſt communis opinio Bald. & Sali. in. d. authent. defuncto. Matheſil. vbi ſuprà. art. a. in prin. Xuarez in l. 4. tit. 13. part. 3. Hìc non eſt, cur dicamus ſecundùm naturam fieri, vt deſcendentes, aſcendentes repræſentent, & ideò liberos patruis præ ferri, aut ſaltim æquari. Quod tamen in nepote ceſſat, ſcilicet, vt auum repræſentet ad matrem ex cludendam, nam foret contra naturam, vt viuacior auus ſuo nepote eſſet curſu naturali. Salicet. in dict. authent. defuncto. colum. prima. tamen l. 17. Tauri. corrigit. dict. authen. defuncto. & authenti. vt fratrum filij. colum. nona. Illud tamen notatu dignum eſt, præmortui filij bona ex æquo diuidi inter aſcendentes, vt ſuprà, ſi tamen ſint filij matre quæſita. Nam ea, quæ ab altera linea cõſtaret eum accepiſſe, vtique alterius lineæ aſcẽdentes non caperent. l. quod ſcitis. §. ſin autem. C. de bon. quæ libe. vbi vide Bart. & Paul. & Bart. in l. poſt dotem. ff. ſolu. matrimo. & Iaſo. ibi colum. fina. & Barto. in authentic. Itaque. C. communia de ſucceſ. & conſ. 18. Lud. Rom. conſil. 40. Abba. conſi. 75. volu. 1. Eſt communis Alexand. conſil. 150. volu. 2. & Matheſi. vbi ſuprà art. ſecũdo. nu. 18. & Bald. nouel. in de dote. part. vltima. quæſtione. 14. Eſt etiam communis Antonio Rubeo conſi. 79. Communiorem eſſe refert Gregor. Lopez in l. quarta. tit. 13. par. 6. Ciſuen. in. l. 10. Tauri. nu. 11. Guillel. Bened. vbi ſupra. nu. 636. Bart. Chaſſanæ. in conſuetu. Burgund. rubr. 7. §. 6. nu. 8. Facit. l. de emancipatis. verb. exceptis. C. de legit. hæred. Quam quidem cõcluſionem etiam ad nepotes Barto. & communis extendit. l. 10. tit. 6. lib. 3. for. Sed quòd hæc communis violet literam d. l. quod ſcitis. Bald. tenet contra Barto. & negat diſtinctionem faciendam in dict. authent. defuncto. num. 4. Imò quòd æqualiter debeant venire aui, ſeu parentes ad bona filij non facta diſtinctio ne vnde ei euenerunt. Ioan. Lup. in dict. l. ſexta. num. 19. & ibi optimè Antoni. Gomez in legibus Tauri. Couarruuias de ſucceſsio. ab inteſt. cõcluſ. ſecunda. Et dicit communem Grego. Lopez in dict. l. quarta. verbo. *Egualmente*. Philipp. Corneus conſil. 6. & 7. volumine primo. & 94. volumine. 3. & 265. volumi. 4. & Salicet. in authentic. Itaque. C. communia de ſucceſ. & Cuman. conſi. 122. Ait communem Bald. in conſi. 31. volum. a. cum quo facit. l. quarta. titul. 13. part. 6. ibi, *Todos los bienes*. & l. ſexta. Tauri. Tamen dicito in his regnis, & in quibus ſimilis eſt, cum Bald. ſentiendum, & iudicandum, in alijs cum Barto. Cuius tamen opinionem aiunt Bartho. Socin. conſil. 89. volum. a. & Aymon Crauet. conſil. 176. de iure communi ceſſare, vbi fratres ab inteſtato morien tis cum parte ſuccedunt: nullam ſi quidem tunc

Digitized by Google

fieri diſtinctionem. Sed vbi alter parentum priuatur ſuccedendi iure, tota hęreditas ad alterum defertur, vt cum mater trãſit ad ſecūdas nuptias, in alterum tutela non tranſlata. l. omnem. C. ad Tertul. vel cùm intra annum filio impuberi tutorem non petijt. l. ſciant qui C. de legit. hæred. l. matres, C ad Tertullianum. §. fin. Inſtit. eod. Sed id ampliationes ſuas & reſtitutiones admittit, vt teſtatur Ioan. Bernar. Diaz in regul. verb. mater. vide Ciſuent. in. l. ſexta. Tauri. & in. l. 10. num. 6. Matheſi. vbi ſuprà. art. 2. memb. 1. num. 18. Guilielmi. Benedict. vbi ſuprà. num. 644. Illud etiam addendum eſt, vbi mulier tranſit ad ſecundas nuptias non poſtulato tutore ſuo impuberi, bona ſecundi mariti tacitè pupillo obligari. l. ſi mater. C. in quib. cau. pign. tac. contra Guillel. Bnedi. vbi ſuprà num. 643. Anto. Fanenſ. in de pignoribus. 2. memb. quartę partis principalis. Vide tex. Bal. & Guillel. in dict. cap. Rainutius. Fanenſem in 4. memb. 2. partis num. 556. Notat & Hippolyt. in ſing. 248. Huic ſi correlatiuè procedit, limitatur titulus. C. ne vxor pro mar. Tamen vide Ciſuen. in d. l. 6. & Ioan. de Neuiza. in ſylua nuptia. fol. 67. Tu tamen interim fac huiuſmodi conclusiones, quarum ſit prima. Mater, ſi vnicum filium habeat, ei decedenti ab inteſtato (ſi aliàs indignam ſe non fecit) ſuccedit pleno iure. l. fœminæ. §. illud. verſi. Quòd ſi. C. de ſecund. nupt. Matheſ. vbi ſuprà. Licèt glo. fin. in authen. ex teſtam. C. de ſecund. nupt. velit contrà. quam reprobat Guilliel. Bened. in d. cap. Rainutius. verb. Et vxorem nomine. num. 646. ¶ Secunda. Mater conuolans ad ſecunda vota petito tutore filio, ei ſuccedit in bona à filio quæſita pleno iure. Bart. in. l. generaliter. C. de ſecundis nupt. per authent. de non eligen. ſecundò nuben. mul. §. cùm igitur. vbi gloſſ. verb. firmè & Angel. vide Matheſ. vbi ſuprà. nu. 20. & Guillel. Benedict. vbi ſuprà. num. 643. & 449. vbi ait hanc communem.

¶ Tertia. Mater plures habēs filios, eis petito tutore, tranſiens ad ſecunda vota, vni, vel alteri ex illis decedentibus ab inteſtato ſuccedit in bona à patre habita, ita, vt tantum vſumfructum habeat, & ſuperſtitibus fratribus proprietatē reſeruet. d. l. fœminæ. l. hac edictali. & l. generaliter. C. de ſecundis nupt. Quod quidem cuſtodiendum eſt, etiam in patre & auis tam paterno, quàm materno. l. 15. Tauri. Id autem fit, quòd videatur fratribus ſuperſtitibus ex primo matrimonio iniuria facta. Verum tamen eſt, ſi aliquis ex fratribus ſuperſtitibus, vel omnes eam aduerſum mortuō in gratitudinem cōmiſerint, vt poſſet frater eos etiā perſona turpi inſtituta exhæredare facere, ea bona in quibus mater vſumfructum habet, perdere quo ad dominiū huiuſmodi fratres ingratos. arg. §. ingratitudinem. in authen. de nup. colum. 4. ante finem. vbi eſt gloſ. verb. lucrum & Ang. Nam cauſa, quæ fratrem exhæredem facere permittit, repellit eundem ab inteſtato. Sequitur Iaſ. in authenti. licèt. C. de liber. præterit. vel exhære. nume. 11. & in authēt. Ex cauſa. colum. 3. C. eod. Sequitur Guillelm. Benedict. vbi ſuprà. num. 646. eam comprobat. l. 12. tit. 7. part. 6. Vide Couarr. in cap. Rainutius. num. 7. de teſtam. vbi nume. 8. ingratitudinis cauſas perſequitur latè, & doctè ſatis. Bart. tamen in l. fratres. nu. 6. C. de inoffic. teſtamen. negat id, quod proximè dicebamus, ſcilicet, fratrem repelli ab inteſtato per. l. cognatis. ff. vnde cogna. vbi reſpondet ad. l. fina. C. de ſecun. nup. quæ videtur contrà facere, & ait illis fratrem repelli à iure, quod hæreditario iure ei competebat. Item reſpondet ad. l. cum patronum. ff. de iure patro. & ait facilius tolli iura patronatus, quàm ſanguinis. l. penul. de bon. libe. cum. l. iura ſanguinis. ff. de regul. iur. Sequitur Bartolum, Angelus ſibi contrarius in l. prima. in fine. C. de inoffic. teſtamen. & Socin. in. l. tertia. §. filius autem. ff. de libertis & poſthu. Iaſ. etiā ſibi contrarius in. l. in arenam. num. 1. C. de inoffic. teſtam. Guillel. Benrd. vbi ſuprà. verb. in eodem teſtamento. 2. num. 26. Franc. Curt. Iunior in authen. Non licet. num. 18. C. de liber. præter. vel exhæred. Chaſſanæ. in conſuetu. Burgun. rub. 7. §. ſecundo. verſi. fina. nu. 13. Tamen ſi bene rem perpendas, non ſunt inter ſe cōtrarij ſed diuerſi. Et ideò dicas oportet. Primò, Cauſa, quæ fratrem exhæredatum turpi perſona inſtituta ex teſtamento repelleret, ſufficiens eſt ad repellendum eum ab inteſtato. Et ita ſuperior opinio eſt accipiēda. ¶ Secundò. Cauſa, quæ ſufficiet ad excludendum filium exhæredatum à ſucceſsione paterna, non ſufficit ad excludendū eūdem ab inteſtato, & ità poſterior opinio venit intelligenda. Et ſic etiam intellige. l. in arenam. C. de inoffic. teſtam. & authen. non licet. C. de libe. præter. vel exhære. In feudum filiorum aſcendētes non ſuccedunt. ca. 1. de natura ſuccer. feu. Feli. in cap. eccleſia. colum. 17. de conſti. ¶ Tertia concluſio. Pater filio naturali ab inteſtato in duas vncias, ex teſtamento in id, quod filius poterat, ſuccedit in authē. quib. mod. nat. effi. ſui. col. penul. verſi. In quibus enim caſibus. Matheſi. vbi ſuprà. art. ſecundo. memb. 2. nu. 6. & Guillel. Benedict. vbi ſupra. verb. & vxorem. nu. 703. per regulā à Bart. poſitam in l. fin. n. 5. ff. de his quib. vt indig. Quo fit, vt ſucceſsio huiuſmodi abinteſtato ſit reciproca. Doct. Coua. in tract. de ſucceſ. ab inteſt. conclu. 22. num. 13. & concluſ. 13. Sed nota, quòd vbi pater in duas vncias ſucceſsit, quæ tamē ei ad alimenta nō ſufficiūt, poteſt ab hæredibus alimentorum reliquū petere, cum ea hinc inde ſint debita. Do-

ta. Doctor. in c. cũ haberet. de eo qui dux. in matri quã poll. per adult. Vide Barth. Soci. in conſi. 148. volu. 1. Ex regula Bartoli poreſt iuferri, patrẽ filio naturali nõ ſucceſſurũ ab iuteſtato, quando poſtquam cum ſuſcepit, duxit vxorem, & ex ea habuit ſuos legitimos. Nam cùm filius ei ſuccedere non poſſit, nec è conuerſo. Guil. Bened. vbi ſuprà. num. 704. & Matheſi. art. 2. memb. 2. num. 6. Argum. authent. licet C. de natur. libe.

¶ Quarta regula. Spurio filio pater non ſuccedit, etiam ſi ſit ex non damnabili coitu, ab inteſtato, cùm nec ei ſuccedat vt ſuprà. & authen. Inceſtas. C. de inceſt. nupt. Matheſi. vbi ſuprà nume. 9. Facit melius. l. hac parte. l. ſi ſpurius. ff. vnde cogn. Cifuen. in l. 10. Taur. Quod quidem adeò verum eſt, vt parer filium huiuſmodi adoptare nequeat, nec legitimare. Ang. §. penul. num. 8. Inſtit. de ſucceſ. cog. per glo. dict. l. hac parte. verb. naſcuntur. ſucceſsionis graria. Ita renet Ludo. Roma. in ſing. 621. per. l. legem. C. de natu. lib. ¶ Quinta regula. Marer filio ſuo vel naturali, vel ſpurio, dum tamẽ deſcendentes abſint, ab inteſtaro ſuccedit, excluſo patre, d. l. hac parte. & l. ſi ſpurius. Facit etiam. §. vulgus. Inſtit. de ſucceſ. cogna. Matheſil. vbi ſuprà, num. 2. Cifuent. vbi ſuprà. & etiam Guil. Benedi. nu. 704. Id autem etiam eſſe verum volũt doctores, cùm mater Illuſtris: quo caſu Battoli regula frangitur. Nam filij huiuſmodi matri non ſuccedont, eriam ſi non eſſet damnabilis coitus, quicquid reneant Ange. nu. 7. Porcius. 2. in §. nouiſſimè. Inſtit. de S. conſul. Orficia. Ex quo infertur bene in l. 9. Taur. etiam ſpurijs filijs matres ſuccedere, cũ ſit æquius eas admitti, quàm trãſuerſales.

¶ Sexta regula. Adoptiuus pater, in cuius poteſtatem adoptatus non tranſijt, ab inteſtato non ſuccedit. Dyn. in de ſucceſſ. ab iuteſta. Matheſi. vbi ſupra. artic. ſecundo. memb. 3. & ibi Ludoui. Bologn. in additio. vbi citat. §. quendam. qui tamen non extat. Id etiam Matheſi. extendit ad fœminas, cùm tamen non adoptent principis authoritate. Sunt qui velint adoptantem vnà cum patre naturali ab inteſtato ſuccedere: tamen niſi in caſtrenſibus, vel quaſi non videtur fieri poſſe. Verũ eſt adoptantem ſuccedere poſſe, ſi is ſit, qui in poteſtate adoptatum habeat. vt ſi ſit vnus ex aſcendentibus. Matheſil. & Guil. vbi ſuprà. per. l. cum in adoptiuis. §. ſi verò. C. de adopt. Vnde nulla eſt dubij ratio, cum pater arrogauit filium, nam arrogatione ſemper acquiritur patria poteſtas, & ita ab inteſtato ſuccedit arrogator. §. mortuo. Inſtit. de acquiſi. per arroga. & glo. verb. venturi. §. cum autem. Inſtit. de adopt. Et pro poſita regula Bart. de correlatiua ſucceſsione facit text. l. ſi arrogator. ff. de adopt. vbi & in alijs locis doctores diſtinguunt, an ſuccedant puberi, an ei, qui teſtamentum cõdere poſsit. Nam in illo caſu eſt opus fiducia. Tamen conſule Matheſil. & Guillel. vbi ſupra. ¶ Septima regula. Parer ſpiritualis, id eſt, ſuſceptor ex ſacro fonte, non ſuccedit filio ſpirituali, cum is illi non ſuccedat. Matheſi. vbi ſupra.

¶ Octaua regula. Legitimato vel oblatione curię, vel Principis reſcripto. vt in l. communium. §. primo. C. de nat. libe. vel reſtitutione natalium, ſuccedit pater, ſi tamen alij filij non extent. Docto. vbi ſuprà. De legitimato per ſubſequẽs matrimonium, non eſt quid dicam, cum in omnibus ſimilis ſit alijs legitimis, vt ſupra habitum eſt.

Hactenus de aſcendentium & deſcendentium linea pertractatum eſt, modò in hac vltima parte reſtat nobis, vt de tranſuerſalium ſucceſsione tractemus. ¶ In primis tamen ſcito vocari agnatos ad decimum vſque gradum, ſuo tamen ordine, vt proximiores præferantur. Non item de cognatis videtur dicendum, quo ad gradus, vt gloſ. magna. in princip. in l. fin. C. vnde legit. & glo. fin. §. fin. Inſtit de ſucceſſ. cognat. cum quibus facit authẽt. de hæred. ab inteſta. ven. §. ſi igitur defunctus. 2. cum. §§. duobus ſequen. & l. quinta. tit. 13. part. 6. vbi tamen corruptè legitur, dozeno, pro. dezeno. & l. 12. tit. 6. lib. 3. for. Eſt communis Matheſ. vbi ſupra art. 3. memb. 1. nu. 3. Deci. conſ. 85. & Suar. in l. quoniam in prioribus. limita. 11. ad l. fori. C. de inofficio. teſtamen. ¶ Verum eſt tamen etiam in milleſimo gradu computari ſucceſsionem, quoties agitur de ſuccedendo in dignitatem aliquam, vt Comitatum, Ducatum, &c. Bald. in cap. primo. §. Capitanei. de feudo Marchiæ. vbi etiam retnet idem Iaco. Aluarot. & Matthæ. de Afflict. Eſt communis Decio conſi. 85. Hippoly. ſingu. 412. Xuar. in dicta limit. 11. colum. penul. Sit igitur regula. ¶ Prima. Proximior in linea tranſuerſali & gradu, & conſanguinitate excludit remoriores, vt cum non ſunt in eodem gradu, vel ſi ſint, tantum ab altero latere coniuncti. authen. Vt fratrum filij, in princip. & authenti. Ceſſante. & authentic. Poſt fratres. 1. & 2. C. de legit. hære. gl. fin. in authenti. Itaque. C. communia de ſucceſ. l. quinta. titu. 13. part. 6. & l. 12. ti. 6. lib. 3. for. Guillel. Benedict. vbi ſupra. nu. 659 Matheſil. & Bolog. vbi ſuprà. art. tertio. memb. 1. colum. prima. Tamen regula ſuperior procedit inter fratres ipſos, & fratrum filios. gloſſ. ſecunda. in authen. Poſt fratres. 1. & ibi Paul. Caſtr. & authent. Ceſſante. C. de legit. hæred. Vide Barto. in l. poſt conſanguineos. §. legitima hæreditas. ff. de legit. hæred. & Chaſſanæ. in conſuetud. Burgund. rubri. 7. §. 11. num. 6. Vide. l. quintã tit. 13. par. 6. & Cifuent. in. l. octaua. Tau. nu. 6. Illud tamen non eſt omittendũ, receptiſsimam omnium eſſe ſententiam ad ſucceſſionem gradus computari, ſecundum ius ciuile,

 non

non canonicarũ, teſte Deci conſ. 85. n. 3. & Matheſi. vbi ſuprà. art. 3. in princip. nu. 3. ¶ Modò autem dic, quòd vbi fratres prẹmortui cõcurrunt cum nepotibus (*Sobrinos*) id eſt, alterius prẹmortui fratris filijs, ſuccedetur in ſtirpes, ita vt quantum ſinguli fratres capient, tantum & omnes filij ſimul illius præmortui fratris, tex. in authent. vt fratrum filij. in princi. verſi. Hoc itaque. nam omnes illi vnam præmortui perſonam repræſentant. l. 8. Tau. Couat. inde ſucceſsi. ab inteſt. concluſione. 8. Illud etiã in præſentia inſpectione dignum, quando ſunt fratres, & cõſanguinei, & vterini, licèt in bona parte prẹmortui labore, & induſtria ex æquo ſuccedant, non tamen in reliquis: nam eſt habenda ratio, quæ bona ei præuenerint ex parte & contemplatione matris, & ex alijs, & ita diuerſimodè ſuccedetur. iuxta gl. verb. filij. in authen. Poſt fratres. 1. & doctor. C. de legit. hæredi & tex. l. de emancipatis. §. 1. verſi. exceptis. C. eod l. 6. titu. 13. part. 6. Bona vero conſideranda ſunt in hac ſpecie, non quatenus à tranſuerſalibus matris prouenıunt, niſi quatenus ab ipſa matre, vel ab eius aſcendentibus. Nam quæ à tranſuerſalibus venere, ex æquo cum alijs forent diuidẽda. Et ita limitat. d. verſi. Exceptis. Matheſi. & Bolog. vbi ſuprà. nu. 665. ¶ Secunda regula. Patruus. & auunculus ab inteſtato ſuccedunt nepotibus ſuis ita, vt excludãt conſobrinos, & patrueles defunctorum. l. auunculo. C. communia de ſucceſ. & ibi Bald. Salicet. & Coru. quæ lex incorrecta manet. Bald. conſi. 131. volu. 4. Alexand. conſi. 166. volu. 5. Nicol. Boeri deciſi. 302. & conſi. 32. nu. 4. dicit communem Rube. conſil. 102. Couarr. de ſucceſſ. ab inteſt. num. 9. ¶ Tertia regula. Vbi plures cõſobrini ex diuerſis fratribus ſucceſſuri ſunt, ſuo conſobrino in ſtirpes magis placet ſuccedere, quam in capita. In hanc procliuior videtur ſententia Tiraquel. in de vtroq; retract. tit. primo. §. 11. glo. 12. Prius tamen relatis tantum non diuerſis ſententijs grauiſsimorum doctorum, ſed & cõmunibus opinionibus conſulendum cenſeo: & notandam Accurſij varietatem modò hanc, modò illam opinionem aſſerentis. glo. verb. Superſtites. §. hoc etiam. Inſtit. de legi. agna. ſucceſſ. glo. ver. in tres partes. l. 2. §. hæreditas. ff. de ſuis & legit. hær. à quibus eſt diſcedendum, & tenendum cum gloſ. in authent. Ceſſante. verb. in ſtirpes. C. de legit. hær. gloſ. fin in. l. lege. C. eod. gloſ. verb. vt puta. & verb. vendicationem. l. prima. §. fin. ff. ſi pars hæred. pet. & gloſſ. verb. fuerint. in authen. de hære. ab inteſta. veni §. ſi igitur defunctus. 1. verſi. ſi autem. Et hæc eſt communis magis, & tenenda ex relatis à Tiraquel. Adde ijs. l. 5. tit. 13. part. 6. & l. 11. titu. ſexto. lib. tertio. for. Ciſuen. in l. octaua. Tauri. & Petr. Ferra. in forma libelli, quo agitur per hæredes ab inteſtato. verbo. nulli. colum. 14. Ex ſuperiori communi elicitur etiam, quòd ſi plures patrui ſuccedant ab inteſtato, & concurrant cum vno auũculo, ſuccedetur eodem modo. Doct. in dict. l. auunculo. Matheſil. vbi ſuprà. art. 3. num. 30. & ibi Bologni. ¶ Quarta regula. Spurio nato ex damnabili coitu trãſuerſales eius nec ex parte patris, nec ex parte matris ſuccedunt, cùm is illis non ſuccedat. argum. authen. Ex complexu. C. de inceſt. nupt. Matheſ. vbi ſuprà. artic. tertio. memb. 2. num. tertio. & Guillel. Benedict. vbi ſuprà. verb. & vxorem. num. 709. Tamen ſi natus ſit ex coitu non damnabili, tranſuerſales ex parte patris ei non ſuccedent, ſed tantum ex parte matris ab inteſtato. l. hac parte. l. ſi ſpurius. ff. vnde cogn. §. nouiſsimè. Inſtit. de ſucceſ. cogn. Matheſil. vbi ſuprà. num. quarto. & Guillel. nu. 704. Quod quidem adeò verum eſt, vt, etiam ſi ſint fratres tres ex diuerſis concubinis, ſibi inuicem non ſuccedant ab inteſtato. gloſ. fin. dict. l. hac parte. Vide Matheſ. & Guillel. vbi ſuprà. Concluſio, & regula ſuperior limitatur, quando ſpurij forẽt ex libero, & ſeruo, vel contrà, vel ex duobus ſeruis (quo caſu ſunt ſpurij ſeruorum melioris conditionis) Inſtit. de ſeruil. cogn. verſic. Hos enim liberos. Quod tamen vt debeat intelligi. vide vbi ſuprà Matheſil. & Ludoui. Bologn. num. 8. & Guillel. Benedi. Id autem fit, quòd de iure ciuili ſerua domino ſuo non audebat nubere, &c. Vide etiam Nicol. de Vval. de ſucceſſ. ab inteſta. part. 3. num. octauo. qui tamen num. 9. eſt reprobandus ex ijs, quæ Guillel. ſuprà. Id autem, quod de ſpurijs diximus, ijdẽ Matheſ. Guillel. Bologn. & Vvald. volunt habere locum etiam ſi ſpurij ſint fœminæ illuſtris, cùm iure digeſtorum non eſſet differentia inter filios ſpurios illuſtris, & plebeiæ: ſed d. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orfici. vetuit, ne illuſtri ſpurius ſuccederet, & è conuerſo: ſed in tranſuerſalibus nihil eſt immutatum, vnde tranſuerſales inter ſe poſſunt ſuccedere. Ita doctor. ſuprà citati. Ex quo intelligitur. l. nona. Tauri. ¶ Quinta regula. Adoptiuis non tranſeuntibus in poteſtatem adoptantis, eorum tranſuerſales nunquam ſuccedunt ab inteſtato, vt nec hi illis. l. cum in adoptiuis. §. ſed ne atticulum. verſic. Et ideò. C. de adopti. Guillel. vbi ſuprà. nume. 710. Si tamen in patris poteſtatẽ tranſijt, & ſuccedit is, & ei ſucceditur ab inteſtato. Doctor. in. l. qui per adoptionẽ. ff. de adopt. Guillelm. dict. num. 710. ¶ Sexta regula. Legitimato plenè per reſcriptum Principis ab inteſtato ſucceditur à ſuis tranſuerſalibus, & is illis ſuccedit. Ludou. Bologni. in addi. ad Matheſil. in artic. tertio. membr. 3. l. 12. Tauri.

Quæ autem ſuprà dicta ſunt, ceſſant, quando ex tranſuerſalibus aliquis eſt incapax ſucceſsionis:

Digitized by Google

nis : nam tunc eo prætermiſſo, cæteri admittuntur, acſi non eſſent, cùm ipſe non poſsit capere, vt putà, cum eſt factus ſernus pœnę, vel in metallum dānatus. l. quidam ſunt. ff. de pœnis. vel cùm patitur mediam, vel maximam capitis diminutionem. §. quod autem. Inſtit. de capit. dimi. vel cùm ipſe commiſit, vel eius frater crimen læſæ maieſtatis. l. quiſquis. 1. C. ad legem Iuliam maieſta. vel cū in hæreſim incidit, vel defenſor hæretici fuit. cap. prohibemus. §. credentes. de hæreti. vel ſi fiat monachus, maximè Franciſcanus vt in cap. exijt. §. ad hæc cùm fratres. colū. 5. de verb. ſignific. lib. 6. & in clemen. Exiuit de paradiſo. eod. tit. Quod quidem in monacho adeò verum eſt, vt etiam ſi fiat Epiſcopus, à ſucceſsione repellatur. Ita docet Vvald. in ſucceſſ. ab inteſt. quæſt. 1. De alijs incapacibus idem Vvald. Vbi tamen nulli ſunt aſcendentes, vel tranſuerſales, ſuccedunt aliæ regulę ad modum breues. ¶ Prima regula. Si coniuges ſint, alter alteri ſuccedit. vt in tit. C. vnde vir & vxor. & lib. 6. tit. 13. part. 6. ¶ Secunda. Vbi non eſt vir, nec vxor vt inuicem ſuccedant, fiſcus capit ea bona tanquam vacantia. l. 1. & l. vacantia. C. de bon. vacan. lib. 10. & d. l. 6. Fran. *Lucas* de Parma in de fiſco & eius priuilegijs. & Guillel. Bened. vbi ſuprà. num. 799. Vnde eſt reprobanda glo. 1. l. quo tutela. ff. de regul. iur. quæ volebat tutorem datiuum, vel teſtamentarium, vbi nullus foret, admitti Reprobant eam ibi Barto. Alberi. de Roſat. & Philip. Corn. in l. nutritoribus. C. communia de ſucceſſ. vtcunque eam ſequatur Bald. in. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orfici. & Bart. ſibi contrarius in d. l. nutritoribus. ſupra citat. C. communia. de ſucceſ. ¶ Tertia regula. Furioſo ſuccedit, qui eius curam agit, cùm qui poterant ſuccedere, ſe indignos ſucceſsione ſua negligentia faciunt. argu. l. ſi. captiui. C. de epiſcopis & cleric. ¶ Quarta regula. Monacho ſtatim dum profeſsionem facit, ab inteſtato ſuccedit monaſterium, tanquam filius. vt in authen. Si qua mulier. C. de ſacroſan. eccleſ. De his conſule doctores in locis ſuprà citatis. ¶ Quinta regula. Clericis ab inteſtato in bonis patrimonialibus ſuccceditur à ſuis, vt ſuprà in laicis. Tamen, ſi non habet cognatus, eccleſia. glo. c. cùm tibi. de verb. ſignifi. Quæ etiam regula in ſanctimonialibus priuatis ſeruari poſſet tex. & gl. c. fin. 12. quęſtio. ſi. Conſule doctores ibidem & in cap. ad hęc & cap. relatum. de teſtam. dixi ſuprà lib. 1. tit. 3. in l. prima. colum. 115.

Dubium inſigne cenſeri ſolet, Vtrùm vſusfructus ceſſet per religionis ingreſſum, quē facit vſufructuarius? Gloſ. in authen. Idem eſt. verb. ex lege. C. de bonis, quæ libe. & gl. in authen. Ingreſsi. C. de ſacroſanct. eccle. quam approbant Cyn. Alber. Barto. num. 42. & num. 49. & Areti. Roſellus ibi in repet. nume. 18. id dicens tenendum fauore religionis. Et ita Baldus, Paul. Rapha. l, & Corne. in authēt. Idem eſt. ſuprà citata. dicunt vſumfructum manere penes monachum viuente vſufructuario, ſiue ſit pater, ſiue quiuis alius. & ſic nō redit ad proprietarem per monachationem. Pater enim, vel quilibet alius licet monachus naturaliter viuit, & ſic perdurat vſusfructus, monaſterio autem quatenus capax eſt, omnia deferūtur, quæ monachus habebat. dict. authēt. Ingreſsi C. de ſacroſ. eccleſ. Et fratres habēt gubernatores, & miniſtros, qui eorum induſtria proprietatem diligētiori cura, prout præſumitur ex eorum ſanctimonia, & diligentia, quam maiorem habēt, quàm laici, cuſtodiēt. Nec poteſt induci in argumentum cōtrarium illa communis per cap. cùm ſimus. de regul. quæ habet, patre, ingreſſo religionem, & profeſſo, ſtatim legitimam adiudicandam fore filijs, cùm nō ſit perpetuum. vt in glo. 1. iſtius legis. 1. verſic. Dubitatur præterea vtrùm filius poſſit petere legitimā à patre mortuo ciuiliter. Nec ſi verum foret, eſſet accipienda conſequentia ad vſumfructum, de quo eſt noſtra quæſtio. Nec ſuaderi poteſt oppoſitum huius deciſionis ex eo, ꝙ in patre ceſſat patria poteſtas, cuius occaſione eſt aſsignatur vſusfructus: nam dico, quòd hæc iura nō amittit. cùm imò duplicentur per monachationem, addendo paternitatem ſpiritualem paternitati temporali & naturali. Nec iura fauorabilia ceſſant per ingreſſum religionis, dummodo ex vi regulæ compati poſsint, & monaſterium, vt dixi, geret negotia per ſuos Syndicos, & adminiſtratores, ad quæ pater legitimus adminiſtrator teneretur, ſi exiſteret in ſeculo, & fortè diligētius ea bona tuebitur. Hanc concluſionem tenet, & communem fatetur Panormita. in capit. cum cōſtet. colum. ſecūda. num. ſecundo. de pigno. Idem facit ſubtilis & dignifsimus magiſter iubilatus meritiſsimè in hac Salmāticenſi vniuerſitate, omniū terrarum orbe, ſine iniuria communi conſenſu præſtantiſsima Doctor Antonius Gomez in l. 48. nume. octauo. in ordinatio. Tauri. vbi plures hanc communem veritatem tenentes adfert. Speculat. de ſtatu monach. §. primo. verſic. 46. Guid. Papæ deciſio. 477. nume. quarto. & deciſio. 595. vbi refert ita fuiſſe iudicatum. Et placet Auguſt. Beroi. quinque fundamenta pro hac ſentētiā adducenti in capit. in præſentia. num. 529. de probationibus. poſt Philipp. Decium. nume. 66. vbi citāt ad hoc Ioā. de Imol. in. l. cum filio. ff. de legat. primo. Et dicit communem Ioannes Crot. in l. Gallus. § & quid ſi tantum. num. 30. ff. de liberis & poſthumis. Alexand. cōſil. 139. colum. 2. num. 5. lib. 2. Et aliquos huius ſententiæ homines citat Marian. Socin. conſil. 10. numero. 20. lib. 1.

Er eſt verior ſecundum Deci. vbi ſuprà. Et quòd ſit magis communis & verior nouiſsimè teſtatur Arius Pinel. in l. prima. part. prima. numero. 51. C. de bonis mater. gloſ. in capit. ſi qua mulier. in gloſ. 1. ad fin. 19. quæſt. fin. & gloſſ. fi. ff. in l. idem erit. §. ſi quis duobus. ff. de aſsignand. libertis. Cæpol. conſil. 22. colum. ſecunda verſi. Item adduco. num. 4.

Et iſta eſt tenenda, quanuis contrariam in patre profitente religionem dixerit communiter teneri Salice. in dict. authen. Idem eſt. colu. prim. Er Gregor. Lop. in l. 5. verb. *El vſofructo*. tit. 17 parti. 4. Et magis communem Antoni. Gomez loco proximè citato, qui, vt dixi, ab ea recedit. & Salicet. in dict. authen. Ingreſsi. & ibi. Iaſo. num. 48 colum. final. Riminald. in. §. 1. num. 128. Inſti. Per quas perſonas nobis acqui. Hippoly. ſingul. 668. & Boeri. deciſ. 197. colum. fin. num. 10. id expreſſe diffiniens. Couar. in cap. ſecundo. num. 8. de teſtam. profitens hanc opinionem vltimā cōmunem eſſe, ac ipſe eam ſequitur contra religionis fauorem, & (pace ſalua) non bene, quemadmodum ex præmiſsis in priori opinione conſtat, à qua in iudicando, & conſulendo minimè recedendum fore exiſtimamus.

Aſsiduè contingere ſolet, filium natum eſſe in octauo menſe, moriq; poſt duos tresve dies, ideò que inter auum ex parte matris, & eius generum maritum filiæ præmortuæ eſt quæſtio. vtrū auus vel eius pater debeat ſuccedere ab inteſtato? Quo caſu reſpondendum eſt, talem filium natum in dicto menſe toto non poſſe viuere, ac eſſe tanquam ſi natus non eſſet: & ſic ſucceſsio matris conſideranda eſt, & nō filij ſic nati, qui nunquam habuit, nec habere potuit, parerque ipſius matris excluſo mariro ab inteſtato eſt admittendus. l. nam & ſi parentibus. ff. de inoffi. teſtam. l. 6. Tauri.

Confirmatur. Nam natus in octauo menſe naturaliter viuere non poteſt, ſecundum Michael. Scotum lib. phyſionomię. cap. 10. & alios plures, quos refert Matthę. de Afflict. deciſ. 236. vbi hāc concluſionem pro ſocero contra generum approbat. Et facit pro ea. l. 13. in ordina. Taur. quatenus vult quod naſcatur eo tempore, quo naturaliter viuere poſsit, non aliàs. Et ibi Hiſpanus Ant. Gomez num. 4. idem ſenſit.

Sed eſt dubium caſu. quo natus fuit, viuus, & vixit viginti quatuor horas, & tempore, quo ſecundùm naturam poterat viuere, nempe in ſeptimo, nono, vel vndecimo menſe iuxta formam dict. l. 13. Tauri. quo caſu fuit hæres matri prędefunctę, & maritus pretextu filij poſteà mortuo ſucceſsit in bonis maternis, an veniat tantùm ad bona nūc in eſſe deducta, vt in bonis dotalibus, arrhis, & huiuſmodi, vel iure ſibi tranſlato debeat venire ad alia bona ſoceri ſocruſq; relicta ab inteſtato, vnà cum alijs leuiris, fratris ſuæ vxoris prædefunctæ, & patrui magni ſui filij, cuius cauſa ſucceſsit? Dixi, quòd ſolum præſentia, quæ tempore vxoris erāt ipſius, venit filius, & eius maritus pater ad bona filij, eo autem filio defuncto in vita auorum, nihil repræſentat, quia non eſt in rerum natura, nec ei poterat eſſe ſucceſsio in vita ipſorum, cum viuentis non detur hæreditas. l. qui ſuperſtitis. ff. de acqui. hæredi. Sed extincta eſt cauſa repræſentationis in deſcēdentibus, & pater non ſit ſocero ſucceſſor ab inteſtato, ergo eo excluſo tanquam ſi nunquam fuiſſet, veniet hæreditas ad legitimos ſucceſſores ab inteſtato, ſecundum regulas traditas in hac materia, & in præſenti gloſ. ſuprà. ¶ His etiam adijcitur, Pater aſsignauit legitimam filio ſuo, ac eam ei tradidit ante mortem: filius petit augmentum inſpecto tempore mortis patris: cæteri fratres dicunt potiùs inſpiciendum eſſe tempus aſsignationis, eſt quæſtio, Vtrùm tēpus aſsignationis viuēte patre factæ, an mortis ſit cōſiderandū? Aduertendū eſſe ad tēpus aſsignationis, ea ratione iuuatur. Aſsignatio legitimæ eo tempore, hoc eſt. in vita fieri optimè potuit à patre, & ſi caſus diminutionis contingeret, quia pater efficeretur pauper, prout ſępe contingere ſolet, nam ante obitum nemo felix, ipſe filius nollet reddere, nec cōferre legitimam ſuſceptam à patre cum fratribus, ergo nec eo caſu debet venire ad augmētum contingens poſt aſsignationem: non enim ferendus eſt is, qui lucrum amplectitur, onus autē ei annexum contemnit. l. vni. §. pro ſecundo. ad fin. C. de cadu. tollen. glo. in capit. accedentes de præſc. ¶ Præterea initium perfectum, in eſſeque deductum in actu eſt in conſideratione, nec ex caſu ſuperuenienti reuocandus erit. l. ſi Gaudentius C. de cont. empt. Dixi in notabili quæſtione in l. 1. gloſſ. 1. verſ. Nonò mouetur talis quæſtio. titu. 6. lib. 1. ſupra iſto lib. ordin. Regiarum. Sed actus aſsignationis legitimæ in ſpecie propoſita fuit huiuſmodi, igitur pro hac parte. Pręterea quòd filius non poſsit agere ad ſupplemētum legitimæ receptæ à patre. Ita Iacob. Butriga. in l. pactum. C. de colla dicendo, quòd eſt attendendum ad tempus legitimæ datæ, nec vlterius curandum ſit, ſi paternæ facultates accreſcant, ſicut nec ſi diminuerentur, quia non debet quis poſtulare, cuius contrarium non eſſet petiturus. l. ſi ea lege. C. de vſur. l. pen. C. de ſolu. Et hanc doctrinam pro eleganti refert & ſequitur Bald in l. 2. C. de reuoc. ijs quæ in fraud. credi. & in l. fin. 3. colum. C. de vſuris rei iudi. & in authen. res quæ. C. communia de legat. verſi. Quæro, ſtatuto cauetur. Angel. in l. ſi proponas. ff. de inoffi. teſtam. & in l. ſtipulatio cōcepta. ff. de verb. oblig. Alexand. in. l. pacta. circa fi-

Digitized by Google

hem.C.de collationib. ¶In oppoſitum eſt verior opinio,ac cõmunior,quòd in omni legitima ſemper attendatur tempus mortis parẽtis.l.cùm quæritur.verb.mortis tempore.C. de inoffic.teſtam. & ibi Paul.de Caſtr.Bald.reprobant opinione Iacob.Butriga.

el teſtador no hiziere teſtamẽto: y cumplaſe el teſtamento: y ſi el teſtador inſti-

in.l. pactum. C. de collat. & in.l. quanuis.quæſt.fina.C. de fidei com. Roma. in dicta.l.ſtipulatio. Alexan.in.l.in ratione.ff.ad leg.Falcid.Iaſ. in authen. Nouiſsima.3.colum.C.de inoffic. teſtam. & in.l. quod Seruius.ff.de cond.ob cauſ. qui omnino eſt videndus.Et hanc communem exiſtimat Couar. in cap. quanuis.3.part.§.primo. nume. ſecũdo de pact.li.6.aduerſus Iacob.Butriga.Et pro hac opinione communi contra Iacobum eſt.l. 23. Tauri. ibi, *al tiempo de ſu muerte*.Couar.in cap. Rainutius. §.primo.num.8.de teſtamen. Dic,aut recipit voluntariè à patre legitimam abſque renuntiatione iurata,& tunc poterit petere ſupplementum, attento tempore mortis. Aut renuntiauit ſupplementum cum iuramẽto,& attendatur tẽpus mortis. Et ſic in iſta vltima intelliges opinionem Butrigar.communem: & in.1. diſtinctione alteram communem,quæ tenet tempus mortis conſiderandum,vt egregiè docet Couar. dict. §. primo tertiæ partis relectio.cap. quanuis pactum. nume.2. plura ad id citando.de pactis.lib.6.

a ¶*Si el teſtador inſtituyere heredero.* Theorica à iure communi tradita,quòd hæreditate non adita,legata non debeantur.per.l.ſi nemo. ff. de teſtamẽ. tutel.cum alijs à me ſuprà citatis in.1. gloſſ.verſi. Nunc tamen quæro hæreditate non adita.hic correcta patet · quæ procedit hæreditate non adita ex teſtamento mero iure valido, deſtituto tamen ex cauſa exhæredationis,ſeu repudiationis, ſecùs ſi nullitas proueniret ex defectu ſolẽnitatis, quia iſto caſu non debetur hæredi ſcripto,etiam in foro animæ, nempe quia deceſsit ante perfectionẽ teſtamenti quo ad formam & ſolennitatem præſentis legis,& ex ea clarè conſtat:quia forma detracta,actus eſt nullus.l ex imperfecto.C.de teſtamen.&.l.nolumus iuncta glo. confirmatur. eod. titu.C.§.eadem oratione. Inſtit.quib. mod.teſtamen.infir.quibus cauetur ex teſtamento imperfecto nihil deberi,etiam ſi relictum ſit factum Regi,ſeu Imperatori.Probatur, nam in actu geſto à teſtatore præſumitur factum eſſe iuxta mentem legis,& eorum,quæ ſunt ſtatuta à iure: igitur hac conditione ceſſante, diſpoſita ab ipſo tanquam ſi ne eius voluntate,quæ primum locum obtinet.l. in conditionibus.ff.de condit. & demonſtra. cum ſimi: irrita erit eius diſpoſitio.l.ſi quis locuples.ff. de man.teſta.voluntatem teſtatoris interpretandam fore,vt reddatur concors iuri communi. Eſt l.ſi duo.ff.de acqui. hered. Bartol.& alij notant in. l. hæredes mei, §. cùm ita.ff. ad Trebel.& in.l. vt iuriſiurandi. ff.de

tuyere heredero [a] en el teſtamento: y el heredero no quiſiere heredar †: vala el teſta-

oper.libert. Paul. Pariſi.conſil.40. colum. penul. nume.34.lib.2.& conſil.89.colum.4.nu.26.eod. lib.2.Corn.conſi.295.num.7.lib.1.& conſil.161 num.15.lib.2.& conſi.124.nu.15.eod.lib. & cõſi.72.num.3.lib.2.Anto.Rubeus conſi.39. nu.2. Boerl.conſi.2.num.6.

Secundo,quia lex imponens formam teſtamẽtis,vt falſitas ceſſet.eſt iuſta,ac proinde ab omnibus ſubiectis eſt ſeruanda in vtroque foro tã animæ,quàm fori exterioris glo. in cap.quæ in eccleſiarum.de conſti.Panor.Felin.& Deci. nu.8.in.c. primo.eod.titul.Innocen.in cap. quia plerique. de immuni.eccleſ. Iaſ.in.l.nemo poteſt. 2.lectur.nu. 106 ff.de legat.primo. S. Tho.1.2.quæſt.96.ar. 4.Eſt communiter recepta ſecundum Couar.in cap.cùm eſſes.de teſta.num.6.& in capit. primo. num.16.eod.titu.& in epitom.4. decreta.2.part. cap.7.§.ſeptimo.num.9. Felin. in cap.primo. colum.9.nume.18.de ſponſa.dicit eam ſingul.& eſt communis opinio ſecundum Ludouic. Gomezi. in capit.2.nume.34.de conſti.lib.6. Domi. Soto lib.primo.de iuſti.& iure.quæſt.6. art.4. Quibus eſt addendus Bal.in procem. feudo. nu.6. dicens, legem ciuilem eſſe partem legis diuinæ. Probatur: Lex omnis humana ab æterna deriuatur, ſecũdum illud Prouerb.8.Per me reges regnant,& legum conditores iuſta decernunt. cap. quo iure.8. diſtin.cap.quod præcipitur.14.quæſt.1.cap.2.de maio.& obedi.& ad Roma.13.Lex enim ciuilis ſi prohibet,ligat in foro conſcientiæ,obligatq; tranſgreſſorem ad peccatum,ſi permittit,modò lex iuſta ſit,excuſat agentem,ex traditione prædictorum authorum.Igitur hæc ciuilis lex in foro animæ ac exteriori habere locum fatendum erit.

Tertiò ſuaderi poteſt,quia poteſtas teſtãdi reſtricta eſt ad terminos iuris,nec contra legẽ quicquam ſtatuere licet.l.nemo poteſt. ff. de legat.1. text.in authen.de nupt.§ diſponat teſtator, vt dignum eſt,& erit lex. Et iſtæque volũtates,de quibus dicit text.in §.Hinc nobis. in dict. authenti. de nupt.ibi, quia vbique cuſtodire morientium

† Heredar. Vel quia non potuerit cũ ſit incapax, nihilomin⁹ debebit fideicommiſſum, quia cum actus noluntatis & impotentiæ æquiparentur, ergo ſtãte hac lege debebitur ex caſu impotentiæ cõtra opinionẽ communẽ de iure cõmuni. vt in pũctis huius legis expendit Greger. Lop. in l. 14 ver. defendido.quem vid.tit. 5 par. 6.

voluntates volumus & in.l.omnium.C. de teſta-
men.ibi,voluntates etenim hominum audire vo-
lumus,non iubere. Detracta ergo potentia per le
ges dicentes quem non poſſe teſtari ſine ſolenni-
tate iuris. ergo remouetur omnis actus. ex Boe-
tio teſte Bald.in l.prima.nu.55.C. de ſacro ſanct.
eccleſ.l. multum intereſt,C. ſi quis alt. vel ſibi.l.
nemo poteſt.ff.de lega.primo.cap. cùm ſuper.de
off.delegat.¶Quartò confirmatur.Iſta eſt forma,
& ſolennitas ſubſtantialis,& non tantùm proba-
toria.Bart.in.l.nemo poteſt.ff.de leg. primo. vbi
Aretinus colum.2.& Iaſ.1.lectur,nu.17.& in.2.
num.21.& Ripa num. 35. dicit opinionem iſtam
communem eſſe. Idem fatetur Albert. Brun in
tracta Quotuplex ſit forma.fol.13.colum.2.Bal.
in l.cum quis.colum.2.num.4.C. de iuris & facti
igno. Alexan colum.2.in.l.prima.ff.de condi.in-
debi.& ibi Iaſo.num.17.Deci.in.l.2.C. de bono.
poſſeſ ſecundùm tabul.colum.3.quibus citatis di
cit communem.D.Couar.in dict.capi.cum eſſes.
num.8.& melius probat Ioan.Crott.in dict.l.ne-
mo poteſt.num.16.Si ſolennitas ſubſtantialis eſt,
non refert,quanuis alio modo conſtet legatario,
vel hæredi,nec talis probatio eſt admittēda in fo-
ro conſcientiæ. ¶Item & quinto.Nam validum
eſt argumētum de facto iudicis ad partem.vt pro
babo.tamen iudex ex teſtamento minus ſolenni
non poſſet permittere retentionem rerum hære-
ditariarum , ſeu legatarum hæredi,vel legatario.
ergò ità neceſſe erit fateri in caſu noſtræ propoſi
tionis,quo nec teſtator,ſeu eius hæres titulo dire
cto tamen minus ſolenniter facto non poterit re-
tinere. Antecedēs probatur in.l.ſi ob cauſam.C.
de euictio l.prima.C.ſi in cauſ. iudica. Declarat
Bart.in.l.tertia.§.hæc verba.ff.ne vis fiat ei.Soci.
in.l.prima.§.per ſeruum corporaliter. num.7.ff.
de acquirend.poſſeſſ. ¶Iudex autem etiam certò
ſciens hæreditatem,ſeu legatum relictum in mi-
nus ſolenni voluntate Petro abſque vlla fraudis
ſuſpicione,non ei,ſed venientibus ab inteſtato ad
iudicat,ex eo,quòd tale teſtamētum nullum eſt.
l.ſi vnus.l.ex imperfecto.l. hac conſultiſsima.C.
de reſtamentis. voluntas non ſolennis pro nul-
la iudicatur:& id quod nullum eſt,non parit obli-
gationem etiam.vt docet Bald.in repeti.l primæ
nume.53.verſi.Vnde ego dico.C. de ſacroſanctis
eccleſ. ergo in foro animæ non poterit peti , nec
retineri.¶Poſtremo hanc ſententiam probat Bal
dus in.l ſi poſt diuiſionem.nume.5.C. de iur.& fa
cti igno & in dict.repe.l.primæ col.15.num.55.
Frater Franciſci.de Victoria ad S.Thomā in 2.2.
quæſt 62.arti.1 quorum opinio eſt communis ſe
cundum Iaſ.in dict.l.poſt diuiſionem. num.5.co-
lum.2.& Fortun.in tract.De vltimo fine vtriuſq;
iuris.illatio.15.& doct.Dsdac.Couar. in cap.cum
eſſes.num.8.de teſtamentis.vbi ſubijcit hanc opi
nionem ſibi magis placere. Antoni. Gomez in.l.
Tauri.3.num.120. vbi plura ex hac theorica de-
ducit.Opinionem contrariam , immò quod relicta
in minus ſolenni teſtamento in animæ iudicio de-
beat ſolui ab hærede , cùm certus eſt illum fuiſſe
poſtremam voluntatem defuncti , ac per conſe-
quens eo foro poſſe retineri,probari poteſt.¶Pri
mò Nam ſolennitas in vltimis voluntatibus fuit
inſtitura ad falſum & cōtrarium voluntati defun-
cti pulſandum,& ſic de ea conſtare poſsit. l.fi.C.
de fideicom.§.primo.Inſtit.de teſtam. de ea autē
conſtat hæredi quantum ad inſtitutionem de eo
factam,vel veniētibus ab inteſtato derelictis alijs,
ergo tenentur eis in foro animæ teſtituere , cum
aliàs peccarent alienum retinendo contra teſtato
ris voluntatem,de qua illis cōſtat,ac ſimiliter hæ-
res,vel legatarius poterūt retinere talem rem eis
relictam in minus ſolenni voluntate ceſſante cau-
ſa fraudis,ceſſare debet effectus præſumptionis,
cum de veritate prædictis conſtet.cap. magnæ.de
vot.cap.cum ceſſante,de appella.cap. non debet.
de conſanguini.& affinita. Nec obſtat quod dice
bam in primo fundamento,quòd teſtator velit ſe
conformare cum iure communi : nam poteſt in-
telligi ab inteſtato , & quando nihil conſtat per
probationes & coniecturas de contraria eius volū
tate,quemadmodum hic conſtat.vt colligitur ex
Philip.Corn.conſi.138.col.fi.n.9.lib.2. ¶Secun-
dò ſuaderi poteſt. Nam vbi conſenſus eſt cauſa ac
quiſitionis,ex quo quis naturaliter manet obliga
tus ex ſua promiſsione,ac hæres , vel cauſam ha-
bens à tali promiſſore,& datore, præſumptio le-
gis non eam naturalem obligationem tollit , nec
tollere poteſt cōtra expreſſam veritatem,de qua
agendum eſt in foro interiori animæ.ca. tua nos.
de ſponſa.capi.inquiſitioni.de ſent. excom. ¶Ex
tali enim legato,vel relicto naturalis obligatio or
ta fuit.glo.obtineas.in.l.ſi poſt diuiſionem. C.de
iur.& facti igno.glo.in.l.prima.ff.de condi.inde-
bi & in.l.cum quis.C.de iur.& fact.igno.& ibi Ia
cob.Butriga.Bartol.& Bald.& Corneus.cōſi.137
colum.2.num.3.libr.2. Eſt communis ſecundum
Ioan.Annibal.in.l.nemo poteſt.nume. 17.& nu.
474.ff.de legat primo.& ibi Crotus nu.16. idem
firmat,ergo hæres tenetur ſoluere relictum in ta-
li voluntate minus ſolenni,aliàs peccaret. ¶Sic er
go lex iuſta ſeruanda erit in vtroque foro, niſi ſit
fundata ſuper præſumptione,qua ceſſante, non li
gat in foro animæ.Sic reſpondendum erit ad ſecū
dum fundamentum pro contraria ſententia addu
ctum.Nec obſtat tertium fundamentū: nā quan-
uis potentia ſit ſublata à iure , non tamen proce-
dit quo ad naturalem,ex qua reſultat obligatio in
foro animæ,quę etiam à Principe tolli nequit.

ſed na-

ſed naturalia.Inſtit.de iure natu. executionem tamē in foro fori impedire poteſt,quæ cauſatur ex ortu ciuilis obligationis, nec ex hoc infringunrur leges,cùm intētio legum ſit potiùs ad hoc,vt poſtremæ volentates ſeruentur,quàm ad ipſas annihilandas ceſſante falſitate. ¶Nec obſtat quod dicatur ſolennitas ſubſtātialis quia factū teſtatoris, vt eſt nominatio hæredis, eſt de ſubſtātia: aliæ verò ſunt probatoriæ, quæ explicari poſſunt duobus teſtibus,vt erat de iure diuino,iuxta illud Chriſti teſtimonium, In ore duorum vel trium ſtat omne verbum,idque omnes gentes cuſtodiebant. Et Aragonenſes duorum teſtimonio teſtamenta ſolennia iudicant,vt patet libr.6. ſororum Aragoniæ tit.de teſtamen.conſti.incip. Super teſtamento.ibi,duobus iurantibus,ſi plures haberi non potetunt de ijs,qui interfuerunt:ſiue ſiot teſtes, ſiue ſpondalarij:ibi duo,vel vnus illorum iuret, & valeat teſtamentum. Et vide aliam conſtitutionem incip.Si teſtator.libr.5.fororum Aragoniæ.titul. De tutoribus coratoribus,&c.fo.124.col 4.& in regno Franciæ teſtamenta ſine iuris ſolennitate condita valent, dummodo duo teſtes affuerint. Nicolaus Boeri.in conſuetu.Bituricenſ.titu. *Des coſtumes conternans les teſtamens*.§. primo.Et in ciuitate Senenſi eſt coſuetudo, quòd teſtamentū factum coram tribus teſtibus valeat. Angel.in.§. fina.Inſtit.de teſtamen.& Venetijs ſeruatur ſecūdùm Ioan.Andr.ad Spec.de inſtrum.editio.§.cōpendiosè.ſub num.14.verſi.In fine.Boeri.vbi ſuprà,Sed ſi ſic eſt,conſequēs erit fateri,quòd veritas teſtamenti perfecta & formalis erit illa, quæ probatur duorum teſtimonio, cùm hæc ſit ſecundùm ius diuinum & naturale, ergo ſeruanda in foro Dei,vbi de apicibus iuris non eſt curandum.

Nec obſtat argumētum de facto iudicis ad partem,cùm iudex ſæpenumero iudicet etiam contra veritatem ſecundum allegata & probata,tamē pars iudicat ſecundum conſcientiam ex actu practico,quam habet,quanuis iudex præcipiat in foro fori contrarium.capit. Dominus noſter. de ſecund.nupt.Optimus rex.in cap. Inquiſitioni.§. fina.de ſentent. excommuni. ergo nihil obſtat. ¶Tertio iſta opinio probatur authoritate doctorum,vt apparet ex citatis à Couarruuias in dict.c. cùm eſſes.num.5. Ex quibus videtur magis com-

mento en las mandas †, y en las otras coſas q̃ en el ſe cōtienen: y ſi alguno dexare a otro en ſu poſtrimera volūtad por heredero, o le legare, o mandare alguna coſa para que la den a otro alguno a quien ſoſtituye en la herencia, o manda: ſi el tal

munis. Et Tiraquell.in legibus connubi. gloſſ.4. num.22.fol.26a.colum.2. voluit Aochar. in reg. Poſſeſſor.colum.8.quæſtio.1.de regul. iur. lib.6. Imol.& Alexand.colum.6. in.l. nemo poteſt. ff. de legat.primo.& Iaſ.ibi colu.12.in. 1. lectura. & in.2. col. 16. & Ioan Mōte ferret.in repeti. fol.8.colu.vltim.verſic.Nūc proſequor. Iaſo. in.l.ſi poſt diuiſionē. nu. 13.C.de iuris & facti.igno. & in.l. ſi non ſortem.in princip.ff.de condi. indebi. Alciat. de quinq; ped.præſc.fol.4. Albert.Brun. in tract.de potentia & eff.formæ.fol.57.col.3.& fol,60.co. 1.Bald.in l.teſtes.col.1.n.5.C.de teſtam. Philip. Corne.conſi.119.nu.34.lib 2.vbi dicit, quòd eſt cōmunis opinio illa,de qua ſuprà diximus, nempe ex minus ſolenni voluntate oriri obligationē naturalem. Et dicit magis communem in conſil. 278.colum.r.lib.1.Iaſo conſil.67.colum.5. lib.3. Segur.in repe.l.1.§.ſi vir vxori.num.125. verſic. Et idē de electione.vbi plures authores huiùs ſententiæ inſerui ff.de acqui.poſſeſſ.Eſt etiam communis teſte Corne.conſi.10.col.1.lib.1. & tranſeunt cum ea omnes ſecūdum Ripam in dict.l.nemo poteſt.nu.96.verſi.In eadem gloſſa. ibi, ſed ope exceptionis.vbi aliqua corollaria deducit. E theologis hanc ſententiam approbat Syluest. in ſum.verb.hæreditas.quæſt.7.& verbo. teſtamentum.1.quæſt.5.verſi.Quartum.ſecundùm Archi. Hadria.Papa in quodlib.6.concluſ,2.illatio.2. ad fin.fol. paruæ impreſsionis.112.colum.2.

Quorum ſententia probatur,quarto ex doctrina Innoc.in cap.quia propter. de electio.dicentis electionem validam iure naturali ratione conſenſus eligentium,nullam tamen ex defectu ſolennitatis iuris poſitiui,validam,& firmam eſſe in foro animæ.Quam ſequitur Panorm. in capit.primo. de in integr.reſtit.col.fin.num.19. Ludo.Gomez in cap.2.nu.23.de conſti.Iaſ.in rub.ff. de acq.hæred.num.21.Ioan.de Molina in tract. de differentijs inter forum contentio. & animæ. differentia. 29.char.15.Syluest.verb.Alienatio. q.13. Andr. Tiraquel.de iure mariti.glo,4 nu.21.Boeri.deciſ. 1.n.13.Et Segur.in repe.l.1.§.ſi vir.nu.125.ff.de acquirē.poſſ.Quæ ſententia extenditur, teſtibus prædictis authoribus,ad omnem actum, in quo eſt prætermiſſa ſolennitas iuris poſitiui, vt in foro animæ non teneatur quis de hoc ſibi facere cō-

ſcientiam

† En las mandas. Declarat hanc legē Greg. Lopez in l.6.titul. 10.parti. 6.in verbo. Faſta vn año. verſi.Hodie vero attenta l. regni. quē vide. & in. l. 10.verb. no mueſtra.t.22 parti. 3.

ſcientiam, ex quo non interuenit ibi aliqua deceptio, & adſuit conſenſus habentium actum: explicare. ¶ Quinto loco adducitur fundamentum tale. Ex teſtamēto non ſolenni oritur obligatio naturalis ſecundum communem, vt probaui paulò ante in hac gl. verſ. Secundò ſuaderi poteſt. Nam vbi conſenſus eſt. Quod patet, cùm teſtamentum ſua origine, & inuentione ſit de iure naturali, ſeu gentium, licet ſolennitates ſint de iure ciuili. Bartol. in. l. interdum. ff. de condi. indeb. & . l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iur. tex eſt in. l. in eo. §. fin. cum l. ſequen. ff. de acqui. rer. domi. Et tale teſtamentum dicitur validum de iure gētium, quod habet voluntatem teſtatoris, quæ probatur ex teſtamēto inualido. l. fin. ff. de reb. eorum. l. in teſtamento. ff. de fideicom. liber. Ergo cùm ſit validum de iure gentium, & adſit conſenſus teſtatoris in tali poſtrema voluntate, ex eo cauſatur naturalis obligatio, quæ eſt de iure gentium. l. cum amplius. §. ſi natura debet. de regu. iur. ff. ac proinde erit tutus petendo, vel retinendo in foro animæ.

¶ Sextò, ſolennitas, quòd plures teſtes in actu vltra duos eſt probatoria, non tamen ſubſtantialis. l. fina. verſic. Cum enim. C. de fideicom. facit, ſic inducendo eam. vbi dicitur, quòd ideò in teſtamento requiruntur ſeptem teſtes, nè quid falſitatis in eo committatur, cum per plures homines veritas magis eluceſcat. Probat ergo ille tx. quòd ſolennitas ſeptem teſtium ideo eſt neceſſaria in teſtamento, vt per ipſum probetur voluntas teſtatoris. Si ergo teſtamentum ſit factum coram minori numero, eſt teſtamentum: ſed quia voluntas teſtatoris non poteſt probari debito numero teſtium, ideo non ſortitur effectum. l. duo ſunt Titij. ff. de teſtamen. tutel. Confirmatur. Nam ſi eſſet iſta ſolennitas ſubſtantialis, non autem probatoria, ſequeretur quòd ex teſtamento minus ſolenni non oriretur obligatio naturalis, quod tamen eſt falſum, vt prædiximus. ergo, &c. Antecedens probatur in. l. prima. §. ſi quis ita. ff. de verb. obliga. Ex his igitur reſponderi poteſt hanc vltimam communem ſententiam veriorem, & probabiliorem iudicandam fore. ¶ Quibus autem remedijs debeantur legata, & fideicommiſſa ex teſtamento minus ſolenni, eſt conſulendus Gualdenſ. de arte teſtandi. titul. 2. cautel. 3. pagella. 34. & 35. ¶ Quæro cuius effectus & operationis ſit clauſula codicillaris, Si non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorū, &c? Reſpond. quòd plures enumerat Antoni. Gomez in. l. tertia. Tauri. nu. 75. vbi poteris videre Guillel. Benedict. in repet. capit. Rainutius. verbo. matrem inſuper Cleram. numer. 47. de teſtamen. vbi tenet, quòd clauſula codicillaris in teſtamento filij de conſenſu patris facta eſto, quòd non valeat vt teſtamentum, valebit tamen tanquam donatio cauſa mortis. Alios duos effectus ponit ipſe Guillel. Benedi. in verb. teſtamentum. 2 num. 17. quem omnino videatis. Iſta clauſula facit teſtamentum valere iure fideicommiſſi. Alexan. dicit hanc communem in conſil. 19. colum. 3. num. 9. lib. 6. quo in loco plura citat in præſidium iſtius communis concluſionis. Paul. Pariſi. conſil. 11. colum. 3. nu. 32. lib. 3. Socinus in. l. Gallus. §. quidam rectè. num. 10 ff. de liberis & poſthu. Corne. conſi. 96. num. 6. lib. 2. & conſil. 126. num. 4. eod. lib. 2 Idem Corne. conſ. 133. col. 5. num. 2. lib. 3. & conſi. 306. col. 2. eodē. 3. volumi. Barto. in. l. prima. ff. de iure codicillo. Bald. in. l. vlti. C. eod. tit. Aymon Crauet. conſil. 22. num. 8. Deci. conſi. 369. nume. 2. & conſi. 431 num 8. Iaſ conſi. 104. colum. 5. num. 3. lib. 4. glo. l. ex ea. ff. de teſta. l. Scæuola. ff. ad Trebel. tex. in princip. Inſtit. de codicil. l. 2. tit. 12. par. 6. ¶ Intelligas tamen, quando teſtamentum eſt nullum ratione ſolennitatis, ſecus ſi ratione voluntatis, quo caſu nihil operatur clauſula codicillaris. l. fideicōmiſſa. §. primo. de lega. 3. Barto. in. l. ſi is qui. nu. 5. ff. de teſtam. Deci. conſi. 205. nu. 10. & cōſil. 394. num. 6. Guillel. Benedict. in repe. cap. Rainutius. verb. teſtamentum. 3. nu. 17. de teſtam. Vital. de Cambanis pag. 13. §. clauſula codicillaris ſi nō valet, &c. ¶ Intellige ſecūdo, in teſtamento in ſcriptis de iure noſtri regni, cum in nuncupatiuo non habeat locum per. l. 3. Tauri. qua cautum eſt eandem ſolennitatem adhibendam eſſe in codicillis, quæ ſeruanda eſt in iſta lege. 1. in teſtamento nuncupatiuo. ¶ Plures quæſtiones huic negotio ſummè neceſſariè ſcriptas reliquit Celſ. in clauſularū tract. §. clauſula codicillaris. fol. paruæ impreſſionis. 51. colum. 2. cum ſeq. & Vital. de Cābanis in ſuo tract. etiam clauſula. pagina. 11. cum duob. ſequentibus. §. clauſula codicillaris. Si non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum Paul. de Caſt. in. l. codicillis. §. Lucius Titius. nu. 2. ff. de legat. 2. & in authen. Ex cauſa. n. 14. C. de lib. præter. & in. l. ex ea. nu. 2. ff. de teſtamen. Ioan. Coraſ. in. l. filium quem. num. 41. C. famil. herciſcun. & in. l. hæreditatem. nu. 6. C. de impube. & alijs ſubſtitu Deci. conſi. 287. num. 4. & conſil. 243. nu. 2. Curti. Iunior conſil. 148. colu. 6. nu. 11. vbi inter alia allegat ſing. doctrinam Bald. in. l. quoties. C. de hære. inſtit. quod ſupplet defectum inſtitutionis. Deci. con. 77. colum. 3.

Dubium autem non contemnendum vt in hac materia ſubijciamus æquū mihi videtur, Vtrum, ſcilicet, clauſula codicillaris cēſeatur appoſita ex conſuetudine Tabellionis, ex quo de Stylo apponi ſolet, vel cenſeatur adiecta ex petitione & voluntate teſtatoris? Quod ex rogamine & voluntate teſtatoris cenſenda ſit appoſitio talis clauſulæ,

probat

probat Imol.in repe.l.filio præterito.col.8.verſi. Et per prædicta.ff.de iniuſto.rup.irritoq; facto teſtamen. Alexan.conſ.125.colu.penul. verſ. Nec obſtat quòd notarius iſtas clauſulas. num.10.lib. primo.& conſi.142.colum.4.num.4.lib.2. quod repetitur conſi.102.lib.3.& conſi.1.colum.5.verſicu.Et licèt quidam celeberrimus.num. 21.lib.5. Corne.conſi.150.colum.3.num.6. verſi.Nec obſtat etiam id quod dicebat.lib.3. Barbat. in capit. quod tranſlationem.colum.6.nume.26.de offi.de legat.Deci.in.l.vt liberis.num.14.C. de collatio. Barba.in cõſi.6.in fin.lib.3.& conſi.54. col.pen. eod.lib.3.& don.58.col.9.lib.4. Deci. in.l. ſemper in ſtipulationibus.colum.penul.ff. de regul. iur.& in capit.cùm M.de conſti. colum.2. Andr. Alciat.in.l.prima.§.ſi quis ita. nota. 3.ff. de verb. obligat. Hierony.Grat.qui hanc fatetur communem opinionem conſi.112.colu.3. lib. 2. Ripa in l.Centurio.colum.16.verſi.Aduerte quia de conſuetudine.num.80.ff.de vulga. & pupil. Ripa in l.ſi vnquam quæſt,21.num.42.C. de reuocã.donat. Couar.de teſtamen.in.2. part.rubr. num.14. Tiraquel.de iure conſtit.limita.31.n. 13. Pro qua ſententia communi faciunt adducta per Iacob.de Segur.in repeti l.tertiæ.§.fina. nu.31. cum pluribus ſequen.ff.de liber. & poſthu. tenet Deci.in cap.cùm.M.colum.2. nu.7. de conſti. qui allegat plures alios approbantes iſtam opinionem.Et nouiſsimè tradita à Licentiato Menchaceñ. lib.1.de ſucceſ.creat.§.ſexto. nu.53. Quæ theorica in practica ad multa eſt vtilis.

Contrariam opinionem,imò niſi expreſsè fuerit à teſtatore dicta clauſula appoſita,non cenſeri ex eius volũtate,ſed ex ſtylo & cõſuetudine Notariorum,tenent Bart.in.l.prima. quæſt.6.nu. 10. ff. de iure codicil.Bal.in.l.quoties. colum. prima. C. de hære.inſti.Cardina.Zabarella conſi.120.verſicu Item tales renuntiationes. Tiraquel. de iure conſtit.alios refert limita.final.num.12.& tranſire videtur Rip.cum hac opinione in dict.l. Centurio.nu.80. Decius eam dicit communem conſ. 304.colum.5.& Tiraquel.in repe. l. ſi vnquam.in princip.num.122,C.de reuocan. donat. vbi plures huius ſententiæ doctores citat. Denique eam ſequendam exiſtimat Curti.Iunior conſi. 101.nume.11.Couar.in citata rubri.de teſtam.2.par.nu. 14 Quæ opinio videtur verior ex eo,quod debet legi totum teſtamentum coram teſtatore extenſe,vt ſuprà dixi.Et etiam ad Segur.vbi ſuprà.nu. 31.Quæ lectio præſumitur facta, cùm pertineat ad officiũ Tabellhonis.cap.ad audientiam.de præſcripr.dixi in gloſ.1.verſicu.Quis autem teneatur probare qualitatem vicinitatis. ¶Dubium autem eſt. Vtrùm teſtamentum,cui iuramentum eſt interpoſitum,habeatur loco clauſulæ derogatoriæ ad primum teſtamentũ,vt neceſſe ſit facere mentionem de tali teſtamento iuramento firmato?

¶Et quòd habeat vim clauſulæ codicillaris tale iuramentum,tenet Segur.in repet.l. vnum ex familia.§.ſed ſi fundum.num.138.ff. de lega. ſecundo, citat.l.cum pater.§.filijs matrem.ff.de lega.2.Bartol.in.l.prima.§.ſi quis.ff.de verb. obliga.& ſic facit illum valere eo modo, quo meliùs valere poteſt.per dict.§.filijs matrem. Idẽ tenet Segur.in repe.l.filius dum in ciuitate.num.22. ff. de verb. obligatio.verſicu.Ex hoc poſſet inferri,quòd ſic.

¶Quòd autem primum teſtamentum, cui teſtator iuramentum addidit de non reuocãdo illud, ex hoc contineat clauſulam derogatoriam circa ſecundum Barto.in.l.ſi quis.in princip. colum.fi. ff.de legat.3.Reputat notandam doctrinã Segur. in dict.l.filius dum in ciuitate. num.23. vbi plura olim à me fuerunt addita. Et eſt communis opinio teſte Couar. in 2. par. rubri.de teſtamen.nu. 19.chart.12.verſi.Secũdò infertur.vbi plures huius ſententiæ refert authores.Et ſic requiritur ſpecialis mentio illius primi teſtamenti iurati, aliàs ſi de eo & iuramento non fuiſſet facta mentio ſpecialiter,non cenſeretur reuocatum per poſterius. Tiraquel.de iure mariti. gloſ.7. num.153. vbi in num.203. adducit plures hanc opinionem communem dicentes.Gomezi,in cap. primo.nu.188. de conſtit.lib.6. Communem etiam fatetur Selua.de benefi.3.par.quæſt.14.num.17. verſi. Decimoquinto pro iſta parte. Paul.de Caſtr. conſil. 284.num.4.lib.1.Guido Papæ deciſio.127.nu.2. & conſil.64.colum.1.verſi.Eſt tamen.Et Grego. Lopez in.l.8.titu.1.part.6.in glo.3. ¶Sunt tamẽ plures,qui contra iſtam communem ſententiam tenent,& eam communem firment,vt eſt Alber. Brun.in tracta.de forma.colum.24. Frederi. dicit communem conſil.47.Ioan.Anani.conſi.55.Aymon Crauet.conſi.126.colum.fina. num.7. Soci. conſi.3.colum.4. num. 18. libr. 3. Choſmas Gumier in pragma.ſanctione Gallicana.de collatio.§ vt verò.verſi.Ad verbum.fol.204. Couar. in rubri.de teſtamen.2.part.chart.12.colu.2. & 3.vbi videatis.& Andr. Tiraquel.vbi ſuprà n. 203.verſ. Decimumtertium genus.Imò quòd ſatis ſit exprimere clauſulam derogatoriam in genere, dicendo, Non obſtante quocunque alio teſtamento, quod ante hoc cõdiderim,quod caſſum, & irritũ decernens,quibuſcunque clauſulis derogatorijs à me fuerit conditum.Marti.Nauar.in repet.capit. ſi quando.exceptio.1. ſatis copioſè rem diſſerit, poſteriorem hanc opinionem approbans, de reſcript.extra.Plura adducens probat hanc partem Selua.de beneficio.3.part.quæſt.14.num.3.

¶Concordari tamen poſſunt hæ opiniones communes contrariæ,Quia aut loquimur in clauſula

appoſita

appoſita à priuato, vt tunc nihil importet in caſibus, in quibus requiritur ſpecialis expreſsio, & hoc caſu procedat prior opinio. Aut loquimur in clauſula generali poſita à Principe in lege, vel reſcripto, qui eſt lex animata, & tunc ſufficit abſque ſpeciali expreſsione, quia poteſt fingere expreſſum, quod expreſſum non eſt, quo loco procedat poſterior ſententia ex mente Andr. Tiraquell. in legibus conoubial. gloſſ. 7. nume. 204. ¶ Succedere poteſt dubium, vtrum hæreditas directò relinqui poſsit in codicillis? Reſpon. quòd non, l. 2. C. de coneil. l. non codicillum. C. de teſtam. l. hæreditas. C. de his quibus vt indig. §. penul. Inſtit. de codicill. Socin. in tract. fallen. reg. 309. incip. Hæreditas. Socin. regul. 169. Gualdēſ. de arte teſtaodi. tit. a. num. 1. & in tit. 10. caute. 8. Fallit tamen inter liberos. Bart. in. l. militis codicillis. ff. de teſta. militis refert Alexand. & Iaſ. in citata. l. a. Socio, vbi ſuprà. Alexand. in. l. hac conſultiſsima. §. ſi quis autem col. 3. nu. 4. & ibi Iaſo. penul. col. cum ſeq. Guiljel. Benedict. io. c. Rainutius. verb. teſtamentum. 3. nu. 57. de teſta. qui fatetur magis communem hanc ſententiam. ¶ Licèt contrariam communem firmet Paul. Pariſi. conſi. 35. num. 6. lib. 2. Rom. eam tenet conſi. 179. colum. 3. Bald. in. l, 1. C. de ſacroſanct. eccleſ. verſ. Sed hic quæro. ¶ Item dubitari poteſt, An clauſula codicillaris cenſeatur appoſita inter liberos, & glo. in. l. cohæredi. §. cùm filiæ. verb. non valuit. ff. de vulga. & pupilla. tenet partem. vbi Ioan. de Imol. col. 2. nu. 14. dicit eam menti tenendam, diligenterque fore notandam Alex. col. 3. num. 10. Areti. col. 4. nu. 8. Iaſo. nu. 18. ſubijciens, quòd nemo vnquam illi. gloſ. contrariauit. Sequitur Alexan. in. l. hac cōſultiſsima. §. ex imperfecto. n. 12. C. de teſtam. vbi Iaſ. num. 8. Curti. Iunior nu. 15. Dixit notab. Iaſ. in. l. 1. §. ſi quis ita. col. 9. nu. 27. ff. de verb. obliga. & in. l. fina. nu. 15. C. de codici. & in authen. nouiſsima. nu. 21. & in. l. cam quam. col. 6. C. de fideicom. Couar. in. c. Rainutius. §. 1. col. 2. verſi. Secundo intelligi poteſt. de teſtam. Aodr. Tiraquell. in rep. l. ſi vnquam. nu. 86. ſecundum antiquam impreſsionem: in nouiori verò num. 103. verb. liberris. C. de reuoc. dona. Deci. conſi. 248. nu. 7. & à Segur. in repe. l. Imperator. nu. 24. ff. ad Trebell. Præſcriptam gloſſ. dixit ſolennem & ſing. Iaſo. in conſi. 26. col. 2. verſi. Illud etiam puto. lib. 1. Hippoly. in conſi. 118. col. 2. n. 10. & ſingula. 36. ad fin. Notat Gregor. Lopez. in l. 7. verb. *Seria valedero.* tit. 1. par. 6. Ferdinao. Gomez Arias in. l. 1. nu. 73. Tauri. Aymon Cranet. à Sauiliano conſi. 34. col. a. lib. 1. ¶ Et iſtam opinionem communem cum prædict. glo. teneas, quanuis communem contra eam eſſe dixerit Gualdenſ. de arte teſtandi titul. 3. in cautel. 1. nume. 7. quæ prærogatiuæ locum habent, quando pater æqualiter inſtituit liberos, non aliàs Roma. conſ. 179. & 335. Philip. Deci. in. l. 1. col. fina. C. vnde lib. & conſil. 105. num. 6. & conſil. 631. colum. 1: Quod procedit, quando inæqualitas eſſet magna, non aliter, ſecundum Curti. in. l. hac conſultiſsima. § ex imperfecto. C. de teſtamen. Tiraquel in l. ſi vnquam. verb. donatione largitus. num. 107. C. de reuoc. dona. Optimè per Anto. Rube. cōſi. 6. num. 3. & conſi. 7. vbi vide. ¶ Dubium autem erit hic tractandum, An legitima ſit relinquenda filio, titulo inſtitutionis, vel ſufficiat eam relinquere quoquo titulo, ſtante lege iſta regia ordin. Et videtur quod non. Nam licet conſeruentur legata abſque hæredis inſtitutione, eòue inſtituto, nolente adire hæreditatem, ad inſtar authen. Ex cauſa. C. de libe. præte. & quæ annotaui ſuprà hac lege in gloſſ. 1. nihil tamen eſt diſpoſitum quo ad inſtitutionem, quæ omni iure etiam Regio, Cæſareo, & Pontificio deſideratur, vt dicto loco aſſerui. Satis enim eſt, ꝙ corrigat ius commune quo ad aliquid, nempe quo ad dationem legatorū hæreditate non adita, nō tamen quo ad inſtitutionis omiſsionem ex notatis à Ioanne de Imol. in rep. l. filio præterito. nu. 73. ff. de iniuſto rup. ¶ Item leges poſteriores ſunt intelligendæ per priores, at leges Partitarum communes totius regni Caſtellæ ſe cōformant cum iure ciuili, quod requiratur titulus honorabilis inſtitutionis. l. 5. & ibi. Greg. Lopez in parti. *como heredero.* tit. 8. parti. 6. Et eſt communis opinio, vt ſatis latè probat Segur. in repe. l. cum patronus. num. 40. & ibi dixi. ff. de leg. a. gloſſ. in authen. Nouiſsima. verb. titulo. & in. l. omnimodo. verb. vel fideicommiſſo. C. de inoff. teſtam. Couar. dicit communem hanc opinionem etiam in teſtamento condito inter liberos in cap. Rainutius. §. 1. nume. a. de teſtam. Anto. Rubeus. Alexandri. conſi. 72. colum. 1. communis in auth. Nouiſsima. ſuprà citata. ſecundum Salic. & Iaſo. colum. 5. nu. 16. gloſ. verb. inſtituit. & ibi. Prob. de teſtament. Carolus Molinæ. in additione ad Alexan. conſi. 168. colum. 2. num. 5. in verb. inſtitutionis. lib. 5. Et eſt vera & communis in vtraq; ſchola Canoniſtarum & Legiſtarum ſecundum Guiliel. Benedict. in repet. c. Rainutius. verbo. in eodem teſtamento relinquens. 1. num. 136. de teſtamē. Gualdenſ. de arte teſtandi. titul. 3. cautel. 1: Et procedit etiam in terris eccleſiæ ſecūdum magis communem opinionem, teſte Rip. in rub. nume. 44. ff. ſolut. matrim. quam ibi confirmat Iaſ. num. 31. Et dicit communem. nume. 32. in priori lectura. Quanuis Alexand. in teſtamento facto in terris Papæ communem dixerit contrariam in l. inter cætera. ff. de lib. & poſthu. quē Iaſ. & Rip. vbi ſuprà referunt, & reprehendunt.

¶ Ergo

¶Ergo per ſubauditos intellectus non ſunt inducendæ legum correctiones.glo. in cap.cupientes.§.quòd ſi per viginti.in verb. petere.de electione lib.6.quam ſæpenumero Doctores in diuerſis locis laudant tanquam ſingula. Et nos alibi plures eam citantes retulimus. ¶ Contrariam opinionē, imò quòd inſtitutionis titulus non ſit hodie in regno neceſſarius ad valorem teſtamenti per hanc legem tenent aliqui,eam punctuantes, prout audiui, quæ tamen declaratio in iure noſtri regni, quod omnibus regnicolis commune eſt, vt ſcripſi in proœmialibus quæſtionibus.3.quæſt. ſuper inducta eſt,& contra mentem huius legis, prout ex eius lectione , etſi ſit ingenio nimis obtuſo vnicuique conſtare poterit. Cùm ergo à lege non ſit ſolennitas inſtitutionis correcta , ſuperſtitioſum erit talem correctionem adijcere. ¶ Secundò fundatur. Nam quando legitima eſt aucta per aliquā legem,ſatis eſt eo caſu, quòd legitima relinquatur quocunque titulo,vt eſt Bald.traditio in.l.maximum vitium.C.de libe.præte. colum.6. num.15. Eum ſequitur Paul.in.l.fina.§. in computatione. num.12.C.de iure deliberand. Et eſt opinio communior ſecundum Nicol.Boerii. deciſi.188.nu.5. Ioan. Lup.in.l.6.nume.3.in ordina. Tauri, illam doctrinam ſequitur,& alij, de quibus per Boeri. vbi ſuprà. Sed mihi falſa eſt iſta doctrina, vt dixi ad Segur.in repe.l.cum patronus. nume. 40.ff.de legat.ſecundo,quia augmētum intelligitur quantum ad quantitatem , non tamen quoad diminutionem ſolennitatis,vt colligitur ex Bart. doctrina in.l.prima.§. lex Falcidia. ff. ad legem Falcid. vbi ſtatutū recipit interpretationem à iure communi.Item quia opinio Bald.eſt falſa, & communiter reprobata ſecundum Petrum de Rauen. in Alphabeto aureo.verb.legitima. colum.3.fol.73. & eſt tenendum contra Bald teſte Iaſo.in authē. Nouiſſima.numer.24.C.de inoffic. teſta. Roma. & Alexan.in.l.ſi quis priore.num.5. 6. & 7.ff.ad Trebel.Suadetur ex Calder.conſi.32. ſub rub. de teſta.dicenti,quòd ſi ſtatutum auget legitimam filiorum,in eo locum habebunt iura communia de legitima loquentia,vnde filius in tali legitima nō poterit grauari , quemadmodū diſpoſitum eſt in iure communi per.l.quoniam in prioribus. C. de inoffi.teſtamen.¶Item & tertio. Lex permittens contra ius diſpoſitionem alicui filio familias teſtari,eſt interpretanda iuxta regulas iuris communis,vt faciat teſtamētum cum teſtibus legitimis, & rogatis.Item etiam ſine præiudicio tertij.Bar. in d.§.lex Falcidia. Bald. Paul. & Areti. in.l.ſi quæramus.ff.de teſta.textus ſingula.in.l. ſi quando.in princip. C.de inoffi. teſtamen. Item etiam. nam ſi ſtatutum recipit interpretationem declaratiuam à iure communi,cap.cum dilectus.de conſuetu.ergo lex amplians legitimam,debet intelligi cum qualitatibus legis ampliatæ. Bald.in rubr. de cauſa poſſ.& proprieta.colum. fina. argumen. l.inter ſocerum.§.cum inter.ff. de pact. dotal. ergo titulo inſtitutionis erit legitima etiā aucta filijs relinquenda, cùm in hoc leges anteriores non ſint correctæ. ¶Hinc infero, legitimam auctam relinquendam eſſe filijs titulo inſtitutionis , etiā ſtantibus legibus regijs Hiſpaniæ.vt.l.28. Tauri, quæ ſolum ex teſtamento quintam partem bonorum parentum reliquit diſpoſitioni teſtatoris,reliquas quatuor partes legitimam filiorum iudicauit.¶Item lex Luſitaniæ duas partes bonorū patris liberis pro legitima reſeruauit:tertiam liberæ diſpoſitioni teſtatorum aſcendentium reliquit. vt cōſtat lib.4.ordi. Luſita.tit.70.§. primo.incip. *ſeu padre*. Quam videant Luſitani. Eldemq; exiſtimo in regno Aragonum,cum filijs pater teneatur aliquid relinquere loco legitimæ, etiam ſi res minima fuerit , vt inter eos ſeruatur ex fororum lib.6.de teſtamen.nobilium. & in titul. De teſtamentis ciuium.ibi. poſſunt vnum ex filijs quem voluerint hæredem facere,alijs filijs de ſuis bonis quantum eis placuerit dimittendo. Supple etiam. Quod prædictum forum ideo fuerit cōſtitutum, vt hac via filij parentibus cogantur obedire:qui ſi ſcirent parentes nil vltra quintam ſui patrimonij partem poſſe filijs detrahere,fierent ipſis parentibus inobedientes,& inſolētes,cùm ſint ceruicoſi, & ſuarum voluntatum , vt in plurimum ſectatores.Tamen illud relinquendum erit juxta declarationem iuris communis,ſcilicet , titulo Inſtitutionis per prædicta. Quod eſt menti tenendum. ¶ Deducitur ſecundo intellectus ad Regiam legē quintam in ordina. Tauri. quòd facultas teſtandi conceſſa filijs conſtitutis ſub patris poteſtate,ea in lege procedit ſeruatis regulis iuris communis, per prædicta in verſi.Item & tertiò. Suadetur:nā certum eſt,quòd quanuis à iure quis habeat liberam & plenam facultatem teſtandi, id tamen accipiendum eſt abſque præiudicio tertij , & tantùm debet regulari facultas ad ius formatum quod habet in ſuis rebus.l.1.& ibi notat Bald.ff.de milita. teſtam.glo.in.l.fina.verb.patre.ibi , Saluo tamen vſufructu patris.C.ſi.nt.paſsis.vbi probat,quòd ſi pater deportatus eſt, & per hoc filius eius eſt exēptus à poteſtate ſua,fecerit que teſtamentum ante reſtitutionem patris, valebit circa propria bona ipſius filij,nempe caſtrenſia,vel quaſi,& aduētitia reſpectu proprietatis . non verò circa vſumfructū,quē pater habebat in eis. conceſsio enim Principis intelligitur ſine præiudicio tertij.l.2.§. merito.&.§.ſi quid à Principe. ff ne quid in loco publi.l.quod auus.C.de emancipatio. lib.notatur in capi.ex tuarum.de autho. & vſu pall. Philipp.

Corne.

Corne.conſil 127.colum.fina.nume.60. lib.2.& conſi.196.colum.1.num.3.eodem.lib.2.

Item ſuadetur: quia facultas teſtandi in tertia parte,conceſsio particularis eſt,& corrigēs ius cō mune.vt patet in.l.prima.§. ſed filius famil.ff.de legat.3. cum alijs concord.à me citatis ſuprà hac lege in glo.prima.Ergo prædicta lex.6. Tauri,iū cta lege præceden.5.eſt reſtringenda, vt quantò minus fieri poſsit,lædat ius commune.l.præcipimus.C.de appella.cap.cùm dilectus.de conſ.Corne.conſi 143.colum.2 num.7.lib.2. Roma.conſ. 199.colum.3.verſi.Secundò principaliter. etiā ſi ſtatutum nihil operaretur, tamen interpretādum eſſet ſecundùm ius commune, ne quis indebitè damnum patiatur.gloſſ.in.l.fina. §. in computatione.in verb.confundantur,C.de iure deliberan. communiter recepta ſecundùm Philip.Deci.conſil.37.colum.3.nume.7. lib.1. Pariſi. conſil.144. num.25.lib.4.Imol.in cap.Rainutius. num.205. de teſta.Eſt glo.ſingu.in cap.paratus.verb.ſi verba.23.quæſt.1.Barthol.Cæpol.in cōſil.20. incip. Eſt in quæſtione.colum.3.num.6. vbi citat gloſ. dict.§.in computatione.Satis enim eſt, quòd operetur effectum teſtādi quo ad proprietatem,non tamen quo ad vſumfructum patri quæſitum:quia vbi ſtatutum contra ius commune vnum effectū operari poteſt,nō debet duplicem inducere,cum ſint ad ius commune ſtatuta reducenda, quatum fieri poſsit.Roman.in dict.conſ.199. col.4. Quia filius fa.in bonis,in quibus acquiritur vſusfructus patri,eſt notum non poſſe teſtari.l.fina.§.filijs autem.C.de bonis quæ libe.Optimè per Anto.Rube.conſil 46.colum.2. ¶Præterea non eſt inutilis hæc facultas ipſi filio fami.cum iam teſtari poſſit de proprietate illa,quæ vendi poſsit, vel cenſuari,& eſt æſtimabilis,vt dixi olim ad Segur. in repeti.l.Imperator.num.78 ff. ad Trebell. Nec obſtat lex.5.Tau. ibi, *como ſi eſtuvieſſe fuera de ſu poder.* Nā verba iſta ſunt referenda quo ad teſtamenti valorem, & quo ad alia, quæ non tendunt in præiudicium patris,alteriuſve tertij,per prædicta. Quanuis doctiſsimus Anto. Gomez in dict.l. 6.Taur.contrariam opinionem velit defendere, quæ nec in iudicando, nec conſulendo eſt ſequenda,cùm ſit correctoria,& non expreſſa à iure.argum.l.præcipimus.C.de appella. notant Barbat. & Alexand.in additioni.ad Bald. in dict.l. maximum vitium.ſub nume.15.verb.in contrarium.& verb.inſtitutionis.C. de libe.præter. defendendo contra Bald. quod requiratur etiam hodie titulus inſtitutionis propter magnos effectus reſultātes ex tali titulo.Hanc noſtrā declarationem poſteà comperi per Gregor.Lopium in.l.13. in gl.2.ti.1 part.6.quæ eſt notanda in practica aliàs obtenta in iudicio contradictorio ¶Quæro,Vtrum teſtamentum iuramento firmatum habeat vim clauſulæ derogatoriæ circa primum?Ioan. Andr. in regul.quod ſemel.num.3.de regul. iur. lib. 6. Bart. in.l.ſi quis in principio teſtamenti.ff.de lega.primo.& eſt communis,à qua in iudicando non eſt recedendum,teſte Bartholom. Soci. in.l. ſi mihi. §.in legatis.num.11.ff.de legat.primo. Bal. Paul. Fulgoſ Alexan.& Iaſo.nu.8.qui dicit hanc communem in.l. ſancimus. C.de teſtamen. Reputat ſingu.ipſemet Iaſ.in.l.ſi conuenerit.colum.4.nume.13.ff.de iuriſdi.omni.iudi. Et nobilem Guido Pap.deciſi.128.incip.Et pro iſta parte.Ioan.Lup. in repe.cap.Per veſtras.§.12.incip.Limita tamen & intellige.num.23.fol.116.colum.2.dixi ad Segur.in repeti.l.filius dum in ciuitate. num.23.ff. de verb.obligat.Guiliel.Benedict.in cap Rainutius.verb.Teſtamentum.2.num.17.de teſtamen. quo in loco num.19.credit procedere iſtam opinionem altero de duobus concurrentibus, nempe,ſi teſtator in poſteriori teſtamento vltra iuramentum in eo interpoſitum reuocaret generaliter,ſaltem genericè, omne aliud teſtamentum à ſe factū.Poſterior caſus erit, ſi adijceret illud ſuū ſecundum teſtamentum iuratum omnibus alijs ante hoc conditis præcellere.¶Ex qua declaratione deducere licet, teſtamentum ſecundum iuratum,non tamē habens alteram de prædictis clauſulis,inualidū & nullū eſſe quo ad præcedens continens clauſulā derogatoriā. ¶Vtrùm autē Tabellio adijciens iuramentū in teſtamento ſit puniendus pœnis ſtatutis de iure regni in.l.6.tit.primo. lib.3.ſuprà.& in pragma.182.lib.pragma.Et videtur quòd non: quia tale iuramentum eſt nullum, ac per conſequens ex nullo actu, nullus ſequitur effectus,hoc eſt, pœnæ in tali lege ſtatutæ per notata à Bald.in.l. non dubium. C. de legi.à Carol. Molynæ.in conſuetu.Pariſieñ titul.primo.§.22. num.32.Segur.in.l.prima.§.ſi vir vxori. nu.157. ff.de acquirend. poſſeſ.ibique aliqua addidimus. remota etenim cauſa principali, & iuramentum remoueri neceſſe eſt.l.fin.C.non numerata pecunia. vbi regulatur iuramentum ſecundum naturam contractus,ſuper quo interponitur, & habetur in lib.5.obſeruantiarum Aragonum. rubri.de teſtam.cuius litera hæc eſt.Itē obſeruatur, quòd vltimum teſtamentum ſemper valet, licèt primū teſtamentum eſſet iuramento vallatum de non reuocando illud. ¶Suadetur. Nam vbi principalis contractus nullus eſt, & legi contrarius etiam in pœnæ adiectione non tenet.l. Seius & Augerius.l.quod de bonis.ff.ad legem Falcid.l.non dubium.C.de legib.l.fin.ff.de conſtit. pec.c. Petrus & Guil.de offi.delega.glo.& Felin.in capi.ſignificantibus.colum.vlti.eod.titul.vbi etiam hoc notant Bald.Panormi.& Barba.Felin.in cap tua.colum.3.

lum.3.de iureiurand.Idē in c.nobis.de ſimoni.l.ſi
motuo mortuus.l.ita ſtipulatus.la magna.ff.de ver
bo.oblig.1.vbi Rip.n.36.Alexā.conſ 3a.l.b.a. &
ibi Carol.Molinæ.glo.in.l ſi patronus. §.patro-
nū.verb.Fabiana.ff.ſi quid in fraud.patrb. Iaſ.in.
l.impoſsibilis.co.fin.de verb.obligat. Iaſ.in.l.ſi
prætextu.1.col.fin.C.de tranſact.& in.l.princi-
palibus.n.3.col.3.ff.ſi cert.peta.Fabia.de Monte
in tracta.de empt.& vend 6.q.princip.n.53.Iaſ.
in.§.fuerat nu.76.Inſtit.de actionib.& in.l.certi
cōdictio.§.ſi nummos.n.36.ff.ſi cert.peta.& in.l.
ex teſtamēto.co.1.n.1.verſi.Non omitto vnū.
C.de fideico n.& in.l.1.§.ſi vir vxori.col.4.n.18
ff.de acqui. poſſ. & in l.eius qui in prouincia. §.
quas vero.n.3.ff.ſi cert.peta.Carol.Molinæ.incō
ſueta.Pariſien.tit.1.§.1.glo.5.n.31.Barto.in.l.di-
uus Traianus n.1.ff.de teſta.milit.qui plura addu
cunt,cōmuneq; fatentur hanc ſententiam, nēpe
caſſato principali,& acceſſoriū ac clauſulæ in eo
cōtentæ &c.¶ Ex quo poteſt intelligi Regia lex
49.Tauri,quod habeat locū in matrimonio vali-
do,lccus in nullo catione conſanguinitatis,aliove
impedimēto iuris,ratione prædicta.Tū etiā,quia
loquitur de matrimonio valido & vero, probat
ibi,*el q̄ contraxere matrimonio.* nam verba in ſenſu
principaliori ſunt accipiēda,& ſic in matrimonio
de præſenti,& valido,in quo perpetuū præiudi-
ciū verſatur patti,cū ſemel filia nupta,amplius nō
poterit dici virgo,ſed vidua,ſaltem quo ad homi
nū æſtimarionē:& habet talis actus perfectus cau
ſam in ſe perpetuā,cū morte coniugū diſſoluatur.
De intellectu prædictæ legis latius (Deo dante)
dicā in.l.vni.tit.6.infra hoc lib.Et declaratur con
ſtit.1.de exhæred.filiorū lib.6.fororū Arag.ibi,
nuptias duxerit cōtrahendas,eandemde bonis do
tare minime teneātur.¶ Hodie tamen puto,quod
etiam ſi interponatur iuramentū ad validitatē teſ
tamenti,quod notarius non incidit in pœnā præ
dictæ.l.6.tit.1.lib.3.ſupra.quia eſt actus reuoca-
bilis abſq; interpoſitione iuramēti,ergo abſq; pœ
na potuit apponi.argum.eorū,quæ ſcribuntur à
Doctore Didaco Segura in repet.l.1.§.ſi vir vxo
ri.n.138.ff.de acq.poſſe.& eſt prag.regia.211.fo.
158.col.3.regū Catholicorū.Ex quibus poſſent
Dñi Luſitani.l.1.tit.3.lib.4.ordin.ſuarū reſtringe
re,& intelligere.¶ Deducitur etiā ex dictis in præ
cedenti quæſtione teſtamentū iuramento firma-
tū reuocari poſſe per ſecundū,quāuis reuocās ſit
periurus.Priorē partē firmat glo.in ca.vltima vo
luntas.13.q.2.Bald.in authē.hoc inter liberos.n.
12.C.de teſtam.& in authent.Sacramenta pube-
rū.n.14.C.ſi aduerſ.vendi.Paul.de Caſtr.in.l.fi.
ad fi.C.ſi contra ius vel vtili.pub. Curti.Senior,
qui plures huius ſententiæ refert authores conſil.
5a.n.2.Panor.in c.ſicut.n.4.de ſponſa.Ioā.Coca.
in.l.admonēdi.28.ff.de iureiurand.Rip.in ca.1.n.
58.de iudic.Paul.Caſtren.cōſil.284.n.2.lib.1.quo
tū opinio cōmunis eſt ſecundū Imol.in.cap.cum
contingat.col.24.nu.55.de iureiurand.& Couar.
in rubr.extra illo tit.2.par.n.15.vbi alios refert,
dicentes hanc opinionē cōmunē fore,quos non li
bet tranſcribere.Quantū ad ſecundā videtur quod
reuocans teſtamentū iuramento firmatū, non ſit
periurij macula noradus.Eſt Barto.ſententia in.l.
ſi quis.in principio.nu.14.ff.de lega.3.iterū in.l.
ſtipulatio iſta.ff.de verb.oblig.& in.l.cū duobus.
§.idem reſpondet.1.n.2.ff.pro ſocio.Cyn.in.l.1.
C.de ſacroſan.eccle.col.fin.n.13.dicens hanc opi
nionē cōmunem eſſe legiſtarū. Alexand.in dict.
l.ſtipulatio.nu.5. Fatetur cōmunem. & Angel.à
Gābellio.in tracta.de teſtam.glo.1.verb.& iura-
uit.Ioan.Crott.cā defendit in dict.l.ſtipulatio.n.
18.Ioan.Maynert.in.l.quandiu.n.121.ff.de reg.
iur.Iaſ.in.§.itē ſi quis poſtulante.nu.69.de actio.
vbi Gomezi.cōmunem dicit n.56.& Ripa in ca.
cū M.nu.72.de conſti.Couar.in rub.de teſtam.2
part.nu.15.verſi.Secunda opinio partim ex præ
miſsis conſtat.refert Anto.de Roſellis in tract.de
Concilijs.§.dubitatur inſuper an ſi beneficium.
nu.a6.fol.82.col.2.in.10.volumi.tract.ſecūdum
impreſsionem Lugduneñ.Anni.1544. Et Philip.
Francus in regul.Quod ſemel.de regu.iur.libr.6.
tit.3.¶ Ab hac communi Barto.& aliorum liben-
ter recederem,imo firmarem periurum eſſe ex ta
li reuocatione,quanuis actus teneat contra iura-
mentum.Nam licet lex ciuilis improbet iuramē
tum in pluribus caſibus,nihilominus cōtraueniēs
tali iuramēto à iure ciuili reprobaro remanet per
iurus.Hoſti.& Io.Andr.in.c.quemadmodū.de iu
reiur.Ang in tract.de teſtam.glo.104.col.1.ibiq;
reſpondet ad.l.ſtipulatio hoc modo.ff.de verbo.
oblig.¶ Secundo.Nā iuramento firmantur diſpo-
ſitiones hominū,etſi ſint cōtra bonos mores ciui
les iuris ſecularis artificio.caſus in.c.quāuis pactū.
de pact.lib.6.&.c.cū cōtingat.de iureiur.c.licet.
eo.tit.& lib.norat Bal.in.l.pactū.q.18.C.de pa-
ctis. ¶ Ergo quāuis cōcedamus tale iuramentum
eſſe contra bonos mores ciuiles, non tamen im-
peditur effectus iuramenti, cum ad illud ſeruan-
dum de iure Canonico, quo in hoc ſtandū eſt,ſit
obligatus.¶ Tertio adſtipulatur.Nam quanuis ſe
cundus actus valeat contra actū primum iuratū,ni
hilominus reuocās manet periurus.gl.ſing.& cōi
ter approbata ſecūdum Curt.Senio.cōſi.52.co.3.n.
10.quæ eſt perceIebris teſte Couar.alios idē dicē
tes referente in rub.de teſta.2.par.n.15.in princ.
& in.2.parte epitomes.4.Decretal.capit.4.nu.9.
& cap.6 n.2.Ripa.lib.3.reſpon.ca.16.n.8.Imol.
in dict.cap.cum contingat.n.35.Ludo Gomezi.
in.§.item ſi quis poſtulante.nu.36.Inſti.de actio.

Digitized by Google

& in.§.quędā.eod.tit.col.6.nu.16.Iaſ.in.l. duo-
bus.§.idem Pomponius.n 10.ff. de iureiuran. &
in.l.ſi non ſortem.§.ſi centū.col.3.n.7.ff.de con
di.indebi.Alciat.in ca.cū contingat.n.180.de iu-
reiuran.Deci.conſi.475.n.18.Ludo. Gom. in ca.
1.nu.71.& nu.139.de conſtit.lib.6.ergo pro cō-
firmatione iſtius cōcluſionis aduerſus prædictam
communem ſententiam.

Quarto authoritatibus doctorū probāda eſt hęc
opinio,& in primis Ioan.Adr. in ca. q ſemel. de
regu.iur.lib.6.Paul.Caſtren.in.l.fin. n.6. C.ſi cō
tra ius vel vtili.publi.Imol. inquit tutiorē eſſe in
dict.ca.cū contingat.nu.35.Felin.in ca.cū acceſ-
ſiſſent.n.12.& ibi Deci.n.7.de cōſtit.Imol.in ca.
cū eſſes.n.32.eſtotit.Philipp.Corne.cōſ.60.n.10
lib.2.Iaſ.in.l.ſi ita quis.§.ea lege.n.24.ff.de verb.
obligatio.Alexan.in dict.l.ſtipulatio hoc modo.
nu 5.eod.tit. Et eſt cōmunis ſecundū Alciat.in.
dict.ca.cū contingat.n.77.Guilhel. Mayneri.in.
l.nemo poteſt.nu.93.& in.l.quandiu. nu. 121.ff.
de reg.iur.Couar.de teſtam.2.par.rub.n.15.verſ:
Tertia igitur opinio.Oldrad.conſil.127.n.2.Spe
culat.de inſtrum.editio.§.compēdioſe.n.25. Fe-
lin.in cap.in præſentia.nu.6.de probatio. Et iſtā
magis cōmunē eſſe profitetur Alexan.conſil.18.
col.2.nu.2.lib.2.quicquid ibi in cōtrariū ſenſerit
Carol.Molinæus.¶ Fœdere concordiæ exiſtimo
dicendū teſtamentū ſecundum cōtra iuramentū
priorū,exiſtente noua cauſa,validū eſſe in vtroq;
foro.argum.tex.in cap.non debet.in princ.de cō
ſangui.& affin.& cap.peruenit.de iureiuran.cum
ſimi.¶ Aut nulla ſuperuenit cauſa de nouo exco-
gitata.& tunc reuocādo illud,eſt periurus.ac per
conſequens in foro canonico,quod tractat de ſa-
lute animæ,per denuntiationem euangelicā poſ
ſet impediri,& ſic nō erit validū,ſecundū opinio
nem Specu.dict.§.compendioſe.nu.25. quam ita
intelligendā fore cenſuit Ioan. Coraſi.in dicta.l.
admonendi.nu.31.fieri non poſſe dicitur id,quod
cum peccato fieri poſſet,imo dicitur impoſsibile.
glo.in.l.cū donationis.C.de tranſact.l.filius.ff.de
condi.inſti.glo.in ca.audictiā deſponſalib. verb.
habere.igitur nimirum,ſi in foro Dei ſit inualidū
tale teſtamentum ſecūdum,repugnante primo iu
ramento cōfirmato.¶ Confirmatur : quia ad ſer-
uandum primū teſtamentū ratione iuramenti po
terit eccleſia compellere illud reuocantē.Singul.
eſt doct.Ioan.Fab.in.l.1.col.fina.ad finē. C.de ſa
croſan.eccle. ¶ Sit ergo concluſio,quod reuocās
ex cauſa in excogitata tēpore teſtamenti,q poſ-
ſit illud mutare,iuxta cōmunem Bart.& aliorū ſi
ne periurij labe. Si vero pura voluntas ſit, non re
gulata tali cauſa,erit periurus , ac poſſet defendi
primū iuratū , ſecundum opinionem communē.
¶ Quæri poteſt. Aliquis fundauit primogeniū in
filium ſuum,dicendo.quod vocabat ad eum ſuum
filium maiorem natu,& ſic ſucceſsit filius atq; ne
pos teſtatoris in maioria:ex nepōte eſt filia in li-
nea deſcendenti:eſt dubiū,Vtrū iſta debeat veni-
re excluſo maſculo fratre collaterali, vel maſcu-
lus alterius lineæ ſit in eo fœminę preferēdus. Vi
detur quod primogenium ſit ad conſeruationem
familiæ.l. pronuntiatio.§.fina.ff.de verb.ſigni.&
ſic inea memoria teſtatoris extinguitur.ergo maſ
culus alterius lineæ in defectum maſculorum cen
ſetur vocatus,& ſic ex voluntate fundatoris erit
admittendus.argu.l.in conditionibus. ff. de cōdi.
& demōſtra.l.licet.ff.de lega.1.In cōtrariū vide-
tur,quia nomine filiorū fœminæ continētur,nec
ſit ſexus differentia.l.maximū vitiū.C.de lib.prę
teri.ibi.Qui enim tales differentias inducunt,qua
ſi naturæ accuſatores exiſtunt,cur non totos maſ
culos generauit,vt vnde generarentur,nō fiant.l.
liberorū.§.fina.ff.de verb.ſignifi.Sed fœmina nō
fuit excluſa,ergo erit admittēda excluſo patruo,
vel collaterali maſculo.Facit,nam ſi primo geni-
tus reliquerit filiā & fratres,excluſis maſculis, ve
niet ad primogeniū patris. Verbi gratia. Cū duo
eſſent filij,primo genitus ſucceſsit ſolus,excluſo
ſecundo genito.deinde ipſe primogenitus mori-
tur relicta vna tantū filia,certe ea ſuccedit, exclu
ſo etiā patruo ſecundo genito. Nā quandiu ſuper
eſt aliquis ſiue maſculus ſiue fœmina ex linea,ad
quam hæreditas ſemel peruenit,alia linea poſtpo
ſita,nō ſit trāſitus ad iſtā lineā iam excluſam.Iſer
nia in cap.1.in prin.nu.2. De eo qui ſibi & hære
di ſuis malc.Præpoſitus in ca.1.nu.10. fundamen
to.15.pro nepote.De feudo Marchiæ, Ducatus,
& Comitatus.Sigiſmundus Lofred.conſi.39. nu.
28.Tiraquellus in tracta.De primogenitura.quæ
ſtione.30.n.21.& quæſt.14.Docto. Couar. libr.
Practicarum quæſt.cap.38.num.octauo.Ioannes
Lup.in repetitio.ſubr.de donatio.inter virum &
vxo.§.69.nume.30.per cap. 1. de natis ſuc.feud.
nam diſpoſita in feudis locum habent in maiora-
tibus,& fere ſimilia exiſtimari ſolita ſunt ſecun-
dum Bald.in.l.cum antiquioribus.col.6. C.de iu-
re delibe.Couar.lib.3.Variarum reſolut.c.5.nu.5
verſic.Quinto feuda.& maioratus.Ergo cum fœ
mina à primogenio non fuerit excluſa , veniet,
etiam patruo excluſo,ex ſupra dictis. Præterea
filiæ ſi non excludantur expreſſe ſunt habiles ad
ſuccedēdum in maioria,ſeu regno , deficientibus
maſculis,de iure,& defacto. Bald.conſil. 275. nu.
4.lib.2.cap.ſignificauit.de reſcr.cap.licet.de vot.
l.2.tit.55.par.2.vbi Greg.Lopez.verb.*La fija ma
yor*.Probatur in.l.12.tit.33.par.7.vbi habetur,q
in eo dubio,vbi ambiguum eſt ex duobus ſimul
natis,quis iudicādus ſit primo natus, conſtituitur
caſus,quo maſculus & fœmina ſimul fuerunt na-
ti,&

Digitized by Google

ti,& dicit ipſa lex maſculũ præſumi primò natũ, atq; ideo eum habiturũ ius,& bona primogenij. Igitur ibi multi eſt tex.fœminã habiturã primogeniturã,ſi conſtat ſine dubio primò genitã fuiſſe. Sicut Eſau reſpectu fratris Iacob,qui primo in lucẽ exiiſſe apparet Geñ.25.Et ſic in ſpecie propoſita,cũ non excluſerit fœminas in inſtitutione maioriæ fundator,paremq; dilectionem habuiſſe ad vtrunq; ſexũ apparet. Quod tamen intelligendũ eſt deficiente filio maſculo,etiã minore quam ſit fœmina:nã hæc interpretatio ex cõmuni ſenſu omnium recepta eſt in noſtra Hiſpana republica,vt primogenitũ ſecundo genitus, quamuis minor natu excludat filiã primo genitã. Quod conſentaneũ eſt voluntati fundatoris,qui voluit nomen ſuũ perpetuũ eſſe in familia,per tranſitũ vero ad filiam cũ ipſa efficiatur de foro mariti, non eſt dubiũ contra voluntatẽ teſtatoris fuiſſe, ergo nõ eſt dicendũ.l.licet.& ibi Barto.ff.de legat. primo.l.in conditionibus.ff.de condi.& demõſtrat. l.hæredes mei.§.cũ ita.ff.ad Trebellia.& quæ notat Paul.Pariſi.conſi.71.col.2.lib.4.Bal.in capit. Cumana.col,3.n.5.de electio.& in ſingulari quæſtione Soci.conſi.56.col.2.nu.5.lib.3.Adde Alberi.in.l.cæterum.§.vxori.num.4.ff.de viu & habi. Greg.Lop.in.l.21.tit.31.part.3.dicentes, quod legatũ habitationis relictũ à marito vxori,ſi ipſa tranſeat ad ſecũdas nuptias,ceſſat,quia ceſſat per ſecundas nuptias memoria mariti prædefuncti: ſi tamen duraret in viduitate, cenſetur eſſe in primo.l.mulieres.C.de incolis.lib.10.l.6.tit.2.lib.4. ſupra.præſertim cũ verba ſecundum cõmunẽ & vulgarem hominumq; receptã ſignificationẽ recipienda ſint.ca.ex literis.1.de ſponſa.vbi Prępoſit.Felin.in cap.cũ tu.nu.15.de teſt.& in cap.per tuas.nu.5.de proba.Iaſ.in.l.3.§.Nerua filius. nu. 11.ff.de acqui.poſſeſ.& in l.ſtipulatio iſta habere.§.hæc ſtipulatio quoque.nu.8. ff.de verborũ obligat.cũ concord.late congeſtis ab And. Tiraquel.lib.1.de retract.§.2.gloſ. 1.num.5.& conſuetudo in maioricatibus multum operari ſolet. Ioan.Oroſc.in.l.de quibus.nume.69.ff.de legib. Ex quibus videtur dicendum,quod in iure patronatus,cum in Hiſpania fiat ad inſtar maioriæ, & ob nomen familiæ conſeruandum, filius in æquali gradu etiam minor præferatur fœminæ primo genitæ,per rationes,de quibus ſupra.Facit notabile dictum Bal.in.l.prima.ff.de ſena. vbi maſculus præfertur fœminę,quando inter ſe diſcordãt in præſentando. Tradit Deci.in.l.fœminæ.num. 47.verſic.26.Si mulier.ff.de regul.iur.ergo ita dicẽdum eſt in quæſtione propoſita.Sed Baldi opinio in præmiſſa quæſtione non multum vrgere videtur contra fœminam in iure patronatus, quã uis in cauſa ſubiecta ab aliquibus fortiſsimis practicis adduci ſoleat,vt vidi, quia eſt intelligẽdum cæteris paribus,vt declarat Felin.in ca.quoniam. ad fin.de teſtib,& quãdo prælatus in hac cõtrouerſia vellet gratificare præſentato à viro, quare poterit etiam gratificare præſentato à muliere æquale ius habente,vel neutrũ admittere,& libere prouidere lapſo tẽpore pręſentandi. Et ſic dictũ Bald.ſimpliciter adductũ.eſt falſum. Item ille loquitur,cũ ius patronatus cõpetit pluribus in ſolidũ,nos vero,quando vnus tantũ eſt vocatus ad ius præſentãdi,nam in iſto caſu maſculus minor natu eſt filiæ fœminæ,etiã ſi ſit maior ætate præferendus,dũ tamen aliud ex teſtatoris voluntate nõ colligeretur,nẽpe quia fuit fœmina fundatrix iuris patronatus,& forte fœminã primo vocaſſe ad illud iudici appareret,vel ex verbis id colligeretur,nã tunc nõ eſt faciẽdũ diſcrimen in ſpiritualibus inter maſculos,& fœminas,cum omnes vnã mercedem debeant apud Deũ recipere. Ad Corinth.3.& ad Galat.3.& text. in authenti. de monach.§.hinc autẽ.collatio.1.Paul. Citadin.in tract.iuris patro.3.par.quæſt.3.n.9. Pro maſculo igitur cõſulere oportet in dubio. Et ita fuit deciſum,quamuis per aliquos iudices & peritiſsimos cõſultores aliter fuerit cõſultũ ac deciſum in gradu appellationis corã metropolitano iudice ſancti Iacobi. Ex præmiſsis ergo conſtat,quod maſculus erit præferendus ſorori primo genitæ exiſtenti in eodẽ gradu. Ad idẽ Couar.lib. 3. Variarũ reſolut.cap.5.n.5. Ac idẽ in dubio erit dicẽdũ in iure patronatus. Si tamẽ vocauit filium primogenitum,& habet filiam ſucceſſor excludere debet collateralem maſculum. Quia cum filias in linea deſcendentiũ non excluſerit,etiam fœminę competit nomen filij & primogenitæ:præſertim cum ſit proximior reſpectu lineæ teſtatori,& etiã anteceſſori.arg.l.cũ ita legatur.§. in fideicõmiſſo. ff.de legat.ſecundo.Couar.inſigniter libr.practica.quæſtio.capi.38.vbi agit de.l.40.Tauri,in qua cautum eſt,primogenitum ex filio præferendum eſſe ſecundo genito, quod in tantum locum habeat,quod etiã ſi matrs fœminis in maioratibus ſint præferendi,attamen filia primogeniti præmortui in vita patris auique eiuſdem fœminæ excludit patruum maſculum ſecundo genitum, vbi ex conditionibus & legibus primogenij fœmina non excluditur. Hoc enim ex ratione eiuſdem legis approbat Couar.dict.cap.38.num.8.vbi citat Sebaſtianum Neapoda.in conſuet. Neapolita.rubri.de ſucceſſ.ab inteſta.vrrb.ex maſculis. Matthæ. Afflictus in titul.de natura ſucceſsio. feudi. nume.54. Thom.Grammati.deciſio. 1. num. 28. referens ita pronunciatum fuiſſe in regno. Neapolitano per ipſum Regem Fernandum anno.1480 Quod etiam commemorat Matth. Afflictus vbi ſupra,

ſupra,qui ab hac opinione non audet recedere, tametſi maxime dubitet,quippe qui ſemper in hac cõtrouerſia declinauerit in ſauorẽ patrui aduerſus fœminã.Sed pro nepte tenent And.Iſernia in ca.1.n.2.de eo qui ſibi & hær.ſuis maſculis.Præpoſitus.Alexãdri.in ca.1.de feudo Marchiæ,Ducatus,& Comitatus.15.fundamento.Pro nepote. Sigiſmundus Lofredus conſi.39.n.28. Tiraquellus tract.de primogenitura.q.14.Ioan.Lup.in repet.rubr.de donatio.inter virũ & vxo.§. 69.nu. 26.Et eſt de mente Baldi.in.l.venia.col.fin.C.de in ius vocan.Gregor.Lopez in.l.3.verb.*Mugeres*, col.2.in princ.tit.13.par.6.quamuis Lofred.Ioan. Lup.Bald.&Greg.Lop.non ſe explicẽt,an fœmina eo caſu ſit expreſsim à primogenitura excluſa,quo in caſu aliqui errãt,eã admittere exiſtimãtes,excluſo patruo maſculo,quia eo caſu non erit admittenda ex conſtitutione fundatoris. Plures alias quæſtiones in materia maioriæ ponit Greg. Lop.in dict.l.3.verb.*Mugeres*.per diſcurſum. 12. columnarũ.titu.13.par.6.Triginta & ſeptẽ quæſtiones in materia maioricatus ponit Antoni.Gomez,omnino videndus in dict.l.40.Tauri. Quando vero fœmina eſſet excluſa expreſſe ex fundatione,filius ſecundo genitus eſt præferendus nepti,quia maſculus eſt in propinquiori gradu in linea deſcentiũ quã ſit fœmina ex filio primogenito prædefuncto abſq; maſculo,quia hoc in caſu maſculus patruus eſt in eadẽ linea directa fundatoris,& ſic deficiente maſculo eo linea bipartita,venit ad aliã particulã:excluſa nepte. Et poterit eſſe exẽplũ in difficiliori caſu. Duo fratres maſculi in vna ſinea ſunt,nẽpe Ioſephus,& Laurentius,ſucceſsit Ioſephus natu maior, bipartitur linea,quã ambo ſimul ad primogeniũ venire nõ poſſunt:defunctus eſt Ioſephus ſine filio maſculo, redire oporret ad Laurentiũ,excluſa fœmina ex inſtitutione fundatoris excludentis fœminas: nã in præſenti caſu defuncto vno,trãſit maiotia ad aliũ fratrẽ,non enim ſit tranſitus de ſinea ad lineã:nã omnes filij teſtatoris ſunt in vno gradu, eademq; linea,ab vna radice prouenientes, quemadmodũ ſunt digiti procedẽtes ab vna manu, omnes enim ſunt in illa manu,à qua deriuantur. Vel ſi filũ retorſum haberes in manu retentũ à ſuo principio, quo ſtante,in pluribus filis,ex quibus retorſio cõſtat,extendiſſes,quã plura emanatent fila ab vno tamẽ ſubtecto,& in vno puncto pendent omnes rami ſeu fila,& reſpectu radicis in vna linea,& nõ diuerſa exiſtere,non eſt dubiũ.Patruus eſt in hoc exẽplo,Neptis vero in linea diuerſa & diſtãte reſpectu aui,cũ ſit in ſecundo gradu deſcendẽtiũ,ergo præferendus erit fœminæ. Ex qua ratione ſi lex Regia.40.Tauri non eſſet,patruus deberẽ præferri etiã nepoti maſculo, cum ſit in proximiori gradu,& nepos in remotiori, & ſic admittendus erit in ſolidũ,reiectis filijs fratris, contra gl. in. l. cũ ita.§.in fideicommiſſo.verb.proximo. ff.de legat.2.cũ qua tranſeunt ibi Imol. col.fin.verſi.in gloſſa proximo.& Angel.de Periglis.Barthol.Socin.in.l.ſi cognatis.col.13.nu.40.ff.de reb.vbi in effectu cõmunẽ dicit,& Iaſ.conſ.215.col.4. in.3. dubi.lib.2.cõem veriorẽ & probabiliorẽ ac in iudicando & conſulendo tenendã eſſe firmat, & adducit plura fundamenta pro nepote. tenet Ioan. Lup plures ad id citãdo in dict.l.40.Tauri.n.3.& ſubditis Antoni.Gomez n.65. Veriorẽ & tenẽdã dicit.Pro hac parte plures refert cõcordãtias Bartholomæ.Chaſſanæ.in cõſi.53.§.vndecimo facit. & in Catalogo gloriæ mũdi.5.par.cõſi.42.verſi. Prima fuit opinio. Capella Toloſana deciſio.433 incip.Itẽ fuit quæſitũ,an ius primogenituræ.vbi Stephan.Auffreri.dicit hanc opinionẽ & ſententiam cõmunẽ Guilliel.Benedict.in repet.c. Rainurius.verb.in eodẽ teſtamento relinquens.in.1. n.198.de teſtamen.Boeri.in conſuetu.Bituriceñ. titul.*Des coſtumes concernans teſtamens*.§. 2. Felin. remiſsiuè in ca.conditis.nu.15.de præſcriptio.Aequiorem,cõmuniorẽ,ac melioribus rationibus cõprobatã dicit Montolonius in promptuario iuris diuini ac humani.in verb.primogenitus.ſecũdum relationem Chaſſanæi dict.conſi.42.Sed in meo libro nullum ſermonem de hoc articulo reperio eo in verbo.Facit Tiraquell.in tract.de primogenitura.quæſt.40.nu.13.vbi plures refert,qui hanc opinionem ſequuntur.Et magis communem teſtatur Alciat.lib.8.iuris Parergon.cap.15.&de cõſuetudine ſeruari apud quaſcunq; gentes ex relatione aliorum tradit Couar.in dict.cap.38.verſic. Vndecimo illud. ¶ Contrariam opinionem,imo quod in primogenitura inſtituta â teſtatore ſeu homine quolibet fundatore filius ſit admittẽdus tãquã proximior teſtatori,tenet Bal.cõtra gl.in.d. §.in fideicommiſſo.etiam ſi res ad plures deuenire poſsit,vt ibi gloſſ.dicit.Quam ſentẽtiam optime probat Decius in.l.2.colum.2.numer.6.C.de ſucceſſ.edicto.vbi Iaſ.& Curti.Et eſt magis communis,quod patruus inſolidum admittatur , excluſo nepote,ſecundum Philipp.Deci.conſi. 79. dubio.1,& conſi.450.nume.9.Pro patruo eſt magis communis opinio , ſecundum Alex. conſil.4. libr.4.Matthæus de Afflictis in rub.de ſucceſsio. feudi.nume.88.libr.feudorum.& Couar. vbi refert alios in dict.capit.38.verſic.Nec tamẽ olim. Quamuis ipſe ibi numer.6.etiam non ſtante lege Tauri regia.40.exiſtimet veriorem illam opinionem,quæ fauet nepoti aduerſus patruum.Sed lege regia non ſtante,veriorem exiſtimarẽ opinionem,quæ fauet patruo,per rationem ſupra dictã, ad quam prædicti non aduertunt,falſo exiſtimantes fie-

tes fieri trãſitũ & digreſsionẽ de gradu ad gradũ,
ſeu de linea ad lineã. Quia & ſi plures filij ſint, re-
moto eo, qui eſt in eodẽ gradu, facit locũ ſecũdo,
nec fit digreſsio lineæ, quinimo in eadẽ eſt bipar
titio per concurſum pluriũ, qui ex natura & lege
primogenij non poſſunt ſimul venire, ſed vnus
in ſolidũ: obſtaculũ primi ceſſans, veniet ad ſecũ-
dum, cũ ſit proximior teſtatori ſecundũ veritatẽ:
nam alia eſt perſona patris, alia filiæ, alia nepotis,
ergo proximiori gradu inhærens fundatori, præ
ferẽda erit, hoc eſt patruus, qui primũ gradũ & li
neam tenet, cũ nepos ſit in remotiori fundatori,
de cuius bonis agitur, & ſucceſsione. Et idẽ dicẽ
dũ exiſtimaui in priori parte harũ regiarũ cõſti.
in l. prima. col. 24. tit. 6. lib. 1. loquendo in iure
patronatus, vbi ex fundatione filius primogeni-
tus fuit vocatus ad illud, & adduxi duas opinio-
nes inter ſe adinuicẽ pugnantes, vnã pro patruo,
alteram pro nepote, vt in præſenti actum eſt.

Oritur tamen dubiũ, eo caſu, quo aliquis funda
uit primogeniturã vocãdo ſucceſsiue ad eã deſcẽ
dentem natu maiorẽ, vt fieri ſolet, cũ clauſulis ſo
litis, adijciẽdo clauſulã, Et volo, quod non poſsit
perdi per quodcunq; delictũ quantumcunq; ne-
fandũ, & enormiſsimũ, ſiue hæreſis, vel criminis
læſæ maieſtatis cõmittendũ (quod Deus auertat)
per meum ſucceſſorem, niſi fuerit tale crimen cõ-
miſſum in primo capite, hoc eſt in perſonam pro
priam regis. Poſt aliquos ſucceſſores fundatoris,
quidam maioriæ poſſeſſor commiſit crimen læſæ
maieſtatis in perſonam vel filiorũ regis, ſeu conſi
liariorũ. vel huiuſmodi: eſt quæſtio, Vtrũ ſit con-
fiſcandũ primogenium, vel venire debeat eo con
demnato propter tale crimen in ſequentẽ voca-
tũ? Reſpondendũ eſt ad vocatũ, & non ad fiſcum
tranſire, ac à quibuſcunque poſſeſſoribus is voca
tus poterit res primogenio debitas vendicare. l. fi.
§. ſin autẽ. verſi. Quod ſimiliter. C. cõmunia de le-
gat. præſertim. cũ poſſeſsio iuris & facti remoto
anteceſſore ipſo iure abſq; aliqua corporali ap-
prehenſione tranſeat in ipſum. per. l. 45. Tauri.
cũ notatis à me ad Segur. in repet. l. quẽadmodũ.
n. 103. ff. de acquir. poſſ. cũ declarationibus poſi-
tis in ſimili ſtatuto à Tiraquell. in tracta. de mor-
te. 2. par. 1. declaratione. Præterea quando teſta-
tor ex facultate à iure ſibi conceſſa poſuit clauſu
lam, ne dominiũ tranſiret ad fiſcum ſed quod an-
te præambulã horam quam crimẽ committatur,
tranſeat in ſequẽtem in gradu, non venit fiſcus,
ſed vocatus: tex. eſt ſingul. in l. Imperator. in
princ. ff. de fideicommiſſ. liberta. vbi litera Mo-
deſtini Iuriſcõſulti dicit, Imperator Antonnius cũ
Firmus Mutiano Tragœdos tres legaſſet, & adie
ciſſet, quos tibi commendo, ne alicui alij ſeruiant,
publicatis bonis Mutiani, reſcripſit debere eos pu
blice manumitti. Et ſic ex illo textu conſtat rem
prohibitam alienari, in fiſcum minime transferri.
Quem Barto. notat. & alia iura per eum videnda
ad hoc citat & addjtio. in prædicta. l. Imperator.
n. 1. Iaſo in. l. filiusfamilias. §. diui. 2. lectura. n. 19.
ff. de legat. 1. Alexã. per nouẽ fundamenta opti-
mè probat in conſi. 23. in cap. Teſtator inſtituit
filios hæredes. lib. 1. & Cremẽ. ſingula. 86. Statu
to cauetur. citat prædicta regulam. l. Imperator.
ex quo ſumi poteſt optimũ fundamentũ in ſpeciẽ
propoſita. Hippol. plures ad prædictam conclu-
ſionẽ referẽs in ſingu. 314. incip. Prohibitio alie-
nationis. & in cõſi. 49. col. fina. n. 71. nec enim ex
hoc dicitur lædi fiſcus, quia in pœnis venire dici-
tur ex cauſa lucratiua, & in remiſsione earũ nullũ
damnũ pati cenſetur, vt probat ex Bald. Paul. Pa
riſius conſi. 1. n. 22. verſi. ea ratione quoniã in pœ-
nis. libr. 4. & Bald. in. l. parentes. col. 1. verſi. Nec
enim per hoc dicitur nocere fiſco. C. de teſtib. er-
go excludendo fiſcũ, & prohibendu, ne bona ad
illũ venirent in ſua fundatione, teſtator nullũ dã-
nũ intulit, & valuit per præmiſſa eius diſpoſitio:
nec delictũ anteceſſoris, etiã ſi ſit pater ſequentis
in gradu in his bonis ſequẽti in gradu, & ſic filio,
vel nepoti præiudiciũ debet inducere: cũ hæc bo
na non ſint delinquentis, ſed primi fundatoris, &
inſtituentis vinculũ, cui ſuccedere eſt cõpertum.
l. vnũ ex familia. §. ſi de ſalcidia. ff. de legat. 2. Et
delictũ patris nõ nocet nepoti catholico, quo mi
nus habere poſsit bona propria aui, vt eleganter
notat Segur. in repetitione. l. cohęredi. §. cũ filię.
n. 73. ff. de vulgari & pupillari. quẽ citat Iacobus
Septimacenſis in catholicis inſtitut. ca. 29. nu. 7.
Notat Fernandus Gomez Arias in. l. 4. Tauri. n.
96. quod habens filiũ Iudæũ, vel hæreticũ, quam
uis ipſe ſit incapax, poterit tamẽ inſtituere nepo-
tẽ catholicũ. l. cognominus. C. de hæretic. Iaſo in
l. fina. nume. octauo. C. de his quib. vt indig. Ergo
ſi anteceſſor, etiam ſi ſit pater, propter eius culpã
non debet nocere ſucceſſori venienti ad maioriã
ex vocatione fundatoris, cuius hæres eſt, ex. l. co
hæredi. §. cum filiæ. ff. de vulgari & pupilla. Tum
etiam, quia bona ſubiecta reſtitutioni, non poſ-
ſunt vllo modo alienari. l. fin. C. de reb. alien. non
alien. quam ex pluribus confirmat Anto. Gome-
zi. in. l. 40. nume. 81. quæſt. 27. in conſtitu. Tauri,
nec ex delicto vnius alius eſt puniẽdus, ſed vnuſ-
quiſque portabit ſuam iniquitatem. Et ſic nec fi-
lius pro patre, nec vxor pro marito. l. 77. Tauri.
cum ibi traditis à ſubtili interprete Anto. Gome-
zio, & Chaſſanæ. in conſuetu. Burgund. rubr. 2. §.
ſecundo. numer. 1. Et hanc partem probat ibi nu.
15. verſi. Item non veniũt. & Hippolyt. in ſingu.
316. & ſubſtitutus excludit fiſcum excõmuni do
ctorum ſententia in. l. prima. C. de hæred. inſti. ſe

cundũ Greg.Lopez in.l.22.verb.*Subſtitutos.* tit.
3.par.6.Igitur & in ſpecie propoſita ſubrogatus
ex vi inſtitutionis venire conuenit,excluſo fiſco.
Nec talia bona prohibita alienari potuerũt ſuc-
ceſſoris delicto in præiudiciũ ſequentis confiſca-
ri,ex his,quæ tradit Ioã.Lup.in tract.de inſti.&
iur.obtentionis ac retentio.regni.Nauar.5.§.ſex
to.Bellame.deciſio.725.Pro introductione q.&
in puncto expreſſe Antoni. Gomez. in allegat.
l.40.quæſt.37.nu.91.omnino videndus.vtrũ au-
tẽ valeat pactũ,quod per delictum nõ poſsit amit
ti feudum,ſeu maioricatus? Videtur quod non,nã
non valet pactũ,per quod in futurum daretur oc
caſio delinquendi.l.conueniri.ff.de pact.dotal.
Tum etiam ex Bald.in.l.prima.quæſt.51.nu.43.
ff.de rerum diuiſio.qui tenet, inualidam eſſe pa-
ctionẽ,qua cautum cõſtat,per feloniã feudũ amit
ti non poſſe.¶ Dubitatur præterea, Maritus &
vxor vinculũ,ſeu maioriam inſimul in eodem teſ
tamento fecerunt vni filio.Mortuo marito,vxor
vult pro parte ſuorum bonorũ reuocare illud,eſt
dubiũ an poſsit? Et videtur nõ poſſe reuocari, ex
Bald.in.l.pro hęreditarijs.C.de hæredi.actio.co.
fin.n.13.dicẽte,quod donatio cauſa mortis à duo
bus ſimul facta, altero inuito minime reuocari
poſsit,quia illius intereſt,ne illa diſpoſitio mute
tur.Quod ibi reputat ſubtile,& notandũ. Quẽ ſe
quitur.Iaſ.in.l.quę dotis.col.4.n.45.ff.ſolut.ma-
tri.quamuis ibi Alexan.dubitauerit in n.8. Sed ta
men opinio Bal.ea ratione procedit,quod ex di-
cto contractu,etiã facta mentione mortis,ſit dona
tio inter viuos.Sed in caſu noſtro ſui natura eſt re
uocabilis etiam per actum inter viuos,nã lex libe
ram facultatem reuocandi præſtat,quemadmodũ
conſtat in.l.17.Tauri,ibi *o por otro algun contracto
entre vivos,ora el hijo eſte en poder del padre que hizo
la dicha mejoria,o no,faſta la hora de ſu muerte la pue
da reuocar quãdo quiſiere.* Præterea Bald. loquitur,
quando ex cauſa matrimonij talis pactio fit, quo
caſu & per præmiſſam legẽ Regiam conſtat actũ
eſſe irreuocabilẽ, ibi. *anſi como por via de caſamien
to.* Præterea & ſecũdo in conſtitutione primoge
nij aperte probat Ludoui.Bologni.conſul.6a.co.
4.dicens primogeniũ à viro & vxore ex commu-
ni patrimonio factũ ex principis authoritate,al-
tero mortuo,nõ poſſe à ſuperſtite reuocari,etiam
ex ea parte,quæ ad ſuperſtitis bona ſpectat, ne
illuſio fiat defuncto,qui ratione illius communis
conſenſus,illũ actum egit, alioqui minime actu-
rus.Andr.Tiraquell.eum ſequitur in tracta.de iu
re primogeniorũ.quæſt.octaua.n.7.Quæ ſenten
tia procederet,quando primogenium eſſet factũ
ex cauſa onerosa,nẽpe,cũ tempore matrimonij,
vel eo tẽpore,quo primogenitus ſit doctor,rẽ ali
quam coniuges donauerint ea lege,vt ipſe primo
genitus in ea tantũ ſuccedat,quo in caſu liberum
non eſſet ſolis ipſis parentibus alios filios ad eius
rei ſucceſsionẽ admittere in præiudicium primo
geniti, cui id ius quæſitum eſt ex prouiſione &
pacto donantis.argumento.l.final.ff.de pactis.l.
poſt mortẽ.§.finali.ff.de bonorum poſſeſſ. cõtra
tabul.& cap.1.& ibi docto.de ſucceſsio.feud. Et
ita reſpondit nuncupatim Paul. Caſtrenſ. conſil.
164.In præſenti cauſa.verſic. Sed nos loquimur.
col.ſexta.lib.2.Nec enim ait,alter ex contrahen
tibus poteſt legẽ contractui,vel donationi appo-
ſitã immutare.l.aliud.ff.de ſolut.iuncta.l.legem.
C.de pactis.Quo fit,ſecundũ eum,donantem ſolũ
ſine donatario reuocare nõ poſſe.Et ſequitur De
ci.conſil.468.col.penul.verſi.Et ad confirmatio
nem,& conſi.498.viſo caſu.col.3.verſi.Et ad con
firmationem.Et probatur in.l.22.Tauri.ibi,*q̃ en
tal caſo ſean obligados a lo cumplir,y hazer.* Et ſic his
non refragantibus reſponderi oportet in dubio
propoſito,meliorationẽ,vinculum,ſeu maioriam
factam à marito & vxore,vel ab alijs duobus ſi-
mul ex vtriuſque bonis,ab vno eorũ,altero inui-
to,vel mortuo,libere reuocari poſſe,ex Oldra.cõ
ſil.174.Thema tale eſt.dicente,teſtamẽtũ reuoca
ri poſſe in ſpecie propoſita,etiã altero mortuo,
quia ſub vna ſcriptura hic duo teſtamenta cõtinẽ
tur.Et Corneus conſil.159.In hac præſenti cõſul
tatione.nu.1.col.1.libr.4.Alciat.in.l.licet.verb.
Donationis.C.de pactis.Roder.Suarez in repe.l.
Quoniam in prioribus in declaratione.l.9.ritu.5.
lib.3.foro legum.pa.165.co.1.n.12.verſ.Ad præ
dicta facit.C.de inoffi.teſtamen. Et hanc partem
ſequitur Doct.Couarru.in rubric.de teſtamen.2.
part.nume.octauo.verſic.Porro,vt id obiter aga
mus.Cum igitur hæc ſit quædam diſpoſitio à cõ-
iugibus facta,ſupremi iudicij diſpoſitionem præ
ueniens,& in natura tam mutabilem aſſumens.l.
ſi filia.§.Papinianus.ff.familiæ herciſcun.l.fi.C.
de pact.l.parentibus.C.de inoffic.teſtamẽ.& ex
notatis ab Oldrad.conſ.231.vbi reſpondit, quod
ſi rex diuiſionem fecerit inter filios, eam rece
iurantes,& ita vnum vni regnum aſsignet, alteri
alterum,poteſt ipſe rex, ſi velit,huiuſmodi diui-
ſionem reuocare.Sequitur Bald.in.§.Item ſacra-
menta.colum.penul.verſic. Quæ fuit de facto.in
titul.De pace iur.firm.& Addi.capellæ Toloſa-
næ in deciſio.453.vbi Aufrerius dicit hoc de iure
eſſe verius,Late de hoc per Boeri.deciſ.204.Hinc
fit,quod ſi filius renunciet hæreditatem patris de
eius conſenſu in fauorem fratris cum iuramento,
quod pater poterit eam reuocare vſque ad mor-
tem iuxta.l.fin.C.de pact.Couar.in repe.c.quam
uis pactum.in princ.tertiæ partis.nu.2.de pact.
libr.6.adeo, quod ex tali reuocatione euaneſcit
quo ad patrẽ,qui beneficio legis fuit vſus,& quo
ad re-

Digitized by Google

ad renuntiantē, vt ipſe conſului & obtinui in facto
Salmanticæ contingenti. Quamuis in hoc vltimo
velit contrarium Couar. vbi ſupra. Sed noſtra opi
nio verior eſt, ac magis cōmunis, vt poſteà cōpe
ri Senatorē Regiū Fernand. Menchaceū. lib. de
ſucceſsio. creat. §. 18. n. 200. communē aſſerentē.
Impoſsibile enim eſt actū deambulatoriū vſq; ad
extremæ vitæ exitū poſſe impediri, ac eius homi
nis liberū arbitrium. Quia, vt ait Seneca libr. 4. in
ſuis tragœdijs, omnia certa naturalia in certis legi
bus ſtabilita ſunt, quas non poſſunt relinquere:
homo autē leges nullas habet, quas infringere nō
poſsit. Quē refert Guilliel. Benedict. in repet. ca.
Rainutius. verb. Teſtamentū. 12. n. 25. de teſtam.
vbi ponit aliquas cautelas ad faciendum teſtamē
tum irreuocabile. Vna tamen erit, quod maritus
de conſenſu vxoris & de eius bonis teſtetur, nam
iſto caſu non admittetur pœnitentia ipſius, poſt
quam ſemel conſenſit, mortuo teſtante, ſecūdum
Couar. in dict. rubr. 2. part. n. 8. verſi. Aliud dein-
de. Et Menchac. de ſucceſsio. creatio. lib. 2. §. 17.
n. 80. verſ. Quod limito. Roderi. Suarez in dict. re
pe. l. Quoniam in prioribus. p. 166. n. 14. per tex.
in. l. ſicut. §. venditionis. ff. quibus modis fund. vel
hypot. ſolui. Quamtamen limitationem ipſe intel
ligo, quādo ab vxore, vel amico eſt data facultas
diſponēdi de rebus ſuis marito, vel ſocio, vt in pro
prio teſtamento, nam tunc morte ipſius cōfirma
tur, nam alias beneficiū tale illuſoriū eſſet, & ſic
conſenſus talis habuit vim donationis, vt ille per
ſuum teſtamentū libere diſponere poſſet de illis
vna cum ſuis, vel ſine bonis teſtatoris, quia forte
non habebat. Dum tamē prędicta permiſsio eſſet
talis, quę non excederet bona etiā præſentia cōce
dentis. Si tamen vxor concederet poteſtatem &
commiſsionē teſtandi pro ea, & ſuo nomine, quē
admodum ipſa poſſet illud teſtamentū reuocare
libere durante eius vita ſi ab ea perſonaliter cōdi
tū eſſet, eodem ac fortiori iure factum ab illo cō-
miſſario, nam morte cōmittentis, & non facientis
confirmari non eſt dubium. ad Hebræos. 9. & ca.
cum Marthæ. §. cæterū. de celeb. miſſa. ibi, nouiſ-
ſimū etenim hominis teſtamentū morte immobi
le perſeuerat, quia teſtatoris obitu confirmatur,
iuxta quod Apoſtolus teſtamentū in morte aſſe
rit cōfirmatū, alioquin non valet dum vixerit qui
teſtatur, &c. ergo cū ſit ſuum teſtamētū, poterit
ad libitum reuocare, etiā ſi iuraſſet ipſum non re-
uocaturum, vt hac lege ſupra habitum eſt.

Quæritur, Vtrum ſucceſſor maioriæ teneatur
ſoluere debita contracta à prædeceſſore? Videtur
quod teneatur, ex ca. 1. de ſolu. vbi ait, Sicut filius
debita patris ſoluere tenetur, ita prælatus ſui prę
deceſſoris pro eccleſiæ neceſsitate contracta. Fi-
lius autē in maioricatu ſuccedere dicitur non iure
proprio, ſed hæreditario, ſecundū Oldrad. conſi.
49. maxime à n. 14. Alberi. in proœm. digeſtorū.
§. diſcipuli. nu. 13. & in. l. donationes quas diuus.
col. 2. n. 4. C. de donatio. inter vi. & vxor. Anchar.
in ca. licet. de vot. Panorm. conſi. 3. lib. 2. l. 4. titu.
15. par. 2. ſi hæres tenebitur exonerare conſcien-
tiam illius, cuius eſt hęres, de redditibus, & fructi
bus primogenij, quia proprietas ſalua debet ma-
nere, cum in hac ſucceſsione tantū veniat ad vſum
fructum rerum maioriæ. argumen. tex. in cap. in
tellecto. de iure iuran. Prætereà ſi primogeniū nō
diceretur habuiſſe à proximo ſucceſſore, nullo
modo poſſet eo priuari. vt in ca. licet. de vot. nec
anteceſſor poſſet renuntiare ius primogenituræ,
vt conſtat in cap. quam periculoſum. 7. quæſt. 1.
cum notatis ab And. Tiraquel. in tracta. primoge
ni. quæſt. 26. & quæſt. 86. Et per illū textū abſo-
lute in maiore uigintiquinq; annis firmat Ciſont.
in. l. 40. Tauri. quæſtio. 14. & Antoni. Gomezi.
quæſtione. 16. n. 70. intelligendo iſtud dictū, quā
do primogenitus iam ſucceſsit in maioria, ſecus ſi
pater, vel prædeceſſor viueret, quia tūc eius volū
tas & conſenſus requiritur, cū perſeuerantia vſq;
ad mortem. argum. tex. ſingula. in. l. fi. C. de pact.
tenet Bald. in authen. Hoc amplius. C. de fideicō.
col. 3. n. 10. ¶ Præterea hoc probat regia. l. tit. 15
par. 2. Cū ergo generaliter loquatur, verſeturque
maxima æquitas, tam in ſucceſſoribus regni, quā
in alijs maioricatibus, in quibus veniūt per ſucceſ
ſionem, & ſic nepos repræſentat perſonā patris,
& excludit patruum tanquā proximior anteceſ-
ſori, hoc eſt, poſſeſſori maioricatus, cuius contē-
platione iſtud ius competit nepoti, per. l. 40. Tau
ri. Ergo quoad cōmodū deſcēdentiū ſpirituale &
tēporale voluit teſtator prouidere in præmiſsis
bonis, ne animæ eorū detrimentum vllum pate-
rentur in alio ſeculo. Quod cogitādum eſt. Nam
ſi inſtituēs eo tempore fuiſſet rogatus, hoc ipſum
diſpoſuiſſet, præſertim cum maiorem affectionē
habuerit ad omnes, qui primo fuerūt nati, & con
ſequuti primogenium, quam ad eos, qui poſtmo-
dum ſuperuenerunt, & ſic iſti primi debent præ-
ferri in præmiſsis bonis, ratione præmiſſa, & ſuc
ceſſor ex eis debet exonerare conſcientiam ante
ceſſuris: cū ſi pater detineretur in vinculis & car
ceribus temporalibus teneretur ipſum ab eis libe
rare, quanto magis à pœnis purgatorij, quæ ſunt
maximum ſupplicium & vinculum, vt omnibus
religionis Chriſtianæ cultoribus ſatis perſpicuū
eſſe conſtat. Facit arguēdo de maioria ad feudū,
prout habet Anto. Gomez in dict. l. 40. n. 77. er-
go priuandus erit maioricatu. capi primo. §. Item
qui dominum. verſi. Item ſi delator. ibi, vel ſi co-
gnouerit dominum incluſum, & eum, cùm potue-
rit, non liberauit, feudum perdit. Item vt ibi patet.

Digitized by Google

propter ingratitudinē feudo venit priuādus, ergo & maioria. prout habetur in titu. Quæ fuit prima cauſa beneficij amitt. lib. 2. feud. notat Gomez. in dict. l. 40. Tauri. quæſt. 17. n. 71. His tamen præmiſsis cōſtituo hāc cōcluſionē. Succeſſor maioricatus tenetur ad debita anteceſſoris ſoluēda, quæ fuerūt cōtracta à primo inſtituēte, vel à ſucceſſore in vtilitatē maioriæ, & conſeruationē ipſius, non alias, niſi ex decētia, congruētia, & æquitate, ſecus tamen in regni ſucceſſore. Probatur ex dict. c. 1. de ſolu. in verbis ſupra relatis, loquendo etiā in prælato. Panor. ipſum citat conſi. 10. lib. 2 Bertachi. in tracta. De epiſcopis. libr. 4. part. 4. quæſt. 54. nu. 187. & Nicol. Euera. in legalibus, loco. 10. verſ. Primo enim nō procedit. pag. 133. quo text. cautū eſt, ſucceſſorē duntaxat teneri ad ſolutionē debitorū per defunctū contractorū in neceſsitatē, & vtilitatē eccleſiæ, non alias ex mēte omniū vbiq; ergo ſi poſſeſſor in vtilitatem maioriæ expenſas fecit, debitaq; contraxerit, ex fructibus ipſius erunt ſoluenda a ſucceſſore nō autē ſi pro ſua tantū cauſa. Quia filius non tenetur pro debitis à patre cōtractis, nec è conuerſo, niſi pro ea parte, qua ſuus hæres eſt, vt ex pluribus iuribus probat Hippolyt. ſing. 224 in rip. Filius non tenetur. Sed eo caſu, quo anteceſſor nō fuit inſtitutor immediatus, non fuit hæres in maioria ipſius, ſed primi relinquentis, à quo dicitur habere ſucceſsionem. l. vnū ex familia. §. ſi de falcidia. ff. de legat. 2. l. tertia. ff. de interd. & relega. ibi, quæ vero non à patre, ſed à genere, à ciuitate, à rerum natura tribuerentur ea remanere eis incolumia. c. ſignificauit. de reſc. Ergo ab eo grauari nō potuit tacitè, nec expreſſe de rigore iuris. l. ab eo. C. de fideicom. nec in præiudiciū ſequentis poterit primogeniū renuntiare, ſed tantū in ſuum. Tiraquel. de iure primogeniorū. quæſt. 27. Nec etiā ius patronatus in præiudicium filiorū, ac legitimorum hæredum renuntiare poterit pater, qui non fuit inſtitutor, ſeu fundator illius iuris, vt late probaui in. l. 1. verb. *le deuan ſucreder*. col. 240. tit. 6. lib. 1. ordina. Regalium. ergo & in ſpecie propoſita, per ea, quæ adnotauimus ibi. Nec obſtat. ca. quā periculorum. 7. quæſt. 1. nā verus intellectus ad illū text. poteſt aſsignari, quod ibi nō fuit pactū vllū de hæreditate viuentis, nec de iure ſuccedendi in bonis, ſed de iure primogenituræ, quod cōpetebat de præſenti, vt inſinuat ibi gl. verb. Primatus. quia præcedebat in lege veteri maior natu, & hoc erat ſeparatum, ac longè diſtās à ſucceſsione, & poterat per primogenitū cedi, emi. & tranſmitti, præſertim cū iuramento. Nam iura, quæ quis habet de præſenti, quilibet in ſuū damnū tantū poteſt renuntiare. l. mater decedens. ff. de inoffic. teſtam. l. poſt mortē. C. de fideicom. ex Deci. cōſil. 443. col. 5. n. 28. lib. 4. Carol. Molin. in conſuetu. Pariſien. tit. 1. §. octauo. gloſ. 3. n. 26. cum ſequent.

¶Nec obſtat ca. licet. de vot. quo tex. filius priuatur ob votū patris neglectum hæreditate, & regno. Quia intelligitur ex eo, quia ipſe huic grauamini aſſenſit expreſſe, vt probant verba text. ibi, à patre iniunctū. & ibi, à ſponte ſuſceptū, Nam alias in legitima non poſſet grauari, cum piæ cauſæ ſit præſtanda. Igitur ſi priuatur ibi legitima, fuit ex proprio conſenſu, & potuit. l. nō putauit. §. ſi quis ſua mano. ff. de bono. poſſ. cōtra tabula ſing. ſecundum Imol. in. l. filio præterito. n. 42. ff. de iniuſt. rup. Deci. l. nemo fraudare videtur. ff. de reg. iur. Ioan. Lup. in repeti. rubr. de donat. inter vi. & vxo. §. 47. col. 1. Et ſic præteritioni de ſe factæ eo caſu, quo ipſe approbabit, teſtamētu non erit nullum ex præmiſsis. Iaſ. in. l. inter cætera. n. 11. ff. de liberis & poſthum. vbi dixit cōmunē. & in. l. poſthumo. n. 10. C. de bono. poſſ. contra tabul. Et defendit tanquā veriorem Guilhel. Benedict. in repe. ca. Raynutius. 1. n. 105. cū ſequen. de teſtamē. Sed quod poſsit filios approbare teſtamētum nullum, in quo fuit præteritus, conſtat ex præmiſsis. Et hanc ſentētiam communem dicit Alexan. in. l. poſthumo. n. 27. præællega. & Greg. Lopez in. l. 9. verb. *Ge lo otorgaſſe*. tit. 8. par. 1. vbi ſic dicit. adde cap. licet. de vot. ad cuius capituli intellectum confert iſta lex. quod filius Regis acceptauit votum paternum, promittēs ipſius executionē. Idē notat in l. 8. tit. 10. part. 6. Facit, nā in re propria pōt quis conſentire, vt adijciatur grauamē l. ſicut. §. venditionis. ff quib. modis pign. vel hypot. ſolui. ergo fortiori ratione in legitima, quæ debita non firmatur, ſed quaſi filio debita. gloſ. in. l. 3. C. de iur. & fact. igno. Segur. dicit approbatam eius ſententiā in repet. l. tertiæ. § fina. n. 115. vbi plura dixi ad illā in additione. ff. de libe. & poſthu. alias enim nō poſſet onerari in legitima, nec eius commodo priuari, quamuis non fecerit inuentarium, & iuſſa teſtatoris non impleuerit, quoniam eam legis beneficio habet. & nō hominis, aut hoc amplius. C. de fideicom. l. ſi arrogator. ff. de adoptio. Guilhel. Bened. in rep. capi. Rainutius. verb. ſi abſque liberis. 2. nu. 196. de teſtamen. ergo non poterit ex cauſis præmiſsis onerari, ſeu legitima priuari. Carol. Molin. in conſuetu. Pariſien. tit. 1. §. octauo. glo. 3. quæſt. 3. nu. 10. &. 11. Quo fit falſam interpretationem communem ad dict. cap. licet. eſſe, qua dicitur, quempiam hæreditati indiuiduæ, ſeu regno ob cauſam pietatis non impletam ſeruari poſſe, vt Suarez in repet. l. Quoniam in prioribus. num. 20. fol. 6. C. de inoffic. teſtam. aſſerebat. Nam ſi non habet locum in legitima, quæ per partes poteſt verificari, longe minus locum habebit in tota ratione indiuiduitatis, ne filius

heredero, o legatario no quiſiere acceptar, o renũciare la herẽcia, o legado, el ſoſtituto, o ſoſtitutos lo puedan auer todo. Y mãdamos † otroſi, que vala el teſtamẽto q̃ fuere hecho cõ buenos teſtimonios.

ADDICION.

¶ Concuerda con la ley. 1. tit. 4. libro. 5. de la recopilacion.

lius ex ſola patris voluntate toto ſuo iure deſtituatur. Cũ ergo nõ ſit honoratus, grauari nõ potuit. l. plane. 2. §. fi. ff. de pet. hær. l. ab eo. C. de fideico. vt etiã probat Dida. Segur. in repe. l. 3. §. fi. n. 11 a. vbi latẽ dixi. ff. de lib. & poſthu. & Fernan. Loazes in repeti. l. filius fam. §. diui. col. 12. n. 71. de legat. 1. Ioan. Le cerier lib. 3. de primogenitura q. 6. Cou. in ca. ſi hæredes. n. 9 de teſt. & ſic ni mirũ ſi priuari poſsit legitima quo ad ſuũ pręiudiciũ, & ſic etiã regno. maioratu, ducatu, ſeu comitatu, quatenus haber ius in eo ad vitã, nõ tñ in præiudiciũ ſucceſſorũ, qui beneficio fundatoris, & nõ anteceſſoris patris, vel aliàs habẽt ex pręmiſsis, quoniã à patre offenſo nõ accepit ius, ſed aliũde. Carol. Molin. in cõſue. Pariſ. ti. 1. §. 8. gl. 3. q. 3. n. 12. fo. 113. Ergo filius ingratus iure primogenituræ propter ingratitudinẽ priuari nõ poterit in ſpecie propoſita. ex Carolo Molineo vbi ſup. Nã in capi. licet. regno priuatur, nõ ob ingratitudinẽ, ſed propter inobedientiã cõtra Papã iubentẽ votũ adimplere: nã ibi filius ꝓmiſit votũ ad effectũ perducere, & ideo tenebatur illud adimplere, vt ſupra diximus, & monitus à Papa vt propriã promiſsionẽ abſolueret, agere fortè noluit, atq; ob iſtã cauſam pro nimia cõtumacia excõmunicatus fuit, & in ea pertinaciter inſiſtẽs, ab ipſo Romano Põtifice indignus regno iudicatur, ac priuatur. argum. c. grandi. de ſuppl. negl. præla. lib. 6. vbi ex cauſa à Papa quis priuari poteſt regno. ca. Apoſtolicæ. de re iudi. eod. lib. 6. cap. Adrianus. 63 diſt. c. alius. 15. q. 6. tradit latè Ioan. Lup. in tracta. de iuſt. & iur. regni Nau. 2. p. §. 7. & ſic meritò fuit priuatus regno. Et poteſt eſſe verus intellectus ad d. c. licet. & in lectione aſsignaui dũ legerẽ Salmãticæ titulũ, De voto, Anno ab orbe Redẽpto. 1549. Nec obſtat. l. 4. ti. 15. p. 2. nã intelligitur regno, & rex iure hæreditario ſuccedit. primogenitus aũt iure electionis. Quod cõſtat, quia nõ venit vt hæres, cũ poſsit prælegatũ acceptare, & hęreditatẽ repudiare. l. 21. Tauri. Nec minùs obſtat tx. in c. 1. de ſolu. nã loquitur in prælato, prout etiã iura ſimilia, quod eſt diuerſum à noſtro caſu. Nam qui ſuccedit in feudũ, ſeu maioricatũ, nihil de nouo acquirit, ſed tantũ acquiſitũ à primo cõſtituẽte dicitur conſequi. ex gl. fi. in c. 1. đ feudi cogni. vbi Bal. n. 5. dicit. Tene mẽti pulchrũ dictũ, & ſapidũ modũ loquẽdi. Et dicit ſignãdã Præpoſi. col. pen. ad fi. idẽ Præpoſi. in c. 1. col. 10 verſ. 18. ſic argu. de feudo Marchię. Facit etiã. Nã in fideicõmiſsis nũquã filius repræſentat perſonam patris. Decius plures alios ad hoc citãs in l. 2, n. 4. C. vnde liber. Succeſſor autẽ in maioricatu eſt huiuſmodi. ergo, &c. Præterea cõprobatur. Nã qui capit emphyteuſim in morte patris, capit à domino emphyteuſis, & non à patre: & ſic ratione emphyteuſis nõ tenebitur ad debita patris quippe cũ beneficio dñi cõcedẽtis dicatur habere. Et idẽ eſt in his, qui habẽt aliquas domos à cõſiſtorio ciuitatis Salmãticenſis, alteriuſve ciuitatis ad vitã ſuã & alterius poſt eius vitã: nã ſucceſſor non dicitur primi emphyteutæ, ſed ciuitatis, & ſic nõ tenebitur ſtare locationi. Quẽmadmodũ ſucceſſor beneficij per mortẽ, ſeu reſignationẽ prædeceſſoris. quia nõ ab eo, ſed à Papa cõſequitur beneficiũ, ac proinde nõ tenebitur ad id, quod tenebatur gratia ſui tãtũ prædeceſſor. Et quia id ſæpe cõtingit, eſt memoriæ cõmendandũ. Et de emphyteuſi, ꝙ nõ dicatur beneficio patris obtentũ, ſed dñi concedẽtis, probatur ex Bartho. elegãter in l. mortis cauſa capitur. in princip. n. 1. ff. đ donat. cauſa mort. quẽ ſequitur Segur. in trac. de bonis lucrat. cõſtãt. matrim. n. 88. & cõfirmatur ex ibi dictis ab eo. nu. 86. verſi. Imò lex hoc cõceſsit vxori. & quæ ibi dixi. Et dictũ Bart. dicit ſingulare Iaſ. in l. emphyteuticarijs. n. 210. C. de iure emphy. Et cõfirmatur ex Frãc. de Aret. cõſ. 14. col. 8. verſ. Præterea quando pater. n. 14. dixi in meo indice. verb. Emphyteuſis. col. 3. verſi. Circa præmiſſa eſt dubiũ. & in q. 266. incip. Titius. Facit etiã illud quod tradit Io. de Platea in l. prouidẽdũ. C. de decurio. lib. 10. col. 4. per tx. ibi, ꝙ ſi aliquis fuit electus in dignitatẽ per ſucceſsione, vel electionẽ nõ tenetur ſoluere debita anteceſſoris. Quo in loco inquit etiã, ꝙ ſi debitũ fuit vtile, & volũtariũ, ſucceſſor non teneatur, ſi tñ neceſſariũ tenebitur, vt diximus in aſſertione. Quæ etiã ex l. Tauri. 46. probãda erit, per argumentũ à fortiori, vbi dicit, ꝙ reparata, & ædificata in maioricatu peti nõ poſſunt ab vxore prædefuncti, nec ſucceſſor tenetur ſoluere æſtimationẽ ſumptuũ ꝓ parte dimidia. Circa quã regiã legẽ vltra Lup. & alios Hiſpanos interpretes ibi, vide Io. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. 60. co. fi. & §. 62. n. 15. fo. 38. vbi dicit, quòd illa lex eſt iniqua, quam ſemper putauit futuris tẽporibus improbari. Sed (eius pace ſalua) nõ cõtinet iniquitatẽ: nã lucra cõſtãte matrimonio inter cõiuges ſuperlucrata veniũt ſine ſuo labore, ſed ex legis beneficio. ideo ni mirũ, ſi à lege auferãtur fauore familiarũ cõſeruandarũ. Quo reſpectu primogenia dicũtur fauorẽ, & & nõ odiũ cõtinere à Carol. Moli. in cõſue. Pariſ. ti. 1. §. 8. gl. 3. q. 6. n. 30. quã iuſtificat Arias Pinel. in l. 1. p. 2. n. 71. verſic. Ex quibus in filio. C. de bonis

† Y mandamos. Hæc verba nõ reperiũtur in l. ordina. de Alcala. t. 19 an. 1386 l. vnic. vbi eſt originaliter vide: tñ hic à me ſcripta ꝓ eorũ verborũ intellectu.

maternis. Finaliter hāc partē probat Bal. in authē. Hoc amplius. C. de fideic. ſecundū Menchacen. li. 3. de ſucceſ. creat. §. 26. n. 51. Melius probat Caro. Molin in cōſtit. Pariſ. §. 11. nu. 8. prioris partis. Et per octo fundamenta concludit Fernand. Gomez Arias in. l. 44 nu. 39. Tauri. vbi ita in cōſilio Regis fuiſſe deciſum tēpore Caroli Imperatoris fatetur. Et Gre. Lop. in l. 4. tit. 15. p. 2. ver. *Sus deudas.* vbi refert Carol. Molin. aduertentē Oldr. loquutū fuiſſe in regno Aragoniæ, & Maioricarū, quādo delata fuit tota & vniuerſalis ſucceſsio iure primogenituræ. Ex Ioan. etiā Lup. qui tetigit in repe. ca. per veſtras. §. 18. nu. 37. de donat. inter virū & vxo. Et cōcludit bona maioratus indiſtinctè præſcribi poſſe. Pinel. in auth. Niſi triennale. n. 23. C. de bo. mater. reſolutionē ex pluribus refert, volētibus præſcriptionē ordinariā nō præcedere, longiſsimā tñ admittendā. Et plura in hoc diligenter aduertit. Et videtur nūquā poſſe præſcribi, quippe cū abſque poſſeſsione nūquā procedere valeat præſcriptio. l. ſine poſſeſsione. ff. de vſucap. ſed poſſeſsio à morte anteceſſoris transfertur tā ciuilis quā naturalis in ſequentē in gradu abſque aliquo facto. vt in l. 45 Taur. quod fieri poteſt, vt probat Huberti. Zucar. in repeti. l. fi. n. 105. C. de edict. D. Adria. toll. poſt Iaſ. in l. 1. n. 7. C. cōmunia delega. & Io. Bern. Diaz in tract. regularū cū fallent. reg. 562. incip. Poſſeſsio rerū hæreditariarū. vbi dicit cōmunem. igitur præſcribi nō poterit, attēto iure Caſtellæ. tetigi in l. 6. in gl. fi. ti. 13. lib. 3. ſup. Circa præmiſſa dubitatur, quæ ſit forma licentiæ Principis ad conſtituendum maioricatum, & forma inſtrumenti ipſius?

Dicendum formam licentiæ eſſe huiuſmodi.

Forma licentiæ ad conſtituendum Maioricatum.

IN DEI nomine Amē. Sepan quantos eſta carta de publico inſtrumento de mayorazgo vierē como yo el Doctor Diego Perez de Salamanca, vezino de la ciudad de Salamanca, por virtud de la licencia a mi dada por la Real Mageſtad para hazer mayorazgo, el tenor de la qual es eſte que ſe ſigue.

DON PHELIPPE por la gracia de Dios, Rey de Caſtilla, de Leon, de Aragon, &c. Por quāto por parte del Doctor Diego Perez, vezino de la ciudad de Salamanca nos fue fecha relacion, q̄ vos quereys hazer mayoradgo de los bienes q̄ vos agora teneys, o tuuierẽdes ende aqui adelāte en vn hijo, o hija de los q̄ agora teneys, o Dios os diere, o ſino los ouieredes, en deudo vueſtro, qual mas quiſieredes, y por biē tuuieredes, y en ſus deſcendiētes, para q̄ los dichos bienes le quedē por titulo y via de mayorazgo cō las cōdiciones, vinculos, y firmezas q̄ por biē tuuieredes y quiſieredes, y nos ſupplicaſtes, y pediſtes por merced vos dieſſemos licencia para ello, como la nueſtra merced fueſſe. Y nos por os hazer biē y merced, y por muchos, y grandes ſeruicios q̄ vos nos aueys hecho, y vueſtros anteceſſores, y nos eſperays de hazer cada dia, y porq̄ vueſtra caſa quede, finq̄, y ſe conſerue, y no ſe diſsipen, ni diſminuyan vueſtros bienes y hazienda (porque como dize el Euangelio Todo Reyno en ſi diuiſo ſera en ſi deſtruydo) por la preſente de nueſtro proprio motu, cierta ſciēcia, è poder Real abſoluto, no ſubjectos a diſpoſicion de ley, ni reconoſcientes ſuperior en lo temporal, por el bien publico de nueſtros ſeñorios, no a vueſtro pedimiento, ni de otro en vueſtra nombre, mas del dicho nueſtro proprio mouimiento vos damos libre licencia y facultad, para q̄ de todos vueſtros bienes podays hazer vn mayorazgo, o dos, o quantos quiſieredes, è por bien tuuieredes, de hijo, o hijos, o hija, o hijas, o nieto, o nietos deſcēdiētes, o de otros trāſuerſales, a quiē vos quiſieredes: y para que el dicho vueſtro mayoradgo, o mayoradgos q̄ anſi hizieredes, o eſtableſcieredes, podays poner, o quitar qualeſquier vinculos, grauamines, è condiciones, è inſtituciones, ſubſtituciones, y fideicōmiſſos, y modos que quiſieredes, e por bien tuuieredes Otroſi, para q̄ ſiēpre deſpues q̄ ouieredes hecho el dicho mayoradgo, o mayoradgos, los podays mudar, reuocar, anullar, cōdicionar limitar anſi en perſonas, como en bienes, è para q̄ podades agrauiar, y agrauiedes los otros hijos y hijas, o aſcēdientes, o deſcendiētes en legitimas perſonas de herencia, q̄ de vos como de padre

padre legitimo les pertenezcan, e podian perteneſcer, o por qualquier titulo, o cauſa, o razon anſi natural como ciuil, o en qualquier parte, o coſa de las dichas legitimas, ſin que los dichos vueſtros hijos, o hijas, o alguno dellos pueda querellar vueſtro teſtamento, o poſtrimera volũtad ni le puedan contratabular, ni hazer de inoſſicioſo teſtamento contra el, ni de nullidad contra el, ni vſar de otro remedio ordinario, ni extraordinario ninguno que agora ſea hallado por rigor de derecho, y por equidad del: ni puedan dezir, ni digan, q̃ ſi hizieredes el mayoradgo por via de concierto, como hecho contra diſpoſiciõ de derecho, es ninguno. Ca nos dende agora para entonces, y dende entonces para agora approbamos el dicho mayoradgo de la dicha nueſtra ſciencia, y ſabiduria bien aſsi, y tã cũplidamẽte, como ſi la perſona, o perſonas, a quiẽ excluyſtes de vueſtros bienes y herencia no eſtuuieſſen en medio, y fueſſen falleſcidos, y paſſados deſta preſente vida; y otroſi ſi tuuieſſedes hijo, o nieto, o hija, o nieta, o deſcendiẽte a la perſona, o perſonas, de quien hizieredes eſta merced del dicho mayoradgo. E para mejor validaciõ dela dicha merced de nueſtra cierta ſciẽcia, y ſabiduria, y poder real y abſoluto como Rey libre de los dichos nueſtros reynos y ſeñorios priuamos, apartamos, deſpojamos, y deſapoderamos a los otros vueſtros hijos, o hijas, nietos, o deſcendientes de las dichas legitimas partes, que de vos auian, o eſperan auer y heredar. Otroſi damos el dicho poder e facultad, que en vueſtra vida, o al tiempo de vueſtro fin, o muerte por contracto, o de qualquier otra manera, o vltima voluntad podays traſpaſſar el ſeñorio poſſeſsion corporal, real, actual de los bienes que hizieredes en el dicho vueſtro mayoradgo en la perſona, o perſonas que la hizieredes, y eſtableſcieredes: y para que les podays dar la dicha facultad, para que por ſus proprias authoridades ſin licencia, ni mandamiento de Iuez ni Alcalde puedan entrar y tomar la dicha poſſeſsion del dicho mayoradgo, pueſto que en ella aya reſiſtencia actual y verbal, y aũque ambas concurran, ſin incurrir, ni caer por ello en pena alguna, y para que en el dicho mayoradgo, o mayoradgos que anſi hizieredes podays poner la pena, o penas que quiſieredes contra los que vinieren contra las inſtitucio̅nes, condiciones, reſtituciones, fideicommiſſos, modos, y grauamines, agora las dichas penas ſean conforme â derecho, agora contra el tenor y forma del: y para que en el cõtracto podays declarar y declareys la dicha vueſtra voluntad poſtrimera, y la dicha nueſtra ſentencia y poder real y abſoluto Y corregimos, y derogamos las leyes y derechos que dizen, que el padre ſin culpa, o cauſa no pueda priuar á ſus hijos, o hijas, nietos, o nietas, o aſcendientes o deſcendientes, y las leyes que digan que ninguno ſino el cauallero pueda hazer ſu poſtrimera voluntad por via de contracto: y las leyes y derechos que dizen, que los hijos, o hijas ſegun natura han de ſer yguales a la ſucceſsiõ de ſu padre y las leyes y derechos que dizen, que los contractos adonde ſe liga la voluntad del teſtador, ſeã ningunos, y de ningũ valor y effecto, y que la dicha voluntad ſe pueda mudar faſta la muerte. Y las leyes y derechos que dizen, que los hijos, ó nietos, o deſcẽdiẽtes tienẽ derecho de anullar y querellar los teſtamentos de ſus padres q̃ no ſon inſtituydos por herederos, y la ley de ordenamiẽto de Alcala, en q̃ ſe contiene, q̃ las cartas e priuilegios han de ſer obedeſcidas e no cũplidas, e todas las otras leyes canonicas e derechos municipales e conſuetudinarios, que al dicho vueſtro mayoradgo e inſtitucion del auian e podian eſtoruar e impedir. E mandamos al Principe don Carlos nueſtro muy caro e amado ſucceſſor, e a los Infantes, Duques, Condes, Marque-

*Marqueſes, Maeſtros de las ordenes, e a los
de nueſtro muy alto Conſejo Preſidente e Oydo
res de nueſtra Real audiencia, Alcaldes dela
nueſtra Corte y Chancilleria, Aſsiſtentes, Cor
regidores, Alcaldes de los Caſtillos, e caſas
fuertes de los dichos nueſtros ſeñorios que cum
plan, e guarden, y executen, e fagan guardar el
mayoradgo que anſi hizieredes y eſtableſciere
des, e contra el tenor e forma del no vayan, ni
conſientan paſſar, ni contra la forma de nueſ-
tro mandamiento, ſopena de nueſtra merced, y
de mil ducados. Y mas mandamos que los em
plazen, porque ſepamos como ſe cumplen nueſ-
tros mandamientos. Dada en Madrid,
año. &c.*

¶ Statim ſubiſcienda erit conſtitutio maioriæ ſequenti ordine.

*PRimeramente por virtud de la dicha licē
cia, vſando della, hago, ordeno, eſtablez-
co e conozco que hago eſte mi mayoradgo de to-
dos mis bienes muebles e rayzes, e ſemouientes
e deudas, derechos y actiones, y eſcrituras, aſsi
las que agora he, como las que ouuiere dende
aqui adelante a Antonio Perez mi hijo pri-
mogenito, al qual hago ceſsion e donacion per-
fecta e no reuocable, que es dicha en Latin (in
ter viuos) de los dichos bienes de que yo hago e
ordeno eſte mi mayoradgo, el qual mayoradgo
hago, e ordeno, y eſtablezco en perſona del di-
dicho Antonio mi hijo mayor primogenito cō
las particularidades, e inſtituciones, ſubſtitu-
ciones, modos grauamines, vinculos, ſucceſsio-
nes ſiguientes.*

*Primeramente, con condicion, que el dicho
Antonio, en quien yo hago ordeno, y eſtablez-
co, e conozco que eſte mi mayoradgo de todos
mis bienes muebles, rayzes, e ſemouientes, deu
das, derechos, & actiones, y eſcripturas anſi co
mo los que agora he, como los que de aqui ade-
lante, tenga, e poſſea los bienes por todo el tiēpo
de ſu vida: e deſpues de ſu fin y muerte quiero,
y es mi voluntad que venga el dicho mayorad-
go a ſu hijo proximo mayor primogenito, e ſi hi
jo no tuuiere, venga a mi hijo el ſegundo, por
manera que eſte mi mayoradgo ande ſiempre
de grado en grado, e de varon en varon: e ſi
faltare de mi linaje, que lo aya hembra del di-
cho mi linaje. Y ſi (lo que Dios no quiera) el di
cho mi hijo fallezca en mi vida, e dexare hijo
mayor primogenito, ſucceda en el dicho mayo-
radgo, e ſea apartado, y excluſo mi hijo ſe-
gundo.*

*Otroſi, que el dicho mi hijo mayor primoge
nito trayga mis armas, e mi apellido, e ſe llame
de mi linaje. Y ſi el, o otro qualquiera, a quien
eſte mi mayoradgo viniere, no traxere las di
chas mis armas derechamente ſin mezcla de
otras armas algunas, e no ſe llamare del dicho
mi apellido, que por eſſe miſmo hecho pierda, y
aya perdido el dicho mi mayoradgo, y los bie
nes vengan al ſiguiente engrado con la dicha
carga del.*

*Otroſi, con condicion, que el dicho mi mayo
ragdo, y los bienes del no ſe puedan enagenar,
aunque ſea por mejoria, y euidente vtilidad e
prouecho del dicho mi mayoradgo, ni ſe pueda
otroſi enagenar por enagenacion voluntaria,
ni neceſſaria, ni por titulo alguno oneroſo, ni lu
cratiuo, aunque ſea arrhas, dote, ni donacion
propter nuptias, ni por redempcion de captiuos
o conſtructiones de Igleſia, o monaſterio: ni ſe
puedan arrendar por arrendamiento que dure
mas tiempo, ni eſpacio de diez años. Y ſi el di-
cho mi hijo mayor primogenito, o la perſona en
quien viniere e deſcendiere eſte mi mayoradgo
le vendiere, o enajenare, o empeñare, o cambia
re, o partiere, o diuidiere, o arrendare mas, y
allēde del dicho tiempo, o termino, que por eſſe
miſmo*

miſmo hecho pierda el dicho mayoradgo, y paſſe e venga al ſiguiente en grado.

Otroſi con condicion, que ſi el dicho mi hijo primogenito, o quien fuere ſiguiente en grado, cometiere heregia, o apoſtaſia, o laſa Maieſtatis, o trayción, o aleue, o otro qualquier crimen, o delicto que ſea enormiſsimo, o contra natura por razon del qual ſus bienes ſean applicados a la Camara y fiſco de la Real Mageſtad, que en tal caſo el dicho mi mayoradgo no pueda ſer confiſcado en todo, ni en parte en propriedad, ni vſufructo, aunque ſea por los dias y tiempo de la vida del que anſi lo tuuiere, o poſſeyere el dicho mi mayoradgo, e cometiere, y ouiere cometido los dichos delictos, e cada vno dellos, mas que en tal caſo paſſe al ſiguiente en grado, como dicho es. E le priuo del ſeñorio e poſſeſsion Real, y el quaſi deſtos bienes deſte mi mayoradgo, vn dia antes que pienſe qualquiera de los dichos delictos, e llamo a ellos al nombrado por mi, ſegun la forma deſta eſcriptura e inſtitucion de mayoradgo.

Otroſi con condicion, que el dicho mayoradgo, ni los bienes del no ſe puedan preſcriuir por tiẽpo alguno luengo, ni longiſsimo, aunque ſea immemorial, aſsi meſmo con condicion, que ſi los bienes del dicho mayoradgo fueren enagenados de hecho por el que los tuuiere, o poſſeyere que el tal enagenamiẽto ſea en ſi miſmo de ningun valor y effecto: y en las perſonas en quien anſi fueren enajenados, no ſe pueda traſpaſſar ni traſpaſſe el ſeñorio, ni poſſeſsion, ni detentacion alguna de los dichos bienes.

Otroſi con condicion, que el que deſpues de ſu muerte ouiere de tornar a reſtituyr el dicho mayoradgo al ſiguiente en grado, ſegũ eſta en mi condicion, no pueda ſacar, ni deduzir, ni deduzga quarta falcidia, ni trebellianica, ni otra parte alguna de los bienes del dicho mi mayoradgo, ſino que los bienes del mi mayoradgo finquen, y queden ſiempre en pie.

Otroſi a los otros mis hijos, o hijas, y deſcendientes de las legitimas partes que de mi eſperauan auer, y heredar por virtud de la licencia a mi dada por el dicho Rey nueſtro ſeñor, y con las condiciones que dichas ſon traspaſſo al dicho mi hijo mayor Primogenito, o a quien el dicho mi mayoradgo ouiere doy facultad, para que por ſu propria authoridad ſin licencia de juez, Alguazil, ni Alcalde pueda entrar, y tomar la dicha poſſeſsion, pueſto que en ella aya reſiſtencia actual, o verbal, y aunque ambas cõcurran: y mientra la toma e occupare me conſtituyo por ſu poſſeedor, y en ſu nõbre conozco y confieſſo que ſi ſe hallare que tengo y poſſeo los dichos bienes, o parte dellos, que es, o ſera como ſu colono, e inquilino: y obligo a mi y mis bienes e ſucceſſores, y a quien, y a quellos que de mi o dellos ouieren titulo, o cauſa de fazer a mi hijo mayor primogenito ciertos y ſanos los dichos bienes de que yo hago eſte mi mayoradgo de qualquier perſona, o perſonas, ciudad, y ciudades, ygleſias, e monaſterios que ſe los embargaren de hecho y derecho, de tomar por el la voz y el pleyto a mi propria coſta e miſsion, ſin denunciacion, ni interpellacion alguna, y de no reuocar eſte mi mayoradgo que agora hago, pueſto que el dicho mi hijo mayor primogenito, e la perſona a quien viniere me ſean ingratos y no conoſcidos, y cometieren alguna de las culpas, e cauſas, e coſas porque ſegun derecho las donaciones, y mayoradgos pueden ſer reuocados, y ſi intentare de reuocar, que nõ vala en juyzio, ni fuera del. E por quanto toda donacion, que excede quinientos ſueldos ha, e deue ſer inſinuada, yo meſmo he por inſinuado eſte mi dicho mayoradgo, y doy poder y facultad al dicho mi hijo mayor primogenito, y a la perſona en quien viniere que le pueda inſinuar ante qualquier juez, o Alcalde. Para lo qual

todo

*todo guardar y cumplir , y mantener, y no yr,
ni venir contra ello, ni parte dello obligo a mi
miſmo, y a mis herederos, e aquellos, o aquellas
que de mi ouieren cauſa, o dellos, me hagan to
do lo ſuſodicho mantener, y cumplir bien, y an-
ſi, y tan cumplidamente, como ſi las dichas ju-
ſticias lo ouieſſen anſi todo juzgado por ſu ſen
tencia diffinitiua, y de mi pedimiento, e conoſ-
cimiento fueſſe dada. Renuncio en mi fauor y
ayuda todas las leyes en mi facultad y licencia
contenidas, y todas las leyes y derechos que me
podian aprouechar , e al dicho mi mayoradgo
en parte, eſpecialmente renuncio la ley, en que
dize, que general renunciacion non vala. Y por
que eſta ſea firme , y eterna , roguè al eſcriua-
no, &c.*

¶ Circa præmiſſa notari oportet licentiã
ad maioriam ante eius conſtitutionem obti
nẽdam eſſe, ac præcedere debere, nec ſufficit
quod ſubſequatur . l. 42. in ordinat. Tauri.
quæ ait. *Ordenamos e mandamos, que la licen
cia del Rey para hazer mayoradgo preceda al
hazer del mayoradgo : de manera que aunque
el Rey de licencia para hazer mayoradgo, por
virtud de la tal licencia no ſe confirme el ma-
yoradgo que de antes eſtuuiere fecho , ſaluo ſi
en la tal licencia expreſſamente ſe dixeſſe,
que aprouaua el mayoradgo que eſtaua he-
cho.*

Confitmatut ex eo. Quia quando aliqua forma,
vel ſolemnitas tequiritur in actu, oportet quòd il-
la præcedat, & non ſubſequatur. Ideo licentia , &
conſenſus patris, vt filius hæreditatem adeat , de-
bet præcedere. l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de
acquirend. hęredi. vbi gloſſ. & doct. Et ſic licentia
mariti ad hoc , vt vxor contrahere poſsit cum ali
quo, ponitur in capite ſcripturæ, quamuis non te
quiratur quod præcedat ex eo, quod ratificari poſ
ſint geſta à muliere poſt contractum. vt in l. 58.
Tauri. Et ſic licentia eo caſu retrotrahitur. Con-
firmatur inſuper ex his , quæ tradit Lancelo. Ga-
liau. in repe. l. primæ. in princip. numero. 73. verſi.
In licentia videtur. ff. de verbor. obligat. Item li-
centia quæ reqoiritur , vt filius poſsit eſſe in iudi-
cio, debet præcedere, & non ſequi. ex l. fin. §. ne-
cesſitate. vbi glo. & doct. C. de bon. quæ lib. verb.
imponenda. de quo text. eſt videndus Tiraquell.
in legibus connubialibus. folio. 289. columna. 2. nu
mero. 174. verſiculo. At ſimilius eſt. in gloſſa 5. &
folio. 304. columna. 1. in gloſ. 7. numero. 29. Hip-
polyt. ſingu. 40. Iaſ. in l. prima. §. Item acquirimus
columna. 2. numero. 9. ff. de acquirend. poſſeſſ. An
toni. Gomez in l. 52. numero. 20. in ordinatiõ. Tau
ri. Similiter de licentia , quæ requiritur ad contra-
hendum. vt per Roderic. Suarez in repe. l. 3. titul.
De las deudas. folio. 58. libro quarto. for. verſiculo.
Sed pone quòd mulier. Facit etiam : nam authori-
tas tutoris , vel curatoris in actu geſto à pupillo,
vel adulto, debet præcedere, & in ipſo actu inter-
poni , nec ſufficit ſi ex poſtfacto interponatur. l.
obligari. §. tutor. ff. de author. tuto. §. tutor. Inſtit.
de autho. tuto. vbi dicitur. Tutor autem ſtatim in
ipſo negotio præſens debet author fieri, ſi hoc pu
pillo prodeſſe exiſtimauerit , poſt tempus verò,
vel per epiſtolam, aut per nuntium interpoſita au
thoritas, nihil agit. Et de authoritate debet conſta
te, vt inſigniter declarat Hippolyt. conſilio. 130.
columna penultima. numero. 47. verſiculo. Ex quo
apparet clarè . Cùm autem ſit authoritas, merito
in ipſo actu debet interuenire per præmiſſa iura.
& gloſſa. in capitulo. edoceti. vbi collecta. & Bald.
columna. 3. verſicu. Dico quòd ad ea. & Panormit.
in quæſtio. 6. & Felin. colum. 9. de reſcr. Innocent.
Bald. qui adducit tres rationes. & Anton. in capi.
cum conſuetudinis. de conſuet. Ioann. Andr. &
Domi. in capit. 1. de reb. eccleſ. lib. 6. Archidiac.
in capit. quidam. columna ſecunda. verſicul. Et no
ta quòd differentia eſt. 18. quæſtione. 2. Cynus,
Bartolus, Bald. Paul. & alij in dict. §. neceſsitate.
Bart. in dict. l. obligari. §. tutor. & in l. tam is qui. §.
primo. ante fin. ff. de donat. cauſa mor. & in l. ſi
quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acquirend. hæredi.
& in l. ſi autem. ff. de aqua pluuia. arcend. Bald. in
l. cum ipſe. columna. 2. verſic. Extra quæritur. C.
de cont. emptio. & in l. prima. columna ſecunda.
verſiculo. Tertiò opponitur. C. de ſeruo extet. &
in l. quid ergo. 2. lectio. in princ. ff. de his qui not.
infami. & in l. prima. columna antepen. verſic. Ex-
tra quæritur. C. qui admit. & in l. ſi vxorem. ante fi
nem. C. de condi. inſert. & in l. ſecunda. C. de ſeruo,
reipub. manu & in cap. quia propter. columna ſe-
cunda. verſiculo. Et nota quòd ad Capitulum. de
elect. & in cap. 2. de pact. & in cap. quæ in eccleſia-
rum. columna. 1. verſiculo. In aſſenſu. de conſtit. &
in capit. primo. de alien. feud. pater. & in conſilio.
475. Quidam Ioannes, Abbas. columna. 2. libr. pri
mo. Ange. de Peruſio in l. prima. §. quæſitum fuit.
& ibi Alexand. columna. 4. ff. ad Trebellia. Cardi.
in clem. 1. §. verum ad fin. & ibi Imol. columna. 4.
de hæret. & in Clem. 1. de ſuppl. negli. prælat. vbi

Digitized by Google

in lectione ordinaria per tres vices tepetita dixi. Cardin.conſ.62.Petr.Anchar. conſ. 208. & conſ. 337.Antoni.Imol.& Panorm.io cap.cùm nos. de his quæ fi.à prælat.Philipp.Deci.n.capi.cùm acceſsiſſent.col.6.n.12.de conſt.& conſil.172.col.2. n.li.1.Tiraquel.in legibusconnubialib.gl.6.n.2. vbi plura ad id allegat.

Quæritur, Vtrum facta donatione vinculi ſimpliciter,& inter viuos irreuocabiliter, poſsit tolli, ſeu modificari ſine conſenſu donatarij? Et videtur quòd non. Nam quanuis contractus à principio fuerint voluntatis, ex poſt facto fiunt neceſsitatis.l.ſicut.C.de actio. & obligat. cuius litera ſic ſe habet. Sicut initio libera poteſtas vnicuique eſt habendi, vel non habendi contractus; ita renūtiare ſemel conſtitutæ obligationi, aduerſario non conſentiente, nemo poteſt. Quapropter intelligere debetis voluntariæ obligationi vos nexos, ab hac,non conſentiente altera parte, cuius preci bus feciſtis mentionem, minimè poſſe diſcedere. vbi glo.in verb.minimè. plures in hoc adducit cō cordantes.Et Alexan.conſ.26.Nec arguendi ſum ma.columna.2.numero.7.libro.2.Hippoly.in ſin gu.531. Confirmatur. Nā donatio,vel melioratio ſimpliciter facta,etiam modum, ſeu conditionem ex interuallo non recipit, quanuis in ipſo actu ante eius perfectionem recipere poſſet.text. nobilis in l.perfecta donatio. C. de donatio.quæ ſub modo.ibi perfecta donatio conditiones poſtea non capit, quaſi pater tuus donatione facta quaſdam poſt aliquantulum temporis feciſſe conditiones videatur,officere hoc nepotibus eius fratris tui filijs minimè poſſe non dubium eſt. vbi gloſſ.notanda. Cùm ergo primogenito fuerit ius irreuocabile quæſitum, & ſine ſuis ſucceſſoribus & eorum conſenſu auferri non potuit. argum. l.ſi poſt mortem §.fin.ff.de bono.poſſeſſ. contra tabul. & capit. 1. & ibi per docto.in ſucceſſ.feud.& not.per Bald.in authent.Si quas ruinas.C.de ſacroſanct.eccleſ. & in l.prima.ad fin.C. per quas perſo. nobis acquir. Paul.de Caſt.conſilio.164.columna.6.libr.2. Nec enim, inquit, alter ex contrahentibus poteſt legem contractui, vel donationi impoſitam immutare.l.aliud.ff.de ſolut.iuncta l.legem.C.de pactis. Et hinc,dicit, donantem ſolùm ſine donatario reuocare non poſſe. Deci. conſilio. 468. Superiori anno in indicio poſſeſſorio. columna. 4.numero. 28.& conſilio.498.Viſo caſu propoſito. numero. 19.Andr.Tiraquell.de primogenitu. quæſtion.8. numero. 5.Ioann.Lup.in repet.rubr.§.69. nume. 13.de dona.inter vir.& vxo. vbi tenent, principē donationem à ſe,vel ab alio factam poſt quam ſuit perfecta, non poſſe reuocare, nec modificare. Quod intellige tanquam à ſe ipſo factam, niſi tamen eam ſiue à ſe, ſiue ab alio velit modificare, per legem poterit, ſecundum Ioan.Lup.in dict.§. 69.numero.14.per cap.quanto.de cenſib.Lucas de Penna in l.qui fundos.columna.1.C.de omni agro deſerto.libro.11.vbi Platea,Albert.Brunus conſilio.1.columna.6.& 10.Couarruuias. refert libr.3. Variarum reſolut.capit.6.columna fin.Et ſic conſtituunt differentiam,quando reuocatur, ſeu modificatur à Principe ex vi contractus, vel legis. Sed vtroque caſu non poſſe facere, niſi iuſtà exiſtente cauſa, crederem, quia iam fuit ius quæſitum tertio ex facto principis,ſeu priuati:ergo in vtroque caſu erit iniuſtitia, cùm ſit priuare aliquem iure iam quæſito,ſiue à iure gentium,ſiue à iure ciuili,omiſſa diſtinctione aliquorum cum Zaſio veriorem exiſtimo in l.princeps.numero.13.ff.de légib.Tum etiam,quia princeps donationem à ſe factam reuocare non poteſt, cùm ex ſuo facto maneat obligatus naturaliter,& etiam ciuiliter, vt dixi, adducendo vnam communem contra alteram in l.tertia.titulo.8.libro.2.ſupra in gloſſ.1. columna.1061.cum ſequent. Et per illam doctrinam ibi traditam ſecundum communem contra alteram communem, quam probauimus cum, qui donationem fecit alicui, cum conditione, vt poſt certum tempus bona contenta in donatione reſtitueret eccleſiæ,quòd poſt abſolutam donationem non potuit modum ſeu conditionem remittere in præiudicium eccleſię,nec modum apponere. Ex quibus infertur,rege poſtquam validè donationem fecit ſubdito, eam modificare.nec reuocare poſſe, cùm ipſi iam ex ſuo facto fuerit ius irreuocabile quæſitum.Quamuis Ioan. Lup.in rubr. de donat. inter vir.& vxo.§.50.numero.6.& §.69.numer.13. Roderic.Suarez in.quæſt. de maiuratu. numero. 22. quos refert Couarruuias libro tertio. Variarum reſolut.capit.6.contrarium annotauerint,exemplificando in Rege Henrico huius nominis ſecundo id in ſuo teſtamento facere nolle, infertur principem non poſſe mutare,modificare,ſeu alterare cōditiones, & leges poſitas in his primogenijs a fondatoribus ex licentia ab ipſo principe, ſeu à lege conceſſa,ideo admonendi ſunt principes, ne teſtatorum vltimas voluntates in maioratibus inſtituēdis mutent,nec leges ipſas, quibus inſtitutores primogeniorum donationibus,aut contractibus propria patrimonia ſucceſſoribus deferunt,alioqui arbitrandum,nō æquè iuſtitiam ſubditis miniſtrari, nec tutum fore ſaluti ſpirituali ipſius principis eas derogationes teſtatorum, & vltimarum voluntatum fieri, qui alias facillimè deciperentur, qui vel regis authoritate, ſeu licentia iure primogeniorum ſua bona certis ſub conditionibus, de quibus in forma licentiæ ſuprà habita, & légibus poſteris relinquunt, alioqui non relicturi. Tum etiam, quia primogenia adhoc tendunt, vt nomini-

minis memoria fundatoris illæſa,& integra conſeruetur,perpetuaque permaneat. Ergo nullo modo debet decipi teſtator,cum ob nullam cauſam permiſerit alienationem bonorum, vt latè tractat Couarruuias.libro.3. Variar.reſolut.capit.6.vbi plura ad præſentem materiam quotidiana, & opportuna diſſerit,ideo videnda per eum. Tex.in l.teſtamentum.C.de teſtament.l.ſi donationem ritè feciſti,hanc authoritate reſcripti noſtri reſcindi non oportet.C.de reuoc.dona. Tum etiam,quia dominium etiam priuatum à principe non poteſt tolli, niſi ex cauſa vtili reipublicæ.l.item ſi verberatum §.primo.ff.de rei vend.l.venditor.§.ſi conſtat.ff. communia prædio.Bart.in l.fi. C.ſi contra ius vel vtili.pub.Fortun.in l.Gallus.§. & quid ſi tantum. ff.de liber.& poſthum.columna.138.verſicu.Ego hæc intelligere non potui.Dominium autem nihil aliud eſt,quam ius diſponendi de re ipſa.l.in re mãdata.C.manda.Bart.in l.ſi quis vi.§.differentia.numero.4 ff.de acquirend.poſſeſsio. Ergo princeps non poteſt tollere liberam teſtandi facultatem in rebus proprijs priuato competentem, nec teſtamentum mutare,nec ipſius conditionibus, legiſue derogare,niſi id ab eo fiat ad publicam vtilitatem: cùm alioqui,ſi id liceret liberè principi,tolleret ipſe à priuatis rerum dominia, quod minimè agere valet. Tum etiam,quia in maioratus poſſeſſore datur dominium,dominuſque eſt, dum viuit,& ſtatim ſimiliter ſucceſſor erit eo defuncto. Quod habeat dominium,eſt gloſſ.in l. Titia cùm teſtamento.§.fin.in gloſſ.fina.ff.de legat.2. Socin.in l. qui Romæ.in princip.columna penult. ff. de verbor. obligat.Gregor.Lopez in l.7.verb.*Y el ſeñorio*.titulo.2.part.5.Antoni.Gomez in l.40.numer. 70. quæſt.22.in legibus Tauc. Pinel. in l.prima. part. 2.nume.5.verſic.Ex his autem aptè infertur.C.de bon.matern. quicquid Rodericus Suarez dixerit fructuarium eſſe in allega. 9. & in quæſtione maioratus.fol.189.column.2.Fernand. Arias in l.46. numero.5.in legibus Tauri. Si ergo dominium habet poſſeſſor in vita, & ſtatim ſequens in eodem iure ſuccedit.l.tertia.§. ſin autem ſub conditione. ibi,omnis licentia pateat rem vendicare. C. communia de lega. Nam ſi prohibita alienari alienentur omnibus de familia cõſentientibus,illi, qui poſtea naſcãtur, poſſunt alienationem reuocare.glo. in l.pero.§.fratre.verb.ex familia.ff.de lega. 2.notat Aluarotus in cap.primo.§. hoc quoque.co.5. nume.6.de ſucceſſ.feud.Boeri.deciſio.12.nume.4. Gulliel,Benedict.in repet.capit. Rainutius. verb. Et ſoboles quam geſtabat in vtero.num.49.de teſtament. Ticaquel.tract.de vtroque retract.fo.65. nume.86.& in notabili quæſtione diximus ſuprà libro.1.titu.6.in l.prima.verb. *Deuan ſucceder*.col 240.verſi. Quæſtio etiam non minus elegans eſt. Ratio ea eſt, quia habent prædictum ius beneficio teſtatoris, quo iure non licet ei defraudari, nec à Principe,vt præmiſſum eſt. Tiberius enim Cæſar Senatu tractante, an Trebianis legatam in opus noui Theatri pecuniam ad munitionem viæ transferri concederetur,obtinere minimè potuit, quin rata legatoris voluntas eſſet. Quemadmodum Suetonius in Tiberio cap.31.ſcriptum reliquit. Maiori igitur ratione abſtinere debent principes à mutandis vltimis priuatorum voluntatibus in his,qui priuatæ familiæ, & non reipublicæ relinquuntur. Tum etiam,quia eſſet eis tollere libertatem teſtandi, quæ hominibus à iure gentium & naturali cõpetit, quamuis ſolennitates iure ciuili ſint inſtitutæ.l.nec enim.§.deportati.ff.de milit.teſtam.& l.milites.C.eod.tit.quibus probatur, militem iure gentium abſque ſolennitatibus iuris ciuilis teſtantem, poſſe etiam deportatum liberè inſtituere hæredem. Ad idem facit & naturalis ratio, quæ dictat, cuilibet licitum eſſe, & permiſſum liberè de proprijs rebus diſponere. Nam ſi iure gentium libera teſtandi facultas data eſt, ea & iure naturali competit.§.ſingulorum.Inſt.de re.diuiſi.§.quod verò.Inſtit.de iur.natur.imò & libertatem teſtandi eſſe iuris gentium & naturalis, aſſerunt Theophil.in §.Ius autem ciuile.Inſtit.de iure naturali. Bart.in l.interdum.nume.7.vbi Iaſ.numer.4.dicit communem. ff. de condi, indebi. Iaſ. & Corne. poſt Rom.& Fulgoſ.in l.ſi teſtamentum. C.de teſtamen.Iaſ,in rubri. ff. de acquir.hære. Vigli.in.§. ſed prædicta,num.4. Inſtit.de teſtamen. Fortun. in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.columna.133.ff.de lib.& poſthum.Et hanc traditionem receptam eſſe firmat Domi.Arias Pinel.in repeti.l.ſecundæ.2 par.nume.23.verſi.Infertur.13.C.de reſcin.vend. & Couar.lib.3. Variarum reſolut.cap.6.nu.7.Igitur Princeps hanc libertatem liberam teſtandi tollere non poterit,nec teſtamentorum leges & conditiones, cùm hæc lege naturali & gentium permittente liberè fiant. Et quòd non poſsit tollere, tenet Archidia.in capi.Epiſcopus.88.diſtin.Corneus in dict.l.ſi teſtamentum.vbi fatetur hanc cõmunem opinionem eſſe. & Couarr. alios ad idem citans in dict.cap.6.num.7.verſi. Sextò hanc ſententiam. Et hanc tenet ac inſigniter probat Dominus Antoni.Gomez in l.40.Tauri.quæſtio.35. numero.89. ¶ Dubitari poterit, An princeps dare poſsit licentiam patri ad conſtituendum maioricatum in præiudicium legitimæ, ſeu legitimarum aliorum filiorum legitimorum, & ex legitimo matrimonio procreatorum? Videtur quòd non. Nam legitima eſt debita filijs iure naturæ, quippe cùm loco alimentorum ſuccedat. cap. Rainutius. capi. cùm autem. ibi,dum dicit, vt legitima portio iure naturæ debita,de teſtament.cap.ſi pater. eod.titu.

lib. 6.l.ſcripto.§.fin.ff.vnde lib.l.cùm ratio. ff.de bon.damnato.l.16.ibi, *Y eſta parte legitima, dizen en Latin*, pars debita iure naturæ.titu.1.part.6. Firmat Auguſti. Beroius in dict.c.Rainutius. chart. 16.col.1.num. 53.verſic.Tertiò ſi pater prohibẽdo.de teſtam.Andr.Alciat.in.l. Centurio. nu. 22. ff.de vulga.& pupilla.Roderi. Suarez in repeti. l. quoniam in prioribus. in declaratione ad legem Regni.verſic.Secundo limitabis.nume.3.pag.15 C.de inoffi.teſtam.quicquid velit Fernand. Menchacen. dicendo alteram communem eſſe contra præmiſſam,& ipſam tueri velit in lib. de ſucceſsi: creatio.1.§.a.nu.3 referens ſe ad lib.5. §. 24. & in lib.a.§.20.nu.320.fol.238.colum.1. idem inquit. Sed haud dubiè contra præmiſſa iura loquitur, nec ſuam opinionem(pace eius ſalua) credo communem eſſe,nec veram,vt oſtendi in capi. ius autem.1.diſtinctio. Ius autem naturale eſt immutabile.Ergo per principem tolli non poterit. §. ſed naturalia.Inſtit.de iur. nat. ¶ Confirmatur. Nam Princeps priuans ſine cauſa filios legitima ſucceſſione peccat mortaliter,& tale faciens, non debet dici Princeps, ſed tyrannus, quippe cùm auferat iniquè,& ſine cauſa ius filijs quæſitum.Bald. in.c. 1.col.1.de feud.March.Franciſc.Curti.Senior cõſil.16 Clarus vir Iacobus col.8.nu.18.verſi.Sic vidémus in atrogatione. Et Fernand. Loazes optimè in repeti.l filius fami.§ diui.nu.25.ff.de legat. primo.Quia æqualitas inter filios eſt ſeruanda omni iure.vt in.l.prima. C. vnde libe.l. ſi poſt mortem.§.fina.ff.de bono. poſſ. contra tabul. l. inter filios.vbi Bald.C.famil.hercıſ. authen. In ſucceſſione.C.de ſuis & legi.l.penul.C. communi. diui. l.vlti.C.communia vtriuſque iudicij. l. vt liberis. &.l.illud §.fina.C. de collationib. Non enim debet pater vnum ex liberis facere filium, & alium priuignum.Angel.in authen.de nupt. §. fina. plura citat Andr.Tiraquell. de primogenitur. quæſt. 4.à nu.1.cum pluribus ſubiectis. Et adducit illud diui Ambroſij in lib.de Ioſeph.Patriarcha.cap.2. dicentis, Iungat liberos æqualis gratia,quos iungit æqualis natura.Facit etiam: nam parentes denegantes alimenta filijs, peccant. Quod conſtat, cùm ex hac denegatione excommunicantur in capit.ſi quis deliquerit.vbi eſt videndus Domini. diſt.30.Et legitima eſt præferenda quibuſcunque etiam alijs pijs cauſis.capit. quicunque. 17. quæſt. 4.Igitur Princeps non poteſt hoc concedere, nec legitimam in totum eis tollere,cum ſit contra ius naturale,quæ præ ſe fert educationem. cap. ius naturale.diſtin.1.l. 1.§.ius naturale.ff.de iuſti. & iur. Alimenta enim cùm debeantur iurè naturæ filijs, minimè à lege,ſeu à Principe tolli poſſunt, cùm ipſe ſit inferior. Clement. Ne Romani. de elect. cap.cùm inferior.de maiori.& obedien. Et quòd non poſsint aliqua lege humana tolli, tenet Albericus in.l.prima.§.ius naturale.num.4. ff. de iuſti. & iure.Panormi.in cap.fin.num.22. de conſuetu. à quo nullus diſcrepat ſecundum Roch.ibi fol.45. colum.3.& Couar.lib.4.decret.2.part cap.8 §.6. nu.4.¶Nec obſtat ſententia doctorum vbique aſſerentium legitimam iure naturæ debitam filijs in bonis parentum, lege, ſtatuto, ſeu conſuetudine tolli poſſe, vt firmat Paul. Pariſ. plures authores ad hoc citando,& firmando communem opinionem eſſe in conſil.23.Præſuppoſita validitate.colum.prima.libr.2.& in conſi.36.colum.1. num. 3. libr.3.& conſi.94.num.24.co.lib.3. Dyn. in reg. Indultum.de reg.iur.libr.5.Bart.& Imol. in.l.Titio.§.Titio genero.ff.de condi.& demonſt. Imol. & Alexan.in.l.quod de bonis.§. fina. ff. ad legem Falcid. Decius in conſil.19.num.5.& in.l.iura ſanguinis.ff.de reg.iur.Andr. Alciat. in tracta. de præſumptio.lib.1.præſumptio 8.Couar.loco præmemorato.cap.8.§ 6.num.4. & Menchacen. libr.2. de ſucceſsio creatio.§.20.nume.296.verſic. Et ita quod valeat lex. Eſt enim intelligenda quatenus legitima non eſt neceſſaria filijs quo ad alimenta: ſi tamen eſſet in derogationem alimentorum, nequaquam tolli poſſet in totum, nec in partem. Et ita omnia,quæ adducit Fernand. Menchacen. vbi ſuprà à nume.296.vſque ad.307. ſunt reſoluenda, vt veritatem continere videantur: nam alias non procedere de iure exiſtimo (ſalua eius pace) adeò quòd nec legitima in totum tolli poſſet, etiam parentibus, contra communem: nam eodem iure naturali filij tenentur alimenta ſubminiſtrare parentibus,quo ipſi parentes filios alere debent. l. ſi quis à liberis.§.parens. ff. de libe. agnoſcend. Alphonſus à Caſtro libr.2.de iuſta hæretic. punitio. ca.fina.contra Bart. & Bal.nu. ſexto. dicentes in dicto. §. parens. filium teneri alimenta ſubminiſtrare parentibus rõne naturali,non autẽ iure naturali:ita explicantes Iureconſultum in dict. §. parens.dicentem ratione naturali parentes à filijs alendos eſſe, nam iure naturali tenentur,nec tolli eis poſſunt alimenta.aduerſus Rip.in libr. primo. reſponſorum.cap. 7. firmantem communem opinionem eſſe.& Paul.Pariſi.conſi.23.nume 2. libr. ſecundo.& Menchacen.lib.2.de ſucceſsi. creatio. §.20.nume.306.Et Guilielm. Benedict. in repeti. capit.Rainutius.verb. Et vxorem nomine. in..1. numer. 47. de teſtamen. Alciat. de præſumptionibus libr.primo. præſumptio. 8. numer. primo. gloſſ.in.l.prima.titul. ſexto. libr. tertio, foro legum.in gloſſ. *Padre*. Sed quòd ſit debita legitima parentibus iure naturali, & non poſitiuo, contra Barto.& alios eſt verior ſententia. Conſtat, quia pater & filius vna & eadem perſona cenſentur carne & natura. l. ne cum filio familias. ff. de furtis.

vbi Iuriſconſul. Paulus ait, ne cum filio familias pater furti agere poſſit, non iuris conſtitutio, ſed natura rei impedimento eſt: quod non magis cum his, quos in poteſtate habemus, quàm nobiſcum ipſi agere poſſumus. c. contradicimus. 35. q. 3 gloſ. in ca. pœnitẽtia. de pœnitẽtia. diſt. 3. l. fin. C. de impub. & alijs ſubſti. §. ei vero. Inſtit. de inuti. ſtipula. & cenſetur filius pars corporis patris, ſi natura cenſentur vna perſona, ergo non debent diuerſo iure cenſeri, quod patri debeatur miſerationis cauſa, ſeu ratione naturali, imo iure naturali, ꝙ eſt cõmune omnibus animalibus iuxta ſuam ſpeciem prout eſt conueniens naturæ differentiæ vel ſpeciei, prout eſt homini naturale habere actum prudentiæ, vel temperantiæ, & operari ſecundùm rectam rationem inquantum homo, non inquantum animal eſt, & ſic inclinat hominem ad bene faciendum æqua lance parentibus, & ad propagationem per matrimonium, quod eſt ſecundum rationem, ex S. Tho. 1. 2. quæſt. 51. artic. 1. & q. 63. arti. 1. & quæ notat doctiſsimus ac Reuerendiſsimus pater Frater Ilephonſus à Vera Cruce in ſuo ſpeculo coniugij. 1. part. art. 1. Et ſic errauit Bart. in. l. ſi quis à liberis §. parens. ff. de lib. agnol. & in l. non quemadmodum. eod. tit. ff. quatenus tenet contrarium, ſentiens non eſſe naturale ex eo, quòd non eſt commune omnibus animalibus: nam ſecundùm hoc volare non eſſet naturale, quia non omnibus communiter competit, ſed debuit intelligere vt ſupra diximus. Item & ſecundò conſtat ex Apoſtol. ad Rom. 2. Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ ſunt legis, faciunt, id eſt, ea quæ ſunt de lege morali, qualia ſunt omnia præcepta Decalogi. S. Thom. 1. 2. q. 100. art. 1. Sot. li. 2. de iuſt. & iur. quæſt. 3. art. 1. In quarto autẽ præcepto decalogi Exod. 20. & Deuter. 6. non ſolùm continetur honorate parentes, ſed etiam neceſſaria alimenta eis tempore neceſsitatis miniſtrare ſecundum beatum Hierony. in Matthæ. c. 15. Tho. 2. 2. quæſt. 122. art. 5. & in. 3. ſenten. diſtin. 17. ar. 1. quæſt. 1. Domi. Sot. lib. 2. de iuſti. & iur. quæſt. 4. arti. 5. igitur de primo ad vltimum alere parentes, eſt ſecundum præceptum morale Decalogi, ac de iure naturæ c. Humanum genus. 1. diſt. & c. fin. diſtin. 6. Et vtrobiq; diximus iſto anno in lectione ordinaria. Præterea eſt text. in authen. de hæred. & falci. §. Primum itaque. colla. 1. & in ca. ſi pater. in princip. de teſta. lib. 6. ibi, iure naturæ debitæ. l. 1. ti. 11. part. 6. l. 6. Tauri. vbi Didacus Caſtellus in glo. verb. *Como lo ſon.* tenet eis debita iure naturæ Et Couar. in epito. 4 decret. 2. part. ca. 8. §. 6. nu. 5. verſi Nec mihi placet opinio quorundam. Alfonſus Caſtrenſis lib. 2. de iuſta hæreti. puni. c. 26. Et hoc voluit Beroius in ca. Rainutius. nu. 229. de teſtam. quamuis dicat ratione naturali. Nec obſtant. l. nam etſi parentibus. ff. de inoffi. teſtam. & l. ſcripto. §. fina. ff. vnde liber nam bene erit fatendum legitimam non ita fore debitam parentibus in bonis filiorum, ſicut e conuerſo in bonis parentum ex voto parentum: quia voluntas & votum parentum eſt, vt bona ſua deueniant ad filios ſi ſuperuixerent, non aliàs. Et hoc volunt iura paulo antè citata, & illud Apoſtol. 2. ad Corinth. 12. vbi filij non debent theſaurizare parentibus, ſed econtra. l. nihil intereſt. ff. de bonis libert. Ergo ſecluſo parentum voto & voluntate negari non debet, quin alimenta, & loco alimentorum legitima ſit parentibus debita, ſicut è conuerſo, cum naturæ ſucceſſores merito dici debeant ex. l. 1. C. quorum bono. & l. fin ff. eod. titu. Ex qua concluſione deducitur, quòd quemadmodum Rex, conſuetudo, ſeu lex non poteſt tollere legitimam debitam filijs vſque ad quantitatem requiſitam pro alimentis, pariformiter tolli non poterit parentibus, quibus etiam iure naturæ ſunt debita alimenta, cum ſit ius naturale immutabile. §. ſed naturalia. Inſtit. de iur. natur. gent. & ciui. in princi. diſt. 5. vt poſt Alexan. conſi. 3. & conſi. 168. lib. 7. Tenet Auguſt. Beroi. in. c. Rainutius. nu. 228. de teſtamen. Couar. in epitom. 4. decret. 2. part. cap. 8. §. 6. nu. 5. Ac etiam cum parentibus debeatur ſummus honor, filius tenebitur eis relinquere legitimam titulo honoratio inſtitutionis, ſicut parentes tenentur filij eo titulo relinquere, vt ſuprà in hac lege dictum eſt. Ergo multò magis filius, qui plus tenetur honorare patrem. Exod. 20. Eccleſ. 7. capi. quæritur. 2. quæſt. 7. Gloria enim hominis ex honore patris ſui: & dedecus filij, pater ſine honore. Eccleſiaſti. 3. Facit text. in authen. Vt cùm de appell. cognoſ. §. ſiue igitur. verſi. Iuſtum autem perſpeximus. ibi, non licere liberis parentes ſuos præterire. Et in. §. hæc conſtitutio. ibi, à parentibus & liberis iniuriã præteritionis, & exhęredationis auferre. Præteritus autem dicitur, qui non eſt inſtitutus, aut exhæredatus cum cauſa. §. eadem hæc obſeruantur. Inſtit. de hæt. quæ ab inteſta. defer. l. quidam filium. ibi, nec hæredem, nec exhęredem fecit. vbi Paul. nu. 2. C. de fideicom. l. 10. titu. 7. part. 6. cap. licet. vbi dixi conclu. 3 de vot. Si ergo nõ poteſt ipſum præterire, ſequitur, ꝙ debet relinquere legitimam patri titulo inſtitutionis. Et hanc partem tuentur Sali. Paul. & Iaſ. qui in col. 11. nu. 37. in authen. nouiſsima. C. de inoffic. teſta. teſtatur communem & Coraſ. in. l. filium quem habentem. nu. 8 2. C. famil. herciſc. Rode. Suarez in rep. l. quoniã in prioribus ampliatio. 16. nu. 2. pagin. 99. C. de inoffi. teſta. Gregor. Lopez dicit communem in. l. 5. verb. *Como heredera.* titu. octauo. parti. 6. Ferdinandus Menchacen. de ſucceſſio. creatio. lib. 2. §. 20. num. 282. verſic. Quarto an procedat. qui eſt videndus,

quia

quia bene & latè loquitur. ¶Ex quo infertur, lege, vel ſtatuto alimenta limitari minimè poſſe ad minorem quantitatem, quam filius, vel pater, ſiue legitimus, ſiue illegitimus ſit: quia cùm alimenta ſint iuris naturalis, non debent, nec poſſunt tolli à lege humana, vt diximus in l.22.in glo.1.verſic. Verſatur etiam & aliud dubium.titul.3.libr.1.ſuprà. Couar.in epitome.4.decreta.2.part.capit.8.§.ſexto.num.8. Et colligitur ex notatis à Gregor. Lopez in.l.8.verbo. *Meneſter*.titul.13.part.6. per text.in capi.cùm haberet. de eo qui duxit in matri.quam pollu.per adulte. & quia nulla debet conſtitui differentia inter legitimos, & illegitimos quo ad conſeruationem naturæ, quæ omnia omnibus competunt, ſcilicet, pater, & filius. l. tutelas. de cap.dimi.l.parentes.ff. de in ius vocand. & per ea, quæ notat Rebuff.in repe.authen.i.habita. priuilegio.177.pagi.366.verſic. Secundò amplia. C. ne filius pro patre. Et quæ dixi in. l. prima. verb. *No la pueda alegar*.colum.1030.titul.8.lib.3.ſuprà. Reſeruatis igitur alimentis filijs poterit quis ex licentia Regis conſtituere Primogenium bonorum ſuorum in liberis maſculis maioribus, vel minoribus natu, etiam in foro animæ abſque labe peccati. Domi. Sotus libr.4.de iuſti.& iure.quæſt.5.artic.1. Couar.in epitome.4.Decret.cap.8.§.ſexto.nume.5.verſi. Quartò infertur. Ioan. Cirier. libr.2.de primogeni.cap.15. Ioan. Lup.in rep.c.per veſtras.3.nota.§.21.&.§.26. Ferdinandus Menchacē libr.2.§.20.num.307.verſic. Ex dictis ſuprà infero valere licentiam Principis. Tiraquel. in tracta. de primogeni.quæſt.4.vbi in num.33.dicit, quòd Primogenitus tenebitur alimenta præſtare cæteris liberis, etiam ſi conſuetudine, vel lege, aut in Principis reſcripto cautum non eſſet. Quod etiam annotatum reliquerunt Hoſtien. Ioan. Andr. & Panormi.in cap.licet.de vot. ¶Fuit dubium in facti contingentia mihi propoſitum, vtrùm vocatus ad primogenituram ſecundum formam inſtitutionis poſsit in vita poſſeſſoris bona talia eſſe ſubiecta reſtitutioni, ac poſt mortem poſſeſſoris ad ipſum ſpectare primogenium petere vt declaretur? Et dixi. Aut erat cauſa, nempe quia poſſeſſor iactabatur multa bona maioricatus, non eſſe maioriæ, ſed ſua, ac libera, & non ſubiecta reſtitutioni: vel quia negabat ad vocatum pertinere, ſed ad alium forte de alia linea. Aut nullum dubium erat, nec iactatio poſſeſſoris. In priori caſu dixi poſſe, in poſteriori non, vt declaraui in. l. prima. glo.1.quæſt.4.vbi vide titu.octauo.lib.tertio.ſuprà. Ferdinand. Vazquez Menchacen. de ſucceſ. creatio.lib.primo §.ſexto num.46. Domi. Pinel. in.l.prima.part.3.num.78.C.de bon.matern. Couar.libr.1.Variarum reſolut.capi.18.colum.fina.nume.8. futurum ſucceſſorem, ante tempus in iudicio non eſſe audiendum viuo poſſeſſore: quippe cùm damnandam à iure ſciamus eſſe præmaturam ſpem eius, qui agit de ſucceſsione viuentis. l. ſecunda.§.interdum.ff.de vulgar.& pupilla. l. prima.§.ſi impuberi.ff.de collat.bono. nec violari debet regula text.in.l.non quemadmodum.ff.de iudic. quæ habet iudicium non habere locum ſuper futuris, nec ad iudicem ſpectare.l.prima.§. ſi eius. vbi gloſſ.verb.tractus.ff.de vſur. Angel.in.§. præiudiciales.nume.9. Inſtit.de actionib. Bart.in.l. ſiquis rem.ff.de pigno.actione. Iaſ.in.§.primo.in.colum. Inſtit.de actioni.& in.l.ſi Stichum.nu.16. ff.de verbo.obligat. Et quæ notat. Matth. de Afflictis deciſio.279. Romani.conſil.136. Anto. Gomez in terminis huius quæſtionis tenet hanc partem per prædictam. l. non quemadmodum. in.l.40.quæſt.25.nume.79.in legib.Taur. Tamen eſt recipienda opinio ſua, quando nulla cauſa in fraudem ſucceſſoris verſaretur, vt in.l. lege Aquilia li delectum. ff. de lege Aquilia. & in.l. Imperator. ff.ad Trebellianum.& in.l.in omnibus. ff. de iudi. Et eſt optima Regia lex.1.titu.ſecundo.part.3: dum dicit, *Eſſo miſmo de lo que atiende, que deuen auer en el tiempo por venir, del que ſemeja que le fazen coſa, porque adelante pue de ſer embargado, o perderlo todo.* Vbi eſt caſus decidens hanc quæſtionem, in qua Roderi. Suarez plurimum laborauit, qui tamen non allegauit prædictam legem, vt conſtat in allegat.4. Et ſic de facto conſulti de iure fore tenendum conſultauimus, & firmauimus. Et ad hunc ſenſum facilè reſoluuntur opiniones contrariæ, ne vllam inter ſe repugnantiam contineant, prout, verè non continent. De quo dubio agit Pinell. in l.prima.part.3.nu.78.C.de bon.matern. quē omnino videndum eſſe exiſtimo vbique propter claritatem ſui ingenij, & modum procedendi in dubijs quæſtionibus. ¶Circa præmiſſa dubitatur de quæſtione, quæ contingit dubitari in quodam arduiſsimo dubio vnius ſubſtitutionis factæ in teſtamento cuiuſdam, qui ad maioratum vocauerat filium maſculum ex filia, quæ nondum erat ætatis nubilis, & in defectum talis filij vocauit Petrum eius filium naturalem legitimatum reſcripto Principis, & contigit quòd venit caſus ſubſtitutionis antequam filia nuberet, & haberet liberos, quos poſtea habuit, erat controuerſia inter filium filiæ, & Petrum ſubſtitutum ſuper bonis maioriæ. Naturalis enim dicebat, quòd cum tempore cedentis fideicommiſsi filius filiæ natus non eſſet, nec conceptus, ipſe ſtatim fuit vocatus: quia non potuit diſpoſitio teſtatoris ſtare in pendenti, & dominium ſimiliter bonorum non debebat pendere in aere, vel in pendenti. prout & Paul. Caſtr.conſi.74. lib. ſecundo. adducit. ¶Secundo confirmatur: quia in quacunq; re initium, & habilitas, quæ

tas,quæ eſt tempore,quo geritur negotium, conſiderari oportet, licet perueniat ad talem caſum, in quo peruenire non poſſet, ſi ab initio eſſet in rebus humanis,vt probatur ex his, quæ diximus in.l.1.verb. *Edad cumplida*.titu.3.libr.iſto. 5. infrà. Sed quando venit caſus ſubſtitutionis, non erat natus aliquis filius,qui poſſet repellere filium legitimatum,nec etiam ſi poſtea ſuperuenerit ſemel conditio in ſua perſona verificata, ei obſtabit, & ex ſuis fundamentis in ſimili quæſtione adductis à me in.l.prima.gloſ.1.verſi. Nonò mouetur talis quæſtio.colum.230.titu.6.libr.1.ſuprà.& in.l.10 in glo.1.verſi.Quæro clericus in minoribus. tit.1. libr.3. ſuprà. quibus optimè conducunt quæ latè tradit Deci.conſil.24.nu.2.vbi adducit octo fundamenta. ¶ Tertio comprobatur ex. l. interuenit. ff.de legat.præſtand.vbi ad legatum factum liberis, illi tantum ſunt admittendi, qui reperiuntur eſſe de numero liberorum tempore, quo dies legati ceſsit,vbi Triphonius Iuriſconſultus ait, interuenit illa quæſtio, quando de liberorum numero eſſe debeat is, cùi legatum datum eſt, vt id ferre poſsit à filio contra tab.bonorum poſſeſsionis accipiente. & placet ſufficere in ea neceſsitudine tunc eſſe, quando dies legati cedit. Sed filius naturalis ſubſtitutus fuit huiuſmodi. ergo &c. Et hanc partem in ſimili caſu conſuluit Paul. Caſtr. conſ.16.nume.5.lib.2. Et iſtam quæſtionem ponit Gregor.Lopius in.l.10. verb. *Otorgado todos de ſo vno*.titul.31.part.3.vbi reputat difficilem ac cogitandum reliquit,quia lis ſub iudice erat. ¶ Quæritur. Vtrum bona prohibita alienari propter delictum hæreſis,vel criminis læſæ maieſtatis confiſcari poſsint? Videtur quod non:nam per expreſſam alienationem non potuit, ergo nec per tacitam,& ſic per delictum. Tum etiam ex.l. Imperator.ff.de fideicom.liberta. ibi, publicatis bonis Mutiani reſcripſit debere eos publicè manumitti.vbi Barto.dicit,Nota quòd res, quæ eſt prohibita alienari, non poteſt deuenire in fiſcum propter publicationem.vt in.l. ſi in libertinum. ff. de bon.lib.l.Statius Florus. §. Cornelio fœlici. ff.de iur.fiſci.l.Iura libertorum.ff.de iur.patro. vbi inquit Marcell.I.C.Iura libertorum paternorum liberis, cùm pater eorum erat perduellionis damnatus ſalua eſſe diui Seuerus & Antoninus benigniſsimè reſcripſerunt. l. eorum qui.ff.ad legem Iuli.maieſt.c.fœlicis.§. ſi qua verò. de pœnis. lib. 6.l.Papinianus.§. meminiſſe. ibi, Cæterum ſi id rogatus fuit reſtituere,non debet iniuria fieri. ff. de inoffi.teſta.l.cùm pater.§.hæreditatem.1.ff.de lega.2. Alexand.in conſil.23.Opportunè conſideratis.lib.5.reperitum.conſi.88.li.3.Hippolyt.ſingula.314.& conſil.49.nume,71.Iaſ.in. l. vltima.§. penul.not.1.C.communia de lega.& in.l.filius familiaſ.§.diui.nu.19.in.2.lectu.ff.de lega. 1. vbi Ioã. Crott.num.32.Rip.46.Loazes nume.114. Nicol. Boeri.deciſi.278.num.6.Ioan.Lup.in repe. c. per veſtras.§.38.fol.75.col.2.num.6.Ioan.Lup. in tracta.de iuſti & iure.obtentio. ac retentionis regni Nauarræ.5.part.§.ſexto. ¶ Tamen commoditas & vſusfructus de iure viuente delinquente ſunt penes fiſcum, quouſque naturaliter mortuus ſit. dict.§.Cornelio fœlici.& Ioan. Lup.in dict. §. 38. num.8.Et ideo in inſtitutione maioratus aſsignatur optima cautela, quod dicat inſtituens, Rogo ſucceſſorem meum huius primogenij, vt ſit Catholicus,ſanctamq; fidem habeat, & quod fidelis ſemper exiſtat pro tempore domino Regi:ſi autẽ contrarium fecerit, priuo cum vna die antequàm committat tale crimen maioratu, & volo tranſeat ſtatim in ſequentem in gradu. Et bene poteſt fieri per. l. non impoſsibile.ff.de pact.præſertim cũ faciat cum licentia Regis præmiſſa, quæ præſtat ei authoritatem,& confirmationem, & ſic factam inſtitutionem cum ſuis vinculis cenſetur à rege. §. ſed ius quidem.Inſti.de iur. natur. ſecundum Angel.notantem,noſtrum dici, quod confirmamus, quamuis non conſecerimus.l.1. §. nam omnia. C. de vet.iur.enuclean.Deducitur etiam hæc cautela ex Catel.Cotta in memori.iur.verb. teſtamentum. ¶ Sed eſt dubium, quomodo ſucceſſor, ſi filius eſt committentis crimen læſæ maieſtatis, aut perduellionis,poſsit venire ad vinculum, ſeu maioriam, cùm propter patris delictum effectus ſit incapax.vt in.l.quiſquis.C. ad legem Iuli. maieſt. in.§.filij verò.dum inquit, ac ſucceſsione habeantur alieni teſtamentis extraneorum nihil capiant. l.2.titu.2.parti. 7. igitur parum vtilis erit cautela. Et per alia,quæ deducit Gregor. Lopez in dict. l. ſecunda.verb. *mandas que le fueren herbat*. Pro cuius expoſitione faciendæ ſunt ex mẽte ipſius Gregorij Lopez ſequentes cõcluſiones,quarum prior eſt. ¶ Filij committentis crimen perduellionis, ſunt inſucceſsibiles in Comitatu, Ducatu, ſeu Marchionatu, aliave ſimili dignitate. Conſtat. Nam filij iſtorum ſunt infames,quibus portæ dignitatis ſunt occluſæ regul. Infames. de regu. iur. libr.ſexto. ¶ Secunda concluſio. Tales filij poſſunt ſuccedere in maioratu. vel primogenio non habente dignitatem conſtitutam ſiue ex Regis donatione,vel inter viuos per contractũ. Nã ceſſante legis. quiſquis. præalleg.ratione,&. d.l. partitæ meritò debet ceſſare illatum diſpoſitio, cum materia ſit odioſa, & pœnalis.cap.hæc autem. de pœnitentia diſtinct.1.regu.Odia.de regu. iur. libr. 6. Bald. in.l.tertia. colum. final. de hæredi. Inſtitu. Quæ tamen non procedit,quando primogenium eſſet inſtitutum in teſtamẽto,cum hæreditas dicatur obuenire de iure ciuili. l. lege obuenire. ff. de

verbo.

Digitized by Google

verborum ſignifica.princeps eos filios alienos eſſe voluit à tali ſucceſsione,quatenus eſt iuris ciuilis,non in quantum eſt de iure gentium,vt ex contractu. ¶ Tertia concluſio. Prædictus filius perduellionis poteſt ſuccedere in maioricatu, vel vinculo facto in tertio & quinto bonorum irreuocabiliter per contractum inter viuos virtute. l. Taurinæ. 17. l. perfecta donatio.C. de donationibus. quæ ſub mod.l.donationes.§. fina. ff. de donationib. Si tamen donator pater reſeruauit ſibi vſumfructum,eo viuente confiſcabitur, & fiſcus habebit.ex dict.l.Statius Florus.§. Cornelio fœlici. ff. de iure fiſ. niſi aliud cautum ſit infundatione maioratus. ¶ Quarta concluſio. Quando per teſtamentum conditum ac inſtitutum fuit primogenium, ſeu vinculum cùm pater propter crimen perduellionis ſit factus inteſtabilis,filius non ſuccedit.vt in dicta.l.quiſquis. &. l. 16. titul. primo. parti. ſexta. ¶ Quinta concluſio. Primogenium inſtitutum facultate regia,cum conditione, quod quanuis poſſeſſor commiſerit crimen læſæ maieſtatis diuinæ, vel humanæ, nihilominus tranſeat in ſequentem vocatum perfundatorem, commiſſo crimine,tranſit in filium, quia incapacitaris nota ablata fuit à principe.Bald. in capitu. primo. §. denique. verſic. Porrò ſi dominus.de feudo guar. lib. feudor. Quod limitandum cenſet, præterquàm ſi tale crimen proditorié commiſſum ſit.capitu. primo. an ille qui interficit fratrem domini ſui.Facit.l.vnica.C.de conducto.& procura. libr. vndecimo. & ibi Platea. Ita Gregorius Lopez in l.ſecunda.titu.ſecundo.part.ſeptima.in gloſ.*mandas*. colum.fina. verſi. Quid autem ſi in facultate. Notabis præmiſſam quæſtionem: quia in regijs tribunalibus ſæpe contingere ſolet,& eſt ſatis dubia ſecundum Gregorium Lopez loco præcitato. Optimè agit de hoc Anton.Gomez in.l. 40. Tauri quæſt.37.nume.91.& ibi.quæſtio.23.num. 77. agit, Vtrùm validum ſit argumentum de feudo ad maioratum. ¶ Eſt tamen dubium, an verba facta à legibus Tauri in fauorem primogenitorum ne teneantur meliorationes factę in domibus, & turribus primogenij communicate cum vxorè reparantis,meliorantis,ſeu ædificantis, vt eſt.l. 46. incip.*Todas las fortalezas*.locum habeant in meliorationibus factis à poſſeſſore bonorum ſubiectorum reſtitutioni per viam vinculi abſque licentia Regis? Videtur, quòd cum ſit ſtatutum in præiudicium vxorum, quæ priuantur ſuis lucris, & aliàs irrationabile,non debeat dilatari vltra caſum, in quo loquitur,dicendo de mayoradgo, ad bona vinculata, quæ diuerſum nomen habent, ac per conſequens diuerſam diſpoſitionem. l. ſi idem. C. de codicill.ex Bald.in.l.quicunque. nume. 51. C. de ſeruis fugiti.& per ea,quæ in dict.l. 46. num.3. notat Ioannes Lupus. Et ſic vxor, eiuſve hæredes pro ſua parte poterunt recuperare æſtimationem meliorationum expenſarum in talibus ædificiis, reparationibus, ſeu meliorationibus rei vinculatæ, cum melioramenta ſint quid proprium,ac hæreditarium.Bald.l.penul.C.de ſolu. Angel. in.l. Senatus.§.Marcellus.ff.de legat.primo. Boeri. deciſio. 19.nu.3.dicendo iſtam veriſsimam eſſe opinionē, ergo & in ſpecie propoſita.

Prætereà conſtitutio præſtans priuilegium ita eſt accipienda,vt minus præiudicium iuri alterius paretur,ſed vtroque caſu inducit præiudicium,ergo tantum in expreſſo eſt accipienda, & ſic in maioratu propriè ſumpto.Tum etiam,quia eſſet dare anſam fraudandi vxori poſſeſſoris vinculi ſub prætextu meliorationis rei ſubiectæ reſtitutioni, non enim ſolum priuaret vxorē lucris ſibi debitis, verum etiā cæteros liberos,quibus debetur in talibus conquæſtis legitima debita iure naturæ, prout ſuprà annotatum eſt,quod valde iniquum eſt, ideoque fatendum eſſe legem Taurinam loquentem in bonis vinculatis per licentiam Regis, extendendam non eſſe ad bona vinculata per particularem abſque authoritate Regis non expreſſa in lege. argumen. cap. ad audientiam.de decim. Et hæc nobis viſa fuerunt, ſalua ſaniori ſententia pro tempore, quo fuimus de hoc dubio conſulti, & nunc cogitandum Lectori relinquendum cenſuimus,cum authorem non deſignemus pro nunc, nec inuenerimus. ¶ Fuit mihi quæſtio propoſita, Petrus Titium hæredem inſtituit, pluraque legata in eo reliquit: qui poſtea audiens ex aliquo caſu mortuum fuiſſe in noua Caſtella primum hæredem,de quo ſuprà. ¶ Secundò teſtamentum fecit,faciens commemorationem primi hæredis, dicens, Quia Titius, quem primò meum hæredem inſtitui,mortuum eſſe mihi aſſertum eſt, ideo talem inſtituo. Apparet nunc viuus hæres primò inſtitutus, dicitque primum teſtamentum valere, ac ſibi competere hæreditatem, & non ſecundò inſtituto,quæritur quid iuris? Reſpondendum erit pro Titio de æquitate, præſtabit tamen legata relicta in ſecundo.Imò non erit ruptum primum: quia falſus rumor non debet obeſſe, vel prodeſſe. l.falſa.& ibi nota.ff.de conditioni. & demonſtra. cap.ſuper eo.de eo qui cogno.conſang. vxo. ſuæ. Tum etiam,quia ex capite inſtitutionis in prædicto teſtamento ſecundo conſtat primum hęredem voluiſſe habere hæreditatem ſi viueret, eo tamen mortuo fecit ſecundum,ergo eius volútas eſt pro primo, ac ſeruanda. l. in conditionibus.ff.de condi.& demonſtra. ¶ Tum etiam & tertiò ex. l. fin. ff.de hæred.inſti.Speculat.de inſtr.editio.§.compendioſè.nu.28.verſi.Quid ſi is qui teſtamentum fecit.Regia lex.25.vbi omnino per nouiſsimum

gloſſatorem, Regiumque Senatorem meritiſsimum.titu.primo part.ſexta. vbi poteritis videre. ¶Vtrum autem legatum dotis in eo factum, nempe,relinquo mille Iſabellæ, ſi contraxerit matrimonium,ſi autem ingreſſa fuerit religionem, relinquo quingentos aureos: Ingreſſa fuit religionem,ibique profeſſa,& petijt mille, eſt dubium, an hæres teneatur ei dare mille, aut quingentos? ¶ Videtur quòd debeantur mille, ne inducat viduitatem circa vitæ contemplatiuæ electionem. argu.tex.in.l.Titiæ ſi non nupſerit. ff. de condit. & demonſtra.l.quoties.eod.titul. Secundò ne impediatur optimum bonum, iuxta illud euang.teſtimonium, Porrò vnum eſt neceſſarium, Maria optimam partem elegit,quæ non auferetur ab ea. ¶Secundo ea, quæ actum contrarium legi impediunt, facto diſponentis non poſſunt impediri, ſed huiuſmodi fuit in ſpecie propoſita. ergo &c. Hanc partem in proprijs terminis tenet Bart.in.l.2.nu.2.ff.de his quæ pœnæ nomine relinq.Romanus in.l.ſtipulatio hoc modo.ff.de verbo. obliga. Ioan.Andr.in additio.ad Specul.in rub. col. 3. de ſtatu monacho.Alex conſil.121.nu.9.lib.2.Hippolyt.plura ad hoc adducens dicit hanc ſententiã communem eſſe in rub.ff. de donat. nu. 127. & iterum in lingu.215.Decius conſi.674.nu.5.lib.5. Ioan.Crott.in.l.nemo poteſt.nu.71.ff.delegat.1. Paulus Pariſi conſil.65.num.14.lib.2. Felin.in ca. in præſentia.nu.37.de probatio.Couar.lib.1. Variarum reſolut. .cap.19. nu. 9. Emmanuel Acoſta Luſitanus,præclari ac ſubtilis ingenij vir.in.l.cum tale.§.ſi arbitratu.11.ampliatio.nu.4. ff. de condi. & demonſtra Ferdinan.Loaz.Epiſcopus de Tortoſa meritiſsimus in tract. Super noua pragm. conuerſio.regni Valentiæ.col.2.nu.3.Et eſt magis cõmunis opinio ſecundum Iaſo. in authenti. Si qua mulier.num.14.C.de ſacroſan.eccle.Rip.in.l.prima.num.62.ff ſolu.mat.& Ioan. Duarenus Gualdenſ.de arte teſtandi.titul.6.caut.64. num. primo. ¶Contrariam tamen opinionẽ veriorem iuris eſſe videtur,cùm voluntas teſtatoris non ſit trahenda ad caſum ab eo excluſum,dicendo, ſi nupſerit &c. cum ipſe diſtinxerit caſus ſuæ diſpoſitioni, & voluntas ſit clara,non eſt locus coniecturis.l. continuus.§.cùm ita.ff.de verborum obligat.l. ille aut ille.§.cum in verbis.ff.de lega.tertio. Tum etiam, quia iuris interpretatio habet locum, quando coadiuuat voluntati teſtatoris veriſimili.vt in. §. ſed hoc præſenti.in authenti.de ſanctiſsi.epiſco. collatio 9.quæ ceſſat,vbi de oppoſita conſtat, vt in caſu præmiſſo, nec ex paruo legato pro ingreſſu religionis:cum mundum, & omnia in eo contenta ſeruus Chriſti à ſe reijciat abſque præmij temporalis conſideratione.Vbi eſt ſpiritus Dei,ibi libertas. Et, qui Dei ſpiritu aguntur,non ſunt ſub lege Apoſtol.2.ad Corinth.3.capit.licet de regulari. ¶ Quam opinionem ex alia communi ſententia Doctorum probandã eſſe tertio loco, quia cauetur, quòd quando teſtator reliquit legatum Illefonſo Ferdinandez, & ſi deceſſerit ſine filijs legitimis ex ſuo corpore natis,ſubſtituit Petrum, Illefonſo tranſeunte ad religionem, locum eſſe ſubſtituto Petro, pulſo monaſterio, rationibus præmiſsis, profitentur in ſpecie Iacob. de Bello viſo, & Rayne.in dicto.§.Et hoc præſenti.Et eſt communis ſententia ſecundum Salice, in authen. Niſi rogati.colum.2. verſicul. Secundo iuxta hoc quæro. C. ad Trebellianum, & Albert.in.l.cum vir ff. de condi. & demonſtratio. Felinus in dict. cap.in præſentia.nume.36.in princip.colum.2.illius numeri.& Nicola.Boeri.deciſio.354.nume.3. cum ſequent. ¶ Scio tamen controuerſiam iſtam communem opinionem,imò quod monaſterium, excluſo Petro ſubſtituto, ſit admittendum. Bart. in.l.ſi ita quis.§.fin ff.de legat.ſecundo & in conſil.1.Et dixit communem Corne.in dict. authen. Niſi rogati.colum.ſecunda.Franciſc.de Rip.in. l. ex facto.§.ſi quis rogatus num.37. ff ad Trebelli. Philippus Deci.in dict. capit.in præſentia. nume. 58.Et eſt magis communis teſte Alexã.conſi.125. nume.11.vbi Carol.Molinæ.lib.2.Tamen ex prędictis videtur priorem eſſe tenendam,& ſi durum cenſeam iudicare contra,ecclcſiam. ¶Ex eadem radice videtur tenendam eſſe hanc poſteriorem ſententiam, quòd mulier intrans religionem non debeat conſequi niſi quingentos aureos. Et eſt æquior,& communis ſecundum Paul. de Caſt. in l.fina.nume.5.C.de epiſcopis & cleric. & in dict. authenti.Niſi rogati.nume.3.& in.l. Titiæ ſi nupſerit.numer.2.ff.de condi. & demonſt. Deci. in dict.capit.in præſentia.nume.59 de proba. Et eſt magis communis ſecundum eundem Deci. conſil.419.num.7.Et in puncto iuris iſtam teneo tanquam veriorem:& in facti contingentia ita obtinui,licèt,vt dixi,optimum conſilium ſit in dubio fauere religioni.

¶*Con buenos teſtimonios.* Poteſt intelligi multis modis iſte text.Et primus intellectus ſit,quòd quando oppoſitum eſt contra teſtamentum quòd non ſit perfectum ex defectu alicuius ſolemnitatis requiſitæ in eo, poterit probari per alios fide dignos teſtes, cum fortaſsis allegatur, & probatur ab aduerſario per duos teſtes,quod aliter fuit ſcriptum,quam dictum in principali, ſeu in acceſſorijs tangentibus ſubſtantiam: vel ſolennitatem eulogij,ex quibus attenuatur fides Tabellionis, & ſuæ ſcripturæ,tunc per bonos & plures teſtes debet probari cõrrariũ, ne fides ſcripturæ fluctuet. ex ſẽtẽtia glo.ſing in.l.2.verb.doceri. C. de bono.poſſeſ.cõtra tabul.l.32.ti.16.&.l.115.in fine.& l.117.ibi,

l. 17.ibi, *o lo podieſſe prouar por quatro omes*.tit. 18. parti. 3. Ex quo infertur, quod per teſtes probari poteſt contra inſtrumentum publicum, quod de iure communi eſt videndus Bellam. colum. 4. & melius Panormi.nume. 13. Felin.num. 35. in cap. cum Ioãnes. de fide inſtr. Lanfranc. ab Oriano in re pe. c. quoniã contra. verb. inſtrumento rum produ- ctiões. num. 44. de proba- tio. Eſt tamẽ dubiũ verum fides inſtru- mẽti duobus teſtibus debi litetur? Faber in.§.item ver borũ. nu. 13. Inſtit.de inuti.ſtipula.tenet quod ſic. Et Aymon Cravett.conſil. 56.colum. 5.num. 15.Panormi. in dict.capic. cum Ioannes. de fide inſtru. Deci.qui hanc fatetur communem in ea.tertio loco.nu. 11. de probat. Zaſi.lib. 2. ſingula.intellectum cap. 23. Boeri.alios ad id citans in deciſio. 118.n. 15.vbi dicit, Communis eſt iſta regula, quod duo teſtes ad reprobandum inſtrumentum ſufficiant, & condemnandum. Et in nu. 15.refert dictum Fabri loco præcitato. Couar.lib. 2. Variarum reſolut.cap. 13.n. 11.hanc dicit communem, inibiq; facit duas concluſiones. ¶Contrariam opinionẽ tenet Ioã. de Plat.in dict.§.Item verborum.nu. 19. Alexan. conſi. 93.nu. 12.libr. 2. Lanfranc.de Orian.in dict. c.quoniam contra.verb.inſtrumentorum productiones.num. 44. Et iſta eſt magis cõis ſecundum Boeri.deciſi. 118.nu. 12.ad fin.Raphael Fulgoſ.cõſil. 79.col. 2.& Raphael Cuma.conſil. 135. Cõfirmatur ex his, quæ notat Franciſ. Curti.in repet l. admonendi.n. 133.& nu.ſeq.ff. de iureiurand. Tamen pro priori cõmuni eſt.l. 3.titul. 2.part. 6. ibi, *como quier alguna ſoſpecha ſea contra el teſtamẽto, por el niego de aquel teſtigo*. ¶Secundus intellectus ſit, quando adeſt legitimus numerus teſtium, & ſigillum publici Notarij, etiã ſi teſtes deſcripti deceſſerint, iſta probatio eſt bona.glo.in.l. 2.verb.publicum.ff.quemad.teſta.aperi.Simil. in. l. 2. C.eod. titu.Ioan.Lup.in.l. 3.nu. 13.in ordina.Tauri.gl.in l.fin.verb.oſtenditur.C. de fideicommiſſ. Angel. in.l.prima.in fin.C.de teſtam. Eſt communis opinio ſecundum Iaſ.in.l.bonorum.col. 3.nu. 3.C.de bono.poſſeſ.l. 4.tit. 2.part. 6.ibi, *è maguer que muvieſſen.&c.*

¶Ley. II. Que los Romeros puedan hazer ſu manda.

¶Idem.

LOS Romeros que andã en ſus romerias y peregrinaciones pueden libremente[a]: aſsi en enfermedad, como en ſanidad, diſponer y ordenar de ſus bienes por ſu mãda y teſtamento ſegun ſu volũtad: y ninguno ſea oſado de lo embargar, ni eſtoruar que aſsi no lo hagan: y qualquier q̃ en vida: o en muerte alguna coſa tomare

¶Tertius intellectus, quod loquatur in iſtis verbis in teſtamento in ſcriptis, & in priori parte declaretur in nuncupatiuo, vt per ſeptem teſtes probetur, iuxta formam legis. 3. Tauri, alias enim quid operaretur generalitas huius finis, ſi non eſſet ſpecies, in qua poſſet verificari. Cũ hæc lex plures caſus, qui euenire poſſent in teſtamento nuncupatiuo hac in lege in ſui principio enumerauit. Sed ſtãte declaratione dictæ. l. 3. iſte intellectus non poteſt procedere, cum procedat iſta lex tantum in teſtamento nuncupatiuo.

¶Quartus intellectus ſit verior, q̃ valeat teſtamentũ nũcupatiuũ, ſeu nũcupatiue factũ corã ſeptem teſtibus, quemadmodum ſtatutum eſt à iure communi, eſto quod eſſet Notarius in loco, non tamen voluit teſtamentum condere coram eo. Et ſic ponit declarationem ad dicta in capite huius Regię conſtitutionis. Ita Michael Ciſonta. in.l.tertia. Tauri. quæſtio.quarta.num. ſexto.& Antonius Gomez nume. 47. Grego. Lopez in l. 22.titul.primo.parti.ſexta. verbo. *Cinco teſtigos*. ¶Nec obſtat, quod deſiderat lex iſta, quod cum teſtibus tribus interueniat Tabellio, ſi poteſt inueniri: quia intelligitur, quando ſolum fuerunt tres teſtes, pluresve, ſed non ſeptem, quo caſu ceſſat neceſsitas prouiſionis in priori parte huius legis. Intellige, quod in caſu noſtræ legis remiſſa eſt ſolennitas teſtium in teſtamento, quod procedit quo ad numerum teſtium tantum, non autem quo ad hoc, ſi teſtis fuerit cõpulſus, valeat teſtamentum, nam non valet teſtamentum. l. qui ex teſtamẽto. §. ſi. de teſta. Iaſ. in rub. C. ſi quis aliq. teſta. prohibue. Declarat Mencha. li. 2. de ſucceſ. creat. 1. par. §. 18. n. 295. vbi ponit. 19. declarationes notatu dignas. §. 19. num. 78. vbi eaſdem refert ad literam.

¶Lex. II.

a ¶*Puedan libremente*. Pondera verbum, libere, nam denotat omnimodã libertatem, id eſt, quod poſſit teſtari ſecundum leges, iuxta. l. primã. C. de ſacroſ. eccl. iuncta gloſſ. ibi. & in authenti. de nupr. §. diſponat teſtator, vt dignum eſt, & erit lex, abſque

abſque alicuius tequiſitione, contradictione, vel aſſenſu. text. ſingu. in extrauagan. 1. de emptione & vendi. inter communes. text. in cap. 1. ibi liberã poteſtatem. iunctis verbis mibi poſitis abſque impedimento alicuius. de offi. ordina. glo. in. c. 1. §. 1. verb. liberè. de cenſib. lib. 6. Segura & ibi dixi in. l. ſi ex legati cauſa. nu. 195. ff. de verbor. obli. Bolog. in authen. habita. C. ne fil. pro patre. nume. 201. Concord. l. 2. titu. 9. lib. 1. ſuprà. & l. 4. tit. 25. part. 1. l. fina. titu. 1. part. 6. authen. Omnes peregrini. ad finẽ. C. communi. de ſucceſsionib. Originaliter habetur in titu. de ſtatutis & conſue. contra liberta. eccleſ. §. omnes peregrini. ad finem. Comperies in lib. 2. feudorum fol. 25. col. 1. Bona peregrinorum cui ſint applicanda, declarat Rebuff. in conſti. Regias Gall. in prooem. gloſſ. 5. num. 82. ¶Dubium tamen eſt, Vtrùm peregrini poſsint teſtari cum duobus teſtibus quemadmodum milites? Et eſt dicendum, quòd ſic, propter verbum, liberam ordinandi habeant facultatem, poſitum in dict. authen. Omnes peregrini. & in corpore vnde ſumitur, cum concord. hic poſitis. Quam opinionem tenent Ang. in dict. authen. Omnes peregrini. Rolandi. Paſſage. in tract. de ſucceſ. ab inteſta. nu. 24. in. 6. volumi. tract. Paul. de Caſt. in. l. nutritoribus. numer. 4. col. 1. C. commu. de ſucceſsioni. Alex. in additio. ad Bart. in dict. authen. Omnes peregrini. & in. l. & ab antiquis. col. 2. nu. 6. C. iſto titul. Et videtur fauorabilior opinio, & ideo tenenda. Ciſuentes in. l. 3. Tauri. quæſt. 21. nu. 24. Alexand. in. l. ſcriniarios. col. fi. nu. 6. C. de teſtam. milit. Guiliel. Benedict. in rep. c. Rainutius. verb. Teſtamentum. 1. de teſtam. nu. 16. Iaſ. nu. 9. in. l. fin. C. de hæredi. inſti. Limita tamen duobus modis. Primo modo, quando plures teſtes eo in loco, quo eſt in peregrinatione, non poſſunt adhiberi commodè. Angel. in authen. de non alienand. §. quod autem. Iaſ. in loco proximè citato. nu. 9. col. fin. verſi. Nota etiã caſum in quo. ¶Secundo declara habere locum, ſi moriantur durante peregrinatione, ſecùs ſi ſuperuiuant, ſecundũ Paul. de Caſt. in. l. nutritoribus. C. cõia de ſucceſsio. Declarat etiam hãc legem Menchacen. lib. 2. de ſucceſ. creatio. §. 17. nu. 86. verſ. Tertiò amplia. vt procedat.

del dicho Peregrino: mandamos que lo torne con las coſtas y daños a quien el Romero lo mando a bien viſta de los Alcaldes: y lo pechen con otro tãto de lo ſuyo a nos: y ſi no tomare coſa alguna del dicho Romero ſi embargo que no hizieſſe la dicha manda [b] peche a nos ſeyſcientos marauedis de la buena moneda: y ſino ouiere de que los pechar: el cuerpo y ſus bienes, ſean a la nueſtra merced y en tal caſo ſea creydo el Romero y compañeros que con el anduuieren.

ADDICION.

¶*Concuerda con la ley.* 2. *titul.* 12. *lib.* 1. *de la Recopilacion.*

¶Ley. *III. Que ſi el Peregrino muriere ſin teſtamento los Alcaldes recauden ſus bienes.*

SI el Peregrino muriere ſin hazer teſtamẽto: los Alcaldes del lugar [a] do muriere reſciban ſus bienes y cũplã dellos

b ¶ *Si embargo que no hizieſſe la dicha manda.* Ex eo, quia fuit compulſus ad legandum alteri, vel prohibitus, ne liberam voluntatem haberet legando, vel teſtando de ſuis, quod facere, crimen eſt. l. 1. & l. 2. & vtrobiq; gl. C. ſi quis aliq. teſtar. prohibue. vel coegerit. & ſic punitur criminaliter per. d. l. 1. Eſt etiam lex. 1. ibi, fiſcum locum fore. ff. eod. tit. Gomez Arias in. l. 1. nu. 147. in ordi. Tauri. Et procedit, ſi impediat teſtes, ne accedant ad peregrinum teſtari volentem. l. ſi quis dolo. ff. ſi quis aliquem teſta. prohibue. facit. l. ſi legatarius. C. de lega. l. in lege Aquilia. 41. ff. ad legem Aquil. l. dedi. §. quanquam. ff. de cond. cauſa data.

Lex. *III.*

a ¶ Los *Alcaldes del lugar.* Adde text. in dict. authen. Omnes peregrini. C. communia de ſucceſsio. & Paul. in dict. l. nutritoribus. num. 7. eod. titu. quibus probatur, quòd ſi inteſtati deceſſerint, bona ipſo iure per Epiſcopum loci ſi fieri poteſt, hæredibus tradi oportet, alias in pias cauſas erogari debent. l. 31. titu. 1. part. 6. Iuſtum autẽ erit fieri per iudicem

Digitized by Google

iudicem ſecularem loci,vt hic habetur. Et notat Gregor.Lopius in dict.l.31.cū,vt ipſe ait, teneretur anxilium impertiri eis viuētibus,ergo & poſt mortem.Sed iſta ratio magis ineſt in iudice eccleſiaſtico,qui tenetur exonerare facere conſciētias decedētiū in ſua diœceſi, per prædicta iura, & nota. ab Antonio Burg.in ca.1.nu.12.de emptio. & vēdi. tex. in.c. fin. de ſepul. igitur prædicta ratio non eſt ſufficiens, ni ſtatutum eſſet contrariū per hanc legem. Dubiū hic verſari poteſt, Peregrinus in qua ſit eccleſia ſepeliendus? De quo eſt videndus Petrus de Vvaldis in tracta. De canonica Epiſcopali & parochia.ca.7.nu.22. Syluest. verb.Sepultura.quæſt.8.verſic. Secundum.ſcilicet,quod in eccleſia parochiali,in qua ſuſcepit ſacramenta.¶Cætera,quæ ad materiam peregrinorum pertinent,ſunt videnda in.l.1.& in.l.2.tit. 9. lib. 1.ſupra.quo in loco fuſe tractauimus.Syluest. in ſum.verb.Peregrinus.quæſt.1.2.3.&.4. Archiepiſc.3.part.tit.17.c.4.verſic.Quartus caſus eſt.

lo que fuere meneſter para ſu enterramiēto y lo que reſtare, o ſobrare guardenlo y hagan lo ſaber a nos porque nos mandemos ſobre ello lo que deuieremos hazer.

ADDICION.

¶*Concuerda con la ley.5. titul.12. lib.1.de la Reropilacion.*

¶*Ley. IIII. Que el cabeçalero publique el teſtamento ante el Alcalde.*

¶Fuero concuerda Entique de penas.

¶*Lex.IIII.*

a ¶*Cabeçalero.* Executor teſtamenti tenetur teſtamentum publicare intra menſem coram iudice, ſiue alius quilibet poſſidens illud., ſub pœnis hic ſtatutis. Concordat ad literam.l.13.tit.5.lib.3.fori legum.facit.l.2.verſi.*E ſi por auentura*.tit.2. parti.6.&.l.31.tit.fina.lib.8.infra. ¶Ratio iſtius legis ea potuit eſſe,vt teſtamentum ſic oſtenſum iudici,ipſe iudex poſſit compellere executorem ad ſoluendum relicta in eo, & creditoribus non fiat fraus,nec dilatio adhibeatur in ſolutione debitorum.Et iſte intellectus procedere poteſt in teſtamento perfecto,manuq; publica confecto. Simile ſtatutum eſt Peruſij ſecundum Barto. in.l.is poteſt.colum.2.num.11.ff.de acqui.hæred.Repetit idem Bart.in.l.facta.§.ſi quis bonorum. nume. 1. ff.ad Trebellia.& ibi Alexan.ad eum.Et ita vt ſimus certi de tali teſtamento perfecto, quod ſit in rerum natura, non autem loquitur de informi ad hoc vt perficiatur,prout aliqui exiſtimant, quod ipſe non admitto tale nunciatum,quia eſt contra mentē iſtius legis. Secundus intellect⁹ ſit quod loquatur in publicatione, q̄ ſit coram iudice & Tabellione in teſtamento in ſcriptis,vel nuncupatiuo: nā ſi ab initio fieret corā Tabellione,non eſſet neceſſaria alia inſinuatio, ſeu publicatio. gl.verb. *Faga la leer*.in.l.13.titu.13.titu.5 lib.3.for. leg. Ioan. *Lup*.in l.3.Tauri,nu.13.Grego.Lopius, qui hanc opinionem communem cenſet in l.tertia.verb. *Deuen les moſtrar*.titu.2.part.6.Bart. in.l.2.colu.1.ff.quemad.teſta.aperi.qui dicit, ita de conſuetudine obtentum eſſe.Bald.in.l.hac cōſultiſsima.colum.fin.nu.13.C.qui teſta.face.poſſunt.& in.l.prima.nume.15.colum. pen. de teſtament.C.Debet tamen eſſe coram Tabellione regio,& numerario ad hoc,vt teſtamentum cenſeatur publicū:ſecus ſi coram imperialibus, ſeu apoſtolicis, quia ante publicationem cenſentur ſcripturæ priuatæ.Didac.Caſtrll.in dicta.l.3. verbo. *Eſcriuano*.l.4.titul. De tabellionibus, *del numero*. libr. 1.ſupra.

b ¶*Pierda lo que deue auer.* Scilicet,ſi teſtamentum fraudulenter celet,non alias.l.1.in prin.&.l.3.§.ſi quis dolo.ff.de tabulis exhibend. Montalu.in.l.13.verb.*Manda*.titul.5.libr.3.fori leg. Vel ſi teſtator prohibuiſſet publicationem teſtamenti fieri ex aliqua cauſa,vt eſt caſus & exemplum in.l.fin. tit.2.part.6.¶Item etiam fallit,ſi eſſet ignorans, & non eſſet ſibi petitum,nam tempus menſis procedere debet à tempore admonitiōis, cum ſit lex pœnalis,priuansque ſuo iure exequutorem teſtamentarium.argum. tex. in authen. Hoc amplius. C.de fi.

TOdo hōbre, que fuere cabeçalero [a] de algū teſtamēto mueſtre lo ante el Alcalde faſta vn mes. Y el Alcalde faga lo leer ante ſi publicamente: y ſi el cabeçalero eſto no cumpliere pierda lo que deue auer [b] de la manda y denlo por el alma del defuncto: y eſto meſmo ſea de to

C.de fideicom.& in authent.de hæredi. & falcid. §.ſi quis autem non implens. ibi, decreto iudiciario admonitus.collatio.1.l.8.ibi,*ſeyendo amoneſtados fueren ſollidos deſte officio por juyzio*.& ibi Greg. Lopez titul.10.part 6.Tradit etiam Couar.in ca. ſi hæredes.nu.6.de teſtam.¶Item intellige, quòd non priuabitur legitima,vel prælegato tertiæ partis,quæ loco legitimæ habetur in noſtro regno, ſi eſt deſcendens teſtatoris.Couar.vbi ſuprà num.9. Et eſt text.in dict.l.8.& ibi Grego.*L*opius,qui reſpondent ad cap.licet.de voto.Segur.in repe.l. 3. §.fina.num.11a.ff.de libe.& poſthu.qui hanc ſententiam communem dicit.& Ioan. Leceri. de primogenitura lib.3.quæſt.6.*L*oazes in repe.l.filiuſfami.§.diui.colum.1a.nu.71.ff.de lega. 1. Segur. in repe.l.vnum ex familia.§.ſed ſi fundum. nume. 161 ff.de lega.a.Quamuis contrariam dixerit communem Ioan.de Imol.in cap.ſi hæredes, colum. 3. num.13.de teſta.& ibi Couar num.9.à qua ipſi recedunt.¶Si talis exequutor eſt hæres, & non fecit inuentarium,eſt dubium, an poſsit detrahere Trebellianicam? Barto. concludit poſſe,quamuis non fecerit inuentarium, dicens, quod ita obſeruatur communiter.Ita Barto.in authen. Sed cùm teſtator.colum.3 num.1a.C.ad leg.Falcid.& in.l. Marcellus.colum.3.numer.8.ff. ad Trebellia. vbi Alexan.num.3.& Claud.& Iaſ.num. 43. dicit veriorem iuris.Bald.nu.3.in dict.authenti. Sed cùm teſtator.& ibi Corne.colum. 4. Stephan. Auffre. deciſio.capellæ Tholoſanæ.314.ſubijciens hanc Barto. ſententiam fuiſſe ſeruatam in curia Parlamenti.Et eſt verior & magis communis ſecũdùm Alexan.conſi.29.Perſpectis.colum.3.nu.6. lib. 5. & Caſſador.in deciſio.3.num.6. ſub titu. de teſtamen.Ioan.Crott.in.l.nemo poteſt.num.31. ff. de legat.1.& dicit communem Paul.Pariſi.conſil. a5. num.41.lib.a. Quamuis Socin.iunior dicat, quod vix poteſt reperiri quæ ſit communis in conſ.137 num.9.lib.4.Calcan.conſil.37. colum. 4. in fine. Bald.in.l.filium quem habentem. num. 43. & ibi Salice.nu.7.C.familiæ herciſc. Refert alios iſtam dicendo communem Couar.in cap. Raintius. §. 11.num.10.de teſtamen. Aymon Crauet.conſi.17. colum.fin.Nam in Trebellianica non eſt inductũ à lege quemadmodũ in Falcidia quòd amittatur propter non confectionem inuentarij, ergo à nobis non eſt inducenda huiuſmodi priuatio. vt præter alios dico ad Segur.de bonis luc.conſtat. matri.nu.166.Probatur differentia ex Caſſado. vbi ſuprà,& Alciat lib.5.Paradox.ca.19. nempe inter Falcidiæ & Trebellianicæ inuentum.

Contrariam opinionem tenet Barto.conſi. 234 Cyn.Bald.& Roma.in authen.Similiter. C. ad legem Falcid.Paul.de Caſt.in.l.cohæredi.§. cum filiæ.colum.2.ff.de vulga.Dicit communem Deci. conſi.230.num.16.& conſi.495.num.24.Curti.Iunior conſi.54.num.7.quam communem & veriorem exiſtimat.Et idem dicit Carolus Molinæ. ad Alexand.conſi.67.libr.4.Socin.Iunior conſ.132. nume.3.lib.1.Bello.conſi.59.nu.12.Couar. vbi ſuprà.Grego.Lopius in.l.10.glo.fin.titu.6.part. 6. & in.l.7.verb.legitimo.titu.11.ead.part.6.¶Cum in præſenti de teſtamentarijs, ſeu exequutoribus vltimarum voluntatum tractetur, neceſſarium fore decreui aliqua hic de eis diſputare. Prima igitur quæſtio ſit, Quis dicatur Exequutor, vel Fideicommiſſarius, ſeu Albacea, Cabeçalerove. vt in.l.prima titu.10.parti.6. vbi dicitur, quod licèt per plura nomina vocentur, tamen officium eorum vnum eſt,ideoque vna definitione experiuntur,quæ talis eſt,Exequutor eſt,qui teſtatoris voluntatem exequi,ſeu adimplére debet.cap.tua.& cap.Ioannes.de teſtamen.dicta.l.1.titu.10.part.6. ¶Secundo dubitatur, Qua ætate poſsit quis eſſe teſtamentarius exequutor? Reſpon. quòd poteſt maior decem & ſeptem.ex ratione text.in ca. qui generaliter.§.fina.de procura.lib.6.quo tex.inſtitutum eſt minorem viginti quinque annis, maiorẽ verò decem & ſeptem poſſe conſtitui procuratorem ad negotia.glo.in verb non iniuſte.in. l. exigendi. cum qua eſt communis opinio ſecundum Iaſo.ibi nume.19.C.de procurat.l.19.titu.5.part. 3.Montalu.in.l 9 tit.10.lib.1.fori.verb. *Niſemar* Facit.l.1.ad fin.titul.22.part.4.Secundò ſuadetur ex ſententia glo.in.c.2.de teſtam.lib.6. quæ hanc quæſtionem in terminis deciſam reliquit, & eſt communiter recepta ſecundum docto. Couar. in cap.tua.col. 4. verſi. Minor vero viginti quinque annis.num. 4. de teſtament. ¶Tertiò dubitatur, Vtrum mulier poſsit eſſe executrix teſtamenti? Reſponde quòd poſsit.Bartol.in.l.à filio.ff. de alimen.& ciba.legatis.Ange.in tracta. de teſtamen. in gl.16.col.fina.nu.4.Deci.in.l.fœminæ.nu. 21. ff.de regul.iur.Couar.in dict.cap.tua.num. 3. vbi hanc teſtatur communem opinionem eſſe. Deci. in conſi.91.colu.1.num.1.Anchar.conſi.202. colum.1.glo.in cap.2.de teſtamen.lib.6.Specu.titu. de inſtru.editio.§.nunc verò.num.76. Bald. in. l. id quod pauperibus.colum.2.num.4. C. de epiſc. &.cleric.licèt.l.7.titu.5.lib.3.for.leg. contrarium dixerit: ſed de conſuetudine non ſeruatur ſecundum Montaluum ibi. ¶Quartò. Vtrùm ſeruus poſsit eſſe exequutor teſtamenti? Reſpond. quòd non.Bald in dict.l.id quod pauperibus.nu. 3. Bonifaci.in Peregrina.verb.exequutor.quæſt. 10.litera.A.ſuper parte,religioſus. ¶Quintò. Vtrùm excommunicatus poſsit eſſe exequutor teſtamentarius,declarat Bald.vbi ſuprà.nume. 6. vbi tenet poſſe per text.in ca.ſi vere.de ſenten.excom. vbi quæ facit excommunicatus quo ad temporalia valent.

Digitized by Google

lent. Facit text.incip. Ad vitandum ſcandala.de
excommu.non vitand.ibi, quibuſcunque diuinis
vel extra.inquit ibi glo.in cibo,potu, negotiatio
ne, & alijs actibus iudicialibus & extraiudiciali-
bus.in pragmatica ſanctio.Gallica.Ergo & execu
tor poterit eſſe ante denuntiationem ſpecialem
de tali nominato in exequutorem. ¶Sexto quæ-
ro,Vtrum Collegium poſsit fieri exequutor te-
ſtamenti? Bald.tenet poſſe in dict.l.id quod pau-
peribus.colum.3.num.8.Et Bonifacius loco præ
citato.Iacob.à Canibus in tracta.vltimarũ volun-
tatum.parti. 1.nume.31.§Septimo nec minus ne-
ceſſarie erit quærendum,Quid de religioſo men-
dicante? Reſpondeo poſſe.Bald. in dict.l.id quod
pauperibus.num.9.& in authen.Ingreſsi.num.3.
colum.1.verſi.Secundo quod non poteſt ei ſubſti
tuere.C.de ſacroſan.eccle.text.in ca 2.& ibi com
muniter doct.de teſta.lib.6.& Clemen. vni.eodẽ
titu.vbi Anchar.Cardin.Imol.& Bonifa. Specu-
lat.vbi ſupra.nu.70. Et eſt communis ſecundum
Paul.Pariſ.conſ.26.colum.1.num.3.lib.4.l.2. ti.
10.par.6.Fallit in fratribus minoribus. Clement.
exiui.§.proinde.&.§.verum.de verb. ſignifi. Bal.
in dict.authen.Ingreſsi.num.20. Cardi. in dict. §.
verum.num.14.Anchar.nume.23. idem Anchar.
conſi.204.num.3.Francus & Domi.in cap.2.de te
ſtamen.lib.6. Felin.in cap.ex parte.nu.6. de con-
ſti.Barba.conſi.12.colum.12.nu.3.lib.1.verſi.Ex
iſtis infert.Iacob.à Canibus in tract.de executio-
ne vltimarum voluntatum.1.part.nu.23.in.12.vo
lumi tractã.nouiſsimæ impreſsionis.7.qui dicunt
nec ius eligendi pauperes committi poſſe propter
generalitatem regulæ,quæ tali nominationi repu
gnat,tum etiam,quia talis nominatio ad quæſtum
trahi poſſet,ergo non eſt eis permittendum.l.ora
tio.ff.de ſponſali. Ripa tenet ſententiam Bald. &
ſequacium in.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.num.5.
ff. ad Trebellia. dicens veriorem & ſalubriorem
eſſe.& Ioan.Duarenus de arte teſtandi.titu.7. cau
tel.7.num.3.Et communiorẽ firmat Doctor Due
ñas in tracta.regular.cũ fallen.1.parte regul. 381.
verſic.Amplia ſexto.Et eſt communis continens
puram veritatem ſecundum Barba.in cap.tua.nu-
me.9.de teſta.tenet Domi.in dict.cap.2.colum.2
nume.3.& ibi Peruſinus,Menchacen.lib.3.de ſuc
ceſsio.creatio §.21.num.178. §Contrariam opi-
nionem,imo quod electio pauperum, vel nomi-
natio exequutorum non ſit eis prohibita, tenet
Barto.in tracta.minoricatum.libr.3.capit.4.&.5.
nume.5.cum ſeq.& in.l.cum pater.§. hæreditate.
quem ſequuntur ibi Paul.de Caſt.& Io. de Imol.
Idem Bartol.in.l.ex facto. §. ſi quis rogatus.ff.ad
Trebellia.Ancha.conſi.412.colum.2.nu.3. Alex.
conſi.57.colum.3.nu.8.lib.12. Iaſ.in.l.1. §. item
acquirimus.num.52.ff.de acquiren. poſſeſ.Et ma

gis placet.D.Couar in cap.tua.colum.2.de teſta-
men. Et reputat communiorem Ioan.Duarenus
vbi ſupra.Sed tamẽ hanc communem intelligen-
dam eſſe credimus hærede ſpõte ſoluente, vel nul
lo contradicente.vt ex Barba.dict.conſi.12.Colli
gitur ex Frederico Senenſ.cõſi.293.ad finem.Ro
ma.conſi.409.num.5.& conſi.235.nu.4. & in ſin
gula.242. ¶Octauo eſt dubium,Eſto,quod reli-
gioſi poſsint eſſe exequutores vltimarum volun-
tatum de licentia ſuorum ſuperiorum, an ſuffi-
ciat,quod ſit petita,licet non obtenta, & ſic ex-
preſſe conceſſa? Et videtur,quod requiratur ex-
preſſa licentia, & non tacita: nam vbi requiritur
licentia ſuperioris,requiruntur verba, & ſic non
ſufficit eo caſu tacita licentia, ſed requiritur ex-
preſſa,verbiſque explicata.Ioannes Andr. in ca-
pit.ſi abbatem.de electio.lib.6. Lapus allega.86.
colum.penul.Bald.in.l.obſeruare. §. poſt hæc.in
fin.ff.de offi.Proconſul.& lega. Lancel. Galiaul.
in.l.prima.in princip.num.72.ff.de verb. obliga.
Sed huiuſmodi licentia requiritur pro forma in
fratribus mendicantibus,vt in Clementi. vni.iſto
titul.& in.c.fina.in princip.eod.titul.libr.6.ergo
requiritur ad actus validitatem,quod licentia pe-
tatur,& ſit expreſſe obtenta cum licentia ſic qua-
lificata ſit de forma & ſubſtantia actus Bald. in.l.
fina.§.neceſsitate.colum.4.verſic. Item authori-
tas.C.de bon. quæ libe. Doct. Didac. del Caſtillo
in.l.55.Tau.verb.*Sin licencia*.nume.3. §Suadetur
ſecundo.Nam legi prohibitiuæ non poteſt renũ-
tiari:imo renuntiatione non obſtante actus in cõ-
trarium geſtus eſt ipſo iure nullus. gloſſ.in capit.
primo.de regu.iur.lib.6.& in.l.Gallus. in princ.
ff.de libe.& poſthum. Quarum opinio commu-
nis eſt ſecundum D.Couar.in capit.tua. nume.2.
de teſtamen. Quam gloſſ. concluſionem in dict.
capit.primo.verb.non poteſt.vltra Couar. vbi ſu
pra,adnotauit ad hoc Panormi. in cap.ſi quis con
tra clericum.colum.6.de foro competẽ. Peruſi.in
cap.religioſus.de teſtam.libr.6.Paul. Orianus in
repet.l.1.num.139.ff.de offi.eius,cui mand. eſt iu
riſdict. Anto.Corſet.ſingul.219.Andr.Tiraquell.
de iure mariti poſt leges connubiales gloſ.2. n.3.
Et eſt ſententia præmiſſæ gloſſæ communis ſecu
dum Paul.Pariſi.conſi.58.nu.35.volumi.4. quod
quando negatiua,non,præcedit verbum, poteſt,
inducit nullitatem actus ipſo iure.Quam ſenten-
tiam etiam communem dixit Robert. Marant.in
l.is poteſt.verſic.Secundo principaliter nota. nu.
44.ff.de acquiren.hæredit.Barba. in.l.prima. co-
lum.6.verſ.Primo nota.& in.l.ſecunda.§. ex his.
colum.2.verſi.Item nota quod vbi negatiua.ff.de
verbor.obligat.vbi de more plura adducit. Con-
firmatur ex Barto.per text.ibi in.l.fina. nume.7.
ff.de fer.& in.l.prima.nume.3. C. de dilationi.&
in dict.

Digitized by Google

in dict.l.Gallus.vbi Iaſo.nume.16.& Fortuni.& Iuniores.Quę theorica facit ad multa & in ſpecie ad l.55.Tauri.& ad legem.1.tit.82.lib.4.ordi.Luſitaniæ.ibi, *Determinamos q ue peſſoa algũa namfaça venda &c.* nam factum in contrarium, erit nullum ipſo iure.l.non dubium.C.de legibus. Sed ita eſt text.in dict.ca.religioſus.ibi,non poteſt.vbi Docto.ſolennis Philipp.Franc.tenet & Couar.in dicto cap.tua nume. 2. Eſt etiam text.in elem.vni.de teſtamen.ibi, quod vtique non poſſunt,niſi à ſuperiori ſuo,petita ſuper hoc licentia, & obtenta.Et iſta eſt probata in iure,& verior comprobatur ex Alexan.conſil.80.colum.1.lib.5.Pariſi.cõſil.19.num.75.lib.2.¶Contrariam ſententiã,imo exequutionem factam per monachum non obtenta licentia ſuperioris firmam eſſe, modo non præceſſerit contradictio ſuperioris,firmat Frede.de Senis conſi.293.colum.fina.Roma.conſi.409.colum.2.& ſingul.242.Felin.in ca.2.colum.1.de iudi.Deci.in.l.in ambiguis.§.non eſt.nume.4.ff.de regu.iur.Et eſt communis,etſi iure non probetur ſecundum Couar in dict.cap.tua.colum.3.ſequitur Iaſ.in.l.patre furioſo.colum.3.num.13.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.Et eſt dictum Federi.communiter receptum ſecundum Deci.conſi.494.colum.fin.nume.15.& conſi.499 colum.4.numer.12.Sed tamen ipſe Deci.in dictis conſilijs recedit à prædicta communi, reputans priorem veram,& iuridicam,cum quo me ſubſcribo, eum, vt ex eo conſtat,iſtam,quam probat contra communem,melioribus rationibus fundatam eſſe appareat. ¶Nono quæro, Vtrum teſtamentarius exequutor teneatur iurare,ac facere inuentarium ad inſtar tutoris,ſeu curatoris? Videtur quod ſic: nam vna eſt ratio conficiendi inuentarium in hæredibus,tutoribus, curatoribus immiſcere ſe volentibus in bonis defuncti,nempe propter vitandam præſumptionem ſurreptionis, & amotionis rerum relictarum à defuncto,iuxta.l.fin.C.de iure delibe. Et concord.foro Aragonum lib.5.conſtitu.incip.*Officio del Señor Rey es.* Quæ poteſt eſſe in iſto exequutore.ergo tenebitur cum iuramento inuentarium facere, ne fraus amotionis talium rerum contra eum inducatur. argumen.l.illud.ff.de acquiren.hæredi.capit.cum dilecta. de confir.vti.vel inuti.exequutores teſtamẽtorum nomen & vim habent hæredum.Speculat.de inſtru.editio.§.13.nume.16.& nume.29.Igitur quemadmodum hæres tenetur,& ipſe tenebitur,ſi velit ſe intromittere in talibus bonis. ¶Secundo ſuadetur. Nam teſtamentarius iurare tenetur,ſe omnia fideliter peracturum.Specul.vbi ſupra.§.nunc vero.verſi.Sed nunquid debet Lucas in.l.per hanc.colum.1.C.de erogatione milit.anno.libr.12.quod iuramentum à principio præſtabit ſecundum eundem Luc.de Penna: quamuis præſtandum in fine dixerit Specu.loco præmiſſo,& vide Bart.in.l.diuus.ff.ſi cui pluſquam per legem Falcid.Platea in dict.l.per hanc. ¶Tertio,quod teneatur facere inuentariũ,eſt Regia lex.5.tit.10.part.6.& ibi Gregor.Lopez.Idẽ probat de iure communi Bald.in l.nulli.num.10.C.de epiſco.& cleri.& in autheo.Sed cum teſtator.col.fina.n.23.C.ad leg.Falcid.Imol.in.l.prima.§.hæc ſtipulatio.col.2.&.3.ff.ſi cui plus quam per legem Falcid. quicquid ibi Angel.in contrarium dixerit colũ.2.& in quæſtione de facto rogatus ſic reſpondi.cum Ange.in tracta.de teſtam.glo.97.num.9.Quibus adde Bertachi.in tracta.de epiſcopis.4.part.libri.4.num.39.quamuis contrarium notauerit gloſ.fin.in.l.7.tit.5.libr.3.fori.& male. ¶Decimo quærendum videtur, Vtrum non conficiens inuentarium teneatur creditoribus ſoluere in foro animæ? Eſt dicẽdum quod non,cum ſit in pœnam omittentis facere inuentarium,pœnæ autem non habẽt locum in foro animæ.glo.communiter recepta in cap.fraternitas.12.quęſt.2.de qua per Segur.in repe.l.filius dum in ciuitate.nume.15.& ibi late remiſimus.ff.de verb.obliga.Et hanc partẽ tenet Imol.in dict.§.hæc ſtipulatio.colum.3.quo in loco iuris veriorem exiſtimat Barto.Præterea eſt doctrina communiter recepta ſecundum Iaſ.ibi nume.23.in rubri.de acqui.hæred.Panor.in cap.tua.de vſur.Angel.in ſum.verb.hæres.verſi.ſexto.Felin.in capi.audiuimus.nu.1.de ſimoni. ¶Vndecimo hic adiungi poteſt dubium, Vtrum exequutor aſsignatus à teſtatore poſsit officium exequendi explicare per alium? In quo cum ſit electa induſtria certę perſonæ, dicendum eſt ab ea recedi non poſſe.l.inter artifices.ff.de ſolu.ca.fin.de offi.deleg.text.vbi hoc expreſſe notat *Lucas* de Penna in.l.pen.C.de eroga.milita.annonæ lib.12.colum.4.verſi.Item ad aliam quæſtionem. ¶Duodecimo dubitatur præterea, Vtrum exequutor teſtamentarius ad ſoluendum debita poſsit debitum præſcriptũ cum bona fide ſoluere? Quod non teneatur in foro fori nec animæ poſt Bald. & Ancharr. in locis ab eo citatis tenet Philip.Corne.conſil.277.col.4.nume.4.libr.4. Confirmatur:nam ipſe teſtatore præſcripta cum bona fide ſeruatis requiſitis ad præſcriptionis perfectionem,ſalua conſcientia poterat retinere, etiam poſt completã præſcriptionem ſuperueniente mala fide.glo.Hoſti.& communis in cap.vigilanti.de præſcript.Cæpol.in rubri.C.de vſucap.pro empto.Balb.2.parte.3.principa.quæſtio.9.in tracta.præſcriptio.Richard.de Media villa in.4.ſenten.diſtin.41.arti.2.quæſt.2.Conrad.de cõtracti.quæſt.15.& quæſt.29.cõclu.4.Archiep.Floren.2.part.tit.1.ca.15.§.ſeptimo.Sylueſt.verb.Reſtitutio.§.13.Tãgit gloſſ.in reg.

Poſſeſſor.

Poſſeſſor.in glo.1.de regu.iur.lib.6.Et eſt opinio
communis.Quam etiam probat Anton. Gomez
in.l.tertia.Tauri.nu.125.verſi.Sexto infero.Bo-
nifaci.in Peregrina.verb.exequutor.quæſtio.10.
verb.ſoluere. ¶Decimotertio quæro, Quando
exequutor teſtamenti teneatur ſoluere legata de
ſuis bonis proprijs.vel teſtatoris,eo caſu,quo fuit
honoratus ab eo?Reſponde vt per Corne.conſil.
76.Licet in præſenti.col.1.lib.4.vbi videas perto
tum illud reſponſum. ¶Quæro decimoquarto.
Qualis ſit poteſtas exequutorum?Reſponde tan-
tùm eſſe,inquantum eis eſt cōceſſa à teſtatore, &
nōn amplius. Ange.in tracta.de teſtamentis.glo.
97.nu.4.¶Dubitari poteſt decimoquinto. Quid
iuris in caſu,quo fuerint plures exequutores ſim-
pliciter dati,alter eorum tamen deceſsit, an eorū
poteſtas ceſſet in totum.vt in capi.vno delegato-
rum.de officio delegat.vel accreſcat ſuperſtiti?Di
cendum eſt non extingui,ſed ſocio,ſocijſve accre
ſcere.cap.religioſus.§.primo.de teſtamen.libr. 6.
Regia.l.38.in ordinationibus Tauri.Iacob.à Cani
bus in tracta.de exequutione vltimarum volun.
2.part.§.Quæro tertio.nume. 7. ¶Decimoſexto
quærendum cenſeo, Quod conſilium ſit ſequen-
dum eo in caſu.quo exequutores ſunt diſcordes?
Dic, quod diſpoſitioni maioris partis ſtādum ſit.
l.quod maior.ff.ad municip. dict. l. 38. Tauri. &
ibi Dida.del Caſtillo.verb. *Diſcordaren* Ioan.Lup.
in repe.cap.per veſtras.§.43.num.8.de donat.in-
ter vir.& vxor.docet,quod conſilium conſangui-
nei,extranei conſilio eſt præferendum,& maſcu-
li vel clerici,fœminæ vel laici. quemadmodum in
præſentatione patroni & alijs actibus conſtitutū
eſt. ¶Decimoſeptimo dubitari poterit, Quid ſi
ad exequendum teſtamentum ſit annus à teſtato-
re aſsignatus, conſtitutione autem ſynodali ſint
tantum ſtatuti ſex menſes, Vtrum vtrunq; tem-
pus currat exequutori?And.Tiraquel.de retract.
lib.2.§.ſecundo.gloſ.1.num.62.ponit hanc quæ-
ſtionem,dicendo, quod vnum tempus confunde
tur cū reliquo,& per conſequens exequutor non
habet plus quam annū.Idem cōſuluit Ancha.con
ſil.395.nu.2.Facit gl.in ca.ſi.de cōſt.lib.6.¶Deci
mooctauo quæro, An petitio exequendi teſtamē
ti competat tantum hæredibus,cōſanguineis, vel
omnibus alijs de populo, cum fauore reipublicæ
teſtamenta ſeruari debeant.l. vel negare.ff.quem
admodum teſtam.aperiantur? Reſpon.quod qui-
libet talem petitionem proponens admittendus
erit.Intereſt enim reipublicæ voluntates decedē
tium adimpleri.argumen.l.1.C.de ſacroſan.eccl.
cum ſimili. Confirmatur ex text.ſingula.in au-
then.de eccleſ.tit.§.ſi quis autem.verſi. Si autem
ſanctiſsimus locorum epiſcopus.ibi, & omni alij
licentia ſit huiuſmodi mouere quæſtionem &c.

collatio.9.Ideoque etiam iudex ſecularis cum ſit
mixti fori,poterit exequutores compellere. Bar.
l.1.num.7.ff.de legat.2.Gregor.Lopez alios refe
rens in.l.7.titu.10 part.6.Et eſt lex.36.in ordin.
Tauri. Bald. in.l. nulli. colum.fin.& in.l.id quod
pauperibus.C.de epiſc.& cleri.Roman.conſi.69.
colum.2.verſi.Secundo principaliter.Intelligun-
tur tamen in legatis pijs,& pro redemptione ani-
mæ prædicta iura,vt ex eis conſtat. Tamen ideo
locum habet,quia eſt pium opus,vt prædicta lex
partitæ expreſſe dicit.Text.ſingul.in.l.7.tit.10.
parti.6.ibi, *E demas dezimos,que cada vno del pueblo
puede eſto fazer ſaber a los Obiſpos,porque es obra depie
dad.* Facit etiam,Nam retardatio eleemoſynarum,
inducit retardationem remedij; quo forte defun-
ctus indiget.Sanct.Thomas quodlibet.6.artic.13
& artic.14.Ergo ſtatim debet exequi ſaltem cum
primum poteſt:& eſt cōmune bonum, quod ani-
mæ defunctorum non remoueantur à remedijs
relictis pro ſuarum redemptione. ¶Ex qua ratio-
ne infertur, legatum pro pauperibus poſt mortē
hæredis fieri poſſe inuita ipſius.non expectata di
latione, cum fauor verſetur circa redemptionem
teſtatoris,& non circa pauperes futuros:ipſe autē
hæres maximam dilectionem habere ſignificat,
cum ratione præmiſſa pecuniam vel aliam ſpeciē
pauperibus erogauerit,omiſſo interuſurio ſibi p-
uenturo ex re illa hærede viuente. ex mēte Bald.
num.10.in.l.poſt mortem.C.de fideicō. Si enim
de hac reſtitutione cogitaret, non eſt dubium,ni-
ſi quod rogatus illā amplecteretur,& gratificaret
talem hominem amicum ſuæ ſaluatiōis, ergo pro
ex preſſa habenda eſt.glo.in.l.tale.§.fina. ff.de pa
ctis.Segur.in.l.Imperator.nume.39.& ibi latiſsi-
mas remiſsiones poſui.ff.ad Trebellia. ¶Et hanc
opinionem Bald.ſequitur Anchar.conſi. 202.nu.
4.Panormi.conſil.11.dub.1.nu.1.colum.1.lib.2.
Et huic opinioni accedit Couar.in capit.rua nos.
nume.5.de teſtamen. Et iſtam dicit communem
Hieronym.Cagnol.in.l.cum tempus.nu.6. verſi.
Ex quibus.ff.de reg.iur.vbi alios citat, veriorēq;,
& rationabiliorem ibi reputat. Et hanc ſequitur
Menchacen.lib.1.de ſucceſsio.creatio.§.ſeptimo.
nume.19.Et ita obtentam fuiſſe in praxi ſubijcit,
non tamen dixit cōmunem,ſed contrariam,quam
tenet Bartol.in.l.cum pater.§. à filia.in fin. verb.
ff.de legat. 2. Communem eam dixit Alexand.in
l.recuſare.§.fina.num.13.ff.ad Trebellia.Deci.in
l.cum tempus.num.2. ſupra allegat. Iaſ. in dict.l.
poſt mortem.numer. 7.& Couar. vbi ſupra hanc
vltimam dicit communem. Sequitur eam Rip. in
l.ſerui electione.num.14.ff.dr legat.1.& Antoni.
Gomez in.l.17.Tauri. num. 7. vbi pluries inquit
communem,tamen tenendam in iudicando & cō-
ſulendo aſſerit priorem communem tanquam
æquiorem.

Digitized by Google

do hombre que tuuiere el teſtamento y no lo moſtrare ante el alcalde como dicho es aunque no ſea cabeçalero. Y ſi ninguna coſa ouiere mandado en el teſtamento, pague el diezmo de lo que montare el teſtamento. Mãdamos que ſi el lego fiziere heredero a al clerigo que ſea tenido el tal

æquiorem. ¶Decimonono dubitari ſolet, Vtrum quis compelli poſsit ad exequutionem iſtius officij? Reſpond. præcisé non poſſe. Ioan. Andr. Panor. & communis, teſte ibi maximo antiſtite Doctore Couar. nu. 3. in cap. Ioannes. de teſtamen Iacob. à Canibus ſingulariter probat hãc partem negatiuã ſex modis in tracta. de exequutione vltima. voluntra. 1. particula. q. 4. nu. 35. Fallit, ſi ſemel tale munus accepraſſet, nam poſſet compelli. d. c. Ioannes. & ibi Couar. & Iacob. à Cani. vbi ſupra nu. 38. Facit. l. 7. ti. 10. par. 6. ex quodam quaſi contractu peracceptationem inito cum defuncto compellitur. Barb. d. c. Ioannes. ¶Queritur inſuper viceſimo, Quæ ſit exequutorum poteſtas? Reſpondeo tantum locũ habere, inquantum eſt à teſtatore cõceſſa. l. a. ibi, *en la manera que los fazedores de los teſtamẽtos lo ordenaren*. & l. 3. & l. 4. tit. 10. par. 6. l. ſi à pluribus. & l. quidam. §. ſi ſcriptus. ff. de leg. 1. Couar. in dict. c. Ioannes. n. 5. Iacob à Canib. vbi ſupra. 2. parte. §. conſultis autem. Ideoque debet dicere teſtator in commiſsione, adita, vel non adita hæreditate, vel ea repudiata. cum alias ante aditam hæreditatem non poſſent vendere, vel diſtribuere. Barto. in. l. alio hærede. quæſt. 2. nu. 7. ff. de alimentis & ciba. legat. Ideo ante omnia Teſtamentarius exequutor, ea clauſula omiſſa, cogit hæredem adire hæreditatem, nam non valent in teſtamento diſpoſita, velut tutela & exequutio. l. ſi nemo. ff. de teſtamenta. tutel. Et eodem modo non valent diſpoſita, ſi hæreditas ab inteſtato non adeatur. glo. l. qui filio. §. 1. ff. de hære. inſti. Late dixi in. l. 1. glo. 1. ſupra eo. per quam, etiam hæreditate non adita, ceſſant diſpoſita à iure communi. & à Iacobo à Canibus in dict. §. conſultis. Ita etiam Gregor. Lopez in. l. 6. verb. *Faſta vn año*. titu. 10. part. 6. verſi. Hodie vero attenta lege regni. ¶Viceſimo primo dubitatur, Vtrum exequutor teſtamentarius poſsit propria authoritate recipere legatũ, quemadmodum & pro ſoluendis alijs perſonis contentis in teſtamento poſſet? Videtur poſſe, nam exequutor eſt deſignatus ad legatorum ſolutionem indefinite, ergo & ad ſatisfactionẽ ſui ipſius, cum eius officium ei non debeat eſſe damnoſum. l. ſi defunctus. C. arbi. tutel. ¶Secundo hanc ſententiã affirmatiuam approbat Alexand. poſt Bald. in. l. non eſt dubium. nu. 3. C. de lega. vbi idem tenẽt Ange. Sali. & Paul. Ioan. Andr. ad Specul. de inſtru. editio. §. nunc vero aliqua. Philipp. Deci. conſil. 607. col. 2. nu. 2. & alia commoda, quæ ex officio exequutoris ipſe habeat, acceptando officium, congerit Iacobus à Canib. in tractat. de exequutio. vltima. volunta. 3. part. col. 1. cũ ſeq. vbi enumerat ſex. ¶Incommodum antẽ negligentis hic habes vnum, quod priuatur legato, & commodo ſibi prouẽtuto ex tali teſtamẽto, vt hic. Et etiam ſi monitus nolit exequi intra annum à tempore monitionis decurſo. authenti. Hoc amplius. in prin. C. de fideicom. Hoc amplius, inquit text. qui defuncti iudicium lege non repræſentatum monitus à iudice intra annũ non implet, excluditur eo, quod præter debitum naturale perceperit ex eodem iudicio. Idem notant ibi communiter docto. & Segur. eam dicens communem in repe. l. 3. §. fina. nu. 105. vbi inſigniter declarat diſpoſitionem dict. authen. Hoc amplius. ff. de libe. & poſthum. Ange. de teſtamentis in gloſ 97. verb. Exequutores. Guilliel. Benedi. in repe. c. Raimutius. verb. Si abſque liberis. 2. ſub tit. de lega. & fideicommiſsis, numero. 198. de teſtamen. Grego. Lopez in. l. fina. titu. 10. par. 6. verb. *Faſta vn año*. qui omnino eſt conſulendus in hoc articulo. Et Rebuff. in conſtitu. regias Galliæ. 1. tomo. tract. De ſentẽtijs prouiſion. in præfa. nu. 85. pagin. 239. cum ſequent. vbi ponit exempla terribilia contra non implentem teſtatoris voluntatẽ, & alia huic neceſſaria adducit. ¶De iſta materia exequutorũ adde quæ notat Specula. de inſtrum. editio. §. nunc vero. Rolandi. in practi. artis notariatus. 2. part. rubri. De formis ordin. cõm. fo. 261 Iacob. à Canib. in dict. tract. de exequutio. vltimarum volunta. deciſi. Capel. Tholoſanæ. 282. Lap. allega. 306. Angel. cõſil. 164. Rota vlti. 38. Caſtell. Cotta in memorialibus iuris. verb. Exequutores. Ioan. Lup. in. l. 32. nu. 3. in ordin. Tauri. Ioan. Duaren. de arte teſtandi. tit. 7. cautel. 6. cum aliquibus ſequenti. Ex quibus poterit recipere plures quæſtiones in hac practicabili exequutorũ materia.

a ¶*El lego fiziere heredero*. Nota inſinuandum fore teſtamentum coram iudice ſeculari. gloſ. in verb. ab epiſcopo. in capit. ſi hæredes. de teſtam. Quod procedit, quando teſtator erat laicus, & minime notum

notum eſt, vtrum teſtamentum ſit cauſa pietatis conditum. Ioan. Andr. & Panormi. in cap fina. de fide inſtrumen. Stephan. Aufrerius io Clem. 1. de offi. ordi. regul. 2. fallen. 11. Couar. in dicto. c. cum eſſ. colum. 2. num. 3. etiam ſi hæres inſtitutus in tali teſtamento ſit clericus ſecundũ eoſdem doctores. Bald. & Corne. in. l. omnia teſtamenta. C. de teſtament. Idem Bald. in authen. Clericus. & in. l. repetitas. C. de epiſco. & cleric. Et eſt magis cõmunis ſecundum Couarru. vbi ſupra colũ. 2. num. 3. vbi refert cõtrariã communem dixiſſe Feli. ¶Quid eſſet, ſi clericus efficitur hæres laici iam conuenti coram ſeculari iudice, eſt dubiũ, Vtrum teneatur ibi proſequi? Angelus in. l. ſi hæres. colum. 2. ff. de indi. & Imol. in. l. ſi hominem. ff. de fideiuſſo. tenent quod ſic. Ioan. Lup. in rep. rubri. §. 39. num. 8. de donatio. inter virum & vxorem. Boeri. deciſio. 69. nume. 32. Guilliel. Benedi. in repeti. capit. Rainutius. verb. & vxorem. deciſ. 2. numer. 124. de teſtamen. l. 57. titu. ſexto. parr. 1 ¶Hinc eſt, quod clericus vendens rem laico tenetur illum defendere in foro ſeculari, per præmiſſa. Barba. in capit. fina. nume. 16. de emptio. & venditio. vbi Antoni. Burgenſ. nume. 16. & nume. 20. Et eſt communis ſecundum Lancelot. Deci. in. l. venditor. colum. penulti. ff. de iudi. Florian. in. l. fina. nume. quarto. ff. de noxalib. Socin. conſi. 91. colum. octaua. numer. 4. libr. tertio. Antoni. Capici. deciſio. 197. numer. ſeptimo. Boeri. deciſio. 69. nume. 30. Gregor. Lopez in gloſſa. fina, Sequitur hanc opinionem per textum. ibi in dict. l. 57. ¶Contraria ſententia eſt de iure communior, verior, & tutior ſecundum Boerium dict. deciſio. 69 numer. 35. Bertachi. in reperto. verbo. venditor. de euictione. verſic. 39. Et dicit communem idem Bertachi. verbo, euictio. verſ. 13. Imol. in. l. non ſolum. §. quod vulgo. ff. de vſucapionib. gloſſ. in capi. clericum nullus. & ibi Domin. col. fin. 11, quæſt. 1. & eſt ſequenda. Couar. libr. Practicarum quæſtio. cap. 8. nu. 4. ibiq; agit ſiogu. de materia præſentis legis, proponendo aliquas aſſertiones.

a ¶*Sean llamados aquellos.* Forte hæredes ſcriptos, vel venientes ab inteſtato, vt in publicatione poſsint ſcire iui eſſe ex tali teſtamento quæſitum, & hoc, quando publicatio fieret de teſtamẽto perfecto manu tabellionis ſubſcripto & ſignato, vt iudex ſciat tale teſtamentum fuiſſe conditum, vt dixi ſupra in glo. 1. argumen. eorum, quæ notantur à Ludoui. Gomezi. regul. de publicandis reſignationibus. quæſt. 9. ¶Vel loquitur eo caſu, quo teſtamentũ eſt factũ ſine notario publico, ne pereat fides ipſius per mortẽ teſtium. l. publicati. & ibi gl. C. de teſtib. & ſic intereſſe ſibi putãtes poſsint videre teſtes deponẽtes, an patiantur aliquod vitium, ex quo repelli poſsint. arg. tex. in. c. Innoie Dñi. de teſtib. Declarat ſubtilis Ant. Gomez in. l. 3. nu. 35. & 36. in ordina. Tauri. Et dicta ibi per eum ſunt ſingulariter adnotãda pro cõplemento iſtius particulæ, *queſtores y demandadores.* titul. 8. in. l. 1. vbi late ſcripſi lib. 1. ſupra.

clerigo heredero de enſeñar el teſtamento ante el nueſtro juez ſeglar que es competẽte juez de la cauſa: y deue parecer el clerigo en tal caſo ante el juez ſeglar: y mandamos, que para le fazer leer, y publicar, ſeã llamados aquellos a quien el intereſſe compete.

¶El Rey don Alõſo en Alcala. A Era de mil ccclxxxvj.

Los procuradores de la Trinidad, y de ſancta Olalla, y de otras ordenes no puedan apremiar a las gẽtes que les mueſtren los teſtamentos de los defunctos para lleuar de los herederos parte de las herencias: ſegun ſe cõtiene en eſte libro enel titulo de los queſtores y demandadores.

ADDICION.

¶*Eſta ley, en quanto dize pague el diezmo de lo que mõtare el teſtamento, eſta alterada por la ley. 14. titul. 4. lib. 5. dela Recopilacion, que dize pague el daño a la parte, y dosmil marauedis para la nueſtra Camara, en lo demas concuerdã haſta el verſiculo (Mandamos que) y deſde ay haſta el fin concuerda la ley. 15. tit. 4. lib. 5. de la Recop.*

Titulo.III.De las Herencias[a].

¶*Titulus.III.De hæreditatibus* Io rubrica ibi.

¶*Herencias.* Ad introductionem iſtius rituli ſcirndum eſt, vniuerſalia nomina in noſtro iure quinque eſſe, Hæreditas, Bonorum poſſeſsio, Patrimonium, Dos, & Peculium. Hæreditas autē definitur, quod eſt ſucceſsio in vniuerſum ius, quod defunctus rempore mortis habuit.l.nihil.ff.de verbo.ſignifie.l.hæreditas.ff.de regu.iur.Ioan.Coraſi in repe.l frater à fratre.nume.84.ff.de condict indebi. vbi ſingulariter prædictos rerminos ſigillatim explicat Iaſo.in rubri.ff de acqui.hæredi.nume.4.colum.1. Corne.conſil.304.numer.15.colum.4.lib.3.Chaſſan.in conſuetu.Burgund.rubric.4 §.quarto.verb. *Neprals.* Adde quod vbi nume.3.Corne.conſil. 346.nu.8.libr.1.& conſi.31.num.15.libr.3.& conſi.63.n.2.libr.2.Socin conſil.51.nu.3.lib.3. ¶ Secundo eſt quærendum, Quot modis inducarur adirio hæreditatis? Reſpondendum eſt, quod pluribus modis cenſetur inducta aditio hæreditatis, de quibus ſingulariter per Roberr.Marantan.in.l. is poteſt.nume.48.ff.de acquiren.hæred. vſque ad nume. 88. quo loco ponit triginta & octo modos, ex quibus inſtituta iudicatur adirio hæreditatis, quos per te videas, ne longam relationem iam ſcriptam hic interponamus. Quo loco eſt eriam addendus Philipp.Corne.conſil.167.nume.54.colum.7.lib.2. vbi ſcribit.ex quibus actibus hæreditas cenſeatur adita. Et Soci.conſil.131.n.5.lib.1.& conſil.195 colum.a.num.1.libr.2.l.pro hærede.ff.de acquir.hæredi.& ibi per docto.&.l.11.titu.6.partit.6.& ibi per Grego.Lopez, Expreſſe eriam adirur hæreditas, explicando animum ſuum verbis, dicēdo, Accepto hæreditatem Titij.vel ſimilia verba profert, de quibus per Iaſo.in dict.l.pro hærede.nu.3. Quanuis ſolus animus ſufficiat ad aditionem hæreditatis.text.& glo.verb.animi.in alleg.l.pro hærede.in princ.tamen requiritur actus extrinſecus ad ipſius probationem.Cio.in.l.quæ acta.colum.fin.nomer.19.ff.de offi.procur.Cæſar.text.in.§.pen. Inſti.de hæred.qualit.& differ.ibi, Quoquo modo voluntatem ſuam declaret vel re, vel verbis, de adeunda hæreditate. Et Iaſ.in dict.l.pro hærede.colum.3.numer.12. Prærerea requiruntur alia, quæ explicat gloſſ.in.§.Item extraneus.verb.hæredem.Inſti.de hæredum qualit.& differentia.Petrus Ferrarien.in practi.forma libelli pro hæred.ab inteſt.delat.verb.ipſamque.num.1.fol.paruæ impreſsionis.120.colum.1.l.13.l.14.&.l.15.ti.6.part.6. ¶ Quæro.3.per aditionem vtrū teneatur hæres creditoribus hæreditarijs? Reſpon.affirmatiue quod ſic: quia per aditionem cenſetur cum cis quaſi contrahere.l.apud Iulianum.§.fin.& ibi notat glo.verb.hæres ff.quibus ex cauſ.in poſſe.eatur.l.ex maleficijs.§.hæres.ff.de actio.& obligatio.§.hæres.Inſtitu.de obligario.ex quaſi contract.Corne.conſi.337.colum.2.num.14.lib.1.& conſi.97.num.5.libr.2.& eſt communis ſecūdum Curt.Iuniorem conſi.120.nu.7.Præpoſit.in cap.ſolicitudinem.num.25.de appella.Ioan.de Amicis conſil.70.col.1.nu.3.Probat Barba.in.c.Ioannes.colum.16.verſi.Quinto facit in ſimili de teſtamen.citans gloſſ.in.l is conſequenter.§.ſed eum monumentorum.ff.fami.hercilcū Boeri.conſil.53 colum.3.num.6.ideoq; manet obligatus hæres.l.more.ibi, hæreditas autem quin obliget nos æri alieno, etiam ſi non ſit ſoluendo, plus quam manifeſtum eſt.ff.de acqui.hæredi.& ibi gloſſ.& Socinus conſi.4.colum.1.num.3 lib.4. Boeri.conſi.59.col.1.num.1.Iaſ.in.§.actiones autem.nom.5.de actio.& ibi Ludo.Gomezi.col.2.nu.4. ¶ Non tamen reneretur vltra vires hæreditaris, ſi facit inuentarium iuxta formam.l.fina.C.de iure deliberand.gloſ.verb.ſoluendo.in.l.more.ff.de acquir.hæredita.l.7.titu.6 part.6.Adde doct. Dueñas in tracta.regul.cum fallen regul.277.col.fina.nu.7.&.8. ¶ Ideoq; mulier coniugata poterit adire hæreditatem abſque mariti licentia, dum tamen acceptet cum beneficio inuentarij, non alias.l.54.in ordin.Tauri. ¶ Quarto inquirendum eſt, quanto tempore duret ius adeundi? Reſpond.triginta annos durare facultatem iſtam Philipp.Corneus conſil.90.num.5.libr.1.& conſi.202.colum.6.nu.16.libr.2. vbi dicit communem opinionem eſſe, quod ius adeundi duret de iure ciuili per.30.annos, nec lapſus anni à iure prætorio inductus impedit remedium prædictum à iure ciuili ſtatutū. Sic ergo non minori tempore præſcribitur ſecundum communem ſententiam adductam etiam à Paul.Pariſi.conſi.48.col.2.n.11.lib.2.tex.iuncta gloſ.in.l.licet.C.de iure deliberand.Balb.de præſcriptio.dicit communem, plures referens in.4.part.quartæ principalis quæſt.19.n.1.Tiraquel.in repeti.l.ſi vnquam.verb.reuertatur.nume.312.C.de reuocand.donat.& in tracta.de vtroque retract.libr.primo.§.36.gloſ.ſecunda.nume.37.vbi plures authores pro hac opinione, quam communiter receptam dicit, congerit. Antoni.Gomez libr.primo.Variarum reſolutio.cap.nono.num.27.vbi adducit quinque fundamenta pro hac cōmuni ſententia, vide per eum.Ludoui Gozadi.in repeti.l.ſecund.numer.75.C.de pactis inter empto.& vendit.Dixi in.l.prima.in verb. *Da la ley.* titul.quarto.libr.tertio.ſupra. ¶ Quinto quæro, An ius adeundi ſit in bonis noſtris, & ſic vtrum

poſsit

poſsit repudiari in præiudicium creditorum, & ſi
ſci? Dicendum videtur non eſſe in bonis inſtitu-
ti, ac repudiari poterit validè in præiudicium fi-
ſci, vel creditorũ. l. pretia rerum. ff. ad legem Fal-
cidiam. quam plures dicunt ſingu, & vni. vt ex re
latione Antonij Gomez conſtat in dict. capit. 9.
colum. prima. num. primo. lib. primo. Variarum
reſolutio. de vltimis voluntatibus. vltra eum eſt
text. probans hanc partem in. l. qui autem. §. vn-
de ſi quis. ff. quæ in fraud. credito. ibi, Proinde &
qui repudiauit hæreditatem, vel legitimam, vel
honorariam, vel teſtamentariã non eſt in ea cau-
ſa, vt huic edicto locum faciat, noluit enim acqui-
rere, non ſuum proprium patrimonium dimi-
nuit. l. profectitia. §. ſi pater repudiauerit, ibi, pro-
fectitiam non eſſe. & iterum ibi, quia nihil eroga-
uit de ſuo pater, ſed non acquiſiuit. ff. de iure do-
tium. l. ſi maritus. §. ſi ſponſus. ff. de donatio. in-
ter virum & vxorem. Bartolus in. l. poſt emanci-
pationem. §. primo. ff. de lib. lega. Iaſo. in. l. Gal-
lus. §. & quid ſi tantum. num. 123. ff. de liberis &
poſthumis. Ioannes Hannibal in. l. poſt contra-
ctum. verſicul. Sed retenta declaratione Bartol.
numer. 284. ff. de donationib. Angelus. in. §. item
ſi quis in fraudem. colum. tertia. numer. 12. verſic.
in gloſſ. rem ſuam. Inſtitu. de actionib. vbi ait, ibi.
l. qui autem, &c. Nota ſingulariter illam legem,
quòd ſi debitor repudiat hæreditatem, vel lega-
tum, vel alio modo & titulo poterat acquirere, &
non vult, imò repudiat, etiam in fraudem, & de-
ſpectum creditorum, an habeat locum iſta mate-
ria, dicitur ibi quòd non: quia dummodo non di-
minuat de ſuo patrimonio, non habet locum di-
ſpoſitio huius. §. quod bene nota. Hactenus An-
gel. loco citato. Lancelot. Galiaul. in dicto. §. Et
quid ſi tantum. numer. 60. Maranta. in repetitio.
l. is poteſt. numer. 216. ff. de acquirenda hæredita.
Ioannes Crott. in. l. non ſolum. §. morte. numer.
40. ff. noui operis nuntiatio. Singulariſsimè per
Petrum Rebuff. in repetitio. l. vnicæ. verſicul. In
quantum tenet dominus collega. numer. 414. C.
de ſenten. quæ pro eo quod intereſt profe. Regia
l. quinta. verſic. *Caſi el marido*. titu. vndecimo. par
ti. quarta. Segur. in. l. prima. §. ſi vir. numer. 60. &
ibi dixi. ff. de acquirenda poſſeſsione. ¶ Quæro
ſexto. Hæreditas non adita vtrùm tranſmittatur
ad hæredes inſtituti? Minimè tranſmitti firmat
Imperator Iuſtinianus in. l. vnica. §. in nouiſsi-
mo. C. de caducis tollend. Iaſo. in. l. cum filio fa-
milias. numer. 107. ff. de legat. primo. & ibi Bald.
nouellus. nume. 50. Bald. de Vbaldis in repetitio.
l. ſi filius hæres. colum tertia. numer. octauo. ff. de
liberis & poſthum. textus in. l. ſi ego. ff. de iniu-
ſto rupto. & ibi Signoro. de Homodeis. colum.
prima. nume. ſecundo. vbi aſsignat rationem hu-
ius concluſi. Et Antoni. Gomez de vltimis volun
ta. capit. 9. colum. prima. num. primo. etiam vbi i
lei rationes huius deciſionis adducit. text. in. l. ſi
ex pluribus. in princip. ff. de ſuis & legi. hæred. l.
tertia. §. acquirere. ff. de bonor. poſſeſsio. l. quo-
niam ſororem. & l. ſi infanti. verſicul. ſin verò. C.
de iure deliberand. text. in. l. ſi emancipata. C. qui
admit. quo text. hiſce in verbis habetur, Emanci-
pata ſi non agnouit intra annum, Vnde liberi, bo-
no. poſſeſsio. nullam ad hæredes vendicationem
ſucceſsionis tranſmittere potuit. Notat Arſendi-
nus Rainerius in repeti. l. ſi filius qui patri. nume.
26. ff. de vulga. & pupilla. l. ſecunda. verſic. *Pero ſi
murieſſe deſpues del plazo*. titul. ſexto. parti. ſexta.
¶ Limita ratione ſuitatis. Mortuo nempe patre, fi
lius ſuus ipſo iure efficitur hæres, & perinde habe
tur, ſi non adeat, atque ſi verè ſe immiſcuiſſet. l.
prima. §. qui ſunt in poteſtate. ff. ſi quis omiſſa
cauſa teſtamen. l. in ſuis. ff. de liberis & poſthum.
l. ſi filius qui patri. ff. de vulga. & pupilla. §. ſui. In
ſtitu. de hæred. qualita. & differentia. Quare hæ-
reditatem patris non aditam ad quoſcunque hæ-
redes etiam extraneos tranſmittit. l. apud hoſtes.
C. de ſuis & leg. l. ex militari. §. fina. ff. de teſtamẽ.
milita. & Bartolus in. l. ventre. ff. de acquirenda
hæreditate. Segur. in repetitio. l. cohæredi. §. cum
filiæ. nume. vndecimo. ff. de vulga. & pupilla. niſi
nominatim repudiaſſet. l. vnica. C. de his qui an-
te apertas tabulas. Bartol. in. l. ventre. colum. ſe-
cunda. ff. de acquirenda hæreditate. Socin. in re-
gul. 168. fallent. 1. & regul. 173. fallent. 2. Plures
effectus, quos ſuitas operatur, ſunt videndi per Se
guram vbi ſuprà, qui refert. 8. à num. octauo, cum
ſequent & ibi remiſimus. ¶ Eſt præterea alia ſpe-
cies tranſmiſsionis, quæ beneficio dictæ. l. vnicæ.
ſanguiniſque ratione fit ea aſcendentium hæredi-
tatem non aditã, in deſcendentes duntaxat tranſ-
mittimus. Bartol. in dict. l. ventre. colum. penult.
citat dict. l. vnic. & eſt communis ſententia ſecun
dum Gregorium Lopez in. l. ſecunda. verb. *Deſ-
cendieſſe*. titul. ſexto. parti. ſexta. & ſic non tranſ-
mittit in patrem matremve. Quamuis contrarium
dixerit Doct. del Caſtillo in. l. ſexta. Tauri. verb.
En todos ſus bienes. verſic. Tertiò verum eſt fol. 54
¶ Eſt & alia ſpecies tertia iuris deliberandi. l. cum
antiquioribus. C. de iur. deliberan. ea enim lege
prouiſum eſt, vt hæres inſtitutus, qui annũ habet,
vt deliberet, an adire velit, vel repudiare, ſi intra
eũ annũ decedat, ius deliberãdi, adeũdiq; potẽtiã
ad hæredes trãſmittat. Et pro iſtis tribus trãſmiſ-
ſionũ ſpeciebus eſt regi. l. 2. ti. 6. par. 6. quã ad hoc
exiſtimo vnicã iure partitarũ. ¶ Dubitatur ſepti-
mo. Vtrũ filius ſemel repudiãs hæreditatẽ poſsit
abſtẽſionẽ reuocare? Tex. eſt formalis, diſtinguẽs
caſus in. l. fin. C. de repud. hæred. cum qua cõcor.

l.fina.tit.6.parti.6.Illud tamen adnotandum eſt, quòd requiritur, quòd intra triennium eam reuocet. Secundò, quòd res ſit integra, id eſt, quòd bona non ſint alienata. quia vltra triennium, vel citra ſi bona eſſent alienata, vel per alium hæredem

¶Ley. I. De los herederos que no querellā la muerte del q̃ es muerto a trayciō.

El Rey don Alonſo en Segouia.

SI algun hombre fuere muerto a traycion [a], y ſus herederos quiſieren heredar ſus bienes por herencia y los reſci-

legitimum ſequentē in gradu eſſet hæreditas adita: cū bona eſſe alienata, vel hæreditatem eſſe alteri quęſitam, per aditionem æquiparentur, ſecundum Bald.in.l.2. C. de iur. & facti ignorantia. Non audiretur filius volēs adire, quod ſemel repudiauit, niſi eſſet minor vigintiquinque annis, qui vltra triennium infra tempus prtendæ reſtitutionis in integrum, quod eſt quàdriennium à die minoris ætatis finitæ computandum, l.fina. C.de tempo.in integr.reſtit.pet. poteſt per viam reſtitutionis, tanquā læſus facilitare minoris ætatis adire paternam hæreditatem ſemel repudiatā, etiam ſi bona forent alienata, prout eſt tex.ſolennis de his omnibus in dict.l.fina. C.de repudi.hæredi.ſecundum Guiliel.Benedict. in repeti.capit. Rainutius.verb.mortuo itaque teſtatore.2. num. 127.de teſtamen. vbi optimè declarat, extēdit, & limitat vſque ad num.142. Et eſt notabi.ſecūdum Ioan.Lup.in reper.cap.per veſtras.§.26. num.5. fol.71.colum.2.de donationi.inter vi. & vxorē. Alexan eam declarat in.l.quia poterat.nume.13. colum.penul.verſi.Secundò fallit.ff. ad Trebelli. ¶Dubitatur octauo. Vtrùm beneficium reuocandi abſtenſionem tranſmittatur? Videtur quòd ſic. per text. in dict.l.fin.ſic inducendo: æquiparatur enim in illa lege reuocatio abſtenſionis, quæ fit à maiore, & reuocatio, quæ fit à minore per in integrum reſtitutionem l.quod ſi minor. § Scæuola. ff.de minori Secundò confirmatur. quia ius abſtinendi eſt priuilegium, & ius ſpeciale introductū contra legem.12.tabularum.gloſ.in.l. ſi quis extraneus.in princi.ff.de aequi.hæredi. Alex.in l.1. ff de condi.ob cauſam. Sed per reuocationem abſtenſionis tollitur iſtud priuilegium, rediturq́; ad ius antiquum.12.Tabularum. Ergo talis reuocatio eſt fauorabilis.argum gloſſ. in cap. ſtatutum. de præbend. libr.6.in verb. numerandum, dicens conſtitutionem.per quam reuertimur ad ius commune fauorabilem eſſe, ac recipere latiſsimam interpretationem, etiam cōtra propriam naturam. Dixit notabilem Felin.in capit. cùm acceſsiſſent. de conſtit.colum.tertia.num.quinto, verſi. Hanc declarationem intellige. Barbat.in capi. ſecundo.

columna.8.de foro competen. ac tranſmittenda. ¶Tertiò probatùr ex Vlpiani reſponſo in.l.ſi is qui.56.ff.de acquiren.hæredi.ibi, eadem cōditio deferenda eſt hæredi.eius, quæ & ipſi. Eandē ſententiam apptobant Fulgoſ. & Deci.in.l.qui ſe patris. C. vnde liberi. columna.10. nume.21. verſi. Vnde Fulg. hic. ¶His tamen minimè refragantibus fundamentis, cōtrariam ſententiam tenendam fore teſtamur ex Imol. Angel. & Roman.in.l.ventre ff.de acquiren. hæredi. quam magis communem eſſe fatetur, & veriſsimam Fabia. à Coromboni.in repeti.l.qui ſe patris.nume. 125.C.vnde liber. Dixit ante eum eſſe magis cōmunem Alexan.in.l.ſi filius qui patri.colum.14. num.23.ff.de vulga.& pupilla. & Franciſ. Curti. eandem communem in iudicando & conſulendo profiretur in addi.ad Alexand.in dict.l.qui ſe patris.colum.10.nu.18.in verb. reuocare abſtenſionem.& ibi probat.hanc ſententiam Alexand. Aſſeruit communem Aretin.in.l.ventre. colum. 14.verſi. Poteſt etiam elidi ſuitas. ff. de acquiren. hæredita. Facit, nam fundamentum tranſmiſsionis ex capite ſuitatis eſt fundatum in merum fauorem filij: vnde ſi filio ſe abſtinente diceremus tranſmitti hanc facultatem reuocandi abſtenſionem ad hæredem, conuerteretur in damnum & odium filij contra reg. Quod ob cauſam. de reg. iur.lib.6. Nam ex quo filius noluit ſibi prodeſſe ſuitatem, ſi prodeſſet in aliquo contra voluntatem ſuam, diceretur in damnum ſuum, & eius præiudicium eſſe. & ideo non debet fieri tranſmiſsio. Barto.in.l.ſi filius qui patri.ff.de vulga.& pupillari.in fine.& Aretin.loco præcitato. Secundùm quem reſpondeas ad.l. non ſolùm. ſuprà allegat. pro parte affirmatiua contra hanc communem.

¶Lex. I.

[a] ¶*Muerto à traytion.* Proditor is dicendus erit homicida, qui ſine cauſa vlla rixæ, & inimicitiæ extrinſecus oſtenſæ, nec diffidando alium interfecerit. Barto.in.l.reſpiciendum.§. delinquunt. colum prima.ff.de pœn. & ibi plena additio. Bald. in.cap.ſecundo.col 4. verſic. de proditore. quib. mod.feud.amitta. Plenius per Remigi. Goñi.in tracta.de immuni.eccleſiarum.fallent.14. Facit.l. fin.C.de delato.libr.10 ibique Lucas de Pen.& l.4.ff.ad legem Iuliā maieſta. l. propter inſidias. C.de his qui accuſa.non poſſunt.ca. clericus.iuncta gloſſa.verbo. proditionibus.46. diſtinct.l.4. ibi,

ben [a]: y la muerte no querellan dentro de v. años por q̃rella de juſticia ante el Rey:o ante ſus alcaldes pierdan la herencia que del finado han recaudado para la nueſtra camara:y eſto ſe entienda en aq̃llos que han edad complida [b] y ſon varones: y ſi fuere ſabido quien fue el matador y que ſea en la tierra, y que ſea poderoſo para demãdar la muerte.

ADDICION.

¶*Concuerda la ley. 11. titul. 8. lib. 5. de la Recopilation.*

ibi, *à traycion*. titul. ſecundo. partit. tertia. Optimus text. id diffiniens in capitu. primo. de homicid. & l. quarta. titu. ſeptimo. & l. ſecunda. & l. vndecima. titu. 13. libr. octauo. infrà. ibique de proditionis crimine latiùs agam. Et concord. fororum Aragonũ libro nono. titu. De proditoribus. conſtitutiõe. qui cunque. & titul. ſequent. de proditionibus. Et nouiſsimè tradidit Ant. Gomez in tract. De delictis. capit. tertio. nume. quinto. Vtrùm autem occidens proditorẽ ciuitatis fugiens ad alium locum teneatur pœna homicidij? textus in. l. tertia. §. fina. ff. de Sicar. dicit quòd non. Transfugas vbicunq; inuenti fuerint, quaſi hoſtes interficere licet. Ludouic. Carreri. in practi. criminali. §. homicidium. nume. 193. vbi alios citat.

a ¶*Los reſciben*. Ergò ante vindicatam mortem defuncti, hæreditas adiri poteſt. Idem probat. l. 13. titu. ſeptimo. part. ſexta. & concord. etiam. l. vndecima. titu. fina. libr. octauo. infrà. l. cùm fratrem. C. de his quib. vt indig. & ibi eſt bona gloſſ. & in dict. l. 13. verb. *querella*. ¶Priuatur ergo hæres hæreditate ſi non vindicauerit necem defuncti. l. prima. C. de his quibus vt indig. & in. l. hæredem. ff. eod. vbi cautum eſt, quòd etiam cum fructibus perceptis ſit facienda reſtitutio hæreditatis fiſco. Et intellige, quòd ratione ſucceſsionis ad id teneatur hæres etiam ſi conſanguineus non ſit, vt in dictis iuribus. & l. minoribus. & l. quoniam ſororẽ. C. de his quib. vt indign. l. prima. § omnium. & in §. ſi fortè. ff. de iniur. Areti. in cap. in præſentia. de probatio. Alexan. in addi. ad Barto. in. l. ſecunda. ff. de accuſat. Iaſo. in. l. 4. §. Cato. col. 59. de verb. obliga. Petrus à Plaça in tracta. de delictis. lib. 1. c. 39. n. 23. vbi hanc concluſionẽ intelligit aliquibus modis, quos hic explicare non libet, ne rem ſemel explicatam iterum repetamus. Illud tamen omittendum non eſt, vtrùm hæres poſsit facere pacem cum occiſoribus? Et videtur quòd non, nã tenetur ipſos accuſare, vindicareq; necem defuncti, vt hac in lege cum ſimilibus ſuprà adductis cõſtat, ergo transactio, ſeu pax non poterit habere locum, quandoquidem non ſit permiſſa à iure. Tamen attenta. l. 22. titul. primo. part. 7. hiſce in regnis permiſſa eſt concordia, ergo poterit fieri. Ita Petr. à Plaça dict. cap. 39. nume. 25. Sed intelligendum erit, quando conſtare non poſſet de crimine in iudicio per teſtes, tũc fœdere concordiæ & pacis fieri poſſet, non aliàs. argumen. text. in. l. ſi ideo. C. de ijs quibus vt indig. l. cùm fratrẽ. eod. tit. dict. l. 13. ibi, *Sabiẽdo eſto*. Et eſt text. hîc ita exponẽs, ibi. *E ſi fuere ſabido quien fue el matador*. Parui enim momenti eſſet lex iſta, ſi in caſu. quo conſtaret de homicidio modo præmiſſo poſſet poſt accuſationem interpoſitam facere pacem & concordiam, & ſic eſſet verbalis, & non realis hæc lex cum ſimilibus. Tum etiã, quia lex prædicta. 22. eſt intelligenda, quando homicidiũ eſſet commiſſum abſque inſultu, & proditione, quæ qualitas nimis aggrauat delictum. Qua minimè obſtante debet iudex procedere ad vindictam delinquentis. Ant. Gomez de delictis. c. 3. nu. 59. Nam venia, ſeu remiſsio ſuperioris ita demum locum habet in aliquo delicto, quando delictũ non eſſet cõmiſſum cum aliqua qualitate, quæ aggrauaret illud. tex. in. l. 1. & ibi dixi ſuper verb. *Saluo aleue o traycion*. & in. l. 2. verb. *Exceptados los caſos*. titul. 21. libr. primo. ſuprà.

b ¶*Edad cumplida*. Scilicet, q̃ ſit maior. 25. annis. l. minoribus vigintiquinq; annis hæredibus nõ obeſſe crimen inultæ mortis placuit. C. de his quib. vt indig. l. ſi ea. in fin. eiuſdem titu. Dubitari tamẽ poteſt, ſi poſtea factus maior teneatur reũ criminis accuſare, aliàs ſit priuandus hæreditate, iuxta formã huius legis, cum cõcordãtibus? Et videtur q̃ ſic, cùm res deueniat ad caſum, quo potuit incipere, & legis inſtitutum ſuum habere effectum contra proditorem. facit. l. ſciant. C. de legiti. hæred. cum annotatis in glo. 1. ergo infra quinquennium ſaltem tenebitur vindicare mortem defuncti, cum in hoc verſetur pietas. l. minoribus. C. de his quib. vt indig. tum etiam verſatur fauor, publicus; vt crimina tantũ reipublicæ odioſa puniãtur, quia ſecuritas non eſſet in hominum vita, ſi prodi

tores non punirentur, vt probatur ad ſenſum.l.ita vulneratus.ff.ad legem Aquil. c.vt famæ. de ſentent.excom.text.ſingula & melior iuris in.l.3.§.vtrum ff.ad Senatuſconſul.Syllanianum. ibi, hoc quod in communi vtile eſt. quem valde ſingul. reputat Iaſo in.l.ſi filius familiàs.colum.2. nume.4. ff.ſi cert.peta.& in.l.prima.colum.4.nu.13. C.de ſacr.ſanctis eccleſ.Petrus Gerard.ſingul. 13. Hippolyt.in practi.cauſa crimi.§.aggredior.num.58. Reipublicæ fauore ita debemus legem pœnalem & odioſam ampliare quemadmodum & fauorabilem. Sententia eſt Barto in.l.quemadmodum.colum.2.num.4.C.de agricol.& cenſi.lib.11. Sequitur Philipp.Deci.in.l.qui ſe patris.colum. 12.verſic.Circa ſecundum.nume.26.C. vnde liber. plures eam referentes congerit Hippolyt.in dicto.§.aggredior.num.58.& in.§.diligente. num.130.in conſil.85.num.16.& conſil.94.num.28. Corſe.in ſingul.Extenſio.Iaſo.in.l.1.num.13.C. de ſacroſanct.eccleſ.& in.l.ſi certis.num.3.C.de pactis.& in.l.ſi filius.colum.3.num.7.ff. ſi certum peta.& in.l.cætera.§.ſi quis ad opus.num. 20. ff. de lega. primo.ergo ceſſante minori ætate, tenebitur reũ criminis accuſare, ſi adhuc non fuit accuſatus ab alio.per præmiſſa. ¶His tamen non obſtantibus, erit dicendum, quòd ex eo, quòd ſemel fuit liberatus propter minorem ætatem, iuxta text.in dicta l.minoribus.amplius non tenebitur ad pœnã amiſsionis hæreditatis propter mortem teſtatoris inultam: tum quia effectus ſemel conſequutus à ſui principio propter aliquam qualitatem exiſtentem, vt eſt minor ætas, non ceſſat cauſa illa ceſſante, & alia legitima ex curſu temporis ſuperueniente, quæ alias neceſſaria eſſet, ſi exiſteret eo tempore.l.fina.in princi.C. vnde lib.l. ſancimus. C.de adminiſt.tuto.gloſſ.in.l.ſi captiui. verb. habere ratum. C.de epiſcop.& cleric.text.in.l.Deo nobis.§.his ita.verſic.quòd ſi fortè. eodem titul. Barto in.l.Titia.§.Imperator. & ibi Alexan.nu. 10.ff.de legat.ſecundo.Ludoui.Gomezi. in.§.fuerat.num.53.Inſtit.de actioni.l.vlti.in princi.ff.de ſolutio.l.pluribus.§.& ſi placeat. ff. de verborum obligatio.l. in ambiguis.§. non eſt nouum. ff. de regu.iur.Factum legitimè.de regulis iur.lib.6.l.ſi Gaudentius.C.de contrahenda emptio. Confirmatur latè ex Andr.Tiraquell. in repeti. l. ſi vnquam.verbo.donatione largitus.nume.230. & in verb.ſuſceperit liberos.num.155.C. de reuocan. donatio. Suadetur, nam caſtrum relictum Annæ, ſi efficiatur vidua, ſi contingat mulierem effici viduam mortuo illo viro, quæ tamen poſtea ad ſecunda vota conuolauit. an legato caſtri ſit priuanda? Et reſpondetur quòd non, per prædicta. ſufficit enim conditionem ſemel impletam, quamuis non duret. Paul.de Caſtr.in.l.final. C. de indicta vidui.tollend. Sequitur Ioannes Sainſon, dicens pulchrum dubium eſſe, in conſuetudi. Turonenſi.capit.de ſucceſsionibus de ſief.artic.28. in fine. fol.301.colum.tertia. Suadetur, nam mulier minor vigintiquinque annis non petens tutorem, curatoremve pupillo filio, intra annum etiam ſi ſit facta maior, non priuabitur ſucceſsione ipſius. Roman.dicit hanc veritatem eſſe in conſil. *279.* Viſa thematis narratione. Facit text.in ſui ratione in.l.vnica.ibi, nam & ſi mortis tempore tabulæ fuerint, licèt poſtea interierint, competit bonorum poſſeſsio, quia verum fuit tabulas extare. ff.ſi tabulæ teſta.extabunt.& gloſſ.in capitu.ſtatutum.verb.canonicus.de reſcript.libr. ſexto, dicens, qualitatem neceſſariã in aliquo actu à principio interfuiſſe, licèt non duret ex poſt facto, ſufficere.gloſſ.in Clement.ſecunda. verb. principalis.de reſcrip. His etiam accedit Capellæ Tholoſan.deciſio.459. vbi habetur, quòd ſi filia dotata ſemel fuit excluſa, eò quòd tempore mortis patris extabat maſculus, ſi poſtea filius moriatur, filia ſemel excluſa ſemper cenſebitur excluſa, per nota.à Barto.in.l.fina.ff.ad Tertullianum. Vide Stephan. Aufreri.in præd.deciſio.459. & ſuadetur ex Barto in.l.miles.§.quærebatur.ff. de adulter.& Iaſo.conſil. 10.colum.ſecunda.libr. tertio. ¶Confirmatur etiam, nam committens delictum in impuberi ætate, propter quam fuit excuſatus à pœna, etiam factus maior, non eſt amplius ob præmiſſum delictum puniendus. gloſſ. prima.in l.ſciant.C.de legitim.hæred. Hippolytus in.l.infans.num.13.C.ad legem Corneliam de Sicar.& in.l.de minore.in princip.num.quarto.ff. de quæſtionib. Loazes in tracta. matrimonij Regni Angliæ.dubio.11.numer.13. ¶Poſtremo loco hanc ſententiam in expreſsis terminis tenet gloſſ.in.l. minoribus.C.de his quibus vt indig. in verb reſpondere gloſſ.ſimi. eſt in. l. minoribus. verb. vlciſcantur.C.in quibus cauſ.in integr. reſtitu. non eſt neceſſa.quarum opinio communiter tenetur ſecundum Iaſonem in.l.minoribus. colum. fina. nume.ſexto. C.de his quibus vt indign. reprobata contraria opinione Petri & Cyni. ibi. ¶Dubitatur ſecundo. Quando tenebitur hæres inſtituere querelam contra occiſorem, ne indignus iudicari poſsit? Reſpond. ſtatim cùm primùm poſsit. Iaſo.in.l.prima.nume.ſeptimo. C. de his quibus vt indign. Sed tamen de iure noſtri regni intra quinquennium poterit eam proponere. l. 13. vbi Grego.Lopez, verb.*Faſta cinco años*.titu. ſeptimo parti.ſexta. ¶Quæritur tertio. Cui ſit applicanda hæreditas indigni? Reſpond. ſiſco eam eſſe applicandam.l.13.& ibi Gregor. Lopez.verb.*Que la no mereſce*.titul.7.parti.6. Idem Greg.Lopez in.l.17 titu.7.parti.ſexta.verb.*Coſas ay*.gloſſ. & ibi Iaſo. nume.6.

Digitized by Google

nume.6.in.l.prima.C.de his quib. vt indign. quo loco regulam cum fallentijs conſtituit. ¶Quæritur quarto (Vindicare mortem defuncti cùm liceat hæredi.l.prima.C.de his quib.vt indig. cum ſimi.) quomodo hæc vindicatio ſit accipienda? Reſpondeo,quòd iuridicè,ideſt, non propria authoritate,ſed iudicis.gloſſ.in dict.l. prima. quam ibi ſequitur Iaſ.nume.5.glo.ſimi.in dict.l. prima. C.in quib.cauſis in integr.reſtit. non eſt neceſſa. gloſſ.in.l.vxor.C.de ijs qui accuſa. non poſſunt. Per prædicta inferunt Docto. in.l.prima. C. de his quib.vt indig.quos refert ibi Iaſ. & in.l. prima num.27.C.de ſeruis fugiti.quòd minans dicendo,Recipiam de te vindictam,quòd quamuis poſtea reperiatur mortuus,non erit præſumptio aduerſus minantem,quia debet aſſumi de vindicta, quæ ſolet & debet fieri coram iudice, non autem de extraiudiciali.Idem plura adducens adnotata reliquit Ioan.Lup.in repet.rubri.§. ſeptimo. nume.8.de donatio.inter virum & vxo. ¶Quæritur quinto. Vtrùm liceat alium accuſare ad vindictā publicam abſque peccato? Dicendum eſt quòd ſic,cùm leges iuſtè id permittant in foro Cæſaris, ergo & in foro animæ locum habent.Probatur ſecundo,nam vindicatio authoritate publica,& accuſatio actus eſt iuſtitiæ,id eſt, virtutis,qui prohibitus non eſt.Sanct.Thom.2.2.quæſt.108.art.1. & 2.Caieta.2.2.quæſt.68.artic.1.Ioan.Arboreus lib.19.Theoſophiæ.ca.3. Ioan. Mrthymnenſ.de contractibus.quæſt.29.Domi.à Soto in relectione de ſecreto.2.membro.quæſt.5. Nauar. præceptor digniſsimus,literis & moribus præſtantiſsimus in repeti.cap.inter verba.60.corollar.11.q.3 Couar.in lib.2.Variarum reſolu.cap.10.nu.7.Innocen.Panormi.Aretin.Anani Felin.& communis in cap.accuſaſti.de accuſatio.vbi tenent, quòd accuſans bono zelo.gerēs in animo iuſtitiam,potiùs quàm vindictam propriam,non peccaret,ſecùs ſi animo vindicandi hoc faciat. Vnde infertur occidētem authoritate propria,ſine eo,quòd præcedat ſententia iudicis,vxorem adulteram,peccare, Secūdùm communem, quam latiùs refert. D. Couar.in epitom.quarti Decretali.2. part. cap.7. §.ſeptimo.nume.8.vbi ad vtranque partem hanc pulchram quæſtionem diſcutit, ideo latius non agam de ea.Ratio poteſt eſſe: quia leges id diſsimulant,non tamen præcipiunt mortem inferendam fore adulteræ.Id enim procedere pōt, quando vindictam ſumpſit ex iudicis commiſsione,& abſque odio vxoris,ſed tantum, vt delicta puniantur,eoque zelo ductus,qui percutit malos, miniſter Dei eſt,ac non peccauit occidendo, quo caſu intelligerem contrariam opinionem volentium ſecurum eſſe maritum vtroque foro.Ex eadem radice infertur locum habere ſtatutum de impunè occidendo bannitum in conſcientia, & etiam de iure canonico, nam facit exequutorem contra illum transfugam & inimicum Reipublicæ, alteriuſve hominis propter aliquod delictum. Communem fatetur Albrric. in tracta. ſtatutorum.4. part.quæſt.19.Nellus in tracta.bannitorū.2.par. 2.temporis.quæſt.11.num.11. Petrus de Rauēna in alphabeto aureo.verb. Bannitus in fin. Ludo. Gomezi.in princip.Inſti.de actio.num. 54. hanc magis communem dicit, & declarat locum habere,quando fit zelo iuſtitiæ, non autem vindictæ, vt paulo ante diximus:tale enim ſtatutum nō eſt contrarium iuri etiam diuino, vt probat Ioann. Crott.in repeti.l.omne populi.num.63. ff.de iuſtitia & iur.ergo & in conſcientia ſecundum communem,quam etiam ita profitetur Franciſchinus Curti.in repet.dict.l.omnes populi.nu.24. col.4. verſi.Secundò principaliter collige. ¶In contrarium videtur, imò quòd tale ſtatutum permittens occidi bannitum ſit contrarius diuinum, ac inducat cauſam recipiendi vindictam potiùs occaſione odij particularis,quàm ex zelo iuſtitiæ, & ratione Reipublicæ, vt probat Antoni. Rubeus in repeti.l.non ſolùm.§.morte.num. 401. verſic. Circa id tamen quod Barto.ff.noui oper. nuntia. & Doctor Dueñas in tracta. regularum cum fallent.regul.68.limita.2.ergo tanquam præbēs occaſionem delinquendi non erit iuſta lex id expreſsè permittens.Sed tamen ego dico eam iuſtā eſſe,modo præmiſſo.Nam ſi occidens bannitum zelo iuſtitiæ ex legis præcepto peccaret, ſequeretur etiam,quòd quilibet miniſter,vulgo, Verdugo,peccaret exequendo iudicis præceptū, quod à vero longè eſt alienum, ergo & in caſu præmiſſo,cum lex committat exequutionem condemnationis cuilibet potenti eam facere. Hoc tamen ſanctum,& meritorium eſt exequi, vt fecit Phinees zelo Dei, & reputatum ei fuit ad iuſtitiam, & miris laudibus commendatur in ſacro eloquio. vt habetur lib.Num.cap.25. & in Pſal. 105.Eccleſiaſti.45.& 1.Machab.2.& Apoſt.1.ad Corinthi. 10.& tenet Couar.in dict.Epitom.4.Decretal.2. part.ca.ſeptimo.§.ſeptimo.num. 18.Et ſic etiam ſtante iure regni habebit locum ſeruatis ſeruandis,de quibus in.l.47.Styli. & in.l.76. in ordina. Tauri. ¶Dubitatur ſextò, Vtrùm hæres inſtitutus teneatur patrem proprium,fratrem ve accuſare,quia teſtatorem ſic proditoriè interemit? Videtur quòd ſic,quia ſit ad vtilitatē Reipublicæ,pro qua prius pugnare tenetur, ſecundum Catonem dicentem,Pugna pro patria. Sed quando principaliter non eſt contra fidem,vel patriæ deſolationem,prius eſt pugnandum pro parentibus.text. ab ordine literæ hoc probat in lege. veluti. ff. de iuſtitia & iure. veluti inquit Vlpianus, erga

Deum religio: vt parentibus & patriæ parcamus. Et ſic eſt dicendum non incidere in edictum. quia nemo vnquam carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit. &c. vt ait Paulus apoſtolus. Ita tenet Alberi. in rubri. C. de his quibus vt indign. & ſequitur Iaſo. reputans ſingulare in l. prima. column. prima. ad finem. numer. quarto. eodem titul. Ioannes Andre. ad Specula. in rubr. de ſucceſsio. ab inteſtato. colum. prima. & ante eos tenuit Pileus quæſt. ſecunda. Nouiſsimè Petrus Plaça non indiligens in referendis Doctorum opinionibus libr. primo. de delictis. cap. 39. nume. 24. quæ omnia pro huius legis intellectu ſunt annotanda.

¶ *Ley. II. Que los hijos de los clerigos no puedan auer ni heredar los bienes de ſus padres ni de otros parientes.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Soria. AEra de mil cccc y xviij.

Porque las mugeres no ayan occaſiõ [a] de ſer barraganadas de los clerigos. Ordenamos y mãdamos que los hijos de los clerigos [b] no ayan ni here

¶ *Lex. II.*

a ¶ *No ayan occaſion.* Nota, quòd ante commiſſum delictum occaſiones ſunt tollendæ, ne tale facinus perpetretur. l. generaliter. §. ſi libero homine. ff. de fideicommiſſ. liberta. quem commendat Iaſo in. l. ſi cui legetur. §. ſi Titio. nume. 13. ff. de legat. primo. ad hoc quòd caſus aduerſæ fortunæ debent eſſe in conſideratione, ad hoc vt eis prouideatur. text. cum gloſſ. in. l. fina. §. ipſum autem filium. in verb. qui eos. C. de bonis quæ liber. l. ſtipulationes non diuiduntur. §. planè. ff. de verborum obligationib. Iaſ. in. l. ſi conſtante. nume. 46. ff. ſoluto matrimo. Innocen. in cap. cùm dilectus. de fide inſtrumen. Præpoſit. in capi. ex literis. nume. tertio. de ſponſalib. Hippolyt. conſi. 21. n. 23. l. vni. ibi, melius eſt enim occurrere, &c. C. quando lice. ſine iudi. vindicar. gloſſ. in. l. prima. verb. vtilem. ff. de eo quod certo loco. dieit. Et ſic nota, quòd auferenda eſt occaſio delinquendi. l. ſecunda. in fin. C. de indict. vidu. tollen. & l. ſi quis domum. §. primo. ff. locat. Vnde iudex videns aliquos ad arma venire, debet eos obuiare per incarcerationem, alijſque pœnis, quas viderit competentiores eſſe. l. æquiſsimum. ff. de vſufruct. Hippolyt. in practi. §. pro complemento. nu. 45. gloſ. fina. in capit. conſtitutionem. de ſentent. excom. lib. 6. Etiam prohibere poterit, ne per talem locum tranſeat. gloſ. 1. in. l. quod iuſsit. ff. de re iudi. & ità practicatur. Turpius enim eijcitur, quàm nõ admittitur hoſpes. c. quemadmodum. de iureiur. Facit dictum Bald. in. l. omnia. §. quies. nu. 3. ff. de offi. præto. quòd ſi officialis videt aliquos rixari, & non interponit ſe, quod poteſt priuari officio. Cyn. in. l. ſi ſeruus. num. 1. C. de noxalib. Bald. in l. nullus. C. de ſum. Trini. Alexan. ad Barto. in. l. illicitas. §. veritas. litera. H. verb. allegata. de offic. præſid. Ideo lege municipali ſtatui non poteſt, quod filius ſpurius quicquam conſequi poſsit ex bonis ſui patris, vt poſt Bart. in l. teſtamenti factio. nu. 7. ff. de teſtam. Aſſeruimus, ſuprà in. l. 22 titul. 3. lib. 1. & ad hanc. l. adde concil. Trident. ſub Pio Papa. 4. ſeſsi. 25. cap. 15. incipien. vt paternæ incõtinẽtiæ.

b ¶ *Hijos de los clerigos.* Concord. l. 22. tit. tertio. lib. primo. ſupra. & l. nona Tauri, quæ hanc regiam diſpoſitionem confirmaſſe apparet in verb. *Saluo ſi fueren los hijos de clerigos.* Text. in. §. fina. in authenti. quibus mod. natur. effi. ſui. vbi gloſ. in verbo. participium. text. in authenti. Ex complexu. C. de inceſt. nup. vbi ſpurij indigni iudicãtur omni ſubſtantia, adeò quòd nihil poteſt eis donari, nec in teſtamento relinqui à patre. Azo in ſumma. C. de natur. libe. gloſſ. in capi. cum haberet. verb. ſecundum facultates. verſic. Tamen filij. de eo qui dux. in matr. quam pollu. per adulter. Paulus. Caſtren. in. l. ſeruis teſtamento. nume. tertio. C. de legat. Guido Papæ deciſio. 280. vbi dicit ita vidiſſe iudicari in Curia Parlamenti Dalphinali. & in conſil. 17. colum. ſecunda. & conſil. 146. Alexand. conſil. 54. numer. primo. & conſil. 202. colum. prima. in fine. libr. ſexto. Aretin. conſil. 48. Reuocatur in dubium. colum. prima. nume. tertio Rolandinus à Valle conſil. 74. num. 27. verſiculo. Venio ad ſecundum. Decius conſil. 288. & 311. Filij autem ſacerdotum in ſacerdotio geniti dicũtur inceſtuoſi. gloſſ. in. l. ſecunda. verbo. filij. C de epiſcopis & cleric. Sed tamen ſunt impropriè inceſtuoſi. ex gloſſ. verb. adulterinis. in capi. per venerabilem. qui fil. ſunt legitimi. quæ eos adulterinos dixit. Couat. in Epitom. 4. decretal. 2. part. capit. 8. §. quinto. num. 14. Et tales filij efficiũtur ſerui eccleſiæ, de cuius ſacerdotibus, vel miniſtris ſunt nati, & ignominia fuit illata eccleſiæ. ex ca. cùm multæ. 15. quæſ. fin, gl. in. c. impudicas. verb. filios. 27. q. 1. Sed tamẽ id procedere intelligas, cũ fœmina de facto fuit ducta in vxorẽ ab aliquo clerico in ſacris conſtituto, qui ipſo facto excõmunicationẽ incurrit. Clem. vni. de cõſan. & affi. quia cũ fuit maior præſumptio in delinquẽdo, maiori imponẽda eſt vindicta, vnde tã mulier quã

filij

filij ex tali præſumptione geniti redigũtur in ſeruitutẽ eccleſiæ notat glo.in ca.eos.32. diſt. & gl. in pragma.ſanctio.Gallica.tit.de cõcubina. §. qui etiã.verb.cohabitare. Et ſic cõmuniter intelligitur tx.in dict.ca. cùm multæ.teſte Panormi.in c. ſi quiſquam. num.5. de cohabit.cler.& mulier.

den[a] los bienes de los dichos Clerigos ſus padres: ni de otros pa

Et eſt pro hoc intellectu Regia. lex.3.titu.21 parti.4.ibi, *Como ſi algun clerigo que fueſſe ordenado de ordenes ſagradas caſaſſe con muger libre, y en aquella ſemejança que los legos devẽ caſar de derecho, ca los hijos que ovieren de tales mugeres, deuen ſer ſieruos de la Igleſia en que era beneficiado el clerigo q̃ aſsi caſaſſe.* Et ſic aduertendum eſt, quòd filius punitur ex patris delicto ſine culpa, quia in eo nulla fuit, ſed in generante.c.naſci,56.diſt.tamẽ cũ cauſa, vt euitetur occaſio luxuriandi punitur, vt in noſtro textu in ſucceſsione. Item etiam eſt in ſanis infamia facti. Angel.in.l.fratres.C.de inoſſic. teſtam.& l. 2.tit.6.part.7.dicit, *infamado es de hecho aquel, que no naſce de caſamiento derecho, ſegun lo manda la Sancta Igleſia.* ideo ad ordines eccleſiaſticos propter talem notam promoueri non poſſunt ſine diſpenſatione.ca.accedens.ad fin.dicens, quia etſi nõ ſit nota delicti, eſt tamen nota defectus impedientis ad ſacros ordines promouendum. & ibi glo.fi.notat. Et latiùs dixi in lib.de irregularitate. 1.ca.primo.§. ex quibus cauſis proueniat irregularitas. ſunt enim communiter mali, & omni vitiorum labe coinquinati. & ſi qui boni reperiantur, eſt de raró contingentibus, ex Rip.in.l.quæ dotis. col. ſexta.num.19.ff.ſoluto matrimo. Nam cùm ſint ex radice infecta, meritò debent à virtute deficere regulariter. Quia qui primitiua inficit, deriuata vituperat. Et ſic etiam filij hæreticorũ, Iudæorum, & eorum, qui aduerſus maieſtatem regiam crimina admiſerunt, ſunt infames propter præſumptionem, quæ ex ſanguine infecto parentis contraxerunt.l.8.in volu.pragma. dixi in.l.1.gl. fina.titu.1.iſto lib.5.ſuprà. Et ſortè ipſi boni ſunt nec repellendi ab honoribus, quia delicta ſuos debẽt tenere authores: & virtus ipſa in perſona propria, & non in anteceſſoribus eſt inſpicienda, vt alibi retigi, ſcilicet in l.nona.glo.1.verſi. Vnde infertur.titul.1.lib.primo.ſuprà. capit. eam te. ibi, pro eo verò quòd Iudæus extiterit, ipſum dedignari.cap.pen.de præbend. Rochus in cap.fin.ſectione.5.num.32.de conſuetu. Titaquel.de nobilitate.cap.30.num.10. Tamen lex, quæ vt in plurimum collegit, hoc potuit ex prædicta cauſa id ſtatuere.tegu.ſine culpa.niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus.de regul.iur.libr.ſexto.id probat apertè. Cui eſt addendus Felin. in cap.ex inſinuatione.num.4 de ſimoni. Nauar. in ca fratres. num.45.de pœnit.diſt.5.& in repeti.cap. ſi quando pagin.98.de reſcript. Ex eadem doctrina infertur veram eſſe opinionem, quæ habet, teſtamentum fratris, in quo excluſo fratre inuenitur inſtitutus ſpurius, poſſe per fratrem tanquã turpi perſona in eo inſtituta reſcindi per querelam inoſſicioſi teſtamenti.ex.l.fratres.C.de inoſſi. teſtam. quam probat Curti.Iunior conſil.37. colum. prima.num.3 dixi in.l.prima.in gloſ.1.tituli.1.ſupra iſto lib.quinto. Eſt præterea conſiderandum id quod dixit gloſ.in dict.capit.cum multæ.15.q.8. verbo. connubio. eccleſiam ius ſuum amiſiſſe in eo, quod in illo textu habetur, ex eo quod vſa nõ fuerit. Pro cuius ſententia eſt tex.in authen. quibus mod.natur.effi.ſui.in.§.fin. dum inquit. Sed hanc non recepimus, quoniam & non vtendo perempta eſt. Et eandem ſententiam tenuit gloſſ.in capit. Dominus noſter.56.diſtin.verb.repellitur. Sed tamen tenendum eſt contrarium: quia cùm non ſit memoria apud nos, quod conſtitutus in ſacris duxerit vxorem, ſuſceperitque filios, non poſſumus iure fateri, quòd tale ius eccleſijs competens ſit ſublatum, cùm caſus non contigerit.argumeto.ſumpto ex notatis à Cyn.in.l ſecunda.C. quæ ſit longa conſuet. Ioan. Andr.in capi.Ioannes.de cleri.coniugat. & à me congeſtis in priori Tomo harum Regiarum conſtitutionum in princip.quæſt.12.prooemiali.ergo aduerſus prædictæ gloſ.ſententiam cum ſimil. Tum etiam & ſecundò ex ſententia Panormi.qui hanc approbat, reprobata priori in cap.2.num.5.col.1.de cohabit. cleric.& mulier.quem ſequitur Coſmas Gumier in pragma.ſanctio. Gallican. titul. de concubinarijs.§.qui etiam.verb. Cohabitare. quæ ſunt memoriæ commendanda.

[a] ¶ *No ayan ni hereden*. Nota hæc verba, quæ reddũt filios clericorũ incapaces omnino à ſucceſsione parentũ. Quia verbũ negatiuũ præcedens verbo affirmatiuo habeat, hoc inducere eſt notum iuris documentum.ex ca.1.de cau.poſſ.& proprie.ibi, nec nos cõtra inauditã partem aliquid poſſumus definire.c.1.de fid.inſtrum.glo. in reg.beneficiũ. de reg.iur.lib.6.in verb. non poteſt. quam laudat Panor.in dict.c.1.de cauſa poſſ. nume.4. Et dixit ordinar.Iaſ.in.l.Gallus.in princip colu.4. nu.16. ff.de libe.& poſthum. & menti tenendam Anto Corſet.in ſuis ſingula.verb. poteſt. Panorm.in capit.ſi quis contra clericum.col.6. de foro compe. Philipp.Franc.in.c religioſus. de teſtamen. libr. ſexto. Paul.Orian.in repet.l.1.nu.139.ff. de offi. eius cui mand. eſt iur. ergo inducit nullitatem actus ipſo iure, & ſic teſtamentum erit nullum,

in quo filius ſpurius fuerit inſtitutus à patre clerico per præmiſſam theoricam, & quæ notat Bart. per text. ibi in. l. fina. nume. 7. ff de fer. & in. l. prima num. 3. C. de dilatio. & in. l. de his. ff. de tranſactio Bald. in. l. prima. ff. de iniuſto rupt. & in. l. fina. C. de fideicom & in l. 1. C. qui admit. Et latius

rientes ningunos, y

dixi in Clem. non poteſt. colum. 1. de procurato. quanuis Alciat. hanc iuris peritorum velit reprehendere lib. 3. Paradoxorum. capit. 4. In tantum quòd etiã ſi ſtatuto caueretur, quòd ſpurij ſuccederent, nihilominus tale ſtatutum inualidum eſſet, tanquam præſtans delinquẽdi & peccandi anſam, in qua ratione noſtra Regia lex fundatur, vt iam dixi ex Barto. in glo. 1. Quam ſententiam dicit communem Philipp. Decius in cap. in præſentia. colum. 14. num. 43. verſic. prædictæ limitationes procedunt. de probat. Imol. & Lancelot in. l. tertia. ff. de teſtamen & Ioan Neuizan in conſil. 34 num. 1. Anto. Gomez in. l. 9. Tauri in nu. 16. verſic. Dubium tamen eſt circa materiam. igitur ne occaſio delinquendi detur, inualidum eſſet tale ſtatutum, ſeu lex text. in. l. conueniri. ff. de pactis. dotal b. l. fina. §. illud. ff. quæ in fraud. cred. l. prima. § hæc autem actio. ff. ſi quis teſtamẽ. liber eſſe iuſſus fuer. & ibi not. Bart. l. fin. C. de nat. lib. in ratione illius legis. in verſic. filijs. dum ait, Filijs enim naturalibus relinqui conſtitutiones quantum voluerint, ideo prohibuerunt, quia vitium paternum refrænandum eſſe exiſtimauerunt. Ergo cùm lex noſtra fuerit ſtabilita à regibus Catholicis in odium paternæ incontinentiæ, & libidinis, vt in capit. cùm haberet. de eo qui dux. in matri. quã poll'u. per adult. Iaſ. in. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. 2. lectura. colum. 22. fallen. 8. ff. de libe. & poſthum. meritò erit fatendum ſtatutũ quod contrarium ſuaderet, iniquum & inualidum eſſe, cùm peccatum contineret. cap. fina. de præſcript. ¶ Ampliatur etiam. quòd nec valeret, ſi ab inteſtato permitteret ſucceſsionẽ. quia ſic facillimè clerici relinquerẽt bona ſuis liberis ſpuriis, quod omnino erit negandum. Et verbum poſitum in noſtra lege, *ni heredẽn*. intelligitur ex teſtamento, vel ab inteſtato. l. 22. titu. 3. lib. 1. ſupra. Ant. Gomez in. l. 9. Tau. nume. 15. ¶ Sed circa præmiſſa eſt dubium. Vtrùm filij clericorum in ſacerdotio. vel qui ſunt in alijs ſacris ordinibus ſuccedere poſsint matri? Videtur quòd non, ex l. 9. Tauri inducta hoc modo: nam cùm ipſa loquatur circa ſucceſsionem filiorum ex parte matris, & in fine dicat. ꝙ filij ſi ſint nati ex ea, & clerico, vel religioſo, ꝙ obſeruandum ſit quod continetur in hac lege ordinamenti, ſed in iſta habetur, quòd patri non ſuccedant, ergo clarè lex. 9. Tauri voluit ſimiliter diſponere circa matris ſucceſsionem. Iſtam rationẽ ponit Antu. Gomez. in dict. l. 9. Tauri, per quam tenet iſtam partem, & ſic quòd noſtra lex ita locum habeat in ſucceſsione matris, ſicut patris clerici: verſatur enim eadem ratio in ſucceſsione matris ad euitandam occaſionem luxuriandi, quæ in patre. Ergo pro expreſſa habenda eſt. l. his ſolis. C. de reuo donat. capit. cùm dilecta. ibi, eiuſdem æquitatis ſimilitudine prouocati. de confirm. vtil. vel inut. cap poſt tranſactionem. ſecundum Baldum ibi de renunti. cap. 3. de regula. Nauar. in ca. primo. §. laborer. num. 14. de pœnit. diſtin. 6 Iaſo conſ. 54 col. 1. lib. 1. & hanc ſentẽtiam probaui in l. 22. in gloſ. 1. verſic. Quæritur vlteriùs, vtrũ mater. titu. 3. libr. 1. ſuprà. Facit. l. 22. ibi, *Sus bienes*, tit. 3. lib. 1. ſuprà. ¶ Contrariũ tamẽ videtur tenendum, imò quòd filij Clericorum ſpurij ſuccedant matri, quia tantùm lex loquitur in parentibus, eiuſque conſanguineis, nec iure regni ſeu communi reperiantur excluſi. Ergo nec à nobis ſunt excludendi, cum priuationis pœna non ſit alicui imponenda niſi in iure expreſſa comperiatur. cap. is qui. de ſententia excom. lib. 6. vt dixi ad Segur. de bon. lucrat. conſtãt. matri. num. 166. Et hanc opinionem comprobat Gregor. Lopez reſpondendo ad obiecta quæ poſſent opponi ex dict. l. 22. & ex. l. 9. Taur. ſcilicet in. l. 3. verb. *Los de la madre*. titu. 21. part. 4 quem videas. Et facit, nam lex inducens incapacitatem hæreditatis, eſt pœnalis. l. ſi is qui hæres. vbi eam notat Paul. Caſtren. nu. 1. ff. de vulga. & pupilla. vnde dicit talem legem, ſeu ſtatutum eſſe pœnale & odioſum, quale eſt noſtra lex, igitur reſtringẽda ad terminos tantùm, in quibus loquitur, ibi, *de ſus padres clerigos*. Ergo à ſucceſsione proueniente ex parte patris, non autem à matre, eiuſq; linea repelluntur filij clericorum in quocũq; ordine ſint geniti, niſi mater eſſet coniugata, vel concubina publica ipſius clerici: quia in iſtis duobus caſibus eſt coitus per leges Regias prohibitus, & punibilis, ideo erunt inſucceſsibiles. Grego. Lopez in. l. 3. verb. *Los de la madre*. tit. 21 part. 4. Et ſic intelligi poterit opinio poſita in gloſſ. ſuprà proxim. in princi. & eſt æquior opinio.

no vala la manda[a] ni

a ¶ *No vala la manda*. Quacunque via, ſiue ex teſtamento, ſiue ex contractu, vel quaſi prohibetur ſpurius clerici ſuccedere in bonis ſui parẽtis. l. 22. tit. 3. li. 1. ſuprà. ibi. *ni heredar*. Et inferiùs, *ni ayan, ni puedan gozar de qualquier manda, o donacion, o vendida que les ſea fecha*. Et in præſenti lege ſunt verba ferè ſimilia: paret enim prohibetur quicquam filio

filio ſpurio relinquere.tex.in authentica. quibus mod.natur.effi.ſui §.vltima ſi quidem.coll.7.vbi glo.verb.participium, inquit, de hoc nullam eſſe hodie dubitationem in filio ſacerdotis, cū n ipſe non poſsit matrimonium contrahere. Idem dicas eadem ratione in ſubdiacono & diacono, qui etiā matrimonialiter coniūgi nequeunt hodie. capit. vni.de vot.lib.6,ibi,per ſuſceptionem ſacri ordinis.& in clem.vni.de conſangui.& affinit.ibi, ad clericos in ſacris ordinibus conſtitutos.cap.1. & ibi glo.verb.vxorem.&.c.2. qui cler. vel vouen. Optima ſunt iura in cap.erubeſcant. & in ca.placuir.32.diſtinct.refert Ioan.Maior in 4. ſent. diſtin.37.quęſt.vnic.Caſtr.aduerſus hęreſes lib.13 verb.Sacerdos.Echius aduerſus Luther.c.19. Albertus Pighius cōtrouer.15.Ioan.Arbor. lib. 15. Theoſophiæ.ca.7 Robert. Arburicenſ. in tract. de ſacerdotij cœlibatu Illefonſus à Vera cruce in ſpeculo coniugio.1.par.ar.37.pag.171.& quę notat Domi.Sotus lib.7.de iuſt.& iure.quæſt.6.artic.1. & 2. vbi de continentia clericorū eorumq; cœlibatu in eccleſia Dei apprimè neceſſario, eleganter declarat. Cùm ergo ipſi debeant eſſe ſpirituales,& mūdi,& in ſola genitura ſpirituali animarum debeant verſari ſacerdotes nouę legis, meritò Catholica eccleſia habet quòd ſint cœlibes, & abſque matrimonio, vt prædicti latiûs explicant. Vnde filij inde nati, vel ex cōcubinis, vt plurimi noſtra ætate inuerecundè habent in maximum diſpendium animarum ſuarum totiuſque Reipublicæ Chriſtianæ nocumentum & ſcandalum, tanquam ſpurij, adulterini, & nefarij à ſucceſsione parentum arcētur in noſtra lege Regia, cum ſibi ſimilibus. Noſtris enim ſacerdotibus ſola, vt dixi, commiſſa eſt ſpiritualis genitura, videlicet animas in Chriſto renatas, ſuo verbo, miniſterioque,& ſtudio lactare, fouereque, ac nutrire. Id quod egregiè Arator in illo ſuo carmine, quo Apoſtolorum acta contexuit, hiſce verſibus declarauit.

Eccleſiæ nunc alma fides ſine fine pudicos
Pontifices iubet eſſe ſuos: & quærit in omni
Cauta tribu, quos ritè probet: neque ſanguinis iſte,
Sed meriti ſucceſſus erit.

Ex quo meritò clerici impudici, & concubinarij eſſent ſeueriſsimè caſtigādi zelo charitatis, vt purè Deo miniſtraſſent, nō vt pecunias ab eis percipere poſſent, vt multi officiales Epiſcoporū agere contendunt, & plura dona recipiunt, vt diſsimulent, & ad correctionem debitam non perducant, quibus fletus, ignis, & ſtridor dentium eſt præparatus ab illo, qui nullum malum inultum relinquet. Ideoque filio ſpurio nec per ſubſtitutionem vulgarē à patre quicquā relinqui poſſet, quia per hanc ſuccedit patri: ſecùs ſi per pupillarem, quaſi pupilli ſit hæres.ex glo inſigni,& mēti tenenda in authen.quibus mod.natur.effic.ſui. ad fin.verb.participium. Ex qua glo. colligo concluſiones, quarū prior ſit, Qui eſt incapax ad obtinendam hæreditatem ex inſtitutione teſtatoris, nec ea capere poterit ex ſubſtitutione vulgari. Secunda. Prohibitus ſuccedere ex teſtamento alicuius, non cenſetur prohibitus ex ſubſtitutione pupillari, quæ eſt teſtamētum filij, & non patris teſtatoris. Ad primam concluſionem com. Bald. & Paul.de Caſtr.prædictam glo.in.l.ſi is qui ex bonis.ff.de vulgar. & pupilla. Pro qua glo. induco ſubtiliter tex.in.l.Gallus.in princ. ff. de liber. & poſthum. ſuppoſito, quòd inſtitutio nepotis, de qua ibi eſt ſubſtitutio vulgaris, ſecūdùm Bart. in l.prima.colum.7.num.4. ff. de vulgar. & ille nepos eſt incapax ex inſtitutione, vbi ſpecialiter prouidet Gallus, quòd ſit capax ex ſubſtitutione, ergo in contrariū eſt ius cōmune. Nec obſtat, ſi quis oppoſuerit de l. Lucius.ff.de vulga.& pupilla. vbi filius naturalis, qui ex inſtitutione eſt incognitus, extātibus alijs fratribus legitimis niſi in vna vncia, tamē ex ſubſtitutione admittitur in totum, ergo in oppoſitum. Nam reſpōdeo, quòd aut cauſa prohibita eſt temporalis, qua ceſſante admittitur, vt in d.l.Lucius. nam ibi impedimentum temporale erat, quòd filius naturalis donec ſit legitimatus eſt incognitus, vt in authen.licet. C. de natu. lib. & in corpore vnde ſumitur. Aut eſt cauſa perpetua,& tunc non admittitur ex ſubſtitutione vulgari, vt in prædicta glo.ex eo quòd neque ex inſtitutione, vt in ſpurio in caſu noſtræ legis. Et ad dictam.l. Gallus. inquantum ſupponit, quòd non erat cauſa prohibitionis perpetua, & nihilominùs capere non poteſt ex ſubſtitutione, niſi, vt dixi, ſpeciali prouiſione Galli. Reſpon. quòd in tantum lex.xij.tabulatum erat iniqua,& prohibebat inſtitutionem poſthumi alieni, quòd non ſolùm à principio, verùm etiam ex poſt facto prohibebat inſtitutionem. Rationem cuius refert Alciat.lib.3.Paradox.cap.3.Neuizan.conſil.34.num.62 ¶Poſterior fundatur concluſio ex l.ſi is qui ex bonis.ff.de vulga.& pupill.quæ non eſt alibi ſecundum Bart.Angel.& Imol.ibi, quam laudat Segur.in repe.l.cohæredi §. cum filiæ. nu. 115.vbi plenè notaui in additio.ff.de vulga.& pupilla. Intelligas tamen præmiſſam concluſionem locum tātùm habere, vt ſpurius ex pupillari ſubſtitutione poſsit conſequi bona pupilli, non tamen patris. vt deducit Couar. in epitome. 4. decretal.2.part.ca.8.§.quinto num.4. igitur vulgariter, nec fideicommiſſariè ſuperius à patre inſtitui poterit. Bald. in l.ſi is qui. colum.2. ad fin.ff. de vulgar.Couarr. eo non citato tenet vbi ſuprà. num.4.verſi. Tertiò deducitur. Sed cùm ſpurius

ſit in

quia lex iſta facit incapaces filios clericorũ quan
tum ad ſucceſsionem bonorum ſecularium nul-
lam habentium connexitatem cum iuribus ec-
cleſiaſticis,& in quibus ipſe Princeps ſecularis po
teſt diſpenſare, cùm ſint mere temporalia: ſed ius
patronatus cùm ſit ſpirituale, Romanus Põtifex,
& non Princeps ſecularis ad id ius cõſequendum
poteſt legitimare. Ergo diſpoſitio ad habilia tan-
tum eſt referenda, nec erit extrahenda vltra ca-
ſum in quò loquitur, præſertim cùm ſit conſtitu
tio pœnalis, & contra diſpoſitiones iuris, quę per
mittunt vnicuique liberam facultatem teſtandi
de ſuis bonis, & emptionem, venditionem, dona-
tionem, ſeu ceſsionem ſuorum bonorum. l. non
vſque adeò. ff. ſi à parente quis fue. manumiſ. ibi,
Quia iniquum eſt ingenuis hominibus non eſſe
liberam rerum ſuarum alienationem. l. nec eme-
re. C. de iure delib. Et iſta lex annullat. & incapa
ces reddit ſpurios, qui nihil peccauerũt, ſed cauſa
parentum, vt eis impediatur occaſio luxuriandi,
inhabiles redduntur. Cauſa verò in ſpecie propo
ſita, ex quo eſt ius patronatus, non eſt reſtringen
da: eſt enim fauorabilis eccleſijs, eccleſiaſticiſque
perſonis: nam ſi prohiberentur à diſponendo de
tali iure donando, vel cedendo forte retraheren-
tur laici & clerici ſeculares à conſtructione, fun-
datione, & dotatione eccleſiarum, ideoque ad om
nes perſonas, quę aliàs reperiuntur habiles, eſt ex
tendenda, potius quàm reſtringenda, præſertim
cùm priuationem inducat, & pœnam, quæ ex-
preſſa non reperitur in præſenti lege, nec in alio
loco. Ergo à nobis non eſt imponẽda, per ea, quę
dixi ad Segur. de bonis habitis conſtante matri-
monio. num. 66. & cap. odia. de regu. iuris. lib. 6.
Et quæ de præſcriptione latè notat Roma. con-
ſil. 368. Præſens conſultatio. colum. 3. verſi. Quo
ad ſecundum in quo quæritur, nunquid hic præ-
ſentatus. Nam ſpurius legitimatus à Papa eſt ca-
pax iuris patronatus. Cæſar Lamberti. de iure pa
tro. a8. artic. a. quæſt. princip. a. partis primi lib.
quem citaui in l. 1. in gloſſ. *deuan ſucceder.* titul. 6.
lib. 1. ſuprà. Et poſt præpoſit. declaraui in præle
ctione ordinaria. cap. lege diſt. decima. Et ex his
quæ ibi fuerunt dicta, comprobari poterit præ-
ſens dubium. ¶ Tum etiam, quia ius patronatus
eſt ius mere ſpirituale, ex opinione antiquorum,
de quo dubio agit Rip. in rub. de iudi. & in capi.
quanto. eod. tit. l. an ius patronatus ſit vel merè
ſpirituale, vel merè temporale, vel mixtum. Et
Ioan. de Selua in tract. de beneficio. 1. par. quæſt.
7. num. 58. vult oſtendere, quòd ſit merè tempo-
rale. Quæ ſententia antiquorum defendi poteſt
ex ſequentibus rationibus, quarum prima: quo-
niam illud pars ſubſtantialis alicuius rei dicitur,
ſine qua res illa exiſtere nequit. facit. l. malum. ff.
de verb. ſigni. notant docto. in l. pacta quæ con-
tra. C. de pact. Sed inſtitutio non poteſt exiſtere
ſine præſentatione. cap. decernimus. ibi, irritam
nouerint, 16. quæſt. 7. & inſtitutio eſt merè ſpiri-
tualis, ergo & pręſentatio. Secunda ſit. Omnis res
denominatur vel à cauſa effectuali. l. ex hoc iure.
ff. de iuſti. & iure. not. in rub. ff. Sol. matri. vel ab
effectu. notatur in l. 1. de appella. vel à cauſa finali
vt notatur in l. 1. C. de ſacr. ſanct. eccle. at ſi conſi
deres cauſam efficientem, eſt ſpirituale, quoniam
eſt eccleſia, quæ ius patronatus conceſsit. capit. 3.
de iure patr. ex gratia, vt ibi habetur. ibi, in qua
eos eccleſia ſuſtinuit. not. gloſſ. in capit. nemo.
32. quæſtio. 4. Anchar. conſil. 113. nu. 2. Rebuff.
in practica beneficiorum. 3. part. Signaturæ. pag.
166. num. 3. Beroius in rub. de iure patron. nume.
58. Dixi ſuprà in l. 1. gloſ. 1. tit. 6. lib. 1. ordinam.
Ergo ſi ex gratia ex eo, quia eſt ſpirituale, quòd
ſine ſpeciali priuilegio non poteſt competere lai-
cis: quòd ſi tale non fuiſſet ſaltem mixtum, de ri-
gore competens eſſet, & ſic ex priuilegio compe
tit ius conferendi Decanatus Regi Hiſpaniæ, ſe-
cundum interpretationem Archi. & Alexand. ad
gloſſ. 1. in capit. imperium. 10. diſt. quatenus glo.
dicebat, tamen inuenitur, quòd Reges conferunt
Decanatus, vbi diximus latè. nec poſſent laici ex
poteſtatis defectu hoc introducere, ſi reſpiciamus
effectum, ex ea oritur inſtitutio, & electio, quæ
ſpirituales ſunt: ſi cõſideremus cauſam finalem,
inuentum enim eſt in fauorem eccleſiæ, vt laici
inuitarentur ad conſtruendas, & dotandas eccle-
ſias: ſi habeamus conſiderationem ad ipſam rem,
ſuper qua ius iſtud vertitur, eſt ſpirituale, prout
eſt ipſa Eccleſia. Tertia ratio etiam quòd non ſit
mixtum ſed merè ſpirituale, apparet: nã ſi eſſet
mixtum, ſequeretur, quòd etiam iudex laicus ra-
tione mixti fori iudicare poſſet, vt in cauſis vſura
rum, blaſphemiæ, & huiuſmodi, quod tamen eſt
falſum, niſi vertatur ſola quæſtio facti, ſecundum
Feli. in cap. quanto. ad fin. verſ. Verùm laicus. de
iudic. & in capit. ſignificauit. de teſtib. Ius enim
patronatus principaliter conſideratur reſpectu
pręſentationis, quę ordinatur ad inſtitutionẽ pręſentati,
cuius præſentatio ſpiritualis eſt, eo quòd
per eam paratur via ad conſequendum beneficiũ
quod ſpirituale eſt. Archi. in capit. 11. quæſtio. 1.
refert Alberi. in ſuo indice. verb. Patronus, verſi.
An ius patronatus. Quæ ratio militat etiã à prin-
cipio, quando militans eccleſia conceſsit iſtud ius
fondatoribus eccleſiarum. Si ergo ius patronatus
ſpectat ad iudicium eccleſiæ, non debet per leges
ſeculares tractari, nec prohiberi in ſpecie propo-
ſita, pręſertim cùm induceret grauamen eccleſijs,
eſſetque contra libertatem & fauorem ipſarum,
quòd certè nec diſpoſuit, aut cogitauit iſta lex,
quem

Digitized by Google

quemadmodum aliqui aliquãdo opinati fuerunt. Tum etiam, quia iſtud ius patronatus cauſam habet ab eccleſia, & Papa de eo diſponere poterit ad ſuum nutum, ac proinde non eſt ius ſucceſsiuum, ſicut bona merè temporalia, & ideò non eſt iudicandum de iſto iure, ſicut de bonis prophanis. Ideo q̃, ſi pater clericus inſtituiſſet Capellaniam, & omnia bona ſua reliquiſſet in dotem ipſius cum cõditione, vt ſpurius eſſet patron⁹ & Capellan⁹ ad vitam, valeret talis fundatio & inſtitutio etiam quo ad ſpurium, quia tractamus de iure ſpirituali, & nõ de iure temporali, eiuſque ſucceſsione, & erit optimus modus relinquendi bona filio ſpurio, & deinceps cognatis, ſeu agnatis ſuis ordine ſucceſsiuo: ſunt enim iam bona eccleſiæ, & non fundatoris, poſtquàm ſemel fuerunt conſecrata Deo per talem inſtitutionem, ideoq́; poterit etiam ſpurius legitimatus venire ad tale ius ſpirituale, ſicut quilibet alius fidelis & legitimus poſſet. Cùm igitur ius patronatus ſit ſpiritualis, & ſit materia ſpectans ad eccleſiã, & Princeps ſecularis nullam ad id habeat poteſtatem cap. eccleſia Sanctæ Mariæ. vbi Panor. notabi. 3. de conſti. Rolandi. à Valle. cõſil. 75. nu. 48. eſt credendum quòd Principes Catholici non cogitarunt in noſtra lege de iure Patronatus, ſed de propria bonorum ſucceſsione ad reprimendam cauſam luxuriandi concubinis clericorum, vt in ea habetur, & diximus in prima gloſſa.

ſto q̃ nos ordenamos: mandamos que no valan ni ſe puedan dellas aprouechar ni ayudar: ca nos las reuocamos, y damos por ningũas a.

ADDICION.

¶ *Concuerda la ley. 6. tit. 8. libro. 5. de la Recopilac.*

a ¶ *Damos por ningunas.* Et ſic poterit à tali diſpenſatione ſupplicari, quia præſumitur ex importunitate potius, quàm ex voluntate talis diſpenſatio proceſsiſſe à Principe. vt in l. 1. & quę ibi dixi ti. 12. li. 3. ſuprà. Si tamen cõſtaret de volũtate Principis, illa eſſet obtemperanda, cùm ſit ius poſitiuum. contra quod eſt pleniſsima poteſtas Principis, quãuis cum difficultate id concedat, propter huius legis prohibitionem, nec etiam ſibi poſsit imponere legem, à qua non liceat recedere, cum ſit in ſua volũtate eam reuocare, vt eſt notum, & dixi in l. 17. in glo. fi. tit. 3. lib. 1. ſuprà.

¶ *Titulus. IIII. De conquæſtis inter maritum & vxorem.*

¶ *Lex. I.*

b ¶ *Toda coſa.* Omnis res empta conſtante matrimonio, efficitur communis inter virum & vxorem.

Titu. IIII. De las ganancias del marido y de la muger.

¶ *Ley. I. Como deuen partir las ganancias el marido y la muger.*

¶ Fuero.

TOda coſa b q̃ el marido, & la muger cõpraré de con

Si autem donatio fuerit facta à Principe ambobus, ſimiliter illa erit communis & diuidẽda inter eos: ſin verò vni eorũ tantũ, is ſolus, cui eſt donata, habebit. Hoc dicit. Tota iſta lex habet ad literam in l. prima. titu. 3. lib. 3. for. legum. vbi ex Montaluo eius interpretationem (ſi placuerit) facilè recipere poteris. Et ex Roderico Suario in repet. dict. l. 1. titu. tertio. *De las ganancias.* quę quidem exeuſa eſt cum allegat. ſuis fo. 7. colum. 1. Et has leges refert Antoni. Gomez in l. 51. Tauri. nu. 69. Ex quibus legis huius materiam accipere ad amuſsim poteris. ¶ Pro declaratione tamen totius materiæ in primis aduerto, quòd inter maritum & vxorem matrimonio de præſenti ſequuto contrahitur quædam ſocietas. cap. cùm ſocietas. 27. quæſt. 2. l. aduerſus. C. de crimi. expila hered. cuius verba Imperatoris Gordiani ſunt. Aduerſus vxorem, quæ ſocia rei humanæ atq; diuinæ domus ſuſcipitur, mariti diem ſuum functi, ſucceſſores expilatæ hæreditatis crimen intendere non poſſunt. glo. in. l. quamuis. C. de furt. Ioan. Monthol. in promptuario. verb. vxor. in parte. relinquet. cap. 2. ibi: ad inſtar eorum, qui ſocietatẽ interpoſitione fidei contrahunt. de ſpõſalib. cap. ſecundo. de donat. inter vir. & vxo. l. cùm hic ſtatus. §. inter virum. ff. eod. tit. l. alimenta. §. fina. & ibi gloſ. ff. de alimen. & cibar. legat. l. prima. ff. de ritu nup. l. prima. ff. rerum amotarum. Ioan. Lup. in lib. 1. de regni gubernatio. cap. ſecundo. & in repe. rubr. de donat. inter vi. & vxo. §. 61. Chaſſan. in conſuet. Burgund. rubr. 4. §. ſecundo. nume. 4. Segur. vbi dixi in repe. l. tertiæ. §. fin. num. 10. ff. de libe. & poſthu. Et iſta ſocietas quamuis ſit tacita, non eſt minoris virtutis & priuilegij quàm ſit ſocietas, quæ expreſſe fuit contracta ex Bal. in l. rei iudicatæ. §. ſocero. ff. ſoluto matri. quem ibi ſequuntur communiter moderni ſecundum Segur. in repe.

in repe.dicti.§.fin. num.77.& in tracta. de bonis lucratis conſtante matri.intrr virum & vxor.nu. 27. quo fit ex coniugali cohabitatione contractā eſſe quandam ſocirtatem non ſolùm cohabitationis,ſed etiam in bonis acquirēdis, vt placuit glo. in cap. cùm ſocietas.27.quæſt.2.in glo.1.& in ca. 2. de donat.inter virū & vxor.quas ad hoc citauit Ioan.Lupus in repe.rubr.de dona.inter virum & vxor §.61.& in.§.62.in prin.& gl.in l.prima.tit. tertio.lib.3.for.legum.dixit ad præmiſſam aſſertionem eſſer tex.celrbrrm in citato.cap.2. de donat.inter vi.& vxor.Nicola.Boeri.in cōſuet.Bituriceñ. titu. *Des coſtumes concernans les mariages.* §.ſecundo.in princ.fol.59. colū. 1. vbi agit de ſimili conſuetudine, quæ eſt apud Bituricenſes, & in partibus Gallicanis ſeu rrgni Franciæ extat noſtra conſuetudo ſecundum eum vt lucra communia ſint inter coniuges conſtante matrimonio. Et de hac ſocietate eſt optimus tex.in cap. ex parte veſtra.de conſuetudin.quo fit,quòd vxor dicitur iugalis.in.l.iubemus.ibi,tam pro ſe,quàm pro iugali ſua.C.de aduoca.diuerſ.iudic.& in l. petitiones.§.ad hæc.eod.titu. & dicitur vna caro cum viro Geñ.2.Matth.19.Marc.10.& ad Epheſ.5.ca. gaudemus.de diuor. Hoc nūc os de oſsibus meis, & caro de carne mea.cap.ſunt qui dicunt.cap. nullum.cap.ſanè.& cap.ſicut vir.& ca. fraternitatis. 27.quæſtio.2. Et idrò de coſta viri fuit facta mulier, ad denotandum quòd nec erat domina, nec famula, ſed ſocia, ideò non de capite,nec pedibus fuit facta Magiſt.in.4.ſenren.diſt.28.ca.fin. glo. in ca.nec illud otioſum.in verb.coſta.33.q. 5. & aliàs rationes cum iſta ponit Matth.de Afflict. in conſti.regni Siciliæ & Neapol.in prælud. in conſtitu.poſt mundi machinam.nu.10.lib.1.vbi glo. in verb.partem.ait,ideò vir & vxor debent inuicē alter altrrius rſſe participes in proſperis & aduerſis.vt.C.de nupt.l.ſi libertam.& ff.ſoluto matrim.l.ſi cùm dotem.§.ſi maritus. vt vnius inopis coniugis per diuitias alterius ſeruetur. vt in auth. de exhiben.& introd.reis. colum. 5. ad finem.& idrò ad paria iudicantur maritus & vxor.c. ſicut. & ibi glo.7.quæſt.1.in vrrb.fornicatus.c. penul. & fi.de adult. nec ipſam debrt malè tractare, nec verberare ſi eſt bona, ſed ſicut ſe ipſum diligere, nam hoc eſt probandū coram Deo, vt habetur in ſacris Eccleſiaſti.25.in tribus,inquit,placitum eſt ſpiritui meo,quæ ſunt probata coram Deo & hominibus,Concordia fratrum, & Amor proximorum, & vir & mulier ſibi conſentientrs. Aliena ſunt ab ingenuis verberare vel aliter caſtigare ſuas vxores.glo in cap.ſicut alterius.verb. iudicari.7. quæſt.1.Ex cauſa tamrn licebit modicè eā corrigere, quia eſt de familia ſua. vt habetur per dict. glo.in cap.ſicut alterius.Eſt ſimi.glo.in cap. placuit.in glo.2.33.quæſt.2.Panorm.in c.cùm contingat.num.20. col.6.verſi. Venio ad ſecundum vbi Felin.num.7.colum.fin. de for. compet. Additio.ad Chriſtophor.Porti.in princ.Inſti.de his qui ſunt ſui vel alien.iur.nu.1.verb.cedere.& quæ notat Boeri.deciſio.275.nume. 2. Matth.de Afflict.deciſio.246.num.1.dicit maritum, qui ſine cauſa verberat vxorem,ignobilē eſſe,& ideò maritus contra vxorem aliquid ſibi ſurripientē non poterit agere actione furti, quia infamat,ſed debet agere actione rerum amotarum, & hoc propter promiſcuum vſum,quem habet mulier in rebus viri.vt in l.quamuis.vbi gloſ. verb. exemplo. aſsignat alias duas rationes. C. de furt. Et prædictam rationē promiſcui vſus aſsignauit Iacobin.à Sancto Georg in.l. manifeſtiſsimi. §. ſed cùm in ſecundam.num.6.verſ.Nota quòd maritus. C. de furt. Et in noſtro Regno eſt abſque dubio ſocietatem inter coniunges quo ad habitationem,& quo ad bona contractam eſſe, vt omnia bona ſuper lucrata conſtante matrimonio ſint diuidenda inter eos, vt hìc habetur.& in l.203.& l.205. Styli. & in l.1.tit.3. lib.3. for. leg. l. 16. ibi, *no ſe le cuente en la parte que la muger ha de auer de los bienes multiplicados durante el matrimonio.* Et l.77.ibi, *ni la mitad de las ganancias auidas durante el matrimonio.* Et in.l.78.ibi, *o de ganancia.* in legibus Tauri. Quanuis attēro iure Canonico vel Cæſareo falſam exiſtimem opinionem Doctorum dicentium ſocietatem etiam quo ad bona inter maritum & vxorem eſſe initam. Et tex.in ca.2.de dona. inter vi. & vxor.ab eis citatum id non probat:nam eſt intelligendus de bonis, quæ matrimonio conſtante ſimul ex pecunia vxoris & mariti acquirūtur, ea enim iure communi diuidenda ſunt, eo quòd ex vtriuſq; bonis ſimul acquiſita fuerunt. vt per glo.Panorm.& docto.in dict.cap.2. nec text. in dict.cap.cùm ſocietas.27.quæſt.2. nam loquitur de ſocietate cohabitationis, & non bonorum. Et hanc partem,quòd non veniat quo ad bona, Ioā. Lup.in repe.rubr.de dona.§.62.num.5. verſi. Ex iſta tamen ſocietatē.approbat, & Pyrrhus in conſuetu.Aurelianenſibus.de ſociet.inter vi. & vxo. ca.primo.fol.118.& ſic probat inter eos ſocietatem animarum & non corporum eſſe inter coniuges de iure communi.nec obſtare.l. ex diuerſo. §.idem Proculus. ff. ſolu. matri. quæ lex hoc minimè probat, quia loquitur,quando mulier contraxit ſocietatem, ſed non dicit contraxiſſe cum viro,nec dixit,quòd ipſo iure ſic contracta inter coniuges. Prætereà nec id probatur ex l. alimenta.§.fina.ff.de alim.& ciba. legat. nec per. l. cùm hic ſtatus.§.ſi inter virum & vxorem. ff. de dona. inter vir.& vxor.quia loquuntur.quando ita erat actum & conuentum inter eos non donationis

modo,

modo,ſed ſocietatis,& communitatis, per quam non ſeruantur, nec expoliantur mutuo amore. Alioquin de iure præſumitur ex bonis mariti eſſe,vt turpis lucri ſuſpicio ceſſet.l. Quintus Mutius.ff.de dona.inter vir.&vxo.l.etiam ſi vxoris. C. eod. tit. ibi, nec eſt ignotum, quod cùm probari non poſsit vnde vxor matrimonij tempore honeſtè quæſierit,de mariti bonis eam habuiſſe, veteres iuris authores meritò crediderint. Et ibi glo. fina. & Salicet.Optim.l.2.tit.14.part.3.De cuius declaratione & materia plura trahuntur à Ioan.Neuiz.in Sylua nuptial.lib.4.num. 20. vbi ampliat.4.modis prædictam regulam.l. Quintus Mutius.& limitat vndecim modis Alciat.de præſumptio.regu.3.præſumpr.26.Additio ad Panormit.in cap.literas.num.28.colum. 7. de reſtitut. ſpol.Rip.lib.3.reſponſo. capit. 4. Ioan.Coraſ.in lib.3.Miſcellan.ca.5.Pariſi.conſ.80.nu.12.lib.1. Tamen in noſtro regno omnia bona, quæ reperiũtur tempore mortis alterius, vtriuſq; coniugis pręſumũtur cõmunia.per.l. 203. ſtyli. quæ eſt in vſu ſecundum Grego. Lopi.in l.2. veb. *Aquellas coſas*.tit.14.part. 3. quæ conſuetudo eſt laudabilis,& æquior,per quam æqualitas, quæ amorem conciliat, & confirmat inter coniuges inducitur, vt mutua ſint inter eos lucra propter illam ſocietatem diuinæ & humanæ, per quæ etiam ceſſant præſumptiones iuris communis,de quibus ſuprà. Et ſimilis conſuetudo habetur apud Aurelianenſes.titu.de ſocietate inter vir.& vxo.cap.1.in hęc verba. Inter coniuges omnium bonorum mobilium ſocietas communitas eſto, &c.vbi per Pyrrhum.Et apud Burgundiam Caſſan. in conſuetu. Burgund.refert rub.4.§. ſecundo. quaſi iniquum ſit ex eadem ſocietate aliũ plus,alium minus conſequi. Sed magis eſt vt pro ſocio actione cõſequi poſsit,vt vtriuſq; portio exæquetur. Quæ ſentẽtia habet ęquitatem. Verba ſunt Vlpiani in l. verum.64.§.ſi cùm tres.ff.pro ſocio. ¶ Quæro igitur primò, Quid appellatione quæſtus, ſeu conquæſtuum veniat, ſcilicet, dicendo rubri.noſtra, *De las ganancias entre el marido y la muger*? Reſpondeo illa tantùm comprehendi & venire, quæ ex induſtria hominis,& opera,ſolertia,vel induſtria per alterum coniugum conſtante matrimonio acquiruntur. Vt ſatis notatur ex l.quæſtus. ff. pro ſocio.Et verbum,acquirere,lucrari eſt.cap.tranſmiſſa.& cap.Paſtoralis.de decim.Anchar. conſil. 65.colum.1.num.1.lib. 1. Quò ſit in caſu noſtræ legis,quòd acquiſita titulo emptionis, & ſic ex induſtria acquiſita de bonis communibus ſunt communicanda, etiamſi ſuo nomine alter coniugum emiſſet,propter noſtram legem:nam ſi quis ſocietatem cõtraxerit,quod emit,ipſius ſit, non commune,ſed ſocietatis iudicio cogitur rem communicare. l. ſi quis ſocietatem.75.ff.pro ſoci. quem text.optimum dixit Couar.lib. 3. Variarum reſolut.cap.19.num.1.Et meliorem iuris.Iaſ.in l.ſi ſocius.ff.ſi cer peta.& ibi eſt etiam tex.ſecũdum Bald.& Iacobi.à Sancto Georgio.num.2. Quòd ſi ſunt quatuor ſocij omnium bonorum, & vnus ex eis emat prædia,& faciat concipi inſtrumenta pro ſe tantùm, licèt illa prædia efficiantur de dominio ementis,tamen iure ſocietatis tenebitur ea communicare.l.ſi patruus.vbi glo.& Bal.C. communia vtriuſque iudi.l.1.C. ſi quis alteri vel ſibi. Ioan.Lup.in rep.rubr.de don.§.65.num.12.Ioã. de Anani.conſi.65.Ang.qui loquitur in terminis noſtræ legis in conſ.141.incip. Super primo pũcto dico quòd bona empta ſunt vxoris. colum.1. Philipp.Deci.conſil.21.colum.4.num. 10.lib.1. cum alijs pluribus cõcor. adductis per Tiraquel. in tract.de vtroq; retract.lib.1.§.32.gl.vnica.nu. 17.ergo communicanda ſunt iure ſocietatis omnia bona quæ reperiuntur tempore ſoluti matrimonij. per d. l. 203. ſtyli.niſi probet ex proprijs pecunijs emptum, vt puta,quia vẽdidit fundum, vel aliam rem propriam, quam probat adduxiſſe tempore quo traduxit mulierem ad domum, vel fuiſſe vxoris,quia ex natura ſubrogationis iſta cẽſetur eſſe, quam ex pecunijs primæ rei venditæ emit.l.ſi eum.§.qui iniuriarum.ff.ſi quis cautio.l. ſi filiæ.§.Titia.ff. de conditionibus & demonſtrationib.l.ſi donatæ res.§.ſponſus.& ibi Bald. ff.de donatio.inter vir.& vxo.l.pater.ff.de adimen.legat.quæ loquitur de pecunia legata,& poſtea cõuerſa in emptionem prædiorum. & l. ſi cùm dotem.§.fina.ff.ſolut.matr. quæ facit ſermonem de rebus ex dote comparatis. Et ſic per præmiſſa apparet,quòd ſi alter coniugum vendat aliquam domum, ſeu fundum, & pecunia in aliqua alia domo conuertatur, quod iſta non veniet in diuiſione,ſed domino pecuniæ per præmiſſa dabitur.ita Chaſſan.in conſuetu.Burgun.rubr.4.§. ſecundo. verb.*Et acqueſtz*. num. 6. Et hec vult dicere. d.l. 203.Styli.ibi,*Saluo los que provare cada vno que ſon ſuyos apartadamente*.In dubio tamen quicquid fuerit emptũ,commune erit.l.coiri.ff.pro ſocio. ibi, ſi quod lucrum ex venditione, emptione rerum prout in præſenti ſtatutum eſt, in illis verb.*Toda coſa que el marido y la muger cõpraren de cõſuno,&c.* Licet contrarium annotauerit Boeri. in conſuet. Bituricen.titu.de conſuetu.matri.§.ſecundo. colum. 2. vbi additio refert has duas opiniones contrarias. Amplia etiam locum habere, quod acquiſita ex cauſa oneroſa non ſolum communia fiunt inter coniuges, ſed ex titulo lucratiuo donationis ex cauſa remuneratoria, quaſi tunc non cenſeatur ex donatione, ſed potius ex cauſa oneroſa, & gratificationis,de quibus meritis conſtat, puta

quia

ſuno ayā lo ambos por medio: y ſi fuere donadio de Rey, o de otri, y lo diere a ambos ayan lo marido y muger: y ſi diere al vno aya lo ſolo àquel aquien lo diere.

ADDICION.

¶*Concuerda la ley.2.tit.9.lib.5.de la Recopilacion.*

quis pater tuus fecit ſeruitia æſtimabilia alicui eū alimētando, curando, pecunias ei erogando, quæ omnia alias ab eo repeti poſſent in iudicio, certè erit cōmunicāda talis donatio. vt per Couar. in c. cū in officijs. ad fi. de teſtam. aſsignādo hāc declarationē ad l. infra.eo.titu. & Suar. in ti. de lucris. lib. 3.for. limi.3. D.Pinel.in l. 1.par.3.illat. 23.d bon.mater. Quam intelligas in donatione quā facit aliquis particularis, non tamen de donatione, quæ Caſtrenſis eſt, aut quaſi caſtrēſis, ſiquidem manifeſtè diſtinguit.l. 4. infrà eodē. Secundò intellige, quando eſſent merita, ex quibus daretur actio ad repetendum, ſecùs tamen ſi eſſent communia ex quibus denegaretur, quo caſu contrarium iudicandum foret, vt pulchrè colligitur ex Aymone conſi. 165.colum.ſecūda. quē refert Couar. vbi ſuprà. & eſt ex mente Segue. in repeti.l.cohæredi.§.cûm filiæ.num.81.ff.de vulga. Quanuis minus bene reprehendatur à Couar. vbi ſuprà. & Corne.idem probat conſil.144. nu. 11. lib. 2. & Antoni. Gomez in l. 29. num. 23. Tauri. & non inelegantet doctiſsimus Pinel. vbi ſuprà ſenſit.

a ¶*E ſi fuere dogadio de Rey.* Quæritur, vtrùm donatio facta marito ſit communicanda inter virum & vxorem, vel è conuerſo ſi fuerit facta vxori, cum ad paria iudicentur? Lex noſtra videtur dicere extra caſum in ea expreſſum, ſcilicet, quando donatio fuit facta ab alio, quàm à Rege, quòd erit cōmunicanda, cum contrarium in Regis donatione fuerit expreſſum, dicendo (*E ſi fuere donadio de Rey*) nam expreſsio vnius, eſt excluſio alterius.l. cum Prætor.ff. de iudic. ca. nonne bene dicimus. de præſumptionibus. Sed tamen idem eſt reſpondendum in donatione facta ab alio quocunque, quia donatio non eſt acquiſitio, ideò non eſt cōmunicanda inter ſocios. l. nec adiecit.ff.pro ſoci. l.ſi fratres. in princi. in illis verbis, quod aliundè quæſierint, in commune non redigerut. ff. eod. Bald.in l.cum oportet.in princi.C.de bonis quæ liber.col.prima.vbi tenet, quòd quando eſt donatum ſocio, vel dubitatur, ſibi ſoli acquiritur, ſi tamen ſocietati, tunc ſocijs. Sequitur Alexan. conſil.49.maturè ponderatis.colum. ſecunda. nume. ſecundo.verſ.Tertiò confirmo.lib. primo. Chaſſanæ.in cōſuetud. Burgund.rubric. 4. §. ſecundo. fol. 133.colum.ſecunda. Roder.Suarez in repe.l. prima.tit.3.fol.15.colum.ſecunda.lib.3. for. vbi ponit concluſionem Donationem ſiue factam à Rege, ſiue ab alio quocunq; etiam extraneo coniugibus, communicandā nō eſſe cum altero coniuge, ſed efficitur præcipua illius coniugis, cui facta eſt. Quam tamen intelligit in donatione quæ proceſsit ex mera liberalitate donātis: Si tamen ex cauſa remuneratoria, quaſi accedens cauſæ oneroſæ, erit communicāda, quia ex opera, & induſtria coniugis prouenit, & fortè vtriuſque, vt aliquando vidi donationem factam cuidam marito, qui multas pecunias erogaſſe fuit oſtenſum donatori, ob quam rem donationem ei feciſſe apparuit, certè hanc potiùs emptionē ipſe iudicarem, quàm donationem. Si tamen exigua adeò eſſent merita & ſeruitia, ex quibus non poſſet deprehendi fraus ipſius mariti, ſed ex mera liberalitate proceſsiſſe, quia merita erant communia, ex quibus non daretur actio ad exigēda, contrarium reſponderem, vt dixi ſuprà in. 1. gloſſa. Nec noſtra lex exemplificando in donatione Regis, voluit negare idem eſſe in donationibus alijs factis ſiue à conſanguineis, ſiue à quibuſuis alijs extraneis. ſed gratia demonſtrationis voluit nobis hoc idem locum habere in donationibus Regijs, niſi contrarium appareret per eius diſpoſitionem, & ſic per incluſionem vnius, non negat id quod erat admiſſum à iure, cum ſit vna ratio, vt habeat ille, cui fuerit facta donatio, quippe cum per noſtram legem tantum veniāt acqueſtus, qui tantum dicuntur venire ex induſtria hominis, & opera quæruntur, alia quæ donata relictaue ſunt, aduētitia dicuntur, non quæſtus, nec de his intelligitur iſta lex, ex Ioan. Pyrtho in conſue. Aurelianen. tit. de ſocietatē inter virum & vxo. capit. 1.col.3. & notaui in ſuperiore gl. & vtrāque donationem expreſsit lex, à qua iſta fuit deprompta in l. prima. titu. tertio. lib.3. for. legum. diceēdo, *Si fuere donadio de Rey, o de otri, &c.* vt poſui in litera legis. & l.ſecunda.eod.tit.dicit, *Si el marido alguna coſa ganare de herencia de padre, o de otro propinquo, o donacion, o de Señor, o de pariēte, o de amigo, o en hueſte en que vaya por ſu ſoldada de Rey, o de otro, ayalo todo quanto ganare por ſuyo.* & l.8.tit.12. eod.lib.3.for. vbi citat Montalu.l.2.titu.2. lib.5. for.juzgo.alias eſt.l.3. Cuius verba ſunt. *Nos eſtableſcemos, eſpecialmente que la donacion que el Rey fizier al marido, que la muger non pueda ende auer nada, fueras, lo quel dierē por arrhas. E otroſi lo quel Rey dier a*

Digitized by Google

dier a la muger, el marido non pueda ende nada demandar deſpues de muerte de la muger, ſi nõ lo quel ella diere. Et eſt.l.ſecunda.infrà ibi*(o de donadio de ſeñor,)* De materia lucrorum, latiùs dicemus in l. finali. infrà eodem.

¶Lex. II.

¶Ley. II. De las coſas que deuen ſer del marido, o de la muger: en que han ambos parte.

¶Fuero.

SI EL marido alguna coſa ganare[a] de herencia de padre, o de madre[b]: o de otro propinquo, o de donadio de Señor: o de pariente[c], o de amigo[d]: o en hueſte del

a ¶ *Si el marido alguna coſa ganare.* Nomine acquæſtus non venit hæreditas, & ſimilia. l. nec adiecit.ff.pro ſoci. gloſſ. in l. quæſtus.ff. eodẽ. ſiue ei proueniat ex teſtamento, vel ab inteſtato, nam ſibi ſoli acquiritur, nec venit communicanda.l. ſi ſocietatem. C. pro ſoci. vbi habetur, quòd cauſa teſtati, vel abinteſtato nõ pertinet ad ſocietatem, vt hic habetur. & in l.ſecunda.tit.tertio. lib. tertio. for. Rodericus Suarius in.l.prima.titu.de lucris. 8. limitatio. fol. 19. lib.tertio.for.leg. Et ſic conſtitues differẽtiam inter contractus & quaſi cõtractus donationis & vltimas voluntates. Quia habita ex contractu oneroſo conſtante matrimonio communicantur, non tamen lucra habita ex titulo donationis, vt habetur in l.prima, & ibi dixi nec ex cauſa teſtati vel inteſtati, vt in præſenti lege. Nouem differentias inter contractus, & vltimas voluntates poſuit ſatis latè & bene Segur. in repetitio.l.ſi ex legati cauſa.num. 11. vſque ad num. 106. de verborum obligat. Deci.l.cùm quid.num. 42. ff. ſi certum petatur.

b ¶ *De padre, o de madre*, Hæreditas enim ex parte patris, ſeu matris iure naturæ, & ratione naturali debetur filijs: nam ſi filius, ergo hęres, ex Apoſtolo.cap. ſi pater. de teſtam. lib.6. Dixi in l. prima.tit. 2. lib. iſto quinto ſupra. quanuis verè ei nõ ſit debita legitima in vita patris, tamen eſt quaſi debita. gloſſ.in l. tertia. C.de iur. & facti ignoran. quam commend. Segur. in repeti.l.tertiæ.§. fina. num. 115. ff.de libe. & poſthu. dicens approbari à Docto. & ibi pleniſſimas remiſſiones congeſſi ad eam.l. & quia plerumque.ff.pro ſoci. ibi, quaſi debita nobis hæreditas obuenit.

c ¶ *De pariente.* Præſumitur enim relicta hæreditas affectione ſanguinis, & ex naturali affectu, potiùs, quàm propter aliam cauſam extrinſecam bene meritorum. Tex.in.l.tutor petitus.§. quæ tutoribus.ff.de excuſa.tuto. Decius in.l. cum quid. num. fin. ff. ſi certum petat. ipſum text. citat ad hoc, quòd in dubio legatum factum cenſetur ratione coniunctionis.tex.in.l. Aurelius. 28. §. Titius teſtamento. ff. de liber. legat. vbi Iuriſconſul. ait, Præſumptio enim propter naturalem affectũ facit omnia patri conceſſa, niſi aliud ſenſiſſe teſtatorem ab hæredibus probaretur. Quem notabil. dixit Alciat. in tracta. præſumptio. regul. prima. præſumptio. ſexta. & citat Montal. in l. ſecunda. glo. tertia tit. tertio. lib. tertio.for.leg.

d ¶ *O de amigo.* Amicitia enĩ habet effectũ fraternitatis, vt Iuriſconſ. Paulus adnotauit in.l.nemo dubitat. §. primo. ff. de hæred. inſtit. in hæc verba Qui frater non eſt, ſed fraterna charitate diligitur, rectè ſuo nomine ſub appellatione fratris hæres inſtituitur.l.verũ. in princip.ff.pro ſocio. Et ait Valerius. tit. de amicitia. Contemplemur nũc amicitiæ vinculum, potens & prævalidum, nec vlla ex parte ſanguinis viribus inferius. Hoc etiã certius & exploratius. Et amicitia dicitur quædam ſocietas. Iaſ. in l. apertiſſimi.colum. 3. C. de iudic. Vnde Salomon Prouerb. 18. Vir amicabilis, ad ſocietatem plus eſt diligendus quàm frater. Plures effectus amicitiæ tradit Segur. in repeti.l. Imperator.num. 17. ff.ad Trebellianum. Iaſ. conſil. 70. colum. fina libr. primo. Guilliel. Benedict. in repeti. capit. Rainutius. verb. Teſtamentum. 3. num. 46. de teſtamẽ. Plura notat Iacobi. à Sancto Georgio, quæ videnda ſunt in.l. exigendi. nume. 22. colum. 2. verſi. Nũc quæro de quæſtione pulchra. C. de procura. & in l. cum alienam. num. 5. C. de legat. Vtrum autem amicitia excludat aliquem à teſtimonio, vide ipſum Iacobi. in.l. teſtium. colum. 1. num. 3. ff. de teſti. vbi diſtinguit. Aut amicitia procedit ex charitate, & non repellit. Aut eſt talis, quæ inducit hominem ad corruptionem, quæ qualis ſit, arbitrio iudicantis eſt relinquenda, & repellit. Et vtrum amicitia ſeu magnitudo amoris habeat vim clauſulæ derogatoriæ, tradit Marcus Anto. Nata. conſil. 402. numer. 38. Ergo ob meritum præſumitur reliquiſſe hæreditatem, ſeu legatum, ſcilicet, amicitiæ, vel etiam ſi relinqueret extraneo, nam idẽ reſpondendum eſt, ſi ab extraneo quocunq; fuerit relicta. l. aditio. ff. de acquirend. hæredita. quia non ſine cauſa obuenit, ſed ob meritum, ſcilicet, amicitiæ, vel propter virtutem hæredis, vel legatarij, quibus applicatur virtuoſus & nobilis teſtator ad relinquendum: quia ſimilis ſimilem diligere ſolet. Facit. l. nec adiecit. ad finem. ff. pro ſoci.

in illis

Digitized by Google

in illi verbis, quia non ſine cauſa obueniunt, ſed ob meritum aliquod accidunt.

a ¶*O en hueſte del Rey*. Id eſt, cum quis in bellum Regis ſalario ipſius eſt conductus ſine aliqua expenſa communis ſubſtantiæ, ſcilicet vxoris & viri, ſe-

Rey a: o de otro que vaya por ſu ſoldada aya lo todo quãto ganare por ſuyo: y ſi fuere en hueſte ſin ſoldada a coſta de ſi e de ſu muger quanto ganare deſta guiſa todo ſea del marido y de la muger. Ca aſsi como la coſta es comunal de ambos: lo

cùs tamen ſi expenſæ fuerint communes viri & vxoris, & abſque ſalario, nã iſto caſu lucra erunt communia, ſicut expenſæ, & damna, vt in hac lege cautum eſt. Et hoc intelligas, ſiue expenſæ fuerint ex bonis communibus, vel ex labore vxoris, ſiue ex pecunia, quam maritus habuit vendendo ad hoc rem communem & lucratam conſtante matrimonio titulo oneroſo. argum. eorum, quæ notat Balnio in cap. 1. num. 2. de duobus fratribus. lib. feudorũ. & per pretium ſubrogatur res ipſa communis. l. ſi & rem. 25. ff. de peti. hæred. ibi, quia poteſt exiſtimari in locum hæreditariæ rei venditæ pretium eius ſucceſsiſſe, & quodammodo ipſum hæreditarium factum. Non ergo debet maritus cum vxoris iactura lucrum facere. l. planè. 41. ff. de pet. hæredi. Cùm ergo ex communi impenſa fuit aliquid lucratus in bello iuſto, debet cum vxore communicari. Et iſtam legem in iſtis verbis daclarat Roderi. Suari. in repeti. l. 1. titul. 3. libr. 3. for. limita. 3. fol. 14 vbi ſunt verba ſimilia. Quæri poteſt de ratione huius legis in conſtituenda differentia, ſi maritus pergit ad bellum, ſalario, ſeu ſtipendio ſibi dato, vt iſto caſu lucrum non ſit communicabile cum vxore: ſi tamen fuiſſet abſque ſtipendio expenſis vtriuſque coniugis communicandis ſit totum lucrum in bello conquæſtum? Dicendum eſt, quod in priori caſu propter ſtipendium Regis præſumptio colligitur, quod nihil erogauerit ex bonis communibus, ſed quòd ſtipendium Regis fuit idoneum & ſufficiens ad impenſas factas in bello. In poſteriori verò cùm ſit abſque ſalario, neceſſario aliunde debet ſe ſuſtẽtare & alere, cum non ſit præſumendum ex vento vixiſſe prout ait. l. quod plerunq;. C. de alim. pupillo. præſtand. ibi, nec ferendus eſt iuuenis, qui cum præſens eſſet, ſtudijſq; eruditus, atque alitus eſſet, ſi ea per alium ſe conſecutum non probet, ſumptus recuſet, quaſi vento vixerit. Bartolus, Imol. Alexand. & Iaſon in l. cum ſeruus. ff. de verborum obligationibus. Alciat. in tractat. de præſumptio. regul. prima. præſumptio. 50. Ergo cum expenſæ fuerunt factæ ex bonis communibus, æquum & iuſtum eſt, vt lucra etiam communiter diuidantur, quæ in bello habita fuerunt durante matrimonio, vt in præſenti lege iuridicè diſpoſitum eſt. & in. l. ſecunda. titulo tertio. libro tertio. for. per quam etiam firmat Rodericus Suarez in. l. prima. eiuſdem tituli. limitatio. tertia. Sicut enim ſunt ſocij in damnis, ita & in lucris. Nec enim ferendus eſt is qui lucrum amplectitur, onus autẽ ei annexum recuſat, ſeu contẽnit. l. vnica. §. pro ſecundo. C. de caduc. tollend. Et iſta lex duo ponderat, quòd eat ſine ſtipendio ad bellum, & quòd expenſis communibus, vel cum ſalario. Et ſic videtur ſolum loquutã fuiſſe noſtram legem in lucris, quæ ex ſalarijs & ſtipendijs, quæ occaſione belli conceduntur militibus, vt probat principium noſtræ legis, dicendo, *Si el marido alguna coſa ganare*. iuncto fine. ibi, *è en hueſte que vaya por ſu ſoldada de Rey, o de otro que vaya por ſu ſoldada a coſta de ſi è de ſu muger, quanto ganare deſta guiſa, ſea del marido y de la muger. Ca aſsi como la coſta es communal de ambos. &c.* Et de ſalarijs & ſtipendijs habes text. notabilem in. l. ſi fratres. 53. §. Idem Papinianus libr. eodem. ait ſi inter fratres. ff. pro ſoci. vbi gloſſ. in verbo. Salaria. inquit, quæ vexillarijs, vel ſimilibus dantur. quo textu cautum eſt, huiuſmodi ſalaria, quæ caſtrenſia ſunt, iure ſocietatis diuidenda eſſe inter ſocios. Cuius litera eſt, Si inter fratres voluntarium conſortium initum fuerit, & ſtipendia cæteraque ſalaria in commune redigi iudicio ſocietatis. Cuius contrarium habetur in. l. quarta. infra eodem. vbi vult lucra Caſtrenſia non eſſe diuidenda inter coniuges. & . l. quinta. titul. 15. parti. ſexta. ſubijciens rationem, dicendo. *non fazen eſto tanſolamente por pro de ſi meſmos, mas aun por pro communal de la gente, è de la tierra en que biuen*. Ergo non faciunt leuem difficultatem, niſi dixeris aliud eſſe conſtitutum inter ſocios in dicto. §. Idem Papinianus. quia eo modo fuit ibi celebrata ſocietas, vt ex quacunque cauſa adquiſitum ſiue Caſtrenſe, ſiue non communicaretur: ſi tamen ſimpliciter eſſet ſocietas, nihil dicendo, Caſtrenſia non venirent. l. coiri. ff. pro ſoci. Vel quãuis ſocietas inter ſocios expreſſa in multis conueniat cum ſocietate inita inter cõiuges, non tñ ſemper, vt in præmiſſa. l. 4. infra eo. ¶ Quæritur vlterius, Vtrum

hæc lex non ſolùm debeat intelligi in caſu belli, ſed etiam in quocunque ſalario conſequuto à Curialibus, qui adſunt miniſterio & ſeruitio Regis tempore pacis, vt ij, qui aſsiſtunt Regi in Camera, vel in alio officio ſuæ domus, vel auditores & aduocati Curiæ Regis? Videtur dicendum in Caſtrenſibus locum habere, non tamen in quaſi Caſtrenſibus, quia diuidi debent ſicut alia bona ſuperlucrata. ex. l. fin infra eod. titu. Tum etiam, quia talia beneficia illis facta ſunt propter remunerationem, & ſic accedunt ad cãm oneroſam, ideo diuidenda ſunt inter coniuges, cùm ex communi expenſa fuerint quæſitæ per rationem generalem noſtri text. in quantum dicit, *quanto ganare deſta guiſa ſea del marido y de la muger. Ca aſsi como la coſta es communal de ambos, lo que aſsi ganaren, ſea communal de ambos.* Id enim quod maritus vel vxor acquirunt ex mera liberalitate Principis, vel alterius, acquiritur donatario quo ad proprietatẽ fructus, tamen inter eos diuidũtur. vt in. l. 1. & in hac l. ita intellecta, prout debet intelligi per. l. fin. ibi. in verſi, *Pero que los fructos.* infra. eod. Secùs tamen de donatione remuneratoria propter ſeruitia, opera, & induſtria viri. vt in. l. 1. aduertimus ſuprà hoc titu. Et latè Suarez in. l. 1. fol. 14. col. 2. tit. 3. lib. 3. for. legum. Sit ergo concluſio. Donatio ſimplex facta vni ex coniugibus conſtante matrimonio à Rege, vel à conſanguineo, vel ab alio extraneo, quo ad proprietatem ipſe donatarius debet habere præcipua pro ſua parte, ſecùs ſi fuerit ex cauſa remunerationis, quia cenſetur ex cauſa oneroſa: fructus tamen ex bonis ſic lucratis ſiue caſtrenſibus, ſiue quaſi, communicari debent. Et ita practicatur ſecundum Suarez loco citato. Quæ autem requirantur ad hoc vt donatio remuneratoria dicatur, eſt videndus Segur. & ibi dixi de bonis lucratis conſtant. matrimon. nume. 34. ¶ Quætitur de quibus lucris ſit intelligenda noſtra conſuetudo de licitè acquiſitis, vel illicitè, vt pote per rapinam, furtum, vel violentiam in iniuſta guerra, ſeu bello? Reſpondendum cenſeo ſolùm intelligendam eſſe de acquiſitis licitè, & iuſtè, non de alijs iniuſtè, & ex iniuſto titulo: quia in rebus inhoneſtis nulla datur ſocietas. l. quod autem. 54. ff. pro ſocio. vbi Iuriſconſul. Papinianus in hæc verba reſpondet, Quod autem ex furto, vel ex alio maleficio quæſitum eſt, in ſocietatem non oportere conferri, palam eſt, quia delictorum turpis atque fœda communio eſt. & eſt. l. quod enim & l. ſi igitur. & l. nec quicquam. & l. nec prætermittendũ. eodem titul. l. ſi à reo. §. fina. ibi, Cum flagitioſæ rei ſocietas nullam vim habeat. ff. de fideiuſſorib. l. ſi fratres. 53. §. ſocium vniuerſa. ibi, Socium omnium bonorum non cogi conferre quæ ex prohibitis cauſis acquiſierit. ff. pro ſocio. Eſt etiam tex. Iabolenij Iuriſconſul. in. l. quod ſeruus. verſ. quod vero ex maleficij apprehenditur &c. ff. de acquiren. poſſeſſ. vbi cautum eſt, acquiſitum illicitè à filio, vel à ſeruo, nullatenus patri, vel domino acquiri. Per quem tex. idem erit dicendum in quæſitis à monacho, ſiue ſit in monaſterio, ſiue vaget extra. Quamuis ex cauſa licita contrarium ſit reſpondendum cum gloſſ. in capit. Abbates. verb. quæ acquiſierit. 18. quæſt. 2. Panormi. in capi. religioſi. colum. 2. nume. 3. de regula. vbi ponit diſtinctionem circa eius intellectum. Et intelligas etiã, niſi monachus talis rediens ad monaſterium, non fuerit per Prælatum ſuum receptus, quia tunc ſi permanens in ſeculo aliqua acquirat, & moriatur, monaſterium tale ex eo quòd ipſum neglexit recipere, ab ipſius bonis erit ſegregatum. glo. cap. 1. verb. Languidis. de infantibus expoſit. Roman. dixit ordinari. in. l. prima. §. per ſeruum qui in fuga. colum. ſecunda. nume. 3. ff. de acquiren. poſſeſsio. Ioan. Lup. in repet. ca. per veſtras. §. Tertio ſequitur in textu. nume. 3. de donatio. inter vir. & vxo. ¶ Item Leo Papa in capit. fina. 46. diſtin. dicit, ſicut non ſuo, ita non alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet: indecẽs eſt enim crimen ſuum cõmodis alienis impendere, & exercere. In terminis notat Barba. in cap. conqueſtus. colum. 4. num. 23. de foro comp. dicens, Nota ibi, vel alijs iuſtis modis. quia exponit Hoſtienſ. emptione, & permutatione, & vſucapione. Inſtit. de rer. diuiſio. §. per traditionem. l. traditionibus. C. de pact. Sed domi. Cardin. dicit, quòd generaliter comprehendit omnes iuſtos modos acquirendi. Sed ego colligo, quòd hîc probatur, quòd lex vel ſtatutum loquens de rebus acquirendis, intelligitur, ſi iuſtis modis acquirantur, aliàs ſecus. Facit. l. quod ſeruus. ff. de acquiren poſſeſsio. l. cùm oportet. C. de bonis quæ liber. l. cæteræ. §. mala medicamenta, ff. famil. erciſc. Quod eſt bene notandum. Hactenus vbi ſuprà verba facit Barba. quem ſequitur Ioan. Lup. in repeti. rubri. de dona. inter virum & vxor. § 65. in princip. Roderi. Suarez in repet. l. 1. ti. de lucris. §. Poſſet aſsignari pro quarta limitatione. fol. 16. colum. 1. libr. 3. for. vbi dicit hanc quæſtionem multoties habuiſſe de facto. Et ſalarij nomen de licito, non de illicito eſt accipiendum. text. cum gloſſ. verb. petere debes. in. l. prima. § in honorarijs. ff. de var. & extraordi. cognitioni, quæ probat, quòd illicitum ſalarium repeti poteſt. Quamuis contrarium annotauerit Guido Papæ deciſi. 190. col. pen. verſ. Sed iuxta præmiſſa quæro, Clientulus ex pacto. Verũ aũt capta in bello iuſtè detineantur, & efficiantur capiẽtiũ? Sit rñſum. Res captæ in iuſto bello immobiles, Principi ſeu Regi indicenti bellũ acquirũtur, nec efficiũtur capientis militis, ſeu Ducis. l. ſi captiuus. §. 1. ff. de captiui.

captiu.gloſſ.in.l.diuus.ff.de iure fiſc.Bartolus in l.ſi quid in bello.ff.de capti.Alexand.& Iaſ.in.l. prima.ff.de acquiren.poſſeſſ. Marti. Laudenſ.in tract.de bello.§.quarto.quorum opinionem com munem dicit Couar.in regul.Peccatum.§. vndeci mo.nume. 6. de regul. iur. libr.6 Eſt regia.l.19.titul. 26.parti ſecũ da. Res vero mobiles efficiuntur capiẽ tium, debent tamen tradi duci exercitus,vt is ea diuidat inter milites, iuxta cuiuſlibet dignitatem & merita.dict.l.19. cap. ius militare. diſtin.1. vbi dixi iſto anno in ordinaria lectiõe. glo. in cap dicat aliquis 23. quæſt. 5.l. ſi quis pro redemptione. C. de donati. Et iure regni quinta pars eorum, quæ in bello capta fuerint,regi debentur.

que aſsi ganaren ſea comunal de ambos. Eſto que es dicho de ſuſo de las ganancias de los maridos, y eſſo meſmo ſea de las mugeres a.

ADDICION.

¶*Concuerda la ley.3.titu.9.libro.5.de la Recopilacion.*

¶*Ley. III. Que los fructos de los bienes son communes de marido y muger.*

¶Fuero.

MAguer q̃ el marido aya mas q̃ la muger, o la muger mas que el marido quier en heredad, quier en

l.4.titul.26.parti.ſecunda.l.fina.titu.primo.libr. ſexto.infra.Quandoque dimidia.dict.l. 19. Quandoque tertia pars.l.20.titu.26.parti ſecunda Sed in hac ſpecie ſemper erunt conſide randæ leges & conſuetudines legitime inſtitutæ, quæ de his lucris bello acquæſitis diſponere videntur, attento tempore & loco,quo bellum indicitur,quia augeri oportet præmium inter milites,quando neceſsitas cauſæ & belli futuri id ſuadet,quia prçmiũ alli cit ipſos,fortioresque reddit.Sed contrarium ſæpe fit,imo in ſalarij ſolutione defraudantur,& diſpenſatores in maximam cladem reipublicæ id faciunt,vt experientia docet,& retinent ſua ſtipendia,& eis non contentis,deuorãt aliena.& ſic ſunt in peccato & ſtatu damnationis,niſi reſtituerint. regu.Peccatum non dimittitur.& ibi late dixi. de regu.iur.lib.6.negligentes præceptum Apoſtoli ad Roma.13.dicentis,Reddite ergo omnibus debita,cui tributum,tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem,timorem:cui honorem, honorem. Nemini quicquã debeatis,niſi vt inuicẽ diligatis.

mueble los fructos ſeã cõmunales de ambos a dos: y la heredad, o las otras coſas do vienen los fructos aya los el marido: o la muger cuyas erãantes

ADDICION.

¶*Concuerda la ley.4.titulo.9.lib.5.de la Recopilacion.*

¶*Ley.IIII.Declaracion de las leyes suſodichas.*

¶El Rey don Enrique.iiij.en Nieua.Año.lxxiij.

EN las cortes que hizo el Señor Rey don Enrique nueſtro hermano que ſancta gloria aya en Nie-

a ¶*Eſſo meſmo ſea de las mugeres.* Fructus ergo rei ꝓpriæ vxoris de bonis hæreditarijs quocũq; alio ve titulo iuſto quæſitis diuidũtur, & cõicantur cũ marito, cũ ad paria iudicentur in ſocietate.ex dictis in l.1. ſupra hoc titulo alias eſſet ſocietas leonina, quæ improbata eſt. Nec enim ferẽdus eſt is, qui lucrũ quidem amplectitur, onus autẽ ei annexũ contemnit.vt habetur in. l. vni. §. ꝓ ſecundo. C.de cad.toll.

¶Lex.III.

¶Fructus rerũ cuiuſcũq; cõiugis cõicãtur inter eos ꝓ æqualibus partibus: proprietas tñ rei in ſolidũ ono reſeruat,& ei erit reſtituẽda ſoluto mr̃imonio.h.d.Rõ,qa fructus ſunt acquæſtus, nõ vero quę iure hæreditario,ſeu donatiõis rõ:ux habuit,etiã mr̃imonio cõſtãte, ideoq; ꝓpriũ manet,nec diuidit cũ alio cõiuge,habitũ ex hæreditario ſeu donatiõis titulo,primum vero ſic,ex declaratione,quę colligit ex tex.& gl.in.l.quæſtus. ff pro ſocio.l.ſin infra.eod.

¶*Lex.IIII.*

¶In præſenti lege agitur de interpretatione legũ, quæ circa lucra cõſtante matrimonio tractãr. Regula igitur eſt, Lucrã habita inter cõiuges cõſtãte matrimonio, inter eos æquis partibus diuidenda ſunt,l.1.& ibi tradita ſupra eod. Gregor. Lopez in l.17.titu.11.part.4.verb.*todos los bienes*.Couar. libr.1. Varia.reſolu.ca.19.n.2. citat illam legem.

ua ; entre los Procuradores de nueſtras ciudades y villas ouo alteraciones y dubdas como ſe auian de partir los bienes ganados durante el matrimonio entre el marido y la muger : ſobre lo qual el dicho ſeñor Rey nueſtro hermano: declarando las leyes del fuero y lo contenido en el libro del eſtilo de corte y las otras leyes q̃ ſobre eſto diſponen mãdo e ordeno que todos, y qualeſquier bienes caſtrenſes : e officios

Idem obſeruatur in regno Aragonum, vt habetur libr. 5. obſeruantiarum rubri. De iure dotium. cuius verba ſunt. Nota, quod de conſuetudine regni in bonis mobilibus, quæ acquirit vir titulo lucratiuo, putà ex teſtamento, legato, donatione, vel ſimilibus, nihil lucratur mulier, vel è contra. Secus tamen ſi acquirat titulo oneroſo, puta, qa emit aliquam vineam, vel agrum vel hæreditatem de bonis cõmunibus, medietatem lucratur vxor, etiã ſi nomine viri ſolum res fuerit empta de diuiſione bonorum, & quæ debent ſuperſtites habere ex coniuge præmortui. Videas ibi, & libr. quinto fororum titu. de iure dotium. conſtitutione. 1. & 2. de iure Luſitaniæ habetur in lib. 4 ordin. ſuarum titul. ſeptimo. vbi omnia bona coniugum ſtatim contracto matrimonio efficiũtur communia quo ad partem dimidiam proprietatis & vſusfructus, niſi tempore contractus aliud inter eos ſit actum. ¶ Intelligitur tamen procedere inter coniuges ab eo tempore, quo ſimul cœperunt cohabitare text. in. l. prima. ibi. *de conſuno*. ſupra hoc titulo. & in. l. 205. Styli. ibi, *eſtando en vno con ſu muger*. Optime per Segur. in repeti. l. vnum ex familia. §. ſed ſi fundum. num. 24. ff. de lega. 2. Ioan. Lup. in repeti. rubri. de donatio. inter vi. & vxorem. §. 62. colum. 1. Nicola. Boeri. deciſio. 22. numer. 33. ſubijciens hanc interpretationem receptam à iure & Doctoribus eſſe, & comprobatam fuiſſe in iudicio Prætorio *Pariſienſi*. teſtatur ipſe Boeri. in conſuetudi. Bituricenſibus. de conſuetudine matri. §. primo. col. 5. & Bartholo. Chaſſan. in conſuetud. Burgundiæ rubri. 4. §. 6. Couarr. in Epitome. 4. decret. 2. par. capi. 7. §. primo num. 6. ¶ Quid autem erit eo caſu, quo mulier ſeparata eſt à viro propter viri ſæuitiam, vel ex alia cauſa, & ſic culpa mariti, debeat ne conſequi quæſita cõſtante matrimonio ſeorſum per talem maritum? Videtur quod non: quia ipſa mulier petijt ſeparationem quo ad mutuam viri cohabitationem, quæ quãuis ex viri ſæuitia originem duxerit, iam non eſt in ſocietate, prout leges Regni deſiderãt, vt ſint de conſuno, & ſic ceſſat cauſa propter quã præſtantur, & induſtria vtriuſque coniugis ſiue in acquirendo, ſiue in cuſtodiendo, ergo ei non communicabuntur. capit. 1 um ceſſante. de appellatio. capitu. magnæ. de vot. l. adigere. §. quamuis. de iure patronat. Et hanc partem tenet Doctor Segur. in repeti. l. vnum ex familia. §. ſed ſi fundũ. numer. 19. ff. de leg. ſecundo. Sed tamẽ tenenda eſt contraria ſententia, ne maritus ex ſuo dolo commodum reportet, cum ipſa mulier ſeparationem iuſte petierit ob mariti ſæuitiam propter euitandum periculum vitæ, nec per eam ſtetit, quominus eſſet in domo mariti, cum ipſe cauſam dederit diuortio, quod ei minime iuuare debet quo ad retentionem prædictorum lucrorum, nec mulier abſque ſua culpa erit priuanda dimidietate lucrorum: igitur ac ſi eſſet in domo ipſius viri ea lucra conſequi debet. Et hanc partem probat Ioannes Lup. in repeti. rubr. de donatio. inter virum & vxor. §. 62. num. 10. Et idem tenet in. l. 16. Tauri. num. 35. Fernandus Gomez Arias in. l. 12. nume. 15. Tauri & Couar. loco præcitato. ¶ Idem etiam erit reſpondendum, ſi mulier ob furoris infirmitatem non cohabitet cum viro, ſed ſeparatim in alio loco, ſeu domo: quia cum priuatio ſit pœna, non debet imponi, niſi adſit culpa. capitu. ſecundo. de conſtitutionibus. Culpa autem abeſt, nec afflicto eſt addenda afflictio. capit. cum percuſſio. ſeptima. quæſt. prima. cap. primo. de cleri. ægrotan. capi. vnico. de cleri. non reſident. lib. ſexto. & ſatis ſuo furore punitur. Et idem erit reſpondendum è conuerſo, cum diuortium fieret abſque culpa mariti, & mulier plura lucrata eſſet ex licita negotiatione, prout pluries contingit, quia ſunt induſtrioſæ circa plura opera, & lucrari ſolent multa.

Dubitari ſæpe vidi de quæſtione, Vtrum hæ leges de cõicandis lucris locum habeãt in matrimonio putatiuo, diſſoluto tamẽ ꝓpter aliquod impedimentũ iuris, ſiue culpa alterius cõiugis, qa forte erat cõiugatus eodẽ tẽpore bis, vel propter impedimentũ cõſanguinitatis, vel affinitatis, vel huiuſmodi? In quo dubio reſpondendum duxi, qñ matrimo-

trimonium in facie eccleſiæ fuit contractum bona fide,ſaltem ex parte alterius vtriuſque ex contrahentibus.quamuis ex aliquo iuris impedimento poſtea comperto diſiungatur , lucra vſque ad tempus diſſolutionis communicabuntur , tanquã ſi matrimonium fuiſſet verum, & nõ putatiuũ. textus gloſſ. & Panormit. in cap. ſecundo. de donat. inter virum & vxorem.Bar. ba.in cap. ex literis. num. 19. de pigno. Doctor Didac.Segur. in tracta. de bonis lucratiscõ ſtante matrimo.nume. 97. verſic. Cum ergo inter iam dictas. Roderi.Suarius in repeti l.1.titul.De lucris inter maritum & vxor.quæſt.1.libr.tertio for. & Ioã. Lup.in repe.rubr.de donat.inter virum & vxo.§. 36.nume.primo.&.§.62.num.23.& eſt. l. 4.tit.6. libr.3.for.leg quæ ait,*Si ome que ouiere muger,e caſare con otra , e ouiere fijos della,ſi eſta cõ quiẽ caſa,no ſupiere que era caſado,eſtos hijos ſean herederos , y ella aya la meytad de ſus bienes que ganaren de conſuno. E ſi por ventura ella lo ſabe que era caſado,los fijos no ſean herederos.* Et ibi Montal. eam declarat. Antonius Gomez in l.51.Tauri.nume.61.¶Dubium cenſeri ſolet non vulgare , quando maritus conſtante matrimonio tanquam proximior conſanguinens, vel ſocietatis & communionis retraxit rem venditam pro eodem pretio,an ex illa vxor conſequi debeat medietatem eius ſoluto matrimonio virtute huius legis cum ſimilibus,quibus cautum eſt lucra conſtante matrimonio diuidenda fore inter vtrunque coniugem, vel an tantum debeat habere partem dimidiam pretij,pro quo fuit retracta? Et videtur quod nõ,nam iſtud ius marito ſeu vxori competens fuit gratia generis,ſeu iuris inhæ rẽtis in altero iſtorum coniugum abſque opera alterius,titulo enim lucratiuo reſpectu cauſæ primordialis lucri & acquiſitionis:igitur ſicut acquiſita titulo hæreditatis,vel huiuſmodi non communicãtur quo ad proprietatem.l.tertia.ſupra , ergo nec in ſpecie propoſita , & ſic pretium quod fuit datum cum cenſeatur commune vtriuſque.diuidendũ erit.l.203.Styli.& res retracta erit apud retrahentem ſuo iure relinquenda. ¶Confirmatur, nam ratio inducẽs retractum,fuit affectio , quam quis habet ad res maiorum ſuorũ & aſcendẽtium, & ſua intereſt eam rem conſequi,etiam per remedium reſtitutionis in integrum. vt eſt. l. ſi in emptionem.& ibi gloſſ.verb.maiorum eius.ff.de minorib. quem text. notabi. dixit Paulus Pariſ. leo de Cremã in repeti. l.22 colum.73.C. de reſc. vẽdi. omnino p Iaſ. in. l. prima. col. pen. verſi. Capio, gloſſ. fina. ff. de in lit. iur. Andr. Tiraquell. in libr. primo. de retract. in prin. nume. 34. fo. 7.colum.prima. Aleiat.de præſumptio.regul.1.in præſumptio.20. Et ſic præfertur per leges regni. libr.tertio.for.titul. 10.l.13.cum ſimil.Sed ſi vxor medietatem rei habitæ ex retractu , & abolengo conſequi poſſet, ceſſaret præſcripta ratio,ergo diuidi non debet. ¶Tertio his accedit,quod quando finis habet neceſſariam cauſam cum principio,ſemper attenditur principium , & non finis. text.in.l. damni infecti. §. Sabini. ff. de minorib. & in.l.3.§.ſcio.eo.tit.l.in ratione. 1.§.Imperator. ff.ad.l.Falcid.Sed in caſu nr̃æ quæſtionis licet retractus fiat cõſtante matrimonio,tñ cauſa primordialis & originalis eius habet ortum,principiũ & fundamentũ ex antiquiori cauſa , nẽpe ſanguinis & originationis mariti,quæ nullo iure adimi potuit,eo ipſo q̃ſemel natus fuit ſcilicet,ius agnationis.& ibi gl.ff.de pact.l.34.& ibi Greg Lopez in fin.par.3.¶Quarto facit,nã ea , quæ ſunt introducta expriuilegio,nõ cenſent per legis diſpoſitionẽ generalem abrogara,niſi expreſſe dicatur in lege, nec talis generalitas inducit incluſionẽ caſuũ particulari priuilegio cõceſſorũ in iure. l. qui officij. ff.de contra.empti.gl.in.l.minor.ff.de euict. text. omniũ expreſſus & notãdus eſt in.l.decurionibus. in illis verbis,legis iſtius pceptiõe nouerint eſſe ſirmata,nõ præiudicatura quacũq; gñalitate pragmatica.C.de ſilentiarijs & decurio.eorũ lib.12.pbãs, q ſi Princeps cõcedit alicui i mmunitatẽ à tributis vel gabellarũ ſolutiõe,deinde generali lege imponat onera,nõ cenſeẽ tale priuilegiũ derogaſſe,niſi de eo mẽtionẽ fecerit.not.t Iaſ.in.l,1.co.16.ff.de conſtit.Princip.& in.l.ſicut.nu.10.col.pen.C.de teſtam.

de rey y donadios de los que fueron ganados y mejorados y auidos durante el matrimonio entre marido y muger por el vno dellos que ſean e finquen de aquel que los ouo ganado , ſin que el otro aya parte dellos ſegun lo quieren las dichas leyes del fuero. Pero q̃ los fructos y rẽtas dellos y de todos otros qualeſquier officios: aun de los que el derecho ouo por quaſi caſtrẽſes:y los bienes q̃ fueron ganados, o mejo

teſtam.milit.& in.l.prima.numer.80. C.de ſum.
Trinita.& in.l.fina.colum.2. C. de inoff. teſtam.
optime Ludo. Roma.conſi.436.verſi.Tertia prin
cipalis ratio.Paul.Caſtren.conſil.146.nume. pri-
mo.libr.1.Andr. Titaquel.lib.1.de retract.fo.133
colum.ſecunda.§.primo. gloſſ. 14. numero. 104.
¶Quinta ratio eſt, quia acquiſita contemplatio-
ne propriæ perſonæ, & ex cauſa ſpeciali alterius
vtriuſque ex ſocijs, non communicantur alteri ſo
cio, text. inſignis in.l.vere. §.ſi ſeruo. ff. pro ſoci.
Sed iſta conceſsio eſt ratione qualitatis inhærẽn-
tis marito, ſcilicet cognationis & ſanguinis, ergo
&c. ¶Sexto fundatur in terminis ex ſententia Io.
Fab.in princi.Inſtit.de acquiſ.per arroga.col. fin.
nume.7.verſic.Et hæc faciunt ad quæſtionem, ꝙ
proximior de genere &c. quod ius retrahẽdi de-
ſcendens à lege ex aliquo beneficio, vel priuile-
gio ſpeciali non tranſit in patrem arrogantem,
quamuis bona quæſita per filium, tranſeant in eũ:
quia dictum priuilegium datur ei, qui eſt de gene-
re, & talia non tranſeunt ad extraneum, ſicut nec
jura ſepulchrorum.l.quia perinde.§.primo. ff. ad
Trebellianum.& Inſtitu.de acquiſit.per arrogat.
in princi.Item, quia ceſſaret ratio conſuetudinis,
vt dixi, quæ fuit inuenta, vt res permaneret in li
nea conſanguineorum. Vnde ſi ius retrahẽdi poſ-
ſet in extraneum, & ſic non conſanguineum, fie-
ret fraus conſuetudini, & contra eius mentem, &
ideo non poteſt transferri, etiam cum vniuerſita-
te.l.peto.§.fratre.ff.de lega.ſecundo.l.ſi ita quis.
§.ea lege.eod.titulo. Ita Ioan.Fab. loco proximo
adducto. Quo fit, vt ius patronatus vxori compe-
tens, non tranſeat ad maritum. Panormi.& Imol.
in cap.fina.de conceſſ.præbend. ¶Septimo ſua-
detur, quia ſi maritus ante matrimonium habe-
bat fundum, vel domum in proprietate nuda abſ-
que vſufructu, non iudicatur diuerſa res, vel de
nouo quæſita, cum habeat cauſam de præterito,
nec vxor habebit partem eius.l.fin.C.de alluuio-
ni.vbi Bald.l.qui in aliena.§.fina. ff. de negotijs
geſt.l.vti conſtitui.§.ſi fundus. ff. de ſerui.ruſtic.
prædio.l.ſi is cui.§.finali. ff. quemadmo. ſerui.
amitt.l.4.ff.de iure dotium. Quam ſententiam te
net Carol.Moliuæ.in conſuetudi.Pariſiẽ.1.part.
titul.primo.§.30.nume.175.Conar.in epito.quar
ti Decreta.2.part.capi.7.§.primo.num.9. Anto.
Gomez in.l.51.Tau.nume.78.Gregor.Lopez in
l.18.verb. *O eſtimada*.titu.11.par.4.Ioannes Lup.
in repeti.rubri.de donatio.inter vi.& vxor.§.62.
num.13.fol.38.colum.3.verſic.Ex quo infero.Li
cet contrarium ſequendo Fabri ſententiam ab eo
relatam.in prin.nu.13.ſenſerit. Idem tenet Anto.
Gomez decidendo in terminis quæſtionem iſtam
principalem. Ex contenta in iſto fundamẽto ſunt
tenenda, quamuis Ioan.Fab.& Ange.in.§.ſi cui.In
ſtit.de legat. Chaſſa.in conſuetu. Burgun. rub. 4.
§.ſecundo.verſi. Additio.num.12.& Nico.Bocri.
in conſuetu.Bituricen.rub.de conſuet. matrimo-
nij.fo.6.§.ſecundo.& Mõtalu.l.1.verb. *por medio*.
col.fin.verſi. Vnum nota.titu.3.lib.3. for.legum.
Suarez in.l.1.ti. *De las ganãcias*.fol.vlti.lib.3.for.
legum.verſi.Pone.quod maritus. And. Tiraquel.
lib.1.de retract.§.19.gloſſ.2.num.2. Prima ratio
pro iſta ſententia, quod mulier non debeat habe-
re partem in vſufructu conſolidato conſtante ma
trimonio cum re propria mariti eſt, quia abſque
labore & induſtria vxoris ex cauſa ſanguinis pro-
uenit à iure ipſi marito.l.verum.§.pen. ff. pro ſo-
cio.vbi ea, quæ accedunt ex natura, ac propria vi,
non ſunt inter ſocios communicanda. Nam ſi ma-
ritus tempore contractus matrimonij habeat fun
dum æſtimationis publicæ mille aureorum, qui
tamen conſtante matrimonio idem fundus effe-
ctus eſt extrinſeca ratione valoris duorum milliũ
aureorum, puta, lapſu temporis, hoc augmentum
proueniens rei ſuapte natura ſine melioratione,
ſed intrinſece, communicandum non erit cum vxo
re eiuſve heredibus, ſoluto matrimonio: quia iſtud
augmentum non eſt quid diuerſum à fundo, ſed
intrinſecum, & ſicut diminutio & periculum ad
eum ſpectaret ratione dominij, ita & augmẽtum.
l.vnica.§.pro ſecundo.C.de cadu.tollend. & vnuſ
quiſque ex cõiugibus debet habere omnia ea, quę
probauerit ſe adduxiſſe tempore contracti matri-
monij, & propria eſſe. Conſtat præterea, nam do
mino proprietatis in ſolidum pertinere debent
fructus & acceſsiones rei ſuæ, & nõ alteri, qui nul
lam partem, nec communionem habet in re, vſuſ-
fructus autem conſolidatus proprietati, iure pro-
prietatis cẽſetur.l.vſusfructus in multis.ff.de vſu-
fruct.l.ſi proprietati.ff. de iure dot. Tum etiam,
quia conſolidatio, ſeu acceſsio augmenti cõtingit
ex cauſa præterita abſque facto nouo, ideoque ad
tempus primæ cauſæ, & præteritæ, referri debet
omnino.l.Iulianus.§.non ſolum. ff. ad Macedon.
l.Pomponius.in.2.ff.de nego.geſt.l.in ratione.in
1.§.Imperator.ff.ad Trebelli. Igitur in propoſita
ſpecie hic vſusfructus, ratione pretia proprietatis
obueniens, non dicitur ex cauſa lucri euenire, ſed
ratione illius tituli, quo proprietas fuit acquiſita.
Idem etiam iudicandum cenſeo in re æſtimata da
ta in dotẽ marito, quę aucta fuit in pretio intrinſe
co, vt dixi in ſuperiori quęſtiõe, & ſequuto matri-
monio res ſua fuit rõne æſtimatiõis, quæ fecit ve-
rã emptionẽ, & ad eũ pertinebat damnũ, & interi
tus rei periculũ, ergo & commodũ. ¶Sed huic vl-
timo dubio obſtare videtur, ꝙ imo mulier debeat
habere pretij dimidietatẽ augmẽti ipſius fundi da
ti in dotẽ, quia talis vẽditio non fuit facta marito
ſimpliciciter ex nunc, ſed tũc cũ ſocietas ſequuto
matri-

matrimonio inter eos fuit contracta, ipſi ſocietati contrahendæ. Et ſic commune erit lucrum ſocietati, & tantum mille aureos, quibus æſtimatum fundum, erit capitale, acceſsiones vero & augmentum commune. Quippe cum etiam damnũ proueniens in re etiam æſtimata ex caſu commune ſit inter ſocios. l. cum duobus. §. damna. verſicu. Ideoque ſi pecus æſtimatum datum ſit, & id aut latrocinio, aut incendio perierit, commune damnũ eſt, ſi nihil dolo, aut culpa acciderit. ff. pro ſocio. Ergo vt in fine ibi tex. habetur, ſicuti lucrũ (hoc eſt refectio damni ei ſoluenda eſt) ita damnũ quoque commune eſſe oportet, quo non culpa ſocij contingit. hoc eſt, vt teneatur emptor ſocius cõmunicare valorem auctum in re, in illo lucro, cum ſi periſſet caſu de rebus communibus vtriuſque coniugis eſſet ſoluendum, & reſarciendum de bonis lucratis. Ex quo poſt Ioan. Lup. dicit Gregorius Lopez in. l. 18. verb. *El pro y el daño.* titu. vndecimo. parti. 5. quod damna reſarciuntur de bonis ſuperlucratis conſtante matrimonio de conſuetudine huius regni. Et eſſe ſatis rationabile firmat per text. in. l. ſi merces. §. vis maior. ff. locat. l. cum duobus. §. quidam Sagariam. ff. pro ſocio. quem ſingul. dixit Montalu. in. l. 16. titul. decimo. part. 5. & ibi Gregorius Lopez. Item res datæ in dotem æſtimatæ venditionem faciunt in fauorem vxoris, non in ſuum odium, vt optime probat Antoni. Gomez in. l. 51. Taur. 44. vbi vid. Sed dic quod eſt, quando alia bona non ſuperſunt, ex quibus dos ſolui poſsit, non alias. Item hæc ſunt accipienda, cum vir fecit expenſas ambulando bona fide in ſeruitio ſocietatis, vt Gregor. Lopez aduertit in. l. penulti. verb. *Deſpenſas.* tit. 10. part. 5. Et iſta conſuetudo quod ſit in eius fauorem introducta, nimirum, cum omnes fructus rei dotalis, & paraphernalium vxoris ad eum pertineant, & ſi qui ſuperſint ſunt acquiſita, & communicantur, vt tradit Suarez in. l. prima. ad finem, titu. *De las arrhas.* libr. tertio. for. legum. fol. 23. colum. 1. verſic. Infine huius tituli. Tum etiam, quia lucrata conſtante matrimonio, ad virum, & nõ ad mulierem pertinere, vt præſumptio turpis quæſtus euitetur, plus quam manifeſtum eſt in iure. l. Quintus Mutius. ff. de donatio. inter vir. & vxor. & cum maritus teneatur ad communicandum lucra, tenetur ad ea, quæ opera, & induſtria contingere ſolent, non tamen ad ea, quæ ſine eorum labore proueniunt in ipſa re excurſu temporis: & cum in fundo æſtimato augmentum & diminutio ad ipſum ſpectet. l. plerunq;. §. ſed ſi ante. ff. de iure doti. l. cum dotem. C. eodem titu. l. 18. titu. 11. par. 5. quę tollit obiectionem, dicendo dominium dotalis rei æſtimatæ trãſire in maritum ſequutis nuptijs, non ante, & ideo ad mulierem pertinet damnum vel commodum ipſius, etiam ſi res tradita eſſet marito. Et ſic omnia debent intelligi fauore maritorum, vt inquantum minus fieri poſsit, indemnes conſeruentur, & conſuetudo vltra ſuos limites non eſt protrahenda, nec præſumenda, niſi de ea conſtet. Lucra ergo extrinſeca diuidenda, non tamen capitale, quod præcipuum habere debet, qui illud adduxit ſocietati. l. cum duobus. §. qui in coeunda. & l. coiri. ff. pro ſoci. Suarez in titulo. de arrhis. fol. 23. in. §. Ad finem accedens. in dict. l. prima. lib. 3. for. & l. 203. Styli hoc denotatur, ibi, *que ſon de ambos por medio, ſaluo los que prouare cada vno, que ſon ſuyos apartadamente.* Sed in quæſtione propoſita conſtat domum eſſe mariti, ſeu fundum, ergo ipſum ſimpliciter habere debet cũ ſua cauſa intrinſeca augmenti, quemadmodum & ipſa vxor res, in quas dominium habet conſequeretur, cum augmentum ſoluto martimonio debeatur domino ipſius rei inſeparabiliter, & ſit pars dominij, vt dixi ſupra. ¶ Hinc etiam reſpondendum erit ad quæſtionem, Maritus vendidit rem propriam cum pacto redimendi, ſi vtatur facultate redimendi conſtante matrimonio, & res ſit effecta maioris valoris quam fuit vendita, illud lucrum proueniens in re, non erit commune inter coniuges: quia ex cauſa de præterito intrinſeca euenit, & res recuperata & redempta vi pacti dicitur eſſe apud virum ex cauſa prima ſecundum Barto. in. l. in diem. ff. de aqua pluuia. arcend. Gregori. Lopez de hac quæſtione interrogatus ſe ita reſpondiſſe dicit in. l. 18. verb. *O eſtimada.* titu. 11. parti. 5. Quem videas. Andr. Tiraquel. in tract. de retract. libr. primo. §. 19. gloſſ. ſecunda. num. quarto. vbi plures rationes adducit in cõfirmationem huius rei. ¶ Quid autem erit, cum maritus emit domum ante matrimonium cum titulo & bona fide à non domino, quam matrimonio conſtante curſu temporis præſcriptiõe acquiſiuit, vtrum ſit cum vxore communicanda? Ioannes Lup. in repeti. rubri. de donatio. inter virum & vxorem. §. 62. num. 13. hanc quæſtionem cogitandam reliquit. Couarru. autem in epitome quarti Decretali. 2. part. §. primo. numer. decimo. dicit communem cenſendam eſſe, ex eo, quia ſuam vim ex curſu temporis cum poſſeſsione dominium ipſius & acquiſitio contingit conſtante matrimonio. Sed videtur tenendum contrarium, inſpecta cauſa prima, à qua initium ſumpſit contractus, & pariformiter debet iudicari in fine. argum. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ibi ſed formæ ſuæ redditur. ff. de pactis. & quæ Tiraquell. de retract. libr. primo. §. 19. gloſſ. 2. nume. 4. tractat, confirmari poterit. iſta præſcriptio inchoata virtute contractus celebrati ante matrimonium poſuit quandam rei irreuocabilitatem, firmitatem, & ſecuritatem,

Digitized by Google

non tamen induxit nouum contractum, nec augmentum, cum res ſuccedat loco pretij ſoluri ab ipſo marito, quod fuir proprium ipſins, & capitale adductum in ſocierare. l. Imperator. §. vlti. cum l. ſeq. ff. de lega. 2. cuins hæc ſuntverba. Cum autē rogatus quicquid exhæredirare ſuperet rit, poſt mortem ſuam reſtituere, de pretio terum venditarū alias comparat, diminuiſſe quæ vendidit non videtur, ſed quod inde comparatum eſt, vice permutari dominij reſtiruereretur. l. ſi & rem. ff. de peti. hæred. Tiraquel. de retract. hæc iura citat libt. 1. §. 3 a. glo. vnica. nu. 23. Si ergo pretium probatur mariri fuiſſe ante contractum matrimonij, & ipſa res ex eo illo tempore empta ratione ſubrogationis. §. fuerat. Inſtit. de actio. & ſic erit capitale mariti, & non erit commune. l. 203. ſtyli iam ſupra ponderara. Et ſuaderi poterit, quoniam ex pecunia commnni, nec labore ſeu induſtria cōiugum, ſed beneficio legis in odium primi domini negligentis fuit quæſitum dominium irrevocabiliter marito, ex cauſa prima, vt ſuperius diximus. Suaderi, & declarari poterit ex his, quę nouiſſime ſingularis & illuſtris præceptor Petrus à Peralra in grariam ſtudentium reliquit ſcripra in. l. hæredē. num. 101. verſic. Ex his poteſt inferri. ff. de legat. vbi aliam quæſtionem notandam ad iſtam legem ponir. Fareor tamen, q valor rei & æſtimationis factum in re conſtante matrimonio proueniens ex opera & induſtria coniugum, vt pote multiplicatum conſtante matrimonio, & ex quo res pluris valuerit, communicabitur inter coninges, & ſimiliter prerium impenſum in ædificijs, res tamen penes dominum, qui erat ante contractum matrimonij in tegra manebir ſoluto intereſſe alteri coniugi pro parte dimidia augmenti, & valoris extrinſeci, vt ſenſit Doctor Peralta, ira meo ſenſu accipiendus loco præcitato. colum. fina. & exinde erit vſumfructum commune eſſe viro & vxori, ſi matrimonio conſtante fundo accedat, nō ex iure proprietatis, ſed cauſa emptionis vſusfructus eiuſdem. Item meliorationes in re mariti factas conſtante matrimonio, ipſi marito cedūt, earum tamen æſtimationem communem eſſe etiam vxori. l. oona. titul. 4. lib. 3. for. legnm. Couar. in epitome quarti decretal. cap. 7. §. primo. numer. 10. niſi res, in quibus meliorationes fiant, ſint ad primogenium pertinentes. l. 46. Taur. Quam legem correctoriam, & contra æquitatem & rationem eſſe, & ideo enm adeſſet ad cōſtitutionem illius legis exclamauit, quod non fieret, & non potuit obtinere, dicit Ioan. Lup. in reperi. rubri. de dona. inter vir. & vxorem. §. 62. nu. 16. Quoniam qui habet dominium reuocabile, reperit expēſas factas in re ſubiecta reſtitutioni, vt per ipſū ibi. text. valde notandus eſt in capi. primo. §. ſi vaſſallus. hic finitur lex. deinde conſuet. reg. incipiunt. lib. 2. feudo. ſecundum Bald. in authen. excipitur. colum. 1. nume. 8. C. de bonis quæ libe. & in. l. fin. §. empror. nu. 2. C. communia de leg. colum. 1. Iaſ. in. l. 2. nu. 27. C. de iure emphy. & in. l. 1. num. 16. eo. tit. Facit. l. domos hæreditarias. ff. de leg. 1. l. quod dicitur. ff. de impenſ. in reb. dotal. fact. l. vni. §. ob impenſas. C. de rei vxo. actio. tex. gloſ. & doct. in. §. item ſi pro dote. verſ. Per retentionem. Inſt. de actio. vbi dixi. & l. ſed & ſiquis. ff. de vſufructu. tex. notab. in l. ſi intra. §. vendentibus. ff. de minori. & in. l. 4. tit. 15. part. 2. Et ſic de iure expenſæ factæ in re maioriæ, repeti poſſent, niſi lex. 46. Tauri diſponeret, quod impenſę neceſſariæ non poſsint repeti. Sed intellige tantum procedere in caſu, quo loquitur, ſcilicet. in debito contracto ratione ædificij, quod quanuis neceſſarium, non tenetur impēdenti ſoluere ſucceſſor. Et ſic iſto caſu correctoria erit, in alijs autem caſibus minimé, vt pote ſi litigabit ad defenſionem maioratus, vel alias in eius vtilitatē extra caſum ædificij. Ex quo dicebam de quæſtione conſultus in facti contingentia, ſucceſſorē maioricatus teneri ad ſatisfaciendum vxori defuncti prædeceſſoris pro parte dimidia de pecunia impēſa pro redemptione tributi & cenſus conſtituti ſuper rebus maioriæ, quemadmodum Emphyteuta, ſeu eius hæres recuperat, cū melioramenta ſint quid proprium, & hęreditarium. l. ſenatus. §. Marcellus. & ibi Angr. ff. de legat. 1. Bald. in l. penult. C. de ſolut. Et dixit veriſsimam concluſionē eſſe Nicol Boeri. deciſ. 19. nu. 3. Tum, quia eſt in præiudicium vxorum talis lex, & tanquam irrationabilis, extra ſuum caſum non eſt extendenda. Bal. in. l. quicunque. C. de ſeruis fugit. n. 11. ergo. &c.

¶ Dubitatur, Aliquis contraxit matrimoniū Salmanticæ, quo in loco lucra communicantur inter coniuges, & illo in loco habitauerunt coniūctim, & inſi-

rados durante el matrimonio y los fructos y rentas de los tales bienes caſtrenſes y officios e donadios que ambos lo ayā de conſuno. Otroſi que los bienes que fueron ganados, y mejorados y multiplicados durante el matrimonio entre el marido,

& inſimul,ſeu de conſuno per ſpatium decem annorum, deinde ſe tranſtulerunt Cordubam, vbi non eſt in vſu iſta communicatio lucrorum cum vxore, eſt dubium nunc, ſeu quæſtio, quæ conſuetudo, vel lex ſit ſeruanda, an illius ciuitatis, in qua contraxerant matrimonium, an domicilij mariti, vel loci illius, vbi ſe poſtea contulerunt? Greg. Lop. agit de hac quæſtione in.l. 24. verb. *Ganancias*. titul.11.part.4.& Ant.Gomez in.l.51.nu.75. in conſtitu. Tauri. vbi plura ſcribunt. Tamen reſolutiuè eſt dicendum, lucra quæſita in quocunq; loco diuidenda fore, vel non, ſecundum Stylum & conſuetudinem illius loci. Itaque ſi contraxerunt Salmanticæ, bona ibidem ſuperlucrata communicabuntur: bona verò lucrata Cordubæ, minimè, & ſic econuerſo. Conſtat, quia verba inducentia hanc conſuetudinem de lucris communicandis, diſponunt in rem, & non circa perſonam, & ſunt in rem ſcripta. vt patet in. l. prima. ſuprà iſto titulo quæ eſt tranſlata ex libr.3. for. legum. titu.3.in.l.prima.dicens, *Toda coſa, que el marido y la muger ganaren, o compraren de conſuno, ayan lo ambos de por medio*. Et quando verba ſtatuti, conſuetudinis ve diſponunt circa rem, tunc de bonis iudicandum eſt ſecūdùm loci conſuetudinem, vbi res ſunt ſituatæ: quia conſuetudo afficit res ipſas, ſiue poſſideantur à ciue, ſiue ab alienigena, ſeu forenſi. l. reſcripto. in fin. ff. de mu.& honori. Secùs tamen eſſet, cùm conſuetudo diſponeret in perſonam, vt tradit Bart. in. l. cunctos populos. col. 17. verſi. Sed poſſet dubitari. Et in terminis, in caſu noſtræ conſuetudinis tenet poſt Specula. Anchar. conſi. 163. col.1.nu.1. Aymon Cranett. conſil. 30. & ex octo fundamentis ab eo adductis comprobāda erit præſentis quæſtionis deciſio.

Vtrùm autem bona lucrata conſtante matrimonio inter veros coniuges, ſicut communicātur ex harum legum diſpoſitione, locum etiam habeant inter putatiuos bona fide, & iuſta ignorantia inter coniuges contracto matrimonio? Reſpondeo eodem modo dicendum eſſe communicanda lucra fore ſicut inter veros coniuges ſoluto matrimonio fieri conſueuit. per text. in capit. ſecundo. de donatio. inter vi.& vxor. vbi Pan. & doct. Roderi. Suarez in rep.l.primæ. titu. *De las ganancias*. fol.7.lib.3.foro leg. quæſt.1. Ioan. Lup. in repe. rubri. de dona. inter vi.& vxo.§.36.fol.19.col.2.nume.2. verſi. Et hinc eſt.& fol.39.col.2.n.23.§.62. verſi. Ampliabis iſta, vt procedant etiam. Anton. Gomezi. in.l.51. Tauri. num.77. Couarr. in epitome quarti decretali.2.part.cap.7. §.primo. nu.7. Probat Segura in tracta. de bon. lucrat. conſtante matrimonio. nume.97.fol.223.colum.4. verſicu. Cùm ergo inter iam dictas perſonas. De hac quæſtione latiùs ſcripſi in dict. cap. ſecundo. de dona. inter vir.& vxo. quem titu. legi. Salmanticæ Anno 1545. ideo ibi congeſta non repeto. § Dubitatur vlterius, An alter ex coniugibus poſsit renūtiare lucra conſtante matrimonio quæſita? Gloſſ. in cap. ſecundo. verb. non eſt aliud. de donatio. inter vir.& vxor. tenet pacto renunti poſſe. Quam laudat Roder. Suarez in repe.l. primæ. titu. de lucris. limitat.1. lib.3. for. legum. & Conar. in epitome quarti Decret.2.part.cap.7.§.primo. num. 1. & in expreſsis terminis probant Domine de Rota in antiqui. deciſi. 841. incip. Conſuetudo eſt in quodam loco. nume.1.l.60. in deciſio. Tauri vbi Antoni. Gomezi. aſsignat rationem dubitandi, & decidendi ad hoc dubium. Facit ad hoc.l.223. Styli. atque etiam matrimonio iam conſtante, dicta renuntiatio fieri poterit. Boeri. deciſ.244. num.2. vbi plures ad id recenſet authores. & Ioan. Lup. in repe. rubri. de dona. inter virum & vxor. §. 47. nume.13.&. 63. Ratio eſt, quia maritus donationis cauſa poteſt repudiare hæreditatem ei delatā, nec ex hoc vxori donatariæ facta donatio, erit nulla cenſenda. non enim is, qui donat caſu prædicto, efficitur pauperior. l. ſi ſponſus. §. ſi maritus hæres. ff. de donat. inter vir.& vxor. l.5. tit. 11. part.4. Ad idem eſt text. in.l. profectitia. §. ſi pater repudiauerit. ff. de iure doti. in illis verbis, profectitiam non eſſe. &c. & inferiùs. quia nihil erogauit de ſuo pater, ſed non acquiſiuit. l. pretia rerum. ad fin. ff. ad legem Falcid. l. qui autem. §. primo. ibi, Noluit enim acquirere: non ſuum proprium patrimonium diminuit. ff. quæ in frau. credit. l. cum oportet. § ſin autem. C. de bon. quæ liber. l. penul. ff. de colla. bono. cum iis, quæ dixi ſuprà iſto libr.5. titu.3. in rubri.& Antoni. Gomez. in.l.60. Tau. num.1. Ioan. Lup. in repe. rubr. de dona. inter vi.& vxo.§.47. num. 18. Iſta tamen regula, quòd lucra conſtante matrimonio habita inter coniuges ſint diuidenda, patitur aliquas limitationes. Et prima eſt, non habere locum in ſponſis de præſenti ante traductionem, & ſimultaneam cohabitationem. Quia ratio huius Conſuetudinis militat ex cohabitatione & ſocietate (de conſuno) inter eos contracta. Tum etiam, propter curam & diligentiam, quam præſtat vxor. gloſ. in.l. prima. titu.3. lib.3. for. legum. quam ordina. dixit Antoni. Gomezi. in.l.51. Taur. nume.72. Segur. in repet. l.1.§. ſed ſi fundum. num.24. ff. de legat.2. Io. Lup. in repet. rub. de dona. inter vir.& vxor.§.62. nume. primo. vbi latè loquitur. Facit quæſtio notabilis, quam poſt Paul. examinat Iaſo in. l. ſi donaturus. §. ſi quis indebitam. colum. fina. num. 18. ff. de con. cauſa data. vtrùm ſtatutum de lucranda dote habeat locum, quando matrimonium eſt cōtractum per verba de præſenti, ſed mulier eſt mortua antequam traduceretur ad domum mariti. ibi

vide. Si tamen vxor iudicio eccleſiæ eſſet ſeparata à viro propter ſæuitiam ipſius mariti quo ad torum & mutuam cohabitationem, marito mortuo communicanda erunt lucra, etiam ſi ſeorſum habitauerint. Ioan. Lup. in repe. rubr. de dona. §. 64. numer. 10. & in. l. 16. Taur. nume. 35. Gomez Arias in l. 1 a. Tau. nu. 15. Couarr. in epito. quarti decret. 2. par. capi. 7. §. primo. nume. 6. Antoni. Gomez in dict. l. 51. num. 72. Tauri. Secùs ſi culpa vxoris eſſet factũ diuortiũ, vel non habitarent de conſuno. ex mente prædictorum doctorum. Et eſt cauendum à Didaco Segura oppoſitam ſententiam firmante in repet. l. vnũ ex familia §. ſed ſi fundum. nume. 39. ff. de lega. 2. Item etiam ſi mulier propter aliquam infirmitatem eſſet ſeparata à viro, puta propter furorem, vt ſæpe cõtingere comperimus, certè bona ſuper lucrata à marito conſtante matrimonio, cum proueniant ex beneficio legis. vt in tract. de bonis lucra. conſtant. matrimonio. firmat Segur. & in dicto. § ſed ſi fundum. nume. 3. erunt communicanda vxori, quia cenſetur eſſe in ſocietate, & ſeruitio mariti. Serui enim ægri quos curamus, nobis ſeruire intelliguntur. Et afflicto non eſt addenda afflictio. cap. cum percuſſio. 7. quæſt. 1. cap. ex parte. de clerico ægrot. glo. fin. in capi primo. eod. titul. cap. vnico. de cleri. non reſiden. libr. 6. & quæ late notat Couar. in lib. 3. Variarum reſolut. cap. 13. nu. 9. verſi. Quantò ad prædictæ conſtitutionis intellectum. Facit text. in ſui tatione in capit. ſecundo. de coniugio leproſorum. Plures limitationes ad hanc legem videbis per Roderi. Suarez in rep. l. 5: titu. de lucris. lib. 3. for. legum fol. 10. verſi. Quæritur & ſecundo. Et practicam huius legis ponit fo. 22. colum. 2. verſic. Ad finem accedens. Et ſis cautus, vt facias inuentarium omnium bonorum tempore contracti matrimonij, vt per illud probare poſsis eſſe bona propria adducta eo tempore, quo contraxiſti, & non lucrata conſtante matrimonio, & ſic deduces ea ante omnia tanquam capitale, aliàs præſumuntur ſuper lucrata omnia. l. 203. Styli. Ioan. Fab. in rubri. de nuptijs. etiam docuit, referendo huc ſimilem conſuetudinem.

y la muger que no fueren caſtrenſes, ni quaſi caſtrenſes, que los pueda enagenar el marido a, durante el matrimonio ſi quiſiere ſin licencia, ni otorgamiento de ſu muger. Y que el tal contracto de enagenamiento vala: ſaluo ſi fuere prouado q̃ ſe fizo cauteloſamente por defraudar, o dam nificar a la muger. Otroſi mando y ordeno en las dichas cortes que ſi la mu-

a ¶*Pueda enagenar el marido.* Dubitari ſolet, vtrum hæc lex. locum habeat in alienatione facta titulo gratuito donationis à marito, vt ipſa mulier auocare poſsit rem donatam à donatario, & eam recuperare pro dimidia parte, quæ ei competit ratione conſuetudinis de diuidendis lucris? Videtur, q non, quia verbum, Alienare, comprehẽdit etiam donationem. ca. nulli. de reb. eccle. non alien. ergo ſicut non licet in materia prohibitiua, vt ibi, ita liceat in materia permiſsiua & fauorabili, quæ deducit rem ad ius commune, quo lucra marito, & non vxori cedebant. per. l. Quintus Mutius. ff. de donatio. inter vir. & vxo. Potentius enim eſt ius commune, quam ſpeciale, ideo facilius ad id reducimur. Paul. in. l. prima. nume. 2. C. ſi ſæp. in integ. reſtit. gloſſ. in. l. prima. C. ſi aduerſus vend. l. eius militis. §. militia. ff. de teſta. militis. ergo &c. Et facit. l. 1. verſi. ſina. C. de fund. dotal. & l. fina C. de reb. alien. non alien. vbi prohibita alienatione, videtur prohibita donatio, & omnis actus, per quem dominium tranſfertur, imò ſola venditione prohibita, videtur prohibita donatio, & omnis actus, per quem dominium trãſfertur. gloſſ. iuncto text. in. l. ſecunda. C. de vſucap. pro empto. quam vltra doct. ibi reputat vnicam Bald. in rubr. extra de pact. colum. ſecunda. & in cap. literæ. de dilatio. Iaſ. in. l. filius familias. §. diui. nume. 71. ff. de legat. 1. Anto. Gomezi in. l. 51. Taur. num. 73. Ripa in dicto. §. diui. nume. 100. verſi. octauo quærit. Bart. dicit cõmuniter receptam eſſe opinionem prædictæ glo. l. 2. quæ eſt. 1. C. de vſucap. pro empto. Ergo per contrarium permiſſa alienatione & venditione abſq; dolo & fraude cenſetur permiſſa donatio. Et hanc ſententiam approbat Anto. Gomez in. l. 51. Tau. nume. 73. & verba huius noſtræ conſtitutionis referuntur à Docto. de Segur. in tract. de bonis lucratis conſtante matrimonio. num. 111. verſic. Reſtat nunc & ſextò reſpondere. Sed tamen cum fit donatio ſine aliqua cauſa, puta remunerationis, vel taliter, quòd intendat maritus aliquod lucrũ & intereſſe circa ſuos, & augmentum ſuum, & familiæ, videtur quòd non poſsit alienare per viam

dona

ger fincare biua y ſeyendo viuda viuiere luxurioſamẽte q̃ pierda los bienes que ouo por razon de ſu meytad de los bienes q̃ fuerõ ganados y mejorados por ſu marido: y por ella durãte el matrimonio entre ellos y ſean bueltos los tales bienes a los herederos d̃ ſu marido defuncto en cuya cõpañia fueron ganados.

ADDICION.

¶*Concuerda la ley. 5. titulo. 9. libr. 5. de la recopilacion.*

donationis talia bona, quia donationis actus diſſipationem ſubſtantiæ, & perditionem notat. l. filius familias. ff. de donationib. ibi, non enim ad hoc ei conceditur libera peculij adminiſtratio vt perdat vbi conſtat, quòd donare eſt perdere. Quẽ textum notat Chaſſanæ. in conſuet. Burgund. fo. 222. nume. 25. rubri. 6. §. 6. verſicu. Sed quæro, tutor, aut curator. Et cũ maritus in iſtis lucris liberã alienandi facultatem habere noſcamus, non tamen poterit talia bona donare, ſeu dilapidare, cùm procurator generalis, & cum libera adminiſtratione facere non poſsit, quãtumcunque ei dictum ſit, vt faciat de illis rebus. vt de re propria. ex Bald. in. l. fina. C. de contrahend. emptio. ad fin. & in. l. prima. C. de bon. quæ libe. Eſt text. in dict. l. filius familiàs. in princi. ff. de donationi. Segura in terminis noſtræ legis in tracta. de bonis lucratis conſtante matrimo. num. 108. verſi. Nam quantumcunque maritus. & Ioan. Lup. in. d. 56. in legib. Tauri. num. 5. glo. in. l. mandato generali. ff. mandat. l. procurator cui generaliter libera adminiſtratio. ff. de procurat. l. 1. §. primo. ff. de offi. procura. Cæſa. l. creditor. §. Lucius. ff. mandat. nam talis poteſtas cenſetur ei tributa ſecundum rationem & vtilitatem veroſimilem, non enim perditione & fraude bonorum, & in ſocietatis incommodum, vt ex dictis iuribus conſtat: gloſſ. verb. neceſſariô. in extrauagant. Quia quorundam. Ioan. Papæ. 22. ſub titul. de verborũ ſignifi. eſt addeodas Iaſ. in. §. in bonæ fidei. num. 4. Inſtit. de actionib. & conſtat in hac lege. ibi, *Saluo ſi fuere prouado que ſe hizo cautelosamente por defraudar, o damnificar a ſu muger.* Sed aperta eſt fraus, quando donat ſine aliqua vtilitate conſiderabili homini negotiatori & induſtrioſo. & maximè, quando eſt diſcordia inter cõiuges, vel caret liberis, ex quibus coniecturis malitia colligi poterit. Ad idem eſt. l. 205. ibi, *puedelos el marido vender, ſi meneſter le fuere, en tal que no lo faga el marido malitioſamente.* & l. 208. ibi, *en tal que no ſea deſtruydor.* in legibus Styli. Roderic. Suarez in dict. l. prima. fol. 20. colũ. ſecunda. §. vlterius quæro. verſicu. Ex prædictis poteſt inferri. titul. tertio. libr. tertio. for. legum. vbi in expreſsis terminis tenet maritum donare minimè poſſe ea bona, quæ lucrata ſunt conſtante matrimonio in præiudicium patris dimidiæ, quæ pertinet vxori. & Ioannes *Lup.* in repeti. rubri. de donatio. inter virum & vxorem. §. 66. num. 28. fol. 47. colum. ſecunda. Quam teneo eo modo, quo ipſam ſententiam in probationibus tefero, dum tamen poſsit fraudis præſumptio colligi aduerſus vxorem, eiuſque bona, vt ſæpe vidi per mariros malæ conſcientiæ fieri, alias ſecùs.

¶*Viuiere luxurioſamente.* Nota viduam luxurioſam vitam agentem poſt mortem viri, omnia bona, quæ fuit conſequuta de lucris conſtante matrimonio habitis, amittere, ac hæredibus viri reuerti, etiam ſi committat ſtuprum poſt annum luctus. Ponderando literam huius legis, *ſi la muger fincare, y ſeyendo viua viuere luxurioſamente.* Ergo durante omni tempore viduitatis, quo durante intelligitur nomen mariti prædefuncti, & ſic priuilegijs ipſius honoratur, quia cenſentur eſſe in eo matrimonio. Ad idem notat Ioannes Lup. in repetitio. rubri. de donatio. inter virum & vxorem. §. 67. numero primo. &. §. 82. colum. penult. numero ſexto. fol. 60. & ea, quæ ibi dicta ſunt pro confirmatione, & ratione deciſionis huius legis in præſenti ſunt adducenda. &. l. fina. & ibi Bartolus. C. de adulterijs. vbi habetur, quòd vidua non debet viduitatem ſtupro maculare, & contrarium faciens, eſt grauiter punienda. l. nona. & ibi gloſſ. fina. titul. 12. libr. tertio. foro legum. Cifontan. in. l. 14. numer. quarto. in legibus Tauri. Dixi in priori parte horum commentariorum, vbi citaui hanc legem, ſcilicet in. l. ſexta. verbo. *E mantuuieren.* pagin. 377. cum ſequenti. titul. ſexto. libr. quarto. ſuprà. vbi tractaui quæſtionem illam, An mulier committens adulterium intra annum, vel poſt amittat dotem, & alia bona ſua, ſicut ſi marito viuente commiſſum fuiſſet, in lucris tamen iſta lex eſt aperta, ideo in ea immorari non licet. Et notat Antonius Gomezius in. l. 51. Taur. col. fin. num. 80. Adde Felin. in capit. Paſtoralis. num. 2. de iudic.

¶*Titulus*

Digitized by Google

Titul. V. De la guarda de los Huerfanos a.

¶ *Ley. I. Que el tutor o cabeçalero no compre los bienes de ſu menor.*

¶ El Rey dõ Alõſo en Segouia.

Todo hombre q̃ es cabeçalero, o guarda de huerfanos o otro hõbre o muger qualquier q̃ ſea no pueda, ni deua comprar[b] ninguna coſa de ſus bienes de aq̃l o aquellos q̃ adminiſtrare: y ſi la cõprare publica, o ſecretamente podiendo ſe prouar la compra que aſsi fue hecha no vala, y ſea deſhecha y torne el quatro tanto de lo que valia lo que cõpro: y ſea para la nueſtra camara.

ADDICION.

¶ *Concuerda la ley. 23. titul. 11. lib. 5. de la Recopilacion.*

¶ *Titulus. V. De cuſtodia orphanorum.*

a ¶ *Huerfanos.* Orphani dicuntur miſerabiles perſonæ. Et dicitur orphanus, qui eſt vtroque parente priuatus, vt dixi in. l. prima. verb. *Pobres.* pagin. 770. titul. primo. lib. tertio. ſuprà. Ideoque oportet intendere circa res ipſorum, ne eum colluſione & fraude alienentur, quæ contingere poſſet, cùm Tutor, ſeu curator, vel executor teſtamentarius vellet res orphani emere, vt experientia docet, ideo malitijs hominum meritò obuiare licet per legem Regiam infrà poſitam à regibus catholicis.

¶ *Lex. I.*

b ¶ *Qualquier q̃ ſea no pueda, ni deua comprar.* Nota, quòd Tutor, Curator, ſeu Cuſtos pupilli, vel executor Teſtamentarius, non poteſt vllo modo ſecretè, vel publicè rem pupilli emere ſub pœna hîc ſancita contrarium facienti. Sed in oppoſitum eſt lex. 4. tit. quinto. part. 5. vbi interueniente iuſta cauſa, tutor poteſt emere rem pupilli publicè. Sed tamen re uera nulla correctio ad illam legem partitæ per iſtam inducitur, imò iſta per illam explicatur: nã hæc lex locum habet, quando abeſt bona fides. Secùs verò quando conſtat de bona fide. l. cùm ipſe. C. de contrahen. empt. nam tunc autore Prætore, ſeu cõtutore in rebus mobilibus, vel iunctim iudicis decreto cum contutore poterit emere. ex dict. l. 4. & ibi Gregor. Lopez. alias ſequeretur, quod officium ſuum eſſet ei damnoſum, quod iura negant. vt in ca. cùm non deceat. de elect. lib. ſexto. l. fina. C. de arbitri. tutelæ. Cum deciſione huius legis concordat. l. ſi in emptione. §. fina. ff. de contrahend empt. vbi habetur pupilli rem emi non poſſe à tutore, alioue adminiſtratore. gloſ. in. l. cũ ipſe. C. eod. titu. in verb. Comparare. dicit, & habent locum in omni officio publico, vel priuato, aliter punitur. l. non licet. ff. eod. vbi Iuriſcõ. Martianus ex lib. ſingulari de delatoribus ait, Non licet ex officio quod adminiſtrat quis, emere quid vel per ſe, vel per aliam perſonam, alioquin non tantum rem amittit, ſed & in quadruplum conuenitur. Facit. l. qui officij cauſa in prouincia agit, vel militat, p̃dia comparare in eadem prouincia nõ poteſt. ff. de cont. empt. l. 1. C. de cõtractib. iudic. l. principalib[9]. C. ſi cert. pet. l. plebiſcito. ff. de offi. præſid. l. 5. titu. 5. part. 5. vbi declarat Greg. Lopez in quibus officialibus locum habeat hæc prohibitio, & an in perpetuis, vt ſunt auditores Regis, vel huiuſmodi. l. 2. vbi Frãciſc. Auiles in capitibus Prætorum. in verb. *heredad.* Eſt addendus Salicet. in dict. l. cum ipſe. C. de contrahend. empt. Deci. in. l. ſingularia. colum. 4. nume. 8. vbi per Curti. Iunio. num. 10. ff ſi cert. peta. Barto. in l. alio. ff. de alim. & ciba. legat. & in. l. ſi in emptione. §. tutor. ff. de contrahen. emptio. Barba. in cap. penul. nume. 39. de teſtam. Socin. regul. 278. & in l. prima. §. fuit quæſitum. colum. 1. notabi. 1. ff. ad Trebellianum. Dueñas in tract. regularum. reg. 31 l. 14. titul. fin. libr. 8. ordinam. Ratio huius ſtatuti eſt, quia tutores in hoc caſu autoritatem pupillis præbere debent, & tanquam in facto & re propria ad ſuam vtilitatem interuenire non debent. l. prima. ff. de autho. tuto. quia tutor datur pupillo ad eum tuendum, non vt eum ſuis rebus ſpoliet. §. Tutores. Inſtit. de tutel. l. 1. ff. eod. Secunda ratio eſt, ne per metum, & impreſsionem, & reuerentiam, quam pupilli habere ſolent tempore tutelæ propter ius tutelæ ipſius, vel adminiſtrationis, & iſte metus deductus ex reuerentia inducit reſciſſionem contractus, glo. in. l. prima. §. quæ onerandæ. verb. metu. ff. quar. re. actio non datur. quam ſing. dixit Panormi. in capit. primo. de offi. delegat. notabi. 2. & in. c. cum dilectus. quod met. cauſa. Cæpol.

Tit. VI. De los deſheredamiẽtos.

¶ Ley I. *Que ſea deſheredada la moça que caſare contra voluntad del hermano, que la tuuiere en poder.*

¶ El rey don Iuan. ij. en Ocaña. Año de mil cccc y xxij.

LA muger q̃ deſpues del ſinamiẽto del padre, o de la madre quedare en poder de ſus hermanos[c] ſi caſare ſin voluntad del padre[a], o de ſus hermanos en cuyo poder quedo, pierda la herencia[b] del padre, ó de la madre, ſegun que ſe contiene en eſte libro en el titulo del matrimonio.

ſa.Cæpol.in.l.ſicut.nume.44. C. de vſucapio. pro empto.Suarez allega.24.Tum etiam, quia eſt introducta, vt minores non decipiantur.l.1.ff.de minoribus.alias daretur occaſio deprædandi & ſpoliandi pupillos à ſuis tutoribus durante adminiſtratione ſecundum Alberic. in. l. prima. ff. de tutel. argum. l.1.ff. de don. inter virũ & vxo.ita optimè diſpoſitũ eſt,ne poſsint clam, nec palam emere rẽ pupilli, vt euitetur omnis fraus, & occaſio tolleretur ſpoliandi orphanos, quibus eſt miſerendum. Et dico legem iſtam correctionem nullam inducere. l. cùm ipſe. C.de cont.emptio.Cum ait, Cum ipſe tutor nihil ex bonis pupilli,quæ diſtrahi poſſunt.comparare palàm,& bona fide prohibetur. Nec text.in dict.l.4.titul.5.part.5.quia palàm & bona fide poterit emere, dum tamen adſit authoritas alterius vendentis,ſcilicet,contutoris,ſi ſunt plures, & ſi non fuerint, aſsignetur defenſor rei diſtrahendæ authoritate iudicis ſi res mobilis ſit, ſin verò immobilis ſeruata forma iuris cum eius authoritate, & præmiſſa iuris cognitione vtilitatis, ſeu neceſsitatis pupilli,& licentia iudicis,& eius decreto,alias nulla eſſet venditio. Amplia, & limita vt per Petrum Dueñas in tract.regul.cum fallent.regul.31. Dixi in arte teſtandi.gloſ.20. Adde Curti.Iunior. conſil.29.nu.13.&.l.tutor.in fin.ff.de admi. tuto. Et fraus quando dicatur committi, & quãdo præſumatur,declarat Bald.in cap.1.§.beneficiũ. Si de feudo fuerit controuerſia inter dom.& agnat.n.1.

¶ *Titulus.VI.De exhæredationibus.*

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Si caſare ſin volantad del padre.* Clandeſtinè contrahens matrimonium,hoc eſt,ſine ſcientia patris, vel fratrum,amittit hæreditatem parentum. Concord.l.4.tit.1.ſuprà iſto lib.5.Et hæ leges ſunt iuſtæ,& ſeruandæ,& qui cõtraueniunt, rigoroſe puniendi.De quo latè actum eſt in.l. prima. gloſſ. 5. titul.1.ſuprà iſto lib.5.ordin.& eſt.l.49.Taur.l.2. tit.1.lib.3.for.leg.& quæ notat gl.*Concejeramente.* titu.primo.lib.tertio.for.leg. vbi agit, quòd tunc dicitur matrimonium clam contractum, cum non ſit eo modo,quo poſsit ad notitiam eorum, quorum intereſt, peruenire. l. clam poſsidere. & ibi not.ff.de acqui. poſſ. Et ſic in præſenti ſi fiat ſine patris conſenſu,de cuius iniuria agitur, & ex hoc multa mala, & inimicitiæ euenire ſolent inter conſanguineos & fratres pu[illegible], & generis. Quæ cuitanda erãt ſanctione Põtificis ſummi inualidando matrimonia clãdeſtinè cõtracta tam reſpectu.cap.cũ inhibitio. de cland. deſpõ. & ſic eccleſiæ quàm reſpectu harum legum.Spero fieri temporibus futuris, vt perditiones & iniuriæ obuientur apud orthodoxas, & nouiſsimè conſtitutum eſſe in ſacro Concil. Triden. dictum eſt,vt dicere poſsint ſtatuentes cum Bonifa.8.in ca.1.de præb.lib.6.ſuſcepti regiminis nos cura ſolicitat,vt vtilitatibus ſubiectorum in illis præcipuè per quas animarum ſaluti conſulitur, nunc nouorum editione iurium,nunc antiquorum innouatione ſolicite prouidere curemus. vt habetur ſub Pio Papa IIII.ſeſsio.24.pagin.222.cũ ſeq.

b ¶ *Herencia que le podra pertenecer.* Ex iſtis verbis colligo ſororem amittere per talem contractum matrimonij hæreditatem adeundam, non autem aditam,quæ poſtquam fuit adita,non amplius dicitur hæreditas,ſed proprium patrimonium hæredis.Et verba debeant propriè intelligi, & non ſint extendenda in materia pœnali.l.penul.ff.de pœn. ca.odia.de regul.iur.lib.6.glo.in.ca.fin. de iure patrona.cum adductis ad Segur.de bonis lucratis cõſtante matrimonio.nu.166.& eſt nouus & memoriæ mandandus iſte intellectus.

c ¶ *Hermanos.* Ad fratres exiſtimo nõ extẽditur hæc poteſtas exhæredãdi ſororẽ, ſine parentũ, vel eis mortuis,ſine fratrũ volũtate contrahẽtem matrimonium.ex.l.49.Tauri, quæ eam poteſtatem limitauit,& ad parentes tantum potuiſſe apparet. ibi, *E que eſta ſea iuſta cauſa,para que el padre,y la madre puedan deſheredar ſi quiſieren a ſus fijas que el tal matrimonio cõtraxeren.* Lo *qual otro ninguno no pueda accuſar,ſino el padre,y la madre muerto el padre.* Et ſic excludit

excludit fratres. Nam incluſio vnius, eſt excluſio aliorum.l.cum prætor.ff.de iudic.capi. nonne.de præſumptio Facit.l.148.in Curijs Pincianis anno 1548.in qua fuit petitum coram Imperatore Carolo Quinto Hiſpaniæ Rege authore legis. 49. Tauri. quod fratres puellæ contrahentis clandeſtinũ matrimonium, & curatores mortuis parentibus poſſent ipſam accuſare, & tamẽ nihil deciſum fuit, ſed dixit ex legibus noſtri regni quid fieri oporteat, iam prouiſum eſſe. Tum quia odioſa, tũ quia pœnalis, & quia fratres, vt ſæpe ſuſpicimus, ſunt negligẽtes in quærendo virum ſorori, vt eius per ingreſſum religionis conſequantur aliquam partem bonorum ei pertinentiũ, vel vt frui valeant eius miniſterio & fructuum legitimæ. adde.l.4.titu.1.lib.iſto.5.ſupra. exiſtimo has leges non eſſe in vſu, quæ tamen.l. taurina hodie eſt ſub tit. *De los caſamientos*. lib.5. Recopil. & eſt.l.prima Quæ tamen legis diſpoſitio & pœna eſt ampliata & extenſa ad filios maſculos, vt in dicta.l.prima. Recopilationis. Vnde filij contrahentes poſſunt per parentes exhæredari, quod verum intelliges in legitima bonorum quæ prouenit ex ipſiſmet patribus exhæredantibus. Secus autem ex alijs. Quia de illis cum deferãtur ex voluntate aliorum, vel à natura ea manere eis debent incolumia. ita probat tex. in l. intimis memoriæ theſauris condendus in.l.cum qui ciuitatẽ. ff. de interdict. & relegat. Nec huic obſtabit text. in cap. licet. de voto. vbi habetur quod filius Regis poteſt priuari regno, & ſic videtur priuari bonis, quæ ſibi à natura proueniunt, vt in caſu illius textus, & ſic videtur non eſſe incolumia ea quæ deferuntur iure ſanguinis. Quia reſpondendum eſt, quod ideo in caſu illius textus priuatur regno Regis filius quia ibi ſucceſſor in dicto Regno ſponte ſua recepit hoc onus ſibi à patre iniunctum. vt conſtat ex litera illius textus. ibi, Ne ſi onꝰ tibi à patre iniunctum & à te ſponte ſuſceptum. iuncto verbo maledictiõis, in quem ſenſum ita docte explicat D.Anto.de Queſada lib.1. diuerſarũ quæſtionum iuris. capit.32. nu.14 qui plures alios citat.

Titul. VII. De las vendidas y compras.

¶ *Ley. I. Que los peſos y las medidas ſean yguales en todo el Reyno*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Aera de mil ccc y lxxxvj. El miſmo en Segouia.

POrq̃ en nueſtros reynos y Señorios, ay medidas y peſos departidos por donde las mercaderias ſe venden y compran[a] y muchos reſciben muchos daños y engaños. Porende ordenamos y mandamos que en todas las ciudades e villas e lugares de nueſtros reynos los peſos y medidas ſean todos vnos en la forma ſiguiente: que el oro y la plata y vellon de moneda que ſe peſe por el marco de Colonia q̃ aya en el ſiete onças. Y cobre y fierro: y eſtaño y plomo y azogue, y miel, y cera, y azeyte y lana, y todas las otras mercaderias que ſe venden a peſo: que ſe peſen por el marco de teja, que aya en el marco ocho onças, y en la li-

¶ *Titul. VII. De emptiõe & venditione.*

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Se venden y compran.* Materia venditionum & emptionum quam ſit neceſſaria in republica, ſatis omnibus cõpertum eſſe videtur ex vſu quotidiano: tum etiã, quia contractus emptionis fuit inuentus de iure gentium poſt pecuniæ vſum: nam abſque pretio conſiſtere non potuit, cum ſit de eſſentia & ſubſtantia huius contractus, vt interueniat pretium pro ipſa re quæ venditur, & non pro vſu ipſius, vt diſcrimen aſsignemus inter contractum locationis, & conductionis. l.1. in princi. ff. de contrahen. emptio. §. pretium autem. Inſti. de empt. & vend. l.10. ibi. *Porque la vẽdida no ſe puede hazer ſin precio*. titul.5. par.5. Anto. Gomez in tract. de contractibus. capi.2. nu.1. Et ſic oportet vocari contractũ emptionis à iure gentium. vt in.l. ex hoc iure. vbi Cyn. Albe. & alij hoc contendũt. ff. de iuſt. & iur.

Liuris

l.iuris gentiū.ff.de pact.¶Sed in hoc dubium eſt, Vtrum ſit à iure gentiū, an à iure ciuili? Quod autem magis inuenmiū iuris ciuilis quam iuris ſit gentiū eſſe emptiones, apparere videt̃. Qui pretij mētio in dubio emptionē arguit. gl.in.l.curiales.verbo. intelligi. C.de præd.curial.lib.10.& in. l. ſi inter. verb.æſtimatæ.C. de iure dotiū.l. quoties.&.l. cum dotē.eo. titu. vbi æſtimatio facta ſupre aſsignata in dotē genero, vel alteri, in dubio, ex pretij mentione, inducit cōtractū emptionis. Et hāc ꝓpoſitionē probāt etiā multi adducti à Philip. Deci. in.l.ex cōuentione.colu.1. num.6. verſi. vltimo notā. C. de pactis: Io.Bernar. in tract.regu.cū fallent. regu. 278. Tamen eſt intelligendū, cū pretiū eſt correſpōdēs valori rei, de qua fit mētio, alias non eſſet iudicandus contractus emptionis, ſed forte donatiōis, locationis, vel emphyteuſis. ex theorica glo.in.l.1.verb.agendo. poſita ſub §.primo.ff.de ſuperficieb. quam ibi valde notandam profitetur. Bart.num.3.&.in quæſt.4.col.3. in princi.nu.10. Iaſn in.l.filius familias.§.diui.col. 21.n.245.ff.de lega.1.Bartholo.à Cępol.in tract. de ſerui.ruſticorum prædio.ca.9. colum. 3. num. 9 Anto.Corſet.in ſuis ſingularibus.verb. contractus.glo.eſt ſimil.in.l.per diuerſas.in verb. quam alijs.C.manda.& in.l.apud Celſum. §. ſi quis autem.verb.cauſa.ff.de doli exceptio. quæ probat, quod quando res modico pretio fuit empta potius dicitur prouenire ex titulo lucratiuo , quam oneroſo, & ſic donationis contractus. Quam, notabilem dixit Didac. Segur.in repeti.l. cohæredi. §.cum filiæ.n.163. vbi alios plures eam glo. laudātes adduxi in additio.ff.de vulgar.& pupillar.

bra dos marcos. Y en el arroba. xxv. libras deſtas : y en el quintal cien libras deſtas , ſaluo el Quintal de fierro que ſe vſa y peſa en las ferrerias , y puertos de la mar do ſe haze y ſe carga que ſe vſe ſegun que faſta aqui ſe vſo. Y el quintal del azeyte en Seuilla : y en la frontera de diez arrobas el quintal , como ſe vſo faſta aqui. Y en las villas y lugares que ay arrelde , que aya en el arrelde quatro libras del dicho peſo. Otroſi tenemos por bien que el pan y el vino , y las otras coſas todas q̃ ſe ſuelen medir que ſe midan y ſe vendan por la medida toledana, que es en la fanega. xij. celemines y en la cantara. viij. açumbres. Y que en eſta manera ſe faga media hanega y celemin y medio celemin , e media cantara , y açumbre y media açumbre a eſta razon. Y otroſi , que el paño e lienço e ſayal , y las otras coſas que ſe venden a varas que ſe vendan por la vara caſtellana , y en cada vara que de vna pulgada de tirar, y que midan el paño por eſquina. Y qualeſquier que vſaren por otros peſos o por otras medidas, ſaluo de aquellas que dichas ſon, o en otra manera de la que dicha es, que cayan e incurran en las penas

Faciunt etiam, q̃ tradit Corne.conſil. 12. libr.4. & Ripa in tracta. de peſte. in princi.vbi omnino vide. Nā verba ex qualitate contractus , contra propriam ſignificationem ſunt accipienda. l. ſi vno. verſicu. Sed & ſi.verbo. donationis. & ibi gl. verb.ſed tranſactin.ff.loca. & in. l. in lege.eod. titul. l. ſi eum duo. &.l. ſi ſtipulatus. ff. d̃ vſur. notat Signorol.d̃ Homodeis. in repe. l.cunctos populos. nume. 3.C. de ſum. Trinita. Ex quo dicebam, donatorem teneri ad ſolutionē gabellæ, quando donatarius ei dedit pretium correſpondens rei: nam licet nomen ſonet in cōtractum donationis, tamen vere eſt oneroſus, & ad defraudandam gabellam. Hac forma ſæpius vidi fieri , non abſque maximo diſpendio contrahentium , cum ea, quæ ſunt Cæſaris, ei ſint danda ex Dei præcepto. Idem erit, ſi in locationem ſonet, præcipue colligi poterit, quando periculū , vuarum, vel herbarum ex forma talis contractus pertinet ad nominatum conductorem, & non ad locatorē , cum in contractu emptionis, & venditionis , commodum, & periculum perfecta venditione pertineat ad emptorem.l.fin.C.de peri.& commo.rei ven-

in loca-

que las leyes, y los derechos, y fueros diſponen contra los que vſan de medidas, y peſos falſos †, y que las penas ſean para aquellos que las acoſtũbrã lleuar.

† Peſos falſos. Similis pœna habetur in. l. ſeq.

ADDICION:

¶ Concuerda eſta ley.1.tit.13.lib quinto.de la Recopilacion. Y añade que la vara de que ſe ha de vſar, ſea la de Burgos: Y en quanto eſta ley dize que midan el paño por eſquina, eſta alterada, y corregida por la ley ſegunda deſte miſmo titulo, y libro, en el verſiculo (Item que todo paño.) Y por la ley tercia, titulo duodecimo, libro quinto, de la dicha Recopilacion. Y en quanto dize que el pan ſe mida por la medida Toledana, eſta alterada y corregida por la ley ſegunda deſte titulo, y libro, que dize ſe mida por la de Auila. Y lo meſmo diſpone la ley ſegunda del dicho titulo decimotertio, libro quinto de la Recopilacion, verſiculo. Item que todo el pan. De ſuerte que la vara ſera de Burgos, el cantaro Toledano, la medida de Auila.

in locatione autem ad conductorem, ſi aliter ex forma contractus cautum non eſſet. l. fiſtulas. §. frumenta.ff.de contrahenda emptio. iuncta. l. ex conducto.§.primo.ff.locat. Sic ergo natura contractus magis inſpicienda eſt, quam verba. l.ſi inſulam. ff. de præſcr. verb. l.ſi olei. C.locat. Nam verbum, locauit exponendum erit, id eſt, emit. ſicut ecõuerſo.l. ea lege.§.locationis.ff.locat.l. lli qui. C. eodem tit.l. cotem ferro. §. qui maximos vbi Bar.ff. de publica.& vectigal. Et ita iudicatum,& obtentũ fuit per confirmationem noſtræ ſentẽtiæ in contractu plus valoris mille aureorum, qui in forma locationis, confectus fuerat, ſed in eſſentia & ſubſtantia erat emptiõis, & iuxta præmiſſa, & diſpoſita in.l.tertia. quaterni gabellarum in conſequentiam ad ſolutionem gabellæ, gabellario ſoluendę condemnaui. ¶ Et adeo verum eſt, quod pretium ſit requiſitum neceſſarium in iſto contractu emptionis, eo quod pretium dicitur ſolennitas ſubſtantialis, ſicut conſenſus. gl. in.l.pacta conuenta.verb.ex pretio.ff. de contrahend.emptio. Sed ſic eſt, quod pecunia ſine principis authoritate cudi non poteſt.l.fin.C. de falſ. monet.l.1.C.de vet. nomiſmatis.lib. vndecimo. l. 20.titul.primo.parti.ſeptima.l.23.tit.fina. infra. lib.octauo.ordin. Ergo cur magis contractus emptionis à iure gentium, quam à iure ciuili, à nobis fatendum eſt. Dicamus ergo, quod origo à iure gentium ſecundario, forma vero, cudendique licentia à iure ciuili eſt, quam ſententiam amplectitur Ioannes Oroſei.in.l.ex hoc iure.nume.45.ff. de iuſtitia & iure.& ita accipiendũ eſt illud quod dici ſolet, emptionem iuris gentium contractum eſſe. Quod etiam explicat Cantiuncula. in princ. Inſtit.de loca.& condu.colum.ſecunda. verſicul. Venditio & emptio. Arias Pinel.in repe.l.ſecũd. in princip.nume.primo.C.de reſcin.vend.vbi reputat hoc dubium difficile. ideo not. Et cum de origine contract' emptionis dictũ eſt, merito ſtatui poteſt. Secũdum dubium, ne principia ignoremus de definitione, quæ periculoſa eſt in iure. l.omnis definitio.ff.de regulis iur. Dicamus ergo, quod contractus emptionis, & venditionis eſt cõtractus bonæ fidei, vltro, cĩtroque obligatorius, quĩ conſenſu, re, & pretio ipſius rei, perficitur. Ita Fabian.à Monte in tract. de empti.& venditio. quæſt.prima.numer.primo. Quam refellit Arius Pinell.in repeti.l.ſecundæ.1.part.rubri.ca. final.nume.28.C.de reſcin.vendi.dicendo, quod iſta definitio non continet ſuas partes, vt Dialectici requirunt, & noſtri in. l. prima. §. primo.ff. de dol. Cagnol. in dict. l. omnis definitio. Licet enim in venditione concurrant illa omnia, concurrunt etiam in locatione, quæ vtrunq; obligat, & bonæ fidei eſt, & re, conſenſuq; perficitur, vt etiã aduertit ipſe Pinell.vbi ſupra.2.part.rubri.ca primo.nume.24.ideoque aliam refert in dict.ca. fin. colum.vltima. quam meliorem dicit ex Domin. Sot.libr.ſexto.de iuſtitia & iure.quæſt. ſecunda. articu.primo.ad finem. Sed ſupplendo ad diffinitionem in illa particula, & pretio rei ipſius, erit bona intelligendo definitionem de pretio rei, nõ de pretio vſus. Et ita ad excludẽdum omnem ambiguitatem, addendum eſt prædictum verbum. Et ſic declarando per particulas, vltra Fabianum loco præcitato. quæſt. 1.princ.col. 1. Dico, contra

ctus.ad

¶Ley. II. De que peſo y ley ha de ſer la plata.

¶El Rey dō Iuan.II.en Madrid Año de.mil.cccc.xxxvj.

¶Confirmola en Toledo. Año de mil.cccc.xxxvj.

¶En Madrigal. Año de.xxxviij.

ORdenamos & mandamos que el marco de la plata ſegun dicho es ante deſto: ſea el de la ciudad de Burgos de ocho onças el marco. Y eſſo miſmo la ley que la dicha ciudad de Burgos tiene que la plata ſea de ley de onze dineros y ſeys granos: y q̄ ningun orepeze ni platero ſea oſado de labrar plata por marcar de menos ley de los dichos onze dineros y ſeys granos en todos nueſtros reynos ſo las penas en que caen los que vſan de peſas falſas.

ctus, ad differentiam vltimarum voluntatum, quæ non veniunt ſub nomine contractus. l. verba. ff. de verb. ſignifica. Notat Euerard. in locis legalibus. capit. 17. Plures differentiæ aſsignātur à Segur. inter contractus & vltimas voluntates in rep. l. ſi ex legati cauſa. nu. 96. ff. de verb. obliga. ¶Dixi bonæ fidei, ad differentiam ſtipulationis, & aliorum contractuū inter viuos, qui ſunt ſtricti iuris, non bonæ fidei. vt in. §. actionum. Inſti. de actio. Et hoc ponitur loco generis: nam omnis emptio & venditio eſt cōtractus bonæ fidei, non tamen econuerſo. Et ideo bonæ fidei dicitur, quia exhuberantior bona fides requiritur, quam in ſtricti iuris. l. ſi dolo. C. de reſc. vēd. l. bonā fidē. C. de acti. & obligat. Declarat Ioā. Coraſ. cur ſic dictæ actiones bonæ fidei, & ſtricti iuris in libr. 2. miſcellanæ. iuris. c. 8. & latiùs dixi in dict. §. actionū. quē legi anno ſuperiore. 1560. cum tit. de actioni. ¶Dixi, vltro citroq; obligatorius, ad differentiā aliorū, qui non ſunt adeò obligatorij ex vtraq; parte. Sed tamen regulariter nō cadit obligatio niſi ex vna parte tātū l. Ariſto. §. fin. ff. de don. l. ad res donatas. ff. de ædili. edict. cōtractus enim emptionis & venditionis, ideo eſt vltro citroq; obligatorius, quia in eo ex bono & æquo alter alteri obligatur ex conſenſu: emptor enim obligatur ad ſolutionem pretij: venditor ad rei venditæ traditionem. l. ex empto. ff de actio. emp. ita inter ipſos actiones & obligationes oriuntur. §. 1. Inſti. de aut. tuto. l. Labeo. §. contractum. ff. de verb. ſignifi. & quando contractus emptionis & venditionis, vel aliqua pars ſubſtantialis confertur in voluntatem vnius ex contrahentibus, totus contractus eſt nullus. Secus autem, ſi fortè pretium conferatur in arbitrium, vel taxationem alicuius tertij. l. final. C. de contrahend. emptio. Paul. & docto. in. l. ſæpè. §. primo. eod. titul. Reſoluit Antoni. Gomez in tracta: de contractib. capitulo ſecundo. numer. 59. verſicul. Item principaliter quæro. In quo omnino pro intellectu ad Arium Pinellum recurrendum eſt in repet. l. 2. in. 2. part. rub. capitulo primo. numero quarto. verſicu. Quanuis autem certum pretium. ¶Dixi vlterius in definitione, qui tenam de eſſentia eſt, vt interueniat res quæ venditur, & emitur. l. nec emptio. ff. de cōtrahend. emptio. ¶Dixi, conſenſu, ad differentiam contractuum, qui re, & literis contrahuntur: nam iſte ſine alia ſolennitate præter conſenſum partium vna cum pretij interuentione perficitur. vt Inſtit. de obligat. ex conſenſ. ex Fabiano de Monte de emptione. & venditione. 1. quæſtion. columna ptima. numero primo. Et eſt notandum quòd emptio & venditio ſunt correlatiua & relatiua: nam præſupponendo emptorem, declaramus venditorem eſſe in caſu expreſſo, & e contrà. Gabriel in. 4. ſenten. diſtinction. 15. quæſtion. 10. notab. 1.

Eſt præterea notandum, quòd regulariter quælibet res poteſt vendi, niſi expreſſe prohibeatur vendi à lege, vel teſtatore, vt ſunt res ſacræ, res eccleſiæ, res ſubiectæ reſtitutioni. text. in lege. ſi in emptione. §. omnium. ff. de contrahenda emptione. Probat Antonius Gomez de contractib. capitulo ſecundo. numero. 50. verſic. Item quæro quæ res.

Quæritur, Vtrum quis compellatur, vel compelli poſsit rem ſuam vendere? Reſpon. quòd regulariter nullus compelli poteſt ad emendum, nec vendendum. l. nec emere. C. de iur. delibe. l. inuitum. &. l. final. eod. titul. l. inuitus. C. locat. l. nec ab initio. C. de nupt. l. poſſeſſores. C. de fund. patrimoni. libr. 11. l. non enim. ff. de rē. amota. Fallit tamen in pluribus caſibus, de quibus per Antoni. Gomez vbi ſuprà. capitul. 2. numer. 51. quæſti: fina. Nouem caſus poſuimus ſuprà libr. 2. titul. 23.

non tamen induxit nouum contractum, nec au-
gmentum, cum res ſuccedat loco pretij ſoluti ab
ipſo marito, quod fuit proprium ipſius, & capita-
le adductum in ſocietate. l. Imperator. §. vlti. cum
l. ſeq. ff. de lega. 2. cuius hæc ſunt verba. Cum autẽ
rogatus quic-
quid exhære-
ditate ſupere
rit, poſt mor-
tem ſuam re-
ſtituere, de
pretio rerum
venditarũ a-
lias compa-
rat, diminuiſ-
ſe quæ vendi
dit non vide-
tur, ſed quod inde comparatum eſt, vice permu-
tati dominij reſtitueretur. l. ſi & rem. ff. de peti.
hæred. Tiraquell. de retract. hæc iura citat libr. 1.
§. 32. glo. vnica. nu. 23. Si ergo pretium probatur
mariti fuiſſe ante contractum matrimonij, & ipſa
res ex eo illo tempore empta ratione ſubrogatio
nis. §. fuerat. Inſtit. de actio. & ſic erit capitale ma
riti, & non erit commune. l. 203. ſtyli iam ſupra
ponderata. Et ſuaderi poterit, quoniam ex pecu-
nia communi, nec labore ſeu induſtria cõiugum,
ſed beneficio legis in odium primi domini negli-
gentis fuit quæſitum dominium irreuocabiliter
marito, ex cauſa prima, vt ſuperius diximus. Sua-
deri, & declarari poterit ex his, quę nouiſsime ſin
gularis & illuſtris præceptor Petrus à Peralta in
gratiam ſtudentium reliquit ſcripta in. l. hæredẽ.
num. 101. verſic. Ex his poteſt inferri. ff. de legat.
vbi aliam quæſtionem notandam ad iſtam legem
ponit. Fateor tamen, ꝙ valor rei & æſtimationis
factum in re conſtante matrimonio proueniens
ex opera & induſtria coniugum, vt pote multipli
catum conſtante matrimonio, & ex quo res plu-
ris valuerit, communicabitur inter coniuges, &
ſimiliter pretium impenſum in ædificijs, res ta-
men penes dominum, qui erat ante contractum
matrimonij integra manebit ſoluto intereſſe alte
ri coniugi pro parte dimidia augmenti, & valoris
extrinſeci, vt ſenſit Doctor Peralta, ita meo ſenſu
accipiendus loco præcitato. colum. fina. & exin-
de erit vſumfructum commune eſſe viro & vxo-
ri, ſi matrimonio conſtante fundo accedat, nõ ex
iure proprietatis, ſed cauſa emptionis vſusfructus
eiuſdem. Item meliorationes in re mariti factas
conſtante matrimonio, ipſi marito cedũt, earum
tamen æſtimationem communem eſſe etiam vxo
ri. l. nona. titul. 4. lib. 3. for. legum. Couar. in epito
me quarti decretal. cap. 7. §. primo. numer. 10. niſi
res, in quibus meliorationes fiant, ſint ad primo-

rados durante el matrimonio y los fructos y rentas de los tales bienes caſtrenſes y officios e donadios que ambos lo ayã de conſuno. Otroſi que los bienes que fueron ganados, y mejorados y multiplicados durante el matrimonio entre el marido,

genium pertinentes. l. 46. Taur. Quam legem cor
rectoriam, & contra æquitatem & rationem eſſe,
& ideo cum adeſſet ad cõſtitutionem illius legis
exclamauit, quod non fieret, & non potuit obti-
nere, dicit Ioan. Lup. in repeti. rubri. de dona. in-
ter vir. & vxo
rem. §. 62. nu.
16. Quoniam
qui habet do
minium reuo
cabile, repe-
tir expẽſas fa
ctas in re ſub
iecta reſtitu-
tioni, vt per
ipſũ ibi. text.
valde notan-
dus eſt in capi. primo. §. ſi vaſſallus. hic finitur lex.
deinde contuet. reg. incipiunt. lib. a. feudo. ſecun-
dum Bald. in authen. excipitur. colum. 1. nume. 2.
C. de bonis quæ libe. & in. l. fin. §. emptor. nu. 2.
C. communia de leg. colum. 1. Iaſ. in. l. 2. nu. 27. C.
de iure emphy. & in. l. 1. num. 16. eo. tit. Facit. l. do
mos hæreditarias. ff. de leg. 1. l. quod dicitur. ff. de
impenſ. in reb. dotal. fact. l. vni. §. ob impenſas. C.
de rei vxo. actio. tex. gloſ. & doct. in. §. item ſi pro
dote. verſ. Per retentionem. Inſt. de actio. vbi di-
xi. & l. ſed & ſiquis. ff. de vſufructu. tex. notab. in
l. ſi intra. §. vendentibus. ff. de minori. & in. l. 4. tit.
15. part. 2. Et ſic de iure expenſæ factæ in re maio
riæ, repeti poſſent, niſi lex. 46. Tauri diſponeret,
quod impenſę neceſſariæ non poſſint reperi. Sed
intellige tantum procedere in caſu, quo loquitur,
ſcilicet. in debito conſtructo ratione ædificij, quod
quamuis neceſſarium, non tenetur impẽdenti ſol-
uere ſucceſſor. Et ſic iſto caſu correctoria erit, in
alijs autem caſibus minimé, vt pote ſi litigabit ad
defenſionem maioratus, vel alias in eius vtilitatẽ
extra caſum ædificij. Ex quo dicebam de quæſtio
ne conſultus in facti contingentia, ſucceſſorẽ ma-
ioricatus teneri ad ſatisfaciendum vxori defuncti
prædeceſſoris pro parte dimidia de pecunia impẽ
ſa pro redemptione tributi & cenſus conſtituti ſu
per rebus maioriæ, quemadmodum Emphyteu-
ta, ſeu eius hæres recuperat, cũ melioramenta ſint
quid proprium, & hęreditarium. l. ſenatus. §. Mar
cellus. & ibi Ange. ff. de legat. 1. Bald. in l. penult.
C. de ſolut. Et dixit veriſsimam concluſionẽ eſſe
Nicol Boeri. deciſ. 19. nu. 3. Tum, quia eſt in præ
iuditium vxorum talis lex, & tanquam irrationa-
bilis, extra ſuum caſum non eſt extendenda. Bal.
in. l. quicunque. C. de ſeruis fugit. n. 11. ergo. &c.
¶ Dubitatur, Aliquis contraxit matrimoniũ Sal-
manticæ, quo in loco lucra communicantur inter
coniuges, & illo in loco habitauerunt coniũctim,
& inſi-

& inſimul,ſeu de conſuno per ſpatium decem annorum, deinde ſe tranſtulerunt Cordubam, vbi non eſt in vſu iſta communicatio lucrorum cum vxore,eſt dubium nunc,ſeu quæſtio,quæ conſuetudo,vel lex ſit ſeruanda,an illius ciuitatis, in qua contraxerunt matrimonium, an domicilij mariti,vel loci illius,vbi ſe poſtea contulerunt? Greg. Lop.agit de hac quæſtione in.l. 24. verb. *Ganancias*.titul.11.part.4.& Ant.Gomez in.l.51.nu.75. in conſtitu.Tauri. vbi plura ſcribunt. Tamen reſolutiuè eſt dicendum, lucra quæſita in quocunq; loco diuidenda fore, vel non, ſecundum Stylum & conſuetudinem illius loci. Itaque ſi contraxerunt Salmanticæ,bona ibidem ſuperlucrata communicabuntur: bona verò lucrata Cordubæ, minimè,& ſic econuerſo. Conſtat, quia verba inducentia hanc conſuetudinem de lucris communicandis,diſponunt in rem, & non circa perſonam, & ſunt in rem ſcripta. vt patet in. l. prima. ſuprà iſto titulo quæ eſt tranſlata ex libr.3.for. legum. titu.3.in.l.prima.dicens, *Toda coſa, que el marido y la muger ganaren,o compraren de conſuno, ayan lo ambos de por medio*. Et quando verba ſtatuti, conſuetudinis ve diſponunt circa rem,tunc de bonis iudicandum eſt ſecũdùm loci conſuetudinem,vbi res ſunt ſituatæ:quia conſuetudo afficit res ipſas,ſiue poſſideantur à ciue,ſiue ab alienigena,ſeu forenſi.l.reſcripto.in fin.ff.de mu.& honori. Secùs tamen eſſet, cùm conſuetudo diſponeret in perſonam, vt tradit Bart.in.l.cunctos populos.col.17.verſi.Sed poſſet dubitari. Et in terminis,in caſu noſtræ conſuetudinis tenet poſt Specula.Anchar.conſi.163. col.1.nu.1. Aymon Crauett.conſil.30. & ex octo fundamentis ab eo adductis comprobãda erit præſentis quæſtionis deciſio.

Vtrùm autem bona lucrata conſtante matrimonio inter veros coniuges, ſicut communicãtur ex harum legum diſpoſitione, locum etiam habeant inter putatiuos bona fide, & iuſta ignorantia inter coniuges contracto matrimonio? Reſpondeo eodem modo dicendum eſſe communicanda lucra fore ſicut inter veros coniuges ſoluto matrimonio fieri conſueuit.per text.in capit. ſecundo. de donatio.inter vi.& vxor.vbi Pan. & doct. Roderi.Suarez in rep.l.primæ. titu. *De las ganancias*. fol.7.lib.3.foro leg.quæſt.1.Ioan.Lup.in repe. rubri.de dona.inter vi.& vxo.§.36.fol.19.col.2.nume.2.verſi.Et hinc eſt.& fol.39.col.2.n.23.§.62. verſi.Ampliabis iſta, vt procedant etiam. Anton. Gomezi.in.l.51.Tauri.num.77.Couarr.in epitome quarti decretali.2.part.cap. 7. §.primo. nu. 7. Probat Segura in tracta.de bon. lucrat. conſtante matrimonio.nume.97.fol.223.colum. 4. verſicu. Cùm ergo inter iam dictas perſonas. De hac quæſtione latiùs ſcripſi in dict. cap. ſecundo. de dona. inter vir.& vxo,quem titu.legi. Salmanticæ Anno 1545. ideo ibi congeſta non repeto. ¶ Dubitatur vlterius, An alter ex coniugibus poſsit renũtiare lucra conſtante matrimonio quæſita? Gloſſ. in cap.ſecundo. verb. non eſt aliud.de donatio. inter vir.& vxor.tenet pacto remitti poſſe. Quam laudat Roder.Suarez in repe.l.primæ. titu.de lucris.limitat.1.lib.3.for.legum.& Couar. in epitome quarti Decret.2.part.cap.7.§.primo. num. 1. & in expreſsis terminis probant Domine de Rota in antiqui.deciſi. 841. incip. Conſuetudo eſt in quodam loco.nume.1.l.60. in deciſio. Tauri. vbi Antoni.Gomezi.aſsignat rationem dubitandi, & decidendi ad hoc dubium. Facit ad hoc.l.223. Styli. atque etiam matrimonio iam conſtante, dicta renuntiatio fieri poterit. Boeri.deciſ.244. num.2. vbi plures ad id recenſet authores. & Ioan. Lup. in repe.rubri.de dona. inter virum & vxor. §. 47. nume.13.&. 63. Ratio eſt,quia maritus donationis cauſa poteſt repudiare hæreditatem ei delatã, nec ex hoc vxori donatariæ facta donatio, erit nulla cenſenda.non enim is, qui donat caſu prædicto, efficitur pauperior. l. ſi ſponſus.§. ſi maritus hæres.ff.de donat.inter vir.& vxor.l.5.tit. 11. part.4.Ad idem eſt text.in.l.profectitia. §. ſi pater repudiauerit.ff.de iure doti.in illis verbis, profectitiam non eſſe. &c. & inferiùs. quia nihil erogauit de ſuo pater,ſed non acquiſiuit. l. pretia rerum.ad fin.ff.ad legem Falcid.l.qui autem. §. primo.ibi, Noluit enim acquirere: non ſuum proprium patrimonium diminuit.ff.quæ in frau. credit.l.cum oportet.§ ſin autem.C.de bon. quæ liber.l.penul.ff.de colla.bono. cum ijs, quæ dixi ſuprà iſto libr.5.titu.3.in rubri.& Antoni. Gomez. in.l.60.Tau.num.1.Ioan.Lup.in repe. rubr. de dona.intervi.& vxo.§.47.num. 18. Iſta tamen regula,quòd lucra conſtante matrimonio habita inter coniuges ſint diuidenda, patitur aliquas limitationes. Et prima eſt,non habere locum in ſponſis de præſenti ante traductionem, & ſimultaneam cohabitationem. Quia ratio huius Conſuetudinis militat ex cohabitatione & ſocietate (de conſuno) inter eos contracta. Tum etiam, propter curam & diligentiam, quam præſtat vxor.gloſ.in.l. prima.titu.3.lib.3.for.legum.quam ordina. dixit Antoni.Gomezi.in.l.51. Taur.nume.72.Segur.in repet.l.1.§.ſed ſi fundum.num.24.ff.de legat.2.Io. Lup.in repet.rub.de dona.inter vir.& vxor.§.62. nume.primo.vbi latè loquitur. Facit quæſtio notabilis,quam poſt Paul. examinat Iaſo in. l. ſi donaturus.§. ſi quis indebitam.colum. fina. num. 18. ff.de con.cauſa data. vtrùm ſtatutum de lucranda dote habeat locum,quando matrimonium eſt cõtractum per verba de præſenti;ſed mulier eſt mortua antequam traduceretur ad domum mariti. ibi

y la muger que no fueren caſtrenſes, ni quaſi caſtrenſes, que los pueda enagenar el marido[a], durante el matrimonio ſi quiſiere ſin licencia, ni otorgamiento de ſu muger. Y que el tal contracto de enagenamiento vala: ſaluo ſi fuere prouado q̃ ſe fizo cauteloſamente por defraudar, o damnificar a la muger. Otroſi mando y ordeno en las dichas cortes que ſi la mu-

vide. Si tamen vxor iudicio eccleſiæ eſſet ſeparata à viro propter ſæuitiam ipſius mariti quo ad rorum & mutuam cohabitatiooem, marito mortuo communicauda erunt lucra, etiam ſi ſeorſum habitauerint. Ioan. Lup. in repe. rubr. de dona. §. 64. numer. 10. & in. l. 16. Taur. nume. 35. Gomez Arias in l. 12. Tau. nu. 15. Couarr. in epi.io. quarti decret. 2. par. capi. 7. §. primo. nume. 6. Antoni. Gomez in dict. l. 51. num. 72. Tauri. Secùs ſi culpa vxoris eſſet factũ diuortiũ, vel non habitarent de conſuno. ex mente prædictorum doctorum. Et eſt cauendum à Didaco Segura oppoſitam ſententiam firmante in repet. l. vnũ ex familia §. ſed ſi fundum. nume. 39. ff. de lega. 2. Item etiam ſi mulier propter aliquam infirmitatem eſſet ſeparata à viro, puta propter furorem, vt ſæpe cõtingere comperimus, certè bona ſuper lucrata à marito conſtante matrimonio, cum proueniant ex beneficio legis. vt in tract. de bonis lucra conſtant. martimonio. firmat Segur. & in dicto. § ſed ſi fundum. nume. 3. erunt communicanda vxori, quia cenſetur eſſe in ſocietate, & ſeruitio mariti. Serui enim ægri quos curamus, nobis ſerui re intelliguntur. Et afflicto non eſt addenda afflictio. cap. cum percuſsio. 7. quæſt. 1. cap. ex parte. de clerico ægrot. glo. fin. in capi primo. cod. titul. cap. vnico. de cleri. non reſiden. libr. 6. & quæ late notat Couar. in lib. 3. Variarum reſolut. cap. 13. nu. 9. verſi. Quantò ad prædictæ conſtitutionis intellectum. Facit text. in ſui ratione in capit. ſecundo. de coniugio leproſorum. Plures limitationes ad hanc legem videbis per Roderi. Suarez in rep. l. 1. titu. de lucris. lib. 3. for. legum fol. 10. verſi. Quæritur & ſecundo. Et practicam huius legis ponit fo. 22. colum. 2. verſic. Ad finem accedens. Et ſis cautus, vt facias inuentarium omnium bonorum tempore contracti matrimonij, vt per illud probare poſsis eſſe bona propria adducta eo tempore, quo contraxiſti, & non lucrata conſtante matrimonio, & ſic deduces ea ante omnia tanquam capitale, aliàs præſumuntur ſuper lucrata omnia. l. 203. Styli. Ioan. Fab. in rubri. de nuptijs. etiam docuit, referendo huc ſimilem conſuetudinem.

a ¶*Pueda enagenar el marido.* Dubitari ſolet, vtrum hæc lex. locum habeat in alienatione facta titulo gratuito donationis à marito, vt ipſa mulier auocare poſsit rem donatam à donatario, & eam recuperare pro dimidia parte, quæ ei competit ratione conſuetudinis de diuidendis lucris? Videtur, quod non, quia verbum, Alienare, comprehẽdit etiam donationem. ca. nulli. de reb. eccle. non alien. ergo ſicut non licet in materia prohibitiua, vt ibi, ita liceat in materia permiſsiua & fauorabili, quæ deducit rem ad ius commune, quo lucra marito, & non vxori cedebant. per. l. Quintus Mutius. ff. de donatio. inter vir. & vxo. Potentius enim eſt ius commune, quam ſpeciale, ideo facilius ad id reducimur. Paul. in. l. prima. nume. 2. C. ſi ſæp. in integ. reſtit. gloſſ. in. l. prima. C. ſi aduerſus vend. l. eius militis. §. militia. ff. de teſta. militis. ergo &c. Et facit. l. 1. verſi. fina. C. de fund. dotal. & l. fina C. de reb. alien. non alien. vbi prohibita alienatione, videtur prohibita donatio, & omnis actus, per quem dominium transfertur, imò ſola venditione prohibita, videtur prohibita donatio, & omnis actus, per quem dominium trãsfertur. gloſſ. iuncto text. in. l. ſecunda. C. de vſucap. pro empto. quam vltra doct. ibi reputat vnicam Bald. in rubr. extra de pact. colum. ſecunda. & in cap. literæ. de dilatio. Iaſ. in. l. filius familias. §. diui. nume. 71. ff. de legat. 1. Anto. Gomez in. l. 51. Taur. num. 73. Ripa in dicto. §. diui. nume. 100. verſi. octauo quærit. Bart. dicit cõmuniter receptam eſſe opinionem prædictæ glo. l. 2. quæ eſt. 1. C. de vſucap. pro empto. Ergo per contrarium permiſſa alienatione & venditione abſq; dolo & fraude cenſetur permiſſa donatio. Et hanc ſententiam approbat Anto. Gomez in. l. 51. Tau. nume. 73. & verba huius noſtræ conſtitutionis referuntur à Docto. de Segur. in tract. de bonis lucratis conſtante matrimonio. num. 111. verſic. Reſtat nunc & ſextò reſpondere. Sed tamen cum ſit donatio ſine aliqua cauſa, puta remunerationis, vel taliter, quòd intendat maritus aliquod lucrũ & intereſſe circa ſuos, & augmentum ſuum, & familiæ, videtur quòd non poſsit alienare per viam

gēr fincare biua y ſeyendo viuda viuiere luxurioſamēte q̄ pierda los bienes que ouo. por razon de ſu meytad de los bienes q̄ fuerō ganados y mejorados por ſu marido: y por ella durãte el matrimonio entre ellos y ſean bueltos los tales bienes alos herederos d̄ ſu marido defuncto en cuya cõpañia fueron ganados.

ADDICION.

¶ *Concuerda la ley. 5. titulo. 9. libr. 5. de la recopilacion.*

donationis talia bona, quia donationis actus diſſipationem ſubſtantiæ, & perditionem notat. l. filius familias. ff. de donationib. ibi, non enim ad hoc ei conceditur libera peculij adminiſtratio vt perdat vbi conſtat, quód donare eſt perdere. Quẽ textum notat Chaſſanæ. in conſuet. Burgund. fo. 222. nume. 25. rubri. 6. §. 6. verſicu. Sed quæro, tutor, aut curator. Et cũ maritus in iſtis lucris liberã alienandi facultatem habere noſcamus, non tamen poterit talia bona donare, ſeu diſapidare, cùm procurator generalis, & cum libera adminiſtratione facere non poſsit, quãtumcunque ei dictum ſit, vt faciat de illis rebus. vt de re propria. ex Bald. in. l. fina. C. de contrahend. emptio. ad fin. & in. l. prima. C. de bon. quæ libe. Eſt text. in dict. l. filius familiàs. in princi. ff. de donationi. Segura in terminis noſtræ legis in tractá. de bonis lucratis conſtante matrimo. num. 108. verſi. Nam quantumcunque maritus. & Ioan. Lup. in. d. § 6. in legib. Tauri. num. 5. glo. in. l. mandato generali. ff. mandat. l. procurator cui generaliter libera adminiſtratio. ff. de procurat. l. 1. §. primo. ff. de offi. procura. Cæſa. l. creditor. §. Lucius. ff. mandat. nam talis poteſtas cenſetur ei tributa ſecundum rationem & vtilitatem veroſimilem, non cum perditione & fraude bonorum, & in ſocietatis incommodum, vt ex dictis iuribus conſtat. gloſſ. verb. neceſſariô. in extrauagant. Quia quorundam. Ioan. Papæ. 22. ſub titul. de verborũ ſignifi. eſt addeodas Iaſ. in. §. in bonæ fidei. num. 4. Inſtit. de actionib. & conſtat in hac lege. ibi, *Saluo ſi fuere prouado que ſe hizo cautelosamente, por defraudar, o damnificar a ſu muger.* Sed aperta eſt fraus, quando donat ſine aliqua vtilitate conſiderabili homini negotiatori & induſtrioſo. & maximè, quando eſt diſcordia inter cõiuges, vel caret liberis, ex quibus coniecturis malitia colligi poterit. Ad idem eſt. l. 205. ibi, *puede lo el marido vender, ſi meneſter le fuere, en tal que no lo faga el marido malicioſamente.* & l. 208. ibi, *en tal que no ſea deſtruydor.* in legibus Styli. Roderi. Suarez in dict. l. prima. fol. 20. colũ. ſecunda. §. vlterius quæro. verſicu. Ex prædictis poteſt inferri. titul. tertio. libr. tertio. for. legum. vbi in expreſsis terminis tenet maritum donare minime poſſe ea bona, quæ lucrata ſunt conſtante matrimonio in præiudicium partis dimidiæ, quæ pertinet vxori. & Ioannes Lup. in repeti. rubri. de donatio. inter virum & vxorem. §. 66. num. 28. fol. 47. colum. ſecunda. Quam teneo eo modo, quo ipſam ſententiam in probationibus refero, dum tamen poſsit fraudis præſumptio colligi aduerſus vxorem, eiuſque bona, vt ſæpe vidi per maritos malæ conſcientiæ fieri, alias ſecus.

¶ *Viuiere luxurioſamente.* Nota viduam luxurioſam vitam agentem poſt mortem viri, omnia bona, quæ fuit conſequuta de lucris conſtante matrimonio habitis, amittere, ac hæredibus viri reuerti, etiam ſi committat ſtuprum poſt annum luctus. Ponderando literam huius legis, *ſi la muger fincare, y ſeyendo viua viuere luxurioſamente.* Ergo durante omni tempore viduitatis, quo durante intelligitur nomen mariti prædefuncti, & ſic priuilegijs ipſius honoratur, quia cenſentur eſſe in eo matrimonio. Ad idem notat Ioannes Lup. in repetitio. rubri. de donatio. inter virum & vxorem. §. 67. numero primo. &. §. 82. colum. penult. numero ſexto. fol. 60. & ea, quæ ibi dicta ſunt pro confirmatione, & ratione deciſionis huius legis in præſenti ſunt adducenda. &. l. fina. & ibi Bartolus. C. de adulterijs. vbi habetur, quód vidua non debet viduitatem ſtupro maculare, & contrarium faciens, eſt grauiter punienda. l. nona. & ibi gloſſ. fina. titul. 12. libr. tertio. foro legum. Ciſontan. in. l. 14. numer. quarto. in legibus Tauri. Dixi in priori parte horum commentariorum, vbi citaui hanc legem, ſcilicet in. l. ſexta. verbo. *E mantuuieren.* pagin. 1377. cum ſequenti. titul. ſexto. libr. quarto. ſuprà. vbi tractaui quæſtionem illam, An mulier committens adulterium intra annum, vel poſt amittat dotem, & alia bona ſua, ſicut ſi marito viuente commiſſum fuiſſet, in lucris tamen iſta lex eſt aperta, ideo in ea immorari non licet. Et notat Antonius Gomezius in. l. 51. Taur. col. fin. num. 80. Adde Felin. in capit. Paſtoralis. num. 2. de iudic.

¶ *Titulus*

¶ *Titulus. V. De custodia orphanorum.*

a ¶ *Huerfanos.* Orphani dicuntur miſerabiles perſonæ. Et dicitur orphanus, qui eſt vtroque parente priuatus, vt dixi in. l. prima. verb. *Pobres.* pagin. 770. titul. primo. lib. tertio. ſuprà. Ideoque oportet intendere circa res ipſorum, ne cum colluſione & fraude alienētur, quæ contingere poſſet, cùm Tutor, ſeu curator, vel executor teſtamentarius vel ſet res orphani emere, vt experientia docet, ideo malitijs hominum meritò obuiare licet per legem Regiam infrà poſitam à regibus catholicis.

¶ *Lex. I.*

Titul. V. De la guarda de los Huerfanos.[a]

¶ *Ley. I. Que el tutor o cabeçalero no compre los bienes de ſu menor.*

¶ El Rey dō Alōſo en Segouia.

Todo hombre q̄ es cabeçalero, o guarda de huerfanos o otro hōbre o muger qualquier q̄ ſea no pueda, ni deua comprar[b] ninguna coſa de ſus bienes de aq̄l o aquellos q̄ administrare: y ſi la cōprare publica, o ſecretamente podiendo ſe prouar la compra que aſsi fue hecha no vala y ſea deſhecha y torne el quatro tanto de lo que valia lo que cōpro: y ſea para la nueſtra camara.

ADDICION.

¶ *Concuerda la ley. 23. titul. 11. lib. 5. de la Recopilacion.*

b ¶ *Qualquier q̄ ſea no pueda, ni deua comprar.* Nota, quòd Tutor, Curator, ſeu Cuſtos pupilli, vel executor Teſtamentarius, non poteſt vllo modo ſecretè, vel publicè rem pupilli emere ſub pœna hîc ſancita contrarium facienti. Sed in oppoſitum eſt lex. 4. tit. quinto. part. 5. vbi interueniente iuſta cauſa, tutor poteſt emere rem pupilli publicè. Sed tamen re vera nulla correctio ad illam legem partitæ per iſtam inducitur, imò iſta per illam explicatur: nā hæc lex locum habet, quando abeſt bona fides. Secùs verò quando conſtat de bona fide. l. cùm ipſe. C. de contrahen. empt. nam tunc autore Prætore, ſeu cōtutore in rebus mobilibus, vel iunctim iudicis decreto cum contutore poterit emere. ex dict. l. 4. & ibi Gregor. Lopez. alias ſequeretur, q̄ officium ſuum eſſet ei damnoſum, quod iura negant. vt in ca. cùm non deceat. de elect. lib. ſexto. l. fina. C. de arbitri. tutelæ. Cum deciſione huius legis concordat. l. ſi in emptione. §. fina. ff. de contrahend. empt. vbi habetur pupilli rem emi non poſſe à tutore, aliove adminiſtratore. gloſ. in. l. cū ipſe. C. eod. titu. in verb. Comparare. dicit, & habent locum in omni officio publico, vel priuato, aliter punitur. l. non licet. ff. eod. vbi Iuriſcō. Marcianus ex lib. ſingulari de delatoribus ait, Non licet ex officio quod adminiſtrat quis, emere quid vel per ſe, vel per aliam perſonam, alioquin non tantum rem amittit, ſed & in quadruplum conuenitur. Facit. l. qui officij cauſa in prouincia agit, vel militat, p̄dia comparare in eadem prouincia nō poteſt. ff. de cont. empt. l. 1. C. de cōtractib. iudic. l. principalib. C. ſi cert. pet. l. plebiſcito. ff. de offi. præſid. l. 5. titu. 5. part. 5. vbi declarat Greg. Lopez in quibus officialibus locum habeat hæc prohibitio, & an in perpetuis, vt ſunt auditores Regis, vel huiuſmodi. l. 2. vbi Frāciſc. Auiles in capitibus Prætorum. in verb. *heredad.* Eſt addendus Salicet. in dict. l. cum ipſe. C. de contrahend. empt. Deci. in. l. ſingularis. colum. 4. nume. 8. vbi per Curti. Iunio. num. 10. ff ſi cert. peta. Barto. in l. alio. ff. de alim. & ciba. legat. & in. l. ſi in emptione. §. tutor. ff. de contrahen. emptio. Barba. in cap. penul. nume. 39. de teſtam. Socin. regul. 278. & in l. prima. §. fuit quæſitum. colum. 1. notabi. 1. ff. ad Trebellianum. Dueñat in tract. regularum. reg. 31 l. 14. titul. fin. libr. 8. ordinam. Ratio huius ſtatuti eſt, quia tutores in hoc caſu autoritatem pupillis præbere debent, & tanquam in facto & re propria ad ſuam vtilitatem interuenire non debent. l. prima. ff. de autho. tuto. quia tutor datur pupillo ad eum tuendum, non vt eum ſuis rebus ſpoliet. §. Tutores. Inſtit. de tutel. l. 1. ff. eod. Secunda ratio eſt, ne per metum, & impreſsionem, & reuerentiam, quam pupilli habere ſolent tempore tutelæ propter ius tutelæ ipſius, vel adminiſtrationis, & iſte metus deductus ex reuerentia inducit reſciſſionem contractus. glo. in. l. prima. §. quæ onerandæ. verb. metu. ff. quar. re. actio non datur. quam ſing. dixit Panormi. in capit. primo. de offi. delegat. notabi. 2. & in. c. cum dilectus. quod met. cauſa. Cæpol.

fa.Cæpol.in.l.ſicut.nume.44. C. de vſucapio. pro empto.Suarez allega.24.Tum etiam, quia eſt introducta,vt minores non decipiantur.l.1.ff.de minorib.alias daretur occaſio deprædandi & ſpoliandi pupillos à ſuis tutoribus durante adminiſtratione ſecundum Alberic. in. l. prima. ff. de tutel. argum. l.1.ff. de don. inter virũ & vxo.ita optimè diſpoſitũ eſt,ne poſsint clam, nec palam emere rẽ pupilli, vt euitetur omnis fraus, & occaſio tolleretur ſpoliandi orphanos, quibus eſt ſubueniendum. Et dico legem iſtam correctionem nullam inducere. l. cùm ipſe. C.de cont.emptio. Cum ait, Cum ipſe tutor nihil ex bonis pupilli,quæ diſtrahi poſſunt.comparare palàm,& bona fide prohibetur. Nec text.in dict.l.4 titul.5.part.5.quia palàm & bona fide poterit emere, dum tamen adſit authoritas alterius vendentis,ſcilicet,contutoris,ſi ſunt plures, & ſi non fuerint, aſsignetur defenſor rei diſtrahendæ authoritate iudicis ſi res mobilis ſit, ſin verò immobilis ſeruata forma iuris cum eius authoritate, & præmiſſa iuris cognitione vtilitatis, ſeu neceſsitatis pupilli,& licentia iudicis, & eius decreto,alias nulla eſſet venditio. Amplia, & limita vt per Petrum Dueñas in tract.regul.cum fallent.regul.31. Dixi in arte teſtandi.gloſ.20. Adde Curti.Iunior. conſil.29.nu.13.&.l.tutor in fin.ff.de admi. tuto. Et fraus quando dicatur committi, & quãdo præſumatur,declarat Bald.in cap.1.§.beneficiũ. Si de feudo fuerit controuerſia inter dom.& agnat.n.1.

Tit. VI. De los desheredamiẽtos.

¶ Ley I. *Que ſea desheredada la moça que caſare contra voluntad del hermano, que la tuuiere en poder.*

¶ El rey don Iuan. ij. en Ocaña. Año de mil cccc y xxij.

LA muger q̃ deſpues delfinamiẽto del padre, o de la madre quedare en poder de ſus hermanos[c] ſi caſare ſin voluntad del padre[a], o de ſus hermanos[s] en cuyo poder quedo, pierda la herencia[b] del padre, ó de la madre, ſegun que ſe contiene en eſte libro en el titulo del matrimonio.

¶ *Titulus. VI. De exhæredationibus.*

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Si caſare ſin voluntad del padre.* Clandeſtinè contrahens matrimonium, hoc eſt,ſine ſcientia patris, vel fratrum,amittit hæreditatem parentum. Concord.l.4.tit.1.ſuprà iſto lib.5.Et hæ leges ſunt iuſtæ,& ſeruandæ,& qui cõtraueniunt, rigoroſe puniendi.De quo latè actum eſt in.l. prima. gloſſ. 1. titul.1.ſuprà iſto lib.5.ordin.& eſt.l.49.Taur.l.2. tit.1.lib.3.for.leg.& quæ notat gl. *Conrejeramente.* titu.primo.lib.tertio.for.leg. vbi agit, quòd tunc dicitur matrimonium clam contractum, cum non fit eo modo,quo poſsit ad notitiam eorum, quorum intereſt, peruenire. l.clam poſsidere. & ibi not.ff.de acqui. poſſ. Et ſic in præſenti ſi fiat ſine patris conſenſu,de cuius iniuria agitur, & ex hoc multa mala, & inimicitiæ euenire ſolent inter conſanguineos & fratres puellæ,& generi. Quæ euitanda erũt ſanctione Põtificis ſummi inualidando matrimonia clãdeſtinè cõtracta tam reſpectu.cap.cũ inhibitio. de cland. deſpõ. & ſic eccleſiæ quàm reſpectu harum legum.Spero fieri temporibus futuris, vt perditiones & iniuriæ obuientur apud orthodoxos, & nouiſsimè conſtitutum eſſe in ſacro Concil. Triden. dictum eſt,vt dicere poſsint ſtatuentes cum Bonifa.8.in ca.1.de præb.lib.6.ſuſcepti regiminis nos cura ſolicitat,vt vtilitatibus ſubiectorum in illis præcipuè per quas animarum ſaluti conſulitur, nunc nouorum editione iurium,nunc antiquorum innouatione ſolicite prouidere curemus. vt habetur ſub Pio Papa IIII.ſeſsio.24.pagin.222.cũ ſeq.

b ¶ *Herencia que le podra pertenecer.* Ex iſtis verbis colligo ſororem amittere per talem contractum matrimonij hæreditatem adeundam, non autem aditam, quæ poſtquam fuit adita,non amplius dicitur hæreditas,ſed proprium patrimonium hæredis.Et verba debeant propriè intelligi, & non ſint extendenda in materia pœnali.l.penul.ff.de pœn. ca.odia.de regul.iur.lib.6.glo.in.ca.fin. de iure patrona.cum adductis ad Segur.de bonis lucratis cõſtante matrimonio.nu.166.& eſt nouus & memoriæ mandandus iſte intellectus.

c ¶ *Hermanos.* Ad fratres exiſtimo nõ extẽditur hæc poteſtas exhæredãdi ſororẽ, ſine parentũ, vel eis mortuis,ſine fratrũ volũtate contrahẽtem matrimonium.ex.l.49.Tauri, quæ eam poteſtatem limitauit,& ad parentes tantum potuiſſe apparet. ibi, *E que eſta ſea iuſta cauſa.para que el padre,y la madre puedan desheredar ſi quiſieren a ſus fijas que el tal matrimonio cõtraxeren.Lo qual otro ninguno no pueda accuſar,ſino el padre,y la madre muerto el padre.* Et ſic excludit

excludit fratres. Nam incluſio vnius, eſt excluſio aliorum.l.cum prætor.ff.de iudic.capi. nonne.de præſumptio Facit.l.148.in Curijs Pincianis ann. 1548.in qua fuit peritum coram Imperatore Carolo Quinto Hiſpaniæ Rege authore legis. 49. Tauri. quod fratres puellæ contrahentis clandeſtinũ matrimonium, & curatores mortuis parentibus poſſent ipſam accuſare, & tamẽ nihil deciſum fuit, ſed dixit ex legibus noſtri regni quid fieri oporteat, iam prouiſum eſſe. Tum quia odioſa, tũ quia pœnalis, & quia fratres, vt ſæpe ſuſpicimus, ſunt negligẽtes in quærendo virum ſorori, vt eius per ingreſſum religionis conſequantur aliquam partem bonorum ei pertinentiũ, vel vt frui valeant eius miniſterio & fructuum legitimæ. adde.l.4.titu.1.lib. iſto.5.ſupra. exiſtiino has leges non eſſe in vſu, quæ tamen.l. taurina hodie eſt ſub tit. De los caſamientos..lib.5.Recopil.& eſt.l.prima Quæ tamen legis diſpoſitio & pœna eſt ampliata & extenſa ad filios maſculos, vt in dicta.l.prima. Recopilationis. Vnde filij contrahentes poſſunt per parentes exhæredari, quod verum intelliges in legitima bonorum quæ prouenit ex ipſis met patribus exhæredantibus. Secus autem ex alijs. Quia de illis cum deferãtur ex voluntate aliorum, vel à natura ea manere eis debent incolumia, ita probat tex. in tit. memoriæ thefauris condendus in.l.cum qui ciuitatẽ. ff. de interdict. & relegat. Nec huic obſtabit text. in cap. licet. de voto. vbi habetur quod filius Regis poteſt priuari regno, & ſic videtur priuari bonis, quæ ſibi à natura proueniunt, vt in caſu illius textus, & ſic videtur non eſſe incolumia ea quæ deferuntur iure ſanguinis. Quia reſpondendum eſt, quod ideo in caſu illius textus priuatur regno Regis filius quia ibi ſucceſſor in dicto Regno ſponte ſua recepit hoc onus ſibi à patre iniunctum. vt conſtat ex litera illius textus. ibi, Ne ſi onus tibi à patre iniunctum & à te ſponte ſuſceptum. iuncto verbo maledictiõis, in quem ſenſum ita docte explicat D.Anto.de Queſada lib.1.diuerſarũ quæſtionum iuris.capit.32.nu.14 qui plures alios citat.

Titul. VII. De las vendidas y compras.

¶ *Ley. I. Que los peſos y las medidas ſean yguales en todo el Reyno*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Aera de mil ccc y lxxxvj. El miſmo en Segouia.

POrq̃ en nueſtros reynos y Señorios, ay medidas y peſos de partidos por donde las mercaderias ſe venden y compran[a] y muchos reſciben muchos daños y engaños. Porende ordenamos y mandamos que en todas las ciudades e villas e lugares de nueſtros reynos los peſos y medidas ſean todos vnos en la forma ſiguiente: que el oro y la plata y vellon de moneda que ſe peſe por el marco de Colonia q̃ aya en el ſiete onças. Y cobre y fierro: y eſtaño y plomo y azogue, y miel, y cera, y azeyte y lana, y todas las otras mercaderias que ſe venden a peſo: que ſe peſen por el marco de teja, que aya en el marco ocho onças, y en la li-

¶ *Titul. VII. De emptiõe & venditione.*

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Se venden y compran.* Materia venditionum & emptionum quam ſit neceſſaria in republica, ſatis omnibus cõpertum eſſe videtur ex vſu quotidiano: tum etiã, quia contractus emptionis fuit inuentus de iure gentium poſt pecuniæ vſum: nam abſque pretio conſiſtere non potuit, cum ſit de eſſentia & ſubſtantia huius contractus, vt interueniat pretium pro ipſa re quæ venditur, & non pro vſu ipſius, vt diſcrimen aſsignemus inter contractum locationis, & conductionis.l.1.in princi.ff.de contrahen. emptio.§. pretium autem.Inſti. de empt.& vend. l.10.ibi. *Porque la vẽdida no ſe puede hazer ſin precio.* titul.5.par.5.Anto.Gomez in tract.de contractibus.capi.2.nu.1. Et ſic oportet vocari contractũ emptionis à iure gentium. vt in.l.ex hoc iure. vbi Cyn.Albe.& alij hoc contendũt.ff.de iuſt.& iur.

bra dos marcos. Y en el arroba. xxv. libras deſtas : y en el quintal cien libras deſtas , ſaluo el Quintal de fierro que ſe vſa y peſa en las ferrerias , y puertos de la mar do ſe haze y ſe carga que ſe vſe ſegun que faſta aqui ſe vſo. Y el quintal del azeyte en Seuilla : y en la frontera de diez arrobas el quintal , como ſe vſo faſta aqui. Y en las villas y lugares que ay arrelde , que aya en el arrelde quatro libras del dicho peſo. Otroſi tenemos por bien que el pan y el vino , y las otras coſas todas q̃ ſe ſuelen medir que ſe midan y ſe vendan por la medida toledana, que es en la fanega. xij. celemines y en la cantara. viij. açumbres. Y que en eſta manera ſe faga media hanega y celemin y medio celemin , e media cantara , y açumbre y media açumbre a eſta razon. Y otroſi , que el paño e lienço e ſayal , y las otras coſas que ſe venden a varas que ſe vendan por la vara caſtellana , y en cada vara que den vna pulgada de tirar, y que midan el paño por eſquina. Y qualeſquier que vſaren por otros peſos o por otras medidas, ſaluo de aquellas que dichas ſon, o en otra manera de la que dicha es, que cayan e incurran en las penas

l. iuris gentiũ. ff. de pact. ¶ Sed in hoc dubium eſt, Vtrum ſit à iure gentiũ, an à iure ciuili? Quod autem magis inuentũ iuris ciuilis quam iuris ſit gentiũ eſſe emptiones, apparere videt̃. Qui pretij mẽtio in dubio emptionẽ arguit. gl. in. l. curiales. verbo. intelligi. C. de pręd. curial. lib. 10. & in. l. ſi inter. verb. æſtimatæ. C. de iure dotiũ. l. quoties. & l. cum dotẽ. eo. titu. vbi æſtimatio facta ſuper aſsignata in dotẽ genero, vel alteri, in dubio, ex pretij mentione, inducis cõtractũ emptionis. Et hãc ꝓpoſitionẽ probãt etiã multi adducti à Philip. Deci. in. l. ex cõuentione. colu. 1. num. 6. verſi. vltimo nota. C. de pactis. Io. Bernar. in tract. regu. cũ fallent. regu. 278. Tamen eſt intelligendũ, cũ pretiũ eſt correſpõdẽs valori rei, de qua fit mẽtio, alias non eſſet iudicandus contractus emptionis, ſed forte donatiõis, locationis, vel emphyteuſis. ex theorica glo. in. l. 1. verb. agendo. poſita ſub §. primo. ff. de ſuperficieb. quam ibi valde notandã profitetur. Bart. num. 3. & in quæſt. 4. col. 3. in princi. nu. 10. Iaſo in. l. filius familias. §. diui. col. 21. n. 245. ff. de lega. 1. Bartholo. à Cępol. in tract. de ſerui. ruſticorum prædio. ca. 9. colum. 3. num. 9 Anto. Corſet. in ſuis ſingularibus. verb. contractus. glo. eſt ſimil. in. l. per diuerſas. in verb. quam aliis. C. manda. & in. l. apud Celſum. §. ſi quis autem. verb. cauſa. ff. de doli exceptio. quæ probat, quod quando res modico pretio fuit empta potius dicitur prouenire ex titulo lucratiuo , quam oneroſo, & ſic donationis contractus. Quam notabilem dixit Didac. Segur. in repeti. l. cohæredi. §. cum filiæ. n. 163. vbi alios plures eam glo. laudãtes adduxi in additio. ff. de vulgar. & pupillar. Faciunt etiam, q̃ tradit Corne. conſil. 17. libr. 4. & Ripa in tracta. de peſte. in princi. vbi omnino vide. Nã verba ex qualitate contractus, contra propriam ſignificationem ſunt accipienda. l. ſi vno. verſicu. Sed & ſi. verbo. donationis. & ibi gl. verb. ſed tranſactio. ff. loca. & in. l. in lege. eod. titul. l. ſi eum duo. & l. ſi ſtipulatus. ff. đ vſur. notat Signorol. đ Homodeis. in repe. l. cunctos populos. nume. 3. C. de ſum. Trinita. Ex quo dicebam, donatorem teneri ad ſolutionẽ gabellæ, quando donatarius ei dedit pretium correſpondens rei: nam licet nomen ſonet in cõtractum donationis, tamen vere eſt oneroſus, & ad defraudandam gabellam. Hac forma ſæpius vidi fieri , non abſque maximo diſpendio contrahentium , cum ea, quæ ſunt Cæſaris, ei ſint danda ex Dei præcepto. Idem erit, ſi in locationem ſonet, præcipue colligi poterit, quando periculũ , vuarum, vel herbarum ex forma talis contractus pertinet ad nominatum conductorem, & non ad locatorẽ , cum in contractu emptionis, & venditionis , commodum, & periculum perfecta venditione pertineat ad emptorem. l. fin. C. de peri. & commo. rei ven-

in loca-

¶Ley. II. De que peſo y ley ha de ſer la plata.

¶El Rey dõ Iuan.II.en Madrid Año de.mil.cccc.xxxvj.

¶Confirmola en Toledo. Año de mil.cccc.xxxvj.

¶En Madrigal. Año de.xxxviij.

ORdenamos & mandamos que el marco de la plata ſegun dicho es ante deſto: ſea el de la ciudad de Burgos de ocho onças el marco. Y eſſo miſmo la ley que la dicha ciudad de Burgos tiene que la plata ſea de ley de onze dineros y ſeys granos: y q̃ ningun orepeze ni platero ſea oſado de labrar plata por marcar de menos ley de los dichos onze dineros y ſeys granos en todos nueſtros reynos ſo las penas en que caen los que vſan de peſas falſas.

ctus, ad differentiam vltimarum voluntatum, quæ non veniunt ſub nomine contractus. l. verba. ff. de verb. ſignifica. Notat Euerard. in locis legalibus. capit. 17. Plures differentiæ aſsignãtur à Segur. inter contractus & vltimas voluntates in rep. l. ſi ex legati cauſa. nu. 96. ff. de verb. obliga. ¶Dixi bonæ fidei, ad differentiam ſtipulationis, & aliorum contractuũ inter viuos, qui ſunt ſtricti iuris, non bonæ fidei. vt in. §. actionum. Inſti. de actio. Et hoc ponitur loco generis: nam omnis emptio & venditio eſt cõtractus bonæ fidei, non tamen econuerſò. Et ideo bonæ fidei dicitur, quia exhuberantior bona fides requiritur, quam in ſtricti iuris. l. ſi dolo. C. de reſc. vẽd. l. bonã fidẽ. C. de acti. & obligat. Declarat Ioã. Coraſ. cur ſic dictæ actiones bonæ fidei, & ſtricti iuris in libr. a. miſcellanæ. iuris. c. 8. & latiùs dixi in dict. §. actionũ. quẽ legi anno ſuperiore. 1560. cum tit. de actioni. ¶Dixi, vltro citroq; obligatorius, ad differentiã aliorũ, qui non ſunt adeô obligatorij ex vtraq; parte. Sed tamen regulariter nõ cadit obligatio niſi ex vna parte tãtũ. l. Ariſto. §. fin. ff. de don. l. ad res donatas. ff. de ædili. edict. cõtractus enim emptionis & venditionis, ideo eſt vltro citroq; obligatorius, quia in eo ex bono & æquo alter alteri obligatur ex conſenſu: emptor enim obligatur ad ſolutionem pretij: venditor ad rei venditæ traditionem. l. ex empto. ff. de actio. emp. ita inter ipſos actiones & obligationes oriuntur. §. 1. Inſti. de aut. tuto. l. Labeo. §. contractum. ff. de verb. ſignifi. & quando contractus emptionis & venditionis, vel aliqua pars ſubſtantialis confertur in voluntatem vnius ex contrahentibus, totus contractus eſt nullus. Secus autem, ſi fortè pretium conferatur in arbitrium, vel taxationem alicuius tertij. l. final. C. de contrahend. emptio. Paul. & docto. in. l. ſæpè. §. primo. eod. titul. Reſoluit Antoni. Gomez in tracta: de contractib. capitulo ſecundo. numer. 19. verſicul. Item principaliter quæro. In quo omnino pro intellectu ad Arium Pinellum recurrendum eſt in reper. l. 2. in. 2. part. rub. capitulo primo. numero quarto. verſicu. Quanuis autem certum pretium. ¶Dixi vlterius in definitione, qui reſ nam de eſſentia eſt, vt interueniat res quæ venditur, & emitur. l. nec emptio. ff. de cõtrahend. emptio. ¶Dixi, conſenſu, ad differentiam contractuum, qui re, & literis contrahuntur: nam iſte ſine alia ſolennitate præter conſenſum partium vna cum pretij interuentione perficitur. vt Inſtit. de obligat. ex conſenſ. ex Fabiano de Monte de emptione. & venditione. 1. quæſtion. columna prima. numero primo. Et eſt notandum quòd emptio & venditio ſunt correlatiua & relatiua: nam præſupponendo emptorem, declaramus venditorem eſſe in caſu expreſſo, & è contrà. Gabriel in. 4. ſenten. diſtinction. 15. quæſtion. 10. notab. 1.

Eſt præterea notandum, quòd regulariter quælibet res poteſt vendi, niſi expreſſe prohibeatur vendi à lege, vel teſtatore, vt ſunt res ſacræ, res eccleſiæ, res ſubiectæ reſtitutioni. text. in lege. ſi in emptione. §. omnium. ff. de contrahenda emptione. Probat Antonius Gomez de contractib. capitulo ſecundo. numero. 50. verſic. Item quæro quæ res.

Quæritur, Vtrum quis compellatur, vel compelli poſsit rem ſuam vendere? Reſpon. quòd regulariter nullus compelli poteſt ad emendum, nec vendendum. l. nec emere. C. de iur. delibe. l. inuitum. &. l. final. eod. titul. l. inuitus. C. locat. l. nec ab initio. C. de nupt. l. poſſeſſores. C. defund. patrimoni. libr. 11. l. non enim. ff. de re. amota. Fallit tamen in pluribus caſibus, de quibus per Antoni. Gomez vbi ſuprà. capitul. 2. numer. 51. quæſti: fina. Nouem caſus poſuimus ſuprà libr. 2. titul. 23.

Item q̃ el platero q̃ labrare la dicha plata: ſea obligado de tener vna ſeñal conocida para poner debaxo de la ſeñal que hiziere para tener debaxo del marco de la tal ciudad ò villa donde ſe labrare la dicha plata. Y q̃ el dicho platero ſea tenido de notificar eſta ſeñal ante el eſcriuano del cõcejo: porq̃ ſepa q̃ el platero labra la dicha plata: por q̃ ſi alguna fuere de menor ley q̃ la ſuſodicha ſea ſabido. E ſi otro platero

in.l.2. gloſſ.1.pagin.713.verſicu. Tādem quæro. vbi plenius tractauimus. ¶Dubitatur præterea, Pretium ratione emptionis debitum venditori, qua actione, vel iudicis ne officio peti poſsit? Reſpon quòd actione ex vendito. vt patet de actio. em; t. & vendition. ff. per totum. præſertim in. l. Iulianus.§. ex vendito. eiuſdem titul. notat Hierony. Cagnol. in re peti. l. curabit. num. 14. C. de acti on. empti. Quæri etiam poteſt non minus eleganter, Vtrùm venditor petens pretium conuentum ab emptore, cenſeatur eo ipſo renuntiaſſe remedium illi pertinens ratione deceptionis vltra dimidiam ex. l. 2. C. de reſcindenda venditione &.l.4.cum ibi traditis cõcord. infrà hoc titulo? Videtur quòd non, quia habet duo remedia: vnum ratione contractus ad pretium conuentum petendum actione ex vendito: aliud ratione læſionis, quæ forte non eſt ſibi cognita, eo tempore, quo vendicat pretium, & ideo ei eſt conceſſum certum tempus ad agendum, cum certa læſione. vt in.l.2.C. de reſcindenda venditione. & in.l.56.tit.5.part.5.&.l.4.infra iſto titul. Igitur pro hac parte negatiua. Item etiam ignorans & errans circa rei valorem agendo ad recuperandum pretium conuenti, non eſt viſus ſuum ius remiſiſſe, nec præſumẽdum eſt.l.1.C.ſi maior fact. alienatam habuerit. Et iſtam partem approbat Bald. in dict.l.2.nu. 65. verſi. Sed quid ſi deceptus. vbi Panthaleo Cremenſis.num.135. verſi. Trigeſimo quinto. Secùs tamen eſſet, ſi ſciret, vel lis iam cœpta eſſet, & peteret ſimpliciter pretium conuentum ſibi reſtitui, nam viſus eſſet renuntiaſſe prædictum beneficium. dict.l. 2. & litt & inſtantiæ eius vigore cœpta per dictam ſimplicem petitionem pretij: quia actus contrarius pendentiæ litis, eius deſertionem inducit. l. ſi filius ff. de minori. gloſſ. in clem. Graciæ. verb. renuntiare. de reſc.

Quæri poteſt, Quod pretium dicatur in rebus vendendis, & emendis iuſtum? In quo dic, quòd tripliciter conſiderari poteſt pretium iuſtum, nempè pium, medium, & rigoroſum: nam contractus non conſiſtit in puncto indiuiſibili, & ſic res valens iuſtè & piè decem, valere poteſt duodecim, & quatuordecim, quæ pretia cenſenda ſunt iuſta, dum tamen ſint intra latitudinem iuſti pretij ſecundum Scot. in.4. ſenten. diſtincti. 15. quæſtion. 2. & Ioan. maior. quæſt. 32. Conrad. in tract. de contracti. quæſt. 56. cõcluſ. 5. Tho. 2.2. quæſt. 77 artic. 1. Add. 1. verſ. Quod ideo dico, quia iuſtum pretium. Antoni. Burgenſ. in. capitulo. cum cauſa. columna tertia. numer. quinto. de empt. vend. Nauar. in capit. qualitas. numer. 34. de pœnitentia. diſtincti. 5. & tangit in manuali Confeſſorum. capitu. 23. & 82. expreſsiùs numer. 78 & capitul. 17. numer. 228. Domini. Sotus lib. 6. de iuſti. & iure. quæſtion. 2. articulo tertio. verſi. Ad huius autem concluſionis intellectum. Carol. Moli. de contractib. quæſtio. 14. Ioan. Methymnenſ. de reſtitution quæſti. 31. Couat. lib. 2. Variar. reſolutio. capitulo. 3. numero primo. Ex quo inferuntur plura ſingularia videnda per eum numer. 2. cum ſeq. Quod intellige in pretio, quod non à lege impoſitum eſt, quod non eſt indiuiſibile, quippe cum latitudinem habeat, cuius vnum rigidum, id eſt, extremum dicitur. alterum verò medium, & alterum pium. Secùs tamen in pretio à lege ſtatuto, quod poſtquam eſt poſitum, eſt indiuiſibile, nec in ſe continet latitudinem, cùm ſit pretium legitimum. vt Domini. Sotus declarat lib. 6. de iuſt. & iur. q. 2. at. 3. pa. 532. col. 2 & latiùs declaraui in.l.2. gl. 1. tit. 23. lib. 2. ordi vbi de iuſto pretio tã à lege, quàm à nõ lege ſtatutũ, quale ſit, aperui. Quo fit illicitũ eſſe, quicquã vltra latitudinẽ iuſti pretij pro re vendita recipere, nec vltra legitimũ, id eſt, taxatum à lege, ſeu republica propter vtilitatẽ reipublicæ, quæ vtilitati priuatæ eſt præferenda. auth. reſquæ. C. cõmunia de leg. c. ratio nulla. vbi Deci. de præbend. l. 3. in fin. titul. 28. part. 3. Et hanc propoſitionẽ probaui ex pluribus in. d.l.2. gl.1. pag 712. in verſi. Prior pars. Nauar. in manuali confeſſo. ca. 23. nu. 83. vbi de legitimo loquuti ſumus. De alio tradit. Sanct. Thom. 2.2. quæſtion. 77. artic. 1. Nauar. in rep. ca. nouit. not. 6. de iudi. & in manuali confeſſo. cap. 23. num. 80.

Qui

Qui tenent, quòd vbi interuenit inæqualitas in pretio inter contrahentes, etiam intra dimidiam iuſti pretij, ſi notabile damnum ſit, teneri ad reſtitutionem læſo. Idem notat Conrad.de contractib.quæſtion.36.verſic.Primum exemplum. & quæſtion. 56. Adrian. quodlibet. 6. Ioann. Methymnen. de reſtitut. quæſtion. 32. Alphonſ. à Caſtro. libro primo. de poteſtate legis pœn. capitul. quinto. foli. 33. columna prima. Panormi. in capitulo. quia plerique. numero.28.quæſtion. 9. de immuni. eccle. Burgenſ. in capitul. cum dilecti.de emption. & vendi. Nauar.in.capitul.qualitas.numero.26. de pœnitentia.diſtinction.5. & in dicto capitu.nouit. notab. 6.numer.47.& in rep. capitul. final. 14. quæſtio. 6.in princi. verſi. Lo vndecimo. Iaſon. in. §. Sed iſte quidem.nume.104.Inſti.de actio.Et eſt communis opinio ſecundum Gabriel. in. 4. ſenten. diſtincti.15.quæſtion.2. Et hoc accipiendum eſt, quando re ipſa contingit deceptio. Si verò fuit inductus dolo,& ex propoſito, etiam in foro exteriori compellendus erit decipiens ad damni ſatisfactionem læſo, ſecundum Panor. in capitul. in ciuitate.columna ſecunda, num. 6. de vſur. Quod dictum bene notandum dixit eſſe Antoni. Burgenſ.in.capitul. cum dilecti. columna quinta. numer.21.de emptio.& vend. vbi ait inductum per dolum vti poſſe remedio.l.& eleganter.ff. de dol. vt liberetur à contractu præciſe, nec iuſtum pretium rei ſuppleri poſsit.vt eſt text.in.l. pen. C.ſi vend.pigno.agatur.Paul.Caſtren.in.l. 2. in prin. C.de reſcindenda venditione. Grego. Lop. in.l. 56.verb.*Deſampararla*.titul.5.part.5.Pinel.in rep. dict.l.2.capitulo.2.Et ſic cum contractus ſit nullus propter dolum contrahentis, petitur, vt declaretur nullus, quatenus de facto, & non iure proceſsit, vel ſi velit ſtare deceptus contractui in ſuū fauorem & in odium doloſi, poterit,& petere actione ex contractu, ne decipiatur. gloſſ. in.l. & eleganter.verſi.Si in hoc ipſo. ff. de dol. Iaſon. in §.actionum.numer.41.Inſti. de actioni. vbi Gomez.numer.12.gloſſ.in.l.iuriſgentium.§. prætor

viniere a labrar plata a la tal ciudad, villa o lugar que ſea obligado de yr a lo moſtrar y declarar ante el eſcriuano del dicho concejo la ſeñal y marco que quiere hazer en aquella miſma plata q̃ aſsi labrare. Y el q̃ lo contrario hiziere y labrare plata ſin hazer lo ſuſodicho que incurra en las penas ſuſodichas.

Itẽ q̃el peſo de oro q̃ ſea en todos nueſtros reynos y ſeñorios ygual con el peſo de la ciudad de Toledo aſsi

ait.verb.dolo malo.vbi Paul.nume.2. ff. de pact. Eſt etiam gloſſ.in dict.l. eleganter. verb. nullam. & glo.in.l.ſi dolo.C.de reſcin.vendi.& gloſ. in. l. item ſi pretio. §. final. verb. circunſcribere.ff.locat.inquit, illicitam eſſe deceptionem cum dolo inter contrahētes. Quam gloſſ. ad hoc peregrinā eſſe dixit Sebaſtian. Sapi. in additio. ad Panor.in. capit. quia plerique. nu. 28. de immu. eccle. Imol. Cō ſil.109. colū- na ſecunda. nu. 2. Barbat. conſil. 56.colum.3. numer. 11.libro ſecūdo. Ergo ſtatim cum primum cognita fuerit inæqualitas & deceptio ab vno ex contrahentibus, debet ſatisfacere ſecum contrahenti, etiam intra dimidiam iuſti pretij, ſiue dolus ſit re ipſa, ſiue ex propoſito in foro conſcientiæ, ex ſupra dictis. Et probat Fortuni. Garſ. in tractat. de vltimo fin. vtriuſque iur.column.82.in illatio. 17. Probatur ex Paul. 1.ad Theſſalonicenſes. 4. ne quis ſupergrediatur fratrem ſuum,& circumueniat in omni negotio: vindex enim eſt dominus de his omnibus. vbi beatus Anſelm.ait, Supergreſsio eſt, vbi pro minori pretio illud quod maioris eſt, elicitur. Circumuentio autem, vbi per dolum frater in ipſa venditione, vel emptione decipitur. Ex quibus conſtat à Paulo vtramque pretij inæqualitatem interdictam eſſe, ſiue ex induſtria, ſiue præter intentionem, & vtranque eſſe peccatum, apertè conuincitur per id, quod ſtatim Paul. ſubiungit, dicens, quoniam vindex eſt de omnibus his: niſi enim vtraque eſſet peccatum, dominus de illis non vindicaret. reg. Sine culpa. de regul. iur. libro ſexto. Ex quo infertur, nullam deceptionem & inæqualitatem etiam intra dimidiam iuſti pretij licitam eſſe de iure Canonico, nec permiſſam. Conſtat. Lex Canonica nihil permittit cum peccato, imò legem nutritiuam & inducentē peccatum tollit, & derogat. capitul. fin. de præſc. Sed huiuſmodi eſt præmiſſa deceptio, igitur, &c. Quia quamuis ius Canonicum illi ſoli, qui vltra dimidiam iuſti pretij deceptus eſt, per ſufficiens remedium ſubueniat, alijs tamen, qui infra dimidium iuſti pretij decepti ſunt, non præcipit, vt dam-

de doblas como de coronas y de florines y ducados y todas las otras monedas de oro ſegun que lo tienen los cambiadores de la ciudad de Toledo. Y que el cambiador o otra perſona que de otra manera: o con otro peſo peſare que incurra en las dichas penas.

Item que todos los peſos que en qualquier manera ouiere en nueſtros reynos y ſeñorios que ſean las libras yguales. De manera que ayan en cada libra diez y ſeys on-

vt damnum illatum deceptoribus remittant, nec decipientibus permittit, vt ſic decipere poſsint. Niſi fortè quis dixerit ex eo permittere, quòd pro præmiſſa deceptione nullam in iudicio admitrit actionem. Sed hæc permiſsio nullam tribuit conſcientiæ ſecuritatem, ſed ſolum imponit litibus terminum: quoniã niſi id fieret, innumeræ quotidie in republica lites orirẽtur. Quũ ſic litibus obuiat, nil hac ratione concedit decipiẽti, ſed illum ſuæ conſcientiæ relinquit, non quidem vt liberè qđ voluerit agat, ſed vt iuxta diuinam legem operetur, à Deo ſolo, & non iam ab hominibus in foro exteriori iudicandus. argu. capitul. cùm iam dudum de præbend. Tenetur ergo ſic decipiens reddere id, in quo à iuſto pretio defecit, quamuis deceptus pro hac re, non poſsit contra illum actionem in iudicio deducere. Alphonſ. Caſtrenſis in lib. 2. de poteſt. legis pœnalis. capi. 10. fol. 187. colum. 1. Cùm autem ſit contra ius naturale, ne quis cum alterius damno locupletetur, & diuinum prohibens alienum detineri. facit. capitul. 1. diſtin. 1. & capit. final. diſtin. 9. ergo à iure Canonico tolli non poterit peccatum, nec permitti aliqua deceptio. Imò etiam læſo non petente, poſtquàm contrahens cognouerit deceptionem, tenebitur reſtituere ſtatim. Panormi. in capitul. quia plerique, nume. 30. de immu. eccleſia. Conrad. de contracti. quæſtion. 57. conclu. 1. Sotus de iuſti. & iure. lib. 6 quæſt. 3 articul. 1. pagi. 538. col. 2. ¶ Deducitur etiam eccleſiam in ſuis contractibus neminem debere, nec poſſe vltra pretium iuſtum rei venditæ, ſeu datæ in emphyteuſim, vel alias recipere, & aperta læſione tenetur læſo ad reſtitutionem & ſatisfactionem, cum ſit cultrix iuſtititiæ, & omnibus prodeſſe, & non damnum inferre debeat, & cuilibet catholico hoc ipſum facere tenetur: ergo multò magis eccleſia, & eccleſiaſticæ perſonæ, per præmiſſa. Tum etiam ex notatis à Domini. Soto loco præcitato. artic. 1. verſic. Eſt ergo quæſtio vtrùm lex id permittat. Eſt gloſſ. memorabilis in capit. ea enim. verb. & plus. 10. quæſt. 2. dicens eccleſiam iuſtum tantùm pretium, & non vltra, etiam ab vltro offerente ratione contractus cum ea celebrati debere recipere. Eam gloſſ. laudat Ambroſi. Bignat. in repe. cap. ſalubriter. num. 86. de vſur. Conrad. de contractibus. quæſti. 57. in additione impreſſa in indice dicti libri. ſuper ead. quæſt. Deci. in. l. ſi quis in conſcribendo num. 7. C. de pact. Henri. de Gandauo quod lib. 3. q. 28. colũ. 2. & eſt communis ſecundum Nauar. in rep. cap. nouit. 6. notab. num. 47. de iudi. Bono enim viro illicitum eſt aliquem decipere. gloſſ. ſingu. & menti tenẽda in. l. ſemper in contractibus. de regul. iur. Quam ibi adnotauit Deci. numer. 7. & ordinariam dixit Ioan. Anani. in. capi. in ciuitate. colum. 5. num. 11. de vſur. & eſt vera concluſio ſecundum Antoni. Burgenſ. in. capit. cum dilecti. columu. 5. num. 15. de emptio. & vendi. Conrad. de contract. quæſt. 57. concluſ. 3. Ex quo deducitur, quòd cùm ſupergreſsio, vltra iuſtitiam commutatiuam contra diuinam & naturalem iuſtitiam ſit, omnis deceptus laicus, ſiue eccleſiaſtica perſona ſit, poterit recuperare læſionem per viam denuntiationis euangelicæ, vt peccato obuietur. argu. cap. nouit. de iudi. cap. ſi peccauerit. 2. quæſti. 1. capitul. final. de for. compet. libr. 6. & tex. & ibi Panormi. in capitul. ex literis Syluani. de ſponſa. & egregie declarat Martin. Nauar. in dicta repetit. capitu. nouit. notab. 6. numer. 79. Nec ex hoc ſi per viam euangelicæ denuntiationis laicus agat contra laicum in foro eccleſiæ, exiſtimandus eſt illam traxiſſe ad vetitum tribunal, nec locum fore pœnæ. l. 3. titulo primo. libro tertio. ordinamen. quippe cùm in ſpecie deducta, cauſa non ſit profana, ſed ſpiritualis, vt homo exeat à peccato, & reſtituat, quod remedium in foro Cæſaris non inuenitur, nec datur: ergo recurſus fieri debet ad eccleſiam abſque aliqua pœna, quia non tendit ad defraudandam iuriſdictionem, ſed ad præmiſſa. Et ſi reſtitutio veniat, nihilominus non venit in conſidera-

çaſ ſegun ſe contiene en la ley ante deſta. Y que eſto ſea en todas las mercadurias de carne y peſcado y todas las otras coſas que ſe acoſtumbran vender y ſe vendieren por libras: ſo pena que qualquier que lo contrario fiziere caya y incurra en las dichas penas. Item que todo paño de oro y ſeda y de lana: y de lienço y de picote y de ſayal: y de xerga: y de todas otras qualeſquier coſas que ſe venden a varas

ſiderationem tanquam incidens, ſed id quod principalius eſt. l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi certum petatur. Vnde gloſſ. in capitul. vnico. de cleric. non reſide. lib. 6. in verb. receperit. dicebat, accedentem ad eccleſiam principali conſideratione propter lucrum, peccare, non tamen ſecundariò, nec ſimoniam ex hoc committere. Panormi. eam approbat in capitul. conſuluiſti. numer. 2. & ibi Addit. de celebr. miſſar. & in cap. fina. ¶Deci. in. ca. ex parte. numer. 6. de offici. de legat. Nauarr. in repet. capitul. quando. notabili. 6. numer. 12. Couarruuias. lib. 2. Variarum reſolution. capitul. 20. numer. 5. Et ſic cauſa inducens liberationem efficaciorem eſſe apparet, & operatur effectum, & non illa, quæ inducta eſt ad obligādum. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. Conſulerem tamen, vt denunciatio iſta fiat per aliquem clericum, vel fiſcum eccleſiæ, ne incidas in dubiū: quia vbi eſt lucrum iſtorum officialium, non eſt quæſtio iuris, ſed tyrannidum, & denotatorum pecuniarum innocentium. ¶Ex quibus non obſtat dicere, conſtat quòd leges permittunt deceptionem, quæ eſt intra dimidiā iuſti pretij, cùm nec permittantur expreſſè, nec denegent actionem præcipiendo, ſed diſsimulant ob maius malum in republica vitandum, nempe vt lites finiantur: nam ex duobus malis, minus eligendum eſt capitul. duo mala. 13. diſtincti. vbi declaraui in lectione ordinaria decreti, Anno. 1562. Et minimū cenſetur malum iuxta illud Cicero. lib. 3. officiorum. Primum, minima de malis. Et in libro. 5. in Verrem. & in epiſtola ad Octauium. In duobus autem malis cum fugiendum maius ſit, leuius eſt eligedum. Et quod ius ciuile id non permittat, clarè conſtare videtur: quia quando reſcindit contractum ob prædictam læſionem vltra dimidiam iuſti pretij, vel iubet iuſtum pretium ſuppleri, totus exceſſus vltra iuſtum pretium venit reſtituendus, quod non veniret, ſi licitum eſſet incluſiuè vt ad dimidiam, vt ponderauit Dominic. Sotus lib. 6. de iuſtitia & iure. quæſtione tertia. articul. primo. verſi. Atque hinc ſumitur quartum argumentum. ¶Nec etiam obſtare nobis videntur, quæ adnotari ſolent ex. l. in cauſæ. 2. §. idem Pomponius. ff. de minorib. nempe in emptionibus & venditionibus licere naturaliter contrahentibus ſe adinuicem circumuenire. text. in. l. item ſi pretio. §. fina. ff. locat. Nam pro diſſolutione huius difficultatis præmittere oportet, duplicem eſſe dolum, alterum deceptiuum, conſilio & induſtria adhibitum, alterum re ipſa nulla interueniente calliditate. l. ſi quis cùm aliter. ff. de verborum obligationibus. vterque dolus frequentiùs ſignificatur hoc verbo, fraudis, vt oſtendit tex. in. l. iuriſgentium. §. ſed ſi fraudandi. ff. de pact. vbi Ioan. Oroſci. l. 1. vbi gloſſ. ff. de his quæ in fraud. credi. Platea in. §. in fraudem. Inſtitu. quibus. ex cauſ. manumitter. non licet. Vtrumque ſenſum habent verba, fraudare, circumſcribere, circumuenire, quibus vtuntur Iuriſconſulti locis præmemoratis. His ſic præmiſsis, text. in. §. idem Pomponius. l. in cauſæ. a. ff. de minori. eſt intelligendus in dolo reali, non in deceptiuo. vt eſt gloſſ. in dicto. §. verb. naturaliter. & gloſſ. in. l. ſed & ſi pupillus. §. item ſi cum plures. ff. de inſtitor. & in leg. & ideo. ff. locat. & in. leg. Iulianus. §. ſi venditor. &. §. idem Iulianus. ff. de actionibus empti.

Et hæc eſt regula vniuerſalis in iure, quòd nullus dolus deceptiuus permiſſus eſt à iure, vt in iuribus præcitatis. & in lege. & eleganter. ff. de dolo. & in lege. ſi dolo. C. de reſcindenda venditione. Probatur & a Ioann. Igneo in repetitione legis. contractus. numero. 105. ff. de regulis iuris. & in lege. ſi exhæredatus. numero. 29. ff. ad. Senatus Conſultum. Syllanian. Iaſo. in. §. actionum. numero. 28. Inſti. de actio. Stephan. Forcatul. in necyomantia iur. dialogo. 99. Sed huic reſponſioni obſtat difficultas. Nam licèt dolus non interueniat. iniquum eſt aliquem cum aliena iactura locupletari. lex. nam hoc natura. ff. de cond. indebi. lex. iure ſuccurſum. ff. de iur. doti. lege. iure naturæ. ff. de regul. iur. capitulum. locupletari. eod. titul. lib. 6. &. leg. 17. titu. fina. part. ſeptima.

que el que lo vendiere ſea tenido de lo †tender ſobre vna tabla y poner la vara encima y haga ſeñal de cada vna vara: porque el que lo comprare no reciba engaño y ſe venda por la vara toledana. Y que el que lo contrario hiziere que incurra en las penas en que caen los que venden paños por varas falſas. Item que las medidas del vino aſsi de arrobas como de cantaras y açumbres y medias açumbres y

† Téder ſobre vna tabla. adde. l. 1. ſupr. eo. tit. in verſ. y otroſi ſq el paño. quæ aliter diſponit, ſed deciſio huius l. eſt ſeruāda. & practicatur.

Alciat. de præſc. in rubri. numer. 7. quod repugnare minimè dubium eſt. dicto. §. Idem Pomponius. dum dicit naturaliter. Sed omiſsis alijs ſolutionibus, dicendum eſt, quòd text. ille loquitur intra latitudinem iuſti pretij, de quo ſuprà habitum eſt ex Conrado in tracta de contractibus. q. 56. articu. primo & non eſt viſus ab hac ſolutione recedere Nauat. in capitul. qualitas. de pœni. diuin. 5. Sed hæc ſolutio nō placet Soto loco ſuprà citato, & merito: quia intra hanc latitudinem nullum eſt præiudicium, nulla fraus, cùm tota ſit iuſtum pretium. Poteſt etiam alio modo tex. ille intelligi ſecundum Alber. & Bald. ibi, quatenus ait licere, ex permiſſione iuris in foro exteriori, non quia licitum honeſtumque ſit, vt ſuprà diximus. Pinel. in rep. l. ſecundæ. parte ſecunda. capitulo. primo numer. 36. C. de reſcindenda venditione. Sed & ſi veriſsimam eſſe ſentiam iſtam ſolutionem, tamen repugnat verbo, Naturaliter, in dicto. §. Idem Pomponius. poſito, quippe cùm forum interius & conſcientiæ nihil aliud ſit, quàm natura, & ius naturale capitul. primo. diſtinctione prima & capitulo non eſt. diſtinction. 6. Ideo intelligi aliter ſolet tex. ille, quòd verbum, naturaliter, ſit accipiendum ex natura contractus emptionis, & venditionis; hoc eſt, quòd natura emptionis, & venditionis habet in ſe difficultatem, vt vix adhiberi poſsit. & in vſu eſſe, niſi inuicem remittatur præiudicium. ex. l. ſi voluntate. C. de reſcindenda venditione. Quæ ſolutio reddit rationem, cur in foro exteriori permittatur huiuſmodi læſio in his contractibus, atque ita non tollit difficultatem: fuit autem Carol. Molinæ. de contractibus quæſtion. 56. refert Couar. libr. 2. Variarum. reſoluti. capitul. 1. numero. 2. Balduinus in princ. Inſti. de rer. diuiſi. Sed quatenus præſupponere videtur, quòd natura contractus eſt contraria iuri naturæ, eſt poſitio falſiſsima, cùm hic contractus ſit iuſtiſsimus, & de iure gentium, atque eodem pacto non tollit difficultatem, quam ponit Pinel. in dicta. leg. 2. parr. capitul. 2. ad fin. vbi verbum, naturaliter, interpretatur, id eſt, iuris gentium, hoc eſt de conſenſu populorum. Quæ ſolutio placuit Forcatul. in Neeyomantia iur. dialogo. 37. num. 5. Quæ ſolutiones manifeſtè explicant, cur in exteriori foro permittantur huiuſmodi læſiones. itaque ad reſolutionē conſiderandum eſt, quòd natura contractus emptionis & venditionis efficit, vt aliqua læſio toleretur in pretio, qđ præter Carol. Molinæ. & alios ſuprà citatos oſtendit elegantiſſimus Ariſtotel. locus lib. 2. Metaphyſi. ad finem. capitul. 9. Sunt enim & in ratione nonnullæ partes, vt materia rationis. Quā læſionem videntur contrahentes per conſequentias ſubire. arg. l. 2. ff. de iur. om. iud. Atque etiam ius ipſum naturale patitur in huiuſmodi contractibus aliquam læſionem, dummodo notabilis non ſit, ſed modica. Et hoc denotat tex. in dict. §. Idem Pomponius. Quod ſenſiſſe viſus eſt beatus Thom. 2. 2. quæſtion. 77. articulo primo. Hoc autem principium iuris naturæ allegat ibi Iuriſconſultus, vt oſtendat contractum per ſe validum eſſe ipſo iure, etſi deceptio in pretio interueniat. Quod colligitur ex propoſito Iuriſconſulti in tota illa lege à principio, in qua Iuriſconſultus conatur oſtendere reſtitutionem minori non eſſe concedendam, niſi vbi aliqua ratio non eſt quia ſuccurratur ei, ac proinde in caſu propoſito reſtitutionem eſſe neceſſariam. Quod bene præter gloſ. & docto. explicat Pinel. in rep. l. 2. part. 2. capit. 1. nu. 32. C. de reſcind. vend. Ex quibus duo inferuntur. Primum, quòd iure naturæ læſio modica, quæ permittitur, remanet arbitrio boni viri: at verò hæc læſio modica iure ciuili redacta eſt ad dimidiam iuſti pretij. vt in. l. 2. C. de reſc. vend. & in. l. 4. infrà hocmet tit. 7. Ex quo inferri poſſet, cùm à iure Canonico & regio id ſancitum eſt, vendens, vel emens rem intra dimidium iuſti pretij, niſi fuerit exactus à parte læſa, non teneri in conſcientiæ foro ad reſtitutionem, contra opinionem cōmunē Canoniſtarū & Theologorū, quam in cōtrariū huius illationis ſuprà probaui. Tū, quia Canon uil cum peccato permiſit, cum ſemper conſilium

quartillos que ſean de la medida toledana: y en todos los nueſtros reynos y ſeñorios no ſe compre ni venda por menudo ni por granado: ſaluo por eſta medida no embargante q̃ digan que algunas ciudades: villas e lugares y comarcas, que lo tienen por priuilegio y vſo y coſtumbre vẽder y comprar por mayor y menor medida que toda via ſe venda por la dicha medida toledana ſo las dichas penas.

ſilium det animæ. gloſſ. in capitul. cùm contingat. de iur. iur. & iure Canonico conſtat permiſſum eſſe in. capitul. cùm dilecti, & in capitu. cùm cauſam: de empti. & vend. dum tamen re ipſa contingeret læſio, & intra dimidiam. Tum quia iſtud pretium iuſtum potuit cenſeri, ne animam vnius contrahentis illaquearet, nã pluris momenti eſt, quã mille corporum, & à fortiori rerum. Si poteſt ex cauſa iuſta & vtilitatis communis, vt caristia euitetur, res particularium taxare, & legitimum ac iuſtum cenſetur pretium, quantò magis animarum fauore? Nam homines id pretium iuſtum eſſe in rebus cenſent, quantum vendi poſſunt. Si verò alter vtriuſque cenſeatur læſus, inſtituat contra decipientem re ipſa remedium legis ſecundæ. C. de reſc. vend. Sin verò non petat ex natura contractus, vt dixi, cenſetur pretium iuſtum fuiſſe, & non ſubiectum reſtitutioni dum tamen dolus deceptiuus, & partis petitio eſſet. In foro etiam animæ crederem poſſe defendi contra communem. Et hanc ſententiam nouiſsimè. 8. annorum curſum quod hæc ſcripta & approbata erant à ſacro Concilio, reperi tetigiſſe Dominum Anto. Menchi. in. dicta. l. 2. numer. 73. quam hoc Anno in lucem edidit, ſcilicet. 1563. Cætera, quæ pro intellectu dicti. §. Idem Pomponius annotare poſſemus, ſunt videnda apud Carol. Molinæ. in tracta. De commercio & vſura. quæſtion. 14. numer. 171. Nauar. in capitul. qualitas. numero. 42. de pœni. diſtin. 5. Couar. libro. 2. Variar. reſolu. capitul. 3. nume. 2. Domini. Sot. lib. 6. de iuſti. & iure. quæſtio. 3. articul. 1. verſicul. Primum igitur. & per ea, quæ optimè in propoſito tradit Ioan. Methymnen. in. C. de reſtitu. quæſt. 32. & 33.

Quæri poteſt, Vtrum vendens rem, & eam tradens antequàm ſolutum ei ſit pretium conuentum, transferat dominium in emptorem? Videtur quòd ſic, cùm habuerit fidem de pretio venditor: quoniam res corporalis, quæ à domino venditur & traditur, non aliter fit accipientis, quàm ſi aut pretium venditori ſolutum ſit, aut ei ſatis eo nomine factum, putà ex promiſſore, fideiuſſore, aut pignore ipſi venditori ex ipſius voluntate cõſtituto. l. 2. §. 1. in fin. ff. ſi cert. petat. vel niſi venditor fidem habuerit emptori ſine vlla ſatisfactione. l. quod vendidi. ff. de contrahenda emptione. Quod ſi nihil horum vẽditori præſtetur, quaſi pignus (nam propriè pignus eſſe nequit. l. neque pignus. ff. de reguli. iuris) retinere poteſt eam rem quam vendidit. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actionibus empti. Id ergo vnũ poterit emptor, niſi res eadem alteri emptori vendita, ac tradita ſit. l. quoties. C. de rei vendi. vt vniuerſo pretio venditori oblato ſolutoque actione ex empto contra eum experiatur dicto. §. offerri. nec enim ex ſola traditione, quantumuis ex venditionis cauſa facta, ſtatim iudicatur venditor pretij ſolutionem emptori fideicommiſiſſe, ſi aliud colligi poſſet, quia emptor dixit ſe promptam pecuniam ſolutioni habere, cum non haberet rem, vendicare poterit. ex gloſſ. in §. venditæ. Inſti. de re. diuiſio. vbi Fabian. Angel. Plat. & Iaſo. ad Porchum. columna. 2. gloſſa. in dict. l. quod vendidi. ff. de contrahenda emptione gloſſ. in. l. procuratoris. §. planè. verb. vendicare. ff. de tributor. ex Bartol. & gloſſ. in leg. ſi ſeruus communis. § loraui. ff. de furt. & ex Gregor. Lopez in. leg. 46. verb. *Se fiaſſe del.* titulo vigeſimo octauo. partita tertia. Si tamen ſimpliciter venditor rem tradidit emptori, videtur habuiſſe fidem de pretio, & ſic dominium tranſtuliſſe, ſi nihil dicit, vel excipit. ex gloſſa. in dicta lege quod vendidi. & in. §. venditæ. & in dicto. §. planè.

Et confirmatur ex. l. quadrageſimaſexta. & ibi Grego. Lopez. verb. *Con intencion.* titulo. decimo quarto. partita. 5. Et tenent communiter docto. ſecundum Fabian. de monte. in tracta. de empti. & vend. 5. quæſtion. principa. nu. trigeſimoſeptimo. quanuis ipſe ſtrenuè contendere velit contrarium, quòd non dicatur habita fides de pretio, niſi expreſſe actum fuerit inter contrahentes. Quem vide. Nam ſi vera eſt hæc opinio, ſequeretur, quòd

Item que todo el pã que ſe ouiere de cõprar y vender: que ſe venda y compre por la medida de la ciudad de Auila: y eſto aſsi en las hanegas: como en los celemines y quartillos. Y mandamos que ſe guarde aſſi en todos nueſtros reynos y ſeñorios no embargante que digã que lo tienen de priuilegio vſo y coſtumbre como dicho es.

ADDICION.

¶ *Eſta ley, en el principio y en el verſiculo, itẽ, que el peſo de oro concuerda con la ley. 1. titul. 22. lib. 5. de la Recopi la qual corrige a eſta ley. en quãto dize (ſeys granos) y dize quatro, y tãbiẽ dize quatro, la ley 1. 2. 3. tit. 24. del dicho libro 5. en el verſicu. (itẽ q̃ el platero) cõcuerda cõ la ley. 1. tit. 24. lib. 5. de la Recopi. en el verſi. (itẽ q̃ todos los peſos) cõcuerda la ley. 1. tit. 13. lib. 5. de la Recopi. en el principio, y en quãto dize en el marco, ocho onças, y en la libra dos marcos en el verſi. (itẽ, q̃ todo paño) cõcuerda la ley. 3. titulo 12. lib. 5. de la Recop. y en quãto eſta ley, dize q̃ ſe mida por la vara Toledana eſta alterada por la ley 1 tit. 13. lib. 5 de la dicha Recopi. (q̃ dize q̃ ſea la de Burgos, en el verſic (itẽ q̃ las medidas) cõcuerda cõ la ley. 1. tit. 13. del dicho libro. 5. y con la ley. 2. verſiculo. item que la medida, en el verſiculo (item que todo el pan) concuerda con la dicha ley. 2. verſiculo, item que todo el pan.*

quòd venditor poſſet rem ſuam vendicare, ſi non ſoluatur ei pretium conuentum, quod ineſt naturaliter ex natura contractus, quod emptor tradat rem, ſi modò pretium fuerit ſolutum. l. ex empto. ff. de actio. empt. ergo ante pretij ſolutionem cùm veniat ex natura contractus bonæ fidei, non intelligitur tranſlatũ dominium, quia tacitum haberi oportet pro expreſſo. l. cùm quid. ff. ſi cer. peta. Nec eſt vero ſimile, quòd venditor, maximè ſi diligens eſt velit dominium transferri in emptorem ante realẽ numerationem pretij l. cum de indebito. ff. de probat. Ergo non eſt dicendum per argumentũ à veroſimili, q̃ eſt receptum in iure. c. quia veriſimile nõ eſt. de præſumpt. Tiraquel. in rep. l. ſi vnquam. in princ. num. 37. C. de reuocan. dona. & Euerard. in locis legali. loco. 5. & Ferdnand. Loazes in tract ſuper noua pagan. conuerſ. regni Valentiæ. colum. 8. §. nec prædictis obſtat. num. 26. cum ſeq. vbi plura ſingularia de eiſa comperies gratia huius argumenti, quæ faciunt etiam ad. l. non eſt veriſimile. ff. de eo quod met. cauſa geſtũ eſt. Item etiam, quia oratio reſpiciens plura determinabilia, debet ea æqua lance definire ac terminare. l. iam hoc iure. ff. de vulg. l. quanuis. C. de impube. & alijs ſubſti. Sed hæc tria ponuntur exceptiue à regula in. dict. l. quod vendidi. dicendo, quod vendidi & tradidi non aliter ſit accipientis, quam ſi aut pretium nobis ſolutum ſit, aut ſatis eo nomine factum, vel etiam fidem habuerimus emptori ſine vlla ſatisfactione vel datione. Tamen ſatisfactũ niſi probetur, non præſumitur. l. ſi duo patroni § ſi quis iurauerit. ff. de iure doti. l. quinquaginta. ff. de probat. ibi, nam ſi creditum petã, ille reſpondeat ſolutam pecuniã, ipſe hoc probare cogendus eſt l. in ciuile. in fi. C. de rei vẽdi. l. 45. ad. fi. tit. 9. parti. 6. Ergo non habita fides de pretio, non præſumitur, niſi ꝓbetur. Item fundãs intentionem ſuam in aliquo, ſiue ſit, in ſubſtantia ſiue in qualitate, ad obtinẽdum illud probare debet. l. 2. ff. de probat. l. ſi rẽ minorem. ff. de in integ. reſti. & dicetur in. l. 4. infra. Ergo emptori conuẽto à venditore rei vendicatione, dicenti habitã fidem de pretio, cùm in eo ſe fundet, debet illud oſtendere apertè. Præterea facit: nam tranſlatio dominij eſt magni præiudicij, ac difficilior, quàm poſſeſsionis. l. ſi quis vi. §. differentia. ff. de acquiren. poſſ. & ideo quod noſtrum eſt, ſine facto noſtro à nobis tolli non poteſt. l. id quod noſtrum. ff. de regul. iur. igitur per ſimplicem traditionem rei non debet induci factum longè aduerſum voluntati venditoris, & contra eius mentem. Confirmatur: nam contractus emptionis & venditionis eſt reciprocua, id eſt, vltro citroque obligatoria, & non debet claudicare. gloſſ. in. capit. de illis. 1. in gloſſ. fin. de deſpõſa. impub. l. Iulianus. §. ſi quis colludente. ff. de actio. emp. & emptio & ven-

venditio definiuntur, quòd ſunt contractus bonæ fidei vltro citroque obligatorius, qui conſenſu, re, & pretio perficitur, vt explicat Fabian. de mōte in tract. de empt. & vend. in princ. 1. quæſtionis principal. Definitur etiam alijs modis, de quibus ſuprà. Sed ſi dicimus dominium tranſlatum, & pretium non ſolutum, claudicabit, igitur, &c. ideo vt ceſſet omnis ſcrupulus, cautela erit elegans, quòd ſemper in inſtrumento dicatur, quòd venditor tradidit rem, ſeruato ſibi dominio rei, & quòd ſit ſpeciali hypotheca affecta, quouſque pretium ſibi ſolutum ſit. Quod pactum valet, & impedit dominij translationem, vel reſeruare ſibi manuum iniectionem, nempe non ſoluto pretio abſq; authoritate alicuius, ſiue emptoris, ſiue iudicis liberè poſsit apprehendere, & ſic retinet ſemper dominiū & precario interim tantum poſſidere dicitur emptor ipſam rem. l. qui ea lege. iunct. gloſſa. final. C. de pactis. inter empto. & vēdito. & ratione retenti dominij, vēdicare poterit ſecundùm Azo. in ſum illius tit. quē ſequitur Fabian. hāc cautelā optimā dicēdo in tract. de emp. & vend. quæſt. 5. princip. num. 39. poſuit Bald. licèt non ita apertè in rubri C. de contrahen. emptio. quæſtio. 13. num. 13. Ioan. Andre. ad ſpecul. de empt. & vend. in rub. verſic Sed an poſsit ſibi prouideri hoc facto. Grego. Lopez in l. 28. verb. *Entregar*. titu. 5. part. 5. Sin vero ſolutionis tempus conceditur emptori, ſi emptor intra illud tēpus, fidem ſuam apud venditorem non liberauerit, non propterea poterit venditor (ſecluſa dicta cautela) ipſam rem vendicare, ſed actione ex eo cōtracta; nempe ex vendito aget. l. 1. C. de actio. empt. l. quia à lege. C. de pact. inter emp. & vend. etiam tranſlato termino aſsignato ad ſoluendum quia initium eſt ſpectandum. l. 1. ff. de pœn. quicquid Fabianus attentare in contrarium velit vbi ſuprà num. 40. Quæ omnia ſæpe verſantur in practica, imò quotidie, ideoque diligenter ſunt memoriæ tradenda. Cætera ad hanc quæſtionem & pro eius declaratione neceſſaria ſunt videnda vltra Plat. & doct. in dict. §. vendita. Per Fabian. loco præcitato. Procurator fiſci nō poteſt fidem habere de pretio vt trāſeat dominium. l. ſi procurator. in fin. ff. de iur. fiſc. gloſ. in l. 4. verb. debes. C. vbi cauſ. fiſcal. ¶ Quæritur, Vtrum vſura committatur in contractu emptionis & venditionis? Et videtur dicendum quòd non: nam deceptio, & non vſura ſupergreſsio iuſti pretij dici debet. l. 2. C. de reſ. vend. quia ſedes vſuræ eſt in mutuo, iuxta illud. Mutuum date, nihil inde ſperantes. Luc. 6. & cap. conſuluit. de vſur. ergo, &c. Ex quo infertur, quod emens redditus perpetuos, nō cōmitit vſuram: quia de ſubſtantia mutui eſt. quòd ſit officium gratuitum, & quòd recipiens obligetur ad reſtituendum idem genus tantùm, non tamē poteſt in plus obligari. l. ſi tibi decē. in princ. ff. de pact. & ibi gloſſ. verb. re. & glo. verb. condici. per tex. ibi in l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. de reb. cred. Si verò paciſcatur, quod teneatur aliquid reddere vltra ſortem, ipſo iure non valet tale pactum, nullaque oritur obligatio dictis legibus, quia eſt contra ſubſtantiam actus: non autem ſufficit, nec efficere poteſt, vt actus tranſeat in alium contractū. Tum, quia nec natura contractus qui re contrahitur, nec verba patiuntur. Faciunt notata per Bar. in. l. vbi ita donatur. ff de do. cauſ mor. colum. 2. & ibi Ad. Tum, quia tale pactum eſt vera, & propria vſura. Patet, quia illud ſolùm præſtatur propter vſum. & temporalem retentionem pecuniæ mutuatæ, & ſic ex definitione vſuræ in dict. §. ſi tibi. quæ dicit, quòd eſt quicquid accedit Sorti. c. plerique. 14. quæſt. 3. eſt vera & propria vſura, & pactum remanet prorſus nullum. Quæ omnia ceſſant in emptione redditus, vbi ſors nunquam reſtituitur, ſaltem non obligatur venditor ad vllā reſtitutionem. Et ſic verè dici non poteſt, quòd aliquid præſtetur, vel percipiatur vltra ſortem, ſed bene quòd aliud loco ſortis prorſus alienatæ percipitur, videlicet ius annui redditus, & ſic nō poteſt hic cadere vera vſura, quia cùm vſura non ſit, niſi quod accedit ſorti, ſemper præſupponit ſortē deberi, & poſſe repeti, licet interim habeat in creditum, vt fit in mutuo. Secundò præſupponit interim aliud ſolui pro vſu, vel retentione ſortis, quæ eſt propria ratio vſuræ, vnde non poteſt propriè cadere in contractu emptionis redditus, vbi ſors, ſiue pretium nullo modo abijt in creditū prout abit in mutuo, ſed prorſus abalienatur, & omnino recipienti acquiritur, qui non obligatur ad aliquam reſtitutionem pretij, ſed tantum ad præſtationem redditus pro pretio recepto vēditi ergo redditus pecunia emptus, etiam de nouo ad hoc conſtitutus, dummodo valorem & commenſurationem pretij ſeu ſortis, tempore contractus inſpecto, non excedat, alio ceſſante vitio, non eſt illicitus, nec verè, nec præſumptiuè vſurarius, ſed omni iure, etiam poſitiuo licitus, & permiſſus. vt ex pluribus probat Andr. Tiraquell. lib. 1. de retract. §. 1. gloſ. 6. num. 15. Carol. Molinæ. in trac. commerciorum, & vſurarum, & redditum. pag. 8. num. 20. D. Couar. lib. 3. Variarum. capit. 7. nu. 2. verſic. Contrariam ſanè opinionem. Gregor. Lopius in. l. 28. verb. *A cenſo*. titul. 8. part. 5. Et iſta eſt communis docto. reſolutio. Tamen quando contractus emptionis, ſeu venditionis fit in fraudem vſurarum, vſurarius erit, non ex eo, quia contractus emptionis excedit pretium iuſtum, ſed quia continet mutui rationem, nempe, ſi rem valentem decem iuſto valore tempore contra-

ctus, vendiderim ad creditum pro quatuordecim quia lex ſingit, quòd pecuniam ſtatim connumeraui emptori, hoc eſt decem, per viam mutui ſuper quatuor aureorum fœnore ex S. Thom. 2. 2. quæſt. 78. artic. 2. ad 7. Domi. Sotus lib. 6. de iuſti. & iure, quæſtio. quarta. artic. 1. Quod illicitum ac in fraudem vſurarum eſſe nullus dubitat. Et hoc voluit regia. l. 1. ibi. *E porque algunos no dan derechamẽte a vſuras*, &c. Et inferius ibi, *Tenemos por bien, que ſi alguno vendiere a otro*, &c. tit. 2. lib. 8. ordinam. vbi (Deo dante) plenius agendum erit de his contractibus, quando liciti, vel illiciti iudicandi ſint, nunc autem ſufficiat inueſtigare, vtrũ vſura ſit in contractibus emptionis & venditionis. Nam ſi vſura eſt vſus pretium mutuatæ rei, prout Domi. Sotus verè definit lib. 6. de iuſt. & iur. quæſt. 1. artic. 1. per verbum, pretium vſus, ſecluditur contractus emptionis. vbi non pro vſu tantum, ſed pro re empta amittitur pretium. Et etiam per verbum, mutuatæ rei, ſemouentur à definitione contractus locationis & emphyteuſis, quibus res non mutuatur: ergo, &c. Quod eſt ſingulare & notandum. Item ſi vendas triticum nondum collectum, hoc eſt, in herba, illicitus contractus iudicatus eſt à Caietano, verb. Vſura. verſic. Quartus caſus, & eſt. l. 48. in curijs Pincianis à Carolo. V. celebratis anni. 1523 Sed intelligerẽ (ſalua meliori cenſura) cùm vendunt ad menſuram, dicendo, tibi decem fanecas tritici ex tali fundo ad nouem argenteos vendo. Secus tamen ſi locaui tibi fructus talis fundi pro decem. nam ſpes poteſt vendi, & locari. l. ſi iactum retis. ff. de actio. empt. & vend. vbi ratione dubij euẽtus licet emere ſpem. vt ibi habes. quem declarat Deci. in. l. certi condictio. colum. 8. num. 12. ad fin. ff. ſi cert. petat. & cõpetit emptori remedium. l. 2. C. de reſc. vend. Quod notandum inquit pro declaratione dict. l. ſi iactum. retis. Antoni. Burgenſi. in. c. cum caula. colum. 7. num. 18. de empt. & vendi. Quod dictum fuit Anchar. & Imol. ibi. Et etiam de eius intellectu agit Pinel. in rep. l. 2. prima par. capit. 4. num. 16. C. de reſc. vendi. vbi ſpem vendi poſſe propter dubium euentum conſtat. Et ad fraudem re ipſa vltra dimidiam iuſti pretij probãdam, crederem illam eſſe, quæ à limitibus iuſti pretij, ſecũdùm communem & iuridicum euentum illius rei fuit datum. Putà, ſolitus erat dare homini induſtrioſo fundus tot corbes, vel fanegas tritici, nũc caſu, & abſque facto conductoris, vt in hoc anno non dedit illas, verum etiam dimidia pars fructuũ, in ſpecto igitur pretio, & redditibus, qui iure communiter percipi ſolebant, poteſt dici deceptus vltra dimidiam iuſti pretij. Quæ læſio probanda erit per homines peritos, & liquidanda inprimis erit, vt locator recipiat læſionem in partẽ pretij, nam vltra ſibi debitum, ius naturæ repugnat, vt recipiat, per præmiſſa de iuſto rei pretio. ex. l. 4. Conductori autem prædiorum remediũ datur inſigne, quòd ſi penitus per caſum fortuitũ & inconſuetũ fructus corrumpantur, erit omnino liber, ſufficit enim quòd ipſe laborator ſemen amiſerit, ſin verò omnes fructus non corrumpantur, tenebitur ſoluere penſionem locatori, vel ei reſtituere fructus perceptos omnes deductis ſibi expenſis, quia id euenit caſu inopinato, & præter eius cõductoris culpam. Secùs ſi proueniret eius facto, nam non iuuaret. l. 22. incipien. *deſtruyendoſe*, tit. 8. part. 5. confirmata per. l. 106. data in Curijs Pinciæ Anno. 1537. Quod eſt pulchrum, & in practica ſæpe vſitatum remedium. ¶ Eſt tamẽ dubium, ſi in cõtractu locationis conductor renuntiauit caſus fortuitos, vtrùm iuuandus ſit aliquando remedio aduerſus cõtractum præmiſſum, vel ſimilem? Videtur quòd ſic: nam vnuſquiſque poteſt liberè per pactũ conditionem ſuam deteriorem facere, renuntiando iuri pro ſe introducto capit. quam periculoſum. 7. q. 1. l. ſi quis in cõſcribendo. C. de pact. Felin. conſil. 43. nu. 7. ſiue ius ſit in re. ſiue ad rem, renũtiari poteſt, vt latè oſtẽdit Paul. Pariſ. conſ 76. col. 1. nu. 1. lib. 4. Quo fit ꝙ eo caſu, quo venditor renuntiat exceptionẽ deceptionis, & damni enormis, ſeu enormiſſimi, ꝙ cenſetur renuntiaſſe beneficium. l. 2. C. de reſc. vend. ſecundum Bald. ibi. q. 4. & reliquos omnes teſte Paul. Pariſi. conſ. 20. num. 36. lib. 1. Corne. conſ. 189. in princ. lib. 1. Matth. de Afflict. deciſi. 220. nu. 1. vbi tenet partes renũtiare poſſe ſpecificè remedium. l. 2. C. de reſc. vendi. Gregori. Lopez in. l. 56. verb. *mayor de* 14. *años*. ad fi. tit. 5. par. 5. & eſt cõmunis, etiam ſi in eodem contractu renuntiauerit, cõtra Calcane. conſi. 25. num. 27. Pro quo plura. quæ ei ſuffragari videntur, recolit Couar. & refutat. lib. 2. variarũ. c. 4. Si tamen renuntiatio fuiſſet facta in contractu emptionis, venditionis, ſeu locationis, in quo etiam fuiſſet adiectũ iuramentum ſi enormiſſimam contineret læſionẽ, ea non obſtante, nec iuramento, eſſet læſus iuuandus, ſecundùm eum ad id citãrem alios, & ita profitentẽ in prætorio Rotę, ac Granatenſi obtẽtum fuiſſe in contradictorio iudicio. Et cõmunem firmat Anto. Capici. deciſi. 159. nu. 24. poſt Deci. cõſi. 180. Ergo renuntians caſus fortuitos, vel remedium. l. 2. de reſcind. vend. nõ poterit citare aliquod remedium pro ſe, cum eos præuiderit, & quamuis de ſtylo notariorum apponi ſoleant, & ſic non inducant diſpoſitionem, vt per Felin. cõſi. 43. nu. 18. col. fin. tamen legi ſoleant & debeant iuxta leges noſtri regni de verbo ad verbum ante concluſionem, & finalem perfectionẽ contractus per contrahentiũ conſenſum, non poterit pars re-

nun-

nuntians allegare diſſenſum, nec ignorantiam caſuum, ex mente Couar. vbi ſuprà.c.4.verſi. Quinto Caleinei ſententia.& in rub.de teſtam.2. par. nu.14.& Menchac.de ſucceſ.creat lib.1.§.6. nu. 53. Et dixi ad Segur.in.l.3.§.fi.nu.31.ff.de vulg. & pupilla. & quæ dixit Caſtell.in l.50.Tauri.n. 14.l.9.tit.19 part.3.&.c.1.fol.190. Pragma. Regũ Cathol. Cæpol.caut.192. Nota quòd ea quæ. Ergo ſterilitas allegari non poterit eo caſu, quo maior 25.annis,& ſanus mente ſine vi,dolo, vel fraudde renuntiauerit, eſt ſecundùm ſtylum notariorum, qui has renuntiationes ex ſuis formulis firmiſsimè ſcribere & apponere ſolent in cõtractibus alias deriſoriæ eſſent, ac ſuperfluæ, quod dicendum non eſt, cùm veniant ibi ex conſenſu partium:& ſic nullum verbum poſitum in cõtractibus debet eſſe ſine effectu operandi, etiam ſi verba impropriarentur.ex Bal.in rub. C.de contrahen.empt.quæſt.9.l.diuus. ff. de vſu. & habita. Pro cuius intellectu eſt videndus Pinel.in. l.1. part.2.nu.56.verſi. Sed vltra gloſſam.& doctores C.de bon. mater. Præterea renuntiatio caſuum fortuitorum valet, ſi ſpecialiter fuerit facta. l. ſed & ſi quis.§.quæſitum.ff.ſi quis caut.& l.23.tit.8. part.5.& l.3.titu.2.& l.8.verſi. *el primero es.* eod. tit.8.par.5. Et generalis renuntiatio poſt aliquos caſus expreſſos tenet in contractibus ex iudicijs ſecundum communiorẽ ſententiam teſte Gregorio Lopio in.d.l.3.in glo.fin.& in l.23.verb. *Por qualquier occaſion*.tit.8.part.5. Et ſunt addẽda, quę notat Tiraquel.in rep.l.ſi vnquàm.in prin. num. 112.cum ſeq. C. de reuo.dona.Boeri. deciſi.147. nu.12.& ad remittendam penſionem ex cauſa ſterilitatis in terminis.l.2.C.de reſc.vẽd. vltra Bart. in l.licet.C.locat.eſt videndus Corn.conſil.128. n.26.lib.2.Gregor.Lopez in.l.22.tit.8.part.5. in verb. *En ſu eſcogencia*.vbi eſt.l. optima & apud Luſitanos.l.1.ti.61.lib.4.ord.Pinel.in rep.l.2.c. 3.nu.21.verſi.ex præcedentibus.C.de reſc.vend. vbi referunt opinionum varietatem in hoc. vide apud ipſos.& remedium.d.l.2.competere etiam finito contractu locationis ad reperendum quod dedit vltra iuſtam penſionem, probãdo ſe læſum vltra dimidiam ipſius iuſtæ mercedis. Contra Decium ſe obtinuiſſe fatetur Pinel.vbi ſuprà.cap.3. nu.20. Et nos etiam obtinuimus in quadam cauſa cuiuſdam ciuis Zamorenſis in audientia metropolitana Reuerendiſsimi Archiepiſcopi ſancti Iacobi. ¶ Nunc quæritur, An contractus emptionis & venditionis requirat ad ſui perfectionem ſcripturã, vt ante eius confectionem contrahentes pœnitere poſsint? Videtur dicẽdum, quòd ſi partes dixerunt quòd fiat ſcriptura illius rei venditę gerentes in animo non prius contrahere, quàm ſcribatur contractus, non erit perfectus ante conſectionem ſcripturæ. ex gloſſ. in l. contractus. verb. in ſcriptis.C.de fide inſtru.& ſequuntur doctores ſecundùm Salicet.in authen. Sed nouo iure.colum.3.C.ſi cert.pet.gloſſ.Inſti. de empt. & vend in.§.1.verb.ſcriptura conficiuntur. Specul. de emptio.& vendi,§ 1.verſi. Sed dictum. Boeri. deciſi.183. nu.50. verſi. propterea dixit Specul. Soci.conſi.120.num.17.lib.4. communis ſecundum Boeri.deciſ.48.num.18.Antoni. Gomez in lib.de contractibus. capit. 2. num. 17. Et eam in puncto rationis veriorem dicit Gregor. Lopez in.l.6.vbi eſt caſus approbans iſtam communem titul.5.part.5.& nos diximus in l.3.titul,8.lib.3. ordina.in gloſſ.5.colum.1054.cum ſequen. verſi. Quæro, vtrùm eo caſu, quo quis vendidit. Et ex partium intentione conſtat eo ipſo, quod in ipſo contractu, vel antè dixerunt quod fieret ſcriptura, quòd ſine ea contractus non eſſet perfectus: ergo quamuis non ſit neceſſaria alias in pręmiſſo caſu erit, & erit locus pœnitentiæ ante confectam & abſolutam ſcripturam, vt dixi in dict.l.3. in gl. 1. Si enim quis dicit quòd aliquid nõ fecit animo litem conteſtandi, nec per illud quod dixerit intendit litem cõteſtari, non erit conteſtatio actus talis, licèt alias idoneus eſſet ad faciendam conteſtationem, ex communi ſententia, quam retuli in.l.1.tit.3.lib.3. ordinam. in gloſſ.1. quæſt.15. col.867. quamuis glo. fin.notet oppoſitum.in ra. ſolicitudinem.de appella. Ergo & in ſpecie propoſita, cùm partes id conſtituere poſsint.d.l.contractus.ibi, quas tamen in ſcriptis fieri placuit. Et iſta volũtas clare deducitur ex pręmiſsis verbis, quæ opinio fuit Azo. in ſum. de fide inſtru. col. fin.num.27. Quamuis alia ſit opinio Ioannis, dicẽtis, quòd licet præmiſſa verba apponantur à contrahentibus, non per hoc dicetur venditio facta in ſcriptis, niſi adiectũ ſit, quod fiat inde ſcriptura, & quòd alio modo non valeat contractus. refert glo.in.dict.l.contractus.verb.in ſcriptis.quã communem dixit Angel.in princ.Inſti.de empt. & vendi.& Decius conſil.340.nu.3.lib.3. Et has duas communes alios referendo adduxi in dict.l. 3.in glo. 1. Tamen tenenda eſt prior communis. Quam limita, niſi ex aliquot cõiecturis conſtaret de intentione partium, quod noluerunt per hoc in ſcriptis contrahere, ſed voluerunt tantum ſcripturam ad probationem. ex gloſſ. verb. in ſcriptis.in.dict.l.contractus.Areti. conſi.159. Deci. conſil. 340. Gregor. Lop. in dicta leg. 6. verb. *Quiero*.ad finem. Anton. Gomez de contractibus capitulo ſecundo. numero decimoſeptimo. vbi dicit communem gloſſa.1.in.l.2.tit.10. libro.3. foro legum. vbi tenet priorem communem opinionem. Ex præmiſsis ergo colligitur concluſio. In contractu emptionis, venditionis, vel alio quo-

liber,

Digitized by Google

libet, regulariter non eſt neceſſaria ſcriptura, niſi in caſibus expreſsis in iure, vel ex pacto partiũ. Er eſt notandum, quòd contractus recipiunt interpretationem ex racira mente contrahentium. l. in conuentionalibus. ff. de verb. obligat. & ibi Iaſo. numero. 3. colum. ſecunda. l. ſed & Celſus. ff. de contrahenda emptione. l. fina. C. quæ res pigno. obliga. poſſe. & ibi norat gloſſ. l. in conuentionibus. ff. de verborum ſignific. l. Blandirus. C. de fideiuſ. gloſſ. in l. ſi in vendirione. ff. communia prædio. Iaſo. in leg. iuriſgentium. §. prætor ait. not. 6. ff. de pact. & in l. ſi tibi pecuniam. columna prima. ff. ſi certum peta. Angel. conſi. a. col. a. Quod etiam locum haber in contractibus ſtricti iuris, vt larius agit Alexan. conſi. 34. ad fin. lib. a. Si ergo fuir dictum ad probationem, conſequens erit, quòd non voluerunt quo ad perfectionem, & ſic ante ſcripturę confectionem non poterunt recedere, cùm contractus ſit perfectus. l. ſicut. C. de actioni. & obligati. l. perfecta donatio. C. de d꜀ɔn. quæ ſub mod. l. ſi donationem. C. de reuocand. donation. & præmiſſo caſu, res erit clara.

¶ Dubium eſt, ſi quis vendat rem, ſi poſt perfectum contractum res pereat, vel deterioretur, an periculo vendiroris, vel emptoris pereat? Videtur quod periculo venditoris: quia ante traditionem quanuis res ſit vendita, adhuc non dicitur alienara, cùm ſit in eius dominio. l. traditionibus. C. de pact. l. alienatum non propriè dicitur, quòd adhuc in dominio venditoris manet, venditum tamen rectè dicitur. ff. de verbo. ſignificat. ergò cùm non ſit dominus, periculum erit domini, hoc eſt venditoris. Sed perfectione venditione etiam ante tranſlatum dominium, periculum eſſe emptoris, probat gloſſ. in dicta. l. alienatũ. verb. venditum. iuncta gloſſ. verb. diritur. l. quod ſæpe. §. ſi res vendita. ff. de contrahenda emptione. Nam quando cõtractus eſt perfectus quo ad obligationem, & habet omnia ſubſtantialia, periculum, & damnum eſt emptoris: & ſic mortua, perempta, ſeu dereriorara re, emptor tenetur ad pretium, licet res ſibi non tradatur. l. ſi in emptione. §. ſi emptio. ff. de contrahenda emptione. l. Lucius. ff. de. euictio. l. cùm emptor. ff. de reſcindende venditione. l. neceſſariò. & l. ſi vendira. ff. de pericul. & commod. rei vend. l. 23. titulo quinto. part. quinta. l. 17. titu. 10. libro tertio. for. legum. vbi per Montaluum. Aleia. in. l. vnica. numero. 57. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt profer. cirar. l. 1. C. de peri. & commod. rei vend. Confirmatur, quia vendiror eſt debitor in ſpem, qua perempta, liberatur debiror. l. quod te mihi. ff. Si cerrum petat. l. ſi ex legati cauſa. ff. de verborum obligarionibus. quia cum in poteſtate emptoris fuit agere ad rem, & eam conſequi, & poſt traditionem periculum rei ad ipſum pertineret, ita & eodem modo antè, cum nulla culpa poſsit venditori imputari. Bald. in rub. columna ſecunda. C. de pericu. & commod. rei vendi. & Anto. Gomez de conrractibus, capirulo ſecundo. numero 32. vbi vide de hac ratione. Item etiã eo caſu, quo res fuit tradita vere vel fictè, cùm in emptorem fuerit tranſlatum dominium, & venditor ex ſua parte adimpleuerit toraliter omne id, quod ratione contractus venditionis aſtringirur, ſi pereat naturaliter vel accidentaliter, periculum erit emptoris. l. quod ſi neque. & l. lectos. ff. de peri. & cõmod. rei vendi. & cenſeretur res mobilis tradita per ſigilli appoſitionem, vt quia ſignaſti librum tuo ſigno, vel aliam rem, &c. texr. ſingul. in dict. l. quod ſi neque. §. materia. ibi, videri autem trabes traditas, quas emptor ſignaſſet. ſecundum Ludo. Roma. ſingul. 281. Tuſcis, quòd tradirionibus. Iaſ. in leg. rradirionibus. columna ſecunda. numer. 8. C. de pact. Intellige tamen dupliciter. Primo modo, quod ſignum præſente & conſentiente vẽditore fiat, tacitè, vel expreſsè, cùm abſque voluntate venditoris traditio fieri non poſſit. l. ſi ex ſtipulatione. ff. de acquir. poſſeſsio. Secundo, in dolio vini, quia traditio facta non videtur, licèt ſignatum fuerit. l. 1. §. ſi dolium. ff. de pericul. & commod. rei vend. Bald. notat in rub. eo. titul. Roma. in dict. ſingu. 281. Et conſiderandum eſt ad rationem Iuriſconſulti Vlpiani in dicto. §. ſi dolium. dum ibi dicit, magis poteſt videri ſignatum, ne ſubmitteretur, quàm vt traditum videatur. Nam hæc ratio etiam videtur militare in trabe, vel in arbore: niſi dixeris aliam eſſe rationem in his, quæ menſuranda ſunt, cum ante menſurationem vini, olei, vel huiuſmodi, venditio ſit in pendenti, & conditionali. l. quod ſæpe. §. in his. ff. de contrahen. emptio. Decius in dicta. l. traditionibus. nume. 6. & 7. Couar. in practicis quæſtion. capitulo tertio. numero. 7. verſic. Nonò ex his conſtat. & in numero. 6. agit ante menſuram adhibitam, an ſit rei periculum venditoris, vel emptoris & per totum caput. 3. agit, quando res immobilis ſeu mobilis venditur, conceditur, ſeu donatur ad menſuram vel corporis certi, qualiter interſit inter ſe plurimum, ac plures caſus ponit, quos legere poteris. Adde his. l. 24. titulo quinto. part. quinta. & quæ ibi notat Grego. Lopius, maximè in gloſſ. *ò peſadas*. & in gloſ. *La mejoria*.

¶ Quando tamen culpa, vel negligentia venditoris, & ſic eius culpa res deteriotaretur, vel periret, ſiue culpa eſſet in omittendo, ſiue in faciendo, tenebitur reſarcire damnum, vel æſtimationem ſoluere. Ratio, Quia venditor antequam tradat rem, cenſetur tanquam procurator eius, qui à lege habet mandatum. l. quod ſæpe. §. ſi res. ff.

de

Digitized by Google

de contrahenda emptione. Qui text. eſt apertus & ſingula. text. in l. venditor domus. ff. de actionibus empti. l. 3. ff. de peri. & commod. rei vend. l. Iulianus. §. idem Celſus. ff. de actionibus empti. Corne. conſil. 231. columna prima. nume. quarto. libro ſecundo. Item etiam in rebus, quibus tenetur venditor ante menſuram, intelligendum eſt ſecundum Gregor. Lop. in dicta lege. 24. *ante que ſea peſada*. niſi per emptorem ſtetit, quo minus menſuraretur, vel appendatur. vt in l. ſi emptorem. ff. de peri. & commod. rei vendi. & l. 2. C. eodem titul. quo in caſu ſi emptor eſt in mora eius erit periculum. & adde l. 39. titu. quinto parti. 5. ex qua habebis aliam declarationem in materia. & ibi Gregor. *Lop.* in gloſſ. final. & l. 3. §. ſi. per venditorem. ff. de actionibus empti. & l. 8. titulo primo, part. 5. ¶Non obſtat prior ratio. Nã in caſibus præmiſsis ratione emptionis & venditionis contractus cenſetur eſſe perfectus ante rei traditionem, ſecus tamen quo ad alios effectus. vt in. l. quoties. C. de rei vend. De cuius intellectu & materia vltra Docto. ibi eſt videndus Couarruuias. libro ſecundo. Variarum reſolutio. capit. 19. num. 2. Quid autem erit, vbi eſt data arrha, vtrùm pereat periculo venditoris? Et videtur, quòd cùm habeat emptor ius relinquendi arrham, & ſic poſsit recedere à contractu: quòd iſto caſu pereat periculo venditoris, & arrha maneat penes ipſum, cum loco rei ſit ſubrogata, & in compenſationem conuentionis, ſi partes à contractu receſſerint. §. in ijs autem. & quæ ibi notat gloſſ. verb. compellitur. Inſti. de emption. & venditio. vbi conſtat, quòd quælibet pars poteſt licitè recedere à cõtractu, & perdit arrham, quam dedit, vel reſtituet duplam ſcilicet quam accepit, & tantundem de patrimonio ſuo. l. contractus. §. illud. C. de fide inſtrumen. Et iſta opinio ſeruatur in practica ſecundum Sal. ibi. & tenet Azo. in ſumma. de contrahend. emption. C column. penult. nume. 11. quæ eſt tenenda, relictis alijs opinionibus, de quibus per Anto. Gomez. in tracta. de cõtracti. capitulo ſecundo. nume. 18. l. 7. tit. 5. parti. 5. l. 2. & ibi Montal. titu. 10. libro tertio. foro. legum. Niſi quis diceret, quòd dabat talem arrham. pro arrha & pro pagamento, & in ſignum perfectionis contractus, quia iſto caſu erit firmus contractus, & nulla pars poterit ab eo recedere. gloſſ. verb. compellitur. in dict. §. 1. Inſti. de emptio. & vendit. Anto. Gomez vbi ſupra. l. 2. ibi, *diere alguna partida del precio*. tit. 10. lib. 3. for. leg. d. l. 7. ibi, *Pero ſi quando el comprador dio ſeñal, dixo aſſi, que le daua por ſeñal, y por parte del precio, o por otorgamiento*. Quod verbũ ibi, exponit Greg. Lopez. dicens: *otorgamiento*. id eſt, non dentur nomine arrharũ, ſed in ſignum perfectionis contractus. Et nota multûm iſtud verbum, quia non vidi (ſi bene memini) ſimile verbum in iure communi, niſi dicas, quòd hoc vult. l. quod ſæpe. in princ. ff. de contrahend. emptio. Hactenus ipſe. Et hoc caſu cùm habeat poteſtatem rei tradendæ, præciſe tenebitur venditor ad tradendum, & emptor ad pretium. Barto. in. l. prima. vbi gloſſ. ponit opinionem Mart. ff. de actionibus empti. Idem Barto. in l. ſtipulationes non diuiduntur num. 39. ff. de verb. obligat. & in. l. certi condictio. num. 24. ff. ſi certum petatur. Bald. in. l. vnica. colum. penult. num. 74. verſicu. Sed vltimò quæro. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt profer. Idem Bald. in capit. primo. §. ſi facta. ſi de feud. fue. controuerſ. inter domi. & agna. & gloſſ. in. §. pretium. Inſti. de emptio. & venditio. gloſſ. quæ ita eſt intelligenda in capit. cum Ioannes. verb. vacuam traderes. de fide inſtrumen. dict. l. 7. vbi Gregor. Lopez in gloſſ. fina. & eſt magis communiter recepta opinio Marti. in dict. §. pretium. à gloſſ. relata quòd compellatur ſi eſt facultas rei reſtituendi præciſè, alioquin ad id, quod intereſt. ſecundum Gregor. Lop. per tex. etiam ibi in. l. 7. verb. *à poſtre del*, titu. ſeptimo. part. 7. Et omnes prædicti idem dicunt. Et eſt magis communis opinio ſecundum Felin. in dicto capitulo. cum Ioannes. num. 34. Iaſo. in. §. actionum. nume. 147. Inſtit. de actio. & in dict. l. ſtipulationes non diuiduntur. colum. 15. nume. 35. verſiculo. Prima eſt communiter approbata. Couarru. lib. ſecundo. Variarum reſolut. cap. 19. nu. 1. Tamen dicendum eſt, quòd pereat periculo emptoris, vt in articulo precedenti. Nam quamuis amittendo arrham ſecundum præmiſſam opinionem liberetur à contractu, nec teneatur ad intereſſe in caſu præmiſſo, contractus perfectus eſt, & validus interim, quia contrahentes non receſſerunt diſſenſu expreſſo à contractu, nec conſtat de pœnitentia: quia iſte caſus quòd potuit pœnitere, non eſt præſumendus in dubio, cum veniat contra factũ proprium. l. 3. ibi. nec credendus eſt quiſquam genus teſtandi eligere ad impugnanda ſua iudicia, ſed magis vtroq; genere voluiſſe propter fortuitos caſus. ff. de mili. teſtam. Alci. de præſumptio. regul. 3. præſumptio. 35. n. 1. Item etiam, quia caſus competens alicui de iure ſpeciali, non eſt in conſideratione, nec nocet actui valido de iure, antequàm ſit propoſitus in iudicio à parte, cui competit. l. 4. §. ſi is qui. ff. de fideicommiſſa. liberta. vbi apertè deducitur, quòd ea, quæ de iure ſpeciali implorari poſſunt, non ſunt in conſideratione antequàm aſſequãtur, & impetrentur. l. exceptiones quæ perſonæ. §. fina. ff. de exceptio. l. nam poſteà quã. §. ſi minor. ff. de iureiurand. ibi, nec enim vtique quod minor eſt, &c. Bart. in. l. fin. num. 1. col. 2.

Digitized by Google

col.2. verſ. Venio ad quartam particulam. C. de ſenten.paſsis,& reſti.Iaſo.in l.ſi bonorum. nu.4. col.fi. C. qui admit. Quo fit reſtitutum aduerſus contractum validum de iuris rigore non debere reſtitui ad fructus perceptos ante reſtitutionis conceſsionem factam per ius ſpeciale,ex præmiſſis. De cuius tamen articuli veritate eſt videndus Couar.lib.1.Vari.reſolut.cap.3. Et dicetur infrà. l.4. ¶ Vtrùm propter vitium incognitum emptori,diſſoluatur contractus? Videtur quòd ſic, nam vitium ſi eſt tale,propter quod emptor non emiſſet,vel tantùm pretium dediſſet,ſi vitium ei eſſet apertum,defuit conſenſus,ac eo deficiente, cõtractus,qui conſenſu perficitur, erit inualidus. argu. l.conſenſu.ff.de actio.& obligati.in princ. Inſti. de obliga.quæ ex conſenſu. Cõfirmatur ex Diuo Ambroſio,lib.de officijs. vbi dicit. In contractibus vitia eorũ,quæ veneũt,prodi iubentur,ac niſi intimauerit vẽditor, quãuis in ius emptoris trãſierit,doli actione euacuantur. Declarat Domini. Sotus,ponẽs in hoc ſex cõcluſiones li.6. de iuſt. & iur.q.3.art.2.Ioan.Methymnen. in Codice de reſtitutione.q.34. Cõfirmatur inſuper, ꝙ venditor teneatur ex vitio rei venditæ per.l.Iulian. in princ.& l.tenetur ex empto.§.ſed ſi vas. ff. de actio.empt.l.ſi ſeruus cõmunis.§.quod verò ff. de furt.gl.verb.itẽ qui ſciens.in.l.in rebus.18.§. itẽ qui ſciens.ff.commoda.l.12.& l.21.& 63. titu.5. part.5.ergo venditio retractatur volente emptore propter vitiũ rei non cognitũ ei propter calliditatem venditoris. Quo fit,ſi res vendita pro libera,& abſq; aliqua ſeruitute & tributo,appareat poſteà tributaria & ſubiecta ſeruituti poterit emptor agere de nullitate contractus, & recuperare pretium,vel actione quanto minoris,ſi ſciret tempore emptionis rem ſubiectam eſſe tali ſeruituti, & oneri.l.1.§.venditori.ibi,Venditor ſi cùm ſciret deberi ſeruitutem,celauit,non euadet ex empto actionem, ſi modò eam rem emptor ignorauit. Omnia enim, quæ contra bonam fidem fiũt, veniunt in empti actionem. Sed ſcire venditorẽ & celare ſic accipimus, non ſolum ſi non admonuit,ſed & ſi negauit ſeruitutem iſtã deberi, cùm eſſet ab eo quæſitum.ff.de act.emp.l.ſi ſterilis.§. ſi prædij.illomet.tit.l.ſi minor.C.eo.tit.l.63.tit. 5.par.5.l.quoties de ſeruitute.ff.ædili.edict.Imò imponens tributum, vel vendens rem aliquam, tenetur aperire emptori noui tributi,omne tributum & cenſum primænum illius rei,& non declarans, tenebitur pœna dupli emptori applicanda. l.65.in Curijs Madritijs anni.1528. ibi, *Mandamos que las perſonas que de aqui adelante puſieren cenſos y tributos ſobre ſus caſas y heredades y poſſeſsiones que tengã atributadas, ò encẽſuadas primero a otro:ſeã obligados de manifeſtar y declarar los cenſos y tributos que haſta entõces tuuierẽ cargados ſobre las dichas caſas y heredades y poſſeſsiones, ſo pena q̃ ſi aſsi no lo hizieren,paguen con el dos tanto la quantia que recibierẽ por el cẽſo que aſsi vendieren y cargaren de nueuo à la perſona à quien vendieren el dicho cenſo.* Ergo ex impoſitione pœnæ conſtat eſſe delictũ. Quam.l.limita.niſi prædiũ eſſet hæreditariũ,nam iuſtã cauſam ignorantiæ habet,qui in ius alterius ſucceſsit l. qui in alterius. ff. de reg.iur.gl.in.l.ſi ſterilis.§. 1.ff.de act.empt.gl.in l. Iulianus. verb. interfuit. ff.de actio.emp.ſed ſiue ſciat, vel ignoret vitium venditor tenebitur pretium reſtituere,ſi reſcindatur contractus, vel quanto minoris pretij propter impoſitã ſeruitutẽ,ex Greg.Lopez in l.65. verb.tributaria.tit.5.part.5.Nã verbum,*celando*, ibi.poſitum,eſt accipiendũ ſecundũ eum ſiue ſciẽter,vel ignoranter, hoc eſt quantũ ad reſcindendũ contractũ,vel agendũ quãto minoris. Intellige tamẽ,niſi vitiũ eſſet compertũ ex rei euidentia emptori tẽpore contractus, quia iſto caſu non cõpetit redhibitoria:nã ſcienti & cõſentienti nõ fit iniuria.l.1.§.ſi intelligatur.l.quæritur.§. ſi nominatim.ff.de ædili.edict.l.1.§.vẽditor.ff.de act. empt.l.ſi fundũ.C.de euictio. Anto, Gomez de cõtractibus.c.2.n.48.Itẽ etiã poteſt exẽplificari, quando ſeruitus eſſet apparens,veluti,ſi in domo vẽdita vicin⁹ haberet feneſtras apertas, vel tigna immiſſa in pariete ab vna parte,nã iſto caſo nõ tenebitur vẽditor, etiã ſi promiſiſſet vacuã tradere poſſeſsionẽ.l.ea quæ cõmendandi.verſi.quædam etiã.ff.de cõtra.empt.l.ſi tamẽ.§.ei qui.ff.de ædi. edi. Plenè diſputat Alber.in.l.1.§.1. ff.de action. emp.Angel.in.§.prætorum.Inſtit.de iure natura. col.2.Grego.Lopez in l.65.in gl.1.ti.5.par.5.Et eſt notandũ, ſi emiſti equũ, qui non vult trãſire pontẽ,aut acerrimè formidat riuũ.vel flumẽ pertranſire,potẽs,& ſufficiẽs cauſa eſt ad compellendũ venditorẽ redhibere.glo.in.d.l. ea quæ commẽdandi.§.fin.verb.fallendi. Quã nota in practica. ¶ Itẽ ſi quis virginẽ ſe emere putaſſet cùm eſſet corrupta,ex empto cõpetit actio ad reſoluẽdum cõtractũ,quia ſi ſciuiſſet emptor qualitatẽ rei,ſeu perſonæ,non emiſſet.l.ex empto.§. ſi quis virginẽ.ff.de acti.empt.l.21.ti.5.par.5. ¶ Deducitur etiã, ꝙ ſi in domo vendita vel cõducta ſit vitiũ ante cõtractũ,& ex eo etiã,ꝙ terris imaginibus, nocturnis illuſionibus & tumultibus inquietẽtur habitatores,licet ab eo contractu recedere,& domũ relinquere dño ipſius, qui eã locauit, ſeu vẽdidit. tex.ſing.in.l.habitatores.§.fi.ff.locat. vbi ait Iuriſcõſultus, Si quis timoris cauſa emigraſſet, an deberet mercedẽ,nec ne:reſpondi,ſi iuſta cauſa fuiſſet,cur periculũ timeret. quãuis periculũ verè nõ fuiſſet,tamẽ nõ debere mercedẽ: ſed ſi cauſa timoris iuſta nõ fuiſſet,mercedẽ nihilominus eũ debere.tex.

re.tex.in.l in hanc ſtipulationem. verſi. idem iuris.ff.de dam.infect. Confirmatur ex his quæ ſcribit Rip.in tract.de peſt.a.par.n.17.verſi.Præſtat quarto colono,vbi in nu.22.citat.d.l.habitatores § fin.& Anto.Gomez de contracti. ca.2.num.3. verſi.2.infero.dicit.2.infeto, quod ſi conductor recedat à domo propter metū malorum ſpirituū non tenetur ſoluere penſionem. Item etiā propter peſtem vel aerem corruptum. Item etiā, ſi minatur ruinam, & ſic cōductor propter prædicta vitia liberatur à ſolutione penſionis pro illo tempore, quo res eſt vitioſa prædictis caſibus. Quod etiam locum habere in terris, & imaginibus, ſeu ſpiritibus (quos duendes dicimus) in contractu locationis, & quot ſint vitia, propter quę relinqui poſſit domus locatori, vt dictum eſt, in terminis tenet Couar.& dicit ſe in Granatenſi prætorio controuerſum vidiſſe ampliùs quàm ſemel lib.4. Varia. reſolut.cap. 6. & adducit dictam.l.habitatores.§. fin.& tenet Anto.Gomez vbi ſuprà. Et ipſe vidi Salmanticæ in contradictorio iudicio in prima & ſecūdā inſtantia agitatum ſimile negotium, & quamuis fabuloſa & commentitia narratio à iudicibus viſa eſſet, quod vix ab ea opinatione recedere poſſemus in cauſa ſubiecta: & nos adduximus id ſine aliqua fraude conductoris contingere poſſe, vt iam ab antiquis traditū erat, vt Plinius libro 7.epiſtolarū ad Surā.& Couar.ipſum & alios plura de hoc referentes commemorat, nec malum ſeu mendacium eſt præſumendum ex aliquo præmaxime bono viro, & quod ſecundum deducta in proceſſu & probata debetet iudicare: etſi contra eius opinionem & præſumptionem eſſent, & alia huiuſmodi ex quibus ita fortè in cauſa appellationis fiet, præſertim viſo optimo practico Couar. qui tunc non fuit, nec potuit deſignari ita in punctis hoc ipſum in ſpecie propoſita probantē, quia adhuc eius opera in dict.4.lib. Var. non extabant excuſa. Quod eſt menti tenendum. ¶ Dubium eſt, Quid erit, quando vendit or obſcurè ac generaliter & confuſè vitia rei venditæ expreſsit vt pote, Vendo tibi equum pro cæco, claudo, & morboſo, cum omnibus alijs vitijs & morbis, & emptor fortè quia vitia expreſſa falſa, eſſe apparebant, quia non erat cæcus vel claudus exiſtimā do alijs vitijs carere emit, ſi poſtmodum appareat morbus non expreſſus particulariter. vtrum poſſit redhiberi? Reſpondendum eſt poſſe agere emptorem, ac ſi nullum vitium, vel morbum expreſſiſſet.l.ea quæ commendandi. verſ. dolum malū. ff.de contrahend.emp.l.1.§.ſi venditor. verſi.Sed & ſi proponas.l.tenetur.§.ſi.l.Iulianus.§.idem Iulianus.& l.quero.ff.de actio.emp.l.1.verſ.1.ff.de ædili.edict.Specula.& ibi ad eum Ioan. Andr. in tit.de empt.& vendi.§.nunc dicendum,3. verſic. Quid ſi venditor.& in tit.de reſc.vend.§.1.verſi. Quod ſi vendēs equum.col.3. Angel.in l.paciſci. ff.de pact.& in l.ſi quis cùm aliter. ff. de verb. obliga.vbi Alexand.nu.4. Angel. Areti.in.§. prætorum.col.2.nu.1.Inſti.de iur.natu.genr. & ciui. Panor.in.c.cùm contingat.nu.24.de iur.iuran.& in.ca.iniuſtum.nu.3. & ibi Additio de rerum permuta.Et eſt pro hac deciſione.l.66.ti.5.par.5. Et ſic tenetur ſpecificè, & non inuolutè, ac artificioſe vitia exprimere, alias venditio propter vitium retractabitur. Quod etiam adnotauit Anto. Gomez de contract.cap.2.nu.49.& Grego. Lopez. dict.l. 66. verb. cnbneltas. ¶ Sed circa præmiſſa eſt dubium, Quis vendidit equum, vel boues, ſeu oues, quæ intra breuiſsimum tempus perierūt, eſt dubium, vtrùm præſumantur mortuæ ex vitio præcedenti & ſtanti tempore contractus, an ex ſuperuenienti? (vtilitas erit maxima, ac effectus ad dignoſcendum, cuius periculo, venditoris, an emptoris periſſe dicantur.) Reſpondendum eſt propter breuitatem temporis præſumendū eſſe deceſſiſſe ex infirmitate præcedente. Si poſt contractum intra triduum mortuus fuiſſet equus, vel boues, dūmodò haberent aliquod ſignū morbi, vt pote cor macilentū, iecur corruptū, vel huiuſmodi. Ioā. And.ad Spec.de emp.& vend.§.nunc. videndū. verſi. Sed nota. quē refert & ſequitur Panot.in.c.iniuſtū.col.2.nu.5.de re. permutar. Bal. in.l.2.col.3.nu.4.q.2.C.de reſc.vend. idē Bald.in l.1.col.2.n.12.C.de ædili. action. Bal.& Flori.in l.paciſci.ff.de pact.& ibi Iacobinus à ſancto Georgio.nu.4.Boeri. & alij plures ab eo citari deciſio. 323.n.12.Et ita practicatur ſecundùm Cæpolam in actioni.nu.2.ff.de ædili.edict.& dicit bene notandū.arg.gl.ſing.in.l.1.C.de emēd.ſeruo. Licèt Ange.ibi.& in.l.ſi quis cum aliter.ff.de verb.obliga.teneat cōtrarium. Conſtat enim ſi res viueret ob vitiū tale teneretur venditor, ergo & mortua ex vitio pręcedenti præſumpto.arg.l.ſi ventri.§. in bonis.ff.de priui.credi. vbi ex his, quæ in cōtinenti fiūt, præſumptio deſumitur. Montal.in.l. in gl.1.tit.17.lib.3.foro leg. hoc expreſsè dicit, adijciēs quod ſit ſtādū, vtrùm ex morbo pręcedēte fuit mortuus, dicto mareſcalli, id eſt, albeitari. l. argu.l.ſemel.C.de re mil.lib..12.cap.propoſuiſti de probat. Si tamen nō conſtaret per aliqua ſigna vnā cū breuitate tēporis mortuū fuiſſe animal ex cauſa præcedenti contracta, cū mors ex caſu & ſi ne aliqua infirmitate lōgæua, ſed inſtantanea euenire ſoleat, periret periculo emptoris, cuius eſt damnū & cōmodū poſt perfectā venditionem, & vēditor, qui eſt debitor ſpeciei ante morā eius interitu liberari nō ſit dubiū. l. ſi ex legati cauſa. ff. de verb.obligat. Et in hoc caſu opinio Angel. vbi ſuprà, ſaluāda erit. Itē etiam tempus quale ſit ad colli-

colligendā præſumptionē, ꝗ mortuus fuit equus vel mortuæ fuerunt oues, concedimus nō reſtringēdū fore ad triduū poſt venditionē, ſed ad minorē terminū, vel maiorē, relinquendo iudicis arbitrio cùm in iure non ſit expreſſum. l. 1. ff. de iur. delibe. cap. de cauſis. §. fin. de offi. delega. Tum etiam cùm verſetur æquitatis ac humanitatis ratio, eſſet bonum, ꝗ ſaltem in aliqua pretij parte ſubueniretur emptori, & ſic quod damnū inter eos diuideretur propter incertitudinē cauſæ, à qua ſuccesſit mors tam repentina, & in breui poſt cōtractum.

¶ Dubitatur, equo vendito, vtrùm cenſeatur vendita ſella, frænū, & alia ornamenta? Et videtur dicendum, ꝗ ſi tempore contractus erat ornatus cū ſella & fræno, & cæteris ornamentis, ꝗ cēſendus ſit vēditus ita ſicut fuit oſtenſus emptori. ex tex. Bal. & Cæpol. in l. ædiles. in princi. ff. de ædili. edict. & idem Cæpol. in. d. l. ædiles. §. vendendi notab. 2. n. 5. fol. 146. Ex quo colliges declarationes duas ad hanc quæſtionem, videlicet eo caſu, quo ornamenta haberent arma venditoris, vel conſuetudo eſſet, ꝗ non venirent in contractu, quanuis tempore contractus fuiſſet ornatus equus: nā iſtis duobus caſibus ex contraria præſumptione, quæ ex vnoquoque colligenda eſt, non venire teſtatur prædictus Cæpol. vbi ſuprà. Antoni. Gomez de contracti. cap. 2. nu. 15. verſi. Itē quæro ſi quis ſimpliciter. Vnū tamē eſt notandum, ꝗ vendito equo, ſeu mula, cū fræno ſaltem & ſella, non debetur gabella ex tali contractu, prout receptū eſt in noſtro regno Caſtellæ. Forte eſt ratio, quia ex his, quæ ſolent neceſſaria eſſe ad militiam, non debetur, vt equis, mulis, iumentis venditis cum ſella & fræno, & ex armis, nec de libris, vt habetur in l. 31. quaterni Gabellarum. Cuius tenor eſt qui ſequitur. *Otro ſi, que no ſe pague alcauala de pan cozido, ni de los cauallos, ni delas mulas è machos de ſilla que ſe vendieren y trocarē enſillados y enfrenados.* &c & l. 22. tit. 4 lib. 4. ſupra. vbi diximus de libris. ¶ Quid autem eſſet, ſi res eſſet aliena, vtrùm emptor poſsit venditorē excludere à pretij petitione? Videtur ꝗ ſic, nā ex facto illicito alias conſequeretur premiū, ſi pretiū ei ſolueretur, quod minime fatendū eſt, ꝗ ex tali facto, dolo & fraude patrociniū quis eccipere poſsit, quia eſſet eius factū approbare. ca. qui cum fure. de furt. ergo vero domino rei pretium, vel res eſt reſtituendà. vt præſumptionem furti excludat emptor. ex. l. in ciuilem. C. de fur. & l. 5. tit. 13. li. 3. ſupra. ergo nō erit cōpellendus ei ſoluere, ſed vero domino rei, cum ab eo poſsit res vendicari, & emptor remaneret ſine re & pretio, igitur retinere poterit pretiū & rem ſibi traditam, vt indemnis ſeruetur, & ſeruari poſsit ius vnicuiq;. Itē videtur: nam contractus rei alienæ in præiudicium veri domini non potuit valere, quanuis in præiudiciū venditoris, ſi ſuperueniat dominiū, valeat, ac ad implementum cogi poſsit. l. ſi quis. ff. de acti. emp. ibi, Si quis alienā rem vendiderit, & medio tēpore hæres domino rei extiterit, cogetur implere venditionē. l. rē alienā diſtrahere quē poſſe nulla dubitatio eſt, nam emptio eſt, & venditio, ſed res emptori auferri poteſt. ff. de contra. empt vbi gl. optima. Et omnino eſt videndus Pet. Vnzola in practi. artis notariatus, tit. De emptione rei alienæ nu. 1. cum ſeq. l. 54. tit. 5. par. 5. vbi vēditor omni caſu cōpellitur ſoluere pretiū emptori, ſiue nomine domini vēdiderit, ſiue ſuo ſecundum Grego. Lopi ibi, verb. *En todas guiſas*. per. l. marer C. de rei vēdi. & l. . C de reb. alien. nō alien. Si tū emptor eſſet in mala fide, & certus, ꝗ res vendita erat aliena, non poterit de euictione, nec ad pretiū agere. l. ſi fundū C. de euictio. Iaſ. in. l. fin. § fin. C. cōmunia de legat. Io. Lup. in rep. rub. de donat. inter vir. & vxo. §. 65. n. 53. Anto. Gomez omnino vidēdus de cōtractib. c. 2. n. 42. verſ. Septimus caſus quando emptor. Couar. lib. 3. Var. c. 17. col. 3. verſ. Adeā quæſtionē. vbi contrariā nec verā, nec cōmunem fore dicit. Quanuis Frāciſc. de Aret. in. l. ſi aliquā rē n. 5. ff. de acq. poſſ. contrariā omnium iudicio receptā dixerit eſſe. Et cōtra eū eſt l. 21 ti. 8. par. 5. l. 6. tit. 10. li. 3. for. legū. optima. l. 19. ti. 5. par. 5 ibi, *no es tenudo el vendedor de tornarle el precio, fueras ende*, &c. Quam vide. & ibi per Gregor. Lopi. verb. *tornarle el precio*. vbi agit, cui ſit applicādum venditori, an fiſco. Et cōcludit in fiſco, cùm pretium amittatur ex crimine, & fiſcus eſt ſucceſſor eorū, quæ ſcelere quæſita ſunt. vt in. l. Lucius. ff. ff. de iure fiſc. l. fin. & ibi gl. verb. *tornar al Rey* tit. 22. part. 2. Et cōprobatur ex. l. quemadmodum. verb & emptor. & ibi Ioan. de Platea. C. de agri. & cenſ. lib. 11. Idem Plat. in. l. final. C. de fund. rei priuatæ. lib. 11 Si autem ſit ignorās, tenebitur reſtituere pretium, ac damna & intereſſe emptori. l. qui officij. §. qui neſciens. ff. de contrahend. emptio ibi, licet emptio non teneat (quo ad rem ſecundum glo. ibi.) ex empto, tamen aduerſus venditorem experietur, vt conſequatur, quod intereſſit eius ne deciperetur. l. 19. tit. 5. par. 5. vbi Grego. Lop. in gl. fin. Tum etiā, quia vēdens rem alienam, & eam cōtrectans, quæ contrectatio reſultat ex traditione vera, committit furtum. gloſſ. in. l. item ſi res. verb. vſucaptæ. de alien. iud. mut. cauſa fact. l. alienum ſeruum. vbi gloſſ. C. de furt. l. . & ibi gloſſ. fin. C. de vſucap. pro empti vbi Cæpol. columna tertia verſic. Nota. 2. numero ſexto. Iaſo in lege tertia. § ſi rem. numero tertio. ff de acquirend. poſſeſsio. Segur. in repe. l. filius dum in ciuitate. numero. 42. vbi in additione dixi. ff. de acquirend. poſſeſsio. & Collectar. in cap.

cum

Digitized by Google

cum laicis.nume:12.de reb.eccleſ.dicit, quòd vendens rem alienam,committit furtum, ac de crimine accuſari poterit. Intellige vt per Segur.& Iaſ. vbi ſuprà, ſcilicet, quando interuenit contrectatio,quæ reſultat ex vera traditione: nam ſi res eſſet penes emptorem,ex tacita tali traditione non habetet locum,quia res non contrectatur. Secundò intellige,quod eo caſu,quo quis ſcienter vendat rem alienam,& ſe conſtituat nomine emptoris precariò poſsidere,committit furtum:quia cõſtitutum habet vim traditionis,ex glo.in.l.ab emptione.ff.de pact. Iaſ.in dict.§.ſi rem. nume.4. Et quod conſtitutum transferat poſſeſsionem ciuilem & naturalem.latè probat Andr. Tiraquel.de iure conſtituti poſſeſſorij.1.part.num.2.& 3.Ergo non ſolùm emptio erit nulla, ſed vendens ſcièter poterit accuſari de delicto furti. & falſi, quippe cùm committat falſum , rem alienam pro ſua vendẽdo,vt ex adductis à Cæpol.loco præmiſſo apparet. Et qui duobus in ſolidum eandem rem vendidit diuerſis contractibus,pœna falſi eſt coercendus.l.qui duobus.ff.ad legem Corneli. de falſis.l.7.titu.7.part.7.Angel Areti.in tract. de malefic.verb: *Falſario*. verſic. Quæro an vendens.nu. 31.fol.165.co um.prima. paruæ impreſsionis.Fabian.de monte in tracta. de emptio. & vendi.3. quæſt.principa.verſi. Vigeſimoſextò an quis.nu. 50. Limita tamen, quando vendens rem duobus ex eo vendidit, quia primus emptor non ſoluit pretium , quia non incidit in crimen falſi. Bald. poſt Odoffred.in.l.venditor ex hæreditate. ff. de hær.vel actio.vendi.& in capit.primo.§.ſi facta.ſi de feud.fue.controu.interdomi. & agna.Bald.Salice.& cæteri in.l.quoties.C. de rei vendic. Imol. Cu nan.Alexand.& Iaſo in. l. à diuo Pio.§.ſi emptor.colum.2.ff.de re iudi.Fabia.vbi ſuprà, & Auguſt.Arimi.ad Angel.de maleficijs.verb. *Falſario*. num.31.Carol.Molinæ.in conſuetu·Pariſienſib. priori parte.§.23.verſic. Fortius inquit Bald. nu: 18.Faciunt quæ ſcribit Curti.Senior. cõſil.22.Titius & Seius.colum.2. Quod ſanè intelligendum eſt,quando emptor primus fuit in mora ſoluendi,nempe,ſi quis emit rem,dicendo , hinc à duobus diebus mittam pretium, alias trãſacto termino,viſus eſt receſsiſſe à contractu : quia non ſeruanti fidem,fides ei non eſt obſeruanda, tranſcurſo tempore ſic ſtatuto, quod interpellat pro venditore.l.magnam.C.de contrahen. & commit.ſtipul.l.traiectitiæ.§.de illo,ff.de actio. & obliga.& argumen.cap.peruenit.de iure iuran. vbi gloſ.ver bo.patuiſſe.¶ Circa præmiſſa dubitatur.Res vendita fuit diuerſis cõtractibus in ſolidum duobus, ſecundo autem ignorante fuit tradita, vter ſit præferendus? Dic quòd ſecundus ratione poſſeſsionis.l.quoties.vbi per Iaſo.late.C.de rei vend.Inſigniter,ac latè declarat Anto. Gomez de contractibus.col.2.nu.20.Couar.lib.2.cap.19.l.5. & ibi Greg.Lopez,tit.5.par.5.verb. *Dos vezes*. ¶ Vtrũ autè emptio in re proprie locũ habeat? Dicendũ eſt ꝙ non.l.ſuæ rei emptio non valet, ſiue ſciẽs,ſiue ignorans emit.ff.de contrah. emptio.l.8 tit.5. parti.5.debet enim eſſe diuerſitas inter vendentem,& ementem.l.pupillus.§. item ipſe.ff de aucto.tut. Et eſt ratio naturalis: quia in cõtractibus eſt quædam digreſsio de perſona in perſonam reſpectu acquiſitionis , & ideò requirit duo extrema.vt tradit Bald. in.l. ſecunda, colum. ſecunda, C.ſi ſeru.exter.vbi agit,quando valeat mandatum de re propria emenda. Ad idem eſt videndus Decius in.l.neque pignus.nume.6.ff. de regu.iur.vbi in nu.5.per illum text.probauit prædictam concluſionem.Et ibi Cagnol. verſic. Tertiò nota.nume.14.ideoque nemo rem ſuam vtiliter ſtipulatur.l.nemo.ff.de verborum oblig. & quæ ibi not. Iaſ.colum.2.notab.1. Quæ regula procedit,quando res eſſet propria pleno iure,& omni reſpectu, & ſic in eo,quo deficit eſſe ſua,poterit emere.Iaſ. in.l.huiuſmodi.§.qui ſeruum,nu.12.ff.de legat.1. & in.l.planè.§.quod ſi rem.num.2.eod. titul. Vel quando res eſſet communis, emendo eam intelligitur emere partem ſuam, quam habet in illa communione.Iaſ. in. l. ſi fundum per fideicõmiſſum, num.14.ff.de legat.1.Si autẽ dubites, vtrum quis poſsit contrahere ſuper re propria , breuiter ſub diſtinctione reſpondere poteris, Aut vult contrahere ipſam rem propriam alteri alienando per viam contractus venditionis, vel donationis , ſeu permutationis,& iſto caſu indubitanter poterit: nihil enim tam cõueniẽs naturali æquitati , quàm voluntatem domini volentis rem ſuam in alium trãsferre,ratã haberi.§.per traditionẽ.Inſt.de rerũ diui l.qua rõne.§.literæ.ff.de acqui. rerum domi. Dom.Sotus lib.4.de iuſt.& iur.q.5.ar.1.dũ tamẽ dominus ſit habilis perſona ad alienandũ , nempe homo ſanę mẽtis,& maior, ac res ſit talis,quæ alienari poſsit. Aut vult rem propriam quis acquirere,& tunc ſubdiſtinguendum eſt. Aut deficit ius aliquod ſibi in ea,vt poſſeſsionis, vel vſuſfructus, & tunc etiam poteſt contrahere ſuper re propria, illud ius ſibi acquirendo. l. ſi in emptione.§.Item ſi emptor.verſic.rei ſuæ.ff.de contrahen.emptio. Petrus Vnzola in practi.artis notariatus. rub. De contractu inutili ratione rei ſuæ.n.4.fol.218.col. 4.tex.in.l.18.& ibi not.Montalu.ti.5.par.5.Aut nullũ ius deficit,& vult quærere rem propriã per emptionem,aut per ſtipulationẽ. Si per emptionem,diſtingue. Aut purè, aut ſub cõditione. Si purè emit quis rẽ ſuã,tunc non valet, ſiue ſciens.ſiue ignorans rem ſuam eſſe. Hoc tamen eſt aduertendũ,ꝙ qui ignorans emit,& pretium ſoluit,repete

Item que todo el pã que ſe ouiere de cõprar y vender: que ſe venda y compre por la medida de la ciudad de Auila:y eſto aſsi en las hanegas:como en los celemines y quartillos. Y mandamos que ſe guarde aſſi en todos nůeſtros reynos y ſeñorios no embargante que digã que lo tienen de priuilegio vſo y coſtumbre como dicho es.

ADDICION.

¶ *Eſta ley,en el principio y en el verſiculo, itẽ, que el peſo de oro concuerda con la ley.1.titul.22. lib.5. de la Recopi la qual corrige a eſta ley.en quãto dize (ſeys granos) y dize quatro, y tãbiẽ dize quatro, la ley 1. 2. 3.tit.24.del dicho libro 5.en el verſicu. (itẽ q̃ el platero) cõcuerda cõ la ley.1. tit.24.lib.5. de la Recopi. en el verſi.(itẽ q̃ todos los peſos) cõcuerda la ley.1.tit.13.lib.5. de la Recopi.en el principio,y en quãto dize en el marco,ocho onças, y en la libra dos marcos en el verſi.(itẽ,q̃ todo paño)cõcuerda la ley.3. titulo 12.lib.5.de la Recop.y en quãto eſta ley, dize q̃ ſe mida por la vara Toledana eſta alterada por la ley 1 tit.13.lib.5 de la dicha Recopi.(q̃ dize q̃ ſea la de Burgos,en el verſic (itẽ q̃ las medidas)cõcuerda cõ la ley.1.tit.13. del dicho libro.5. y con la ley.2. verſiculo. item que la medida, en el verſiculo (item que todo el pan)concuerda con la dicha ley.2. verſiculo,item que todo el pan.*

quòd venditor poſſet rem ſuam vendicare, ſi non ſoluatur ei pretium conuentum, quod ineſt naturaliter ex natura contractus, quod emptor tradat rem, ſi modò pretium fuerit ſolutum.l. ex empto.ff.de actio.empt.ergo ante pretij ſolutionem cùm veniat ex natura contractus bonæ fidei, non intelligitur tranſlatũ dominium, quia tacitum haberi oportet pro expreſſo.l. cùm quid.ff.ſi cer. peta. Nec eſt vero ſimile, quòd venditor, maximè ſi diligens eſt velit dominium transferri in emptorem ante realẽ numerationem pretij l. cum de indebito. ff. de probat.Ergo non eſt dicendum per argumentũ à veroſimili, quod eſt receptum in iure.c.quia veriſimile nõ eſt. de præſumpt. Tiraquel. in rep. l.ſi vnquam.in princ. num.37.C. de reuocan. dona.& Euerard.in locis legali.loco.5. & Fernand. Loazes in tract ſuper noua pagan. conuerſ.regni Valentiæ.colum.8.§. nec prædictis obſtat.num. 26.cum ſeq.vbi plura ſingularia deciſa comperies gratia huius argumenti, quæ faciunt etiam ad.l. non eſt veriſimile.ff.de eo quod met. cauſa geſtũ eſt.Item etiam,quia oratio reſpiciens plura determinabilia,debet ea æqua lance definire ac terminare.l. iam hoc iure.ff. de vulg.l. quanuis. C. de impube.& alijs ſubſti.Sed hæc tria ponuntur exceptiue à regula in.dict.l. quod vendidi. dicendo, quod vendidi & tradidi non aliter ſit accipientis, quam ſi aut pretium nobis ſolutum ſit, aut ſatis eo nomine factum,vel etiam fidem habuerimus emptori ſine vlla ſatisfactione vel datione. Tamen ſatisfactũ niſi probetur,non præſumitur. l. ſi duo patroni § ſi quis iurauerit.ff. de iure doti.l. quinquaginta.ff.de probat.ibi, nam ſi creditum petã, ille reſpondeat ſolutam pecuniã, ipſe hoc probare cogendus eſt l. in ciuile. in fi.C.de rei vẽdi.l.45.ad. fi. tit.9.parti.6. Ergo non habita fides de pretio, non præſumitur, niſi ꝓbetur. Item fundãs intentionem ſuam in aliquo, ſiue ſit, in ſubſtantia ſiue in qualitate, ad obtinẽdum illud probare debet.l. 2. ff.de probat.l.ſi rẽ minorem. ff. de in integ. reſti.& diceretur in.l.4.infra. Ergo emptori conuẽro à venditore rei vendicatione,dicenti habitã fidem de pretio, cùm in eo ſe fundet, debet illud oſtendere apertè.Præterea facit:nam tranſlatio dominij eſt magni præiudicij,ac difficilior, quàm poſſeſsionis.l.ſi quis vi.§.differentia. ff. de acquiren. poſſ. & ideo quod noſtrum eſt;ſine facto noſtro à nobis tolli non poteſt. l. id quod noſtrum. ff. de regul. iur. igitur per ſimplicem traditionem rei non debet induci factum longè. aduerſum voluntati venditoris,& contra eius mentem. Confirmatur: nam contractus emptionis & venditionis eſt reciprocus,id eſt,vltro citroque obligatorius,& non debet claudicare.gloſſ. in.capit. de illis.1.in gloſſ.fin.de deſpõſa. impub. l. Iulianus. §.ſi quis colludente.ff.de actio.emp.& emptio & ven-

venditio definiuntur, quòd ſint contractus bonæ fidei vltro citroque obligatorius, qui conſenſu, re, & pretio perficitur, vt explicat Fabian. de mõte in tract. de empt. & vend. in princ. 1. quæſtionis principal. Definitur etiam alijs modis, de quibus ſuprà. Sed ſi dicimus dominium translatum, & pretium non ſolutum, claudicabit, igitur, &c. ideo vt ceſſet omnis ſcrupulus, cautela erit elegans, quòd ſemper in inſtrumento dicatur, quòd venditor tradidit rem, ſeruato ſibi dominio rei, & quòd ſit ſpeciali hypotheca affecta, quouſque pretium ſibi ſolutum ſit. Quod pactum valet, & impedit dominij tranſlationem, vel reſeruare ſibi manuum iniectionem, nempe non ſoluto pretio abſq; authoritate alicuius, ſiue emptoris, ſiue iudicis liberè poſsit apprehendere, & ſic retinet ſemper dominiũ & precariò interim tantum poſſidere dicitur emptor ipſam rem. l. qui ea lege. iunct. gloſſa. final. C. de pactis. inter empto. & vẽdito. & ratione retenti dominij, vẽdicare poterit ſecundùm Azo. in ſum illius tit. quẽ ſequitur Fabian. hãc cautelã optimã dicẽdo in tract. de emp. & vend. quæſt. 5. princip. num. 39. poſuit Bald. licèt non ita apertè in rubri C. de contrahen. emptio. quæſtio. 13. num. 13. Ioan. Andre. ad ſpecul. de empt. & vend. in rub. verſic Sed an poſsit ſibi prouideri hoc facto. Grego. Lopez in l. 28. verb. *Entregar*. titu. 5. part. 5. Sin vero ſolutionis tempus conceditur emptori, ſi emptor intra illud tẽpus, fidem ſuam apud venditorem non liberauerit, non propterea poterit venditor (ſecluſa dicta cautela) ipſam rem vendicare, ſed actione ex eo cõtracta; nempe ex vendito ager. l. 1. C. de actio. empt. l. quia à lege. C. de pact. inter emp. & vend. etiam tranſlato termino aſsignato ad ſoluendum quia initium eſt ſpectandum. l. 1. ff. de pœn. quicquid Fabianus attentare in contrarium velit vbi ſuprà num. 40. Quæ omnia ſæpe verſantur in practica, imò quotidie, ideoque diligenter ſunt memoriæ tradenda. Cætera ad hanc quæſtionem & pro eius declaratione neceſſaria ſunt videnda vltra Plat. & doct. in dict. §. vendita. Per Fabian. loco præcitato. Procurator fiſci nõ poteſt fidem habere de pretio vt trãſeat dominium. l. ſi procurator. in fin. ff. de iur. fiſc. gloſ. in l. 4. verb. debes. C. vbi cauſ. fiſcal. ¶ Quæritur, Vtrum vſura committatur in contractu emptionis & venditionis? Et videtur dicendum quòd non: nam deceptio, & non vſura ſupergreſsio iuſti pretij dici debet. l. 2. C. de reſ. vend. quia ſedes vſuræ eſt in mutuo, iuxta illud. Mutuum date, nihil inde ſperantes. Luc. 6. & cap. conſuluit. de vſur. ergo, &c. Ex quo infertur, quòd emens redditus perpetuos, nõ cõmittit vſuram quia de ſubſtantia mutui eſt. quòd ſit officium gratuitum, & quòd recipiens obligetur ad reſtituendum idem genus tantùm, non tamẽ poteſt in plus obligari. l. ſi tibi decẽ. in princ. ff. de pact. & ibi gloſſ. verb. re. & glo. verb. condicti. per tex. ibi in l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. de reb. cred. Si verò paciſcatur, quod teneatur aliquid reddere vltra ſortem, ipſo iure non valet tale pactum, nullaque oritur obligatio dictis legibus, quia eſt contra ſubſtantiam actus: non autem ſufficit, nec efficere poteſt, vt actus tranſeat in alium contractũ. Tum, quia nec natura contractus qui re contrahitur, nec verba patiuntur. Faciunt notata per Bar. in. l. vbi ita donatur. ff de do. cauſ mor. colum. 2. & ibi Ad. Tum, quia tale pactum eſt vera, & propria vſura. Patet, quia illud ſolùm præſtatur propter vſum. & temporalem retentionem pecuniæ mutuatæ, & ſic ex definitione vſuræ in dict. §. ſi tibi. quæ dicit, quòd eſt quicquid accedit Sorti. c. plerique. 14. quæſt. 3. eſt vera & propria vſura, & pactum remanet prorſus nullum. Quæ omnia ceſſant in emptione redditus, vbi ſors nunquam reſtituitur, ſaltem non obligatur venditor ad vllã reſtitutionem. Et ſic verè dici non poteſt, quòd aliquid præſtetur, vel percipiatur vltra ſortem, ſed bene quòd aliud loco ſortis prorſus alienatæ percipitur, videlicet ius annui redditus, & ſic nõ poteſt hic cadere vera vſura, quia cùm vſura non ſit, niſi quod accedit ſorti, ſemper præſupponit ſortẽ deberi, & poſſe repeti, licet interim habeat in creditum, vt fit in mutuo. Secundò præſupponit interim aliud ſolui pro vſu, vel retentione ſortis, quæ eſt propria ratio vſuræ, vnde non poteſt propriè cadere in contractu emptionis redditus, vbi ſors, ſiue pretium nullo modo abijt in creditũ prout abit in mutuo, ſed prorſus abalienatur, & omnino recipienti acquiritur, qui non obligatur ad aliquam reſtitutionem pretij, ſed tantum ad præſtationem redditus pro pretio recepto vẽditi ergo redditus pecunia emptus, etiam de nouo ad hoc conſtitutus, dummodo valorem & commenſurationem pretij ſeu ſortis, tempore contractus inſpecto, non excedat, alio ceſſante vitio, non eſt illicitus, nec verè, nec præſumptiuè vſurarius, ſed omni iure, etiam poſitiuo licitus, & permiſſus. vt ex pluribus probat Andr. Tiraquell. lib. 1. de retract. §. 1. gloſ. 6. num. 15. Carol. Molinæ. in trac. commerciorum, & vſurarum, & redditũum. pag. 8. num. 20. D. Couar. lib. 3. Variarum. capit. 7. nu. 2. verſic. Contrariam ſanè opinionem. Gregor. Lopius in. l. 28. verb. *A cenſo*. titul. 8. part. 5. Et iſta eſt communis docto. reſolutio. Tamen quando contractus emptionis, ſeu venditionis fit in fraudem vſurarum, vſurarius erit, non ex eo, quia contractus emptionis excedit pretium iuſtum, ſed quia continet mutui rationem, nempe, ſi rem valentem decem iuſto valore tempore contra-

ctus

ctus, vendiderim ad creditum pro quatuordecim quia lex ſingit, quòd pecuniam ſtatim connumeraui emptori, hoc eſt decem, per viam mutui ſuper quatuor aureorum fœnore ex S. Thom. 2. 2. quæſt. 78. artic. 2. ad 7. Domi. Sotus lib. 6. de iuſti. & iure, quæſtio. quarta. artic. 1. Quod illicitum ac in fraudem vſurarum eſſe nullus dubitat. Et hoc voluit regia. l. 1. ibi. *E porque algunos no dan de verbamẽte a vſuras*, &c. Et inferius ibi, *Tenemos por bien, que ſi alguno vendiere a otro*, &c. tit. 2. lib. 8. ordinam. vbi (Deo dante) pleniùs agendum erit de his contractibus, quando liciti, vel illiciti iudicandi ſint, nunc autem ſufficiat inueſtigare, vtrũ vſura ſit in contractibus emptionis & venditionis. Nam ſi vſura eſt vſus pretium mutuatæ rei, prout Domi. Sotus verè definit lib. 6. de iuſt. & iur. quæſt. 1. artic. 1. per verbum, pretium vſus, ſecluditur contractus emptionis. vbi non pro vſu tantum, ſed pro re empta amittitur pretium. Et etiam per verbum, mutuatæ rei, ſemouentur à definitione contractus locationis & emphyteuſis, quibus res non mutuatur: ergo, &c. Quod eſt ſingulare & notandum. Item ſi vendas triticum nondum collectum, hoc eſt, in herba, illicitus contractus indicatus eſt à Caietano, verb. Vſura. verſic. Quartus caſus, & eſt. l. 48 in curijs Pincianis à Carolo. V. celebratis anni. 1523. Sed intelligerẽ (ſalua meliori cenſura) cùm vendunt ad menſuram, dicendo, tibi decem ſanegas tritici ex tali ſundo ad nouem argenteos vendo. Secus tamen ſi locaui tibi fructus talis fundi pro decem. nam ſpes poteſt vendi, & locari. l. ſi iactum retis. ff. de actio. empt. & vend. vbi ratione dubij euetus licet emere ſpem. vt ibi habes. quem declarat Deci. in. l. certi condictio. colum. 8. num. 12. ad fin. ff. ſi cert. petat. & cõpetit emptori remedium. l. 2. C. de reſc. vend. Quod notandum inquit pro declaratione dict. l. ſi iactum. retis. Antoni Burgenſi. in. c. cum cauſa. colum. 7. num. 18. de empt. & vendi. Quod dictum fuit Anchar. & Imol. ibi. Et etiam de eius intellectu agit Pinel. in rep. l. 2. prima par. capit. 4. num. 16. C. de reſc. vendi. vbi ſpem vendi poſſe propter dubium euentum conſtat. Et ad fraudem re ipſa vltra dimidiam iuſti pretij probãdam. crederem illam eſſe, quæ à limitibus iuſti pretij, ſecũdùm communem & iuridicum euentum illius rei fuit datum. Putà, ſolitus erat dare homini induſtrioſo fundus tot corbes, vel fanegas tritici, nũc caſu, & abſque facto conductoris, vt in hoc anno non dedit illas, verum etiam dimidia pars fructuũ, in ſpecto igitur pretio, & redditibus, qui iure communiter percipi ſolebant, poteſt dici decepius vltra dimidiam iuſti pretij. Quæ læſio probanda erit per homines peritos, & liquidanda imprimis erit, vt locator recipiat læſionem in parte pretij, nam vltra ſibi debitum, ius naturæ repugnat, vt recipiat, per præmiſſa de iuſto rei pretio. ex. l. 4. Conductori autem prædiorum remediũ datur inſigne, quòd ſi penitus per caſum fortuitũ & inconſuetũ fructus corrumpantur, erit omnino liber, ſufficit enim quòd ipſe laborator ſemen amiſerit, ſin verò omnes fructus non corrumpantur, tenebitur ſoluere penſionem locatori, vel ei reſtituere fructus perceptos omnes deductis ſibi expenſis, quia id euenit caſu inopinato, & præter eius cõductoris culpam. Secùs ſi proueniret eius facto, nam non iuuaret. l. 22. incipien. *deſtruyendoſe*, tit. 8. part. 5. confirmata per. l. 106. data in Curtijs Pinciæ Anno. 1537. Quod eſt pulchrum, & in practica ſæpe vſitatum remedium. ¶ Eſt tamẽ dubium. ſi in cõtractu locationis conductor renuntiauit caſus fortuitos, vtrũm iuuandus ſit aliquando remedio aduerſus cõtractum præmiſſum, vel ſimilem? Videtur quòd ſic: nam vnuſquiſque poteſt liberè per pactũ conditionem ſuam deteriorem facere, renuntiando iuri pro ſe introducto capit. quam periculoſum. 7. q. 1. l. ſi quis in cõſcribendo. C. de pact. Felin. conſil. 43. nu. 7. ſiue ius ſit in re, ſiue ad rem, renũtiari poteſt, vt latè oſtẽdit Paul. Pariſ. conſ. 76. col. 1. nu. 1. lib. 4. Quo fit ꝙ eo caſu, quo venditor renuntiat exceptionẽ deceptionis, & damni enormis, ſeu enormiſsimi, ꝙ cenſetur renuntiaſſe beneficium. l. 2. C. de reſc. vend. ſecundum Bald. ibi. q. 4. & reliquos omnes teſte Paul. Pariſi. conſ. 20. num. 36. lib. 1. Corne. conſ. 189. in princ. lib. 1. Matth. de Afflict. deciſi. 220. nu. 1. vbi tenet partes renũtiare poſſe ſpecificè remedium. l. 2. C. de reſc. vendi. Gregori. Lopez in. l. 56. verb. *mayor de 14. años.* ad fi. tit. 5. par. 5. & eſt cõmunis, etiam ſi in eodem contractu renuntiauerit, cõtra Calcane. conſi. 25. num. 27. Pro quo plura. quæ ei ſuffragari videntur, recolit Couar. & refutat. lib. 2. variarũ. c. 4. Si tamen renuntiatio fuiſſet facta in contractu emptionis, venditionis, ſeu locationis, in quo etiam fuiſſet adiectũ iuramentum ſi enormiſsimam contineret læſionẽ, ea non obſtante, nec iuramento, eſſet læſus iuuandus, ſecundùm eum ad id citãtem alios, & ita profitentẽ in prætorio Rotę, ac Granatenſi obtẽtum fuiſſe in contradictorio iudicio. Et cõmunem firmat Anto. Capici. deciſi. 159. nu. 24. poſt Deci. cõſi. 180. Ergo renuntians caſus fortuitos, vel remedium. l. 2. de reſcind. vend. nõ poterit citare aliquod remedium pro ſe, cum eos præuiderit, & quamuis de ſtylo notariorum apponi ſoleant, & ſic non inducant diſpoſitionem, vt per Felin. cõſi. 43. nu. 18. col. fin. tamen legi ſoleant & debeant iuxta leges noſtri regni de verbo ad verbum ante concluſionem, & finalem perfectionẽ contractus per contrahentiũ conſenſum, non poterit pars re-

nun-

nuotians a'legare diſſenſum, nec ignorantiam caſuum, ex mente Couar. vbi ſuprà.c.4.verſi. Quintò Caleinei ſententia.& in rub.de teſtam.s. par. nu.14 & Menchac.de ſucceſ.creat lib.1.§.6.nu. 13. Et dixi ad Segur.in.l.3.§.fi.nu.31.ff.de vulg. & pnpilla. & quæ dicit Caſtell.in l.50.Tauri.n. 54 l.9.tit.19 part.3.&.c.1.fol.190.Pragma.Regũ Cathol.Cæpol.caut.192.Nota quòd ea quæ. Ergo ſterilitas allegari non poterit eo caſu, quo maior.25.annis, & ſanus mente ſine vi, dolo, vel fraudde renuntiauerit, eſt ſecundùm ſtylum notariorum, qui has renuntiationes ex ſuis formulis firmiſsimè ſcribere & apponere ſolent in cõtractibus, aliàs deriſoriæ eſſent, ac ſuperfluæ, quod dicendum non eſt, cùm veniant ibi ex conſenſu partium: & ſic nullum verbum poſitum in cõtractibus debet eſſe ſine effectu operandi, etiam ſi verba impropriarentur. ex Bal.in rub. C.de contrahen.empt.quæſt.9.l.dious. ff. de vſu. & habita. Pro coius intellectu eſt videndus Pinel.in. l.1. part.2.nu.56.verſi. Sed vltra gloſſam.& doctores C.de bon. mater. Præterea renuntiatio caſuum fortuitorum valet, ſi ſpecialiter fuerit facta. l. ſed & ſi qoi.§.quæſitum.ff.ſi quis caut.& l.23.tit.8. part.5.& l.3.titu.2.& l.8.verſi. *el primero es.* eod. tit.8.par.5. Et generalis renuntiatio poſt aliquos caſus expreſſos tenet in contractibus ex indicijs ſecundum commooiorẽ ſententiam teſte Gregorio Lòpio io.d.l.3.in glo.fin.& in l.23.verb. *Por qualquier occaſion.* tit. 8.part.5. Et ſunt addẽda, quę notat Tiraquel.in rep.l.ſi vnquàm.in prin. num. 112.cum ſeq. C. de reuo.dona.Boeri. deciſi.147. no.12.& ad remittendam penſionem ex cauſa ſterilitatis in terminis.l.2.C.de reſc.vẽd. vltra Bart. in l.licet. C.locat.eſt videndus Corn.conſil.128. o.26.lib.2.Gregor.Lopez in.l.22.tit.8.part.5. io verb. *En ſu eſtogencia.* vbi eſt.l. optima & apud Luſitanos.l.1.ti.61.lib.4.ord.Pinel.in rep.l.2.c. 3.nu.21.verſi.ex præcedentibus.C.de reſc.vend. vbi referunt opioionum varietatem in hoc. vide apud ipſoſ.& remedium.d.l.2. competere etiam finito contractu locationis ad repetendum quod dedit vltra iuſtam penſionem, probãdo ſe læſum vltra dimidiam ipſius iuſtæ mercedis. Contra Decium ſe obtinuiſſe fatetur Pinel.vbi ſuprà.cap.3. nu.20. Et nos etiàm obtinuimus in quadam cauſa cuiuſdam ciuis Zamorenſis in audientia metropolitana Reuerendiſsimi Archiepiſcopi ſancti Iacobi. ¶ Nunc quæritur, An contractus emptionis & venditionis requirat ad ſui perfectionem ſcripturã, vt ante eius confectionem contrahentes pœnitere poſsint? Videtur dicẽdum, quòd ſi partes dixerunt quòd fiat ſcriptura illius rei vendité gerentes in animo non prius contrahere, quàm ſcribatur contractus, non erit perfectus ante confectionem ſcripturæ. ex gloſſ. in l. contractus. verb. io ſcriptis. C. de fide inſtru.& ſequuntur doctores ſecundùm Saliect. in authen. Sed nouo iure. colum.3.C.ſi cert.pet.gloſſ.Inſti. de empt. & vend in.§.1.verb. ſcriptura conficiuntur. Specul. de emptio.& vendi,§ 1.verſi. Sed dictum. Boeri. deciſi.183. nu. 10. verſi. propterea dicit Specul. Soci.conſi.120.num.17.lib.4. communis ſecundum Boeri.deciſ.48.num.18.Antoni. Gomez in lib.de contractibus. capit.2.num.17. Et eam in puncto rationis veriorem dicit Gregor. Lopez in.l.6.vbi eſt caſus approbans iſtam communem titul.5.part.5.& nos diximus in l.3.titul,8.lib.3. ordina.in gloſſ.1.colum.1054.cum ſequen. verſi. Quæro, verùm eo caſu, quo quis vendidit. Et ex partium intentione conſtat eo ipſo, quod in ipſo contractu, vel antè dixerunt quod fieret ſcriptura, quòd ſine ea contractus non eſſet perfectus: ergo quamuis non ſit neceſſaria alias in pręmiſſo caſu erit, & erit locus pœnitentiæ ante confectam & abſolutam ſcripturam, vt dixi in dict.l.3. in gl. 1. Si enim quis dicit quòd aliquid nõ fecit aoimo litem conteſtandi, nec per illud quod dixerit intendit litem cõteſtari, non erit conteſtatio actus talis, licèt alias idoneus eſſet ad faciendam conteſtationem, ex communi ſententia, quam retuli in.l.1.tit.3.lib.3.ordinam. in gloſſ.1. quæſt.55. col.867. quanuis.glo.fin.notet oppoſitum.io ea. ſolicitudinem.de appella. Ergo & io ſpecie propoſita, cùm partes id conſtituere poſsint.d.l.contractus.ibi, quas tamen in ſcriptis fieri placuit. Et iſta volũtas clare deducitur ex pręmiſsis verbis, quæ opioio fuit Azo. in ſum. de fide inſtru. col. fin.num.27. Quamuis alia ſit opinio Ioannis, dicẽtis, quòd licet præmiſſa verba apponantur à contrahentibus, non per hoc dicetur venditio facta in ſcriptis, niſi adiectũ ſit, quod fiat inde ſcriptura, & quòd alio modo non valeat contractus. refert glo.in.dict.l.contractus.verb.in ſcriptis.quã communem dixit Angel.io prioc.Inſti.de empt. & vendi.& Decius conſil.340.nu.3.lib.3. Et has duas communes alios refereodo adduxi in dict.l. 3.in glo.1. Tamen tenenda eſt prior communis. Quam limita, niſi ex aliquot cõiecturis conſtaret de intentione partium, quod noluerunt per hoc io ſcriptis contrahere, ſed voluerunt tantum ſcripturam ad probationem. ex gloſſ. verb. in ſcriptis.in.dict.l.contractus.Areti.conſi.159. Deci. conſil.340. Gregor. Lop.in dicta leg.6. verb. *Quiero.* ad finem. Anton. Gomez de contractibus capitulo ſecundo. numero decimoſeptimo. vbi dicit communem gloſſa.1.in.l.2.tit.10.libro.3. foro legum. vbi tenet priorem communem opinionem. Ex præmiſsis ergo colligitur concluſio. In contractu emptionis, venditionis, vel alio quo libet,

Digitized by Google

liber, regulariter non eſt neceſſaria ſcriptura, niſi
in caſibus expreſsis in iure, vel ex pacto partiũ.
Er eſt notandum, quòd contractus recipiunt in-
terpretationem ex tacira mente contrahentinm.
l. in conuentionalibus. ff. de verb. obligat. & ibi
Iaſo. nnmero. 3. colum. ſecnnda. l. ſed & Celſns. ff.
de contrahenda emptione. l. fina. C. quæ res pig-
no. obliga. poſſe. & ibi notat gloſſ. l. in conuentio
nibus. ff. de verborum ſignific. l. Blanditus. C. de
fideiuſ. gloſſ. in l. ſi in venditione. ff. comnmnia
prædio. Iaſo. in leg. iuriſgentinm. §. prætor ait.
not. 6. ff. de pact. & in l. ſi tibi pecuniam. colum-
na prima. ff. ſi certum peta. Angel. conſi. 2. col. 2.
Qnod etiam locum habet in contractibus ſtricti
iuris, vt latius agit Alexan. conſi. 34. ad fin. lib. 2.
Si ergo fuit dictum ad probationem, conſequens
erit, quòd non voluernnt quo ad perfectionem,
& ſic ante ſcripturę confectionem non poterunt
recedere, cùm contractus ſit perfectus. l. ſicut. C.
de actioni. & obligati. l. perfecta donatio. C. de
don. quæ ſub mod. l. ſi donationem. C. de reuo-
cand. donation. & præmiſſo caſu, res erit clara.

¶ Dubium eſt, ſi quis vendat rem, ſi poſt perfe-
ctum contractum res pereat, vel deterioretur, an
periculo venditoris, vel emptotis pereat? Vide-
tur quod periculo venditoris: quia ante traditio-
nem quanuis res ſit vendita, adhuc non dicitur
alienata, cùm ſit in eius dominio. l. traditionibus.
C. de pact. l. alienatum non propriè dicitur, quòd
adhuc in dominio venditoris manet, venditum
tamen rectè dicitur. ff. de verbo. ſignificat. ergò
cùm non ſit dominus, periculum erit domini,
hoc eſt venditoris. Sed perfectione venditione
etiam ante tranſlatum dominium, periculum eſſe
emptoris, probat gloſſ. in dicta. l. alienatũ. verb.
venditum. iuncta gloſſ. verb. dicitur. l. qnod ſæpe.
§. ſi res vendita. ff. de contrahenda emptione.
Nam quando cõtractus eſt perfectus quo ad obli
gationem, & habet omnia ſubſtantialia, pericu-
lum, & damnum eſt emptoris: & ſic mortua, pe-
rempta, ſeu deteriorata re, emptor tenetur ad pre
tium, licet res ſibi non tradatur. l. ſi in emptione.
§. ſi emptio. ff. de contrahenda emptione. l. Lu-
cius. ff. de euictio. l. cùm emptor. ff. de reſeinden-
de venditione. l. neceſſariò. & l. ſi vendita. ff. de
pericul. & commod. rei vend. l. 53. titnlo quinto.
part. quinta. l. 17. titu. 10. libro tertio. for. legum.
vbi per Monraluum. Alcia. in. l. vnica. numero.
57. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt profer.
citar. l. 1. C. de peri. & commod. rei vend. Confir-
matur, quia venditor eſt debitor in ſpem, qua pe-
rempta, liberatur debitor. l. quod te mihi. ff. Si
certum petat. l. ſi ex legati cauſa. ff. de verborum
obligationibus. quia cum in poteſtate emptoris
fuit agere ad rem, & eam conſequi, & poſt tradi-
tionem periculum rei ad ipſum pertineret, ita
& eodem modo antè, cum nulla culpa poſsit ven
ditori imputari. Bald. in rub. columna ſecunda.
C. de pericu. & commod. rei vendi. & Anto. Go-
mez de contractibus, capitulo ſecundo. numero
32. vbi vide de hac ratione. Item etiã eo caſu, quo
res fuit tradita vere vel fictè, cùm in emptorem
fuerit tranſlatum dominium, & venditor ex ſua
parte adimpleuerit totaliter omne id, quod ratio
ne contractus venditionis aſtringitur, ſi pereat
naturaliter vel accidentaliter, periculum erit em-
ptoris. l. quod ſi neque. & l. lectos. ff. de peri. &
cõmod. rei vendi. & cenſeretur res mobilis tradi
ta per ſigilli appoſitionem, vt quia ſignaſti li-
brum tuo ſigno, vel aliam rem, &c. text. ſingul. in
dict. l. quod ſi neque. §. materia. ibi, videri autem
trabes traditas, quas emptor ſignaſſet. ſecundum
Ludo. Roma. ſingul. 281. Tuſcis, quòd traditioni
bus. Iaſ. in leg. traditionibus. columna ſecunda.
numer. 8. C. de pact. Intellige tamen dupliciter.
Primo modo, quod ſignum præſente & conſen-
tiente vẽditore fiat, tacitè, vel expreſsè, cùm abſ-
que voluntate venditoris traditio fieri non poſ-
ſit. l. ſi ex ſtipulatione. ff. de acquir. poſſeſsio. Se-
cundo, in dolio vini, quia traditio facta non vide-
tur, licèt ſignatum fuerit. l. 1. §. ſi dolium. ff. de pe-
ricul. & commod. rei vend. Bald. notat in rub. eo.
titul. Roma. in dict. ſingu. 281. Et conſiderandum
eſt ad rationem Iuriſconſulti Vlpiani in dicto. §.
ſi dolium. dum ibi dicit, magis poteſt videri ſigna
tum, ne ſubmitteretur, quàm vt traditum videa-
tur. Nam hæc ratio etiam videtur militare in tra-
be, vel in arbore: niſi dixeris aliam eſſe rationem
in his, quæ menſuranda ſunt, cum ante menſura-
tionem vini, olei, vel huiuſmodi, venditio ſit in
pendenti, & conditionalis. l. quod ſæpe. §. in his.
ff. de contrahen. emptio. Decius in dicta. l. tra-
ditionibus. nume. 6. & 7. Conar. in practicis quæ
ſtion. capitulo tertio. numero. 7. verſic. Nonò
ex his conſtat. & in numero. 6. agit ante menſu-
ram adhibitam, an ſit rei periculum venditoris,
vel emptoris & per totum caput. 3. agit, quando
res immobilis ſeu mobilis venditur, conceditur,
ſeu donatur ad menſuram vel corporis certi, qua-
liter interſit inter ſe plurimum, ac plures caſus
ponit, qnos legere poteris. Adde his. l. 24. titulo
quinto. part. quinta. & quæ ibi notat Grego. Lo-
pius, maximè in gloſſ. *ò peſadas*. & in gloſ. *La me-
joria*. ¶ Quando tamen culpa, vel negligentia ven
ditoris, & ſic eius culpa res deterioraretur, vel pe
riret, ſiue culpa eſſet in omittendo, ſiue in facien-
do, tenebitur reſarcire damnum, vel æſtimatio-
nem ſoluere. Ratio, Quia venditor antequam tra-
dat rem, cenſetur tanquam procurator eius, qui
à lege habet mandatum. l. quod ſæpe. §. ſi res. ff.
de

Digitized by Google

de contrahenda emptione. Qui texr.eſt apertus & ſingula. text.in l.venditor domus. ff. de actionibus empti.l.3.ff. de peri.& commod.rei vend. l.Iulianus.§.idem Celſus.ff.de actionibus empti. Corne.conſil. 231. columna prima. nume. quarto.libro ſecundo.Item etiam in rebus, quibus tenetur venditor ante menſuram, intelligendum eſt ſecundum Gregor. Lop. in dicta lege.24. *ante que ſea peſada*.niſi per emptorem ſtetit,quo minus menſuraretur, vel appendatur. vt in l. ſi emptorem.ff.de peri.& commod. rei vendi. & l. 2. C.eodem titul. quo in caſu ſi emptor eſt in mora eius erit periculum.& adde l. 39.titu.quinto parti. 5. ex qua habebis aliam declarationem in materia.& ibi Gregor.*Lop*.in gloſſ.final.& l.3. §.ſi per venditorem.ff.de actionibus empti.& l.8. titulo primo,part.5.¶Non obſtat prior ratio. Nã in caſibus præmiſsis ratione emptionis & venditionis contractus cenſetur eſſe perfectus ante rei traditionem, ſecus tamen quo ad alios effectus. vt in.l. quoties. C. de rei vend. De cuius intellectu & materia vltra Docto.ibi eſt videndus Couarruuias.libro ſecundo. Variarum reſolutio. capit. 19. num. 2. Quid autem erit,vbi eſt data arrha, vtrùm pereat periculo venditoris? Et videtur,quòd cùm habeat emptor ius relinquendi arrham,& ſic poſsit recedere à contractu:quòd iſto caſu pereat periculo venditoris, & arrha maneat penes ipſum,cum loco rei ſit ſubrogata,&in compenſationem conuentionis, ſi partes à contractu receſſerint.§. in iis autem. & quæ ibi notat gloſſ. verb.compellitur.Inſti.de emption.& venditio. vbi conſtat,quòd quælibet pars poteſt licitè recedere à cõtractu,& perdit arrham, quam dedit, vel reſtituet duplam ſcilicet quam accepit,& tantundem de patrimonio ſuo.l.contractus. §. illud. C. de fide inſtrumen. Et iſta opinio ſeruatur in practica ſecundum Sal.ibi.& tenet Azo. in ſumma.de contrahend. emption. C column. penult. nume. 11. quæ eſt tenenda, relictis aliis opinionibus,de quibus per Anto. Gomez.in tracta.de cõtracti.capitulo ſecundo.nume.18.l.7. tit. 5. parti. 5.l.2.& ibi Montal.titu. 10. libro tertio. foro. legum. Niſi quis diceret, quòd dabat talem arrham. pro arrha & pro pagamento, & in ſignum perfectionis contractus,quia iſto caſu erit firmus contractus, & nulla pars poterit ab eo recedere. gloſſ.verb.compellitur.in dict.§. 1. Inſti. de emptio. & vendit. Anto. Gomez vbi ſupra.l. 2. ibi, *diere alguna partida del precio*.tit. 10. lib. 3.for.leg. d.l. 7. ibi, *Pero ſi quando el comprador dio ſeñal, dixo aſsi, que le daua por ſeñal, y por parte del precio, o por otorgamiento*. Quod verbũ ibi, exponit Greg. Lopez.dicens:*otorgamiento*.ideſt,non dentur nomine arrharũ, ſed in ſignum perfectionis contractus. Et nota multùm iſtud verbum, nam non vidi (ſi bene memini) ſimile verbum in iure communi, niſi dicas, quòd hoc vult. l. quod ſæpe. in princ. ff. de contrahend. emptio. Hactenus ipſe. Et hoc caſu cùm habeat poteſtatem rei tradendæ,præciſè tenebitur venditor ad tradendum, & emptor ad pretium. Barto. in.l. prima. vbi gloſſ. ponit opinionem Mart. ff. de actionibus empti. Idem Barto. in l. ſtipulationes non diuiduntur num. 39. ff. de verb.obligat.& in. l. certi condictio.num.24.ff.ſi certum petatur.Bald.in. l. vnica. colum. penult. num. 74. verſicu. Sed vltimò quæro.C.de ſent. quæ pro eo quod intereſt profer. Idem Bald. in capit. primo. §. ſi facta. ſi de feud.fue.controuerſ.inter domi.& agna.& gloſſ. in.§.pretium.Inſti. de emptio. & venditio. gloſſ. quæ ita eſt intelligenda in capit. cum Ioannes. verb.vacuam traderes. de fide inſtrumen. dict. l. 7.vbi Gregor. Lopez in gloſſ. fina. & eſt magis communiter recepta opinio Marti.in dict.§. pretium.à gloſſ.relata quòd compellatur ſi eſt facultas rei reſtituendi præciſè, alioquin ad id,quod intereſt.ſecundum Gregor. Lop. per tex.etiam ibi in.l.7.verb. *à poſtre del*, titu. ſeptimo. part. 7. Et omnes prædicti idem dicunt. Et eſt magis communis opinio ſecundum Felin.in dicto capitulo. cum Ioannes.num. 34. Iaſo. in.§. actionum. nume.147.Inſtit.de actio.& in dict. l. ſtipulationes non diuiduntur. colum. 15. nume. 35. verſiculo. Prima eſt communiter approbata. Couarru. lib. ſecundo, Variarum reſolut.cap.19.nu. 1. Tamen dicendum eſt,quòd pereat periculo emptoris, vt in articulo præcedenti. Nam quamuis amittendo arrham ſecundum præmiſſam opinionem liberetur à contractu, nec teneatur ad intereſſe in caſu præmiſſo,contractus perfectus eſt, & validus interim,quo contrahentes non receſſerunt diſſenſu expreſſo à contractu,nec conſtat de pœnitentia;quia iſte caſus quòd potuit pœnitere, non eſt præſumendus in dubio, cum veniat contra factũ proprium.l.3.ibi.nec credendus eſt quiſquam genus teſtandi eligere ad impugnanda ſua iudicia, ſed magis vtroq; genere voluiſſe propter fortuitos caſus.ff.de mili.teſtam. Alci. de præſumptio: regul.3.præſumptio.35.n.1.Item etiam,quia caſus competens alicui de iure ſpeciali, non eſt in conſideratione,nec nocet actui valido de iure,antequàm ſit propoſitus in iudicio à parte, cui competit.l.4.§.ſi is qui. ff. de fideicommiſſa. liberta. vbi apertè deducitur, quòd ea,quæ de iure ſpeciali implorari poſſunt, non ſunt in conſideratione antequàm aſſequãtur,& impetrentur.l.exceptiones quæ perſonæ.§.fina.ff.de exceptio.l.nam poſteà quã.§.ſi minor.ff.de iureiurand.ibi,nec enim vtique quod minor eſt,&c.Bart.in.l.fin. num. 1. col.2.

col.2. verſ. Venio ad quartam particulam. C. de ſenten.paſsis,& reſti.Iaſo.in l.ſi honorum. nu.4. col.fi. C. qui admit. Quo fit reſtiturum aduerſus contractum validum de iuris rigore non debere reſtitui ad fructus pereeptos ante reſtitutionis conceſsionem factam per ius ſpeciale,ex præmiſſis. De cuius tamen articuli veritate eſt videndus Couar.lib.1.Vari.reſolut.cap.3. Et dicetur infrà. l.4. ¶ Vtrùm propter vitium incognitum emptori, diſſoluatur contractus? Videtur quòd ſic, nam vitium ſi eſt tale, propter quod emptor non emiſſet, vel tantùm pretium dediſſet, ſi vitium ei eſſet apertum, defuit conſenſus, ac eo deficiente, cõtractus, qui conſenſu perficitur, erit inualidus. argu. l.conſenſu.ff.de actio.& obligati.in princ. Inſti. de obliga.quæ ex conſenſu. Cõfirmatur ex Diuo Ambroſio, lib.de officijs. vbi dicit. In contractibus vitia eorũ, quæ veneũt, prodi iubentur, ac niſi intimauerit vẽditor, quãuis in ius emptoris trãſierit, doli actione euacuantur. Declarat Domini. Sotus, ponẽs in hoc ſex cõcluſiones li.6. de iuſt. & iur.q.3.art.2. Ioan.Methymnen. in Codice de reſtitutione.q.34. Cõfirmatur inſuper, ꝙ venditor teneatur ex vitio rei venditæ per.l.Iulian. in princ.& l.tenetur ex empto.§.ſed ſi vas. ff. de actio.empt.l.ſi ſeruus cõmunis.§.quod verò ff. de furt.gl.verb.itẽ qui ſciens.in.l.in rebus.18.§. itẽ qui ſciens.ff.commods.l.12.& l.21.& 63. titu.5. part.5. ergo venditio retractatur volente emptore propter vitiũ rei non cognitũ ei propter calliditatem venditoris. Quo fit, ſi res vendita pro libera, & abſq; aliqua ſeruitute & tributo, appareat poſteà tributaria & ſubiecta ſeruituti poterit emptor agere de nullitate contractus, & recuperare pretium, vel actione quanto minoris, ſi ſciret tempore emptionis rem ſubiectam eſſe tali ſeruituti, & oneri.l.1.§.venditori.ibi, Venditor ſi cùm ſciret deberi ſeruitutem, celauit, non euadet ex empto actionem, ſi modò eam rem emptor ignorauit. Omnia enim, quæ contra bonam fidem fiũt, veniunt in empti actionem. Sed ſcire venditorẽ & celare ſic accipimus, non ſolum ſi non admonuit, ſed & ſi negauit ſeruitutem iſtã deberi, cùm eſſet ab eo quæſitum.ff.de act.emp.l.ſi ſterilis.§. ſi prædij.illomet.tit.l.ſi minor.C.eo.tit.l.63.tit. 5.par.5.l.quoties de ſeruitute.ff.ædili.edict. Imò imponens tributum, vel vendens rem aliquam, tenetur aperire emptori noui tributi, omne tributum & cenſum primæuum illius rei, & non declarans, tenebitur pœna dupli emptori applicanda. l.65.in Curijs Madritijs anni.1528. ibi, *Mandamos que las perſonas que de aqui adelante puſieren cenſos y tributos ſobre ſus caſas y heredades y poſſeſsiones que tengã atributadas, ò encẽſuadas primero a otro: ſeã obligados de manifeſtar y declarar los cenſos y tributos que haſta entõces tuuierẽ cargados ſobre las dichas caſas y heredades y poſſeſsiones, ſo pena q̃ ſi aſsi no lo hizieren, paguen con el dos tanto la quantia que recibierẽ por el cẽſo que aſsi vendieren y cargaren de nueuo à la perſona à quien vendieren el dicho cenſo.* Ergo ex impoſitione pœnæ conſtat eſſe delictũ. Quam.l.limita.niſi prædiũ eſſet hæreditariũ, nam iuſtã cauſam ignorantiæ habet, qui in ius alterius ſucceſsit l. qui in alterius. ff. de reg.iur.gl.in.l.ſi ſterilis.§. 1.ff.de act.empt.gl.in l. Iulianus. verb. interfuit. ff.de actio.emp. ſed ſiue ſciat, vel ignoret vitium reuẽditor tenebitur pretium reſtituere, ſi reſcindatur contractus, vel quanto minoris pretij propter impoſitã ſeruitutẽ, ex Greg.Lopez in l.65. verb.tributaria.tit.5.part.5. Nã verbum, *callando*, ibi.poſitum, eſt accipiendũ ſecundũ eum ſiue ſciẽter, vel ignoranter, hoc eſt quantũ ad reſciondendũ contractũ, vel agendũ quãto minoris. Intellige tamẽ, niſi vitiũ eſſet compertũ ex rei euidentia emptori tẽpore contractus, quia iſto caſu non cõpetit redhibitoria: nã ſcienti & cõſentienti nõ fit iniuria.l.1.§.ſi intelligatur.l.quæritur.§. ſi nominatim.ff.de ædili.edict.l.1.§.vẽditor.ff.de act. empt.l.ſi fundũ.C. de euictio. Anto. Gomez de cõtractibus.c.2.n.48. Itẽ etiã poteſt exẽplificari, quando ſeruitus eſſet apparens, veluti, ſi in domo vẽdita vicin⁹ haberet feneſtras apertas, vel tigna immiſſa in pariete ab vna parte, nã iſto caſo nõ tenebitur vẽditor, etiã ſi promiſiſſet vacuã tradere poſſeſsionẽ.l.ea quæ cõmendandi.verſi.quædam etiã.ff.de cõtra.empt.l.ſi tamẽ.§.ei qui.ff.de ædili. edi. Plenè diſputat Alber.in.l.1.§.1. ff.de action. emp. Angel.in.§.prætorum. Inſtit.de iure naturæ. col.2. Grego. Lopez in l.65.in gl.1.ti.5.par.5. Et eſt notandũ, ſi emiſti equũ, qui non vult trãſire pontẽ, aut acerrimè formidat riuũ, vel flumẽ pertranſire, potẽs, & ſufficiẽs cauſa eſt ad compellendũ venditorẽ redhibere.glo.in.d.l. ea quæ commẽdandi.§.fin.verb.fallendi. Quã nota in practica. ¶ Itẽ ſi quis virginẽ ſe emere putaſſet cùm eſſet corrupta, ex empto cõpetit actio ad reſoluẽdum cõtractũ, quia ſi ſciuiſſet emptor qualitatẽ rei, ſeu perſonæ, non emiſſet.l.ex empto.§. ſi quis virginẽ.ff.de acti.empt.l.21.ti.5.par.5. ¶ Deducitur etiã, ꝙ ſi in domo vendita vel cõducta ſit vitiũ ante cõtractũ, & ex eo etiã, ꝙ terris imaginibus, nocturnis illuſionibus & tumultibus inquietẽtur habitatores, licet ab eo contractu recedere, & domũ relinquere dño ipſius, qui eã locauit, ſeu vẽdidit. tex.ſing.in.l.habitatores.§.fi.ff.locat. vbi ait Iuriſcõſultus, Si quis timoris cauſa emigraſſet, an deberet mercedẽ, nec ne: reſpondi, ſi iuſta cauſa fuiſſet, cur periculũ timeret. quãuis periculũ verè nõ fuiſſet, tamẽ nõ debere mercedẽ: ſed ſi cauſa timoris iuſta nõ fuiſſet, mercedẽ nihilominus eũ debere. tex.

re.rex.in.l. in hanc ſtipulationem. verſi. idem iuris.ff.de dam.infect. Confirmatur ex his quæ ſcribit Rip.in tract.de peſt.2.par.n.17.verſi.Pręſtat quarto colono.vbi in nu.22.citat.d.l.habitatores §.fin.& Anto.Gomez de contracti. ca.2.num.3. verſi.2.infero.dicit.2.infero, ꝙ ſi conductor recedat à domo propter metũ malorum ſpirituũ non tenetur ſoluere penſionem. Item etiã propter peſtem vel aerem corruptum. Item etiã, ſi minatur ruinam, & ſic cõductor propter prædicta vitia liberatur à ſolutione penſionis pro illo tempore, quo res eſt vitioſa prædictis caſibus. Quod etiam locum habere in tetris, & imaginibus, ſeu ſpiritibus (quos duendes dicimus) in contractu locationis, & quot ſint vitia, propter quę relinqui poſsit domus locatori, vt dictum eſt, in terminis tenet Couar.& dicit ſe in Granatenſi prætorio controuerſum vidiſſe ampliùs quàm ſemel lib.4. Varia. reſolut.cap. 6. & adducit dictam.l.habitatores.§.fin.& tenet Anto.Gomez vbi ſuprà. Et ipſe vidi Salmanticæ in contradictorio iudicio in prima & ſecũdà inſtantia agitatum ſimile negotium, & quamuis fabuloſa & commentitia narratio à iudicibus viſa eſſet, quod vix ab ea opinatione recedere poſſemus in cauſa ſubiecta) & nos adduximus id ſine aliqua fraude conductoris contingere poſſe, vt iam ab antiquis traditũ erat, vt Plinius libro 7.epiſtolarũ ad Surã.& Couar.ipſum & alios plura de hoc referentes commemorat, nec malum ſeu mendacium eſt præſumendum ex aliquo præmaximè bono viro, & quod ſecundum deducta in proceſſu & probata deberet iudicare: etſi contra eius opinionem & præſumptionem eſſent, & alia huiuſmodi. ex quibus ita fortè in cauſa appellationis fiet, præſertim viſo optimo practico Couar. qui tunc non fuit, nec potuit deſignari ita in punctis hoc ipſum in ſpecie propoſita probantẽ, quia adhuc eius opera in dict.4.lib.Var. non extabant excuſa. Quod eſt menti tenendum. ¶ Dubium eſt, Quid erit, quando venditor obſcurè ac generaliter & confuſè vitia rei venditæ expreſsit vt pote, Vendo tibi equum pro cæco, claudo, & morboſo, cum omnibus alijs vitijs & morbis, & emptor fortè quia vitia expreſſa falſa, eſſe apparebant, quia non erat cæcus vel claudus exiſtimãdo alijs vitijs carere emit, ſi poſtmodum appareat morbus non expreſſus particulariter. vtrùm poſſit redhiberi? Reſpondendum eſt poſſe agere emptorem, ac ſi nullum vitium, vel morbum expreſſiſſet. l.ea quæ commendandi. verſ. dolum malũ. ff.de contrahend.emp.l.1.§.ſi venditor.verſi.Sed & ſi proponas.l.tenetur.§.fi.l.Iulianus.§.idem Iulianus.& l.quęro.ff.de actio.emp.l.1.verſ.1.ff.de ædili.edict.Specula.& ibi ad eum Ioan. Andr. in tit.de empt.& vendi.§.nunc dicendum,2. verſic. Quid ſi venditor.& in tit.de reſc.vend.§.1.verſi. Quod ſi vendẽs equum.col.3. Angel.in l.paciſci. ff.de pact.& in l.ſi quis cùm aliter.ff. de verb. obliga.vbi Alexand.nu.4. Angel. Areti.in.§. prætorum.col.2.nu.1. Inſti.de iur.natu.gent. & ciui. Panor.in.c.cùm contingat.nu.24.de iur.iuran.& in.ca.iniuſtum.nu.3. & ibi Additio de rerum permuta. Et eſt pro hac deciſione.l.66.ti.5.par.5. Et ſic tenetur ſpecificè, & non inuolutè, ac artificio ſe vitia exprimere, alias venditio propter vitium retractabitur. Quod etiam adnotauit Anto. Gomez de contract.cap.2.nu.49.& Grego. Lopez. dict.l. 66. verb. embueltas. ¶ Sed circa præmiſſa eſt dubium, Quis vendidit equum, vel boues, ſeu oues, quæ intra breuiſsimum tempus perierũt, eſt dubium, vtrùm præſumantur mortuæ ex vitio præcedenti & ſtanti tempore contractus, an ex ſuperuenienti? (vtilitas erit maxima, ac effectus ad dignoſcendum, cuius periculo, venditoris, an emptoris perijſſe dicantur.) Reſpondendum eſt propter breuitatem temporis præſumendũ eſſe deceſsiſſe ex infirmitate præcedente. Si poſt contractum intra triduum mortuus fuiſſet equus, vel boues, dũmodò haberent aliquod ſignũ morbi, vt pote cor macilentũ, iecur corruptũ, vel huiuſmodi. Ioã. And.ad Spec.de emp.& vend.§.nunc. videndũ.verſi. Sed nota. quę refert & ſequitur Panor.in.c.iniuſtũ.col.2.nu.5.de re. permutat. Bal. in.l.2.col.3.nu.4.q.2.C.de reſc.vend. idẽ Bald.in l.1.col.2.n.12.C.de ædili. action. Bal.& Flori.in l.paciſci.ff.de pact.& ibi Iacobinus à ſancto Georgio.nu.4.Boeri. & alij plures ab eo citati deciſio. 323.n.12. Et ita practicatur ſecundùm Cæpolam in actioni.nu.2.ff.de ædili.edict.& dicit bene notandũ.arg.gl.ſing.in.l.1.C.de emẽd.ſeruo. Licèt Ange.ibi.& in.l.ſiquis eum aliter.ff.de verb.obliga.teneat cõtrarium. Conſtat enim ſi res viueret ob vitiũ tale teneretur venditor, ergo & mortua ex vitio pręcedenti præſumpto.arg.l.ſi ventri.§.in bonis.ff.de priui.credi.vbi ex his, quæ in cõtinenti fiũt, præſumptio deſumitur. Montal.in.l.1. in gl.1.tit.17.lib.3.foro leg. hoc expreſsè dicit, adijciẽs ꝙ ſit ſtandũ, vtrùm ex morbo pręcedẽte fuit mortuus, dicto mareſcalli, id eſt, albeitari. l. argu.l.ſemel.C.de re mil.lib.12.cap.propoſuiſti ide probat. Si tamen nõ conſtaret per aliqua ſigna vnà cũ breuitate tẽporis mortuũ fuiſſe animal ex cauſa præcedenti contracta, cũ mors ex caſu & ſine aliqua infirmitate lõgæua, ſed inſtantanea euenire ſoleat, periret periculo emptoris, cuius eſt damnũ & cõmodũ poſt perfectã venditionem, & vẽditor, qui eſt debitor ſpeciei ante morã eius interitu liberari nõ ſit dubiũ. l. ſi ex legati cauſa. ff. de verb.obligat. Et in hoc caſu opinio Angel. vbi ſuprà, ſaluãda erit. Itẽ etiam tempus quale ſit ad colli-

cum laicis.nume:12.de reb.eccleſ.dicit, quòd vendens rem alienam,committit furtum, ac de crimine accuſari poterit. Intellige vt per Segur. & Iaſ. vbi ſuprà, ſcilicet, quando interuenit contrectatio,quæ reſultat ex vera traditione: nam ſi res eſſet penes emptorem, ex tacita tali traditione non haberet locum,quia res non contrectatur. Secundò intellige,quod eo caſu,quo quis ſcienter vendat rem alienam,& ſe conſtituat nomine emptoris precariò poſsidere,committit furtum:quia cõſtitutum habet vim traditionis,ex glo.in.l.ab emptione.ff.de pact.Iaſ.in dict.§.ſi rem. nume.4. Et quod conſtitutum transferat poſſeſsionem ciuilem & naturalem.latè probat Andr. Tiraquel.de iure conſtituti poſſeſſorij.1.part.num.2.& 3.Ergo non ſolùm emptio erit nulla, ſed vendens ſciẽter poterit accuſari de delicto furti. & falſi, quippe cùm committat falſum , rem alienam pro ſua vendẽdo,vt ex adductis à Cæpol.loco præmiſſo apparet. Et qui duobus in ſolidum eandem rem vendidit diuerſis contractibus,pœna falſi eſt coercendus.l.qui duobus.ff.ad legem Corneli. de falſis.l.7.titu.7.part.7.Angel.Areti.in tract. de malefic.verb: *Falſario* verſic. Quæro an vendens.nu. 31.fol.165.co um.prima. paruæ impreſsionis.Fabian.de monte in tracta. de emptio. & vendi.3. quæſt.principa.verſi. Vigeſimoſextò an quis.nu. 50. Limita tamen , quando vendens rem duobus ex eo vendidit , quia primus emptor non ſoluit pretium , quia non incidit in crimen falſi. Bald. poſt Odoffred.in.l.venditor ex hæreditate. ff. de hær.vel actio.vendi.& in capit.primo.§.ſi facta.ſi de frud.fue.controu.interdomi. & agna.Bald.Salice.& cæteri in.l.quoties.C. de rei vendic. Imol. Cu nan.Alexand.& Iaſo in. l. à diuo Pio.§.ſi emptor.colum.2.ff.de re iudi.Fabia.vbi ſuprà, & Auguſt.Arimi.ad Angel.de maleficijs.verb. *Falſario*. num.31.Carol.Molinæ.in conſuetu·Pariſienſib. priori parte.§.a3.verſic. Fortius inquit Bald. nu. 18.Faciunt quæ ſcribit Curti.Senior. cõſil.22.Titius & Seius.colum.2. Quod ſanè intelligendum eſt,quando emptor primus fuit in mora ſoluendi,nempe,ſi quis emit rem,dicendo , hinc à duobus diebus mittam pretium, alias trãſacto termino,viſus eſt receſsiſſe à contractu : quia non ſeruanti fidem,fides ei non eſt obſeruanda, tranſcurſo tempore ſic ſtatuto, quod interpellat pro venditore.l.magnam.C.de contrahen. & commit.ſtipul.l.traiectitiæ.§.de illo,ff.de actio. & obliga.& argumen.cap.peruenit.de iure iuran. vbi gloſ.verbo.paroiſſe.¶ Circa præmiſſa dubitatur.Res vendita fuit diuerſis cõtractibus in ſolidum duobus, ſecundo autem ignorante fuit tradita, vter ſit præferendus? Dic quòd ſecundus ratione poſſeſsionis.l.quoties.vbi per Iaſo.late.C.de rei vend.Inſigniter,ac latè declarat Anto. Gomez de contractibus.col.2.nu.20.Couar.lib.2.cap.19.l.5. & ibi Greg.Lopez,tit.5.par.5.verb. *Dos vezes*. ¶ Vtrũ autẽ emptio in re propria locũ habeat? Dicendũ eſt ꝙ non.l.ſuæ rei emptio non valet, ſiue ſciẽs,ſiue ignorans emit.ff.de contrah. emptio.l.8 tit.5. parti.5.debet enim eſſe diuerſitas inter vendentem,& ementem.l.pupillus.§. item ipſe.ff de aucto.tut. Et eſt ratio naturalis : quia in cõtractibus eſt quædam digreſsio de perſona in perſonam reſpectu acquiſitionis , & ideò requirit duo extrema.vt tradit Bald. in.l. ſecunda ; colum. ſecunda, C.ſi ſeru.exter.vbi agit,quando valeat mandatum de re propria emenda. Ad idem eſt videndus Decius in.l.neque pignus.nume.6.ff. de regu.iur.vbi in nu.5.per illum text.probauit prædictam concluſionem.Et ibi Cagnol. verſic. Tertiò nota.numer.14.ideoque nemo rem ſuam vtiliter ſtipulatur.l.nemo.ff.de verborum oblig. & quæ ibi not. Iaſ.colum.2.notab.1.Quæ regola procedit,quando res eſſet propria pleno iure,& omni reſpectu, & ſic in eo,quo deficit eſſe ſua,poterit emere.Iaſ. in.l.huiuſmodi.§.qui ſeruum,nu.12.ff.de legat.1. & in.l.planè.§.quod ſi rem.num.2.eod. titul. Vel quando res eſſet communis, emendo eam intelligitur emere partem ſuam, quam habet in illa communione.Iaſ. in. l. ſi fundum per fideicõmiſſum, num.14.ff.de legat.1.Si autẽ dubites, vtrum quis poſsit contrahere ſuper re propria , breuiter ſub diſtinctione reſpondere poteris,Aut vult contrahere ipſam rem propriam alteri alienando per viam contractus venditionis, vel donationis , ſeu permutationis.& iſto caſu indubitanter poterit: nihil enim tam cõueniẽs naturali æquitati , quàm voluntatem domini volentis rem ſuam in alium trãsferre,ratã haberi.§.per traditionẽ.Inſt.de rerũ diui l.qua rõne.§.literæ.ff.de acqui. rerum domi. Dom.Sotus lib.4.de iuſt.& iur.q.5.ar.1.dũ tamẽ dominus ſit habilis perſona ad alienandũ , nempe homo ſanę mẽtis,& maior,ac res ſit talis,quæ alienari poſsit. Aut vult rem propriam quis acquirere,& tunc ſubdiſtinguendum eſt. Aut deficit ius aliquod ſibi in ea,vt poſſeſsionis, vel vſusfructus, & tunc etiam poteſt contrahere ſuper re propria, illud ius ſibi acquirendo. l. ſi in emptione.§. Item ſi emptor.verſic.rei ſuæ.ff.de contrahen.emptio. Petrus Vnzola in practi.artis notariatus. rub. De contractu inutili ratione rei ſuæ.n.4.fol.218.col. 4.tex.in.l.18.& ibi not.Montalu.ti.5.par.5.Aut nullũ ius deficit,& vult quærere rem propriã per emptionem,aut per ſtipulationẽ. Si per emptionem,diſtingue. Aut purè, aut ſub cõditione. Si purè emit quis rẽ ſuã,tunc non valet,ſiue ſciens.ſiue ignorans rem ſuam eſſe.Hoc tamen eſt aduertendũ,ꝙ qui ignorans emit,& pretium ſoluit,repete

Digitized by Google

te poteſt. Sed ſi ſcienter emit, & pretium ſoluat, non repetit.l.ſuæ rei.ff. de contrahen. emptio. & dict.l.18.tit.quinto.part.quinta.Sin verò ſub cõditione emat.in caſu, quo ſua eſſe deſierit, bene valet, adueniente conditione, quod res non ſit ſua. vt in.l.cætera.ff. de legat. primo.l. exiſtimo. ff.de contrahenda emptio. vbi ait Iuriſconſultus Marcellus.Exiſtimo poſſe me id quod meum eſt, ſub conditione emere quia fortè ſperatur meum eſſe deſinere. Cùm autem quis per ſtipulationem velit rem propriam, etiam diſtinctionem recipit. Nam aut ſtipulatur ſibi dari, aut reſtitui. Si ſtipulatus fuerit eam rem ſibi reſtitui, bene poteſt.l.nemo rem ſuam.ff.de verborum obligationib. Sin verò ſtipuletur rem ſuam ſibi dari, non valet,etiã ſi ſua eſſe deſinat.§. primo.Inſtit.de inut. ſtipula. l. ſi rem & ibi plenè nota.ff de verborum obligat. Cum verò quis ſtipuletur rem propriam ſibi dari ſub conditione,bene valet, ſi tempore exiſtentis conditionis,res illa deſierit eſſe ſua. l. nemo rem ſuam.ff de verborum obligationib.l. cætera.ff.de legat.primo.¶ Dubitatur, Vtrum valeat ſtipulatio illius rei,quæ nunc non eſt in dominio ſtipulantis,eo caſu,quo in futurum ſua ſit? Reſpondendam erit, Cum quis ſtipulatur rem cum ſua ſit,nõ valet ſtipulatio.§.item nemo rem ſuam, & ibi gl. fina.aſsignat rationem. Inſtit. de inutili. ſtipulatio. Sed ſi dixeris. Si nauis ex Aſia venerit,promittis talem rem,& interim fiat mea, aut ex cauſa lucratiua fit mea, & non tenetur promiſſor.l. omnes debitores. ff. de actio. & obligat. Aut ex cauſa lucratiua fit mea,& tũc ad æſtimationẽ tenetur promiſſor.l.ſi is qui Stichũ.& ibi gloſ.1.ff.de actio. & obligat. & notatur.in.l. ſi rem meam.ff. de verborum obligationib. ¶ Dubitatur eo caſu,quo emptor non denuntiauit litem motam ſuper re empta venditori,qui ſuccubuit, nec appellauit,vtrum agere poſsit de euictione? Quòd teneatur denuntiare venditori,ac requirere ſpecialiter vt veniat ad defendendum,tenet Ioan. Andr. in additio.ad Specul.titul. de emptio. & vendi.§. fina.Barto.& Salice.in.l.emptor. ff. de euictioni. Barto.in.l.non ſolum.§.morte.& ibi Alexan.colum.13.ff.de noui.oper.nuntia. & Bald in ca.primo.colum.2.de feudo vaſalli ab aliquo fue. inti. dicit,quod ſola denuntiatio,etiam ſine requiſitione,quòd defendat.ſufficit ad effectum, vt ille teneatur defendere.Ergo nõ facta denũtiatione,venditor,qui ſi fuiſſet requiſitus,allegaſſet de ſuo iure,& non ſuccubuiſſet, non debet teneri de euictione.In ſpecie propoſita expreſſa eſt.l.36.verſi. *Et ſeptimo*.tit quinto.parti.quinta.l.7. titul.decimo libr.tertio,foro legum.Prætereatext.in ca. fina.de emptio.& vendi.vbi venditor de euictione non tenetur eo in caſu, quo emptor litem ſibi motam venditori non denuntiauerit, vt ſuſciperet litem & vocem cauſæ, ipſamque defenderet, l.emptor.C.de euictio.l.prima.C.de peri.& com. rei vendi.l.36.titu.quinto par.quinta,& ibi Montalu.Couar.libr.tertio Variarum reſolut.cap.17. numer.ſecundo.[verſicu. Deducitur tandem.vbi multis modis hanc concluſionem explicat, & Antoni.Capici.deciſio.106.deciſi. Capellæ Tholoſanæ.207.vbi additio.Stepha. Aufrerij ponit quinque limitationes,& Hippolyt.ſingul. 656. Venditor regulariter.Item non tenetur, quando emptor compromiſit in arbitrũ.l. ſi dictum.§.ſi compromiſero.ff de euictio.vbi gloſſ.verb. feci.dicit idem eſſe,ſi in iudicem ordinarium, cui non erat ſubiectus,conſenſit.ex ratione eiuſdem legis,quã dixit ſingul.Ludoui.Roma.ſingu. 12 Nũquid diſpoſitio.Idem ſi deferat iuramentum, vt per Bart. nume.ſexto.in.l.manifeſtæ turpitudinis.ff.de iureiuran.Cremenſis & ibi additio. in ſingu.114.Tu ſcis,quòd ſi compromiſit. Antonius Burgenſ. in cap.fina.de emptio.& vendi. colum.7. nume.14. in fine.Item etiam ſi vẽditor promitteret euictionem quocunq; modo contingentem, non teneretur emptor facere denuntiationem litis motæ gl. in.l.cum pœna.ff.de arbit. quam ſequitur & intelligit Couar.lib.3.Variarum reſolut.cap.17.num. ſeptimo.Et eſt notandum, quod denuntiatio litis motæ eſt facienda legitimo & congruo tempore,quo quidem adhuc venditor poſsit litem ſuſcipere,& rem ipſam defendere,nempè,ante litis cõteſtationem.Henric.in capit. fina. de emptio.& venditione.Montalu. in.l.7. gloſſ. tertia.titulo. decimo.lib.tertio.foro legum.aut non nimis iuxta ſententiam text.in.l.ſi rem.§.fin.ff.de euictio. gloſſ.in dict.cap.fin.verb.inſtitutum, id eſt, ante teſtium publicationem prioris inſtantiæ. l. 32.& l.36.titu.quinto.part.quinta. Vnde Ioan. Igneus in.l.propter veneni.§.vltimo.num.18.ff. ad Syllani.credit eſſe veriorem opinionem, & tutiorẽ, quod iſthæc denuntiatio fiat ante concluſionem in cauſa.Addit tamen apud vtriuſque iuris interpretes magis receptum etiam in forenſi examine hactenus fuiſſe, denuntiationem iſtam ſufficere fieri etiam poſt ſententiam, modò eo tempore integra ſint iura defenſionis,poſsitque venditor ſeipſum & emptorem defendere. quemadmodum tradit gloſſ.in.l.ſi rem.§.quolibet. ff. de euictio. Ioannes Andr.Hoſtienſ.Antonius, & Imol. col. ſecunda.in dict.cap.fin.de empt.& vendi. Couar. lib.3.Variarum reſolut.ca.17.nu.8.verſi. Octauò non eſt ſatis.Item etiam venditor non tenetur de euictione, etiam ſi ei fuerit denuntiata litis quæſtio,ſi emptor litem proſequens, contumaciter abfuit tempore ſententiæ.l. ſi ideo. in princip.ff. de euictio.l.emptor.C. eodem titul.text. in capi.

fina. de

ſiu.de empt.& vendi.l.36.verſi.*Otroſi dezimos,que ſi el comprador*.titul.5.part.5.Couar. vbi ſuprà.nu.9.Qui num.10.etiam dicit venditorem non teneri de euictione,etiam ſi denuntiatio ei fuit facta, quando per iudicis imperitiam, errorem, ſeu nequitiam fuit res applicata tertio vendicanti,quia caſus fortuitus cenſetur.capi.primo.de noua forma fidelita.ſed caſus talis contingens poſt perfectam venditionem emptori,& non venditori ante moram iniūgitur.§.cùm autem. Inſtit.de emptio.& vendi.l.1.C.de peri.& commod.rei vend. Ergo & in caſu præmiſſo. tex. eſt in cap. fina.de emptio.& vend.& in.l.ſi per imprudentiam.ff.de euictio,l.36.& ibi Montalu.in glo.1. verſi. Vnde cimus ſi per iniuriam.titul.5. part.5. Regulariter autem emptor agit contra venditorem de euictione.vt in.l.emptor fundi.C.de euictio. l. non dubitatur.eod.titul.l.ſi in venditione. ff. de euictio. l.7.tit.10.libr.3.foro leg.l.32.titul.5.part.5.Matthæ de Afflictis in cap.primo.nume.1.ſi de feudo vaſſallus ab aliquo fue.interpellatus, & in cap.primo.de controuerſia inter vaſſall.& alium. nu.22. Socin.in tract.regul.cum fallent. regul.438. quadraginta & duobus modis hanc regulam limitat Matthæ.de Afflict.in capit.primo. §. rurſus ſi fideles,nume.15. vſque ad 63. quibus modis feud. amit.Montalu.etiam in dict.l.7. tit.10.lib.3. for. & in dict.l.36.titul.quinto.parti.quinta. Couar. lib.tertio. Variarum capit.17.Antoni.Gomez bene tractat hanc euictionis materiam de contractibus,capit.ſecundo. num.33. Qualiter autem debeat fieri denuntiatio venditori litis motæ, eſt dubium. In quo ſunt qui dicunt, denuntiationem neceſſariam eſſe inſimul cum libello litis in forma publica. Ita Bartol.in.l.non ſolùm. §. morte. numer.51.ff.noui oper.& in.l. emptio. C.de euictio. vbi Bald.& Salic. Angel.& Imol.in.l.in executione.§.in ſolidum. ff. de verborum obligatio. Cardin.per text.ibi in Clemen.cauſam. in verſic. Idem quoque.de electio. Andr.Sicul. in cap.fina. nume. 5.& Anto.Burgenſ.num. ſecundo,de emp. & vendi.Felin.in cap.cùm.M.num.63.de conſti. Alexan.in dict.§.morte.& ibi Anto. Rube. num. 674.Dicit & communem Claudi.de Seyſſello ibi num.93.Iaſ.num.38.Pet Dueñas in tract. regularum cùm fallen.reg.243.Anto.Gomez de contracti.capit.2.nu.39.qui dicit,quòd denuntiās, licèt prædictam formam omitteret, non amitteret ius euictionis,nec in practica præmiſſa forma eſt neceſſaria. Ita tenet Angel.in dict. l. emptor. C.de euictio.dicens ita obtentum eſſe de cōſuetudine. Et Ludou. Roma.in dict.§.morte.nu.12.Sed communis,& ſic prior opinio poteſt intelligi, vt locū habeat,quando denuntiatio fieret à parte ſine iudicis authoritate.ex Alexā. in.l. in executione.§. in ſolidum.ff.de verbo.obligat. & Anto. Gomez vbi ſuprà.cap.2.nu.33. ¶Quæritur, Vtrùm quis compelli poſſit ad vendendū rem propriam? Reſpondendum eſt, quòd regulariter nō poſſit quis compelli.l.nec emere.C.de iure deliber. Dixi in l.ſecunda.tit.23.lib.2.ordina.col.713.vbi ſubijcio aliquos caſus,quibus quis compelli poteſt. & Antoni.Gomez de contracti.cap.2.nu.51.quæſt.fin.

¶Dubitatur vlterius, Ex quibus cauſis cōtractus venditionis reſcindi valeat poſt perfectam venditionem? In quo dubio dicēdum eſt reſcindi poſſe contrario conſenſu partium ante traditionem. Quia ſicut contractus talis fuit abſolutus & perfectus ſolo partium conſenſu & voluntate, ita per contrarium conſenſum ab eo recedi potuit. text. in.l.1.& l.2.C.quando liceat ab emptione reced. & ibi not.glo.Odoffred.Petrus Bellaperticanus. Cyn.Bald.Salicet.& reliqui docto. l. iuriſgentiū. §.adeò.ff.de pact.ca.2.& ibi glo. de ſponſali.gloſ. in cap.1.de reg.iur.Bald.per tex.ibi in.l. emptor. ff.de pactis.l.2.in fin.verbis.dum dicit: *no ſe pueda desfazer la vendida, fuera por auenencia de ambas las partes*.titu.10.lib.3.foro legum.& ibi notat gloſſ. final. Et ſic reſtringe.l.7. ibi, *non ſe pueda arrepentir ninguno dellos, ni desfazer la vendida que no vala*. titul.5.part.5.ſcilicet,quando alter iſtorum contrahentium vellet recedere à contractu, qui conſenſu perficitur ſolus, & de per ſe, non adhibito conſenſu alterius, ſecùs ſi coniunctim,& vno conſenſu vellent recedere.l.nihil tam naturale. ff. de regul.iur.capi.primo.eod.titulo. Quæ concluſio locum habet,etiam ſi fiat per pactum nudum,ſiue fiat incontinenti,vel poſt ex interuallo, vt ex præmiſſis iuribus colligitur. Nec ſufficit dicere, quòd pactum nudum non eſt ſufficiens ad tollendam vtranque obligationem,vt in.l. ſi vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pactis,& ibi communis nota docto. Nam illud procedit in contractu verborū, non tamen in iſtis contractibus, qui conſenſu celebrantur,quippe cùm ſolo conſenſu, vt dixi,celebrantur,eodem conſenſu contrariò diſſolui opus eſt.ex Barto.in dict.§. pactus ne peteret. col.3.n.10.Paul.in.l.ab emptione.ff.de pact.intantum,ꝙ ſi inter partes fiat conuentio, dicendo interſe,recedamus à contractu à nobis celebrato ſuper tali re,quo modocunque appareat de hac re, & conſtet de animo, & voluntate recedendi à contractu,pars repugnans tali conſenſui & obligationi prouenienti ex diſſenſu,non erit iuuanda ex contractu ſic reſoluto,ſed condemnanda ex iſto poſteriori conſenſu reſolutiuo. ex quo conſtat obligationem & conſenſum præceſſiſſe naturalem & ciuilem. eſt Regia lex triginta. titulo octauo.libro tertio ordinamenti. & ſic contractus erit reuocatus, & ſi tradita fuit res vendita emptori,

tenebitur per prædictam.l,3. ad reuocandum contractum,& rem tradendam venditori, quia iam adiuit voluntas obligatiua ad hoc, quæ ſufficiens eſt ad compellendos contrahentes ad præmiſſa. Quanuis de iure communi aliud eſſet. ex.l.ab emptio.§ final.de pactis,& ibi Doctor. vt notat inſignis Antonius Gomez de contractibus.cap.ſecundo.numero.21.reputans hoc nouum & ſingulare. ¶Sed dubium eſt, Perfecta venditione, & confecta ſc[illegible]ptura, partes communi conſenſu reſoluunt eam, Vtrùm intelligatur etiam ad hoc, vt non teneantur ſoluere gabellam? Et videtur, quòd cùm ex tali contractu debeatur gabella, ex l.3.quaterni gabellarum, præcipiẽte, quòd ex omni contractu emptionis debeatur gabella Regi,& hic iam fuit contractus perfectus, nec pro infecto haberi poteſt, cùm conſiſtat in facto, præſertim interueniente traditione rei venditæ, ex quo ius fuit quæſitum fiſco, ergo à partibus non potuit tolli. Item quando ſtatutum dicit, quòd venditor, ſeu emptor, teneatur ratione contractus certum quid domino loci, ſeu fiſco ſoluere, ſi contractus poſtmodum reſcindatur ex nullitate ipſius, non debetur illud quid, ſeu gabella: quia poteſtas euictionis, tollit intellectum acquiſitionis.l. poſthu. ff ad Trebellia. Si tamen non ex inualiditate contractus, ſed ex tranſactione, ſeu partium conuentione reſcinderetur contractus, tenerentur ratione ſtatuti gabellam ſoluere.ex Barto.in.l. ſi duobus.§.ſin autem.num.primo, & Bald.in dict.l.§. ſed quia noſtra. colum.2. nume.4. C. communia delegat. Quanuis Ludouic.Roma. conſil.78. col. fin.citando Bald.dicat ipſum dixiſſe, quòd ex contractu validiſsimo, ex voluntate tamen contrahentium reſciſſo, gabellam minimè debitam eſſe. Nam non ita indiſtinctè loquitur (pace eius ſalua) Bald. loco præmiſſo, ſed cum diſtinctione, prout diximus, ergo contra Romanum, eiuſque relationem, imò quòd ex valido contractu reſciſſo voluntate partium debeatur gabella. Quam cõcluſionem Ang.Peruſi.in authen.de nup. §. quia verò.ſub numero 42. expreſsè comprobat hiſce verbis formalibus. Nota ex hoc.§.iuncta dict.l.ſi conſtante.in fin.ff.ſoluto matri.quòd ſi de quolibet contractu debet ſolui gebella ad certam rationem, & contractu perfecto partes velint à contractu reeedere in totum, vel in partem minuere, ad hoc vt non ſoluant, quòd non poſſunt, quia cum ſit ius quæſitum communi ad gabellam, non poteſt reeedi à cõtractu in præiudicium communis. per regulam, Quia factum noſtrum non tollitur. vt in reg. Ius noſtrum. Hactenus verba facit Aog. & ſunt notanda. Ex contractibus aliàs nullis,& inualidis, non debetur gabella, ex Segur. plures ipſe & nos in additionibus ad eum citantes authores in repeti.l.primæ.§ ſi vir.num.157.ff.de acquirẽ. poſſeſſ.& Carol. Molinæ. in conſuetu. Pariſien. prima part.§.22.nume.32.nõ ergo quando venit reſciſsio ex voluntate partium, ſed ex legis permiſsione, per præmiſſa. ¶Præterea, quòd reſoluto, & cancellato contractu ex partium conuentione debeatur gabella, cõſtat ex.l.2.ibi, *Los vendedores paguen enteramente el alcauala de todo lo que ſe vendiere.* Et in.l.3.ibi.*que alguna coſa vendieren, o trocaren,&c.* in legibus quaterni. Sed venditione perfecta, vt vides, fuit ius recuperandi gabellam fiſco Regis, ſeu gabellarijs: ergo ſemel ei quæſitum, non potuit derogari abſque eius conſenſu, ex mero partium conſenſu.l.fina.ff.de pactis. Hanc partem voluit idem Bald.in.l.ſi conſtante. in fin.C. de donat.ante nup.dicendo.col.fina. Nota, quòd ius quæſitum tertio mediante contractu, non poteſt tolli, eo inuito. Facit de verb.oblig.l.qui Romæ.§.Flauius.niſi ille, qui contraxit, eſſet dominus illius, ad cuius vtilitatem contrahebat: quia ſicut habebat in poteſtate eum, ita & vitam eius, vt l.3.ff.de ſeru.export.l.fina.ff.de pact.l.poſt mortem.§.fina.ff.de bono.poſſeſ.contra tabul.l. filiæ meæ emancipatæ.ff.ſolut.matri. Hactenus verba facit Bald. Angel. in.l. acta. paulò ante fin. & ibi Imol. & Alexan. colum.1.numero. 8.ff.de re iud. Idem Alexan.in.l.in inſulam.§. fin. colũ. vlti.nu. ſecundo.ff.ſolut.matri. Andræ.Barbat. conſil.43. incipien. Sempiterna.colum.1.libr.ſecundò. Bertachi.in tracta.de gabellis in.3.part.8.partis.quæſtione.14.Angel.& Alexander in.l. iuriſgẽtium. §.adeò.ff.de pactis.Philipp.Deci.in.l. petens.colum.2.num.6.C.de pactis.Tiraquellus lib.2.de retract.§.6.gloſſ.2.num.10. verſic. Ex ijs autẽ quæ dicta ſunt, ſubijciens hanc ſentẽtiam ab omnibus receptam eſſe,& vix reperiri poſſe, qui aduerſam tueatur ſententiam, præter Roman.conſil.78.col. fina.& Andre.Barbar.conſil.14.incipien.Clemẽtiſsime.col.1.lib.4.Sed præmiſſa ſententia communis priori loco adducta eſt probanda, quam tenet Felin.conſil.10.incip. Dirige domine verba mea.col.2.num.6.Tandem de contractu emptionis & venditionis hæc dixiſſe ſatis ſit. Cætera videnda erunt per Specul.tit.de empt. & vendi.vbi plura vtilia ſcripta reperies. Et Fabian.à monte in tract.de emptio.& vend. nonnulla etiam ſcripta poſteritati reliquit. Et quia quotidie materia hæc in forenſibus verſatur diſceptationibus, viſum mihi eſt non ab re futurum, ſi formas tam reſpectu emptionis quàm venditionis, quæ ſecundum Stylum hodiernum in iudicijs deduci ſolent, lingua vulgari, vt iuniorum aduocatorum deſiderio faciã ſatis, in medium afferam. Quarum quæ de emptione, talis eſt, quæ ſequitur.

Muy

Muy Magnifico Señor.

PEDRO *Maldonado vezino deſta ciudad de Salamãca parezco ante v.m. Y pongo demanda à Iuan de Solis vezino otroſi de la dicha ciudad, è digo q̃ es anſi, q̃ yo le cõpre vnas caſas que ſon en tal parte, linderos de vna parte caſas de N. Y de la otra caſas de. N. e por delãte la calle publica, las quales caſas el me las vendio, e yo ſe las compre por precio y quantia de mil ducados, los quales le he dado e pagado. Y anſi es, q̃ pueſto que el tiene recebido el precio, no me quiere entregar las dichas caſas, pueſto que à ello es obligado ſin tela de juyzio. Porq̃ pido à v.m. auida mi relacion por verdadera, o tanta parte, q̃ baſte al vẽcimiento deſta cauſa, por ſu ſentẽcia diffinitiua, o por otra, q̃ en tal caſo lugar aya, cõdene al ſobredicho fulano, a q̃ me entregue las dichas caſas, cõ mas los intereſſes e alquileres dellas q̃ hã rẽtado deſpues que yo le pague el precio, poq̃ me vendio las dichas caſas, que eſtimo en cada vn año en quarẽta ducados, anſi meſmo con los que rentaren, o pudieren rentar haſta el dia de la real reſtituciõ ſobre que pido juſticia Para lo qual, y en lo neceſſario el officio de v.m. imploro, coſtas pido y proteſto.*

Libellus, & forma in actione venditionis, initium ſumendo, vt in proximo libello, erit huiuſmodi.

E *Digo que anſi es, q̃ yo vendi al dicho N. vna heredad de pan lleuar, que eſta en tal lugar, q̃ ſon linderos de la vna parte huerta de fulano, y de la otra tierra de. N. la qual dicha heredad le vendi por precio y quantia de quatrocientas mil marauedis, porque fuymos yguałados y concertados, y anſi es, que yo le entregue la dicha heredad, y el la tiene y poſſee, y ha gozado de los fructos y rentas della, y no me quiere pagar los dichos marauedis, porq̃ ſe la vendi, pueſto que a ello es obligado. Porende a v.m pido auida mi relacion por verdadera, o tanta parte, que baſte para alcançar cumplimiento de juſticia, por ſu ſentencia diffinitiua, o otra, que en tal caſo lugar aya, condemne al ſobredicho fulano, a que me de y pague las dichas quatrocientas mil marauedis, porque le vendi la dicha heredad, con mas los intereſſes, e daños que ſe me han ſeguido por no me auer dado los dichos dineros, que proteſto declarar en la proſecucion deſta cauſa, ſobre que pido juſticia. Para lo qual, &c.*

¶ Præmiſsis his, quæ de contractu emptionis & venditionis, & libelli forma dicta ſunt, cũ locatio & cõductio proxima ſit prælatæ emptioni & vẽditioni, iiſdẽq; regulis, teſtimonio Iuſtiniani Imperatoris in Inſtit. de locatio. & conduct. cõſiſtat, meritò vidẽda erit forma locationis & conductionis, cuius tenor vnius poſt alteram talis erit.

Forma libelli in actione locati.

E *L Doctor Diego Perez por perſona d̃ mi Procurador parezco ante v.m. y põgo demãda a Iuã Martin. Contãdo el caſo della digo, que es anſi, que yo huue alquilado vnas caſas mias, que ſon en eſta ciudad a la colacion de S Yſidro, en la rua nueua, linderos por vna parte caſas de fulano, y por la otra caſas de la Igleſia mayor deſta ciudad, y por delante la calle publica al dicho Iuan Martin, por precio e quãtia de veynte ducados, q̃ ſummã ſiete mil y quiniẽtos marauedis en cada vn año, e ſe las alquile por vn año, q̃ comẽço a correr por S. Miguel de Septiẽbre de 1560. el qual es ya cũplido, y en el termino acoſtũbrado ſe las deſauzie, diziendo q̃ no queria q̃ las viuieſſe por mas tiẽpo, antes le requeri me las dexaſſe libres y deſẽbaraçadas acabado el dicho arrẽdamiẽto, y ſiẽdo el dicho fulano a ello obligado, no lo ha querido, ni quiere hazer ſin contienda de juyzio, dado caſo q̃ por mi ha ſido reqrido. Por que pido a. v.m. auida mi relacion por verda-*

dera,o tanta parte, q̃ baſte para en eſte caſo alcançar juſticia,por ſu ſentẽcia diffinitiua(o otra que en tal caſo lugar aya) condene al dicho Iuã Martin q̃ me reſtituya las dichas caſas,tales y tã buenas como eſtauan al tiempo q̃ ſe las alquile,cõ mas todas las llaues,y cerraduras, y candados, y aldauas de todas las puertas de caſa y vẽtanas, y anſi meſmo le cõdẽno,à q̃ me pague los daños è intereſſes q̃ ſe me hã ſeguido por no me auer dexado las caſas libres y deſembargadas en tiẽpo como deuia en diezmil marauedis, q̃ eſtimo el dicho daño,ſalua la taſſa judicial de.v. m. Sobre lo qual pido ſerme hecho cumplimiento de juſticia,y en lo neceſſario el officio de.v.m. imploro,coſtas pido,y proteſto.

In actione ex conducto libellus eſt hoc modo formandus.

E*Digo que es anſi, que el dicho Doctor ſe concerto cõmigo,è me arrendo vna dehe ſa ſuya que tiene en tal lugar, juriſdiciõ deſta ciudad,de q̃ ſon linderos de la vna parte deheſa de Pearo,y de la otra parte tierra de Iuã,la qual me arrẽdo para paſto,è labor por precio è quãtia de doziẽtos mil marauedis,pagados en cada vn año a tales plazos. Y anſi es, q̃ venido el tiẽpo, en el qual me auia de entregar la dicha deheſa,y dexarmela libre y deſocupada para q̃ yo la pudieſſe paſtar,y labrar, y aprouecharme della cõforme a lo entre el y mi concertado,no la ha q̃rido,ni quiere hazer ſin figura de juyzio,antes la come cõ ſus ganados,è la tiene occupada, por manera q̃ yo no puedo vſar, ni aprouecharme della. Porque pido à v.m del ſobredicho fulano me haga entero cũplimiẽto de juſticia, declarando mi relaciõ por verdadera,o en tanta parte, q̃ baſte para alcãçar en eſte caſo victoria,e por ſu ſentẽcia diffinitiua,ò otra,que en tal caſo lugar aya,cõdene al dicho fulano,a que me entregue la dicha deheſa que aſsi me arrendo, y me la dexe libre y deſembaraçada para q̃ la pueda gozar por todo el tiẽpo del dicho arrendamiento, que ſon nueue años. E no la dexãdo libre, lo cõdẽne en los intereſſes q̃ ſe me hã ſeguido y ſiguieren en todo el tiẽpo que no me dexare libre è deſembaraçada la dicha deheſa,que eſtimo en cada vn año en cinquenta mil marauedis,ſalua la judicial taſſa de.v.m. Para lo qual,y en lo neceſſario el officio de. v. m. imploro,juſticia y coſtas pido y proteſto.*

Replica per viam exceptionis,ex parte rei conuenti.

I*Van en reſpueſta de vna aſſerta demanda pueſta a pedimiẽto,y por parte del Doctor Diego Perez, en que en effecto dize auerme deſauziado en tiempo ciertas caſas ſuyas, en las quales al preſente vino, y q̃ ſe las dexe libres y deſembargadas para q̃ el las de a quien quiſiere,y ſobre eſto haze ſus ciertos è indeuidos pedimiẽtos,cuyo tenor en lo neceſſario aqui auido por expreſſo, Digo la dicha demãda no proceder de hecho,ni auer lugar de derecho, por no ſer pueſta por parte,ni contra parte,en tiẽpo ni forma de derecho,y por lo general que dezir y allegar ſe ſuele q̃,he por repetido, carece de relaciõ verdadera, niegola ſegun è como en ella ſe contiene,con animo de la conteſtar, como la conteſto, ſi digna es de conteſtacion. Lo otro,porque el dicho deſauzio nunca ſe me hizo,a lo menos en tiempo,y en forma deuida conforme a la coſtumbre deſta ciudad, por lo qual fue viſto auermela reconduzido por el año ſiguiente, q̃ comẽçara de San Miguel de Septiẽbre de 1561.y anſi no ha lugar lo q̃ pide. Lo otro, porq̃ me la tiene alquilada por tres años,como en ſu tiẽpo y lugar ſe prouara,y durãte el dicho tiẽpo no tiene q̃ me inquietar y moleſtar como me moleſta. Lo otro,porq̃ en caſo no cõfeſſado, q̃ el dicho deſauzio vuiera paſſado,*

como

do, como el aduerſo dize, que no paſſo, no ha lugar, por ſer yo eſtudiante, y perſona priuilegiada, tal, que por conſtituciones, y priuilegios deſta Vniuerſidad, no ſe pudo alquilar a otro ſin mi conſentimiento, ſopena de excommunió lata ſentencia, y el arrendamiẽto es ninguno en mi perjuyzio, ſi alguno pareſciere eſtar hecho, aunque ſea à decennio, por ſer como ſera in fraude y à effecto de me quitar la dicha caſa, y aſsi no es valido, y pues me cópete derecho de retencion por el tanto, pido a.v.m ſea en las dichas caſas como inquilino primero amparado, y repellido el aduerſo. Lo otro, porque en tiempo le tengo requerido, que no me quitaſſe las dichas caſas, porque yo las queria è quiero viuir por el tãto, y por decennio ſi las huuieſſe de alquilar à otra perſona, y aſsi el arrendamiẽto à decennio aſſerto fue y es ninguno, deſpues q̃ el dicho mi requirimiento precedio. Lo otro, porque ſi dize las vendio, yo no tengo porque dexarlas, porq̃ me las alquilo el dicho Doctor con pacto y cõdicion, que ni por venta, ni para viuienda ſuya, ni de ſus hijos, ni otra alguna perſona ſe dexaſſe de cumplir el dicho arrendamiento haſta ſer cũplidos los dichos tres años, porque la tengo arrendada. Y anſi paſſo la venta con ſu carga, y el y ſu ſucceſſor eſtan obligados à cũplir la dicha condicion y carga. Lo otro, porq̃ deuia vender apercibiendo al cõprador del derecho q̃ yo tenia, y que me eſtaua obligado a los intereſſes y daños q̃ me ſuccedieſſen por quitarmela antes de cũplido el dicho arrendamiento, no lo hizo, juſto es, q̃ me dexe en la dicha caſa que la goze en caſo que la haya vẽdido, y lo trate con el comprador, y en defecto de no cumplir, y que el comprador me la quitare, ſea á ſu cargo de me pagar todos los daños, è intereſſes por la dicha cauſa, q̃ eſtimo, atento el pueſto de la dicha caſa para mi trato y officio q̃ vſo en cien ducados en cada vn año que podria ganar ſi las huuieſſe. Lo otro, porque yo viuo, y he viuido vſando bien dellas, y tratandolas para el vſo, que qualquier hombre de bien puede y deue, y como tal le he pagado ſus reditos y alquileres, y anſi no auiendo cauſa alguna ſobreuenido que juſta ſea para quitarmelas, como es claro lo que pide no ha lugar. Lo otro, porque por la dicha deheſa y cumplimiento del arrendamiento, yo he cũplido de mi parte en todo, y anſi el aduerſo eſta obligado à cumplir de la ſuya. Por las quales razones, è cada vna dellas pido à. v. m. me de por libre de lo en contrario pedido, è ponga perpetuo ſilencio al aduerſo, ſobre que pido juſticia, y en lo neceſſario, &c.

¶Eſt alius contractus locationis & conductionis, qui maximam propinquitatem, & affinitatem habet cum contractu emptionis, venditioniſque, vt in.§.primo.Inſtit.de locat.habetur per textum & Docto.præſertim Cantiuncul.qui conuenientias, & diſcrimina inter hos contractus adnotauit.colum.prima.cum ſequen.pagin. 834. & notauit ipſe in principio.Inſtit de emptio.& venditione.l.prima.& l.ſecunda.ff.locat. Ioannes de Plat.in.§.Pretium autem.ſub nume.15.verſi. Vltimò nota.Inſtit.de emptio. & venditio. Decius in.l.vnica.colum.penulti.num.89. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt profer.Coraſ. in repetitio.l. frater à fratre.§.quæſitum. num. 33. ff.de condictione indebiti. Aliam differentiam notabis ſingularem, ſcilicet, quòd quando locator abſque culpa ſua non poteſt rem locatam tradere cõductori, ſatisfacit tradendo ipſi aliam rem æquè idoneam.l.ſi quis domum.in princip.ff. locat.Secus tamen eſt in contractu venditionis: quia ſi quis vendat rem alienam, quæ euicta ſit ab aliquo tertio, & venditor offerat emptori aliam rem ſimilem & æque bonam, non cogitur recipere, neque liberatur venditor ab obligatione euictionis, ſed omnino ad intereſſe tenetur. gloſſ. in dicta.l.ſi quis domum.verbo.locatorem. ibi, & in hoc differt à venditore.& ibi not.Barto.& Doct. & dixit ſingul.Ludouicus Romanus in.l. ſtipulationes non diuiduntur.colum. penul. verſic. Sed facio hic quæſitum nouum.num.83. ff. de verborum obligationibus. Et dicit, Quæ autẽ ſit ratio differentiæ quare ſecus ſit in contractu emptionis quam in alijs factis, relinquo cogitandum. Et

hunc paſſum tene menti, quia pulcher eſt. Idem notat Anto.Gomez de contractibus. ca.3. nume. 2 vbi ipſe pro ſuo ingenio ſubtili aſsignat rationē diuerſitatis eam eſſe: quia in cōtractu venditionis & ſimilibus agitur de perpetua alienatione rei, & totali iure eius transferēdo, quod nō acquiritur, nec cōſequitur quis per ſolutionē pretij, in cōtractu verò locationis agitur tātū de vtenda & fruēda re ad tēpus, ex qoo cōtractu nullū trāſijt dominiū, nec poſſeſsio, nec ius in re. l. nō ſolet. ff. locat. l. rei cōmodatæ. ff. cōmod. l. malè agitor. C. de præſcrip. 30. vel 40. annorū. Et ſic cū agatur de modico præiudicio, faciliùs de æquitate per legē conceſsū eſt, aliā rē æquè idoneā poſſe præſtari. Et iſta ratio eſt ex mēte Vlpiani Iurecōſolti in dict. l. ſi quis domū. dū dicit, Planè ſi dominus nō patiatur, & locator paratus ſit aliā habitationē nō minus cōmodā præſtare, æquiſsimū eſſe ait abſolui locatorē. ibiq; aſsignat Raphael Fulgo. etſi Bart. cogitādū reliquerit. Idē eſt in fideiuſſore, vel pignore, quia ſi quis promiſit dare certū fideioſſorē, vel pignus, ſatisfacit dādo aliū æquè idoneū. Bart. in. l. cū debitore. ff. de pigno. actio. Alberi. nu. 4. & ibi Paul. in dict. l. ſi quis domū. tex. ſingul. in. l. qoi autē. §. 1. ff. de cōſti. pecuoi. vbi glo. Odoff. Bar. Alberic. Bald. Paul. & cōmonis, idē fatētur. ¶ Si tamē impedimētū quo minus res locata nō poſſet tradi, vel ex aliqua cauſa iā tradita cōductori vti, ſine culpa nec dolo locatotis, ſed ex impedimēto prouenienti facto tertij. vel natura nō teneretur dominus ad intereſſe, nec cōductor ad penſionē pro illo tēpore. l. habitatores. §. fina. ff. locat. l. ſi fundus quē. & l. itē quæritur. §. exercitu. & in. l. ſi merces, verſi. ſi vicino. eod. tit. l. 21. tit. 8. part. 5. ¶ Ex quo deducitur, ꝙ ſi cōductor recedat à domo ex aliqua iuſta cauſa, nēpè peſtis, vel aeris corrupti nō teneri ad ſolutionē pēſionis, ſed pro rata tēpotis tantùm, quo domū habitauit, erit ſoluēda. Panormi. in cap. propter ſterilitatē. eap. 2. de loca. Fulgo. in. l. cū plures. ff. eodē. tit. Baptiſta à Sācto Seuerino in repet. l. diē functo. q. 40. nu. 54. verſi. Antequā veniā ad determinationē quæſtionis, & ibi Sebaſtia. Sapia. n. 22. verſi. Alia eſt quæſtio, ꝙ ſi ſcholaris. ff. de offi. aſſeſſo. Chriſtopho. Porcha. in. §. Itē quæritur. col. fina. verſi. Quær tur, an illo qoi conduxit domū. Inſtit. de locario. & conduct. Ange. Areti. in. §. ſequēs. col. pen. ad fin. nu. 15. Inſtit. de actioub. Thom. Parpali. in l. ſiquis nec cauſam. §. 1. nu. 4. ff. ſi cer. pet. Tenent cōmuniter ſcribētes ſecundū Ripā in tracta. de peſte, 2. par. nu. 17. verſic. Quarto præſtat colono. vbi optimè loquitur Anto. Gomez de cōtractib. c. 3. col. 3. nu. 3. verſi. Adde tamē ꝙ ſi res locata. Hippolyt. ſingul. 615. Calderi. conſil. 5. ſub tit. de locat. Soci. coōſil. 44. lib. 1. Fulgoſ. in l. ſi in lege. §. ſi domus. poſt gloſſ. ibi. ff. locat. tex. in l. habitatores. §. fina. ibi, Reſpōdi, ſi iuſta cauſa fuiſſet cur periculū timeret, quanuis periculū verè nō fuiſſet, tamē nō debere mercedē. Sed ſi cauſa timoris iuſta nō fuiſſet, mercedē nihilominus eū debere. ff. locat. l. 1. §. 1. ff. de migrand. Arnold. Ferronus in cōſuetod. Burdegalenſibus. tit. 8. §. 3. Quorū omniū opinioōe cōmunē eſſe fatetur Couar. in Practic. q. ca. 30. verſi. Hæc planè obtinēt in fundis cōductis ab his. nu. 3. Aliquas cōcordantias citat Matt. de Afflict. deciſio. 258. nu. 2. vbi probat nullā remiſsionē ipſis inquilinis propter peſtē ſuperuenientē penſionis faciendā, ex votis iuris prudentum Alphonſum Secundū Neapolis Regē decreuiſſe. Quod quidē decretum potios pertinet ad illius regni conſuetodinē, quàm ad iuris rigorem. vt ipſe Matthæ. de Afflict. & Couar. dict. cap. 30. ad fin. inſinuant. & Guid. Papæ deciſio. 630. incip. Theſaurarius Dalphinalis, nu. 3. Rebuff. de priuileg. Scholaſticorū priuileg. 11. Plura etiā adducit ad probationē huius concluſionis. Et Nicola. Boeri. in conſuetudi. Bituriceōſibus. §. 18. col. 3. fol. 25. verſi. Et etiam propter peſtē, Propter mortis timorem multa licent, quæ aliàs prohibita à iure exiſtunt: nā licet aggreſſorē interficere. Clement. vnica. de homi. l. vt vim. ff. de iuſti. & iure. l. 1. C. vnde vi. l. ſcientiā §. qui cum aliter. ff. ad legem Aquil. nō ſolùm propriam, ſed proximi, quando iniuſtè opptimitor. cap. dilecto. ibi, & quidem cùm liceat cuilibet ſuo vicino, vel proximo pro repellenda ipſius iniuria ſuū impertiri auxilium: imò ſi poteſt, & negligit, videatur iniuriantem fouere, ac eſſe particeps eius culpæ. de ſentētia excom. lib. 6. Marius Salomoni. poſt alios in. l. vim. nu. 16. ff. de iuſt. & iur. pulchtè confirmat. ac mortaliter peccat omittēs talē defenſiooem. Panormi. in cap. 1. num. 9. de reſti. ſpolia. ca. non in ioferenda. & cap. qui poteſt. 23. quæſt. 3. ca. ſicut dignum. §. illi etiā. de homic. ca. 1. 83. diſtinct. Item propter euitandam mortem licitum eſt corrumpere aduerſarium. l. prima. ff. de his qui ſibi mort. conſci. Licèt non ſit ſecundùm Deum, authore Alberic. io indice. verb. Leges dicuntur. S. Thom. 2. 2. quæſt. 69. artic. 2. Itē mortē violentam licitum eſt fugere. glo. in clem. Paſtoralis. §. per violentam. de re iudicat. de qua ibi per Ioan. Imol. nume. 60. & dixit ſingul. Panormi. in cap. ſi verò. de iure iurando. num. 8. Ang. in ſum. verb. *Carcer*. §. quarto. Ioan. Igne. in. l. tertia. §. ſubuenitur. num. 522. ff. ad Syllani. Tiraq. de retract. in procem. nu. 68. Præpoſit. in capi. primo. col. 2. numer. 5. de coniug. ſeruo. & quæ optimè ad propoſitum prædictæ gloſſæ tradit Henric. Gandau. quodlibet. 9. quæſt. 26. Et opinionem ipſius cum diſtinctione approbant omnes, vt reſoluit D. Couar. lib. 1. Variarum reſolu. cap. ſecundo. num. 7.

omni-

Digitized by Google

omnino videndus. Igitur cõductor poterit domũ propter peſtem relinquere.cap.negotiatorem clericum.88.diſt. ¶ Intellige primò hanc aſſertionẽ procedere durante tempore peſtis,quòd poſsit inquilinus dimittere domum, ceſſante tamen cauſa peſtis,non liberabitur à penſionis ſolutione:nam ceſſante impedimento , ceſſare oportet cauſa ipſius,& ab eo deriuata.vt animaduertit Couar.lib. Practicarũ quæſt.c.30.nu.3. ¶Intelligenda eſt ſecundo loco,dum tamen claues domorum conſignentur domino,&domus recuſetur,& renũtietur, vulgò deſauzietur , ipſoq; nolente acceptare de mandato iudicis deponãtur . Quod eſt ſingulare, & optimũ conſilium in practica,quòd poſuit Baptiſta à Sancto Seuerino in rep.l.diem functo. q. 40.n.54.quem ibi ſequitur Sapia.nu.22.& Hieronym.Cagnol.nu.47.& Tho.Parpal. in repet. l. ſi quis nec cauſam.§.res pignori.nu.4.ff.ſi cert.pet. Et cõſidera tex.ad hanc limitationẽ in. d.l.habitatores.§. fin.qui loquitur in migrãte, & ſic in relinquente domũ, ſed ille qui tenet res ſuas in domo tempore peſtis,nec conſignat claues domino,non dicitur migrare,ſed tenere adhuc domũ, & ſic interim ſoluere tenetur penſionẽ domus.Ideoq;erit optima cautela,vt ei renũtietur domus , & cõſignentur claues:quia cùm de domini præiudicio agi velit,oportet,vt locum habeat,vt certioretur. argum. cap. primi. de cauſa poſſeſſ. & propriet. & cap.In nomine Dñi.de teſti.ca.fi.de emp. & vẽd. & ſic ſeruatur in practica ex Iuriſconſultorũ conſilio,ſi fieri poſsit talis denunciatio,ex Rebuff. in authẽ.Habita.priuileg.11.C.ne fili.pro patre. & in concordat.tit.de collatio.§.verb.reſidentiæ.

¶Tertiò intellige,quando peſtis ſuperuenit: ſi autem tempore cõtractus locationis adeſſet, remiſſio pẽſionis non eſt conductori faciẽda,quia ei eſt imputãdum,quippè cùm tẽpore peſtis conduxit, & cogitare potuit de ea, & viſus fuerit renuntiare tale remedium,cum proſpicere debuit ex præſenti circa tempus futurum.l.ſi quis fundum.§. fi. ff. locat.glo.& doct.in.d.l.habitatores.§.fin.ca.propter.§.fin.de locat.Bald.in.l.ſi ea lege.col.2.C.de vſur. Cõfirmatur.Nã licèt ratione cõtractus quis ſortiatur forum.c.vlt.de foro compet.l.3 2.tit.2. part.3.Socin.reg.159.verb.forum. & Bernard.regul.146.Contractu1. tamen quando quis contrahit cum aduena,hoc locum non habet. l. hæres abſens.§.proinde.ff. de iudi.Et ideò ſi miles tempore belli ſuſceperit caſtri cuſtodiam,tenetur,etiam ſi violẽter ab eo auferatur,quia tẽpore conceſsionis hoc conſiderare debebat.ſecundum Ioan.Andr.ad Specul.rub.de locat. Idem dicitur in conductoribus,in confinibus regni exiſtentibus, vt non poſsint remiſsionem tempore belli petere , quia quotidie id verſari ſolet.Bald.l.ſi ea lege.col. fin. C.de vſu.Alex.conſi.112.lib.1. Faciunt notata à Tiraquel.in repe.l.ſi vnquam.in princ.nu.61. C. de reuo.donat.vbi ſi donans cogitauit de filijs;nõ videtur habere locum illa lex. & ſic quanuis ex cauſis enumeratis in.l.6.ti.8.par.5. locator poſsit expellere inquilinum,habet locum,quando ſuper uenerũt poſt locationis contractum, ſecùs ſi erãt tempore contractus. ¶Intellige quarto , niſi fuiſſet conuentum , quòd propter peſtem non fieret remiſsio,nam valet tale pactum. Bertachi. in tract.de gabellis.2.par.q.24.nam recipere poteſt periculum caſus fortuiti.l.ſed & ſi quis. §. quæſitum.ff.ſi quis caut.vbi Bart. & Doct. l. 17. & ibi Greg.Lopez.verb.*Por qualquier manera quier*. tit. 8.par.5.Quod procedit,niſi caſus peſtis, vel alius contingeret per ipſum locantem , vel aliũ eius familiarem,nam tũc fieret remiſsio,etiam ſi per pactum non veniret alias facienda. Tum, quia actus affectatus non iuuat.Felin.in.c.fi.de teſtib.col.fi. nu.5.Iaſo.in.l.ſi ſeruus plurium.§.fin.nu. 4. ff. de lega.1.Hippol.in.l.1.§.cùm quis. ff. de quæſtioni.c.eos. ibi, ſcienter, ſeu affectata ignorantia. de temp.ordin.lib.6.vbi glo.in verb. affectata. Suadetur.§.item tria.Inſtit.de excuſ. tuto. Secundò, quia renunciatio violentiæ, intelligitur de ea,quæ infertur ab extraneo,non autem de illata à cõtrahentibus,vel ſuis domeſticis.text.aureus in. l.qui inſulam. §.colonus.ff.locat.vbi Bart.ſingul.ſecũdùm Roma.ſingul.29.Ial.in.l.ſed & ſi quis.§.quæſitum.col.penult.ff.ſi quis caut. ¶Quintò declara, quando locus eſſet naturaliter peſti ſubiectus , & aliquis ſciens loci qualitatem conduceret. Ioã.Igneus in.l.contractus.col.34.ff.de reg.iur. & Rip. in dict.tract.de peſte.2.par.verſ.ſecundo caſu.nu. 4.Rebuff.in authent. Habita.priuileg.11.nu.7. C. ne filius pro patre. ¶Item etiam ex alijs cauſis deductis in.l.6.titu.8. part. 5.poteſt expelli inquilinus. Vbi vide Grego.Lopium in gloſſ. 1. & in verb.*caualleros*.Dicit idem eſſe, Si filius locatoris crearetur doctor, vel iudex,ſeu aduocatus,ita , quod indigeret ampla domo ſeorſum à patre,vel ſi fieret presbyter,quia dicitur miles cœleſtis.gl. in.l. miles.& ibi doct.ff.de re iud.c. militare. 23. q. 1. vbi glo.verb.militiæ.& latius cęteris.dico in.l.12 in glo.1.col.107.verſ.Vlterius etiam clericus dicitur miles,ac priuilegio militiæ gaudet,tit.3.lib. 1.ordin.Sed ſi quis facit filium militem , poterit expellere inquilinum.d.l.6.ibi,*ò ſi los fizieſſe caualleros*.Ergo creando eos presbyteros.Et eſt notandũ , quòd quanuis inquilinus propter refectionis neceſsitatem à domo conducta poſsit expelli. vt in.d.l.6.&l.æde.C.locat.vnde ſumpta fuit , tamẽ refecta debet reponi,&reſtitui in re locata , gloſ. ſing.in l.ſi duo.§.cum inquilinus.verb. Dominiũ. vti poſsid.vbi Bart. Et dixit ſingularem Ludoui.

Roma ſingn. 232. & Cremenſ. ſingu. 71. & Hippolyt. in reper. rub. ff. de fideiuſſ. nu. 223. & repet. l. vnicæ. C. de raptu virgi. nu. 23. Fernandus Loazes de matri. Regni Angliæ part. 7. num. 30. fol. 58. Greg. Lopez in d. l. verb. *Si no fueſſe adobada* Quid autẽ ſit, ſi ſint in domo mali ſpiritus, vel (quod aiunt) *Traſgos*, vide quæ dixi in contractu emptionis ſuperiori. ¶ Dubitatur, ſi prædicti caſus ſint tempore locationis, poſſit locator inquilinum expellere à domo conducta? Videtur quòd ſic, cum generaliter loquatur dict. l. æde. ergo ſiue caſus contingat ante vel poſt locationem, poterit dominus ſibi prouidere de remedio illius legis abſque diſtinctione: in contrarium tamen verſatur intentio contrahentium, cùm de caſu iam in eſſe producto cogitauerunt, & ipſo ſtante ſimpliciter contraxerunt, & ſic renuntiauit ſuum priuilegium, quod potuit facere. Tum etiam per id quod dixi ſupra in verſic. Tertiò intellige. Tum etiam ex optima glo. in dict. l. æde. verb. neceſſariam. C. locat. Montalu. in l. 6. titu. 8. part. 5. & in l. 2. verb. *Refazer*. tit. 18. lib. 3. for. legum. Anton. Gomez de contractibus. cap. 3. num. 6. & aliqua adducta ab eo, quæ faciunt in confirmationem. Et apud Luſitanos eſt Regia lex. tit. 58. lib. 4. ordin. quæ idem determinat. ¶ Quæritur etiam, ſi quis haberet rem datam in emphyteuſim, an dominus eodem modo poſsit propter ſuam neceſsitatem, vt habetur in dict. l. æde. auocare ad ſe domum? Et videtur, quòd contractus locationis & emphyteuſis ſunt ſimiles, ac multum inter ſe fraternizare videntur, vt per ſcriben. in l. prima. C. de iur. emp. ergo diſpoſitio dict. l. æde, locum habere debet in emphyteuſi. ex paritate rationis. capit. cùm dilecta. de confir. vti. vel inuti. Sed contrarium reſpondet Ioan. Andr. ad Specul. tit. de loca. §. nunc aliqua. verſi. Quarto, &c. quem refert & ſequitur Iaſ. in l. prima. in fin. col. 9. C. de iure emphy. Hippoly. ſing 94. ¶ Quæritur, Vtrùm res eccleſiæ poſsint locari? Reſpondeo, quòd poſſunt, dum tamen non locentur vltra triennium ſub pœna excommunicationis, vt habetur in extrauagant. Pauli Veneti. incip. Ambitioſæ. de rebus eccleſ. non alienand. in communes, quam declarat Nauar. in Manuali Confeſſ. cap. 27. num. 149. cum ſequen. & Couar. lib. 2. Variarum reſolut. cap. 16. num. 6. Auendanius de mandatis Regum: 1. par. cap. 4. num. 34. Concil. Triden. ſeſsio. 25. ca. 11. in Decreto de reformatione. Quæritur, an recepta fuerit prędicta cõſtitutio, vel poſtquã fuit recepta per conſuetudinem ſublata fuerit? In priori dubio, ſi recepta non fuit à principio à ſubditis, eſt reſpondendum vim legis minimè obtinuiſſe, quia leges à principe dantur ea intentione & conditione, vt non aliter obligent, quàm ſi fuerint à republica receptæ, ſecundum Domi. in capit. in iſtis, §. leges. 4. diſtin. vbi eſt text. & in l. de quibus. ff. de legib. & docet Ariſtote. 2. Politicorum. cap. 6. dum dicit, nam lex nullam vim habet ad ſuadendum, niſi ex more, mos autem non fit niſi temporis longitudine. Ad idem eſt glo. in capit. primo. verb. frangere. de treug. & pace. quam ordinariam dixit Iaſ. in l. rem non nouam. col. 2. num. 5. C. de iudi. dicens, quòd conſtitutio, ſeu ſtatutum, quod non eſt receptum in obſeruantia, nec moribus vtentium approbatum, nullas habet vires. Et eſt glo. in d. l. rem non nouam. §. patroni. quæ communis eſt ſecundum Couar. lib. 2. Variat. cap. 16. num. 6. verſ. Quintò ſunt qui nam. & maximè præſumendum eſt, eam legem, quæ à republica non admittitur, non ei conuenire. Quæ tamen concluſio recipit diſtinctionem ac declarationem, vt dixi in priori tomo harum Regiarum conſti. in procem. quæſt. 12. Si ergo nunquam fuit recepta, etiam ſi caſus euenit abſque dubio vim legis non habuit. Secundus caſus reſpectu quæſtionis propoſitæ eſt, quando à principio lex fuit ſemel recepta, & tunc tollitur per conſuetudinem conſtitutioni aduerſam legitimo tempore præſcriptam. cap. fina. de conſuetudine. & tunc dicitur legem non fuiſſe receptam, quando Principe ſciente per aliquot actus contrarios excluditur, eo autem ignorante, vbi per decennium lex negligitur, & omittitur, nec vllo pacto admiſſa fuerit. Imol. & Feli. nu. 13. in ca. primo. de treuga & pac. Iaſ. in dict. §. patroni. Couar. lib. 2. Variar. reſolut. cap. 16. num. 6. quibus præmiſsis potuit conſtitutio præmiſſa à principio non recipi, & deinde recepta contraria conſuetudine tolli, ita quòd iſto caſu ſit ius antiquum obſeruandũ, quo caſu accipiendus eſt Roch. Curti. in repe. cap. fin. de conſuetud. fol. 51. col. prima. Syluest. verbo. Alienatio. quæſt. 15. dicentium moribus vtentium non fuiſſe receptam prædictam conſtitutionem, Ambitioſæ. Caieta. verò in ſum. verb. Excommunicatio. cap. 75. dicit non fuiſſe receptam vbique, & alicubi videtur recepta, non totaliter, ſed quoad aliquid, ideo vbi non eſt recepta, & ſimiliter quantum ad illud, in quo alicubi non eſt recepta, neminem damnandum eſſe, eo quòd niſi conſenſu vtentium lex fuerit firmata, pro non lege habenda eſt. Sit ergo cautus Confeſſor, vt ſciat conſuetudinem patriæ quo ad hoc, quæ indagãda eſt à Curia Epiſcopali. Apud Hiſpanos dubium eſt, an ei conſtitutioni ſit derogatum: vidimus etenim eam ſæpe in forenſibus controuerſijs adduci, & quandoq; admiſſam, quippè cum probatur, eam communi vſu illius Diœceſis & Epiſcopatus receptam fuiſſe, quandoq; ex defectu huius probationis neglectam fuiſſe, ideoque iudicis examinationi pro

ni pro more patriæ & tribunali relinquimus. Eſt tamen notandum ſecundùm Caiet. verb. Excommunicatio. ca. 75. quòd in rebus minimis non habet locum præmiſſa conſtitutio, & quòd eſt epiſcopalis. ¶ Circa præmiſſa dubitari ſolet, Locatio ad longum tempus in caſu prohibito á Canone, vel à lege, valeat ad tempus permiſſum, vel in totum vitietur? Et videtur dicendum, quòd quando talis locatio fit vltra triennium in materia ſeparabili, quòd vitietur tantùm in reſiduo tẽpore, non autem in præfinito à lege, ſeu Canone: Quia vtile per inutile nõ debet in his vitiari. Probatur: nã in contractibus diuiduis, & ſeparabilibus modò cõtineatur quantitas, modò res, non vitiatur vtilis diſpoſitio per inutilem. l. 1. §. ſed ſi mihi. ff. de verb. oblig. ibi, nec vitiatur vtilis per hanc inutilem. Et probatur ex ibi traditis à Barba. col. pen. verſi. Item ponit aliam quæſtionem Romanus. l. placuit. ibi, quod illicitè adiectum eſt, pro nõ adiecto haberi, & licitas poſſe peti. ff. de vſur. & l. vſuras. & ibi glo. ff. eod. tit. l. ſiue generalis. & ibi glo verb. infirmari. ff. de iure doti. l. ſed ſi ſibi. ff. de ſtip. ſeruo. l. proprium. ff. communia prædi. l. ſancimus. C. de donat. glo. fin. in. l. fi. ff. de iur. omni. iudi. & glo. in l. quæ fideicommiſſum. in glo. vlti. ff. de lega. 2. Panorm. in cap. cùm ſuper. fin. verbis. de offic. delegat. & probaui in terminis prædictæ conſtitutionis ad Segur. in repet. l. vnũ ex familia §. ſed ſi fundum. nu. 150. ff. de leg. 2. Suadetur præterea. Nam valet argumẽtum de re ad tempus, ſed in contractibus diuiduis, in quibus res cõtinetur, inutilis diſpoſitio non vitiat vtilem, igitur nec in caſu prædictæ extrauagantis, Ambitioſæ. Et pro hac parte iam vidi obtentum in cõtradictorio iudicio ampliùs quã ſemel. ¶ Tertiò iſtã concluſionem tenet Areti in l. prima. §. ſed mihi. col. penult. verſi. Secundo inducitur per dominũ meum hic iſta materia ad aliam quæſtionem. ff. de verb. oblig. ex Bald. in auten. Si quas ruinas. C. de ſacroſanct. eccleſijs. Paulo Caſtrenſ. in authen. Qui rem. eod. tit. Imol. in cap. ex parte. col. penu. num. 4. de feud. & eſt communis ſecundum Iaſo. & Deci. in d. authent. Qui rem. Alciat. in l. prima. §. ſed ſi mihi. num. 20. ff. de verb. obligat. Curti. Iunior. in tract. de feudis. 2. par. q. 6. Couarruuias lib. 2. Variarum capi. 16. num. 5. qui aliqua adducit in contrarium, quæ fuerunt Areti. in. d. §. ſed ſi mihi. vbi ſunt originaliter. nec Aretin. in meo libro dicit in praxi receptam eſſe hanc concluſionẽ, prout Couarru. refert, ſed quòd diligentius hanc quæſtionem conſiderando, nunc credit locationem præmiſſam valere pro minori tempore in ſpecie propoſita. & Andr. Tiraquel. de retract. libr. ſecundo. in fin. nu. 144 Et an locatio vel emphyteuſis vltra legitimum tempus facta, in totũ vitietur, an ſaltem intra tempus licitum ſuſtineatur, remiſſiuè tradit Pinell. nihil decidens in quæſtione in l. prima. C. de bonis mater. 3. par. nu. 65. ¶ Quam concluſionem communem intelligendam oporter veram eſſe, niſi ex probabilibus cõiecturis appareat locatorem, aut conductorem, nõ minori tẽpore rem illã vel locaturũ, vel conducturũ, quod omnes fatentur, præſertim Socin. & Alciat. in d. §. Sed ſi mihi. Bart. conſil. 159. nu. 8. verſi. 4. eſt videndum Felinus in cap. cùm ſuper. de officio delega. Carolus Molin. in cõſuet. Pariſien. tit. primo. §. 4. quæſt. 10. num. 47. ponit exemplum, ſi emphyteuta tempore cõtractus eccleſiæ dederit trecentos aureos pro emphyteuſi vſque in quartam generationem, & ſic vltra tempus à iure permiſſum, nam vel in totum eſt reſcindenda emphyteuſis fauore recipientis, vel in totũ erit valida, quod fieri non poteſt. citat. l. ſi quis colludente. ff. de actio. empti. Quod exemplum non videtur conuenire emphyteuſi eccleſiaſticæ. ex text. in authenti. de non alien. aut permut. rebus eccleſ. §. ſi verò etiam. in ſecunda. par. vbi recipiens emphyteuſim eccleſiaſticam vltra tempus à iure permiſſum, in pœnam, quod dedit, amittit. quem laudat Aretin. l. ſi aliquam rem. colum. 14. ff. de acquirenda poſſeſſ. niſi iuſta aliqua cauſa valeat recipientem emphyteuſim à pœna excuſare. ¶ Item etiã conſtat, quòd ſi locatio, vel conceſſio rei eccleſiaſticæ fiat ad longum tempus, in totum vitiatur, & non valet etiam vſque ad nouem, vel pauciores annos. ex text. in Clemen. prima. de rebus eccleſ. non alien. vbi habetur, quòd nec recipienti, ius aliquod acquiratur expendatur negatiua, nec, cum dictione, aliquod, quæ etiam in qualibet minima parte verificatur. gloſſ. in Clementi. prima. verbo. aut earum parte. de foro competen. & ibi Cardina. & Panormit. Felin. in cap. Paſtoralis. in princip. ad finem. de offic. delegat. Panormit. ibi. nume. nono. Iaſ. in. l. Gallus. §. in omnibus. vbi Maria. Salomoni. nume. ſecundo. ff. de liberis & poſthum. Iaſ. in. l. cætera. §. ſed ſi quis ad opus. num. 56. colum. tertia. ff. de liberis & poſthum. & in authent. Ex cauſa. C. de liber. præter. & in. l. prima. nume. ſeptimo. de pactis. & conſilio. 130. nu. tertio. lib. quarto. Thom. Diploide in additio. ad Alexand. in. l. prima §. ſi quis ſimpliciter. nume. octauo. ff. de verborum obligatioo. Philip. Franeus in capit. ſtatuto. nume. 4. de decim. lib. 6. Rebuff. in authen. Habita. pag. 550. in verb. aliquam. C. ne fili. pro patre. Andre. Tiraquel. in repet. l. ſi vnquam. verb. omnia vel partem aliquam. nume. 14. C. de reuoc. dona. Grego. Lopez in. l. 8. verb. *O gran parte*. tit. 4. part. 5. Corſet. in ſingul. verb. pars. & ſic nullum ius acquirit.

In actione negotiorum geſtorum libellus tam indirecta, quàm in contraria.

EL Doctor Diego Perez, vezino deſta ciudad en la mejor forma è via que de derecho puedo, y deuo parezco ante v.m. è pongo demanda à Iuan Sanchez, y contando el caſo della digo, que es anſi, que eſtando yo abſente deſta ciudad, el dicho Iuan Sanchez ſin yo ſaber lo ſe entremetio à entender en mi hazienda, è labrarla, è grangear ciertas viñas, y heredades que yo tenia y tengo en el lugar de huerta, juriſdiction deſta ciudad, y cobrò los fructos y rentas dellas, y encerrò el pan y vino que dellas ſe cogio, y lo vendio, è hizo dello lo que fue ſu voluntad. Por lo qual es obligado à dar me cuenta con pago, anſi de lo que adminiſtrò, como de lo q̃ dexo de adminiſtrar, pues fue por ſu culpa: porque ya que ſe entremetia en la adminiſtracion de la dicha hazienda, la auia de adminiſtrar toda ella, y ſi el no ſe entremetiera en la dicha adminiſtracion, vuiera otro que lo hiziera. Porque pido á v.m. auida mi relacion por verdadera, o parte que baſte en eſte caſo, condemne al dicho Iuan Sanchez por ſu ſentencia, qual mejor de derecho lugar aya, à que me de cuenta con pago de todo el tiempo, que entendio en la adminiſtracion y cobrança de la dicha hazienda, que fueron diez años. Y anſi miſmo le condemne, que por quanto por ſu culpa ſe dexaron de labrar tal huerta, y tal viña, y por ello recibi mucho detrimento y daño, y perjuyzio haſta en quantidad de veynte ducados, le condemne en ellos, y à que me pague todo lo que por ſu culpa quedo por arrendar, y labrar, pagandome la renta de todo ello, que eſtimo en cada vn año vno con otro en quinze mil marauedis, y cien hanegas de pan mediado. Para lo qual, y en lo neceſſario el officio de v. m. imploro, juſticia y coſtas pido y preteſto.

¶ In locationibus bonorum ciuitatis quæ requirantur omnino per Auendani, de mandat. Regum. 2. par. cap. 12. l. 3. tit. 3. lib. 7. infra.

In actione negotiorum geſtorum contraria libellus.

E DICO que ès anſi, que eſtando el dicho Doctor auſente deſta ciudad por le hazer bien y buena obra, y porque ſu hazienda no ſe perdieſſe, yo entendi en la adminiſtracion della, y ſe la arrende: y porque la dicha hazienda tenia neceſsidad de hazerſe en ella muchos gaſtos, y de repararſe, porque ſin ellos no rentara coſa alguna: por manera, que liquidada, y aueriguada cuenta de mi propria hazienda yo tengo gaſtados cien ducados en ella, los quales el dicho Doctor me es obligado à pagar por ſe auer gaſtado en vtilidad y prouecho de la dicha hazienda. Porque pido à v.m. del ſobredicho Doctor me haga entero cumplimiento de juſticia. E ſi otro mas, o mayor pedimento es neceſſario, que pronunciando mi relacion por verdadera, en quanto baſte al vencimiento deſta cauſa, por ſu ſentencia diffinitiua, ò otra, que en tal caſo lugar aya, condemne al dicho Doctor, â que me de y pague la dicha quantidad de marauedis que tengo gaſtados en la dicha ſu hazienda, pues eſtan dello todo hechas cuentas. Sobre que pido juſticia. Para lo qual, &c.

¶ Ad declarationem materiæ negotiorum geſtorum eſt præmittendum, quòd pluribus modis negotium alienum geri poteſt. & inter alios, quoſdã explicat glo. in. l. ſi pupilli, §. item quæritur. verb. ipſo geſta. ff. de negot. geſt. & alios tres ibi ponit Barto. nu. 4. & ibi Additio. addit alium per quos videre poteris. l. 28 tit. 12. part. 5. forma libelli in vtraque forma colligitur ex Bart. in. l. ſi quis abſentis. per text. ibi. ff. de nego. geſt.

Quæritur ex negotio geſto quæ actio oriatur? Reſpon-

Reſpondendū eſt duplicem actionē oriri, nempè directam, quæ competit domino, hoc eſt, ei, cuius negotia geſta ſunt, ad hoc, vt geſtor reddat rationē ſuæ adminiſtrationis & ſi quid factū eſt propter culpā domino ſatisfaciat, & ſoluat. Aliā verò cōtrariam, quæ datur geſtori aduerſus dominum pro repetitione, & recuperatione expenſarum, & ſumptuū. vt eſt caſus in. §. igitur. Inſt. de obligat. quæ ex quaſi contra. naſc. ¶ Vtrum autem ad hoc vt cōpetat actio contraria ſufficiat, ꝙ ab initio negotiū geſtum ſit vtiliter, quanuis effectum nō habuerit? Reſpondendum erit in hoc initiū ſpectandum eſſe ad hoc vt cōpetat. l. ſi pupilli. §. ſed ſi qs & in. l. ſed an vltro. ff. de nego. geſt. glo. in ca. prouidendum. verb. inferas. 83. diſt. quæ per prædicta iura voluit, medicum repetere poſſe ſalarium, & ſumptus quos fecit in curādo infirmum, quanuis mortuus fuerit, cùm vtiliter cæperit negotiū gerere, licèt aduerſus euentus ſequutus fuerit. tex. in l. ſi quis. ad fin. & ibi docto. C. de nego. geſt. l. 28. tit. 12. part. 5. vbi Greg. Lop. verb. *Acaeſce.* ponit exempla huius rei, & tenet ibi hanc partem. verb. *Lo deue cobrar.* Sunt tamen aliqui caſus, in quibus geſtor non poteſt agere, etiam ſi negotium vtiliter geſtum ſit, de quibus per gloſ. in. l. ſi paterno. verb. repetiturus. C. de nego. geſt. quam notabilē firmant Ange. nu. 28. & Iaſ. num. 197. in. §. actionum. Inſtit. de actio. & gloſ. in. l. Neſennius. ff. de nego. geſt. & in l. 37. vbi Greg. Lop. verb. *Todos los otros omes.* tit. 12. par. 5. ¶ Ex parte verò agētis, cui cōpetit contraria, tantùm erit neceſſariū dicere, ſe vtiliter geſſiſſe negotia aduerſarij, aut abinitio ſe cæpiſſe vtiliter gerere, licèt tractu negotij nulla vtilitas domino fuerit ſequuta. vt in. d. l. ſed an vltro. §. 1. nihilominus cōpetit prædicta actio, vt ſuprà habitum eſt.

Quæritur, Vtrùm negotiorum geſtor teneatur reddere rationē adminiſtrationis? Dicendum eſt, ꝙ tenetur. §. 1. Inſtit. de obligat. quæ ex quaſi contr. naſc. l. 26. tit. 12. part. 5. vbi Grego. Lopez. verb. *Cuenta verdadera.* deducit ad optimam quæſtionem, quòd ſi frater ſtetit in communione cū fratribus, tenetur eis reddere rationē adminiſtrationis geſtæ cùm venerint ad diuiſionem. Quā in terminis cōſuluit Bald. cōſil. 418. dub. 6. lib. 3. firmās, quòd de omnibus teſtes haberi nō poſſunt, ſed in modicis ſuo ſtatur iuramento, & etiā in nō modicis, ſi perſonæ qualitas, veriſimilitudo, & iudicis motus cū hoc cōcurrant. argum. l. ſi quis pro redemptione. C. de donat. & quæ nor. in. l. ſumptus. & in. l. in fundo. ff. de rei vēdi. & Bart. in repe. l. admonendi. nu. 54. ff. de iureiur. vbi firmat ſecūdum Doctores, quòd cauſa magna quæ ſit, ſeu parua, eſt iudicanda, attēta qualitate perſonarum, & ſic ex eius mente relinquitur iudicis arbitrio. Cuius opinio cōmunis eſt ſecūdum Curti. Iuniorem ibi nu. 67. Iaſo. nu. 172. & Coraſ. nu. 51. & Ripam. lib. 1. reſpōſ. cap. 1. nu. 56. Et fortè ita eſt intelligēda regia. l. 2. tit. 12. a. par. 3. quæ dicit, vſq; ad ſummam decem marapetinorum, intellige aurei vulgo Caſtellani, iuramētum deferēdum eſſe habēti ſemiplenā probationē, quod id locum habeat, ſi iudici viſum fuerit reſpectu qualitatis perſonæ, cui deferendum eſſet: nam ſi eſſet vilis perſona, & pauperrima, iſta quātitas eſſet magna, ac proinde eius arbitrio relinquēdum erit, etiam vſq; ad hāc ſummā, per præmiſſa. Quanuis Gregor. Lopez. ibi, verb. *Diez marauedis.* velit iudicē teneri de neceſſitate in quacūque cauſa, etiam inter quaſcunque perſonas infra ſummam prædictā decem Caſtellanorū recipere iuramētum in ſupplemētum probationis, ſi tamē excedat, ſtetur eius arbitrio. Cuius ſententiam nō admitterem ex exēplo Bart. in. d. l. admonendi. nam quæ ſit cauſa magna, vel parua, eſt incertum quid, cum reſpectu perſonarū & qualitatū earū in iudicio ſit diſcernēdum, quod de neceſſitatē eius arbitrio eſt relinquendū. ex ca. de cauſis. ff. de offic. deleg. l. 1. ff. de iur. delibe. Tū etiam, quia ad eum ſpectat inſpicere fidem teſtiū. l. 3. ff. de teſti. ergo & in ſpecie præmiſſa. Et quod diximus procedit, quando adminiſtraſſet iure fraternitatis: nam ſi vt tutor, vel curator, diligentem tenetur reddere rationem. vt in. l. prima. in princ. & §. de rationibus. ff. de adminiſtr. tutor. l. aduerſus. & l. rationes. C. de admini. tutor. Soci. conſil. 46. Cùm in præſenti conſultatione. colum. 2. in ſecūdo. libro primo, & dicit, quòd filius, qui viuēte patre adminiſtrauit, tenetur reddere rationem de his, quæ adminiſtrauit, licèt pater in vita rationem nō petierit. argum. text. in. l. cum oportet. verſi. Sed in hac ſpecie. C. de bon. quæ lib. & alia, quæ adducit Panormit. cōſil. 12. colum. 4. verſic. Tertius. lib. primo, Crott. in. l. frater à fratre. nu. 19. & ibi Ioan. Coraſ. 2. part. nu. 7. ff. de cōdit. in debi. Socin. cōſil. 192. num. 5. & conſil. 213. nu. 4. lib. 2. Deci. cōſil. 255. colum. 1. Gregor. Lopez in l. 26. in glo. fin. titu. 12. part. 5. Hippoly. ſing. 493 Pinel. in. l. prima. part. 2. C. de bonis quæ libe. nu. 39. verſic. Quod autem diximus. Quod ſuadetur ex regul. l. 1. §. officio. ff. de tute. & ratio. diſt. vbi adminiſtratoris officium eſt rationem reddere. & l. cum ſeruus. §. primo. & ibi Paul. de Caſtro. ff. de condi. & demonſtra. Hoſtien. in ſum. de obligat. ad ratiocini. Rip. de peſte ſecundum minorem excuſionem fol. 84. Deci. conſil. 469. latè Chaſſan. in cōſuetud. Burgun. rubr. 6. §. ſexto. fol. 222. Iaſ. cōſil. 111. lib. 1. Didac. à Caſtello in hoc artic. videndus in. l. 17. Tauri. & iuxta illud, quod in ſacris habetur Luc. 16 redde rationem villicationis tuæ. cap. qualiter & quando. 2. de accuſa. Vnde videmus,

Digitized by Google

d. mus, quòd negotiorum geſtur reddere tenetur rationem adminiſtrationis, & de mala & negligẽti adminiſtratione tenetur. l. 2. vbi notabiliter declarat Bart. ff. de negu. geſt. Hoc idem videmus in procurarore ad lites & ad negotia. vt in. l. ſi remunerandi, & in. l. ſi procuratorem. §. primo. ff. mandat. Item in actore vniuerſitatis. l. 1. & l. Item eorum. §. ſi decuriones. ff. quod cuiuſque vniu. nomine. Similiter executor teſtamenti rationẽ reddere tenetur. cap. tua nos. & cap. Ioannes. de teſtamen. l. 7. tit. 19. part. 1. & l. 6. tit. 10. part. 6. quatenus dicunt, quòd Diœceſani poſſunt compellere executorem teſtamentarium, vt impleat voluntatem defuncti, ergo debet ei præſtare rationem, ſi dixerit eſſe impletam, quomodo, qualiter, & quãdo, & ita quotidie fit. Quod munus compellẽdi, ſcilicet executorem, competit etiam iudici ſeculari, quippè cum ſit mixti fori. Panormi. & Barb, in capit. ſi hæredes. de teſtamen. & ibi legendo dixi. Et nouiſsimè Gregor. Lopez in l. 7. verb. *que cum plan*. tit. 10. par. 6. Et quod teneantur reddere rationem, tenet Socin. conſil. 46. colum. 1. lib. 1. imò ſi ſe immiſcuit in bonis, tenetur reddere cum inuentario, vt diximus in. l. 4. tit. primo. lib. iſto. 5. ſuprà. Item executor ſententiarum. l. executorẽ. C. de execu. rei iudica. ſecundùm Soci. vbi ſuprà. Nam vbicunque ſe immiſcet alienæ adminiſtrationi, rationem reddere tenetur, & reliqua reſtituere, vt ſuprà dictum eſt. Quo fit, quòd pater adminiſtrans beneficium eccleſiaſticum, vel alia bona, in quibus non acquirit vſumfructum, tenetur ipſe & hæredes eius poſt illius mortem rationem adminiſtrationis cum ſatisfactione filio beneficiato reddere, quemadmodum alius negotiorum geſtor, ſeu adminiſtrator tenetur domino rei adminiſtratæ, vt ſuprà dictum eſt. Et iſta Theorica ſæpè eſt practica contra adminiſtratores, & negotiorum geſtores, eorumve hæredes. text. in. l. litis conteſtatæ. §. pater. ff. de neg. geſt. Cuius pulchra verba ſunt hęc. Pater ſi emancipati filij res à ſe donatas adminiſtrauerit, filio actione negotiorum geſtorum tenebitur. vbi Barto. dicit bene notandum, quia ſæpe contingit, & ſe vidiſſe. quòd pater emancipat filium, & retinet eum in domo, & adminiſtrat illud, quod ſibi donauit, quòd non quæritur vſusfructus ipſi patri, imò tenetur reddere rationem ipſi filio. Idem eadem ratione in omnibus, quæ quæruntur filio, quorum patri non quæritur vſusfructus: vnde ſi pater adminiſtrauit bona præbendæ filij, tenetur ei actione negotiorum geſtorum reddere rationẽ adminiſtrationis. vt. l. Sacroſanctæ. C. de epiſcop. & cler. vbi habetur, quòd iſtæ præbendæ habentur loco caſtrenſis peculij, vel quaſi, & ibi eum etiam notat Bald. ſub. l. ſi pecuniæ. & aſsignat cautelam patri donanti, vt reſeruet ſibi vſumfructũ, nec veniat reſtitutio fructuum, & faciat ipſe pater cum filio beneficiato, vt ipſum liberet à ratione fructuum perceptorũ, & ſolutione, alias tenebitur ſatisfacere. per dict. §. pater, quem ſingul. dixit ad præmiſſa Rodeti. Suarez in quæſtio. maioricatus. colum. penul. cum ſequen. Ioan. Lup. in repeti rubri. de donatio. inter vi. & vxor. §. 42. num. 9. verſic. Ex his infero ad vnum quotidianum. Ciſontan. in. l. 48. quæſt. final. in deciſin. Tauri. Barba. in rubri. de pecul. cleri. colum. 3. num. 10. & in capit. quia nos, colum. 3 num. 5. de teſtamen. Matthæ. Afflictus deciſio. 241. & Bald. in. l. 3. §. ſi quis minor. 2. lectura. ff. de minorib. notat, quòd ea, quæ cohærent perſonę filij, non quærũtur patri vllo modo. Vtrùm autem expenſæ factæ à patre pro filio habente beneficia eccleſiaſtica videantur factæ de fructibus beneficiorum, & ſic animo compenſandi? Iſtud dubium poſuit Paul. Caſtrenſ conſil. 416. colum. prima. dub. 2. lib. 2. & determinat quòd cenſetur facere animo compenſandi debitum, cùm fuerit in ſua ſpecie filius naturalis. Si igitur ſimpliciter pater expendit aliquid pro filio in bullis Apoſtolicis pro cõſequendo ſacerdotio, cenſebitur ei donare affectione paterna, & non animo repetendi, cum tunc nihil dixit in contrarium, ne bona ipſius poſsideret, ergo cenſebitur donaſſe. Item datum ob iſtam cauſam non poteſt vendi, nec in alium transferri, cum nec beneficium non poſsit reſignari ſub aliqua pactione, conditione, vel modo, alias eſſet ſimoniæ crimen, gloſſ. per text. ibi in ca. ex parte. N. de offic delegat. Rebuff. in practi. beneſi. titu. De pura reſignatione. pagi. 478. & pagin. 484. §. nunc dicendum eſt. num. 1. Aymon. Crauett. omnino videndus conſil. 122. lib. 1 colum. 1. ergo non debet filio imputari, cùm cenſeatur pro militia filij expenſum. l. 5. tit. 15. patr. 6. l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffic. teſtam. vt dixi in expẽſis factis à patre pro filio in gradu licentiaturæ, ſeu Doctoratus conſequendo. in l. 8. verb. *Eſtudios generales*. ad finem. titu. 2. lib. 1. ordinamen. Suprà. maximè cùm, vt ibi dixi. colũ. 78. verſi. Sexta concluſio. datum filio clerico, ſtatim valet, & cenſetur prælegatum tertij & quinti bonorum, niſi pater contrarium proteſtatus fuerit. ex. l. 26. Tauri. ergo pro bullis expenſum à patre, cenſebitur prælegatum, nec in legitima filio clerico erit imputandum. Facit quod Ioan. Fab. in. l. ſi emancipati. C. de collatio. docuit, & in §. fin. Inſt. de inoffi. teſtamento. quòd donatio data ad ordinem clericalem ſuſcipiendum, quod patrimoniũ dicitur, quod talis donatio non debet in legitima computari, quia non ſunt bona, quæ vendi poſſunt, & quia datum cauſa dignitatis conſequendæ, non imputatur. Quem refert Nonius Auenius

danius reſpõ. 17. col. 1. Couar. c. Raynaldus. §. 2. n. 7. de teſtam. Ioan. Igne. in. l. §. ſubuenitur. num. 175. ff. ad Syllani. vbi de veritate huius dubij, quã alibi tractaui, nunc tamen quatenus tangit illã rationẽ, datum ſimpliciter filio cenſeri prælegatum ac donationem ſimplicem, quæ non imputatur in legitima, ſecundũ eos, ergo nec ſumptus facti pro conſequendo ſacerdotio, cùm pater ad id nullo iure potuit cogi, vt eſt notoriũ. igitur nec imputandi ſunt filio, ſiue legitimo, ſiue baſtardo, ex mente Paul. bene perpenſo in. d. conſ. 416. ¶ Sed circa præmiſſa cõtingere ſolet, ꝙ pater fatetur ſe receepiſſe mille aureos ex tali adminiſtratione bonorũ filij, & nõ amplius, cũ fortè nihil receperat, quod non ſit redditũ filio beneficiato, ſed vt defraudet alijs filijs vel creditoribus, vel fortè eum receperit tria millia aureorũ, dicit tantum mille, & fortè iuramento firmauit pater in teſtamẽto, ſeu in ſuo libro, vtrùm eius dicto ſit ſtandum in odiũ creditorum, quibus debetur legitima integra, vel vltra legitimam aliquid vltrà, nempè habitum ex beneficio adminiſtrationeq; bonorum filij? Videtur dicendum, ꝙ parentis confeſsioni, dicendo ſe eſſe debitorem alterius in præiudicium filiorum non ſit ſtandum, quia daretur anſa defraudãdi filios legitima ſua. vt tenet Bart. in. l. cûm quis decedens, §. codicillis. ff. de legat. 2. Ioã. Andr. ad Specu. tit. de confeſsis. §. nunc videndum. verſic. Sed nũquid patris confeſsio. Segur. in repet. l. cohæredi. §. cũ filiæ. nu. 127. ff. de vlgar & poupillar.

Libellus in actione mandati.

E *Digo que es anſi, que yo dixe y mande al dicho Pedro que me compraſſe tal heredad por cien mil marauedis, los quales le di y entregue, y el de mi recibio, y quedò de comprarme la dicha heredad. E anſi es, que el dicho Pedro comprò la dicha heredad para ſi, y la tiene, y poſſee, y por ello es obligado â me la entregar, y pueſto que por mi ha ſido requerido, no lo quiere, ni ha querido hazer ſin contienda de juyzio Porque pido â v. m. del ſobredicho me haga entero cumplimiento de juſticia, y ſi otro mas, ô mayor pedimiento es neceſſario, que pronunciando mi relacion por verdadera en quanto baſte el vencimiento deſta cauſa, por ſu ſentencia diffinitiua, o por otra, que en tal caſo lugar aya, condemne al dicho Pedro, à que me de y entregue la dicha heredad que anſi comprò para mi, con mas los fructos que ha rentado, y podido rẽtar, y rẽtare haſta la real reſtituciõ, q̃ eſtimo en cada vn año en ſeys mil marauedis. Para lo qual, &c.*

Libellus in actione mandati ad intereſſe.

E *Digo que anſi es, q̃ yo rogue al dicho fulano que me cõpraſſe vna caſa, que es en la rua nueua deſta ciudad, en la collaciõ de S. Yſidro, de que ſon linderos de la vna parte fulano librero, y de la otra caſas de fulano enquadernador, y dixe que me las cõpraſſe por ciẽt mil marauedis, los quales le dì è pague, y el de mi los recibio E anſi es, que por culpa del dicho fulano no cõpro la caſa ſobredicha, y ſe vẽdio à otra perſona, de la qual no ſe puede auer, y à mi ſe me ſiguio de daño è intereſſe por no me auer cõprado para mi la dicha caſa tãtos marauedis, porq̃ confinaua cõ otra caſa mia, y tenia della muy gran neceſsidad para la meter en la dicha mi caſa. E por lo auer aſsi hecho el dicho fulano, me eſta obligado a los dichos intereſſes Porque pido à v. m. del ſobredicho fulano me haga entero cumplimiẽto de juſticia E ſi otro mas o mayor pedimiento es neceſſario, que pronunciando mi relacion por verdadera en quãto baſte al vencimiento deſta cauſa, por ſu ſentẽcia diffinitiua, o por otra, que en tal caſo lugar aya, condemne al dicho fulano en tantas mil marauedis por razon del dicho daño, è intereſſe. Para lo qual, &c.*

¶ Circa actionem mandati eſt notandum, quòd tantùm eſt neceſſarium, quòd mandatarius ſuſceperit mandatum, & gratis. vt in. §. in ſumma. Inſt. manda. aliàs non diceretur mandatum, ſi pecunia, vel quid aliud interueniſſet, vt ibidem. Et in hac actione dupliciter agitur. Nonnũquàm enim agitur ad tradendam rem, ſi mandatum de emenda vel locanda re. Nonnũquàm verò agitur ad intereſſe, & eſt eo caſu, quo mandatarius ſuſcepit mandatum. & nihil fecit vel exceſsit formã mandati. vt in. l. diligenter. ff. manda. §. is qui. Inſti. eo. tit.

titu. Alciat. in.l. prima.§.ſi ſtipulanti.nume. 6.ff. de verb.obligat. ¶ Dubitatur quid ſit mandatū? Reſpon. Mandatum eſt officium ſuſceptum gratis exhibendum.gloſſ.Alber. & communiter doćto.in rubri.ff.manda.& ex Alberi.in dictio.verbo.Mandatum debet eſſe gratuitum.l.1.ff. manda.l.20 tit.12. part. 5. ¶Dubitatur quæ ſit differentia inter mandatum & iuſſum. cùm ſit clarum ex diuerſitate titulorum, dandam eſſe differentiam inter vtrunque.ex. l. ſi idem. C. de codicill. & ſenſit glo.in.l.etiam.C.quod cum eo.verb. nec iubente.quæ tamen non declarat in quo differāt. Ideò dic,quòd differentia eſt,quòd mādatum eſt gratuitum.Iuſſus verò continet quodāmodo coactionem,cùm ſit reſpectu filij,vel ſerui.Paul.Caſtrenſ.in.d.l.etiam.Salicet.in.l.ſi literas.C. māda. Ex quo conſtituitur cōcluſio,quòd mandatū continet liberam voluntatem, iuſſus autem coactionem ſaltem reuerentialem circa dominum vel patrem.glo.in.l.1.verb.quemadmodū.ff.manda. dū ait,Rogatio domini præceptū eſt,ſed mandatum ſpontaneā obſequij præſtationē.De qua glo. per Panor.c.a.col.1.quod met.cauſa.Feli.in.c. eā te.nu.9.de reſc.vbi ponit differētias inter præceptū & mandatū. & reuerentia ſuperioris facit actum præſumendum fuiſſe celebratū ex metu.glo.in.l. 1.§.quæ onerandæ.verb.metu.quarum rerū actio non datur.quā dixit ſingul.& ord.Cæpol. in. l. ſi cōtra.nu.44.C.de vſucap.pro empt.Panor.in.ca. cum dilectus.quod met.cauſa. Suarez allegat.24. Ergo ſi iuſſus eſt reſpectu inferioris, præſumitur non continere libertatem, ſed neceſſitatem reſpectu patris vel domini: & ſic erit cognitio reſpectu.tit.ff.de manda.& quod iuſſu,in quo inter ſe diſcrimen habeant. ¶ Quæritur quæ ſit differētia inter titulum de procur.& tit.ff. & C. mandat. & ad quid multiplicantur? Reſpondendū erit, quòd regulariter nō eſt differentia, niſi reſpectu duorū. Primò,quia in tit.De procuratoribus, principaliter tractatur de procuratore ad iudicia,& incidenter de procuratore ad negotia.in tit.mandati.principalius tractatur de procuratore ad negotia.& incidenter de procuratore ad iudicia.Secundò in titu.De procuratoribus tractatur de officio, vel exercitio officij,in tit.Mandati tractatur de actione.quæ cōpetit vtrique poſt geſtū officium.glo. in rubr.de procura.& ibi Bart.& Alberi.& poſteriores ſequuntur. ¶ Quæritur inſuper,quibus verbis poteſt conſtitui mandatum? Reſpon. concluſiuè,quòd mandatum dari poteſt non ſolùm per verbū,mando,ſed etiam per verbum, rogo, volo, vel aliud ſimile.l.1.ff. mandā. l. cuicunque.§. ſed & cum fullo.ff.de inſti.actio.l.ſi verò non remunerandi.§.ſi quis mandauerit.ff.mand.l.24. tit.12 par.5. ¶ Sed dubitatur etiam, Vtrùm mandatum abſque verbis ſola volūtate cōſtituatur? Quod nō conſtituatur ſed quòd verba ſint neceſſaria. tenet Bart.in.l.poſt dotem.col.2. verſ. Oppono & videtur.ff.ſolut.matri.& in.l.2. §. ſecundò. ff. noui oper & videtur de mente Grego. Lopij in dict.l. 24.in glo.2.quatenus ſe refert ad Barto. Aduerte tamen ad Greg.Lopium,dicentem.d.l.1.ff. manda. inducere contrarium,imò non dicit oppoſitū: poteſt tamen induci mandatum ex voluntate ſola deducta ad actum exteriorem:nam licet ſit tacita voluntas, multum operatur. argum. text. cum communi interpretatione doctorum in clement. prima.de procurat. Quemadmodum in matrimonio dicimus,quòd quanuis requirantur verba, nihilominus ſufficit voluntas expreſſa per ſigna exprimentia conſenſum.glo. penult.in cap.tuæ. de ſponſalib.quæ corrigenda eſt.quatenus dicit, verba & ſigna, debet dicere per diſiunctā, verba vel ſigna.& ibi eſt ſenſus docto.& Palud.in 4.diſtin. 27.quæſt.2.art.3.cōcl.3.Lap.allegat.57.Syluest. verb.Matrimonium.2.q.7.Couar.in epitome.4. decreta.2.part.ca.4,nu.1.vbi dicit veriorem, etiā in valentibus loqui, ſufficere ſigna. De mandato plura ſcitu digna congerit Franc.Cōna.in doctiſſimis commentarijs Iuris ciuilis.lib.7.ca.14. pag. 571.vſque ad 586.col.1.vbi in cap.15.agit de contractibus innominatis.& Anto.Gomezi.de contractibus.cap.8.de contractibus innominatis. vbi de eorū materia reſolutiuè videbis. ¶ Vtrum autem mandatum præceſsiſſe in actu præſumatur ex diuturnitate temporis? tradit Boeri,deciſ.281 num.17.per quem vide. vbi tenet partem affirmatiuam,& plures quos refert Sebaſt. Vanti.de nullitate proceſſ. titu. Quibus modis ſent. nulla defend.poſſ.num.91.& 92. quo loco intelligit hanc ſententiam, referendo contrariā dicentem, quòd etiam per mille annorū curſum nō ceſſat exceptio falſi procuratoris. ¶ Poſt actionem mandati, ad prouenientem ex depoſitio me conuertam,& aliqua neceſſariora prælibabimus.& quæri poteſt an mandatum & depoſitū ſint inter ſe ſimilia, vel in quo differant? ſit conclu. mandatum & depoſitum ſimillima in hoc ſunt, quòd & ſummæ fiduciæ eſt vtrunque,& eius gratia tantū fiūt, qui mādat, aut depònit.Cæterum in hoc differunt,quod depoſitū re contrahitur, mandatum ſolo conſenſu:& illius fides in cōſeruando cernitur, huius autem in agendo. Qui depoſitum ſuſcepit. tenetur tantum, vt rem ſibi creditam cuſtodiat diligēter, cui mandatum eſt aliquid,etiam vt faciat, & operam atque induſtriam ſuam præſtet alieno negotio.vt oſtenditur in.l.prima.ff.depoſit. §. ſi te rogauero, inquit Vlpianus, vt rem meam perferas ad Titium,vt is eam ſeruet, qua actione tecum experiri poſſunt apud Pomponium quæritur. Et putat te-

tat tecum mandati: cū eo verò qui eam receperit, depoſiti. Sin vero tuo nomine recepit, tu quidem mandati mihi teneris, ille tibi depoſiti, &c. declarat plura ſubijciens Franciſc. Connanus lib. 7. cōmenta. iuris ciuilis. ca. 4. nu. 2. Quæritur quid ſit

¶ *Ley, III. Que fabla del dorar & argētar,*

Mandamos, q̃ ninguno orepeze, o platero, no ſea oſado de dorar ſobre cobre, ſo pena que el que lo hiziere dorando, o argentando lo tal vſando dello engañoſamente, que por el meſmo hecho incurra en pena de falſo.

depoſitū? Reſpōdet depoſitū eſſe quum diligentiā noſtrā in re alterius cōſeruanda deſignam' Fran. Cōnan. vbi ſuprà lib. 5. c. 2. n. 2. pagi. 339. col. 1 ad fi. & lib. 7. c. 4. n. 4. Goffre. in ſumma huiūs tit. nu. 1. aliter diffinit. Depoſitum dicitur quod ad cuſtodiendū alicui traditum eſt. cōcord. l. 1. tit. 3. parti. 5. ibi. *Condeſijo, a que llaman en latin,* depoſitum, *es quādo vn ome da a otro, ſu coſa en guarda fiandoſe en el.* idem adnotauit Hoſtienſ. in ſum. de depoſit. §. 1. ex qua diffinitione conſtat depoſitum cōtrahi eo ipſo quod res in cuſtodiā recipitur, nō autē ſi ſimpliciter res relinquatur in domo alicuius: aliud enim eſt deponere, aliud cuſtodiam cōmittere. vt in. l. ſi ego. §. fi. ff. de iur. dot. not. Io. And. poſt Lamberti. de Rāpo. in additio. ad Specul. tit. de depoſito. & eū ſequitur Grego. Lop. in d. l. 1. verb. *Da a otro.* tit. 3. part. 5. Quæritur cōtractus depoſiti cuius gratia regulariter celebratur? Rñdetur celebratur gratia creditoris & dātis tantū. §. præterea. Inſti. quib. mod. re cōtrahi. obliga. l. 1. §. nūc videndū. ff. depoſi. Auguſt. Beroi. in. c. 1 nu. 99. verſi. modo dico. de vſur. quādoq; celebratur gratia vtriuſq;. l. Lucius. cū. l. ſeq. ff. depoſ. ca. bona fides. de depoſit. Quādoq; gratia debitoris, & accipiētis tantū. vt in caſu. l. ſi quis nec cauſam. vbi Bart. ff. ſi cert. pet. Quęritur etiā vnde dicatur depoſitū? Rñdetur ex de, & poſitū. nā prępoſitio de, auget poſitū. vt ſignificet de cuſtodia mea ſeorſum poſitū & in tua tranſlatū. Hoſtien. in ſum. huius tit. de depoſit. §. 2. adde quæ not. Connan. lib. 7. iur. ciuilis. c. 4. col. 1. n. 1. ¶ Quęri etiā poteſt vtrū cōtra depoſitariū detur actio de dolo, & lata culpa? Reſpōdetur, depoſitarius tenetur de dolo, & lata culpa tantū. de primo eſt. l. 1. §. in cōducto. ff. depoſ. de ſecūdo. l. quod Nerua. ff. eo. Hoſti. in ſum. eo. tit. §. & in quantum. dolus autem & lata culpa ex coniecturis & præſumptionibus probabitur. ex cap. bona fides. de depoſit. vbi quidam doctus repetens propoſuit hodie duas poſitiones inter alias. ſcilicet, depoſitarius non eodem modo latæ culpæ ac doli nomine debet condemnari. Tunc enim ad æſtimationem certam rei depoſitæ. Nunc vero ad id quod intereſt referenda eſt condemnatio, & hoc in iudicio. Secunda concluſio. In foro vero, quod dicunt pœnitentiæ, depoſitarium teneri dicimus lata culpa interueniēte, in id quod intereſt, quatenus damnū continet: quā obligationem dolus malus, & ſi adfuerit, nō auget, vt in id quod intereſt abſolutè teneatur. Repetijt in Idibus Iulij anni. 1567. Innocent. tamen in cap. ſicut dignum. colum. 2. nume. 8. de homicid. proponit concluſionem eſſentialem, damnum illatum alicui culpa leui vel leuiſsima ſubiectum minimè eſſe ad reſtitutionem per damnum inferentem in foro animæ, quamuis in iudicio exteriori eſſet cogendus ad damni illati reſtitutionem. quam ſententiam Innocent. ſequuntur in dict. cap. ſicut dignum. Anani. in. §. fina. num. 25. Felin. nume. 17. Panormita. in capi. quoniam contra. nu. 18. de probat. Felin. in cap. primo. num. 41. Deci. num. 10. poſt Panor. col. 7. de conſtit. Barba. in cap. primo. col. 1. de commoda. Franciſ. Aret. in. c. ſicut. col. 3, nu. 10. de teſtib. Roma. ſingul. 105. & ibi additio. Iaſo. in. §. ſed iſte quidem. nu. 130. Inſtit. de actio. Alexand. ad Bart. in dict. l. quod Nerua. ſub num. 27. ad 7. quæſtionem Bart. & eſt ſingulare dictum & communiter receptum ſecundum Anto. Corſet. in ſuis ſingul. verb. forum conſciētiæ. & in verb. pœna. 12. Hieronym. Cagnol. reputat ſingul. in. l. quod à quoquam. col. 2. nu. 7. verſi. ſecundo. vt locum habeat in ſolutione pœnæ. ff. de reg. iur. citat Aquenſ. in l. 1. col. 5. ff. de legi. ad idem Anani. in. c. presbyterum. n. 9. vbi Feli. in verſ. in eadem nota quod nō. de homicid. Couar. in epitom. 4. decret. 2. par. ca. 6. §. 8. nu. 12. Syluest. Prierius in ſum. verb. iudex. 1. quęſt. 12. & verb. Culpa. §. quarto. & verb. aduocatus. q. 24. & verb. Reſtitutio. q. 12. & quæſtio. 17. quod dictum omnes intelligunt quando damnum eſſet in omittendo. Pro cuius communis ſententia Innocent. adducitur non contemnenda ratio, quia in foro animæ tantum conſideratur animus nocendi, quæ ceſſat in culpa leui & leuiſsima, & nihil vtilitatis ad ipſum lædētem peruenit, ergo eo foro quod animæ appellamus vbi ceſſat

Digitized by Google

pœna, non eſt iniungenda reſtitutio; cum iſtud damnum in pœnam culpæ leuis, ſeu leuiſsimæ præcedentem debeatur in foro exteriori.l.in lege ff.ad legem Aquil.ceſſabit igitur in iudicio interioti.ex theorica gl.ab omnibus recepta in cap. fraternitas.12.q.2.ſecundum Ludouic.Gomez in §.ex maleficijs.nu.14.Inſtit.de actioni.& Adria. Papam Hiſpanum in.4 libr.ſentent. fol.150.col. ſecunda.§.verùm in foro animæ.cum pluribus alijs à me poſt Seguram adductis in additio.l.filius dum in ciuitate.nume.15.ff.de verborum obliga. quæ habet,pœnam meram, nec legem pœnalem habere locum in foro animæ.tum etiã quia quòd malo animo non fit pœnam non meretur.l.ſi ſeruum.§.prætor ait.vbi plures concord.adducit gl. verb.non videri.ff.de acquiren. hæredi.cum ergo voluntas nocendi ceſſet in culpa leui & leuiſsima & pœna ceſſare non eſt dubium.

¶ Contrariam ſententiam tenet Panormi.in capi. fina.de iniur.& Andr.Barbat.in capit.Raynaldus. colum.114.de teſtam.Angel. verb.culpa,in fine. Adrian.Papa in.4.ſenten.de reſtitu.capi. Verùm in foro conſcientiæ.& probabilem eſſe cenſet in leuiſsima culpa,maximè vbi natura cõtractus ex legis diſpoſitione etiam leuiſsimam culpam conſiderat.& ſic tenetur in foro conſcientiæ damnũ illatum parti læſæ refundere.cap.ſi egreſſus.de iniur.originaliter ex Exo.22.vbi habetur ſi egreſſus ignis inuenerit ſpicas & cõprehẽderit aceruos frugis,ſiue ſtãtes ſegetes in agris reddet damnum,qui ignẽ ſuccẽderit ergo culpa ſiue ſit leuis,ſeu leuiſsima in cõmittẽdo obligat ad reſtitutionẽ,ad idẽ.l. in lege Aquilia etiã leuiſsima culpa venit. ff.ad.l. Aquil.cũ igitur lege iuſta nõ fundata in præſumptione id ſtatutũ ſit,cõſequẽs erit quòd in vtroq; locũ habebit.ex theorica gl.in c. quæ in eccleſiarũ, de cõſti.quã ſing.dixit Fel.in c.2.co.9.n.18.de ſpõſa.Con.cõmunẽ dixit in.c.2.n.26.de teſtam.& in epito.4.decret.2.par.c.7.§.7.n.9. Quòd autẽ dicta lex.in lege Aquilia. ſit accipiẽda in culpa commiſſa in faciẽdo,& nõ in omittendo.tenet Bart.in l.quidã Nerua.n.29.ff.depoſ.Ioã.Imol.in c.vn.de cõmod.Alex.in l.prætor.§.prætor ait.col.3.n.8. ff de eden.Salic.in l.quæ fortuitis.ad fin.C.de pigno.acti.Bertrãd.cõſ.140.li.3.pro hoc intellectu eſt tex.in d.c.ſi egreſſus.ibi, Qui ignẽ ſuccẽderit. ad idem maius crimẽ eſt,quòd in facto cõmittitur quàm quòd in omiſsione geritur.S.Tho.2.2.q.79 art.4. & in quæſt.de malo.2.arti.1.ad 4.& arti.9. cõcludẽs peccatũ trãſgreſsionis grauius eſſe quã peccatũ omiſsiõis.Probat Iaſ.in.l.ſancimus.n.20 ſu.6.C.de iudic.idẽ in.l.præſcriptiõe.co.2.verſ.a nota.C.ſi cõtra ius vel vtili.publi.Phil.Deci.cõſi.37.col.4.verſ.Secũda ratio eſt.Pro iſta etiã parte cõducit gl.in l.ſi mora.verb.ne facto. ff.ſol.matri.quã not.Bald.Pau.Imol.& moder.ibi. Iacob. de Segu.in.l.ſi ex legati cauſa.n.120.ff.de verbo. oblig.vbi ꝓ cõfirmatione adducit. 8. fundamẽta. ibi late dixi.& eſt gl.ſimi.in.l.lex.Cornelia. ff.ad Syllan.quã cõmuniter approbari fatetur Alex.in d.l.ſi mora.col.6.in omittendo peccatũ cõmittitur iuxta illud Iacob.4.ſcienti bonũ, & nõ faciẽti peccatũ eſt illi.D.Th.2.2.q.79.ar.3.& 4. Sed nõ eſt ita punibile. ¶ Ex quibus infertur intellectus ad glo.in.§.præterea.Inſti,quib.mod.recontrahi. obliga.dicentem,ſemper culpam leuiſsimam præſumendã eſſe in incendio.quam ſingu.dixit Salic. in.l.quæ fortuitis.col.vlt.C.de pign. acti. & in.l.2 in iudicio.C. locat. Iaſ.in.l.prætor.ait. §. prætor ait.col.fin.ff.de edend.Alex.in.l. domos hæreditarias.nu.4.vbi Iaſ. hanc ſententiã communẽ eſſe fatetur.ff.de legat.1.Couar.in epito.4. decretali. 2.par.c.6.§.8.n.14.verſ.ex quo infert. nẽpè prædicta opinio gl.eſt obſeruanda,quo ad culpam leuiſsimã in omittendo contingẽtem, vnde niſi ex natura cõtractus veniat leuiſsima culpa,ex incendio nõ tenebitur quis actione legis Aquiliæ ex illa leuiſsima culpa,à lege præſumpta.ſecundũ Alex. in citatis locis.d.l.domos.& §.prætor ait.Bal.cõſ. 136.n.1.li.4.Bertrand.conſ.140.li.3. quãuis Th. Grãmat.cõtrariũ obſeruet deciſi.2.ad fin.nu.18 addẽdus eſt in materia incẽdiariorũ,& quis & quãdo teneatur cõductor domus ratione ignis.Ange. Aret.in tract.de delictis.verb.incẽdiario.vbi Auguſt.ad eum in nu.13.dicit ſingu.notandã eſſe gl. in d.§.præterea.& Iaſo.ſingu.in.l.ſed & ſi quis.§. quæſitũ.col.fi.verſ.nota etiã diligẽter.n.41. ff. ſi quis cautio.Bñdict.de vadis in repertor. ad Felin. lectura.verb.incendiũ. & quãuis incendiũ præſumatur culpa inhabitantiũ.l.3.ff.de offi.præfect.vigil.l.ſi vendita.in prin.ibi,Cum incendiũ ſine culpa.ff.de peric. & cõm.rei vẽd.l.qui inſulã.§. fi. & ibi Bart.ff.loca.Bart.in.d.l.3.Bal.in.l.creditor.C. de pign.acti.l.10.tit.15.par.7.l. 2. *Toda ome que à ſabiendas*.tit.5.lib.4.for.ll.vbi plura omnino vidẽda per Mõtalu.verb *por occaſion*. hoc tñ nõ habet locũ cũ ignis euenit ex leuiſsima culpa.quæ in dubio præſumitur ex gl. in d.§.præterea.Iaſ.in. d.§. quæſitum,qui dicit ad nihilũ teneri cõductorem, cũ fiat gratia vtriuſq; talis cõtractus.Sed intellige quãdo in omittendo fuit leuiſsima culpa.nõ alias. Item etiam excuſantur à tali præſumptione habitantes,ſi probant,quod erant in domo, vel furno & eius cuſtodia vigiles & diligẽtes & cõſueti nõ omittere ignẽ ſuſpectum,nec eo modo quo detrimẽtũ poſſet ex eo domui euenire,& ſi alia indicia cõtra eos nõ appareant,nõ tenentur de incendio, quia diligentia eorũ extinguit præſumptionem culpæ.ita poſt Bald.& Alex.tenet Iaſo.in dict.§. quæſitum.num. 41. col. fin.verſi.eodem modo ſi

habitan-

Digitized by Google

habitantes. Reputat ſingulare & notatu dignum Hippolyt. ſingu. 74. tu habes regulam vulgatiſsimam. ad finem. & iterum in ſingu. 393. Regula ſemel malus, ideo in defenſione conductoris ad excludendam præſumptionem culpæ quæ prouenit ex incendio, proponat contra eã quod ſolitus erat habere diligentiam, & cuſtodiam circa furnum ſeu domũ ne ignis nocumẽtum afferret. quod amplius quàm ſemel vidi receptũ & in practica obtentum in fauorem conductorum. præcipuè ſi res ſuæ igne fuerunt conſumptæ vna cum domo vel rebus depoſitis, & ex alijs coniecturis ex quibus conſtat, quòd non fuit in dolo nec lata culpa ſed leuiſsima. Et in cõſcientiæ foro ceſſaret ſatiſfactio reſpectu patientis dãnum cum culpa non in faciendo fuerit commiſſa ex Innocen. in dict. c. ſicut dignum. de hom. quod dictum vltra ſupra ſcriptos authores refert & pulchrum reputat Gregor. Lup. in l. 10. verb. *Fizierſe daño*. tit. 15. part. 7. Item etiam hæres tenetur legatario de dolo, lata, leui & leuiſsima culpa. l. cum res. § Culpa. vbi Alex. ff. de leg. 1. ſcilicet, quando leuiſsima culpa fuit commiſſa in faciendo per præmiſſa. eodemque modo eſt intelligenda. l. qui ædes. ff. de incend. ruin. naufrag. & l. 10. tit. 15. partit. ſeptima. perpenſis facti circunſtantijs. argum. capit. præterea. de teſti. l. tertia, eodem tit. ff. Scire tamen oportet quid ſit dolus, lata, leuis & leuiſsima culpa, vt præmiſſa non ignorentur ex defectu terminorum. Eſt ergo dolus malus calliditas omnis, fallacia, machinatio ad decipiendum proximum adhibita. l. 1. §. dolum. ff. de dol. gloſ. in. §. præterea. Inſtit. quibus mod. tolli. oblig. Syluest. verb. Culpa. in princ. Adria. in. 4. ſentent. de reſtitutio. Verùm in §. foro animæ. l. 1. prima, tit. 16. part. ſeptima. Lata culpa eſt deuiatio incircunſpecta ab ea diligentia quam communiter habent homines eiuſdem conditionis & profeſsionis. Dicitur incircunſpecta, ad differentiam doli, ſiue manifeſti, ſiue præſumpti, Dicitur profeſsionis, propter iudices, aduocatos medicos, electores & alios qui in arte ſua committunt latam culpam, vti declarat Adria. vbi ſupra. & gloſ. in dict. §. præterea

¶ *Ley. IIII. Del vendedor, o comprador que reſcibe engaño, mas de la meytad del juſto precio.*

¶ El Rey don Alõſo en Alcala. A Era de mil ccc. lxxxvj.

Si el vendedor †, o comprador de la coſa dixere que fue engañado en mas de la meytad del juſto precio, aſsi como ſi el vendedor dixere que lo que valio diez: que lo vẽdio por menos de cinco marauedis, o el comprador dixere que lo q̃ valio diez q̃ dio por ello

l. latæ. ff. de verb. ſignif. l. Regula. §. ſi filius. ff. de iur. & facti igno. l. 11. tit. 33. par. 7. & iſta æquiparatur dolo. vt ibi. & vide. l. 7. tit. 17. lib. 4. for. leg. vbi Montal. verb. *E no aya otra pena*. Præterea eſt alia quę leuis & leuiſsima culpa dicitur. vt in alleg. l. u. leuis enim eſt deſidia & negligẽtia incircunſpecta ab ea diligentia, quam habent homines diligẽtes, non dico communiter, ſed diligentes, vt differat à lata culpa. Leuiſsima culpa eſt deuiatio incircunſpecta ab ea diligentia quam habent communiter homines diligentiores & diligentiſsimi. vnde ſi diligentiſsimus ſciuiſſet præcauere, & tu non præcauiſti, es in culpa leuiſsima. Panor. in. ca. 1. col. 3. verſic. ſed pro intellectu terminorum. nu. 13. de commod. & ex mente prędictorũ. ex caſu tñ fortuito, qui dicitur eſſe quãdo per ingeniũ humanũ & induſtriã pręuideri nõ potuit, ſecundũ Ang. per tex. ibi in. l. 1. §. is quoq; ff. de acti. & obl. l. 2. §. ſi eo tpe. ff. de adminiſtr. re. ad ciui. pertin. Pau. Caſt. in l. interdũ. n. 7. ff. de iudic. Pan. in. c. 1. de cõmod. col. 4. n. 15. verſ. in ead. gl. Cũ ergo culpa nõ pręceſſerit caſum depoſitarius nõ tenetur reſarcire dãnũ, nec procurator, qui tenetur de lata, & leuiſsima culpa, nõ de caſu fortuito. l. à procuratore. C. mãda. l. ob fœnus. ff. de admi. tuto. l. ſi ea res. ff. de act. emp. c. vni. de commod. Paul. in. l. ſi vt certo. §. nunc videndũ. n. 8. ff. cõmod. & in cõmodato & depoſito idẽ eſt dicendũ. ex Panor. in. d. c. vni. de cõmoda. col. 3. nu. 12. & in cap. bona fides. col. 1. nu. 3. de depoſit.

¶ *Sequitur Lex IIII.*

¶ Materia huius leg. ſubtilis ac ſingularis eſt, non eget cõmendatione, quia ſat ſe ipſam cõmendat, vt ait Vlpian. in l. 1. ff. de in integr. reſtit. Hocque inhærẽdo literę breuiſsime dicit, Vẽditor ſi ſit deceptus vltra dimidiã iuſti precij bñficio huius leg. põt rẽ ipſam recuperare, niſi emptor ſupplere velit iuſtũ preciũ, etiã ſi res vendita ſit ſub publica ſubhaſtatione, Cuius tñ diſpoſitio ortũ habet à. l. 2. & l. ſi volũtate. C. de reſcind. vend. & à ca. cũ dilecti. & c. cũ cãm. de emp. & vend. quib. omnibus aſſenſa eſt. l. 5. ti. 10. li. 3. for. & l. 56. tit. 5. p. 5. Nouiſsimè tñ iſta noſtra. l. 4. eſt ſituata hodie ſub titulo. 11.

† Si el vẽdedor. Concor: l. 1. ti. 17. Regis Alphõſ. Cõpluti: anni. 1386.

mas de quinze Mandamos que el cōprador ſea tenido de cōplir el precio q̃ valia la coſa al tiēpo q̃ fue comprada, o de la dexar al vendedor tornādole el precio q̃ recibio. Y el vendedor deue tornar al cōprador lo q̃ reſcibio de mas del juſto y derecho † precio, o de tomar la coſa q̃ vendio y tornar el precio q̃ reſcibio. Y eſto miſmo deue ſer guardado en las rentas y en los cābios y en los otros cōtractos ſemejables que aya lugar eſta ley en todos los contractos ſobredichos, aunque ſe haga por almoneda dl dia que fuerē hechos haſta en quatro años, y no deſpues.

¶ Ley. V. Si los cōpradores fueren apremiados que no aya lugar la ley ante deſta.

¶ El Rey don Iuan I. en Soria. AEra de mil ecce. xviij.

MAndamos, que la ley ante deſta ſe guarde: ſaluo ſi la vendiciō de los tales bienes ſe fiziere contra voluntad del vendedor: y fueren compelidos y apremiados compradores para lo comprar, y fueren vēdidos por apreciadores y publicamente; que en tal caſo, aunque aya engaño de mas de la meytad del juſto precio no aya lugar la dicha ley.

¶ Ley. VI. Como ſe puede ſacar la heredad del patrimonio, o abolengo, tanto por tanto.

TOdo hōbre que heredad de patrimonio, o de abolengo la quiſiere vender: y alguno de aquel abolengo la quiſiere comprar tanto por tāto, aya la el antes q̃ otro algūo. E ſi dos, o mas la quiſieren ſi ſon en ygual grado de parenteſco partālo entreſi. E ſi no fuerē en igual grado, ayalo el mas

---

tit. ... li. 5. Recopil. eſt q̃ ... in ordine. cuius ſaluberrima diſpoſitio approbata extar in regno Luſitaniæ lib 4. ord. tit. 30. §. 7. & apud Gallos fatetur etiā Tiraq. de retract. municipal. §. 32. gl. vnic. n. 61. & ample tradit potentiſsim Couarr. lib. 1. Var. c. 3. n. 13 & iterū lib. 2. Varia. c. 3. & ſingulariter trad. et innumera Dñs Anto. Meneſ. ad d. l. 2. vbi etiā Doctiſsimus Pinel. noua & multa notāda congeſsit, & ad iſtū tex, addatis duas limitatiōes quas ponit. l. 3. & 6. tit. 2. lib. 8. Recop. quib. viſis materiā huius leg. ad nauſeā vſque reperies.

† Derecho. Adde que no tat. Affli. in c. 1. de feuda. in 6. leg. ıı cōmu. & a cum pluribus ſeq. fol. 103. ſuper. 1. lib. feudorum.

¶ Lex. VI. & VII. De emp. & vendit.

¶ Materia retractus frequētiſsima ac practicabilis eſt, & pcōſequēs attēdēda, vt inquit. Iuriſc. in l. legaui. ff. de libe. lega. eſt etiam ſalutaris materies, quę dat hominibus ſolatiū. Itē & ſalutē. quid enim æquius ſalutare q̃; eſt quā ea quæ habita fuere p cōſanguineos illa recuperare, qđ quidē non eſt modicæ vtilitatis, vt pōderauit Iuriſcō. in. l. Si emptione. ibi vel quod maiorū ſuorū. ff. de minoribus. Ideò reſolutiuè materiam iſtam tractabo, de cuius cognitione agit Afflict in tracta. de iure Prothomiſeos. in 2. volu. diuerſorū Docto. & ibi Bald. de Beluſio in eo. tract. Iaſ. in l. quominus. n. 23. ff. de flumi. Ant. Gomez. in. l. 70. Taur. Venuſtè per Ioan. Igneum in repet. l. dudū. C. de contra. empt. in 7. ti. repetitionū, & Montaluū in. l. 13. tit. 10 lib. 3. fori. & Grego. Lop. in. l. 55. tit. 5. parti. 5. verum text. iſte hoc dicit in ſum. inhærendo literæ. Quælibet perſona vendens bona

propinco. Mas ſi antes q̃ la heredad fuere vendida no viniere el mas propinco a la retraer: y deſpues que fuere vẽdida haſta nueue dias viniere ſi diere el precio porque es vendida la heredad: ayala: y ſi el pariente mas propinco no la quiſiere demandar: otro pariente no la pueda demandar. E ſi el mas propinco no fuere en el lugar puede la demandar otro de ſu linaje. Mas ſi la quiſiere por otra heredad trocar: no le pueda ningun pariente contradezir: y aquel pariente que quiere la heredad que es a otro vẽdida de el precio que coſto: y q̃ jure que la quiere para ſi: y que no lo haze por otro engaño.

¶ *Ley. VII. Declaracion de la ley del fuero ſuſodicha.*

¶ El Rey don Enrique IIII. En Nieua.

COmo quier q̃ la ley ante deſta d̃l fuero dize: que ſi alguna heredad ſe vẽdiere a qualquier perſona de aquel patrimonio, o abolengo cuya fuere la heredad: la pueda ſacar tãto por tãto dẽtro d̃ ix. dias. E como quiera q̃ entre los ſabios antiguos ſobre la diſpoſiciõ de aq̃lla ley ouo diuerſidad̃s: y ſeyendo aq̃llas fueron eſtatuydas diuerſas leyes Pero el Rey D. Alõſo xj. de glorioſa memoria nueſtro progenitor, ordenô la dicha ley d̃l fuero: la qual comunmente aſsi a la llana es vſada y guardada en toda la mayor parte d̃ nueſtros Reynos. Pero ſobre algunas cauſas y pleytos dependientes de la diſpoſicion de eſta ley, ha auido y ay continuamente grãdes pleytos, dubdas y debates: aſsi ante los del nueſtro con

bona quæ habita fuerunt à conſanguineis (quod nos dicimus abolengo) cõſanguineus poteſt illa habere pro tanto oblato pretio, venientes autem plures conſanguinei eiuſdem gradus tunc pro parte habebunt, hæreditate autem vẽdita propinquior non auditur niſi intra nouẽ dies bona velit retrahere, alius tamen conſanguineus, ſed non propinquior non poteſt rem retrahere, ſi autem propinquior non ſit in eo loco vbi res venditur, quilibet cõſanguineus poteſt illa bona retrahere, & hoc caſu iurare debent ſibi & non alijs retrahere excluſo dolo, beneficium autem huius legis non habet locum in rerũ permutatione qui text. habet originem à text. ſingul. in. l. dudum. C. de cõtrahen. empt. dum approbat conſuetudinem aut ius retrahendi, & nõ ſolum per ius humanum hoc approbatũ eſt; verum etiam per diuinum, vt conſtat ex Leuitic. cap. 25. & tradit latè Tiraq. in præfatione de vtroque retractu. nu. 7. verſic. id autem. ¶ Sed quia in habentibus ordinem faciliorem trãſitus, vt inquit iurecconſ. in. l. 1. ff. de origi. iuris. & ne illotis manibus ad hanc materiam accedam aliquas proponã quæſtiones quarum prima ſit vtrũ ius retractus habeat locũ in perſonis eccleſiaſticis & videtur quod non quia retractus magis videtur aſſicere perſonas, quã res. vt notant doct. in. l. dudum. C. de contra. empt. ſed clerici non comprehendũtur ex defectu poteſtatis cũ ſint remoti ab omni mundana. l. ex ca. eccleſia. de cõſti. ca. ſi de rebus eccleſiæ. igitur maximè, quia ſtatutum laico-

laicorum partim odio uin & partim fanorabile in eo quod eſt fauorabile poteſt extendi non tamen ad ſtringit in odioſis ſecundum Abbatem & communem in ca. ſina. nume. 2. de vita & honeſtate clericorum. facit text. in capit. ad noſtram. de probationib. vbi doct. vbi clerici poſſunt retrahere non tamen ab illis venditum retrahi poteſt. argumen. eorum, quæ notat Baldus in l. cunctos. num. 10. C. de ſum. trinit. his tamen non obſtantibus cõtrariam teneo imò, quod clerici poſsint rettahere & etiam ab ipſis venditum poſsit retrahi. tenet Baldus & communis in. l. nec per ſe. C. de hæred. inſtitut. & ratio eſt quia ſtatutum, quod nõ eſt improbatũ per ius canonicum in defectu eius bene recurritur ad ius ciuile.

ſejo y Oydores de la nueſtra audiẽcia, como ante otros muchos juezes ordinarios: y eſpecialmente ſobre lo q̃ ſe ſigue. Si vn hombre compra vna heredad de otro, eſte cõprador diſpone a pagar eſta heredad porventura mal baratando, o vẽdiendo otros bienes ſuyos, y deſpues haze en eſta heredad edificios y labores y mejoramientos como en coſa ſuya, y acaeſce que vn hijo, o hermano, o otro pariẽte propinco de aquel vẽdedor por vẽtura incitado por el y con ſus proprios dineros del vendedor, o por ſu induzimiento acabo de cinco, o diez, o quinze años q̃ es hecha la venta y la heredad mejorada: dize al cõprador que aquella heredad es de ſu patrimonio, o abolengo: y que la quiere tanto por tanto: y que requiere cõ el precio. E ſi no lo quiſiere reſcibir ponelo en depoſito: y demãda la heredad, diziẽdo que eſte que la pide al tiempo de la vẽta era menor de edad: aſsi q̃ no le corrio preſcripciõ, ni le empeſcio tranſcurſo de tiempo. O que fue abſente o impedido de pedir la faſta entonces, o por otro legitimo impedimento, y ſe ayuda del remedio de la reſtitucion, o de otros por donde ſiente que puede ſanear ſu demanda: y con eſto ſaca la heredad, que porventura vale la meytad mas, o los dos tercios que quando la ouo el comprador: lo qual parece coſa muy inhumana y agra, y muy ſubiecta a fraude y a pecado. Porẽde declaramos y ordenamos y mandamos q̃ los. ix. dias contenidos en la dicha

c. ſi in adiutorium. 10. diſt. cap. 1. de noui operis nuntia. igitur: maximè quia etiam de iure cano. tetractus approbatur actiuè & paſsiuè. ex tex. in cap. conſtitutus de in integrum reſtitut. vbi notat communis & tandem concludit Anton. Gomez. in. l. 70. Taur. num. 9.

¶ Secundo autem dubitatur an ius retractus proximioti ingreſſo religionem intra nouẽ dies competens tranſeat in monaſterium, & videtur quòd ſic quia appellatione coniunctorum venit coniunctus ſpiritualis ſecundũ gloſ. in verb. pro ſeipſo. c. ſi. de poſtulando. igitur item etiam quia per ingreſſum religionis non amittit monachus iura ſanguinis. l. iura ſang. ff. de reg iur. l. Deo nobis. C. de ſacroſan. igitur. cõtrariũ tamẽ tenendum cenſeo, quia monaſterium non eſt

cha ley del fuero, para que el mas propinquo ſaque la heredad vendida que fue de ſu patrimonio, o abolengo corran contra los menores de veynte y cinco años, quier ſean en edad pupillar, o adulta. Y eſto meſmo contra los abſentes. Y que los vnos, ni los otros no ſe puedan ayudar de ſu menoridad, ni de la auſencia: y que aya lugar contra ellos eſta preſcripcion de los dichos nueue dias, y que no les ſea otorgado ſobre eſto reſtitucion, ni reſciſion de tiempo: ſaluo que a la letra ſe guarde la dicha ley del fuero contra los vnos y los otros. E ſi el menor tuuiere tutor, o curador que pueda ſacar la heredad, para el menor en el tiempo y como de ſuſo ſe contiene.

Sobre la dicha ley del fuero ay otra dubda: de que ſe leuantan y ſiguen muchos pleytos. Ca la dicha ley da facultad al pariente mas propinco de ſacar la heredad de ſu patrimonio, o abolengo tanto por tanto, y acaeſce que vn hombre ouo vna heredad que fue de ſu padre primeramente: y eſte tiene vn hermano y vn hijo, y vende eſta heredad a vn eſtraño: viene agora eſte hermano, y eſte hijo del vendedor, y pide cada vno eſta heredad, y quiere la cada vno dellos ſacar de poder del comprador a tanto por tanto: porque dize cada vno que fue de ſu padre, y el hermano del vendedor dize que el fue primeramente propinco de ſu padre, cuya fue primeramente la heredad, que de ſu hermano el vendedor della: y aſsi que es mas antiguo ſu derecho que del hijo del vendedor, y el hijo del vendedor dize que eſta heredad fue de ſu padre, y precedio en ella al tio hermano de ſu padre, y que repreſentando la perſona de ſu padre, es mejor en derecho que ſu tio. Es dubda qual deue auer la heredad tanto por tanto, el tio, o el ſobrino. Y nos declaramos la dicha ley del fuero. Ordenamos, y mandamos, que pidiendo la heredad del abolengo el hermano del vendedor: y el

eſt conſanguineus cum ſit res inanimata. argumen. tex. in capit. Romana. §. fin. de ſent. excõmunicatio. lib. 6. tradit Baldus in authen. habita. C. ne filius pro patre, & ſic non poteſt retrahere monaſterium cum careat conſanguinitate qua mouentur. ll. de retractus iure loquentes & eſſet cõtra earũ mentem volentiũ ne bona conſanguineorũ exeant à familia. At vero ſi monaſterium admitteretur ad ius retractus bona exirent de familia quibus fundamẽtis ita concludit Antonius Gomez vbi ſuprà nu. nono. & plures alias quæſtiones poſſem adducere, ſcilicet in quibus rebus habeat locũ retractus & qui præferantur, & quæ requirantur, & de alijs quæſtionibus quæ ad duci poſſunt videatis Antonium Gomez vbi ſupra & Doctores ſupra relatos: nam morbis quib. ſemper inuoluor mihi eam afferunt occupationem, vt plura dicere nequeam forte ſi morbis deſtitutus aliquando fuero quę nũc non potui explicare, Deo annuente poſteà demonſtrabo.

a ¶*Pueda*. quid ſi noluit, & erat retractus vtilis minori, an teneatur ei ad intereſſe, cum fuerit negligens.

hijo ambos en vn tiempo y en forma deuidos que ſea preferido, y aya la heredad el hijo del vendedor; pero ſi el hijo del vẽdedor dẽtro de los dichos nueue dias no la quiſiere, que la pueda ſacar dentro de aquel miſmo termino el hermano del vendedor: pues la heredad fue de ſu padre, o madre dellos.

¶ *Ley. VIII. Contra los regatones que compran para reuender.*

¶ El Rey don Enrique Quarto en Toledo. Año de mil y quatrocientos y quarenta y dos.

a ¶ *Regatones.* Adde quæ dixi in. 1. part. in Procemi. quæſtionib⁹. colu. decima-octaua, quæſtio. decima, verſic. lex itidẽ ſuper præſumptione fũdata.

ORdenamos, que en la nueſtra corte los Regatones a no ſean oſados de comprar las viandas que a la nueſtra Corte vinieren para las reuender en mayores precios. E ſi lo hizieren, que pierdan lo que aſsi compraren: y allende de las otras penas eſtatuydas por los nueſtros Reynos, les ſean dados cient açotes publicamente por la nueſtra Corte.

¶ Ley IX. Que los regatones no ſe allegue a fauor, ni a familiaridad de alguna perſona.

¶ El Rey don Iuan Primero, en Birhueſca, Año de mil y trezientos y ochenta y ocho.

¶ El Rey y Reyna, en Toledo. Año de ochenta.

DEFENDEmos que los regatones, y tauerneros de la nueſtra Corte, o de otra qualquier ciudad, villa, o lugar de los nueſtros Reynos no ſean oſados de ſe allegar al fauor y familiaridad de ninguno ni algun cauallero ni grande de nueſtra Corte, ni de nueſtro Conſejo: ni de los Alcaldes, y Alguaziles de nueſtra Corte, ni de algun Cauallero, ni Eſcudero de las ciudades, villas y lugares de nueſtros Reynos. E ſi los dichos regatones lo contrario hizieren, incurran en pena de ſeſenta açotes, y de cinquenta mil marauedis. La tercera parte para el accuſador: y las otras dos tercias partes para los Alguaziles de la nueſtra corte: ſi en ella ſe fiziere lo ſuſodicho. E ſi en otras ciudades e villas y lugares ſe hiziere que la dicha pena ſea para los Alguaziles dellas: quedando en ſus fuerças las ordenanças que ſobre eſto ſon fechas en las dichas ciuda-

cidades y villas y lugares.

¶ *Ley. X. Que los regatones no compren viandas, ni pan a cinco leguas de la corte para reuender.*

PORQVE LA nueſtra corte ſea mas abaſtada de viandas, defendemos que ningun regaton, ni otra perſona ſean oſados de comprar en nueſtra corte, ni a cinco leguas en derredor viandas algunas para reuender. Conuiene a ſaber pan cozido, ni trigo, ni ceuada, ni auena, ni otro grano, ni legumbre, ni carne muerta ni biua, ni peſcados freſcos, ni ſalados, mayores ni menores, de mar, ni de rio, ni de otra vianda alguna. Y qualquier que contra eſto fuere: que le den ſeſenta açotes e pague dozientos marauedis, e pierda lo comprado, y aya la meytad dello el accuſador, y qualquier que los pueda accuſar. E otro ſi que el juez de ſu officio haga proceder en eſte caſo. ſino ouiere accuſador. Confirmaronla el Rey y Reyna en Toledo, y mandaron que en la peſquiſa y execucion dello entiendan todos los Alcaldes que al a ſazon reſidieren en la corte y ſi ellos fueren negligentes que los del conſejo entiendan y proueean en ello.

ORdenamos que los bienes de los arrendadores fieles, y cogedores, y theſoreros y ſus fiadores ſean vendidos por lo que nos deuieren de nueſtras rentas ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de las nueſtras rentas pechos y derechos.

MAndamos que ſi algun Moro fuere vendido pueda ſer retraydo tanto por tanto para redemir Chriſtiano, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los captiuos.

POr los deudos que deuen los caualleros e hijos dalgo, no ſean vendidos los cauallos y armas de ſus cuerpos, ſegun ſe contiene en eſte libro en los titulos de los caualleros e fijos dalgo.

NO ſe pueden vender ni enagenar los ornamẽtos de la ſancta ygleſia ſegun ſe contiene en eſte libro enel titulo de la guarda de la ſancta ygleſia.

POrque en la paga de los meſones de las prouiſiones que en ellos ſe gaſtan ay gran deſorden: aſsi en el vender de la ceuada y paja y de las otras coſas: mandamos que ſe guarde la ley que nos fezimos en las cortes de Toledo año de ochenta ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo

tulo de los Apoſentadores.

COmo ſe prueuan las venciones que ſe fazen en fraude de vſuras: contieneſe en eſte libro en el titulo de las vſuras.

Titulo VIII. De los troques y cambios.

Ley primera: Que los cambios ſeã libres y francos, y que no ſe arrienden.

El rey don Iuan II en Toledo. Año de mil cccc y lv.

El Rey don Enrique Quarto en Cordoua Año de mil cccc y xlv.

MAndamos que el cambiador ſea libre y franco aſsi en nueſtra Corte, como en todas las ciudades e villas y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios, y que todos cambien y puedan cambiar ſin pena e ſin caluña alguna: no embargantes qualeſquier mercedes fechas por los Reyes nueſtros predeceſſores: y deſpues por nos a qualquier, o a qualeſquier perſonas de qualquier eſtado, o condicion preheminencia, o dignidad que ſean: y que ninguno ſe entremeta de arrendar los dichos cambios, ſo pena que por el meſmo fecho pierda todos ſus bienes para la nueſtra camara. Y demas que el tal arrendamiento ſea ninguno. Y que los arrendadores y los ſus fiadores no ſean tenidos a pagar coſa alguna por razon de los dichos cambios. Y damos por ningunas las obligaciones y juramentos y otras coſas que ſobre ello tengan fechas. Y mandamos a las juſticias de la nueſtra corte, y de todos los nueſtros Reynos y ſeñorios que lo fagan anſi y no conſientan, ni permitan lo contrario, ſopena de la nueſtra merced, y priuacion de ſus officios y confiſcacion de ſus bienes de los que lo contrario fizieren para nueſtra camara. Pero es nueſtra merced y mandamos que los que touieren cambio publico y vſaren del officio de cambiar publicamente que eſtos tales ſean perſonas llanas e abonadas y quantioſas y de buena fama: pueſtos y nombrados y eſcogidos por nos en la nueſtra corte. Y los que ouieren de vſar del dicho officio publico en las ciudades e villas y lugares de nueſtros Reynos que ſean pueſtos y nombrados por la juſticia y Regidores de las tales ciudades e villas y lugares, ſo juramento que fagan en forma deuida de los eſcoger tales como

mo ſuſo dicho es: y quales cumplan al bien commũ de la coſa publica poſpueſta toda affícion y vanderia y amor y deſamor y todo intereſſe, y toda otra coſa: mas ſolamente acatando a nueſtro ſeruicio y el bien comun de la coſa publica: y que no tomaran ni recebiran por ella coſa alguna en caſo que les ſea prometida, o dada por ello, o por cauſa dello de ſu voluntad por los tales, o por otra qualquier perſona, o perſonas. Y todos los tales que aſsi fueren nombrados para vſar del dicho officio publico fagan juramento en forma deuida: que bien y leal y verdaderamente vſaran de tal officio, ſin arte y ſin engaño y ſin colluſion alguna. Y que ſean tenidos de dar y dẽ recaudo a las perſonas de quiẽ alguna moneda reſcibieren para cambiar todo lo que les ouieren a dar: y que antes no puedan vſar, ni vſen de los dichos officios. Y es nueſtra merced que en defecto de los bienes de los tales cambiadores y de ſus fiadores ſean tenidos de lo pagar por ellos aquellos que los puſieren.

Pero toda via es nueſtra merced que cada y quando que nos entendamos ſer cumplidero a nueſtro ſeruicio de auer alguna moneda de oro, o de plata alguna neceſsidad que occurra: que en aquel caſo nos podamos tomar y tomemos los cambios de la nueſtra corte y de qualeſquier ciudades, villas y lugares de los nueſtros Reynos y ſeñorios.

E paſſada la dicha neceſsidad que ſe faga y guarde y cumpla lo ſuſodicho.

¶ Ley. II. De que ley ha de ſer la plata de marcar.

¶ El Rey y Reyna. en Madrigal. Año de lxvj.
¶ El Rey don Enrique IIII. en Cordoua. Año. de mil cccc y lv.

POrque en algunas ciudades de nueſtros Reynos dõde ay plateros ſe faze vn fraude, de que communmente todas las perſonas que cõpran plata labrada reciben grande agrauio y daño que los plateros communmente labran la plata de marcar de ley de onze dineros: y los que la compran paganla en reales que ſon de ley de onze dineros, y quatro granos, o en oro a eſte reſpecto y mas la fechura: y aſsi reſciben mas en el valor intrinſeco de la moneda los que venden plata que vale la plata que venden. Y mas reſciben la fechura: y eſte es vn

ben mercaderias fiadas para pagar a cierto termino y los cambiadores reſciben moneda de otros para la tener en ſu cambio: y deſpues ſe auſentan con caudales ajenos y van a lugares de ſeñorio: y a fortalezas fuera de nueſtros Reynos. Porende ordenamos y mandamos, que el cambiador, o mercader que tal coſa fiziere ſea tenido dende en adelante por robador publico, e incurra por ello en las penas en que caen e incurren los robadores publicos y ſe faga proceſſo criminal en ſu auſencia como contra publico robador. Y defendemos que ningun Alcayde, ni otro que tenga fortaleza, ni otra perſona alguna, ni las nueſtras juſticias, no ſean oſadas a receptar al tal cãbiador, o mercader: y que lo entreguen a la juſticia que en eſte caſo deuiere conoſcer cada y quando que fuere requerido: ſo pena que el tal receptador, o el que lo denegare de entregar ſea tenido y obligado a la tal pena, que el dicho cambiador, o mercader que fuyo con lo ageno pagara ſi fueſſe entregado, y ſea tenido de pagar lo que el tal cambiador, o mercader deuia. Y tenemos por bien que en eſta miſma pena incurra el q̃ de aqui adelante fuere requerido con eſta nueſtra ley que receptare, o defendiere y no entregare al que eſta alçado con lo ageno dende antes que eſta ley ſe fizieſſe.

Titul. IX. De las donaciones y mercedes.

¶ *Ley. I. En quantas maneras ſe faze la donacion.*

¶ Fuero.

DOnaciones ſe fazen en dos maneras, o por mãda en razon de muerte, o en ſanidad ſin manda. La que es fecha ſin manda pueda la aquel que la fizo dar a otro, o retenerla para ſi ſi quiſiere. Y la que es fecha de otra guiſa, no la pueda quitar a aquel que la dio ſino por las razones que manda la ley. Eſto ſi fuere fecha la donacion aſsi como manda la ley.

¶ *Ley. II. Como ſe entienden interpretar las palabras de las donaciones que el Rey faze.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. AEra de mil. ccclxxxvj.

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Cordoua. Año de mil cccclv.

A LOS Reyes perteneſce vſar de franqueza y fazer merced a ſus ſubditos y naturales

les: porque ſean mas honrados aquellos que bien y lealmente ſiruen a los Reyes: y por eſto el noble Rey don Alonſo en las cortes que fizo en Alcala de Henares: AEra de mil cccc y lxxxvj. ordeno y mando que valieſſen las donaciones y mercedes que los Reyes paſſados y los que deſpues del reynaſſen de ciudades e villas y lugares, y otras heredades que fueron fechas y ſe fizieſſen a Igleſias y moneſterios, y ordenes: y a los ricos hombres y a otros qualeſquier ſus vaſſallos y naturales del Reyno: y que valieſſen y fueſſen firmes los priuilegios, y cartas de mercedes de lo ſuſodicho: y de la juſticia ciuil y criminal fueſſen dados y conceſſos por los Reyes: eſto ſin embargo de las leyes de Partidas y de Fueros, y hazañas y de coſtumbre antigua de Eſpaña q̃ diſponen que las coſas ſuſodichas no ſe podrian dar, ni otorgar en manera alguna, ſaluo por vida del Rey: que la tal merced, o donacion fizieſſe. Lo qual limitô el Rey don Alonſo que no vala la tal donacion, o merced, o enagenamiento que el Rey fizieſſe en otro Rey, o Reyno, o perſona de otro Reyno que no fueſſe natural, o morador en ſu ſeñorio. E ſi alguno del Reyno fizieſſe tal enagenamiento que pierda lo que aſsi entregare, y reſciba pena ſegun aluedrio del Rey. E quiſo que fueſſe guardado, y que no ouieſſe otro entendimiento contra la dicha ley. Pero que aquellos a quien fueſſen fechas las tales donaciones y mercedes ſean tenidos de fazer guerra y paz por mandado del Rey a ſu ſeñorio real, y no la puedan del apartar que no ſe entiendan ſer otorgadas las tales mercedes y priuilegios: y ſi el Rey retuuiere en ſi moneda forera, y alçadas: y otros derechos que ſe guarde aſsi ſegun que en los dichos priuilegios y cartas ſe contiene: y ſi en ellos no ſe faze mencion nombradamente: queda la juſticia que no la aya el donatario: pero ſi pareſciere por las palabras del priuilegio: ſu intencion fueſſe degela dar como ſi dixeſſe, que no entraſſe ay Merino, ni Alcalde, ni ſayon, ni otro official el tal donatario puede vſar de la juſticia. Eſſo miſmo ſerian ſi en el priuilegio dixeſſe que el daua el lugar enteramente no reteniendo el para ſi ninguna coſa: y ſi la dieſſe con todo poderio

rio y ſeñorio real que al Rey pertenEſcieſſe. En tal caſo ſi el donatario con el dicho titulo vſa de la juſticia continuadamente por tiẽpo de quarenta años no ſeyendo interrumpida por algunas de las maneras que ſe contienen en la ley del titulo de las preſcripciones contenidas en eſte libro. O ſi el Rey vſo de la dicha juſticia: por tanto tiempo que la pueda ganar en tales coſas el donatario, o ganaria la tal juſticia y podria della vſar. Pero que la juſticia mayor do el ſeñor no la cumpliere, finque al Rey de la complir: porque es coſa que del Rey no ſe puede apartar. E otro ſi ſi en los priuilegios y cartas ſe contiene q̃ el Rey haze merced del lugar con todos ſus derechos que ha y deue auer en qualquier manera en aquel lugar. Entienda ſe que de los pechos y las rentas y caluñas y tributos derechos y heredades que al Rey perteneſcian en el lugar y no ſe entiendedar la juſticia ſaluo ſi la ouiſſe ganado por tiempo: ſegun ſe contiene en la dicha ley de las preſcripciones. Y el Rey don Enrique IIII. en las cortes que hizo en Cordoua: Año de mil cccc y lv. prometio de no vender permutar, ni enagenar a perſonas eſtrañas de fuera del Reyno: ciudades e villas y lugares y caſtillos, ni heredades e inſulas de ſu Reyno, ni de ſu corona real, ni lo permitiria, ni conſentiria y ſeguro lo aſsi por ſu buena fe y palabra real.

¶Ley. III. Que el Rey no puede fazer donacion de las ciudades e villas y lugares de ſu corona real.

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid Año de mil cccclxij.

NO conuiene a los Reyes vſar de tanta franqueza y largueza que ſea conuertida en vicio de deſtrucion. Porque la franqueza deue ſer vſada con ordenada intenciõ no amenguando la corona real ni la real dignidad: porque los ſucceſſores del Reyno reſcibirian por eſto grande agrauio. Y por eſto el Rey don Alonſo que fizo y ordeno la ley de ſuſo contenida quando cumplio edad de.xv. años en las cortes que fizo en Valladolid, AEra de mil ccc y lvii. Otorgo y prometio de no dar, ni donar ciudades, villas, ni lugares, caſtillos, ni fortalezas, ni aldeas a Infante, ni a rico hombre, ni a dueña, ni a perlado, ni a orden, ni a Infançon, ni a otro alguno. Saluo a la Reyna do-

na doña Conſtança ſu muger. Y eſto miſmo otorgo el dicho Rey don Alonſo, en las cortes que hizo en Madrid, AEra de mil ccc y lx vij. Y lo confirmo ſegun que de ſuſo ſe contiene lo ſuſodicho. Confirmolo el Rey don Enrique II. en las cortes que fizo en Toro, AEra de mil cccc y ix. y en las cortes que fizo en Burgos, AEra de mil cccc y xij Y eſto meſmo prometio de guardar el noble Rey don Iuan II. en las cortes que fizo en çamora, Año de la Encarnacion de nueſtro Señor, de mil cccc y xxxij. y en las cortes que hizo en Burgos el dicho ſeñor Rey don Iuan, el año de xxx. deſpues de lo qual el dicho ſeñor Rey don Iuan II. viendo y conſiderando que deſpues de las leyes y ordenanças ſuſodichas, por importunidad de algunos grandes del Reyno auia fecho algunas mercedes de ciudades e villas y lugares y rentas y pechos y derechos a algunos grandes y naturales del Reyno: y a otros criados y officiales de ſu caſa. Y por ello ſe fazia perjuyzio a la dignidad Real y a ſus ſucceſſores que deſpues del auian de reynar a peticion y ſupplicacion de los Procuradores de las ciudades e villas y lugares de ſus Reynos en las cortes que fizo en Valladolid, Año de la Encarnacion de nueſtro Señor, de mil ccccxlv. Eſtatuyo y ordeno por ley, pacto y contracto firme y eſtable fecho y firmado entre partes. Que todas las ciudades e villas y lugares que el Rey tenia y poſſeya: y las fortalezas, aldeas y terminos e juriſdiciones de ſu natura ſean inalienables y perpetuamente e impreſcriptibles y permanezcan: y queden ſiempre en la corona real de ſus reynos. En tal manera que el dicho ſeñor Rey don Iuan, ni ſus ſucceſſores que deſpues del reynaſſen no puedan en todo, ni en parte enagenar lo ſuſodicho.

Pero que ſi por alguna grande y vrgente neceſsidad por razon de grandes y leales ſeruicios que alguno le hizieſſe, o en otra manera al Rey le fueſſe neceſſario de proueer y fazer mercedes de algunos vaſſallos que no lo pueda fazer ſaluo viſta e conoſcida la tal neceſsidad por el Rey. Con conſejo de conſejo y comun concordia de los de ſu conſejo que en ſu corte al tiempo reſidieren, o de la mayor parte de-

te dellos en numero de perſonas y con conſejo, y de conſejo de ſeys Procuradores de ſeys ciudades, quales el eligiere y nombrare allende los puertos ſi alla ſe ouiere de fazer la tal donacion, o merced, o de aquende los puertos ſi alli ſe ouiere de fazer la dicha prouiſion. Seyendo los dichos Procuradores preſentes, y para eſto eſpecialmente llamados. Los quales juntamente con los del Conſejo hagan juramento en forma que ſobre lo ſuſodicho verdadera y fielmente toda affection y amor, y odio poſpueſtos daran todos ſu conſejo.

E ſi en otra manera la tal donacion, o merced ſe fiziere, o cõtra la forma ſuſodicha qualquier alienacion ſe fiziere por eſſe miſmo fecho ſea ninguna, y de ningun effecto, y el donatario, o ſus ſucceſſores herederos no puedan por tal titulo adquirir, ni ganar los tales bienes, ni a ellos pueda paſſar el ſeñorio y poſſeſsion, y por ningun curſo, ni lapſo de tiempo lo puedan preſcriuir: mas ſiempre queden y finquen en la corona Real, y della no ſe puedã apartar.

Item ſin embargo del tal enagenamiento, el Rey pueda libre e juſtamente tomar y recobrar los dichos bienes ſin algun conoſcimiento de cauſa. Otroſi que la ciudad, villa, o lugar: que aſsi fuere donado, o enagenado pueda ſin pena alguna reſiſtir el tal enagenamiento, o donacion: no obſtantes qualeſquier priuilegios y cartas eſcriptas y mandamientos que el Rey fiziere. Los quales deſde agora annullamos aunque tengan primera y ſegunda juſsion con qualeſquier penas y clauſulas derogatorias generales, o eſpeciales: y otras qualeſquier firmezas abrogaciones, derogaciones, voto y juramento: aunque el Rey de ſu proprio motu y cierta ſciencia y abſoluto poderio quiera vſar en los tales enagenamientos. Ca el dicho ſeñor Rey don Iuan de ſu cierta ſciencia y motu proprio y abſoluto poderio lo abrogò y derogò, caſſo y annullô, y que no tenga firmeza alguna: y juro y prometio ſo la Fe Real ſobre la Cruz y ſanctos Euangelios, eſtando ay preſentes los de ſu conſejo: y los dichos Procuradores del Reyno, que realmente y con effecto guardara y cũplira lo ſuſodicho: y contra ello no yra, ni verna: exceptas las villas de Iumilla y Vtiel, de que libre-

mente pudieſſe diſponer. Y exceptas otroſi las coſas que el dicho ſeñor Rey don Iuan dieſſe a la Reyna, o al Principe, o Princeſa. Las quales ouieſſen por ſu vida el vſo y fructo: y deſpues de ſu vida no pudieſſen paſſar a otro alguno: mas que quedaſſen conſolidadas enla corona Real. Otroſi q̃ las dichas ciudades e villas y lugares ſean hechos impreſcriptibles y enalienables: y los donatarios juren quando los dichos bienes les fueren donados que guardaran eſta ley, y no enagenaran los dichos bienes, y ſi de hecho lo fizieren que la tal alienacion ſea ninguna: aunque ſea por el Rey general, o eſpecialmente confirmada con qualeſquier no obſtancias y prohibiciones, aunque ſean con cierta ſciencia, o proprio motu. Pero que por eſta ley pacion ni contracto, no entendio el dicho ſeñor Rey don Iuan reuocar los priuilegios de las ciudades e villas, y lugares, ni los derogar en coſa alguna. Pero que finquen ſiempre en ſu fuerça y vigor: la qual dicha ley el Rey don Enrique nueſtro hermano que Dios aya confirmò en las Cortes que hizo en Cordoua, Año de mil y quatrocientos y cinquenta y cinco, y nos la aprouamos, y confirmamos, y mandamos guardar.

¶ *Ley. IIII. Reuocacion de las mercedes y donaciones que el Rey don Enrique Quarto hizo de aldeas terminos y juriſdiciones de las ciudades y villas.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Nieua. año. lxxiij.

EN las cortes que hizo el ſeñor Rey dõ Enrique nueſtro hermano q̃ Dios aya, en ſancta Maria de Nieua, Año de lxxiij. por los Procuradores de nueſtras ciudades y villas de nueſtros Reynos le fue ſupplicado que por quanto el dicho ſeñor Rey auia eximido y apartado del territorio y juriſdiction de muchas ciudades y villas de nueſtra Corona Real algunos lugares de ſu termino y juriſdiction, y auia dado ſus aldeas y terminos a algunos caualleros y perſonas poderoſas. Y que por las tales mercedes y gracias no ſolo las dichas ciudades e villas pierden los dichos lugares y terminos: mas aun pierdẽ los otros terminos que les quedan para los attribuyr a los otros lugares que les ſon dados: y por eſto ſe deſtruyen las ciudades y villas, y ſe eſtrechã ſus terminos, y pidieron que fueſſen remedias

dàs las dichas ciudades y villas y lugares. Y por ende el dicho ſeñor Rey don Enrique reuocó y dio por ningunas, y de ningun valor y effecto todas y qualeſquier mercedes, gracias y donaciones que auia fecho deſde quinze dias del mes de Septiembre del año d̃ lxiiij a todos y qualeſquier perſonas de qualquier ley y eſtado y condicion, preeminencia y dignidad que fueſſen de todas y qualeſquier aldeas, y terminos, y iurdiciones que primeramente eran de qualeſquier ciudades, villas y merindades de la corona y patrimonio Real. Y qualeſquier cartas y priuilegios de las dichas mercedes, y qualeſquier tomas y aprenſion de poſſeſsion, y de otros actos q̃ ſobre ellos ouieſſen interuenido, y que ſi tales cartas parecieſſen que fueſſen obedeſcidas, y no cumplidas por los concejos y perſonas a quien ſe dirigen aunque fueſſen preſentadas y obedeſcidas por ellos. Y ordeno que ſin embargo de las tales mercedes, y priuilegios los dichos lugares, y terminos, y iuriſdiciones finquen y ſean de las dichas ciudades y villas de quien eran primeramente quanto a la proprieдad y poſſeſsion, aſsi como ſi nunca las tales mercedes y donaciones fueran fechas. Y dio poder y facultad a las dichas ciudades, y villas, que cada y quando y como mejor pudieſſen recobraſſen la poſſeſsion dellas por ſu propria authoridad. Y mandò a los del Conſejo y Oydores de la audiencia que den y libren cartas a todos y qualeſquier concejos ſobre lo que dicho es.

¶ Ley. V. Que las donaciones que el Rey fiziere, las faga con acuerdo de los de ſu Conſejo.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc. lv.

LAs donaciones y mercedes que el Rey fiziere, las deue hazer con conſejo de todos los de ſu conſejo, o de la mayor parte en numero de perſonas. Pero el Rey puede libremente hazer mercedes faſta en quantia de ſeys mil marauedis y no mas: o faſta el numero de quatro lanças quando vacaren por muerte, o renunciacion, o priuacion. Y ſi la vacacion fuere de mayor quantidad no la puede fazer el Rey ſin conſejo de la mayor parte de los del ſu Conſejo, ſegun que es dicho. Pero eſto no ha lugar en los officios menores de la ca-

ſa del Rey, ni en las lymoſnas y mantenimientos, ni veſtuarios de los menores officios, ni de las lanças que vacaren de padre a hijo, ni en las mercedes de cauallos, y mulas, y paños: y eſtas coſas puede el Rey dar a ſu voluntad ſin algun conſejo, ſegũ que lo ordenò, el ſeñor Rey Don Iuan Segundo, en las cortes que hizo en Valladolid, Año de mil y quatrocientos y quarenta y cinco.

¶ *Ley. VI. Que las donaciones que ſe hazen en fraude de no pechar, que no valan,*

¶ El Rey don Iuan. I I. en Burgos. AEra de mil cccclij.

MVchas perſonas en fraude de no pechar, han fecho y fazen donaciones aſsi a fijos clerigos, como a eſtudiantes. E otroſi vno tiene tres, o quatro fijos y el vno es clerigo y eſento fazen le los otros pecheros donacion y traſpaſſacion de todos ſus bienes y hazen entre ſi otras paciones encubiertamente. Y otros por fazer de dos pecherias vna, hazen el vno al otro donacion y traſpaſſacion de toda ſu hazienda. Y ſobre eſto ſon ſeguidos y ſe ſiguen muchos pleytos y contiendas, y ſon fatigados nueſtros pecheros. Porende deſuiando los tales fraudes y engaños: ordenamos que ſi alguno es pechero, e hijo de pechero, y no ſe falla abonado para que ſe haga execucion en ſus bienes por pagar los tales pechos que han de pagar por razon de la tal donacion y traſpaſſamiento que ha fecho, o fiziere en perſona eſenta, porque el derecho preſume que ſe hizo cauteloſamente a fin de no pechar, ni contribuyr: y que la tal donacion, o traſpaſſamiento, ſea ninguno de derecho, y que a mengua de los dichos bienes la tal perſona que aſsi fizo donacion de los dichos bienes: ſea preſo ſu cuerpo, y eſtè aſsi preſo, faſta que dè bienes deſembargados ſuyos, en que ſe faga la dicha execucion: y en tanto ſea le dado lugar ſi quiſiere para que diga y alegue de ſu derecho. Pero que no ſalga de la dicha carcel, faſta que aya pagado los dichos pechos, o mueſtre razon legitima, porque aſsi no lo deue fazer. Y mandamos al maeſtre eſcuela y a otros qualeſquier juezes Eccleſiaſticos, que hazen, o fizieren proceſſos contra las nueſtras juſticias, y pecheros por virtud de los priuilegios de la yglesia, o eſtudio

que

que vengan por ſus perſonas ante nos a la nueſtra corte: dentro de cierto termino que por nueſtra carta les ſera aſsignado: y no partan della ſin nueſtra licencia y mandado: y den razon de los dichos proceſſos que aſsi hazen, o fizieron.

¶ *Ley. VII. Que los legos que fiziere n donaciones a monaſterios, o clerigos, o perſonas eſentas paguen el quinto al Rey.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc lxij.

ORdenamos y mandamos que qualquier lego, y otra perſona ſubjecta a nueſtra juriſdicion Real que donaren, o vendieren, o en otra qualquier manera enagenaren por qualquier titulo qualquier heredamiento, o otros bienes rayzes a vniuerſidad, o collegio a perſona, o perſonas eſentas, que no ſeã de nueſtra juriſdicion Real, ni ſubjectas a ella: ſean tenidas de pagar y paguen a nos la quinta parte del verdadero valor de las tales heredades y bienes rayzes que aſsi donaren y enagenaren: y eſto de mas de la alcauala que nos pertenece quando por manera de venta fueren enagenados. Y deſde agora eſtableſcemos que ayan ſeydo y ſean obligados los tales heredamientos y bienes a la dicha quinta parte, y ayã paſſado y paſſen cõ eſta meſma carga: y ſean auidos por tributarios y por tales los fazemos y conſtituymos en quanto atañe a la dicha quinta parte: y deſde agora appropriamos, annexamos, e imponemos al dicho tributo a los tales heredamientos y bienes, y en ellos y ſobre ellos: en tal manera que no puedã paſſar, ni paſſen ſin la dicha carga, y tributo. Y ſeguramos por nueſtra fe Real de no fazer merced de la dicha quinta parte, ni parte della en general, ni eſpecial a perſona, ni a perſonas algunas de qualquier eſtado, o condicion que ſean, ni a Collegio, ni Vniuerſidad: mas que lo mandaremos cobrar y executar aſsi con effecto: y mandamos a nueſtros Cõtadores mayores que lo aſsienten, aſsi por condicion en el Quaderno de las alcaualas: y que lo arrienden con eſta condicion: y que los recaudadores, y arrendadores hagan juramento de no hazer gracia de la quinta parte: con tanto que los arrendadores no nos puedan poner por ello diſcuento alguno.

Ley. VIII. Que el Rey no haga donacion de pinos, ni Moros, ni galeas, ni otras coſas de las ataraçanas.

¶ Idem.

POrque entēdemos que cumple a nueſtro ſeruicio y al bien publico de nueſtros Reynos, es nueſtra voluntad de no dar, ni hazer donaciō a perſona alguna de pinos y Moros, ni galeas, ni otra coſa alguna de las nueſtras ataraçanas. Y que las cartas de mercedes y priuilegios q̄ los Reyes nueſtros progenitores, o nos ouieremos dado, o dieremos ſean ningunas, y de ningun effecto: aunque ſean ſobre cartas de ſegunda juſſion, o dende adelante, y aunque ſeā dadas de nueſtro proprio motu cō qualeſquier clauſulas derogatorias y firmezas, y ſean auidas por obrepticias. Y defendemos a nueſtros Secretarios y eſcriuanos de camara que no las libren, ni ſobreſcriuan, ſopena de nueſtra merced, y de priuacion de los officios. Y mandamos a los nueſtros Alcaldes de las nueſtras ataraçanas que en eſta parte nō cumplan nueſtras cartas, ni den coſa alguna de las dichas ataraçanas a perſona alguna. E ſi la dieren, que lo paguen de ſus bienes: y de mas que por el miſmo fecho ayan perdido y pierdan todos ſus bienes para la nueſtra camara. Y defendemos a nueſtros contadores y a ſus lugares tenientes que no ſeñalen, ni libren las tales cartas, ni alualaes, ſopena de priuacion de los officios.

¶ *Ley. IX Que las coſas que el Rey diere ſean firmes.*

¶ Fuero.

LAs coſas que el Rey diere a alguno: q̄ no gelas pueda quitar el ni otro alguno ſin culpa, y aquel a quiē las diere, faga dellas lo que quiſiere aſsi como de las otras coſas ſuyas. E ſi muriere ſin teſtamento ayā las ſus herederos, y no pueda ſu muger demandar parte dellas, y otroſi el marido no pueda demādar parte de las coſas que el Rey diere a ſu muger.

¶ *Ley. X. Que donacion fecha a perſona eſtraña fuera del Reyno, de villa, o caſtillo, o heredamiento no vala.*

SIguiendo la ley fecha y ordenada por el Rey Don Enrique, nueſtro hermano, que ſancta gloria aya, en las cortes de Cordoua: nos no entendemos dar, ni hazer merced a Rey, ni a otra perſona eſtraña de fuera de nueſtros Reynos:

Reynos de ciudades, villas, ni caſtillos, ni lugares, ni tierras, ni heredamiẽto, ni iſlas de nueſtros Reynos y ſeñorios, ni de nueſtra corona Real ni permitir, ni dar lugar que lo tal ſe haga: y aſsi lo ſeguramos por nueſtra verdadera fe y palabra Real: y defendemos que ningunos, ni algunos de nueſtros ſubditos y naturales, no ſean oſados de dar, ni vender, ni trocar villas, ni lugares, ni caſtillos, tierras, ni heredamientos, ni iſlas de nueſtros Reynos a Rey, ni a ſeñor, ni a otra perſona eſtrangera, de fuera de nueſtros Reynos, ſo pena de la nueſtra merced.

¶ *Ley. XI. La orden que ſe deue tener en fazer mercedes y donaciones, y en moderar las hechas.*

¶ El Rey don Enrique III. en Cordoua. Año de mil cccc. y lv.

¶ Ordenança del Rey y Reyna.

Tenemos por biẽ que las mercedes que ſe fiziesen por ſola voluntad: pues paresce que ſe pueden del todo reuocar, ſaluo ſi los que las recibieron, ſiruierõ deſpues a nos; de manera que en todo, o en parte las mereſcieſſen, y ſi por los tales ſeruicios no recibieron otras mercedes.

Las que fizieron por neceſsidad pareſce que, ſi los que las reſcibieron, procuraron las tales neceſsidades, y ayudaron a las ſoſtener que ſe les deue quitar todo lo que reſcibieron. Mas ſi no puſieron al Rey en la tal neceſsidad y le ſiruieron en ella, que ſe deue moderar attenta la cauſa y la neceſsidad y el ſeruicio y qualidad de la perſona.

Las mercedes que ſe hizieron por ſeruicios pequeños, deuen ſe moderar, de manera que reſpondan a ellos. Eſſo meſmo las que ſe fizieron por ſeruicios en que los ſeruidores auian prouechos.

Las que fizieron por interceſsiõ de priuados o otras perſonas, ſi antes, ni deſpues no ouo otro mereſcimiento, ni ſeruicios pueden ſe reuocar del todo. Pero deuenſe moderar donde ouieron alguna dubda: eſto meſmo pareſce de lo que ſe ouo por renunciaciones de los tales priuados, o de otras perſonas: ſaluo ſi los que lo reſcibieron dellos lo ouieron en ſatisfacion moderada de buenos ſeruicios q a los tales priuados y otras perſonas ouieſſẽ hecho. Ca en tal caſo deue ſe todo deſcontar al que lo renuncio ſi touieſſe juro en que ſe le deſcontaſſe: y ſi

no deue ſe fazer a los que lo recibieron alguna mas templada moderacion. Las que ſe fizieron a los factores de los grandes, ſi por ſi meſmo no ſiruieron al Rey de manera que lo mereciesſen juſtamente ſe les puedan quitar a lo menos moderar, en lo qual ſe deue mucho conſiderar ſi ſiruieron al Rey, en las tales contractaciones lo que ſe compro por pequeños precios puede ſe quitar ſi los que lo compraron ſon muy bien entregados, con ganancia conocida de lo que dieron por ello: pero deueſe les hazer alguna enmienda, porque lo dieron por ello. Lo que ſe ouo por aluala es falſas, o firmadas en blanco, muy juſto es que ſe les quite.

Las mercedes que ſe fizieron por buenos y razonables ſeruicios correſpondientes a ellas, deuen ſer conſeruadas. Eſto miſmo ſe deue guardar en los juros que ſe dieron en pago de ſueldos y acoſtamientos deuidos y perdidas y daños. Los marauedis de juro que ſe compraren por razonables precios: ſi ſe compraron del Rey, deuen ſer confirmados: ſaluo ſi el Rey les quiſieſſe remediar, dando por ellos el juſto precio. Mas ſi ſe con praron de otros que los ouieron del, deue ſe mirar como los ouieron del Rey aquellos que los ven dieron. E ſi no los ouieron bien a los tales ſe deue deſcontar, ſi tienen juros en que ſe deſcuenten: y ſi no los tienen, deue ſe les mandes que ſatisfagan a los compradores de lo que les dieron por ellos: y ſeyendo primeramente ſatisfechos, quitarlos a los compradores.

Los marauedis que eran de por vida: deuen ſe tornar de por vida, o de lanças, o de officios, o de mantenimientos, como eſtauan primero ſino ouo ſeruicios o mereſcimientos, porque ſe les fizieſſen de juro: los marauedis de juro que ſe dieron en caſamientos: ſi los dio el Rey, o los dimos nos: no ſe deuen moderar en tanto que duran los caſamientos: mas para que deſpues de diſſolutos los matrimonios: deue ſe auer reſpecto quien ſon las tales criadas, y el cargo que dellas ſe tuuo: y las perſonas con quien caſaron: y ſi los tales marauedis dieron otras perſonas en caſamiento: es de mirar como los ouieron los que los dieron. E ſi no fueron bien auidos

deuen

deuenſe deſcontar como arriba fue dicho al que los dio en caſamiento: ſi tiene juro en que ſe deſcuente, o quitarlos, o amoderarlos al que lo reſcibio ſeyendo primero ſatisfechos de los bienes de aquellos que gelos dieron. En todo eſto de los caſamientos mandamos que quede en facultad de gelo pagar en dineros cada que quiſieremos a diez mil marauedis el millar.

LAS Igleſias parrochiales de las montañas que ſe llaman moneſterios, o ante Igleſias, o feligreſias perteneſcen al Rey: y no puedan ſer enagenadas, y reuocamos las donaciones y mercedes que dellas ſon fechas a caualleros y a otras perſonas qualeſquier, ſegun ſe contiene en eſte libro: en el titulo de la guarda de las Igleſias en la ley que comiẽça. Sobre muchas alteraciones.

SI acaeſciere que nos ouieremos dado, o dieremos cartas para que algunos ſean deſapoderados de ſus bienes y officios, y dellos fizieremos merced a otros. Nueſtra merced y voluntad es que las tales cartas ſean obedeſcidas y no complidas: ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de la reſtitucion de los deſpojados.

Titul. X. De las encomiendas.

¶ *Ley. I. Que ninguno tome ſeruicio ni derecho diziendo ſer commendadero de ciudades y villas y lugares.*

¶ El Rey don Enrique II. En Burgos. Aera de mil ccccxj.

¶ El Rey don Enrique IIII. En Madrid. Año de mil cccc y lviij.

NIngun Cauallero, ni rico hombre ſea oſado de ſe entremeter a tomar ſeruicios, ni derechos de las nueſtras ciudades e villas e lugares de nueſtros Reynos diziendo ſer comendaderos: porque el Rey ſolamẽte es comẽdadero de ſus ciudades e villas y lugares. E ſi algunas cartas ſon dadas en contrario no valan y ſean en ſi ningunas.

¶ *Ley. II. El Rey ſolo es commendadero de lo abadengo y de las Igleſias y moneſterios de ſus Reynos.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccclxxxvj.

EN todos nueſtros Reynos e ſeñorios ninguno ſea oſado de tener encomienda en abadengo: porque nos ſolos ſomos comẽdaderos de las Ygleſias y moneſterios de nueſtros Reynos: y ſomos tenidos de los defender y guardar, aſsi como a coſas nue-

ſtras. Porque los abadengos e Yglesias y moneſterios fueron dotados y reſcibieron limoſnas y donaciones de los Reyes nueſtros progenitores: y los religioſos ſon tenidos por los Reyes y donadores rogar a Dios. Y qualquier que tomare encomienda del abadengo ſera maldito de Dios e incurra en nueſtra ira.

¶ Ley. III. Que las encomiendas de lugares de Obiſpados y abadengos, o moneſterios, o de Igleſias ninguno las tome, ni ocupe.

¶ El Rey don Iuan. I. en Guadalajara.

Mandamos q̃ qualquier que tuuiere encomienda de lugares de obiſpados o abadengos q̃ luego las dexen y deſamparen libremente, y dexadas no ſean oſados dende en adelante de tomar, ni occupar, ni tomen, ni occupen encomienda de Obiſpado, ni de abadengo, ni de moneſterios de religioſos, ni de Monjas, ni de Igleſias, ni de otros ſanctuarios. E ſi lo contrario alguno fiziere, ſean ſecreſtadas las gracias y mercedes que de nos tienen: y en tanto que tuuieren las dichas encomiendas occupadas no puedan auer, ni gozar de las dichas mercedes, ni puedan mouer demandas en juyzio contra otros, ni puedan reptar, ni a otros en juyzio emplazar, ni fuera de juyzio por las injurias, o deudas, o daños que le fueren fechos, en las quales dichas penas, incurran por el meſmo fecho: no embargante que los moneſterios Yglesias, o Perlados, o Abadeſſas, o Monjas lo otorguen y conſientan. Y a los dichos occupadores no les pueda aprouechar, fuero, vſo, ni coſtumbre, cartas, priuilegios, ni mercedes que dello tuuieren: lo qual todo reuocamos.

¶ Ley IIII. Que las encomiendas de las tierras y alfozes de las ciudades y villas perteneſcen al Rey.

¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos. Año de mil cccxj.

Ordenamos otroſi, que en las tierras y Alfozes de las nueſtras ciudades e villas y lugares, ninguno ſe entremeta a ſer comendadero, ni a tomar yantar: por quanto la tal encomienda perteneſce a nos y no a otro ninguno.

Titulo. XI. De los fiadores.

¶ Ley. I. Que la muger no ſea obligada a fiaduria del varon.

¶ El Rey don Alonſo en Leon.

MAndamos, que a fiaduria que el marido por qualquier manera, o por qualquier razon hiziere la muger, ni ſus hijos no ſean obligados a ella.

¶ Ley. II. Que la muger no ſea preſa por deuda.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro.
¶ El Rey don Iuan. I. en Biruieſca.

ORdenamos que por las deudas que el marido deuiere, o por la fiança que fiziere: la muger no ſea preſa aunque las deudas ſean de nueſtras rentas y pechos y derechos.

¶ Ley. III. Por quanto tiempo ſe preſcriue la fiadoria.

¶ El Rey don Alonſo en Alçala. Año de mil ccclxxxvj.

A Qualquier que ſaliere por fiador por otro para lo preſentar en juyzio faſta cierto tiempo y cayere en la pena por no lo preſentar, ſino le fuere pedida dẽtro de vn año contando dende el dia que en la dicha pena cayo no le pueda ſer mas adelante demandado.

¶ Ley. IIII. Que los Merinos de los adelantados den fiadores.

¶ El Rey don Enrique II. en Burgos.
¶ El miſmo en Toro.

LOs Merinos que por nueſtros adelantados fueren pueſtos, ſean tenidos de dar fiadores en la cabeça de la merindad ante el Iuez de la dicha merindad, faſta quantia de veynte mil marauedis.

ORdenamos que los Corregidores hagan juramẽto y dẽ fiadores q̃ eſtarã en los lugares de ſu corregimiẽto, el tiẽpo de la reſidẽcia, ſegũ ſe cõtiene en eſte libro en el titulo de los Corregidores, en la ley q̃ comiẽça. Como quier que ſegun derecho.

Titulo. XII. De las prendas.

¶ Ley. I. Que ninguno prenda a otro por deuda, ni en otra manera alguna.

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccclxxxvj.

ORdenamos, y mãdamos que ningun hõbre ſea oſado de prender[a] a otro, y ningun concejo a otro, por coſa que diga que le deue: y le aya a de cumplir

[a] *¶ Oſado de prẽder*, Habuit originẽ à Rege Alphõſo, vbi eſt optimum exordiũ in tit. 18. li. 1. in ll. ordinã. Cõpluti celebratis anno 1386. con cor. l. 3. infrà eodem titul.

plir, o le fazer, o de prender alguno por deuda que otro deua, ſaluo ſi lo pudieſſe hazer, porque la otra parte ſe obligo, y le dio poder para que le pudieſſe prendar. Y qualquier que contra eſto fiziere que aya por ello en pena de forçador. Pero que los guardadores de los montes, y del pan y del vino, y de los paſtos, y de los terminos porque ſon perſonas publicas que puedan prender ſegun ſus fueros y coſtumbres que han ſin la pena deſta ley.

¶ *Ley. II. Que vn concejo no pueda prender a otro.*

El Rey don Alonſo en Madrid.

Defendemos que el concejo de vn lugar no ſea oſado de hazer prendas del concejo de otro lugar por razon de demanda, o de querella que vn vezino tenga con otro. Y qualquier que lo contrario hiziere: aſsi como conoſcido robador ſea punido: pero que el juez del lugar ſea tenido de hazer juſticia ſin dilacion de malicia alguna al que ſe querellare: en otra manera que ſea punido el juez por el daño que por mengua de juſticia acaeſciere.

¶ *Ley. III. Que ninguno reſiſta las prendas que el Rey mandare hazer por ſus rentas.*

¶ El Rey don Alonſo en Leon.

Mandamos que quãdo nos embiaremos a prẽder, o executar por las nuestras rentas y pechos y derechos que ningun concejo, ni caua llero, ni perſona priuada, no ſea oſado de reſiſtir la dicha execucion, o prendas: y qualquier que no cumpliere y reſiſtiere nueſtra carta y mãdado ſobre la dicha execucion y prendas que ſi fuere concejo, o perſona poderoſa: que pague ſeyſcientos marauedis de la buena moneda: y eſto que ſe libre en nueſtra corte: y ſi alguna perſona ſingular por ſu pecho eſpecial fiziere reſiſtencia a las dichas execuciones y prendas como dicho es: que pague con el treſtanto lo que deuiere: y eſto que lo librẽ los Alcaldes de la ciudad villa, o lugar do eſto acaeſciere.

¶ *Ley. IIII. Que las guardas de las deheſas puedan libremente prendar los ganados que fallaren en ellas.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Madrigal. Año de mil cccc.xxxviij.

Tenemos por biẽ que las deheſas q̃ ſon defendidas y ſe deuẽ guardar para el paſto y mãtenimiẽ

to de

to de los bueyes y beſtias,con que ſe labra el pan en nueſtras ciudades e villas y lugares y aldeas, que ſean guardadas, y no ſe coman con otros ganados algunos de qualeſquier caualleros y perſonas, Regidores,ni officiales, ni otros algunos: ſaluo ſolamente con los dichos bueyes y beſtias de arada con que ſe labra el pan en los tales lugares por los herederos y vezinos dellos. E mandamos que qualquier otro ganado que en las dichas deheſas, o en qualquier dellas entrare, o paciere, que por el miſmo fecho aya de pena cada cabeça por cada vegada que ende fuere hallada,o tomada cinco marauedis: y las tales penas, ſean para qualquier de los herederos y renteros y labradores que labraren las dichas heredades del tal lugar,o para qualquier de los que los aſsi tomaren, o prendaren, y que puedan hazer prendas por las tales penas en los dichos ganados que aſsi fueren fallados en las dichas deheſas por qualeſquier herederos, o renteros, o otros labradores de los que labraren los dichos lugares, o en qualquier dellos: y los hombres y criados dellos ſin pena, ni caluña. E ſi algunos no quiſieren pagar las dichas penas, y no ſe quiſieren conſentir prendar por ellos,que las juſticias de los tales lugares executen por ellas en las perſonas y bienes de los que no las quiſieren pagar, o no ſe dexaren prendar. Pero es nueſtra merced que los herederos, o las otras perſonas que tienen facultad para hazer las dichas prendas las lleuen luego a la juſticia de la tal ciudad,villa, o lugar, para que haga lo que fuere derecho.

¶ *Ley. V. La pena del que defendiere la prenda de los pechos reales.*

¶ El Rey don Ioan. II. en Guadalajara.

QValquier que por ſi, o por otro defendiere la prenda que ſe fiziere por lo que a nos fuere deuido de nueſtros pechos y derechos reales: ſea tenido a nos pagar cō el doblo las dichas nueſtras rentas y derechos: ſi la dicha reſiſtencia fuere prouada por publico inſtrumento.

¶ *Ley. VI. Que el vaſſallo no pueda hazer prendas por lo que le fuere librado en qual quier ciudad villa,o lugar.*

¶ El Rey don Enrique. II. En Toro.

MAndamos que ningun nueſtro vaſſallo que de nos tenga tierra, o merced, ſea oſado de fa-

de fazer prendas por ſi a la ciudad, villa, o lugar, do fuere librado ſu tierra, o merced, o acoſtamiento, ni a otra perſona por los marauedis que le fueren deuidos. E ſi prendare por ſi miſmo que pierda la deuda: ſi fuere hombre honrado: y ſi fuere otro hombre de menor eſtado que pierda la deuda: y ſea preſo, aſsi como el que roba: y no ſea ſuelto haſta que nos lo mandemos. E ſi el Alcalde por malicia, o por negligencia no quiſiere hazer la prenda tan ayna: peche al que ouiere de auer los dineros: el daño que reſcibiere doblado a viſta de nos, o de los nueſtros Oydores: y los Alcaldes y juezes de cada lugar do eſto acaeſciere ayã poder de apremiar a los nueſtros recaudadores y arrendadores por los cuerpos y por los bienes faſta que cumplan lo que embiamos mandar.

¶ Ley. VII. Que no puedan ſer prendados los bueyes y beſtias de arado, ni los aparejos dellos.

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. AEra de mil ccclxxxvj.

¶ El miſmo en Segouia.

EStableſcemos y mandamos que por los pechos y tributos que a nos ſon, o fueren deuidos, ni por deudas que a otras qualeſquier perſonas fueren deuidas por cartas, o contractos, o en otra qualquier manera: aſsi a Chriſtianos, como a Iudios y a Moros, que no ſean tomados, ni prendados, ni embargados por ninguna ni en alguna manera bueyes, ni beſtias de arar, ni los aparejos q̃ ſon para arar y labrar y coger pan, y los otros fructos de la tierra: ſaluo por los nueſtros pechos y derechos, y de los otros ſeñores, o por deudas que deue el labrador al ſeñor de la heredad: y no ſe fallando otros bienes, rayzes, o muebles que puedan ſer prendados por la quantia que deuiere, y montare el pecho del dueño de la prenda y no por mas, ni por pecho de conceio, ni por otro. Y en las behetrias que pueda el natural prendar por el derecho de la deuiſa qualquier de las coſas ſobredichas. Y ſi los nueſtros cogedores y recaudadores que aſsi prendan por los nueſtros pechos y derechos, y los alguaziles y officiales que hazen las entregas de las deudas y otras qualeſquier perſonas por ellos contra eſto fizieren: mandamos que tornen la prenda que prendaron y tomaron, o embargaron en qualquier manera al

que-

querelloſo con el daño que por ello recibiere. Y por eſſe miſmo fecho cayan e incurran en pena del quatro tanto de lo que valiere la coſa que fuere tomada, o embargada contra eſto que nos ordenamos. Y deſta pena aya la meytad el querelloſo, y la otra meytad para la nueſtra camara. E ſi la entrega, o toma, o embargo fuere hecho por deuda, o fiadoria de perſona priuada que la perſona cuya deuda fue, o la fiadoria que fiziere, o prouare de fazer la entrega, o toma, o aſſentamiento, o embargo: que pierda la deuda, o fiadoria, o el derecho que por eſta razon le perteneſce. Y todo priuilegio, vſo, y coſtumbre que contra eſta nueſtra ley, o declaramiento ſea, o pueda ſer en qualquier manera: nos la reuocamos y tiramos y mandamos que no vala. Otroſi tenemos por bien y mandamos por pro comun de la tierra que carta deſaforada, o otra qualquier que ſea fecha y otorgada faſta aqui, o fuere de aqui adelante, o pleyto, o poſtura, o renunciacion que ſea fecha contra eſto que no vala. E ſi la jura fuere fecha en contrario contra eſto: que el ſeñor del deudo pierda la deuda por eſto. E ſi alguno furtare, o forçare alguna coſa de las ſobredichas: mandamos que la tornen a aquel a quien la tomo con onze doblado: y que ſe parta eſta pena de la manera que dicha es.

¶ *Ley. VIII. Que vn par de bueyes de labrança no ſean appreciados al labrador, ni ſean prendados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Madrid. Año de mil ccccxxxvj.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxvj.

ORdenamos otroſi, que a ningun labrador no ſean appreciados vn par de bueyes de labrança, aſsi en los nueſtros pechos Reales, como en los concejales; ni ſean prendados antes que ſean libres y eſentos el dicho par de bueyes a cada vn labrador y no mas. Y mandamos que la ley ſobredicha ſea guardada, aſsi en los bueyes y beſtias de arada y en los aparejos de labrança: como en los cauallos y armas de los Caualleros y Fidalgos que no puedan ſer prendados, ſecreſtados, ni embargados por ninguna, ni alguna deuda que ſea deuida a ninguna perſona, ni por deuda de concejo, ni de otra perſona alguna, ſaluo por los nueſtros pechos y derechos Reales que ſean deuidos a nos ſolamente y

no a

no a otra perſona: y por los deudos del ſeñor de la heredad: como dicho es en la ley ante deſta.

¶Ley. IX. *Que no ſean prendados los cauallos y armas de los caualleros y fijos dalgo.*

¶El Rey don Alonſo en Alcala. AEra de mil ccclxxxvj.

¶El miſmo en Segouia.

PОrque los Caualleros eſten bien atauiados, y guiſados para nueſtro ſeruicio: tenemos por bien y mandamos que por deuda que deuan los Caualleros y los fijos dalgo de nueſtra tierra, y los otros caualleros de las ciudades e villas de nueſtros ſeñorios, aunque ſean armados por nos, o por nueſtro mãdado: como otros qualeſquier: ſi mantuuieren cauallos y armas, que no ſean prendados los cauallos y armas de ſus cuerpos por deudas que deuan, ſaluo por nueſtras deudas: ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los Hidalgos.

¶Ley. X. *De la pena que deue auer el Iudio que niega la prenda.*

¶El Rey don Enrique. IIII. en Madrid. Año de mil cccclviij.

¶El Rey don Enrique. IIII. en Nieua.

POrque acaeſce que los Iudios niegan las prendas, que les ſon dadas por dineros que empreſtã a algun chriſtiano. Mandamos q̃ ſi el Iudio negare la prenda que le fuere empeñada por el deudor: y el deudor prouare que el Iudio reſcibio la dicha prenda, que pierda el deudo q̃ ſobre ella le era deuido: y caya en pena de diez mil marauedis, la meytad para el reparo de los muros dõde eſto acaeſciere, y la otra meytad para el querelloſo, y para el que lo acuſare.

¶Ley. XI. *Que no ſean prendados vnos lugares por lo que deuen otros lugares.*

ORdenamos que en las ciudades, villas y lugares donde no han cabeça de pecho que no ſean prendados los vnos lugares por lo que deuen los otros: mas que cada vno ſea prendado por lo que ouiere de pechar.

¶Ley. XII. *Que no ſe libren prouiſiones para que ſe hagan execuciones, ni prendas, ſaluo por los Alcaldes ordinarios de los lugares, ni ſe hagan repreſarias.*

¶El Rey don Alonſo en Valladolid.

COmo quier que en las cortes q̃ fizimos en Madrigal, Año de lxxvj. a peticion de los Procuradores de nueſtros reynos. Mandamos y d̃fendemos a los del nueſtro cõſejo y Oydores de la nueſtra audiẽcia, y a los nueſtros contadores

tadores

tadores mayores, y a los Alcaldes y otras juſticias de la nueſtra caſa y Corte, y Chancilleria q̃ de aqui adelante no den, ni libren cartas, ſentencias, ni otras prouiſiones en que fagan execuciones: ſaluo a las juſticias ordinarias[a], o cõ muy juſta cauſa algunas perſonas muy conoſcidas de nueſtra Corte, llanas y abonadas. Otro ſi mãdamos, y defendemos, q̃ ningunas perſonas por teſtimonios que tomen: ni porque digan que les es denegada la juſticia: ni por robos, o tomas: que digan que les ayan ſeydo fechas: no hagan prendas, ni repreſarias en perſonas, en poblado, ni deſpoblado, y ſi alguna action tuuiere que lo pida por via ordinaria, y el que de otra guiſa lo fiziere y prẽdas, o repreſarias, o tomas fiziere: que pierda la tal deuda[b] que dixere que le deuen: y pierda la meytad de los bienes para nueſtra camara, y caya en pena de ſalteador, y forçador publico. Y aq̃l a cuya cauſa ſe fiziere: que pierda el priuilegio, y la merced de que pidiere execucion puedan cobrar ſus deudas, y no ſe les quite el remedio para las cobrar. Ordenamos y mandamos que las tales perſonas requieran a las juſticias do eſtan los deudores: que preſtamente les hagan juſticia; y ſino lo fizieren aſsi, que requieran al Concejo de la tal ciudad, villa, o lugar para que le fagan luego cumplimiento de juſticia. E ſi aſsi no lo fizieren, que las tales perſonas vengan, o embien al nueſtro Conſejo, y mueſtren las diligencias. Y que con ellas le ſea dado executador: tal como de ſuſo es dicho: para que pueda hazer execucion por la tal deuda en los bienes y perſonas de los deudores, y de ſus fiadores, y de las juſticias y Regidores, y officiales del Concejo que fueron requeridos, y fueron negligentes en lo cumplir. Y que de otra manera no ſe haga, ſo las penas de ſuſo cõtenidas.

a ¶ *Iuſticias ordinarias*. Adde. l. 6. tit. 16. lib. 8. infra. & l. 56. Toleti, Ann. 1525. & l. 65. de Madrid. an. 1534. & l. 86. in Curijs Pincian. an. 1537.

b ¶ *Pierda la tal deuda*. Concordat. l. 13. infra iſto tit. & l. 6. titu. 16. lib. 8. infra. vbi vide quæ ſcripſi.

¶ *Ley. XIIII.*

¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique IIII. en Toledo. Año de mil cccc. y lxij.

DEfendemos, que en nueſtros Reynos y ſeñorios, no ſean fechas prendas, ni repreſarias algunas por deudas que otros

otros deuen. Y mandamos a los del nueſtro Conſejo, y a los Oydores de la nueſtra audiencia: y a los nueſtros Contadores mayores, y a los otros Alcaldes, y juezes de la nueſtra Corte: que no den ni libren cartas, ni ſentencias, ni otras prouiſiones algunas para que ſe fagan execuciones: ſaluo Alcaldes ordinarios de los lugares. E ſi por alguna grande y euidente cauſa ouieren de deputar executores para hazer algunas execuciones: que las tales ſeã perſonas ydoneas, y ricos y conoſcidos en nueſtra corte. Otroſi mandamos q̃ por razon de teſtimonio, o negligencia de los juezes, o Alcaldes porque no adminiſtran juſticia, ni por razon de robo, ni priſion, ni por otra cauſa alguna: ninguno ſea oſado de fazer repreſarias contra los bienes de los deudores, ni contra ſus perſonas, ni en otra manera alguna. E ſi alguno tuuiere tales quexas, que lo pida y demande en juyzio por via ordinaria, faſta que la cauſa ſea fenecida por ſentencia, o por obligacion: y por la dicha via ordinaria, ſea pedida la execucion. Y qualquier que lo contrario fiziere por eſſe miſmo hecho pierda el deudo que le fuere deuido: y la meytad de ſus bienes ſean applicados a nueſtro fiſco è incurra mas en pena de inſulto y fuerça, y en qualquier que fuere fallado fecha execucion de la dicha pena. Y mandamos que aquel por cuya cauſa, y occaſion las tales prendas y repreſarias fuerẽ fechas, que pierda el priuilegio y la merced porque ſe haze la dicha execucion: y pierda el deudo por la primera vez: y por la ſegunda incurra en la dicha pena: e mas que caya en pena de robador. Pero que aq̃llos que tienen nueſtros priuilegios y cartas y ſobre eſcriptos que fueron librados de nueſtros contadores mayores de marauedis, y otras coſas ſituadas, o otras obligaciones publicas que traen aparejada execucion: que deſpues que ouieren pedido execucion a los ordinarios, y aquellos fueren negligentes que requieran al concejo y juſticia del lugar, que luego les fagan cumplimiento de juſticia: y ſino lo fizieren, que vengan al nueſtro Conſejo: y moſtrando las diligencias que ſobre eſto fizieron: mandamos que les ſea dado executor en los bienes, y perſonas de los deudores, y de ſus fiadores, y aſsi miſmo de la juſticia y Regidores y officiales del concejo

ceſo que fueren negligentes en hazer cumplimiento de juſticia, ſo las penas de ſuſo contenidas.

¶Ley. XIIII. *Que los ganados del concejo de la Meſta, ni de los vezinos de otros lugares ſean prendados.*

¶El Rey don Enrique IIII. en Toledo. Año de mil cccc. y lxij.

ORdenamos, y mandamos, que no ſean ſecreſtados, ni prendados los ganados y bienes de los vezinos y moradores de las nueſtras ciudades y villas y lugares: ſeñaladamente del concejo de la Meſta, ni ſea fecha execucion alguna de los dichos ganados y bienes por deudas de los concejos y lugares donde ellos moran: ſaluo ſolamente por las deudas proprias que ellos deuieren, o fueren fiadores: y mãdamos que ſe guarden los priuilegios que ſobre eſto ſon otorgados por nueſtros progenitores y por nos a las dichas ciudades e villas y al dicho concejo de la Meſta.

¶Ley. XV. *Que ninguno haga prenda por ſu propria authoridad.*

El Rey don Alonſo en Alcala. A Era de mil cccc. lxxxvj.

¶El Rey don Iuan I. en Valladolid.

COntra razon, y contra derecho es que los hombres fagan prendas, por lo que les deuen por ſu propria authoridad, no les auiendo dado poder los deudores para los prendar, y contra derecho es otroſi, que vnos ſean prendados por lo que otros deuen. Porende mandamos, que ninguno ſea oſado de prendar a otro, ni vn concejo a otro por coſa que diga que le deue, o aya de cumplir, y de fazer y de prendar a alguno por deuda que otro deua: ſaluo ſi el deudor le dio poder para lo prendar: y qualquier que contra eſto fiziere que caya por ello en pena de forçador: pero que los guardadores de los montes, y del pan, y del vino, y de los paſtos, y de los terminos: porque ſon perſonas publicas, puedan prendar, ſegun ſus fueros y ſus coſtumbres, ſin pena deſta ley.

NO ſe deuen dar, ni reſcibir en empeños, calices, ni cruzes, ni otros ornamentos de la ygleſia, ſegun ſe contiene en eſte libro, en el titulo de la guarda de las coſas de la Sancta ygleſia.

QVE los mercaderes, que traen mercadurias y na-

uios por la mar, no ſean prendados, ſegun ſe cótiene en eſte libro en el titulo de las coſas halladas.

MAndamos, que los nauios que vinieren a nueſtros reynos y prouincias cō mercadurias, o mantenimientos: no ſean prendados por deudas que deuan, ſegū ſe contiene en eſte libro, en el titulo de las coſas halladas.

Titulo. XIII. De las deudas y pagas.

¶*Ley*. I *Que qualquier que ſe obligare, a hazer qualquier cōtracto, y q̄ ſea de mas de veynte y cinco años ſea valedero, ſino ouo dolo, o engaño.*

QValquier que ſe obligare por qualquier contracto de compra, o vendida, o troque, o por otra cauſa, o razon qualquiera, o de otra forma, o qualidad. Si fuere mayor de veynte y cinco años: aunque en el tal contracto aya engaño, tanto que no ſea mas de la meytad del juſto precio [a], ſi fueren celebrados los tales contractos ſin dolo y con buena fe [b] valan, y aquellos q̄ por ellos ſe fallan obligados, ſean tenidos de lo cumplir.

a ¶ *Iuſto precio.* Vtin. l. 2. C. de reſcin. vendir. & l. 56. titulo quinto. Parti. quinta. & ſupra iſto libro. quinto. titu. ſeptimo. l. quarta. vbi latè dictū fuit.

b ¶ *Sin dolo y con buena fe.* Contractus geſtus cum dolo ex propoſito nō valet ipſo iure. vt ampliſſimè declaraui in titulo ſeptimo. ſupra iſto libro quinto. in gloſſ. rubri. vbi vid.

¶*Ley*. II. *Que de dos perſonas ſimplemente obligados ſe entienda cada vno por la meytad.*

¶ Idem.

EStablecemos q̄ ſi dos perſonas ſe obligaren ſimplemente por cōtracto, o en otra manera alguna para hazer y cumplir alguna coſa: que por eſſe miſmo hecho ſe entiendan ſer obligados cada vno por la meytad ſaluo ſi en el contracto ſe dixere que cada vno ſea [c] obligado inſolidum, o entre ſi en otra manera fuere conuenido è ygualado. Y eſto no embargante qualeſquier leyes, del derecho commun que contra eſto hablan. Y eſto ſea guardado, aſsi en los contractos paſſados, como en los por venir.

c ¶ *Que cada vno ſea.* Adde de duobus reis. pag. 507. numero. 124. & pag. 751. numero. 21. cuius dicta hic addenda ſunt.

¶ *Ley. III. Que la muger no ſea preſa por deuda.*

¶ El Rey don Iuan Primero, en Biruieſca. Año de mil lxxxvj.

DEfendemos q̄ por las deudas

das que el marido fiziere, no ſea preſa la muger: y que eſto ſe guarde, aſsi en nueſtras rentas y deudas como en otras qualeſquier coſas.

¶ Ley. IIII. Que el preſo por deuda ſea mantenido por ciertos dias, y ſi no tuuiere bienes, ni fiador, ſea entregado al acreedor.

¶ Fuero.

SI algun hõbre por deuda que deua fuere metido en priſion, el acredor mantengalo faſta nueue dias, & no ſea tenido đ darle mas ſino quiſiere: pero ſi el preſo mas pudiere auer de otra parte ayalo: y ſi en eſte plazo pagar no pudiere, ni pudiere auer fiador, ſea entregado al acreedor: de guiſa que pueda vſar de ſu meneſter y officio: y de lo que ganare dele el acreedor que coma razonablemente: y de lo demas recaudelo y reſcibalo en cuẽta de ſu deuda: y ſi officio no ouiere, y el acreedor lo quiſiere tener mãtengalo y ſituaſe del.

¶ Ley. V. La forma que ſe deue tener en los que hazen ceſsiones de ſus bienes.

¶ El Rey don Enrique IIII. en Madrid. Aera de mil cccc.lvij.

DEclarando eſta ley del fuero, el Rey don Enrique Quarto, en Madrid, Año de lvij. ordenó y mandó: que aquel que fizieſſe ceſsion de bienes[a], ſegun la forma de la dicha ley: que deſpues que por el deudor fuere fecha la dicha ceſsion: el deudor eſte en la carcel por nueue dias, y aquellos durantes: ſe dé publico pregon como el dicho deudor eſta en la carcel a peticiõ de fulano acreedor, e antes q̃ le ſea entregado el deudor el dicho acreedor, jure en deuida forma que lo reſcibe por ſu deudo ſin ſimulacion y ſin cautela, ni fraude. Y el juez limite tiempo al deudor que ha de ſeruir al acreedor: y que feneſciendo el tiẽpo del primer acreedor: el dicho deudor ſea entregado a otro acreedor por el deudo que pareſciere que le fuere deuido.

a ¶ *Ceſsiõ de bienes.* Adde Frãciſcum Auiles in capit. Prætorum. capit. 18. verb. *qual conuenga.* nu. 6. vbi tractat quæſtionem arduam, & quotidie contingibilem, an mulier Creditrix mariti ſit præferenda cæteris creditoribus, & ei tradendus maritus debitor iuxta formam pragma. 80. libr. pragmati. & concludit poſt lõgam diſputationem præferendam eſſe, ac tradi debet maritus ceſsionarius, quód etiam iuſtum eſt fauore matrimonij, ne ſeparentur, ſaltim in quantum fuerit poſſibile. l. prima. & l. quarta. titulo quinto. Part. quarta. Et ceſsio eſt admittenda pro intereſſe, & iuribus debitis etiam deſcendẽtibus ex delicto ab incarceratis. pragmat. Caroli Quinti, Regiſque Hiſpaniæ, Anni 1538. de Madrid, quã nota. ad ampliationem iſtius vt locum habeat ceſsio in debito deſcendenti ex delicto.

Por

¶ In Titul. XIIII. De traditionib. & executionibus.

¶ Lex Prima.

a ¶ *Executar.* Pro reſolutione huius materiæ executionum vide quæ latè dixi in. l. 4. & 5. tit. 8. lib. 3. ordin. 1. part. Dubium tamẽ eſt vtrùm decima ſit debita iudici qui præcepit exequutionẽ fieri in forma cum fideiuſſore *de abono*, vt vulgariter loquar. an iudici ſuperuenienti, qui tulit ſententiã executiuã, *del Remate* cum traditione. ſeu ſolutione debiti pro quo fuit petita executio? & videtur q̃ iudici qui præcepit fieri & dedit decretũ in forma, quia principiũ executionis faciendę inſpiciendum eſt ex quo acquiſitũ fuit ſtatim ius decimæ ipſi præcipienti, nec amplꝰ ex facto partium deſiſtentiũ ab executione, nec alio quouis modo potuit tolli cum ſemel fuit formatum, etiam ſi peruenit ad caſum in quo incipere non potuit cum principium & finis continent cauſam licitam & non improbatam inſpicimus principium. Bart. in. l. quod ait lex. §. 1. nu. 2. & ibi additio. ff. de adulte. & quæ dixi in notabili quæſt. in. l. 10. verſ. quarto clericus. tit. 1. lib. 3. ordin. col. 803. per. l. 1. ff. de pœn. ibi. Sed eam cauſam ſuſtinere, quàm ſuſtineret ſi eo tempore eſſet ſententiam paſſus, cum deliquiſſet. & quæ notat Bald. in capit. cum olim. nume. quinto. de reſtitu ſpoliato Panormi. in capit. fin. num. 25. de foro competen. Ergo tempus executionis quo ad emendæ, ſeu decimæ ſolutionem inſpiciendum eſt. ad idem faciũt quæ notat Bald. in. l. ſi tutor. 2. verſic. & facit ad quæſtionem dictat ſtatutum. ff.

¶ Lex Sexta.

POR eſcuſar malicias de los deudores que alegan cõtra los acreedores y excepciones por alõgar las pagas. Ordenamos q̃ ſe guarde ſobre eſto la ley q̃ nos hezimos en las cortes de Toledo, año de lxxx ſegun ſe cõtiene en eſte libro, en el tit. de las excepciones y defenſiones.

Titulo. XIIII.

De las entregas y execuciones.

de tut. & ratio. diſtrah. Secũdo ſuadetur, nã qui emit redditus iuriſdictionis pro vno anno, & in fine anni cõmiſſum fuit maleficiũ. & pro eo maleficio fuit pœna impoſita ſequenti anno. pœna pertinebit ad emptorẽ primi anni in quo maleficium fuit perpetratum. Bald. in. l. diuortio. in pri c p. col. fin. ff. ſoluto matrimo. & in. l. fin. C. de fruct. & lit. expenſ. Angel. in. l. ſi poſſeſſor. §. primo. ff. de petit. hæredita. vbi dicit, quod ſufficit actiones eſſe tedactas; licet pœnæ incorporatæ non ſint & habebit quartam, cum effectualiter exigentur, quod credo verum etiam ſi exigãtur finito eius officio per ſucceſſorem. quia iſta executio trahitur retro ſicut finis trahitur ad principium; quando neceſſariam conſeqnẽtiam habet ab eo. vt in. l. 3. §. ſcio. ff. de minori. ſequitur Barth. Soci. conſi. 70. col. fin. num. 10. lib. 4. & communiter concluditur, quod ad primum iudicẽ ſeu firmarium pertinet pœna, ſeu gabella ſecũdum Boeri. decis. 5. nu. 17. vbi plures allegat autores hãc partẽ tenentes. Ergo cũ in delictis cõſideretẽ tẽpus delicti ꝓpter quod fuit otta actio. l. 1. ff. de pœn. & in cõtractib. Et in iudicijs quaſi cõtrahitur merito debet attẽdi tẽpus factę executiõis in quo tpe fuit iꝰ quęſitũ fiſco, ſeu aluazello vel iudici eũ ergo ius ſit quęſitũ primo licet cõdẽnatio ſit facta tpe ſecũdi, applicabitur primo per. l. quæcunq; actiones ff. de actio. & obligat. l. is qui pureũ. §. ſi poſteà. ff. quod vi aut clam Bald. in. l. fin. ff. de iuriſd. om. iudi. probat Segur. In tract. de bonis lucratis cõſtante matrimo. num. 215. fol. 240. colum.

¶ Ley. I. Que el acreedor que da a entregar por mayor quantia de lo que le es deuido, pague el derecho de mas.

¶ El Rey dõ Enrique II. en Burgos. A Era de mil y ccc. v xj.

POrque algunos acreedores malicioſamente dan a entregar y executar [a], en bienes de los deudores por mayor quantia de la que deuen. Tenemos por bien. que el que diere la entrega que fuere pagada que ſea tenido de pagar la entrega de aquello que fuere hallado, que es pagado. Y el deudor que

pague al acredor lo q̃ fincare por pagar [a].

¶ *Ley. II. Que el deudor ſea llamado antes que ſe haga execucion.*

¶ Idem.

MAndamos que ninguna entrega, ni execució ſe haga en bienes del deudor por carta [b], ni ſin ella [c] faſta ſer llamado el deudor, y oydo y vencido por derecho.

colum.3. Ergo decima erit debita alguazello, ſeu officiali qui erat tempore quo fuit facta executio, & non ſucceſſori per præmiſſa. in ſententia lata à iudice à quo etiam ſi cautela ſit adhibita per iudicem ſupremum ad quem, quod ſcilicet ipſam ad emendandam & reformandam reuocat, nihilominus nil percipere poſsūt iudices appellationū ex iuribus, & pœnis debitis iudici, qui primo ſententiam protulit, ſed reſeruātur primo pronuncianti in priori inſtantia. l. 86. in curijs Pincianis anni. 1548. cōfirmatur ex latè congeſtis à Frāciſc. Auileſio in capitibus Prætorum. ca. 15. verb. Homicillos. nu. 35. & ibi num. 38. verſ. quod ſi ex forma ſtatuti. dat hunc intellectum, & tenet iſtam ſententiam, quòd Decima debeatur executori, & non iudici qui fecit condemnationem, nam nō dicit lex. 3. infrà hoc titu. quòd debeatur iudici, ſed executori. & idem dicit cap. 10. in capitibus Prætorum. quæ ſententia probatur ex Bald. in l. fi. ff. de iuriſd. omn. iud. relata à Firminiano Bertrachi. in ſup. indice. verb. officialis executor. verſicu. 16. quos refert Auileſius vbi ſuprà.

Quæritur an ſententia arbitrorum poſsit executioni mandari. Reſpondendum eſt, quòd poteſt, etiam ſi ſit petita reductio ad arbitrium boni viri, & ea durante locum habebit præſtita cautione legis Toleti ex Angel. conſil. 172. Ludouicus ex vna parte. Antonint Franciſc. ad Panormit. in cap. quoniam contra. ſcholio quod incipit. Pendente. ſub num. 28. de probatio. Auiles in capitibus Prætorum capit. 10. num 9. ibique aſsignat rationem huius concluſionis. dixi in l. prima. gloſſ. prima. pagi. 989. & eſt ſententia probata in ordine iudiciario in legibus de Madrid. l. fi. quā extendit. l. octaua. in curijs Toleti Anni. 1539. ad arbitriū arbitratoris & amicabilis cōpoſitoris, admittitur tamen appellatio ab inferioribus iudicibus, & à ſupremis eo caſu quo reuocant arbitrium admittitur ad eoſdem ſupplicatio in gradu *de viſta y reuiſta*. Si tamen iudices ſupremi confirmauerint ceſſat ſupplicatio. Çouar. lib. 2. Variarum. reſolu. cap. 12. num. 6. & non obſcure probat dict. Regia fin. quod eſt obſeruandum & menti tenendum, quia ſæpè eſt in actu practico.

¶ *Fincare por pagar*. Nota iſtam legem contra eos creditores qui executionem petunt vltra debitū, ad idem eſt. l. 3. infra hoc tit. & merito cum tempore quo executio poſtulatur creditor iurat debitam ſibi eſſe illam quantitatem, & non ſolutam pro qua executionem petit per. l. 3. infra. cum ſuis ſimilib. ergo etiam pœna periurij eſſet puniendus, vt in reſpondente poſitionibus declaraui. in l. 1. verb. poſitiones. pagina. 919. & per. l. 46. in Curijs Pincianis, anni. 1555

b ¶ *Por carta*. Intellige, niſi per inſtrumentum publicum habens clauſulam guarentigiam, quia per tale inſtrumentū, quod non apparet ruptū, vitioſum, nec in aliqua parte ſuſpectū iuxta formā traditam in. l. 4. tit. 8. lib. 3. ord. fit executio per præceptū iudicis. vel dic, q̃ executio realis non debet fieri. ſine citatione perſonali (*para el remate*) iuxta legem Tauri. 64. Quæ tamen executio licet fieri deberet cum citatione, ex eo quia æquum & iuſtū eſt. vt contra inauditam partem aliquid non diffiniatur ex regula text. in. c. 1. de cauſ. poſſ. & pro. Hodie tamen non eſt iſta citatio neceſſaria. ex text. in l. 19. tit. 21. lib. 1. nouæ Recopilat. quæ lex eſt ſeruanda, bene tamen verum eſt, quòd in hac audientia Salmanticenſi, ex Stylo & practica, requiritur, vt aut excuſio fiat in præſentia debitoris excuſi, aut citetur ad tranſitum executionis, quod nos dicimus, *a trance y remate*. Neq; iſta lex decimanona, eſt ita ſimpliciter & generaliter recepta, & vſitata, vt in ſimili inquit text. in. l. 1. verſic. quod nec vſquam relatum eſt, nec vnquam receptum. ff. de ſenatorib.

c ¶ *Ni ſin ella*. Quādo nō eſt inſtrumētū habēs executionē paratā debitor aſſertus à creditore nō debet moleſtari vllo mō, niſi pri⁹ teſtib. aut cōfeſsione fuerit cōuictus in iudicio, nec pōt capi, nec ſatiſdare tenetur, l. 2. tit. *de los emplazamientos*. lib. 2. for. legum. l. 66. Taur. vbi Io. Lup. n. 5. & 6. aut cui relictum. vbi Bald. C. de indicta vid. tollend. gloſſ. in l. 3. §. neque tutores, ff. de ſuſpect. tuto. ¶ Item confeſsiones, ſeu chartæ, aut chirographa & ſic priuatæ ſcripturæ ſi fuerint recognitæ à debitore ſunt executioni mandandæ per pragmaticam Regiam 126. in curijs Mantuæ Carpentanorum celebratis ann. 1534. dixi in l. 4. pag. 1089. in gl. 1. verſ. Vtrū autē idē ſit reſpondendū in ſchedula recognita,

¶Ley III. *Como ſe deuen fazer las execuciones por los alguaziles: por eſcuſar fraudes contra los acreedores.*

¶El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccc.lxxx.

APprouamos, y confirmamos las leyes y ordenanças de nueſtros Reynos que diſponen, y ordenā que los alguaziles y merinos, no puedan lleuar derechos de la execucion: ſaluo ſeyendo primeramente cōtēto e pagado el creedor de ſu deuda. Y porque eſto ſe haga y cūpla mejor, y ceſſen los fraudes q̄ los alguaziles hazen: mādamos, que quando los tales fizieren execuciō en qualeſquier bienes muebles que no dexen los tales bienes en poder del deudor cuyos ſon: ſaluo que los ſaquen de ſu poder, y eſſo meſmo que los Alguaziles, o merinos, o executores no lleuē en ſu poder: mas que los pongan y dexen por inuentario por delante dè eſcriuano en poder de perſona llana y abonada del lugar do ſe fiziere la dicha execucion. Y que à eſte tal dexē aſsi meſmo las prendas que ſacaren por ſus derechos y no ſe las lleuē ni las ſaquen del lugar: mas q̄ todo eſte junto por la deuda principal. Y que por ſus derechos lleuen el diezmo de lo que mōtà la deuda principal donde es coſtumbre de los lleuar, o donde no es coſtumbre q̄ ſe lleue el diezmo, q̄ no lleuen mas por la execucion de quanto es vſo y coſtumbre en el lugar do la fiziere: no embargante las leyes que diſponen que de la execucion ſe lleue en derecho el diezmo de lo que montare la deuda. Pero a los algua-

ſed dubitari poterit an exceptio pretij nō ſoluti opponi poſsit cōtra emptorē, qui petit executionem inſtrumenti guarētigij, in quo fatetur forte recepiſſe pretium rei venditæ al emptore, vel in ipſa executione ſententiæ. de qua eſt textus in.l.Iulianus. §. offerri. ff. de actio. & vendítio Reſpōdendum eſt poſſe, cum hæc exceptio reſtringat ipſam ſententiam intra rationis modum, ne quis tradat rem ſuam, ſine pretij ſolutiōne, ſecundum Barto. in.l.quāuis. C. de iur. & facti ignoran. Bald. in auth. ē. præſente. C. de fideiuſſori. & in l. ex prædijs. C. de euictio. Paul. numero, 8. Salicet. Fulgoſ. & Rom. num. 12. Aretin fina. colum. Alexand. num. 4. & Iaſ. num. 5. in. §. ſi quis iurauerit. l. ſi duo patroni. ff. de iure iurand. vbi firmant hanc cōmunem opinionem, & Philipp. Deci. conſil. 119. col. 2. not. Bald. in l. fundus qui Lucij titij. 2. notabi. ff de reſcinden. vendi. per text. ibi qui id minimè ꝓbat probatur etiam quoniam in ſententia non videntur excluſæ exceptiones prouenientes ex natura contractus, ſicuti nec iuramentum illas excludit. l. eum qui. §. fin. ff. de iure iurand. Præterea hæc ſententia ſuadetur ea ratione, quia cum venditor conuentus ad rei traditionem, poſſit rei venditæ incumbere quaſi iure pignoris eamque retinere pretio non ſoluto. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. emp. poterit ſe iure pignoris defendere, cum de cauſa pignoris nō fuerit actum in hoc iudicio. ex tex. ſingula. in. l. ex ſextante. §. Latinus largus. ff. de except. rei iud. Tum etiam quia exceptio rei non tra-

traditæ poteſt aduerſus executionem opponi. ex Bald. in.l. ex prædijs. C.de euictio. Roderic. Suarez in.l. poſt rem iudicatam. in declaratione Regiæ legis ordinã. §. ſed pro euidẽtia. n.3 R.ff. de re iudica. & nouiſsimè probat, & dicit hanc ſententiam communem Illuſtris Senator Dominus Anto. Meneſ.in. d. l.quamuis.numero.41. verſi. Quintò infertur quãuis cõtrariam opinionẽ renuerit Bart. in.d. §.ſi quis iurauerit.col. fin. verſic. Iuxta hoc quæro. & ibi Bal.colũna.2. nu. 2. in fin. dicẽs ſibi videri hãc opinionẽ veriorem. & ibi Ang.nu. 1.& Paul. de Caſt. in dict.l. quãuis. & aliam confirmationẽ pro priori opinione colliges ex eodẽ Domino Anto. Meneſio vbi ſuprà nu. 40. Et eſt notabilis declaratio ad di

ziles de nueſtra Corte mãdamos que puedan lleuar y lleuen el diezmo de la deuda principal, porque aſsi ſe acoſtumbra ſiempre en la nueſtra corte. Pero que no lleuen el diezmo, ni derecho alguno de las penas en que executaren por las obligaciones deſaforadas que executen. Y en quanto a las execuciones que fizieren por marauedis de nueſtras rentas que lleuen lo acoſtumbrado y no mas.

¶Ley.IIII.
¶El Rey don Iuan. I. en Valladolid.

MAndamos que ningunos balleſteros, ni porteros ni Alguaziles de la nueſtra Corte, ni de otros lugares ſin mandamiento del juez, o Alcalde ſean oſados de hazer entrega, o execucion por qualeſquier marauedis de pechos, rentas, o derechos reales. Y ſi el juez, o Alcalde quiſiere hazer complimiento de juſticia haſta tercero dia. De otra manera bien podran hazer la execucion.

¶Ley.V.
¶El Rey don Enrique.II.

NInguno, ni alguno ſea oſado de impedir cõ oſadia loca por fuerça y con armas contradezir, o defender, o impedir la execuciõ de las ſentencias que ſon paſſadas en coſa juzgada. E ſi alguno lo tal fiziere: mãdamos que allende de las otras penas en derecho eſtableſcidas, q̃ pierda la meytad de ſus bienes: y ſean applicados a la nueſtra camara.

¶Ley. VI. *Que no ſe cometa execucion, ſaluo a los Alguaziles y merinos.*

LOS del nueſtro conſejo, ni Oydores no cometã la execucion de algu-

ctam.l. 4. tit. 8.libr.3. ordinamen.vbi dixi in glo.prima.verſi. Præterea eſt dubium, vtrum in caſu huius legis poſsit opponi exceptio rei nõ traditæ.c. 108. & ita iudicaui in quadam cauſa, & reuocaui ſententiam contrariam iudicis ordinarij ciuitatis, Roderici, & fuit à ſupremis Cancellariæ. Regiæ confirmata Ann. 1557. ¶Vlterius dubitatur an legatũ relictũ in teſtamẽto facto manu publica tabellionis ciuitatis, ſeu villæ; eiuſq; numerari poſsit peti via executiua? Dic quod habet executionem paratam, vt dixi in.l.1. verbo: *En las mandas.* titul. 2. ſuprà iſto lib.5. vbi vide & de ſtylo ſeruatur in omnibus auditorijs hæc ſentẽtia. quãuis contrariã firment Petrus à Peralta, & Anton. Gom. in ſuis ſcriptis nouiſſimè

ſimè impreſſis. primus in l.45. Tau. nume.137. poſterior in.l.1.nu.85.ff.de lega.2. dixi in qõ. 600 Queritur inſtrũm publicũ eſt nullum propter defectũ cauſæ, ſeu ſolemnitatis, eſt dubiũ vtrũ prætextu clauſulæ guarentigiæ habeat executionẽ paratã? Dic q̃ nõ, nã deſtructo p'ncipa'i, dſtruit clauſula in eo cõtẽta. Bar.in l.diuus. ff. de teſtam. Dixi in.l.1.gl.1.ver ſi.quæ aũt ſit ętas legitima. titul.1. ſupra iſto lib.5. ordi. Præterea eſt dubium ſi ex duobus inſtrumentis ſimul cõiũctis debitũ aliqđ reddit liqdũ, vtrum executio peti poſſet? vř q̃ non nã cõtractus ad hoc vt ſint exequẽdi debẽt eſſe certi. vt in.l.5.ti.8. li.3.ſupra harũ cõſti.regi. qđ verbũ (*recaudos ciertos*) idẽ importat in caſu prædictæ legis, ac ſi dixiſſet: vt ſint liquidi,

nas ſentencias y otras coſas, ſaluo a los Alguaziles, o merinos de las ciudades, ſaluo ſi nos otra coſa por alguna juſta cauſa vieſſemos que conuenia.

Quãdo el acreedor pidiere execucion de alguna deuda q̃ eſtuuiere pagada alguna parte. Ordenamos, q̃ el deudor no pague mas derecho dela execucion que montare lo q̃ verdaderamente deue, ni el executor lo pida, ni lleue mas de lo q̃ ſe deuia pague la demaſia cõ otro tãto Y por euitar malicias: mãdamos q̃ quando algun acreedor pidiere execucion de ſu deuda: q̃ antes q̃ ſe de mãdamiẽto para ello le tome el juez q̃ le ouiere a dar juramẽto quanta quantia es la q̃ verdaderamente ſe le deue: y para aq̃llo ſe le de mandamiẽto y no mas ſegun ſe cõtiene en eſte libro en el titulo de los Alguaziles.

NO ſe faga execuciõ en bienes de los legos por la ygleſia, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los Perlados y clerigos.

EL juez que no fiziere entrega en bienes del creedor, faſta tercero dia. &c. En que pena incurre. Y contieneſe en eſte libro en el titulo de nueſtras rentas.

LAs excepciones q̃ ſe deuen admitir contra las execuciones de los cõtractos y ſentencias, ſe cõtiene en eſte libro en el titulo de las excepciones.

SI la ſentencia q̃ el Alcalde diere: ſi fuere confirmada por el juez ſuperior faga la execucion della el Alcalde q̃ la pronuncio, ſegũ ſe contiene en eſte libro en el titulo de las appellaciões.

¶*Fin del Libro Quinto.*

vt ex verbis pręcedẽtibus inſinuatur, & ſequẽtibus, licet alias appellatio certi ſit generalior quã liquidi, vt in.l. certũ. ff.ſi cert.pet: ergo &c. incõtrariũ, imo q̃ ex duobus inſtrumẽtis ſimul iũctis locũ habeat executio cum ex eis patet liquidũ debitũ, quãuis ex vno eorũ ſolo nõ eſſet liquidũ. tenet Bal. in.l.fin. C.de falſ.cauſ.adie. lega. Pet. Peral ponẽ exẽplũ huius rei in ſpecie. l.5. ti.8.li.3. ord. Refert. & ſequitur in. l. mæuio. §. A me hærede. c.5.n.6.ff. de lega.2.pagin. 500. & eſt notabilis intellectus in materia executionũ. & ad extẽſionẽ dict. l.5 Vnã declarationẽ ad hanc l. collige ex Deci.in. c.cõſuluit. 1. col. 1.nu.2. de appel. vrũ autẽ executio ĩ bonis fieri poſſit durãte lite ſup nullitate. vi.dec.cõſ.73

¶Finis.

LIBRO SEXTO

Titulo. I. De las rentas del Rey.

¶ *Ley. I. En que pena caen los que hazen que las rentas del Rey valan menos.*

¶ El Rey don Iuan I. en Valladolid. Año de mil ccclxxxvij.

¶ El miſmo en Birnieſca.

BVENA Y NEceſſaria y prouechoſa coſa es a los Reyes poner buen recaudo en ſus derechos y rentas, porque aquellas falleſciendo, no venga daño a ſus ſubditos y naturales, y a los Reyes deſſeruicio. Porende defendemos a todos los de nueſtros Reynos: aſsi concejos como otras perſonas qualeſquier de qualquier ley, eſtado, o condicion que ſean que no digan, ni hagan, ni conſientan, ni ordenen, por arte, ni por amenaza, ni por encubierta, ni por otra manera alguna en publico, ni en eſcondido coſa alguna: porque las nueſtras rentas y pechos y derechos valan menos: Y qualquier que lo hiziere: ſi le fuere prouado, ſegun derecho, que pague a nos, o al nueſtro recaudador todo el daño que por ello viniere en las nueſtras rentas, y pechos, y derechos con las ſeptenas. Y todo hombre en qualquier tiempo que lo ſupiere, ſea tenido de lo denunciar a la juſticia del lugar do acaeſciere. Y porque mas libremente ſea fecho, nos ſeguramos, y tomamos en nueſtra guarda y encomienda, al que tal coſa hiziere ſaber a la juſticia: que no le ſea hecho mal, ni daño por eſta razon. Y de mas queremos que ſi tal coſa ſe hallare ſer verdad, que aya por galardon la tercia parte de las penas: y que la juſticia del lugar do eſto acaeſciere, ſea tenido luego que lo ſupiere de ſaber la verdad de la coſa por peſquiſa, o por otra manera, y nos embiar fazer relacion de todo ello: porque nos mandemos hazer ſobre ello, lo que la nueſtra merced fuere: y ordenamos por eſta ley, que ſi aſsi no lo fiziere: que por el miſmo hecho pierda el officio. Pero es nueſtra merced, que por eſta ley no ſean reuocadas las otras penas, en fueros y en derechos contenidas en el tal caſo.

Ley

¶ Ley. II. Que los Infantes, Duques, y grandes hombres fagan juramento de no conſentir, ni hazer que ſe amenguen las rentas del Rey.

¶ El Rey don Iuã. II. en Palençuela. Año de xxv.

TEnemos por bien que por las nueſtras rentas con que nos mantenemos nueſtro eſtado real, no ſean menoſcabadas, que los Infantes Duques, Condes, Marqueſes, Maeſtres e ricos hombres, Perlados y Caualleros y otras qualeſquier perſonas de qualquier eſtado condicion, preeminencia que ſean ſeñores de algunas villas y lugares de nueſtros reynos y ſeñorios hagan juramento en nueſtras manos, o de quien nos adotaremos para ello que no ſe entremetan por ſi, ni por otros de arrendar las dichas nueſtras rentas: aſsi de tercias como de alcaualas, e otras qualeſquier nueſtras rentas y pechos y derechos, ni las menoſcabaran por ninguna, ni alguna arte, cautela, ni engaño, ni otra alguna manera, ni ſeran en dicho, ni en hecho, ni en conſejo, porque valã menos. Lo qual cumple que aſsi ſe faga al nueſtro ſeruicio y al bien publico commun de los nueſtros Reynos y ſeñorios. Y quien lo contrario hiziere y embaraço, o embargo en los marauedis de las nueſtras rentas puſieren. Mandamos que a los tales ſea pueſto embargo en los marauedis que de nos touieren haſta que fagan pagar a los nueſtros recaudadores lo que aſsi ſe les deuiere en ſus tierras con las coſtas.

¶ Ley. III. Que las rentas del Rey ſe fagan por pregon, y que no las arrienden priuados, ni officiales de ſu caſa.

¶ El Rey don Alonſo en Madrid.

ORdenamos q̃ en las nueſtras rẽtas y pechos y derechos, almoxarifazgos de los nueſtros Reynos ſe hagan por pregones, y que ſean otorgadas a quien mas diere por ellas: y que ſean arrẽdados por granado y por menudo en aquella manera que vierẽ y entendieren los nueſtros contadores mayores que mas puedan valer y rendir. Y deſto no ſean arrendadores priuados, ni officiales de la nueſtra caſa en publico, ni en aſcondido: porque por temor, o verguença no dexen de pujar los que las quiſieren arrendar.

¶ Ley. IIII. Que las rentas del Rey, no ſe arrienden a perſonas eccleſiaſticas.

¶ El Rey don Iuan I. en Valladolid. Año de mil ccclxxxvij

MAndamos y ordenamos, que los nueſtros recaudadores

dores y arrendadores, aſsi mayores como menores, no arrienden rentas algunas nueſtras, a clerigos, ni perſonas eccleſiaſticas: ſaluo ſi dieren buenos fiadores legos, cancioſos y abonados para que ſe faga la execucion en ſus bienes de las quantias que deuieren. E ſi los arrendadores, o recaudadores contra eſto fizieren: que ſean tenidos a pagar por las dichas perſonas Eccleſiaſticas, todo lo que ellos deuieren de las dichas rentas. Y demas rogamos y mandamos a todos los Perlados de nueſtros Reynos, que defiendan ſo ciertas penas a los ſus clerigos y perſonas eccleſiaſticas que no arrienden las nueſtras rentas.

¶ Ley. V. Que los concejos, ni ſus officiales, no arriendē las rentas del Rey, ni del concejo.

¶ El Rey don Alonſo en Valladolid.
¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos.
¶ El Rey don Iuan. II. en Guadalajara.
¶ El miſmo en Burgos. Año de mil ccccliij.

Defendemos, que los Alcaldes y Alguaziles, regidores, y Mayordomos, y eſcriuanos de los concejos de las ciudades, villas y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios, no ſean oſados de arrendar, ni arrienden ellos, ni otros por ellos las nueſtras rentas, pechos y derechos, ni otroſi las rentas y proprios de las tales ciudades, villas y lugares: ni ſean fiadores, ni ſeguradores de los que las fiaren: pero que los otros officiales que no han de veer haziendas de los concejos, y otros qualeſquier que las puedan arrendar ſi quiſieren. Y qualquier que lo contrario hiziere, aya perdido el officio que tuuiere, y que nunca aya otro tal officio.

¶ Ley. VI. De las perſonas que no pueden arrendar las rentas del Rey y del concejo.

Por muchas leyes y ordenanças de nueſtros Reynos eſta prohibido y defendido que ningun cauallero Alcalde, ni Regidor, ni Iurado ni eſcriuano[a] de concejo no arriende nueſtras rentas, ni las rentas de los proprios de concejo de las ciudades, villas y lugares y partidos, do tuuierē los tales officios, y ſo ciertas penas, y como quier que las dichas leyes ſon juſtas, y fundadas ſobre el pro de nueſtras rentas y bien comun de

[a] ¶ *Eſcriuano.* Vt infra. l. ſequen. & in capitibus Prętorū. ca. 32. vbi Frācisc. Auiles verb. *Officiales.* Et idē eſt dicēdū hodie in tabelſionibus numeri. vt per Auiles vbi ſuprà. & eſt. l. 77. in curijs Mantuæ Carpentanorum. anni 1528. Quæ ampliat hanc legem. &. l. 25. in Curijs Toleti. anni 1525. &

1525.&.l 49 de Madrid, Anni 1552.& l.7.8.&.9 titulo. 3. infra. lib. ſeptimo. ordinamen.

los pueblos: pero toda via dize que algunos de los caualleros y officiales en quebrantamiento de las dichas leyes ſe atreuen arrendar las dichas nueſtras rentas y proprios de concejos: y no ſolamente ellos: mas aũ los Alcaydes de las fortalezas arriendan las dichas rentas y proprios, o ponen quien las arrienden por ellos: y eſſo miſmo las rentas eccleſiaſticas. Porende defendemos y ordenamos y mandamos, que de aqui adelante ningun Perlado, ni cauallero, ni perſona poderoſa, ni comendadores de ordenes, ni Alcaydes de fortalezas, ni alguno de los dichos officiales, ni eſcriuano de las rentas, ni ſu lugar teniente no arrienden por ſi, ni por interpoſita perſona, directe, ni indirecte: las nueſtras rentas de alcaualas, ni otras monedas, ni moneda forera, ni otras nueſtras rentas por menor, ni las rentas de los proprios del concejo de las ciudades, villas y lugares y partidos donde tuuieren los dichos officios, ni las rentas Eccleſiaſticas, ni de los eſtudios generales de Salamanca y Valladolid, ſo las penas contenidas en las dichas leyes que ſobre eſto diſponen: y de mas que por el meſmo hecho q̃ ayan perdido y pierdan qualeſquier marauedis, o pan de merceed de por vida, o de juro que tengan en los nueſtros libros: y por priuilegios, y los officios que tuuieren: y ſino tuuieren officios el que lo contrario hiziere, que pierda el tercio de ſus bienes para la nueſtra camara: y que los nueſtros contadores los carguen y cobren dellos tres tanto de lo que monta la renta, o rentas que aſsi arrendaren, y ſean para la nueſtra camara, y declaramos que aquel que es perſona poderoſa a quien por eſta ley defendemos que no arriende: que es tanto poderoſo, o mas como qualquier de los Alcaldes, o Regidores de la ciudad, o villa, o lugar, que es la cabeça del lugar donde ſe toma la renta.

¶ *Ley.VII. Que los eſcriuanos de los concejos, no ſean recaudadores, ni arrendadores.*

¶ El Rey don Iuan II. en Toledo. Año de mil ccccxxxij.

MAndamos que los eſcriuanos de los concejos de las nueſtras ciudades, villas y lugares en tanto que fueren eſcriuanos de los dichos concejos

cejos no puedan ſer nueſtros recaudadores, ni arrendadores de las nueſtras rentas y pechos y derechos en las ciudades, villas y lugares donde biuen y tienen los dichos officios, ni ayan parte dellos por ſi, ni por otra interpueſta perſona: ſopena que por el miſmo fecho ayan perdido los officios: pero que los otros eſcriuanos de las audiencias ſean nueſtros recaudadores y arrendadores tanto que no demanden las dichas rentas en las audiencias, donde ellos fueren eſcriuanos.

¶ *Ley. VIII. Que todas las veneras perteneſcẽ al Rey.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. A Era de mil ccclxxxvj.

TOdas las veneras de plata, y de oro y plomo, y de otro qualquier metal de qualquier coſa que ſean en nueſtro ſeñorio real perteneſcen a nos. Porẽde ninguno ſea oſado de las labrar ſin nueſtra eſpecial licencia y mandado: y aſsi miſmo las fuentes[a] y pilas y pozos ſalados que ſon para fazer ſal nos perteneſcen. Porende mandamos que recudã a nos con las rentas de todo ello: y que ninguno ſea oſado de ſe entremeter en ellas: ſaluo aquellos a quiẽ los Reyes paſſados, nueſtros progenitores, o nos les ouieſſemos dado por priuilegio, o las ouieſſen ganado por tiempo ſegun ſe contiene en el titulo de las preſcripciones.

¶ *Las fuentes.* a Intellige quã do ſunt in publico, vel in prędijs Regis & nõ in prędijs priuatorum iuxta ea quæ de argẽti fodinis, & alijs minerijs tradit. Andr. Iſernia titul. quæ ſint regalia. verbo. Argentariæ. Gregor. Lopius in. l. vndecima. verb. *De las ſalinas* titul. 28. part. 3. de minis autem hodie. vi de Pragmati. Philippi Secundi Hiſpaniæ Illuſtriſſimi Regis.

¶ *Ley. IX. Como ſe han de poner cogedores de las rentas y pechos del Rey.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Madrid. Año de mil ccccxxxiij.

ORdenamos q̃ en todas las ciudades, villas y lugares de nueſtros Reynos: donde ſe ponen cogedores de nueſtras rentas, y pechos y derechos ſe pongan por los concejos de las tales ciudades y villas y lugares, pregonandoſe primeramente dos, o tres dias quien querra coger los tales pechos, por menos precio, y aquel q̃ por menos precio ſe obligare a coger el tal pecho y derrama: que le ſea dada ſeyendo el tal cogedor pechero llano y dando fiadores llanos y abonados de coger cada pecho por la quantia que los ſacare y de no demandar mas. Otroſi de pagar los dichos marauedis de la dicha cohecha

hecha a los plazos y no las peſas y a las perſonas que nos mandaremos: y aſsi miſmo en los pechos concejales a las perſonas que por los dichos Concejos fuere ordenado.

¶ *Ley. X Que los concejos pongan fieles y cogedores de las alcaualas, y el ſalario que deuen auer,*

¶ El Rey don Alonſo en Leon.

ORdenamos que los concejos de las ciudades, villas y lugares pongã fieles y cogedores de las alcaualas, y lleuen los dichos fieles para ſi treynta marauedis al millar de todo lo que cogieren y recaudaren,

¶ *Ley. XI. Que los eſcriuanos de los concejos, aſsienten en ſus libros lo cierto de los padrones de las monedas.*

¶ El Rey don Iuan II. En Valladolid.

ORdenamos que los eſcriuanos de los concejos de las nueſtras ciudades, villas y lugares cada vno en ſu concejo aſſienten en el libro del dicho concejo los padrones de lo cierto de las monedas que nos mandaremos repartir: porque por alli ſe puedan ſacar las pechas que en las dichas ciudades, villas y ſus tierras ay: porque dellas puedan dar copia a los nueſtros recaudadores, y que no ayan poder de recebir los dichos padrones otros eſcriuanos ſino los dichos eſcriuanos de concejo, o otros que de nos tengan poder y prouiſion eſpecial para todo ello. Y mandamos a los nueſtros eſcriuanos publicos, y a otros qualeſquier notarios apoſtolicales, y epiſcopales, que no ſean oſados de tomar los dichos padrones, ſopena de perder los dichos officios, y de incurrir en las otras penas contenidas en las cartas de mercedes que los dichos eſcriuanos tienen de nos.

¶ *Ley. XII. Que los que vendieren ſillas y eſpuelas y eſtribos paguen alcauala.*

¶ El Rey don Iuan II. en Madrid. Año de mil cccxxxiij.

ORdenamos, y mandamos que de qui adelante todos los ſilleros, y freneros, y las otras perſonas que vendierẽ ſillas, frenos, y eſpuelas, y eſtribos, o qualquier coſa dello paguen a nos llanamente alcauala de qualquier coſa dello, ſegun que ſe deue é acoſtumbra pagar la nueſtra alcauala, y de las otras coſas que ſe comprã y venden, y ay alcauala, ſo las penas y condiciones que las leyes del Quaderno ponẽ en eſte caſo.

Ley

¶ *Ley. XIII. Que no aya baratos, ni corredores dellos en la corte del Rey.*

¶ El miſmo en Madrid.

Ordenamos que enla nueſtra corte no aya corredores de baratos de las rentas y mercedes y raciones y quitaciones que de nos tienen nueſtros vaſſallos y otras perſonas, ni vſen delas tales corre dorias, y baratos, y qualquier que lo contrario hiziere que por la primera vegada le den cient açotes: y dende en adelante, le ſea dada por cada vegada eſta meſma pena, y que la prueua deſto ſe faga ſegun ſe deue reſcebir contra los juezes que toman dones.

¶ *Ley. XIIII. Que las mercedes que tenian las villas para los muros: ſe quiten quando fueren de ſeñorios.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de xlvj.

Porque los Reyes paſſados nueſtros progenitores fizieron mercedes a algunas perſonas de nueſtros Reynos de algunas villas y lugares: los quales en el tiempo que eran realengos auian de merced en nueſtros libros cierta quantia de marauedis en cada vn año para el reparo de los muros dellas. Mandamos que pues las tales villas y lugares han paſſado a otros ſeñorios que los nueſtros contadores mayores quiten de nueſtros libros los dichos marauedis, y no los paſſen en cuenta.

¶ *Ley. XV. Que no ſe den cartas de alongamiento de peſquiſas de monedas.*

¶ El Rey don Iuan II. en Valladolid Año de mil ccccxlvj.

ORDENAMOS y mandamos que no ſe den cartas algunas, por nos, ni por nueſtros contadores mayores, ni por los de nueſtro conſejo, ni otras prouiſiones de alongamiento para demandar las nueſtras rentas y moneda, ni para fazer la peſquiſa ſobre ellas, ni los nueſtros ſecretarios las libren: y que ſe guarde en eſto la ley del Quaderno de las monedas. Y eſto ſe guarde aſsi: ſaluo quando por importunidad, o cauſa legitima ſe ouiere de fazer la tal prolongacion.

¶ *Ley. XVI. Que las alcaualas no ſe repartan como pedidos.*

¶ El Rey don Iuan Primero, en Soria. AEra de mil cccc y xvj.

Ordenamos que en ninguna ciudad, villa, ni lugar de nueſtros reynos y ſeñorios no ſe cojan las alca-

ualas como por pedido: ſaluo que los que compraren y vendieren las coſas que ayan de pagar alcaualas que la paguen, y no otro alguno ſegun ſe contiene en el Quaderno de las alcaualas, con que mandamos arrendar las dichas alcaualas.

¶ *Ley. XVII. De los quintos que perteneſcen al Rey de las preſas y ganancias por mar y por tierra.*

¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos

COſa cierta es que los quintos que a los Reyes acoſtumbraron dar ſus naturales de las preſas y ganancias que auian, aſsi por la mar como por la tierra, de las coſas que tomauan y ganauan en la guerra les fueron dados en ſeñal y reconoſcimiento de ſeñorio y naturaleza: y aſsi los fazedores antiguos de las leyes, ouieron por coſa deſaguiſada que otra perſona alguna preſumieſſe de les pedir, ni lleuar por ſu derecho: y eſto queriendo conſeruar para nos los dichos Procuradores nos ſuplicaron quiſieſſemos dar forma y orden como los tales quintos quedaſſen por nos y que perſona alguna no los pidieſſe, ni lleuaſſe, ſaluo ſi fueſſe por nueſtro poder: y por eſpecial conceſsion nueſtra ſegun lo quiere y diſpone la ley quarta, del titulo veynte y ſeys de la ſegunda partida, cuyo tenor es eſte que ſe ſigue.

Apueſtas razones y ciertas fallaron los ſabios antiguos, porque los hombres dieſſen al Rey con derecho ſu parte de lo que ganaren en las guerras. Y por ende eſtableſcieron que le dieſſen el quinto de lo que ganaſſen por cinco razones. La primera por reconoſcimiento de ſeñorio que es mayor ſobre ellos y ſon con el como vna coſa, el por cabeça, y ellos por cuerpo. La ſegunda de deudo de la naturaleza que han con el. La tercera por agradeſcimiento del bien fecho que del reſciben. La quarta porque es tenido de los defender. La quinta por ayuda de ellos miſmos que ha fecho y podria fazer. Y eſte derecho de quinto no lo puede auer ſino el Rey: ca a el perteneſce tan ſolamente por las razones ſobredichas. Y maguer lo quiſieſſe dar a alguno por heredamiento por ſiempre no lo puede fazer, porque es coſa que perteneſce al Señorio del Rey ſolamente. Mas queriendo fazer merced a al-

Digitized by Google

a alguno puede lo otorgar que aya la pro que ſaliere del quinto faſta tiempo ſeñalado, o por vida de aquel Rey que lo otorgaſſe. Otros derechos aun deuen dar al Rey de las coſas mayores y mas honradas que ganaſſen de los enemigos. Y eſto ſeñaladamente por fazerle honra. E ſin todo eſto deuen aun dar otros derechos de lo que ganaren por razon que les da el con que lo ganen: aſsi como ſe mueſtra en las leyes deſte titulo. Porende nos conformandonos con la diſpoſicion de la dicha ley. Defendemos y mandamos que de aqui adelante ninguno ſea oſado de tomar ni lleuar los dichos nueſtros quintos que a nos perteneſcen de todas las dichas preſas y ganancias que aſsi por mar como por tierra nos ſon deuidos, aunque los que los pidieren y tomaren digan que aquellos que fizieron la preſa ſon ſus vaſſallos, o que la truxeron a ſu puerto, o que eſtan en vſo y conſtumbre de los lleuar: pues la tal coſtumbre no pudo ſer introduzida en perjuyzio de nueſtra real preheminencia: pero ſi alguna perſona tiene de nos merced de los dichos quintos, o parte de llos: queremos y mandamos que gozen de la dicha merced: ſegun el tenor y diſpoſicion de la ley de ſuſo encorporada.

Mandamos que las nueſtras rẽtas y pechos y derechos ſean arrẽdados por menos precio a los Chriſtianos que a los judios.

Como el Rey don Enrique Quarto reuoco las gracias y mercedes y franquezas y libertades q̃ auia dado a qualeſquier vniuerſidades y perſonas ſingulares, contieneſe en eſte libro en el titulo de los eſentos.

Titulo. II. de los contadores mayores.

Ley primera. Que ſean dos contadores. y no mas.

El Rey, y Reyna en Madrigal. Año. de lxxvj.

ORdenamos y mandamos que por quanto agora ſon en nueſtra caſa tres contadores mayores, y en los tiempos de nueſtros progenitores, no fueron mas de dos. Nueſtra merced y voluntad es que quando el vno de nueſtros Cõtadores mayores vacare que ſe reduzgan en el numero de dos cõtadores y no

no mas. Y eſto miſmo mandamos en los nueſtros contadores mayores de cuentas, y aſsi prometemos de lo guardar, y ſi proueyeremos que no vala la tal prouiſion. A los quales dichos contadores mayores mandamos que guarden y cumplan ellos y ſus officiales las ordenanças y taſſas de yuſo eſcriptas, ſo las penas contenidas.

¶Ley. II. De las ordenanças y taſſas que deuen guardar los contadores mayores y ſus officiales.

¶Ordenança del Rey, y Reyna.

PRimeramente que cada dia exceptos los Domingos y fieſtas de guardar: los contadores mayores, y menores con todos los officiales y lugares tenientes de mayordomo ſe junten a tener audiencia vna vez al dia deſde las nueue, haſta las doze en inuierno: y deſde las ſiete faſta las diez en verano en caſa de vno de los dichos contadores menores vna ſemana, y en caſa de otro otra ſemana: y que qualquier de los dichos contadores menores, o lugar teniente de mayordomo que faltare de venir al tiempo ſuſodicho, que pague en pena mil marauedis para la nueſtra camara por cada vez, y ſi qualquier de los officiales no viniere cada vn dia, ſegun dicho es, que libre y ſeñale por el aquel lugar teniente de contador mayor cuyo es el tal official, y los derechos que auia de auer de la tal librança ſean para la nueſtra camara. Y que el contador menor en cuya cauſa ſe juntaren: ſea tenido ſo cargo del juramento y de mil marauedis de pena de dar copia al fin de ſu ſemana de las tales faltas y penas a la perſona que por nos para las reſcebir fuere deputado. Pero ſi acaeſciere que aya alguna occupacion mucho neceſſaria a nueſtro ſeruicio y con nueſtra licencia puedan en ella ſer occupados mas que no ſeñale contador menor, ni official ninguno a parte faſta que ſe tornen a juntar todos y libren y ſeñalen alli juntamente.

Item, que cada ſemana ſe junten alomenos Martes y Viernes, todos los Contadores mayores y menores, a las tres horas deſpues de medio dia y tengan audiẽcia: aſsi para deſpachar las coſas que con los contadores mayores ſe ouieren de comunicar como para ſeñalar las cartas de merced y de juſticia que nos ouieremos

mos de firmar y ſean primeramente ſeñaladas de todos los nueſtros contadores mayores, o a lomenos de los menores con vno de los mayores. Y que fuera deſtas audiencias los dichos contadores mayores, no ſeñalen coſa alguna.

Item, que los contadores menores no ſeñalen prouiſion, ni libramiento, ni otra coſa alguna ſaluo eſtando todos tres juntos en ſu audiencia, o fuera della, ſo la dicha pena de los dichos mil marauedis por cada vez, la meytad para quien lo accuſare, y la otra meytad para nueſtra camara.

Item, que ningun contador mayor, ni menor, ni official alguno de los ſuſodichos, ni otro por ellos, ni por alguno dellos tengan parte en las rentas, o en qualeſquier recaudamientos, o receptorias, ſopena que pierda el officio, y el quinto de ſus bienes, la meytad para la dicha nueſtra camara, y la otra meytad para el que lo accuſare. Otro ſi que ninguno de los ſuſodichos, ni otro por el, ni theſorero alguno; ni receptor ſea oſado de baratar, ſopena que pierda todo lo que diere aquel, o aquellos con quien barataron con el quatro tãto, la meytad de la qual pena ſea para la nueſtra camara, y la otra meytad para el que lo accuſare, y que toda via ſea tenido de pagar entera la deuda principal.

Item, que los dichos contadores y officiales ſuſodichos no libren coſa incierta a perſona alguna por ningun expediente, ni ſo algun buen color, ſopena que los contadores menores y los officiales de relaciones paguen lo que aſsi libraren con las expenſas y gaſtos que fiziere el que aſsi fuere librado de coſa incierta. E aſsi meſmo que no pueda ſituar en ningunas rentas lo que fueren ciertos que no cabe en ellas. Otro ſi, que no puedan fazer declaratorias algunas ſin que todos los cõtadores mayores y menores concurran a las fazer, y ſin que nos de todo ello ſeamos por extenſo y expreſſamente conſultados è informados y ſe faga juſta y deuidamente, y ſin accepcion de perſona, ſopena que los que tales declaratorias fizieren paguen tanto quanto injuſta, y no deuidamente ſe fallare que han declarado: la qual pena ſea para las perſonas que en las tales declaratorias fueren agrauiadas.

Digitized by Google

Item, que ninguno de los ſuſodichos lleue mas derechos de los que eſtan taſſados ſopena que tornen con el doblo lo que de mas lleuaren: la meytad para la parte agrauiada, y la otra meytad para la nueſtra camara, y que la copia de las dichas taſſas eſte patente a todos en la caſa donde ſe tuuiere la dicha audiencia, y que el contador en cuya caſa ſe touiere aſsiente en las eſpaldas de qualquier prouiſion todos los derechos que della ſe touieren de pagar, porque en toda parte ſe puedan ſaber.

Item, que no ſe arrienden los dichos officios, o ſe arrienden en precios moderados, y razonables, de manera que el official que lo recibiere en renta ſe pueda buenamente ſoſtener y mantener de los derechos juſtos del tal officio, ſopena de cient mil marauedis al que lo diere en renta, y cinquenta mil marauedis, al que lo tomare, la meytad para la nueſtra camara, y la meytad para el que lo accuſare. Otro ſi que ningun contador mayor, ni menor, ni otro official alguno de los ſuſodichos reſciba dadiua [a], ni preſente, ni ſeruicio, ni agradeſcimiento pedido, ni de grado offreſcido de ninguna perſona por ſi, ni por otro directe vel indirecte de qualquier calidad, o quantidad que ſea ſaluo coſas de comer, y de beuer en pequeña quantidad preſentadas por quien no tiene negocios que con ellos aya de deſpachar, o deſpues de feneſcidos los tales negocios, ſin las pedir por manera alguna las tales coſas de comer y de beuer, ſopena que el que lo reſcibiere, o otro por el, lo reſtituya con las ſeptenas por la primera vez: la meytad para la nueſtra camara, y la meytad para el q̃ lo accuſare. Y por la ſegunda vez, pierda el officio, y el que lo diere en qualquier manera pague en pena otro tanto como dio: pero ſi de ſu grado manifeſtare como lo dio no caya en pena alguna: mas que le ſea reſtituydo lo que ouiere dado, y aya la meytad de las dichas ſeptenas.

libr. 6. §. de iudicibus & algazellis recipientibus donationes (ſeu cohechos Hiſpanè) vid. optime in. l. 1. 2. & l. 3. titul. 20. in ord. Regis Alphonſi Compluti celebratis Anni. 1386.

Item, que juren los dichos contadores mayores y menores expreſſamente, que no prouean de receptoria a perſona alguna por

[a] ¶ *Dadiua.* Cõcord. capi. ſtatutũ. de reſt.

na por parenteſco, ni amiſtad: ſaluo porque a todo ſu leal ſaber creen que la tal perſona es idonea, y fiel y ſufficiente para el tal cargo y que al tiempo que la proueyeren reſciban juramento del tal receptor: que negociara fielmẽte el tal cargo: y como ſu propria hazienda: y que no baratara con perſona alguna ſegun de ſuſo es defendido.

Item, que juren los dichos contadores mayores y menores, que no libren officio, ni quitacion ſaluo a las perſonas que realmente y con effecto ſiruieren los officios de las tales raciones y quitaciones: ſaluo ſi nos expreſſamente lo mãdaremos por fazer merced eſpecial a algunas perſonas.

Es nueſtra voluntad y anſi lo declaramos, que por eſte miſmo fecho que qualquier que fiziere contra las dichas ordenanças, o contra qualquier dellas incurra en la pena, o penas dellas ipſo iure. Y deſde luego ſea obligado a pagar la dicha pena, o penas dellas in foro conſcientiæ, ſin que aya, ni ſe eſpere otra condenacion quanto quier que el delicto ſea occulto.

Item, que juren todos los contadores: y todos los officiales de tener y guardar bien y fielmente todas eſtas ordenanças: y de pagar las penas dellas: ſi en qualquier manera a ſabiendas fizieren contra qualquier dellas: y de reuelar a nos cada vno qualquier coſa que de qualquier otro ſupiere: y que no reſcibiria contador mayor, ni menor, ni otro official alguno a vſar de qualquier de los dichos officios, ſin que primeramente jure de guardar todo lo ſuſodicho.

Y mandamos que ſean todos apoſentado en vn barrio, muy cerca vnos de otros: porque ſe puedan juntar y ſer auidos mas ſin trabajo.

Item, que ningun official de contadores mayores, ni menores, ni del theſorero, ni del eſcriuano de las rentas, ni del mayordomo, ni de ſu lugar teniente, ni de Secretarios, ni de ſus lugares tenientes, ni otros ſus continuos commenſales, accepten cargo de deſpachar qualquier priuilegio, o librança, o recudimiento, o otras qualeſquier negociaciones tocantes a la nueſtra fazienda, ſopena que qualquier que lo contrario fiziere, pague por la primera vez diez mil

Digitized by Google

marauedis: y mas lo que leuare por la tal negociacion, la meytad para la nueſtra camara, y la meytad para el que lo accuſare. Y por la ſegunda vez que no eſte mas en la nueſtra corte. Pero pueda qualquier de los ſuſo dichos aceptar cargo de negociar qualeſquier priuilegios, o libranças, o otras qualeſquier prouiſiones y deſpachos de yglesias y moneſterios, y de perſonas pobres y miſerables y de parientes y amigos, no leuando coſa alguna por la tal negociacion, ſo la dicha pena.

¶*Ley. III. Que los contadores mayores puedan hazer condiciones en los quadernos quando arrendaren las rentas.*

¶El Rey don. Iuan. II. en Madrid. Año de mil ccccxix.
¶El miſmo en Palençuela. Año de xxv.

Mandamos q̃ en los quadernos y cartas y recudimientos que ſe ouieren a dar en el arrendamiento en las nueſtras alcaualas y monedas y tercias y otras nueſtras rentas de nueſtros Reynos q̃ los nueſtros contadores mayores puedan fazer condiciones nueuas ſin nueſtro eſpecial mandado: pero que ſi los Procuradores de las nueſtras ciudades y villas vieren que de las dichas condiciones, ſon algunas agrauiadas. Mandamos que lo mueſtren ante nos, y nos mandaremos proueer como cumple a nueſtro ſeruicio y al bien y pro comun de nueſtros Reynos.

¶*Ley. IIII. Que no ſe reciba puja deſpues de rematadas las rentas de poſtrimero remate.*

¶El Rey don Enrique. IIII. en Toledo. Año de mil cccclxij.

Mandamos que deſpues que los nueſtros contadores mayores ouieren rematado de poſtrimero remate las nueſtras rentas que dende en adelante no las puedan mudar, ni reſcebir mayor precio, ni puja, ni media puja, ni otro precio mayor, ni menor: ſaluo de conſentimiento de las partes a quien toca, o ſi la puja fuere tanta quanto monta la quarta parte de toda la renta, y no en otra manera. E ſi los nueſtros contadores el contrario fizieren que no vala: y aquellos que ſeyendo rematada la renta en otro la pujaren y mayor precio dieren ſaluo como dicho es que paguen a nos la puja: y no aya la renta. Y mandamos a los nueſtros contadores mayores, que juren en el nueſtro Conſejo de lo aſsi guardar.

Ley

¶*Ley. V. Que no ſe reſciba puja de menos del quarto.*

¶El Rey don Enrique. IIII. en Nieua.

COmo quier que el ſeñor Rey don Enrique nueſtro hermano en las Cortes que hizo en Toledo, Año de lxij, fizo y ordeno que los nueſtros contadores mayores no pudieſſen mudar las nueſtras rentas de vn arrendador en otro deſpues de rematadas, ni pudieſſen reſcebir en nueſtras rentas ninguna puja, ni media puja, ni otro precio mayor, ni menor, ſaluo ſi la puja montaſſe tanto como la quarta parte de lo que mõtare todo el cargo de la tal renta que aſsi fuere rematada, y no en otra manera, y como quier que la diſpoſicion de la dicha ley es muy juſta y contiene equidad. Pero porque la malicia y cobdicia de muchas perſonas fazen que la dicha ley parezca permitir agrauio, porque muchas perſonas por virtud de la dicha ley, tientan de ſacar a muchos arrendadores de ſus rentas en cabo del año quando veen que conoſcidamente los que primera mente arrendaron han algun prouecho en ella: y han pueſto ſu induſtria y parte de ſu fazienda en mejoramiento de la dicha renta. Y aunque la facultad de la dicha ley redunda en prouecho y acreſcentamiento de nueſtras rentas: pero reſulta della algun agrauio al arrendador en quien fuere rematada. Porende el dicho ſeñor Rey don Enrique en las cortes q̃ fizo en Nieua, el año de lxxiij. limitando y juſtificando la dicha ley a peticion de los Procuradores de nueſtros reynos: mando y ordeno que la perſona que por virtud de la dicha ley quiſiere fazer la tal puja de la quarta parte para ſacar la renta a aquel en quiẽ primera mente fue rematada que la faga dentro en tres meſes deſpues que la tal renta fuere rematada en el primero arrendador que la tuuiere, y no deſpues, y que eſto haya lugar, y ſe pueda fazer aun que la renta ſea rematada en el primero arrendador en tiempo que no queden del año por paſſar los tres meſes. Y que la dicha quarta parte de puja ſe entienda ſer fecha contando por precio de la rẽta todo lo que della nos auemos de hauer y ſaluado y ſituado que ay en ella, y los prometidos que en ella ſe han otorgado: y el que paſſado el dicho tiẽpo de los tres meſes tentare de hazer la dicha puja contra el tenor y forma de

ſta ordenança que caya e incurra en las penas contenidas en la dicha ley. Y con eſta limitacion ordenamos q̃ la diſpoſicion de la dicha ley aya lugar, y no pueda ſer renũciada: y que toda via en qual quier renta nueſtra, ſea recebida la dicha puja, faſta los dichos tres meſes deſpues de rematada, aunque los nueſtros contadores mayores ayan jurado y prometido con qualeſquier clauſulas derogatorias, penas, fianças, y obligaciones, y no obſtancias deſta ley y otras qualeſquier firmezas que no ſe recibira la dicha puja: y que toda via ſin embargo de todo eſto ſe reſciba la tal puja ſi ſe fiziere en el tiempo y por la forma que de ſuſo ſe contiene, y ſi de otra guiſa ſe fiziere q̃ no pueda ſer reſcebido.

¶Ley.VI. Que los que tienen marauedis del Rey ſean librados en la comarca donde biuieren.

¶El Rey don Iuan.II. en Palençuela. Año de xxv.

¶El miſmo en Madrid. Año de mil.ccccxxv.

ORdenamos que a todos aquellos que tienen en los nueſtros libros marauedis algunos, aſsi de tierra como de racion, o quitacion que les ſea librado en los recaudadores de las comarcas adonde biuen, o tienen ſu habitacion. Y que el recaudador ſea tenido de les librar en el dicho lugar donde biuen, o lo mas cerca que ſer pueda: y otroſi que ningun recaudador, ni arrẽdador ſea oſado de baratar tierras de los nueſtros vaſſallos, y q̃ acerca de eſto ſe guarden las leyes de nueſtros Quadernos, y las ordenanças por nos fechas. Y otroſi mãdamos que los dichos nueſtros cõtadores mayores librẽ en cada vn año en el primero tercio todo lo que ouieren de auer en nueſtros libros aquellos aquien fueren deuidos marauedis algunos, porque puedan ſer pagados bien, y los recaudadores puedan ſer requeridos con los libramientos: y principalmente mandamos que ſean librados en el principio de cada vn año las lymoſnas y caſtillos fronteros.

¶Ley.VII. Que ninguno pueda tener facultad de mudar ſu ſituado de vna renta en otra.

¶El Rey don Enrique. IIII. en Cordoua. Año de mil.ccccclv.

¶El Rey don Enrique.IIII. en Nieua,

EN las cortes de Nieua el ſeñor Rey don Enrique que ſancta gloria aya, a peticion de los Procuradores de las

las ciudades y villas reuoco las facultades que auia dado por priuilegio a algunas perſonas para que de los marauedis, o pan, o otras coſas que tenian por juro de heredad al comienço de cada vn año nombraſſen las rentas y partidos donde quiſieſſen auer por aquel año los tales marauedis, y que fizieſſen repartimiento dellos por las rentas q̃ mas les agradaſſen, y con otras clauſulas exorbitantes de ſus priuilegios. De lo qual ſe auian ſeguido muchos robos e daños ſo color de executar los tales priuilegios. Ordeno y mando que dende en adelante no ſe dieſſe facultad a perſona alguna para que fizieſſe repartimiento de ſus marauedis: y que ſi dieſſe las tales facultades que no valieſſen, y que los contadores mayores no lo paſſaſſen, ni poſſeyeſſen en el priuilegio, ni lo aſſentaſſen en ſus libros. E otroſi en las facultades que eran dadas faſta alli ordeno y mando que en comienço del año primero, que fue año de lx. nombraſſen las rentas para ſiempre donde quiſieſſen tener ſituados ſus marauedis. Y que dende en adelante no los pudieſſen dar, ni nombrar de nueuo en tiẽpo alguno, y que los priuilegios que faſta alli eran ſacados y quantias ſituadas en rentas ciertas y no eran acceptadas en los lugares donde eſtauan las dichas rentas, ni eran mandadas pregonar ſe executaſſen faſta, que ſe aueriguaſſe entre los arrendadores y fieles y cogedores de la vna parte: y el dueño del priuilegio de la otra ante los del nueſtro Conſejo: y los nueſtros Cõtadores mayores. E ſi fallaſſen que cabe el tal ſituado en la renta lo mandaſſen pregonar y acceptar y pagar, y ſi vieſſen que no cabia que luego mandaua y mando que no ſe acceptaſſe, ni pregonaſſe.

E otroſi ordeno y mando, que los que tuuieren marauedis, y pan y otras coſas de merced ſituado en qualeſquier rentas, y en qualeſquier pechos y derechos, q̃ no fizieſſen por ello toma, ni repreſaria de bienes, ni priſion de hõbres de los vezinos y moradores del Concejo, del lugar donde tuuieſſen ſituados los tales marauedis, ni del lugar donde fueſſen vezinos y moradores, los arrendadores, fieles y cogedores, ſo pena que por el miſmo fecho y por eſſe miſmo derecho ouieſſe perdido y pierda la tal merced, y aquella quedaſſe vaca y fincaſſe ninguno, y de ningun valor el priuilegio,

gio, o cauſa que de la tal merced touieſſe, y que el Rey pudieſſe proueer de los tales marauedis ſeyendo ſobre ello vencido y condenado en nueſtro conſejo; y que luego que fueſſe dada la ſentencia taſſaſſen y quitaſſen de nueſtros libros los nueſtros contadores mayores la tal merced, y la aſſentaſſen a quien nos mandaſſemos. Y que ſobre tal caſo cada vno proſiga ſu juſticia por via ordinaria, y no por via de tomar repreſaria, ni priſion de perſonas: y que el tal crimen ſea caſo de corte. Y eſto ſe entienda ſaluo quando por defecto de juſticia del concejo de la ciudad, o villa, o lugar donde los tales marauedis fueſſen librados y ſe fizieſſe la tal toma y execucion por nueſtras cartas que ſobre ello fueſſen dadas, libradas de los del nueſtro cõſejo y de los nueſtros contadores mayores, y aſsi lo mandamos guardar ſegun que en la dicha ley ſe cõtiene.

¶Ley.VIII. Que los que tienen marauedis del Rey, ſean librados en el primer tercio de cada año.

¶Pragmatica del Rey don Iuã en Valladolid. Año de mil ccccxxxij. y año de lij.

MAndamos que los nueſtros vaſſallos a y perſonas que de nos tienen tierras y mercedes rationes: y quitaciones ſean librados en cada año, ante que ſe cumpla, ni paſſe el primero tercio cada vno dellos lo que de nos han de auer en qualquier manera, porque ellos ſean ſocorridos y lo ayan con tiempo: y ſe puedan aprouechar y ſoſtener dello y no ayan de baratar, ni ſe cohechar por ſe fazer tarde los libramiẽtos, y que le ſean librados los marauedis que no tienen y ouieren auer en cada vn año cada vno en ſus comarcas y villas y lugares y tierras, y lo que ende no cupiere, les ſea librado en los otros lugares donde cupiere.

a ¶Vaſſallos. Attende ad iſtam legem eiuſque rationem.

¶Ley.IX. Que los perlados y caualleros ſean librados en los lugares de ſus tierras

¶El Rey don Enrique. IIII. en Madrid. Era de mil cccclviij.

EStableſcemos y mandamos que los Perlados, y Caualleros y otras qualeſquier perſonas que en nueſtros libros tienen marauedis algunos, ſean librados en ſus propios

Digitized by Google

prios lugares ſi abaſtaren. Y los que falleſcieren, ſean librados en otros lugares de nueſtra corona Real: y mandamos a los nueſtros contadores mayores, que taſſen el juſto valor de todos los lugares de ſeñorio, que ſon en nueſtros Reynos, auida primero informacion, quanto verdaderamente valen las nueſtras rentas: porque ſea ſabido el valor de ellas, y no ſe faga diminucion alguna en nueſtras rentas. Y mandamos otroſi a los nueſtros cõtadores mayores, que tomen cuenta del ſueldo que deuen hauer los dichos Perlados y caualleros y otras perſonas, porque ſo color del dicho ſueldo, no fagan toma de los marauedis de nueſtras rentas. Y mandamos ſobre ello dar nueſtras cartas, y que ſea pregonado en nueſtra corte que todos aquellos a quien es deui do el ſueldo vengan faſta ſeſenta dias a feneſcer cuenta con nueſtros contadores mayores.

¶*Ley. X. Que los marauedis que vacaren en los libros del Rey ſean conſumidos para el la meytad.*

¶El Rey dõ Enrique. IIII en Toledo. Año de mil cccc y lxij.

EL Rey don Enrique nueſtro hermano que ſancta gloria aya en las cortes que fizo en Toledo, Año de lxij. ordeno que todos los marauedis que en ſus libros eſtauan aſſentados: qualeſquier perſonas cada y quando vacaſſen la meytad fueſſe conſumida para el Rey, ſaluo los marauedis que vacaſſen de padre a fijo, y de aquellos que en ſeruicio de Dios y del Rey murieſſen en la guerra de los infieles. Y ſacadas otroſi, las tenencias y raciones y quitaciones de los mayores officios: de los quales no ay mas de vn officio, o dos en caſa del Rey Exceptas otroſi las renuncia ciones que qualquier quiſiere fazer de los marauedis que touiere en los libros del Rey. Y ordeno que de la meytad que aſsi fueſſe conſumida, y el Rey no pudieſſe fazer merced. Y que porque fueſſe mejor guardada que los contadores mayores juren en preſencia de los Procuradores del reyno, que ſo pena de perjuros y de priuacion de los officios que de alli adelante no libraran, ni paſſaran carta, ni aluala que contra lo ſuſo dicho fuere otorgada: aunque en ella ſe faga expreſſa mencion deſta ley, y ſea inſerta en ella. Y aunque el Rey quiſieſſe abſoluer del dicho juramento: y de las penas deſta ley a los dichos contadores mayores. Y aunque proceda

ceda de ſu cierta ſciencia y proprio motu y poderio Real abſoluto con otras qualeſquier abrogaciones derogaciones y no obſtancias.

Item, que los Secretarios juraſſen en el conſejo: que no libraran carta, ni aluala contra lo que dicho es.

¶ *Ley. XI. Que los contadores mayores, ni ſus officiales no puedan arrendar ni ſer fiadores de las rentas, ni baraten.*

¶ El Rey don Iuan. II en Guadalajara. Año de mil ccccxxxvj

ORdenamos que los nueſtros contadores mayores y ſus lugares tenientes y ſus officiales y los otros officiales de la nueſtra caſa y corte: aſsi el nueſtro chanciller como el nueſtro mayordomo y notarios y otros officiales de la nueſtra caſa, ſean tenidos de guardar y guarden las leyes fechas y ordenadas por el ſeñor Rey don Iuā nueſtro padre que ſancta gloria aya en el ayuntamiēto de Segouia, y por nos en las cortes que hezimos en Madrigal, Año de ſetenta y ſeys: que fablan en razon de los derechos de ſus officios, ſo las penas en ellas contenidas, y que los dichos nueſtros Contadores mayores de las cuentas, ni ſus lugares tenientes, ni ſus officiales, ni otro por ellos no puedan ſer theſoreros, ni recaudadores, ni fazedores, ni fiadores en coſa alguna que tanga a las nueſtras rentas y derechos, ni ſean arrendadores, ni hayan parte en las nueſtras rentas, ni en las fianças, ni baraten, ni ſaquē libramientos agenos.

Y fagan juramento en deuida forma todos los ſobredichos ante nos, de lo aſsi fazer y complir y guardar. So pena de perjuros è infames. Y que ayan perdido los dichos officios, los que lo contrario fizieren.

¶ *Ley. XII. De los derechos que han de lleuar lo ſofficiales de los contadores.*

¶ El Rey don Iuan II en Segouia. Año de mil ccccxxxiij.

POrque nos es fecha relacion que el nueſtro chanciller mayor, y el nueſtro mayordomo mayor: y los nueſtros contadores mayores y ſus lugares tenientes y los nueſtros Alcaldes e Alguaziles de la nueſtra caſa y corte y Chancilleria, y los otros nueſtros officiales han lleuado, y lleuan mayores quantias

tias

tias de las que deuian lleuar y les pertenesce de ſus ſalarios y derechos que deuen lleuar de ſus officios : y otroſi algunos dellos no han guardado en lo que atañe a ſus officios las leyes y ordenanças por los Reyes dōde nos venimos, en eſpecial por el Rey don Iuan nueſtro padre que ſancta gloria aya en las cortes que fizo en Segouia, y nos fezimos en Madrigal, el qual mando proueer en la manera que ſe ſigue.

¶*Ley*. XIII. *De las ordenanças que deuen guardar los officiales del ſueldo, y los derechos que deuen auer.*

¶El Rey y Reyna.

MAndamos que los pagadores del ſueldo y acoſtamiento, y de qualeſquier marauedis en contado q̃ ouieren de ſer pagados, guarden la forma ſiguieute. Primeramente que no lleuen precio alguno de las pieças de oro y plata que aſsi pagaren, ni las carguen en mas precio, de lo que comunmente valen en pago, ni las buſquen menguadas en los cambios, o en otros lugares para las dar por buenas y ſanas. So pena que el que lo contrario fiziere pierda todo lo que aſsi lleuare y dixere con el quatro tanto por la primera vez, la meytad para la nueſtra camara, y la otra meytad para el que lo accuſare. Y por la ſegunda vez que allende de la pena ſuſo dicha no vſe mas del dicho officio.

Item, que no cuenten mas de lo que pagaren realmente y con effecto, y que por ningun achaque no dexen de pagar el ſueldo al que realmente lo ouiere ſeruido y lo pidiere no auiendo fecho coſa, porque lo deua perder.

Item, que por ninguna afficion ni intereſſe pague ſueldo, o acoſtamiento al que no fuere deuido, ſo pena que pague con el doblo qualquier coſa de lo ſuſo dicho.

Item, que quando alguno finare ſea pagado a ſus herederos lo que fuere deuido : aſsi del ſueldo como del acoſtamiento, y ſi no tuuiere herederos que ſea diſtribuydo por ſu anima, ſo pena que el pagador que lo retuuiere lo pague con el doblo, la meytad para nueſtra camara, y la mitad para el que lo acuſare.

Item, que no reſciba dadiua, ni preſente el, ni otro por el, pe-

dida,

dida, ni de grado offreſcida: direc-te, ni indirecte a aquellos a quien han de pagar qualeſquier quantias de marauedis, ni baraten con ellos por poco, ni por mucho, ſo pena que torne lo que aſsi recibiere y ouiere con el doblo. En todas las dichas penas deſde agora condenamos al que en ellas, o en qualquier dellas cayere. Y queremos que ſea tenido, in foro cõſcientiæ de las pagar ſin que ſea, ni eſpere ſer en ellas condenado por ningun juez. Que juren de pagar las dichas penas ſi en ellas cayeren: que no reſcibiran a vſar del dicho officio a ninguna perſona ſin que primero jure aqueſto: y que reuelaran a nos vnos de otros lo que dello ſupieren.

Que ninguno ſea reſcebido a vſar deſte officio ſin que primeramente haga eſte juramento.

Y que lleuen por libramiento de ſueldo de diez lanças: y dende ayuſo que lleuen todos los officiales del ſueldo lx. marauedis. Y de diez lanças arriba faſta cincuenta lanças.c. y xx. marauedis. Y de cincuenta lanças arriba. cc. y.x.marauedis. Y dende ayuſo a eſte reſpecto: y eſto ſi fuere hecha librança de ſueldo de vn mes: y dende arriba. Pero ſi fuere menos de vn mes lleuẽ los cõtadores del ſueldo la meytad de los dichos derechos de libramiento de ſueldo de los eſpingarderos q̃ lleuẽ todos los officios de ſueldo diez y ocho marauedis. De libramiento de ſueldo de peones ſi libraren a cada peon por ſi, y ſi fuere vn libramiento de vn mes de ſueldo, o dende arriba que lleuen todos los contadores de librança por cada perſona ocho marauedis. Pero ſi fuere de menos de vn mes que lleuen la meytad. Y ſi fuere la librança de capitania de peones de ciudad, o villa, o tierra, o de cauallero, o de otra perſona que los traya que ſi fuere la capitania de cien peones, o dende arriba que lleuen todos los contadores de librança. c. y. lxxx. marauedis, ſeyendo la librança de vn mes, o dende arriba. Y ſi fuere de vn mes abaxo que lleue la meytad: pero ſi fuere la librança de cient peones abaxo que lleuen todos los contadores nouenta marauedis, ſeyendo la librança de vn mes arriba: y ſi fuere dende abaxo, que lleue la meytad. Y en eſte caſo ſi todos los peones de la dicha capitania, o ſu capitan quiſiere que toda la librança ſe faga en vn libramiento, que

to,que ſean tenidos los dichos cõtadores de lo hazer. De feneſcimiento de cuenta que ſe fizieren con qualeſquier perſonas ſobre ſu ſueldo, ſi ouiere ſeruido algun tiempo y fuere deſpedido para le contar ydas y venidas que en eſte caſo ſe pague de feneſcimiento de cuenta de ſueldo de diez lãças, y dende ayuſo. lx. y cinco marauedis. Y de.x.lanças arriba faſta.l. lanças.c.y.l.marauedis. Y dende l. lanças faſta ccc.y.xxv.marauedis. Y de c.lãças arriba. cccc. y.l.marauedis,pero ſino feneſce la cuenta por deſpedimiento, ſaluo por ſaber lo que ha de auer que en tal caſo los contadores no lleuen derechos algunos pues de la librãça los han de lleuar. Del aſsiento de qualquier aluala, o cedula para q̃ aſsi aſsienten ſueldo,o lo libren a qualquier perſona, o fenezca cuenta con el.

Si fuere de cinco lanças faſta diez lanças,o dende abaxo,lleuen todos los cõtadores treynta marauedis.E ſi fuere de cinco lãças abaxo,lleuen diez y ocho marauedis. E ſi fuere de diez lanças arriba,lleue ſeſenta marauedis.

De la fe que piden los vaſſallos, o peones para lleuar conſigo, ſi fuere de vna perſona lleuen todos los contadores doze marauedis. Pero ſi la pidieren por capitania de ciudad, o villa, o tierra, o cauallero ſi fuere de cient perſonas arriba que paguen trezientos marauedis. E ſi fuere de cient perſonas abaxo faſta cincuenta que paguen ciento y cincuenta marauedis. E ſi fuere de cincuenta faſta veynte,que paguẽ ſeſenta y cinco marauedis,y ſi fuere de veynte ayuſo que paguen a eſte reſpecto.

De la librança del ſueldo ordinario que ſe libra a los Alcaydes de los caſtillos fronteros de Moros que lleuen todos contadores de ſueldo por el tal libramiento ſi fuere de caualleros nouenta marauedis, y ſi de peones quarenta marauedis.

Quando ſe ſituare el ſueldo de caſtillo frontero por priuilegio. Mandamos que lleuen todos los contadores del ſueldo, otros tantos derechos por el tal priuilegio como de yuſo mandamos que lleuen por deſpacho de priuilegio de merced de juro de heredad, pues que no ha de boluer mas a ſe librar por nueſtros libros.

Otroſi,por quanto ſe falla que es coſtumbre que los nueſtros contadores lleuen por todo el

ſueldo que libraren y pagaren diez marauedis de cada millar. Mandamos que lleuen de aqui adelante para todos ellos, y que lo deſcuenten a las partes de lo que aſsi les libraren. Pero que no lo pidan, ni lleuen de las partes en dineros.

¶ Ley. XIIII. De los derechos de los officiales de tierras y acoſtamientos.

DEL Aſsiento de carta, o aluala, o cedula en que mandaremos aſſentar a coſtamiento a qualquier perſona ſi fuere de acoſtamiento de cinco lanças lleuen todos los contadores. lx. marauedis y dende abaxo a eſte reſpecto. E ſi fuere el acoſtamiento de diez lanças, lleuen nouenta marauedis, y dende abaxo a eſte reſpecto, y dende arriba no mas. Pero ſi eſte aſsiento no ſe fiziere por lanças, ſaluo por caſa, o biuienda, o mantenimiento, o acoſtamiento que lleuen todos los contadores tres marauedis de cada millar.

Del libramiento que ſe fiziere de los dichos acoſtamientos en qualquier de las maneras ſuſodichas, o de las tierras que lleuen todos los contadores quinze marauedis de cada millar. Y ſi ſe fiziere eſta librança en recaudador, o receptor, que ſe deſcuenten eſtos derechos al pie del libramiento y no ſe paguen en dineros contados el que ſaca el libramiento. Del aſsiento de qual quier otra aluala, o cedula que ſe ouiere de aſſentar en ſu officio que lleuen todos los contadores treynta marauedis Del deſpacho y librança de qualquier nueſtra carta vizcayna que ſe ouiere de deſpachar por eſte officio ſi fuere de lanceros, o de balleſteros, o merced de marauedis, lleuẽ todos los contadores nouenta marauedis al millar. Pero ſi fuere la carta vizcayna de quitacion, o de ſalario de qualquier officio que lleuen del aſsiento y ſobre eſcreuir della todos los dichos contadores diez marauedis al millar. Si fuere la carta de alguna merced de prebeſtad, o de alcaldia, o otro qualquier officio que ſe haya de aſſentar en eſtos libros, y no tenga quantia de quitacion cierta que lleuen los dichos contadores por el aſsiento y deſpacho dellos ciento y ochenta marauedis.

¶ Ley. XV. De los derechos del officio de las mercedes.

POr aſſentar qualquier aluala de merced de por vida, o

da, o de juro de heredad en eſtos officios: quier ſea por merced nueua, o por renunciacion, o por vacacion de qualquier quantia que ſea, lleuen todos los contadores ſeſenta marauedis por el aſsiento: pero ſi la tal merced ſe fiziere a Yglesia, o moneſterio, o hoſpital, o cofradia, o concejo q̃ paguen los derechos doblados.

Del aſsiento de qualquier carta, o aluala, o cedula por donde nos mandaremos librar a alguno algunos marauedis, o otra coſa de merced que no ſea de juro de heredad, ni de por vida, ſaluo por vna vez que lleuen todos los dichos contadores por tal aſsiento della treynta marauedis, y por libramiento de la merced otros treynta marauedis, de qualquier quantia que ſea. Si nos fizieremos a alguno merced de marauedis, o de otra coſa que ſe aya de aſſentar en los libros de las mercedes para en quanto nueſtra merced fuere que pague a todos los dichos contadores como de yuſo ſe contiene que pague ſi fuere de merced de por vida. Pero ſi la merced que nos fizieremos de qualeſquier marauedis por vna vez, o en quanto nueſtra merced y voluntad fuere, fuere en lymoſna a Yglesia, o moneſterio, o a otra perſona ſingular que de la tal no ſe lleue derecho alguno por los contadores, ni otros officiales.

Del priuilegio y carta de merced ſobre eſcripta de contadores, o que aya fuerça de priuilegio que lleuen todos los nueſtros contadores de las mercedes nouenta marauedis de cada millar, ſi la merced fuere de juro de heredad, y ſi la merced fuere de por vida que lleuen la meytad.

Por la carta de deſembargo para que acudan a alguno con los marauedis que tiene por priuilegio, o carta, que pague a todos los contadores ſi fuere la merced de veynte mil marauedis ayuſo, quarenta y cinco marauedis. E ſi fuere de veynte mil marauedis y dende arriba cincuenta marauedis. Y ſi fuere vniuerſidad que pague eſtos derechos doblados.

Por ordenar la nota de qualquier priuilegio de juro de heredad, o de merced de por vida, que lleue el official que la fiziere ciento y cincuenta marauedis y no mas, y que los otros officiales no lleuen coſa alguna por ella, ni por el aſsiento della.

De qualquier fe que ſacare de vnos libros para otros, o traſuntare de vnos libros para aſſentar en otros, que lleuen todos los dichos contadores quarenta y cinco marauedis y no mas. Pero ſi la tal fe ſe ouiere de ſacar de los libros del ſeñor Rey don Enrique nueſtro hermano para la aſſentar en los nueſtros libros. Mandamos que lleue el official, o officiales que la ſacaren y dieren quarenta e cinco marauedis y no mas, y los dichos contadores todos por la aſſentar en los nueſtros libros, nouenta marauedis.

Por ſobre eſcreuir qualquier priuilegio de los que ſe deuen ſobre eſcreuir, que lleuen todos los contadores ſeſenta marauedis. E ſi fuere el tal priuilegio de concejo, o vniuerſidad que pague el doblo.

De qualquier carta vizcayna que ſe librare por el officio de las mercedes: que lleuen todos los cõtadores otro tanto como de ſuſo eſta ordenado que lleuen los contadores de las tierras por las cartas vizcaynas, que ſe deſpacharen por ſu officio.

De carta de merced de derechos de ferreria q̃ ſe fiziere por cinco años: que lleuen todos los contadores por cada ferreria ciẽto y cincuenta marauedis. Y ſi fuere de cinco años arriba, que lleuen al doblo. Y ſi fuere por vida que lleuen quatrocientos y cincuenta marauedis. E ſi fuere de juro q̃ lleuen ſeys cientos y cincuẽta marauedis.

De qualquier libramiento de merced, y por vida, o de cada año, o de juro de heredad que no eſte ſituado por priuilegio que lleuen todos los dichos contadores por vna perſona quarenta y cinco marauedis. De qualeſquier poderes de las fianças de las mercedes que ſe acoſtumbran de ſe obligar, que lleuen todos quarenta y cinco marauedis. Eſto miſmo lleuen de los poderes de tierras y raciones y quitaciones.

De carta de pregones q̃ ſe dieren que la merced que eſtaua ſituada en alguna renta no ſe pague, lleuen todos los dichos contadores ſeſenta marauedis, y del aſſiẽto del teſtimonio de los pregones q̃ truxerẽ a aſſentar, lleuen todos otros .xl. y cinco marauedis.

¶ *Ley. XVI. Del officio de quitaciones.*

DEl aſsiento de qualquier carta de aluala, de qualquier quitacion: mãdamos y orde-

y ordenamos que lleuen todos los nueſtros contadores de las quitaciones otro tanto como de ſuſo mandamos que lleuen los contadores, y officiales de las tierras y acoſtamientos por el aſsiento de los acoſtamientos que fizieren. Y qualquier libramiento que libraren de qualquier quitacion, o de ayuda de coſta, que lleuen todos los contadores de las mercedes por los libramentos que por ſu officio ſe ſacaren.

De qualquier carta de priuilegio que por eſtos libros ſe ſacare que lleuen todos los contadores otro tanto como de ſuſo mandamos que lleuen los contadores de las mercedes por los priuilegios que por ſu officio ſe ſacaren de los libramientos de las pagas de las villas y caſtillos fronteros: y de los caualleros y peones que por eſte officio ſe ſacaren, que lleuen todos los dichos contadores otro tanto como de ſuſo mandamos que lleuaſſen los contadores del ſueldo por la librãça que de ſus libros ſe fiziere.

De las renunciaciones y fees, y embargos y otras coſas que por eſte officio ouieren de paſſar, que lleuen como los contadores de las mercedes por las ſemejantes coſas. De nueſtras cartas de receptorias que qualquier Receptor lleuare, ſi fuere ſin ſalario, no lleuen los contadores coſa alguna. Y ſi fuere con ſalario lleuen todos dozientos marauedis.

¶ *Ley. XVII. De los derechos de los officiales de las rentas.*

ORdenamos e mandamos q̃ los contadores y officiales de las rentas, lleuen todos del recudimiento q̃ fuere de quantia de cincuenta mil marauedis, y dende abaxo quatrocientos y cincuenta marauedis. Y del recudimiento de.l. faſta cient mil marauedis, nueuecientos marauedis. Y del recudimiento q̃ fuere de cient mil marauedis arriba faſta quiniẽtas mil marauedis, dos mil y ciẽt marauedis. Y del recudimiento de quinientas mil marauedis faſta vn cuento de marauedis, tres mil y ſeyscientos marauedis: y eſto ſe entienda por la renta de vn año. E ſi fuere el recudimiento de mas años que lleuen a eſte reſpecto. E ſi la renta ſe partiere entre dos arrẽdadores, y cada vno quiſiere ſin carta de recudimiẽto, que paguen ambos por recudimiento y medio.

Y ſi fueren tres arrendadores, o dende arriba, y quiſiere cada vno

vno ſu carta de recudimiento : q̃ paguen todos por dos recudimientos, y por quitar la dubda que ſobre eſto podria naſcer : declaramos que todo lo que montare el ſueldo de cada renta ſe cuente por quantia de renta para que dello ſe paguen los derechos del recudimiento tomando los contadores fiança del ſituado de la renta. De la fechura del recudimiento, lleue el official del contador de las rentas que lo fizie re cient marauedis, ſegun que ſiẽpre ſe acoſtumbro, y que repartan entre ſi los officiales los recudimientos para los fazer. De quaderno que dieren los officiales, o ſi puſiere en el recudimiento para que pidan, o reſciban por el, lleuẽ todos los contadores: y ſus officiales quatrocientos y cincuenta marauedis.

Del aſsiento de qualquier merced de eſcuſados, lleuen todos los dichos contadores otra tanta quantia como de ſuſo mandamos que lleuaſſen los contadores de las mercedes por aſſentar qualquier carta, o aluala de merced, quier ſean los eſcuſados de juro de heredad, o de por vida, quier ſean de pedido, o de monedas. Del aſsiento del aluala de la renunciacion de la fe, de libros que paſſaren por eſtos libros de rentas que lleuen los contadores dellos, ſegun mandamos que lleuaſſen los contadores de las tierras y mercedes por las tales coſas que por ſus libros paſſaren.

De la carta de priuilegio que ſe ſacare de eſcudos, quier ſean de pedido y monedas, o monedas ſolamente, que lleuen todos los contadores por cada eſcuſado que fuere de juro treynta marauedis, y por vida la meytad.

De poner por ſaluado qualquier priuilegio, que lleuen todos los dichos contadores la mitad de lo que ſuſo eſta ordenado: que lleuen por dar priuilegio de juro de heredad.

De qualquier merced de tercias, o de ſalinas, o de otras rentas que ſe dieren enteras que ſea taſſado ſu valor, y por aquel reſpecto lleuen los contadores de las rentas, ſegun que de ſuſo eſta taſſado que lleuen los contadores de las mercedes por los priuilegios de ſemejantes quantias.

De las receptorias que ſe dieren de alcaualas y tercias, o de otras rentas deſembargadas, o de pedidos y monedas de años paſſados. Si la carta de receptoria

ria fuere con ſalario, lleuen todos los contadores ſeyſcientos marauedis. Y ſi fuere ſin ſalario que no lleuen coſa alguna.

De la carta que ſe diere para arrendar, y rematar rentas, y no para reſcebir, ſi fuere la carta con ſalario lleuen dozientos marauedis. Y ſi fuere ſin ſalario no lleuen coſa alguna.

De las cartas de receptoria de pedido y monedas que ſe dieren que lleuen todos los contadores de ſus derechos las quantias ſiguientes.

De la receptoria del Arçobiſpado de Seuilla con el Obiſpado de Caliz tres mil marauedis. Y de qualquier otro Arçobiſpado, o Obiſpado, o de la merindad de Carrion, o de la merindad de Campos, o de Caſtro Xeriz, y del Arcedianazgo de Toledo, de cada vna mil y quinientos marauedis. Y de qualquier otra merindad, o Arcedianazgo, o partido, mil y doſzientos marauedis.

De qualquier prouiſion de juſticia que ſe diere a qualquier arrendador de rentas, o a otras perſonas que paſſaren por eſte officio, que lleuen todos los dichos contadores ſeſenta marauedis, para las prouiſiones que ouieren meneſter los Receptores que la den ſin derechos pues eſtos han de reſcebir para nos, y pagaran los derechos de la carta de receptoria los que la lleuaren con ſalario.

De qualquier franqueza perpetua que nos dieremos de pedido y monedas a qualquier ciudad villa, o lugar, ſi fuere de cincuenta vezinos, lleuen todos los dichos contadores de ſus derechos mil y quinientos marauedis, y ſi fueren menos vezinos, lleuen a eſte reſpecto. Y ſi fuere de.l. vezinos arriba faſta. c. lleuen dos mil y.cc.l. marauedis. Y ſi fuere de ciẽt vezinos abaxo lleuẽ a eſte reſpecto. Y ſi fuere de.cc. vezinos agora ſea de ciudad, villa, o lugar, lleuen todos ſiete mil y quinientos marauedis. Y ſi fuere de. cc. vezinos ayuſo faſta. c. lleuen a eſte reſpecto. Y ſi fuere de.cc.arriba faſta quinientos, lleuen nueue mil marauedis. Y de quinientos vezinos abaxo faſta.cc.a eſte reſpecto. E ſi fuere de quiniẽtos vezinos arriba, lleue xij.mil marauedis. E ſi fuere por tiempo de diez años, y dende arriba la franqueza que ſea de diez pagas, o menos, que lleuen la meytad

de los dichos derechos. E ſi fuere de diez años abaxo, que lleuen a eſte reſpecto.

De la franqueza que nos dieremos a qualquier perſona ſingular ſi fuere para el y ſus hijos y deſcendientes perpetuamente que lleuen todos los dichos contadores della.cccc.y.l.marauedis. Y ſi fuere de por vida que lleuen la meytad.

De qualquier carta de yguala que ſe diere entre concejos que lleuen todos los dichos contadores ciento y diez marauedis.

Del aſiento de qualquier yguala que ſe truxere a aſſentar en los nueſtros libros que lleuen todos los dichos contadores ſeys ciẽtos marauedis.

De la fe que dieren los dichos contadores para el notario que del Quaderno lleuen todos los dichos contadores diez y ocho marauedis.

Del aſiento de qualquier recaudador de renta, por donde ſe da el recudimiento: que lleuẽ cada vno de los officiales menores treynta marauedis.

De qualquier informacion que ſe tomare de qualquier qualidad que ſea para dar recudimiento, o receptoria: que lleuen todos los dichos contadores ſeyscientos marauedis.

De cada vna carta de obreros o de monederos de nueſtras caſas de moneda que ſe aſſentaren en los nueſtros libros que lleuen todos los dichos contadores y ſus officiales por el aſiento y fe de nombramiento trezientos y ſeſenta marauedis.

Por el aſiento de qualquier carta de theſoreros de qualquier de las dichas caſas de moneda: y por el deſpacho della que lleuen todos los dichos contadores quatro mil y quatrociẽtos marauedis

Por el aſiento y deſpacho de cada vn officio mayor de qualquier de las nueſtras caſas de moneda: que lleuen todos los dichos contadores mil y quinientos marauedis.

De qualquier libramiento que ſe ſacare por eſte officio, que lleuen los contadores del, como de ſuſo mandamos que lleuen los cõtadores de las mercedes por los libramientos que ſe ſacaren por ſu officio.

De la carta de alargamiento para qualquier renta que lleuen todos los dichos contadores quatrocientos y cincuenta marauedis.

Ley

Ley. XVIII. De las ordenanças y de los derechos que han de lleuar los eſcriuanos de rentas.

Idem.

QVe juren de hazer ſus officios bien y fielmente, que no lleuen mas derechos de los que de yuſo eſtan taſſados, ſopena que por la primera vez lo paguen con el cin co tanto, y la ſegunda vez con el diez tanto, y la tercera vez que no vſe mas del officio.

Que no reſciban dadiuas, ni preſentes, ni agradeſcimiento alguno, ſegun que de los otros officios eſta ordenado.

Que el eſcriuano eſpecialmen te no tenga parte en ningunas rentas, ni receptorias, ni barate &c.

Segun que es contenido en las ordenanças de los contadores.

Que aſsienten la taſſa de los derechos en las eſpaldas de qualquier recudimiento, o carta, ſopena que los paguen con el doblo.

Que juren de pagar las dichas penas &c. como los otros.

Que el que tiene regiſtro no ſeñale carta alguna, ſin que primero ſea aſſentada en el regiſtro, ſopena que por la primera vez pague diez mil marauedis, y por la ſegunda no vſe mas del officio.

Que ſea obligado a traer y tener conſigo los regiſtros de aquel año alomenos.

Ley. XIX. De los derechos del eſcriuano de las rentas.

Idem.

MAndamos que el nueſtro eſcriuano de rentas lleue por la obligacion de la rẽta que por ante el paſſare la meytad de lo que de ſuſo mandamos que lleuaſſen todos los contadores del officio de rentas. Y por la carta de recudimiento que dierẽ, y ſi de vna renta ouiere muchas obligaciones que ſe faga a eſte reſpecto como mandamos que lo fizieſſen los dichos contadores de las rentas.

De cada fiança que por ante el dicho eſcriuano ſe obligare lleue de renta por cada vn año, treynta marauedis.

Del traſpaſſamiento de la renta que ante el ſe fiziere lleue veynte marauedis.

De qualquier puja q̃ ante el paſſare de cada vna renta lleue treynta marauedis por cada vn año.

Ley. XX. Que habla de los dichos derechos del officio de las relaciones.

Idem.

POr cada libramiento q̃ aſſentarẽ los cõtadores d'ſte officio, quier ſea mucha

Digitized by Google

quantia, o de poca: que lleuen todos treynta marauedis.

Pero que del ſueldo de los que anduuieren en nueſtra guarda, no lleuen coſa alguna.

De qualquier toma que ſe preſentare en los dichos officios, lleuen todos los dichos contadores mayores ſeſenta marauedis.

De qualquier poder para fiança que qualquier recaudador, o arrendador preſentare de mayor, o de menor. Que lleuen todos los dichos contadores de cada vno treynta marauedis. E ſi ſe taſſaren las fianças que de la taſſa y aſsiento y prouiſion que ſobre ello ſe diere, que lleuen todos los dichos contadores mil y ochocientos marauedis.

Del aſsiento del recudimiento ſi fuere de cincuenta mil marauedis, o dende ayuſo, lleuen todos los dichos contadores ciento y cincuenta marauedis: y ſi fuere de cincuenta mil arriba faſta cient mil, lleuen treſcientos marauedis. E ſi fuere de cient mil arriba haſta quinientas mil, lleuen ſeyſcientos marauedis. E ſi fuere de quinientas mil arriba faſta vn cuento de marauedis, lleuen nueuecientos marauedis. Y ſi fuere de vn cuento arriba, lleuen mil y dozientos marauedis, por el recudimiento de cada vn año.

Del aſsiento de qualquier priuilegio lleuen todos los dichos contadores treynta marauedis de cada millar, ſi fuere la merced de juro. Pero ſi fuere de por vida que lleuen la meytad.

De ſobre eſcriuir qualquier priuilegio de por vida que lleuen todos los dichos contadores diez y ocho marauedis.

De qualquier carta, o priuilegio de franqueza de pedido, o de otras coſas de merced que aqui no van nombradas que ſe deuieren aſſentar en eſtos libros que lleuen todos los dichos contadores la quarta parte de lo que de ſuſo eſta taſſado que lleuen todos los otros officiales de los officios principales por donde paſſaren.

De qualquier fin y quito que ſe deuiere aſſentar en eſte officio de qualquier perſona, o concejo, o vniuerſidad, lleuen todos los dichos contadores, ſi fuere de quatro años quatrocientos y cinquenta marauedis, y dende abaxo a eſte reſpecto. E ſi fuere de quatro años arriba, lleuen ſeys cientos marauedis.

Por

Por teſtar qualquier merced de las relaciones, lleuen los dichos cõtadores y ſus officiales treynta marauedis.

De qualquier ſobre carta que ſe diere por eſto, lleuen todos los dichos contadores treynta marauedis. Pero ſi fuere la ſobre carta junta con el libramiento, lleuen otro tanto, y no mas.

¶ *Ley. XXI. Que habla de los derechos del mayordomo mayor.*

¶ Idem.

DE qualquier libramiẽto que el dicho mayordomo librare, lleue ocho marauedis. Pero ſi fuere de ſueldo de los q̃ andan en nueſtra guarda, no lleuen coſa alguna.

De cada recudimiento que librare ſi fuere de cient mil marauedis, o dende ayuſo, lleue doziẽtos marauedis.

Pero ſi fuere de cient mil marauedis arriba faſta quinientas mil, lleue treziẽtos marauedis. Y ſi fuere de quinientas mil arriba, lleue quatrocientos marauedis.

De qualquier priuilegio, o carta de marauedis, o de otras rentas que ſe dieren a qualquier perſona ſi fuere de diez mil marauedis, o dende ayuſo, lleue ciento y cincuenta marauedis. Y ſi fuere de diezmil marauedis arriba faſta treynta mil, lleue trezientos marauedis. Y ſi fuere de treynta mil arriba, lleue quatrocientos marauedis y no mas. E ſi fuere de concejo, o vniuerſidad, lleue por dos perſonas y no mas.

De qualquier fe que diere de qualquier racion, lleue ocho marauedis.

Del aſsiento de qualquier aluala, o renunciacion veynte marauedis.

De las otras cartas de receptoria, y recaudamiẽtos, o otros priuilegios en que el mayordomo ouiere a librar que aqui no van nombrados, lleuen otro tanto como el officio de las relaciones.

¶ *Ley. XXII. De los Derechos del Chanciller.*

¶ Idem.

ORdenamos y mandamos, que el nueſtro Chanciller mayor lleue de las coſas en que librare otro tanto como de ſuſo, mãdamos que lleue el nueſtro mayordomo mayor.

¶ *Ley. XXIII. de los derechos de los Notarios.*

¶ Idem.

MAndamos q̃ cada vno de los nr̃os Notarios, lleue de los priuilegios, y libramien-

mientos y recudimientos en que ouiere de librar otro tanto como de ſuſo mãdamos que lleuẽ el nueſtro mayordomo mayor.

Otro ſi del quaderno quando ſe hiziere de nueuo, lleue otro tanto el Notario como mandamos que lleue el officio de las rentas.

¶Ley. XXIIII. *De los derechos de los eſcriuanos de los contadores.*

¶Idem.

OTro ſi mandamos que qualquier de los eſcriuanos de los nueſtros contadores, lleuen de los actos que por ante el paſſaren, otro tanto por ſus derechos, como de yuſo mandamos que lleuen cada vno de los nueſtros eſcriuanos de camara en el nueſtro conſejo. De la reſpueſta que los contadores dieren a qualquier peticion que lleuen, doze marauedis.

Las quales dichas taſſas y ordenanças que aſsi fazemos mandamos a los contadores del ſueldo: y de las tierras y acoſtamientos, y de las mercedes y quitaciones y de las rentas y acoſtamientos: y de las raciones, y al eſcriuano de nueſtras rentas, y al mayordomo mayor, y al Chanciller mayor y notarios mayores y ſus officiales y lugares teniẽtes, y a los eſcriuanos de nueſtros contadores mayores, y a cada vno de los que agora ſon y ſeran de aqui adelante que tengan e guarden y cumplan cada vno dellos en lo que a el toca y atañe las dichas ordenanças y taſſas: y cada vna dellas en todo y por todo ſegun que en ellas y en cada vna dellas ſe contiene. Y contra eſte tenor y forma dellas no vayan, ni paſſen, ni conſientan yr, ni paſſar en algun tiempo, ni por alguna manera, ſopena que el que lo contrario fiziere por el meſmo hecho aya perdido y pierda el officio que tuuiere, y ſea inhabil para auer otro officio: y no lo aya, ni lo pueda auer en la nueſtra corte para en toda ſu vida, y que pague lo que aſsi lleuare de mas de los dichos ſus derechos con otro quatro tanto. Y que ſea la meytad de la dicha pena para la parte a quien lleuare, o echare qual quier quantia de mas de ſus derechos, y la otra meytad para la nueſtra camara.

OTroſi, por quanto todos los dichos derechos que de ſuſo van taſſados para todos los contadores, de cada vn officio de los nombrados de ſuſo, quier aya tres contadores mayores, o mas.

mas. Y enla dicha taſſa ouimos conſiderado que los dichos derechos repartieſſen a lo menos por los officiales de tres contadores mayores, o mas ſi mas ouieſſe. Porende ordenamos y mandamos que todos los contadores y officiales de cada officio de todos los contadores mayores, que vſaren de los dichos officios repartan entreſi los dichos dineros, y no pidan, ni lleuen masſo las dichas penas. Pero ſi los dichos contadores mayores en algun tiempo fueren reduzidos a dos ſegun que ſolia ſer en los tiempos antiguos: mandamos que todos los dichos derechos ſe conſuman la tercia parte: y las otras dos partes fincables queden por derechos para los contadores officiales de los dos cõtadores mayores que a la ſazon fueren.

OTroſi, porque nos es fecha relacion que muchas vezes los contadores de cada vn officio no quieren aſſentar y librar los libramientos y cartas y prouiſiones que han de paſſar por ſus officios, aunque ſean ſeñalados del menor de los contadores mayores y de ſus lugares tenientes, y por eſſo detienen a los librantes. Porende ordenamos y mandamos que ſeyendo ſeñalada la prouiſion de menor del contador mayor, o de ſu lugar teniente, y luego no quiſiere el contador de cada vn officio en el dia que fuere requerido a executar y librar la tal prouiſion que luego el contador mayor, o ſu lugar teniente cuyo fuere aquel officio, faga el aſsiento del libramiento, y lo libre en lugar del tal contador del officio, y lleue los derechos por el, porque los librantes no ſe detengan por eſto.

OTroſi, ordenamos y mandamos que los officiales de ſtos contadores de cada officio no pidan, ni lleuen derechos algunos por aſſentar coſa alguna, ni en otra manera pues los contadores del officio han de lleuar los derechos de ſuſo ordenados ſaluo de las coſas que de ſuſo ordenamos que las lleuen, y de las otras coſas que los contenten a cada vno el contador por quien tiene el officio. Otroſi ordenamos y mandamos que por emendar qualquier libro por qualquier officio, no pidan, ni lleuen los contadores derecho alguno ſo las penas de ſuſo contenidas.

Otroſi,

OTroſi, porque algunas perſonas no quieren, o no pueden ſacar nueſtras cartas de priuilegios en pargamino, de las mercedes y officios, o lanças, o otras coſas que tienen y las ſacan en papel. Mandamos y ordenamos que ſi aquel que ſacare la tal carta en papel pagare los dichos derechos vna vez a donde los ouiere de pagar, y deſpues quiſiere ſacar deſto miſmo nueſtra carta de priuilegio en pargamino que le ſea dada y librada ſin le pedir, ni lleuar por ella otros derechos, ni coſa alguna, ſo las dichas penas.

OTroſi, porque ſomos informados que ante los nueſtros contadores mayores ſe traen y preſentan algunas fees que ſe dizen que ſon ſacadas de los libros antiguos del dicho ſeñor Rey nueſtro padre, y por ellas quieren hazer aſsiento de algunas coſas, en los nueſtros libros: Ordenamos y mandamos: que de aqui adelante no ſe aſsiente en los nueſtros libros, fe de libros antiguos algunos: ſaluo ſi fuere de los libros del dicho ſeñor Rey don Enrique nueſtro hermano que eſtan en poder de alguno, o algunos de los nueſtros contadores mayores. E ſi la tal fe fuere firmada del contador mayor que los tuuiere, o de ſu lugar teniente, y de otra guiſa que no ſe aſsienten, ſo las dichas penas.

OTroſi, por quanto el dicho ſeñor Rey nueſtro hermano dio algunas facultades a algunas perſonas que tenian marauedis, o otras coſas para en toda ſu vida, ſituados en algunas rentas para que no fueſſen tenidos de ſobre eſcriuir traſlados de los priuilegios en cada vn año, ſegun ſe acoſtumbro hazer en los tiempos paſſados. Y deſto ſe nos ha ſeguido y ſigue deſeruicio y daño: porque muchos priuilegios ſe cobran deſpues que las perſonas que los tienen ſon finados, y no ſe puede ſaber por no embiar cada año a ſobreeſcriuir los traſlados de los tales priuilegios. Porende reuocamos y damos por ningunas y de ningun valor y effecto todas y qualeſquier facultades que el dicho ſeñor Rey nueſtro hermano dio a qualeſquier perſonas que tenian marauedis, o otras coſas de merced para en toda ſu vida, para que no fueſſen tenidos de ſobre eſcriuir los traſlados de los priuilegios

legios de las tales mercedes, en cada vn año. Y mandamos y ordenamos que los vengan a ſobre eſcriuir de aqui adelante ſegun que ſe acoſtumbro fazer en los tiempos antiguos antes que las tales facultades ſe dieſſen, y que de otra guiſa los arrendadores, o fieles, o cogedores, o otras perſonas que ouieren de coger en renta, o en fieldad, o en terceria o en otra qualquier manera los marauedis y rentas donde los tales marauedis, o otras rentas eſtan ſituadas que no les acudan con ellos: ſopena que los paguen a nos otra vez. Y mandamos a los nueſtros contadores mayores que ſobre eſto den y libren luego las nueſtras cartas, y las hagan luego pregonar en las cabeças de los Arçobiſpados y Obiſpados y merindades de nueſtros Reynos.

OTroſi, ordenamos y mandamos que ſi alguna dubda ouiere ſobre eſtas ordenanças, o ſobre otros derechos que ſe ayan de lleuar que no eſten en eſtas ordenanças pueſtos que recudan las partes, y los contadores de los officiales a los nueſtros contadores mayores, o ſus lugares tenientes, o a vno, o a dos del nueſtro conſejo que en el reſidiere y vean la dubda y la determinen, y por la determinacion que eſtos dieren eſten ambas las partes.

OTroſi, ordenamos y mandamos que deſpues de publicadas eſtas nueſtras ordenanças, y deſpues dende en adelante al comienço de cada vn año parezcan ante nos en preſencia de los del nueſtro conſejo todos los nueſtros contadores mayores, y hagan cada vno dellos juramento que guardaran expreſſamente eſtas dichas ordenanças cada vno dellos en lo que a el toca y atañe y contra ellas, ni contra alguna dellas no yran, ni paſſaran en algun tiempo, ni por alguna manera.

¶Ley. XXV. Que los contadores mayores hagan libro a parte de las confirmaciones de los priuilegios y mercedes.

¶Idem.

OTroſi, mandamos a los nueſtros contadores mayores que hagan libro a parte de las confirmaciones que ſe hizieren de las mercedes y priuilegios y cartas dellas. Y que ellos ſolamente ſobre eſcriuan y ſeñalen las tales confirmaciones, y no aya en ellos otras ſeñales de ſus contadores y officiales,

ciales, y que las partes dexen a cada contador vn traſlado de la confirmacion del priuilegio, o carta de la merced para que lo aſſienten cada vno en ſu libro, y que lleuen todos los dichos contadores mayores, por ſobre eſcriuir la dicha confirmacion los derechos ſiguientes.

Que ſi fuere la merced fecha de antes de quinze dias del mes de Septiembre del año que paſſo de mil y quatrocientos y ſeſenta y quatro. Conoſciendo dello por la data del priuilegio: que ſi fuere la confirmacion de cient mil marauedis, o dende arriba, que lleuen todos los dichos contadores mil marauedis, y no mas. Pero ſi fuere de cient mil marauedis, o dende ayuſo, que lleuen a eſte reſpecto por tata. Pero ſi fuere la merced hecha dende los quinze dias de Septiembre de ſeſenta y quatro a eſta parte: contandola por data del priuilegio, o carta que lleuen todos los dichos contadores quarenta marauedis al millar de todo lo que montare la tal merced.

¶ *Ley. XXVI. De los derechos del eſcriuano de las confirmaciones.*

¶ Idem.

ORdenamos que aya quatro concertadores que ſean los que nos tenemos nombrados, y que lleue cada concertador de cada priuilegio de cada vna perſona vn florin. Y de dos perſonas. Y de tres perſonas. Y de concejo, y de otra vniuerſidad. En quanto toca al eſcriuano de las cõfirmaciones de los priuilegios: mandamos que paſſen por ante el las confirmaciones de las coſas ſiguientes, y que lleue los derechos en eſta guiſa.

De qualquier priuilegio, o carta que ſe confirmare de marauedis, o pan, o vino, o ſal, o otras coſas que ſe eſtime todo a marauedis; ſegun ſe paga. E ſi fuere de juro la merced, que pague por la confirmacion al dicho eſcriuano quarenta marauedis de cada millar y no mas. Y mandamos que ſi aquel que ouiere de ganar la confirmacion la quiſiere en pargamino, que le ſea dada, y con nueſtro ſello de plomo, y pague los dichos derechos. E ſi quiſiere en papel, que ſe le den eſſo meſmo los derechos. Pero ſi queriendola en pargamino, no ſe le diere ſaluo en papel, que pague la mitad deſtos derechos por la confirmacion que lleuaren en papel, e la otra mitad quando ſe la dieren en pargamino.

Quan-

Quando la merced fuere de tercias, o almoxarifazgo, o otro cuerpo de rentas que ſe aya en confirmacion de lo que renta a dineros, que ſe paguen los dineros deſta confirmacion al reſpecto ſuſodicho.

E ſi la tal merced fuere de por vida, que pague por la confirmacion la meytad de la dicha quantia en la forma ſuſodicha.

Si la merced fuere de eſcuſados ſi los tales eſcuſados fueren de pedidos y monedas de juro de heredad, que lleue el eſcriuano por la confirmacion de cada eſcuſado doze marauedis faſta diez eſcuſados, y dende en adelante que no lleue mas.

E ſi fuere de por vida que lleue la meytad deſtos derechos. Y ſi los eſcuſados fueren ſolamente de monedas que lleuen la mitad de aqueſtos derechos al reſpecto ſuſodicho.

Otroſi, de confirmacion de qualquier coſa de las ſuſodichas que ſe dieren a concejo, o a vniuerſidad ſeglar que lleue el eſcriuano de las confirmaciones ſus derechos tanto como lleuaria de dos perſonas. Pero ſi qualquier Igleſia, moneſterio, o hoſpital, o confradia que no lleue el eſcriuano mas derechos de los que lleuaria por vna perſona ſingular en la forma ſuſodicha. E ſi fuere de orden de mendicantes que no lleue coſa alguna.

Otroſi, mandamos que de priuilegio nueuo librado lleue el eſcriuano vn real, pues no han de paſſar por ellos priuilegios nueuos.

De confirmacion general de priuilegio y cartas y vſos y coſtumbres de ciudad, villa, o lugar, o vniuerſidad. Si fuere de las ciudades, villas y lugares que ſuelen embiar Procuradores a cortes, o ſus ſemejantes que paguen al eſcriuano de las confirmaciones tres marcos de plata, y ſi fuere de las otras ciudades, villas y lugares. Si fuere de mil vezinos, o dende arriba en la villa, o tierra, que pague al eſcriuano dos marcos de plata. Y ſi fuere de mil vezinos abaxo, que pague a eſte reſpecto por rata.

De confirmacion de eſſencion de pedidos y monedas que lleue el eſcriuano de las confirmaciones otro tanto como en el capitulo ante deſte ſe contiene, que lleue de confirmacion general, y por aquellos miſmos reſpectos.

De confirmaciō de otro qual-

quier priuilegio, de qualquier ciudad villa, o lugar que ſe confirmare particularmente. Que lleue el eſcriuano la meytad de los derechos auiendo conſideracion al dicho capitulo de la conſeruacion general.

De confirmacion de otros qualeſquier priuilegios de Igleſia, o moneſterio, o confadria, o hoſpital. Si fuere general lleue el eſcriuano vn marco de plata. Y ſi fuere de vn ſolo priuilegio, lleuela meytad.

De confirmacion de fidalguia, o caualleria, o otra qualquier eſencion de perſona ſingular, lleue el eſcriuano dos florines.

De confirmacion de merced de vaſſallos q̃ hiziere a vna ſola perſona ſi fuere de qualquier ciudad, villa, o lugar, o lugares de mil vaſſallos, o dende arriba, que lleue el eſcriuano tres marcos de plata. E ſi fuere de mil vezinos abaxo, lleue por rata a eſte reſpecto.

De confirmacion de qualquier officio de Alcaidia, o Alguazilazgo, o merindad, o eſcriuania, o otros ſemejantes officios ſi fuere de juro de heredad en el caſo que ſe diere de fecho, lleue el eſcriuano vn marco de plata. Pero ſi fuere la confirmacion de qualquier de los dichos officios de por vida, o facultad para la renunciar: que eſta tal confirmacion, no paſſe por el nueſtro eſcriuano de los priuilegios, ſaluo por ante qualquier de los nueſtros ſecretarios.

Otroſi mandamos, que ſi ſobre los caſos ſuſodichos, o ſobre otros algunos priuilegios, o cartas, o prouiſiones ouiere dubda ſi ha de paſſar por el eſcriuano de las confirmaciones, o quanto es lo que ha de lleuar de ſus derechos. Que ſi la confirmacion ſe diere en papel, que lo vean los del nueſtro conſejo, y ſi ſe diere en pargamino que lo vea el Chanciller del ſello mayor, y por lo que ellos determinaren paſſen y eſten las partes y el nueſtro eſcriuano de las confirmaciones.

Y mandamos a los dichos contadores, y al eſcriuano y eſcriuanos de las dichas confirmaciones que juren ante nos de guardar eſtas dichas ordenanças, y que contra ellas no yran, ni paſſaran. Y mandamosles que las tengan y guarden y cumplan, y q̃ cõtra ellas, ni contra alguna dellas no vayan, ni paſſen en algũ tiempo, ni en alguna manera, ſopena de la

de la nueſtra merced y de perdimiento de los dichos officios.

¶ *Ley. XXVII. De los derechos del deſpenſero mayor de las raciones.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Biruieſca.

ORdenamos e mandamos que el nueſtro deſpenſero mayor de las raciones de la nueſtra caſa, aya y lleue de ſus derechos de los marauedis que nos le mandaremos librar en cada año para pagar las raciones y taſſas de la dicha nueſtra caſa los marauedis q̃ adelante ſe dira: de los marauedis que el dicho nueſtro deſpenſero pagare aqui en nueſtra corte. De lo que el y ſus fiadores traxeren xxvij. marauedis al millar: y de los marauedis que truxeren los nueſtros recaudadores a la nueſtra camara, en dinero contado para pagar las dichas raciones y taſſas que el dicho deſpenſero recibiere y pagare. Que lleue el dicho deſpẽſero. x. marauedis al millar. Y de los marauedis que el dicho nueſtro deſpẽſero librare en ſus recaudadores que de los marauedis que los dichos ſus recaudadores pagaren en dineros contados que lleuen veynte marauedis al millar. Y de los marauedis que el dicho deſpenſero librare en los dichos ſus recaudadores, y ellos libraren en otras perſonas, en quiẽ fueren librados que lleuen xv. marauedis al millar.

¶ *Ley. XXVIII. Que el concejo, o aljama, pague las rẽtas del Rey haſta cierto termino.*

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Toledo.

ORdenamos que el Conſejo, o aljama que no pagare al nueſtro recaudador lo que deuieren de nueſtras rentas y pechos y derechos, haſta el termino que les fuere aſsignado y ſeñalado que paguen. Que paſſado el dicho termino paguen. v. marauedis al millar por cada vn dia que paſſaren del dicho termino adelante.

¶ *Ley. XXIX. Que los marauedis que fueren renunciados de padre a hijo, que ſe aſsienten ſin alcauala del Rey.*

ORdenamos que los marauedis de juro que fueren renũciados por los padres, o por otras perſonas qualeſquier en hijos, o en otras perſonas q̃ los nueſtros cõtadores aſsienten en los nueſtros libros ſin carta, ni mandado nueſtro a las perſonas en quien fueren renunciados quedando en ſus fuerças las leyes que ſobre eſto hablan.

¶ *Ley. XXX. Que ſean librados los caualleros y Prelados en ſus tierras.*

¶ El Rey dõ Enriq̃ IIII. en Toledo. Año de lxij.

MAndamos que los marauedis que en nueſtros libros tienen los Perlados y caualleros que tienen vaſſallos no ſean librados por nueſtros contadores mayores faſta que ſea librado todo lo que tuuieren ſus villas y lugares, y mandamos que ſobre eſto juren los nueſtros contadores mayores en el nueſtro conſejo de lo guardar, y ſi lo contrario hizieren que ſeã perjuros, y paguen a nos lo que libraren con el quatro tanto. No embargantes qualeſquier nueſtras cartas, y alualaes y no obſtãcias aunque ſean otorgadas por nueſtro proprio motu y cierta ſciencia.

¶*Ley. XXXI. De las reuocationes de las facultades.*

¶El Rey y Reyna en Toledo. Año de lxxx.

¶El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxvj.

POr quãto el ſeñor Rey don Enrique Quarto en las cortes que hizo en Sãcta Maria de Nieua: hizo vna ley, por la qual ordeno: y mando que las facultades que ſe dieſſen a qualeſquier vniuerſidades y perſonas ſingulares para que ellos repartieſſẽ los marauedis, o pan de que les fueſſe hecha merced por las rentas q̃ ellos quiſieſſen en cada vn año: que no valieſſen, ni ſe aſſentaſſen en ſus libros, y ſobre las tales facultades que faſta alli auia dado: mando q̃ ſe nõbraſſen en comiẽço del año de lxiiij. los lugares y rentas donde ſe auian de ſituar: y que alli quedaſſen ſituadas las tales mercedes para en adelãte y no ſe pudieſſen mudar en otras rentas. Y como quier que la dicha ley es juſta y buena. Pero ſomos informados que no han auido effecto, y aun deſpues aca nos auemos fecho mercedes con eſtas dichas facultades. Y porque nueſtra merced y voluntad es q̃ en lo vno y en lo otro ſe ponga remedio. Ordenamos y mãdamos que todas y qualeſquier vniuerſidades, o perſonas ſingulares que tienen qualeſquier mercedes de marauedis, y pan con la dicha facultad de los poder nombrar y poner en cada vn año, en las rentas que quiſiere, quier que ſean dadas las tales mercedes y facultades por nos, o por qualquier, o por el dicho ſeñor Rey don Enrique nueſtro hermano nombren determinadamente en todo eſte preſente año de las rentas, de qualquier partido donde ſirua el ſituado en quales dellas

llas lo quiere auer. Y que en las rẽtas, que en eſte dicho año nõbrare, que en aquellas queden ſituadas las tales mercedes para dende en adelante, y que no les quede facultad para nombrar, ni variar para otros años.

Titul. III. De los contadores mayores de cuentas.

¶ *Ley J. De las coſas y ordenanças que han de guardar los contadores mayores de cuẽtas.*

¶ El Rey y Reyna.

Ordenamos y mandamos que los nueſtros contadores mayores de cuentas, guarden la forma ſiguiente. Primeramente que ſe junten cada dia a entender en ſu officio en tanto que ouieren negocios en que entender, ſopena que el que faltare de ſe juntar, pague por cada vez vn florin, ſaluo ſi tuuiere legitima eſcuſacion.

Y que en la caſa que ſe juntarẽ tengan ſus arcas y officios a buen recaudo, que de tres en tres meſes reſida en el dicho officio vn contador mayor de las dichas cuẽtas por vn año alomenos. El qual ſea preſente perſonalmẽte al tomar de las dichas cuẽtas todo el tiẽpo del dia que en ellas ſe entẽdiere, ſopena que el que no reſidiere ſus tres meſes, ſegũ dicho es q̃ pierda la quitaciõ y los derechos q̃ auia dſ auer por razõ del dicho officio. Y mas q̃ pague cincuẽta florines.

Y que cada año procuren cõ diligencia, de auer las receptas de los contadores de la hazienda, y auidas no dexen de llamar a ningun recaudador, o receptor, aſsi de los cõtenidos en ellas como de otros qualeſquier que ellos ſupieren q̃ tienen y han tenido cargos, ſopena que ſi fueren negligentes en procurar y auer las dichas receptas, o en llamar ſegun dicho es paguen por la primera vez cien florines, y por la ſegunda que no vſen mas del officio.

Que llamen a los tales recaudadores, o receptores por ſu carta patente de citacion, o emplazamiento, y no por via de libramiẽto poniendo en la dicha carta la pena de marauedis para la nueſtra camara que les fuere bien viſta.

Que del año de ſeſenta y ocho aca alomenos ſe tomen las cuentas por cargo y data ſi los tales cargos pudieren ſer auidos, y de los años antepaſſados en el tiempo del Señor Rey don Enrique, de que no ha auido albaquias

quias ſe tomen las dichas cuentas por la manera ſuſodicha de cargo y data podiendoſe auer los libros, o razon dellos.

En qualquier fin y quito que por ygual ſe ouiere de dar: no ſea dado fin que primeramente ſeamos conſultados cerca dello, o la perſona a quien nos lo cometieremos, ſopena de mil florines por la primera vez, y por la ſegunda que no vſe mas del officio.

Que en qualquier fin y quito que aſsi ſe ouiere de dar vaya declarada la quantia de marauedis que por el ſe da y quien la reſcibe porque ſe faga cargo della al que la ouiere de reſcebir, ſopena de dozientos florines por cada vez que lo contrario fizieren.

Que los contadores mayores de la fazienda tengan libro a parte en que aſsienten los tales cargos, y no lleuen derechos algunos por lo aſſentar, ſopena que paguen con el doblo lo que aſsi lleuaren.

Que qualquier otro fin y quito que dieren los nueſtros contadores mayores de cuentas, den fe firmada de ſus nombres a los contadores mayores de la fazienda para que lo aſsienten en ſus libros ſin lleuar derechos algunos por el tal aſsiento, ſopena de cien florines al que lo contrario fiziere.

Que los dichos contadores mayores de cuentas, ni ſus lugares tenientes, o otro qualquier official dellos, no lleuen mas derechos de los que les ſon taſſados, ſopena que el que mas lleuare, lo pague con el cinco tanto por la primera vez, y por la ſegunda que no vſe mas del officio.

Que ningun contador mayor de cuentas, ni ſu lugar teniente, ni otro algun official del dicho officio reſciba dadiua, ni preſente por ſi, ni por otro directe, vel indirecte de qualquier perſona que con ellos ouiere de negociar en las coſas tocantes a las dichas cuentas, ſaluo coſas de comer y beuer en pequeña quantidad offreſcidas de grado, ſin las pedir en alguna manera deſpues que los tales libramientos fueren complidamente librados y deſpachados, ſopena que el que lo contrario fiziere por la primera vez lo pague con diez tanto, y por la ſegunda no vſe mas del officio.

Que cada dos contadores mayores tengan vn libro pueſto en

vna arca, que tenga dos llaues por manera que no aya mas de dos libros. porque los recaudadores, o Receptores que ouieren de dar ſus cuentas no ſean agrauiados por muchas eſpenſas como lo ſerian ſi touieſſen quatro libros.

Que cada vn contador mayor de copia de las penas al fin de los tres meſes a aquel que fuere deputado para las reſcebir.

Que juren los contadores mayores y ſus lugares tenientes y officiales de fazer ſu officio bien y fielmente, y de pagar las dichas penas; y qualquier dellas en las quales deſde luego los condenamos por manera que ſean obligados a las pagar in foro conſciẽtiæ, ſin que mas ſean condenados en ellas quanto quier que ſea oculto. La meytad de las quales queremos que ſean para la nueſtra camara, y la meytad para quiẽ lo accuſare. Y que reuelaran a nos cada vno lo que ſupiere de otro, y que no reſcebiran a ninguno a vſar del dicho officio ſin que primeramente juren ante nos.

¶ *Ley. II. Que los contadores mayores de cuentas firmen en las eſpaldas de las prouiſiones que dieren.*

MAndamos que los nueſtros contadores mayores de cuentas y ſus lugares tenientes firmen de ſus nombres en las eſpaldas en lugar do no ſe puedan cortar las cartas, o aluaalaes que ellos acordaren, y les pertenecieren librar por razon de ſus officios. Y el nueſtro eſcriuano de camara no nos las de a librar de otra guiſa, ni el regiſtrador las regiſtre, ni el chanciller las paſſe al ſello, ſaluo en la manera ſuſodicha, ſo la dicha pena.

¶ *Ley. III. Que los contadores menores den cuenta a los contadores mayores de cuentas en fin de cada año.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Toledo. Año de xxxvj.

ORdenamos y mandamos a los nueſtros contadores menores que en fin de cada vn año den a los nueſtros contadores mayores, de las cuentas todos y qualeſquier cargos de qualeſquier marauedis y otras coſas que qualeſquier theſoreros y recaudadores y otras perſonas qualeſquier ouieren de recaudar por nos, o nos dieren, o ouieren a dar en qualquier manera. Y que eſto ſe faga aſsi en cada vn año, porque ſe eſcuſen albaquias.

Titul.IIII. De los recaudadores y theſoreros, arrendadores fieles y cogedores.

¶ *Ley. I. Que los theſoreros y recaudadores feneſcan ſus cuentas dentro de vn año.*

¶Idem.

MAndamos que los nueſtros Theſoreros y recaudadores y otras perſonas qualeſquier q̃ por nos ouieren recaudado qualeſquier nueſtras rentas y pechos y derechos, o nos deuieren, o ouieren a dar y pagar qualeſquier marauedis en qualquier manera que ſean tenidos de dar y feneſcer ſus cuentas dentro de vn año, deſpues de complido el año que aſsi fueren theſoreros, o recaudadores, y de pagar el alcance: que aſsi les fuere hecho: y mandamos que haſta aſsi auer dado y feneſcido las dichas cuentas y pagado el dicho alcance: que no les ſea dado, ni encargado officio de theſoreria, ni de recaudamiento, ni de otro hazimiento de dinero Y mãdamos a los nueſtros contadores mayores que lo pongan, aſsi por condicion quando las nueſtras rentas ſe arrendaren.

¶ *Ley. II. Que el concejo no ſea prẽdado por lo que deuieren los arrendadores, fieles y cogedores.*

¶El Rey don Alonſo en Valladolid.

ORdenamos que el arrẽdador, o fiel, o cogedor q̃ fuere pueſto en nueſtras rentas y pechos y derechos: ſean perſonas buenas y diligentes en el officio, y ricos en el lugar donde reſcibieren los dichos nueſtros derechos. Y mandamos que el concejo del lugar no ſea prẽdado por el deudo que el dicho cogedor deuiere.

¶ *Ley. III. De la pena de los arrendadores que ſe remitieren a la corona.*

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc xlvij.

OTroſi ordenamos y mandamos que qualquier nueſtro arrendador, o fiel, o cogedor, o fiador de las nueſtras rẽtas que ſe llamare, o dixere clerigo de corona [a], ſobre las coſas tocãtes a los nueſtros marauedis, y a las nueſtras rẽtas y ſe recurriere al juez eccleſiaſtico, q̃ por el miſmo fecho aya perdido y pierda todos ſus bienes, aſsi muebles como rayzes, la mitad para la nueſtra

[a] ¶ *Clerigo de corona.* Reſumẽs coronã eſt inhabilis ad officia ſecularia. l. 17. tit. 3. lib. 1. ſupra. & not. Auendanius, de mandatis regũ. 2. par. c. 19. nu. 22. fol. 122. col. 1. verſic. Itẽ aduerte.

ſtra camara, y la otra meytad para el accuſador.

¶ *Ley. IIII. Que el lego que vendiere al clerigo pague alcauala.*

¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Cordoua. Año de mil cccc y lv.

ORdenamos y mandamos que qualquier lego que algunos bienes comprare por granado de algũ clerigo, que el tal lego ſea tenido de pagar el alcauala dello. Y mandamos otroſi, que de lo que el clerigo vendiere por menudo al lego: y aſsi miſmo de lo que vendiere por granado, o por menudo a otro clerigo, que el clerigo vendedor[a] ſea tenido de pagar y pague enteramente el alcauala dello: y ſi aſsi no lo fiziere ſeyendo requerido ſobre ello, que nos le embiaremos a mãdar por nueſtra carta q̃ lo pague dentro de cierto tiempo. Y no lo faziendo aſsi por el miſmo hecho ſea tal como aq̃l que deniega a ſu Rey y ſeñor natural ſu tributo y ſeñorio: que ſea auido por ageno y eſtraño de nueſtros reynos, y ſalga dellos, y no entre en ellos ſin nueſtro mandado: y demas que le ſean entrados y tomados todos ſus bienes temporales, y dello ſea fecho pago al nueſtro arrendador de lo q̃ montare la dicha alcauala con las penas contenidas en el dicho nueſtro quaderno de las alcaualas[b].

a ¶ *Clerigo vendedor.* Clerici ergo tenẽtur ſoluere gabellam, intellige tamẽ quando erat negotiator, ſecus ſi ex rebus patrimonij venderet, nam ipſe, nec emptor tenetur. l. 3. quaterni gabellarum. dixi in. l. prima. gloſſa. 1. titu. 3. lib. primo. ſupra. & in. l. 1. libr. 8. ordina. infrà.

b ¶ *Alcaualas.* Scilicet. l. 120 & l. 125.

¶ *Ley. V. Que los recaudadores no den libramientos baldios.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Valladolid.

MAndamos que los nueſtros recaudadores, no den libramientos baldios. Y los que contra eſto fizierẽ, que paguen las coſtas dobladas cõ juramento de la parte: y el deudor en quien fueron pueſtos los libramientos que deuieren los marauedis aſsi librados, y no les pagaren luego que le fuere moſtrado el libramiento que peche otro ſi las coſtas dobladas a juramento de la parte. Y el Alcalde, o juſticia ante quien fuere moſtrado el tal libramiento, y que fuere requerido. Mandamos que ge lo haga luego pagar, y ſino le hiziere complimiento de juſticia faſta tercero dia que pague las coſtas dobladas a la parte con juramento.

¶ *Ley. VI. Que no ſe lleuen cohechos por los recaudadores.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Toledo.

POr quãto algunos nueſtros recaudadores theſoreros y arrendadores de pedidos y monedas y alcaualas han lleuado y lleuan de nueſtros naturales cohechos por eſperas, o otras maneras exquiſitas, y han lleuado y lleuan derechos donde no los deuen auer, y otros marauedis, ſo color de coſtas, o en otra manera que no les ſon deuidas. Lleuan otroſi, por los libramientos de los que han marauedis aſſentados y por priuilegios en nueſtros libros auiendo de auer treze marauedis lleuan ciento e ochenta, y aun dozientos marauedis. Y mas quã to les plaze y han eſcuſado y eſcuſan muchos pecheros llanos por ſus parientes y amigos, y familiares y allegados de algunos ſeñores y caualleros con quien los tales arrendadores y recaudadores viuen y hazen otras cautelas y engaños. Porende nueſtra merced y voluntad es que las iuſticias de cada vna ciudad, o villa, o lugar de nueſtros Reynos fagan peſquiſa è inquiſicion ſeyendo pedido por la parte a quien atañe ſobre lo ſuſodicho, o ſobre cada coſa, o parte dello Y llamadas y oydas las partes ſe informen y ſepan la verdad, y fagan complimiento de iuſticia. E ſi de las dichas iuſticias fuere appellado: que la apellacion venga ante nos, o ante quien nos lo cometieremos, no a la nueſtra audiencia, ni Chancille ria, ni ante otro alguno.

¶ *Ley. VII. Que el recaudador, ni arrendador no lleuen cohecho por los libramientos.*

¶ Idem.

¶ El Rey don Iuan. I. en Valladolid.

ORdenamos que ningũ recaudador, ni arrendador, ni otra perſona qualquier, no lleue cohechos algunos por los libramientos que librare y en el fueren librados de los marauedis de las nueſtras rentas, y de otros nueſtros marauedis, y el que lo lleuare que lo torne con el doblo a aquel a quien lo lleuo, y de mas que ſea en nos de le dar pena, la que nueſtra merced fuere.

¶ *Ley. VIII. Que ſe faga entrega y execucion en los theſoreros y recaudadores por los libramientos q̃ en ellos fuerẽ librados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Toledo.

POrque los nueſtros vaſſallos y otras perſonas que de nos tienen tierra y merced, o otros

otros

Digitized by Google

otros marauedis no ſean cohechados por nueſtros Theſoreros y recaudadores. Mandamos a las nueſtras juſticias de nueſtra caſa y Corte y Chancilleria, y de todas las ciudades villas y lugares que a pedimiento de aquellos que ante ellos moſtraren libramientos de nueſtros contadores mayores fagan entrega y execucion en bienes de los tales dichos Theſoreros, recaudadores y arrendadores, ſegun lo diſponen nueſtras leyes: y que no les reſciban excepciones malicioſas, ſaluo paga, o quita, o razon legitima, moſtrando la por recaudo cierto, luego ſin alongamiento de malicia: y que las execuciones que en ellos ſe ouieren de hazer, o en ſus fiadores, por los marauedis que aſsi en ellos fueren librados en caſo que por ellos ſean dados bienes con fianças q̃ ſus cuerpos eſten preſos en tanto que ſe vendieren los dichos bienes, y no puedan ſer dados ſueltos, ni fiados faſta que ayan pagado las quãtias que en ellos fueron libradas con las coſtas, derechos y con las penas ſi en ellas ouierẽ incurrido.

¶ *Ley. IX. Que no ſe reſciba eſencion a los recaudadores y arrendadores, ſaluo paga, o quita, o toma.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Guadalajara. Año de mil ccc y xc.

ORdenamos que los arrẽdadores de las nueſtras rentas, no les ſea oyda razon, ni defenſion alguna contra la deuda que les moſtraren, por libramiento, o libramientos de nueſtros contadores, o recaudadores, ſaluo paga, o quita, o toma que les ſea fecha por alguna perſona poderoſa moſtrandola faſta nueue dias: y ſi por mengua de los nueſtros contadores, o recaudadores que fizieren los dichos libramientos, en los dichos arrendadores fueren vendidos, o tornados ſus bienes, en caſo que ellos no deuieſſen los dichos marauedis, o pã que ellos libraren, aquellos que tales libramientos fizieren paguen a los arrendadores, el daño que aſsi reſcibieren a ſu culpa doblado.

¶ *Ley, X. Que los bienes que fallaren en poder de los arrendadores ſean vendidos por lo que deuieren al Rey.*

¶ Idem.

MAndamos q̃ los bienes q̃ fueren hallados en poder de los dichos arrendadores de las nueſtras rẽtas aſsi muebles como rayzes q̃ ſeã vẽdidos por lo q̃ el arrẽdador nos deuiere y q̃ no ſea oydo, ni re-

ni recebido contra ello embargo alguno que qualquier perſona quiera poner en la vendida delos dichos bienes, ſaluo ſi moſtrare por eſcripturas publicas, que los arrendadores de las nueſtras rentas auian arrendado, o alquilado los dichos bienes de aquel que quiſiere poner el dicho embargo.

¶ *Ley. XI. En que pena incurre el juez que no faze entrega en bienes del arrendador.*

¶ Idem.

ORdenamos y mandamos que el juez, o Alcalde que no fiziere entrega en bienes del arrendador de las nueſtras rentas, o de ſus fiadores, los quales bienes fueron en ſu juriſdicion dende el dia que le fuere demandada la dicha entrega faſta tercero dia, o ſi no vendiere las prendas en que fuere hecha la dicha entrega dende el dia que hizo la dicha entrega, ſi fuere rayz haſta nueue dias que pierda eſte miſmo officio, y demas que pague en pena para la nueſtra camara mil marauedis. Y la parte a quien fiziere el dicho agrauio mil marauedis de la moneda corriente, ſaluo ſi en eſte termino le fuere moſtrada paga, o quita, o toma de perſona poderoſa como dicho es.

¶ *Ley. XII. Faſta que tiempo pueden demandar los recaudadores lo que les es deuido por los arrendadores.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc y lj.

MAndamos que los nueſtros recaudadores de las nueſtras alcaualas, y almoxarifazgos y tercias y pedidos y monedas de nueſtros Reynos puedan demandar librar y recaudar los marauedis que les fueren deuidos por los arrendadores, o otras perſonas qualeſquier de las dichas rentas de los dichos ſus recaudamientos en el año que durare ſu recaudamiento y quatro años, deſpues de paſſado el dicho año de ſu recaudamiento. Y que dende en adelante no les puedan demandar, ſaluo ſi en el tiempo de los dichos quatro años el tal recaudador fizo algun acto, o actos por donde la preſcripcion de los dichos quatro años ſea interrumpida. Y eſto ſe entienda a lo que fuere deuido a los dichos nueſtros recaudadores y arrẽdadores. Y no aya lugar a lo que a nos es, o fuere deuido, ni en aquello que queda por recaudar para nos por remiſsion, o negligencia de los dichos nueſtros recaudadores y arrendadores.

¶ *Ley.XIII. Como ſe deue fazer entrega, y execucion en los bienes de los recaudadores y ſus fiadores.*

¶ El Rey D.Iuan.I. en Burgos.

¶ El Rey don Enrique.II. en Burgos.

MAndamos que quando algunos que han arrendado, o arrendaren los nueſtras rentas y pechos y derechos, nos deuieren, o ouieren a dar algunas quantias de marauedis que ſean entregados, y tomados todos ſus bienes, aſsi muebles, como rayzes de los deudores y de ſus fiadores. Y que ſean pueſtos en almoneda publica, y pregonados publicamente el mueble a tercero dia: y la rayz a nueue dias, aſsi como por nueſtros marauedis. E ſi ſe fallare quien dè por ellos tantos marauedis como los arrendadores y ſus fiadores nos deuieren a dar, nueſtra merced es que ſe no den para eſtos appreciadores, ni compradores, ſaluo que ſean rematados los dichos bienes en aquellos que mas dieren por ellos aunque todos los dichos bienes valan mayores quantias, porque nos podamos cobrar todos los marauedis que los tales arrendadores y ſus fiadores nos deuieren y ouieren a dar. Pero ſi por todos los bienes de los dichos arrendadores y de ſus fiadores no dieren para la dicha almoneda tanta quantia como nos deuieren, nueſtra merced es que en eſte caſo ſean dados appreciadores y compradores, ſegun que lo nos mandamos, porque nos podamos cobrar todos los marauedis que los tales arrendadores y ſus fiadores nos deuieren, o ouieren a dar.

¶ *Ley.XIIII.* *Idem.*

¶ El Rey don Iuan.I. en Burgos.

¶ El Rey don Enrique.II. en Burgos.

TEnemos por bien, y es nueſtra merced q̃ quando algunos arrendadores de las nueſtras rentas deuieren, o ouieren a dar algunas quantias de marauedis de los dos tercios primero y ſegũdo que les ſean tomados y vendidos por ellos los mejores bienes aſsi muebles como rayzes que tuuieren ellos, o ſus fiadores aquellos que entendieren que pueden valer la quantia que deuieren y ouieren a dar y pagar: y ſean vendidos por almoneda publica. E ſi por ventura los dichos arrendadores, o ſus fiadores, o el nueſtro theſorero, o contadores, no quiſieren tomar los dichos mejores bienes

nes de los dichos arrendadores, y ſus fiadores. Es nueſtra merçed que aquellos que ouieren a dar appreciadores, o compradores, o los nueſtros officiales, o los officiales de la villa, o lugar do eſto acaeſciere que ge los puedan tomar para que ſean vendidos de la manera que dicha es: y que no lo dexen de fazer, porque nos ayamos mandado, o mandemos dar cartas en razon que den appreciadores de otra manera que nueſtra merced es que ſe guarde y cumpla en eſta manera que nos lo ordenamos.

¶ *Ley. X V. Que los recaudadores y theſoreros eſten reſidentemente en los lugares de ſus recaudamientos.*

¶ El Rey don Iuan. I I. en Madrigal. Año de mil ccccxxxviij.

Andamos que los recaudadores y theſoreros q̃ fueren pueſtos en algunas ciudades y villas y lugares, aũ que no ſean vezinos, ni viuieren en la comarca, ſean tenidos de eſtar reſidentemente por ſu perſona, en la cabeça del recaudamiẽto, o por ſu official con ſu poderio baſtante para acceptar los libramientos y los recebir y pagar. o librar a los que en el fueren librados.

¶ *Ley XVI. Que los officiales de los recaudadores y theſoreros no baraten, ni compren tierras, ni mercedes.*

El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc y lj.

Ordenamos, que no ſeã oſados nueſtros recaudadores, ni theſoreros, ni officiales d̃ nueſtros contadores, ni otras perſonas algunas de qualquier eſtado, o condicion, preheminencia, o dignidad que ſean, de baratar, ni comprar tierras, ni mercedes: raciones, ni quitaciones, ni juro de heredad, ni dadiuas, ni otros qualeſquier marauedis que qualeſquier perſonas han, o ouieren de auer de nos en qualquier manera, ni hazer otro pacto,. ni conueniencia, o contracto alguno en tal caſo. Porque las perſonas que de nos lo han, o ouieren de auer no pierdan coſa alguna de lo que de nos han, o ouieren de auer. Y qualquier que lo fiziere que por el miſmo hecho aya perdido y pierda todo lo que por ello diere, y ſea de aquel con quien hiziere el tal barato, o trato, o otro qual quier contracto, y demas que pague en pena para la nueſtra camara las ſeptenas de lo que endemontare. Y que toda via los vaſſallos, o perſonas con quien ſe hi-

ſe hiziere el tal barato, o tracto, o otro qualquier contracto aya para ſi libre y deſembargadamente todos los marauedis, y otras qualeſquier coſas que de nos ha, o ouiere de auer. Y que por el miſmo hecho ſean ningunos, y de ningun valor qualeſquier contractos que en contrario de lo ſuſodicho ſon hechos, o ſe hizieren de aqui adelante. Y mandamos a nueſtros contadores mayores que no libren a perſona alguna, coſa alguna de lo que de nos han de auer haſta que haga juramento el recaudador, o quien ſu poder baſtante para ello tuuiere, que lo hagan y cumplan aſsi: y que no haran los dichos baratos, y aquellos a quien fueren librados que no baraten, ſaluo con nueſtros arrendadores, ſo pena de diez mil marauedis, para la nueſtra camara.

¶ *Ley. XVII. Que los concejos ſon tenidos a pagar a los recaudadores, y no a los cogedores.*

El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc y lj.

Mandamos que por algunas coſas compri deras a nueſtro ſeruicio, no ſe elija perſona alguna para coger las nueſtras rentas y pechos y derechos, ſaluo que los concejos y ſus cogedores ſean tenidos de los dar y pagar a nueſtros recaudadores.

¶ *Ley, XVIII. Que los fieles de las alcaualas no ſeã emplazados por carta del Rey y como deuen dar cuenta a los recaudadores.*

¶ El Rey D. Iuã. II. en Burgos Era de mil ccccyjx. ¶ El miſmo en Burgos.

Ordenamos y mandamos que los fieles que fuerẽ appremiados por los concejos que coſan en fieldad las nueſtras alcaualas que no puedan ſer emplazados por nueſtras cartas, ni en otra manera para que vayan a dar cuenta con pago a la nueſtra Corte de lo que aſsi cogieron, ſaluo en aquel lugar donde fueron fieles. Y que den la dicha cuenta con juramento al arrendador que la pidiere. E ſi el dicho arrendador pidiere que los juezes hagan peſquiſa ſobre ello, que la fagan. E ſi fallaren q̃ encubrio alguna coſa, que lo pague ſegun las leyes de nueſtro Quaderno diſponen. Otroſi mandamos, que deſpues que los arrendadores ouieren moſtrado ſu recudimiento; que los dichos fieles no ſean mas appremiados de pagar la dicha fieldad de la dicha renta,

Ley

¶ *Ley.XIX. Que los cogedores no nombren los compradores contra los arrendadores que ſon deudores.*

¶ El Rey D. Alonſo en Alcala. Año de mil. ccclxxxv.j.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro.

¶ El miſmo en Burgos.

¶ El Rey don Iuan. II. en Burgos.

¶ El Rey don Iuan. I. en Soria.

DEfendemos que los cogedores de nueſtros pechos y derechos reales no nombrẽ compradores para que compren los bienes de los arrendadores y de aquellos que deuen a nos los marauedis de las dichas rẽtas, ſin vn Alcalde ordinario del lugar, y la nominaciõ que vna vez fizieren no ſe pueda variar, y ſi precio razonable no ſe fallare, por los bienes de los deudores por almoneda publica ſean eſtimados è appreciados los bienes de los dichos deudores por appreciadores nombrados y jurados por los officiales del lugar. Y ſegun el dicho appreciamiento y eſtimacion ſean reſcebidos por los compradores. Y mandamos que la tal vendiciõ que ſe haze contra voluntad de los compradores, y publicamente y por appreciadores no ſe pueda retraer aunque aya engaño en la meytad del juſto precio, ſegun ſe contiene en eſte libro, en el titulo de las vendidas.

¶ *Ley.XX. Quiẽ deue auer ayuda de coſta.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. año de mil.ccccxlvj.

POR quatro coſas ſe deuen librar ayudas de coſtas. La primera, por via de ayuda de coſtas. La ſegũda por fazer merced a alguno. La tercera para beſtias. La quarta, porque dizen que lo han gaſtado en algunas coſas complideras a nueſtro ſeruicio Porende ordenamos y mandamos que las tales ayudas de coſtas no ſe librẽ, ſaluo a los que nos ordenaremos. y mandamos q̃ eſten con nos en nueſtro ſeruicio continuamente, o por tiempos. E aſsimiſmo a los nueſtros officiales mayores a quien nos las mandamos librar de cada vn año.

¶ *Ley.XXI.* *Idem.*
Idem.

OTroſi, ſi algunos Prelados, o caualleros, o otras perſonas vinieren a nueſtra Corte por nueſtro mandado, los quales ſean de aquellos a quien ſe acoſtumbrò librar ayuda de coſta que viniendo los tales a nos ſeruir ſe les libre ayuda de coſta, ſegun que a nos pluguiere de

gela

ge la mandar librar por el tiempo que en ella eſtuuieren y no mas: ſaluo ſi vinieren ſin ſer por nos llamados, o ſobre ſus proprios negocios, o ſi acaeſciere que venidos ſe tornaſſen luego para ſus caſas o nos los mandaremos deſpachar para que ſe vayan a ellas. Que en qualquier deſtos caſos es nueſtra merced, que no les ſea librada ayuda de coſta, ni otra dadiua, ni ſe les faga por ende quita alguna de deuda que nos deuan.

¶ *Ley.* X X I I. *Quien deue auer veſtuario.*

¶ Idem.

Otroſi, es nueſtra merced que de aqui adelante, no ſea librado veſtuario, ſaluo a los nueſtros officiales que continuamente andan con nos todo el año, o la meytad del: y que por nos fuere ordenado que nos ſiruan, y que ſin primeramente dar informacion de lo ſuſodicho no paſſen; ni libren los nueſtros contadores mayores, los tales veſtuarios.

¶ Ley. X X I I I. *Del ſalario que ſe deue librar a las perſonas que el Rey embia a algunas partes.*

¶ Idem.

Otroſi, es nueſtra merced q̃ qualeſquier nueſtros officiales q̃ fueren por nueſtro mandado en embaxadas, o en otros caminos y negocios q̃ por nos les fueren encomendados, aſsi de corregimientos y peſquiſas como en otra qualquier manera que les ſea librado el mantenimiẽto que ouieren de auer por el tiẽpo que alla eſtouieren, y por la yda y tornada a nueſtra Corte, auido reſpecto y conſideracion a lo que ellos de nos han y tienen, aſsi en raciones, como en quitaciones, y mantenimientos: lo qual todo les ſea contado en el ſalario y mantenimientos que les fuere taſſado para cada dia, y ſobre aquello les ſea librado, lo que demas dello montare y ouiere de auer del dicho ſalario, y mantenimiento y no mas, ni allende. Y que los nueſtros contadores mayores no lo paſſen, ni libren de otra guiſa.

¶ *Ley.* X X I I I I. *Que los que el Rey embiare a algunas partes les ſea librado vn tercio mas de ſus raciones.*

¶ Idem.

Otroſi, que los nueſtros eſcuderos de cauallo, o mõteros, o qualeſquier otros que de nos han racion, a quiẽ nos mandaremos yr con nueſtras car

 tas

tas a qualeſquier partes de nueſtros Reynos mandamos que les ſeã librados vn tercio mas: de mas de las raciones que de nos tienen para cada dia en eſta manera: que el que tiene diez marauedis de racion que les ſean librados cinco marauedis mas cada dia, por el tiẽpo que eſtuuiere en el camino: y aſsi a eſte reſpecto dende arriba, o dende ayuſo, ſegun la racion que tuuiere y no mas, ni allende: pero que los que nos embiaremos fuera de nueſtros reynos, que les ſea librado lo acoſtumbrado.

¶ Ley. XXV. *Quando el Rey embiare a ſupplicar al Papa quien ha de pagar la coſta.*

¶ Idem.

Otroſi, por quanto nos acoſtũbramos muchas vezes de embiar a ſupplicar al Papa, en fauor de algunas perſonas, por algunas Igleſias de nueſtros Reynos, y ſe hazen ſobre ello muchas coſtas: las quales nos mandamos pagar. Porende ordenamos que de aqui adelante las tales ſupplicaciones, ſe dèn a las partes en cuyo fauor fuere ſupplicado, para que ellos las embien a ſu coſta, y que nos no paguemos la tal coſta, ni los nueſtros contadores la paſſen, ni libren. Pero ſi algunas vezes acaeſciere que nos ayamos de ſupplicar por alguno en auſencia ſuya, que la coſta que nos ſobre ello mandaremos hazer, ſe cobre de la perſona a quien tocare: y que antes que ſe le dè, ni libre nueſtra carta para que ſea reſcibido a la Igleſia, ſea tenido de pagar y pague en dinero la coſta que para ello nos ouieremos mandado librar, y que lo reſciba el Theſorero de nueſtra caſa para nos, y mandamos a los nueſtros Secretarios que guarden lo ſuſodicho, y fagan juramento en nueſtra preſencia, y de los de nueſtro Conſejo que no nos daran a librar carta, ni ſobrecarta, ni aluala que en contrario de lo ſuſodicho ſea.

¶ Ley. XXVI. *Reuocacion de las mercedes, y donaciones que el Rey Don Enrique Quarto hizo.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil. cccclxxx.

Otroſi, por los dichos Procuradores nos fue fecha relacion que nos bien ſabiamos como los Procuradores que vinieron por mandado del dicho ſeñor Rey Don Enrique nueſtro hermano a las dichas Cortes de Ocaña el dicho

cho año de ſeſenta y nueue, y eſſo miſmo por los Procuradores que vienen por ſu mandado a las dichas Cortes de Sancta Maria de Nieua el dicho año de ſeſenta y tres, le fue ſupplicado que auiendo acatamiento a las muchas è immenſas donaciones y mercedes que el dicho ſeñor Rey nueſtro hermano hizo de muchos marauedis y pan, y doblas, y florines, y ſal, y ganados, e otras coſas de las ſus alcaualas, y otros diezmos y aduanas, y almoxarifazgos, y ſalinas, y ſeruicio y montazgos, y otras rentas y pechos, y derechos, aſsi de merced de por vida como de juro de heredad, y a los daños que dello reſultauan quiſieſſe remediar y proueer, pues muchas de las mercedes auian ſeydo hechas immoderadamente, ſeyendo el dicho ſeñor Rey conſtreñido a las fazer por grandes neceſsidades, y attraydo por exquiſitas y no deuidas maneras: ſobre lo qual porque los tiempos no dieron lugar, no ſolamente no proueyo, ni dio remedio: mas aun deſpues por las miſmas neceſsidades hizo otras muchas y deſordenadas mercedes en grande detrimento del patrimonio Real, y enagenando del todas las rentas Reales: de guiſa que al tiempo que el falleſcio: y nos por la gracia de nueſtro Señor ſuccedimos en eſtos dichos nueſtros Reynos fallamos las rentas enagenadas, y muy diminuydas. Lo qual dio cauſa a que para el ſoſtenimiento de nueſtro Real eſtado, y para ſalir de las muchas y grandes neceſsidades, que luego nos occurrieron, y para poder pacificar los dichos nueſtros Reynos, y los tener en paz y en juſticia como deſſeamos y lo auemos fecho. No ſolamente ouieſſemos de demandar, pedidos y monedas, a los dichos Reynos: mas tomar empreſtidos de ygleſias y concejos, y perſonas ſingulares: y fazer llamamientos de pueblos a ſus coſtas: y mandar traer a coſta de los dichos concejos, pertrechos, y armas, y mantenimientos y artillerias, y otras coſas, de lo qual los dichos nueſtros ſubditos y naturales reſcibieron muchas fatigas e daños, y trabajos: y aun de las pocas rentas que quedaron, ouimos de diſtribuyr, y enagenar mucha y gran parte por ſalir de las dichas neceſsidades que nos occurrieron. En el remedio de lo

qual conuiene mucho entender. Porque ſi nos mandaſſemos hazer verdadera informacion de las mercedes que el dicho ſeñor Rey Don Enrique nueſtro hermano fizo, deſde mediado el mes de Septiembre del dicho año paſſado de ſetenta y quatro, en que commençaron las turbaciones y eſcandalos en los dichos nueſtros Reynos, faſta que el falleſcio, fallamos muchas y las mas de aquellas auerſe fecho por exquiſitas y engañoſas y no deuidas maneras. Ca a vnas perſonas las fizo ſin ſu voluntad y grado, ſaluo por ſalir de las neceſsidades procuradas, por los que las tales mercedes reſcibieron, y a otros las hizo por pequeños ſeruicios que no eran dignos de tanta remuneracion. Y aun algunos deſtos que las reſcibieron tenian officios y cargos con cuyas rentas y ſalarios ſe deuian tener por bien contentos y ſatiſfechos, y a otros dio las dichas mercedes por interceſsion è importunacion de algunas perſonas acceptas queriendo pagar con las rentas Reales los ſeruicios que algunos dellos auian reſcebido de los tales. Y otras perſonas compraron las tales mercedes por muy pequeños precios, y otros las ouieron por alualaes falſos, o firmados en blanco, o por otros trafagos, ò mudanças de verdad que fazian, y procurauan que ſe hizieſſen en los libros, ò por otras formas exquiſitas y engañoſas. Y otros que reſcibieron las tales mercedes expreſſaron en las alualaes, y priuilegios de las deudas que les eran deuidas, ò ſeruicios que auian fecho, y daños que auian reſcibido, y otras cauſas por do affirmaron que deuian reſcibir las tales mercedes: no ſeyendo las tales cauſas verdaderas en todo, o en parte. Otros mudando los marauedis que tenian de lanças, ò racion, o quitacion con officios y mantenimientos en merced de juro de heredad ſituados ſin interuenir juſta cauſa por donde los mereciеſſen. Otras mercedes fizo en caſamiẽtos exceſsiuamente, y otras muchas mercedes fizo ſin interuenir meritos, ni ſeruicios, mas ſola voluntad en gran detrimento y diminucion del patrimonio Real, y que pues a nueſtro Señor auia plazido por ſu clemencia, que nos ouieſſemos pacificado los dichos nueſtros Rey-

Reynos y los touieſſemos como de preſente los teniamos en buena gouernacion y juſticia. Que nos ſupplicauan los dichos Procuradores quiſieſſemos mandar entender en el remedio de lo ſuſodicho. E aſsi miſmo de algunas otras mercedes exceſsiuas que nos auiamos fecho deſpues que ſuccedimos en eſtos nueſtros Reynos a cauſa de las dichas neceſsidades reintegrando el dicho patrimonio Real, y rentas del. Por manera que con ellas pudieſſemos ſoſtener nueſtro Real eſtado, y mãtener nueſtros Reynos en juſticia, porque aſsi ceſſarian los males y fatigas de los dichos nueſtros ſubditos y naturales, y terniamos de que remunerar y hazer mercedes a quien bien nos ſiruieſſe. Y como quiera que nos conoſcemos que las dichas peticiones de los vnos, y de los otros Procuradores fechas eran muy juſtas y verdaderas. Pero por ſer la materia y cauſa ſobre que ſe fundaua muy ardua y tocante a muchos y tal en que era meneſter madura deliberacion y conſejo, nos fezimos ſaber y notificar la dicha peticion a algunos Prelados principales y a los grãdes de nueſtros Reynos. Y les embiamos a mandar que para dar en eſto ſu conſejo vinieſſen a las dichas Cortes, y los que no pudieſſen venir, nos embiaſſen a dezir cerca dello ſu pareſcer. Y algunos dellos vinieron a la nueſtra Corte durante el dicho tiempo de las dichas Cortes. Y los que no pudieron venir, embiaron ſu voto y pareſcer cada vno ſobre ello, y nos aſsi con los dichos Prelados, y Grandes que vinieron como con los Prelados y Caualleros y Letrados del nueſtro conſejo, y con algunos religioſos, y con algunos de los dichos Procuradores que por todo ſu ayuntamiento fueron para ello deputados hablamos, y platicamos muchas vezes ſobre ello. Y mandamos que acopaſſen y confirmaſſen, y platicaſſen entre ſi, y que nos dieſſen ſu conſejo y pareſcer. Los quales todos como buenos, y leales ſubditos y naturales, y zeladores del ſeruicio de Dios y nueſtro, y del bien commun, y reſtauracion de nueſtro Real patrimonio, nos dieron ſu conſejo y pareſcer: el qual viſto: y aſsi meſmo los libros donde eſtauan aſſentadas las dichas mercedes examinadas

por nos meſmos la quantia y qualidad dellas, y de las perſonas a quien ſe fizieron, fezimos cierta deliberacion. Por la qual mandamos y ordenamos lo que ſobre ello ſe deue hazer, y guardar, y cumplir. De lo qual mandamos dar nueſtras cartas firmadas de nueſtros nombres, y ſelladas con nueſtro ſello, y ſobre eſcriptas de nueſtros Contadores mayores, cuyos traſlados quedan aſſentados en los dichos nueſtros libros. Porende ordenamos y mandamos que todo lo contenido en las dichas nueſtras cartas, y en cada vna coſa, parte della, ſea guardado y cũplido de aqui adelante perpetua è inuiolablemente para ſiempre jamas, ſegun que en ellas ſe contiene. Y mandamos a los dichos nueſtros Contadores mayores y al nueſtro Chanciller y notarios, y otros officiales que eſtan a la tabla de los nueſtros ſellos vean nueſtras cartas y declaracion, attento el tenor y forma dellas trayendo las a raſgar las cartas y priuilegios y confirmaciones que primeramente dello ternian, den y libren y ſellen y paſſen cada vniuerſidad y perſonas que por virtud dellas ouieren de gozar de las dichas mercedes nueſtras cartas de priuilegios las mas firmes y baſtãtes que para ello fueren meneſter ſin les pedir, ni eſperar ſobre ello otra nueſtra carta, ni mandamientos, y ſin les pedir, ni lleuar derechos, ni otra coſa alguna para el deſpacho y aſsiento y ſello de los dichos priuilegios. E otroſi mandamos a los nueſtros arrendadores y receptores, y fieles y cogedores, y terceros, y de ganados, y mayordomos, y otras qualeſquier perſonas que ouieren de coger y recaudar en renta, o en terceria, o en fieldad, o en receptoria, o en otra qualquier manera a las nueſtras rentas y pechos, y derechos donde las tales mercedes eſtàn, y quedan ſituadas. Que de aqui adelante les acudan y fagan acudir libre y deſembargadamente con todo lo que aſsi han de auer por las dichas nueſtras cartas eſte preſente año por virtud dellas, y ſin attender otra nueſtra carta, ni mãdamiento, ni de los dichos nueſtros contadores mayores. Y dende en adelante en cada vn año por virtud de las dichas nueſtras cartas de priuilegio q̃ les ſeràn das, ô de ſus traſlados, ò ſignado de eſcriuano publico, ſin pedir ni eſpe-

eſperar otra declaratoria, ni ſobrecarta, ni mandamiento. Y porque las Vniuerſidades y perſonas a quien ſon adjudicadas las dichas mercedes por las dichas nueſtras cartas puedan gozar dellas mas libremente. Ordenamos y mandamos que las tales Vniuerſidades y perſonas puedan vender, dar, donar, trocar, y cambiar y enagenar las dichas mercedes, ô qualquier parte dellas, como y quando quiſieren y por bien tuuieren ſegun la facultad que para ello tienen por ſus priuilegios, ſin que ſobre ello nos ayan de requerir, ni entreuenga licencia, ni mandamiento nueſtro. Y mandamos a los nueſtros contadores mayores que por ſola la tal renunciacion teſten de los nueſtros libros las tales mercedes a quien las touieren y pongan y aſsienten aquellos a quien les fueren renunciadas. Y les den y libren nueſtras cartas de priuilegio, y gelas ſeñalen y paſſen el nueſtro Chanciller y notarios, y officiales ſin pedir, ni eſperar para ello, otra nueſtra carta, y mandamiento y que tomen el traſlado de nueſtra ley, los dichos nueſtros contadores mayores, y la pongan y aſsienten en los dichos nueſtros libros. Lo qual todo ſe faga y cumpla, no embargante la prematica por nos fecha, por la qual ouimos mãdado que los marauedis de juro de las perſonas q̃ murieſſen ſin hijos legitimos, ſe cõſumieſſen y fincaſſẽ para nos. La qual prematica reuocamos; por quanto nueſtra merced y voluntad es que los marauedis que por la dicha declaratoria les quedan les ſean ciertos y ſeguros de aqui adelãte para ſi y para ſus herederos y ſucceſſores, y para aq̃l, o aquellos que dellos ouierẽ cauſa para ſiempre jamas.

❧ Titulo V. De las tercias del Rey.

¶ *Ley. I. Quanto tiempo han de guardar los terceros los diezmos de pan, y vino.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala Año de mil ccclxxxvj

POR refrenar las cautelas y malicias de algunos arrendadores de los diezmos, y de nueſtras tercias. Ordenamos que los terceros, concejos y guardas de los diezmos, ſean tenidos de guardar el pan y el vino que reſcibieren faſta el dia de Paſcua de re-

ſurrection de cada vn año. E ſi faſta el dicho plazo no les fuere demandado. Los dichos concejos, o terceros, ò guardas lo vendan publicamente en almoneda, pregonandolo tres dias ante eſcriuano publico, y teſtigos vezinos del lugar. Y que el almoneda ſe faga Domingo, y Lunes, y Martes ſiguientes a la hora de Miſſa mayor dentro en la yglesia [a], y que lo rematen en aquel que mas diere por ello a luego pagar, y reſciban los dineros del precio para los pagar a aquellos que los deuen auer y aſsi miſmo fagan en todos los diezmos de lo menudo que reſcibieren. Saluo los corderos y bezerros y cabritos que ſean tenidos de los guardar faſta el dia de Sanctiago que cae en el mes de Iulio. Et ſi faſta el dicho plazo les fueren demandados que ſean tenidos de gelos dar. E ſi en medio deſte tiempo algunos cabritos, o corderos, o bezerros murieren de los que reſcibieren que dando las pellejas [b]: y con juramento que ſon aquellas pellejas de los que reſcibierõ de diezmos que ſean creydos los terceros por ſu jura. E ſi faſta el dicho plazo no gelos demandaren que los terceros los puedan vender en almoneda publica en la forma y manera que ſe deue vender el pan, y el vino, ſegun de ſuſo eſta declarado, y guarden los dineros para los dar a quien los ouiere de auer, y ſi los dichos terceros y guardas no vẽdieren las coſas ſobredichas en los tiẽpos, y en la forma y manera que dicha es q̃ ſeã tenidos al daño y al menoſcabo, y a la perdida q̃ acaeſciere y viniere a las coſas ſuſodichas, y a cada vna dellas.

a ¶ *Dentro en la ygleſia.* Ergo in eccleſia cõtrahi poteſt. vide cap. decet. de immunit. eccleſ. li. 6. vbi gloſſ. proceſſus.

b ¶ *Dãdo las pellejas.* Adde l. 15. titulo. 8 part. 5. & quę plene notaui in hoc artic. ad Segur. in repet. l. cohæredi. §. cum filiæ. nu. 277. ff. de vulgar. & pupilla. & latè Laurentius Syluan. conſi. 29. numero. 8.

¶ *Ley II. Que los concejos den alforiz a los terceros y arrendadores.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Soria. AEra de mil cccc y xviij.

Mandamos que los concejos de cada vna de las ciudades y villas y lugares ſean tenidos de dar y den alforiz, y caſas y troxes, y vaſijas para que ſe ponga el pan, y el vino de las nueſtras tercias. Pero que los arrendadores y otras perſonas qualeſquier q̃ lo ouierẽ de auer paguẽ el alquiler a razon de vn marauedi por cada cayz de pã y a razõ de dos di ne-

neros por cada cantaro de vino porcada vn año, y ſino lo pagaren que ſe entregue el concejo, o quien lo ouiere de auer antes que lo ſaquen de ſu poder el dicho pan y vino.

¶*Ley*. III. *Que los concejos y officiales, faſta que tiempo han de guardar el pan y vino de las tercias.*

¶Idem.

TEnemos por bien y mãdamos que los concejos y officiales e recaudadores que no ſean tenidos de tener el pan y el vino, y las otras coſas que pertenecen a las nueſtras tercias mas de vn año dende el dia q̃ lo reſcibieren. E ſi los arrendadores no lo demandaren en eſte termino que dende en adelante no ſean tenidos de los tener, y ſi ſe perdiere, o ſe dañare deſpues del dicho año que no ſean tenidos de pagar por ello, ſaluo a como menos valiere al tiempo que los touieren. E otro ſi que paſſado el dicho año que eſte el pan y el vino, y las otras coſas a coſta de los arrendadores y no de los concejos, ni de los officiales, ni de los recaudadores.

¶*Ley*. IIII. *Que lo que perteneſce al Rey de las tercias no arrienden los Prelados.*

¶El Rey don Iuan. II. en Toledo. Año de mil ccccxxxvj.

ORdenamos que ningunos, ni algunos Prelados, ni ſus vicarios, y cabildos, ni otro alguno por ellos no ſe entremetan de arrendar de aqui adelante la parte que a nos perteneſce de las nueſtras tercias, ni tomar, ni lleuar dello coſa alguna apartadamente ſo color de coronados, ni eſcuſados, ni mayordomias, ni ſacriſtanias ni Arcipreſtazgos, ni otra manera alguna. Y mandamos y rogamos a los Prelados que no ſe entremetan, ni conſientan a ſus vicarios y cabildos, ni a otro por ellos que ſe entremetan a lo que atañe a las dichas nueſtras tercias, ni tomen, ni lleuen, ni conſientan tomar, ni lleuar coſa alguna dello, ni por cauſa, ni razon dello.

Titulo. V I. De las tomas de las rentas del Rey.

¶*Ley*. I. *Que ninguno impida, ni hable contra las rentas del Rey.*

MAndamos que ningunos, Duques, cõdes, Maeſtres, Marqueſes, Prior de S. Iuan, caualleros, y ricos hombres, no ſean oſados de fa-

de fazer tomas en los nueſtros marauedis de pedidos y monedas, ni fagan fablas, ni tengan otras maneras porque ſe perturben de cobrar los dichos marauedis de manera que las nueſtras rentas no ſe menoſcaben. Y los recaudadores dellas las puedan libremente cobrar, y les ſea dado por ellos para lo cobrar todo fauor y ayuda, y mandamos que ſe ponga embargo en los marauedis que de nos han los dichos tomadores faſta que fagan pago de todo lo que aſsi ouieren tomado los dichos tomadores con las coſtas y daños.

¶*Ley. II.* Idem.

¶El Rey don Iuan Segundo.

ORdenamos que ſi algũ cauallero, o hombre poderoſo, o otra perſona qualquier attentare de tomar los marauedis de nueſtras rentas y pechos y derechos en alguna ciudad, villa, o lugar que no ſea de los tales caualleros que el nueſtro arrendador, o fiel, o cogedor donde ſe aſſentare a fazer, o fiziere la dicha toma no la conſienta fazer, y luego requiera a los Alcaldes y alguaziles, o otros officiales de la ciudad, o villa, o lugar donde eſto acaeſciere que lo defiendan y amparen y no conſientan que la tal toma ſe faga. E ſino lo fiziere aſsi que no le ſea reſcebida la tal toma, y ſi los Alcaldes, y alguaziles y otros officiales ſeyendo aſsi requeridos no defendieren al dicho arrendador y fiel y cogedor que no le ſeã tomados los dichos marauedis q̃ paguen los marauedis que aſsi fueren tomados con el doblo y para lo executar aſsi, mandamos dar nueſtras cartas. Y mandamos otroſi que ſi el concejo de la tal ciudad, o lugar tuuiere ſobre ſi la tal renta y cõſintiere fazer la dicha toma y no diere fauor y ayuda ſeyendo requeridos del dicho arrendador y fiel que pague lo que aſsi fuere tomado con el doblo, y ſi la dicha toma fuere fecha, el nueſtro recaudador es tenido de requerir al dicho concejo, y officiales de la tal ciudad, villa, o lugar que no lo conſientan y defiendan. Y ſi el dicho concejo y officiales no lo fizieren ſon tenidos de pagar la dicha toma al dicho recaudador. Y mandamos a los nueſtros contadores q̃ aſsienten y quiten la dicha toma a los que aſsi la tomaren con el tres tanto de qualeſ-

leſquier marauedis que de nos touieren, y de aquello fagan ſatisfazer al dicho concejo que la dicha toma pagare con las coſtas ſegun ſe contiene en el quaderno de las nueſtras alcaualas.

¶Ley. III. Idem.

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil ccccxlvij.

MAndamos y ordenamos que demas de las penas contenidas en la ley ante de eſta q̃ qualquier que ſin nueſtra licencia y mandado tomare los marauedis de nueſtras rentas, o otros qualeſquier marauedis a nos perteneſciẽtes, ſi en los nueſtros libros touiere algunos marauedis de juro de heredad, o por priuilegio ſituados por ſaluados en qualeſquier ciudades, y villas y lugares de nueſtros reynos que por nueſtro mandado ſean vendidos en publica almoneda, en la nueſtra corte, dende el dia que ante nos, o ante nueſtros contadores la dicha toma pareſciere, y ſe prouare, y ſe rematen faſta nueue dias primeros ſiguientes por tres terminos, y el poſtrimero por peremptorio. E ſino abaſtare a la toma el juro y heredad, o ſi la perſona que la toma fiziere no lo tuuiere que por la miſma via y forma que es dicha ſean vendidos qualeſquier marauedis que fueren fallados tener en nueſtros libros, y ſino baſtare a la toma, o no los tuuiere en nueſtros libros, ſean vendidos otros qualeſquier bienes, rayzes del tal tomador con el doblo ſegun las leyes de nueſtros Reynos diſponen. E ſi compradores no ſe fallaren de los dichos bienes los applicamos para la nueſtra corona real, y los dichos bienes queremos que ſean conſumptos en nueſtro patrimonio por el precio que en la nueſtra corte pueden ſer vẽdidos juſta y razonablemente. Y mandamos que los dichos bienes no ſean reſtituydos a las dichas perſonas culpantes, ni por nos ſea dellos fecha merced a otra perſona alguna, ni a los dichos tomadores los podamos dar, ni ſatisfazer.

¶Ley. IIII. Idem.

¶El Rey don Enrique. IIII. en Toledo. Año de mil cccc y lxij.

POR quãto algunas perſonas con gran oſadia ſe atreuen a fazer toma de los dichos nueſtros marauedis y rentas ſin temor de las penas contenidas en las leyes ante deſta.

te deſta. Ordenamos que qualquier perſona de qualquier eſtado, o condicion que ſea que fiziere, o mandare hazer toma, o detencion, o impedimento, o ſecreſtacion de nueſtros pedidos y monedas, o moneda forera, o de otras nueſtras rentas y pechos y derechos ſi el lugar donde ſe fiziere fuere del que lo tomare y mandare tomar, impedir, o embargar, o ſecreſtar: que por el miſmo fecho, ſin alguna otra ſentencia, ni declaracion aya perdido el dicho lugar, y ſea applicado a la nueſtra corona real. Y dende en adelante nos lo tomamos y mandamos tomar, aſsi como nueſtra coſa propria, y no lo podamos reſtituyr, ni equiualencia, por el, y pierda mas qualeſquier marauedis que de nos tuuiere de juro de heredad de merced, o en otra qualquier manera.

Y mandamos que el concejo donde la tal toma fuere fecha, la pague a nos otra vez, aunque la ouiere preſentado ante los cōtadores mayores. Y ſobre eſto mandamos que ſean prendados los tales concejos. E otroſi ordenamos que ſi la tal toma ſe fiziere en lugar de realengo, o abadengo, o behetria, que el tomador por el miſmo fecho, pierda todos ſus bienes, y ſean applicados a la nueſtra camara, no obſtante qualquier preſcripcion, o razon. E otro ſi mandamos a todos los grandes de nueſtros reynos que tienen, o tuuieren vaſſallos que fagan juramento de tener y guardar lo contenido en eſta nueſtra ley. Y porque ninguno pretenda ignorancia lo mādamos aſsi pregonar: y que dos Procuradores de nueſtros Reynos que por nos fueren elegidos, vayā a tomar y reſcebir el dicho juramento.

¶*Ley. V. Que antes que el Rey ſupplique al Papa por las dignidades fagan juramento de no tomar ſus rentas.*

¶El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

COſa razonable y juſta es que pues los Arçobiſpos y Obiſpos de las Igleſias de nueſtros Reynos hā de ſer proueydos a nueſtra ſupplicacion, que no tomen ellos, ni conſientan tomar las nueſtras alcaualas, ni los otros nueſtros derechos, que nos ſon, o fueren deuidos en las ciudades y villas y lugares de ſus Igleſias y dignidades. Porende ordenamos y mandamos que de aqui adelante quando nos dieremos

mos nueſtras ſupplicaciones, a qualeſquier perſonas, para que ſean proueydos de las tales dignidades antes que les ſean entregadas las tales ſupplicaciones fagan juramento ſolenne, por ante eſcriuano publico y teſtigos que no tomaran, ni occuparan, ni mandaran, ni conſentiran tomar, ni occupar en las ciudades y villas y lugares de las dignidades è Igleſias de que fueren proueydos en tiempo alguno las nueſtras alcaualas y tercias, ni los nueſtros pedidos y monedas. Mas que lo dexaran y conſentiran pedir y coger todo a los nueſtros recaudadores y arrendadores, o receptores, o a quien ſu poder ouiere llanamente, y ſin perturbacion alguna. Y que el teſtimonio deſto ſe entregue al nueſtro ſecretario al tiempo que entregare las dichas ſupplicaciones al que ouiere de ſer proueydo de la dignidad, o a ſu menſajero. E que antes no gelas entregue nueſtro ſecretario ſopena que pierda el officio, y pague cient mil marauedis, para la nueſtra camara. E ſi deſde corte Romana, o en otra manera fueren proueydos, y que antes que tomen la poſſeſsion hagan el dicho juramento, y embien a nos el teſtimonio dello, y de otra guiſa los pueblos de ſus Dioceſis, no les acudan con las rentas de las tales dignidades.

¶*Ley. VI.* Idem.

¶El Rey don Iuan. II. en Toledo. Año de mil ccccxxxvj.

ORdenamos que ſi algunas perſonas de pequeño eſtado, fizieren la dicha toma por ſi, o por mandado de otro que paguẽ la dicha toma con las ſeptenas, y ſino tuuiere de que lo pagar cumplidamente que muera por ello, y otro ſi que el ſeñor de la ciudad villa, o lugar donde la tal toma ſe fiziere, ſea tenido de entregar al tal tomador a nos, o a quiẽ nos mandaremos para que mandemos executar en el las dichas penas. E ſi no lo entregare que ſea tenido de pagar por el las dichas penas, y ſean executadas en el y en ſus bienes, aſsi como ſi el miſmo ouieſſe hecho la toma. E ſi la tal toma fuere fecha en qualquier ciudad, villa, o lugar de nueſtra corona real, que aſsi miſmo el que fiziere la tal toma, la pague con las ſeptenas. E ſino tuuiere de que la pagar que muera por ello.

Ley

¶*Ley. VII. Que los Prelados y caualleros fagan juramento de guardar las leyes que no ſe tomen, ni embarguen las rentas del Rey.*

¶Idem.

MAndamos a los Prelados, Duques, Condes Marqueſes, maeſtres de las ordenes y Prior de S. Iuan y a todos los caualleros, y ricos hōbres, dueñas y donzellas que agora eſtan en nueſtra corte que fagā luego juramento y pleyto homenaje ante nos de cumplir la dicha ley, y de dar fauor y ayuda para la execucion della: y mandamos dar nueſtras cartas para los q̄ no eſtan en la nueſtra corte para que hagan el dicho juramēto y pleyto omenaje ante las juſticias de los lugares donde eſtuuieren. Ca nos entēdemos cumplir y executar las dichas penas en los que fizierē las dichas tomas y de las no perdonar.

¶*Ley. VIII. Que los lugares de behetrias, no conſientan tomar los marauedis de las rentas del Rey.*

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil ccccli.

MAndamos, y defendemos que ningunos lugares de behetrias dē lugar, ni conſientā a caualleros, ni a otras perſonas, aunque los tengan en ſu encomienda por behetrias que no puedan tomar ni tomen los marauedis de las nueſtras alcaualas, ni tercias, ni pedidos, ni monedas, ni otros pechos, ni derechos, ſopena q̄ por el miſmo hecho pierdā la libertad q̄ han por behetrias, y ſeā y finquen realēgos de nueſtra corona real ſin auer nombre, ni priuilegio de behetria. Y de mas ſi la tal behetria fuere llamada para yr a la cabeça de la merindad, ſeyendo aquella de ſeñorio para q̄ ayan de lleuar los marauedis de las nueſtras rentas, y para hazer execucion en ſus perſonas y bienes ſobre ello. En tal caſo no ſean tenidos de yr al tal llamamiento, mas que en el lugar miſmo, quier ſea de behetria, o de abadengo, o de orden, o de ſeñorio ſean tenidos de dar y pagar los tales marauedis, al nueſtro arrendador por nueſtras cartas y mandamientos cada y quando que por ellos fueren requeridos. Y mandamos, que los juezes y merinos de las dichas ciudades y villas y lugares de ſeñorio no ayan conoſcimiento, ni execucion de nueſtras rentas, alcaualas y tercias pedidos y monedas, y otros nueſtros pechos y derechos de las villas y luga-

lugares de ſeñorio no ayan conoſcimiento, ni execuciõ de nueſtras rentas: alcaualas y tercias pedidos y monedas, y otros nueſtros pechos y derechos de las villas y lugares de behetrias y ordenes y abbadengos y otros ſeñorios: y que los concejos de las dichas villas y lugares no vayan ſobre ello ante ellos a juyzio, ni los merinos y Alguaziles dellas no puedan yr, ni embiar a las executar. Y otroſi mandamos que los nueſtros arrendadores, y recaudadores, puedan emplazar a los concejos y vezinos de las dichas behetrias y ordenes y abadengos: y otros ſeñorios ante los Juezes y Alcaldes de las nueſtras ciudades villas y lugares mas cercanos de las dichas villas y lugares, y los concejos dellos, ſean tenidos de yr, o embiar a los dichos llamamientos, y emplazamientos: y que los Alguaziles de las dichas nueſtras ciudades y villas, los puedan appremiar y executar por las dichas rentas: para lo qual les mandamos dar nueſtro poder cũplido.

¶ Ley. IX. Que los lugares de behetria no paguẽ las rentas del Rey a ſu comendadero, ſino que lo paguẽ otra vez.

¶ El Rey don Enrique IIII. en Nieua. Año de lxxij.

Mandamos a todos los concejos de las villas y lugares de behetrias de nueſtros Reynos, que de aqui adelante, no conſientan tomar, ni paguen a ſus ſeñores, ni comendaderos las nueſtras alcaualas y tercias y pedidos y monedas, y moneda forera, ni otros pechos y derechos a nos pertenecientes, ni coſa alguna dello, y los paguen llanamente a nueſtros recaudadores y arrendadores y receptores al tiempo que por nos les fuere mandado: y que no los paguen a ſus ſeñores, ſaluo por las nueſtras cartas de libramientos. Y que dexen y conſientan libremente a los nueſtros recaudadores y arrendadores, y receptores preſentar nueſtras cartas de recudimientos y receptorias, y vſar de ſus officios entre ellos. Y ſi aſsi no lo fizieren mandamos que ſean tenidos de nos pagar otra vez las dichas alcaualas, y tercias y pedidos y monedas y moneda forera, y otros qualeſquier nueſtros pechos y derechos, y cada vna coſa dello, aunque mueſtren que lo pagaron a ſu ſeñor y comendadero: y que les hizo toma dello por fuerça, y pue-

y pueſto que mueſtren, o que ayã preſentado la toma, o tomas dello ante nos, o ante los nueſtros cõtadores mayores, en qualquier tiempo.

¶ *Ley. X.* Idem.

¶ El Rey don Iuan. I. en Biruieſca.

¶ El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil ccccxlvij.

POR quanto nos es fecha relacion que algunos concejos y perſonas con gran oſadia y atreuimiento en gran deſeruicio nueſtro y daño, y menguamiento de nueſtras rentas y pechos y derechos ſe hã entremetido y entremeten de tomar y embargar. los marauedis de las nueſtras rentas y alcaualas y tercias martiniegas è yantares y eſcriuanias y almoxarifazgos, y diezmos de la mar y otras nueſtras rentas y pechos y derechos. Y que no las conſienten coger, ni recaudar a los nueſtros fieles, ni arrendadores. Porende mandamos y defendemos que ningunos, ni algunos, aſsi Prelados, como Duques y Condes y Maeſtres de las ordenes, y Prior de Sant Iuan, y todos los ricos hombres y caualleros y dueñas y donzellas, y otras qualeſquier perſonas de qualquier ley eſtado, o cõdicion que ſeã que no ſe entremetan de tomar, ni embargar por ſi, ni por otros las dichas nueſtras rẽtas y pechos y derechos ordinarios, y extraordinarios. Y defendemos a todas las ciudades, villas y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios, a los recaudadores y arrẽdadores, y fieles y cogedores y otras perſonas qualeſquier, que no den, ni recudan con marauedis algunos a perſona alguna ſin libramiento de los nueſtros contadores y theſoreros y recaudadores, ſegun nueſtra ordenança. Y el que lo contrario fiziere que lo pague con el doblo a nos. Y el que lo pagare ſin premia, o fuerça que le ſea fecha que lo pague otro ſi con el doblo a nos. Y porque nos ſeamos ciertos de las tales tomas que aquellos a quien fueren tomadas, ſean tenidos de guardar las ordenanças que el Señor Rey don Iuan primero hizo en las cortes de Biruieſca ſegun ſe cõtiene de yuſo en la ley ſiguiente. Y mandamos que el que tuuiere, o embargare los dichos nueſtros marauedis deſque fuere requerido por nueſtras cartas, o de nueſtros contadores theſoreros, y recaudadores, y por los que lo ouieren de recaudar por ellos, o

por

por ellos, o por qualquier dellos que tornen con el doblo la dicha toma, o embargo y ſino lo quiſieren fazer faſta treynta dias que por el meſmo fecho pierdan todos y qualeſquier officios y tenencias y mercedes e raciones y quitaciones y martiniegas que de nos tuuieren. Y ſi otra vez fuere requerido que pague lo que aſsi tomo con el doblo, y ſino lo fiziere dentro de otros veynte dias, que por el meſmo fecho pierda el ſeñorio de todos los lugares que ouiere en nueſtros Reynos: los quales deſde agora applicamos a nueſtra corona Real. Y otro ſi mandamos que el concejo, o perſona, o perſonas a quiẽ fuere fecha la dicha toma: ſean tenidos de guardar la dicha ley de Biruieſca, y notificar la toma a los nueſtros contadores mayores en el termino contenido y limitado en la dicha ley. Y mandamos que luego que fuere notificada la dicha toma a los dichos nueſtros contadores prouean luego embiando mandar aquel, o aquellos que la ouieſſen fecho: que tornen y reſtituyan lo que aſsi tomaron y embargaron, ſegun el tenor de la dicha ley. Porque ſino lo fizieren: nos mandaremos proceder contra ellos y contra ſus bienes, ſegun el tenor de la dicha ley. Lo qual ſean tenidos de hazer y fagan los dichos nueſtros contadores mayores dentro de treynta dias primeros ſiguientes del dia que la tal toma les fuere notificada: ſopena de perder los officios, por el meſmo fecho.

¶*Ley.XI.* Idem.
¶El Rey don Iuã. I. en Biruieſca.

ORdenamos, y mandamos, que ſi algunos marauedis de las nueſtras rentas: pechos y derechos fueren tomados por caualleros, o hombres poderoſos, o otras perſonas algunas, o otras coſas de las nueſtras rentas y pechos y derechos que el arrendador ſea tenido de hazer ſaber al recaudador la toma que aſsi fuere fecha faſta el termino que le ouieren de fazer la paga de aquel tercio en que le fue fecha la dicha toma: y ſino lo fiziere, que no le ſea reſcebida en cuenta la tal toma: y el recaudador deſque le fuere fecho ſaber la tal toma, que ſea tenido de lo hazer ſaber al Rey, o al ſu conſejo, o a ſus contadores mayores, faſta vn mes, porque

luego prouean poniendo embargo en los marauedis que la tal perſona que la tal toma fiziere tuuiere de nos, y en ſus bienes do quier que los tuuiere, para que paguen todo lo que aſsi tomaren cõ el doblo a menos de las otras penas a que es tenido ſegun derecho.

Titulo. VII. De las ferias francas.

¶ *Ley Primera. Que ninguno vaya a feria franqueada.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Madrid.

¶ Idem.

¶ En Toledo. año de lxij.

ORdenamos, que ferias francas y mercados frãcos, no ſean, ni ſe fagan en nueſtros Reynos y ſeñorios, ſaluo la nueſtra feria de Medina, y las otras ferias, que de nos tienẽ mercedes y priuilegios confirmados, y en nueſtros libros aſſentados. Y qualeſquier que a algunas otras ferias, o mercados frãqueados fueren con ſus mercadurias: que pierdã las beſtias: y mercadurias: y de mas que pierdan todos ſus bienes muebles y rayzes. La tercia parte para la nueſtra camara: y la otra tercia parte para el accuſador, y la otra tercia parte para el juez que lo juzgare.

¶ *Ley. II. Que los que fueren a vender mercadurias a ferias y mercados francos, paguen el alcauala en el lugar donde ſalieren.*

ORdenamos y mãdamos que qualquier, o qualeſquier que fueren a vender mercadurias qualeſquier, a qualeſquier villas, o lugares y ferias, o mercados frãcos: paguen el alcauala de las tales mercadurias en el lugar donde ſalieren con ellas para las lleuar a vender a las tales villas y lugares, ferias y mercados francos, no embargante que mueſtren que pagaron el alcauala dellas en las tales villas y lugares y mercados francos [a]. Y eſſo meſmo, que los que compraren, qualeſquier coſas y mercadurias en las tales villas y lugares, y mercados francos: q̃ ſeã tenidos de pagar y paguen el alcauala dellas en las tales ciudades villas, y lugares donde las traxeren y lleuarẽ y ſacarẽ de las tales villas y lugares y mercados francos y ferias: no embargante que mueſtren la tal alcauala auer ſeydo

a ¶ *Mercados francos.* Intellige niſi tales exceptiones, eſſent ſcriptę in libris *del ſaluado.* vt habetur in. l. 117 quaterni gabell. *Celſus* in repertorio legum regni, verbo: *Alcauala.* verſ. 112.

ſeydo pagada en las tales villas y lugares y mercados francos. Y porque es gran deſeruicio nueſtro hazerſe las tales franquezas en daño y menoſcabó de nueſtras rentas. Y porque ſabido lo ſuſodicho ſe eſcuſara la gente de yr a comprar y vender a los tales lugares y ferias y mercados francos: mandamos que ſe guarde aſsi eſta ley: ſegun que de ſuſo ſe contiene, aſsi en las villas y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios realengos como abadengos y ſeñorios. Pero no ſe entienda, ſaluo en las villas y lugares y ferias y mercados que los ſeñores dellas, y otras qualeſquier perſonas las franquean de alcauala en todo, o en parte: mas no aya lugar y ſe entienda en las villas y lugares y ferias y mercados que no ſon francos en todo, o en parte en caſo que los arrendadores dellas fagã alguna quita a los que ende compraren y vendieren deſpues que ay fueren con ſus mercadurias. Y mãdamos a los nueſtros contadores mayores que lo pongan y aſsienten aſsi por condiciõ y ley en los nueſtros quadernos de alcaualas: porque ſe guarde aſſi en los lugares y villas y ciudades y lugares de ſeñorio.

¶ *Ley.III.* Idem.

ECõfirmado por el dicho Rey don Iuã en Madrigal, año de treynta y ocho. Y mando q̃ qualquier que lo cõtrario fiziere aya perdido y pierda por el miſmo fecho los marauedis que de nos tienen en los nueſtros libros: aſsi en tierra como en merced, o en otra qualquier manera. E ſi en nueſtros libros coſa alguna no tuuiere, que por el miſmo fecho aya perdido, y pierda el lugar que tuuiere en que aſsi fizieren la dicha feria, o mercados francos. Y demas que las perſonas que a las tales ferias, o mercados francos fueren incurran en la pena de la dicha ordenança. Y mãdamos que las dichas leyes ſe guarden. Y mãdamos dar nueſtras cartas para los ſeñores de los dichos lugares ſobre la dicha razon. Las quales mandamos, que ſean publicadas y pregonadas publicamente en los tales lugares y en ſus comarcas, porque venga a noticia de todos, porque dello no pretendan ignorancia.

¶ *Ley.IIII.* Idem.

EL ſeñor Rey don Enrique Quarto, que ſancta gloria aya en las Cortes que hi-

zo en Nieua, Año de ſetenta y tres, a peticion de los Procuradores del Reyno, reuoco e dio por ningunas todas y qualeſquier ferias, y mercados francos en todo, o en parte de q̃ auia dado y otorgado a qualeſquier ciudades y villas y lugares por ſus cartas y prouiſiones, alualaes, o en otra qualquier manera, dende quinze dias de Septiembre del año de ſetenta e quatro, exceptos los mercados de las ciudades de Toledo y de Segouia por ſer lugares de acarreo.

¶ *Ley. V. Que ninguno vaya a las ferias y mercados francos.*

EL Rey don Iuan Segũdo en Valladolid, año de quarenta y ſiete, confirmo las dichas leyes: y de mas mando que ningunas perſonas de ſus ciudades y villas y lugares fueſſen a las dichas ferias y mercados francos, ſo las penas en las dichas leyes contenidas.

¶ *Ley. VI.* Idem.

EL ſeñor Rey dõ Enrique nueſtro hermano: en las Cortes q̃ fizo en Nieua, año de ſetenta y tres, a peticion de los Procuradores de las ciudades y villas de nueſtros Reynos: tomo ſo ſu guarda y ſeguro amparo y defendimiento real, todas y qualeſquier perſonas y a ſus bienes de los que fueſſen a las ferias de Segouia, y de Medina del Campo, y de Valladolid, y de otras ciudades, y lugares de la nueſtra corona Real que tienen otorgadas ferias de antes del año de lxxiiij, aſsi por el dicho ſeñor Rey don Enrique, como por otros Señores Reyes de glorioſa memoria nueſtros progenitores: y mando que por obligaciones, ni por deudas que qualeſquier concejos, ni perſonas ſingulares deuieſſen a qualeſquier perſonas, ni por ſus cartas, o otras ſentencias que ſobre ello tuuieſſen los creedores: no pudieſſe ſer fecha toma, ni repreſaria, ni execucion, ni priſion en las dichas perſonas de los que fueſſen a las dichas ferias, por yda a las dichas ferias: y por la eſtada y tornada dellas, ſaluo ſi fuere por deuda propria aquellos que por ſi ſe han obligado eſtonces, que ſe haga por via ordinaria, y no en otra manera, ſo pena que qualeſquier que lo cõtrario fizieren, cayan e incurran en las penas q̃ caen los que quebrantã tregua y ſeguro pueſto por ſu Rey ſeñor natural, y de mas que las juſticias

cias

cias que ſobre ello fueren requeridas luego que lo ſupieren tornen y reſtituyan los tales bienes a los que les fueren tomados: y delibren las perſonas ſin coſta y dilacion alguna que pierdan los officios, y paguen las coſtas dobladas al que reſcibio el daño.

Titul. VIII. De los concertadores y eſcriuanos de priuilegios.

¶ *Ley. I. De las ordenanças que han de guardar los concertadores y eſcriuanos de priuilegios.*

Mandamos, que los nueſtros concertadores y eſcriuanos de priuilegios guarden la orden y forma ſiguiente, ſo las penas de yuſo contenidas. Primeramente, que los concertadores y los eſcriuanos de priuilegios juren de hazer ſu officio bien y lealmente. Que ſe junten cada Miercoles deſpues de comer a las tres horas deſpues de medio dia vna ſemana en caſa de vno, y otra ſemana en caſa de otro para entender y deſpachar las coſas que ſon de ſu officio, ſo pena que el que no ſe juntare como dicho es, pague por cada vez dos florines de oro, ſaluo ſi tuuiere legitima eſcuſacion. Que no ſeñalen confirmacion alguna ſin que todos eſten juntos, y examinen juntamente ſi el tal priuilegio, o merced deua ſer confirmada, ſo pena que el que lo contrario fiziere pague por cada vez quatro florines de oro. Que no confirmen priuilegio alguno, ni carta de merced que no ſe deua confirmar, ſo pena que paguen la quantia del tal priuilegio, o merced: y que reſtituyan los derechos que lleuaren por ella con el quatro tanto.

Que no lleuen mas derechos de los que les eſtan taſſados: ſopena que por la primera vez paguen lo que de mas lleuaren con el diez tanto: y por la ſegunda que no puedan vſar mas del officio.

Que no reſciban dadiua, ni preſente, ni agradeſcimiento alguno de perſona alguna que con ellos aya de librar en eſte dicho officio, ni pedido, ni de grado offreſcido directe vel indirecte, por ſi, o por otro, ſaluo coſas de comer, y de beuer en pequeña quantidad offreſcidas deſpues que los librantes fueren enteramente librados, y deſpachados: ſopena que por la primera vez paguen lo que anſi reſcibieren con diez tanto, y por la ſegun

da vez que no pueda vſar mas del officio.

Que la meytad deſtas dichas penas ſean para la nueſtra camara: y la meytad para quien lo accuſare. En las quales deſde agora condenamos al que en ellas o en qualquier dellas cayere: y queremos que ſean tenidos in foro conſcientiæ de las pagar: ſin que ſean, ni eſperen ſer en ellas condenados por ningun juez. Que juren de pagar las dichas penas ſi en ellas cayeren, y que no reſcibiran a vſar del officio a ninguna perſona ſin que primero jure aqueſto: y que reuelaran a nos vnos de otros lo que dello ſupieren.

Titul. IX. De las coſas vedadas.

¶ Ley. I. *Que no ſaquen cauallos fuera del Reyno.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. A Era de mil ccclxxxvj.

ORdenamos y mandamos, que porque los naturales de nueſtros Reynos eſten apercebidos para la guerra de los Moros. Y otroſi, porque ayan prouecho de las crianças de los cauallos que fizieron, es nueſtra merced de no otorgar ſaca de cauallos para fuera de nueſtros Reynos. Y qualquier que los ſacare que nos de el diezmo del valor dellos, y q̃ las nueſtras guardas ſe põgan en los mojones de los cabos de nueſtros Reynos alli dõde fue vſado y guardado en el tiẽpo de los Reyes donde nos venimos y en el nueſtro: y no en otro lugar. Y los q̃ los ſacaren ſaluo por los puertos, o lugares ciertos, que por la primera vez pierdan los bienes ſi ouieren bienes de quãtia de mil marauedis, o dende arriba. E ſino ouierẽ la dicha quãtia que ſe ſalgã fuera de los dichos nueſtros Reynos por cinco años. E ſino ſalieren fuera del Reyno que los maten por ello. Y por la ſegunda vez qualquier que los ſacare, que lo maten por ello. Y quien ſacare potros de menos de quatro años, o yeguas por puerto acoſtumbrado, o por fuera del, como dicho es, que incurra en la pena ſuſodicha. Y eſto ſe entienda de los cauallos y potros, aſsi en los fidalgos, como en los otros.

¶ Ley. II. *Que las viandas anden ſueltamente por todo el Reyno.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc xlij.
¶ El Rey don Enrique II. en Toro.

El Rey

Digitized by Google

¶El Rey don Enrique Quarto.

¶Idem.

¶El Rey don Alonſo en Alcala. AEra de mil ccclxxxvj.

NO tan ſolamente conuiene a nos fazer leyes ſobre los de nueſtro ſeñorio, mas aun conuiene hazer leyes ſobre los que no ſon de nueſtro ſeñorio, y entrã en los nueſtros Reynos contra lo que por nos es defendido. Porende mandamos que las viandas anden ſueltamẽte por todos nueſtros Reynos. Y que ningunos ſeñores, ni cõcejos, ni otras perſonas no fagan ordenamiẽtos ſobre ello. E ſi los han fecho que los desfagan. Y mandamos que por todas las ciudades y villas y lugares de nueſtros Reynos que ſea pregonado y ninguno ſea oſado de lo quebrãtar: ſo pena de la nueſtra merced y de los cuerpos, y de perdimiento de los bienes.

Ley.III. Que no ſe pueda vedar la ſaca del pan.

¶El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil cccc y xlij.

POrque ygualmente deuemos proueer a las nueſtras ciudades y villas, y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios, porque no reſciban agrauios. Ordenamos y mandamos q̃ no ſe pueda vedar la ſaca del pan en ninguna, ni alguna ciudad, villa, o lugar de los dichos nueſtros Reynos, aſsi en lo realengo como en los ſeñorios. E mandamos que libremente ſe pueda ſacar el pan y ſaque de vn lugar a otro, y que la ſaca ſea comun en todos los nueſtros Reynos. Y que ninguno tenga poder de la vedar ſin eſpecial licencia y mandado nueſtro.

¶Ley.IIII. Del juramento que deuen hazer los Alcaldes de las ſacas.

¶El Rey don Enrique.IIII. en Cordoua. Año de mil ccccl v.

ORdenamos, y mandamos que los nueſtros Alcaldes de las ſacas ante que vſen de los officios hagan juramento ante nos, o ante los del nueſtro conſejo, que no daran poder de las alcaldias, a los que tuuieren arrendadas las rentas de los diezmos y aduanas, ni a hõbres ſuyos, ſaluo que ellos meſmos vſaran de los dichos officios, o los darã a hõbres proprios ſuyos, y que no los arrendaran. E ſi los dichos Alcaldes el dicho juramento no ſizierẽ, o lo contrario fizieren que por el meſmo fecho ayã perdido y pierdan los officios. Y demas que no ſean auidos, ni tenidos por nueſtros alcaldes de las dichas ſacas, ni

ni vſen con ellos, ni con otros por ellos en los dichos officios.

¶ *Ley.V. Quales deuen ſer las guardas de las coſas vedadas.*

¶ El Rey don Enrique.II.en Burgos.

MAndamos q̃ las nueſtras guardas que ſon o fueren pueſtas para guardar las coſas vedadas que ſeã naturales de las nueſtras ciudades y villas y lugares de nueſtros Reynos: y que ſean ricos y abonados: porque por los yerros que fizierẽ los podamos caſtigar. Y que eſtos no ſean oſados de conſentir ſacar ni ſaquẽ fuera de los nueſtros Reynos las coſas vedadas por eſtas nueſtras leyes.

¶ *Ley.VI. Que ninguno ſaque cauallos, ni otras beſtias fuera del reyno.*

¶ Idem.

¶ El Rey don Iuan.I.en Guadalajara. AEra de mil.cccxc.

¶ El Rey don Enrique.III.en Tordeſillas. Año de mil cccc y iiij.

ORdenamos que en qualquier d̃ los nueſtros Reynos, o fuera dellos: aſsi caualleros como eſcuderos, o otras perſonas que ſacaren cauallos, ni rocin, ni yegua, ni potro, ni mula, ni muleto, ni muletos, ni muletas grandes, ni pequeñas: aſsi de freno como de albarda y cerriles: quier ſea alcayde, o merino, o otro qualquier de nueſtros officiales, o otra qualquier perſona de qualquier eſtado, o condicion que ſean: que pierda todo lo que aſsi ſacare, y de mas que pierda todos ſus bienes y padezca pena de muerte, ſaluo ſi las dichas beſtias cauallares, y mulas eſtuuieren eſcriptas en el libro de las ſacas.

¶ *Ley.VII. Que los Alcaldes, ni otras perſonas no ſaquen cauallos. &c.*

¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique.II.en Burgos.

¶ El Rey don Iuan.I en Guadalajara. AEra de mil cccxc.

¶ El Rey don Enrique.III.en Tordeſillas. Año de mil cccc y iiij.

OSadia y atreuimiento es occaſion, porque aſſi algunos nueſtros naturales como otros yerran y hazen contra nueſtro ordenamiento. Porende mãdamos que qualquier de los nueſtros Alcaydes, ni otras perſonas q̃ ſacarẽ cauallos, o otras coſas algunas de las coſas vedadas por eſtas leyes para las poner en ſaluo a aquellos q̃ las lleuan, mandamos que pierdã los bienes, y mueran por juſticia.

Ley.VIII. Contra los que ſe ayuntan a ſacar cauallos y coſas vedadas.

¶ El Rey don Iuan.II.en Guadalajara. AEra de mil cccxc.

ACaeſcen muchos males y yerros por las fuerças y atre-

atreuimientos no derechos nõ ſer corregidos. Porende ordenamos que ſi muchos ſe ayuntaren de nueſtros Reynos a ſacar cauallos y para ſe defender de las guardas para que no los puedan prender. Mandamos que las guardas y los officiales de los nueſtros lugares, o qualquier dellos que lo primero ſupieren: que hagan repicar las campanas del lugar donde primero acaeſciere: y que repiquen en todos los nueſtros lugares de la comarca que lo dixeren, y vayan empos dellos a boz de apellido. E qualeſquier que los pudieren auer que los tomen, y a todo quanto lleuaren, y les prendan los cuerpos y los entreguen al nueſtro Alcalde de las ſacas, o a los que los ouieren de auer por el, y lo que les toma ren que ſea para nos: y ellos que mueran por juſticia. Y que aquel lugar do primeramente llegaren los que fueren empos dellos a repicar las campanas que ſean tenidos los officiales de aquel lugar de fazer repicar, y de yr luego con ellos, y los concejos que ſean luego tenidos de hazer mouer todos aquellos que fueren para armas tomar: y los otros lugares de las comarcas que oyeren repicar, que vayan alla todos los officiales y concejos, ſegun dicho es: dexando gentes en los lugares porque queden guardados para nueſtro ſeruicio: ſi en tal manera fueren los lugares que ayan meneſter guarda. Y los officiales que lo aſsi no cumplieren pechen ſeys cientos marauedis: y los concejos que fincaren que alla no fueren, o no quiſierẽ yr que pechen ſeys mil marauedis ſi fuere ciudad, o villa. E ſi fuere aldea: que pague ſeyscientos marauedis: y las perſonas que fueren para armas tomar y alla no fueren: que pechen treziẽtos marauedis cada vno, y que el Alcalde de las ſacas prenda por eſtas penas. E ſi por ventura alguno de los ſacadores de las dichas coſas vedadas fuyere y ſe encarcerare en alguna ciudad, o villa, o lugar, o caſtillo de los nueſtros Reynos: y en las caſas y palacios de los Prelados y grandes caualleros, y otros eſcuderos de nueſtro ſeñorio por ſe delibrar de la pena. Mandamos, que los [a] Alcaldes, y merinos, y otros officiales qualeſquier de las ciudades y villas y lugares do acaeſciere, o qual-

[a] ¶ *Alcaldes.* ad de. l. 2. tit. 16. lib. 8. infra & ibi dixi in gl. 1. & l. 11. in legibus, *de la hermandad.* omnino videnda ad huius. l. interpretationẽ

nueſtro ſeñorio, que ſon aquende doze leguas de los mojones de los nueſtros Reynos, y que aqueſtos no les pongan embargo los nueſtros Alcaldes de las coſas vedadas ni los que por ellos han de coger, ni otro alguno El rey don Iuan I. en las veynte leguas.

¶ *Ley.X.Que ninguno pueda dar, ni trocar, ni mandar en ſu teſtamento cauallo, ni beſtia a ningun eſtrangero.*

¶ El Rey don Iuan.I. ¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique.III. en Tordeſillas. Año de mil cccc y iiij.

GVardar deuemos a los hombres de toda occaſion de obrar mal y de toda infinita colorada que lo pueda hazer. Y porende tenemos por bien que ninguno de nueſtro ſeñorio, ni de fuera del no pueda vender, ni dar, ni trocar, ni mandar en ſu teſtamento beſtias cauallares y mulares a otro hombre de fuera de nueſtro ſeñorio. Y defendemos a todos los de fuera de nueſtro ſeñorio, que no los compren, ni troquen, ni reſciban por donaciõ, ni por teſtamento, ni de otra manera qualquier de los del nueſtro ſeñorio. E quien cõtra eſto fiziere, que pierda el cauallo, o rocin o yegua, o potro, o beſtias mulares que deſta manera enagenare. E la meytad de ſus bienes, y que muera por juſticia. Y los de fuera de nueſtro ſeñorio que contra eſto fizieren: que les tomẽ el cauallo, o rocin, o yegua, o potro, o todo quanto les fallaren, y mueran por juſticia.

¶ *Ley. XI. De los que pueden vender cauallos, y otras beſtias en las doze leguas de los mojones del Reyno.*

¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique.II. en Burgos.

RAzones claras deue auer la ley para que los hombres la entiendan: y ſe puedan guardar de yerro. Porende mandamos que ſi cauallo, o rocin, o yegua, o potro, o otra beſtia mular quiſiere vender, o trocar alguno en las doze leguas de los mojones de nueſtros Reynos a hombre de nueſtro ſeñorio, que lo puedan hazer ſeyendo hombre abonado aquel a quien lo vendiere haziendo la vendida ante el Alcalde del lugar: y ante el eſcriuano publico que para eſto fuere nombrado por el Alcalde de las ſacas. E ſi aſsi no lo hiziere, que pierda todos ſus bienes, y lo maten por ello.

¶ *Ley.XII. Que los que tuuierẽ cauallos, o otras beſtias en las doze leguas, que las eſcriuan.*

¶ El Rey don Iuan.I. ¶ Idem.
¶ El Rey don Enrique.III. ¶ Idem.

Tene-

TEnemos por bien que qualquier de fuera de nueſtro ſeñorio que no ſea vezino, o morador en la tierra que tuuiere en qualquier manera cauallo, o rocin, o potro, o beſtias mulares en las dichas doze leguas que lo eſcriua, ſino que lo pierda, y le tomen todo quanto le fallaren por la oſadia que hizo en vſar contra eſte nueſtro ordenamiento, y muera por ello, ſaluo ſi les ouiere traydo de fuera de nueſtro ſeñorio y fueren eſcriptas, ſegun de ſuſo por nos es declarado.

¶*Ley. XIII.* Idem.

¶Idem.

¶El Rey don Enrique III. ¶Idem.

PRoueer deuemos a los nueſtros naturales de remedio, tal que no aya occaſion de errar, ni venir contra eſte nueſtro defendimiento. Porende ordenamos y mandamos que todos los vezinos y moradores en las dichas doze leguas, aſsi caualleros y eſcuderos, como otras perſonas qualeſquier, de qualquier ley, eſtado, o condicion, que eſcriuan cada vno dellos en los lugares do moraren, o morare el ſeñor con quien biuiere ſi fuere en villas y lugares. E ſi moraren en las alcarias que ſean terminos de otros lugares, en los lugares cuyos terminos fueren: ſean tenidos de eſcriuir ante vn Alcalde, y vn eſcriuano con teſtigos: el qual eſcriuano ſea nombrado por el Alcalde de las ſacas: todos los cauallos: rocines y yeguas, o potros de año arriba que ay ouiere: eſcriuiendo las ſeñales y las colores en vn libro que tengan para eſto apartado, y ſi eſtos moradores en las dichas doze leguas, truxeren de dentro de los nueſtros Reynos algunas beſtias mayores, o menores: que ſean tenidos de las eſcriuir en lugar que aya juriſdicion como dicho es: haziendo mencion como fueron eſcriptos a la entrada: y no faziendolo aſsi, los ſobredichos que los pierdan: y las pueda tomar el nueſtro Alcalde. Y mandamos al eſcriuano, que el Alcalde de las guardas para eſto tomare, que lo eſcriua luego cada que fuere requerido, ſopena de ſeſenta marauedis, por cada vez que no lo eſcriuiere, y que lo prenda por ello el dicho Alcalde, y los tenga para hazer dellos lo que nos mandaremos.

Ley

Ley. XIIII.
¶Idem.
¶El Rey don Iuan.
¶Idem.
¶El Rey don Enrique. III.

Catar deue hombre por do los nueſtros naturales ſean mas guardados de errar guardádo el prouecho de los nueſtros Reynos. Porende mandamos que todos los de nueſtro ſeñorio que tienen cauallos, o rocines, o yeguas, o potros en las dichas doze leguas: ſeã tenidos de los eſcriuir en el primer lugar q̃ llegaré que ſea ſobre ſi en q̃ aya Alcalde, y eſcriuano ante tres teſtigos: y eſcriuiẽdo las colores, y ſeñales dellos ſegun dicho es. Y eſtos que puedan andar dentro de las doze leguas trayendo carta de vezindad del concejo del lugar do mora: ſellada del ſello del cõcejo, y ſignada de eſcriuano publico como ſon vezinos de aquel lugar y trayados abonados: y ſi tales no fueren los que metieré las dichas beſtias: en las dichas doze leguas, y tales cartas de vezindad no truxeren, y no fueré conoſcidos por raygados y abonados, que eſtos tales que den fiadores al Alcalde de las ſacas, o ſu lugar teniẽte de tornar la dicha beſtia, o beſtias. Pero, que ſi quiſiere ſalir fuera del Reyno: aſsi los que truxeren las cartas de vezindad, como los que dieré fiadores al dicho Alcalde q̃ ſean abonados en el tres tanto que valieren las dichas beſtias que ſacan: y que las tornaran al Reyno por aquellos lugares y puertos por dõde las ſacaron: y ſi aſsi no lo fizieren que pierdan los cauallos y rocines y yeguas y potros q̃ lleuaré. Otroſi tenemos por bien que todos aquellos que fizieren eſcriuir que tienẽ los dichos cauallos y rocines y yeguas y potros en las dichas doze leguas, que ſeã tenidos de dar cuẽta dellos al Alcalde de las guardas de las ſacas, o a los que lo ouieren de auer por ellos: porq̃ ellos puedã ſaber ſi los ſacaron, o vendieron a hombre de fuera de nueſtro ſeñorio, o del nueſtro ſeñorio que no fueſſen abonados.

¶ Ley. XV. *De los que traen cauallos de fuera del Reyno.*
¶Idem.
¶El Rey don Iuan. I. en Guadalajara. AEra de mil.cccxc.

Mandamos, q̃ qualquier que truxere de fuera de nueſtro ſeñorio cauallo o yegua, o potro, o beſtias mulares de freno, o de albarda, o cerriles que a la entrada del Reyno,

no, que lo eſcriua en el primero lugar q̃ ouiere Alcalde, o eſcriuano ante ellos, o ante teſtigos, que eſcriua el eſcriuano delas ſacas las colores y ſeñales dellas, ſegun dicho es. Y que haziendolo aſsi, que puedan andar por el dicho nueſtro Reyno con ellos con el teſtimonio como fueron eſcriptas: y que gelas dexen paſſar las guardas para aquellos lugares donde los truxeron del dia que los eſcriuieron faſta tres meſes. Y porque los de fuera de nueſtro ſeñorio no ſean agrauiados: tenemos por bien que el eſcriuano que para eſto fuere llamado como dicho es: que ſea tenido de eſcriuir todo lo ſuſodicho, y que tome de ſu trabajo vn marauedi de cada beſtia. E que entre por los puertos do eſtuuiere el Alcalde de las ſacas y las guardas: y ſe eſcriua por eſcriuano delas ſacas. E tenemos por biẽ que el Alcalde delas ſacas haga ſobre ello peſquiſa cada y quando que entendiere que cumple, y la peſquiſa fecha que la publique, y haga dar el traſlado della a quien atañiere, porque pueda dezir lo que quiſiere de ſu derecho. E ſi no las eſcriuiere, o no las ſacare en los dichos tres meſes: que las pierda, y el Alcalde de las ſacas, o ſus guardas gelas puedan tomar.

¶ *Ley. XVI. De los Romeros que metan palefrenes.*

¶ El Rey don Iuan.
¶ Idem.
¶ El Rey don Enrique III.

Ozar deuen de mayor priuilegio aquellos que mayor trabajo toman por el ſeruicio de Dios. Porende ordenamos q̃ los Romeros q̃ puedan ſacar fuera de nueſtro ſeñorio: trotones y hacas los q̃ fueren manifieſtos que no naſcierõ en eſta tierra, y q̃ à la entrada, ni a la ſalida no les tomen coſa alguna a aquellos cuyos fueren.

¶ *Ley. XVII. Que ninguno no ſaque oro, ni plata, ni moneda fuera del Reyno.*

¶ Idem.
¶ El Rey don Iuan I.
¶ Idem.
El Rey don Enrique. III.
¶ Idem.

A Nueſtro ſeruicio cũple de proueer de los prouechos de los nueſtros Reynos: no en ſingular manera: mas en todas aquẽllas maneras que entendieremos q̃ ſe puedan regir: y ſea prouecho de nueſtro ſeñorio y nueſtro. Porende ordenamos q̃ ningũo no ſea oſado de ſacar fuera de nueſtros Reynos, oro, ni plata moneda-

da, ni

da,ni por monedar, ni otro auer moneda,ni vellon. E qualquier q̃ lo ſacare q̃ lo pierda todo: quier ſea Prelado,quier lego, quier clerigo, o eſento, o otra qualquier perſona de qualquier eſtado, o dignidad que ſea.

¶ *Ley. VIII.*

¶Idem.

TEnemos por biẽ que los mercaderes de nueſtro ſeñorio, que vã fuera de nueſtros Reynos que puedan ſacar, oro, y plata moneda, o por monedar. Obligandoſe primero, al dezmero que trayã mercadurias al nueſtro Reyno en quanto mõta el dicho auer: y mas que paguen de las mercadurias que truxeren en el diezmo que nos auemos de auer. Y que lleuen ſu aluala del dezmero, o ſobre dezmero, para la guarda de las coſas vedadas, porque ſe obligo como dicho es. Y deſque llegare a la guarda q̃ ſea tenido de jurar, que no lleua mas quantia de aquella porque ſe obligo. E tenemos por biẽ que los mercaderes que el oro y la plata quieren de ſacar en eſta guiſa de los nueſtros Reynos que lo ſaquẽ por aquellos lugares donde eſtan las guardas de las coſas vedadas. E ſi por otro lugar lo ſacaren que lo pierdan: y que los tomen las guardas y otros qualeſquier que los hallaren, y que lo guardẽ para nos.

Ley. XIX.

¶Idem.

¶El Rey don Iuan. I.

¶Idem.

¶El Rey don Enrique. III.

¶Idem.

ORdenamos, que los q̃ van a Francia, o a corte de Roma, o fuera del Reyno en mercaduria, o en menſageria, o en otra manera q̃ les dexen ſacar en oro, o en plata tãta quantia quanta fallare el q̃ fuere guarda por nos que le cũpla para deſpenſa guiſadamente para yda y para tornada del camino que quiſieren hazer, ſegun fuere la perſona q̃ aquel camino ha de hazer: y tomando juramẽto ſobre eſta razon a aquel que ouiere de hazer el camino ſabiendo del, el lugar a donde va.

¶*Ley.* XX.

¶Idem.

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid Año de mil.ccccxlij.

DEfendemos, que ninguna, ni alguna perſonas de qualquier eſtado, o condicion preheminẽcia, o dignidad que ſean, no ſean oſados de ſacar, ni ſaquen moneda alguna de nueſtros Reynos

nos para fuera dellos ſin nueſtra licẽcia y mandado: ſopena de los cuerpos, y de quanto tienen.

¶ *Ley. XXI. Que no ſe ſaque moneda para la corte del ſancto Padre.*
¶ Idem.

ORdenamos que ninguno ſea oſado de ſacar moneda de oro para la corte del ſancto Padre, ni para otras partes, ſo las penas contenidas en las leyes ante deſta. Y mãdamos que los nueſtros Alcaldes y guardas de las coſas vedadas q̃ lo guarden y hagan guardar aſsi, ſopena de priuacion de los officios.

¶ Ley. XXII.
¶ Idem.
¶ El Rey don Enrique IIII. en Cordoua. Año de mil. cccc. y lvj

POrque ſegun experiencia ha moſtrado y mueſtra quanto deſeruicio es nueſtro y daño de la coſa publica de nueſtros Reynos, y de nueſtros ſubditos y naturales en ſe ſacar fuera dellos, oro, plata, y moneda amonedada y vellõ. Y como quier que lo defendieron ſo grãdes penas los Reyes nueſtros progenitores no ſe ha guardado como ſe deuia. Porende ordenamos y mandamos, que ſe guarden las leyes y ordenanças fechas por los dichos ſeñores Reyes: y las leyes de nueſtro quaderno de las ſacas: ſo las penas en ellas contenidas. Y de mas mandamos que qualquier q̃ lo cõtrario fiziere que aya perdido, y pierda todos ſus bienes por eſſe miſmo fecho para la nueſtra camara. E ſea traydo preſo ante nos, porque mãdemos proceder cõtra el como la nueſtra merced fuere.

¶ Ley XXIII.
¶ Idem.
¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil y lxxx.

POrque muchas perſonas ſin temor de las penas que eſtã pueſtas: aſsi por las ordenanças de las coſas de moneda, como por las leyes de los derechos de nueſtros Reynos y quadernos de las ſacas y leyes y ordenanças de la hermandad general contra los que ſaron oro, y plata, o vellon, o moneda deſtos Reynos. Cegados cõ la cobdicia de la ganancia que dello hallan ſe atreuen a la ſacar. Y porque la deſorden y mouimiẽtos q̃ ſe han viſto en eſtos nueſtros Reynos en los tiẽpos paſſados han dado cauſa a la dicha oſadia. E los dichos Procuradores de Cortes en nõbre de los dichos nueſtros Reynos, nos ſupplicaron mandaſſemos reme diar

diar y proueer ſobre eſto, pues de cada dia ſe frequentaua mas eſte delicto: y creſcian los daños. Porende innouando por eſta ley y confirmando en quanto a lo ſuſodicho todas las dichas leyes y ordenanças que ſobre eſto diſponen. Prohibimos y defendemos que perſona, ni perſonas algunas no ſean oſadas de ſacar, ni ſaquen de aqui adelante, oro ni plata, ni vellon, ni paſta, ni moneda alguna para fuera deſtos nueſtros Reynos: ſo pena que ſi el oro y plata, o vellon, o la moneda de oro y de plata, o vellon que ſacare fuere de dozientos y cincuenta excelentes, o de quinientos caſtellanos abaxo, o de ſu eſtimacion. Que por la primera vez aya perdido y pierda los bienes todos. Y ſea la meytad para nueſtra camara: y la otra mitad ſe parta en dos partes. La vna para el que lo accuſare, y la otra para el juez que lo juzgare y executor que lo executare. Y por la ſegunda vez que muera por ello, y pierda todos ſus bienes y ſean repartidos en la manera ſuſodicha. Y porque los dichos Procuradores fueſſen ciertos de nueſtra voluntad para lo que toca a la execucion deſta ley les ouimos prometido que mandariamos y hariamos executar las dichas penas contra los que fallaremos que ſon tranſgreſſores deſta ley de aqui adelante: y que no comutariamos eſtas dichas penas en otra pena alguna. Dezimos que aſsi lo entendemos guardar y mandar guardar. Y mandamos a las dichas juſticias: y a cada vno en ſus lugares y juriſdiciones que luego que eſta ley, o nueſtra carta della les fuere notificada hagan juramento de executar bien y fiel y complidamente eſta dicha ley a todo ſu leal poder. E ſi no la pudieren executar que luego nos lo notificaran en ſabiendolo. Y que vna vez en cada año haran alomenos cada vno dellos peſquiſa è inquiſicion y procuraran de ſaber la verdad por quantas vias mejor pudieren en ſus lugares y juriſdiciones quien ſon los quebrantadores deſta ley y lo executaran en ſus perſonas, y bienes: y nos lo notificaran como dicho es.

Pero porq̃ las perſonas que han de ſalir fuera de nueſtros Reynos a otras partes que han meneſter lleuar moneda para ſu coſta y gaſto permitimos y damos

 Y licen-

licēcia que cada vna perſona que ouiere de ſalir fuera de nueſtros Reynos pueda ſacar y ſaque conſigo la moneda de oro y de plata y vellon, o qualquier coſa de lo que ouiere meneſter para ſu gaſto continuo deſde el lugar do partiere faſta el lugar donde dixere que va para ſu eſtada y tornada con los que con el fuerē. Y porque en eſto no aya encubierta, ni fraude. Mādamos y ordenamos que cada vna perſona que ouiere de ſalir fuera deſtos dichos nueſtros Reynos parezca ante el Corregidor, o Alcalde de la ciudad, villa, o lugar de ellos de donde partiere con la dicha moneda. Y del puerto del Reyno por donde han de ſalir, o ante el Alcalde de las ſacas de aquel puerto, o ſu lugar teniente, y por ante eſcriuano y tres teſtigos le notifique adonde va y quanto entiende que tardara en la yda, y eſtada y tornada: y que es la coſta que lleua de hombres y beſtias, y que es el dinero que lleua para ello en qualquier manera, y faga juramēto que en toda la relacion no faze infinita, ni encubierta, ni entiende ſacar, ni ſacara otra moneda del Reyno: ſaluo aquella que le manifieſta y que entiēde que ha meneſter para ſu coſta taſſada por el tal juez, y todo eſto ſe aſsiēte y quede en el regiſtro del eſcriuano del cōcejo dō de ſe fiziere: y la perſona que lo jurare lleue conſigo el teſtimonio dello: porque deſpues ſi pareſciere que ouo infinita, o encubierta, y ſino lleuare el dicho teſtimonio conſigo que caya è incurra en la dicha pena.

¶*Lex. XXIIII.* *Idem.*
¶El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxv.

LAS quales dichas leyes confirmamos y mādamos guardar y q̄ ninguno ſea oſado de ſacar oro, ni plata, ni vēllō fuera de nueſtros Reynos: ſo las penas en las dichas leyes cōtenidas. Y reuocamos todas las cartas y mercedes q̄ auemos fecho y fizieremos de las dichas penas: y mādamos que las dichas leyes ſean executadas.

¶*Ley. XXV.* *Idem.*
¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil ccccxlij.

MAndamos, que los ſeñores de los lugares comarcanos de los Reynos eſtrangeros jurē de guardar y fazer guardar q̄ no ſaquē oro de nueſtros reynos: q̄ guardaran las leyes ſuſodichas. Otroſi, que los nueſtros Alcaldes de las coſas vedadas que pudieren

dieren yr a ſeruir ſus officios por ſus perſonas que los vayan a ſeruir y ſiruan: y ſi la tal occupacion nos vieremos que tienen que no puedan yr a ſeruir ſus perſonas que embien por ſi tales perſonas que guarden nueſtro ſeruicio, y vengan ante nos: y fagan en nueſtra preſencia juramento de guardar las dichas leyes.

¶*Ley. XXVI. Que ninguno ſaque fuera del Reyno pan, ni ganados.*

¶El Rey don Enrique Segundo en Burgos.
¶El Rey don Iuan. II. en Guadalajara. Era de mil ccc y xc.
¶El Rey don Enrique Tercero en Tordeſillas. Año de mil cccc y iiij.

Diuerſas ſon los maneras y partidos en que a nueſtros reynos puede venir daño: y a nos deſeruicio. Por ende a nos perteneſce buſcar y catar el pro comun de los nros Reynos, y nueſtro ſeruicio. Porende mandamos, que ninguno ſea oſado de ſacar[a] fuera de nueſtros Reynos pan, ni ganado ouejuno, ni cabruno, ni vacuno, ni puercos, ni otra carne muerta, ni biua. Y qualquier que lo ſacare pueda ſer tomado, o la eſtimaciõ de ſus bienes: y que la meytad de la dicha eſtimaciõ ſea para los arrẽdadores de las aduanas y la otra meytad pa el Alcalde de las ſacas, y la meytad q̃ por razon de las dichas ſacas q̃ a nos pertenece, q̃ aya la tercia parte qualquier q̃ lo accuſare, o denunciare que no ſea de los arrendadores, ni Alcaldes de las ſacas. Y las otras dos partes ſean para nos: y guarden las los dichos Alcaldes. Y por la ſegunda vez q̃ pierdã el ganado y todos ſus bienes e la tercera vez q̃ pierdan el ganado y todo lo q̃ ouiere y lo matẽ por ello por juſticia.

¶*Ley. XXVII. Idem.*
¶El. II. Idem. ¶Iuan. II.
¶El Tercero. Idem.

Tenemos por biẽ que ninguno ſea oſado de ſacar fuera de nueſtros reynos pã

a ¶*De ſacar.* Ad de plura quæ nota. Collect. in capi. nauiganti. de vſur. colum. prima. num. 1. & 2. & in capitul. cognoſcentes. nu 6. de conſtit. Segu. in tracta. de bonis lucratis cõſtãt. ma. coli m. 2. cum ſequen. vbi madeſtro. plures authores cumulaui ex quibus iſta lex commentada eſt. Vtrum autẽ iſta lex puniens extrahentem triticum, vel alias res de quibus hic comprehendat repertum in via ante exitum territorij: vide per Hippolytum in. l. is qui cum telo. nu. 33. C. ad l. Corne. de Sicar. Sed dubiũ eſt an cõprehẽdat minores quatuordecim annis Cæpol. tenet quod non in l. mulieris. 13 num. 16. ff. de verb. ſigni. p tex. not. in. c. 2. de delict. puerorũ Bal. in. l. ſi ex cauſa. §. ſi in commiſſum. ff. de minorib. vbi eſt text. ſing. ſecundũ Cremẽſ. ſing. 30. & not. Lud. Rom. ſingul. 816. vbi in addi. Nico. Pig. Quod eſt ſumme not. ad iſtã. l. cũ oĩbus alijs prohibẽtibus extrahi res ex iſto regno. q2 extrahere non eſt malum de ſe, ſed q2 phibitũ à lege, vel ſtatuto. ideo minorem 14. ann. excuſat. p d. c. 2. de delict. Puero, & facit ad intellectũ & limitatiõ. ẽ. l. 137 quaterni gabellarum.

ni legumbre y qualquier q̃ lo ſacare la primera vez pierda todo el pan que ſacare: y peche a nos por cada hanega ciẽt marauedis: y por la ſegunda vez que aya perdido el pan y peche el doblo. Y ſi alguno eſtas coſas ſobredichas por fuerça, o por guerra ſacare: que pierda lo que ouiere y muera por ello.

¶Ley. XXVIII. Que las guardas de las coſas vedadas ayan la meytad de las penas.

¶El I. Idem. ¶El.II. Idem.
¶El. III. Idem.

ORdenamos, que el nueſtro Alcalde de las ſacas de cada comarca de los que ouieren de auer por ellos que ayan para ſi de cada año por ſu trabajo y para la coſta que ha de hazer en guardar eſto que dicho es la meytad de las penas y caluñas en que cayerẽ los que contra eſte nueſtro ordenamiẽto paſſaren. Y la otra meytad que la guarden para nos. Y ſi por auentura otro alguno que no ſea de las guardas que el dicho Alcalde por ſi puſiere tomare qualquier coſa de las dichas vedadas q̃ ſea la tercia parte de aquel que aſſi las tomare: y las dos partes que cobre y guarde el dicho Alcalde para nos.

¶Ley. XXIX. De la pena en que caen las guardas que dexan ſacar las coſas vedadas.

MAndamos que ſi fuere hallado por accuſacion, o por peſquiſa que ſea fecha contra aquellos que ouieren de guardar que no ſaquen las coſas vedadas que a ſabiendas a algunos las dexaren ſacar. Tenemos por bien que pierda quãto ouiere: y demas que muera por ello.

¶Ley. XXX. Que ſe pregone el ordenamiento de las ſacas.

¶Idem.

TEnemos por bien, que los Alcaldes de las guardas de las coſas vedadas, o los q̃ anduuieren por ellos hagã pregonar eſte nueſtro ordenamiento por las villas y lugares que ſon en las dichas doze leguas.

¶Ley. XXXI. Que los Alcaldes de las ſacas puedan hazer peſquiſa.

¶El.II. Idem. ¶El.II. Idem.
¶El.III. Idem.

ORdenamos, que nueſtro Alcalde de las ſacas, o aq̃l a quiẽ lo encomendare faga peſquiſa cada y quãdo que entẽdiere q̃ cũple contra qualquier, o qualeſquier perſonas de quien ouiere informacion que fuere, o fuerẽ ſacadores de las coſas vedadas que en eſte nueſtro ordenamiento ſon defendidas, o culpados en ellas. Y eſta peſquiſa mandamos que ſe pueda fazer con el eſcriuano que el tru-

el truxere, o con otro eſcriuano qualquier ſin tomar acceſſor conſigo. Y que pueda apremiar los teſtigos por ſus emplazamientos ſopena de ſeſenta marauedis a cada vno para ſaber toda la verdad. Y los que fueren rebeldes los pueda prendar por las rebeldias de los dichos ſeſenta marauedis: y a do no temieren la pena y no quiſieren dezir la verdad y anduuieren variando que los pueda apremiar, ſegun de derecho fallare. Y porque nos es hecha relacion que algunos pueblos de las fronteras hazen entre ſi poſturas y ponen pena a los que la verdad dixeren a los Alcaldes de las ſacas. Porende nos quitamos a los dichos teſtigos: y a cada vno dellos las penas y poſturas que fazen por los dichos pueblos entre ellos ordenados. Y los aſſeguramos ſo nueſtra fe real de los pueblos y de todos los otros, que ouieren temor, porque digan la verdad de lo que ſupieren. Y aquel, o aquellos que contra eſte ſeguro fueren que cayan en caſo de los que quebrantan ſeguro de ſus Reyes y ſeñores. Y ſi alguno les fuere tomado ſobre eſta razon: mandamos al nueſtro Alcalde que gelo faga todo tornar con el doblo, y fecha la peſquiſa que el dicho Alcalde faga dar el traſlado de ella a la parte contra quien fuere hecha, porque pueda dezir de ſu derecho: y oyda la parte, libre lo que hallare que deue ſegun eſte nueſtro ordenamiento es eſtableſcido. Y el tal concejo que tal liga, o poſtura entre ſi fiziere porque el dicho Alcalde no pueda ſaber la verdad de l. ſobredicho que peche por pena por cada vez que lo hiziere cincuenta mil marauedis: y demas q̃ quede al nueſtro aluedrio de dar pena corporal a los officiales del dicho concejo.

¶Ley. XXXII. Que los Alcaldes de las ſacas ſean penados: ſi ſacaren las coſas vedadas fuera del Reyno.

¶El Rey don Iuan II. en çamora.

MAyor pena deue padeſcer aquel que ha de corregir y caſtigar a los delinquentes ſi el cae en el delicto, que a los otros es vedado. Porende ordenamos y mãdamos que los nueſtros Alcaldes de las ſacas, o ſus lugares tenientes no ſean oſados de hazer fraude, ni coluſion en ſus officios, ni ſe auenir, ni auengan cõ dañada y deſordenada codicia con los concejos y lugares de nueſtros reynos q̃ ſon comarca-

nos a los Reynos eſtraños por ningunas, ni algunas quantias de marauedis, ni florines, ni otras coſas porque libremente les dexen ſacar y lleuar algunas coſas de las vedadas por eſtas leyes de nueſtros Reynos. E qualquier de los dichos Alcaldes de las ſacas y ſus lugares tenientes que lo contrario fiziere, o las tales auenencias fizieren, o vſaren dellas que por el miſmo fecho pierdan todas las cabeças y officios y todos ſus bienes ſean confiſcados para la nueſtra camara y que ſobre ello ſe haga peſquiſa: ſegun que lo tenemos ordenado.

¶Ley. XXXIII *Que no ſe vendan, ni ſe traſquen a perſona de fuera del Reyno beſtias cauallares.*

¶Iuan primero. Idem.

Conuenible coſa es q̃ a las coſas que nueuamente recreſcen que ſeã pueſtos nueuos remedios. Porẽde tenemos por bien que ningunos, ni algunos de nueſtros ſeñorios q̃ no vendan, ni troquen a los mercaderes, o otras perſonas de fuera de nueſtros Reynos, ni a otros que las compren por ellos beſtias cauallares mayores, ni menores ſin nueſtra licencia y mãdado. E ſi lo fiziere que pierda todo quãto recibiere y ouiere de hauer por las dichas beſtias con otro tanto de lo ſuyo. Y que lo puedan prender qualquier de los nueſtros Alcaldes de las ſacas, o de ſus lugares tenientes en qualquier lugar do acaeſciere: y los tengan preſos faſta que les pongan la pena ſobredicha. Que no tomen, ni compren ni troquen por ſi, ni por otro de otro alguno beſtias cauallares grandes ni pequeñas ſin nueſtra licencia y mandado: y qualquier que lo fiziere mandamos que pierda la beſtia, o beſtias cauallares que aſsi compraren y trocaren, y todo quanto touieren. Mandamos a qualquier de los nueſtros Alcaldes, o a los que lo ouieren de auer por ellos q̃ge lo tomen todo: y porque eſtas coſas ſe fazen encubiertamẽte. Mandamos que qualquier de los nueſtros Alcaldes de las ſacas que fagan peſquiſa ſobre ello. Y mandamos aquellos que del dicho nueſtro Alcalde, o el que lo ouiere de auer por el que ſi los emplazare, o embiare a emplazar por ſu carta, o por ſu hombre q̃ vengã al plazo q̃ les fuere pueſto a dezir verdad de lo q̃ ſupieren: ſopena de ſeſenta marauedis a cada vno, E mãdamos al nueſtro

ſtro Alcalde de las ſacas, o al que lo ouiere de auer que prenda por la pena de los ſeſenta marauedis a aquel, o aquellos que en ella cayeren. E ſi para fazer y cumplir las coſas ſobredichas, o qualquier dellas, del dicho nueſtro Alcalde, o el que lo ouiere de auer por el, ouiere de meneſter ayuda. Mandamos à los dichos concejos y Alcaldes y merinos y alcaydes de los caſtillos y caſas fuertes y otros officiales de qualeſquier ciudades, y villas y lugares de los nueſtros Reynos, do eſto acaeſciere y a qualquier dellos que le ayuden en tal manera que por el dicho nueſtro Alcalde, o el que lo ouiere de auer por el cũpla todo lo que ſobre dicho es, y toda otra coſa que el entienda que cumple a nueſtro ſeruicio: ſo pena de diez mil marauedis a cada vno por quien fincare de lo aſsi fazer y cumplir.

¶*Ley. XXXIIII. Contra la cautela y fraude de los que venden ganados a perſonas pobres para lo ſacar fuera del Reyno.*

¶Iuan. II. Idem. ¶El Tercero. Idem.

Muchas maneras de engaños buſcan los hombres con cobdicia de enriqueſcer, y complir ſus voluntades, y porende acaeſce a las vezes que algunos de las fronteras de nueſtros Reynos comarcanos de las veynte leguas haſta los mojones de nueſtros reynos que buſcan algunos hombres que no ſon abonados, ni quantioſos a quien venden ſus ganados mayores y menores: porque aquellos no han temor de perder los bienes que no tienen y los venden a algunas perſonas de los Reynos comarcanos encubiertamente, y cada que les es demandada cuenta por los dichos nueſtros Alcaldes, o por ſus lugares tenientes: dizẽ que en ſus caſas los vendieron: y ſegun la ley diuinal los fazedores, y conſentidores por ygual pena deuen ſer penados. Porende mãdamos que los tales moradores en las dichas veynte leguas vendan ſus ganados a hombres conoſcidos y abonados de los dichos nueſtros raynos, por que los puedan dar por actores cada y quando que les fuere demandado cuenta. En otra manera no lo haziendo aſsi, ni dando a quien lo vendierõ q̃ el dicho nueſtro alcalde, o ſu lugar teniẽte que le puedan dar pena por ello aſsi como a ſacadores manifieſtos.

¶*Ley. XXXV. Que ninguno ſe entremeta en la guarda de las coſas vedadas, ſaluo los deputados por el Rey.*

Diligentes deuen ſer a quien les ſon encomendados, algunos officios, o alcaldias por nos y cõtentarſe con ellos en tal manera, que no ſe entremetan, ni vſen officios que no les ſean encomendados. Y por quanto ouimos informacion que algunos de los nueſtros Reynos y ricos caualleros, y otros hombres que biuen con ellos, y alcaydes ſo color que ſe entremeten en las guardas de las ſacas de las coſas vedadas: a los quales dan alguna coſa y ſacan las a ſaluo y a los que con ellos no ſe auienen toman les lo que lleuan y no recuden con ello a los nueſtros Alcaldes de las ſacas, y aſsi han occaſion de fazer mal, y a nos no tornan en ſeruicio. Porende defendemos firmemente que ningunos, ni algunos no ſe entremetan de andar de aqui adelante en guarda, ni de todas las coſas vedadas, ni oro, ni plata ſaluo los dichos Alcaldes mayores de las dichas ſacas que agora ſon, o ſeran por nos de aqui adelante, o los que por ellos anduuieren, y ſi alguno, o algunos ſe entremetieren contra eſte defendimiento y ordenamiento en vſar dello en qualquier manera en la dicha guarda mandamos a los nueſtros Alcaldes que los prendan y los caſtiguen, en manera que ſea a nueſtro ſeruicio: y porque otros algunos no ſe atreuan a yr contra el nueſtro defendimiento: y ſi eſtos tales quiſieren al Alcalde, o a las guardas, o qualeſquier otros ſacadores que ſacaren coſas vedadas, por armas, o en otra qualquier manera: y aſsi meſmo que ſi el Alcalde, o las ſus guardas mataren, a alguno, o algunos de los ſobredichos ſacadores, o de los que ſe entremetieren de la dicha guarda contra nueſtro defendimiento, que el Alcalde, ni las guardas no cayan en pena alguna de homicida, ni puedan ſer accuſados, que nos los damos por quitos: y ſi los ſuſodichos ſacadores: o los que ponen por guardas firieren, o mataren al dicho nueſtro Alcalde: o a las guardas, o alguna dellas mandamos que los maten por juſticia, do quier que los fallaren en los nueſtros Reynos. E ſi para prender aqueſtos tales, o para otras coſas que nueſtro ſeruicio ſea ouieren meneſter

a ¶ *Mataren*, nota caſum, in quo homicida eſt immunis à pœna homicidij. Plures alij caſus ſunt in l. quarta tit. 13. infra lib. 8. ordina.

ſter

ſter ayuda[a]: mandamos a los concejos y officiales y Alcaldes, y alguaziles, y alcaydes de los caſtillos, y caſas fuertes y llanas y qualeſquier otros aportillados de los nueſtros Reynos que les den fauor y ayuda a todo lo que meneſter ouieren ſu ayuda: ſo pena de la nueſtra merced: y de lo que fuere proteſtado por nueſtro alcalde, o ſu lugarteniente, o por las ſus guardas. E ſi alguno, o algunos ſo color de guardas, o de juſticias los embargaren que nō puedan prender a los maltechores, o a los que entendiere que el nueſtro Alcalde que cumple prender, o preſos ge los tomaren, o qualquier que ſaco algun preſo de los que el dicho nueſtro Alcalde, o ſus guardas tengan en ſu poder, o en las priſiones. Mandamos que los tales que embargaren, o tomaren los preſos que pierdan ſus bienes, y los mate por juſticia el nueſtro Alcalde: y ſi el dicho Alcalde entendiere que cumple a nueſtro ſeruicio, que los Alcaldes, o alguaziles, o qualeſquier otros officiales que tuuieren y tengan priſiones y carceles que les guarden los preſos en las priſiones y carceles, que ellos aſsi tengan: que ſean tenidos de ge los reſcebir: ſo pena de ſeys mil marauedis, y de los guardar y entregar en todo tiempo que el dicho nueſtro Alcalde ge los demandare: ſo la pena, o penas que el dicho nueſtro Alcalde les puſiere. Otroſi mandamos que ge los ayuden a lleuar de vn lugar a otro los dichos preſos a do el dicho nueſtro Alcalde entendiere que los puede oyr a los dichos preſos y juzgar ſeguramente: ſegun que entendiere que cumple a nueſtro ſeruicio.

a ¶ *Ayuda.* Adde. l.4. titul. 10. lib.4 ord. &.l.3. titulo. 17. libr.8. ordinamẽ. & vtrobiq; dicta.

¶ Ley. XXXVI. Que las penas ſe deuen imponer, ſegun el eſtado de los delinquẽtes.

¶ El Rey don Juan. I. **¶ Idem.**

¶ El Tercero. ¶ Idem.

REpartidas ſon las cōdiciones y diuerſos los eſtados de los hombres, ſegun las ſus naturas a que las nueſtras leyes ligan y comprehenden. Y porquanto las leyes de nueſtro libro, y ordenamiento ſon graues y penales, ſegun dixeron los ſabios antiguos: que maguer que en el juyzio no deuen auer accepcion de perſonas mas en las penas que les deuieren ſer dadas de partimiento, ſegun el eſtado, o condicion de-

llas. Porende eſtableſcemos y mãdamos que los nueſtros Alcaldes de quien fiaremos y encomendaremos eſte officio que veã las perſonas diligentemente, y conſideren el eſtado y condicion de las tales perſonas, ſegun lo qual les den pena[a]: aquella que vieren que es en el digna ſegun la qualidad del delicto y el eſtado, y condicion y tiempo ſegun que viere que a nueſtro ſeruicio cũple y de los nueſtros Reynos, cometiendo eſto a los dichos nueſtros Alcaldes en ſu diſcrecion, y encomendando gelo aſsi, como a aquellos en quien fiamos nueſtro ſeruicio y el prouecho de los nueſtros reynos. Pero que eſto no ſe entienda en las penas que eſpecialmente en eſte quaderno ſon eſtableſcidas.

[a] ¶ *Den pena.* Pœnę debet imponi arbitrio iudicis ſecundum qualitatem perſonæ & delicti in caſibus quibus nõ eſt à lege expreſſa. adde. l. 9. titul. 16. libr. 8. infra. l. 48. titul. 59. lib. 8. ordinamẽ. & vtrobique late ſcripſi.

¶ *Ley. XXXVII. Que no ſe meta en el Reyno vino de Aragon, ni de Nauarra, ni de Portugal.*

¶ Iuan. I. Idem. ¶ El Quarto. Idem.

¶ El Quarto en Toledo. Año de mil cccc y lxij.

Otroſi ordenamos y tenemos por bien, y es nueſtra merced que el vino de Aragon y de Nauarra, y de Portugal, y de otros qualeſquier Reynos: que no trayan, ni vendan a los nueſtros reynos: y qualquier que lo truxere y metiere aſsi caſtellanos como otras perſonas qualeſquier que ſean de qualquier eſtado, o condicion, que por la primera vez pierda las beſtias y el vino y quanto truxere: y por la ſegunda vegada que lo truxere: pierda las beſtias y el vino y quanto truxere; y por la tercera vegada que lo truxere que pierda lo que dicho es y a el lo maten por juſticia. Y ſobre eſto mandamos firmente a los cõcejos y ricos hombres, caualleros, y officiales: y alcaydes de las ciudades, y villas y lugares de las fronteras deſde las dichas veynte leguas contra los mojones, que cada y quando que el dicho nueſtro Alcalde de las ſacas, o ſu lugar teniente quiſieren ſobre eſto hazer peſquiſa y la inquiſicion en los pueblos do el entendiere que cumple a nueſtro ſeruicio: que ge la conſientan fazer ſin tomar para ello acceſſor, ni acceſſores: y que puedan tomar el vino que aſsi metieren en las villas y lugares y en las caſas donde quier que los fallaren por la dicha peſquiſa que fueren en culpa de

pa de meter el vino que gelo ayuden a prender y prendan y le dẽ todo ſu fauor y ayuda que ouieren meneſter para ello : porque el pueda dellos fazer juſticia y eſcarmiento, ſegun que nos lo ordenamos. Y mandamos que ſi algun concejo, o cauallero , o eſcudero , o caſtillero , o otro hombre poderoſo fuere contrario al nueſtro alcalde , o al que lo ouiere de auer por el que no hagan, ni cumplan lo que dicho es, o parte dello mandamos que lo tomen por teſtimonio y fagan proteſtacion ſobre ello , porque nos lo veamos y mandemos cobrar dellos y de ſus bienes : y eſtas penas y tomas y caluñas que dichas ſon : que el dicho Alcalde de las ſacas que aya la tercia parte para ſu mantenimiento y la otra tercia parte para las guardas que por el anduuieren : y la otra tercia parte que la guarden para nos no embargante qualeſquier priuilegios , y otras mercedes y cartas y aluales que nos, o qualquier de nos ayamos fecho y dado a qualeſquier perſonas dellos: que nos las reuocamos y damos por ningunas y mandamos que los nueſtros Alcaldes de las ſacas de las coſas vedadas , o los que por ellos anduuieren que libren las coſas que acaeſcieren por eſtas nueſtras leyes en quanto en ellas fallaren. Y donde no alcançaren las dichas leyes a todos negocios que ouieren de librar y dubda recreſciere ſobre ello que requieran a la nueſtra merced , porque nos mandemos en ello lo que la nueſtra merced fuere. Y mandamos a los dichos nueſtros Alcaldes , o los que anduuieren por ellos que fagan publicar eſtas dichas nueſtras leyes en las villas y lugares que ſon en las dichas veynte leguas : y mandamos que el traſlado deſtas dichas leyes ſignado de eſcriuano publico ſacado con authoridad de Alcalde que vala y faga fe do quier que pareſciere: aſsi como eſtas dichas nueſtras leyes originales. Confirmoſe por el Rey don Enrique Quarto en Toledo, año de lxij.

¶ *Ley.XXXVIII. De la pena de los que ſacan las coſas vedadas, o dan fauor, o ayuda a ello.*

¶ Iuan Primero. Idem. ¶ El Quarto. Idem.

MAndamos q̃ qualquier o qualeſquier que ſacaren qualeſquier coſas vedadas, fuera de nueſtros Reynos, o dieren fauor, o lo conſintieren ſacar:

ſacaraya eſta pena: ſi fuere nueſtro vaſſallo q̃ por la primera vez pierda todos ſus bienes: y eſta pena ſe parta en eſta manera. Las dos partes para la nueſtra camara: y la tercia parte para el accuſador y los Aycaydes de los caſtillos que eſtan en qualquier frontera do eſtan los Alcaldes de las ſacas que pongan buen caſtigo en los hombres que tuuieren conſigo en tal manera que por el, o por ellos no ſaquen coſa alguna de las vedadas: y ſi alguna coſa ſacaren que el dicho alcayde ſea tenido por el y por los ſuyos de pagar la pena ſu ſodicha y dar cuenta a nos de todo lo que fizieren por ſu culpa, o por ſu negligencia.

¶ *Ley*.XXXIX. *Contra los que ſe mudan los nombres quando ſe eſcriuieren por las guardas.*

¶ Iuan. Primero. Idem. ¶ El Quarto. Idem

POr quarto nos fizierõ entender que muchas vegadas algunas perſonas de las que ſe eſcriuieron por dar cuenta y razon de las dichas beſtias: e otras coſas defendidas: aſsi en las dichas veynte leguas que nos ordenamos: como los otros que vienen de fuera para entrar en ellas, ſe mudan los nõbres al eſcreuir quando los eſcriue el nueſtro Alcalde y eſcriuano de las nueſtras ſacas, porque deſpues no aya razon el dicho nueſtro Alcalde de ſaber verdad, ni hazer peſquiſa que cierta ſea ſobre ello. Mandamos que qualquier perſona que tal mudamiento hiziere de ſu nombre que quando lo ouieren aſsi de eſcreuir que lo maten por juſticia por ello: y ſi el eſcriuano ante quien paſſare fuere en conſejo dello, que aya otra tal pena.

¶ *Ley*.XL. *Que no ſe ſaque pan del Andaluzia por mar.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Ocaña.
¶ El miſmo en Valladolid.

DEfendemos, que ninguno ſea oſado de ſacar pan del Andaluzia: en eſpecial de Seuilla y de ſu Arçobiſpado, o por la mar: porque ſeria gran deſeruicio de nueſtro Reyno: y gran daño de la tierra y de los mantenimiẽtos de los nueſtros caſtillos fronteros y menguamiento para fornicion de la flota y guerra cõ los Moros. Y mandamos dar nueſtras cartas para las nueſtras ciudades, y villas del Andaluzia, en eſpecial para Seuilla y Xerez de la frontera que no lo conſientan ſacar, porque nueſtra merced es que ſea vedada la dicha ſaca, como dicho

dicho es: y demas mandamos que ninguna, ni alguna perſona de qualquier eſtado y preheminencia, o dignidad que ſea: no ſean oſados de ſacar, ni conſentir, ni dar lugar que ſe ſaque por ſus tierras pan, ni cauallos, ni armas, ni otras coſas vedadas para fuera de nueſtros Reynos por mar, ni por tierra: y los que lo contrario hizieren que por el miſmo fecho ayan perdido y pierdan todos ſus bienes muebles y rayzes: y los marauedis que de nos tienen en qualquier manera: y los ſeñores ayan perdido y pierdan todas ſus villas y lugares por donde lo ſacaren y dieren lugar que ſe ſaque: y ſea todo applicado para nueſtra camara y fiſco ſin otra ſentencia, ni declaracion, y aſsi miſmo los nauios donde ſe cargaren, y las beſtias en que los lleuaren que ſea todo para nos: y que nos lo podamos todo mandar tomar y occupar ſin guardar otra orden de derecho, y ſin otra ſentencia, ni declaracion como dicho es. Por lo qual nueſtra merced es de mandar y mandamos dar nueſtras cartas para nueſtros Alcaldes de las ſacas y coſas vedadas que lo hagan y cumplan aſsi.

Y aſsi miſmo para las ciudades del Arçobiſpado de Seuilla y de los Obiſpados de Cordoua y Caliz: para que ſea pregonado en las cabeças de los dichos Arçobiſpado y Obiſpados: porque de aqui adelante ſe guarde y cumpla aſsi.

¶ *Ley. XLI. Que los Alcaldes de las ſacas reſidan perſonalmente en los officios.*

PAra euitar los fraudes y confuſiones, que ſe fazian faſta aqui en ſacar las coſas vedadas de nueſtros Reynos. Ordenamos y mandamos que demas y allende de las penas contenidas en las leyes ante deſta los nueſtros alcaldes de las ſacas que perſonalmente reſidã en los puertos y los poſtrimeros lugares de nueſtros reynos: y por dos leguas en derredor: y ſi perſonalmente en ellos no pudieren reſidir, pongan y deputen en ſu lugar ydoneos y ſufficiẽtes perſonas que ſean conoſcidos y approuados en el nueſtro conſejo: y no ſean oſados de vſar de los dichos officios, ſaluo por nueſtra carta, firmada de nueſtros nombres y ſeñalada de los nombres de los del nueſtro conſejo juntamente con el poder de los alcaldes de las ſacas. Otroſi ordenamos, que vn lu-

gar

garteniente del alcalde de las ſacas no pueda exercer el officio: ſaluo por vn año: y aſsi dende en adelante en cada vn año ſea pueſta otra perſona habil, ſegun que dicho es. Y mandamos, que los dichos lugares tenientes de Alcaldes no puedan vſar de los dichos officios, ſaluo por vn año moſtrando la dicha nueſtra carta de prouacion: firmada de nueſtros nombres: librada de los del nueſtro conſejo.

¶*Ley.XLII. Que los Alcaldes de las ſacas no arrienden los officios.*

¶El Rey don Enrique.IIII.en Toledo. AEra de mil ccccy xlij.

ORdenamos otroſi que los dichos Alcaldes, ni ſus lugares teniẽtes no puedan arrendar los dichos officios. Y tenemos por bien q̃ qualquier lugarteniente quãdo la dicha carta de approuacion le fuere otorgada ſea tenido de fazer juramento en el nueſtro conſejo que el no dio, ni da renta alguna por el dicho officio.

¶Idem.

MAndamos, que qualquier Alcalde de las ſacas, o ſu lugar teniente que la dicha carta de prouacion no moſtrare, o no eſtuuiere guardando en los con fines de los puertos de los dichos nueſtros Reynos, o por dos leguas en derredor como dicho es: que la ciudad, o villa, o lugar donde eſto acaeſciere que no lo conſientan vſar del dicho officio y reſiſtan que no vſen del. E ſi acaeſciere que los tales Alcaldes, o ſus lugares tenientes no guardando las coſas ſuſodichas tomaren ganados, o pan, o cauallos, o mulas, o otras coſas vedadas: que los concejos de las ciudades y villas y lugares en cuyo termino las tomaren ge las puedan quitar y quiten. Y en tal caſo las juſticias de los dichos lugares donde las tales coſas fueren tomadas, juzguen y determinen ſi eran perdidas, o confiſcadas, o no: y ſi fallaren ſer perdidas que la quarta parte ſea del acuſador y la otra quarta parte ſea de la juſticia que lo juzgare: la otra mitad reſtante y ſea applicada a los proprios de la ciudad donde eſto acaeſciere.

OTroſi por euitar los engaños y fraudes que los Alcaldes de las ſacas fazen. Mandamos y permitimos que qualeſquier vezinos y moradores de qualeſquier ciudades y villas y lugares de nueſtros Reynos que fallaren que ſacan las coſas vedadas y fallaren

llaren que las ſacan de dentro de vna, o dos leguas de los fines de nueſtros reynos que por ſu propria authoridad las puedan tomar y las traygan a lugar mas cercano dentro de veynte y quatro horas: y lo notifiquen luego a la juſticia del tal lugar, y prouada la dicha ſaca: la dicha juſticia adjudique las coſas aſsi tomadas la tercia parte para el juez que lo juzgare: y la otra tercia parte para el que las ouiere tenido y accuſare: y la otra tercia parte para los arrendadores de los diezmos y aduauas de los puertos. Y mandamos que los Alcaldes de las aduanas, ni ſus lugares tenientes no lo puedan eſto impedir, ni eſtoruar: ſaluo ſi preuinieren en la toma.

Otroſi mandamos, que qualeſquier perſonas de qualquier condicion que ſean que por las ciudades, o villas, o lugares del ſeñorio ſi algunas coſas vedadas ouieren ſacado, o ſacaren: que en otro qualquier lugar de nueſtros Reynos los puedan accuſar y demandar ante la juſticia de la tal ciudad, villa, o lugar donde fueren falladas las perſonas, o bienes de los ſacadores, y fecha prouança de las coſas que ſe ouieren ſacado ſea condenado en el valor dellas: con las penas deſtas nueſtras leyes, y ſea adjudicada la tercia parte para el juez que la juzgare: y la otra tercia parte al accuſador: y la otra a los arrendadores de los diezmos y aduanas de los puertos adōde las tales coſas fueren ſacadas.

Mandamos, que qualquier cauallero, o perſona poderoſa que ſacare, o diere lugar que las dichas coſas vedadas ſean ſacadas por ſus lugares, o tierras: que por eſſe meſmo fecho pierdan todos los marauedis que touieren en nueſtros libros, y ſean applicados y confiſcados a la nueſtra camara.

E Mandamos que en los caſos ſobredichos la juſticia que dellos conoſciere breuemente ſin alguna dilacion ſabida ſolamente la verdad proceda. Pero que el tal proceſſo no ſe pueda fazer en los lugares de ſeñorio: donde las dichas coſas vedadas ſe ſacaren.

Mandamos, que lo ſuſodicho por nos aſsi ordenado y mandado ſea inuiolablemente guardado, y no pueda ſer derogado por ningunas, ni algunas cartas, ni por condiciones de

arrendamientos. E ſi mandaremos dar alguna carta cõtra lo ſuſodicho mandamos, q̃ no ſea guardada: aunque deſtas nueſtras leyes ſe faga mencion.

¶Ley. XLIII. *Que y quantas lanas ſe pueden ſacar fuera del Reyno.*

¶El Rey don Enrique Quarto en Toledo. AEra de mil cccc y lxxij.

ORdenamos y mandamos que de las lanas de nueſtro ſeñorio: las dos tercias partes puedan ſacar ſin pena alguna, tanto que la tercia parte de las dichas lanas, quede para prouiſion de nueſtros Reynos, y eſto ſe faga por ordenanças de la juſticia y Regidores de las ciudades y villas y lugares donde la dicha lana ſe ouiere de ſacar y comprar. Otroſi ordenamos q̃ los cueros de las vacas y ouejas y cabras; ante que ſean vendidas y ſacadas del Reyno ſean pueſtas primeramente en los lugares acoſtumbrados por tres dias para que ſe vendan a los precios, y taſſas de las dichas ciudades villas y lugares. E ſi en los dichos tres dias ninguno las quiſiere cõprar: mandamos que las puedan vender y ſacar fuera de los nueſtros Reynos aquellos cuyas fueren.

¶Ley. XLIIII. *Contra los que ſacan pan fuera del Reyno.*

¶El Rey don Enrique Quarto en Cordoua Año de mil cccc y lv.

POrque de las ſacas del pan y de los ganados de nueſtros Reynos ſe nos ſigue deſeruicio y careſtia a nueſtros ſubditos y naturales, Ordenamos y mandamos que ningunos, ni algunos de qualquier ley y eſtado, o condicion, preheminencia, o dignidad que no ſean oſados de ſacar, ni ſaquen pan por mar, ni por tierra, ni ganados mayores, ni menores fuera de nueſtros Reynos: y mandamos a las ciudades, villas y lugares fronteros que eſtan en los limites de nueſtros Reynos, que no lo conſientan, ni den lugar a ello, y a los arrendadores y Alcaldes y otras juſticias qualeſquier que no lo fizieren como dicho es, y los que lo contrario hizieren, o conſintieren, o dieren a ello lugar que por el miſmo fecho ayan perdido y pierdan todos ſus bienes: y que ſean confiſcados y aplicados, para la nueſtra camara y fiſco: y los cuerpos de los tales eſten a la nueſtra merced, para que fagamos dellos lo que vieremos que cumple a la execucion de la nueſtra juſticia.

Ley

¶*Ley XLV. Contra los que metẽ vino a ciertas ciudades y villas.*

¶El Rey don Enrique Quarto en Madrid. Año de mil cccc.y lv.

Defendemos que ninguno ſea oſado de meter vino en las ciudades de Segouia, çamora, Salamanca, Cordoua, ni Cuenca, ni en los otros lugares que tienẽ priuilegios de nos y de los Reyes dõde venimos. Y mãdamos a las nueſtras juſticias, que guarden los dichos priuilegios y cartas: y las leyes y ordenanças de los lugares q̃ ſobre eſta razon fablan: y que exe cuten las penas en ellas contenidas.

¶*Ley XLVI. Que los que tienen ganados en las doze leguas los eſcriuan.*

¶El Rey don Enrique Quarto en Tordeſillas.

Mandamos, que qualeſquier perſonas que tuuieren ganados dentro en las doze leguas contadas del mojon de Aragon, y de Nauarra faſta los nueſtros Reynos que ſean tenidos de eſcreuir ante el nueſtro Alcalde de las ſacas, o ſu lugar teniente, o ante el eſcriuano que el dicho nueſtro Alcalde, o ſu lugar teniente tomare para ello: todos los ganados vacunos, y ouejunos e cabrunos, y porcunos que tuuieren viuos faſta mediado el mes de Abril de cada vn año. Y los ganados que tuuieren fuera de las doze leguas: ſean eſcriptos luego que llegaren al comienço de las dichas doze leguas, por ante el Alcalde de las dichas ſacas, o ſu lugar teniente, o ante el eſcriuano que tuuiere para ello: y paſſados los dichos plazos y terminos que eſcriuan los dichos ganados a aq̃llos cuyos fueren en la manera ſuſodicha que el dicho nueſtro Alcalde, o ſu lugar teniente puedan requerir todos los ganados que ſon y fueren en las doze leguas, y los que fallaren que no ſon eſcriptos en la manera que ſobredicha es, que por eſſe miſmo fecho ſean perdidos: y que ſea la meytad para el dicho nueſtro Alcalde, y la otra meytad confiſcada para nos: y que los tome y guarde el dicho nueſtro Alcalde y de los bienes de los que los metieren eſten a la nueſtra merced para fazer dellos como de coſa nueſtra. Y de los dichos ganados que aſsi no eſcriuieren: y que el ſeñor del ganado que aſsi lo eſcriuio: ſea tenido de dar cuenta en cada año vna vez de los dichos ganados al dicho nueſtro Alcalde, o a ſu lugar teniente cada que

por ellos fueren requeridos que ge ſaden. Y ſi algun ganado falleſciere en la dicha cuenta: que el ſeñor del ganado ſea obligado a pena de ſacador: pero ſi dixere que ſe le murio, o perdio que no ouo en ello encubierta alguna, ſea creydo por jura. Y otroſi, ſi dixere que comio, o vendio por menudo, a los dichos nueſtros Reynos ſea creydo por jura en quantidad de diez cabeças de ganado menudo: y faſta tres cabeças de ganado vacuno: y ſi mas dixere que ouiere vendido, ſea tenido de lo prouar ante el dicho nueſtro Alcalde, o ſu lugar teniente por recaudo cierto donde, y como los vendio a los dichos nueſtros Reynos. Y que por el eſcreuir del ganado mayor, o menudo, no tomen coſa alguna: y por el dicho teſtimonio que ha de dar el dicho nueſtro eſcriuano a los ſeñores de los ganados que eſcriuieren: que tomen lo que aqui dira. Del ganado ouejuno, o cabruno, que de la perſona que tuuiere en quantidad de cient cabeças que no tome coſa alguna. Y de la perſona que touiere de cient arriba que llegue a mil: que tome dos marauedis. Y dende arriba quatro marauedis, y no mas. Y de la perſona que tiene ganado vacuno que llegue en treynta cabeças: que no lleue coſa alguna: y dende arriba ſi llegare a ciento: que tome dos marauedis: y dende arriba que llegue en mil cabeças: que lleuen quatro marauedis: y dende arriba que tome ſeys marauedis y no mas: y que los dichos teſtimonios: que los den los dichos eſcriuanos en el lugar donde fueren eſcriptos dende en tercero dia que el ganado ouiere eſcripto: y que no partan dende a otros lugares faſta dar los dichos teſtimonios a los que los han de auer. So pena de priuacion del oficio: y de perder quanto han y ſer infames.

¶*Ley. X L V II. Contra los que ſacan de noche cauallos y beſtias del Reyno.*

¶El Rey don Enrique Quarto, en Tordeſillas.

CONVENIBLE coſa es en aquellas coſas que nueuamente creſcen que ſean pueſtos nueuos remedios. Y por quanto nos es dicho que algunos mercaderes, y otras perſonas de fuera de los nueſtros reynos: vienen a la nueſtra tierra a comprar beſtias cauallares: y las lleuan de noche y de dia por lugares yermos y otras perſonas del nueſtro ſeñorio ge las lleuan

lleuan a las ſuyas por amiſtad, ô precio que les dan. Y por eſto es gran daño de la nueſtra tierra: y viene a nos gran deſeruicio. Tenemos por bien que ninguno, ni algunos de nueſtro ſeñorio, no vendan, ni den, ni troquen a los tales como eſtos, ni a otros q̃ por ellos las compraren beſtias cauallares, ni mulares mayores, ni menores ſin nueſtra licencia. Y ſi lo fizieren que pierdan tanto quanto ſupieren que ouieren de auer por las dichas beſtias con el al tanto de lo ſuyo: y que los pueda prender qualquier de los nueſtros Alcaldes, o ſus lugares tenientes en qualquier lugar do acaeſciere: y los traya preſos, faſta que les paguen la pena ſobredicha. E otroſi, defendemos a todos los de fuera de nueſtros Reyños que no ſean vezinos, ni moradores en ellos que vienen a la nueſtra tierra y ſeñorio: que no compren, ni troquen, ni tomen por ſi, ni por otro beſtias cauallares grandes, ni menores ſin nueſtra licencia y mandado. Y qualquier que lo fiziere que pierda la beſtia, o beſtias cauallares que aſsi comprare y trocare y tomare y todo quanto ouiere. Y mandamos a qualquier de los nueſtros Alcaldes, o a los que los ouieren de auer por ellos, que ge los tomen todos. Y porque eſtas coſas ſe pueden fazer encubiertamente. Mãdamos, que qualquier de los nueſtros Alcaldes de las ſacas que fagã peſquiſa ſobre ellos: y mandamos que aquellos que el nueſtro Alcalde, o el que lo ouiere de auer por el emplazare, o embiare llamar por ſu carta, o por ſu hõbre que vengan a los plazos que les fueren pueſtos a dezir la verdad de lo que ſupieren: ſo pena de ſeſenta marauedis a cada vno. E mandamos a los nueſtros Alcaldes de las ſacas, o a los que lo ouieren de auer por ellos que prendan por la pena de los ſeſenta marauedis a aquellos que en ella cayeren. Y porque las malicias de los que en eſto andan ſon tantas, conuiene proueer: por ẽde tenemos por bien que el nueſtro Alcalde pueda tomar qualeſquier beſtias cauallares, que fallaren en poder de qualeſquier eſtrãgeros, no Romeros: y que ellos ſean tenidos de prouar de quien y como las ouierõ: y no prouando en el termino, que les fuere dado y aſsignado que las ouieron y tienen contra nueſtra licencia, que por eſſe meſmo fecho ſean caydos en las penas ſuſodichas: y ſi para fazer eſtas coſas

Digitized by Google

ſuſodichas, o qualeſquier dellas el dicho nueſtro Alcalde ouiere meneſter fauor, o ayuda:mandamos a los concejos, Alcaldes, y merinos, Alguaziles, Alcaydes de los caſtillos, y caſas fuertes: y otros officiales qualeſquier de las ciudades y villas, y lugares en nueſtros Reynos do eſto acaeſciere, o qualeſquier dellos que les ayudẽ y fauorezcan en tal manera que el dicho nueſtro Alcalde, o el que lo ouiere de auer por el cũpla todo lo que ſobredicho es: y toda otra coſa que el entendiere que cũple al nueſtro ſeruicio: ſo pena de diez mil marauedis a cada vno por quien fincare de lo aſsi fazer y cumplir.

¶*Ley.* XLVIII. *Que ſe ſepa la verdad de los que ſacaren las coſas vedadas, que ſean penados.*

¶Idem.

¶El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccc. y lxxx.

POR quanto los priuilegios y franquezas: mercedes y libertades otorgadas por los Reyes dõde nos venimos, y por nos, no deue ſer occaſiõ de mal en que los hõbres paſſan nueſtro mandado. Porende declaramos y mãdamos que los nueſtros Alcaldes de las ſacas, o qualquier, o qualeſquier dellos, o ſus lugares tenientes do quier que ſupieren en todos nueſtros Reynos: alguno, o algunos malfechores que ayan paſſado nueſtro mãdado y defendimiẽto, y ſacadas algunas coſas de las que ſon vedadas y defendidas por nos que no ſe ſaquen de los nueſtros Reynos, y ayã dado ayuda y fauor, o ayã ſeydo en fabla, o en conſejo dello, que los puedan tomar y prender ſabida la verdad, y juzgar y paſſar cõtra ellos a las penas en eſta razon eſtableſcidas no embargante qualeſquier priuilegios, cartas, priuilegios, libertades que tengan nueſtras, ni de las ordenes, ni Priores, ni Commendadores, ni las ſacas, ni meſtas de los paſtores, ni ciudades y villas y lugares, ni otras qualeſquier perſonas de qualquier ley eſtado, o condicion que ſean: antes mandamos que todos ellos dexen a los nueſtros Alcaldes de las ſacas y ſus lugares tenientes fazer todo lo ſuſodicho, y le den todo fauor y ayuda en la dicha razon.

¶*Ley* XLIX. *De la vnion de los Reynos de Caſtilla, y de Aragon.*

PVES por la gracia de Dios los nueſtros Reynos de Caſtilla, y de Leon, y de Aragon ſon vñidos, y tene

Digitized by Google

y tenemos eſperança que por ſu piedad de aqui adelante eſtaran en vnion: y permaneſceran en vna corona Real. E aſsi es razon que todos los naturales dellos ſe traten y communiquen en ſus tratos y fazimientos. Porende a peticion de los dichos Procuradores ordenamos y mandamos, que todos los mantenimientos, y beſtias, y ganados y otras mercadurias de qualquier calidad q̃ ſean que faſta aqui eran vedadas por las leyes y ordenanças deſtos nueſtros Reynos de Caſtilla, y de Leon, y no ſe podian paſſar a los dichos nueſtros Reynos de Aragon: que de aqui adelante todas ſe puedan paſſar y paſſen libre y ſeguramente a los dichos nueſtros Reynos de Aragon ſin pena, ni caluña alguna y ſin embargado del vedamiento dellas, fecho por las dichas leyes y ordenanças, con tanto que ſiempre de las tales coſas ſean y finquen dezmeros para nos y nueſtros ſucceſſores: y ſe pague dellas el diezmo, y ſe eſcriuan en las aduanas, ſegun ſe acoſtumbro en los tiempos paſſados faſta aqui: de las coſas que no eran vedadas. Pero en quanto al ſacar de la moneda deſtos dichos nueſtros Reynos de Caſtilla, y de Leon, no fazemos innouacion por el preſente, y queremos que ſe eſte en el eſtado en que eſta faſta que nos por nueſtras cartas demos orden en ello. Y mandemos lo que ſe ha de fazer ſegun vieremos que mas cumple a nueſtro ſeruicio, y al bien commun de todos nueſtros Reynos. E mandamos, y defendemos por la preſente a los nueſtros Alcaldes de las ſacas y coſas vedadas, de entre los dichos nueſtros Reynos: y a ſus tenientes y guardas por ellos pueſtas. Y a los concejos, juſticias, Regidores, caualleros, eſcuderos, officiales y hombres buenos de todas y qualeſquier ciudades, y villas y lugares de la frontera de los dichos Reynos de Aragon: que de aqui adelante no veden, ni defiendan, ni perturben a los que quiſieren paſſar a los dichos Reynos de Aragon todos y qualeſquier mantenimientos y coſas, beſtias y ganados: y otras mercadurias de las que faſta aqui eran vedadas: mas que los dexen paſſar libremente con ello ſin auer de eſcriuir las beſtias que lleuaren y por coſa dello no les prendan, ni pidan, ni lleuen penas, ni achaques, ni caluñas: pagando a los nueſtros dezmeros nueſtro

derechos. Y mandamos a los nueſtros contadores mayores que tomen el traſlado deſta ley, y la pongan y aſſienten en los nueſtros libros, ſegun el tenor y forma della fagan de aqui adelante los arrendamientos que de los dichos diezmos y aduanas ouieren de fazer; y ninguno no ſea oſado de meter al Reyno de Granada ganados, ni armas, ni otras coſas algunas: ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los captiuos. Si los Alcaldes de las ſacas fizieren algun agrauio, a los Alcaldes ordinarios pueda dello conoſcer, ſegun ſe cōtiene en el titulo de los Alcaldes.

Defendemos, que perſona alguna no ſea oſada de ſaçar para el Reyno de Granada pan armas, ni cauallos, ni otras coſas vedadas: ſegun ſe contiene en eſte libro, en el titulo de los captiuos.

Titulo. X. De los portazgos, y tributos.

¶ Ley. I. Contra los que toman portazgos, y tributos, y peajes, y caſtellanias que no les perteneſcen.

¶ El Rey don Alonſo en Alcala, Año de mil ccclxxxvj.

¶ El Rey don Iuan Segundo, en Valladolid. Año de mil cccc. y xlij.

¶ Idem. Año de cinquenta y vno.

Defendemos, que ninguno ſea oſado de tomar, ni de lleuar portazgo, ni peaſe, roda ni caſtilleria: ſaluo aquellos q̄ touierē priuilegio de los Reyes donde venimos confirmado por nos, ó ſi lo ouiere ganado por legitima preſcripcion: por el tiempo que las dichas nueſtras leyes diſponen: y los que faſta aqui lo puſieron de otra manera de la que dicha es: que por el atreuimiento finque a nos de les dar aquella pena q̄ entendieremos que cumple. Y ſi de aqui adelante lo puſieren nueuamente: ſi el lugar, ó el termino do le puſiere fuere ſuyo, que lo pierda y ſea para nos. Y ſi lo tomare en termino ageno, que tornen todo lo que tomaron con ſiete tanto y peche a nos ſeys mil marauedis. Y ſi no touiere de que pagar la dicha pena, ſea deſterrado por dos años de nueſtro Reyno: y todavia pague aquello que lleuó cō ſiete tanto. Y confirmoſe eſta ley, por el Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de quarenta y dos. Y declara que la legitima preſcripcion, es de cinquenta años

Digitized by Google

¶ *Ley. II. Que los ganados que fuyeren por guerra que no paguen portazgos, ni derechos.*

¶ El Rey don Iuan I. En Segouia.

MAndamos que ſi acaeſciere que los ganados de algunas ciudades y villas y lugares por miedo de guerras fuyeren de vnos lugares a otros que vayã ſeguros y libres y no ſean prendados por razõ de portazgos, ni por otra cauſa, ni razon alguna guardando panes, y vinos, y deheſas deheſadas.

¶ *Ley III. Que ninguno ſea oſado de pedir portazgo, roda, ni caſtilleria.*

¶ El Rey don Alonſo en Madrid.
¶ El Rey don Iuan Segundo, en Segouia.
¶ El Rey don Enrique Quarto en Nieua. Año de mil cccc. y lxxiiij.
¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxvj.

DEfendemos, que ninguno, ni alguno ſea oſado de pedir, demandar, ni tomar, ni lleuar de nueuo portazgo, roda, ni caſtilleria. Y qualquier que lo contrario fiziere padezca pena de muerte. Cõfirmola el Rey dõ Enrique IIII. en Nieua. Y nos mandamos que las dichas leyes ſe guarden. Y reuocamos todos los priuilegios que el Rey don Enrique nueſtro hermano dio y otorgo deſpues que fizo y ordenò la ley en las cortes de Nieua, que en eſta razon fabla, y aſsimiſmo los priuilegios que en eſta razon otergò antes de la ley: y allende de las penas cõtenidas en la dicha ley de Nieua: mandamos que qualquier que lo cotrario fiziere pierda las mercedes que de nos tiene, ò tuuieren.

Ley. IIII. Que ſean guardados los priuilegios delos que no deuen pagar portazgos, ni otros derechos.

¶ El Rey don Iuan. II. en Palençuela. Año de mil ccccxxv.

MAndamos que las ciudades y villas y lugares y perſonas que tenian priuilegios de los Reyes donde venimos confirmados por nos, que no paguen portazgos, ni otros tributos, è impoſiciones en los lugares por donde paſſaren que los dichos priuilegios les ſean guardados, en aquello que de derecho deuen ſer guardados.

¶ *Ley. V. Que ſino ſe fallare portazguero nò aya en pena el que no pagare.*

ORdenamos que no ſe cojan, ni paguen, ni lleuen portazgos en los lugares, ni de las coſas que no ſe deuen coger, ni lleuar. Y que en los lugares donde ſe deua pagar portazgos a aq̃llos q̃ lo ouieren de auer, ſeã tenidos de poner y pongan a quien los coja: y lleue en los lugares que ſe ouieren de pagar: y ſi

no los ouieren, o puſieren: que los que por alli paſſaren ſin pagar el dicho portazgo, no incurran en pena de deſcaminados, ni en otra pena alguna.

¶ *Ley. VI. Que los ſeñores, ni herederos no ſean oſados de poner tributos, ni impoſiciones nueuas.*

¶ Idem.

MAndamos que ningunos de nueſtros Reynos que tuuieren ſeñorios de villas, y caſtillos, y lugares, o caſas, o heredamiētos, o otras qualeſquier perſonas Eccleſiaſticas, o ſeglares que no ſe entremetan ſin nueſtra eſpecial licencia y mādado de poner, ni pongan impoſiciones, ni tributos nueuos en las caſas, y heredamientos que tuuieren y puſieren en las ciudades, y villas y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios q̄ ſon de nueſtra corona Real, ni en los fructos, ni eſquilmos dellos: ſaluo en aq̄llas coſas en q̄ los tales heredamientos eran aforados: ſo pena de la nueſtra merced.

¶ Ley. VII.

¶ Idem.

¶ El Rey don Alonſo en Madrid.

DEfendemos que ſin nueſtra licencia y mādamiento, ninguno ni alguno ſea oſado de imponer impoſiciones nueuas, ſo color de portazgo, ni de puentes, ni de peajes, ni ſean oſados de acreſcentar las impoſiciones que antiguamente fueron pueſtas. Y qualquier que lo contrario fiziere, reſtituya y pague lo que aſsi injuſtamente ouiere lleuado cō diez tanto. Y los que ſe fallarē culpantes cerca deſto, ſean llamados para la nueſtra corte.

¶ *Ley. VIII. Que ſe puedā fazer puentes en los rios, tanto que ſe faga ſin impoſicion, ni tributo.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Cordoua: Año de mil cccc y lv.

TEnemos por bien que las ciudades y villas, y lugares de nueſtros Reynos y otras qualeſquier perſonas que puedan fazer y edificar puentes en los rios: tanto que en ellas no puedan imponer, ni impongan impoſiciones, ni tributos algunos: y mandamos que ningū Prelado, ni cauallero, ni otra perſona alguna no ſeā oſados de impedir, ni eſtoruar que no ſe fagan las dichas puentes: porque digan que tienen barcos, o otros derechos en los rios. Y ſi attentaren de impedir y eſtoruar que las dichas puentes no ſe hagan: ſi fueren legos que pierdan todos ſus bienes: y ſean applicados a la nueſtra camara. Y ſi Pre-

ſi Prelado, o otra perſona eccleſiaſtica: que por eſſe miſmo hecho pierda la naturaleza y temporalidad que tuuiere en los dichos nueſtros Reynos, y no la pueda mas auer.

¶Ley. IX. *Que el que no pagare portazgo no ſea deſcaminado.*

¶Idem.
¶El Rey don Iuan Segundo. en Madrigal. Año de mil cccc y xxxviij.
¶El Rey don Enrique Quatto en Cordoua: Año de mil cccc y lv.

ORdenamos y mandamos que las leyes ſobre dichas ſe guarden: y q̃ como quier q̃ por priuilegio, o por merced, o en otra manera pertenezcan los portazgos a aquellos que los tienen. Pero aquel que no pagare portazgo no ſea por eſſo deſcaminado, ni pierda las mercadurias que lleuare. Pero que en pena de lo no pagar ſea tenido de pagar y pague el portazgo, con el quatro tanto, ſegũ las nueſtras alcaualas. Y porque los caminos deuen ſer ſeguros a todos: mandamos que aquellos que paſſan de parte a parte, o van de vn lugar a otro que vayan libremente, y los caminos publicos ſean guardados, y no les ſea tomado portazgo, ni otra coſa alguna, allende de aquello que de derecho fuere. Y el que lo contrario fiziere ſea punido aſsi como robador o quebrantador de caminos, ſegun que lo ordeno nueſtro progenitor el Rey don Alonſo en Valladolid.

¶El miſmo en Madrid. Año de mil cccc y lviij.

OTroſi mandamos, que los que fueren por camino derecho acoſtumbrado: ſino fallaren a quien ayan de pagar portazgo donde ſe acoſtumbra pagar: que no pierdan coſa alguna por deſcaminados: ſaluo el derecho del ſolo portazgo y no mas.

¶Ley. X. *Que no ſe pague portazgo de moneda, y ſino ſe fallare portazguero, que no aya pena el que no lo pagare.*

¶El Rey don Iuan. II. en çamora. Año de mil cccc y xxij.

MAndamos y ordenamos, que no ſe pueda coger, ni lleuar, ni pagar portazgo de moneda, ni de las otras coſas que no ſe deuen coger, ni lleuar: y que ſe pague en los lugares ciertos donde ſe ſuele lleuar y pagar, y aquellos que lo ouieren de auer pongã alli quien lo coja. E ſino lo puſieren que los que por ay paſſaren ſin pagar portazgo, no incurran en pena de deſcaminados, ni en otra pena alguna.

¶ *Ley. XI. Que las mercedes que ſon fechas de portazgos y yantares que ſe entienda ſegun que antiguamente ſe pagaron.*

¶ Idem.

ORdenamos, que en las mercedes que los Reyes nueſtros progenitores hizieron y nos auemos fecho y fizieremos a qualeſquier perſonas, o lugares de las martiniegas: y yantares eſcriuanias o portazgos, o otros qualeſquier tributos: que ſe entiendan ſer dados: ſegun y por la forma que ſe pagauan y acoſtumbrauan pagar a los dichos Reyes nueſtros progenitores, y a nos. E ſi en otra forma fueran las mercedes que dellos ſon fechas que no ſe guarde, ſaluo aquello que antiguamente ſe acoſtũbro pagar: y que acerca deſto ſean guardados los priuilegios y exempciones: que las nueſtras ciudades, y villas y lugares y vezinos y moradores dellas han y tienen.

¶ *Ley. XII. Reuocacion de los portazgos è impoſiciones que ſe puſieron en el tiempo de los mouimientos del Rey don Enrique Quarto.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Ocaña y en Nieua.

POrque en los mouimiẽtos acaeſcidos en tiempo del Rey dõ Enrique nueſtro hermano que ſancta gloria aya: a ſupplicacion de algunos caualleros y perſonas poderoſas mãdo dar ſus cartas y priuilegios para que ſe pudieſſen coger y lleuar en ſus tierras, o lugares y en otras partes dõde ſe acoſtumbrauan coger y lleuar portazgos, pontazgos y paſſages y paſſos de ganado: y rodas y caſtellerias: y otros tributos è impoſiciones de las perſonas, y de las beſtias y carretas y cargos, y ganados, y mantenimientos y mercadurias: y de paſſo de madera por el agua: y de otras coſas que por algunos caminos y puentes, cañadas, paſſos, o preſas, o otros lugares y dio facultad para mudar puertos: donde nueuamente por los caualleros fueron ſeñalados.

De lo qual ſe creſcio a los ſeñores de los ganados grandes daños y coſtas: porque contra razon y derecho eran deſcaminados, y los reſcatauan y cohechauan. Porque a peticion de los Procuradores de nueſtros Reynos el dicho ſeñor Rey don Enrique en las Cortes que hizo en Ocaña, Año de ſeſenta y nueue. Y Nieua, Año de ſetenta y tres años.

Mando y ordeno que no ſe pidieſſen, ni demandaſſen por vniuerſi-

uerſidades, ni otras perſonas algunas impoſiciones de villazgos, rodas, ni caſtillerias, ni aſſadurias, ni portazgos, ni pontajes, ni otros tributos algunos nueuos por cauſa de los ganados, ni en otra manera: ſaluo aquellos que antiguamente ſe acoſtumbraron pedir y lleuar. Y ſobre eſto mando que fueſſen guardadas las cartas y priuilegios y ſentencias que el concejo de la meſta y los herederos del han y tienen de los Reyes de glorioſa memoria nueſtros progenitores: y las leyes de nueſtros Reynos que ſobre eſto hablan: y mando a qualeſquier perſonas de qualquier ley, eſtado, o condicion que fueſſen a quien mando dar las dichas cartas, o prouiſiones contra lo ſuſo contenido: que no vſen dellas, ſo las penas contenidas en las dichas cartas y priuilegios dados y otorgados al dicho concejo de la meſta: ſo pena de forçadores y robadores conocidos, y puedan ſer reſiſtidos como quien no ay mandado, y en las dichas leyes de los Reynos que ſobre ello hablan. La qual dicha ley confirmamos y mandamos guardar en las cortes que fezimos en Madrigal, año de ſeſenta y ſeys.

Y mandamos, que ſi algunas cartas, o alualaes el dicho ſeñor Rey dio contra el tenor y forma de la dicha ley ante, o deſpues que por el fueſſe ordenada las reuocamos: y que ninguno ſea oſado de yr, ni paſſar contra la dicha ley, ſo las penas en ella contenidas. Y demas que pierda qualeſquier mercedes que de nos, y de los Reyes nueſtros progenitores tuuieren. Y nos veyendo la dicha ley ſer juſta la approuamos y mandamos guardar: ſegun que mas largamente lo ordenamos y mandamos en las cortes que fizimos en la ciudad de Toledo: el año que paſſo de ochenta años por vna ſu ley: el tenor de la qual es eſte que ſe ſigue.

¶ *Ley XIII. Que las impoſiciones, y tributos nueuos dende el año de mil y quatrocientos y ſeſenta y quatro no valan.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccc y lxxx.

MVchas querellas ſon las que cada dia nos dan los dueños de los ganados y mercaderes y otras perſonas que reſciben grandes daños, y robos de los que cogen el ſeruicio y montazgo, y de los que les piden derechos y paſſajes y montajes, y rodas y caſtillerias, y borras y aſſa-

durias

durias y otras impoſiciones en ſus ganados y mercaderias y mantenimientos y otras coſas pedidas lleuadas deſde el dicho año de ſeſenta y quatro, en que ſe començaron los mouimientos en eſtos nueſtros Reynos. Dētro del qual termino dize que fueron eſſo miſmo pueſtas è introduzidas algunas impoſiciones y nueuos derechos en algunos puertos de la mar por cartas y licencia del dicho ſeñor Rey don Enrique nueſtro hermano. Porende ſe piden y cogen por las perſonas y en los lugares que de antes no ſe ſolian, ni acoſtumbrauan fazer. E como quier que ſobre algo deſto el dicho ſeñor Rey don Enrique nueſtro hermano en las cortes que hizo en Ocaña el año de ſeſenta y nueue en las cortes que hizo en Sancta Maria de Nieua: el año de ſeſenta y tres: hizo y ordeno ciertas leyes. Y eſſo meſmo dio ſobre ello ſus cartas: por las quales mando, y ordeno que no ſe pagaſſe mas de vn ſeruicio y montazgo: y mādo que eſte ſe cogieſſe en los puertos antiguos y no en otra parte. Y ordeno y mando que no ſe cogieſſen, ni pidieſſen impoſiciones de las impueſtas deſde el dicho tiempo a caſo ciertas penas: y reuoco qualeſquier cartas è mercedes y priuilegios, y otras prouiſiones que ſobre ello ouieſſen dado para que puedan tomar el dicho ſeruicio y montazgo y los dichos portazgos y otras impoſiciones. Y eſto nos abaſtado para eſcuſar que los dichos derechos de ſeruicio de montazgo, y menos portazgo è impoſiciones y derechos y cargos è deſcargos, y almoxarifazgos, y diezmos no ſe pidan, ni lleuen.

Y porque es notorio que de todo lo ſuſodicho ſe ha ſeguido amenguamiento y perdimiento de la cabaña de los ganados deſtos nueſtros Reynos en gran agrauio de los paſtores recueros, y labradores, mercaderes y mareantes, caminantes y gran careſtia en las carnes, lanas, calçado y otras coſas: y ſobre eſto los dichos Procuradores de Cortes, nos han ſupplicado: mandaſſemos proueer y remediar. Porende por eſta ley approuamos, y confirmamos las dichas leyes y ordenanças, ſobre eſto fechas por el Rey don Enrique nueſtro hermano. Y mandamos que aquellas ſean guardadas cumplidas executadas, y guardandolas y cum-

y cumpliendolas. Y ordenamos y mandamos que de aqui adelante no ſe pida, ni coja de los ganados que paſſaren a eſtremo a eruaje de los que ſalieren del dicho eruaje mas de vn ſeruicio y montazgo; ſegun que ſe acoſtumbro pedir y coger en eſtos nueſtros Reynos en los tiempos antiguos, y que eſte dicho ſeruicio y montazgo ſe pida y coja, y recaude por los nueſtros arrendadores, y recaudadores y receptores, que nos para ello dieremos por nueſtras cartas, libradas y ſobre eſcriptas de los nueſtros contadores mayores, o por quien ſu poder ouiere: y no por otra perſona alguna, ni por virtud de otra carta de priuilegio alguno. Sopena que qualquiera que de otra guiſa lo fiziere, o cogiere muera por ello. Y el dicho ſeruicio y montazgo ſe pida y coja en los nueſtros puertos antiguos donde en los tiempos paſſados ſe acoſtumbro coger, y no en otras partes: los quales dichos puertos antiguos ſon eſtos, Villafarta, y Montaluan, y la torre de Eſteuan Nembran, la venta del Coxo: la puente del Arçobiſpo, Derrama caſtañas, y la Abadia, las barcas de Alualate, Malpartida: el puerto de Peroſin: Alcaçar, y Berrocalejo. Y que no ſe pidan, ni cojan en otros puertos algunos. Sopena que qualquier que lo pidiere, o cogiere, en otros puertos muera por ello. Y que eſſo miſmo no ſe coja Almoxarifazgo, ni diezmo, ni otros derechos en puerto, ni en puertos de la tierra, ni de la mar, ni en Ambras, ni en rios, ni por otras perſonas: ni en otros lugares Saluo por quien, y como y donde ſe ſolian y acoſtumbrauan coger y pedir antes del dicho año de ſeſenta y quatro: y que ſolamente aquellos pongan y trayan guardas para ello: que en el dicho tiempo las ſolian poner y traer, y por el poder que ſe acoſtumbro hazer, y que otros ningunos no ſe entremetan de pedir, ni coger los dichos derechos, ni fazer las dichas coſas, ni poner las dichas guardas, ſopena que qualquier perſona de qualquier eſtado, o condicion, preeminencia, o dignidad que ſea: que mandare, o conſintiere pedir, o lleuar: ſaluo los dichos nueſtros arrendadores, o recaudadores, o receptores, o Almoxarifes, o dezmeros, o quien ſu poder ouiere como dicho es. Que por

eſſe

eſſe meſmo hecho pierda y aya perdido el lugar donde ſe pidiere y cogiere ſi fuere ſuyo : y ſi ſe pidiere y lleuare en yermo, o en la mar, o en rio que aya perdido y pierda el lugar que tuuiere mas cercano de aquel lugar, yermo, o de la mar donde ſe pidieren y cogieren los dichos derechos, y mas pierda todos los marauedis que tuuiere en los nueſtros libros de merced : y por vida de juro de heredad : y racion, o quitacion, o qualeſquier officios que de nos tengan : y ſea todo para la nueſtra camara y fiſco : y aquel, o aquellos que por ellos lo pidieren y cogieren los que acceptaren la guarda de lo tal mueran por ello, y pierdã ſus bienes : y ſea para la nueſtra camara y fiſco. Y mandamos que moſtrando los dichos ganaderos carta de pago : de como pagaron vna vez el dicho ſeruicio : y montazgo : no ſean tenidos de lo pagar otra vez : aunque vayan por qualeſquier trauieſſos de los nueſtros Reynos. Y aquellos cuyos ſon los dichos priuilegios : no lo demanden, ni cojan de los dichos ganaderos, ni perſonas : ſo las dichas penas. Y mandamos por la preſente a los que ſon, o fueren arrendadores, o recaudadores, o receptores, o otras perſonas que tuuieren por nos cargo de reſcebir y recaudar los dichos ſeruicios y montazgos : que paguen de aqui adelante en cada vn año a los que tuuieren ſituados en la dicha renta, ſegun el tiempo de las datas de ſus priuilegios los que ouieren de auer. Otroſi mandamos y defendemos que de aqui adelante no ſe pidan, ni lleuen los dichos derechos y portazgos y paſſajes, ni pontajes, ni rodas, ni caſtillerias, ni borras, ni aſſadurias, ni otras impoſiciones : por mar, ni por tierra, ni ſe hagan cargos, ni deſcargos en otros puertos de la mar, ni en otros lugares : ſaluo en los que antes ſe hazian, ni ſe pidan, ni lleuen de las que fueren dadas, o pueſtas, o introduzidas deſde mediado el mes de Septiẽbre del dicho año de ſeſenta y quatro, a eſta parte : aunque ſean impueſtas por cartas de priuilegios del dicho ſeñor Rey don Enrique nueſtro hermano, o por nos faſta aqui. Ca ſi neceſſario es de nueuo por eſta ley reuocamos y damos por ningunas, y de ningun valor y effecto todas y qualeſquier cartas, alualaes,

las,cedulas y ſobrecartas de prõ uiſiones que ſobre lo ſuſodicho, o qualquier coſa dello tengan quã leſquier concejos y vniuerſidades,y perſonas ſingulares de qual quier eſtado,o condicion, o preeminencia, o dignidad que ſean: aſsi del ſeñor Rey don Enrique, como de nos y de qualquier de nos. Y las que ouieren de aqui adelante para pedir y coger,o lleuar los dichos derechos y portazgos è impoſiciones, o qualquier coſa dello. Y mandamos les que no vſen dellas, ni pidan, ni cojan de aqui adelante por virtud dellas coſa alguna dello: ſo las dichas penas:y ſo las otras penas contenidas en las dichas leyes que ſobre eſto diſponen. Las quales puedan ſer y ſean executadas por las dichas juſticias, o qualquier dellas,y ſea auido eſte caſo por caſo de hermandad: aſsi ſobre el dicho ſeruicio y montazgo: como ſobre todas las dichas otras coſas: para que los deputados, o Alcaldes de la hermãdad procedan por caſo della, o executen las dichas penas en las perſonas y bienes de los que lo cõtrario fizieren.

Y porque ſe pueda mejor ſaber quales impoſiciones y facultades ſon las nueuas, o las mas antiguas. Ordenamos y mandamos: que todos los concejos, y qualeſquier vniuerſidades: y perſonas ſingulares que tienen, o pretendieren tener auer de derecho para coger y para pedir los dichos portazgos y paſſajes,y pontajes,o roda, o caſtilleria, o borra, o aſſaduria, o derechos para hazer en puertos de mar alguna carga, o deſcarga, o auer, o lleuar otros derechos por mar, o poner guardas en ella, o otra qualquier impoſicion deſde antes del dicho año, de ſeſenta y quatro embien, o trayan ante nos las cartas è priuilegios, o qualeſquier titulos que tengan y lo preſenten ante los de nueſtro conſejo deſde el dia de que eſtas nueſtras leyes fueren prouadas y pregonadas en la nueſtra corte faſta nouenta dias primeros ſiguientes porque viſtos y examinados alli nos los mandemos confirmar: ſino eſtuuieren confirmados:y de los aſsi confirmados:y de lo otro que tienen nueſtras cartas de confirmacion nos les mandaremos dar ſus ſobrecartas y prouiſiones las que con juſticia ſe deuieren dar, ſopena que los priuilegios y cartas y otros

otros titulos que faſta alli no fueren moſtrados dende en adelante no ayan fuerça, ni vigor, y deſde agora los damos por ningunos, y les mandamos que no vſen dellos ſolas penas contenidas en las dichas leyes. Y porque nos ſepamos quales y quantas ſon eſtas impoſiciones que lleuan por tierra: y quales ſon las que lleuan antes del dicho tiempo: y quales deſpues: y quales ſon las accreſcentadas que nos ouimos embiado a ſupplicacion de los dichos Procuradores de cortes: perſonas que fizieſſen peſquiſa ſobre ello eſte año: la qual fizieron y truxeron ante nos. Y para los otros años adelante venideros, mandamos a las juſticias de las ciudades y villas de nueſtra corona Real que eſtuuieren mas cercanas al lugar donde las tales impoſiciones y portazgos, y otros derechos por mar, o por tierra, o qualquier dellas ſe piden y cogen. Y que fagan cada vn año la peſquiſa: y ſepan donde y como ſe lleuan las tales impoſiciones y portazgos y derechos: y el dicho ſeruicio y montazgo: y faſta el fin del mes de Abril de cada vn año nos embien la peſquiſa fecha: porque nos la mandemos luego ver: y proueamos ſobre ello como vieremos que cumple a nueſtro ſeruicio: y a la execucion deſta ley. E mandamos y damos cargo a los que por nos fueren nombrados por veedores en cada vn año que tengan cargo de ſaber y ſepan ſi ſe embia la peſquiſa deſto, o la fagan hazer y embiar ellos porque ceſſen de aqui adelante las ſemejantes tyranias y extorſiones.

¶ Ley. XIIII. Reuocatiõ de las facultades que el Rey don Enrique Quarto dio, desde el año de ſeſenta y quatro, para mudar puertos y lleuar ſeruicio y montazgo nueuo.

¶ El Rey don Enrique Quarto en Nieua.

EL dicho ſeñor Rey don Enrique nueſtro hermano en las cortes que hizo en Nieua a peticion de los Procuradores de las ciudades, y villas de nueſtros Reynos confirmo la ley de ſuſo contenida: y ordeno, y mando proueyendo a los robos y cohechos que fazian en los ganados de la meſta contra los que tienen ganados y contra el concejo de la meſta que ſe guarde la dicha ley: y las cartas y priuilegios que para ſeguridad de los dichos ganados para conſeruacion de la dicha cabaña de los que el dicho concejo de la meſta tiene aſsi de nos como de los otros

otros Reyes nueſtros anteceſſores tienen. Y reuoco qualeſquier cartas y priuilegios, que nueuamente auia dado deſde el año de ſeſenta y quatro, y dieſſe dende en adelante a qualeſquier perſonas y Vniuerſidades para mudar paſſos de ganado: y para pedir y coger otro ſeruicio y montazgo: ſaluo el que antiguamente ſe ſolia coger en los puertos y lugares acoſtumbrados. Y mando y defiendio ſo grandes penas que no ſe faga prendas, ni tomas, ni repreſarias en ganados algunos por ſus cartas y mandamientos, ni por otra coſa alguna: ſaluo por deuda propria de aquella perſona cuyo fuere el ganado. Y que entonces ſe faga la execucion ſegun y como el derecho manda, y no en otra manera, y reuoco y dio por ningunas las tales cartas y priuilegios.

Titulo. XI. De las Guias.

Ley. I. Que no ſe tomen guias, ni carretas, ſin mandado del juez del lugar.

¶ El Rey don Iuan, II. en Valladolid. Año de mil ccccliij.

¶ El Rey Don Enrique Quarto en Toledo, Año de mil cccclxij.

Nuestra mercedes, que cada y quando que ſe ouiere de dar carretas, o azemilas de guia para las coſas que nos mandaremos que no las pueda tomar perſona alguna por ſu authoridad: mas que el juez del lugar vea las que cumplieren y las de: pagando primeramente, por carreta de azemilas quarenta marauedis, y por carreta de bueyes a veynte y cinco marauedis cada dia andando cargado ocho leguas, y la meytad por la tornada: y por cada azemila quinze marauedis, y por cada aſno ſiete marauedis, andando ocho leguas cargado: y la meytad por la tornada. Y eſto ſe haga aſsi no embargante qualeſquier cartas de guia que ſe ayan dado, o dieren con qualeſquier penas, y emplazamientos que las paguen, antes que partan con ellas del lugar donde ouieren de partir.

Ley. II. La forma que ſe deue tener para tomar guias, beſtias y carretas quando el Rey parte del lugar.

¶ El Rey Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

¶ El Rey y don Alonſo en Segouia.

¶ El Rey don Enrique Tercero en Toro.

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año mil cccclxxvj.

PARA relevar a los nueſtros ſubditos de fatigas, y porque nos lo ſuplicaron los dichos nueſtros procuradores. Ordenamos y mandamos, que cada y quando nos, o qualquier de nos ouieremos de partir de vn lugar a otro, y fueren meneſter para ello hombres, carretas, o beſtias de guias que el nueſtro mayordomo, o mayordomos ſe junten con los del nueſtro conſejo, y vean que perſonas, o beſtias, o carretas de guia ſon meneſter, y ayan ſu informacion, ſegun el camino y el tiempo, y coſtumbre de la tierra quanto deue taſſar por cada coſa. Y por eſta conſideracion hagan nueſtras cartas de nomina de lo que fuere meneſter para nos, y para aquellos que ellos vieren que ſe deuen dar, y la ſeñalen para que nos la firmemos, y por ella embiemos mandar a los nueſtros alguaziles, o qualquier dellos que tomen las perſonas, y beſtias, y carretas, o qualquier coſa dello que por la tal nomina fueren ſeñaladas para cada vno. Y que antes que las entregue a quien les ha de lleuar lo faga pagar lo que montare la yda: y de otra guiſa faſta que primero ſe pague, no entreguen los dichos Alguaziles las beſtias y carretas, ni den los hombres para guia. Y mandamos y defendemos a todas y qualeſquier perſonas q̃ de otra guiſa, y ſin la dicha nueſtra carta no tomen hõbres, ni carretas, ni beſtias de guia, ſo pena que qualquier que lo contrario fiziere ſea deſterrado de la nueſtra Corte por cinco años: y pierda los marauedis que en qualquier manera tuuiere en nueſtros libros: y los que tuuieren ſituado por priuilegios. E ſino tuuieren marauedis en los nueſtros libros que pierdan la meytad de ſus bienes. Y mandamos y defendemos a los nueſtros Alguaziles que ſin la dicha nueſtra carta dada en la forma ſuſodicha, no tomen, ni conſientan tomar hombres ni beſtias, ni carretas de guia, ſo pena que pierda el officio, y pague diez mil marauedis de pena.

Titulo. XII. De las coſas falladas que ſe llaman moſtrencas, y de los nauios y galeas y fuſtas de la mar.

¶ *Ley. I. Como las coſas falladas ſe deuen notificar al Alcalde.*

Orde-

ORdenamos que qualquier que fallare alguna coſa agena ſea tenido de la poner luego en mano y poder del Alcalde de la ciudad, o lugar, cuyo termino fuere hallada. Y el dicho Alcalde ſea tenido de la poner en poder de perſona idonea que la tenga de manifieſto por vn año y dos meſes. Y el que lo aſsi fallare, o aquel a quien perteneſciere lo moſtrenco faga lo pregonar por publico y conoſcido pregonero del lugar donde la coſa fue fallada cada mes en dia de mercado. Y mandamos que el meſmo dia que fuere fallada, la notifique el que la fallare ante el eſcriuano del Conſejo del dicho lugar. E ſi faſta el termino de vn año y dos meſes el ſeñor de la coſa hallada viniere libremente le ſea reſtituyda pagando las coſtas que fueren fechas en las guardar. E ſi aquel a quien pertene-ſce lo moſtrenco no fiziere la diligencias contenidas: pierda el derecho que le competia en la coſa aſsi fallada, y reſtituya la como por furto.[a]

[a] *Furto.* Iſtam legem notat Ioannes Oroſci. in lege prima. nnine. decimo. ff. de rerum diuiſio.

¶ *Ley XI. Que los mercaderes que traen mercaderias y nauios por la mar no ſean prendados.*

EStablecemos que todos los nauios que vinieren de otras tierras a nueſtros reynos que trayan mercaderias quier por otro, quier por ſu yas: no ſean prendados por ningunas deudas que deuan a aquellos cuyos ſon pues que traen mercaderias, o viandas a los nueſtros Reynos.

¶ *Ley XII. Que los nauios que ſe quebraren enla mar, ſean guardados para ſus dueños.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccclxxxvij.

SI naue, o galea, o otro nauio qualquier que peligrare, o ſe quebrare. Mandamos que el nauio y todas las coſas que del fallaren, ſean dadas a aquellos cuyas eran antes que el nauio ſe quebraſſe, o peligraſſe. Y ninguno ſea oſado de tomar coſa alguna dellas ſin licencia de ſus dueños: ſaluo ſi las tomare para guardarlas. Y antes que las tome, llame al Alcalde del lugar ſi lo pudiere auer, o otros hōbres buenos, y eſcriua todas las dichas coſas, y guardelas por eſcripto y por cuenta. Y de otra guiſa, no ſean oſados de lo to-

mar, y quien de otra guiſa los tomare pechelo como de furto. Y eſſo meſmo ſea de las coſas que fueren echadas del nauio por lo aliuiar, o ſe cayeren, o perdieren en qualquier manera.

Ley. IIII. Que lo que ſe echare en la mar por el peligro, que lo paguen los que vinieren en el nauio.

¶ Idem.

SI los que andan en el nauio ouieren peligro, y por miedo del peligro ſe acordaren de echar algunas coſas del nauio por lo aliuiar: y las coſas que echaren no vinieren a puerto: todos los que anduuieren en el nauio ſean todos tenidos de pagar cada vno ſegun la cantidad de lo que traxeren en el nauio. E ſino truxeren ſino ſus cuerpos: no ſean tenidos de dar coſa alguna.

Ley. V. Que ſe fagan nauios para armada por la mar.

¶ Idem.

PRincipalmente perteneſce a nueſtro Real eſtado tener en las nueſtras villas y lugares de la coſta de la mar de los nueſtros Reynos muchos nauios y galeas y otras fuſtas. En eſpecial porque nos mandamos fazer armada y embiar flota a do cumpliere a nueſtro ſeruicio eſtãdo los nauios fechos la flota ſe podria armar al tiẽpo del meneſter: y la nueſtra corona Real ſera mas temida y enſalçada, y los robos y repreſarias por la mar ſe eſcuſarian. Porende mandamos que ſe fagan nauios lo mas que ſe pudieren hazer en los nueſtros puertos de la mar. Lo ſegundo mandamos fazer galeas y reparar las que eſtã fechas: y las ataraçanas dõde eſtẽ. Lo tercero que por eſcuſar los dichos robos y repreſarias mandamos que anden por la coſta de la mar donde fueren meneſter dos galeas y dos vallineles cõ los hombres de armas que para eſto fueren meneſter: los quales anden cõtinuamente guardando y faziendo lo que nos les mandaremos y a nueſtro ſeruicio cumpliere.

Ley. VI. Que no ſe cierren los rios, calles, ni barrios por donde andan los nauios.

¶ El Rey don Enrique Segundo en Toledo.

MANDAMOS que los rios y calles, y barrios, que ſon en termino de las ciudades y villas donde los nauios y peſcadores acoſtumbraron andar o donde ſe vſan los officios comunes a todos: que ninguno ſea oſado de los cerrar, ni empedir. Y qualquier que lo contrario fiziere pague cient marauedis para la nueſtra camara y a ſus expẽſas ſea deſfe-

deſfecha la cerraduria, o impedimento que fizo faſta treynta dias, ſalno ſi moſtrare nueſtro priuilegio en contrario.

Ley.VII. De los theſoros que fueren fallados.

¶ El Rey D.Iuan.I.en Biruieſca.Año de mil ccclxxvij.

ORdenamos y mãdamos que qualquier [a] que ſupiere, o oyere dezir que en la ciudad, ó villa, o lugar donde morare, ó en ſu termino ouiere theſoro, o otros bienes algunos, o otras coſas que pertenezcan a nos: que nos lo vengan a fazer ſaber luego por ante eſcriuano publico a la juſticia que ouiere juriſdicion en aquel lugar: y el que lo fiziere aſsi ſaber ſi fuere fallado que fue aſsi verdad lo que fizo ſaber que aya por galardon la quarta parte de lo que aſsi fiziere ſaber. Y mandamos que la juſticia del lugar, ó termino donde eſto acaeſciere que luego que tal coſa le fuere hecho ſaber en qualquier manera que de ſu officio ſepan la verdad del hecho, o por peſquiſa, o por quãtas partes pudieren. Y todo lo que ſobre tal coſa fallaren en tal fecho que lo embien ante nos cerrado y ſellado y ſignado de eſcriuano publico. Porque nos veamos y mandemos ſobre ello lo que la nueſtra merced fuere: y hallaremos por derecho. Y ſi aſsi no lo fizieren que por el miſmo fecho pierdan el officio.

a *Que qualquier.* Hanc leg. defendit Couarruu. in Regul. peccatum. 3. par. §. ſecundo. nu. 4.

¶ *Ley.VIII. Que cada vno pueda cauar y buſcar en ſus heredades mineros de oro y de plata, &c. Y que parte pertenesce al Rey.*

¶ Idem.

POrque ſomos informados q̃ eſtos nr̃os Reynos ſon abaſtados, y ricos de mineros. Ordenamos y mãdamos q̃ todas y qualeſquier perſonas de nueſtros Reynos puedan buſcar y catar y cauar en ſus proprias tierras y heredades mineros de oro y de plata y de azogue y de eſtaño, y de piedras y otros metales: y que los puedan otroſi buſcar y cauar en otros qualeſquier lugares no haziendo perjuyzio vno a otro en los cauar y buſcar haziendolo con licẽcia de ſus dueños. Y qualquier que los dichos mineros fallare que lo que dellos ſe ſacare, ſe parta en eſta guiſa. Lo primero que ſe entregue el q̃ lo ſacare en toda la coſta que fiziere en lo ſacar y cauar. Y lo que quedare ſacada la dicha coſta que ſea la tercia parte para el que lo ſacare, y las dos partes para nos.

¶ Ley.IX. *Que los ganados que traueſſaren de vna cabaña a otra ſean ſeguros.*

¶ El Rey D.Iuan.II.en Toro. Año de mil ccccl x.

NVeſtra merced y voluntad es, que los ganados q̃ atraueſſaren de vna cabaña a otra, y de vn lugar a otro, ſean ſeguros y no ſe pierdan por moſtrenco, o algarino. Mandamos que ſi los tales ganados fueren hallados en campo ſin paſtor: que qualquier que los fallare los tenga de manifieſto en ſi faſta ſeſenta dias: y que los faga pregonar en los mercados acoſtumbrados. E ſi los señores dellos parecieren: que les ſea luego dado y entregado lo ſuyo, pagando la coſta que ouiere hecho en lo guardar.

¶ Ley. X. *Que los nauios que ſe quebraren, o anegaren no ayan picio y ſean guardados para ſus dueños.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala.
El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

ORdenamos y mãdamos que de aqui adelante en los puertos de las nueſtras mares de todos nños Reynos de Caſtilla de Leon y del Andaluzia, no ſe pidan, ni lleuen por nos, ni por otras perſonas algunas picio de los nauios que quebraren, o ſe anegaren en las nueſtras mares. Y queremos que los tales Nauios y todo lo que en ellos ouieren, queden y finquen para ſus dueños: y no les ſea tomado, ni ocupado por perſona alguna ſo color del dicho picio: ſo pena que qualquier que lo contrario hiziere por la primera vez torne a ſu dueño todo lo que tomare con mas las coſtas y daños, y pague el quatro tanto dello para la nueſtra camara, y por la ſegunda vez torne a ſu dueño todo lo que le tomare con mas las coſtas, y daños: y que pierda y aya perdido el puerto de la mar: y por razon del qual pide el dicho picio: y el lugar mas cercano del que tuuiere por ſuyo: y que ſea applicado y confiſcado por el miſmo hecho para la nueſtra camara y fiſco. Y eſſo meſmo mandamos, y defendemos que quando alguna beſtia cayere de puente, o firiere a otra beſtia, o perſona, o ſe deſpeñare carreta, o ſe cayere caſa: que no tomen por eſſo las juſticias, ni los señores de los lugares las beſtias, ni las carretas, ni las caſas como dize que ſe acoſtumbra en algunos de los lugares, pues es injuſta eſta extorſion, y corruptelas, ni de las coſas ſuſodichas, ni de otras

traſſemejantes ſe lleuen derechos de ſangre, ni homezillo, y que eſto ſe guarde y cumpla no embargante qualquier vſo y coſtumbre por donde lo tal ſe diga ſer introduzido; el qual vſo y coſtumbre, nos por la preſente reuocamos.

¶ *Ley XI. Que la merced hecha de los cueros de los ganados ſea ninguna.*

El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccc y lxxx.

Mucho ſe agrauian los pueblos de ciertas prouincias por vna merced nueuamente inuentada q̃ el dicho ſeñor Rey dõ Enriq̃ hizo a ciertos caualleros para q̃ todos los cueros d̃ los ganados que en ciertos Arçobiſpados ſe ouieſſen de vender fueſſen traydos a lugar muy cierto, y alli ſe vendieſſen en dias y lugares bien ſeñalados: y que a otra perſona no ſe vendieſſen, ſaluo a aquellos que tienen la dicha merced paſſado cierto tiempo: que otro alguno no los pudieſſe comprar, ni cargar ſo cierta pena. La qual dizen que es nueua impoſicion y gran daño dela coſa publica de los dichos Arçobiſpados, y Obiſpados, y de los vezinos, y moradores dellos. E ſi lo ſuſodicho aſsi ſe ouieſſe de guardar para adelãte: y ſobre ello no proueyeſſemos dizen q̃ redũdaria en gran cargo de nueſtras cõſciẽcias. Porẽ de queriendo remediar y proueer ſobre ello con acuerdo de los de nueſtro cõſejo quitamos el dicho derecho è impoſicion. Y reuocamos y annullamos la merced y mercedes y cartas y ſobre cartas y priuilegios y otras prouiſiones que ſobre ello tienẽ qualeſquier perſonas de qualquier eſtado, condicion, preheminencia, o dignidad que ſean: y qualeſquier nueſtras cartas de merced, y confirmacion que ſobre ello tengan. Y qualquier vſo y coſtumbre que ayan tenido dela lleuar, y mandamos a las tales perſonas que agora tienẽ el dicho officio y merced de la cõpra de los dichos cueros y a ſus factores y lugares tenientes: y a los que tienen dellos arrendado el dicho officio que no vſen mas del en alguna manera, ni lleuẽ rẽta, ni d̃recho alguno ni otra coſa por razon del, ſo pena que qualquier que lo contrario hiziere caya é incurra en pena de forçador publico. Y ordenamos que de aqui adelante no ſe hagan las tales, ni ſemejantes mercedes. Y ſi ſe dieren que no valan, ni ſe gane, ni ſe pueda ganar poſ-

poſſeſsion, ni derecho alguno dellas, aunque las tales mercedes contengan en ſi qualeſquier clauſulas derogatorias, y no obſtancias, y por la preſente damos poder y facultad a todas las ciudades y villas y lugares de los dichos Arçobiſpados, y Obiſpados, y a todas y qualeſquier perſonas dellas que libremente vendan y compren los dichos cueros ſin embargo de la dicha impoſicion y del dicho officio, y de las mercedes del fechas: y ſin pena alguna ſegun que lo ſolian y podian hazer antes que el dicho officio fueſſe dado pagando toda via a nos nueſtros derechos. De lo qual mandamos dar nueſtras cartas a los dichos Procuradores de cortes: y que ſean pregonadas publicamente por las plaças y mercados de las dichas ciudades y villas y lugares.

Titulo. XIII. De los yantares.

¶ *Ley. I. Que el Rey deue auer yantar quando fuere por ſu perſona a algun lugar, o eſtuuiere en hueſte.*

¶ El Rey don Alonſo en Valladolid. Año de mil cccc y xxx.

¶ En Alcala. Año de xxix.

Yantar deue auer el Rey quãdo por ſu perſona llegare a qualquier de las ciudades y villas de ſus Reynos, o quando fuere en hueſte, o eſtuuiere en cerco, o quando paſſare el puerto para yr a la frontera en ſeruicio de Dios y en defendimiento de la fè y de la tierra. Por el qual dicho yantar ſe vſo y acoſtumbro pagar ſeys cientos marauedis de la moneda que corriere, ſegun que fue ordenado en las cortes por los Reyes nueſtros progenitores. Porende mandamos que ſo tenga y guarde y cumpla aſsi, y ſi por fuero, o por priuilegio algunas ciudades, o villas tienen por vſo de pagar menos de ſeys cientos marauedis. Nueſtra merced es, que ſe guarde, aſsi ſegun ſe guardo en el tiempo de los Reyes donde nos venimos. Y mandamos a los nueſtros officiales que no tomen viandas algunas faſta que les paguen: y los lugares que tuuieren por priuilegio de no dar yantares, ſaluo quando nos fueremos a ellos, mandamos que ſe les guarde.

¶ *Ley. II. Que ſe paguen al Rey donde llegaren mil y dozientos marauedis.*

Quan-

¶Idem. En Madrid.

¶El Rey don Iuan Segundo en Segouia.

QVādo acaeſciere que nos o qualquier de nos llegaremos a alguna de nueſtras ciudades y villas y lugares donde auemos de auer yantar: que nos ſea dado para nueſtro yātar mil y dozientos marauedis de qualquier moneda corriente vna vez en el año. Y defendemos a los nueſtros officiales que no tomen ninguna vianda, ſaluo ſi la pagaren primeramente. Y que no ſe pague el dicho yantar, ſaluo quando nos, o qualquier de nos lo fueremos a tomar: ſaluo quando fueremos en hueſte, o eſtuuieremos en guerra. Pero que los lugares donde nos fueremos ſi han por fuero, o por priuilegio de dar menos de ſeyscientos marauedis que les ſea guardado ſegun que les fue guardado en tiempo de los Reyes dōde nos venimos.

¶Ley. III. *Que ningunos caualleros, ni ricos hombres tomen yantar en tierra del Rey.*

DEfendemos que ningunos caualleros, ni ricos hombres, ni otros hombres poderoſos de la nueſtra tierra no ſean oſados de tomar, ni tomen yantares en las villas y lugares de nueſtro ſeñorio. Y ſi lo fizieren, mandamos que los que el daño reſcibieren, ſean entregados y ayan emienda de las tierras y mercedes que de nos tienen los que lo fizieren. E ſi tierras y mercedes no tuuierē que los nueſtros adelantados y merinos, y las otras nueſtras juſticias y Alcaldes y officiales qualeſquier entreguen, y vendan de ſus bienes y de ſus heredades y de ſus vaſſallos, faſta en quantia de lo que montare lo que aſsi tomare, ſo color de yantares con los daños y menoſcabos que ouieren fecho y reſcebido.

¶Ley. IIII. *Que el Principe no lleue yantar quando viniere donde el Rey y Reyna eſtan.*

¶Idem.

MAndamos otroſi, que cada ỳ quando el Principe nueſtro hijo viniere a la ciudad villa, o lugar donde nos, o qualquier de nos entrare no aya, ni lleue yantar alguno por quanto en nueſtra preſencia no lo deue auer, ni lleuar. Ni lleue otroſi, yantar el Principe nueſtro hijo quando viniere con nos, o con qualquier de nos. Y otroſi q̄ no lleuemos yantar nos, ni el Principe nueſtro hijo: ſaluo en la ciudad villa, o lugar do tuuie

remos la noche de aquel dia do entraremos, y no en otra manera. Y que no ſe lleue del lugar en que no ouiere cient vezinos y den de arriba, y de cient vezinos faſta treynta vezinos: paguen lo que mōtare a eſte reſpecto. Y de treynta vezinos ayuſo, que no paguen coſa alguna.

¶*Ley.V. Del yantar que deue de lleuar la Reyna.*

¶Idem.

LA reyna deue auer por yātar las dos tercias partes de los mil y dozientos marauedis deſta moneda de blancas que el Rey acoſtumbra lleuar que ſon ocho cientos marauedis de las dos tercias partes, y el Principe nueſtro hijo aya por ſu yantar donde lo ouiere de auer ſeys cientos marauedis y no mas.

¶*Ley.VI. del yantar que deuen tomar los merinos.*

¶El Rey don Alonſo en Alcala. AEra de mil ccclxxxvj.

ORdenamos que los merinos que anduuieren por nos no puedan tomar yātares mas de vna vez en el año. Eſte yantar que lo tomen en el Moneſterio mayor del abadengo, o del Priorazgo: y conſentimos que lo tomen porque nos, ni los Reyes que deſpues de nos vinieren no podriamos ſaber las fnerças y daños que a los Moneſterios, ni a las granjas y caſerias y a los ſus vaſſallos ſe hizieſſen. Y porque los dichos merinos tengan cargo de defender y amparar a los dichos Moneſterios y a todo lo ſuyo: y a ſus vaſſallos de todo mal y daño como dicho es: y por eſto nos plaze que tomen el dicho yantar en la dicha cabeça del abadengo, o priorazgo vna vez en el año y no mas.

¶*Ley.VII. De la pena que deuen auer los que toman yantar no les perteneſciendo.*

¶Idem.

LOs caualleros è Infançones, y otros hōbres poderoſos de nueſtra tierra no ſeā oſados de tomar yātares en las ciudades y villas y lugares de nueſtro ſeñorio, ni tomen prendas por ello, y ſi lo hizierē todo el daño que por eſto viniere a las nueſtras tierras y vaſſallos: mādamos que ſean emendados y pagados de las tierras y mercedes que de nos han y tienen: y mandamos que ſi de nos no tuuieren tierras, ni mercedes: mandamos a los Alcaldes y otras juſticias qualeſquier que entreguen y vendan de ſus heredades y bienes y

nes y vaſſallos, faſta en quantia de quanto tomaren y los daños y menoſcabos que ouieren reſcebido.

SI el que fuere patron de alguna Yglesia, o ouiere de auer yantar, y penſion de la tal yglesia: y finare y dexare muchos hijos que deuan ſucceder en ſu derecho. Ordenamos y mandamos, que todos aquellos [a] hijos ayan vn ſolo yantar y vna penſion, que a ſu padre perteneſcia de la tal yglesia y no mas: ſegun ſe contiene en el titulo de los patrones.

a *Todos aquellos.* Concordat. l. 1. & ibi gloſ. verbo. y *Vna penſion.* titulo ſexto. libro. 1. ſupra.

Fin del Libro Sexto.

LIBRO SEPTIMO.

Titul. I. De los concejos de las ciudades y villas, y de ſus Regidores y officiales y de ſus priuilegios y vſos y coſtumbres.

Ley. I. Como los concejos, ciudades y villas, tengan caſas publicas para ſus ayuntamientos.

El Rey y Reyna en Toledo. Año, de mil cccclxxxvj.

EN NOBLEſcen ſe las ciudades y villas en tener caſas grandes y bien hechas: en que hagan ſus ayuntamientos y concejos, y en que ſe ayunten las juſticias y Regidores y officiales a entender en las coſas cumplideras a la republica que han de gouernar. Porende mandamos a todas las juſticias y Regidores de las ciudades y villas de nueſtra corona real y acada vna dellas que no tienen caſa publica de Cabildo, o ayuntamiento para ſe ayuntar: que dentro de dos años primeros ſiguientes, contados deſde el dia que eſtas nueſtras leyes ſean publicadas, y pregonadas a veynte y ocho dias del mes de Mayo, del Año de ochenta años. Cada vna de las dichas ciudades y villas hagan ſu caſa de ayuntamiento, y Cabildo donde ſe ayunten, ſo pena que en la ciudad, o villa, donde no ſe fiziere dentro del dicho termino que dende en adelante los dichos officiales ayan perdido y pierdan los officios de juſticias y regimientos que tienen.

Ley. II. Que en los ayuntamientos y concejos no eſten, ſaluo los regidores y officiales y no otro.

Orde

¶El Rey don Iuan Segundo en Palençuela. Año de mil cccc y xxx.

¶Y en çamora, Año de treynta y quatro.

¶En Madrid, año de veynte y cinco.

¶El Rey don Enrique en Cordoua.lv.

ORdenamos que en las nueſtras ciudades villas y lugares de nueſtros Reynos donde ay Regidores no entren, ni eſten con ellos en los concejos y ayuntamientos de los caualleros, ni eſcuderos, ni otras perſonas, ſaluo los Alcaldes y regidores y las otras perſonas que ſe contienen en las ordenanças que tienen. Otroſi, que no ſe entremetan en los negocios del regimiento de las dichas ciudades y villas, ſaluo los dichos nueſtros Alcaldes y Regidores: y que ſe guarden eſtrechamente en eſte caſo las ordenanças que cada vna ciudad y villa tiene: y donde no ouiere ordenanças que ſe guarde lo que los derechos en tal caſo diſponen. Y mandamos que las nueſtras juſticias procedan contra los que lo perturbaren y fizieren lo contrario a las penas contenidas en las dichas ordenanças. Y donde no las ay procedan a las penas que fallaren por derecho. Y aſsi miſmo mandamos que puedan entrar en los dichos concejos los Sexmeros, do los ay en aquello que los tales Sexmeros deuen caber ſegun la ordenança de la ciudad, villa, o lugar donde ay los tales ſexmeros. Y porque la guarda de la dicha ley cumple a nueſtro ſeruicio y a euitacion de eſcandalos y confuſiones y otros inconuenientes que de lo contrario ſe pueden recreſcer. Mandamos que ſea guardada la dicha ley en todo ſegun que en ella ſe contiene. Y qualquier que a ſabiendas lo contrario hiziere: q̃ por la primera vez pierda la mitad de todos ſus bienes: y por la ſegunda vez pierda todos ſus bienes, y ſean obligados por el miſmo y applicados para nueſtra camara y fiſco. Y mandamos a los nueſtros Corregidores, y Alcaldes y Alguaziles y Regidores de las dichas ciudades y villas que reſiſtan a los que lo cõtrario quiſieren fazer y no ge lo conſientan [a].

[a] ¶ *Conſientan.* Adde Auenda. de mandatis Regum capit. 23. nume. 4. fol. 216. in 2. parte.

¶*Ley. III. Contra los que entran en conſejo ſin licẽcia.*

¶El Rey don Enrique Quarto en Toledo. Año de mil cccclxxij.

POR que mas y mejor guardadas ſean las dichas leyes. Ordenamos que qualquier que en el dicho conſejo entrare ſin licencia y con

y contar voluntad de la dicha ciudad y vlla y concejo della que por cada vez incurra en la dicha pena de veynte mil marauedis a las juſticias de la dicha ciudad, o villa, o lugar. A las quales dichas juſticias mandamos que lo fagan aſsi todo cũplir, y la dicha pena executar.

¶ *Ley.IIII. La pena del Corregidor, y juſticia que dexā entrar en el conſejo perſonas que no ſon de conſejo.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Madrid.

ORdenamos otroſi, que el Corregidor y juſticia que conſintiere entrar en el dicho conſejo a otro ſaluo a los Regidores y officiales y eſcriuanos del dicho cõſejo: que por eſſe dia pierda el ſalario, por eſſe meſmo fecho para el reparo de los muros. E mandamos al concejo de la dicha ciudad, y villa do eſto acaeſciere que ſe entregue y tome el ſalario del dicho dia y lo gaſte enel reparo delos dichos muros

¶ *Ley.V. Que ſe guarden las ordenanças de cada vn cõcejo que todos, o la mayor parte ſean concordes en lo que ordenaren.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil ccccxxv.

EStableſcemos que ſobre los debates y contiendas que ſe leuantan y recreſcen en los concejos, y ayuntamientos diziendo que todos deuen ſer conformes a lo que ſe ouiere de ordenar y hazer. Y otros dizen que baſta la mayor parte. Ordenamos que ſe guarden las ordenanças que cada vna ciudad, o villa, o lugar cerca deſto tienen y ſe guien por ellas. E ſi ordenanças no tuuieren: y en caſo que las aya ſi ſon diuerſas y contrarias las vnas de las otras: que en tal caſo ſe guar de lo que el derecho diſpone: y ſi las nueſtras juſticias en eſto no pudieren remediar, que nos conſulten ſobre ello. Y mandaremos proueer como cumple a nueſtro ſeruicio.

¶ *Ley.VI. Que ſi alguno contradixere lo que el concejo faze que la juſticia lo oya.*

¶ El Rey don Iuan.II. en Madrid. Año de xxx.

ORdenamos que vala y ſea firme lo que fuere fecho y acordado por el concejo y Regidores de qualquier ciudad, o villa, o lugar, y ſi algunos contradixeren lo que aſsi fuere acordado y ordenado por el dicho conſejo que la nueſtra juſticia los oya y faga ſobre ello lo que fuere derecho

¶ *Ley.VII. Que ſe guarden los priuilegios de las ciudades y villas en razon del elegir de los officiales.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil cccc y xxxij.

Porque

POrq en algunas nueſtras ciudades y villas y lugares de nueſtros Reynos han tenido de fuero vſo y y coſtumbre : y algunas dellas tienen priuilegios y cartas eſpeciales de los Reyes nueſtros progenitores, y de nos de elegir officiales y eſcriuanos y otros aſsi por vacacion como en otra qualquier manera. Mãdamos que los priuilegios que las dichas ciudades y villas tuuieren y tienen ſobre razon de las dichas electiones de officiales. Las dichas electiones en quanto atañen a los dichos Regidores y eſcriuanos y jurados y fieles y otros qualeſquier officios que las dichas ciudades y villas acoſtumbran proueer, que les ſean guardados, y los ayan y tengan como ſiempre los tuuieron. Pero que eſto no ſe entienda en las Alcaldias: y alguazilazgos y merindades, en que nos ſolemos proueer, y no las dichas ciudades, ni villas, ni lugares.

¶ *Ley. VIII.* *Idem.*

¶ El Rey don Enrique Quarto en Toledo. Año de mil cccclxij.

MAndamos que las nueſtras ciudades y villas y lugares de nueſtra corona real: que tienen por priuilegio, o por coſtumbre antigua que el derecho yguala a priuilegio. Deue dãr y proueer de los officios del concejo de cada vna ciudad villa, o lugar, aſsi como regimientos y eſcriuanias, y mayordomias y fieldades y otros officios que perteneſcen dar a los dichos concejos : que los puedan libre y deſembargadamente dar y proueer, y perſona alguna no ſe entremeta en ello. Y ſi algunas cartas ſobre ello mandaremos dar, aunque contengan qualeſquier clauſulas derogatorias que no valan, ni donde no ouiere priuilegio, ni coſtumbre, es nueſtra merced de guardar y que ſe guarden las leyes de nueſtro Reyno que en eſte caſo fablan.

¶ *Ley. IX. Que ſe guarden los priuilegios de las ciudades y villas, y que a ſu peticion el Rey aya de proueer de los officios.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc y xlij.

MAndamos, que ſean guardados los vſos y las coſtũbres que antiguamente fueron guardados a las nueſtras ciudades, villas y lugares en que a peticion de los concejos officiales dellos, o de la mayor parte dellos : y no en otra manera nos ayamos de proueer y proueamos

mos de los officios de los regimiẽtos y de las eſcriuanias, y otros officios de las ciudades y villas.

¶ *Ley.X. Que los priuilegios que las ciudades y villas tienen de las eſcriuanias publicas, o coſtumbre de quarẽta años les ſean guardados.*

¶El Rey don Alonſo en Valladolid.

¶El Rey don Iuan. Segundo en Burgos. Año de mil ccccxxix.

MAndamos, que los officios de eſcriuanias, y notarias publicas que las nueſtras ciudades, y villas y lugares tienen por priuilegios, o han tenido los dichos officios por eſpacio de quarẽta años: que les ſean guardados. Otroſi, q̃ ningun eſcriuano ponga otro en ſu lugar: aunque ſobre ello tengã nueſtra carta para lo poder hazer.

¶ *Ley.XI.* *Idem.*

¶El Rey don Iuan Segundo en Madrid. Año de mil ccccxxxiij.

NVeſtra merced y voluntad es, de guardar y mãdamos que ſean guardados a las ciudades, y villas, y lugares de nueſtros Reynos ſus priuilegios y libertades y franquezas y buenos vſos, y buenas coſtumbres, ſegun que les fueron otorgadas por los Reyes nueſtros progenitores, y por nos confirmados y jurados.

¶ *Ley.XII. Que en cada ciudad y villa ſe haga tabla de los derechos de los officiales y ſe ponga en la pared del juzgado.*

¶El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

POrque en las nueſtras cortes que fezimos en la villa de Madrigal taſſamos los derechos que auian de auer los nueſtros Alcaldes y ſus eſcriuanos, y Alguaziles, aſsi en la nueſtra caſa corte y chancilleria. Y eſſo miſmo en la ciudad villa, o lugar que tiene juriſdicion ſobre ſi tienen comunmente taſſados y ordenados los derechos que los Alcaldes y eſcriuanos, y Alguaziles y merinos han de lleuar, y muchos officiales dellos ſe entremeten a lleuar derechos demaſiados, ſo color que las ordenanças no ſe pueden luego moſtrar. Porende mandamos que los nueſtros Alcaldes de nueſtra caſa y corte y chancilleria, y los Corregidores, y Alcaldes y otros juezes de las ciudades y villas y lugares cada vno en ſu juriſdicion: faga cada vno vna tabla que tenga pueſta en la pared del ſu juzgado en que eſten pueſtos y declarados por eſcripto los derechos que ſe han de lleuar, aſsi por el juez como por eſcriuanos y por ſus Alguaziles, y meri-

merinos. Y aquella tabla ſiempre eſte pueſta alli donde ſe vea publicamente, y no ſe lleue mas de aquello.

¶ *Ley. XIII. Que ſe guarden las ordenanças de los concejos, y que ninguno ſe leuante contra el concejo.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Ocaña.

ORdenamos y mandamos que todas las ciudades, y villas y lugares de los nueſtros Reynos ſean regidos y gouernados ſegun el ordenamiento que tienen de Alcaldes y Regidores y officiales de ſu concejo, y que las juſticias no conſientan que ſe fagan ayuntamiento, ni leuantamiento contra el concejo y officiales, porque no ſe ſigan eſcandalos: y que ſe guarde de todo en todo lo que acerca deſto diſponen las ordenanças que los concejos de las dichas ciudades, villas y lugares acerca deſto tienen.

¶ *Ley. XIIII. Que ninguno faga ayuntamiento de gente para embargar lo que el concejo fiziere.*

¶ Idem.

NVeſtra voluntad es que los que ayuntaren comunidad, o gente para embargar a los Regidores de la ciudad en regir, o a la juſticia por la execucion de ella que puedan ſer punidos por los tales Regidores y juezes a quien aſsi ouieren impedido, ſegun que lo ordeno el ſeñor Rey don Iuan nueſtro padre en Ocaña.

¶ *Ley. XV. Que los officios de las ciudades y villas no ſe den por vacacion a perſonas poderoſas.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil cccclij.

ORdenamos que los regimiẽtos y otros officios que vacarẽ en nueſtras ciudades, y villas y lugares no ſe den por vacacion, ni renunciacion a perſonas poderoſas: ſaluo a perſonas llanas que derechamente ayan de acatar nueſtro ſeruicio, y el bien publico comun de la dicha ciudad: villa, o lugar donde aſsi vacaren los tales officios. Y mandamos a los Corregidores, Alcaldes y merinos y Regidores, officiales, y jurados de las ciudades y villas, ſopena de la nueſtra merced y de priuacion de los officios y de cõfiſcacion de todos ſus bienes para la nueſtra camara, que no cõſientan que perſonas algunas poderoſas ſe apoderen dellos ſin nueſtro eſpecial mãdado. Y quando algunos de los tales ſouieren de venir que vengan llanamẽte en tal manera que no ſe puedan

dan dellos apoderar. E ſi de otra manera quiſieren eſtar, o entrar en ellas, o ſe trabajar por ello, que no los conſientan entrar ni eſtar en ellas. Y mandamos otroſi que ſi la juſticia y Regidores de la dicha ciudad villa, o lugar no fueren poderoſos para la reſiſtir y echar fuera la tal perſona poderoſa: que las ciudades villas y lugares comarcanos y todos los otros nueſtros vaſſallos, que ſobre ello fueren requeridos ſean tenidos de les dar y de todo fauor y ayuda para echar fuera de la ciudad villa, o lugar a la perſona poderoſa: y para executar todo lo ſuſodicho por nos mandado y ordenado.

¶ *Ley. XVI. Que los concejos no puedan repartir para ſus neceſsidades mas de tres mil marauedis.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Madrid. Año de mil ccccxxxiij.

ORdenamos que ſin nueſtra expreſſa licencia y mandado no ſe pueda repartir, ni reparta en ninguna, ni alguna ciudad, villa, ni lugar de nueſtros Reynos para ſus neceſſidades de mas, ni allende de tres mil marauedis. Y los que lo contrario fizieren, pierdan todos ſus bienes y ſean confiſcados para la nueſtra camara, y las juſticias que lo contrario fizieren pierdan los officios. Y nos no entendemos dar licencia para repartir entre ſi mas de los dichos tres mil marauedis: ſaluo moſtrando primeramente, como lo han gaſtado en coſas neceſſarias y prouechoſas a la tal ciudad, villa, o lugar las rentas y proprios dellas: y los dichos tres mil marauedis: porque no aya cauſa de repartir, allende de lo neceſſario, ni los nueſtros ſubditos ſean agrauiados, ni deſpachados.

¶ *Ley. XVII. Que los concejos de las aldeas no fagan repartimiento ſin ſer preſentes algunos alcaldes, o Regidores de la ciudad o villa.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil ccccxxxij.

MAndamos, que ningun repartimiento, ni derrama ſe pueda fazer, ni faga en nueſtras ciudades, villas, y lugares por los labradores, y pecheros que hazen pueblo y Vniuerſidad ſin ſer a ello preſentes: y conſencientes los Regidores: juſticias de las dichas ciudades, y villas: y lugares donde ſon las tales Vniuerſidades. Porque vean ſi la tal derrama es neceſſaria, o no, y ſi de otra manera ſe fiziere la tal derrama, o re-

partimiento: que aquellos ſobre quien repartieren no ſean tenidos de lo pagar: y eſto ſe guarde, ſaluo en los lugares donde ay priuilegios en contrario.

¶ *Ley.XVIII.Que en los repartimientos de los muros y cauas contribuyan las aldeas.*

¶El Rey don Iuan Segundo en Segouia.

ORdenamos y mandamos, que quando ſe ouiere de repartir algun repartimiẽto para reparo de adarues, o de barreras, o cauas de algunas ciudades, villas y lugares de nueſtros Reynos: que en tal repartimiento contribuyan y paguen todas las aldeas y lugares: que ſe acogen a la tal ciudad, o villa, o lugar, o ſe aprouechan de ſus paſtos y terminos como quier que el tal lugar ſea de ſeñorio.

¶ *Ley.XIX.Que ſe vean las cercas de las ciudades y villas y ſe reparen.*

¶El Rey don Iuan.II.en Burgos.Año de mil ccccxxix.

MAndamos, que ſean viſtos por los concejos de las nueſtras ciudades, y villas y lugares: y de los nueſtros caſtillos y fortalezas, los muros y cercas de ellos ſeñaladamente en los lugares fronteros dõde es mas meneſter: y ſean luego reparados a expenſa de aquellos que lo han de vſo y de coſtumbre de contribuyr, para los dichos reparos.

¶ *Ley. XX. Que ſe fagan ygualas entre los vezinos de los concejos.*

¶El Rey don Enrique Quarto en Cordoua. Año de mil cccc y lv.

POrque ſomos informados que al tiempo que las nueſtras ciudades, y villas y lugares fueron encabeçonados en los pedidos que auian de pagar a los Reyes nueſtros progenitores, y deſpues a nos fue pueſta taſſa ſegun la quantia y ſumma de los vezinos que en ellas morauan: y que agora por las guerras y mouimientos en nueſtros Reynos acaeſcidos: y por las peſtilencias y daños y careſtias de pan: muchas de las ciudades, villas y lugares ſon deſpoblados y otros ſon poblados. Porende mandamos que ſe faga yguala y ſe ygualen los dichos lugares ꝙ ſon poblados cõ los otros que mas han multiplicado: y mandamos a nueſtros contadores mayores que den y libren nueſtras cartas, para ꝙ ſe faga la dicha yguala de vnos lugares con otros.

¶ *Ley.XXI.Que los que tienen caſas en las ciudades no ſalgan a morar a los arrabales.*

Manda

El Rey don Iuan Segundo en Madrid.

MAndamos,q̃ todos aquellos que tienen, ò tuuierõ caſas de ſu morada dẽtro de los muros de las ciudades, villas y lugares de nueſtros Reynos, no ſeã oſados de ſalir a morar a los arraualesfuera de los dichos muros.

¶ *Ley.XXII. Que los mercaderes vendan las mercadurias dentro de las cercas de las ciudades y villas y no las ſaquen a los arrabales.*

¶El Rey don Iuan.II.en çamora.Año de mil ccccxxxiij.

POrque principalmente ſe deue procurar la poblacion de las nueſtras ciudades y villas cercadas y no dar lugar que pueblen los arrabales llanos y deſcercados, y ſe deſpueble lo cercado y fuerte. Ordenamos y mandamos, que los mercaderes y joyeros, y otras perſonas que biuen dentro de los lugares cercados, no ſaquen a vender ſus paños y mercadurias a los arrauales: y que de aqui adelante todos los mercaderes y joyeros, aſsi de nueſtra corte como de las nueſtras ciudades villas y lugares vendan ſus mercadurias dentro de los muros. Y que quando nos fueremos a las tales ciudades y villas los nueſtros apoſentadores con el apoſentador de la tal ciudad, o villa donde nos fueremos, o el Principe nueſtro hijo ordenen y den ſus apoſentamientos, o tiẽdas en lugares cõuenibles como mas honeſta y deuidamente ſin daño del pueblo ſe puedan y deuan dar.

¶*Ley.XXIII. Que los jurados de las parrochias morẽ en ſus parrochias.*

¶El Rey don Iuan II.en çamora.Año de mil ccccxxxiij.

MAndamos, q̃ los jurados de las Parrochias que ſon en algunas ciudades, villas y lugares de nueſtros Reynos ſean tenidos de morar y morẽ en las dichas parrochias y collaciones donde ſon jurados, porque puedã adminiſtrar ſus officios, o dar ſu buena cuenta dellos, o almenos que morẽ bien cerca de las dichas ſus parrochias, y ſino lo hizieren ſeyendo requeridos por ſus parrochianos: los dichos parrochianos puedan elegir otros jurados en lugar de los que aſsi no lo hizieren.

¶*Ley.XXIIII. Que Valladolid ſe llame noble.*

¶El Rey dõ Iuan II.en Ocaña Año de mil ccccxxxij.

POrque la nueſtra villa de Valladolid es la mas noble villa de nueſtros Reynos: es nueſtra merced y voluntad que ſea llamada la noble villa de Valladolid.

¶Ley. XXV. Que ſe guarden los priuilegios de los caualleros de alarde que biuen en las ciudades y villas.

¶Idem.

MAndamos que todos los priuilegios, vſos y coſtũbres que han y tienen los caualleros de premia, y de alarde y gracia que mantuuierẽ cauallos que gozen de las honras y franquezas y libertades que los otros caualleros tienen por los dichos priuilegios, vſos y coſtumbres, no embargantes qualeſquier mercedes que ſean fechas a qualeſquier perſonas: excepto el officio de fieldad que Luys Gonçalez de Cordoua tiene en la ciudad de Cordoua ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los caualleros.

¶Ley. XXVI. Qu los que mantuuieren cauallos en la ciudad de Seuilla no paguẽ monedas, ni ſeã encarcelados

¶El Rey don Enrique Segundo en Toro.

ES nueſtra merced q̃ ſe guarde la ley del Rey dõ Enrique Segundo en Toro, en que mando que los vezinos de la ciudad de Seuilla, que tuuieren cauallos y armas por año y dia que no paguen monedas, ni ſus mugeres, ni ſus hijos. Y que eſtos hijos ſi ſon varones gozen del priuilegio faſta edad de xvij. años: y ſi ſon hẽbras faſta que ſe caſen. Otroſi que los tales no ſean encarcelados, ni ſus cauallos, ni armas prendadas ſaluo por los nueſtros pechos y rentas reales. Otroſi que los dichos vezinos de la ciudad de Seuilla, no ſean pueſtos en la carcel por deuda de la Ygleſia y clerigos. Y eſſo meſmo que no paguen diezmo del carbon, ni ſo color que deuen ſean preſos, ni encarcelados por aquellos que tienen los alcaçares, ni ataraçanas. Mas que ſean juzgados por los Alcaldes de la ciudad: y ſi fuere derecho por ello ſeã encarcelados.

¶Ley. XXVII. Que los de la ciudad de Seuilla aunque ſean generoſos no ſaquen las heredades que fueren de ſus parientes ſino las que vienẽ de patrimonio, o abolengo a nueue dias.

OTroſi queremos que ſe guarde lo que el dicho Rey don Enrique eſtableſcio en Toro: que mando que los vezinos de la ciudad de Seuilla: aunque fueſſen generoſos no mueuan pleytos contra los que tienen heredades de ſus padres, o parientes, por cauſa de troque, o donacion, o por otro qualquier titulo. Saluo ſi fuere patrimonio, o abolengo. Ca las heredades que ſon deſta manera: bien pueden demandar

faſta

faſta nueue dias dende el dia que fuere vendida la tal heredad: ſi el que la quiere demandar eſtuuiere en la tierra que entonces no podria alegar ignorancia. Segun ſe contiene en eſte libro en el titulo de las vendidas y de las compras.

¶ Ley. XXVIII. Que los vezinos de Seuilla, no ſean deſpoſſeydos de ſu poſſeſſion. faſta que ſean llamados, oydos y vencidos.

¶ Idem.

MAndamos otroſi, que ſe guarde lo que el dicho Rey don Enrique Segundo eſtableſcio. Conuiene a ſaber que los vezinos y moradores de la ciudad de Seuilla, no ſean deſpoſſeydos de la poſſeſsion de los bienes que touieren ſo color de alguna carta, o mandamiento del Rey, o adelantado, o otro qualquier juez, antes que ſean llamados oydos y vencidos. E ſi alguno contra eſto hiziere ſea reſtituydo el dicho deſpojo en la poſſeſsion faſta tercer dia por los Alcaldes de la ciudad. El qual termino paſſado ſean reſtituydos por los officiales del concejo de la ciudad. Item que los pleytos de la ciudad de Seuilla que vna vez fueren acabados por el juez de las ſupplicaciones que no ſean oydos, ni determinados por otros juezes algunos: mas queremos que el juez de las ſupplicaciones dé ſentencia, con conſejo de los letrados de la ciudad, o de la mayor parte dellos.

¶ Ley. XXIX. *Que ſe guarde la coſtumbre en el ſalar de los peſcados.*

¶ Idem.

MAndamos que ſe guarde la coſtumbre que haſta aqui ſe ha guardado en los lugares y villas que eſtan a coſta de mar cerca del ſalgar de los peſcados freſcos, no embargante qualquier eſtatuto nueuamente fecho por los tales lugares.

NInguno ſea oſado de impedir la juriſdició que nueſtras ciudades y villas han y tienen en ſus aldeas: ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los juyzios, y de la guarda de la juriſdicion real.

POr releuar a los concejos de las ciudades y villas y lugares que no ſereciban agrauios en los pechos concejales. Ordenamos que los eſcriuanos que ſon, o fueren por nueſtros progenitores y por nos no ſe entiendan ſer eſcuſados de los pechos concejales, ſegũ ſe contiene en eſte libro en el titulo de los eſentos.

Digitized by Google

Titul. II. De los Alcaldes y officiales y Regidores de los concejos.

¶ Ley.I. *Que no ſe acreſciente el numero antiguo de los Alcaldes y Regidores y officiales de las ciudades y villas.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil ccccxxxij.

¶ Idem. En Madrid. año de xxxiij.

¶ Idem. En Palençuela. año de xxxv.

¶ Idem. En Valladolid. año de lxvij.

POrque del accreſcentamiẽto del numero antiguo que las ciudades villas y lugares de nueſtros Reynos han y tienen por priuilegio, y por coſtumbre de Alcaldes y Regidores limitado ſe puede ſeguir deſeruicio y daño y confuſion a las ciudades y villas. Porende ordenamos, y mandamos, que todos los officios de alcaldias y Regimientos, Eſcriuanias que ſon acreſcentados demas de los numeros limitados por los Reyes nueſtros anteceſſores, y por nos en las ciudades y villas de nueſtros Reynos ſean conſumidos: aſsi como vacaren faſta ſer reduzidos a los dichos numeros: ſaluo ende ſi por renunciacion vacaren: y que de aqui adelante no podamos accreſcentar el dicho numero de los dichos Alcaldes, y Regidores y Eſcriuanos, aunque la ciudad, villa, o lugar nos embiaren ſuplicar, y demandar el tal accreſcentamiento. En caſo que nos ſuppliquen que no reſcibamos la tal ſupplicacion, ni mandemos dar por ella prouiſion alguna.

Y mandamos que los Alcaldes, Alguaziles, Regidores que attentaren de reſcebir, o reſcibieren de aqui adelante Alcalde alguno, o Regidor, o Eſcriuano accreſcentado de mas del dicho numero limitado. Caſo que por nos ſea proueydo de nueuo, o en el lugar que ſe ouiere de conſumir que por el meſmo hecho, pierdan los officios: los Alcaldes y Alguaziles, y Regidores que fizieren la dicha recepcion. Y que dende en adelante no puedan vſar, ni vſen dellos: y ſi algunas cartas nos contra lo ſuſo dicho auemos dado, o dieremos que ſean obedeſcidas y no complidas: y ſean auidas por ſurrepticias, y obrepticias: no embargante que tengan qualeſquier clauſulas derogatorias, aunque faga expreſſamẽcion deſta ley.

Ley

¶Ley.II. Que los officios de las ciudades y villas que vacaren ſe conſuman faſta el numero antiguo.

¶El Rey don Iuan Segundo en Guadalajara. Año de mil cccxxviij.

ORdenamos que los officios de regimientos de las nueſtras ciudades y villas, cada que vacaren por renunciacion, o por muerte, o en otra qualquier manera ſe conſuman en aquellas perſonas por quien vacaren, faſta ſer reduzidos al numero antiguo. Y los que fueren proueydos de qualeſquier officios de regimientos, o alcaldias, o Alguazilazgos, o merindades que no ſean reſcebidos a los dichos officios faſta que juren en forma deuida en el concejo de la tal ciudad: villa, o lugar donde fuere proueydo del tal officio: por ante eſcriuano publico: que no dieron, ni prometieron, ni daran, ni prometeran coſa alguna a perſona alguna.

¶Ley.III Que los officiales de los concejos ſean reduzidos al numero antiguo y las cartas que el Rey diere encontrario que no valan.

¶El Rey don Iuan Segundo en Madrid, Año de mil ccccxv.

MAndamos que las ordenãças que el Rey don Iuan nueſtro padre que ſancta gloria aya fizo en las cortes de çamora año de xxxv. en que mando y ordenó que el numero de los dichos alcaldes y regidores y eſcriuanos antiguamente fueſſe guardado, y por vacaciõ de los que fueron recebidos allende del dicho numero fueren reduzidos al dicho numero antiguo: q̃ ſea guardado en todo ſegun que en ella ſe contiene, y como quier que nos mandemos lo contrario por nueſtras cartas primera, ni ſegunda, ni tercera juſsion, ni mas con qualeſquier clauſulas derogatorias penas y firmezas: pueſto que hagan mencion deſta ley, y de otras qualeſquier. Aunque las dichas cartas vayan encorporadas que los Alcaldes y Regidores, y officiales de las dichas ciudades y villas donde acaeſciere las obedezcan y las cumplan: y que por ello no incurran en pena, ni en penas algunas, y ſi en ellas incurrieren dende agora los perdonamos y releuamos y quitamos. Y queremos que toda via la dicha ley y ordenança y cartas priuilegios, y vſos y coſtumbres que ſobre la dicha razon tienẽ les ſea ſegurado.

¶Ley.IIII. *Idem.*

¶El Rey don Iuan.II.en.Valladolid. Año de mil cccc y xlij.

¶Idem.

POrque toda via es nueſtra voluntad de no acreſcentar nin-

guno de los officiales de las nueſtras ciudades, villas y lugares, ſaluo que ſean reduzidos al numero antiguo. Ordenamos y mandamos que pueſto que por alguna importunidad nos ouieremos proueydo, o proueyeſſemos de los tales officios acreſcentados. Aunque ayamos dado, o dieremos nueſtra carta de primera, o ſegunda juſsion, o dende en adelante con qualeſquier penas clauſulas derogatorias. Es nueſtra merced que ſean obedeſcidas y no cumplidas, y que los concejos no vſen con los tales, ni con alguno dellos en los dichos officios. Y que las tales prouiſiones ſean auidas por obrepticias y ſurrepticias, y ningunas y de ningun valor y effecto. Ca nos las reuocamos y annullamos por la preſente y mandamos que los que lo reſcibieren y vſaren con los tales que por el miſmo fecho pierdan los officios.

¶ *Ley V. Que no valan las cartas del Rey que ſon o fueren dadas de los officios de las ciudades y villas allende del numero antiguo.*

¶ Idem.

ORdenamos que qualeſquier cartas y prouiſiones que de nos ſon, o fueren ganadas por qualquier, o qualeſquier perſonas en que mandemos proueer de officios de eſcriuanias, allende del numero limitado en las ciudades y villas y lugares de nueſtros Reynos, aunque ſea dada ſegunda iuſsion con qualeſquier clauſulas derogatorias las tales cartas y prouiſiones ſean obedeſcidas y no cumplidas. Y los que fueren aſsi nueuamente criados no ſean oſados de vſar de los dichos officios, y los q̃ los reſcibieren por eſſe miſmo fecho pierdan los officios.

¶ *Ley VI. Que en las cartas que el Rey diere de officios de regimiento ſe ponga clauſula ſino fueren acreſcentados.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil ccccxxxij.

MAndamos y ordenamos que cada que nos ouieremos de proueer del officio del regimiento en qualeſquier ciudades, o villas de nueſtros Reynos que ſe pongan en las nueſtras cartas de prouiſiones que nos mandaremos dar que aquel a quien nos proueyeremos del tal officio que no lo aya, ni pueda auer ſi fuere allende del numero eſtableſcido, o acoſtumbrado, o ſi el tal tiene otro regimiento. E mandamos a los del nueſtro conſejo y referendarios ſecre-

ſecretarios de camara que de aqui adelante no paſſen las dichas cartas y prouiſiones ſin ſer pueſtas las dichas clauſulas, y a los nueſtros Chancilleres que no las paſſen de otra guiſa, ſo pena de la nueſtra merced, y demas que la dicha prouiſion no vala, ni tenga fuerça alguna.

¶ *Ley. VII. Reuocacion de los officios de los concejos que el Rey Don Enrique Quarto fizo.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

VEyendo el Rey don Enrique nueſtro hermano los daños è inconuenientes que ſe ſeguian de las mercedes y prouiſiones que auia fecho a muchas perſonas deſde el año de ſeſenta y nueue, en que fizo las dichas cortes en Ocaña d'los muchos officios que auia acreſcentado en las prouincias y las ciudades y villas y lugares deſtos nueſtros Reynos, aſsi en Alcaldias, como en Alguazilazgos y merindades y veyntequatrias Regimientos y juraderias y eſcriuanias del numero y fieldades y executorias, y otros officiales a peticion de los dichos Procuradores de las dichas cortes los reuoco y mando a las perſonas que las tenian que no vſaſſen dellas: y porque la dicha reuocacion no ouo effecto, nos ſupplicaron los dichos Procuradores en eſtas Cortes que ſobre eſto proueyeſſemos en la manera q̃ veyeſſemos que mas cumple a nueſtro ſeruicio y al bien comun y paz y tranquilidad de los pueblos Y porque nos ſomos informados que muchos de los tales officiales acreſcentados ſon perſonas habiles y ſufficientes para tener y exercer los dichos officios. Y muchos dellos nos han ſeruido bien y lealmente en los dichos officios, y han aprouechado con ella Republica, y aſsi ella reſcibiria detrimento ſi de todo en todo fueſſen quitados. Pero auiendo conſideracion al daño y confuſion que trae la multitud a los officiales que por razon del tal acreſcentamiento en los Cabildos y pueblos ſe fallan, y que las leyes de nueſtros Reynos diſponen que los officiales acreſcentados ſe acoſtumbren, y tomado en eſto vna media via. Es nueſtra merced y voluntad, y ordenamos y mandamos que de aqui adelante todos los dichos officios de Alcaldias y Algazilazgos y merindades y voz mayor, y voto Regimientos, y veyntequatrias: y juraderias y fieldades y

y eſcriuanias de numero de concejo, y otros officios publicos que fueron acreſcentados, aſsi por el Rey Don Iuan, como por el ſeñor Rey Don Enrique, o deſpues por nos, o qualquier de nos deſde el comienço del año que paſſo de mil y quatrocientos y quarenta años faſta aqui. Que todos ſean auidos por acreſcentados. Y que cada y quando vacaren por muerte, o priuacion, o en otra qualquier manera de los que agora los tienen ſean luego conſumidos por el miſmo hecho, ſin otra nueua prouiſion, ni acto de conſummacion. Y que eſtos tales officios no puedan ſer renunciados. E ſi de fecho ſe renunciaren y nos de fecho proueyeremos dellos: quier por muerte, o renunciacion, o en otra qualquier manera: queremos y mandamos que las cartas y ſobrecartas que nos dieremos, aunque ſeã dadas de nueſtro proprio motu y cierta ſciencia de primera, o ſegunda y tercera juſsion, ſean en ſi ningunas, y de ningun valor y effecto. Y mandamos que no ſean cumplidas, aunque contengan en ſi qualeſquier clauſulas derogatorias y no obſtancias, y penas, y reſeruamos para nos que cada y quando qualquier de los dichos officios antiguos que fueron criados antes del dicho tiempo, por muerte, o por renunciacion, o en otra qualquier manera que nos lo podamos proueer y proueamos, ſegun es vſado y acoſtumbrado. Y mandamos y defendemos que los que agora tienen los dichos officios acreſcentados y criados dende el dicho tiempo aca no hagan de ellos renunciacion en otra perſona alguna, ni el concejo, ni officiales: pueſto que nos proueamos de los tales officios acreſcentados los reſciban, vſen con los que aſsi fueren proueydos dellos, ſo pena que el renunciante, y el que reſcibe la renunciacion. Y los officiales que lo reſcibieren al officio pierdan los officios: y queden y finquen inhabiles para auer otros officios, y porque nos podamos ſaber quales ſon officios acreſcentados, y quales ſon antiguos. Mandamos a los Eſcriuanos de cada vn concejo: que ſo pena de priuacion de los officios de Eſcriuania: deſde el dia que eſta ley fuere pregonada, y publicada en nueſtra Corte faſta ciento y veynte dias primeros ſiguientes. Trayan, o embien ante-

ante nos memorial biẽ y fielmente ſacado y ſignado de ſu ſigno de todos los officios de Alcaydias y Alguazilazgos:y merindades, y Regimientos, y veyntequatrias y fieldades ẽ juradorias y eſcriuanias publicas de numero y de con cejo:y otros officios publicos que ſon acreſcentados y criados en la ciudad, villa, o lugar, o prouincia donde el tiene la eſcriuania de cõ cejo, deſde el dicho año de quarenta faſta aqui. Porque todos los otros officiales q̃dẽ por antiguos y deeſtos podamos proueer:y de los otros nueuos no proueamos, y queden conſumidos. Pero es nueſtra merced que en eſta muy noble ciudad de Toledo ſe guarde lo que por ayuntamiento della eſta ordenado ẽ jurado por nueſtro mandado cerca de la conſummacion de los officios que vacaren.

¶ *Ley.VIII. Que los officios perpetuos de las ciudades y villas ſean proueydos a los naturales dellas y no a otros.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de milcccc y xlij.

MAndamos que los officios perpetuos de las nueſtras ciudades villas y lugares no ſean proueydos, ni entendemos proueer: ſaluo a los naturales dellas que ſean vezinos y moradores dellas, o ſeyendo natural dellos, o veniendo a fazer ſu morada en ella, y no en otra manera.

¶ *Ley.IX. Que los que tienen boz en concejo no den votos por dineros para tenencias de caſtillos, ni otros officios.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Toledo. Año de mil ccccxxxvij.

POrque acaeſce, la ambicion y la auaricia de los officiales de los concejos no aya lugar. Ordenamos que ningun, ni algun Alcalde, o Regidor, o otro qualquier official que touiere voz en el concejo y regimiento de qualquier ciudad, villa, o lugar de nueſtros Reynos, que reſcibieren por ſu voz dineros, o otra coſa que les den por fazer Procuradores, o dar algunos officios, o tenencias de algunos caſtillos: que por eſſe miſmo fecho no tengan mas voz en dar procuracion, ni otro officio en la tal ciudad, villa, o lugar. Y demas que torne y reſtituya lo que aſsi ouiere lleuado con el doblo: la meytad para el que lo acuſare, y la meytad para los proprios de la ciudad, villa, o lugar donde acaeſciere, y que la prueua de las tales dadiuas y extorſiones ſe pueda fazer y faga, ſegun y por

y por la forma que la nueſtra ley manda que ſe faga contra los juezes que toman dineros, o dadiuas por los juyzios.

Otroſi mandamos que los tales officiales, ni alguno dellos no ſean oſados de dar, ni den tenencias de caſtillos derribados, ni deſpoblados, ſo pena que no aya mas voz en el dicho regimiento.

¶ *Ley. X. Que los officios de los concejos no ſe den a clerigos.*

¶ El Rey don Ioan. II. en Valladolid.
¶ Idem. En Tordeſillas.

ORdenamos que los officios de Alcaldias y Alguazilazgos y Regimiētos y otros qualeſquier officios de los concejos de las ciudades villas y lugares no ſe den a clerigos: ſaluo a aquellos que ſon caſados, y no truxeren veſtiduras, ni habitos clericales.

¶ *Ley. XI. Que no ſe puedan dar officios de Alcaldias, ni Regimientos, ni otros officios antes que vaquen.*

¶ Idem. En Palençuela. Año de xxxv.
¶ Idem. En Burgos. ¶ Idem. En Madrid.

ORdenamos que no ſe puedan dar, ni fazer merced de officio de Alcaldias y Regimientos, ni otros officios algunos que eſtan por vacar faſta que ſean finadas las perſonas que los tienen, porque podrian ende naſcer grandes peligros. Y que ſi algunas mercedes auemos fecho en eſta razon, nos las reuocamos y mandamos que no valā las cartas, ni alualaes que en contrario fueren dadas.

¶ *Ley. XII. Que no ſe den expectatiuas de regimientos, ni de otros officios.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil cccc y xlij.

ORdenamos y mādamos que de aqui adelante no ſe puedan dar expectatiuas de Regimiento de Alcaldias, ni eſcriuanias, ni de otros officios de qualquier natura que ſean, por que ſeria en gran perjuyzio y daño de las ciudades y villas y lugares de nueſtros Reynos. Y reuocamos qualeſquier expectatiuas que faſta aqui ſon dadas que no ouieron effecto, ſaluo las que ſon de padre a fijo no embargantes qualeſquier firmezas y penas y abrogaciones, y diſpenſaciones, y clauſulas derogatorias en ellas contenidas: aunq̄ aya ſobre ello ſegunda juſsiō, o otras qualeſquier cartas.

¶ *Ley. XIII.* *Idem.*
El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

¶ El Rey don Enrique Quarto en Nieua. Año de mil cccclxxiiij.

Con-

CON juſta cauſa ſe ouieron los Sabios antiguos que los fazedores de los derechos diſponen que no ſe dieſſen gracias, ni cartas expectatiuas a perſona alguna de los beneficios, ni officios que poſſeyan. Y eſſo meſmo ordenaron que las dignidades y officios, mayormente los publicos ſe dieſſen a perſonas habiles y dignas para los exercer y adminiſtrar: porque de lo contrario ſe ſiguen muchos y grandes daños a la Republica, y muchos inconuenientes entre los nueſtros ſubditos y naturales: y los dichos Procuradores que aqui eſtan en nueſtras Cortes mouidos con lealtad, y cõ zelo que al bien comun tienen: y a la guarda del juramento que fizieron, nos ſupplicaron en eſtas Cortes que ſobre lo vno y lo otro mandaſſemos proueer, reuocando las expectatiuas que faſta aqui eran dadas para qualeſquier officios. Y que en lo de las facultades mandaſſemos entender para que ſe fizieſſe lo que mas cumplieſſe a nueſtro ſeruicio y bien de nueſtros Reynos. E otro ſi que mandaſſemos confirmar la ley fecha por el dicho ſeñor Rey Don Enrique en las Cortes de Ocaña en que reuocó las mercedes que auia fecho a los que tenian officios de por vida para que los touieſſen de juro de heredad: y nos viſta ſu ſupplicacion: mandamos entender en ello a Prelados caualleros y letrados del nueſtro Conſejo: los quales deſpues de auer interuenido ſobre ello muchas platicas, todos de vna conformidad nos fizieron relacion que era coſa muy juſta, y aun neceſſaria que ſobre todas las dichas tres peticiones por los dichos Procuradores fechas: nos ouieſſemos de proueer: y quanto a la primera de las expectatiuas que algunas vezes los Reyes de glorioſa memoria nueſtros anteceſſores ſolian dar a algunas perſonas, y nos eſſo meſmo auemos dado para que ayan algunos officios que deſpues vacaren, que les pareſcia que deuiamos reuocar las que faſta aquí eran dadas que no auian effecto, y de que aqui adelante no ſe deuian dar a perſona alguna conformandonos en eſto con la ley que el ſeñor Rey don Iuan de glorioſa memoria nueſtro padre cuya anima Dios aya, fizo en las Cortes de Valladolid el año de quarenta y

ta y dos Los inconuenientes que deſto reſultan ſon muy claros y notorios. Y otroſi, quanto a la ſegunda y tercera peticion de las facultades que a algunas perſonas ſe han dado para que puedan renunciar ſus officios en ſu vida, o al tiempo de ſu muerte, y de las mercedes y cartas que faſta aqui ſon dadas para aquellos que tenian officios, o Alcaydias de Fortalezas de por vida los tengan de juro de heredad: que les parecia que deſtas tales facultades y mercedes reſultan muchos mayores daños, agrauios, è inconuenientes. Y eſpecialmente parecian luego manifieſtos los ſiguientes. El primero que eſtas tales prouiſiones no ſe conformauan con la intencion con que eſtos publicos officios fueron fallados y ordenados, antes de todo en todo era contrario lo vno de lo otro. E porque ſegun la doctrina moral de los hombres de buen entendimiento naturalmente deuen ſer fechos ſeñores y Regidores de los otros. Y quando eſtos tales rigen y gouiernan: entonces la Republica ſe llama bien auenturada: y la ſacra eſcriptura tales juezes y Gouernadores mando que fueſſen dados al pueblo. Conuiene ſaber varones prudentes y temientes a Dios en los quales ouieſſe verdad, y aborrecieſſen auaricia: deſpues como communmente los hombres ſean inclinados a lo malo ſean defectuoſos y ſolamente aquellos que fallan buenos que ſubjectando y poniendo ſo los pies las paſsiones è inclinaciones naturales niegan y fuerçan ſus appetitos y ſe gouiernan por el freno de la razon. Y eſtos ſolamente ſon dichos hombres de buen entendimiento. Siguеſe que eſtos ſon, y deuen ſer llamados para regimiento y gouernacion de la Republica: y para exercitar los officios della: y para que reſciban tenencias y guarda de fortalezas: y que eſtos tales conoſcidos y experimentados en los tales exercicios deuen ſer buſcados y llamados para el vſo de ellos. Y no ſe deuen proueer por affìcion particular, ni por conjunction del deudo que el padre tenga a ſu fijo, ni el hermano al hermano, y aſsi todas las otras perſonas. Antes ſe preſume que mas ciega y afficionadamente eligieran queriendo proueer a la perſona mas que al officio, o cargo. Lo qual es notorio que ſe ſiguiria ſi

ria ſi ouieſſe las tales facultades. Y los tales officios ouieſſen de ſer perpetuos : lo otro porque pueſto que ſe preſuma que la perſona que tiene el Alcaydia, o el officio publico es digno y habil para exercer no ſe ſigue por eſſo que lo ſera el fijo, o el hermano: ca la eſcriptura y la experiencia nos faze ciertos, que muchos fueron buenos y tuuieron fijos malos, y muchos fueron amigos de Dios que ſus hermanos fueron aborreſcidos del. Y ſeria muy errado penſamiento penſar que el don y gracia de bien gouernar ſe dirige de padre en fijo de vna perſona en otra. La otra porque naturalmente la eſperança del galardon deſpierta los hombres a trabajar de ſer buenos y virtuoſos : y los diſcretos conoſcen que la honra es priuilegio de la virtud. Y quando conoſcen que los officios de honra ſe han de dar a los que fueren fallados buenos y virtuoſos, y no por ſer fijos de los officiales, o Alcaldes. Todos ſe esforçaran a exercitarſe en las virtudes y bondad por alcançar el premio de la honra. E ſi conoſcen que por eſta via no lo han de alcançar : ligeramente ſe boluieran a ſeguir los vicios, y mayormente quando vieren que por tales maneras los malos é inhabiles, y defectuoſos ayan los honores y dignidades, y aun pueſto que ſe pudieſſe dar certidumbre y el que gana la facultad, o la merced prouee ſu officio a perſona digna y habil : aun ſe ſigue deſto gran inconueniente, que es derogacion de nueſtra Real preheminencia. Lo otro, porque todos los derechos aborreſcieron la perpetuydad del officio publico en vna perſona, y communmente en los tiempos que floreſcia la juſticia : los officios publicos eran añales y ſe remouian y dauan a voluntad del ſuperior : pues quanto mas parece coſa reprouada en derecho hazerlos quaſi de juro de heredad, para que venga de padre a fijo, como de bienes hereditarios? Aſsi que pareſce claramente que de las tales prouiſiones ſe ſiguen peligros è inconuenientes: y aun cargo de las conſciencias de los Reyes que dan las tales facultades y mercedes, y de los que las reſciben y vſan dellas. Porende que les pareſcia que deuiamos ordenar que de aqui adelante las tales facultades y mercedes

cedes no ſe dieſſen. Y eſſo miſmo deuiamos reuocar todas las dadas qualeſquier facultades y cartas é impedimentos, y otras prouiſiones que faſta aqui han ſeydo dadas, aſsi por los dichos ſeñores Rey Don Iuan nueſtro padre: y el Rey Don Enrique nueſtro hermano, o qualeſquier dellos, como por nos, o qualquier de nos a qualquier, o qualeſquier perſonas de qualeſquier ley, eſtado, o condicion preheminencia, o dignidad que ſean: faziendo los tales officios de iuro de heredad, o para que pudieſſen diſponer de ſus officios publicos que tengan: quier ſean officios de dignidad con adminiſtracion de juſticias, o Alcaldias de qualquier qualidad que ſean y Alguazilazgos y merindades, prebeſtazgos, juzgados, Regimientos y veyntequatrias, voz y voto, voz mayor de concejo, o alcaldias de ſacas fieldades executorias, juraderias, mayordomias de Concejos y eſcriuanias de rentas y publicas de numero: y otros qualeſquier ſemejantes officios publicos que tengan cargo de adminiſtracion de juſticia de regimiento, y gouernacion de pueblo, o prouincia. Y eſto miſmo las tenencias y Alcaydias de Caſtillos y Fortalezas que en qualquier manera de las ſuſodichas eſtauan dadas: por manera que los dichos inconuenientes ceſſen, y nos libremente pudieſſemos proueer a los concejos y pueblos, y a la Republica de buenos y ſufficientes officiales, y cada y quando vacaſſen los officios y Alcaydias por muerte de quien los ouiere tenido: y que ſobre ello deuiamos ordenar, y eſtatuyr en la forma ſiguiente, y nos touimos lo por bien, y por eſta ley de nueſtra ſciencia y proprio motu. Reuocamos y damos por ningunas, y de ningun valor y effecto todas y qualeſquier mercedes y cedulas y alualaes: cartas de priuilegio, y ſobrecartas, y qualeſquier prouiſiones que faſta agora no han auido complido effecto dadas a qualquier, o qualeſquier perſonas de qualquier ley, eſtado, o condicion preheminencia, o dignidad que ſean, aſsi por los dichos ſeñores Rey Don Iuan: y Rey Don Enrique, o qualquier dellos, como por nos, o qualquier de nos para que puedan renunciar, o dexar, o traſpaſſar los dichos officios,

chos officios, o qualquier dellos que ayan tenido y tienen ſus fijos, o nietos, o yernos, hermanos, o parientes, o otras qualeſquier perſonas que ſean nombradas eſpecialmente, o generalmente, o poſtrimera voluntad por teſtamento, o manda, o cobdicillo entre viuos por renunciacion, o dexamiento, o en otra qualquier manera, y con otras qualeſquier facultades y clauſulas en las dichas cartas y prouiſiones, y en cada vna dellas contenidas. E otroſi qualeſquier cartas, cedulas, o alualaes, y cartas de priuilegios, y ſobre cartas, y otras qualeſquier prouiſiones dadas a qualquier, o a qualeſquier perſonas de qualquier eſtado, o condicion preheminencia, o dignidad que ſean aſsi por los dichos ſeñores Reyes don Iuan y don Enrique, o qualquier de ellos, o por qualquier de nos faſta agora. Para que ouieſſen los dichos officios, o qualquier, o qualeſquier dellos, por iuro de heredad para ellos, y ſus ſucceſſores con qualeſquier otras clauſulas y facultades vinculos y firmezas, aunque fuenen ſer dadas por merinos, o ſeruicios, o en ſatisfaction de cargos y deudas, aunque ſean dadas a Procuradores de cortes con clauſula que no puedan ſer reuocadas, y todos, y qualeſquier recebimientos y tomas de poſſeſsion, y actos por virtud dellos fechos en los caſos ſuſodichos: y las que de aqui adelante contra el tenor y diſpuſicion deſta ley ſe dieren, o fizieren. Mandamos que de aqui adelante no ayan fuerça, ni vigor alguno. Y por quitar confuſion y materia de eſcandalos en los dichos pueblos. Declaramos que todas y qualeſquier perſonas que faſta aqui por virtud de las tales mercedes y faculta des ſon reſcebidas a los dichos officios por muerte, o por renunciacion, o dexamiento libre y puramente fecho. E vſan dellos libre y pacifica y enteramente que eſtas tales facultades y mercedes ſe entiendan: que eſtas que han auido complidamente effecto. Pero los que fueren renunciados, o dexados por los que primeramente los tenian por virtud de las tales facultades a ſus hijos, o nietos, o otras qualeſquier perſonas reſeruando para ſi el exercicio en ſu preſencia, o la quitacion y derecho de los tales officios, y declaramos que eſtas ta-

les facultades y mercedes, aunque no han auido effecto que ſe comprehendan: ſo la diſpoſicion deſta ley. Mandamos y ordenamos que dentro de nouenta dias contados deſde el dia que eſtas nueſtras leyes y ordenanças fueren publicadas y pregonadas en nueſtra corte todas y qualeſquier perſonas que por virtud de las dichas facultades, o de qualquier dellas han renunciado, o dexado a qualquier de los dichos officios, o cargos que tenian en ſus fijos, o nietos, o hermanos, o en otras qualeſquier perſonas que han retenido para ſi en ſu vida el exercicio y quitacion, o otra qualquier coſa que elijan y declaren en ſu concejo, o por ante el eſcriuano publico de lo en el concejo, que es cabeça, o lugar a quien perteneſce el reſcibimiento del tal officio. Si quiere vſar de todo del, o dexarlo de todo en todo aquel en quien lo renuncio: y ſi dixere que el quiere vſar del tal officio: queremos que lo pueda fazer: y mandamos que no vſe del no embargante la tal renunciacion, o otros qualeſquier actos que ſobre ello faſta aqui ſean hechos en fauor de aquel que reſcibio la renunciacion: y que dende en adelante la tal facultad y la renunciacion: y todo lo por virtud della fecho: quede y finque ninguno y de ningun valor y effecto como dicho es. Pero ſi dentro del dicho termino eligiere y declarare que quiere que aquel en quien renuncio ſu officio vſe del: Elo tenga que lo pueda fazer con tanto que aquel en quien lo renuncio ſea de edad de diez y ocho años complidos o dende arriba: y dende adelante aquel que lo renuncio no pueda vſar del, ni ſea reſcibido al vſo y exercicio del. E ſi dentro del dicho termino delos dichos nouenta dias los que renunciaron y traſpaſſaron los dichos officios y cada vno dellos no fizieren la tal electio y declaracion en la forma ſuſodicha que dende en adelante paſſado el dicho termino el tal officio quede libre, con el que primero lo tenia y ouo fecho la tal renunciacion y vaque por ſu muerte, y traſpaſſamiento. Y que las tales facultades y cartas dellas, y cada vna dellas queden, y finquen ningunas y de ningun valor como dicho es: y mandamos y defendemos que los que primera-

meramente tenian los dichos officios ſi quedaren ſegun la diſpoſicion deſta ley en aquellos a quien los renunciaron y traſpaſſaron: no vſen dellos dende en adelante aquellos por quien fueron renunciados y traſpaſſados no vſen dellos contra eſta ley. So pena que qualquier que lo contrario hiziere caya è incurra en las penas en que caen los que vſan de officios publicos ſin tener poder, ni auctoridad alguna para ello. Y los actos en que interuinieren ſean ningunos, y pierdan la meytad de todos ſus bienes para la nueſtra camara. Y queden y finquen inhabiles para tener officios publicos dende en adelante. Y que los otros officiales del concejo no ſe junten con ellos como con officiales: ſopena que pierdan los officios y queden inhabiles para auer aquellos, ni otros, y queremos y ordenamos que todas y qualeſquier mercedes y facultades que de aqui adelante fueren fechas y dadas contra el tenor deſta nueſtra ley y contra lo en ella contenido ſea en ſi ninguno y de ningun valor, aunque contengan en ſi qualeſquier clauſulas derogatorias y no obſtancias. Y quanto a lo de las alcaldias y tenencias de los caſtillos y fortalezas: queremos que quede a nueſtra libre diſpoſicion para las dar y quitar quando y como quiſieremos y entendieremos que cumple a nueſtro ſeruicio.

¶ *Ley.XIIII..Que el Regidor no tenga otro officio en el concejo.*

¶El Rey don Enrique Tercero en Burgos. Año de mil cccc y xj.

TEnemos por biẽ que los Regidores y otros officiales que han de auer hazienda del concejo que no puedan auer mas de vn officio en el dicho concejo: y ſi tomare otro officio que pierda el que primeramente tenia, y nunca lo aya, ni tẽga mas. Otroſi q̃ los Alcaldes y Alguaziles, y merinos de nueſtras ciudades y villas y lugares no arrienden nueſtras rentas, ni ſean fiadores dellas. E todos los otros officiales: aſsi los que ſon deputados para ver hazienda del concejo como otros qualeſquier, puedã arrendar ſi quiſierẽ las dichas nueſtras rentas.

¶ *Ley.XV.Que los que tuuieren dos officios en el concejo, que renuncien el vno.*

¶El Rey don Iuan Segundo en Toledo. Año de mil cccc xxxvj.

Establecemos que qualquier Regidor de nueſtras ciudades, villas y lugares que tuuiere por merced la eſcriuania del juzgado de los Alcaldes ordinarios della que el que tuuiere los tales dos officios ſea tenido de renunciar y renuncie el vno dellos qual mas quiſiere, faſta dos meſes primeros ſiguiẽtes den de el dia que fuere requerido, ſo pena que dende en adelante por el meſmo fecho ayã vacado y vaquen ambos a dos: y nos proueamos dellos a quien nueſtra merced fuere.

¶ *Ley.* XVI. *Que vna perſona no pueda tener mas de vn officio de regimiento.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil cccc y xxiij.

Tenemos por bien, que vna perſona no aya, ni pueda auer mas de vn officio de regimiento, y ſi mas ouiere en ſu poder que ſe ha de retener en ſi el que mas quiſiere: y dexar el otro, y no pueda vſar del. Otroſi mandamos, que el Regidor q̃ no ſiruiere el officio de regimiento, y no continuare en la ciudad, villa, o lugar do fuere Regidor que no lleue ſalario alguno a ſaluo ſi fuere occupado en nueſtro ſeruicio, o de la ciudad, villa, o lugar do aſsi fuere Regidor.

¶ *Lex.* X V I. a ¶ *Que no lleue ſalario alguno.* Ad idem leg. 19. inf. & quę late not. Auẽdani. de mandatis Regum Hiſpaniæ. 1. part. c. 3. n. 3.

¶ Ley. XVII. *Que los Alcaldes y Regidores y officiales de Concejo no viuan con otro algun Alcalde, o Regidor.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Guadalajara.
¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil y cccc. y lxxx.

Ordenamos y mandamos, que ningun Alcalde, ni Regidor, ni Iurado, ni Alguazil, ni otra perſona que tenga voto en el Cabildo, o ayuntamiento donde fuere vezino, o morador, ni contador, ni mayordomo del tal concejo: no pueda viuir: ni viua con otro Alcalde, ni Regidor, ni Alguazil, Iurado, ni otra perſona que tenga voto en el miſmo Cabildo, o ayuntamiẽto de aquella meſma ciudad, o villa, o lugar: ſo pena que aquel que lo contrario fiziere, pierda el officio q̃ aſsi tuuiere: y dende en adelante no vſe del, ni ſea recebido ſu voto en el tal Cabildo, o ayuntamiento.

¶ Ley. XVIII. *Que no valan las facultades que los Reyes dieron para que el padre y el hijo tengan vn officio.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil y cccc. y xlv.

Por-

POrque por importunidad de algunas perſonas los Reyes nueſtros progenitores, mandarõ proueer de algunos officios de regimientos y veyntequatrias y juraderias: conuiene ſaber a padre è hijo y a dos perſonas que quando el vno eſtuuiere en el concejo, o cabildo: que no entre el otro: y que el que entrare rija. Lo qual es gran confuſion de los dichos officios y dañoſo al buen regimiento. Porende reuocamos las dichas prouiſiones y cartas, y de aqui adelante no entẽdemos proueer de los dichos officios de la forma que dicha es.

Ley. XIX. Que a los Regidores abſentes no ſean pagados ſalarios.

¶El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil y ccccxxxiij.

ORdenamos y mandamos que en tanto que los Regidores de nueſtras ciudades y villas, fueren abſentes que no les ſea pagado ſalario alguno: ſaluo ſi eſtuuieren en nueſtro ſeruicio, o de la ciudad, villa, o lugar donde ſon Regidores.

¶*Ley XX. Que no paſſen renunciaciones de las alcaldias y regimientos, ni juradurias, ni otro officio, ſaluo de padre a hijo.*

ORdenamos que no ſe libren, ni paſſen renunciaciones de Alcaldias, ni regimientos, alguazilazgos, ni merindades, ni juraderias, ni eſcriuanias: ſaluo de padre a hijo. Y eſto quãdo a nos pluguiere de proueer d̃ qualeſquier delos dichos officios al hijo de aq̃l que lo renunciare y ſeyendo idoneo para ello, y no paſſando, ni excediendo el numero antiguo.

¶*Ley. XXI. Que el Regidor no pueda renunciar ſu officio: ſaluo por enfermedad, o por otra juſta cauſa.*

¶El Rey don Iuan Segundo en Madrid. Año de mil y ccccxxxv.

EStableſcemos, que ningun, ni algũ Regidor de qualquier de la nueſtras ciudades, villas, y lugares no puedan renunciar el officio de regimiẽto, ni eſcriuano publico del numero: ſaluo por razõ de enfermedad, o de impotencia, o de otro impedimẽto legitimo. Saluo ſi fiziere la dicha renuncia cion por las cauſas ſuſodichas en manos de los otros Regidores de la tal ciudad, o villa, o lugar, y quiẽ de otra manera renunciare ſu officio de regimiento, o de eſcriua-

no q̃ lo aya perdido. Y aquel en quien fue re renũciado no pueda del gozar: y en tal caſo la election de los dichos officios ſea de buelta a los Regidores: aſsi como ſi el dicho officio vacaſſe por muerte: y nos no entendemos de proueer dl tal officio: aſsi renũciado en perjuyzio del derecho de la tal ciudad, o villa, o lugar. E ſi por alguna importunidad proueyeremos a alguno: q̃ los Regidores no ſeã oſados de lo reſcebir: ſopena de priuacion de los officios. Pero q̃ los dichos Regidores puedan elegir tres al officio que aſsi vacare, porq̃ nos de los dichos tres elijamos y proueamos al vno. La qual dicha electiõ mãdamos, que fagan los dichos Regidores cõ la juſticia del miſmo lugar. Y reuocamos la ley que diſpone q̃ la tal renunciacion puede ſer fecha en hijo, o en yerno. Y ſi ſe fiziere que ſea auida aſsi como ſi en eſtraño fueſſe fecha.

¶ *Ley. XXII. Que los que renuncian ſus officios viuan veynte dias deſpues.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

Mvchos fraudes a ſe hazẽ en las renunciaciones de los officios publicos. Y quando algun hõbre que tiene officio publico ſe vee cercano de la muerte: y que no lo puede tener por eſſo entonces renũcia. Y otros procuran con el que faga la renunciacion: y eſtos entiẽden en perjuyzio de nueſtra Real preheminencia: y en daño de la republica. Porende ordenamos, y mandamos q̃ de aqui adelante la renunciacion que alguno fiziere de ſu officio, q̃ tuuiere no vala: ſi

¶ *Lex XXII.*

¶ *Muchos fraudes.* Renunciãs officium publicũ, poſt renunciationem factam viginti dies viuere tenetur, vt fraus euitetur. Si verò ante viginti dies deceſſerit, officium vacat p̃ mortem, & non per renunciationem. Hoc dicit. Cõcordat. l. 5. in curijs factis à Carolo Quinto olim Hiſpaniarum Rege Anni. 1542. & reg. Cãcellariæ apoſtolicæ Innocẽ. 8. decimaoctaua. & Pauli tertij regu. 19. De infirmis eorũ beneficia reſignantibus. Cuius verba ſũt. Item voluit, quòd ſi quis in infirmitate cõſtitutus reſignauerit aliquod beneficium, ſiue ſimpliciter ſiue ex cauſa permutationis, & poſteà infra viginti dies à die per ipſum reſignantem præſtandi conſenſus computãdos de ipſa infirmitate deceſſerit, ac ipſum beneficium quauis authoritate cõferatur per reſignationẽ ſic factam, collatio huiuſmodi nulla ſit ipſumq; beneficium nihilominus per obitum cenſeatur vacare. Fũdata eſt hæc lex in voluntate Principis, ſecũdum Gomeſsi. loquendo de regu. Cancella. Apoſtoli. p̃miſſa in capi. ſecundo. nume. 72. de reſcript. lib. 6. Decius conſil. 224. Quã rationem arbitrariam, & aliam ob fraudem vitãdam ponit Ludouic. Gomeſſ. in regul. Cancellari. De Infirmis reſignãtibus quæſti. 25. Et probatur in hac lege in illis verbis, *Se vee cercano de la muerte.* ¶ Alia ratio eſt, quia officia publica magis idoneis, & Reipublicæ vtilioribus ſunt concedenda, & nõ per fauorem, & ſucceſsionem, & ita

ita tenetur collator conferre, prout dixi loquendo in dignitatibus eccleſiaſticis in l. ſecunda. tit. 6. lib. primo. ſuprà. & quæ tradit Molinæus, De infirmis reſignan. in regul. Cancellariæ Apoſtolicæ. num. vigeſimoquinto. vbi aſsignat duplicem rationem illius regulæ.

¶Quæritur primò, A quo tempore currant viginti dies? Reſpond. quòd à tempore, quo admiſſa fuit reſignatio per Regem, vel alium, qui habuit poteſtatem recipiendi eam: nam antequam fuerit admiſſa, nihil actum eſt, ideoque ceſſaret dubium, an vacaret per mortem: nempè cùm renuncians non abdicauerit à ſe officium per renunciationem, ſeu reſignationem, ſed illud tempore mortis habeat, procul dubio vacabit per mortem. Quæ omnia ſoluit textus in authentica. de nuptijs. deinceps. collatione quarta. nec requiritur collatio officij, ſeu beneficij, nec verbũ conferatur, poſitum in tex. dictæ regulæ eſſet fruſtratoriè poſitum. contra textum. & gloſſ. in l. prima. ff. quod metus cauſ. vt exiſtimat Rebuffus in praxi benefici. gloſſ. duodecima. pagi. 521. numero ſecundo. in interpretatione prædictæ regul. de infirmis reſignantibus. Verba enim illa, ac ipſum beneficium conferatur per reſignationem ſic factam, non obſtant: tum, quia cauſa frequentiæ ponuntur, quia ferè ſemper contingit eodem, quo reſignatur inſtanti, conferri. tum ad excludendam maiorem dubitationem, ſiue implicando caſum dubitabiliorem, vt, videlicet, regula nedum procedat in ſimplici reſignatione ad commiſſa, & conſummata, ſed etiam collatione ex ea ſequuta, & ſic multò magis locum habet, ſi fortè tantùm ſit admiſſa, tum, alioqui via eſſet aperta paſsim hanc diſpoſitionem fraudandi, quia reſignatarius ſupplicaret Regi, vel Papæ, vel alteri, qui haberet poteſtatem admittendi, vel faceret ſupplicare nomine cedentis, de ſimplici admiſsione, vt ſic non poſſet amplius reuocare. vt not. Carolus Molinæus in regula. De infirmis reſignan. num. ſeptimo.

¶Quæritur, Vtrùm diſpoſitio huius legis, & regulæ Cancellariæ ſibi ſimilis, ſit fauorabilis, vel odioſa? Reſpondendum eſt fauorabilem, & non odioſam eſſe, cum concernat bonum publicum, ne officia publica, & beneficia dentur per ſucceſsionem, & in fraudem, vt fit in iſtis reſignationibus, quæ fiunt in fauorem amicorum & conſanguineorum, & in odium collatorum, & ſic non eſt reſtringenda, ſed amplianda, vt ex Gomeſio in dicta regul. quæſt. prima tertia. quinta, ſexta. & plenius quæſtione decimaſeptima. quamuis in decimanona dixerit odioſam. Et quod ſit fauorabilis. tenet Petrus Rebuffus in practica beneficio. regula. De infirmis beneficia reſignant. gloſſ. quarta. num. nono. pag. 515. Carolus Molinæus in dicta regula. num. 26. quamuis nouam diſpoſitionem contineat, & quodammodo pœnalis ſit, actum annullando in odium fraudis. iuxta notata per Baldum & Iaſonem in l. non dubium. C. de legibus. Panormi. Feli. nume. tertio. & Decius in capit. ſecundo. de conſtitutionibus. Alexan. & Iaſ. in l. turpia. ff. de legat. primo. Barbat. in rubri de fide inſtrumen. columna. 23. Philippus Franch. in capit. quoniam. num. 6. de electione. lib. ſexto. Baldus & Paul. in l. nemo martyres. C. de ſacroſanct. eccleſ. Ludouicus Gomeſ. in capit. ſtatutum. num. 90. de reſcrip. lib. ſexto. Ioannes Igneus in l. tertia. verſic. Item ſiue. num. octauo. in prima par. fol. 313. ff. ad Syllanian. Goilielmus Caſſado. ſuper regulam Cancellar. deciſ. decimaquarta. num. ſeptimo. & deciſio. 32. numero quinto. per l. Senatus. ff. de contrahend. emptio. Ex quo in fauorem publicum verſatur, vt prædictus Carol. Aduertit, & ad fraudes euitãdas. argumen. l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquiliam. capit. vt famæ. de ſententia excommunicationis. Alexand. in l. ſi conſtante. ff. ſoluto matri. quod è republica eſt, fauorabile eſt, ideoq; potius ampliandum, quam reſtringendum. & Bart. in l. quẽadmodum. nume. quarto. C. de agric. & cenſit. lib. vndecimo.

¶Sed eſt dubium, Vtrum poſt admiſſam reſignationem officij debeat reſignãs viuere viginti dies, & ſic ſi in vigeſimo à die reſignationis admiſſæ fuerit mortuus, vacet per mortem, & non per reſignationem, & Rex poſsit iure ordinario prouidere tale officium per obitum vacans? In quo dubio dicendum cenſeo, quod non ſolùm in beneficijs eccleſiaſticis, ſed etiam in merè ſecularibus & profanis officijs reſignatis debet reſignans viuere viginti dies poſt admiſſam reſignationem & renuntiationem. Ex Franciſ. Marc. in deciſione. 284. in prima part. quem ſequitur Rebuff. in practica benefici. pag. 516. gloſ. quinta. Quia in his beneficia ſecularia eccleſiaſticis ſunt in hac lege æquiparata, vt aliàs notabat Soci. conſil. 54. Miror quòd in præſenti. lib. tertio. Decius in. l. fina. in fi. numero tertio. C. de pactis. Gomeſsi. in regul. De infirmis reſignantibus, quæſtione vigeſimaſecũda. Et ſic diſpoſita in officijs ſpiritualibus, per prædictam regulam, per hanc legem habent locum in officijs publicis profanis. Et ſic viuere oportet reſignans à die præſtiti conſenſus viginti dies. Et debet decedere poſt vigeſimum diem, nempè vigeſimo primo, alias per obitum, & non per reſignationem vacauit officium renunciatum Imò videtur dicendum, quòd dies renuntiationis admiſiæ non ſit computandus in numero viginti dierum, cum lex iſta requirat poſt factam renuntiationem,

nem, quòd reſignans viuat viginti dies, ibi. *Sino viuiere veynte dias deſpues q̃ otorgare la tal renunciacion.* Quia dies debet intelligi de integro & naturali. argumento. l. quæritur. ff. de ſtatu hominum. & ſic viginti quatuor horarum. l. more Romano. ff. de fer. Sed ſi dies renunciationis eſſet computandus in termino, non eſſet integer: ergo de ſequenti verbum, *deſpues*, eſt intelligenda hæc lex.

¶ Item, nam dictio, poſt, ſeu poſteà, excluſionem inducit, vt poſt diem renunciationis vixerit viginti dies, vt ad ſenſum rectè intelligentis colligi poteſt. Nam cùm quis dixerit, poſt diem Sabbati: hoc ſermone non includitur dies Sabbati. capitulo. quòd à patribus. & capitulo. quod die. ſeptuageſimaquinta diſtinctio. Albericus in dictionario litera P. verbo, Poſt diem Sabbati. Et colligitur ex pluribus iuribus citatis ab Andrea Tiraquello in repetitione. l. ſi vnquam. verb. & poſtea. C. de reuocand. donatio numero decimooctauo. vbi tenet, quod idem eſt cum per dictionem, Poſt, aliquid ius diſponit, ſicut per dictionem. A. Sed ſic eſt, quòd quando terminus aſsignatur per dictionem. A. dies termini non computatur in termino, ergo & in dictione, *deſpues*, poſita in hac lege, cum æquipatatorum, &c. notat Alexander in conſilio quadrageſimoſecundo. In cauſa & lite inter Chriſtophorum. colum. tertia. nume. quinto. lib. tertio. Porrò hæc dictio, Poſt, apertè declarat eum diem, cui adijcitur, non comprehendi. vt probat textus in. l. ſi cui legetur. in verbo. Poſt biennium. & in verbo. præſentibus. & ibi Aretin. columna ſecunda ff. de legat. primo. & in. l. ſi ita fuerit liberius. ff. man. teſtam. Barto. in. l. ſecunda. §. credituin. columna ſecunda. verſic. Aduertè & ibi nouior. ff ſi certum petatur. Salycet. in [illegible] pacto. columna quinta. C. de pactis. Latè Andre. Tiraquel. in tracta. de tetract. titul. primo: §. primo. gloſſ. vndecima. num. 50. Ludouic. Gomeſſ. in regula Cãcellariæ Apoſtolicæ. De infirmis reſignan. quæſtione. 37. vbi determinat, quòd dies termini aſsignatus per dictionem. A. quã idem denotat quod dictio. Poſt, vt per Tiraquellum vbi ſupra. numero. 51. in ſtatuto, vel lege non computatur dies termini in termino. Licet alias dies termini non computetur in termino ſecundum communem opinionem, teſte Gomeſſ. in dict. quæſt. 37. & aſſerui contra communem contra alteram commmunem. l. prima. gloſſ. prima. quæſtione vigeſimaſexta. titulo ſecundo. lib. tertio. ordin. column. 827, cum ſequent. tamen omnes communiter concordant. quòd quandò terminus eſt præfixus per dictionem excluſiuam. A. vel Poſt, dies termini non computatur in termino: quia illa dictio. A. de ſui natura denotat ſeparationem diei, in quo datur terminus à termino præfixo, & ſic excluditur dies ille termini, à quo die ſit actus. per plura iura, quæ adducit Alexander in lege prima. ff. ſi quis caut. & ſic apparet, quòd dies præſtiti conſenſus in litera præſentis legis, cum loquatur per verbum, Poſt, idem ſignificans, quòd dictio. A. dies termini non computetur in termino viginti dierum: nec etiam hoc caſu verificetur de momento ad momentum à die præſtiti conſenſus, nec reliquum diei, in quo fuit datus conſenſus, fuit de intentione Principis veniæ. Lecèt alias niſi fuiſſet poſita dictio excluſiua, veniret, & computaretur de momento ad momentum. vt dicunt Ioannes Andreas. & alij in capitulo. ſuper eo. de appellationibus. quam dixi communem in dicta lege prima. gloſſa prima. quæſtione vigeſima ſexta. titulo ſecundo. libro tertio. ordinament. Tamen non habet locum, quando ponitur dictio. A. in termino, quia tunc dies termini non computatur in termino, nec etiam de conſuetudine. Quam opinionem dixit magis communem Decius in dicto capitul. conſuluit. 2. columna quarta. numero decimo ſeptimo. de appellationibus. Et ſeruari in palatijs dixit Albericus in dicta lege prima. ff. ſi quis cautio. Quanuis contrariam opinionem ſequendam eſſe potius & de conſuetudine ſeruari contra Decium exiſtimet Tiraquel. de retract. §. primo. gl. 11. num. vigeſimoſecũdo. Tamen cũ dictio, Poſt, ſeparatiua ſit poſita in diſpoſitione legis, ſeu contractibus ibi numero 49. fatetur dies termini non comprehendi. Senſit Carolus Molinæ. in conſuetud. Pariſien. titu. primo. §. quarto. quæſtione 2. num. 4.

¶ Præterea dies termini tũc demum computatur in termino, & currit de momento ad momentũ, quando conſtat de aſsignationis termini hora. vt poſt Bonifa. in tract. de malefic. De forma citationis accuſat. nu. 27. voluit Tiraquel. vbi ſuprà. nu. 41. verſic. Decimoquinto limita. Et ſic in renunciationis admiſsione debet conſtare de die, & hora in reliquum ab illa hora computetur terminus de momento ad momentum. Quod non reputo verum, cùm terminus ponatur per dictionem excluſiuam, & ſit fauore reipublicæ, & ſecundum ius antiquum commune noſtra lex. Et ſic ſi non apponatur hora, abſque dubio nõ currit de momento ad momentum. Felin. in cap. quod ad conſultationem. num. 27. de re iudica.

¶ Inſuper ſtatutum diſponens de tempore, quod currere ſolet de iure cõmuni de momento ad momentum, vt non inducat ſuperfluitatem, nouiq; aliquid inducat, tale tempus non debet currere à die termini, ſecũdum diſpoſita à iure communi. Alexand. conſi. 87. nu. 8. & 9. lib. 7. loquendo in noſtris terminis. Sed hæc ceſſant, ppter dictionẽ,

Poſt.

Digitized by Google

Poſt, quæ excludit de iure diem termini, vt dictũ eſt. Tum etiam, quia reſpectũ reipublicæ, vt officia per reſignationem conferantur, eſt in damnũ ipſius, & Regiæ Maieſtatis, vt hac lege expreſſũ eſt, ideoq́ue non computarur dies termini de momento ad momentum, vt probat Tiraquel. de retract. titu. primo. §. 1. gloſ. 11. num. 44. nec debet talis interpretatio in eius odium fieri. l. ad tempublicam. in fin. verbis. ff. de munc. & hono. in illis verbis cæterum cum damno publico honorem cõmitti non eſt dicendum.

¶ Sed eſt dubium, Vtrum dies cæptus habeatur pro completo, nempe ſi renuncians moriatur prima hora vigeſimi diei? Et reſpondendum eſt, cum ſit materia odioſa & damnoſa Reipubli. per præmiſſa, non impletur cum diſpoſitione legis, niſi abſoluto termino in totum poſt vltimum diem deceſſerit, per præmiſſa, & l. tertia. §. minorem. ff. de minorib. l. in omnibus. ff. de actio. & obligat. Quamuis in fauorabilibus, & non odioſis Reipublicæ præſertim dies cæptus habendus eſt pro cõpleto. vt gloſſ. in Clementi. fina. verb. in decimo octauo anno. de ætate & qualita. Gondill. à Villa diego de irregulari. cap. 10. Bertachin. in tracta. de epiſcopis lib. a. quæſt. num. 54. in quarto volumi. tracta. Ioannes Igne. in rep. l. neceſſarios. §. non alias. num. 359. ff. ad Syllania.

¶ Dubitari etiam poſſet, vtrũm locum habeat in renunciatione officiorum facta apud concilium ciuitatis, vel alterius perſonæ ex priuilegio, vt habent Hiſpalenſes in ſuis collationibus, vt conſtat ex confirmatione. l. 64. in pragma. Regum Catholicorum, & ſic debeant in omnibus ſeruari contenta in hac regia lege? Reſpondendum eſt quòd ſic, cum per ſubrogationem & priuilegium poſſint recipere renunciationes officiorum publicorum, & in eo vt eligantur habiles, conſiſtat fauor reipublicæ. l. 65. in dictis pragma. & eſt faciẽda præſentatio in Cõcilio ciuitatis infra ſexaginta dies poſt factam renunciationem, & poſſeſsio officij apprehendi oportet ab illo, in cuius fauorem fuit facta reſignatio ſub pœna declarata in. l. 66. in lib. pragmat. Regum Catholicorum.

¶ Sed eſt quæſtio, An poſsint interuenire dona, promiſsiones, pretium ad hoc vt fiant prædictæ renunciationes in fauorem alicuius, vel vt fiant electiones, & ſuffragantes ad vota alliciantur, & ſubornentur, ſeu corrumpantur per hæc ad aliquem admittendum ad officium publicum per renunciationem, ſeu electionem, vel præſentationem? & ſi interfuerint, vtrum ſit prouiſio nulla? In quo dubio dicendum eſt cum. l. 65. libro pragmaticarum Regum Catholicorum, quòd prouiſio, ſeu electio facta ad officia publica per ſuffragia eligentium & ſuffragantium debet eſſe libera ab omni obligatione, promiſsione, datione, vel precatione, ſeu pretio per ſe, vel per interpoſitam perſonam directè, vel indirectè quocunque modo, ſiue ſiat obligatio ante prouiſionem, ſeu poſt, nam erit ipſo iure nulla. Cuius verba ſunt.

¶ Mandamos que ningun officio de Alcaldia, ni Alguazilazgo, ni Regimiẽto, ni Veyntequatria, ni fiel executoria, ni Iuraduria no ſe puedan vender, ni trocar, ni dar en pago, ni por otro precio, o reſpecto de precio alguno, que en los tales officios interuengan, agora lo den las perſonas en quien ſe renunciare, o traſpaſſare por ellos directa, ni inderectamente, ni los votos que ſe dieren en las tales electiones, prouiſiones que ſe hizieren de los dichos officios, o en alguno dellos, o en los officios de procuraciones de Cortes, y eſcriuanias publicas, donde por priuilegio y coſtumbre antigua perteneſce la tal electiõn, como dicho es, ſe den por precio, ni por reſpecto de precio, ni por ſobornacion, ni ruego de otras perſonas à pedimiento, o cauſa de la perſona que vuiere de ſer elegida, ni hagan promeſſas, ni obligaciones de dar coſa alguna por los tales officios antes, ni deſpues de auidos por palabra, ni por eſcripto, ni por los tales titulos ſuſodichos ſe puedan renunciar, ni traſpaſſar los dichos officios de Alcaldias, y Alguazilazgos, y Regimientos, y veynte y quatrias, è Iuraderias, y fieles executorias por ninguna ni algunas perſonas que los tengan. Y en caſo que los renunciaren en otras perſonas, que la tal renunciacion ſea en ſi ninguna, y por la virtud della, ni de la prouiſion, que por virtud della ſe hiziere, no pueda lleuar, ni ganar derecho alguno a los tales officios, ni alguno dellos, ni ſean recebidos à ellos, ni a la poſſeſsion vel quaſi, y vſo, y exercicio dellos, aunque mueſtren, ni lleuen nueſtras cartas y prouiſiones de merced, confirmacion de los dichos officios por virtud de las dichas renunciaciones, o electiones, o

por

Digitized by Google

por facultad q̃ ayan auido de nos, o de qualquier de nos para renunciar los tales officios. ¶ *Por quãto deſde agora declaramos, q̃ las tales cartas, y facultades ſerã d nos impetradas y ganadas cõ no verdadera relaciõ, y q̃ no emanarã de nueſtra volũtad. Y deſde agora las reuocamos, caſſamos, y anullamos. y mãdamos q̃ ſean obedeſcidas, y no cũplidas, y q̃ por no las cũplir, no ayã, ni incurran en pena alguna: y pueſto q̃ de hecho ſeã recebidos a los tales officios, q̃ por eſſe miſmo hecho ſea en ſi ninguno el tal recibimiẽto. Lo qual mãdamos q̃ ſea anſi cũplido, è guardado, y q̃ perſona, ni perſonas algunas no vayã, ni paſſẽ cõtra ello, ni parte dello, ſo pena q̃ qualquiera perſona q̃ renunciare el dicho officio de Regimiento, o Alcaldia, o Veynte, y quatria, o Iuradoria, o Alguazilazgo, o fiel executoria, o recibiere dadiua, o promeſſa directè, ni indirectè por reſpecto de officio q̃ tiene, o tuuiere, q̃ por eſſe miſmo hecho haya perdido, y pierda el tal officio q̃ aſſi renũciare, y tuuiere, y q̃de vaco, para q̃ nos proueamos del a quiẽ nueſtra volũtad y merced fuere: y la perſona q̃ lo cõprare, o a quiẽ ſe renunciare, o cõprare voto, o lo ouiere por ruego de otras perſonas a ſu pedimiẽto, o cauſa ſuya directè, o indirectè, aya perdido, y pierda los tales marauedis, q̃ por tal officio diere, y no pueda auer ni aya el tal officio q̃ aſſi cõprare, o ouiere por tales ruegos è ſobornaciones, pueſto q̃ nos les hagamos merced del por virtud de la tal renũciaciõ. E los marauedis q̃ den cõfiſcados a nueſtra Camara y fiſco. Los q̃les nos deſde agora auemos por cõfiſcados, y applicados a nueſtra camara y fiſco por eſſe miſmo hecho y derecho.* ¶ Ex qua cõſtat renũciationẽ officij publici faciẽdã eſſe liberè, ſine modo, pacto, promiſſione, vel prece, ſeu pretio, alias eſt nulla ipſo iure, & collatio, & cõfirmatio etiã à Principe facta, prout in renũciationibus, electionibus, & collationibus beneficiorũ eccleſiaſticorũ inſtitutũ eſt, & ſimoniacũ reputatur cap. quãſpio. 1. q. 2. c. cũ pridẽ. & ca. fin. de pactis. & ca. vnico. vt eccleſ. beneficij. tex. cũ gloſſ. in cap. 2. de electione, lib. 6. gloſſ. in cap. ex parte. de officio delegat. Rebuff. in cõcordat. tit. de collationibus, & in practica beneficio. de permutatione verſ. Vigeſimo quarto. pag. 535. nu. 52. Aymõ Crauet. conſil. 192. col. 1. l. 6. ti. 16. par. . & maximũ ſi in iſtis electionibus, in quibus verſatur vtilitas publica, & ex recta officialiũ gubernatione, & ex eorũ habilitate pax, & tranquillitas, & obſeruatio legũ, & ſecuritas cõſciẽtiarũ principũ æquiparentur, & ſi de prophanis officijs ſit electionibus ſpiritualibus, & de beneficijs & officijs eccleſiaſticis, vt officia publica indignis, omiſſis dignis, vt ſæpe fit deſtitutis fauore nõ cõferantur, vt apertè dicit Pragmati. 65. Regum Catholicorum, quæ fortè fuit cauſa finalis vt ex Prooemio colligitur, ne inhabiles admitterentur per prædictos illicitos modos ad officia publica, habilibus & ſufficiẽtibus repulſis, ibi. *Porque muchos hõbres inhabiles, &c.* Et ſic qñ habilis eſt electus, videtur, quòd etiã ſi preces interueniant, vel pretiũ, quòd non habeat locum diſpoſitio prædictæ Pragmaticæ, quia deficit cauſa finalis, qua ceſſante, ceſſat diſpoſitio legis. argumẽto. l. cum tale. 72. §. falſam cauſam, ibi, quia ratio legandi legato nõ cohæret. ff. de cõditionibus & demõſtrationibus. Nam cauſa, quæ inſeritur in lege, præſumitur eſſe finalis. vt ibi notat Bald. ſumens occaſionẽ ex gloſſ. ibi, in verb. nõ cohæret. & in. l. generaliter. col. 2. verſicul. Sed in dubio. C. de epiſcopis & clericis. & in. l. 2. §. fina. ff. de donationibus. Tiraquellus in tracta. De cauſa ceſſante. limitatio, prima. numero vigeſimonono. & notat Decius in. l. vnica. columna ſeptima. numero decimoquinto. verſicul. Gloſſa ſecunda. in verbo, Intereſt. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt proferun.

¶ Nam quando aliquid ſtatuitur cum cauſæ expreſſione, cenſetur ſtatutum contemplatione cauſæ expreſſæ. Bartolus in. l. ſi pupilli. §. item ſi. numero quinto. ff. de negotijs geſtis & in. l. ita ſtipulatus. numer. decimoquinto. ff. de verborum obligationibus, qua diſpoſitione finali ceſſante, ceſſat legis diſpoſitio. Panormitan. in capit. cum ceſſante. numero ſecundo. de appellationibus. glo. Bartol. & Iaſo numero octauo. in. l. ſtipulatio iſta habere licere. §. alteri. ff. de verborum obligationib. Sed ratio finalis eſt prouidere, ne homines inhabiles conſequantur officia publica. Si ergo electus eſſet bonus & habilis, non haberet locum diſpoſitio prædictæ Pragmaticæ, quæ in electione indigni tantùm per præmiſſa eſt intelligenda. Preces enim pro digno quamuis ſint prohibitæ in electionibus, & inducant ſimoniam, non nocent electo, nec ſimoniacam electionem faciunt. gloſſ. in capit. Moyſes. vèrb. rogauerit. octaua quæſt. prima.

Digitized by Google

ma.capit.illud. iuncta gloſſ. prima. octaua quæſtione ſecunda,& ibi Archidia. capit. quibuſdam. iuncta gloſſ.actionis.prima quæſtio.1. Ergo & in ſpecie propoſita. Et iura,quæ loquũtur in electionibus eccleſiaſticis,etiam locum habent in ſecularibus,ex ijs,quæ ſuprà dixi, & æquiparantur. vt facit Panormi.in cap. cùm in iure peritus. vlti. verb.de electionib.& in cap.poſtquam.numer 2. & in capit.licet.numer. 11.eod.titul.& qui habet pro ſe nobilium ſuffragia, cùm multùm pro eis præſumendum ſit præferendus erit alteri, qui cæteris paribus non habet vota ita qualificata, cum cenſeatur ſanior. Panormita. in capitu. de multa. de præbend.& in cap.dudum.nume. ſecundo. de electio.glo.qua maiores natu in cap. lex. vbi latè dixi in lectione ordinaria. diſtinct. 2. Verba enim legis poſita in procœmio, cauſam finalẽ denotant l.fina.vbi Bart.Bald.Angelus & Imol. notant.ff. de hæredibus inſtituen. cum alijs pluribus idem tenentibus refert Andreas Tiraquel. in tracta.de cauſa ceſſant.limitatio. 1. nume. 64. & ex ratione reſtringitur diſpoſitio legis quantuncunque contineat verba præciſa. Iaſ.in.l.non dubium. nume. 36.C.de legibus.& in.l.quãuis.C. de in ius vocã. & eſt deducenda ad rationem tanquam ad finem. Panormi.in capit.non debet. de conſangui. & affini.colum. 2.numer.1.& ſecundum mentem diſponentis ex expreſsis in diſpoſitione reſtringenda eſt diſpoſitio. Panormita. in capit. ſecundo requiris.num.2.de appellationib. Ergo primus intellectus ad dictam.l.64. ſit, quòd locum habeat, quando eligitur indignus: ſi verò dignus, etiam ſi interueniãt munera,preces, & alia, de quibus ibi, electio erit valida: quia illud vnum propter publicam vtilitatem lex prætendit, vt dictum eſt.

¶Item,quòd verba, pretium, & pactiones in his publicis officijs non poſsint interuenire pacto reſignantium,habet locum, cùm partes interſe conclusiuè paciſcuntur: ſecùs ſi,& quatenus Principi placuerit,& non alio quouis modo pacta expoſita Principi, alioqui nunquam renuntiationes fieri poſſent, ſi partes non poſſent conuenire, vt in permutatione beneficiorum, tradit Decius conſi. 141. Secùs ſi partes inter ſe machinarentur nulla habita ſuperioris ratione. cap. cùm olim. vbi Collect. de rerum permuta. Boeri. in deciſio. 205. nume.1. Pariſi.ita intelligendus conſil. 130.num.12. lib.4. Paluda. in quarto ſentent. diſtinct. 25. quæſtio.4. artic. ſecundo. verſi. Exemplum de permutatione. Princeps enim omnia poterit in derogationem dictæ.l.64.& iuris poſitiui concedere. capit. propoſuit. de conceſsio. præbend. Imò hodie officium tabellionatus, & alia huiuſmodi officia Princeps concedit ex renuntiatione, dato renuntianti certo pretio, & ideo cenſentur bona propria quamuis ex Principis liberalitate concedantur, & ſint intranſmiſsibilia, & cõpellitur quis ſi non habeat alia bona vendere tale officium publicũ, vt ex pretio ſatisfaciat ſuis creditoribus, & ſi pater emat tale officium, filio imputabitur in legitima. Et ſic practicatur apud ſupremos cauſarum iudices apud Hiſpanos. Et ſic officium decurionatus, Tabellionatus, & alia officia publica cùm vendi poſſunt ex licentia Principis, quotidie æſtimantur in bonis proprijs poſſeſſoris pro bonis firmis, & ſic imponantur in legitima, & conferuntur. vt Paulus Pariſi. conſil. 56. numero vndecimo. lib. quarto. Probat & Couarru. lib. 3. Variarum reſolut. cap. 19. num. 6. Dixi in prima parte horum cõmentariorum in.l.8. verbo. *Eſtudios*. colum. 80. tit. 2. lib. 1. ordinamen.

¶Quid autem eſſet, ſi is, in cuius fauorem fuit facta electio officij publici per renuntiationem, eo tempore habebat aliud publicum officium incõpatibile ſimile, vel diſsimile, vtrùm per acceptationẽ ſecundi vacet primum? Dic, quòd duo officia publica quis habere nõ poteſt, & per acceptationem alterius incompatibilis, ceſſat omne ius, quod habebat ad primum, & vacat. tex. ſingula. in capit. vt quis 25. de electionib. lib. ſexto. text. in.l.14. iſto titul. ſuprà. Facit ordinatio Regis Illephonſi, *De los Iurados*, capit. 19. dicens, *Que el Iurado no pueda tener dos officios incompatibles, ſino, que acceptado el vno, ſea viſto deſiſtirſe del otro, como es de Veynte y quatro, y Iurado.* Tum quia impoſsibile eſt, quòd quis duobus officijs ſimul inſeruire valeat, & dum vni voluerit aſsiſtere, in alio nullatenus poterit, iuxta illud euangelicum, Nemo poteſt duobus dominis ſeruire, &c.

¶Tum etiam, quia cum quis in pluribus eſt diuiſus, ſui plenam habere non poteſt poteſtatem, nec perfectè officium ſibi commiſſum peragere poteſt. capitu. diuerſis fallacijs. de cleric. coniuga. & qui ſeruire vult duobus, deficit ambobus. gloſ. capitul. final. 49. diſtinctione. & gloſſ. diuiſus. in dict. cap. diuerſis.

¶Tum etiam, quia vt Plato libr. 3. Dialogo. 3. de republi. vel de iuſto. pagin. 565. notanter ait, Singuli, ſingula rectè conficere poſſunt, plura verò minimè: quòd ſi quis plura tractare aggrediatur, in ſingulis ita deficiet, vt in nullo euadat egregius. Et ſecundum Ariſtote. 4. metaphyſi. Vnum quodque opus melius perficitur, dum intenditur circa vnum, quàm circa plura. Ergo per acceptationem ſecundi officij amiſit primum, nec ipſum amplius iuxta regiam legem habere poterit.

¶Sed etiam dubitari poterit. Aliquis intendebat habere voces & ſuffragia illorum, qui officia poſſunt conferre ex priuilegio, ciuitatenſes collationum ampliſsimæ ſimul & per opulentæ ci-

nitatis

uitatis Hiſpalenſis, cuius tenor priuilegij infrà ſubijciam, & promiſit certum quid pretij, vel obligatione,pacto,ſeu verbo ſuffragare debẽtibus vel alteri eorum propter quam promiſsionẽ illicitam,vt in prædicta Pragmati. habetur, eſt nulla collatio officij:ſed antequam conuenirent in vnũ & ſuffragia præſtarent,promittens proteſtatione præmiſſa reuocauit eam, & receſsit ab obligatione,& pacto,& eos eſſe liberos voluit à tali pacto, & vt ſuffragium præſtarent ſecundùm ſuas conſcientias pro eo, quem ipſi eligere liberè voluiſſent,& ſic fuit ſequuta electio iſtius,qui antè fecerat promiſsionem, quam reuocauit, vt præmiſſum eſt,an collatio,& electio huiuſmodi ſit valida,cum receſsit à tali pacto,& in libertate priſtina,ſine fraude reliquit electores? Reſpond.ſecundùm ea,quæ propoſita fuerunt, validam fuiſſe ipſam electionem,nam pœnituit debito tempore, & potuit,& cum fuit proprium factum pendens à ſua volũtate,bene potuit ab eo recedere,& annihilare promiſsionem ſuam, tam ex parte promittentis,quàm recipientium obligationes. l. ſi quis iusiurandum.vbi Bald.num.1.C.de reb. credi. & iur.iur.Bart.in.l.quãuis.C.de tranſanct. Et ad euitandam pœnam locum habet pœnitentia. Bald. in.l.alia.C,de his quib.vt indig.Bart. in authenti. Nouo iure.C. de pœna iudi.qui male iudi. Ergo ſi ſe retraxit,& pœnituit à promiſsione,res eſt in ſui principio, & tanquam ſi nunquam interfuiſſet,ceſſauit ſpes præmij,& præmium,ſeu ſubornatio.& electio fuit liberè facta,& valida,& ſic pœna Pragma & l.26.titul.quinto.parti.1.& extrauagan.Cùm deteſtabile.de ſimoni. inter communes,locum non habent, ſi pœnitentia ducti non perſeuerarint in ea volũtate,donec ſequuta fuerit communis electio. vt in ca. perpetuæ.de electio. lib.6 Panormi.in cap.congregato.eod.tit. Greg. Lopez in dict.l.26.in glo.a.

¶Priuilegium autem Regis Illephonſi Hiſpalenſibus datum,& confirmatum per.l.7.titu.1.ſuprà iſto lib.7.eſt huiuſmodi.

¶ *E ſi por auentura acaeſcieſſe, que finare alguno de los nueſtros Iurados, mandamos que los omes buenos de aquella collacion onde fuere aquel Iurado,que catẽ, y eſcojan entre ſi vn ome bueno,abonado, de buena fama de aquella collacion miſma, con conſejo y acuerdo de algunos de los nueſtros Iurados, y que le preſenten delante el nueſtro Adelantado ſi fuere y, è que le tome la jura. E ſi el Adelantado y no fuere, que lo traygan ante qualquiera de los nueſtros Alcaldes mayores de y de la dicha ciudad que le tome la jura en nueſtro lugar, y que eſte ſea nueſtro jurado,con los otros nueſtros jurador.*

¶Omnia requiſita in noſtra lege, ſunt ſeruanda in renunciationibus officiorum publicorum factis in manibus aliorum quàm Regis virtute priuilegij:quia quanuis ſit receſſum à perſona, non tamẽ à forma,alioqui ad ſuperiorem deuolueretur poteſtas ipſorum.ex glo. diſpoſitione. in Clement. vni.de ſuppl.negli.prælato.Facit cap.2.de ſuppl. negl.præla.& quæ not.Barb.in ca. venerabilis.nume.15.de offi.delega.Corſ.in ſing.verb.conſiliũ. ad fin.Felin.in c.cùm acceſsiſſent.nu.18.de cõſti. & tex.in.d.clem.vni.§.Prioratus. quem prædicti dicunt ſingu.ad hoc, quòd ſi etiam iure deuoluto pertineret præſentatio & inſtitutio propter negligẽtiã inferioris ad ſuperiorem,ipſe ſuperior tenetur conferre beneficium iure deuolutionis,ſeruatis qualitatibus ipſius beneficij,& eiſdem perſonis,quibus tenebatur prouidere inferior ad præſentationem Patroni. Ex quo infertur, quòd homines boni collationum, tenentur eligere Iuratũ bonum,& idoneum,iuxta formã prædictæ Pragmaticæ,& ſi ſcienter eligant indignum, & nõ ſeruent formã ipſius præſentatio & electio non erit recipienda à iudice Regio,ſi ei cõſtet de defectu, & indignitate præſentati,ſicut Epiſcopus, quando ei præſentatur indignus ad beneficium. l.5. & ibi Gregorius Lopez.verb. *Digno.* tit.15.part.5. Adde quæ dixi in.l.2.titu.6.lib. 2. ſuprà in glo. prima.colum.257.verſic. Hinc infertur affirmandum de conferendis magiſtratibus ſecularibus.

¶Vtrum autem reſignatio officij fieri poſsit per procuratorem ad hoc ſpecialiter conſtitutum? Reſpond.poſſe. Quia id poſſum per alium, & quod per me.l.certè.§.primo.ff.precari.cap. cum olim. de offic.delegat.capit.mulieres.§.illi verò. de ſententia excommunicationis. Tum etiam ex text. claro in Clement.vnic.de renunciat. Guilielmus Caſſado.de renunciat.deciſio.2. Selu. in tracta.de beneficio.3.part.quæſtio.16.Archiep.Florentin. 2.part.titu.1.capit.5.§.vndecimo. Sylueſt. verb. renunciatio.in princ.& quæſt.6.

¶Dixi in capite quæſtionis, ſpecialiter conſtitutum. vt adnotarem, ad renunciationem faciendam,ſpeciale mãdatum neceſſarium eſſe. ex Cardina.in dict.Clemen.vni. de renunciatio. oppoſi. 1.Panormit.& Docto.in capit.accedens. de præbend.Ioan.Selua de beneficio.in.3.part.quæſtione ſeptima. Ea eſt enim ratio,quia Procurator,ſeu adminiſtrator ſine ſpeciali mandato non poteſt donare,l.contra iuris.§.fina.ff.de pact.l. creditor. §.Lucius.ff.mandat.l.prima.ff. quibus mod.hyp. ſolui.l.filius familias.ff.de donationibus. Iaſ.in.l. præſens.num.nono.C. de tranſact. Ioan. à Graſſis in tract.de ſubſtantialibus procuratorij. verb. concludendum. num.4. ergo ad renunciandum, cùm idem ſit remittere, quod donare. ¶Eſt tamen dubium. Vtrum renunciationes officiorum ſint publicandæ,vt ſuum effectum ſortiri valeãt? Reſpon-

biuiere veynte dias deſpues [a] que otorgare la tal renunciacion. Y de otra guiſa que podamos proueer del dicho officio ſin embargo de la tal renunciacion, o de la prouiſion que por virtud della ſe diere: aſsi como proueyeramos ſi nunca la tal renunciacion interuiniera.

¶ *Ley. XXIII. Que las ciudades y villas que no tienen priuilegios de elegir officiales que el Rey pueda proueer.*

¶ El Rey don Iuan en Toledo. Año de mil cccc xxxvij.
¶ Idem. En Madrid Año de xxix.
¶ Idem. En Valladolid. Año de xx.

Tenemos por bien que las ciudades y villas y lugares que han y tienen por priuilegio, o por vſo y coſtumbre de elegir regimientos, o eſcriuanias quando vacaren que el tal priuilegio: o vſo y coſtumbre les ſea guardado [b], y en las otras ciudades y villas y lugares que no lo há por priuilegio vſo, ni coſtumbre. Mandamos que quede la libertad en nos para que podamos

Reſpondeo quod ſic intra ſexaginta dies poſt Regis confirmationem, nec tali officio reſignato, amplius vti poterit reſignans l.66.in libr. Pragmati. Regum Catholicorum. In beneficijs eccleſiaſticis ſi reſignatio fuerit facta in curia, publicatio debet fieri intra ſex menſes, ſi extra, intra menſem ſecundum Innoc. Octaui.regul. Cancellariæ apoſtoli. 34. vbi gloſſ. & Gomeſsi. & Caſtol. Molinæ. Panor. conſ. 99. lib.1. Philippus Corneus. conſil. 137.lib.3.

¶ Renunciationes debent fieri liberè abſque alicuius pacti, modi, ſeu conditionis, & promiſſionis adiectione. Petrus de Vbald. in tracta.de permut. beneficio. numer.41. & ſine fraude. cap. ſecundo.de renunci. libr. 6. cap. vnico. de rerū permut. lib.6. Regula Innocen. 8. Cancellariæ apoſtolicæ 43. vbi præcipitur, quòd renūcians teneatur iurare talem renunciationem fuiſſe factam abſque dolo, & reſignatarius etiam tenetur iurare id in ſpecie noſtræ legis, vt habetur in pragma.65.lib. Pragma. Regum Catholicorum, ibi, *que antes que ſea recebido al vſo y exercicio del que no dio, ni prometio, dara, ni prometera directè, ni indirectè, por ſi, ni por otra perſona alguna, dineros, ni otra coſa alguna por el tal officio, por troque, ni en cambio, ni en pago, è que no ouo votos algunos por precio de dadiua, dada, ò prometida, ni por ruego de otras perſonas, à pedimiento o tanſa ſuya. E que ſi el tal juramento no hiziere, que no ſea recibido al dicho officio. Y ſino fuere recebido, q̃ no vala el tal recebimiēto, è ſea ē ſi ninguno, ò no pueda vſar, ni vſe del tal officio.* Poteſt enim ſuperior per iuramentū conſtringere electores, vt eligant ſecundū Deum & conſcientiam magis idoneum & vtilem eccleſiæ. textus & ibi Panormita. in capitul. conſtitutis. columna prima. verſicu. Nota primò. numero primo. de appellationibus. ergo & per iuramentum inquirere vtrùm interuenerunt aliqua, quæ libertatem eligendi digniorem auferunt, vt ſunt dona, & promiſsiones &c. Iuramentum in multis interponitur, vt tollat preſumptionem doli & malitiæ, vt in accuſatione criminali, in petitione reſtitutionis in integrum, & in alijs huiuſmodi. Ad idem eſt lex ſecunda. ſupra hoc titul. lex nona. titu. decimo tertio. libro ſecundo: ſuprà. l. tertia. titulo. 14. eodem lib. ſecundo.

¶ *Veynte dias deſpues.* Scilicet excluſa die, in qua fuit facta & admiſſa renunciatio, nec dies connumerandus erit de momento ad momentum, nec dies cæptus habetur pro completo in iſta lege, cū tractetur de odio Reipublicæ, & præeminentiæ Regis, vt dixi in priori gloſſa.

¶ *Lex.* XXIII.

¶ *Les ſea guardado.* Concordat. l. ſeptima. titul. primo. ſupra iſto libr. ſeptimo. ſupra. l. 19. tit. 13. li. 2. Forma, conſuetudo, & lex antiqua in electione officialiū eſt ſeruāda. tex. & ibi Bar. in. l. ſuper creandis. C. de iur. fiſc. lib. 10. l. Actuarios. C. de numerarijs & actuar. lib. 12. vbi glo. fin. notat, nō valere, quæ fiūt à non iure electo, & facit argumentū in contra-

Digitized by Google

contrarium de l. Barbarius ff. de officijs prætor. vbi valent geſta à ſeruo electo in Prætorem. Sed id fuit propter bonam fidem eligentium,& communem famam & vtilitatem Reipublicæ, quæ verſabatur intuendis factis à Barbario prętore, & durante iuriſdictio committentis. vt dixi in l.3.tit.15.lib. 2.ſuprà.

a ¶ *E naturales dellas.* Ad officia publica naturales regni cæteris exteris ſunt præferendi. l. 8. titu.lito.2. ſuprà. vbi vide quæ addidi. Nec ſalua conſtientia Princeps aliud facere poterit. text. nota. in cap. bonæ. 2. §. intelleximus. de poſtul. prælato. verb. Ideoque non poteramus ſalua conſcient.a. &c. l.18.& l.19.titul.3. libr.1. ſuprà vbi vide in gloſſ.1.l 3. & ibi Grego. Lopez. verb. *De aquel Obiſpado*. titul. 15.

prouecr de los tales officios que vacaren por muerte,o por renunciacion,o por otra qualquier manera a quiẽ nueſtra merced fuere. Tãto que las perſonas a quien proueyeremos ſean vezinos y moradores de las ciudades villas y lugares donde fuerẽ proueydos de los tales officios y naturales dellas[a].O que ayan ſeydo vezinos dellas diez años antes que por nos fuere proueydo del tal officio,lo qual mandamos que ſe guarde no embargantes qualeſquier cartas q̃ nos dieremos contra lo de ſuſo contenido. Y aunque ſean dadas de nueſtra ſciẽcia, y proprio motu y deliberada voluntad Y aunque demos ſegunda juſsion con qualeſquier clauſulas derogatorias y otras qualeſquier firmezas y que los emplazados por ellas: no parezcan, ni cayã en otra pena, ni rebeldia: ca nos los abſoluemos, y damos por libres y quitos de todo ello.

¶Ley. XXIIII. *Que los officios que el Rey diere por vida de alguno no vaquen por finamiento del Rey.*

¶El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxxvj.

ORdenamos, q̃los officios de nueſtra caſa, y los officios: otroſi de los Alcaldes y Alguaziles y merinos de las ciudades y villas y lugares que por nos, y los Reyes nueſtros progenitores fueron otorgados a qualeſquier officiales: por ſu vida, o por nos fueron otorgados por vida de aquellos a quien nos fizieremos merced dellos que no vaquẽ por muerte del Rey que gela dio, o diere[b].Mas quedẽ ſiempre

par. 1. Panormita. in dict. capit. bonæ. notabi. 13. Et potius eſt prę ferendus ille qui eſt de congregatione. capitul. Abbatem.2.vbi notat Cardi. 18. quæſt.2.

¶*Lex.* 24.

b ¶*No vaquen por muerte del Rey que gela dio o diere.* Beneficiũ Principis cenſetur eſſe perpetuũ ſaltim ad vitam illius, in cuius fauorem cõceſſum eſt, ideoque officia publica tabellionatus, & huiuſmodi, quæ ad vitam concedi ſolent, ſucceſſor per mortem concedentis ſine culpa tollere nõ poteſt, vt aduerſus vnum illuſtrem comitem huius regni iudicatum fuit per ſupremos. Regios ſenatores, nam ſucceſſor in regno vel maioria non poterit officia alias perpetua, veluti decurionatum, vel tabellionatum ſeu ſimilia officia perpetua

tum à prædeceſſore collata. vt not. Baldus in capit. vnica. verſic. Nota, quòd ſucceſſor. C. qui ſucceſſo. feudi dare teneantur. Gregori⁹ López in. l. ſecunda. verbo. *Sino el fijo mayor.* titul. 15. part. ſecunda. Non tamen potetunt domini maioricatum concedere cõſtellanias perpetuas, vel annuos reditus, vel ſimilia in præiudicium ſucceſſorũ ſecundùm Baldum in. §. amplius conſueuerat. de pace conſtan. & vid. Iſerni. de prohibi. feudi alienatio. verb. nec dominus feudi. colum. final. verſicul. Sed an Princeps. Imò filij iſtorum in officijs quibus patres eorũ principi inſeruierint, ſunt tuendi, nec ab illis ſunt arcendi. Gregori. vbi ſupra. & eſt optima Regia lex. 20. titul. tertio. lib. 4. ſupra vbi adnotaui.

pre firmes biuientes los tales officiales: pero que de los officios de la caſa, y Corte del Principe deſpues que reynare pueda fazer lo que quiſiere a ſu voluntad. Y delos officiales de la Chancilleria mandamos que queden firmes por toda la vida de los officiales a quien fueron otorgados: aſsi como diſponemos en los officios de las ciudades, y villas y lugares.

¶ *Ley. XXV. Que los eſcriuanos publicos no tengan voz, ni voto en los concejos.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Toledo. Año de lx.

ESTABLEſcemos que los eſcriuanos de los concejos de las ciudades, y villas y lugares no tengan voz, ni voto en los dichos concejos.

¶ *Ley. XXVI. Que los Corregidores y Alcaldes y otros officiales no arrienden ſus officios.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Burgos. Año de mil ccccliij.

Lex. XXVI.

ORDENAMOS que los Corregidores y Alcaldes, y merinos, y Alguaziles de las ciudades, y villas y lugares de nueſtros Reynos, ni alguno dellos no ſeã oſados de arrendar, ni dar a renta los dichos officios, ni algu no dellos: y ſi los arrendaren: que por el meſmo fecho los pierdan y ayan perdido. Y defendemos que aquellos a quien fueren arrendados no puedan vſar dellos, ſo las penas en que caen aquellos que vſan de officios publicos que no les perteneſcen. Y mandamos que ſe guarden acerca deſto las leyes ordenadas por el Rey don Enrique Segundo, en las Cortes que hizo en Burgos. Y por el Rey Don Iuan Primero nueſtros progenitores en las Cortes que hizo en Valladolid.

a ¶ *Arrendar.* Concordat. l. 16. titu. 14. li. 2. ordi. ſuprà. & quæ ibi dixi.

¶ *Ley. XXVII. Que ſe guarden los priuilegios y ordenanças que no ſe arrienden los officios de las ciudades y villas.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

Orde-

ORDENAMOS, y mandamos que las leyes y ordenanças de los nueſtros Reynos que diſponen que los Alguaziles, y los otros officios de juſticia de nueſtra caſa y corte y Chancilleria y de las ciudades y villas y lugares y prouincias de nueſtros Reynos no ſe arrienden que ſean complidas, y guardadas y executadas de aqui adelante ſo las penas en ellas cõtenidas.

NO vayan a la guerra los Alcaldes y Regidores y Iurados y las otras perſonas que ſe contienen en eſte libro en el titulo de los exemptos.

Titu. III. De los proprios y rentas de los concejos.

Ley. I. Que los bienes de redempcion de las ciudades y villas que ſon tomados por algunos ſean reſtituydos.

El Rey don Iuan. II. en Madrid. AEra de mil cccxxxiij.

PORQVE nueſtra merced y voluntad es que las ciudades y villas y lugares ſean abõdadas de proprios: ordenamos y mandamos que las tiendas, boticas y alfondigas y lonjas y ſuelos que fueron appropriados a las dichas ciudades y villas y lugares: y aſsi miſmo a los officios que ſon de dar a las dichas ciudades y villas que ſon de redemcion para los proprios dellas los quales han tomado y tienen entrados y tomados algunas perſonas con poder y fauor que tienen en las tales ciudades y villas y no pagan tributo por ellas que luego ſean tornadas a las tales ciudades, y villas. E ſi algunas cartas de mercedes de las tales coſas fueron dadas por los Reyes nueſtros progenitores y por nos: ſean ningunas: y ſean obedeſcidas y no complidas. Y que las nueſtras juſticias por las no complir, no cayan en pena alguna: aunque contengan qualeſquier clauſulas derogatorias.

Ley. II. Que no valan las mercedes que el Rey fiziere de las rentas y proprios de las ciudades y villas.

Idem. Año de xxix.

NVESTRA merced y voluntad es de guardar ſus derechos y rentas y proprios a las nueſtras ciudades y villas y lugares. Y mandamos que no valan las mercedes que nos hizieremos a perſona al-

ſona alguna de los proprios y rentas de las dichas nueſtras ciudades y villas y lugares.

¶ *Ley. III. Que ſean reſtituydos a las ciudades y villas los exidos y terminos, y heredamientos de los concejos que ſon occupados por carta del Rey, o en otra manera.*

¶ El Rey don Alonſo en Madrid.

MAndamos que todos los Exidos y montes y terminos y heredamiẽtos de los concejos de las nueſtras ciudades y villas y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios, que ſon tomados y occupados por qualeſquier perſonas por ſi, o por nueſtras cartas que ſean luego reſtituydos y tornados a los dichos concejos cuyos fueron y ſon. Pero defendemos que los dichos cõcejos no los puedã labrar, vender, ni enagenar: mas que ſean para el pro communal de las dichas ciudades, villas y lugares donde ſon. E ſi algunos han labrado, o poblado alguna coſa dello: que ſea luego desfecho y derribado.

¶ *Ley.* IIII. *La forma que ſe ha de tener en arrendar los proprios de los concejos.*

¶ El Rey do Iuan Segundo en Soria.

¶ El Rey don Iuan Segundo en Madrid.

MAndamos q̃ los bienes y proprios de los concejos de las nueſtras ciudades y villas y lugares quãdo ſe ouieren de arrendar, ſea ſeñalado y aſsignado cierto dia por el concejo por pregonero quando el dicho arrendamiento ſe ouiere de arrendar. Y ſea pregonado por nueue dias ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los Alcaldes.

¶ *Ley. V. Que los caualleros, ni otras perſonas no occupen los terminos de los lugares donde biuen.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

LOs procuradores d̃ las ciudades y villas d̃ nueſtros Reynos, ſe q̃xaron por ſu peticion en eſtas cortes, diziẽdo que vnos Cõcejos a otros: y algunos caualleros y otras perſonas injuſta y no deuidamente tomã y occupã los lugares, y juriſdiciones y terminos y prados y paſtos y abreuaderos d̃ los lugares q̃ comarcã con ellos, o qualquier coſa dello. Y lo que peor es que los miſmos

a ¶ *De las ciudades.* Confirmata eſt per pragma. 3. *del remedio de las careſtias del año de* 1552. fol. 7. refert Alphõſus Azeuedo in ſuo erudito & ingenioſo ſecũdo repertorio Curiarũ in l. 5. ti. lib. 7.

mos naturales y vezinos de las ciudades, y villas, y lugares donde viuen, toman y occupan los terminos dellas. Y aunque los pueblos ſobre eſto ſe nos han quexado: y ſobre la reſtitucion de la poſſeſsion han auido ſentencias que no ſon executadas. Y pueſto que de hecho ſe executaſſen luego los poſſeedores que primero las tornan a occupar como ſolian, de manera que a los pueblos ſe les recreſcen dos daños. El vno es la toma y occupacion de ſus terminos. El otro es las coſtas baldias que hazen para los recobrar. Y porque ſomos informados: que muchas ciudades, y villas, y lugares de nueſtros Reynos, eſpecialmente de nueſtra corona Real eſtan mucho deſapropriadas y deſpojadas de los dichos ſus lugares y juriſdictiones y ſus terminos y prados y paſtos y abreuaderos. Y como quier que tienen ſobre ello ſentencias no pueden alcançar la execucion dellas.

Porende nos queriendo remediar y proueer ſobre eſto. Ordenamos y mandamos que quando algun concejo ſe quexare que otro concejo, o algunos caualleros: y otras qualeſquier perſonas les toman, y occupan ſus lugares y juriſdictiones y terminos, y prados, y paſtos, y abreuaderos, y otras coſas perteneſcientes al tal concejo del tal lugar, o qualquier coſa dello, que el Corregidor, o otro juez que dello pudiere y deuiere conocer, o el Peſquiſidor que ſobre ello por nos fuere dado: llame a la otra parte, o partes, de quien ſe querellare y aſsigne, y nos por eſta ley les aſsignamos plazo, y termino: de treynta dias por dos plazos: los quales no ſe puedan prorogar: dentro de los quales el aya de moſtrar, y mueſtre titulo derecho que tiene a los tales lugares, o juriſdictiones y terminos, y prados, paſtos, o abreuaderos. E otra qualquier coſa comun que occupe, entretanto el tal juez, o Peſquiſidor haga peſquiſa ſimpliciter, y de plano y ſin figura de juyzio. Y ſepa la verdad por eſcripturas y teſtigos, por quantas vias pudiere: que es lo que les eſta tomado de lo ſuſodicho perteneſciente al tal concejo, o a ſu tierra, o al vſo y pro comun della en qualquier manera por qualeſquier concejos, o perſonas que dixeren que lo tienen occupado y fecha la

tal

tal peſquiſa y prouança que dentro de los dichos treynta dias fuere tomada con todo lo que la otra parte ouiere moſtrado, o prouado dentro del dicho termino ſin reſcibir otros eſcriptos, ni contradiciones, ni tachas de teſtigos, ni de las eſcripturas que por la vna y por la otra parte fueren preſentadas, y ſi fallare que la toma, o occupacion de los dichos terminos, o lugares, o de las coſas ſuſodichas, o qualeſquier dellas es verdadera, o que el dicho concejo fue deſpojado de la poſſeſsion dello: que luego ſin otra figura de juyzio y ſin concluſion de cauſa, y ſin dilacion alguna torne y reſtituya y haga tornar y reſtituyr al tal concejo la tal poſſeſsion libre y pacifica de aquello que fallare que fue deſpojado y le fue y eſta tomado y occupado. Y meta y ponga en la poſſeſsion de todo ello a ſu Procurador en ſu nombre y los ampare y defienda en ella, y no conſienta, ni permita que les ſea occupada, ni perturbada por el otro concejo, o perſona que la ſolia tener occupada, ni por otra alguna, ni que ſobre ello ſe inquieten, ni perturben, ni hagan prendas, ni reſiſtencia alguna. E ſi de fecho tentaren fazer: mandamos que les ſea reſtituydo: y de mas que le pongan pena: la qual nos por la preſente le ponemos: y que por el meſmo hecho el tal occupador que fiziere reſiſtencia, o mandamiento, o fuere contra ella, pierda y aya perdido qualquier derecho que tuuiere y pretendiere auer ſi lo tuuiere al ſeñorio y propriedad de la coſa ſobre que contienden y otro tanto de ſu eſtimacion: y que pierdan los officios que tuuieren: aſsi de nos como de qualeſquier ciudades villas y lugares. Y ſino tuuiere officio que pierda el tercio de ſus bienes para nueſtra camara. E ſi no tuuiere derecho alguno a la dicha coſa ſobre que contiende, que pague la eſtimacion della con otro tanto. La meytad dello para el concejo, con quien contendiere: y la otra meytad para nueſtra camara y fiſco. Y mas que incurran en las otras penas ſuſodichas. Lo qual todo mandamos que aſſi ſe haga y cumpla: aunque la parte que tuuiere fecha la tal occupacion appelle del tal juez peſquiſidor de la ſentencia que diere, o la aya por ninguna, o vſe

de otro qualquier remedio contra la tal ſentencia. E otro ſi no embargante que aya alegado, o alegare ſobre la dicha cauſa pendencia de pleyto ante nos en el nueſtro conſejo, o en la nueſtra audiencia, o ante otros qualeſquier juezes. Y no embargantes otras qualeſquier cauſas y razones que alegare para impedir la tal execucion, quedando toda via ſu derecho a ſaluo ſi alguno touiere en quanto a la propriedad para que vengan, o embien a alegar, o moſtrar ante nos en el nueſtro conſejo quando entendieren que les cumple.

Pero entretanto que toda via execute la dicha ſentencia, o mandamiento realmente y con effecto. Y en quanto a las ſentencias que faſta aqui eſtan dadas ſobre las coſas ſuſodichas, o qualquier dellas. Pero qualeſquier Corregidores, o juezes, o peſquiſidores: aſsi de la corte de los dichos ſeñores Rey don Iuan: y Rey don Enrique, o qualquier dellos como de nos. Mandamos que ſi las dichas ſentencias ſon ya executadas y traydas a deuido effecto que las otras partes a quien toca ſean oydas ſobre la propriedad: y entre tanto que los concejos en cuyo fauor fueron dadas tengan la poſſeſsion como dicho es ſin embargo de qualeſquier pendencias que en primera inſtancia y en grado de appellacion, o en otro qualquier eſtado.

Pero ſi faſta aqui no han ſeydo aſſentados, ni han auido effecto, queremos que ſi las tales ſentencias fueron dadas, ſeyendo las partes llamadas y oydas que toda via ſean executadas ſin embargo de qualquier appellacion que eſte interpueſta. Y de qualquier pendencia que ſobre ello aya: quedando toda via ſu derecho, a ſaluo a las partes en quanto a la propriedad como dicho es, pero ſi las tales ſentencias fueron dadas ſin llamar y ſin oyr las partes que lo poſſeyan. Mandamos que en tal caſo ſe torne la cauſa a començar de nueuo: ſegun el tenor de aqueſta ley.

Y mandamos a las dichas partes a quien toca que ſobre la poſſeſsion de las tales coſas que aſsi ouiere reſtituydo, o ouieren de reſtituyr: no hagan reſiſtencias ni la tomen, ni occupen por ſu propria authoridad, ni inquieten, ni perturben en ella al concejo, o concejos, ni a los vezinos,

nos, ni moradores del por quien ha ſeydo, o fuere dada faſta que ſea la cauſa de la propriedad viſta: o determinada: ſo las penas de ſuſo contenidas. Y porque eſtas cauſas de terminos ayan mas breue expedicion. Mandamos a las partes que interpuſieren appellacion, o ſe agrauiaren de las tales ſentencias, o mandamientos que ſobre eſto fueren dados que parezcan ante nos en el nueſtro conſejo, en el termino del derecho, y proſiga ſu cauſa ſi quiſiere. Y que entre tanto otro juez, ni juezes algunos de la nueſtra caſa y corte y Chancilleria, no ſe entremetan de conoſcer, ni conozcan de los tales pleytos ni demandas, ni empachen el conoſcimiento y execucion dellas a los juezes y executores, que nos ſobre las tales cauſas ouieremos dado.

¶ *Ley. VI. Que los pleytos que tocan a los proprios de las ciudades y villas ſe libren ſummariamente.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil cccc y xxij.

ORdenamos y mandamos que en los pleytos que ſe mouieren que atañen a las rentas y proprios de las ciudades, villas y lugares de nueſtros Reynos que ſe libren y determinen ſummariamente ſin eſtrepitu y figura de juyzio[a] ſegun ſe haze en las nueſtras rentas, y derechos. Es a ſaber, que ſi dos ſentencias fueren dadas por qualeſquier juezes que fueren conformes que no puedan appellar dellas ni agrauiarſe: y ſi vna ſentencia fuere contra otra que puedan appellar, o ſupplicar, o agrauiar della: y mandamos que no puedan auer appellacion de ningun acto que paſſare: ſaluo de ſentencia interlocutoria en los caſos que el derecho quiere y de la ſentencia diffinitiua y que ningunos juezes mayores puedan, ni dẽ carta de inhibiciõ para los juezes de primera inſtancia: faſta ver ſi ha lugar la appellacion: ſo pena de la proteſtacion que contra los tales juezes fuere fecha, ſeyendo taſſada y moderada.

a ¶ *Figurade juyzio:* Adde. l. 19. tit. ſecundo. lib. tertio ordinament. ſuprà. & quæ dixi in gloſſ. rubri. titul. 11 eiuſdem lib. 3. quæſt. fina. & l. 122. in quaterno gabellarum.

¶ *Ley. VII. Que los Regidores y officiales no puedan arrendar las rentas de los concejos, ni ayan parte en ellas.*

¶ El Rey don Alonſo en Leon.

MAndamos que los Alcaldes.[a] y Alguaziles, Regi-

dores, y mayordomo, y eſcriuano de qualquier ciudad, o villa o lugar de los dichos nueſtros Reynos no ſean oſados por ſi, ni por interpueſta perſona de arrendar, ni arrienden las rentas y proprios de las ciudades, y villas y lugares dõde fueren officiales, ni ayan parte en ellas, ni puedan ſer fiadores, ni ſeguradores de los que las arrendarẽ, ſopena que ayan perdido y pierdan por eſſe miſmo fecho los dichos officios.

a ¶ Alcaldes. ad de legē. 8. & l. 9. infra. & l. 6. & ibi poſita tit. primo. lib. 6. ſupra.

¶ *Ley. VIII. Que los Alcaldes y Regidores y officiales de los concejos no arrienden los proprios dellos.*

¶ El Rey don Iuan en Guadalajara.

¶ El Rey don Iuan Segundo en Madrid. Año de mil cccc y liij.

ORdenamos que los Regidores y Iurados: y eſcriuanos y Alcaldes, y Alguaziles: y otros qualeſquier officiales de concejo, de qualquier ciudad, villa, o lugar de nueſtros Reynos y ſeñorios no arrienden los proprios bienes y rentas de los dichos concejos, ni otro ſi arrienden las rentas y pechos y derechos nueſtros por ſi, ni por otros: y ſi lo contrario hizieren que por el meſmo fecho cho, pierdan los officios que tuuieren en el tal concejo, y ſean fechos inhabiles para auer otro officio en el dicho concejo: ni les ſea pagado el dicho ſalario, que les fuere deuido por los dichos officios. Y mandamos otroſi que el Alcalde, o Iurado, o Alguazil, o Regidor, y merino, o eſcriuano de concejo, o otro qualquier official del dicho concejo quando fueren reſcebidos a los dichos officios: ſean tenidos de jurar que guardarán todo lo ſuſodicho por nos ordenado y mandado. Y que antes no ſeã reſcebidos a la poſſeſsion de los dichos officios.

¶ *Ley. IX.* *Idem.*

DEfendemos que los Alcaldes [b], y Alguaziles Regidores, y mayordomos, y eſcriuanos de los concejos de las ciudades y villas y lugares de nueſtros reynos è ſeñorios no ſeã oſados de arrendar, ni arrienden ellos, ni otro por ellos las nueſtras rentas pechos y derechos, ni otro ſi las rentas y proprios de las tales ciudades villas y

b *¶ Alcaldes.* Adde legem 25. in Curijs Toleti. Anni 1525. & l. 6. tit. 1. li. 6. ſupra. & l. 77. de Madrid anni 1528. vbi idē eſt diſpoſitum in notarijs numeri ciuitatum.

llas y lugares, ni ſean fiadores, ni ſeguradores de los que las fiaren. Pero que los otros officiales que han de ver fazienda de los concejos y otros qualeſquier que las puedan arrendar. Y qualquier q̃ lo contrario hiziere, aya perdido el officio que tuuiere y nunca aya otro tal officio.

¶ *Ley. X. Que ſean guardadas a las ciudades y villas todos los terminos y tierras que por los Reyes les fueron dadas.*

¶ El Rey don Alonſo en Valladolid
¶ El Rey don Enrique II. en Burgos.

ORdenamos que ſeã guardados a las ciudades y villas, y lugares de nueſtros Reynos todos los priuilegios que han tenido y tienen de los Reyes antepaſſados nueſtros progenitores y de nos y de todas ſus tierras y terminos y officios y mercedes que les fuerẽ dadas por grandes ſeruicios que fizieron a los dichos Reyes y a nos. Los quales les confirmamos y mandamos que ſean guardados. E ſi en alguna manera les ſon quebrantados: mandamos que ſean reſtituydos en ſu poſſeſsion, ſegun que antes lo tenian.

¶ El Rey don Iuan. II. en Guadalajara. Año de xxxvj.

MAndamos, que los Alcaldes y Alguaziles: y eſcriuanos de concejo de las nueſtras ciudades y villas no puedan arrendar nueſtras rentas. Pero que los otros eſcriuanos de las audiencias[a], las puedan arrendar: tanto que no demanden coſa alguna en las audiencias donde fueren eſcriuanos, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los eſcriuanos.

a ¶ *Audiencias.* Imo hodie etiam iſti tabelliones ciuitatis *del numero* nõ poſſunt redditus iſtos conducere, nec bona ſeu gabellas. per. l. 77. Madritij anni 1528. per quam eſt iſta correcta. adde Franciſc. Auileſiũ in capiti. Pretto. ca. 32. verb. *Officiales.* vbi de materia huius legis.

¶ Idem. En Burgos. Año de liiij.

LOS Regidores, y abogados que fueren Regidores, no den conſejo, ni impidan la proſecucion de los pleytos que los concejos quiſieren ſobre proprios, que ſon de las ciudades y villas y lugares: ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de la reſtitucion de los deſpojados.

PErſonas poderoſas, ni officiales de los concejos, no arrienden rentas del Rey, ni proprios de los concejos, ni rentas de la ygleſia: ſegun ſe contiene en eſte libro, en el titulo de las rentas del Rey.

DE los que ſe van a morar de vnos lugares a otros contie-

tiene ſe en el titulo de los exem-
pros.

QVE ſe proceda por via de peſquiſa ſobre la contienda que es entre los concejos ſobre el derecho de paſcer y cortar y vſar de los terminos: contieneſe en eſte libro, en el titulo de las accuſaciones.

LOS officios de las Alcaldias, y officios de las ciudades no ſean dados por expectatiuas, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los alcaldes.

¶ Titulo IIII. De los que ſe van a morar de vnos lugares a otros.

¶ *Ley. I. Que los que ſe van a morar de ſeñorio a lo realengo que les ſean guardados ſus bienes.*

¶ El Rey don Alonſo en Valladolid.

ORdenamos, que los que vinieren a morar de las tierras y villas y lugares de las ordenes de los abadengos: y de otros ſeñorios a nueſtras ciudades y villas y lugares de nueſtra corona Real que les no ſean tomados, ni embargados ſus bienes muebles y rayzes: por eſta razon, pagando los derechos foreros q̃ hã de pagar por las heredades que han y eſto que lo hagan aſsi: ſopena de la nueſtra merced.

¶ *Ley. II. Que los que moran en lo realengo pueden libremente labrar y eſquilmar ſus heredades en los lugares de ſeñorio.*

¶ Idem.

TEnemos por bien y mandamos que los que moran en las nueſtras ciudades y villas y lugares puedan libremente labrar y eſquilmar ſus bienes y heredades que han y tienen en las tierras y lugares de los abadengos y ordenes y ſeñorios y puedan vender las dichas ſus heredades pagando los derechos, y lo que deuen: y ſon obligados por derecho al ſeñorio. Y que ninguno ſea oſado de lo eſtoruar, ni empedir que lo no fagan, ſopena de la nueſtra merced.

¶ *Ley. III. Que los que ſe van a morar de lo realengo al ſeñorio pechen por los bienes que dexan en lo realengo.*

¶ El Rey don Iuan Primero en Soria. Aera de mil ccclxxxvij.

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora Año de mil cccc y xxij.

PORQVE algunas perſonas de nueſtro ſeñorio Real ſe van a morar a algu-

a algunos lugares de los Señorios, y fazen alia obligaciones de guardar vezindad ſo ciertas penas: nueſtra merced y volũtad es q̃ los tales paguen por los bienes que tuuieren en lo realengo, y que ſi vinieren a la tierra Real que ſean quitos de las tales penas que ſobre ſi otorgaren, aunque ayan fecho juramento. Mandamos que no ſean prendados por ellas los bienes que en el ſeñorio tuuieren.

¶ *Ley. IIII. Que los Señores de los lugares no den exempciones a lo realengo que ſe paſſen al ſeñorio.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil cccc. y xlvij.

ORdenamos y mandamos, que perſona, ni pſonas algunas de qual quier eſtado, o condicion, preeminencia, o dignidad que ſean: no ſean oſados por ſu propria authoridad de dar exempcion, ni franqueza alguna para que los que vinieren a viuir y morar en ſu tierra ſean exemptos de pagar nueſtros tributos y pechos y derechos, ſopena que por el miſmo fecho nos mandemos cobrar dellos, y de ſus rentas: y de lo que de nos han lo que montare lo que los tales exemptos auiã de pagar con el doblo. Y de mas que cayan en las otras penas eſtableſcidas por derechos: y por las otras leyes de nueſtros Reynos. Otroſi, que la tal exempcion no vala, ni puedan gozar della los que aſsi fueren a viuir de qualquier ciudad, villa, o lugar de lo realengo a otra qualquier ciudad, villa o lugar de ſeñorio, quier ſea del Principe, o de los Infantes nueſtros hijos, o de otra qualquier perſona de qualquier eſtado, preeminencia, o dignidad que ſean: mas antes que los tales que aſsi fueren a viuir al ſeñorio: paguen lo que montan los dichos pedidos, y monedas y pechos, por qualeſquier bienes que tengan en qualeſquier lugares realengos, o en otras partes donde puedan ſer auidos con las ſeptenas. Y que ſea executada en ſu perſona y bienes de los tales: y los que aſsi ſe paſſaren a viuir de los lugares de lo realengo a los lugares de ſeñorio: paguen y pechen por los bienes que tuuieren en lo realengo, ſegun ſe contiene [a] en eſte libro, en el titulo de los exemptos y priuilegiados en dos leyes la vna que comiẽça. Porque

a ¶ *Segun ſe contiene.* Supple. lib. 4. titu. 4. l. 4. & l. 5. vbi vide quæ dixi.

acaeſce, y la otra. Ordenamos que qualeſquier perſonas.

¶ *Ley. V. Que los que tienen bienes en lo realengo ſi fueren a viuir a otras partes pechen por los bienes que dexan.*

¶ Ordenança del Rey y Reyna.

Conformando nos con vna Prematica que el Rey dõ Enrique nueſtro hermano q̃ Dios aya, fizo y ordeno en la villa de Madrid, año de ſeſenta y cinco, con acuerdo de los del ſu conſejo. Ordenamos y mandamos que qualeſquier perſonas pecheros que viuen y moran en qualeſquier ciudades, villas y lugares de nueſtros Reynos y tienen y poſſeẽ bienes por cõpra, o por donacion, o herencia, o ſucceſsion, o por otro qualquier titulo, o razon, o cauſa que en ellas no ayan viuido y morado, ni dellas ſe ayan ydo a viuir a otras ciudades, villas y lugares donde viuen y moran y pechen y paguen por los tales bienes en los dichos lugares donde aſsi los han y tienẽ en todos los dichos pechos y pedidos: y no en las ciudades, villas y lugares donde moran: aſsi como ſi en los dichos lugares, dõde aſsi han tenido y tienen los dichos bienes ouieſſen viuido y morado: y ouieren ydo dellos a viuir y morar a otras partes, tanto que ſean encabeçonados razonablemente, ſegun otros ſemejantes vezinos de las tales ciudades y villas y lugares donde aſsi han viuido y tienen los dichos ſus bienes ſin embargo de qualquier vſo y coſtumbre y de otra qualquier razon, o cauſa de qualquier natura, o qualquier calidad y effecto que ſea, o ſer pueda, ca nos le reuocamos, &c.

¶ *Ley. VI. Que los eſtrangeros que vinieren a viuir al Reyno, ſeã eſcuſados por diez años.*

¶ El Rey don Enrique Segundo en Toro.

NVESTRA merced y voluntad es que ſe guarde lo que nueſtro progenitor el Rey don Iuan Primero, ordenò en las cortes que hizo en Segouia. Y eſſo meſmo lo que cerca de las monedas diſpone la ley del Quaderno que dize: que aquellos que fueren eſtrangeros, y ſe vinieren de nueuo a viuir a los nueſtros Reynos de Caſtilla, que por diez años ſean exemptos y francos de todo pecho y tributo Real, y de concejo y de monedas. Pero ſi acaeciere que alguno en fraude de las dichas nueſtras rentas y pechos y derechos por otra qualquier manera ſe

ſe fueren de nueſtros Reynos, y ſeñorios, y eſtuuieren fuera dellos por eſpacio de tres años, y mas tiẽpo que aunque tornen a ellos no gozen del dicho priuilegio.

PORque acaeſce que algunos caualleros prometen exempciones de los pechos a los que ſe fueren a viuir a ſus tierras de ſeñorio. Mandamos que no gozen de las tales exempciones, ſegun ſe cõtiene en eſte libro en el titulo de los exemptos.

ORdenamos y mãdamos que las perſonas que tuuierẽ bienes en las ciudades, y villas, y lugares de nueſtros Reynos, y ſe fuerẽ a viuir y morar, que pechen por los bienes que dexaren: ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los exemptos.

Titulo. V. De los obreros y meneſtrales.

¶ *Ley. I. Dende que hora han de yr a trabajar los meneſtrales y obreros que ſe alquilan.*

¶ El Rey don Iuan Primero en Segouia.

PORQVE es ordenado, y es orden de juſticia que los mercenarios no ſean defraudados de ſu merced, ni aquellos que los alogan, y alquilan, no ſean defraudados del ſeruicio a. Ordenamos que todos los carpinteros: y albañies, y obreros, y jornaleros: y los otros hombres, y mugeres, y meneſtrales que ſuelen alogar, y alquilar que ſe ſalgan a las plaças de cada vn lugar do eſtuuieren, do es acoſtumbrado de ſe alquilar de cada dia en quebrando el alua: con todas ſus ferramientas, y con ſu mantenimiento: en manera que ſalgan del lugar en ſaliendo el ſol para hazer las labores en que fueron alquilados, y labren todo el dia, en tal manera, que ſalgan de las dichas labores en tiempo, que lleguen a la villa, o lugar donde fueren

¶ Lex. I.

a ¶ *Defraudados del ſeruicio.* Et ſit non morabitur apud te merces mercenarij tui, vſque mane. l. 3. infra iſto tit. & habetur in Leuit. cap. 19. & Deutero. 24. non negabis mercedem indigẽtis & pauperis fratris tui, ſiue aduenę, qui tecum moraẽ in terra, & intra portas tuas eſt, ſed eadẽ die reddes ei precium laboris ſui ante ſolis occaſum, quia pauper eſt, & ex eo ſuſtentat animam ſuam, ne clamet cõtra te ad dominum & reputetur tibi in peccatum: & Tob. 4. Pro reſolutione quando operarijs ſit ſoluenda merces. adde Barto. in. l. qui inſulam. §. qui ædem. ff. loca. & in l. ſecunda. vbi Salicet. C. eodẽ. vbi diffuſius videatur. Mõtholo. in indice. verb. merces. 2. parte. fol. 65. colũ. prima. cum ſequen.

ren alquilados en poniendoſe el ſol. Y los que labraren dentro en la villa, o lugar donde fueron alquilados: que labren dende el dicho tiempo que ſale el ſol y dexẽ la labor quando ſe puſiere el ſol: ſo pena que no le ſea pagado el quarto del jornal que ganare.

¶ *Ley. II Que los concejos taſſen los jornales que deuen auer los jornaleros, y obreros.*

¶El Rey don Enrique Segundo en Burgos. Año de mil ccccxj.

Porque los meneſtrales y los otros que andan a jornales a las labores y otros officios ſon pueſtos en grandes precios, y ſon muy dañoſos, para aquellos que los han meneſter. Tenemos por bien que porque los concejos y hombres buenos cada vno en ſu cõmarca ſabran ordenar en razon de los precios de los hombres que andan a jornal, ſegun los precios de las viandas que valieren: que los concejos y los hombres que han de ver la hazienda decõcejo: y cada vno en ſu lugar con los Alcaldes del lugar lo puedan ordenar y fagan ſegun entendieren que cumple a nueſtro ſeruicio: y a pro y guarda del lugar. Y lo que ſobre eſto ordenaren; mandamos que vala y les ſea guardado, y lo fagan guardar, ſegun lo ordenaren.

¶ *Ley III. Que los obreros ſean pagados luego eſſa noche del dia que trabajaren ſu labor.*

¶El Rey don Enrique Segundo en Toro.

Tenemos por bien, que en la noche quando viniere el obrero de ſu labor que ſea pagado: ſaluo ſi quiſiere labrar otro dia, que le paguen otro dia. Y mandamos que no den gouierno en ningun lugar de nueſtros Reynos, aunque ſea acoſtumbrado, ſo pena del doblo.

¶ *Ley. IIII. Que no eſpiguen los raſtrojos las mugeres de los ſegadores.*

¶Idem.

Porque las eſpigaderas fazen grãdes daños en los raſtrojos y lleuan el pan de las hacinas, y de los raſtrojos a peſar d̃ ſus dueños. Mandamos que de aqui adelãte, no eſpiguẽ las mugeres de los yugueros, ni de los ſegadores, ni otras mugeres que fueren para ganar jornales: ſaluo las mugeres viejas y flacas, y las menores, que no ſon para ganar jornal: ſo pena que lo tornen como de furto lo que aſsi eſpigaren a ſu dueño.

Que

¶ Que los Cortidores. Adde. l. 1 5 1. in Curijs Pincianis. Anni. 1 5 4 8. vbi Carolus Quintus Imrator, Hiſpaniarum olim Rex dicit in hæc verba, *A eſto vos reſpondemos, que viſto el gran daño y exceſſo, y careſtia del Cordouan, vedamos y defendemos, que no ſe ſaquen Cordouanes deſtos nueſtros Reynos curtidos, ni en otra manera, ſo pena que por la primera vez, los que los ſacaren pierdan los cordouanes que ſacaren con el doblo, y por la ſegunda vez pierdan los Cordouanes que ſacaren, y la meytad de ſus bienes, lo qual todo ſe applique la tercera parte dello al denunciador, y la otra tercera parte para nueſtra Camara y fiſco, y la otra tercera parte para el juez que lo ſentenciare. Y por la tercera vez incurra en pena de muerte, y perdimiento de todos ſus bienes, y la dicha pena de bienes ſe applique ſegun dicho es.*

¶ Ley. V. En que manera deuen los Cortidores vender los cueros que curten, y la pena de los q̃ lo contrario hizieren.

¶ Idem. En Valladolid.

ORdenamos que los cortidores a que curten los cueros para ſolar q̃ los no vendã faſta que aya medio año, y mas q̃ eſten cortidos: y que vendan los cueros cortidos y enxutos y ſecos y no mojados, porque no ſe encubra en ello maldad alguna: ſo pena q̃ pierdan los cueros: la meytad para nueſtra camara: y el vn quarto para el accuſador: y el otro quarto para el juez que lo juzgare.

Finis Commentariorum libri Septimi Ordinamentorum Regni Caſtellæ.

SALMANTICAE.
In ædibus Antoniæ Ramirez, viduæ.

M. DC. IX.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

TOMVS TERTIVS
COMMENTARIORVM IN ORDINATIONES

Regias Caſtellæ, in quo omnium inquiſitionum, & accuſationum, vſurarum, Iudæorum, augurum ſeu diuinatorum, & hæreticorum, excommunicatorum, periurorum, & falſariorum, traditorum & aleuoſorum, Blaſphemorum, iniuriarum, ludorum, ligarum & monopoliorum, & contrauenientium iuſtitiæ & iudicibus, eorumque præpoſitis ad adminiſtrandum bonum iuſtitiæ: homicidiorum, vagabundorum, & ocioſorum, adulteriorum, furtorum, & receptatorum malefactorum, Remiſsionum, inferentium vim & damna, & Pœnarum ſingulorum delictorum, vel aliarum rerum quæ ad praxim pertinent, quæue in iudicijs quotidianæ ſunt, explicatio fit diligens ad iusque accommodata.

AVTHORE DOCTORE DIDACO PEREZ

Salmantino iuris Pontificij ordinariè publicè munere Regente Cathedram Decreti, In præclariſsima Vniuerſitate Salmanticenſi, nunc vero proprietatis Veſperorum Sexti.

Titulos conſcriptos contentos iſto Libro Octauo ſequens pagina demonſtrabit.

SALMANTICAE,

In ædibus Antoniæ Ramirez, viduæ.

M. DC. IX.

Expenſis Ioannis Garciæ Bibliopolæ.

Cum licentia & Priuilegio Regis.

Index Titulorum.

A

Adeuinos y hereies.
Adulterios.

B

Blaſphemias.

D

Deſcomulgados.

F

Fuerças y daños.

H

Homicidios.

I

Injurias.
Iudios.

L

Ligas y monipodios,
Los que van contra la juſticia.

P

Perjuros y falſarios.
Peſquiſas y accuſaciones.
Penas.

R

Remiſsiones.
Robos y de los que receptan a los malhechores.

T

Tahures.
Trayciones y aleues.

V

Vagabundos y holgazanes.
Vſuras.

FINIS.

Digitized by Google

LIBER OCTAVVS TI-
tulus. I. De inquiſi. & accuſ.

LEX PRIMA.

a FAGA *peſquiſa e inquiſició.* Inquiſitio ante eſt alicuius criminis manifeſti ex bono & æquo à iudice cópetēti canonice facta inueſtigatio vt per Felin. in rubric. de accuſ. col. 1. n. 4. & ibi n. 3. definit accuſationē, & denūtiationē. quā definitionem inquiſitionis ponit originaliter Hoſt. in ſum. de inquiſit. §. quid ſit inquiſitio. & in §. a. inquirit, quis poſsit inquirere. in. §. 3. contra quē in. §. 4. quā procedatur ad inquiſitioné. in. §. 5. qualiter procedatur vltimo quis ſit effect⁹ inquiſitionis. Et de materia inquiſitionis etiā aliqua ſcripſit Goffred. in ſum. de accuſa. ver. videamus de ſecunda parte rub. & Lau. Syl. in. cóſ. 103. n. 6. ait inquiſitionē nō ita ꝓhibitam eſſe prout plures arbitrātur. Nā in his caſibus in quibus quis pōt aliquē accuſare ſine metu calūniæ, in eiſdē caſibus pōt de iure cōmuni formari inquiſitio, & ideo Bart. dicit in. l. 2. §. ſi publico. 2. co. ver. Circa primū. n. 3. ff. de adult. ꝙ Din. & cōmuniter doct. nō bene ſentiūt in hac materia, ſed Nicol. de Matarelis veritatē tetigit, qui dixit, ꝙ ſicut de facili nō pōt iudex inquirere: ita de facili non permittitur alicui accuſare l. ſi cui. ff. de accu. & ideo in caſibus in quibus de facili permittitur accuſatio, in eiſdem caſibus permittitur inquiſitio. & ibi tradit quinq; regulas notabiles quas videatis omnino. ex quibus apparet inquiſitionē non eſſe ită extra ordinariū remediū, vt quidā ſentiūt ſecundū eūdē Laur. Sylua. vbi ſupra. Ratio enim quare accuſatio eſt inſtituta, eſt quia quis deliquit, & per viā accuſa. proceditur ne delicta maneant impunita. Sed iſta rō concludit etiam vbi proceditur per viam inquiſitionis. Itē ſicut intereſt iudici, vbi admiſſum eſt delictū, vt malis hominib⁹ purget. l. cōgruit. ff. de offi. pr. & vt pœna ſit in exēplum aliorū. c. cū quidā. de iur. iur. ca. vni. ad fi. de ſchiſ. li. 6. cle. 1. de offi. or. c. irrefragabili. eo. ti. c. ad liberādū de iudæ. c. 2. de calū. c. quaꝓpter. 2. q. 7. notat Couar. in. c. alma mater. in prin. n. 9. in. 6. illatiōe de ſententia excō. li. 6. Et ideo Bal. in. l. cunctos populos. col. pe. in verſ. tu conſidera. C. de ſum. Tri. dicebat, ꝙ ſicut decernere actionē, vel accuſationē non dicitur ordo iudicij, ſed prorſus dicitur quoddā ſubſtātiale. l. 2. C. de or. iudi. ita etiā decernere inquiſitionē. ſeu inquirendi poteſtatē non eſt proprie ordinis iudicij. ergo dña procedēdi per viā accuſationis vel inquiſitionis videtur potius verbalis quā eſſentialis. quia ſicut ſe ſe habet accuſatio ad eſſe condēnationis, ita ſe habet inquiſitio. ac proinde inquiſitio eſſet fatendū, quod eſt remediū ordinarium & nō extra ordinariū. vt Aug. Beroi. ponit in dubiū in rub. de accu. co. 4. n. 10. vbi dicit, ꝙ attēto iure ciuili dicitur extra ordinariū, quia nō regulariter de quolibet delicto inquiritur. vt per Bart. in l. ſi maritus. ſecundū

Titulo. I. De las Peſquiſas y accuſaciones.

¶ *Ley. I. Que los juezes de las ciudades e villas fagan peſquiſa de los robos y maleficios que ſe fizieren en los terminos de los lugares.*

¶ El rey dō Enrique ij. en Burgos. El miſmo en Toro.

¶ El Rey don Iuan ij. en Valladolid año de mil y cccc. xl. vij.

TAnta es la oſadia y atreuimiento y temeridad de los que mal quieren viuir q̃ fue neceſſario dar leyes contra los delinquētes para q̃ ſean caſtigados: y a exemplo deſtos otros ſe refrenē de mal fazer: lo qual cōuiene porq̃ los nr̃os pueblos biuā en paz y ſoſsiego y tranquilidad. Porēde mādamos q̃ ſi algun robo: o otro qualquier maleficio ſe fiziere q̃ el alcalde o juez en cuyo termino el dicho maleficio o robo fuere fecho faga peſquiſa e inqſició a ſobre ello: e oya la parte y le d̃ copia y traslado d̃ la peſquiſa: y ſumariamēte ꝓceda: porq̃ los delictos no q̃dē ſin pena. E ſi el maleficio fuere fecho y perpetrado por tales pſonas cōtra los quales las nr̃as juſticias ordinarias no puedan hazer execució mādamos q̃ todavia fagā la dicha peſq̃ſa e inquicion y la embiē ante nos porq̃ nos mandemos executar la pena en el ſueldo o merced de aq̃l q̃ el dicho d̃licto cometio o en ſu pſona o bienes como entēdieremos q̃ cūple a la execució de la nr̃a juſticia

aũt extraneus. ff. de adult. ſecus tamẽ de iure canonico quo iure dicitur ordinariũ, quia de quolibet delicto regulariter inquiri pont. c. qualiter. & qñ de accuſ. ita tamẽ, Bart. vbi ſupra & magis communiter docto. in rub. de iudi. Bal. in. ca. 1. de offi. ord. & in. l. ea quidẽ. C. de accuſatio. de hoc vide quædixi priori parte li. 3. tit. 1. in gl. rub. q 4. & ideo nimirũ, ſi facit ceſſare inquiſitionẽ inchoatã eo caſu, quo inquiſitio eſt remediũ extraordinariũ, quia ordinariũ facit ceſſare extraordinariũ ſecundũ Auguſ. loco ſupra citato. n. 10. Et ecõuerſo ſi inquiſitio eſſet remediũ ordinariũ. vel iudicis officiũ accuſator ſuperueniẽs non poſſet tollere inquiſitionem præcedentẽ, ſicut nõ poſſet aliã accuſationẽ legitime inſtitutã. quo fit, quod cũ inquiſitio ſit remediũ ordinariũ, qñ cõceditur ex forma ſtatutorũ, quia indiſtincte permittitur iudici inquirere, etiã nõ conſideratis cauſis, nec exiſtentibus ad inquirendũ de iure cõi de quibus per Bart. in. l. 2. §. ſi publico. ff. de adult. prout eſt caſus & exẽplũ in. l. 9. inf. iſto ti. & quę tradit Greg. Lop. in. l. 3. in gl. 1. ti. 17. par. 3. probãs de iure regni, ꝙ in quibuſcũq; criminibus, ſiue publicis, ſiue priuatis habet locũ inquiſitio, & nimirũ ſi id ſancitũ ſit ſecũdum eũ ibi, cũ ex quocunq; delicto publico, vel priuato, duplex oriatur actio: vna parti, altera fiſco vel reipublicæ. l. fin. ff. de furt. & l. fi. ff. de priuat. delict. ꝙ inquiſitio ſemel iuridice inſtituta per iudicem, ex accuſatione ſuperueniẽte non ceſſare ex Bart. in. l. ſi maritus. §. ſi ante. col. 2. n. 3. ff. de adulter. Quod reputo notandum pro intellectu legum huius regni loquentium de inquiſitione. Inquiſitio aũt quid declarat. l. 1. ti. 17. par. 3. dicẽdo. 1. peſquiſa. adde tamẽ Iacobũ Nouellũ in practica & theorica cauſarũ criminaliũ, quę eſt impreſſa cũ practica Petri Follerij pag. 483. n. 1. cũ ſeq. vbi plura ſcribit in materia, & forma inquirendi. Lodoui. Carreri. in praxi crimi. pag. 50 nu. 82. & eſt rep. l. obſeruãte. Robert. Marant. in Specul. aduocatorũ. 6. part. verſ. inquiſitio. n. 5. pa. 289. vbi quã plurima hic adnotatu digna, & iudicibus ſumme neceſſaria ſcribit, latius Aegidi. Boſi. in practi. de inquiſitiõe. pag. 41. n. 1. cũ multis ſeq. de quibus debet iudex inquirere eſt. l. 6. in capitibus prætorum & ibi Frãc. de Auiles verb. *ſe informen.* & n. 52. in eiſdẽ capitibus, & ibi etiam Auiles parte peſquiſa. Mõtalu. in reperto. legũ ord. verb. inquiſitio. fol. 55. co. 1. cũ. 3. ſeq. aliqua ad has leges dixit. Eſt tamẽ notãdũ, quod ſi poſt delictũ commiſſum & inquiſitiõe facta iudex velit ex officio procedere, vel accuſator extraneus (nẽpe qui ſuã vel ſuorũ iniuriã non perſequitur) velit accuſare, oportet ꝙ iudex mittat tabellionẽ parti læſæ & offenſæ, vt ex ſua parte requirat ſi velit accuſare, vel conſanguineis qui habẽt ius accuſandi quãdo perſequuntur ſuã vel ſuorũ iniuriã, & hoc in actis conſtare oportet, cũ termino eis aſsignato ad accuſandũ, intra quẽ terminũ cõparere debẽt cũ accuſatione in ſcriptis propoſita in forma, et ſi nolint accuſare, iudex ex officio procedit & præcipit fiſcali vt proponat accuſationẽ intra breue tẽpus, & cũ loco accuſatoris procedat, negotiũ vſq; ad diffinitiuã cũ ipſo agitatur & fine debito ad executionẽ deducitur. Et ita recipitur in iſto regno à peritis iudicibus in actu practico ſecũdũ Ant. Gom. in tract. de delictis. c. 1. n. 17. & ita ipſe vidi in cõmuni obſeruãtia tã in iudicibus ſecularibus quã eccleſiaſticis. & facit. l. 10. inf. iſto ti. ſi bene cõſideretur. Fiſcus aũt nõ poteſt procedere cõtra aliquẽ ſine eo quod præcedat delator. l. 3. ti. 12. li. 2. ſupra. l. 45. c. 4. li. prag. regũ catholicorũ & eſt memoriæ mãdandũ ſub pœna amiſsionis, officij & beneficij ſeu mercedis Regis ac duorũ milliũ duplatũ Caſtellanarũ cameræ regis. Vtrũ autẽ iudex teneatur ſi nõ inquirat propter negligẽtiã, vel inquirat, ſed malè non faciẽdo ea quæ ſunt neceſſaria ſecũdũ diſpoſitionẽ iuris ad cauſæ inquiſitionẽ & proſecutionẽ, vt delicta maneãt punita? Sit concluſio reſpõſiua: iudex in inquirẽdo ex officio, ſeu ad partis petitionẽ tenetur omnẽ diligẽtiã facere ſine perſonarũ acceptione vt de delicto cõſtet, & puniatur delinquẽs: negligẽtia aũt ꝓbata ex dolo vel culpa veniet puniẽdus pœna taliõis, & in expẽſis factis in proceſſu. Rõ quia qui eſt cauſa dãni, tenetur ad ipſum reſarciẽdũ parti læſæ. c. fin. de iniur. c. fi. de homici. ꝑterea negligẽtia in iudice, vel prælato in his, quę facere tenẽtur rõne officij eſt peccatum mortale. gl. in. c. ea quæ ver. reatu. de offi. archidi. ſimi. eſt glo. in. c. clericis. §. fina. verb. diſsimulatione. de immu. eccl. li. 6. not. Pan. in. c. nihil de elect. & in. c. 1. de treug. & pac. & in. c. peruenit. not. 1. de decim. Fel. in. c. 1. n. 6. de offi. deleg. Albert. Trotjus in. li. 2. de vero & ꝑfecto cle. c. 47. Et ſi officialis delinquat grã, aut negligẽtia in officio, efficit incapax, vt ad illud in perpetuũ redire nõ valeat. Paris de Puteo in trac. ſyndicat: verb. delinquẽs in officio. fol. 103. co. 1. & in locis ibi ab eo allegatis. & intra quãtũ tẽpus dicatur iudex negligẽs tradit ipſe in eod. trac. verb. negligẽtia intra fol. 173. co. 2. n. 1. ſi ergo iudex noluit inquirere poſt delatũ & manifeſtũ ei delictũ ex officio vel poſt trinã partis requiſitionẽ, cũ adeſt accuſator, vt colligitur ex ꝓdicto Paride de Puteo in dict. tract. ſyndicatus vbi ſupra & in verb. officialis propter negligentiã. fol. 177. col. 1. tenebitur. vt præmiſſum eſt in concluſione. Franciſ. Auiles optime agit in capiti. prætorũ a. n. 27. cũ ſeq. in. c. 1. Nã qui temere inquirit cõtra aliquẽ, & dolo vel lata culpa fatigauit inquiſitum poteſt etiã criminaliter puniri. vt in. l. ſeueriter. & ibi Bald. C. de excuſa. tut. & in auth. generaliter ad fin.

Digitized by Google

ſn.C.de ep.& Cleri.vel iniuſte detinuit in carcere.cũ ei cõſtare potuit de innocẽtia inquiſiti, vel ſi omiſit perquirere.& inducere probationes per quas delicta poſsẽt in lucẽ deduci punietur vt prẹuaricator. Angel.in.l.athletas.§.Calũniator.ff. de his,qui not.in fam.Gre. Lopez in.l.4.gl. fin.ti.17. par. 3.tex.optim° pconcluſione adducta in. l. 12.Cũ ibi notatis à Greg. Lopio in verbo auer.ti,17. par.3.&.ſic iudicẽ neglıgẽtẽ in officio cõtra vnũ homicidã cõdẽnami ſecundũ tenorẽ dictę legis partitę, & fuit cõfirmata ſententia in cõſilio regis. Ideo cauti ſint iudices,qui nõ procedant cũ acceptione pſonarum, nec cũ negligẽtia quia, honorẽ ſubſtãtiam, & animã perdũt. & ſi potẽs ſit delinquens vt dux, vel comes vel huiuſmodi faciat iuquiſitionẽ & pbationẽ ſecrete & ſine ſcãdalo cõtra ipſum, & mittet eã regi vt habeẽ in præſenti lege, & ſic de negligẽtia minime aſnotabitur. & reputabitur fidelis & rectus iudex, ad idẽ eñ.l.7.tit.16. *de los robos*.infra.iſto li.8.ord.&.l.6.infr.iſto tit.& nota abſolutũ in iudicio inquiſitionis ad inſtãtiã fiſci,qui accuſatoris officio fungiẽ nõ poſſe iterũ accuſatiõis iudicio impeti.vt reſoluit.Cou.li.2.Variar.reſol.c.10.n.5.verb.octauo cõſtat. *Lex ſecũda*.

Ley. II. Que las peſquiſas que el rey mãda fazer ſe paguen a coſta de los culpantes.

POr quãto [a] nos mãdamos yr peſquiſidores ſobre algunos debates:y ſobre otras coſas:q̃ tocã a algunas perſonas:a los quales nos mãdamos pagar ſus ſalarios, y a los eſcriuanos q̃ con ellos vã. Por ende ordenamos y mandamos, q̃ los tales [b] ſalarios paguẽ los culpãtes: y los q̃ fueren a peticiõ de parte, q̃ lo pague luego a la parte: y el juez o peſquiſidor que alla fuere, entregue de los bienes de la otra parte: la meytad q̃ dende le perteneſce pagar: y al fin q̃ ſe cargue todo al culpãte. E otroſi quando nos de nr̃o officio, y no a peticiõ de parte embiaremos peſquiſidor o juez ſobre qualeſquier coſas, q̃ tẽgã a qualq̃er parte q̃ el ſalario d̃l q̃ alla fuere nos lo mandemos luego pagar por q̃ los nr̃os cõtadores mayores embarguen en nr̃os libros los mr̃s q̃ el ſalario mõtare a aq̃llos a q̃ẽ tocare de qualeſq̃er mr̃s q̃ ellos ayã de auer en qualq̃er manera: y al fin q̃ toda via lo pague el q̃ fuere fallado culpãte. Y q̃ los juezes q̃ de llo conoſcierẽ de cargo a los nr̃os cõtadores mayores de lo que fallaren y juzgaren cõtra los tales culpantes: y ſu aluala para q̃ aq̃llos ſe les deſcuẽtẽ de lo q̃ de nos ouierẽ de auer. E ſino ouierẽ dineros de nos q̃ den el dicho cargo a los nueſtros contadores mayores de las dichas nr̃as rentas para q̃ ellos hagan cobrar para nos lo q̃ montare el tal ſalario de bienes de los culpantes.

a *Nos mãdamos yr peſquiſidores*. Inquiſitor nõ eſt qui nõ habet cõmiſſionẽ & mãdatũ à principe, de quo eũ ſit delegatus cõſtare partibus ante omnia opoꝛtet.l.2.tit.17. par.3.l.3.&.l.11.inf.hoc.tit. adde,p declaratione,quę dicit Greg.Lopez in prædicta. l. 2. in verb. *mandado del Rey*. ti.17.

b *Salarios paguẽ los culpãtes* qui eſt in cauſa,vt dẽ inquiſitor tenetur ei ſalarium ſoluere vt habetur in.l. 7. tit. 17.part.3.vbi ſingulariter Greg.Lopius in glo.1.& faciũt quę de ſalario aſſeſſoris dixi in cauſa recuſatiõis in.l.9.gl. 1.q. 5.pagi.954.ti. 5.li. 3. ordin. actor cuius gratia celebratur actus debet prius ſoluere expenſas iudicis, aſſeſſoris,vel alterius quẽ petijt argum. l. ſed etſi. §. qđ autẽ.ff. de, peti. hær.

her.l.ſed et ſi.§.1.ff.ad exhibē.l. ſi res mobilis. ff. đ rei.vēd.Io.Conſtātin' in cōſti.Regias ar.25.&.183.pag.485.de taxatiōe aūt expēſarū.eſt vidēda gl.in.c.ſtatutū.§. inſup verb.moderatas.đ reſc.li.6.quę eſt cōiter ap.pb.ſecūdū Frāc.ibi.n.8.Anc.n.6. Domin. col. 1. Vankeliū col.2.verſi. tertia cōcl.

¶ *Lex tertia.*

a ¶ *Ni ſe pueda hazer peſquiſa general.* Nota ex iſta lege qđ inquiſitio gñeralis fieri nō pōt de iure regni; niſi ex ſpeciali cōmiſsione facta à rege. & idem probat. l. 11. infra.eod. tit. idē eſt de iure ciuili, quāuis cōtrariū ſit de iure cano. c. inqſitiōis. & c. qualiter & qñ de accuſ.& Pan. dict. c. qualiter & qñ 2.in n.13.tractat.qñ inqſitio gñralis fieri poſsit ſecū dū iuris ciuilis diſpoſitionē, vide quę dicta fuere in. l. 1.ſup.hoc.tit. adde.l. 11. &. 12.&vt ſobiq; Mōtal.ti. 20. li, 4. for. leg.

¶ *Lex quarta.*

b ¶ *Embiar inquiſidores.* alias *peſquiſidores*.& adde. 8.infra.iſto ti.l.9.tit.17.part.3. quas leges nota, vt ſeias iuramētū qđ facere debēt inquiſitores q mittūt à rege.&officiū inquiſitoris non poterit nominatus refellere impune.l. 6. tit. 17.p.3.alias erit puniēd' prout lex punit iobediētes pcepto regis.vt habet in.l.12.t.13.par.2.vbi reſoluit Greg.Lopez in verb.*del ſeñorio*., q aut in regis mādato eſt appoſita certa pœna, et tūc illa eſt infligēda inobedičti, vel nō eſt expſſa pœna nec à iure đterminata, & tūc erit arbitraria.d.l.11.infi. l.1.fi.C.de primicer.li.12. Probatur nā iudex delegatus nō pōt abſq; legitima cauſa cōmiſsionē ſuperiotis recuſare, & pceptis eius parere tenetur tex. in.c.ſi pro debilitate.de offi.deleg.c. paſtoralis.in prin & ibi glo. in ver. renitentē eo.tit.gl. in.l. 3. §. 1. verb. iuriſdictionē ff. de arb. vbi Bar. gl. ptex. ibi.in.l.Sancimus. C.de adnoc. diuerſ. iudi.l. munerum. §. iudicandi quoque neceſsitas. ff. de mun.& honori. l. prætor. §. qui autem.ibi, etiam inuitus iudicare cogitur. ff. de exc. mun. in aut. vt iudi. non expectent ſacras iuſsion. in princ. in glo. 1.collat. 9. l. eum qui. & ibi gloſſ. vlt. ff.de iur. omni. iudic. notat Barb. in cap. paſtoralis.col. 2. nume. 5. & Feli. num.7. de offic. delegat. gloſſ. & Pan. numer. 5. in. cap.ſuſpicionis de offic. delegat. iſtud enim munus iudicandi eſt publicum authoritate, & vtilitate, in quo ſiue publica vtilitas ſit ſecundario, ſiue principaliter, nullus etiam exemptus excuſatur. quamuis à muneribus exemptionem obtinuerit gloſſ.verb. excuſabitur, iuncta text. in. l. ſpadonem. §. qui accepit. ff. de excuſati.tutorum.l.non tantum.§. non omnia. eo. tit. & præ-

¶ *Ley. III. Que no ſe faga peſquiſa general.*

El Rey don Alonſo en Valladolid y en Madrid.

Deſendemos que no ſe haga, ni pueda hazer peſquiſa general, cerrada por algun ni ningun juez: o juezes de las nueſtras ciudades e villas e lugares: ſaluo ſi nos fueremos ſuplicados por alguna ciudad o villa o lugar y entendieremos que cūple a nueſtro ſeruicio.

¶ Ley. IIII. *Que los peſquiſidores que el rey embiare fagā cierto juramento.*

¶ El Rey don Enrrique IIII. En Madrid. año de. lx.

Qvando acaeſciere que nos ouieremos [b] de embiar inquiſidores ſobre violēcias fuerças: rapiñas: robos y otros agrauios ſeā deputados peſquiſidores que ſean idoneos y perteneſcientes que ſepan adminiſtrar juſticia: y ante que ſeā embiados para fazer las tales peſquiſas que ſeā tenidos de hazer juramento a nos en el nueſtro conſejo que bien e fielmente ſe auran en adminiſtrar e adminiſtraran juſticia. Y fecha la peſquiſa la traerā luego a nueſtra corte, y no ſe partiran della faſta que fagan relacion de la dicha peſquiſa, y dē razon a nos y a nueſtro conſejo: y ſino lo fizieren aſsi ſean tenidos a reſtituyr el ſalario que recibieron: y los daños de las partes. Y reſeruamos en nos de taſſar el ſalario de los dichos inquiſidores: ſegū la qualidad đ las pſonas đ los dichos inquiſidores.

Digitized by Google

& prædictam gloſſ. notabilem reputat. Thom. Parpali. in. l. placet. numero. 19. C. de Sacroſanct. eccleſ. dixi de hoc dubio late in. c. ſtatutum. q. 5. de reſc. lib. 6. vbi Deo dante videbis impreſſam lecturam, quam habes lectam & dictatam à me anno ſuperiori. 1563.

¶Lex. V.

a ¶*Coſtumbre y vſo.* quæ ſeruari oportet, ſi eſt rationabilis & vim legis obtinet. cap. fin. de cõſuetu. vbi Roch. Curti. & l. de quibus. ff. de legibus. ergo merito talis conſuetudo in præſenti regia cõſtitutione ſeruari præcipitur adde. l. 5. ti. 3. li. 7. ord.

¶Lex. VI.

¶*Sean tenidos de lo notificar.* Nota quod iudex ordinarius quando eſt impotens ad euitandum ſcandalum & damnum de præſenti. vel de futuro contingens tenetur certiorare regem: antequam ad vlteriora progrediatur, alias de negligentia, erit puniendus. l. 1. ad fin. vbi dixi ſupra iſto titul. inquiſitor enim non debet paſsim cõcedi in præiudiciũ ordinariæ iuriſdictionis, niſi in caſibus, in quibus iudex ordinarius fuerit negligens & remiſſus. vt hic. Negligentia enim in pluribus nocet. Et ſic propter negligentiam iudex ab adminiſtratione ſua remouetur, & alius loco ſui ſubrogatur. l. ſi quos. C. de offic. præfect. præto. orient. imo criminaliter puniri poteſt. l. miſsi opinatores. C. de exacto. tributo. libr. 10. & l. 2. C. de cano. larg. eod. libr. Ludoui. Gomeſ. ponit. 14. caſus in quibus negligẽtia nocet in regul. de trien. poſſe. q. 28. & ibi etiã caſus, quibus prodeſt diligentia, ponit. ¶Item inquiſitor debet dari in caſibus arduis, & non paruæ qualitatis. l. 12. in curijs Pincianis anni. 1537. ibi, *a eſto vos reſpondemos, q̃ no mandaremos embiar peſquiſidores, ſaluo en los caſos que fuerẽ de qualidad,* & in eiſdem curijs. l. 51. & l. 7. in curijs pincianis anni. 1523. in. l. 7 quã nota quatenus ait, *para que vayan a ello y no vayã a coſta de culpados.* l. 69. in curijs Toleti celebratis an. 1525

¶*Ley. V. Que ſe proceda por via de peſquiſa ſobre la contienda que es entre los concejos ſobre el derecho del pacer, y cortar y vſar de los terminos.*

¶El Rey don Alonſo en Alcala año de 1386.

COſtumbre a y vſo es en nueſtra corte que acuerda cõ el fuero de aluedrio de Caſtilla que quando entre algunos concejos o otras perſonas y cõtienda ſobre razõ de los terminos: o de los paſtos o ſobre hecho de tajar leña: ó de coger bellota: o lo han de derecho las partes o qualquier dellas de auer eſtas coſas o alguna dellas en termino de otro cõcejo o de otras perſonas qualeſquier quedando la querella a nos, o al juzgador q̃ lo ha de librar q̃ ſe faga peſquiſa ſin ſer otra demanda pueſta, ni pleyto cõteſtado Y nos veyendo y entẽdiendo q̃ eſte vſo y coſtũbre es prouechoſo a toda nueſtra tierra eſtableſcemos y mandamos que ſobre tales pleytos y contiendas ſe pueda fazer peſquiſa: o peſquiſas fechas ſobre las coſas ſuſodichas o alguna dellas que ſean valederas: y ſe libren por ellas los pleytos ſobre que fuerõ fechas aunque no ſea dada demanda ſobre ello ni pleyto conteſtado: ni ſean guardadas las otras ſolemnidades del derecho. Y la peſquiſa fecha que ſea publicada a las partes porq̃ pueda cada vna dezir de ſu derecho.

¶*Ley. VI. La forma q̃ ſe deue de tener en los eſcandalos en que los juezes ordinarios no pueden remediar.*

¶El Rey dõ Iua. II. en çamora año de mil. cccc. xxxiij.

¶El Rey y reyna en Madrigal.

EStableſcemos que ſi acaeſcierẽ eſcandalos en las nueſtras ciudades e villas e lugares: ſi los nueſtros juezes no lo pudieren ſoſſegar: ni poner remedio cõ juſticia, ſeã tenidos de lo notificar luc-

go a nós: ſopena de priuacion de los officios, y en tal caſo nos no entendemos embiar corregidor, ni inquiſidor general: ſaluo eſpecial ſobre el eſcãdalo ſolamente naſcido: y no mas ni allẽde y no embiaremos el tal peſquiſidor a expenſas nueſtras ni del lugar: ſaluo a expẽſa de aquel a quien el negocio tocare: o de la juſticia que negligẽte fuere: y entre tãto q̃ la dicha peſquiſa ſe fiziere la juſticia de la tal ciudad, o villa o lugar: ſea ſuſpenſa de los officios: y mãdamos q̃ el dicho inquiſidor o corregidor diligentemente cũpla lo q̃ por nos le fuere mãdado: e ſino lo fiziere que ſea tenido a reſtitucion de todo el ſalario que de la tal ciudad villa o lugar ouiere reſcebido: ſegun que mas largamente ſe contiene en eſte libro en el titulo de los corregidores.

¶ *Lex. VII.*
¶ *De pleyto ageno hazen ſuyo.*
Iudex male iudicans tenetur reipublicæ, & parti ad intereſſe, quia qui eſt cauſa damni, tenetur ad ipſum damnũ. c. ſi. de iniur. debetq́ue legis præceptum adimplere etſi dura videatur. l. proſpexit. ff. qui & à quibus ideo lex dicitur inexorabilis in. l. fin. C. de tabular. li. 12. & ea cauſa dicendum eſt iudici, vbi eſt caſus legis ne ab eo recedas & viues. tex. in. l. nulli. C ne ſanctum baptiſm. reiter. ibi, Quæ omnia ita cuſtodiri decernimus, vt nulli iudicum liceat de latum ad ſe crimen minori, aut nulli coerctiõi mandare, niſi ipſe idem pati velit, quod alijs diſsimulando, conceſsit, & concor. l. 28. titulo. 15. libro. 2. ſupra quo in loco vide quæ dixi in. prim. gloſſ.

¶ Ley. VII *Que el rey depute de cada vn año veedores e viſitadores en cada prouincia para que ſe informen como vſan las juſticias.*

¶ El Rey don Enrique II. en Toro.

¶ El Rey don Iuan I. en Palencia.

Porq̃ cõuiene al rey ſaber como las juſticias, y alcaldes de las ciudades villas y lugares de ſus reynos hazen y cũplẽ la juſticia: e ſino la fizierẽ fagã en ellos como en juezes q̃ᵃ de pleyto ageno hazen ſuyo: y por q̃ ſepamos como vſan los adelantados y merinos y los otros juezes y alcaldes: y de como guardã la tierra: y hazen derecho a las partes: es nr̃a merced de ordenar y ordenamos de dar, y de deputar hõbres buenos de las nueſtras ciudades e villas quãtos y quales es la nr̃a merced fuere para q̃ andẽ por las prouincias de los nueſtros reynos y por los otros lugares a ver y ſe informar como vſan los dichos adelantados y merinos y juezes e alcaydes e juſticias y los otros officiales: e como fazen juſticia e cumplimiento de derecho a las partes: y como eſtan guardados los caminos de robos y de males. Los quales ayan poder de punir y caſtigar a los dichos officiales que aſsi ouieren menguado la juſticia: e fagan otroſi juſticia de los que merecieren pena e caſtigo: en manera que los

nue-

nueſtros pueblos ſean bien regidos y guardados è gouernados en juſticia: y mandamos que los tales deputados acabo de vn año vengan a nos dar cuenta y razon de lo que han fallado y hecho por que nos ſepamos el eſtado e regimiento de los nueſtros reynos: y proueamos acerca dello como cũple a nueſtro ſeruicio: y al bien publico de nueſtro ſeñorio real.

¶ Ley VIII. *Que los peſquiſidores que van a fazer peſquiſas fagan cierto juramento.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo, año de mil y quatrocientos y ochenta.

OTroſi ordenamos y mandamos que qualeſquier peſquiſidores q̃ ouierẽ de yr a qualeſquier ciudades, villas, e lugares de los nueſtros Reynos a fazer peſquiſas aſsi porque nos los mandemos yr entendiendo que cumple a nueſtro ſeruicio: como a peticion de partes: E que antes que vayan juren en el nueſtro cõſejo las coſas contenidas [a] en las leyes del ordenamiento de Alcala de Henares que deuen jurar los juezes peſquiſidores antes que ſean reſcebidos a los officios y que juren aſsi meſmo de traer las peſquiſas que fizieren y le ſon encomendadas al dicho nueſtro Conſejo del dia que fueren acabadas de fazer, e partierõ de los tales lugares faſta treynta dias primeros ſiguientes ſaluo ſi por nos, o por los del nueſtro Conſejo les fuere mas alargado, o abreuiado el dicho termino, ſo pena diez mil marauedis para los eſtrados del dicho Conſejo. Y que juren aſsi meſmo de no conſentir al Eſcriuano que con el fuere a fazer a las dichas peſquiſas leuar mas derechos de los que deue. Y que el dicho Eſcriuano que conſigo leuaren: aſsi meſmo lo jure en nueſtro Conſejo: e jure de no tomar, ni recebir dichos de teſtigos [b] ſaluo el peſquiſidor preſente: y que aſsi traydas las tales peſquiſas los del nueſtro Conſejo las manden dar al nueſtro Relator, o a ſu lugar teniente: o a quiẽ los del nueſtro Cõſejo les mandaren para que ſaquen la relacion dello por eſcri-

¶ *Lex. VIII.* ¶ *En las leyes del ordenamiento* q̃ eſt l. 4. in ver. *y antes que vſen del officio.* ti. 15. lib. 2. ſup. & l. 4. ſup. iſto tit. vbi vide quæ ſcripſi. l. 6. tit. 4. part. 3. & in proœmio capitulorum prætorum, vbi fuſe & bene per Franciſcum Auiles in verb. *en los caſos.* nu. 1. cum ſequ. idem in cap. 34. in gloſſ. verb. tales. in eiſdem capitibus correctorum. ex quo poteris recipere dotem ad hanc l. & eſt. l. 1. tit. 7. li. 1. for. leg. & ibi Alphonſ. montalu.

¶ *Lex nona.*

b ¶ *Adeuinos y ſorteros.* Diuinare eſt futura prædicere, & ſic velle poteſtatem dei circa futura manifeſtare. l. 1. tit. 23. par. 7. Eſai. c. 41. annunciate, quæ futura ſunt, & ſciemus q̃a dij vos eſtis. Et actuũ 1. non eſt veſtrũ noſſe tempora, vel mo-

pto y la haga enel termino que por ellos le fuere mandado. Y que el dicho Relator o ſu lugar teniente ſea tenido de reduzir a la memoria de los del cõſejo las peſquiſas que eſtuuieren pendientes enel cõſejo dos vezes cada dia.

¶ *Ley. IX. Que ſe faga peſquiſa ſobre los adeuinos y ſorteros.*

¶ El Rey dõ Juã. I. en Biruieſca año de mil ccclxxxvij.

PORQVE los adeuinos y ſorteros y agoreros: y los que vſan de aſtrologia, y aquellos que los creẽ deuen ſer reputados por hereges. Mandamos que ſean punidos e caſtigados ſegun ſe contiene en las leyes de las nueſtras ſiete partidas. E las nueſtras juſticias donde eſto acaeſciere mãdamos que de ſu officio fagã peſquiſa ſobre ello. E ſi deſpues que le fuere denunciado, o lo ſupiere: e la dicha peſquiſa no hiziere q̃ pierda el officio. E mãdamos e requerimos a los prelados, y a los religioſos: e beatos e clerigos que de tales artes vſaren los caſtiguẽ y executẽ en ellos las penas de los derechos ſegũ q̃ ſe contie

momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate. & diuinatio regulariter ſonat in malum. cap. nunquam 1. quæſt. 1. § a. ibi vel quod eſt deterius futura, &c. C. de pagan. Anchar. in c. 1. n. 2. de ſortileg. Ideoq; iſte talis punitur tanquã hæreticus in præſenti, & in li. 2. tit. 4. inf. eo. Cuius verba ſunt, *hereje es aquel y deue ſer por tal juzgado qualquier Chriſtiano que va a los adeuinos, y creelas adeuinanças*, ad idem l. 1. eo. titu. & ibi dicetur, quæ diuinatio eſt indebita pronuntiatio futurorum, qua pronuntiantur in debito modo futura cum inuocatione dæmonum tacita, vel expreſſa, & omnis diuinatio de ipſa propriè loquẽdo, qualitercunque, fiat & quomocunque vocetur eſt prohibita, & damnata. 26. quæſtio. 2. per totam, in quibus omnibus diabolus vocatur expreſſe, vel præter inuocationem nominis diabolus ſe occulte ingerit, & interponit ad pronunciandũ aliqua futura quæ omnibus ſunt incognita. Ideoq; à iudicibus merito puniendi ſunt vt pręcipitur eis à Rege Catholico in pragma. tractante de prætoribus. capit. 53. vbi Franciſ. Auiles. in verb. *Por venir.* & in verb *adeuinos*, fol. 258. col. 2. eſt videndus & ibi explicat quid ſit Sortilegium ſiue ſors, Diuinatio etiam diffinitur, eſt ſuperſtitioſa inueſtigatio præſcientiæ. Et vtrum ſemper diuinatio ſit illicita declarat Cardinalis Turrecremata in capi. illud. art. 3. num 15. 26. quæſt. 2. Sanct. Tho. ſecunda ſecũdę. q. 95. art. 1. qui ꝓbat, quod diuinatio eſt peccatũ quo quis ſibi vſurpat futurorum vt futura ſunt notitiã. & prædictionẽ, quod ſoli Deo ꝓpriũ eſſe certũ eſt, per illud Deut. 18. Nõ ſit qui pythones cõſulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur dominus. ad de Leuiti. 20. vir ſiue mulier, in quibus pythonie', vel diuinationis fuerit ſpiritus, morte moriatur (dicit dominus) lapidibus obruent eos: ſanguis eorum ſit ſuper illos, eccleſiaſtic. 34 diuinatio erroris, & auguria mendacia, & ſomnia maleficentium: vanitas eſt: de varijs diuinationibus erroribus, augurijs & ſomnijs & vanitate ipſorum habetis text. inſignem Beati Auguſtini. in capit. non obſeruetis. 26. q. 7. quẽ ad literam refert. Mõtholoni. in prõptuario iuris diuini & humani in 1. par. verbo. diuinare. vbi vide aliqua in materia. & in capit. 1. de ſortilegijs, prohibentur ſortilegia pro ſurtis inueniendis, vel diuinationibus faciendis. & in cap. 2. imponitur pœna presbytero qui per inſpectionem aſtrolabij furta requirit. & in cap. 3. prohibet per ſortes fieri debere electiones. de hoc per Hoſtienſ. in rubr. de ſortileg. ſumma Piſan. verb. ſortilegium. §. 1. Sylueſt. verb. diuinatio. Aegidi. Boſius in practi. Crimin. tit de ſortilegis & mathematicis. pagin. 399. col. 1. & 2. & per Hugon. Celſum in repertorio. fo. 9. verb. *adeuinos*. l. 1. tit. 2. lib. 6. fori *juzgo*. Bonifacius in peregrina. verb. diuinatio. Quo fit, quòd aſtrologia eſt probita. l. item apud Labeonem

Digitized by Google

nem.ff.de iniur.text.in cap.ſors.§.his ita reſpondetur.26.q.2.quem commendat Panor.in ca.2.de ſortilegijs.col.2.nu.6.& Deci.in ca.nouit.col.2.nu.1.de iudic.& Ratio prohibitionis eſt, quia conſiſtit in iudicando futura, & ſolius Dei eſt futura præſcire.c.1.25.q.5.c.nouit. & ibi Deci.not.1.de iudic.ergo prohibita.S.Thom.2.2.q.95.art.5. & in 2.ſenten.diſt.15.q.1.art.3.ad 4.& lib.3.contra gent.c.154.& ad Galat.4.lectio.4.col.2. Aegidi. Boſius in tract.crimi.ti.de ſortilegis.n.2.& ideo puniuntur iſti diuinatores ſortilegi pœna de qua in tit.C.de maleſic.& mathemat. ſecundum Lud. Rom.ſing.677.vtrum aſtrologia ſit prohibita.vltra ſupra adducta eſt videndus Cardi.in c.illos.nu.8.ar.5.26.q.2.l.1.& ibi Grego.Lopi.verb.*no es defendida*.tit.23.part.7. multæ enim rationes adducuntur à Cardi.in c.contra.26.q.5. quare non eſt vtendum diuinatione.& pœnā huius peccari ponit in ſum.nu.3.ead.cauſa & quæſtio. & num.23. habetur non eſt auguriū in Iacob, nec diuinatio in Iſrael ſortilegium ſiue ſors.dicitur à ſorte, & legium: quaſi per ſortes legentes, & manifeſtare ſe promittentes occulta, & futura, quæ longe ſunt, imo nec ſubſunt humanæ cognitioni, ſed tantum diuinæ iuxta illud Iſai.42.annunciate quæ ventura ſunt,& dicemus quòd dij eſtis. Vnde ſortilegi diuini dicuntur.& eſt vna ſpecies diuinationis. Sortilegi ſunt, qui ſub nomine fictæ religionis per quaſdam(quas ſanctorum ſeu apoſtolorū vocant) ſortes diuinationis ſcientiam profitentur. aut quarumcūque ſcripturarū inſpectione futura promittunt. Ita Iſidorus lib. 8. etymologiarum.& refert Gratianus in cap.1.26.q.2.vbi Cardinal.eſt videndus. Pro declaratione vtrum diuinatio ſortium ſit illicita. dicas reſolutiue, diuinatio per ſortes cœleſtium diſpoſitioni, ſeu dæmonum imperio commiſſas, illicita eſt, vt verò in Deum referuntur, nō illicitum eſt quippiā per ſortes diuinari.S.Thom. 2.2.q.95.ar.8.& contra gent.li.2.c.154.& in opuſcul,25.c 4.& 5.& ad Epheſ.1.lect.4.colum.2. & ſic improbantur ſortes in c.ſortes.26.q.5.& in l.1 tit.23.par.7.Quando autem iudicium ſortis ſit licitum, & multa in materia antiquorum, & modernorum humanarum, ac diuinarum & vtriuſque iuris literarum aggregata comperies per Andr. Tiraquell. de iure primogeniorum. q.17.in.1.opinione. num.1.pœnā autem clerici ſortilegi ponit Ioa. Bernar in praxi canoni. crimina.c.Sortilegi. 100. in ordine. & quæ pœna ſit de iure canonico & ciuili contra *L*aicos. ponit Sylueſt. Pieri. in ſum. verb.ſuperſtitio.q 15.pœna mortis infertur de iure regni.l.3.tit.23.par.7.l. 3. in pragmat. regum. Catholicorū, & diuinationibus credens eſt quodammodo hæreticus. Montal, in reperto. harū legū ordi.verb.diuinatores.declarat. Ioan.Anani.in rubric. de hæret.nu 3.col.2:eſt tamen notandum quòd licet diuinationes & ſortilegia ſint illicita,non induunt hæreſis labem,niſi quando tales potentiam Dei applicant dæmoni, cum omnia à Deo facta ſunt.c.epiſcopi.26.q.1.nō autem quādo non attribuunt diabolo,nec ei credunt, vt quædam pocula amatoria,& huiuſmodi Ioann. Anan. in rubri. de hæret.col.3.quo fit,quòd de his nō cognoſcunt inquiſitores hæreticæ prauitatis,niſi hæreſim ſapiant manifeſtè.cap.accuſatus.§.ſanè. de hæret. libr.6.vbi Bonifacius ait. Sanè cum negotium fidei (quod ſumme priuilegiatum exiſtit) per occupationes alias non debeat impediri peſtis inquiſitores hæreticæ à ſede Apoſtolica deputati,de diuinationibus,aut ſortilegijs,niſi hæreſim ſaperent, manifeſte intromittere ſe non debent. nec punire talia exercentes,ſed relinquere ſuis iudicibus puniendos. Ad idem eſt addendus Gondiſſal. à Villadiego contra hæretic. prauita.q. 9. col. 5.num.3.

¶ Quo fit, quòd iſti diuinatores, ſortilegi & huiuſmodi, ſi viles perſonę ſint de iure canonico dum tamen hæretici non ſint fuſtigantur,ſi tamen nobiles ſint, pœna perpetui carceris debent damnari.Rom.ſingul.667.& ibi Nicol.Pig. in additione per text.quem ſing.reputat in c.contra idolorum 26.q.5.Panor.in c.1.col.1.nu. de ſortileg.citat ad hoc,quod crimen iſtud eſt eccleſiaſticum. Hodie publicè de honeſtant fuſtigando delinquentem, cum mitra, & vngitur melle, & plumis circundatur,& ponitur in ſcala ad fores epiſcopi vt deludatur à pueris, vt conſuetudo recepit ſecundum Panor in c.1.de ſortileg.per tex.in c.epiſcopi.26.q.5.ibi, & ſi aliquem virū, aut mulierem huiuſcemodi ſceleris ſectatorem inueniunt, turpiter dehoneſtatum de parochijs ſuis deijciant. l. 4.titu.31. par.7.ad fin.ibi,*o lo ponen en deshonra del en la picota, o lo deſnudan faziendolo eſtar al ſol, vntandolo de miel, para que lo toman las moſcas alguna hora del dia.* textin ca.de benedicto.32.q.1,Reſolutio ergo in præſenti delicto ſit, quod ſi ſit clericus ſecundum delicti qualitatem ſuſpenditur, vel deponitur arbitrio iudicis.c.non oportet.26.q.5. Panormit. in c.1.& 2.de ſortilegijs.Ioan.Ber.in praxi canonica.cri.ca.100. referens notabile dictum Pan.in dicto.c.2.dicentis,quod in pœna imponenda ſortilegis, vel eos conſulentibus, debet animaduertere iudex ad qualitatem, & quantitatem delicti, & ſecundum hoc pœnam imponere, quandoque acerrimam quandoque grauem,quandoque leuē. ſequitur Paul. Grilland. in tract. de ſortileg. quæſt. 2.col.2.Hodie eſt videndum decretum concilij *La*teranenſ.ſub Leone. 10. celebrati. in 9.ſeſſio. vbi diſpoſitum eſt q̧ clericiqui,inuenti fuerint culpabiles in ſortilegijs, per inuocationem dæmonum

ſucan

incantationibus, ac diuinationibus, ſuperſtitionibus, arbitrio ſuperiorũ infamia notentur. Si vero non deſtiterint. deponantur, atque in monaſteriũ ad tempus arbitrio ſuperiorũ præfiniendum detrudantur. beneficijſque & officijs eccleſiaſticis priuentur, laicus verò ſi ſeruus ſit verberatur; ſi liber pœna perpetui carceris punitur. capitulo contra idolorum. 26. quæſtione. 5. Ludo. Roma. ſing. 660. Felin. in capitul. cùm ſit. nume. 20. de for. compet. ſub ſeruo etiam vilem intellige, & ſub libero nobilē. Et vltra hoc poteſt iudex eccleſiaſticus dehoneſtare eum cum mitra, vel aliàs ignominioſe, vt ſupra habitum eſt. Iure autem ciuili pœna ignis mori debet. l. nullus. C. de maledi. gloſſ. nemo. C. eo. titulo. l. 3. in prag. Regum Catholico. l. fin. tit. 23. par. 7. quæ leges Regiæ, quãuis mortis pœnã, ſimpliciter iniũgant, intelligendæ tamen ſunt de morte qualificata ignis per dictã. l. nullus. Cæterũ in làmijs pœna non eſt mutata etiã de cõſuetudine, nã cõcremãtur, ſicut hæretici. Cæterã ſortilegia ſi hæreſim ſapiãt, vt hæreſis puniri debẽt, vt iã ſupra dictũ eſt, ex Pau. Grillan. q. 11. etiam per inquiſitores hæreticæ prauitatis. Panormit. in c. 1. de ſortileg. alia vero ſecundũ facti qualitatem puniũtur verberibus, mitra vel alijs pœnis ignominioſis ſiuè à iudice eccleſiaſtico, ſiue à ſeculari, cũ abſque dubio hoc crimen ſit mixti fori. arg. gloſ. & quæ ibi traduntur in c. 1. de offi. ordin. Et eſt notandum, ſortilegus maleficus aut incantator, vel ſi cum iſtis maleficis verſaretur poterit à patre exhæredari gl. & communis in ca. quinta vallis. de iur. iur. l. 4. & ibi Greg. Lop. verb. *ſi fuere fechizero*. tit. 7. par. 6. ibi, *Otroſi dezimos, que el padre puede desheredar al fijo ſi fuere fechizero, o encantador, o fizieſſe vida con los que lo fueſſen*. & vi. ibi Greg. Lopi. verb. *encantador*. ad hoc qui dicantur incantatores ex l. 3. §. medicos. ff. de var. & extraordi. cogni.

¶ *Ley. X. Que ſe faga peſquiſa ſobre omezillo, o quema, o otro delicto que acaeſciere.*

¶ Fuero.

QVãdo omezillo, o quema, o otro maleficio fuere fecho: y algũ hõbre, lo querellare à la juſticia, ſi lo que dixere lo quiſiere prouar ſea oydo. E ſi dixere q̃ no lo puede prouar mas q̃ el alcalde ſepa la verdad ſi el delicto fuere hecho en villa, o en otro lugar poblado, no lo oyã el Alcalde ſobre ello, mas prueue lo q̃ dixere ſi quiſiere, o ſi pudiere, e ſi el fecho fuere en yermo, o de noche, el Alcalde ſepa la verdad por peſquiſa, o como mejor pudiere, e ſi el q̃ dio la q̃rella dixere q̃ no lo puede prouar pero ſi la tal coſa fuere fecha quier en villa, quier en yermo: quier d̃ noche, quier de dia: e ningũo diere querella al Alcalde: el Alcalde de ſu oficio ſepa la verdad por peſquiſa, o por donde mejor la pudiere ſaber, porque razon es q̃ los fechos malos y deſaguiſados no quedẽ [b] ſin pena.

a ¶ *Lex decima.* § *Lo querellare a la juſticia.* Accuſans aliquem de homicidio, & volens probare delictum, impedit inquiſitionem ex iudicis officio, alias iudex inquirat, ne de negligentia notetur, & ea cauſa, priuandus ſit officio. vt habetur in hàc regia conſtitutione. faciunt dicta in l. 1. ſuprà iſto titu. & Panormit. in cap. de his, num. 7. de accuſatio, adde. l. 108. in libro ſtyli.

b ¶ *No queden ſin pena.* Intereſt enim reipublicæ vt delicta inulta non maneant. l. ita vulneratus. ff. ad legem aquili. & in ea. vt famę. de ſententia excom. quia ſi flagitioſi non punirentur daretur occaſio delinquendi, & ciuitas eſſet ſine pace, in qua tota gubernatio & ſtatus reipublicæ conſiſtit. & ſeditioſi ſunt exterminandi à republica, nec iudex in hoc debet eſſe negligens, cum iuxta reſpõſum Vlpiani Iureconſulti. in l. congruit. ff. de offic. præſid. id fieri oportet. Congruit (inquit) bono & graui præſidi curare, vt pacata atque quieta prouincia ſit, quam regit. Quod non difficile obtinebit

Digitized by Google

¶ *Ley XI. como ſe deue fazer peſquiſa general por mandado del Rey.*

¶ Fuero.

SI nos d̃ nueſtro officio entendieremos q̃ cũple a nueſtro ſeruicio mãdaremos, fazer peſquiſa general ſobre el eſtado de alguna ciudad, villa, o lugar. Los dichos de los teſtigos y las peſquiſas ſeã traydas ante nos, porque nos las mandemos ver: y no ſeã demoſtradas a otro algũo. Pero ſi mãdaremos hazer peſquiſa ſobre algunos hõbres ſeñaladamente, o ſobre fechos ſeñalados, quier ſe haga de nueſtro officio, quier a q̃rella d̃ otro. Aquel, o aq̃llos cõtra quien fuere fecha la peſquiſa [b] ayã poder de demãdar los nombres de los teſtigos: e los dichos de las peſquiſas, porq̃ ſe puedã defender en todo ſu derecho, y dezir contra las peſquiſas, e teſtigos, e ayan todas las defenſiones que deuen auer de derecho. ¶ Mandamos q̃ ſe faga inquiſicion e peſquiſa por las guardas de las ſacas del pã y de las coſas vedadas: y por el Alcalde de las dichas ſacas: ſegũ ſe cõtiene en eſte libro en el titulo de las ſacas y coſas vedadas.

tinebit ſi ſolicite agat, vt malis hominibus prouincia careat, eoſque conquirat. Nam & ſacrilegos latrones, plagiarios, fures, conquirere debet, & prout quiſque deliquerit, in eum animaduertere, receptatoreſque eorum coercere, ſine quibus latro diutius latere nõ poteſt Concordat. l. 16. titu. 4. part. 3. de bono pacis multa ſcribit D. Auguſ. in ſerm. 169. de tempore. & Henr. Maurorum ordinis prædicatorum in ſua apologia cap. 14. incip. fœlices pacifici folio. 78. column. 2. c. niſi eſſent. de præbend. dixi in l. 1. glo. 1 col. 989. titu. 7. lib. 3. ord. ſup.

¶ Lex XI.

a ¶ *Fazer peſquiſa general.* Inquiſitio fit ex mero iudicis officio inquirentis, l. congruit. ff. de offic. præſid. l. 2. §. ſi præſens. ff. de magiſtr. conuent. l. 1. §. quæſtionem. ff. ad Syllani. cap. 1. de offic. ordin. vnde eſt dicendum, quod ſiue inquiratur primo motu iudicis ſiue ad petitionem cuiuſcunque, inquiſitio tamen ſemper iudicis officio expeditur. gloſſ. in capitulo qualiter & quando. de accuſation. hoc vero iudicis officium non poteſt in omni caſu & crimine exerceri, niſi in certis caſibus ſecundum diſpoſitionem iuris ciuilis. quos explicat Bald. in pract. ſua titul. quæſtiones circa inquiſitionem. q. 1. num. 2. quem ibi vide & in q. 2. vbi quærit vtrum mortuo accuſatore iudex de illo delicto poſsit per inquiſitionem procedere, & concludit poſſe, ſi talis eſt caſus, de quo poteſt inquiri, morte enim rei iudiciũ eſt ſolutũ l. in ſenatu. §. 1. ff. ad Syllani. & ideo iterum inchoandũ eſt, l. libellorũ. §. fin. ff. de accuſationi. Bart. in l. ſiue contra. §. quia Plautianum. col. 3. nu. 13. cũ ſeq. ff. de liber agnoſcendis. & Bald. loco præcitato q. 3. quærit an tollatur proceſſus inquiſitionis ſuperueniente accuſatore? de quo plene per Specul. titu. de inquiſitio. §. 4. Sed cum inquiſitio ſit inducta ab iſta lege & ſimilibus ac ſit remediũ ordinarium nõ debet tolli per accuſationem ſuperuenientem: vt dixi in ſuperioribus. Eſt præterea notandum, quod de iure regio non eſt permiſſa generalis inquiſitio text. eſt hic & in l. 3. ſupra eo. titulo. Idem eſt de iure ciuili: ſecus tamen de iure canonico. Panormitan. in capitulo. qualiter & quando. 2. numero. 11. de accuſat. & ibi numero. 13. tractat quando inquiſitio generalis de iure ciuili ſit permiſſa.

b ¶ *Ayan poder de demandar los nombres.* Ante reſponſionem rei facienda eſt ſibi copia capitulorum de quibus inquiritur, & ei danda, vt facultatem habeat ſe defendendi in contrarium, vt hic habetur & notat Bald. in practi. folio. 26. col. 4. num. 4. tit. quæſtio-

quæſtiones circa inquiſitionem. quæſtio. 1. per notat. in cap. ex tenore. de teſtit. & nomina teſtium ſuper infamia, & atteſtationes ſūt publicandæ, & exceptiones & defenſiones debent eſſe ſaluæ reo, tam in principali, quàm contra teſtes; ne innocens contra veritatem grauetur capitulo. qualiter & quando. & capit. olim. de accuſationib. Bald. vbi ſupra, firmans ita ſeruari. iſtam. l. citat Iacobus Septimacenſis) in inſtitutionibus Catholicis. capit. 62. numero. 11. etiam ſi fuerit inquiſitus in crimine nefando ſodomię eſt copia teſtium reo danda. l. 85. in pragmat. Regum Catholicorum.

ORdenamos q̃ peſquiſa no ſe pueda hazer contra aquellos q̃ mal dezmaren los fructos de ſus heredades: pero que ſe haga, y pueda fazer peſquiſa contra los terceros: ſegun ſe cõtiene en eſte libro en el titulo de los diezmos.

ENtendiẽdo que cũple a nueſtro ſeruicio y al biẽ y pacifico eſtado de nueſtros Reynos: acordamos que ſeã deputados por nos en cada vn año veedores è viſitadores de prouincias de nueſtros reynos para que veã como ſe cũple e adminiſtra la nueſtra juſticia: e para las otras coſas q̃ ſe cõtienẽ en eſte libro en el titulo de los viſitadores.

ORdenamos que los que embiaremos por peſquidores contra nueſtros Corregidores, o Aſsiſtentes no puedã ſer proueydos de Corregidores: ſegun ſe cótiene en eſte libro en el titulo de los Corregidores.

COntra aquellos que las nueſtras rentas y pechos y derechos por arte, o por dicho, o por amenaza, o en otra qualquier manera, o por coluſion hizieren que valan menos. Mandamos que las nueſtras juſticias de los lugares donde eſto acaeſciere procedan luego ſin tardança de ſu officio a fazer y fagan peſquiſa, e inquiſicion, y la embien a nos, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de las rentas y pechos y derechos.

TITVLO II.

de las vſuras a.

¶ *Titulus. II. de vſuris.*

a ¶ *De las vſuras.* Vſuræ crimẽ eſt omni lege reprobatũ & dãnũ inferẽs reipublicæ eum deuoret ſubſtantias ſubditorum, iuxta illud *Lucani*. Hinc vſura vorax auidum omni tempore Fænus: capitulo. 1. de vſu. lib. 6. Ideo tractare oportet plenius hanc materiã, de qua vbique agitur mentio à legiſlatoribus vt patet. ff. & C. de vſu. & in decret. 14. q. 4. & in decretalibus, Sexto & Clementinis. Pro declaratione autẽ inquirendũ eſt, vſura vnde dicta & quid ſit. Et quę differẽtia ſit inter vſurã & fęnus? Itẽ quãdo vſura ſuccedat loco intereſſe, & quæ requirantur vt exigi poſsint. Capitiſque. 1. & c. ſalubriter, de vſur. declarantur? de pœnis etiam vſurariorum agendum eſt, item etiam de arte campſoria, vtrum licita ſit? Præterea tractabitur materia contractus cenſuum ſeu tributorum redimibilium vel ad vitam, vel ad tempus aliud limitatũ vtrũm ſit iuſtus & abſque labe vſuræ ibique interpretantur extrauagan. 1. & 2. de emptio. & venditio. inter communes, & leges huius regni. Veniendo igitur, ad primam quæſtionem dicimus vſuram ab vſu æris dictam, id eſt pecuniæ: nam pecunia ſecundum

cundùm Philoſo. 1. Poliç. inuenta eſt commutationis, & translationis gratia, vt quia difficile erat res neceſſarias ad vſum vitæ deportare ad loca remota, conuenerunt ementes & vendentes authoritate Principis, vel Reipub. quòd fieret numiſma æreum, ferreum argenteum, vel aureum, & in ſignum recti valoris & ponderis cudebatur, ſeu imprimebatur numiſmati character, vel imago. vt in l. 1. io princ. ff. de contrahe. emptio. Sic enim de numiſmate cenſus quæſiuit Dominus Matth. 22. Cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio? Verùm quia à principio & antiquitus pro maiori parte fiebat ex ære (ex ære enim erat pecunia, quam vidua obtulit in Gazophylacium Domini Luc. 21.) idcirco vſus pecuniæ, in vſura dicitur vſus æris. Cardi. in ſumma. 14. quæſt. 3. artic. 1. nume. 2. Hoſtien. in ſum. De vſur. §. Vnde dicatur. vel ab vſu rei ſecundùm eum. Et Ioan. de Anani. in rub. eo. titul colum. 2. nume. 3. dicit, Vſura eſt, quæ datur propter vſum pecuniæ. Et intelligit pecuniæ, id eſt, cuiuslibet rei numero, pondere, vel menſura exiſtentis. Et ſic dicitur Vſura ab vſu rei, vel æris. Vel dicitur ab vrendo, dupliciter. Primò, quia vſura in augmentum pecuniæ vrit velut ignis, & inflammat affectum vſurarij, dicente beato Ambroſio in tract. de Tobia. ca. 6. quòd Vſura vſum requirit, vt adurat & inflammet. Sic enim creſcente vſura, creſcit in vſurario affectus pecuniæ in infinitum, vt Philoſoph. 1. Politic. inquit. Pecunia enim non eſt terminus, nec finis. Auarus namque qualis eſt vſurarius, non repletur pecunia, Eccl. 5. Secundò, quia in vſura eſt vrens ignis, conſumens, & deuorans facultates, & ſubſtantias pauperum, à quibus per vſuram extorquetur pecunia, & ex hoc vſura vorago dicitur. Vnde Ambroſi. in tractat. de Tobia, cap. 11. dicit, quòd vſura ſubſtantiam inopis & pauperis deglutit, & quaſi mare magnum omnia abſorbet. Bene ergo vſura dicitur ab vrendo. Vnde non immerito Lucanus cecinit.

Hinc vſura vorax, auidum omni tempore fœnus.

capitul. 1. de vſur. libro 6. vbi dicit, vſurarum voraginem, quæ animas deuorat, & facultates exhaurit compeſcere volentes. § Differentia autem inter Fœnus & vſuram iuxta vtriuſque iuris doctores ea eſt, quòd illa tanquam inferius & ſuperius ſe habeant, quòd ſcilicet Fœnus duntaxat pro vſura ſtrictè ſumpta vſurpetur pro eo, quod ex ſolo mutuo iniuſtè accreſcit: Vſura autem accipiatur extenſius pro quocunque augmento ex quocunque contractu, etiam dum licitum ſit. Vt ſi quid credita pecunia vendidiſti, & quia debitor in mora fuit, aliquid tibi ratione lucri ceſſantis auctum eſt, acceſsio illa, vſuraria quidem eſt, non fœnebris. Ita habet Paul. Iuriſconſultus in l. cum quidam. §. ſi pupillo. ibi, Vſuræ enim non propter lucrum petentium, ſed propter moram non ſoluentium infliguntur. ff. de vſur. Sed aliquando vnum ſumitur pro alio. l. pecuniæ fœnebris. in princ. ff. de vſur. & in l. Caius Seius. eodem. titu. & in capitulo. 1. de vſur. lib. 6. vbi Fœnus & vſura reciprocantur. Plerũque Fœnus pro vſura, & ecõuerſo vſurpantur. vt Hotomanus libr. 1. de vſuris capit. 1. docet, & Domi. Sotus libro. 6. quæſtio. 1. articulo 1. de iuſt. & iur. Et vt Feſtus Pompeius & Gellius ſcribunt, Fœnus ab eo dictum, quòd quaſi fœtura quædam pecuniæ ſit. Vnde intellige Fœnus eſſe, propriè ac ſpeciatim accepto nomine, lucrum illud, quod quis captat ex nuda pecunia, veluti cum Menſarij (quos campſores, ſeu bancarios noſtri vocant) pecuniam mutuo dant, non vt accipienti commodent, ſed vt inde lucrum aucupentur, ex quo etiam illorum quæſtus Latinè Fœnus dicitur, id eſt, fœtura, ſeu partus pecuniæ. Vſura autem cùm ab vſu appellata ſit, aliam vim atque ſignificationem ab hac notatione retinuit. Vſuram enim qui petit, ipſum quodammodo vſum petere videtur, quippe quæ eius perpetuò remanſit, nec vnquam cuique ab eo datus aut conceſſus eſt: quem quidem vſum, quia repetere non poteſt, vtpote conſumptum, eius petit æſtimationem ac pretium: vt cum emptor rem traditam poſsidet, nec tamen pretium exoluit, itaque contra venditoris voluntatem vtitur pecunia, poterit venditor ex empto actione, non dico vſum conſequi, quia conſumptus eſt, ſed certè æſtimationem illius. l. fin. ff. de pericul. & commo. rei vend. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de action. empt. Et ſic Fœnerator agit de lucro captando, vſurarius de damno vitando contendit. vt explicat Hotomanus loco proximè citato pagi. 4. Vſura & Fœnus idem ſunt propriè loquendo, niſi quòd verbum, Vſura, latius in iure patet, quia Fœnus non capitur niſi pro vſura ſtrictè ſumpta in mutuo. capi. ſi fœneraberis hominem. 14. quæſtio. 3. § Ad ſecundam quæſtionem, in qua quærebatur, quotuplex vſura reperiatur? Reſpondeo quòd duplex. Nam vno modo vſura largè ſumitur pro acceſsione vel augmento ſucceſsiuo ſortis in quantitate conſiſtentis, ex quacunque cauſa, etiam aliàs quàm ex mutuo debitæ, purà ex cauſa venditionis & traditionis rei. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de actionib. empt. ibi, ex vendito actio venditori competit ad ea conſequenda, quæ ei ab emptore præſtari oportet. Veniunt autem in hoc iudicio infra ſcripta. In primis pretium quanti res venit: item vſuræ pretij poſt diem traditionis: nam cum re emptor fruatur, æquisſimum eſt eum vſuras pretij pendere. l. curauit. l. fructus. C. de actio. empt. l. 2. C. de vſur. vel dotis & ſuſceptorum onerum ma-

trimo-

Digitized by Google

trimonij.l.cùm poſt.§.vſuras.ff. de iure doti. tex. elegans in capit.Salubriter. de vſur. De cuius. intellectu eſt videndus Hierony. Cagnol. in rep. l. 2.numer.14.C.de action. empt. & Chaſſ. in conſuet.Burgund.rubr.4.§.23.fol.193.numer.22.Caſtell.in l.29.verb. *Quiſiere.* in legib. Taur.Hippolytus ſingul.360. Scribitur apud Legiſtas. num.4. Et habetur ad ſingul. Mattheſila. 49. Per Gabri. Sarai.numer.17.Et latiſsimè Couarr.libr.3.Variarum reſolut.capitul.1. Et inferius ſuo loco diſputabitur.Item etiam in caſibus,quibus dicit gloſſa. licitam eſſe vſuram in gloſſ. ſumm.14. quæſtio.3. verſi. Niſi in quinque caſibus. Vel propter morã in bonæ fidei iudicijs, legatis, & fideicommiſsis.l. qui ſolidum.ff.de lega.2. Notatur in l.mora. ff. de vſur. Aliquãdo etiam ſumitur largiſsimè pro omni iniuſta ſuperabundantia, ſiue debeatur quantitas,ſiue non,vt in capit.putant,14.quæſt.3.quem refert ex Diuo Hieronymo Iuo Carnot. libr. ſui Decreti.3.cap.160.Sed quia in toto iure non legitur ita accipi,omittendum eſt. Hoc autem primo modo promiſcuè & crebrius in toto iure ciuili accipitur,vt per Moline.de vſur.quæſti.74.¶ Secundo vſura ſtrictè & propriè accipitur pro eo quod accedit vltra ſortem principalem in mutuo. vt in l.ſi tibi decem,in princ.ff.de pact.l.rogaſti.§.ſi tibi.ff.ſi cert.pet.l.hactenus.§.final.ff.de conſt.pecu.l.31.& Gregor.Lope titul.11.partit. 5. Vnde hoc ſolo caſu dicitur Fœnerator, debitor vſurarius,& pecunia fœnebris.l.fœnerator.ff. de naut. fœno.l.debitor.l. pecunia.ff. de vſur.l.1. C.de his, qui ex publicis rationibus mutu.pecu.accep. lib. 10.Patet,quia pecunia dotalitia,vel per emptorẽ, aut quemuis quoquo vero titulo, alias quam ex mutuo debita,non dicitur pecunia fœnebris, etiã ſi ex mora veniant vſuræ, prout nec dicitur propriè fœnus, niſi in ſolo mutuo. Iſto caſu propriè & planè militant leges huius tituli, & ſanctiones, & pœnæ contra vſurarios & vſuras ſtatutæ & l.9. titul.13.par.1.& l.4.titulo 6.partit.7.Tertio ſunt præterea quædam vſuræ interpretatiuæ, ſeu præſumptiuæ. Quoties videlicet contractus non eſt in forma mutui,ſunt tamen ſufficientes probationes frandis exquiſitæ ad occultandum mutuum & vſuram, vt in caſu huius noſtræ legis.& in cap. ad noſtram.de empr.& vendi.& in l.fin.titul. 11. part.5. Et quando quis vendidit rem ad creditum maiori pretio, quàm vendidiſſet ad pecuniam de præſenti paratam,¶ Tandem vſura propriè ſumpta & formaliter eſt pro eo, quod propter ipſum mutuationis officium tantùm ſine alia iuſta cauſa exigitur. Et huiuſmodi vſura quæ dicitur formalis,eſt inhoneſta,vitioſa, & ſemper eſt contra naturam mutui, quod debet eſſe gratuitum, iuxta illud Luc.6. Mutuum date, nihil inde ſperantes,

cap.conſuluit.& capit. quoniam. & capit. quia in omnibus.de vſur.capit. ſi fœneraberis. capit. putant.& capitul.plerique.& capit.vſuram.14.quæſ. 3.& capitul.miniſtri.cum alijs.14.quæſti.4.capit. quoniam.47.diſt.in.Clement.vn.de vſur.& capit. 1.eod.titul,Exod.22. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non vrgebis eum quaſi exactor, nec vſuris opprimes. Et Leuit.capitu.25.Pecuniam tuam non dabis ad vſuram.Et Deuter.23.Non fęneraberis fratri tuo. Et apud Pſalmiſtam Pſal. 14. Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram.S.Thom. 2.2.quæſtion. 78. arti.1.Vſura enim eſt contra naturam, vt id quod eſt inanimatum & artificiale, velut ipſum animatum & naturale pariat. vt pater. 1. Politic. vnde vtroque teſtamento eſt prohibita. Lucas de Pena in l.apud eos. columna.1. C. de debito. ciuita. lib. 11.Domi.Soto optimè lib.6.de Iuſtitia& iur. quæſtion.1.articul.1.pagi.494.verſic. His de nomine vſuræ. Et variè definitur à docto. vt per Couar.lib.3.Variarum reſolutio.cap.1.vbi ipſe poſt alios definitionem Vſuræ in hunc modum aſsignat,& eam per partes declarat,nempè, Vſura eſt voluntas capiendi vltra ſortem lucrum aliquod tempore vi & cauſa mutui principaliter. Vel aliter & ſecundò ſecundùm Domi. Soto. dict. quæſtion,1.articul.1.pagin.494.column.1. Vſura eſt vſus pretium mutuatæ rei. Tertio definitur ab Specul. titu.de vſur.num.6. Vſura, eſt quicquid ſorti accedit, intentione, vel pacto præcedente. Ioan.de Anan.in capitul.1. de vſur.Sum. Piſana. verb.Vſura.1. in princ. Eſt pro ea caſus in cap. ſi fœneraberis. & in capitul.putant.& in capit.plerique.&in capit.vſura.14.quæſti.3. Quartò, Vſura eſt lucrum ex mutuo, pacto debitum vel exactum.Sum.Roſel. in verb. Vſura.1,in prin.Quinto, Vſura eſt quodcunque rei mutuatæ accedit ipſius rei gratia actione interpoſita,vel hac intentione habita in contractu, vel actione habita ex poſt facto.Hoſtien.in Sum. de Vſur. §.1. Angel. verb. Vſura. 1. Nicolaus Naunus in Polyantea.verb.Vſura. Sed inſufficiens eſt, nam aliquid poteſt accedere ſorti, quod non ſit æſtimabile, quo caſu non erit vſura.ergo,&c. Sexto definitur Vſura eſt lucrum æſtimabile ex mutuo principaliter intentum.Conrad.lib.de contractibus.q.21. Gabriel in.4.ſenten.diſtinct. 15.quæſt. 11.Et eſt communis ſecundùm Ioann.Merhymnen. tract. de reſtit.titu.De rebus per vſuram acquiſitis. Probatur Luc. 6. in capitul. conſuluit. de vſur. Mutuum date, nihil inde ſperantes.Septimò definiri poterit ſtrictè & ſpeciatim ſumpta, Vſura eſt pretium,ſeu potius æſtimatio vſus ſortis conſumptæ cum damno Creditoris, ſecundum Franciſcum Hotomanum tract.de vſur.libr.1. capitul.1. pagi.

5.vbi

ſ. vbi eam proſequitur & declarat. ¶ Quo fit, fructus rei pignori datæ debere computari in ſortẽ principalem, eamq; extenuare, quia graria mutui nullum æſtimabile eſt recipiendum, ſiue in pecunia, ſiue in fructibus. cap. pleriſque. 14. quæſtio. 3. Caſus eſt de hoc in cap. illo vos. de pigno. & cap. cum contra. eod. titul. cap. quoniam, & capit. 1. & capi. conqueſtus. de vſur. l. 1. C. de pignor. actio. qua lege cautum eſt, fructus, & commoda rei pignoratæ ſortem ipſo iure extenuare, creditore percipiente. l. creditori. eod. tit. l. 1. C. de diſtract. pigno. l. 2. C. de partu pigno. & omni cauſa. Bartholom. Soci. in tract. regu. cum falleot. regul. 3. l. 23. tit. 13. part. 5. l. 2. vbi Gregorius Lopius in gl. penul. eod. tit. 13. part. 5. l. 2. vbi Greg. Lopius in glo. pen. eod. tit. 13. part. 5. Intellige ramen eos fructus extenuare ſortem, qui ſuperſunt credltori, deductis expenſis factis in ipſa re pignorata. l. emptor. vbi Bald. ff. de rei vend. Antoni. Capici. deciſio. 93. num. 11. & probant præmiſſa iura. Fructus autem vniuſcuiusquè rei dicuntur, qui deductis impenſis neceſſarijs ſuperſunt. l. fructus. ff. ſolut. matrimo. l. ſi à Patre vel à domino. §. fructus. intelliguntur deductis impenſis, quæ quærendorum, colligendorum, conſeruandorumque eorum gratia fiunt. gloſſ in capi. 1. de vſur. verb. deductis & in cap. grauis. de reſti. ſpoliat. Tiraquell. lib. 1. de retract. §. 15. glo. 1. num. 27. Gouar. lib. 2. Variarum reſolut. cap. 3. num. 3. l. 40. titul. 28. part. 3. gloſſ. in ca. cum contra. verb. fructus. de pigno. l. 1. C. de fruct. & lit. expenſis. Nauar. in manuali confeſſ. capitul. 17. numer. 216. ¶ Circa præmiſſa dubitatur, Vtrum creditor fructus rei pignori datæ non ſolùm percepti, verùm etiam eos, qui percipi potùeruot, teneatur in ſortem cõputare? Videtur quod ſic, ex gloſſ. in capitul. cum cauſa. in gloſſ. fin. de offi. de leg. vbi ſuper verb. cum fructibus inde perceptis. dicit, vel qui percipi potuerũt de reſti. ſpolia. grauis, & 12. quæſtioo. 2. nõ liceat & colligitur ex pluribus ad id citaris per Aodre. Tiraquell. loco ſuprà citato. §. 15. gloſſ. 1. nu. 28. Concludendum igitur eſt, quòd quando rem pignoratam non locauir ob fraudem, etiam ſi ex leui culpa tenebitur ad fructus percipiendos: vbi autem dolus & culpa deeſt, nõ tenebitur, putà, quia erat domus alicuius magnaris, qui eam ſolitus nõ erat locare, vel alius locus, ſeu oppidũ. Sed ſi erat inferioris, qui talem domum locare erat ſolitus, tenebitur ex Collectar. numero quinto. in capit. 1. de vſur. vbi Ioann. Andre. Cardi. & Panorm. & Hoſtienſ. in ſumm. de pigno. §. quando efficaciter. verſicul. Sed nunquid creditor. Et iſtam partem probat Gregor. Lopez in. l. 2. verb. Deſtructe. titul. 13. part. 5. dicẽs cõmunem eſſe opinionem, quòd teneatur non ſolùm de perceptis, ſed de percipiendis. Limitat tamen virtualiter, vt dixi. Ad idem adde Gregor. Lopez. in. l. 21. verb. *Si moro en ella*. titul. 13. part. 5. Et malæ fidei poſſeſſor etiã nõ tenetur ad reſtitutionẽ fructuũ, quos ex prædio percipere potuiſſet ex ſua induſtria & artificio. l. cæterum. verſi. improbè. de rei vendic. ff. ſingul. ſecundum Roma. in ſingul. 333. gloſſ. in ca. cùm. M. verb. Induſtriam. de conſti. Facit tex. in capitul. 1. ad fin. de in integ. reſti. vbi debitor, à quo extrahitur res, fructus, quos labore & induſtria fecit bona fide, ex quibus res fuit facta melior, eos debet conſequi, nec defraudari debet. Ergo creditor non tenetur de fructibus percipiendis abſque ſua culpa, cum ſit bonæ fidei poſſeſſor, aliàs secùs, ex communi ſententia gloſſ. quæ communem ſententiam fauet in capitul. cùm contra Guilielm. verb. Perceptum. de pignori. l. 2. C. de partu pigno. & omni cauſa. ¶ Si ergo reſolutio. Aut loquimur poſtquam fuit in mala fide, quia debitum erat ſolutum, & pignus liberatum, & tenebitur etiam de percipiendis. Aut ante liberationem, & non tenebitur niſi de perceptis, ſi fuit abſque fraude, vt ſuprà dictum eſt. Confirmatur ex Ioanne de Imol. in. l. cùm ſeruus. §. fructus. ff. de leg. 1. vbi Alexand. dicit magis communem ſententiam Bar. in. l. domum. C. de rei vendi. vbi idem firmat in additione ad ipſum Bart. Et nota, quia ſine reſolutiooe hanc quæſtionem reliquit plura citando Andre. Tiraquell. libr. 1. de Retractu. §. 15. in gloſſ. 1. num. 28. Eſt tamen notandum quod in ſolutione decimæ, non eſt habenda conſideratio ad expenſas factas ratiooe fructuum, ſed integræ prædiales ſunt ſoluendæ ſine deductione expenſarum, secùs in perſonalibus, vbi expenſæ deducuntur. tex. in capitul. Paſtoralis. cap. cum homines capitul. non eſt in poteſtate. de decim. gloſſ. in. l. ſi à patre vel à domioo. §. fin. verb. Deductis impenſis. ff. de rei vendi. Bald. in margarita verb. Decimæ verſiculo ſeptimo. Ad idem eſt text. in capitulo. Tua nobis, & in capitulo cum non ſit in homine de decim. Matthæ. de Afflictis. in conſtitutiooib. Neapolitan. libro primo. rubrica ſeptima. quæſtione oona. numero. 19. & in deciſion. 252. numero ſecundo. Tiraquell. vbi ſuprà, libro primo. de retract. §. 15. gloſſa prima. numero. 10. l. 13. titul. 20. part. prima. Rebuff. in tracta. de decim. quæſtione vndecima. numero tertio. & ſic prædictæ decimæ ſunt ſoluendæ ſtatim collectis fructibus antequàm penſio cenſus, ſeu tributum detur, quòd impoſitũ eſt ſuper tali prædio. ex text. in capitulo. cum nõ ſit in homine de decim. gloſſ. in capitulo. quæſtion. 16. quæſtione prima. Bertrãd. conſi. 255. Viſis petitionibus. column. 1. lib. 1. in prima editio. Idem notat. Matthæ. de Afflicti. in colono partiario,

qui colit fundum,& habet dare dimidiam,vel tertiam partem fructuum, nam dabit ſine deductione expenſarum,ſcilicet,in lib. 1.conſtitu.Neapolitanarum,rub.7.num.20. Et Rebuff. & Bertrãd. in locis præcitatis. Ratio autem diuerſitatis inter perſonales & reales decimas ponit Rebuff. in dicta.quæſtion.11,num.5.verſi.Ratio eſt,quia decima eſt tributum.¶ Oppono contra iſtam concluſionem ſic declaratam,quatenus habet, quòd fructus percepti ex re pignorata ipſo iure extenuant ſortem,imò quòd nõ extenuent modo prædicto. Quia ſi fructus extant, creditor non compellitur eos recipere,per regulam iuris. Aliud pro alio inuito creditore non venit ſoluendum: cuius oppoſitum hic habetur,igitur minùs iuridicè. Conſequens patet. Nam pecunia eſt in obligatione,fructus tamen hic deducuntur in ſolutione. Antecedens ſumptum pro maiori,probat text.l.2.§.1.ff. ſi cert.peta. ¶ Confirmatur & ſecundo.Nam nunquam admittitur compenſatio fructuum in ſortem,quia ſpeciei ad quantitatem non fit compenſatio.l.fin.C.de compenſatio.c.fi. de depoſit. gl. in.l.vlti.C.commoda. Soci.regul.61.incip. Compenſatio.l.21.&l.27.titu.14.part.5.¶ Solutio ad primum argumentum hæc eſt, quòd hoc habet locum in fructibus extantibus,ſecùs tamen eſt in conſumptis, vt hic:nam æſtimatio ſuccedit loco quantitatis debitæ ratione fructuum. argu.l.ſi rē, & pretium.ff.de pet.hære.& l.quia qui pretio.ff. de vſufru.& ſic fit compenſatio de quantitate ad quantitatem,& ſoluitur quod verè eſt in obligatione. ¶ Nec obſtat ſecundum, quod diſſoluitur eodem modo ex mente Panormi.num.3.in capi. 1.de vſur.fructus enim computantur per æſtimationem vt quantitas,ſecundum Cardi.ibi, verſic. Oppono.4.& Soci.regula.3.fallen.8 Et adde Syluc.verb. Vſura.3. quæſtio.10. Limitatur.1. iſta cõcluſio,quòd fructus non cõputantur in ſortem eo in caſu,quo feudum eccleſiæ.eſt datum in pignus.text.eſt in capitul.1.§.vlti.iſto tit.vbi dicit, niſi fortè eccleſiæ beneficium fuerit, quod redimendũ ei hoc modo de manu laici videatur. Nota ſecundum Bartho.Soci.in tract.fallen.regul.3. fallen.1. ¶ Et quamuis in re debita eccleſiaſtico beneficio loqui text.videatur, idem eſt in feudo eccleſiaſtico. capitulo primo. de feud.& capitul. conqueſtus.de vſur. Quod eſt ſingul. ſecundùm Roman.ſingul.325. Creditor computat fructus. vbi ponit prædicta iura citando exẽplum in feudatario & emphyteuta. ¶ Et hoc fauore eccleſiæ inductum inquit gloſſ.in capitul. conqueſtus. de vſur. Contra quam eſt communis ampliatio, vt etiam procedat in laicis,vt Panorm. & Anani.& communis ibi ſatentur.& id dict.capit.1.de feud. tenet communis.& in.ca.1.de vſur.vbi Ioan.Ananinum.5.Hoſtien.in ſum.de vſur.§. an aliquo caſu.verſicul.Eſt ergo generaliter verum. Socin. in tract.fallen.regul.3.fallen.5.Ioan. in ſumm. confeſſo.lib.1.tit.15.quæſtio.38.Conrad. de contractib.quæſtio.32.cõcluſi.3. Archiep. Florentin.2. parte.tit.1.cap.7.§.25. Gabri. in.4. ſenten.diſt. 15.quæſt.11.cõcluſio.4.caſu.2.Angel. verb.feudum.§.31.vbi dicit iſtam opinionem communẽ Syluest.verb. feudum. quæſt.29. & quæſtio.30. Angel.verb. Vſura.1.§.11. Baptiſta Trouamala eod.verb.Vſura.1.§.18.Ioan. Merlynnen.in codice de reſtitutione. fol.133. column.3.§. ad cap. conqueſtus. de vſur. Et hoc procedit ex natura feudi:nam cum dominium directum maneat penes dominum, ſi vtile redit ad eum ex voluntate. vaſſalli pignorantis, conſolidatur ipſum vtile dominium,ſeu vſuſfructus cum proprietate, non ex aliena re,ſed ex propria; nam & vaſſallus interim liberatur ab obligatione quā tenetur domino:diſſoluitur ergo interim ſeu ſuſpenditur obligatio inter eos contracta. Et hæc ratio facit, vt idem ſit in laico,ſecundum Trouamalam vbi ſuprà. ¶ Pro ratione huius concluſionis eſt notandum, quod in caſu capitis primi,de Vſur.quis recuperat rem ſibi debitam,& ſic agit, recipiendo fructus, quod dominus directus ſeu vtilis, cui alias debiti eſſent tales fructus eos colligēdo poſſet liberè facere ratiõe dominij:licitè enim quis aliquid in caſu præ, dicto recipit ratione mutui,cùm id erat ſuum,vel alter ſibi orbitum,nec poterat aliter conſequi,ſecũdum Panor.in.dict.c.1.& Socin.in tract.fallenti,regul.3.fallentia.6.Et Confirmatur. Nam quis rem ſibi debitam,quã aliter conſequi non poteſt ab intruſo,abſque ſcandalo,& ſecretè eam furtiuè poteſt recuperare. Thom.& Caieta.2.2.quæſti 66.art.5.ad tertium. Herueus Brito.quodlibet.8. quæſtio. 14. Henri. Gandauus quodlibe.6.quæſt. 27.Paludan.in.4.ſenten.diſt.35.q.1.art.4.cõclu. 3.Conrad.de contract.q.32.cõclu.2.in fin.verbis &.q.32.Ioan. Methym.in codice de reſtitutione rubr. De rebus per creditorē in recompenſam debiti oblatis.vbi dicit,quod hanc ſententiã tenet cõmunis. E noſtris eſt gl.1.in.c.ius gētiũ.1.diſt. Innocen.in.c. olim cauſam.col.3.nu.8. de reſti. Spolia. Feli.in c.quoniã.nu.12.de Simoni. Philip. Deci. in.l.nõ eſt ſingulis.nu.2.ff.de regul.iur. Firmian. in tract.De epiſcopis.lib.4.in princ.n.17.Hippolyt.in conſi.58.col.fin.n.16.& conſi.135.n.23.& in ſingula.177.& in ſua practica cauſarũ criminũ. §.conſtante.num.36.Bartholom. Caſſanæ.in cõſuet.Burgun.rubr.1.§.5.num.37.Neuizan.in Syluanupti. libr.3, numer 4., adeo procedit hæc opinio(ſecundum eum ibi) quòd ſi poſtea fierent monitoriæ,talis creditor, nec ſcientes tenerentur reuelare talē rem ſic acceptã. Quò ad creditorem tenet

tenet Ioan. Ana.in.ca. ad deliberandum. nu.5. de Iudæ.& Hadria. quod lib.6. Et iſtam ampliationem integrè tenet Ioã. Neuizan. vbi ſupra.& Ripa lib.de peſte.§.fina. nu.118. aſſerit nanque Ripa,neminem teneri ad denuntiandum prætextu monitoriarum,quando pro certo ſcit cauſam retentionis iuſtam eſſe. Et idem firmat Iacob. Rebuff.in repe.l.vnicæ.C.de ſenten. quæ pro eo qđ intereſt profe.nota.10.numer.15. Sylueſt. verb. Furtum quæſtion.15. vbi ponit conditiones neceſſarias ad hoc, vt tute qui rem ſuam proprio marte poſsit furtiuè capere. Et iſta opinio eſt tenenda,quicquid Angel. verb. Furtum. §.41. ſenſerit. Si ergo quis rem ſibi debitam poteſt apprehendere furtiuè,à fortiori ipſam retinere, & fructus percipere,vt in prædicto capit.1. dicitur,ſecundum præfixam declarationem ab Hoſtien. column.fina. Confirmatur ex notabili quæſtione poſita ab Anchar.in regul. Poſſeſſor. num.26. quã latè fuimus proſequuti anno præterito.1552 in noſtra lectura.colu.18. verſic. Quærit hic Ancharranus.¶Confirmatur inſuper. Nam res de facili conuertitur ad ſuam naturam. ca. ab exordio. 35.diſt.& ibi glo.verb.reuolat.& Bartholo.Soci. in tractat.fallen.regul.3.fallen.5. Comprobatur iſta ſententia ex not.à gloſſ.in capitul.fin. de decim.& ab Hoſtien. in ſumm. eiuſdem titul.§. & vtrum.verſic.Sexto quæritur.& ex optima regia l.24.tit.20.part.1. ¶Præterea intereſſe eſt iſtud quòd quis habeat fructus rei ſuæ nemini iure debitæ:at intereſſe non eſt prohibitum, ergo iure optimo percipit creditor fructus rei ſuæ in caſu prædicti capitis.1.in fine. Et iſta eſt vera ratio illius deciſionis. Theorica enim eſt recepta, quòd vſuræ etiam hodie de iure Canonico poſſunt nomine intereſſe,& quatenus verè ſunt intereſſe,peti à debitore.gloſſ. in capitul. conqueſtus. verb. De feudo.de vſur. vbi Panor. idem tenet num.6. gloſſ.in ſumm.14.quæſtion.3.gloſſ. in capitul.2. verb.indemnem.de fideiuſſo.& in.l.1. verb. Petrum.de ſum.Trini.gloſſ.1.in.l.2.C. de vſur.& in l.curauit.C.de actionib.empti. Alexand. Ales.3. par.quæſt.66.Panorm.capitu.fin.de vſur. Cardi. clemen.vni.§.ſanè.quæſtion.8. colum.2. num.4. de vſur. Alexan. conſi.221. nu.1.libr.2.Philipp. Decij.conſil.183.n.3.verſic. Non obſtat quia pro intereſſe.Ioan. Lup.in rep. capitul. per veſtras.§. Sextò cùm dicit textus.de dona. inter vi.& vxo. Carol.Molinæ.in tracta.de vſur. numer.25.& eſt de mente Sãcti Thomæ.2.2.quæſt.78. artic.2.ad primum,vbi tenet,quòd quando aliquid percipitur nomine intereſſe,ꝙ nõ committitur vſura. Ex quo infertur,tutorẽ,curatorem, adminiſtratorem ve obligatum eſſe pupillo ad intereſſe ratione pecuniæ ab eo receptæ,ad intereſſe inquã, quod verosimiliter pecunia illa iniuſta negotiatione eſſet aliàs lucratura. Primò probatur authoritate Panormi.in.cap.conqueſtus.de vſur. num.8.colu.2. & Ioann.Lup.in repet. cap. per veſtras.§. Septimò infertur.fol.109. colum.4. de dona.inter vir. & vxor.Sylueſt.in verb. Tutela. quæſtio.4. Bar. præterea ſuffragatur huic noſtræ ſententiæ in.l. Diuus Seuerus.nu.3.ff. ad legem falci.dicens pecuniam dandam mercatoribus, vt interim ex illa lucrum honeſtum percipi poſsit. Quod ego ſæpe conſulendo, & exemplum deſignando dico poſſe poni ad lucrum & damnum cum debita ſecuritate,& quôd faciat iudicis authoritate,vt euitet calumniandi occaſionem propter caſus contingentes in perſonas mercatorum,quæ aliquando à populo nimis diuites iudicantur, & ære alieno ſunt valde oppreſsi.¶Præterea iure probatur iſta aſſertio in.l.quicquid.C.arbitrium tutelæ. & in.l. obfœnus.ff.de admi.tuto.& in.l.idemque.§. ſi procurator.ff.manda.vbi dicit textus,quòd ſi nõ exercuerit pecuniam, ſed ad vſur ſuos conuertit in vſuras conuenietur,quæ legitimo iure frequentãtur.Hactenus procedunt verba prolata à Iureecõſulto, quæ ſatis in ſe nutrimentum continere videntur.Ad idem eſt.text. in.l. ſi pecuniam.C. de vſur.pupilla.vbi habetur,ſi pecuniam pupillarem nec idoneis hominibus credere, nec in emptionẽ poſſeſsionum conuertere potuiſti, non ignorabit iudex vſuras eius à te exigi non oportere. Ergo caſu quo potuit, & non dedit, tenebitur pupillo ad intereſſe,per prædicta,arguẽdo à cauſa ceſſante.¶His adſtipulatur gloſſ. in capitu. quicunque ſub verb.aut neglectum.12.quæſtione quarta vbi prælato imputatur,quod neglexit acquirere ſuæ eccleſiæ cùm poſſet. Quam ſingularem exiſtimat Barba.de præſtantia Cardinali. quæſtion.3. baſilica.prioris partis. num.29. & gloſſ. in dict. capitul.quicunque citat dict.l. quicquid.& tenet Soci.tract.fallent.regul.3.fallen.36. Et probatur in capit.per veſtras.de donatio. inter vir. & vxorẽ, quod ad hoc optimum dixit Doctor Couarr. lib.3. Variarum reſolut.capitul.2. colum.2.num. 1.& eſt gloſſ.in dict.capitul. per veſtras. in verb. honeſti lucri.¶Et ſi quæras,ad quod intereſſe pupillo tenebitur? Eſt dicendum, quòd ad minorem quantitatem,& intereſſe,ſeu lucrum, quod in lucro frequẽtatur,ſcilicet ad vnum ratione.14.Probatur in.l.tutor qui repertorium.§. ſi poſt. verſi. quæ autem ſint.ff.de admi.tuto. ibi. Ex cæteris cauſis ſecundum morem prouinciæ præſtabit vſuras,aut quincunces,aut trientes,aut ſi quæ aliæ leniores in prouincia frequentantur. ſingul. ſecundùm Rom.ſing.176.& ſecũdũ eũdẽ cõſi.139.col. pen.verſicul.Tertiò verò. ¶Hinc etiam infertur, mercatorem ſolitum negotiari, agi poſſe ad inter

eſſe ratione lucri ceſſantis, quia ei non fuit ſoluta pecunia in tempore, quo iuſte negotiari & lucrari eũ ea poſſet. Ratione probatur: quia qui eſt mihi impedimentũ lucri immediatè mihi facit damnũ, ac per conſequens tenebitur ad ſatisfactionẽ ipſius damni illati.c.fi.de iniur. ¶ Secundo confirmatur ex.l.dedi.§.quanquã.ff.de condi. cauſa data.vbi impediens aliquam vtilitatem, conuenitur actione in factũ ad intereſſe parti læſæ. Cui tex. adde Mino.Spec.conſci.lib.1.c.66. ¶ Tertio iſtã opiniouem tenet Card.in clem.vn.§.ſanè.num.4. verſi.Octauò quæro.de vſur.Rebuff. in rep.l.vnicæ.in gl.fi.nu.23.C.de ſenten. quæ pro eo quod intereſt profer. Et colligitur ex Ricar. de Media villa in 4.ſent.diſt.15.art.5. q.5. Exẽplũ, ſi mercatori debebam centum ſoluere in primis nundinis Salmanticæ, ſi ceſſani à ſolutione, mercator poterit agere contra me pro illa centum vnà cum intereſſe, ad id, quod cum illa quantitate lucratus fuiſſet, ſi eam habuiſſet, cùm ſolitus ſit negotiari. Et amplia & limita ſecundùm Rebuff. loco allegato, vbi ponit practicam articulandi intereſſe. ¶ Ex eadẽ radice infertur intellectus ad tex.in.c. Salubriter.de vſur.maritum, ſcilicet, poſſe recipere vſuras dotis nõ ſolutæ debito tempore ratione damui emergentis ex re ſibi in pignus datæ, nam fructus non computantur in ſortem. Ricar. idem adnotatũ per illum textũ reliquit in.4.ſent.diſti.15.q.5.art.5.& ibi Ioan.Maior.q.26. Conrad.de contract.q.35.Archiep.Florenti, 2.par.tit.1.c.7.§.27.Medina in.ca.de reſtitutio.rubr. de vſura an ſit vel fuerit licita.c.fi.fol.133.col.4.Ioan.Lup.in rep.ca.Per veſtras.§.8.fol.110. col.3. de dona.Caſtell.in.l.29.verb.*Quiſiere eſcoger.* in legibus Tauri. Nouiſsimè Doctor Couar.in lib.3. Varia.reſo. cap.1.n.3.verſic. Ex his plurima poſſent deduci. Bald.l.pro oneribus.colum.2.C. de iure doti. Et ſic debetur ratione damni emergentis, vel lucri ceſſantis, ergo ratione intereſſe, non tamẽ eſt vſura, nec tale nomen poteſt habere, & ſic nullũ ſpeciale ratione matrimonij ſtatuit eccleſia, cum in mercatore, & in cæteris perſonis, quibus tale damnum, ſeu lucri ceſſatio cõtingat, idem ſit (per prædicta) fatendum. ¶ Secundò probatur, quod nihil ſit ſpeciale in genero, nec ex cauſa dotis: quia propter cauſam quantũcũque piam iniuſtitia non debet à ſummo præſide inferri.c. ex tenore.de foro comp.&.c.nuper, de dona. inter vi. & vxorem nec permitti.c. ſuper eod.de vſuris. ¶ Tertiò, id quod eſt ex ſe peccatum, & contra ius diuinum, à Papa permitti nõ poteſt.c. contra.25.q.1. Caſus in propoſito in.d.c.ſuper eo. de vſur. Conrad.de cõtractib.q.25.q.26.& q.27.Ioan.And. in regul. Peccatũ.de regul.iur.libr.6.Ange.verb. Vſura.§.34.Angelus de Neuo in conſil.1. Contra Iudæos fœnerantes.dubio.3.Et ſic ſecundũ eos nõ poteſt permittere vſurã. Confirmatur. Vſura nullo iure eſt permiſſa, quia (vt inquit Cicero lib.3. offi.) nũquã eſt vtile peccare, quia ſemper turpe eſt. ideoque cũ ſit huiuſmodi, Papa non poteſt efficere ꝙ nõ ſit peccatum.c.1.diſt.41.Ripa in.ca.ſi quando nu.4.de reſc. Hinc dicit Bal.in.l.1.nu.3. colum.3. C.de ſum.Trini.ꝙ Princeps nõ poteſt aliquo caſu vſurã permittere. Sequitur Alex. cõſi.1.col.2. lib.1.& cõſi.1.& cõſi.2.li.2.Catelli. Cotta in memorialibus iuris.verb.Par in parem. ad finẽ. & in verb. Vſura. Hinc infertur malè dixiſſe Alexan. conſi.1.& 2.& in conſi.107. lib.2. & Loazes in tracta. De noua conuerſ. regni Valentiæ. col.33. nu.41. Papã ſuper vſuris diſpenſare poſſe ex cauſa & citat tex.in.c.ſalubriter.de vſuris. nã ex prædictis cõſtat falſum eſſe, & in ſpecie reprobat Alexandrum in loco allegato. Carolus Molin.in cõſuetudini. Pariſienſibus.tit.1.§.1.gloſ.9.n.19. Ex eodem dicto deducitur, non procedere quod Bal. in.l.fin.§.prætcrea.C.de iure doti, nu.5. & in authen.ei qui.col.fina.C.de bonis autho. iud.poſsi, ſenſit, vſuram ſcilicet ex priuilegio ſpeciali debitam eſſe genero. Quod tamen non procedit per prædicta, quia fructus debentur vt intereſſe, non tamen ex priuilegio ſpeciali, & ſic fructus à genero rei pignoratæ dantur à canone ſalubriter. loco intereſſe, ſecundum Ioan. Andr.in regu. Peccatũ de regul.iur.lib.6.& Bart.in.l. inſulam. §. vſuras. ff.ſolut.mat.vbi inquit, ꝙ in prædicto loco vſura non eſt propria, ſed proprium intereſſe, ſecundũ communẽ, teſte Fortuni. de vltimo fine vtriuſq; iur.illat.6.num.68. Et ſic ex iſto intellectu communi adaptato inferuntur plures ampliationes. Ampliatur primò prædicta iuris deciſio, vt locũ habeat etiam eo caſu, in quo ſponſus ſuſtinet onera matrimonij, alimentando ſponſam maiorem duodecim annorum.gloſſ.in.l.7. C. de dotis promiſsio.quam gloſſæ ſententiã ibi ſequitur Albe. & communis.& Bart.& Iaſo.col.2.ff. ſoluto matrimo.in.l.ſi ante nuptias. ¶ Secundò ampliatur, vbi maritus non eſſet perſona ſolita negotiari, quia etiã haberet locum diſpoſitio capi. Salubriter, ex eo, ꝙ intereſſe ibi petitur tanquã conſiſtẽs in dãno emergẽti, in quo nõ eſt diſtinctio facienda inter perſonas ſolitas negotiari, vel non, quia hæc diſtinctio attendẽda eſt, vbi agitur tãtũ de lucro ceſſante, vt iã explicatũ eſt. Tenet Ana.in d. c.ſalubriter.col.2. Et Bal. nouell. de dote part.7. ſpecial.3.Ioã.Lup.de don.inter vi. & vxo.§.8.n.3.ſuper ca.per veſtras.fol.110. Amplia.3. vt locũ habeat, vbi gener conuenit cum ſocero aliquid annuatim ſibi præſtari quãdiu dos apud ſocerum ſteterit, nam illud licitè poterit percipere, ſicut & petere ratione intereſſe, ſecũdũ Bar.in.l.inſulã.§. vſuras

vſuras.ff. Solut.matr. Panor. & Anani. cõtra Ioã. Andr.in.d.c ſalubriter.quos ſequitur. Ioan. Lup. vbi ſuprà.& tenet Alex.cõſil.221.lib.2.Philipp. Deci.conſi.116 & cõſi.183.n.3. & Syluest.verb. Vſura.3.q 3.dicẽs hanc opinionẽ veriorẽ aduerſus Ioan. Andr.Conrad.de cõtract.q.35.conclu.7. Lauren.Rodulphus in.c.conſuluit.q.53. de vſur. Ego in hac re cùm diligẽter animaduerterem ad Ioannis Andr.literã, immeritò improbatã à doctoribus prædictis exiſtimaui, cùm ipſe concordet cũ opinione ſua & communi potiùs, quam diſcordet. Si fundamentũ igitur cõſideremus ſecundũ ꝙ cõſiderari oportet, vt Bartolus aſtruere videtur in, l.nõ ſolũ.§.liberationis verba. ff. de libe.lega.& in.l.cùm quidã.poſt med. ff. de his quib. vt indig.& ipſe Ioan. Andr.in.c. cùm nuntius.col.2. de teſtib.q.dicta gloſſarũ aliorùmve Doctorum ſunt accipienda & intelligenda ſecundum eorũ ab eis citatã. Idem tenet Salic.in.l. ſi ex cautione. col.7.verſ.Quarto.2.C.nõ nu. pec. Roma. conſi. 211.verſi.Quo ad vltimum.Curtius ſenior.cõſil. 60.col.9.verſ. Secundo reſpondemus.& in conſi. 65.col.3.verſi Præmiſsis tamen non obſtãtibus. Tiraquell.de nobili c.26.n.4.& in tracta. de retract fol.335.n.53.verſi.Sed quod his reſpondeatur.Deci.cõſi.621.n.5.& conſi.189.n.1. Ioan Lecerier.in tract.primogenio.q 6.3.lib.n.1.Hippolyt.in repe.rubr.ff.de fideiuſſo.nu. 45. Segura in tracta. De bonis lucra. conſtan. matri. num. 104.

¶Sed tunc fundamentũ Ioã.And.tale eſt, ꝙ quia fructus pecuniæ tanquã certus non ſubiacet fortunæ, nõ militat eadẽ ratio, quæ in fructibus poſſeſsionũ, qui tanquam incerti ſubiacent fortunæ. Vult ergo ipſe ꝙ nõ ſit amplianda ad hunc caſum deciſio capit. ſalubriter. de vſur. & eius opinio in hũc modũ perpenſa, erit vera. ¶Ratio, quia à principio certa quãtitas nomine intereſſe non poteſt taxari per pactũ ſine fraude vſuræ, ſecundũ Bald. in.l.rogaſti.§.ſi tibi.ff.ſi cert. peta. Ioan. Andr. in c.fi.de vſur. Alex.conſi.27.lib.4 Philipp. Deci. cõſi.119.nu.4. ¶Intereſſe lucri ceſſantis à principio taxatũ, ſapit vſurã & hoc eſt, qđ voluit Ioan. Andr.& hoc ipſum volunt Doct.licèt ipſum malè intelligendo reprobare contendant. ¶Et iſtam opinionẽ ſic intellectam ſequitur Laurẽ. Rodul. in.c.cõſuluit.q.53.de vſur. Alex. cõſil.221.col.1. lib.2.Et Anchar. cõſuluit ſecundũ eam in conſil. 145.Et hanc communẽ firmat Hieirony. Cagnol. in rep.l.curauit.nu.14.de action.emp. & vendit. ¶Exiſtimat tamen Philipp.Deci.in.c.cùm venerabilis.n.14.de exceptio.ꝙ ſi à principio taxaretur aliqua determinata & certa quantitas habito reſpectu ad intereſſe futurũ veroſimile, ꝙ non eſſet improbanda talis conuẽtio. ¶Quod ſano modo eſt accipienda ſententia Dec. eo in caſu, quo damnũ emergens conſideraretur in futurum, vt in venditore, qui interim, quò ſibi nõ ſoluitur pecunia, pro quo fundus eſt venditus, poterit compenſationem percipere in certa quantitate: quia emptor rei venditæ fructus percipit, & hoc eſt, vt tollatur difficultas in futurum taxandi intereſſe, quod eſt difficilis probationis.l.fin.ff.de præto.ſtipulationib. Comprobatur ex cap. vlti.eod. tit. vbi quando veriſimiliter dubitatur, non debet contractus illicitus iudicari. Quando verò intereſſe lucri ceſſantis à principio contractus conſideratur, non admitterem, niſi cõcurrẽtibus modificationibus, de quibus ſtatim verba faciemus.

¶Hinc eſt, ꝙ legatũ quantitatis relictum à Teſtatore cum onere iniuncto hæredi, ꝙ interim quo non ſoluit, annuatim tantùm ſoluat nomine intereſſe legatario decem, ꝙ licitè poterit percipi, concurrentibus prædictis requiſitis, & modificationibus, non aliàs. ¶Ratio eſt: nam teſtator non poteſt id facere, ſeu præcipere legatario, quin ſit vſura, ſecundum Franc. Are.fol.151. Ioan.Lup.in rep.c.§ 5.incip. Nota quintò nu.9. ¶Lex autem 3.§.ſi cui.ff.de an.lega. quæ hoc olim permittebat, correctam eſſe aſſerit Cagnol.in repe. l. curauit.nu.9.C.de acti.emp. vbi inquit quod eſt communis hæc opinio, & Carol. Molinæ.in tracta.de contract.& vſu.q.72. num.437. & colligitur ex Conrad.de contract.q.34.concluſi.6.Et communem refert eſſe Couar.lib.1. Variarum reſolu.ca. 1.nu.9. ¶Ex quibus deducitur intellectus ad dictum Bartholo. Socini in.l. pœnam. num.7.ff. de his qui pœnæ nomine.& Ripæ in.l. nemo poteſt nu.23.ff.de legat.1.vbi tenent, quòd teſtator poterit legatum relinquere ab hærede tali modo, ꝙ ſit in electione ipſius hæredis ſoluere, vel caſu, quo nolit teneatur præſtare annuã penſionem legatario. Ratio poteſt eſſe, quia ita poterat fieri per cõtractum purè vendendo cum clauſula retrouẽdẽdi, & ſic cũ nõ ſit in poteſtate legatarij petere ſortem, ergo rectè poterit penſionem & fructus nomine intereſſe petere. ¶Nam ſimpliciter ſumpta huiuſmodi opinio, non eſſet vera, tũ quia vere eſt mutuũ, & ratione dilationis id ſoluitur, ergo vſura erit. Secundo, quia teſtator, nec legatarius fecerũt cõtractũ vẽditionis, vt in eo haberet locũ retractus, vt apparẽter cõſtat, & ſic eſſet vſurã palliatã inducere, quod iniquũ eſſet. Tamen ratione intereſſe ſi nõ eſſet in poteſtate legatarij cõferre rem legatam, poterit etiam hodie locum habere dict.l.3.§ fina.ff.de annu.legat. De cuius intellectu agit Couar.lib.3. Var.reſo.c.1.nu.9. Quæ autẽ ſint requiſita & modificationes vt peti poſsit intereſſe lucri ceſſantis, hæc ſunt. Primum, quòd perſona petens ſit perſona negotiari conſueta. Bart.in.l.vni.nu.13.C. de ſent. quæ pro eo quod

intereſt profe. Idẽ Bart in.l.3.§.fi. ff. de eo quod cert. loco. vbi iſtam firmat ſententiam communem Iaſo. & in l.1.nu.50.C.de ſum trini. Alexan. conſi. 190.colum.fin lib. 1.Rebuff.in dict.l. vnic. gloſſ.fin.num.25.Deci.in.l.cum quid. nume. 56. ff.ſi cert.peta.& colligitur ex.S.Thom.2.2.q. 62 arti.4.¶ Secundum, quod lucrum ſit certum, vel quaſi, vel ſaltem veriſimile. Paul. in. l. nummis. colu.2.ff.de in lit.iur.& Iaſo in.d.l.1. C. de ſum. trini.num.50.colum.11. verſi. Limita. Requiritur etiam aliud, quòd ſcilicet talis mercator ſolitus lucrari habuit præ manibus mercantiam, in qua poſuiſſet pecuniam, ſi ſibi eſſet reſtituta. Idem Paul. Caſtren.in.l. 3.§.fina.num.5. ff. de eo quod certo loco. Roman. Singul. 632. Præpoſi.in capit. iuuenis colum.vlti.nu.6.de ſponſa. Matthæ. Afflict. deciſio.20.nu.2.per text.egregium in.l.quemadmodum.§.planc.ff. ad legem Aquil. ¶ Tertium, dummodo petatur primum lucrum, quod immediate ex mora conſiderari poteſt, non autem attẽdi debet, quòd ſi eam debitam habuiſſet, illam vendere potuiſſet, & rurſus ex illis pecunijs lucrari: talis diſcurſus non debet fieri circa intereſſe, quod conſiſtit in lucro. vt animaduertit Philipp. Deci. in capitul cum venerabilis, num. 14. de excep. alias enim procederet infinitas, quæ à iure reprobatur. capitul. cum in multis. de reſc. libr. 6. & in.l. vni. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt profe. ¶ Quartum erit, quòd petens intereſſe, debet articulare & probare, quod eſt perſona ſolita negotiari, alias non obtinebit. ſecundum Alexan. conſil. 142. in prin. lib. 5. Deci. in capitul. cùm venerabilis. numer. 14. de exceptioni. ¶ Poſtremum requiſitum erit, quòd petens hoc lucrum, fundet illud in perſona propria, ſcilicet, quòd ipſe eſſet lucraturus, ſi pecunia eſſet ſibi ſoluta, alias non ſufficeret, ſi in perſona alterius fundaret, dicẽdo, quòd quælibet perſona habens illam ſummam, hoc eſſet lucraturus, quia non obtineret, ſecundũ Angel. qui ita docet aduocatos libellare in. l. ſi commiſſa. ff. rem ratam hab. dicens ad hoc eſſe gloſſ. in. l. 3. §. fin. verſic. Solebat. ff. de eo quod cert. loco. Et ipſam gloſſ. ad hoc citauit Paul. Caſtren. in. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig. col. 2. num. 5. vbi Angel. dicit ſe ita practicaſſe Florentiæ. ¶ His ergo requiſitis concurrentibus, intereſſe lucri ceſſantis poteſt hodie exigi, & ſecũdum hoc eſt intelligendus tex. in. c. conſtitutus. & in. c. peruenit. de fideiuſſoribus. l. Iulianus. ff. de actio. empt. vbi habetur quòd intereſſe debet peti tantum vt damnũ emergens, non vero vt lucrum. & l. 8. ti. 3. par. 5. verſi. *Eſtos menoſcabos.* Adde Bald. in. l. 2. in. 6. C. de vſu. & Palati. cub in Repet. c. per veſtras. § 6. de dona. inter vir. & vxo. ¶ Ex prædictis verificatur dictũ Hoſti. quem cæteri Docto. ſequuntur in. c. fin. de vſur. contra Innocen. quòd ſi mercator habens cẽtum ducatos volebat ex eis emere merces, & illas deferre in certum locum cauſa negotiandi, in quo negotio erat veriſimiliter & probabiliter lucraturus decem, quòd licitè poterit abſq; aliqua vſura recipere illud lucrum ſperatum in prædictũ modum ab amico, cui mutuauit pecuniam ipſam. Idem tenet Angel. verb. Vſura. 1. §. 16. & Syluest. in. 1. q. 23. vbi dicit, quòd ſequuntur eum omnes ſummiſtæ. ¶ Tamen ſi eſſet Doctor miles, ſeu perſona eccleſiaſtica, quia in iſtis perſonis ceſſant requiſita ſuprà allata. non poſſunt repetere aliquid loco intereſſe conſiſtentis in lucro ceſſante, ſed illud tantùm quod conſiſtit in damno emergente, in quo poterit declarari & verificari dictũ Innocen. in. ca. 1. de vſur. dicentis, quòd vbi debitor mihi non ſoluit debitum ad certam diem, & ego ob id ab alio recepi illam quantitatem mihi debitam ſub vſuris; quòd vſuras, quas ſolui, poſſum in foro animæ ab eo recuperare, quia eſt damnum emergens in meis bonis. Adde quod idem dicit Bald. in. l. vſuras. numer. 1. C. de vſur. & tenet Anchar. conſi. 376. num. 3. Conrad. de contract. q. 41 ¶ Et circa prædicta dubitatur, Petrus recepit pecuniam mutuam à Paulo ſub vſuris, Vtrum illam pacto expreſſo poſſit remutuare Ioanni ſub eiſdẽ vſuris? Et eſt dicendum quòd vſuras currentes deinde poſſunt à mutuatario ſtipulari, quia eſt damnum emergens, ſi ipſe manerem obligatus ad ſoluendum cum vſuris, vel cambijs. Archid. in. c. vſura. 14. q. 3. Conrad. de contract. q. 41. ¶ Hinc etiã eſt, quòd diſpoſitio cap. Salubriter. de vſur. habet locum in tertio mutuante genero, vt ſi gener rem ſibi pignori datam pro dote tradiderit Paulo mutuatore, & hoc caſu, quo gener liberaliter conceſſerit & donauerit ius quod habet in re, vel eo in caſu, quo ei ex mutuatione ſequeretur damnũ emergens, ſeu lucrum ceſſans ſicut contingeret genero, non alias. ¶ Probatur. In re propria, vnuſquiſque eſt moderator & arbiter. l. in re mandata. C. manda. l. Sed ſi lege. §. cõſuluit. ff. de pe hære. Sed gener habet ius leuandi fructus rei pignori datæ pro dotis aſſecuratione, abſq; eo, quòd teneatur propter eos extenuare ſortẽ, ergo eos poterit donare mutuatori. ¶ Secũdo. Quis rem cũ omnibus ſuis priuilegijs & cauſis in tertiũ transferre poſſe, non eſt dubiũ. l. certi iuris. C. de hære. vel act. ven. igitur cùm tranſferre voluit, modo prædicto ipſe habebit. Tertio. Subrogatus gaudet priuilegio ſubrogantis. l. filiæ tuæ. §. Titia. ff. de condi. & demonſtra. §. fuerat Inſti. de act. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cautioni. capit. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſt. Ludo. Gome. in regul de trien. poſſeſſo. q. 14. idem in cap. ſtatutum. num. 63. de reſc. libr. 6. Iaſon. conſil. 78. &. 108. lib. 2. & in conſili.

21.lib.2.Eueta.in topica iuris.capit.93.Coraſi.
lib.3.iuris ciuilis miſce.capitul.19.nume. 4. Hip-
poly.ſingul.255.Andr.Tiraquel. de retract. foli.
100.numer.80.& de primogenitura.quæſt. 40. n.
40.verſic.Decimo ſubrogarum ſapit naturā eius.
¶ Præterea, Vbi eadem militat ratio, eadē debet
eſſe iuris diſpoſitio.l.his ſolis.C.de reuo.dona.c.
cùm dilect.de conſ.vtili vel inutil.cum ſimil. ſed
hic verſatur intereſſe, & iſtud priuilegium ſit ra-
tione intereſſe, & non dotis, vt animaduerſum
fuit à Ioan.Lup.in capit.per veſtras.§.8.fol.100.
col 4. Requiſitis extantibus lucro ceſſante, de
quibus ſuprà habitum eſt. ¶Inſuper quinto loco
probatur ex Salic.in authen.Ad hæc.quæſtio.13.
C.de vſur.Lauren.Rodulp.in. c. conſuluit. quæſ.
54.eod titul.Ioan Lup.in loco citato.§. 8. num.3.
Conrad.de contract.quæſti.35.conclu.13.Archi.
Florenti.2.part.titul.1.§.32.capitis ſeptimi. Caie
tan.2.2.quæſt.78.art.2.ad.6.Syluest. verb. vſura.
3.quæſt.4.vbi dicit.quòd conſiderandum eſt in-
tereſſe, quod ſi militat in extraneo ratione mu-
tui,eſt ſibi dandum.Angel.verb.Vſura. 1. §. 26.
Ioan.Methymnen.de reſti.fol.139.colu.1.¶ Nec
obſtat authoritas Bald.in rub.C.de vſuris.nume.
5.tenentis contrariam ſententiam in extraneo ta
li fundamento, Per mutationem perſonæ ; tolli-
tur qualitas & priuilegium rei.l.licitatio.§.merca
tores.ff.de publica.l.per procuratorem.ff.de ac-
quirend.hæredi.cap.vni.§.fina.de iure patro. lib.
6.Ande.Tiraquel.de retract.lib.1.§.1.gloſſ.13.n.
12.& dixi ad Segur.in.l.3 § fina.nu.119.ff.de li-
be.& poſth.ergo per tranſlationem rei pignora-
tæ pro dote in extraneum ceſſabit priuilegium
generi tributum.¶Nam Baldi argumentum pro-
cedit,vbi perſona eſt cauſa immediata priuilegij.
l.1.de imponend.luc.diſcretio.lib. 10. & in dictis
iuribus.Secùs tamen eſt, vbi eſt alia cauſa, vti in
noſtro caſu eſt lucrum ceſſans,vel damnum emer
gens,ſeu libera voluntas donandi ius ſuum in ex-
traneum,quo in caſu remota perſona tranſit cum
ſua cauſa.argu.text.in clem.vnic.de ſupplen ne-
gligentia prælatorum.¶Nec obſtat quòd text.in
cap.Salubriter.loquitur in genere, & non in ex-
traneo.& ſic in ſuis terminis eſt intelligendus. l.
proſpexit.ff.qui & à quibus capitul. ad audientiā
de decimis. & omiſſum manet pro caſu omiſſo in
quacunque. iuris, hominis ve diſpoſitione. vt la-
tè oſtendit Andreas Tiraq. de iure primogenio-
rum,q.40.nu.190.vbi omnino vide.Sed eſt dicen
dum,ꝙ iſtud procedit ex interpretatione declara
tiua & paſsiua,quæ ſemper,& in quibuſcunq; diſ
poſitionibus,locū obtinet,vt Tiraquel.docet. d.
q.40,nu.209.Vel dici poteſt, ꝙ hoc in extranea,
cum eadem æquitas ſtatuendi verſetur, pro ſtatu-
to habendum eſt,quia ſi rogati fuiſſent ſtatuentes
tempore huius conſtitutionis de iſto caſu, idē diſ-
poſuiſſent.Et ſic pro diſpoſitione expreſſa haben
da eſt,iuxta theoricam communem glo. in clem.
1.vet.præſidētes.de teſc.& in.l.tale pactum.§. fi.
ff.de pact.Segur.in rep.l.Imperator.nu.39.& ibi
latè dixi ff.ad Trebel.¶Quæro ſucceſsiuè. Vtrū
pro fideiuſsione liceat aliquam commoditatem
expectare;ſeu lucrum poſtulare?Et eſt dicendum,
quod ratione lucri ceſſantis, vel damni emergen-
tis licitum erit.ſecundum Laurenti. Rodulph. in
rep.cap.conſuluit.3.part.q.3.&. q: 47.Ambroſi.
de Bign.in rep.cap.Salubriter.num.38. de vſuris.
Ioan.Lup.in repe.cap.Per veſtras.§.Sexto nota.
fol.108.nu.9.de dona & Philipp.Deci. conſil. 7.
col.1.nu.1.Et eſt communis ſecundum Carolum
Molinæum in tract.de contra.vſura. q. 31. Con-
rad.de contract.q.40.Archiep.Floren.2.part. ti-
tul.1.ca.7.§.45.Syluest.in ſum.verb.Vſura.in.t.
quæſtio.39.vbi dicit quòd eſt communis opinio.
Angel.verb.Vſura.1.q.41.& expreſsiùs in verb.
Fideiuſſor.§.20.& ſic non erit vſura aliquid reci-
pere vltra capitale pro fideiuſsione, dum tamen
fraus,& dolus abſit.Et Ioan.Methy.in codice de
reſtitutione.fol. 146.§.ſequitur amplius fideiuſ-
ſor.Nauar.in repe.c.fin de vſuris.in princ. nu. 7.
¶Sed quæro, iſte mutuatarius non inuenit fide-
iuſſorem,& principalis mutuator petit ab eo id
quod poterat dare pro fideiuſsione,vtrùm poſsit
recipere ſicut fideiuſſor? Et dicendum videtur ꝙ
ſic, quia ipſe remittit fideiuſsionem,& ſe ponit,
hac ratione in periculo amittendi debitum, vt à
communiter accidentibus contingit.argu. tex. in
ca.fin.de vſur.Secundò,ſi in fideiuſſore hoc locū
habet,ergo & in principali,cùm verſetur eadē ra-
tio reſpectu aſſecurationis.Carol.Molinæ. de vſu
ris.q.32.& Couar.lib.3.Variarum reſolutio.ca.2.
nu.6.¶Tamen eſt (mea ſententia) dicendum con-
trarium: quia qui ſe exponit periculo peccandi,
peccat,& iſte eſt huiuſmodi;cùm cautius ſit abſti
nere in iſtis caſibus à prædictis contractibus,cùm
contineant vſuram quodammodo interpretati-
uam,Tum, quia eſſet deductio vſuræ per ind re-
ctum, quæ minimè eſt permittenda. argu.regul.
Cùm quid.de regul.iur.libr.6. Tum, quia ſtipu-
latio lucri pro ſorte etiam lucri ceſſantis inducit
vſuram, ſi à principio contractus mutui inter-
ponatur.Bald.in.leg.rogaſti.§.ſi tibi.ff. ſi certum
petatur.Ioannes Andr. in capitulo finali, eodem
titulo. Præterea, quia fideiuſſoris pactum po-
nitur pro ſuo facto,& non pro pecunia, & ſic lu-
crum conſequitur ex illa aſſecuratione & labo-
re quod non eſt inhibitum, principalis verò il-
lud lucrum ex ipſius pecuniæ vſu vult habere,
quod iniquum eſt. Quod nota tanquam nouum,
& vſque ad hæc tempora non tactum per alium.

Google

Quæro nunc, vſura an ſit prohibita, & quonam iure? Et eſt dicendum, vſuram omni iure prohibitam, adeo quòd pertinaciter affirmans non eſſe prohibitam, eſt hæreticus cenſendus. ¶ Confirmatur per text. in capit. quia in omnibus. & in capitul. ſuper eod. de vſur & in capitu. cùm tu. eod. titul. vbi habetur, quòd vſura eſt peccatum. Sed peccatum ſemper omni lege fuit turpe & odioſum, ergo &c. Eſt gloſſ. in capitul. 1. verb. animas. de vſur. lib. 6. per tex. ibi. & eſt text. in capitul. quamquam. eod. titul. & lib. & in clem. 1. de vſur. & in clem. 1. de ſepultu. ¶ Secundò iſtam partem è noſtris approbant Archidi. in capitul. ſi quis 14. quæſtion. 4. Ioan. Anania in capitul. quia in omnibus. colum. 19. num. 16. de vſur. Flori. in rubri. ff. eod titul. numer. 1. Iaſo. in. l. 1. num. 47. C. de ſum. Trin. & in. §. omnes autem. numero. 14. Inſti. de actio vbi dicit iſtam eſſe opinionem cõmunem. & gloſſ in. l. 6. titul. 2. lib. 4. for. legum. in gloſſ. 1. Petr. Ferra. in forma libelli in actione. Hippoly. verb. ſine aliqua vſurarum. fol. 178. Robert. Maran. in ſpeculo aureo aduocat. folio. 78. num 54. in. 4 part. diſtin. 16. Conrad. in tracta. de contract. quæſtion. 22. ¶ De iure diuino probatur. Luc. 6. Benefacite, mutuum date, nihil inde ſperantes capitul. conſuluit. infra eod. tit. de vſur. & Exod. 22. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui tecum habitat, non vrgebis eum quaſi exactor, nec vſuris opprimes. Et Deutero. 23. Non fœneraberis fratri tuo ad vſurã pecuniã, nec quam libet aliam rem. Et in Pſalm. 14. Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram. Et ſic firmans contrarium, negat ius diuinum, & præcepta Pontificum, & ſic merito hæreticus eſt cẽſendus, vt eſt text. in clem. vnic. §. fin. de vſur. Conrad. vbi ſupra. quæſtio. 24. concluſio. 4. & quæſt. 100. concluſio. 1. ¶ De iure ciuili probatur vſurã inhibitam fuiſſe à Iuſtiniano Imperatore per gl. verb. Petrum. in dict. l. vbi Iaſo. C. de ſum. trini. gloſſ. in authe. Ad hæc. C. de vſur. tali fundamento. Vſura fuit prohibita à Concilio Nicæno in capitul. quoniam. 47. diſti. & concilia quatuor fuerunt præcepta ſeruari ſicut quatuor Euangelia à Iuſtiniano in authen. De eccleſiæ. titulis. in prin. ergo ab ipſo cenſentur prohibitæ, cùm lex referens ſit in referente. l. aſſe toto. ff. de hæred. inſti. l. Titia. in princ. ff. de manu. teſta. l. inſtitutio talis. ff. de condi. inſti. l. ſi ita ſcripſero. ff. de condi. & demonſtra. ¶ Et leges non dedignatur ſacros Canones imitari, vt eſt notum, & in materia, in qua verſaretur culpa peccati, eſt præferenda diſpoſitio iuris Canonici. gloſſ. in regul. Poſſeſſor. de regul. iur. lib. 6. capitul. fin. de præſcr. gloſ. §. hactenus. Inſti. de grad. quæ dicit, quod in materia ſpirituali aſſentiendum eſt iuri Canonico cap. 1. noui ope. nunti. & cap. clerici. de iudi. ¶ De iure regio, eſt. l. 1. & 8. titul. 2. lib. 8. ordina. & l. 5 titul. vltim. eod. lib. & in lib. Pragm. fol. 50. col. 3. verſi. *Otroſi tened mucho cuydado, è poned mucho diligencia en caſtigar las blaſphemias, è vſuras* & in. l. 96 in curijs Madri. anno. 1534. & l. 77. Valliſoleti. Anno. 1548. & in reperto. Curiarum. l. 1. titul. 2. libr. 8. ſupp. in. t. De iure naturali eſt pluſquã notum eſſe prohibitam, quia vſu conſumitur pecunia, vti probat alijs rationibus Couar. libr. 3. Variarum reſolutio capit. 5. num. 5. ¶ Quæri poteſt, cùr fuerint vſuræ prohibitæ. Multæ certè rationes aſsignantur in hoc à Saliceto in repet. authẽ. Ad hæc. colum. 2. verſicul. Septimo quæro. C. de vſur. Vna eſt, ad euitandam ſegnitiem in artibus virtualibus & induſtrialibus, nam vnuſquiſque intenderet dare ad vſuram officijs & artificijs omiſsis, & ſic induceretur maximum malum reipublicæ, maximè circa deſertionem agriculturæ, cuius quàm vtile ſit reipublicæ, nullus eſt qui ignoret. De qua aliquã ſcribit Tiraquel. de nobilitate capitul. 35. Alia ſecunda eſt, quia per vſuram depauperarentur ciues. capit. quanto. vbi Pan. num. 2. de vſur. & intereſt reipublicæ ſuos ciues habere locupletes. gloſſ. in. §. ſed maior. Inſti. de ijs qui ſunt ſui vel alie. iur. verb. malè vtatur. Cæteræ rationes videndæ ſunt apud Conrad. de contractibus. quæſtion 22. concluſi. 5. & Ioan. Coraſi. lib. 3 iuris ciuilis miſcella. capit. 21. num. 7. & Hoſtien. in capi. 2. de vſuris. ¶ Quæritur præterea, Vtrum dare ad vſuram ſit mortale. Et eſt dicendũ quod ſic, prout denotat inæqualitatem ratione mutui. Probatur. Lege diuina eſt id prohibitum, & lege etiam humana, ergo veniens contra huiuſmodi iura peccat. Secundo iſtam partem tenet San. Thom. 2. 2. quæſtion. 78. ar. 1. & ibi Caieta. Idem Thom. quodlibe. 3. articu. 19. & in opuſcul. 73. capitul. 4. & in quæſtio. de malo. quæſtio. 13. art. 4. & in. 3. ſenten. diſtin. 37. articul. 6. Florenti. 2 pat. titul. 1. capitul. 6. §. 1. ¶ Hinc deducitur, Papam in vſura diſpenſare non poſſe. Quia non debet concedere peccatum. Tenet Panor. in capitul. mandato. numer. 6. de Simoni. Ratio, quia Papa non poteſt venire contra legem Dei. Quod eſſet, ſi vſuram permitteret, & lex ſuperioris, non poteſt tolli ab inferiori. Clemen. Ne Romani. de electi. ¶ Ampliatur, etiam ex iuſta cauſa, vt eſt redemptio captiuorum capitul. ſuper eod. de vſur. Quia intentio finis boni, non iuſtificat factum in ſe dãnatum. Conrad. de contract. quæſtion. 84. concluſi. 2. verſi. Ex hac concluſione. & mala nõ ſunt facienda, vt inde eueniant bona. Conrad. de contract. quæſtio. 26. concluſ. 2. Hadrian. quodlib. 9. litera. y. Et hãc partem probat Apoſtolus ad Roman. 13. Ex quo infertur, quòd puer, qui diceba-

tur

Digitized by Google

tur ſanare infirmos in hac ciuitate, ad quem populus concurrebat, optimè fuit factum, cùm Epiſcopus & Inquiſitor ipſum examinauerint in qua virtute id faciebat, & fuit pulſus, quia nullam demonſtrauit Item etiam alia opera, quæ quanuis in ſe bona, fiunt mala arte, His etiam accedit nota. Conrad. quæſtio. 27. concluſio. 2. Couar. li. 3. Variarum reſolutio. capit. 1. num 8. ¶ Dubitatur, An pro pecunia mutuata liceat expectare aliquã commoditatem, ſeu rem æſtimabilem. Et eſt dicendum quod non. cap. ſi fœnerabetis, & capit. plerique. 14. quæſtio. 3. capit. conſuluit. ibi, nihil inde ſperantes. Ezechiel. 18. Si vſuram & ſuperabundantiam non acceperint. Et Luc. 6. Mutuum date, &c. Sanct. Thom. 2. 2. quæſtio. 78. articu. 2. ¶ Hinc infertur, quòd ſi mutuas frumentum antiquum ad renouãdum nouum, hoc eſt, vt nouum tempore ſolutionis mutuatarius tibi reſtituat, eſſe peccatum vſuræ, quia facis principaliter propter lucrum, ne tuum pereat, & inde lucrum ex meliori recipias. Laurenti. Rodolph. 2. par. in repet. capitu conſuluit. quæſtion. 45. de vſur. Archiep. Florent. 2. part. tit. 1. cap. 7. §. 9. Syluest. verb. Vſura. in quæſtio. 17. Guido Papæ in tractat. De vſuris. num. 24. Clauis huius dubij in eo potiſſimum conſiſtit ſi hoc faciendo, intendit lucrum, nam ſi ita eſt, vſura erit. Si tãtùm ſalua æqualitate iuſtitiæ intenditur vitatio damni, non erit vſura, nec illicitus cõtractus. ¶ Deducitur etiam, quòd mutuans granum exiſtens Salmanticæ tempore mutui, vt ſibi reddatur in alio loco, vbi requiritur maior expenſa in vectura, committet vſuram, quia eſt quid æſtimabile ratione mutui. ¶ Ex eadem quæſtione, & in eius capite dictũ infertur, quòd ſi quis mutuat alteri ea intentione vel pacto, vt vadat ad apothecam ſuam ad emendum, vel ad molendinum ſuum ad molendum, vel ad furnum ad coquendum, quod committit vſuram. Ioan. Andr. in regul. Peccatum. de regu. iuris, lib. 6. Laurenti. Rodulph. in cap. conſuluit. 2. part. quæſt. 38. de vſur. Archiepiſco. Florent. 2. part. tit. 1. capit. 7. §. 8. Hadrian. de reſtitutione in 4. ſentent. fol. 118. §. iuxta prædicta diſquirendum eſt. ¶ Ratio eſt, quia libertas iſtius mutuatarij prædicto pacto ligatur, quæ ſufficit ad reddendum contractum illicitum eo in caſu, quo nulla alia res æſtimabilis interueniſſet. ¶ Quæro, Vtrũ petere pecuniam mutuam ab aliquo ſub vſuris ſit peccatũ? Et eſt dicendum quod non. Quia ſecundum Philoſophum. 5. Ethicor. qui patitur iniuriam, non peccat. Sed vſurarius peccat inquantum facit iniuſtitiam accipienti mutuum ſub vſuris: ergo ille qui accipit mutuum ſub vſuris non peccat. ¶ Secundò confirmatur. Nam iuramẽtum quod peccatum inducit, non eſt ſeruandũ capitul. non eſt obligatorium de reg. iuris. lib. 6. cap. in malis promiſsis. 22. quæſtio. 4. Sed iuramentum de ſoluendis vſuris eſt ſeruandum à promiſſore. cap. 1. & cap. debitores. de iureiuran. ergo licitum eſt ex parte ſoluentis. Idem tenet glo. ſi. in dict. cap. debitores. Archi. in cap. ſi quis vſuram. 14. quæſt. 4. & in cap. mouet. numer. 4. 22. quæſtio. princ. Collectar. in cap. quia in omnibus 2. colum. numer. 6. de vſur. Panormit. in capit. ſuper eod. num. 4. eod. tit. Idem in cap. cùm in eccl. num. 6. de Simoni. Anani. in cap. ooo ſatis num. 6. de vſur. Luc. de Penna in. l. 2. ad fin. C. vt ruſtici ad nullum obſequium. lib. 11. E Theologis iſtam partem tuetur Diuus Thomas. 2. 2. quæſtio. 78. artic. 4. & Caietan. idem tenet Thomas in 3. ſentent. diſtinct. 37. artic. 6. ad ſextum & in opuſculo. a 1. artic. 5. & opuſculo. 73. capit. 17. & quæſt. 13. de malo. artic. 4. ad 17. & 19. argumentum. Conrad. de contracti. quæſtio. 47. Richard. de Media villa in 4. ſenten. diſtinct. 15. art. 5. quæſtio. 5. ad ſecundum. & ibi Ioann. Maior. quæſtio. 29. Archiep. Florenti. 2. parte. tit. 1. cap. nono. §. 14. Angel. verb. Vſura. 2. §. 2. verſi. Vtrũ liceat. Hadrianus Papa quod lib. 3. §. ſecundo inquirendum eſt, an ſemper illicitum. litera. A. ¶ Præterea peccatum hic non verſatur, cùm deficiat intentio dantis vſuram, quia facit pro ſubuentione ſua, & ſic ad neceſsitatem propriam in uandam. argum. text. in capit. humanæ aures. 22. quæſtio. 5. gloſ. in capit. veniens. de iureiurand. Deci. in cap eccleſiaſticæ. colum fin. de exceptio. Alia, quæ hic poſſemus annotare in materia ſunt videnda per Laurenti. de Rodulphis in dict. repet. capit. conſuluit. & per Ambroſi. Bigoa. in capit. ſalubriter. de vſur. & per Archiepiſc. Florenti. 2. par. titu. 1. capit. 6. & Doct. Didacum Couarru. lib. 3. Variarum reſolutio. cap. 1. ¶ Reſtat vt videamus quibus pœnis ſit plectendus cõuictus in iſto crimine vſurarũ. Et eſt prima, quod eſt infamis citra aliam ſententiam eo ipſo, quod de vſura cõſtat. l. improbum fœnus. C. ex quibus cau. infami. irrog. cap. infames. §. porrò. 3. quæſtio. 7. Panormit. in cap. inter dilectos. num. 2. de exceſſ. prælatorum. ¶ Ampliatur, quòd infamia irrogatur ipſo iure ob tale crimen. gloſſ. Cin. Albert. & Sali. in l. improbum. C. ex quibus cauſ. infami. irrogetur. Panorm. & Anch. in cap. inter dilectos. de exceſſ. Prælato. Matheſilan. notab. 49. & eſt communis opinio ſecundum Doct. Couar. lib. 3. Variarum reſolutio. capit. 3. num. 2. Gregor. Lopez. in l. 4. verb. *Vſureros.* titu. 6. part. 7. Ex qua concluſione infertur intellectus ad l. fratres. C. de inoffició. teſtam. & ad. §. ſoror. Inſtit. eod. quod frater habet querelam inofficioſi aduerſus teſtamentum fratris, in quo vſurarius eſt

 inſti-

Digitized by Google

inſtitutus hæres tanquàm turpis & infamis perſona ſit inſtituta, omiſſo fratre. Ita Anto. Butrio in capit. Rainuntius. de teſtamen. quem ſequitur Matth. notabi. 49. & notabi. 197. ¶ Ampliatur, etiam ſi ſit vſurarius in quacunque quantitate, cũ hodie ſit prohibita vſura in quacunque ſpecie, & quantitate de iure diuino, & naturali, & etiam Canonico, vt probatum eſt, & ſic ſemper in quacunque parus vſuraverit improbum fœnus dicendum cùm vſura ſit omnino improbata. ¶ Ita Matheſi. nota. 39. Guillel. de Cuneo. Pet. Iacob. Butriga. Cin. & Salice. qui teſtantur hanc opinionem communem in. l. improbum fœnus. C. ex quibus cau. infam. irrog. Et ſecundum Domi. in conſil. 77. colum. penult. & probat regia. l. 8. iſto tit. contra gloſſ. in. l. improbum fœnus. ſuprà citata. quatenus voluit hanc pœnam infamiæ locum habere contra exercentes vſuram vltra limites legis ciuilis, ſcil. vltra centeſimam, cùm aliæ vſuræ intra centeſimam permiſſæ forent, & ideò veroſimile non eſſe legem Cæſaream infamia eos affeciſſe, qui ſecundum eius permiſſionem & authoritatẽ fœnori darent. Et approbat concluſionem prædictæ gloſſ. Domi. in dict. conſil. 77. ¶ Item etiam clericus vſurarius infamis eſt ipſo iure, ſicut laicus, text. ſecundum Panor. ibi in capit. inter dilectos. de exceſsi. prælato. Et eſt intelligenda iſta ſententia eo pacto, quo diximus in laicis ad interpretationem dictæ. l. improbum fœnus. ¶ Hinc venit, quòd conuictus de vſura, eſt inhabilis ad ſacrorum ordinum ſuſceptionem. text. in capit. maritum. 33. diſtinct. capi. ſeditionarios. 46. diſt. Seditionarios ſtatuimus nunquam ordinandos clericos, ſicut nec vſurarios, vel iniuriarum ſuarũ vltores. capit. 147. diſtinct. ¶ Confirmatur, nam vſurarius eſt infamis, & infamis infamia iuris vel facti eſt irregularis ad ordines ſacros ſuſcipiẽdos. capit. qui in aliquo. diſtinct. 51. capit. Euthemianus. hinc colligitur. 2. quæſt. 3. vbi loquuntur de infamia iuris. Et Richard. in. 4. ſenten. diſtinct. 25. artic. 6. quæſtio. 1. & ibi. quæſtio. 2. loquitur de infamia iuris Canonici. Angel. verb. infamia. §. 10. & Sylu. quæſtio. 3. Idem de infamia facti. ca. omnipotens. de accuſatio. Richard. vbi ſuprà. q. 3. Gundiſaluus de Villadiego, de irregular. capit. 2. verſic. Item eſt irregularis infamis. l. 8. tit. iſto. 2. infrà hoc lib. 8. ergo & vſurarius, cùm ſit talis. ¶ Eſt etiam alia pœna, quòd non poteſt eligi, ſeu præſentari ad eccleſiaſticum beneficium, ſeu dignitatem. capit. de Petro. 47. diſtinct. Bertachi. in tracta. de Epiſcopis. 2. lib. 1. partis. quæſtio. 33 Cæſar Lambert. de iure patronatus. 21. artic. 9. quæſtio princip. 1. par. 2. lib. fol. 247. col. 3 §. expediti. Rebuff. de pacificis poſſeſsio. Præterea eſt alia, quod clericus conuictus de vſura, eſt ab ordine & dignitate deponendus capit. epiſcopus. 47. diſtinct. Quod intellige, quando monitus non deſtiterit à tali iniquitate. capit. præterea. de vſur. vbi Panormi. ¶ Hinc clericus priuatur ab obtinendo beneficio. gloſſ. in capit. Præterea. de vſur. ſecundum regulam. Infamibus. lib. 6. ¶ Item etiam priuatur officio obtento & obtinendo. text. not. in capit. 1. de vſur. vbi eum notant Ioan. Andr. Panor. & Rauen. Alex. conſil. 72. in princ. lib. 1. & Ioan. Bern. in practi. crimi. capitu. 82. Hoſti. in ſum. de vſur. §. vlti. verſic. Alia à iudice. & ſic punitur pœna arbitraria à iudice ſuſpẽſionis tantum. vt in cap. præterea. Si tamen punitus pœna ſuſpenſionis in eodem errore perſtiterit, venit puniendus pœna depoſitionis ab officio & beneficio. vt in dict. capit. 1. quod ibi probat, quatenus inquit, inſiſtat. & ſic ex perſeuerantia augetur delictum. capitu. quanto. de conſ. ca. non debet. de conſang. & affini. capit. cùm haberet. de eo qui dux. in matri. quam pollu. per adulte. ergo & pœna eius. ¶ Vſurarij etiam præter alia compelluntur in odium vſurarum demonſtrare libros rationum. clem. vnic. §. cæterum. de vſur. Ioan. Anani. in capit. præterea. colum. 4. nume. 6. de vſur. Panor. capit. 1. nume. 9. de probatio. ¶ Præterea vſurarijs manifeſtis & prædonibus denegatur appellatio. tex. & ibi Anani. in. ca. quàm perniciosum. de vſur. Quod declaravit ibi per eũdem Anani. colum. 1. & 2. ¶ Vſurarijs vltra pœnã reſtitutionis propter delictum eſt eis pœnitentia iniungenda. Anchar. in capit. cum tu. numer. 6. de vſur. ¶ Vſurarij nullo exiſtẽte accuſatore etiã de officio ſunt puniendi ab ordinarijs per pœnã Concilij Lateranenſis. capitulo. cùm in diœceſi. vbi Anch. num. 1. de vſur. & Deci. cõſil. 170. quærit, vtrùm vſurarius per ſecularem iudicem caſtigari poſsit criminali pœna. Omnino vide Marãt. diſputatione. 5. Vſurarij manifeſti non admittuntur ad eccleſiaſticam communionem ſecundum Innocen. in cap. quia in omnibus. de vſur. id eſt, ad ſuſcipiendum corpus Chriſti. Vel ſecundùm Panor. ibi, non admittitur ad eccleſiam, quando celebrantur diuina: quia exiſtentes in eccleſia, dicuntur admitti ad altaris communionem. Et iſta expoſitio videtur melior. vt vſurarius rubore cõfuſus, faciliùs reſipiſcat, & exeat à crimine, ſicut dicitur de excommunicato in cap. 1. de except. lib. 6. Et ita poteſt intelligi text. in capit. miniſtri. ibi, à communione. 14. quæſtio. 4. ¶ Eſt & alia pœna, quòd decedenti in hoc peccato manifeſtæ vſuræ, denegatur eccleſiaſtica ſepultura, ita vt nec in cœmeterio eccleſiæ ſit ſepeliẽdus. & clerici eius ſepulturæ intereſſe non debent. dict. ca. quia in omnibus. Quæ pœna eſt confirmata per text. in capit. 1. de vſur. lib. 6. & aucta per Clem.

Eoſ. de

Eccl. de ſepult. quia ſepelientes manifeſtum vſurarium ſunt excommunicati ipſo facto. vbi gloſſ. ponit qui dicantur ſepelire, clerici tantùm, an laici aſſiſtantes, vel foueam facientes, ſeu in foueam cadauer reuoluentes. ¶ Præterea ſi ſepeliatur cadauer in eccleſiaſtica ſepultura, debet exhumari. Panor. in cap. ſuper. num. 2. de ſtat. monach. Angelus verb. Vſura. 2. §. 6. ¶ Alia pœna eſt, vt non admittatur ad oblationem faciendam, vnde debet ſacerdos reſpuere oblationem vſurarij manifeſti. Ita Panormit. & Anani. in capit. quia in omnibus de vſur. & Cæſar. Lamberti. in tracta. de iure patron. 2. art. 9. quæſt. princ. 1. partis. 2. libri. nu. 4. ¶ Eſt etiam & alia pœna, quod vſura ad conuincendum vſurarium probatur per teſtes, ſingulares ſecundum Nellum in tracta. de teſtibus. num. 187. etiam deponendo in facto proprio, dicẽdo, quòd ipſi receperunt mutuum ſub vſuris. l. iſta. 1. tit. 2. lib. 8. ordinam. Et adde Alexand. num. 4. in. l. dictantibus. C. de teſtamen. Additio. Panormit. in capit. licet ex quadam. num. 8. in verb. reddit. de teſtib. cũ adductis ab Aymone conſil. 6. nu. 102. Matthæ. de Afflictis in conſti. Regni Siciliæ & Neapoli. lib. 1. rubri. 6. num. 2. & Didac. Couar. lib. 3. Varia. reſolutio. capit. 3. num. 5. Præterea probatur vſura coniecturis. capitul. cùm in diœceſi. de vſur. ibi, ſi tamen alijs argumentis. ſing. ſecũdum Panorm. ibi. & in conſ. 22. lib. 1. quòd quis poteſt conuinci de vſura per famam, & alia argumenta, adde Panorm. in cap. illud vos. num. 4. de pignor. Feli. in capit. veniens. colum. 4. de teſtib. gloſſ. verb. manifeſtos in cap. 1. de vſur. lib. 6. l. 1. titu. 2. de vſuris. lib. 8. ordinam. & Raue. de emptio. & vend. colum. 4. dicit eſſe bonum text. dict. cap. in diœceſi. ad id quod ſuprà diximus. ¶ Punitur etiam excommunionis pœna, cap. clerici arma. de vita & honeſta. clerico. ¶ Eſt etiam alia pœna, quoad vſurarij teſtamentum citra formam textus in cap. quanquam. de vſur. lib. 6. Pro cuius interpretatione eſt videndus Couar. in dict. capitu. 3. num. 7. & quæ notat ipſe in rub. de teſtam. 3. par. num. 11. ¶ Eſt tamen prædictis adnectendum id, quod Felin. in cap. in præſentia. colum. 7. num. 13. de probatio. & Burgos in cap. ad noſtram colum. 4. de emptio. & vendi. adnotarunt, quod nõ ſufficit probaſſe contractus vſurarios feciſſe, ſed oportet probare illas vſuras recepiſſe. Et eſt communis nota ad tex. in dict. ca. quanquam. de vſur. lib. 6. ibi, De vſuris quas receperãt, & debet probare actor quòd tales cõtractus communiter pro vſurarijs in loco reputabantur. Soci. nepos conſi. 83. num. 21. lib. 2. alios citat. quæ ſunt not. ad liberandum aſſertum aliquem de contractu vſurario. Cum forte non ſit. Et præterea alia pœna: quod dominium vſuræ non tranſit in vſurarium, vt diximus in l. 5. glo. 1. tit. 19. infrà. eod. lib. 8. vbi aſſerui communem opinionem aduerſus aliam communem contrariam firmantem quòd tranſeat dominium. ibi videbis. ¶ Vſurarius cenſetur hæreticus & punitur pœna dimidiæ partis bonorum cameræ Regis. dict. l. 5. tit. 19. infrà. eod. lib. 8. ordi. quam intelligas, vt ibi intelligo nouo ſenſu. Eſt etiã turpis perſona, & ſic ſi hæres inſtituatur à teſtatore, fratri daretur querela. Bald. & Salice. in. l. improbum. C. qui notant. infam. Antoni. in cap. Raynutius. de teſta. Fernan. Vaſquius Minchacę. in lib. 1. §. 10. num. 193. de ſucceſſ. creat. fol. 123. colum. 1. vbi idem dicit eſſe contra filium ſpuriũ ſacerdotis, & etiam concubinam teſtatoris hæredes inſtitutos, quæ perſonæ tanquam turpes querela fratris excludi poſſunt ab inſtitutione, & ibi declarat multis modis à num. 196. cum ſeq. de vſurario hærede inſtituto ſiue ſit manifeſtus, ſiue occultus dum tamen ſit ſententia declaratoria datus pro vſurario eſt infamis & turpis perſona, & quòd querela inſtitui poſſit contra eum à fratre prætерito. Sententia eſt Grego. Lup. in. l. 4. tit. 6. part. 7. verb. *Vſureros*. ſed dolendum eſt, his noſtris tẽporibus, quibus nihil timoris eſt, talis periculi, & pœnarum impoſitio, de quibus ſuprà cum alijs multis in vtroque foro ſtatutis non retrahit eos ſaltem timore earum ab iſto crimine vſurarum. ¶ Eſt etiam puniendus à iudice eccleſiaſtico, vel ſeculari, cum ſit mixti fori, etiam ſi crimen mere eccleſiaſticum ſit. Nam concluſiue tenendum eſt quòd iſtud crimen habetur pro eccleſiaſtico quãdo eſt dubiũ, an contractus ſit vſurarius: vel quando agitur de vſuris, vt de peccato. Sed ſi ageretur de vſuris, vt de indebito ſoluto, tunc clarum eſt, quòd etiam ſecularis cognoſcit. c. poſt miſerabilẽ. de vſur. Præpoſ. ita reſoluit in ſum. 11. quæſt. 1. colum. 2. verſi. in gloſſ. ibi vſurarum. numer. 4. dicam in. l. 5. ti. 19. infrà. hoc lib. 8. & poſſunt lege Regia aliqua pœna ſeculari puniri. Iacob. Butri. in. l. improbum fœnus. C. ex quib. cauſ. infa. irrogetur. monach. Ioan. Andr. & Domi. in cap. 1. de vſur. lib. 6. Carol. Molinæ. de contract. illicitis, q. 10. Couarru. in epito. 4. decreta. 2. part. ca. 6. nu. 18. vbi defendit hanc noſtram legem Regiam. ¶ Eſt etiam in pœnam ſtatutum in iure, quod vſurarij manifeſti teſtamentum ſit ipſo iure nullum, niſi fiat ſecundum formam capit. quanquam. de vſur. lib. 6. Couar. lib. 3. Variarum reſolut. cap. 3. num. 9. nec etiam poterit cauſa mortis donare. Lap. allegat. 125. dicens inualidam donationẽ cauſa mortis eſſe, niſi reſtitutæ fuerint prius vſuræ vel præſtita cautione ab vſurario. vt in dict. capit. quanquam idem not. Hieronym. Gigas de crimine læſæ maieſta. libro tertio. titul. 1. quæſtio. 3. num. 4. gloſſ. in dict. capitu. quanquam. tenet text.

Digitized by Google

tex. illum procedere in qualibet vltima voluntate. quam approbant docto. communiter vt poſt Imol. in l. tam is. ff. de donat. cauſa mort. fatetur. Couar. in rub. de teſtamen. 3. par. verſi. tertio. numer. 11. vbi ponit contrariam affirmando eſſe cõmunem. Sed prior eſt tenenda, nam alias diſpoſitio dicti. cap. quanquàm redderetur illuſoria, nam quod eſt ei prohibitum vna via, cõcederetur per aliam indirectam contra diſpoſitionem dicti Canonis, quanquàm. de vſur. lib. 6. iſtas duas communes contrarias: verùm autem cambia & recambia quæ communiter ſunt in vſu: ſint licita, cum ſecundum Philoſ. 1. politico. ſola ratione naturali dicat, quòd vſuraria acquiſitio pecuniarum eſt maximè præter naturam. tradit S. Tho. 2. 2. quæſ. 78. art. 1. ergo iniuſta & reprobata ſunt & ſentit expreſſe Greg. Lup. in l. 4. verb. *vſureros*, titu. 6. part. 7. ¶ In contrarium imò quod licita ſint in republica. eſt gloſ. in l. 3. C. de inſti. actio. quam ibi communiter ſequuntur doct. ſecundum Fernandum Mchac. vbi idem poſt longam diſputationem concludit pulchre & fuſe in iſta materia, vt in reliquis. lib. 3. controuerſ. frequentium. ca. 60. num. 7. cum ſeq. ibique citat plures agentes de hoc dubio. & poſt Bald. ibi ad fin. num. 7. dicit, Cõtractum cambiorum interdum neceſſarium, interdum quaſi quintum quoddam elementum iuregentium neceſſarium & conducibilem eſſe. adde Henri. Gandau. quodlib. 6. quæſt. 22. Conrad. de contractib. quæſtio. 59. verùm cambium. Ioan. Methy. lib. de reſti. rubr. de cambio in quo ſola temporis diuerſitas interuenit. Ioan. Lup. in rep. cap. per veſtras. §. 10. num. 13. ſo. 112. de donat. inter vir. & vxor. Domini. Soto lib. 7. de iuſti. & iur. quæſtio. 1. art. 2. Archiep. Florentin. 2. part. tit. 1. capit. 7. §. 47. cambia fiunt tripliciter. vſque ad. §. 50. Item leges regni ſine calumnia cambia & campſores permittunt. l. 1. tit. 8. lib. 5. ſuprà, ibi, *Mandamos que el cãbiador ſea libre y franco aſsi en nueſtra corte, como en todas las ciudades y villas y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios, y que todos cambien y puedan cambiar ſin pena ni calũnia alguna.* Fallit niſi nummularius eſſet exterus ab iſto regno cui eſt in regno prohibitũ exercere cãbium. per pragma. 126. lib. pragma. Reg. Cath. per quã eſt correcta in hoc prædict. l. 1. ordin. & approbatur vſus cãbiorum cũ certa qualitate. vt in prag. 96. de *Madrid*. anno. 1534. ne nũmularij recipiant vltra decem annui reditus pro centenario, aliàs eos declarat vſurarios, & in fraudem vſurarum id facere ergo intra limites legum regiarum, ne dum licitum ſed iuſtum exiſtimatur. Tum ratione curæ, ſolicitudinis, laboris & periculi, quod patiuntur in vtilitatem reipublicę, vt præter alios ſenſit Alexan. conſi. 60. colum. fina. verſicu. nec obſtat ſi diceretur. nume. 13. lib. 2. vbi vi. citata ad eum in additio. incipi. cambia & Fernand. Vaſquius loco præcitato. ¶ Eſt etiam dubium verum annui redditus, quos cenſos vocamus, cum pacto redimendi ſint liciti abſque labe vſuræ? Reſpond. de iſtis redimibilibus & irredimibilibus agit Cõrad. de contract. 4. part. per. 15. quæſtiones. incip. à quæſt. 72. Ioan. Maior in 4. ſenten. diſtinctio. 15. quæſtio. 34. & ibi Gabriel. quæſt. 12. Guillelm. Bont. in quodlib. verum emere redditus vitales, aut perpetuos ſit cõtractus illicitus & vſurarius. Tiraquell. de vtroque retract. titu. 1. §. 1. gloſſ. 6. Ioan. Methym. in C. de reſtitu. C. de cenſibus. fo. 154. colum. 3. vſque ad 172. latè proſequitur Couar. lib. 3. Vari. reſolu. capit. 7. & 8. In quo dubio omiſsis ſuperfluis ſit Conclu. 1. Annuos redditus temporales, ſine fraude aliqua vſurarũ, emere & vendere eoſque retinere eſt licitum. eſt tex. expreſſus in extraua. 1. & 2. inter communes ſub ti. de emptio. & vendi. vbi hos contractus licitos iudicat & probant Guiliel. Bont. in dict. quodlib. verum emere redditus, &c. in nume. 75. vbi referr. 8. motiua in contrarium huius concluſionis Henri. Gandaui, eaque diſſoluit. Innoc. Ioan. Andr. Anto. Cardi. Panor. & Anani. in capitu. in ciuitate. num. 17. de vſur. Conrad. de contractib. quæſtio. 79. & quæſt. 82. & Tiraquell. in tracta. de retract. lib. 1. §. 1. gl. 6. num. 15. plures ad idem referens doctores. Domi. Sotus lib. 6. de iuſtit. & iure, quæſtio. 5. artic. 2. pro confirmatione accedat tex. in authen. vt hi qui obligat. ſe hab. perhibent res mino. §. quoniam autem. verſicu. final. colla. 6. vbi gloſſ. dicit, quòd redditus inter immobilia computantur vt in authen. de non alien. aut permut. §. à leone. ſi ergo licitum eſt curatoribus ex pecuniis minorum eis annuos redditus comparare, licebit & vnicuique, nam ſi vſuræ labem continerent etiam fauore minorum non liceret, nec pro alia quacunque iuſta piaque cauſa. capit. ſuper eod. de vſur. ſuadetur. 2. ex l. neceſſario. §. cum vſumfructum. ff. de peri. & comm. rei vend. vbi vſusfructus poteſt emi ad vitam vſufructuarij venditoris. Iaſon. in l. cum dubitatur. nume. 106. C. de iur. emphi. Collectar in capitu quæ in eccleſiarum. colum. 2. nume. 6. de conſti. dicens vſumfructum eiuſque commoditatem vendi & pignorari poſſe per vſufructuarium. & non ſolum ad vitam ſed ad tempus vendi poſſe vſumfructum tenent Domini de Rotta in antiq. deciſion. 860. ſi vendatur ſub titu de empt. & vendi. in tantum quòd emptor ſeu vſufructuarius ratione vſusfructus poſſunt conductorem expellere à domo vel fundo in quo habent vſumfructum emptũ. & ita fuit concluſum in Capella Tholoſana deciſion. 420. Locaui domum meam. per tex. in l. arbores.

ff. de

Google

ff.de vſufruct.ſingulariter not.pro regul.l.empt. C.locat.vt non tantum locum habeat in emptore proprietatis,ſed etiam dominij vtilis, vt in vſufructuario , emphiteuta & huiuſmodi. Præterea emptio annui redditus cenſetur merx & res immobilis,proptereaq; tex.in clem. exiui. de verb. ſigni.inter immobilia defixit.in §.cumque annui redditus inter immobilia cẽſeantur à iure. quem tex.adhoc citauit Boeri.conſil. 3. num. 9. Domi. Sot.lib.6.de iuſt. & iure. quæſtio. 5. art. 2. pag. 555. columna. 2. verſic. duabus concluſionibus. Conrad.de contractib.quęſtio.72.in. 1.ſuppoſit. Panor.& eius additio.in capit.nulli.nume. 10. de reb.eccl.alien.vel non.glo.in extrauagan. ad conditorem.Ioann.22.ſub titu.de verb.ſignificat. in verb.mobilium. Tiraquell. latiſsime de retract. lib.1.§.1.gloſſ.6. intellige tamẽ quando huiuſmodi redditus eſſent præſtandi perpetuo,vel ſaltem ad longum tempus,non tamen ſi admodicum puta nouem annos vſque.ex mente gloſſ.in dict.extrauagan. ad conditorem. verb. mobilium. Matthæ.de afflict. in tract.de iure prothomyſeos in princ.§.3,nota.nume.6. Tiraquellus in dict. §.6. nu.7.,referens ibi plures huius intellectus & ſententiæ authores.qui intellectus eſt memoriæ tradẽdus ad dict.§.cumq; annui redditus.Item etiam his non longe abeſt pro confirmatione text. in Clement.1.de reb.eccleſ.non alien. vbi ingruente neceſsitate cõceditur pręlato ad vitam poſſeſsiones eccleſiæ alienare ſeruatis debitis ſolemnitatibus.quem text.annotauit Conradus de contractib. quæſtio. 79. vbi probat non ſolum fructuarium ſed pecuniarium cenſum licitum eſſe, & locum habere præmiſſa concluſio. Cõtractus iſtos ad tempus cum pacto redimendi dum tamẽ præſtentur in pecunia numerata ad rationẽ quatuordecim numi pro vno annuatim eſt receptum in regno legibus & conſuetudine , nec cenſentur habere ſuſpicionẽ vſuræ , vt omnibus in cõperto eſt,l.127.in curijs Madritijs anni.1534.& l.139. in curijs Pincianis anni.1537, & in l. 19.in curijs Toleti Anni.1539. quibus. ll. omnes contractus cenſuales redimibiles præcipiuntur reduci ad pecuniam ad rationem vnius pro quatuordecim in quocunque fructu annuo ſint conſtituti.& ſic nõ improbãt contractus annui redditus ſed fructuarios reducit ad pecuniã noſter Rex Carolus quintus Imperator ſanctiſsimus.& conſtituti etiam in pecunia & conſtituendi futuris temporibus minori pretio quam ad rationem.14.milia,pro mille conſtitui non poſſunt per legem Cæſareã Philippi Regis domini noſtri in curijs Madritijs latã anni.1563.in l.127.fol.40.quam etiam refert Alphonſus Azeuedo in repert.ſuo Curiarum.lib.5. tit.5.*De los cenſos y juros*.l. 2. & venditor tenetur huiuſmodi tributa imponens ſuper aliquibus rebus explicare omnia alia quæ ante ſunt conſtituta in eis,alias aperto onere & tributo à venditore non expoſito,ipſe vẽditor agere poterit ad intereſſe & reſciſsionem contractus.l.65.ti.5. part.5. cuius verba ſunt.*Caſa,o torre , que deue ſeruidũbre à otro,ò q̃ fueſſe tributaria,vendiendo vn ome à otro, callando el vẽdedor e non lo apercebiendo dello a aq̃l que la compra,por tal razon como eſta , puede el comprador desfazer la vendida , e es tenudo el vendedor de tornar le el precio con los daños e menoscabos que le vinieſſen por eſta razon.* & ad pœnam dupli tenetur vt in. l. 65.in curijs Madritijs ann.1528.cuius verba ſunt. *Mandamos que las perſonas que de aqui adelante puſieren cẽſos y tributos ſobre ſus caſas y heredades y poſſeſsiones que tengan atributadas,ò encẽſuadas primero a otro,ſean obligados de manifeſtar y declarar los cẽſos y tributos q̃ haſta entonces tuuieren cargados ſobre las dichas ſus caſas y heredades y poſſeſsiones , ſo pena que ſi aſsi no lo hizieren paguen con el dos tãto la quantia , q̃ recibieren por el cenſo que aſsi vendieren y cargaren de nueuo,a la perſona a quien vẽdieren el dicho cẽſo.* Petitum etiam fuit quòd contra præſcriptos venditores procedatur criminaliter per viam furti. in. l. 161.in curijs Pincianis ann.1548.fo.26. ſed nihil fuit de nouo ſtatutum,ſed reſponſum eſt, *a eſto reſpondemos, que ſe guarde y execute lo proueydo.* & idẽ fuit poſtulatũ in curijs Pincianis Anni.1555. petitio.121.fol.58.col.1.cum ſequent.ex his igitur conſtat approbatio horum cenſualium ſeu tributorum cõtractuum. Sed circa præmiſſas leges dubitari vidi aliqua in practica. primum an habeant locum cum quis vendidit ignorans tributũ ?quia fortè erat ſucceſſor alterius & antequam potuiſſet certiorari, puta ſtatim adita hæreditate impoſuit tributum cogitans liberam eſſe domum ei relictam , nondum enim dies ſolutionis tributi aduenerat & creditor non apparuit. Vel quia creditur ignorantem fuiſſe propter fidelitatẽ & qualitatem venditoris , ſe iurantem inſcium tributi fuiſſe tempore celebrati contractus ? & dixi quod ad reſciſsionem contractus & reſtitutionem pretij locum habere etiam in ignorante vitiũ rei venditæ,vel quãto minus valet res propter tributum emptore volente rem habere , & non reſcindere contractum. per dictam.l. 63. ibi, *puede el comprador desfazer la vendida,&c.* Igitur nõ tenetur præciſe, ſed alternatiuè, tum etiam ex Gregor.Lupo annotatione in verb.*el vendedor.* & in verb.*con los daños.* & quòd non teneatur vltra redditionem pretij cum fuit ignorans tenet ibi poſt Salycet, per tex.ibi Grego,Lupus in dicta.l.63. confirmatur nam error & ignorantia potius quam dolus præſumitur interfuiſſe,& excuſat à dolo.l.plagij, criminis accuſatio ceſſat.C.ad leg.Fabiam. de plagi.&

gi. & ibi glo.& quæ notat per eam Boeri. deciſi.
68.num. 11.item etiam ex.l.5.ibi, tenorem indul
gentiæ meæ , pœna legis Corneliæ tibi remitti-
tur , quam credo tu magis errore quam malitia in
cidiſſe. C. de his qui ſibi aſcrib. in teſtam. quem
nota perpetuo ad excuſandos notarios à crimine
falſi & not.poſt Bal.in.l.1.ff.de legi.& in.l.2. C.
de erro.aduoca.Iaſo. in l.errore ſcribæ. colum. 2.
num.2.de teſtam.C.& in.l.ſingularia.nume. 48.
ff.ſi certum petatur.& ignorantia in eius fauorem
vt excuſet ei à culpa allegari poteſt, vt latè dedu
cit Anton. Rubeus in Rep.l.non ſolum. §. morte
num.59.ff.noui oper. nunci. per.l. inter omnes.
§. recte.ff.de furt.§.placuit.inſtit.de obligat.quæ
ex quaſ.delict.tum ex.l.qui in alterius locum ſuc
cedunt, iuſtam cauſam ignorantiæ habent , an id
quod deberetur,peteretur. ff. de regul. iur. l. qui
in ius.138.§.nemo videtur dolo facere , qui igno-
rat cauſam cur nō debeat petere. ff. eod. tit. niſi
ignorantia eſſet craſſa & affectata , nam non iuua
ret.ex gloſ.in.l.ſi minor.C.de acti.empt. Grego.
Lup.in.l.63.gloſ.penult. tit. 5. part.5. ¶ Eſt ta-
men notandum , quòd quamuis committens do-
lum contractum reſcindere non poſsit , quando
paſſus dolum vult contractum obſeruari, attamē
ille qui commiſit dolum , poteſt agere cōtra paſ-
ſum dolo,an velit ſtare contractui, vel reſcindere
& ipſe tenebitur clare reſpondere, quāuis habeat
electionem.l.Iulianus.§.ſi quis à colludente. ibi-
que Bart.ff.de actio.emp.Bart.in.l.ſi quos. C. de
decurioni.lib.10.Bald. in l.ſi dolum. C. de peric.
& comm. rei vendi.& eſt ſingul.& notatu digna
iſta doctrina ſecundum Curti.in repet.l. ſi tranſa
ctione finita.num.2.C.de tranſactioni. ¶ Sit ſecū
da concluſio conſtitutio cenſus non ſolum proce
dit in annuis redditibus impoſitis ante approba-
tionem factam à Romanis Pontificibus Marti. 5.
& Calixti.ſed etiam in omnibus poſteà conſtitu
tis:& conſtituendis in futurū. per dictas duas ex-
trauag.de emp.& vend.inter communes. dum ta
men ceſſet fraus.quia pecunia non generat pecu-
niam in contractu cenſus, ideo non eſt exiſtiman
dus vſurarius,Emptor enim non emit pecuniam,
ſed actionem ad rem ſuper qua imponitur cenſus
vt ex illa actione poſsit exigere cēſum. & eſt iſta
ratio optima ad defendendum iſtum contractum
& dicendum licitum eſſe. & ſic ceſſat ſcrupulus
Anthar. in diſputa. incipi. antiquis & modernis
temporibus. quam refert Anani. in capit. in ciui-
tate.colum.6.num.14.de vſur. Conrad. de Con-
tract. quæſtio.79. Molinæ. de contract. quæſtio.
68. Nauar. in capit. 1. 14. quæſtio. 3. num. 77.
Couarr.lib.3. Variar. cap.7. colum. 8. ¶ Tertia
ſit concluſi.ampliatiua primæ, cenſus conſtitutio
non ſolum in redditibus pecuniarijs, Sed etiam
in fructibus cōſtitui poteſt,niſi Regia lege,prout
eſt in noſtro regno,eſſet prohibita. & ſic ex fru-
ctibus percipiēdis ex domo,fundo,vel alia re fru-
giſera,& hæc conſtitutio in vtroque foro proce-
deret.Ioan. Maior in 4.ſent.diſt. 15.quæſtio. 34.
concluſ.1.vbi Gabriel.quæſtio.12.col.2.artic.2.
concluſ.1. Conradus de contractib. quæſtio. 72.
& quæſtio..73. Pro qua concluſione adſtipula-
tur.l.ſi debitor.§.veriſimile eſt. ff. de contrahen.
emptio.vbi venditio fructus oliuæ pendentis va-
let.& legatum de fructibus naſcituris eſt validum
l. 1. ibi, aut fructus qui ex eo fundo percepti fue
rint hæres dato.ff.de cond.& demonſtr. ad idē.l.
certus numerus. ff.de tri. vino oleoque legat. vbi
oſtenditur vinum legatum adhuc non natum ex
certo fundo ſoluendo validum eſſe.&.l.ex eo.ff.
eodem.titu.in quo textu etiam apparet, legatum
vini in certa quantitate præſtandum in ſingulos
annos ex tali fundo iure debitum fore.l.inter ſti-
pulantem.§.ſacram. verſic. ſi ſtipulatus fuero.ff.
de verb.obligat.quo text. habetur venditionem
vſusfructus alicus fundi vini vel huiuſmodi fir-
mam eſſe.& l.legatum eſt.§ vini.ff. de annuis le-
gat. vbi annuum legatum vini Falerni quod do-
mi naſcerentur tenet , & quod deeſt in vno anno
ſupplendum venit ex fructibus ſequentis anni ex
eodem loco & fundo.nec longe his abeſt. l. licet.
C.locat.vbi locatio fundi pro annua mercede ſed
tributo præſtando valet.l.22.titu.8.part.5.l.106
in curijs Pincianis anni. 1537.Ad idē eſt.l. ſi vno
anno.in princ. ff. locat. vbi conductio fundi fru-
ctuarij pro certa quantitate pecuniæ valet,& ſte-
rilitas vnius anni compenſatur cum augmento al
terius.conc.l.23.tit.8.part.5.ea. propter ſterilita
tem.in princ.locat.d.l.23.quæ cum eo cōcord. C.
l.106.in curijs Pincianis Anni 1537.& l. 109. in
curijs Segouiæ Anni.1532.de quo articulo ſingu
lariter per Deci.conſil. 112.& Hippolyt. ſingul.
85.tu ſcis propter ſterilitatem. ſi ergo fructus poſ
ſunt emi,vendi legari, locari & in ſtipulationem
deduci , meritoque poterunt vendi per viam tri-
buti & annui redditus. ¶ Quarta ſit concluſio, lici
ta eſt emptio reddituum ad vitam. & ita ſunt in
vſu in regno. Conrad.de contract.quæſt. 81. Ioā.
Maior in 4.ſenten.diſtin. 15. quæſt. 34. vbi Ga-
briel.quæſtio.12.concluſ. 3. dicit quòd eſt com-
munis practica & ab omnibus confeſſa. quam
etiam tenet Archiep. Florent, 2. part.ſummæ tit.
5. capit. 8. §. 11. & communem Pariſienſium &
Canoniſtarum fatetur Angel. Clauaſi. in ſumm.
verb.vſur.1.§.44.quid de illis. Ioan. Methymnæ
in.C.de reſtitut.titu.de cenſu temporali.fol.170.
colum.3.Oldrad.conſi.207.Panormit. quæſt.15.
num.9. Innoc. & communis ſecundum Panor. in
cap.in ciuitate.num.7.de vſur. Rom.conſil. 302.

ego

ego hunc contractum, eſt ſecundum Iaſo. qui cõmunem aſſerit in l. cunctos num. 65. C. de ſacroſan. ẽt. eccleſ. Rom. conſi. 413. verſ. quintum conſideram Ium. Philipp. Deci. conſi. 123. perlectis & pro tenua. lib. 1. Sed quæro quod precium dicatur iuſtum iſtorum redituum & ſub alternis cõcluſionibus reſponde. in tributis perpetuis, vel redimibilibus cõſiderata preciũ iuſtum eſſe, quod in populo vel maiori parte verſantium inter hos contractus iudicat commune & iuſtum, ſiquidem ſi eſt in paſcuis, & herba valet quinquaginta vel minus pro vno annuatim ſecundum fertilitatem & bonitatem paſtus, ſi eſt in fructu rerum immobilium domorum triginta, pro vno annuæ præſtationis: vel minus ſecundum qualitatem loci & tẽporis quo celebratur contractus, ſi reddituum redimibilium in prædictis rebus ratione oneris iniuncti etiam diminuitur æſtimatio: & ſic ſecundum communem hominum conſuetudinem & arbitrium iudicatur precium iuſtum, nam vbi eſt defectus pecuniæ, & cum pauca quantitate ſolet multum lucrari, minor erit precium, & è conuerſo maior, & iuſtum in vtroque loco reputabitur. ex his quæ Couar. tradit lib 3. Variarum reſolu. capit. 9. num. 7. verſic. ex quibus & cap. 10. num. 1. cum ſequent. Confirmatur concluſio, nam commune æſtimum ad pretij iuſtificationem eſt inſpiciendum, vt declaraui melius quam alius in l. 2. gloſſ. 1 tit. 23. lib. 2. ordinam colum. 705. cum ſeq. tum etiam quia in cenſu ad vitam conſiderabitur in eius taxatione pretij arbitrio boni viri habita ratione ad ætatem & valetudinem pro cuius vita datur. Conrad. de contractib. quæſtio. 81. num. 18. & 19. Ioan. Methymnenſis vbi ſupra de cenſu temporali. & non ſicuti cenſuerunt Paul. nume. 2. & Iaſo. num. 8. in l. pater puellæ. C. de inoffi. teſtam. eſſe conſtituendum iuxta. l. hæreditatum. ff. ad legem falcid. quod falſum ex prædictis apparet. & adde ipſum Conrad. de contractib. quæſtio. 84. nu. 11. verſi. 2. concluſ. & quæ notat Rom. conſi. 423. pro pleniori diſcuſsione. colum. 1. Tiraquell. de retractu lib. 1. §. 1. gloſſ. 6. nu. 19. ſic ergo eſt dicendum omiſsis aliorum annotationibus ſtandum eſſe conſuetudini, vel legi ſi qua eſt in regno vt eſt à Principe Philippo lata in curijs Madritijs anni. 1566. cap. 126. fol. 39. quo cautum eſt omnes redditus ſeu cenſus redimibiles conſtituti & cõſtituendi deinceps, reducantur ad precium quatuordecim milia marobetinorum, annuatim pro mille. & iſtud precium non licet tranſgredi tanquam legitimum. vt dixi in dict. l. 2. gloſ. 1. ante tamen ſæpe dixi quod à Pragmaticis Regijs non erat certum pretium ſtatutum quo cenſus emi debuiſſent, vt aliqui exiſtimabãt per. l. 127. in Curijs de Madrid anni. 1534. & Toleti. Anni. 1537. l. 10. Nam dictæ pragmaticæ non impoſuerunt taxam certam cenſibus emendis, ſed veteres cenſus fructuarios voluerunt reducere ad certam normam & precium, commutando & reducendo eos ad rationem. 14. pro vno. nõ tamen prohibebant, quo minus cenſus pecuniarius redimibilis pro minori pretio poſsit emi, nẽpe dando decem, vel vndecim Duodecim ſeu amplius pro vno annuatim leuãdo, quemadmodum ante prædictam pragmaticam erat conſuetum in Bethica & Cantabria & apud diuerſas Alemaniæ partes quam conſuetudinem approbarunt Martinus & Sixtus in dictis extrauag. 1. & 2. de empt. & vendit. in illis verbis dum inquiunt, vndecim, tredecim, quatuordecim marchæ, aut plus vel minus ſecundum temporis qualitatẽ prout ipſi contrahentes tunc inter ſe conuenerant. ita tenet. Io. Methymnen. in codice de reſtitut. fo. 178. col. 3. de cenſu redimibili. verſic. ſequitur amplius pragmaticarum regiam. ſuaderi poteſt, nam ad iuſtificationem pretij conſiderantur valor rei, & onera & cõditiones ei adiectæ ex quibus augetur & minuitur pretium. & ſic conditio quod poſsit redimi cenſus & ſic pactum de retrouẽdendo minuit pretium, quia quanuis valeant quinquaginta vnũ perpetuum. ob illud tamen vinculum iterato vendendi, minuitur pretium, vt emantur non pluris, quam quatuordecim, quæ propter cum obligatio illa qua emptor reuẽdere cogitur æſtimetur tõto reſiduo, & ſic nulla reſtat fraus ſeu iniquitas. Vel ſi emptis ædibus nõ poſsis aperire feneſtras vel vt certis perſonis vendere in pactum deduxeris, ex partium enim voluntate grauamen tale imponi poſſe, non eſt dubium, & ſic reuendendi iugum ſubire poteris, cum ex cõuentione partium contractus legem accipiant. Quod autem pactum de retrouendendo minuat pretium tenet Panormi. in cap. ad noſtram. num. 9. de empt. & vendi. idem in capit. in quibuſdam. colum. 1. verſicu. 2. noto. de decim. Tiraquell. in tract. de retract. lib. 2. in procem. nume. 20. vbi plures concordantias adhoc refert. Angel. Clauaſ. in ſumm. verb. vſur. 1. §. 66. Ioan. Gerſon de contractib. 1. parte cõcl. 8. Ioan. Methymnen. lib. de reſtitu. de cenſu redimibili. §. ex dictis alia naſcitur. fol. 166. colum. 4. Nam tanto pluris valet res, quanto ius & dominium vtriuſque tranfertur, ita è diuerſo eo minus valet, quo tenuius infirmiuſque transfertur. in id que citari poteſt illud Leuit. 25. quanto minus tẽpus numeraueris, tanto minus emptori cõſtabit. Ioã. Gerſ. vbi ſupra & in. 2. par. propoſ. 19. Soci. conſi. 15. nu. 57. lib. 2. ¶ Igitur precium iuſtũ erit in cenſibus illud quod à conſuetudine receptum eſt, vel à lege ſtatutum. ſiue loquamur in perpetuis, ſeu redimibilibus ſiue præfinitione tẽporis

cauſ

cum pacto redimendi, ſiue ad certum tempus determinatum, ſiue incertum ad vitam, nam nil certius quàm mori, & incertius quàm mors. l. 1. ff. de condit. & demonſtrat.; de cenſibus autem incerti temporis, puta ad vitam, vel quouſque paternam ingrediaris hæreditatem, & ſimiles dubitari non poteſt quin ſint liciti, etenim cum illic dubium ſit quantum ſis temporis victurus, quantumve tuus parens, quantumcunque ſubinde fructuum emptor percepturus ſit, manifeſta eſt emptionis venditioniſque ratio. Domini. Sot. lib. 6. de iuſtitia & iure. quæſtio. 5. artic. 2. ad fin. pagi. 557. colum. 2. ¶ Sitque ſecunda concluſ. pretium taxatum à lege dicitur legitimum nulloq; pacto licet tranſgredi. Secus in inducto conſuetudine, quod poteſt minorari, vel ampliari intra latitudinem iuſti pretij, infimi ſcilicet medij & rigoroſi. vt dixi in dict. l. 2. gloſſ. 1 titu. 23. lib. 1. ordinam.

¶ Huiuſmodi cōtractus cenſuales ſunt approbati etiam apud Aragonenſes lib. 4. fororum. titu. de viur. cōſti. incipien. *deſſeantes proueyr*. fol. 109. col. 2. verſic. *declaramos empero*. & ibi ponitur pretium cenſus ad vitam Decem mille ſolidorum pro mille. in conſtit. *de voluntad de la corte*. cuius verba ſunt, *ſtatuymos que violarios o annuor reditos a vida o vidas de algunos daqui auant, por vniuerſidad del dito regno, o por perſonas habitātes en aquel, no ſe puedā vender a menor pretio de diez mil ſueldos por millar.* & approbantur perpetui & redimibiles in tit. de cenſualibus cōſt. incip. opinionibus antiquorum foriſtarum finem imponere cupiētes. Statuimus & ordinamus, quòd cenſualia empta ad in perpetuum, de quibus inſtrumentum gratiæ factæ venditori de ea luendo, reuendendo & redimendo non oſtenditur loco bonorum ſedentium habeātur. Vbi vero monſtrabitur inſtrumentum gratiæ, pro bonis mobilibus & loco bonorum mobiliū cenſeātur. quē tex. notēt regnicolæ, quia probat quod in dubio res præſumitur libere vendita ſecundo probat venditionem factam de his redditibus annuis cum gratia redimendi, mobilium bonorum cenſeri. & ſic redditus perpetui ſine clauſula redimendi cenſentur bona immobilia. & ſolutioni & executioni horum redditūm non obſtabit aliqua exceptio nullitatis vel appellationis allegata per debitorem quouſque ſatisfaciat creditori cenſus. dict. lib. 4. fororum Aragoniæ titu. de cenſualibus & alijs debitis. conſt. incip. *Porque las execuciones de las ſentencias, &c.* & quòd ratione oneris iniuncti poſsit minorari pretiū a lege vel conſuetudine. eſt text. in capit. cum Ioannes. ibi cuius conditionis intuitu. vbi not. Feli. colum. 1. num. 4. de fide inſtr. l. pen. ff. de hæred. vel actio. vend. l. ſi quid venditor. ff. de ſeru. export. l. fundi partem. 79. ff. de cōtrahenda emptio. ibi, Nam hoc ipſum pretium fundi videretur. not. Socin. in l. 1. §. hæres. num. 3. ff. ad Trebellian. & in cōſ. 15. nu. 57. lib. 1. Andre. Tiraquel. de retract. lib. 2. in princ. nu. 20. vt iam dictum eſt ſupra. ¶ Quæri poteſt an conſtitutiones principum reducentes cenſus ad certam taxam, & quod in pecunia conſtituantur obligent clericos & eccleſias: quæ ſecundum tenorem & permiſsionem extrauag. Martini & Sixti habent huiuſmodi redditus in fructibus, ſcilicet tritico, blado, oleo vel in ſimilibus? Videtur quòd non quia ſunt leges laicorum præceptiuæ, quæ etiam in fauorem clericorum non ligant clericos ſine Papæ approbatione. ca. fin. de reb. eccl. non alien. ca. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſt. cum ergo ſit extra forum ſuum, nō ligabit clericos nec res ipſorum. argu. l. final. ff. de iur. om. iudi. cap. 2. de conſt. lib. 6. tum etiam quia clerici vtuntur iure communi & non ſubijciuntur ſtatutis laicorum. vt in ſimili not. Bal. in l. venditiones. quæſtio. 6. colum. 2. num. 5. de contrahend. emptio. tum quia prædicta leges veniunt in correctionem iuris communis, & ſic ſtrictè ſunt accipiendæ cum perſonis tantum laicorum, cum de clericis nihil in eis ſit expreſſum. argum. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſoluto. matrimonio. l. commodiſsime. ff. de liberis & poſthumis. l. ſi extraneus. ff. de cond. cauſ. dat. cap. ſuſceptum. vbi dixi. De reſc. lib. 6. tum etiam quia lex Papæ quo ad ſuos clericos eſt ſuperior & Regis inferior cap. ſolitæ. de maio. & ob. igitur ab inferiori tolli non poterit. Clemen. ne Romani. de elect. præcipuè cum inducat nullitatem contractuum ſecundum formam iuris Canonici eis licitam & permiſſam, quæ eſt priuatio & pœna. l. non dubium. vbi Bald. C. de legi. Alexan. & Iaſo. in. l. turpia. 2. notab. ff. de lega. 1. Philipp. Franc. in cap. quoniam. num. 6. de elect. lib. 6. Feli. in cap. 2. num. 3. de conſti. Caſſador. deciſi ſuper reg. Cancella. 14. num. 7. Gomeſsi. in cap. ſtatutum. numer. 90. de reſc. lib. 6. Igne. in l. 3. num. 8. ff. ad Sillani. cum ergo ſit pœna, & à iure nō expreſſa talis reciſsio & nullitas cōtractuum non comprehendet clericos gloſ. in cap. fin. de iur. patrona. ca. is qui. de ſententia excom. lib. 6. & alibi latius dixi. igitur, &c.

¶ In contrarium eſt, quòd lex principis non recognoſcētis ſuperiorem in ſuo regno poterit ponere legem omnibus ſubditis, quæ eſt communis & in vtilitatem reciprocam cuiuſcunque. & præſertim cum eſt talis lex lata ad bonum animæ iuſtificando contractum, ne labē vſuræ contineat, quia valor frumenti & aliorum fructuum variatur latiſſimè. & ideò melius eſt vt pretium ſit vnum, & ſolutio ſemper vniformis. quæ fieri nequit niſi in pecunia. Cum ergo ſimiliter venditio realis ſit, quæ imponitur ſuper rebus immobilibus ſitis in

regno

regno poterunt à Rege hoc iugo affici, confirmatur nam clerici gaudent ſtatutis & conſuetudinibus laicorum, dummodo ſint generales, & eis ſanorabiles præceptum, nec inhibitionẽ continentes.tex.eſt in.ca.conſtitutus.de in integ.reſt. ibi; iuxta municipij Patroſinenſ.ſingularis ad hoc ſecundum Angel.conſ.225.Rom.ſing. 442. Bertachin.in tract.de epiſcop.5.par.4.lib.quæſtio.37. Lap.allegat.106.nu.6.& allegat.101.n.14. Cum ergo clerici velint in regno vti legibus Regijs de contractibus loquent.bus obligando laicos, tenentur cum ſuis qualitatibus.Bald.in. l. omni nouationẽ num.2.C.de ſac.ſanct.eccl.& in.l. 1.quæſt.fin.C. de contrahend.emptio. & in l. de quibus. verſic. Sexto quæritur.ff.de legib.& in.l.contra iuris.§. fin.ff.de pact.Philipp.Deci.conſ.532.nu. 8. col. 2.lib.4.quia quando quis vtitur iure quæſito ex perſona alterius debet vti cum qualitatibus illo iure inhærentibus. l. Pomponius. §.cum quis.ff. de acq.poſſeſſ.adde quæ notantur ab Andre. Tiraquel.de primoge.quæſt.43.vbi agit de quæſtione an cõſuetudo præferens primogenitũ cęteris fratribus,liget ſecũdo genitum clericũ, vt ei præferatur primogenitus laicus.& quæ notauit ad. l. 4.in glo.1.verſ.vtrum.autem contra clericos. tit. 8.lib.3.ſupra.pag.1086.Couar. in practi. quæſt. cap.8.verſi.quinta concluſio.nu.5.Ioan. Oroſ. in l.de quibus.nu. 146. ff. de legib. Sed huiuſmodi ſtatuta ſunt mixta & in vtilitatem communẽ ergo ligant clericos.Itaq; etiã ſtatuta quæ tractant de armis non portandis propter pacem,& quæ agunt de conſeruatione montiũ. & quæ prohibet venationẽ & aucupationem incertis mẽſibus, vt conſeruentur animalia & aues: augeanturq; comprehẽdit etiã clericos. igitur & in ſpecie propoſita. Confirmatur:nã in his quæ concernunt vtilitatẽ publicam cõprehendũtur clerici.l. additos. C. de epiſcopali audien.not.glo.in.l.ex ea.ff.de poſtu.ſed non dare cenſum niſi ſub forma legum regni concernit commune bonũ ſubditorũ temporale & ſpirituale vt ſuprà habitum eſt,ergo comprehendit clericos.ex Ioan.de Platea. in. §. item lex Iulia.col.3.verſ. item nũquid ſtatutum laicorũ.n.108.cõſti.de publi.iudi.fo.134.his etiã accedit ſtatutũ generale laicorũ ad commodũ, & incommodũ clericorũ, arctat clericos in vtroq; foro Ioã.de Platea poſt Bart.in.l. ſi diuina domus. C.de exactori.tributo.lib. 10.Ioan. Lup.in.l.70. Taur.nu.15.qui laté loquitur. melius per Georg. Natrã in rep.c.quãuis pactũ.col.56.q.15.nu.171. verſ.contrariã tamẽ ſententiã.de pact.lib. 6. Deci.conſ.282.nu.7.Barbat.in.c.cæterum. nu.5.de dona.c.cũ veniſſent.de eo qui mitti.in poſſ.cauſa rei ſeru.c.cũ cauſam.de re iudic. non enim ligat clericos intuitu ſtatuti, ſed intuitu honeſtatis. Bart.in.l.cũctos populos.C.de ſum. Trin. Imol. in.c.quod clericis.de for.compe. col.2. & eſt lex fundata in ratione & bonis moribus ad euitãdam vſuræ præſumptionẽ, & cõtinet mixtũ fauorem clericorũ & laicorũ.tum etiã quia ratione rerũ ſuper quibus fit conſtitutio cenſuũ & in iuriſdictione noſtri Principis tenebuntur ſeruare formã datã in talibus cõtractibus. arg. eorum quæ notantur à Platea in.d. l. ſi diuina domus. & clerici veniunt ciuiũ appellatione & dicũtur ipſi & eccleſiæ de corpore ciuitatis. Bart.in.l. 1.ff.ad municipal.Bal.in.c.1.de eo qui arm.bellica depoſ. in vſibus. ergo ratione connexitatis & indiuiduitatis clericorũ & laicorũ in his cõtractibus cenſualibus cũ ad inuicẽ ſint venditores & emptores ; ſtatutum in laicis locũ habebit in clericis,cum vna res non debeat diuerſo iure cenſeri.c.tua.de decim.& quod fit ad communem hominũ vtilitatem patet ex d.extrauag.1.in prin.& in extrauag. 2.quibus tantũ diſponitur inter laicos & clericos annuos redditus licitos eſſe,&cõtractus obſeruãdi in talibus & ſic leges Regiæ nõ cõtradicunt. Imò cõcordãt cũ diſpoſitione iuris & ſecundũ eius mentẽ declãrãt omnes cõtractus fructuarios cẽſuales annuos ad pecuniã eſſe reducendos,& cõſtituendi ſimiliter per pragm. nouam dñi noſtri Philippi Regis ſunt inſtituẽdi ad preciũ.14.mille per mille.quæ leges ab omnibus in Regno ſunt ſeruandæ : & in vtroq; foro practicandæ. Sed quæro an debeatur gabella ex cõtractu annui redditus?reſpondeo deberi,quia eſt vere vẽditionis & realis ; quippe cũ res vẽditur ſuper quã fundatur , etiã ſi contineat clauſulam redimẽdi.extrauag. 1.ibi,bonis in ipſo cõtractu tunc expreſsis , pro ipſius cenſus annui exolutione in perpetuũ obligatis. & in extrauagãt.2.ibi,vẽdentes &emẽtes in cõtractibus ſuper his inter ſe firmauerũt & receperũt,& recipi ſoliti fuere illa ex domibus,terris,agris,prędijs poſſeſsionibus & hæreditatibus prędictis qui huiuſmodi cõtractibus expreſsi fuerũt, prædictorũ ſolutione cẽſuũ & redditũ efficaciter obligantes, &c.ſi ergo cõtractus eſt realis perpetuus & vẽditionis merito ergo debita erit gabella,ſicut ex cęteris.per.l. 3.quaterni gabellarũ.tũ etiã quia ad iuſtitiã horũ cõtractuum requiritur vera venditio & emptio,& quòd cõſtitutio fit in rebus immobilibus frugiferis,& pactum redimendi in voluntate & ſola facultate vẽditoris,nõ emptoris , vt eſt notum , ergo debetur gabella , & ſic practicatur.
¶Sed eſt dubium vtrũ ex reſolutione cõtractus, cũ clauſula redimẽdi, debeatur noua gabella tanquàm ex nouo contractu? & eſt dicendũ nõ deberi,quia ex cõtractu debetur gabella , quæ fuit iam ſoluta ratione contractus. non ergo debetur amplius ratione diſtractus, cum ſit odioſa lex indu-

cens tributum & gabellæ præſtationẽ. ex Andr. Tiraquell. in legibus connubialibus gl. 5. nu. 2. & 29. quẽ vide. tum etiã ex Paul. Caſtrẽ. in l. 1. col. 1. nu. 3. C de pactis inter empt. & vendit. & iterũ in. l. 1. col. 2. nu. 8. C. quando liceat ab emp. receed. cũ ergo non ſit nouus contractus, & annullatio & receſsio proueniat ex vi clauſulę poſitę in primo contractu, gabella nõ erit debita ſecundo loco ex diſtractu. ſecus ſi clauſula redimendi, nõ eſſet appoſita in primo contractu. nã eſſet venditio noua & nouus contractus toties, quoties repetitur, cũ precio & noua obligatione. non ſic cũ redimitur ab ipſo vẽditore, quia legis authoritate receſsit à priori contractu emptor & compulſus: ideoq; cũ fuerit ſoluta gabella à venditore in cuius fauorem fit diſtractus, nulla debebitur gabella. l. 70. Tauri in finali. verbis. ibi. *y anſi miſmo aya de pagar el comprador las coſtas, y el alcauala, ſi la pago el comprador ante que la coſa anſi vendida ſea entregada.* Nõ ergo ex diſtractu debetur gabella. tenet Angel. in. l. ſi hominem. col. 1. verſi. in textu quoniã ea vẽditio ff. de vſucapio. Bar. in l. ab emptione. col. 4. verſi. quæro qualiter debet. ff. de pact. nu. 12. vbi Bald. Paul. & Iaſ. n. 17. Bal. in. l. ſi donationis. C. quod met. cauſa. Bal. & Salic. in. l. 1. C. quando liceat ab emp. diſcede. Ioan. de Platea in. l. Sancimus. col. 1. verſi. & ſimiliter ſi res vendita. C. de conſul. lib. lib. 12. fol. 165. Rebuff. in. 2. part. conſtit. Galliæ pag. 169. gl. 6. nu. 2. ar. vnico. Quæritur tamẽ de ceſsione cenſus quã pecunia numerata facit emptor cedendo ſuum ius quod habet contra primũ venditorem in iſtũ ceſsionarium ſeq; illi & bona obligando pro validitate cenſus, an debeatur gabella? & eſt dicẽdum ꝙ ſic, cum ſit nouus contractus, & non ſit virtute primi reſolutus ex pacto reſolutiuo. ergo tenetur ex. l. 2. quaterni. & ex mente Iaſ. in dict. l. ab emptione. nu. 16. col. pen. ad fi. Bald. in l. cũ per eos. n. 3. C. ſi quis alte. vel ſibi. facit nã attendenda eſt natura contractus potius quã verba, quia licet dicat ceſsionẽ vel cõductionem, tamẽ ex obligatione & pretij receptione eſt in rei veritate cõtractus vẽditionis. & ſic verbũ ceſsit, eſt accipiendũ, ideſt, vendidit. l. ſi olei. C. locat. l. ſi inſulã. ff. de præſc. verb. l. hi qui. C. locat. l. ea lege. § locauit. ff. eod. l. cotẽ ferro. §. qui maximos. vbi Bart. ff. de publicanis. & ex notat. à Ripa in tract. de peſte. 1. par. in princ. nu. 60. Corne. cõſil. 12. lib. 4. Item, quia verba ex qualitate contractus contra propriam ſignificationem ſunt accipienda, tex. in. l. ſi vno. verſic. ſed & ſi verbo donationis. & ibi glo. verb. ſed tranſactio. ff. locati. l. in lege. ff. eod. tit. locati. l. ſi cũ duo. & l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. notat. Signorol. de homodeis in rep. l. cunctos populos. nu. 3. C. de ſum. Trini. Item ex qualitate pretij dignoſcitur qualitas, virtus, & eſſentia contractus. ex gl. in. l. 1. verb. agendo. ff. de ſuperficieb. ſecundũ Bar. ibi. n. 3. notatu digna ſecundũ eund. in quæſt. 4. col. 3. n. 9. Iaſo. in l. filius familias. §. diui. col. 21. nu. 245. ff. de lega. 1. ſed in ſpecie propoſita conſtat non eſſe donationis contractus talis ceſsio, nec locationis, ſed venditionis ergo talis erit iudicandus vẽditionis & tenebitur nouus venditor nominatus cedens ad gabellam per. l. 2. & 3. quaterni gabellarum. & ita ſæpiſsime vidi in practica iudicatum, & iudicaui, in fauorem gabellarij. ¶Quæritur vtrum clericus venditor teneatur ad ſolutionem gabellæ ex contractu iſto cenſus, vel alterius? Reſpondendum eſt non teneri, niſi id faciat per modũ negotiationis. l. 3. in quaterno gabellarum. Caſtell. in l. 70. Tauri. nu. 43. in gl. *y el alcauala.* cap. quanquã de cenſi. lib. 6. Albert. Trot. de vero & perfecto clerico lib. 1. c. 54. nu. 7. Marc. Anton. Natta. con. 139. nu. 4. lib. 1. tradidimus in l. 1. gl. 1. col. 93. ad fin. cum ſeq. titu. 3. lib. 1. ord ſupra. quod priuilegiũ immunitatis extenditur ad clericos primæ tonſuræ non tamẽ ad coniugatos. l. 13. tit. 3. lib. 1. ord. l. 23. tit. 4. lib. 4. ordinam. ſi tamen res vendita non erat patrimonialis ſed ex negotiatione habita debetur gabella & recuperatur ab emptore laico. l. 120. quaterni gabellarum. Caſtellus vbi ſuprà & ita eſt intelligenda. l. 4. tit. 4. lib. 6. ſuprà. ibi, *que el clerigo vendedor ſea tenido de pagar, y pague enteramente el alcauala dello.* nam alias eſſet cõtra tex. in. d. l. 1. ibi, *de todo tributo, &c.* & quæ ibi dixi tit. 3. lib. 1. ſuprà non tamen debet vendere ſuo nomine, vt eam acquirat alteri tertio laico in fraudem fiſci, prout ſæpe fit in damnum conſcientiæ, & tenetur ad reſtitutionẽ in foro animæ fiſco ſeu conductori gabellarum, vt dixi in dict. gl. 1. l. 1. col. 93. ver. quid autem obſecro tit. 3. lib. 1. ordinam. dixi cõmunem plura citando ad Segur. de bonis lucrat. conſtan. matr. num. 233. illicitam tamen gabellam licet defraudare ex Tiraquello in princ. n. 68. lib. Retractus. & fraudẽ gabellę qualiter ꝓbent collectores vi. Hipoli. ſingul. 698. ¶Quæritur etiã vtrum hæredes teneantur in ſolidũ pro ſolutione cẽſus, vel pro hęreditarijs portionibus, & nõ obſtãte clauſula appoſita in cõtractibus cẽſualibus dicẽti, *cõ condicion q̃ podays pedir todo el dicho cẽſo a qualquiera de mis herederos* inſolidũ *al q̃ vos mas quiſierdes y por ello le podays hazer execuciõ.* an executio debeat fieri inſolidũ? iſtud dubiũ eſt nũc apud me decidendũ cũ dño iudice ordinario iſtius ciuitatis? in quo pũcto omiſsis ſuperfluis dicerẽ, ꝙ quãuis eſſent hæredes extranei non ſunt cõueniendi inſolidũ, niſi pro hæreditarijs portionibus, nã in filijs nõ eſt dubiũ, nã pater nõ potuit eos grauare in legitima. l. quoniã in priorib⁹. C. de inoffi. teſta. de primo & dubitabili caſu do tibi caſum vnicum & ſingularem

rem in.l.cum qui.§.te & Titium.ff.de verb.obliga.ibi,& quamuis conueniſſe videatur,ne ab alio hærede,quàm à Titio peteretur,tamẽ inutile pactũ rõuentum cohæredibus eius erit. notat Ioã. Oroſci.in.l.auus.nu. 2. ff. de pact. de quo textu. agit Bart.in.l.continuus.§.fin.ff. de verb. obliga. Declarat optimè Paul.Caſtren.in dict.§.te & Titium.ex lege. 12.tabularum diuiditur obligatio dandi inter omnes hæredes. l. ea quæ omnibus. C.fami.ercisſ.l.1.ſi cert.pet.l. pacto ſucceſſorum. de pact. ideò tranſit ad hæredes , & hæres pro ea tantum portione qua repræſentat defunctum cõuenienduſ eſt.not.ff.de præto.ſtipula.l.2.§. fina. in gl.magna.tex.in l.cum à matre. C. de rei vendica.l.fin.§.& ſi præfatam. C.de iur. deliber. Pinel.in.l.1.par.3. num. 80. C. de bon. mater. fol. 142.col.2.Suarez in rep.l.quoniam.in prioribus. ampliat.7.C. de inoffi. teſtament. igitur cum ius nouum introduxit inuentarium in fauorem hæredum, non intendit vllo pacto tollere beneficiũ iuris diuidentis obligationem pro portionibus hæreditarijs.ex dict.l.fina. C.de iur.delibe.l.7.& ibi Greg.Lupus verb.*que las deudas*.tit.6.part.6. igitur condemnati debent hæredes pro portionibus hæreditarijs non inſolidum etiam ex lege cõtrahentis & conſtituentis talem conditionem in annua præſtatione. & hoc erit quando creditor egit contra vnum hæredẽ vel plures actione perſonali,nam ſi egiſſet contra eum tanquàm contra poſſeſſorem rerum hypothecæ ſubiectarum, & in quibus eſt obligatio conſtituta pro ſolutione tributi ſeu cenſus,executio fieret in ipſa re in ſolidũ,& reſeruatur ius ſuum poſſeſſori contra cohæredes,vt ei pro portionibus hæreditarijs ſatiſfacerent,& intereſſe.colligitur ex Barto. in dicta l.continuus.§.prætereà ſciendum.num. 9. ad fin. ff.de verb. obligar. & in terminis quòd ſi habeat hypothecam poterit agere inſolidum ad totum cenſum contra quemlibet poſſeſſorem, & ſingularem ſucceſſorem, & hæres conuentus hypothecaria non poterit opponere beneficium excuſsionis.tenet Roder.Suarez in rep.l.poſt rem iudicatam.limita.1. ad legem regni. nume. 14. ff. de re iud.Pagin.293.& citat. l. mulier. ff. qui potio.in pig.hab. vbi eſt caſus ſecundum gloſſ. ibi ſingul. quòd vbi ſunt plures debitores,quod ſi vnus de dictis debitoribus conueniatur hypothecaria , non poteſt opponere de excuſsione fienda cõtra alios debitores.l.creditoris.vbi not.Bar.nu.3.ff.de diſtract.pigno.idẽ Bar.in.d.l.mulier.text.& ibi gl. verb omnes.in.l.moſchis.ff.de iur.fiſc.vbi.Bart. n.1.idẽ Bar.in.l.1.C.ſi vnus ex plur. hæred. Specul.in tit.de obliga.& ſolut.§.1.verſi. itẽ debitor meus.Neguz.in tract.de pigno. primo memb. 8. par.princ.nu.48. Couar. alios referens dicit hanc communẽ opinionẽ etiã in ſpecie propoſita annui redditus.in lib.3. Var.reſo.ca.7.nu.7. & 8.

¶ Confirmatur, nã ius hypothecæ eſt indiuiduũ ex ſuapte natura,vnde tranſit cum rebus ipſis hypothecæ ſubiectis ſine aliqua diuiſione, ac proinde cum ipſis inſolidũ agendũ eſt.l.quãdiu vbi notant Bald.Salic.& omnes.C.de diſtract.pign.Neguz.vbi ſuprà & in.1.memb.6.partis.nu.20. vbi hoc probans rationẽ ſubdit , ne cogatur creditor cum pluribus poſſeſſoribus per partes minuatimque conſequi debitum ſuũ.ad idem.l.1. vbi notat Bald.& Salic.C.ſi vnus ex plurib.hæred.& tenet nouiſsimè Gomezius Leonius in ſua centuria reſponſorum iuris. deciſio. 17. ita iudicatum fuiſſe per ſupremos iudices,vt ſinguli ad cenſum inſolidum obligarentur,ita vt vnius ſolutione integra alij liberarentur.& ita ſententiam ipſe protuli & fuit confirmata per Cancellariæ Regios Senatores Pincianæ. Loquimur enim cum conſtitutio cẽſus ſtat in re obligata per ſpecialem ſeu generalẽ hypothecam.in ca.conſtitutus.de religio. domi. Ideo fuit pro rata diuidenda penſio annui redditus,quia penſio ſeu redditus debebatur pro pluribus eccleſijs ſine aliqua hypotheca ſpeciali ſeu generali,vt not.ibi Panor.n 8.& ſic opinio cõtraria huic iudices in Hiſpania merito nõ recipiũt , ſed primam de qua ſuprà. ſecũdùm Couar. vbi ſuprà quamuis ipſe ab ea recedat cum Guido.deciſ.432. Rupella in inſti.forenſi.lib.1.ca. 10. Caſſanæ. in conſuet.Burgund.rub.5.§.2.nu.35.per.d.c. conſtitutus.non iuridice ab eis expenſum. & intellectum. Dubitatur etiam quis conſtituit cenſum in aliqua domo annuatim præſtandum forte decem mille morobetinorũ pro cẽtum quadraginta,ſoluit gabellã ratione iſtius cõtractus,vẽdidit ipſam domũ deinde Petro pro quadringẽtis aureis cum ſuo onere, itaq; ſolutio pretij fuit in pecunia , & tributo ſeu onere quod loco pretij ſucceſsit , eſt dubiũ vtrũ gabella debeatur pro quingẽtis aureis quibus res fuit æſtimata,an tantũ pro pretio dato & ſoluto in pecunia? in quo dubio dixi,& ita iudicatũ fuit Salmanticæ per iudicẽ ſecularẽ & eius aſſeſſorẽ. Gabellã tantũ debitã eſſe ex iſto cõtractu venditionis ex pecunia in nũmis ſoluta,nõ in æſtimata & loco pretij aſsignata ratione cẽſus & oneris iniuncti, quia illud onus iã ſemel eſt apud emptorẽ primũ & in eũ remanet res vẽdita pro parte tributi,& fuit ſoluta gabella de tali vẽditione,& nũc nõ venditur per tributariũ nec auſertur,ſed ſolutionis onus trãsfertur in ſecundũ emptorẽ,vt liberetur Dñs domus,& recipit loco pretij Sed circa onus vẽditio aliqua nõ celebrat quia eſſet vẽdere rẽ alienã & alteri hypothecatã ratione prioris cõſtitutionis annui redditus, ex qua iã fuit ſoluta gabel.ſuffirit ergo,q ex re vẽdita detra

cto onere [illegible] ſoluatur, hoc eſt de pretio in pecu
nia dicto ab iſto ſecundo emprore ipſius domus.
¶ Quæritur vlterius vtrùm res ſuper qua eſt im-
poſitum & fundatum cenſum veniat in commiſ-
ſum ob ceſſationem penſionis ex vi iuris & con-
ditionis appoſitæ per partes in contractu cenſus?
videtur quòd ſic, quia contractus ex partium con
uentione formam & legem accipere dignoſcun-
tur. l. 1. §. ſi conueniat. ff depoſit. faciunt prędictę
extrauag. 1. & 2. de emp. & vend. ibi inter ſe fir-
mauerunt. text. expreſſus in. l. 68. Tauri. dicente,
*ſi alguno puſiere ſobre ſu heredad algun cenſo con condi
ciō que ſino pagare a ciertos plazos que caya la heredad
en comiſſo, que ſe guarde el contracto y ſe juzgue por el,
pueſto que la pena ſea grāde, y mas de la mitad.* Reſol
uitur ob canonem non ſolutum talis contractus.
Laurent. Syluan. conſi. 49. nu. 81. Solet commu-
niter apponi in cenſuali contractu ea conditio, vt
non ſoluto cenſu biennio, aut triennio, ius ipſius
contractus extinguatur, fiatque res ipſa cōmiſſa.
eaque pactio ſeruanda eſt ex prædictis. & Couar.
lib. 3. Variar. reſolu. c. 7. num. 1. fol. 20 a. col. 2. ver
ſic. ſolet tamen. vbi ponit modum & practicā in-
telligendi hanc cōditionem, quæ eſt apud ſupre-
ma Regii tribunalia, eam enim legem & cōditio-
nem quamuis in contractu expreſſa ſit, tantū ad-
mittit, & probat, vbi cenſus perpetuus conſtitui-
tur abſque pacto redimendi, & res, ſuper qua con
ſtitutus eſt, ipſius erat, qui penſionem annuā ſibi
ſoluendam cauerit, alioqui benigno quodam iure
nunquam obtinet is, qui rem iure, & ratione com
miſſi reddi ſibi poſtulat, quod expreſſim iure fie-
ri comprobat Matthę. Afflict. deciſi. 80. quā pra-
cticam iuſtam iuridicamq; cēſeo, quamuis repug-
ner verbis dict. l. 68. Tauri. ibi, *ſi alguno puſiere ſo-
bre ſu heredad.* ergo ad hæreditatem venditoris, &
non emptoris refertur, qui ſuper eam conſtituit
annuam præſtationem. & cum culpa ſua veniat
priuandus nō ſeruando leges & conditiones con-
tractus cenſus, non poterit repetere melioratio-
nes factas in re ſubiecta cenſu. Iaſo. in. l. 1. nu. 30.
& in. l. 2. nu. 27. C. de iure emphyteu. & à die quo
incidit res in cōmiſſum tenetur emphyteuta ſeu
cenſuarius reſtituere ipſam cum fructibus. Iaſo.
in. l. in emphyteuticarijs. colum. 5. num. 17. C. de
iur. emphy. Vtrùm autem res incidat in commiſ-
ſum propter ceſſationē ſolutionis fortè per tres
vel quatuor annos, vt in praxi vidi dubitari, ſi nō
fuit prædicta pœna commiſſi poſita in contractu
cenſuali? videtur quòd non, quia ſolet apponi, &
ſi non fuit appoſita, cenſetur omiſſa ex partium
cōuentione, quāuis in iure eſſet expreſſa ex vi cō
tractus. tū quia eſt pœna priuationis, quæ locum
nō habet, niſi exprimatur. gl. not. in. c. fin. de iur.
patron. & quæ ſcripſi ad Segurā de bonis lucta-
tis cōſtant matrim. n. 166. gl. in. c. Apoſtolus. 81.
diſtin. & gl. in ſum. 15. q. 8. & in. c. quanquā. verb.
ſecus. de elect. lib. 6. c. is qui. de ſententia excom.
lib. 6. tū quia in contractu cenſuali ex ceſſatione
ſolutionis quis nō cadit à iure ſuo. ex gl. notabi.
in cap. conſtitutus. de religio. domi. in verb. iuxta
raram. quam magiſtram dixit Ioan. de Imol. in. c.
ad audientiā. de reb. eccl. non alie. not. Philipp.
Deci. conſi. 138. col. 1. num. 5. Alberi. in. l. 2. col. 7
verſic. quid de quæſtione à me quæſita. C. de iur.
emphyteu. Deci. conſ. 146. co. 1. Hippoly. ſingu.
95. Matthæ. Afflict. in. c. 1. §. fi. nu. 1. de eo qui ſibi
& hær. ſuis. Boeri. in conſuetudin. Bituric. §. 24.
fol. 47. Panor. in. c. 1. col. 2. & ibi Beroi. num. 69.
de in integ. reſti. Soci. conſ. 167. lib. 2. Iaſ. in dict.
l. 2. num. 41. quorum opinio communis ſecūdum
Deci. in dict. conſ. 138. col. 1. & Couar. lib. 3. Va-
riar. reſolu. ca. 7. col. 3. in princ. quamuis Bal. cōſi.
177. lib. 3. cōtrariam dixerit communem eſſe. vt
refert Couar. vbi ſuprà. ſi ergo ex contractu cen
ſuali ex quacunq; longa temporis ceſſatione etiā
per mille annos, non cadit cenſuarius à ſuo iure,
merito in contractu nobis oſtenſo ſine pacto cō-
miſſi, non erit dicendum per ceſſationem penſio
nis per tempus quadriēnij incidiſſe in cōmiſſum.
etiam ſi dixeris hanc conditionem tanquam ſoli
tam apponi ex ſtylo notariorū pro ſcripta ſit ha
benda. ex. l. fin. C. de fideiuſſo. Curti. Iunior. con
ſil. 101. nu. 10. Couarr. de teſtam. in rubr. 2. part.
num. 14. Fernand. Michae. de ſucceſſ. creatio. lib.
1. §. 6. n. 53. Segur. in rep. l. 3. §. fi. nu. 31. vbi in ad-
ditione vltra omnes plura adduxi. ff. de liberis. &
poſt. hodie tamen locum non habet cū tota ſcri-
ptura eiuſq; tenor ſit legēdus à tabellione parti-
bus coram teſtibus, & amplius poſt partiū appro
bationē notarius quicquā addere protocollo ſeu
ſcribere poterit, vt dixi in meis additis ad Segur.
loco citato. per Regiam pragm. ca. 1. fol. 190. lib.
pragm. regum. Catholi. quam etiam refert Dida-
cus del Caſtillo in. l. 50. nu. 14. in legibus Tauri.
& ſic cautela erit vt facias notario in continenti
non data ei facultate addendi ſeu mutandi for-
mā protocolli, vt de mandato iudicis afferat corā
ipſo ipſam ſcripturam originalem & protoco-
lum, & ſic apparebit an ſit vniformis contractus
præſentatus ad literam cum originali, vt ſæpe
conſului, & in quæſtione propoſita in qua pœna
cōmiſſi non erat in protocolo & erat in transſum
pto, notabis perpetuo. adde. Cæpol. Cautel. 192.
¶ Quæri etiam poteſt de eleganti quæſtione, an
hi redditus ſint conſtituēdi ſuper certis fundis aut
rebus immobilibus, vel ſufficiat cōſtitutio in per
ſonā cū obligatione generali bonorū, ad iuſtitiā
iſtius Cōtractus cenſus? ſit concluſio cōmunis reſ
pōſio & in practica recepta cōmuni vſu cōtrahē
tium

tiam neceſſarium eſſe, vt hic cõtractus licitus ſit, & à labe vſuræ alienus, quod reditus conſtituan tur ſuper bonis aut rebus aliquot, quæ valeant ad redditus annui ſolutionem alioqui conſtitutis annuis redditibus ſuper perſona vendentis, illicitus erit contractus. hanc cõclus. tenet Archiepiſ. Flor. 2. par. titu. 1. capit. 8. §. 10. Laurent. Rodulp. in repet. c. cõſuluit. a. pat. q. 1 t. 15. & 18. de vſur. Carol. Molin. de contract. nu. 22. & eſt cõmunis opinio ſecundum Couar. lib. 3. Varia. reſolu. c. 7. nu. 3. verſic. verum in hoc de redditibus. vbi alios citat. quamuis ipſe velit contrariam opinionem defendere aliquot fundamentis. & iſtã cõmunem defendit Nauar. in. c. ſi. 14. q. 3. nu. 83. contra. Domi. de Soto. lib. 6. de iuſt. & iur. q. 5. art. 1. & hanc contrariam ſententiã iure veriorem contra cõmunem cenſet Couar. in dict. c. 7. verſi. ego ſanè. dicens eandem ſententiã ſenſiſſe ante eum Conrad. de contract. quæſt. 74. & q. 75. pluribus ad id adductis rationibus. &. q. 83. concluſio. 13. Carol. Molin. vbi ſuprà nu. 22. Ioan. à Methymna de reſtitutio. tract. de cẽſibus. col. 5. de vtraq; ſententia videre poteritis per Couar. & alios ſuprà citatos. à communi tamen non eſt recedendum. quia iſti contractus in re fundantur, & fructus tanquàm qualitas ab ipſo ſubiecto deriuantur. ¶ Quo fit, quod contractus cenſus debet fieri quemadmodum cęteri contractus reales cum venditur res immobilis & ſeruatis qualitatibus, & gabella debet ſolui receptori illius loci vbi res, in quibus fundatus eſt cenſus, ſitæ ſunt ſecundum tenorem legis quaterni gabellarum, & ſub eadem pœna venditoribus iniuncta non ſoluentibus intra quinque dies à tempore celebrati contractus eum quia eſt vera venditio & realis, tum quia ad ſuã iuſtificationẽ requiritur illud ius percipiendi producatur ex re, & nõ ſicca pecunia. nã cui competũt verba legis & ejus diſpoſitio oportet competere. l. 4. §. toties. ff. de dam. infecto eſt venditio, & rerum immobilium, igitur &c. quod eſt ſingul. ad. l. 120. 125. quaterni gabellarũ. & ita eſt apud practicos. ¶ Ex quibus infertur illicitum eſſe contractum, quo quis conſtituat annuum reddituum quatuordecim ſuper re, quæ tantũ decem reddit. & cõſtituens ſe obliget ad culturam & curam. ex Caſſanæ. in cathalogo gloriæ mundi. 12. part. conſider. 98. fall. 25. & in conſi. 63. nume. 6. & in conſuet. Burgund. rubric. 11. §. 6. in princ. cũ alijs citatis à D. Couar. in lib. 3. Varia. reſo. ca. 7. fol. 204, colum. a. vbi vide. & an peremptis bonis debitor cenſus teneatur ad annuam præſtationẽ. vide vbi ſupra per Couar. qui de pacto retrouendendi an faciat contractum ſuſpectum de vſuraria iniquitate infra in alia annotatione dicetur quia lex iſta facit hanc appoſitionem clauſulæ inducere ſuſpicionẽ vſuræ. cætera quę pertinent ad iſtos contractus cẽſus videnda ſunt per Nauar. & Couar. & Ioã. Methymn. in locis præcitatis. ¶ Sed reſtat videre an præſcriptione tẽporis tollantur annuæ præſtationes, & quanto tempore: pro cuius reſpõſione eſt videndus Aymon Craucite in aureo tract. de antiquitate temporis. fol. 161. col. 4. verſi. vigeſimo quarto. n. 34. in par. 4. Iaſ. conſ. 208. lib. 2. ¶ Quid autem an annuæ præſtationes inducant obligationem in futurum reſoluit Fernand. Michac. lib. 2. controuerſia. illuſtri. cap 83. & vide quæ dicẽtur infra. in l. 1. & omnino Fortuni. Garſ. de vltimo fine vtriuſq; iuris illatio. 5. col. 21. cũ. ſeq. & Hugon. Donellum in tit. de vſuris in pandectis.

¶ Ley. I. De la pena en que caẽ los Chriſtianos logreros.

El Rey D. Alõſo en Alcala. Año de mil. ccc. lxxxvj.

LA cobdicia †, q̃ es rayz [a] de todos los males [b] en tal manera ciega los

† Cobdicia q̃ es. Ad literã habetur iſta. l. in ordi. Regis Alphõſi Cõpluti celebratis. an. 1386. l. 1. tit. 23

a ¶ *Cobdicia que es rayz.* Not. quòd cõcupiſcentia eſt radix omnium malorum. c. bonorum. 47. diſtinc. glo. in. cap. nam concupiſcentia. de conſt. concupiſcentia, idem eſt quòd concupiſco. & eſt appetitus delectabilis ſenſitiuæ, & eſt ſubiectiuè in appetitu ſenſitiuo. D. Thom. Prima Secundæ, quæſ. 30. ar. 1. Nico. Nannus in polyantea verb. concupiſcentia. Concupiſcibilitas eſt appetitus ſenſitiuæ, qui communiter dicitur ſenſualitas, cuius obiectum eſt bonum apprehenſum ſecundum ſenſum. Thom. in tertio. ſententia. diſtinct. 26. art. 1. eſt enim contra legem Dei, Exod. 20. non concupiſces domum proximi tui, nec deſiderabis domum eius, non ſeruum, non ancillam, non bouẽ, nõ aſinum, nec omnia quæ illius ſunt. Vndę Beatus Iacob. in. 1. cano. vnuſquiſque, ait, tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus, Deinde cum concupiſcentia, conceperit, parit peccatum: peccatũ vero cũ conſummatũ fuerit generat mortẽ. & ibi. c. 4. vnde bella & lites in vobis? nonne ex concupiſcẽtijs veſtris, quæ militant in mẽbris veſtris? concupiſcitis, & non habetis, occiditis & zelatis, & non poteſtis adipiſci, litigatis & belligeratis: & non habetis propter quod non poſtulaſtis. Petitis, & nõ accipitis: eo quòd male petatis, vt in cõcupiſcentijs veſtris inſumatis. & de hac concupiſcentiæ prohibitione eſt tex. in. ca. ſi de rebus. in fin. & in. c. quod autem. ad fin. 23. q. 7

coraçones [a] de los cobdicioſos que no temiẽdo a Dios, ni auiendo verguença a los hombres, deſuergonçadamẽte dan a vſuras [b] en muy gran peligro de ſus animas, y daño de nueſtros pueblos. Y por ende mandamos, que qualquier Chriſtiano, o Chriſtiana de qualquier eſtado, o condicion que ſea, que diere a vſura que pierda todo lo que diere [c], o preſtare. Y que ſea de aq̃l que reſcibio el empreſtido: y que peche otro tanto como fuere la quantia que diere a logro. La tercia parte para el accuſador, y las dos partes para la nueſtra camara. Y ſi dẽſpues que alguno fuere condemnado en eſta pena fuere fallado que dio

a ¶ *Ciega los coraçones.* Vnde dicit canon, mens cupiditati alligata abſtinere neſcit à vetitis, nec debito modo gaudere conceſſis, nec adhibere pietati conſenſum. cap. virum Catholicum. 47. diſtin. ca. deteſtanda iniquorum peruerſitas. & ibi glo. conceſſis. de conceſſio. præbend. lib. 6. c. nihil. 83. diſtinct. ca. bene quidẽ. 96. diſtinct.

b ¶ *Dã a vſuras.* Vſura enim dicitur incrementum pecuniæ, ab vſu æris crediti nuncupata ſecũdum Iſidorũ: vel ſic diffiniri poteſt, vſura eſt, acceſſio pecuniæ, quæ ſupra ſortem, pro eius ipſius ſortis vſu exigitur à debitore, ſcilicet, vt cum pecuniam mihi debeas, ſiue mutuo tibi datam, ſiuè ex alia quauis cauſa creditam, ſi quid pecuniæ eo amplius mihi pendas tantum hoc nomine, quod illa pecunia vteris, quam mihi debes nec dum reddis, id vſura rectè nominetur: ipſa vero illa pecunia, quæ principaliter debetur, quo nomine acceſſio penditur, ſors vocetur. l. lecta. ff. ſi cert. petat. ita dicitur vſura, quaſi vſus, quia pro vſu ipſius pecuniæ exigitur quaſi dicas, vſus pretium. ac proprie nihil aliud ſignificat vſura, quã vſum. ſic Cicero vſuram lucis, vſuram vitæ, temporis vſuram dicit, iſtarum rerum omnium vſum intelligens. dixi ſuprà in gloſſ. iſtius tit. Id etiam fœnus dicitur, quaſi fœtus quidam pecuniæ. & fœnerator dans pecuniam. cap. fin. 46. diſtinct. & ca. penult. ead. diſt. & ca. 1. 14. quæſt. 3. dicunt quidam vſuram & fœnus differre, quia vſura dicitur lucrum de vſura ſumptum, vel dicitur, vbi ad mutuum recipiendum, non fuit tempus determinatum, fœnus autem dicitur, vbi fuit tempus determinatum ad recipiendum mutuum. indifferenter tamen vtimur ijs vocabulis pro eodem. facit capit. 1. de vſur. lib. 6. Ioan. Calderin. in capit. mandatum. de reſc. vt in l. quinta, tit. 19. iſto lib. 8. ordinam. in illis verbis, *diere a logro o renueuo.* & ibi notauimus. fœnus nauticum vulgo appellatum idem quod vſura nautica. Hugo Donell. de hac re agit in 1. parte tractatus de vſuris in pandectis. Qua tractat de vſura, & de nautico fœnore, de fructibus, cauſa & acceſſionibus, & de mora. illic videbis ad lectionem titulorum. C. & digeſtorum.

c ¶ *Pierda lo que diere.* diuiſio & applicatio huius pœnæ fit ſecundum l. final. infrà. hoc tit. quæ in forenſibus diſceptationib. eſt in practica. plures pœnas poſui in gloſſ. rubricæ huius titu. a. Verùm inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſint de quæſtionibus vſurarijs cognoſcere? Reſpõ. quòd nõ cap. accuſatus. §. de quæſtionibus. de hæret. lib. ſexto, eas enim remittere debent iudicibus ordinarijs. vt illic Ioann. Monach. Archidia. & alij notant. nam cum ex concupiſcentia pecuniæ mouere ſoleat voluntatem vi obiecti ad illicita lucra, id fieri cenſetur vitio magis morum, quam fidei, ac proinde non errore intellectus, ſed malitia voluntatis talia prouenire creduntur: vnde relinquitur, vt eorum cognitio inquiſitorum non ſit. Si vero vſurarius aſſereret, licitas eſſe vſuras: tunc ab inquiſitoribus tanquam verus hæreticus puniri poſſet. ac pœnitenti, inter alia quoque ab eiſdem iniungi, vt vſuras reſtituat, nam alioqui non ageret veram pœnitentiam. Dominic. & Peruſinus in dicto capitulo. accuſatus. §. ſane. & §. vltimo. Felin. in capitulo. cum ſit generale. de foro competenti. numero ſecundo. Dominus Iacobus Septimacenſis propter eius ſingularem nobilitatem, literarum, religionis & morum præſtantiam Epiſcopus Ciuitatenſis, & moderator Vniuerſitatis Salmanticenſis, meritiſſimus in tracta. de inſtitutio. Catholicis. capitulo. 64. numero tertio. Qui pertinaciter aſſerit non eſſe peccatum exercere vſuras hæreticus eſt. Clemen. 1. §. fin. de vſur quia omni iure diuino, humano & naturali ſunt prohibitæ vſuræ, vt diximus in Rubric. huius tituli, & in hoc caſu eſt hæreticus cenſendus aliàs ſi eſt vſurarius cenſetur ca

ſus

otra vez a logro, que pierda la mitad de ſus bienes: y ſea la tercia parte para el acuſador: y las otras dos partes para la nueſtra camara. E ſi deſpues que alguno fuere condemnado en eſta pena ſegunda que reſcibio fuere fallado que dio otra vez a logro que pierda todos ſus bienes: y ſe partan como dicho es. Y los contractos vſurarios que ſon hechos, o faſta aqui que no ſon pagados y han reſcibido los que dieron mayor quantia de la que dieron y les fincare alguna quantia por razon dellos que ſeyendo fallado que han recebido lo que dieron o preſtaron, que no puedan auer mas. E porque algunos no dan derechamente a vſuras, mas fazen otros contractos en engaño de las vſuras. a. Tenemos por bien que ſi alguno vendiere a otro coſa

ſus hæreſis, & aliter eſt puniendus. vt dixi in l. quinta. *Qualquiera que diere a logro*. tit. decimonono. lib. iſto. 8. infrà *En engaño de vſuras*. Vſuræ
a baſis & fundamentum eſt in mutuo. iuxta illud Pſalm. 14. Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, & Luc. 6. mutuum date nihil inde ſperantes. capit. conſuluit. de vſur. tamen vt ibi habetur, vſura etiam in contractibus cõmittitur cum res venditur vltra iuſtum preciũ ratione dilatæ ſolutionis, præſumi enim canon, quòd facta venditione emptor incontinẽti ſoluit pretium, & deinde ei fuit mutuo datũ, cum augmento lucri, & rationé ipſius crediti percipit illud plus Ioan. Andr. in cap. in ciuitate. de vſu. quem ſequuntur doctor. ſecundum Deci. conſil. 211. colu. 2. & hoc etiam dignoſcitur, cum quis vendidit rem paruo pretio, & cum clauſula pacti de retrouendendo & vẽdiret erat ſolitus dare ad vſurã, ex his enim contractus cenſetur vſurarius & in fraudem vſurarum factus, non autem ex poteſtate ſeu ſolo pacto de retrouendendo. & ſic non ſolum in mutuo ſed etiam in contractu emptionis & venditionis committitur crimen vſuræ. ca. conſuluit. & ca. in ciuitate. de vſur. ca. ſi quis oblitus. & ca. quicunque. 17. q. 4. c. ad noſtram de empt. & vend. c. illo vos. de pignoribus. quibus iuribus, vt dixi, ius fingit mutuum licet in ſua forma videatur alius contractus. noſtra ergo Regia conſtitutio originaliter deſumpta ex ordinamẽto Alphõſi Regis Cõpluti Ann. 1386. titu. 23. l. 1. in ſumma dicit, contractũ vẽditionis ex eo vſurariũ cenſeri, quod fuerit appoſitũ reuẽdendi pactũ, aut rem venditã, redimendi pretio intra certũ tempus reſtituto: vel poſt certum diem, & non prius reſtituendo, modo actum ſit, fructus rei vẽditæ interim dũ nõ redimitur ad emptorẽ nõ pertinere. ex qua ſumma & lege iuxta ſenſum apertiorẽ deducitur, alterũ ex duobus cum clauſula de percipiẽdis fructibus ab emptore, efficere contractum venditionis vſurarium. nẽpe vel pactũ redimẽdi, aut retrouendẽdi intra certũ diẽ reſtituto pretio. vel ita cõceptũ vt poſt certũ tẽpus liceat vẽditori & nõ prius pretiũ reddere rẽq; ipſam habere. Sed videtur in præſenti lege reprobatum pactũ redimẽdi ſeu retrouẽdẽdi intra certum tẽpus illicitũ quçeſſe pretio reddito, tamen iuſtiſsimũ eſt cũ fiat iuſto pretio ſitq; fauorabilis venditori, approbatuſq; ſit contractus à iure canonico cui eſt ſtãdũ in hoc crimine vſuræ. igitur videtur legẽ iſtam ſuſtentari non poſſe. Vnde inueſtigare oportet rationẽ huius legis. Quare ex pacto retrouendendi velit cõtractum venditionis vſurarium eſſe, ut euitemus antinomiã. Reſpondendum eſt, ex eo contractus illicitus præſumitur, quia ſimul cum pactione redimendi fuit appoſita clauſula de percipiẽdis fructibus ab ipſo emptore interim dum res ipſa non redimitur. ibi. *Y entre tanto aya los frutos dela coſa vendida*. Sed cum iſta conditio propria ſit pacti de retrouendendo, ſiquidẽ ante redemptionem emptor fructus omnino percipit ſibi, nec eos computare tenetur in pretium l. 2. & ibi docto. C. de pactis inter empt. & vend. ergo contra tex. & ſolutionem. Sed eſt dicendum, Conditionem à iure contractui abſque expreſsione conuenientem, ſi tamen ea expreſſa, & ſcripta fuerit, in contractibus præſertim ſuſpectis inducere fraudis præſumptionem, iuxta Bald. ſententia in l. 3. verſic. quid ſi in inſtrumento. C. plus vale. quod agitur. Felin. in cap. ſi cautio. num. 70. de fid. inſtrum. Couarr. lib. 3. Variarum. reſolutio. capit. 8. num. 6. ex varijs enim & diuerſis coniecturis contractus cẽſ vſurarius à iudice diſcreto cujus arbitrio relinquitur.

tur, iudicabitur. arg. ea. præterea. de teſti. l. 3. §. 1. ff. de teſtib. ex Cot. conſi. 4. lib. 1. qui hanc conſiderationem iudicis arbitrio relinquit. cuius ſententiam fuit ſequutus Couar. in lib. 3. Variarum reſolu. capit. 8. num. 4. verſi. Cæterum ad ſedandum. fol. 219. & ex Auguſti. Beroio. in cap. ad noſtram. num. 35. & num. 45. cum ſequent. de emptio. & vendit. & Cæpol. in tract. de ſimulatio. Contractus præſumptio. 8. & 9. colliges cõiecturas ad præſumendum vſurarium. eoque tract. præſump. 15. notabiliter dixit Cæpol. quòd ſi quis vendat fundũ, qui fuit maiorum ſuorũ, cum alios multos haberet, cum pacto de retrouendendo, id quidem quod fuit maiorum, auget ſuſpicionem ſimulationis: & quòd potius ſit contractus pignoris, quàm venditionis, quia veriſimilius eam venditor retrahet propter affectionẽ per. l. ſi in emptionem. ff. de minori. & ſi hunc animum non habuiſſet, potius alias res quas habebat vendidiſſet arg. l. lex quæ tutores. ff. de adminiſtr. tuto. l. magis puto. § ne paſsim. ff. de reb. eorum. Tiraquell. reputat dictũ Cæpol. notand. in tract. de retract. lib. 1. in præfatione. num. 37. Colligitur etiã fraudis præſumptio ſi apponantur clauſulæ inſolitæ, quæ potius fraudis præſumptionem præſeferunt quàm contractus validationẽ, vt ſi diceret in cõtractu vendidit & tradidit vere & non in fraudem vſurarum, vt fieri ſolet ſæpiſsime in inſtrumentis ex quibus verbis inſtrumentum magis præſumeretur ſuſpectum ſecundum Bald. in. l. emptione. verſic. quod ſi in inſtrumento. C. plus val. quod agitur. Ioan. [illegible] in ca. ad noſtram ad finem. de empt. & vend. Cæpol. de ſimulatione contractus præſumptio. 9. num. 48. per gloſſ. quam reputant ſingul. in. l. ſi quis ſub conditio. ff. de cond. inſtit. ad hoc quod Cautiones & clauſulæ inſolitæ fraudis præſumptionem. Quam ipſe Cæpol. in dict. tract. præſump. 16. num. 80. dixit nota. Iaſo. in. l. teſtamentum. colum. fina. C. de teſtam. Hippol. in. l. de minore. num. 13. ff. de quæſt. Angel. in. l. pen. C. de euicti. Petrus Gerard. ſingul. 77. vbi additio. quam plures commendantes adducit. Rolandin. Valle conſi. 39. colum. penult. nume. 30. Hierony. Grat. conſi. 15. num. 22. lib. 2. in quo reſponſo ponit plures coniecturas ad dignoſcẽdum contractum vſurariũ eſſe. & quæ not. Boeri. conſil. 11. Hieron. Grat. conſ. 157. lib. 2. Boeri. conſi. 3. non tamen ex clauſula redimendi ſola, vel ex alia coniectura contractus eſt cẽſendus vſurarius, niſi aliæ coniecturæ concurrerent, vt in cap. illo vos. de pigno. & in capit. ad noſtram de emptio. & vend. & declarat Cæpol. de ſimulat. contract. præſump. 10. num. 50. quod ſit clauſulam retrouendendi, niſi pactum de percipiendis fructibus rei venditæ ab emptore interim dum ea redempta non fuerit fuiſſet in inſtrumento appoſita, nõ efficeret contractum illicitum. vt patet in extrauag. 1. & 2. de empt. & venditio. quæ hos contractus cum clauſula redimendi non improbat. ¶ Secundo infertur validum eſſe cõtractum venditionis cum clauſula redimendi vſque ad decẽ annos, & quod non liceat venditori rem venditam ante lapſum prædicti temporis redimere, niſi eſſet alia præſumptio, vt in præſenti lege per clauſulam de lucrandis fructibus ab emptore interim percipiẽdis. vt optimè in declarationem huiuſ l. Regię expendit Couar. in lib. 3. Variarum reſolutio. capit. 8. num. 8. verſ. ſupereſt tamen. vbi refert tenẽtes contrarium. nam communis eſt in oppoſitũ imò ex eo ſolum non eſt contractus cenſendus vſurarius ex quo adiectum ſit pactum venditioni, vt venditori liceat poſt decem annos non prius rem venditam oblato pretio reſtituere. Ioan. Fab. in l. fina. C. de pact. pign. Bald. in capit. 1. de feudo dat. in vicem leg. Commiſſo. Cæpol. de ſimulat. contract. præſump. 10. Iaſo. conſ. 153. lib. 4. Tiraquell. lib. 2. de Retract. §. 1. gloſ. 2. nume. 67. vbi alios adducit, inſinuans hanc opinionem communem. de quo arg. per Tiraquel. vbi ſup. fol. 327. lib. 2. in princ. num. 30. Ioan. Methymnen. de reſtitutione. cap. de cenſu temporali determinata temporalitate. fo. 168. colum. 2. Conrad. de contractibus. quæſtio. 80. vtrum emptio redditus exiſtens de ſe. Auguſti. Beroi. in cap. ad noſtram. num. 34. de empt. & vendit. ¶ Pactum de lucrandis fructibus quòd non ſit contra ius, imò ſecundum ius, quia fructus pertinent ad emptorem durante contractu ante redemptionem, tradit Boeri. deciſ. 33. num. 34. & ibi reſpondet ad. c. ad noſtram. de emptio. & vend. idem in conſi. 20. caſus talis eſt: *le Doyen & Chapitre*. ¶ Quæri etiã poteſt de difficili quæſtione, an ex pacto de retrouendẽdo, dominium in venditorem, oblato pretio, ipſo iure transferatur? Sit reſponſio, pactum ſi apponatur verbis directis ſoluto pretio etiã ſine noua traditione redit dominium ad primum dominũ, taliter quòd etiam rei vendicari poſsit à quocunque tertio poſſeſſore. iſta eſt magis communis opinio ſecundum Iaſo. conſi. 128. num. 4. lib. 4. & Ioan. Oroſc. in. l. ab emptione. colum. penult. nu. 35. ff. de pact. Andre. ab exea in libro de pactis, nu. 568. verſi. 2. ampliatur. pag. 365. Antoni. Burgenſis in cap. ad noſtram. colum. 17. de emptio. & vendit. num. 60. Deci. conſil. 614. num. 4. Antoni. Rubeus Alexan. conſi. 58. colum. 2. Socin. conſil. 80. colum. 1. lib. 3. Maſuerus in pract. titu. de retract. nu. 4. Tiraquel. de retract. lib. 1. §. 1. gloſ. 7. num. 7. Couar. lib. 3. Variarum reſolut. cap. 8. numero. 3. verſic. Cæterùm vtcumque ſit. Pauli Caſtrenſis fuit opinio in l. ſi cum venderet. ff. de pigno.

gno.actio.colum.2.num.6.Anani. in capitul. con queſtus.de vſur.colum.3.& maximá æquitate dictum Paul.Fulelrl; licet dicat de ſtricto iure oon poſſe defendi,aſſerit Greg.Lopez.in.l.42. verb. *el comprador*:ad medium.titul.5 par.5.& hanc conclusionem firmat ibi in gloſſ.final. quo caſu directa,& non vtilis rei vendicatio daretur venditori,aliàs enim non diceretur res prruenire in priſtinum ſtatum.l.voluntate.§.fin. ff. quibus mod. pign.vel hypothec.ſoluatur.adde Boeri.conſi.3. num.26.Areti.conſi.6. colum 4. ¶ Secuoda conclusio pactum de retrouendendo non per verba directa,ſed obliqua ex oblarione ſine noua traditione non transfert dominiũ cui concluſioni omnes conſentiunt ſecundum Oroſci.in dict.l.ab emtione nu.55.ff.de pact.Cuman.in.l.1.ff.de donatio.Tiraquell.in tract.de Retract.lib.2.§.1.glo.7. numer.12.¶ Tertia conclusio pactum de retro vẽdendo verbis directis quemadmodum fieri ſolent pacta legis commiſſoriæ, & addictionis in diem, ita ſcilicet,vt reſtituto,ſeu oblato pretio venditionis quandocunque,vel intra certum aliquod tempus res ſit inempta,aut verbis ſimilibus, ſtatim reſtituto,vel oblato pretio reſoluitur contra ctus,tranſitque dominium in venditorem ipſo iure & citra aliam traditionem ſecundum communem poſitam vbi ſuprà concluſione prima. quam dicit communem Rogeri.de Mota in rep.l.traditionibus.nume.54.C.de pact.fol.paruo.42.col. 4.verſi.ſecundo eſt aduertendum in quantum tangit. Sunt tamen multi qui firmant communem eſſe in contrarium,imo huius pacti poteſtate dominium ipſo iure,in venditorem non transferri. vt Alexand.conſil.10.libro.1. cum alijs citatis ab Andr.Abexea in lib. pactorum num.567. verſic. 2.ampliatur,ibique dicit hanc opinionem communem. Tiraquell.de retract.lib.2.§.1.glo.7. numer.12.vbi alios etiam plures hãc opinionem tenentes communemque aſſereotes refert Anton. Gomez.libr.de contractibus.capit.2. numer. 29. pluribus fundamentis etiam hanc partem tuetur adducens pro ea.l.42.titul.5.part.5.quorum aſſertioni ſtandum non eſt.nec placet Do.Couar.libri Vatiarum reſolution.capit.8. nume. 3. & Oroſc. in dict.l.ab emptione.colum.fin.ff.de pact.inibique intelligit optime Regiam legem. nempè eam legem de pacto loqui,quod verbis obliquis conceptum eſt,redditioois ſiue reſtitutionis, deinde & ſecuodo quamuis lex illa dicat, teneri emptorem,modis omnibus,ad rem reddendam, oon tamen negare, dominium aut directum, aut vtile, ipſo iure transferri,poſſunt enim illa, de oulda traditione intelligi,ad quam emptor teoeatur. ¶ Infertur quòd ex acquiſitione facta per pactum reemendi ſeu de retrouendendo cum dominium directum & vtile ipſo iure transferátur oblato pretio,vt dictum eſt, non deberi gabella, ſicut non debetur ex pacto legis commiſſoriæ, & adiectionis in diem.vt tenet Petrus Iacobus de Aureliaco in pract.titul.de actio.in rem,quæ pro rei emphiteu.quæ cecidit in commiſſum compe. Guid. Papæ decifi.48.Guilielm.de Cuno Bald. & Alberic.& Iaſo.colum.penul. in finem. l. ab emptione.ff. de pact.idem Iaſo.in.l.fin.quæſtion. 20.& quæſtion.21.C.de iur.emphy.Boeri.conſil.3.numero.27.& in contractu cenſus redimibili, tenet Fernand. Michae. nihil allegando in controuerſijs frequentit.capitu.32.num.16.quia pactum fuit ab initio appoſitum reſolutiuum, vnde fingitur non contractum,& nullum ius quæſitum emptori ſecundum Guilielm.& Bald.per tex.ibi in.l.2. C.de pact.inter emp.& vendi.ſic ergo cum contractus ſit vnus debetur vna gabella, non autẽ ex reſolutione,quæ noo eſt contractus, & ſic ex ea non debetur gabellá.Iaſon.in.l. Barbarius. ff. de offi.prætor. Aogel.in.§. fin. inſti. quibus mod. tollitur obligat.Paul.Alex.& Areti. in. l. Pomponius.§.1.ff.de acqui.poſſeſſ. ſingulariter Boer. decio.185.& per ſupradicta.numer.39.& in conſuetudi.Bituricenſ.tit.de conſue.feu.§.18.verſic. ſed an ex venditione.quamuis ex reſolutione deberi gabellam firmet & male Iacob.de Sanct. Georgio in tract.de Roydis ſeu operis num.35. colum. 10.verſi.per prędicta infertur & Hieroni.Paul.in lib.prouinciali eccleſiæ Cathedrali.verſi. vendita fuerat.fol.43. ¶ Quæritur facultas redimeodi ſeu pacti de retrouendeodo poſsit alteri cedi & transferri? Reſpon.cedi poſſe.Rom.in.l.1.§.fin. ff. nouti oper.nunciati.vbi Iaſ.late Barb.conſil.52.cart. 6.lib.1.Deci.conſi.164.in fin. Dicit communem Hiero.Gratus reſponſ.157.colum.3.nu. 15. libro 2.Paul.Caſtrenſ.conſi.1.videtur dicendum quòd prædictus Chriſtophorus.lib.2.Tiraquell. de retract.lib.1.§.26.gloſſ.3.num.42.quæ nullum aliũ contra ſuum morem citat præter conſi. Pauli. de quo ſuprà.& per eum vid.rationem dubij.¶ Præterea eſt dubium an præſcribatur pacto redimendi & quanto tempore? Reſpondendum eſt regulam approbatam eſſe à noſtris doctoribus præſcribi poſſe iſtud ius reuendendi tempore logiſsimo triginta annorum quando dictum fuit in contractu quòd poſſet rem retrahere quandocunque. Angel.conſi.55.colum.2.cum pluribus citatis ab Anto.Gomez in libro de contractib.capit.2. numer.28.Balb.de præſc.4.part.5.partis prin.quæſ. 3.vbi hanc cenſet communem opinionem, & eſt opinio communiter recepta vt teſtatur Boeri. de ciſi.182.num.4.&dicit, quòd communiter in curijs ſeruatur.& in conſuet.Bituri.tit.de præſc.§.1. gloſſ.1.quæſtion.fin. licet contrariam ſententiam

 teneat

t neat Anto. Gomez vbi ſupra per aliqua fundamenta ad quæ ex mente prædictorum tenentium communem reſponderi poſſunt. & tenet etiam Fábian. à Monte. de emptio. & vend. 3. quæſti. 7. principali. Barba. conſi. 51. colum. 8. verſi. capio ſecundum. lib. 1. vbi dicit ita fuiſſe conſultum ab excellentiſsimis iuris peritis, & ſe quoque conſuluiſſe apud marchiam & ita ſanè etiam conſultum fuiſſe per eum conſtat in conſi. 21. fin. dubio. lib. 4. Ioa. Crot. in rep. l. nemo poteſt. chart. pen. col. 1. verſ. indicia etiam quòd per hęc verba. ff. de lega. 1. Aleiat. in. l. petens. 7. in glo. 1. in fin. C. de pact. vbi hanc opinionem dicit æquiorem. & conſcientiæ aptiorem, & rurſus in Rubri. de præſc. nume. 64. cum multis ſequentibus. vbi dicit hanc opinionem tanquam æquiſsimam eſſe tenendam in practica. Caſſan. conſi. 11. per totum & in conſuetud. Burgundi. rubric. 4. *De renten vendues à rachapt.* §. 8. gloſſ. 1. colu. 2. verſi. limita hanc. foli. 203. Tiraquell plura ad vtrámque partem congerit. libr. 1. de retract. 1. glo. §. 2. vbi hanc ſententiam confirmat ex pluribus nu. 19. cum ſeq. & ante eũ Ioannes Igneus vir ſine iniuria aliorum Doctiſsimus. in. l. in cognitione. à num. 76. verſ. cauiq textu ibi ſempiternus. 80. colum. 4. cum pluribus ſequentibus, ex quo poteris facere magnam repetitionem & opiniones has pugnantes concordare. Tamẽ ipſe vltimam veriorem iuris eſſe ſentio ex pacto contrahentium dicentium quandocunque &c. prout in formulis cõmuniter inſcribitur. à notarijs pro qua ſententia eſt. l. 2. C. de pact. inter emptorẽ. & vendi. ibi, pretium quandocunque. ſing. ſecundũ Boeri. deciſi. 351. num. 2. tum quia implementum conditionis ante eius aduentum temporis lapſu præſcribi non poteſt. l. hæc conditio. 1. ff. de condi. & demonſt. tum quia contrà præſcriptionem legis poſſunt partes contrahere vt res vendita nõ alienetur, vel ius tale non præſcribatur in perpetuum. l. quod ſi nolit. §. ſi quæritur. ff. de ædilit. edict. vbi in perpetuum poteſt quis ſe obligare. l. ſi finita. in princ. ff. de dam. infect. ibi, Si vero ſine conditione dici ſtipulatio interpoſita fuerit. Siquidem ex conuentione quandocunque fuerit commiſſa, ex ſtipulatu agitur. dixi in meis reſponſis lib. 1. Dubi. 32. vbi plures quæſtiones reſolutas inuenies in hoc pacto de retrouẽdendo, ne iterum repetam cum Deo ductore in lucem proferam; ſubſiſto. ¶Et eſt notandum quòd ſi cõtractus dicatur illicitus & vſurarius, vt ſi in pignore eſſet appoſitum pactum legis commiſſoriæ, quod reprobatum eſt. capit. ſignificante. de pigno. l. fina. C. de pact. pigno. tunc enim non obſtat præſcriptio triginta annorum, nec alia quæuis. per ca. 1. tit. de feud. dato in vicem legis commiſſ. vbi Bal. colum. 1. in verb. quandocunque. inquit. ſingulariter not. hunc text. quia quando in pignoribus eſt appoſitum pactum legis commiſſoriæ, tunc odio creditoris nullo tempore præſcribitur iuri offerẽdi. vbi poſt eum notant idem Aluarot. colum. 1. Alexandri. column. 2. Roman. in. l. 3. ff. de acqui. hæred. & ibi Franciſ. Areti. colum. 2. verſi. illud etiam ſcias. Balb. in tract. præſc. in. 2. quæſti. 4. part. 5. princ. paulo ante finem. cum alijs citatis per Andr. Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 1. gl. 2. nume. 33. ¶Contractus autem non præſumitur illicitus & ſimulatus niſi probetur. l. ſed ſi maritus in fin. ff. qui & à quib. cap. fin. de renuntiatio. lib. 6. l. quanuis. cum glo. C. ſi quis alt. vel ſibi Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 26. gloſſ. 1. nu. 32. & 40. & ibi Gregor. Lupus. verb. prouado. titul. 11. part. 5 fol. 72. & allegans contractum vſurarium tenetur probare. l. patronus. ff. de probat. Gregor. Lupus vbi ſupra. probabitur tamen indicijs & coniecturis. capit. cum in diœceſi. de vſur. & in hac lege Regia. & vt tradit Iaſo in. l. in illa. in fin. ff. de verb. obliga. Alexand. conſil. 46. lib. 5. Bart. Czpol. in tract. de ſimulatiõ. Contract. vbi inſcripſit. 26. præſumptiones. Hierony. Grat. reſponſ. 157. colum. 1. num. 1. libr. 2. qui ponit tria requiſita ad probandum contractum vſurarium inſimul fore neceſſaria concurrere, quæ per eum ſunt videnda & à me ſupra expoſita fuerunt. ¶Circa hanc legẽ eſt dubium, Petrus dat pretium Seio tẽpore meſſis, ad emendum granum vt certæ menſuræ ſibi dentur in paſchate reſurrectionis quia ſecundum communem curſum fere omnium regionum, granum ſolet eſſe in maiori pretio circa feſtum reſurrectionis quam meſsium tẽpore, & hoc eſt inſpiciendum, an contractus ſit iudicandus vſurarius? Videtur dicendum propter certitudinem maioris pretij iudicandum eſſe talem contractum reprobatum & vſurarium. quæ ex conſuetudine regionis eſt ſumenda huiuſmodi certitudo valoris capitul. certificari. de ſepultur. l. 1. ff. de flumi. §. ſi aliqua æſtate. facit in argumẽtum. quòd quamuis quandoq; contrarium contingat, quod videlicet minori pretio eſt de raro contingentibus, & lex inſeruit ad ea quæ ſunt frequentiora. l. nam ad ea. ff. de legib. capit. erit. 4. diſtinct. tenet Hoſtien. quem ſequitur Ioann. Andr. in capitul. fin. de vſur. colum. 2. dicendo, caueat ergo contrahẽs, ne huius verbi mentem offendat, & ſic emat de tempore ad idẽ tempus in qualitate, puta, de æſtate ad æſtatẽ, de vere ad ver, vel aliud tempus de quo non lædat conſcientiam, alias in animæ iudicium ad reſtitutionem inducetur ſupra. capitul. conſuluit. clericis autem omnino ſunt illiciti tales contractus, quibus non licet emere carius. ne cleri. vel Monach. capitul. 1. 88. diſtin. per totum. hactenus ille. ad idem Sylueſt. in ſumm. verb. vſu-

ta.2.quæſtion.8.intelligens iſtá eo caſu, quo iſte modo nolebat emere iſta, ſed in paſchate, nam ſi nunc volebat emere, ſed ad inſtantiam amici petentis pecuniam mutuo ſibi dari, dicendo dic vt ſuprà verb. vſura.1.quæſtion.23.ad prædict. opi. Ioan. Andreæ quæ fuit Hoſtien. in dicto capitulo. fin. adde Marc.

alguna [illegible] y puſiere con el de ge la tornar

Anto. Nattam conſili. 369. numer. ſecundo. &. 3. libro ſecundo. Quis vendidit mercem vel tē pro eo pretio, quód erit valitura in termino aſsignato ad ſolutionem faciendam eſt dubium, an contractus ſit vſurarius? Reſpond. quód ſi incertitudo maioris, vel minoris pretij ineſt tempore contractus, quod erit licitus, quia eſt probabile dubium ex capitul. in ciuitate. de vſur. & quæ dixi in quæſtione ſupra proxima. & per ea quæ not. Baptiſta in ſum. Roſella verb. vſura. §. 32. de eo qui mutuauit frumentum, vt ei reddatur tantumdem tempore ſolutionis, & §. 34. de illo qui mutuat frumē tum antiquum ad renouandum, vt ei in termino ſolutionis reddatur nouum. vt quotidie fit. in hoc enim mens contrahentium conſiderāda eſt, nam ſi triticum mutuatum eſt bonum & non corruptum quamuis faciat ad conſeruationem non erit vſurarius & propter incertitudinem pretij tempore ſolutionis quamuis carius valeat excuſatur, cum minori etiam potuit valere, vt ſæpè contingit capitulo conſuluit. cum ſimi. de vſur. vbi ex intentione prouenit vſura. & ratione dubij euentus iuſtificatur contractus. capitul. in ciuitate capitul. nauiganti. de vſur. ad quorum text. intellectum vltra alios vid. Domini. Sotum libro ſexto. de iuſtitia. & iur. quæſtione quarta. articulo ſecundo. pagin. 547. Silueſt. verb. vſura. 2. quæſtione. 2. Conrad. de contractib. quæſtion. 39. & quæſtion. 94. verſ. tertius caſus. & verſi. quintus caſus. & notabis quód vbi in contractu ponitur rei æſtimatio de cuius natura eſt transferre dominium, in dubio inducit emptionem & venditionem. Conrad. dicto tractat. de contracti. quæſtion. 91. verſicul. ſecunda concluſio. gloſſ. in. l. ſi inter virum. C. de iur. doti. pro qua citat plures concordantias Andre. Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 1. in gl. 14. num. 20. & Deci. in. l. ex conuentione. notabil. fina. C. de pact. vbi limitat. 4. modis. Quid autem de pacto legis commiſſoriæ appoſitum in pignore, nēpè ſi tibi non ſoluere pecuniam mutuo datam pignus permaneat apud te pro eo pretio? Certe huiuſmodi venditio ſeu emptio eſt illicita. c. ſignificante. vbi Collect. & doct. de pigno. Anto. Neguſant. de pignoribus. 4. part. principali in princ. Andre. Tiraquell. latiſsimè de retract. libr. 2. §. 7. gloſſ. 4. num. 128. verſi. 24. quarto. vbi dicit quód iuramento non confirmatur talis contractus. quāuis Bartholomæ. Socin. in tract. reg. cum fallent. regul. 339. fallent. 8. indeciſum reliquerit, & huiuſmodi pactum legis commiſſoriæ habet locum cū interponitur cum fideiuſſore vel alia tertia perſona. text. inſig

ſi haſta cierto tiempo le diere el precio

nis in. l. Titius cum mutuos. ff. de contrah. emp. & illic Bart. Bal. & Salic. Pano. in dict. capitul. ſignificante. nu. 6. de pigno. Alexander conſil. 178. nu. 7. lib. 7. Neguſant. de pignori. loco iam citato. nu. 6. verſi. quarto. fallit. Angel. verb. pactum. §. 20. verſic. vtrùm poſsit fieri. Silueſt. eo. verb. q. 14. particul. 4. qui in dicto caſu tenent, huiuſmodi pactum legis commiſſoriæ iuramento firmari. & Neguſant. vbi ſuprà verſic. tertio amplia. col. 2 cum alijs multis in fauorem huius ſententiæ congeſtis per Andr. Tiraquell. vbi ſuprà num. 120. Si enim verus conſenſus tam ementis quàm vendentis in præmiſſo contractu interuenit, & valor rei pignoratæ iuſtus, cum ibi ceſſet præſumptio vſuræ crederem validum eſſe tale pactum, & ſit in fauorem debitoris iurantis, ſeruatiq; poteſt a debitore ſine peccato. ſeruandum erit. capi. 2. de pact. nec ſit contra iùs naturale, cùm creditor nō ſit locupletior factus, nec pauperior cum pretium iuſtum rei ſuæ habeat. quia qui pretio fruitur, non minus habere intelligitur, quam qui principali re vtitur & fruitur. l. quia. ff. de vſufruct. & ibi gl. citat leges concord. tum etiam quia cōtractus in dubio licitus, & non vſurarius eſt præſumendus. l. merito. ff. pro ſocio ad Segur. in. l. 3. §. fin. num. 8. in meis additis dixi. ff. de liber. & poſth. & ſuprà hac gl. in verſi. contractus autem. tum etiam probatur quia pactum legis commiſſoriæ gratia & rogatu debitoris, abſq; voragine creditoris hoc eſt vſurarum valet. Ioan. Lup. in. ca. per veſtras. in. 5. not. de donat. inter vi. & vxo. præterea quód prædictum pactum iuramento firmetur tenet Barto. Brixienſ. in. quæſt. 12. dominicali. incipiē. quidam accepit mutuam pecuniam. & Fredericus Senenſis conſil. 140. punctus quæſtionis. verſi. item pactum legis commiſſoriæ. & eſt opinio communiter recepta in. ca. ſignificante. de pign. ſecundum Marcum. Anto. in tra. de virtute iuram. §. 81. nu. 147. iſta opinio eſt intelligenda quādo ceſſat præſumptio vſuræ ex parte creditoris per præmiſſa, & quando pactum eſſet appoſitum quód res maneat vendita pro iuſto pretio. Prior vero opinio quando hæc requiſita ceſſarent, quia cum ſit contractus inualidus, & iuramentum ſuper eo interpoſitum erit inualidum. quia qui primitiua inficit,

del: o que non pueda dar el precio que reſcibio faſta cierto tiẽpo[a]. Y entre tanto aya los fructos y eſquilmos de la coſa vendida que el tal cõtracto ſea entendido ſer fecho en engaño de vſuras. Y porende mandamos que moſtrando el vendedor como ouo con el comprador el departimiento y poſtura que dicha es que pueda cobrar la coſa que vendio: pagando el precio que reſcibio por ella del comprador. Y que le ſean cõtados al comprador los fructos y eſquilmos de la coſa vendida que ouo de la ſu vendida del tiempo que la tomo en el precio que le ouiere de tornar al vendedor: y porque los que dan a vſuras y fazen contractos vſurarios lo hazen muy encubiertamente: porque por

cit, deriuata vituperat. Bald. in. l. fina. num. 4. C. de verb. ſignifi. l. non dubium. C. de leg. l. fina. C. non numerat. pecuni. l. nihil dolo. §. cum principalis cauſa non conſiſtit, nec ea quæ ſequuntur, locum habẽt. ff. de regul. iuri. vbi per Deci. & eius additiona.

a ¶*O que nõ pueda dar el precio que reſcibio haſta cierto tiempo.* forte litera. o. diſiunctionem denotans: debet eſſe litera. y. coniunctionem adnotans, & ſic copulatiua ſit, & ſenſus erit, quod ſi aliquis emit aliquam rem cũ pacto reemendi ſeu vt vulgariter dicitur, de retrouendendo & adijciatur cũ eo, quod venditor vſq; ad certum tẽpus non poſſit præſtare pretium, & interim durante dicto tempore lucretur fructus, contractus præſumitur vſurarius, & cenſetur pignoratitius eiuſque naturam ſortitur contractus pignoratitij. taliter quod emptor imputabit fructus in ſortem principalem, ac ſi eſſet pignus, non tamen erit aſtrictus pœna vſurarij, & eſt hic alius caſus, à caſu, quando in venditione interuenit pactum de retrouendendo, & minoritas pretij, & emptor erat ſolitus fœnerari, quæ coniecturæ inducunt contractum illicitum & vſurariũ quæ tria ſunt inſimul neceſſaria concurrere ad iudicandum contractum vſurarium. vel aliam vrgentem præſumptionem. ſecundum communem reſte Hiero. Grat. reſponſ. 157. nu. 2. lib. 2. vbi alios ad idem citat. Cyn. & Salic. in. l. ab emptione. C. plus vale, quod agi. Hoſtien. in ſumm. de emp. & vend. §. qualiter reſcindatur. Laurent. Rodulph. in capit. conſuluit. quæſtion. 9. de vſur. Cæpol. in tract. de ſimulatio. contract. 8. caſu principal. nu. 100. verſi. vnde in hoc diligenter eſt aduertendũ. & iſta opinio eſt magis communis ſecũdũ Alex. quem refert Deci. conſi. 167. colu. 2. verſi. Solum ſuper eſt. libr. 1. quamuis contraria opinio, quòd ſufficiat modicitas pretij cum pacto de retrouendendo quamuis non ſit ſolitus fœnerari, arguat contractum vſurarium. tenet glo. in cap. conqueſtus. in gl. fi. de vſur. opinionem cuius dicit communem. Alex. conſil. 46. colum. 4. lib. 3. Thom. Ferrati. caut. 17. Deci. in dict. conſi. vbi alios refert conſilio. 167. nu. 1. vbi plures refert & etiã dicit magis communem. Hiero. Grat. dict. reſponſ. 157. n. 1, & vltra ipſum dicit magis communem referendo alios plures doct. Marco. Antonius Natta. conſi. 198. nume. 8. lib. 1. Matthæ. Afflict. deciſi. 65. referens conſiliũ regium ita iudicaſſe. nam ſi eſſet pretium ita exiguum, quòd valeret res vltra eum plus dimidiam, computato onere redimendi, quod facit rem minoris æſtimationis, vt ſuprà diximus & traditur per doct. in cap. ad noſtram de empt. & venditio. Laurentius Syluanus conſ. 22. col. 4. num. 6. eſſet contractus pignoris, vt præmiſimus, ac hoc caſu procedere poterit iſta ſecunda opinio cõmunis. etiam ſi ſolitus non eſſet fœnerari. ¶Dubitatur an pœna & prohibitio huius legis comprehẽdat mulieres, cum dicat *que ſi alguno*, & non dicit, *o ſi alguna*, & materia ſit pœnalis? Reſpon. cum materia ſit indifferens quæ vniformiter contingit maſculos & fœminas, comprehendit genus maſculinum fœmininum. Bart. in. l. 1. ff. de verb. ſignifi. gloſſ. in. c. generali. de electio. libr. 6. gloſſ. fini. in clem. 1. verb. homines. eod. titul. glo. in clem. vni. de conſang. & affini. Archidia. in. c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. & ſic pœna. l. 5. titul. 1. lib. 5. ordi. ſuprà afficit mulieres quamuis tantum loquatur per verbum

ltum maſculinum *aracſee que algunos.* vbi notaui, & ita practicatur contra mulieres contrahentes ſecundum matrimonium viuente primo marito, & ab epiſcopo caſtigantur poſt editionem ſacri Cōcilij Tridentini maioribus pœnis nam flagellantur publicè cum mitra, & mittuntur in exilium ad tempus quinquēnij, ad triremes, ſi ſunt maſculi, fœminę vero extra locum cōmiſsi delicti, qui domini epiſcopi procedunt cōtra ſic contrahentes. ex officio ſanctæ inquiſitionis quia eſt præſumptio, quod non bene ſentiunt de ſacramentis eccleſiæ.

falleſcimiento de prueua no ſe pueda encubrir la verdad. Tenemos por bien que ſe pueda prouar deſta guiſa a. Que ſi fueren dos: o tres o mas los que vinieren: diziendo ſobre jura de los ſanctos euangelios que reſcibieron algo de alguno a logro que vala ſu teſtimonio ma-

a ¶ *Se pueda prouar deſta guiſa.* Nota modum probandi vſuram per teſtes ſingulares, & deponentes in facto proprio, & vt ſuſpicio ceſſet nō debēt quicquam cōſequi, ſed camera Regis. vt habetur infra, ibi. *mas eſta pena que ſea para el derecho que perteneſce a nueſtra camara y al que lo acenſare.* vt originaliter habetur in. l. 1. titul. 22. in ordin. Regis Alphonſi cōpluti Ann. 1386. licet in præſenti lege deficiāt verba, *y al que lo acenſare.* Similis modus probandi contra iudices dona recipientes habetur per Regem Alphonſum huius noſtræ legis conditorem in dicto ordinamento Complutenſi. l. 2. & l. 3. titul. 20. *de la pena de los juzgadores y de los alguaziles que toman dones &c.* cuius verba dict. l. 1. ſunt, *mandamos que ſe pueda prouar en eſta manera, ſi fuerē tres, o mas los que vinierē diziendo ſobre jura de los ſanctos euangelios que dieron algo al juzgador, que vala ſu teſtimonio, maguer que cada vno diga de ſu fecho, ſiendo las perſonas tales. que entienda el q̄ lo ouiere de librar q̄ ſon de creer. Otro ſi auiendo ende algunas otras preſumpciones & circunſtācias porque vea, el que lo ouiere de juzgar que es verdad lo que dizē, Pero porque los omes non ſe mueuan con cobdicia a dar teſtimonio cōtra verdad mandamos que tales teſtigos como eſtos no cobren aquello que dixeren, que dieron. Saluo ſi lo prouarē por prueua complida.* Ex his ergo collige cōcluſionem quòd propter difficultatem probationis quia vt

in plurimum ſecretæ dantur vſuræ, & dona creditori, vel iudici admittitur probatio minus idonea per teſtes ſingulares & deponentes de ſuo facto, dum tamen iudici viſum fuerit, quod ſunt perſonæ bonæ fidei & famæ, quæ aperient veritatem.

guer que cada vno diga de ſu fecho: ſeyendo las perſonas tales que entienda el que lo ouiere de librar que ſon de veer creer. Otro ſi auiendo algunas preſumpciones y circunſtancias porque vea el que lo ouiere de juzgar que es verdad lo que dizen. Pero porque

arg. l. 3. §. 1. ff. de teſti. capi. præterea. de teſti. & ſic iūctim cum dictis teſtium ſingularium ſequiruntur indicia, quia de iure admittuntur teſtes ſingulares carentes ſuſpicione, non aliàs. quod eſt memoriæ cōmendandum quādo teſtes ſingulares admittuntur à iure. de quo per Hippol. in ſingu. 114. vulgatum & tritum eſt apud omnes quòd teſtes ſingulares non probant. idem Hippolyt. in pract. criminali. §. diligenter. numero. 14. verſi. item etiam ſcias quòd prædictæ gloſſæ. vſurarius de vſura conuinci poteſt per famam, teſtes ſingulares & alia argumenta gloſſ. ſingul. in capitul. cū in diœceſi. verb. manifeſtos. de vſur. ſecundum Panorm. ibi. Fulgoſi. conſil. 138. colum. 2. verſic. viſis præcepto. Domini. in capitul. 1. §. & quia. colum. fin. de vſur. libr. 6. tradit Soci. Iunior conſili. 99. colum. 5. numer. 17. cum ſequ libro ſecundo. Nell. in tract. de teſtibus numer. 187. additio. Panormi. in capitulo licet ex quadam. nume. 8. in verb. redit. de teſtibus Alexand. in. l. dictantibus. numero quatto. C. de teſtam. Aym. conſi. 6. numer. 102. tum etiam quia teſtes deponentes ad eundem finem adminiculādo & coadiuuando dictum ſuum licet vnuſquiſque in genere deponat facit fidem, vt ſi vnus deponit de confeſsione facta in præſentia partis, & alius deponat de confeſsione facta in præſentia partis in alio loco. iſti teſtes iunguntur, ſimul vt faciant plenā probationem. Paul. conſi. 333. viſa petitione. & in conſili. 280. viſo proceſſu. & Laurenti. Syluanus conſilio ſecundo. numero. 12. qui omnino eſt videndus defendens iſtud dictum ſingulare reprobatum a Iaſo. in rep. l. admonendi colum. 90. ff. de iure iur. tamen eum defendit Frāciſc.

ciſc.Curti.in repeti. dicta. l. admonendi. columna.79.tum etiam quia teſtes non poſſunt dici ſingulares ſi deponunt de actu reiterabili. ſatis enim eſt,quòd concordent in eundem rei finem. Soci. Iunio.conſil.99.numero. 17. libro ſecundo. Alexand. conſil. 112.columna fin. numero. 7.lib.4. & in conſilio. 92. colum. quarta. libro quinto. Barbat. conſil.25.colum.ſ2. num. 9. libro ſecundo. facit clementina vnica.de vſur. vbi vſurarius cõpellitur oſtẽdere librũ rationis ad ipſum conuincendum.

a ¶ *Los hombres.* Homo proprie ille eſt dicendus, qui iudicium & diſcretionem rationẽq; habet, nam qui iudicio rationis caret non eſt hõ.nec debet dici homo. ca. ſi homo eſſes. 27. quæſtio. prima vbi glo.1. Panormi. in capit.prudentiam.in prin. de offic. de lega.notans, ꝙ homines ſine ſcientia non ſunt homines,ſed effigies & picturę hominũ.l.1.ti.13. par.1

los hombres a no ſe mueuan con cobdicia a dar teſtimonio contra verdad. Mandamos que los tales teſtigos como eſtos no ayan ninguna co ſa deſto que dieren ſu teſtimonio: ſaluo ſi lo prouare por prueua complida. Mas eſta pena que ſea para el derecho que perteneſce a la nueſtra camara, y al que lo accuſare b.

¶ Ley.II. *Que las cartas que ſe hizieren entre Chriſtianos y Iudios no valan.*

EL Rey don Alonſo nueſtro progenitor ordeno en las cortes q̃ hizo en Madrid quando cumplio quinze años: que los eſcriuanos publicos que fizieſſen cartas de deudas entre Chriſtianos y Iudios: aunq̃ vean fazer la paga al Chriſtiano de toda la quantia de que fue na el deudo porque ſe preſume que lo da a logro que ponga en la carta el logro que lleua a razon de tres por quatro al años c: y qualquier eſcriuano que de otra manera fiziere la carta que peche cien marauedis de la buena moneda por cada carta que hiziere para la cerca do eſto aconteſciere: y la carta no vala y el judio pierda el deudo ſi de otra manera lo diere.

cuſationem inſtituere, ex quo lex iſta dat eis licẽtiam.ex notatis à Bart.in.l.lex Cornelia.§.fin.ff. de iniur.vbi tenet,quòd quando eſt aliquod crimẽ ꝙ nõ cõmittitur in certam perſonã, tũc accuſatio eius cõpetit cuilibet de populo,vt ſi dicat ſtatutũ quicunq; maledixerit deo vel portauerit ſicam, vel de nocte iuerit ad talem locũ, vel ſimilia. idẽ notat ipſe Barto. in l. 1. ff. de publi. iud.quod eſt ſummè notandum. & adde ꝙ quando propter timorem potẽtiorum non apparet accuſator ad accuſandũ de morte occiſi, ꝙ hoc caſu cogitur accuſare. ſecũdũ Ioan. Andre. in ca. cũ in diœceſi.de vſur. Specul. de accuſatio §. 1. verſi. quid ſi nullus Bart. in. l. in eũ.ff. de accuſation.ad materiã autẽ huius legis adde.l.5.&.l.6. titul.2. lib.4. for. legum. & Montaluus latè in.d.l. 6.in verb. *tres por quatro.* & in verb. *el peños* ¶ Lex.II.

b ¶ *Camara y al que lo accuſare* Hæc verba habẽtur in originali, quamuis in noſtris ordinationibus vitio impreſſorum communiter non reperiantur. ex quibus nota, accuſanti aliquid dandum eſſe. & eſt notandũ ꝙ quilibet popularis poterit ac-

c ¶ *A razon de tres por quatro al año.* adde.l.6.in prin. titul.2.libr.4 for.legum.Sed cum lex diuina reprobet vſuras,vt ibi dicit Montalu. in gloſſa prima & latius dixi in gloſſ.rub.iſtius titul. nullo pacto à principibus lege ſtatui poteſt, vt etiã Iudæi dent mutuum ſub vſuris. & ſic prohibitæ ſunt in l.3.infrà.

b 3. infra. eod. capit. poſt miſerabilem. & capitul. quanto de vſur.

¶ *Lex.* III.

a ¶ *El logro es muy gran peccado.* Vtriuſq; enim teſtamẽti pagina eſt fœnus ſeu vſura reprobata. c. con ſuluit de vſur. dix. ſin gl. rubri. huius tit. Luc. 6. mutuum date, nihil inde ſperantes. exod. 22. nec vſuris opprimes. Deut. 23. non fœnerabis fratri tuo ad vſuram pecuniã nec fruges, nec quam libet aliam rẽ: ſed alieno, fratri autem tuo abſq; vſura, id quod indiget commodabis. vt benedicat tibi Dominus de° tuus in omni opere tuo in terra, ad quã ingrederis poſsidẽdã. & Pſal. 14. qui pecuniã ſuam non dedit ad vſuram. cap. ſuper eo. de vſur. ſic ergo omni iure vſuræ ſunt prohibitæ, vnde dicit text. in clem. vnic. §. fin. de vſur. ſi quis in illum errorem inciderit vt pertinaciter affirmare præſumat, exercere vſuras non eſſe peccatũ, decernimus eum velut hæreticum puniendum. Locorum nihilominus ordinarijs, & hæreticæ prauitatis inquiſitoribus diſtrictius iniungentes, vt cõtra eos, quos de errore huiuſmodi diffamatos inuenerint aut ſuſpectos, tanquàm contra diffamatos, vel ſuſpectos de hæreſi procedere non omittant. hæc ibi. Ampliatur hæc prohibitio locum habere in tantũ, vt pro cauſa etiam valde fauorabili nullatenus relaxetur. dicente Alex. 3. in dict. capi. ſuper eo. Cum vſurarum crimẽ vtriuſque teſtamẽti pagina deteſtetur. ſuper hoc diſpẽſationẽ aliquam poſſe fieri non videmus, quia cum ſcriptura ſacra prohibeat pro alterius vita mẽtiri multo magis prohibẽd° eſt quis ne etiam pro redimẽda vita captiui vſurarum crimine inuoluatur, hæc ibi. ex quo tx. infertur, Papã diſpẽſare non poſſe, etiam perſonas Iudæorum, vt licite & abſque peccato vſuras exerceant vt per plura fundamenta tradit Ioan

¶ *Ley. III. Que los Iudios y Moros no den a logro.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala Aera de mil. ccclxxxvj.

¶ El Rey dõ Enrique. II. en Burgos.

¶ El Rey don Iuan. I. en Burgos.

Porque ſe falla que el logro, es muy grã peccado[a], y vedado: anſi en ley de natura, como de eſcriptura, y de gracia, y coſa que peſa mucho a Dios, y porque vienen daños y tribulaciones a las tierras do ſe vſa: y conſentirlo y juzgarlo, y mandarlo juzgar, o entregar, es muy gran peccado: y ſin eſto es gran quebrantamiento y deſtruymiento de los algos, y de los bienes de los moradores de las tierras do ſe vſa: y como quier que faſta aqui de algun tiempo a ca fue vſado, y no eſtrañado como deuia, nos por ſeruir a Dios y guardar en eſto nueſtra anima como deuemos: y por tirar los daños q̃ por eſta razon venian a nueſtro pueblo, y a las tierras. Tenemos por bien: y mandamos, y defendemos que de aqui adelante ningun Iudio, ni Iudia, ni Moro, ni Mora, no ſea oſado de dar a logro por ſi, ni por otro. E todas las cartas y fueros, y priuilegios que les fueron dados faſta aqui porque les fue conſentido de dar a logro en ciertas maneras, y auer Alcaldes y entregadores en eſta razon. Nos los tiramos y reuocamos e los damos por ningunos con conſejo de nueſtra Corte: e tenemos por bien que no valan de aqui adelante como aquellos que no pudieron ſer dados, ni deuen

ſer mantenidos: porque ſon contra la ley ſegun dicho es. E mãdamos, a todos los juzgadores y entregadores y otros officiales qualeſquier: de qualquier eſtado, o condicion que ſean: en todos los nueſtros reynos: y en nueſtro ſeñorio que no juzguen ni entreguen ningunas cartas ni contractos del logro de aqui adelante. Y demas mandamos: y rogamos a todos los perlados de nueſtro ſeñorio q̃ põgã ſentẽcia de excommuniõ en qualquier que contra eſta fuere y denũciẽ las q̃ eſtã pueſtas.

Ioan Andr. in regul peccatum. verſi. 3. quærebatur. de regul. iur. libr. 6. & hanc partem veriorem eſſe dicit Iaſo in. l. 1 col. 12. C. de ſumm. Trini. & fi. de Cathol. vbi Bald. & Fulgoſ. enumerant aliquos caſus, in quibus vſuræ ſunt permiſſæ, quos etiam congerunt doct. in cap. conqueſtus. & in. ca. ſalubriter. de vſur. Sed ſi bene aduertas ad caſus ibi enumeratos conſtabit in illis caſibus propriè vſuram non committi, ſed illud quod vltra ſortem accipitur, tanquam interеſſe conſiſtẽtem in damno, vel in præſenti lucro licito ceſſante accipi. vt eſt quando mercator lucrari ſolitus, dat mutuam pecuniam, certo die ſibi ſoluendam, quo dies habebat emendas merces, in quibus ſolitum lucrum habuiſſet, tunc enim lucrum hoc ceſſans, poterit exigi ex pecunia mutuata, die præfixo non ſoluta. vt dicit Panor. in dict. cap. conqueſtus & in capit. nauiganti. de vſur. Anchar. in regul. peccati venia. quæſti. 7. de regul. iur. lib. 6. & in clem. vni §. ſanè. de vſur. Iaſo. in. l. 1. C. de ſumm. Trini. colum. 12. verſicul. ſecundo principaliter habes. inibique citat alios plures huius ſententiæ. & confirmari hæc poſſent ex rationibus. 60. quas adducit frater Bernardi. de Buſto in defenſorio montis pietatis. 2. part. de quo monte ipſe agit licitumque iudicat. & Nauar. in rep. cap. 1. 14. quæſt. 3. num. 64. contra Caieta. in opuſculo de monte Pietatis. & Sotum in lib. 6. de iuſt. & iur. quæſt. 1. ar. 6. illicitum ſeu vſurarium iudicantes. ſed vltra eos omnino videas Buſtum in dicto tract. pietatis de monte. & quòd Papa non poſsit diſpenſare vt communitas cõcedat licentiam fœnerandi communiter tenetur ſecundum Ioan. Montholom. in prõptuario vtriuſque iuris. 2. part. verb. vſura. in glo. Nec vſuris opprimes. fol. 325. colum. 2. Angel. Clau. in ſumm. verb. vſura. 2 § 14. Syluest. eodem verb. in. 9. §. 22 latiſsimè Alexand de Neuo in conſi. contra Iudæos fœnerantes impreſſo ad fin. ſummæ Piſanæ. vbi refutat rationes Angeli de Caſtro & Magiſtri Galuani qui conſuluerunt contrarium. Conrad. de cõtract. quæſt. 28 tract. 2. Carol. Molinæ. in conſue Pariſienſ. 1. part. tit. 1. §. 1. gloſſ. 9. num. 18. quamuis aliter & male ſenſerit Alexã conſi. 1. & 2. & 107. libr. 2. cum alijs relatis à Fernando Loazes Archiepiſcopo Tarraconenſi de matrimonio regũ Angliæ dubio. 2. ver. præterea & ſecundo in ſereniſsimæ dominæ Angliæ reginæ. foli. 16. ¶In tantũ quòd communitas ſecularis vel eccleſiaſtica, quæ recipit Iudæos in ſuis oppidis cum licentia & facultate dandi ad fœnus & vſuras peccant mortaliter & ſunt excommunicati, & ipſi tenentur tanquam fautores ad reſtitutionem vſurarum ex tali conuentione ſolutarum in ſubſidium ſi Iudæi non ſoluerint Ange. & Syluest. in locis præcitatis. Conrad. de cont. quæſt. 27. Ange verb. excõmunicatio. 5. caſu. 12 Anchar. conſil. 143. Chriſtianiſsime & Illuſtris Princeps Rodulph. in rep. ca. conſuluit. quæſtion. 146. de vſur. tex. in ca. 1. de vſur. lib. 6. & in Clemen. vni. eod. titul. ideoque Catholici Hiſpaniarũ Reges noſtram legem ſingularem ſanctam & moralem ediderunt. reuocando priuilegia Iudæis concеſſa in contrarium & in. l. 24. tit. 3. de Iudæis infra hoc libr. 8. ordin. & notabis Iudæũ publicum fœneratorem recipientem pro mutuo pignus minus idoneum ſibi præiudicium generare ſecundum Angel. in. l. 1. C. de pignori. rationem cuius dicti aſsignat Deci. in. l. creditor. num. 6. ff. ſi certum petatur. ¶Item etiam Iudæi nõ poſſunt retinere licite acquiſita per vſuram, ſed ſunt reſtituenda accepta poſt legem euangelicam. Beatus Thom. in opuſculo. 21. & quæ tradit Conrad. lib. 2. de contracti. quæſtion. 24. verſic. tertia concluſio. & fortè ante non licuit vt per ipſum ibi, quia vſura eſt contra ius naturale ſecundum Ariſto. & eſt prohibita lege diuina & humana vt Conrad. dict. tract. latiſsime per plures rationes probauit quæſtio. 22. & [illegible] vſura ratione mutui eſt p[illegible] S. Thom. 2. 2. quæſt. 78

arti.

arti.1.& ibi Caietan. pulchrè diſſent ipſe Thom. in 3.ſent.diſtinct.37.art.6.& in opuſculo.73.ca.4.& 13.& in quodlib.3.articul.19.& in quæſti.de malo artic.4.quæſt.13. Archiep. Florent. 2.part. titul.1.cap.6.§.1.& contrarium aſſerere pertinaciter, vt ſæpè dictum eſt, hæreticũ eſt. Clem.vni.§.fin. de vſur. Franciſ. epiſcopus. Schillacenſ. in tract.de fide Catholica.ca.29. Gundiſſaluus Villadiego de hæreticis.quæſt.9.Deci. in l. Rogaſti, §.ſi tibi.colum.fin.verſic. & nota incidenter. ff.ſi cert.pet. & rationes cur vſuræ ſint prohibitæ videndæ ſunt per Laurenti.Rodulph. in rep. ſub de vſuris.§.ad ſeptimũ ſciendũ, quod diuerſi, &c.quinque alias rationes ponit Anani.in rub.de vſur.nu.5.Ioan. Coraſi.lib.3. miſcellanearum iuris Ciuilis capitu.21. ¶ Sed videtur quod liceat eis vſuram accipere ex lege Moyſi Deuteronom.23.non fœnerabis fratri tuo ad vſuram pecuniam, ſed alieno gentes autem erant alienæ igitur. ſed hæc verba ſunt intelligenda de hoſte fidei.de quo loquẽs Ambroſi in c.ab illo.14.q.4.videtur ſentire, quòd à tali poſsint exigi vſuræ. & ita per illum tex. quẽ ad hoc inquit ſing.tenet Ludou.Rom.ſing.269.alias 265.& Panor.in c.poſt miſerabilẽ de vſur. Cõfirmatur.ex gl.prædo.in ca. in literis.de reſti.ſpolia. ſing.ſecũdũ Bal.adhoc, quòd qui poteſt offendi in perſona, multo fortius poteſt expoliari in bonis. idẽ not.Iaſo.in l.ſi quis mihi bona.§.ſi corã.col,1.n.6.ff.de acq.hæred.& pro ſentẽtia prædicta gl. eſt reſponſum illuſtre Papiniani in l. nec in ea.§.fin. ff. de adult. vbi ait, Sed qui occidere poteſt adulterũ, multo magis cõtumelia poterit eũ afficere.quam Theoricã optime intelligit Alex. Imolenſ.ad Bart.in l.3.§.fi.ſub nu. 5.in parte. facit ad multa.ff.de adimẽd.lega.& dictum c.ab illo. multipliciter intelligit Ioan.Anan.in c.1.col. pen.nu.5.verſi.8.videtur.de vſur. Sed cũ vſura omni lege ſit prohibita ſecundũ communẽ aſſertionẽ vt per Io.Anan.in d.c.1.& Beroi.n.114. dici poteſt etiã reſpectu hoſtis prohibitas eſſe, vt cõcludit Hugo in dict.c.ab illo.& ita tenendo non obſtat tex. in dict.cap. ab illo.quia permittit vſuras exigi ab eo, cui merito debemus deſiderare nocere, ſed nulli debemus deſiderare nocere, cũ etiam inimicus ſit diligendus ex præcepto Chriſti.igitur à nullo exigenda eſt vſura. ſecundum Hoſt. in ſum. de vſur.§.an aliquo caſu. verſic.8. videtur in fin. Archid. poſt Rayn. in d.c. ab illo.ad finem. quẽ ibi poſuit gl.1.nec obſtat illud Deut.23. ſed alieno.quia qñ lex ab initio conceſsit vſuras Iudæis à gentibus accipere, permiſsio fuit ad mali maioris euitationẽ, ne ſcilicet à Iudæis Deum colentibus vſuras acciperent, propter auaritiam, cui dediti erant, vel ſecundum alios Theologos, illa acceptio vſuræ a gẽtibus inter quas habitabant Iudæi, potius erat rei ſuæ recuperatio, quam vſura: quia tota illa terra Iudæis data fuit à domino: & iniuſtè poſsidebatur à gentilibus ſecundum Archidi.in dict.capitu. ab illo.quem ſequitur Montholoni. in promptuario verb.vſura.in gloſſ.ſed alieno.2.part. fol.326. columna prima. Archiep. Florenti. 2. part.capit. 7.§.2.colum.1.& §.11.vbi ſubijcit, nunc autẽ ipſi Iudæi à nullo poſſunt recipere ſine mortali, nec Chriſtiani à Iudæis. nam non ſunt inimici noſtri in ciuili conuerſatione, & parati ſunt ſeruire.23. quæſtio.4. diſpar. ſic ergo pro recuperatione rei propriæ potuerunt ab illis per indirectum accipere vſuram. Ioan.maior in 4.ſentent.diſtin.15.quæſtion.23.col.8. verſic. ſed contra ponatur. argum. capit.1.de feud.capit.1.& ca.conqueſtus.de vſur. Redimentes propriam vexationem: cap. dilectus de ſimoni.capit. prohibeas. de magiſt. ſecundum illud Apoſtol. redimentes tempus quoniam dies mali ſunt. & ſic poterant facere Iudæi cum Chananæis. Cætera dic vt per Ioan.Anani. in dict. capitul.1.& Florenti.2.part.titul.1.cap.7.§.11.col.2.Conrad.de contracti.quæſt.42. vtrum liceat hoſtibus mutuare ad vſuram. & Collectar.in c. poſt miſerabilem.quæſt.fin. de vſur. Rodulph. in rep. ca.conſuluit.eo.tit.quæſt.55.Rebuff.in rep.l.vni.glo.1.nu.59. C.de ſent.quæ pro eo quod intereſt & ad intellectum cap.ab illo.14.quæſt.4.& Deut. 23.ibi, ſed alieno. adde Domini. Sotum libr.6.de iuſti.& iur.quæſt.1.articulo.1.pagin.497.à col.1.cum.2. ſequentibus. Quæri etiam poteſt vtrum conſtitutio cap. quanquàm. de vſur. libro ſexto. habeat etiam locum in Iudæo manifeſto vſurario vt eius teſtamentum irritum ſit non præſtita cautione idonea de vſuris reſtituendis? videtur quòd non, quia pœnæ ſtatutæ in dict. cap. quanquàm. nulla in parte Iudæos afficere videntur, duplici quidem ratione, prima quòd Iudæis non conueniant illius conſtitutionis verba, quibus de eccleſiaſtica ſepultura, quæ ad eos nihil attinet, tractatur. & ob id nec ipſa conſtitutio Iudæos afficiat. ex g'o.in l. mancipia. C.de ſeru. fugi. Deinde & ſecundo, quia Iudæi exempti videntur à legibus eccleſiaſticis: cum hi extra eccleſiam ſint capit.multi.2.quæſtione prima. capit. gaudemus de diuor.noran. in capitulo primo. de conſti. per has rationes hanc ſententiam probant Alexand. conſi.6.lib.6.Franc. Aret con.185.& Soci.conſi.70.libro.1.& conſi.119.lib.4.Andr.Alciat.lib.1. de verb.ſignificat.col.21.Sed his non obſtantibus in præſenti caſu eſt tenendũ, quo ad teſtandi prohibitionem, & teſtamenti reprobationem Iudæos dicta conſtitutione ligari. Deci. in capitulo primo.2.lect.numero octauo de conſt.Carolus Molin.in additio.ad Alex.dict.conſi.6.Couarr.libr.3. variarum reſolut.capitulo.3.num.9.verſic. ſepti-

mo circa eandem conſtitutionem. nam quo ad teſtamentum optimè eis congruir prohibitio à Romano Pontifice facta ad coercendum vſurarum exercitium, & ideo licet quo ad alias pœnas verba Iudæis minimè conueniant, eadem conſtitutio non minus obtinebit, niſi cautio meliori modo, & forma, qua poſſit Iudæo præſtita ſit. Iudæi vero in puincijs Chriſtianorum habitantes, proculdubio ptincipibus ſecularibus, & eccleſiaſticis ſubijciuntur: non enim quo ad ſpirituales pœnas: & ea, quæ ad ſpiritualia pertineant, ſed in his quæ ratione politica ad legisnaturalis obſeruationem& tutelam conſtituuntur, quod deducitur ex traditis in capitulo. 1. de conſtitutio. gloſſ. in capit. ſæpè.28. quæſtio. 1. Oldral. conſil. Deci. in 33. dict. capit. 1. numero. 17. poſt Cardin. Panormita. & Feliu. ibi. Deci. in capitulo. conſuluit. in 3. de appellat. Corne. conſil. 114. libro primo. Socin. conſil. 119. lib. 4. Couarru. libro. 3. Variarum reſolut. c. 3. nume. 9. quod eſt notandum ad h eius legis cum ſimili. interpretatione m.

¶ *Ley. IIII. Que ſobre los logros ſe faga peſquiſa.*

¶ El Rey D. Iuã II. en Madrid era de mil cccc xxxv.

¶ El miſmo en Madrigal, era de mil cccc y xxxviij.

PORque los logros ſe comete y hazen cõ muchos engaños encubiertamente. Nueſtra merced y volũtad es q̃ en cada vn año las nueſtras juſticias fagan peſquiſa y prouean: y fagan cõplimiento de juſticia en tal manera que ſo color de empreſtido en las mercaderias q̃ ſe fian y empreſtan: no aya ni pueda auer engaño de vſuras: ỹ porque eſte peccado ſea derraygado d̃ las ciudades, villas, o lugares de nueſtros reynos y ſeñorios: y las nueſtras juſticias lo caſtiguẽ y eſcarmientẽ: nos fazemos merced a las dichas ciudades a, villas y lugares de los nueſtros reynos donde lo tal acaeſciere de las penas en que cayeren las tales perſonas que ayã dado y dieren a logro, o fizieren contracto en fraude: o engaño de vſuras en qualquier manera: y q̃ la dicha pena, o penas ſean para la tal ciudad, villa, o lugar: y para los proprios della: y en quanto toca a los Iudios por los meneſter de los pueblos. Tenemos por bien que puedan dar a vſuras b: pero que no pueda ſer multiplicada la vſura por vn año mas de tres por quatro. Y que las nueſtras ciudades ayã poder de mãdar, o arrendar por proprios las penas: y ſi no lo fizieren q̃ por

¶ *Lex. IIII.*

a ¶ *Nos fazemos merced a las dichas cibdades.* Intelligetamen vt in l. 8. infra eo. vt dimidia pars ſit cameræ Regis, alia dimidia diuidatur in ciuitatis reparationem & murorum & accuſatoris, ſecundum aliquos. Sed cum rex beneficium fecerit de iſtis pœnis ciuitatibus pro proprijs earũ ratione in hac lege deſignata crederem pœnam Cameræ Regis applicatam, cedere in vtilitatem ciuitatis, cum contra principẽ & in ei' præiudiciũ latiſſimè ſit beneficiũ interpretãdũ. c. cum dilecti. de donat. l. fin. ff. de conſti. princip. Alex. conſi. 8. libro 4. n. 6. nam ſi diuiſio pœnæ eſſet facienda iuxta formã. l. 1. & ſi. infra. eo. beneficiũ eſſet inane & ſine fructu, quod minimè fatendũ cẽſeo. argum. l. ſi qñ. de legat. 1.

b ¶ *Que puedan dar a vſuras.* ſi de ſe eſt malũ nulla neceſſitate poterit pmitti. ex

el meſmo fecho pierdan los officios del regimiento. Y que toda via las dichas penas ſeã para la dicha ciudad villa, o lugar. E mãdamos que en defecto de los tales corregidores qual quier perſona dl pueblo pueda acuſar, o demandar a los tales lugares la dicha pena o penas para el dicho concejo. E que la juſticia de la tal ciudad o villa, o lugar pueda conoſcer de la tal demanda, o demandas ſimplemẽte y de plano ſabida ſolamẽte la verdad del hecho. Y ſabida haga execucion de las dichas penas en las perſonas y bienes que en ellas cayeren, o ouieren caydo, o vendido, y rematado los tales bienes de ſu valor entregue, y faga paga al tal concejo de las dichas penas.

¶ *Ley. V. Que los Iudios y Moros no fagan obligacion ſobre los Chriſtianos.*

¶ El Rey don Enrique II. en Madrid, año de mil cccc y v.

¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos. año de mil cccc xvij.

OTroſi porquanto contra la dicha ley en engaño de vſuras ſe catan diuerſas maneras que ſo color del deudo principal los dichos Iudios y Moros lleuauan del logro mayores quãtias de las que recibian: y ſobre eſta razon ſe hazen y catan diuerſas maneras de contractos: vẽdidas y obligaciones malicioſas por ellos penſadas y falladas. Porende eſtableſcemos y defendemos por eſta ley, que ningun Iudio, ni Moro no ſea oſado de fazer, ni faga [a] por ſi ni por otro carta alguna de obligacion ſobre qualquier Chriſtiano, o Chriſtiana, e concejo, o cõmunidad de qual-

ti. ex dictis in l. 3. ſupra eodem.

¶ *Lex*. V.

a ¶ *De fazer ni faga*, quia ſub ſpecie contractus liciti, inducunt malum vſuræ & in eius fraudem, quibus obuiandum eſt ne fiant, nam ſub ſpecie agni, vt dici ſolet, lupum gerunt. & ſic malitijs hominum eſt obuiandum vt hic & in l. 1. & l. 6. infrà eod. & in l. 22. titul. 3. lib. 1. ordinamen. vbi prohibetur omnis alienatio etiam licita, vt euitetur fraus contra legem, ibi *o vendida*. cui eſt addendus Antoni. Gomez. l. 9. Tauri. numero. 35. *Entrega ni execution*. etiam ſi in contractu ſit clauſula firma ſeu guarentigia, quia cum contractus ſit nullus, & clauſula in eo expreſſa. & ſic obſtat exceptio nullitatis ipſius cõtractus. Bartol in l. Diuus Traianus. numero primo ff. de teſtam. mil. Hippoly. in l. vnius. §. cogniturum. numero quinto. ff. de quæſtio. & alibi opportuno ri loco dictum eſt. quod nota in omnibus cõtractibus, in quibus obſtat exceptio nullitatis ipſius obligationis, nã de firmitate, & valore obligationis prius conſtare oportet, quam agatur de effectu, qui eſt executio ipſius contractus. ¶ *Entregando la coſa realmente*, quia cum venditio fiat de præſenti cum rei traditione ſine aliqua fraude nec præſumptione ipſius, ceſſat prohibitio, cum liceat vnicuique contrahere, cum emere nec vendere nullus prohibeatur. l. nec emere. C. de iur. deliber. & eſt de iure gentium. l. ex hoc iure. ff. de iuſtitia. & iur. l. iuriſgentium. ff. de pact.

pact. & in Iudæis ratione vſuræ eſt prohibitum ne cõtrahant ad creditũ cum Chriſtianis, nec valeat obligatio de dando vel faciendo in futurum, ſecus in alijs Agarenis ſeu infidelibus, inquibus ceſſat præſumptio fraudis vſuræ. vt patet in l. 6. infra. eod. ibi *pero en razon de las cartas y cõtractos que han de hazer con los Chriſtianos tenemos por bien que no ſe entienda cõtra los Moros, ſalvo contra los Iudios, o que los Moros puedan fazer cartas de deudas, y de otras qualeſquier coſas.*

quier deuda de marauedis, ni de pan, ni de vino, ni de cera, ni de lanas, ni de otra coſa alguna por empreſtido, ni compra, ni vendida, ni guarda, ni depoſito, ni renta, ni otro contracto qualquier: que por el tal contracto carta, o obligacion el Chriſtiano, o concejo, o communidad ſe obligue de dar y pagar qualquier quantia de marauedis, o de pan, o de cera, o de ganado, o lana, o otra coſa qualquier a Iudio, o Moro, o Iudia, o Mora. Mas quando acaeſciere que alguno de compra, o vendida, o en otra qualquier manera entre ſi quiſieren hazer que el comprador dè luego el precio al vendedor, y el vendedor entregue la coſa que vendiere, y que no ſe faga carta de obligaciõ alguna que ſe obligue qualquier Chriſtiano, o Chriſtiana de dar y pagar coſa alguna de las ſuſodichas, o otra coſa qualquier a Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora. E ſi la fiziere quier ante Eſcriuano publico, quier ante teſtigos que por el meſmo fecho ſean ningunas las tales obligaciones y contractos. E no ſean, ni puedan ſer valederas. Y defendemos que ninguno, ni algun juez, Alcalde, merino, o Alguazil, ni portero, balleſtero que no faga, ni ſea oſado de fazer entrega, ni execucion por las tales obligaciones, ni contractos. E defendemos otroſi que ningun, ni algun Eſcriuano publico de los nueſtros Reynos y ſeñorios no ſean oſados de reſcebir, ni dar fee de tales cartas, contractos, ni obligaciones. E ſi lo hizieren, o mandaren fazer que por el meſmo hecho ſean priuados del officio de las eſcriuanias. Y demas que las tales eſcripturas y contractos ſean en ſi ningunas, como dicho es. Pero ſi el Iudio, o Moro hiziere algũ contracto con Chriſtiano, o Chriſtiana de compra, o vendida de qualquier coſa mueble, o rayz que entregando la coſa realmente, y recibiendo el precio, como dicho es, que el Eſcriuano pueda dar fee del tal contracto y carta teſtimonial, no auiendo en ella obligacion de dar,

ni de

ni de pagar coſa alguna a plazo. E mandamos ꝗ lo ſuſodicho ſea guardado: ſaluo en los Iudios y Moros que arriendã las nueſtras rẽtas ꝗ puedã hazer cartas y obligaciones, y reſcibir por ellas ſegun ſe vſo faſta aqui en quanto a las nueſtras rentas. E puedan tomar y reſcibir cartas de pago de lo que tomaren y reſcibieren y cobraren y pagaren.

¶ *Ley. VI. Que los Moros puedan fazer cartas de venta y otros contractos.*

El Rey. D. Enrique. II. en Burgos. Era de mil ccccxv.

ORdenamos que la ley ſobredicha que diſpone que los Iudios, ni Moros no dẽ a vſuras, ni fagã cõtractos, ni obligaciones cõ los Chriſtianos. Es nueſtra merced en razon de las vſuras [a] ſea guardado aſsi cõtra los Moros como cõtra los Iudios. Pero en razõ de las cartas y contractos que han de hazer con los Chriſtianos tenemos por bien que no ſe entienda contra los Moros: ſaluo contra los Iudios, y que los Moros puedã fazer cartas de deudas y de otras qualeſquier coſas.

¶ *Ley. VII Que la confeſsion que el Chriſtiano hiziere en juyzio que deue al Iudio alguna coſa que no vale.*

NVeſtra merced es, y mandamos por eſcuſar los fraudes y engaños de las dichas vſuras [b]: que ſi algun Chriſtiano, o Chriſtiana confeſſare ante qualquier juez, o Alcalde ꝗ deue al Iudio, o Iudia oro, plata, o dineros, o otra coſa qualquier, o en qualquier manera que ſea, ſaluo ſobre razon de los marauedis de las nueſtras rẽtas, como dicho es. Y el tal Iudio, o Iudia pidiere al juez que condene al Chriſtiano en lo por el confeſſado, que la tal cõfeſsió no vala: mas que ſea ninguna, y defendemos a los Alcaldes y juezes y otros officiales qualeſquier que ſobre ello no dẽ ſentẽcia, y ſi la dieren que no vala. Ca nos dende agora las damos por ningunas las tales ſentencias: porque ſerian dadas por engaño y fraude de las dichas nueſtras leyes. Otroſi por quanto ante los juezes eccleſiaſticos

¶ *Lex. VI.*

a ¶ *En razon de vſuras.* Quæ in omni homine eſt prohibita, nec permittenda eſt ab aliqua poteſtate. vt dixi in l. 3. ſupra, eo. tit.

¶ *Lex. VII.*

b ¶ *Por eſcuſar los engaños y fraudes de vſuras.* Nota quód confeſsio debiti facta à Chriſtiano in iudicio in fauorem Iudæi non valet, quia cenſetur facta in fraudem vſurarum, quæ exceptio impedit executionem inſtrumenti guarentigij. l. 4. & ibi dixi verb. excepcion de vſur. tit. 8. lib. 3. ordin. licet regulariter habeat executionem paratam. l. 126. in Curijs Madricijs anni. 1534. & in Curijs Toleti. anni. 1560 folio. 41. diximus in dict. l. 4. in gloſſ. 1. columna. 1089. verb. vtrum autem idem ſit reſpondendum, nec iuramentum ſuffragatur. l. 6. titulo primo. libro. 3. ſupra.

& vbi ſupra dixi verſiculo. verum autem impediatur executio. di. colum. 1089.

a ¶ *Homenaje, o juramento*. fides eſt homagium ſine iuramento, in qua nihil eſt præter promiſsionem quæ fieri ſolet inter nobiles, & licet ſit ſeruanda ex vi promiſsionis. capit. 1. de pact. non tamẽ vim iuramenti habet, nec con tractum confirmat ſicut iuramentum. & ſic ponitur hic homagium & iuramentum cum diſiunctã, o, quia inter ſe diſcrimen habent, & diuerſos effectus Pinell. in rep. l. 2. in tertia parte. capit. 1. numero. 13. C. de reſcind. vend. Gregor. Lup. in l. 26. tit. 11. part. 3. Nunius Auendani. in tractat. de mandatis regum. cap. 27. nume. 7. Ioan. Berna. in praxi crim. capit. 85. num. ſecundo.

¶ *Lex VIII.*

b ¶ *En las penas.* vt in. l. prima ſupra eod. & dixi in gl. rubri.

ſe puedẽ introduzir y fazer grandes engaños entre los Iudios y Chriſtianos en fraude de vſuras cõtra el tenor deſtas nueſtras leyes. Mãdamos y ordenamos q̃ qualquier Chriſtiano, o Chriſtiana q̃ cõfeſſare ante qualquier juez eccleſiaſtico, o ſeglar q̃ deue a Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora: oro plata, o dineros, o otra qualquier coſa q̃ ſea, aunq̃ ſobre ello el Chriſtiano haga juramẽto, o pleyto omenaje q̃ el tal Chriſtiano, o Chriſtiana q̃ las tales cõfeſsiones pleyto homenaje, o juramẽto a hiziere pague de ſus bienes otro tãto como fuere la coſa q̃ cõfeſſare. Y el Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora q̃ los tales juramẽtos y pleytos y homenajes demãdare de los tales Chriſtianos q̃ paguẽ el dos tanto en pena de las quantias ſobredichas. Y que las tales ſentencias homenajes, o juramentos no valan y ſean ningunos. Y eſta pena ſea partida en eſta manera, la tercia parte para la nueſtra camara, y en los lugares de ſeñorio, la tercia parte para el ſeñor del lugar. Y la otra tercia parte para el acuſador, y la otra tercia parte para los muros del lugar donde eſto acaeſciere. E ſino ouiere muros que la dicha parte ſea para los proprios del concejo de la tal villa, o lugar.

¶ *Ley. VIII. De la pena del Chriſtiano que diere a logro.*

El Rey y Reyna en Toledo año de mil cccclxxx.

Como quier que por derecho diuino y humano las vſuras eſtan defendidas ſo grandes penas. Pero eſto no abaſta para refrenar los logros y la cobdicia con que ſe mueuen los que la exercitan para adquirir los bienes agenos por exquiſitas y malas maneras. Y porque las penas que por las leyes y ordenanças de nueſtros reynos eſtan eſtatuydas contra los logreros ſon diuerſas. Declarando las dichas leyes mandamos que qualquier Chriſtiano que diere a vſuras, o fiziere qualeſquier contractos en fraude de vſuras que caya y incurra en las penas q̃ en las dichas

dichas leyes y ordenanças ſon contenidas de las quales la ſuerte principal ſea para la parte contra quien ſe exercitaren las vſuras, como diſpone la ley: y de las penas la meytad para la nueſtra camara y la otra meytad ſe parta en dos partes, la meytad para el acuſador y la meytad ꝑa los muros. Y ſino ouiere muros que ſea para el reparo de los edificios publicos del lugar donde eſto acaeſciere: y demas que el tal vſurario, o logrero quede y finque inabile é infame perpetuamente quedando en ſu fuerça la ley por nós ſobre los logros fecha en las Cortes de Madrigal.

huius titul. vbi de pœnis vſurariorum late actum eſt. & in capitulo. quanquam. de vſur. libro 6. & in Clementin. vnic. eod. titulo. ſed eſt dubium an de iſta medietate bonorum quæ venit fiſco applicanda, compelli poſsit vſurarius facere inuentarium ne fiſcus fraudetur bonis ſuis, fortè propter eorum alienationem? dicendum eſt compelli poſſe. ex Ioann. de Plat. in l. defenſionis facultas. numero ſecundo. C. de iur. fiſci. libro. 10. ratio quare poſſit compelli facere inuentarium antequàm ſit cõdemnatus de crimine durante lite eſt, quia agenti prodeſt; & reo non nocet. argu. l. 2. §. varus. ff. de dam. infect. tum etiam quia fiſcus poteſt compellere vſurarios & notarios & procuratores, vt ſcripturas & inſtrumenta exhibeant, ſicut epiſcopus poteſt ad hoc vt faciant fidem de vſuris. ex Platea vbi ſupra columna tertia ad fin. verſiculo tertio nota. Quod eſt memoriæ commendandum. ¶ Verùm autem creditor qui ſub ſpe vſuræ pecuniam mutuam dedit debitori, quamuis ex liberalitate debitoris recipiat aliquid vltra ſortem teneatur talis mentalis vſurarius reſtituere ſic acceptum? videtur, quòd non. quia vbi pactum non præceſsit, nec coactio directa vel indirecta creditoris, non eſt actualis vſura ſed mentalis ideo in foro animæ eſt monendus ad reſtitutionem. capit. conſuluit. de vſur. & quæ not. gloſſ. in capitulo fin. de ſimoni. ad cuius text. intellectum omnino eſt addendus Henri. Gandau. quodlib. 6. quæſtion. 26. Paluda. in 4. ſentent. diſtinct. 25. quæſtione quinta, columna prima. Nauarr. in manuali confeſſo. capitul. 23. num. 102. verſic. lo ſeptimo. & capit. 25. num. 112. Dominic. Sot. libr. 9. de iuſtitia & iure. quæſtion. 8 articulo primo. pagina 829. colum. 2. vbi innuit differentiam inter mentalem ſimoniacũ & vſurarium qualem eſſe, cum in primo pœnitentia ſola deleatur peccatum, in ſecundo in odium vſurarij reſtitutio ſit neceſſaria, cum ſub expectatione fuerit factum mutuum capitulo primo 14. quæſtione tertia. ex quibus apparet vſurarium mentalem teneri ad reſtitutionem eius quod à debitore vltra ſortem abſque vlla pactione tacita vel expreſſa habuit dict. capitulo. conſuluit. de vſur. quem ad hoc notat D. Couarruu. epiſcopus Segouienſis in regul. peccatum. in 2. parte. relect. in princi. numero tertio. verſicu. ex hoc deducitur examinatio text. ſing. De regu. iur. libro ſexto. vbi optime agit de hoc dubio. adducendo opiniones diuerſas in hoc articulo, & concludit vſurarium mentalem non eſſe cogendum ad reſtitutionem tam in foro exteriori quàm animæ earum rerum quas habuit ſine pactione ex liberalitate mera debitoris, licet ob prauam intentionem debeat erga Deum agere pœnitentiam. ex text. in ſimili dubio adducto per eum in capitulo. fin. de ſimoni. & opinionem Theologorum magis communem teſtatur ex Carolo Molineo in tractatu de contractibus illicitis. numero ſexto. Paul. Eleazar. not. in Clementina vnica. de vſuris. Richard. in 4. ſententiarum diſtinction. 15. quæſtione quinta. articulo quinto. & ibi Scotus & Gabriel. quæſtio. 11. dubi. penult. Sylueſt. verb. vſura. 6. quæſtione tertia. Caietan. quodlibet. de vſura. capitulo tertio. Bald in l. penulti ff. de cond. ob turp. cauſam. Alexand. in l. ſi non ſortem. §. primo. ff. de cond. indebi. ad capitulum conſuluit. Reſponde vt per Couarruuias vbi ſupra fol. decimo quinto. columna ſecunda. verſic. non obſtat deciſio text. ad materiam huius tractatus de vſur. vltra plene ſupra iam tradita adde conſtitutio. Synodalem Pampilonenſem libro quinto. titu. de vſur. incip. approbante ſancta Synodo.

Titulo III. De los Iudios [a] y Moros.

¶ *Ley. I. Que los Iudios puedan comprar heredades en cierta quantia.*

El Rey don Alonſo en Alcala. año de mil ccc.lxxxvj.

El Rey D. Enriq II. en Burgos.

¶ El Rey D. Iuan. I. en Burgos.

PORq̃ nueſtra voluntad es que los Iudios ſe mantengan en nueſtro ſeñorio, y aſsi lo manda la ſancta Igleſia: porque aun ſe hã de tornar a nueſtra fe [b]: y ſer ſaluos ſegun las profecias. Y porque ayan mantenimiento, o manera para viuir y paſſar bien en nueſtro Reyno y ſeñorio: tenemos por bien que puedã auer y comprar heredades [c] para ſi y para ſus herederos en todas las ciudades, y villas y lugares de nueſtro realengo: y en ſus terminos en quantia de treynta mil marauedis cada vno deſq̃ ouiere caſa por ſi, y deſde duero aquẽde por todas las otras comarcas haſta en quantia de xx. mil marauedis cada vno, como dicho es: Y eſto q̃ aſsi cõpraren, o vẽdierẽ q̃ ſeã demas de las heredades que oy hã: do quier q̃ las ouiere.

¶ *Titulus. III. De Iudæis*

a ¶ *De los Iudios.* De Iudæis plura poſſunt in præſentiarum quæri, ſed cum hodie non ſint Iudæi in regno, non eſt immorandum in longa relatione. ſed recurrendum ad titulos de Iudæis, qui habentur in codice. Decret. & in clementinis. per Brixienſ. in ſuo dictionario parte, Iudæus. & Andre. ab Exca in capitulo. 1. nume. 256. late & ſingulariter Albert. Brun. in libro de ſtatutis excludentibus fœm. num. 55. verſicul. tertio quæritur à folio. 178. ad fol. vſque. 179. numero 63. in 6. articul. princi. Hoſti. in ſum. de Iudæ. vbi qui & vnde dicantur Iudæi. & l. 1. & ibi Grego. Lupus titulo 24. partit. 7. & quæ ſūt Iudæis prohibita ponit Montalt. de reprobatio. ſententiæ Pila. §. fi. n. 6.

¶ *Lex. I.*

b ¶ *Se han de tornar a nueſtra fe.* Originaliter tota iſta lex reperitur in ordinamento Regis Alphonſi Cõpluti celebrato Anni 1386. titul 23. de vſuris. l. 2. verſi. *Y porque la nueſtra volantad es que los Iudios.* & facit illud Dauidis Pſal. 58. conuertentur ad veſperam & famem patientur. &c. iuxta illud, fiet vnus paſtor & vnum ouile. Ioan. 10. capit. fina. de Bapt. & Ezechiel. 20. Et ſubijciã vos ſceptro meo, & inducam vos in vinculis fœderis. & Oſeę. 3. quia dies multos ſedebunt filij Iſrael, ſine Rege, & ſine Principe, & ſine ſacrificio, & ſine altari, & ſine ephot, &c. & poſt hæc reuertẽtur filij Iſrael, & quærent Dominum Deum ſuum, & Dauid Regẽ ſuũ &c. & ad Rom. 11. Nolo vos ignorare fratres myſterium hoc, vt non ſitis vobis metipſis ſapientes, quia cæcitas ex parte contingit Iſrael, donec plenitudo gentium intraret, & ſic omnis Iſrael ſaluus fieret.

c ¶ *Heredades.* In quo contractu ſaltem duo fundi cum fines huius fundi qui venditur debent exprimi, vt nota ſit rei venditio incertæ quomodo venditur aliquis fundus Iudæis, vel Chriſtianis, aliàs ſi non exprimantur, fidem non facit talis ſcriptura contractus propter incertitudinẽ, cum ignoramus de quo fundo emptio proceſſerit. gloſſ. in l. forma. de cenſibus. ff. vbi text. inquit ſaltem duos fines confines debere exprimi, quod verum eſt, quando venditor plures fundos haberet, ſecus quando vnũ tantum. argum. à contrario ſenſu in capit. ſignificantibus. de libelli oblat. & capit. ſignificantibus de appellat. vel niſi exprimeretur nomen fundi in contractu, qui fundus habet diuiſum nomen ab alijs fundis, quo nomine inter alios cognoſcitur. argum. glo. vlti. in l. hac. conſultiſsima. in princ. C. qui teſtam. fac. poſſunt. ita not. Bart. in l. demonſtratio falſa. ff. de condit. & demonſtrat. idem erit ſi erretur in explicatione confinium, tamen conſtat de fundo vendito non vitatur venditio. ex mente gloſ. in l. ſi in nomine C. de teſtament. glo. in dict. l. forma. verb. vicinos. glo. in l. ſi fortidianum. in glo. fin. C. de lega. gl. & not.

not.plene Barbat,in capit.ſignificante.nu.32.vbi Feli.nu.7.de reſc.Iaſo.in.l.ſi quis fundi. colum. 1. nu.3.ff.de lega.1.Socin.in dict. l. demonſtratio. in princ.Alex.conſi.8.col.2.nu.4. libr.4. & glo. in.l.quæ extrinſecus.§. 1. verb. appellatione.ff. de verb. obli. probat; errorem in nomine appellatiuo ſi de repręſenti & corpore conſtat non vitiare ſtipulationê. alias ſecus. l. certum. ibi, digito oſtendatur.ff. ſi certum per. l. in venditionibus.ff.de contra. emptio. adde Vital. Gambanum in tra. Clauſularum. §. nunc tranſeamus de errore nominis proprij.Hippoly.ſingul.144.error in nomine appellatiuo.

Y de las caſas de ſu morada [a]. Y de las caſas que ouierẽ en ſus Iuderias. Pero en los otros ſeñorios q̃ ſea abadẽgo, o behetria, o ſolariego: que puedá comprar de aqui adelãte faſta en la dicha quantia con voluntad del ſeñor: cuyo fuere el lugar: y no de otra guiſa.

a ¶*De las caſas de ſu morada.* Iudæi autem an teneantur ratione domorum ſeu fundorum ad decimas? dicendum eſt de prædijs Iudæi tenentur ſoluere decimam, quia ſi ipſi non occupaſſent prædicta prædia Chriſtiani habitantes ſeu colentes prædicta prædia perſoluiſſent.c.de terris. de decim.vbi Alexan.3.inquit,de terris quas Iudæi colunt,tuæ prudentiæ reſpondemus vt eos decimas perſoluẽdas, vel poſſeſsiones penitus renunciandas cum omni diſtrictione compellas, ne forte occaſione illa eccleſiæ valeant ſuo iure fraudari. concord. l. 6.titul.20.part.1.l.12.eod.titu.Ioan.in ſum.Confeſſo.lib.1.titu.15.q.15.Rebuff.de decim.quęſt.5 nu.11.Idem eſt dicendum de pagano, de Turca & hæretico, vt ij ſtolidi non debeant eſſe melioris conditionis,quã Chriſtiani.arg.l. Seruius.ff. q vi aut clam. c.eum qui.de præbend.lib.6. not. Pan. & cæteri in.cap de terris,de decim.Cardin.in.ca. in aliquibus. de decim. Rebuff. vbi ſupra. vtrum autem Iudæi & hæretici teneãtur ad decimas perſonales? glo.4.in,c.decimæ.16.quæſt.1.& in cap. tua.de decim.tenet q ſic.quamuis non audiant diuina,eſt tamen illis imputandũ,quia non ſtat per eccleſiam,quæ nemini claudit gremium ſuum, & nemo ex ſua improbitate commodum conſequi debet.l. itaque Fullo ff.de fur.ſaltem tenebitur Iudæus & infidelis ſoluere æſtimationẽ illius decimæ perſonalis,& oblationes quas habuiſſet eccleſia à bono Chriſtiano,qui in illa domo,in qua Iudæus habitat,reſediſſet, ſi talis infidelis abſtuliſſet. ca. quanto. in fin. de vſur. & eccleſiæ ſeruentur indemnes. text. in ſum. in fin. 19. diſti. dict. cap.quanto.& in.2. compila. crat decret. incipi. ad audientiam, ad hoc expreſſe facta. & iſta aſſerunt Pan. & alij in dict. c.de terris poſt gl.in cap. tua. eo.tit.Quid autem de Sarraceniis? Reſpon. erit idem eſſe. ex Oldral.conſil.91. venit in dubium. Marc. Mantuanus conſi. 188.Montal.in.l.4.titul.6.libr.1.for.regal quem citat Rebuff.de decim.quæſtio.5.num.12.fol.17. & idem etiam poteſt dici de papalibus quas poſſunt ſoluere ſecundum formam quam tradit. not. Hoſti.& Ioan.Andr.in.cap.quanto.de vſur.Quod eſt notand. ad parrochialium etiam oblationum quæ debent fieri à Chriſtianis, ad extimationem tenentur etiam infideles.Hoſtien.in cap. cauſam Carpen.de verb.ſigni.poſt finẽ primæ.col. verſi. & ad hanc ſoluendam etiam &c. & cum ſequitur Ioan.Andr.in.cap.quanto.colum.2.verſi.in gl.vltima.vbi bene loquitur.occidens infidelem non ita ſeuere eſt plectendus,ſicut occidens fidelem.l.84 ad fin.in.ll.ſtyli.confirmatur nam qui vi rapit aliquã rem alienam tenetur eam reſtituere cum pœna tripli.§.1.inſti.vi bono.rapto.ſi tamen res illa eſſet Iudæi, Pœna eſſet minor.l.Chriſtiani. C. de paga.& ſacri.per quam legem idem plures notãt. quod eſt ſing.ad limitationem.l.2.titul. 17. lib.4. for.legem.

¶*Ley. II. Que la chriſtiana no crie hyo de Iudio.*

¶El Rey dõ Iuan.I. en Suria. AEra de mil ccccxviij.

DEfendemos, q̃ ninguna chriſtiana, ſea oſada de criar ni crie [b] hijo ni hija de Iudio, ni de Moro. E qualquier que lo fiziere, peche ſeyſcientos marauedis para la nueſtra camara. Pero que pue-

¶Lex. II.

b ¶*Criar ni crie.* Quia fidelis ab infideli non eſt nutriendus ex eo quia ex lacte infecto,infans nocumentum magnum recipiet iuxta illud vulgare, *mamolo en la leche*, quod adagium Cicero adducit lib.3.Tuſculanarum quæſti.dum ait. Vt pene cũ

D 5 lacte

lacte nutricis errorem ſuxiſſe videatur. Eraſm. eſt videndus Chiliad. 1. Centuria. 7. in adagio. Cum lacte nutricis. &. l. 1. ff. de offi. præfect. præto. ibi, is cunabuli. facit quod adducit Bald. in tract. ſciſma. poſito ſub rub. C. ſi quis alig. teſta. prohib. column. 15. & col. 16. de vrbano Italico nutrito in Gallia. optima. l. 3. tit. 7. parti. 2. quæ ponit requiſita in eligenda nutrice. non ergo debet eſſe infidelis. non inibis cum infidelibus fœdus, nec cum Dijs eorum, non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me ſi ſeruieris dijs eorum, quod tibi certe erit in ſcandalum. exod. 23. ad fin. & cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris, & pix calefacta cito denigrat ſibi contacta, ſic maculat cun-

dan viuir cõ ellos labradores: para que labren ſus heredades: y quien vaya con ellos de vna parte a otra: porq̃ de otra manera muchos ſe atreuerian a ellos para los matar y deshonrar.

¶Ley. III. *Que los Chriſtianos no viuan con los Iudios ni Moros.*

¶El Rey don Iuan. I. en Valladolid. Quando vino de la de Aljubarota.

MAndamos a todos los chriſtianos q̃ no ſean oſados de viuir a ni viuan cõ Iudios ni Moros: a bien fecho ni a ſoldada ni en otra manera alguna: ni les crien los hijos. Y los que contra eſto paſſaren q̃ las nueſtras juſticias los echẽ publicamente a açotes de los lugares dõde acaeſciere. Y eſto que lo pueda acuſar qualquier de los nueſtros Reynos. Y ſino ouiere acuſador q̃ las dichas juſticias fagan juſticia ſobre ello: y procedã a las dichas penas.

¶Ley. IIII. *Que los Iudios no ſeã officiales ni fazedores del Rey ni de otros caualleros.*

¶Idem.

¶El Rey dõ Alõſo en Madrid

¶El Rey don Enrique. II. en Burgos.

¶El Rey don Iuan. I. en Soria. y en Valladolid.

¶El Rey dõ Iuã. II. en Burgos

ORdenamos y mãdamos que Iudios y Moros de nueſtros Reynos ni de fuera dellos no ſeã oſados de ſer ni ſean officiales b: ni almoxarifes nr̃os: ni de Principe ni infante, ni de los Duques Cõdes: caualleros: ni eſcuderos: y dueñas y dõzellas d̃ nueſtros Reynos: ni de alguno dellos: ni ſean recaudadores ni contadores mayores: ni cogedores por nos ni por ellos: y qualquier Iudio, o moro: que contra ello fuere: q̃ pierda todos ſus bienes para la nueſtra

ctos, prauos ſocios tibi coniunctos, tum quia non debet remanere apud eas perſonas, de quibus poſſit eſſe ſuſpicio, quod ſaluti, vel vitæ inſidientur illius pueri. ca. fin. de conuerſion. infideli. tum etiam ex text. conc. in capit. Iudæi. 2. de Iudæ. nec Iudæi nutrices vel ſeruientes Chriſtianas habere poſſint. capit. & ſi Iudæos. de Iudæis. l. 4. titulo. 2. lib. 4. for. leg. vbi Montalu. in gloſſ. 1.

¶*Lex. III.*

¶*No ſean oſados de viuir.* Conc. cap. & ſi Iudæos. de Iudæ. ex not. etiam in. l. 3. ſupra proxim.

¶*Lex. IIII.*

¶*Ni ſean officiales.* Intellige de Iudæis, non autem de Iudæis nouiter conuerſis. qui iam non dicitur Iudæus, ſed Chriſtianus, nec ſunt arcendi ab officijs publicis, vt optime declarat Couar. in Cleme. ſi furio-

camara: y demas deſto que le dé pena en el cuerpo la que nueſtra merced fuere.

¶ *Ley. V. Que los Iudios puedã tener entregador para ſus bienes.*

¶ Idem.

Tenemos por bië q̃ los Iudios puedan tener entregador, o portero apartado q̃ entregue ſus deudas. Pero q̃ quando fiziere la entrega q̃ no llëue mas por ſus derechos de lo que hã de fuero y vſo y coſtumbre. E ſino acabaren la execucion que no lleuen entrega masq̃ lleuen por ello ſeys marauedis: en los lugares donde mas ſolian lleuar. Pero que ſi menos deſtos ſeys marauedis ſolian lleuar que no lleuẽ mas de lo que han acoſtũbrado [a].

furioſus. 1. part. relectio. §. 2. numer. 6. verſicul. de Neophitis. de homicid. vbi conſtituit. 6. concluſiones optimas aperientes materiam: quando & qualiter ſunt admittendi conuerſi ad noſtram fidem, ad officia publica & honores, tam eccleſiaſticos quam ſeculares. de cuius quæſtione vide venuſtiſsime traditta per. F. Antoni. Cord. in lib. qq. pagin. 432. quæſtio. 54. ſuarum quæſtionum Theologicarum vbi ponit pulchram diſtinctionem qualiter tales conuerſi poſsint admitti ad officia & dignitates. Iudæi vero ad officium publicum non debent promoueri. l. 3. & ibi Gregori. verb. officio publico. titul. 24. part. ſeptima. capi. nulla, 54. diſtinct. capi. penul. de Iudæ. l. fin. C. de Iudæ. & in authen. quod præſta. ab his coll. 2. vbi glo. Tertia concluſio. Iudæus non baptizatur non poteſt eſſe officialis interris Chriſtianorum. cap. Iudæi. de Iudæ. auth. vt ius iu. quod præſtatus ab his. in princ. not. Matthæ. Afflict. in libr. 1. conſt. Neapolitanarum rubri. 17. numer. 46. verſic. iuxta hoc quærit. l. 3. titul. 24. par. 7. ibi, *que ningun Iudio nunca ouieſſe jamas lugar honrado, nin officio publico con que pudieſſe appremiar a ningun Chriſtiano en ninguna manera.* igitur prohibetur ne occaſionem habeant ſæuiendi *contra Chriſtianos.* Cardi. in Clementina prima. de iur. iur. capit. nulla, 54. diſtinct. & Matthæ. Afflictus in dict. rubr. 17. numer. 46. capitul. conſtituit. 17. quæſtione quarta. apud Cantabros ſeu Vizcaynos non permittuntur habitare nouiter conuerſi ex lege Maurorum vel Iudeorum, nec eorum deſcendentes, & qui voluerit habitationem facere, debet dare informationem idoneam ſui generis, ne polluat gentem nobilem ſub ſpecie ſuæ habitationis. argum. capitul. cum dilecta. de exceſſ. prælato. hoc habent ex lege ſui fori de priuilegijs, immunitatibus & libertatibus generoſorum nobilium Cantabriæ. titul. 1. lege. 13. *Otroſi dixerõ que por quanto* &c. l. 14. *Doña Ioana por la gracia de Dios.* quæ eſt confirmatio ſui priuilegij, & intantum cenſentur nobiles, *vulgo hijos de algo, que los Vizcaynos que viuen fuera de Vizcaya ſon auidos por hijos de algo probando que ellos a ſus padres, y abuelos naſcieron en Vizcaya.* dict. titu. primo. l. 16. *Otro ſi dixeron.* & aliud priuilegium inſigne habent de quo in. l. 19. *Otroſi dixeron que auian de frãqueza.* quã vid. eod. titul. 1. cuius verba ſunt. *Otroſi dixeron que auian de frãqueza y libertad por merced de ſus Altezas y ſus progenitores, q̃ por quanto los dichos Vizcaynos tenian ſu juez mayor de Vizcaya que reſide en ſu Corte y Chancilleria de Valladolid que conoſcen de todas ſus cauſas, en ciuil y crimen que ningun Vizcayno de Vizcaya tierra llana y Villas y Ciudad della y le encartaciones ni Durangueſe ſea por delicto alguno vel quaſi ni por deuda alguna: pueda ſer conuenido hallandoſe fuera de Vizcaya por los Alcaldes de crimen de ſus Altezas ni por otro juez alguno de ſus Altezas. ni deſtos Reynos y ſeñorios: ni juzgado por ellos. Saluo por el dicho ſu juez mayor de Vizcaya: aunque los tales delictos y deudas ſean hechos y contrahidos fuera de Vizcaya en Caſtilla en qualquier parte della, y que en caſo que ſean condenidos o detenidos, luego ſean remitidos para ante el dicho ſu juez mayor, ſiendo pedida, la dicha remiſsion, y declinada la juriſdiction.* Adde Concilium Compoſtellanum prouinciale editum Salmanticæ actio, 2. Decreto. 2. & 3.

¶ *Lex. V.*

a ¶ *Que no lleuen mas de lo que han acoſtumbrado.* Conſuetudo eſt ſeruanda in executionum iuribus, vt hic, & in. l. 21. titul. 14. libro ſecundo. ſupra & in. l. 3. titul. 12. libr. 5. ordinam. ſupra. & de materia executionum eſt. l. 4. & 5. titul. 8. lib. 3. ſupra. vbi late tractum eſt de illa materia.

¶ *Lex. VI.*

¶ *Ley. VI. Que el Chriſtiano no tenga Iudeo ni Moro en ſu caſa ſi no fuere ſu captiuo.*

¶ El Rey don Iuã I. en Biruieſca. año de mil.ccc.lxxxvij.

ORdenamos que ninguno de nueſtros Reynos ſea oſado de tener Iudio ni Moro q̃ no ſea captiuo [a] en ſu caſa: ni aya officio del tal porque aya de auer ſeñorio ſobre algũ Chriſtiano ni aya cõuerſaciõ con el mas de lo q̃ los derechos eſtableſcierõ: ſaluo cõſiſcoentiſſe po de neceſsidad: y defendemos a todos los de nueſtros Reynos de qualquier eſtado, o cõdiciõ q̃ no ſeã oſados de tener Moro ni Iudio: ſaluo en la forma q̃ dicha es. Y qualquier q̃ los tuuiere q̃ pague ſeys mil marauedis para la nueſtra camara: la tercia parte para el q̃ lo accuſare. Y defendemos otroſi a todos los Iudios y Moros d̃ los dichos nueſtros Reynos: que no ſean oſados de viuir con Chriſtianos: ni tener officio ſuyo: y el que lo contrario fiziere que pierda los bienes q̃ tuuiere para la nueſtra camara: y el cuerpo eſte a la nueſtra merced para fazer del lo que la nueſtra merced fuere. Y otroſi defendemos a los dichos Iudios, y Moros q̃ ninguno dellos ſea oſado de tener Chriſtiano ni Chriſtiana en ſu caſa, que viua con ellos: ſo pena de la nueſtra merced: y q̃ pierdã todos los bienes para la nueſtra camara: y que la tercia parte deſtas penas ſean para el que lo accuſare.

¶ *Ley. VII. Que el priuilegio de los Iudios que no pueda ſer teſtigo el Chriſtiano cõtra ellos que no vala.*

¶ El Rey don Enrique. III. en Madrid año de mil.cccc.y.v.

LOs priuilegios que los Iudios tienen que diſponen que los Chriſtianos no puedan fazer prueua contra ellos ſin teſtigo Iudio ſon cõtra la fe catholica y en vituperio de la fe Chriſtiana y contra los eſtableſcimientos de los ſanctos padres. Por ende nos los reuocamos y ordenamos. Y tenemos por bien q̃ en todos los pleytos [b] aſsi

¶ Lex. VI.

[a] ¶ Que no ſea ſu captiuo. Conc. ca. 2. & capit. Iudæi. 2. & c. ad hæc. & ca. ſi Iudæos. & cap. fin. de Iudæ. ca. Iudas. 17. quæſti. 4. l. 8. & l. 10. titul. 24. part. 7. Sed eſt dubium an Iudæus poſsit emere ſolũ, in quo ſunt aſcriptitij Chriſtiani? de eo dubio eſt videndus Ioan. Pla. in l. quemadmodum. & in l. fi. in fin. C. de agricol. & cenſ. lib. 11. & capit. 2. de Iudæ. vbi probat poſſe, & aſcriptitij tenebuntur ad opera tantum ratione ſoli, quia ſunt liberi homines ſecundum gl. not. in dict. c. 2. verb. ſunt liberi. vnde quamuis liber homo non poſſit ex tempore effici ſeruus, nec quis præſcribere ſuam libertatem poſſet, tamen vt ſit aſcriptitius poterit præſcribi. gl. in l. fi. C. de long. tem po. præſc. quæ pro libertate in gloſ. vlt. quã citat Grego. Lupus in. l. 6. verſic. *ome libre*. titul. 29. parti. 3. facit l. 22. & l. 39. eo titul. 3. vbi aſcribuntur locis in quibus ſunt vicini & eo in loco cõpelluntur inhabitare, quod nõ longe abeſt à ſeruitute.

¶ Lex. VII.

[b] ¶ *En todos los pleytos*. in omni cauſa Chriſtianus poteſt eſſe teſtis cõ-

Digitized by Google

tra Iudæũ dũ modo ſit talis qui exceptione & repulſa iuris non poſſit repelli a dicendo teſtimonio, tum quia maior fides eſt adhibenda fideli quam infideli propter qualitatẽ perſonæ, tũ quia in ore duorum vel trium ſtat omne verbum ca. cũ eſſes. de teſtamen. ſi eſt fidelis maiori ratione erit tale teſtimonium pręferendũ quam mixtũ cũ dicto Iudæi, ẽ conuerſo autem ꝙ teſtimonium Iudæorum nõ ſit admittendum de iure propter odiũ quod inſequuntur Chriſtianis eſt obſeruandũ c. 1. &. cap. cum ſit. de Iudæ. in illis verbis, cum ſit nimis abſurdum vt blaſphemus Chriſti in Chriſtianos vim poteſtatis exerceat. & infra, quoniam ſub tali prætextu Chriſtianis plurimum ſunt infeſti. &c. c. non poteſt. 2. q. 7. vbi ex Concilio. 4. Toletano hæc verba

aſsi ciuiles como criminales los Chriſtianos ſagan prueua cõtra los Iudios y Iudias: aſsi como contra los Chriſtianos ſin teſtigo de Iudio: ſeyendo los Chriſtianos tales que de derecho no puedan ſer tachados.

¶ Ley. VIII. Que los Iudios traygan ſeñal.

¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toledo de partices.

Conformando nos cõ las nueſtras leyes de las partidas. Ordenamos y mandamos q́ todos los Iudios y Iudias de nueſtros reynos y ſeñorios traygan de aqui adelante vna ſeñal de paño[a] colorado lleua en las ropas que traxeren de ſuſo y que la traygan en el hombro derecho en manera q́ parezca manifieſtamente y no eſte eſcondida. E ſino la truxeren, o la encubrieren: o la traxeren y no tamaña como ſe contiene en la ordenança q̃ el ſeñor rey don Enrique nueſtro abuelo hizo en Madrid: año de cinco: que pierda la ropa que truxere de ſuſo ſi fuere fallado ſin la dicha ſeñal: o la truxere encubierta como dicho es. Y de la ropa que aſsi ſe pierde q̃ ſea la meytad para el acuſador y la otra meytad para el juzgador. E otroſi mandamos que no traygã calças de ſoleta: ni ropas algunas harpadas: ſo las dichas penas Es nueſtra merced que los Iudios y Iudias que anduuieren en nueſtra corte guarden eſta ley del dia que fuere pregonada faſta diez dias: y que todos los otros nr̃os ſubditos de nueſtros reynos y ſeñorios la guarden. Otroſi del dia que fuere pregona-

habentur. Nõ poteſt erga homines eſſe fidelis; qui Deo extiterit infidelis, Iudæi ergo qui dudum Chriſtiani ſunt & in Chriſti fide præuaricati ſunt ad teſtimonium dicendum admitti non debent: quamuis ſe eſſe Chriſtianos annuntient, quia ſicut in fide Chriſti ſuſpecti ſunt: ita in teſtimonio humano dubij habentur & ſic ampliatur in nouiter conuerſo, quia fides & conuerſatio primum ſerutãda eſt, & deinde qui irreprehenſibiles apparuerint ſunt recipiendi & non prius. verba ſunt Pij Papæ in. ca. ſi quis à vero. 3. q. 4. com. Additio. Panor. mi. in. c. tuarum. col. 3. de priuileg. præterea probatur ex. cap. Iudæi. 21. de teſtib. vbi per gl. & docto. l. 32. infra. eo. titul.

¶ Ley. VIII.

a *¶ Vna ſeñal de paño.* ſigno debent diſtingui homines vt hic

da en la cabeça del obiſpado dõde cada vno morare faſta treynta dias primeros ſiguientes. No embargantes qualeſquier priuilegios y franquezas : y mercedes que a los dichos Iudios y Iudias ſon : o fueren otorgados q̃ en contrario ſean de ſta ley : y de las otras leyes de ſuſo cõtenidas:o de cada vna dellas ca nos las reuocamos y annullamos.

¶Ley.IX. Idem.

¶El Rey don Iuan.II.en Valladolid.

Porquãto por los caminos ſe podriã atreuer algunos Chriſtianos a hazer daños a los dichos Iudios quã do los conoſcieſſen cõ la dicha ſeñal. Nueſtra merced es q̃ quã do los Iudios anduuierẽ camino[a] q̃ aunque no trayan la dicha ſeñal deſcubierta que no pierdã por ello la ropa Peroque luego como entrarẽ en los lugares deſcubrã la dicha ſeñal: ſo la dicha pena. Y otro ſi q̃ ningũo de ſu propria authoridad no ſea oſado de tomar la tal ropa al dicho Iudio : ni Iudia por no traer las dichas ſeñales: ſin que primeramente ſea acuſado y juzgado por qualquier juez ſeglar.

hic & conc. capitul. in nonnullis. & ibi gloſſ. de Iudæ. gloſſ. capitul. ad hæc. eodem titulo. l. 11. titul. 24. part. ſeptima. l. 38. infra. eod. & l. 27. eodem titulo. Et ita eſt in communi obſeruantia Romæ. ex habitu comprobatur ſtatus perſonæ, & qualis ſit an laicus vel clericus, vel alterius qualitatis. capit. ſi iudex laicus. verſiculo. iuſtum eſt enim. de ſent. excomm. libro. 6. l. item apud Labeonem. §. ſiquis virgines. ff. de iniur. cap. in audientia. de ſententia excom. l. 18. titul. 9. part. 7. l. 13. & 14. titul. 3. libr. r. ord. ſupra. capitul. ſi vero 2. de ſententia excomm. Quo fit quod vnũ collegiũ debet diſcerni ab alio ſuis inſignijs diſtinctis ſi velit conſeruare ſuum honorem, & poteſt prohibere perſonas alterius collegij, ne eiſdem inſignijs vtantur, vel officialis alicuius artis notabilis, vt pannorũ enſium vel huiuſmodi idem facere poterit alteri officiali, qui vt optimo nomine poſsit vendere tales ſuas res, eas infixit ſub ſigno peritioris, quod eſt ad æmulationem & præiudicium ipſius. & ſic vidimus in practica inter plures collegas, & etiã officiales. ex capitul. Dilecta. de exceſſ. prælato. & eſt notandum ſæpe enim contingit. & limita hanc. l. per ſeq. l. 9. infra. eod.

¶*Lex. IX.*

a ¶*Anduuieren camino.* Ratione itineris conceditur, quod eo ceſſante non concederetur. per. l. 8. ſupra. ſed hic ab eius rigore diſceditur. tum etiam quia tutus debet eſſe acceſſus vnicuique. quo fit, quod citatus propter non tutum acceſſum: non cenſetur contumax non comparendo, durante iuſto timore. & itinerantibus etiam ſi ſint clerici licet arma ſecum deferre & veſtem mutare, quia tendit ad defenſam quæ eſt de iure naturali, quæ lex eſt ſupra omnem humanam, & ſic ea intentione prohibitus arma deferre ſub pœna excommunicationis, ſi deferat de die vel de nocte, vt ſe defendat ab iniquis hominibus inimiciſque ſuis, non erit excommunicatus. quia intentio fulminantis excommunicationem hoc caſu, ceſſat, quæ fuit, vt malum à rep. ceſſaret. tum quia defenſio eſt iuris naturalis, & quæ ſunt in vſu licita non debent omitti ex defectu defenſæ, quæ ſic per arma. Quia cum ſint neceſſaria ad hominis defenſionem veroſimilem ſunt conceſſa, etiam de iure gentium ſicut bella. l. ex hoc iure. ff. de iuſtitia & iure nec eſt ſpectandus triſtis euentus, ſed antequam eueniat eſt prouidendus. l. ſtipulationes. §. plane. ff. de verborum obligationibus. & alibi dixi.

¶*Lex. X.*

¶ Ley. X. *Que ſe faga apartamiento de Iudios y Moros.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo año de mil.cccc.lxxx.

Porque de la cõtinua conuerſaciõ, y viuienda mezclada de los Iudios y Moros con los Chriſtianos reſultan grãdes daños y inconueniẽtes: y como quier que el ſeñor rey don Iuan nueſtro padre que ſancta gloria aya en el primero año que reyno en las cortes que hizo en Valladolid ſeyendo ſo tutela de la ſeñora reyna doña Cathalina: y del ſeñor Rey don Fernando nueſtros abuelos que ſancta gloria ayan: hizo y ordeno vna ley en que manda que los Iudios fueſſen apartados en vn circuyto: y lugar que fueſſe poblado cercado en derredor cõ vna puerta, y porque la dicha ordenança no fue trayda a execucion. Ordenamos y mandamos que todos los Iudios y Moros de todas y qualeſquier ciudades y villas y lugares deſtos nueſtros reynos: quier ſean de lo realengo y ſeñorios: y behetrias: y ordenes: y abadengos tengan ſus Iuderias y Morerias diſtinctas y apartadas ſobre ſi: y no moren a bueltas de los Chriſtianos: ni en vn barrio donde ellos viuierẽ. Lo qual mandamos que ſe haga y cumpla dentro de dos años primeros ſiguientes contados deſde el dia que fueren pregonadas y publicadas eſtas leyes en nueſtra corte. Para lo qual fazer y cũplir nos entẽdemos nõbrar y embiar perſonas fiables para el dicho apartamiento ſeñalando les ſuelos y caſas, y ſitios donde buena

¶ Lex. X.

a § *Continua conuerſacion.* Eſſet permixtio odioſa Chriſtianorum & infidelium, contra illud Leu. 19. Iumenta tua non facies coire, cum alterius generis animantibus tum etiam ex exod. 23. ad fin. Non inibis cum eis fœdus, nec cum dijs eorum. Non habitent in terra tua. ne forte peccare te faciant in me ſi ſeruieris dijs eorum, quod tibi certe erit in ſcandalum tum etiam quia mali mores & mala præſumptio colligitur contra aſſociantem hominem prauum latronem luſorem, infidelem & huiuſmodi, & eſt maximum indiciũ, quod eſt ei ſimilis. & ideo oportet nos reprimere ab iſtis infamatis vt prouerb. 1. fili mi ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis, ſi dixerint, veni ſidiemur ſanguini &c. & infra, fili mi ne ambules cum eis. prohibe pedes tuos à ſemitis eorum. & illud Pſalm. 17. cũ ſancto ſanctus eris &c. tum etiam ex cap. ad hæc. de Iudæ. in illis verbis, Quoniam Iudæorum mores & noſtri in nullo concordant & ipſi de facili ob continuã conuerſationẽ & aſsiduam familiaritatem ad ſuam ſuperſtitionem & perfidiam ſimplicium animos inclinarent. quo fit q̃ prelatus, qui habet perſonas malæ famæ & inhoneſtæ apud ſe eſt in culpa, & ſi ab eis fuerit accuſatus, non poterit illos exceptione inhoneſtatis ab accuſatione repellere. cap. nulli epiſcoporum. de accuſationi. & rationi non congruit, vt homines diſparis fidei & profeſsionis, vel habitus, ſimul in eiſdem habitaculis ſocientur

mente puedan viuir y contractar en ſus officios con las gentes. E ſi en los lugares donde aſsi les ſeñalaren no tuuieren los Iudios ſynogas: o los Moros mezquitas. Mandamos a las dichas perſonas que aſsi deputaremos para ello que aſsi meſmo dentro de los tales circuytos les ſeñalen otros tantos y tamaños ſuelos y caſas para en que fagan los Iudios ſynogas: o los Moros mezquitas quantas tuuieren en los lugares que dexaren. Y que de las ſynogas y mezquitas que tenian primero no ſe aprouechen dẽ de en adelante para en aquellos vſos. A los quales dichos Iudios y Moros por la preſente damos licẽcia y facultad para q̃ puedan vender y vẽdan a quien quiſieren las Synogas y mezquitas que dexaren, y derrocarlas y hazer dellas: lo que quiſieren: y para hazer y edificar otras de nueuo tantas como de primero tenian: y en los ſuelos y lugares que para ello les fueren ſeñalados: lo qual puedan fazer y hagan ſin empacho ni perturbacion alguna y ſin caer ni incurrir por ello en pena alguna ni caluña. Y mandamos por la preſente a las perſonas que para la execucion de lo ſuſodicho por nos fueren deputados por nueſtras cartas que compelan y apremien a los dueños de las tales caſas y ſuelos que aſsi fueren ſeñalados por ellos para fazer y edificar las dichas ſynogas: o mezquitas y caſas de morada: que las vendan a los dichos Iudios y Moros: por precios razonables a taſſados por dos perſonas. La vna perſona qual fuere deputada por el aljama de los Iudios. Y por el aljama de los Moros para en los ſuelos de los Moros ſobre juramento que primeramente hagan en la taſſacion ſe aura bien y fielmente y ſin parcialidad y ſi quiſieren ayan informacion de officiales para mejor hazerla taſſacion. Y quando

eſtos

rur. Clem. 1. in princ. de ele cti. ad quem text. eſt addẽdum illud eccleſiaſ 13. omne animal diligit ſibi ſimile. & quę not. à Petro abiaxio in directo. electi. 2. part. c. 5. Barba. c. tua. num. 12. de teſtam. Roch. Curt. de conſue. ſectio. 2. nu. 31. fol. 35. Aymõ Crauetre conſil. 96. colũ. 1. dixi in. l. 10. tit. 11. libr. 4. ordi. ſuprá & l. 13. ibi. *ni ayan conuerſacion alguna en vno.* infra eo.

a *Por precios razonables.* Nota hic caſum in quo quis compellitur rem vendere. contra regulã. l. nec emere. C. de iure deliber. quæ regula in pluribus caſibus limitanda erit, vt in. l. 2. tit. 22. part. 4. Io. Igne. in. l. dudũ. nu. 79. C. de cõtrah. empt. late per me in. l. 2. in glo. *mas quanta* Pagi. 713. verſ. tandem quæro. titul. 23. lib. 2. ordinamentorum ſupra in prima parte horum commentariorum.

eſtos dos no ſe auinieren, que el dicho deputado, o deputados ſe junten con los aſsi nombrados por las partes, y ſobre juramento, que eſſo meſmo hagan de ſe auer bien y fielmente ſin parcialidad alguna, y en la taſſa que hizieren, taſſen cada vno de los dichos ſuelos, o caſas. Y lo que eſtos tres o dos dellos taſſaren que aquello vala, y ſe pague. Y mandamos a las aljamas de los Iudios, y Moros, y a cada vno dellos que pongan en el dicho apartamiento tal diligencia, y den tal orden, como dentro del dicho termino de los dichos dos años tengan fechas caſas de ſu apartamiento, y viuan, y moren en ellas, y dende en adelante no tengan ſus moradas entre los Chriſtianos: ni en otra parte fuera de los dichos circuytos y lugares que les fueren deputados para las dichas Juderias, y Morerias, ſo pena que qualquier Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora que dende en adelante fuere fallado que viue, o mora fuera de los tales circuytos y apartamientos, pierda, y aya perdido por el meſmo hecho ſus bienes para la nueſtra Camara, y ſu perſona a la nueſtra merced, y qualquier juſticia los pueda prender en ſu juriſdiction, y do quier que fueren fallados los embien preſos a la nueſtra Corte ante nos a ſu coſta, porque nos fagamos y mandemos hazer dellos y de ſus bienes lo que nueſtra merced fuere.

E qualeſquier obligaciones que ſe fizieren en ſu fauor no valan, ni les ſea acudido con lo que les fuere deuido, ni perſonas algunas contraten con ellos. E mandamos a los ſeñores y Comendadores de las ciudades, y villas y lugares de ſeñorios, y de ordenes, y de behetrias, y abadengos que luego ſeñalen y hagan ſeñalar cada vno en ſus lugares, y de ſu Encomienda los ſuelos y caſas, ſitios y que para las dichas ſinogas y caſas y ſitios ouieren meneſter, por manera que dentro del dicho termino de los dichos dos años eſte hecho el dicho aparamiento, y viuan y moren los Iudios y Moros en el, cada vno en lo ſuyo apartados: ſo pena que pierdan los tales ſeñorios y Comendadores todos los marauedis que en qualquier manera tuuieren en los nueſtros libros, por nueſtros priuilegios.

¶ *Ley. XI. Que los Iudios ni Moros no ſean eſpecieros, ni boticarios, ni vendan coſa alguna de comer.*

¶ El Rey don Iuan II. en Valladolid, el primero año que reynó.

NIngun Iudio, ni Iudia, ni Moro, ni Mora ſean eſpecieros, ni boticarios,ᵃ ni cirujanos, ni vendan vino ni azeyte, ni manteca, ni otra coſa de comer a Chriſtiano, ni a Chriſtiana, ni tengan tienda de botica ni meſas en publico, ni eſcondido para vender viandas algunas que ſean de comer. E qualquier Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora que contra eſto fiziere caya en pena de dos mil marauedis. E mas los cuerpos que eſten a nueſtra merced para q̃les mandemos dar pena corporal ſegun bien viſto fuere, y a la nr̃a merced pluguiere.

¶ Lex. XI.
a ¶ *Boticarios, ni cirujanos.* Adde. l. 4. & quæ ibi not. Gregor. Lupus titulo. 24. part. 7. facit. l. 36. in fra eod.

¶ Lex. XII.
b ¶ *Tornar a la Fe Catholica.* adde. l. Iudæis. C. de Iudæ. & l. 6. titulo. 24. part. 7. quam in hac materia vide & not. & ibi, quod Iudæi non ſunt inuiti trahendi ad fidem catholicam, ſed ſponte. quoniam voluntarium militem diligit Deus. cap. ſicut. de Iudæi. ca. qui ſyncera. & cap. de Iudæis. 45. diſtinct. S. Tho. 2. 2. quæſt. 10. ar. 8. & in 4. ſententi. diſtin. 13. quæſt. 1. art. 1. ad 6. & quę nota. Fernand. Ilerdenſ. libro de nouo pagano. conuerſ. Regni. Valentiæ, ex quo plura ad hanc concluſionem Vdalaric. Zaſi. in q. 4. folio 101. in princ. Deſideri, inter literatos. vſque ad fol. 111. columna. 1. Vbi pulchra in hac re colligere poteris. tradit etiã Marcus Anto. Natta in conſi. 434. quædam puella octo vel nouę annorum col. 1. lib. 2.

¶ *Ley. XII. Que los Iudios, y Moros ſi ſe quiſieren tornar Chriſtianos, no ſean eſtoruados por perſona alguna.*

¶ Idem.

SI algunos Iudios, o Iudias, Moros o Moras por inſpiraciõ del Spiritu ſancto ſe quiſieren baptizar y tornar a la Fe Catholica ᵇ que no ſeã detenidos ni embargados por fuerça, ni por otra alguna manera, porq̃ no ſeã conuertidos por Moros, ni por Iudios, ni por Chriſtianos, aſsi varones como mugeres, aunque ſea padre, o madre, o hermano, o otra qualquier perſona, agora ayã deudo con el: agora no; E qualeſquier que contra eſto vinieren, o el contrario fizierẽ ſeria procedido contra ellos a las mayores penas, aſsi ciuiles como criminales que ſe fallaren por derecho.

¶ *Ley. XIII. Que los Iudios y Moros no tengan eſcuderos, ni ſeruientes Chriſtianos.*

¶ Idem.

NINGVN Iudio, ni Iudia, ni Moro, ni Mora no tengan eſcuderos, ni ſeruientes ᶜ, ni moços, ni moças Chriſtianas, o Chriſtianos que les fagan ſeruicio, o mandamiento, o hazieda alguna en ſus caſas, ni para les guiſar

¶ Ley. XIII.
c ¶ *Ni ſeruientes.* l. 8. titulo. 24. par. 7.

a ¶ *Ni ayan conuerſacion*. l. 10. & ibi poſita ſupra eod.
¶ *Ley. XIIII.*
b ¶ *No ſean arrẽdadores*. Ad idem. l. 29. infrà. eod.
¶ *Ley. XV.*
c ¶ *Coſas algunas de comer*. l. 8. titu. 24 part. 7. facit illud Exod. 22. ad finem, carnem quæ à beſtijs ideſt infidelibus fuerit prægustata non comedetis, ſed proijcietis canibus.

guiſar de comer, ni para que les fagan faziendas algunas en el ſabado: aſsi como encender candelas y yr les por vino, y ſemejantes ſeruicios, ni tẽgan amas Chriſtianas para que les criẽ ſus fijos, ni tengan yugueros, ni ortolanos ni paſtores, ni vengã ni vayan a honras, ni a bodas, ni a ſepulturas de Chriſtianos, ni ſean compadres, ni comadres de los Chriſtianos, ni los Chriſtianos dellos, ni aya conuerſacion [a] alguna en vno por lo que dicho es ſo pena de dos mil marauedis por cada vegada que contra eſto que dicho es, o contra alguna parte dello vinieren y hizieren los tales Iudios y Iudias, y Moros, y Moras.

¶ *Ley XIIII. Que los Iudios y Moros no ſean arrendadores ni almoxarifes de las rentas del Rey.*

¶ Idem.

ALguno, ni algunos Iudios, ni Iudias, ni Moros, ni Moras no ſean arrendadores [b] ni pagadores, ni almoxarifes, ni mayordomos, ni recaudadores de las nueſtras rentas, ni de otro ſeñor, ni ſeñora, ni Chriſtiano, ni Chriſtiana, ni vſen deſtos officios, ni de alguno dellos por los Chriſtianos y Chriſtianas entre ellos, ni ſean corredores, ni corredoras, ni cambiadores, ni cambiadoras, ni trayan armas algunas los dichos Iudios y Moros, ni alguno dellos por las ciudades y villas, y lugares, y qualquier Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora que contra eſto hiziere, o contra coſa alguna dello que pague de pena por cada vegada dos mil marauedis, y el Chriſtiano, o Chriſtiana de qualquier eſtado que ſea que tuuiere Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora para que vſen deſtos dichos officios, o alguno dellos que paguen eſſo miſmo la dicha pena.

¶ *Ley. XV. Que los Iudios y Moros no tengan plaças para vender coſas de comer a los Chriſtianos.*

¶ Idem.

NINGVNOS, ni algunos Iudios, ni Moros no tengan en ſus barrios, o limites, o moradas, plaças, ni mercados para vender, ni comprar coſas algunas de comer [c], o de beuer a Chriſtianos, o Chriſtianas, ſopena de quinientos marauedis a cada vno por cada ve-

gada. Pero q̃ los pueden tener y tengan dentro en los circuytos donde moraren para ſi miſmos.

¶ Ley. X V I.
a ℭ Iuezes Iudios Adde. l. 35. verſic. *y nos entendiendo*. inf. eod. tit.

¶ Lex. X V II.
b ℭ *Echar, ni echen pechos ni tributos.* Vectigalia noua ſine permiſſu principis, nec aliæ impoſitiones imponi minimè poſſunt vt. C. noua vectigal. imponi nõ poſ. Caiet. in verbo. excom. ca. 7.

¶ *Ley, X V I. Que las aljamas de los Iudios y Moros no tengan juezes apartados.*

ℭ Idem.

LAS aljamas de los Iudios y Moros de nueſtros reynos y ſeñorios no puedan auer, ni ayan de aqui adelante juezes Iudios [a], ni Moros entre ſi para que les libren ſus pleytos, aſsi ciuiles como criminales que acaezcan entre Iudios y Iudias, y Moros y Moras. Y reuocamos les qualquier poderio que de nos y de los Reyes nueſtros anteceſſores tienen en la dicha razõ por priuilegios. O en otra manera, y damos lo por ninguno. Y mandamos que ſean librados de aqui adelante los tales pleytos, aſsi ciuiles como criminales de entre los Iudios y Iudias, y Moros y Moras por los Alcaldes de las ciudades y villas y lugares do moraren. Pero es nueſtra merced que los tales Alcaldes guarden el tal libramiento de los pleytos ciuiles, y las tales coſtumbres y ordenamiẽtos que faſta agora guardaron los Iudios y Moros: tanto que parezcan authenticas y aprouadas por ellos.

ℭ *Ley. XVII. Que los Iudios y Moros no puedan poner impoſiciones ni hazer repartimientos ſin licencia del Rey.*

¶ Idem.

NIngun aljama ni comunidad, o Iudios, o Iudias, Moros, o Moras no ſean oſados de echar ni echen pechos ni tributos [b], ni pongã impoſiciones en coſa alguna que ſea, ſin nueſtra licencia y mandado. E ſi alguna regla es dada a los dichos Iudios y Moros, o en algunas impoſiciones han ſeydo, o fueren pueſtas en la dicha razon: aſsi en general, como en perſonas ſingulares, o en viandas, o en mercadurias, o en otra manera qualquier, aſsi por juez, como por qual quier dellos: en caſo que tengan priuilegios, o carta, o cartas de los Reyes paſſados nueſtros anteceſſores, o de nos para lo poder hazer. Y de aqui adelante no ſean tenidos de pagar, ni paguen las tales impoſiciones, ni alguna dellas. Ca nos de nueſtro poderio Real reuocamos qualeſquier priuilegios que en la dicha razon

zon ſeã dados de quã to atañe a eſto que dicho es. Y mãdamos a los dichos Iudios y Iudias y Moros y Moras q̃ no vſen dellos, ſopena d̃ los cuerpos y de quãto hã. Y eſſo meſmo mandamos a los dichos Iudios y Iudias y Moros y Moras que no pechen ni paguẽ en las tales dichas derramas que aſſi les fueren echadas ſegũ dicho es ſin nueſtra licencia y mandado expreſſamente dado para ello.

¶ Ley XVIII. *Que los Iudios y Moros no viſiten a los Chriſtianos en ſus enfermedades, ni les den melezinas.*

¶ Idem.

OTro ſi ningun Iudio, ni Iudia, ni Moro ni Mora no ſeã oſados de viſitar Chriſtianos, o Chriſtianas en ſus enfermedades, ni darles melezinas, ni xaropes, ni ſe bañen en baño[a] en vno con los dichos Iudios y Moros. Y los dichos Chriſtianos, ni Moros, ni Iudios, ni las dichas Iudias y Moras con las Chriſtianas, ni les embien preſentes de fojaldres y eſpecias, ni de pan cozido, ni de vino, ni de aues muertas, ni otras carnes muertas ni de otras coſas muertas que ſean de comer. Y qualquier que contra eſto fuere y lo contrario hiziere: Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora que peche por cada vegada trezientos marauedis.d

¶ Ley XIX. *Que las Chriſtianas no entren en el cerco donde los Moros y los Iudios moraren.*

¶ Idem.

NInguna ni alguna Chriſtiana[b], caſada, o amigada, o ſoltera, o muger publica no ſea oſada entrar en el dicho circuyto donde los dichos Iudios y Moros y Moras moraren, de noche, ni de dia. E qualquiera muger Chriſtiana que dentro entrare ſi fuere caſada que peche por cada vegada que en el dicho circuyto entrare cient marauedis. E ſi ſoltera, o amigada, que pierda la ropa que lleuare veſtida. E ſi fuere muger publica, que le den cient açotes por la villa, y ſea echada de la ciudad, o villa, o lugar donde viuiere.

¶ *Ley XVIII.*

a ¶ *Ni ſe bañen en baño.* Cõcord. l. 8 tit. 24. par. 7. & hoc ad nouiter cõuerſos in regno Granatæ inter eos ſe extendit hodie per prohibitionem eis factam à noſtro Principe catholico Philippo II. huius nominis Rege Hiſpaniç, quç prohibet eos ad balnea accederent relatũ fuit mihi

¶ Lex X*I*X.

b ¶ *Ni alguna Chriſtiana.* nota quod acceſſus ad loca & diſtricta Iudæorũ eſt mulieribus coniugatis & meretricibus Chriſtianis prohibitus non ergo nomine iſto maſculi venient cũ turpiſſimum ſit ſub fœminino cõprehẽdi, & materia ſit pœnalis in qua non eſt eadẽ ratio prohibitionis, cũ in acceſſu fœminarũ propter corũ fragilitatẽ plura mala euenire poſsẽt, vt vnuſquiſq; cogitare poterit, nẽpè inductiones ad corũ ſectam, vel alia circa honeſtatẽ occaſiones pẽccandi omnino ſunt auferẽdæ.

¶ *Ley. XX. Que los Iudios y Moros no tomen a ſoldada a Chriſtiano.*

¶ Idem.

LOS Iudios y Iudias y Moros, y Moras de los nueſtros reynos y ſeñorios no tomen a ſoldada ni a jornal[a]: ni en otra manera alguna Chriſtianos algunos ni Chriſtianas: ni labrẽ ſus heredades ni viñas, ni caſas, ni otros edificios algũos. Y qualquier q̃ lo cõtrario hiziere, q̃ por la primera vegada q̃ le den ciẽt açotes. E por la ſegũda vegada q̃ pague mil marauedis y q̃ le dẽ otros ciẽt açotes. Y por la tercera vegada que pierda todos ſus bienes y le dẽ otros cient açotes

¶ *Ley. XXI. Que qualquier perſona pueda accuſar las penas ſuſodichas.*

¶ Idem.

DE todas eſtas ſobredichas penas ſea accuſador qualquier perſona de la ciudad, villa o lugar do acaeſciere y de ſu tierra, o otra qualquier perſona de la ciudad, o eſtrangera: y que el tal accuſador aya por galardon[b] la tercia parte de los marauedis de las penas ſuſodichas para ſi, y las otras dos tercias partes ſean para la nueſtra camara: Pero es nueſtra merced que ningunos ni algunos por ſi meſmos no prendan[c] ni entreguen ningũ Iudio ni Iudia, ni Moro ni Mora faſta tanto que ſean llamados a juyzio[d] oydos y vencidos por derecho.

¶ *Lex XXII. Que los Iudios y Moros que ſe fueren del Reyno ſean preſos y captiuos de los que los tomaren.*

¶ Idem.

LOS Iudios y Iudias, y Moros y Moras d los nueſtros reynos y ſeñorios q̃ ſe fuerẽ fuera dellos y fueren tomados en el camino[e] o en otro

a ¶ *Ley. XX.* ¶ *Soldada ni a jornal*. Fortè propter aſsiduam conuerſationem quæ ex opere diurno ex mora apud infideles poſſet euenire in potu & cibo, & alia quæ miniſtrari ſolent à dominis ſuis operatijs, arg. l. 6. ſuprà ibi, *conuerſacion con el*, ſed iſta. l. eſt intelligenda in familiaribus qui habitant ſimul cum Iudæis, & in quibus exerceri poteſt dominium, ſecus in alijs qui ſeruiunt diurnum officium, & ſumpta mercede recedunt ad veſperam in proprias habitationes & ſeorſum à domibus Iudæorum dict. l. 6. ibi, *de tener Chriſtiano ni Chriſtiana en ſu caſa*.

¶ *Lex. XXI.*

b ¶ *Por galardon.* Pœna ergo pecuniaria pro tertia parte, quæ applicatur accuſatori datur ei in præmium, & vtroque ſoro ſcilicet fori & poli lucrari poſſunt ſine metu obligationis ad reſtituendam, vt ſuprà ampliuſquã ſemel probaui contra opinionem aliquorum. & ſic Deus in veteri lege poſuit pœnam quadrupli & huiuſmodi pecuniariam exo. 22. in princi. & in vniuerſum omnes leges id ſtatuunt vbique.

c ¶ *Por ſi meſmos no prendan*. Repræſaliæ in perſonam ſeu in rebus prohibitę ſunt. l. 7. titulo. 12. libro. 5. ord. ſuprà. & l. 12. eo. titu. & l. 19. titu. 14. li. 2. ordi. ſuprà.

d ¶ *Llamados a juyzio*. ca. 1. de cauſa poſſeſſ. & propriet. c. cum inter. de excep. l. 39. infrà eodem.

e ¶ *Lex. XXII.* ¶ *Fueren tomados en el camino*. Cum ergo ſint in via & actu fugiendi, cum per eos iã non ſtet quominus delictũ perficiatur, & ſi perfectũ non fuerit ſunt puniendi. Hic habes text. optimum. Adde l. 39. infra eod.

¶ Lex

Lex. XXIIII.

a ¶ *En fauor de vſuras*. Quia cum inducat tale priuilegium peccatum mortale ſit que contra omne ius non debet valere.

lugar qualquier que pierdan por eſſe miſmo fecho todos los bienes que lleuaren y ſea para aquel, o aquellos q̃ los tomaren: y ellos ſeã nueſtros captiuos para ſiempre.

¶ *Ley. XXIII. Que los Iudios no paguen en los ſalarios de los Corregidores ni juſticias.*

¶ Idem. ¶ En Alcala.

PVes que los Iudios ſon apartados en tributos y pechos y contribuciones de los Chriſtianos: mandamos que no ſean tenidos de pagar cõ ellos en los ſalarios de los alcaldes y juezes.

¶ *Ley. XXIIII. Que el Rey reſcibe ſo ſu amparo proteccion y defenſion a los Iudios.*

¶ El Rey don Alonſo en Leõ: de peticion.

NVeſtra merced y voluntad es de reſcebir y recebimos ſo nueſtra proteċtion y defenſion y amparo a los Iudios de nueſtros reynos los quales mandamos que ſean defendidos de todas contumelias y injurias: y que les ſea guardado ſu derecho contra los deudores y les ſea adminiſtrada juſticia ſin dilacion malicioſa y ſin figura de juyzio. E confirmamos ſus priuilegios ſaluo aquellos que ſon otorgados en fauor de vſuras a y contra las otras coſas de ſuſo cõtenidas en eſte libro.

¶ Lex. XXV.

b ¶ *No pudieſſe ſer encarcelado*. Hoc priuilegium non eſt infidelium ſed fidelium qui dicuntur nobiles, vulgo *hijos dalgo*. l. 4. titulo. 2. libr. 4. ordin. ſupra & fœminarũ honeſtarum, quæ pro cauſa non deſcendẽte ex crimine incarcerari non poſſunt ſecundum Regiam legem Tauri.

¶ *Ley. XXV. Reuocanſe las leyes que los Iudios no puedan ſer encarcelados, o preſos.*

¶ El Rey Reyna. en Madrigal. de año de mil y cccclxxvj.

COMO quier que el Rey don Alonſo nueſtro progenitor ordeno que Iudio no pudieſſe ſer encarcelado b por deuda ni por cauſa de alguna obligacion q̃ fizieſſe, ſaluo por nueſtros pechos y derechos reales: no veyẽdo la dicha ley ſer contra razon y derecho: reuocamos y mãdamos q̃ no aya fuerça de ley ni ſea guardada y que en eſta parte ſe guardẽ las leyes de derecho comun.

¶ Lex. XXVI.

c ¶ *Señales*. Ad idem. l. 8. & l. 9 & l. 27. infra eod. tit. 3.

¶ *Ley. XXVI. Que los Iudios ni Moros no tengan nombres de Chriſtianos.*

¶ El Rey don Henrique II. en Toro.

MANDAMOS que los Iudios ni Moros no tengan nombres de Chriſtianos, y ni los Chriſtianos ſean llamados por nombres de Moros: ſo pena de la nueſtra merced. Y mandamos otroſi que trayan ſeñales c tales

Lex XXVII.

a ¶ *Oro y plata.* Adde. l. primā. titul. primo. lib. quarto. ſupra. pagina. 1329.

b ¶ *Paño bermejo.* Adde. l. 26. ſupra.

Lex XXVIII.

c ¶ *Officiales.* Adde. l. ſecundā. titulo. 25. pag. 7.

Lex. XXIX.

les que ſean conoſcidos y ſean differentes y apartados en el habito y traer de los Chriſtianos.

¶ *Ley. XXVII. Que los Iudios ni Moros no puedan traer dorado ni ſedas.*

¶ Confirmola el Rey D. Iuan II. en Madrigal. año de mil cccc y xxxviij.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. año de mil cccc lxxxvj.

¶ El Rey D. Alonſo en Valladolid.

EStableſcemos que las dichas leyes de ſuſo contenidas ſean guardadas, y demas mandamos que los Iudios y Moros no puedan traer ſeda en las ſillas eſtribos, eſpuelas, eſpadas, y cintas y cintos, oro y plata [a]. Ni puedan otroſi en ſus ropas traer paños de ſeda, ni de grana de dẽtro ni de fuera. E mandamos otroſi que trayan continuamẽte la dicha ſeñal de paño bermejo [b] en el ombro derecho ſegun que en las leyes antes deſta ſe contiene: y aſsi miſmo mandamos que los Moros trayan capuz, o capellar verde ſobre ſus ropas y veſtidos: o alomenos luneta. Y las Moras trayan otroſi luneta azul en las veſtiduras de encima: tan ancha como quatro dedos en lugar patente que ſe demueſtre: y ſi qualquier de los dichos Iudios y Moros. o Iudias, o Moras lo contrario fizierẽ que por eſſe meſmo fecho pierdã las veſtiduras de encima, y puedan ge las quitar qualquier ſin pena: aſſi meſmo le pueda tomar los dichos arreos de oro y de plata: tãto que ſin ninguna tardança aquel q̃ tomare las dichas veſtiduras y arreos las traya delante del juez del lugar donde eſto acaeſciere: y la meytad dellas ſean adjudicadas al que las tomare y la otra meytad al juez que lo ſentenciare y juzgare. Pero que ſi aquel que tomare las dichas veſtiduras y jaezes: no las truxere delante del juez ſin alguna dilacion: que incurra en pena de robador, y las dichas veſtiduras y jaez ſean adjudicadas al dicho juez.

¶ *Ley. XXVIII. Que los concejos y officiales defiendan a los Iudios que no reſciban daños.*

MAndamos que los concejos y ſus officiales [c] de las ciudades y villas y lugares ſean tenidos de defender y defiẽdan a los Iudios q̃ no reſcibã daños algunos de los Chriſtianos.

¶ *Ley. XXIX. Que los Iudios no arrienden las rentas del Rey.*

¶ El Rey don Iuan. II. en ſus tutores. ¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos: año de mil ccccvj.

El Rey

a ¶ *De arrendar.* Adde. l. 30. infra vbi Chriſtianus conducens redditus regios pro minori eſt preferẽdus Iudæo.

El Rey dõ Iuã ſegundo: año de mil y quatrocientos y ocho eſtando ſo tutela y conſejo de la reyna doña Cathalina ſu madre: y del infante don Fernando ſu tio por ſu prematica eſtatuyo y ordeno que ningun Iudio de qualquier eſtado que fueſſe: no fueſſe oſado de arrendar a las rentas: y pechos y derechos a nos perteneſcientes: quier fueſſen alcaualas: pedidos y monedas tercias: ni portazgos ni otras rentas algunas: ni ſean fieles: ni cogedores: ni recaudadores ni receptores dellas: ni ſean fiadores de las dichas rentas por ninguna: ni alguna perſona publica ni ocultamente no arrienden los diezmos ni otros derechos de la Yglesia: ni de otros ſeñores algunos: ni ſean cogedores ni recaudadores de los tales derechos y rentas: y ſi las arrendaren: cogieren y recaudaren: o en ellas hablaren, o trataren: o fueren fiadores ſi les fuere prouado: paguen de pena tanta quantia quanta valio la renta: y ſi ſus bienes tanto no valieren: pierda ſus bienes y denle cincuenta açotes publicamente: y la prueua contra el tal Iudio ſe haga con dos Iudios: o con vn Chriſtiano y vn Iudio, o con dos Chriſtianos: o por confeſsion del Iudio y mandamos otroſi que ſi algun Chriſtiano diere parte en la renta a algun Iudio: o le diere poder para la recaudar: o ſi el Chriſtiano fuere en conſejo, o en dicho o en hecho que el Iudio contra lo ſuſodicho hiziere: o arrendare, o recaudare: o ſe entremetiere en las dichas rentas que el tal Chriſtiano: pague otra tanta quantia como fuere la renta. E ſi no tuuiere de que pagar, pierda ſus bienes y ſirua por vn año en algun caſtillo de frontera. Y de las penas ſobre dichas aya la tercia parte qualquier del lugar que lo accuſare: y la otra tercia parte para la juſticia que lo executare: y la otra tercia parte para la nueſtra camara.

¶ Ley. XXX. *Que las rentas del Rey ſe arrienden a los Chriſtianos por menos que a los Iudios.*

¶ Idem.

Ordenamos que quando las nueſtras rentas ſe ouieren de arrendar ſean arrẽdadas a los Chriſtianos. E ſi las quiſieren tanto por tanto y aun de menos que a los Iudios.

inconſuetud.Burg.rub.1.§.5.nu.175.l.1: vbi dixi in verb.iure.tit.5.lib.3.ord.ſupra.alius caſus in.l.2.ibi, *deue el judgador dar la jura*.tit.11.part.3.c.ſtatutum.§.1.de reſc.libr.6.vbi late dixi in lectione ordinaria Veſperorum Sexti, quam diuino auxilio obtineo Salmanticæ illo Anno. 1567. Vtrum autem Iudæus poſsit accuſare Chriſtianum de periurio? in quo Bart. de Capua ſingu.181. reſpondet non poſſe. Ratio eſt, quia non debet fidem inſinuare, quam non habet argu.l.1.C.de hæret. dubium tamen videtur iſtud dictum cum periurium ſit crimen aduerſus diuinam maieſtatem & grauiſsimum in damnum totius rei publicæ Chriſtianæ cum ſic aduerſus communem patrem & Deum noſtrū, nec Chriſtianus conuictus de periurio debeat ex ſuo dolo commodum reportare, imo cum grauius peccet à quocunque detegatur erit ſeueriſsime puniendus pœnis à iure ſtatutis & à Regibus Catholicis noſtris & domino noſtro Philippo ſecundo huius nominis per ſuas pragmaticas. de pœnis periurantis poſui in.l.1.verb.poſitiones.titul.4.colum.918.lib.3.ordinam.ſupra.

dando actor de quiē tomo y ouo la coſa q̃ aſsi tenia empeñada y que paſſe por derecho lo que en eſta razon ſe deuā hazer.

¶ *Ley.XXXIIII. Que los Iudios quiten de ſu talmud las maldiciones y oraciones que dezian contra las Igleſias, y Chriſtianos.*

El Rey dō Iuā II. en Valladolid año de mil.ccc. y.lxxxvij.

POr quāto nos fizieron entēder que los Iudios en ſus libros y otras eſcripturas de ſu talmud les manda ſu ley que digan cada dia la oracion de los herejes que ſe dize en pie en q̃ maldizen las Yglesias y los Chriſtianos [a] y a los clerigos y á los finados. Defendemos firmemente que no las digan de aqui adelante: ni las tengan eſcriptas en ſus libros: ni en otras eſcripturas algunas: y los que las tienen eſcriptas las rōpā tiren y chancillē en manera q̃ no ſe puedā leer. Y en otra manera qualquier que las dixere ó á ellas reſpondiere que le den ciēt açotes publicamēte. E ſi le fuere hallado eſcripto en ſu breuiario ó libro: q̃ pechen de pena a nos tres mil marauedis. E ſino ouiere de que los pechar q̃ le den cient açotes. Y demas ſepā q̃ cruelmente procederemos cōtra ellos como cōtra aquellos que blaſfeman de la ſancta fe catholica de los Chriſtianos.

¶ *Lex.XXXIIII.*

¶ *En que maldizen las yglesias y los Chriſtianos.* Iniquum valde & inhumanum eſt maledicere eccleſias Dei in quibus nomen Dei laudatur, & in Chriſti fidelibus, & ſacerdotibus, & valde impium defunctis eſt maledicere, cum ſit Blasfemia, vt habetur in hac lege, merito que ſunt arcēdi ab illo delicto, præſertim cum ſint in terris chriſtianorū, quibus benē facere tenētur. c. cum in officijs, de teſta. & nobiſcum conuerſantur pacifice. ideo poſſumus dicere cum Pſal. cap.27. qui loquuntur pacem cum proximo ſuo: mala autem in cordibus eorum. Da illis ſecundum opera eorum: & ſecundum nequitiam adinuentionū ipſorum. Secundū opera manuum eorum tribue illis, redde retributionem eorum ipſis. Quoniā non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum eius deſtrues illos & non ædificabis eos. dicebant forte Pſalmū. 108. incipien. Deus laudem meam. verum autē liceat aliquē maledicere? videtur quod nō. Apoſtol. ad Rom.7. Benedicite, & nolite maledicere. & Luc. 6. Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro

calum

calumniantibus vos. ergo non licet aliquem maledicere.capit.certum eſt. 24. quæſt. 3. ſecundo omnes tenentur Deum benedicere, iuxta illud Daniel. 3. Benedicite filij hominum Domino. Sed non poteſt ex eodem ore procedere benedictio Dei & maledictio hominis, vt probatur Iob.3. ergo nulli erit licitũ aliquẽ maledicere. Tertio ratione ſuadetur, qui aliquem maledicit, videtur optare eius malum & ei referre & increpare vel malum culpæ, ſeu pœnæ: quia maledictio videtur eſſe increpatio quædam. Quæquidem animi affectio cũ charitate pugnat. Sed non licet deſiderare malum alterius, quinimo orare oportet pro omnibus, vt à malo eximantur. Quin vero neque diabolus ipſe malicia obſtinatiſsimus licitum apparet vt maledicatur, quippe cum in eccleſiaſti. capit. 20. legamus, Cum maledicit impius diabolum, maledicit ipſe animam ſuam. ergo multo minus licet maledicere hominem. Denique. 4. probatur, ſi quempiam maledicere licet, hoc eſt, quia malus eſt, tamen cum aliena corda nobis non pateāt, hac ratione non apparet licita maledictio, vnde ſuper illud Numerorum. 23. quomodo maledicā cui non maledixit Dominus? ait gloſſ. non poteſt eſſe iuſta maledicendi cauſa, vbi peccantis ignorantur affectus, ergo &c. ¶In oppoſitum patet illud Exod. 27. maledictus qui non permanet in ſermonibus legis huius, cui concinit, quod Eliſeus maledixit pueris ſibi illudentibus. vt patet. 4. regum. capit. 2. ergo in contrarium. Breuiter pro diſſolutione huius materiæ ſit concluſio prima. Imperare, vt alij malum fiat, vel optare aut imprecari malum quatenus malum illi eſt, nempe quaſi illud propoſito ſuo intendens peccatum eſt ſuo genere mortale. Ratio quia malum alteri, vel exhibere, vel optare charitati aperte repugnat. Sanctus Thom. 2. 2. q. 76. artic. 1. Dominic. Sotus libr. 6. de iuſt. & iur. q. 12. arti. 1. vbi vide Ioā. Montholoni. in promptuario iuris diuini & humani. verbo. maledicere. in. 2. parte. folio. 39 colum. 3. in gl. nec maledictũ pro maledicto. Caieta. in ſum. verbo. maledictio. vid. Sotũ vbi ſupra ponentem in hoc alias concluſiones, quæ ex mente Sancti Thomæ & Caietan. in locis præcitatis deſumuntur. Iudæus blaſphemans punitur. l. 3. vbi Montalu. titulo. 2. libr. 4. for. legum.

¶*Ley. XXXV. Que los Iuezes de los Iudios: no puedā librar pleyto alguno de crimen.*

¶El Rey dō Iuan. I. en Soria.

ORdenamos y mandamos q̃ ningun Iudio de nueſtros Reynos ſea oſado: aſsi rabis como viejos y adelātados ni otras perſonas algunas de los q̃ agora ſon: o ſeran de aqui adelāte de ſe entremeter ni entremetā a juzgar ningun ni algũ pleyto q̃ ſea criminal: aſsi como muerte de hōbre: y perdimiēto de miēbro o deſtierro. Pero que pueda librar todos los pleytos ciuiles que acaeſcieren entre ellos ſegun ſu ley con vno de los alcaldes de las ciudades y villas y lugares cada vno en ſu juriſdicion qual eſcogieren los Iudios. Y por quanto los dichos Iudios ſon nueſtros nueſtra merced es q̃ las appellaciones de los pleytos criminales: aſsi d' los ſeñorios como de otros lugares qualeſquier vengan a la nueſtra corte, y eſto ſe entienda en aquellos pleytos criminales que acoſtumbrarō librar los Iudios. E ſi aguna coſa juzgaren a fuera de lo que dicho es q̃ no vala ſu juyzio[a]. Y mandamos que ningun alcalde ni

§ *Ley. XXXV.*

¶*Que no vala ſu juyzio.* Tanquam ſententia lata à non ſuo Iudice quæ eſt nulla. capit. at ſi clerici. in princ. de iudic. Adde quæ notat Andr. Tiraquel.

post

poſt leges cõ nubiales fol. 342. columna ſecunda. in gloſſ. 8. numero. 150. verſicu. & valent geſta à ſeruo. & exceptio nullitatis prouenìens ex defectu iuriſdictionis ſemper opponi poteſt, vt dixi in. l. 2. titulo. 15. libro tertio. ordinam. ſupra. in prima parte columu. 1276. verſic. limitatur ſecundo, niſi talis nullitas ꝑ ueniret. Omnino vi. quæ dixi in. l. penul. infra hoc titul.

¶ Lex. xxxvj.

a ¶ *No coman ni beuan.* Communicatio in cibo eis prohibetur, permixtim, ne ex affectione detur occaſio ſuplantandi Chriſtianum & conuertatur ad ſectam Iudæorum. occaſiones enim ſunt vitandæ. iuxta illud Exod. 23. Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciãt in me,

juez lo execute ni cumpla. So pena de ſeys mil marauedis cada vno y ſi alguna ley: o ordenança fuere en contrario de lo ſuſodicho: mandamos que no vala: ni alguno vſe por ella: y por no la vſar que no incurra en pena alguna.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal año de mil cccc. lxxvj.

Y Nos entendiendo la dicha ley ſer juſta mandamos que ſea guardada: y ordenamos que los juezes de los Iudios: y Moros puedan conoſcer ſolamente en las cauſas ciuiles en los lugares donde lo han de vſo y coſtumbre y no en otra manera. E otroſi que el Iudio y Moro pueda en las cauſas ciuiles traer al Iudio o Moro ante juez Chriſtiano ſi quiſiere: y que por eſto no incurra en pena alguna. E otroſi mandamos que en los caſos en que el juez Iudio: o Moro conoſce entre Iudios y moros: que libremente puedan appellar para la nueſtra audiencia y chancilleria, y caſſamos y reuocamos todos los priuilegios y cartas que contra lo ſuſodicho fueron o ſon dadas y otorgadas por los reyes nueſtros predeceſſores: y todos los otros priuilegios que les fueron y ſon otorgados en que ſe contiene que los juezes Chriſtianos no conozcan de los pleytos de los Iudios.

¶ *Ley. XXXVI. Que los Iudios no coman ni beuan cõ los Chriſtianos.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. El primer año que reyno.

NIngun ni algun Iudio: ni Iudia: ni Moros: ni Moras: aſsi en ſus caſas como fuera dellas no comã ni beuan, entre Chriſtianos: ni los Chriſtianos: ni Chriſtianas entre Iudios y Iudias: y Moros y Moras.

¶ Ley.

ſi ſeruieris dijs eorum, quod tibi certe erit in ſcandalũ. & Deuteronom. 7. Iudæus vel Sarracenus inter Chriſtianos non comedat, vel bibat, aut eorum ſit compater, aut ad Chriſtianorum vadat honores, nuptias, vel ſepulturas contrarium faciens eſt pœna duorum millium quadratorum puniendus. vt in. l. 4. ordinamenti Regis Ioann. 2. Anni. 1412. in Curijs Pincianis. Bonifaci. in peregri. verbo. Iudæus. quæſtione quarta. verb. inuitentur.

¶ *Lex. xxxvij.*
a ¶ *Que no trayan capirotes.* Vt in habitu diſcernantur & cognoſcantur inter Chriſtianos. arg. cap. ſi iudex. de ſententia excom. libr. 6. ideoque ſigna portare debent, vt habetur in. l. 38. aſsi miſmo infra eodem. & meretrices debent afferre ſignum, vt ab honeſtis diſiungãtur, q̃d ſignum aliq̃d Iudæi afferre debeant eſt. l. 11. titul. 24. part. 7. & l. 2. ordin. Tauri Regis Hẽri. el primero era de. 1409. adde peregrinam à Bonifacio editam verbo. Iudæus. quæſtione. 4. in verb. ſignum fol. 258. col. 3 vbi plura videbis. c. nonnullis. de Iudæ. ſing. ſecundum Aluiſi. ſiog. 191. q. Iudæi tenentur portare ſignũ, vt diſcernãtur à Chriſtianis.

¶ *Lex. xxxviij*
b ¶ *Sobre las ropas encima.* Publice & non ſecrete debẽt

¶ *Ley. XXXVII. Que los Iudios traygan capirotes con cornetas, y no con chias largas.*

¶ Idem.

Ningunos ni algunos Iudios de nueſtros reynos y ſeñorios de oy en diez dias en adelante q̃ no trayan capirotes [a]: ni chias largas: ſaluo cõ chias cortas de faſta vn palmo hechas a manera de embudos y de cuerno en derredor faſta la punta.

¶ *Ley. XXXVIII. Que los Iudios trayan tabardos.*

¶ Idem.

Aſsi miſmo que trayã ſobre las ropas encima [b] tabardos con coletas y que no traygã mantones: y que traygan ſus ſeñales bermejas acoſtumbradas que agora traen: ſo pena de perder todas las ropas q̃ truxeren veſtidas.

¶ *Ley. XXXIX. Que los ſeñores de los lugares no acojan a los Iudios ni Moros que les fueren de otra parte.*

¶ Idem.

Ningun ſeñor cauallero ni eſcudero no ſean oſados de acoger en ſu villa o lugar a Iudio ni a Iudia ni Moro ni Mora de los que ſe fueren de vn lugar a otro [c] parte en que morarẽ y eſten de morada. E ſi alguno, o algunos han acogido alguno o algunos Iudios: o Iudias: o Moros: o Moras deſta villa de Valladolid: o de otra ciudad: villa o lugar: q̃ los embien a donde antes eran moradores con todo lo que lleuaren. E ſi algunos los acogieren: o reſcibieren en ſus lugares [c] y no los embiaren como dicho es: que por la primera vegada cayan en pena de cincuenta mil marauedis: y por la ſegunda que caya en pena de cient mil marauedis y por la tercera vegada: que pierda el lu-

inſignia ſeu ſigna portare vt ſint alijs noti, vt dictũ eſt in. l. 37. ſupra. eo. titul. ſic etiam qui cedunt bonis propter æs alienum debent afferre torquem ferream ad collum publice. vt eſt pragmatica regum catholicorũ. 79. *Don fernãdo y doña Iſabel. ibi, aya de traer y traya al cuello vna argolla de hierro tan gorda como el dedo cõtinua y abiertamente ſobre el collar del jubon ſin cobertura alguna ſobre ella.* de materia ceſsionis bonorum eſt addenda ibi pragm. 80. & l. 5. tit. 13. lib. 5. ordinam.

¶ *Lex. xxxix.*
c ¶ *Que ſe fueren de vn lugar a otro.* Nota hanc legem pro dominis oppidorum, ne ex fuga vaſſallorum defraudentur ſuis iuribus, nec infideles ex recurſu ad alia loca tueãtur forſan in delictis alibi cõmiſsis. Spe enim impunitatis,

nitatis,ſeu in odium dominorum,& forte ex colluſione inter dominum alterius loci ſe conferunt ad loca ſua. Iudæi enim dicuntur ſerui Panorm. poſt glo.in.cap.conſuluit.de Iudæ. quamuis non ſtricte & proprie ſint ſerui. Pan.in cap.Sicut Iudæi.2.not. de Iudæis. ergo tanquam ſolo quodammodo aſcripti non poſſunt ſe conferre de loco ad locum alterius domini.Panor. & alij in. cap.& ſi Iudæos.de Iudæ.Pariſi.late conſi.2.lib.4.col.1,

gar dōde el tal Iudio o Iudia,o Moro,o Mora acogieren, como dicho es.

¶Ley.XL.*Que los Iudios y Moros no ſean peſquiſidores: ni cogedores de los tributos reales.*

¶*Lex*.XL.

¶*Que los Iudios ni Moros no ſean cogedores.* Nō enim oportet infidelem conſtituere in officijs publicis præſertim Regis, Qui continent fidelitatis ſpeciē & dignitatis & exemptionis priuilegium, qui cū careant fide cum Deo,regi minime obſeruabunt, & cum ſint infames portę dignitatis & exemptionis eis ſunt clauſæ: nec debent portare legem, Hebraice tora in receptionibus & aduentu regū, cum veſtibus lintheis, vt noſtri ſacerdotes cruces afferunt,vt habetur in.l.41. quæ eſt vltima infra. hoc titul.vide pœnam ſancitam contra Iudæum locantem redditus regis, vel alterius domini vel eccleſiæ. per Regem Henricum el tercero in ordi.Segobię Anni.1406.&.l.5.Valliſoleti Ioan.2. Anni.1412.quam refert Peregrin. verb. Iudæus. quæſt.5.verb.honores.vbi vide,non enim refero cum in Hiſpania opus non ſit, quippe cum nobiſcum infideles non habitent, expulſi enim fuerūt à Regibus Catholicis,vt dixi, in prima parte horum commentariorum ante quæſtiones prooemiales. Si tamē Curioſi voluerint ſcire vltra alios materias, quæ forte contingere poſſunt exteris conſulendo videant ſupra relata. Eſt omnino videndus admodum illuſtris Iacobus Septimacen. nunc epiſcopus ciuitatenſis in inſtitut. catholicis.capit.35.vbi multa memoriæ digna tradidit.

¶Quæri etiam poteſt vtrum Iudæi ſint de ouili Chriſti? videtur,quod ſic iuxta illud Ioan.10. habeo alias oues, quæ non ſunt ex hoc ouili. Stephan.Bertrand.conſi.192.multa ſunt.colum.fin. in.2.part.ſecundæ impreſſionis vbi ex hoc infert quod princeps non poteſt ſine iuſta cauſa illos expellere de ciuitate,vt ibi plenius tradit, colum.penul.citando Ioan.Andr.& Oldrald. Quam ſententiam per plura firmat Domi.conſi.96.pro huius dubij.colum.4.verſic.venio ad vltimum. Panor.in cap.quod ſicut.de vot.Andr. Pariſi. conſi. 2.num.15.lib.4.ab Exea in cap.1.num.253.de cōſti.referens Matth. Afflict. in conſti. Neapolit. lib.1.rub.26.colu.10.in.8. nota. quod licet Iudęi & Sarraceni ſint diuerſæ ſectæ à Chriſtianis,& inimici Chriſtianorum, ſunt ſub protectione Regis, nec eſt licitū Chriſtianis eos offendere vel deprędari. adde. l. Chriſtianis. C. de pagan. & prædict. nempe Oldrald. Steph.& ab Exea.inferunt,quod Papa per illa verba. Paſce oues meas.tenetur eos defendere,verum Adrianus Imperator præcepit,ne cui Iudæo facultas introeundi Hieroſolymam daretur, vt refert Platina in vita Alexandri primi. Auguſtus Rex Franciæ cū videret Iudæos ingenti fœnore ciues ita obæratos habere,vt eorū prædijs ditati dimidiam fere ciuitatem vendicarent, & reliquæ partis homines aut in cuſtodia penes ſe ſeruarent,aut fortunis omnibus diſſoluendi debiti cauſa ſpoliatos,mendicis non diſsimiles efficerent, domi præterea ex Chriſtianis familiam cōmere,quorum quotidianis ſeruitijs rem ſuam agerent,& cum pignoris loco veſtes,aut ſacroſanctæ eccleſiæ vaſa à creditoribus ſuſcepiſſent eas in ſordidos vſus ab ipſis conuerti: his Iudæorum iniquitatibus cognitis, Bernardum Anachoretam qui in ſaltu Vicenarum incolebat,hominem ſanctitatis opinione clarum, Rex adijt,rogans quæ de Iudæis eius eſſet ſententia. Cumque Bernardus optimum factu eſſe reſpondiſſet, ſi debita omnia quibus Chriſtiani erga Iudæos aſtricti tenebantur remitteret, quinta omnium debitorum fiſco, ſi vellet, attributa. Hac ſancti viri reſponſione eius opinionē, alioquin ad Iudæos è regno pellendos inclinantem, ita confirmauit, vt prædijs poſſeſsionibusque ſuis Iudæos mulctari, edicto illis termino, quo Iudæi omnes recederent à regno Francorum. Idque anno milleſimo centeſimo octuageſimo ſecūdo factum eſſe Guaguinus in eius vita teſtatur. adde Concili. Toletanum.6.cap.3. vbi idē ſtatutum repetitur, & Iudæi optimo iure expelli poſſunt ab aliquo regno, ne ſua perfidia noceant catholicis obtentum eſt, multiſque magnis rationibus, eam ſiquidem retributionem Iudæi ſolent impendere, quam mus in pera, ſerpens in gremio & ignis in ſinu, ſuis conſueuere hoſpitibus exhibere, vt vere Innocen.3. Archiepiſcop. Senonēſ. ſcripſit

¶El Rey don Alonſo en Madrid de peticion.

¶El Rey don Iuan II.en Valladolid. año de mil ccc.lxxxvij.

Mandamos q̄ los Iudios ni Moros no ſean cogedores [a]: ni

ſcripſit.cap.& ſi Iudæus.de Iudæ.quam ſententiã docet Oldrald.conſi.87.Socin.conſili.86. libr.4. Cortet.de poteſtat.Regia.quæſtio.84. Zaſi. q. 1. de Iudæ.Alberti.in rep.rub.de hæret. quæſtio. 7. lib.6.Hermas lib. 2.de inſtauranda religione.cap. 12.Iacob. Septimacenſ. de inſti. cathol. c. 35.n.4. qui ex Herm.prudenter docet,ſic fieri oportere, vt accepto de liberandi ſpacio. vel diſcedant, vel eandem cum ciuibus religionem profiteantur.vt fuit factum per Reges Catholicos per ſuam pragm. 5. quam etiã refert Septimac.vbi ſupra nu. 5. verſic. iure itaq; & Ioan.Picus Mirandula libr.5.aduerſus aſtrologos.capit.12.fuere autem à noſtris regnis expulſi quadringẽta vinginti millia Iudęorũ vt Reuch testatur lib.de arte cambaliſtica, & refert Alberti.in dict.rub.de hæret.quæſti.3.& Septimacenſ. cap.35.num.7.fuerunt autem expulſi à regnis Caſtellæ Anno.1492.vt ex pragm.5.libr.pragmati. Quare autem Iudæi retinebantur, & retinentur in ciuitatibus Chriſtianorum? Reſpond.cum Panor.poſt Ioan.Andr. in capit. conſuluit.de Iudæ. duplici enim ratione hoc contingit, prima propter ſpem eorum conuerſionis, vt ego ſupra hoc titul.memor ſum oſtendiſſe.ſecunda quia ſemper ſunt parati ſeruire.tum etiam ex pietate tolerantur arg.eorum quæ not.Pan.in.c.ſi.& ſi Iudæos. nota. 1. de Iudæ. & quæ notat Paul.de Mõtepico & ad eum duæ additio.in repet. l.qui ſe patris. quęm vi.num.4 cum ſeq. C. vnde liberi. & addi. ſunt ſub num.6.litera.B. & ſub num. 8. litera. C. In contrarium imo quod non ſint ex ouili Chriſti,quatenus durant in ſua perfidia & ſecta, conſtat ex origen.lib.4.contra Celſum homili. 50. dicente,quod Iudæi ex quo Chriſtum occiderunt, penitus deſtituti ſunt.& Daniel. 9. dum inquit,q̃ poſt ſeptuaginta hebdomadas occidetur Chriſtus & non erit eius populus, qui eum negaturus eſt. per creationem omnes ſunt oues Chriſti,licet nõ ſint de ouili eccleſiæ. Innoc. in capit. quod ſuper his.vbi dixit Ann.1550.in lectura.de vot.Similiter authoritas illa Ioan.10.habeo alias oues,ſi nolis admittere præmiſſam interpretationem, non videtur poſſe expendi de Iudæis,ſed de gẽtilibus potius,vt Theophilatus in dict.capit.10.intellexit,& etiam Diuus Auguſti.Pſalmo.78.colum.3. & faciunt verba Chriſti in eodem cap.10.loquentis ad Iudęos, vos non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis.ex quo manifeſtę apparet, quod Iudæi non ſunt de ouibus Chriſti. Cum legi ipſius non obtemperent. Nec ſint de numero electorũ actu,vel prædeſtinatione,& verbo Chriſti credẽtium: prout Dionyſius Carthuſianus ſuper illud Ioan.10.ſenſit & Rupertus, & Aymo Cardinalis in homilia ſuper illud. ego ſum paſtor bonus. in princ.optimus & inſignis textus in.cap.hanc ſocietatem. de pœnitentia diſtin. 4.relinquendum tamen cenſeo determinationi ſanctæ matris eccleſiæ. Cum Andr. ab Exea vbi ſupra num.256.in cap.1. de conſtitu. ¶Iudæi adulti an ſint cogendi ad baptiſmum & fidem ſuſcipiendam præciſe& coacte.tradit Paul. Pariſi.conſi.ſecundo. & ſi eſſe Iudæum. numero. 17. libro. 4. dicens quod non,& ibi alia expendit quando non eſt coactio præciſa, ſed conditionalis.textus in cap.Sicut Iudæi.de Iudæ.capi. maiores.de baptiſm.Vtrum Iudæi conuerſi ad fidem ſint honoribus & dignitatibus afficiendi, & ſint habiles ad officia & beneficia. eſt videndus Paul. Pariſien.dict conſi.2.num.211.&.212.lib.4.& alibi latius ipſe reſolui. ¶Quæritur Iudæorum cauſæ quo iure ſunt decidendæ? videtur dicendum, quod vbi lex humana non diſponit de Iudæis, tunc lex Moſayca eſt attendenda. vt not.Ioann. Calderi.conſil.10.ſub titul.de conſti.& conſil.30 ſub titul.de teſta.vbi concludit, quod ſecundum legem Moſayeam maſculus excludit fœminam ab inteſtato,quod illa lex erit attendenda, eo quia Papa & Imperator tolerat vt legem ſuam ſeruent & ſecundum illam debent Iudæi ſuccedere per. l. Iudæos.C.de Iudæ.ibi dum dicit tex.amiſſuri hactenus præmiſſa, ſi ab illicitis non abſtineant. & ſic ſecũdum eum datur intelligi ex illa lege quod lex Iudæorum inter eos ſeruari debet, niſi in illis quæ ſunt illis prohibita.pro quo facit,nam Iudæi diuinis conſtitutionibus, & non humanis ligantur capit.omnia.52, diſtin. capitul. ſi ſolus. & ibi gloſſ.8. diſtinct. & etiam in matrimonijs contrahendis ſeruant ſuas leges ipſi Iudæi,vt habetur in capit.de infidelibus. & ibi gloſſ. de conſangui.& affini.& in cap.fin.de diuort.Ioann; Hannibal in rep.l.ſi inſulam.verſic.Sed eſt aduertendum quia obſtare nume.21.ff.de verb.obligat.quæ ſunt intelligenda, quando cauſa tractatur inter Iudæos ſolum, ſecus ſi Iudæus agat contra Chriſtianum, quo caſu ius commune, & lex Chriſtiana eſt ſeruanda.Alexand.conſil.6.colum.2.lib. 6. & Ioan. Hannibal vbi ſupra, & eſt etiam de mente Ioan. Cald.vbi ſupra. Quid autem ſit de iure regni habes ſupra hoc titul.l.35.Iudæi enim vtuntur legibus Romanis & viuunt ſecundum eas, prætèrquã in his rebus per quas cultus eorum pollui videatur.l.ſpadonem.§.iam autem & Iudæi.ff.de excuſatio. tuto. ex quo text.ibi deducit Bald: quod

arrendadores: ni peſquiſidores de los nue troſ derechos pechos: y tributos reales.

Iudæi

Iudæi in actibus humanis participant nobiſcum, nõ autem in diuinis: infert que, Iudæum poſſe pro curatorem eſſe Chriſtiani, & in iudicio interueni re pro eo, & contra eum. quod reputat bene not. ibi. & Audr. Tiraquel. de primogeniorũ. q. 66. n. 4. verſic. & in hanc quoque partẽ. vbi notat, ſtatuta & immunitates ciuitatum cõprehenderũt Iudæos illic commorãtes. ex Mart Laudenſ. in Rub. ff. de iuſti. & iur. & ibi Laſ. in fi. qui hoc reputat ſingulare. & Tiraquell. vbi ſuprà, qui plures idem tenẽtes, de more, doctè & latè cõgerit, & eſt in materia huius tit. omnino cõſulẽdus.

¶ *Lex. XLI.*

a ¶ *No lleuẽ veſtiduras.* Iudæi enim oportet, vt diſcernantur in ceremonijs & in cæteris actibus à Chriſtianis; ideò eis in incũdo aductũ principis eſt meritò inhibitum ne afferant legẽ Moſaycã, Tora, hic dicta cũ veſte linthea, ſicut mos eſt Chriſtianis deferre crucẽ Chriſti. ¶ Quæ nã

¶ *Ley, XLI. Que los Iudios en los recibimiẽtos del Rey no lleuen ſobrepelizes.*

El Rey y Reyna en Toledo Año de mil cccc.lxxxvj.

ORd̃namos y mãdamos: y defẽdemos, que de aqui adelante quando los Iudios ouieren de ſalir a nueſtro reſcibimiento: no lleuẽ veſtiduras[a] de lienço ſobre las ropas: ſaluo el que lleuare la Tora. Otroſi quãdo lleuaren algun Iudio a enterrar, no lo lleuen cantando a vozes altas por las calles, ni vaya ninguno veſtido de veſtidura de liẽço, ſopena q̃ los q̃ lo cõtrario fizierẽ pierdan las ropas q̃ lleuarẽ y luego gelas pueda qualquier deſnudar, y ſea tenido de las lleuar delãte del Alcalde, o juſticia del lugar donde eſto acaeſciere: para q̃ las adjudique a quien las tomare, y ſi luego no las lleuare ante el juez, ſea auido por forçador el q̃ las tomare.

ſit pœna Iudæi habẽtis acceſſum carnalẽ ad Chriſtianam, vel in figura matrimonij, vel alias à latè diſſerui in l. 7. in verb. *duerme con hombre que no es de ſu ley* tit. 19. infrà hoc lib. 8. ordinam. Barb. conſil. 63. lib. 1. & conſi. 70. eo. lib. 1. Paul. de Caſtr. cõſi. 23. lib. 2. Alex. conſi. 3 lib. 2. adducit eos Andr. Tiraquel. de primogenitura. q. 66. nũ. 18. & ibi videbis plura notatu digna in materia huius tit. quæ non ſunt referenda ratione quã aſſignaui in rubri ſup. h. tit.

Titu. IIII. De los adeuinos y herejes[b].

¶ *Ley. I. De las penas en que caẽ los ſorteros y adeuinos.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Biruiſca. Año de mil ccc.lxxxvj.

PORQVE muchos hõbres en nueſtros reynos no temiendo a Dios: ni guardando ſus conſciẽcias vſando muchas artes malas q̃ ſon defendidas y reprouadas por nos: aſsi como es catar en agueros y adeuinançasᶜ y ſuertes, y otras muchas maneras de agorerias y ſorterias, de lo qual ſe han ſeguido y ſiguen muchos males. Lo vno paſſar el mãdamiento de Dios, y hazer peccado manifieſto. Lo otro, porque por algunos agoreros y adeuinos, y otros que ſe hazen Aſtrologos y

Titular. IIII. De diuinatoribus & hæreticis.

b ¶ *Y herejes.* de iſta materia latè dicã in. l. 3. infrà. eo. & habetur apud Arnold. Albert. in repe. rub. & c. 1. de hær. lib. 6. & Gondiſ. à Villadiego. & Alphõſi. à Caſtro in ſuis tractatib. de hæreticis. & in malleo maleficarum.

¶ *Lex. I.*

c ¶ *En catar agueros y adeuinãças.* quid ſit diuinare & diuinatio. & de pœna ſortilegũ & diuinatorũ. dixi in l. 9. gl. 1. tit. 1 li. 8. ord. ſup.

¶ *Lex. III.*

ſe ha ſeguido a nos deſeruicio y fueron occaſion porque algunos erraſſen. Porende ordenamos, y mandamos, que qualquier que de aqui adelante vſare de las dichas artes: o de qualquier dellas: que ayan las penas eſtableſcidas por las leyes de las Partidas que fablan en eſta razon. Y que el juez o Alcalde donde eſto acaeſciere pueda fazer peſquiſa de ſu officio: y ſi le fuere denunciado: o lo ſupiere, y no fiziere la dicha peſquiſa que pierda el officio. Y porque en eſte error fallamos que caen aſsi Clerigos, como Religioſos: y Beatos, y Beatas como otros. Mandamos a los Prelados que ſe informen de aqueſtos, y los tales que los caſtiguen y procedan contra ellos a aquellas penas que los derechos ponen.

¶ *Ley. II. De los que van a los adeuinos y ſorteros que ſon herejes.*

¶El Rey don Enrique III. de penis.

Hereje es todo aquel y deue ſer por tal juzgando qualquier Chriſtiano que va a los adeuinos, y creer las adeuinanças. En eſta meſma pena † incurre y cae ſegun que en la ley ante deſta.

¶ Ley. III. *Los Chriſtianos que no creen todos los Articulos, o alguno dellos, ſon herejes.*

El Rey don Alonſo en Segouia, año de mil cccc.lv.

Hereje es todo aquel a q̃ es Chriſtiano baptizado, y no cree los Articulos de la ſancta fe Catholica, o alguno dellos, y denueſta a Dios deſte tal es la meytad de ſus bienes para la camara del Rey.

¶ *Lex.* III.

a ¶ *Hereje es todo aquel.* Quæritur ergo, Quis dicatur hereticus? Reſpon. Hæreticus eſt, qui alicuius tēporalis commodi, & maximè vanæ gloriæ principatuſq́; ſui gratia, falſas, ac nouas opiniones vel gignit, vel ſequitur. capitul. hæreticus. 24. quæſtione tertia. Florent. tertia part. titu. 12. capitulo quinto. Syluestr. verbo. Hæreſis. 1. & Gondiſſal. à Villadiego, hanc diffinitionem cæteris prǽſtantiorem firmans contra hære. prau. 1. quæſtione prima quibus eſt addenda. l. 1. titu. 26. par. 7. Vel ſic. Hæreticus eſt infidelis, qui ſciens, vel ſcire debens ſe Chriſti legem confeſſum fuiſſe, diſſentit pertinaciter à fide, quam tenet, Romana Eccleſia. Infidelis, ponitur loco generis, nam omnis hæreticus infidelis eſt, vt docet Thomas & Caietan. 2. 2. quæſtione vndecima, artic. primo. Angel. verb. Infidelitas. in princ. Cætera namq́ue, quæ ſubijciuntur, ponuntur loco differentiarū. Quinq́ue enim vi dentur neceſſaria ad conſtituendum hæreticum. Primum eſt. vt quis legem Chriſti ſit profeſſus: qui enim baptizatus non eſt, nec hæreticus eſt, nec ab eccleſia tā quam talis punietur, cū de his, quæ foris ſunt tantum iudicet. Paul. primo. ad Corinth. capitulo quinto. & ca. multi. 2. quæſtione prima. capit. Gaudemus. de diuort. Septimacen. de Catholic. inſtit. capitulo trigeſimo primo numero tertio. quem vi. numero quarto. ¶ Secūdò. vt ſciat, vel ſcire debeat eādem legem Chriſti

† Pena. Concordat. l. 6. tit. ſi. infra iſto libro octauo.

Chriſti profeſſum fuiſſe.iuxta tex.in cap. contra Chriſtianos. de hæret.libro ſexto.& cap.firmiſsime.eo.titul. Docet Sanct.Thom.2.2. quæſtion. 10.articulo quinto.&.8. Quia Chriſtianus dicitur ille,cui impreſſus eſt character,etiam ſi nolit, nec credat.ex tex.in capit.maiores. §. item quæritur. de baptiſ.Caietan.2.2.quæſtion. 11.articulo primo.Tertium eſt , quod diſſentiat per intellectum motum à voluntate , ſecundum. Sanct.Thom.2. 2.quæſtion.11.articulo primo.&.2.Caſtr.in libro primo de iuſta hæreticorum punitione. capitu.1. columna quarta. Septimacen.de inſti catholiris. capit.25.&.cap.30.num.3.cum iniuria ex affectu facientis proredat l.illud.ff.de iniur.cap. illud relatum.15.quæſtione prima. Septimacen. vbi ſupra cap.31.numero quinto.cap.cogitatio.de pœnitentia diſtin.1. ¶ Quartum eſt, quod pertinaciter diſſentiat.iuxta. capitul. dixit Apoſtolus.24. quæſtione tertia. quem refert diuus Thom. 2. 2. quæſtion.11.articulo ſecundo ad tertium. Clementina prima §.porro de ſumm. Triuit.Clementi.1. §.ſane de vſur.extrauag. cum inter nonnullos. de verb.ſigni.inter extrauagantes Ioan.22. Septima cenſ.vbi ſupra.capitu.31.numero ſeptimo.l 1.ibi, *con animo pertinaz*.& ibi notaui pagin.31.titul. primo.libro primo.ordinam.& quis hæreſi pertinaciter hærere dicatur.Dic vt ibi declaraui. Nauarr. in manua.cap.11.num.17.& in capitul.nouit.notab.3.num.41.de iudic. ¶ Ex quo requiſito infero intellectum ad text.in capitulo primo. de hæret. dum probat dubium in fide hæreticum eſſe cenſendum. Intelligendum enim cenſeo de illo, qui pleno iudicio dubitat,ita vt ſi interrogaretur de veritate,neſciret in quam partem ſe flecteret, nec eſſet paratus correctioni, quia hæreticus pertinax eſt. Si tamen quis ignorantia probabili, vel animi infirmitate dubitaret , non diſcedens à fide catholica , ſed veritati cognitæ aſſentiri paratus, cum pertinacia careat , hæreticus non eſt cenſendus.Ioan.Andr.Henric.Card. Anchar. Panorm. & Ioann.de Anan.in dicto capitulo primo. Alexandri. in capit. nec licuit. columna prima.nu.4. diſtin.17.Ioan. Lup.in allegat. hæreſis.§.quinto. Carrer.de hæreti.num.8. Gabriel in.4. ſententi. diſtinctio.13.quæſtione ſecunda.Summa Roſell. verb.Hæreticus.verſic. Quarto nunquid dubius Sylu.verb.Hæreſis.1.quæſtion.3.dicit hanc opinionem communem Martin.Nauar.in rep.capit. inter verba.21.corollar.nume.492.pagin.140.11 quæſtion.3.& in manuali conſeſ.capitul.11.num. 17.Caſtr.aduerſus omnes hereſes.ca.10.libro primo.verſi.vid.dixi in rub.in tit.1.libr. 1. ordinam. in.2.glo. ¶ Quintum requiſitum eſt, vt diſſentiat in his,quæ ſunt fidei , non autem in alijs,vt in geometricalibus , vel alijs huiuſmodi , quæ omnino ad fidem pertinere non poſſunt. Diuus Thomas ita notat in.2.2.queſtion.11.articu'o ſerundo.vrr ſicul. Reſpondeo dicendum. tex. ſing. in capit.in quibus.22.quæſtione ſecunda.Alphonſus à Caſt. aduerſus omnes hæreſes.capitu.13.&.5.libr.primo. & libro primo. de iuſta hæreticorum puniti. cap.1.columna quarta.Septimacen.de inſtitu.catholicis.cap.31.num.3.& probatur ex.l.1.titu.1. lib.1.ordin.Aliam definitionem aſsignaui in. l. 1. verb.*con animo pertinaz*.titul.1. libro primo. ordinamen. Vel aliter , vt per Arnaldum Alberti.in rub.de hæret.libr.6.quæſtion.1.nu.19. Vel dic, Hæreticus eſt infidelis, qui poſtquam verum baptiſmum ſuſcepit,& fuit ſufficienter in fide catholica inſtructus,pertinaciter errat contra id , quod ſcit ab eccleſia teneri,ſiue oppoſitum veritatis tenens.Alphonſus à Caſtr.libr.1.de iuſta hæret. puni.cap.7.& iterum in lib.1.aduerſus omnes hæreſes.cap.9.& Iacob.Septimacen.de inſtitut.catholicis.capitul.31.vbi in numero primo. ponit plures alias definitiones, ¶ Hæreſis autem multis modis contrahitur,nempe,cum deuiatur à fide Chriſti,& religione catholica , & myſterijs Romanæ eccleſiæ abnegando , aut impugnando quicquid in lege redemptionis , & in Symbolo Athanaſij, & alijs modis,de quibus per Ludou.Carrer.in tracta.de hæretic.verſic. Circa ſecundum numero.6. vbi late, Arnaldus Alberti.in rep. rub.de hæreti. libro 6.quæſtione prima. Et ſacramenta eccleſiæ, capit.ad abolendam. de hæret. l. 7. titulo quarto. parti.1.gloſſ.in cap.firmiſsime.de hæret. ¶ Quæri etiam poteſt,quo ordine ſit procedendum in iſto crimine hæreſis per inquiſitores? Reſpond.vt habetur late per Iacob.Septimacenſ.de inſtitut.catholicis capitu.43. ¶ Quæri inſuper ſolet, Vtrum hæreticus occultus contrahat pœnam excommunicationis Bullæ cœnæ Domini? Reſpondeo. Aut hæreſis fuit de per ſe occulta,quia in mente retenta,aut fuit occulta de per accidens , quia verbis, aut factis fuit deducta exterius in aliquo loco ſolitario. In primo loco ſententia excõmunicatiõis non ligat. Nam quamuis hæreſis per actum mentis contrahatur,eo quod in mente eſt veritas , ac ſubinde hæreſis , tamen eccleſia nullum actum mentalem intendit excommunicare , non ſolum quia quantum eſt ex natura illius actus nequit in cognitionem eccleſiæ venire, verum quia eſſet laqueos humanis conſcientijs obtendere. Tenet Martin.Nauarr.in capitul. inter verba. 11. quæſtione tertia.numero.492.& in manuali conſeſſorum capit.11.numer.17.poſt Caietan. in ſumma. verb.Hæreſis.Domini.de Soto.in.4.ſen. diſt. 22. quæſtione.2.articul.3. & eſt communis ſententia Theologorũ & Canoniſtarũ,à qua nullus recedit præter Adrian.in.4.ſent. de confeſſio. fol. paruæ im-

¶ *Ley. XXXI: Que los Iudios pechen por las heredades q̃ compraren de los Chriſtianos.*

¶ El Rey don Enrique: II. en Toro era de mil.cccc.lx.

MAndamos q̃ ſi los judios, ò moros cõprarẽ ô ouierẽ cõpradas d̃ los Chriãnos heredads algũas q̃ pechẽ y paguẽ por ellas en los pechos q̃ pagauan aquellos de quien las compraròn [a].

¶ Ley. XXXII. *Que teſtimonio de dos Chriſtianos vala contra Iudio.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Burgos era de mil cccc.xvij.

COmo quier q̃ el Rey don Enrique Segundo en Toro era de mil y q̃trocientos y nueue. Ordeno, que no valieſſe cõtra los Iudios teſtimonio de Chriſtiano que fueſſe preſentado contra ellos en juyzio, ni en otra manera ſin teſtimonio de Iudio: en razõ de las deudas que los Chriſtianos les d̃uẽ. Pero que en todas las otras coſas ciuiles que valieſſẽ los Chriſtianos por teſtigos: tanto que fueſſen de buena fama Mandamos que teſtimonio de dos Chriſtianos de buena fama vala [b] contra Iudio. E aſsi miſmo la fe y teſtimonio de eſcriuano publico vala contra Iudio: aunque no aya Iudio teſtigo.

Ley. XXXIII. Renocaſe el priuilegio que tenian los Iudios de ſer creydos por ſus juramentos ſobre las prendas.

¶ El Rey dõ Enriq. II. en Toro.

ORdenamos q̃ los priuilegios q̃ los Iudios auian: en q̃ ſe contenia q̃ jurãdo el Iudio q̃ tenia à empeños qualquier coſa aunq̃ no dixeſſe ni nõbraſſe quiẽ ge la empeño, que el dueño de la coſa fueſſe tenido de le dar quãto el Iudio juraſſe, que la tenia empeñada. Mandamos, que no valan: y nos las reuocamos: y es nr̃a merced y mandamos q̃ el Iudio ſea creydo por ſu jura [c]

¶ Lex XXXI

a ¶ *De quien las cõpraron.* quoniã loco aliorũ ſubintrãt. & nõ debẽt eſſe melioris conditionis, cum occupẽt eas hæreditates, imo inferioris, adde quæ dixi in. l. 1. gl. 1. pag. 90. lib. 1. ord.

Lex. XXXII

b ¶ *Teſtimonio de dos Chriſtianos.* Et meritò cum in ore duorum, vel triũ ſtet omne verbum. c. cum eſſes. de teſtam. adde quæ dixi in l. 7. ſuprà eo. tex. in Clem. Cum Iudæi. de teſtibus. Iudæus aduerſus Chriſtianum, non eſt teſtis idoneus ob id nec in totum iuramentum, nec in probationis ſupplemẽtum eidẽ aduerſus Chriſtianũ eſt deferendum. Alex. in. l. admonendi. ſi. col. ff. de verbo. oblig. cũ aliis citatis ab Hippoly. in ſingul. 41. Iudæus non poteſt eſſe teſtis & eſt memorabilis limitatio ad iura q̃ permittũt iuramentũ partis in ſupplementum probationis. vt cap. fin. de iure iuran. cum ſimilibus. tenet etiã Curti. in. l. admonendi. col. 61 ff. de iur. iur. Marc. Antonius Natta in conſi. 394. n. 22. libr. 2.

Lex XXXIII

c ¶ *Creydo por ſu jura.* Nota caſum in quo per partis iuramentum fit probatio. fallit in iuramẽto quod datur parti in ſupplementum probationis, nam non habet locum in Iudæo aduerſus Chriſtianum. vt dictũ fuit in. l. 32. ſuprà proxim. in caſu tamẽ huius legis dãdo authorem in ſpecie huius legis ſtandum eſt eius iuramento. Plures alios caſus in quib᷒ ſtatur iuramẽto alicui᷒. ponit Marc. Antoni. in tract. de viribus & virtu. iuramẽti. numer. 72. ver. quinquageſimo tertio. Bartholomæ. Caſſan. in con-

inconſuetud. Burg. rub. 1. §. 5. nu. 175. l. 1: vbi dixi in verb. iure. tit. 5. lib. 3. ord. ſupra. alius caſus in. l. 2. ibi, *deue el judgador dar la jura*. tit. 11. part. 3. c. ſtatutum. §. 1. de reſc. libr. 6. vbi late dixi in lectione ordinaria Veſperorum Sexti, quam diuino auxilio obtineo Salmanticæ illo Anno. 1567. Vtrum autem Iudæus poſsit accuſare Chriſtianum de periurio: & in quo Bart. de Capua ſingu. 481. reſpondet non poſſe. Ratio eſt, quia non debet fidem inſinuare, quam non habet argu. l. 21. C. de hæret. dubium tamen videtur iſtud dictum cum periurium ſit crimen aduerſus diuinam maieſtatem & grauiſsimum in damnum totius rei publicæ Chriſtianæ cum ſic aduerſus communem patrem & Deum noſtrū, nec Chriſtianus conuictus de periurio debeat ex ſuo dolo commodum reportare, imo cum grauius peccet à quocunque detegatur erit ſeueriſsime puniendus pœnis à iure ſtatutis & à Regibus Catholicis noſtris. & domino noſtro Philippo ſecundo huius nominis per ſuas pragmaticas. de pœnis periurantis poſui in. l. 1. verb. poſitione. titul. 4. colum. 918. lib. 3. ordinam. ſupra.

dando actor de quiē tomo y ouo la coſa q̄ aſsi tenia empeñada y que paſſe por derecho lo que en eſta razon ſe deua hazer.

¶ *Ley. XXXIII. Que los Iudios quiten de ſu talmud las maldiciones y oraciones que dezian contra las Igleſias, y Chriſtianos.*

El Rey dō Iuā II. en Valladolid año de mil. ccc. y. lxxxiij.

POr quāto nos fizieron entēder que los Iudios en ſus libros y otras eſcripturas de ſu talmud les manda ſu ley que digan cada dia la oracion de los herejes que ſe dize en pie en q̄ maldizen las Ygleſias y los Chriſtianos y a los clerigos y a los finados. Defendemos firmemente que no las digan de aqui adelante: ni las tengan eſcriptas en ſus libros: ni en otras eſcripturas algunas: y los que las tienen eſcriptas las rōpā tiren y chancillē en manera q̄ no ſe puedā leer. Y en otra manera qualquier que las dixere o a ellas reſpondiere que le den ciēt açotes publicamēte. E ſi le fuere hallado eſcripto en ſu breuiario o libro: q̄ peche de pena a nos tres mil marauedis. E ſi no ouiere de que los pechar q̄ le den cient açotes. Y demas ſepā q̄ cruelmente procederemos cōtra ellos como cōtra aquellos que blaſfeman de la ſancta fe catholica de los Chriſtianos.

¶ *Lex. XXXIII.*

¶ *En que maldizen las yglesias y los Chriſtianos.* Iniquum valde & inhumanum eſt maledicere eccleſias Dei in quibus nomen Dei laudatur, & in Chriſti fidelibus, & ſacerdotibus, & valde impium defunctis eſt maledicere, cum ſit Blaſfemia, vt habetur in hac lege, merito que ſciunt arcēdi ab iſto delicto, præſertim cum ſint in terris chriſtianorū, quibus bene facere tenētur. c. cum in officijs, de ieſta. & nobiſcum conuerſantur pacifice. ideo poſſumus dicere cum Pſal. cap. 27. qui loquuntur pacem cum proximo ſuo: mala autem in cordibus eorum. Da illis ſecundum opera eorum: & ſecundum nequitiam adinuentionū ipſorum. Secundū opera manuū eorum tribue illis, redde retributionem eorum ipſis. Quoniā non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum eius deſtrues illos & non ædificabis eos. dicebant forte Pſalmū. 108. incipien. Deus laudem meam. verum autē liceat aliquē maledicere? videtur quod nō. Apoſtol. ad Rom. 7. Benedicite, & nolite maledicere. & Luc. 6. Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro

calum

¶ *Ley. XXXV. Que los Iuezes de los Iudios: no puedã librar pleyto alguno de crimen.*

¶ El Rey dõ Ioan. I. en Soria.

ORdenamos y mandamos q̃ ningun Iudio de nueſtros Reynos ſea oſado: aſsi rabis como viejos y adelãtados ni otras perſonas algunas de los q̃ agora ſon: o ſeran de aqui adelãte de ſe entremeter ni entremetã a juzgar ningun ni algũ pleyto q̃ ſea criminal: aſsi como muerte de hõbre: y perdimiẽto de miẽbro o deſtierro. Pero que pueda librar todos los pleytos ciuiles que acaeſcieren entre ellos ſegun ſu ley con vno de los alcaldes de las ciudades y villas y lugares cada vno en ſu juriſdicion qual eſcogieren los Iudios. Y por quanto los dichos Iudios ſon nueſtros nueſtra merced es q̃ las appellaciones de los pleytos criminales: aſsi d̃ los ſeñorios como de otros lugares qualeſquier vengan a la nueſtra corte, y eſto ſe entienda en aquellos pleytos criminales que acoſtumbrarõ librar los Iudios. E ſi aguna coſa juzgaren a fuera de lo que dicho es q̃ no vala ſu juyzio[a]. Y mandamos que ningun alcalde ni

calumniantibus vos. ergo non licet aliquem maledicere. capit. certum eſt. 24. quæſt. 3. ſecundo omnes tenentur Deum benedicere, iuxta illud Daniel. 3. Benedicite filij hominum Domino. Sed non poteſt ex eodem ore procedere benedictio Dei & maledictio hominis, vt probatur Iob. 3. ergo nulli erit licitũ aliquẽ maledicere. Tertio ratione ſuadetur, qui aliquem maledicit, videtur optare eius malum & ei referre & increpare vel malum culpæ, ſeu pœnæ: quia maledictio videtur eſſe increpatio quædam. Quæquidem animi affectio cũ charitate pugnat. Sed non licet deſiderare malum alterius, quinimo orare oportet pro omnibus, vt à malo eximantur. Quin vero neque diabolus ipſe malicia obſtinatiſsimus licitum apparet vt maledicatur, quippe cum in eccleſiaſti. capit. 20. legamus, Cum maledicit impius diabolum, maledicit ipſe animam ſuam. ergo multo minus licet maledicere hominem. Denique. 4. probatur, ſi quempiam maledicere licet, hoc eſt, quia malus eſt, tamen cum aliena corda nobis non pateãt, hac ratione non apparet licita maledictio, vnde ſuper illud Numerorum. 23. quomodo maledicã cui non maledixit Dominus? ait gloſſ. non poteſt eſſe iuſta maledicendi cauſa, vbi peccantis ignorantur affectus, ergo &c. ¶ In oppoſitum patet illud Exod. 27. maledictus qui non permanet in ſermonibus legis huius, cui concinit, quod Eliſeus maledixit pueris ſibi illudentibus. vt patet. 4. regum. capit. 2. ergo in contrarium. Breuiter pro diſſolutione huius materiæ ſit concluſio prima. Imperare, vt ali; malum fiat, vel optare aut imprecari malum quatenus malum illi eſt, nempe quaſi illud propoſito ſuo intendens peccatum eſt ſuo genere mortale. Ratio quia malum alteri, vel exhibere, vel optare charitati aperte repugnat. Sanctus Thom. 2. 2. q. 76. artic. 1. Dominic. Sotus libr. 6. de iuſt. & iur. q. 12. arti. 1. vbi vide Ioã. *Montholoni.* in promptuario iuris diuini & humani. verbo. maledicere. in. 2. parte. folio. 39 colum. 3. in gl. ore maledictũ pro maledicto. Caieta. in ſum. verbo. maledictio. vid. Sotũ vbi ſupra ponentem in hoc alias concluſiones, quæ ex mente Sancti Thomæ & Caietan. in locis præcitatis deſumuntur. Iudæus blaſphemans punitur. l. 3. vbi Montalu. titulo. 2. libr. 4. for. legum.

¶ *Ley. XXXVI.*

¶ *Que no vala ſu juyzio.* Tanquam ſententia lata à non ſuo Iudice quæ eſt nulla. capit. at ſi clerici. in princ. de iudic. Adde quæ notat Andr. Tiraquel.

post

juez lo execute ni cumpla. So pena de ſeys mil marauedis cada vno y ſi alguna ley: o ordenança fuere en contrario de lo ſuſodicho: mandamos que no vala: ni alguno vſe por ella: y por no la vſar que no incurra en pena alguna.

¶El Rey y Reyna. en Madrigal año de mil cccc.lxxvj.

Y Nos entendiendo la dicha ley ſer juſta mandamos que ſea guardada: y ordenamos que los juezes de los Iudios: y Moros puedan conoſcer ſolamente en las cauſas ciuiles en los lugares donde lo han de vſo y coſtumbre y no en otra manera. E otroſi que el Iudio y Moro pueda en las cauſas ciuiles traer al Iudio o Moro ante juez Chriſtiano ſi quiſiere: y que por eſto no incurra en pena alguna. E otroſi mandamos que en los caſos en que el juez Iudio: o Moro conoſce entre Iudios y moros: que libremente puedan appellar para la nueſtra audiencia y chancilleria, y caſſamos y reuocamos todos los priuilegios y cartas que contra lo ſuſodicho fueron o ſon dadas y otorgadas por los reyes nueſtros predeceſſores: y todos los otros priuilegios que les fueron y ſon otorgados en que ſe contiene que los juezes Chriſtianos no conozcan de los pleytos de los Iudios.

¶*Ley. XXXVI. Que los Iudios no coman ni beuan cõ los Chriſtianos.*

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid. El primer año que reyno.

NIngun ni algun Iudio: ni Iudia: ni Moros: ni Moras: aſsi en ſus caſas como fuera dellas no comã ni beuan a entre Chriſtianos: ni los Chriſtianos: ni Chriſtianas entre Iudios y Iudias: y Moros y Moras.

¶Ley.

poſt leges cõnubiales fol. 342. columna ſecunda. in gloſſ. 8. numero. 150. verſicu. & valent geſta à ſeruo. & exceptio nullitatis prouenìens ex defectu iuriſdictionis ſemper opponi poteſt, vt dixi in. l. 2. titu. 15. libro tertio. ordinam. ſupra. in prima parte column. 1276. verſic. limitatur ſecundo, niſi talis nullitas ꝓueniret. Omnino vi. quæ dixi in. l. penul. infra hoc titul.

¶Lex. xxxvj.

a ¶*No coman ni beuan.* Communicatio in cibo eis prohibetur, permixtim, ne ex affectione detur occaſio ſuplantandi Chriſtianum & conuertatur ad ſectam Iudæorum. occaſiones enim ſunt vitandæ. iuxta illud Exod. 23. Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciãt in me, ſi ſeruieris dijs eorum, quod tibi certe erit in ſcandalũ. & Deuteronom. 7. Iudæus vel Sarracenus inter Chriſtianos non comedat, vel bibat, aut eorum ſit compater, aut ad Chriſtianorum vadat honores, nuptias, vel ſepulturas contrarium faciens eſt pœna duorum millium quadratorum puniendus. vt in. l. 4. ordinamenti Regis Ioann. 2. Anni. 1412. in Curijs Pincianis. Bonifaci. in peregri. verbo. Iudæus. quæſtione quarta. verb. inuitentur.

¶Ley.XXXVII.*Que los Iudios traygan capirotes con cornetas, y no con chias largas.*

¶Idem.

Ningunos ni algunos Iudios de nueſtros reynos y ſeñorios de oy en diez dias en adelante q̃ no trayan capirotes[a]: ni chias largas: ſaluo cõ chias cortas de faſta vn palmo hechas a manera de embudos y de cuerno en derredor faſta la punta.

¶Ley.XXXVIII.*Que los Iudios trayan tabardos.*

¶Idem.

Aſſi miſmo que trayã ſobre las ropas encima[b] tabardos con coletas y que no traygã mantones: y que traygan ſus ſeñales bermejas acoſtumbradas que agora traen: ſo pena de perder todas las ropas q̃ truxeren veſtidas.

¶Ley. XXXIX. *Que los ſeñores de los lugares no acojan a los Iudios ni Moros que ſe les fueren de otra parte.*

¶Idem.

Ningun ſeñor cauallero ni eſcudero no ſean oſados de acoger en ſu villa o lugar a Iudio ni a Iudia ni Moro ni Mora de los que ſe fueren de vn lugar a otro [c] parte en que morarẽ y eſten de morada. E ſi alguno, o algunos han acogido alguno o algunos Iudios: o Iudias: o Moros: o Moras deſta villa de Valladolid: o de otra ciudad: villa o lugar: q̃ los embien a donde antes eran moradores con todo lo que lleuaren. E ſi algunos los acogieren: o reſcibieren en ſus lugares [c] y no los embiaren como dicho es: que por la primera vegada cayan en pena de cincuenta mil marauedis: y por la ſegunda que caya en pena de cient mil marauedis y por la tercera vegada: que pierda el lu-

¶*Lex.xxxvij.*

a ¶*Que no trayan capirotes.* Vt in habitu diſcernantur & cognoſcantur inter Chriſtianos. arg. cap. ſi iudex. de ſententia excom. libr. 6. ideoque ſigna portare debent, vt habetur in. l. 38. aſsi miſmo infra eodem. & meretrices debent afferre ſignum, vt ab honeſtis diſiungãtur, qđ ſignum aliqđ Iudæi afferre debeant eſt. L. 11. titul. 24. part. 7. & l. 2. ordin. Tauri Regis Hẽri. el primero era de. 1409. adde peregrinam à Bonifacio editam verbo. Iudæus. quæſtione. 4. in verb. ſignum fol. 258. col. 3 vbi plura videbis. c. nonnullis. de Iudæ. ſing. ſecundum Aluiſi. ſing. 191. q̃ Iudæi tenentur portare ſignũ, vt diſcernãtur à Chriſtianis.

¶*Lex.xxxviij*

b ¶*Sobre las ropas encima.* Publice & non ſecretę debẽt inſignia ſeu ſigna portare vt ſint alijs noti, vt dictũ eſt in. l. 37. ſupra. eo. titul. ſic etiam qui cedunt bonis propter æs alienum debent afferre torquem ferream ad collum publice. vt eſt pragmatica regum catholicorũ. 79. *Don fernãdo y doña Iſabel.* ibi, *aya de traer y traya al cuello vna argolla de hierro tan gorda como el dedo cõtinua y abiertamente ſobre el collar del jubon ſin cobertura alguna ſobre ella.* de materia ceſsionis bonorum eſt addenda ibi pragm. 80. & l. 5. tit. 13. lib. 5. ordinam.

¶*Lex. xxxix.*

c ¶*Que ſe fueren de vn lugar a otro.* Nota hanc legem pro dominis oppidorum, ne ex fuga vaſſallorum defraudentur ſuis iuribus, nec infideles ex recurſu ad alia loca tueãtur forſan in delictis alibi cõmiſsis. Spe enim impunitatis,

niratis, ſeu in odium dominorum, & forte ex colluſione inter dominum alterius loci ſe conferunt ad loca ſua. Iudæi enim dicuntur ſerui Panorm. poſt glo. in. cap. conſuluit. de Iudæ. quamuis non ſtricte & proprie ſint ſerui. Pan. in cap. Sicut Iudæi. 2. not. de Iudæis. ergo tanquam ſolo quodammodo aſcripti non poſſunt ſe conferre de loco ad locum alterius domini. Panor. & alij in. cap. & ſi Iudæos. de Iudæ. Pariſi. late conſi. 2. lib. 4. col. 1.

gar dõde el tal Iudio o Iudia, o Moro, o Mora acogieren, como dicho es.

¶ Ley. XL. *Que los Iudios y Moros no ſean peſquiſidores: ni cogedores de los tributos reales.*

¶ *Lex.* XL.

¶ *Que los Iudios ni Moros no ſean cogedores.* Nõ enim oportet infidelem conſtituere in officijs publicis præſertim Regis, Qui continent fidelitatis ſpeciẽ & dignitatis & exemptionis priuilegium, qui cũ careant fide cum Deo, regi minime obſeruabunt, & cum ſint infames portę dignitatis & exemptionis eis ſunt clauſæ: nec debent portare legem, Hebraice tora in receptionibus & aduentu regũ, cum veſtibus lintheis, vt noſtri ſacerdotes cruces afferunt, vt habetur in. l. 41. quæ eſt vltima infra. hoc titul. vide pœnam ſancitam contra Iudæum locantem redditus regis, vel alterius domini vel eccleſiæ. per Regem Henricum el tercero in ordi. Segobię Anni. 1406. & l. 5. Valliſoleti Ioan. 2. Anni. 1412. quam refert Peregrin. verb. Iudæus. quæſt. 5. verb. honores. vbi vide, non enim refero cum in Hiſpania opus non ſit, quippe cum nobiſcum infideles non habitent, expulſi enim fuerũt à Regibus Catholicis, vt dixi, in prima parte horum commentariorum ante quæſtiones prooemiales. Si tamẽ Curioſi voluerint ſcire vltra alios materias, quæ forte contingere poſſunt exteris conſulendo videant ſupra relata. Eſt omnino videndus admodum illuſtris Iacobus Septimacen. nunc epiſcopus ciuitatenſis in inſtitut. catholicis. capit. 35. vbi multa memoriæ digna tradidit. ¶ Quæri etiam poteſt vtrum Iudæi ſint de ouili Chriſti? videtur, quod ſic iuxta illud Ioan. 10. habeo alias oues, quæ non ſunt ex hoc ouili. Stephan. Bertrand. conſi. 192. multa ſunt. colum. fin. in. 2. part. ſecundæ impreſſionis vbi ex hoc infert quod princeps non poteſt ſine iuſta cauſa illos expellere de ciuitate, vt ibi plenius tradit, colum. penul. citando Ioan. Andr. & Oldrald. Quam ſententiam per plura firmat Domi. conſi. 96. pro huius dubij. colum. 4. verſic. venio ad vltimum. Panor. in cap. quod ſicut. de vot. Andr. Pariſi. conſi. 2. num. 15. lib. 4. ab Exea in cap. 1. num. 253. de cõſti. referens Matth. Afflict. in conſti. Neapolit. lib. 1. rub. 26. colu. 10. in. 8. nota. quod licet Iudęi & Sarraceni ſint diuerſæ ſectæ à Chriſtianis, & inimici Chriſtianorum, ſunt ſub protectione Regis, nec eſt licitũ Chriſtianis eos offendere vel deprędari. adde. l. Chriſtianis. C. de pagan. & prædict. nempe Oldrald. Steph. & ab Exea. inferunt, quod Papa per illa verba. Paſce oues meas. tenetur eos defendere, verum Adrianus Imperator præcepit, ne cui Iudæo facultas introeundi Hieroſolymam daretur, vt refert Platina in vita Alexandri primi. Auguſtus Rex Franciæ cũ videret Iudæos ingenti fœnore ciues ita obæratos habere, vt eorũ prædijs ditati dimidiam ferè ciuitatem vendicarent, & reliquæ partis homines aut in cuſtodia penes ſe ſeruarent, aut fortunis omnibus diſſoluendi debiti cauſa ſpoliatos, mendicis non diſsimiles efficerent, domi præterea ex Chriſtianis familiam cõtinere, quorum quotidianis ſeruitijs rem ſuam agerent, & cum pignoris loco veſtes, aut ſacroſanctæ eccleſiæ vaſa à creditoribus ſuſcepiſſent eas in ſordidos vſus ab ipſis conuerti: his Iudæorum iniquitatibus cognitis, Bernardum Anachoretam qui in ſaltu Vicenarum incolebat, hominem ſanctitatis opinione clarum, Rex adijt, rogans quæ de Iudæis eius eſſet ſententia. Cumque Bernardus optimum factu eſſe reſpondiſſet, vt debita omnia quibus Chriſtiani erga Iudæos aſtricti tenebantur remitterent, quinta omnium debitorum fiſco, ſi vellet, attributa. Hac ſancti viri reſponſione eius opinionẽ, alioquin ad Iudæos è regno pellendos inclinantem, ita confirmauit, vt prædijs poſſeſsionibusque ſuis Iudæos mulctari, edicto illis termino, quo Iudæi omnes recederent à regno Francorum. Idque anno milleſimo centeſimo octuageſimo ſecũdo factum eſſe Guaguinus in eius vita teſtatur. adde Concili. Toletanum. 6. cap. 3. vbi idẽ ſtatutum repetitur, & Iudæi optimo iure expelli poſſunt ab aliquo regno, ne ſua perfidia noceant catholicis obtentum eſt, multiſque magnis rationibus, cum ſiquidem retributionem Iudæi ſolent impendere, quam mus in pera, ſerpens in gremio & ignis in ſinu, ſuis conſueuere hoſpitibus exhibere, vt vere Innocen. 3. Archiepiſcop. Senonẽſ. ſcripſit

¶ El Rey don Alonſo en Madrid de peticion.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. año de mil ccc. lxxxvij.

MAndamos q̃ los Iudios ni Moros no ſean cogedores a: ni

ſcripſit.cap.& ſi Iudæos.de Iudæ. quam ſententiã docet Oldrald.conſi.87.Socin.conſili.86. libr.4. Corſet.de poteſtat.Regia.quæſtio.84. Zaſi. q. 1. de Iudæ. Alberti.in rep.rub.de hæret. quæſtio. 7. lib.6.Hermas lib. a.de inſtauranda religione.cap. 12.Iacob. Septimacenſ. de inſti. cathol. c. 35.n.4. qui ex Herm.prudenter docet,ſic fieri oportere, vt accepto deliberandi ſpacio.vel diſcedant, vel eandem cum ciuibus religionem profiteantur.vt fuit factum per Reges Catholicos per ſuam pragm. 5. quam etiã refert Septimac.vbi ſupra nu. 5. verſic. iure itaq; & Ioan.Picus Mirandula libr.5.aduerſus aſtrologos.capit.12.fuere autem à noſtris regnis expulſi quadringẽta vinginti millia Iudęorũ vt Reuct in teſtatur lib.de arte caiubaliſtica, & refert Alberti.in dict.rub.de hæret.quæſti.3.& Septimacenſ. cap.35.num.7.fuerunt autem expulſi à regnis Caſtellæ Anno.1492.vt ex pragm.5.libr.pragmati. Quare autem Iudæi retinebantur, & retinentur in ciuitatibus Chriſtianorum? Reſpond.cum Panor.poſt Ioan.Andr. in capit. conſuluit.de Iudæ. duplici enim ratione hoc contingit, prima propter ſpem eorum conuerſionis, vt ego ſupra hoc titul.memor ſum oſtendiſſe.ſecunda quia ſemper ſunt parati ſeruire.tum etiam ex pietate tolerantur arg.eorum quæ not.Pan.in.cap.& ſi Iudæos. nota. 1. de Iudæ. & quæ notat Paul.de Mõtepico & ad eum duæ additio.in repet. l.qui ſe patris. quem vi.num.4 cum ſeq. C. vnde liberi. & addi. ſunt ſub num.6.litera.B. & ſub num. 8. litera. C. In contrarium imo quod non ſint ex ouili Chriſti,quatenus durant in ſua perfidia & ſecta, conſtat ex origen.lib.4.contra Celſum homili. 10. dicente,quod Iudæi ex quo Chriſtum occiderunt, penitus deſtituti ſunt.& Daniel. 9. dum inquit,ꝙ poſt ſeptuaginta hebdomadas occidetur Chriſtus & non erit eius populus, qui eum negaturus eſt. per creationem omnes ſunt oues Chriſti,licet nõ ſint de ouili eccleſiæ. Innoc. in capit. quod ſuper his.vbi dixit Ann.1550.in lectura.de vot. Similiter authoritas illa Ioan.10.habeo alias oues,ſi nolis admittere præmiſſam interpretationem, non videtur poſſe expendi de Iudæis,ſed de gẽtilibus potius, vt Theophilatus in dict.capit. 10.intellexit,& etiam Diuus Auguſti.Pſalmo.78.colum.3. & faciunt verba Chriſti in eodem cap.10.loquentis ad Iudęos, vos non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis.ex quo manifeſte apparet, quod Iudæi non ſunt de ouibus Chriſti. Cum legi ipſius non obtemperent. Nec ſint de numero electorũ actu,vel prædeſtinatione,& verbo Chriſti credẽtium: prout Dionyſius Carthuſianus ſuper illud Ioan.10.ſenſit & Rupertus, & Aymo Cardinalis in homilia ſuper illud. ego ſum paſtor bonus. in princ.optimus & inſignis textus in.cap.hanc ſocietatem. de pœnitentia diſtin. 4.relinquendum tamen cenſ.o determinationi ſanctæ matris eccleſiæ. Cum Andr. ab Exea vbi ſupra num.256.in cap.1. de conſtitu.

arrendadores: ni peſquiſidores de los nuetros derechos pechos: y tributos reales.

¶Iudæi adulti an ſint cogendi ad baptiſmum & fidem ſuſcipiendam præciſe & coacte. tradit Paul. Pariſi.conſi.ſecundo. & ſi eſſe Iudæum. numero. 17. libro. 4. dicens quod non,& ibi alia expendit quando non eſt coactio præciſa, ſed conditionalis.textus in cap.Sicut Iudæi.de Iudæ.capi.maiores.de baptiſm. Vtrum Iudæi conuerſi ad fidem ſint honoribus & dignitaribus afficiendi, & ſint habiles ad officia & beneficia. eſt videndus Paul. Pariſien.dict conſi.2.num.211.&.212.lib.4.& alibi latius ipſe reſolui. ¶Quæritur Iudæorum cauſæ quo iure ſunt decidendæ? videtur dicendum, quod vbi lex humana non diſponit de Iudæis, tunc lex Moſayca eſt attendenda. vt not. Ioann. Calderi.conſil. 10.ſub titul.de conſti.& conſil.30 ſub titul.de teſta.vbi concludit, quod ſecundum legem Moſaycam maſculus excludit fœminam ab inteſtato,quod illa lex erit attendenda, eo quia Papa & Imperator tolerat vt legem ſuam ſeruent & ſecundum illam debent Iudæi ſuccedere per. l. Iudæos.C.de Iudæ.ibi dum dicit tex.amiſſuri hactenus præmiſſa, ſi ab illicitis non abſtinrant. & ſic ſecũdum eum datur intelligi ex illa lege quod lex Iudæorum inter eos ſeruari debet, niſi in illis quæ ſunt illis prohibita,pro quo facit,nam Iudæi diuinis conſtitutionibus, & non humanis ligantur capit.omnia.12, diſtin. capitul. ſi ſolus. & ibi gloſſ.8. diſtinct. & etiam in matrimonijs contrahendis ſeruant ſuas leges ipſi Iudæi,vt habetur in capit.de infidelibus. & ibi gloſſ. de conſangui.& affini.& in cap.fin.de diuort. Ioann. Hannibal in rep.l.ſi inſulam.verſic.Sed eſt aduertendum quia obſtare nume.21.ff.de verb.obligat.quæ ſunt intelligenda, quando cauſa tractatur inter Iudæos ſolum, ſecus ſi Iudæus agat contra Chriſtianum, quo caſu ius commune, & lex Chriſtiana eſt ſeruanda. Alexand.conſil.6.colum.2.lib. 6. & Ioan. Hannibal vbi ſupra, & eſt etiam de mente Ioan. Cald.vbi ſupra. Quid autem ſit de iure regni habes ſupra hoc titul.l.35.Iudæi enim vtuntur legibus Romanis & viuunt ſecundum eas, prætérquã in his rebus per quas cultus eorum pollui videatur.l.ſpadonem.§.iam autem & Iudæi.ff.de excuſatio. tuto. ex quo text.ibi deducit Bald. quod

Iudæi

Iudæi in actibus humanis participant nobiſcum, nõ autem in diuinis: infertque, Iudęum poſſe procuratorem eſſe Chriſtiani, & in iudicio interueni re pro eo, & contra eum. quod reputat bene not. ibi. & Audr. Tiraquel. de primogeniorũ. q. 66. n. 4. verſic. & in hanc quoque partẽ. vbi notat, ſtatuta & immunitates ciuitatum cõprehenderũt Iudæos illic commorãtes. ex Mart Laudenſ. in Rub. ff. de iuſti. & iur. & ibi Iaſ. in fi. qui, hoc reputat ſingulare. & Tiraquell. vbi ſuprà, qui plures idem tenẽtes, de more, doctè & latè cõgerit, & eſt in materia huius tit. omnino cõſulẽdus.

¶ *Lex. XLI.*

a ¶ *No lleuẽ veſtiduras.* Iudæi enim oportet, vt diſcernantur in ceremonijs & in cæteris actibus à Chriſtianis; ideò eis in ineũdo aductũ principis eſt meritò inhibitum ne afferant legẽ Moſaycã, Tora, hic dicta eũ veſte linthea, ſicut mos eſt Chriſtianis deferre crucẽ Chriſti. ¶ Quę nã

¶ *Ley, XLI. Que los Iudios en los recibimiẽtos del Rey no lleuen ſobrepelizes.*

El Rey y Reyna en Toledo Año de mil cccc.lxxxvj.

ORdenamos y mãdamos: y defẽdemos, que de aqui adelante quando los Iudios ouieren de ſalir a nueſtro reſcibimiento: no lleuẽ veſtiduras [a] de lienço ſobre las ropas: ſaluo el que lleuare la Tora. Otroſi quãdo lleuaren algun Iudio a enterrar, no lo lleuen cantando a vozes altas por las calles, ni vaya ninguno veſtido de veſtidura de liẽço, ſopena q̃ los q̃ lo cõtrario fizierẽ pierdan las ropas q̃ lleuarẽ y luego gelas pueda qualquier deſnudar, y ſea tenido de las lleuar delãte del Alcalde, o juſticia del lugar donde eſto acaeſciere: para q̃ las adjudique a quien las tomare, y ſi luego no las lleuare ante el juez, ſea auido por forçador el q̃ las tomare.

ſit pœna Iudæi habẽtis acceſſum carnalẽ ad Chriſtianam, vel in figura matrimonij, vel alias ? latè diſſerui in l. 7. in verb. *duerme con hombre que no es de ſu ley* tit. 19. infrà hoc lib. 8. ord. nam. Barb. conſil. 63. lib. 1. & conſi. 70. eo. lib. 1. Paul. de Caſtr. cõſi. 23. lib. 2. Alex. conſi. 3 lib. 2. adducit eos Andr. Tiraquel. de primogenitura, q. 66. nũ. 18. & ibi videbis plura notatu digna in materia huius tit. quę non ſunt referenda ratione quã aſſignaui in tubri ſup. h. tit.

Titu. IIII. De los adeuinos y herejes [b].

¶ *Ley. I. De las penas en que caẽ los ſorteros y adeuinos.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Biruiſca. Año de mil ccc.lxxxvj.

PORQVE muchos hõbres en nueſtros reynos no temiendo a Dios: ni guardando ſus conſciẽcias vſando muchas artes malas q̃ ſon defendidas y reprouadas por nos: aſsi como es catar en agueros y adeuinanças [c] y ſuertes, y otras muchas maneras de agorerias y ſorrerias, de lo qual ſe han ſeguido y ſiguen muchos males. Lo vno paſſar el mãdamiento de Dios, y hazer peccado manifieſto. Lo otro, porque por algunos agoreros y adeuinos, y otros que ſe hazen Aſtrologos y

Titulus. IIII. De diuinatoribus & hereticis.

b ¶ *Y herejes.* de iſta materia late dicã in. l 3. infrà. eo. & habetur apud Arnold. Albert. in repe. rub. & c. 1. de hær. lib. 6. & Gondiſ. à Villadiego. & Alphõſi. à Caſtro in ſuis tractatib. de hæreticis. & in malleo maleficarum.

¶ *Lex. I.*

c ¶ *En catar agueros y adeuinãças.* quid ſit diuinare & diuinatio. & de pœna ſortilegũ & diuinatorũ. dixi in l. 9. gl. 1. tit. 1 li. 8. ord. ſop.

¶ *Lex. III.*

ſe ha ſeguido a nos deſeruicio y fueron occaſion porque algunos erraſſen. Porende ordenamos, y mandamos, que qualquier que de aqui adelante vſare de las dichas artes: o de qualquier dellas: que ayan las penas eſtableſcidas por las leyes de las Partidas que fablan en eſta razon. Y que el júez o Alcalde donde eſto acaeſciere pueda fazer peſquiſa de ſu officio: y ſi le fuere denunciado: o lo ſupiere, y no fiziere la dicha peſquiſa que pierda el officio. Y porque en eſte error fallamos que caen aſsi Clerigos, como Religioſos: y Beatos, y Beatas como otros. Mandamos a los Prelados que ſe informen de aqueſtos, y los tales que los caſtiguen y procedan contra ellos a aquellas penas que los derechos ponen.

¶ *Ley. II. De los que van a los adeuinos y ſorteros que ſon herejes.*

¶ El Rey don Enrique III. de penis.

Herejes es todo aquel y deue ſer por tal juzgado qualquier Chriſtiano que va a los adeuinos, y creer las adeuinanças. En eſta meſma pena † incurre y cae ſegun que en la ley ante deſta.

¶ *Ley. III. Los Chriſtianos que no creen todos los Articulos, o alguno dellos, ſon herejes.*

El Rey don Alonſo en Segouia, año de mil cccc.lv.

Herejes es todo aquel a q es Chriſtiano baptizado, y no cree los Articulos de la ſancta fe Catholica, o alguno dellos, y denueſta a Dios deſte tal es la meytad de ſus bienes para la camara del Rey.

¶ *Lex.* III.

a ¶ *Hereje es todo aquel.* Quæritur ergo, Quis dicatur hereticus? Reſpon. Hæreticus eſt, qui alicuius tẽporalis commodi, & maximè vanæ gloriæ principatuſq; ſui gratia, falſas, ac nouas opiniones vel gignit, vel ſequitur. capitul. hæreticus. 24. quæſtione tertia. Florent. tertia part. titu. 12. capitulo quinto. Syluestr. verbo. Hæreſis. 1. & Gondiſſal. à Villadiego, hanc diffinitionem cæteris præſtantiorem firmans contra hære. prauit. quæſtione prima quibus eſt addenda. l. 1. titu. 26. par. 7. Vel ſic. Hæreticus eſt infidelis, qui ſciens, vel ſcire debens ſe Chriſti legem confeſſum fuiſſe, diſſentit pertinaciter à fide, quam tenet, Romana Eccleſia. Infidelis, ponitur loco generis, nam omnis hæreticus infidelis eſt, vt docet Thomas & Caietan. 2. 2. quæſtione vndecima, artic. primo. Angel. verb. Infidelitas. in princ. Cætera namque, quæ ſubijciuntur, ponuntur loco differentiarũ. Quinque enim vi dentur neceſſaria ad conſtituendum hæreticum. Primum eſt. vt qnis legem Chriſti ſit profeſſus: qui enim baptizatus non eſt, nec hæreticus eſt, nec ab eccleſia tã quam talis punietur, cũ de his, quæ foris ſunt tantum iudicet. Paul. primo. ad Corinth. capitulo quinto. & ca. multi. 2. quæſtione prima. capit. Gaudemus. de diuort. Septimacen. de Catholic. inſtit. capitulo trigeſimoprimo numero tertio. quem vi. numero quarto. ¶ Secũdò. vt ſciat, vel ſcire debeat eãdem legem Chriſti

† Pena. Concordat. l. 6. tit. ſi. infra iſto libro octauo.

Chriſti profeſſum fuiſſe.iuxta tex.in cap. contra Chriſtianos.de hæret.libro ſexto.& cap.firmiſſime.eod.titul. Docet Sanct.Thom.2.2. quæſtion. 10.articulo quinto.&.8. Quia Chriſtianus dicitur ille.cui impreſſus eſt character,etiam ſi nolit, nec credat.ex tex.in capit.maiores. §. item quæritur. de baptiſ. Caietan.2.2.quæſtion.11.articulo primo. Tertium eſt, quod diſſentiat per intellectum motum à voluntate, ſecundum. Sanct.Thom.2.2.quæſtion.11.articulo primo.&.2.Caſtr.in libro primo de iuſta hæreticorum punitione. capitu.1. columna quarta. Septimacen.de inſti catholicis. capit.25.&.cap.30.num.3.cum iniuria ex affectu facientis procedat l.illud.ff.de iniur.cap. illud relatum.15.quæſtione prima. Septimacen. vbi ſupra cap.31.numero quinto.cap.cogitatio.de pœnitentia diſtin.1. ¶ Quartum eſt, quod pertinaciter diſſentiat.iuxta. capitul. dixit Apoſtolus.24. quæſtione tertia. quem refert diuus Thom. 2.2. quæſtion.11.articulo ſecundo ad tertium.Clementina prima §.porro de ſumm.Trinit.Clementi.1. §.ſane de vſur.extrauag. cum inter nonnullos. de verb.ſigni.inter extrauagantes Ioan.22. Septimacenſ.vbi ſupra.capitu.31.numero ſeptimo.l 1.ibi, *con animo pertinaz*.& ibi notaui pagin.31.titul. primo.libro primo.ordinam. & quis hæreſi pertinaciter hærere dicatur.Dic vt ibi declaraui. Nauarr. in manua.cap.11.num.17.& in capitul.nouit.notab.3.num.41.de iudic. ¶ Ex quo requiſito infero intellectum ad text.in capitulo primo. de hæret. dum probat dubium in fide hæreticum eſſe cenſendum. Intelligendum enim cenſeo de illo, qui pleno iudicio dubitat,ita vt ſi interrogaretur de veritate,neſciret in quam partem ſe flecteret, nec eſſet paratus correctioni,quia hæreticus pertinax eſt. Si tamen quis ignorantia probabili,vel animi infirmitate dubitaret, non diſcedens à fide catholica. ſed veritati cognitæ aſſentiri paratus, cum pertinacia careat, hæreticus non eſt cenſendus.Ioan.Andr.Henric.Card. Anchar. Panorm. & Ioann.de Anan.in dicto capitulo primo. Alexandri. in capit, nec licuit. columna prima.nu.4. diſtin.17.Ioan. Lup.in allegat. hæreſis.§.quinto. Carrer.de hæreti.num.8. Gabriel in.4. ſententi. diſtinctio.13.quæſtione ſecunda.Summa Roſell. verb.Hæreticus.verſic. Quarto nunquid dubius Sylu.verb.Hæreſis.1.quæſtion.3.dicit hanc opinionem communem Martin.Nauar.in rep.capit. inter verba.21.corollar.nume.492.pagin.140.11 quæſtion.3.& in manuali confeſ.capitul.11.num.17.Caſtr.aduerſus omnes hęreſes.ca.10.libro primo.verſi.vid.dixi in rub.in tit.1.libr. 1. ordinam. in.1.glo. ¶ Quintum requiſitum eſt, vt diſſentiat in his, quæ ſunt fidei, non autem in alijs, vt in geometricalibus, vel alijs huiuſmodi, quæ omnino ad fidem pertinere non poſſunt. Diuus Thomas ita notat in.2.2.quęſtion.11.articulo ſecundo.verſicul. Reſpondeo dicendum. tex. ſing. in capit.in quibus.22.quæſtione ſecunda.Alphonſus à Caſt. aduerſus omnes hæreſes.capitu. 1.3.&.5.libr.primo. & libro primo. de iuſta hæreticorum puniti. cap.1.columna quarta.Septimacen.de inſtitu.catholicis.cap.31.num.3.& probatur ex.l.1.titu.1. lib.1.ordin.Aliam definitionem aſſignaui in. l. 1. verb.*con animo pertinaz*.titul.1. libro primo. ordinamen. Vel aliter, vt per Arnaldum Alberti.in rub.de hæret.libr.6.quæſtion.1.nu.19. Vel dic, Hæreticus eſt infidelis, qui poſtquam verum baptiſmum ſuſcepit,& fuit ſufficienter in fide catholica inſtructus,pertinaciter errat contra id, quod ſcit ab eccleſia teneri,ſiue oppoſitum veritatis tenens.Alphonſus à Caſtr.libr.1.de iuſta hæret. puni.cap.7.& iterum in lib.1.aduerſus omnes hæreſes.cap.9.& Iacob.Septimacen.de inſtitut.catholicis.capitul.31.vbi in numero primo. ponit plures alias definitiones, ¶ Hæreſis autem multis modis contrahitur,nempe,cum deuiatur à fide Chriſti,& religione catholica, & myſterijs Romanæ eccleſiæ abnegando, aut impugnando quicquid in lege rédemptionis, & in Symbolo Athanaſij, & alijs modis,de quibus per Ludou.Carrer.in tracta.de hæretic.verſic. Circa ſecundum numero.6. vbi late, Arnaldus Alberti.in rep. rub.de hæreti. libro 6.quæſtione prima.Et ſacramenta eccleſiæ. capit.ad abolendam. de hæret. l.7. titulo quarto. parti.1.gloſſ.in cap.firmiſsime.de hæret. ¶ Quęri etiam poteſt,quo ordine ſit procedendum in illo crimine hæreſis per inquiſitores? Reſpond.vt habetur late per Iacob.Septimacenſ.de inſtitut.catholicis capitu.43. ¶ Quæri inſuper ſolet, Vtrum hæreticus occultus contrahat pœnam excommunicationis Bullæ cœnæ Domini? Reſpondeo. Aut hæreſis fuit de per ſe occulta,quia in mente retenta,aut fuit occulta de per accidens, quia verbis, aut factis fuit deducta exterius in aliquo loco ſolitario. In primo loco ſententia excõmunicatiõis non ligat. Nam quamuis hæreſis per actum mentis contrahatur,eo quod in mente eſt veritas, ac ſubinde hæreſis, tamen eccleſia nullum actum mentalem intendit excommunicare, non ſolum quia quantum eſt ex natura illius actus nequit in cognitionem eccleſiæ venire, verum quia eſſe laqueos humanis conſcientijs obtendere. Tenet Martin.Nauarr.in capitul, inter verba. 11. quæſtione tertia.numero.492.& in manuali confeſſorum capit.11.numer.17.poſt Caietan. in ſumma. verb.Hæreſis,Domini.de Soto.in.4.ſen. diſt. 22. quæſtione.2.articul.3. & eſt communis ſententia Theologorũ & Canoniſtarũ,à qua nullus recedit præter Adrian.in.4. ſent. de confeſsio. fol. paruæ

impreſsionis.241.colum.prima. vt teſtatur Martin.Nauar.in princ.de pœnitentia diſtinction. 5. num.22.verſic.Non obſtat quod Adrianus.& dixi in.l.prima.verbo. *con animo pertinaz*. titulo primo.libro primo.ordin pagin.34.verſi. Quæritur tamen,vtrum hæreticus. Singulariter Caieta.2.2. quæſtion.11.articulo quarto.Couar.in regul.Peccatum.in princ.ſecundæ partis. numero. 7. Secus quando eſſet facto vel verbis exterius lata.ſecundum prædictos poſt Caietan. in locis præcitatis, vt in ſecundo caſu.¶Quamuis gl.in verb. eo ipſo. in Clementina prima.§.verum.de hæretic.voluerit conſtitutionem humanam punire poſſe crimẽ omnino occultum ex natura ſua,& intra mentem ipſam latens. Quam ſequuntur Stephan.Paul. Panor.Imol.Boni.& Vantrel.colum. fin.ibi. & Panor.in capitulo ſecundo. columna tertia. de offi. ordinar.num.13.& in capitul.extirpandæ.§. quia vero.columna octaua.num.21.de præbend. Arelat.in tract.de hæreſi.quæſtion.9. Felin. in capit. abſolutos.columna prima. de hæret. & idem Felin.in cap. porro. columna prima.de ſententia ex com. Adrian.Papa.quodlib.8.articul. primo. quo in loco dixit hanc communem opinionem eſſe. fol.157.columna prima.Eandem veriorem cẽſet Albert.Pighius libro ſexto.de eccleſiaſti.Hierarchia.capit.16.Ioann.Methymnenſis in codice.de pœnitentia.tracta. De oratione. capi. de poteſta. eccleſi. Ambro. Cathari. Super ſummula.verb. & notat.de excommunicatione. & verb.Hæreticus.Prior tamen opinio eſt tenenda,quia eccleſia non iudicat de peccatis mente retentis. iuxta. 1. Regum.16.Homines iudicant ſecundum quod vident,Deus autem intuetur cor. Et propterea Apoſtolus prohibet totum iudicium.1. ad Corint. 4.dicens,Nolite ante tempus iudicare , quouſque veniat Dominus , qui manifeſtabit conſilia cordium.Si tamen de per accidens id contingeret eſſe occultum verbis , nempe ſignis,vel factis exterioribus.quamuis teſtibus probari non poſſent actus prohibiti ab eccleſia , conſtitutio eccleſiæ ligaret.Et ita procedit opinio gloſſ.in dict. Clemẽtina prima.§.verum. de hæret. cum ſuis aſſertoribus ſupra relatis.Et ita concordandæ ſunt hæ opiniones communes ad inuicem inter ſe pugnantes. Quibus adde Caſtr. libro ſecundo. de iuſta hæreti.puni.capit.18.Septimacenſ.cap.42. ¶Nunc tamen inquirendum eſt de pœnis iuſtiſsime ſtatutis aduerſus hæreticos,& quot ſint? Et eſt dicendum, quod duplici pœna hæreticus afficitur propter hæreſeos crimen,nempe ſpirituali , & corporali.Inter alia crimina,quæ magis veniunt punienda , crimen hæreſis eſt,quippe quod plurimum rei publicæ noceat in re omnium præſtantiſsima.Non obſtante,quod hæretici dicunt , fidem rem liberam eſſe,& neminem ad eam cogendum , vnde inferunt hæreticos non eſſe puniendos. Quæ propoſitio eſt valde iniqua , quaſi firmans delinquentes contra præcepta Dei,non eſſe vlla pœna afficiendos,vt deducit Iacob. Septimacenſ.in catholicis inſti.probans iuſtiſsime puniendos eſſe capitul.45. de pœnis. Et eſt vtile in repub.leges ſtatuere pœnales aduerſus delinquentes,vt obuietur multitudini , quæ potius timore pœnæ , quam virtutis amore ſe reprimit à delinquendo iuxta Ariſtotelem.10. Ethico.capitul.9. dicentem.Multitudo neceſsitati potius,quam rationi.& pœnæ , quam honeſtati paret. Et tradit Alphonſ. à Caſtro libro primo. de iuſta hæretic. puni. capitulo ſexto. fol. 44. Et proteruus propter pœnam efficitur ſapiens.l.2.tit. 11.libro primo.ordinam. Oderunt , inquit Horatius,peccare boni virtutis amore, Oderunt peccare mali formidine pœnæ.capitu.eum qui.de præbend. in.6. Cum ergo nihil grauius ſit,quam offendere maieſtatem diuinam,& ſic errare in fide,merito pœnæ diuerſæ tam ſpirituales quam temporales à iure ſtatutæ ſunt aduerſus hæreticos. Et quia ſpiritualis reſpicit altiorem & præſtantiorem cauſam , id eſt.animam,ideo de ea prius agendum erit,ſcilicet,de excommunicatione , in qua incurrunt eo ipſo,quo tenent pertinaciter hæreſim , & ipſam factis,vel ſignis explicarunt. cap. excommunicamus.1.&.2.de hæret.Alphonſus à Caſtro libr.ſecundo.de iuſta hæretic.punitio.capitul.18. Iacob Septimacenſ de inſtitut.catholi.capitu.17.& capitulo.42.numero primo. Et ibi probat tantum habere locum in hæreſi , quæ ex actibus exterioribus probari potuit , quamuis de per accidens omnino occulta , & improbabilis ſit. Si tamen eſſet mẽtalis hæreticus , nec ad actus exteriores proceſsit hæreſis,non incidere in excommunicationem. & in reliquas hæreticorum pœnas.contra Bald. in.l.ſiquis non dicam rapere columna prima.C.de epiſcopis & clericis.Ioan. Anani. in capitulo.ſi quis Epiſcopus.de hæret. & Carreri. de hæret.numero. 87. qui tenet cum ſequacibus hæreticum pure mentalem in excommunicationem,& in reliquas hæreticorum pœnas incidere, contra opinionem receptam , de qua ſupra actum fuit.verſiculo. Quæri tamen ſolet vtrum hæreticus.

¶Quæritur præterea,ſi hæreticus pure mentalis, qui coram Inquiſitoribus hæreſim illam occultã confitetur,vel eam reuelat amico,petens ab eo cõſilium , in excommunicationem incidat propter actum exteriorem? Reſpon.quod non. Nam canon inducẽs pœnam excõmunicationis , vel aliã, eſt propter actum exteriorem damnatũ,ſed actus de quo in quæſtione,eſt bonus, nullamque hæreſim

Digitized by Google

ſim profert de nouo nec eam approbat, ſed refert, vt ſaluti ferum conſilium habeat. Septimacenſ. hanc ſententiam poſt fratrem Franciſc. à Victoria. 2a. quæſtion. 11. articulo tertio comprobat. de inſtitu. Catholicis. capitul. 42. numero. 7. quam abſque dubio & multo fortius procedere exiſtimat, ſi talis hæreticus in foro pœnitentiæ confeſſus fuerit mentalem hæreſim: quia ille actus extra omne iudicium humanum eſt. capit. ſi ſacerdos. de offi. ordin. Infertur, quod ſi homo confitetur quodcunque crimen internum, ſed nihil exterius egiſſe, cogitationis pœnam à lege humana non meretur. Palud. in. 4. ſenten. diſtincti. 17. quæſtione ſecunda. columna tertia. Nauarr. in princ. de pœn. diſtinctione quinta. num. primo.

¶ Vtrum autem hæreticus poſsit abſolui virtute bullatum ab inferiore à Papa ab excommunicatione, quam contraxit ex crimine hæreſis? Dic quod non. Couarr. in rep. cap. Almamater prima parte. §. 11. numer. 15. de ſenten. excommu. libr. 6. Secunda pœna ſpiritualis eſt, quod hæretici occulti comperto ſuo errore, poſt mortem declarantur excommunicati, vt eccleſiaſtica ſepultura careant. Aluarus Pelagius de planctu eccleſiæ. libro primo. art. 55. fol. 40. litera D. in fin. Alphonſus à Caſtro libro ſecundo. de iuſta hæreti. punitio. capitul. 19. Iacob. Septimacenſ. de inſti. Catholicis. capi. 27. numero quarto. nec excommunicari poſſunt, cum ſint mortui. cap. legatur. 24. quæſti. 2. nec quo ad excommunicationem eſt ſpecialitas in hæretico, prout oſtendit Alphonſ. à Caſtro loco præcitato. cap. 19. &. 20. omiſſa opinione gl. fin. & Hoſti. Antoni. Anchar. & Panorm. qui dicunt ſpeciale eſſe in crimine hæreſeos, quod quis poſt mortem excommunicari poſsit. in capitul. ſi quis epiſcopus. de hæret. in glo. fin. glo. etiã verb. poſt mortem. in cap. ſane. 24. quæſtione ſecunda. Et Anathematizationem & excommunicationẽ non eſſe idem, ibi oſtendit Alphonſ. à Caſtr. dict. cap. 19. Et huiuſmodi declaratio, quod ratione hæreſis commiſſæ in vita, cenſeatur anathematizatus, & declaretur excommunicatum fuiſſe, ad plura conferre, ibi docet. Et quod proprie non poſsit quis excommunicari, patet ex mente Cardin. in ſumm. 24. quæſtione ſecunda. & in cap. ſane. ead. cauſa & quæſti. ſed improprie denunciãdo ipſum fuiſſe excomunicatum in deteſtationem criminis, & ad terrorem viuentium, cum ſit grauiſsimũ crimen hæreſis. Quod etiam ſenſit Anani. in. d. c. ſiquis numero tertio. ¶ Tertia pœna eſt mors æterna, cũ ſit peccatum contra, ſeu aduerſus diuinam maieſtatem, quam offendere grauiſsimũ peccatum eſt, quam humanam maieſtatem. capi. vergentis. & ibi glo. de hæret. cap. clericis. de immuni. eccleſ. libro ſexto. l. Manichæos. C. de hæret. gloſſ. in capitulo primo. de iureiur. libro ſexto. Et quòd ſit grauius cæteris peccatis, probat text. vbi Cardi. in capitu. quid autem. numero primo. & 4. 24. quæſtione tertia. S. Thom. 2. 2. quæſtion. 34. articulo ſecundo. & quæſtione 29. articulo ſecundo. ad tertium. & 1. 2. quæſtion. 73. articulo 4. ad tertium. Et Marti. Nauarr. in manual. capit. 11. num. 14. pagina. 67. capit. cùm ſecundùm leges. de hæret. libro ſexto. ¶ Confirmatur. Nam quod optimo opponitur, eſt peſsimum, vt patet ex Philoſopho. 8. Ethicorum. Sed odium Dei, opponitur dilectioni Dei, in qua conſiſtit optimum hominis, ergo odium Dei eſt peſsimum peccatum. Tum etiam, quia peius eſt peccare in auerſione ex voluntate, & recedere à Deo ſemel agnita veritate, quàm eſſe ſemper in infidelitate. cap. quidam. & ibi gloſſ. de ſchiſm. & ſic igne æterno puniendus erit hæreticus, ſi in ea opinione reprobata deceſſerit impœnitens, cùm decedat in peccato. Ezech. 18. capit. defleat. de regul. iur. Peccatum enim hæreſis maximum eſt, vt ex ſupra dictis conſtat; & ex Richard. de Media villa in 4. ſentent, diſtinct. 13. articulo quinto. quæſtione tertia. l. 33. titu. 5. part. 1. capitu. Nonne. & ibi gloſſa prima. quæſti. 1. Dixi in l. 1. verb. *con animo pertinaz*. verſic. Vlterius etiam dubitatur. tit. 1. lib. 1. ordina. pagina. 32 tex. in cap. 3. de hæret. ¶ Corporalis ſeu temporalis pœna, hoc eſt, quæ in corpore, & bonis adijcitur hæretico, ſiue Clericus, ſiue laicus ſit declaranda eſt. Et à clericis incipiamus, cùm eorum crimẽ flagitioſum exiſtat, quippe cùm in maiori dignitate conſtituti ſint, vt aperui ſupra libro. 1. titu. 3. in l. 1. gloſſa prima. & ſic à digniori perſona, ratione ordinis, incipiendum erit. Igitur prima pœna poſtquàm fuerit clericus conuictus de iſto peſsimo delicto, erit priuationis, nam deponitur ab ordine, & officio, & alijs pœnis afficitur. capitulo primo de hæret. libro ſexto quo tex. conſtat proprium epiſcopum ſolùm procedere poſſe de crimine hæreſis contra clericum ſecundùm formam capituli primi. de hæret. libro ſexto. Ad idem tex. in capitulo degradatio. ibi, eſt à proprio epiſcopo ſibi aſsiſtente in degradatione. &c. de pœn. libro ſexto. Et ſunt epiſcopi quaſi delegati ſedis apoſtolicæ ad cognoſcendum, & inquirendum aduerſus hæreticos cap. ad abolendam. ad fin. de hæret. c. excommunicamus. §. adijcimus. & §. volumus. eod. tit. Clem. 1. de hæret. cap. per hoc eod. titul. lib. 6. vbi inquiſitores habent iuriſdictionem cumulatiuè cum ordinario, non tamen priuatiuè. citat D. Couar. in capit. Almamater. 1. parte. §. 11. n. 3. de ſententia excom. lib. 6. Quia epiſcopi poſſunt procedere, aut Capitulum ſede vacante. vt in dict. c. ad abolendam. 1. & Clem. 1. de hæret. Fel. in dict. c. ad abolendam, 1. col. verſi. Nota epiſcopus

Ludoui. Carreri. de hæreticis numero. 70. & in condemnando vterque concurrere debet, vt ibi appaĩet. ¶ Sed eſt dubium, quid in abſoluendo inquiſitum de crimine hæreſeos? Et videtur quem liber eorum abſoluere poſſe. ex notatis à Carrerio vbi ſupra numero. 72. gloſſ. eſt in Clementina prima, §. primo. verb. contra eos. de hæretic. vbi Paul. eam ſequitur. Panor. & Cardi. §. primo. quæſtione quinta. columna tertia. numero quinto. Imol. numero octauo. dicit forte veriorẽ, & ipſam defendit Bonifac. numero. 173. & reſpondet ad obiecta Stephan. opinionem cuius Anchar. ibi columna ſecunda. numero ſexto. verſi. Quæro dicitur hic dicit magis ſuſtineri poſſe de iure, quam gloſſæ. per regulam iuris, Qui non poteſt condemnare, nec abſoluere. de pœnitentia diſtinctione prima. capitul. verbum. & capitul. inferior. 21. diſtin. Et ipſum Anchar. refert Card. in dict. quæſtione quinta. numero quinto. & eius verba, quam uis ab eo recedat. ¶ Item, quia maius periculum verſatur in abſoluendo, quam in condemnando, propter periculum, quod deinceps verſaretur, ſi iniuſte abſolueretur, quia ſerperet ſicut cancer, ideo oportet, quod puniantur cum tempore. Cũ igitur eadem ratio, imo maior in abſolutione quam in condemnatione, idem ius debet ſeruari. Et ita Bart. ſtatuto in falcidia in relictis ad pias cauſas iure nouo, protraxit ad correctionem Trebellianeæ. in l. Marcellus. ff. ad Trebellian. quẽ ſequitur Anchar. in Clementina prima. numero ſexto. de hæret. Ergo pro opinione. Stephan. contra gl. imo quod ſit neceſſariũ interuenire vtráq; authoritatẽ, ſcilicet, prælati, & inquiſitoris, nec ſufficiat altera tantum. Tenent iſtam partem Aretin. Soci & Hormanatius Decius. in rub. ff. de acquir. poſſ. num. 10. ¶ In contrarium eſt, quia Clementina prima. §. verum. de hæret. ſolum loquitur, quando procedendum eſt contra hæreticos ad condemnationem, non autem ad abſolutionem, & liberationem, quæ facilius conſequitur. l. ſi vnus §. pactus. ff. de pact. Et fauorabiliores ſumus ad abſoluendum. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. l. pen. ff. de pœn. capitul. Odia. de regul. iur. libro ſexto. Et huiuſmodi non eſt correctum in caſu abſolutionis, nec dictum à iure nouo. ergo &c. l. præcipimus. C. de appellatio. l. 1. §. ſi is qui nauem. ff. de exercito. Tum cum ſit pœnalis reſtringenda. capitu. ſtatutum. de elect. libro ſexto. Et opinio prædictæ gloſſ. placet Ioanni Crotto in rep. rubri. ff. de acquir. poſſe. numer. 16. verſic. Ex præmiſſa concluſione. vbi congerit motiua Areti. & Soci. contra gloſſ. & reſpondet ad ea. & Iaſo. in. l. 3. numero quinto. columna ſecunda. ff. de re iudi. Deci. & Hierony. Cagnol. in. l. nemo qui condemnare. ff. de regul. iur. vterque in num. 3. vbi reputant. dict. gloſſ. not. Et idem ſenſit Panor. in capitul. excommunicamus primo. numer. 13. de hæret. colum. fin. ibi, dum dicit, quo ad actũ præiudicialem. ergo in non præiudiciali epiſcopus ſine inquiſitore, vel econuerſo abſoluendo inquiſitum procedere poſſunt. Opinio Ioan. And. eſt communis & tenenda ſecundum Carreri. in tract. de hæreti. vbi late proſequitur iſtam quæſtionem diſputabilem. numer. 72. quem vide. Et communiter receptam in ſuo caſu dicit eſſe Hieron. Cagnol. in dict. l. nemo. numero tertio. quia epiſcopus habebat poteſtatem condemnandi & abſoluendi ſolus, & inde Clementina prima de hæretic. ius ſcilicet nouum correctorium eidem poteſtatem condemnandi abſtulit abſque certa ſolemnitate. Remanet ergo poteſtas abſoluendi incorrecta, quicquid Felin. in capitul. non poteſt. columna prima. numero ſecundo de re iudi. in cõtrarium prædictæ gloſſ. dixerit. & doct. ſupra adducti pro parte contraria. facit capi. vt commiſſi. §. ſunt autem. de hæret. libro ſexto. ibi, in priuando tales &c. ergo non in abſoluendo eſt requirendum. ¶ Quæritur ergo, ad quem iudicem ſpectet cognitio hæreſis, an ad eccleſiaſticum, vel ad ſecularem? Dicendum eſt ad iudicem eccleſiaſticum pertinere, cum ſit hæreſis crimen mere eccleſiaſticum. glo. in ſum. 11. quæſtione prima. late probat Ludoui. Carreri. de hæretic. num. 61. verſic. Circa itaque tertium. nec iudex ſecularis quoquo modo de iſto crimine cognoſcere poteſt ſub pœna excommunicationis capitulo vt inquiſitionis. §. prohibemus. de hæreti. lib. 6. capitul. cum ſecundum leges. eod. titul. & lib. capit. ad abolendam. de hæret. AEgi. Boſſ. in tract. de hæreti. pagi. 229. in pract. numer. 10. Siman. capitul. 36. vbi ſupra. Alciat. in capitul. cum non ab homine. nume. 73. de iudi. Et poteſtas Inquiſitorum traditur per Septimacenſ. vbi ſupra, capitul. 34. numer. 14. Et quod ſpectet ad eccleſiam vt mere eccleſiaſticum, eſt. l. 58. & ibi Gregor. Lop. in gloſſa prima. titulo ſexto. partita prima. Petrus Belluga in ſpecul. Princip. rub. 11. §. Viſo de perſonis. numer. 1. vbi omnino videas aliqua notanda in materia. glo. Grego. Lopij. in. l. 2. titul. 26. part. 7. in glo. 2. vbi eſt text. Præpoſi. in capit. lege. colum. 2. no. 1. 1. diſtin. 10. Eſt præterea dubium, vtrum hæreticus ſit puniẽdus eo in loco, in quo crimen hæreſis commiſerit vel in eo, vbi aufugit, & fuit captus, & ſic ſit remittendus ad ordinarium loci delicti commiſſi? Videtur, quod accuſatus de hæreſi vbicunque fuerit eſt puniendus, nec erit facienda remiſſio. Guido Papę deciſione. 209. incipi. In remiſſione malefactoris fienda verſicul. Quarto quod ipſe delatus numero primo. citat Iacob. Butrigar. in. l. Arriani C. de hæret. ita tenentem, ſed in meo libro id non

repe-

reperitur,ſed Iacob.de Rauena.& Cyn.in.l.I.C. de ſum. Trini. huic ſententiæ adhærent,quamuis referat Cy.num. 7. opinionem contrariam Petri, vltimo loco. Sed Petrus Bellaperti.ibi.colũ.fina, tenet primam opinionem , cuius verba formalia ſunt. Sed pone quidam hæreticus facit hic tranſitum per villam iſtam,nec exercet hæreſim ſuam, accuſatus eſt hic,nunquid debet hic puniri? Videtur quod non,quia dicit lex , quod reducẽdus eſt reus in locum , in quem deliquit infra vbi de crimi.agi oportet.authẽ. Qua in prouincia. Sed hic non deliquit. Dominus meus dicit , quod hic eſt puniendus:quia in omni loco deliquit , in cœlo, & in terra,& in omnibus elementis,ex quo eſt hæreticus.argum.infra.de hære.l.Arriani. Hactenus ille. Alberi.in rubr. C.de hæret. eandem opinionem tuetur Ioan.Andr.in nouella in cap. vt commiſsi.colum.fin.num.7.de hæret.lib.6.& ibi Ancharran.not.4. columna ſecunda. qui ſicut Cyn. loco allegato citat Petrum pro parte contraria. Sed vt vides , imo tenet in hoc crimine non eſſe locum remiſsioni. Cardi.in Clem.2.§. denique de re iudi.columna tertia.quæſtion.9.num.12.&Bonifaci.in dict.Clem.§. Nos tam ex ſuperioritate. Ioan.de Anani.in capit.1.colum.fin.numer. 6. de hæretic.Iacob de Bellouiſ.in rep.cap.Romana.§. contrahentes nu.516.de for.comp. lib. 6. Gondiſal.à Villadiego in tract.de hæretic.quæſtion.8. Franch.in cap. vt commiſsi.colum.2.numer.3.de hæret.lib.6.vbi conciliat opiniones contrarias in hoc.Philipp. Prob. ad Ioannem monach. in rub. de hæret. lib.6.num.9.& in capitul. inquiſitores. eod.tit.& lib.nu.4.Hermas libr.2.de inſtaurand. religio.capit.9.in fin.Iacob.Septimacenſ.capi. 2. num.3.Grego.Lopius in.l.11.gloſ.1.tit.26. par. 7.vbi vide. ¶Confirmatur. Nam crimen hæreſis in Deum ſolum committitur , quod commiſſum, in omnium fertur iniuriam. vt probat. l. Manichæoi.C.de hæret.l.raptores.C. de epiſcopis. & cle. Ioan.monach.in rub. de hæret. & vbique deliquit hæreticus,in cœlo , in mari,& in terra,& vbique eſt tribunal Domini,cuius cauſa tractatur argu.cap.cum epiſcopus.de offi.ordin. libr. 6. Et Domini eſt terra,& plenitudo eius.1. ad Corint. 10.nec dabilis eſt locus , quo magis principaliter hæreticus delinquat,cum hæreſis habeat tractum ſucceſsiuum. ¶Item tota iuriſdictio eſt vniuerſalis Domini , & eorum qui eius loco ſunt in terra præpoſiti, vt inquit Pſal. Pſal.23. Dñi eſt terra, & plenitudo eius,orbis terrarum , & vniuerſi qui habitant in eo.Ergo à quocunque iudice ordinario eccleſiaſtico in ſuo foro erit puniendus , in quocunque regno reperiatur , nec erit remittendus ad locum , vbi commiſit hæreſis crimen.argumen.l.raptores.§. ſinautem. dum dicit. Simile

ſtudium cum magna ſolicitudine adhibeant , vt eos poſsint comprehendere , & comprehenſos in tali crimine poſt legitimas & iuri cognitas probationes ſine fori præſcriptione duriſsimis pœnis afficiant,& mortis condemnent ſupplicio. C. de epiſcop.& cleric.ergo multo fortius in iſto crimine hæreſis.

¶Præterea hæretici ſerpunt ſicut cancer ſuis inuentionibus peſtilentiſsimis,& peſtem contagioſam ſecum afferre,non eſt dubium , qua cæteros homines inficere ſolent. Clementina prima.§.verum.de hæret. Et hæreticus loco proditoris habetur,& hoſtis totius Chriſtianæ reipublicæ,vt merito vbique puniri poſsit.argumen.l.iſqui in reatu.ibi , Reus eſt hoſtili animo aduerſus rempub. vel Principem.ff.ad leg.Iuli.maieſt.l. proditores ff.de re milita. & ratione actus ſucceſsiui in loco, vbi fuit captus.ex Bartol.numero ſecundo. in.l.ſi dominium. ff. de furt. vbi vid. additionem Paul. Caſtrenſ.in.l.Pomponius.2.ff.de nego.geſt. Bal. in.l.qui furem.ff.de ſtatu homi. Hippolyt.conſilio.136.numero.15.Et ſic ſeruatur in Hiſpania,vt refert Septimacenſ. vbi ſupra capitulo ſecundo. numero quarto.¶In contrarium eſt text.in capitulo ſi peccauerit.§.ſunt homines. ſecunda quæſtione prima. ibi , vbi contigerit malum, ibi moriatur.ergo cum dictio,vbi, denotet locum commiſsi delicti,ibi erit remittendus , & non vbi fuit captus. Hippolyt.pro vtraque parte plura adducit per te videnda in materia remiſsionis in rep. l.vnic.C.de raptu virginum.numero.123. verſiculo.Sed quæro ſi capiantur. Et in practi. cauſarum crimi.repetit in.§.opportune. numero. 32. Petr. Foler.in pra.prima.part.ſecundæ partis , audiantur excuſatores. pagin.76. numero. 65. AEgidi. Boſsi. in pract. crimi. agit de remiſsione delinquentis in titul,de foro competenti.numero. 50. cum ſequent. & Couarru. late reſoluit de literis requiſitorijs ad criminum punitionem in practi. quæſtion.capitulo vndecimo.& in numero duodecimo.verſicul. Decimoquinto ſupereſt examinare.agit de iſto dubio,& fatetur primam opinionem communem eſſe. Quam communem ſequitur Barthol. Caſſan.in conſuetud. Burgund. rub. 12.§.1.numer.17.

¶Sed videtur , quod cum regula ſit , quod vbi quis commiſit delictum,ibi ſit puniendus , & ſic remittendus ad illum iudicem , in quo commiſſum eſt crimen capitulo primo. tertia quæſtion. 6.vbi Fabianus Papa ait , ibi enim ſemper cauſa agatur,vbi crimen admittitur. & in capitulo primo de rapto.& ibi gloſſ. vnica. capitulo poſtulaſti.de foro.competen.authen. Qua in prouincia. C.vbi de crimi.agi oport.l.32.titulo ſecũdo.par. 3.l.18.& ibi Gregorius Lopez. verbo. recabdar.

titul.1.part.7.& in capitibus Prætorum.capitul.
27.l.1.& ibi Grego.Lopez in gloſſ.2.tit.29.part.
7.authen.Si vero criminis.C.de adult.tex.in au-
then.vt nulli iudic.§.ſi vero quis comprehenſo-
rum.colum.9.& in authen.vt indi.ſine quoquo
ſuffrag.§.ſiquis autem.coll.2.l.1.&.l.2.tit.17.lib.
4.ordina.Traditur a Matthæo de Afflict.in con-
ſti.Neapolitan.lib.1.rub.10.nu.17.& in rub.41.
nu.12.Late Caſſan.in conſuet.Burgundiæ.ru-
br.12.nu.6.Bartholo.Soci.in regul.335.incipiē.
Remiſsio in delictis.Boeri in conſue.Bituricenſ.
Des coſtumes concernans los juges & leur iuriſdi.§.21.
ad fin.Bartholo.Veron.Cæpol.conſi.Criminal.
58.vbi vid.& Anto.Gom.de delictis capit.1.nu.
87.fol.25.colum.1.Si ergo regula eſt iſta,ab ea nō
eſt recedendum in caſu propoſito,& in crimini-
bus ſimilibus,cum eædem rationes ſint,& forte
validiores ad hoc,vt fiat delinquentis remiſsio,&
non in loco,in quo aufugit: quemadmodum fieri
debet in cæteris delinquentibus,contra primam
communem opinionem.¶Rationes quatuor,quæ
cauſæ huius remiſsionis fuiſſe videntur,adnota-
uit Iacob.de Belloui.in rep.dict.§.contrahentes.
nu.110.quas refert Couar.in dictis practicis quæ
ſtio.cap.11.num.2.quæ omnes verſantur in hære
ſis crimen.Ergo erit locus remiſsioni,ſi inquiſito
res loci,in quo fuit commiſſa hæreſis,requirant iu
dicem loci vbi aufugit,& eſt captus,vt ibi pœnam
delicti ſuſcipiat in exemplum aliorum vt in au-
then.vt iudices ſine quoquo ſuffra.§.ſi quis autē.
ad fin.coll.2,Et iſtam partem tenet Couar.vbi ſu
pra dict.ca.11.num.12.¶Limita ergo eo caſu,quo
iudex,qui delinquentem captum habet,non fuiſ-
ſet requiſitus à iudice ratione delicti:quia non ex
actus,remittere non tenetur,ſed eum punire po-
terit ſine pœna.Couar.vbi ſupra.capit.11.colu.
pen.num.11.Et ita intelligendam eſſe cenſet opi
nionem communem ſupra relatam.Ludoui.Bur-
geſ.ab eo non citatus hunc intelligendi modum
ad prædictas opiniōes aſsignauit in rep.l.ſi ſe ſub
ijciant.num.129.ff.de iudi.Hippoly.in rep.l.vni.
C.de rap.virgi.numer.523.¶Secundo limita,niſi
eſſent loca,nempe vbi fuit captus,& vbi cōmiſit
delictum ſub diuerſis iudicibus & dominis,vt eſt
reſpectu Hiſpaniæ Francia,vel Anglia,& ſic non
habet locum remiſsio,quippe cum quodlibet re-
gnum,ſeu ciuitas ſit diuerſæ iuriſdictionis & do-
minij,& habetur loco prouinciæ.gloſſ.in.l.fina.
verb.id eſt,in vna prouincia.C.de præſcrip.loug.
tempor.communiter recepta ſecundū Sebaſtian.
Sapiam in.l.hæres abſens.§.ſi quis tutelam.nu.5.
ff.de iudi.vbi idem tenent Angel.& Paul.Caſtr.
Bald.in.l.a.C.de ſeru.fugit.colu 2.num.2.verſic.
Sed nunquid.vbi Deci.in additione.& in.l.præ-
ſes.3.colum.fin.ad fin.ff.de offi.præſid.& in.l.
executorem.num.27.colum.8.C.de exec.rei iu-
di.Philipp.Franc.in cap.Romana.§.contrahen-
tes.numer.9.de foro comper.lib.6.qui tenent de
conſuetudine non ſeruari,niſi in locis,qui ſunt
ſub eodem domino,vt ſit locus remiſsioni,imo
videmus,quòd delinquentes ſe transferentes ad
regnum diuerſum,gaudent libertate delicti ibi
commorantes.Caſſan.in conſuet.Burgund.rub.
52.§.vni.num.14.Nicola.Boeri.in conſuet.Bituri
cenſ.rub.*De coſtumes concernans le juges,& leur ju-
riſdi.*§.21.ad fin.& deciſ.29.Stepha.Aufreri.ad ca
pellam Tholoſan.deciſi.319.Bald.in.l.1.C.vbi de
crimi.agi opotr.Iacob.de Belloui.in dict.repe.§.
contrahentes.num.113.Matth.de Afflict.in con-
ſti.Neapolitan.lib.2.rub.3.num.88.Paul.de Lea
zar.Imol.& doct.in clem.Paſtoralis.ſuper gloſſ.
in verb.de mote.de re iudi.qui teſtantur de com-
muni totius orbis Chriſtiani vſu & praxi receptā
eſſe prædictam ſententiam.Couar.in practi.quæ-
ſtio.cap.11.nume.10.verſic.Duodecimo loco ſeſe
offert quem in hac materia requiſitoriarum vide-
bis.Adde.l.103.libr.pragmati.qua cauetur,quod
delinquentes in hoc regno ſi aufugiant ad Portu-
galliam,vel econuerſo,ſunt remittendi ad locum
delicti,vt ibi puniantur,iuxta concordiam regis
noſtri & Portugalliæ.Sed non eſt omittendum,
quibus expenſis remiſsio ſit facienda? Sebaſtian.
Sapia in rep.l.hæres.§.ſi quis tutelam.colum.2.
ff.de iudi.dicit,quod in omnibus caſibus,quibus
remiſsio petitur,expenſæ ſunt faciendæ de bonis
petentis.citat Bald.in cap.nonnulli.colum.3.nu.
9.de reſc.& in capit.1.§.ſi iudex.de pace tenend.
Matthę.Afflict.lib.1.conſtitu.regni Siciliæ.rub.
41.num.13.Couar.vbi ſupra.cap.11.nu.11.verſi.
Decimoquarto.Dixi in.l.1.gloſſ.1.quæſt.5.titul.
5.lib.3.ordinamen.& eſt.l.2.titul.17.vbi dixi in
gloſſ.fin.infra eod.libr.8.ordinament.¶Cum er-
go pœna in clericis ſit degradatio,vtiliter quæri-
tur quid,& quotuplex ſit.?Degradatio autem eſt
depoſitio verbo,aut facto celebrata,ordine iuris
ſeruato,propter delictum contra clericum ab eo
commiſſum.vt colligitur ex.cap.1.de hæret.libr.
6.& cap.2.de pœn.eod.lib.capit.excommunica-
mus.1.§.credentes.de hæret.ibi,Si vero clericus
fuerit,ab omni officio,& beneficio deponatur,vt
in quo eſt maior culpa,grauior exerceatur vindi-
cta.Et in eod.tex.in.§.damnati vero.ibi.Clericis
prius à ſuis ordinibus degradatis.cap.1.ibi,depoſi
tus iuſte.& in cap.2.ibi,fuerit degradatus.cum ſi-
mili.de cleri.excom.miniſtr.Degradatio pro-
prie importat priuationem executionis officij,&
beneficij eccleſiaſtici ſimpliciter,& ex toto,ab-
ſque ſpe reſtitutionis,cum certa ſolennitate,&
priuatione priuilegij clericalis.vnde à depoſitio-
ne differt,quæ eſt priuatio eorundem abſque ſpe
reſtitu-

reſtitutionis, ſed cetento priuilegio fori,& cap. ſi quis ſuadente. 17. quæſtion.4. & à ſuſpenſione, quæ eſt pciuatio eorundem ſimpliciter,vel ad tempus, cum ſpe diſpenſationis , vt docet Sylueſt. in ſumma verb. Degradatio. in princ. Vel degradatio, eſt priuilegiorum, & ordinum ſacrorum amotio,vel priuatio ob ccimen atrox facta contra clericum in ſacris conſtitutum capit. 2. de pœn.libr. 6.cap.cùm non ab homine. de iudi. capit. qualiter & quando. de accuſ.cap.nouimus.de verbo ſignifica.Firmian.in tracta. de epiſcopis. 8. par. 4. lib. tit. De degradatione & depoſitione epiſcopi. in princ.nume.1.fol.70.in 4.volu. tract. diuerſorum docto.& ibi dicit,quòd depoſitio , eſt à dignitatibus & honoribus amotio.Specu.de accuſatio.§.2 verſic. Vel dici poteſt. Et probatùr in iuribus ſupra citatis. Degradatio autem eſt duplex, ſcilicet verbalis,& actualis. Vecbalis eſt duplex: quædam vt terminus pœnæ:altera, vt præambula ad degradationem actualem , ſeu tealem. Realis etiam eſt duplex : quædam vera : altera ficta. Verbalis eſt quæ verbo fit,vt verbum ſonat,& eſt vt terminus pœnæ , quandò iudex eccleſiaſticus non intendit procedere ad cealem ſeu actualem degradationem, ſed tantùm dicta vecbali degradatione eſt contentus: quia in ea verbali degradatione pœna delinquentis eſt terminata , & iudex ſecularis in eo delicto nihil debet facere, ne inde maleficium bis puniatur,quia non iudicabis bis in id ipſum. Nahum cap.1.Non conſurget duplex tribulatio. ca. at ſi clerici.§.fin.de iudi.cap.presbyter.81.diſtin. gloſſ.in capit. per hoc. verb.Sententia. de hæret. lib.6.Auguſti.Beroi.in cap.1.num. 92.de iudi.Et de hac verbali degradatione prout ſonat terminus pœnæ,loquitur Bald.in l.officiales. C.de epiſc.& cleri.quæ ſumitur pro depoſitione, ſeu priuatione.l.iubemus.§.œconomus. C.de ſacroſan.eccl.& ſic habetùr in cap.tuæ.de pœn. vbi Panor. inquit tex.illum loqui de degradatione verbali,quæ non priuat ab omni priuilegio, vnde non aufect priuilegium fori,niſi ſequatuc incorcigibilitas. ca. cùm non ab homine. de iudi. quem ibi not. dixit Cardi. ad hoc, quòd clericus non efficituc de iudicio ſeculari, niſi quando non poteſt corrigi per eccleſiam, & iſte talis dicitur incorcigibilis.tex.not. in capit.inceſtuoſi.23.quæſt.5.capit.ad audientiam. ibi,degradatis. de crimi. falſ. quem texr.intelligit communis ibi,id eſt,verbaliter.& eap. dictum.81. diſtin.vbi gloſſ.verb. ſeculariter. infert,quòd niſi ſint corcigibiles , incidunt in ſententiam Canonis imponentes in eos manus violentas, eos verberando. Quam dixit ſingul. Franch. in capit. degradatio.de pœn.lib. 6. Secus in verberante realiter degradatum. Panor.in capit. ad abolendam. de hæret.gloſſ.in dict.capitul.degcadatio. Angel. verb. Degradatio.verſic. Vtrum verbcrans & Sylu. eo. verb.quæſtio.6. Præpoſitus in capitu.nulli diſtin. 84.colum.fin.num.6.& Anchar.in cap.at ſi clerici num.5.de iudi. Et talis degradario verbalis ponitur pro depoſitione.cap.ſi quis laicus.22.quæſtio. 5.vbi clecicus , vel epiſcopus degradatur propter conſpirationem factam contra dominum terræ. Ita intelligit Deci.in cap.at ſi clerici, colum. pen. num.39. de iud. Et codem modo loquitur Panor. in cap.non poteſt.colum.2.de re iudi. & in capit. nouimus.de verb.ſigni. Arnald. Alberti.in repeti. cap.quoniam.de hæret.lib.6.quæſtio. 14.num.38 ¶ Et hæc verbalis depoſitio fit ſolo verbo , quando crimen & cauſa expoſtulat per ſententiam. vt Spec.notat tit.de accuſ.§.1. qua criminoſus perpetuò ab ordinibus ſacris depoſitus declaratur capi. qualiter & quando de accuſatio. Auguſt.Beroi. in dict.cap.at ſi clerici.num.83.cap. veritatis.de dolo.& contuma. nempè dicendo in ſententia, quia nobis conſtat de culpa & crimine, quod reſultat ex proceſſu flagitioſum eſſe homicidam, vel proditorem contra Titium Cantorem eccleſiæ cathedralis,ideo eum deponendum perpetuò cenſemus ab officio & beneficio, prout deponimus. ex Specu.vbi ſuprà. verſic. Item quæritur per prædicta iura etiam pcobatuc.Et Arnald. Alber. vbi ſuprà. ¶ Altera,quæ eſt degradatio verbalis,quæ eſt præparatoria ad pœnam, fit quando iudex intendit procedere ad degradationem actualiter , qua facta,reliquit degradatum brachio ſeculari puniendum, & hæc differt à præcedenti in duobus: quia huiuſmodi verbalis deſtituit conſtitutum in ſacris omni ordine , & priuilegio clericali , & alijs prærogatiuis, quibus eſt inſignitus.vt in capit.de gradatio.de pœn.lib.6.& ſic penitus deſinit eſſe clericus,vt poſsit à iudice ſeculari puniti.vt declarat Iacob.Butrig. in authen. Presbyteri.in 2. col. 2.verſi.Nota de pœna degradationis.vbi Bal.ttan ſcripſit ad literam.C.de epiſ. & cleri. Idem tenet Bald.in l.officiales.colum.2. verſic. Secundus caſus eſt ratione ſubſecutæ. C.eod. titul.Arnal. Alber. in rep.cap.quoniam.quæſtion.14.numer.4. de hæret.lib.6.Auguſti. Boroi.in cap.at ſi clerici. num.83.de iudic.¶ Eſt notandum , quòd hæc verbalis degradatio ad effectum , vt actualis ſequatur debet promulgari de conſenſu prælatorum in crimine hæreſis. vt in capit.1.de hæret. lib. 6.in alijs de conſenſu epiſcoporum. vt in cap. degradatio. de pœn.lib.6.& ſic numerus epiſcoporum requiritur in degradatione clerici verbali quando talem verbalem ſequutura eſt actualis, quia ad actualem huiuſmodi epiſcoporum numerus minimè eſt neceſſarius. Ioan.Andr. Domi.Anchar.& Philipp.Franch.in dict.ca.degradatio.de pœn.lib. 6. Panor. in cap. non poteſt. de ſententia & re iudi. col.3.

colum.3.num.10.& Feli.etiam num.10. Angel.in ſumm.verb. Degradatio. in princi. Syluеſt. verb. Degradatio. quæſtion.1. Alberti.de hæreti. lib.6. in cap.1.quæſtion.14.nu.6. Actualis enim degradatio eſt executio verbalis præcedentis, propter ea fieri poteſt ſine prædicto numero, ſecundùm prædictos doct. Intellige præterea, quòd prædicta ſolennitas requiſita eſt in clericis in ſacris tex. in dict.cap.1.de hæret.lib.6.quo fit in conſtitutis in minoribus quamuis degradentur, quando traduntur curiæ ſeculari. vt per glo.in cap.1.de cler. excomm.vel depoſit.miniſtran. Panorm.& Docto. ibi.Panorm.& Deci. in cap. cùm non ab homine. de iudi. Panorm.in cap.non poteſt.de re iudi.nullus tamen epiſcoporum numerus ad eius degradationem requiritur, ſecundùm Ioan. And. & Philipp.Franch.in cap.2.de pœn. lib.6. Panor. in dict.capitul.non poteſt.nume.11.ſufficit enim proprius epiſcopus, cum conſenſu Capituli, niſi eſſet præſcriptum à prælato quòd non interueniret.vt in capit.3.de conſuet.libro.6. ſecundùm Panorm. vbi ſupra. per tex. in dict. cap.2. de pœn. lib.6. verſic. Quanquam proprij epiſcopi ſententia ſine aliorum epiſcoporum præſentia ſufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat ordines receperunt. ¶ Eſt & alia actualis & ſolennis degradatio, quæ fit hæretico clerico pertinace, relapſo, vel impœnitenti, qui degradatur. & iudici ſeculari traditur. capi. ad abolendam. de hærer.c. excommunicamus. §. 1.& capit.pen.eo. titu.quo caſu realis degradatio fieri oportet ab epiſcopo proprio, conuocatis abbatibus, alijſque prælatis & religioſis, ac literatis viris, & hæc degradatio ab vno epiſcopo tantùm fit in cauſa hæreſis, & non in cæteris criminibus fidei fauore. vt eſt tex.in ca. quoniam de hæret.libro. 6.Iacob.Septimacenſ.de inſtitutio.catholicis.cap.45.num.55.Et ſtatutum eſt in ſancta Synodo Tridentina habita ſub Pontifice Iulio.III.Papa.ſeſsio.13.can.4. Cuius verba ſunt.Epiſcopo per ſe, ſeu illius vicarium in ſpiritualibus generalem, contra clericum in ſacris, etiã presbyteratus ordinibus conſtitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem depoſitionem, & per ſe ipſum etiam ad actualem atq; ſolemnem dagradationem ab ipſis ordinibus, & gradibus eccleſiaſticis, in caſibus in quibus aliorũ epiſcoporum præſentia in numero à Canonibus diffinito requiritur, & abſque illis procedere liceat. Adhibitis tamen & in hoc ſibi aſsiſtentibus totidem abbatibus vſum mitræ, & baculi ex priuilegio Apoſtolico habentibus, ſi in ciuitate, aut diœceſi reperiri, & commodè intereſſe poſsint. Alioquin alijs perſonis in eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, quæ ætate graues, ac iuris ſcientia commẽdabiles exiſtant. ¶ Fit autem degradatio cum ſolẽni detractione inſignium clericalis militiæ, qua quidem à ſacra malitia expulſus, & exauctoratus omni priuilegio clericali deſtituitur, ademptis ſingulis ornamentis, ad eius, qui degradandus eſt ordinem pertinentibus.cap. Degradatio. de pœn. lib.6.& hoc fieri debet præſente iudice ſeculari, cui ſtatim relinquendus eſt, non tamen tradendus. Eccleſia tamen debet pro eo efficaciter intercedere, vt ſecularis citra mortis periculum ſententiam moderetur capit. nouimus. de verbor. ſignif.capi. degradatio. Decius in capit. cùm non ab homine. numer.14.de iudi.Albertinus, qui ponit formam verborum ad degradationem actualem in rep.ca. quoniam.quæſtion.14.de hær.lib.6.Albert. Brunus lib.4.de hæret.ca.14.*Ludoui.* Carreri.de hæret.num.133.cum ſeq. Iacob.Septimacenſ.ca. 45. num.25.l.60.& ibi Gregor. Lopius verb. *Darlo luego.* tit.6.par.1.& Specul.optimè.tit. de accuſatione.§.Secundo loco videndum eſt. num.5. & in 7.numero. ſubijcit formam degradationis. Colligitur etiam ex Ioan.Bernar. in praxi Canoni. c.90. vbi ponit reſcriptum contra illos monachos Hiſpalenſes, qui proditoriè occiderunt prouincialem, & ipſi occiſi fuerunt propter immanitatem criminis, quia ille erat loco epiſcopi. Panorm. in capit. cum ſingulis.de ſtat. monach. Grego.Lopez.in L. 61.verb.homicidio titu.6.part.1.¶ Vtrum autem quilibet degradatus, quàm citò degradatur, ſit curiæ ſeculari tradendus pro quocunque crimine graui? Videtur dicendum, quòd propter grauitatem criminis ſit clericus degradandus actualiter, & tradendus curiæ ſeculari, minimè conſiderata incorrigibilitate in crimine hæreſis.cap.ad abolendam, §.1.& 2.de hæret.Et in falſario literarum Papæ.c. ad falſariorum.de crimi. fal. Et tertius caſus eſt in clerico depoſito propter calumniam, quam intulit epiſco. cap.ſi quis ſacerdotum. 11. quæſtion.1. Ioan.in ſum.confeſſo.lib.1.titul.5. quæſti.10.Hoſtienſ.iſtos tres caſus ponit in ſum.de hæret.§.qua pœna feriatur.l.60.titul.6.partit.1. Sed prædicta iura ſunt intelligenda data incorrigibilitate. ex gloſſ.in capit.at ſi clerici.§. de adulterijs. de iudic. Et iſta opinio eſt communis contra alteram communem, & tenendam, prout colligitur ex Ioann. Bernard.in pract. Canoni.Crimina. capitu.90. & Gregor.Lopez in l.61.verb.Homicidio.titulo.6. part.1.AEgidi.Boſſi.in practi.delictorum.titul.de foro comp.num.132.Latè tradit Alnaldus Alberti.in rep.cap.quoniam.quæſtio.11.numer.9. cum ſeq.de hæret.lib.6.Dicit communem Deci. in ca. at ſi clerici.in fin. princ.de iudic. Et pro hac communi ſententia põderat tribus modis facere text. in capi.cùm non ab homine. de iudi. & ibi Areti. colum.9.aſſerit communem. & in dict. capit. at ſi clerici.column.etiam.9.Coua.lib.2.Variarum reſolut.

ſolut. capitul. 20. num. 7. Fernand. Vaſquius Menchacen. lib. 3. de ſucceſſ. creatio. §. 22. num. 52. qui amplectitur contrariam communem & ipſam, aliquot fundamentis approbat. Sed primæ aſſentiendum eſt, non enim video poſſe hanc traditionem iuſtè fieri poſſe poſt degradationem, niſi clericus ſit incorrigibilis, aut in his criminibus, quæ expreſsim iuxta canonicas ſanctiones, eam punitionem admittunt. Nec tamen negandum eſt, poſſe homicidium contingere, aliudve crimen ita damnoſum & pernicioſum reipub. inſpectis loci, temporis, & perſonarum qualitatibus, quod arbitrio diſcretorum iudicum hanc traditionem iuſtiſſimè patiatur. Qua in re maturo conſilio procedēdum erit, & ſecundùm ſubiectam materiam, vt euitetur maius malum, quod inde euenire poſſet in republica. Et ſic relapſi tradendi ſunt curiæ ſeculari cap. ſuper eod. de hæret. lib. 6. qui quamuis ad ſpiritualia admittantur pœnitentes, cum eccleſia nulli claudat redeunti gremium ſuum, tamen quo ad pœnam temporalem non admittitur, quo minus puniatur, ex mente Doctorum in dict. capitul. ſuper eo. & Bart. in l. qui ea mente. columna ſecunda, num. 1. ff. de fur. Anani. in capitulo. ad abolendam. de hæret. colum. 7. Et intra quantum tempus dicatur quis continuò & confeſtim redire ad fidem & eccleſiæ vnitatem, vt reconciliari valeat. vt in cap. ad abolendam. de hæret. & in capitul. vt officium. eod. titul. lib. 6. l. 2. titu. 26. par. 3. Declarat ibi Gregor. Lopius in gl. 3. quem vide poſt Archi. in capitul. vt commiſsi. §. necnon. de hæret. lib. 6. ¶ Vtrùm autem eo caſu, quo ſit hæreticus immurandus perpetuò, ſit degradandus, ſicut quando eſt tradendus Curiæ ſeculari? Reſpon. quòd eodem modo degradatur capit. 5. de hæret. lib. 6. Panorm. in capit. excommunicamus. 2. de ſententia excommun. Paul. Grilland. de hæret. q. 7. numero primo. Gondiſſal. à Villadiego contra hæretic. prauita. quæſtion. 19. verſic. Sed occurrit iuxta hoc. num. 3. Et epiſcopus ſolus cum ſuo Capitulo facere poterit degradationem, iuxta text. in dict. capit. 1. cum ſua gloſſ. fin. de hæret. lib. 6. Sed ſi conſuetudine præſcriptum eſſet ius corrigendi ſine Capitulo, poſſet abſque eod. capi. 3. de conſuet. lib. 6. Not. ſecundum Panor. in capit. nouit. colum. 2. de his quæ fiunt à prælat. Illud tamē annotandum eſt, quòd epiſcopus debet eſſe confirmatus, & conſecratus ad hoc, vt clericum degradare poſsit, ſecundùm Domi. in capitul. 1. de hæret. lib. 6. quia eſt ordinis, ordines conferre, ſimiliter & auferre ergo cap. auaritiæ. de elect. lib. 6. Faciunt à me congeſta in lib. 1. ordi. titu. 6. l. 2. glo. 2. pagina. 262. vbi adduxi duas opiniones adinuicem contrarias. Et quæ tradit Selua de beneficio. 1. par. quæſtion. 2. num. 32. ¶ Et poſt actualem degradationem, vtrùm ſit neceſſaria traditio curiæ ſeculari ad hoc vt puniri poſsit, eſt dubium? Et videtur quòd ſic cap. 1. de hæret. lib. 6. dum dicit, cùm pro hæreſi fuerit curiæ ſeculari relinquendus. ergo ante traditionem factam iudici ſeculari per eccleſiaſticum, non poterit capi. ex eo, quia adhuc eſt in foro eccleſiæ. cap. nouimus. de verbor. ſignif. Sed dicendum eſt, quòd cùm fuerit degradatus actualiter, non requiritur alia actualis traditio, vt declarat Domi. & Franch. num. 3. in ca. 2. §. fi. de pœn. lib. 6. Panor. Areti. & Deci. num. 14. in capit. cum non ab homine. de iudic. Angel. verb. Degradatio. §. 2. & ſic poterit puniri à iudice laico. Licèt tutius ſit, vt fiat traditio. ¶ Degradationis forma cū orationibus ſolitis in omnibus ordinibus, habentur in Pontificali Romano. fol. 201. cum duobus ſequentibus, vbi vide. Et vltimum in conſtruendo, eſt primum in reſoluendo, ſecundum Philoſoph. vt patet exemplum in domo quæ deſtruitur, ſecundùm Ioann. Andr. & Domi, in dict. capi. 2. §. poterit. numero tertio. verſic. Quæro an iſte tex. & Philipp. Franch. nume. 1. colum. 1. ¶ Eſt & alia pœna contra hæreticum, ſiue clericum poſt degradationem actualem, ſeu laicum, mors naturalis igne vltore. Probat. l. Arriani. C. de hæret. Alphonſus à Caſtro libro ſecundo. de iuſta hæretic. puni. cap. 12. Septimacenſ. de inſti. catholicis. cap. 45. vbi num. 8. dicit de conſuetudine eſſe introductum, vt ſit ignis, vt dixi & probaui in l. 2. verbo. *con animo pertinaz*. titu. 1. lib. 1. ordina. pagina. 32. Bartholomæ. Fumi in ſum. Armilla. verb. Hæreſis. num. 11. verſic. Hæretici quomodo puniantur pœna ignis. Angel. verb. Hæreticus. §. 16. vbi dicit, quòd animaduerſio eſt pœna ignis de conſuetudine, licèt de iure ſit pœna mortis. gloſſ. in capit. pen. verb. puniendi. de hæret. & ibi Panor. Paul. Grilland. de hæret. quæſtio, 3. Stephan. Bertran. conſi. 212. lib. 2. Couar. lib. 2. Variarum reſolut. capit. 10. num. 10. l. 2. titu. 26. part. 7. l. 2. titulo. 1. lib. 4. foro legum. Gondiſſal. à Villadiego de hæret. quæſtion. 15. Ioan. Berbert. in viatorio iuris. rubr. De crimine læſæ maieſtatis. Plures caſus, quibus quis pœna mortis venit puniendus, ponit Caſſanæ. in conſuetud. Burgund. rubr. 1. num. 6. fol. 14. Et caſus, in quibus quis de iure communi puniendus eſt pœna ignis, ſcripſit Lucas de penna in l. 1. colum. 1. C. de immu. nemi. conced. libr. 10. refert Matthæ. de Afflictis in conſti. Neapoli. rubr. 1. libro primo. num. 39. vbi loquitur in hæretico, qui eſt flammis viuus comburendus. ¶ Pœna tamen ignis non omnibus hæreticis infligenda eſt, ſed eis tantum, qui vel relapſi ſunt, vel in ſua pertinacia & impœnitentia vſque ad prolationem ſententiæ diffinitiuæ perſiſtunt. Nam quamuis aliquis eſſet impius & hæreſiarcha, non eſt protinus

igni

Digitized by Google

igni tradendus, ſed eccleſiaſtica benignitate monendus. Quòd conuerſus fuerit priuſquàm per iudicem eccleſiaſticum declaratus ſit relapſus, pertinax, vel impœnitens, proculdubio io iſto caſu pœoam ignis euadet. Si verò captus conuerti noluerit, ſæpius exhortandus eſt, adhibitis etiam ad hoc negotium viris religioſis & eruditis, vt ſi fieri poſsit, conuertatur, & viuat. Nec ſtatim brachio ſeculari relinqui debet, ſed ſententia differenda eſt, vt hæreticus furor ceſſet: oam nulla vnquam de morte hominis cunctatio lõga eſt. Quòd ſi Pharaonis & dæmonis inſtar in obſtinata perfidia permanſerit, tunc lata prædicta ſententia, qua declaratur hæreticus, iudici laico dimittendus eſt: à quo mox condemnatus, illicò igni tradi debet cap. ad abolendam. de hæret. Alphoſ. Caſt. libr. 2. de iuſta hæret. puni. capit. 1. Hermas lib. 2. de inſtau. religio. cap. 15. Iacob Septimaceoſis de inſti. catholicis. capi. 45. num. 12. citat. 5. inſtructio. Hiſpalenſ. cap. 9. Villadiego de hæreti. quæſtion. 20. & Gregor. Lopez in l. 2. titu. 26. par. 7. Plura circa hoc dubium referunt, & notant Matthæ. de Afflict. in conſti. Neapolitan lib. 1. rubr. 1. nu. 35. Verſiculo vigeſimoprimò nota. Calderi. conſi. 2. ſub. tit. de hæreti. Rebuff. de pacific. poſſeſſ. n. 196 Ioan. Igne. io l. 1. §. cùm dominus num. 31. ff. ad S. C. Syllaoi. ¶ Quæri poteſt, Vtrùm nobilis ſit eadem pœna propter crimen hæreſis puniendus, ſicuti cęteri plebeij puniri debent? Reſpondeo, quòd ſic, nulla habita nobilitatis generis ratione. Nam tanto conſpectius in ſe crimen habet, quantò qui peccat maior habetur, ex Iuuenal. Satyr. 8. & dixi alibi latiùs. Et iſtam ſententiam reputat memoria digoam Septimacenſ. vbi ſuprà capitu. 45. numer. 23. l. Arriani. C. de hæret. vbi nulla diſtinctio perſonarum admittitur in hoc crimine. Et quòd nullius quantumuis nobilis ſit in crimine hæreſis puniendo habenda ratio, patet. Nam in rebus fidei, omnes Chriſtiani æquales ſumus, nec eſt diſtinctio perſonarum Græci, ant Iudæi: etenim in vno ſpiritu omnes nos in vnum corpus baptizati ſumus, ſiue Idæi, ſiue Gentiles, ſiue ſerui, ſiue liberi: vt Paulus ait ad Roman: capitu. 10. & 1. ad Corinth. capitulo. 10. & Origenes lib. primo. in Iob. columna. 18. Nazianze. eleganter oratio. 24 Item, quia nobilium delictum grauius eſt, tum ratione nobilitatis, quibus ea ratione plus eſt conſiſum, ideò duriùs & acriùs ſunt puniendi. l. quædã ff. de pœn. cap. cùm quidam. de iur. iur. Deinde, quia hæreſis nobilium magis potẽs eſt & grauior, ac pernicioſior reipublicæ, ac deterioris exempli. Nec dignitas ſacerdotalis prodeſt hæretico, ne alijs pœnis puniatur, ac cæteri qualeſcunque hæretici, vt ſuprà habitum eſt, ergo nec ſecularis nobilitas in hoc prodeſſe debet. Quam ſcientiam Archidiaconus probat in cap. qui contra. 24. quæſti. 1. Fel. in cap. cum quidam. colum. 3. de iur. iur. Andr. Tiraquell. de nobilitat. cap. 20. nu. 118. Quibus libens accedit Septimacenſ. loco ſuprà citato. nu. 14. Niſi fortè publicè pœnitentibus gratia cõſanguineorum commutetur habitus (vulgò Sanbenito) qui maximam familiæ notam afferre ſolet, alioquin alia ſolet eſſe pœna nobilium, alia plebeiorum l. 3. ff. de re milita. §. 1. vbi glo. verb. torquentur. Bart. in l. capitalium. §. ſerui. ff. de pœn. Lucas de Penna in l. 1. C. de deſertori. & occulta. lib. 12. Euſebius libro quinto. hiſtoriæ eccleſiaſticæ. capit. 3. Reatus omne excludit priuilegium in hoc crimine hæreſis, cùm omnium grauiſsimum ſit, vt dictum eſt ſuprà. ¶ Sed dubium occurrit enodandum. Hæretici ſine nouo proceſſu cum primùm tradunt Curiæ ſeculari, pœna mortis naturalis ignis in eis exequitur: quod quidem compertum eſſe Inquiſitoribus ita fieri debere, nõ obſtantibus eorum deprecationibus, de quibus in ca. nouimus. de verbo. ſignific. liquet, & ſic ſunt cauſa immediata & propinqua mortis delinquentis, ergo efficiuntur irregulares per regulas iuris communis. Cui dubio ipſe ſic reſpondendum cenſeo quòd cum irregularitatis grauamen iure poſitiuo fuerit inductum, vt eſt communis omnium opinio, proinde à ſummo eccleſiæ Principe tolli potuit. cap. propoſuit. & ibi glo. de conceſ. præbend. & ideo Bonifacius Papa. VIII. in cap. vt inquiſitionis. verſi. Præfati poteſtates. de hæret. lib. 6. in his verbis, ſibi relictos ſtatim incipiant indilatè animaduerſione debita puniendos, non obſtantibus appellationibus, &c. interdicitque in. §. Prohibemus. Poteſtatibus ſeu iudicibus ſecularibus notionem & iudicium, ſed vult exprompté ſententias ſic ab Inquiſitore & loci epiſcopo pronuntiatas exequi ſub eccleſiaſticæ cenſuræ pœna, quaſi non iudices, ſed executores debeant eſſe iudices laici ſententiæ latæ ab Inquiſitoribus. Ergo Papa voluit etſi præſenſerint eccleſiaſtici iudices pœnam mortis inferendam eſſe condemoatis, nihilominus tamen delegationem cum debitis proteſtationibus abſque irregularitatis incurſu fieri poſſe per præmiſſa, & quia potiùs eſt quædam delegatio, quæ fieri poterit à domino habente iuriſdictionem generaliter. cap. fin. ne clerici vel monachi. lib. 6. Quicquid nimis licentioſè dixerit cõtra Bonifacium Ioan. Igne. in l. 1. §. quum dominus. num. 39. ff. ad Syllani. Igitur praxis Inquiſitorum hæreticæ prauitatis, quæ habet cum poſt cõdemnationem hæreticorum præſente iudice ſeculari hæreticos tradunt iudici ſeculari rogantes, ne morte, aut membri mutilatione eos afficiant, iuſtè fieri poteſt; iuxta cap. Nouimus. de verbor. ſignifi. l. 60. tit. 6. par. 1. Cuius praxis meminit Di-

recta,

Digitized by Google

rectorium Inquiſitorum, dum refert ſentẽtiarum formulas. Idque habetur in Pontificali Romano fol. 202. Quod ſatis tutum eſt, cùm à ſancta ſede Apoſtolica traditum ſit Tutius tamen quidam exiſtimarunt, quòd Inquiſitores non traderent ſic damnatos iudici ſeculari, ſed eos, lecto proceſſu, condemnarent coram iudice laico, atque ita damnatos à propria iuriſdictione dimitterent, vt denique iudex ſecularis eos morti & igni traderet, vt Henrti, notat in cap. ad abolendam. de hæret. Igne.in l.1.§.cùm Dominus.numer.37.ff.ad Syllaniam.Couar.in repet.Clem.Si furioſus.2.parte. §.5.num.6.verſic. Decimoquartò. de homicidio. Et ſic ſententia fertur abſque ſcrupulo irregularitatis ab Inquiſitoribus. ¶ Eſt præterea alia pœna, quòd hæretici carent eccleſiaſtica ſepultura: & qui eos tradiderint eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſunt excommunicati, nec abſoluendi donec ſatisfecerint informa tradita in cap.quicunque.in princip. de hæreti. lib.6.cap. excommunicamus.1.§. credentes. de hæretic. Probatur nam cuicunque decedenti in peccato mortali deneganda erit eccleſiaſtica ſepultura. ex gloſſ.iuncto tex. in cap quia in omnibus.de vſur.gloſſ. ſepulturam. in capitul. 2.de ſtat.monach.ſed hæreticus eſt talis.capi.3.de hæret.ergo cùm eo in vita non potuimus communicare,nec in morte communicare debemus. cap. de communione.24.quæſt.2.cap. ex parte parentum.de ſepultur.& illic eſt.gloſ.notabilis & ordinaria, recitans caſus, in quibus denegatur de iure alicui eccleſiaſtica ſepultura. Et infine dicit, quòd conuicto de hæreſi poſt mortem denegari debet cap. ſanè profertur. 24. quæſtione ſecunda. Eſt etiam alia glo in cap.nullus.13.quæſtion.2.vbi Cardin. Turrecremata vltra. 14. caſus enumerauit.& Angel.verbo. Sepultura.§.29. Bartholo. Fumi in armilla aurea. verb. ſepultura. fol.327. nume. 16. verſi. Multi eccleſiaſtica ſepultura priuantur. Et Hoſtienſ.in ſumm. de ſepultur, §. quibus Interdicatur.1ex.in cap.ſicut.de hæret.l.8.titul.13.par.1. Suaderi poteſt vlterius, quòd hæretico non ſit aſſignanda in loco ſacro eccleſiaſtica ſepultura: quia aduerſus ipſam deliquiſſe conſtat, ergo eius cadauer, cum viuus non erat tuendus.ca. fin.de immu. eccleſi. cum ſit proditor & hoſtis eccleſiæ, vt ſuprà dictum fuit, nec immunitate eccleſiaſtica gaudet hæreticus confugiens ad eam, imò inuitus poterit extrahi ad punitionem criminis. Gondiſſal. à Villadiego in tract. de hæret. quæſtio. 11.n.15. Nicol Boeri.deciſio.110. dicens idem eſſe in blaſphemis, atque ita apud Gallos pronuntiatum fuiſſe. Didac.Couar.in libr.2. Variar.reſolu.c.2.n.11. verſi. Decimoquartò eadem ratione. Hippolyt. in l.ex ſenatu.ad fin.ff.de ſicar. Iacob. Septimacenſ. de inſtitu.catholicis.cap.45.nume.21.verſic. Nec prætereundum eſt. Hierony. Gigas de crimine læſæ maieſtatis.titul. De pluribus & varijs quæſtioni.quæſt.3.num.19.pagina.419. His etiam accedit tex.in cap.is cui. de ſententia excomm.libr. 6. in verſi. Talis quoque. vbi habetur denegandam eccleſiaſticam ſepulturam eſſe ei, cui prohibitus eſt ingreſſus eccleſiæ. Et notat. Ioan.Bernard.in practica crimi. canoni.cap.121. Ex quo tex. Anchart. in dict.cap.is cui. columna ſecunda. verſiculo. ſecundo nota. num.2.infert, quòd ille, qui eſt prohibitus moram agere in ciuitate dum vitam agebar, poſt mortem non poterit deferri ad ſepulturam in tali ciuitate. Ratio, quia cui non communicamus dum viueret propter eius delictum, nec in morte. notat Bart. in l.ſi quis inſulam ff.de cadaue. punito.vbi dicit Bart. nota hanc legem, quia fortè nõ reperies alibi, & habes hic, quod ille qui in vita non poteſt morari in ciuitate, poſt mortẽ non poteſt reduci ad ciuitatem ad ſepulturam. Et eſt ſententia notanda contra banitos à regno. Idem notat Hippoly. in l.fin. nume.58. ff.de quæſtio. Conueſtiri poterit ex 3.regu.cap.13. Quoniã inobediens fuiſti ori Domini, & non cuſtodiſti mandatum quod præcepit tibi Dominus Deus, & reuerſus es, & comediſti panem, & bibiſti aquã in loco, in quo præcepi tibi, ne comederes panẽ, nec biberes aquas non infertur cadauer tuum in ſepulchrum patrum tuorum. Item etiam Hieremiæ.22. Sepultura aſini ſepelietur, putrefactus & proiectus extra portas Hieruſalem. ¶ Nec obſtat ſi quis dixerit, Sepelire mortuos inter opera charitatis & eleemoſynarum enumeratur, Tobiæ.12. Et in Eccleſiaſti.cap.7.dicitur. Mortuo non prohibeas gratiam ſepulturæ.cap. in eccleſiaſtico.13. quæſtion.2. Sed hæretico cùm ſit proximus Chriſtianus, ſcilicet baptizatus, quamuis inimicus, iſta eleemoſyna non eſt neganda, quippe cùm dilectio in inimicos ſit eroganda ex ſeruatoris præcepto, & Chriſtiano ſit danda ſepultura. cap.ex parte. de ſepultur.& qui ſepelit cadauer, non videtur ſepelire hæreticum, cùm forma corporis humani & eſſentia ſit anima rationalia. Clemen. 1.§.Porrò. de ſumm. Trinitat. & homo mortuus non ſit homo l.principaliter. C. de libe. cauſa. Mathæ. de Afflictis in cap.1.§ mutus epiſcopum vel abbatem.num.29 Quò ſit, quòd furca ſuſpenſus, licèt non debeat deponi à laqueo ſine iudicis licentia, tamen ſi fuerit petitum corpus vt tradatur ſepulturæ, debet concedi. gloſſ. in Clementina prima. verb. pœnitentiæ. de pœni. & remiſsio. quam citat Hippoly. in l.fin.num.60.ff.de quæſti. Ioann. Anani.in ca.fures. columna prima. ad fin. de furt. Quò ſit accedentem ad aliquem animo interficiendi eum ſi viuum inueniret, tamen mortuum inuentum truncauit membra cadaueris, non ob id efficitur

Digitized by Google

citur irregularis, quia non habet animam, nec poteſt dici homo cap. quod vero non formatum. 32. quæſt. 2. vbi abortus factus ab aliquo inanimati, non imputatur ad homicidium, quia informatum erat corpus abſque anima rationali. Doctrina eſt Archidi. in cap. fin. 15. quæſtion. 1. dicenſis, quòd clericus quia amputauit corpus mortui, animo interficiendi eum ſi eſſet viuus, non efficitur irregularis. Sequitur Feli. in cap. à nobis. 2. colum. 2. numer. 3. de ſent. excomm. Boeri. deciſio. 316. nu. 11 Hippoly. in l. qui ſine accuſatoribus. colum. 6. numer. 25. ff. de quæſtio. Nicola. Ploui. de irregular. regula. 27. num. 17. Archiepiſcopus Florentin. 3. par. tit. 28. capit. 2. §. 5. verſic. Item dicit Archidia. Syluest. in ſumm. verb. Homicidium. 3 quæſti. 7. & Conrad. de contractibus. quæſtio. 80. Nauarr. in manual. confeſſo. cap. 27. num. 231. pagin. 760. Ratio, quia iam non eſt niſi cadauer, & crimina morte extinguntur. gloſſ. in cap. ſi quis epiſcopus de hæret. Tum etiam, quia ſepultura nil peccauit, ergo locus nulla pœna erit puniendus, cùm ſit incapax pœnæ & legis. arg. text. in cap. mulier. 15. quæſt. 1. Sed cadauer, nec locus habent rationem, nec ſenſum, igitur eis imponi non poteſt pœna. Sicut habetur in dict. capit. quicunque de hæret. lib. 6. quem tex. refert Caieta. in ſumm. verb. excommunicatio. capitu 45. Sed dic pro ſolutione, Quia aliud eſt dare ſepulturæ mortuum, quod eſt opus pietatis, & eſt omnibus commune, & aliud in loco ſacro ſepelire, hoc enim non conuenit omnibus, ſed multis interdictum eſt, vt diximus. Cardinal. Turrecremata in cap. nullus. colum. fin. 13. quæſt. 2. & ſic hæretico denegatur eccleſiaſtica ſepultura, & alijs prohibetur, ne ei concedant, vt in dict. cap. quicunque. qui tex. punit eos, qui ſcienter hæreticum tradiderunt eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſecundum Caietan. in ſumm. verb. excommunicatio. cap. 45. Nauar. in manuali confeſſo. c. 27. nume. 137. Idem eſſet, ſi ſepeliret in loco prophano extra eccleſiam, & cœmeterio more eccleſiaſtico ſecundum Archi. Ioann. Andr. & Domini.

¶ Secus tamen eſſet, ſi eos ſepelirent more aſinino in locis prophanis extra eccleſiam, & eius cœmeterium, nam non incurrerent ſepelientes eos in pœnam cenſurarum de quibus in dict. capit. quicunque. de hæret. lib. 6. ex Caieta. & Nauar. in locis præmemoratis. Sepultura aſini dici poteſt, quę fit in terra prophana, quia is, quem conſtat mortuum eſſe in peccato mortali, non eſt ſepeliendus in eccleſia, vel cœmeterio, ſed aſini ſepultura eſt ſibi danda, id eſt, in terra prophana. gloſſ. in capit. 2. verb. ſepulturam. de ſtatu. monach. tex. vbi gloſſ. ad ſepulturam in cap. placuit. 23. quæſti. 5. intelligit de [illegible]na ſepultura, quia pro tali eccleſia non orat. cap. pro obeuntibus. 13. quæſtion. 2. & capit. 1. de reliq. & vene. ſancto. Secus ſi manifeſtè non conſtet deceſſiſſe in mortali, quia ſepeliendus in eccleſia, vel cœmeterio eſſet. Vnde decedens ſine confeſsione exteriori in extremo vitæ facta niſi conſtet, quòd confeſsionem contempſit vltra annum. vt in cap. omnis vtriuſque ſexus. de pœn. & remiſsio. eſt ſepeliendus in eccleſia, vel cœmeterio, quia ex quo præuentus eſt morte, præſumẽdum eſt, quòd non deceſsit in peccato mortali, niſi de eo conſtet, quia præſumendum eſt de quolibet bonum. cap. ex parte. vbi Panormi. in verſic. Nota vlterius. de ſepultur. Ioann. Montoloni. in prõptuario iuris diuini & humani. verb. ſepelire. l. 8. vbi dixi in gloſſa prima. tit. 1. lib. 1. ordina. cum notatis à Martino Nauar. in manuali confeſſo. cap. 26. num. 32. Nam ſi in anno non eſſet confeſſus ex culpa præcedenti, quamuis mors repentine ſuccedat, ſepultura ei eſt deneganda, iuxta text. in dict. ca omnis vtriuſque ſexus. ex Panor. in cap. ex parte. num. 3. de ſepultur. & qui non cõmunicat in anno catholicus minimè eſt cenſendus. cap. ſeculares. cum ſeq. de conſec. diſtinct. 2. Cardina Turrecremata. in cap. fin. num. 5. diſtinc. 30. tex. in authen. de priuileg. dot. hæred. mul. nõ præſtan. in princ. colla. 8. ibi. Igitur ſacram communionem in catholica eccleſia non percipientes à Deo amabilibus ſacerdotibus hæreticos iuſtè vocamus. Dicunt illum tex. Ana. & Feli. in rubri. de hæret. eſſe ſingularem. Cùm ergo hæretici ſint non debent eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi: tum quia deceſſerunt in notorio peccato mortali per præmiſſa. Tum, quia in excommunicatione aduerſus hæreticos lata ipſo iure propter crimen hæreſis. quæ antiquiſsima eſt. argu. cap. Achatius & cap. audiuimus. 24. quæſtio. 1. & cap. ſanè. 24. quæſtio. 2. cap. excommunicamus. 1. & 2. de hæret. capit. nouerint. de ſententia. excom. Nauarr. in manuali confeſſ. cap. 27. num. 56. pagin. 657. & in repet. cap. ita quorundam. notab. 11. num. 41. de Iudæis. Et hæc euitatio hæreticorum à tempore Apoſtolorum indicta fuit. Apoſtolus enim Paulus 1. ad Corinthi. 5. admonet, ne cibum quidem cum illis eſſe ſumendum. Et ad Titum. 3. *Hæreticum* inquit, hominem poſt vnam & ſecundam correctionem deuita. Ioann. ait. 2. Epiſtola cap. 8. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domũ, nec, Aue, ei dixeritis. qui enim dicit illi, Aue, communicat operibus eius malignis. Et pluribus Canonibus ſanctorum hoc ſancitum conſtat. Nam in Canone. 45. inquiunt, Qui enim hæreticis orauerit, communione priuetur. Si verò hortatus fuerit eos orare, damnetur. Et canone. 46. Epiſcopum, aut presbyterum hæreticorum ſuſcipientem baptiſma, damnari præcipimus. Quæ enim conuentio Chriſti ad Belial

aut

aut quæ pars fidei cum infideli? Item in Cano. 63. Qui ſynagogam Iudæorum, aut hæreticorum cõuenticulum ingreſſus fuerit, vt preces cum illis coniungat, deponitor, & à communione. Quod & plenius cauetur in Cano. 69. cum ſequen. & oſtendit Iacobus Septimacenſis de inſtitu. Catholicis. cap. 11. num. 1. ¶ Quin etiam euitare eos tenemur tanquam excommunicatos, non ſolùm de iure diuino, ſed etiam poſitiuo, quo introductum eſt eos euitare, vel non debere cum eis commercium aliquod habere. vt in extrauagan. Ad vitanda ſcandala. de excomm. non vitand. in pragm. ſanctio Gallican. quam refert & declarat Martin. Nauar in manuali confeſſorum. cap. 27. num. 35. & 36. & alibi latius diximus. ¶ Cum ergo communicatio hæreticorum dum vitam agũt, ſit prohibita omni iure, non immeritò & ſancte ſancitũ eſt, vt cum eis vitam vniuerſæ carnis ingreſsi, eos ſepeliendo communicare minimè liceat. iuxta capitul. ex parte. & cap. ſacris. de ſepultu. & gloſ. in cap ad hæc. de priuileg in verb. ſepelierint. quæ ait, Ita communicando eis in morte inciderunt in excommunicationem, quia cui non communicamus viuo, non communicemus & mortuo. 24. q. 2. cap. de communione. cap. legatur. & capi. ſane. Roma. ſing. 701. ſecundùm antiquam impreſsio. ſecundum nouiorem eſt. 709. incipi. Secundum loquens cum excommunicato. Ripa in tract. De peſte. titu. De præſeruatiuis remedijs contra peſtem. fol. 17. num. 107. verſi. Nam qui faciunt funeralia. Richard. à Media Villa in. 4. ſenten. diſt. 58. art. 7. quæſtion. 3. Caietanus verb. Excommunicatio. capi. 46. Facit etiam: nam ſepultura in eccleſia conſtituitur, vt orationes inde fiant pro ſepultis. Sed illicitum eſt ſepeliere eũ in loco ſacro pro quo preces horarias non licet effundere, & fugiendum ab hæreticis, nec vllo pacto communicandum docet Alphonſ. à Caſtro libro. 2. de iuſta hæreti. puni. ca. 18. Ergo & ſepultura ſacra nõ eſt eis miniſtranda, quanuis aſinina, & locus prophanus eis aſsignari non ſit prohibitum, vt fœtor cadauerum euitetur, & ne oculos & nares viuẽtium inficient. Ripa de Peſte loco ſuprà citato nume. 144. verſi. Inſuper propter hanc. ¶ Intellige tamẽ ſepelientem hæreticum, ſcientem eſſe talem, incidere in excommunicationem & pœnam dict. cap. quicunque. in princ. de hæreti. lib 6. Tamen ignorans ignorantia probabili, quippe cùm non eſſet habitus pro hæretico in republica, ſed pro catholico, vt ſæpe cõtingere ſolet, quòd quanuis aliqui ſint infideles, apparent hominibus in vita fideles & catholici, qui poſt obitum conſtat fuiſſe hæreticos. Iſtos ergo niſi ſciẽter & præſũptuoſe ſepelierint, non incidere in pœnam tenendum eſt. Caietan. in ſum. verb. Excommunicatio. cap. 46. glo. in clem. vni. verb. ſcienter. de conſangui. & affini. glo. in Clem. 1. verb. ſcienter. de ſepultu. quæ inquit, neceſſariam fore ſcientiam ad hoc vt excommunicatio liget. cap. ſignificauit. & c. 1 cum deſideres. de ſenten. excomm. cap. 2. vbi glo. 1. de hæret lib. 6 Feli. in cap. 2. num. 6. de conſtitur. & ibi Andr. ab Exea. Couar. late in rep capi. Alma mater. 1. par. §. 10. num. 7. de ſenten. excom. lib. 6. agit, an ſententia excommunicationis liget ignorantes, etiam quando eſt poſita pro actu damnato à iure diuino. gloſſ. in extrauagan. Quia quorũdam. verb ſcienter. Ioan. 22. ſub titul. de verb. ſignifica. Et pœna ſine fraude locum non habet. l. aliud eſt fraus. ff. de verb. ſignific. l. ſancimus. C. de pœn. Et antiqui fraudem pro pœna ponere ſolebant. l. cùm autem. §. iuuent. ff. de ædilit. edict. Plura per Marcum Antoni. Natta. conſil. 338. numer. 5. lib. 2. Ideo nec irregularitas contrahitur abſque dolo, etiam ſi culpa abſit cap. is cui ibi, ſcienter. vbi notat Domini. de ſententia excom. lib. 6. notab. 1. Marti. Nauar. in rep. cap. accepta. oppoſitio. 8. illatio. 9. num 34. de reſti. ſpolia & in rep. cap. cùm contingat. verſi. Secunda deciſio. pagin. 161. de reſcrip. & in manuali confeſſo. capitu. 25. num. 70. & in cap. 27. num. 74. Couar. in Clemẽ. Si furioſus. 1. part. §. 1. num. 4 verſic. Secundò hic diffiniri poterit. de homici. & ſcientia & malitia dicenti & alleganti incumbit probare, cũ ſit fundamentum ſuæ intentionis. Et qualitas quæ inducit delictum, non præſumitur, niſi probetur. glo. in. l. cum actum. ff. de nego geſt. cum multis concordant. à me collectis in. l. 1. glo. 1. verſi. Dubium eſt circa hanc legem. titul. 10. libr. 1. ordina. Socinus iunior conſi. 36. num. 1. col. 2. lib. 2. ex cuius dictis hoc bene probatur. ¶ Qui ergo dubitans hæreticum fuiſſe aliquem eum ſepeliuit, nõ facit præſumptuoſe, ac proinde non incidit in pœnam aduerſus ſepelientes hæreticos, credentes & c. impoſitam à cap 2. de hæret. lib. 6. cùm dicat, ſcienter præſumpſerint. Verbum enim, præſumpſerint, motum proprium & iactantiam facientis cõtra legis præceptum denotat. glo. in cap decernimus. veb. Non præſumant. de iudi. notat Barba. in cap. ſi diligenti. num. 146. de foro competent. ¶ Item etiam pœna contra ſepelientes, eſt canon latæ, & non ferendæ ſententiæ, dum in dict. ca. 2. ponuntur hæc verba, excommunicationis ſententiæ ſe nouerint ſubiacere. id eſt, ipſo iure. ex Feli. in cap. Rodulphus. verb. ſubiaceat. nume. 26. de reſcrip. Declarat Panormi. in cap. clericis. nu. 14. ne cleri. vel monach. eſt glo. innodetur. in cap. 2. §. inhibemus. de hæret. lib. 6. & infra latius in hac glo. dicetur. Et habita ſatisfactione, adhuc eſt neceſſaria abſolutio, & in hoc differt à ſuſpenſione, in qua ſequuta ſatisfactione, nulla alia abſolutio

eſt

eſt neceſſaria, vt ſentit glo. verb. vſq; in dict. ca. 2. & ibi Domi. citando glo. in Clem. 1. verb. donec. de decim. Quæ glo. probat ſuſpenſionem ad tempus, elapſo tempore, abſq; aliqua abſolutione tolli, ſecus in excommunicatione ad tempus lata. Quam dixit notabi. Præpoſi. Alexandri. in. c. non eſt colum. 2. nu. 6. de Sponſali. Feli. in. c. ad aures. colum. 2. nume. 2 de ſimonia. Rip. optimè in c. 1. notab. 6. nume. 23. de iudic. Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 6. numer. 16. vbi aſſerit poſt Rip. hanc eſſe communem opinionem & Carol. Molinæ. eſt videndus in. 1. part. in conſuet. Pariſienſibus. titul. 1. §. 27. quæſt. 3. nu. 5. fol. 124. col. 1. quanuis Alciat. In cap. 19. notab. de iudic. vt refert Couarru. velit idem eſſe in excommunicatione, quod in ſuſpenſione, & malè & Rip. vbi ſuprà in interdicto, & non bene. ¶Satisfactio autem debet eſſe extumulando proprijs manibus, & publicè cadauera hæreticorum. Et ſic fieri poteſt per eos, quod tamen cùm lex deneget, per alios explicari nequit. Tex. id denotat cum ſua gl. verb. proprijs. & in verb. publicè in ca. 2. in princip. de hæreti. lib. 6. Et eſt notandus text. dum ait, proprijs manibus, & ſic deneget poteſtatem per alium extumulandi, quia induſtriam perſonalem hæc verba important. l. iubemus. ibi, vnuſquiſq; miles accepto per ſuam manum. C. de erogatio. milit. anno. libr. 12. vbi Bar. num. 2. notat, quòd ſtipendiarij conſtituere non poſſunt procuratorē ad ſuum ſtipendium recipiendum, quia per manum propriam ipſorum debent recipere. Et ideo inquit, quòd ſint cauti procuratores communis, quòd nūquam procuratores ipſorum ſoluant. Et illū text. ad hoc dixit ſing. Ludo. Roma. conſ. 352. Quæritur primò. column. 1. in princ. Iaſ. in. l. ſi quis id quod numer. 37. ff. de iur. omn. iudic. & in. l. iubemus. colum. 3. numer. 11. C. de teſtamen. Alex. in addi. ad Bart. in dict. l. iubemus. alias incipit. Per hanc nu. n. 3. C. de erogatio. milit. annonæ. lib. 12. & ibi Ioan. de Platea. numer. 2. & ibi Additio. ad eum. Et Lucas de Pen. colum. 3. ponit aliquas quæſtiones, quæ non poſſunt per procuratorem explicari, cum induſtria perſonæ ſit neceſſaria cap. ſin. §. is autem. vbi Felin. pleniſsime de offi. delegat. l. 1. §. ne autem. C. de cadu. tollend. ibi, ſuis manibus. l. 1. ibi, ſuis manibus. ff. de eo per quem fact. erit. l. ſiquis id quod. ff. de iuri. omni. iudic. Et ſic ſtatutum præcipiens aliquid fieri proprijs manibus, non verificatur per ſubſtitutum vt notat Alex. in. d. l. per hanc. aliàs Incip. Iubemus in additio. ad Bar. num. 3. C. de erogat. milita. anno. lib. 12. nec incideret in pœnam, quando tali caſu faceret per procuratorem, licèt à culpa delicti nō eximeretur tanquam exercens actum malum per alium. glo. in Clem. 1. verb. publicè de vita & honeſta. cleri. ſing. ſecundùm Card. in capit. fin. §. is autem. notab. 1. de offi. de leg. & in cap. mulieres de ſententia excom. Panor in cap. expoſuit. num. 12. de dilatio. & in cap. licet. num. 3. de decim. Syl ueſt. verb. clericus. 3. quæſt. 6 Barbarius in. l. 1. in princ. nume. 21. colum. 11. ff. de verb. obligatio. & notat idem Barba. in cap. paſtoralis. colum. 3. nu. 16. vbi dixi de iudic. Facit cap. in criminalibus. 5. quæſt. 3. ibi, niſi per ſe, vbi notat Domini. col. 1. dicendo, Nota, quòd illud dicitur fieri per ſe, quod fit perſonaliter, & non per interpoſitam perſonam. Quod notate propter ſtatuta, quæ quandoque aſtringunt perſonā ad exercendum actū perſonaliter. Hactenus ille. cap. quia fruſtra. de vſur. in illis verbis, niſi priùs ipſe vbi Cardi. notat, quod actus, qui fieri debet per ſe, non poterit fieri per iudicem. text. cum glo. in. l. ſingulos. verb. Chirographo. ff. de teſtam. vbi Bar. notat, quòd quando actus eſt faciendus à pluribus, non poterit ille expediri per vnum ex commiſsione aliorum, & illa gloſſ. loquitur in teſtamento in ſcriptis, ſecùs in nuncupatiuo. vt in. l. fin. C. de teſtam. Hodie vero in teſtamento in ſcriptis ſcientes ſignare, ſeu ſubſcribere pro ignorantibus ſe ſubſcribunt. l. 3. Tauri. Facit etiam. Nam quando commiſsio eſt facta per verbum, præcipio, indelegabilis eſt. glo. in. l. ſæpe audiui ff. de offic. præſid. Commendat vltra docto. ibi Iaſo in. l. 2. C. communia delega. colum. 1. & in. l. 1. numu. 94. C. de iure emphyteu. ad idem. cap. 1. de verb. ſignifi. ibi, proprijs manibus. libr. 6. Ergo cùm in ſpecie propoſita factum ſit arduum. & non leue, vt puniantur hæretici, eorumque auxiliatores, & cum eis communicantes quocunque modo merito per ſe ipſos, & non per ſubſtitutos debent exhumare hæreticum, Quinimō non occultè, ſed publicè. Quia, vt inquit glo. publicè. in cap. 2. de hæret. lib. 6. publicè peccauerunt, ideo publice ſatisfacere debent. c. 1. de pœn. & remiſsio. Quem text. intellige, ſiue peccata fuerint notoria, vel publica tantum, licet non notoria, ſecundùm Ioann. Andre. & communem ibi. Itidem etiam pœnitentiam publicam inferēdam eſſe pro crimine notorio, vel publico, intelligas à iudice in foro fori, non autem à confeſſore in foro interiori, & pœnitentiæ. Nauar. poſt alios in cap. conſideret. §. ponat ſe. num. 16. de pœnitentia diſtinct. 5. & in cap. 1. in princ. num. 89. in verſicul. Quintò innuit hic text. cum. de pœni. diſti. 6. & quæ dicit Archiep. Floren. 3. par tit. 14. c. 17. §. 6. Sunt hic annotanda. Quò fit, quòd exhumatio debet fieri publicè, cùm infertur in iudicio exteriori, non autem in interiori, per præmiſſa. Et eſt optimus intelligendi modus ad dict. capitu. 2. de hæret. lib. 6. ¶ Intellige etiam, quando oſſa hæretici, ab oſsibus fidelium diſcerni, & ſeparari poſ-

ſent,

ſent,non aliàs, ne fiat iniuria Catholicis. capit.ſa-
cris.de ſepultur.gloſ. in cap. quicunque verb. ex-
tumulentur.de hære. lib. 6. Multa enim ratione in-
certitudinis tolerantur, quæ ſi certa eſſent, mini-
mè tolerarentur. Hippoly.in rep.rubric.C.de pro
bationi.num.354.& Andr. Tiraquel.de primoge-
nito.quæſtion. 7.in 10. opinio. vbi plura ſcribit,
quæ propter incertitudinem vitiàtur iniure. Qui
bus addenda eſt.l.9.titu.9.parti.6.l.8.ad fin. titu.
13.parti.1.Lorus etiã interdicitur, vt careat eccle
ſiaſtica ſepultura,vbi fuit ſepultus hæreticus.cap.
2.in fin.princi.de hæreti.lib. 6. & ſic res inanima
ta puniur.ſic in capitu.fœlicis.§. ciuitas.de pœn.
lib.6.& in capitu.vbi periculum.§. prætetea. ver-
ſicul.ciuitas de electio.lib. 6.capitul. ita nos.§. e-
geat. 25. quæſtio.2. quibus in locis ciuitas priua-
tur Epiſcopo propter delictum ciuium& etiam In
nocentes qui non peccarunt,ſed fit ex cauſa,quã-
uis abſque culpa.vt in regula,ſine culpa.de regul.
iuris.lib.6.& quæ notat Couar,lib.2.vari.reſolut.
capitul.8.colum.fin.numero.10.ſic ergo in ſpecie
propoſita ideo diruuntur domos proditorum &
hæreticorum, & ſale ſeminantur, & tituli & ſta-
tuæ ibi affigi ſolent, vt cæteri pœna deterriti, ſi-
milia committere non audeant. capitul. & dixit
dominus.de conſecra.diſtinct. 2.vbi latè dixi Sal-
manticæ in lectione ordinaria anno.1561.l.6.tit.
27.parti.2.l.2.titul.10.libr.4.ordinam. & ibi dixi
in gloſ.2.vbi domus proditoris diruitur in perpe-
tuum: eruuntur etiam oculi in ſignum ne videant
quod prætendebant proditores.l.4. titul.28. par.
2.& ſcinduntur auriculæ in ſignum maleficij. l. 6.
eod. titul.& parti.& nobilis vehitur ſupra aſinum
& cum catenis,& per terram trahitur.l. 3.tit.28.
par.2.& animal, cum quo peccauit, etiam ſi cul-
pa careat,ne ſit memoria flagitij, occiditur. capit.
mulier.15.quæſt.1.Leuit.20.l.fin.titulo.21.parti.
7. Igitur cùm ſubſit cauſa, abſque culpa ciues & ci
uitas puniri poterit,vt à ſimili delicto odio pœnæ
alij retrahantur. Quo fit, quòd etiam inhibentur
laici diſputare publicè, vel priuatim de fide ſub
excommunicationis pœna, vt euitetur cauſa rece
dendi à fide,quæ per diſputationẽ aliquando eue-
nire ſolet,& ne ſub ſpecie agni, habeant fortè fa-
cultatem proferendi alijs, quæ interius ſunt, vel
eſſe cogitant.capitul.quicunque.§. inhibemus. de
hæretic.lib.6. Confirmatur ex. l. nemo clericus.
C.de ſumm.Trinita. vbi ait, Nemo clericus, vel
militaris, vel alterius cuiuslibet conditionis de fi-
de Chriſtiana publicè turbis coadunatis & audien
tibus conetur in poſterum tractare:ex hoc tumul-
tus,& perfidiæ occaſionem requirens.Nam & in-
iuriam facit iudicio reuerendiſsimæ Synodi, ſi
quis ſemel iudicata, ac rectè diſpoſita reuoluere,
& publicè diſputare contendit Sanctus Thomas
& ibi Caietanus optimè declarauit ſecunda ſecun
dæ.quæſtion.decima.articu.ſeptimo.Syluester in
ſumma verbo. Diſputare. & ſumma aurea Armil-
la eodem verb. diſputare, folio. 97. columna pri-
ma. *Latiùs* per Alphonſum à Caſtro, libro primo
de iuſta hæreticorum punitione, capitulo decimo
nono.folio.61.columna prima. cum ſequent. An-
toni. de Roſellis in tractatu. de concilijs, titulo.
Quanto tempore debet durare Concilium. §. Et
vt dixi.numerò vigeſimo primo. Tradit Gondiſ-
ſaluus à Villadiego in tractatu contra hæreticam
prauitatem. quæſtio.vigeſima prima numer. pri-
mo. cum ſequent. Probatur ex Apoſtolo ſecun-
da ad Timothe. ſecundo, noli verbis contende-
re,ad nihil enim vtile eſt,niſi ad ſubuerſionem au-
dientium. Præterea diſputatio argumentis aliqui
bus agitur: ſed argumentum eſt ratio rei dubiæ fa
ciens fidem,ea autem quæ ſunt fidei, cùm ſint cer-
tiſsima,non ſunt in dubitationem adducenda, er-
go de his,quæ ſunt fidei,non eſt diſputandũ,præ-
ſertim à laicis, cum vt in plurimum ſint illiterati.
Ad idem capitul.cum quibus.24. quæſtion.tertia
vbi Cardinal. Turrecremata. Facit text.in capit.
in mandatis.43.diſtinct.l.46.titu.5.partit. prima.
L.1.titul.1. libro. 1. for.juzgo. Sed in contrarium
vrget,imò quòd ſit licitum de fide Catholica diſ-
putare.l.quoniam venerabilis. & ibi gloſ. verbo.
vno ore.C.de epiſcop.& cleric.glo.in cap.quis ne
ſciat.9.diſtinct.gloſ.final.in ca.nos ad fidem. 96.
diſtinct. Item Actuum.9. dicitur, quòd Saulus in
ualeſcebat,& confundebat Iudæos,& quod loque
batur gentibus,& diſputabat cum Græcis, ergo
de fide Catholica licet diſputare. Sed his non ob-
ſtantibus, quæ non ſunt contraria, imò declarant
concluſionem propoſitam, eſt dicendum, dupli-
cem eſſe diſputationem, vna materialis & ficta ad
exercitium, vel ad errores confutandos, quæ co-
ram ſapientibus,& firmis in fide laudabilis eſt, vt
prædictæ gloſſæ in difficultate adductæ probant
Innocen,in capitul.2. ad finẽ de ſumma Trinitat.
Ioann.Montolon. in promptuario. verb. diſputa-
re. & Caietanus ſecunda ſecundæ. quæſtione de
cima. articulo ſeptimo. & Caſtro libro primo. de
iuſta hæreticorum punitio. capitu.decimo nono.
Villadieg.contra hæreticam.praui.q. 21. Ioannes
Echius in enchiridiò.capitul.27. Præpoſ. in cap.
Sancta Romana.numer.3.diſtinct. 15.& in capit.
quis neſciat. numero.9.diſtinctio. nona: vbi latè
Ioann.de Turrecremata numero.1.vbi ponit qua-
tuor concluſiones.& in dict. capitul.cum quibus.
24. quæſtion. tertia. Altera eſt formalis & vera
dubitando de fide, volendo afferre contra-
riam rationem de fide pro, vel contra, & talis di-
citur propriè & formaliter diſputare de fi-
de, quæ cùm ſit certiſsima, & dubius in ea

ſit, hæreticus eſt cenſendus.capit.1. de hæret. Et iſta diſputatio omnibus tam clericis quàm laicis eſt prohibita, vt in confirmatione concluſionis conſtat, & ex doctoribus ſuprà proximè citatis. Laicis autem non licet diſputare de fide.c.2. §.inhibemus.de hæreti.libr. 6. nec licèt prædicare eis ſub pœna excommunicationis. c. excommunicamus.1.§.Quia verò, &c. cum ex iniuncto.de hæret.& c.ſicut vno corpore.& ibi gloſſ.eod.titulo. Quò ſit, quòd clerici in ſacris conſtituti magiſtrãtur, & Doctorum gradus recipere poſſunt ex conſtitutione. 32. in noſtra Salmanticenſi academia omnium principe in ſacta Theologia: quia dignitas Doctoralis præſtat eis facultatem prædicandi.d.cap.ſicut.de hæret. Et ſic magiſtri habent ſacultatem à canone. Et etiam alias conceditur ab homine. Sic ergo laicus prædicare prohibetur per præmiſſa iura, niſi haberet licentiam à ſuperiore. Panor.& deci.num.19.verſic. Octauò quæritur. in c.2.de iudi.glo.in c.bene quidem. 96. diſtinct. in verb.laico. quæ probat laicum ex Romani Pontificis cõmiſsione ſentẽtiã excõmunicationis ferre poſſe. Panormi.idem notat citando præmiſſam gloſ.in cap.final.col.final.numer.2.de cleri. ægrotant.& in c.ab excommunicato.num.6.de reſcrip. & in c.eccleſiæ ſanctæ.numer.2.de conſtit. Felin. in c.ſolitæ.nume.2.de maio.& obedien. gloſ.eſt ſimi.in ca.præter hoc.verb.ducibus.32.diſtin. tex. vbi gloſ.verb.arbitrio.in cap.Mennam verò. 2.q. 5.Deci in l.fœminæ.num.41.ff.de regu.iur. Ioan. à Selua in tractat.de beneficio.2.part.q.5.numer. 8.ita ſaluantes glo.in c.adijcimus.16.q.1. Sed eſt dubium, cum tex.in dict.c.2.§.inhibemus.de hæreti.libr.6.dixit, innodetur. in gloſ. eod. verb. an ſententia excõmunicationis ſit canõ latæ ſentẽtiæ, an ferendæ. Et ibi gloſ. poſt Archidi.tenet quôd ſit ferendæ, & ad eius incurſum requiratur monitio, ne publicè vel priuatim prædicet. Et gloſ. illa eſt allegabilis, quatenus habet, quòd verbum præteriti, ſeu præſentis temporis ſit canon latę ſententiæ, verbum autem futuri ſit ferendæ. Et ſignanda ſecundum Ancha.in dict.c.2.col.fi.Domi.& Philipp.Franchum.Barba.in c.2.in prin.de for.cõpe. vbi eſt gloſ.ſimi.& alia in c.quiſquis.de elect. alia in c.ſi diligenti.de for.comp.& in c.ſi quis ex clericis.de vita & honeſt. cleri. & omnino Additio. ad Bald.in l.iubemus. C. de ſacr. ſanct. eccleſ.ſub num.2.in §.ſanè.colum.3. Bal.in l. iubemus ſanè. nu.2.& ibi gloſ.& in l.in criminali.C.de iur.omn. iudic.quas com.Felin.in ca.Rodulphus. vbi latè, numero 36.de reſc. Cui addendus eſt Ioan.Hannibal.in rep.l.poſt.contractum.num.231.ff.de donatio.verſ.Nam quando actus valet ipſo iure. Tiraquel.in repet.l.ſi vnquam.verb.reuertatur.numero.172.C.de reuocan. donat. Præterea hæretici, & filij catholici eorum hæreticorum, fautorum, defenſorum, & receptatorum vſque ad ſecundam generationem ad eccleſiaſticum beneficium, ſeu officium nullo modo ſunt promouendi. capit. 2. de hæret.lib.6. Cuius verba ſunt, Hæretici, aut credentes.receptatores.defenſores, & fautores eorũ, ipſorumque filij vſque ad ſecundam generationẽ ad nullum eccleſiaſticum beneficium, ſeu officiũ publicum admittantur. Quòd ſi ſecùs actum fuerit, decernimus irritum & inane. Comprobatur pœna ex tex.in cap.fœlicis.§.nulli.de pœn.libro 6.& ex tertia inſtructione Valliſoletana.cap.11. & Iacob.Septimacenſ.in inſtitutio.catholicis. capit.29.nume.1.& clemen.1.§.ipſius filij, ibi ipſius filij per maſculinam deſcendentes lineam vſque ad generationem ſecundam, omni ſpe diſpenſationis adepta, reddantur ipſo facto inhabiles ad eccleſiaſticum beneficium.de pœnis. Ex quo text. deducitur hæreticum irregularem & inhabilem eſſe propter tale crimen, ſi celebrauit ſicut prius antequam fuiſſet abſolutus ab excommunicatione & ſuſpenſione, in qua incurrit ipſo facto propter crimen hæreſis, non alias.c.ſi celebrat.de cle. exc.miniſtrant.niſi peracta pœnitẽtia, cum ipſo fuerit diſpenſatum. Quam poſitionem intelligo, quando crimen fuit publicum, ſecùs ſi occulte cõmiſſum, nam poſt iniunctam pœnitentiam non requiritur alia diſpenſatio, vt in ſacris miniſtrare valeat. argum. cap. quæſitum.de rempor. ordina. Secundò eſt tex.in c.ex tenore.eo. titul.quo textu probatur ex nullo crimine quantumcunque graui degrationem inducenti, quod eſt omnino occultum ſperaccidens poſt peractam pœnitentiam nullam ſuſpenſionem, ſeu irregularitatem induci in ſuſceptis: ſeu ſuſcipiendis ordinibus. Et eleganter probat Alphonſus à Caſtro in lib.2.de poteſtat.legis pœna c.final.fol.264.col.2.verſi. Tertia principalis concluſio.gloſ.in ca. inquiſitionis. verb.Homicidium.de accuſatio. quæ excepit crimen homicidij.per cap.quæſitum. de tempo. ordin. Tamen Alphonſ. à Caſtro vbi ſupra idem tenet in homicidio occulto peraccidens. Nauar.tamen ab eo recedit in manuali confeſſo.cap.27.nu. 139.pagina.769. Quòd etiam in crimine hæreſis requiratur notorietas ad incurſum irregularitatis, conſtat ex ca.ad abolendam.de hæret.ibi, vt quicunque manifeſtè fuerit in hæreſi deprehenſus, ſi clericus eſt, vel cuiuslibet religionis obumbratione fuſcatus, totius eccleſiaſtici ordinis prærogatiua nudetur, & ſit omni officio & beneficio ſpoliatus, &c. Et textus in capitul. ſecundo de ſchiſmaticis. ibi, ſi publicum eſt, &c. Ergo ſi occultum pœnitentia ſequuta iſtius peccati, & abſoluto ab excõmunicatione, nulla ſupereſt ſupenſio, ſeu irregularitas in iſto crimine.enormiſsimorum,

tum, quia contrarium iure non tepetitur expreſſum: tum, quia regula tex. in d. c. ex teoore. & in cap. final. de tempo. otdi. generalis eſt in omni crimine, ergo generaliter eſt accipienda, cùm præcipuè hæc pars ſit benigniot, & mitior. Hætetici ergo, ac filij eorum, non ſunt admittendi ad eccleſiaſticum officium, ſeu beneficium, etſi admitterētut, ipſo iute ſunt priuati. textus in dicto capitulo ſecundo. §. hæretiri. ibi, quòd ſi ſecus, &c. & in capitu. ſtatutum Fœlicis. eodem titul. de hæreticis. libro ſexto. capitul. vt commiſsi. §. priuandi. eodem titul. & libro. ſexto. vide quæ ſcripta ſunt infra titul. 9. l. 1. illud autem quod dixi ſupta, irregularitatem non contrahi per delictum occultū, etiam ſi ſit hæreſis, ſed per ſolam pœoitentiā criminis tolli, crderem atteota diſpoſitione ſarri cōcilij Trideotini Seſsio. 24. cap. 6. iocipien. liceat epiſcopis. itregulates eſſiri, ſed tamen diſpenſatio pertinet epiſcopis, & eorum vicatijs ex ſua delegatione iuxta teoorem ipſius literæ, illud tamen annotandum eſt, quod verba dicti cap. 6. ad fin. ibi, idem in hæreſis crimine in eodrm foro conſcientiæ eis tantum, non eorum vicarijs, ſit permiſſum: ſunt intelligeoda, quòd vicarij epiſcopi ſpecialiter ad hoc deputati poſſunt in irregularitate contracta ex crimine occulto & nou deducto ad forū contenciosum diſpenſare in foro conſcientiæ gratis & impoſita pœnitentia ſalutari, noo tamē poſſunt vicarij horum, viceariorum, & ſic viearij per ſe, & non per ſubſtitutum debent hoc munus exercere. ibi, eis taotum. ſrilicrt, epiſcopis, & eorum vicarijs, vt ſupra dictum eſt, faciunt quæ dixi in c. 1. de offi. vic. lib. 6. an ſubſtitutus ſeu vicarius ſubſtitutum alium, ſeu vicarium creare poſsit, notandū etiam eſt, quod prælatus in caſu dicti cap. 6 propter crimeo audirum in eo foro conſcientiæ, ſubditum ab adminiſtratione beneficij, ſeu officij remouere non poterunt, Sanct. Thom. quodlibet. 5. art. 13. eſſet enim detegete cōfeſsionem, & actū occultum manifeſtare contta piam mentem concilij, quod eſſet iniquum. & contta diſpoſita in iure, eſt tamen dubium an filius reconciliati, vel dānatæ matris per ſaoctum inquiſitionis officium ad mortem, vel alio modo poſsit cathedtam in aliquo ſtudio apptobato conſequi, vel gradum doctoratus, vel à ſuſcepta cathedra ſequuta condemnatione parentum priuati?

Secunda pars tractatus hæreſum.

SED quia hæretico Catholicus opponitur, & qui bene definiunt, contraria 'conſignifirant, vt optimè dicit Sanctus Thomas, ideo inquirendum eſt, Primò quis debeat Catholicus cenſeri, hoc enim ſcito, facile erit dignoſcere, quis reputari debeat hæreticus: Catholicus ergo (vt quibuſdam placet) ille cenſendus eſt, qui integram, & inuiolatam ſeruat Catholicam fidem. Seruare autem integraliter catholicam fidem, eſt omnia, quæ ad fidem Catholicam pertinent explicitè, vel implicitè credere fideliter & abſque dubitatione, & nulli contrario pertinariter adhærere. Et hoc vltimum ideo additur, quia ſtat aliquem implicitè credere omnia, quæ ad fidem Catholicam pettinent, & tamen oon eſſe Catholicum, ſed hæreticum, ſcilicet, ſi pertinacirer adhæreat alirui, quod eſt contra fidem. Vt ſi quiſpiam credens omnia, quæ vniuerſalis eccleſia errdit, pertinaciter teneat, quòd Salomoo fuit patet Dauid, quod eſt contra veritatem ſcripturæ ſacræ ſreundo Regum vndecimo, & Matthæi primo. Si verò quæratur quid eſt implicitè credete? eſt credere alicui vniuerſali, ex quo multa ſequuntur, & nulli contrario pertinacirer adhærete. Vode & credens hanc propoſitionem vniuerſalem, Omnia quæ traduntur io ſarra ſcriptura, & quot modis dicitut hæreticus, & quæ ſit acceptio hæretici, quæ credit vniuetſalis eccleſia ſunr vera, implicitè credit: ſed credens hāc vniuerſalem, poreſt nihilominus pertinaciter diſſentire alicui ſingulari, quæ rontinetur in ſacta ſcriptura, vel doctrina eccleſiæ vniuerſalis, proeo ſcilicèt, quòd non intelligit vel non credir ſingulare illud ſub illa vniuerſali, ſciliret, in doctrina eccleſiæ, vel ſacra ſcriptura rontineri. Si verò quætitur quomodo eſt poſsibile quòd aliquis credat omoia quæ tradir ſcriptura ſacra, vel credit vniuerſalis eccleſia, & tamen pertinaciter adhæreat alicui aſſertioni quæ repugnat vel traditis in ſacra ſctiptura, vel in fide vniuerſalis ecrleſiæ? Ad hoc dicitut, quòd ſicut contingit aliqoid ſeire in vniuerſali & ignorari in parriculari: ſirut poſſum ſcire quòd omnis homo eſt rationalis, & ignorare hanc ſingularem, iſte homo eſt rationalis, demonſttato aliquo quem video à remotis, de quo ignoro an ſit homo, vel brutum: ſic poſsibile eſt, quòd aliquis credat hanc vniuerſalem, Omnia contenta in ſcriptura ſacra & doctrina eccleſiæ ſunt vera, & tamen eredat hanc eſſe falſam, Beatus Lucas fuit diſcipulus Chriſti, quia ignorabat hanc veritatem contineri, vel poſſe inferri ex diuina ſcriptura, quo poſito, ſi pertinaciret adhæreret quacunque ex cauſa huic, Beatus *Lucas* non fuit diſripulus Chriſti, ſiue hoc fareret ex ignorantia, ſiue ratione temporalis cōmodi ſiue principatus & gloriæ cauſa, hæretiens & non catholicus cenſeretur? Tales quidem fuerunt ferè omnes hæretici

per eccleſiam condemnati: tenebat enim totã ſacram ſcripturam eſſe veram, ſed ideo fuerunt iudicati hæretici, quia pertinaciter tenebant aliquid contra ſacram ſcripturam, vel doctrinam eccleſiæ, quod tamen contra eam eſſe non credebant. Si verò quæritur quid eſt credere explicitè. Reſpondetur, quòd credere explicitè, eſt alicui particulari propoſitioni aſſentire, quia in doctrina eccleſiæ continetur. Ideo autem dixi, quia in doctrina eccleſiæ continetur? quoniam ſi illi aſſentiatur propter aliquam rationem aliam, vel authoritatem, talis quidem aſſenſus non erit fides, nec aſſentire erit credere, ſed ſcire, vel opinari. Vt puta, quicũque Chriſtianus etiam ſimplex aſſentit huic, Chriſtus natus eſt de virgine, quia ab eccleſia ita edocetur, nec ad hoc habet inductiuum aliud quam doctrinam eccleſiæ, talis Chriſtianus explicitè credit hanc ſingularem propoſitionem, Chriſtus de virgine natus eſt. Si verò illi aſſentiat, quia in Alcorano continetur, talis aſſenſus non erit fides. Sed quia impoſsibile eſt aliquem etiam doctiſsimum, & tenacis memoriæ virum explicitê credere omnia, quæ in doctrina eccleſiæ continentur, ideo quæritur, quæ ſunt, quæ fideles omnes tenentur explicitè credere, S. Thom. 2.2.q.2.ar.5. huius fuit opinionis, quòd articulos fidei explicitè credere teneantur. Alijs videtur, quòd etſi non omnes articulos, ſaltem eos, qui communiter in eccleſia docentur, & prædicantur fideles ſcire tenentur, & huius opinionis fuit Scotus lib. 3. Sententiarum. diſt. 2. Vnde ſecundum aliquos doctores, quilibet Chriſtianus tenetur explicitè credere articulos de Vnitate & Trinitate diuinarum perſonarum, de remiſsione peccatorum, & de conſequutione vitæ æternæ. Item omnes articulos ad humanitatem Chriſti pertinentes, videlicet, quod Chriſtus conceptus eſt de Spiritu Sancto, natus de virgine, paſſus, quòd in infernum deſcenderit, quòd ſurrexit, & aſcenderit in cælum, & veniet iudicare viuos & mortuos. Inter articulos etiam diuinitatis tenebuntur explicitè credere, quòd omnia viſibilia & inuiſibilia à Deo creata ſunt, quia communiter in eccleſia hæc docẽtur. Et ſi quiſpiã arguat, quòd ſimplices & illiterati non poſſunt intelligere quid per terminos importetur, in quibuſdam articulis, vt puta, in articulis Trinitatis perſonarum. Ad hoc dicendum, quod ſiue capiant, ſiue non neceſſe eſt eos credere explicitè Deum eſſe vnum in eſſentia, & trinum in perſonis. Nam aliâs cùm nullus etiam doctiſsimus capere valeat plenum intellectum horum articulorum, omnes etiam docti & prælati excuſarentur à fide eorum explicita, quod dicendum non eſt. Non autem omnes ad fidem explicitam credibilium pariter tenentur, ſed ſimplices quidem & laici ad fidem articulorum, vt dictum eſt: presbyteri autem, quibus cura animarum non committitur, & à quorum ore non requiritur lex, ſufficit ſi præter hoc tantũ de ſcientia habeant, quòd ea, quæ ad ſacramentum perficiendum ſpectant, rite ſeruare poſsint. Preſbyteri verò, qui curam animarum habent, ſcientiã legis habere debent: non quidem, vt ſciant omnes difficiles quæſtiones legis, quamuis debet ad ſuperiores haberi recurſus, ſed ſciant, quæ populus credere debeat, & obſeruare de lege. Sed ad ſuperiores ſacerdotes, ſcilicet Epiſcopos pertinet, vt etiã ea, quæ difficultatem in lege facere poſſunt, ſciãt. Vnde & Matthæ. 13. apoſtolis, quibus ſuccedunt epiſcopi, dictum eſt, vobis datum eſt noſſe myſteria regni cælorum. Id eſt, vobis incumbit ſcire difficilia & ſecreta legis & eccleſiæ Et Apoſtolus de Epiſcopo dicit ad Ti. quòd amplecti debet fidelẽ ſermonem, qui ſecundùm doctrinam eſt, vt potens ſit in doctrina ſana exhortari, & eos, qui contradicunt arguere. Sanè autẽ exhortari, & contradicentes arguere, non fit ſine ſciẽtia difficiliũ quæſtionũ. Vnde in c. inter alia. de offi. ordi. dicitur, quod Epiſcopi per ſeipſos debẽt miniſtrare populo verbum Dei, & quòd defectu ſcientiæ in eis ad prædicandum reprobandus ſit omnino, nec de cætero tolerandus. Et inter epiſcopos râro magis hoc ſcire tenentur, quanto in maiori gradu collocantur, ſicut. S. Thomas dicit. 4. Sententiarum. diſt. 24. q. 1. art. 3. quæſtiuncula. 2. Ex præmiſsis inferũtur aliqua corollaria. Primum eſt, quòd laicus etiã ſimplex catholicus eſſe poteſt: nã ſeruare poteſt integram & inuiolatam catholicã fidem. Si enim explicitè credat ſaltim articulos fidei, qui cõmuniter in eccleſia prædicantur, & implicitè credat omnia vera eſſe, quæ in fide vniuerſalis eccleſiæ continentur, & nulli contrario pertinaciter adhęreat, catholicus eſt, & fidem ſeruat integram, & inuiolatam. Secundum eſt, quòd ſine fide explicita, ſaltem articulorum, qui in eccleſia communiter prædicantur, nullus ſaluus eſſe poteſt, ſi tamen doli capax ſit, & annos diſcretionis attigerit. Tertiũ eſt, quod fides explicita reſpectu credibilium, non eſt in omnibus fidelibus æqualis, ſed maior in maioribus, id eſt, in epiſcopis, & inter epiſcopos, maior in ſummo epiſcopo, id eſt, in Papa, ad quẽ omnes quęſtiones legis referendæ ſunt. Quartũ eſt, quòd quamuis ex parte minorũ, id eſt, ſimplicium determinatus ſit numerus eorum, quæ explicitè credi debent, non tamen ita determinatus eſt ex parte maiorum, id eſt, presbyterorum & epiſcoporum. Quintum eſt, quòd ſine fide implicita poteſt eſſe ſaluus. Licèt enim ponatur aliquem explicitè ſcire & credere omnia, quæ eccleſia vſque nunc tenenda & credẽda docuit, neceſſariũ eſt tñ, quod talis paratꝰ ſit credere omnia, quæ eccleſia cre-

credenda, & tenenda eſſe docuerit. Sextum eſt, quòd ex parte ſimplicium minor eſt fides eorum, quæ explicitè credunt, id eſt, pauciora ſunt, quæ creduntur explicitè: maior eſt autem fides implicita, id eſt, multa ſunt, quæ implicitè credunt. In prælatis maior fides eſt explicita, quàm in ſimplicibus & vetulis, quia ſcilicet ad plura credenda explicitè tenentur: minor autem eſt implicita, id eſt, pauciora ſunt, quæ implicitè credunt. Et inter prælatos quanto maiori gradu collocantur, tantò magis creſcit explicita fides, & minuitur implicita. Septimum eſt, quòd ad ſalutem neceſſariũ eſt habere fidem explicitam, nam cum altera tantum nemo poſſet ſaluus fieri, vt probatum eſt. Faciunt ad l. 1. titu. 1. lib. 1. ſupra. Habito ex ſuperioribus quis dicatur hæreticus, & quis catholicus cenſeri debeat, non erit ab re, ſi quæratur, ſecundò vtrum omnes hæretici, ſint hæretici neſcienter. Ad quod eſt dicendum quòd non, ſed quòd eorum quidam ſunt hæretici ſcienter, & quidam neſcienter. Scienter hæretici dicuntur, non qui ſciunt ſe eſſe hæreticos, vel errantes, impoſsibile enim eſt, quòd aliquis ſciat ſe errare, ſed qui mente tenent aſſertionẽ, quam ſciunt eſſe contrariam fidei Chriſtianæ: huiuſmodi ſunt omnes illi, qui putant fidem Chriſtianam pro aliqua parte falſam, aut vanam, & vniuerſaliter omnes, qui meute, & animo à fide apoſtatant. Tales enim quamuis neſciãt ſe errare, imò putant, quòd veriùs ſentiunt, quàm catholica eccleſia, ſciunt tamen ſe difformari, & contraire doctrinæ eccleſiaſticæ. Neſcienter hæretici dicũtur, qui licèt credant in genere totam fidem Chriſtianam eſſe veram, in aliquo tamen articulo ſpeciali errant contra eam. Quod dupliciter poteſt contingere. Vno modo, ſi teneant aliquas aſſertiones eſſe falſas, quæ ſub forma propria in ſcriptura canonica cõtinentur, pro eo, quòd putant, non omnem ſcripturam, quæ in veritate canonica eſt, ad fidem Chriſtianã pertinere, huiuſmodi ſunt Manichæi, qui totum vetus teſtamentum reſpuunt, ſolum nouum teſtamentum, & adhuc non totum, ſed in parte recipientes, quia ſolùm illud, quod ipſi recipiunt, ad fidem Chriſtianam pertinere putant, qui propter hoc hæretici erant, ſed neſcienter, quia neſciebant ſe tenere contra fidem Chriſtianam, imò ſe ſolos veros Chriſtianos exiſtimabant, alios autem, qui vtrunque teſtamentum recipiunt, hæreticos, & errantes reputabant. Alio modo dicuntur hæretici neſcienter, qui credunt omnes aſſertiones, quæ in ſcriptura canonica ſub forma propria continentur, eſſe veras, & omnes libros canonis eſſe tenendos infallibiliter, tamen cũ hoc credunt aliquam aſſertionem, quæ ex contentis ibidem neceſſariò infertur eſſe falſam, pro eo quòd putant non neceſſariò, ſequi ex contentis in canone. Quod propterea contingit, quia ſcripturas aliter intelligunt, quàm ſenſus Spiritus ſancti flagitet. Huiuſmodi erant Arriani hæretici, aſſerentes filium eſſe minorem patre, contra illud, Ego & pater vnum ſumus Ioann. 10. Et contra illud, Qui videt me, videt & patrem: nam ego in patre, & pater in me eſt. Ioann. 14. quas ſcripturas ipſi male interpretabantur. In hoc genere hæreticorum ſunt Sabelliani, & ferè omnes hæretici, præter eos, qui aliquam partem canonis reſpuũt. Sed contra videtur, quòd hoc modo nullus ſit neſcienter hæreticus: quia quicunque eſt neſcienter hæreticus hoc modo, habet fidem implicitam de omnibus, credit enim totam fidem Chriſtianam eſſe veram, ſed fides implicita cum fide explicita articulorum ſufficit ad hoc, vt aliquis ſit catholicus, vt ſupra eo. titul. dictum eſt cap. 2. ergo nullus talis eſt hæreticus. Ad hoc dicitur, quòd ad hoc quòd aliquis reputetur catholicus non ſufficit quod credat totam fidem Chriſtianam eſſe veram, ſed cum hoc requiritur, quòd non credat aliquid pertinere ad fidem Chriſtianam quod non pertinet, & quòd nulli errori contra eam pertinaciter adhæreat. Hæretici autem neſcienter licèt credant totã fidem Chriſtianam eſſe veram, credunt tamen aliquid pertinere ad fidem Chriſtianam, quod in veritate non pertinet, & pertinaciter adhærent alicui errori, qui in veritate contrarius eſt fidei Chriſtianæ, licèt ipſi non credant contrarium eſſe, & propterea ſint hæretici: aliàs enim ſtaret aliquem eſſe catholicum, qui crederet omnia euangelia eſſe falſa, putans ea non pertinere ad fidem Chriſtianam, quod eſt abſurdum. Quæritur præterea, tertio quid ſit pertinacia, & quotuplex ſit. Ad cuius reſponſionem primò ſunt quædam prænotanda. Quorum primum eſt, quòd pertinacia opponitur perſeuerantiæ, perſeuerantia autem eſt, ſecundum Tullium in ſua Rhetorica, in ratione bene conſiderata ſtabilis & perpetua manſio, vnde per oppoſitum, pertinacia erit ſtabilis & perpetua mãſio in errore minùs bene conſiderato. In hoc enim conueniunt perſeuerantia, & pertinacia, quòd ſcilicet vtraque habet ſtabilem & firmam manſionem: differunt tamen, quia perſeuerantia habet ſtabilem & firmam manſionem in bene conſiderata ratione, pertinacia autem in errore. Differunt etiam pertinacia & contumacia: quoniam contumacia eſt quædam voluntaria inobedientia, qua quis monitionem iudicis implere contemnit, vt colligitur ex c. 2. de dolo. & contu, iuncta gloſſ. in ver. cõtumaciter. Pertinacia autẽ eſt ſtabiliſmãſio in errore, ſiue cõcurrat inobediẽtia ſuperioris, ſiue nõ. Differunt ergo ſicut ſuperius & inferius: omnis enim cõtumacia eſt pertinacia, ſed nõ cõuertitur. Huic aũt deſcriptiõi pᷣtinaciæ cõcordat deſcri

ptio pertinacis poſita ab Iſidoro, in qua ſic dicit, Pertinax eſt impudenter tenax. Ille autem eſt impudēter tenax, qui tenet errorē, quē dimittere debet. Pertinacia vero ſpecialis, de qua ad præſens loquimur, poterit ſic definiri, Pertinacia eſt in errore contra fidē & doctrinā eccleſiæ ſtabilis manſio. In hac definitione, ly, manſio ſtabilis in errore, ponitur loco generis, ly verò, contra fidē & doctrinam eccleſiæ, ponitur loco differētiæ. Per hoc enim pertinacia infidelitatis diſtinguitur ab alijs pertinacijs, quæ in errore conſiſtunt, quæ contra fidem non eſt. Ex præmiſsis inferunt aliqui, quòd Iudæi, & Gentiles, qui in errore ſuo perſeuerant, pertinaces ſunt dicendi. Quod verum eſſet de Iudæis, & Gentilibus, qui de catholica veritate informati, à ſuis erroribus non diſcedunt. Secùs videretur de his, qui nunquam de fide catholica informati à ſuis fuerunt, nec per eos ſtetit, quominus informarētur: tales enim quia neſciunt ſe in errore eſſe, non propriè pertinaces dicendi ſunt. Duplex autem poteſt pertinacia inueniri, vna mentalis, & alia exterior. Mentalis vel interior pertinacia eſt, quando quis pertinaciter corde adhæret prauitati hæreticæ, vel pertinaciter dubitat de catholica veritate. Exterior pertinacia eſt, quæ in voce, vel facto exteriori conſiſtit. Prima pertinacia non poteſt aliter, quàm per præſumptionem probabilem vel violentam conuinci, quia non ſemper exteriora interioribus reſpondent: imò plerunq; vox cordi, & cor voci & operibus cōtradicit. Huius autem pertinaciæ tres modi ſunt. Primus eſt, ſi quis obſtantibus miraculis, quæ pro firmanda fide Chriſtiana audit facta eſſe, putat eam falſam, vel dubiam. Secundus eſt, cum quis in generali credit totam fidem Chriſtianam eſſe verā, alicui tamen errori quem neſcit in ſpeciali contra fidem eſſe adhæret tam fortiter, quòd quātūcunque ſibi oſtenderetur ad fidem pertinere, errorem nullo modo dimitteret, ſed antè putaret fidem Chriſtianam eſſe falſam. Tertius modus eſt, cùm aliquis inhæret alicui errori, qui eſt contra fidem & negligit quomodo & quando debet quærere veritatem, talis enim nō eſt paratus corrigi, ſi perſiſtit in errore, quem de neceſsitate ſalutis dimittere tenetur: iſta enim negligentia, vel ignorantia affectata, pro pertinacia reputatur. Inter has autē pertinacias ſola interior eſt, quæ hominem facit pertinacem: nam ſi daretur exterior ſine interiori, non eſſet verè pertinax, qui exteriorem tantū habet, eccleſia tamē, quæ de exterioribus iudicat, talē iudicaret pertinacē. Et notandū, quòd ſicut dictum eſt c. præcedēti, quòd hæreticorū quidā ſunt ſcienter hæretici, alij verò neſcienter, ita dicendū eſt de pertinacibus. Pertinaces enim ſcienter dicēdi ſunt, qui credunt, vel dubitant fidem Chriſtianam eſſe falſam, vel dubiam. Neſcienter verò pertinaces ſunt, qui tenentes fidē Chriſtianā eſſe veram, alicui errori contra fidem pertinaciter inhærent, quē nō eſſe cōtra fidē putāt. Et ſic per ea quę dicta ſunt, facilis erit ad quæſtionem reſponſio.

¶ Quæritur inſuper quarto. Quæ ſint verba & facta exteriora, ex quibus aliquis in foro exteriori cōuincitur eſſe pertinax. Ad hoc quidā dicunt, ꝙ plures ſunt modi, quibus poſſunt aliqui de pertinacia conuinci. Primus modus eſt, cùm quis facto vel verbis oſtendit ſe non firmiter credere fidem Chriſtianam eſſe veram, & ſanam, vtpote ſi negat fidem, vel dicit eam vel falſam, vel dubiam, vel ad aliam ſectam ſe conuertit, vtputa ſi facit ſe circuncidi, vel Mahometum adorat, conſtito enim de aliquo iſtorum, talis ſine vlteriori examine reputādus eſt pertinax, & hæreticus. Et ſi cōuictus fuerit, vel confeſſus in iudicio quod tale aliquid fecerit, cenſendus eſt pertinax hæreticus manifeſtus. Excuſatur tamen ab hæreſi, negans catholicam fidem, vel factum hæreticale committens, ſi metu mortis, & pro ea vitāda hoc fecerit. Et per hūc modum excuſatus eſt beatus Marcellinus ab hæreſi, licèt idolis immolauerit. Excuſatur etiam ſecundò, qui committit actū hæreticalem, & ab hæreſi & à peccato, ſi hoc fecerit abſoluta coactione: facta enim per vim præciſam & abſolutam, nulla ſunt, & pro infectis habentur, vt in ca. 1. & in c. ad audientiā. cū alijs. de his quæ vi metùſve cauſa fiūt & in ca. maiores. de baptiſ. Sed contra hoc quidam obijciūt dicētes, quòd, ea quæ ſunt per ſe mala fieri non debent ab aliquo & propter metū mortis. Sunt enim quædā, vt Ariſtoteles inquit lib. 3. ethicorum cap. 1. ad quæ nemo cogi debet, ſed mortem potius, ac extrema omnia perferre, alias enim vt iſti dicunt, tales propter metum mortis etiam à peccato excuſantur. Ad hoc dicunt, quòd pertinacia requirit ſpontaneam voluntatem: qui autem metu mortis aliquid faciunt, non videntur habere voluntatem ſpontaneam, & per conſequens pertinaces non ſunt. Alijs videtur obiectio concludere, & dicunt quòd licet tales in veritate ſint pertinaces, tamen ratione metus eccleſia habet eos excuſatos, ita vt non condemnet ad pœnas pertinacium. Sicut ſi quis metu mortis iuraret falſum, periurus eſſet licet iudicio humano periurus non iudicaretur. De quo doctores dicunt in capitul. ſi verò. & in capitul. querelam. de iur. iuran. Secùs autem dicendum eſt de illo, qui extra metum mortis, propter cupiditatem, vel aliam cauſam hæreticale factum commiſit, talis enim humano iudicio hæreticus reputatur, quāuis mente hæreticus nō fuerit. Secūdus modus pertinaciæ ſecundū aliquos eſt, ſi quis diceret aliquam partem veteris, vel noui teſtamenti cōtinere aliquod falſum, aut non

Digitized by Google

non eſſe recipiendam à catholicis, talis enim ſtatim eſt iudicandus pertinax, niſi fortè fuerit adeò ſimplex, quòd neſciet, qnid per nouum & verus teſtamentum importetur, & ſeductus ab alijs ita dicat, firmiter tamen credit totam doctrinam eccleſiæ eſſe recipiendam, tunc enim per ignorantiam excuſatur, nec ſtatim eſt reputandus hæreticus, ſed informandus eſt priùs de veritate, & examinandus, an ſit paratus corrigi. Sed nunquid ſi aliquis laicus, qui de libro Threnorum nunquam audiuit, diceret illum non pertinere ad vetus teſtamentum; reputaretur hæreticus. Ad hoc dicendum, quòd multum refert dicere, aliqua pars noui vel veteris teſtamenti eſt falſa, & dicere, quòd aliquis liber non pertineat ad teſtamentum vetus vel nouum qui tamen ſecundùm veritatem pertinet. Prima enim aſſertio indicat aſſerentem eſſe hæreticum, & pertinacem. Nemo enim, vt iſti dicunt eſt alicuius rationis capax, qui non intellexerit, quicquid in nouo & veteri teſtamento continetur, ad veritatem catholicam pertinere. Secùs eſt de ſecunda aſſertione. Non enim omnes ſciunt, qui libri pertineant ad vetus & ad nouum teſtamentum. Si tamen vir literatus, & præſertim doctus in ſacris literis ſciens qui libri pertineant ad vetus teſtamentum, diceret quòd liber Ruth vel Threnorum non pertinet ad teſtamentum vetus, ſtatim iudicandus eſſet hæreticus, & incorrigibilis, niſi talia verba ex ſurreptione dixerit, & ſtatim ſe emendauerit, talis enim ab hæreſi excuſatur. Quicquid tamen dicatur ab alijs, tutiùs videtur dicere, quòd apud eccleſiā, non iudicabitur pertinax aliquis iſtorum, niſi poſt informationem ſuam obſtinatè in ſuo errore permaneat. Sed contra hoc quod dictum eſt, incorrigibilis, obijcitur. Incorrigibilis eſt, qui corrigi non poteſt; nullus autem eſt viuens, qui nõ poſsit corrigi. dicit enim Leo Papa, Nemo deſperandus eſt dum in hoc corpore conſtitutus eſt. vt habetur in cap. Nemo. de pœnit. diſtinct. 7 1. ergo nullus eſt incorrigibilis. Ad hoc dicendum, quòd incorrigibilis dicitur aliquis dupliciter. Vno modo, qui corrigi nõ poteſt & hoc modo dæmones & damnati dicuntur incorrigibiles, qui proponit & non vult corrigi in propoſito. Incorrigibilis accipitur in ſecunda ſignificatione, non in prima, & dicitur incorrigibilis, qui eſt pertinax, obſtinatus, & durus, ſeu qui proponit nunquā diſcedere à ſententia ſua, licet interdum ab ea diſcedat, & corrigatur. Tertius modus eſt, ſi quis tenet vniuerſalē eccleſiā errare, vel erraſſe, ex quo cępit cōgregari, licèt credat fidem Chriſtianā à Chriſto & Apoſtolis traditā in nullā ſui parte cõtinere mēdaciū, talis enī, vt dicunt, ſtatim eſt pertinax, nec examinandus eſt an ſit paratus corrigi. Probatur ſic, Eadem omnino eſt fides Chriſtiana, & fides vniuerſalis eccleſiæ: ſed dicēs fidē Chriſtianā eſſe falſam ſtatim reputandus eſt pertinax, igitur, & dicēs vniuerſalē eccleſiā errare. Sed cōtra iſtam cōcluſionē inſtatur ab alijs hoc modo, Non quilibet Chriſtianus tenetur explicitè credere, quòd eccleſia vniuerſalis errare nõ poteſt: ergo ſi dicat eccleſiā vniuerſalē errare, vel erraſſe, nõ eſt reputādus pertinax, ſed examinādus eſt an ſit paratus corrigi. Conſequentia tenet: quia pro nullius hæreſis aſſertione debet quis ipſo facto cēſeri pertinax, niſi cuius oppoſitū tenetur credere explicitè. Antecedens probatur, Quia non quilibet tenetur credere explicitè antecedens hoc, ſcilicet, vniuerſalis eccleſia, non errat. Quod ſic probatur. Eccleſiā enim non errare habetur ex eo, quod Chriſtus dicit Matth. vlt. Ego vobiſcū ſum vſq; ad conſummationē ſeculi. & ex eo quod dicit *Lucæ*. 22. Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua. quorū neutrū tenētur fideles (ſaltim illiterati) explicitè credere. Quod autē non teneantur credere hoc explicitè, probatur: quia ſi tenerētur, aut hoc eſſet, quia in diuina ſcriptura continetur, aut quia ad doctrinam eccleſiæ neceſſariò infertur, aut quia eſt ab vniuerſali eccleſia approbatum, aut quia eſt apud oēs fideles tāquā catholicū diuulgatū. Non propter prima quatuor, quia nõ quilibet tenetur explicitè credere omnia, quæ in ſacra ſcriptura cõtinētur, vel quæ per eccleſiam approbātur, vel ex eis neceſſariò inferūtur. Nec propter quintū: quia hæc veritas, eccleſia vniuerſalis errare non poteſt non eſt apud omnes fideles diuulgata, imò multi ſunt, qui nihil de ea audierunt. Propter hoc dicit quædā opinio, quòd ſi quis diceret vniuerſalē eccleſiā errare vel errare poſſe, nõ eſt ſtatim iudicandus pertinax donec examinaretur an eſſet paratus corrigi. Ad argumētū autē in principio factū reſpōdet, ꝙ peccat per fallaciā figuræ dictionis, ꝙ licèt eadē ſit fides Chriſtiana, & fides vniuerſalis eccleſiæ tamen quia ly, vniuerſalis eccleſiæ, importat Chriſtianos in recto, quos ly fides Chriſtiana importat in obliquo, non ſequitur, quilibet tenetur explicitè credere fidē Chriſtianā eſſe veram, ergo & eccleſiā vniuerſalē nõ errare. Sed tenētes hunc modū de pertinacia cōuincendi, ad hoc ita reſpondēt. Dicūt enim, ꝙ quandoq; neceſſe eſt cōſequēs credere antecedens, ꝙ propterea eſt, quia ſæpe cōſequēs eſt apud omnes catholicos diuulgatū, & nõ antecedēs; & ita eſt de iſta, eccleſia vniuerſalis non errat in fide nec errauit, quæ ſub ijs verbis, vel æquipollētibus eſt apud oēs catholicos diuulgata: quilibet enim Chriſtianus putat ſe tenere illā fidē, quā tenet vniuerſalis eccleſia, & illā eſſe vniuerſalē eccleſiā, quæ ſecū in fide cōcordat: & ideo ſicut iſta fides Chriſtiana eſt vera, eſt apud omnes catholicos diuulgata, & eſt a quolibet explicitè creden

da, ita & iſta fides vniuerſalis eccleſiæ eſt vera fides, eſt apud omnes diuulgata, & explicitè credenda, quare illam negans, ſtatim eſt habendus pertinax. Quartus modus eſt, quo ſtatim aliquis pertinax iudicatur, ſi quis Chriſtianus capax rationis, & intelligens negat aliquam aſſertionem catholicam, quæ apud omnes catholicos & fideles cum quibus conuerſatur, tanquam catholica diuulgatur, & à prædicatoribus verbi Dei publicè publicatur, & prædicatur: ſicut apud omnes catholicos publicè diuulgatur, quod Chriſtus fuit crucifixus vnde oſtenditur & à prælatis & doctoribus hoc publicè docetur, & ideo ſiquis inter Chriſtianos nutritus negaret Chriſtum eſſe crucifixum, eſſet ſtatim pertinax cenſendus, & quanto magis eſſet inter Chriſtianos conuerſatus, & plures intraſſet eccleſias, & verbum Dei à pluribus audiuiſſet, & maiorem literaturam in ſacris literis habuiſſet, tanto fortiùs pertinax præſumeretur. Quod autem negans aliquam aſſertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam ſit ſtatim abſque examinatione pertinax iudicandus, probatur tripliciter. Primò ſic. Sicut nulli licet ignorare ea, quæ publicè fiunt. vt in cap. quod dictis. 16. diſtinct. & in cap. qui habuiſtis. 12. quæſtion. 2. & in cap. licet. §. quæ. t. 1. ff. de inſtitoria l. ſed et ſi. C. de liberali cauſa ſi filiũ. cũ alijs multis. ſic non licet ignorare ea, quæ publicè diuulgantur, & tanquam catholica prædicantur: qui autem negat aſſertionem catholicam, quam ſcire tenetur, & publicè diuulgatur, ignorare non præſumitur: ergo qui negat aſſertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam, ſtatim eſt pertinax iudicandus. Secundò ſic. Negans aſſertionem catholicam ad omnes catholicos diuulgatam, non poteſt à pertinacia per ſimplicitatem vel ignorantiam excuſari. Quod non per ſimplicitatem patet, quia ponitur quòd talis negans eſt capax rationis & intelligens: ſi enim careret vſu rationis, vel eſſet alienatus à ſenſu bene: excuſaretur, quod ignorantia iuris diuini vel naturalis neminem excuſat, vt notatur in §. notandum. 1. quæſtion. 4. ergo talis non poteſt à pertinacia, vel prauitate hæretica excuſari. Conſequentia patet. Quia ignorantia & ſimplicitas excuſant negantes catholicam veritatem vt in capi. dixit Paulus. & in capit. qui in eccleſia. 24. quæſtion. 3. Sed quæritur, cùm multa proponantur etiam à prædicatoribus, quæ non pertinẽt ad catholicam veritatem, ſi negans huiuſmodi aſſertionem publicè diuulgatam neſciat eam ad catholicam veritatem pertinere, erit ne pertinax cenſendus? Reſpondeo, quod apud Deum excuſaretur, qui intuetur cor, apud eccleſiam tamen cenſeretur pertinax, niſi ignorantiã ſuam legitimè probaret, ſcire præſumitur, quod veritas illa catholica fuerit. Tertiò ſic. Qui negat aſſertionẽ catholicam, quam debet & tenetur explicitè credere, eſt iudicandus pertinax & hæreticus: ſed quilibet Chriſtianus tenetur explicitè credere omnem aſſertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam, ergo qui eam negat, eſt pertinax & hæreticus cenſendus. Maior patet, Quia ſicut quilibet tenetur explicitè credere aliquid, ita tenetur vitare errorem illi contrarium. Probatur minor. Quia ſi aliquis tenetur explicitè aſſertionem catholicam credere, aut ad hoc tenetur, quia eſt apud omnes catholicos diuulgata, aut quia ſic oſtenditur per diuinam ſcripturam vel determinationem eccleſiæ. Si detur primum, habetur intentum. Secundum autem dari non poteſt: quia ſi ſic, tunc veritas, quæ non eſt contenta in ſacra ſcriptura, negari poſſet, & falſitas affirmari, quæ ipſi repugnat, quorum vtrunque eſt falſum. Non enim negari poteſt, Chriſtum natum eſſe de virgine, licèt in forma in ſacra ſcriptura non cõtineatur. Neque affirmari poteſt, quòd Saracenorum ſecta ſit vera, quamuis oppoſitum eius non ſit explicitè in ſacra ſcriptura contentum. Sed contra, Negans veritatem catholicam, de qua neſcitur an per regulam fidei, hoc eſt, per ſacram ſcripturam confirmetur, & eſt paratus corrigi, non eſt iudicãdus pertinax, vt gloſſ. dicit in cap. neque licuit. 16 diſt. ſed poſsibile eſt, quòd negans catholicam veritatem ſit paratus corrigi, ergo non erit pertinax donec oſtendatur ſibi, quod affirmatio illa diuulgata ſit, & ſacræ ſcripturæ contradicat. Ad hoc dicendum ſecundum quoſdam, quòd licèt talis in veritate eſſet paratus corrigi, tamen quantumcunque hoc dicat, eſt contra eum violenta præſumptio de oppoſito, pro eo quòd ſcit aſſertionem quam negat, eſſe tam publicè prædicatam per eccleſiam, quod non eſt ei credendum, cum dicit ſe paratum corrigi. Vnde & de talibus dicitur de hæret. cap. 1. Nec eis omnino credendum eſt, qui fidem veritatis ignorant, talibus enim nec contra alios, nec cùm de ſe ipſis teſtimonium perhibent, eſt credendum. Quintus modus eſt, ſi quis negat catholicam aſſertionem, de quo eſt violenta præſumptio, quòd eam ſciat in ſacra ſcriptura, vel determinatione eccleſiæ contineri: veluti ſi conſtet eum illam aſſertionẽ priùs in ſacra ſcriptura, vel determinatione eccleſiæ cum intellectu legiſſe, vel ex intentione docuiſſe, vel publicè, vel occultè aſſeruiſſe de tali enim ſi non ſit probabile oblitum eſſe eorum, quæ prius nouit, violenta præſumptio eſt, quòd ſcienter negat catholicam veritatem, & per conſequẽs quòd eſt pertinax. Quod tripliciter probatur. Primo, quia talis aliquando ſciuit illam veritatem eſſe catholicam, & non eſt oblitus, ergo adhuc ſcit illam eſſe catholicam, &

per

Digitized by Google

per conſequens negans eam, videtur ex propoſito negare, & ſic erit pertinax. Secundo, quia talis eſt apoſtata, quia abijcit veritatem catholicã, quã prius nouit eſſe catholicã, ergo eſt pertinax. Ille enim apoſtata eſt, qui veritatem catholicam, quã ſemel habuit, abijrit, & ab ea retrocedit. Tertio talis eſt peior infideli, ergo pertinax. Conſequentia patet, Quia infideles ſunt pertinaces. Antecedens probatur, Quia melius eſt viam Domini non cognoſcere, quam poſt agnitam retroredere, vt dicitur. 2. Petri. 2. & tranſumitur in capit. quidam. de apoſtat. Sed quid ſi talis negans catholicam veritatem dicat, quod quamuis eam legerit, aut docuerit, nõ ſciuit eam eſſe catholicam, vel dicat, quod paratus eſt corrigi. Ad hoc quidam dicunt, quod in tali caſu non eſt ei credendum, nec in primo, nec in ſecundo dicto. Quod non in primo, patet: quia ei, qui ſibi ipſi contrarius inuenitur, non eſt credendum in ſecundo dicto eius. vt in capit. per tuas de proba. vnde glo notat in capit. literas. de præſumptionibus. hoc eſt notabile, quod ſemper ſtandum eſt primo dicto alicuius, ſi poſtea dicat contrarium & in alio iudicio, ſupra de teſtib. cum in tua. vel etiam extra iudicium ſupra de proba. per tuas ſed talis inuenitur ſibijpſi contrarius, dũ veritatem, quam prius verbo vel opere ionuit ſe cognoſcere catholicam veritatem, poſtea dicit ſe non nouiſſe eam eſſe catholicam, quare huic ſecũdo dicto eius non eſt ſtandum, nec credendum. Nec etiam ſecundo eius dicto erit credendũ: quia nulli erranti credendum eſt quod ſit paratus corrigi, niſi qui præſumitur ignoranter, à fide deuiare, imo præſumendum eſt eum diſceſsiſſe à fundamento propter quod catholicæ veritati adhæſit, hoc eſt, à ſacra ſcriptura vel doctrina eccleſiæ, & credere hæc eſſe falſa. Sextus modus eſt, ſi quis legitime correctus ſe non corrigit, aut emendat, ſuam ſcilicet hæreſim reuocando, talis enim præſumitur non eſſe paratum corrigi, & ita pertinax cenſendus eſt, vt manifeſte colligitur ex Auguſtino in cap. qui in eccleſia. 24. quæſti. 3 ſic dicente, Qui in eccleſia Chriſti morbidum quid, prauum que ſapiunt, ſi correcti vt ſanum ſapiant emendare nolunt, ſed ſua dogmata defenſare contendunt hæretici ſunt. Sed quia hic modus certiſsimus & nominatiſsimus, ideo circa illum quæruntur duo. Primo, quæ correctio ſufficiens & legitima reputetur. Secundo ad quem ſpectat errantem corrigere. Ad primum dicendum, quod illa correctio ſufficiens & legitima reputetur, qua aperte oſtenditur erranti, quod aſſertio ſua catholicę veritati repugnat, taliter, quod iudicio intelligentium nulla poteſt tergiuerſatione negari, cum illud ſit ſibi ſufficienter oſtenſum. Sicut ſi aſſerenti ex ignorantia euangelij Ioannis quod Chriſti crura in cruce fracta ſunt per milites, aliquis apertè oſtenderet oppoſitum ex textu euangelij Ioannis. 19. capitul. ſic dicentis. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus eſt cum eo: ad Ieſum autem cum veniſſent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerũt eius crura. Tali aperte oſtenſum eſt, quod aſſertio eius catholicę veritati repugnat. Item ſi aſſerenti duas perſonas eſſe in Chriſto, oſtenderetur per textũ Synodi Epheſinæ illum eſſe errorem condemnatum, nulla poſſet tergiuerſatione negare, quin illi eſſet ſufficienter oſtenſum, quod aſſertio ſua determinationi eccleſiæ repugnaret. Ex qua regula inferuntur duo corollaria. Primum, quod ad legitimam correctionẽ tenetur correctus ſtatim errorem ſuum dimittere, ita quod ſi poſt continuatur eundem errorem verbo, vel ſcripto tenere, eſt pertinax reputandus. Secundum eſt, quod ad nudam monitionem, vel increpationem non ſolum charitatiuam non habentis iuriſdictionem, ſed etiam coactiuam prælati ſui, nemo tenetur errorẽ ſuum corrigere, ſi prædicto modo oſtenſum fuerit eum catholicæ veritati repugnare. Quod autem hoc ſit verum, ſic patet, Primo, quia doctores & tractatores ſcripturæ ſacræ in expoſitione & intellectu eiuſdem, præferuntur prælatis etiam habentibus iuriſdictionem, licet in definiendis cauſis pontifices eis præferantur. vt aperte ſcribitur in text. & glo. ſumm. 20. diſtinct. ca. 1. ergo ad minus doctores Theologici non tenentur ad nudam correctionem prælatorum reuocare errores ſuos, niſi oſtenſum fuerit eis, quod errant contra fidem, nec loquitur ibi tex. de doctoribus ab eccleſia approbatis tantum, vt de Auguſtino, Hieronymo, Ambroſio, & Gregorio, ſed etiam de alijs. Comparat enim ibi ſtatum doctorum ſtatui Pontificum, nec vocantur ibi doctores ij, qui doctoratus inſignia acceperunt, ſed qui ſcripturarum ſufficientem peritiam habent, ſiue magiſtri, ſiue Licentiati, ſiue bacchalaurei ſint. Secũdo, quia ſubditi in his, quæ fidei ſunt, non tenentur prælatis ſuis fidem indubiam adhibere: quia prælati ex ſimplicitate & ignorantia, & malitia errare poſſunt contra fidem, ſicut & ſubditi, & propterea ad eorum nudam monitionem non tenetur aliquis errorem ſuum reuocare. Tertio, quia prælati parati eſſe debent ad ſatis faciendum poſcentibus rationem de fide, iuxta illud. 1. Petri. 3. prælatis ſcribentis, Parati ſemper ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt fide. Ergo ſubditi non tenentur opiniones ſuas erroneas propter quancũque correctionem prælatorum reuocare, niſi fuerit legitima correctio, reddita ſcilicet, à prælatis ratione ſuæ correctionis. Quarto, à mandato, vel ſententia prælati mandantis, quod ſubditus erro-

Digitized by Google

rem ſuum reuocet, & non demonſtrantis per regulam fidei, quod error ille fidei repugnat, licet ſubdito appellare, ſi non credat ſe errare: ergo nõ eſt neceſſe cum tali mandato obedire. Conſequentia patet: quia vbi eſt legitima appellatio, mandatum fuit iniuſtum, vt notatur in ca. vt debitus. de appe. Antecedens patet, quoniam alias prælatus poſſet errando mandare ſubdito, quod à catholica veritate diſcedat. Et ſi dicatur, quod ſecundum hanc rationem etiam legitime correctus non teneetur reuocare errorem, ex quo poteſt appellare. Reſpondetur, quod non eſt ſimile: quia correctus legitime à prælato ſi appellat, appellat fruſtratorie, & apud Deum peccat, & per eccleſiam puniri debet, non autem ſic eſt in non correcto. Propter has rationes & ſimiles dicunt, quod non ſolum ad nudam monitionem prælati inferioris, ſed nec & Papæ non tenetur aliquis errorem ſuum reuocare, niſi Papa oſtendat illum fidei repugnare: tum, quia Papa ſæpe eſt illiteratus: tũ quia poteſt errare: inquantum homo particularis, tum, quia tenetur reddere rationem: tum, quia in cauſa fidei ab eo licet appellare. Primum vero corollarium ſic perſuadetur. Primo, quia Auguſtinus dicit, & habetur in cap. qui in eccleſia. 24. quæſtion. 3. quod qui in eccleſia morbidum aliquid ſapiunt, & correcti vt ſanum ſapiant, emendari nolunt, hæretici ſunt. Sed tales ſunt illi, qui tenentes errorẽ contra fidem, per aliquem edocentur legitime, quod error ſuus contra fidem ſit: ergo hæretici ſunt. Secundo, quia tenens errorem contra fidem, qui nõ eſt paratus corrigi, eſt hæreticus, vt ex dictis patet ſed ille, qui tenet errorem, de quo manifeſte oſtẽditur, quod fidei repugnet, & non dimittit eum, cum non eſt paratus corrigi, ergo eſt pertinax & hæreticus. Tertio quia ſi quis tenens errorem per ſeipſum veritatem inuenerit, tenetur ſtatim errorem ſuum reuocare, ergo ſi ab alio doceatur, nihilominus tenebitur. Sed contra hæc duo corollaria inſtatur, & primo contra ſecundum ſic, Quia aut errans tenet hæreſim damnatam explicite, aut tantum implicite. Si explicite tenet, ad ſimplicem monitionem prælati tenetur eam reuocare. Dicitur enim in cap. quicunque. 24. quæſti. 1. Quicunque in hæreſim ſemel damnatam labitur eius damnatione ſe ipſum inuoluit. Ex quibus verbis colligitur, quod qui lapſus fuerit in damnatam hæreſim, damnatus eſt. Quod etiam ex capit. maiores. & cap. Achacius. ea. cau. & quæſt. confirmatur: ſed hæreticus tenetur ſtatim reuocare hæreſim ſuam, ergo à fortiori tenebitur ad nudam prælati correctionem. Et confirmatur per eccleſiæ conſuetudinem. Nam Inquiſitores hæreticæ prauitatis conuictum quencunque, qui tenuit dãnatam hæreſim explicite tanquam hæreticum puniunt. Item ſi tenens hæreſim damnatam explicitè nõ iudicaretur ſtatim hæreticus, hoc eſſet, quia per ignorantiam excuſatur: ſed hoc nõ, tum quia ignorantia iuris diuini neminem excuſat, vt in regula, ignorantia. de reg. iur. lib. 6. & in. §. notandum. 1. quæſtion. 4. Tum, quia conſtitutio apoſtolicę ſedis omnes aſtringit poſtquam publicata eſt nec aliquis poſt duos menſes poteſt per ignorantiam ſe excuſare, vt in cap. nouerit. de ſenten. excom. & in authen. Vt factæ nouæ conſtitutiones circa principium. colla. 5. Tum, quia in his, quæ publice fiunt, non poteſt quis ignorantiam allegare. Cum ergo damnatio cuiuſcunque hęreſis publice fiat, non poteſt quis tenens hæreſim damnatam explicite, ſe per ignorantiam excuſare, & per conſequens tenetur ſtatim reuocare eam ad ſimplicem admonitionem pręlati, vel alterius. Si autem hęreſis ſit damnata implicite, ſaltem videretur, quod ad correctionem Papę deberet eam reuocare, ſicut & Hieronymus ad Damaſum ſcribit ſe velle reuocare dicta ſua ad eius arbitrium. vt ſcribitur in capi. hęc eſt fides. 24. quęſtio. 1. Et præterea ſaltem videtur, quod Papa non teneatur reddere rationem, cum alicui mandat quod dimittat errorem ſuum. Vnde & Papa ſæpe damnauit hæreſes, & tamen damnationis ſuæ nullã reddidit rationem. Concilia etiam generalia ſymbola duo ediderunt, ſcilicet, Nicænum, quod cantatur in miſſa, & cap. firmiter. de ſum. Trin. & fi. catho. & articulos diſtinxerunt, quos tamen per regulam fidei non inueniuntur probaſſe: tũ, quia ſic nulla eſſet differentia inter correctionem Papæ & inferiorum prælatorum: tum, quia ſic liceret alicui coram Papa hæreſim, quam non credit eſſe hæreſim non ſolum dicere, ſed etiam defendere quantuncunque Papa diceret illam eſſe hæreſim, quouſque oſtenſum ei fuerit, quod contra fidem errat, ſi verbo ſaltem, vel facto proteſtaretur, aut appareret eum eſſe paratum corrigi, quando ei oſtenderetur, quod cõtra fidem erraret, quæ omnia videntur irrationabilia: nam ſi ſic, quilibet poſſet dicere, quod non eſt ſibi ſufficienter oſtenſum eum errare contra fidem, & per conſequens conuinci non poſſet de hæretica prauitate. Contra primum etiam corollarium inſtatur: quia ſi verum eſſet, ſequeretur quod nulla eſſet differentia inter correctionem factam à prælato, & à nõ prælato quo ad hoc, vt correctus teneatur vel non teneatur reuocare errorem ſuum, quod videtur abſurdum. Ad primam inſtantiam quidam reſpondent, quod tenens ignoranter hæreſim damnatã explicite, non tenetur ad mandatum etiam cuiuſcunque prælati eam reuocare, niſi ei oſtẽſum fuerit legitime quod ſit contra fidem. Quod probant tali ratione, quod tenens hæreſim explicite damnatam,

natam, non eſt ex hoc ipſo cenſendus pertinax, aut hæreticus, igitur non tenetur ſtatim eam reuocare. Antecedens patet ex dictis, & probatur ex eo, quia nullus magis reputãdus eſt pertinax aut hæreticus propter hoc quod tenet hæreſim explicite damnatam, quam ſi neget catholicam veritatem in ſacra ſcriptura contentam, niſi forte talis damnatio ſit magis diuulgata inter catholicos quam ſcriptura ſacra: ſed non ex eo quod quis negat veritatem in ſacra ſcriptura contentam eſt ſtatim cenſendus hæreticus, aut pertinax, ſed examinandus eſt, an ſcienter vel neſcienter eam neget, et ſi neſcienter, an ſit paratus corrigi, ſi ei oſtendatur in ſacra ſcriptura contineri: ergo tenens hæreſim damnatam explicite, cuius ſaltem damnatio non eſt magis diuulgata quam ſacra ſcriptura non eſt eo ipſo cenſendus hæreticus, niſi ſcienter teneret, vel conuinceretur pertinax eſſe, & incorrigibilis. Probatur aſſumptum. Nam beatus Auguſtinus aliquas veritates in ſacra ſcriptura contentas neſcienter negauit, & tamen non fuit hæreticus iudicatus. Beatus etiam Hieronymus non fuit hæreticus reputatus, qui in quadam homilia de Chriſto loquens, dicit, interrogat diſcipulos ſuos dicens, Quem dicunt homines eſſe filium hominis. Non dixit, dicit Hieronymus, quem me dicunt eſſe homines, ne cunctanter de ſe quærere videretur, in quo aperte contradicit euangelio Lucæ. 9. dicenti, Quem me dicunt eſſe turbæ? & tamẽ Hieronymus non legitur ſe reuocaſſe, nec cenſetur hæreticus, quia non pertinaciter, ſed quia de textu euangelij non recordabatur, veritatem euangelij negauit. Secundo probatur antecedens: quia non cuiuslibet hæreſis per eccleſiam explicite cõdemnatæ contradictorium tenetur quiſquam explicite credere, cum neque quilibet teneatur explicite credere quamlibet veritatem catholicam expreſſe in ſacra ſcriptura cõtentam, multi enim non poſſunt habere libros omnium condemnationum huiuſmodi: ergo neque eo ipſo quod quis tenet hæreſim damnatam explicite, eſt cenſendus hæreticus, ſed prius examinandus eſt, an ſit paratus corrigi, vel non. Vnde & iura allegata in oppoſitum loquuntur de illis, qui ſcienter labuntur in hæreſim, quam ſciunt eſſe damnatam. Veldicendum, quod Inquiſitores puniunt tanquam hæreticum eum, qui labitur ſcienter in hæreſim damnatam. Ad id vero quod dicitur, quod ignorantia non excuſat tenentes hæreſim damnatam explicite, Dicendum, quod eorum aliqui poſſunt per ignorantiam excuſari, & aliqui non. Non enim de ignorantia excuſari poſſunt, qui prius eandem hæreſim aſſeruerunt eſſe damnatam, & qui alios ad tenendum eandem quomodolibet coegerunt & qui proteſtati ſunt eandem hæreſim velle tenere & defendere. Illi autem qui nullo modo de pertinacia poſſunt conuinci, & parati ſunt corrigi, videntur per ignorantiam poſſe excuſari. Vnde & cum dicitur, quòd ignorantia iuris diuini non excuſat, dicendum quòd eſt verum, quando eſt iuris quod ſcire oportet. Eſt enim ignorantia carentia ſcientiæ, non cuiuſcunque, ſed debitæ haberi: vnde quia omnes ſcire tenentur articulos fidei, ſi quis contra eos errat, dicens Chriſtum non eſſe conceptum de Spiritu Sancto, aut natum de Maria virgine, non poteſt ſe per ignorantiam excuſare, Secus eſt in iure diuino, quod aliquis ſcire non tenetur: ſicut ſunt multæ catholicæ veritates in ſacra ſcriptura contentæ, & per eccleſiam determinatæ, quas quilibet fidelis ſcire non tenetur, vnde in talibus ſi per ignorantiam erret, excuſatur. Ad id, quod obijcitur de ſedis apoſtolicæ conſtitutione, dicendum, quòd omnes aſtringit poſtquàm eſt ita publicè diuulgata, quòd nullus poteſt ignorantiam allegare. Si autem non fuerit ita publicè diuulgata, non aſtringit ignorantes, qui non laborant ignorantia craſſa & ſupina. Quod ergo dicitur, quòd omnes aſtringit poſt duos menſes, verũ eſt omnes ſcientes, & ignorantes damnabili ignorantia laborantes, alios autem non aſtringit: licet fortè aſtringat eos ad pœnam per eccleſiam infligendam. Ad id verò quod obijcitur, quod in eis, quæ publicè fiunt, non poteſt ignorantia allegari dicendum, quòd non eſt vniuerſaliter verum. vnde & in, cap. ordinationes. 9. quæſtion. 1. continetur, quòd qui ordinati ſunt ab hæreſiarchis, ſi neſciebant eos eſſe hæreſiarchas, & ab eccleſia damnatos, propter ignorantiam in ſuſceptis ordinibus tolerantur. Et idem ſcribitur in cap. ſi quis à ſimoniacis. 1. quæſti. 1. Et ita in propoſito, quod quanuis quondam fuerint aliquæ hæreſes publice condemnatæ, tamen poſſunt etiam allegare ignorantiam, dicentes ſe neſcire tales hæreſes eſſe damnatas: et ſi petatur ab eis probatio, ſufficere videtur, quòd iurent ſe ignorare, & ſic a prauitate hæretica per ignorantiam excuſantur. Ad ſecundam obiectionem principalem factam contra illud corollarium dicunt, quòd nunquam inuenitur Papam aliquam hæreſim damnaſſe, & damnationis ſuæ cauſam non dediſſe, licet non ſemper reddat rationem eius in eadem damnatione, ſed extra. Concilia etiam generalia licet non probant per regulam fidei articulos ſymbolorum in ipſis ſymbolis, tamen extra ſymbola manifeſtè probantur. Alij dicunt, quod condentes ſymbola probant articulos vel probationes aliorum tantùm approbant Cùm vltra dicitur, quod inter correctionem Papæ & inferiorum prælatorum nulla eſſet differentia, ſi Papa etiam teneretur reddere rationem hoc conceditur quo ad hæreſes damnatas explicite,

cite,ſed quo ad hæreſes implicite damnatas magna eſt differentia:non quidem in hoc, quod eſt reddere rationem,vel non reddere, ſed quia ſuper tenentes hæreſes damnatas implicite ſolus Papa habet iuriſdictionem,vt eos punire poſsit:prælati autem inferiores cum in talibus ſentiunt pertinaciam,debent hoc Papæ denuntiare, non autem aliquam exercere iuriſdictionē. Ad id vero quod vltra obijcitur,quod tunc liceret alicui etiam coram Papa defendere hæreſim damnatam explicite, quidam admittunt & concedunt hoc:imo addunt,quod poſſet quis ſciēs aliquam hæreſim explicite damnatam habentem diuerſos ſenſus, tenere eam in ſenſu damnato, quando neſciret eam in illo ſenſu damnatam eſſe, ſed crederet in alio ſenſu damnatam abſque eo quod hæreticus cenſeretur,& hoc quando ratione officij, vel dignitatis,vel alias non teneretur ſcire in quo ſenſu ſit damnata,tunc enim poſſet per ignorantiam excuſari, nec teneretur reuocare etiam ſenſum damnatum in hoc caſu, niſi ei oſtenderetur eam in illo ſenſu damnatam, & catholicæ veritati obuiantem. Et cum vltra additur,quod ſic nunquam poſſet quis conuinci hæreticus eſſe,hoc negatur. Non enim ſufficit,quod errans dicat non eſſe ſibi oſtenſum, quod error ſuus fidei repugnet, ſed ſuper hoc tenebitur ſtare iudicio peritorum,qui ſi dicant ſufficienter probatum eſſe errorem alicuius fidei repugnare,tenetur reuocare illum, alias habendus erit pertinax& hęreticus:quod ſi omnes periti in hoc errant, imo & Papa non definiendo cum eis errat,& de facto innocentem condemnant, & nolunt appellationem eius deferre,non reſtat, niſi vt committat ſe diuino iudicio, vel iuxta Hieronymi conſilium, non imitatur prudentiæ ſuæ, ſed maiorum. Sed quid,ſi aliquis in ſcriptis errorē ſeu hæreſim manifeſtam defenderet? Quidam dicūt,quod propter hoc non eſt pertinax nec hæreticus reputandus:quia quātum ad hoc non refert, an verbo, vel ſcriptis opinionem erroneam quis teneat,vel defendat. Nam beatus Cyprianus opinionem hæreticam in ſcriptis reliquit, quia tamē eam pertinaciter non defendit, non fuit hæreticus iudicatus. Sic etiam Abbas Ioachim errorem ſcripſit vt habetur in.c. Damnamus.de ſum. Tri. & ſi.ca.quia tamen illi errores ſuos non defenderunt pertinaciter,hæretici iudicati non ſunt. Sed contra,quia ſecundum hoc nullus poſſet de hæreſi accuſari poſt mortem,cuius tamen contrarium ſacri canones oſtendunt, qui ponuntur. 24.q.2. Ad hoc dicendum,quod propter hoc ſolummodo quod quis hæreſim tenuerit verbo, vel facto, non eſt poſt mortem de hæreſi accuſandus: ſed ſi probari poteſt,quod hæreſim verbo vel facto tenuit pertinaciter,poſt mortem poterit de hæreſi accuſari. Vt verbi gratia ſi de aliquo poſt mortem probatum fuerit,quod verbo,vel ſcripto tenuerit duas perſonas fuiſſe in Chriſto,non eſt propter hoc ſolum hæreticus reputandus,ſed per ſimplicem ignorantiam poterit excuſari. Si autē probatum fuerit, quod ſciuerit dictam aſſertionem eſſe damnatam, & quod poſtea eam verbo,vel ſcripto tenuerit, eſſet de pertinacia & prauitate hæretica condemnandus. ¶ Septimus modus conuincendi de pertinacia eſt,ſi quis alios ad errorem ſuum defendendum præceptis,minis, pœnis,præmijs, iuramētis,aut alio quouis modo arctare molitur. Quod enim talis pertinax & hæreticus cenſeatur,multis rationibus cōfirmatur, quarum prima eſt. Non minus peccat,qui alios cogit ad hæreſim pertinaciter defendendam,quam qui erranti conſentit,vel nō reſiſtit cum poteſt:ſed qui hæretico cōſentit,pertinax & hæreticus eſt,ergo qui alios ad hæreſim cogit,hæreticus & pertinax cenſendus eſt. Maior eſt manifeſta. Minor probatur authoritate Iſidori,quę ponitur.2.5.quæſt.prima. Si quis alterius errori conſentit, ſciat ſe cum illo ſimili modo culpabilem iudicandum. Et id ſcribitur in ca.qui alios.de hæret.& in cap.error.53.diſtinct. ¶ Secunda ratio eſt, Qui mandat alicui committere aliquod crimen,eius criminis reus eſt: & magis peccat,qui minis,terroribus,præmijs,promiſsionibus,& iuramentis ad aliquod crimen inducit,ergo inducens aliquem ad hæreſim defendendam minis,terroribus,præmijs, promiſsionibus,&c.magis peccat,quam qui mandaret ſimpliciter hæreſim teneri,& per conſequens pertinax & hæreticus eſt cenſendus. Minor eſt nota. Maior probatur authoritate Alexandri Tertij in capit.mulieres.de ſent.excom.dicentis, cum is vere committat,cuius authoritate,vel mandato delicta committuntur. Hæc ille. Tertia ratio eſt:quia qui per alium facit,per ſe facere videtur: ergo qui per alium hæreſim defendit,ipſe defendere cenſetur. Antecedens probatur authoritate Clementis Tertij in cap. Euricus.de deli.pu.indu.dicētis, homicidium tā facto quam præcepto ſiue conſilio nō eſt dubium perpetrari. Quarta ratio eſt, Quia conſulens aliquod crimen, reus eſt criminis: ergo ad illud inducēs minis,terroribus, &c. magis reus eſt. Antecedens probatur authoritate Auguſtini, qui,vt habetur de pœniten.diſt.1.art. Periculoſe decipiuntur,qui exiſtimant eos tantum homicidas eſſe,qui manibus hominem occidunt, & non potius eos,per quorum conſilium, fraudem, & exhortationem homines extinguuntur. Quinta ratio eſt, quia participans criminoſo in crimine eſt,vt in capitu. ſi concubinæ,de ſententia excō. Sed qui cogit alios hæreſim pertinaciter defendere participat in crimine hæreſim pertinaciter defenden

Digitized by Google

fendentis, quia impendit ei auxilium & fauorem, ergo talis hæreticus & pertinax eſt cenſendus. Sexto, qui alios cogit ad hæreſim defendendam, nõ eſt paratus corrigi, ergo hęreticus & pertinax. Patet ex dictis Auguſtini in c. dixit Paulus. & in c. qui in eccleſia. 24. q. 3. Sed contra hanc concluſionem inſtatur: quia qui cogit alium & non ad peccatum mortale, non committit peccatum mortale, & per conſequens non eſt propter talem coactionem pertinax & hæreticus iudicandus: ſed defenſare hæreſim non eſt ſemper peccatum mortale, ergo propter talem coactionem non eſt pertinax & hæreticus reputãdus. Probatur minor: quia poteſt quis cogere ad tenendam hæreſim, quã putat eſſe catholicam veritatem, & cuius oppoſitum nõ tenetur explicite credere. Ad hoc dicendum quod ſic, & poſſet quis hæreſim abſque pertinacia defendere: tamen cogens aliquem abſolute hæreſim defenſare quantum in ſe eſt cogit eum hæreſim pertinaciter defendere. Sicut qui cogeret alium ad iurandum aliquam aſſertionem hæreticam, quod irreuocabiliter & in perpetuum defenſauit, quantum in eo eſt cogit ipſum ad pertinaciter defendendum, licet coactus per iuramentum poſſet contra iuramentum veniens hæreſim non defendere. Ad argumentum in oppoſitum dicendum, quod poteſt aliquis peccare mortaliter cogendo etiam ad bonum. Nam qui cogit vouere caſtitatem, vel paupertatem, vel aliquod opus ſupererogationis, poteſt peccare mortaliter: quia talia ſuaderi poſſunt, imperari non poſſunt. c. integritas. 32. q. 1. Octauus modus, quo quis de pertinacia & prauitate hæretica poteſt conuinci eſt, ſi cogat aliquem veritatem catholicam abiurare, vel pœnis & præmijs veritatem catholicam negare compellit, talis enim pertinax & hæreticus iudicatur. Nam qui cogit aliquem veritatem catholicam abiurare, cogit eundem hæreſi contrariæ irreuocabiliter adhærere: talis autem, vt ex dictis patet, pertinax & hæreticus cenſetur. Sed nunquid talis cõpellens poterit per ignorantiam excuſari, ſi credat veritatem illam catholicam, quam cogit abiurare, errorem eſſe, vel hæreſim? Ad hoc dicendũ, quod talis per ignorantiam excuſari non poteſt: quia nullus valet abſque temeritate cogere aliquem vt abiuret, vel neget aliquam aſſertionẽ, niſi certus ſit eam catholicæ veritati repugnare. Nonus modus eſt, ſi quis abiurat catholicam veritatem, vel iurat ſe aliquam hæreſim in perpetuum ſeruaturũ, talis eſt pertinax, quia firmat ſe in propoſito negandi aſſertionem catholicam, & adhærendi aſſertioni hæreticę, & non eſt paratus corrigi. Sed nunquid talis poteſt aliquo modo à pertinacia excuſari? Reſpondetur, quod ſi metu mortis, vel grauium tormentorum id facit, poterit à pertinacia & prauitate hæretica excuſari, non tamen à peccato mortali: potius enim mortem ſuſtinere deberet, quam contra veritatem catholicã tenere ſcienter. Sed nunquid ſi per ignorantiam hoc faciat, poterit excuſari, quia qui per ignorantiam iurat falſum quod putat eſſe verum, mendax non eſt. vt in capit. his autem. 22. quæſt. 2. Dicendum, quod talis per ignorantiam à mendacio poterit excuſari, non tamen à pertinacia: quia quantum in ſe eſt, pertinacem ſe oſtendit, abiurando catholicam veritatem, vel iurando ſe ſeruaturum hæreſim. ¶ Decimus modus eſt, ſi quis errans contra fidem, perſequitur, vel moleſtat, aut impedit defendentes catholicam veritatem, aut impugnantes prauitatem hæreticam, talis enim hæreticus & pertinax cenſetur. Quod multipliciter probatur. Primo ſic, Errans contra fidem, qui non eſt paratus corrigi, eſt pertinax, vt ex dictis patet. ſed impediens declarationem catholicæ veritatis, & impugnationem prauitatis hæreticæ non eſt paratus corrigi, ergo pertinax eſt & hæreticus. Item, quia talis, ex quo damnabiliter à veritate receſsit, reprobus eſt circa fidem, ſicut de talibus dicit Apoſtolus. 2. ad Timotheũ. 3. quod ſicut Iamnes & Mambres reſtiterunt Moyſi, ita & ij reſiſtunt veritati, omnes corrupti mente, reprobi circa fidem, & quia in fide errant, cenſendi ſunt hæretici. Et confirmatur ratio, Tum quia qui publicæ poteſtati reſiſtunt, iuxta Apoſto. ad Rom. 13. ſibi damnationem acquirunt, igitur multo magis qui catholicæ veritati reſiſtunt, ſed damnationem non acquirunt niſi propter pertinaciam. Tum, quia qui non acquieſcunt veritati, & credunt iniquitati, peccãt mortaliter, cum iuxta Apoſto. ad Roma. 2. eis futura ſit indignatio, tribulatio, & anguſtia. ergo multo magis qui reſiſtunt Catholicæ veritati, & credunt hæreticę prauitati mortaliter peccant, & non niſi propter pertinaciam, quia reſiſtere veritati non pertinaciter, non eſt dãnabile. Tertio, quia Chriſtiani perſequentes eos, qui veritatem catholicam defendunt, aut hæreſim impugnant, ſunt peiores ijs, qui peccata carnalia habent: ſed hęc peioritas propterea eſt, quia ad infidelitatem, vel hæreſim talia pertinent, igitur tales infideles & hæretici iudicandi ſunt. Aſſumptum probatur, Quia impedientes, vel perſequentes eos, qui defendunt catholicam veritatem, vel eos, qui impugnant hæreticam prauitatem ſunt peiores ijs, qui renuunt audire prædicatores, & ſunt peiores peccatoribus carnalibus, iuxta illud Matth. 10. tolerabilius erit terræ Sodomorum in die iudicij, quam illi ciuitati, igitur &c. Et ſi dicatur ad hanc rationem, quod Euangelium loquitur de illis prædicatoribus, qui doctrinam ſuam miraculis confirmabant, quales fuerunt Apoſtoli, hoc non impedit rationẽ præ-

fatam:

ſatam: quia moderni defenſores & prædicatores licet non confirmant eas per ſacram ſcripturam, quæ confirmatio non minor eſt quam illa, quæ fit per miraculum & Abraham diuiti epuloni petenti quod aliquis ex mortuis reſuſcitaretur & mitteretur ad fratres eius, reſpondit, ſi Moyſen & prophetas non audiunt, nec ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent ei. Luc. 16. vnde & in. ca. cũ ex iniuncto. de hæret. dicitur, quod ad probandum inuiſibilem miſſionem ſufficit probatio per miraculum, vel per ſacram ſcripturam vnde videtur, quod iſta parificatur, neque minus credendum eſt prædicatoribus euangelij dicta ſua per ſacram ſcripturam confirmantibus, quam eis. Vndecimus modus eſt, ſi errans contra fidem catholicam, emendationi eius, vel eorum, quorum intereſt, renuit & recuſat ſe ſubijcere. Quod probatur. Primo quidem, quia qui iudicium ſubterfugit, pro nocenti haberi debet. Vnde in cap. nullus. de pręſumptionibus. dicitur. Nullus dubitat, quod ita nocens iudicium ſubterfugit, quemadmodum vt abſoluatur qui eſt innocens, quærit. Et in ca. Chriſtianus 11. q. 1. dicitur, qui iudicium refugit, apparet eum de iuſtitia diffiſum. Et idem colligitur ex cap. decernimus. 3. q. 9. & ex cap. honoratus. 74. diſtin. Et procedit hæc ratio non ſolum de vocato ad iudicium, & ſe per contumaciam abſentante, ſed etiam de impediente ne iudicium fiat: quia non plus eſt immunis à crimine qui impedit fieri iudicium non vocatus, quam qui vocatus ad iudicium illud ſubire, vel in iudicio comparere recuſat. vt de offi. delegat. cap. 1. Secundo, quia errans qui recuſat ſe ſubire iudiciũ eius, cuius intereſt, non eſt paratus corrigi: qui autem non eſt paratus corrigi, pertinax & hæreticus eſt, vt Auguſtinus dicit, & habetur in cap. Dixit Paulus. 24. q. 3. Vnde & Ioann. 3. dicitur. Qui male agit, odit lucem, vt non arguantur opera eius. cap. cõſuluit. de offi. deleg. Ex quo patet, quod ſi is qui errat, non quærat lucem, id eſt, competentem iudicem, qui errorem ſuum examinet, male agit: non tamen ſequitur ex hoc, quod omnis errans, qui non ſtatim venit ad lucem, petens aſſertionem ſuam per eos, quorum intereſt examinare, ſit cenſendus pertinax. Quia venire ad lucem, cum ſit præceptum affirmatiuũ, obligat pro loco & tempore. Secus eſt autem de impediente errorem ſuum examinari: cum enim ſit præceptum negatiuum, vel negatiuo æquiualens, obligat pro omni tempore & loco. Ex quo inferunt quidam, quod ſi Papa erraret in fide, & impediret congregationem Concilij generalis, in quo ſuus error examinari poſſet, cenſendus eſſet pertinax & hæreticus. Duodecimus modus eſt, ſi aliquis de veritate damnabiliter renuit informari: Vt ſi alicuius aſſertio à viris doctis & fide dignis reprehendatur tãquam hæretica, & talis nec reuocatur, nec informari quærit, pertinax cenſetur. Quod patet, Primo, quia talis errat, & nõ quęrit cauta ſolicitudine veritatem. Secũdo, quia qui alios cum poteſt ab errore non reuocat, ſeipſum errare demonſtrat. in. cap. 2. de hæret. ergo multo magis qui ſeipſum non reuocat, errare conuincitur. Ex charitate enim plus tenetur quiſque ſe ab errore reuocare, quam alium. Tertio, quia vt dicitur in cap. quid autem. 24. q. 3. Quid iniquius eſt, quam impia ſapere, & ſapientioribus doctoribus non credere? Vnde videtur, quod ij, qui inſtrui recuſant, iniqui ſunt, & non ob aliud, niſi quia pertinaces, ſunt enim magiſtri erroris: quia nolunt eſſe diſcipuli veritatis. Secus autem eſt, ſi alicui à peritis diceretur, quod aſſertio ſua ſcandaloſa eſt, etſi nõ hæretica, talis enim etſi renuat informari de veritate, ſaltem iudicio eccleſiæ non cenſebitur pertinax. Decimuſtertius modus eſt ſi aliquis errans contra fidem verbo, vel facto proteſtetur ſe nunquam reuocaturum errorem ſuum, talis enim non eſt paratus corrigi, nec quærit cauta ſolicitudine veritatem. Decimuſquartus modus eſt, ſi aliquis errans contra fidem in fauorem & defenſionem erroris ſui prohiberet legi & publicari diuinam ſcripturam, ſiue catholicas veritates. Decimuſquintus modus eſt, ſi ad defenſionem erroris ſui nouos errores fingit, in quo apparet eum non eſſe paratum corrigi. Decimus ſextus modus eſt ſpecialiter de Papa, ſi errorem cõtra fidem diffiniens iubeat à Chriſtianis tanquam catholicum teneri. Quod autem de pertinacia conuincatur, poteſt ita ſuaderi. Primo quidem, quia ſic fauens, perſequitur, & moleſtat defendentes veritatem catholicæ contrariam, & teſtantes hæreſim: mandat enim teneri ſuum dogma ſub pœna anathematis, & alijs pœnis, quibus puniuntur reſiſtẽtes pręceptis apoſtolicis. De quibus habetur. 25. q. 3. ca. ſi quis. 12. diſtinct. cap. præceptis. 18. diſtin. capit. nulli. & 2. q. 1. capitul. generali. & multis alijs locis. Perſequitur etiam tales, quia mandat ordinarijs, vt aſſertionem ſuam teneant, & contradicentes puniant tanquam inobedientes pręceptis apoſtolicis. Item, quia Papa ſic faciens, proteſtatur facto ſe nolle corrigi. Decimus ſeptimus modus eſt, ſi aliquis inferior Papa per ſuam ſententiam diffinitiuam determinet aliquam aſſertionem hæreticam eſſe tenendam, iniungens alijs & imponens quod ipſam teneant tanquam catholicam. Patet. Si enim Papa hoc faciens, cui incumbit decidere dubia fidei, pertinax cenſetur, à fortiori inferior hoc mandans, pertinax & hæreticus cenſebitur. Decimus octauus modus eſt, ſi habens poteſtatẽ prauitati hæreticæ non reſiſtit. Dicitur enim in cap. error. 53. diſtin. Error, cui non reſiſtitur, approba-

probatur. qui autem errorem approbat, videtur pertinax: ergo qui errori non reſiſtit, pertinax cẽſebitur. Item de hæret. cap. 2. dicitur. Qui alios cum poteſt ab errore non reuocat, ſeipſum errare demõſtrat. Ex quibus verbis videtur, quod is qui poteſt reuocare ab hæreſi & non reuocat, ſe ipſum errare demonſtrat, & per conſequens de hæreſi & contumacia ſuſpectus eſt. Quidam tamen dicunt, quod tales magis proprie vocari debent fautores hæreticorum, quam hæretici. Et ſi contra dictos modos inſtetur, quod per illos non probatur niſi quod præſumatur pertinax, non autem quod ſit, dicendum quod eſt verum, quod ex dictis modis generatur præſumptio, ſed præſumptio eſt violẽta, propter quam ferri poteſt ſententia diffinitiua. Vnde & Salomon videns, quod inter mulieres de filio contendentes vna mortẽ filij recuſabat quẽ diligebat, altera vero morti conſentiebat, filium propriæ matri dedit, quem violenta præſumptione eius eſſe credebat, vt habetur. 3. Reg. 3. & in ca. afferte. de præſumpt. Ex dictis etiam appatet, quod ſicut diſtinguuntur tria genera peccatorum quantum ad cauſas, ſcilicet, peccatum ex ignorantia, ex infirmitate, & ex malitia: ita & actorum hæreticalium quidam ſunt ex ignorantia, quia ſcilicet faciens ignorat eſſe hæreticales: alij ex infirmitate, id eſt, ex paſſione metus & mortis: alij ex malitia, hoc eſt, quod facientes ſciunt fidei repugnare, & tamen nihilominus faciunt: cum autem voluntas interius cogi non valeat, erunt actuum interiorum duæ differentiæ tantum: quia ſcilicet vel erunt ex ignorantia, vel ex certa ſcientia, quã hic malitiam dicimus, idem autem in præſenti aliquem peccare ex malitia, & ex pertinacia. Vnde regulariter tenendum eſt, quod omnis errans contra fidem, ſi non errat ex ignorantia, hoc eſt, neſciens ſe errare contra fidem, & omnis faciens actum hæreticalem, vt adorans idola, negans fidem, abiurans catholicam veritatem, ſe circuncidens, & cætera, ſi id non faciat ex ignorantia, vel ex metu, cenſendus eſt ex pertinacia facere, & ideo ex omni actu illo exteriori præſumendus eſt pertinax, ex quo violenter præſumitur, quod non ex ignorantia, ſed ex malitia, & certa ſcientia talia perpetrantur, vnde in iudicio exteriori talia facientes pertinaces & hæretici habentur, vt adhuc latius de ijs dicetur infra. Quæritur conſequenter, quinto, Vtrum hæretici ſint tolerandi? Ad hoc dicunt quidam quod ſic. Mandauit enim Dominus Matth. 13. vt non colligerent zizania, ne forte eradicantes ea, eradicarent ſimul & triticum, ſed ſinerent creſcere zizania vſque ad meſſem. Per triticum autem fideles intelliguntur, per zizania hæretici, per meſſem, finis ſeculi. Vnde videtur, quod hæretici vſque ad finem ſeculi tolerandi ſint, & non exterminandi. Item, quia quod eſt neceſſarium in eccleſia, tolerandum eſt, hæreſes in eccleſia ſunt neceſſariæ, ergo tolerãdę ſunt, & per conſequens hæretici eas tenentes. Minor probatur authoritate Apoſtoli primo ad Corint. 11. dicentis, Oportet hęreſes eſſe, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis. Et præterea Paulus, dicit. 2. ad Timoth. 2. Seruum Dei oportet manſuetum eſſe, cum modeſtia corripientem eos, qui reſiſtunt veritati, nequando det illi pœnitentiam Deus ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant à laqueis diaboli. Sed ſi hæretici non tolerantur, ſed exterminantur, aufertur eis poteſtas pœnitendi, ergo tolerandi ſunt. In oppoſitum eſt dictum Hieronymi, quod ſcribitur. 24. q. 3. in cap. reſecandæ. ſic dicentis reſecandæ ſunt putridæ carnes, & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne tota domus maſſa corpus & pecora ardeat, corrumpatur, putreſcat, intereat. Arrius in Alexandria minima ſcintilla fuit: ſed quia non ſtatim oppreſſus eſt, totum orbem eius flamma populata eſt. Ex quo videtur, quod hæretici tolerandi non ſunt. Item Apoſtolus Paulus ad Ti. 3. cap. ait. Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correctionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt, qui huiuſmodi eſt. Sed ſi vitantur, non tolerantur, vnde videtur quod tolerari non debeant. Tertio, quia non minus delinquit qui æternam maieſtatem offendit, quam qui temporalem. vt in cap. vergentis. de hæte. ſed qui temporalem maieſtatem offendit non toleratur ſed exterminatur. vt. C. ad leg. Iuliã maieſtatis. l. quiſquis, ergo & ij, qui lædunt & offendunt æternam maieſtatem exterminio digni ſunt, & præterea ij, qui monetam falſificant lege ſeculi occidi iubentur. vt. C. de fal. mo. l. 1. Hæretici autem multo grauius peccãt quam tales, ergo digni ſunt morte, & ita tolerandi non ſunt. Ad hoc dicendum, quod circa hæreticos duo ſunt conſiderãda, vnum ex parte temporum, aliud ex parte eccleſiæ. Ex parte quidem ipſorum eſt peccatũ, per quod meruerunt non ſolum ab eccleſia per excommunicationem ſeparari, ſed etiam per mortem à mundo excludi. Quia, vt dictum eſt, grauius eſt æternam, quam temporalem lædere maieſtatem, & corrumpere fidem, per quam eſt vita animæ, quam falſare pecuniam, per quam humano commercio ſubuenitur. Nam ſicut qui cõmittit crimen læſæ maieſtatis, & qui monetam falſat conuictus aut confeſſus ſtatim reus mortis iudicatur: ita qui hæreſim incurrit quantum in ſe eſt de hæreſi conuictus aut confeſſus ſtatim occidi meretur. Ex parte Eccleſiæ, eſt miſericordia ad errantium conuerſionem, & ideo eccleſia non ſtatim condemnat hæreticum ad mortem, ſed poſt primam & ſecundam correctionem, vt Apoſtol.

Digitized by Google

dicit ad Tit.3.Sed tamẽ in hoc eſt duplex pœna. Vna eſt ſpiritualis, vt excõmunicare hæreticos, & condemnare dicta eorum. Alia eſt corporalis. Circa primam non eſt difficultas, nec ſcandalum, nec in hoc læduntur hæretici.ſed iuuantur,excõmunicatio enim medicina ſpiritualis eſt, per quã peccatores ad viam ſalutis reducuntur,& ideo eccleſia excommunicat hæreticum ſtatim cum hæreticus eſt:nam omnes hæretici, quocunque nomine cenſeãtur,ipſo facto excommunicati ſunt, vt in capitul,excommunicamus.1.&.2. de hæreticis.Quantum vero ad pœnam corporalem & bonorum confiſcationem eccleſia non ita faciliter procedit,ſed aut hæretici ſunt tales, contra quos non poteſt procedi ad hæc ſine magno ſcandalo, vt quia multi ſunt,& potentes fautores habent,& ſic eccleſia ceſſat ad tempus ab eorum punitione. Nam cum multitudo eſt in culpa, ſeueritati detrahendum eſt.Si vero procedi poteſt ſine ſcandalo, eccleſia procedit:vnde poſt primam & ſecundam correptionem ſi hereticus adhuc pertinax inuenitur,Eccleſia de eius conuerſione nõ ſperans, aliorum ſaluti prouidet,eum ab eccleſia ſeparãdo, & vlterius relinquit eum iudicio ſeculari exterminandum à mundo per mortem. Sic dicit Sanctus Thomas.2.2.quæſtio.11.articul.3.Vnde ad argumenta primo facta dicendum eſt ad primum,quod aliud eſt excommunicatio,& aliud eradicatio.Ex communicatur enim aliquis ad hoc, vt ſpiritus eius in die Domini ſaluus fiat,vt dicitur.1.Corint. 5.Eradicatio autem eſt totalis exterminatio, quæ tunc prohibetur,cum non poſſunt eradicari zizania ſine tritici eradicatione. Ad ſecundum dicendum, quod hæreſes in eccleſia non ſunt neceſſariæ,ſunt tamen ad aliquid vtiles,vt ſcilicet conſtãtia fidelium comprobetur,pigritia diſcutiendi diuinas ſcripturas tollatur,& alia,de quibus dictum eſt in quæſtio.1.huius operis.Sed tamẽ quicquid vtilitatis eſt in hæreſibus,eſt præter intentionem hæreticorum,quorum propoſitum eſt corrumpere fidem,Ad tertium dicendum,quod eccleſia maxime modeſta eſt & manſueta in correptione eorum,qui veritati reſiſtunt in hoc,ſcilicet,quod nõ ſtatim eos damnat, niſi poſtquã pertinaces ſunt, & emendari nolunt. Argumenta autem pro alia parte facta concludunt verum de hæretico quantum eſt ex parte ſui,vel de eo, qui incorrigibilis apparet,talis enim tolerandus non eſt,ſed puniendus.Quæritur præterea,ſexto. Vtrum hæretici ab hæreſi recedentes, ſint ab eccleſia recipiendi? Ad hoc quidam reſpondent,quod ſic,quandocunque & quomodocunque recedentes ab hæreſi ad eccleſiam reuertantur.Probatur primo,quia Dominus Matthæ.15.mandat Petro,vt fratri peccanti dimittat non ſolum ſepties, ſed ſeptuagies ſepties.Per quod intelligitur,ſecundum quod Hieronymus exponit, quod quotieſcunque aliquis peccet in hæreſim relapſus, ſi ab hæreſi diſcedat, erit ab eccleſia ſuſcipiendus. Item,quia infideles alij,puta Iudæi, Pagani,& Saraceni quotieſcunque ad eccleſiam veniant,recipiantur,ergo videtur,quod hæretici recipi debeant: non enim ſunt melioris conditionis alij infideles, quam hæretici.Tertio,quia Dominus dicit Hierem.3.Fornicata es cum amatoribus multis, & tamen reuertere ad me. Cum ergo eccleſia ſequi debeat iudicium Dei,ſi anima fidelis formatur ſæpius in hæreſi, ſi ab ea recedat, ab eccleſia recipienda eſt.Sed cõtra eſt determinatio eccleſiæ in capitul.ad abolendã. de hæreticis.vbi dicitur,illos quoque, qui poſt abiurationem erroris deprehenſi fuerint, in abiuratam hæreſim recidiſſe ſeculari iudicio ſine vlla penitus audientia decernimus relinquendos. Vnde videtur,quod hæretici ad eccleſiam redeuntes nõ ſemper recipiendi ſunt. Ad hoc dicendum, quod eccleſia ſequens illud præceptum domini, Diligite inimicos veſtros,& benefacite his,qui oderunt vos.Matthæ.5.charitatem ſuam extendit non ſolum ad amicos,ſed etiam ad inimicos:ad charitatem autem pertinet velle & operari bonum proximi: amor enim eſt, quo quis alienum bonum vult gratia ſui,vt dicitur.2.Rhetoricorum in cap. de amore & amicitia. Eſt autem bonum proximi duplex in genere,vt dicitur.1.Ethicorũ, ſcilicet, animæ,quod dicitur ſpirituale,& corporis, quod dicitur temporale. Primum reſpicit charitatem principaliter.vnde & hoc quodlibet proximus debet alteri velle ex charitate, & quantum ad hoc hæretici reuertentes ad eccleſiam quotieſcunque lapſi fuerint,ab ea recipiuntur,vnde quantum ad hoc eccleſia nulli claudit gremium redeunti.23.q. 4.Duo. C. de ſumma Trinita.l. vltima.ad finem. & talibus redeuntibus ſacramenta pœnitentiæ & euchariſtiæ non denegantur.vt in capit.ſuper eode hære.lib.6.Bonum vero temporale ſi eſt,eſt vita corporalis,mundana poſſeſſio, bona fama,dignitas eccleſiaſtica ſiue ſecularis charitas ſecundario reſcipit,talia enim tenemur ex charitate alijs velle,niſi in ordine ad ſalutem animæ,& ſuam, & aliorum,vnde ſi aliquid de huiuſmodi in vno exiſtens poſſet impedire ſalutem ſpiritualem, non oportet quod ex charitate velimus ei hæc bona, imo potius tenemur velle quod eis priuetur, & careat:tum,quia ſalus animæ bonis temporalibus præferenda eſt:tum,quia bonum multorum præferendum eſt bono vnius,vt dicitur. 1. Ethicorũ. Si ergo hæretici ab hæreſi redeuntes, ſemper ab eccleſia reciperentur,& conſeruarentur in vita,& in bonis,& in officijs & dignitatibus ſuis temporalibus, cederet hoc in detrimentum aliorum fidelium

lium quantum ad duo,Primo quidem: quia ſi re-
Liberentur,poſſent alios infideles inficere. Secun
do:quia ſi impunes euaderent,liberius & effrænatiur alij in hæreſes laberērur. Dicitur enim Eccleſiaſti.5.Etenim quia non cito profertur cōtra malos ſententia,abſq; timore vllo filij hominū perpetrant mala. Vnde & propter hoc eccleſia primo reuertentes ab hæreſi nō ſolum recipit ad pœnitentiam,ſed etiam cōſeruat eos in vita, & interdum reſtituit eos diſpenſatiue ad dignitates eccleſiaſticas quas habebant, ſi vere videantur cōuerſi, & hoc,pro bono pacis eccleſia frequēter egit.Sed quando recepti ſemel poſtea relabuntur,videntur eſſe inconſtātes circa fidem, & ideo vlterius ſi ad eccleſiam redeant, recipiuntur quidem ad pœnitentiam,non tamen ſemper ad vitam, vel ad alia bona.Sicut dicitur in.c.ſuper eo.de hæret.lib.6. Particularius vero diſcernere ad quæ bona reuertentes ab hæreſi recipiendi ſunt, & quando bona reciperent, & quando non, & quando mortem euadant,& quando non,id tractare iuris Canonici negotium eſt in.c.Ad abolendam.de hæret. & in cap.accuſatur.de hæret. lib.6.Ex intentione præſentis tractatus ad argumenta in oppoſitum dicendum. Ad primum, quod Dominus loquitur Petro de peccato commiſſo in eum, tale enim ſemper dimittendum eſt,ita ſcilicet, vt redeunti fratri ſemper parcatur.Vnde & ſignāter dicit,ſi peccauerit in te frater tuus,id eſt,contra te,vt Hieronymus dicit. Non autem intelligitur de peccato in Deum commiſſo, quod dimittere non eſt arbitrij noſtri:ſed eſt in hoc ſtatutur modus à lege ſecundum quod congruit honori Dei, & vtilitati proximorum.Ad ſecundum dicendum,quod non eſt ſimile de hæreticis,& de alijs infidelibus.Hæretici enim,qui ſemel errauerunt à fide, & ab eccleſia ſunt recepti, ſi poſtea contra fidem errant, præſumuntur inconſtantes. Non autem ſic eſt de alijs infidelibus ad eccleſiam venientibus, quorū adhuc inconſtantiam eccleſia experta non eſt.Ad tertium dicendū,q́ quia Deus intuetur cor.1.Regū.16.quoſcunq; ad ſe redeuntes ſemper recipit. Vnde & per Ezechielem capi.15.ipſe dicit,Nolo mortē morientis, vel peccatoris. Eccleſia tamē, quæ per exteriora iudicat,relapſos quamuis recipiat ad pœnitentiā & ſacramenta,nō recipit ad vitā,& alia bona, quia præſumit q́ non redeant vere,ſed ſimulate.¶Quæri inſuper & ſeptimo ſolet Vtrum fideles communicare debeant cum hæreticis?Quidā dicunt quod ſic. Dicitur enim Matt. 13.q́ Pater familias mandauit ſeruis ſuis,vt ſinerēt zizania ſimul cum tritico vſq; ad meſſem:cum ergo per zizania hæretici intelligātur,videturquod hæretici à communione fidelium ſeparandi non ſint vſq; ad meſſem,id eſt, conſummationē ſeculi & per conſequens eſt cū eis cōmunicandum. Alij dicūt oppoſitum, confirmantes ſententiā ſuā authoritate Apoſtoli.2.ad Cor.6.dicētis, Nolite iugum ducere cū infidelibus. Quæ enim participatio iuſtitiæ cū iniquitate?aut quæ ſocietas lucis ad tenebras?quæ cōmunicatio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cū infideli?aut qui conſenſus templo Dei cū idolis?Et infra.Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini dicit Dominus, & immūdū ne tetigeritis,& ego recipiam vos,& ero vobis in patrem,& vos eritis mihi in filios & in filias,dicit Dominus omnipotēs.Hæc ibi. Ex quibus aperte patet,q́ cū infidelibus cōmunicandum non eſt.Cum ergo hæretici infideles ſint,cum eis non eſt cōmunicandū.Ad hoc dicēdū,q́ communio,quæ cū hęreticis haberi poteſt, multiplex eſt Quędā cōmunio eſt in hęreſi & errore eorū,ſimiliter ſentire, & tali cōmunione nullo modo cum hæreticis cōmunicādū eſt.Alia cōmunio eſt in ſacramentis,& in hac etiā nō eſt cū hæreticis cōmunicādū,dato,q́ intra eccleſiā ſint,& ab ea nominatim non excluſi.Patet,quia hæretici oēs excōmunicati ſunt.vt in.ca.excommunicamus.1.&.2.de hæret.cū excōmunicatis autē nō licet in ſacramēto cōmunicare,quia hic eſt primus excōmunicationis effectus,à participatione ſcilicet ſacramētorū excludere. Alia cōmunio eſt in cibo,& potu, cohabitatione & alijs huiuſmodi, & ſecūdū hanc cōmunionē ſi ſunt nominati,nō eſt eis aliquo mō cōmunicandū. Qui enim cōmunicat nominatim excōmunicato,& ipſe excōmunicatus eſt, ſaltem minori excōicatione, niſi forte cōmunio ſit & ei monita ſalutis dādo,& ad eccleſiæ obedientiā reducēdo.vt in.c.qd̄ in dubijs.&.c.inter alia.de ſen.excō. Vñ & in tali caſu cū hæretici notorij ſunt vel per cōfeſſionē in iudicio,vel per ſententiā, vel per facti euidētiā,& per eccleſiā declarati, non debet cis cōmunicari:imo nō tenētur vxor viro, nec filius patri cōmunicare:nō enim ſeruituti ſubiectus eſt frater aut ſoror in huiuſmodi.vt dicitur.1.Cor. 7.& in.c.ſi infideles.28.q.1.Vtile autē eſt nō communicare hæreticis propter tria. Primo propter periculū,ne eorū cōuerſatio alios corrūpat, ſecundū illud.1.Corin.15.Corrūpūt bonos mores colloquia praua. Et illud Prophetæ Pſal.17.cū viro innocēte innocēs eris,& cū peruerſo peruerteris. Secūdo,ne videamur eorū errori & peruerſæ doctrinæ præbere aſſenſum. Vnde in.2.canonica, Ioā.dicitur,Si quis veniat ad vos,& hāc doctrinā nō habet,nolite eū in domū ducere,nec Aue ei dixeritis.Qui enim dicit ei Aue, cōmunicat operibus eius malignis.Vbi gl.dicit,ſecūdū q́ vox inſtituta eſt,cōmunionē eſſe oſtēdit cū illo, alioqn ſimulatio eſt,quę in Chriſtianis eſſe nō debet.Tertio,ne ex nr̄a cōione cū hæreticis alijs detur occaſio erroris

erroris. Vnde ibidem dicit alia glo. Et ſi vos forte
decepti non eſtis, alij forſan per veſtram familia-
ritatem poſſent decipi, qui crederent illos place-
re vobis, & ſic crederent illis. Vnde vt ibidem di-
citur, Tanta apoſtoli, atque eorum diſcipuli in re
ligione cautela vtebantur, vt nec verbi quidem
communionem cum aliquo eorum, qui à verita-
te declinauerant, habere paterentur. Si tamen eſ-
ſent viri docti, & perfecti, & ceſſaret erroris ſcan
dali occaſio, vtile eſſet cum hæreticis communi-
care, ſaltem de mandato & licentia Eccleſię. Quan
doque enim communicatio & cõuerſatio fidelis
cum infideli, infidelem ad viam veritatis ducit, vt
ſcribitur. 1. Corinth. 7. Ad auctoritatem Euange-
lij dicendum eſt, ꝙ intelligitur, quando mali ſine
periculo bonorum ſeparari non poſſunt, quod pa
tet ex reſpõſione patris familias, qui dixit, ne for-
te colligentes zizania, eradicetis ſimul & triticũ.
Quod quidem tribus modis contingere poſſet.
Vno modo, ſi aliquis præſcinderetur antequam
de eius malitia conſtaret. Vnde glo. dicit, quod
monet Dominus, ne ambigue iudicemus. Non
enim ferri debet ſententia in aliquem, niſi confeſ-
ſus, vel conuictus de crimine ſit. vt in. capi. nos in
quenquã. 2. q. 1. cum multis alijs. Quandiu enim
non conſtat aliquem criminoſum eſſe, præſumen
dum eſt eum eſſe bonum, vt in regula. Eſtote mi-
ſericordes. de regu. iur. in. 6. Secundo intelligitur
auctoritas euangelij de eo, qui non in malitia ob-
ſtinatus eſt: nullus enim excommunicandus eſt
niſi propter contumaciam. Vnde glo. dicit ibidẽ.
Mouemur non cito amputare: quia qui hodie er-
rat, forte cras defendet veritatẽ. Vnde & ad Tit.
vltimo dicitur. Non ſimpliciter hæreticum homi
nem poſt primam & ſecundam correptionem de
uita. Qui enim ſemel errat, & correctus eccleſiæ
reconciliatur, ex ignorantia erraſſe creditur. Ter-
tio, ſi ſimul boni cum malis inuoluantur. Propter
quod dicit ibidem glo. Auguſtini, quod multitu-
do non eſt excommunicanda. Sunt enim in mul-
titudine multi innocentes, quos indignum eſt ſi-
ne culpa excommunicatione notari, ijs autem tri
bus ceſſantibus, cum hæreticis communicandum
non eſt, quin potius vitanda eſt eorum cõmunio,
iuxta illud. 1. Corint. 6. Auferte malum ex vobis.
¶ Quæritur etiam. 8. Vtrum cum hæreticis ſit pu
blice diſputandum? Quidam dicũt quod non: quo
niam diſputatio argumentis agitur: ſed Argumen
tum eſt ratio rei dubiæ faciens fidem, vt Dialecti-
ci dicunt, ergo de his, quæ fidei ſunt, cum certiſſi-
ma ſint, nõ eſt publice diſputãdũ. Item lex ciuilis
dicit. ff. ad legẽ Iul. repetund. Cõmittunt ſacrile-
giũ, qui cõtra legis diuinæ ſanctitatẽ aut neſcien-
do cõmittunt, aut negligendo violant, aut qui de
principalis iudicio diſputant. l. 2. C. de crim. ſacri-
leg. Vnde videtur, ꝙ diſputantes de his, quæ fidei
ſunt, & lege diuina continentur, ſacrilegiũ cõmit-
tant. Et confirmatur: quia de ſedis apoſtolicæ iu-
dicio iudicare permiſſum non eſt. vt in. c. nemini.
17. q. 4. ergo de his quæ fidei ſunt, cũ maiorẽ certi
tudinẽ habeãt, neq; iudicandũ, neq; diſputandum
eſt. Tertio, quia Apoſtolus monet Timoth. 2. ad
Timoth. 1. Noli verbis contendere: ad nihil enim
vtile eſt, niſi ad ſubuerſionẽ. Sed publica diſputa-
tio ſine contentione verborum fieri non poteſt,
ergo cũ hęreticis diſputandũ nõ eſt. Quarto, quia
dicitur in. c. cum quibus. 24. q. 3. Canonum magi-
ſtris atq; cuſtodibus noſtris nullũ fas eſt inire cer-
tamen cũ hominibus cõditionis alienæ. Hæc ibi.
Vbi dicit glo. quod cum hæreticis non eſt diſpu-
tãdũ, nec cũ aliquo de fide. C. de ſum tri. l. nemo,
In oppoſitũ videtur, ꝙ Paulus diſputans cũ infide
libus inualeſcebat, & cõfundebat Iudæos. Act. 9.
Et Petrus & Ioannes de fide cũ Iudæis diſputabãt
Act. 3. Item ſi cũ hæreticis non diſputarent, illud
cederet in detrimentum hæreticorum, qui in ſuis
erroribus firmarentur, & aliorum catholicorum
ſimpliciũ, qui propterea crederent errorẽ hæreti-
corum eſſe tenendũ. Itẽ Paulus ſcribit ad Tit. 1. c.
ꝙ Epiſcopus amplecti debet ſanũ ſermonẽ, ideſt,
doctus eſſe debet in catholica veritate, vt potens
ſit in doctrina ſana exhortari, & eos, qui contradi
cunt, reuincere: conuictio autem contradicentiũ
ſine diſputatione non fit. Vnde videtur, ꝙ ſaltem
Epiſcopi cum hæreticis publice diſputare valeãt.
Quinto, quoniam Auguſtinus & alij catholici do
ctores & docti viri cum hæreticis publice diſpu-
tarunt, vnde ſunt libri eius contra Manichæos, cõ
tra Donatiſtas, contra Iouinianum, contra Peti-
lianum, & alios hæreticos, vnde videtur, quod
etiam hodie liceat viris catholicis cum hæreticis
diſputare. Ad hoc dicendum, ſequendo doctrinam
ſancti Thomæ. ſecunda ſecundæ. quæſtione. 10.
articulo ſeptimo. quod in diſputatione fidei duo
ſunt conſideranda. Vnum quidem ex parte di-
ſputantis, aliud autem ex parte audientium. Ex
parte quidem diſputantis eſt conſideranda inten-
tio. Si enim diſputet tanquã dubitans de fide, & ve
ritatem fidei pro certo non ſupponens, ſed argu-
mẽtis experiri intendens, proculdubio peccat tan
quam dubius in fide, & infidelis reputatur, vt dici
tur de hæret. capitulo primo. Si autẽ diſputat ali-
quis de fide ad exercitium, laudabile eſt, & merito
rium. Vnde & ſancti doctores & catholici tracta-
tus & libros ediderunt, in quibus de fide & contra
fidem multifariam arguunt, vt veritas ipſa huma-
no intellectui magis pateat. Illi etiam, qui diſpu-
tant, vt errores hæreticorum & infidelium conuin
cãt, bene agũt, apponunt enim ſe murum pro do-
mo Iſrael gladio verbi Dei. Verus enim eſt ſermo
Dei,

Digitized by Google

Dei,& efficax,& penetrabilior omni gladio ancipite. Hebr.4. Ex parte vero audientium conſiderandum eſt vtrum illi, qui diſputationem audiũt ſint inſtructi & firmi in fide, aut ſimplices & in fide titubantes: coram ſapientibus enim & firmis in fide de fide diſputare; nullum periculum eſt. Sed de ſimplicibus eſt diſtinguendum. Aut enim ſunt ſolicitati ab infidelibus, puta Iudæis, Saracenis, hæreticis & Paganis intendentibus corrumpere eorum fidem, & ad infidelitatem trahere. Aut omnino non ſunt ſolicitati, ſicut in terris, in quibus infideles non ſunt. In primo caſu neceſſarium eſt publice diſputare de fide, dummodo inueniantur ad hoc viri docti & idonei, qui errores valeant confutare, per hoc enim ſimplices in fide firmabuntur, & tolletur infidelibus decipiendi facultas: nam & ipſa taciturnitas eorum, qui reſiſtere deberent, peruertentibus fidei veritatem eſſet erroris confirmatio. Vnde & Gregorius dicit in 2. paſtoral. & habetur in cap. ſit rector. 43. diſtinction. Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiſcretum ſilentium eos qui erudiri poterãt in errore derelinquit. Talibus enim, qui pro fide loqui debent & non loquuntur, Dominus improperat, dicens, Canes muti, non valentes latrare. Iſaiæ.59. Et alibi. Non aſcendiſtis (inquit) ex aduerſo, neque poſuiſtis vos murum pro domo Iſrael, vt ſtaretis in prælio in die Domini. Ezech.13. Ex aduerſo quippe aſcendere eſt, vt Gregorius ait in.2. paſtoral. pro defenſione gregis voce libera poteſtatibus contra ire. In die Domini prælio ſtare, eſt prauis decertantibus ex iuſtitiæ amore reſiſtere. Hæc ille. In ſecundo vero caſu periculoſum eſt publice diſputare de fide coram ſimplicibus, quorum ex hoc firmior eſt, quia nihil diuerſum audierunt ab eo quod credunt, & ideo nõ expedit eis, vt verba infidelium audiant diſputantium contra fidem. Ex præmiſſis inferuntur aliqua corollaria. Primum eſt, quod diſputans de fide tunc ſolum laudatur, cum ad docendum & confutandum errantes diſputat, vel ad exercitiũ. Secundum eſt, quod diſputans de fide cum infidelibus, ſufficiens, & idoneus eſſe debet ad docendum & confutandum errores. Vnde & quidam male agunt, qui cum nouerint aliquid modicum in ſacris literis, omni tempore diſputare de fide volũt vt docti videantur. Tertium eſt, quod is, qui ſufficiens eſt errores infidelium confutare, ſi pro fide non ſe opponat, male agit, cum videlicet infideles nituntur ad errorem ſuum alios pertrahere. Quartum eſt, quod imprudenter agunt, qui de quæſtionibus difficilibus, putà Trinitatis, Incarnationis, Prædeſtinationis & ſimilibus coram ſimplicibus ſine aliqua neceſſitate diſputant: ex hoc enim ſimplices non modo non ædificantur, ſed deſtruuntur. Sciendum eſt etiam, quod laicis non eſt permiſſum publice vel priuatim diſputare de fide. vt in capitul. quicunque. de hære. libro ſexto. Quod maxime & præcipue locum habet de laicis indoctis. Vanum enim eſt, reprehenſibileque, quod laicus illiteratus de fide diſputet: cedit enim hoc quandoque in irriſionem infidelium, & contemptum fidei. Ad obiecta in oppoſitum dicendum ad primum, quod non debet diſputari de his, quæ fidei ſunt, quaſi de eis dubitando, ſed propter veritatem manifeſtandam, & errores cõfutandos: oportet enim ad fidei confirmationem cum hæreticis diſputare, quandoquidem defendendo fidem, ſecundum illud. prima. Pet. tertio. parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt fide & ſpe. Quandoque autem ad conuincendos errantes, ſecundum illud Titi primo. vt potens ſit in doctrina ſana exhortari, & eos qui contradicunt, arguere. Ad ſecundum dicendum, quod lex ciuilis loquitur de diſputatione, quæ procedit ex dubitatione: non enim licet dubitare de principali iudicio Cæſaris, ſicut etiam neque de iudicio eccleſiæ: iniuriam enim facit iudicio religioſiſsimæ Synodi, ſi quis ſemel iudicata, aut recte diſpoſita, reuoluere, & publice diſputare contendit. Ad tertium dicendum, quod Apoſtolus non prohibet diſputationem vniuerſalem, ſed inordinatum modum diſputandi, qui ſcilicet clamoribus, & contentione verborum fit: Talis enim ad nihil valet, niſi ad ſubuerſionem audientium: ſimplices enim plerumque contentioſos & verboſos doctiores cæteris putant. Ad quartum dicendum, quod diſputatio cum hominibus alienæ conditionis prohibita eſt quando ſcilicet ad inquirendam veritatem fit, ad Concilium enim in quo veritas inquiritur, infideles & hæretici vocandi non ſunt. Vnde & Propheta ait, Non ſedi cum concilio, vanitatis, & cũ iniqua gerentibus non introibo. Pſalm. 25. Odiui eccleſiam malignantium. Ad dictum gloſſæ. & cum impijs non ſedebo. ibidem. ipſa glo. reſpondet dicens, quod cum hæreticis diſputandum non eſt, vt in dubium reuocent fidem noſtram: ſed ad hoc diſputari poteſt cum eis vt conuincãtur, Hęc ibi. ¶ Quæritur etiam.9. Vtrum hæretici pœnis & flagellis ſint ad fidem compellendi? Quibuſdã videtur, quod nullo modo ad fidem ſint hæretici compellendi. Seruitia enim coacta Deo non placent: hilarem enim datorem diligit Deus. ſecundo Corinthio.9. ſed ille, qui pœnis & flagellis ad fidem compellitur, coactus ſeruit, ergo eius ſeruitia Deo non placent, & per conſequens ad fidem cogendus non eſt. Item, qui ex neceſsitate euangelizat, gloriam non habet: ergo qui ex neceſsitate ad fidem conuertitur, pœnis & fla-

Digitized by Google

gellis compulſus, gloriam non habet. Antecedens patet auctoritate Pauli. 2. ad Corinth. 9. dicentis, ſi ex neceſsitate euangelizauero, non erit mihi gloria. Tertio, hi qui ad legem nouā perinent filij liberæ ſunt, & non ancillæ. Galat. 4. eſſe autē filios liberæ eſt habere ſpiritum ſeruitutis in timore, ergo in lege noua nullus eſt timore pœnæ ad bonum cogendus. Quarto, illi qui pertinent ad legem nouam in charitate viuere debent, finis enim præceptorum omnium charitas eſt, vt dicitur ad Tit. 1. ſed perfecta charitas foras mittit timorem, vt dicitur. 1. Ioan. 4. ergo ad fidem & alia bona nemo in lege Chriſti timore pœnarum & flagellorum compellendus eſt. Quinto, quia Auguſtinus dicit in libro de vtilitate credētium, Cætera poteſt homo nolens, credere non poteſt niſi volens. Ergo ad fidem nullus cogendus eſt. Sexto quia in Cōcilio Toletano ita diffinitū eſt, vt ſcribitur in. c. de Iudæis. 45. diſt. Præcepit inquit ſancta Synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre. Cui enim vult Deus miſeretur, & quem vult indurat: non tales inuiti ſaluandi ſunt, ſed volentes, vt integre ſit forma iuſtitiæ. Sicut enim homo propria arbitrij voluntate ſerpenti obediens perijt, ſic vocantes ſe gratia Dei propria mentis conuerſione quiſq; credendo ſaluatur. Et concludit, Ergo non vi, ſed libera arbitrij ſui voluntate & facultate vt conuertantur ſuadendi ſunt, non potius impellendi. Hæc ibi. Ex quibus aperte patet, quod ad fidem nemo cogendus eſt. Item videtur, quod quamuis per alias pœnas hæretici poſſunt compelli ad fidem, nullo tamen modo mors ſibi inferenda eſt: humanum enim iudicium diuino debet eſſe conforme: ſed Deus non vult mortem peccatoris, vt dicitur Ezechiel. 15. ergo neq; homo debet mortē inferre peccatori, præſertim hæretico, ſed illum expectare ad pœnitentiam. Item, quia Matth. 13. dicitur, quod ſerui patris familias, in cuius agro erant ſeminata zizania, quæſierunt ab eo, Vis imus & colligimus ea? Ipſe reſpondit, non, ne forte colligēres zizania, eradicetis ſimul & triticū. Vbi dicit Chryſoſtomus, Hęc dicit Dominus, prohibens occiſiones fieri. Nec enim oportet interficere hæreticum: Hoc ipſe. Vnde videtur, quod mors hæreticis inferenda non ſit, neq; per mortem ad fidem cogendi ſunt. Sed alij dicunt contra, aſſerentes quod hæretici, imo & alij infideles ad fidem cogendi ſunt. Inducunt primo quod ſcribitur Luc. 14. vbi Dominus ad magnam cœnam ſuam conuiuas vocari iubet, & cum ei ſerui reſpondiſſent, Domine factum eſt vt imperaſti, & adhuc locus eſt, Exite, inquit, in vias & ſepes, & quoſcunq; inueneritis cogite intrare, vt impleatur Domus mea. Sed homines in domū Dei, id eſt, in ſanctā eccleſiā intrant per fidē, ergo aliqui ſunt impellendi, ſeu compellendi ad fidem. Itē Paulus cum eccleſiā Dei perſequeretur in itinere excæcatus, ad Deū conuerti coactus eſt. De quo Auguſtinus ad Bonifacium ita ſcribit & habetur. 23. q. 6. c. 1. Schiſmatici, inquit, dicūt, cui vim intulit Chriſtus? quē coegit? Ecce habent Paulum apoſtolum, agnoſcant in eo prius cogentem Chriſtū, poſtea docentē: prius ferientem, poſtea conſolātem. Mirū eſt autē quomodo qui pœna corporis ad euāgeliū coactus intrauit, plus omnibus illis laborauit, qui ſolo verbo vocati ſunt in euangelio, & quem maior timor compulit ad veritatē, eius perfecta charitas mittit foras timorē. Cur ergo non cogeret eccleſia perditos filios vt redirent, ſi perditi filij coegerunt alios vt perirent? Hæc ille. Item Dominus improperat prælatis eccleſiæ Ezechiel. 34. Quod errauerat, inquit, non reuocaſtis, & quod perierat non requiſiſtis. Sed hæc reuocatio quandoq; per pœnas & flagella fit ergo pœnis & flagellis errātes à fide cogi poſſunt vt ad eam redeant. Item Auguſtinus dicit in epiſtola ad Vincentium. & habetur in. cap. Vides. 23. q. 6. Mea, inquit, primitus ſententia erat, neminē ad Chriſti veritatem eſſe cogendum, verbo eſſe agendum, diſputatione repugnandū, ratione vincendum, ne fictos catholicos haberem, quos apertos hæreticos noueram. Sed hæc opinio mea non contradicentiū verbis tantū, ſed demonſtrantium ſuperabatur exemplis. Nam primo opponebatur mihi ciuitas mea, quæ cum tota eſſet in partes Donati, ad vnitatem catholicā legū imperialiū timore conuerſa eſt: quam nunc videmus ita animoſitatis noſtræ perniciē deteſtari, vt in ea nunquam fuiſſe credatur. Item & aliæ multæ, quæ mihi nominatim commemorabantur, vt in ipſis rebus agnoſcerem etiam in hac cauſa recte intelligi poſſe quod ſcriptum eſt, Da ſapienti occaſionem. & ſapientior erit. Hæc ipſe. ¶ Præterea in hoc generalis eccleſiæ conſuetudo, cuius maxima auctoritas eſt, vt in capitul. conſuetudine. 11. diſtinction. & in capitul. eccleſiaſticarum. Conſueuit enim eccleſia hæreticis à fide errantibus publicas & priuatas pœnitentias iniungere, eos carceri mancipare, pœnas & flagella infligere, per quæ ad fidei vnitatem reducantûr. Ad hoc dicendum eſt, quod infidelium quidam ſunt, qui nunquam ſuſceperunt fidem, ſicut Gentiles, & Iudæi. Alij vero ſunt, qui quandoque fidem ſuſceperunt, & eam profeſsi ſunt, ſicut hæretici & apoſtatæ. Primi adhuc diſtinguuntur. Quia aut ſunt doli capaces, aut non, ſed infra annos diſcretionis conſtituti. Illi vero, qui doli capaces ſunt, quantū ad ea quæ ſunt iuris diuini & naturalis ſibi relinquūtur, vnde tales nullo mō ad fidē cōpellēdi ſunt quia credere voluntatis eſt. Vnde ſi vt præciſa cōpulſi

Digitized by Google

pulſi baptizentur, neque ſacramentum, neq; tem ſacramenti pricipiunt. vt dicitur in capi. maiores extra. de baptiſmo. Sunt tamen tales compellendi à fidelibus vt fidem nõ impediant, vel blaſphemijs, vel malis ſuaſionibus, vel etiam apertis perſecutionibus, vnde & propter hoc fideles quãdoque bellum mouent & indicunt infidelibus, non quidem vt eos compelleant ne fidem Chriſti impediant. De infidelibus vero nondum doli capacibus, & infra annos diſcretionis conſtitutis varia eſt Doctorum ſententia. Quidam enim dicunt, quod infidelium filij, præſertim qui parentes habent, non ſunt inuitis parentibus baptizandi, neque ad fidem trahendi. Tum quidem, quia ſi baptizarentur, cum ad ætatem perfectam peruenirent, de facili poſſent à parentibus induci, vt relinquerent quod ignorantes ſuſceperunt, quod vergeret in fidei detrimentum. Tum etiam, quia filius antequam vſum liberi arbitrij habeat, continetur ſub parentum cura, vnde contra iuſtitiã naturalem eſſet, ſi puer antequam habeat vſum rationis à cura parentum ſubtraheretur, vel de eo aliquid inuitis parentibus diſponeretur. Tum etiã quia hoc eſſet contra eccleſiæ conſuetudinem. neque enim Conſtantinus conſilio Syluestri, neque Theodoſius conſilio Ambroſij talia feciſſe leguntur, vnde propter hæc & quędam alia dicunt, quod infideles nondum habentes vſum rationis non ſunt ad fidem compellendi parẽtibus inuitis. Huius opinionis fuit Sanctus Thomas. 2. 2. q. 10. art. 12. & 3. parte. quæſt. 6. art. 10. & quodlibe. 2. art. 7 quem ſequuntur gloſſ. in. c. Iudæorum. 28. q. 1. & Cardinalis in. ca. ſicut Iudæi. de Iudæis. Abbas de Sicilia, & Gaſpar In conſilijs. Alijs videtur oppoſitum. Aſſerunt enim, quod filij infidelium inuitis parentibus baptizãdi ſunt, & præſertim quod hoc poteſt Princeps facere, cui tales ſubditi ſunt. Primo, quia in paruulo Princeps habet maius dominium, quam parentes: vniuerſaliter autem in poteſtatibus ordinatis non obligat poteſtas inferior in his, quæ ſunt contra ſuperiorem, ſicut Auguſtinus dicit de verbis Domini. ſermo. 6. & ponitur in vltimo. c. 2. ſententiarum. Si illud, inquit iubet poteſtas quod non debes facere, hic ſane cõtemne poteſtatem, ſequendo poteſtatem maiorem. Et declarat exemplo de curatore conſule & Imperatore, & de Imperatore & Deo. Quod etiã ſcribitur in. c. qui reſiſtit. 11. q. 3. Ille igitur, qui habet regere Remp. magis debet cogere vnũquẽque ſubdi dominio Dei, quam dominio poteſtatis inferioris, & per conſequẽs non licet ſolum Principibus, imo & tenẽtur auferre paruulos à dominio parentũ volentium eos educare contra cultũ Dei qui eſt ſupremus & honeſtiſsimus Dñs, & debẽt eos applicare diuino cultui. Vnde ſi princeps hoc faceret cũ bona cautela. ſcilicet, ne parẽtes cognoſcẽtes hoc occiderent paruulos, & ꝙ baptizatos facerent religioſe educare, bene fieret. Hæc fuit ſententia Scoti lib. 4. ſenten. diſt. 4. art. vlti. Et eã ſequitur Archidiaconus in c. qui ſincera. 45. diſti. Imo & plus dicit Scotus, ꝙ crederet religioſe fieri ſi parentes ipſi cogerentur minis & terroribus ad ſuſcipiendum baptiſmum, & ad ſeruandũ poſtea ſuſceptum. Quia eſto, quod ipſi non eſſent vere fideles in animo, tamen minus malum eſt eis ſeruare legem illicitam cum timore, quam libere. Item quia filij eorum ſi bene educarentur, in tertia vel quarta generatione eſſent vere fideles. Hæc ipſe. Alij diſtinguũt de filijs infidelium. Quia aut ſunt ſeparati à dominio & conuerſatione fideliũ. Primo caſu non licet baptizare infidelium paruulos inuitis parentibus. Secundo caſu adhuc dupliciter. Quia aut conuerſantur cum fidelibus tanquã liberi, & tunc non licet eorum filios inuitis parẽtibus rapere & baptizare, ſicut mercatores infideles in terra fidelium quandoque conuerſantur. Aut infideles ſubſunt Principi fideli tanquam ſerui, & tunc filij talium poſſunt inuitis parentibus baptizari: eiuſmodi ſunt Iudæi, qui ſerui Principum ſunt. Huius opinionis fuit Durandus in. 4. diſtinctio. 96. Quia, vt dicit, ſi tales paruuli auferrentur à parentibus & baptizarentur, non fieret præiudicium pueris, ſed potius conferretur eis magnum beneficium: neque parentibus eorum, quia licite poſſunt eis auferri & vendi in ſeruitutem fidelibus vel infidelibus prope vel longe, quo facto ſubtrahuntur totaliter à cura parẽtum, & ſubſunt in omnibus curæ eorum, quibus venditi ſunt, propter quod ſi ab eis tollantur, & offerantur baptiſmo, nulli videtur fieri præiudicium: licet prædictis pueris ſtantibus ſub cura parentum fieret parentibus iniuria, ſi eis inuitis baptizarentur. Neque eſſet decens neq; ſecurum, quod pueri baptizati manerent ſub cura infidelium. Hæc ipſe. Vnde ſubdit ſic ſibi apparere tunc, quamuis alias oppoſitum ſenſerit de filijs Iudæorum. Alij vero ſunt infideles, qui quandoque fidem ſuſceperunt, & eam profeſsi ſunt, ſicut hæretici, & apoſtatæ, & tales ſi moniti & flagellis compellendi ſunt, vt impleant quod promiſerunt, & teneant quod ſemel ſuſceperunt. Vnde de conuerſis ad fidem conditionali coactione ſic dicitur in capit. de Iudæis. 45. diſtinction Qui autem iam pridem ad Chriſtianitatem coacti ſunt, ſicut factum eſt temporibus religioſiſsimi Principis Siſebuti, quia conſtat eos ſacramentis diuinis aſſociatos, & baptiſmi gratiam ſuſcepiſſe, & Chriſmate vnctos eſſe, & corporis domini extitiſſe participes, oportet vt fidem, quam etiam vi vel neceſsitate ſuſceperunt, tenere cogantur, ne no-

Digitized by Google

mē Dñi blaſphemetur,& fidē quā ſuſceperunt,vilis ac cōtemptibilis habeatur.Hæc ibi.Si ergo illi qui coacti conuerſi ſunt cōpelluntur & coguntur tenere fidē,quā vi,vel neceſsitate ſuſceperūt,multo fortius cogendi ſunt ad hoc,qui voluntarie ſuſceperunt fidē.Vnde Auguſtinus dicit cōtra Petilia.& habetur in.c.ad fidem.23.q.5.Ad fidem nullus eſt cogendus,vt dicit is,ſed per ſeueritatem & per miſericordiā Dei tribulationū flagellū ſolet perfidia caſtigari: nunquid quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores peſsimi non legis integritate puniuntur?Hæc ille.Et Hieronymus dicit ſuper Ezechielem,Qui malos percutit in eo quod mali ſunt, & habet vaſa interfectionis vt occidat peſsimos,miniſter eſt Dei. Hęc ille.Eccleſia ergo,quæ peccatorum conuerſionem procurat,pœnis,& flagellis,& tēporalibus & ſpiritualibus,vt puta,excommunicatione, bonorum priuatione,incarceratione, & alijs pœnis hæreticos à fide deuiantes ad Eccleſiæ reducit vnitatem Quod ſi aliquis incorrigibilis appareat, ne malitia ſua alios inficiat,ſeculari curię relinquitur per mortē exterminandus, reſecatur enim putrida caro,& ſcabioſa ouis à caulis depellitur,ne putreſcat corpus,& corrūpatur ouile, vt Hieronymus dixit,& habetur in.c.reſecandæ.24.q.3.¶Sed occaſione præmiſſorum quæritur.10. Vtrum infideles ad fidem venientes adulti, ſint cito ab eccleſia recipiendi?Ad quod dicendum, ꝙ circa hoc alia fuit conſuetudo eccleſiæ primitiuæ,& alia procedentis.In eccleſia nanq; primitiua donum Spiritus ſancti ſigno viſibili in credentibus demonſtrabatur,propter quod non oportebat differri ſacramentum baptiſmi.Vnde & Act.2.Petrus Iudæis loquens dicit, Pœnitentiam agite,& baptizetur vnusquiſq; veſtrum.Item idem Petrus cum Gentilibus prædicaret,& ſuper eos Spiritū ſanctū in ſigno viſibili deſcendiſſe videret,inquit, Nūquid aquā quis prohibere poteſt, vt non baptizentur hi,qui Spiritum ſanctum acceperunt.Act.10. Vnde ſtatim iuſsit eos baptizari in nomine Chriſti. Et præterea Philippus Eunuchum baptizauit in curru,poſtea quam intellexit eſſe credentē. Act. 8.Vnde apparet,ꝙ tunc venienti ad eccleſiam cū fidei confeſsione conferebatur baptiſmus ſine dilatione.Procedente vero eccleſia,vbi ſigna viſibilia non apparebant in baptizatis,& incertū erat, quo animo infideles venirent, neceſſe fuit dilatio temporis,vt fieret probatio fidei.& catechiſmus, per quē ad baptiſmum habilitas fieret,& hoc antiquo iure definitū erat.Vnde in.ca.Iudæi,de cōſe. diſt.4.dicitur.Iudæi, quorū perfidia frequēter ad vomitū redit,ſi ad leges catholicas redire voluerint octo mēſes inter catechumenos eccleſię limē introeant:et ſi pura fide venire noſcuntur,tūc demum baptiſmi gratiam mereantur.Hæc ibi. Poſtea vero ne pro tanta dilatione infidelium animi reuocarentur,Gregorius ſtatuit,vt.XL.dierū pœnitentia & abſtinentia infidelibus venientibus indicta,baptizarentur.vt ſcribitur in. c.ne quod abſit.de conſe.diſti. 4. De his ſcribit Alexander ab Ales.ſecunda parte.quæſtio.179. membro.4. Ad primum eorum,quæ in oppoſitum inducebātur, dicendum eſt,quod ſicut Gratianus dixit.23.q. 6. in.8.diſt.ita reſpondetur.Si bonum, ad quod mali coguntur ſemper inuiti tolerarent, & nunquam voluntarie ſeruirent, inutiliter cogerentur ad illud:ſed quia humanæ naturæ eſt ea quæ in deſuetudinem ducuntur abhorrere, & cōſueta magna cuſtodia diligere, flagellis tribulationū mali ſunt prohibendi à malo,& prouocandi ad bonum: vt dum timore pœnæ malum in deſuetudinem ducitur abhorreatur, bonum vero ex conſuetudine dulceſcat.Vnde Auguſtinus in Pſal.127.ait. Cum per timorem gehennæ continet ſe homo à peccato,fit conſuetudo iuſtitiæ,& incipit quod durum erat amari, & incipit excludi timor caſtus. Hæc ille.Ex quibus patet,quod mali ideo flagellis cæduntur & coguntur ad bonum,vt aliquando prōpte & voluntarie operentur,& ita meritorie. Et per hoc reſpondetur ad ſecundum,tertiū,& quartum. Ad quintum dicendum, quod ſicut vouere eſt voluntatis,reddere autem neceſsitatis:ita accipere fidem,eſt voluntatis,ſed tenere iam acceptā eſt neceſsitatis,& ideo hæretici ſunt compellendi vt fidem teneāt,quam ſemel profeſsi ſunt. Ad ſextum dicendum, quod Concilium Toletanum loquitur de Iudæis, qui nunquam fidem catholicam acceperunt,tales enim,vt dicunt, etſi doli capaces ſunt,non ſunt ad fidem catholicam compellendi.Ad ſeptimum dicendum, quod ſicut Auguſtinus dicit ad Bonifacium Comitem,Nullus noſtrum vult aliquem hæreticum perire. Sed aliter non meruit pacem domus Dauid,niſi Abſalon filius eius in bello, quod contra patrem gerebat, fuiſſet interfectus,vt dicitur.2.Reg.15.Sic & eccleſia catholica ſi aliquos intelligit eccleſiæ nocitos eſſe,eorum perditione multos liberat populos,vt ibidem dicitur. Ad octauum dicendum, quod ex verbis domini colligitur eius intentio. Cum enim ſerui dixiſſent patrifamilias, Vis,imus & colligimus ea?Reſpondit,non:ne forte colligentes ea, eradicetis ſimul & triticum. Vbi ſatis oſtendit,ſicut Auguſtinus dicit libro tertio contra epiſtolam Parmeniani,cum metus iſte nō ſubeſt, id eſt,quando ita cuiusque crimen notum eſt omnibus,& omnibus execrabile apparet, vt vel nullus prorſus,vel non tales habeat defenſores, per quos poſsit ſchiſma cōtingere:nō dormiat ſeueritas diſciplinæ.Hæc ipſe.Eſt autem de hoc timendum,

dum, quando aliquis condemnatur antequam de malitia eius conſtet, vel quando in malitia obſtinatus non eſt, vel quando cum malis ſimul boni puniuntur. ¶Quæritur.11. Vtrum eſſe hæreticum, ſit omnium peccatorum maximum? Ad hoc quidam reſpondent quod non, confirmantes dictum ſuum auctoritate Auguſtini, quæ ponitur 6.quæſtion.1.in cap. Quæro.ſic dicentes, Vtrum catholicum peſsimis moribus alicui hæretico, in cuius vita præter id, quod hæreticus eſt, non inueniunt homines quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare ſententiam. Hæc ille. Ergo non eſt ſimpliciter dicendũ, quod eſſe hæreticum, ſit omnium peccatorum maximum. Item eſſe hæreticum, non eſt peccatum, ergo non eſt maximum omnium peccatorum. Conſequentia nota eſt. Antecedens probatur dupliciter. Primo, quia nullus peccat in eo, quod vitare non poteſt: quia omne peccatum eſt voluntariũ, vt Auguſtinus in.3. libr. de libero arbitrio dicit: ſed non eſt in poteſtate hominis vitare hæreſim, quia non eſt in eius poteſtate habere fidem, ergo hæreſis non eſt peccatum. Secundo, quia omne peccatum eſt contra naturam, vt Damaſcenus dicit libro ſecundo. ſed hæreſis non eſt contra naturã. Dicit enim Auguſtinus in libro de prædeſtinatiõe ſctõrũ ꝙ poſſe habere fidẽ ſicut poſſe habere charitatem naturæ eſt omnium: habere autem fidem quemadmodum habere charitatem gratiæ eſt fidelium. Ergo non habere fidem & hæreticũ eſſe, non eſt contra naturam, & ita non eſt peccatum. Sed contra eſt quod dicitur.2.Pet.2.vbi dicitur, Melius erat illis non cognoſcere viam iuſtitię quam poſt cognitionem retrorſum conuerti. Sed non cognoſcere viam Domini, & eſſe infidelem, vt puta Iudæum, Paganum, aut Saracenum grande peccatum eſt, qui tamen viam iuſtitiæ nõ cognouerunt, ergo eſſe hæreticũ grauius eſt, qui poſt cognitionem retrorſum conuerſus eſt. Ad hoc dicendum, quod hæreſis eſt infidelitatis ſpecies. Cum enim infidelitas fidei repugnet, hæreticus autem ſit qui contra catholicam fidem pertinaciter tenet, aut ſentit, erit indubie hæreſis ſpecies infidelitatis. Circa propoſitam ergo quæſtionem ponuntur tres concluſiones. Prima eſt, quod infidelitas eſt peccatum. Secunda, quod infidelitas eſt maximum peccatorum. Tertia, quod inter infideles hæretici grauius cæteris peccant. Prima cõcluſio ſic probatur. Omne illud, quod repugnat virtuti eſt vitium & peccatum: ſed infidelitas repugnat virtuti, quia fidei, ergo eſt peccatum. Sciẽdum eſt tamen, quod infidelitas dupliciter accipitur. Vno modo ſecundum puram negationem, vt dicatur infidelis ex hoc ſolo, quod fidem non habet. Alio modo poteſt intelligi infidelitas ſecundũ contrarietatẽ ad fidem, qua ſcilicet aliquis repugnat auditui fidei, vel etiam contẽnit ipſam, ſecundum illud Iſaiæ.53. Quis credidit auditui noſtro? Et in hoc proprie eſt ratio infidelitatis, ſecũdum quã eſt peccatum. Si autem infidelitas capiatur pure negatiue, ſicut eſt in brutis, & in ijs hominibus, qui nihil de fide audierunt, & ſic non habet rationem peccati, ſed magis pœnæ. Vnde ſi tales infideles damnentur, propter alia peccata, quæ ſine fide remitti non poſſunt, damnantur, non autem propter peccatum infidelitatis. Vnde Dominus dicit Ioa.15. Si non veniſſem, & loquutus eis non fuiſſem, peccatũ non haberent. Quod Auguſtinus exponit de hoc peccato, quo in Chriſtũ non crediderunt: nõ eſt enim in poteſtate humana de ſe habere fidem, ſed in ea eſt vt mens hominis non repugnet interiori inſtinctui, & exteriori veritatis prædicationi. Secunda concluſio probatur. Cum enim omne peccatũ formaliter conſiſtat in auerſione à Deo, tanto aliquod peccatum eſt grauius, quãto per ipſum homo magis à Deo ſeparatur: per infidelitatẽ autẽ magis homo à Deo elongatur, quia nec veram Dei cognitionẽ habet nec per falſam ei appropinquat, ſed magis ab eo elongatur: ergo peccatũ infidelitatis maius eſt omnibus peccatis. Tertia concluſio ſic probatur. Grauius peccat cõtra fidem, qui renititur fidei ſuſceptæ, quam qui renititur fidei non ſuſceptæ: ſicut grauius peccat qui nõ implet quod promiſit, quã ſi non impleat quod nuuquã promiſit: ſed hæretici ſuſceperũt fidẽ euãgelij, & renitũtur ei eã corrũpẽtes, ergo grauius peccãt, quã cæteri infideles, q nũquã fidẽ catholicã ſuſceperũt, & per cõſequens eſſe hæreticũ grauiſsimũ eſt omniũ peccatorum. Quod ſane intelligẽdũ eſt: verũ eſt enim quod dictũ eſt, ſi fiat cõparatio ad peccata, quæ virtutibus moralibus opponũtur, qualia ſunt peccata oppoſita iuſtitię, prudẽtię, Tẽperãtię, fortitudini, & omnibus alijs virtutibus moralibus: omnibus enim talibus grauius eſt eſſe hæreticũ, ſiue talia peccata cõtra proximũ fuerint, ſicut adulteriũ, rapina, homicidiũ, & ſimilia: ſiue cõtra Deum, ſicut ſunt periuriũ, violatio voti, tẽtatio Dei, ſacrilegiũ, ſimonia & huiuſmodi, omnib⁹ enim talibus grauius eſt pec catũ hæreſis. Sũt tñ adhuc grauiora peccata, quæ alijs virtutibus Theologicis opponuntur, qualia ſunt, finalis impœnitentia, quę ſpei opponitur, & odium Dei: odium enim Dei, quod veritati opponitur, nihil ſecũdũ genus ſuũ grauius eſt. Ex præmiſſis inferũtur aliqua corollaria. Primũ eſt, quod grauius eſt eſſe hæreticũ, quam eſſe Iudæũ, Paganũ, vel Saracenũ. Patet ex dictis. quia hæreticus renititur fidei, quam ſuſcepit, alij vero non. Secundum eſt. Grauius eſt Iudæum eſſe, quam Paganũ. Quia licet Iudæi euangeliũ non ſuſceperint: quia tamen

tamen ſuſceperunt eius figuram in veteri lege, quam male interpretantes corrumpunt, ideo eorum infidelitas grauior eſt, quam infidelitas Gentilium, qui nullo modo fidem euangelij ſuſceperunt. Verum eſt tamen, quod in pluribus errant Gentiles, quam Iudæi, & Iudæi, quam hæretici, & quantum ad hoc grauior eſt infidelitas Gentilium quam Iudęorum, & Iudæorum quam hæreticorum. Sed quia infidelitas magis habet rationem culpę, ex hoc, quod non habet ea, quæ fidei ſunt, quia hoc magis pertinet ad rationem pœnę, quam culpæ, ideo ſimpliciter infidelitas hæreticorum eſt peſsima. Tertium eſt, quod inter hæreticos tanto grauior hæreſis eſt, quanto in pluribus contra fidem errant: in talibus enim vtraque grauitatis ratio inuenitur, quia in pluribus errant, & pluribus etiam iam ſuſceptis renituntur. Quartum eſt, quod inter hæreſes hæreſis Manichæorum eſt grauior, quoniam renititur & contradicit omnibus veritatibus in veteri teſtamento contentis. Sed adhuc grauior & grauiſsima omnium eſt eorum, qui recipiunt teſtamentum vetus, & nouum teſtamentum penitus reijciunt, qui ſiue vocentur Nazaræi, ſiue Ebionitæ, ſiue innominati ſint, grauiores cæteris hæreticis ſunt. Tum quidem, quia in pluribus errant: tum, quia in pluribus renituntur fidei ſuſceptæ: tum etiam, quia errores aliarum hæreſum continent, vnde tales cum Arrio ſentiunt Chriſtum eſſe creaturam dicente, cum Sabellio concordant, ponētes in diuinis vnitatem perſonæ, & negantes Trinitatem, quam in ſolis nominibus eſſe dicunt, & per conſequens negantes fundamentum catholicæ fidei, in omnes fere errores & hæreſes incidunt. Ad argumenta in oppoſitum. Dicendum eſt ad primum, quod licet eſſe hæreticum grauius ſit peccatis cæteris ſecundum genus ſuum, poteſt tamen ſecundum circunſtantias alleuiari. Vnde hæreticus, qui nihil habet mali præter hoc quod hæreticus eſt, videtur ex ignorantia peccare, putans ſe obſequium præſtare Deo, ſed in hoc errat, quod non vult ſubijci correctioni eccleſiæ, ſed magis prudentiæ ſuæ innititur. Poſſet etiam dici, quod Auguſtinus hyperbolice loquutus eſt contra illos, qui et ſi multis peccatis impliciti ſint, in hoc tamen gloriātur, quod recte credāt, et ſi peccatores ſint: cōtra quos Auguſtinus dicit ſe neſcire, quis deterior eorum ſit, hæreticus ſcilicet nullo alio peccato irretitus, vel magnus peccator fidelis, tamen cuius fides cū ſine operibus ſit, mortua eſt, vt dicitur Iaco. 2. Poteſt etiā dici, quod et ſi Auguſtinus noluit in hoc ſententiam præcipitare, quia ſenum & ſapientum mos eſt temperare ſermonem, vt Ariſtoteles dicit 2. lib. Rhetoricorum, tamen doctores poſteriores ratione naturali & authoritate ſacri Canonis fulciti determinant & oſtendunt, quod eſſe hæreticum grauiſsimum eſt, & grauius peccatis alijs oppoſitis virtutibus moralibus, ſiue contra Deum, ſiue contra proximum ſuit. Ad ſecundum negatur antecedens. Et ad primam probationem dicendum, quod habere fidem non eſt in natura humana: ea enim, quæ fidei ſunt, rationem naturalem excedunt, ſed in natura humana eſt, vt mens hominis non repugnet interiori inſtinctui, & exteriori veritatis prædicationi: ſi enim aliquis non repugnans eis non ſit plene in fide informatus, infidelitas eius magis eſt pœna quam culpa, vt dictum eſt. Ad ſecundam probationem dicendum, quod eſſe hæreticum & non habere fidem eſt contra naturam, inquantum aliquis repugnat interiori inſtinctui Dei, & exteriori veritatis prædicationi, quod contra rationem naturalem eſt hominis bene inſtituti.¶Quæritur. 5 a. Vtrum omnis actio hæretici ſit peccatum, vt quod ſiue comedat, ſiue bibat, ambulet, aut loquatur, intelligat vel velit, in his peccet? Quibuſdam videtur quod ſic. Fides enim, vt ipſi dicunt, dirigit intentionem & intentio bonum opus facit: vbi ergo non eſt fides, nec intentio bona, non videtur eſſe opus bonū. Item quia Apoſtolus ait Rom. 14. Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt. Quod exponens Auguſtinus ait, Omnis vita infidelium peccatum eſt, & nihil bonum eſt ſine ſummo bono. Vbi deeſt agnitio æternæ veritatis, falſa virtus eſt, etiam in optimis moribus. Sed quicquid agunt infideles, ad eorum vitam pertinet, ergo omnis eorum vita peccatum eſt. Item Iaco. 2. ſcribitur, Qui offendit in vno, id eſt, in charitate, factus eſt omnium reus. Ergo eius, qui fidem non habet & charitatē, omnis actio peccatum eſt, quia ad charitatem non refertur. Item lib. 2. ſententiarum diſt. 41. ca. 1. dicit Magiſter, quod qui fidem & charitatem non habet, nullum mandatum implet, & nullum opus bonum facit. Impoſsibile enim eſt, vt ait Apoſtolus, ſine fide placere Deo. Quæ ergo ſine fide fiūt bona non ſunt: quia omne bonum placet Deo. Præterea, corrupto priori, corrumpitur poſterius: ſed actus fidei præcedit actus omnium virtutum, ergo cum in hæreticis non ſit actus fidei, nullum bonum opus facere poſſunt, ſed in omni actu ſuo peccant. Alijs videtur oppoſitum. Nam Cornelius infidelis erat, cui tamen ab angelo dictum eſt Orationes tuæ, & eleemoſynæ tuæ aſcenderūt in memoriam in conſpectu Dei, Act. 10. Ergo non omnis actio infidelium eſt peccatum, nec hæreticorum. Et præterea contingit hæreticos & alios infideles quandoque cibare famelicum, ſitiēti dare potum, ignorantes docere, & alia quæ ſunt bona ex genere facere, in quibus abſurdum videtur dicere, quod infideles & hæretici peccent. Ad hoc

dicen

Digitized by Google

dicendum, quòd in nobis duo ſunt principia bonorum actuum, ratio naturalis, & gratia Dei. Peccatum verò tollit gratiam gratum facientem, ſed naturale bonum totaliter non corrumpit. Nam homo ille, qui deſcendebat ab Hieruſalem in Hiericho ſpoliatus eſt gratuitis, ſed naturalia remanſerunt ſibi, etſi vulnerata, vt doctores dicũt. Luc. 10. Vnde cùm hæreſis ſit quoddam peccatũ mortale, hæretici quidem gratiam non habent, ſed tamen remanet in eis aliquod naturale bonum. Ex quibus ſequuntur duo. Primum, quòd hæretici non poſſunt bene operari ex gratia, vnde neque per quæcunque bona opera poſſunt mereri vitam æternam: nemo enim ſine gratia mereri poteſt vitam æternam, quia gratia Dei vita æterna, vt dicitur Rom 6. Secundum eſt, quòd hæretici operari poſſunt aliqua bona opera, ad quæ bonum naturæ ſe extendit. Vnde ſi hæreticus eſurientem cibet, ſitienti potum det, nudum veſtiat, diſcordantes concordet, triſtes conſoletur, & alia faciat, quæ ſunt de genere ſuo bona, non peccat. Nam ſicut fidelis poteſt facere aliquod opus quod non refert ad fidei finem vel venialiter, vel etiam mortaliter peccando, ita etiam infidelis & hæreticus poteſt aliquem actum bonum facere, quem non refert ad finem infidelitatis: vnde cùm talis actus de ſe ſit bonus, hæreticus ad illud incitandus eſt, & inuitandus. Vnde ſatis patet, quòd non omnis actio hæreticorum peccatum eſt. Ad obiecta in oppoſitum, dicendum eſt ad primum, quòd vbi non eſt fides, opus bonum eſſe non poteſt, tale ſcilicet bonum, quod ſit remunerabile ad vitam, ſine quo tamen bono, remunerabili ſunt alia plura bona, licèt hæc & illa non vna ratione bona dicantur. Sic reſpondet Magiſter libro ſecundo. ſenten. diſtin. 41. cap. 3. Ad ſecundum dicendum, quòd verbum Auguſtini, cùm dicit, quòd omnis infidelium vita peccatum eſt, intelligendum eſt de ijs, quæ infideles agũt ex infidelitate, talia enim peccata ſunt. Vnde ibidem ſubditur, quòd omnis infideliter agens, vel viuens, vehementer peccat. Vel dicendum, quòd cum dicitur, quòd omnis vita infidelium peccatum eſt, propterea dicitur, quia per nullam actionem liberantur à culpa, quandiu in infidelitate perſiſtunt. Et ideo ſenſus eſt, Omnis vita infidelium eſt peccatum, id eſt, non ſine peccato. Ad tertium dicendum, quòd intentio in aliquo bono opere poteſt eſſe vel ad finem vltimũ ſupernaturalem, vel ad bonum aliquod naturale. Fides quippe dirigit intentionem reſpectu finis vltimi ſupernaturalis, quam directionẽ nemo niſi fidelis facere poteſt. Ad id quod obijcitur, quòd offendens in vno factus eſt omnium reus. Dicendum eſt, quòd verum eſt eum eſſe reum quantum ad hoc, quod nullum opus mereatur vitam æternam. Ad dictum Magiſtri ſimiliter dicendum eſt, Cùm enim dicit nullum bonum opus facit, qui fidem & charitatem non habet intelligit, quòd non facit bonum opus meritoriè. Vnde & Auguſtinus ſuper illud Pſal. 83. turtur inuenit ſibi nidum vbi reponat pullos ſuos. dicit, quòd Iudæi, hæretici, & Pagani opera bona faciunt, quia veſtiũt nudos & paſcunt pauperes, & huiuſmodi. ſed non in nido eccleſiæ, id eſt, in fide, & ideo cõculcantur pulli eorum. Ad vltimum dicendum, quòd per infidelitatem non corrumpitur totaliter in infidelibus hæreticis ratio naturalis, imo remanet in eis aliqua cognitio, per quam facere poſſunt aliquod opus, quod ſit de genere ſuo bonum. Ad argumentum in oppoſitum dicendum, quòd Cornelius nõ erat infidelis: ſi enim infidelis eſſet, non eſſent apud Deum acceptæ orationes & eleemoſynę eius quia ſine fide impoſsibile eſt placere Deo. Hebræ. 15. habebat autem fidem implicitam nondum manifeſtata euãgelij veritate. ¶ Quæritur. 13. Qui dicantur hæretici credentes, fautores, receptatores, & defenſores eorum? Ad hoc dicendum, quòd de credentibus hæreticis diſtinguendum eſt. Quidam enim ſunt, qui explicitè credũt errores aliorum, ſicut Arriani errores Arrij, & Sabelliani errores Sabellij, & hi ſunt in duplici differentia. Quidam enim ſciunt huiuſmodi errores eſſe damnatos, & alij ignorant. Alij dicuntur credere hæreticis, non quidem quòd explicitè credant eorum errores, ſed quia perſonis hæreticorum adhærent, reputantes eos eſſe catholicos, & eorum doctrinã eſſe veram, & neſcientes, quòd in aliquo diſcrepant à catholica veritate. Vnde ſecundùm hoc de credẽtibus hæreticis ponuntur tres concluſiones. Prima eſt. Omnis explicitè credens errores hæreticorum, ſi ſciat eos eſſe per eccleſiam condẽnatos, vel neſciat, & tamen pertinaciter eis inhæreat, cenſendus eſt hæreticus. Prima pars concluſionis patet. Nam quicunque in hæreſim damnatam labitur, eius damnationis participem ſe facit in cap. 1. & 2. 24. quæſt. 1. Secunda pars probatur. Nam quicunque in eccleſia morbidum aliquid ſapit, & correctus emendare contemnit, hæreticus eſt. vt in cap. dixit Paulus. & in cap. qui in eccleſia 24. quæſt. 3. & hoc modo capitur credens in capi. excommunicamus. 2. de hæret. cum dicitur, Credentes autem eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus. Hæc ibi. Sed quæritur, Si aliquis ſcit errores huiuſmodi eſſe damnatos & hæreſes eſſe, neque in animo eis aſſentit, ſed exteriùs voce profitetur, nunquid erit hæreticus? ¶ Ad hoc dicendum, quòd cùm error ſit de eſſentia hæreſis qui non errat animo, hæreticus non eſt quo ad eccleſiam, tamen cui ex verbis animus innoteſcit. ¶ Secunda concluſio. Qui adhæret alicui errori

contra fidem cuius oppoſitum tenetur explicitè credere,eo ipſo hæreticus cenſetur. Patet. Sicut enim tenetur aliquis explicitè credere aliquod credibile,ſic tenetur vitare errorem illi contrariũ vnde quia fideles tenentur explicitè credere articulos fidei in eccleſia diuulgatos & publicatos, ſi quis teneat errorem contrarium alicui articulo apud eccleſiam diuulgato,ſtatim cenſebitur hæreticus. Vnde & S.Thomas lib.4.ſentent. diſtin.13 quæſtio.2.de hæreſi.articul.1.ad ſextum.ſic dicit. In fide ſunt aliqua,ad quæ explicitè cognoſcenda omnis homo tenetur, vnde ſi in his aliquis errat, infidelis reputatur & hæreticus.Hæc ille.Et idem dicit lib.1.ſenten.diſtin.33.articu. vltimo.& prima parte.quæſtion.32.articulo.4.vbi dicit,quòd talis hæreticus vocabitur,& erit, maximè ſi pertinacia adiungatur. Tertia concluſio eſt. Pertinaciter credentes perſonis hæreticorum, quos catholicos reputant,& doctrinam eorum eſſe veram putant,& nulli errori explicitè adhæreant, non ſunt propriè dicendi hæretici,ſed largè: ſi verò credãt eis,ſed non pertinaciter, tunc hæretici non ſunt. Prima pars probatur. Quia talis,licèt credat aliquos eſſe catholicos, qui in veritate non ſunt, tamen nulli errori contra fidem explicitè adhæret: vnde cùm error ſit de ratione hæreſis, talis ꝓpriè hæreticus non eſt dicendus catholicus propriè, quia nullam veritatem catholicam explicitè credit,quamuis credat doctrinam eccleſiæ eſſe veram: ſic non eſt dicendus hæreticus, qui nulli errori explicitè inhæret.Et hoc modo loquitur de credentibus cap.excommunicamus,1.de hæret.cum dicitur in.§.credentes.Præterea receptatores,defenſores,& fautores hæreticorum excommunicationi decernimus ſubiacere.Hæc ibi. Cùm enim maius peccatum ſit hæreticum eſſe, quàm receptatorem vel fautorem hæreticorum. & in dict.capitu. credentes. æquiparentur in pœna receptatoribus & defenſoribus,conſtat quòd credentes, de quibus loquitur,hæretici non ſunt. Secũda pars probatur. Quia ex illo errore, cui pertinaciter adhærent, ſcilicet quòd tales ſunt catholici, & omnis doctrina eorum eſt catholica, & ex hoc,quòd illi tenent & docent errores contra fidem, ſequitur hæreſis propriè dicta,ſcilicet, aliquẽ errorem quẽ illi tenẽt, eſſe catholicam veritatem. Tertia pars probatur,Quia nullus cenſetur hæreticus, niſi errori adiungat pertinaciam, vt ſuprà oſtenſum eſt, ſed tales non ſunt pertinaces, vt ſupponitur, ergo hæretici non ſunt. Ex quibus patet qui dicuntur credentes, fautores verò hæreticorum non, vno modo dicuntur. Nam quandoque fautores vocantur,qui fauent perſonis hæreticorum, alio modo qui fauent erroribus hæreticorum, qui propriè dicũtur fautores hæreticæ prauitatis:poteſt enim contingere, quòd aliquis faueat perſonæ hæretici propter conſanguinitatem, vel aliam cauſam qui tamen nullo modo errori fauet: poteſt item contingere,quòd aliquis faueat errori hæreticali, qui tamen nullo modo hæretico fauet: ſicut contingit aliquos viros doctos concorditer ſentire de aliqua propoſitione, qui tamen odio ſe habent. Poteſt item contingere quòd aliquis faueat & perſonis hæreticorum,& errori eorum, vnde & ſecundum hoc dantur tres concluſiones. Prima eſt. Fautor hæreticæ perſonæ tantùm, hæreticus non eſt, ſed tamen fautor hæretici eſt, & à iure punitur. Prima pars probatur. Quia hæreſis non eſt ſine errore in fide, vt ſuprà oſtenſum eſt, ſed talis non errat in fide, vt ſupponitur, ergo hæreticus non eſt.Secunda pars probatur. Quia non ſolùm qui agunt mala,ſed etiam qui facientibus conſentiunt puniuntur,vt dicitur Rom.1.ſed fautores hæreticorum conſentiunt,ergo puniuntur. Vnde de talibus fautoribus loquitur. cap. excommunicamus. 1.de hæret.in §.credentes.cùm dicitur, Credentes præterea,receptatores,defenſores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus ſubiacere.Hoc ibi. Secunda concluſio eſt, Fautores hæreticæ prauitatis tantum,& non perſonæ,hæretici ſunt. Patet,errant enim contra fidem, & pertinaciter errori inhærent,ergo hæretici ſunt. Antecedens probatur, quia tales tenent errorem hæreticorum,aliàs errori non fauerent. Qui enim alicui errori, cuius oppoſitum non tenetur credere explicitè, & non pertinaciter ei inhæreret, hæreticus non eſſet. Vnde Auguſtinus de ſeipſo dicit, Errare potero, ſed hæreticus non ero: quia ſcilicet non intendebat errori pertinaciter inhærere. Tertia concluſio eſt.Fauens hæretico & hæreſi, hæreticus eſt,& hæretico deterior,& ſi docendo faueat, veriùs hæreſiarcha, quàm hæreticus dicitur. Prima pars patet ex definitione hæretici ſuppoſita. Eſt enim, Baptizatus,vel pro baptizato ſe gerens & contra catholicam fidem pertinaciter errans: ergo hæreticus. Secunda & tertia pars probatur authoritate Vrbani Papæ, quæ ponitur in capitu. Qui aliorum defendit errorem, multò amplius damnabilior eſt illis, qui errant, quia non ſolùm errat,ſed etiam alijs offendicula erroris præparat & confirmat, vnde quia magiſter erroris eſt,non tantùm hæreticus, ſed etiam hæreſiarcha dicendus eſt. Hæc ille. Iura verò, quæ loquuntur de fautoribus hæreticorũ, intelligũtur de fautoribus primo modo dictis. De quibus tamen quidam ſic diſtinguunt. Quia, aut ſunt perſonæ, quæ publica funguntur poteſtate: aut ſunt perſonæ priuatæ. Primi, ex ſola omiſſione dicunt fautores, putà ſi condemnatos ab eccleſia non puniuntur ſicut debent: error enim,cui non reſiſtitur, approbatur in

capit

cap.error.83.diſt:cum alijs. Vnde & Archidiaco. dicit in ca.quicunque.de hæret.lib. 6.quòd ſi prælati non faciunt carceres ad cuſtodiam hæreticorum, & alia, quæ ad eorum officium ſpectant, & hoc omittunt ex auaritia, non dicuntur fautores hæreticorum:ſecùs ſi omittant vt hæretici non capiantur, quia ſic fautores ſunt. Priuatè verò perſonæ ex ſola omiſsione fautores non dicuntur, niſi iuramento, vel aliàs teneantur aliquid facere, quia ſi teneantur & non faciunt, fautores dicũtur vt puta ſi celant hæreticos, poſtquàm iurauerunt eos manifeſtare, vel non inſequuntur poſtquàm iurauerunt eos inſequi. Ex cõmiſsione verò quicquid fiat ad defenſionem hæreticorum, ſiue à publicis, ſiue à priuatis perſonis, tanquàm fautores habendi ſunt, vt puta ſi verbis excuſant hæreticos quos ſciunt hæreticos eſſe, vel laudant eos, vel impediunt ne capiantur, vel captos liberant, vel aliqua dant quibus liberantur, tales indubiè fautores hæreticorum ſunt, vt Archidia.dicit in allega. cap. quicunque. Et idem eſt de eo, qui precibus hæreticos liberat. Receptatores verò hæreticorũ dicuntur, qui ſcienter recipiunt hæreticos. *Licèt* enim Receptator ſecundum regulam Grammaticorum ſit verbale in or, deſcendens à verbo frequentatiuo, & per conſequens iuxta termini ſignificationem conueniat his, qui frequenter & ſæpius plures receperunt, tamen à iure pro ſimplici verbo accipitur: vnde idem eſt receptator quòd receptor. vt probatur.ff.de recep.l.fin. vnde in iure ciuili Receptator dicitur, qui latenter & occultè delinquentem recipit, vt conſeruatus manus iudicis euadat. vt l.1.ff.de recepta. & l. congruit.ff. de offi.præſi.& l.vltim. C.de his qui latro.occul. & ſic accipitur in iure Canonico. Defenſores verò hæreticorum multipliciter dicuntur. Cùm eñ defendere aliquem, non ſit niſi opem ei ferre contra impugnantes, quot modis contingit impugnari hæreticos, tot modis defendi poſſunt. Impugnantur autem hæretici & hæretica prauitas facto, & verbo. Facto, impugnatur hæreticus vt ſi quis conetur eum capere ſeu captiuare, iudici tradere, tormentis aut morti exponere. Verbo autem impugnatur tam in iudicio, quàm extrà. In iudicio quidem, ſi accuſetur, & contra eum omnia proponantur. Extra iudicium verò, ſi eius perfidia per doctores, aut prædicatores denuncietur. Scripto quoque impugnari poteſt tam in iudicio ſi contra eum agatur, quàm extra iudicium, ſi eius perfidia ratione, aut authoritatibus impugnetur. Hæretica etiam prauitas verbo impugnatur, quando in ſermonibus, lectionibus, prædicationibus, aut alijs colloquijs reprobatur. Scripto verò, quando contra eam catholica ſcripta eduntur. Contingit ergo hæreticos defendere facto, & verbo. Facto quidem, impediendo ſcilicet ne capiantur, aut ad iudicium ducantur. aut in iudicio non condemnentur, aut condemnati non puniantur. Verbo verò allegando in iudicio vel extra iudicium, quòd non debet contra eos aliquid fieri, aut dicendo, quòd non ſunt reputandi hæretici, ſermones, aut epiſtolas componendo, aut tractatus edendo, in quibus oſtenditur, quòd tales non debent moleſtari, & quòd hæretici non ſunt. Hæretica etiam prauitas defenditur facto & verbo. Facto quidem, impediendo, & prohibendo impugnatores ab impugnatione, vel deſtruendo allegationes impugnatoris, vel impediendo malitioſè, ne talia ad aliorum notitiam deueniant. Verbo etiam & ſcripto defenditur hæretica prauitas: ſi verbo, vel ſcripto ꝓbetur, quòd non ſit hæreſis error. Hac diſtinctione præmiſſa, ſit prima concluſio. Facto defendens hæreticum ne puniatur, ſi ſcit eum eſſe hæreticũ ne puniatur, vel ignoret craſſa ignorantia, licèt errorem eius non approbet, defenſor hæretici reputatur, & maledictus eſt pari vel maiori pœna puniendus. Probatur hæc concluſio authoritate Iſidori in cap. qui peccantibus. 11. quæſt. 3. Sic dicentis, Qui peccantibus conſentit & defendit alium delinquentem maledictus erit apud Deum & homines, & corripietur increpatione ſeuerißima. Hinc & quidã ſanctißimus pater ait, Si quis peccatũ defendit, acriùs quàm ille qui peccauit coerceatur. Hinc & alius pater ait, ſi quis alterius errori conſentit, ſciat ſe cum illo ſimili modo & culpabilem iudicandũ. Hæc ipſe. Ex quibus patet, quòd defendens quemcunque delinquentem, & per conſequens defendens hæreticum, grauiter peccat, & maledictus eſt, & acriùs quã delinquens puniendus. Secunda concluſio, Scripto defendens hæreticum, quem ſcit hæreticum eſſe, vel ignorat ignorantia craſſa, ſiue hoc faciat extra iudicium, vel in iudicio, defenſor hæretici eſt. Patet. Non enim minus eſt ſcripto aliquem defendere, quàm facto. Quia faciliùs quis plerumque rationibus & ſcriptis defenditur, quàm quocumque facto. Si ergo defendentes facto defenſores hæreticorum dicuntur, pari ratione defendentes ſcripto, defenſores vocabuntur. Tertia concluſio eſt. Defendentes hæreticam prauitatem verbo, vel ſcripto, quã ſciunt hæreſim eſſe, defenſores hæreticorũ ſunt & hæretici reputantur. Patet. Non enim defenderent hæreſim, niſi eam tenerent: cum ergo tenentes hæreſim hæretici ſint, tales etiã hæretici erũt. Quarta concluſio. Defendentes pertinaciter hæreſim, quam neſciunt hæreſim eſſe, hæretici. Patet. enim qui morbidũ aliquid ſapiunt in eccleſia Dei, & correcti vt verum ſapiant, emendare nolunt, ergo hæretici ſunt. Patet ex Auguſtino in cap. qui in eccleſia. 24. quæſtion. 4. Quinta concluſio.

guſtini in Enchi. quæ ponuntur. 22. quæſtion. 2. 9. Iis autem colligitur. Nam qui mentitur, vult fallere, qui autem dicit falſum quod putat eſſe verũ non vult fallere. Grauius autem eſt velle fallere, quàm non velle fallere: ergo mentiens grauiùs peccat, quàm proferens falſum quod putat verũ: ille autem qui non credit erroti, & tamen exteriùs tenet, mentitur: ille verò qui interius errat, quamuis exteriùs profiteatur, non mentitur. Vnde tenentes hunc modum, ad rationes primæ opinionis dicunt. Ad primam dicunt, quòd infidelitas non eſt grauiſsimum peccatorum: nam odium Dei grauius eſt, neque Auguſtinus dicit eſſe grauiſsimum peccatorum, ſed eſſe magnum peccatum, quo cunćta peccata tenentur, quia ſcilicet diſpoſitiuè, vel occaſionaliter aliorum eſt cauſa. Sæpe autem peccatum minus diſpoſitio vel occaſio eſt grauioris. Ad ſecundam dicunt, quòd licèt negans Chriſtũ timore mortis non ſit excommunicatus, neque omni dignitate eccleſiaſtica priuatus, tamen negans propter ambitionem, cupiditatem, adulationem, vel aliam cauſam huiuſmodi, excommunicatus eſt, & omni dignitate eccleſiaſtica priuatus. Qui verò tenent primam opinionem ad rationes ſecundæ dicunt. Ad primam dicunt, quòd non ſemper peccata ſcientium peccatis ignorantium grauiora ſunt: Crucifixores enim Chriſti ex ignorantia peccarunt, vnde & Petrus dicit Act. 3. Scio quia per ignorantiam feciſtis, &c. & tamẽ grauiùs peccauerunt, quàm fures, latrones, & cæteri, qui ſcienter peccant. Ad ſecundam dicunt, quòd quamuis ille qui tenet errorem interiùs & exteriùs profitetur non propriè dicatur mendax, quia non dicit contra mentem, tamen eſt infidelis, quod de alio non concedit, multò autem grauius eſt peccatum infidelitatis quàm mẽdacij. Quicquid autem ſit de grauitate peccati quo ad Deum, quo ad eccleſiam tamen vterque reputatur hæreticus, & pœna hæretici punietur. Si tamen contingeret vtrumque ad eccleſiam redire, & vnus diceret ſe nunquam conſenſiſſe errori, alius verò ſic: quibuſdam videtur quòd grauiùs puniendus eſt, & grauior pœnitentia eſt iniungenda ei, qui cùm fatetur errorem, dicit ſe nunquam in eum conſenſiſſe. Cuius ratio aſsignatur à quibuſdam: quia talis iudicatur infidelis, quia contra fidem dixit. Item etiam arguitur de peccato mendacij, quia cũ corde vnum ſentiret, aliud voce profitebatur, qui verò errorem tenebat in animo, vno tantum crimine, ſcilicet infidelitatis laborabat, vnde & pro vno tantum peccato puniendus eſt. ¶ Quæritur. 15. Vtrum Papa, vel quicunque eccleſiaſticus prælatus ex hoc quòd vere & propriè hæreticus eſt, ſit prælatione priuatus & Papatu? In qua quæſtione varius & omnino oppoſitus eſt dicendi modus. Quidam enim dicunt quòd non, quidam quòd ſic. Qui dicunt, quòd ſic, intentionem ſuam munire nituntur tripliciter, videlicet authoritatibus ſacri canonis, & ita iure diuino. Secundò authoritatibus iuris humani. Tertiò, rationibus. Prima authoritas ſcripturæ ſacræ eorum propoſitum cõfirmans, ſcribitur Deutero. cap. 17. ſub ijs verbis de rege conſtituendo loquens, Eum conſtituas, quem Dominus Deus tuus elegit de numero fratrum tuorum vbi gloſſ. inter lin. non de aliena ſecta. Et ſequitur. Non poteris alterius generis hominem regem facere, qui non ſit frater tuus. Ex qua authoritate colligitur, quòd ſic Iudæi non poterant habere regem, qui non eſſet Iudæus: ita & fideles non poſſunt habere prælatum qui non ſit fidelis, & per conſequens ſi eſt hæreticus & infidelis, prælatus non eſt. Secunda authoritas ponitur Deuteron. 18. ſub ijs verbis. Propheta autem qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo. gloſſ. interlin. vt ſibi credatur quæ ego non præcepi ſibi ille vt diceret, aut ex nomine alienorum interficietur. Ex quo videtur, quòd quicunque niſus fuerit à veritate catholica fideles auertere, ſit de medio auferendus. Tertia authoritas ſcribitur. Numer. 16. vbi Dominus contra Dathan & Abyron ſic loquitur, Recedite à tabernaculis impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent ne inuoluamini peccatis eorum. Quarto Matth. 5. ſcribitur de Doctoribus, Vos eſtis ſal terræ, ꝙ ſi ſal euanuerit. glo. id eſt, doctor errauerit: in quo ſalietur? id eſt, populus in quo firmabitur. ad nihil enim valet vltrà niſi vt mittatur foras. gl. ab officio docendi, & ab eccleſia. Quinta authoritas eſt illa Matth. 24. Surgent, inquit, pſeudo prophetæ & pſeudo Chriſti, & dabuntur ſigna magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt, nolite exire, &c. Sexta autoritas ſcribitur Luc. 21. Multi, inquit Chriſtus, venient in nomine meo, dicentes quia ego ſum, & tempus appropinquauit, nolite ergo ire poſt illos. Septima eſt Pauli. 2. ad Theſſalonicen. 3. dicentis, Denunciamus vobis fratres in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulãte inordinatè, & non ſecundum traditionem quam receperunt à nobis. Gloſ. in nomine Ieſu Chriſti, id eſt per Ieſu Chriſti authoritatem præcipimus, Octaua authoritas eſt eiuſdem Pauli ad Galat. 1. dicentis, Si quis euangelizauerit præter id quod accepiſtis, anathema ſit. Ergo ſi prælatus contra euangelium ſentiat, aut doceat, excommunicatus eſt, & per conſequens vitandus. Nona authoritas eſt ad Tit. vltimo. vbi ſic dicitur, Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correctionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt, & de-

& delinquit, cum ſit proprio iudicio condemna-
tus. Decima authoritas ponitur. 2. Ioan. 1. Si quis,
inquit, venit ad vos, & hanc doctrinam nõ affert,
nolite eum recipere in domum, nec ei Aue dixe-
ritis: qui enim dicit illi, Aue, communicat operi-
bus eius malignis. Ex quibus omnibus habetur
qui hæretici ſunt omnino fugiendi & vitandi, &
per conſequens, quod prælati facti hæretici ipſo
facto prælatione eccleſiaſtica & honore ſunt pri-
uati: nam alias ſi prælati manerent, honor, reue-
rentia, & obedientia eſſet eis exhibenda. Iure e-
tiam humano & patrum autoritatibus idem con
firmatur. Dicit. S. Cyprianus in quadam epiſtola
& habetur. 7. quæſtio. 1. in capi. Nouatianus. Qui
nec vnitatem, inquit, ſpiritus, nec communio-
nem pacis obſeruat, & ſe ab eccleſiæ vinculo atq;
ſacerdotum collegio ſeparat, ipſe nec poteſtatem
poteſt habere, nec honorem. Secundo inducitur
authoritas Innoc. quæ ponitur in capit. hæretici.
24. quæſtiun. 1. dicentis, Hæretici dum à fide ca-
tholica deſtiterunt, perfectionem ſpiritus quam
acceperant, amiſerunt. Perfectio autem ſpiritus
videtur hic nominari poteſtas eccleſiæ ſpiritualis
Tertio inducitur Ambro. cuius autho. habetur in
cap. qui dignior. 24. quæſtion. 1. dicentis, Si verò
præceptor hæreticus deformet habitaculum, vi-
tanda hæreticorum communio, & fugienda Sy-
nagoga cenſetur. Quartò ad idem eſt autho. Bedę
ſuper Matthæ. quæ ſcribitur in capit. quicunque
ead. cau. & quæſti. dicentis, Quicunque ab vnita-
te fidei vel ſocietatis Petri Apoſtoli quomodoli-
bet ſeipſos ſegregant, tales nec à vinculis peccato
rum abſoluunt, nec ianuam poſſunt regni cælorũ
ingredi Vbi videtur, quòd hæretici ligandi & ſol
uendi poteſtate priuari ſunt. Quinto inducitur
Cyprianus in capit. didicimus. qui ait, Didicimus
omnes omnino hæreticos & ſchiſmaticos nihil
habere poteſtatis atque iuris. Sextù facit capitul.
Achatius. ea. cau. & quæſtio. vbi Gelaſius inquit,
Quicumque in hæreſim ſemel damnatam labitur,
eius damnatione ſeipſum inuoluit. Vbi gloſſ. in-
quit, Hic eſt caſus, in quo Papam Papa ligare po-
teſt, & in quo Papa in canonem latæ ſententiæ in
cidit. Nec obuiat regula illa, Par in parem non ha
bet imperium. quia hæreticus in eo quòd hæreti-
cus, minor eſt quolibet catholico. 12. quæſt. 1. Sci
mus. Septimò ad idem eſt cap. Achatius. ſecundũ
in. §. Si ergo. vbi dicitur, Si ergo epiſcopus ille in
hæreſim damnatam lapſus eſt, antiqua excom-
municatione damnatus, alios damnare non pote-
rit: excommunicatus enim alios excommunica-
re non valet. Octauò ad idem eſt, cap. audiuimus.
vbi dicitur. Si autem in corde ſuo nouam hære-
ſim confinxerit, ex quo talia prædicare cœpit, ne
minem damnare poterit: quia non poteſt deijce-
re quenquã iam proſtratus. Nonò ad id facit, quòd
in eo cap. legitur ad finem, vbi ſic dicitur, Liqui-
dum conſtat eum qui ab integritate catholicæ fi-
dei recedit, maledicendi, & benedicendi poteſta-
tem minimè habere. Quæ omnia ponuntur. 24.
quæſtion. 1. Tertia via adhuc eandem opinionem
firmandi, eſt per rationes, quarum prima eſt. Ec-
cleſia, & eius iuriſdictio fundata eſt ſuper petram
fidei: ergo quicumque cadit à fide, cadit ab omni
prælatione eccleſiaſtica. Conſequentia videtur
neceſſaria: quoniam ſublato fundamẽto, ruit quod
ſuperædificatum eſt. Antecedens probatur. Nam
poſtquam Petrus dixit, Tu es Chriſtus, ipſe Chri
ſtus ait Petro: ſuper hanc petram. gloſſ. ideſt fidei
confeſſionem ædificabo eccleſiam meam. Et ſe-
quitur. tibi dabo claues regni cælorũ. Et per hanc
rationem dominus Vrlicus in ſumma ſuæ Theolo
giæ fuit huius opinionis. Vnde lib. 6. titu. 4. cap.
12. dicit, quòd ſi Papa per infidelitatem à petra, in
qua authoritas Petri ſolidatur, remotus fuerit, tũc
neceſſe eſt vt ſublato fundamento ruat. Hæc ille.
Secunda ratio eſt. Claues ſunt datæ eccleſiæ, ergo
exiſtens extra eam, claues non habet. Conſequen
tia eſt beati Ambroſij in paſtorali ſuo. & habetur
de pœni. diſti. 1. §. nemo. vbi ita ait, Dominus par
ius ligandi & ſoluendi eſſe voluit. Et infra. Certũ
eſt, quod eccleſiæ vtrumque licèt, hæreſi vtrũque
non licet. Ius enim hòc ſolùm promiſſum eſt ſa-
cerdotibus. Rectè ergo eccleſia hoc vendicat, quæ
veros habet ſacerdotes, hæreſis vendicare non po
teſt, quæ ſacerdotes hæreſis Dei non habet. Hæc
ille. Tertia ratio. Hæreticus eſt ab eccleſiæ corpo
re ſeparatus, ergo ipſo facto quòd eſt hęretic⁹, eſt
priuatus honore & poteſtate eccleſiaſticæ iuriſdi
ctionis. Antecedens manifeſtum eſt. Nam, quia
eccleſia eſt fidelium collectio, quicumque à fide
eccleſię recedit, ab eccleſię corpore ſeparatur. Cõ
ſequentia patet. Quia membrum à corpore ſepa-
ratum, priuatum eſt omni vitali actione ſenſu &
motu. Vnde hanc rationem. S. Thom. 2. 2. q. 39.
artic. 3. ponens dicit, quòd in hæreticis & ſchiſma
ticis poteſtas iuriſdictionis non manet, etiam ſe-
cundùm ſubſtantiam, vnde nòn poſſunt abſolue-
re, nec excommunicare, nec indulgentias facere,
nec aliquid huiuſmodi, quod ſi fecerint, nihil eſt
actum. Hæc ipſe. Cuius ſententia confirmatur ex
verbis cap. audiuimus. 24. quæſt. 1. vbi ſic dicitur,
Quicunque ab vnitate eccleſiæ, quæ per Petrum
intelligitur, fuerit alienus, execrare poteſt, conſe-
crare non poteſt, excommunicationis vel recon-
ciliationis poteſtatem non habet. Quarta ratio.
Præciſus à corpore naturali non eſt caput corpo-
ris naturalis: ergo præciſus à corpore eccleſiæ ſi-
cut eſt hæreticus, nõ eſt caput eccleſiæ. Et Petrus
de Palude in lib. ſuo de eccleſiaſtica poteſtate ſic
dicit,

Digitized by Google

dicit, quòd formalitet loquendo de Papa; quando labitur in hæreſim, eo ipſo præciſus eſt ab eccleſia, & deſinit eſſe Papa, & tunc deponitur de facto, id eſt, ipſo facto eſt depoſitus, per alia autem peccara non deſinit eſſe caput, quamuis ſit languidum. Hæc ipſe. Quinta ratio. Papa hæteticus non poteſt influere in corpus eccleſiæ ſenſum & motum, cum careat fide, quæ eſt principium ſpiritualis influxus. Vnde & Auguſtinus de Ancona in libro de poteſtate eccleſiaſtica. quæſtion. 1. art. 1. inquit, Capitis eſt influere vitam omnibus membris. Principium autem vitæ ſpiritualis eſt ipſa fides, ſine qua impoſsibile eſt placere Deo. Hæbræ. 11. Vnde ſicut mortuus homo non eſt homo ſic Papa in hæreſi deprehenſus, non eſt Papa, propter quod ipſofacto eſt depoſitus. Hæc ille. Sexta ratio. Prælatus factus hæreticus eſt antichriſtus, ergo abſolutus eſt à cura paſtorali. Probatur antecedens. Dicitur enim. 1. Ioann. 4. Omnis ſpiritus qui ſoluit Ieſum, ex Deo non eſt, & hic eſt antichriſtus. Conſequentia probatur. Quia Chriſtus, cuius prouidentia in ſui diſpoſitione non fallitur non committit oues ſuas infideli ſeruo. Vnde Luc. 12. Quis eſt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam? Glo. 1. eccleſiam. Septima ratio. Prælatus eccleſiæ eſt à fidelibus colendus; & venerãdus: ſed prælatus hæreticus eſt vitandus, quia excommunicatus eſt, ergo prælatus non eſt. Octaua ratio. Ad Papam referendæ ſunt omnes fidei quæſtiones. vt in capit. quoties. 24. quæſti. 1. Sed ad Papam hæreticum non ſunt referendæ, quia cùm ſit aduerſa eius fides Chriſtianæ, non rectè quæ ſunt fidei definiet, ergo Papa factus hæreticus non eſt Papa. Nona ratio. Prælatus factus hæreticus eſt lupus, ergo nõ eſt paſtor, lupus enim paſtori repugnat. Lucæ. 10. Probatur antecedens authoritate Pauli Acto. 22. dicentis, Scio quòd intrabunt poſt diſceſsionem meam lupi rapaces in vos, nõ paſcentes gregem. gl. 1. hæretici callidi in fraude: fortes in diſputatione, crudeles in occiſione. Hæc ibi. Patet ergo, quod prælatus eccleſiæ cum ſit factus lupus paſtor non eſt. Hæc ſunt, quibus poſitionem ſuam cõfirmant: qui dicũt, quòd prælatus factus hæreticus; ipſo facto prælationem perdit, & prælatus non eſt. Alijs autem videtur oppoſitum, aſſerentibus, quòd ſi Papa, vel quicumq; alius prælatus in hæreſim labatur, nõ eſt ipſo facto papatu vel prælatione priuatus. Vnde de Papa dicunt primo, quòd factus hæreticus occultus, non eſt ipſo facto Papatu priuatus, aut ſuſpenſus. Quod multipliciter probant. Primo inducunt quod ſcribitur in cap. audiuimus. 24. quæſt. 1. vbi dicitur de epiſcopo hæretico. Si autem in corde ſuo nouam hæreſim confinxerit, ex quo talia prædicare cœpit, neminem damnare potuit. ergo à contrario ſenſu ſi nõ prædicauit damnare poteſt, & iuriſdictionem habet. Secũdò inducunt, quia Iudas Iſcariotes etſi peccator eſſet occultus, à Chriſto non eſt depoſitus. Tertiò, quia ſi prælatus occultè hęreticus ipſo facto eſt depoſitus, cùm neſciatur quis eſt hæreticus occultus neſciretur etiã ſi facta à prçlatis vim habeãt, quod videtur incõueniens: tunc enim quia neſciremus, ſi Papa eſt occultè hæreticus, dubitaremus etiam, vtrùm epiſcopus ab eo confirmatus eſſet verus epiſcopus: & vltrà dubitaremus, ſi curam alicuius eccleſiæ alicui commiſit, vtrum ſit verus curatus & vltrà dubitaremus vtrum ab illo abſoluti eſſent verè abſoluti, & ſic conſequeretur confuſio in tota hierarchia eccleſiaſticà. Dicunt ſecundo huius ſententiæ aſſertores, quod papa factus hæreticus etiam manifeſtus, non eſt ipſo facto diuino iure Papatu priuatus. Primò hoc probant, quia in lege veteri multi ſummi Sacerdotes in lege aberrauerunt, & tamen ſummo ſacerdotio fungebantur: ergo ita videtur de ſummo ſacerdote legis nouæ, Secundò ſic. Prælati inferiores etiam facti hæretici manifeſti non perdunt prælationes ſuas, ergo nec Papa. Conſequentia eſt nota. Antecedẽs probatur. Quia ſi tales eſſent iure diuino priuati ſuis prælationibus; non poſſent ſine noua electione ad eas redire, & tamen plures prælati hæretici abſque noua electione ad ſuas dignitates recepti fuerunt, vel retinuerunt eaſdem. & in capitul. maximum: 1. quæſtion. 7. & in c. cauſas. & capit. quot quot. Tertiò idem probant ſic Imperator, vel Rex factus hæreticus, non perdit dignitatem ſuam: ergo nec Papa vel Epiſcopus. Probatur antecedens. Quia in veteri lege multi reges fuerunt idololatrę, & tamen dignitate non ſunt priuati. Iulianus etiam Imperator hæreticus fuit, & tamen Imperator fuit, vt in capit. Iulianus. 11. quæſt. 3. Quartò, ſi ponatur quòd hæreticus prælatus eſt ipſo facto prælatione priuatus, hoc eſſet, ne infideles infidelibus ſubdantur, ſed hoc inconueniens non eſt. Nam Ioſeph ſeruiuit Pharaoni, & Daniel Nabuchodonoſor, & plures Chriſtiani militarunt ſub Iuliano hæretico, vt in alleg. c. Iulianus. 11. quæſt. 3. Quintò. Eiuſdem eſt inſtituere & deſtituere. vt in cap. cum ex iniuncto. de hære. Sed Papa eligitur à Cardinalibus: ſi deponatur, non eſt iure diuino depoſitus, Sextò. Non inuenitur in ſacro eloquio, ſeu cãnone authoritas, quæ Papæ hæretico pœnam depoſitionis imponat: ergo aſſerendum non eſt. Quod enim patrum teſtimonio ſancitum non eſt, ſuperſtitioſis adinuentionibus non eſt præſumendum. vt in cap. inter alia. de transla. epiſcopi. elect. Confirmant adhuc propoſitum ex authoritate gl. in cap. nunc autem, 21. diſtin. ſuper verbo, Marcellinus. vbi Gloſſator quæ-

tir,

rit, quare Concilium non depoſuit Marcellinum de hæreſi confeſſum. Reſpondet Vgo dicens, quia erat paratus corrigi non deponitur. vt in cap. Dixit Paulus. 24. quæſtio. 3. Addunt præterea huius ſententiæ ſectatores, quòd nullus Canon poteſt Papæ hæretico ſententiam depoſitionis imponere, cùm Papa ſit ſuperior Canone. Vnde & ad rationes primæ opinionis dicunt, quòd Papa hæreticus poteſt eſſe caput eccleſiæ, non connexione charitatis, vel formatæ fidei, ſed communione characteris baptiſmalis, in quo fideles omnes communicant. Vnde dicunt, quòd hoc ſtante, Papa hæreticus eſt caput eccleſiæ, donec contra ipſum feratur ſentētia depoſitionis, vel priuationis. Hæc fuit ſententia vnius magiſtri In quodam tractatu de vnione. Sed quia prima opinio ſeu poſitio eſt probabilior & rationabilior videtur (non enim videtur eſſe Petrus, niſi ſupra petram fundetur, nec verus Papa, niſi fidem veram & catholicam teneat) ideo ad rationes, quæ videntur probare oppoſitū, dicendum eſt. Ad primam dicitur, quod prælatus hæreticus ſiue veterem hæreſim ſequatur, ſiue nouam confingat, excommunicatus eſt, licèt ſit occultus, ideo alium non poteſt excommunicare. extra. de hære. Ad abolendam. alia tamen quæ agit, tenent interim dum toleratur. ar. 3. quæſt. 7. capit. tria. Sic dicit glo. ſummaria. 24. quæſtion. 1. Et addit, quôd ſi prælatus hæreticus, occultus tamen aliquem excommunicet, poteſt celebrare ſine metu excommunicationis. Et tota ratio eſt, quia talis non eſt excommunicatus, nec excommunicator potuit excommunicare. Ad ſecundam dicendum, quod ſicut patet ex diſcurſu euangelij bene probatur Iudam fuiſſe cupidum & proditorem, non tamen probatur fuiſſe hæreticū & præterea non probatur quòd apud eum manſerit poteſtas iuriſdictionis, ſi quam habuit. Ad tertium dicendum, quòd facta à prælato hæretico occulto quandiu ab eccleſia toleratur, vigorem habent, vt dicit glo. in allegato. capit. audiuimus. 24 quæſtio. 1. reuelata autem hæreſi, ſi inuenitur aliquem ordinaſſe ſecundum formam eccleſiæ, verè erit ordinatus: & qui eſt ab eo abſolutus debita forma ſeruata, eſt vere abſolutus. Ea tamen quæ ſunt iuriſdictionis, reuelata hæreſi, nulla reputantur. vnde ſi aliqua ſint de neceſsitate ſalutis credendum eſt piè, quòd Deus ſupplebit defectū perſonæ, ſicut Sanctus Thomas dicit in ſimili de Epiſcopo non baptizato alios ordinante libro. 4. diſtinct. 24. Minus etiam verum eſt, quod ſecundo loco hi dicunt, aſſerētes, quòd Papa etiam manifeſtus hæreticus non eſt iure diuino Papatu priuatus. Vnde & ad eorum rationes ſic reſpondetur. Ad primam dicitur, primò, quòd non eſt ſimile de ſummo ſacerdotio veteris legis & nouæ. Tum, quia ſacerdotium legis veteris habebatur iure ſucceſsionis, noſtrum iure electionis: & illud erat carnale, noſtrū verò ſpirituale. Dicitur ſecundo, quòd ſacerdos veteris legis in hæreſim incidens, non eſt verus ſacerdos, ſed ſecundùm opinionem hominum. Ad ſecundam dicitur, quòd tam Papa quàm alij prælati inferiores ſunt ipſo facto iure diuino priuati, ſi in hæreſim incidant, cum quibuſdam tamen prælatis diſpenſari poteſt, vt ad vnitatem eccleſiæ redeuntes, ſuas prælationes habeant: quæ diſpenſatio locum habet electionis, vel nouæ prouiſionis. Ad tertiam dicendum, quòd non eſt ſimile de prælatione eccleſiaſtica, & de poteſtate imperatoria, aut regia. Prælatio enim eccleſiaſtica fundatur ſupra petram id eſt veram fidem, qua deficiente, ipſa prælatio corruit: ſecularis autem prælatio fundatur in communicatione temporalium, quæ fidelibus & infidelibus ſunt communia. Et ideo licèt principes ſeculares efficiantur hæretici, non ſunt iure diuino ſeculari poteſtate priuati. Sed de prælatis ſecùs eſt. Vnde per hoc reſpondetur ad quartam. Ioſeph enim & Daniel fuerunt ſub infidelibus quoad poteſtatem temporalium, non tamen quoad ſpiritualem. Ad quintā dicitur primò, quòd illud aſſumptum, quòd eiuſdem eſt inſtituere & deſtituere, non eſt vniuerſaliter verum, ſolus enim epiſcopus poteſt ordinare ſacerdotem, ſed non poteſt ſolus degradare. Item metropolitanus poteſt confirmare, & conſecrare electum in epiſcopum, non tamen poteſt deſtituere. Dicitur ſecundo. quòd licèt ſit generaliter verum, quod ad eundem pertinet inſtitutio, ſupplendum eſt, vel ad eius ſuperiorem. Vnde Papa poteſt deſtituere presbyterum, quem Epiſcopus inſtituit, & ius diuinum priuare poteſt Papam quem Cardinales elegerunt. Ad ſextam dicitur, quòd licèt in ſacro Canone non habeatur explicitè & ſub formalibus verbis, quòd Papa vel alius prælatus in hæreſim incidens eſt ipſo iure Papatu vel priuatione priuatus, habetur tamen implicitè, vt patuit in authoritatibus pro prima opinione inductis. Qui enim diuino iure non eſt ſequendus, ſed fugiendus, cui non eſt communicandum aut obediendum, ſed contra dicendum: qui non eſt ſalutandus neque ſuſcipiendus: qui non eſt ſuſtinendus ſed interficiendus, videtur eodem iure prælatione ſpirituali priuatus. Ad ſeptimum de gloſſ. de hæreti. dicendum, quòd Marcellinus Papa non fuit hæreticus, non enim errauit contra articulum aliquem fidei, ſed timore mortis idolis ſacrificauit. Item aliam. Et ſi erraſſet, non fuit hæreticus, quia non fuit pertinax, erat enim paratus corrigi. Quod autem vltimo dicunt, quod etiam iure Canonico Papa vel prælatus non ſit priuatus Papatu vel prælatione, falſum eſt. Papa enim hæreticus

non

Digitized by Google

non eſt maior Canone, ſed minor. Vnde in cap. ſi Papa. 40. diſtinct. dicitur, quòd nemo iudicat Papam, niſi deprehendatur à fide deuius. vbi glo. dicit, quod Papa non poteſt ſtatuere, quod non accuſetur de hæreſi, quia ex hoc tota eccleſia pericli taretur. Item glo. in capit. Acharius. 24. quæſti. 1. dicit. Hic eſt caſus, in quo Papa Papam ligare poteſt, & Papa in Canonem latæ ſententiæ incidit. Nec obuiat regula illa, Par parem ligare non poteſt, nec ſoluere. Quia ſi Papa hæreticus eſt, in eo quod hæreticus, minor eſt quocunque catholico, Hæc ibi. Idem tenuit Hugo in ca. inferior. diſt. 21. & Archidia. in cap. in fidei fauorem, de hære. lib. 6. Concordat. S. Thom. 4. ſentent. diſti. 19 quæſt. De correctione fraterna. arti. 2. dicens. Non enim prælati à ſubditis coram multitudine, ſed humiliter in priuato corripiendi ſunt, niſi immineret periculum fidei, tunc enim prælatus minor fieret, ſi in infidelitatem laberetur. & ſubditus fidelis maior. Hæc ille. Et diſtinctio. 18. in quæſt. De excõmunicatione. dicit, quòd ſi poneretur angelũ peccare, & ſentire contra fidem, non eſſet ſuperior Paulo. Si ergo Papa contra fidem ſentiret, & hæreticus eſſet, incideret in pœnas iuris, ſicut alius hæreticus. Solutio autem data ab iſtis ad rationes opinionis primæ, nulla eſt. Vnio enim corporis myſtici, quadruplex eſt. Prima eſt generica vel ſpecifica: quia omnes homines vnius generis ſunt vel ſpeciei. Secunda eſt per fidem. Tertia per charitatem & gratiam. Quarta eſt per infuſionem Spiritus ſancti in ſingula membra. Prima vnio, non eſt vnio ſimpliciter: quia id, in quo vniuntur, non eſt vnum numero, & ideo Chriſtus non eſt caput talis corporis, niſi in potentia, ſecundum quod tales ſunt vnibiles corpori. Qui autem per ſolam fidem vniuntur, membra quidem ſunt, ſed arida, nõ enim vitã ſpiritualem recipiunt à Spiritu ſancto. Qui autem per gratiam & charitatẽ vniuntur, etiã à Spiritu ſancto viuificantur, & horum caput Chriſtus eſt. Sic dicit. S. Th. in ſententia lib. 3. ſentẽ. d. 53. Ex cuius dictis primò infertur, ꝙ vnitas naturę non facit aliquẽ mẽbrũ eccleſiæ. Patet, nã alias infideles & dãnati eſſent mẽbra eccleſiæ. Secũdo ſequitur, ꝙ nullus infidelis eſt mẽbrũ eccleſiæ, quia non habet fidẽ qua vniatur. Tertiò ſequitur, quòd hæreticus mẽbrum eccleſię non eſt. Quartò, quod habens fidem informẽ membrum eccleſiæ eſt, & per conſequens prælationis eccleſiaſticæ capax. Quinto ſequitur, quod qui nec fidem, nec charitatem habet, prælationis nõ eſt capax. Patet, Quia ſi non eſt membrum, nec caput eſſe poteſt, & per conſquens prælatus factus hæreticus, ipſo facto prælatione eſt priuatus, quod erat intentũ. ¶ Quęritur. 16. De inquiſitione hæreticæ prauitatis, & qualiter fieri debeat. Pro cuius quæſtionis enodatione notandum, quòd contra delinquentes procedi poteſt per accuſationem, denunciationem, & inquiſitionem. vt in cap. qualiter & quando. 2. de accuſa. & quoniam hæretici delinquentes ſunt, ideo contra ipſos procedi poteſt per accuſationẽ, denuntiationem, & inquiſitionem: ſed quia in accuſatione & denuntiatione ſimilis eſt modus procedendi ferè ſicut in alijs delictis, frequentiùs etiã contra hæreticos per inquiſitionem proceditur. Omiſſo igitur pro nunc procedendi modo per accuſationem & denuntiationem, de inquiſitione & inquiſitoribus hæreticæ prauitatis dicẽdũ eſt. Vbi primò dicetur de inquiſitione in genere. Secundò de inquiſitione hæreticæ prauitatis in ſpecie, ſummatim tamen, longiorem diſcuſsionem alijs relinquentes, qui de his latè dogmatizarunt. Circa primum quæruntur ſeptem. Primò, quid eſt inquiſitio. Secundo, quotuplex eſt. Tertio, quis poſsit inquirere. Quartò, contra quem poſsit fieri inquiſitio. Quinto, quando procedatur ad inquiſitionem. Sexto, quomodo procedatur. Septimò quis ſit effectus inquiſitionis. Ad primum dicendum, quôd Inquiſitio, vt Oſtienſi placet, eſt alicuius criminis manifeſti ex bono & æquo iudicis competentis canonicè facta inueſtigatio. Ad ſecundum dicendum, quòd iuxta Theoricam doctorum in allega. cap. qualiter & quando. Inquiſitio eſt triplex, quædam generaliſsima, alia generalis; alia item ſpecialis. Generaliſsima inquiſitio eſt, qua inquiritur ſuper ſtatu totius prouinciæ, vel Diœceſis. Et in hac non eſt opus quod infamia præcedat, nec habet locum dicta definitio, quia prælatus tenetur eam facere quolibet anno cap. cum venerabilis de cenſi. & cap. Romana. de cenſib. libr. 6. Generalis eſt, qua inquiritur ſuper ſtatu alicuius ciuitatis, caſtri, vel alicuius loci: & in hac etiam non requiritur infamia, & de hac loquitur capit. primum. De officio ordinarij. Specialis inquiſitio eſt, quæ ſit contra certam perſonam. Et eſt adhuc duplex, Quædam eſt, quæ fit ad peccatum euitandum ex debito officio, vt puta, quòd matrimonium non contrahatur vel ſeparetur, quia eſt in gradu prohibito contractum. Quandoque fit ad pœnitentiam imponendam. In primo, non requiritur infamia præcedens, in ſecundo verò ſic. In ſimplicibus officialis denunciet crimen vt in c. præterea. de teſtib. cogend. Ad tertium dicendum, quod ille poteſt inquirere, qui poteſt corrigere & punire, vt Epiſcopi de ſubditis ſuis, Archiepiſcopi de Epiſcopis, & Patriarchæ de Archiepiſcopis. Ille autem prælatus ex officio debet inquirere. quia ſanguis ſubditorũ requiretur de manibus eius. vt in c. 1. & c. ad hæc de offic. archidiaconi. Licet enim Heli ſummus ſacerdos bonus exiſteret, quia eñ exceſſus ſubditorũ efficaci-

Digitized by Google

tet non correxit, is diuinam vindictam excepit, dum filijs ſuis in bello peremptis, idem de ſella corruens, fractis ceruicibus expirauit. vt dicitur in capitul. licet. de ſimonia vbi ſubiungitur. Tanto ergo diligentius debet prælatus aſſurgere ad puniendos ſubditos, quanto damnabilius offenſas eorum deſereret incorrectas. Hæc ibi. Ad quartum dicendum, quod inquiſitio fieri poteſt contra ſubditum, ſiue ſit prælatus, ſiue non: veruntamen facilius fit contra ſubditos minores, quam contra epiſcopos: qui cum teneantur ex officio arguere, corrigere, excommunicare, interdicere, aut ſuſpendere, ex quibus frequenter odium multorum incurrunt, verendum eſt, ne concuſsis columnis, corruat ædificium. vt dicitur in dicto capitulo qualiter & quando. 2. de accuſa. Si tamen delictum probatum fuerit contra prælatos, ſeuerius puniendum erit: quia vt Gregorius dicit, ſi peruerſa perpetrauerint, tot mortibus digni ſunt quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt. vt in capitulo. præcipue. 11. quæſtione tertia. Sed quæritur, Vtrum ille, contra quem fit inquiſitio, teneatur dicere veritatem ſuper certo crimine interrogatus? Reſponſio ſit, quod ſic, quādo præceſsit infamia, vel ſemiplene probatum eſt. Sic dicit ſanctus Thom. ſecunda ſecundæ quæſtione. 69. Si vero factum non eſt notorium, neque præcedit infamia, neque ſemiplena probatio tunc non tenetur reſpondere, etiam ſi iuraſſet dicere veritatem. Sic dicit Henricus de Gandauo. 1. quodlibet. quæſtione. 33. neque eſt obediendum prælato in hoc, quia contra charitatem eſt. Occulta enim publicanda non ſunt, ſed ſoli Deo relinquenda. ſexta. quæſtione prima. capitul. ſi omnia. & capitulo. oues. & capitulo. ex merito. Ad quintum dicendum, quod ſi inquiſitio fit ad denuntiationem alicuius, eo denuntiante, facienda eſt. Si vero ex officio, aut fit contra regulares, aut contra ſeculares. Si contra regulares, tunc procedendum, cum fama publica concurrit cum indicijs vel ſuſpicionibus, alias in cauſa criminali iudex procedere non debet ad aliquem actum aut capturæ vel arreſtationis perſonæ, vel tormentorum, vt notant Inno. & Ioann. Andre. in capitulo qualiter & quando. in alijs autem à prædictis, ſcilicet à captura, arreſtatione & cæteris ſi non ſeruetur ordo ad vnguem, non obeſt dictum Panorm. in alleg. capitul. qualiter & quando. quod etiam ſine infamia contra clauſtrales procedi poteſt ad inquiſitionem, quod verum eſt, vbi tractatur de modico præiudicio, ſecus ſi agatur ad incarcerationem, depoſitionem ab ordine, & ſimilibus. Si vero inquiſitio fiat contra ſecularem, aut fit contra Epiſcopum, aut contra clericum inferiorem. Si contra Epiſcopum fiat, oportet quod præcedat talis & tanta infamia, quod ſine ſcādalo vel periculo diſsimulari non poſsit. vt dicitur in allega. capitulo. qualiter & quando. & capitulo. veritatis. de dolo & contu. & capitulo. cum minorem. de præſumpt. Si verò fiat inquiſitio contra clericum ſecularem inferiorem epiſcopo, ſufficit frequens fama, & clamoſa inſimulatio, licèt non inducat ſcandalum. Sed nec ad primam infamiam moueri debet ſuperior, imò tunc demum, quando ſæpe, & ſæpius aures eius pulſat. Probātur hęc in capitulo. ſuper his. & in capitulo. qualiter & quando. de accuſatio. & in capitulo. licet Heli. de ſimo. Et talis fama debet deferri iudici ſedenti pro tribunali ad banchum, aliàs in ſecreto non valet. ita notat Angelus in l. vacātia. C. de bon. vacan. & cum alijs iudicijs, ſeu ſuſpicionibus, aliter non poteſt procedere iudex ad aliquem actum. Sed nunquid ille, contra quem fit inquiſitio, poterit negare infamiam præceſsiſſe? Reſpondeo quòd ſic, & ſic oportebit, quòd primò iudex hoc cognoſcat, vnde ſi infamatus non inuenitur, non poterit iudex procedere: & licèt accuſator probet eum infamatum, nihilominus reus probare poteſt quòd eſt bonæ famæ: potentius enim eſt priuilegium bonæ famæ, quàm infamiæ. argument. capitul. licèt niſi. de accuſat. Sed quæritur, vtrum inquiſitores generales ad inquirendum de veritate criminum poſsint procedere ſeu inquirere non receptis teſtibus de infamia? Reſpondeo ſecundùm Panormita. in capitulo. cum dilecti. de accuſa. quòd ſic, ſatis enim eſt quod eis conſtet de infamia propter frequentem clamorem. Sed in delegato ad vnam cauſam ſecùs eſt. Ad ſextum dicendum, quôd prælatus in inquiſitione hoc modo procedet. Deſcendet enim ad locum, vbi perſona conuerſatur, contra quam vult inquirere, quia ibi melius veritas inquiritur, ſi commode hoc poſsit, aliàs non tenetur. Etſi inquiſitio generalis eſt in his quæ tangunt eccleſiam, iurabunt clerici, quòd ſuper his quæ ſciunt, vel credunt in ſua eccleſia reformanda tam in capite quàm in membris, exceptis criminibus occultis, meram veritatem dicent. Etſi contra hoc fuerit exactū iuramentū ab abbate, aut excōmunicatio lata contra ſubditos, ne reuelēt inquiſitori q̄ſciūt, nō ligat iuramētū, nec excōmunicatio tenet, vt in c. quia pleriq; de offi. ordi. lib. 6. Si verò eſt ſpecialis inquiſitio, citabit illū inquiſitor, contra quē vult inquirere, & eo citato & præſente procedet ad receptionē teſtiū, quorū nomina citato exponet, & audiet illū cōtra teſtes opponētē, niſi in cauſa hæreſis, vt infrà dicetur Audiet etiā exceptiones rei, tā cōtra teſtes, quā cōtra alios, & replicationes legitimas admittet, vt deponēdi falſum audacia recludatur. Sed quæritur. Vtrū ille, cōtra quē inquiritur, poſsit recuſare iudicē ſi ha-

ſi habet illum ſuſpectum? Reſpondeo quòd ſic, vt pote, quòd ex odij ſomite procedit, vel quia eſt criminoſus. articulo tertio. quæſtione ſeptima. capitu. iudicet. Sed quæritur, ſi teſtes interrogentur de occultis criminibus, vtrum debeant reſpondere. Reſpondendum, quòd non debent reſpondere, ſi inquiſitio ſit generalis in fide de crimine de quo infamia non præceſsit, vt dicitur in alleg. capitu. qualiter & quando. & multo minus, ſi inquiſitio ſit ſpecialis contra aliquem. Si verò infamia præceſsit contra aliquem, tunc teſtes dicent de eo quod inquiritur veritatẽ, etiã ſi illud quod ſciũt, ſit occultum. Vt (verbi gratia) ſi de fornicatione aliquis infamatus eſt, & vocetur aliquis, qui ſimul fuit cum fornicatore, debet dicere ſecretas circunſtantias, & quas ipſe ſecretò nouit, etſi infamatus ſit de fornicatione cum certa fœmina, tenetur etiam reuelare fœminam; ſecus ſi infamatus ſit de fornicatione abſolutè, tunc enim teſtis reuelare non debet occultam fornicatricem. Si dicunt Immo. & Hoſtienſ. in capit. qualiter & quando. 1. & Archi. in cap. habet hoc. 2. quæſtione quinta. Ad ſeptimum dicendum, quod quando agitur de generali ſtatu, hic eſt effectus inquiſitionis, quòd corrigenda & reformanda ſunt omnia tam in capite, quàm in membris circa perſonas & ſtatum communitatis, ita quòd conſuetudines laudabiles non remoueantur. & loco irrationabilium ponantur ſtatuta rationabilia ſine cuiuſquam iniuria. Si verò inquiſitio eſt particularis, & tale crimen probatum eſt. quòd etiam poſt pœnam impedit executionem ordinis, vt homicidium, & ſimonia, ſiue in ordine commiſſa, ſiue in beneficio, & is, contra quem fit inquiſitio præceſsit eſt ſecularis, idem effectus ſequitur, qui & accuſationem, & ſic degradatur eum nota infamiæ. vt 1. quæſtione tertia. capitulo vltimo, & de ſimonia inſinuatum eſt. Si verò dilapidatiò probetur, quæ præſumitur eo ipſo quòd magnam ſummam pecuniæ quam inuenit, expendit, & amplius eccleſiam obligauit, niſi fortè probaret careſtiam, defectum fructuum, expenſas neceſſarias, vel aliud ſimile, debet remoueri à villicatione. vt in cap. qualiter & quando. 2. de accuſatio. Sed ſi aliud crimen probatum ſit, arbitraria erit pœna. Si autem de crimine, de quo inquiſitum eſt, non conſtat per confeſsionem, neque per teſtes, ſed per formam tantùm, ſi habet facti perſeuerantiam, puta adulterium vel fornicatio, admonendus eſt primò ſeorſum, poſtea coram teſtibus, etſi fama adhuc duret, ſuſpenditur vſque ad ſatiſfactionem condignam, non enim ſtatim debet ſuſpendi propter infamiam, niſi enormitas delicti vel ſcandalum hoc expoſcat. vt in capitul. inter ſolicitudines. de pur. cano. Sed ſi omnes teſtes dicant ipſum innocentem, non ſuſpenditur, neque purgatione oneratur, niſi ex abundanti ad tollendam facti infamiam. Iudex ergo ex quo infamia conſtat, purgationem indicet, ad quam demum recurritur, accuſatione, denuntiatore, & teſtibus deficientibus, etſi ipſam præſtiterit, abſoluetur, alias punietur tanquam conuictus: vt in capitul. 2. & in cap. non inter alia. & cap. ex tuarum de pur. cano. Talis ergo erit ordo. Accuſator idoneus apparens, præ omnibus auditur: ipſo deficiẽte, denuncians, ipſo non apparente. Fama verò exiſtente, & frequenter accuſante, iudex debitum ſui officij exequetur, & omnibus alijs probationibus deficientibus, ad purgationem canonicam peruenitur tanquam ad vltimum ſuffugium. Vbi ergo inquiſitio fit aliquo proſequente, vel denuntiante, non licet iudici pœnam à iure ſtatutam minuere. Vbi verò in iure non reperitur certa pœna ſtatuta, arbitrariè punietur delinquens, vel denuncians, ſi in probatione defecerit. Sed ſi iudex ex puro officio procedit, & nec eccleſiæ nec animæ periculum imminet. arbitraria erit pœna. Sic dicit. Hoſti. in ſumma tit. de inquiſitionibus. §. quis ſit effectus. ¶ Quæritur inſuper. 17. de multis. Et primò, qui ſint de iure Inquiſitores hæreticæ prauitatis. Secũdò, quid poſsint. Tertiò, quæ eis prohibeantur. Quartò, quomodo procedunt. Quintò, per quem modum hæretici redeuntes ad eccleſiam reconciliandi ſunt. Ad primum dicendum, quod Inquiſitores hæreticæ prauitatis de iure ſunt epiſcopi, & eorum ſuperiores. Dicitur enim in capitul. Ad abolendam eo. tit. quòd illi ſunt excommunicati, quos ſinguli epiſcopi per diœceſes ſuas hæreticos iudicauerint: vbi expreſſè epiſcopis cõceſſa videtur facultas de hæreticis inquirendi. & in capitulo. excommunicamus primo. de hæreticis. in. §. addicimus. Sic dicitur. Addicimus inſuper, vt quilibet Archiepiſcopus, vel epiſcopus per ſe, aut per Archidiaconum, ſecum, aut alias honeſtas idoneaſque perſonas bis aut ſaltem ſemel in anno propriam parrochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, ei reuelet, & ibi tres, aut plures boni teſtimonij viros, aut etiam ſi expedire videtur, totam viciniam iurare compellat. Quòd ſi quis ibidem hæreticos ſciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, ſeu à communi conuerſatione fidelium vita & moribus diſsidentes, eos epiſcopo ſtudeat indicare. Et infra. Volumus igitur & mandamus, & in virtute obedientiæ diſtrictè præcipimus, vt ad hæc efficaciter exequenda epiſcopi per diœceſes ſuas diligenter inuigilent, ſi canonicã velint effugere vltionem. Si quis enim epiſcopus ſuper expurgãdo de ſua diœceſi hæreticæ prauitatis fermẽto negligẽs fuerit, vel remiſſus, cũ id certis indicijs apparuerit & ab epiſcopali officio deponatur, & in locũ ipſius alter ſubſtituatur

Digitized by Google

idoneus, qui velit & poſsit hæreticam confundere prauitatem. Hæc ibi. Ex quibus paret, quòd ad epiſcopos in ſuis diœceſsibus, & ad Archiepiſcopos in ſuis prouincijs ſpectat de hæreſi inquirere, & quod negligentes in hoc aut remiſsi ab epiſcopali officio deponuntur. Cùm autem Capitulum ſede vacante iuriſdictione epiſcopi fungatur, etiã iure communi ad ipſum ſpectat de hæreſi inquirere. Vnde in alleg. cap. ad abolendam. dicitur quòd hæretici excommunicati ſunt, quos capitulum ſede vacante hæreticos iudicauerit. Vnde apertè patet, quòd Capitulum ſede vacante iuriſdictionem habet ad inquirendum iure communi contra hæreticos. Papa verò, qui vniuerſalis epiſcopus & Põtifex eſt, vt in cap. cuncta per mundum. 9. quæſt. 3. poteſtatem habet vbique terrarum de hæreſi inquirendi, vnde ad ipſum tanquam ad Petrum referendæ ſunt omnes fidei quæſtiones. vt in c. quotiens. 24. q. 1. Præter hos verò nullus eſt inquiſitor ordinarius iure proprio. Ex prædictis infertur. ꝙ vicarius generàlis epiſcopi de hæreſi poteſt inquirere. Patet. Cùm enim Epiſcopi & vicarij ſui idẽ tribunal ſit. vt in c. Romana. de appe. & in ca. non putamus. de conſue. lib. 6. omnia quæ poteſt epiſcopus, poteſt & officialis, niſi ſint à iure excepta. vt in cap. cùm in generali. de offic. vicarij. libro. 6. vnde cum ius non excipiat hunc caſum de inquiſitione hæreticæ prauitatis, non dubium eſt, quin vicarius inquirere valeat. Secundò infertur. quòd legatus Papæ de latere cum plenitudine poteſtatis de hæreſi inquirere poteſt. Tertiò infertur, quòd quicũq; inquirũt de hęretica prauitate, ſunt prædicti ordinarij, vel eorũ delegati, Papa enim delegare poteſt in quacunque diœceſi poteſtatem inquirendi, & epiſcopus in ſua diœceſi. Et cùm Papa alicui delegat poteſtatem inquirendi de hæretica prauitate in aliqua diœceſi, per hoc non aufert poteſtatem ordinariam diœceſanis. vt in cap. per hoc. de hæret. lib. 6. Quidam autem dicunt, quòd ordo Prædicatorum habet commiſsionem à ſede apoſtolica, vt contra hæreticos inquirat, & in prouincia Thuſciæ, hoc habet ordo minorum ob reuerentiam beati Franciſci. Quia verò negotium fidei arduum eſt, non quibuſcunque committendum eſt, ſed veris catholicis, doctis, iuſtis, & prudentibus, qui ſanctè, iuſtè, & prudenter de negotio fidei inquirant, delinquentes corripiant, ad ouile eccleſiæ reducant. Sed quæritur, cùm inquiſitio committitur ordini prædicatorum, vel minorum, à quibus inquiſitores debent inſtitui? Reſpond. Gloſſ. in clementina. Nolentes. de hæret. ſuper parte, committi. dicit, quòd per miniſtros vel prælatos prouinciales illorum ordinum, quibus deputatio talium à ſede Apoſtolica commiſſa eſt. Sed nunquid præfati inquiſitores poſſunt alijs committere vices ſuas? Quidam dicunt quòd non, quia videtur eſſe electa induſtria perſonæ. de offic. dele ga. capitulo vltimo. & capitulo. is cui. libro ſexto. Alijs videtur contra, quod ſiue ordinariam, ſiue delegatam iuriſdictionem inquiſitor habeat, committere poteſt. Primum patet. Secundum tenet gloſſ. in allegat. Clementina. Nolentes. Sed nunquid officium inquiſitionis à ſede Apoſtolica commiſſum, per mortem Romani Pontificis expirat? Reſpond. quod non expirat neque quo ad negotia cępta viuente mandatore, neque etiam quo ad integra non cœpta, imò neque quo ad ea quæ tunc non emerſerant. vt in capit. ne aliqui. de hæret. libro ſexto. Vnde ſi Titius non erat hæreticus viuente Romano Pontifice, ſed poſt mortem eius in hæreſim incurrit, de eius hæreſi inquiſitor hæreticæ prauitatis ſe poterit intromittere. Ad ſecundum dicendum, quòd inquiſitores poſſunt conuocare clerum & populum ciuitatum, vel caſtrorum, aut aliorum locorum prout negotio fidei viderint expedire: poterunt etiam aduocare peritos quoslibet, vt in ſententijs proferendis conſilium dent, & præbeant, & ad hoc faciendum eos in virtute obedientiæ cogere poſſunt vt in capitulo. vt commiſsi. de hæretic. libro ſexto. qui viri docti ſecundum quoſdam gratis deſeruire debent in huiuſmodi officijs. Si tamen detur ſalarium eis non exigentibus recipere poſſunt. Poſſunt etiam Inquiſitores ſine epiſcopo citare, capere, ac tutæ cuſtodiæ mancipare, necnon in vinculis & manicis ferreis ponere, & inquirere contra illos, de quibus ſecundùm Deum & iuſtitiam viderint expedire. Tradere tamen carceri duro, qui magis eſt ad pœnam quam ad cuſtodiam, aut exponere tormentis, aut ad ſententiam procedere contra illos non poteſt epiſcopus ſine inquiſitore, neque inquiſitor ſine epiſcopo, aut delegato eius, vel Capituli ſede vacante, ſi ſui ad id curandum copiam habere potuerint infra octo dierum ſpatium poſtquam ſe requiſierint, alias quicquid agant, erit irritum & inane. vt clementina multorum. de hæreticis. Licèt autem contra hæreticos ſolos epiſcopus vel ſòlus inquiſitor diffinire non valeant, pro eis tamen alter ſine altero poteſt: à iure enim veteri non receditur, niſi in quantum inuenitur expreſſum, iure autem veteri poterat epiſcopus ſine inquiſitore. & inquiſitor ſine epiſcopo procedere, & per conſequens ſolus pronunciare, vt in capitulo. per hoc de hæreticis. libro ſexto. & in extrauaganti Benedicti, quæ incipit. Ex eo. Cùm ergo hodie immutetur hoc quando contra hæreticos pronunciatur, reſtat, quòd ſi pro eis feratur ſententia abſolutoria ab Epiſcopo ſolo, vel inquiſitore, ferri valeat.

Sic

ſic dicit gloſſ. in alleg. cle. multorum. ſuper parte, contra eos. Poſſunt etiam inquiſitores indicere ſilentium quæſtuarijs, quando prædicatio quæſtuariorum impedimentum affert congregationi, quæ pro negotio fidei fit. vt in capitul. vt officium inquiſitionis. de hæretic. libro ſexto. Poſſunt etiam inquiſitores per cenſuram eccleſiaſticam cogere rectores aliquorum locorum reuocare, vel moderare ſtatuta loci, per quæ officium inquiſitionis directè, vel indirectè impeditur, vel quomodolibet retardatur. quæ ſtatuta ipſo iure nullius roboris ſunt. vt in cap. ſtatutum. de hæret. libro ſexto. Poſſunt etiam inuocare brachium ſeculare per cēſuram eccleſiaſticam contra hæreticos. vt in dict. capitul. vt officium. Poſſunt etiam procedere contra hæreticos, non obſtante ſtatuto de duabus dietis. de quo in capitul. nonnulli. de reſcrip. vt in dicto capitulo, ſtatutum, vbi dicit Ioan. And. quòd procedere poſſunt contra hæreticum, licèt alibi commiſerit crimen, ſi in ſua inquiſitione inuenitur. Poſſunt autem vniuerſaliter inquirere de omni hæreſi repugnante catholicæ fidei. Poſſunt etiam procedere contra Chriſtianos, qui ad ritum tranſeunt vel redeunt Iudæorum, niſi metu mortis hoc fecerint. vt in capit. contra Chriſtianos. de hære. libro ſexto. Ad tertium dicendum, quod inquiſitores præfati de diuinationibus, aut ſortilegijs, niſi hæreſim ſapiant manifeſtè intromittere ſe non debent, neque punire talia exercentes, ſed eos relinquere debent ſuis iudicibus puniendos. in cap. accuſatus. in. §. ſanè. de hæret. libr. 6. Tunc autem dicuntur diuinationes ſapere hæreſim, vt ibidem dicit gloſſ. quando fiunt circa aras nefarias idolorum, quibus ſacrificia offeruntur. Sortilegia autem tunc ſapiunt hæreſim, quando ſortilegi aſſociant ſibi hæreticos propter ſortes exercendas, vel faciunt prædicta cum corpore vel ſanguine Chriſti, vel in ſortibus vt poſsint habere reſponſum, puerum rebaptizant, & his ſimilia. Sed nunquid Inquiſitores poterunt cognoſcere, an diuinatio, vel ſortilegia ſapiant hæreſim. Reſpond. in dubio non habeat iuriſdictionem. Et licet alias iudex cognoſcat an ſua ſit iuriſdictio, & in dubio dicatur iuriſdictionem habere. ff. de iudi. l. ſi quis ex aliena. quæ loquitur in ordinario, hic tamen niſi manifeſtè appareat, inquiſitor non ſe intromittit ſed dicit gloſſ. in allega. capit. accuſatus. non poſſunt etiam Inquiſitores de quæſtionibus vſurarum ſe intromittere, vt ibidem dicitur. Non poſſunt etiam duro carceri mancipare, tormentis exponere vel condemnare ſine epiſcopo vel eius vicario vt ſupra dictum eſt. Non poſſunt etiam extorquere pecuniam prætextu officij inquiſitionis quibuſuis modis illicitis. Item non debent applicare bona eccleſiarum ſibi vel fiſco ob delictum clericorum ſede vacante ſunt ipſo facto excommunicati, nec poſſunt abſolui ante ſatisfactionem pecuniæ ſic extortæ, vt in clementina. Nolentes. de hæreti. Item prohibentur abuti quomodolibet portatione armorum. Item non debent habere niſi neceſſarios officiales. vt ibidem dicitur. Item inhibetur, quòd non imponant malitioſe aut fraudulenter crimen hæreſis alicui, aut quod impedit officium inquiſitionis. Item quòd odij gratia, vel amore lucri, aut commodi temporalis obtentu contra conſcientiam ſecundum iuſtitiam procedere non omittant, vbi fuerit procedendum, alias ſuperior & Epiſcopus per triennium ſuſpenditur: inferiores vero ipſo facto excommunicantur. in alle. capitulo. de multorum. Item non poſſunt de crimine hæreſis inquirere contra ipſos niſi in literis apoſtolicis expreſſe contineatur quòd hoc poſsint. vt in capitulo. Inquiſitores. de hæreticis libro ſexto. Item inquiſitores ordinis prædicatorum non poſſunt ſe intromittere de inquiſitione hæreticorum in ordine minorum, inquiſitores ordinis minorum contra hæreticos de ordine prædicatorum, alias ipſo facto ſunt excommunicati, vt patet per eorum priuilegia à Paulo ſecundo conceſſa. Ad quartum dicendum, quòd inquiſitores hæreticæ prauitatis ſiue procedant per generalem inquiſitionem, ſiue ſpecialem; deſcendent ad locum eius, qui de hæreſi infamatus eſt, vel in quo perſona infamata moratur, vbi ſi generalis inquiſitio facienda eſt, publicum proponant edictum cum termini præfixione, vt omnes, quotquot ab vnitate fidei catholicæ deuiarunt, ad eccleſiam redeāt, quæ nunquam claudit gremium redeunti. Quod ſi in termino venerint, ſalutaris pœnitentia iniungenda eſt: ſi vero non venerint, procedunt ad teſtium receptionem, hoc ſeruato, quod ſi teſtes propter potentiam perſonarum contra quas deponunt, graue periculum timent ſi nomina eorum publicarentur, tunc non publicè, ſed ſecretè coram diœceſano, vel eo abſente coram vicario eius; cū inquiſitores procedunt, vel epiſcopus, aut eius vicarius cōtrā inquiſitore, ſi cōmodè poteſt, & aliquibus alijs perſonis prouidis, & honeſtis in Theologia & peritis deponāt, & coram eis epiſcopus vel inquiſitor totū proceſſum, ſuper quo deliberādū eſt, manifeſtent, & de ipſorum cōſilio ad condēnationē procedāt, vel ad abſolutionē, & plena fides talibus teſtibus adhibetur, licet eorum nomina non fuerint promulgata. Et poſſunt præcipere Inquiſitores præfatis honeſtis perſonis ſub pœna excommunicationis, quam incurrunt ipſo facto, ne reuelēt nomina teſt. q. Epiſcopus tñ nō pōt præcipere inquiſitori, neq. inquiſitor epiſcopo, ſed Papa præcepit in virtute ſanctæ obediētię, vt ſecreto hoc teneāt.

Ceſſante tamen tali periculo, debent accuſatorū & teſtium nomina publicari. Item procedere debent ſimpliciter & deplano ſine ſtrepitu & figura iudiciorum. vt in capitulo. finali. de hære. libr: ſexto. In tali autem teſtimonio ſicut ſupra dictū eſt cum per viam inquiſitionis proceditur, excommunicati & participes criminis admittuntur ad teſtimonium contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defenſores eorum, ſi ex circunſtantijs vere dicere præſumantur. vt in capitul. in fidei fauorem. de hæretic. libro ſexto. Si vero procedatur per viam accuſationis, vel exceptionis, tales non admittuntur, vt ibidem dicit Ioann. Andre. Receptis vero teſtibus, & per eos probato crimine hæreſis contra aliquem. Si autem reconciliatur, iuxta communiorem opinionem non eſt morti tradendus, ſed perpetuo carceri immurandus. Si vero ſententia fertur ſecundum quoſdam etiam tunc ſi appareat illum vere ad veritatem eccleſiæ redire, à pœna mortis eripitur: ſecundum alios vero curiæ traditur ſeculari debita cū animaduerſione puniendus, prout doctores dicunt Ad. 10 capit. ad abolendam. de hæret. Ad quintum dicendum, quod hæretici credentes receptatores, & defenſores eorum recipi poſſunt ad pœnitentiam, differenter tamen. Si enim hæreticus vocatus à iudice confiteatur crimen timore probationis, & in dex videat ipſum contritum, & ſperet de conuerſione ſua, poteſt parcere, iniūcta ſibi pœnitentia ſalutari. Et multo fortius hoc debet, ſi voluntarius acceſſerit ad pœnitentiam. Et multo fortius adhuc, ſi inquiſitor certū terminum appoſuit promittens, quod ſi infra illum veniret. & pœniteret, miſericorditer ſecus ageretur. Vnde in. l. Manichæos. C. de Manichæis. dicitur quod poſt mortem patris hæretici non publicati filius ſponte veniens, & pœnitens, hæreditatem habet, et ſi tunc abiurat, abſolui debet ſecundum formam eccleſiæ, quæ ponitur in capit. cum alijs. ſecunda quæſtione tertia. & in capitul. cum deſideres. ſecundum formam, quæ traditur in capitu. quoties prima quæſtione ſeptima. & in capit. ego Berēgarius. de conſe. diſtinctione ſecunda. & clerici ſpontanee reuertentes, recipiuntur ex diſpenſatione in ordinibus ſuis. vt in capi: omnes prima quæſtione prima. & cap. ſalui erimus. prima quæſtione vltima. et ſi poſt talem abiurationem in eādem hæreſim inciderent, ſine alia audientia relinquentur ſeculari curiæ tradendi. Et idem eſt, ſi eā purgauerant infamati, & poſtea incidiſſe in eam hæreſim de qua infamati erant, conuincuntur. vt in capitu. ad abolendam. in. §. illos quoque. de hæretic. & latius in cap. accuſatus. de hære. libro ſexto. Si vero talis vocatus negauerit. & cōuictus fuerit legitime per teſtes, condemnari debet per iudicem eccleſiaſticum, ad quem pertinet hoc præſentibus poteſtatibus ſecularibus, vel eorum baliuijs ſiue baliuijs, vel præpoſitis, caſtellanis, ſeu miniſtris, vt animaduerſione de bita puniant delinquētem. vt in cap. excommunicamus. 1. reſponſo. Aliter tamen, vt dictum eſt, puniuntur hæretici venientes ſponte, & aliter venientes timore probationum, de quo iura latius loquuntur, & doctores in allega. c. ad abolendam. & excommunicamus. de hæret. De carceribus vero & clauibus carceris, & incarcerandi modo, & alijs ad propoſitum attinentibus, late traditur in clem. multorum. de hære. Et de multis particularibus huic propoſito pertinentibus late dicitur in libro ſexto. & cle. ſub proprio titulo. Neque poſſumus huic libello omnia inſerere, quæ ad indaginem ſpecialem ſpectāt quoniam breuitati ſtudemus, & de ijs alij plene docuerunt. Qui autem hæreſim abiurat, abſolui debet ſecundum formam eccleſiæ, quæ ponitur in capit. cum alijs. ſecunda quæſtione tertia. & in cap. cum deſideres. de ſenten. excom. Modus autem abiurationis hæreſis, ponitur in cap. ſequenti Aduertendum etiam eſt, quod inquiſitio hæreticæ prauitatis committi non debet niſi ei, qui quadrageſimum annum attigerit. vt in clem. Nolentes. de hære. & eſt mirandum, vt ibidem dicit glo. quod cum in epiſcopo qui etiam inquiſitor eſt, requiritur tantum ætas triginta annorum, in Inquiſitore tamen ab eodem deputato, vel à Capitulo, requiritur ætas quadraginta annorum. Cuius ratio non facile reddi poteſt. Sed quæritur, an cum abiurantibus hæreſim valeat diſpenſari vt promoueantur? Ad hoc dicendum, quod circa eos quadruplex diſpenſatio inuenitur, ſcilicet, ſemi plena, plena, plenior, pleniſsima. Semiplena eſt, vt recipiantur in ordinibus iam ſuſceptis, ſublata eis in poſterum omni ſpe promotionis. 1, q. 1. Si quis hæreticæ. Plena, vt poſsint ſacerdotes fieri, & non vltra. 1. q. 7. ca. non tantum conuenientibus. Plenior, vt poſsint eſſe epiſcopi, non tamē primates. 12. diſt. c. nos conſuetudinē. Pleniſsima. vt ad omnes ordines & dignitates valeant promoueri. 23. q. 4. Ipſa pietas. ¶ Quæritur. 18. Quæ ſit abiurationis forma per hæreticos obſeruanda, cum contigerit eos ad fidem & ad eccleſiā redire. Pro cuius quæſtionis declaratione ſciendum, quod de quacunque hæreſi quilibet conuertatur, non eſt recipiendus niſi ad arbitrium ſui Epiſcopi vel Inquiſitoris fidei, abiurata, & anathematizata hæreſi. Ait enim Papa Leo ſcribēs Ianuario epiſcopo Aquilien. & habetur in. c. Saluberrimum. 1. q. 7. Saluberrimū, inquit, & ſpiritualis medicinæ vtilitati vtiliſsimum eſt, vt ſiue presbyteri, ſiue diaconi, aut cuiuſlibet ordinis clerici, q ſe correctos videri voluerint, atq; ad catholicā fidē: quā pridē amiſerant,

rant, rurſum teuetti ambiunt, priùs ertotes ſuos & ipſos authores erroris à ſe damnatos ſine ambiguitate fateantur, & ſenſibus prauis etiam nulla deſperandi ſit occaſio, nec vllum membrum talium poſsit ſocietati violari, cum per omnia illis profeſsio ptopria. Hæc ille. Hinc Epheſina ſanctiſsima ſynodus vna de quatuor principalibus, de Neſtorio epiſcopo, ſed hæretico ita conſtituit. Conſequens eſt, inquit, ſi reſipiſcere volueris, vt iureiurando fatearis & anathematizes tua polluta & ptophana dogmata: ſentias autem & doceas quæ nos vniuerſi pet orientem & occidentem epiſcopi & magiſtri præſules populorum credimus & docemus. Hinc in actione eiuſdem Synodi. 115. eiuſdem forma iutamenti exprimitur in hunc modum. Ego Hyſicius agnoſcens veram fidem orthodoxam, & accedens ad ſanctiſsimam & catholicam eccleſiam anathematizo omnem hæreſim, & maximè. N. in qua errabam, aſſentio autem præſcriptæ expoſitioni catholicæ fidei, anathematizans eos, qui non celebtant ſanctum Dei paſcha iuxta morem Apoſtolicæ & catholicæ eccleſiæ, & iuro per ſanctum Omoouſion, id eſt, Trinitatem etſi quid ex his labe facta veræ legum ſeueritati ſubiacebo, & expoſitioni mihi recitatæ ſubſcripſi manu ptopria. Hæc ibi. Hanc formam iuramenti inquit dominus Aimarus in libro De Synodis Sancta Romana eccleſia de hæreticis conuerſis eligere conſueuit, Apud practicam autem Inquiſitorum fidei forma abiurationis hæretici poſt confeſsionem ſuæ hæreſis, ante pœnitentiæ impoſitionem plenior habetut ſub tali verborum ſerie. Ego. N. tecognoſco & confiteot coram vobis dominis me ertaſſe in prædictis & ſupet his corde contrito & humiliato abſolutionem & pœnitentiam tequiro. Et hanc hæreſim & omnem aliam quocunque nomine cenſeatur abiuro. Et promitto quòd de cætero ſeruabo illibatam fidem, quam Romana tenet eccleſia, & prædicat. Et quòd hæreticos, & credentes eorum toto poſſe meo perſequar, & tam eos, quam eorũ fautores, receptores & benefactores bona fide & ſine dolo & ſine mora manifeſtabo eccleſiæ vel prælato. & pœnitentiam, quæ mihi pro dicta mea culpa iniungetur, integrè ſeruabo, & complebo. Et volo & concedo, quòd ſi ab hac hora in antea contigerit me relabi ad eundem errorem vel aliũ hæreſis quocunque nomine cenſeatur errando fortè aliquo caſu, vel credendo, ſeu fidem habendo errantibus, vel eos, vel credentes eorum recipiendo ſcienter, aut defendendo, aut fauendo dicto vel facto, aut eis benefaciendo qualitercũque eos vel celando, aut non manifeſtando bona fide & ſine mora, vel ſi pœnitentiam à vobis iniunctam integrè non ſeruauero, & perfectè non compleuero abinde ipſo facto habear excommunicatus, & periurus, & hæreticus manifeſtus, & me ego iudico, ita quòd ſine ampliore cognitione & ſententia, quæ iure relapſis & manifeſtis hæreticis indicitur, mihi pœna imponatur. Inſuper aſſero & proteſtor me puram & totam veritatem de me & aliis in quantum ſcio dixiſſe. Et ſi fortè conſtare peterit, me malitioſe de veritate aliquid ſuppreſsiſſe vel tacuiſſe, imponenda, vel iniungenda mihi à vobis pœnitentia ſeu abſolutio obtenta vel obtinenda nil mihi proſit. ¶ Quæritur. 19. Quid ſit apoſtaſia, & quot ſint eius ſpecies, Et qua pœna apoſtatæ puniantur. Ad primum dicendum, quòd Apoſtaſia eſt temerarius à ſtatu fidei, obedientiæ eccleſiaſticæ, vel religionis receſſus. Sic definit Alexander de Ales ſecunda ſecundæ titul. de Apoſtaſia. & poſt eum Hoſtien. in ſumma. De apoſtatis. Et dicitur apoſtata, quaſi retro gradiens, aut retro ſtans. vt 26. quæſtion. vltim. cap. non obſeruetis. Ad ſecundum dicendũ, quod Apoſtaſiæ tres ſunt ſpecies, ſecundum quod tripliciter contingit rettocedere à Deo, cui fidelis coniungitur. Deo autem tripliciter aliquis coniungitur. Primò quidem per fidem. Secundò per debitam & ſubiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius. Tertiò per aliqua ſpecialiùs ad ſupererogationem pertinentia ſicut per religionem & clericatum, vel ſacrum ordinem. Remoto autem poſteriori, remanet prius, ſed remoto priori, poſterius non manet. Contingit ergo aliquem apoſtatare à Deo tetrocedendo à religione, quam profeſſus eſt, vel ab ordine quem ſuſcepit, & hæc dicitur apoſtaſia religionis ſeu ordinis, quam dicunt quidam apoſtaſiam irregularitatis. Contingit etiam aliquem apoſtatare à Deo per mentem repugnantem diuinis mandatis, & inobedientem prælatis eccleſiaſticis: quibus duabus exiſtentibus, adhuc poteſt eſſe homo Deo coniunctus per fidem: ſed ſi à fide diſcedat, tunc omnino à Deo retrocedere videtur. Sunt ergo in ſumma tres ſpecies Apoſtaſiæ, ſcilicet, Apoſtaſia quæ dicitur perfidiæ, Apoſtaſia ab obedientia, quæ dicitur Apoſtaſia inobedientiæ, & Apoſtaſia ab ordine vel religione, quæ dicitur Apoſtaſia irregularitatis. De prima Apoſtaſia loquitur Sapiens Prouerbiorum ſexto. dicẽs. Homo apoſtata, vir inutilis. Quia enim principium totius boni ſpiritualis eſt fides, vbi fides deeſt, nihil vtile eſſe poteſt.

¶ De hac etiam loquitur tex. in capit. quidam. de apoſtatis. De ſecunda verò apoſtaſia loquitur Sapiens Eccle. 10. cũ dicitur. Initiũ ſuperbiæ hominis, apoſtatare à Deo. Ex hoc enim ꝙ aliquis habet voluntatẽ mandatis Dei reſiſtentem, ſtatim incidit in ſuperbiã. De tertia verò apoſtaſia loquũtur,

tur.cap. 1.& duo vltima de apo. & eſt cum quis à ſtatu aſſumptę religionis, vel à ſacris ordinibus recedit, & tanquam clericus ſecularis fit, etiam dimittendo tonſuram, & vxorem accipiendo, ſi contrahens eſt promotus in ſacris, vel religioſus, vel cum clericus dimiſſo clericali habitu, ſecularem portat. Et quia cùm nomen ſignificat multa, ſi ſimpliciter dicatur, de famoſiori intelligitur. vt Inſt. de iure nat. §. ſed cum ius. cùm ſimpliciter dicitur nomen apoſtatæ, intelligitur de priori ſignificato, ſcilicet, de apoſtata à fide. Ex prædictis infertur, primũ, quòd omnis hæreticus eſt apoſtata. Patet ſic, Quicunque fidelis promittit in baptiſmo ſe tenere catholicam fidem: Imò & paruulis cum baptizantur fidei virtus infunditur. vt in clemen. Vnica. de ſumm. tri. & fid. cat. ſed hæreticus in fide errando, à fide retrocedit, ergo apoſtata eſt. Secundum eſt, quôd hæreticus non ſolùm eſt apoſtata apoſtaſia perfidiæ, ſed etiam inobedientiæ. Patet. Hæreticus enim pertinaciter errat contra fidem, neque vult ſubdi mandato eccleſiæ eum corripientis, ergo eſt inobediens & apoſtata apoſtaſia inobedientiæ. Tertium eſt, quòd etſi omnis hæreticus ſit apoſtata, non tamen omnis apoſtata eſt hæreticus. Contingit enim aliquem in totum recedere à fide, & accedere ad perfidiam Iudæorum vel ad ſectam Saracenorum, talis autem apoſtata eſt, quia retrocedit, ſed hæreticus non dicitur. Dictum eſt enim ſupra, quòd hæreticus etſi à fide erret, debet tamen in aliquibus Chriſto aſſentire. Quartum eſt, quòd inter apoſtatas maximus omnium eſt, qui fidem catholicam deſerens, ad iudaiſmum ſe conuertit. Quod patet propter duo. Primum, quia talis in totum fidem catholicam deſerit. Secundò, quia accedit ritui Iudæorum, qui quidem ritus præceſſit ritui Chriſtianorum, & ſic propriè retroceſſit & retrocedit: qui autem deſerta catholica fide ad ſectam Saracenorũ ſe conuertit, quamuis catholicam fidem deſerat, non tamen ad ſectam redit, quæ fuerit anterior. Vnde quantum eſt ex nominis etymologia iudaizans in totum veriùs dicitur apoſtata, quàm tranſiens ad ritum Saracenorum. Et præterea Saraceni plures catholicas veritates confitentur de Chriſto, quas Iudæi negant. Dicunt enim Saraceni Chriſtũ eſſe verbum Dei, prophetam Dei, amicum Dei, de virgine natum, aſcendiſſe ad cœlos. Quæ omnia Iudæi negant. Quintum eſt, quòd grauius eſt aliquem eſſe apoſtatam non hæreticum, quam eſſe apoſtatam hæreticum. Patet. Apoſtata enim hæreticus ille eſt, qui à fide deuians, & retrocedens, multis catholicis veritatibus aſſentit. Apoſtata verò non hæreticus eſt, qui à fide retrocedens, nulli catholicæ veritati aſſentit. Grauius enim eſt nulli veritati aſſentire, & errore oppoſitos amplecti, quàm pauciores ſequi errores, quibuſdam veritatibus omiſsis. Ad tertium dicendum, quòd dimiſſa apoſtaſia inobedientiæ & irregularitatis, de quibus non eſt præſentis intentionis tractare, quoniam de his latè tractatur in iure in cap. 1. vlti. & pe. de apoſtatis. & in decretis. 2. quæſtio. 7. alieni. & 3. quæſt. 4. Beatus. & 3. quæſtion. 4. Si quis à ſuo. cum alijs multis. pœna apoſtatæ à fide eſt, quod eſt infamis. 2. quæſtio. 7. non poteſt. 6. q. 1. infamis. & accuſari poteſt perpetuò per libellum & ſine libello, & viuente apoſtata non tollitur accuſatio tempore. Eo tamen mortuo tollitur quinquennio, & inchoare poteſt poſt mortem, ſicut in crimine læſæ maieſtatis. Item confiſcantur bona eius, niſi habeat liberos, vel agnatos. vt C. de apoſta. l. 1. & 2. l. apoſtatarum. Idem probat tex. in l. cognouimus de hæreti. & l. 2. tit. 26. part. 7. Quod intellige verũ de iure antiquo. Hodie autẽ imo & ſi habeat liberos confiſcantur auth. gazaros. C. de hæreticis. l. fin. C. de bonis proſcrip. gl. & omnes. In c. cum ſecundum de hære. in 6. & concludit Gregor. Lopez verb. catholicos ad l. 7. tit. 7. part. 6. & ſecundùm leges. Alieni etiam ſunt à teſtamentis & teſtimonijs, neque ad ſtatum priſtinum reuertuntur, etiam acta pœnitentia. Expellerentur etiam de ciuitate, niſi quia Imperatori maior pœna viſa eſt verſari inter homines, & hominum carere ſuffragijs. C. eodem. l. hi. qui ſanctam. Sed Apoſtatæ clerici, ne prædicatione ſua falſa in gregẽ Domini, cum contagionem generent, expelluntur de ciuitate ſicut omnes hæretici. C. de ſumm. tri. & fid. cat. l. 2. C. eod. l. vltim. Et licèt ſecundum leges alia ſit pœna apoſtatæ, & alia hæretici, ſecundum Canones tamen eadem eſt: quia omnis apoſtata aut hæreticus eſt, aut hæretico deterior, vt oſtenſum eſt. Apoſtata autem à fide, dominium amittit, quod habet in ſubditos. Dicitur enim in cap. nos ſanctorum. 15. quæſtio. 9. Nos ſanctorum prædeceſſorum ſtatuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitati aut iuramenti ſacramẽto ſunt conſtricti, apoſtolica authoritate à ſacramento abſoluimus, & ne ſibi fidelitatem obſeruent, omnibus modis prohibemus, quouſque ad ſatisfactionem veniant. Hæc ibi. Sed apoſtatæ à fide excommunicati ſunt ſicut & hæretici. vt dicitur in cap. Ad abolendam. de hære. ergo apoſtatis à fide non eſt obediendum, & per conſequens dominiũ perdunt. Cuius ratio eſt. Sicut enim iura humana poſſunt priuare bonis & dominio propter alia peccata, ſic & fortiùs priuare poſſunt propter apoſtaſiã à fide, quæ quidem grauius peccatum eſt, quàm crimen læſæ maieſtatis. vt dicitur in cap. vergentis. de hære. Sed propter crimen læſæ maieſtatis priuatur quis dominio quod habet in ſubditos: ergo à fortiori propter crimen apoſtaſiæ. Si enim

apoſta-

apoſtata non priuaretur dominio, hoc maxime cederet in detrimentum fidei. Poſſent enim apoſtatæ ſubditos ſuos corrumpere, ad infidelitatem pertrahere, ſi ab eius dominio non ſubtraherētur. Vnde quam cito aliquis per ſententiam denuncia tur excommunicatus propter apoſtaſiam à fide, tā cito eius ſubditi ſunt abſoluti à dominio eius. & iuramento fidelitatis, quo ei tenebantur. Secus autem eſt de infidelibus alijs dominium habentibus, quia propter ſuam infidelitatē dominio non priuantur. eſt enim dominium de iure gentiū, Diſtinctio autem infidelium & fidelium ſecundum ius diuinum, per quod non tollitur humanum ius. Vnde. 1. ad Corinth. 5. dicit Apoſtolus, Quid mihi de his quæ foris ſunt iudicare? Vt oſtendat, ꝙ infideles, qui nunquam ſuſceperunt fidem, non debent per eccleſiam iudicari. Et ſi quis arguat, ꝙ Iulianus imperator quamuis eſſet apoſtata, habuit tamen ſub ſe Chriſtianos milites, quibus cum diceebat. Producite aciem pro defenſione reipublicæ, obediebant ei. vt in cap. Iulianus. 11. quæſti. 3. vnde videtur, quod propter apoſtaſiam principis ſubditi non abſoluuntur. Dicendum, quod illo tēpore eccleſia in ſui nouitate nondum habebat poteſtatem terrenos principes compeſcendi, & ideo tolerauit fideles Iuliano apoſtatæ obedire in his, quæ non erant contra fidem, vt maius periculum euitaretur. Sic dicit ſanctus Thomas. 2. 2. quæſti. 12. arti. 2. ¶ Quæritur. 20. de blaſphemia, quid ſit, & quot ſint eius ſpecies, vtrum ſit peccatum mortale, vtrum ſit maximum peccatum, & tandem ad quem pertineat huius criminis cognitio & punitio. Ad primum dicendum, quod blaſphemia eſt derogatio excellentis bonitatis & præcipue diuinæ, Deus autem eſt ipſa bonitatis eſſentia, vt Dionyſius dicit in. 1. capit. de diuinis nominibus. Vnde quicquid Deo conuenit, pertinet ad bonitatem ipſius, & quicquid ei non conuenit, longe eſt à ratione perfectæ bonitatis. Ex quo patet, quod quicunque negat aliquid de Deo quod ei conuenit, vel aſſerit de eo quod ei non conuenit, derogat diuinæ bonitati, & per conſequens blaſphemus eſt. Et ſicut Deus laudatur in ſanctis ſuis in quantum laudantur opera quæ Deus in eis efficit, ita & blaſphemia quæ fit in ſanctos, ex conſequenti in Deum redundat, cum etiam ea quę Dei ſunt, creaturis attribuuntur, vel id quod creaturæ eſt Deo attribuitur, ad blaſphemiā pertinet. Ad ſecundum dicendum, quod blaſphemiæ, duæ ſunt ſpecies. Vna eſt, cum quis derogat diuinæ bonitati ſecundum ſolam opinionem intellectus, ſicut in eo, qui per errorem vel ignorantiam dicit Deū eſſe corporeum. Alia eſt, cum quadam affectus deteſtatione: ſicut cum quis ex iracundia vel alias attribuit Deo quod ei non conuenit, aut ab eo negat quod ei conuenit, & vtraque ſi conſiſtat tantum in corde, eſt blaſphemia cordis: ſi autem exterius prodeat per locutionem, eſt oris blaſphemia. Et de hac blaſphemia communiter loquuntur doctores. Ad tertium dicendū, quod blaſphemia ex ſuo genere eſt peccatum mortale. Peccatum enim mortale eſt, per quod homo ſeparatur à primo principio vitæ ſpiritualis, quod eſt charitas Dei: blaſphemia autem ſecundum genus ſuum repugnat diuinæ charitati, quia derogat diuinæ bonitati. Vnde blaſphemia ex ſuo genere peccatum mortale eſt. Attendendum tamen, quod quia blaſphemia poteſt abſque deliberatione ex ſurreptione procedere hoc poteſt dupliciter contingere. Vno modo, quod aliquis nō aduertat hoc quod dicit eſſe blaſphemiam, quia ſcilicet ſubito ex aliqua paſsione in verba prorumpit, quorum ſignificationem non conſiderat, & tunc eſt peccatum veniale, & non habet proprie rationem blaſphemiæ Alio modo, quādo aduertit hoc eſſe blaſphemiā, conſiderans ſignificata verborum, & tamen ex ira quę ſolet impedire iudicium rationis, prorumpit in blaſphemiam, & tunc non excuſatur à peccato mortali, ſicut nec ille qui ex ſubito motu iræ aliquem occidit iuxta ſe ſedentem. Sic dicit ſanctus Thom. 2. 2. quæſtion. 13. articul. 2. Ad tertiū. Sed adhuc qui aduertit ſignificata verborum, & blaſphemat, ſi calore iracundiæ vel ebrietatis hoc faciat, Doctores Canoniſtæ dicunt in cap. ſtatuimus de male. quod et ſi talis grauiter peccet, non tamē puniēdus eſt pœna dicti capituli. Statuimus. quia neſcit quodammodo quod facit. Quod Panor. credit verum in ebrio. Sed in acceſſo calore iracūdiæ dicit forſan non procedere, niſi calor eſſet ex iuſta cauſa prouocatus, argum. l. ſi adulterium. §. imperatores. ff. de adult. Secus quando ex iniuſta cauſa, vt puta, quia in ludo commiſit. argu. capit. inebriauerunt. 15. quæſtion. 1. Quicquid autem ſit de pœna, certum eſt, quod blaſphemus, qui attendit ſignificata terminorū, mortaliter peccat: quo ad pœnam vero conſideranda eſſet ebrietatis & iracundiæ cauſa, & ſecundum quantitatem culpæ iudex deberet pœnam infligere. Ad quartum dicendum, quod blaſphemia perfecta maximum eſt omnium peccatorum. Probatur dupliciter. Primo auctoritate gloſſæ ſuper illud Eſa. 15. ad proprium terribilem. &c. dicentis. Omne peccatum blaſphemiæ comparatum, leuius eſt. Hæc illa. Secundo ratione ſic. Optimo peſsimum oppoſitum eſt, vt dicitur. 5. Ethicorum. ſed blaſphemia perfecta opponitur optimo, ergo eſt peſsimum. Probatur minor. In via enim ſalutis poſt agnitionē fidei eſt dilectio charitatis, & laus & gratiarum actio, in blaſphemia vero eſt profeſsio infidelitatis cum deteſtatione voluntatis, in ſuper etiam verbalis in iuriatio:

iuriatio:vnde & perfecta blaſphemia maius peccatum eſt hęreſi & infidelitate & odio Dei,& per conſequens in peccatis ſummum tenet gradum. Vnde & damnati, qui in vltimo malorum ſunt, bonitatem diuinam blaſphemant,ſecundum illud apo.16.Aeſtuauerũt homines æſtu magno,& blaſphemauerunt nomen Domini habentis poteſtatem ſuper plagas. Ad quintum dicendum, quod blaſphemiæ cognitio & punitio pertinet ad epiſcopum diœceſanum,& ad iudicem ſecularem. Licet enim iniurias proprias debeant patienter ferre, iniurias tamen Dei & blaſphemias nullo pacto tolerare debent. Sicut & Chriſtus à dæmone tentatus,cum in iniuriam Dei dæmon Chriſto dixiſſet: Hæc omnia tibi dabo,ſi procidens adoraueris me,incunctanter Chriſtus reſpondit, Dei iniuriam non ferens,Vade retro Satana: Scriptum eſt enim,Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Matth. 4. Dignum eſt enim,ne iniuria Dei maneat impunita,vt iudices vtriuſque fori in eius vltionem inſurgant. Vnde et ſi regulariter pro vno peccato vna tantum pœna debeat infligi,quia vt dicitur. Na.1. nõn iudicat Deus bis in idipſum.& tamẽ in hoc crimine propter eius grauitatem duplex pœna infligitur, ſcilicet & ſpiritualis & pecuniaria. Et ſecundum leges municipales blaſphemus etiam corporaliter punitur. De eis ſcribitur in cap. ſtatuimus. de male. vbi Papa mandat,quod blaſphemus,qui contra Deum, vel aliquem ſanctorum ſuorum, & maxime beatam virginem linguam in blaſphemiam publice relaxare præſumpſerit,ſeptem diebus dominicis pro foribus eccleſiæ in manifeſto dum aguntur miſſarum ſolennia exiſtens,vltimo illorum die dominico,pallium & calceamenta non habeat, ligatus corrigia circa collum, & ſeptem præcedentibus ſextis ferijs in pane & aqua ieiunet, eccleſiam nullatenus ingreſſurus, & quod quolibet dictorum dierum tres vel duos pauperes reficiat,ſi poteſt:ſi vero indigeat, commutatur in aliam pœnam. Et ſi blaſphemus hanc pœnam ſubire non vult,interdicitur ei ingreſſus eccleſiæ,quandiu viuit,& priuatur eccleſiaſtica ſepultura in morte. Iudex etiã ſecularis eundem blaſphemię pœna multabit quadraginta ſolidorum, vel ſi pauper ſit,& amplius non poteſt,ſaltem quinque. Si enim contra homines factæ blaſphemiæ impunitæ non relinquuntur, multo magis qui ipſum Deum blaſphemat, dignus eſt ſupplicia ſuſtinere in auten. vt non luxu. hom.contra na.circa medium.colla.6. Admittuntur autem ad accuſationem blaſphemiæ contra Deum,& contra ſanctos quicunque homines ſiue milites,ſiue minores,infames, pauperes, familiares,patres,filij,liberti, patroni, mulieres, omnes enim admittuntur ad accuſationem maledici contra principem ſiue ſpiritualem, ſiue temporalem:nam cõiurationem Lucij Cathilinę mulier Iulia detexit,& Ciceronem conſulem inſtruxit,vt dicit Salluſtius in Cathilinario. & ſcribitur ff.de male.l.ſequenti. Cum ergo grauius ſit æternam quam temporalem offendere maieſtatem. vt in cap.vergentis.de hære.conſequẽs eſt, quod & contra maledicos in Deum etiam omnes præfati ad accuſationem admittantur. ¶Quæritur.21. de ſchiſmate. Circa quod quæruntur quinq;. Primo,quid ſit ſchiſma. Secundo, Vtrum ſchiſma ſit grauius hæreſi. Tertio, Vtrum ſchiſmatici habeãt aliquam poteſtatem. Quarto, Qua pœna ſchiſmatici puniuntur. Quinto, Quid iuris ſit de ordinatis à ſchiſmaticis. Ad primum dicendum, quod ſchiſma, ſecundum Goffredum, eſt illicita diſceſſio eorum,inter quos vnitas eſſe debet,ſeu illicitus ab vnitate vel vniuerſitate diſceſſus. Dicitur autẽ ſchiſma,vt Iſidorus dicit lib.8.etymologiarum.c.33.à ſciſſura. Sciſsio autem vnitati opponitur,vnitas autem eccleſiæ in duobus attenditur, ſcilicet, in communicatione membrorum eccleſiæ ad vnum caput,quod eſt Chriſtus,cuius vicem in terris gerit ſummus Pontifex. Vnde & ſchiſmatici proprie dicuntur,qui ſponte & intentione propria ſeparant ſe ab vnitate eccleſiæ, renuentes ſubeſſe ſummo Pontifici, & recuſantes communicare membris eccleſiæ ei ſubiectis. Ex quibus patet quod ſchiſma ab hæreſi differt. Nam hæreſis per ſe opponitur fidei. ſchiſma autem per ſe opponitur vnitati eccleſiaſticæ charitatis: & quicunque fide caret,charitatem non habet: omnis hæreticus eſt ſchiſmaticus, non tamen omnis ſchiſmaticus hæreticus eſt. Vnde & Hieronymus dicit ſuper epiſtolam ad Galat.& habetur.24.quæſtio.3. Inter ſchiſma & hæreſim intereſt, quod hæreſis peruerſum dogma habet,ſchiſma ab eccleſia ſeparat. Et quia amiſsio charitatis via eſt ad amiſsionẽ fidei ſic etiam ſchiſma via eſt ad hæreſim. Vnde ibidem ſubdit, quod ſchiſma à principio aliqua in parte poteſt intelligi diuerſum ab hæreſi. Cæterum nullum ſchiſma eſt,niſi ſibi aliquam hæreſim confingat,vt recte ab eccleſia receſsiſſe videatur. Hæc ille. Ex quo patet,quod ſchiſma ſine hæreſi eſſe poteſt, & quandoque cum hæreſi eſt. Ad ſecundum quidam dicunt, quod ſchiſma ſit grauius hæreſi & infidelitate,quia,vt dicunt,maiori bono maius malum opponitur.vt dicitur octauo Ethicorum. Sed ſchiſma opponitur charitati quæ eſt maior quã fides,vt dicitur.1.Corinth.13. cui opponitur infidelitas & hæreſis:ergo ſchiſma eſt grauius hæreſi. Item,quia maius peccatum grauiori pœna punitur,iuxta illud Deutero.7. capit. Pro menſura peccati,erit plagarum modus. Sed peccatum ſchiſmatis grauius punitũ legitur, quam peccatum

Digitized by Google

catum hæreſis, ſiue idololatriæ: ergo peccatum hæreſis ſchiſmatis grauius eſt hæreſi & idololatria. Minor probatur. Legitur enim Exod. 32. q propter idololatriam ſunt aliqui humano gladio interfecti. De peccato autem ſchiſmatis legitur. Nu. 16. Si oouã rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os ſuum deglutiat eos, & omnia quæ ad illos pertinent, deſcenderintque viuentes in infernum ſcietis quòd blaſphemauerunt Dominum Deũ. Decem etiam tribus, quæ per ſchiſma à regno Dauid receſſerant grauiſſime punitæ ſunt, vt habetur 4. Regum. 14. Sed contra eſt: quia ioter duo peccata illud eſt grauius, quòd plures deformitates includit, ſed hæreſis includit, ſchiſma: omnis enim hæreticus ſchiſmaticus eſt, vt proximè dictũ eſt, ſed non cõuertitur, vnde hæreſis eſt grauior ſchiſmate. Et ioxta præterita ſi quæratur in communi de duobus peccatis quod ſit grauius, intelligenda eſt quæſtio de grauitate quæ attenditur ſecundum genus peccati: genus autem peccati attenditur ex obiecto, vnde illud peccatum, quod maiori bono contrariatur, & ſuo genere eſt grauius, ſicut peccatum in Deum grauius eſt, quàm peccatum in proximum, Peccatum autem hæreſis eſt cõtra ipſum Deum, in quantum hæreticus de Deo malè ſentit. ſchiſma autem eſt coorra eccleſiaſticàm vnitatem quæ eſt quoddam bonum participatum, & minus, quàm ipſe Deus. Vnde & peccatum hæreſis ſecũdùm genus ſicut grauius eſt ſchiſmate, poſſet tamen aliquod ſchiſma eſſe grauius hæreſi propter aliquas circunſtancias, ſcilicet, vel propter maiorem contemptum, vel propter maius periculum & ſcandalum, quod ex ſchiſmate oritur. Vnde & ad rationes in oppoſitum dicendum eſt. Ad primam dicendum, quòd charitas habet duo obiecta, vnum principale, ſcilicet, bonitatem diuinam. & aliud ſecundarium, ſcilicet, bonum proximi: ſchiſma autem opponitur charitati quantũ ad ſecularium bonum, quod eſt minus, quàm obiectum fidei, quod eſt ipſe Deus. Ad ſecundum dicendum, quòd peccatum ſchiſmatis eſt grauiùs punitum in populo Iudæorum, quàm idololatrias quia populus ille erat pronus ad ſchiſmata, & ſeditiones. Vnde dicitur. 1. Eſdræ. 4. Ciuitas illa à diebus antiquis aduerſum reges rebellat, & ſeditiones & prælia concitantur in ea. Pœna autem maior quãdoque infligitur pro peccato minori magis conſueto, quia pœnæ ſunt medicinæ quædam, vt dicitur. 2. cap. Thi Et ideo vbi eſt maior prauitas ad peccandum, debet ſeuerior pœna adhiberi. Vnde ſecundum antiquos canones qui vxorem occidit, per totam vitam pœnitere debet. vt in capit. admonere. 33. quæſtion. 3. & qui matrem occidit, decem annis pœnitere debet 33. quæſtion. 2. cap. latorem. & tamen vxoricidium minus peccatum eſt matricidio. Decem autem tribus non ſolùm pro peccato ſchiſmatis; ſed etiam pro peccato idololatriæ punitæ ſunt, ibidem apparet. Ad tertium dicendum, quod ſchiſmatici intra eccleſiam non habent aliquam poteſtatem. Dicit enim Cyprianus in quadam epiſtola. & habetur. 7. quæſt. 1. cap. Nouatianus. Qui vnitatem, inquit, ſpiritus neque conuentionis pacem obſeruat, & ſe ab eccleſiæ vinculo, & à ſacerdotum collegio ſeparat, nec epiſcopi poteſtatem habere poteſt, nec honorem. Sciendum eſt tamen, quòd ſpiritualis poteſtas duplex eſt: vna quidem ſacramentalis quædã poteſtas eſt, quæ per aliquam conſecrationem cõfertur. omnes autem conſecrationes eccleſiæ immobiles ſunt, manente re, quæ conſecratur, ſicut etiam patet in rebus inanimatis. Nam altare ſemel conſecratum, ſemper conſecratum manet, niſi fuerit diſsipatum. Homo etiam conſecratus quãdiu viuit, conſecratus eſt, niſi labatur in hæreſim, ſiue in ſchiſma. Quod ex eo patet, quia ſi ad eccleſiam redeat non iterum conſecratur, ſed quia poteſtas inferior non debet exire in actum, niſi ſecũdùm quod mouetur vſus poteſtatis à poteſtate ſuperiori: inde eſt, quòd tales vſum poteſtatis amittunt, & executione carent, vnde non licet eos vti ordinibus acceptis. Si tamen vſi fuerint, eorũ poteſtas in ſacramentalibus effectum habet. Vnde ſchiſmaticus celebrans verè conſecrat, & Epiſcopus ordinans, verum ordinem confert, vt adhoc dicetur. Poteſtas autem iuriſdictionalis eſt, quæ ex hominis iniũctione confertur, & talis poteſtas non adhæret immobiliter, vnde in ſchiſmaticis non manet, ex quo ſequitur, quòd non poſſunt excommunicare, neque abſoluere, nec indulgentias facere, neque beneficia conferre, neque res eccleſiaſticas alienare. vt dicitur in capit. ordinationes. 9. quæſtio. 1. & in cap. alienationes. 12. quæſt. 2. & in cap. 1. de ſchiſmaticis. Et non ſolum ſchiſmatici non poſſunt res alienare eccleſiæ, ſed etiam emens rem eccleſiaſticam, aut alio modo acquir. cap. 1. recipit à ſchiſmatico beneficium eccleſiaſticum. per cap. 1. eod. tit. Cùm ergò dicit Cyprianus, quòd ſchiſmaticus poteſtatem non habet, intelligendum eſt de poteſtate iuriſdictionis, non ordinis. vel ſi referatur ad poteſtatem ordinis, dicendum eſt, quòd non habet poteſtatem quo ad legitimum vſum, habet tamen quoad eſſentiam. Ad quartum dicendum, quòd pœna ſchiſmatici eſt correſpondens ſuæ culpæ. Per quæ enim quis peccat, debet torqueri, vt dicitur Sapien. 11. Schiſmaticus autem in duobus peccat. Primò quidem quia ſeparat ſe à communione membrorum eccleſiæ, & quantum ad hoc conueniens pœna eſt, vt excommunicetur. Vnde & Num. 16. ſcriptum eſt, Recedite à tabernaculis hominum impiorum,

qui

oogle

qui ſcilicet ſchiſma fecerunt, & nolite tangere ea, quæ ad ipſos pertineant, ne inuoluamini peccatis eorum. Peccat ſecundo ſchiſmaticus, quia recuſat ſubdi capiti eccleſiæ, id eſt, Romano Pontifici, & ideo quia coerceri non vult per ſpiritualem poteſtatem eccleſiæ, iuſtum eſt, vt per temporalem poteſtatem coerceatur: Vnde & Schiſmatici contra Romanam eccleſiam à principibus ſecularibus corriguntur, & carceri mancipantur. vt in cap. petimus. & in cap. iſtud eſt. 2. quæſtio. 1. Deponuntur etiam à dignitatibus, & bona eorum publicantur. vt in cap. In nomine Domini. 23. diſtinct. Ad quintum dicendum, quòd ſchiſmatici aliquem ordinantes aut ſeruant formam eccleſiæ, aut non ſeruant. Et ſiquidem formam eccleſiæ non ſeruant, nihil conferunt: quia & catholicus Epiſcopus ordinans, & formam eccleſiæ non ſeruans in ſubſtantialibus, nihil confert. Vnde. 9. quæſtio. 1. dicitur. Nos conſecrationem dicere nullo modo poſſumus, quæ ab excommunicatis gloſ. id eſt, ab hæreticis, vel ſchiſmaticis eſt illicite celebrata. gl. id eſt, præter formam eccleſiæ. Si verò formam eccleſiæ ſeruant, verum ordinem conferunt, quia in eis conſecratio & character indelebilis eſt. Vnde in capitulo ſecundo. de or. ab epiſ. dicitur. Cũ clericis, qui ab excommunicato epiſcopo ignoranter ordines receperũt, per ſuos poterit epiſcopos diſpenſari. Hæc ibi. Ecce quod non dicit eos reordinandos eſſe; vnde apparet eos verè ordinatos fuiſſe. Verum eſt tamen, quod licèt verè ordinati ſint, executione tamen ordinis carent, ſic & epiſcopi eos ordinantes: nam nemo dat quod non habet. in ca. qui perfectionem. & in cap. ventum. 1. quæſtion. 1. vnde tales niſi cum eis diſpenſetur, vſum ordinis non habent. Et ſi quæratur per quem debeat diſpenſari? Dicendum ſecundum doctrinam Panor. in cap. finali. de ſchiſma. quod in epiſcopatu ſolus Papa diſpenſat. in cap. quia diligentia. de elect. in alijs verò ordinibus diſtinguunt. Quia aut recipit ſcienter vel ex ignorantia craſſa & ſupina; & ſic etiam ſolus Papa diſpenſat. Aut ex ignorantia probabili, & ſic diſpenſat epiſcopus. vt in allega. cap. 2. de ordi. ab epiſcop. non tamen diſpenſandum eſt ab eodem epiſcopo, qui in ſchiſmate ipſum ordinauit, licèt ipſe ad vnitatem eccleſiæ redeat. vt notat gloſ. in dict. cap. 2. de ſchiſmat. ¶ Quæritur deinceps. 22. de hæreſi in ſpecie eorum, qui tranſeunt vel redeunt ad ritus Iudæorum. Pro cuius quæſtionis elucidatione ſciendum quod eorum qui redeunt ad ritus Iudæorum ſeu tranſeunt duplex eſt modus. Quidam enim tranſeunt vel redeunt, quia putant legem Chriſti eſſe vanam, & falſam, legem autem Moyſi veram, bonam, & ideo tenendam & obſeruandam, qui etſi inter Chriſtianos conuerſentur & Chriſtiani nominentur, non tamen ſunt Chriſtiani ex intentione, ſed ficte, & ſimulatè ritu Chriſtianorũ viuunt. Alij vero ritibus Iudæorum inhærent, credentes legem Chriſti eſſe veram, ſanctam & obſeruandam ſed cum hoc credunt legem Moyſi quia à Deo eſt tenendam eſſe & obſeruandam, vnde & ſimul ritus Chriſtianos obſeruant, & ritus veteres. Secundùm hoc ergo erit duplex conſideratio. Prima eorum, qui tranſeunt, vel redeunt ad ritus Iudæorũ, deteſtantes legem Chriſti, & legi veteri inhærentes. Secunda verò erit de his, qui tranſeunt ad ritus Iudæorum. putantes legem veterem eſſe bonã & tenendam, amplectentes etiam legem euangelicam quaſi catholicam, veram, tenendam, & obſeruandam, de quibus alibi dicetur. Circa primam conſiderationem primò tractabimus de comparatione vtriuſque legis, & de duratione antiquæ. Secundo oſtendemus ex authoritatibus teſtamenti veteris & antiquorum Hebræorum trinitatem & vnitatem diuinarum perſonarum. Tertio ex eiſdem auctoritatibus oſtendemus Chriſtum in lege promiſſum nobiſque datum verum Deũ eſſe. Quarto ex eiſdem palam faciemus tempus ſui aduentus præteriſſe. Quinto de veritate ſacramenti tractabimus. Sexto, quibuſdam reſpondebimus qui Iudæos magni faciunt, tanquam fidelibus ſubtiliores, & ſapientiores. Circa primum primo oſtẽdemus, quod præter Moyſen de genere Iudæorum alius propheta venturus erat qui legẽ ferret. Secundo oſtendetur, quod legi Moſaicæ potuit aliquid addi, vel ab ea minui. Tertio, quod populo Iſraelitico noua lex danda erat alia à Moſaica, quæ etiam in lege veteri fœdus nouum appellatur. Quarto, agitur de alietate veteris & nouæ legis. Quinto oſtenditur, quod lex noua non eſt in membranis ſcripta, ſed menti indita Sexto oſtenditur, quod lex noua eſt veteris impletiua. Septimo ponitur diſtinctio præceptorum legis in moralia, cæremonialia, & iudicialia. Octauo ponitur horum præceptorum ſubdiuiſio. Nono oſtenditur, quod præcepta moralia immutabilia ſunt, & indiſpenſabilia. Decimo, oſtenditur præcepta cæremonialia & iudicialia legis mutabilia eſſe, & iam eſſe mutata, atque euacuata. Vndecimo oſtenditur idem per auctoritates. Duodecimo oſtenditur cuius authoritate lex vetus fuerit reuocata, atque euacuata. Decimotertio ponitur obiectio contra ea, quæ dicta ſunt de ceſſatione legalium. Decimoquarto ponitur præmiſſarum obiectionum ſolutio. Decimoquinto tractatur ſpecialiter de obſeruatione Sabbati, & vtrum fideles teneantur Sabbatum obſeruare. Decimoſexto quæritur, quare lex vetus tenetur & legitur à Chriſtianis ex quo ceſſauit & ſepulta eſt. Decimoſeptimo quæritur vtrum lex noua ſit duratura vſque ad finem

Digitized by Google

nem mundi, & vtrum in ſtatu eius futura ſit aliqua mutatio. Decimooctauò oſtenditur, quòd lex noua continetur in veteri, & eſt ea perfectior & ſuauior. Decimonono ponuntur in ſumma differentiæ veteris & nouæ legis. Circa primum primo oſtenditur, quod propheta venturus erat de gente Iudæorum, qui legem eis daret, ex auctoritate Domini Deuter. 18. dicentis, Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui, & ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi: qui autẽ verba eius qui loquitur in nomine meo audire noluerit, ego vltor exiſtam. Hæc ibi. Ex quibus patet propoſitum, quod Deus ſuſcitaturus erat de gente Iudæorum aliquem prophetam, cui credendum erat, & obediendum legi per eum datæ, ſicut & Moyſi obedierunt & legi eius. Sed contra hoc arguit Rabbi Moyſes in epiſtola ad Iudæos Africanos, dicens, quod ex hac auctoritate non colligitur, ꝙ propheta ſuſcitandus debeat legem ferre, ſed futura tantum prænunciare. Probatur ex textu Deuteronomio. 18. & ex circunſtantia ſermonis, quæ clarificat ſcripturam. Ibi enim intendens Dominus reuocare Iudæos ab augurio & diuinatione, dicit, quod non intendant eis, quia per prophetam à Domino ſuſcitandum poterunt de futuris inſtrui. Quod ſequentibus verbis dicitur. Gentes iſtæ, quarum poſſidebis terram augures & diuinos audiunt, tu autem à Domino Deo tuo aliter inſtitutus es. Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis ſicut me ſuſcitabit Dominus Deus tuus, ipſum audies. Hæc ibi. Ex quibus patet intentum Rabbi Moyſi, vt ipſi putant. Sed qui bene attendit contexturam allegati capituli, vt Dominus Burgenſ. voluit in ſuo ſcrutinio ſcripturæ, inueniet, quòd de duobus prophetis ibi loquitur Deus. Primò enim loquitur de propheta futura prænunciante de quo verba præmiſſa per Rabbi Moyſen inducta intelliguntur. Secundo loquitur de propheta legiſlatore, de quo in ſequentibus verbis ſic dicit, vt petiſti à Domino Deo tuo in Horeb, quando concio congregata eſt, atque dixiſti, Vltra nõ audiam vocem Domini Dei mei, & ignem hunc maximum amplius non videbo, ne moriar. Et ait Dominus mihi. Bene omnia ſunt loquuti, prophetam ſuſcitabo ei de medio fratrum ſuorum ſimilem tui & ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi: qui autem verba eius qui loquitur in nomine meo audire noluerit ego vltor exiſtam. Hæc ibi. Patet igitur ex ſerie literæ, quod quia in datione legis in Horeb populus fuit maximè territus ex igne & alijs ibi occurrentibus, in tantum quod populus petiuit, ne amplius per illum modum loqueretur Deus, vt patet Exod. 20. & Deut. 5. idcirco in præſenti dicit, quod iam non eo modo daret legem, ſed per modum mitiorem, mittendo ſcilicet Prophetam, qui eſſet verus homo ſicut & Moyſes, in cuius ore poneret præcepta, & qui ei non obediſſet, à Deo puniretur. Ex quo patet, quod præter Moyſen alius propheta de gente Iudæorum ſuſcitandus erat, qui legem daret, ſicut & Moyſes fecit. Sed Petrus Brutus Epiſcopus in libro, qui inſcribitur, Victoria contra Iudæos. cap. 3. non approbat dicta Burgen. ſed eleganter oſtendit, quod de vno tantum propheta Moyſes loquitur in allegato. capit. 18. Deutero. qui & futura prædiceret & legem faceret. Quorum vtrumque Chriſto Domino conceſſum eſſe ſatis conſtat. ¶ Quæritur conſequenter. 23. Vtrum legi Moyſi aliquid addi poſsit, & ab ea quicquam detrahi ſeu minui. Et videtur quòd nõ. Fruſtra enim ſuſcitatur legiſlator, ſi legem ferre non poteſt: ſed non poteſt poſt legem Moyſi ferri alia lex. ergo, &c. Probatur minor. Dicitur enim Deuter. 4. Et nunc Iſrael audi præcepta quæ ego doceo te, vt faciẽs ea viuas, & ingrediens poſſideas terram, quã dominus Deus patrum veſtrorum daturus eſt vobis. Sequitur. Non addetis ad verbum quod loquor vobis, neq; auferetis ex eo. Hæc ibi. Conſtat autem quod Chriſtus & Apoſtoli multa addiderunt, noua ſcilicet ſacramenta inſtituendo, multa etiam abſtulerunt, circunciſionem, & talia legalia auferendo, vt infra patebit, ergo malè poſt legem Moyſi ſurrexit alius legiſlator, qui legem condiderit. Ad hoc quidam reſpondent dicentes, quod lex noua, quæ poſt legẽ Moyſi data eſt, non eſt alia à lege veteri. Sed hoc falſum eſt. Dicit enim Apoſtolus Hebræ. 7. & ponitur in cap. tranſlato. de conſtit. Tranſlato ſacerdotio, neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat. Sed aliud eſt ſacerdotium noui & veteris teſtamenti, vt ibidem Apoſtolus probat, ergo eſt etiam alia lex. Et præterea quanuis lex noua non differret à lege veteri, nihilominus poſſet addere multa, & ab ea auferre, ſicut omnes conſtitutiones canonicæ vel ciuiles ad vnam legem Canonicam vel ciuilem pertinent, & tamen poſteriores multa addunt anterioribus, & quandoque diminuunt. Ideo alij dicunt, quod additio eſt duplex. Quædam diſtrahens, alia complens. In prima additum eſt contrarium, in ſecunda conſonum. Prima additio eſt à Deo prohibita, non ſecunda. Vnde Legiſlator Chriſtus addidit Legi Moyſi, prima additione, non ſecunda. Quoniam, vt dicunt, lex noua non tollit legem veterem, ſed eam perficit. Sed hoc etiam ſtare non poteſt. Lex enim vetus per aduentum nouæ ceſſauit, & caſſata eſt. Vnde & Apoſtolus Hebræ. 7. dicit. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatẽ eius, & inutilitatem. Et cap. 8. dicit, Dicendo autem nouum

vetera-

Digitized by Google

veterauit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt. Ideo alij probabilius dicunt, quod per authoritatem allegatam in Deuteronomio prohibentur ſubditi, ne aliquid addant ad præcepta diuina in lege Moyſi contenta, vel ab eis auferant. Sed per hoc non tollitur, quin Deus, vel aliquis propheta vice Dei poſsit aliquid addere vel minuere, ſicut & in lege humana, quãuis nullus poſsit addere vel minuere legi Romani Pôtificis, ſed omnes debeant cuſtodire ſtatuta Canonum vt in. cap. 1. de conſti. & tamen Romanus Pontifex, qui legem tulit, poteſt in totum eam auferre, vel ei addere, vel in ea diſpenſare. vt probatur in. cap. non debet. de conſang. & affini. Quod ex verbis eiuſdem textus colligitur. Dicitur enim ſic. Nõ ad verbum quod loquor vobis, nec auferetis ex eo. Quæ quidem verba ad populum Iſrael diriguntur. Non autem dixit, non addam, vel, non addetur ad verbum quod loquor vobis. Vt per hoc oſtendat, quod & ſi Iudæi nihil poſſent neq; debeient addere legi Moyſi, Deus tamen ipſe, vel aliquis ab eo miſſus legem poterat ferre, & legi Moyſi addere, vel eam minuere, ſicut & fecit. ¶ Quæritur etiam. 24. Vtrum ſicut Deus potuit addere aliquid vel minuere legi Moyſi, ſic etiam promiſerit dare populo Iſraelitico legem nouam aliam à lege Moſayca. Ad quod reſpon. quod ſic. Dicitur enim Iſaiæ. 55. Inclinate autem veſtram, & venite ad me, & viuet anima veſtra: & feriam vobiſcũ pactum ſempiternum, miſericordias Dauid fideles. In quibus verbis nomine Dauid, non intelligitur rex Dauid, qui iam multis ante annis obierat, ſed per Dauid intelligitur Meſsias ipſe lege promiſſus. Eſt ergo ſenſus. Feriam vobiſcum pactum ſempiternum, id eſt, dabo vobis legem ſempiternam, de lege Moyſi intelligi non poteſt, quæ iam data erat, & non danda. Qualis autem futura eſſet lex danda, oſtẽdit, dicens, miſericordias Dauid fideles. hoc eſt, charitatem & miſericordiã quas Chriſtus prædicauit, & docuit. Ex quibus apparet Deum præordinaſſe legem aliam à Moſayca eſſe à Meſsia ferendam. Et prǽterea clarius hoc ſcribitur, & propoſitum probatur Hiere. 31. Ecce dies venient, inquit, dicit Dominus, & feriam domui Iſrael & domui Iuda fœdus nouum, non ſecũdum pactum quod pepigi cum patribus veſtris in die qua apprehendi manum eorum, vt educerem eos de terra AEgypti, pactum quod irritum fecerunt, & ego dominatus ſum eorum, dicit Dominus. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Iſrael poſt dies illos dicit Dominus. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam, & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum. Hæc ibi. Ex qua authoritate duo vidẽtur denuntiari. Vnum, quod Deus daturus erat legem nouam aliam ab illa, quam dederat Iudæis cum exirent de terra AEgypti. Aliud, quod lex noua alio modo erat danda, quam antiqua. nam ſcribenda erat in cordibus ſicut antiqua in tabulis lapideis, per quod ſtabilitas legis naſci ſignificabatur, & infirmitas atque inſtabilitas legis antiquæ præfigurabatur. Ad hoc ſecundo facit, quod per Prophetam Pſal. 9. dicitur. Deprecatur enim Dominum dicens, Conſtitue Domine legiſlatorem ſuper eos, vt ſciant gentes quoniam homines ſunt. Non erat neceſſe, quod diuinus Pſaltes legiſlatorem peteret, niſi lex ab eo eſſet ferenda, ſed quoniã ſciebat nouam a Chriſto ferendam legem, ipſam audiendi percupidus deprecatur dicens, Conſtitue Domine legiſlatorem, id eſt, mitte Chriſtum qui legem ferat. Et prætereà quod lex vetus euacuanda erat, & noua ferenda, Eſa. teſtatur. cap. 1. dicens, Quo mihi multitudinem victimarum dicit Dominus. Plenus ſum. Holocauſta arietum, & adipem pinguiũ, & ſanguinem vitulorum & hircorum nolui. Et infra. Ne offeratis ſacrificium fruſtra. Cuius voluntatis Malachias etiam. cap. 1. teſtis eſt inquiens. Non eſt mihi voluntas in vobis dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Et ſequitur. Et in omni loco ſacrificetur nomini meo oblatio munda. Ideo à Dauid antea prædictum erat Pſal. 49. Non accipiam de manu tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos. Et infra. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo? Imola Deo ſacrificiũ laudis, & redde altiſsimo vota tua. Ex quibus prophetarum oraculis duo patent. Primum, quod Deus non vult ſacrificia de animalibus ſibi offerri. Alterum, quod vult mundam oblationem, & per conſequens legem innouari, qua vetera recedant, nouis oblationibus ſubſtitutis. De qua lege intelligitur, quod Eſaiæ. cap. 2. ſcribitur. De Sion exibit lex, quia in mõte Sion Chriſtus prædicauit, & in eodem monte Spiritum ſanctum mittens, apoſtolos illuminauit, & docuit legem euangelicam. De quo Meſsia loquens idem Eſaias. cap. 42. dicit. Legẽ eius inſulæ expectabant. ¶ Quæritur deinde. 25. de alietate veteris & nouæ legis, id eſt, vtrum lex noua ſit alia à lege veteri. Pro cuius quæſtionis enucleatione ſciendum, quod quidam dicunt legem nouam non eſſe aliam à lege veteri. Ad quod probandum tria inducũt. Primum eſt, quia ſi eſſet alia, eſſet proptera, quia lex noua eſt amoris, & lex vetus timoris, vt Auguſtinus dicit contra Adamãtium. Sed hoc non, quia etiam in lege veteri proponuntur præcepta charitatis Deutero. 6. Diliges Dominum Deum tuum. In lege etiam noua proponuntur præcepta timoris. Vnde Matth. 10. dicitur, Timete eum, qui poteſt corpus & animã perdere in gehennam.

henuam. Similiter etiam non differunt per hoc, quia teſtamentum vetus habuit promiſſa temporalia, nouum vero ſpiritualia & æterna: quia etiã in nouo teſtamento promittuntur aliqua temporalia, iuxta illud Mar. 10. accipiet decies tantum nunc in tempore hoc. Et in lege veteri ſperabantur æterna, iuxta illud Hebræ. 11. Nunc autẽ meliorem patriam appetunt. id eſt cœleſtem. Quod lex noua non ſit alia à lege veteri ſecundum eſt: quia non videntur differre hæ leges per hoc, quia lex vetus eſt lex factorum, & lex noua lex fidei, ſicut Apoſtolus videtur dicere Rom. 4. quia lex vetus fuit etiam lex fidei. iuxta illud Hebr. 2. Omnes teſtimonio fidei probati ſunt. Quod dicit de patribus veteris teſtamenti. Similiter etiam lex noua. eſt lex factorum. Dicitur enim Matthæi. 5. Benefacite his, qui oderunt vos. Et Lucæ. 22. Hoc facite in meam commemorationem. Tertium eſt quia vtraque lex datur habẽtibus fidem Dei: ſed eadem fides eſt antiquorum & modernorum, vt gloſſ. dicit Matthæ. 21. ergo etiam eſt eadem lex. Sed in oppoſitum eſt ſententia Apoſtoli ad Hebræ. 7. dicentis, Tranſlato ſacerdotio, neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat. Sed aliud eſt ſacerdotium noui & veteris teſtamenti, vt ibidem Apoſtolus probat, ergo eſt etiam alia lex. Circa hoc primo dicendum eſt, quid per legem veterem & nouam intelligatur. Secũdo dicitur de alietare. Circa primum ponuntur tres diſtinctiones. Prima erit legis in communi ſumptæ. Secunda legis diuinæ. Tertia legis Chriſti. Prima ergo diſtinctio eſt, ꝙ lex multipliciter dicitur. Quandoque etiam accipitur pro prima lege, quæ eſt lex increata, & ſic definit Auguſtinus legem libro primo. de libero arbitrio, dicens, Lex æterna eſt ſumma ratio, cui ſemper obtemperandum eſt. Et. 22. contra Fauſtũ dicit, Lex æterna eſt diuina mens, ſeu voluntas ordinem naturalem ſeruari iubens, turbari vetans. Quandoque vero ſumitur lex, pro recta ratione, quæ eſt ſignum quoddam primæ legis. Et ſic definit Cicero in Philippicis, dicens, quod lex nihil aliud eſt, quam recta ratio à Deo deriuata, imperans honeſta, & prohibens contraria. Et in lib. de legibus dicit, quod lex eſt ratio indita à natura, quæ iubet quæ ſunt facienda, prohibetque contraria. Quandoque ſumitur pro ſigno talis legis, ſcilicet, pro præcepto, vel prohibitione eorũ, quæ ratio naturalis dictat, & ſic Cicero definit in libro de natura deorum, dicens, Lex eſt recti præceptio prauique depulſio. Quandoque vero ſumitur ſpecialiter pro lege humana, & ſic definit Gratianus in Decretis. 1. diſtinct. dicens, Lex eſt conſtitutio ſcripta. Et. 2. diſtinctio. dicit. Lex eſt conſtitutio populi, qua maiores natu ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt. Secunda diſtinctio eſt, quod lex diuina, id eſt, diuinitus inſpirata, qualis eſt lex Moyſi vel Chriſti, accipi poteſt vno modo pro aliqua vna regula data à Deo aliquid præcipiente, vel prohibente. Alio modo pro vna congregatione plures tales regulas continente, per quem modum tota doctrina Chriſti, dicitur lex Chriſti. Sed adhuc ſic capiendo poteſt ſumi dupliciter, ſcilicet, vel pro aliqua congregatione continente ſolum præcepta & prohibitiones: quia hæc duo ſolum pertinẽt ad legem proprie dictam. Alio modo poteſt ſumi pro tali congregatione non ſolum continente præcepta & prohibitiones, ſed etiam conſilia & promiſſiones, teſtimonia, hiſtorias, exempla, miracula, ſacramenta promiſſiones præmiorum, comminationes ſuppliciorum, & multa eiuſmodi, quæ licet non ſunt de ſubſtantia legis proprie, & neque ligant hominem, neque obligant, quia eis nihil imperatur, aut prohibetur, tamen multum conferunt ad legis obſeruationem, & ideo quamuis large, dicuntur tamen lex. Et ſecundum hanc diſtinctionem per legem quandoque intelligimus totum vetus teſtamentum, vt ibi, Facilius eſt cœlum & terram præterire, quam de lege vnum apicem. Lucæ. 16. Et ibi. vt impleatur ſermo, qui in lege eorum ſcriptus eſt. Ioan. 15. Quandoque vero per legem intelligimus ſolum eos libros, in quibus principaliter & ex propoſito ſcribũtur præcepta & prohibitiones, ſicut ſunt quinque libri primi legis, qui ab Hebræis vocantur Thora, id eſt, lex. Sicut ibi. Lex per Moyſem data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtũ. Ioan. 1. Et ibi, Nonne Moyſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Ioan. 7. Aut cum de comparatione legis veteris & nouæ loquimur, legem veterem in prima harum, quæ vltimæ poſitę ſunt acceptione ſumimus. Tertia diſtinctio eſt, quod lex noua, ſiue lex euangelica dupliciter ſumi poteſt, vno modo ſtrictè pro libris euangeliorũ, alio modo large pro congregatione illorum, & eorũ, quæ docuerunt apoſtoli Chriſti, auctoritate eius. Nam per euangelium quandoque intelligitur etiam doctrina apoſtolica, vt ibi, Collabora euangelio ſecundum virtutem Dei. ſecunda ad Timothe. 1. Sed ſic capiendo, adhuc poteſt dupliciter ſumi. Vno modo pro propoſitione mentali, vocali, vel ſcripta. Alio modo pro intellectuali cognitione veritatis euangelicæ. Non enim minus dicitur lex euangelica ipſa cognitio agendorum & vitandorum, quam propoſitio ſcripta, vel vocalis aut mentalis denuncians quæ agenda ſunt, & quæ vitanda. Vnde & Hugo. 1. de ſacra. parte. 6. cap. 6. dicit. Quid cognitio faciendorum fuit, niſi quędã ad cor hominis facta præceptio? & quid rurſus cognitio vitandorum, niſi prohibitio? Sed adhuc agendorum cognitio & vitandorum duplex eſt. Quæ-

Quædam enim eſt pure ſpeculatiua, qua ſcilicet ſimpliciter cognoſcitur, quid Chriſtus fieri, & quid vitari mãdauerit: & hanc cognitionẽ habere poſſunt Pagani, & Iudæi. Poſſunt enim euangelium legere, & præcepta Chriſti intelligere ſaltẽ in ſuperficie. Alia autem eſt agendorum & vitandorum cognitio, non ſolum ſpeculatiua, ſed etiam affectiua, per quam ſcilicet non ſolum cognoſcentis mens de agendis informatur, ſed etiam affectus eius ad operationem accenditur: quam cognitionem ſoli fideles habent formatam fidem habentes. Per legem ergo euangelicam intelligimus cognitionem interiorem effectiuam ex habitu fidei prouenientem, vnde lex vetus ſcripta, & lex euangelica ſcripta dicuntur leges, quia ſunt ſigna interioris legis ad legem & euangelium pertinentis. His ſuppoſitis, quia dictum eſt legem nouam eſſe aliam à veteri, quærendum eſt, per quid differant. Quod varie dixerunt. Quidam enim dixerunt legem veterem differre à noua per hoc, quod lex vetus data eſt à diabolo, lex autem noua à Deo. Cuius ſententiæ fuerunt Manichæus & eius ſequaces. Sed hoc falſum atque hæreticum eſt: quoniam vtraque lex à Deo data eſt. Dicit enim Apoſtolus ad Hebræ. 1. Multifarie, multiſque modis olim Deus loquens patribus in prophetis: nouiſsime diebus iſtis loquutus eſt nobis in filio. Et præterea in capi. firmiter. de ſumm. trin. & fid. catho. ſic dicitur. Hæc ſancta Trinitas ſecundum communem eſſentiam indiuidua, & ſecundum perſonales proprietates diſcreta, primo per Moyſen & ſanctos prophetas aliosque famulos ſuos iuxta ordinatiſsimam diſpoſitionem temporum doctrinam humano generi tribuit ſalutarem. Et tandem vnigenitus Dei filius viam vitæ manifeſtius demonſtrauit. Hæc ibi. Ex quibus patet, quod doctrina lata per Moyſen & ſanctos prophetas à Trinitate & Deo lata ſit, & per conſequens, quod falſum & hæreticum eſt eam à diabolo datam eſſe, ſicut Manichæi falſo putauerunt. Alij dicunt legem veterem per hoc differre à noua, quoniã lex vetus ſolum obligat eos, qui ex Iacob ſecundum carnem deſcẽdebant: lex autem noua obligat omnes homines vniuerſaliter: propter quod catholica, id eſt, vniuerſalis appellatur. Sed quanquam hæc differentia vera ſit, videtur tamen alia inquirenda propter quam adueniente lege noua ceſſauit vetus, & ſacerdotium illius immutatum eſt. Licet vna lex plures obliget quam alia, non propterea videtur, quod eam debeat reuocare. Ideo alij dicunt differre per hoc, quod lex vetus etſi principaliter à Deo lata ſit, tamen miniſterialiter data eſt per Moyſen & alios prophetas, qui homines & creaturæ erant. Lex autem noua data eſt per Chriſtum Deum & hominem. Vnde & Auguſtinus in homel. dicit, quod ipſe aperuit os ſuum in lege noua, qui in lege veteri aperire ſolebat ora prophetarum. Sed etiam hæc differentia etſi vera ſit, non videtur ſufficere ad differentiam vtriuſque legis. Nam & lex quam Princeps per ſe ipſum promulgat, & quam promulgat per aliquem vicarium ad hoc poteſtatem habentem, non ſunt diuerſæ leges, ſed ad eandem legem pertinet. Alij dicunt leges has differre ex tẽpore, quo latę ſunt. Sed hoc nihil eſt: quia licet Decreta & Decretales epiſtolæ diuerſis temporibus latæ ſint, omnia tamen ſpectant ad eandem legem, ſcilicet, canonicũ ius. Et idem eſt iudicium de legibus ciuilibus. Omiſsis ergo ijs dicendi modis, qui vel à veritate deuiant, vel inſufficientes ſunt, quærenda eſt radix differentiæ veteris & nouæ legis. Ad quod ſupponendum eſt primo, quod omnis lex ordinat conuerſationem humanam in ordine ad aliquem finem, ſicut lex militaris ordinat milites ad finem victoriæ: & lex naualis ordinat homines ad finem obnauigationis. Secundo ſupponendũ eſt, quod ea, quæ ordinantur ad finem diuerſificant ſecundum rationem finis, ſicut eadem oratio dicta animo iniuriandi reputatur iniurioſa, & dicta animo manſueto, reputatur pacifica & amicabilis. Tertio ſupponẽdum eſt, quod aliqua diuerſificari ſecundum rationem finis, poteſt dupliciter contingere. Vno modo, quia ordinãtur ad diuerſos fines. Alio modo ſecundum propinquitatem vel diſtantiam ab eodem fine. Sicut in motu locali poteſt vnus motus differre ab alio, quia vnus tendit ſurſum, & alius deorſum, & hæc eſt differẽtia ſpecifica motuum. Vel quia vnus eſt propinquior termino qui eſt in ſurſum, & alius remotior & hæc differentia non eſt ſpecifica, ſed differẽtia in motu ſecundum perfectum & imperfectum. Iis ſuppoſitis ſciendum eſt, quod duæ leges diſtingui poſſunt dupliciter. Vno modo, quia omnino diuerſæ, vt pote ordinatæ ad diuerſos fines. Sicut lex ciuitatis ordinata ad hoc vt ſit vnus princeps, differt ſpecie à lege ordinata ad hoc vt dominetur populus, vel primores. Alio modo diſtingui poſſunt ſecundum quod vna lex propinquius ordinat ad finem, alia vero remotius. Sicut in eadem Reipub. lex ordinans viros prouectos de puerorũ educatione diſponit, neque differt ab ea ſpecie, ſed differentia perfecti & imperfecti. Iis pręmiſsis ponuntur duæ concluſiones. Prima eſt. Lex noua & vetus differunt differentia finis. Probatur. Lex enim vetus data eſt, vt homines Deo ſubdantur, & implentes eam, viuant vita ſpirituali. Vnde Leuit. 18. dicitur, Cuſtodite leges meas, atque iudicia, quæ faciens homo viuet in eis. Iſte autem finis eſt legis nouæ. Vnde & Chriſtus de ſeipſo dicit. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius vi-

tam

Digitized by Google

tam habeant.Ioann.decimo.Et alibi. Verba quæ ego locutus ſum vobis,ſpiritus & vita ſunt.Ioan. ſexto.Secunda concluſio eſt. Lex noua & vetus differunt tanquam perfectũ & imperfectũ.Patet. Præcepta enim legis dantur de actibus virtutũ ad quas virtutes aliter inclinãtur qui nõdũ habẽt virtutis habitum,& aliter illi qui ſunt per habitum virtutis perfecti. Illi enim qui non habent habitum virtutis inclinantur ad opera eius ex aliqua cauſa extrinſeca, putà ex commonicatione pœnarum, vel ex promiſsione remunerationum extrinſecarum,putà,honoris,vel diuitiarum, vel alterius huiuſmodi:illi autem,qui habent virtutem inclinantur ad opera eius propter amorem virtutis, non propter aliquam pœnam, aut extrinſecam remunerationem,vnde & delectabiliter operantur,vt Ariſtoteles ſecundo, libro Ethicorum capitulo tertio,inquit. Lex autem vetus data eſt omnibus habitu virtutis carentibus, & inter idolatras enutritis, & ideo ad cultum veri Dei, & obſeruationem mandatorum eius oportuit eos induci per comminationem pœnarum & promiſsionem præmiorum. Vnde & Deuterono. quarto.dicitur Cuſtodi præcepta eius atque mandata, quæ ego præcipio tibi,vt bene ſit tibi & filijs tuis poſt te, & permaneas multo tempore ſuper terram,quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi. Hæc tibi.Et non ſeruantibus legem pœnam comminatur,dicens. Congregabo ſuper eos mala,& ſagittas meas complebo in eis. Conſumentur fame, & deuorabunt eos aues morſu amariſsimo. Dentes beſtiarum immittam in eos cum furore trahentium ſuper terram, atque ſerpentium. Foris vaſtabit eos gladius,& intus pauor,iuuenem ſimul ac virginem lactentem cum homine ſine. Deuteronom.trigeſimotercio,&c. Et Deuterono. 27.dicitur, quod diuiſæ ſunt tribus Iſrael,ita vt ſex eſſent in monte Garizim, & ſex in monte Hebal,vt primæ ſex benedicerent cuſtodientes legem. Vnde & dicitur ſeruanti legem. Benedictus in agro,benedictus fructus ventris tui,& fructus terræ tuæ,fructuſquè iumentorum tuorum, greges armentorum tuorum,& caulæ ouium tuarum.Benedicta horrea,& benedictæ reliquæ tuę. Et multa,quæ ponuntur ad hoc propoſitum Deutero.28. vbi etiam ex oppoſito multæ maledictiones imponuntur non ſeruantibus legem.Lex autem noua,quæ datur viris ſpiritualibus,& habitũ virtutis habentibus,non per extrinſecas remunerationes, aut pœnarum comminationes inducit, imo ſeruantibus euangelicã legem prenunciantur aduerſitates. Vnde & dicitur apoſtolis à Chriſto. Tradent enim vos in cõcilijs & Synagogis, & ante reges & præſides ducemini propter me,& flagellabũt vos.Matt.10.& Mar.13,& tñ promittit præmia intrinſeca & eſſentialia, qualia ſunt vita æterna,& quæ eã cõſequuntur. Vnde & Matt.19. dicitur iuueni adoleſcẽti,Si vis perfectus eſſe, vade,& vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo. Patet ergo,quòd licèt vtraq; lex,vetus, ſcilicet, & noua,ad eundem finem ordinent,eſt tamen differenter.Quoniã vetus imperfectius hoc agit: noua verò perfectius. Propter quod Apoſtolus ad Galat.c.3. comparat legẽ veterem pædagogo. Sicut enim Pædagogus pueris præponitur nec dum iudiciũ rationis habẽtibus,qui per comminationes pœnarũ & promiſſiones præmiorũ pueros inducit vt caueant ab illicitis, & quæ honeſta ſunt faciant:ſic lex vetus impoſita eſt populo rudi duræ ceruicis,auaro,& non habenti habitum virtutis,propter quod pœnas & præmia tranſgredientibus & ſeruantibus legẽ prępoſuit:& quia ſeruare legẽ propter metũ pœnæ, vel ſpem præmij,& non propter amorem virtutis eſt cohibere opus exterius, non autem animũ; ideo propter hoc glo.dicit in allegato capitul.ad Galat.tertio,quòd lex vetus cohibet manum, & non animum.Quod ſanè intelligendum eſt, non quidem,quod nulla præcepta ſint de animi cohibitione,nam eſt illud, Non concupiſces vxorem proximi tui à Exodi.vigeſimo. Sed ideo dicitur animum non cohibere, quia in paucíſsimis de actibus interioribus diſponit,& in his tranſgreſſoribus pœnam non iniungit.Ex præmiſsis inferũtur aliquæ propoſitiones propoſiti expoſitioæ. Prima eſt,quòd ſicut pueritia præcedit maturam ætatem,& lex quæ pueris datur,tempore præcedit legem datam viris.Sic conueniens fuit legem Moyſi prius tempore dari, quàm legem Chriſti, vt per eam ſcilicet & ignorantes inſtruerentur,& duri atquè ſuperbi compeſcerentur & domarentur.Secũda eſt, quòd lex Moyſi bona fuit pro tẽpore ſuo. Vnde & Apoſtolus ad Ro.7.dicit,ꝙ lex ſancta eſt, & mãdatũ iuſtũ bonũ & ſanctũ. Item, quia lex bona dicitur, quæ rectæ rationi cõſonat: lex autẽ vetus cõſonabat rectæ rationi, quia prohibebat peccata,quæ cõtra rationẽ ſunt, propter quod Apoſtolus ipſe ad Rom.7.dicit,Cõdelector inquit,legi ſecũdũ interiorẽ hominẽ.Et iterũ.Cõſentio legi,quoniã bona eſt. Tertia eſt quod,lex vetus,imperfecta lex fuit.Patet. Finis enim diuinæ legis eſt perducere hominẽ ad finẽ fœlicitatis æternæ,qui quidẽ finis impeditur per quodcunq; peccatũ quod cõmittitur,nõ ſolùm per actus exteriores,ſed etiã interiores.Lex autẽ vetus& ſi exteriores prohiberet actus,interiores tamẽ nõ prohibebat,niſi in paucíſsimis.Et præterea trãſgreſſoribus pœnã non imponebat.Fuit ergo lex vetus imperfecta,quia nõ oĩa peccata ꝓhibuit. Quarta eſt.Lex vetus non potuit aliquẽ ſe ſola ad finem

Digitized by Google

perducere. Patet. Finis enim & vita æterna ſine gratia haberi non poteſt, vt dicitur Ioan. 6. lex autem vetus gratiam non conferebat. Vnde & Paulus dicit ad Hebræ. 7. Euacuatio fit præcedentis mãdati propter infirmitatem & inutilitatem. Et Ezechiel. 20. dicitur. Dedi eis præcepta non bona & iudicia, in quibus non viuent. Quod propterea dicitur, quia per legem gratia non conferebatur. De quibus amplius dicetur. Quinta eſt, quòd lex vetus ita ſe habuit ad nouam, ſicut ſeruilis timor ad caſtum. Sicut enim ſeruilis timor præcedit caſtum & ipſum introducit, & tamen adueniente caſto foras mittitur, quia imperfectus eſt: ſic lex vetus præceſsit nouam, atque ad eam introduxit, & tamen quia imperfecta erat, noua adueniente, excluſa eſt. Sexta propoſitio eſt ad quæſtionẽ principalem reſponſiua, quòd ſcilicet, lex vetus & noua ita differunt: quoniam lex vetus eſt lex timoris, & lex noua eſt lex amoris. Itẽ, quia lex vetus habet promiſſa temporalia, lex autem noua habet promiſſa æterna. Item quia lex vetus eſt lex factorum, lex autem noua eſt lex fidei. Quæ in ſolutione argumentorum adhuc exponentur. Ad argumenta verò probantia, quod lex noua non differt à veteri, dicendum eſt ad primũ, quòd differentia aſsignata ab Auguſtino, dicente, quòd lex vetus eſt lex timoris, & lex noua lex amoris, eſt bene aſsignata, vt ex dictis patet. Fuerunt tamen aliqui in ſtatu veteris teſtamenti habentes charitatem & gratiam, qui principaliter ſpectabant promiſsiones ſpirituales & æternas, & ſecundum hoc pertinebant ad legem nouam, cuiuſmodi fuerunt Abel, Enoc, Noe, Abraham, Iacob, Ioſeph, Moyſes, & alij, quos Apoſtolus enumerat Hebr. 11. Similiter etiam in nouo teſtamento ſunt aliqui carnales nondum pertingentes ad perfectionem nouæ legis, quos oportuit etiã in nouo teſtamẽto induci ad virtutis opera per timorẽ pœnarũ, & aliqua tẽporalia promiſſa. Lex autẽ vetus & ſi præcepta charitatis daret, non tamẽ per eam dabatur Spiritus ſanctus, per quẽ diffunditur charitas in cordibus noſtris, vt dicitur Rom. 5. Vnde & verum etiã eſt, quòd lex noua habet promiſſa ſpiritualia, & æterna, lex autẽ vetus & promiſſa temporalia, & tamẽ in veteri teſtamẽto fuerũt aliqui principaliter inducti per promiſsiones ſpirituales, qui tamen quantum ad hoc ad nouum teſtamẽtũ pertinebant. Ad ſecũdũ dicẽdũ, ꝙ qui datur interius, habet autẽ ſecundariò aliqua facta & moralia & ſacramẽtalia in quibus tñ nõ cõſiſtit principalitas nouæ legis ſicut & principalitas veteris in eis conſiſtebat, & propterea appellatur lex factorũ. Lex autẽ noua dicitur lex fidei. Ad tertium dicẽdũ, quòd quamuis eadem ſit fides antiquorum & modernorũ, nõ tamẽ propterea eſſe debet eadẽ lex. Nam fides aliũ ſtatũ habuit in veteri teſtamẽto, & aliũ in nouo. Nã quod antiqui futurũ credebãt, nos factũ credimus. Et præterea etiã nũc quãdo vnus eſt ſtatus fidei, non datur eadẽ lex pueris & viris perfectis, & inter perfectos viros non eadem lex datur religioſis, & clericis ſecularibus & laicis. Nam religioſi tenentur ad conſilia, ad quæ clerici ſeculares non tenentur: qui etiam ligantur aliquibus regulis & legibus, ad quæ laici non tenentur, ſicut ſeruare cõtinentiam, dicere diuinum officium, & alia. Item & laici perfecti viri tenentur ad quædam alia, ad quæ pueri non tenentur. Non ergo ex vnitate, vel identitate fidei poteſt argui vnitas legis. ¶ Quæritur etiam. a 6. Vtrum lex noua ſit ſcripta vel indita mentibus? Quidam enim dicunt eam eſſe legem ſcriptam. Quòd probant quia lex noua eſt ipſum Euangelium, ſumendo Euangelium pro doctrina Chriſti & Apoſtolorum, ſed euangelium eſt ſcriptum. Dicitur enim Ioann. 20. hæc ſcripta ſunt, vt credatis, ergo lex noua eſt lex ſcripta. Secundò, quia lex indita, eſt lex naturæ, ſecundum illud Pauli ad Roma. capitulo ſecundo. Naturaliter ea quæ legis ſunt, faciunt, qui habent opus legis ſcriptum in cordibus ſuis. Si igitur lex Euangelij eſſet lex indita, non differret à lege naturæ. Item tertiò, quia lex noua eſt eorum tantum, qui ſunt in ſtatu noui teſtamẽti: ſed lex indita communis eſt his, qui ſunt in nouo teſtamento, & his qui ſunt in veteri. Vnde & Sapien. ſeptimo, dicitur, quod diuina ſapientia per nationes in animas ſanctas ſe transfert Dei & prophetas conſtituit. Ex quibus videtur, quòd lex noua non ſit lex indita, ſed ſcripta. Sed contra hos eſt præmiſſa auctoritas Hieremiæ, in qua dicitur, Dabo legem meam in viſceribus eorum. Quod Apoſtolus exponens ad Hebræ. octauo dicit, quia hoc eſt teſtamentum, quòd diſponam domui Iſrael, dando leges meas in mentem eorum, & in corda eorum ſubſcribam eas. Et ſequitur. Et non docebit vnuſquiſque fratrem ſuum, dicens, Cognoſce dominum: quoniã omnes ſcient me à minore vſque ad maiorem. Ex quibus patet quòd lex noua eſt lex indita, & non ſcripta. Ad cuius euidentiam primò ſupponitur, quod vnaquæque res illud dicitur eſſe, quòd in ea potiſsimum eſt. Vnde & quod ſtatuunt & iubent primores ciuitatis, tota ciuitas dicitur ſtatuere, vt Ariſtoteles dicit lib. 9. Ethicorum. Et quia in homine potiſsima pars eſt intellectualis portio, ideo intellectus ibidem dicitur eſt totus homo. Secũdò ſupponitur, quòd potiſsimum in lege noui teſtamenti, & in quo tota virtus cõſiſtit, eſt gratia Spiritus ſancti, quæ datur fidelibus Chriſti. Probatur hoc auctoritate Apoſtolica ad Rom. 3. dicẽtis, Vbi eſt gloriatio tua? Excluſa eſt. Per quã legẽ? factorũ nõ

ſed

ſed per legẽ fidei. Vbi ipſam gratiam fidei, legem appellat. Et expreſsius ad Rom, 8. dicit, Lex ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me à lege peccati & mortis. Iis ſuppoſitis, ponuntur tres concluſiones. Prima concluſio eſt. Lex noua quantum ad id quòd in ea potiſsimum eſt, indita eſt, non ſcripta. Secunda concluſio. Lex noua, accipiendo legem nouam pro doctrina Chriſti & Apoſtolorum, ſcripta eſt, & non indita. Tertia concluſio, eſt lex naturæ. Prima concluſio probatur: Quoniam lex noua quantum ad id quod in ea potiſsimum eſt, eſt ipſa agendorum, & vitandorum, ergò affertur quæ vel non eſt ſine gratia, vel eſt ipſa gratia quæ datur fidelibus. Gratia autem & charitas in corde infunditur, iuxta illud Apoſtoli ad Romanos quinto dicentis. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Charitas autem aut idem quod gratia eſt, aut ſine gratia eſſe non poteſt. Et confirmatur auctoritate Auguſtini in libro, De Spiritu & litera dicentis, quòd ſicut lex factorum ſcripta fuit in tabulis lapideis: ita lex fidei ſcripta eſt in cordibus fidelium. Et alibi dicit in eodem libro. Quæ ſunt leges Dei ab ipſo Deo ſcriptæ in cordibus, niſi ipſa præſentia Spiritus ſancti? Hæc ille. Ex quibus omnibus patet propoſitum. Pro confirmatione ſecundæ concluſionis ſupponendum eſt, quòd lex noua habet quædam, quæ ſunt diſpoſitiua ad gratiam Spiritus ſancti, & ad vſum huius gratiæ pertinentia, quæ ſunt quaſi ſecundaria in lege noua, de quibus oportuit fideles inſtrui verbis & ſcriptis Chriſti & Apoſtolorum. Vnde in ſcriptura Euangelij non continentur niſi ea, quæ pertinent ad gratiam, vel ſicut diſpoſitiua, vel ſicut ordinatiua ad vſum huius gratiæ. Sicut diſpoſitiua quidem quantum ad intellectum per fidem, per quam datur Spiritus ſancti gratia continentur in Euangelio ea quæ pertinẽt ad manifeſtandam diuinitatem, vel humanitatem Chriſti. Secundùm affectum verò continentur in Euangelio ea quæ pertinent ad contemptum mundi, per quem quandoquè impeditur homo à gratiæ conſecutione. Mundus enim, id eſt, amatores mundi, non poteſt capere Spiritum ſanctum, vt dicitur Ioann. decimoquarto. Huius verò gratiæ vſus eſt in operibus virtutum, ad quę multipliciter ſcriptura noui teſtamenti hortatur homines, quandoque quidem per exempla, quandoque per virtutis commendationem, quandoque per vitij reprehenſionem. Quibus ſuppoſitis concluſio probatur ſic. Illa quæ diſponunt ad gratiam vèl ad vſum gratiæ ſecundario pertinent ad legem nouam, ſed huiuſmodi continentur in doctrina Chriſti & Apoſtolorum, vt ex dictis patet, ergo lex noua quantum ad ea, quæ ſunt ſecundaria in ea eſt lex ſcripta & non indita. Tertia cõcluſio probatur ſic. Quod enim eſt inditum naturæ ſecundum ſe & omnibus inditum, non eodem modo inditum eſt, ſicut quod eſt naturæ ſuperadditum & paucioribus inditum: ſed huiuſmodi ſunt lex naturæ & lex Euangelica: ergo non eodem modo inditæ ſunt. Probatur minor. Aliquid enim poteſt eſſe inditum homini dupliciter. Vno modo pertinens ad naturam humanam & ſic lex naturalis, eſt lex indita homini. Alio modo eſt aliquid inditum homini quaſi naturæ ſuperadditum per donum gratiæ, & hoc modo lex noua eſt indita homini, per quam non ſolum inſtruuntur de his quæ facienda ſunt, verum etiam ad ea explenda adiuuatur. Patet ergo, quomodo lex naturæ, & lex noua inditæ eſſe dicuntur. Ex præmiſsis inferuntur aliquæ propoſitiones corollariæ. Prima eſt. Lex noua, ſumendo legem nouam pro gratia ipſa iuſtificat. Patet auctoritate Auguſtini, in lib. De ſpiritu & litera dicentis. In veteri teſtamento lex extrinſecus eſt poſita, qua iuſti terrerentur, hic ſcilicet in nouo teſtamento intrinſecus data eſt, qua iuſtificantur. Secunda propoſitio eſt. Lex noua quantum ad id quod pertinet ad eam ſecundario, ſcilicet documenta fidei & præcepta ordinãtia effectum humanum & humanos actus non iuſtificat. Probatur auctoritate Apoſtoli 1. ad Corinth. 3. dicentis, Litera occidit Spiritus autem viuificat. Quod Auguſtinus exponens in lib. De ſpiritu & litera. dicit, quod per literam intelligitur quælibet litera extra homines exiſtens etiam moralium præceptorum, qualia continentur in Euangelio. Vnde etiam litera Euãgelij occideret, niſi adeſſet interius gratia fidei ſanans. Hæc ipſe. Tertia propoſitio eſt. Sine lege noua primo modo dicta nunquam potuit eſſe ſalus. Non enim fit remiſsio peccatorũ niſi per gratiam & fidem Chriſti. Vnde Auguſtinus dicit ad Optatum epiſtola. 93. Illa fides ſana eſt, qua credimus nullum hominem ſiue maioris, ſiue paruæ ætatis liberari à contagione mortis & obligatione peccati, niſi per vnum mediatorem Dei & hominum Ieſum Chriſtum, cuius hominis eiuſdemque Dei ſaluberrima fide etiam illi iuſti ſalui facti ſunt, qui priuſquàm veniret in carne, crediderunt in carne venturum, eadem enim fides eſt & noſtra & illorum. Et idem dixit in lib. De correctione & gratia. Et Gregorius ſuper Ezechielem Homil. decimaſeptima. Quarta propoſitio eſt. Sine lege noua ſecundo modo dicta potuit aliquando eſſe ſalus. Patet. Abel enim, Enoc, Noe, Abraham, & alij patres in lege naturæ ſalui facti ſunt per fidẽ, vt Apoſtolus dicit Hebræ. 11. & tamen legẽ nouam profeſsi nõ ſunt. Et idẽ iudiciũ eſt de Moyſe, Ioſeph, Dauid, Samuele, & alijs

qui ſub lege ſcripta fuerunt. Quinta propoſitio eſt. Poſt diuulgatam legem nouam, nulli ſine ea ſalus eſſe poteſt. Patet. Dicitur enim Mar. vltimo. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. De quo adhuc libro tertio dicitur. Ad argumēta verò probantia legem nouam eſſe ſcriptam & non inditam, dicendum eſt ad primum, quòd lex noua, ſumendo legem pro gratia, indita eſt: ſed ſumendo legem pro euangelio, ſcripta eſt, & non indita. Ad ſecundum dicendum, quòd lex noua, non eſt eodem modo indita, ſicut lex naturæ, vt dictum eſt in declaratione tertię concluſionis. Ad tertium dicendum, quòd nullus vnquam habuit gratiam, niſi per fidem Chriſti explicitā, vel implicitam. Per fidem autem Chriſti pertinet homo ad nouum teſtamentum. Vnde quibuſcūque fuit lex gratiæ indita, ſecundum hoc ad nouum teſtamentum pertinebant. Vnde dicimus verè, quòd Abel, Noe, Abraham, Moyſes, & cæteri patres teſtamenti veteris fuerunt Chriſtiani. ¶ Quæritur præterea iuxta præmiſſa. 27. Vtrum lex noua legem veterem impleat? Ad quod dicendum, quod non. Nam quicunque contra legem agit, legem non implet: ſed Chriſtus in aliquibus contra legem fecit; ergo eam non impleuit, & per conſequens lex noua à Chriſto data, non eſt legis impletiua. Probatur minor. Chriſtus enim tetigit leproſum, vt dicitur Matthæ. 8. quod erat contra legem Leuiti. 5. Similiter etiam Iudæi dicebant illum non cuſtodire Sabbatum. Vnde & Ioann. 9. ſcribitur. Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non cuſtodit. Secundò, quia contrarium non eſt impletiuum ſui contrarij, ſed Dominus in lege noua propoſuit quædam præcepta contraria præceptis veteris legis: ergo lex noua non eſt veteris impletiua. Probatur minor. Dicitur enim Mat. 5. Audiſtis quia dictum eſt antiquis. Quicūque dimiſerit vxorem ſuam, facit eam mœchari. Et idē patet in prohibitione iuramenti, talionis, & odij inimicorum. Tertiò. Lex noua euacuat & excludit obſeruantiam legis veteris, ergo non eſt veteris impletiua. Antecedens patet auctoritate Apoſtoli ad Gala. 5. dicentis. Si circuncidamini, Chriſtus vobis nihil prodeſt. Quartò, quia præcepta legis diſtinguuntur in moralia, iudicialia, & cæremonialia: ſed de impletione iudicialium & cæremonialium non fit mentio in lege noua: ergo lex noua non eſt veteris impletiua. In oppoſitum eſt auctoritas Chriſti dicentis, Non veni ſoluere legem, ſed implere. Matthæ. 5. Ad quæſtionem dicendum, quòd non eſt dubium Chriſtum impleuiſſe legem, & per conſequens legem nouam ab eo datam, eſſe veteris impletiuam. Sed modus, per quem hoc factum ſit, non aſſignatur ab omnibus vno modo. Quidam enim dicunt, quòd Chriſtus legem impleuit, quia moralibus præceptis conſilia appoſuit; & præcepta magis elucidauit: ſed & figuris cæremonialium veritatem appoſuit, & eam ſe ipſo ſuſcepit. Sic dicit ſanctus Tho. libr. 4. ſententiarum. diſtin. 1. art. pe. quæſtio. 2. ad primum, quod quidam quaſi exponētes dicunt, quod in lege quædam erant per modū promiſſi obſeruantibus legē, & vtraque impleuit Chriſtus, & lex noua ab eo data. De præceptis patet. Nam impleuit moralia, ea obſeruando perfectè; & ad obſeruationem eorum alios incitando. Vnde Matt. 19. dicit, Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Secundò ea impleuit, ſanum intellectum eorum declarando, & errorem Phariſæorū circa hoc excludendo. Tertio ea impleuit, cōſilia apponendo, quæ faciunt ad perfectiorē mandatorū obſeruationem. Perfectius enim impleuit hoc mādatum Nō occides, Qui nō iraſcitur fratri, quā qui nō occidit actu. Præcepta etiā iudicialia impleuit Chriſtus, eorū rigorē per miſericordiā temperando, in quibuſdam per ſe ipſum, vt eſt illud, Volenti tecū in iudicio cōtēdere, & tunicā tollere, da ei & palliū. Matt. 5. Et illud: Diligite inimicos veſtros; & benefacite his, qui oderunt vos. In alijs verò dimiſit tēperamētū miniſtris ſuis, ſcilicet, prælatis eccleſiaſticis, & principibus terrenis catholicis, vt de talibus ordinēt ſecūdū quod viderint expedire cōmunitati fideliū. Et iſtud nō fuit deſtruere legem ſed magis implere: ſicut nō deſtruitur puer quādo fit vir. Licèt enim trāſeat pueritia, tā remanet melior ſtatus eiuſdē perſonæ, mutata ætate. Impleuit etiā Chriſtus præcepta cæremonialia: aſſumpſit enim circūciſionē in ſe ipſo, & baptiſmū inſtituit, qui circūciſione melior, vtilior, & cōmunior eſt, Licèt autē corporalē vnctionē non acceperit in regē vel ſacerdotē, vnctus tamē eſt ſpiritualiter à patre, iuxta illud, Vnxit te Deus tuus &c. Pſal. 44 Impleuit etiam ſacrificia: nā agnū paſchalem cū diſcipulis comedit. Matth. 16. & iuge ſacrificiū obtulit, cū pro nobis in cruce pepēdit, & cùm Euchariſtiā inſtituit, quæ pro viuis & defunctis quotidie offertur. Impleuit etiā obſeruantias de cibis in lege prohibitis, abſtinēdo ab ſpiritualibus immūditijs, quæ per cibos prohibitos ſignabantur. Dimiſit etiā facultatē miniſtris eccleſiæ de aliquibus abſtinētijs faciēdis pro loco & tēpore. Secundò, vt dicūt, impleuit Chriſtus legē quātū ad promiſſa. Nā ſeruātibus legē veterē promittebātur terrena bona, vt patet Deut. 28. ſeruātib⁹ tā euāgeliū promittūtur bona ſpūalia & æterna. vt Matth. 19 Omnis qui reliquerit domū, aut fratres, aut ſorores, aut patrē, aut matrē, aut filios propter nomen meum, centuplum accipiet in præſenti, & præter hæc recipiet vitā æternā in futuro. Impleuit etiā

Chri-

Digitized by Google

Chriſtus prophetas, qui principaliter de aduentu eius locuti ſunt, naſcendo, conuerſando in mundo, moriendo, & reſurgendo, & alia opera noſtræ ſalutis faciendo. Propterea imminente paſsione dixit, Oportet impleri ea, quæ ſcripta ſunt in lege & prophetis & Pſalmis de me. Lucę. vigeſimo quarto. Ex quibus patet, per quem modum Chriſtus legem impleuit, & per conſequens quomodo lex noua eſt impletiua veteris. Sic dixit Nicolaus in poſtilla Matthæi quinto. Licet autem eius dicta firmam veritatem habeant de impletione præceptorum moralium promiſſorum, & prophetarum, tamen nullo modo videtur verum, quòd lex noua impleat veterem quo ad præcepta cæremonialia & iudicialia. Nam, ſicut dictũ eſt lex illa non videtur eſſe impletiua alterius, quæ illam reuocat, & ei repugnat: huiuſmodi autem eſt lex noua euangelica reſpectu veteris, quantum ad præcepta cæremonialia, & iudicialia: non ergo quantum ad hæc præcepta dicetur eam implere. Ideo aliter poteſt dici, quòd legem implere poteſt dupliciter contingere. Vno modo faciendo quod in ea iubetur. Alio modo exhibendo quod in ea promittitur. Vnde Auguſtinus cõtra Fauſtum, Impletur, inquit lex, cùm fiunt ea, quæ ibi præcepta ſunt, vel cùm exhibentur quæ ſunt prophetata. Similiter, dicitur lex dupliciter ſolui, vel cum præcepta non implentur, vel cum promiſſa non exhibentur. Illud autem quod in lege pmittitur, principale eſt, propter quod præcepta dantur. Sicut autem quod eſt principale in re dicitur tota res, vt ſcribitur libro nono Ethicorum. ita cum principale in re deſtruitur, res dicitur deſtrui, cum autem impletur dicetur impleri. Chriſtus autem erat promiſſus in lege. Vnde cũ ſe exhibuit naſcendo, conuerſando, moriẽdo, impleuit quod promiſerat, & de eo prophetatũ fuerat Eſai. 7. Mich. quinto Baruch. 3. Eſai. 53. Eſaiæ enim ſeptimo, fuerat prophetatũ, Ecce virgo concipiet & pariet filium, &c. Quod in Chriſti natali impletum eſt. Michęæ verò. 5. etiam locus natiuitatis eius eſt aſsignatus, cum dicitur. Et tu Bethlehẽ Eſrata nequaquã minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet, qui regat populum meum, egreſſus eius à diebꝰ æternitatis. Quod eſt in Chriſti natiuitate impletum, qui natus eſt in Bethlehem Iuda, vt apparet Matthæi ſecundo, & Lucæ ſecundo. Chriſti verò conuerſatio per Baruch prophetata eſt, cũ dicitur. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Baruch tertio. Quòd Chriſtus impleuit cum hominibus conuerſando. Quæ verò ad paſsionem pertinent Eſaias manifeſtè proloquitur, dicens, Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Et vlterius, Oblatus eſt, quia ipſe voluit Et tanquam agnus coram tondente ſe obmutuit. Eſai, 53. vbi multa talia ad propoſitum ponuntur quæ ſunt in Chriſti paſsione impleta. Fuit autem conueniens quòd Chriſtus Iudæis reuelauerit ſe impleſſe promiſſa legis propter multa. Primò vt ſe Chriſtum eſſe oſtenderet Meſsiam in lege promiſſum. Secundò, vt Iudæi ſequerentur eum, cognito quòd Meſsias eſſet. Tertiò, vt ei obedirent, & conſentirent legis mutationi. Sciebant enim quòd Chriſtus verax eſſet, & quicquid docuiſſet, eſſet veritatis firmæ. Vnde per iſtum modum exhibendo ſcilicet ſe ipſum in lege promiſſum Chriſtus legem impleuit, & lex noua dicitur eſſe veteris impletiua. Non enim dicendum eſt quod Chriſtus venerit, & natus ſit vt legem ſeruaret ad literam. Primò quidem, quia nullus naſcitur ad hoc vt legem impleat: quia lex non eſt finis alicuius hominis, ſed ipſa ordinatur ad finem, vt eam ſeruantes, iuſti fiant. Item ſi aliquis ad hoc natus eſſet vt legem ſeruaret, hoc competeret omnibus Iudæis ſub lege natis, & non eſſet Chriſto ſpeciale: ipſe autem dicit, quòd peculiare, & ſpeciale ſibi quòd venit implere legem, & quòd non præteribit apex neque iota à lege, donec omnia fiant. Quod autem Chriſtus legem non ſeruauerit ad literam, manifeſtum eſt. Mandauit enim, quòd curatus ab eo grabbatum Sabbatò portaret. Ioannis quinto. Prohibuit etiam dare libellum repudij, Matthæi decimonono, quem tamen lex dari permittebat. Prohibuit etiam dari ad vſuram. Lucæ ſexto. quod tamẽ permiſſum erat in lege. Deuteronomij, decimoquinto, vigeſimotertio, & vigeſimooctauo. Licebat etiam ſecundùm legem proſequi inimicitias in capitulo tertio, & quinto & tamen ipſe prohibuit, dicens, Diligite inimicos veſtros, & benefacite his qui oderunt vos, Matthæi quinto. Non ergo intelligit, quòd veniebat legem implere quantum ad præcepta, ſed quòd non veniebat euacuare promiſſa legis Hic autem intellectus literæ concordat, in qua dicitur, Non veni ſoluere legem, aut prophetas. Si enim intellexiſſet de ſolutione legis quantum ad præcepta, dixiſſet, Non veni ſoluere legem, & non addidiſſet, aut Prophetas. In lege enim continentur præcepta, in prophetis autẽ promiſsiones, quæ implentur, cũ promiſſa exhibẽtur. Itẽ in eodem loco ſubiungit, donec tranſeat cælũ, & terra iota vnũ, aut apex nõ præteribit à lege donec omnia fiant. Hoc autẽ neceſſe eſt intelligi de impletione promiſſorum, non autem præceptorum: omnia enim præcepta implebãtur quotidie à Iudæis. Et confirmatur iſte intellectus ex verbis Chriſti Lucæ. 24. dicentis, Neceſſe eſt impleri omnia quæ dicta ſunt in lege & prophetis & pſalmis de me. Impletionem poſuit pro exhibi-

hibitione & completione promiſſorum,non prò obſeruatione præceptorum. Ad argumenta in oppoſitum dicendum eſt. Ad primum, quòd Chriſtus contra legem egit quantum ad præcepra cæremonialia,& indicialia : vnde & quantum adhoc eam non impleuit,impleuit tamen eam,exhibendo ſeipſum in lege promiſſum. Ad ſecundum dicendum,quòd ſicut Auguſtinus dicit contra Fauſtum,præcepta Domini non ſunt contraria præceptis legis. Quod enim Dominus præcepit de vxore non dimirrenda,non eſt contrariũ ei quod lex præcepit. Nam lex non dicit, Qui voluerit, dimitrat vxorem : ſed nolebat vxorem dimitti à viro. Quod ex eo patet,quia interpoſuit moram, vt in diſsidium animus præceps libelli conſcriptione refractus abſiſteret. Vnde Dominus ad hoc confirmandum vt non facile vxor dimittatur,ſolam fornicationis cauſam excepit. Et ſimiliter eſt dicendum de prohibitione iuramenti, & de prohibitione talionis. Taxauit enim modum vindictæ,vt non procederetur ad immoderatam vindictam, à qua Dominus perfectius remouit: cum ab ira & vindicta monuit abſtinere : circa odium vero inimicorum eemouit falſum Phariſæorum intellectum,docens nos ita ſentire debere,vt culpa habeatur odio,non perſona. Ad tertium dicendum, quod lex noua ideo euacuat cæremonias legis,quia figura erant Chriſti venturi, quo nato in carne,& paſſo pro noſtra redemptione,non docebat cæremonias obſeruari. Ad quartum dicendum,quod ſicut poſtea dicetur copioſius,præcepta iudicialia & cæremonialia ceſſauerunt poſt paſsionem Chriſti, & propterea non oportuit in lege noua eorum obſeruationem commendare ¶ Quærirur conſequenter.29. Qualiter præcepta legis diſtinguantur: Ad cuius diſtinctionis introductionem ſupponendum eſt, quod in lege aliqua ponuntur tanquam præcepta,& aliqua tanquam ordinantia ad eorum impletionem. Præcepta quædam dantur de his quæ ſunt agenda,ad quorum impletionem ex duobus homo inducitur, ſcilicet ex authoritate præcipientis,& ex vtilitare impletionis, quæ quidem vtilitas eſt conſequentis alicuius boni vtilis,delectabilis,vel honeſti,vel fuga mali contrarij. In veteri igitur lege quædam proponuntur, quæ auctoritatem Dei præcipientis indicant. Sicut eſt illud, Audi Iſrael, Dominus Deus tuus vnus eſt. Deuteronomio ſexto. Et huiuſmodi dicuntur teſtimonia. Oportuit etiam in lege proponi præmia obſeruantibus legem,& pœnas tranſgredientibus. Sicut eſt illud, Si audieris vocem Domini Dei tui, faciet te excelſiorem cunctis gentibus. Deuteronomio.28. Et mulra alia huiuſmodi ſunt Et huiuſmodi dicuntur iuſtificationes, ſecundum quod Deus aliquos iuſte præmiat,vel punit. Agẽda vero non cadunt ſub præcepto, niſi inquãtum habent aliquam rationem debiti. Eſt autem duplex debitum. Vnum quidem ſecundum legem eationis. Aliud autem ſecundum legem poſitiuã. Vnde & Philoſophus libro quinto Ethicorum diſtinguit duplex iuſtum,ſcilicet,naturale & legitimum. Debitum autem naturale ſiue morale eſt duplex. Dictat enim ratio aliquid faciendum tanquam neceſſarium,ſine quo non poteſt ſeruari ordo virtutis,& ſecũdum hoc dantur præcepta Decalogi,quæ dicuntur moralia,vel naturalia. Quædam vero ſunt non neceſſaria, ſed vtilia ad hoc vt ſeruetur ordo virtutis,vt eſt illud. Si pignus acceperis veſtimentum à proximo tuo, ante ſolis occaſum reddas. Exodi. vigeſimoſecundo. Et talia proprie dicuntur mandata, prima vero dicuntur præcepta. Iuſtum autem,quod eſt ex legis determinatione,eſt duplex. Nam aut pertinet ad res diuinas,& quantum ad hoc dantur præcepta iudicialia. Quod autem lex diuina continere debuit præcepta moralia,ſic probatur. Lex enim diuina inſtituta eſt ad conciliandam inter homines amicitiam. Ad amicitiam exigitur ſimilitudo. Vnde & Eccleſia.capitulo decimotercio. dicitur. Omne animal diligit ſibi ſimile. Deus autem bonus eſt: ergo conueniens fuit dari præcepta aliqua de actibus virtutum,per quæ homines boni fierent. Virtus enim habentem bonum facit,vt dicitur ſecundo. Ethicorum. Vnde & Leuit.19. dicitur, Sancti eritis,quoniã ego ſanctus ſum. Et huiuſmodi præcepta quia ad mores ordinant, dicuntur moralia: & quia à natura indita ſunt, dicũtur naturalia. Ex quo patet,quod lex vetus præſupponit legem naturæ,ſicut gratia naturam ſupponit,& non eſt aliena ab ea. Ideo autẽ præcepta etiã naturalia lege poſitiua diuina tradũtur,quia propter peccãdi cõſuetudinẽ aliquorũ ratio tantũ errauit,quod ea,quę de ſe illicita ſunt,licita iudicauit. Sicut & in credentes nõ ſolum proponũtur nobis ea,quę excedunt naturalẽ rationẽ,ſicut eſt. Deum eſſe trinũ, ſed etiã quæ ratione naturali capi poſſunt.vt eſt, Deum eſſe vnum. Fuit etiã conueniẽs in legẽ poni præcepta cæremonialia. Quia enim finis diuinæ legis eſt ordinare homines in Deo,quod non ſolum fit per actus interiores,ſed etiã exteriores: præcepta ordinantia huiuſmodi exteriores,præcepta actus dicũtur cæremonialia. Cæremonialia autẽ dicũtur, ideſt,dona Cereris,eo quod Cereri deæ primo ex fructibus oblationes ab antiquis offerebãtur. Diſtinguũtur aũt præcepta hæc à moralibus tanquã ab his,quibus addũtur.& quæ præſupponunt. Licet enim iure naturali traditum ſit Deum eſſe colendũ,non tamen determinatus modus colẽdi traditus erat, ſed lex diuina per ſenſibilia quædam

hoc

hoc inſtituit,& ritum colendi Deũ tradidit: quia humanus animus per ſenſibilia manuducitur ad cognitionem diuinorum. Fuit etiam conueniens iudicialia præcepta proponi:quia ad legem diuinam non ſolum pertinet ordinare homines ad Deum,ſed etiam inter ſe:quia niſi inter ſe ordinati ſint,ad Deum ordinari non poteſt: Vnde & iudicialia præcepta conueniunt quidem in duobus cum cæremonialibus, & in vno differunt. Primò quidem conueniunt:quia vtraque præſupponunt legem naturæ. Secundo,quia determinant & ſpecificant illam. Sed in hoc differunt, quòd præcepta cæremonialia ſpecificant ius naturæ in pertinentibus ad res humanas. Sunt ergo, vt in ſumma dicamus,in lege teſtimonia,iuſtificationes, præcepta moralia & mandata:item cæremoniæ atque iudicia. ¶ Quæritur de inceps. 30. qualiter præcepta legis ſubdiuidantur. Pro cuius quæſtionis enucleatione ſciendum eſt,quod præcepta moralia,ſcilicet,iudicialia,& cæremonialia non eodem modo ſe habent, ideo de eorum ſubdiſtinctione dicendum eſt. Et primò dicetur de moralibus præceptis. Secundò de cæremonialibus. Et tertio de iudicialibus. Circa moralia præcepta ſciendum eſt,quòd etiam ſi nunquam lege ſtatuantur, ex ipſo dictamine naturalis rationis efficaciã habent. Quorum triplex eſt gradus. Quædam enim ſunt communiſsima & adeò manifeſta, quòd editione non egent,vt ſunt hæc, Bonum eſt agendum, Malum eſt vitandum,in quibus nullus poteſt errare rationis capax. Quædam verò ſunt magis determinata,quorum rationem ſtatim quilibet etiã indoctus de facili videre poteſt, & tamen quia circa huiuſmodi contingit humanum iudicium peruerti,editione egẽt,& hæc ſunt decem præcepta Decalogi Exodi. 20. conſcripta. Quædam verò ſunt,quorum ratio non omnibus, ſed ſolis ſapiẽtibus eſt manifeſta. Et hæc ſunt præcepta moralia ſuperaddita Decalogo,tradita à Deo per Moyſem, quæ reducuntur ad præcepta Decalogi per modum cuiuſdam additionis ad ipſa. Nam primo præcepto Decalogi prohibetur cultus deorum alienorum,cui ſuperadduntur præcepta pro hibitiua eorum, quæ ordinantur in cultum idolorum, Vnde Deuteronomio. 18. ſcribitur, Non inueniatur in te,qui luſtret filium tuum, aut filiam ſuam, Ducens per ignem : nec ſit maleficus atque incantator,neque pythones conſulat neque diuinos,& quærat à mortuis veritatem, Secundo præcepto prohibetur periurium, cui ſuperadditur prohibitio blaſphemiæ Leuit. decimoquarto. & prohibitio falſæ doctrinæ Deuteronomio. decimotertio. Tertiò verò præcepto ſuperadduntur multa præcepta cæremonialia. Quarto præcepto de honore parentum, ſuperadditur de honoratione ſenum,iuxta illud Leuit. 19. Coram cano capite conſurge,& honora perſonam ſenis. Et vniuerſaliter omnia præcepta inducentia ad reuerentiã exhibendam maioribus. Quinto præcepto, quod eſt de prohibitione homicidij, additur prohibitio odij.iuxta illud, Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui. Leuit. 19. Et illud. Ne oderis fratrem tuum in corde tuo. Sexto verò præcepto de prohibitione adulterij, ſuperadditur præceptum de prohibitione meretricij,ſecundum illud, Non erit meretrix de filiabus Iſrael. Deuteronomi. 24. Et iterum prohibitio vitij contra naturam, ſecundum illud, Cum maſculo non commiſceberis. Cum omni pecore non coibis. Leui. decimo octauo. Septimo autem præcepto de prohibitione furti,adiungitur præceptum de prohibitione furti vſuræ, ſecũdum illud, Non fœnerabéris fratri tuo ad vſuram. Deuteronomio. 18. & prohibitio fraudis,ſecundùm illud. Non habebis in ſacculo diuerſa pondera. Deuteronomio. 25. Et vniuerſaliter omnia, quæ ad prohibitionem calumniæ & rapinæ pertinent. Octauo verò præcepto, quo prohibetur falſum teſtimonium, additur prohibitio falſi iudicij, ſecundùm illud. Nec in iudicio plurimorum acquieſces ſententiæ, vt à veritate deuies. Exod. 23. Et prohibitio mendacij. Sicut ibi ſubditur, Mendacium fugies. Et prohibitio detractionis, ſecundùm illud Leuitici. decimonono. Non eris criminator & ſuſurro in populis. Alijs duobus præceptis nihil additur: quia per ea vniuerſaliter omnis mala concupiſcentia prohibetur. Conueniunt autem hæc præcepta ſuper addita cum cæremonialibus & iudicialibus, quia & hæc & illa ſuperadduntur præceptis moralibus. Sed in hoc differunt, quia præcepta ſuperaddita, de quibus dictum eſt, ex inſtinctu rationis adduntur: præcepta verò cæremonialia & iudicialia ſuperadduntur ex diuina inſtitutione. Circa cæremonialia verò præcepta ſciendum eſt, quòd cum illa ordinentur ad cultum Dei, in ipſo cultu conſiderari poſſunt, ipſe autem cultus conſiſtit ſpecialiter in ſacrificijs, quæ Iudæi ob reuerentiam offerunt. Et ideo inter cæremonias legis præcipue computantur ſacrificia, per quæ animalia quadrupedalia,& volatilia,panis, vinum, oleum, thus, & ſal, & alia quæd.m Deo offerebantur. Inſtrumenta autem colendi , ad ſacramenta pertinent, ſicut eſt Tabernaculum , vel templum in lege veteri inſtitutum, & vela tabernaculi vel templi diſtinctiua , imagines cherubin ſculptæ, & arca, propiciatorium, candelabrum, & menſa, & duplex altare, cortinæ, ſaga cilicina, pelles arietum rubricatæ, & pelles hyacinthinæ, quæ erant tegumenta tabernaculi. Ad ſacra etiam pertinent dies feſti, ſicut ſunt neomeniæ, feſta

Phaſe, prop'eiationes t abetnaculorũ, Sabbatũ, & omnes dies feſti in lege inſtituti. Ex parte autẽ colentium duo poſſunt conſiderari, ſcilicet eorũ inſtitutio ad diuinum cultum, quod fit per quandam conſecrationem vel populi, vel miniſtrorũ: & ad hoc pertinent ſacramenta legis, cuiuſmodi eſt Circunciſio, agni paſchalis comeſtio, purificatio eorum, qui tangebãt mortuũm vel leproſum. Item & ſacerdotia vitula ruffa. Itẽ & purificatiõ domus leproſæ, & raſio pilorum, lauatio ſacerdotum, qui erant ingreſſuri tabernaculum. Item abſtetſio Leuitarum, Luſtratio, vnctio corporalis, & oblationes maiorum & minorum ſacerdotum vt habetur Leuit. 8. & Leuitarum, vt habetur Numer. 8. Ad quod etiam pertinent ſpecialia veſtimenta, quę deputabantur ſacerdotibus maioribus & minoribus. De quibus habetur. Exod. 28. Ad quod etiam pertinet quod Leuit. 21. prohibetur aliquis à ſacerdotio, ſi habuerit maculam, ſi fuerit cæcus, vel claudus, vel habuerit alios corporales defectus: omnia enim hæc pertinent ad ſacramenta legis. Poteſt item conſiderari ex parte colentium ſingularis eorum conuerſatio, per quam diſtinguuntur ab ijs, qui Deum non colunt. Et ad hoc pertinent cæremoniæ, quæ vocantur obſeruantiæ, cuius modi ſunt, prohibitio ab eſu quorũdam animalium & volatilium, & terreſtrium, & aquatilium. De quibus habetur. Leuit. 11. Itẽ prohibitio eſus ſanguinis aut adipis, & prohibitio decoctionis hædi lactis matris ſuæ, ſicut habetur Exod. 23. Et prohibitio eſus primorum fructuum, qui naſcuntur ex arbore, ſicut habetur Leuit. 19. Ad hoc etiam pertinet quod dicitur eodem capi. Veſtem, quæ ex duobus texta eſt, non indueris. Et Deutero. 22. Non induetur mulier veſte virili, & vir non induetur veſte fœminea. Et infrà, Non indueris veſtimento, quod ex lana linoque contextum eſt. Ad hoc etiam pertinet, quod præcipitur Deuterono. 6. quòd Iudæi ligarent præcepta Dei in manu ſua, & quòd ſcriberentur in limine oſtiorum, & per angulos palliorum facerent fimbrias, in quibus ponerent vittas hyacinthinas in memoriam mandatorum Dei, vt habetur Num. 15. Ad hoc etiam pertinet, quod Dominus prohibet Deutero. 22. dicens, Si ambulaueris per viam, & inueneris nidum auis, non tenebis matrem cum filijs. Et Deutero. 25. Non alligabis os bouis triturantis. Et Leuit. 19. Iumenta tua nõ facies coire cum alterius generis animantibus. Ad hoc etiam pertinet, quod Leuit. 19. dicitur. Agrum non feres diuerſo ſemine. Et Deuter. 22. Non feres vineam tuam altero ſemine, & non arabis in boue ſimul & aſino. Ad hoc pertinet prohibitio ab auro & argento, & quibus fabricata ſunt idola, & ab alijs, quæ in idolorum domibus inueniuntur, ſicut habetur Deutero. 7. Et quod egeſtiones humo operirentur. Deuter. 23. Ad hoc etiam pertinet quod ſacerdotibus prohibetur amicorum funeribus intereſſe: & accipere meretricem in vxorem, ſicut habetur Leuit. 21. Sunt ergo cæremoniarũ legis quatuor differentiæ. Quia aut ſunt ſacramẽta, vel obſeruantiæ. Circa iudicialia verò præcepta ſimiliter dicendum eſt. Cùm enim lex ſit quædam regula & ars humanæ vitæ inſtituendæ vel ordinandæ, ſicut in quacunque arte eſt certa diſtinctio regularum artis: ita in quacunque arte eſt certa diſtinctio præceptorum legis: alias enim confuſio præceptorũ vtilitatem legis excluderet. Et ideo dicendum eſt, quòd præcepta iudicialia, per quæ ordinantur homines inter ſe, diſtinctionẽ habent ſecundum diſtinctionem humanæ ordinationis. Quadruplex autem ordo in aliquo populo inueniri poteſt, ſcilicet, principum populi ad ſubditos, ſubditorum inter ſe, & eorum qui ſunt de populo ad extraneos: item quattus ad domeſticos, ſicut patris ad filium, vxoris ad virum, & domini ad ſeruum. Et ſecundum hos ordines diſtinguuntur præcepta iudicialia veteris legis. Quædam enim præcepta dantur de inſtitutione principum & officiorum. Et hæc eſt vna pars iudicialiũ præceptorum, ſicut eſt illud, Prouide de omni plebe viros ſapientes. &c. Exod. 18. Et illud. Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael. Nume. 11. Et illud. Non accipietis munera quæ excæcant etiam prudentes, & ſubuertũt verba iuſtorũ. Exod. 23. Et illud. Hoc erit ius regis, qui imperaturus eſt vobis. Filios veſtros tollet &c. 1. Regũ. 8. Quædã etiam præcepta dantur in lege pertinentia ad communicationem inter ciues, vt puta, emptiones & venditiones, iudicia & pœnas, & huiuſmodi. Et hæc eſt ſecunda pars iudicialium præceptorum, cuiuſmodi eſt illud, Ingreſſus vineã proximi tui comede vuas quantum tibi placuerit. Deutero. 23. Et illud. Homo cum mortuus fuerit abſque filio, ad filiam eius tranſibit hæreditas. Nu mer. 27. Ad hoc etiam pertinet, quod Dominus mandauit, quòd poſſeſsio vendita reuerteretur ad venditorem quinquageſimo anno Iubilei. vt patet. Leuit. 25. Et illud, Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre ſuo, repetere non poterit, quia annus remiſsionis eſt. Deuteron. 15. Et illud. Si præſente Domino animal mutuatũ mortuum fuerit, reddere non tenetur qui accepit Exod. 22. Et illud. Cùm repetes a proximo tuo rẽ aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domũ eius, vt pignus auferas. Et iterum. Non pernoctabit apud te pignus, ſed ſtatim reddes eis. Deutero 24. Ad hoc etiam pertinet, quod Exod. 22. dicitur quòd in amiſsione depoſiti ſtatur iuramento eius apud quem depoſitum eſt. Et illud. Non morabitur

tur opus mercenarij tui apud te vſque mane. Leuit. 19. Et quod mandatur in lege Deuterono. 17. quòd ireant ad vnum locum expetituri iudicium de dubijs ſuis. Et quod Deuter. 19. dicitur. In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum. Ad hoc etiam pertinet, quod Exod. 22. mãdatur, quòd fur reſtituat quinque boues pro vno boue: & quatuor oues pro vna oue. Et quòd lapidari mãdauit Dominus eum, qui collegerat lignũ in Sabbato. Num. 15. Et eum qui cõmeſſationibus vacabat, &c. Deuter. 21. Ad hoc etiam pertinet, quod Deuter. 25. dicitur. Si eum qui peccauerit dignum viderint plagis, proſternent, & coram ſe facient verberare. Et quòd is, qui nolebat accipere vxorem fratris ſui defuncti, ſoluebat calceamentum de pedibus ſuis, & expuebant in faciem eius Deutero. 25. Et quod dicitur Leuit. 20. Qui maledixerit patri ſuo & matri ſuæ, morte moriatur. Et q̃d dicitur Exod. 21. Oculum pro oculo, dentem pro dente. Et ibidem. Bos lapidibus obruetur, qui occiderit virum aut mulierem. Et quod Leuit. 20. dicitur. Mulier, quæ ſuccubuerit iumento cuilibet, ſimul interficiatur cum eo. Ad hoc etiam pertinet, quod Deutero. 21. mandatur, quòd quando inuentum fuerit cadauer occiſi hominis, & ignorabitur cædis reus, ſeniores propinquioris ciuitatis tollent vitulam de armento, quæ non traxit iugum, nec terram ſcidit vomere, & ducent ad vallẽ aſperam atque ſaxoſam, quæ nunquam arata eſt, nec ſementa recepit, & cædent in ea ceruices vitulæ. Hæc enim & omnia talia ordinant conuerſationem ciuium inter ſe, atque in ſecundo genere præceptorum iudicialium ponuntur. Quædam præcepta etiam dantur pertinentia ad extraneos puta, de bellis contra hoſtes, & de ſuſceptione peregrinorum & aduenarum, & hæc pertinẽt ad tertiam partem iudicialium præceptorum, cuiuſmodi eſt, quod Deutero. 23. mandatur, quòd Ammonites & Moabites etiam poſt decimam generationem non intrabunt in eccleſiam Domini in æternũ. Et quod de Idumæis dicitur ibidem. Nõ abominaberis Idumæum, quia frater tuus eſt. nec AEgyptiũ, quia aduena fuiſti in terra eius. Et ibidem, quòd eunuchus, & natus ex ſchorto non ingrediatur eccleſiam Domini. Et quod ſtatuitur Exo. 22. Aduenam non contriſtabis, neque affliges eum: aduenæ enim & ipſi fuiſtis in terra AEgypti. Et. 23. Peregrino moleſtus non eris. Scitis enim aduenarũ animas, quia & ipſi peregrini fuiſtis in terra AEgypti. Ad hoc etiam genus pertinet, quod Deuteron. 23. permittitur, vt alienis ad vſuram poſsit mutuari. Et illud, quod Deuterono. 20. mandatur, quod de ciuitatibus hoſtium captis omnes interficerent, & tamen arbores fructiferas non ſuccidèrent. Ad hoc etiã pertinet, quod Deutero. 20. mandatur, quòd imminẽte prælio aliqui domum remittebantur, putà qui ædificauit domum nouam, qui plantauit vineam, vel qui deſpondit vxorẽ, & quòd formidoloſi & pauidi cor habentes, à labore prælij excuſabantur. Omnia enim hæc ordinant modum, qui cum hoſtibus & peregrinis erat ſeruandus. Quædam verò præcepta dabantur in lege ad domeſticam conuerſationem pertinentia, ſicut de ſeruis, vxoribus, & filijs; & hæc eſt quarta pars iudicialium præceptorũ. Ad hoc genus pertinet, quòd Exod. 21. dicitur, quod ſerui ſeptimo anno liberi aſcenderent. Et quod mandatur Deutero. 23. vt non tradatur Domino ſuo ſeruus ab illo, ad quem confugerit. Et quod dicitur Exod. 21. quòd qui percuſſerit ſeruum ſuum vel ancillam virga, ſi vno die ſuperuixerit, nõ ſubiacebit pœnæ, quia pecunia illius eſt. Et quòd lex permiſit quòd venderet filiam ſuam in famulam vel ancillam. Et quod Deute. 21. mandatur, quòd pater ducat filium ſuum ad ſeniores ciuitatis puniendum. Ad hoc etiam pertinet, quod Deutero. 21. conceditur Iudæis, vt captiuas alienigenarum ducere poſsint vxores. Et Deutero. 25. mandatur quòd ſi aliquis eſſet mortuus abſque liberis, vxorem ipſius frater eius acciperet. Et quod Deuter. 24. permittitur, quòd aliquis poſſet vxorẽ dimittere ſcripto libello repudij, & quòd etiã vlterius eam recuperare non poſſet. Ad hoc etiam pertinet ſacrificium Zelotypi ad inueſtigandum vxoris adulterium, ſicut ſcribitur Nume. 5. Hæc enim omnia pertinent ad cõuerſationem domeſticam, quæ eſt inter virum & vxorem, patrem & filium, dominum & ſeruum, & pertinet ad quartum genus iudicialium præceptorum. Vt ergo dicamus in ſumma, eorum, quæ lege præcipiuntur, hæc differentia eſt. Nam aut præcipiuntur mores, aut cæremoniæ, aut iudicia. Præceptorum verò, quæ de moribus ſunt, quædam ſunt communia, quatenus tamen omni homini intellectum habenti. Alia ſunt minus communia adhuc, vt ſolis ſapientibus manifeſta. Cæremoniarum verò quædam ſunt ſacrificia, alia ſacramenta, & aliæ vocantur obſeruãtiæ. Iudiciorũ verò quædam ſunt principis ad populum, & è contra. Quædam ciuium inter ſe Quædam populi ad hoſtes & peregrinos. Quædã inter domeſticos. ¶ Quæritur adhuc. 31. Vtrum præcepta moralia legis ſemper maneant, & ſint indiſpenſabilia? Pro iſtius quæſtionis declaratione eſt notandum, quòd inter ius naturale & legitimum ſiue poſitiuum hæc differentia reperitur, vt colligitur ex Ariſtot. lib. 5. Ethicorum. & Gratianus probat. 5. diſtinctio. cap. 1. & oſtenditur in capit. fina. extra. de conſue. quod naturale ius immutabile eſt, ius autem legitimũ mutabile. Cum ergo præcepta moralia de iure naturali ſint, vt ſupra

prædictum eſt, præcepta verò cæremonialia & iudicialia de iure naturali habeant vim ſolùm ex legis inſtitutione, inde eſt, quòd præcepta moralia immutabilia ſunt, præcepta verò cæremonialia, & iudicialia mutabilia ſunt, imò & mutata ſunt. Pro declaratione primi ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima eſt. Ius naturale apud omnes idem eſt. Probatur hæc propoſitio auctoritate Iſidori in cap. Ius oaturale. 1. diſtinctio. dicentis. Ius naturale eſt commune omni nationi. Et aoctotitate Ariſtot. 5. lib. Ethicorum, dicentis. Ius naturale apud omnes homines idem eſt. Sicut ignis hic & in Perſis vrit. Secũda propoſitio eſt. Quòd ius naturale à corde hominis aboleri non poteſt. Probatur Auguſtini auctoritate in ſecundo. confeſ. dicẽtis. Lex tua ſcripta eſt in cordibus hominum, quã nulla quidem delet iniquitas. Tertia propoſitio eſt. Quòd ius naturale immutabile eſt. dicitur enim 5. diſt. cap. 1. Naturale ius ab exordio rationalis creaturæ eſt, nec variatur tempore & immutabile permanet. Hæc ibi. Quarta propoſitio eſt, quòd oaturale ius per legem poſitiuam explicari poteſt, ſed per eam deleri non poteſt. Secunda pars probatur. In ſpeculatiuis enim ex falſitate cõcluſionis non falſificatur principium, ergo in practicis ex inſtitutione legis poſitiuæ non poteſt tolli oaturale ius. Et confirmatur, quia conſuetudo, quæ habet vim legis quantuncunque longæua & diuturna non poteſt auferre naturale ius. vt in cap. fin. de conſuetudine. & in cap. conſuetudinis. 6. diſtin. vbi ſic dicitur, Conſuetudinis vſuſq; longæui non vilis auctoritas eſt, verum non vſque adeo valitura, vt rationem vincat. Hæc ibi. Ergo nec lex poſitiua delere poterit naturale ius. Et prę tereà omnis lex primitiua deriuatur à lege naturali, quæ ſi non concordet, lex non eſt. vt in ca. erit autem lex. quarta. diſtinctio. ergo per legem poſitiuam lex naturalis, aut naturale ius tolli non poteſt. Quod autem explicari poſſit, patet ſic. Ius enim naturale cõmuniter diſponit de rebus agendis, ſed per legem poſitiuam particulariter agenda diſponuntur, ergo lex poſitiua explicat naturale ius. Et declaratur exemplo. Ius enim naturale dictat parentes eſſe venerandos, & quia contra honorem parentum quandoque opere filij peccant, inde eſt, quòd lege poſitiua humana pœna imponitur Parricidis. Item inferentibus manus in parentes, & eis, qui iniuriam grauem eis fecerint, ſi criminaliter eos decuſſauerint de cauſa, quę non ſit aduerſus Principem vel rempub. ſi vitæ parentum fuerint inſidiati, ſi vxori vel concubinæ patris ſe immiſcuerint, & multa alia, quæ continentur in authen. vt cum de ap. cog. §. cauſas. columna quinta. hæ enim leges imponentes pœnã dehonoranti parentes in hoc cõfirmant & explicant naturale ius, quo præcipitur, vt parentes honorentur. Similiter ſunt aliæ leges punientes diuinationes, idololatriam, auguria, & ſortilegia, quæ ſunt contra honorem Dei, & aliæ ſunt punientes homicidia, adulteria, furta, & falſa teſtimonia, quæ omnes explicant naturale ius, & præcepta Decalogi hæc vitia prohibẽtia. Quinta propoſitio eſt. Sicut lex poſitiua humana non poteſt tollere naturale ius: ita non poteſt illud inſtituere. Patet. Illud enim dicitur inſtitui per legem poſitiuam, quod ab ea vigorem recipit: ſed ius naturale nõ recipit vigorẽ à lege poſitiua, igitur, &c. Probatur minor. Illud enim ius non recipit vigorem à lege poſitiua, quod obligat ante legis editionem: ſed ius naturale obligat antequam lex poſitiua. igitur, &c. Probatur minor. Quoniam naturale ius incipit ab exordio rationalis creaturæ, vt dicitur. 5. diſtinct. cap. 1. ius autem poſitiuum non tunc incepit, ſed poſt temporum decurſum: non igitur naturale ius à lege poſitiua accepit inſtitutionem. His præmiſsis ponuntur tres concluſiones. Prima eſt. Præcepta Decalogi quia de iure naturali ſunt, apud omnes obligant. Secunda concluſio eſt. Præcepta Decalogi antequam eſſet lex Moyſi, erant obligatoria. Et ſimiliter lege abrogata obligatoria ſunt. Tertia cooclusio. Præcepta Decalogi ſunt indiſpenſabilia. Prima concluſio quo ad primam partem ſic probatur. Illa præcepta, quæ pertinent ad bonos mores rationi conuenientes dicuntur eſſe de iure naturali: ſed huiuſmodi ſunt præcepta Decalogi, igitur &c. Quod autem præcepta Decalogi ad mores pertineant rationi conuenientes, patet per ſingula diſcurrendo. Secunda pars ſic probatur. Vbi eſt idẽtitas cauſæ obligationis in præceptis Decalogi, omnes enim homines habent dictamen rationis ſicut & habent eandem naturam: ergo apud omnes homines æqualiter obligant. Secunda concluſio ſic probatur. Manente cauſa obligationis legis, manet obligatio eius: ſed antequam lex Moyſi eſſet inſtituta & etiam poſt eius abrogationem manet cauſa obligationis præceptorum moraliũ, ergo ante legis inſtitutionem & poſt eius abrogationem præcepta Decalogi æqualiter obligant. Minor ſic probatur. Idem enim dictamen rationis eſt ante legem & poſt legẽ, quo ratio indicat vnum Deum eſſe colendum, parentes eſſe venerãdos, furta, adulteria, homicidia, falſa teſtimonia eſſe vitanda. Tertia concluſio ſic probatur. Illa præcepta ſunt indiſpenſabilia, quæ continent ipſam conſeruationem boni communis & ordinẽ iuſtitiæ & virtutis: ſed huiuſmodi ſunt præcepta Decalogi, ergo ſunt indiſpenſabilia. Maior ſic exponitur. In præceptis enim diſpenſatio fit, quoniam occurrit aliquis particularis caſus, in quo ſi

verbũ

verbum legis obſetuaretur, repugnaret intentioni Legiſlatoris, intentio autem Legiſlatoris ordinatur ad bonum commune, & ad ordinem iuſtitiæ & virtutis. Si ergo aliqua præcepta ſint; quæ contincant ipſam conſeruationem boni communis, vel ordinem iuſtitiæ & virtutis, hniuſmodi præcepta continent intentionem Legiſlatoris, & ideò indiſpenſabilia ſunt. Sicut ſi poneretur præceprum, quòd nullus noceret reipublicæ, vel malè ageret, hniuſmodi præceptum eſſet indiſpenſabile. Sed ſi aliqua præcepta darentur ordinata ad hæc; quibus determinentur aliqui ſpeciales modi in quibus nocetur reipublicæ, in talibus præceptis diſpēſatio poſſet fieri, quantum per omiſsionem talium pręceptorum in aliquibus caſibus nō fieret præiudicium præceptis, quæ cōtinenr intentionem Legiſlatoris, putà, ſi ad cuſtodiam ciuitatis ſtatueretur, quòd aliqui ciues vigilarent, poſſet cùm eis diſpenſari propter maiorem vtilitatem. Præcepta autem Decalogi cōtinent ipſam Intētionem Legiſlatoris Dei. Nam præcepta primæ tabulæ continent ipſum ordinem ad bonum commune & finale, quod eſt Deus. Præcepta autem ſecundæ tabulæ continent ipſum ordinem iuſtitiæ inter homines obſeruādæ, vt ſcilicet nulli fiat indebitum, & cuilibet reddatur debitum, & ideò præcepta Decalogi ſunt omnino indiſpenſabilia. Et hæc fuit ſenrentia Sancti Thomæ. Prima Secundæ, quæſtio. 100. artic. 8. Scotus tamē libro tertio. ſentent. diſtinct: 37. dicit, quòd duo præcepta primæ tabulæ ſunt de lege naturæ ſtrictè ſumendo legem naturę. De tertio verò præcepto dubitat, vt an id quod eſt morale ſit de lege naturæ. De præceptis verò ſecundæ tabulæ dicit, quòd non ſunt de lege natutæ ſtrictè ſumendo put illa dicūtur eſſe de lege naturæ, quæ ſunt prima principia nota ex terminis, vel concluſiones neceſſariò ſequentes ex eis. Sunt tamen de lege naturæ largè ſumendo, qui ſcilicet ſunt multum conſona illi legi, licèt non ſequautur neceſſariò ex principijs practicæ, quæ ſunt nota omni intellectui apprehendenti ex terminis. Sed contra ſententiam tenentem præcepta omnia eſſe indiſpēſabilia obijcitur primò, quia cōtra legem Decalogi eſt occiſio innocentis. Sed Deus præcepit Abrahæ quòd occideret filium ſuum innocētem vt habetur Geneſ. 23. ergo præcepta Decalogi murabilia & diſpēſabilia ſunt. Secūdò, quia cōtra præcepta Decalogi eſt furtum, & tamen Deus præcepit Iudæis, vt mutuata ab AEgyprijs vaſa ſurriperēt, vt habetur Exod. 12. Tertio, quia fornicatio etiam in Decalogo prohibita eſt, & tamē Deus præcepit Oſeæ, vt acciperet mulierē fornicariam & ex ea facerer filios fornicarionū. Oſeæ. 1. Vnde patet, præcepta Decalogi mutabilia, & diſpenſabilia eſſe. Quartò adhuc, quia obſeruatio ſabbati cōtinetur inter præcepta Decalogi, ſed in hoc præcepto fuit diſpēſarum. Dicitur enim Machabæorum. 2. Et cogitauerunt in die illa dicētes. Omnis homo qui venerit ad nos in bello in die ſabbatorum, pugnemus aduerſus eum. Et præterea hodie non ſolùm nnn tenemur obſetuare, ſabbatum, ſed etiam ſi quis óbſeruaret, diceretur Iudaizare. vt in cap. peruenit. de conſec. diſtinct. 3. Ergo ſaltem hoc pręceptum mutabile erat, & mutatum fuit. Quintò, Sicut ſe habet homo ad legē humanam, ita ſe habet Deus ad legem diuinitus datam: ſed homo diſpenſare poteſt in lege quam tulit, vel ipſe, vel alius habens parem poteſtatem. vt in cap. innotuit. de elect. & in capit. non debet. de conſang. & aſſin. cum alijs. ergo cum præcepta Decalogi à Deo ſint inſtituta, videtur quod ſaltē Deus in eis poſsit diſpēſare. Et vlterius, cum pręlati, & præſertim Papa vice Dei fungatur in terris videtur, quòd in præceptis Decalogi poſsit diſpēſare. Ad primum horum quidam dicunt, ꝙ Deus non iuſsit Iſaac innocentem occidi ea intentione vt innocens occideretur, ſed vt fides & obediētia Abrahæ probaretur. Cuius ſignum eſt, quòd probata eius obedientia, prohibitus eſt extēdere manum ſuam in puerum. vt dicitur Geneſ. 23. Vnde cōtra præceptum de occiſione innocentis diſpenſaſſe non eſt dicendus. Alij dicunt, quòd præcepto Decalogi non prohibetur quæcunque occiſio, ſed iniuſta, & indebita. Auguſtinus dicit in. 1. lib. De libero arbitrio, & in epiſtola ad Publicolam. & latè tractatur. 23. quæſtio. 5. Alias enim iudices, qui malefactores occidunt, contra præceptum Dei agerent, quod abſurdum eſt. Deus autem actor eſt vitæ & mortis. vt dicitur. 1. Regū. 2. Et ideò ſi quis de mandato Dei aliquem occidat, homicidia dicendus nō eſt. Vnde licet Abraham occidiſſet filium vt Deo iubenti obtemperaret, reus homicidij non haberetur, neque Deus in pręcepto ſuo diſpenſare diceretur. Lex enim prohibet occiſionem hominis iniuſtam: ſed occiſio facta de mandato Dei ſemper iuſta eſt. Ad ſecundum dicendum, quòd filij Iſrael ſurripientes vaſa AEgyptiorum, nō commiſerunt furtum. Tum quia vaſa debebātur ſibi propter ſeruitium, quod AEgyptijs fecerant, & quia non erat ſibi via conueniens conſequendi debitum per viam iuris, potuerunt propria auctoritate recompenſationem ſui debiti accipere. Tum etiam, quia accipere rem alienam vel occultè vel manifeſtè auctoritate iudicis hoc decernentis, nō eſt furtum, quia iam fit ſibi debitum per hoc, quòd ſententialiter ſibi eſt adiudicatum. ſicut dicit. S. Tho. Secunda Secundæ. quæſtio. 66. articulo quinto, ad primum. Poteſt etiam dici, quòd filij Iſrael non commiſerunt

furtum

furtum, quia furtum eſt contrectatio rei alienæ in uito domino. vt Inſtit. de furt. §. furtum. Deus autem eſt vniuerſalis dominus omnium quæ ſunt in vniuerſo. Vnde Pſal. 23. dicitur, Domini eſt terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuerſi qui habitant in eo. Si ergo de mandato Dei, qui primus & præcipuus dominus eſt aliquid accipiatur furtum non committeretur, ſicut etiam nec committeretur, ſi de mandato hominis domini acciperetur. Iudæi ergo rapientes vaſa AEgyptiorum nõ inuito, ſed volẽte domino, vero & præcipuo, qui Deus eſt, furtum non commiſerunt. Ad tertium dicendum, quod Oſee accipiens mulierem fornicariam non eſt mœchatus. mœchia enim eſt acceſſus ad alienam: qui autem accedit ad aliquã de mãdato Dei, ad alienam non accedit. Si enim lex humana poteſt facere ſuam quæ ante nõ fuerat ſua, ſicut mulier quæ erat in quinto gradu conſanguinitatis vel affinitatis reputabatur ſecũdùm antiqua iura illegitima ad contrahendum, & per conſequens ſi alicui iungeretur quinto gradu ſibi attinenti. dicebatur aliena, & tamẽ nouo iure ſtatutum eſt in capit. non debet. de conſang. & affi. quòd talis ſit perſona legitima ad contrahẽdum, & per conſequens quod eam accipiens non dicatur fornicator ſed maritus. A fortiori igitur lex diuina poteſt & potuit legitimare perſonas ad cõtrahẽdum, & ſimiliter mandatum diuinum. Vnde quanquam mulierem aliquis accipiat de mandato diuino ſiue coniugatam, ſiue ſolutam, ſiue quancunque aliam, fornicator non dicetur, ſed maritus. Vel poteſt dici, quòd Deus mandauit Oſeæ, vt acciperet mulierem fornicariam, nõ quidem fornicario coitu, ſed quòd cum ea contraheret matrimoniũ, & eſſet ſibi legitima vxor: quod fieri potuit ſine diſpenſatione Dei. Sicut & nunc ſi aliquis vxorem fornicariam in vxorem acciperet, nõ peccaret, imò & mereretur, neque ad hoc eſſet neceſſaria aliqua diſpẽſatio. Ad quartum dicendum, quòd Machabæi excogitantes ſe defendere ſabbato, non diſpenſarunt in ſabbati obſeruatione, ſed potius interpretati ſunt præceptum de ſabbati obſeruatione, oſtendentes, quòd nõ intelligitur violare ſabbatum, qui facit opus, quod eſt neceſſarium ad ſalutem humanam, vt Dominus oſtẽdit Matth. 12. Quòd verò hodie obſeruatio ſabbati nõ ſit, ideo eſt, quia præceptum de obſeruatione ſabbati partim erat morale, & partim cæremoniale: morale quidem quantum ad hoc, quod homini deputatur aliquod tempus vitæ ad vacandum diuinis. Sicut enim cuilibet rei neceſſariæ deputatur aliquod tempus, ſicut corporali refectioni, ſomno, & alijs. ſic ratio dictat. quòd ſpirituali refectioni, qua mens hominis in Deo reficitur, aliquod tempus deputetur. Et ſic habere aliquod tempus deputatum ad vacandum diuinis, cadit ſub morali præcepto, vnde & quantum ad hoc eſt immutabile & indiſpenſabile. Eſt autem, præceptum hoc cæremoniale, in quantum ſpecificat & determinat diem ſabbati, quòd eſt propter, memoriam creationis. Vel propter allegoriam, quia Chriſtus Sabbato in ſepulchro requieuit. Vel propter anagogiam, quia in Sabbato, ideſt, in æterna beatitudine quieſcendum eſt. Præceptum ergo de ſabbati obſeruatione ponitur inter præcepta Decalogi quantum ad id quòd eſt morale, non autem quantum ad id, quòd eſt cæremoniale: imò quantum ad hoc penitus ceſſauit, ſicut & aliæ cæremoniæ. Vnde & hodie ſabbatum ſeruãtes, grauiter peccarent, ſicut infrà latiùs oſtendetur. Ad quintum dicendum, quòd Deus non poteſt negare ſeipſum: negaret autem ſe, ſi ordinem ſuæ iuſtitiæ auferret, cùm ipſe ſit ipſa iuſtitia. & ideò in hoc Deus diſpenſare non poteſt, vt liceat homini non ordinatè ſe habere ad Deum, vel nõ ſubdi ordini iuſtitiæ eius etiam in his, ſecundùm quæ homines adinuicem ordinãtur. Vnde & prælati diſpenſare non poſſunt contra diuinam ordinationem: etſi contra eam diſpenſarent, nec diſpenſati tuti eſſent. Paulus enim. 2. Corinthio. 2. dicit. Nam & ego ſi quid donaui, propter vos, donaui in perſona Chriſti. Si ergo Prælatus diſpenſet & nõ in perſona Chriſti, id eſt ſecundùm eius voluntatem, non benẽ diſpenſat, ſed potiùs iudicium & condemnationem ſibi acquirit. ¶ Quæritur ad hæc. 32. vtrùm præcepta cæremonialia, & iudicialia legis ſint mutabilia, imò & mutata, & euacuata ſint. Ad quod reſpondẽdum eſt, quòd licèt pręcepta Decalogi immutabilia ſint, quia ſunt de lege naturæ, pręcepta tamen iudicialia & cęremonialia mutabilia ſunt, imò & mutata ſunt, & ceſſauerunt. Probatur prima pars. Quod enim ex ſola voluntate Legiſlatoris vim & efficaciam habet, ex eius voluntate mutari poteſt: ſed cęremoniæ & iudicia legis ex ſola voluntate Legiſlatoris & non ex ipſo dictamine rationis efficaciam habent, igitur mutabilia ſunt. Prima propoſitio patet. Quia ſicut volũtas à principio cauſa fuit obligandi, ita & poſt eam eſſe poteſt deobligandi. ca. omnis de reg. iur. in volumi. Secunda propoſitio probatur. Quoniam ex ſolo voluntatis arbitrio, & non ex natura iudicia & cęremonię efficaciam ſortita ſunt. Nõ enim à ratione inditum eſt, quòd leproſus quando mundandus eſt, debet adduci ad ſacerdotem, & offerre pro ſe duos paſſeres viuos, & lignum cedrinum, vermiculum, & hyſſopum, & alia, quę ſtatuuntur Leui. 14. quàm quòd offerat agnum, vel hędum, vel lignum oliuę. Alia enim ex ſola legis inſtitutione efficaciam habent, propter quod ex ſola Legiſlatoris voluntate mu-

te mu-

te mutabilia ſunt. Quòd enim mutari poſſent, conueniens fuit. cultus enim exterior concordare debet cultui interiori, qui conſiſtit in fide, ſpe, & charitate: ſed cultus interior non ſemper idem fuit, ergo cæremoniæ debuerunt eſſe aliæ. Quòd autē cultus interior ſemper idem, probatur ſic. Triplex enim ſtatus diſtinguitur cultus interioris. Vnus quidem ſecundum quē habetur fides & ſpes de bonis cœleſtibus, & de eis, per quæ in cœleſtia introducimur, ſicut de quibuſdam futuris, & talis fuit ſtatus fidei & ſpei in veteri lege. Alius ſtatus eſt, in quo habetur fides & ſpes de cœleſtibus bonis ſicut de quibuſdam futuris, ſed de eis. per quæ in cœleſtia introducimur, ſicut de præſentibus vel præteritis, & iſte eſt ſtatus nouę legis. Tertius ſtatus eſt, in quo vtraque habentur præſentia, & nihil creditur vt abſens, neque ſperatur vt futurum, & iſte eſt ſtatus beatorum, in quo nihil erit figurale ad diuinum cultum pertinēns, ſed ſolùm gratiarum actio, & vox laudis. Et ideò dicitur Apocalyp. 21. de ciuitate beatorum. Templum non vidi in ea, Dominus enim Deus omnipotēs templum illius eſt, & agnus. Sicut ergo & quæ nunc ſunt in eccleſia figuræ eorum, quæ ſunt in patria ceſſabūt in ſtatu gloriæ, pari ratione cæremoniæ primi ſtatus, per quos figurabatur ſecundus & tertius, veniente ſecundo ſtatu ceſſare debuerunt, & aliç cæremoniæ induci, quæ cōueniant ſtatui diuini cultus pro tempore illo, in quo bona cœleſtia ſunt futura. Beneficia Dei, per quæ ad cœleſtia introducimur ſunt præſentia. Sicut dicit ſanctus Tho. Prima Secundæ, quæſtio. 103. artic. 3. Secunda pars probatur. Primò quidem ratione. Secundò auctoritate. Ratio talis eſt. Adueniente ſignato & figurato, ceſſat ſignum & figura: ſed iudicia & cæremoniæ legis erant ſignum & figura Chriſti venturi, ergo poſtquam Chriſtus aduenit, iudicia & cæremoniæ legis ceſſauerunt & mutata ſunt. Prima propoſitio patet, diſcurrendo per omnia. Signa aliqua ſint venturi Principis, poſtquam Princeps aduenit, illa indicia & ſigna tolluntur. Similiter in quibuſdam regionibus, in quibus conſueuerunt in eminentioribus templorum locis poni aliqua ſigna quæ indicant paulò poſt celebrādam eſſe eccleſiæ dedicationem, aut aliquem ſacerdotem primam miſſam fore dicturum, facta conſecrationis eccleſiæ ſolennitate, aut prima expedita miſſa, omnia vexilla, & quęcunque alia ſigna erant, quæ hæc deſignarent & præfigurarent, ſtatim tolluntur, etſi perſeuerent, mendacia ſigna ſunt. Secunda propoſitio ſic probatur. Et primò quidem de cæremonijs. Secundò verò de iudicijs. De cæremonijs quidem. Patet ſic. Nam cum homo ſit vt anima Deo ſeruiat interiori, & ſicut corpus ordinatur in Deum per animam, ita cultus exterior ordinatur ad interiorem. Conſiſtit autem interior cultus in coniunctione animæ ad Deum per intellectum & affectum, ideò ſecūdum diuerſitatem huius coniunctionis exteriores actus diuerſitatem habent. In futura enim beatitudine intellectus humanus intuebitur diuinam veritatem in ſeipſa, & ideò exterior cultus non conſiſtit in aliqua figura, ſed ſolum in laude Dei, ſecundum illud. Eſai. Si gaudium & lætitia inuenitur in ea gratiarum actio & vox laudis. In ſtatu autem pręſentis vitæ non poſſumus diuinam veritatem in ſeipſa intueri, ſed oportet, quòd nobis innoteſcat ſub aliquibus ſenſibilibus figuris, ſicut Dionyſius dicit. 1. capit. De cœleſti Hierarchia. Quæ tamen figuræ diuerſificantur ſecūdùm diuerſum ſtatum humanæ cognitionis. Tempore enim veteris legis neque diuina veritas erat manifeſta in ſeipſa, neque etiam adhuc propalata erat via ad perueniendum ad hoc, vt Apoſtolus oſtendit ad Hebr. 7. & ideò oportebat exteriorem cultum veteris legis non ſolùm eſſe figuratiuum veritatis manifeſtandæ in patria, ſed etiam Chriſti, qui eſt via ducens ad illam patriæ veritatem. vt dicitur Ioan. 13. Sed tempore legis nouæ hæc via manifeſtatā eſt, vnde non oportet hanc præfigurari ſicut futurā, ſed commemorari tanquam præteritam, vel præſentem. Oportet tamen præfigurari veritatē gloriæ, quæ nondum reuelata eſt. Vnde Apoſtolus vt innueret differentiam veteris & nouæ legis dicit legem eſſe vmbram futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum. Ad Hebræ. 10. vt videlicet oſtēdat, quòd minus appropinquat ſtatus veteris legis ſtatui gloriæ, quam ſtatus nouæ legis, quæ non ſolum vmbra eſt, ſed imago gloriæ. Si enim diuina proponerentur nobis ſine ſenſibilibus figuris, non poſſet humanus animus ea capere. habet enim ſe ad diuina, ſicut oculus Nycticoracis ad lumen ſolis. vt dicitur. ſecundo, Metaphyſices In particulari verò oſtendere per quem modum cæremoniæ veteris legis erant figuratiuæ, & Chriſti & gloriæ, nō eſt præſentis ſpeculationis Sed ſi quem delectat hæc videre, legat ordinariā gloſſam, & maximè ſuper Exodum, & Leuiticum, & doctrinam Sācti Thomæ. Prima Secundæ. quæſt. 112. per 4. artic. Vltimò de præceptis etiam iudicialibus certū eſt, quòd figuralia ſunt, quia ſicut Apoſtolus dicit. 1. ad Corinth. 10. Omnia in figura cōtingebant illis. Vnde & Auguſt. dicit cōtra Fauſtum. Quia populus Iudęorum erat electus à Deo ad hoc, ꝙ ex eo Chriſtus naſceretur, oportuit totū illius populi ſtatū eſſe propheticum & figuralem, vnde & iudicia, & bella illius populi exponuntur myſticè, nō autem bella vel geſta Aſſyriorum vel Romanorum, quanuis longè clariora fuerint: Sciendum tamen, quòd inter

cæte-

cæremonias & iudicia legis hoc intereſt, quòd cæremoniæ primò & per ſe inſtitutæ ſint ad figurandum aliquid pertinens ad cultum Dei, & myſterium Chriſti: vnde in multis cæremonijs haberi non poteſt ratio naturalis, ſed ſolùm ad figurandum inſtitutæ eſſe videntur. cuiuſmodi eſt, quòd nullus veſtiri debet veſte, quæ ex lana linoq́, contexta eſt: vel quòd hœdus edi non debet in lacte matris. Iudicialia verò præcepta ſunt figuralia nō primò & per ſe, ſed ex conſequēti. Nō enim ſunt inſtituta principaliter ad aliquid figurandum, ſed ad ordinandum ſtatutum illius populi ſecundum iuſtitiam & æquitatem. Ex conſequenti tamen aliquid præfigurabant, inquantum ſcilicet totus ſtatus illius populi, qui per huiuſmodi præcepta diſponebatur, figuralis erat. Et hæc differentia eſt maximè notanda, quoniam ad ea, quæ dicenda ſunt, eſt ſummè neceſſaria. ¶Quæri etiam poteſt. 32. Vtrùm poſsit per auctoritates oſtendi legem quantum ad cæremonias & iudicia mutatam eſſe & ceſſauiſſe. Ad quod reſpondendum eſt quòd ſic. Et primò inducentur auctoritates noui teſtamenti. Secundò auctoritates iuris humani poſitiui. Tertiò teſtamenti veteris teſtimonia in mediū adducentur, vt & contra hæreticos & contra Iudæos huiuſmodi veritas infallibilis habeatur. Et de auctoritatibus noui teſtamenti primò ad propoſitum inducitur auctoritas Pauli Hebræ. 7. dicentis. Tranſlato ſacerdotio, neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat. Super quem locum Auguſtinus dicit. Quia enim ſimul, & ab eodem & ſub eadem ſponſione vtraque delata ſunt: quod de vno dicit, neceſſe eſt, vt de altero intelligatur. Sed ſacerdotium euidens eſt tranſlatum eſſe ab Aarō ad Chriſtum, iuxta illud, Tu es ſacerdos in æternum ſecūdum ordinē Melchiſedech. Pſal. 109. Ergo & lex tranſlata eſt. Non autem transfertur lex, niſi per eius mutationem & ceſſationem: ergo lex ceſſauit, & mutata eſt, & per conſequens cæremoniæ & iudicia quia ex ſola legis inſtitutione vim habent, ceſſarunt. Item Apoſtolus eodem capit. ſic dicit; Reprobatio quidem fit prioris mandati propter eius infirmitatem, & inutilitatem. nihil enim ad perfectū adducit lex: ſed lex, quæ te probata eſt, ceſſauit: ergo mandatum prius, id eſt, lex vetus quantum ad ea, quæ ex ipſa lege vim habēt, ceſſauit, & mutata eſt. Item Apoſtolus in eadem epiſtola capit. 5. inducens auctoritatem Hieremiæ, ſic dicit. Dicens autem nouum, veterauit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt. cōſequens eſt, quòd tempore Chriſti interierit & mutata ſit. Præceſsit quippe Hieremias Chriſtum annis ferè ſexcentis & quadraginta. Et præterea Apoſtoli in Concilio generali Hieroſolymis congregato ita ſtatuerunt, Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis nihil vltra imponere vobis oneris, quam hæc neceſſaria, vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, ſanguine, ſuffocato, & fornicatione. Act. 15. ergo exceptis his quatuor quantum ad alia ceſſauit lex, & mutata eſt. Vtrùm autem quantum ad hæc prohibita adhuc duret lex, dicetur infrà. Quintò Apoſtolus qui non à ſeipſo, ſed Spiritu ſancto inſpiratus loquebatur, ſic ait Gal. 5. Si circūcidamini, Chriſtus vobis nihil prodeſt. Sed hoc non eſſet, ſi circuncisio adhuc obligaret, & haberet vim. ergo ceſſauit, & per conſequens omnes aliæ cæremoniæ, quæ circuncisionem tanquam ianuam ſupponebant. Sextò Apoſtolus eodem cap. inquit. Qui in lege iuſtificamini, à gratia excidiſtis. Glo. Id eſt, qui in obſeruatione legalium quæritis iuſtificari, putantes non ſufficere vobis fidem Chriſti ad ſalutem, excidiſtis à gratia Dei, & per conſequens blaſphematis, iudicantes illum impotētem. Hæc ibi. Sed hoc propterea eſt, quia lex ceſſauit: ergo mutata eſt, & abrogata. Septimò Apoſtolus ipſe Gala. 4. ſic dicit. Dies obſeruatis, & mēſes, tempus, horas, & annos: timeo vos, ne fortè ſine cauſa laborauerim in vobis. Gloſſ. Dies obſeruatis, ſcilicet, apud Iudæos celebres, & quartamdecimam diem menſis primi, & ſabbata & menſes, id eſt, feſta Calendarum, de quibus nu. 19. 1. Regum. 20. 4. Reg. 4. Vel dies obſeruatis Neomeniæ, ſcilicet, de quibus Pſal. 55. & Eſaiæ. 1. & tēpora, id eſt, tempus egreſsionis de AEgypto menſe primo, & tempus liberationis Iſaac menſe ſeptimo, de quibus Exo. 12. Leuit. 23. Num. 25. & 29. Et annos, id eſt, ſeptimū annū, qui dicebatur remiſsionis. Exod. 21. & Deutero. 15. & annum quinquageſimum. Leuit. 15. timeo ne fortè ſine cauſa, id eſt, inutiliter, laborauerim in vobis. Gloſſ. prædicando vobis fidem Catholicam, quæ non proficit dicto non iudaizantibus. hoc autem non eſſet niſi propter legis reuocationem: ergo lex reuocata & mutata eſt. Item Chriſtus in paſsione ſua, cùm eſſet prope vt ſpiritum patri traderet, ſic dicit, vt Ioannes refert cap. 19. Cōſummatum eſt, id eſt, myſterium paſsionis & redemptionis humanæ perfectum eſt, & conſummata eſt lex, quę ipſius figura erat. Patet ergo ex nouæ legis teſtimonijs legalia iam ceſſaſſe, & euacuata fuiſſe. In iure etiam humano inueniūtur auctoritates, quibus legem ceſſaſſe, & abolitā eſſe probatur. Statutum eſt enim ab Innocentio. 3. & habetur in cap. maioris extra de ap. Abſit enim, vt in illam damnatam hæreſim incidamus, quæ perperam affirmabat legem cum Euāgelio, & circuncisionem cum baptiſmo ſeruandam. Sed propterea lex non ſeruatur cum Euāgelio, quia abrogata eſt. Ergo ceſſauit, & abolita eſt. Secundò, in Concilio generali ſic ſtatutum eſt, ſicut legitur in capit.

Digitized by Google

cap. quidam. de Apoſta. Quidam, ſicut accepimus qui ad ſacri vndam baptiſmatis voluntariè acceſſerant, veterem hominem omnino non exuit, & nouo perfectius indut, cũ prioris ritus reliquias retinẽs, Chriſtianæ religionis decorem tali commixtione confundat. Cum autem maledictus ſit homo, qui terram duabus vijs ingreditur, & indui veſte non debeat lino lanaque contexta; ſtatuimus, vt per prælatos eccleſiarum talis obſeruãtia veteris ritus omnino compeſcatur: vt quos Chriſtianæ religioni liberæ voluntatis arbitrium obtulit, ſalutiferæ coactionis neceſsitas in eius obſeruatione conſeruet: cum minus malum exiſtat viã Domini non agnoſcere, quàm poſt agnitã retroire. Hæc ibi. Ecce quòd eccleſia priores ritus ſeruare prohibet poſt receptum baptiſmum. Ex quo luculenter apparet, legem ceſſaſſe, & renocatam fuiſſe Tertiò à Bonifacio. 5. ita ſtatutum eſt. Contra Chriſtianos, qui ad ritum tranſierint vel adierint Iudæorum, erit tanquam contra hæreticos procedendum. in cap. contra Chriſtianos. de hæret lib. 6. Sed non procederetur contra tales tanquam contra hæreticos, ſi lex adhuc maneret: ergo mutata & reuocata eſt. Et confirmatur. Quia vt Iſidorus dicit lib. 5. Etymologiarum. cap. 5. Et Gratianus recitat in cap. quidam. 24. quæſtio. 3. inter hæreticos computantur Nazaræi & Ebionitæ quia legem ad literam ſeruabant: hoc autem nõ eſſet, ſi lex manſiſſet. Vnde neceſſariò conuincitur, legem ceſſauiſſe, & mutatam fuiſſe. Hæc autẽ mutatio teſtimonijs veteris legis probatur. Nam & ab eodem Deo prænũtiata & prophetata fuit. Dicitur enim Hieremiæ 31. Ecce dies venient dicit Dominus, Et feriam domui Iſrael & domui Iuda fœdus nouum, non ſecundum pactum quod pepigi cum patribus veſtris. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Iſrael. Dabo legem meã in viſceribus eorum, & in corde ſcribam eam. Ex quibus verbis habetur primò, quòd lex & pactũ nouum feriendum erat. Vnde apparet, quòd fœdus antiquum ceſſaturum erat. Secundò, quòd fœdus nouũ dignius eſſet fœdere antiquo in hoc ſcilicet, quia lex noua ſcribenda erat in corde, lex vetus in tabulis. Ex quo colligitur, maiorem fore ſtabilitatem eius, quàm veteris. Item Dominus, quaſi prænuntians ceſſationem legis, & inutilitatem cæremoniarum & ſacrificiorum eius, ſic dicit Eſaiæ. 1. Quo mihi multitudinem victimarum veſtrarum dicit Dominus? Plenus ſum. Holocauſta arietum & adipem pinguium, & ſanguinem vitulorum & hircorum nolui. Cùm veniretis ante conſpectum meum, quis quæſiuit hæc de manibus veſtris, vt ambularetis in atrijs meis? Ne offeratis vltrà ſacrificium fruſtra, incenſum abominatio eſt mihi. Neomenias, & ſabbatum, & feſtiuitates alias non feram. Calendas veſtras & ſolennitates veſtras odiuit anima mea. Ecce vbi Dominus quaſi expreſsè reuocat cæremonias legis quaſi inutiles, & infructuoſas. Item Malach. 1. traditur, poſtquam dictum eſt reprobatione ſacrificiorum veteris legis, Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Ex quibus manifeſtè patet ſacrificiorum legis veteris reprobatio, & vocatio gentium, & inſtitutio nouæ oblationis mundæ, qualis eſt oblatio eccleſiæ Catholicæ. Et confirmatur, quia Rabbi Moyſes AEgyptius, vir inter Hebræos non mediocris auctoritatis in ſua expoſitione ſuper librum Canhedrin. cap. heledu. dicit, quòd omnis lex, quam quis adducit in ſeculo veteris legis, vana eſt reſpectu legis Meſsiæ. Hæc ille. Ex quibus dictis duo patent. Primum, quod lex vetus habuit ſecundum, id eſt, durationem terminabilem. Seculum enim eſt duratio rei periodo terminata; ſecundum quòd lex vetus erat vana reſpectu legis Meſsiæ, & per conſequens ea adueniente, ceſſare debuerat, & abrogari. Item Rabbi Moyſes in ſuo Deutero. lib. de iudicibus. tit. De regibus. cap. 12. dicit, Non eſt inter iſtud ſeculum & tempus Meſſiæ, niſi ſubiectio regnorum. Vbi ſeculum appellat tempus legis, diſtinctum à tempore Meſsiæ. Vnde patet, quòd lex vetus duratura erat vſq; ad Meſsiam, quo adueniente, alia lex inſtituenda erat, & illa ceſſatura.

¶ Quoniam quæ præ oculis ſunt melius percipiũtur: ſcirequè oportet formam & praxim quã ſeruant Domini inquiſitores in degradatione Epiſcopi & cæterorum Clericorũ ex Pontificali Romano deſumptã hic tranſcribere neceſſarium & vtile fore duximus.

Degradatio ab ordine Põtificali.

SI degradandus ſit Archiepiſcopus Pontifex degradator aufert ab eo Pallium ſic dicendo. Prærogatiua Pontificalis dignitatis, quæ in Pallio deſignatur, te exuimus: quia male vſus es ea.

¶ Deinde vel ſi degradandus ſit epiſcopus tãtum. Pontifex degradator amouet ei Mitram dicendo:

Mitra:

Mitra Pōtificalis dignitatis videlicet ornatu: quia eam male præſidendo fœdaſti: tuum caput denudamus. Deinde vnus ex miniſtris tradit degradando librum Euangeliorum quem Pontifex degradator aufert de manibus degradandi dicens. Redde Euangelium: quia prædicandi officio: quo ſpreta Dei gratia te indignum feciſti: te iuſtè priuamus. Deinde Pontifex degradator amouet annulum de digito degrandandi ſic dicēs. Annulum fidei ſcilicet ſignaculum: tibi digne ſubtrahimus: quia ipſam ſponſam Dei eccleſiam temere violaſti. Tum vnus ex miniſtris tradit degradando in manus baculum paſtoralem: quem mox Pontifex degradator tollit de manibus degradandi dicens. Auferimus à te baculum paſtoralem. vt per inde correctionis officium quod turbaſti non valeas exercere. Deinde extractis ſibi per miniſtros chirothecis. Pontifex degradator abradit degradando Pollices & manus leuiter cum cultello aut vitro dicens. Sic ſpiritualis benedictionis de libutionis myſticæ gratia: quantum in nobis eſt te priuamus vt ſanctificandi & benedicendi perdas officium & effectū. Poſthæc Pontifex degradator cū eodem cultello aut vitro abradit leuiter caput degradandi dicens. Conſecrationem & benedictionem ac vnctionem tibi traditam radēdo delemus; & te ab ordine Pontificali quo inhabilis es redditus abdicamus. Tum degradando per miniſtros extrahuntur ſandalia.

Degradatio ab ordine Preſbyteratus.

Miniſtri tradunt in manus degradandi calicem cū vino & aqua, ac patena & hoſtia quem Pontifex degradator aufert de manibus degradādi dicens. Amouemus à te quin potius amotam eſſe oſtendimus: poteſtatem offerēdi Deo ſacrificium: miſſamq́; celebrandi tam pro viuis quam pro defunctis. Deinde Pontifex degradator abradit leuiter cū cultello vel vitro pollices & indices vtriuſque manus degradandi dicens. Poteſtatem ſacrificandi, conſecrandi: & benedicendi: quam in vnctione manuum & pollicum recepiſti: tibi tollimus hac raſura. Quo dicto Pontifex degradator accipit caſulam ſiue planetam per poſteriorem partem capatij & degradandum exuit dicens.

Degradatio ab odinibus ſacris.

Veſte Sacerdotali charitatem ſignāte, te merito expoliamus: quia ipſam & omnem innocentiam exuiſti. Tum Pontifex degradator aufert à degradando ſtolam dicens.

¶Signum domini per hanc ſtolam ſignatum, turpiter abiiciſti. ideoq́; ipſam à te amouemus: quē inhabilem reddimus ad omne ſacerdotale officium exercendum.

Degradatio ab ordine Diaconatus.

Miniſtri tradunt degradando in manus librum Euangeliorum quem Pontifex degradator tollit de manibus eius dicens.

Amouemus à te poteſtatem legendi Euangelium in eccleſia Dei: quia id non competit niſi dignis. Tum Pontifex degradator exuit degradandum dalmatica dicens.

Leuitico ordine te priuamus: quia tuum in eo miniſterium non impleuiſti. Deinde Pontifex degradator amouet degradando ſtolam de humeris proiiciens eam poſt tergum dicens.

Stolam candidam quam acceperas immaculatam in conſpectu Domini perferendam: quia non ſic cognito myſterio exemplum conuerſationis tuę fidelibus præbuiſti vt plebs dicata Chriſti nomine: poſsit exinde imitationem acquirere: iuſte à te amouemus: omnem Diaconatus officium tibi prohibentes.

Degradatio ab ordine Subdiaconatus.

Miniſtri tradunt in manus degradandi librum Epiſtolarum quem Pontifex degradatòr de manibus illius accipit dicēs.

Auferimus tibi poteſtatem legendi epiſtolam in eccleſia Dei: quià hoc miniſterio indignus es redditus. Tum Pontifex degradator exuit degradandum tunicella dicens.

Tunica ſubdiaconali te exuimus: cuius cor & corpus timor domini: caſtus & ſanctus in ęternū permaneus: non conſtringit. Deinde Pōtifex degradator accipit à degradando manipulum dicens.

Depone manipulum quia per fructus bonorum operum quos deſignat: non expugnaſti ſpiritalis inſidias inimici. Tum Pontifex tangens amictum degradandi dicit.

Quia vocem tuam non caſtigaſti: ideò amictum à te auferimus. Poſthæc vnus ex miniſtris tradit in manus degradando vrceolos cum vino & aqua: ac bacile cum manutergio: ac calicem vacuum cum patena. Tum Archidiaconus tollit de manu degradandi vrceolos cum vino & aqua: ac bacile cū manutergio. Pontifex calicem vacuum & patenā tollit dicens.

Poteſt

¶Poteſtatem inrroeundi ſacrarium tangendi Pallas: vaſa;& alia indumenta ſacra: omneque ſubdiaconatus miniſterium exercendi à te amouemus. Deinde miniſtri exuunt degradandum cingulum: albam, & amictum.

¶Degradatio ab ordine Acolytatus.

VNus ex miniſtris rradit in manus degradando vrceolum vacuum, quem Pontifex degradator tollit de manibus illius dicens. Immunde: vinum & aquam ad Euchariſtiam de cætero non miniſttes. Tum vnus miniſtrorũ tradit in manus degradando candelabrum cum cereo extincto quod Pontifex degradaror accipit de manibus illius dicens. Dimitte perferendi viſibile lumen, officium: qui præbere ſpirituale moribus neglexiſti: ac vniuerſum acolytatus officiũ, hic depone.

¶Degradatio ab ordine exorciſtatus.

VNus ex miniſtris tradit degradando in manus librum exorciſmorum: quem Põtifex degradator tollit de manibus illius dicens. ¶Priuamus te poteſtate imponendi manum ſuper energuminos, & dęmones de obſeſsis corporibus expellendi, omni tibi exorciſtatus officio interdicto.

¶Degradatio ab ordine, lectoratus.

VNus miniſtrorum tradit degradando in manus librum lectionum: quem Poutifex degradator rollit de manibus illius dicens. ¶In eccleſia Dei non legas vlterius: neque canres neque panes aut fructus nouos vllatenus benedicas: quia tuum officium non impleuiſti fideliter & deuote.

¶Degradatio ab ordine hoſtiariatus.

VNus ex miniſtris tradit degradando in manus claues eccleſiæ quas Ponrifex degradarot tollit de manibus illius dicens. ¶Quia in clauibus erraſti claues dimitte: & quia oſtia cordis tui male dæmonibus obſeraſti, amouemus a te, officiũ oſtiarij: vt non percutias cymbalum: non aperias eccleſiam: non ſacrarium: non librum amplius prædicanti.

¶Degradatio à prima tonſura.

POntifex degradator extrahit degradando ſuperpellicium dicens.

¶Authoritate Dei, omnipotentis Patris & Filij & Spiritus ſancti ac noſtra tibi auferimus habitum clericalem, & nudamus te religionis, ornatu: atque deponimus: degradamus: ſpoliamus, & exuimus te omni ordine: beneficio & priuilegio clericali: & velut clericalis profeſsionis indignum: Redigimus te in ſeruitutem & ignominiam habitus ſecularis ac ſtatus. Tum Pontifex degradator cum forficibus rondere incipit: & per barbitonſorem ibidem præſentem totàliter tonderi facit caput degradandi dicens:

¶Te velut ingratũ filium à ſorte Domini ad quã vocatus fueras abijcimus: & coronam tui capitis: Regale quidem ſignum ſacerdotij: de tuo capite amouemus. Propter tui regiminis prauitatẽ. Deinde ſi velit Pontifex dicit. Quod ore cantaſti corde non credidiſti nec opere impleuiſti: ideò cantandi officium in eccleſia Dei a te amouemus. Tũ miniſtri Pontificis exuunt degradatum veſte & habitu clericali: & ipſum induunt habitum ſecularem: Quo facto ſi fuerit talis caſus quòd degradatus iuxta cõſtitutiones Innocentij Papæ tertij tradi debeat curiæ ſeculari. Ponrifex degradator degradatum amplius non tangit: ſed in hunc modum contra ipſum pronunciat dicens.

¶Pronunciamus, vt hunc exutum omni ordine, ac priuilegio clericali: curia ſecularis in ſuum forum recipiat degradatum. Tum Pontifex degradator efficaciter & ex corde: omni inſtantia pro miſerrimo illo derelicto intercedit apud iudicem ſecularem: vt citra mortis periculum: vel mutilationis contra degradatum ſententiam moderetur dicens.

¶Degradatio ab ordinibus ſacris.

DOmine iudex: Rogamus vos cum omni affectu quo poſſumus: vt amore Dei: Pietatis & miſericordiæ intuitu & noſtrorum interuentu precaminum: miſerrimo huic nullum mortis vel mutilationis periculum inferatis. Quo facto miniſtri curiæ ſecularis degradatum ſub ſua cuſtodia recipiunt: & diſcedunt.

obediencia:y muerte la deſobediencia: y deſobedecer los mandamientos a de la ſancta madre yglesia. Y porque la ſentencia de excommunion es arma con que la yglesia defiende ſu libertad:y mantiene y gouierna las aĩas Chriſtianas con juſticia de Dios:y deue ſer mucho mas temida y guardada que otra ſentencia alguna, porque no ay mayor pena que muerte del anima, y aſsi como el arma temporal mata al cuerpo:aſsi la ſẽtencia de excommunion b mata el anima y es llaue de los Reynos de los cielos que encomendo nueſtro

reſctipt.& in cap.quanto.de conſuetud.ait. Obediendum eſt ſuperiori in licitis & honeſtis. nõ autem cum peccato & ſcandalo. Et inde fit, quòd ideò etiam ſubditi regulares non debent in his, quæ contra Deum eſſent, prælato eorum obedire. Innocẽ. in cap. ad aures. de temp. ordi. Panormi. in cap.cûm in eccleſijs. col. 1.de maio. & obedien.& in capit. cum ad monaſteriũ. in colũ. 2. de ſtat.monach. Adde glo.fin. in cap. non in inferenda.23. q.3.& ca. fin. & ibi Cardin. nu.1. ead. cauſa & quæſt.& Felin.in ea. ſi quando.num. 2.de offi.delegat.tex. in.c. inquiſitioni.ad fin.de ſenten. excom. de cuius intellectu agit.Domini.Sotus lib.4.De iuſti.& iur. q.5.art.4.pag.317. Hinc infertur, quod ductum iniuſtè ad mortem,non ſolum Anciani(vulgò Regidores) ſed etiampopulares, poſſunt è manibus iudicis etiam per vim eripere,quia tunc non facit actum iaſtè,nec vt iudex,qui eſt miniſter Dei,ſed tanquam particularis contra rectitudinem rationis & iuris diuini.Exod.20.& humani, & tanquã diabolus, vt aliàs rogatus in quæſtione ſubiecta conſului,& in lectione ordinaria Decreti explicaui in dict.c.non in inferenda.23.q.3.Septimo,veraciter ſine fictione.ad Coloſſ. 3. non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes. Octauò, perſeueranter ſine intermiſsione.ad Philippen.2. Factus eſt obediens patri vſque ad mortem. Nonò, celeriter ſine dilatione.Eſaiæ.8. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant,& quaſi colũbæ ad feneſtras? Vnde S.Bernardus dicit,Verus obediens, neſcit motam,nec mandata procraſtinat,ſed aures parat auditui, oculos viſui,manus operi,pedes itineri, & ſic ſe totum interius colligit,vt imperantis adimpleat exterius voluntatem.

a ¶*Deſobedecer los mandamientos.* Contra Apoſtolĩ præceptum ad Hebræos.13.Obedite præpoſitis veſtris,& ſubiacete eis. Vbi conſtat,quòd obediẽtia præpoſitis præſertim eccleſiaſticis eſt debita. Vnde dicit tx.in ca. omnes. de maio. & obedien. Omnes principes terræ,& cæteros homines, epiſcopis B. Petrus obedire præcipiebat. Per quem tex. Panor.ibi.1.notab.firmat, quod quantuncũque ſit princeps maximus, tenetur nihilominus Epiſcopo loci obedire in his,quæ ad eius officium ſpectãt. Nullus enim Princeps exẽptus eſt de iure cõmuni à iuriſdictione Epiſcoporũ. Vnde Ambroſius Epiſcopus excommunicauit Imperatorem.cap.duo.96. diſtincti. Quo fit,ꝙ excommunicatus quantumcumque rex ſiue alius Princeps ſit,eſt vitandus,ſecundùm formam præſentis legis. Tum, quia communio poſtquàm excommunicatus ab eccleſia repellitur,inducit peccatum.cap.illud. & ibi Innocen.de cleric. excomm.miniſtr.vbi probatur,quòd excommunicatus tenetur alios vitare,aliàs peccat,ſicut alij ſcienter cum eo communicantes.Gabriel in.4.ſenten.diſtinctio.18.quæſtione tertia.dub.5.Nauar. in. ca. cum contingat. pag.168.de reſctip.Ergo cum eadem verſetur ratio,eadem debet eſſe iuris diſpoſitio abſque acceptione perſonarum.c.nouit. de iudi. & per regulam,Quod quiſque iuris alium ſtatuit, eodem iure vti debet.in rub.& nigro.ff.quod quiſq; iur. & ſapientis dicat authoritas,Patere legem,quam ipſe tuleris.cap.cum omnes.& ibi glo. 3. de conſtitutio. Et eſt optimũ pro intellectu & ampliatione huius regiæ conſtitutionis.

b ¶*Sentencia de excommunion.* Nota excommunicationem ſententiam eſſe. Probatur in rubro. De ſententia excom.in decret.& in.6.& Clem. & in cap.ſententia paſtoris.11.quæſtio.3.gloſſ.in cap. biduum.verb.ſub conditione.2.quæſtion. 6.dicit ſententiam excommunicationis ſub conditione latam tenere.Panorm.in cap. ſignificauerunt.numero.11.de teſtib.&in ca.procurationes.num.8. de cenſib. quamuis alias ſententia ſub conditione lata,non valeat,vt eſt tex.in dict. capit. biduum.

ſeñor al Apoſtol ſant Pedro y a ſus ſucceſſores y miniſtros de la ygleſia: y les dio poder de ligar, y abſoluer las animas ſobre la tierra: y porque el mayor quebrantamiento de la fe Chriſtiana es el menoſprecio de la ſancta Igleſia. Porende confirmamos, y aprouamos, y mandamos q̃ ſean guardadas las leyes que ſobre eſta razon hizieron y ordenaron los Catholicos Reyes dõ Alonſo en las Cortes que hizo en Madrid: y el Rey Don Enrique II. en las Cortes que hizo en Toro: y el Rey dõ Iuan primero en las Cortes que hizo en Guadalaſara: por las quales dichas leyes los dichos Reyes nueſtros progenitores: ordenaron y mandarõ que qualquier perſona que eſtuuiere deſcomulgada por denunciacion de los Prelados de la ſancta Ygleſia por eſpacio de treynta dias: que pague en pena cient marauedis de los buenos que ſon ſeyſcientos marauedis de moneda vieja. E ſi eſtuuiere endurecido en la dicha deſcommunion ſeys meſes cumplidos: que pague en pena mil marauedis de la dicha moneda buena: que ſon ſeys mil marauedis de la dicha moneda vieja. E paſſados los dichos ſeys meſes ſi perſiſtiere en la dicha deſcommunion: que pague ſeſenta marauedis de los buenos: cada vn dia: y demas que lo echen fuera de la Villa, o lugar donde biuiere: porque ſu participacion ſea eſcuſada: y ſi en el lugar entrare que la meytad de ſus bienes † ſean cõfiſcados para la nueſtra Camara: y las di-

quem commendat Panormit. in capit. in literis. in fin. de offic. delegat. Socin. in tracta. reg. cum fallent. regu. 369. Ergo eſt ſententia. Sed gloſſ. ibi dicit, q̃ non eſt ſententia diffinitiua, ſed interloquutoria. in verbo. ſententia. glo. in ſumm. verbo. quòd autem. ſecunda. quæſtioni, 1. Quia cùm iudicialiter profertur à iudicè, tale præceptum ſub pœna excommunicationis vim interloquutoriæ habet, iuxta gloſ. in authen. De litigioſis. §. ad excludendas. verb. interlocutionibus. coll. 8. non alibi ſecũdùm Angel. in. l. q agnitis. numero. 2. ff. de except. & in authẽ. de hæred. & falcid. §. illud quoque. vbi vide glo. verb. decreto. Idem Angel. in rubri. ff. de iudi. gloſſ. verbo. ſententiarum. in. l. cum clericis. C. de Epiſcop. & Cleric. Et Alexand. declarat, quæ ſit ſententia interloquutoria, ſeu diffinitiua in rubr. ff. de re iudicat. Et q̃ ſententia excommunicationis ſi iudicialiter proferatur ſit interloquutoria, conſtat, quia non definit negotiũ, ideò q́ue quandocunque reuocari poteſt. vt notat Felin. in rubri. de re iud. num. 15. vbi plures cõcordantias citat. Ludouic. Gomeſ. in. ca. 2. §. ſtatuto. numero. 9. de conſtitu. lib. 6. Et ſic poſſunt intelligi iura, quæ dicunt eam ſententiam eſſe, & interloquutoriam, cum à iudice in iudicio profertur: ſi autem extra iudiciũ appellatur cẽſura, & nõ venit nomine ſentẽtiæ, quia eſt pœna, & non ſentẽtia, ex communi mente relata à Ludou. Gomeſſio vbi ſupra, quo fit, petenti abſolutio-

† La mitad de ſus bienes. Cõcor. l. 4. tit. fin. infr. iſto lib. 8.

lutionem, refuſis expenſis regulariter concedendam eſſe, vt practicatur ex cap. ex parte. de verb. ſigni. Deinde deducitur, quòd extra iudicium datur abſolutio, ſicut & excommunicatio profertur cap. delecto. de ſententia excommu. lib. 6. & ſic impropriè dicitur interloquutoria, cùm ſit de his, quæ incidunt, & emergunt in iudicio interloquutoria ſententia, glo. in Clemen. vnic. de ſequeſtratio. poſſeſ. & fructuum. verb. diffinitiua. vbi latè dicit. Ergo reſolutio ſit, quòd excommunicatio iudicialiter lata dicitur interloquutoria, non diffinitiua: ſi verò extraiudicialiter, dicenda eſt cenſura, ſeu pœna. Et ſic intelligenda ſunt iura, quæ de hac re mentionem faciunt, & capitu. 2. §. ſtatuto. de conſtit. lib. 6. & tex. in præſcoti. & Archidi. in cap. decernimus. 18. diſtinctio. ad fin. ait. Et nota hic contra quorundam opinionem ſententiam excõmunicationis dici ſententiã. ca. ſentẽtia paſtoris. 11. quæſtio. 3. Sic etiam abſolutio. vt 11. quæſtio. 3. cap. 2. vbi de hoc Hug. Dic ſecundùm Tancredum, quòd excommunicatio vel interdictum impropriè dicitur ſententia. Et hoc ideo, quia potiùs punit, quàm finẽ cauſæ imponat. Hactenus verba facit Archidi. & ſunt memoriæ mandanda. ¶ Iuxta præmiſſa quæritur, Quid ſit Excõmunicatio? Goffred. de Trano in ſum. de ſententia excommunic. numero primo. dicit, quòd excommunicatio eſt aliquando à ſacramentis excluſio. Aliquando à communione fidelium ſeparatio. vt. 11. quæſtio. 3. §. euidenter. & 3. quæſt. 4. cap. Engeltrudam. de excep. cap. à nobis. capit. pen. de ſententia excommu. Vel generaliter dici poteſt, quòd excommunicatio, eſt à qualibet licita communione, vel legitimo actu ſeparatio, Vndè Adam fuit excommunicatus ab eſu ligni vitæ. Geneſ. dicente Domino, Videte ne forte ſumat is de ligno vitæ. vt in dict. §. euidenter. & ibi nume. 2. ſpecies excommunicationum declarat. Idem tranſcripſit tacito authore Hoſtienſ. in ſum. eiuſ. tit. §. 1. & §. 2. Diffiniri autem poteſt ſecundum Panor. in rub. extra eod. numero tertio. Excommunicatio eſt cenſura à Canone, vel iudice eccleſiaſtico prolata, priuans legitima communione ſacramentorum, & quandoquè hominum. Et cum hac definitione alios antiquos referens tranſit Felin. in ead. rubr. colum. 2. nume. 2. ad fin. verſicu. Quid ſit excommunicatio. Nicol. Nanus in Polyantea. verbo. Excommunicatio. columna prima. Syluest. in ſumm. verb. Excommunicatio. 1. poſt Angel. eod. verbum capit. in princip. Vel dic, Excommunicatio eſt cenſura eccleſiaſtica à iure vel homine propter crimen, vel contumaciam in ſingulares perſonas lata, eas à communione ſacramẽtorum, & quandoque hominum priuans. Dixi, cenſura, ad denotandum genus. nã ſub hac dictione venit excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum. tex. in cap. quærenti. de verb. ſignifi. notat Ioan. de Lignano in tracta. de cenſura eccleſiaſtica in princ. Ioan. Calderi. de interdicto eccleſiaſtico. colum. 2. num. 3. Ioan. in ſum. confeſſo. lib. 3. ti. 33. quæſt. 219. Angel. Clauaſ. in ſum. verb. Cenſura. Et ſic dictum eſt ſupra, quòd excommunicatio eſt impropriè & ſtrictè ſententia. vt declarant Panorm. & Feli. in rub. de ſenten. excommu. nu. 2. ¶ Dixi, à iure. vt denotarem omnem excommunicationem, quæ fertur à Canone ipſo iure, modò illam inferat Papa, modo legatus ſeu Archiepiſcopus, ſeu Epiſcopus in ſua Diœceſi ſeu prouincia, cùm omnes poſſint eam promulgare iuridicè, cap. 2. de conſti. lib. 6. capit. corripiantur. 23. quæſtione quarta. cap. viſis. 16. quæſtio. 2. Et per illud verbum, à iure, excluduntur omnes, qui non poſſunt ſtatuere, vel facere ius, vt hi excommunicare non poſſint, modo præmiſſo. ¶ Dixi, vel homine eccleſiaſtico. vt adnotaremus, quod iudex aliquando profert ſententiam excommunicationis contra contumaces, vel propter offenſam præteritam, vel quæ in futurũ fieri ſperatur. Syluest. verb. Excommunicatio. 1. not. 1. Et dixi, eccleſiaſtico. vt excluderem ſeculares, quibus tractus ſpiritualium inhibitus omnino eſt. cap. 2. & ibi nota. de iudic. ¶ Deinde dicitur, propter contumaciam, &c. vt explicarem cauſam materialem, ob quam excommunicatio fulminanda eſt: quia ſententia excommunicationis fertur propter contumaciam. cap. ex parte. de verb. ſigni. capit. primo. de iudic. gloſſ. in cap. nemo epiſcoporum. 11. quæſtio. 3. gl. optima in cap. epiſcopi. verb. minimis. 11. quæſtione tertia. cap. ſed illud. 45. diſtinct. ca. tam ſacerdotes, & cap. de illicita. 24. quæſtio. 3. gloſſ. in cap. 1. de iudic. Panorm. in cap. fraternitati. numero primo. de cleri. excommun. miniſtr. & in cap. cùm non ab homine, num. 25. de iudi. vbi inquit, quod excommunicatio eſt pœna contumaciæ, non delicti. vbi vide Barba. num. 87. Quæ contumacia quadrupliciter committi poſſe declarat Richard. de Mediavilla in. 4. ſentent. diſtin. 18 quæſtione ſecunda. articulo tertio. & ſic propter contumaciam quis amittit beneficium dilationis legalis, indultum miſerationis cauſa. Bal. per textum ibi in. l. ſi conſtante. § quoties, ff. ſolut. matrimon. Ratio eſt, quia contumacia eſt delictum, vt ſupra dictum eſt. l. omne delictum. in princ. ff. de re milita. l. contumacia. ff. de re iudic. Felin. in. c. ex parte. num. 27. de conſtit. Iaſo. in. l. ſancimus. num. 20. de iudic. Ioan. Lupus in reper. capit. per veſtras. fol. 66. columna quarta, num. 18. §. gl. ſ. in l. ſi filius. ff. de interrogat. actio. li. 10. titu. 9. part. 1. & non obedire ſuperiori, eſt peccatũ, & inobediẽtia inter mortalia annumeratur à Paul. ad Roman. 1.

mam.1.& 2.ad Timotheum.3.Sanctus Thom. 2. 2.quæſtio.104. articu.primo. & 2. quæſtio.105. articulo primo. Et excommunicatio fertur pro mortali.cap.nemo.11.quæſtione tertia. Ergo contra contumacem. Quo fit, quòd ſi nobilis fuit contumax in comparendo ad iudicis præceptum, vel mulier honeſta, quãuis aliàs ex cauſa ciuili in carcere detineri non poſsit, tamen ex hac rebellione & contumacia detinere poterit iudex inobedientem & contumacem, quia commiſit delictũ. Quod eſt in praxi notandum, vt aliàs conſului cõtra nobilem, qui vendidit rem dotalem, quã mulier vendicauit ab emptore, & emptor egit de euictione contra maritum venditorem, quod ex eo quòd rem alienam vendidit, commiſit delictum tanquam Paganus & plebeius poterit pro debito in carceribus conijci. Et ita obtentum fuit. Et ſic pro contumacia infertur excommunicatio, vt ſupra dictum eſt. Et notat Martinus Nauar. in Manual.confeſſ.capit.27.num.9.quæ inducitur mortem, & loco eius infertur.ca. per venerabilem. ad fin.ibi, in quibus cum aliquid fuerit difficile, vel ambiguum, ad iudicium eſt ſedis Apoſtolicæ recurrendum, cuius ſententiam qui ſuperbiens contempſerit obſeruare, mori præcipitur, id eſt, per excommunicationis ſententiam, velut mortuus à communione fidelium ſeparari qui fil. ſunt legiti.capitulo ſecundo, de maiori.& obedi. ergo nimirum, ſi in carceribus detineatur propter contumaciam, vel aliud delictum, cùm omne priuilegium, & dignitatem tollat peccatum. Et eſt notãdum, quòd contumacia quælibet quantumcunque minima, eſt digna excommunicatione. gloſ. in capitu, duo ſunt. 96. diſtin. ſing. ſecundum Rip. in cap.1.num.29.de iudi.vbi Panormi. numero. 10. Et Cardi. in cap. cùm non ab homine. columna. 1. eiuſdem tit. Barbat. in tract. de teſtibus. 3. part. num.9. Lud. Montaltum in tract. de reprobatio. ſententiæ Pilat. artic.3.num.15. Eſt gloſſ. ſimil. in l. in actionibus. verb. non etiã. ff. de in litem iur. Et eſt notandum, quòd contumacia contrahitur præcedente monitione iudicis, non antè, cùm voce ſit explicandum, & non in mente retinendum præceptum, ad hoc, vt contumax ſit cenſendus, & cum dilatione temporis ſecundum ſubiectam materiam, & qualitatem, & neceſsitatem negotij eſt præceptum faciendum ſub excommunicationis pœna ex officio, ſeu ad partis petitionem. Si tamen à iure proferatur, nulla requiritur noua citatio, ſeu monitio: quia lex, quæ imponit excommunicationem propter factum damnatum, ſemper loquitur, & monet homines ne committant. argum. l. Arriani, C. de hæret. ideò ipſo facto, ſine alia citatione & monitione fuit contumax, & rebellis, ac excommunicatus & ſeparatus à communione eccleſiæ, ſicut primi parentes fuerũt excluſi à Paradiſo deliciarum propter inobedientiam. Geneſ. 3. Et tantũ fuit adhibita declaratio criminis per eorum confeſsionem, & à tempore commiſsi criminis fuit lata ſententia. vt in capit. cùm ſecundùm leges. de hæret. libro ſexto. Non ergo requiritur alia citatio ſeu monitio in excommunicatione lata à iure: quia à tempore promulgatæ legis fuit facta omnibus ſubditis Catholicam fidẽ profitentibus, & ſic cõtumacia & rebellio præceſsit in curſu ipſius, ſicut in ea, quæ ab homine profertur. vt in cap. ſi quis ſuadente. 17. quæſt.4. cap. à nobis. 2. t. de ſententia excommu. ca. vt animarum. de conſti.lib.6. cap. reprehenſibilis. (26. capite in ordine) de appellat. cum pluribus alijs caſibus, quibus quis propter delictum in excommunicationem ipſo iure incidit, de quibus per Goffred. & Hoſtien. in ſumma de ſententia excõmu. glo. in Clem. 1. eod. tit. Ponit. 52. caſus gloſſ. in ſimi. in cap. eo. eod. tit. lib. ſexto. Anchar. in dict. capit. reprehenſibilis. numero primo. Excommunicatio in pluribus caſibus incurritur. & 112. refert Luc. Pen. in l. contra publicam. colum. 4. de re milit. lib. 12. l. 2. titu. 9. part. 1. Et ad præmiſſa quando requiratur vel non monitio in ſententia lata à iure, vel ab homine propter offenſam futuram, declarat Nauar. in cap. cùm contingat. 21. cauſa nullitatis. pag. 2. de reſcript. & in manuali confeſſ. cap. 27. nume. 10. pag. 626. D. Couar. in cap. Alma mater. 1. part. §. 9. de ſenten. excommunic. lib. 6.

¶ Vlterius dixi, in ſingulares perſonas profeſsionem Chriſtianam habentes lata. Per hoc tangitur materialis cauſa circa quam. Nam excommunicatio in hominem Chriſtianum ferenda eſt: nam Iudæus, infidelis, ſeu Saracenus cum extra eccleſiã ſint, & ideò iuxta Apoſtoli dictũ. 1. ad Corint. 5. de his qui foris ſunt, nihil ad nos. cap. Gaudemus. de diuort. excommunicandi non ſunt. Quia qui nunquam fuit in eccleſia, ab eccleſia ſeparari non poteſt, cum priuatio præſupponat habitum præcedentem illius rei, à qua quis priuatur. l. decem, ff. de verborum oblig. cap. ad diſſoluendũ. verſic. Quo circa. de deſponſ. impube. vbi Præpoſit. numero primo. capit. quod verò non formatum. 32. quæſtione ſecunda. l. nominationes. in fin. C. de appel. l. & ideò. ff. de don. inter vi. & vxo. l. 5. §. ſi nec. vbi Iaſo. num. 6. ff. de iur. iur. l. eius qui in prouincia. §. quòd ſi ſtipulatus. verſic. quoniam tunc non poſſent. vbi Paul. numero tertio. ff. ſi cert. pet. Et ita procedit text. in cap. omnis Chriſtianus. 11. quæſtione tertia. Item homo, & nõ vniuerſitas, ſeu Collegium excommunicari debet. Et ideo ferri debet contra ſingulares perſonas, quę culpabiles vniuerſitatis, ſeu Collegij apparuerint. c.

Roma.

Romana.§.in vniuerſitatem.de ſententia excommu.lib.6.vbi latè declaraui Ann.1549.Salmanticæ legendo.Specu.de ſententia excomm.§.1.numero nono.Felinus in cap.dilectæ.num.6.de exceptio.Aretino cap.cum tu.numero primo. de teſtib Boniſa.in Clem.Frequens. num. 16 a. de exceſſ.prælat.Ricard.io.4.ſenten.diſtin.18.artic.5. quæſtione tertia.¶ Dixi,à communione eccleſiæ & fidelium.vt in cap.nihil.& cap.canonica.ibi.& à conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus, quouſq; & c.11.quæſtione tertia.capit.de viduiis 27.quæſtione prima.cap.tam ſacerdotes. 24. quæſtione tertia.cap.ſi quis laicus.11.quæſtio.3.cap. à nobis.de excep. & ibi Anchar. cap. ſicut nobis. de ſententia excommo.gloſſ.in capit.a. de offic. ordi.glo.1. in cap. cùm non ab homine. de iudic. gloſſ.in cap.duobus.iſto tit. de ſententia excommu.l.5.tit.9.part.1.Eſt notandum, quòd duplex eſt excommunicatio, quædam maior, alia verò minor.vt colligitur ex cap.ſi celebrat.de cleri.excom.miniſtran.Illa prohibet hominem a cõmunione ſacramentorum & hominum actiue & paſſiuè,quia nec ipſe poteſt alijs alloqui ſine peccato,nec alij cum eo.vt in cap.illud.de cleri.excommu. miniſtran. & ſupra dictum eſt. nec adminiſtrare ſacramenta ſibi,nec alijs,nec recipere. Et ſi durante excommunicatione celebret miſſam, irregularis efficitur.dict.cap.ſi celebrat.l. 1. tit. 9. part.1.cap.primo. de ſententia excommu. lib. 6. & capitulo primo.de ſententia & iudi.libro ſexto.quæ probant talem irregularitatem a ſolo Papa diſpenſabilem eſſe. De hoc alibi in tracta.irregularitatis actum eſt.Et plura damna incurrit homo propter excommunicationem, quorum vnũ in hac lege.1.exprimitur.aliud in capit.intelleximus.de iudi.& in capit. decernimus. de ſententia excommu.libro ſexto, aliud in dict. cap. ſi celebrat.& in capitulo primo.de re iudi.lib.6.Et a cõtrario explicantur in l.6.vbi Greg Lopez tit. 9. part. 1.Traditur Satanæ, ſi excommunicatio iuſta eſt cap.omnis Chriſtianus.11.quæſtio. tertia. & eo vtitur diabolus,vt homo vti ſolet iumento, ſeu pecore.gloſſ.in cap.audi denique.11.quæſt 3 in glo. 1.quam laudat Panorm. in cap. ſi quis numero tertio.de reb. eccle. non alien. Hoſtienſ. & Ioan.And.in capit. quoniam. de Iudæ. Cui tamẽ eſt glo.ſimil.in capit.plerumque.in gloſ.in verb. & à porcis.2.quæſtione.6. aliud in capit. poſtulaſtis.de cleri. excommu. miniſtrant. vbi collatio beneficij facta excommunicato non valet. Dixi in capitulo primo.de reſc.lib.6.vbi habetur reſeriptum ab excommunicato impetratum inualidũ eſſe extra caſus ibi expreſſos.Et quod excommunicato beneficia conferri non poſſent. Tenet Rebuff.in concordata de poſſeſ.pacificis.num. 205. verſi. Decimoquarto.Sraphile.de literis gratiæ & iuſtitiæ.titu.De vi & effectu clauſula fol.65.col. 2.Nauar.in manua.confeſſo.cap.25. numer. 139. & alibi ſæpe. Item vaſſallus non cogitur durante excommunicatione domini, ei ſeruire. cap quoniam multos.11,quæſtio. tertia, vt habetur in 6. volu.tract.diuerſ.docto.fol.185. num. 37. Quod intellige dominum viſitando, vel cõuerſando,inequitando,in eundo, in cibo, & potu,vel ei curiã faciendo,in quibus omnibus abſtinere debet vaſſallus ab eo,ſicut à cæteris excommunicatis,& ſic non facient ei exercitum, non ibunt cum eo ad bellum,non defendent eum,nec auxilium præſtabunt:tamen tributa, & penſiones, & debita ſoluent,præſertim ſi in obligatione eſt interpoſitũ iuramentum de ſoluendo. Hugut. & Cardin. in cap.nos ſanctorum.art. 2.colum.1.15. quæſtio.6. Item eccleſia non orat pro excõmunicatis, quod in Paraſceue eccleſia pro Iudæis, & Paganis orat, ſed non pro excommunicatis:optimè probat Caietan.in.1. tomo opuſculorum. tract. 19. De excommunicatione quæſtio. vnica. vbi alia plura damna enumerat, quæ excommunicato proueniunt. Item excommunicato non eſt concedenda in integrum reſtitutio,ſecundùm Panorm. Imol. Feli. & Paul. Pariſ.in capit.ſignificauerunt. nume. 44. de exceptio. Petrus Dueñas in tract. regula. cum fallent. regula.270. incipient. Excommunicatus non poteſt. ¶Item etiàm excommunicatus non excuſatur ab his quæ ſunt oneris, ne ex ſua malitia commodum conſequatur. Ideò tenetur dicere horas Canonicas tanquam particularis & ſecretè in modum ſuffragij.Ioan.monach.Innoc. & Ioã. Andr.columna tertia.in capitulo primo. de ſententia excommu.lib.6.glo.in cap.2.de cleri. excommu. minist.& glo.in cap. presbyterum. 28.diſtinctio.in gloſſ.vltim. Quam notabi. dixit Philip.Decius.in cap. intelleximus. columna ſecunda. numero quinto.de iudi.& in capi. cùm inter priorem.columna prima. numero primo. de excepti. Tenet Goffred.in ſumm de cleri. excommu. miniſtrant.§. Eſt autem ſciendum. Hoſti. in ſumma eiuſdem tituli §.1.verſic.excommunicatus.Ioan. Montaigne in tract.de bigamia.quæſtione quinta,num.25.Hierony.Gigas in tract. de penſioni. quæſtione 64.Archiepiſ.Florent.3. par. titu.24. cap.76.columna ſecunda.Angel.verb Degradatio.quæſtio.8.& in verb.Hora. quæſtione tertia. Albert. Troti. lib. ſecundo. de vero & perfect. cleric. capit. 41. num. decimo. Communem dicit poſt Nauar. Couar.in repe.capit.Alma mater. 1.par.§.3. num.8. fol.28. columna prima de ſententia excommu. lib.6.& lib. tertio Variarum reſolut.cap.13.num.8.verſic.12. hinc etiam deducitur. Idem concludit dicẽdum in depoſito & degrada-

gradato, vt ibi per eum in vtroque loco videbis. Facit gloſſ. fin. in cap. dictum. 81. diſtinctione. dicens clericum depoſitum viuere teneri ſecūdum regulam eccleſiæ. quam commend. Philipp. Franch. in capit. degradatio. num. 4. de pœn. lib. 6. ergo pro opinione communi ſuprà adducta Nicol. Plou. in tracta. de horis Canonicis. eandem concluſionem probat in. 1. part. quæſt. 12. & Albertus Ferrari. in tracta. de horis Canoni. nume. 16. Deci. in dicto capitulo. cùm inter. columna. 7. nume. 23. de exceptio. In modum ergo ſuffragij tenetur excōmunicatus horas canonicas dicere tanquam particularis, & ſine communicatione alterius: nam priuatus non debet exercere officium, donec ſit reſtitutus. cap. epiſcopus presbyter. 11. quæſtio. tertia. Et ad idem eſt tex. in cap. ad præſentiam. de appellatio. vbi celebrans ſolemniter diuina non punitur, ſi ante incurſum ſententiæ excommunicationis legitimè appellauit, ex eo quod interim celebraſſe conſtiterit, ſi autem eo. tex. non conſtaret de legitima appellatione à ſententia excommunicationis, puniretur, cùm aduerſus præceptum eccleſiæ id feciſſe appareat. Ea enim, quæ ſunt oneris, propter excommunicationis cenſuram non tolluntur ab excommunicato, ſed tantum ea quæ ſunt honoris, ne ex ſua malitia commodum reportare videatur. Panormi. in capit. intelleximus. numero quarto. de iudi. & iterum in cap. cùm cauſam. num. 9. de iuram. calum. Ideoque quanuis teneatur dicere horas Canonicas, & in hoc grauetur ſub pœna peccati mortalis tanquam ſi non eſſet excommunicatus: ne ſtultus ſit melioris conditionis, quàm ſapiens. Nihilominus durante excommunicatione non facit fructus beneficij ſuos, & tenetur, ſi quos perceperit, ad reſtitutionem, cùm à communione eccleſiæ ſit priuatus, meritò & ab eius commoditatibus erit ſeparandus text. vbi Panormi. in cap. paſtoralis. §. verum. num. 18. de appellatio. gloſſ. vlti. ad fin. in cap. ſtudeat. 50. diſtinctio. Robert. Maranta. in ſpecul. aduocat. pag. 589. in 6. part. §. ſecundus actus principalis qui emergit in hac vltima parte iudicij eſt appellatio. num. 168. verſi. Item. poteſt iudex. Et Hieronymus Gigas. de penſionibus eccleſiaſticis. quæſtio. 64. in princ. Archiep. Florent. 3. part. tit. 24. cap. 76. columna tertia. Paludan. in 4. ſenten. diſtinction. 58. quæſtio. 4. columna ſecunda. Card. in cap. perpendimus. colum. 31. de ſenten. excommu. l. 31. & ibi Grego. Lopez. tit. 9. part. 1. Excommunicatus nil nomine eccleſiæ poſsidere poteſt. ca. ſi quis presbyter. 7. quæſtione prima. Tradit Couarru. lib. 3. Variarum reſolut. cap. 13. nume. 8. verſic. Duodecimò hinc etiam deducitur. Sed vt pleniorem declarationem habeamus in iſto puncto practicabili faciamus aliquas concluſiones, quarum prima ſit.

¶ Iuſtè excommunicatus redditus beneficij amittit, nec ceſſante excommunicatione eos recuperabit. Gloſ. percipienda in. l. inter quos. §. damni. ff. de dam. infect. gloſſ. in cap. paſtoralis. §. verum de appellat. vbi Hoſtien. Henric. Panor. Collectari. num. tertio. Franch. & Deci. text. in. l. cum allegatis. C. de re mil. lib. 12. & ibi Rebuff. l. 31. tit. 9. par. 1. & eſt opinio cōmuniter recepta. In tā tum locum habet, quòd quanuis ſuſpenſo à beneficio propter crimē ex redditibus beneficij, alimēta ſint miniſtranda, ne is cogatur mendicare, grauatus inopia, in opprobrium ordinis clericorum ex glo. & docto. in dict. §. verum. & glo. in capit. cùm Vitonienſis. verb. admiſerant. de elect. Panor. in cap. Apoſtolicæ. columna tertia. & Felin. num. 9. de exceptio. qui intellexit hoc locum habere, niſi clericus ſuſpenſus fuerit propter contumaciam: tamen excommunicato nihil ex redditibus eccleſię datur, etiam ſi is egenus & pauper ſit, cùm in eius poteſtate ſit, ſe retrahere ab excommunicatione, quæ medicinalis in obediente eſt. Glo. & communiter doctor. in dict. §. verum. Couar. lib. 3. Variarum reſolutio. cap. 13.

¶ Secunda ſit concluſio. Fructus benefitij excommunicato iniuſtè ſunt illi reſtituendi, probata iniuſtitia, ex mente præmiſſorum Doctorum. l. 31. tit. 9. part. prima.

¶ Concluſio tertia erit. Fructus medio tempore percepti excommunicato iuſtè ſequuta abſolutione minimè ſunt reſtituendi, niſi expreſſe in ſententia Papæ fuerit expreſſum quòd ei reſtituantur argum. cap. quanuis. & quæ ibi latè dixi legendo Salmanticæ de teſt. lib. 6. gloſſ. in capit. ſuper cauſa. 2. quæſt. quinta. & ita procedit gloſ. in cap. cōtumaces. 50. diſtinctione. vbi latè per Prępoſit. Alexan. Ioan. Copum in tract. de fructibus vlti. part. cap. 5. num. 2.

¶ Concluſio quarta. Circa fructus, qui diſtributiones quotidianæ dicuntur, de quibus dixi remiſsiuè in. l. 8. in gloſſ. 2. titulo ſecundo. libro primo. ſupra per extrauagan. Cùm nōnullæ. de præben. inter communes eſt, talis fructus eccleſiaſtici deputati intereſſentibus diuinis officijs tātum, præſentibus tantùm ratione intereſſentiæ ſtatim acreſcunt, & ideo excommunicato non reſtituentur, qui præſens illis non fuit. gloſ. in clementina ſecunda. de vita & honeſta. cleri. verb. Suſpenſus quæ ait, fructus tales acquiri eccleſiæ. Ad idem glo. in clementina ſecunda. verb. pars dimidia. de ætat. & qualit. Limita tamen, niſi excommunicatio eſſet iniuſta, & per excommunicatum nō ſtetiſſet; quominus abſolutus eſſet, nec mora ei poſſet imputari in petenda abſolutione, & damna eſſet proteſtatus ob grauamen, quia id per eum nō

ſtat, ac

ſtat, ac proinde cùm ſit abſque culpa, nō eſt ei imputandum, nec alij ſua iactura ſunt reficiendi. Faciunt quæ in ſpecie huius declarationis ſcribunt Præpoſit. Alexandri. in dicto capitulo. contumaces. 50. diſtinct. ſum. Piſana. verb. Excommunicatio. colum. 21. verſicu. Clericus excommunicatus. ¶ Aduertendum tamen eſt, quòd iniquè excommunicatus tunc demum quotidianas diſtributiones exigere poterit, cum eo tempore, quo excommunicatio iniuſta in eum fuit lata, præſens erat in loco beneficij ſui, eratque ſolitus diuinis officijs ante impedimentum excommunicationis adeſſe non aliàs, ſecundùm Felin. in capitu. apoſtolicæ. numero. 12. de exceptio. Couar. libro tertio. Vari. cap. 13. quamuis contrarium teneat Dominic. in dicto capit. contumaces. 50. diſtinctio. Cuius opinio vera eſt in eo, qui ante excommunicationem non conſueuerat diuinis officijs adeſſe, is enim nequaquā habebit quotidianas diſtributiones eius tēporis, quo iniquè fuerit excommunicatus: quia cùm antè non accedebat ad eccleſiam, nec lucrabatur quicquam, ita eſt præſumendum durante præmiſſo impedimento idem facturum. capit. ex ſtudijs. de præſumptio. Sed ſi non acceſſiſſet, nullum emolumentum, nec intereſſe conſequi poſſet. Ergo & in ſpecie propoſita. Et eſt optima declaratio in actu practico, & ſæpe contingere ſolet ideò memoriæ commendandum iure optimo cenſeo. ¶ Eſt etiam aliud incommodum, quòd quamuis excommunicatus non percipiat fructus beneficij, tenetur tamen ad onera ipſius perſoluenda, vt ad ſolutionem penſionis, & ſubſidij, ex mente Bart. Alberi. Angel. & Paul. Caſtrenſ. qui hoc prænotare videntur in. l. inter quos. §. damni. contra glo. ibi. ff. de dam. infect. & contra Bald. in. l. fina. columna prima. C. de bon. aut. iud. poſſ. tenet expreſſe Couar. vbi ſuprà. cap. 13. fol. 225. colum. 1. poſt Hierony. Gigant. quæſtione. 64. Sed tamen pro rata fructuum, cum ſit onus reale, tenebitur ſoluere percipiens fructus, nō excommunicatus, cùm ex fructibus beneficij, quis teneatur ad ſoluendam pēſionem & ratione beneficij, ſuper quo impoſitum eſt tale onus, & ſic non debet extendi ad propria bona excommunicati, quæ ſeorſum à beneficio poſsidet quocunque modo, tum etiam ex capit. quia diuerſitatem. de conceſſ. præben. quæ Cuman. inducit pro hac ſententia in dict. l. vlti. quem refert, & veriorem opinionem exiſtimat eſſe Couar. vbi ſuprà. Quam glo. Bald. Cuma. & alij probarunt, quam ipſe ſemper probandam cenſui, reiecta Bart. & aliorum cenſura, de quibus ſuprà. ¶ Item quamuis hodie ante denunciationem factam ſpecialiter & expreſsè quis non teneatur vitare excommunicatum, vt cautum eſt in extrauagant. Ad vitandum ſcandala. in pragm. ſanctiſ gallicana. impreſſa. fol. 203. columna prima. tamē ipſe excommunicatus cum alijs communicando peccat, quia in hoc non releuatur, vt ibi habetur, ſubijciens, Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu prohibitos non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet ſuffragari. De improbitate enim ſua, vt ibi verbo. releuare, ait Coſmas Guimier, non debet commodum conſequi. l. itaque fullo. ff. de furt. Ergo ſicut ſuprà dictum eſt quod peccat, & hodie peccauit communicando alijs, ſiue publicus, ſiue ſecretus ſit excommunicatus. Tum, quia facit contra præceptum ne cum alijs communicet, & ſua communicatio alijs noceat. cap. pia. de exceptio. libro ſexto. Tum etiam ex Innocen. in cap. illud. per tex. ibi. de cler. excomm. miniſtr. & ibi ſenſit gloſſ. vitari. Panorm. in cap. exceptionem. num. 28. de exceptio. & in cap. nulli. numero tertio. de ſententia excommu. & in capit. ſi quis presbyter. nume. 9. cod. titul. Nauar. in cap. cum contingat. verſicu. Sextò infertur. pagin. 109. de reſcrip. Archiep. Florenti. 3. part. tit. 25. capitulo ſecundo. §. 2. Gabriel in. 4. ſenten. diſtinctio. 18. quæſtio. 3. dubio. 5. Sum. Piſana. verb. Excommunicatio. 1. fol. 8. columna ſecunda. ¶ Eſt alius effectus, quòd excommunicatus non poteſt facere teſtamētum, ſecundum Paul. Caſtren. in. l. is cui lege. numero ſecundo. ff. de teſtament. Et quòd ita ſit intelligēda ſententia Archidia. in capitulo primo. de exceptio. lib. 6. tenentis excommunicatum teſtari nō poſſe, nēpe de publico & denunciato, aliàs enim actiuè & paſsiuè habet teſtamenti factionem ſecundum communem, teſte Io. Dilecti Durantis in arte teſtandi. titu. De his qui non habent teſta. factio. cautela. 10. numero primo. Sed tamen dic, quòd excommunicatus & denunciatus poterit teſtari ſecūdum communem, teſte Areti. in. l. ſi quæramus. numero tertio. De teſtam. Felin. in capit. ad probandum. numero primo. De re iudic. Vtrū autem teſtari queat, eſt videndus Card. in capitul. veritatis. de dolo & contu. & in repet. capi. perpendimus. de ſententia excommu. remiſsiuè per Cæſarem Lamberti. de iure patrona. folio. 62. columna ſecunda. numero primo. vbi tractat quæ ſint permiſſa vel prohibita excommunicatis. Innoc. tenet poſſe in capit. cum ex voluntate. dicit communem & Barba. in clem. excommunicationis. num. 21. de exceptio. & Philippus Franch. in rubri. de teſtamen. libro ſexto. num. 32. quæſt. 16 Guiliel. Benedict. in repet. cap. Raynutius. verb. mortuoque teſtatore. t. de teſtamen. num. 289. Deci. in capit. intelleximus. columna ſecunda. numero quarto. de iudic. Optimè Ioann. de Lignia no in tract. De cenſura eccleſiaſtica. §. 16. numero primo. in. 9. volu. tracta. diuerſorum. fol. 299. ſecū

Digitized by Google

dum impreſsionem Lugdunenſ. An. 1544. Doct. Couar. in rubri. de teſtamen. 2. part. numero. 18. Probatur. Nam edictum de teſtamentis, eſt prohibitorium, id eſt, quòd omnes admittuntur, qui expreſſa legis prohibitione non inueniuntur excluſi. l. 1. C. de ſacroſanct. eccle. §. fin. Inſti. quibus non eſt permiſſ. face. teſtam. l. ſi quæramus. ff. de teſtamen. Excommunicatus etiam denunciatus non reperitur prohibitus, ergo non eſt excludendus à teſtamenti factione. Plures effectus, quos inducit excommunicatio, explicat Ioann. Lignan. in tract. De cenſura eccleſiaſti. §. 25. & Nicol. Ploui. de excommunicatio. §. de ſecundo. ſcilicet de effectu excommunicationis. Item excommunicatus eſt infamis. Ludoui. Roma. ſingul. 675. & 682. Tiraquel. de vtroque retract. libro primo. glo. 9. §. 1. num. 271. fol. 90. columna prima. ¶ Quæri ſolet, Vtrùm excommunicatus cenſeatur quis, ſi iudex ei dicat ſub excommunicationis pœna hoc facias, vel non facias? In quo dubio plures cenſent comminationem, & non excommunicationem ex his verbis inferri. vt eſt glo. in cap. Salonitanæ 63. diſtinctio. & gl. in cap. 2. de matrimonio cont. contra interdict. eccle. glo. in capi. vni. de ſagitta. glo. in cap, relatum. in gloſſ. fin. de iur. patro. quæ probat prædictum præceptum factum à iudice ſub pœna excommunicationis non inducere excommunicationem, ſed comminationem, ideo opus erit noua excommunicationis cenſura. glo. in cap. ſicut tuis. de ſimoni. gloſſa. in capitul. cum eſſes in glo. fin. de teſtament. Panormi. in capitu. clericis. numero quarto. ne clerici vel monach. Idem in capitulo primo. nu. 11. de locat. Sylueſt. Prieri. in ſumm. verb. Excommunicatio. 1. quæſtio. 8. Et eſt verior ſententia ſecundùm Ioann. in ſum. Confeſſo. libro ſecundo. titu. 4. quæſtion. 2. & lib. 3. tit. 33. quæſtion 69.

¶ Quã concluſionem intelligas, niſi cõſtaret de voluntate iudicis proferentis eſſe in contrarium, ſecundum quam regulari oportet valor cenſuræ, & vinculum excommunicationis, ex mente ſummæ confeſſoris in locis præcitatis: Et Angel. in verb. Excommunicatio. 2. §. 8. glo. optima & cõmuniter recepta in capi. Apoſtolicæ. de cleri. excom. miniſtr. notanda ſecundùm Ióann. Lup. in rep. cap. per veſtras. §. 18. numer. 23. de dona. inter vi. & vxor. Præpoſit. in capit. ſin. numer. 6. diſtinctio. 18. colum. ſin. vbi dixit communiter receptã Facit. l. non omnis. ff. ſi cert. pet. quòd actus agentium vltra eorum voluntatem non valent. Præterea ex hoc annotandum erit, quòd ſi excommunicatio lata fuerit contra aliquem debitorem niſi ſatisfecerit creditori intra certum terminum, quòd creditore volente vt intra illum non ſoluat, eo elapſo, nõ erit excõmunicatus, & cenſebitur prorogatio facta ex iudicis permiſsione, quia fuit ſecundum intentionem partis fulminata. Panormi. in capi. præterea. 2. columna ſecunda. numero. 4. de appell. & ibi Cardinal. Idem Cardinal. in clementina prima. §. nos itaque. quæſtione quinta. num. 18. de iure iur. Syluest. verb. Excommunicatio. 2. verſi. 13. Panormi. in capitulo primo. numero. 7. de locat. De hoc latiùs dixi in capitulo ſecũdo. de mutu. peti. Declaratur ſecundo. quando Iudex profert excommunicationem ſub conditione, nempe dicendo, Excommunico omnes, qui arma portauerint, vel ordines furtiuè ſuſceperint quia contra faciendo erit rebellis excommunicatus. gloſſ. in cap. vni. de ſagitta. capit. à nobis. 1. de ſententia excommu. capitulo ſecundo. de conſti. lib. 6. ea. præterea. 2. de appell. gloſſa prima. in capitul. biduum. 2. quæſtion. 6. Panormi. in cap. ſignificauerunt. columna quinta. numer. 11. de teſti. & in cap. procurationes. numero octano. de cenſib. Ideoque conſulentes ſemper attendãt mentem proferentis potiùs, quàm corticem, ſeu formam verborum in prolatione excommunicationis, & de eius valore reſpondere conentur, cùm hoc ſit vtilius animæ, cap. ſignificaſti. 2. de homicid. cap. iuuenis. de ſponſalib. ¶ Item eſt notandũ quòd ſemel excommunicatus & denũciatus, ſemper præſumitur eſſe & perſiſtere in eadem cenſura, & erit vitandus, niſi oſtendat ab ea abſolutum fuiſſe, ideo ſemper cuſtodiat literas abſolutionis, vt euitet pœnam huius legis. per regulam, Semel malus. de regul. iur. libr. 6. Hanc ſententiam probat glo. in cap. propoſuit. de cleric. excomm. miniſtr. vbi Panormi. & communis. cap. ſicut nobis & ibi Panormi. de ſententia excommun. Feli. in capitul. ſcribam. numero tertio. de præſump. Rot. in antiquis deciſio. 238. Anchar. conſil. 64. Nicol. Euerardus in topicis iuris. cap. 42. Alciat in tract. præſumptio. reg. 2: præſumptio. 6. Couar. in rep. cap. Alma mater, 1. part. §. 2. num. 6. de ſententia excommu. lib. 6. qui poſt Alciat. loco præcitato hanc opinionem inquit procedere, quando quis fuit ſimpliciter excommunicatus, & nobis cõſtat incidiſſe per literas, ſeu iudicis præceptũ de præſenti, non tamen ſi ſub conditione eſſet lata, nam in ea locum non habet hæc præſumptio: potuit enim qui excommunicatur pendente conditione ſatisfeciſſe. Idem tenuerunt Domini de Rot. in nouis. deciſ. 444. Item etiam quo ad eum communicantes, & in eorum commodum præſumitur abſolutus, ſi communi opinione exiſtimabatur iam abſolutus & liber ab excommunicatione. Item etiam ſi eſſet elapſum tantum tempus à tempore excommunicationis, vt attenta qualitate loci & perſonæ, præſumendum eſſet arbitrio boni viri abſolutum fuiſſe, & ad gremiũ eccleſiæ rediiſſe-

rediiſſe.ſecundum.Panot.& docto. in dict. capit. propoſuit. vnde inſpecta integritate illius, qui olim fuit excommunicatus,eiuſque propriæ ſpiritualis cura & ſolicitudine,licetet cum eo communicare abſque vllo criminis & pœnæ periculo,ſecundùm Henric, in cap.cum deſidetes. de ſententia excommu.Syluest.verb. excommunicatio. 5. dubio.7.Couat.vbi ſuprà.§.ſecundo. numero. 6. Bartholomæus Fumeus in ſumma.aurea.verb. Excommunicatio.§. 62. Hodie tamen non tenetur quis excommunicatum vitare ante denunciationem ſpecialem factam à iudice, vt euitarentur altercationes iuris communis , & conſilium præſtaretur hominibus bonæ conſcientiæ. ex præmiſſa extràuagant. Ad vitandum ſcandala. quā optimè refert & declarat D.Couar.in cap.Alma mater.§. 2.num.7.de ſententia excommu.lib.6. & congerit ad pondus eam referentes. refert idem Conar. in epitome. 4. Decretalium libro ſecundo. part. cap.6.num. 9. Dominic. Sot. in.4.ſentent.diſtinctione.22.quæſtio.1.arti.4.Bartholom. Fume. in ſum.aurea.verb.Excommunicatio.§.50. Felin.in cap.ad probandum.num.8. verſiculo ſecundo limità.de te iudicat Archiep.Florenti.3.part.titul.21.cap.3.Angel.in ſum. verb. Excommunicatio. 8.quæſti.3.Syluest.eod.verb.in.5. Gabriel in. 4. ſenten.diſtinctio.18.quæſt.3.notab.3.quæ reperitur in actis Concilij Baſilienſis. 2. tomo Conciliorum.fol.646.Martin.Nauar.in ca.1. §. laboret. de pœnitentia diſt.6.Philipp. Decius in cap.à nobis columna ſecunda. verſic. Nota ſecundò. numero quarto.de exceptioni.& ibi ſcripſi dum legerem illum titulum in lectione primaria iuris Canonici pro illuſtri doctore Iubilato, & propter eius nimiam vtriuſque iuris peritiā ſenatore Regio Domini noſtri Regis Philippi huius nominis ſecundi, meoque olim ſelectiſsimo præceptore Domino Antonio ab Aguilera. Refero etiam & declaro in tract.de irregul. cap. de excommunicatione Ex quo Concilio conſtat tūc demum excommunicatum vitandum,eum ab eccleſia eſt denunciatus,& ab ea non ſuſtinetur in communione hominum,vt etiam in præſenti lege Regia explicatur, & infra.l.2.dicitur,*y las penas de la ley ante deſta no ſean executadas en aquellos excomulgados que por la Igleſia ſon tolerados.* Et ita eſt intelligēda.l.9. titul. 18.infrà iſto libro. ¶Circa intellectum huius legis dubitatur , cum loquatur de excommunicatione maiori , nam de minori non eſt noſter ſermo, Vtrum excommunicationem præceſsiſſe probetur per literas denunciatorias , vel requiratur monitoriarum probatio? Et videtur gloſſ.in capitul. licet, de ſententia excom.per denunciationē , ſeu literas denunciatorias excommunicationem præcedentem probari. Quam ad hoc ſingul. dixit D. Couat.in cap. Alma mater.1. part.§.3.n.1.de ſententia excom. Probatur, quia cum quid præmittit,aliquid præexiſtens,& ſecundum ordinem actus neceſſarium, tunc antecedes deducitur.ſed ex conſequenti,hoc eſt , per denuntiationem conſtat de excommunicatione præcedente ergo.&c. l.illud.ff.de acquiren.hæred.l.2.& ibi Bald.C.de dot.promiſsio.Nota.in cap.ex parte.C. de ſponſali. vbi ex conſequenti deducitur præſumptio ad antecedens.Soluiſti mihi vſuras , debitum principale ſortis probatur.Oſtendo literas gradus Licentiatus vel Doctoratus Salmanticæ habitas, iam inde oſtenditur me Bacchalarium fuiſſe. Itidem oſtendo me in ſacerdotio conſtitutum , deinde ſine alia oſtenſione literarum comprobatur me in præcedentibus ordinibus neceſſarijs inſignitum fuiſſe. † Nec obſtat ſi dixeris,per ſaltum ordine prætermiſſo potuit denunciari , vel ad alios ordines ſeu gradus promoueri, vt contingere ſolet:quia eum habeat ſolitum ordinem , & à communiter accidentibus præſumatur debitam formam præceſsiſſe,non erit dubium , niſi quòd recte deducatur omne neceſſarium præceſsiſſe , & poſt modum ſequutam fuiſſe denunciationem. Et iſto argumento tutus hanc ſententiam veriorem ſine diſtinctione exiſtimat Decius in cap. paſtoralis.§.verum.col.1.verſ.4.nota quod denūciatio.nu.4.de appell.Sed tamen argumentum a conſequenti non ſemper præſupponit antecedens, niſi eum ſit neceſſarium & omnino contingens. Cùm ergo excommunicationem aliquando contingat nullam,aut iniuſtam præceſsiſſe & defectu debitæ formæ,& in re veritatis non fuiſſe excommunicatum,vel quia forte ad domum fuit notificatā,& ei minimè intimata nec aperta à ſuis familiaribus, & incuſata contumacia ſine eius culpa fuit petita denunciatio,non video,cur ex denunciatione tanquam excommunicatus ſit habēdus, nulla habita alia probatione , cum ſit leuis & præſumpta probatio , excommunicatio autem apertiſsimis documentis ſit probanda,vt quis excommunicatus repelli poſsit ab agendo.capit. pia. de except.libro ſexto.quo ſit,hunc effectum præiudicialem minime probari poſſe per vnum teſtem vel per famam. Antonius in capitulo veniens. 1. colum.fin.de teſtib.Specul. titul. de notorio crim. §.fama.verſiculo. Quid ſi agendo, quod notādum & ſingulare dictum , & ita ab eo ſententia definitum eſſe dixit Ludoui.Roman.ſingul. 198.incip. Item quæro,an vnus teſtis. ſecundum nouiſsimā impreſsionem habetur numero. 201. & ibi additio.Nicolai.& Gabriel Sarayne. Decius in capit. primo.de poſtula.prælat.numero.27.idem in capitul.1.numer.23.de appella.Iaſo.in rep.l.admonendi,nume.284.ff.de iur.iur. Hippolyt. in rep. rub.C.

† Adde quod iſtud eſt verum quādo agitur an quis ſit clericus ſecus ſi tractetur de habilitate ad beneficij capacitatē. quia ſecus. Vt infra dicetur ad. l. 2.tit.18. lib.3. in ſua principio.

rub. C. de probat. numero ſeptimo. Ioan. And. & Domin. in cap. 1. de exceptio. in. 6. Feli. in rub. de probat. numero ſeptimo. De fama idem ad notarunt. Panor. & Deci. in. cap. paſtoralis. §. ſexto. de offi. delegat. Couar. in cap. Alma mater. 1. part. §. 3. de ſententia excommu. libro ſexto. Si ergo per famã, vel per vnũ teſtem non inducitur probatio excommunicationis, multo minus erit dicendum per literas denunciationis, per præmiſſa. ¶His etiam adſtipulatur, quòd per literas denunciationis excommunicationis non probetur quis excommunicatus. glo, io cap. pia de excep. lib. 6. in verb. proprium nomen. quam ad hoc ordinar. dixit Philipp. Franch. in cap. dilectus. columna ſecunda, notab. vltim. num. 13. de appella. & videtur gloſſ. in cap. licet verb. nunciari. ibi. Hoſtien. tamen notat contrarium de ſententia excom. Sed reſolue per vnicam concluſionem. Denunciatio quando objicitur per viam dilatoriæ exceptionis ad repellendum aliquem ad tempus ne agere poſſit tanquam excommunicatus, ſufficiens eſt, non tamen cum in vim peremptoriæ, & ſic ad inducẽdum plenum præiudicium, ex glo. in dict. capit. licet. Ludo. Rom. conſil. 249. incip. Dum quæritur. Deci. poſt Panorm. ibi in capit. prudentiam. §. ſexta. dicens hanc communem opinionem. Idem notat Decius cap. paſtoralis. §. verum nu. 4. de appella. Rota noui. deciſ. 252. incip. Licèt ſi cõcertatio. ſub titu. De exceptio. Couar. vbi ſupra. Denunciatio enim ex communi obſeruantia totius orbis, nunquam ſolet dari, niſi præmiſſis monitoriis. ideo regulariter plurimum pro ſe habet præſumptionẽ, ex tex. celebri in dict. extrauag. Ad vitanda. inde quia ſuprà habitũ fuit, & in præſenti, *mandaron que qualquier perſona que eſtuuiere deſcomulgada por denunciacion de los prelados.* Sed eſt dubium. Aliquis perſiſtit in excommunicatione poſt denunciationem per multum temporis ſpatium, & ſuit abſolutus tandem abſolutione iam obtenta, & reuerſo ad gremium eccleſiæ; accuſatus fuit ad pœnam huius legis incurſam: ipſe reſpondet non perſiſtere, nec eſſe in excommunicatione, & oſtendit literas abſolutionis: eſt dubiũ. Vtrum ſit nunc pœna huius legis afficiendus? Videtur quod ſic. Nam delictum quo ad euitandam pœnam temporalem propter pœnitentiam impoſitam à iudice ſpirituali non abolerur, niſi eſſet ſufficiens in vtroque foro, & publice impoſita, & alias puniri poterit à iudice laico. Text. in capitulo. ſtat. ſecun. verſi. Per temporalem prætereà de maledic. vbi delinquens in Deum per pœnam impoſitam in foro eccleſiæ, non excuſatur à pœna, legum latorum in foro temporali. cap. fœlicis. de pœni. libro ſexto. nec poteſt reddi ratio ſpecialiter in eo, prout Doct. dicunt; tenentes opinionem, quòd punitus in foro canonico de crimine mixti fori, poſſit puniri iterum in foro Cæſaris. Et eſt communis opinio ſecundum Andr. Alcia. in capitulo pernicioſam. numero. 128. de offi. ordina. vbi eſt text. pro hac concluſione. Secundò confirmatur. Nam quando aliquis delinquit in crimine mixti fori, facit iniuriam legi ciuili, & legi Canonicæ: quia venit contra præcepta vtriuſque: ergo cenſetur ſe obligare pœnis per vtramque legem traditis. tex. in epiſtola. Inter claras. §. liquet. & ibi gloſſ. in verb. ſeipſum. C. de ſumma. Tri. & fide catholi. ¶Vnde ſuccedit vera concluſio, quòd faciens iniuriam duobus, tenetur ad ſatisfactionem vtrique in ſolidum, nec per ſatisfactionem vni factam, liberatur ab altero l. prima. §. furtum. ff. ſi fami. furt. feciſ. dicatur. Bart. in. l. tertia. §. ſi ad plures. ff. de ſepulc. violat. Nec poteſt dici, quòd ſæpius inquiritur de delicto vnius hominis contra textũ. in capitulo. at ſi clerici. de iudic. de quo Auguſt. Beroi. in capitulo primo. numero 92. de iudi. & Ioann. in ſumma confeſſo. libro primo. titulo quinto. quæſtione decima. gloſſa. in capitulo. per hoc. verb. ſententia. de hære. libro ſexto. nam illud locum habet in crimine non mixto, & ab eodem iudice, ſecus in mixto, & propter diuerſitatem offenſarum, vel in vno loco non ſufficienter quo ad vtrumque forum punito. Faciunt eleganter tradita ab Antoni. Burgenſ. in capit. vt menſuræ. columna tertia. de emptione & venditione. Nec obſtat ſi dixeris quod facta pœnitentia cenſetur nouus homo, & ſic tempore accuſationis non reperitur nocens. ex gloſſ. in. l. Imperialis. §. illud. C. de nup. cum aliis adductis in additis ad Segur. In rep. l. vnum ex familia. §. ſed ſi fundum. numero. 73. ff. ad Trebell. & ab Hippolyt. ſingul. 639. nam non eſt puniendus prout ex nunc, ſed prout ex tunc, nempe conſiderato tempore, quo commiſit delictum, contemnendo claues eccleſiæ. l. prima. ff. de pœn. De quo per Bald. in capitulo. cum olim. numero quinto. de teſtit. ſpolia. & in. l. Titius. ff. de teſtam. milit. qui text. facit ad quæſtionem de vulnerato tempore vnius iudicis; qui mortuus fuit tempore alterius, cui cõpetat emenda. Per Boeri. deciſio. quinta numero decimoſexto. & ibi numero decimoſeptimo. & decimo octauo. & ad aliam quæſtionem de qua per me in. l. decima. verſic. Quarto clericus. titulo primo. libro tertio. ordi. colum. 803. Item aliquis miſit ſagittam ex confinibus Caſtellæ, & percuſſit hominem exiſtentẽ in confinibus Portugalliæ ſeu en la raya, eſt quæſtio, vtrum delictum fuerit commiſſum in Caſtella, vbi fuit delinquens, vel vbi fuit mortuus homo, vt puniatur in loco commiſſi criminis; & ad illum remittatur iuxta. l. 103 lib. pragma. regum catholi? Ad cuius ſolutionem

vid.

Digitized by Google

vid. Bart. in. l. quod ait lex. §. fin. numero quarto. ff. de adu't. Paoormi in cap. fina. num. 25. de ſocu comp. † Inſpiciendum ergo eſt tempus commiſsi delicti, & non ſententiæ ad imponendam pœnam. Er ſic excommunicato in caſu noſtræ legis, cùm admiſit & perfecit crimen, claues diui Petri ſic cõtemnendo, non petendo abſolutionem eo tempore quo debuit, & potuit. ¶ Quæri poteſt, Quis fuit excommunicatus ad petitionem creditoris, & proceſſum fuit contra ipſum per cenſuras grauiores ad denuntiationem vſque, non obſtante comparitione debitocis allegantis & probantis ſe paupertate nimia preſſum, & non eſſe ſoluendo, ideo humiliter petijt abſolutionem: fuit dubium vtrum talis cenſura ſit nulla, & iudex teneatur ipſum abſoluere ante ſolutionem actualem: facit quòd excommunicari non debet, & lata erit relaxanda. Nam excommunicatio eſt ferenda in contumacem ratione contumaciæ, qua ceſſante, non debet inferri, cum ſit obediens, & facit quod in ſe eſt, petendo abſolutionem, dicendo ſuum infortunium, & inopiam, & continet præceptum impoſsibile, & errorem manifeſtum talis cenſuræ cõminatio, ſeu executio. capit. olim. 2. de reſti. ſpoli. ibi, inanis eſt actio, quam inanis inopia debitoris excludit. l. nam is. ff. de dol. Iaſo. in. l. qui Romæ. §. Augecius. numero quarto. ff. de verb. oblig. plura enim priuilegia ſunt tributa ratione paupertatis, de quibus per Archidiac. Bellamec. & præpoſit. in cap. pauper. 11. quæſtione tertia. Dixi in. l. 2 gloſſ. fin. titulo. 16. libro tertio. ſuprà. Et erit vnũ in ſpecie propoſita, quia qui caret bonis, debitum eſt inexigibile, & inefficax redditur actio contra eum. arg. ca. Odoardus. de ſolut. Item excommunicatio non fertur, vt quis ſit in ea perpetuò, ſed vt eius timore perterritus, obediendo præceptis iuſtis eccleſiæ ſatisfaciat. Si ei poſsibile ſit, prout debet, & abſoluatur, vt omnia iura inſinuant. Cæterum ſi poſſet, & noluiſſet parère mandatis eccleſiæ, eſſet alijs pœnis caſtigandus, & abſolutionis beneficium concedendum à iudice eo inuito, ne indureſcat, & fiat membrum omninò inutile. Facit. ca. presbyter. 82. diſtinctio. ibi, ne indureſcat. quem pro notabil. refert Ioan. Lup. in rep. capit. per veſtras. §. 18. num. 17. columna quarta. fol. 66. de donat. inter vi. & vxor. & Iaſo. in. l. quod iuſsit num. 41. ff. de re iudic. qui dicunt iudicem eccleſiaſticum teneri interloquutoriam ſententiam excommunicationis latam contra aliquẽ etiam parte non petente, & manente contumacia excommunicati, ſi viderit ſaluti illius expedire remittere, quando quidem propter excommunicationẽ efficitur deterior, ex quo videtur eam nullam vtilitatem afferre, ſed contemni, & cum ceſſet ex ea medicina, debet contra illum rebellem illo remiſſo, alio vti remedio. Sententia fuit Diui Thom. quam prædicti adducunt in quarto ſententiarum distinction. 18. quæſtione ſecunda articulo quinto. cuius dictum vltra alios refert & ſequitur Franchus in capitulo primo. columna prima. numero quinto. de ſententia excommu. libr. 6. Barbat. in cap. cùm veniſſent. numero. 100. de iudi. Stepha. Auffreri. in deciſi. 218. verſic. Quinimo ſi excommunicatus ex diuturno tempore. Panormi. in. ca. ſignificaſti, numer. 7. de eo qui dux. in matrimo. quam pollu. per adulr. Montalu. in. l. 13. titulo. 9. parr. 1. Pro qua concluſione eſt tex. in cap. ea vindicta. 23. quæſtione quarta. ibi, Hic enim apertiſsimum exemplum dicitur, quo ſatis apparet poſſe peccatum amore potius vindicari, quam impunitum relinqui, vt illum quem vendicat non pœna miſerum, ſed correctione beatum eſſe velit: paratus tamen ſit (ſi opus fiat) æquo animo plura tolerare ab eo illicita, quem vult eſſe correctum, ſiue in eum habeat poteſtatem coercendi, ſiue non habeat. Ad idem eſt tex. in cap. prodeſt. 23. quæſtione quinta. ibi. Sed omnia conſulendi charitate, & nihil fiat inaniter, nihil inhumaniter. Et prædictam ſententiam communem dicit Panormi. in cap. ab excommunicato. num. 20. & ibi Additio. de reſc. Feli. in. cap. 1. numer. 16. col. 7. de offi. deleg. vbi citat Ioan. And. & Hoſti. in. capitu. Solet. de ſententia excom. libro ſexto. dicentes, quòd pœna excommunicationis imponi non debet, quoties veroſimiliter ſperatur non timeri. Et quòd etiam inuitus poſsit quis abſolui poſt. S. Thomam loco citato, tenet Præpoſit. Alexandri. in. capitulo. denique. in princ. numero trigeſimoſecundo. & ibi declaraui diſtincti. 4. Si ergo quando ille eſt contumax & tyrannus eſt abſoluendus, quanto maiori ratione quando eſt obediens, & impotens ad ſoluendum debitum in ſpecie deducta? † Nemo enim excommunicatur, niſi ſubſiſtente debita materia, quæ eſt peccatum mortale, & contumacia. capitu. nemo. 2. 11. quæſt. 3. Deciſ. Capellæ Tholoſanæ. 298. ſed paupertate preſſus non eſt contumax, ſed miſerabilis, & percuſſus à Deo afflictione magna, ergo non debet addi afflictio. capitulo. cùm percuſsio. ſeptima quæſtione prima. Et ad dictum diui Thomæ, & pro eius declaratione eſt addẽdus Richar. de Media villa in quarto ſententiarum. diſtincti. 18. articul. 10. quæſtione prima. Felin. in. capit. Apoſtolicæ. nume. 2. de exceptioni. Imol. in clem. Cum ſecundum ſtatuta. nu. 3. de pœni. & remiſſ. Panor. in. c. clericos. nu. 5. de cohabi. cleri. & mulier. Et ſic aduertãt iudices, ne procedãt per cenſuras, vbi ceſſat cauſa formalis & materialis in qua ſe debent fundare, & ſeruent ordinem & modum in prolatione earũ, eũ cenſura excõmunicationis

ad

† Adde Socinum in ca. poſtulaſti n. 5. de foro compet. & Bartol. in l. libellorum n. 7. ff. de accuſatio.

† Adde quod ſi fur efficiatur impotẽs ad partẽ ſatisfaciendã, debet abſolui præſtita cautione Vt ſi deueniat ad pinguiorẽ fortunã ſoluere teneatur argumẽto c. Odoardus de ſolutio. & iſta eſt cõmunis praxis traditq; Naua. in manu. c. 27. n. 43. verſi. Praſuponemos

Digitized by Google

ad medicinam,& non ad mortem ſit inuenta. cap. cum medicinalis.de ſeutentia excommu. libr. 6. cap.multi. 2.quæſtione prima.gloſſ.in cap. corripiantur.24.quæſtione tertia.gl.in cap. ex litteris. 2.de ſponſ.glo.in capitul.venerabilibus.ſ. deniq; verbo.innodate.de ſententia excommu.libro.6.

¶Dubitari poterit, An excõmunicatio à iure diuino vel poſitiuo inuenta fuerit? Quòd à diuino, conſtat Matthæi.18.vbi Chriſtus loquitur de correctione fratris,& concludit dicens, ſin autem ecleſiam non audierit,ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.capit.nouit.de iudi.Apoſtol. 1. ad Cori. 5.quoſdam excommunicauit.tranſumptiuè in. c. ſed illud.45.diſtinctio.capi.audi.11.quæſtione.3. cap.nemo contemnat.11.quæſtion. 3. vbi ex beato Chryſoſtomo in epiſtola ad Hebræos tranſcribitur,Nemo contemnat eccleſiaſtica vincula, non enim homo eſt qui ligat,ſed Deus, qui hanc poteſtatem dedit,& dominos fecit tanti honoris. Durand.in.4 ſententiarum diſtinctione.18.quæſt. 3. columna ſecunda. Alphonſ. à Caſtro aduerſus omnes hæreſes.libro ſexto.verb. Excommunicatio. De antiquitate excommunicationis iam dixi in tract. De hæreticis in.l.3.titul.4.ſuprà iſto lib. 8.Et conſtat ex Cæſar.in ſuis commentarijs libr. 6.De bello Gallico.pagin.211.Si quis(inquit)aut priuatus,aut publicus eorum decreto non ſteterit,ſacrificijs interdicuntur, ij numero impiorum ac ſceleratorum habentur:ijs omnes decedũt, aditum ſermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant,nec ijs petentibꝰ ius redditur,nec honos vllus communicatur. Refert eum corruptè Tiraquell.De vtroque retract. lib. 1.§.5.gloſſ.9.numer.271.vbi multa in materia cõgeſſit.Et prædicta verba ex Druydibus apud Gallos pulchrá & admiranda eſſe,nullus dubitat, ſingula conferens cum noſtra excommunicatione, vt adnotauit Doctiſsimus pariterque generoſus Doctor Didacus à Vera in relectione primæ quã fecit Anno.1563.Salmanticæ in cathedra Decretorum,directa ad Senatum Salmanticenſem Doctorum in cap.ſententia paſtoris.11.quæſtione.3. verſi.Quibus cenſuris lex vetus.Illam relectionẽ referam ad fin. Commentariorum huius legis ad literam,in memoriam tanti Doctoris, & vt detur facultas vnicuique fruendi fructus bonarum literarum,& qui vtilis eſt ad intellectum & originem excommunicationum. De qua etiam origine habentur veſtigia apud Platonem lib.9.&.10. de legibus,& ad eum plura congeſsit Ficinus. Couar. in cap.Alma mater.1.part.in princip. numero decimo.de ſenten.excommu.libr.6.& in libro primo.Variarum reſolu.c.18.num.5.verſ. Quinimo ſi lex ſecularis.Alexan. ab Alexand. libro tertio. dierum genialium.cap.5.reſolutiuè autem in quæſtione propoſita eſt dicendum, excommunicationis veſtigia apud gentes,& in lege veteri in figura fuiſſe,non vt poteſtas ſpiritualis, ſed temporalis. Poteſtas vero excommunicandi iure diuino tradita eſt eccleſiæ à Chriſto:forma tamen ipſa,& effectus, ſcilicet priuare hominem participatione ſacramentorum,& ſuffragijs & orationibus, non eſt expreſſus in euangelio. Quia Seruator noſter dominus Ieſus ſub hoc nomine neminem excommunicare iuſsit.Sed tamen eccleſia eandem poteſtatem ſibi diuinitus conceſſam optime ſic interpretata eſt:& ideo vſus excommunicandi, quem eccleſia ſeruat,hac ratione eſt de iure diuino,quod habet fundamentum in euãgelio. Dominic. Sotus in quarto ſententiarum.diſtinctione. 22. quæſtione prima.articulo primo.pagin.996.verſicul. Ex his autem occaſio ſumitur.

§ Dubitatur, Vtrũ ſemel excommunicatus amplius poſsit excommunicari,eadem prima excommunicatione manente? Reſpond.quòd poteſt.Ratio,quia excommunicatio quædam pœna medicinalis eſt. capit. multi.ſecunda quæſtione prima, & medicinæ iterantur ſecũdum neceſsitatẽ infirmitatis, cũ cauſa exigit,ergo & excõmunicatio ſimili ratione iterari poteſt.Tenet diuus Tho.in.4.ſent.diſt.18.q.2. ar.3.q.2.gl.in.c.Engeltrudam. verb. Anathemate 3.q.4.glo.in cap.ex parte.de offi.ord.glo.in cap. cùm pro cauſa.de ſent.excom.glo.in.c. ita quorũdam.de Iudæ.Panor.in.c.capitulũ ſanctæ crucis. col.2.verſi.Itẽ nota ꝙ ſuſpenſus poterit iterũ ſuſpendi & excõmunicari.de reſc.& in.c. grauẽ. nu. 5.de ſent.excom.& in.c.nullus.per tex.ibi.col.1. nu.3.de for.cõpe.& ſecũdũ Andr. Falconẽ in addi.ibi ad eum iſtã opinionẽ dicit cõmunẽ eſſe. notat ipſe Panor.in.c.tua nobis,col.4.nu. 11. de appella.Nauar.in.c.ita quorũdã.notab.15.pag. 207. de Iudæ.omnino vidẽdus.

§ Quo ſit excõmunicatũ à iure,& ab homine,iterũ excõmunicari poſſe Panor.in.c.accuſatum.n.5.de ſimoni. Sicut excõmunicatus ab hoĩe poterit à iure excoĩcari. ca. ita quorũdã.vbi gl.de Iudę.Et illic Panor.ponit effectus huius primæ,ſecũdæ,& vlterioris excomunicationis.

¶Circa præmiſſa in dubiũ verſari ſæpe ſolet, Vtrũ excoĩcatus, qui pluribus de cauſis & cẽſuris eſt ligatus.teneatur oẽs cauſas excoĩcationis exprimere ad hoc,vt abſolutionis beneficium quo ad oẽs cõſequi poſsit? In quo dubio præſignãdæ ſunt ſequẽtes cõcluſiones,quarũ prima ſit. Excoĩcatus vnica tãtũ excoĩcatione, pluribus tñ ex cauſis,nõ cẽſetur ab excõmunicatione abſolutus ſi in impetratione abſolutionis cauſam aliquã tacuerit.c.cùm pro cauſa.de ſententia excom.ca.ex parte.vbi glo.& doct.de offi.ordina. Roma. conſi.326.l.29.titul.9.part.1.San.Thom.in.4 ſentẽ. diſtinctio.18.quæſtione.2.articul.5. vbi Richard.

art.10.

Digitized by Google

articulo decimo. quæſtione tertia. Couarruuias in cap tul. Alma mater. prima part. §. vndecimo. numero decimotertio. de ſententia excommuni. libro ſexto. qui intelligit prædictam opinionem veram eſſe, quoties cauſa tacita, fuit æquè principalis ad excommunicandum: alioqui valet abſolutio, ſecundùm Panormi. & Henri. in dicto capitulo. cùm pro cauſa. Felin. in capitulo. quod ſuper. ad fin. de fide inſtru. docto. in clementina ſecunda. de ſententia excommu. Ex quibus manifeſtè deducitur, etiam abſolutionem validam eſſe in hoc caſu, ſi cauſa, quæ expreſſa non fuerit, minimè auertiſſet prælatum ab abſolutione, licet expreſſim eſſet ſignificata. Ita poſt Paluda. ſenſit Couar. loco proximè citato. Qui Pulchra etiam propoſitis ſimilibus adducit lib. Varia. cap. quem refert D. Antoni. Queſada libro primo. Diuer. capitulo ſexto. num. ¶ Secunda concluſio. Pluribus excommunicationibus ligatus petens ab excommunicatione abſolui, vnius tantum mentionem faciens, à reliquis non expreſſis, non cenſetur abſolutus, etiam ſi indefinite fuerit ab excommunicationibus abſolutus, refertur etenim hæc abſolutio indefinita ad excommunicationem in petitione commemoratam. ex. l. ſi de certa. C. de tranſactio. gloſſa in dicto capitulo. ex parte. & in citato. capitol. cùm pro cauſa. vbi Anto. Henri. Panormi. & Feli. Anchar. in clementina ſecunda. de ſententia excommu. San. Thom. in. 4. diſtin. 18. quæſtione ſecunda articulo quinto. Couar. vbi ſuprà. qui intelligit, procedere, etiam ſi abſolutio ab excommunicatione generalis ſit, nam ad expreſſam, & petitam tantum refertur, propter rationem dict. l. ſi de certa. ¶ Tertia concluſio. Excommunicatus pluribus excommunicationibus vnica tãtum abſolutione ab omnibus abſoluitur, ſi omnes fuerint abſolventi expreſſæ, & ſignificatæ. arg. l. ex pluribus. ff. de acceptilatio. Et eſt cõmunis ſententia in hac concluſione ſecundum in locis præcitatis, nec continet aliquam contro uerſiam ſecundùm Couar. loco præmemorato. ¶ Quarta concluſio. Qui excommunicatũ poteſt ab omnibus excõmunicationibus abſoluere, vnica tantum abſolutione omnes tollit, non tantum ſibi expreſſam, vbi ſcientiã omnium excommunicationum habens, indiffinite excommunicatum abſoluerit, hoc ſanè ex ipſius abſoluentis mente præſumpta, vt notat Henri. in. c. cum pro cauſa. de ſenten. excom. Ioan. in ſum. confeſſorum. lib. 4. ti. 33. quæſti. 120. Couar. vbi ſupra. ¶ Quinta ſit concluſio. Ligatus pluribus excõmunicationibus, ab omnibus, etiam vnica tantum expreſſa in petitione, abſolutus cẽſetur, quoties qui abſoluit, ita generaliter dixerit, Abſoluo te ab hac excõmunicatione, & ab omnibus alijs, quibus ligatus es, qua tũ nec memineris, nec memoriam habes, ea enim eſt abſoluentis mens, vt & ad oẽs alias excõmunicationes velit abſolutionẽ extẽdi. Ita notat in ſpecie Ioan. in ſum. confeſſ. & Henri. in locis proximè adductis. ¶ Sexta aſſertio. Abſolutio indiffinita ab excõmunicatione, exhibita ei, qui pluribus eſt excõmunicationibus ligatus, vnica tantum in petitione nominatim expreſſa, etiã quo ad alias ſufficit, quoties veriſimili coniectura præſumi poterit abſoluentem, & à tacitis excõmunicationibus nihilominus abſoluturum, ſi earum ſcientiam habuiſſet. Palud. in. 4. ſentẽ. diſt. 18. q. 5. col. penverſi. Quarta. ¶ Septima cõcluſio. Præmiſſæ concluſiones locũ habent, cum abſoluens habet poteſtatẽ abſoluendi ab omnibus excõmunicationibus, alioqui, nulla poſſet contingere ratio dubitandi. ¶ Octaua concluſio. Pluribus excõmunicationibus ligatus, pluribus abſolutionibus, vel vnica ab omnibus abſoluatur. tex. gl. & communis in. c. cum pro cauſ. de ſenten. excom. Quã cõmunẽ dicit Couar. in repe. c. Almamater. 1. par. §. 11. de ſenten. excom. lib. 6. ¶ Nona cõcluſio. Abſolutio ab excõmunicatione, obtẽta ex falſa cauſa eſt nulla, nec prodeſt excõmunicato. c. officij. de ſenten. ex cõ. c. cũ pro cauſa. eo. tit. gl. in. c. ex parte. de offi. ordi. Tho. in. 4. ſent. diſt. 18. q. 2. art. 5. L. 19. titu. 9. part. 1. Couar. omnino videndus in. d. §. 11. nu. 14. verſi. Septima concluſio. ¶ Decima cõcluſio. Excõmunicatus pluribus excõmunicationibus à diuerſis iudicibus, debet impetrare abſolutionẽ ab vnoquoq; ex iudicibus illã proferẽte, cùm illius ſit abſoluere, cuius fuit cõdẽnare. Pan. per tex. ibi in. c. officij. de ſent. excõ. Palud. in. 4. ſenten. diſt. 18. q. 5. co. 8. in ar. 3. & Richa. q. 3. ar. 10. Pan. in. c. prudentiã. §. ſi vero. nu. 5. de offi. deleg. tex. in. ca. paſtoralis. §. præterea. de offi. ordi. vbi vnus prælatus nõ põt tollere ſentẽtiã ab alio latã. ergo &c. ¶ Quæritur, Vtrum excõmunicãs, vel ſuſpendens aliquẽ iniuſte, teneatur ei reſarcire dãnũ & intereſſe? Reſpõ. teneri. gl. fin. in. c. ad reprimendũ. de offi. ordi. tex. & glo. in. c. ſi canonici. §. ſi autẽ cauſa. de offi. ordi. lib. 6. ca. 1. §. ſuperior verò. de ſenẽ. excom. lib. 6. ibi. latorẽ excõmunicato ad expenſas & omne intereſſe cõdẽnetur. Pan. in. c. t. n. 34. vbi dixi. vt lit. non conteſt. Suadetur: nam dãnũ alteri illatum, qui fuit cauſa damni, tenetur ad ſatiſfactionem læſo. c. fin. de iniur. imò non ſolum in ſpecie propoſita poterit agere ad intereſſe, ſed etiã actione iniuriatũ contra excõmunicatorem. glo. in cap. non in perpetuum. verb. ſacrilegij. 24. quæſtione tertia. tex. in capitu. illud. ead. cauſa & quæſtio, vbi gloſſ. Ad idem tex. in capit. ſacro. de ſenten. excommu. ibi, cumque aduerſus excommunicatorẽ de iniuſta excõmunicatione cõſtiterit, excõicator cõdẽnetur excõmunicato &c. Facit

mam.1.& 2.ad Timotheum.3.Sanctus Thom. 2. 2.quæſtio.104. articu.primo. & 2. quæſtio.105. articulo primo. Et excommunicatio fertur pro mortali.cap.nemo.11.quæſtione tertia.Ergo contra contumacem. Quo fit, quòd ſi nobilis fuit contumax in comparendo ad iudicis præceptum, vel mulier honeſta, quãuis aliàs ex cauſa ciuili in carcere detineri non poſsit, tamen ex hac rebellione & contumacia detinere poterit iudex inobedientem & contumacem, quia commiſit delictũ. Quod eſt in praxi notandum, vt aliàs conſului cõtra nobilem, qui vendidit rem dotalem, quã mulier vendicauit ab emptore, & emptor egit de euictione contra maritum venditorem, quod ex eo quòd rem alienam vendidit, commiſit delictum tanquam Paganus & plebeius poterit pro debito in carceribus conijci. Et ita obtentum fuit. Et ſic pro contumacia infertur excommunicatio, vt ſupra dictum eſt. Et notat Martinus Nauar. in Manual.confeſſ.capit.27.num.9.quæ inducitur mortem, & loco eius infertur.ca. per venerabilem. ad fin.ibi, in quibus cum aliquid fuerit difficile, vel ambiguum, ad iudicium eſt ſedis Apoſtolicæ recurrendum, cuius ſententiam qui ſuperbiens contempſerit obſeruare, mori præcipitur, id eſt, per excommunicationis ſententiam, velut mortuus à communione fidelium ſeparari qui ſil. ſunt legiti.capitulo ſecundo.de maiori.& obedi. ergo nimirum, ſi in carceribus detineatur propter contumaciam, vel aliud delictum, cùm omne priuilegium & dignitatem tollat peccatum. Et eſt notãdum, quòd contumacia quælibet quantumcunque minima, eſt digna excommunicatione.gloſ. in capitu, duo ſunt. 96. diſtin. ſing. ſecundum Rip. in cap.1.num.29.de iudi.vbi Panormi. numero. 10. Et Cardi.in cap.cùm non ab homine.columna.1. eiuſdem tit. Barbat. in tract. de teſtibus. 3. part. num.9.Lud.Montaltum in tract. de reprobatio. ſententiæ Pilat.artic.3.num.25.Eſt gloſſ.ſimul.in l.in actionibus. verb. non etiã. ff. de in litem iur. Et eſt notandum, quòd contumacia contrahitur præcedente monitione iudicis, non antè, cùm voce ſit explicandum, & non in mente retinendum præceptum, ad hoc, vt contumax ſit cenſendus, & cum dilatione temporis ſecundum ſubiectam materiam, & qualitatem, & neceſsitatem negotij eſt præceptum faciendum ſub excommunicationis pœna ex officio, ſeu ad partis petitionem. Si tamen à iure proferatur, nulla requiritur noua citatio, ſeu monitio: quia lex, quæ imponit excommunicationem propter factum damnatum, ſemper loquitur, & mouet homines ne committant. argum.l.Arriani.C.de hæret.ideò ipſo facto, ſine alia citatione & monitione fuit contumax, & rebellis, ac excommunicatus & ſeparatus à communione eccleſiæ, ſicut primi parentes fuerũt excluſi à Paradiſo deliciarum propter inobedientiam. Geneſ.3.Et tantũ fuit adhibita declaratio criminis per eorum confeſsionem, & à tempore commiſsi criminis fuit lata ſententia. vt in capit. cùm ſecundum leges.de hæret. libro ſexto. Non ergo requiritur alia citatio ſeu monitio in excommunicatione lata à iure: quia à tempore promulgatæ legis fuit facta omnibus ſubditis Catholicam fidẽ profitentibus, & ſic cõtumacia & rebellio præceſsit in curſu ipſius, ſicut in ea, quæ ab homine profertur. vt in cap. ſi quis ſuadente. 17. quæſt.4. cap.à nobis.2 1.de ſententia excommu. ca.vt animarum.de conſti.lib.6.cap.reprehenſibilis. (26. capite in ordine) de appellat. cum pluribus alijs caſibus, quibus quis propter delictum in excommunicationem ipſo iure incidit, de quibus per Goffred.& Hoſtien.in ſumma de ſententia excõmu.glo.in Clem.1.eod.tit. Ponit.52. caſus gloſſ. in ſimi.in cap.eos. eod. tit.lib. ſexto. Anchar. in dict. capit. reprehenſibilis. numero primo. Excommunicatio in pluribus caſibus incurritur. & 112. refert Luc. Pen. in.l. contra publicam. colum. 4. de re milit.lib.12.l.2.titu.9.part.1. Et ad præmiſſa quando requiratur vel non monitio in ſententia lata à iure, vel ab homine propter offenſam futuram, declarat Nauar. in cap. cùm contingat.22.cauſa nullitatis.pag.2.de reſcript. & in manuali confeſſ.cap.27.nume.10. pag. 626. D.Couar. in cap. Alma mater.1.part.§.9.de ſenten.excommunic.lib.6.

¶ Vlterius dixi, in ſingulares perſonas profeſsionem Chriſtianam habentes lata. Per hoc tangitur materialis cauſa circa quam. Nam excommunicatio in hominem Chriſtianum ferenda eſt: nam Iudæus, infidelis, ſeu Saracenus cum extra eccleſiã ſint, & ideò iuxta Apoſtoli dictũ.1.ad Corint.5. de his qui foris ſunt, nihil ad nos.cap. Gaudemus. de diuort. excommunicandi non ſunt. Quia qui nunquam fuit in eccleſia, ab eccleſia ſeparari non poteſt, cum priuatio præſupponat habitum præcedentem illius rei, à qua quis priuatur. l. decem. ff.de verborum oblig.cap.ad diſſoluendũ. verſic. Quocirca.de deſponſ.impube. vbi Præpoſit. numero primo.capit.quod verò non formatum.32. quæſtione ſecunda. l. nominationes. in fin. C.de appel.l.& ideò.ff.de don.inter vi.& vxo.l.5.§.ſi nec.vbi Iaſo.num.6.ff.de iur.iur.l.eius qui in prouincia.§.quod ſi ſtipulatus. verſic. quoniam tunc non poſſent.vbi Paul.numero tertio.ff.ſi cert.peta. Et ita procedit text.in cap. omnis Chriſtianus.11. quæſtione tertia. Item homo, & nõ vniuerſitas, ſeu Collegium excommunicari debet. Et ideo ferri debet contra ſingulares perſonas, quę culpabiles vniuerſitatis, ſeu Collegij apparuerint. c.

Romana.§.in vniuerſitatem.de ſententia excommu.lib.6.vbi latè declaraui Ann.1549.Salmanticæ legendo.Specu.de ſententia excomm.§.1.numero nono.Felinus in cap.dilectæ.num.6.de exceptio.Arcti.in cap.cum tu.numero primo. de teſtib Bonifa.in Clem.Frequens. num. 162. de exceſſ. prælat.Ricard.in.4.ſenten.diſtin.18.artic.5. quæſtione tertia.¶Dixi,à communione eccleſiæ & fidelium.vt in cap.nihil.& cap.canonica.ibi.& à conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus, quouſq; & c.11.quæſtione tertia.capit.de viduis 27.quæſtione prima.cap.tam ſacerdotes. 24. quæſtione tertia.cap.ſi quis laicus.11.quæſtio.3.cap. à nobis.de excep. & ibi Anchar. cap. ſicut nobis. de ſententia excommu.gloſſ.in capit.2. de offic. ordi.glo.1. in cap. cùm non ab homine. de iudic. gloſſ.in cap.duobus.iſto tit. de ſententia excommu.l.5.tit.9.part.1.Eſt notandum, quòd duplex eſt excommunicatio, quædam maior, alia verò minor.vt colligitur ex cap.ſi celebrat.de cleri.ex com.miniſtran.Illa prohibet hominem a cõmunione ſacramentorum & hominum actiue & paſſiuè,quia nec ipſe poteſt alijs alloqui ſine peccato,nec alij cum eo.vt in cap.illud.de cleri.excommu. miniſtran. & ſupra dictum eſt. nec adminiſtrare ſacramenta ſibi,nec alijs, nec recipere. Et ſi durante excommunicatione celebret miſſam, irregularis efficitur.dict.cap.ſi celebrat.l. 1. tit. 9. part.1.cap.primo. de ſententia excommu. lib. 6. & capitulo primo.de ſententia & indi. libro ſexto,quæ probant talem irregularitatem a ſolo Papa diſpenſabilem eſſe. De hoc alibi in tracta.irregularitatis actum eſt.Et plura damna incurrit homo propter excommunicationem, quorum vnũ in hac lege.1.exprimitur.aliud in capit.intelleximus.de iudi.& in capit. decernimus. de ſententia excommu.libro ſexto, aliud in dict. cap. ſi celebrat.& in capitulo primo.de re iudi.lib.6.Et a cõtrario explicantur in l.6.vbi Greg Lopez tit. 9. part. 1. Traditur Satanæ, ſi excommunicatio iuſta eſt cap.omnis Chriſtianus. 11.quæſtio. tertia. & eo vtitur diabolus,vt homo vti ſolet iumento, ſeu pecore.gloſſ.in cap.audi denique.11.quæſt 3 in glo. 1,quam laudat Panorm. in cap. ſi quis numero tertio.de reb. eccle. non alien. Hoſtienſ. & Ioan.And.in capit. quoniam. de Iudæ. Cui tamẽ eſt glo.ſimil.in capit.plerumque.in gloſ.in verb. & à porcis.2.quæſtione.6. aliud in capit. poſtulaſtis.de cleri.excommu. miniſtrant. vbi collatio beneficij facta excommunicato non valet. Dixi in capitulo primo.de reſc.lib.6.vbi habetur reſcriptum ab excommunicato impetratum inualidũ eſſe extra caſus ibi expreſſos.Et quod excommunicato beneficia conferri non poſſent. Tenet Rebuff.in concordata de poſſeſ.pacificis,num. 205. verſi. Decimoquarto.Staphile.de literis gratiæ & iuſtitiæ.titu.De vi & effectu clauſula fol.65.col. 2.Nauar.in manua.confeſſo.cap.25. numer. 139. & alibi ſæpe. Item vaſſallus non cogitur durante excommunicatione domini, ei ſeruire. cap quoniam multos.11,quæſtio. tertia, vt habetur in 6. volu.tract.diuerſ.docto.fol.185.num. 37. Quod intellige dominum viſitando, vel cõuerſando,inequitando,in eundo, in cibo, & potu,vel ei curiã faciendo,in quibus omnibus abſtinere debet vaſſallus ab eo,ſicut à cæteris excommunicatis,& ſic non facient ei exercitum, non ibunt cum eo ad bellum,non defendent eum,nec auxilium præſtabunt:tamen tributa, & penſiones, & debita ſoluent,præſertim ſi in obligatione eſt interpoſitũ iuramentum de ſoluendo. Hugut. & Cardin. in cap.nos ſanctorum.art.2.colum.1.15. quæſtio.6. Item eccleſia non orat pro excõmunicatis, quod in Paraſceue eccleſia pro Iudæis, & Paganis orat, ſed non pro excommunicatis:optimè probat Caietan.in.1. tomo opuſculorum. tract. 19. De excmunicatione quæſtio. vnica. vbi alia plura damna enumerat, quæ excommunicato proueniunt. Item excommunicato non eſt concedenda in integrum reſtitutio,ſecundùm Panorm.Imol. Feli. & Paul. Pariſ.in capit.ſignificauerunt. nume. 44. de exceptio. Petrus Dueñas in tract. regula. cum fallent. regula.270. incipient. Excommunicatus non poteſt. ¶Item etiam excommunicatus non excuſatur ab his quæ ſunt oneris, ne ex ſua malitia commodum conſequatur. Ideò tenetur dicere horas Canonicas tanquam particularis & ſecretè in modum ſuffragij.Ioan.monach.Innoc. & Ioã. Andr.columna tertia.in capitulo primo. de ſententia excommu.lib.6.glo.in cap.2.de cleri. excommu.miniſt.& glo.in cap.presbyterum. 28.diſtinctio.in gloſſ.vltim. Quam notabi. dixit Philip.Deci.in cap. intelleximus. columna ſecunda. numero quinto.de iudi.& in capi. cùm inter priorem.columna prima. numero primo. de excepti. Tenet Goffred.in ſumm de cleri. excommu. miniſtrant.§. Eſt autem ſciendum. Hoſti. in ſummæ eiuſdem tituli.§.1.verſic.excommunicatus.Ioan. Montaigne in tract.de bigamia.quæſtione quinta,num.25.Hierony.Gigas in tract. de penſioni. quæſtione 64. Archiepiſ.Floren.3. par. titu.24. cap.76.columna ſecunda. Angel.verb Degradatio.quæſtio.8.& in verb. Hora. quæſtione tertia. Albert. Troti. lib. ſecundo. de vero & perfect. cleric. capit. 41. num. decimo. Communem dicit poſt Nauar.Couar.in repe.capit.Alma mater. 1.par.§.3. num.8. fol.28. columna prima de ſententia excommu. lib.6.& lib. tertio Variarum reſolut.cap.13.num.8.verſic.12. hinc etiam deducitur. Idem concludit dicẽdum in depoſito & degrada-

gradaro, vt ibi per eum in vtroque loco videbis. Facit gloſſ.fin.in cap.dictum.81.diſtinctione.dicens clericum depoſitum viuere teneri ſecũdùm regulam eccleſiæ.quam commend. Philipp. Franchan capit.degradatio.num.4.de pœn. lib. 6. ergo pro opinione communi ſuprà adducta Nicol. Plou. in tracta. de horis Canonicis. eandem concluſionem probat in.1.part. quæſt.12. & Albertus Ferrari. in tracta. de horis Canoni. nume. 16. Deci.in dicto capitulo.cùm inter.columna.7.nume. 23. de exceptio. In modum ergo ſuffragij tenetur excõmunicatus horas canonicas dicere tanquam particularis, & ſine communicatione alterius: nam priuatus non debet exercere officium, donec ſit reſtitutus.cap.epiſcopus presbyter. 11. quæſtio.tertia. Et ad idem eſt tex. in cap.ad præſentiam.de appellatio. vbi celebrans ſolemniter diuina non punitur, ſi ante incurſum ſententiæ excommunicationis legitimè appellauit, ex eo quod interim celebraſſe conſtiterit, ſi autem eo. tex. non conſtaret de legitima appellatione à ſententia excommunicationis, puniretur, cùm aduerſus præceptum eccleſiæ id fecisse appareat. Earum, qua ſunt oneris, propter excommunicationis cenſuram non tolluntur ab excommunicato, ſed tantum ea quæ ſunt honoris, ne ex ſua malitia commodum reportare videatur. Panormi. in capit. intelleximus. numero quarto. de iudi. & iterum in cap, cùm cauſam. num.9. de iuram. calum. Ideoque quamuis teneatur dicere horas Canonicas, & in hoc grauetur ſub pœna peccati mortalis tanquam ſi non eſſet excommunicatus: ne ſtultus ſit melioris conditionis, quàm ſapiens. Nihilominus durante excommunicatione non facit fructus beneficij ſuos, & tenetur, ſi quos perceperit, ad reſtitutionem, cùm à communione eccleſiæ ſit priuatus, meritò & ab eius commoditatibus erit ſeparandus text. vbi Panormi. in cap. paſtoralis. §. verum. num. 18. de appellatio. gloſſ. vlti. ad fin. in cap. ſtudeat. 50. diſtinctio. Robert. Maranta. in ſpecul. aduocat. pag. 589. in 6. part. §. ſecundus actus principalis qui emergit in hac vltima parte iudicij eſt appellatio. num. 168. verſi. Item, poteſt iudex. Et Hieronymus Gigas. de penſionibus eccleſiaſticis. quæſtio. 64. in princ. Archiep. Florent. 3. part. tit. 24. cap. 76. columna tertia. Paludan. in 4. ſenten. diſtinction. 18. quæſtio. 4. columna ſecunda. Card. in cap. perpendimus. colum. 31. de ſenten. excommu. l. 31. & ibi Grego. Lopez. tit. 9. part. 1. Excommunicatus nil nomine eccleſiæ poſsidere poteſt. ca. ſi quis presbyter. 7. quæſtione prima. Tradit Couarru. lib. 3. Variarum reſolut. cap. 13. nume. 8. verſic. Duodecimò hinc etiam deducitur. Sed vt pleniorem declarationem habeamus in iſto puncto practicabili faciamus aliquas concluſiones, quarum prima ſit.

¶ Iuſtè excommunicatus redditus beneficij amittit, nec ceſſante excommunicatione eos recuperabit. Gloſ. percipienda in. l. inter quos. §. damni. ff. de dam. infect. gloſſ. in cap. paſtoralis. §. verum de appellat. vbi Hoſtien. Henric. Panor. Collectari. num. tertio. Franch. & Deci. text. in. l. cum allegatis. C. de re mil. lib. 12. & ibi Rebuff. l. 31. tit 9. par. 1. & eſt opinio cõmuniter recepta. In tantum locum habet, quòd quamuis ſuſpenſo à beneficio propter crimẽ ex redditibus beneficij, alimẽta ſint miniſtranda, ne is cogatur mendicare, grauatus inopia, in opprobrium ordinis clericorum ex glo. & docto. in dict. §. verum. & glo. in capit. cùm Vitonienſis. verb. admiſerant. de elect. Panor. in cap. Apoſtolicæ. columna tertia. & Felin. num. 9. de exceptio. qui intellexit hoc locum habere, niſi clericus ſuſpenſus fuerit propter contumaciam: tamen excommunicato nihil ex redditibus eccleſię datur, etiam ſi is egenus & pauper ſit, cùm in eius poteſtate ſit, ſe retrahere ab excommunicatione, quæ medicinalis in obediente eſt. Glo. & communiter doctor. in dict. §. verum. Couar. lib. 3. Variarum reſolutio. cap. 13.

¶ Secunda ſit concluſio. Fructus beneficij excommunicato iniuſtè ſunt illi reſtituendi, probata iniuſtitia, ex mente præmiſſorum Doctorum. l. 31. tit. 9. part. prima.

¶ Concluſio tertia erit. Fructus medio tempore percepti excommunicato iuſtè ſequuta abſolutione minimè ſunt reſtituendi, niſi expreſſe in ſententia Papæ fuerit expreſſum quòd ei reſtituantur argum. cap. quamuis. & quæ ibi latè dixi legendo Salmanticæ de reſc. lib. 6. gloſſ. in capit. ſuper cauſa. 2. quæſt. quinta. & ita procedit gloſ. in cap. cõtumaces. 50. diſtinctione. vbi latè per Pręposit. Alexan. Ioan. Copum in tract. de fructibus vlti. part. cap. 5. num. 2.

¶ Concluſio quarta. Circa fructus, qui diſtributiones quotidianæ dicuntur, de quibus dixi remiſsiuè in. l. 8. in gloſſ. 2. titulo ſecundo. libro primo. ſupra per extrauagan. Cùm nõnullæ. de præben. inter communes eſt, talis fructus eccleſiaſtici deputati intereſſentibus diuinis officijs tãtum, præſentibus tantùm ratione intereſſentiæ ſtatim accreſcunt, & ideo excommunicato non reſtituentur, qui præſens illis non fuit. gloſ. in clementina ſecunda. de vita & honeſta. cleri. verb. Suſpenſus quæ ait, fructus tales acquiri eccleſiæ. Ad idem glo. in clementina ſecunda. verb. pars dimidia. de ætat. & qualit. Limita tamen, niſi excommunicatio eſſet iniuſta, & per excommunicatum nõ ſtetiſſet; quominus abſolutus eſſet, nec mora ei poſſet imputari in petenda abſolutione, & damna eſſet proteſtatus ob grauamen, quia id per eum nõ ſtat, ac

Digitized by Google

ſtat,ac proinde cùm ſit abſque culpa,nõ eſt ei imputandum,nec alij ſua iactura ſunt reficiendi. Faciunt quæ in ſpecie huius declarationis ſcribunt Præpoſit.Alexandri.in dicto capitulo. contumaces.50.diſtinct.ſum.Piſana.verb.Excommunicatio.colum.21.verſicu.Clericus excommunicatus. ¶ Aduertendum tamen eſt, quòd iniquè excommunicatus tunc demum quotidianas diſtributiones exigere poterit,cùm eo tempore,quo excommunicatio iniuſta in eum fuit lata,præſens erat in loco beneficij ſui, eratque ſolitus diuinis officijs ante impedimentum excommunicationis adeſſe non aliàs,ſecundùm Felin.in capitu. apoſtolicæ. numero.12.de exceptio.Couar. libro tertio. Varia.cap.13.quamuis contrarium teneat Dominic.in dicto capit.contumaces.50.diſtinctio. Cuius opinio vera eſt in eo, qui ante excommunicationem non conſueuerat diuinis officijs adeſſe, is enim nequaquã habebit quotidianas diſtributiones eius tẽporis,quo iniquè fuerit excommunicatus: quia cùm ante non accedebat ad eccleſiam, nec lucrabatur quicquam, ita eſt præſumendum durante præmiſſo impedimento idem facturum. capit.ex ſtudijs.de præſumptio.Sed ſi nõn acceſsiſſet, nullum emolumentum, nec intereſſe conſequi poſſet. Ergo & in ſpecie propoſita. Et eſt optima declaratio in actu practico,& ſæpe contingere ſolet ideò memoriæ commendandum iure optimo cenſeo. ¶ Eſt etiam aliud incommodum, quòd quanuis excommunicatus non percipiat fructus beneficij, tenetur tamen ad onera ipſius perſoluenda, vt ad ſolutionem penſionis,& ſubſidij, ex mente Bart.Alberi.Angel.& Paul.Caſtrenſ.qui hoc prænotare videntur in.l.inter quos. §. damni. contra glo.ibi.ff.de dam.infect.& contra Bald. in.l. fina. columna prima. C.de bon.aut.iud.poſſ. tenet expreſſe Couar.vbi ſuprà.cap.13.fol.225. colum.1. poſt Hierony.Gigant.quæſtione.64. Sed tamen pro rata fructuum, cum ſit onus reale, tenebitur ſoluere percipiens fructus, nõ excommunicatus, cùm ex fructibus beneficij,quis teneatur ad ſoluẽdam pẽſionem & ratione beneficij,ſuper quo impoſitum eſt tale onus,& ſic non debet extendi ad propria bona excommunicati,quæ ſeorſum à beneficio poſsidet quocunque modo, tum etiam ex capit.quia diuerſitatem.de conceſſ. præben. quã Cuman. inducit pro hac ſententia in dict.l.vlti. quem refert, & veriorem opinionem exiſtimat eſſe Couar.vbi ſuprà. Quam glo. Bald. Cuma.& alij probarunt,quam ipſe ſemper probandam cenſui,reiecta Bart.& aliorum cenſura, de quibus ſuprà. ¶ Item quanuis hodie ante denunciationem factam ſpecialiter & expreſsè quis non teneatur vitare excommunicatum, vt cautum eſt in extrauagant. Ad vitandum ſcandala. in pragm. ſanctiõ gallicana.impreſſa.fol.203.columna prima. tamẽ ipſe excommunicatus cum alijs communicando peccat,quia in hoc non releuatur, vt ibi habetur, ſubijciens,Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos,ſuſpenſos,interdictos,ſeu prohibitos non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet ſuffragari. De improbitate enim ſua,vt ibi verbo.releuare,ait Coſmas Guimier, non debet commodum conſequi.l.itaque fullo.ff. de furt. Ergo ſicut ſuprà dictum eſt quod peccat, & hodie peccauit communicando alijs, ſiue publicus, ſiue ſecretus ſit excommunicatus. Tum, quia facit contra præceptum ne cum alijs communicet, & ſua communicatio alijs noceat.cap.pia. de exceptio. libro ſexto. Tum etiam ex Innocen. in cap. illud. per tex.ibi.de cler.excomm.miniſtr. & ibi ſenſit gloſſ.vitari.Panorm. in cap. exceptionem. num. 28.de exceptio.& in cap. nulli. numero tertio.de ſententia excommu.& in capit.ſi quis presbyter. nume.9.eod.titul. Nauar. in cap. cum contingat. verſicu.Sextò infertur.pagin.109. de reſcrip. Archiep.Florenti.3.part.tit.25.capitulo ſecundo.§.2.Gabriel in.4.ſenten. diſtinctio. 18. quæſtio.3. dubio.5.Sum. Piſana. verb. Excommunicatio. 1. fol.8.columna ſecunda. ¶ Eſt alius effectus, quòd excommunicatus non poteſt facere teſtamẽtum, ſecundum Paul.Caſtren.in.l.is cui lege. numero ſecundo.ff de teſtament. Et quòd ita ſit intelligẽda ſententia Archidia.in capitulo primo.de exceptio.lib.6.tenentis excommunicatum teſtari nõ poſſe,nẽpe de publico & denunciato, aliàs enim actiuè & paſsiuè habet teſtamenti factionem ſecundum communem, teſte Io. Dilecti Durantis in arte teſtandi.titu. De his qui non habent teſta. factio.cautela.10.numero primo. Sed tamen dic, quòd excommunicatus & denunciatus poterit teſtari ſecũdum communem,teſte Areti.in.l. ſi quæramus.numero tertio. De teſtam. Felin. in capit. ad probandum.numero primo. De re iudic. Vtrũ autem teſtari queat, eſt videndus Card.in capitul.veritatis.de dolo & contu. & in repet. capi. perpendimus. de ſententia excommu.remiſsiuè per Cæſarem Lamberti.de iure patrona.folio.62. columna ſecunda.numero primo. vbi tractat quæ ſint permiſſa vel prohibita excommunicatis. Innoc.tenet poſſe in capit.cum ex voluntate. dicit communem & Barba.in clem. excommunicationis.num.21.de exceptio.& Philippus Franch. in rubri.de teſtamen.libro ſexto.num.32. quæſt.16 Guiliel.Benedict.in repet.cap. Raynutius. verb. mortuoque teſtatore.1. de teſtamen. num. 289. Deci.in capit.intelleximus.columna ſecunda.numero quarto.de iudic. Optimè Ioann.de Lignano in tract. De cenſura eccleſiaſtica.§.16.numero primo.in.9.volu.tracta.diuerſorum.fol.199. ſecũ

Digitized by Google

dum impreſsionem Lugdunenſ. An. 1544. Doct. Couar. in rubri. de teſtamen. 2. part. numero. 18. Probatur. Nam edictum de teſtamentis, eſt prohibitorium, id eſt, quòd omnes admittuntur, qui expreſſa legis prohibitione non inueniuntur excluſi. l. 1. C. de ſacroſanct. eccle. §. fin. Inſti. quibus non eſt permiſſ. face. teſtam. l. ſi quæramus. ff. de teſtamen. Excommunicatus etiam denunciatus non reperitur prohibitus, ergo non eſt excluden dus à teſtamenti factione. Plures effectus, quos in ducit excommunicatio, explicat Ioann. Lignan. in tract. De cenſura eccleſiaſti. §. 25. & Nicol. Plo ui. de excommunicatio. §. de ſecundo. ſcilicet de eff. ctu excommunicationis. Item excommunica tus eſt infamis. Ludoui. Roma. ſingul. 675. & 682. Tiraquel. de vtroque retract. libro primo. glo. 9. §. 1. num. 271. fol. 90. columna prima. ¶ Quæri ſolet, Vtrùm excommunicatus cenſeatur quis, ſi iudex dicat ſub excommunicationis pœna hoc facias, vel non facias? In quo dubio plures cenſent comminationem, & non excommunicationem ex his verbis inferri. vt eſt glo. in cap. Salonitanæ 63. diſtinctio. & gl. in cap. 2. de matrimonio cont. contra interdict. eccle. glo. in capi. vni. de ſagitta. glo. in cap. relatum. in gloſſ. fio. de iur. patro. quæ probat prædictum præceptum factum à iudice ſub pœna excommunicationis non inducere excommunicationem, ſed comminationem, ideo opus erit noua excommunicationis cenſura. glo. in cap. ſicut iuis. de ſimoni. gloſſa. in capitul. cum eſſes in glo. fin. de teſtament. Panormi. in capitu. clericis. numero quarto. ne clerici vel monach. Idem in capitulo primo. nu. 11. de locat. Syluest. Prierio in ſumm. verb. Excommunicatio. 1. quæſtio. 8. Et eſt verior ſententia ſecundùm Ioann. in ſum. Confeſſo. libro ſecundo. titu. 4. quæſtion. 2. & lib. 3. tit. 33. quæſtion 69.

¶ Quā concluſionem intelligas, niſi cōſtatet de voluntate iudicis proferentis eſſe in contrarium, ſecundum quam regulari oportet valor cenſuræ, & vinculum excommunicationis, ex mente ſummæ confeſſoris in locis præcitatis: Et Angel. in verb. Excommunicatio. 2. §. 8. glo. optima & cōmuniter recepta in capi. Apoſtolicæ. de cleri. excom. miniſtr. notanda ſecundùm Ioann. Lup. in rep. cap. per veſtras. §. 18. numer. 23. de dona. inter vi. & vxor. Præpoſit. in capit. fin. numer. 6. diſtinctio. 18. colum. fin. vbi dixit communiter receptā Facit. l. non omnis. ff. ſi cert. pet. quòd actus agentium vltra eorum voluntatem non valent. Præter ea ex hoc annotandum erit, quòd ſi excommunicatio lata fuerit contra aliquem debitorem niſi ſatisfecerit creditori intra certum terminum, quòd creditore volente vt intra illum non ſoluat, eo elapſo, nō erit excōmunicatus, & cenſebitur pro rogatio facta ex iudicis permiſsione, quia fuit ſecundum intentionem partis ſu'minatæ. Panormi. in capi. præterea. 2. columna ſecunda. numero. 4. de appell. & ibi Cardinal. Idem Cardinal. in clementina prima. §. nos itaque. quæſtione quinta. num. 18. de iure iur. Syluest. verb. Excommunicatio. 2. verſi. 13. Panormi. in capitulo primo. numero. 7. de locat. De hoc latiùs dixi in capitulo ſecū do. de mutu. peti. Declaratur ſecundo. quando Iudex profert excommunicationem ſub conditione, nempe dicendo, Excommunico omnes, qui arma portauerint, vel ordines furtiuè ſuſceperint quia contra faciendo erit rebellis excommunicatus. gloſſ. in cap. vni. de ſagitta. capit. à nobis. 1. de ſententia excommu. capitulo ſecundo. de conſti. lib. 6. ca. præterea. 2. de appell. gloſſa prima. in capitul. biduum. 2. quæſtion. 6. Panormi. in cap. ſignificauerunt. columna quinta. numer. 11. de teſti. & in cap. procurationes. numero octauo. de cenſib. Ideoque conſulentes ſemper attendāt mentem proferentis potiùs, quàm corticem, ſeu formam verborum in prolatione excommunicationis, & de eius valore reſpondere conentur, cùm hoc ſit vtilius animæ, cap. ſignificaſti. 2. de homicid. cap. iuuenis. de ſponſalib. ¶ Item eſt notandū quòd ſemel excommunicatus & denūciatus, ſemper præſumitur eſſe & perſiſtere in eadem cenſura, & erit vitandus, niſi oſtendat ab ea abſolutum fuiſſe, ideo ſemper cuſtodiat literas abſolutionis, vt euitet pœnam huius legis. per regulam, Semel malus. de regul. iur. libr. 6. Hanc ſententiam probat glo. in cap. propoſuit. de cleric. excomm. miniſtr. vbi Panormi. & communis. cap. ſicut nobis & ibi Panormi. de ſententia excommu. Feli. in capitul. ſcribam. numero tertio. de præſump. Rot. in antiquis deciſio. 238. Anchar. conſil. 64. Nicol. Euerardus in topicis iuris. cap. 42. Alciat in tract. præſumptio. reg. 2. præſumptio. 6. Couar. in rep. cap. Alma mater, 1. part. §. 2. num. 6. de ſententia excommu. lib. 6. qui poſt Alciat. loco præcitato hanc opinionem inquit procedere, quando quis fuit ſimpliciter excommunicatus, & nobis cōſtat incidiſſe per literas, ſeu iudicis præceptū de præſenti, non tamen ſi ſub conditione eſſet lata, nam in ea locum non habet hæc præſumptio: potuit enim qui excommunicatur pendente conditione ſatisfeciſſe. Idem tenuerunt Domini de Rot. in nouis. decif. 444. Item etiam quo ad cum communicantes, & in eorum commodum præſumitur abſolutus, ſi communi opinione exiſtimabatur iam abſolutus & liber ab excommunicatione. Item etiam ſi eſſet elapſum tantum tempus à tempore excommunicationis, vt attenta qualitate loci & perſonæ, præſumendum eſſet arbitrio boni viri abſolutum fuiſſe, & ad gremiū eccleſiæ rediſſe-

rediſſe. ſecundum. Panor. & docto. in dict. capit. propoſuit. vnde inſpecta integritate illius, qui olim fuit excommunicatus, eiuſque propriæ ſpiritualis cura & ſolicitudine, liceret cum eo communicare abſque vllo criminis & pœnæ periculo, ſecundum Henric. in cap. cum deſideres. de ſententia excommu. Sylueſt. verb. excommunicatio. 5. dubio. 7. Couar. vbi ſuprà. §. ſecundo. numero. 6. Bartholomæus Fumeus in ſumma. aurea. verb. Excommunicatio. §. 6a. Hodie tamen non tenetur quis excommunicatum vitare ante denunciationem ſpecialem factam à iudice, vt euitarentur altercationes iuris communis, & conſilium præſtaretur hominibus bonæ conſcientiæ. ex præmiſſa extràuagant. Ad vitandum ſcandala. quã optimè refert & declarat D. Couar. in cap. Alma mater. §. 2. num. 7. de ſententia excommu. lib. 6. & congerit ad pondus eam referentes. refert idem Couar. in epitome. 4. Decretalium libro ſecundo. part. cap. 6. num. 9. Dominic. Sot. in. 4. ſentent. diſtinctione. 22. quæſtio. 1. arti. 4. Bartholom. Fume. in ſum. aurea. verb. Excommunicatio. §. 50. Felin. in cap. ad probandum. num. 8. verſiculo ſecundo limità. de re iudicat Archiep. Florenti. 3. part. titul. 21. cap. 3. Angel. in ſum. verb. Excommunicatio. 8. quæſti. 3. Syluest. eod. verb. in. 5. Gabriel in. 4. ſenten. diſtinctio. 18. quæſt. 3. notab. 3. quæ reperitur in actis Concilij Baſilienſis. 2. tomo Conciliorum. fol. 646. Martin. Nauar. in ca. 1. §. laboret. de pœnitentia diſt. 6. Philipp. Decius in cap. à nobis columna ſecunda. verſic. Nota ſecundò. numero quarto. de exceptioni. & ibi ſcripſi dum legerem illum titulum in lectione primaria iuris Canonici pro illuſtri doctore Iubilato, & propter eius nimiam vtriuſque iuris peritiã ſenatore Regio Domini noſtri Regis Philippi huius nominis ſecundi, meoque olim ſelectiſsimo præceptore Domino Antonio ab Aguilera. Refero etiam & declaro in tract. de irregul. cap. de excommunicatione Ex quo Concilio conſtat tũc demum excommunicatum vitandum, cum ab eccleſia eſt denunciatus, & ab ea non ſuſtinetur in communione hominum, vt etiam in præſenti lege Regia explicatur, & infra. l. 2. dicitur, *y las penas de la ley ante deſta no ſean executadas en aquellos excomulgados que por la Igleſia ſon tolerados*. Et ita eſt intelligẽda. l. 9. titul. 18. infrà iſto libro. ¶ Circa intellectum huius legis dubitatur, cum loquatur de excommunicatione maiori, nam de minori non eſt noſter ſermo, Vtrum excommunicationem præceſsiſſe probetur per literas denunciatorias, vel requiratur monitoriarum probatio? Et videtur gloſſ. in capitul. licet, de ſententia excom. per denunciationẽ, ſeu literas denunciatorias excommunicationem præcedentem probari. Quam ad hoc ſingul. dixit D. Couar. in cap. Alma mater. 1. part. §. 3. n. 1. de ſententia excom. Probatur, quia cum quid præmittit, aliquid præexiſtens, & ſecundum ordinem actus neceſſarium, tunc antecedes deducitur: ſed ex conſequenti, hoc eſt, per denuntiationem conſtat de excommunicatione præcedente ergo. &c. l. illud. ff. de acquiren. hæred. l. 2. & ibi Bald. C. de dot. promiſsio. Nota. in cap. ex parte. C. de ſponſali. vbi ex conſequenti deducitur præſumptio ad antecedens. Soluiſti mihi vſuras, debitum principale ſortis probatur. Oſtendo literas gradus Licentiatus vel Doctoratus Salmanticæ habitas, iam inde oſtenditur me Bacchalarium fuiſſe. Itidem oſtendo me in ſacerdotio conſtitutum, deinde ſine alia oſtenſione literarum comprobatur me in præcedentibus ordinibus neceſſarijs inſignitum fuiſſe. † Nec obſtat ſi dixeris, per ſaltum ordine prætermiſſo potuit denunciari, vel ad alios ordines ſeu gradus promoueri, vt contingere ſolet: quia cum habeat ſolitum ordinem, & à communiter accidentibus præſumatur, debitam formam præceſsiſſe, non erit dubium, niſi quòd recte deducatur omne neceſſarium præceſsiſſe, & poſt modum ſequutam fuiſſe denunciationem. Et iſto argumento tutus hanc ſententiam veriorem ſine diſtinctione exiſtimat Decius in cap. paſtoralis. §. verum. col. 1. verſ. 4. nota quod denũciatio. nu. 4. de appell. Sed tamen argumentum a conſequenti non ſemper præſupponit antecedens, niſi cum ſit neceſſarium & omnino contingens. Cùm ergo excommunicationem aliquando contingat nullam, aut iniuſtam præceſsiſſe & defectu debitæ formæ, & in re veritatis non fuiſſe excommunicatum, vel quia forte ad domum fuit notificatã, & ei minimè intimata nec aperta à ſuis familiaribus, & incuſata contumacia ſine eius culpa fuit petita denunciatio, non video, cur ex denunciatione tanquam excommunicatus ſit habẽdus, nulla habita alia probatione, cum ſit leuis & præſumpta probatio, excommunicatio autem apertiſsimis documentis ſit probanda, vt quis excommunicatus repelli poſsit ab agendo. capit. pia. de except. libro ſexto. quo fit, hunc effectum præiudicialem minime probari poſſe per vnum teſtem vel per famam. Antonius in capitulo veniens. 2. colum. fin. de teſtib. Specul. titul. de notorio cri. §. fama. verſiculo. Quid ſi agendo, quod notãdum & ſingulare dictum, & ita ab eo ſententia definitum eſſe dixit Ludoui. Roman. ſingul. 198. incip. Item quæro, an vnus teſtis. ſecundum nouiſsimã impreſsionem habetur numero. 201. & ibi additio. Nicolai. & Gabriel Sarayne. Decius in capit. primo. de poſtula. prælat. numero. 27. idem in capitul. 1. numer. 23. de appella. Iaſo. in rep. l. admonendi, nume. 284. ff. de iur. iur. Hippolyt. in rep. rub. C.

† Adde quod iſtud eſt verum quando agitur an quis ſit clericus ſecus ſi tractetur de habilitate, ad beneficij capacitatẽ, quia ſecus. Vt infra dicetur ad. l. 2. tit. 18. lib. 3. infra in principio.

Digitized by Google

rub. C. de probat. numero ſeptimo. Ioán. And. & Domin. in cap. 1. de exceptio. in. 6. Feli. in rub. de probar. numero ſeptimo. De fama idem ad notarunt. Panor. & Deci. in. cap. paſtoralis. §. ſexto. de offi. delegat. Conar. in cap. Alma mater. 1. part. §. 3. de ſententia excommu. libro ſexto. Si ergo per famā, vel per vnū teſtem non inducitur probatio excommunicationis, multo minus erit dicendum per literas denunciationis, per præmiſſa. ¶His etiam adſtipulatur, quòd per literas denunciationis excommunicationis non probetur quis excommunicatus. glo, in cap. pia de excep. lib. 6. in verb. proprium nomen. quam ad hoc ordinar. dixit Philipp. Franch. in cap. dilectus. columna ſecunda in notab. vltim. num. 13. de appella. & videtur gloſſ. in cap. licet verb. nunciari. ibi. Hoſtien. tamen notat contrarium de ſententia excom. Sed reſolue per vnicam conclusionem. Denunciatio quando obijcitur per viam dilatoriæ exceptionis ad repellendum aliquem ad tempus ne agere poſſit tanquam excommunicatus, ſufficiens eſt, non tamen cum in vim peremptoriæ, & ſic ad inducendum plenum præiudicium. ex glo. in dict. capit. licet. Ludo. Rom. conſil. 249. incip. Dum quæritur. Deci. poſt Panorm. ibi in capit. prudentiam. §. Sexta. dicens hanc communem opinionem. Idem notat Decius cap. paſtoralis. §. verum nu. 4. de appella. Rota nou. deciſ. 252. incip. Licèt ſi cō certatio. ſub titu. De exceptio. Couar. vbi ſupra. Denunciatio enim ex communi obſeruantia totius orbis, nunquam ſolet dari, niſi præmiſsis monitorijs. Ideò regulariter plurimum pro ſe habet præſumptionē, ex tex. celebri in dict. extrauag. Ad vitanda. nde quā ſuprà habitū fuit, & in præſenti, mandaron que qualquier perſona que eſtuuiere deſcomulgada por denunciacion de los prelados. Sed eſt dubium. Aliquis perſiſtit in excommunicatione poſt denunciationem per multum temporis ſpatium, & fuit abſolutus: tandem abſolutione iam obtenta, & reuerſo ad gremium eccleſiæ; accuſatus fuit ad pœnam huius legis incurſam: ipſe reſpondet non perſiſtere, nec eſſe in excommunicatione, & oſtendit literas abſolutionis: eſt dubiū. Vtrum ſit nunc pœna huius legis afficiendus? Videtur quod ſic. Nam deliſtum quo ad euitandam pœnam temporalem propter pœnitentiam impoſitam, à iudice ſpirituali non aboletur, niſi eſſet ſufficiens in vtroque foro, & publice impoſita, & alias puniri poterit à iudice laico. Text. in capitulo ſtatuimus. verſ. Per temporalem præterea de maledic. ubi delinquens in Deum per pœnam impoſitam in foro eccleſiæ, non excuſatur à pœna legum laicorum in foro temporali. cap. fœlicis. de pœni. libro ſexto. nec poteſt reddi ratio ſpecialitatis in eo, prout Doct. dicit; tenentes opinionem ꝯ.dit

nem, quòd punitûs in foro canonico de crimine mixti fori, poſsit puniri iterum in foro Cæſaris. Et eſt communis opinio ſecundum Andr. Alcia. in capitulo pernicioſam. numero. 128. de offi. ordina. vbi eſt text. pro hac concluſione. Secundò confirmatur. Nam quando aliquis delinquit in crimine mixti fori, facit iniuriam legi ciuili, & legi Canonicæ: quia venit contra præcepta vtriuſque: ergò cenſetur ſe obligare pœnis per vtramque legem traditis. tex. in epiſtola. Inter claras. §. liquet. & ibi gloſſ. in verb. ſeipſum. C. de ſumma. Tri. & fide catholi. ¶Vnde ſuccedit vera concluſio, quòd faciens iniuriam duobus, tenetur ad ſatisfactionem vtrique in ſolidum, nec per ſatisfactionem vni factam, liberatur ab altero. l. prima. §. furtum. ff. ſi fami. furt. fecil. dicatur. Bart. in. l. tertia. §. ſi ad plures. ff. de ſepulc. violat. Nec poteſt dici, quòd ſæpius inquiritur de delicto vnius hominis contra textū. in capitulo. at ſi clerici. de iudic. de quo Auguſt. Beroi. in capitulo primo. numero 92. de iudi. & Ioann. in ſumma confeſſo. libro primo. titulo quinto. quæſtione decima. gloſſa. in capitulo. per hoc. verb. ſententia. de hære. libro ſexto. nam illud locum habet in crimine non mixto, & ab eodem iudice, ſecus in mixto, & propter diuerſitatem offenſarum, vel in vno loco non ſufficienter quo ad vtrumque forum punito. Faciunt eleganter tradita ab Antoni. Burgenſ. in capit. vt menſuræ. columna tertia. de emptione & venditione. Nec obſtat ſi dixeris quòd facta pœnitentia cenſetur nouus homo, & ſic tempore accuſationis non reperitur nocens. ex gloſſ. in. l. Imperialis. §. illud. C. de nup. cum alijs adductis in additis ad Segur. in rep. l. vnum ex familia. §. ſed ſi fundum. numero. 73. ff. ad Trebell. & ab Hippolyt. ſingul. 639. nam non eſt puniendus proue ex nunc, ſed prout ex tunc, nempe conſiderato tempore, quo commiſit delictum, contemnendo claues eccleſiæ. l. prima. ff. de pœn. De quo per Bald. in capitulo. cum olim. numero quinto. de reſtit. ſpolia. & in. l. Titius. ff. de teſtam. milit. qui text. facit ad quæſtionem de vulnerato tempore vnius iudicis, qui mortuus fuit tempore alterius, cui cōpetat emenda. Per Boeri. deciſio. quinta numero decimoſexto. & ibi numero decimoſeptimo. & decimo octauo. & ad aliam quæſtionem de qua per me in. l. decima. verſic. Quæro clericus. titulo primo. libro tertio. ordi. colum. 803. Item aliquis miſit ſagittam ex confinibus Caſtellæ, & percuſſit hominem exiſtentē in confinibus Portugalliæ ſeu en la raya, eſt quæſtio, vtrum delictum fuerit commiſſum in Caſtella, vbi fuit delinquens, vel vbi fuit mortuus homo, vt puniatur in loco commiſſi criminis, & ad illum remittatur iuxta. l. 103 lib. pragma. regum catholi? Ad cuius ſolutionem

vid.

vid.Bart.in.l.quod ait lex.§. fin. numero quarto. ff.de adu't.Panormi in cap.fina.num. 25. de foeu comp.† Inſpiciendum ergo eſt tempus commiſsi delicti,& non ſententiæ ad imponendam pœnam. Et ſic excommunicato in caſu noſtræ legis, cùm admiſit & perfecit crimen,claues diui Petri ſic cō temnendo, non petendo abſolutionem eo tempore quo debuit,& potuit.¶ Quæri poteſt, Quis fuit excommunicatus ad petitionem creditoris, & proceſſum fuit contra ipſum per cenſuras grauiores ad denuntiationem vſque, non obſtante comparitione debitoris allegantis & probantis ſe paupertate nimia preſſum, & non eſſe ſoluendo, ideo humiliter petijt abſolutionem: fuit dubium vtrum talis cenſura ſit nulla,& iudex teneatur ipſum abſoluere ante ſolutionem actualem: facit quòd excommunicari non debet, & lata erit relaxanda. Nam excommunicatio eſt ferenda in contumacem ratione contumaciæ,qua ceſſante, non debet inferri,cum ſit obediens, & facit quod in ſe eſt,petendo abſolutionem, dicendo ſuum infortunium,& inopiam, & continet præceptum impoſsibile, & errorem manifeſtum talis cenſuræ cō minatio,ſeu executio.capit.olim.2.de reſti.ſpoli. ibi,inanis eſt actio, quam inanis inopia debitoris excludit.l.nam is.ff.de dol.Iaſo. in.l. qui Romæ. §.Augerius.numero quarto.ff.de verb.oblig. plura enim priuilegia ſunt tributa ratione paupertatis,de quibus per Archidiac.Bellamer. & præpoſit.in cap.pauper.11.quæſtione tertia. Dixi in.l.2 gloſſ.fin.titulo.16. libro tertio.ſuprà. Et erit vnū in ſpecie propoſita,quia qui caret bonis, debitum eſt inexigibile, & inefficax redditur actio contra eum.arg.ca.Odoardus.de ſolut. Item excommunicatio non fertur,vt quis ſit in ea perpetuò, ſed vt eius timore perterritus, obediendo præceptis iuſtis eccleſiæ ſatisfaciat. Si ei poſsibile ſit, prout debet,& abſoluatur,vt omnia iura inſinuant. Cæterum ſi poſſet,& noluiſſet parère mandatis eccleſiæ,eſſet alijs pœnis caſtigandus, & abſolutionis beneficium concedendum à iudice eo inuito, ne indureſcat,& fiat membrum omnino inutile. Facit.ca.presbyter.82.diſtinctio.ibi, ne indureſcat. quem pro notabil.refert Ioan.Lup. in rep. capit. per veſtras.§.18.num.17.columna quarta.fol.66. de donat.inter vi.& vxor.& Iaſo.in.l.quod iuſsit num.41. ff. de re iudic.qui dicunt iudicem eccleſiaſticum teneri interloquutoriam ſententiam excommunicationis latam contra aliquē etiam parte non petente,& manente contumacia excommunicati,ſi viderit ſaluti illius expedire remittere, quando quidem propter excommunicationē efficitur deterior,ex quo videtur eam nullam vtilitatem afferre,ſed contemni, & cum ceſſet ex ea medicina,debet contra illum rebellem illo remiſſo,alio vti remedio. Sententia fuit Diui Thom. quam prædicti adducunt in quarto ſententiarum diſtinction.18. quæſtione ſecunda articulo quinto.cuius dictum vltra alios refert & ſequitur Franchus in capitulo primo.columna prima. numero quinto.de ſententia excommu.libr.6. Barbat. in cap.cùm veniſſent.numero. 100. de iudi. Stepha. Auffreri.in deciſi.258.verſic. Quinimo ſi excommunicatus ex diuturno tempore. Panormi. in. ca. ſignificaſti,numer. 7. de eo qui dux. in matrimo. quam pollu.per adult. Montalu.in.l.13. titulo. 9. part.1. Pro qua concluſione eſt tex.in cap. ea vindicta.23.quæſtione quarta.ibi, Hic enim apertiſsimum exemplum dicitur, quo ſatis apparet poſſe peccatum amore potius vindicari, quam impunitum relinqui, vt illum quem vendicat non pœna miſerum,ſed correctione beatum eſſe velit: paratus tamen ſit(ſi opus fiat)æquo animo plura tolerare ab eo illicita,quem vult eſſe correctum, ſiue in eum habeat poteſtatem coercendi,ſiue non habeat. Ad idem eſt tex.in cap.prodeſt.23. quæſtione quinta.ibi. Sed omnia conſulendi charitate, & nihil fiat inaniter, nihil inhumaniter. Et prædictam ſententiam communem dicit Panormi. in cap.ab excommunicato.num. 20. & ibi Additio. de reſc.Feli.in.cap. 1.numer.16.col.7. de offi. deleg.vbi citat Ioan.And.& Hoſti.in.capitu.Soler. de ſententia excom.libro ſexto. dicentes, quòd pœna excommunicationis imponi non debet, quoties veroſimiliter ſperatur non timeri. Et quòd etiam inuitus poſsit quis abſolui poſt. S. Thomam loco citato, tenet Præpoſit. Alexandri.in.capitulo.denique.in princ. numero trigeſimoſecundo.& ibi declaraui diſtincti. 4. Si ergo quando ille eſt contumax & tyrannus eſt abſoluendus, quanto maiori ratione quando eſt obediens,& impotens ad ſoluendum debitum in ſpecie deducta? † Nemo enim excommunicatur, niſi ſubſiſtente debita materia, quæ eſt peccatum mortale,& contumacia.capitu.nemo.2.11. quæſt. 3.Deciſ.Capellæ Tholoſanæ. 298. ſed paupertate preſſus non eſt contumax, ſed miſerabilis, & percuſſus à Deo afflictione magna, ergo non debet addi afflictio. capitulo. cùm percuſsio. ſeptima quæſtione prima. Et ad dictum diui Thomæ,& pro eius declaratione eſt addēdus Richar. de Media villa in quarto ſententiarum. diſtincti. 18.articul.10.quæſtione prima.Felin.in.capit.Apoſtolicæ.nume.2.de exceptioni.Imol. in clem. Cum ſecundum ſtatuta.nu.3.de pœni. & remiſſ. Panor.in.c.clericos.nu.5.de cohabi. cleri. & mulier. Et ſic aduertāt iudices,ne procedāt per cenſuras,vbi ceſſat cauſa formalis & materialis in qua ſe debent fundare, & ſeruent ordinem & modum in prolatione earū,cū cenſura excōmunicationis ad

† Adde Socinum in ca. poſtulaſti n. 5., de foro compe tenti. & Bartol.in l. libellorum n.7. ff. de accuſatio.

† Adde quod ſi fur efficiatur im potēs ad partē ſatisfaciendā, debet abſolui præſtita cautione Vt ſi deueniat ad pinguiorē fortunā ſoluere teneatur argumēto. c.Odoardus de ſolutio. & iſta eſt cō munis praxis tradirq; Naua. in manu.c.27. n.43.verſi. Praſuponemos

articulo decimo. quæſtione tertia. Couarruuias in cap tu'. Alma mater. prima part. §. vndecimo. numero decimotertio. de ſententia excommuni. libro ſexto. qui intelligit prædictam opinionem veram eſſe, quoties cauſa tacita, fuit æquè principalis ad excommunicandum: alioqui valet abſolutio, ſecundùm Panormi. & Henri. in dicto capitulo. cùm pro cauſa. Felin. in capitulo. quod ſuper. ad fin. de fide inſtru. docto. in clementina ſecunda. de ſententia excommu. Ex quibus manifeſtè deducitur, etiam abſolutionem validam eſſe in hoc caſu, ſi cauſa, quæ expreſſa non fuerit, minimè auertiſſet prælatum ab abſolutione, licet expreſſim eſſet ſignificata. Ita poſt Paluda. ſenſit Couar. loco proximè citato. Qui Pulchra etiam propoſitis ſimilibus adducit lib. Varia. cap. quem refert D. Antoni. Queſada libro primo. Diuerſ. capitulo ſexto. num. ¶ Secunda concluſio. Pluribus excommunicationibus ligatus petens ab excommunicatione abſolui, vnius tantum mentionem faciens, à reliquis non expreſsis, non cenſetur abſolutus, etiam ſi indefinite fuerit ab excommunicationibus abſolutus, refertur etenim hæc abſolutio indefinita ad excommunicationem in petitione commemoratam. ex. l. ſi de certa. C. de transactio. gloſſa in dicto capitulo. ex parte. & in citato. capitul. cùm pro cauſa. vbi Anto. Henri. Panormi. & Feli. Anchar. in clementina ſecunda. de ſententia excommu. San. Thom. in. 4. diſtin. 18. quæſtione ſecunda articulo quinto. Couar. vbi ſuprà. qui intelligit, procedere, etiam ſi abſolutio ab excommunicatione generalis ſit, nam ad expreſſam, & petitam tantum refertur, propter rationem dict. l. ſi de certa. ¶ Tertia concluſio. Excommunicatus pluribus excommunicationibus vnica tãtum abſolutione ab omnibus abſoluitur, ſi omnes fuerint abſoluenti expreſſæ, & ſignificatæ. arg. l. ex pluribus. ff. de acceptilatio. Et eſt cõmunis ſententia in hac concluſione ſecundum in locis præcitatis, nec continet aliquam controuerſiam ſecundùm Couar. loco præmemorato.

¶ Quarta concluſio. Qui excommunicatũ poteſt ab omnibus excõmunicationibus abſoluere, vnica tantum abſolutione omnes tollit, non tantum ſibi expreſſam, vbi ſcientiã omnium excommunicationum habens, indiffinite excommunicatum abſoluerit, hoc ſanè ex ipſius abſoluentis mente præſumpta, vt notat Henri. in. c. cum pro cauſa. de ſenten. excom. Ioan. in ſum. confeſſorum. lib. 4. ti. 33. quæſti. 120. Couar. vbi ſupra. ¶ Quinta ſit concluſio. Ligatus pluribus excõmunicationibus, ab omnibus, etiam vnica tantum expreſſa in petitione, abſolutus cẽſetur, quoties qui abſoluit, ita generaliter dixerit, Abſoluo te ab hac excõmunicatione, & ab omnibus alijs, quibus ligatus es, quarũ nec memineris, nec memoriam habes, ea enim eſt abſoluentis mens, vt & ad oẽs alias excõmunicationes velit abſolutionẽ extẽdi. Ita notat in ſpecie Ioan. in ſum. confeſſ. & Henri. in locis proximè adductis. ¶ Sexta aſſertio. Abſolutio indiffinita ab excõmunicatione, exhibita ei, qui pluribus eſt excõmunicationibus ligatus, vnica tantum in petitione nominatim expreſſa, etiã quo ad alias ſufficit, quoties veriſimili coniectura præſumi poterit abſoluentem, & à tacitis excõmunicationibus nihilominus abſoluturum, ſi earum ſcientiam habuiſſet. Palud. in. 4. ſentẽ. diſt. 18. q. 5. col. penu. verſi. Quarta. ¶ Septima cõcluſio. Præmiſſæ concluſiones locũ habent, cum abſoluens habet poteſtatẽ abſoluendi ad omnibus excõmunicationibus, alioqui, nulla poſſet contingere ratio dubitandi. ¶ Octaua concluſio. Pluribus excõmunicationibus ligatus, pluribus abſolutionibus, vel vnica ab omnibus abſoluatur. tex. gl. & communis in. c. cum pro cauſ. de ſenten. excom. Quã cõmunẽ dicit Couar. in repe. c. Alma mater. 1. par. §. 11. de ſenten. excom. lib. 6. ¶ Nona cõcluſio. Abſolutio ab excõmunicatione, obrẽta ex falſa cauſa eſt nulla, nec prodeſt excõmunicato. c. officij. de ſenten. excõ. c. cũ pro cauſa. eo. tit. gl. in. c. ex parte. de offi. ordi. Tho. in. 4. ſent. diſt. 18. q. 2. art. 5. l. 29. titu. 9. part. 1. Couar. omnino videndus in. d. §. 11. nu. 14. verſi. Septima concluſio. ¶ Decima cõcluſio. Excõmunicatus pluribus excõmunicationibus à diuerſis iudicibus, debet impetrare abſolutionẽ ab vnoquoq; ex iudicibus illã proferẽte, cùm illius ſit abſoluere, cuius fuit cõdẽnare. Pan. per tex. ibi in. c. officij. de ſent. excõ. Palud. in. 4. ſenten. diſt. 18. q. 5. co. 8. in ar. 3. & Richa. q. 3. ar. 10. Pan. in. c. prudentiã. §. ſi vero. nu. 5. de offi. deleg. tex. in. ca. paſtoralis. §. præterea. de offi. ordi. vbi vnus prælatus nõ põt tollere ſentẽtiã ab alio latã. ergo &c.

¶ Quæritur, Vtrum excõmunicãs, vel ſuſpendens aliquẽ iniuſte, teneatur ei reſarcire dãnũ & intereſſe? Reſpõ. teneri. gl. fin. in. c. ad reprimendũ. de offi. ordi. tex. & glo. in. c. ſi canonici. §. ſi autẽ cauſa. de offi. ordi. lib. 6. ca. 1. §. ſuperior verò. de ſent. excom. lib. 6. ibi. latorẽ excõmunicato ad expenſas & omne intereſſe cõdẽnetur. Pan. in. c. 1. n. 34. vbi dixi. vt lit. non conteſt. Suadetur: nam dãnũ alteri illatum, qui fuit cauſa damni, tenetur ad ſatisfactionem læſo. c. fin. de iniur. imò non ſolum in ſpècie propoſita poterit agere ad intereſſe, ſed etiã actione iniuriarũ contra excõmunicatorem. glo. in cap. non in perpetuum. verb. ſacrilegij. 24. quæſtione tertia. tex. in capitu. illud. ead. cauſa & quæſtio, vbi gloſſ. Ad idem tex. in capit. ſacro. de ſenten. excommu. ibi, cumque aduerſus excommunicatorẽ de iniuſta excõmunicatione cõſtiterit, excõicator cõdẽnetur excõmunicato &c. Fa-

cit ratio pro comprobatione. Nam qui aliquem denunciat excommunicatum, implicite eum in honeſtum vocat, cùm excommunicatus perſona infamis & inhoneſta ceuſetur. ſecundum Anto. Butri. in cap. conſtitutus. columna ſecunda. libr. Marti. Nauar. in rep. ca. cùm contingat pag. 168. de reſcrip. probat Regia. l. 20. titul. 9. parti. prima. Et quòd excommunicatus ſit infamis, notat Roma. ſing. 675. & 682. Tiraquel. de vtroq; retract. libro primo. §. 1. glo. 9. num. 271. ¶ Dubitatur, An abſolutio ab excommunicatione peti poſsit per procuratorem? Dicendum eſt poſſe, dum tamen procurator habeat ſpeciale mandatum ad ipſam petendam. Priorem partem probat glo. in cap. de manifeſta. verbo. iudicaui. 2. quæſtione prima. & gloſſ. in cap. quanto. verb. epiſtolam. 2. quæſtio. 5 Panormi. in cap. venerabilem. colum. 8. num. 23. de electio. Poſteriorem partem concluſionis probat glo. in cap. qui ad agendum. verb. vel paciſci. de procura. libr. 6. Specul. titulo. de procuratore. §. 1 num. 5. & ad eum ibi Ioann. And. Rota noua deciſio. 426. numero ſecundo. Archidiac. in cap cum aliquis. numero primo. 11. quæſtione tertia Ratio quia beneficium abſolutionis petenti tantum eſt concedendum, cap. legatur. 24. quæſtio. 1. nec inuitus poteſt abſolui. glo. in cap. ſignificaſti. de eo qui dux. in matri. quam poll. per adult. Quam limita vt ſuprà dixi ex ſancto Thom. niſi propter excommunicationem efficiatur dietim deterior, quia tunc inuitus poterit abſolui. Sequitur Iacobin. à Sancto Georgio in. l. nec emere. verſiculo. Quæro circa. C. de iure deli. Et excommunicatus quod poſsit petere ſecundum ſtylum curiæ abſolutionem per procuratorem, ſi ad id habeat ſpeciale mandatum, quanuis de rigore iuris ſecus ſit, tenet Ioan. And. poſt Hoſtien. in cap. cum deſideres. de ſententia excom. vbi latè Felin. numero. 2. Sed dic, quòd licentia ad abſoluendum dari poteſt per procuratorem, ipſa tamen abſolutio perſonalis eſt, quia debet ſe oſtendere verè pœnitentem, & in abſente non poteſt ſeruari forma abſolutionis, quæ eſt per manus impoſitionem, ſecundum Pet. de Bellapertica in auten. Interdicimus. C. de epiſco. & cler. Innocen. in dict. ca. cum deſideres. & quæ tradit Ioan. Milis in reperto. verbo. Excommunicatio. verſic. Excommunicatus poteſt per procuratorem. fol. 65. colum. 4. Petitio ergo abſolutionis fit per procuratorem, executio verò abſolutionis requirit præſentiam domini, hoc eſt excommunicati, qui oſtendere debet abſoluenti ſigna contritionis, nec requiritur, vt perſonaliter excommunicatus compareat coram iudice excõmunicante, ſed ſufficit, quod petat per procuratorem ſyndicum, ſeu fiſcalem ſi iudex eſt. ex Bal. in authen. interdicimus. nu. 2. C. de epiſco. & clet. Et in practica eſt optima reſolutio, & ſeruatur vbique de ſtylo curiarum. ¶ Quæro præterea, Vtrum iudex eccleſiaſticus primæ tonſuræ ordine tantum inſignitus habens iuriſdictionem excommunicandi, habeat per ſe ſine commiſsione ad ſacerdotem abſoluendi, & ſic quod talis poſsit immediate abſoluere excommunicationis vinculo à ſe ligatum? Et quanuis multi teneant abſolutionem ab excommunicatione non poſſe præſtari & miniſtrari, niſi ab eo, qui ſacerdos eſt, quãuis iuriſdictionem habeat ordinariam, vel delegatam, tenendum tamen eſt de iure poſſe, etiam ſi exhibenda ſit abſolutio ab excommunicatione ab eo lata cum ſolenni forma. tex. in capitu. nobis. 2. de ſententia excommu. Probat latè & eleganter Couar. in repe. cap. Alma mater. 1. part. §. 11. num. 10 verſi. Poſt hæc merito dubitatur. de ſententia excommuni. libr. 6. Sed tamen abſolutionem ſemper iudices committere ſolẽt alicui ſacerdoti, qđ iuſtum & æquum eſſe conſtat, cum non ſit ipſe ſacerdos, licet habeat iuriſdictionem, actus tamen, qui fit per manus impoſitionẽ, ad ſacerdotes pertinet, vt ſanentur ægri, iuxta illud Matth. Super ægros manus imponent, & bene habebũt Et ſenſit Hoſti. in ſum. de ſententia excom. §. quis poſſit abſoluere. Sylueſt. verb. Abſolutio. 1. notab. 3. verſi. Quintus. Cardi. in dicto capitulo. à nobis. 2. oppoſ. & plerique alij relati ab Hẽrico Botthæo in tract. De Synodo. 3. part. articulo. 5. quæſti. 12. qui ſuadet hanc opinionem tutiorem eſſe. Ideoq; cum ſit decens & ſtylo comprobata, ab ea nõ erit recedendum, quanuis in puncto iuris prior eſſet probanda.

¶ Quæritur etiam, Vtrum lex iſta pœnalis in materia ſpirituali, prout eſt excommunicatio, & eius effectus valeat, cùm ſit à laico (& ſi à rege catholico) ſtatuta? Videtur quòd non. Nam punitio excommunicati propter eius rebellionem, pertinet ad offenſum, qui eſt iudex eccleſiæ, in cuius contemptum in excommunicatione perſiſtit. Tum etiam, quia crimen eccleſiaſticum eſt proueniens ratione commiſsi aduerſus claues eccleſiæ, & talis pertinacia cenſetur hæreſis capitul. cum contumacia. de hæreti. libro ſexto. † Item etiam videtur ſtatutum epiſcopi contra excommunicatos qui perſtiterint per menſem aut annum, antequam abſoluantur, in pœnam ſoluant certam quantitatem pecuniæ, inualidum eſſe, quia videtur pœna pro abſolutione, & ſpeciem ſimoniæ continet. per capitul. ad noſtram. & capitul. nemo. de ſimonia. Refert Romanus ſingul. 345. incipienti.

† Adde quod in de oritur ſuſpicio de hæreſi & contra cũ tãquã cõtra ſuſpectũ poteſt procedi. ex Con. Trident. ſeſ. 25. de reforma. c. 3.

¶ Statutum epiſcopi. Ergo ſiue à iudice ſpirituali, ſiue ab eccleſiaſtico ſtatutum ſit, non valet per præmiſſa. ¶ Sed reſolutiuè dic, quòd ſtatutum

Digitized by Google

chas penas ſean partidas en tres partes. La tercia parte para la nueſtra camara. Y la otra tercia parte para el Merino : o juez que la executare:y la otra tercia parte para el Prelado q̃ la dicha deſcommunion puſiere. Y mando que las dichas penas no ſe arrienden, por eſcuſar cautelas y eſtorſiones de los arrendadores que dauan cauſa que los deſcommulgados perſiſtieſſen en ſu dureza.

ſtatutum pœnale in ſpecie noſtræ legis ponit pœnam propter contumaciam, quæ conſtat iudici ſeculari per denunciationem prælati, ideoque ſicut de alijs criminibus, de quibus ei conſtat, vt de vſura, de blaſphemia, & huiuſmodi, & ſi merè, vel mixtè eccleſiaſtica ſint ab eo puniri poſſunt, quia non agnoſcit iudex ſecularis, vtrum excommunicatio iuſta vel iniuſta ſit, nec an crimen ſit blaſphemiæ, vel cõtractus illicitus ex vi vſuræ & declarationis, & ſic de quidditate aliorum criminum, quorum diffinitio ſpectat ad iudicium eccleſiæ, Sed prout iſte reperitur tale crimen commiſiſſe, poterit puniri à rege, vt in præſenti lege propter ipſam contumaciam, & ab vtroque iudice eccleſiaſtico poterit puniri, vt ſuprà dictum eſt, quia ſi iſte excommunicatus ſatisfaciat omnino alteri, cuius cauſa fuit excommunicatus, & ſit abſoluendus, ſine exactione pœnæ, præſtita tamen abſolutione, ab eo pœna exigi poterit, vt ſuprà dixi. Et in punctis huius regiæ conſtitutionis poſuit optimus practicus Epiſcopus Ciuitatenſis. D. Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 6. §. 8. verſic. Decimò hic notandum eſt. num. 17. & ita ab ipſo defenditur. l. 1. titulo ſecundo, ſuprà hoc lib. 8. cum cæteris legibus pœnalibus in criminibus eccleſiaſticis in dict. cap. ſexto. in princ. num. 18. chart. 60. colum. a. verſi. Cur tamen non licebit. quòd epiſcopi tale ſtatutum valeat, quia eſt in pœnam contumaciæ, & non pro abſolutione, & eſt rationabile, vt excommunicatus citius conuertatur, & inducatur ad gremium eccleſiæ. Tenet Hoſtien. Ioan. Andr. Cardi. & Felin. in cap. ad aures. de ſimonia. Ludoui. Roma. & eius additiona. in ſingul. 345. nec vllum peccatum in exactione pœnæ eſt, ſiue impoſita ſit pœna ab eccleſiaſtico principe, ſiue à ſeculari propter delictum, vel perſiſtentiam in crimine, vel actu reprobato propter aliquam iuſtam cauſam, vt quia imponitur pœna fœneratoribus & vſurarijs, nuptijs prohibitis ſe immiſcentibus abſq; diſpenſatione legitima, & blaſphemantibus nomen Domini, vel ſi ſit prohibitio, ne detur occaſio delinquendi, vt non alloquatur fœminam, cum qua eſt diffamatus, vel ne ſe immiſceat ludo chartarum, vel ne tranſeat per talem locum, ne inuitentur inibi habitantes ad rixam, cum fortè ſit habitus pro ſuſpecto de aliquo exceſſu, vt fieri ſolet à iudicibus cautis. vt dixi in l. fin. in gloſſa prima. titulo 23. lib. ſecundo. ordin. column. 718. poſt Fortun. in tract. de vltim. fin. vtriuſque iuris illatio. 18. Et apud omnes eſt receptiſſima opinio ſecũdum D. Couarru. vbi ſuprà. capitulo ſexto. §. 8. numero vndecimo, verſi. Quartò ex eadem ratione. Nec executio pœnarum eſt differenda, cùm interſit reipublicæ ne differatur. l. ſi quis fortè. ff. de pœn. notab. ſecundum Iaſon. in. l. ſeruus. in princ. num. ſecundo. ff. de legat. primo. Et creſcente contumacia, augeri debet pœna, quæ ex ea cumulatur. l. relegati. ff. de pœn. plures enim pœnæ ſunt ſtatutæ propter contumaciam, vt diximus ſuprà in l. 1. verb. *le fuere mandado*, columna. 933. verſic. Quis dicatur contumax. titulo quarto. libro tertio. ordin. Et excommunicatus perſiſtens per annum in excommunicatione, non videtur bene ſentire de fide, nec de ſacramentis, cùm non faciat, nec durante excommunicatione facere poſsit, quod Chriſti fideles faciunt, & facere tenentur, quod non longè à crimine hæreſis diſtat, ideò inquiſitores procedere poſſunt contra talem. Ioan. Lup. in repet. capituli per veſtras. §. 18. numero vigeſimoquarto. & vigeſimoſeptimo vbi citat hanc regiam legem. Et dicit quod mulier poteſt repetere dotem, quia vergit ad inopiam, eo ipſo, quòd Inquiſitores hæreticę prauitatis poſſunt procedere aduerſus eum, in quo proceſſu non modicæ fiunt expenſæ. Et ita etiam tenet Ioan. Franciſc. Ripenſ. in rep. l. ſi conſtante. ff. ſolut. matrimo. num. 44. vbi vide plura contra excommunicatum.

a *Pague ſeyſcientos marauedis de moneda vieja.* Declaratio monetę antiquę ponitur per. l. 114. in legib' ſtyli. Optimè per Doctorem noſtrum Salmantinum Epiſcopum Ciuitatenſem meritiſsimum in tract. veterum collatio numiſmatum. cap. 5. nu. 1.

Digitized by Google

El Rey don Alõſo de peticion.

Las penas dela ley ante deſta no ſean executadas en aquellos excommulgados, que por la yglesia ſon tolerados.

Tit. VI. De los perjuros y falſarios.

Ley. I. La pena de los q̃ ſe perjurã.

¶El Rey don Iuã. II. en Valladolid. Añn de mil cccc. xlij.

Por quitar que algunos ſe atreuen en peligro de ſus animas a quebrantar a ligeramente los juramentos que hazen. Mandamos q̃ qualquier perſona, o perſonas de qualquier eſtado, preeminencia, o dignidad que ſean. que quebrantaren, o no guardarẽ el juramento que fizieren ſobre qualquier cõtracto q̃ por el meſmo fecho, pierdan y ayan perdido todos ſus bienes para la nueſtra camara.

¶*Titulus ſextus. De periuris & falſarijs.*

¶Lex. I.

a ¶ *Quebrantar.* Infringens contractum iuramento firmatum propter periuriũ puniẽdus eſt in amiſſione omnium bonorum, & ipſo facto applicantur Cameræ Regis. Pro cõfirmatiõe eſt. l. ſi quis maior. C. de tranſact. quæ alias pœnas imponit periuro. Cuius hęc ſũt verba, Si quis maior annis vigintiquinque aduerſus pacta, vel trãſactiones, nullo cogente imperio, ſed libero arbitro & voluntate confectas putauerit eſſe veniendum, vel interpellãdo iudicem vel ſupplicando principibus, vel non implẽdo promiſſa, eas autem inuocato Dei omnipotentis nomine ſolidauerit, non ſolum notetur infamia, verum etiam actione priuatus, reſtituta pœna, quæ pactis probatur inſerta, & rerum proprietate careat, & emolumento, quod ex pactione, vel tranſactione illa fuerit conſecutus. Itaque omnia eorum mox commoda deputabuntur eis, qui intemerata pacti iura ſeruauerint. Prædictam legem citat Couar. in epitome. 4. Decretal. a. part. cap. 6. numero. 20. quòd lex ciuilis poteſt ſtatuere pœnam contra periuros, licèt crimen eccleſiaſticum ſit. Roma. conſil. 512. & ſic per præmiſſam. l. ſi quis maior. periurium punit. Et locum habet in omni promiſſione & cõtractu iuramento firmato: quia lex magis conſiderat ipſum periurium, quam qualitatem contractus. quod eſt de mente dictæ. l. ſi quis maior. & noſtræ regiæ ſanctionis. ibi, *ſobre qualquier contracto.* Tenet Ioan. Ferrarienſ. in practica. tit. Forma libelli vt pacta ſeruentur. verb. Tranſactiones. num. 13. reputans notabile dictum ex glo. iuncta tex. in. l. quoties. in verb. priuatos. C. de dign. lib. 12. Notat Caſſanæ. in conſuetudi. Burgũd. rubr. 10. *des cenſes.* §. 12. verb. ori *par le ſerment.* num. 25. fol. 345. colum. 4. verſic. Ciuiliter autem agendo. refert Alexan. conſi. 76. volum. 5. colum. 3. num. 9. Periurus non admittitur in teſtẽ etiam ſi emendatus eſſet, nã perdit per periurò fidem aliquid probandi per ſuũ iuramentum. gloſſ. in capi. p tuas. verb. adulterij. de ſimon. glo. in cap. teſtimonium. de teſtib. Facit tex. in cap. paruuli. 22. quæſtione. 5. Felin. in cap. ex parte. de teſtib. Alexand. & Iaſo. in. l. 2. §. quod diximus. ff. ſi quis cau. Hierony. Gigas in tract. De crimine læſæ maieſta. q. 11. numero primo. pag. 238. nec peracta pœnitentia eius teſtimonium valet. gloſſa. in. l. qui cum vno. §. qui ignominia. ff. de re milit. quam notandam dicit Bald. in. l. Lucius. in fin. ff. de his qui not. infam. Didacus Caſtellus in l. 13. Tauri. in verb. *veynte y quatro horas.* nume. 12. l. 13. ibi. *e nunca mas vala ſu teſtimonio.* titu. 12. lib. 4. for. leg. Alciat. de præſumpt. regul. 2. præſumptio. 10. vbi, quòd teſtis ſemel periurus, non facit indicium non ſolùm ad torturã, ſed non ad informandam inquiſitionem per text. in cap. ſicut nobis. ad fin. de teſtib. conſuluit ita Raphael Fulgo. conſi. 107. & conſil. 173. Deci. conſi. 189. libro primo. Dixi ad Segur. in rep. l. vnum ex familia. §. ſed ſi fundum. num. 73. ff. de leg. 2. Et per præmiſſa eſt tenendum, quòd conuictus de periurio in vna cauſa, non admittitur amplius ad teſtimonium. text. & ibi Panormi. in cap. ex parte de teſtibus ſecundum tex. in dicto capitulo. paruuli. 22. quæſtione quinta. l. ex ea. ff. de poſtul. nota. in dicto capit. teſtimonium. Et ſic acta in vno iudicio, faciunt fidem in alio, & inter alias perſonas

notat Matthæus de Afflictis in conſti. Neapolitan. libro tertio,rub.55.in conſtitutione.Eos qui ſcienter.num. 27. De pœnis periurij ſunt videndi. Caſſanæ. in d.rubric. 10. §. 12. & Ægid. Boſi. in practica crimin. tit. De periurijs. pagina. 401. Ioan.Bernard.in practica Canonica.cap. 86. † & in capit.48. in capitibus prætorum. vbi Franciſcus Auiles.in verb.*Qualeſquier juezes*.numero primo. quærit quis ſit iudex competens ad puniendos periuros. Iuramentum tamen interpoſitum in contractu non obligat ex vi iuramenti ſucceſſorem,cùm ſit perſonale.cap.veritatis.de iur.iur. Guiliel.Caſſador.deciſi.2. ſub tit. De iureiurando.Ioan. Andr. in capit. fin. de ſepultu.columna prima. vbi inquit, quòd hæres non obligatur ex iuramento defuncti, neque eius occaſione poteſt trahi ad forum eccleſiaſticum.& doct. communiter firmant in dicto capitulo.veritatis.vt refert & ſequitur ibi Panormit. colum. fin.quòd iuramentum non tranſit in hæredem etiam ſi quis iuraſſet pro ſe & ſucceſſoribus, ac hæredibus,& tales nunquam ſunt periuri ex iuramento defuncti, capit. pen.de iur.iur. Ratio,quia in ſpiritualibus ligatur anima,quæ ſine proprio conſenſu ligati non poteſt, idcirco in eis requiritur ſpeciale mandatum. cap. fin. de iur. calum. lib.6. Secùs in temporalibus, in quibus obligatio tranſit in hæredes.l.vni. vt actio. ab hæredi. & contra hæred. incipiant.l. veteris. C. de contrahend. & comm. ſtip. Couar. in rep. cap. Quanuis pactum.1.par.§. 5. num. 7. verſi. Verum cùm in iuramēto tractetur. de pact. lib.ſexto.Ex qua declaratione infertur, iuramentum recognitionis, vel approbationis homagij, vel alicuius contractus, non tranſire ad hæredes iurantis; ideoquè ſucceſſor tenetur nouum ſacramentum fidelitatis Domino feudi, ſeu emphyteuſis præſtare: nam etiam ex iuramento ſui prædeceſſoris pro ſe & eius ſucceſſoribus præſtito,non potuit obligare ſucceſſorem, cùm iuramētum ex parte iurantis ſit perſonale,atq; ideò tenetur ſucceſſor iuramentum fidelitatis præſtare, vt ex eo obligatus maneat,& rem feudalem retinere poſſit.Bald.in cap. quæ in eccleſiarum.colum.penu. verſic. Sed nunquid num. 38. de conſti. Doct. in capit.veritatis.de iur.iur. Iacobin. à ſancto Georgio in tract. de feudis.verb. qui quidem inueſtiti. verſi.Amplius dico. colum. 20. num.36. Bald.in l.litigator. C. de fructib. & lit. expenſ. Aluar.in capit.primo. in princ. numero ſeptimo. quæ fuit prima cauſa beneficij amittend. Carol. Molinæ. in conſuet.Pariſienſ.libro primo.§.2.gloſſ. 4.numero. 47.Couarr.in rep capit. Quanuis pactum. 1.part.§.5.numero quinto.de pact. libr. 6. Et iſta opinio quòd teneatur iteratò iurare fidelitatem ſucceſſor mortuo vaſſallo, etiam ſi vaſſallus pro ſe & ſucceſſoribus iuramentum interpoſuerit ratione præmiſſa.Contra Bald.in.l.vni.§ excepto. C.de caduc.tollen.& Iaſo.conſi.159.colum. tertia libro ſecundo. ¶ Infertur ſecundo. quod quanuis ratione iuramenti interpoſiti à laico in cōtractu ſortiri debeat forum eccleſiæ, cùm agitur in ea lite ad obſeruationem iuramenti,vt eſt caſus in ſignis in cap. fin.de for.compet. lib. 6. etiam ſi lis fuerit coram ſeculari cœpta ſuper contractu iurato,poterit cōueniri ratione obſeruationis iuramenti appoſiti in contractu coram eccleſiaſtico iudice. ſecundùm Bald.in.l.1.C. de reb. credi. & Apoſtilla ad Barto.in.l. ſepulchri. ff. de ſepulch. viol.& Additio. in Panormit. columna tertia. in cap.cùm veniſſent.de iudi.Iaſo. in l. nulli. num. 7.C.de iudic. & non ſolùm erit iudex competens quo ad cognoſcēdum de valore iuramenti & eius relaxatione, ſed etiā quo ad contractus reſciſſionem. vt eleganter probat Io.Franciſ.à Rip.in repe.rub.extra de iudi.num.27.& ideo.leges noſtri regni prohibent, ne iuramenta interponantur in contractibus à laicis,ne defraudetur ex interpoſitione iuramenti iuriſdictio regis.vt cautum eſt in l.6.titulo primo.lib.tertio. ordin. Et ibi dixi aliqua pro eius intellectu,& in illo loco contra Ariū Pinel. tenuimus. Et noſtram ſententiam retulit & fuit ſequutus illuſtris vir genere & literis laudatiſſimus, regiſque noſtri præſtantiſſimus Senator D.Antonius Meneſius in rep.l.2.num. 35.C. de reſcindenda venditio. Deciſio tamen dicti capit.fin.locum habere, cùm agitur ad obſeruationem contractus iurati, cōtra ipſummet iurantem non autem quando agitur contra eius hæredem, nam eius hæres non poterit conueniri in foro eccleſiæ,cum iuramentum fuit perſonale ex parte iurantis,& tex.ille procedit ratione iuramenti,vt periuria euitaret.Ioan.Andr.& Panormi. in cap. fin.de ſepultu.Bald. in authen. ſacramenta puberum.C.ſi aduerſ.vend.& iterum in rub.de iur.iur. Antoni.& Panor.colum.9.& Felin.num.9.in capit.cùm ſit generale.de for.comp.Rom.ſingulari.216.Paul.Pariſi.conſi.75.columna prima. & vltima, libro tertio.Couar. in rep. dicti cap. quanuis pactum.numer.6.in prima part.§.5. Quæ omnia ſunt menti tenenda pro intellectu iſtius legis. Et vtrum lex ciuilis poſſit prohibere,ne iuramenta in contractibus apponantur, & talia iuramenta annullare,dixi late in.l.1.verb.*No la puede alegar.* colum.1024.verſic. Prætereà & eius præceptum. tit.8. libro tertio ſuprà. Quanuis ergo iuramentum ex parte recipientis quandoque ſit perſonale,quandoque reale,ex parte tamen iurantis ſemper eſt perſonale.prout concludit.Panorm.in dicto cap. veritatis. & ſic non ligat hæredem eius, quo ad cēſuras,& penas animæ, ſed reſpectu pœnæ ca-

*Adde tamen qualiter ſit concipiēdus,libellus contra periurum vid. Iaſ.in paragrapho Item ſi quis (poſtulante, n.67.Inſtit.de actionib.

næ caducitatis, ac reſolutionis contractus ſunt variæ doctorum ſententiæ, prout fuerunt in prætorio Rottæ, teſte Guilielm. Caſſadoe. de ciſ. ſiu. numeco. 11. ſub tit. De iur. iur. fo. 111. colum prima.

¶ Quæri ſolet, Vtrum diſpoſitio iſtius legis locũ habeat in eo, qui aliquid promiſit facere, vel ſoluere creditori ſub fide & homagij vt nobiles facere ſolent, dicendo ad tactus palmarum. *Yo es lo prometo y doy mi palabra à fe de hombre hijo dalgo ò cauallero*, & poſtea nõ ſoluit, an poſsit accuſari de peeiurio? In quo dubio videtur dicendum poſſe, cum quo ad Deum nulla eſt differentia inter iuramentum & fidei præſtationem, cap. ecce dico. 22. quæſtione quinta. cap. etſi Chriſtus. de iur. iur. Pro quo videtur gloſ. in capit. clericus. de iur. iuran. & videtur ſentire Cynnus in. l. fi. C. de fideiuſ. Specu. tit. de arbi. §. ſequitur. verſ. Sed pone compromiſſum per fidem. & in tit. De iur. iur. §. 1. verſ. Et nota. & in verſic. Et in ſumma. not. gloſſ. Panor. & docto. per tex. ibi in capit. querelam. ne prælat. vices ſuas. idem Panormi. & Feli. in cap. querelam. de iur. iur. Archidiac. in ſumma. 22. quæſt. 1. Et pro hac parte vrget text. in cap. ad aures, ibi, iuramento vel fide interpoſita. de his quæ vi metus ve cauſa fiunt. quem commendat Iaſo. in. §. Item ſi quis poſtulante. num. 54. Inſti. de actio. Alij verò tenent contrarium, quòd quanuis talis promiſſio per fidem ſit iuramentum, non tamen fidei violatorem de qua ſuprà puniendum pœna ordinaria, vt puniretur qui iuramentum tactis ſacris violaret Ita Archidia. in capit. primo. de ſepultu. lib. ſexto. & in cap. iuramenti. 22. quæſtione quinta. Alij verò indiſtinctè dicunt cõtrarium, imò quod non eſt periurus: quia ad hoc vt quis dicatur peeiurus in foro iudiciali, iuramentum debet præcedere ad ſacra Dei Euangelia, & tactis ſcripturis. Cyn. in authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vendi Archidiac. in capit. vt circa. de elect. libe. 6. Felin. in capitu. querelam. de iur. iur. Matthæ. de Afflict. in conſti. Neapolit. cub. 55. libro tertio. nume. 11. verſic. Quintò quæro. per doctrinam Innoc. in. dict. capitulo. etſi Chriſtus. & Cardi. in clementina prima. §. porrò. de hæreti. ſubijciens, quòd tamen punietur arbitrariè per. l de periucio. ff. de crimi. ſtellionatus. Tradit etiam Matth. de Afflict. in capitulo primo. §. Item ſacramenta num. 23. de pace iur. firm. libro tertio feudo. Et qđ fides ſeu homagium idem quòd iuramentum ſint eſt. l. 26. ibi, *que ſi alguno jurare a otro, o le fiziere pleyto, è omenaje para cumplir alguna coſa, q̃ aya pueſto cõ el, ſi lo falleſciere, es porende periuro, è ha por pena de nunca ſer creydo en ningun teſtimonio, nin ſer par de otro.* tit. 11. part. 3. Sed tamen. l. illa referendo ſingula ſingulis, eſt intelligenda, quod vbi interuenit iuramentum, ſit pœna periurij, & infamiæ: vbi verò tantum homagium, pœna infamiæ. vt in. l. 2. titulo quinto. par. 7. ad quam. dict. l. 26. ſe refert. Cùm ergo ſe referat ad leges in hoc loquentes, in quibus non requiritur, quod fractor homagij, ſit fractor iuramenti, & non eſt dicendum. dict. l. 26. probare eſſe periurum. Et iſta homagia ſunt coniuncta iuramento, vt conſtat in. l. 5. titul. 15. partia. Ideoque reſoluenda eſt hæc quæſtio, quod promittens per fidem, in dubio intelligatur de humana, qua nobiles, vel qui tales ſe iactant, ſuam fidẽ ſolent aſtringere quam legem. 26. ita vno verbo eleganter videtur accepiſſe. D. Anto. queſad. lib. 1. capitul. 32. numer. 15. quæ præſumptio innatur à conſuetudine, iuncta. l. ſemper in contractibus ff. de regul. iur. Et iſto caſu cum non ſit iuramentum per rem ſacram, non erit periurus, ſed ratione violatæ fidei peccauit, reputabiturque infamis inter homines. Si tamen dixiſſet, in fide Chriſti, vel bona fide, tunc ad veram Catholicamq́ue fidẽ potius, quàm ad particularem veritatem loquentis referenda eſt talis promiſsio, & hoc caſu extraordinariè erit puniendus, cùm non fuerit iuramentum in forma ſolita per Deum &c. †. Et hæc reſolutio colligitur poſt Caiet. ex Couar. in rep. cap. quanuis. 1. part. §. 2. verſic. Nono ab eadem, de pact. lib. 6. Ari. Pinel. in rep. l. 2. 3. par. capit. 1. num. 13. C. de reſcind vend. Greg Lopez. in. l. 26 tit. 11. part. 3. Et ſic in litera noſtræ legis intelligitur, quando contractus eſt iuramento firmatus in forma, & non per fidem. Felinus optimè in c. 2. num. 15. de ſponſalib. vbi vide. Et ſic procedit authent. ſacramenta. C. ſi aduer. vend. ſecundùm Gregorium Lopium vbi ſuprà. in verb *ò le fiziere pleyto è omenage.* ad fin. Et plura circa lecturam dictæ authenti. ſunt videnda per Matthæ. de Afflictis in capitulo primo. §. Item ſacramenta de pace iuramento firm. lib. tertio. feudorum, & in deciſi. 322. Paul. Pariſien. conſil. 96. num. 22. lib. 1. & cùm minor ſe læſum inuenerit in contractu iuramento firmato, ante omnia petat relaxationem ad effectum agendi. Et an in ea requiratur citatio partis, eſt videndus Iaſo in. l. nec quicquam. nume. 49. ff de offic. proconſul. vbi tenet neceſſariam eſſe citationem ad obtinendam abſolutionem ſeu relaxationem à iuramento Anchar conſil. 198. Rolandin. Valle. conſil. 13. nu. 25 Ponit in hoc duas communes opiniones inter ſe ad inuicem pugnantes. Et Couar. lib. 1. Variar reſolutio. capit. 4. num. quintu. vbi vide. Forma autem petitionis erit.

Iuan Maldonado en nombre de Pedro mi menor, digo que por quanto el dicho mi menor vendio vna caſa que eſta en eſta ciudad a la rua nueua, ſin decreto ni authoridad de juez competente, y ſin licencia de ſu curador, ni con otra ſolemnidad requiſita a Rodrigo, y confirmò el di-

el dicho contracto con iuramento, el qual en la dicha venta interpuſo por dolo, miedo y perſuaſion que le hizo el dicho Rua, y en el dicho contracto el dicho Pedro mi menor fue leſo, y enormemente damnificado. Por lo qual á v. m. pido conceda al dicho mi menor relaxacion del iuramento ad effectum agendi, *para que anſi concedida la dicha relaxacion y abſolucion, pueda pedir reſtitucion, y dezir y allegar contra el dicho contracto, lo que viere aguarda de ſu derecho conuenga. Para lo qual. &c. y iuro a Dios en forma, &c.* Et ſic minor, vel maior authoritate ſuperioris, quæ in omni iuramento cenſetur excepta. cap. venientes. de iure iurand. l. 27. tit. vndecimo, part. 3. agendo excuſabitur à pœna huius legis cum ſuis complicibus.

¶ Quæritur. Vtrum iurans falſum ad declarationem poſitionum, vel in iuramento ei delato ab altera parte, ſit puniendus periurij pœna? Videtur dicendum quòd non: quia ſatis viſum eſt Alexandro Imperatori in. l. 2. C. de reb. credi. Deum habere vltorem qui ius iurandi religionem contempſit. l. 26. vbi Gregor. Lop. in gloſſ. 1. titulo 11. part. 3. qui per iſtam legem tenet puniēdum fore illum, qui iuramentum in contractu poſitum de futuro violauerit, omnia bona amittere, & cameræ Regiæ applicantur. De hoc & de pœnis periurij plura diximus ſuprà in. l. 1. verb. poſitiones. verſic. Quæri ſolet. colum. 917. cum ſequent. tit. 4. lib. 3. ordin.

§ Eſt prætereà notandum, quòd ſine dolo non committitur periurium. l. qui iuraſſe. in princip. ff. de iure iurand. §. item opponitur. 22. quæſtione ſecunda. gloſſ. in cap. breui. de iur. Doct. in capitulo primo. de delictis pue. Bald. in. l. obſeruare. §. proficiſci. colum. 3. ff. de offic. proconſul. & lega. & Iaſo. in dict. l. ſi quis maior. colum. prima. C. de tranſact. & plenius in dict. l. qui iuraſſe. Ægid. Boſſius in practi. tit. de periurijs. num. 5.

¶ Ex quo infertur, quòd difficultas implendi contractum iuratum, excuſaret iurantem à periurio. Iaſo. & AEgid. Boſſi. in locis præcitatis, dicēdo hoc locum habere in intellectu. l. ſi quis maior. C. de tranſactio. quę huic noſtræ Regiæ conſtitutioni conformis eſt. vbi in repe. notat Thom. Parpali. notabi. 8. limita. 4. Alexand. conſil. 92. colum. fin. num. 13. libro primo Bertrand. conſi. 92. colum fin. num. 13. lib. 1. Bertrand. conſil. 69. libr. Franciſc. Ripenſis in tracta. de peſte. folio. 3. colum. tertia. num. 6. Et eſt addendus Philipp. Deci. conſil. 552. Cauſa tamen, quæ allegatur ad dolum excludendum, & ſic periurij labem, debet probare fuiſſe ſibi notam, & ſe motū fuiſſe ex illa, quia ſibi fuerat dictū ſe poſſe ita facere. Alexan. conſi. 103. col. penult. lib. 1. Deci. in conſil. 452. columna ſecunda. AEgid. Boſſ. in practi. titul. De periurijs. columna fin. Item eſt notandum, quòd iudex ſecularis ex præſentatione contractus, & eius lectura poterit colligere moram, vel contumaciam rei, & declarare ipſum periurum eſſe, ex quo clarè ſibi conſtat de periurio. vt dicit Alexand. in. l. fin. ff. de crimi. ſtellio. quem refert in terminis huius legis in conſtitutione ferè ſimili Matthæ. de Afflict. in conſtit. regni Siciliæ. in conſtit. Eos qui ſcienter. numero ſecundo. ſub libro tertio. titulo 55. Ex quo notare poteris noſtram legem, quia in eius materia bene ac latè loquitur. Vbi autem eſt dubium de periurio, ſecùs erit, ſecundùm eum per capit. quanto. de iur. iurand. & capitu. venerabilem. de electio.

§ Item intelligas legem iſtam eiuſq́ue pœnam locum habere in eo qui eſt periurus in contractu, cùm ſit pœnalis, & extra ſuum caſum non ſit extendenda. ex gloſſ. in cap. fin. de iure patron. cum adductis ad Segur. in tract. De bonis lucratis conſtant. matrim. num. 166.

¶ Quæritur, Vtrum in caſu huius legis admittatur tantum pars, in cuius fauorem fuit factus contractus, ſeu promiſsio ad accuſandum periurum, vel tanquam ad publicum crimen omnes homines admitti debeant? Et videtur quòd ſit crimen publicum, cùm omnes homines offendit, qui periurium committit: quia in omnium vertitur iniuriam, quod in religione diuina committitur. l. Manichæos. C. de hæret. & Maniche. Et crimen periurij comparatur blaſphemijs, & peccato contra naturam. text. in authent. vt homi. non lux. contra naturam. §. hæc quoniam. Vnde apud Romanos de nulla re Cenſores diligentiùs iudicabant, quàm iureiurando violato. vt teſtis eſt Cicero libro tertio. Officiorum. & Matthæ. de Afflictis. in tracta. de iure protomiſeos. §. quarto. notab. ſexto. numero vigeſimo. vbi ponit plures pœnas, quæ ſunt ſtatutæ contra periurum. Si ergo omnibus popularibus crimen offendit, publicum, & non priuatum erit cenſendum.

¶ Sed videtur quòd ſolus offenſus habeat ius accuſandi periurium illatum in obſeruatione promiſſa, & ſic ſit crimen priuatum: nam periurium eſt priuatum delictum, & non publicum. l. fin. ff. de cri. ſtellio. & ſic nullus poterit accuſare de periurio, niſi ille, cuius intereſt. argum. l. primæ. ff. de iureiurando. & dicta. l. fin niſi crimen periurij eſſet commiſſum coram iudice. vt in. l. nullum. C. de teſtib. §. ſed quando. ſecunda quæſtione prima. Matthæ. de Afflictis. in conſtit. regni Siciliæ libro tertio. titulo. De periurijs. numero tertio: quæſtione ſecunda. Tum etiam, quia iuramentum ad certum terminum limitatum in contra-

ctus obſeruatione, eſt accipiendum, niſi pars, in cuius fauorem fuit factum, non prorogauerit expreſsè, vel tacitè, quæ prorogatio eſt ſumenda eo ipſo, quod non vult iurantem accuſare de periurio: nam iuramentum debet concipi & interpretari ſecundum naturam & conditionem actus ſuper quo interponitur. l. fin. C. de non nume. pecun. Plura de periurij punitione tradit Rip. in capit ſecundo. num. 18. de reſc.

¶ Teſtis autem falſus qualiter puniatur, qui pluribus offendit, vt habetur in capitulo primo. de crimi. falſ. eſt dubium? In quo dubio dicerem, quòd teſtis deponens in cauſa criminali conuictus de falſo, erit puniendus eadem pæna, qua eſſet puniendus reus accuſatus, ſi non appareret de falſitate ipſius. Sicut fecit Daniel Propheta in falſos teſtes contra Suſannam caſtiſsimam. Danielis capit decimotertio. l. prima. §. præterea. ff. de ſicar. vbi Hippolyt. Ægid. Boſs. de delictis. tit. de falſis. num. 138. vbi agitur, quibus pænis ſit puniendus teſtis falſus. Et habet locũ, etiam ſi mors, vel pœna corporalis non fuerit inflicta, quia per eum non ſtetit, quo minus imponeretur, ſi de falſo nõ conuinceretur. per dictum. §. præterea. Guido Papæ deciſ. 44. Et ita practicatur ſecundum Grego. Lop. in. l. 26. in gloſſa ſecunda. tit. vndecimo. partit. tertia. text. in. l. fin. Tauri. vbi egregius præceptor Anton. Gomezius. numero ſeptimo. vbi idem concludit in teſte conuicto de falſo in crimine hæreſis. in numero octauo. & in deponente contra aliquos in crimine adulterij. ibi nume. nono. Facit pro concluſione illud Deuteronomij. decimonono. Si ſteterit teſtis mendax contra hominem excuſans eum præuaricationis, ſtabunt ambo quorum eſt cauſa ante Dominum in conſpectu ſacerdotum & iudicum, qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentiſsimè perſcrutantes inuenerint falſum teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum mendacium, reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui, vt audientes cæteri timorem habeant, & nequaquã talia audeant facere, non miſereberis eius, ſed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. Ratio ſuadet, vt quis in eo in quo peccauit, puniatur, capitulo. cum olim. & ibi gloſſa penultima. de officio delegat. capi. an ſit. de appellatio. capit. prouida. de elect. libro ſexto. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulgari & pupillari. & in authentica. De ſtatu. contrà libert. eccleſ. §. omnes. ibi. vt in eo puniantur, in quo deliquerunt. gloſſa. in §. Item ſurdus. verbo amittunt. Inſtit. quibus nõ eſt permiſs. face. teſtam. Cæpol. in rep. l. ſi fugitiui. numero quarto. C. de ſeruis fugiti. Eſt etiam text. in capit. ſatis hinc apparet, trigeſimatertia, quæſtione quinta. ibi, in alijs autem cauſis eum qui teſtimonio falſo cuique nocuerit, quod ſi probaretur, iuſsit occidi, eadem plecti iubetur pœna, qua fuerat, ſi verum eſſet, ipſe plectendus. gloſſa. in capitulo nihilominus. tertia quæſtione nona. gloſſa in capit. rex debet. vigeſimatertia quæſtione quinta. gloſſa. in ſumma ſecunda quæſtione tertia. Syluestr. in ſumma. verbo. teſtis, quæſtione nona. Bald. in capit. primo. §. iniuria. numero vigeſimo. de pace iura. firm. lib. feudo. Nicola. Milis in reperto. verb. teſtis falſum. fol. 201. columna quarta. Ioan. Lup. in l. 83. Tauri. numero vndecimo. Hippoly. conſilio vigeſimoſeptimo. columna prima. Iaſo. in. l. ſi duo patroni. §. fina. numero quinto. ff. de iureiurando. Areti. in capit. ſicut. columna ſecunda. numero ſexto. de teſtibus. Caſſanæ. in conſuetud. Burg. fol. 347. numero trigeſimonono. Guid. Papa deciſione. 44. in cap. teſtis falſa deponens. De iure Luſitaniæ eſt pœna mortis naturalis & confiſcationis omnium bonorum, vt habetur in titulo octauo. §. primo. libro quinto. ordinament. Portugaliæ. Quam concluſionem procedere exiſtimo, etiam ſi agatur ex iudicis officio, & non ad petitionem partis, quia eius loco ſuccedit, ne delicta maneant impunita. Tum etiam, quia hæc eſt pœna vniformis, & determinata ad inſtar ſupplicij per præmiſſa: ergo non augenda, nec reſtringenda erit, niſi ipſe iudex vellet pati in ſuam perſonam pœnam, quam omiſit, imponere teſti falſo. l. ſeruos. C. ad leg. Iul. de vi publi. non alibi ſecundùm Romanum. ſingul. 77. Felin. in capit. de cauſis. de offic. delegat. & in capit. qualiter & quando. §. fin. de accuſat. l. nulli. C. ne ſanctum baptiſ. reiteretur. vbi habetur, quod iudex non imponens pænam à iure ſtatutam delinquentibus, eadem pæna erit puniendus in ſyndicatu. Singularis ſecundùm Bartholo. Cæpol. caut. 236. Montalu. in. l. octaua. in gloſſa prima, titulo ſeptimo. libro primo. foro legum. Cùm ergo ſtatuta iam ſit pæna à iure contra teſtem falſum in cauſis criminalibus, iudex non poterit recedere ab ea. Intelligo præterea, vt prædicta pæna ſit vniformis contra quemlibet teſtem falſum, nec alteranda ratione perſonæ & nobilitatis delinquentis: nam pæna ignis debet eſſe, ſi depoſuerit falſum in delicto hæreſis, vel alia ſimili pæna coercendum, nec erit iugulandus, etiam ſi ſit nobilis. iuxta gloſſam. in. l. deſertorẽ. §. primo. verbo. Torquentur. ff. de re milit. argum. l. aut facta. §. perſona. ff. de pæn. vbi aliter liberæ perſonæ, aliter ignobiles, ſeu ſeruili iugo aſtricti ſunt puniendi. gloſſa vltima, in capitulo. fina. de tranſactio. gloſſa dignitate in capitulo. cum quidam. de iure iurando. ſed furca ſuſpendendus ad inſtar ſupplicij, ſeu pæ-

nam

nam talionis. ex Bald. in. l. ſecunda. nu. 5. C. de fid. inſtrumen. & alleg. l. ad comentarienſem. C. de cuſtodi. reorum. Tum etiam ex textu. ſingul. in cap. ſi quem pœnituerit. §. notandum. ſecunda quæſt. 3. ibi. Si verò in euidenti calumnia eum deprehenderit, legitimam pœnam ei irrogat. & ibi, quanuis nihil de pæna, &c. cap. qui crimen. ſecunda quæſtione. 8. ibi, pœnam quã intulerit ipſe patiatur. capit. calumniator. & cap. qui non probauerit. ſecunda quæſt. 3. & ſic. in teſte falſo in cauſa criminali locum habet hodie talionis pœna, & ſic nobilis non erit diſtinguendus ab ignobili, cum pœna debeat eſſe talis, qualem ipſe voluit imponere reo iniuſtè accuſato.

¶ Quid autem erit dicendum in cauſis ciuilibus, agitur per Henric. in cap. 1. de crim. falſ. & Guido Papæ deciſio. 44. Et reſolutiuè dic, quòd teſtis falſus in cauſis ciuilibus parti læſæ condemnandus eſt ad ſatisfactionẽ damni illati occaſione falſi teſtimonij. l. 26. tit. 11. part. 3. Quia qui eſt cauſa damni, tenetur ad omne damnum inde ſequutum. Gloſſ. in capit. de cætero. per text. ibi de homic. capit. presbyterum. eod. tit. gloſſ. dederunt. in capit. ſicut de teſti. capit. fin. de iniur. capit. ſi egreſſus. eod. tit. Tenet Richard. in quarto ſententiarũ. diſtinctione decimaquinta, artic. 5. quæſt. prima. Archiep. Florent. ſecunda parte, tit. ſecundo. capitulo ſecundo. §. 3. & 4. Sanctus Thom. 2. 2. quæſt. 62. artic. 4. & 7. l. decimatertia, & ibi gloſſ. tit. 8. libro ſecundo. foro legum. Syluest. in verb. Reſtitutio. tertia. quæſt. 6. & verb. Teſtis. quæſt. 10. Et agi poteſt aduerſus teſtem falſum ad intereſſe. Philipp. Deci. in cap. licet cauſam. num. 21. de probatio. Et hoc in vtroque foro tenetur, cum ſit dãnum illatum proximo, non verò mera pœna, quę in foro conſcientiæ non debetur, vt per gloſſ. ſingul. & communiter approbatam in capit. fraternitas. duodecima quæſtione ſecunda. Pœna verò, de qua in lege noſtra omnium bonorum, etiam ſi dicat ipſo facto, non debetur in foro animæ, cũ ſit in meram pœnam violantis contractum iuratum, vt ſuprà in materia prædict. glo. eſt declaratum. Item etiam punitur pœna quintationis dentium, ſiue agatur ordinariè, ſiue ex officio iudicis aduerſus falſum teſtem. l. tertia, titulo duodecimo. lib. 4. foro legum. †

ADDITIO.

† legum.) Adde quòd hodie tamen tales traduntur ignominioſe per vias publicas, & mittuntur ad triremes per ſpacium decem annorum, vt probat. l. ſeptima. titulo decimoſeptimo. libro octauo. Recopilatio.

De iure regni Luſitaniæ punitur pœna perpetui exilij, ac confiſcationis bonorum. l. prima. titulo octauo. libro quinto ordinamenti. & imponi poteſt mitra in ſignum falſitatis, ſecundũ Angel. in. l. ſi duo patroni. §. ſi quis iuratus. ff. de iure iurando. vbi dicit eſſe ad hoc meliorem textum. quàm ſit alibi. & Iaſo. ibi ait, quòd ita eſt in practica.

¶ Sed dubitari poteſt. Clericus depoſuit falſum coram iudice ſeculari, & fuit conuictus de falſo teſtimonio, vtrum poſsit puniri á iudice laico, vel ſit remittendus ad iudicem ſuum. Et eſt dicendum, quod erit remittendus vt puniatur à iudice eccleſiaſtico, ſiue principaliter, ſiue incidenter ſit actum de cauſa falſitatis coram iudice ſeculari. Hoſtienſi. in capitulo. verum. columna ſecunda. de foro competenti. dicens. l. nullum. C. de teſtib. minimè aſtringere clericos teſtificantes coram laico, ſed ſi agatur de falſo, cognitio eſt remittenda diœceſano. argum. capit. nullus de foro competenti. capit. tuam. de ord. cogni, capitulo. fin. de ſolut. Ioan. Andr. columna ſecunda. & Anani. in capitulo primo. de crimi. falſ. Ioan. Bernard. in praxi cano. crimi. capit. 87. Collecta. in cap. cùm tu. & ibi Celſus in additione, numero ſecundo. de teſtib. Bart. in l. diuus. ff. de falſ. & Matth. de Afflict. deciſio. 230. colum. prima. dicens hanc communem opinionem eſſe. & Couartu. in practicis quæſtionibus dicit communem in capit. 18. colum. penult. num. octauo. Tum etiam, quia ratione delicti clericus non ſubijcitur curiæ ſeculari, nec efficitur de eius foro ſecundum Panormit. in capit. poſtulaſti. num. 17. de foro compet. & ex cap. ſi diligenti. eod. titu. & notatis à Turrecremata in pulchra quæſtione, de qua per eum in cap. nemo. numero primo. 11. quæſtione prima. Et iſta eſt tenenda, quanuis gloſſ. Cin. Bald. & Salice. in. l. nullum. C. de teſtib. & Frederic. de Senis conſi. 93. contrarium fuerint profeſsi, & Guiliel. Benedict. in rep. cap. Raynutius. verb. & vxorem nomine. 2. num. 142. de teſtam. Et priorem ſententiam tenet Tiraquel. de vtroq; retract. lib. ſecundo. §. quarto. gloſſ. ſeptima. num. decimo. Et idem dicendum eſt, ſi eſſet aduocatus, & delinqueret in officio coram iudice ſeculari, non poſſet ab eo incarcerari, nec puniri: quia cùm id directè fieri non poſsit ex conſenſu ipſius, nec tacitè ſeu indirectè hoc eſt delinquendo. regul. Cũ quid vna via. de regul. iur. lib. 6. l. fin. C. ſi manci. ita ven. ne proſtitua. per præmiſſa annotata in teſte. De quo plura per Iacob. de nigris, in repet. l. prima. §. qui mandatum. num. 11. ff. de offi. eius cui manda. eſt iur. & Ioan. Longouall. in rep. l. imperium. nu. 144. ff. de iur. omni. iud. iudic. Quod eſt notandũ, dum, & in practica vidi iam bis verſari.

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *Pague ſeyſcientos marauedis.* Iurans falſum in forma iuris, eſt puniendus pœna ſexcẽtorũ morapetinorũ. Et procedit iſta lex in parte, quæ falſum depoſuit cũ iuramento ad iudicis mãdatum. Quæ iuramẽta omnino exigẽda nõ eſsẽt à patribus, qa præſtãt occaſionẽ piurijs, vt quotidiè experiẽtia docet: quippe cũ ad poſitionũ declarationem, nec ad cõfeſſionẽ delicti, quis aperit veritatẽ, ideoq́; abſq; iuramẽto eſsẽt interrogãdi, ne auctores periurij ſint. cõtra l. 1. C. ſi aduerſ. delict. arg. tex. in. c. clericos. de coha. cler. & mulier. Simil. l. habes infrà tit. 19. l. 10. quæ plus dicit, quòd talis periurus cenſetur infidelis.

¶ *Ley. II. La pena del Chriſtiano que jurare falſo ſobre la Cruz.*

¶ El Rey don Alonſo en Segouia de penis. Año de mil ccc. y lxxxj.

ORdenamos q̃ qualquier fiel Chriſtiano q̃ jurare falſo ſobre la Cruz y ſanctos Euangelios q̃ pague ſeiſciẽtos marauedis a para la nueſtra camara:

¶ *Lex Tertia.*

b ¶ *Que falſare.* Concord. l. 2. tit. 19. infrà iſto lib. 8. Falſi crimẽ eſt mutare veritatẽ. tex. in auth. de inſtru. caute. & fid. in prin. coll. 6. gl. in. c. etſi Chriſtus. verb. cõfirmatio. de iur. iur. notatur in. l. quid ſit falſum. ff. de falſ. l. 1. tit. 7. par. 7. Et crimen falſi eſt grauiſsimũ, vt notat Greg. Lop. in rubri. tit. 7. part. 7. habetq́; multa ſpecialia propter eius enormitatẽ. Ex quo dicebat Bar. in. l. Lucius. ad fin. ff. ad Turpilia. ꝙ. in generali ſermone remiſsionis delictorũ, nunquã cõprehẽditur crimẽ falſi. Idem Anchar. in rep. c. 1. col. 86. de cõſti. Angel. in diſputa. incip. Guerra. Nellus in tract. bannitorum. 9. par. 2. tẽporis. q. 41. Hippol. conſi. 105. col. 2. n. 7. Deci. in. c. licet. n. 5. de probatio. Dixi in. l. 1. gl. 2. tit. 11. lib. 1. ord. Greg. Lopez in. d. rubr. in tit. 7. part. 7. Caſſanæ. in cõſuet. Burg. rub. 1. n. 53. Itẽ in crimine falſi, ſola ſuſpicio falſitatis pro falſitate habetur, Archid. & Domini. in. c. in memoriã. 19. diſt. Curti. Iunior conſil. 166. col. 3. n. 6. vbi vide pro intellectu. Itẽ quãuis dãnatus de falſo amittat priuilegiũ nobilitatis, quia reatus omnẽ excludit honorẽ, nõ tamẽ amittit priuilegia nobilitatis quo ad ea, in quibus nobiles magis grauantur, quã ignobiles. ſecundũ Bar. Ange. & Plat. in. l. 1. C. de infamib. lib. 10. cum alijs pluribus citatis ab And. Tiraquel. in tract. nobilitatis. c. 24. nu. 7. prout diximus ſuprà in. l. 1. tit. 5. ſup. hoc lib. De excoicato & ſuſpẽſo, qui tenetur officiũ diuinũ perſoluere tãquã ſi nõ eſſet excoĩcatus. Eſt notãdũ, ꝙ falſitas eſt mutatio veritatis, ex certa ſciẽtia, & doloſe cõmiſſa. Hoſti. in ſum. de crim. falſi. §. 1. & Goffre. in eo. tit. col. 1. verſi. Falſitas eſt. Spec. tit. de aduoca. §. vtrinſq; nu. 4. gloſ. in ca. et ſi Chrs. verb. Confirmatio. de iur. iur. Io. Hãnibal. in rep. rubr. ff. ſoluto. matri. n. 204. & dixi in princip. huius gl. Et eſt notandũ ꝙ in dict. auth. De inſtr. caut. & fide in princip. habetur duplex litera. vna, imitatio, alia, mutatio veritatis. ſecũdũ Goffred. & Hoſti. vbi ſup. Sed vtraq; litera idẽ denotat, & idem ſignificat, eo ꝙ falſatores ſtudẽt imitari ea quæ ſunt vera, vt ſic falſa veriſimilia hominibus alijs eſſe videãtur: nã falſarius ſub imagine veri, prętẽdit falſum oſtẽdere eſſe verũ. Azo in ſum. C. de falſ. Hoſt. in. c. licet. col. 3. in. 5. expoſitiõe falſitatis de crimine falſi. Si aũt in litera eſt, mutatio, etiã erit litera bona, & cõcordat cum. l. 1. ti. 7. par. 7. ibi, *Falſedad es mudamiento de la verdad.* Ex qua definitione infero falſitatẽ abſq; dolo nõ cõmitti, nec prçſumẽdã, ſi alia ſignificatio ex natura actus percipi poſſet, quãuis cauſa eſſet iniuſta. Probatur, quia dolus reqrirur ad incurrẽdũ in crimẽ falſi. l. 4. C. ad leg. Corn. de falſ. vbi vtẽs falſo inſtrumẽto ignorãter, nõ punitur falſi pœna. l. 3. & l nec exẽplũ. eo. tit. l. quid ſit falſum. ff. de falſ. c. homines, & c. is aũt. & c. animaduertẽdũ. 22. q. 2. c. abijt Iudas. ibi, maximè cũ nõ infirmitate, vel ignorãtia. 11. q. 3. not. Bart. in. l. ex ſentẽt. col. 1. ff. de teſtam. tut. Prepoſit. in. c. nõ ſolũ n. 2. 11. q. 3. Tindarus in tract. de teſtib. lib. 1. c. 12. n. 8. & li. 3. c. 5. n. 2. Iacob. de Bellouiſu in practic. iudiciaria. rubr. de iniur. nu. 96. Hippo. conſ. 111. n. 14. l. ſenatus, ff. de his qui ſibi aſcri. in teſtam. l. impuberẽ. ff. de falſ. Nec obſtat. l. diuus. § fin. ff. de falſ. Quia quãuis ibi ignoret pœnã, tũ ſcire poterat, ꝙ malè faciebat, & ideò tenetur. Et pro hac concluſione

¶ *Ley. III. La pena del que falſare ſello.*

¶ El Rey D. Enrique. eod. tit.

MAndamos que qualquier que falſare [b] nueſtros ſellos, o ſello de qualquier Arçobiſpo, o obiſpo, o otro qualqer Prelado: porque es aleuoſo, pierde la meytad de ſus bienes para la nueſtra çamara.

eſt.l.4.tit.7.par.7.ibi. *mezcla con ello malicioſamente*. Falſitas ergo cum ſit delictũ nõ eſt præſumenda, nec inducenda à Doctoribus, niſi ſic expreſſa in iure, ſicut de notorio ſcripſit in.l. omne. nu.4. C.de pet.bon.ſublat.lib.10. Tũ, quia eſt pœna, & inducit priuationem ergo &c.ca.is qui. de ſent. excom. lib. 6. Tum, quia cùm ſit pœnalis, maior interpretatio eſt deſumenda.l. pen. ff. de pœna. Tum, quia quælibet etiam iniuſta cauſa excuſat à dolo glo.in.l.plagij accuſatio criminis. C. de plagiar.communiter approbata vt per Boeri. deciſ. 168.nu.11.not.Iaſ.conſil.153.nu.2.lib.2. & cõſil. 86.nu.4.lib.3.Paul.Caſtrenſ.in.l.1.§. dolũ.nu.5. ff.de eo per quem factum eſt.gl.1.ibi, ſed ob aliquam cauſam, licèt non iuſtam.in l.ſatis pœnæ.ff. de in ius vocã. gloſ.in.l.3.§. ſi quis ignorãs.ff.ad Syll.gl.in.l.ex conſenſu.§.fin. verb. non rectè.ff. de appella.gl.in.l.vni §.fin.verb.hoc iudicium.in fin.ff.ſi quis ius dicẽti non obtemp. tex. in l.4.§. 1.ff.de lib.cauſa.l.quod adhibitos. C.de his qui ſibi aſcrib.in teſtam.ibi, pœna legis Corneliæ tibi remittitur, in quam credo tu magis errore, quã malitia incidiſſe.&c. vbi eſt optimus tex.ad excuſandum notarios à pœna falſi. Et Bal. cõmẽdat in.l. 2.col.1.nu.1.C.de erro.aduo.Iaſo.in.l.ſingularia, nu.48.ff.ſi cert.pet.Facit glo.in. l. iuris gentiũ.§. quod feræ.verb.contrariũ.ff. de pact.probans, ꝙ vbi vnum ſcriptum à notario in inſtrumento poteſt denotare falſitatem, & non falſitatẽ debet intelligi tali modo, vt falſitatem non importet. Dixit not.Iaſo.poſt Paul.ibi in dict.l. ſingul.nu.47. Ex quo bene dicebat Bart.in.l. quoties, §.1.nu.3. ff.de hære.inſti.ꝙ ſi reperiatur, ꝙ notarius aliter ſcripſit, quàm ſibi dictũ fuerit à partibus tempore actus geſti, ꝙ eſt præſumendũ potiùs per errorem, † quàm per dolum, & ſic excuſabitur à falſitate & dolo notarius. Sequitur Philip. Deci. cõſi. 175. Hippol.in rep.rub.ff.de fideiuſſ.nu.56.Hippol.in rep.rub.ff.de fideiuſſ nu. 56. Hippol. etiã conſ.21.nu.6.Tho. Grammati.conſi. Crimina.23 nu.4.vbi alios refert. Et de materia falſi eſt omnino conſulendus Archie.Florenti.2. part. tit.1.ca. 18.per totum.Gabriel in.4 ſent.diſt.15.q.9.Cæpol.cõnſi.20.nu.14.& conſil.21.nu.23.inter conſilia criminalia.Bellon.conſil.75. nu.10. & conſi. 77.nu.11.Et falſitatis crimen indiſtinctè publicũ eſſe, probat Zaſi.contra Placenti.per tex.ibi.in.l. 2.verſi. cũq; conſules, n.83.ff.de origi.iur.Cæpo. dicto cõſi.20.n.14.Ex quo dicebã, ꝙ aduerſus di

¶ *Ley.IIII. La pena de los que falſean moneda.*

¶ Idem.

QValquier que fabricare falſa moneda a: porq̃ es aleue: pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

cẽtẽ ſe Doctorẽ. Licẽtiatũ, ſeu Bachalariũ, cũ non ſit, cõpetit accuſatio cuilibet de populo, cũ ſit falſarius Bart. in.l.eos.§.qui ſe pro milite. ff. ad legẽ Corneł.de falſis. Feli.in cap.3.loco colum.1.nu.1. de probatio.etiam ſi fuerint graduati per Comitẽ Palatinum tã quàm falſarij puniuntur in regno dimidietate bonorum, & exules fiũt à regno l.26. in libro pragm.Regum catholicorum. Notat Grego. Lopez in.l.2.glo.3.tit.7.par.7.de Doctore, & de gerente ſe pro milite, vel Comite Palatino, & ibi verb.*non auiendo ordenes*. dicit idem eſſe, ſi quis obtineat beneficium clericale, cùm non ſit clericus, cap.cùm adeò.de reſc.capi.ex literis; de tranſact. Hoſtien.in ſum.de crimi.falſ.§.qualiter. Item eſt falſi crimine annotatus, qui mutat ſibi nomen in fraudem, l.falſi nominis, ff.de falſ.l.2.titul.7. par. 7.imò punitur pœna mortis, vt in caſu.l.39.tit.9. libro ſexto, ſupra, vbi dixi, quando mutatio nominis ſit illicita. Similiter committit falſum Iudex, vel Tabellio, qui ante publicationem manifeſtauit interrogatorium parti aduerſæ, vt reſponderet præuio conſilio poſitionibus, vel fortè vt coarctaret negatiuã loco & tempore, vt fieri ſolet (proh dolor) contra veritatem, vel manifeſtauit dicta teſtium, vel legere permiſit per aliquem ex partibus, tenetur pœna falſi, ſecundum Alberi.in.l.1.§. qui depoſitam. ff. de falſ. per textum ibi notat Gregor.Lopius in.l.in verb. *En guarda*, titulo ſeptimo, parti.7. Quod eſſet ſeueriſsimè puniendum, nec aliquo pacto diſsimulandum, cum apertam, malitiam, & iniquitatem; ac falſitatem contra Deum, legem, & hominem continere dignoſcatur, & mala plura inde ſunt ſequuta, & ſequi poterunt litigatoribus experientia docet.

¶ *Nueſtros ſellos*. Falſificans ſigillum Regis, vel Archiepiſcopi, ſeu Epiſcopi, eſt aleuoſus, & amittit dimidietatem cameræ regis. Concordat.l.21.& l. 22.titul.final.infrà eo.lib. 8. vbi omnino videbis ſcripta circa reſolutionem & pœnam falſarij ſigilli Regis, & Principis eccleſiaſtici tam Papæ, quã Archiepiſcopi, ſeu Epiſcopi. †

¶ *Lex Quarta*.

a ¶ *Falſa moneda*. Cudens falſam monetam, eſt aleuoſus, & vltra alias pœnas incidit in pœnam confiſcationis dimidietatis bonorum cameræ regis. Cõcord.l.23.titulo.19.libro octauo. infrà. Solùm ad regem ſpectat monetam facere in hoc regno, vt hic, & in.l.nona.titulo ſeptimo.par. ſeptima, ibi, *non ha poderio de la mandar fazer algun ome ſino Emperador*,

*Adde ꝙ idẽ videtur. Trid. Seſ.23.c. 10. cũ ex notariorũ imperiria, &c. quod noſtris tẽporibus in fœliciſsimis, & viſis potius Trid. dicere debebat cũ ex notariorũ nequiria tales. n.licet ſint ſerui publici quia reipub. ſeruiunt vt probat. l. ſ. ff. rem pupilliſal. fore. cap. quãq; de vſur.in.6 effecti tamen ſunt Domini. & oppreſſores pauperũ aquorũ odio & ira l.beret nos Domin°. † Adde late l.eo. Menoch: lib. 2. de arbitra.iudic.centu 4. cauſ. 306. nu. 6.&quod ſi nemini noceat ibidẽ n. 23.

peradar, o Rey, o aquellos a quien ellos otorgã poder que lo fagan por ſu mandado. E qualquiera otro que ſe trabaja de la fazer, faze muy grã falſedad, y grã atreuimiẽto en querer tomar el poderio q̃ los Emperadores, y los Reyes tomaran para ſi ſeñaladamente. l. 2. & ibi Gre. Lopez verbo. *batir moneda*. tit. 5. part. 2. l. 1. C. de falſa monet. capitulo primo. quæ ſunt regalia. verbo. monetæ. vbi Andr. de Iſernia, & Matthæus de Afflictis. gloſſ. in rubr. C. de veteris numiſma. poteſta. libro vndecimo. Innocen. in capit. quanto. de iur. iur. notat Matthæus de Afflictis. in conſtitutio. Neapolitanis lib. 3. titul. 40. in princ. numero primo Et hoc eſt aſsignatum Imperatori & Regibus in ſpeciale priuilegium. dict. capitul. primo. quæ ſunt rega. & iura ſuprà adducta. & diuus Thom. libro ſecundo. de regimi. princip. capit. 13 vbi inquit, Numiſma ſiue moneta propria, ornamentum eſt Regis, & regni, & cuiuſlibet regiminis. quia in ea repræſentatur imago Regis, vt conſtat Matthæi. 22. cũ Chriſtus quærit à Phariſæis cuius eſſet imago & ſuperſcriptio ipſius. Vnde in nulla re tanta poteſt eſſe claritas memoriæ eius: eo quod nihil per manus hominum frequentatur quod ad Regem, vel quemcunque dominũ pertineat, quantum numiſma. Amplius autem in quãtum moneta regula eſt & menſura rerum venalium, in tantum monſtratur ſua excellentia, vt videlicet imago ipſius ſit in nummo, regula hominum in ipſorum commercijs. Vnde Moneta dicitur, quia monet mentem, ne fraus inter homines, cum ſit menſura debita, committatur: vt imago Cæſaris ſit in homine, quaſi imago diuina. Sicut Auguſtinus exponit, pertractans dictam materiam. Numiſma verò dicitur, quia nominibus principum, effigieque deſignatur: vt tradit Iſidorus. Per quod manifeſtè apparet, quòd ex numiſmate maieſtas dominorum relucet. Ideo ciuitates, ſiue principes, ſiue prælati hoc pro ſua gloria ſingulariter ab Imperatoribus impetrant, vt habeant ſpeciale numiſma. Et ſic in noſtro regno nulla poteſtas eccleſiaſtica, ſeu ſecularis, Epiſcopi, Archiepiſcopi, vel Patriarchę, ſeu Comitis, Ducis ſeu Marchionis, habet poteſtatem cudendi monetam, niſi ex Principis priuilegio. De hoc per Lucam de Penna in rubri. C. de vet. numiſm. poteſta. lib. 11. Innocen. in cap. quanto, de iur. iur. Matth. Afflictis. in conſtitu. Neapolitan. lib. 3. rubr. 40. in conſli. Adulterinam. colum. 1. num. 1. l. 2. tit. 1. par. 2. Intellige tamen priuilegium cudendi pecuniam conceſſum regibus, vel ciuitatibus valere, non autem ſi concederetur priuatis perſonis. ex Grego. Lopio in. d. l. 2. verb. ſino aquel. Igitur cudens monetam ſine principis imperio, eſt aleuoſus, vt in præſenti lege habetur. Clericus igitur cudens falſam monetam de iure canonico eſt puniẽdus pœna depoſitionis, & detruſionis in carcerem. ex notatis à Panormi. in capitulo. tuæ. de pœn. columna ſecunda. numero quinto. Si tamen depoſitus pro iſto crimine grauiſsimo ſit tradendos curiæ ſeculari, reſoluimus alibi. Iure autem ciuili fabricãs falſam monetam, punitur pœna capitali, ſcilicet, pœna deportationis, l. prima. C. de falſ. monet. Alexan. in. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pigno. action. gloſſ. fin. C. de vet. numiſma. poteſtat. libro vndecimo. Item publicatione bonorum. l. ſecunda. C. de falſa monet. Et domus vbi cuditur, confiſcatur, etiam ſi dominus ignoret exiſtens in proximo loco, niſi talis domus ſit viduæ ignorantis, vel pupilli. vt in. l. prima. C. de falſa monet. l. decima. titulo ſeptimo. part. ſeptima. vbi Montalu. ponit plura ſpecialia in crimine falſæ monetæ. l. 20. & ibi Montalu. titulo primo. part. ſeptima. Si tamen fabricaus falſam monetam, vitiauit monetam Imperatoris falſò, punitur pœna ignis. tex. in. l. ſecunda. C. de falſ. mone. ſecundum gloſ. Salic. & communem ibi. & in capitul. quanto. de iur. iur. Archiep. Floren. 2. part. titulo primo. cap. 18. §. 4. l. 9. titulo ſeptimo. part. ſeptima. & ſic eſt intelligenda. l. ſeptima. titul. 12. libro quarto. foro legum. Item talis eſt proditor. l. 1. ad fin. tituló ſecundo. par. 7. Et hic impropriè dicitur aleuoſus, vt ibi patet, cùm proditor dicatur contra Regem aleuoſus (ſeu aleue) contra priuatum. Nec eſt admittenda diſtinctio in hoc crimine falſæ monetæ an moneta aurea, argentea, vel ærea ſit. l. nona. titulo ſeptimo. part. ſeptima. ibi. *mandamos que qualquier q̃ fiziere falſa moneda de oro, o de plata, o de otro metal qualquier, que ſea quemado por ello, de manera q̃ muera por ello.* & Salice. in. l. 2. C. de fall. monet. nullam conſtituit differentiam inter falſam ſeu adulterinam monetam auream, vel æneam quo ad pœnam. Et ſequitur Matthæ. de Afflict. in conſtit. Neapoli. lib. 3. rub. 40. nu. 4. verſic. Tertio quæro. Item iure noſtro eſt aleuoſus, & amittit dimidiam partem bonorum, vt in præſenti lege cautum eſt, quæ pœna mitior eſt in hoc, quàm ea quæ ſtatuerat, l. 2 ibi, vniuerſas eius facultates fiſco noſtro præcipimus addici. C. de falſ. monet. l. 2. titulo. 2. part. 7. Vtrum autem præmiſſa pœna locum habeat, ſiquis monetam iuſtam, & non falſam fecerit, tamen ſine publica authoritate? Dicendum eſt habere, nec pœna ordinaria eſt minuenda. gloſſa. abnoxij. in. l. ſecunda. C. de falſ. mone. cum qua doctor. ibi tranſeunt. notatur in. l. ſacrilegi. ff. ad leg. Iul. pecula. Bartol. & Hippolyt. in. l. qui falſam. numero 66 ff. de falſ. Alexand. in. l. ſingularia. numero vigeſimoſexto. ff. ſi certum petatur. l. 9. titulo ſeptimo. part. ſeptima. Matthæ. Afflictis. in conſtitu. Neapolitan. libro tertio. titulo quadrageſimo. nume. quarto. Ex quibus falſa reddicur

ditur Hippoly. ſnia vbi ſuprà, dicentis in hoc caſu pœnam ordinariam minuendam. Quod etiam videtur ſentire gloſ. in. d. l. ſacrilegi. ſed in alio caſu loquitur, in quo pœna mortis imponiť per Pragmaticá monetarũ. c. 18. ¶ Punitur etiá expédẽs falſam monetã ſciẽter, ſi nũmi plũbei, vel ſtannei ſint, pœna falſi, q̃ ponitur in. l. 1. §. fi. ff. đ falſi. ſecũdũ Bar. in. l. lex Cor. ff. eo. tit ſi alios nummos expẽdat, pœna extraordinaria ſecũdũ eũdẽ Bar. Panor. in. c. quãto. col. 2. đ iure iur. Sed expendentẽ falſam monetá ſcienter pœna falſi teneri exiſtimat Salic. i. l. 2. C. de falſ. mone. eũ aliiſ citatis ab Hippol. i. l. q falſam. ff. de falſ. dicẽs hãc opinionẽ in practica ſeruari. & i cõſi. 47. n. 11. Idẽ vř ſenſiſſe. de iure regni punitur pœna exilij quatuor annorũ, & publicatione dimidię partis bonorum. vt in. l. 118. de monetis. c. 62 fol. 89. col. 3. Quã arbitror intelligendam eſſe, quando indicat illum, à quo talem pecuniã habuit. ſi autẽ nõ indicauerit, pœna falſi tenebitur. l. 78. ſtyli. Quid autem de tondente bonã monetã, vel radente. vel tingente, qua pœna ſit puniẽdus? Reſpõ. Si liber ſit, beſtijs ſubijcitur: ſi verò ſeruus, vltimo ſupplicio afficitur. l. quicunq, ff. de falſ. & ibi cõiter doct. & in. l. 2. C. de falſ. mone. & in. c. quãto de iur. iur. remiſſiuè Caſſanæ. in conſuetu. Burgund. rubr. 2. §. 1. nu. 21. fol. 89. col. 1. vbi refert Hippoly. pro intellectu dict. l. quicũq;. dicẽtẽ hoc verũ eſſe in tõdẽte, vel radẽte monetã aureã, nõ in alio. Sed licèt de iure cõi ſuſtineri poſsit prædictus intellectus Hippolyt. in conſil. 71. tn de iure huius regni abſque vlla diſtinctione puniẽdus eſt arbitrio Regis, per l. 9. tit. 7. par. 7. imò per prædictã pragm. punitur pœna mortis & amiſsione oim bonorũ. Quod vř ſalté quoad pœnã mortis detractũ ex. l. fina. & ibi glo. C. de ver. numiſmat. poteſta. lib. 11. Refutãs aũt recipere bonam monetã, punitur pœna arbitraria extra ordinẽ. l. 1. & ibi doct. C. đ ver. numi. lib. 11. Matt. đ Afflict. in cõſti. Neap. lib. 3. ti. 40. in cõſti. incipiẽ, Si qs cãpſor. n. 3. Si qs aũt diminuat monetã Regis ad extrahẽdum eam à regno, pœna mortis punitur. gl. in l. 7. verb. *aquellos* ti. 12. li. 4. fo. leg. Plures q̃ões i materia vidẽdę ſũt p Matth. Afflic. i. c. 1. §. monetæ. q̃ ſint regal. a. lib. feud. Ex qb' ad põdus erit iſta materia falſę monetæ, verè p tractatu Hiero. Gig. i tract. læſæ maieſt. q. 62. n. 1. pag. 109. Alex. cõſ. 121. nu. 1. lib. 7. Boeri. deciſ. 254. nu. 12. Marant. in practi. 6. par. num. 283. pagin. 263.

§ *Ley. V. Que ninguno ſea oſado de deſfazer la moneda de los Reales y blancas.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Nieua. Año de mil cccclxxiij.

Porq̃ nueſtros ſubditos y naturales cegados por deſordenada cobdicia han tomado atreuimiento de fundir y deſfazer nueſtra moneda de Reales y de blancas y deſfazen y mezclã la plata de los dichos reales cõ otra liga, o metal para labrar dello otras pieças de plata no curando de las penas enq̃ por ello incurrẽ, aſsi por derecho como por ordenãças de nr̃os Reynos: de lo qual ſe ſigue muy grã daño a nr̃os ſubditos y naturales. Y por eſto el Señor Rey don Enriq̃ nr̃o hermano en las cortes q̃ hizo ẽ Nieua: año de lxxiij. ordeno y mãdo la peticiõ đ los procuradores de nr̃os reynos q̃ ninguno ſea oſado de deſfazer, ni fundir la dicha moneda de reales, ni de blãcas, ſo las penas contenidas en las dichas leyes y ordenanças eſpecialmente en la ordenança, q̃ el hizo en la ciudad de Segouia ſobre la labor de la dicha moneda el año de lxxj.

§ *Lex. V:*

a ¶ *De fundir y deſfazer.* Concord. l. 118. monetarum in lib. pragm. fol. 89. col. 4. verſi *Otroſi ordenamos y mandamos.* Adde pro intellectu quę dixit gloſſ. ſecunda in. l. 7. titu. 12. lib. quarto for. legum. vt non habeat locum in eo, qui radit florenos, vel aliam monetam auream bona fide ad deaurandos ſcyphos, quia bona fide, & abſque dolo facit.

Titulus

¶ De que ley ha de ſer la plata que los plateros marcaren: fallar lo has en el titulo de los troques y cambios.

Otroſi, qualquier que vſare de otros peſos, o medidas, ſaluo de aquellos que ſe contienẽ en las leyes deſte nueſtro libro, en el titulo de las vendidas y compras que caya è incurra en pena de falſo.

Mandamos que los peſos y medidas ſean yguales: y que el marco de la plata ſea el de la ciudad de Burgos: y la ley de la plata ſea de onze dineros y ſeys granos. Y que ningun platero ni orepeze ſea oſado de fabricar plata de menor valor que las dichas nueſtras leyes mandan, ſo las penas en que caen los q̃ vſan de falſos peſos: ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de las vendidas y de las compras.

Titul. VII. De las trayciones, y aleues.

¶ Ley. I. En quantas maneras ſe comete la traycion.

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccclxxxvj.

Traycio͂ [a] es la mas vil coſa que puede caer en el coraço͂ del hombre: y naſcen della tres coſas que ſon contrarias de la lealtad y ſon eſtas. Mentira, vileza, y tuerto. Y eſtas tres coſas hazen al coraçon del ho͂bre tan flaco que yerra contra Dios, y a ſu ſeñor natural, y contra todos los hombres faziẽdolo que no deue hazer: y tan grande es la vileza y maldad de los hombres de mala ventura que tal yer-

¶ *TITVLVS. VII. De proditionibus.*

a ¶ Proditor quot modis dicatur, tangit Matthæus de Afflict. in rubr. De pace iuram. firm. numer. 3. lib. 3. feudo. & in cap. 1. §. item ſi fratrẽ. quib mod. feud. amittatur. vbi eſt tex. & in c. 1. nu. 38. col. 4. an ille qui interficit fratrẽ dñi ſui feud. amitt. libr. 3. feudorum, & Paris de Puteo, vbi plura de proditione libr. 6. de re militari. titul. Quãdo prouocatur ad pugnã ratione proditionis, nu. 5 in. 6. volu. tract. diuerſorum doctorũ Bart. in. l. reſpiciendũ. §. delinquunt. nu. 1. ff. d pœnis. vbi i. qt proditore illum eſſe, qui vnũ in actu, & aliud ĩ mẽte gerit. l. fin. C. de delatorib. lib. 10. ibi in exẽplum omniũ proditorũ. c. clericus qui. 46. diſtin. ibi, adulationibus & ꝓditionibus vbi gl. declarat Proditor quot modis dicatur. Et ex illo text. eſt notandũ, ꝙ adulatio eſt ſpecies proditionis & aleuoſiæ, cũ aſſimileutur dicto & pœna ibi, Declarat Hierony Gigas in tracta. De crimine læſæ maieſta. lib. 3. tit. De proditoribus. quæſt. 1. vbi plures caſus proditionis, & in quibus quis dicitur proditor enarrat. Et Ieremiæ. 9. In ore (inquit) ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias, nunquid ſuper his nõ viſitabo, dicit dominus aut in gente huiuſmodi non vl ciſcetur anima mea? l. 1. 2. 3. & 4. tit. 13. par. 2. ponit plures caſus proditionis & aleuoſiæ. l. 12. titu. 13. infrà iſto lib. 8. vbi dixi, l. 5. ibi, *que ſea por ello aleuoſo*. tit. 12. infra eodem libro. 8. ordinamen. Proditor multipliciter dicitur. Lucas d Penna in. l. ſeruũ. colu. 1. C. de delatori. lib. 10. vbi col. 2. ponit plura ſigna proditionis.

¶ *Lex. I.*

a ¶ *Traycio͂.* Cõcordat. l. 1. titu. 2. parti. 7. Proditor Regis, cenſetur ꝓditor Dei. Iſerni. in tit. Quæ ſint regalia in parte, contrahẽtium inceſtas nuptias. colum. fina. Lucas de Penna l. fina. C. de dela-

ro hazē q̄ no ſe atreuē a tomar vēgāça de otra guiſa de los q̄ mal quierē, ſino encubiertamēte, y cō engaño, y trayciō: y tāto quiere dezir como traer vn hōbre a otro ſo ſemejāça de biē a mal y es maldad q̄ tira aſsi lealtad del coraçō del hōbre. Y caen los hōbres en yerro de trayciō en muchas maneras. La primera y la mayor: y la que mas cruelmente deue ſer eſcarmentada: es la q̄ atañe a la perſona del Rey. Aſsi como ſi alguno [a] ſe trabajaſſe de lo matar: o lo firieſſe, o lo prendieſſe, o le fizieſſe deshonra haziendo tuerto con la Reyna ſu muger, o con ſu fija del Rey, no ſeyendo ella

delatori.lib.10.Greg.Lopez in.l.1.verb. *Contra Dios*.tit.2.par.7. Hierony. Gigas lib.3. de crimi. læſæ maieſtatis.quæſt.1.nu.15.citant.ca. ſi apud. 23.quæſt.5.& cap.non poteſt.2.q.7.Et proditor dicitur is.qui crimen læſæ maieſtatis cōmiſit, vt dixit Lucas de Pen.in.l.quiſquis verſi. Delinquētes. C. de petit. bonorum ſublatis.lib. 10. & dict.l.1. tit.2 parti.2.& eſt tx. in præſenti princ. ibi *la primera y la mayor, y la que mas cruelmente deue ſer eſcarmētada es la que atañe a la perſona del rey*. Caſ⁹ quindecim, quib⁹ crimen læſæ maieſtatis cōmittitur, ponit Lucas de Penna in tracta. de fiſco, & eius priuileg. fol. 85. columna prima. in.6.volumi. tract. ſecundū impreſsionē Lugdunenſem meam Anni 1544. Fecit de hoc crimine optimum tracta. Hierony. Gigas, quem videas. Et de pœna iſtius delicti per Anto. Gomeſſ.in lib.3. Variarū tract.de delictis.c.2.n.5

ADDITIO.

¶ Ibi, O le fizieſſe deshonra faziēdole tuerto. Dubitatur, an huiuſmodi pœna extendatur ad omnes alias quæ ſunt in Principis ſeruitio, dicendum eſt, quòd non, cum ſit pœna eis quæ extendi non debet vltra caſum in quo loquitur glo. cap. fin. de iure patrona.& ſic tantum, cum contentis hic, & io.l.1.2.& 4 verſi. cobigera.tit.14. parti.2. debet intelligi pœna huius.l. cum quibus tantum nō ſolum factum ſed attentatum punitur. argum. cap. 1.§. Item ſi fidelis quib.mod.feud.amitta. quia in delictis voluntas inſpicitur.l. Diuus ff.a d.l. Cornel.de Sicar. argum.l. ſi quis non dicam. C. de epiſcopis & clericis.

¶ Vtrum autem pœna omiſsionis bonorum debita ſit fiſco à tempore commiſsi criminis ipſo facto ab hæretico in foro animæ? In quo dubio videtur dicendum deberi etiam in foro animæ: quia lex tollit dominiū per verbū ipſo iure, quod potuit. vt Anto. Gomez, referendo duas opiniones in hoc contrarias, tenet vbi ſupra. Tu tamen tene contrariam, imò, quòd in foro animæ non teneatur, cum ſit hæc confiſcatio in meram pœnam criminis, nec quicquam ex bonis fiſci ad illum peruenerit, nec damnum æſtimabile fecerit. ergo eo in foro non tenetur ei reſtituere vltroneè. glo. in. c. fraternitas. 1.2.q.2.& latius probaui in.l. 2. verb. *a las pagar* in foro cōſcientiæ.tit.9. lib. 2. ſuprà.

a ¶ *Aſsi como ſi alguno*. Adde l.1.tit.2. par. 7.& ibi Grego. Lop.l.6. tit.13. par.2. l.quiſquis.C. ad.l. Iuli.maie. Io. Berberij in directorio, ſeu viatorio iuris. tit. de crimi. læſæ maieſta.§. ſequitur aliud mēbrum. fol.5.col.1.& ibi ponit decē modos, quibus crimen læſæ maieſtatis committitur, vt dixi ſuprà in rubri. Quæritur, quis dicatur ꝓprie crimē læſæ maieſtatis cōmittere? Rñd. Ille dicitur, qui in perſonā, aut ſtatū Principis nō recognoſcētis aliū ſuperiorē in tēporalibus aliquid cōmiſit, vt in præſenti lege.l.1.tit.2.par.7.l.quiſquis. C. ad legē Iuliā maieſtat. Itē etiā cōmittitur crimē læſæ maieſtatis, ſi quis occiderit conſiliarios, vel ſupremos Curiæ iudices.l.1.tit.12.infra eod.lib.8.& in dict. l.quiſquis.ibi, de nece etiam virorum illuſtrium, qui conſilijs, & conſiſtorio noſtro interſunt, ſenatorū etiā, nā & ipſi pars corporis noſtri ſunt. De qua agit Purpur.in.l.1.num.122.ff. de offic. eius, cui mand.eſt iur.l.1.tit. ſecundo.par.7. vbi Greg. Lop.verb. *Adelantados*, & in verb. *Concejeros*. Optime intelligit idem Greg. Lop.in.l. prima. gloſ. prima.tit.16.parti.2. Vtrum autem iſtud crimen committatur aduerſus ciuitatem vel dominum non recognoſcentem ſuperiorem? Reſpon. committi, quanuis non ita ſeuere eſt puniendus delinquens, ſicut committens contra regem. Prior pars probatur in.l. tertia. C. de epiſcopali audien. in verbo. patiantur. ibi, Reus etiam maieſtatis de domino, aduerſus quem talia demolitus eſt, ve-

niam

niam ſpetare non debet. gloſ. in. l. fallaeitet. verb. prodita. C. de abolitio. Salycet. in dict. l. quiſquis. Hippolyt. in. l. prima. numero ſexto. ff. ad legem Corneliam de Sicar. Socin. conſil. 275. colum. prima numer. primo. lib. ſecundo Poſterior verò pars, quòd non puniatur eiſdem pœnis, optimè probat ibi Socin. firmando communem opinionem eſſe. Intellige tamen, niſi talis prodatur, vel oppugnaretur, vt Regi, vel regno auferatur: ſi verò oppugnatur vel prodatur non ad hunc finem, ſed aliàs, tunc non incurritur crimen læſæ maieſtatis, ſecundum Salycet. in. l fallaciter. C. de abolitio. Gregor. Lop. in. l. prima. verbo. *O al reyno.* titulo ſecundo. parti. ſeptima. Quia quanuis ſint plura capitula, quibus crimen læſæ maieſtatis cõmittitur, ſcilicet, contra perſonam Principis, & contra eos, qui ſunt in ipſius latus Principis, in quibus dict. l. quiſquis. cum ſimilib. locum habet propriè ſecundùm prædictam declarationem, in cæteris verò capitulis, vt contra ciuitatem non recognoſcentẽ ſuperiorem, vel alterius domini temporalis, quanuis ſit crimen læſæ maieſtatis quo ad pœnam. dict. l. quiſquis. ſecundùm Cynum ibi, & Socin. dicto conſil. 275. numero tertio. Philippus Deci. conſil. 410. num. 28. colum. quinta. verſic. Ex quibus verbis apertè colligitur. Paulus Caſtrenſ. in. l. tertia. numer. ſexto. C. de epiſcop. audien. Optimè de hoc agit Andre. Sicul. Barba. conſil. 70. columna. 12. libro quarto. vbi probat, quòd crimen læſæ maieſtatis committitur contra dominum temporalem terræ, quanuis ſit inferior à Papa, vt contra Marchionem Ferrarienſem, qui eſt perpetuus vicarius in temporalibus Papæ, vel à Rege. citat tex. in capit. ſi quislaicus. 22. quæſt. quinta. quem putat expreſſum ad eandem concluſionem ibi, colum. 16. in princip. contra opinionem Cyn. Salycet. & aliorum vbi ſuprà. Quam veriorem crederem, & practicari, ſicut ſenſit Paulus Caſtrenſ. in dict. l. 3. numero ſexto. ad finem. Adde Anchar. in Clemen. Paſtoralis. num. ſeptimo. & ibi Additio. de ſententia & re iudi. Quid autem eſſet de rebellante contra Principis officialem, putà Prætorem, Algazellum, & alios miniſtros iuſtitiæ inſiſtentes pro eo in ciuitatibus regni, eos occidendo. prodendo, vel quid ſimile aduerſus perſonas eorum committendo, vtrum committant crimen læſæ maieſtatis? Anchar. in dict. clement. Paſtoralis. nume. ſeptimo. in princip. dicit quòd ſic, ſi rebellio committatur contra officialem, in his, quæ ſpectant eius officium, & ſtatum imperij, non tamen ſi ad commodum particulare alicuius. Et ſic iſto caſu habebit locum crimen læſæ maieſtatis in committentes rebellionem, ſeu proditionem aduerſus iudices & gubernatores inferiores inſtitutos ſeu conſtitutos per prouincias, ſicut in maioribus, vt ſuprà de eis expoſuimus, & iſtos occidens, vel contra eos conſpirans, committat crimen læſæ maieſtatis largè, cùm id faciant in offenſam ſui Principis. Et ita cenſeo declarandam glo. Grego. Lopij poſitam in. l. prima. verb. *Adelantados mayores.* titul. ſecundo. partit. 7. & in l. prima. in gloſ. 1. tit. 16. partit. ſecunda. Hodie tamen de maioribus magiſtratibus declaratum eſt in. l. prima. cum ſequen. titul. 12. infrà iſto lib. 8. Et de omnibus alijs ſiue de conſtitutis in ciuitatibus, ſiue in oppidis, ſeu rure, ibi deciſum eſt in. l. fina. Et probatur noſtra diſtinctio ex finalibus verbis poſitis in dictis legibus, nempe, in. l. prima & final. Iſti enim venientes cõtra præſidentes in iuſtitia Regis, & pro conſeruatione Imperij & patriæ pugnantes ſeueriſsimè eſſent coercendi quacunque præfulgerent dignitate, cùm ſiue curiæ aſsiſtant, ſiue in prouincijs, ſiue ſupremi iudices ſint, ſiue infimi, omnes perſonam Regis, & eius imaginem repræſentant, à quo iuriſdictionem habent. ergo non ipſis, ſed Regi fit iniuria per rebellionem, mortem, ſeu capturam, vel proditionem aduerſus eos commiſſam, durante eorum adminiſtratione, & ratione ipſius eiuſque tuitione, & nõ propria ipſius præſidis vindicta, vt aperit in ſuo dicto & exceptione dict. l. fina. ad finem. titul. 12. infrà iſto libr. octauo. ordin. Pœnæ autem ſtatutæ contra committentes crimen læſæ maieſtatis contra Deum, in crimine hæreſis expoſitæ ſunt ſuprà, quæ omnia notanda ſunt in declaratione illius criminis contra maieſtatem humanam. Et vt meliùs percipiantur in iſto crimine, in præſentiarum deducere breuiſsimè ſtatui. Et ſic quæro, quot pœnis ſit afficiendus committens crimen læſæ maieſtatis in primo capite, ſeu in alijs capitulis, cùm in multis committatur; vt ſuprà retuli, & in præſenti lege cautum exiſtit? Reſpond. Committens crimẽ læſæ maieſtatis, pœna capitis, hoc eſt in amiſsione vitæ, & omnium bonorum, cum infamia etiam filiorum vſque ad ſecundam generationem, vt in crimine hæreſis eſt puniendus, & filij efficiuntur inhabiles ad bona capienda ex ſucceſsione cognatorum, & etiam extraneorum. l. quiſquis. cum. §. primo C. ad legem Iuliam maieſtatis. l. ſecunda. titu. ſecundo. part. ſeptima & ibi optimè Gregor. Lopez, qui ponit plures quæſtiones contingibiles in declaratione præſentis concluſionis, Et adeò puniẽdi ſunt, quòd etiamſi ſint nobiles puniendi ſunt pœna ignominioſa furcæ, non obſtante conſuetudine, & priuilegio nobilitatis quod habet, vt iugulentur in noſtra Hiſpania. ex ſententia Bald. in capit. cum quidam. de iure iur. Hippolyt. ſingul. 16. Tamen apud nos etiã in iſto crimine decapitantur nobiles ſecundù Couar. lib. 2. Variarum reſolut. c. 9 nu. 4. Crimen ergo læſæ

Digitized by Google

go læſæ maieſtatis non ſolùm patrem delinquentem, ſed etiam filios afficit. vt ſuprà dictum eſt, & Paul.Pariſi.cōſil 69.numer.163.libro tertio. vbi vnum dubium ſingulare circa.l. quiſquis. C. ad legem Iul.maieſtatis.videbis in hoc. & in crimine læſæ maieſtatis diuinæ iam actum fuit in.l.3.titul.4.ſuprà hoc octauo libr.per capit.a.§. hæretici.de hæretic.libro ſexto.& capit. vergentis.eod. titul.Sed eſt dubium,an hoc intelligendum ſit de filijs natis poſt hæreſim,an de natis ante hæreſim? In quo dubio dicendum videtur ad omnes filios, de quibus ſuprà, pœnam extendendam eſſe. ex tex.celebri in ca.ſtatutum.2.de hæret.lib.6. qui probat,filios hæreticorum in ſecundam generationem non poſſe beneficia, nec officia ſecularia obtinere: & innuit idem eſſe tam in natis quàm in naſcituris poſt hæreſim parentum. Et ad hoc hunc text.ponderauit Gondiſaluus à Villadiego in tracta.de hæret.prauit.quæſt.23.colū.pen.Pro quo eſt glo.in.c.ſi quis cum militibus.6. quæſt. 1. tenet idem Alberic.& Salycet.in dict.l.quiſquis. Ioan.Lup.in tracta.De iuſti.& iure regni Nauarræ.5.part.§.8.Et hoc videtur probandū: quia propter criminis atrocitatem,& vt patres melius retrahantur timore coertionis maioris iuxta grauitatem delicti in parentes delinquētes, & in filios, quamuis ſint ſine culpa, tum propter iuſtam cauſam ſtatui potuit,& generaliter ad natos etiam ante crimen commiſſum à patre eſt pœna extendēda.Tenet Galindus in regia diſputatione, loquendo in crimine hæreſis.§.18.dicēs hanc eſſe magis communem opinionem.Et in vſu receptam exiſtimat Iacobus Septimacenſ. in catholi. inſtitut. cap.29.nume.3.Quamuis contrariam ad filios ante crimen natos non extendi putat veriorem & benigniorem,& optimè probat auctoritatibus & rationibus ibi num.4. Et in hoc crimine cum ſit temporale & non ſpirituale merè trahens à carne commercium,videtur quòd præſumptio infectionis eſſet in filijs iam natis, qui in nullam culpam fuerunt in cōmiſſione delicti,ſed fideles Regi apparent,non debent puniri,cùm pœnæ ſuos autores habere debeant.capit.2.de conſtitu.& dixi ad Segur.de bonis lucratis conſtant. matri.num.1.capit.non imputantur filijs peccata parentum, qui poſt eorum natiuitatem à parentibus committūtur.1.quæſt.4.Facit.l.4.& l.5.titu.1.lib.4. ſuprà. vbi exemptio nobilitatis tantum in filios naſcituros poſt priuilegium à patre conſequutum extenditur,& non ad antea natos.ergo nec pœna, cùm contrariorū eadem ſit cenſura.Pro iſta parte optimè facit.l.9.verſic. *Pero dezimos que ningū traydor, ni aleuoſo,ni ſu hijo que oua deſpues que fizo la trayciō, ò aleue,no pueda reptar a otro.*tit.9.lib.4.ordi.ſuprà. vbi latiùs dixi in ſpecie huius criminis, tam diuinæ quàm humanæ læſæ maieſtatis.in gl.3. Tenendo priorem opinionem eſt dicendum,quòd beneficia eccleſiaſtica obtenta ante lapſum patris filij non amittunt.glo.in cap.ſi ris peruerſum.56.diſt. ſingul.ſecundum Roman.ſingul. 686. Hippolyt. in repet.rubr.ff.de fideiuſſō.q.12.nu.120.Gondiſaluus à Villadiego contra hæret.praui. quæſt.23 Panormit. in cap.cum laici.de iure patronat. Couar. lib.2. Variarum reſolut. capit.8. num.4.qui intelligit præſcriptam gloſſ.loquutam fuiſſe tantum in crimine læſæ maieſtatis humanæ,non tamen diuinæ, per rationem adductam ab eodem gloſſatore,nempè,quia cum clericus ſit filius eſt à iuriſdictione principis ſecularis exemptus.tex. in cap.2.& in cap.ſtatutum.de hæret.vbi idem diſponunt de beneficijs, ſed hæc iura intelligi poſſunt de beneficijs poſt patris delictum obtinendis,non de obtentis, vt in lectione extraordinaria iſto anno 1563.Salmāticæ dictauimus in interpretatione tituli.de hæret.lib.6. Adde Conar. libro.2. Variar.cap.8.num.5.

Eſt præterea adnotandum,quòd maledicēs Imperatori,ſeu Regi,committit crimen læſæ maieſtatis,quando malè dicitur de Rege ad infamandum eum,& vt à ſubditis odio habeatur. Vt fecerunt omnes illi, qui temporibus communitatum infamauerunt Regem Carolum ſanctiſsimum noſtrum olim Principem, dicentes, quòd imponebat de nouo ſubditis mulctas,& illicitas exactiones,& deferunt cauſam, vt ſubditi eum odio haberent,ex quo multa ingentia ſcandala orta fuere in his regnis:quam ob cauſam optimo iure fuerunt puniti de hoc crimine læſæ maieſtatis, cum propter illa mendacia,tot ſeditiones, & crimina prouenerunt,& iſti commiſerunt notam proditionem.Et ad hoc eſt text. formalis ſecundū Gregor.Lop.in.l.4.gloſſ.5.tit.13.part.2. Facit.l.1.in princ.ff.ad legem Iuli.maieſtat.ibi, quoue cœtus conuentuſve ad ſeditionem cōuocentur. Et iſtud genus maledicēdi differt ab illo, de quo in.l. vni. C.ſi quis imperato.maledixe.& l.fin.tit.2.pat.7. quia loquuntur,quando non ob ſuperiorem cauſam maledicitur,ſed alias ex leuitate, inſania, vel iniuria,ſeu odio,non tamen ad dictum effectum. ſed malè facit contra præceptum Exod.22. dicentis,Principi populi tui non maledices. ergo iuſtè venit puniendus,vt infra habetur. Cum huius verbi ſit vis magna in malam partem,vt ex multis aduertit Anto.Queſada.lib.diuerſ.cap.6.nu.30.

¶Sed circa præmiſſa multoties vidi dubitari, Vtrū bona vinculata & maioriæ,quæ habuerunt proditores ab antiquis,ſiue extraneis, ſiue aſcendentibus potuerunt confiſcari,maximè ſi dictū fuiſſet in fundatione,quòd nō poſſent cōfiſcari propter nullū crimē cōmittēdum à ſucceſſore,quod Deus auertat,

caſada, o ſe trabajaſſe por le hazer perder la honra de ſu dignidad que tiene. E ſi qualquier que fizieſſe eſtos yerros ſuſodichos al infante heredero caeria en eſte meſmo caſo: fueras dende ſi el quiſiere matar, o ferir, o prender, o deſheredar al Rey ſu padre, ca entonces que quier que fizieſſen los vaſſallos por defender al Rey ſu ſeñor no deuen auer pena porende: ante deuen auer galardon: y eſto es porque el ſeñorio del Rey deue ſer guardado ſobre todas las coſas. La ſegunda ſi alguno ſe pone con los enemigos para guerra, o hazer mal al Rey, o al reyno, o les ayudar de fecho, o de conſejo, o les embiar carta, o mandado porque ſe aperciban en alguna coſa contra el Rey en daño de la tierra. La tercera, ſi alguno ſe trabajare de fecho, o de conſejo que alguna tierra, o gente que obedeſcieſſen a ſu Rey ſe alçaſſen contra el que no lo obedeſcieſſen aſsi como ſolian. La quarta es, quando algun Rey, o ſeñor de la tierra del ſeñorio quiere dar al Rey donde es ſeñor, o le quiſiere obedeſcer dandole parias, o tributo alguno de ſu ſeñorio lo eſtorua de fecho, o de conſejo. La quinta es, quando el que tiene por el Rey, villa, o fortaleza: y ſe alçare con aquel lugar, o lo da a ſus enemigos, o lo pierde por ſu culpa, o algun engaño que le fizieſſen. La ſexta es, quando alguno tiene caſtillo de Rey, o villa, o otro ſeñorio, y no lo da a ſu ſeñor quando gelo pide no muriendo en defendimiento del teniendolo abaſteſcido: y haziendo las otras coſas que deue hazer, por defender el caſtillo: ſegun fuero, y coſtumbre de Eſpaña y deſtruyeſſe el caſtillo, villa, o ciudad del Rey, maguer no la tuuieſſe por el. La ſeptima, ſi alguno deſamparare al Rey en batalla y fuyere y ſe fuere a los enemigos, o ſe fuere de la hueſte en otra manera ſin ſu mandado ante del tiempo que ouiere de ſeruir: y ſi alguno deſcubriere a los enemigos las poridades del Rey a daño del. La octaua es, ſi alguno fiziere bollicio, o leuantamiento del Reyno haziendo juras, o confradias de caualleros, o de villas contra el Rey de que naſcieſſe daño al Rey, o al Reyno: La nona, quien poblaſſe caſtillo viejo del Rey, o peña braua ſin mandado del Rey para fazer

zer de ſeruicio al rey o guerra, o mal, o daño a la tierra, o ſi alguno poblaſſe, por ſeruicio del Rey, y no gelo fizieſſe ſaber faſta treynta dias deſde el dia que le poblo para hazer dello lo que mandaſſe. Y qualquier que tal fortaleza fizieſſe, o tuuieſſe, aunque no la tuuieſſe poblada, ni labrada: mas otro alguno de quien la ouo ſea tenido de venir al plazo del Rey y hazer della lo que el mandaſſe aſsi como de otro caſtillo, que tuuieſſe por omenaje. Y qualquier que no lo fiziere, aſsi ſea por ello traydor. Otroſi, ſi algunos hõbres ſon dados por arrehenes del Rey por cauſa que el ſea guardado del cuerpo, o del eſtado, porque cobrẽ alguna villa, o caſtillo, o ſeñorio, o vaſſallaje en otro Reyno, o ſeñorio, o ſi alguno mata los arrehenes, o alguno dellos, o los ſueltàn, o los hazẽ ſuyr. E otroſi ſi el Rey tuuieſſe algun hombre preſo de quien ſeyẽdo ſuelto le venia peligro al cuerpo, o de ſeredamiento, o alguno lo ſoltaſſe de la priſion, o fuyeſſe cõ el. Y qualquier que ſi zieſſe alguna coſa de las ſuſodichas contra qualquier ſeñor que ouieſſe con quiẽ biuieſſe, haria aleue conoſcido [a]. Pero ſi lo mataſſe, o firieſſe, o le prendieſſe, o le fizieſſe tuerto con ſu muger, o no le entregaſſe ſu caſtillo quãdo gelo demãdaſſe y traxeſſe ciudad, o villa, o caſtillo: maguer

auertat, etiam aduerſus diuinam vel humanam regiam poteſtatem. &c. vt fieri ſolet virtute licentiæ regiæ ad conſtituendum maioricatum. vt diximus in. l. prima. titu. 2. libr. 5. ſupra, tradendo formam licentiæ Regis, & fundationis, cum calculis neceſſarijs ne confiſcari poſſit. In qua quæſtione vide optimam reſolutionem poſitam à Gregori. Lopez tit. l. 2. verbo. *Mandas que les fueren fechas.* titul. 2. parti. 7. vbi finaliter dicit, quod eſt ſeruandum conſtitutum in inſtrumento maioriæ. ergo non confiſcabuntur prædicta bona, ſed venient ad deſcendẽtem, ſi non habent maioriæ annexam iuriſdictionem & dignitatem, quæ cum ſint honoris, non poſſunt tranſmitti infamibus, vt eſt maioria cum titulo iuriſdictionis, vel Ducatus, Marchionatus, Comitatus, vel huiuſmodi: nam filij proditoris non venient ad illa, ſed ille, qui fuerit pronepos, & ſic poſt ſecundam generationem, vel collateralis in defectum deſcendentium ad maioratum vocatus: leges enim poſitæ à fundatore ſeruari debent, cum fuerint iuſtæ, & ex Principis indulgentia ſtatutæ. authẽti. de nup. §. diſponat. colla. 4. l. in conditionibus. ff. de condit. & demonſtratio. Faciunt tradita ab Antonio Gomeſſ. in. l. 4. col. fin. verſ. Ex quo videtur inſerẽdum. in legibus Tauri.

a ¶ *Faria aleue conoſcido.* Si enim eſſet dominus temporalis, perpetuuſve vicarius Regis, eſſet crimen læſæ maieſtatis, cum eſſet eius ſubditus, vt ſupradictum eſt in ſuperioribus. Si vero non eſſet ſubditus, eſſet puniendus de aleuoſia, non tũ de crimine læſæ maieſtatis, cũ nõ eſſet ſuus ſubditus, ſed alterius Regis, ſeu domini. Ioã. Faber in §. aliam num. 3 Inſt. de publ. iudic. vbi verba eius formalia ſunt. Certũ eſt, quod nõ ſubditus moliẽs cõtra principem alicuius terræ, non cõmittit crimen læſæ maieſtatis. Quid ſi iuuauit ſubditum? In hoc videtur, quod committit. Item ſerui-

ſeruitor,ſeu familiaris ſuſpenditur pro primo furto,& extraneus non. Quid ſi extraneus iuuet familiarem? Videtur quod ambo debeant ſuſpendi per hunc.§. Hactenus verba facit Faber, quę ſingularia ſunt,& notanda. Cætera, quæ ad materiã huius criminis pertinent, ſunt videnda apud Angel. Aret.in.§. publica. colum. 1.Inſtit.de public. iudic. & in tract. maleficiorum. verbo. *E hay tradito la sua patria*. folio paruæ impreſsionis. 554. cum ſequẽ. Latius Matthæ. de Afflict. in capit. 1. quæ ſint regalia.§.& bona. vbi ponit. 31. ſpecialia in hoc crimine à num.5.vſque ad.53. Vtrum autem quis teneatur crimine læſæ maieſtatis ex ſcientia ſola ex eo quia non reuelauit proditionem, quã conuictus teſtibus, probatur ſciuiſſe? Bartol. tenet partem affirmatiuam.in.l.vtrum.numer. 3. ff. de parricid.de qua doctrina plures referens agit ſingulariter Ioã.Igneus in.l.fideicommiſſum.nu.3a ff.ad Senatuſcõſ.Syllanian. vbi vide Hippoly.in dict.l. vtrum.& in ſingul.164.Deci.in. l.culpa caret.nu.9.ff.de regu.iur.Ioan.Lup.in rep,c.per veſtras.§.26.n.9.fol.100.col.2.Auto.Capic.deciſi. 155.n.10.Aleiat.lib.8.iuris parerg.c.9.Io.de Anania in rubr.nu.6.de his qui fili.occid.& pro Bart. ſententia eſt.l.2.titu.28. part. 2. vbi notat Greg. Lopez in verb.*Y eſta miſma pena*.Sed reſolutiue teneas,quod in iſto crimine ex ſola ſcientia conſpirationis quis tenetur,cum illam conſpirationem

no la tuuieſſe por el en eſtas coſas farian traycion,y ſeria por ello traydor y mereſcia muerte de traydor y perder los bienes como quier que eſte yerro no es tan grande como la traycion que fizieſſe contra el Rey, o contra ſu ſeñorio,cõtra pro comunal del Reyno ni linaje no ayan aq̃lla manzilla que auia en lo que traxeſſe al Rey,o al Reyno.

¶*Ley.II.* ***De las penas de los traydores.***

¶El Rey don Alonſo en Segouia.Año de mil ccclxxxv.

ꝓbare potuit teſtibus,& ſine diſcrimine vitæ propriæ,cuius charitas eſt omnibus alijs præferenda. l.præſes.C.de ſerui.& aqua.Tum etiam ex text. in Clem.2.§.notarij.de hæreti. ibi, vt ea probare valeant. Et per alia iura ad hanc ſpeciem citata à Ioanne Igneo loco præcitato. alias ſi non poſſet probare, ex ſimplici ſcientia non teneretur.Et opinio Bart.in iſto caſu, nec ipſe loquitur, nec procedere,ſi loquatur in eo de iure poteſt, nec eſt admittenda in practica.Crimen læſæ maieſtatis habet duo capita,& committitur quadraginta quinque modis,vt pulchre & late declarat Matthæ. Afflict. in capit. primo. verb. & bona committentium. n. 53.verſic. Viſis ergo. colu. 4. Quæ ſint regalia. libro. 3. feudo.fol.186. multa inſuper per Ægid.Boſſium in pract. titu. de crimi. læſæ maieſt.à num.1.vſque ad num.141.

EL Traydor es mal hombre y perdido de todas las bondades: y todo hombre que caya en tal caſo, todos ſus bienes [a] ſon para la nueſtra camara,y el cuerpo a la nueſtra merced:porq̃ de la traycion ſe leuantan muchos malos eſtremos que ſon nombrados aleues y caſo de heregia, el que es caydo ende pierde la meytad de ſus bienes, y ſon para la nueſtra camara.

¶*Ley.III. Que ſean oydos a los que fueron mandados ſus bienes por razon de traycion.*

¶*Lex.II.*

a ¶*Todos ſus bienes*. Cõcord.l.12.tit.13.infr.eod.lib. 8.vbi ei imponitur pœna amiſsionis bonorum,& quod per terram trahatur,& furca ſuſpendatur,& ita ſeruatur.Et plures caſus ſunt,in quibus quis dicitur aleuoſus,habentur in.l.4.infra iſto titu. &. l.15.titul.8.parti.7.Et proditor ſeu aleuoſus,non gaudet immunitate eccleſię,nec ab ea defenditur. ca.1.de homici.vt dicam infra.titu.13.de homici.

¶*Lex Tertia.*

¶*Oydos*

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil. ccccxlij.

Porque nos es fecha relacion que los Reyes nueſtros progenitores y nos deſpues que reynamos mandaron dar y dimos algunas cartas deſaforadas haziendo mercedes de los bienes y officios de algunos que nos deſiruieró enlos tiẽpos paſſados y auian cometido alguno, o algunos de los caſos de traycion de ſuſo contenidos. Mandamos que las perſonas contra quien aſsi fueró dadas las tales cartas de mercedes de ſus bienes y officios parezcã ante nos perſonalmente: y nos le mãdaremos oyr ſimplemente y de plano ſabida ſolamente la verdad ſin eſtrepitu y figura de juyzio y adminiſtrar juſticia: porque nueſtra volũtad es que no pierdan ſus bienes y officios ſin que primeramente ſean oydos y vẽcidos a. Y ſeguar de lo que las leyes de nueſtro Reyno, en tal caſo mandan: las quales mandamos, que ſean guardadas: ſaluo en tal caſo que la traycion, o maleficio que ayan cometido, ſea notorio, y nos ſeamos bien certificados dello. Porque nueſtra volũtad es de guardar juſticia cada vno y lo que las dichas nueſtras leyes diſponẽ: y que los nueſtros naturales no padezcan ſin mereſcer.

a ¶*Oydos y vencidos*. Iuxta text. in capit. primo. de cauſa. poſſeſſ. & proprieta. capit. licet. a. de præbend. libro ſexto. clementi. Paſtoralis. de re iudica. capit. eorum. vndecima quæſtione tertia igitur nullus eſt condemnandus, niſi fuerit prius legitime citatus, & conuictus. capit. nos in quenquam. ſecunda quæſtione prima. vbi late dicta uimus in relectione ordinaria decreti, dum eam reximus per tempus trienny, quod expirauit obitu doctoris egregij Petri Suarez iubilati in proprietate Decretorum, genere, motibus & doctrina præſtantiſsimi: cuius vices licet immeritus, per tempus præmiſſum obtinui non ſine magno cum meo decore, & pluſquam octingentorum auditorum maxima vtilitate. Facit. l. 40. ſtyli. ibi, *Oyr lo han ſobre el aleue.*

¶Ley. IIII. *Los caſos en que ſe comete aleue.*

¶El Rey don Alonſo en Segouia de peticiones.

¶El Rey don Enrique. II. de peticion.

¶Alonſo.	Idem.	¶Enrique.	Idem.
¶Alonſo.	Idem.	¶Enrique.	Idem.
¶Alonſo en Alcala.		¶Enrique.	Idem.

Demas delos caſos que ponẽ las nueſtras leyes de las ſiete Partidas, en que ſe comete aleue ſon los ſiguientes. El que mata, o fiere, o prende los del nueſtro cõſejo, o Alcalde, o Alguazil mayor de las ciudades y villas, y a qualquier de los nueſtros Adelantados, ſegun ſe contiene en eſte

¶Lex Quarta.

b ¶*Se comete aleue.* Adde legem ſecundam & ibi poſita ſupra hoc titul. & in rubric. eiuſdem tituli. &. l. tertia. & ibi gloſſa prima. titulo octauo. libro quarto. for. legum. l. 39. ſtyli.

eſte nueſtro libro en el titulo de los q̃ matan, o fieren, o injuriana los juezes.

OTroſi es aleuoſo el q̃ quebranta tregua, o ſeguro: y el tal pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

Item es aleuoſo, el que caſa con dos mugeres ambas biuas, é incurran en la meſma pena y eſto miſmo es de hombre caſado que tiene manceba publica b en caſa, y echa a ſu muger della.

a ¶ *El que caſa con dos mugeres.* Nota quod contrahẽs bis matrimonium cum duabus, viuente prima, cõmittit aleue, vltra alias pœnas, quas incurrit, qui tale crimen perpetrauit. per textum. & ibi dicta in.l.3.titul.1.lib.5.ſupra.& ibi dixi in princi. & l.8.titul. fina.infra hoc libr. 8. Et alia pena eſt impoſita in.l.3 titu.15. libr.8. ordina.&.l.fin. & ibi Gregor. Lopez titu. fina.parti. ſeptima.

b. ¶ *Manceba publica.* Quæ dicatur concubina, declarat Paul. Iuriſconſult. in l. Maſſurius.ff.de verbo. ſignifica. ibi, Pellicem nunc vulgo vocari, quæ cum eo, cui vxor ſit, corpus miſceat, quoſdam eam, quæ vxoris loco ſine nuptijs in domo ſit. Alciat. libr. 4. de verbo. ſignific. n.45. Guilliel. Benedict. in repet. c. Raynutius. verb. cuidam Petro. n. 31. de teſtamẽ. Quæritur, vtrũ concubinatus ſit licitus, vel ne? Remiſsiue ponit Aegid. Boisi. in practi. tit. De coitu damnato & punibili. nu.76. Areti. in c. cũ ſit generale. in fin. de foro cõpe. Caccialup. in rep. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orfician. Et dic, cõcubinatũ illicitum omni iure, tã diuino, naturali, Canonico & ciuili eſſe. vt dixi in glo. 1. l. 23. tit. 3. lib. 1. ſup. vbi ponitur pœna clerici cõcubinarij. Et quæ dicatur concubina. Sed quæ dicatur concubina publica, vt de cõcubinatu puniri quis poſsit de iure regni, eſt dubiũ? Reſpon. vt per Ioan. Lup. in repe. ca. per veſtras. §.21. fol.95. n.14. cũ ſequen. Franciſ. Auiles in capitibus Prætorum c.47. verb. *Manceba publica*. nu. 1. vbi ſingulariter explicat, quæ dicatur concubina publica clerici, monachi, religioſi, vel vxorati. Et plures quæſtiones in praxi ibi ponit. & in verbo. *O clerigo*. & quæ ſcripſit Caſſanæ. in conſuetud. Burgundiæ. rub.4.§. quinto. n.53. & in rubri.§. tertio. nu. 1. Concubina proprie eſt mulier ſoluta, quã ſolutus tenet in domo indubitato affectu. §. fin. Inſti. de nup. text. in princip. in authen. de hæredit. quæ ab inteſta. defer. Bald. in. l. eam quam. C. de fideicom. requirit, quod præcedat proteſtatio, quod eam intendit retinere pro concubina, alias committeretur ſtuprum cum virgine, vel vidua, ſi non conſtet de cõſenſu concubinarij ad concubinatum, & debet teneri in domo, vt in dict.§ final. l. in concubinatu. & ibi Barto. ff. de concubi. c. liberi. 32. quæſt. 4. alias filij non eſſent naturales. Facit glo. in ca. innotuit. de elect. Oldral. conſ. 195. not. Panormi. in ca. tanta. qui filij ſunt legi. gloſſ. & Panormit. in capit. niſi cum pridẽ. §. perſonæ. de renunti. Ioan. And. ad Speculato. tit. qui filij ſunt legi. dicit, quod licet omnes nati ex ſoluto & ſoluta dicantur naturales, proprie tamen naturales ſunt nati ex concubina retenta in domo. Idẽ gl. in cap. per venerabilem. verb. naturales. qui filij ſunt, legi. & ibi doctor. Speculator de ſucceſſ. ab inteſta. verſic. Qualiter autem, vbi ait, tria requiri ad hoc vt ſit naturalis. Primo, quod ſit natus ex ſoluto & ſoluta, ita quod inter eos potuiſſet eſſe matrimonium. in authen. de inceſt. & nefar. nupt. §. dubitatum. collat. 2.

¶ Secundo, quod ex cõcubina retenta in domo. †

ADDITIO.

† domo.) An de eſſentia concubinatus requiratur cohabitio. vide nouiter editũ conſil. 67. n. 13. Rolandi. Valle lib. 3. & Tho. Grammat. voto. 4. nu. 7 & an concubinæ clericorũ expelli valeant à domibus clericorum per iudicẽ ſecularẽ. vide Boeriũ deciſi. 72. Et quæ requirantur ad cõprobandũ cõcubinatũ. adde Mexiam ad. l. 5. tit. 3. libr. 7. ordinamen. pag. 54. n. 13. tex. autẽ de iure cano. in cap. is qui. c. Chriſtiano. 34. diſtinct. videtur permittere cõcubinas, dicente, quod is, qui nõ habet vxorẽ, & habet cõcubinã à cõmunione non repellatur. Et ruſſus in dict. c. Chriſtiano. Ibi aut vxorẽ aut certe loco vxoris ſi cõiux deeſt cõcubinã ſed hæc iura improprie cõcubinas appellãt, nã cõcubinæ appellãtur, ſi nõ ſunt traductæ ſolẽnitatibus habitis vt ſenſit glo. ibi, & adde Gabriel Paleot. de nothis & ſpurijs. cap. 5. & .6. cap. 12. & Bermondum. de publicis concubinarijs. pag. fina. & Coraſ. lib. 1. miſcellan. cap. 3.

text. in auten. quibus mod. natur. effi. ſui. §. ſiquis autem. & .§. ſequen. colla. 7. Tertio, quod ſit vnica concubina. Panorm. & moder. in dict. c. per venerabilem. In præſenti lege concubina dicitur illa, ad quam quis publice habet communicationẽ

in lecto,

in lecto, & menſa, vicinis ſcientibus, iuxta formã legis regni in pragmati. l. 95. ſiue clericus, vel coniugatus eam concubinam habeat in domo propria, ſiue conducta, aut gratis, ſiue hoſpitio accepta. l. lex Cornelia. ff. de iniur. ſiue etiam ſie domus propria ipſius concubinæ, dummodo ſimul habitẽt. glo. in. l. pen. ff. de cõcubin. Et hæc habitatio talis eſſe debet, vt ſimul viuant, & commenſales exiſtant. l. Maſſurius. ff. de verb. ſignifi. alias nõ dicuntur cohabitare. l. ſiquis ita legauerit. ff. de condit. & demonſtrat. Philippus Probus in additio. ad Pragma. ſanctio. Gallicanam. titul. de concubinarijs. §. ipſas autem concubinas. verbo. concubinas. fol. 192. col. 1. Ad iſtam materiam adde. l. 95. 96. & 97. in lib. pragmat. Regum Catholicorum. Quas leges intellige vt per præmiſſa. Et ille, qui habet concubinam inſimul cum vxore, cum ſit perfidus, infamis, & aleuoſus, dicitur turpis perſona adhoc, vt inſtitui poſsit ab aliquo tertio, excluſo fratre, fraterque poterit querelare teſtamentum fratris tali turpi perſona inſtituta. vt in. l. ſi fratres. C. de inoffic. teſtamen. de qua late per Segur. in repe. l. cum patronus. nu. 44. ff. de legat. 2. vbi hoc notaui in additio. vbi vide latius. tenet Deci. conſil. 530. & nouiſsime tenet noſter D. Anto. de Queſada libr. 1. diuerſarũ quæſt. c. 61. nu. 11. quod ſumme notãdum in actu practico. Et ita conſului bis, & fuit obtentum in contradictorio iudicio. Idem ſi inſtituit baſtardũ eius hæredem, vt dixi in. l. 1. titu. 2. libr. 5. ſupra poſt Cyn. in dicta. l. fratres. Et tenet Hierony. Gigas de crimi. læſæ maieſt. q. 7. nu. 13. fol. 335. col. 1. verſic. Et de iure communi.

a ¶ *Toda muerte ſe dize ſegura.* Cõcord. l. 11. tit. 13. infra iſto lib. 8. ordinament. Et multis modis dicitur quis proditorie aliquẽ occidere. vt ibi dicitur.

¶ *TITVLVS. VIII. De blaſphemijs.*

b ¶ *Blaſphemias.* Blaſphemus is dicitur, qui negat, quod in Deo eſt, vel illi tribuit, quod ei non conuenit. Declarat diuus Thom. 2. 2. quæſt. 13. art. 1. & ibi Caiet. Archiepiſ. Florenti. 2. part. titu. 8. c. 7.

Item es aleuoſo el que mata muerte ſegura, y pierda la mitad de ſus bienes. Y toda muerte ſe dize ſegura [a], ſaluo aquella que fuere, o que ſe hizo en pelea, o en batalla, o riña.

Item es aleuoſo el que fabrica falſa moneda, y pierda la mitad de ſus bienes para la nueſtra camara. El aleuoſo no puede reptar a otro, ſegun ſe contiene en eſte nueſtro libro en el titulo de los rieptos:

Tit. VIII. De las blaſphemias [b].

Tradit remiſsiue quid ſit Blaſphemia, Ægid. Boſſius in practica criminal. titul. De inquiſitione. nume. 129. Tenet Matthæ. de Aflict. in lib. 3. cõſtitutio. Regni Siciliæ rubri. 54. nu. 12. Socin. conſil. 102. colum. 2. num. 5. lib. 1. Blaſphemia, eſt aliquid dictum, vel factum in contemptum Dei, etiam ſine maledictione, vt colligitur in capitu. cum caput. 33. quæ. 4. Vel eſt irreligioſa reprehenſio, detractio, maledictio, vituperatio ſecundum Iſidorum & Hugonem vt refert Lucas de Penna in. l. omnes iudices. colum. 2. C. de delatorib. lib. 10. vbi ſcripſit, quod decem modis blaſphemia committitur. Quem omnino videas. Hinc dicimus, quod Iudæus eſt blaſphemia Chriſti. cap. 1. de Iudæ. quod non eſt ex alio, niſi quia detrahit Chriſto Deitatem, cum fuerit Deus, & homo, & filius Dei, cum Iudæi filium Dei eum eſſe negẽt, & ineſſe ei diuinitatem, ideo eum blaſphemare Iudæus dicitur. Et omne verbum, quod eſt maledictum erga Deum, eſt blaſphemia. Quia blaſphemare, & maledicere, quo ad Deum, idem ſunt, vt probat text. in cap. fin. de maledic. Tradit Bart. in. l. item apud Labeonem. ff. de iniur. & in conſil. 274. quem refert Soci. cõſil. 102. col. 3. in princ. lib. 1. Et in. d. c. fin. probatur, quod blaſphemus dicitur, qui in Deũ aliquid turpe, aut inhoneſtum dicit. Iaſ. in. l. 3. §. iurari. ff. de iure iuran. Facit text. in cap. non inuenitur. 23. quæſt. 4. gloſ. in capi. qualis. 25. diſtin. Hoc tamẽ procedit impropriè: nam blaſphemare propriè eſt, vt in principio huius gl. demonſtraui. Ita Syluester in ſum. verb. Blaſphemia.

¶ Vtrum autem ebrius à pœna blaſphemiæ excuſetur? Declarat Luc. de Penna in dict. l. omnes iudices, quẽ refert & ſequitur Greg. Lopi. in rubr. titu. 28. gloſſ. 1. parti. 7. vbi concludit, quod quamuis euitet pœnam ordinariam, non tamen excuſabitur à pœna extraordinaria, ideſt, à parte pœnę, quæ diminuitur ratione ebrietatis. Panormita. & Anani. in cap. 2. de maledic. Facit, nam ebrius delinquens, duplices pœnas meretur, ſcilicet, quia ſe

inebriabit, & quia delinquit. ſecundum Philoſophum. 3. Ethico. cap. 5. refert ſanct. Tho. 1. 2. quęſtione. 76. artic. 4. ad quartũ. & in 2. 2. quæſtione 150. artic. 4. ad primum, ex quo ipſe fuit cauſa pręordinata ad ebrietatem, ſciẽs ſe à vino capi poſſe à principio, quicquid inde ſequitur, ei eſt imputãdum. Ad idem Panor. in cap. ſicut. de teſtib. Gondiſal. à Villadiego de irregul. capit. 6. Ex quo infertur, quod ebrius quando fuit in culpa, etiam leui, ſe inebriando, ſi aliquem occidat durãte ebrietate, erit irregularis, ſecundum Richard. in. 4. ſenten. diſtinct. 15. Syluest. verb. Ebrietas. quęſt. 4. & in verb. Homicidium. 3. quæſt. 4. Henri. Gandau. omnino conſulendus quodlibet. 3. quæſt. 26. Caieta. in ſum. verb. Ebrietas. pagella. 130. Socin. in repeti. ca. ad audientiam. num. 15. de homici. Imol. in Clemen. vni. colum. 4. num. 14. de homic. Ludouic. Montaltus in tracta. de reprobatio. ſententiæ Pilati. dubio. 1. n. 4. Quamuis contrarium firmauerit Angel. in ſum. verb. Ebrietas. verſi. Vtrũ ebrietas. nu. 3. Præmiſſa opinio videtur, quod ſit tenenda. Nam vt inquit Seneca ad Lucillum, Voluntaria inſania eſt ebrietas. Et ebrietas eſt mortale peccatum, & non veniale, quando aliquis ſcit poteſtatem, quam in eo vinum habere ſolet, & nihilominus bibit inordinate ad finem inebriandi ſe, vnam vel plures vices poſt primam. Et ſic inter peccata mortalia enumerauit beatus Apoſtolus Paulus. 1. ad Corinth. cap. 5. & ad Galat. 5. ca. Ergo ſi fuit ebrietas præcogitata, & malitioſe ſe inebriauit, peccatum erit mortale: ſi vero caſualis, erit veniale. ex mẽte Caiet. vbi ſupr. pagella 129. Simplex enim ebrietas, inducit veniale peccatũ, aſſidua tamen & præcognita, mortale. Archiep. Florenti. 2. part. titu. 6. cap. 3. §. ſecundo. tex. cũ glo. in capi. vnam orarium. §. alias ea demum. 25. diſt. Panormi. in cap. ſicut nobis. & ibi additio. in parte, ebrietate. de teſti. & in capit. à crapula. nu. 2. colum. 1. de vita & honeſt. cleri. & in ca. ſi conſtiterit. colum. 2. num. 3. & ibi Felin. num. 2. de accuſatio. & Anani. ibi, dicit iſtam eſſe communem, & Sylueſt. & Ang. in verb. Ebrietas. quæſt. 1. Probatur in. l. 5. titu. 8. part. 7. ibi Gregorius Lopez vbi à tanta, & non à tota liberatur pœna ratione ebrietatis. Tradit Couar. in repe. clemen. Si furioſus. 3. part. in princ. num. 4. de homici. vbi probat ebrium, qui durante ebrietate hominem occiderit, etiam ſi propria culpa fuerit inebriatus, quia immoderate potioni vini operam dederit, non eſſe irregularem, quia ebrius furioſo ſimilis eſt. capit. veniet. 35. diſtin. Sed furioſus nõ eſt irregularis, quia caret intellectu & animo delinquendi. Clem. vni. de homic. ergo & ebrius. Cõfirmatur, quia homicidium, ſeu blaſphemia eſt commiſſa durãte ebrietate ab eo, qui vſu rationis caret, ideo pœnam non meretur, ſed tantum ex eo, quia per culpam ſe inebriauit, eſt puniendus, non tamen de delicto commiſſo poſt ebrietatem. Cõſtat ex D. Auguſtino lib. 22. contra Fauſtum Manichæũ. cap. 44. tranſumptiuè in capi. inebriauerunt. 15. quæſt. 1. Inebriauerunt, inquit, Loth filiæ eius, & ſe neſcienti miſcuerunt. Quapropter culpãdus eſt quidem, non tamen quantum ille inceſtus, ſed quantum illa ebrietas meretur. Hæc Auguſtinus. Idem teſtatur Ambro in lib. de Abraham patriarcha. cap. 6. ita dicens. Ideoq; ſi qui per vinum deliquerunt, apud ſapientes iudices venia quidem facta donantur, ſed leuitatis damnantur authores. refert Gratian. in ca. ſane. 15. quæſtio. 1. Idem ex Hieronymo ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis. Et Origen. homil. 5. in Geneſim. Probat Io. Arboreus lib. 10. Theoſophiæ. c. 3. quod ſi quis dixerit ebrietatem per ſe non puniri, ſed crimen ab ebrio commiſſum, tametſi leuiori pœna, quia ſi illud crimen non contigiſſet, foret ebrietas impunita. Huic tamen rationi diras, nam delicta commiſſa in ebrietate puniri non ex ratione propria, nec ſecundum ſe, quia tunc ſunt omnino inuolũtaria, ſed ratione cauſæ, quæ voluntaria fuit, & ab illa denominationem accipere. Non enim culpatur coitus Loth ratione, & nomine inceſtus, ſed nomine ebrietatis, veluti circunſtantia quædam ebrietati coniuncta, quod diuus Auguſti. manifeſte fatetur. Et probat beatus Bonauẽtura in. 2. ſenten. diſtin. 21. artic. 1. quæſt. 3. inquiens, nec furioſum, nec ebrium quãuis vterq; illorum ſit ſua culpa vſu rationis priuatus, poſſe committere nouã culpam, ſed omne malum, quod durante furore, vel ebrietate factum fuerit, ſcribit, eſſe circunſtantiam, quę aggrauat ebrietatis aut furoris peccatũ. Quem locum citat Alphonſus à Caſt. lib. 2. de poteſtat. legis pœnal. cap. 14. verſic. Prima principalis concluſio. vbi tenet irregularem nõ eſſe quem ex homicidio in ebrietate cõmiſſo, cui delinquẽs cauſam ex propria culpa dederit, nam ipſa potatio vini, quamuis eueniat ex directa voluntate bibentis, nẽpe, quia ebrius voluit vinum bibere immoderate, ebrietas tamen contingit per accidens & indirecte ex voluntate ebrij, non equidem directe, & de per ſe. ex doctrina. S. Thom. 1. 2. quæſt. 76. art. 4. Tertius autem ſucceſſus poſt potationẽ vini & ebrietatem, eſt delictum, hoc eſt, hominis occiſio, blaſphemia, & huiuſmodi, quæ nec per ſe, nec per accidens voluntariũ continet, alioqui ſi adhuc indirecte fuiſſet voluntarius actus eõtingens in ipſa ebrietate, profecto imputaretur ebrio, cuius contrariũ probatur in dict. ca. inebriauerunt. & in ca. ſane. 15. quæſt. 1. nec ebrius etiam ſi ob ſuam culpam inebrietur, illa culpa, quæ fuit in illa voluntate, volendo ſe inebriare, vel non ad

hibendo

hibendo diligentiam debitam ad vitandum ebrietatem, nõ eſt cauſa proxima, nec immediata illius delicti, ſed cauſa mediata, & remota. Nã illa culpa fuit cauſa ebrietatis, ebrietas vero cauſa occiſionis, ſeu blaſphemiæ: igitur culpa illa prima fuit cauſa mediata occiſionis, ſeu blaſphemiæ, & inde fit, vt collet, blaſphemiã, ſeu homicidiũ nõ oriri proxime, nec immediate ab illa culpa, ſed ab ebrietate. Facit textus in cap. quia diuerſitatẽ. de conceſs. præbẽd. vbi excõmunicato ſua culpa, nõ imputatur, q͛ non poſsit cõferre beneficiũ, nec eis currit tẽpus datũ à iure ad beneficij collationem. Quem laudat Roch. Curti. de iure patrona. verb. Cõpetens. n. 23. Deci. in ca. 1. lectio. 2. col. 4. de iudic, Felin. in c. 1. de præſcript. Iaſ. n. 26. & Gomeſ ſi. n. 15. in. §. rurſus. Inſtit. de actioni. Frãciſc. Balb. in tracta. præſcrip. 1. par. 6. princ. caſu. 22. Couar. in clem. Si furioſus. 3. par. in prin. n. 4. de homicid. Licet dicat prædictam deciſionẽ procedere in impedimento iuris, in quo tollẽdo nulla fuit culpa, nec negligẽtia. vt gloſ. ibi. Felin. Gomeſ. & Balb. in locis præcitatis tradiderunt. Tamen illud eſt huic quæſtioni neceſſariũ, q͛ culpa in eo caſu minime imputatur ad euentũ poſtea ſequutũ, quia ea fuit ad nodum remota, & mediata, ſicut Panormita explicat, rametſi non examinet in ſpecie quæſtionẽ iſtã de ebrio blaſphemãte, vel occidente, quoties in ebrietate culpã cõtraxit. cum ergo careat omnino ebrius intellectu ſicut furioſus, nulla pœna erit puniẽdus propter delictum, ſed propter culpam, quam habuit, ſe inebriãdo, & ideo eſt puniẽdus extraordinarie. vt habetur in. l. 5. ti. 8. par. 7. Si autẽ ſe inebriaret, præcogitãdo ſe homines & Deum poſſe offendere, quia ipſa ebrietas & voluntas fuit præordinata ad caſum, erit irregularis, & puniendus ex mente Soci. in dict. c. ad audientiã. n. 15. & quæ ſupra diximus. Qualiter autẽ ebrius in foro iudiciali ſit puniẽdus, eſt addendus Panormi. in ca. fin. col. 2. n. 6. de maledic. Angel. in tract. maleficio. verb. Scienter n. 17. Præpoſit. in c. deniq; 4 diſtinct. Deci. in cap. placuit. col. 3. n. 9. de teſtib. l. omne delictum. §. per vinũ. ff. de re mili. Rip. lib. 3. reſponſo. in. l. ſi vnquam. quæſt. 22. C. de reuoc. donat. Caſſanæ. Titaquell. in, l. octaua. connubi. n. 154. Deci. conſil. 212. col. 2. Ioan. Saynſon in conſuetudin. Turonenſib. fol. 239. col. 3. & 4. Aymon conſi. 169. n. 5. Bart. in. l. reſpiciendum. §. delinquunt. ff. de pœn. Alberi. in dictio. verb. Ebrietas. Plura de ebriorũ pœnis tractat nouiſsimè Petrus à Plaça de delict. ca. 30. ex quibus locis plura habebis circa ebrios in vtroq; foro neceſſaria. Semper tamen ebrius eſt excuſandus à pœna ordinaria delicti, & eſt mitius agendũ cum eo, etiam ſi fuerit præcognita & præordinata potatio vini ad ebrietatẽ. vt conſtat ex dict. l. 5 ti. 8. par. 7. Quid autẽ erit de blaſphemãte calore incenſus iracundiæ, forte, quia aliquis ei impoſuit quod non fecit, dicendo aliquod delictum cõmiſiſſe forſan graue, vel petendo ſummã pecuniæ debitam olim, de qua iam creditori eſſet ſatisfactũ: vel cum eſſet in ludo, vbi omne malũ contingere ſolet, vt experientia docet, ſit puniendus pœnis, de quibus in. l. 1. & ibi poſitis infra hoc tit? Videtur dicendũ, quod aut iracundia fuit tanta, quæ inſaniam, & abalienationẽ ſenſus induxiſſet, iuſta cauſa præcedente ad iracundiam inducendam arbitrio boni iudicis, aut dabat operam rei illicitæ, vt quia erat ludens, & perdidit, & ex tali ira blaſphemauit Deũ, vel ex alia cauſa ſimili. In priori caſu excuſarem à pœna extraordinaria, præſertim ſi eſt ſolitus iurare & blaſphemare in Deum. Aut dabat operam rei illicitæ, & conſtat fuiſſe cõ queſtũ iniuſte, quia forſan negabat iuſtam & verã propoſitionem, vt pluries fieri ſolet, vel in ludo, & hoc caſu ordinariam pœnam ei inferrem ſine remiſsione aliqua. Quia in omni caſu quando ex ira quis prorũpit ad verba iniurioſa contra Deũ, eſt blaſphemia, & cum culpa blaſphemantis, ex vſu blaſphemandi, vel ex incuria, non reprimendo iram vt debuit, vel dando occaſionem ex iniuſta alteratione & cauſa illicita, & ſic incidit in pœnam blaſphemiæ. ex Sanct. Tho. 2. 2. quæſt. 158. arti. 8. & Mattheo de Afflictis in cõſtitu. Neapolit. & regni Siciliæ libr. 3. rubri. 54. nu. 5. Ex quo colliges decem quæſtiones aptandas omnino ad declarationem legum huius regni in iſta materia blaſphemiæ. Et punitus per iudicem eccleſiaſticum, poterit iterum pœnis legalibus coerceri per iudicem Regiæ iuriſdictionis. cap. 2. de maledicis. & ex Matthæo de Afflictis vbi ſupra col. fina. n. 22. vers. Nona dubitatio eſt. Blaſphemia quot modis fiat, & de eius pœna, eſt addẽdus Nicola. Boeri. deciſio. 301. & quæ not Marti. Nauar. in repe. cap. inter verba. 11. quæſt. 3. corol. 57. pagin. 177. quod eſt virtus carpere blaſphemos, & eos reprehendere. Nam blaſphemiæ ſcelus temporibus noſtris ex hoc, vt piè credendum eſt, tot calamitatibus plenis in vſu eſt, vt dicit Ioan. Bernard. in practi. canonic. crimin. ca. 103. verb. Blaſphemi. Per quæ autem verba inducantur blaſphemiæ in Regno, ſunt expreſſæ in pragma. 1. Reg. Cathol. ibi *non ſean oſados de dezir, deſcreo de Dios. ni deſpecho de Dios, ni mal grado aya Dios, ni, no ha poder en Dios, ni peſe à Dios. Ni lo digan de nueſtra Señora la Virgen Maria ſu madre, ni otras tales, ni ſemejantes palabras q̃ eſtas ſuſodichas en ſu offenſa &c.* Et in curijs Toleti celebratis anni 1525. in. l. 75. confirmata in curijs Madriti, Anni 1528. l. 68. habentur hæc verba. *Porque muchos hombres y mugeres tienen*

en coſtũbre de jurar Por vida de Dios y no ha poder en Dios, y no creo en la Fe de Dios, y de voto a Dios, y otros juramentos feos en deſacatamiẽto de nueſtro Señor Dios: y porque a nos mas q̃ â otra perſona alguna, conuiene boluer por ſu honra, y poner remedio en ello, Mandamos, y defendemos, que ninguna, ni algunas perſonas, de qualquier eſtado, o condiciõ que ſeã de mas de las palabras contenidas en la pragmatica (ſuple prima Regum Catholicorũ:) *de los Catholicos Reyes nueſtros ſeñores padres y abuelos dada en Valladolid, no ſean oſados de jurar, ni dezir. Por vida de Dios, ni, no ha poder en Dios, ni de bodo â Dios, ni, no creo en la Fe de Dios, ni jurar por otro ninguno de ſus ſanctiſsimos miembros, ſo pena, que qualquiera perſona que lo dixere: por la primera vez, que caya è incurra en pena, que ſea preſo, y eſte en priſiones vn mes: y por la ſegunda, que ſea deſterrado del lugar donde viuiere por ſeys meſes: y mas que pague mil marauedis partidos en tres partes: la primera para el que lo accuſare. y la otra para el que lo ſentenciare: y la otra para los pobres. Y por la tercera vez le enclauen la lengua, ſaluo ſi fuere eſcudero, o otra perſona de mayor condicion, que la pena ſea vn año de deſtierro, y dos mil marauedis, conforme a la dicha pragmatica: la qual dicha pena ſea anſi executada en ſu perſona y bienes.* Et. l. 68. ſupra citata dicit. *Porque nos ha ſido ſupplicado, que las perſonas que dixeren De reniego de la Fe, y de la Chriſma que recibi, y como Dios es verdad, o como Dios es hijo de la virgen Maria, o por la virginidad y limpieza de nueſtra Señora la Virgẽ Maria, y otras palabras ſemejãtes fueſſen caſtigadas conforme a las leyes y pramaticas de eſtos nueſtros reynos. Y dezimos q̃ eſto eſta aſſaz cumplidamẽte proueydo por las leyes y prematicas de eſtos nueſtros Reynos que cerca dello diſponen, y eſpecialmente por la ley, y pragmatica* (ſupple. 75.) *que nos hezimos en las cortes de Toledo el año paſſado de 1525. la qual mandamos que ſe guarde y execute.*

¶ *Ley. I. La pena en que caẽ los q̃ reniegan y blaſphemã de Dios,*

¶ El Rey dõ Iuan. I. en Biruieſca. Año de mil ccclxxxvij.

PORq̃ a nueſtro Señor Dios, deſplaze mucho el d'ſconoſcimiẽto. Ordenamos, que qualquier que renegare, o denoſtare a nueſtro Señor [a] Dios o a la virgen glorioſa ſu madre, o a otro ſancto, o ſancta ayã aquellas penas q̃ ſon

¶ Prædicta omnia verba inducunt blaſphemiam & ſunt merito acerrime puniendi delinquentes, vt iudices ducti zelo Dei, vt Phinees num. 25. ca: reos. 23. quæſt. 5. euitent peſtem & irã Dei, quæ hoc delicto euenire ſolet. Quam Deus Opt. Maxim. auertat. Et verbum, *Deſpecho de Dios*, an inducat blaſphemiam, tractat Thom. Grammati. deciſio. 50. n. 1. de iſtorum pœna infra dicemus late.

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Renegare o denoſtare a nueſtro Señor.* Contra blaſphemãtes Deum, virginem eius ſanctiſsimam genitricem, aut ſanctum vel ſanctam, eſt inquirendum diligentiſsime per iudicem loci, vbi perpetratum fuit crimen blaſphemiæ, & ſi fuerit negligens iudex poſt denunciationem delicti, in pœnam amittit officium. hoc dicit.

¶ Ad cuius materiam vltra id quod dictum fuit ſupra in glo. huius tituli, adnotare oportet blaſphemi pœna quæ ſit? In quo dubio eſt dicendum. Iure Canonico pœna blaſphemantis eſt pœnitentia publice agenda, vltra quam, iudici ſeculari iniungitur, vt blaſphemũ pœna pecuniaria puniat. capit. 2. de maledic. Iure autem ciuili pœna vltimi ſupplicij. text. & ibi not. in authen. vt non luxur. contra natur. §. fin. quem gloſ. citat in citato. ca. 2

habet

habet tamẽ locũ in eo, qui cõſuetudinẽ habet blaſphemãdi. Iaſ. in d. §. iurari. & in l. ſi duo patroni. §. fin ff. de iure iur. Iure autẽ regni Partitarũ variè in hoc diſponitur. vt habetur in tit. 28. p. 7. per totũ. Hodie autẽ iure nouo blaſphemans in curia Principis, vel intra quinque leucarũ ſpatiũ, punit̃ pœna verberũ, & amputationis linguæ. Si extra curiam, punitur pęna amputationis linguæ, & amittit dimidiã partẽ bonorũ. tx. in l. 2. inf. hoc tit. Iure tamen nouiori pragmaticarũ in hoc caſu punitur pro primo carceribus menſis, & pro ſecundo exilio ſex menſiũ à loco habitationis, & mulcta mille quadrãtũ, quos marauedis appellamus. Pro tertio clauo figitur lingua. Et ſi homo honeſtæ cõditionis & mediocris ſtatus fuerit, hæc vltima pœna mutatur in ſecundam duplicatam. Ita eſt regia. l. 1. lib. pragm. Regum Catholicorum. †

ADDITIO.

† Catholicorũ.) Adde quòd hodie eſt aucta alia pęna ex l. 7. ti. 4. lib. 8. Recopi. vbi pro prima vice vltra pęnã carceris per menſem mittẽdus eſt blaſphemus ad triremes per ſpatiũ decẽ annorũ, & pro ſecunda vice mittitur in exiliũ & multatur pęna mille marapetinorũ & pro tertia vltra quòd clauo affigitur lingua mittẽdus eſt ad triremes per ſpatiũ ſex annorũ, & ita practicatur, quæ tamen additio pęnæ iuſtiſsima eſt, cũ blaſphemia ſit peccatũ horribile ſi quidẽ qui in Spiritũ ſanctũ blaſphemant neq, in hoc ſeculo, neq; in futuro remittẽtur. vt inquit. tx. in c. qualis. 25. d. ideo nec pro blaſphemãtibus licet intercedere, vt ex li. 1. reg. conſtat. c. 2. ibi ſi peccauerit in virũ poteſt placari Deus ſi autẽ cõtra dñm quis orabit pro eo, meritò mittũtur ad triremes: & præmiſſo quòd faciens pacẽ cũ principaliter offenſo, nõ punitur pęna ordinaria delicti vt in. l. 22. ti. 1. p. 7. licet aliter hodie agendũ ſit attẽta. l. 6. & 10. ti. 24. l. 8. ti. 11. li. 8. Recop. Nũc quæro an per cõfeſsionẽ factã in foro pœnitẽtiæ excuſetur blaſphemus à pęna ordinaria. de qua in d. l. 7 & videtur quod ſic, cuius ratio eſt, quia in crimine blaſphemiæ principaliter offenditur Deus ſed cũ eo fit reconciliatio per ſacramentũ pęnitentiæ igitur: ita conſulit Bar. cõſ. 167. miniſter fratrũ, & plures doctores quos citat Deci. cõſi. 137. n. 3. & doct. quos citat Ferrara caut. 25. & ſic ex numero doctorũ vt cõmunis opinio. Sed cõtrariũ tenẽdũ cẽſeo, quia abſolutus in foro non impeditur quin puniatur in foro exteriori, cũ ſint iudicia nimis diuerſa, ſecũdũ gl. fi. contra receptã in c. de his. de accuſ. & dicit cõmunẽ Cou. in cap. Raynun. n. 19. de teſt. & li. 1. Tar. c. 10. n. 2. cũ ſeq. & in c. Alma mat. 1. p. §. 11. n. 16. & ita teneatis. Vnũ tamẽ eſt addẽdũ ꝙ d. l. 22. hodie eſt exæquata in totũ, & ſic in quocũq; delicto vbi pars offenſa deſiſtebat ab accuſatione propter delictũ nõ imponebatur pęna ordinaria, ſed alia pęna extraordinaria nouiſsimè per. d. l. 6. & l. 10. ti. 24. li. 8. Recop. indiſtinctè mittendus eſt ad triremes per ſpatiũ iudici videndũ ſecũdũ qualitatem delicti & perſonæ & ita practicatur.

¶ Iſta tamen linguæ fixio quibuſda in locis practicatur, alibi loco fixionis verberibus afficitur, ac ligno premitur lingua blaſphemantis, quod lignũ Hiſpanè. *Mordaça*. dicimus. Hę nẽ pęnæ locũ habẽt etiã ſi cõſuetudine introductũ ſit, dicta verba in legibus ſupradictis reprobata dicere, eſt enim cõſuetudo praua, & per eaſdẽ leges dãnata ex mẽte Iaſ. vbi ſu. & Petr. Gerar. ſing. 83. mitius tamẽ ratione prauæ cõſuetudinis punitur pęna tẽporali. ex gl. in cap. denique. 4. d. Rom. ſing. 19. Itẽ etiã ſi calore iracũdiæ incẽſus blaſphemauit. Archidiac. in capi. quid ergo. 23. q. 4. Deci. conſil. 163. dũ tamẽ calor iracundiæ ex iuſta cauſa proueniat, ſecùs ſi ex iniuſta, vt ex amiſsione in ludo, tunc enim mitiùs non punitur. Panor. & Io. Anan. in c. 2. de maledic. Iaſo. in l. ſi. filiã tuã. C. de inoff. teſt. col. fi. n. 7. verſi. Hinc eſt, quod qui calore iracundię. Et diximus ſupra in gl. iſtius tit. ¶ Quæritur quis accuſare poſſit blaſphemiã? Reſpon. omnibus eſſe tributã poteſtatẽ, cũ ſit offenſa, quæ in Deũ à blaſphemo committitur, & omnẽ populũ offendat. Bart. in l. lex Cornelia. §. ſi quis libellũ. ff. de iniur. Grego. Lop. vbi eſt caſus de iure regio expreſſus in l. 1. tit. 28. p. 7. ¶ Dubitatur, Vtrũ quis teneatur accuſare blaſphemũ? Et videtur quòd teneatur, quia eſt in diuinã maieſtatẽ cõmiſſum crimen, quòd lõgè grauius eſt, quã offendere humanã ca. vergentis. de hæret. Facit tx. in c. ſi quis per capillũ. 22. q. 1. Io. de Anani. in c. 2. de maledic. reſoluit, quẽ refert & ſequitur Greg. Lop. in l. 1. verbo. *Accuſar*. ti. 28. p. 7. aut teſtibus probare, & tenetur denunciare, aut non, & tunc nõ tenetur c. pleruque. q. 7. Et ita reſolue dicta à Franciſco Auiles in ca. 25. gl. fin. in capitibus Prætorũ qui ad hoc vt teneatur quis blaſphemum manifeſtare, nec ab aliquo tale crimẽ debeat diſsimulari, citat. c. ſi quis per capillũ ſupra citatũ. c. nõ nulli. & ibi Docto. de Iudę. Bart. & Ang. in l. quod ſenatus. ff. de iniur. & in l. 1. ff. de pub. iud. Ludoui. Montaluus in tractat. de reprobat. ſentẽtiæ Pilat. dub. 1. n. 3. Et de blaſphemi ſupplicio impoſito in lege diuina Leui. 24. meminit tex. in c. quid ergo. ad. fi. 23. q. 5. & c. quærat. paulò poſt prin. de pęn. d. 3. inquit. tex. ſacer vbi ſup. Iurgatus eſt quidã in caſtris cũ viro Iſraelita. Cũque blaſphemaſſet nomẽ Dñi. & maledixiſſet ei adductus eſt ad Moyſem miſerũtque eũ in carcerẽ, donec noſſent, quod iuberet Dñs. Qui loquutus eſt ad Moyſem, dicẽs, Educ blaſphemũ extra caſtra: & ponãt omnes qui audierunt, manus ſuper caput eius, & lapidet eum vniuerſus populus. Et ibi, Qui blaſphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus oppri

met eum omnis multitudo populi. ſiue ille eius, ſiue peregrinus fuerit. Blaſphemia, quæ hæreſim ſapit, ſi ſcienter tamen, & à penſante cōmittatur, ac iteretur ſæpiùs, non minus eccleſia illius tolerare non debeat, qui noſtra pertulit. Quoniā grauius

eſtableſcidas: contra los tales en las leyes de las Partidas q̃ hablan en eſta razon: y el juez, o alcalde donde eſto acaeſciere fa-

etiā eſt, vt dixi ſuprà, & longe maius, æterā lædere maieſtatem, quā temporalē. c. inter ſchiſma. 24. q. 3. c. in nonnullis de Iudæis. c. vergētis. de hæret. Probat Io. Calderi. conſi. 1. ſub. tit. de Iudæis. & Marc. Mantuanus in ſingu. 546. incip. Ex quo de blaſphemia. Hinc eſt, quòd in lege veteri, qui hoc crimine irretiti fuiſſent lapidabantur, vt ſuprà dixi ex Leuit. c. 24. & Ioan. 10. De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia. Et Matt. 26. Ecce, nunc audiſtis blaſphemiā? Et Luc. 5. Quis eſt hic qui loquitur blaſphemias? Et ſecundo lib. Machabæorū. 9. Homicida & blaſphemus peſsimè percuſſus, & vt ipſe alios tractauerat, peregre in monte miſerabili obitu vita functus eſt. Et ſic ibi conſtat peſtem euenire propter blaſphemias, & terremotus. tex. in authen. Vt nō luxu. cōtra natur. Et plura ad materiā & intellectū præſentis legis videnda ſunt apud Franciſcum Auiles cap. 25. in gl. 1. in capitibus prætо. vbi eſt opti. tex. in materia, dicens.

Itē que lleue la pragmatica de los q̃ dizen mal a nueſtro Señor, y q̃ execute las penas en ella contenidas, en las perſonas que contra ellas fueren, o paſſaren ſin exception de perſona mayor, ni menor condicion, ſo pena, que ſi diſpēſaren cō ella en poco, o en mucho, paſſe el la miſma pena, que el tranſgreſſor de la dicha pragmatica auia de paſſar.

¶ Et ſic videtur, quòd iudex non poſsit diſpenſare nec minuere pœnā impoſitā blaſphemo. Quod intelligerem, niſi ex iuſta cauſa aliud viſum eſſet iudici, nam tunc poſſet temperare pœnam prædictæ legis, non aliàs. Panormi. Hoſtien. & Anania ita declarant in ſpecie io capitu. a. de maledic. Auiles in d. c. 25. verb. *diſpenſare*. Adde Peregri. verbo. Blaſphemia. Montaluus in repertorio legum ordin. verb. Blaſphemans. & Gregorius Lopez in l. ſecunda. verb. *Primera vez*. titulo vigeſimoprimo. parti. ſeptima. vbi tenet, quod ex cauſa diſtingui debent nobiles à plebeijs in modo carceris. non tamen in tempore carceris, per dictum c. 25. Correctorum.

¶ *Pierda el officio*. Imò debet imponere pœnam delicti ordinariam ſine vlla remiſsione, alias eadem iudex negligens erit puniendus capit. 25. in Capitibus Prætorum, & ibi notat Auileſius. verbo. *Paſſe*. numero primo. l. tertiā. C. ne ſanct. baptiſm. reite. l. ſi quis. C. de ſepult. violat. l. vnica. C. de priuat. carce. capit. vt clericorum mores. de

ga peſquiſa de ſu officio: y ſi le fuere denunciedo y lo ſupiere, y no fiziere la dicha peſquiſa, q̃ pierda el officio [a].

vita & honeſtate clericorum. l. nona. titulo decimoſexto. infra iſto libro octauo. Baldus in capitu. primo. quæ ſunt regalia princip. in verbo. bona committētium. vbi tenet, quòd ſi iudex non ſuſpendit illum, qui iuſtè ſuſpendendus erat, debet ſuſpendi, & ita puni tur iudex omittendo, vel negligendo iuſtitiam adminiſtrare, ſicut faciendo contra iuſtitiam. capit. Dominus noſter. & ibi gloſſ. 23. quæſtione ſecunda. textus & gloſſ. 1. in l. octaua. titulo. 7. *De los Alcaldes*. libro primo foro legum. Romanus ſingula. 77. Felinus in capit. de cauſis. de offic. deleg. & in capit. qualiter & quando. §. ad corrigendos. col. 7. de accuſat.

¶ De pœna autem clerici delinquentis, eſt videndus Ioan. Bernar. in praxi. verb. maledic. Et quid ſi per ebrietatem † delinquat, vid. Carreri. in practi. §. homicidium, pagina. 367. nu. 23. verſi. & de blaſphemante per ebrietatem.

ADDITIO.

† Adde an ebrietas ſit peccatum, & dic quòd non niſi id fiat quotidie argumento ca. vnum paragrapho. alias ea demum. iuncta gloſſ. 25. diſt. quod intelliges, vt per Sanctum Thom. 2. 2. diſt. 50. & Riminaldum in l. vt vim. num. 320. de iuſtitia. & iure. & an in delictis ebrietas excuſet dicendum eſt, quòd clementius debet plecti per. l. omne delictū. paragrapho per vinum. ff. de re militari. ca. inebriauerunt, decimaquinta. quæſtione 1. quibus adde Antonium Gomez. patrem & defenſorem pauperum. 3. tomo de delictis. cap. 1. n. 73. & Iulium Clarum libro. 5. receptarum ſentent. §. final. quæſtione. 60. verſic. præterea quæro. & Iacobum menochium libr. 2. de arbitrarijs iudicum cauſ. centuria. 43. cauſa. 326. cōtrahere autē non poteſt ebrius vt probat gl. in verſi. quòd ebrius. c. vnuſquiſque. 22. q. 4. & ratio eſt, quia tales neſciunt quid loquātur cum tales iacere videantur in ſepultura, vt inquit, c. ſane. verſi. neſciunt. 15. q. 1. ideo furioſis æquiparantur, qui contrahere non poſſunt. argumē. text.

in l. 1.

in l. 1. §. ſi. ff. de actio. & oblig. Fulgoſ. conſ. 40. quidam. col. fin. & an valeant contrahere matrimonia ebrij. vide Dec. conſil. 122. quid autem ſi ebrius beneficio renūtiauerit an valeat, & videtur quòd ſic cum clericus poſtea turpitudinē allegans nō ſit audiēdus. argum. l. ſi creditorib. C. de ſeruo pign. dat. cōtrarium tamē tene, nā ſicut furioſus non poteſt teſtari etiā ad pias cauſas. c. ſi. de ſucceſſ. ab inteſt. & furioſo ebrius æquiparetur. c. à crapula. de vita & honeſt. clericorū. nec furioſus valeat reſignare, vt conclu dit Rebuff. in pract. tit. de ratione rei & perſonæ. n. 7. pag. 503. ideo etiā ebrij renūtiatio nō valet. & ita practicatur apud Sattapiſtas curiæ Romanæ. Memini me legiſſe de quodā Tudeſco qui à ſocijs fuit inebriatus, vt ab ipſo eriperēt Archipresbyteratū & ſimulabant eū electū in ſummū Pontificē, qui pleni riſu illū adorabāt & pedes deoſculabantur petētes beneficia, qui libētiſsimè cōcedebat etiā incōpatibilia, poſtquā autē petierunt, vt dignaretur renuntiare Archipresbyteratū cauteloſè ſtatim ibi adhibito notario ore eius pleno riſu reſpondit conſtanter viuæ vocis oraculo hoc pro nobis & pro ſede Apoſtolica reſeruamus. vt refert Andræas de Laguna in illuſtrationibus ad Pedacium Diſcoridem pag. 504.

¶ *Ley. II.* *Idem.*

¶ El Rey dō Enrique. IIII. en Toledo. Año de mil cccclxxij.

¶ El miſmo en Madrid. Año de vij.

ALlende de las dichas penas ordenamos, q̄ qualquier que blaſphemare de Dios [a], o de la Virgē Maria en la nueſtra Corte, o a cinco leguas en derredor, q̄ por eſſe meſmo fecho le corten la lengua y le dē cient açotes publicamēte por juſticia. E ſi fuera de nueſtra Corte blaſphemare en qualquier lugar de nueſtros reynos, cortē le la lēgua y pierda la mitad de los bienes: la mitad para el q̄ lo acuſare. Y nos no entendemos remitir eſta pena por ſupplicacion de perſona alguna.

¶ *Lex Secunda.*

a *Blaſphemare de Dios.* Adde quæ dixi in l. 1. in glo. 1. ſup. eod. tit. vbi poſui pęnam vſitatā de iure regni aduerſus blaſphemū. Iuramenta Hiſpanorum, quæ blaſphemiā inducunt, & grauioribus pęnis eſſent caſtiganda, cū apud Deū citra cōtrouerſiā grauior culpa eſt, quā homicidium, cùm ſint fidei contraria quæ ad primum legis mandatum attinēt, explicat Magiſter Dominic. Sotus noſtra ætate doctiſsimus in lib. 8. de iuſtit. & iure. q. 2. ar. 3. pag. 732. ob idque Inqoiſitores hæreticæ prauitatis ſolent aduertere. Ideoque cùm ratione loci magis grauetur delictum, meritò acerbiſsima pœna flagellorū & abſciſsionis linguæ venit puniendus blaſphemans in curia Regis, vt in præſenti lege ſanctè ſancitū eſt, & ad literam eſſet ſeruāda, vt delinquens in lingua, in ea puniatur, prout iuris æquitas & ratio expoſtulat. c. an ſit. ibi, cùm in eo quis puniendus ſit, in quo deliquit. de appellat. ca. paſtoralis. de iur. patr. c. literas. de tēpo. ordi. ca. prouida. de elect. libro. 6. & tex. in authent. de ſtatu, contra liber. eccleſiæ. §. omnes peregrini. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulgari & pupillari. Cæpol. in repetitione. l. ſi fugitiui. numero quarto. C. de ſeruis fugit. & in ſignum maleficij ad exemplum aliorum eſſet faciendum. c. & dixit dominus. de cōſecra. diſtinctione. 2. & nume. 16. Hinc fit diruitio domorū in perpetuum contra proditores. l. ſexta. titulo. 27. partita ſeptima. & ibi Gregor. Lopez. verb. *ſus caſas.* & l. 1. & ibi gloſſ. ſecunda. titulo. decimo. libro quarto. ſupra. quo etiam ſit, quod eruuntur oculi eorum, qui diſcordiam intendunt facere in republica, in ſignum ne videant, id quod deſiderant in republica. l. quarta. ibi, *ſacar le los ojos.* titul. vigeſimooctauo. part. ſecunda. & in ſignū ſcinduntur aures furi. l. 6. eodem titulo. & propter atrocitatem delicti in ſignum criminis nobilis punitur pœna ignominioſa, vt in l. tertia titulo. vigeſimooctauo. part. ſecunda. nam ibi ducitur in aſinum cum catenis ligatus, & ſuper terram trahitur, hoc eſt, *lo arraſtran,* delentur inſignia proditorum Regis, vel Dei. Eadem ratione & deſtruitur domus, & ſale aratur. Item memoria hæretici poſt mortem damnatur. capit. accuſatus. §. in eo verb. de hære. libro ſexto. Speculat. titu. De accuſato. §. primo. verſic. Item quòd reus eſt mortuus. Hieronym. Gigas de crimine læſæ maieſtatis. quæſtione 21. n. 6. in pag. 168. pluraque alia fieri ſolent in republica in odium delinquentium, & vt cæteri terreantur metu ſupplicij, vt in crimine hæreſis, & læſæ maieſtatis, vt ſupra iam habitum eſt in ſuis lo

cis

cis. Ergo & blaſphemus erit puniendus pęna abſciſsionis linguæ, vt hic habetur. & in conſtitutionibus Neapolitan. libro. 3. rub. 90. de blaſphemantibus Deum, & Virginem Mariam. cuius litera ita ſe habet. Blaſphemantes Deum & Virginem glorioſam linguæ maliloquę mutilatione punimus. vbi prę miſſam rationem aſsignauit Matthæ. de Afflict. in ſuis commentarijs libro. tertio. conſtitut. regni Siciliæ rubric. 54. col. 1.

¶ Dubitatur, Si quis ex interuallo in continuatione ſermonis bis, vel pluries blaſphemiam dixerit, an pluries per pœnã pragmat. s. libro Pragma. ſit puniendus? Videtur quòd ſic. capit. primo. de pœnis. Ea, inquit, quæ frequenti præuaricatione iterantur, frequenti ſententia condemnentur. ergo toties puniendus eſt crimen, quoties fuit iteratum. De hoc dubio vide. D. Didacum Couarr. in libro ſecundo. Variarum reſolut. capi. decimo. numero octano, vbi eum reſoluit. Et dixi in l. fin. titul. primo. libro primo. ſuprà. colum. 56. verſiculo Præterea etiam quæro, vtrum toties.

¶ *Ley. III. De los que blaſpheman contra el Rey.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. Era de mil ccclxxxiij.

PORQVE algunos malos hombres no temiendo a Dios, [a] y oluidando la lealtad a q̃ ſon tenidos a ſu ſeñor y Rey natural y a ſus Reynos dõde ſon naturales, ſe atreuen con malicia a blaſphemar y dezir palabras injurioſas y feas contra nos, y nos queriendo refrenar, y contraſtar eſta oſadia. Ordenamos que qualquier, o qualeſquier, que las tales coſas, blaſphemias dixeren contra nos[b], o contra qualquier de nos, o cõtra nueſtro eſtado Real, o contra el Principe, o Infantes nueſtros

¶ *Lex Tertia.*

¶ *No temiendo a Dios.* Nam à Deo præceptum eſſe conſtat Exod. 22. in hæc verba, Principi populi tui non maledices.

b ¶ *Tales coſas blaſphemias dixeren contra nos.* Dubitatur, vtrum maledicens Principi incurrat crimen læſæ maieſtatis? Et videtur dicendum, quòd ex ſolis maledictis contra Principem, crimen tale non incurritur. Quia crimen læſæ maieſtatis, & maledictionis contra Principem ponuntur ſub diuerſis titulis, ex ſeparatione enim titulorum, diuerſitas criminum arguitur. Et iſto argumento doctores ſæpe vti ſolent. & Oldral. conſi. 210. col. 5. Panor. conſilio. 57. col. 3. verſi. Tertiò principaliter, lib. 1. Aym. Crauet. conſi. 6. col. 2. Et ita concludit Hierony. Gigas in tracta. de crimi. læſæ maieſt. q. 40. pagina. 28. vbi multa pro reſolutione. l. 1. C. ſi quis Imperat. maledixer. ſed tamen ſi maledicens Principi deſiderando eius mortem, vt quia affectabat regnum pro ſe vel pro alio. vt Agrippa, qui imperium affectabat pro Caio nepote Imperatoris Tiberij qui dixit, Vtinam viderem mortem importuni ſenis, videlicet, Tiberij, & Caium dominum totius orbis. De hoc, Tiberio accuſatus de crimine læſæ maieſtatis quia Deum orauerat pro morte Imperatoris. †

ADDITIO.

† Imperatoris) Adde q̃ imo orandũ eſt pro Rege ex Paul. 1. ad Timot. c. 2. obſecro (inquit) primo omniũ fieri obſecrationes & orationes pro omnibus hominibus & pro Regibus & omnibus q̃ ſunt in ſublimitate cõſtituti vt in. c. de luminis. de cõſec. d. 1. Reges enim in ſuã cuſtodiã duos Angelos habẽt quorũ vnũ ratione perſonę alterũ ratione dignitatis. argu. illud Pſ. 90. Angelis ſuis mãdauit de te, &c. facit. 3. Reg. c. 4. tradit Benedictus in c. Raynun. verſ. adiectæ. nume. 45. de teſtam. & ſic à Pontifice conceſsi ſunt orantibus pro Rege. quadraginta dies indulgentiarum. 2. tom. in 4. d. 19. ar. 4. in ſolu. vltimi argu. Vngitur autẽ Rex in humero, vt præcipitur in ca. vnic. §. vnde de ſacr. vnct. De Rege autẽ Francorũ multa tradit Benedict. vbi ſup. verbo, duas habens à n. 79. vnũ tamen mihi nouũ ſilentio non pręteribo quòd licet laicus non poſsit ſub vtraque ſpecie Eucharistiã ſuſcipere. c. ſi per negligentiã. de conſecra. d. 2. & tradit Gaſpar Caſalius lib. De cęna & calice domini. pag. 126. verſi. quantum. & pag. 215 verſi. quantũ autẽ. Tamẽ q̃ Rex Frãciæ in vita bis cõmunicat, & poteſt ex priuilegio ſub vtraq; ſpecie ſcilicet die quo vngitur in Regẽ & tẽpore mortis vt tradit Gaſpar Caſal. lib. 3. De cęna & calice domini. pag. 217. c. 11. quod miror de Ioan. Mõtal

to qui

Digitized by Google

fijos, o contra qualquier dellos, que ſi fuere hombre de mayor guiſa y eſtado q̃ ſea luego preſo por la juſticia donde eſto acaeciere: y nos lo embiē preſo dōde quier que nos ſeamos: para que le mandemos dar la pena que entē dieremos que merece E ſi fuere hombre de menor guiſa de qualquier ley eſta do, o condicion que ſea, ſi hijos ouiere de bendicion que pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara, y la otra meytad que ſea para ſus hijos: y ſi hijos no ouiere que pierda todos ſus bienes: las dos partes para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para el accuſador: y eſtos bienes que aſsi

to qui recollegit priuilegia Regis Franciæ & ibidē illud nō oppoſuit. de alijs ſ. itu dignis: vide Benedi ctū vbi ſup. verſi. duas habēs: n. 86. de magno noſtro rege Hiſpaniæ & ipſius regibus multa ad ipſorū petitionē Deus miraculoſe cōceſsit. Habetur que in Chronicis & de nobiliſsima & antiquiſsima proſapia Gothorū antequā ad fidē fuiſſent recepti Pōt ficē ſummū honorauerunt, vt ex Totila patet: & multi ipſorū adeo vitam ſanctorū imitati ſunt, vt meruerūt nomina ſanctorū: noſtriſq; tēporibus inuictiſsimus Philippus Secundus merito inter omnes Catholicus nuncupatur. qui tamē colūna altera eccleſiæ refugiū & defenſor fidei iuſtiſsimo titulo appellatur. Eundem Tiberius in carcerem detrudi mandauit, in quo ſtetit ſex menſibus vſque ad mortē Tiberij, quē Caius, qui illi imperio ſucceſsit. liberauit, pariter & ſublimauit. Refert Matt. de Affl. in deciſ. 265 n. 6 a. l. 1. ti. 13. par. 2. ibi, *Ca ſegun fuero antiguo de Eſpaña, todo ome, que cobdiciaſſe ver muerte de ſu ſeñor el Rey, diziendo paladinamēte, ſi le fue reprouado, deue morir por ello como aleuoſo, è perder quanto que ouiere. E ſi le quiſieſſen dexar la vida, la mayor merced es, que le ſaquen los ojos, porque nunca pueda ver con ellos lo que cobdiciaria.* Et delictum palā commiſſum propter malum exēplum ibi punitur eo modo, ſecus ſi clā, vt Greg. Lop. ibi not. in gl. ſecunda. vel quia malè dicebat de Principe, vt per hæc verba ſua communitates fierent contra eum, & inſidiaretur Rex, & regnum, vt in tempore communitatis fuit factum, crimen læſæ maieſtatis committeretur, aliàs male dictio, vt annotaui ſuprà, loquendo in crimine læſæ maieſtatis, poſt Greg. Lop. in l. 4. ti. 13. parti. 2. in gl. 2. Et ita intelligerem procedere caſus propoſitæ quæſtionis.

¶ De pœna maledicentis Principi reſtat nunc videndum. Et de hoc eſt. l. vnic. C. ſi quis Imperat. maledixe. Et eſt diſtinguendū. Aut enim maledicens Principi id facit ex leuitate, aut furore, aut vinolentia. Nā ſi ex furore, ſatis eſt, quòd ſuo furore puniatur l. diuus. ff. de offi. præſid. Clemēt. vnica. de homicid. Si ex vinolētia, clarū eſt, quòd ebrietas mentis exiliū inducit. c. à crapula. de vita & honeſtate clericorum. & ideo Speculat. in tract. de modo gener. cōci. congrega. par. 3 rubr. 36. n. 2. dixit, quòd vbi eſt ebrietas, ibi eſt furor. Et ſic caret pœna, cū non habeat animum delinquēdi. vt iatè dixi in glo. rubricæ ſuprà hoc titulo. Sin autem ex leuitate, lubricum linguæ non eſt facile ad pœnam trahendum. l. famoſi. ff. ad legem Iuliam maieſtatis. dict. l. vnic. C. ſi quis Imperator. maledixe. & lubricum linguæ nullus homo domare poteſt. Eccleſiaſt. 18. Iob. 2. Angelus in dicta. l. famoſi. in verſicul. ſequitur in textu. Aut ex iniuria Principi male dixit, & tunc ad Principem remittendus eſt. vt in dicta l. vnica. Faciunt notata in capitulo. ſi quis iratus ſecunda quæſtione tertia. & capitul. ſi quem pœnituerit. §. notandum. eadem cauſa & quæſtion. ibi. Et inconſultus calor calumniæ vitio caret. Facit gloſſ. in capit. ex literis. verb. admonita. de diuort. quam com. Panormi. in capit. ſicut ex literis. de iureiurand. Decius in capit. at ſi clerici columna nona. numero decimooctauo. de iudic. Sed debes attendere ad verba text. in dicto capit. ſi quem pœnituerit. iam citata, calor calumniæ vitio caret. quaſi dicat, excuſat à calumnia, non tamen ab alio vitio. l. ſi non conuicij. C. de iniurijs. quo fit, quòd quicquid gloſſ. ibi verb. & inconſultus. ſentiat & Ludoui. Roma. ſingul. 508. & Iaſ. in l. ſi filiam tuam. C. de inoffic. teſtament geſta per iracundiam imputantur, & tenent ipſo iure, quamuis multoties det cauſam reuocandi, & minuendi pœnam. Ioan. Andr. & communis in dict. capitu.

ſicut

ſicut ex literis. de iureiurand. & in capit. dudum. de connu. coniugat. Archiepiſc. Florenti. 2. part. titu. vndecimo. cap. ſecundo. colum. ſecunda. niſi tanta eſſet ira, vt alienationem mentis iudicis arbitrio ex iuſta cauſa induceret. argumen. l. diuus. ff. de offic. præſid. Et dixi in blaſphemante Deum cum ira in princip. huius titu. in gloſſ. rubri. quicquid ſentiat Deci. in regul. Quicquid calore. numero ſeptimo. ff. de regulis iuris. excuſat ira à tota pœna, ſed cum non liberat omnino quin puniatur extraordinariè. Aut verba maledicta contra Principem quis illuſoriè dixit. vt in l. hic aut. ff. ſi cui pluſquam per leg. Falcidiam. Alberic. in l. filiam. C. de inoffîcioſo teſtament. l. Grachus. C. de adulte. & iſto caſu parcitur delinquenti in Principem obtemeritatem. Facit. l. omne delictum. §. penult. & in l. reſpiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. l. milites. ff. de cuſto. reo. Et ex hominum perſonis & qualitate maledicta penſanda eſſe, dixit Alberic. in dict. l. famoſi. Matthæ. de Afflict. deciſio. 265. Hierony. Gigas in tractat. de crimi. læſæ maieſtat. 1. par. quæſt. 40. tex. in dict. l. vnica. §. final.

Breuiùs dicas. Maledicens Principi ex leuitate, aut inſania, aut propter iram, quam ipſe habebat ex iniuria ei illata, ſua æſtimatione à Principe eſt ei parcendum. Si autem fecit animo iniuriã di Principem, ſicut maligni & aleuoſi, ſunt remittendi, iuxta expoſitionem gloſſ. in dict. l. vnica. in verb. ſi ab iniuria. dicens. id eſt iniurioſè & ex animo. & in verb. remittendum, dicit gloſſ. ad nos l. 6. titulo ſecundo. part. ſeptima. & ibi vide Greg. Lopium in gloſſ. fina. Ex quibus conſtat intellectus ad noſtram legem, qua cautum eſt, quòd Regi maledicens, ſi fuerit mediocris ſtatus, ad Regem captus mittatur: ſi verò inferioris ſtatus, condemnetur in amiſsione bonorum, ſi caret liberis, quibus ſtantibus, dimidia pars bonorum reſeruatur, Si verò fuerit Dux, Marchio vel Comes, vel nobilis, per iudicem inquiſitio fiat, quæ ad Regẽ mittatur, vt ſit intelligẽda ſi ex iniuriandi animo hoc proceſſerit, non aliàs, per dict. l. vni. Simili modo eſt declaranda. l. 24. titulo fina. iſto libro octauo. dum diſponit. quòd maledicens Principi, eſt aleuoſus, intelligitur, cum animo iniuriandi maledixerit. Infertur etiam intellectus ad textum in ca. primo. de maledic. vbi maledicens Papæ, eſt puniendus à iudice inferiori. vt locum habeat. cum maledicta in depreſsionem beneficij & officij Papæ protulit animo iniuriandi, non alias, Hoſtien. in. §. primo. verſicul. Sin autem aliquis dixerit. in ſum. titulo. De maledic. Et adde quæ notat Goffred. in ſum. de cleric. maledicô. In cogitatione tua regi ne detrahas, & in ſecreto cubiculi tui non maledixeris diuiti: quia & aues cœli portabunt vocem tuam, & qui habent pennas annuntiabunt ſententiam. Eccleſiaſtes. 10.

¶ Et hoc in quodam nobili expertum fuiſſe nobis relatum fuit, qui exiſtimabat verba in offenſam fidei, ſi ſecretè prolata eſſent, nullatenus poſſe ad notitiam & aures inquiſitorum peruenire: & ſic cœpit maledicere, & blaſphemare, dicendo verba hæreſim ſapientia in loco deſerto, vbi nullus homo eſſet, qui illa verba audire poſſet. Poſtquã verba illa protulit, paucis diebus elapſis, comparuit quidam homo coram inquiſitoribus, & denunciauit, retulitque verba omnia ſicut ille nobilis dixerat, & nomine proprio denunciatoris declarato, & loci, cuius erat ciuis & officij in ſcripris ad inſtantiam inquiſitoris in actis poſito, dederunt mãdatum officiali ſancti officij, vt eum apprehenderent. Qui comparens dixit, Credo me Catholicũ, firmiſsimeque credere, & teneo articulos fidei, ſicut tenet & credit ſancta mater Eccleſia, neque puto me deuium ab hac ſyncera fide vnquam Deo fauente fuiſſe. Fateor tamen me in loco vbi nullus homo viuens erat (credens ad aures veſtras non poſſe vllatenus peruenire) maledicta in Deum & eccleſiam dixiſſe, quæ fuerunt talia & talia, &c. Quæ verba formalia erant apud acta. Et ſtatim domini Inquiſitores miſerunt pro teſte, nomine & loco aperto per nuncium, & inquirens de illo homine omnes dixerunt fuiſſe ciuem illius loci, nominis, & officij, quod dixerat inquiſitoribus. Sed mortuum eſſe tempore quo dicitur depoſuiſſe maledicta nobilis illius & ante depoſitionem per plures annos. Et ſic fuit punitus nobilis de audacia, inſaniaque, ſeu temeritate, & incredulitate ſua. Quia ipſa Veritas dixit, Nihil occultũ quod non reueletur, neque tam abſconditum quod non ſciatur. Quòd non ſolùm eſt verum in die iudicij generalis (iuxta illud propheticum Iſai. 66. Ecce Dominus in igne veniet, & quaſi turbo quadriga eius. Reddet in indignatione furorem ſuum, & increpationem ſuam in flamma ignis, quia in igne Dominus diiudicabit, & in gladio ſuo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à domino, qui ſanctificabantur, & mundos ſe eſſe putabant in hortis poſt ianuam intrinſecus, qui comedebant carnem ſuillam, & abominationem, & murem, ſimul conſumentur, dicit Dominus. Ego autem opera eorum venio vt congregem cum omnibus gentibus, & linguis.) Sed etiam mortui & aues cæli annuntiabunt, vt ſuprà ex Eccleſiaſt. dictum eſt. capit. decimo. ad finem. iudicibus huius ſeculi malitiã, præſertim in offenſam ſummi Dei, cui omnis laus & honor debetur in æternum. Qui per ſuam immenſam miſericordiam à peccatis abſurdis præſertim carnis, quæ per carnem ſuillam, & detractionis & maledictionis, quæ per muris abomi-

abominationem cōnotantur in allegata authoritate prophetæ Iſaiæ, Nos nunc & in perpetuum liberat, vt ab omni culpa exempti & mundi ad eius gloriam cum ſuis ſanctis nos peruenire concedit, qui viuit in ſecula ſeculorum Amen.

ſe perdieren ſe entiēdan ſacadas las deudas, y ſacando el dote y arrhas a de ſu muger. E ſi el que aſsi blaſphemare, fuere Conde, o rico hombre o cauallero, o eſcudero, o otro hombre de grā guiſa: que la nueſtra juſticia del lugar donde eſto acaeciere faga peſquiſa ſobre ello: y nos embie fazer relaciō dello, porque nos lo mandemos caſtigar, y eſcarmentar. E otroſi rogamos y mādamos a los Prelados de nueſtros Reynos que ſi algun frayle, o Clerigo, o Hermitaño, o otro religioſo dixere alguna coſa de las ſobredichas,

¶ De maledico clerico qualiter ſit puniendus, tradit Ioā. Beroard. in practica canoni. criminali. capit. 60. verb. Maledici. vbi tenet clericum maledicum in his regnis ad petitionem iniuriati condemnandum eſſe, vt palinodiam recantet ad inſtar laicorum. iuxta formam. l. ſecunda. titulo tertio libr. quarto. for. legum. Nos tamen inſcriptis dictanimus Anno 1550. in tractat. de priuileg. clericorum. contrarium. Et ſic aſſernimus in l. nona. titulo 1. lib. 1. ordinament. & in l. prima. titulo tertio: eodem libro columna 113. verſiculo Præterea etiam in hoc eſt clericus priuilegiatus. Et hanc ſententiam ſequutus fuit Anton. Meneſius in l. prima. numero nono. C. de iuris & facti ignorant.

a ¶ *Sacando el dote y arrhas.* Nota, quòd mulier debet conſequi quod ſuum eſt. text. in authenti. vt exactione inteſtante dotis. §. his igitur. collatio. ſe prima. vbi probatur, quòd licet prima vxor ſit potior quàm ſecunda in dote exigenda & filij eius. vt in. l. aſsiduis. C. qui poti. in pigno. hab. & ibi in dicta authenti. tamen in rebus datis in dotem per ſecundam vxorem, ipſa ſecunda eſt præferenda in prædictis ſuis rebus primæ vxori. Et ad hoc reputat ſingularem prædictum text. Angel. in dicto. §. his igitur. numero tertio. Similis eſt textus in authenti. Si quid. C. qui potio. in pignor. habeant. Cum ergo mulier habeat priorem hypothecam, & ius pro recuperanda dote eſt præferenda etiam Regi & imperatori. l. ſi fundum. C. qui potio. in pignor. habeantur. & ibi gloſſ. ad idem l. 25. titulo decimotertio. parti. quinta. ibi. *Pero los bienes de la muger del que tal pleyto fizieſſe, aſsi como ſu dote, o los bienes que fueſſen della propriamente, non ſe entiende que fincan obligados por tal razon.* Ad idem lex. 77. Tauri, & ibi interpretes. & Segur. De bonis lucrat. couſtant. matrimon. & quæ ibi dixi in additis ad eum. numero primo. Item ſi maritus haberet bona aliqua ex ſucceſsione ab inteſtato alicuius filij primi matrimonij, & propter tranſitum ad ſecundas nuptias talia bona erant reſeruata & præcipua in proprietate filijs primi matrimonij, vt iam ſæpe annotatum eſt in ſuperioribus, fiſcus, ſeu Rex non debet conſequi huiuſmodi bona poſt mortem patris, ſed prædicti filij, in quorum fauorem fuit facta reſeruatio, & ſunt fideicommiſſarij propter tranſitum patris ad ſecundas nuptias. Idem dicendum eſt de muliere tranſeunte ad ſecundas nuptias, quæ ſucceſsit ſimiliter alicuo filio primi matrimonij, vel in arrhis, quæ ex eadem cauſa reſeruatur proprietas filijs primi matrimonij, id eſt, filijs illius mariti. qui eas dedit matri. l. 23. titulo vndecimo. parti. quarta. l. 26. ti. 13. parti. quinta. Facit in comparationem. l. fœminæ. C. de ſecundis nuptijs. & text. in authenti. de non eligend. ſecundo nube. §. Gregoriana. verſic. perſpeximus. Franciſcus Crement. in ſingul. fina. Si ergo filij primi matrimonij ſtatim per tranſitum ad ſecundas nuptias alterius vtriuſque parentis habuerunt prædicta bona ex beneficio legis, & fuerunt effecti in proprietate domini præcipui, non facto patris, ſed legis fauore filiorum, ex delicto patris non amittunt prædictum ius ſemel acquiſitum ante patris delictum, nec filius pro delicto patris in ſuis bonis non eſt puniendus, & fiſcus veniet ad eius bona cum prædicta obligatione, & reſtituet talia bona filijs primi matrimonij, qui non ſunt ſucceſſores in hoc delinquentis, ſed parentis præmortui non delinquentis & fideicommiſſarij in euentum iſtu n, nempe contractus ſecundarum nuptiarum ex legis diſpoſitione, ſicut in dote

Digitized by Google

in dote & arrhis habetur in caſu noſtræ legis, quã memorãæ commendandam in actu practico ſum̃me exiſtimo.

¶ *Lex Quarta.*

a ¶ *Tomar y prender por ſu propria authoridad.* Adde, quòd nullus poteſt incarcerari ſine mandato iudicis regulariter. l. neminem. C. de exhibendis reis. quòd idem dic in citatione de quo vide per Menchacam libro ſecundo. controuer. vſu frequenti. capitul. 24. latè. Nota ralum, in quo particulari indultum eſt ſine iudici præcepto blaſphemum capere, & ducere ad carcerem Regis,

que lo prendan y nos lo embien preſo y recaudado.

¶ Ley. IIII. *Idem.*

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxvj.

NOS veyendo q̃ la guarda de las dichas leyes es ſeruicio de Dios. Man-

qui eſt in loco delicti. Alius eſt caſus, quando debitor eſt fugitiuus, & periculum eſt in mora, creditor poterit eum apprehendere, & trahere ad carcerem publicum. l. ait prætor. §. ſi debitorem. ff. quæ in fraud. credit. cum latè congeſtis à Segur. & à me in addit. in repetitio. l. ab exhæredati. numero octauo. ff. de legat. primo. Couarruu. libro ſecundo Variarum. rapitu. 20. nume. decimoquarto. Et eſt regula, quòd quilibet etiam priuatus poteſt capere criminoſum fugientem. l. final. C de maleſic. & mathemati. quem ad hoc notabilem dixit Petrus Belluga in ſpeculo Principum. rubric. 26. in §. Ieſu Chriſti. numero decimo ſexto, vbi extendit ad procurarorem, ibi videas, Alius caſus eſt in l. 1. titu. decimoquarto. infra eodem. libro octauo. ibi, *Que qualquiera de los nueſtros reynos lo pueda tomar por ſu authoridad.* Alius in l. 5. ibi. *Otroſi dezimos que cada vno del pueblo puede prender a los que fizieren moneda falſa, pero deuen los aduzir al Rey, o ante el juzgador del lugar que lo juzgue, aſsi como es fuero y derecho.* titulo ſeptimo. part. ſeptima. vbi Gregor. Lopius in verbo. *pueda prender,* l. prima. C. de falſ. monet. l. ſecunda. vbi ponuntur alij tres caſus. titul. vigeſimonono. parti. ſeptima. Et Alguazello licèt capere inuentum in flagranti delicto, non alias, ſi non habeat mandatum à iudice. l. prima. & l. ſeptima. & octaua, cum ibi à me dictis titulo. 14. libro ſecundo ordinamẽt. Nec nuncius prætoris poteſt aliquem capere, niſi oſtẽdat licentiam in ſcriptis. Iaſo in l. cum proponas. colum. prima. C. de pactis. AEgid. Boſsi. in practi. titulo. De citationibus. numero. duodecimo. pagina. 130. colũ. ſecunda. Clericus fugitiuus capi. poteſt. Panormit. in capi. cum non ab homine. de iudic. Aegid. Boſsi. in practi. criminali. titul. de raptura. numer. 26. Segur. in repetitione. l. ab exheredati. numero. octauo. ff. de leg. primo. vbi dixi communem opinionem eſſe. Et vltra ab eũ tradita adde Parid. de

damos que ſean guardadas: y mas que qualquier que oyere al que aſsi blaſphemare lo pueda tomar y prender por ſu propria authoridad a, y lo pueda traer y traya a la carcel publica: y poner en cadena. Y mandamos al carcelero que lo reciba en la carcel y le ponga en priſiones, porque de alli los juezes puedan execu-

Puteo. in tract. ſyndicatus. verb. Captura. n. 10. Rip. in libro primo. Reſponſorum cap. 13. Ioann. Lup. in l. 66. numero 27. in legibus Taut. Iaſ. in §. primo. numero 29. Inſt. de actionib. Socin. in tractat. regularum cum fallent. regul. 78. & Ioan. Bernard. regul. 111. Rip. in capit. primo. de iudic. Stephan. Auffre. in repeti. clemen. primæ. regul. 3. n. 15. de offic. ordina. Gaietan. in ſum. verb. Excommunicatio. capit. decimo. qui probant id fieri poſſe impunè abſque metu excommunicationis. capir. ſi quis ſuadente. 17. quæſtione. 4. Ratio eſt euidens, quia non capit clericum tanquam priuatus, ſed tanquam miniſter iuſtitiæ. cum eum inuenit in delicto, vel in fuga, & ſic defecit peccatum & dolus neceſſarius requiſitus ad incurſum excommunicationis, ibi, ſi quis ſuadente diabolo, &c. Eſt tamen notandum, quod in prædictis caſibus captus infra viginti horas debet iudici exhiberi, vt capiens effugiat pœnam carceris priuati. glo. in l. capite quinto. ff. de adulter. quam notauit Grego. Lopius in l. ſecunda. in gloſ. prima. titu. 29. par. 7. Sed dic quòd non eſt gloſſ. Sed text. in d. l. capite quinto. ibi. Quid ergo ſi euaſerit, an reductus cuſtodiri viginti horis poſsit? Et putarem hic magis dicendum reductum retineri poſſe proteſtandæ eius rei gratia. gloſſ. in capitu. cum non ab homine. de iudic. vbi notant Panormita. Anhani, &

Deci,

Deci.Iaſo.in.l.ſi idem cum eod.nu.7.ff.de iuriſd. omni.iudi.Boeri.deciſi.275.num.4.Franciſc.Auiles omnino videndus in cap.35. verbo. *Mandado.* in capitibus Prætorum.verſic.Quod fallit quando quis eſt inuentus.num.4.Et omnia ſunt notãda ad declarationem.l. neminem.C.de exhibẽd.reis. quam exornat nouiſſimè. non minus vtiliter, quam elegan er D. Antonius Queſada lib.1. diuerſarum quæſt. iur.ca.nu. 7.

¶*Titulo.IX. De iniurijs.*

a ¶ *De las injurias.* Multis modis iniuria fit alicui. Aut enim fit per ſcripturã,quãdo quis fecit, & dictauit libellum famoſum, in quo iniurioſa & infamatoria contra aliquem propoſuit.l.1.§. ſi quis libellum.ff.de iniur.& in l. conſtitutionibus. eodem tit.l.vni.C.de famoſis libell.c.quidam maligni.5.quæſtione.1.l.3.tit.9.part.7. quo caſu imponenda eſt pœna mortis.dict.l.vni. & dict. l.9 Et non ſolùm hoc procedit,quãdo quis fecit vel cõpoſuit prædictum libellum,verùm etiam in illo, qui videns libellum,legit in aliquo loco poſitum, & nõ abſtulit ſtatim,& manibus lacerauit, ſed ibi dimiſit,& alijs manifeſtauit, quia præſumitur author huius delicti,& famoſum libellum ab eo cõpoſitũ.Iura præcitata Codicis & Partitę expreſſè probant.& Anto. Gomez in tract. de delictis. cap.6.num.1.

Sed dubitatur circa prædicta,ſi conuicia nõ inducant delictum morte dignum, Vtrùm objiciẽs conuicium pœna mortis ſit puniendus in ſpecie propoſita? In quo dicas, quòd tunc iudicis arbitrio attentis attendendis erit caſtigandus, & non pœna capitis. gloſſ. prima. per textum ibi in dicta.l. vnica. vbi Petrus Bellaperticaous, Cynus, Salycetus,Angelus,& communiter ſcribent.Antonius Gomez vbi ſuprà.& probatur in dict.l.3. tit.9.part.7.

Quid verò, ſi vellet probare conuiciũ & delictum eſſe verum & expediens Reipublicæ,vt manifeſtum fieret. Reſpon. etiam iſto caſu puniendum: quia nõ oportet detrahere hominem in hunc modum & inſidioſè, ſed per denunciationem ſeu accuſationẽ legitimè corã iudice propoſitam. dict. l. tertia. titu. nono. part.ſeptima. vbi Gregor. Lopez in gloſſ. ſecũda. & ſic etiam ſi probaſſet libellum, ſeu cantilenam eſſe verã, ſcribẽt, dictans, ſeu propalans eſſet legitimo iure pœna ordinaria, vel extraordinaria arbitrio iudicis puniẽdus.Fit etiã iniuria verbo alicui præſenti, cùm alteri dixiſſet aliquis verba iniurioſa, & contumelioſa.vt habetur in.l.prima.verſic.iniuriam.ff.de iniur. & in.l. ſi non conuicij.C.eodem tit.§. iniuria. Inſtit. de iniur.l.1.tit.9.par.7.

Dubitatur, An locum habeat iniuria ex verbis maledictis, & in contumeliam abſentis? Dicendum eſt, quod ſic.l.item apud Labeonem. §.conuicium.ff.de iniur. Cuius verba ſic ſe habẽt. Conuicium autem non tantum præſenti,verũ abſenti quoque fieri poſſe Labeo ſcribit. Idem probat l.1.tit.9.part.7.Et optimè tractaui in l.ſi.col.57 verſic.Circa hæc vlterius remanet dubiũ. de quo ipſe tit.1.lib.1.ordin.

Vtrùm autem inferatur iniuria, ſi quis præmiſſa venia dixerit,Saluo honore tuo mentiris? Reſpõd.ꝙ ſic.Dixi vbi ſup.verb. Vlterius etiã quęritur,vtrũ objiciens conuiciũ.vbi vide. ¶ Sed eſt dubiũ,Quis dixit Petro eſſe latronẽ,furẽ,blaſphemũ,ſeu leproſum,& vult, ꝓbare ſe dixiſſe verũ, vtrũ eximatur à pœna,ſi probet iniuriã verbis il

tar las dichas penas.

Ningũ Iudio ſea oſado de hazer ni tratar que ningun Tartaro, o Moro, ni otra perſona ſe torne a la ley de los Iudios, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de la ſancta fe Catholica.

ORdenamos, y mandamos que cada y quando el Sacramento del cuerpo de nueſtro Señor fuere traydo por las calles a viſitar algunos enfermos q̃ los Iudios y Moros ſe aparten, o ſe eſcondã, o finquen las rodillas en tierra: ſegun que ſe contiene en eſte libro en el titulo de la ſancta Trinidad y de la Fè Catholica.

Titulo IX. De las injurias[a] y denueſtos.

latum veram eſſe? In quo eſt dicẽdum, quòd obijciens defectum, ſeu delictum expediens reipublicæ vt manifeſtum efficiatur, vt in exemplis ſupra poſitis, & ſimilibus, ſi probet ſe verũ dixiſſe, nulla pœna tenetur. l. eum qui nocentem. ff. de iniur. dum dicit, Eum qui innocentem infamauit non eſſe bonum, & æquum ob eam rem condemnari: peccata enim nocentium nota eſſe & oportere & expedire. Facit capit. vt famę. de ſentẽtia excom. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. verſic. Cum nec impunita maleficia eſſe oporteat. l. licitatio. §. ſed quòd illicitè. ff. de publican. & vectigal. Si verò, dicat falſum, punitur. Si verò conuicium eſt tale quod non expedit, nec conuenit publicari, vt ſi quis vocat alium gibboſum, claudum, pauperem, vel ebrium, vel quid ſimile, tunc modò conſtet, quod dicat verum, modò falſum, committit iniuriam, & tenetur: quia defectus alterius detegere, iniurioſum eſt, & inhumanum. l. 2. verſ. Quid enim tã durum, tamq; inhumanum, &c. C. quando & quibus quarta pars debeatur. lib. 10. Ita declarat Petr. de Bellapertica. 2. col. in. l. ſi non conuicij. vbi Cynus quæſt. 8. col. 3. Alberic. col. 3. in medio. verſi. Item quæro. C. de iniur. Bart. in l. eum. qui nocentem. ff. de iniur. & ibi Ange. & ſcribent. & Io. Faber in. §. iniuria. Inſti. de iniur. col. 1. nu. 3. verſi. in glo. niſi docens. vbi Platea. col. 2. verſic. ſecundo. nota. nu. 8. Et Ang. Panorm. in cap. fin. col. 2. nu. 5. de iniur. Matthæ. de Afflict. in cap. primo. §. iniuria. nu. 73. de pace iur. firm. lib. 3. feudorũ. Anton. Gom. de delictis. ca. 6. col. 2. Eſt etiam quædam addit. ad Bart. de hoc artic. agens in. l. 3. verb. pro ſtatuto. ff. de lib. & poſthu. Io. Bernard. Diaz Hiſpanus in tract. regula. cum fallent. regul. 490. Veritas cõuicij. Quatuor opiniones refert in hoc artic. Ludouic. Roman. conſi. 96. ſuper eo, quo quæritur in actione iniuriarum. Et eſt addendus Collectar. in cap. olim. colum. 1. de iniur.

¶ Sed in hoc eſt dicendum, quòd aut conuicium, ſeu contumelioſum verbum, quod verum eſt, in iudicio profertur, aut extrà. Si in iudicio dictum fuerit, & probatum eſſe verum, non cenſetur iniurioſum, nec obijciens tenetur actione iniuriarum. l. ſi quidẽ. C. de iniurijs. l. ſi tibi ſeruitute. C. de lib. cauſa. l. ſi deliberatè. ff. de iniurijs. argumẽ. à contrario ſenſu hoc probatur: non enim videtur quis vim, aut iniuriam facere, ſi ſuo iure vtitur, & ordinaria expeditur ratione. l. iniuriarum actio. §. primo. & §. quo iure. ff. de iniurijs. l. factum. §. non videtur. ff. de regulis iuris. Ex quo infertur, quòd aduocatus, ſeu pars obijciens defectus aduerſus electum, vt impediatur electio, vel vt repellatur à iudicio, quia eſt excõmunicatus, vel cõtra teſtes allegãdo paupertatem, ebrietatẽ, vel quia fuerunt cõdẽnati propter crimẽ, ex qua condemnatione orta eſt ipſis infamia, & inhabilitas ad deponendum, & teſtimonium ferendum, quod eſt officium dignitatis, vt alibi dixi, ſi probet obiecta, nullo iure tenebitur actione iniuriarum, cùm id faciat iure permittente pro ſua defenſione, vel clientuli. De qua quæſtione latè dixi ſupra in l. prima. verb. *Tachar los teſtigos*. colũ. 938. verſi. Dubitari ſolet, an obijciens defectus. titul. 4. lib. 3. ordinamen.

¶ Aut verbum iniurioſum dixit extra iudicium per libellum famoſum, & iſto caſu quamuis probet ſcribens, ſeu dictans eſſe vera obiecta crimina in eo, nihilominus talis eſt puniendus pœna capitis. l. 1. & ibi gloſſ. C. de fam. libell. prout iam à me dictum fuit.

¶ Aut dictum iniurioſum extra iudicium fuit ſine libello & ſcriptura, cum cauſa, nempe correctionis. iuxta illud, Peccantem coram omnibus argue ea intentione, vt delicta impunita non maneant, & vt iſte punitus, ſimilia facere & committere non audeant cæteri, ſimili exemplo perterriti: aut vt damnum corporale a proximo auferatur, vt quia eſt proditor, qui vult ciuitatem, vel aliquem hominem morti tradere inſidioſe, vel ciuitatem inimicis tradere, vel quia eſt leproſus, vel huiuſmodi, vel nocumentum ſpirituale vult euitare, quia eſt occultus hæreticus, vel quia eſt Baſtardus ad effectum, vt legitimi conſequi poſsint hæreditatis ſucceſsionem, vel regnum, vel maioriam. Vel eſt excommunicatus, & dicit vt rubore confuſus pœniteat, nam tunc poteſt manifeſtare, ne deterius contingat: & cùm hæc dicantur cum cauſa, & non animo iniuriandi, ſi verum eſt quod dixit, non tenebitur actione iniuriarum, quæ non datur niſi contra illum, qui animum iniuriandi habuit. l. ſi non conuicij. C. de iniurijs. Probatur autem animus præſumptione verbi, vel facti: talis enim animus præſumitur, qualia verba ſunt, aut facta. l. quod Labeo. ff. de ſupellect. lega. l. ſcire. ff. de tuto. & curat. dat. ab his. l. reprehendenda. C. de inſtitu. & ſubſtitu. l. prima. §. Diuus. ff. ad legem Corneliam. de Sicar. l. enim qui. eodem titulo. & not. in dict. l. ſi non conuicij. gloſſ. inſignis in l. Fulcinius. §. quid ſit latitare. ff. quibus ex cauſ. in poſſeſ. eatur. in verbo. Animus enim. Quam notab. dixit Bald. in. l. cùm proponas. columna penultima. numero ſecundo. C. de bonis authori. iudic. poſsid. Ordinariam dicit Ludouicus Romanus conſil 96. column. penultima. Iuſtæ autem cauſæ tollunt præſumptionem hanc ex verbis reſultantem. nempè, quòd illa verba iniuriandi animo expreſſa fuerint. argumento. tex. & ibi gloſſa. in l. Plagij, C. ad legem Fabiam. de Plagiar. l. igitur. §. poſt. ff. de liber. cauſa. l. prima. ad finem. ff. de recept. arbitr. Igitur cùm animum iniu-

iniuriandi cauſæ præſuppoſitæ denegare videantur, Primum quia verum dicit, verba talia proferens,& ſi in iniuriam ſonent, Tum etiam,quia dixit,ne nocumentum in republica contingat, vel in Rege vel in cæteris perſonis,vel ſpirituale damnum ſequatur ex falſa hæreticorũ ſecta,& cõmunione eorũ,& vt debita pœna delicta puniantur. Secus ſi hæc ceſſent,licèt vera probētur eſſe verba iniuriæ,quia ſine cauſa non debuit proximum infamare tali modo,ſine intereſſe Reipublicæ,cui nihil prodeſt talis delicti ſcientia. vt in certis verbis. l. ſecunda. infrà iſto titulo. & ſic ſola veritas conuicij non debet eximere ab actione iniuriarum,argumento.l.quiſquis.C.de poſtul.l. iuſtiſsimos.C. de offic. recto.prouinc.ibi, ſi veræ voces ſint,neque ad libidinem per clientelas effuſæ. Et ſic illi,qui malo zelo mouentur, à denuntiatione repelluntur.cap.cum.I.& A.de re indi. & ſecundùm præſcriptam diſtinctionem procedit. l. prima. ibi. *Pero ſi aquel que deshonraſſe*.titu.nono. par ti.7.ſcilicet extra iudicium,cauſa tamen iuſta præcedente,de qua conſtat,non aliàs.Et ſi Greg.Lop:z per illam legem.1.verb. *Que es verdad*.velit tenere,quòd veritas delicti obiecti liberat proferentem illud.& per.l.tertiam.eod.titu. & male. cap. ſumma iniquitas. 6. quæſtio. 1. Qui detrahit fratri,homicida eſt.& 1.Ioan.3.& S.Tho.2.2. quæſtione.73. art. 1. vbi dicit enim etiã detractorem, qui vera crimina prodit. Tum etiã,quia leges Partitæ debent intelligi ſecundùm bonam rationem & ſecundùm ius commune.

Iniuria verò cõmittitur facto, quando quis eſt vapulatus, vel pugno percuſſus, vel alio inſtrumento.l.Cornelia.ff.de iniurijs.§. iniuria. Inſtit. eod.tit.l.6.quæ plura exempla in hac ſpecie proponit.tit.nono.part.7.intantum procedit, quòd licèt verè & realiter alium non tangat,nec percutiat,ſed tantum admenauit,vel manus, vel enſem ſeu inſtrumentum aliquod contra eum leuauit,committit iniuriam facti.l.item apud Labeonem.§.ſi quis pulſatus.ff.de iniur. quem ibi Bart. dixit ſe neſcire alibi. Alberic.& Angel. reputant ſingul. Angel.Areti.in tracta.maleficio.verb. ad. menauit,& ibi eius additiona.Iaſo. in. l. prima.§. hæc autem verba.num. 15. ff. quod quiſque iur. Marſilius in.l.is qui cum telo.col.3.0.18.C.de ſicar.Anton.Gomez de delictis.ca.6.nu.3.l. 6. ibi, *ò alçando la mano con palo,o cõ otra coſa para lo ferir, maguer no lo fiera,fazele muy gran deshonra, de que le puede demandar enmienda en juyzio,è es tenudo el otro de gela fazer a bien viſta del juzgador.*

Quarto,qualis ſit pœna imponẽda inferenti iniuriam alicui?Reſpond, quòd non eſt certa, ideò iudicis arbitrio eſt relinquenda,cùm ſi ſit illata diuiti,vel nobili,vel conſtituto in dignitate ſæculari,vel eccleſiaſtica grauior ſit,præſertim ſi ab aliquo plebeio,& ſi à pluribus, quàm ab vno,& ratione loci,& temporis, aut re ipſa,l. prætor edixit.§.atrocem.ff.de iniur.§.atrox.Inſtit.de iniur. ideò meritò arbitrio iudicis relinqui oportet. l. 1. §.expilatores.ff.de effracto.& expilato. & ca. de cauſis. de offic. delegat. & ſic eſt extraordinaria. l.fin.ff. de priuatis delictis. l. & in priuatis. ff. ad Turpillianum.Alberic.in tracta.de ſtatutis.lib.3. quæſt.63.num.15.l.20.& l.21. vbi Gregor. Lopez.verbo.*Eſcarmentar*.titu.9.part.7. Sed dicas, quòd ſi in iniuria eſt certa pœna conſueta imponi debet iudex,attenta conſuetudine,procedere, & rationem eius ſequi in impoſitione pœnæ. vt in l.hodie.ff.de pœn. Alber.lib. 3. ſtatuto. quæſtio. 63. column. 3.ad fin. Ioan.de Anani. in capit. Inquiſitionis.ad fin.de accuſat. Grego. Lopez in. l. 21.gloſſ.penult.tit.nono.part.7. Si autem nec lege,vel conſuetudine ſit pœna deſignata, attenta qualitate iniuriæ,& conſideratis conſiderandis,arbitrabitur pœna criminalis, ſi criminaliter fuerit iniuriãs accuſatus,vel pecunialis, ſi ciuiliter fuerit intentata,quia ciuiliter,& criminaliter agi poteſt in crimine iniuriarum. §. in ſumma. Inſtit. de iniur.l.21.tit.nono.part.7.docet Anton. Gomez in tracta.de delictis.cap.6.nu.9.Robert.Marant. in ſpeculo aduocatorum.4.part. diſtinctio. iudiciorum.1.ou. quinto. ¶ Præterea dubitatur, Vtrùm arbitrium extendi poſsit vſque ad mortis pœnam? In quo dubio Accurſius extendi poſſe exiſtimauit.in.§.in ſumma. Inſtitu. de iniurijs. verbo extraordinaria. quam gloſſ. plures. referunt tanquam ordina.vt eſt Deci.in conſil.100.nume.10. Anto.Gomez plures referendo in tracta. de delictis.cap.6.nume.7.& ſing.dixit Angel. in tracta. de delictis.in parte. & ibi caput à ſpatulis amputetur.num.44.citat Matheſilan.ſingul. 48. Ioan. Beroard.in pract.canoni.criminal.capit. 138.verbo.arbitrarijs puniti. colum. fin. citat Panormi. in capit.cum T.de re iudi. col. 1. Bald. in cap. 1. §. iniuria.de pace iur.firm. & in. l. 1.C.de his qui lat.occult.Ioan.de Anani. in capit. Inquiſitionis. in fin. de accuſation.commendantes tanquam ſingul. prædictam gloſſ.in.d.§.in ſumma.ad præmiſſam concluſionem Gregor. Lopez in.l.21. titulo nono,part.ſeptima.in gloſſ.pen.Deci.in cap. ex literis.num. 14. de conſtit. poſt Imol. num. 8. & Felin. Barbat. dicit opinionem illius gloſſ. eſſe communem.& Barb.conſ.32.in fin.lib.2.& cõſi. 11.0.1.lib.1.Anton.Menef.in l.transfigere: num. 17.C.de tranſactionib.Marant. in ſpeculo aduoca.4.part.1.diſtinct.n.53. dicit magis communẽ. Præpoſi.in.c.2.nu.3.de ſponſa duorum.Alexan. conſi.35.colum.fin.nu.7.lib.2.& in conſil.13.nu. 15.lib.ſeptimo.Ioan.Bernard.in tract.regul. cum

Digitized by Google

fallent.reg.379.verb.Iudex cuius. Singu.dicit Beroi.in.c.de cauſis.nu.18.de offic.delega. Iaſ. in.l. quia iuriſdictioni.col.1.ff.de iuriſd.omni.iud. Sed ibi.nu.4.dicit opinionem prædictæ glo.communiter reprobatã eſſe.& Barthol.Caſſanæ.in conſuet.Burgund.fol.43.col.3.rubr.1.§.5.nu.1.verſi.iuxta iſtam conſuetudinẽ. Et ſic habes duas cõmunes opiniones inter ſe adinuicem pugnantes. Ideò ſolito more fœdere cõcordiæ diſtingue. Aut qualitas & grauitas delicti cõſiderando ſimile legis vel conſuetudinis in inferendis pœnis corporalibus in alijs delictis, id induceret, & animum iudicis rectè moueret, & tũc regulando motum animi ſui procedendo de ſimilibus ad ſimilia, prout in ſimilibus caſibus eſt conſuetum fieri, non ſe vltrà extendendo poterit propter atrocitatem criminis ſeu delicti imponere pœnam etiam corporalem, & mortis, vt pote, ſi clericum in ſacris conſtitutũ inſidioſè vapulis cædit & vulnerauit, quãuis ad mortem vſque nõ perueniat, ſi laicus eſſet, pœna mortis afficerem, attenta qualitate delicti, & cauſæ. Et ita vidi cùm eſſem iuuenis in quodã milite, qui inſidioſè & de nocte clericum portionarium vulnerauit in facie in naribus, qui hora noctis decima fuit captus, & die ſequenti hora nona ante meridiem vbi commiſit delictum vidi ſurca ſuſpenſum, & certè iuridicè per præmiſſa. Quia clericus portionarius eccleſiæ Cathedralis Salmãtinæ, & inſidioſè, & de nocte percuſſus in facie, & à laico paruæ ęſtimatiõis, ſi clericus fuiſſet, ipſum deponerem ab officio & beneficio perpetuò, & in monaſterium, ſeu carcerem truderem vſque decennium, vt ibi peragetet pœnitentiam, & recitaret dietim ſeptẽ Pſalmos Pœnitẽtiales, vel quid ſimile. Et ità conſultus in caſu ſimili dixi cum moderatione, quòd pro crimine quantuncunque graui, niſi data incorrigibilitate, non erat deponẽdus actualiter, & ſic nec tradendus curiæ ſeculari. per tex. in.c.cùm non ab homine.de iudi.& cap.tuæ. de pœn. & ſecundùm communem contra alterã communem. de qua per Arnaldum Albertin. in c.1.de hęret.lib.6.q.11 n.9.Ioan.Bernar.Diaz in praxi.c.84.Fernãd. Vaſquius lib.3. de ſucceſsio. creatio.§.22.n.52.& eſt addendus AEgid. Boſsi. in tract.de delictis.tit.de foro compet.nu.136.pagi.88.l.61.& ibi Greg.Lopez, tit.6.par.1. Et ſic opinio prædictæ glo.§. in ſumma. eſt intelligẽda in graui crimine, & quando circũſtantiæ delicti hoc ſuadent. ex Decio conſ.100.col.fi. Item etiã quando de tali delicto iam eſſet ſolitum arbitrari certam pœnam, nam tunc illa, & non alia eſt imponenda. vt per Deci. vbi ſuprà. & Greg. in.l.21. verb. *Eſtarmentar*. titu.9.part.7. referentem iſtam eſſe communem opinionem. ex Alexand. conſil. 111.col.1.n.3.li.1. Quãdo ergo ſtatuta eſt pœna à lege, vel à cõſuetudine illa, etiam in caſu ſimili, non eſt vltrà procedendum, cum cenſeatur iã certa, & arbitrium tranſgrediendo eam, non eſſet iuridicum, & tanquam iniuſtum ab eo poſſet appellari. glo. in.c.1.verb. peremptorium, vbi [illegible] ctione ordinaria. de dilat. & gl. in.c. ſuper his, verbo arbitrium. de accuſat. Quam dix. iuridi. Deci. in.c.ad hæc. nu.4.de appella. Barba. in.c. cùm veniſſent. nu.32. de iudic. Feli. in.c. Rodulphus. col.2.de reſcr. Ang. in tracta. maleficio. verb. & ibi caput. nu.45. gl. in c. Romana. §. quòd ſi obijciatur, verb. minus legitima. de appell. lib.6. Quę omnia probant, quòd quãdo aliquid relinquitur arbitrio iudicis, ſi iudex arbitrando malè poterit ab eo appellari, ergo & in ſpecie propoſita. Aut eſt Princeps qui arbitratur, & ipſe poterit, ſeu conſiliarij ſupremi ex cauſa & grauitate delicti pœnã iuris vel cõſuetudinis augere. ex Inno. in.c.1.de conſtit. qui in iudicibus ſupremis eſt tantùm intelligendus ſecũdùm Bald. in authen. Hodie. per tex. ibi. C. de iudi. cum alijs pluribus per eum relatis. Sequitur Hippoly. ſing.244. incipi. Tu ſcis illud quod ferè. Si autem ſecundum legem, vel conſuetudinem nõ eſſet pœna mortis ſolita in caſu ſimili poni, tunc extraordinaria, citra pœnã mortis eſſet imponenda & mitior. glo. in dict. capit. ſuper his. verb. arbitriũ. ad fi. de accuſatio. Alex. optimè in.d.conſ.111. Optimè diſtinguit Ioan. de Imol. in.c. ex literis. n.8. de conſti. Facit, nã pœna arbitraria ſeu extraordinaria nõ debet eſſe mortis. ſecundũ gl. in.l. ſacrilegij.2. verb. conſiderandũ. ff. ad leg. Iul. peculat. Et ſic in hoc vltim. caſu erit intelligenda, & ſaluanda. Et eſt de mẽte Alex. conſ. 111. col.3.n.3. verſ. Et ſecundũ hoc ſaluatur. lib.1. De iſta quæſtione dubia optimè ad vtranq; partẽ agit Robert. Maranta. in loco præcitato. 4. part. diuiſione ſeu diſtinctio iudiciorũ. à nu.43. vſq; ad nu.58. vbi ad primã cõem ponit ſex limita. Et eſt notandũ ad leges, quæ dant in cauſis criminalibus arbitrium procedendi in impoſitione pœnæ, vt aduertant circũſtantias, & atrocitatẽ delicti, & alia, de quibus ſuprà, ne faciant iniuriã partibus, quæ ex tali arbitrio iniquo poſſunt ad ſuperiorẽ appellare, vt dictũ eſt. Cætera de iniurijs videnda ſunt apud Ant. Gomez in d.c.6. Robert. Marant. vbi ſupra.6.part.nu.58.cum ſeq. Matthæum Afflictum in dict.§. iniuria.c.1.de pace tenend. & in conſtit. Neapoli. lib.1.rubr.54. de tranſactio. nu.1.& AEgid. Boſsi. in practi. tit. de iniur. nume.1. pag.390. cum ſequen. vſque ad 398. & in part.7. tit.9. vbi per egregium regium Senatorem omni laude digniſsimum Greg. Lopez, qui in ſuis commentarijs plurima bona & practicanda in forenſibus diſceptationibus ſcripta reliquit, & ab omnibus meritò conſulenda.

¶ *Ley. I. La pena de los hijos que denueſtan a ſu padre y madre.*

¶El Rey don Iuan. I. en Biruieſca. Año de mil ccccxxxiij.

POR quanto algunos ſon deſobedictes a ſus padres, y a ſus madres. Mandamos y ordenamos, que demas de las otras penas contenidas en las leyes de las ſiete Partidas: que qualquier fijo, o fija que denoſtare a ſu padre, o madre en publico, o en eſcondido: en ſu preſencia, o en ſu auſencia: y ſeyendole prouado que la nueſtra juſticia lo eche en

¶ *Lex Prima.*

¶*Son deſobedientes a ſus padres.* Filius enim ſapiens lætificat patrem, & ſtultus homo deſpicit matrẽ ſuam. Prouerbio. 15. Facit contra Dei præceptum Exod. 20. de honorandis parentibus, dicens, Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt ſis longæuus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Qui autem maledixerit patri ſuo, vel matri morte moriatur. Exod. 21. vbi etiam dicitur, Qui percuſſerit patrẽ ſuum, aut matrẽ morte moriatur. Et Eccleſiaſ. 3. Qui honorat patrẽ ſuum, vita viuet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem. Apoſt. ad Epheſios ſexto. Filij obedite parentibus veſtris in Domino. Et Deuteron. capit. vigeſimoprimo. dicitur. Si genuerit homo filium contumacem & proteruum, qui nõ audiat patris ac matris imperium, & coercitus obedire contempſerit, apprehendent eum, & ducent ad ſeniores ciuitatis illius, & ad portam iudicij, dicentque ad eos, Filius noſter iſte proteruus & contumax eſt, monita noſtra audire contemnit, comeſſationibus vacat, & luxuriæ, atque conuiuijs, lapidibus eum obruet populus ciuitatis, & morietur, vt auferat malum de medio veſtri, & vniuerſus Iſrael audiens pertimeſcat. Vnde Vlpianus Iureconſultus. ff. de obſequ. à libe. liberto præſtand. in. l. prima. ait, Quare ſi filius miles in patrem aliqua commiſit, pro modo delicti puniendus eſt. & ibi in. §. 1. dicit, Si filius patrem & matrem (quos venerari oportet) contumelijs afficit, vel impias manus eis infert, Præfectus vrbis delictum ad publicam pietatem pertinens, pro modo eius vindicat. Indignus militia iudicandus eſt, qui patrem & matrem, à quibus ſe educatum dixerit, maleficos appellauerit. & in l. vnica. C. de ingra. liber habetur Filios, & filias, cæteroſquè liberos contumaces, qui parentes, vel acerbitate conuicij, vel cuiuſcũque atrocis iniuriæ pulſaſſent; leges emancipatione reſciſſa, damno libertatis immeritæ multari voluerunt. lege finali. titulo decimooctauo. Part. quarta. Et facit lex quinta. titulo decimoſexto. eadem. 4. Part. dum dicit. *Et ti berto ſiempre es tenudo de obedecerle, y de honrarle, y de guardarſe de fazerle peſar. E ſi contra eſto fizieſſe, poderlo ya el Señor tornar en ſeruidũbre.* Facit, nam filius exhæredari poterit, ſi manus ſuis parentibus intulerit, vel grauem & inhoneſtam eis iniuriam ingeſſerit. textus in authentic. vt cum. de appellatio. cogno. collatione octaua. gloſſ. in. §. fina. Inſtitu. de inofficioſo teſtamẽto. & gloſſa in capitulo Quintauallis. de iure iurando. l. quarta. vbi Gregor. Lopez citat noſtram legem in verbo. *palabra*. titulo ſeptimo. Partit. ſexta. Cùm ergo propter grauem iniuriam verbalem filius eſt puniendus pœna priuationis legitimæ, & ſic priuandus erit alimentis, conſequens erit, quòd iudex debet ex ſuo officio ſecundùm qualitatem iniuriæ illatæ patri, aut matri punire filium proteruum & contumacem, & imponere pœnam mitiorem, aut acriorem. Facit gloſſ. in. l. vnica. C. de ingrat. lib. quæ dicit in verb. reſciſſa, quod pœna filio ingrato eſt iudicis officio imponenda: & ſic cùm non ſit vniformis, nec expreſſa omnis iniuria (nam aliquando eſt leuis, aliquando grauis, aliquando atrox. vt declarat Alber. in. l. prætor edixit. §. ſciendum. ff. de iniurijs.) ideò pro modo culpæ eſt vindicanda, iuxta ſententiam. dict. l. primę ff. de obſequijs à liberto libe. præſtand. & ſic eius arbitrio regulato, vt diximus ſuprà in gloſſ. rubric. huius titu. Et magna eſt poteſtas patris in filium, cum ipſum vendere poſsit ad ſuam neceſsitatem famis ſupplendam. l. ſecunda. C. de patribus qui fili. diſtraxe. l. octaua. & nona. vbi Gregorius Lopez. titulo decimoſeptimo. par. quarta. vbi habetur, quòd poſsit pignori dare, & comedere, ſi magna ad fuerit neceſsitas. De cuius intellectu vltra alios eſt videndus Arius Pinelus in rub. C. de bon. mater. 2. part. num. 18. Couarru. lib. 3. ca. 14. num. 4. in varijs reſolutionibus plura optima ſcribit, qui

propter ſuam inſignem morum & literarum integritatem optimo iure tranſlatus nunc eſt à Philippo Rege huius nominis Secundo ad Pōtificatum ſupremum Segouienſis ciuitatis. Item obijciens conuicium iudici, eſt puniendus. l. illud. ff. de appellationib. Dixi in l. 12. tit. decimoſexto. lib. tertio. ſuprà. quia loco Dei ſunt poſiti, & in licitis & honeſtis tenemur eis obedire, nullam iniuriam inferendo, iuxta illud, Qui vos audit, me audit, qui vos contemnit, me contemnit.

1 Verùm autem filius teneatur patris delictum in cauſa hæreſis manifeſtare Inquiſitoribus? Videtur, quod ſic: nam in cæteris delictis prohibetur patrem accuſare. & tamen in crimine læſæ maieſtatis, ſeu Reipublicæ, non inhibetur. vt in authenti. vt cum. de appella. cognoſci. §. cauſas: collatione octaua. & ſic in crimine læſæ maieſtatis admittitur filius aduerſus patrem, nec cēſetur ingratus vt probat optimè Hieronym. Gigas in tracta. de crimine læſæ maieſtatis, quæſtione octaua. pagin. 187. Ergo multo fortius tenebitur in crimine commiſſo contra maieſtatem diuinam, & ſic Deū, ac tenetur denuntiare crimen, vt malum de medio auferatur: quia cauſa Dei prior, & fortior eſt patris: quia plus Deo, quàm parentibus debemus, quos qui plus quàm Deum amauerit, non eſt Deo dignus. Igitur qui patris diſsimulat hæreſim, quæ fidei Catholicæ Deoque aduerſatur, plus patrem diligere videtur, quàm Deum, cuius fidem & gloriam non defendit. Iſtam ſentētiam defendit Alexand. Alenſis. 3. part. in quarto præcepto. Ioan. Lup. in repetitio. ca. per veſtras. §. 75. Alphonſus à Caſtr. lib. ſecundo. de iuſta punitio. hæreticorum. capit. vltimo. Refert doctiſsimus Simancas, de inſtitutio. Catholic. cap. 29. num. nono. quanuis ibi contrariam partem vt benigniorem & probabiliorem defendat. Item etiam probatur ex Hilario in Pſal. 118. in verſu. Iniquos odio habui. dicens, Odio habendos eſſe parentes, qui ab amore Chriſti filios abducere conātur. Præterea pro defenſione patriæ, ſi eam pater oppugnet, filius poteſt eum occidere. l. minimè. ff. de religioſ. & ſumptib. funer. Quinimò ſi arcem filio commiſſam pater occupare tentauerit, filius in ipſo conatu eum interficere valet. l. 12. titu. 18. part. 2. Alberi. in. l. veluti. penul. & fin. col. ff. de iuſti. & iure. Grego. Lopez in dict. l. 12. verb. *No deue catar à padre.* Cōfirmatur: nam in odium criminis, & fidei fauorem multa ſtatuta ſunt. vt in cap. in fidei fauorem. de hæret. lib. ſexto. vbi teſtes alias inhabiles de iure cenſentur habiles in iſto crimine ad teſtimonium ferendum. Item etiam filius per hæreſim patris eo ipſo liber manet ab eius patria poteſtate. cap. ſecundo. §. illorum. de hæret. lib. ſexto. ibi, cùm dignum ſit, vt propter tanti atrocitatem delicti filij eſſe in parentum hæreticorum deſierint poteſtate. Quo fit, quòd parentes huiuſmodi non poſſint filijs ſuis impuberibus ſubſtituere pupillariter. Nam inter cætera requiſita in pupillari ſubſtitutione, illud quoque præcipuum eſt, vt teſtator impuberem in poteſtate habeat. l. ſecunda. ff. de vulgari & pupillari. quòd ex eo maximè procedit, quòd nemo pupillariter ſubſtituere poteſt, niſi prius teſtamentum ſibi fecerit. dict. l. ſecunda. §. primo. Notiſsimi autem iuris eſt, hæreticum inteſtabilem eſſe protinus cùm in hæreſim incidit, cùm omnia eius bona ipſo facto applicentur fiſco. capit. cùm ſecundùm leges. de hæret. lib. ſexto. l. quarta. C. eodem. Ergo liquidò conſtat eum non poſſe pupillariter ſubſtituere. notat Arelaten. de hæreti. notabi. 14. incip. Hæreticorum filij eximuntur à patria poteſtate, &c. ergo cenſetur extraneus patri §. extraneus. Inſtit. de hæredi. qualit. & differentia. l. vnica. §. extraneum. C. de rei vxoriæ action. Quia in iſto caſu patrem debet reputare extraneum, & eum dimittere, ſolumque Deum habere in patrem. iuxta illud Euāgelij, Niſi quis reliquerit patrem, aut matrem. Et debet dicere ſuis parentibus, Non noui vos. & habetur in capit. Diaconi ſunt 93. diſtinctione. & Matthæi decimo. Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus. Et Lucæ decimoquarto. Si quis venit ad me, & non odit patrem, & matrem, & filios, & fratres, & ſorores, nō poteſt eſſe meus diſcipulus. Præterea qui patris crimen non reuelat, videtur ipſum credere, receptare, & fauere, ac proinde hæreticus eſſet cenſendus. capitu. excommunicamus. §. credentes. de hæretic. capit. quicunque. §. hæretici autem. eodem titulo. lib. ſexto. ergo tenetur reuelare, ne ſerpat crimen in odium, & detrimentum totius reipublicæ. æquum namque eſt, vt immaniſsima ſacrilegia par pœnæ magnitudo percellat. l. quicunque. ad finem. C. de hæretic. nec aliquo priuilegio debent tueri, ſed grauandi in odium criminis. l. prima. C. de hæreti. argumen. l. Curiales. C. eodem titu. igitur reuelare tenetur delictum hæreſis, in quo pater perſeuerat. Adducitur etiam ratio, quæ eſt huiuſmodi. Poteſtas conceſſa Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis contra ſciētes, & receptatores hæreticos eſt eis generaliter conceſſa contra omnes homines, ergo præſertim in fidei fauorem generaliter eſt intelligenda ſine exceptione ſanguinis, ſeu filiationis. & in dubijs opinionib. animæ fauore quod tutius eſt præſumere debemus. c. vni. de ſcruti. c. iuuenis. de ſponſali. & ſi duriorē cauſam denotet. vt in. c. ſignificaſti. 2. de homic. vbi in dubio in cōſcientiæ foro ſumitur præſumptio, quòd quis ſit irregularis. ergo & in præſenti dubio de excommunicatione lata ab Inquiſito-

Digitized by Google

ſitoribus contra ſcientes, debet intelligi, etiam ſi filij ſint. vel patres, quia hæreticus non eſt pater, ſed Deus, qui eſt prædiligendus ipſo contempto. His etiam accedit ratio. Nam, vt ait Ariſtot. primo Ethicorum capit. De idea Platonitæ. propter veritatem oportet etiã familiaria deſtruere: quia amico & veritate exiſtentibus, ſanctius eſt præhonorare veritatem. Sed nulla maior eſt veritas, quã veritas diuini cultus. Ergo cùm pater, vel mater repugnant huic cultui, oportet deſtruere cum eis omnem familiaritatem, & negare paternitatem, fareque eis tanquam ſi parentes non eſſent. Si autem parentes non eſſent, eos accuſare atque occidere debetemus: ergo ſi repugnant cultui diuino, eos occidere debemus tanquam extraneos, & à fortiori eorum crimen hæreſis denunciare. Et confirmatur alijs rationibus adductis in hac ſpecie à Dino Alphonſo Toſtato Abulenſi Epiſcopo in Deuterono. capit. decimotertio. quæſtione tertia, vbi ipſe fouet partem contrariam, imò quod nullo modo filius poſsit patrem, ac matrẽ ad mortẽ prodere, etiã ſi ſuaſerint ei colere Deos aliẽnos, ſed eos relinquere debet, & nõ acquieſcere idololatriæ eorum. ibiq; per trea columnas & pluera reſpondet ad argumenta contraria, & adduci plura pro parte negatiua, quòd filijs id non liceat. Et his pro Toſtato facit quod pulchrè refert Valerius libr. ſecundo. de inſtit. antiquis. de Q. Fabio Maximo vltimæ ſenectutis, qui ad imperium lectoris filij conſulis ſtatim ex equo deſcendit. Et quanuis aliqui, de quorum ignorantia dolendum eſt, præmiſſam concluſionem Toſtati tanquam errorem mordent, & lacerant, ſed ne in meridiano ſplendote eorum inſipientia ampliùs errare eos faciat, nimiſquè ſapiendo deſipiant, legant translationem Chaldaicam Deuteron. 24. capit. quæ expreſſe idem dicit. Et Exodi. 32. vbi Deus iuſsit Leuitis pro idololatria occidere fratres & propinquos, non tamen patres. Et idem probatur gloſ. in capit. literaa. verbo. de fratre, de præſumptio. Et pondera verbum, Non noui vos, relatum ex ſacro eloquio à prædicta gloſſ. nam non dixit, accuſa. Idem tenet Aſtenſ. lib. primo. titu. vigeſimoquatto. Alexand. Anglican. 3. part. tit. primo. Sed ſi aduertas, omnes rationes Toſtati ſe vertunt ad accuſationem parentum, non tamẽ quando interuenit Papæ, ſeu Inquiſitorum eius commiſsio, eſto, quòd non teneantur eos accuſare, teneantur ſaltem denuntiare hæreſim occultam patris; quæ dubitatio licèt omiſſa fuerit, tamen ex eius mente apparet idem. reſpondendum ſ, re. ibi. & in tertia regul. capit. decimo quinto. quæſtione decimaſexta. Et Ioſue. 7. capit. quæſt. 69 & Matth. 6. cap. quæſtione. 65. ad quartum. & quæſtione 66. & 79. & in cap. octauo. quæſtione. 67 & quæſt. 69. In vxore, & filijs contrarium eſt firmandum, vt probat Abulenſis in Deuterono. 13. quæſtio. 3. Quibus non longè abeſt alia ratio pro parte quod teneatur denuntiare, & teſtificari aduerſus patrem hæreticum, quia eſt crimen pernicioſiſsimum, & ſolet occultiſsimum eſſe, & ſic ſi filius ad id non teneretur, anguſtarentur probationes contra legem. quoniam. C. de hæret. & ſic cogi poterit. argumen. cap. fin. de teſtib. cogend. Tum etiam, quia in dubio timere debet excommunicationem latam ab inquiſitoribus, & cum ſi id non aperiat, excommunicatum præſumere oportet. capit. cum tu. de teſtib. cùm etiam caſus excepti, & expreſsi à lege ex identitate rationis extendantur. cap. cum dilecta. de cõfirmat. vtili vel inutili. cum ijs, quę dixi ad Segur. in repetitio. l. primæ. §. ſi verò vxoris nume. 119. ff. de acquirend. poſſeſſ. cùm talis extenſio ſit fauorabilis vniuerſæ reipububli. orthodoxæ, ergo extendenda. Barro. in. l. quemadmodum. numero tertio. C. de agrico. & cenſiti. libro vndecimo. Item probatur ex conſtitutione quadam extrauagan. Federici Imperatoris. incip. Vt commiſsi. §. cæterum. approbata in capit. vt inquiſitionis. de hæret lib. ſexto. quæ inquit, filium manifeſtantem hæreſim patris lucrari legitimam, & minimè confiſcandam eſſe. Facit. l. edicto. ff. de iure fiſci. ſi ergo datur præmium, oportet reipublicæ vt deferatur, & faciendo oppoſitum pœna multabitur. Ex quo infertur, filium cogendum eſſe, vt dicat teſtimonium aduerſus patrem, vel matrem in cauſa hæreſis, ex ſuprà dictis. Et quia ſeruus in ea cauſa cògitur contra dominum, ergo & filius, cùm ęquiparetur ſeruo. vt in princip. inſtit. quod cum eo. Et inſtit. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. Et ius pœnale exorbitans loquens in ſeruo, locum habet in filio. glòſſ. in. l. ſi quis ſeruo. verbo. Corrumpi. C. de furt. quæ probat theoricam optimam, quòd quando duo caſus æquiparantur in iure antiquo, lex noua corrigens vnum caſum, etiam extenditur ad aliud ſimile. citat Iaſo. in l. prima. numero. quinto. ff. de vulgari & pupillari. & in. l. rem quæ nobis. numero vigeſimo quinto. ff. de acquirenda poſſeſsione. vbi Ripa numero. ſecundo. Ioan. Bernard. Diaz. fol. 383. colum. tertia. Iaſ. in. §. ex maleficijs. nume. trigeſimonono. de actionib. & alibi ſæpè. Sed argumentum iſtud ceſſat in patre, quia vinculo obedientiæ prouenienti ex lege diuina & naturali, ſecus autem in ſeruo, cuius obedientia, & ſeruitus fuit ab hominibus inuenta, & ab eis facilè tolli potuit propter crimidia enormitatẽ, & ſic extra ſuũ caſum trahi ex vi extẽſiõis nõ debet, cũ diuerſum vinculũ inſit. ¶ Cõtrariã verò partẽ, imò ꝙ filius nõ poſsit pro crimine quãtumcunq; graui patrẽ accuſare, nec denunciare, nec te-

ſtificari, nec ad id cogendum eſſe, ex Toſtato vbi ſuprà Deutero. 13. quæſt. 3. & ex ijs quę diximus conſtat, quem ſequitur doctiſsimus Hiſpanus Iacob. Septimaceñ. in lib. de inſti. Catholi. c. 29. nu. 10. ad id referens bonas rationes, quas ibi videre poteris. quia text. ſacer. Deuter. 13. poſuit ſpecialiter vxorem viro accuſare poſſe, & è conuerſo virum vxori, & filios, & ſic de alijs quos diligimus. Cùm tamen parentes ſint de illis, quos in maximo honore tenemur poſt Deum, eius præcepto Exod. 20. ſi illos intelligi voluiſſet, illos expreſsiſſet, cùm de illis maius dubium, quàm de omnibus alijs rationabiliter eſſe debeat, ſed eos non expreſſit, ergo ſunt excepti à præcepto filij: & quamuis de patre non inueniatur expreſſè prohibitum, tamen quia Deus dedit legem, ad quàm nihil addere licet Deutero. 12. ad finem. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito domino, nec addas quicquã per minuas Et Apocalypſis. 22. & Deutero. 4. l. proſpexit. ff. qui & à quibus. Et ſatis cẽſetur prohibitum, quod expreſſum non inuenitur, præſertim cùm leges pœnales potiùs ſint reſtringendæ, quàm ampliandæ. cap. odia. de regu. iur. lib. 6. igitur pro huius partis confirmatione. Ad idem eſt Exod. cap. 32. Occidit, &c. & Prouerb. 30. Oculũ qui ſubſannat patrem, ſuffodiant eũ corui de torrentibus, & comedant eum filij Aquilæ. Suffragatur inſuper memorabilis maledictio Noe Gen. 9. vbi Cham iuſtè fuit maledictus, quia verenda patris ſui non operuit, ſed potiùs fratribus ſuis non erubuit foras nunciare. Præterea Deus Optimus Maximus in lege veteri & noua expreſſè præcepit, vt patrem & matrem honoremus, vt ſimus lõgeui ſuper terram Exod. 20. Deute. 5. Matth. 15. nullibi tamen exceptum inuenitur oppoſitum, nempè, quòd filius patrem hæreticum prodat, in maximum patris dedecus, ac vitæ, famulatumque diſcrimen, atque iacturam. Confirmatur, nam nihil magis honorabile eſt poſt Deum, quam nomen patris & matris. Nam Ariſto. 9. Ethico. ca. 4. parentes immediatè poſt Deum poſuit, ſcilicet dicendo. Dijs & parentibus nõn poſſumus retribuere æqualia, & hoc, quia pene infinitum bonum eſt, quod à patre & matre recepimus, totum quod ſumus, nempè, eſſe homines: huic autem bono non poteſt æquiparari aliquod bonum alterum, quod ab aliquo alio inferiori agente præſtetur. Nam etiam ſi aliquis nobis omnes terrarum nationes in noſtra poteſtate ſubigeret, vel quodcunque alterum bonum quantumcunque magnum tribueret, non æquaretur beneficio paterno, quod recepimus ab eo, quando nobis per generationem eſſe communicauit. Et hoc, quia eſſe, eſt prima perfectio, & fundamentum omnium aliarum, cùm ſint aliæ bene eſſe, ergo iſta maior eſt, aliæ namq; ſine iſta nõ ſunt, ita etiam cæteris ablatis eſt, ergo poſt Deum, qui eſt prima cauſa ad generationem, tenemur ſuper omnia. Deinde parentibus nulli tamen poſt Deum tenemur ſicut patri noſtro, magis enim ei tenemur, quàm angelis & cæteris ſanctis: quia maius bonum ab eo, quam ab iſtis recepimus omnibus ſub Deo, coram quo omnis creatura contremiſcit, & nullum nomen maioris reuerentiæ & honoris eſt, quàm nomen paternum, aut maternum. Ergo nullo modo licet prodere patrem, vt occidatur, nec vllo caſu manus ei imponere, occidere, vel ſubſannare, eſſet enim totam naturam deſtruere oppoſitum facere. Recedere ergo tenetur, quando in ſuam hæreſim damnatam vellet pater filium peruertere, aut fugere ab eo, non tamen accuſare, ſeu prodere. Et hoc ſufficit, vt præcepto Dei ſatisfiat. Quia crimẽ hæreſis nõ tollit naturalia, eò quòd pater hæreticus ſit, ſed adhuc pater eſt: quò fit, ſi pater hæreticus ſit in extrema neceſsitate, & alius Catholicus, & non habeat vnde ſubuenire poſsit niſi alterum iſtorum, quòd potiùs tenetur ſubuenire patri hæretico, quàm alteri cuicunque Catholico. gl. in cap. 1. diſtin. 30. citat Panor. in ca. ſi quis. & in ca. in cos. de hæreti. vbi ad fratrem carnalem illa extrema neceſsitate extendit. & Arelat. dicens communem in tract. de hæret. notab. 22. Ad idem de patre infideli eſt glo. in cap. non ſatis. verb. Domeſticos. 86. diſtin. vbi Præpoſit col. 5. nu. 20. multiplici ratione comprobat. Communem teſtatur in capit. cùm ſit. col. 2. nu. 2. de Iudæ. quãuis in foro contentioſo aliquot rationibus motus non exiſtimet communem opinionem totam eſſe. Iacob Septimacenſ. etiam communem dixit in tracta. De inſtitutio. Catholicis. cap. 29. nu. 12. Ludo. Carreri. in pract. tit. De hæreticis. num. 167. Eſt. l. Regia hanc dubiam quæſtionem diſſoluens in titu. 24. Parti. prima. l. 8. incipien. *Dubda podria ſer.* Patri enim non ſubuenitur in quantum eſt peccator, id eſt, vt per hoc peccato faueatur, ſed in quantum homo eſt, id eſt, vt naturæ ſuſtentetur, quæ etiam impio debetur, & magis quam fideli, patri exiſtenti in extrema neceſsitate. ex Thom. Secunda Secundæ. quæſt. trigeſima ſecunda. artic. tertio. & artic. nono. Natura quippè abhorret, vt filij ſint accuſatores parentum, quos abſque venia in cauſis ciuilibus in iudicium trahere, iura non permittunt. l. fina. de in ius vocando. §. pœnales. vbi latè dixi in lectio. Inſtitu. de actionibus. Demum aduerſus rationem, naturalemóue inclinationem eſt, vt patres ſuos iudicibus filij denuncient, cui inclinationi, quicquid aduerſatur, peccatum eſt contrarium legi naturæ. Sanct. Thom. 2. 2. quæſt. 133. artic. 1. in corpore quæſtionis. Præterea, ſecundum regulam naturalem vnuſquiſque

ſcip-

Digitized by Google

ſe ipſum conſeruare tenetur, & contrarium faciēs, puniuntur, vt. ff. de iis qui ſibi mortem conſciue. l. 9. titu. 13. infrà hoc libro octauo ordinam. ſed filius qui patrem prodit, ſe ipſum prodit, punit, & accuſat, ſibique iniuriam infert, quippe cum perſona patris & filij vna ſit. l. ne cum filio familias, ff. de furt. ibi. Sed natura rei impedimento eſt, & vna eſſe dicitur pater cum filio. capitu. contradicimus 35. quæſtione tertia. gloſſ. in capitul. pœnitentia. de pœni. diſtinctione tertia. l. fina. C. de impube. & alijs ſubſtit. ſed nunquam quis carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit & fouet, vt inquit Apoſtolus. Tum etiam, Non tibi dico, vt te prodas in publicum, nec apud alios te accuſes, capitul. quis aliquando. de pœnitentia. diſtinctione prima. dixi in l. ſecunda. gloſſ. prima, titul. nono. libro ſecundo, ſuprà. Tum etiam, quia filius efficitur infamis & ſic, quamuis Catholicus, apud omnes habetur, & ſibilatur, & ſic bonum famæ amittit propter hæreſim patris, ac proinde mortuus eſſetur, cùm fama vitæ æquiparata ſit. l. iuſta. ff. de manu. & vindi. gloſſ. in capitul. vno delegatorum, de offic. delegat. Et ſapiens inquit Prouerb. 17. Gloria filiorum, patres eorum. Et Eccleſiaſti. 3. capit. Gloria hominis, ex honore patris ſui: & dedecus filij, pater ſine honore. Et, quòd efficiatur infamis, eſt text. in capit. ſecundo. de hæret. lib. ſexto, & latius in. l. tertia. titu. quarto. ſuprà hoc lib. octauo, diſſeruimus, Si ergo in ſe ipſum venit pœna, cùm maxima patris pars in filio eſt, ſecundùm Picum in quadam ad Hermolaum epiſtola, indecens, & contra naturalem rationem eſſe videtur tenere opinionem huic vltimæ aduerſam, vt filius in patre ſe ipſum prodere teneatur, delictum eius reuelando: quia eſſet iugum nimis onerofum, contra verum, teſtimonium noſtri Seruatoris, Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Nec mouet ratio aliquorum, quòd filius patrem proditorem patriæ indicare teneatur, & oppugnatorem occidere liceat. Quia longè alia cauſa eſt, in qua filius cum patria ſe defendit, eamque à periculo liberat, quo vel momento perire poterat. Quòd ſecus eſt in hæreſi occulta, quæ paulatim ſerpit, quæ ſi longiùs fuerit euagata, vt in exemplo fuit in multis etiam hæreſiarchis fuit reuelata, & alij plures poſſunt, prout tenentur, eam reuelare. Filius autem ſi à patre cogatur ad ſuam idolatriam, & infidelitatem trahere, tunc patrem relinquat, à cuius poteſtate hoc ipſo liberatus eſt capit. ſecundo §. fi na. de hæret. lib. ſexto. Demum ſi magnum reipublicæ detrimentum ex patris hæreſi pararetur, quòd vix contingere poſſe exiſtimo, dum hæreſis occulta eſt, poſſet filius eadem facere, quę de patriæ proditore ſcriptum reliquit Cicero lib. officiorum. 3. hoc verborum tenore. Quid ſi tyrannidem occupare, ſi patriam prodere conabitur pater, ſilebitne filius? imò vero obſecrabit patrem, ne id faciat. Si nihil proficiet, accuſabit, minabitur & ad extremum ſi ad perniciem patriæ res ſpectabit, patriæ ſalutem anteponet ſaluti patris. Hæc Cicero loco præmemorato.

Facit notabile fundamentum. Nam Romanus Pontifex in inhabilitate, quæ ineſt in teſte, impedimento prouenient naturali iure, vt eſt in filio contra patrem, nō poteſt diſpenſare, & ipſum habilitare, vt contra patrem ferre poſſit teſtimoniū ipſum compellendo generaliter per monitorias, ſeu particulariter, argumen. clemen. Paſtoralis. §. cæterum, de re iudica. quia contra ius naturale & diuinum non diſpenſat cap. fina. diſtinct. 5. §. Sed naturalia quidem iura. Inſtit. de iure natural. gent. & ciuil. cap. literas, de reſtitut. ſpoliato. capit. fin. de conſuetu. Et ſic commiſſio Inquiſitorum tributa à Papa excommunicandi omnes non reuelantes hæreticos, eſt tātum intelligenda contra illos, qui impedimento iuris poſitiui in fidei fauorem poſſent aliàs compelli, vt in capit. in fidei fauorē, de hæretic. Secus vbi quis eſt impeditus regulariter à iure, vt eſt filius. l. parentes, & l. inuitis. C. de teſtib. Quæ regula cùm in iſto crimine non habeat fallentiam in iure, imò ſit vniformis iuri naturali propter præceptum Dei obedientiam & reuerentiam debitam parentibus generaliter eſt accipienda: tale enim præceptum quamuis generale debet reſtringi de habilitate, & ad caſus iuri poſitiuo ſubiectos. Et caſus omiſſus in materia pœnali, eſt habendus pro omiſſo, prout in cæteris caſibus non habentibus eandem rationem & vim in iure cautum eſt. l. ſi cùm dotem. in princi. ff. ſolu. matrimo. l. commodiſſimè. ff. de lib. & poſthum. cap. ſuſceptum, de reſcri. libr. ſexto, cum pluribus citatis ab Andr. Tiraquell. de iure primogeniorū, quæſtione quadrageſima. numer. 190. verſic. trigeſimus quintus caſus. Et huic fundamento in expreſſo fauent verba Anchar. in capit. in fidei fauorem, de hæret. libro ſexto, columnā, prima numero primo, dicens. Secundò nota, quòd Papa poteſt teſtes minus idoneos habilitare, ſiue habiles reputare ad ferendum teſtimonium, & hoc verum, quādo exceptio contra teſtes cauſatur à iure poſitiuo, puta exceptio excommunicationis, criminis, ſeruitutis, & ſimilibus: ſi verò cauſaretur à iure naturali, puta exceptio inimicitiæ, vel quòd teſtes careant ſenſu, & ſimiles. ¶ Iſtas non videtur Papa poſſe auferre, argumen. clemen. primæ, de re iudica. & dixi in cap. primo, de reſcript. ſupra eod. libr. remittendo ad Barto. in. l. ſi filius. ff de donatio. Et hoc probatur in capit. Per tuas de ſimoni. vbi in crimine vult admitti teſtes criminoſos, & alios minus idoneos, non tamen con-

 ſpirato-

ſpiratores, & inimicos, qui de facili mentiuntur. vt.l.prima. ff. de quæſtio. Et hoc eſt, quòd dicit text. hic, ſi ex veriſimilibus coniecturis non falſa dicere præſumuntur, quaſi per admiſsionem teſtis inhabilis non ſit excluſa exceptio falſitatis, etiã contra dicta. Hactenus ille. Ad idem eſt quod not. Ioan. Andr. ad Specul. tit. De teſte. §. primo, verſic. Item quòd eſt parens, & glo. prima, in principio, in l. nona. titul. 8. libro. 2. for. legum. Si ergo præcepto iudicis tolli nequit regula, quòd filius deponat contra patrem, quippe cùm ſit cõtra ius naturale, vt Ioan. Andr. & Montalu. in dict. l. nona, glo. prima, in locis proximè citatis tenẽt. Credendum eſt, has cenſuras generales non obligare filios prodere parentes in crimine hæreſeos, per præmiſſa. Tum etiam, quia commiſsiones, & priuilegia cenſentur conceſſa ſine præiudicio iuris communis, nec in dubio cenſetur correctum ius commune, niſi expreſſè dixerit concedens, vt notat. in capitul. relatum. 1. de teſtament. l. generaliter. C. de rebus credit. in. §. in omnibus, ibi. non enim vt aliquid derogetur antiquioribus legibus, hæc prolata ſunt, ſed vt quid de eſſe eis videatur, hoc repleatur. Tum etiam, quia eſſet cõtra ius naturale & rationale. Tum etiam contra reuerentiam, quæ parentibus eodem iure pariterque diuino, vt oſtenſum eſt, omnibus de mundo debita eſt, ideo remitti non poteſt. l. alia. §. eleganter. ff. ſolut. mat. iunct. text. in capit. ſi diligenti. de foro competen. capitu. contingit. de ſententia excom. gloſſ. in. l. libertorum. C. de teſtib. & eſt ius prohibitorium. per gloſſ. in authenti. imo. C. de acti. & obligat. verb. parentibus, quæ ait legem prohibitoriam remitti non poſſe. Simil. gloſſ. in. l. a diuo pio verbo. actionem. ff. de ritu nuptia. Baldus in l. ea quæ numer. primo. C. de donatio. ante nupt. Felinus in capitul. cum acceſsiſſent, numero. 7. de conſtit. Hippolyt. conſil. 131. num. decimonono. Fernand. Loazes in tractat. de matrimonio regni Angliæ. 11. dubio prin. numer. 37. fol. 37. & fol. 71 colum. prima Iaſo. in. l. omnium. numer. octauo. C. de teſtamen. Andr. Tiraqueil. in tracta. primo geniorum, quæſtione. 24 numero. nono. vbi citat plures concordan. ergo tale præceptum & ſi ſit generale reſtringatur ad teſtes habiles, & qui alias à iure communi poſſent compelli, non alio modo, & ſeruata forma denunciationis euangelicæ. vt notat gloſſ. in capit. in omni negotio. de teſti. & etiam in crimine hæreſis ſit præponenda denũciatio Euangelica, ſi peccauerit in te frater tuus. Matheæi. 18. videtur probari ex Apoſtol. ad Titum capit. 3 Hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correptionem deuita. Quam intellige in hæretico non pertinaci erranti ex ignorantia, non autem in hæretico pertinaci, nam iſte eſt accuſandus & denunciandus citra aliquam admonitionem Euangelicam. Et in hoc eſt tenenda propoſitio, quòd ſi quis nouerit etiam ſecretè aliquẽ eſſe hæreticum, & ex malitia errantem, tenetur, etiam non requiſitus, eum denunciare abſque præuia admonitione. Facit, nam bonum commune præferendum eſt bono particulari. Eſt autem nõ ſolum vtile, ſed valde neceſſarium reipublicæ. ita denunciare: nam nulla poteſt eſſe peſtis perniciosior Reipublicæ, quàm hæreſis crimen. hæc enim ex diametro pugnat cum religione omnium bonorum præſtantiſsima. Deinde citius ſerpit. & necat ad modum veneni: quia animæ operationes velociores ſunt. In re igitur tam periculoſa opus eſt præſentiſsimo remedio: nihil enim prodeſſet ſecreta admonitio, ſed magis obeſſet: Nam præterquam quòd hæretici nulla ſperatur correctio, ipſe monitor periculo ſeſe exponeret grauis odij & inimicitiæ, ſi incorrectum poſtea accuſaret. & cum haberet notitiam denuntiatoris. vel teſtis facilius deludere poſſet veritati, proponendo repulſam inimicitiæ, vel aliàs contra eum. Nec etiã eſt fides adhibenda tali hæretico, etiam ſi millies emendationem promitteret. Solet enim hoc hominum genus ad mentiendum eſſe promptiſsimum, vnde verius putandus eſſet talis fraude & dolo promittere, quam ex animo. Hæreticus enim pertinax certiſsimè paratus eſt contradicere veritati & diſciplinæ, tantum abeſt. vt ſit paratus corrigi, aut emendari. Vnde Prouerbiorum decimoſeptimo. Expedit magis vrſæ occurrere captis, quam fatuo confidenti in ſtultitia ſua. Vbi gloſſa. Facilius erit ſanctis doctoribus furori generalitatis occurrere, raptis ad ſe populis aliquibus. & à beſtiali eius ferocitate, ad fidei pietatem conuerti, quam hæretico confidenti in ſui dogmatis perfidia. talis namque ſubuerſus eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus. Apoſtolus ad Titum capitulo tertio, vbi vide gloſſam. Et poſt eum Diuus Chryſoſtomus ait. Nempe illic de his loquebatur, de quibus corrigendis ſupererat ſpes, ac de his, qui ſimpliciter reluctabantur, non, aduerſandi affectu, ſed ſtudio veritatis diſcendæ. Vbi verò manifeſtus fuerit omnibus, & perſpicuus aduerſarius veritatis? Cur aerem cædis? Et etiam Theophilactus inquit. Quo pacto alibi dicitur. Ne forte illos Deus ad pœnitentiam adducat? Ibi quidem facit mentionem eorum, qui emẽdationis ſpem aliquam præferunt. Hic verò incorrigibilem dicit hæreticum, & vndiquaq; adeo diſtortum, & tam varijs & multiplicibus modis implicatum, vt ſeſe nequeat ex his explicare, ſed per ſe ſit condemnationi adiudicatus, id eſt, qui nullam habeat erroris ſui excuſationem. Quippe cum nec illud poſsit prætendere, ſeſe à nemine

fuiſſe

fuiſſe admonitum, vel ad veritatem inſtructum. Hæc ille. Item facit, quia huiuſmodi crimen tale eſt, vt citiſsimè corrumpat rempublicam, experientia ipſa ſatis comprobat, & Apoſtol. non tacuit, cum ad Timotheum ſecunda, capitulo ſecundo, ait, Prophana & vaniloquia deuita, multum enim proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum vt cancer ſerpit. vbi gloſſa, interlinealis, prophana verba, vt hæreſes. Quo loco etiam Theophilactus ait, Violentum eſt hoc malum. Quippe cui mederi nullo pacto poteſt. Quidam enim vniuerſa deuaſtant, nec corrigi poſſunt. Cancer ſiquidem morbus eſt: qui & circumiecta, & propinqua depaſcitur. Et Chryſoſtomus. Cancer morbus vtique horrendus, & qui medicina contineri nequit, ſed omnia indies corrumpit, ac perimit, ideo nullum remedium valet adhiberi.

¶ Oſtendit autem eos per hoc corrigi, emendarique non poſſe, qui ſponte à veritate aberrauère. Item etiam comptobatur, quòd admonitio nulla debeat procedere ad denunciandum, & accuſandum hæreticum occultum, qui ex malitia & pertinacia eſt in crimine, nam communis eſt omnium doctorum ſententia. Quod cum peccatum ſecretum eſt in damnum reipublicæ temporale, vel ſpirituale, præſertim ſi ſit periculum in mora, ſtatim debet nunciari, prætermiſſa admonitione, quòd de ipſa admonitione nullum ſperetur commodum.

¶ Quam ſententiam his & alijs fundamentis nobiliſsimè comprobat religioſiſsimus frater Bernardinus in tracta. De correctione fraterna. concluſio. ſexta, propoſitione. 6. follo. 185. columna prima & ſunt de mente Panormita. in capitulo nouit, numero quadrageſimoquarto, de iudi, quòd non requiratur monitio in crimine hæreſis, cum ex monitione nullus effectus bonus correptionis ſperatur, ergo pro prædictis. Item ſuaderi poteſt ex Deuteronom. decimotertio, vbi ſtrictè Deus Optimus Maximus præceperat: Si quis ſuadere, ait, voluerit, ſiue conſanguineus, ſiue propinquus ſiue amicus ſit, vt adores Deos alienos, & te ad idolatriam prouocauerit, non parcat ei oculus tuus, vt miſerearis, & occultes eum: & poſt te omnis populus mittat manum, lapidibus obruatus necabitur. Et iterum Deuteronom. decimoſeptimo. Vbi aduertendum eſt, quòd loquitur de peccato etiam occulto, de quo propter periculum, & enormitatem criminis, nullam fieri vult admonitionem: quare non immeritò ius canonicum receptatorem hæreticorum habet de hæreſi eſſe ſuſpectum, & purgatio ei canonica indicitur: in qua ſi defecerit, iure puniri poteſt vt hereticus, eo quòd hæreticum non prodiderit, vel denunciauerit. Idem eſt iudicium ſecundum ius ciuile, de eo, qui proditorem ciuitatis occultauerit, vel celauerit latronem. Quibus conſonat Diui Auguſtini teſtimonium ad Caſulanum. Qui veritatem, ait, occultat, & qui mendacium dicit, vterque reus eſt: ille, quia prodeſſe non vult: iſte quia nocere deſiderat. Nec etiam obſtat auctoritas Pauli ad Titum capitulo tertio, ſuprà citata, quæ vult hæreticum prius admonendum fraternaliter. Quia, vt dixi, loquitur, quando non ex malitia, neque pertinacia conſtat dubium eſſe in fide, & paratus eſt corrigi, qui adhuc non eſt dicendus hæreticus, vt probaui ſupra libro primo, in titulum primum, ſuper rubi. in gloſſa prima. Secus de pertinaciter dubitanti, qui hæreticus formatus eſt capitulo primo, de hæret. Vel eſt dicendum, quòd loquitur authoritas Pauli non ad vniuerſos, ſeu quoſcunque homines, ſed tantum ad Prælatos, vt erat Titus epiſcopus, ad quem verba ſua dixiſſe conſtat, ad quem ratione prælationis Epiſcopalis & officij hæreticum corripere, & per excommunicationis cenſuram deuitare.

¶ Vnde verbum illud, deuita, ſignificat, id eſt, fac deuitari ab alijs, ne per eum cæteri inficiantur, vt Nicola. Lyranus, & D. Thomas exponunt. Loquebatur ergo Apoſtolus ibi de correctione à præpoſitis facienda, quorum intereſt hæreticos primò admonendo, & obiurgando corripere, deinde ſi corrigi noluerint, ab eccleſiæ communione ſeparare. Cæteris alia profert dogmata prima ad Corinth. capitulo quinto. Si is, inquit, qui frater nominatur inter vos eſt fornicator, &c. aut idolis ſeruiens, cum eiuſmodi nec cibum ſumere. Quaſi diceret, Ab homine hæretico, qui nomine tãtum frater eſt, opere autem idolis ſeruit, omnino cauete, nec aue dixeritis, Et notat Bernardinus Areualenſis in dict. tract. De correptione fraterna. folio 192. col. 1. conclu. 6. propoſit. 6. Ex quibus iam licet (præmiſſa correctione eccleſiæ Romanæ) colligere concluſionem, excommunicatione generaliter prolatam ab Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis cõtra nõ reuelãtes hæreticos, ex vi iuris, nec ex eorũ intentione cõprehẽdere, nec extẽdi ad filios. Colligitur ſecũda, Correptionẽ euangelicam minime neceſſariã eſſe, ſed opus eſt, ꝙ ſtatim hæreticus contumax denuncietur, & accuſetur. Tertia aſſertio erit, Romanũ Pontificẽ poſſe ſtatuendo, declarare & interpretari ius naturale & diuinũ vt etiam filius teneatur prodere patrem hæreticum. cùm ſit cauſa fidei, & ſtatus totius reipublicæ, & odium criminis, ex his, quæ Ioan. Andr. & Panor. notant in capitul. literas. de reſti. ſpoliat. Igitur ex præmiſsis cõſtat diſpoſitionem noſtræ legis iuridicam, ac ſanctam eſſe. Ad idē. l. 2. & ibi Montalu. tit. 9. part. 7.

¶ Seyſcien

a ¶ *Seyſcientos marauedis de los buenos.* Ad idem. l. 1. titulo quinto, ſuprà iſto libro octauo, vbi vide quæ notaui.

la carcel publica con priſion por veynte dias, o pague al padre o a la madre ſeyſcientos marauedis d' los buenos a que ſon ſeys mil marauedis deſta moneda: qual pena deſtas el padre o la madre mas quiſieren b: y deſtos ſeyſcientos marauedis: ſean los dozientos marauedis para el accuſador.

¶ *Ley II. De las penas de los que injurian á otros.*

QValquier que a otro denoſtare c: o le dixe-

b ¶ *Mas quiſiere.* Nota in pœna huius legis electionem eſſe creditoris, & non debitoris; quanuis regulariter in alternatiuis debitoris ſit electio, text. vbi gloſſa. in verb. electio. in. l. plerumque. ff. de iur. dot. Bart. in l. ſi duo rei ſtipulandi. nu. 1. ff. de verb. obligat. Angel. in §. huic autem. nu. 4. Inſti. de acti. vbi Iaſo. n. 6. 39. & nu. 14. parti. 5. Quid in pœnis tradit Bartholo. Cæpola, Veronenſis in rep. l. ſi fugitiui. num. 58. & 64. C. de ſeruis fugitiu: Roman. ſigu. 133. Auge. in tractatu De maleficijs. verb. quas ſi non ſolueret. nume. 5. fol. 228. ſecundum paruam impreſsionem. l. aut damnum. §. proinde. ff de pœn.

¶ *Lex ſecunda.*

¶ Iſta l. 2. eſt hodie alterata in pœna pecuniaria vt habetur nouiſsime in l. 2. titulo 10. libr. 8. recopi. cuius tenor talis eſt, *qualquier que a otro, &c.* Vnde quia in conuicijs ſeu in genere iniuriarum non eſt alterata ideo per ſingula verba ea quæ de iure annecti poſsint, explanabo, nam vt inquit Vlpian. in l. Item veniunt. § præter hæc ad fin. ff. de pet. hæred. aptanda eſt igitur ſingulis verbis Senatus Conſulti congrua interpretatio: ideo primũ ſe offert verbum illud.

c ¶ *Denoſtare.* Similem legem habes in l. 2. titulo. 3. *De los denueſtos y deshonras.* libro quarto. for. legũ. vbi eſt videndus Montalu. in ſua gloſſa. vbi in gl. 1. declarat verbum, Gafo, nam ex dicto apertè cõſtat iniuriam ei eſſe illatam. argum. capituli primi. de præſumptio. Et cum quis animo iniuriandi Petrum ei dixit aliquod conuiciũ, ſiue verum, vt Gaffus, leproſus, & huiuſmodi, ſiue falſum ſit, vt quia non cadit verbum nec conuicium in iniuriato, vt quia dixit, Tu es leproſus, ſpurius, Iudęus meretrix, cornutus, vel huiuſmodi, tenebitur actione iniuriarum, cum iniuriosè obiecit, & non ex aliqua iuſta cauſa. Henric. in capitul. ſi culpã, diſtinctione prima. de iniur. Quod reputat notandum gloſſa prima. in l. ſecunda. titulo tertio. libr. quarto. for. legum. Et idem gloſſator, qui eſt Mõtalu. in l. prima, verbo, *y quiſiere demoſtrar* titulo. 9. part. ſeptima. Et ſic erunt limitandæ opiniones, quæ dicunt non habere locum actionem iniuriarum, cum dicens iniuriam velit eam probare, & probet, vt habetur in dict. l. 1. verſiculo, *Pero ſi aquel,* cũ diſtinctione de qua latè actum fuit in gloſſ. iſtius tituli in rub. Nam, dicens verbum infame contra aliquem, debet id dicere non ad æmulationem & opprobrium proximi, ſed ex cauſa, vt reipublicæ cõſulatur, ſi interſit, & ſic per denunciationem, vel accuſationem coram iudice cõpetenti, & ſic ex iuſta cauſa, & iuſtè. iuxta illud, Quòd iuſtum eſt exequeris. Vel ſi non eſt delictum punibile, nempe, quia ſcis eſſe leproſum, dicas amico ſecretè, vt euitet conuerſationem eius, ex qua poſſet ei malum contagionis contingere, vel ſi eſt malum peſtilentiæ, vt nunc graſſatur in regno Aragonum, & apud noſtrates, in epiſcopatu Calagurritano, manifeſtet hominem infectum tali infirmitate apud iudicem, vel apud eos, quibus nocumentum afferre poſſet communio, niſi eũ vitarent. & ſic ex charitate procedat, & nõ animo iniuriandi; & cum cauſa iuſta, & tunc ſi probet non tenetur actione iniuriarum, quia verum dixit ex iuſta cauſa. & non animo iniuriandi, & ſic ceſſat dolus, & iniuria, eiuſq; proſequutio, cùm ex affectu facientis iniuria conſiſtat. l. illud relatum. ff. de iniur. c. illud. 15. q. 1. Quo fit, quòd dicens ſpuriũ, vel filium clerici alicui, vt bona patris clerici non poſsit obtinere, vel indignũ & incapacem, ſi hoc probet, ne familia legitimorum, ſeu fiſcus defraudetur nõ tenebitur actione iniuriarũ, imo præmio eſſet afficiendus, cũ ex cauſa iuſta obiecerit, & probauerit. l. edicto. & ibi glo. verb. Capere. & verb. partem. & verb. probaſſet. ff. de iur. fiſc. Facit. l. tertia. §. verùm. ff. ad Syllanianum. De quo tex. agit Pet. Gerard. ſingul. 13. & 79. Iaſon. in l. 1. num. 13. C. de ſac. ſanct. Eccleſ. & in l. ſi filius fam. colum. 2. ff. ſi cert. peta. & Hippoly. in practi. crimi. §. Aggredior. nu. 58. vbi dixerunt ſolemnem, & iuris meliorem eſſe. ad idem. l. quiſquis. §. fi. C. ad leg.

ad leg. Iul. maieſtat. vbi pœna remittitur, & præmium conceditur ei, qui factionis in Principem commiſſæ etiam in committendo particeps erat ſi ab exordio initæ factionis conſpirationem detexit. Si verò ſerò, quia ad actum coniuratio, ſeu conſpiratio deducta eſt, incognita tamen detexit

re gaſo, o ſodometico, o cornudo b:

veniam conſequitur, licet etiam factione vſus fuerit. Not. Igne. in l. 3. §. ſi ex ſtipulatu, numer. 6. ff. ad Syllanian. Et hoc totum inductum eſt fauore publico, quod etiam in obſeruatione legum vt eſt. l. 22. titulo tertio, libro primo, ordin. & l. 9 Taur. vigere non eſt dubium. Ergo ſi ſpurium in capacem & indignum dixerit eo animo, vt non conſequatur contra diſpoſitiones Principum legatum, ſeu hæreditatem, ſi probet dictum ſuum, iniurioſus non eſt putandus. Idem ſi eum Gaſſum ſeu leproſum dixerit. Si verò dixerit ſpadonem, claudum, gibboſum, cæcum, vel huiuſmodi, cùm hæc verba ad nullam cauſam dirigi valeant in vtilitatem alterius, ſeu reipublicæ niſi ad iniuriam, & ſi dicat verum, erit puniendus. Inhumanum & iniurioſum eſt alienos defectus detegere. Cyn. in. l. ſi non conuitij. C. de iniuriis. & circa mediũ. C. quando & quibus quarta pars debea. lib. decimo. Mon taluo in l. prima. titulo 9. part. 7. Idem erit dicendum ſi ſine cauſa, vel cum cauſa infamet aliquem de paupertate, & nõ probet, nam ei tenetur actio iniuriarum. Quia nihil tam inhumanum eſt, &c. vt habetur in dict. l. 2. Tenet Angel. per text. ibi in l. priuilegia. ff. de priuileg. credito. & in l. ſi verò. ff. qui ſatiſdar. cogant. Quo fit, quòd dicens alicui Iudæum poſt baptiſmi ſuſceptionem, mentitur, & ei tenetur actione iniuriarum, niſi ei probet in perfidiam Iudaicam adhuc eſſe. Forte, vt Mauri, qui, vt dicitur, ſolum nomen habent poſt baptiſmum in aliquibus locis, & in ſua infidelitate perſiſtere, minimè verentur. Nam iſti infideles ſunt, & multò peiores, qui cum agnoſcant ſemel veritatem, & amplexati fuerint per ſacrum baptiſmum retrocedunt, nam non eſt aptus regno Dei mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro. capitul. magnæ, de vor. gloſſ. & ibi eſt textus in capitulo. Quidam de apoſtatis. Qui autem dicit Iudæum, ei qui nunc eſt fidelis, & Chriſtianus, & ſi fuerit de genere Iudæorum rectè mentitur, & ſe mentitum fuiſſe publicè recantare cogetur ſecundum diſpoſitionem noſtræ legis, & l. ſecundæ, titulo tertio, libro quarto, foro legum. Ex huiuſmodi nomen non eſt permitrendum omnino, nec opprobrium aliquod eis fieri ex eo, quia ex genere Iudæorum ſint, ſi ſunt boni, & Chriſtianæ religioni fideles, ideo an iſti tales poſſint, & debeant admitti ad officia, & dignitates reipublicæ, Vide diſtinctionem per fratrem Anton. de Cordoua in ſuo li. quæſtionarlo, quæſtione 54 pagin. 432.

a ¶ *Sodometico*. Maximum conuitium, & iniuriam inducit iſtud verbũ. Quod conſtat ex grauitate culpæ, infamiæ, & pœnæ, quæ aduerſus delinquẽtes ſtatuta eſt in iure. tendit enim in maximam offenſam Dei, & naturæ, & grauius crimen eſt cæteris, præter hæreſim capitu. adulterij. 55. quæſtione ſeptima, ibi, Sed omnium horum eſt peſſimũ, quod contra naturam fit, & in capi. flagitia. eadem cauſa & quæſtio. Collect. in cap. inquiſitionis, prima columna, de accuſat. Optimè agit de hoc delicto Anton. Gomez, in l. 80. Tauri numero. 32. Ergo cùm falſum fuerit, meritò tenebitur palinodiam recantare, & dicere ſe mentitum fuiſſe, vt reſtitutio famæ fiat innocenti. De hoc crimine, eiuſque pœna, alibi erit ſermo.

b ¶ *Cornudo*. Dicens cucurbitam marito, directè grauiter offendit eum, & in conſequentiam vxorem cum neceſſariò innuat vxorem eſſe meretricem, & ſic vterque poterit pro ſuo iure, & pro conſeruatione ſui honoris agere contra dicentem tale verbum, vt palinodiam recantet, dicendo ſe mentitum fuiſſe, vt in hac lege cautum eſt, nam hoc ex communi intellectu hominum deducitur, & ſic vxor agere poterit, quanuis maritus deſiſteret ab agendo pro ſua iniuria, vt inferius dicetur.

¶ Et non ſolum procedit, cum dixit directè, ſed etiam per verba hoc denotantia ex communi intellectu loquentium in tali loco, vt in noſtra Hiſpania intelligitur, cùm dicitur coniugato, Tu es bonus vir, nam intelligitur, quia diſsimulat vxoris adulterium, & patitur, ideoque, idem erit dicendum, cum hæc verba idem importent, ex Cardinali in capitulo. ex literis, de conſuet. vbi dixi in lectione ordinaria iſto Anno. 1563. Quia verba ſecundum communem intellectum hominum ſunt intelligenda, capitulo. ex literis primo de ſponſalibus, quem dixit valde notab. Nicol. Euerard. in locis legalib. capitulo ſeptimo, loco ab opinione vulgi. Felin. in capitulo, per tuas, numero quinto, de probatio. & in capitulo cùm tu, numero decimoquinto, de teſtib. & in capitulo permittimus de ſententia excommunica. Iaſ. in l. tertia. §. Nerua filius, numero vndecimo. ff. de acquiren. poſſ. & in l. ſtipulatio iſta habere. §. hæc ſtipulatio, numero octauo. ff. de verbo. obliga. Ioan. Neuiza conſil. 92. Plura iura adducit Tiraquell. in tract. de retract. libro primo. §. ſecundo. gloſſa prima, numero 15. Sed vſus loquendi eſt di-

eſt dicere, quòd partitur mulieris adulterium, & ſic quòd eſt leno, cùm de adulterio non indiguatur. præſumitur talis, vt probat Thom. Ferriaren. caut. 14. numero ſexto, citat l. mariti lenocinium. in princi. ff. de adulr. Ioann. Neuizan. in ſylua nuptiali. libro primo, numero trigeſimoprimo. Et hoc per conſequentiam deducitur clarè ex vulgi opinione cuius ſenſus ſequendus eſt in interpretatione verborum. text. in cap. vnic. & ibi gloſſa. verb. Eloquutroide iniur. libro ſexto. gloſſ. in capitul. propterea. de verbor. ſignifica. ¶ Ex quibus etiam poteſt deduci, quòd non ſolum ad inſtantiam viri, qui expreſſe, ſeu tacitè excommuni vulgi opinione eſt iniuriatus verbo inboneſto, Cornudo, vt recantet palinodiam, & dicat ſe mentitum fuiſſe, ſed etiam ſi maritus deſiſtat à querela, vxor pro ſuo intereſſe & iniuria agere poterit ad idem, etiam marito repugnante. Conſtat: nam eo ipſo quòd iniuria fuit facta marito, dicendo ipſum cucuebitam, ſeu lenonem vxoris, per neceſſariam, & non abſurdam conſequentiam infertur iniuriam ei eſſe illatam, cùm deducatur meretricem eſſe, Et ſic eſt propria iniuria ipſius mulieris, cùm ſit infamata de graui crimine apud maritum, & apud alios, & ſic pro ſuo honore conſeruando, qui magis æſtimatur, & eius bonum, quã diuitiæ multæ: & eius amiſsio, vitæ amiſsioni corporalis comparatur .l. iuſta. ff. de manum. & vindict. gloſſa, in capitulo, vno delegatorum, in gloſſa prima verſicul. Idem eſſet ſi aliter efficiatur infamis, de offic. delegat. Optima. l. quatta, titulo decimorercio. part. ſecunda. Igitur cũ iniuria propria ſit agere poterit etiam ſi reſiſtat maritus, argu. l. Papinianus, in princi. ff. de inofficio. teſtam: in illis verbis, iniuria ipſius filij eſt. Item, quia iniuria iſta cum pluribus lædat, pluribus dari oportet, l. prima. §. Idem ait. ff. de iniur. vbi Vlpianus Iuriſconſultus ait, Ex vna iniuria interdũ tribus oriri iniuriarum actionem, nec vnius actionem, per alium conſumi, vt puta, vxori meæ, filiæ familias iniuria facta eſt mihi, & patri eius, & ipſi iniuriarum actio incipit competere. Cum ergo ex vna iniuria, & ictu verborum reſultent plures, meritò vxori, quæ non remiſit, non obſtante diſsimulatione & remiſsione viri, & eo inuito competere debet actio iniuriarum, & tenetur iniurians ſe mentitum fuiſſe profiteri, cum ipſa ſit caſta fidelis, & non meretrix. Tum etiam, quia præſumptio adulterij multas diſcordias inducere ſolet tam reſpectu mariti circa vxorem, quàm filiorum, qui etiam ex falſa impoſitione, & præſumptione ſolent haberi pro ſpurijs, & vulgari opinione pro filijs adulteræ, & de hoc multoties impropetari ſolent, vt experientia docuit, fit etiam agnatis, & cognatis iniuria & infamia propter malum nominis conſanguineæ, ſeu affini infamatæ, & conſorti. l. lex Cornelia. & ibi doct. ff. de iniur. Bartol. in. cum ſcimus, numero quarto. C. de agricol. & cenſit. libro vndecimo. Hippolyt. latè in conſilio. 68. columna prima, numero ſecundo. Robert. Marant. in ſpeculo aduocato. 6. part. numero. 58. pagin. 306. columna ſecunda. vbi probat, quòd remiſsione offenſi, conſanguineus, vel affinis poterit accuſare criminaliter offendentem: quia iniuria redundat in omnibus de cognatione.

¶ Igitur maiori cum ratione vxor agere poterit, cùm verè, & per conſequentiam neceſſariam ſit appellata adultera, & meretrix, argumento. l. ſin autem. §. ſed & is. ff. de rei vendica. in illis verbis, Non eſt abſurdum per conſequentias dolum præteritum deduci. Confirmatur: nam quando quid fuit factum ad inuidiam alicuius, tenetur ei iniuriarum actione. l. item apud. § hoc edictum. ff. de iniur. vbi inquit Angel. Nota bene contra illos, qui vtuntur veſte lugubri, etiam in improperium amici ſui infamiam paſsi, aut aliam deteſtabilem iniuriam. Concordantiæ ſunt in gloſſa. & l. veſtem. ff. eod. vbi in iniuriam alterius non licet ſœdidam veſtem deferre, aut capillum ſubmittere. vbi idem Angel. notat illum tex. contra illos, qui dicunt contra notorie damnatos, me tædet de tali condemnatoria contra te lata, & hoc modo repropèrant, vt fatetur ſe vidiſſe aliquos facere. Ecce ergo, quòd iniuria infertur non ſolum directè, ſed etiam per æquipollens, & indirecte. Et idem ſi fuiſſet cum aliquo, & dixiſſet. Ite in pace, quia in meo genere non ſunt Iudæi, Mauri, Sodomitæ, meretrices, latrones, vel huiuſmodi: nam vult dicere ex neceſſaria conſequentia, & communi vulgi intellectu, quòd ſunt in genere, cum quo loquitur hæc vitia, quæ per iſta verba denotantur illata per viam iræ, iniuriæ, & improperationis, & ſic agere poterit actione iniuriarum, ſecundum Lucam de Penna. in l. etrat. columna ſecunda. verſicul. Poſtquam autem. C. de Caſt. rem. pecul. libro decimoſecundo. Boeri. conſil. quarto. columna tertia. verſicul. Et idem ſi quis dicat alteri. numero decimoſeptimo. adduco text. in l. Item apud Labeonem. §. cui non fine. ff. de iniurijs. vbi ſi conuitium non ſit certæ perſonæ, non punitur, tamen ſecundum Bartol. ibid. ſi apparet quòd diceret de aliquo, licet eum non exprimeret, vel ſi diceret de aliquo, & intelligeret de alio, & hoc apparet, punitur, & ibi tenet Angel. & Alberi. Idem Alberic. libro ſecundo, ſtatuto, quæſtione. 209. Non enim curandum in quo quis loquatur, ſed in quem intentio dirigatur, vt habetur in l. cum pater. §. donationis. ff. delega. 2. Et verba, quæ in effectu ſunt ſingularia, & in præiudi-

iudicium ſingularis perſonæ reſultant, quamuis generaliter proferantur ab ſtatuentibus, ille, in cuius odium reſultat particulariter, & eſt ſtatutum conditum, ab eo poterit reclamare, & appellate. Deci. conſil. 361. nu. 7. Faciunt optimè notata à Bal. in ca. cum ordinem. colu. fin. nu. 26. de reſc. Cùm ergo hæc verba, cornudo,

o traydor[a]: o hereje: o a muger que tenga marido puta[b]:

Bonus homo, vel huiuſmodi relata ad vnum indiuiduum, quod eſt vxor, nec ad alterius iniuriam poſsint referri, abſque dubio, meretricem dixit, ac legis huius pœna erit puniendus, & eſt conuitium impudicum in matrem familias, ſeu vxoratam mulierem, & grauem iniuriam infert, & tales grauiter ſunt puniendi. vt not. Angel. per tex. ibi in l. non ſolum. §. quinquam, verſic. in textu ibi conuicium. col. 1. ff. de iniur.

a ¶ *O traydor.* Maximum crimen eſt aleuoſiæ, ſeu proditionis vitium, ideoque obijciens tenebitur illud probare, præſertim ſi ſit in rempublicam, vel in regem, quo probato, honorem, & præmiũ conſequetur: ſin verò non probauerit, læſo & iniuriato tenebitur pœna huius legis ſe dicere mentitum fuiſſe: & inſpecto loco, tempore, & qualitate perſonarum tam iniuriantis, quàm iniuriati, iniuriæ pœna arbitranda erit à iudice. Sed quid erit, ſi probet proditorem fuiſſe, licèt iam indulgentia Principis fuerit remiſſum crimen aleuoſiæ & proditionis? Videtur quòd ſit puniendus, cùm pœna ſit imponenda, attento ſtatu temporis commiſsi delicti, quo tempore non erat proditor, nec aleuoſus, argumen. text. in capitul. cum te. de reſcrip. cap. ferrum. 50. diſtinction. Ergo cum dixit conuitium graue, & animo iniuriandi, nec ex ipſo fuit cauſa iuſta inferendi, meritò etiam ſi probet olim fuiſſe proditorem, tenebitur actione iniuriarum per ea, quæ dicta ſunt in principio huius tituli, ante. l. primã in rubri. maximum enim delictum attribuitur ei, cui proditio impingitur: nam proditionis pœna, ipſum, eiuſque honorem, famam bonam, & poſteros maculat. Facit tex. in. l. quiſquis. C. ad legem Iuliã. maieſta. l. proditores. ff. de re milit. Andre. Aleiat. in tract. de duello. in titul. quæ exceptio. repellant prouocant. Hierony. Gigas de crimi. læſæ maieſta. titul. De proditoribus. pagin. 373. quæſtione prima, cum multis ſequ. Plura de proditoribus, & qui ſint, declarat. ¶ Item probatur. Nam reſtitutus à Principe, amplius dici non potuit proditor Regis, vel huiuſmodi, cum Princeps de inhabili poſsit eum facere habilem. l. quidam conſulebant. ff. de re iudicat. l. ſecunda. C. de crimi. ſacrileg. reſtitutio enim omnem maculam tollit, vt voluit Andr. in capitulo In primo. §. præterea, columna quinta, quæ fuit prima cauſa bene ſi. amitt. & in capitulo primo, de Vaſſallo decrep. ætat. Matthæ. de Affliſt. in dicto. §. prærerea. in verſic. in gloſſa tertia. numero. 98. Hierony. Gigas vbi ſupra, quæſtione ſeptima pagio. 381. Confirmatur ex. l. Imperialem. §. illud & ibi glo. C. de ſecund nup. l. quod ita ſtatutum. ff. de ædilit. edict. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re militat. Veruntamen ſi dixerit aliquis tali reſtituto. Tu fuiſti proditor, actione iniuriarum minimè tenebitur, vt dicit Iſernia in dicto. §. præterea, & Matthæ. de Afflictis vbi ſupra. Vnum tamen eſt memoriæ dignum, quòd ſi quis dicat reſtituto quod eſt prodiror, & velit cum eo pugnare, dicens, quod vult probare quòd eſt proditor, talis reſtitutum ad duellum iniuſtè prouocaret: quia facta reſtitutione amplius non eſt proditor, ſecundum Iac. de Caſtillo in tract. De duello. libr. 4. capitulo ſeptimo, & Hieron. Gigan. in dict. quæſtione ſeptima, ad fin. Sic ergo dicens alicui cum eſſe proditorem, tenetur dicere ſe mentitum fuiſſe, vt hic. l. 8. titul. 3. par. 7. li. 2. & ibi dixi in gloſ. 1. t. t. 9. libro quarto. ſupra in priori tomo horum Commentariorum ordina.

b ¶ *Marido puta.* Adde quæ dixi ſuprà in gloſſ. verbo. Cornudo. Intellige hanc legem, etiam ſi obijciens vxori verbum iniurioſum adulterij, dicens eam meretricem, vellet probare, non excuſatur ab iniuria, niſi probaſſet inſimul, quòd maritus erat ſciens, & patronus turpitudinis, quia aliàs non eſt in cauſa delicti, nec in pœna, cum poſtquam fuerit ſciens, ipſe ſolus poteſt adulteram vxorem accuſare, attenta. l. tertia, titulo ſeptimo, libro quarto, foro legum. Ergo alius non poterit infamare matrimonium: & cum dixit conuicium ſine iuſta cauſa, ſed animo iniuriandi, & ſi probet eam meretricem, ſeu adulterij crimen cõmiſiſſe, tenebitur ratione infamationis, cum maritus potuit eam corrigere, & correctam admittere ſine culpa, capitu. inter opera. de ſponſa. Quamuis in hoc articulo dubitet Gregor. Lopius in l. prima, titulo. nono. parti. ſeptima. Quia interim quo erat crimen ſecretum, non debito modo, & prout debuit, corripuit, ſed iniuriam voluit facere marito & vxori, vt vides, & ſic eis actione iniuriarum tenebitur per legem hanc, quæ generaliter conuicientem mulierem nuptam punit. ¶ Itidem etiam ampliatur locum habere diſpoſitionem huius legis in eo, qui dixit meretricem alicui mulieri, quæ tempore conuitij erat bona quanuis velit oſtendere ante fuiſſe peccatricem: nam poſt pœnitentiam non eſt amplius de præterito vitio vituperanda, ſed quia correcta & bona

deſdigalo[a] ante el alcalde : y ante hombres buenos: o al plazo que el alcalde le puſiere : y peche trezientos ſueldos [b]: la meytad para nos : y la otra meytad al quexoſo:y ſi dixere otros denueſtos deſdigaſe ante el Alcalde y ante hombres buenos y diga que mintio en ello. E ſi hombre de otle y arſe tornare Chriſtiano:y alguno lo llamare tornadizo : peche diez mil marauedis [c] al Rey y otros tãtos al querelloſo: y ſino tuuiere de que los pechar peche lo q̃ touiere y por lo q̃ fincare yaga vn año en el cepo : y ſi ante de vn año pudiere pagar ſalga de la priſion.

¶Ley. III. Idem.
¶ El Rey don Iuan. II.

QValquier que a otro dixere alguna palabra injurioſa o fea: peche y pague a la nr̃a camara cien marauedis [d].

bona laudanda:cùm ergo tempore obiecti conuicij, quod in delictis inſpicitur.l. 1. ff. de pœn. eſt nupta,& non meretrix,nec adultera.ca.ſeriũ.50. diſt.mentitur obijciens conuicium, ac proinde,ſe ment.tum fuiſſe publicè fateri debet,iuxta huius legis formã, & ordinaria pœna erit caſtigandus, eũ tempus præſens conſideret, dicendo (*o a muger que tenga marido, puta*) quanuis etiam in hoc dubius exiſtat Gregorius Lopez in.l. 1. in glo. mag. ad fin. Alias quæſtiones circa huius legis interpretationem ſunt videndæ in. l. fina.tit. 1.lib. 1. ordina. ſuprà.& in.l.2. titul.9. lib.4. ordinam. in glo, 1. Quæri etiam poteſt vtrùm pœna huius legis locum habeat, cùm quis meretricis vitium mulieri deſponſatæ per verba de præſenti obiecit? Et eſt dicendum locum habere,cum verè ſit vxor, quia conſenſus & non concubitus facit matrimoniũ.l. nuptias.ff.de regul.iur.capi.ex publico. de conuerſ.coniugat.& quæ notaui in.l. 1. titu. 1. lib. 5. ſuprà.l.82. ſtyli.cuius verba ſunt. *Otroſi en las penas que manda dar el fuero por calumnia de muger caſada,eſſas miſmas ſe entienden por la que es deſpoſada por palabras de preſente.* Vtrùm autẽ Clericus,ſeu nobilis teneatur palinodiam recantare, & ſe retractare? Reſpondendum eſt,quòd non , vt dixi in.l. fi. tit. 1.ad fin.lib. 1.ordina.& latiùs in.l. 1.glo. 1.verſic. Prætereà in hoc eſt clericus priuilegiatus col. 213.cũ duobus ſeq.tit.3 eod.lib. 1. ordi. Petrus à Plaça in Epitome De delictis.c. 1.nu. 22. & dominus Antoni. Meneſius in.l.1.n.9.C.de iur. & fact. ignor. Et iſta pars practicatur,etſi plures velint,q̃ teneatur nobilis, ſeu clericus ſeipſum retractare, & malè.per.l. 131. ſtyli.

a ¶*Deſdigalo.* Adde.l.7.tit.4.par.7. & quæ ad huius legis interpretationem poſuit Petrus Plaça in tracta.de delictis.c.1.nu.22.verſi. 13. Ex his etiã conſtat.in nobili autem ſecus vt habetur in.l.2. tit. 10. lib.8. recopi.

b ¶ *Peche trezientos ſueldos.* optime declarat vltra Couar. & Otalor. in locis ab eo citatis, Petrus Plaça, vbi ſuprà. ca.2. per totum. Et Iudex non põt procedere de officio cõtra iniuriãtẽ alicui obijciẽdo verba iniurioſa in præſenti lege,niſi pars offenſa accuſationem & querelã ſemel propoſuerit, nã iſto caſu quanuis deſiſtat ab accuſatione, iudex ex officio poterit offenſorẽ punire.iuxta.c.2 de colluſio.detegend.Quia intereſt reipublicę,vt delicta vndecunq; claruerint, puniantur.l.64. in Curijs Pincianis An. 1523. & l.50. in Curijs codẽ loco celebratis An. 1537. Celſus in indice legum Regni.verb.Iniuria.verſ.25. & quæ not. Gregor. Lop.in.l.8.tit.3.part.7.verb.Mintio.

c ¶ *Diez mil marauedis.* Imò trecẽtos.l.fi.t.1.lib.1.ordi.& l.4.infrà hoc tit. Ex quib⁹ conſtat correctã, ſeu reſtrictã eſſe hãc pœnã. Et declara vt dixi. in l.9.tit.1.li.1.ſuprà.col.55.verſi.Quarto tñ in hoc vtrũ ſit diſpoſitioni ſtãdũ huius tex. Vtrũ iudex in verbis hac lege cõtentis procedere poſsit ex officio cõtra iniuriãtẽ ſine eo q̃ partis offenſæ præcedat querela? Dic nõ poſſe.l.63. in Curijs Pinciani An. 1523.Pet.63.& in Curijs codẽ oppido celebratis An. 1537.petitio. 50. Secùs ſi poſt ſemel propoſitam iniuriatus deſiſtat,vt ibi habetur.

¶ *Lex Tertia.*

d ¶*Ciẽ marauedis.* Obijciẽs verbũ iniurioſũ alicui q̃d non ſit

non ſit de ſeptem contentis in l. ſecunda ſuprà eodem. puniendus eſt propter iniuriam in pęnam centum quadratorum tantum vt declarauı in l. 9. columna fin. verſicu. Vlterius etiam quæritur. titu. 2. lib. 1. ſupra attigit. D. Couarruu. Epiſcopus deſignatus Segouienſis in libro, 1. Variarum reſolut. capit. 11 n. 1. non enim tenetur dicere ſe mētitum fuiſſe, nec retractare, prout aliqui ſolent firmare in terminis huius Regiæ conſtitutionis, & minùs iuridicè. Et nota, quod quamuis quis dixiſſet alicui verbum, Mentiris, vel aliud extra conuicia poſita in l. ſecunda. præcedent. & animo iniuriandi & diffamandi, non eſt recedendum à pœna huius legis, nam non tenetur ſe retractare, cùm id lege non ſit expreſſum. ea. is qui. de ſententia excom.

LOS Iudios [a] y Moros deſpues que fuerē cōuertidos a la ſancta Fè Catholica, no deuen ſer injuriados, ni maltratados por los otros Chriſtianos. Porēde mandamos que qualquier que los llamare marranos tornadizos: y otras palabras injurioſas incurra y caya ende en pena de trezientos marauedis por cada vez: y ſino tuuiere de que pagar, q̄ eſtè enla carcel publica en cadenas por quinze dias: ſegun ſe contiene en eſte nueſtro libro en el titulo de la ſancta Fè Catholica.

Titulo. X. De los tahures.

¶ *Ley. I. Que en el tiempo que durare la guerra los vaſſallos no jueguen a dados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. año de mil cccc xxxiij.

¶ El Rey don Iuā. I. en Birvieſca. año de mil ccclxxxvij.

ORdenamos que quando los nueſtros vaſſallos nos viniē a ſeruir a las guerras por nueſtro mādado q̄ en tāto q̄ durare la guerra y eſtuuierē en nueſtro ſeruicio en ella no ſeā oſados de jugar juego de dados [b], ni de tablas, dinero, ni ſobre prēdas, ſo pena q̄ por cada vegada que jugare que peche cient marauedis de buena moneda y q̄ ſea eſta pena para nueſtro Alguazil: y pueda prēdar por ella y ſino prēdare al q̄ aſſi jugare q̄ pague la dicha pena a el Alguazil con el doblo para la nueſtra camara. E otroſi qualquiera q̄ alguna coſa ganare en tal caſo: aſsi en dineros, como en armas y beſtias: y otras coſas qualeſquier ſeā tenidos dlo tornar luego a aquel a quiēlo ganaron y el q̄ no tuuiere para pagar la dicha pena q̄ eſte preſo en cadena treynta dias.

lib. 6. Et quæ ad Segur. dixi in tractat. De bonis lucrat. conſtant. matri. n. 366. Et in verbis leuibus, vt, Mentiris, vel huiuſmodi, Iudex non debet procedere niſi ad partis offenſę querelam, & non ex officio. l. 50. in Curijs Pincianis An. 1537. & in Curijs Pincianis Anno. 1523. l. 63. vt dixi ſupra in l. 2. in glo. final.

¶ *Lex. IIII.*

a ¶ *Los Iudios.* Concord. l. final. titulo primo. libro. 1. ſupra. vbi omnino videbis: hodie autem condemnantur in viginti millia marauedinorum ex l. 2. in fin. titulo. 10. libro. 8. recop.

¶ *Titulus Decimus. De luſoribus ſeu tahures.*

b ¶ *Iugar juego de dados.* Ad idem l. ſecunda in princip. infra eod. l. 116. incipiend. *Doña Iuana por la gracia de Dios,* folio 159. libr. Pragmaticarum, columna tertia. & quarta l. 61. in curijs Valliſo-

liſoleti Anno. 1523.& l. 21. in curijs de Madrid. Anni.1528.& in Curijs Pincianis Anni.1537.in l. 49.& l.alearum vſus C.de religioſ. & ſumpti.fune.& cap.29.in capitibus Prætorum. vbi optimè agit de materia ludi Franciſc. Auiles.Couartuu.in repetit.. regul. Peccatum. De regul. iur. libro ſexto. 2. part. §.4. Roch. de conſuecudine. s. ſectio. numero. 6.folio.23. columna prima. Alphonſ.à Caſtro libro. 2. De poteſtat.legis pœnal. capit. 2. & concord. l. 9. titulo tertio libro 4. ſuprà . vbi omnino vide quæ ſcripſi in gloſſ. 1.2. & 3. & Capella Tholoſa . deciſion. 192.incipit.Item fuit quæſitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plene per Stephan. Aufrer.in additionibus.

¶ Ley.II. La pena de los que jugaren dados.

¶ El Rey don Iuan.II. en Segouia. Año de mil cccc xxvij.

MAndamos y ordenamos que ningunos de los nueſtros reynos ſean oſados de jugar dados en publico ni eſcondido : Y qualquier q̃ los jugare que por la primera vez que pague ciẽt marauedis a; y por la ſegunda dozientos marauedis, y por la tercera treziẽtos marauedis, y ſino ouiere de que los pagar que yaga por la primera vez diez dias en la cadena: y por la ſegunda veynte dias, y por la tercera treynta dias : y aſsi dende en adelante por cada vez. Y man—

¶ Lex Secunda.

a *¶ Que pague cien marauedis.* Hic inquirendum eſt de pœna ludentis ad traxillos, & ad cęteros ludos prohibitos quæ ſit, & quando exigi poſsit? Ad primum dubium eſt dicendum, quod ius ciuile ad aliam pœnam non irrogat præter reſtitutionem ludentibus, vt habetur in. l. alearum vſus. C. de religio.& ſumptib. fune. De iure Canonico clericus publicus aleator repellitur à promotione, & notatur infamia, beneficio tamen non priuatur, niſi præmiſſa monitione incorrigibilis ſit capit. inter dilectos. de exceſ. ib. p[illegible] vbi glo. verb. Aleatorem. & expreſsè notat Panormi. columna ſecunda. numero ſexto. & not. gloſ. in capitulo. clerici. in verb. ad aleas. & ibi Panormit. de vita & honeſta. clerico. & gloſſ. in pragmat. ſanctio. titulo. De ſpectaculis. verb. dilubria. Optimè diſſerit Ioann. Bernard. in practica canonic. criminali. capitulo. 64. verb. Alearoréa. l. 57. titulo quinto. part. prima. vbi optimè Gregor. Lopius in gloſſa tertia. quarta, quinta & ſexta, & l. trigeſimaquarta. ibi. *E non deuen jugar a los dados ni tablas.* titulo ſexto. part. prima. Bartholom. Fumus in ſumma aurea. verb. Ludus. §. quarto. folio. 253. columna prima. Ex quo iudices eccleſiaſtici poſſunt certiores fieri, quid facere eos oporteat contra clericos luſores, ſiue ad aleas, vulgo dados, vel ad chartarum ludos, vel huiuſmodi. De iure autem iſtius regni ludens vetito ludo, nempe chartarum, vel taxillorum, punitur pro prima vice pœna ſexcentorum quadratorum, pro ſecunda mille ducentorum pro tertia punitur mille & octingentis nummia : & ſi non habuerit vnde ſoluat, pro primo actu puniendus erit pęna carceris per decem dies, pro ſecundo per viginti dies, pro tertio per triginta dies, vt in præſenti lege habetor, deducendo computum quadratorum ſecundùm. l. 1. titulo quinto. & l. 1. titulo. 9. ſuprà hoc libro 8. ordinamen. Et quanuis hæc lex loquatur in ludo taxillorum, tamen practicatur in ludo chartarum. Et probari videtur in. l. 4. folio 4. lib. pragmaticarum. augetur tamen pœna per pragmat. folio. 174. tamen vbique non recipitur in practica, ſed priorem pœnam iudices ad effectum in practica deducunt ſecundum Franciſcum Auileſium in capitibus Prætorum. cap. 29. verb. *leyes que diſponen ſobre.* nu. 1. Et leges, quæ de ludis loquuntur, confirmantur per Regiam Caroli Cæſaris pragmaticam in Curijs Pincianis Anni. 1523. petitio. 61. dicentẽ, *A eſto vos reſpondemos, que el juego de los dados paros nõ ſe juegue: y que quanto a eſto: mandamos que ſe guarde la pragmatica hecha el año de quinze en las Cortes de Burgos.* Et in Curijs Pincianis Anni. 1537. petitio 49. Et iudices non debent vendicare pecunias, quæ ſunt repertæ in præſentia ludentium, ſed cum pęna præmiſſa contenti eſſe debent. vt habetur in curijs Segouiæ Anni. 1532. petitio. 72. ibi, *mãdamos que de aqui adelãte las juſticias de nueſtros Reynos, no tomen los dineros a las perſonas que los hallaren jugãdo. ſaluo q̃ les lleuẽ la pena de la ley la qual puedan depoſitar hallandolos en el dicho juego.*

¶ Que

damosque aquel que alguna coſa perdiere que lo pueda demandar a quien gelo[a] ganare faſta ocho dias, y el que lo ganare ſea tenido de tornar lo que aſsi ganare. E ſi el que perdiere faſta ocho dias no lo demandare que qualquier que ge lo demandare lo aya para ſi. E ſi alguno no lo accuſare, ni demãdare que qualquier juez, o Alcalde de ſu officio ſabiendolo, cobre lo que aſsi fuere jugado, y ſino lo fiziere que pague ſeyſciẽtos marauedis, la meytad para el accuſador: y la otra meytad para la nueſtra camara[b].

¶ *Ley. III.* *Idem.*

¶ La Reyna ẽ Infantes tutores del Rey don Iuan. II. año mil ccccix.

OTroſi ordenamosque ẽ mas y allẽde de las otras penas ẽ contenidas en la ley, q̃ ſi en los nueſtros libros tuuiere tierra, o racion, o quitacion pierda la tercia parte en quãtia de diez mil marauedis. E ſi en los nr̃os libros coſa algu

a ¶ *Que lo pueda demandar a quien ge lo.* Nota præſcriptionem octo dierum aduerſus perdentem in ludo, vt deinceps ſit ei excluſa via repetendi à colludente ſeu lucrante, & aperitur edictum petendi cuicunque voluerit, & accuſanti competit text. hic (*que qualquier que ge lo demandare, lo aya para ſi.* Et cõcordat in repetitione, quã uis iſta reſtringat terminum ad breuius tempus octo dierum, nam permittebat vſque ad quinquaginta annos repetitionem lucri. tex. in l. aleatum vſus. C. de religion. & ſumpti. fune. cuius verba pulchra ſunt, commodis ſubiectorum proſpicientes, hac generali lege decernimus, vt nulli liceat in publicis vel priuatis domibus, vel locis ludere, nec inſpicere & ſi contra factum fuerit, nulla ſequatur condemnatio, ſed ſolutum reddatur, & actionibus competentibus repetatur ab iis qui dederunt, aut eorum hæredibus, aut his negligentibus, & eorum procuratoribus, vel patribus, ſeu defenſoribus repetat fiſcus, non obſtante niſi quinquaginta annorum præſcriptione: Epiſcopis locorum hoc prouidentibus, & præſidum auxilio vtentibus. Vides igitur, quòd primo loco ad repetendum admittitur pars læſa, poſtmodum cæteri, de quibus in prædicta lege, & in eorum negligentia fiſcus. Et iudex tenetur ex officio id facere ſub pœnis (hac lege verſiculo. *E ſi alguno no accuſare.* & in l. ſecunda. infra. cod. verſicul. *E mandamos que los juezes de ſu officio*) contentis. Sed iudex debet inquirere intra duos menſes poſt ludum habitum. Si verò fuerint tranſacti duo menſes ſine inquiſitione facta eo tempore, poſt fieri minimè poterit, nec luſores accuſari, nec pœna ludi, vel eius occaſione poſita condemnari. vt habetur in l. 116. in Curijs de Madrid Anni. 1528. Item impunè quis poterit ludere ad chartas vſque ad duos argenteos, ſiue ad comedendum, vt in l. final. infrà eodem titulo. ſiue in pecunia ſicca. vt in dicta. l. 116. & in Curijs Madritijs Anni. 1534. l. 63 inci, iens: *Otroſi que no puedan hazer peſquiſa.* Eſt prætcrea notandum, quòd quis non tenetur ſoluere quod amiſit in ludo ad creditum, etiam in ludis licitis, prout ſunt pilæ & ſchacorum. l. 22. in Curijs Madritijs Anni 1528. De qua vide quæ dixi in l. nona. verbor. *Sobre prendas.* titulo tertio. libro quarto ordinamen.

b ¶ *Para la nueſtra camara.* Ideſt fiſco. Et ſic nota quòd cum pœna, vel multa fuerit exacta, non cedit in vtilitatem iudicis, ſed Cameræ Regis ad defenſam iuriſdictionis, vel fiſci. l. multarum. C. de mod. multa. l. quadrageſimaoctaua. titulo decimonono. infra eodem quam dicit ſingula. Franciſc. Auileſius in capitibus Prætorum. capitulo vndecimo. in gloſſa fin. vbi vide.

¶ *Lex Tertia.*

c ¶ *Allende de las otras penas.* De quibus ſupra in l. ſecunda. ſupra hoc titulo.

ſpiratores, & inimicos, qui de facili mentiuntur. vt.l.prima. ff. de quæſtio. Et hoc eſt, quòd dicit text.hic,ſi ex veriſimilibus coniecturis non falſa dicere præſumuntur,quaſi per admiſſionem teſtia inhabilis non ſit excluſa exceptio falſitatis, etiã contra dicta. Hactenus ille. Ad idem eſt quod not.Ioan.Andr.ad Specul.tit. De teſte.§.primo, verſic.Item quòd eſt parens,& glo.prima,in principio,in l.nona.titul.8.libro.2.for.legum. Si ergo præcepto iudicis tolli nequit regula, quòd filius deponat contra patrem,quippe cùm ſit cõtra ius naturale,vt Ioan. Andr. & Montalu.in dict.l.nona,glo.prima,in locis proximè citatis tenẽt. Credendum eſt, has cenſuras generales non obligare filios prodere parentes in crimine hæreſeos, per præmiſſa. Tum etiam,quia commiſſiones, & priuilegia cenſentur conceſſa ſine præiudicio iuris communis, nec in dubio cenſetur cõtrectum ius commune,niſi expreſſe dixerit concedens, vt notat.in capitul.relatum.1.de teſtament.l.generaliter.C. de rebus credit.in. §.in omnibus, ibi.non enim vt aliquid derogetur antiquioribus legibus, hæc prolata ſunt, ſed vt quid deeſſe eis videatur, hoc repleatur. Tum etiam,quia eſſet cõtra ius naturale & rationale. Tum etiam contra reuerentiam,quæ parentibus eodem iure pariterque diuino, vt oſtenſum eſt,omnibus de mundo debita eſt, ideo remitti non poteſt.l.alia.§.eleganter.ff. ſolut.mat.iunct.text.in capit. ſi diligenti. de foro competen.capitu.contingit.de ſententia excom. gloſſ.in.l.libertorum.C.de teſtib. & eſt ius prohibitorium.per gloſſ.in authenti.imo.C.de acti.& obligat.verb.parentibus,quæ ait legem prohibitoriam remitti non poſſe. Simil.gloſſ.in.l.a diuo pio verbo.actionem.ff.de ritu nuptia. Baldus in l.ea quæ numer.primo.C.de donatio. ante nupt. Felinus in capitul.cum acceſſiſſent, numero.7.de conſtit. Hippolyt.conſil. 131.num.decimonono. Fernand.Loazes.in tractat. de matrimonio regni Angliæ.11.dubio prin.numer.37.fol.37.&fol.71 colum.prima Iaſo.in.l.omnium. numer. octauo. C.de teſtamen.Andr. Tiraquell.in tracta.primo geniorum,quæſtione.24 numero. nono.vbi citat plures concordan. ergo tale præceptum & ſi ſit generale reſtringatur ad teſtes habiles,& qui alias à iure.communi poſſent compelli, non alio modo,& ſeruata forma denunciationis euangelicæ. vt notat gloſſ.in capit.in omni negotio. de teſti. & etiam in crimine hæreſis ſit præponenda denũciatio Euangelica, ſi peccauerit in te frater tuus. Mathæi.18.videtur probari ex Apoſtol. ad Titum capit.3 Hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correptionem deuita. Quam intellige in hæretico non pertinaci erranti ex ignorantia, non autem in hæretico pertinaci, nam iſte eſt accuſandus & denunciandus citra aliquam admonitionem Euangelicam. Et in hoc eſt tenenda propoſitio,quòd ſi quis nouerit etiam ſecretè aliquẽ eſſe hæreticum, & ex malitia errantem, tenetur, etiam non requiſitus,eum denunciare abſque præuia admonitione. Facit, nam bonum commune præferendum eſt bono particulari. Eſt autem nõ ſolum vtile,ſed valde neceſſarium reipublicæ, ita denunciare: nam nulla poteſt eſſe peſtis pernicioſior Reipublicæ,quàm hæreſis crimen, hæc enim ex diametro pugnat cum religione omnium bonorum præſtantiſſima. Deinde citius ſerpit.& necat ad modum veneni: quia animæ operationes velociores ſunt. In re igitur tam periculoſa opus eſt præſentiſſimo remedio: nihil enim prodeſſet ſecreta admonitio,ſed magis obeſſet: Nam præterquam quòd hæretici nulla ſperatur correctio, ipſe monitor periculo ſeſe exponeret grauis odij & inimicitiæ, ſi incorrectum poſtea accuſaret. & cum haberet notitiam denuntiatoris, vel teſtis facilius deludere poſſet veritati, proponendo repulſam inimicitiæ,vel aliàs contra eum. Nec etiã eſt fides adhibenda tali hæretico,etiam ſi millies emendationem promitteret. Solet enim hoc hominum genus ad mentiendum eſſe promptiſſimum, vnde verius putandus eſſet talis fraude & dolo promittere, quam ex animo. Hæreticus enim pertinax certiſſimè paratus eſt contradicere veritati & diſciplinæ,tantum abeſt,vt ſit paratus corrigi,aut emendari. Vnde Prouerbiorum decimoſeptimo. Expedit magis vrſæ occurrere raptis, quam fatuo confidenti in ſtultitia ſua. Vbi gloſſa. Facilius erit ſanctis doctoribus furori generalitatis occurrere,raptis ad ſe populis aliquibus,& à beſtiali eius ferocitate,ad fidei pietatem conuerti,quam hæretico confidenti in ſui dogmatis perfidia: talis namque ſubuerſus eſt,& delinquit,cum ſit proprio iudicio condemnatus. Apoſtolus ad Titum capitulo tertio,vbi vide gloſſam. Et poſt eum Diuus Chryſoſtomus ait. Nempe illic de his loquebatur,de quibus corrigendis ſupererat ſpes, ac de his, qui ſimpliciter reluctabantur,non aduerſandi affectu,ſed ſtudio veritatis diſcendæ. Vbi verò manifeſtus fuerit omnibus, & perſpicuus aduerſarius veritatis? Cur acrem cædis? Et etiam Theophilactus inquit. Quo pacto alibi dicitur. Ne forte illos Deus ad pœnitentiam adducat? Ibi quidem facit mentionem eorum, qui emẽdationis ſpem aliquam præferunt. Hic verò incorrigibilem dicit hæreticum, & vndiquaq; adeo diſtortum, & tam varijs & multiplicibus modis implicatum,vt ſeſe nequeat ex his explicare, ſed per ſe ſit condemnationi adiudicatus, id eſt,qui nullam habeat erroris ſui excuſationem. Quippe cum nec illud poſſit prætendere, ſeſe à nemine

fuiſſe

Digitized by Google

fuiſſe admonitum, vel ad veritatem inſtru-ctum. Hæc ille. Item facit, quia huiuſmodi crimen tale eſt, vt citiſsimè corrumpat rempublicam, experientia ipſa ſatis comprobat, & Apoſtol. non tacuit, cum ad Timotheum, ſecunda, capitulo ſecundo, ait, Prophana & vaniloquia deuita, multum enim proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum vt cancer ſerpit. vbi gloſſa, interlinealis, prophana verba, vt hæreſes. Quo loco etiam Theophilactus ait, Violentum eſt hoc malum. Quippe cui mederi nullo pacto poteſt. Quidam enim vniuerſa deuaſtant, nec corrigi poſſunt. Cancer ſiquidem morbus eſt: qui & circumiecta, & propinqua depaſcitur. Et Chryſoſtomus. Cancer morbus vtique horrendus, & qui medicina contineri nequit, ſed omnia indies corrumpit, ac perimit, ideo nullum remedium valet adhiberi.

¶ Oſtendit autem eos per hoc corrigi, emendarique non poſſe, qui ſponte à veritate aberrauère. Item etiam comprobatur, quòd admonitio nulla debeat procedere ad denunciandum, & accuſandum hæreticum occultum, qui ex malitia & pertinacia eſt in crimine, nam communis eſt omnium doctorum ſententia. Quod cum peccatum ſecretum eſt in damnum reipublicæ temporale, vel ſpirituale, præſertim ſi ſit periculum in mora, ſtatim debet nunciari, prætermiſſa admonitione, quòd de ipſa admonitione nullum ſperetur commodum.

¶ Quam ſententiam his & alijs fundamentis noviſſimè comprobat religioſiſsimus frater Bernardinus in tracta. De correctione fraterna. concluſio. ſexta, propoſitione. 6. follo. 185. columna prima & ſunt de mente Panormita. in capitulo nouit, numero quadrageſimoquarto, de iudi, quòd non requiratur monitio in crimine hæreſis, cum ex monitione nullus effectus bonus correptionis ſperatur, ergo pro prædictis. Item ſuaderi poteſt ex Deuteronom. decimotertio, vbi ſtrictè Deus Optimus Maximus præceperat: Si quis ſuaderc, ait, voluerit, ſiue conſanguineus, ſiue propinquus ſiue amicus ſit, vt adores Deos alienos, & te ad idolatriam prouocauerit, non parcat ei oculus tuus, vt miſerearis, & occultes eum: & poſt te omnis populus mittat manum, lapidibus obruitus necabitur. Et iterum Deuteronom. decimoſeptimo. Vbi aduertendum eſt, quòd loquitur de peccato etiam occulto, de quo propter periculum, & enormitatem criminis, nullam fieri vult admonitionem: quare non immeritò ius canonicum receptatorem hæreticorum habet de hæreſi eſſe ſuſpectum, & purgatio ei canonica indicitur; in qua ſi defecerit, iure puniri poteſt vt hereticus, eo quòd hæreticum non prodiderit, vel denunciauerit.

Idem eſt iudicium ſecundum ius ciuile, de eo, qui proditorem ciuitatis occultauerit, vel celauerit latronem. Quibus conſonat Diui Auguſtini teſtimonium ad Caſulanum Qui veritatem, ait, occultat, & qui mendacium dicit, vterque reus eſt: ille, quia prodeſſe non vult: iſte quia nocere deſiderat. Nec etiam obſtat auctoritas Pauli ad Titum capitulo tertio, ſuprà citata, quæ vult hæreticum prius admonendum fraternaliter. Quia, vt dixi, loquitur, quando non ex malitia, neque pertinacia conſtat dubium eſſe in fide, & paratus eſt corrigi, qui adhuc non eſt dicendus hæreticus, vt probaui ſupra libro primo, in titulum primum, ſuper rubi. in gloſſa prima. Secùs de pertinaciter dubitanti, qui hæreticus formatus eſt capitulo primo; de hæret. Vel eſt dicendum, quòd loquitur authoritas Pauli non ad vniuerſos, ſeu quoſcunque homines, ſed tantum ad Prælatos, vt erat Titus epiſcopus, ad quem verba ſua direxiſſe conſtat, ad quem ratione prælationis Epiſcopalis & officij hæreticum corripere, & per excommunicationis cenſuram deuitare.

¶ Vnde verbum illud, deuita, ſignificat, id eſt, fac deuitari ab alijs, ne per eum cæteri inficiantur, vt Nicola Lyranus, & D. Thomas exponunt. Loquebatur ergo Apoſtolus ibi de correctione à præpoſitis facienda, quorum intereſt hæreticos primò admonendo, & obiurgando corripere, deinde ſi corrigi noluerint, ab eccleſiæ communione ſeparare. Cæteris alia profert dogmata prima ad Corinth. capitulo quinto. Si is, inquit, qui frater nominatur inter vos eſt fornicator, &c. aut idolis ſeruiens, cum eiuſmodi nec cibum ſumere. Quaſi diceret, Ab homine hæretico, qui nomine tãtum frater eſt, opere autem idolis ſeruit, omnino caueté, nec aue dixeritis, Et notat Bernardinus Areualenſis in dict. tract. De correptione fraterna. folio 192. col. 1. conclu. 6. propoſit. 6. Ex quibus iam licet (præmiſſa correctione eccleſiæ Romanæ) colligere concluſionem, excommunicatione generaliter prolatam ab Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis cõtra nõ reuelãtes hæreticos, ex vi iuris, nec ex eorũ intentione cõprehẽdere, nec extẽdi ad filios. Colligitur ſecũda, Correptionẽ euangelicam minime neceſſariã eſſe, ſed opus eſt, ꝙ ſtatim hæreticus contumax denuncietur, & accuſetur. Tertia aſſertio erit, Romanũ Pontificẽ poſſe ſtatuendo, declarare & interpretari ius naturale & diuinũ vt etiam filius teneatur prodere patrem hæreticum. cùm ſit cauſa fidei, & ſtatus totius reipublicæ, & odium criminis, ex his, quæ Ioan. Andr. & Panor. notant in capitul. literas. de reſti. ſpoliat. Igitur ex præmiſsis cõſtat diſpoſitionem noſtræ legis iuridicam ac ſanctam eſſe. Ad id. l. a. & ibi Montalu. tit. 9. part. 7.

¶ Scyſcitur.

a ¶ *Seyſcientos marauedis de los buenos.* Ad idem. l. 1. titulo quinto, ſuprà iſto libro octauo, vbi vide quæ notaui.

b ¶ *Mas quiſiere.* Nota in pœna huius legis electionem eſſe creditoris, & non debitoris: quamuis regulariter in alternatiuis debitoris ſit electio, text. vbi gloſſa. in verb. electio. in. l. plerumque. ff. de iur. dot. Bart. in l. ſi duo rei ſtipulandi. nu. 1. ff. de verb. obligat. Angel. in §. huic autem. nu. 4. Inſti. de acti. vbi Iaſo. n. 6. 39. titul. 14. parti. 5. Quid in pœnis tradit Bartholo. Cæpola, Veronenſis in rep. l. ſi fugitiui. num. 58. & 64. C. de ſeruis fugitiu: Roman. ſigu. 133. Ange. in tract. De maleficijs. verb. quas ſi non ſolueret. nume. 5. fol. 281 ſecundum paruam impreſsionem. l. aut damnum. §. proinde. ff. de pœn.

la carcel publica con priſion por veynte dias, o pague al padre o a la madre ſeyſcientos marauedis d los buenos a que ſon ſeys mil marauedis deſta moneda: qual pena deſtas el padre o la madre mas qui-

¶ *Lex ſecunda.*

¶ Iſta l. 2. eſt hodie alterata in pœna pecuniaria vt habetur nouiſsime in l. 2. titulo 10. libr. 8. recopi. cuius tenor talis eſt, *qualquier que a otro*, &c. Vnde quia in conuicijs ſeu in genere iniuriarum non eſt alterata ideo per ſingula verba ea quæ de iure annecti poſsint, explanabo, nam vt inquit Vlpian. in l. Item veniunt. § præter hæc ad fin. ff. de pet. hæred. aptanda eſt igitur ſingulis verbis Senatus Conſulti congrua interpretatio: ideo primũ ſe offert verbum illud.

c ¶ *Denoſtare.* Similem legem habes in l. 2. titulo. 3. *De los denueſtos y deshonras.* libro quarto. for. legũ. vbi eſt videndus Montalu. in ſua gloſſa. vbi in gl. 1. declarat verbum, Gafo, nam ex dicto apertè cõſtat iniuriam ei eſſe illatam. argum. capituli primi. de præſumptio. Et cum quis animo iniuriandi Petrum ei dixit aliquod conuiclum, ſiue verum, vt Gaffus, leproſus, & huiuſmodi, ſiue falſum ſit, vt quia non cadit verbum nec conuicium in iniuriato, vt quia dixit, Tu es leproſus, ſpurius, Iudæus meretrix, cornutus, vel huiuſmodi, tenebitur actione iniuriarum, cum iniurioſe obiecit, & non ex aliqua iuſta cauſa. Hentic. in capitul. ſi culpã, diſtinctione prima. de iniur. Quod reputat notandum gloſſa prima. in. l. ſecunda. titulo tertio. libr. quarto. for. legum. Et idem gloſſator, qui eſt Mõtalu. in l. prima, verbo, *y quiſiere demoſtrar* titulo. 9. part. ſeptima. Et ſic erunt limitandæ opiniones, quæ dicunt non habere locum actionem iniuriarum, cum dicens iniuriam velit eam probare, & probet, vt habetur in dict. l. 1. verſiculo. *Pero ſi aquel*, cũ diſtinctione de qua latè actum fuit in gloſſ. iſtius tituli in rub. Nam dicens verbum infame contra aliquem, debet id dicere non ad æmulationem & opprobrium proximi, ſed ex cauſa, vt reipublicæ cõſulatur, ſi interſit, & ſic per denunciationem, vel accuſationem coram iudice cõpetenti, & ſic ex iuſta cauſa, & iuſtè. iuxta illud, Quòd iuſtum eſt exequeris. Vel ſi non eſt delictum punibile, nempe, quia ſcis eſſe leproſum, dicas amico ſecretè, vt euitet conuerſationem eius, ex qua poſſet ei malum contagionis contingere, vel ſi eſt malum peſtilentiæ, vt nunc graſſatur in regno Aragonum, & apud noſtrates, in epiſcopatu Calagurritano, manifeſtet hominem infectum tali infirmitate apud iudicem, vel apud eos, quibus nocumentum afferre poſſet communio, niſi cũ vitatent. & ſic ex charitate procedat, & nõ animo iniuriandi; & cum cauſa iuſta, & tunc ſi probet non tenetur actione iniuriarum, quia verum dixit ex iuſta cauſa. & non animo iniuriandi, & ſic ceſſat dolus, & iniuria, eiuſq; proſequutio, cùm ex affectu facientis iniuria conſiſtat. l. illud relatum. ff. de iniur. c. illud. 15. q. 1. Quo fit, quòd dicens ſpuriũ, vel filium clerici alicui, vt bona patris clerici non poſsit obtinere, vel indignũ & incapacem, ſi hoc probet, ne familia legitimorum, ſeu fiſcus defraudetur nõ tenebitur actione iniuriarũ, imo præmio eſſet afficiendus, cũ ex cauſa iuſta obiecerit, & probauerit. l. edicto. & ibi glo. verb. Capere. & verb. partem. & verb. ptnbaſſet. ff. de iur. fiſc. Facit. l. tertia. §. vtrum. ff. ad Syllanianum. De quo tex. agit Pet. Gerard. ſingul. 13. & 79. Iaſon. in l. 1. num. 13. C. de ſac. ſanct. Eccleſ. & in l. ſi filius fam. colum. 2. ff. ſi cert. peta. & Hippoly. in practi. crimi. §. Aggredior. nu. 58. vbi dixerunt ſolemnem, & iuris meliorem eſſe: ad idem. l. quiſquis. §. fi. C. ad leg.

ſieren b y deſtos ſeyſcientos marauedis: ſean los dozientos marauedis para el accuſador.

¶ *Ley II. De las penas de los que injurian á otros.*

QValquier que a otro denoſtare c: o le dixe-

ad leg. Iul. maieſta. vbi pœna remittitur, & præmium conceditur ei, qui factionis in Principem commiſſæ etiam in committendo particeps erat ſi ab exordio initæ factionis conſpirationem detexit. Si verò ſerò, quia ad actum coniuratio, ſeu conſpiratio deducta eſt, incognita tamen detexit

re gafo , o ſodome-

veniam conſequitur, licet etiam factione vſus fuerit. Not. Igne. in l. 3. §. ſi ex ſtipulatu. numer. 6. ff. ad Syllanian. Et hoc totum inductum eſt fauore publico, quod etiam in obſeruatione legum vt eſt. l. 22. titulo tertio. libro primo. ordin. & l. 9 Taur. vigere non eſt dubium. Ergo ſi ſpurium in capacem & indignum dixerit eo animo, vt non conſequatur contra diſpoſitiones Principum legatum, ſeu hæreditatem; ſi probet dictum ſuum, iniurioſus non eſt putandus. Idem ſi eum Gaſſum ſeu leproſum dixerit. Si verò dixerit ſpadonem, claudum, gibboſum, cæcum, vel huiuſmodi, cùm hæc verba ad nullam cauſam dirigi valeant in vtilitatem alterius, ſeu reipubl. niſi ad iniuriam, & ſi dicat verum, erit puniendus. Inhumanum & iniurioſum eſt alienos defectus detegere. Cyn. in l. ſi non conuitij. C. de iniur. l. 2. circa mediū. C. quando & quibus quarta pars debea. lib. decimo. Mon talu. in l. prima. titulo 9. part. 7. Idem erit dicendum ſi ſine cauſa, vel cum cauſa infamet aliquem de paupertate, & nō probet, nam ei tenetur actio iniuriarum. Quia nihil tam inhumanum eſt, &c. vt habetur in dict. l. 2. Tenet Angel. per text. ibi in l. priuilegia. ff. de priuileg. credito. & in l. ſi verò. ff. qui ſatiſdar. cogant. Quo fit, quòd dicens alicui Iudæum poſt baptiſmi ſuſceptionem, mentitus, & ei tenetur actione iniuriarum, niſi ei probet eum perfidiam Iudaicam adhuc eſſe. forte, vt Mauri, qui, vt dicitur, ſolum nomen habent poſt baptiſmum in aliquibus locis, & in ſua infidelitate perſiſtere, minimè verentur. Nam iſti infideles ſunt, & multò peiores, qui cum agnoſcant ſe la veritatem, & amplexati fuerint per ſacrum baptiſmum retrocedunt, nam non eſt aptus regno Dei mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro. capitul. magnæ, de vot. gloſſ. & ibi eſt text. in capitulo. Quidam de apoſtatis. Qui autem dicit Iudæum, ei qui nunc eſt fidelis, & Chriſtianus, & ſi fuerit de genere Iudæorum rectè mentitus; & ſe mentitum fuiſſe publice recantare obligatur ſecundum diſpoſitionem noſtræ legis, & l. ſecundæ, titulo tertio, libro quarto, foro legum. Et huiuſmodi nomen non eſt permittendum omnino, nec opprobrium aliquod eis fieri ex eo, quia ex genere Iudæorum ſint, ſi ſunt boni, & Chriſtianæ religioni fideles, ideo an iſti tales poſſint, & debeant admitti ad officia, & dignitates reipublicæ, Vide diſtinctionem per fratrem Anton. de Cordoua in ſuo li. quæſtionario, quæſtione 54 pagin. 432.

tico [a], o cornudo [b]:

a ¶ *Sodometico*. Maximum conuitium, & iniuriam inducit iſtud verbū. Quod conſtat ex grauitate culpæ, infamiæ, & pœnæ, quæ aduerſus delinquētes ſtatuta eſt in iure. tendit enim in maximam offenſam Dei, & naturæ, & grauius crimen eſt cæteris, præter hæreſim capitu. adulterij. 35. quæſtione ſeptima, ibi, Sed omnium horum eſt peſſimū, quod contra naturam fit, & in capi. flagitia. eadem cauſa & quæſtio. Collect. in cap. inquiſitionis, prima columna, de accuſat. Optimè agit de hoc delicto Anton. Gomez, in l. 80. Tauri numero. 32. Ergo cùm falſum fuerit, meritò tenebitur palinodiam recantare, & dicere ſe mentitum fuiſſe, vt reſtitutio famæ fiat innocenti. De hoc crimine, eiuſque pœna, alibi erit ſermo.

b ¶ *Cornudo*: Dicens cucurbitam marito, directè grauiter offendit eum, & in conſequentiam vxorem cum neceſſariò innuat vxorem eſſe meretricem, & ſic vterque poterit pro ſuo iure, & pro conſeruatione ſui honoris agere contra dicentem tale verbum, vt palinodiam recantet, dicendo ſe mentitum fuiſſe, vt in hac lege cautum eſt, nam hoc ex communi intellectu hominum deducitur, & ſic vxor agere poterit, quamuis maritus deſiſteret ab agendo pro ſua iniuria, vt inferius dicetur.

¶ Et non ſolum procedit, cum dixit directè, ſed etiam per verba hoc denotantia ex communi intellectu loquentium in tali loco, vt in noſtra Hiſpania intelligitur, cùm dicitur coniugato, Tu es bonus vir, nam intelligitur, quia diſsimulat vxoris adulterium, & patitur: ideoque idem erit dicendum, cum hæc verba idem importent, ex Cardin. in capitulo ex literis, de conſuet. vbi dixi in lectione ordinaria iſto Anno. 1563. Quia verba ſecundùm communem intellectum hominum ſunt intelligenda, capitulo ex literis primo de ſponſalibus, quem dixit valde notab. Nicol. Euerard. in locis legalib, capitulo ſeptimo, loco ab opinione vulgi. Felin. in capitulo, per tuas, numero quinto, de probatio. & in capitulo cùm tu. numero decimoquinto, de teſtib. & in capitulo permittimus de ſententia excommunica. Iaſ. in l. tertia. §. Nerua filius, numero vndecimo. ff. de acquiren. poſſ. & in l. ſtipulatio iſta habere. §. hæc ſtipulatio, numero octauo. ff. de verbo. obliga. Ioan. Neuiza conſil. 92. Plura iura adducit Tiraquell. in tract. de retract. libro primo. §. ſecundo. gloſſa prima, numero 15. Sed vſus loquendi eſt di-

eſt dicere, quòd partitur mulieris adulterium, & ſic quòd eſt leno, cùm de adulterio non indiguatur. præſumitur talis, vt probat Thom. Ferriaren. caut. 14. numero ſexto, citat l. mariti lenocinium. in princi. ff. de adult. Ioann. Neuizan. in ſylua nuptiali. libro primo, numero trigeſimoprimo. Et hoc per conſequentiam deducitur clarè ex vulgi opinione cuius ſenſus ſequendus eſt in interpretatione verborum. text. in cap. vnic. & ibi gloſſa. verb. Eloquutio. de iniur. libro ſexto. gloſſ. in capitul. proptereà. de verbor. ſignifica. § Ex quibus etiam poteſt deduci, quòd non ſolum ad inſtantiam viri, qui expreſſe, ſeu tacitè excommuni vulgi opinione eſt iniuriatus verbo inhoneſto, Cornudo, vt recantet palinodiam, & dicatſe mentitum fuiſſe, ſed etiam ſi maritus deſiſtat à querela, vxor pro ſuo intereſſe & iniuria agere poterit ad idem, etiam marito repugnante. Conſtat: nam eo ipſo quòd iniuria fuit facta marito, dicendo ipſum cucurbitam, ſeu lenonem vxoris, per neceſſariam, & non abſurdam conſequentiam infertur iniuriam ei eſſe illatam, cùm deducatur meretricem eſſe, Et ſic eſt propria iniuria ipſius mulieris, cùm ſit infamata de graui crimine apud maritum, & apud alios, & ſic pro ſuo honore conſeruando, qui magis æſtimatur, & eius bonum, quā diuitiæ multæ: & eius amiſsio, vitæ amiſsioni corporalis comparatur. l. iuſta. ff. de manum. & vindict. gloſſa, in capitulo, vno delegatorum, in gloſſa prima verſicul. Idem eſſet ſi aliter efficiatur infamis, de offic. delegat. Optima. l. quarta, titulo decimotercio. part. ſecunda. Igitur cū iniuria propria ſit agere poterit etiam ſi reſiſtat maritus, argu. l. Papinianus, in princi. ff. de inofficio. teſtam. in illis verbis, iniuria ipſius filij eſt. Item, quia iniuria iſta cum pluribus lædat, pluribus dari oportet, l. prima. §. Idem ait. ff. de iniur. vbi Vlpianus Iuriſconſultus ait, Ex vna iniuria interdū tribus oriri iniuriarum actionem, nec vnius actionem, per alium conſumi, vt puta, vxori meæ, filiæ familias iniuria facta eſt mihi, & patri eius, & ipſi iniuriarum actio incipit competere. Cum ergo ex vna iniuria, & iſto verborum reſultent plures, maritò vxori, quæ non remiſit, non obſtante diſsimulatione & remiſsione viri, & eo inuito competere debet actio iniuriarum, & tenetur iniurians ſe mentitum fuiſſe profiteri, cum ipſa ſit caſta fidelis, & non meretrix. Tum etiam, quia præſumptio adulterij multas diſcordias inducere ſolet tam reſpectu mariti circa vxorem, quàm filiorum, qui etiam ex falſa impoſitione, & præſumptione ſolent haberi pro ſpurijs, & vulgari opinione pro filijs adulteræ, & de hoc multoties improperari ſolent, vt experientia docuit, fit etiam agnatis, & cognatis iniuria & infamia propter malum nominis conſanguineæ, ſeu affini infamatæ, & conſorti. l. lex Cornelia. & ibi doct. ff. de iniur. Bartol. in. cum ſcimus, numero quarto. C. de agricol. & cenſit. libro vndecimo. Hippolyt. latè in conſilio. 68. columna prima, numero ſecundo. Robert. Marant. in ſpeculo aduocato. 6. part. numero. 58. pagin. 306. columna ſecunda. vbi probat, quòd remiſsione offenſi, conſanguineus, vel affinis poterit accuſare criminaliter offendentem: quia iniuria redundat in omnibus de cognatione.

¶ Igitur mariti cum ratione vxor agere poterit, cùm verè, & per conſequentiam neceſſariam ſit appellata adultera, & meretrix, argumento. l. ſin autem. §. ſed & is. ff. de rei vendica. in illis verbis, Non eſt abſurdum per conſequentias dolum præteritum deduci. Confirmatur: nam quando quid fuit factum ad inuidiam alicuius, tenetur ei iniuriarum actione. l. item apud. § hoc edictum. ff. de iniur. vbi inquit Angel. Nota bene contra illos, qui vtuntur veſte lugubri, etiam in improperium amici ſui infamiam paſsi, aut aliam deteſtabilem iniuriam. Concordantiæ ſunt in gloſſa. & l. veſtem. ff. eod. vbi in iniuriam alterius non licet ſordidam veſtem deferre, aut capillum ſubmittere. vbi idem Angel. notat illum tex. contra illos, qui dicunt contra notorie damnatos, me tædet de tali condemnatoria contra te lata, & hoc modo reproperant, vt fatetur ſe vidiſſe aliquos facere. Ecce ergo, quòd iniuria infertur non ſolum directè, ſed etiam per æquipollens, & indirecte. Et idem ſi fuiſſet cum aliquo, & dixiſſet. Ite in pace, quia in meo genere non ſunt Iudæi, Mauri, Sodomitæ, meretrices, latrones, vel huiuſmodi: nam vult dicere ex neceſſaria conſequentia, & communi vulgi intellectu, quòd ſunt in genere, cum quo loquitur hæc vitia, quæ per iſta verba denotantur illata per viam iræ, iniuriæ, & improperationis, & ſic agere poterit actione iniuriarum, ſecundum Lucam de Penna. in l. ertat. columna ſecunda. verſicul. Poſtquam autem. C. de Caſtren. pecul. libro decimoſecundo. Boeti. conſil. quarto. columna tertia. verſicul. Et idem ſi quis dicat alteri. numero decimoſeptimo. adduco text. in l. Item apud Labeonem. §. cui non ſine. ff. de iniurijs. vbi ſi conuitium non ſit certæ perſonæ, non punitur, tamen ſecundum Bartol. ibid. ſi apparet quòd diceret de aliquo, licet eum non exprimeret, vel ſi diceret de aliquo, & intelligeret de alio, & hoc apparet, punitur, & ibi tenet Angel. & Alberi. Idem Alberic. libro ſecundo, ſtatuto, quæſtione. 209. Non enim curandum in quo quis loquatur, ſed in quem intentio dirigatur, vt habetur in l. cum pater. §. donationis. ff. delega. 2. Et verba, quæ in effectu ſunt ſingularia, & in præiudi-

iudiciam ſingularis perſonæ reſultant, quam̃uis generaliter proferantur ab ſtatuentibus, ille, in cuius odium reſultat particulariter, & eſt ſtatutum conditum, ab eo poterit reclamare, & appellare. Deci. conſil. 361. nu. 7. Faciunt optimè notata à Bal. in ea. cum ordinem. colu. fin. nu. 26. de reſc. Cùm ergo hæc verba, cornudo,

o traydor[a]: o hereje: o a muger que tenga marido puta[b]:

Bonus homo, vel huiuſmodi relata ad vnum indiuiduum, quod eſt vxor, nec ad alterius iniuriam poſſint referri, abſque dubio, meretricem dixit, ac legis huius pœna erit puniendus, & eſt conuitium impudicum in matrem familias, ſeu vxoratam mulierem, & grauem iniuriam infert, & tales grauiter ſunt puniendi. vt not. Angel. per tex. ibi in l. non ſolum. §. quinquam, verſic. in textu ibi conuicium. col. 1. ff. de iniur.

a ¶ *O traydor.* Maximum crimen eſt aleuoſiæ, ſeu proditionis vitium, ideoquè obijciens tenebitur illud probare, præſertim ſi ſit in rempublicam, vel in regem, quo probato, honorem, & præmiũ conſequetur: ſin verò non probauerit, læſo & iniuriato tenebitur pœna hujus legis ſe dicere mentitum fuiſſe: & inſpecto loco, tempore, & qualitate perſonarum tam iniuriantis, quàm iniuriati, iniuriæ pœna arbitranda erit à iudice. Sed quid erit, ſi probet proditorem fuiſſe, licèt iam indulgentia Principis fuerit remiſſum crimen aleuoſiæ & proditionis? Videtur quòd ſit puniendus, cùm pœna ſit imponenda, attento ſtatu temporis commiſſi delicti, quo tempore non erat proditor, nec aleuoſus, argumen. text. in capitul. eam te. de reſcrip. cap. ferrum. 50. diſtinction. Ergo cum dixit conuitium graue, & animo iniuriandi, nec ex ipſo fuit cauſa iuſta inferendi, meritò etiam ſi probet olim fuiſſe proditorem, tenebitur actione iniuriarum per ea, quæ dicta ſunt in principio huius tituli, ante l. primã in rubri. maximum enim delictum attribuitur ei, cui proditio impingitur: nam proditionis pœna, ipſum, eiuſque honorem, famam bonam, & poſteros maculat. Facit tex. in l. quiſquis. C. ad legem Iuliã. maieſta. l. proditores. ff. de re milit. Andre. Alciat. in tract. de duello. in titul. quæ exceptio. repellant prouocant. Hierony. Gigas de crimi. læſæ maieſta. titul. De proditoribus. pagin. 373. quæſtione prima, cum multis ſequ. Pluta de proditoribus, & qui ſint, declarat. ¶ Item probatur. Nam reſtitutus à Principe, amplius dici non potuit proditor Regis, vel huiuſmodi, cum Princeps de inhabili poſſit eum facere habilem. l. quidam conſulebant. ff. de re iudicat. l. ſecunda. C. de crimi. ſacrileg. reſtitutio enim omnem maculam tollit, vt voluit Andr. in capitulo primo. §. præterea, columna quinta, quæ fuit prima cauſa beneficii amitt. & in capitulo primo, de Vaſſallo decrep. ætat. Matthæ. de Afflict. in dicto. §. præterea. in verſic. io gloſſa tertia. numero. 98. Hierony. Gigas vbi ſupra, quæſtione ſeptima pagin. 381. Confirmatur ex. l. imperialem. §. illud & ibi glo. C. de ſecund nup. l. quod ita ſtatutum. ff. de ædilit. edict. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re militat. Veruntamen ſi dixerit aliquis talireſtituto. Tu fuiſti proditor, actione iniutiarum minimè tenebitur, vt dicit Iſernia in dicto. §. præterea. & Matthæ. de Afflictis vbi ſupra. Vnum tamen eſt memoriæ dignum, quòd ſi quis dicat reſtituto quod eſt proditor, & velit cum eo pugnare, dicens, quod vult probare quòd eſt proditor, talis reſtitutum ad duellum iniuſtè prouocaret: quia facta reſtitutione amplius non eſt proditor, ſecundum Iac. de Caſtillo in tract. De duello. libr. 4. capitulo ſeptimo, & Hieron. Gigan. in dict. quæſtione ſeptimã, ad fin. Sic ergo dicens alicui eum eſſe proditorem, tenetur dicere ſe mentitum fuiſſe, vt hic. l. 8. titul. 3. par. 7. li. 2. & ibi dixi in gloſ. 1. t. t. 9. libro quarto. ſupra in priori tomo horum Commentariorum ordina.

b ¶ *Marido puta.* Adde quæ dixi ſuprà in gloſſ. verbo. Cornudo. Intellige hanc legem, etiam ſi obijciens vxori verbum iniuriofum adulterij, dicens eam meretricem, vellet probare, non excuſatur ab iniuria, niſi probaſſet inſimul, quòd maritus erat ſciens, & patronus turpitudinis, quia aliàs non eſt in cauſa delicti, nec in pœna, cum poſtquam fuerit ſciens, ipſe ſolus poteſt adulteram vxorem accuſare, attenta. l. tertia, titulo ſeptimo, libro quarto, foro legum. Ergo alius non poterit infamare matrimonium: & cum dixit conuicium ſine iuſta cauſa, ſed animo iniuriandi, & ſi probet eam meretricem, ſeu adulterij crimen cõmiſiſſe, tenebitur ratione infamationis, cùm maritus potuit eam corrigere, & correctam admittere ſine culpa, capitu. inter opera. de ſponſa. Quanuis in hoc articulo dubitet Gregor. Lopius in l. prima, titulo. nono. parti. ſeptima. Quia interim quo erat crimen ſecretum, non debito modo, & prout debuit, corripuit, ſed iniuriam voluit facere marito & vxori, vt vides, & ſic eis actione iniuriarum tenebitur per legem hanc, quæ generaliter conuicïantem mulierem nuptam punit. ¶ Itidem etiam ampliarut locum habere diſpoſitionem huius legis in eo, qui dixit meretricem alicui mulieri, quæ tempore conuitij erat bona quanuis velit oſtendere ante fuiſſe peccatricem: nam poſt pœnitentiam non eſt amplius de prætetito vitio vituperanda, ſed quia correcta & bona

deſdigalo[a] ante el alcalde: y ante hombres buenos: o al plazo que el alcalde le puſiere: y peche trezientos ſueldos[b]: la meytad para nos: y la otra meytad al querelloſo: y ſi dixere otros denueſtos deſdigaſe ante el Alcalde y ante hombres buenos y diga que mintio en ello. E ſi hombre de otle y arſe tornare Chriſtiano: y alguno lo llamare tornadizo: peche diez mil marauedis[c] al Rey y otros tãtos al querelloſo: y ſino tuuiere de que los pechar peche lo q̃ touiere y por lo q̃ fincare yaga vn año en el cepo: y ſi ante de vn año pudiere pagar ſalga de la priſion.

¶ *Ley.* III. Idem.
¶ El Rey don Iuan. II.

QValquier que a otro dixere alguna palabra injurioſa o fea: peche y pague a la nr̃a camara cien marauedis[d].

bona laudanda: cùm ergo tempore obiecti conuicij, qnod in delictis inſpicitur. l. 1. ff. de pœn. eſt nupta, & non meretrix, nec adultera. ca. feriũ. 50. diſt. mentitur obijciens conuicium, ac proinde, ſe ment. tum fuiſſe publicè fateri debet, iuxta huius legis formã, & ordinaria pœna erit caſtigandus, cũ tempus præſens conſideret, dicendo (*o a muger que tenga marido, puta*) quamuis etiam in hoc dubius exiſtat Gregorius Lopez in. l. 1. in glo. mag. ad fin. Alias quæſtiones circa huius legis interpretationem ſunt videndæ in. l. fina. tit. 1. lib. 1. ordina. ſuprà. & in. l. 2. titul. 9. lib. 4. ordinam. in glo. 1. Quæri etiam poteſt vtrùm pœna huius legis locum habeat, cùm quis meretricis vitium mulieri deſponſatæ per verba de præſenti obiecit? Et eſt dicendum locum habere, cum verè ſit vxor, quia conſenſus & non concubitus facit matrimoniũ. l. nuptias. ff. de regul. iur. capi. ex publico. de conuerſ. coniugat. & quæ notaui in. l. 1. titu. 1. lib. 5. ſuprà. l. 82. ſtyli. cuius verba ſunt. *Otroſi en las penas que manda dar el fuero por calumnia de muger caſada, eſſas miſmas ſe entienden por la que es deſpoſada por palabras de preſente.* Vtrùm autẽ Clericus, ſeu nobilis teneatur palinodiam recantare, & ſe retractare? Reſpondendum eſt, quòd non, vt dixi in. l. fi. tit. 1. ad fin. lib. 1. ordina. & latiùs in. l. 1. glo. 1. verſic. Præterea in hoc eſt clericus priuilegiatus col. 113. cũ duobus ſeq. tit. 3. eod. lib. 1. ordi. Petrus à Plaça in Epitome De delictis. c. 1. nu. 22. & dominus Antoni. Meneſius in. l. 1. n. 9. C. de iur. & fact. ignor. Et iſta pars practicatur, etſi plures velint, q̃ teneatur nobilis, ſeu clericus ſeipſum retractare,

& malè. per. l. 131. ſtyli.

a ¶ *Deſdigalo.* Adde. l. 7. tit. 4. par. 7. & quæ ad huius legis interpretationem poſuit Petrus Plaça in tracta. de delictis. c. 1. nu. 22. verſi. 13. Ex his etiã conſtat. in nobili autem ſecus vt habetur in. l. 2. tit. 10. lib. 8. recopi.

b ¶ *Pechc trezientos ſueldos.* optime declarat vltra Couar. & Otalor. in locis ab eo citatis, Petrus Plaça, vbi ſuprà. ca. 2. per totum. Et Iudex non põe procedere de officio cõtra iniuriãtẽ alicui obijciẽdo verba iniurioſa in præſenti lege, niſi pars offenſa accuſationem & querelã ſemel propoſuerit, nã iſto caſu quamuis deſiſtat ab accuſatione, iudex ex officio poterit offenſorẽ punire. iuxta. c. 2 de colluſio. detegend. Quia intereſt reipublicę, vt delicta vndecunq; claruerint, puniantur. l. 64. in Curijs Pincianis An. 1523. & l. 50. in Curijs eodẽ loco celebratis An. 1537. Celſus in indice legum Regni. verb. Iniuria. verſ. 25. & quæ not. Gregor. Lop. in. l. 8. tit. 3. part. 7. verb. Mintio.

c ¶ *Diez mil marauedis.* Imò tercẽtos. l. fi. t. 1. lib. 1. ordi. & l. 4. infrà hoc tit. Ex quib⁹ conſtat correctã, ſeu reſtrictã eſſe hãc pœnã. Et declara vt dixi. in l. 9. tit. 1. li. 1. ſuprà. col. 55. verſi. Quæro tñ in hoc vtrũ ſit diſpoſitioni ſtãdũ huius tex. Vtrũ iudex in verbis hac lege cõtentis procedere poſſit ex officio cõtra iniuriãtẽ ſine eo. q̃ partis offenſæ præcedat querela? Dic nõ poſſe. l. 63. in Curijs Pincianis An. 1523. Pet. 63. & in Curijs eodẽ oppido celebratis An. 1537. petitio. 50. Secùs ſi poſt ſemel propoſitam iniuriatus deſiſtat, vt ibi habetur.

¶ *Lex Tertia.*

d ¶ *Ciẽ marauedis.* Obijciẽs verbũ iniurioſũ alicui qđ non ſit

LOS Iudios [a] y Moros deſpues que fuerẽ cõuertidos a la ſancta Fè Catholica, no deuen ſer injuriados, ni maltratados por los otros Chriſtianos. Porẽde mandamos que qualquier que los llamare marranos tornadizos: y otras palabras injurioſas incurra y caya ende en pena de treziẽtos marauedis por cada vez: y ſino tuuiere de que pagar, q̃ eſtè enla carcel publica en cadenas por quinze dias: ſegun ſe contiene en eſte nueſtro libro en el titulo de la ſancta Fé Catholica.

Titulo. X. De los tahures.

¶ *Ley. I. Que en el tiempo que durare la guerra los vaſſallos no jueguen a dados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. año de mil ccccxxxij.

¶ El Rey don Iuã. I. en Biruieſca. año de mil ccclxxxvij.

ORdenamos que quando los nueſtros vaſſallos nos vienẽ a ſeruir a las guerras por nueſtro mãdado q̃ en tãto q̃ durare la guerra y eſtuuierẽ en nueſtro ſeruicio en ella no ſeã oſados de jugar juegos de dados [b], ni de tablas, dinero, ni ſobre prẽdas, ſo pena q̃ por cada vegada que jugare que peche cient marauedis de buena moneda y q̃ ſea eſta pena para nueſtro Alguazil: y puedaprẽdar por ella y ſino prẽdare al q̃ aſſi jugare q̃ pague la dicha pena el Alguazil con el doblo para la nueſtra camara. E otroſi qualquiera q̃ alguna coſa ganare en tal caſo: aſsi en dineros, como en armas y beſtias: y otras coſas qualeſquier ſeã tenidos d̃llo tornar luego a aquel a quiẽlo ganaron y el q̃ no tuuiere para pagar la dicha pena q̃ eſte preſo en cadena treynta dias.

non ſit de ſeptem contentis in l. ſecunda ſuprà eodem. puniendus eſt propter iniuriam in pœnam centum quadratorum tantum vt declaratur in l. 9. columna fin. verſicu. Vlterius etiam quæritur. titu. 2. libr. 1. ſupra attigit. D. Couarruu. Epiſcopus deſignatus Segouienſis in libro, 1. Variarum reſolut. capit. 11 n. 1. non enim tenetur dicere ſe mẽtitum fuiſſe, nec retractare, prout aliqui ſolent firmare in terminis huius Regiæ conſtitutionis, & minùs iuridicè. Et nota, quod quamuis quis dixiſſet alicui verbum, Mentiris, vel aliud extra conuicia poſita in l. ſecunda. præcedent. & animo iniuriandi & diffamandi, non eſt recedendum à pœna huius legis, nam non tenetur ſe retractare, cùm id lege non ſit expreſſum. ea. is qui. de ſententia excom. lib. 6. Et quæ ad Segur. dixi in tractat. De bonis lucrat. conſtant. matri. n. 366. Et in verbis leuibus, vt, Mentiris, vel huiuſmodi, Iudex non debet procedere niſi ad partis offenſę querelam, & non ex officio. l. 50. in Curijs Pincianis An. 1537. & in Curijs Pincianis Anno. 1523. l. 63. vt dixi ſupra in l. 2. in glo. final.

¶ *Lex.* IIII.

a ¶ *Los Iudios.* Concord. l. final. titulo primo, libro. 1. ſupra. vbi omnino videbis: hodie autem condemnantur in viginti millia marapetinorum ex l. 2. in fin. titulo. 10. libro. 8. recop.

¶ *Titulus Decimus. De luſoribus ſeu tahures.*

b ¶ *Iugar juego de dados,* Ad idem l. ſecunda in princip. infra eod. l. 116. incipiend. *Doña Iuana por la gracia de Dios,* folio 159. libr. Pragmaticarum. columna tertia. & quarta l. 61. in curijs Valliſo-

a ℭ *Que lo pueda demandar a quien ge lo.* Nota præſcriptionem octo dierum aduerſus perdentem in ludo, vt deinceps ſit ei excluſa via repetendi à colludente ſeu lucrante, & aperitur edictum petendi cuicunque voluerit, & accuſanti competit text. hic (*que qualquier que ge lo demandare, lo aya para ſi.* Et cõcordat in repetitione, quã uis iſta reſtringat terminum ad breuius tempus octo dierum, nam permittebat vſque ad quinquaginta annos repetitionem lucri. tex. in l. alearum vſus. C. de religion. & ſumpti. func. cuius verba pulchra ſunt, commodis ſubiectorum proſpicientes, hac generali lege decernimus, vt nulli liceat in publicis vel priuatis domibus, vel locis ludere, nec inſpicere & ſi contra factum fuerit, nulla ſequatur condemnatio, ſed ſolutum reddatur, & actionibus competentibus repetatur ab ijs qui dederunt, aut eorum hæredibus, aut his negligentibus, & eorum procuratoribus, vel patribus, ſeu defenſoribus repetat fiſcus, non obſtante oiſi quinquaginta annorum præſcriptione: Epiſcopis locorum hoc prouidentibus, & præſidum auxilio vtentibus. Vides igitur, quòd primo loco ad repetendum admittitur pars læſa, poſtmodum cæteri, de quibus in prædicta lege, & in eorum negligentia fiſcus. Et iudex tenetur ex officio id facere ſub pœnis (hac lege verſiculo. *E ſi alguno no accuſare.* & in l. ſecunda. infra. eod. verſicul *E mandamos que los juezes de ſu officio*) contentis. Sed iudex debet inquirere intra duos menſes poſt ludum habitum. Si verò fuerint tranſacti duo menſes ſine inquiſitione facta eo tempore, poſt fieri minimè poterit, nec luſores accuſari, nec pœna ludi, vel eius occaſione poſita condemnari. vt habetur in l. 116. in Curijs de Madrid Anni. 1528. Item impunè quis poterit ludere ad chartas vſque ad duos argenteos, ſiue ad comedendum, vt in l. final. infrà eodem titulo. ſiue in pecunia ſicca. vt in dicta. l. 116. & in Curijs Madritijs Anni. 1534 l. 63 incipien. *Otroſi que no puedan hazer peſquiſa.* Eſt prætereà notandum, quòd quis non tenetur ſoluere quod amiſit in ludo ad creditum, etiam in ludis licitis, prout ſunt pilæ & ſchacorum. l. 22. in Curijs Madritijs Anni 1528. De qua vide quæ dixi in l. nona. verbor. *Sobre prendas.* titulo tertio. libro quarto ordinamen.

damoſque aquel que alguna coſa perdiere que lo pueda demandar a quien gelo[a] ganare faſta ocho dias, y el que lo ganare ſea tenido de tornar lo que aſsi ganare. E ſi el que perdiere faſta ocho dias no lo demandare que qualquier que ge lo demandare lo aya para ſi. E ſi alguno no lo accuſare, ni demãdare que qualquier juez, o Alcalde de ſu officio ſabiendolo, cobre lo que aſsi fuere jugado, y ſino lo fiziere que pague ſeyſciẽtos marauedis, la meytad para el accuſador: y la otra meytad para la nueſtra camara[b].

ℭ *Ley. III.* *Idem.*

¶ La Reyna è Infantes tutores del Rey don Iuan. II. año mil cccc ix.

OTroſi ordenamoſque dmas y allẽde de las otras penas[c] contenidas en la ley, q̃ ſi en los nueſtros libros tuuiere tierra, o racion, o quitacion pierda la tercia parte en quãtia de diez mil marauedis. E ſi en los nr̃os libros coſa algu

b ¶ *Para la nueſtra camara.* Ideſt fiſco. Et ſic nota quòd cum pœna, vel multa fuerit exacta, non cedit in vtilitatem iudicis, ſed Cameræ Regis ad defenſam iuriſdictionis, vel fiſci. l. multarum. C. de mod. multa. l. quadrageſima octaua. titulo decimonono. infra eodem quam dicit ſingula. Franciſc. Auileſius in capitibus Prætorum. capitulo vndecimo. in gloſſa fin. vbi vide.

ℭ *Lex Tertia.*

c ¶ *Allende de las otras penas.* De quibus ſupra in l. ſecunda. ſupra hoc titulo.

ced a las dichas ciudades y villas y lugares de los tableros y rentas dellos: que en lugar de las dichas rentas las dichas ciudades y villas y lugares ayan las penas de los jugadores.

¶ Ley. VII. Que las penas de los dados ayan lugar aſsi contra los ſeñores de las caſas como contra los que tienen los tableros y ſacan tablaje.

¶ El Rey y Reyna en Toledo año de mil cccclxxx.

Porq̃ ſon muy notorios los daños que ſe recreſcẽ en los pueblos de auer en ellos tableros publicos [a] para jugar dados y otros juegos de tablas, y naypes y azares [b]: chuecas y eſſo meſmo quando ay algunas caſas donde acogẽ jugadores de cõtino: y como quiera que ſobre eſto nos fezimos y ordenamos vna ley en las dichas Cortes de Madrigal, por la qual cõfirmamos las leyes deſtos Reynos que ſobre los juegos diſponen: pero ſomos informados que en algunas ciudades y villas y lugares, aſsi de nueſtro patrimonio Real como de los ſeñorios ay tableros publicos: y eſpecialmente por mandado y prouiſion de los ſeñores de los tales lugares. Porende ordenamos y mandamos que las dichas leyes y ordenanças de los nueſtros Reynos que ſobre eſto diſponen, eſpecialmente en la ley del ordenamiento de Birueſca: y la ordenãça fecha por la Reyna doña Cathalina, y el Infante don Fernando nueſtros abuelos, como tutores del dicho ſeñor Rey D. Juan nueſtro padre en el año de mil y quatrocientos y nueue, y por el dicho ſeñor Rey don

¶ Lex Septima.

a ¶ Tableros publicos. Contra tenentes ludum alearum, vel chartarum, ſeu alias prohibitum pœnæ in præſenti deſignandæ erunt. de quibus per Syluestrum in verbo. Ludus. q. 9. Prima enim eſt, quòd domus, in qua luditur, debet publicari. text. in l. fin. §. ſed iſtam. ibi domibus eorum publicatis vbi hæc reperiuntur. C. de religio. & ſum ptib. fune. Et ea pœna erit arcendus in casu noſtræ legis Regiæ iſte Receptor (vulgò Tablajero.) Et iſti. qui admittunt ſeu recipiunt aleatores adeo ſunt à iure deteſtati ſeu execrati, quod ſi quis aleator eum percuſſerit, non poterit iſte receptator querelam, ſeu accuſationem contra aleatorem ipſum iniuria aſſicientem inſtituere, nec agere contra eum actione furti, ſi furtum ſibi fiat dum luditur. l. 1. ff. de aleę vſu & aleato. Quã ſingularem dixit Bald. in c. intellexim⁹. col. 2. de iudic. Antoni. Corſet. ſingul. in verb. Furtum. Ad plura quæ ad ludi materiam pertinẽt, eſt addendus Syluest. verbo. Ludus. Et Barth olomæ. Fumus in ſum. aurea armilla, in verbo. Ludus. San. Tho. 2.2. quæſtione 168. art. 2.3. & 4. Plures quæſtiones ſcitu dignas ponit Io. Metymnenſis in Codice de reſtitutione. quæſtio. 21. & q. 22. à folio. 66. vſq; ad 72. col. 4. Domini. Sotus libr. 4. De iuſtitia & iure. q. 5. artic. 2. pagina 303. Matthæ. de Afflictis libro. 3. conſtit. Neapolitan. rubri. 53. De aleatoribus. nu. 11. cum ſeq.

b ¶ Azares. dubitatur, Lege cautum eſt, quòd ſi quis luſerit ad hazardum, puniatur tanta pœna, quidam luſit vno die cum

Iuan nueſtro padre en las cortes de çamora, en el año de mil y quatrocientos y nueue. Y en el ordenamiento de las Cortes de Toledo en el año de treynta y ſeys. Y en la dicha ley por nos fecha en las dichas cortes de Madrigal el año de ſetenta y ſeys, ſuſodichas ſeá cumplidas, y executadas: aſsi en las ciudades y villas y lugares de la nueſtra corona Real como de los ſeñorios y ordenes y behetrias y abadengos, las quales ſe entiendan aſsi contra los que jugaren, como contra los que tomaren arrendados los tableros, y contra los que ſacaren el tablaje: y cõtra los que dieren la caſa para jugar. Los quales y cada vno dellos queremos y ordenamos q̃ cayan è incurran en la meſma pena: en que çaen è incurren los jugadores por las dichas leyes. Excepto ſi algunos jugaren [a] en qualquier de los dichos juegos, fruta, o vino, o dineros para comer, o cenar luego, y eſto que no ſe juegue a los dados ſo las dichas penas. E ſi los ſeñores de los lugares fueren negligentes en quitar los tableros y en executar las dichas penas y no los quitaren dentro de ſetenta dias deſpues que fueren prégonadas y y publicadas en nueſtra Corte eſtas dichas nueſtras leyes y ordenanças. Mandamos que allende de la deſcomunion que contra ellos eſta pueſta: pierdan los officios que tuuieren y los marauedis que en qualquier manera tuuieren de nos en los nueſtros libros aunque ſean ſituados por priuilegio: y ſino tuuieren marauedis en los nueſtros libros ni officios, que pierdan la meytad de ſus bienes: de los quales ſean los tres quartos para la nue-

cum pluribus perſonis. Verum ſit vna pœna tantum puniẽdus? Barto. in l. infician do. §. infans. columna final. numero. 4. ff. de furt. reſpondet quòd vna pęna eſt caſtigandus quia non dicuntur plura delicta nam illæ perſonæ, cum quibus ego ludo non dicuntur offenſæ à me ſed magis offenditur Reſpublica, ideo vnum eſt delictum. Idẽ notat Matth. de Afflict. in conſti. Neapolitan. rubri. 11. num. 14. libr. 1. Quæ opinio an ſit omnino perpetua & vera, nunc non affirmo, quia cùm delictum ſit iteratum, & cum diuerſis perſonis, ex geminatione actus crimen efficitur grauius, & quoties repetitur vnum formatum eſt. Sicut ſiquis pluries furtum cõmiſiſſet, vel copulam carnalem habuiſſet ad diuerſas fœminas, vel huiuſmodi, & ſic toties quoties iteratur crimẽ offenditur de nouo Reſpublica, & ſic plura cenſentur crimina, etiam ſi vno die fuerint perpetrata, ſeu reiterata, vt colligitur ex additio. ad Bart. ibi. verb. dicatur vnus ludus & exteradditis à Barbatio in c. fi. de cõſuet.

[a] § *Excepto ſi algunos jugaren.* Supple vſque ad duos argenteos ad comedendum, vel ſiccè ad crumenam. Si tamẽ exceſſerint in hac quantitate, locum habebit pœna, de qua in l. 2. ſupra eod. & quę ibi annotaui in gloſſ. penult.

nueſtra Camara: y el otro quarto para el accuſador. Pero es nueſtra merced, y mandamos que los Alguaziles y merinos, y otras qualeſquier perſonas que tienen el derecho de prendar por las dichas penas de los juegos ſi hallaren algunos jugando: que trayan luego los dineros [a] y las prendas que aſsi tomaren ante la juſticia, porque el lo juzgue. Y de otra manera no ſea la pena para aquel que la prendare, porque con eſto ſe ſabra y aueriguara quien eran los que jugauan, y que juguauan.

¶ Ley. VIII. Que ningun Corregidor, ni juez, ſea reſcibido antes que haga juramento de guardar las leyes que hablan de los juegos.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccc lxxvj.

Y NOS conſiderando las dichas leyes ſer juſtas, mandamos que ſean guardadas y las confirmamos: y mandamos, que ningun Corregidor, ni Alcalde no ſea reſcibido al officio, ſi primero no jurare en el concejo ante Eſcriuano publico que guardarà y executarà las dichas leyes.

Titulo XI. De las ligas y monipodios.

¶ Ley. Que ningun concejo ni cauallero ni otras perſonas hagan ayuntamientos ni ligas ſo cierta pena.

¶ El Rey don Iuan. I. en Guadalajara. Año de mil ccccxj.

¶ El Rey don Enrique. III. en Madrid.

AVemos entẽdido que algunas perſonas hazen entreſi ayũtamientos y ligas [b] firmadas cõ juramento; o pleyto y omenaje, o con pena, o con otra firmeza cõtra qualeſquier perſonas en general ꝗ contra ellos fueren, o quiſieren ſer.

a ¶ *Que trayan luego los dineros.* Adde quæ dixi in gloſſa. *Que pague cien marauedis.* ad fin. in l. 2. ſuprà eodem titulo. De materia ludi, adde Coſtam & Paridem de Puteo. in ſuis tracta. De ludo. & reuerendum patrem Alcocer.

¶ *Titulus vndecimus. De ligis, & monopolijs.*

¶ *Lex prima.*

b ¶ *Ayuntamientos y ligas.* Optimus text. in capic. 1. §. conuenticul. de pace tenenda inter ſubditos libro ſecundo. feudor. Cuius verba ſunt, Cõuenticula quoque in ciuitatibus, omneſque coniurationes, & extrà, etiam occaſione parentelæ, & inter ciuitatem & ciuitatem, & inter perſonam & perſonam, modis omnibus fieri prohibemus, & in præteritum factas, caſſamus, ſingulis coniuratorũ pœna vnius libræ auri puniendis. Epiſcopos vero locorum eccleſiaſtica cenſura violatores huius ſanctionis donec ad ſatisfactionem veniant, volumus coercere. Receptatoribus etiam malefactorum qui prædictam pacem violauerint, & prædam ementibus noſtram indignationem ſubituris, & eiuſdem pœnis feriendis. Præterea bona eius publicentur, & domus eius deſtituatur. vbi gloſſa verb. cõuenticula, & in verb. coniurationem. ad huius legis declarationem faciunt & l. conuenticula. C. de epiſcopis & cleric. l. Denunciamus C. de his qui ad eccleſi. confugiunt. l. prima. C. de monopo. capit. cõiurationem. & capit. ſi. qui clericorum. 11 quæſtione prima, & quæ de monopolio dixi in. l. 2. glo. 1. verſi. diximus enim ſecluſa omni fraude. colum. 707.

707. titulo. 23 libro. 2. ordin. ſupra Antoni. Columbert. in ſingul. 8. incipit. Decem coriorum, numero primo. Et ad hanc legem eſt omnino addendus Bart. in extrauagant. Quoniam nuper. in gloſſ. verb. Occultè. qui ſint rebelles. & quæ not. Barr. in l. final. numero. 19. ff. de Colleg. illici. Bald. in l. decernimus. numero. 2. C. de ſacroſanct. eccleſ column. 1. verſic. Sed nunquid populus. Et ligam facere, eſt illicitum vt hic habes. & notat Bald. in rub. C. pro ſoci. columna. 1. nu. 4. verſiculo. Et aduerte quod iſtud nomen. Confraternitates ſeu ſocietates debent fieri ad bonum, & non ad rebellionẽ reipublicæ, Regis, vel in damnum ſubditorum. Quæ etiam debent probari ab Epiſcopis, aliàs fieri non poſſunt Bald. in dict. rubric. pro ſoci. num.

y como quier que hazen los dichos ayũtamientos y ligas ſo color de bien y guarda de ſu derecho, y por cõplir mejor nueſtro ſeruicio. Pero por quanto ſegũeſperiencia conoſcemos eſtas ligas y ayuntamientos q̃ ſe hazẽ muchas vezes, no a buena intencion, y dellas ſe ſiguen eſcandalos, diſcordias, y enemiſtades, y impedimẽto de la execucion de nueſtra juſticia. Porende nos queriẽdo paz y cõcordia entre los nueſtros ſubditos y naturales, y pueyẽdo a lo que es por venir. Mãdamos q̃ no ſean oſados, Infãtes, Duques, Condes, Maeſtres, Priores, Marqueſes, ricos hõbres y caualleros y eſcuderos de las nueſtras ciudades villas y lugares, y concejos, y otras communidades, y perſonas ſingulares de qualquier eſtado, o condicion que ſean de hazer, ni fagan ayuntamiẽtos, ni ligas con juramento, ni reſcibiẽdo el cuerpo del ſeñor, ni por pleyto omenaje, ni por otra pena ni firmeza en q̃ ſe obliguen de guardarſe los vnos a los otros cõtra otros qualeſquier. E otroſi que no vſen de las ligas y monipodios, y ayuntamiẽtos, pleytos omenajes, juramẽtos, contractos y firmezas que han fecho faſta aqui. Y qualquier de los ſobredichos q̃ contra eſto, o contra parte dello fiziere de aqui adelante haziẽdo los dichos ayuntamientos y ligas, o vſaren de los que haſta aqui ſon fechos aurã la nueſtra ira a, y demas que procederemos contra ellos y contra cada vno dellos, y contra ſus bienes en aquella manera

4. Quem vide. l. 2. infrà eod. l. 1. ff. de colleg. illici. l. 6. titul. 31. par. 2. l. 29. in Curijs de Madrid An. 1534.

a ¶ *Auran la nueſtra ira*. Qui venit in rebellione Principis, & ciuitatis, faciendo ſocietates prædonum (vulgo ſalteadores) qui vexant tranſeuntes, & per oppreſsionem iuriſdictionem Regis eludunt incidunt in iram regis, & committunt crimen læſæ maieſtatis. vt l. is qui. ff. de colleg. illici. Finis iſtarum ſocietatum eſt ſcelerata libido furandi, terras occupandi, lites & diſſenſiones ſeminandi, quæ ſunt contra naturalem rationem. l. diuus. ff. de termin. mot. & l. gratia. eodem. titulo. Vnde quorum finis eſt malus, eſt eorum ſubſtantia mala; & improbata à iure. Et ligæ ad æmulationem & damnum

ra que nos entendieremos que cumple a nueſtro ſeruicio y a las penas que mereſcieren los quebrantadores de nr̃a ley ſegun la graueza y qualidades de los maleficios y de las perſonas que contra eſto fizieré. Y porque los hōbres ſe mueuan mas de ligero a nos denũciar, y notificar lo q̃ dicho es. Mandamos y ordenamos que el accuſador aya la tercia parte de la pena de dineros o de bienes en q̃ nos cōdenaremos a aquel: y que no cayan por ello en la pena que aquellos que culpantes ſe hallaren. Y en razon de los ayuntamientos y ligas que ſon fechas faſta aqui: nos por eſta ley damos por todas las fees y prouiſiones y pleytos: omenajes que por eſta razon faſta aqui fuerē fechas y ſe fizierē de aqui adelante. Y mādamos que no valan ni ſean tenidos de las guardar: ni las guarden aquellos que las fizieron o fizieren: ſo qualquier firmeza q̃ ſe obligaron: o obligarē de las guardar caluña alguna: ni por ello puedā ſer dichos quebrantadores d̃ fe [a] ni de pleyto y omenaje. Y rogamos y mandamos a todos los perlados de nueſtros reynos: aſsi arçobiſpos y obiſpos y otras perſonas eccleſiaſticas qualeſquier q̃ no hagā ni cōſientā hazer de aqui adelante los tales ayuntamientos y ligas: ni vſen de los faſta aqui hechos. Ca

num ſuperioris ſunt iniquæ, & retractandæ. Bal. in rub. C. pro Soci. col. 1. ad fin. Anchar. in clem. Paſtoralis. col. 1. verſi. Quinto nota. nu. 4. de re iudi. qui rebellare dicuntur in principem, quo fit eius iram incurrant. vt in extraua. 1. Qui ſint rebelles. vbi gloſ. verb. indignationem noſtram. & in extrauagan. Execrabilis. Ioan. a a. ſub tit. De præbend. ad fin. dicitur. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis dei &c. vbi gloſ. verbo. indignationem. Et quod hęc verba inducant priuationem beneficij, tenet gloſ. in verb. incurſurum. in dict. extrauag. Execrabilis gl. in. cap. 1. §. Porro. quæ ſit prima cauſa beneficij amit. vbi Bald. 2. colum. not. a. de bullis apoſtolicis loquendo. Idem firmat. c. fin. §. fin. d. 4. Feli. in. cap. 1. col. 3. nume. 6. de maio. & obedien. ¶ Cōtrarium tamen firmandum eſt, imo quod inducat pœnam arbitrariam, & contraria loquuntur, quando ſunt appoſita talia verba in materia priuationem inducentia, vt in delictis pœnam priuationis merentibus, non alias. Et ita intelligas Iaſ. hanc poſteriorem partem firmātem in. l. 1. colum. 1. num. 2. ff. ſi quis ius dicent. non obtempe. poſt Bald. in. l. cunctos populos. C. de ſum. trini. & Hippoly. ſingu. 559. incipien. Sæpe in literis apoſtolicis. Bartholom. Chaſſanę. in catalogo gloriæ mundi. 5. part. conſiderat. 24. verſi. 41. Si princeps comminatur vaſſallo ſub pœna indignationis. Iacobi. à Sancto Georgio in tract. feudorum. vbi Princeps. in 9. ſpeciali. tex. in. l. 2. C. de petitis bonorum ſublatis. lib. 10. ibi, indignationem noſtri numinis ſuſtinebit. Et ſic ille qui incidit in Principis indignationem poterit eius arbitrio puniri ſecundum qualitatem inobedientiæ, & rebellionis.

a ¶ *Quebrantadores de fe.* Nota Principem habere vim Apoſtolici quo ad fidei diſſolutionem inter ſubditos, cum ſit promiſsio de re illicita. Plura alia

ra alia ſpecialia concurrunt in Principe, quæ exprimit Chaſſanæus in catalogo gloriæ mundi. conſider. 24. in. 5. part. &c. quod Princeps iuramentum illicitum quatenus inductiuum peccati eſt, poſſit reprobare. Confirmatur ex adductis à Petro Belluga in ſpeculo Principum. rubr. 12. §. quædam. nu. 7. cum ſequenti. l. quarta infra eod.

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *Statutos honeſtos.* Subſpecie boni lupum gerunt. Linguis ſuis doloſe agebant: venenum aſpidum ſub labijs eorum, vt habetur apud Pſalmographum Pſalm. 113. Et fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile. Deuterono. trigeſimoſecundo. Dici enim poteſt venenum eſſe aſpidum ſub labijs meretricum. vt

ſi lo fizieren aurian nueſtra ira y no podriamos excuſar de poner remedio conuenible en ello.

¶ Ley. II. *Que no ſe hagan ligas en ſon de cabildos y cofradias*

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Nieua.

POrque muchas perſonas de malos deſſeos deſſeãdo de hazer daño a ſus vezinos: o por executar la malquerẽcia q̃ contra algunos tienen: juntan confradias: y para obrar ſu mal propoſito tomã voçacion y appellido de algun ſancto: o ſancta: y allegan aſsi otras muchas perſonas cõfo:mes a ellos en los deſſeos y hazẽ ſus ligas y juramentos para ſe ayudar: y algunas vezes hazẽ ſus eſtatutos honeſtos[a] para moſtraren publico, diziendo q̃ para la execucion de aquellos hazen las tales cofradias. Pero en ſus hablas ſecretas y conciertos tiran a otras coſas que tienen en mal de ſus proximos y en eſcãdalos de ſus pueblos. Y como quier que los ayuntamientos illicitos ſon reprouados[b] y punidos por derecho y por leyes de nueſtros reynos. Pero los inuentadores deſtas nouedades buſcan tales colores y cauſas fingidas juntandolas con ſancto appellido: y con algunas ordenanças honeſtas que ponen en el comienço de ſus eſtatutos. Pordonde quieren moſtrar que ſu dañado propoſito ſe puepa deſculpar y lleuar adelante: y por eſto reparten y hechan entre ſi quantias de dineros para gaſtar en la proſecucion de ſus malos deſſeos: de lo qual ſuelen reſultar grandes eſcandalos y bollicios y otros males y daños en los pueblos y comarca donde eſto ſe haze. Por lo qual el ſeñor Rey don Enrique nueſtro hermano que ſancta gloria aya: a peticion de los procuradores de los nueſtros reynos: queriendo remediar y pro-

enim veneno corpus, ſic animi iudicium earum blanditijs & conuerſatione perimuntur. tex. cum gloſſ. in l. prima. §. ipſas. C. de nat. liberis.

b ¶ *Illicitos ſon reprouados.* vt per totum. ff. de colleg. illici.

prouecr ſobre ello: reuoco todas y qualeſquier cofradias y cabildos[a] que deſde el año de ſeſenta y quatro ſe fizierō en qualeſquier ciudades y villas y lugares de nueſtros reynos: ſaluo las que han ſeydo fechas ſolamēte para cauſas pias: y ꝓcediendo nueſtra licencia y autoridad del perlado. Y q̃ de aqui adelante no ſe hagā otras: ſaluo en la manera ſuſodicha: ſo grandes penas. Otro ſi defendio y mādo que en las cofadrias fechas faſta el dicho año de ſeſenta y quatro: no ſe junten ni alleguen los que ſe dizē cofadres della: antes expreſſamente las deſfagan y reuoquen por ante eſcriuano publicamente: cada y quando por juſticia ordinaria de la tal ciudad villa o lugar les fuere mandado: o fuerē ſobrello requeridos por qualquier vezino dende: ſo pena q̃ qualquier que lo cōtrario fiziere muera por ello: y aya perdido por el meſmo hecho ſus bienes: y ſean confiſcados para la nueſtra camara y fiſco: y q̃ ſobre eſto las juſticias puedā fazer peſquiſa cada y quādo vieren que cūple: ſin que preceda denunciacion ni delacion: ni otro mandamiento para ello.

¶ Ley. III. Que por las malquerencias: o enemiſtades de las ligas y confederaciones no ſe haga mal ni daño a perſona alguna.

¶ El Rey dō Iuan. I. en Guadalajara, año de mil ccc.xcj.

DEfendemos q̃ por las enemiſtades: y malquerencias que por las dichas ligas y confederaciones: o en otra qualquier manera han naſcido o naſcieren entre los perlados, y ricos hombres: y otras perſo-

¶ *Cofradias, y cabildos.* Adde. l. 6. titulo. 31. par. 2. l. 29. in curijs Madritijs Anni. 1534. Confraternitates ad bonum, & non malum finem, ſiue temporales, ſiue ſpirituales ſint, vt inter mercatores, ſcholares, vel homines certæ nationis, fieri debent, & cum conſenſu ſuperioris, & prælatorum authoritate, vt in præſenti Regia conſtitutione cautum exiſtit. & in. l. 1. ſupra eo. annotatum fuit. tex. in. l. fin. infra eo. Bar. in. l. fin. ff. de colleg. illici. & poteſtates locorum poſſunt compellere collegia ſeu cofraternitates, vt portent ſibi ſtatuta ſua, et ſi fuerit contra religionem & in perniciem reipublicæ, ea diſſoluet: imo & tale collegium, ſeu confraternitatem. Bart. per tex. ibi in. l. ſub prætextu. ff. de extraord. crimi. Bald. in capit. 1. §. cōuenticulam. de pace iur. firm. & in. l. 1. §. conuenticulam. de pace iur. firma. & in. l. 1. C. de monopol. & in. l. collegium C. de hæredi. inſti. Tradit Nicola: Boeri. in tract. de ſeditioſis. verſicul. Iuxta præmiſſa.

¶ Quæritur ergo, Vtrum confraternitates ſint licitæ? Reſpondeo concluſiue. Confraternitates clericorum, ſeu laicorum ad finē licitum factæ, & propter bonum ſunt licitæ, non alias. Archi. in c. ſiquis deſpicit. 42. diſ. Panor. & Fel. in ca. accedentes. col. 1. &. 2. de præſc. Petrus de Vbaldis in tract. De canonica Epiſcopali & parochial. q. 14. princ. Boeri. in tract. De ſeditioſis. §. quinto iuxta præmiſſa. Requiritur tamen, vt prædixi, q̃ huiuſmodi conuenticula, ſeu confraternitates ſint approbatæ.

nas qualeſquier no ſean oſados de pren der ni prendan ni ſie ran a los labradores: y vaſſallos de ſus cõtrarios: ni les tomen algunos bienes: ni quemen caſas ni heredades ni les fagan otros agrauios: y qualquier q̃ matare, o liſiare algun labrador o vaſſallo: o apaniaguado de los ſobredichos o qualquier dellos: ſaluo en defenſion de ſu perſona: o ſi fuere dado por enemigo: o ſi fuere con ſus contrarios a pelear: que en tal caſo ſea penado por derecho: y no por eſta ley E ſi le quemare caſas o mieſſes a ſabiendas: o atalare viñas: que muera por ello: y padezca la muerte que deue padeſcer aquel que mata a otro ſin razon y ſin derecho: y ſi los firiere o prẽdiere ſin liſion de miembro: q̃ pague el que aſsi firiere tres mil marauedis de la moneda vieja demas de las penas en los derechos contenidas. Y ſi qualquier de los ſobredichos tomare a los dichos labradores vaſſallos, o apaniaguados contra ſu voluntad dineros: o pan: o vino: o carne: o ganados: o otra qualquier coſa de lo ſuyo, o les cortaren ſus arboles, o les fizieren otro daño o agrauio alguno malicioſamente que les reſtituyã lo que aſsi les tomaren y les paguẽ el daño que les aſsi fizieron con el daño y pena con el quatrotanto de pena: y ſino tuuiere de que pagar aſsi el principal como la pena: que padezcan pena en los cuerpos ſegun que el juez viere que es la calidad del maleficio y las perſonas.

¶ *Ley. IIII. Que el Rey da por ningunas las ligas y juramentos y pleytos omenajes ſobre ellos fechos.*

¶ El Rey don Enrique. III. en Madrid. año de mil. ccc. xcj.

Porque el vedamiento de los dichos ayuntamiẽtos y ligas es ſeruicio de Dios y nueſtro y paz y ſoſsiego[a] de nueſtras ciudades y villas y lugares. Por ende poniendo pena contra los tranſgreſſores: y por refrenar y punir ſu oſadia reuocamos y annullamos, y damos por

baiæ, & confirmatæ authoritate ſuperioris.

¶ Quæritur inſuper, ad quem finem inuentæ fuerint confraternitates? reſpond. quod ad opera miſericordiæ, charitatis, & orationis, & huiuſmodi, vt optime declarat Petrus Vbald. in dict. tract. De canonica epiſcopali & parochiali. §. decimoquarto principaliter. tex. hic in illis verbis, *ſeyendo fechas ſolamente para cauſas pias, y precediendo nueſtra licencia, y authoridad del perlado.* De priuilegijs piæ cauſæ Tiraquel. in tract. De priuileg. piæ cauſæ. vbi plura cumulat.

¶ *Lex Quarta.*

a ¶ *Paz y ſoſsiego.* Seditioſi homines, qui perturbare contendunt quietem & pacem populi, ſunt huiuſmodi, de quibus in hac lege Regia. l. 1. & l. 2. C. de ſeditio. & eſt addendus Nicola. Boeri. in tract. de ſeditioſis. §. Secundo præſuppono. vbi videas.

por ningunas y caſſas todas y qualeſquier confederaciones y ligas: y todos y qualeſquier juramẽtos y pleytos y omenajes que ſobre eſta razon ſon fechos haſta oy: o ſe fizierẽ de aqui adelante: y los declaramos por illicitos: y no valederos aſsi como fechos en nueſtro deſeruicio y cõtra derecho. Y defendemos que ninguno ſea oſado de guardar las tales ligas y confederaciones: juramẽtos y pleytos omenajes: ſopena de caer en mal caſo, aſsi aquellos q̃ demandaren que les ſean guardadas las dichas ligas y juramentos como aquellos que las hizierẽ y guardaren. Y qualquier que lo contrario fiziere: quier ſea de eſtado grande o menor: que pierda la tierra y merced que touiere de nos. Y ſi fuere ciudadano de ciudad, o villa, que pierda todos ſus bienes para la nueſtra camara: y el cuerpo eſte a la nueſtra merced. Pero por eſto no entendemos defender las buenas amiſtades porque todos ſean amigos y viuan en paz.

¶ *Ley. V. Que los perlados y perſonas eccleſiaſticas no ſean de vãdo*

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Toledo. Año de mil cccclxij.

NVeſtra merced y voluntad es, q̃ los nueſtros ſubditos y naturales viuan en paz: y cada vno guarde aquello que a ſu eſtado ptenesce. Por ende mãdamos que los obiſpos y abades: y otras qualeſquier perſonas eccleſiaſticas no ſean oſados d aqui adelante de eſcandalizar las ciudades y villas y lugares de los nueſtros reynos, ni ſe mueſtrẽ de

¶ *Lex. Quinta.* ¶ *Cada vno guarde aquello que a ſu eſtado pertenesce.* Sine partialitate, & acceptione perſonarũ, quæ non debet eſſe apud homines, præcipue qui habent munus iudicandi c. nouit. de iudic. Deute. 1. Ita magnum iudicabis, vt paruum, nec erit apud te acceptio perſonarum vnuſquiſque ſecundum Apoſtol. 1. ad Cori. 7. in ea vocatione permaneat, in qua dignoſcitur eſſe vocatus capitulo. 1. 21. quæſt. 1. capitulo non oportet. 7. quæſt. 1. capitu. placuit. 21. quæſt. 2. glo. in. capitu. nullus. 19. quæſt. 3. capi. licet. de regulari. cum dignitates in eccleſijs, præſertim cathedralibus ad conſeruandam augendãque eccleſiaſticam diſciplinam fuerint inſtitutæ, vt qui eas obtinerent, pietate præcellerent alijsque exẽplo eſſent, vt habetur in Concilio Tridentino ſub Pio Papa. 4. celebrato, ſeſsio. 24. in can. incip. Cum dignitates. 12. in ordi. quo fit, quod ſolum in operibus miſericordiæ & iuſtitiæ, & cæteris ſimilibus, & non in alijs, quæ diſtractionem corporis & animi, & malum exemplum præ ſe ferunt ſe debent immiſcere. integritas enim præſidentium, ſalus eſt ſubditorum. in. d. Concilio. ſeſſio. 6. capitu. 1. de reformatione & munus epiſcoporum eſt, ſubditorum omnium vitia redarguere. capitulo. 1. ſeſsio. 24. Optandũ enim eſt, vt ij, qui epiſcopale miniſterium ſuſcipiunt, quæ ſuæ ſunt partes, agnoſcant, ac ſe non ad propria commoda non ad diuitias, aut luxum, ſed ad labores & ſolicitudines pro Dei gloria vocatos eſſe intelligant. vt habetur in ſacro concilio præcitato ſeſſio. 24. capitu. 1. Quod decretum

ium omnino videant domini Epiſcopi pro ſua teformatione, & vt ſciant ad quid tenentur tatiooe ſuæ conditionis & ſtarus, & euitent ſediriones, odia, comeſſationes, & conuerſariones ſecularium militum, & ea, quæ Dei ſunt, peragenda, peragāt hoſpitalitatis officium intendant, qui eccleſiaſtica beneficia poſsident. Conciliū Tridentinū. ſeſſi. 24. capitulo. 8. non concubinis. ibi cano. 14. ſeſ. 25. & eadem ſeſsio. 25. capitulo. 17. Cuius verba notanda ſunt. Nō poteſt ſanctaSyoodus nō grauiter dolere, audiens epiſcopos aliquos, ſui ſtatus oblitos, pōtificiam dignitatem non leuiter dehoneſtare, qui eum regum miniſtris, Regulis & Baronibus in eccleſia, & extra, indecenti quadam demiſsione ſe gerunt, & veluti inferiores miniſtri altaris, nimis indigne non ſolum loco cedunt, ſed etiam perſooaliter eis inſeruiont. Quare hæc, & ſimilia deteſtans ſancta Synodus, ſacros canones omnes, conciliaque generalia, atque alias apoſtolicas ſanctiones ad dignitatis epiſcopalis decorem, & grauitatem pertineotes renouando, præcipit, vt ab huiuſmodi in poſterum epiſcopi ſe abſtineant: mandans eiſdem vt tam in eccleſia, quam foris ſuum gradum, & ordinem præoculis habeores, vbique ſe patres, & paſtores eſſe meminerint, reliquis vero tam Principibus, quam cæteris omnibus, vt eos paterno honore, ac reuerentia proſequantur. Ad idem. l. 57. titulo. 5. part. 1. ibi, *Cuerdamente deuen los perlados traer ſus faziendas como omes de quien otros toman exemplo, aſsi como de ſuſo es dicho, y por ende non deuen yr a ver los juegos, aſsi como alançar, o bohordar, o lidiar los toros, o otras beſtias brauas nin yr à veer los que lidian. Otroſi non deuē jugar dados, ni tablas, nin pelota, nin tejuelo, nin otros juegos ſemejātes deſtos, porq̄ ayā de ſalir del aſſoſſegamiēto, nin parar ſe a verlos, nin a tener ſe con losq̄ juegan.* Vbi videbis Grego. Lopiū. ca. cum decorem. de vita & honeſt. cleri. & Cōci. Tridē. ſeſsio. 22. capi. 1. pag. 189.

vādo ni parcialidad: ni fagā ligas o monipodios[a]: ni para lo tal den cōſejo fauor, o ayuda por ſus perſonas ni con los ſuyos. E ſi lo contrario fizieren pierdan la naturaleza de nueſtros reynos: y aſsi como agenos del nogozen de las tēporalidades del nueſtro Reyno. Sobre lo qual dezimos q̄ entēdemos ſupplicar a nueſtro muy ſancto padre: para q̄ ſu ſanctidad mande que aſsi ſe faga y guarde y ponga ſententia de excommunion ſobre los q̄ lo contrario fizierē. Y por eſſe meſmo fecho pierdan la jurediction eccleſiaſtica: q̄ por ſi o por otros exercitaren ſobre las perſonas ſeglares: y que ſean auidos por perſonas priuadas y ſuſpenſas: y que ſus mandamientos no ſean complidos.

¶ *Ley. VI. Que ningunas ligas ni confederaciones ſe fagan ſo color de cofadrias.*

¶ Idem.

MAndamos y defendemos las dichas ligas y confederaciones que no ſe fagan ſo color de cofradias[b] ni hermandades: y las que faſta aqui ſon fechas que luego ſean desfechas

a ¶ *Nin fagan ligas, o monipodios* Monopolium, eſt conuentio plurium hominū, ſeu mercatorū bono publico obuians. vt docet Feli. in c. accedcntes col. 1. de præſc. Eſt enim contra rationem naturalē: quia præcludit viā bene faciendi proximo. Nam ſcriptū eſt Prouer. 3. Noli prohibere benefacere eū, qui poteſt: ſed ſi vales ipſe benefac. Et etiam eſt contra vtilitatem publicam. & in perniciem totius corporis myſtici, ideò merito puniri oporret l. 1. C. de monopol. & in præſenti lege. vt etiam per Rebuff. in conſti. Regijs Galliæ. tract. De magiſtris artificio. art. 4. gl. 2. n. 22. vbi monopolij pœnæ ponūtur. Et. 14. modis, quibus ſolet monopolium committi, explicat à principio dict. gl. 2. nu. 5. cum ſeq.

¶ *Lex Sexta.*

¶ *So color de cofradias.* Adde dicta in. l. 2. ſupra hoc titulo

y de aqui adelante no ſe fagan. Y mandamos q̃ la juſticia con quatro regidores de qualquier ciudad: villa o lugar dõde eſto acaeſciere fagan peſquiſa. Y ſi luego no ſe apartarẽ de la dicha liga y la deſfizieren: los que ſe fallaren culpantes ſeã preſos y con todos ſus bienes ſean traydos ante nos. Pero q̃ eſto no ſe entiẽda en las cofradias q̃ por nos: o por los perlados fueren aprouadas quãto a las coſas ſpirituales. Las quales dichas prouaciones mandamos que nos ſean noſtradas haſta dos meſes deſpues de la publicaciõ deſta nueſtra ley. Y ſino las moſtrarẽ faſta el dicho termino que no valan: y incurran en las penas de las leyes de nueſtro Reyno que fablan de las ligas: y mandamos que las dichas cofradias ſeã ningunas: ſin las dichas aprouaciones.

Titu. XII. De los que van contra la juſticia. a

¶Ley. I. De los que matan o fieren a los del conſejo: o a los alcaldes de la corte: o a los adelantados o merinos mayores.

¶El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccclxxxvj.

LA coſa que mas puede embargar b al conſejo del Rey y los juyzios de los juzgadores: es el temor y el recelo quando loan algunas perſonas porq̃ temẽ de no conſejar bien lo que deuen y los juzgadores de fazer juſticia. Y porq̃ los del nueſtro cõſejo: y alcaldes de la nueſtra corte y del nueſtro alguazil mayor c: y el nueſtro adelantado de la frõtera del Reyno de Murcia y los merinos mayores de caſtilla: y de Leõ: y del an

tit. l. 6. titu. 31. part. 2. l. 29. in Curijs Madritijs. Ann. 1534. quæ has leges loquentes de confraternitatibus cõfirmat.

¶*Titulus. 12. De his, qui contrauenerunt iuſtitiæ.*

a ¶*In rub. Iuſticia.* Quæ eſt virtus perfectiſsima tex. in authen. vt omnes obedi. iudic. prouinc. coll. 5. in princ.

¶*Lex Prima.*

¶ *Embargar.* Concordat. l. 10. tit. 20. libr. ord. regis Alphonſi Compluti Anni. 1386. & ibi in l. 14. incipien. *Porque los alcaldes.* Et timor eſt vnum de quatuor propter quod iudicium humanum ſæpe peruertitur. vt Grego. ait in. ca. quatuor modis. 11. q. 3. Quatuor (inquit) modis humanum iudicium peruertitur. Timore, dum metu poteſtatis alicuius veritatem loqui pertimeſcimus: Cupiditate, dum præmio alicuius animum corrumpimus: Odio, dum contra quem libet aduerſarium molimur: Amore, dum amico, vel propinquo contendimus præſtare auxilium not. glo. in ca. repellantur. de accuſ. in verb. amicitiæ. textu. in. cap. cum æterni. de ſententia & re iudica. libr. 6. & quæ de timore notat Diuus Tho. 2. 2. q. 125. in art. 1. 2. & tertio.

c ¶ *Nueſtro alguazil mayor.* Quæri poteſt vtrum idem ſit de his qui tenent locum Alguazelli maioris, & ſic de ſubſtituto, & ſubrogato in eius locum? Videtur quod nõ, quia expreſſio vnius caſus excludit alium non expreſſum. capit. ſuſceptum. de reſc. libr. 6. tum etiam ex. l. vndecima. in ordinatio. regis Alphonſi Compluti celebratis Anni. 1386. vbi pœna mortis tantum. & non aleuoſiæ imponitur contra peccantẽ aduerſus ſubſtitutũ.

Digitized by Google

ſtitutum. Ergo idem dicendũ eſt in caſu noſtræ legis. & eſt. l. 2. infra. eodem titulo. & ſic punitur pœna mortis, & amiſsione bonorum interficiens iudicem ſeu Alguazellum. l. 7. tit. 13. & l. 39. titul. fina. infra iſto libro. 8. non aleuoſiæ ſi fuerit de inferioribus, per præmiſſa, ſicut punitur in caſu huius legis. ibi, *que ſea por ello aleuoſo* Limita tamen legem iſtam eo caſu, quo quis in rixa particulari orta inter iudicem & priuatum non ratione officij fuiſſet mortuus à particulari, nam iſto caſu non obtinet locum pœna huius legis. tex. eſt in præſenti infra in verſi. *Pero ſi qualquier.* & in. l. fin. infra eodem. quæ habuerunt ortum ab ordinationibus Regis. Alphonſi Compluti celebratis anni. 1386. l. 14. ad fin. verſi. *Pero ſi qualquier*

daluzia: deuen ſer mas guardados por la fiança que en ellos tenemos porq̃ tienẽ nr̃o lugar en la juſticia. Defendemos q̃ ninguno ſea oſado d̃ matar ni herir niprẽder aqualqier de los ſobredichos, y qualquier q̃ lo matare q̃ ſea por ello aleuoſo[a] y lo matẽ por juſticia do quier q̃ fuere fallado y pierda todos ſus bienes para la nueſtra camara. Pero ſi qualquier delos officiales ſobredichos cometiere pelea no vſando de ſu officio que aya la pena que mandan los derechos ſegun fuere el yerro.

Ley. II. De los que fizieren los yerros de la ley ante deſta contra los lugares tenientes.

TEnemos por bien que ſi alguno, o algunos hizieren en qualquier de las coſas, o yerros contenidos en la ley antes deſta contra los que anduuieren por los mayores juezes: o por qualquier de los ſobredichos: o cõtra los alcaldes mayores de toledo: o Seuilla: o de cordoua, o d̃ Iaẽ: o de murcia: o de algezira: o cõtra el alguazil mayor de cada vna de las dichas ciudades: ſi matare, o prẽdiere que muera por ello y pierda los bienes. Pero que no caya por ello en pena de aleuoſo. E ſi hiriere q̃ pierda los bienes q̃ touiere: y q̃ ſea deſterrado para ſiempre del nueſtro ſeñorio. Y ſi alguno fiziere qualquier deſtos yerros contra alguno de los q̃ anduuieren por ellos: y q̃ ſi matare o prendiere q̃ muera por ello[b]: y ſi firiere magüer q̃ no mate q̃ pierda por ello la meytad de los bienes, y ſea deſterrado por diez años fuera de nr̃o ſeñorio.

deſtos. argum. eorum quæ not. Innocen. in. capit. 1. de offi. delegat. & in. capit. capella. de priuile. & ex Ioann. Imol. in dict. capit. 1. col. pen. & final. l. 16. tit. 9. parti. 7.

a ¶ *Aleuoſo.* Adde quæ dixi in rub. in titulo ſecundo. & in. l. 1. ſupra hoc libro. 8. ordinamen. & in. l. fi. verbo. *ſean auidos por aleuoſos.* titulo. fin. libro primo. ordin. ſupra colum. 320 differentia inter traditionem & aleue eſt. l. prima. ad fin. titulo ſecundo. partita. ſeptima. verſiculo. *Es propriamente.* Petrus Plaça de delictis capitulo. 21. numero primo. agit de proditore. Monta. in. l. 2. gloſſa prima. titulo decimoſeptimo. libro. 4. foro legum.

¶ *Lex Secunda.*

b ¶ *Muera por ello.* Idem probat. l. 5. verſi. *y qualquiera que matare.* infra eodem.

¶ *Lex Tertia.*

¶Ley. III. *De los que fizieren ayuntamiento contra los contenidos en las leyes antes deſta.*

¶Idem.

SI alguno fiziere ayuntamiento de gentes [a] con armas: o ſin armas que vengan contra los contenidos en las dos leyes antes deſta: que los que fueren fazedores del tal ayuntamiento ſean deſterrados por diez años fuera del nueſtro ſeñorio. Y los que fueren con ellos que ſeã deſterrados por vn año: y peche cada vno ſeyſcientos marauedis de la moneda vieja. Y ſi denoſtare a qualquier de los ſobredichos que peche dos mil marauedis de la dicha moneda y yaga dos meſes en la cadena.

¶Ley. IIII. *Contra los que cometieren a herir o matar a los contenidos en las leyes ante deſta.*

¶Idem.

MAndamos que ſi algunos cometieren a los officiales contenidos en las dos leyes ante deſta: o a qualquier dellos para ferir, o matar: o deshonrar con armas, o ſin armas [b]

¶Lex Tertiã.

a ¶*Ayuntamiento de gentes.* Ad idem.l.fin.infrà eo. ibi, *ni de fazer ayuntamiento, ni alboroto.*l.1.titu.vndecimo.iſto lib.8.ordinam.ſuprà. vbi dixi in gloſſa prima. Boeri.in tracta.de ſeditioſis. Plura ad huius legis interpretationem & cõmẽtum ſcripta reliquit. Quæri poteſt, Vtrũ pœna hui⁹ legis locũ habeat, ſi quis veniret cõtra iſtos iudices cũ vno tantũ homine armato? Videtur dicẽdũ ꝙ ſic. Nã vbi ſunt duo pluralis numerus cõpletur. l. vbi numerus. ff. de teſti.l. interilla.§.fi.ff. de verb.ſignifi. Ergo qui coadunauit vnũ hominẽ armatũ incidit in pœnã huius legis, & vtrũ ſufficiat vnus in diſpẽſatione, quæ loquitur in plurali, plura ponit Iaſo.in l. Gallus. §. quod ſi is.col.1. cũ ſeq.ff. de lib. & poſt. Andre. Tiraq.in rep.l. ſi vnquã. verb. ſuſceperit liberos. nu.185.C.de reuoc.dona. Sed cõtrariũ eſt tenẽdũ. imò ꝙ requiruntur quatuor vel quinque homines armati, ad hoc, vt verba nr̃æ legis verificentur, dũ dicit, *Si alguno fiziere ayũtamiẽto de gentes.* Sed vnus nõ eſt huiuſmodi, quãuis armatus, ergo ad pœnã non eſt trahẽdus, cùm de natura actus plures requirãtur, vt dicatur turba, ſeu coadunatio gentiũ. Et ita eſt in coĩ ſtylo vulgariũ, ꝙ quatuor faciunt quadrillam, ſeu alboroto, & cùm inueniuntur cũ armis etiã hora aliàs permiſſa ad deferendũ arma iudex ea aufert, non aũt ſi eant tres tantùm. Ergo iſte modus intelligendi, & vulgo receptus, eſt recipiẽdus.c.ex literis.de ſponſalib. præſertim cùm caſus incluſus pluraliter, excludit minorẽ, nempe quia noluit de ſingulari loqui, cùm ſit pœnale, tũ etiam ex ſententia Bar. qui in terminis dicit in.l. Prætor.in princ.num.5.ff.vi.bono.rapto.citat.l. oues. ff. de abigeis. & idẽ Baldo. in.l.1. n.2.ff.de probationi. in verſ. dicebat ſtatutũ. Bal. in l. iube. §. ſin autẽ n.2. C. de incert. perſon. & ad Senat.C.Trebell. Non obſtãt in cõtrariũ adducta, quia hic ſubiecta materia requirit plures, ibi non, ſed vnũ ad implendã cõditionem, ſi ſine liberis deceſſeris, vel duos: nam in ore duorum vel triũ ſtat omne verbũ. ca.cùm eſſes. de teſtam. In noſtra lege conſideratur grauitas iniuriæ, quę lõgè maior eſt, cũ ſit à pluribus, quàm ab vno.ex Bald.vbi ſupra. Nec obſtat.l.2. §.hominis.verſi.ſed ſi vnus.ff.vi.bono.rapto. Nã ibi loquitur de damno, non de iniuria perſonæ, quod damnum tantũ eſt datũ in cẽtũ, ſicut in mille ab vno. Alexan.vbi hãc cõcluſionẽ probat, ita diſſoluit argumẽtũ in.d.l.Gallus.§. quid ſi is.col. 2.num.4.ff.de lib.& poſthu. Quod eſt memoriæ mandandum ad huius regiæ legis declarationem.

¶Lex *Quarta.*

b ¶*Con armas, o ſin armas.* Ad idẽ.l.12.& l.13.tit.20. in lib.ordinam. regis Alphonſi anni.1386. & ſic nullum hic conſtituitur diſcrimen ſiue fiat cum armis, vel ſine eis, vt conſtituitur in titulo.ff.& C.ad legem Iuli.de vi publi.vel priuat.

aunque no acabe el hecho que cometiere [a]: que por la oſadia ſi fuere hombre hidalgo o otro hombre honrado que ſea deſterrado por dos años fuera del nueſtro ſeñorio: y peche ſeys mil marauedis de la dicha moneda: y ſi fuere otro hombre que mantenga caſa yaga vn año en la cadena: y deſpues ſalga de nueſtro ſeñorio por los dichos dos años: y ſi fuere hōbre baldio que no aya caſa que le den cincuenta açotes: y yaga vn año en la cadena.

¶ Ley. V. *Contra los que fieren o matan, o vienen contra los juezes y juſticias de las ciudades, villas y lugares.*

¶ Idem.

Porque los alcaldes, y juezes y juſticias y merinos y alguaziles: y otros officiales qualeſquier de las ciudades, y villas, y lugares del nueſtro ſeñorio que han poder de oyr y librar pleytos: y complir la juſticia por ſi: o por otro puedan mejor y mas libremente, y ſin recelo vſar de ſus officios. Defendemos que ninguno ſea oſado de matar, ni de herir, ni de prender a qualquier de los ſobredichos [b]: ni de tomar armas: ni de fazer ayuntamiento ni alboroto contra el ni contra ellos: ni les defender ni embargar de prender aquel, o aquellos que prendieren, o mandaren prender. Y qualquier que matare o prendiere a alguno de los officiales ſobredichos que lo maten por ello: y pierda la meytad de los bienes. Si firiere que pierda la meytad de los bienes: y ſea deſterrado por diez años fuera del nueſtro ſeñorio.

a ¶ *aunque no acabe el hecho que cometiere.* Nota quod affectus punitur ad operationem ſemel deductus, licet non ſit ſequutus effectus, quia per eum non ſtetit, & conſideratur voluntas & propoſitum in delictorum punitione. Et ita procedit l. 2. verſi. *Porende eſtablecemos.* tit. 13. infra. eod. libro. 8. vbi videbis Deo duce in gloſſ. noſtra. & Angel. in l. eos. ff. de cuſtodia reorū. verſi. Et nota hanc. l. contra effractores carcerum & contra cōſpirantes vt frangant, licet non ſit perfectū flagitium, nam puniuntur veluti confeſſi de crimine. dixi in l. 34. titulo finali. infra eod. libro octauo. ordinamen. in gloſſa. 1.

¶ Lex Quinta.

b ¶ *A qualquier de los ſobredichos.* Durante officio, vel eo finito intra tempus datum ad ſyndicatum, & ſic intra triginta dies ſecundum ius noſtrum regiū; vel quinquaginta de iure Romanorum: quia eo tempore cenſetur iudex, & debet gaudere eadem prærogatiua. arg. l. Diuo Marco. C. de quæſtio. & l. milites. eod. titu. Paris de Puteo. in tract. ſyndicatus. titul. de offic. ſyndicato. §. per ſyndicatores columna prima. numero tertio. vbi dicit, quod officialis etiā depoſitus, appellatur officialis. Andr. Iſerni. ita cōcludit in conſti. regni. incip. Statuimus. De offi. magiſtri iuſticiarij. Per quem vide Bald. in. l. obſeruare. §. proficiſci. columna quarta. numero ſexto. verſiculo. Septimò quæritur. ff. de offi. Proconſulis & lega. argumen. l. primæ. C.

mæ.C.vt caoſa poſt pub.adſit. Qood verũ exiſti mar, quãdo fuit offenſus ratione præteriti officij, alias non: nam ſtatutum diceus, ſi quis offenderit iudicẽ, debet intelligi præſentẽ, non eũ qui quondam fuit. vt. l. cui eorum. §. affinitatis. ff. de poſtuland. Adde quæ not. Floria. in. l. ſi putator. ff. ad legem Aquili. Vtrum hæc pœna ſit extendenda ad offendentem famulum iudicis? Et eſt dicendum, ꝗ non, nam leges & ſtatuta pœnalia in ſuis terminis & nõ ad aliũ ſenſum ſunt intelligẽda, nec trahẽda ¶ *De matar, ni herir, ni prender*. Hæc æquiparantur quaouis inter ſe differant. Tamen verbum, *matar, ni prender*, determioatur eios pœna. in verſiculo. *E qualquier que matare*. Et verbum firiere. infrà. in verſi. *Se firiere que pierda*. Et verbũ, *ni tomar armas* infrà in verſi. *y ſi metiere mano a armas*. Et verbum *ni los defender ni embargar*, definitur in verſi. *E ſi le tomaren el preſo*.

Que le maten por ello. Concord l. 2. ſuprà. eod. & l. 54. tit. 20. in ordinam. regis Alphonſi Anni. 1386. Confirmatur. Nam qui manus intulit in Præpoſito, id eſt, Duce belli, capite puniendus eſt, augetur autem petulantiæ crimen dignitate Præpoſiti. l. omne delictum. §. qui manus. ff. de re milita. vbi gloſſ. in verb. dignitate. ea. 1. vbi notat glo. verb. maximè ſacratis. de calumniato. & ius publicum offenditur in magiſtratibus & ſacerdotibus. c. ius publicum. diſtin. 1. vbi dicit, Ius publicum eſt in ſacris, & ſacerdotibus, & magiſtratibus. & ſic eos lædens, ab omnibus poterit accuſari ſecundum glo ibi. argu. tex. in capi. in primis. ad fin. 2. quæſtio 1. & glo. in dict. cap. 1. de calumnia. Ad idem eſt gloſ. in capit. cum booz. in verb. Læſerant. de ætar. & qualitat. Optimus tex. in. l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſcop. & cleri. Vnde ſcriptum eſt, Qui vos audit, me audit. Et ad Roma. 13. Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. cap. qui reſiſtit. vndecima quæſtione tertia. De cuius iote lectu eſt videndus Felin. in capit. ſi quando. numero ſecundo. de offi. delegat. Cardina. per text. ibi in capitu. fin. numero primo. 23. quæſtione tertia Glo. fio. in capitul. non in inferenda. ead. cauſa & quæſtio. Si tamen præciperet rem iniuſtam, iudex, vel Princeps, vt contra immunitatem eccleſiæ, vel quòd iniuſtè notoriè præcipiat hominẽ occidi, vel huiuſmodi, & quando aggrauat contra

y ſi metiere manos a armas [a]: o juntare gentes [b] y viniere con ellas contra los officiales ſuſodichos que peche por ello ſeyſcientos marauedis de la dicha moneda: y ſea deſterrado por vn año fuera del nueſtro ſeñorio alli dõde nos touieremos por bien

iura, non eſt ei obediendum, imò reſiſtendum, cũ veniat contra præcepta Dei. Cardin. in capitulo ſecundo. numero ſecundo. diſtin. 12. capitul. oues ſecunda quæſtione ſeptima. capit. Iulianus vndecima quæſtione tertia. Anchar. in cap. ſane. nume. 2. de exceſsib. prælat. Et adde quæ not. Magiſt. ſententiarum in 4. diſtin. 44. cap. fin. text. in. c. ſi quando. de reſcri. Et adde. l. 1. & quæ ibi notauit in glo. 1. titulo duodecimo. libro tertio. ſuprà.

a ¶ *Metiere manos a armas*. Iudici aliquid præcipienti non licet cum armis, nec ſine armis reſiſtere, cũ neceſſarium ſit ei obedire, defenſio erit illicita capit. 2. de maiori. & obedi. capit. Iulianus. & cap. ſi dominus. & ca. qui reſiſtit. 11. quæſt. 3. reg. Quod quis mãdato. de reg. iur. lib. 6. niſi eſſet notorium ſententiã, ſeu præceptũ eſſe iniuſtũ. vt eſt text. & gl. in. c. non in inferenda. 23. q. 3. Bal. in l. addictos C. de epiſ. audien. Anchar in reg. Ea quæ de regul. iur. lib. 6. in princ. reperti. & quæ citaui in ſuperiori glo. Et aduerte, quòd quando executor ſine iudicis præcepto vult aliquem capere, vel bona apprehẽdere, licitum eſt ei reſiſtere, quia agit vt priuatus, ſine iudicis mandato procedendo. Ita Bart. in. l. prohibitum. C. de iur fiſc. lib. 10. Quod qualiter ſit intelligendum, eſt addendus Panormi. in cap. ſi quando. de offi. delegat. Imol. in. l. ab executore. Quorum appell. non recip. & in cap. dilecto. de ſententia excom. lib. 6. & quæ notat Din. in regul. Quod quis mandato. de regul. iur. libr. 6. De dilatione armorum plura ſcripſi in. l. 2. gloſſ. verb. *Que ningunos hombres de apie trayan armas*. tit. 14. libro. 2. ordin. ſuprà in prima parte.

b ¶ *O juntare gentes*. Contra audentes gentes concitare & coaduuare aduerſus iudices & rempublicam eſt rubri. C. de ſeditioſis, & ijs qui audent contra remp. in. l. 1. & per totũ. & de eorum pœnis temporalibus & ſpiritualibus per Archidia. in cap. de eet. de immunit. eccleſia. libro ſexto. verb. ſeditionem. text. in cap. ſeditionarios. 46. diſt. Hoſtieo. in capitul. fin. de teſtib. cogend. Boeri. in tracta. De ſeditioſis. Et iſti ſeditioſi dicuntur proditionem facere. Angel. in. l. prima. verſiculo. Sequitur in textu. in vrbe ſunt. columna prima. & in. l. qui vſque dolo. ff. ad legem Iuliã. maieſta. l. capitalium. §. ſolent quidã. & ibi gloſſ. ff. de pœn. vbi ponit exemplum in Bergollo Piſano, & Ioſeph.

Decurione Bononiæ, qui aduerſus quietem ciuitatum ſuarum ſæpe conueneiunt, & populum cõcitauerunt. & text. in fina. verbis. in authen. De mandat. princip. §. fina. columna tertia. l. prima. verſicul. *Si alguno fiziere bollicio.* titulo primo, par. 7. l. 3. tit. 19. par. 2. verſic. *Onde los que tal alenantamiento con oſſe fazen, ſon traydores, y deuen morir por ello, y perder todo quanto ouieren.*

Y ſi le tomaren el preſo [a]: o le embargaren en qualquier manera: porque no le pueda prender y cumplirſe en el la juſticia que mereſciere: ſi el preſo que fuere tomado: o aquel en quien fuere embargada la juſticia mereciere pena de ſangre que aquel que tomo el preſo: y embargo la juſticia que reſciba eſſa meſma pena que el otro auia de auer: y ſi no mereſciere pena de ſangre mandamos

a ¶ *E ſi le tomaren el preſo.* Facit capit. felicis. ibi, poſtea receptauerit, vel defenſauerit. de pœn. libro ſexto. cap. ex literis. de offic. delegat. gloſſ. in clem. Si quis ſuadente. verb. defenſauerit ad finem. verſic. Eſt alius defenſor. de pœn. & ſic talis eripiens hominem captum ne executio iuſtitiæ in eum fiat, tenetur eadem obligatione & pœna qua tenebatur debitor, ſiue ex cauſa ciuili, ſiue criminali. Confirmatur ex. l. quoties. C. de exactorib. tributo. libro decimo. Cuius verba notatu digniſsima ſunt. Quoties quis & priuati debitor inuenitur, & fiſci abreptus ab vno officio, teneatur ad vniuerſi debiti ſolutionem, qui eum abſtulerit coerceatur, ac totius ſummæ exactionem in ſe ſuſcipiat, qui eundem auellendum, ſubtrahendumque crediderit. Quem ibi notant ad hoc Plat. & Luc. de Peu. ſubtrahentem famulum alicuius, qui inſeruire tenetur, ad intereſſe & dãnum hac occaſione ei illatum, teneri. l. fina. C. de operis liberto. vbi habetur, in redhibitione operarum maneat pœna in eum, qui libertum alienum recipiendum eſſe duxerit. & ibi glo. fina. & qui fuit cauſa ne debitum quis conſequi poſſet tenetur ſatisfacere creditori. dict. l. quoties. latè Iaſo. in. l. prima. §. quod prætor. & in. §. prætor ait numero primo. ff. ne quis eum qui in ius voc. & in. § pœnales. numero. 102. cum ſequentibus. Inſti. de actio. Ioan. Baptiſta Caccialup. in tract. De debitore ſuſpecto & fugit. quæſtione decima. princ. Hippolyt. ſingul. 137. & in repet. rubri. ff. de fideiuſſo. numero decimoſexto. Et in hac materia ſac cõcluſiones reſolutiuas. Et ſit hæc prima. Eripiens violentum raptotem nondum confeſſum, conuictum, vel condemnatum, punitur pœna decem librarum auri. Text. in authent. vt omnes obed. iudi. §. arripiatur autem nullus. colla. 5.

¶ Secunda concluſio. Eximens confeſſum & condemnatum de crimine, tenetur crimine læſæ maieſtatis. text. in. l. cuiuſcũque. vbi Bart. ff. ad legẽ Iuli. maieſta. & in extrauagant. Ad reprimendum. verb. tangar. Quam limitat quatuor modis Chaſſanæ: in conſuetudi. Burgund. rubri. prima. §. ſeptimo. in ver. *De ſimple reſcouſſe.* nu. 34 fo. 77. ¶ Tertia cõcluſio. Eximens eũ maleficæ artis, ſeu magicæ, punitur pœna vltimi ſupplicij. l. fin. C. de malefic.

¶ Quarta concluſio. Eximens captum à familia, vel carceratum in omnibus alijs caſibus quam ſupeadictis puniendus erit illamet pœna, qua puniendus erat exemptus, Si præſens eſſet delinquẽns. l. prima. C. de his qui latro. occultauc.

¶ Quinta concluſio. Eximens aliquem defacto de carceribus, qui non ſit reus alicuius criminis, ſiue ſit pro debito publico, ſiue pro priuato, tenetur de proprio ſoluere proprium debitum creditoribus. text. ſingul. in dict. l. quoties. Gomez Arias in. l. 64. numero nono. in ordinamen. Tauri.

¶ Sexta cõcluſio ſit. Eximẽs de facto aliquem de carceribus, qui nec ſit reus criminis, nec pro debito incarceratus, cùm eximere de facto ſit perturbare iuriſdictionẽ iudicis, põt mulctari pecuniariter ſecũdũ poteſtatẽ iuriſdictionis. per rubri. ff. ſi quis ius dicẽt. nõ obtẽperau. & quod ibi vult Bar. in pen. q. & declarat Specul. tit. de ſentẽtiæ prolatio. §. ſpecies. verſi. Nũquid titulus. & etiã poteſt extra ordinem pee arbitrium iudicis puniri. per l. 1. §. effractores. ff. de effracto. & expilat. ¶ Septima cõcluſ. Reſiſtẽs officiali, & eũ offendẽs in perſonã, nunitur grauiter, & tenetue ex iniuri ſibi illata. Guid. Papa deciſ. 557. Et has oẽs cõcluſiones poſuit Bart. Chaſſa. in. d. rubr. 1. §. 7. fol. 77. col. 3. & . 4. Aduertẽdũ tñ. eſt, qđ. de iure nouiſsimo committens quodcunque delictum quod ſapiat reſiſtentiam formalem, vel feriens iudicem, eo caſu quo ſecundum qualitatẽ delicti veniebat imponenda pœna corporalis tradẽdus eſt ignominioſè

per

Digitized by Google

per vias publicas & etiam mittendus ad triremes per ſpacium octo annorum, niſi grauitas delicti exigat maiorem pœnam, vt probat. l. ſeptima, titulo vigeſimo ſecundo.libro octauo. recopila. Limita, quando aliquis damnatetur ad mortem, & fuiſſet interpoſita appellatio ab eo, vel cõſanguineis,iuxta.l.non tantum. de appellatio. ſi iudex vellet exequi poterit reſiſti ne faciat, & eximi à manibus ipſius impunè,quia procedit vt priuatus poſt interpoſitam appellationem, per quã ceſſat eius iuriſdictio.Innocen.in capitul. ſi quando de offic.delegat.reputat ſingul.Bald.in.l.addictos.C.de epiſcop.audien. Angel. & Iaſon. num. 108.in.§.pœnales.Inſti.de action.

¶ Limita etiam in Cardinalibus, qui habent ex priuilegio, vt ſi obuient damnatum ad mortem, & ductum ad eius executionem, poſſunt de conſuetudine ipſum eximere. Bald. & Salice. in dict. l addictos.Cæpol. caut. 2. Marian. Socin.in tracta.de citario.articulo trigeſimoquinto. quæſtione quinta.Hippol yt.ſingul.273.& in. l. prima.columna tertia.C.de falſ. Andre. Barbat. in capitul. quætenti.numero decimonono. de offi. delegat. quanuis ipſemet Barb.in tract.de præſtanti.Cardin.velit contrarium in nona quæſtio.

¶Quæritur, Quis quanuis de facto captum non defenderit,tamen de iure ipſum defendit, vt eſt aduocatus,vel procurator, vtrum incurrat in huius legis pœnam? Reſpond. quòd non ſecundum diſtinctionem ſingularem poſitam ab Hoſtien. & Ioan. Andr.in capitul.propoſuit.de clerico excom.gloſſ.in capitul.pro illorum. vbi Ioan. de Imol.& doct. de præbend. Guilielmus de Monte Lauduno in clementina prima. de exceſſ. prælac. Paul.in dict. clementina prima. de pœn. Quod eſt verum,niſi ex forma reſcripti, ſeu commiſsionis,vel mandati contrarium appareat. Hoſtien.& Ioan.Andr.in eicato.capitul.pro illorum. ¶Quæritur præterea, Quid ſi quis interfecerit bannitũ reum captum à iudice,an teneatur pœna ordinaria delicti? Videtur quòd non,nam cum ſit bannitus,& hoſtis ciuitatis vbi cunque fuerit inuentus, licuit impunè occidere. l. quarta. titulo decimotertio.infrà iſto libro octauo.De quo per Bartol. in.l.in laqueum.ff.de acqui. rerum dominio. columna prima.vbi de hac quæſtione agit plene. & in.l.cuiuſque.numero quarto.ff ad leg.Iuli.maieſtat.Sed dic, quòd eo ipſo quòd eſt captus,& in poteſtate iudicis bannitus habet fiduciam,& ab aliquo impunè occidi non poteſt. Bartol. in dict. §.in laqueum fin.verbis.& in.l. eiuſdem. §. transfugas.ff.de ſicat.& in.l.legis Iuliæ.ff. ad leg. Iuli. de vi priuat.Bald.in.l. libertus. ff. de ſtat.homi. Ioan.de Anani.numero ſexto.& ibi Felin. in capitulo.cũm iuramento. de homicid. Hippolyt. in l.prima.numero tertio.ff.de ſicar.& in ſingu. 150. & in practi.§.aggredior.numer. vigeſimo quarto.

¶ Quid autem in bannito condemnato, qui ducitur ad ſupplicium,an liceat eum interficere? Reſpond. quòd non poteſt occidi ab aliquo priuato,ſeu à familia poteſtatis.Bald.in.l. addictos. numero tertio.C.de epiſco.audien.& in.l fin. C. de malefic.& mathemat. Hippolyt.in. l. prima. numero decimotertio.ff. de ſicar. & in dicto. §. aggredior.numero quarto. Bald. in. l. fideicommiſſa.§.ſi quis.ff.de legat.tertio.Carcerati enim ſunt ſub curiæ protectione, nec impunè offendi poſſunt.l.fin.C.de cuſtod.reorum Bartol. in. l. in laqueum. fin. verbis. ff. de acqui.rerum dominio. Ergo tunc eripiens,ſeu offendens bannitum,tenebitur pœna huius legis.

q por la oſadia q̃ fizo contra la juſticia[a]: que

Quæro etiam, Vtrum Alguazellus, vel eius familia poſſit delinquentem offendere, vulnerare, vel occidere ſi ſe defendat,& nolit permittere, vt capiatur ab eo? Reſpond. quòd poſſit: quia illicita eſt defenſio,vbi iuſta eſt offenſio, & ſic ſi non vult acquieſcere capturæ iuſtæ, poterit occidi à familia,ſi aliter capi non poſsit,ne ſit eius vita nociua vlterius periculum ſuppoſtentibus, & excidium miſerabilibus. capitul. eſt iniuſta. vigeſima tertia.quæſtione quarta. Bald. in.l. fin.C.de exhiben.reis.per.l.ſi ſeruus. C. de his qui ad eccleſ. confug. Si autem non reſiſtit, Alguazellus non debet malefactorem percutere, quando capit eum, vel poſt capturam non debet eum turpiter ducere,vel percutere, alias erit puniendus. eſt. l. 132.ſtyli.argum.l.fina.C.de his qui latron.occultau.in verſicul. Si verò poſt exhibitionem. De hoc dubio, vtrum liceat miniſtris iuſtitiæ delinquentem defendentem ſe cum telo percutere, & occidere, ſunt addenda plura, quæ congerit Boeri.deciſion.170.& Thom. Gramma. deciſio. quadrageſima prima.incip. Duo ſeu tres. vbi concludunt poſſe cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ. Ex Imol.in.l.ex conſenſu. §. fin. columna, antepe.ad fin.ff.de appell. Alexan. ad Bald. in. l. fin.C.de exhib.reis.

a ¶*Contra la juſticia*. Secus ſi aduerſus offendentem, vel ſuos coadiutores, nam iſto caſu non haberet locum tex.iſte,quia à talibus bene poteſt quis defendere vicinum,aut propinquum, ne per eos occidatur.in capit.dilecto. de ſententia excommu. lib.6.not.gloſſ.in clementina.1.de pœn.& gloſſ. & doctor.in.l.quoniã. multa. C. ad leg. Iul.de vi publi.

publi. Montalu. in. l. 1. titul. 17. libr. 4. foro legum in gloſſa: final.

a ¶ *Hombres hijos dalgo.* Nota nobiles in pœnis corporalibus mitius puniẽdos fore, quam ignobiles: ſecùs in pecuniarijs pœnis. De qua materia eſt

ſi fuere hombre hijo dalgo[a] que eſte medio año en la cadena y ande fuera de nueſtro ſeñorio por dos años. E ſi no fuere fijo dalgo: que yaga por vn año en la cadena y ande fuera de

tex. in. ca. cũ quidam. de iur. iur. gloſ. in. cap. homo Chriſtianus. 40. diſt. vbi habetur, ꝙ licèt in pœnis inferẽdis ſit dignitari deferendum ſecundũ glo. in capitu. qui contra. 24. q. 1. illud tamẽ procedit in foro contentioſo, ſecus tamen eſt in foro conſcientiæ, in quo magis punitur qui eſt doctus, quam indoctus: & qui eſt in dignitate, quam qui non eſt in dignitate per gloſſ. in dict. cap. homo. quæ ad hoc debet allegari. & eſt ſingul. ſecundum Andr. Siculum Barb. in tracta. De præſtantia Cardin. 1. part. quæſtion. 10. Baſilica. num. 3. Franch. in. cap. accuſatus de hæret. lib. 6. Quòd autem nobiles in pœnis pecuniarijs plus puniantur quàm ignobiles, & in criminalibus mitius, eſt gloſſ. & omnes in dict. cap. cum quidam. gloſſ. in cap. non cogantur. 41. diſt. gloſſ. in capitulo primo. §. ſi ruſticus. verſiculo. Si miles ruſticum. in verb. aut diuino. vbi not. Bald. Alber. & Præpoſit. de pace tenend. l. properandum. §. ſin autem vtrinque. vbi Barto. & alij. C. de iudi. Et plures alios, qui hanc partem tenent, refert Andre. Tiraquell. in tract. de pœnis temperand. cauſ. 31. numero vigeſimoſeptimo. & ibi numero vigeſimo octauo. Huius dicti rationẽ ponit idem in tract. de nobilitate capitulo vigeſimo. numero. 120. Ioan. Arce ab Otalora in tract. De nobilitate. 5. part. princ. capitul. fina. numero quarto. vbi ponit plura priuilegia nobilitatis cauſa indicta. Et aliqua in propoſito tradit Antonius Queſada libr. 1. diuerſarum quæſtionum capitulo decimoſeptimo. per totum.

¶ Fallit tamen in certis caſibus, nempè in proditore hæretico, & in alijs, de quibus per Otalor. vbi ſuprà poſt Felin. in capitul. paſtoralis. in princip. de offic. de lega. & per Bonum Curtil. in quinta parte priuilegio. 1. in ſuo nobilitatis tract. & in pœnis relatiuis, verbigratia, ſi nobilis accuſet plebeium, nec probet delictum, eadem omnino pœna punietur, qua puniri debuiſſet plebeius, ſi delictum probatum fuiſſet. vt eſt text. in. l. ad commentarienſem. C. de cuſtod. reo. & ibi gloſſa. vbi Bald. in vtraque lectura. ſcilicet in prima columna vltima. verſicul. Vltimò format. & in ſecunda

nueſtro ſeñorio por los dichos dos años: y ſi ouiere quantia de. xx. mil marauedis: o dende arriba ꝗ peche ſeyſmil marauedis. Y ſi menos ouiere de xx. mil marauedis ꝗ pierda la quar-

lectura. columna prima. & Angel. in. l. Athleras. § Item calumniator. in fi. ff. de his qui not. infam. Goil. Cun. ind. ſecunda. & ibi Bald. in fin. C. de fid. inſtrum. Anani. in capitulo. ſuper his. columna penultima. de accuſat. Felin. in dicto capitul. cum quidam. columna tertia. verſicul. Quarta declaratio. de iure iurando. & in capitulo paſtoralis. colũna ſecunda. verſicul. Octauo fallit. de offic. delega. & in capitul. cùm dilectus, columna penulti. de calumni. Iaſo. conſil. 144. columna fin. libr. ſecundo. & vide Ioan. de Anani. in dicto capit. cum dilectus. columna vltima. verſiculo. Quæro circa prædicta. & Tiraquell. de pœnis temper. cauſ. 31. numero. 30. Idem dicas, ſi in cauſa criminali falſum depoſuerit contra plebeium imponendo crimen hæreſis, vel huiuſmodi, nam pœna talionis ad inſtar criminis erit puniendus per præmiſſa. l. 83. Tauri. ibi, *que al tal teſtigo auerignãdoſe como fue falſo, le ſea dada la miſma pena en ſu perſona y bienes* vt fecit Daniel contra teſtes falſos iudices ſenes & teſtes in caſtiſsimam Suſanam, vt habetur in hiſtoria apud Danielem capitulo decimotertio: Et ſic ignis morte & confiſcatione bonorum & infamiæ erit caſtigandus, vel furca, vel alia pœna, qua accuſatus eſſet puniendus, ſi non conſtaret de eius falſitate.

¶ Et hoc ſecundum ius diuinum & humanum inferenda eſſet abſque miſericordia. Plura autem videbis apud Tiraquell. de nobilitate. capitulo vigeſimo. numero. 104. & de pœnis temperand. cauſ. 21. numero primo. Quid autem ſit hidalguia & hidalgo. & aliqua alia ſcitu digna ponit Otalora de nobilitate. 2. part. capitulo ſecundo. num. 3. Dixi in. l. 1. titulo ſecundo. lib. 4. ſupra in gloſſ. 1.

¶ Et eſt notandum, quòd in regno ſolet practicari, quòd ex vno delicto commiſſo per nobilẽ, vel plebeiũ, nobilis decapitatur, ſeu iugulatur, & ple-

& plebeius laqueo ſuſpenditur. notat Bat. in. l. de ſertorem. §. pœna militum. nu. 1. ff. de re milita, Et plures refert idem probantes Tiraquel. de nobilitate. c. 20. num. 107. Et probat pœnam laquei ignominioſiſsimam, viliſsimam, atq; fœdiſsimam omnium pœnarũ. ex Bal. in rub. de offi. deleg. col. pen. verſ. Cõtra notoriũ. & in. l. oẽs. & ibi Plat. C. de delatori. lib. 10. Angel. in authen. Sed nouo iure ante fi. C. de ſeruis fugit. Tiraquell. vbi ſuprà. n. 106. Iterum in illo tract. d pœnis tẽpe. cau. 31. numer. 3. id quod dixerat multis ante ſeculis Euripides in Helena.

Turpes quidẽ laquei ſublimes, Et ſeruis indecorum exiſtimantur.

a ¶ *Si no tuuiere bienes.* Nota quod non habẽs in bonis, luit in corpore. l. quicũq; & ibi gloſſa. C. de ſeru. fugi. & in regu. Peccatum. de regu. iur. lib. 6. ſentit gloſ. in. c. ſicut dignũ. de homic.

b ¶ *En la cadena.* Nota hic ſecundũ ius regni carcerẽ pœnã eſſe. Quod regulariter eſt cõtrariũ de iure nam ad cuſtodiã deputatur. l. 1. & l. fi. C. de cuſtodi. reorum. Tamen fallit in caſu huius legis. Et de iure Canonico, cùm carcer eſt perpetuus. capit. quãuis. & ibi. gl. de poen. lib. 6. Et vtrũ dãnatus ad perpetuos carceres poſsit teſtari, vide Hippoly. ſingul. 465. incipien. Dubitarunt alias doctores.

ta parte de los bienes. Y ſino tuuiere bienes[a], que eſte vn año en la cadena[b]. Y que ſalga fuera de nueſtro ſeñorio, por quatro años. Y ſi aquel, o aquellos que fueren deſterrados en qualquier manera de las que dichas ſon entraren en nueſtro ſeñorio: ante del dicho tiẽpo ſin nueſtro mandado[c] que le ſea doblado el deſtierro. Y ſi porfiare la tercera vez que le maten por ello. Y ſi alguno matare a los Alcaldes[d], o a los alguaziles, o merinos que eſtouieren por los mayores en las villas. O a los alcaldes. O a los jurados de las aldeas que lo maten por ello. Y peche ſeyſcientos marauedis de la dicha moneda Y ſi firiere, o prendiere[e] a los alcaldes o a los alguaziles o merinos que eſtouieren por los mayores en las villas. Que peche mil marauedis: y ſea deſterrado por dos años fuera del nueſtro ſeñorio. Y ſi no ouiere de que pagar la dicha pena: que yaga vn año en la cadena y deſpues ſea deſterrado por dos años como dicho es. Y ſi firiere o prendiere alguno de los alcaldes, o jurados de las aldeas que ſea deſterrado por vn año fuera del nueſtro ſeñorio: y

c ¶ *Tiempo ſin nueſtro mandado.* Simile in l. relegati. ff. de pœnis. vbi Bartol. dicit, ꝙ relegato, ſeu exuli nullus põt cõcedere cõmeatũ, nec remeatũ, niſi ſolus Princeps, tamen ſecũdùm cum ibi notanter eſt dicẽdũ, ꝙ ex cauſa bene poſſet ciuitas, quæ poteſt condere ſtatuta, dare licẽtiã talib⁹ redeũdi, & etiã quilibet alius iudex ex cauſa, nempe ſi eſſet accuſatus de aliquo maleficio ꝓpter ꝗd præſentia eius eſſet neceſſaria. Et eſt addendũ, quod notat idem Bart. in. l. is q reus. ff. de publi. iudic. Faciunt quæ notãtur in. l. nõ oĩs. §. fin. ff. d re milita.

d ¶ *E ſi alguno matare a los alcaldes.* Suprà habitũ fuit d prĩcipalib⁹ iudicibus, nunc verò de eorũ locũtenẽtib⁹ & de officialibus oppidanis & rurĩũ.

e ¶ *Firiere o prẽdiere.* Diuerſa ſunt hæc verba, & operationes, quãuis iſta duo æquiparãtur. *De las aldeas que ſea deſterrado.* Nota ꝙ leuiori pœna punitur inſultus, ſeu exceſſus contra iuratos rurĩũ, quã cõtra officiales, vel eorũ locũ tenẽtes in ciuitatibus. nã ex perſona, loco & tẽpore iniuria iudicatur atrox. §. atrox. Inſti. d iniu.

¶ *Sea la mitad para la nueſtra camara.* Cũ pœna ſit impoſita pro crimine, & venit fiſco applicanda, ſiue agatur ciuiliter, ſiue criminaliter dicitur pœna criminalis. gloſſ. & Bar. in. l. 3. ff. de ſepulc. violat. gloſſ. & doct. in. l. ſi qua per calumniam. C. de epiſco. & cleri. Panormi. & docto. in rub. de iudi. Et idem Panormi. in capitul. ex literis. in fin. de probat Bart. in. l. Agraria. ff. de termino mot. Et eſt communis ſententia. Si tamẽ pœna non fiſco, ſed tãtũ parti eſſet applicãda cauſa ciuilis, & nõ criminalis. glo. in dict. l. tertia. verb. autreorũ. Imol. in rubri. ff. de public. iudic. Iaſo. in rub. C. de iudi. Dixi in gloſſ. rub. in titulum primum. de iudicijs. columna. 726. verſic. Tertio modo iuxta prædicta quarto de alia. Non vſando de ſu officio. l. prima. verſi. Pero. ſuprà eo. Idem probat. l. 10. in ordinamen. de Alcala anni. 1386. text. gloſſ. & Dinus in regul. Ea quæ fiunt à iudice. Et ibi Petr. Anchar. columna ſecunda. ad fin. num. 1. de regulis iuris. libro ſexto ponit optimam reſolutionem, & diſtinctionem.

peche ſeyſcientos marauedis demas de la pena que el fuero mãda: y ſino ouiere de q̃ pechar: que yaga medio año en la cadena: y ſea deſterrado por vn año como dicho es. Y de la pena de los bienes y de los dineros en eſta ley: y en las leyes ante deſta contenidos en que cayeren los que fueren contra los dichos oficiales ſea la meytad para la nueſtra camara: y la meytad para los q̃relloſos. Pero ſi qualquier de los ſobre dichos cometiere pelea: no vſando de ſu officio: que aya aquella pena que mandan los derechos ſegun fuere el yerro que hiziere.

Titu. XIII. De los homicidios b.

¶ *Titulus. XIII. De homicidijs.*

b. ¶ *Homicidiis.* Homicidium autem eſt hominis peremptio, iuſtè, vel iniuſtè facta. capitulo. homicidium de pœnitentia diſtinctione prima. Hoſti. in ſumma iſtius titul. §. 1. Alberi. in dictionar. verb. Homicidium. Archiep. Florent. 2. part. titulo ſeptimo. capitulo octauo. l. prima titulo actauo, part. ſeptima. Dixi, iuſtè, Quia aliquando fit ad neceſſariam defenſionem ſui corporis. Clementina vnica. de homicidi. vel à iudice exequendo pœnam à iure ſtatutam aduerſus criminoſum, in quo eſt meritum id faciendo ex zelo iuſtitiæ. Nam qui malos percutit in eo quod mali ſunt, & habet vaſa interfectionis, vt occidat peſsimos, miniſter Dei eſt. capitul. qui malos. capitul. iudex. capitu. homicidas. cap. ſi homicidium. 23. quæſtion. quinta. Et probatur Numerorum. 25. & Eccleſiaſt. 45. & in. 1. lib. Machabæo. in quibus locis laudatur pius vir Phinees, qui interfecit duos peccantes in peccato luxuriæ. Etiã Saulem à ſe repellit, eo q̃ præceptum Domini non impleuit non occidẽdo Agag. 1. Regn. capitulo decimoquinto. Recti iudices facientes officium ſibi cõmiſſum quẽ admodum debent, magis merẽtur, quã fratres prædicatores, vel alij religioſi, ſecũdùm Hoſtien. in procœmio ſummæ columna quarta refert Alber. in. l. prima. & ibi Iaſo. ff. de iuſtitia & iure. Gregori. Lopez in. l. prima. titulo quart. part. 3. l. 23. titul. 22. ca. 3. parti. Vnde beatus Chryſoſto. ſuper Matthæ. 44. homilia. col. pen. inquit. Volo enim maiori gloria virtutũ coruſcare vos, qui in medio vrbis verſamini, quã illos, qui mõtes, & eremos petierũt. Et ſubdit. Quare ſic? quia magna hinc vtilitatẽ cæteri cõſequũtur. Tũ ex hac iuſta cauſa efficiũtur iudex. teſtis. procurator, & huiuſmodi irregulares. vt in gl. c. quãtos. 51. diſt. vel in alijs caſibus, in quibus quis põt aggreſſorẽ impunè occidere. Dixi, iniuſtè. Quia homicidiũ voluntariũ fuit cõmiſsũ dolo malo animo occidẽdi. l. 1. in princ. l. diuus. & l. in lege. ff. ad legẽ Cornel. de ſicar. c. 1. §. ſi quis hominẽ. de pace tenend. c. ſicut dignũ. de homic. Angel. de malefic. verb. ſcienter & doloſe. Ex iſto homicidio ſequitur pœna vltimi ſupplicij. quã mortem appellamus. Exodi. 21. Qui percuſſerit hominẽ volens occidere, morte moriatur. Gen. 4. & 9. Leui. 24 & Nume. 35. Matthæ. 26. Conuerte gladium tuum in locũ ſuũ: omnes enim qui acceperint gladiũ, gladio peribunt. Et Ioã. in Apocalypſi. 13. Qui in gladio occiderit oportet

oportet eum gladio occidi. Et eſt tex. in capitulo primo. prout litera iacet. de homic. tex. in. l. 3. ibi, homicida, parricidaque quod fecit, ſemper expectet. C. de epiſcopa. audi. l. vni. in princ. C. de rap. virgin. ibi: & mortis merito damnatur ſupplicio, cùm nec ab homicidij crimine huiuſmodi raptores ſunt vacui. l. eiuſdem. §. legis Corneliæ. ibi: ſed ſolet hodie capite puniri. &. l. qui eædem. ff. ad legem Cornel. de ſicar. l. ſi quis fortè. §. fina. ibi, aut vitam adimaut. ff. de pœn. §. item lex Cornelia. ibi homicidas vltore ferro perſequimur. Inſtit. de publi. iudi. l. prima. ff. de parricid. l. quoniam multa facinora. C. ad legem Iuliam. de vi. lepen. C. ad legem Cornel. de ſicar. l. prima. C. quando lice. vnicuique ſine iudic. vindicare. in illis verbis, mortem quam minabatur excipiat. l. tertia. C. de his qui ad eccleſ. confugi. vbi dicit text. nulla erit noxa. ſi is, qui ex ſtatu ſeruili in hoſtis & homicidæ conditionem tranſilijt, ſit occiſus. text. in capitulo primo. §. ſi quis hominem. de pace tenend. & ibius vio. & in capitulo primo. verb. homicidium. iunct. gloſſ. de pace tenenda inter ſubditos & iura. firm. in vſib. feudo. glo. in l. Gracchus. C. ad legem Iul. de adult. capit. omnis autem lex. ibi, vt qui cædem fecerit, capite plectatur. diſtinctione tertia. Chaſſan. in conſuetu. Burgund. fol. 13. colum. ſecunda. numero. 3. Anto. Gomez in tracta. De delictis. capit. tertio. numero primo. Iacob. Boulen. in repe. l. capitalium. §. famoſos. num. 26. ff. de pœnis. Tradit Corne. conſi. 181. numero primo. lib. quarto. l. 15. tit. octauo. partit. 7. l. 1. &. l. 2. titulo decimoſeptimo. lib. 4. foro legum. l. 102. ſtyli, & l. 2. & 3. iſto tit. infrà. Homicidium autem grauiſsimum peccatum eſt inter vniuerſa peccata, quæ homines inter ſe inuicem committunt: vt optimè probat Domini. de Soto de iuſt. & iure, lib. 5. quæſtio. 10. articu. 3. verſic. Meritò. vbi vide. ¶ Vnde infertur, quòd pro homicidij pœna non valet ſtatutum imponens delinquẽti certam ſolutionem pecuniariam, ſed eſt imponenda pœna mortis. Hoſti. in. c. fin. de conſuetudi. quem ibi ſequuntur Anto. & Lanor. Archid. Lap. & Domini. in cap. fin. ne cle. vel monach. lib. 6. Bald. in. l. cunctos populos. C. de ſum. trin. Ana & Felin. in rubri. de homic. Preti. conſil. 58. columna quinta. verſi. Ad hoc reſpondeo. numero decimo. Roman. ſingu. 706. Iudex poteſtatis. ſecundùm nouiſsimam impreſsionem. 714. Hippolyt. ſing. 665. niſi me fallat, vbi dicit, quòd plures doctores tenent valere tale ſtatutum. & additio. ad Rom. dict. ſingul. 714. dicit communem opinionem eſſe, ibique citantur plures tenentes tam affirmatiuam, quam negatiuam partem. Sed negatiua videtur verior, quia de iure diuino & humano pro homicidio voluntario venit pœna mortis: ergo ſtatutum diſponens contrarium non valet, quia præſtaret occaſionem delinquendi, ſi pecunijs poſſent rei ſe liberare à culpa homicidij. igitur non valet. l. conueniri. ff. de pact. dotal. lib. nec capitulũ ſecundũ. de delictis puero. probat contrarium, cùm pœna pecuniaria ibi eſſet ſtatuta vltra pœnam ordinariam delicti, nõ alias. Et Caim primus omnium hominum homicida fratris Abel, intellexerit mortis pœnam propter homicidium inferendam: & ſic iure, & lumine naturali ductus Geneſ. 4. Omnis igitur, ait ad Dominum, qui inuenerit me, occidet me. Tum etiam, quia pœna debet eſſe correſpondens delicto, ſed pœna pecuniaria quantumcunque grauiſſimæ quantitatis, eſt mitior, & inæqualis pœnæ corporali debitæ pro crimine homicidij. Ergo inualidum eſt tale ſtatutum. Montalu. in reperto. ad Panor. in verb. ſtatutum ſeu conſuetudo. Sed tamen communiter tenetur validum eſſe tale ſtatutum, vt firmat Ludouic. Carret. in pract. verb. Homicidium. vltim. num. 12. Et additionator ad Rom. in dict. ſing. 714. qui plures authores idem tenentes adducunt. Et multis modis limitant hãc concluſionem Matthæ. de Afflict. in deciſ. 287. numero tertio. tenet, quòd iuriſdictionem habẽs pro homicidio ex conſuetudine præſcripta, poterit ponere pœnam pecuniariam. ex gloſſ. in capitulo ſecundo. de delict. puero. Lucas de Pen. in. l. 2. C. de deſertoribus lib. 12. ¶ Homicidium autem eſt duplex, voluntarium, & caſuale. vt Ioan. de Ana. & Felin, notant in rub. de homicid. De homicidij materia quam plurima reſoluta comperies apud Ludou. Carreri. in practi. verb. Homicidiũ. Et AEgidium Boſsi. in practica. tit. De homicidio. & in tit. De mandato ad homicidium. Anto. Gomez. in lib. Var. reſol. tract. De delictis Petrus Plaça in tract. De delictis. c. de homicidio. 9. & 10 Matthæ. de Afflict. in c. 1. §. iniuria punitur. in. 4. notabi. De pace iuram. firmand. vbi vide omnino. & in tit. De pace tenenda. §. ſi quis hominem. vbi ponit caſus, in quibus, non liceat, & liceat occidere, & ſucceſsiuè de occidẽre aliquẽ in duello. Et de materia ipſa duelli, adde Conciliũ Tridentin. ſub Pio. IIII. ſeſſ. 25. c. 19. vbi ſub multis pœnis vius deteſtabilis duellorum, tam ſpiritualibus quàm temporalibus eſt prohibitus. Eſt etiam notandum, quòd ab omni irregularitate contracta ex quocunque crimine grauiſsimo etiam reſeruato Papæ, dum tamen ſit occultum, & non deductum in iudicio, & præterea, quæ ex crimine homicidij voluntarij prouenit, poterit epiſcopus in foro conſcientiæ diſpenſare, vt habetur in Cõcil. ſupra dicto Tridentino ſeſſ. 24. ca. 6. Cuius verba ſingularia & pijſsima ſunt hæc. Liceat epis in irregularitatibus oibus & ſuſpẽſionibus, ex deli-

ſto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum, diſpenſare, & in quibuſcunque caſibus occultis, etiam ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos, in diœceſi ſua per ſe ipſos, aut vicarium ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſoluere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tãtum, non eorum vicarijs, ſit permiſſum. Sed dubiũ fuit, cùm quis ſine deliberatione, nec voluntate occidendi hominem præcedente propter accidens verborum, quod contingere ſolet in via, vel aliàs, cum hominibus cholericis, & impatientibus, & malè modeſtis ſucceſſit rixa & homicidium in eremo, vel alio loco ſecreto fuit ſequutum, vtrum Epiſcopus poſsit diſpenſare cum illo homicida, qui magis caſu, quàm præuentione hominem occidiſſe fertur, cùm tantum exceptio ſit de homicidio voluntario. Videtur quòd in cæteris locum habeat relaxatio & diſpenſatio in foro animæ iuxta formam prædicti Concilij. argu. l. cùm prætor. ff. de iudic: capit. nonne. de præſump. tota vis eſt huius dubiæ quæſtionis, an homicidium præuentione, & ex animo antea deliberato ſiue per diſſidationem, ſiue per inſidias ſit dicendum voluntarium, an etiam commiſſum inopinatè propter iram ſuperuenientem ex verbis, vel factis hominis occurrentis, qui fuit in cauſa iræ, vt ſæpe fieri ſolet, in ludo, in laudatione alicuius literati, in obuia alicuius incogniti de nocte, qui ſine cauſa vult me manifeſtum facere, & diſcooperire pallium, præſertim inter iuuenes, & ſcholares de nocte ambulantes. Et videtur quòd ſit caſuale, cum defuerit voluntas præuenta ad caſum occidendi, tum etiam, quia cauſa rixæ fuit occiſus propter ſuam inurbanitatem: Tum etiam fuit cauſa iræ, quæ hominem excuſat, cùm præcipuè homines cholericos in illo momento quaſi furioſos & alienos ab omni iudicio reddat, vt experientia docet. Tum etiam, quia potius continet defenſionem, quàm offenſionem ex parte occidentis in ſpecie propoſita: quò fit, quòd interfectus potiùs ſui ipſius tanquam aggreſſor dicatur interfector & homicida, cum ira & rixa ex ſua culpa proceſſerit, & ex ſuo vitio per continuationem ſui vitij & audaciæ garrulitateque per quam fuit aucta, ſicut virtus augetur per continuationẽ bonum operantis. l. ſeruis legatis. §. ornatricibus. ff. de leg. 3. vbi omne artificium recipit incrementum per exercitium. Barbat. in capit. fin. columna ſecunda, de conſuetudi. Ergo cum ſit extra mentem & animum committentis, non erit dicendum voluntarium, imò inuoluntarium, & caſuale. Et ſic non eſt iſte caſus exceptus à cõcilio, cùm dicat, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario. Et ita eſt intelligendus text. in capitu. fin. ibi, præter reos homicidij. de tempori. ordinat. Tum etiam, quia licèt dediſſet operam rei illicitæ, vt in ludo, ex quo diſſenſiones prouenire ſolent, cum tamen ad iocum & delectationem ſit eius cauſa principalis, ſi caſu aliud euenerit, caſuale erit cenſendum, cùm fuerit inuoluntarium. Quod probo authoritate Exod. cap. 21. faciens differentiam inter voluntarium, & caſuale, ſic dicens, Qui percuſſerit hominem, volens occidere, morte moriatur, qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in manus eius, conſtituam illi locum, in quo fugere debeat. Et ſic quamuis non ſit immunis ab irregularitate, quia verè homicidium commiſit, & non ſe defendendo propria defenſione, iuxta Clement. vnic. de homicid. nec fuit in dolo in illo facto damnato homicidij, cum requiratur dolus ad irregularitatis incurſum. cap. is qui. in. §. is verò. vbi dicit Domini. irregularitas non contrahitur ſine dolo: de ſententia excommunic. lib. ſexto. Notat Martin. Nauar. in capit. accepta. oppoſit. 8. illatio. 9. num. 34. de reſtit. ſpoliat. & in rep. cap. cum contingat. pag. 161. verſi. ſecunda deciſio. de reſc. & in manuali confeſſorum. cap. 25. num. 70. & capitulo vigeſimoſeptimo. num. 74. Couar. in repet. clem. Si furioſus. 1. part. §. 1. num. 4. verſic. Secundò hic diffiniri poterit. de homicid. Si ergo fuit abſque dolo, & occultum tale crimen, cum etiam Alphonſ. Caſtren. lib. 2. de poteſta. legis pœn. ca. fin. voluerit ex delicto omnino occulto nullam irregularitatem contrahi, quamuis eius opinio nõ ſit vera, vt aduertit in propoſito doctiſsimus Marti. Nauar. in Manuali confeſſorum. cap. 27. num. 139. verſ. 22. *quanto a la diſpenſation.* tamen cum concurrant duo caſus, inuoluntarij ſcilicet, & occulti, non dubito, quin Epiſcopus poſsit hanc irregularitatem prouenientem ex homicidij crimine in ſpecie propoſita diſſoluere in foro animæ conſcientiæ. Vltimo pro hac mea ſententia adduco authoritatem grauiſsimi Cardinalis Caietani in 2. 2. quæſtio. 65. artic. 8. in reſponſ. ad tertium. Sic formaliter loquentis. Quantum tamen ad authoritatem diſpenſandi in irregularitate, multum refert, quia priuilegiati, quibus conceſſum eſt diſpẽſare cũ irregularibus, niſi ſit ex homicidio voluntario contracta irregularitas, poſſunt diſpẽſare cum irregularibus propter homicidium caſuale, quamuis culpabile, ſiue dando operam rei licitæ ſi ibi debita adhibita diligentia, ſiue dando operam rei illicitæ. Ex quibus verbis apparet epiſcopũ in caſu noſtro diſpẽſare poſſe cũ homicida cùm potius ſit caſuale & inuoluntarium, quàm voluntarium, & occultum iuxta concilij conceſsionem.

Salua ſaniori ſententia ſæpè conſultus poſt publicationem concilij, ita reſpondi. Ira enim extrahit hominẽ à ſeipſo. l. 29. tit. 10. part. 2. Vnde nullus leo, nulla ſic vipera viſcera quennt humana laniare, vt hoĩs iracũdia, vt inquit B. Chryſoſto. ſuper Matth. hom. 4. fol. pen. & in epiſt. Iaco. 1. Ergo cũ fuerit in cauſa occiſus, non eſt imputãdũ ad voluntatẽ occidẽtis, ſed ad occaſionẽ quã ad iram dedit occiſus.

¶ Prætereà occidens authorẽ rixæ in rixa, non tenetur pœna mortis, quia ad ſuã defenſionem fecit argum. l. 1. §. cùm arietes. ff. ſi quadrup. pauperi. feciſſ. dicatur. l. itaq; ſi ſeruum. & l. ſciẽtiam. §. 3. ff. ad legẽ Aquil. l. item. C. quando liec. ſe ſine iudice vindicar. Gandin. in tract. maleficio. de pœnis reorum. col. pen. n. 60. Marcus Anto. Blancus in practi. criminali. pag. 847. n. 65. Si ergo ad defenſam fuit facta, & ſic ſine culpa præcedente homicidiũ caſuale, & non voluntarium iudicandũ erit in ſpecie propoſita.

¶ Ley I. *Del que matare, o firiere en la corte del Rey.*

¶ El Rey dõ Alõſo en Madrid. El Rey D. Enrique II. en Toro.

POrque la nueſtra corte, como fuente de juſticia [a], deue ſer ſegura a todos los que a ella vinieren y a todos los q̃ en ella eſtuuierẽ. Mãdamos y ordenamos, que qualquier q̃ en la nueſtra Corte, o en el nueſtro raſtro matare, o firiere [b], que muera por ello. Saluo ſi

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Fuente de juſticia.* A qua iura, & non iniuriæ ſemper euenire ſolẽt, cum ibi ſit Princeps, qui eſt lex animata. l. 27. & l. 28 tit. 9. pat. 2. vbi habetur, cur dicatur Curia? vbi Princeps, ibi ſecuritas. l. 1. C. de his qui per met. iudi. non appell. in illis verbis, in ſacro comitatu noſtro nihil timere potuiſti. vbi per hæc verba notat ibi Bald. l. 2. ti. 16. part. 2. vbi Gregor. Lopez. verb. *La corte.*

b ¶ *Matare o firiere.* Occidens, vel percutiens aliquẽ in curia regis, pœna mortis eſt puniendus, niſi fuerit ad defenſionem. Iſtam tamen legem non ita ſeuerè intelligendã cenſet Greg. Lop. in l. 3. tit. 16. part. 2. ſed reſtringendam eſſe ad percuſſionem lethalem, cum durũ eſſet pro ſola percuſſione hominem pœna mortis afficere, & ſufficiẽs tali caſu eſſet pœna amputationis manus, per. l. 3. titul. 16. part. 2. ſecundum quam eſt iſta intelligenda, dũ dicit. *Otroſi mandaron, que ſi vn ome honrado mataſſe à otro, à tres migeros, de derredor del lugar do el Rey fueſſe, que es vna legua, que murieſſe por ello: y no muriendo de la ferida, que le cortaſſen la mano.* Confirmatur ex. l. 2. infra hoc tit. quæ quando voluit pœnam mortis imponi pro vulnere expreſſit, licèt mors non eſſet ſequuta. Item vulnerans aliquem infra pacis edictum, punitur in amputatione manus. c. 1. de pace tenend. & eius violatoribus. verſ. ſi quis aliũ. Ergo percutiẽs in curia, vbi eſt ſecuritas, prædicta pœna, & nõ mortis ꝓ vulnere tantum, nõ lethali erit puniendus. l. ſed poſteriores. ff. de legib. Et eſt benignior opinio, quæ ſequenda eſt in dubio. l. pen. ff. de pœnis. c. odia. de regu. iur. lib. 6. Quanuis hæc lex vt iacet, eſſet intelligenda, & ſi dura ſit, ꝓpter percuſſionem lethalẽ, vel nõ. Nã quando qs mittit manũ ad enſem, ſeu gladium ad rixam contra aliquẽ in curia ſine aliqua percuſſione, ponit pœnam amputationis manus. Ergo diſtinguitur iſte caſus in impoſitione mortis propter grauitatẽ delicti, cum affectus fuit deductus ad effectu propter percuſſionẽ, & nõ ceſſabit mortis illatio per percutientem, a caſu ſi. noſtræ legis, in quo cũ affectu nulla fuit percuſſio. Et qua pœna ſit puniẽdus dehoneſtans, vel percutiens aliquem, vel occidens in præſentia Regis, eſt. l. 2. ti. 16. par. 2. vbi incurrit in crimẽ proditionis. æſtimatur enim atrox iniuria, quando fit in conſpectu Prætoris. l. Prætor edixit. §. fi. ff. de iniur. §. atrox. Inſti. de iniur. quanto fortiori ratione erit atrociſſima, qñ fit in præſentia Principis, qui eſt iudex iudicũ, vt dicit glo. in. l. ſi quis decurio. C. de decurio. lib. 10. Gregor. Lop. in d. l. 2. verb. *Feria traycion.*

¶ Quæritur. Quãdo dicatur crimen in curia commiſſum, ad hoc, vt pœna huius regiæ cõſtitutiõis puniri debeat. Videtur, quòd in loco vbi eſt Rex, & tria milliaria, quæ vnam leucam faciunt in circuitu. l. tertia. titu. 16. partit. 2. l. 25. tit. 26. par. 2. ibi. *Quãto faſta vna legua, que ſon tres mil paſſos.* Paſſus, vt ait Iſidor. eſt menſura quinque pedum. glo. in cap. ſicut antiquitus. in gloſſ. paſſus. 17. quæſt. quarta. & dicit, quòd pes, eſt ſpacium quindecim digitorum. Hodie tamen dicitur fieri in Curia, quod eo in loco fit, & in quinque leucis. l. ſecunda. tit. 11. lib. 1. ſupra. ibi, *Entra en nueſtra corte, la qual corte declaramos que ſea cinco leguas en derredor, ſegun es coſtumbre.* Gregorius Lopez in. l. 3. verbo. *que es vna legua.* tit. 16. part. ſecunda. Et ſic Curi

Regis.

Regis intelligitur cum quinque leucis in circuitu. ¶ Quæritur, Vtrùm Curia dicatur, ſi Rex abſens ſit, ita vt homicida intrans in eam excuſetur à pœna? Videtur quòd vbi eſt Rex actu, vel habitu, id eſt potentialiter, quamuis ſit extra illum locum, dum tamen ibi ſit conſilium Regii, quod dicitur Curia ipſius, & ſic præſentia, vel abſentia Regis, non conſideratur, ſed ſedes ipſius Curiæ, vbi reſidēt Cōſiliarij, & Sūmus Præſes ad diſtribuendam iuſtitiā, & ibi eſt Rex per potētiam, & ſic ſuo nomine dimanant prouiſiones. Ergo intrās illo in loco, etiā ſi ſit Rex alibi, incidit in pœnam poſitam à lege. vt eſt exemplum de.l.8.infra eo. Tum, quia competit nomen Curiæ, ac per conſequens diſpoſitio ad Curiam relatam, eiuſque fauorem. Tum etiam ex doctrina Barto. in l. qui tibi. num. 3. ff. de auro & argent. legat. dicentis ſtatutum puniens intrantem palatium Capitanei, locum habere pœnam aduerſus intrantem eo tempore, quo erat abſens à palatio Capitanei. Et hanc partem tenendam exiſtimo, quamuis Greg. Lopez dubius indeciſam reliquerit in.l.27.verb. *El lugar*. tit.9.par.2. Ex quo infertur, quòd prohibitus quicquam facere in Curia ſub pœna, ſi contra prohibitionem venerit, ſiue Rex in Curia ſit præſentialiter, ſiue per repræſentationem, & in quinque leucis in circuitu, luet pœnam. Quod eſt notandum pro intellectu huius.l.1.& l.8. cum ſimili. infrà hoc tit.

fuere en ſu defenſion o en los caſos por derecho permiſſos[a]. Y eſto meſmo dezimos que muera por juſticia aquel que fuere conuencido de furto, o robo[b], en la dicha nueſtra Corte, o ſi fuere tomado y deprehenſo con el hurto, o robo. Otroſi mandamos que qualquier que ſacare cuchillo, o eſpada para reñir, o pelear con otro, que le corten la mano[c].

a ¶ *Caſos por derecho permiſſos*. De quibus in. l. 4. vbi vide infrà eod. & rubr.7.lib.1.in conſtitutio. Neapolitanis.

b ¶ *Conuencido de furto, o robo*. Fur, ſeu Latro captus in furto, ſeu deprædatione, vel de ea conuictus in Curia Regis, etiam ſi ſit primum furtum, debet mori naturaliter pro tali crimine. Iſta pœna eſt rigidiſsima, ideo exiſtimat Gregor. Lopius de conſuetudine non ſeruari, quamuis de hoc inquirendum ſit à practicis Curiæ, hoc eſt, à iudicibus maleficiorum (vulgò *Alcaldes del crimen*.) Ita ipſe in l.3. in gl. fin. tit. 16. part. 2. Et ideò furtum cōmiſſum in Curia, eorum arbitrio, attento loco Curię, & perſona delinquentis, & illius, cui fuit res furata, erit relinquēda punitio, arg. d.l.3. tit. 16. par. 2, & quæ ibi not Greg. Lop. in verb. *Segun aluidrio*.

c ¶ *Le corten la mano*. Similis pœna infligitur in l.3. tit.16. par.2. & in auth. Sed nouo iure. C. de ſeruis fugi. Sed quæritur, vtrū dextera, vel ſiniſtra ſit amputāda, vel infirma & arida? Ratio dubitādi ea eſt, qa in eo, quo quis peccauit, & qd fuit cauſa delinquēdi, ſicuti fuit manº ſana & dextera, eſt amputanda, cū fuerit in vitio. c. an ſit. ibi, Cū in eo puniendus ſit, in quo deliquit de appel. vbi gloſſ. verb. indignū cap. literas. de tēp. ord. c. paſtoralis. de iure patro. ca. prouida. de elect. li. 6. tx. in auth. De ſtatutis cōtra liber. eccl. §. oēs peregrini. in illis verbis, vt in eo puniantur, in quo deliquerūt. l. Iulianº. §. ex facto. ff. de vulg. & pupil. gl. in. §. Itē ſud°. verſ. ſępe erī. verb. amittūt. Inſti. quib. non eſt permiſ. face. teſtam. Igitur cū in manu deliquit, vt amplius nō delinquat cum ea, eſt optimū, ac iuridicū vt amputetur, & nō illa quæ nullum crimē cōmiſit, vt delicta ſuos teneāt autores Matth. Afflict. li.3. cōſt. Neapol. rubr. 54 n.1. & lib.1. rub.12. n.21. fol.50. col.1. & Bal. in authen. Sed nouo iure. tenet iſtam partē, ꝙ fortior, quæ præſumitur fuiſſe cauſa delicti, eſt amputanda, & non debilior. Tamē benignior pars in pœnis inferēdis ſeq debet, & hmōi eſt, illa quæ vult ſiniſtrā, vel aridā eſſe amputādā, & non vtilē & potētiorē ipſi reo delinquēti: ergo ſiniſtra, vel arida erit amputāda. Et idē de pede, vel auricula, vel dētibus: nā ſi vnus eſſet amputādus, debilior, & infirmior erit pręſcindēdus, vel auricula, vel ſi dētes eſſent quintādi more Hiſpanico, inutiles, & magis corrupti eſsēt auellēdi, & ſatisfit legi dicēti, amputetur manus, &c. in genere. Secùs ſi in ſpecie diceret manus cū qua cōmiſit delictū: nā cū ſit certa & expreſſa à lege, nō eſt locus dubitādi, ſed & ſi dura, ſeruanda eſt, quia ita ſcripta reperitur. l. proſpexit. ff. qui & à quib. Et quòd ſiniſtra, & illa, in qua minùs poteſt, ſit amputāda, tenet gl. in. d. anthen. Sed nouo iure. verb. vna ſola manus. vbi Iacob. Butti. Alberi. Salic. Angel. & Paul. idem probant. Ioan. Andr. in regu. In pœnis. de regu. iur. lib. 6. in Mercurialib. Alberi. 3. par. ſtatuto. quęſt. 60. Angel. in. l. tertia. §. Labeo. ff. arb. furtim cæſar. per illum tex. & c. ſicut vrgeri. 1. q. 1. Et eſt communis opinio

Digitized by Google

¶ *Ley. II. De los que mataren, o firieren ſobre aſſechanças.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccc. y lxxxvj.

ACaeſce muchas vezes que algunos hombres eſtan aſſechando[a] para ferir o matar a otro, o fazer fabla, o conſejo para ello y fierẽ aquellos que eſtan aſſechãdo y atendiẽdo para los ferir, o matar, o ſobre q̃ fue fecho el cõſejo, o la fabla. Y eſtos tales deuen auer mayor pena, que los que fieren en pelea: porque los derechos mandan que eſtos ta-

opinio ſecundũ Alciat. de præſumptio. 3. regula. præſumptio. 45. nu. 13. Greg. Lopez in l. 3. tit. 16 par. 2. Vaſeolet in tract. diuidui & indiuidui. fol. 2 col. 2. Raphael Fulgoſ. in d. authẽ. Sed nouo iure Auguſt. in additio. ad Ang. Areti. in tract. de delictis. verb. quas ſi nõ ſoluerit. n. 4. fol. 287. c. 4. vbi dicit eõdem quibus cõcinit cõſti. Neapolit. lib. 1. ti. 12. de percuſsione illicita cum armis. cuius verba ſunt. Si quis aliquẽ cum armis prohibitis ſupradictis percuſſerit, ita, ꝙ percuſſus ex percuſsione ipſa minimè moriatur, percuſſor manum, cum qua percuſsit, amittat. æquũ eſt enim in ea parte corporis plecti maleficũ, cum qua legis & imperij veneratione cõtempta, maleficiũ perpetrauit. & in. c. 1. ſi quis alium intra pacis. de pace tenenda & eius violato. lib. 2. feudo. ibi, manus ei amputetur. & ſic fit punitio in eo membro, per quod factum fuit delictum, licet totus homo fuit ille qui deliquit. Quia dicit. S. Thom. 2. 2. q. 58. artic. 1. in reſpõſ. ad ſecundum. Non enim propriè dicitur, ꝙ manus percutiat, ſed homo per manum, ſicut dicimus, quod non propriè dicitur, ꝙ calor calefaciat, ſed ignis per calorẽ. Facit ad hoc bonus tx. in. c. ſi pctũ. de pœnitẽtia. diſt. 1. & ſic intelligitur illud, quod ſuprà dixi, ꝙ punitur quis in quo deliquit. vt in. l. 3. C. de ſeruis. fug. vbi ſeruus pœna pedis ꝓpter fugã punitur. Facit tx. in authen. Oẽs peregrini. C. cõia de ſucceſſ. l. reſcriptũ. ff. de his quib. vt indig. l. qui bona. §. ſi quis. ff. de dam. infect. l. 2. C. de exact. tributo. l. conſenſu. C. de repudi. ca. ſi compromiſſarius. §. pen. de elect. lib. 6. ¶ Quæritur, Vtrùm caſu quo requiratur percuſsio ad ſeparationem manus, ſufficiat modica aut leuiſsima inciſio cutis etiam ſanguinolenta? In quo dubio gloſ. & Marth. de Afflict. in conſtit. Neapolitan. lib. 1. rubr. 12. nu. 2. qui reſpondent quòd nõ. nam ſtatutum faciẽs mentionẽ de percuſsione cũ ſanguine, nõ habet locũ in percuſsione ſanguinolenta, vbi eſt leuiſsima cutis ſciſſura, ideò leuis cutis ruptura nõ dicitur vulnus. Bald. in. l. ſi prædium. col. 2. C. de ædilit. actioni. Et appellatione vulnus, non venit vulnuſculum. Alexan. in. l. denuo ciaſſe §. quid tamen. ff. ad. l. Cornel. de ſicar. faciũt multa, quod modica nõ ſunt in cõſideratione. de quibus per Andr. Sicul. in reper. rub. de reb. eccleſi. non alien. col. 6. & in conſi. 10. col. quinta. & conſilio, 40. col. 14. & conſil. 57. col. 5. lib. 4. Matthæ. de Afflict. in c. 1. §. præterea. in gloſſ. 1. quæ ſit prima cauſa beneficij amitrend. & in d. lib. 1. rubr. 12. n. 3. Quod eſt notãdum pro intellectu huius legis, dum ſuprà dicit (*heriere*) quia vulnuſculum nõ eſt in conſideratiõe, vt præ dicti per plura locis præcitatis firmant.

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *Aßechando.* Per inſidias percutiens, ſeu vulnerãs aliquem, quamuis percuſſus de vulnere non moriatur, propter grauitatem delicti pœna mortis punitur. Hoc probat hæc regia conſtitutio, quæ punit ambulantem per inſidias contra aliquem ſi res ſit deducta ad effectum mortis, nam non ſtetit per offendentem, quo minus mortem inferret, cũ ipſum vulnerauerit. & iſta. l. originem ſumpſit ab ordinam. de Alcala regis Alphõſi Anni. 1386. titu. 22. l. 1. Cõfirmatur ex. l. is qui cum telo. C. ad legem Corneliam de ſicar. &. §. Item lex Cornelia. de Sicarijs. Inſtit. de public. iudi. vbi Ioã. Fab. Quæ leges de generali conſuetudine à pluribus Doctoribus dicitur non eſſe in vſu, vt quis morte afficiatur ex affectu, ſi non ſit ſequutus affectus. nam hoc locũ habet, quãdo non peruenit inſidiãs ad actũ proximũ, veluti ad vulnus, ſed tãtùm ambulabat armatus cauſa occidendi hominem, nec extraxit enſem, ſeu arma alia, ſecus tamen in noſtro caſu, cùm talis ambulans cauſa occidendi hominem per inſidias peruenit ad vulnus, & ſic ad actum proximum, & per eum non ſtetit, quominus occideret ipſum, cùm vulnerauerit animo occidendi, licèt occidere non potuit, eſt puniendus pœna huius legis, quaſi habeatur delictũ pro perfectè commiſſo, cùm fuerit propoſiti occidendi, & deuenerit ad actum morti proximum, & ſic per eum non ſtetit. Ita Ioan. de Placea. in dict. §. Item lex Cor-

les ſean tenidos a pena de muerte, aſsi como ſi mataſſen. Y porque en algunos lugares por fueros y por coſtumbres no ſe vſan aſsi: y por eſto ſe atreuian muchos a fazer los tales yerros. Porende eſtableſcemos que qualquier, o qualeſquier que por aſſechanças, o ſobre cōſejo, o fabla fecha, firiere a alguno que muera por ello: maguer q̃ aquel a quien firio no muera de la herida.

lex Cornelia. nu. 54. verſi. Item loquitur hic de eo. Caſus eſt de hoc in,l. 1. §. D. Adrianus. ff. ad legem Cornel. de ſicar. ibi Et qui hominem nō occiderit, ſed vulnerauerit, vt occidat, pro homicida damnandum. l. aut facta. §. euentus. ff. de pœn. Si tamē non peruenit ad actū proximū, ſed captus fuit ambulando in inſidijs, erit puniendus extra ordinariè arbitrio iudicis. l. 1. ff. de extraord. crimini. ſecundum Plateā vbi ſuprà. Additio. ad Bald. in. d. l. is qui cū telo. Sit ergo concluſio. Inſultus cum telo animo occidēdi, ſi peruenit ad actū proximū, punitur pœna homicidij, vt in hac lege. Si tamē nō peruenit ad actū propinquū, punitur extraordinariè, vt dixi. & d. l. is qui cū telo. in iſto caſu licèt de iuris rigore procedat, tamē nō ſeruatur de cōſuetudine, ſcdm Bal. ibi. & Hippol. n. 14. & Barba. in l. 4. §. Cato. col. 3. verſ. in tx. ibi, ſecerit. ff. de verb. obli. Greg. Lop. in. l. 2. ti. 31. par. 7. Iacob. Boulenc. in repe. l. Capitaliū. §. famoſos. n. 75. ff. de pœn. vbi multa cōperies ad huius legis cōprobationē. Et ponit regulā φ punitur affectus, licèt nō ſequatur effectus. Et ponit vndecim limitationes à. n. 78. cū ſeq. de hoc per Ant. Blaneū in pract. crimina. §. Quartò præmittendū eſt. n. 1. cū ſeq. pag. 851. Ant. Gomez. in tract. de delict. c. 3. n. 30. vbi dicit, φ iſta lex communiter practicatur, cū quis inſidioſè, proditoriè, & per aleuoſiā ambulat cū armis, & cū vulnerauit, quāuis nō moriatur, erit tn̄ propter qualitatē aleuoſiæ pœna mortis puniendus. ¶ Sed dubitatur, Quis vulnerauit hominē lethaliter, an ſtatim delinquēs poſsit accuſari tanquā homicida ad pœnā mortis? Rn̄dendū eſt φ nō, ſecundū Ant. Gomeſ. in. d. c. 3. n. 31. quia ante mortē non eſt nata actio, nec accuſatio. argu. l. cedere. ff. de verb. ſignif. in. l. illa ſtipulatione. & l. ex hoc iure. ff. de verb. obli. Et in expreſsis terminis probat Bart. in. l. damni infecti. §. Sabini. col. 2. nu. 4. Et ibi Ang. Paul. Cuman. & Roma. ff. de dam. infect. Anani. in. c. ſignificaſti. 2. de homicidi. col. 2. Hippolyt. latè in practi. crimin. §. Et quia, num. 26. ſingulariter per Nicola. Boeri. deciſi. 323. n. 6. verſi. Et ecōtra vulneratus & qn̄ quis ex ſola percuſsione punitur pœna mortis nēpe ſi quis percutiat imaginem, aut tabulam, in qua eſt imago Chriſti, aut virginis Mariæ, vel ſanctorū. tex. in. c. 2. §. fina. de offic. ordi. lib. 6. Ang. in l. ex ſenatus. ff. de ſicarijs. Hippolyt. in practi. Et quia n. 25. Et quod affectus non puniatur, niſi ſequuto effectu de cōſuetudine, excepto in crimine læſæ maieſtatis, tenet Alexandr. in. c. fin. nu. 7. de ſponſ. & in. c. ſuper hoc. num. 2. De eo qui cognou. conſanguin. vxor. ſuæ. Et quæ notat de vulnere mortifere illato Angel. in tract. maleficiorū. verb. vna alia percuſsione. no. 2. Aliæ plures quæſtiones in materia adaptabis ad hanc legem ex Anto. Gomeſſ. in dicto tract. de delictis. cap. 3.

¶ *Ley. III. Del que matare a otro que muera por ello, aunque ſea en pelea.*

¶ Idem.

EN algunas delas villas, y lugares đ nr̄os Reynos han de fuero y de coſtūbre q̃ quien matare a otro en pelea a: que lo den por enemigo đ los parientes, o peche el o-

¶ *Lex.* III.

a ¶ *A otro en pelea.* Occidēs aliquē etiā in pugna, nō obſtāte cōtraria cōſuetudine, eſt pœna mortis puniēd'. Hoc dicit, nā habuit volūtatē occidēdi, ideo q; pœna mortis tenetur. l. 4. infrà eo. imò diffidatio eſt ꝓhibita, & duellū ſub multis pœnis. De pœna diffidātis aliquē vltra mortis eſt pœna oim bonorū. Ant. Gom. in tract. de delic. c. 3. n. 12. de duello. in ti. de pugnāti. in duello. in volu Decretaliū. Et habetur in Cōcil. Trid. ſeſ. 25. c. 19. incip. Deteſtabilis duellorū vſus. Et ſecundū Senecā. 2. de ira. Nefas eſt nocere patriæ: ergo cuicunq; nā vnuſquiſque homo pars patriæ eſt, ſanctæ enim ſunt

partes

Digitized by Google

partes, ſi vniuerſum eſt veoetabile, & ſic poſſumus omnem hominem defendere. cap. dilecto de ſenten. excom. lib. 6. Andr. Iſernia. in. c. §. Itē qui col. 2. quæ ſit ptima cauſa bene. amit. & in. c. 1. §. ſi autem omnibus. de pace tenen. & eius viol.

¶ Lex. IIII.

mezillo y no aya pena de muerte: y por eſto ſe atreuē los hombres a matar a otros: porende mandamos, que qualquier q̄ matare a otro: aunque lo mate en pelea que muera por ello: ſaluo ſi lo matare defendiendoſe, o ſi ouieſſe

a ¶ *Muera por ello.* Interficiens hominē volūtariè, pœna mortis tenetur regulariter. Fallit tamen in caſibus in præſentia deductis, etiā ſi ſit nobilis. vt dixi in. l. 1. glo. 1. pag. 1317. titul. 1. libr. 4. ſupra. verſic. Item nobilis. vbi ꝓbaui de iure & con-ſuetudine huius regni pro homicidio pœnā mortis eſſe inferendam homicidę, etiam ſi ſit nobilis, quamuis commiſſum ſit ſine proditione & aleuoſia. l. 11. ad fi. tit. 17. lib. 4. for. leg. Gregor. Lopez in. l. 15. verb. *Cauallero.* tit. 8. par. 7. quamuis Anto. Gomez de delictis. c. 3. n. 2. contrarium firmauerit, & non bene. Quia lex in pœnis vniformibus, & correſpectiuis nullum diſcrimē ponit inter plebeios & nobiles, vt ſuprà iam dictum fuit, ſed ita eſt in homicida, oā quod fecit, ſemper expectet. l. 3. C. de epiſco. audie. & dixi ſuprà in rub. huius titul. Et in ſtinctu naturę hanc pœnam ſibi inferendam à quocunque poſſe propter homicidiū commiſſum in fratrem Abel, exiſtimauit Caim Gene. 4. Et qui ſanguinem humanum effuderit, ſanguis quoque ipſius effundetur, vt volebat facere Pharao Rex Moyſi propter homicidium in AEgyptium. Exod. 2. & 21.

¶ Tamen nobili aliter eſt inferenda pœna mortis, quàm ignobili, cùm ignobili ignominioſa laquei pœna ſit inferenda. l. 2. tit. 17. lib. 4. for. legum. nobili autem pœna iugulationis ſit inferenda, & in mula, ſeu equo cum ſella & fræno bene compoſito ſit ducendus, & nō in aſino, ſicut ignobiles delinquentes duci ſolent ad locum ſupplicij, vt moris eſt in Hiſpania. dixi in. l. 5. verb. *Hombre hijo dalgo.* ¶ Fallit tamen hæc regula, quando homicidium eſſet commiſſum ex iuſta prouocatione præcedente præſtans cauſam iuſtam, vt quis ira cōmotus, potius quàm ex dolo, prouocantem interfecerit, vt quia ſine culpa præcedēte occiſus iniuriā inferre volēs occidenti: dixit aliquod verbū iniurioſum, & cōtra bonū nomen famæ, quod oēs virtuoſi amāt, præcipuè nobiles, & generoſi, putà, ſi dixit nobili, vel ignobili virtutibus tñ prędito, qualis vnuſquiſq; prę-

por alguna razon derecha de aquellas que el derecho pone: porque no deue auer pena de muerte.

¶ Ley. IIII. De los caſos que ſe eſcuſa el que mata a otro.

¶ Idem

TODO hombre que matare a otro a ſabiendas muera por ello[b], ſaluo ſi

ſumitur in dubio. ca. dudū. de pſumptio. Tu es proditor, Iudæus, Cornutus, meretrix, lamia, vel mentiris, vel falſum inſtrumentū feciſti, licèt excedat, viā defenſiōis, qa ſe nō potuit reprimere iuſto dolore ex tali verbo iniurioſo ad iram promotus non debet pœna capitis puniri, ſed alia mitiori & extraordinaria arbitrio iudicis: qa vbi eſt ira, ex iuſtis præſertim cauſis orta, & prouocatione aduerſarij, qui fuit prima cauſa iræ, deficit dolus, ac proinde pœna ordinaria corporis etiā afflictiua nō eſſet puniēdus, ſed pœna exilij p annū à loco, vbi fuit cōmiſsū homicidiū, & pecuniariæ 20. mille quadratorū, vt fieri vidi etiā in homicida ignobili, q ſine dolo, ſed ira cōmotus, ꝓpter verbū iniurioſum cuiuſdam nobilis, ipſum claua percuſſit, & mortuus fuit ex vulnere: & ſñia calculis auditorum Sereniſsimi ac potētiſsimi Regis Caroli Hiſpaniæ, ac totius orbis Imperatoris fuit prædicta ſñia cōprobata iuridicè. Fundatur oā iuſtus dolor facit, vt pœna ordinaria temperari debeat ex dolore cauſata. Panor. in. c. olim. col. 2. de reſc. vbi dat hoc pro regula. Et refert & ſequitur Thom. Gramma. deciſio 5. col. 1. nu. 1. Facit ſententia Roma. in. l. cùm mulier. col. 2. nu. 4. verſi. Aduertendum quia offenſa. ff. ſolut. matrim. Felin. in. c. dilecti. col. 8. verſic. Secunda declaratio. de exceptio. Et plures refert Thom. Grāmat. dict. deciſi. 5. nu. 21. laudantes dictum Roma. vbi ſuprà, dicentis, ꝙ quamuis homicida pœna mortis ſit regulariter puniendus, tñ eſt in poteſtate iudicis non condēnare ad pœnā mortis homicidā, quē cōpulit iracundia, ſeu dolor ortus etiā aliter, quam ex facto offenſi. per tex. in. l. Lex Iulia. §. fin. ff. ad legem Iul. repetunda. Quod Feli. vt ſuprà, reputat dictum mirabile, dicendo, ꝙ ex hoc multa homicidia poſſent

à iudi

à iudicibus excuſari, ſaltem quo ad pœnam mortis. Refert Hippoly. ſingul. 270. incip. Homicida.

¶ Item quòd homicidium negligentia vel culpa commiſſum non tamen dolo, non ſit pœna mortis caſtigandum, imò nec alia corporali, probaui in prima parte harum conſtitutionum in prooemialibus quæſtionibus, quæſt. ſecunda. verſ. Præterea ſi hæc declaratio. Quod eſt ſummè notandum in actu practico. Thom. Grammati. deciſio. 23. num. 6. & deciſio. 98. num. 6. & 9.

¶ Fallit etiam in infante, ſeu furioſo, nam iſti carent ſenſu, & aliqua pœna non tenentur, nec etiã incidunt in irregularitatem ex tali homicidio ab aliquo prædictorum admiſſo. l. infans. ff. ad legẽ Cornel. de Sicar. cuius verba ſunt. Infans, vel furioſus ſi hominem occidat, lege Cornelia de ſicarijs non tenetur, alterum innocentia conſilij tuetur, alterum facit infœlicitas excuſat. l. quod infans. ff. de rei vendi. §. pupillus. verſic. nam infans. Inſti. de inutili. ſtipula. Facit bonus text. in. l. impuberẽ. ff. de furt. ibi, Nam infantes id non cadere nos putamus, cum impubere capace lege Aquilia agi poſſe, item verum eſt quod Labeo ait, nec ope impuberis furto facto teneri eũ. gl. in. l. 1. C. ſi aduerſ. delictũ. & in. l. impunitas. C. de pœn. Confirmatur ex. l. cùm autẽ. §. capitalem ſecundũ intellectum gl. ff de ædilit. edict. vbi habetur furioſum, nec impuberẽ capitalem fraudẽ videri cõmiſiſſe, Dicit ibi glo. impuberem. ſ. ſeruũ doli nõ capacẽ, alias cõtra. C. de pœn. l. impunitas. Vel intelligas de infante ex exęquatiõe facta de eo ad furioſum, arg. Clem. vni. de homic. Et ſic eſt ibi tex. pro ſententia paulò antè habita, ꝙ ex homicidio cõmiſſo ſine dolo, non eſt imponẽda pœna mortis. De quo etiã agit Catelia. Cotta in memorialib. iuris, verb. Homicidium. pag. 235. Infantilis ætas cùm ignoret quid videt. l. 1. C. de falſ. monet. nulla pœna eſt inferẽda delicta, etiã ſi conſcius ſit criminis falſæ monetę, dũ tamen ſit minor decẽ annis cum dimidio. l. 10. tit. 7. part. 7. Nec delictũ cõmiſſum à furioſo, vel mente capto eſt punibile, quia caret conſenſu, & furor morti æquiparatur. l. qui ſeruũ. & ibi Bald. ff. de acqui. hæred. & habetur loco abſentis. l. 2. §. furioſus. ff. de iure codicillo. l. 2. ff. de procura. & ſic puniri non poteſt. l. 3. tit. 8. part. 7. & l. 15. tit. 1. par. 5. Montalu. in. l. 1. verb. *Por occaſion*. tit. 17. lib. quarto. foro legum. Satis enim ſuo furore punitur. l. cõgruit. ff. de offic. pręſid. Quid autem ſi habeat dilucida interualla, & in illo tempore, quo vexatur dolore delinquit, an teneatur? Dic quod non. ex Angel. in tract. De maleficijs. verb. ſcienter doloſè. nu. 7. fol. 123. ſecundum paruam impreſſionem. col. 2. vbi vide.

¶ Quid autem erit, Furioſus fuit homicida tempore ſanę mentis, ſed ante pœnam ei illatam ratione delicti fuit furore oppreſſus, Vtrùm durante furore pœna ſit executioni mandanda? Reſpondendum eſt, quòd de delicto commiſſo inſana mente furioſus non eſt corporaliter puniendus durante furore, ſed eſt ſuſpẽdenda executio pœnę, quouſque ad ſanam peruenerit mẽtem, ſatis enim ſua infirmitate opprimitur, nec eſt addenda afflicto afflictio. l. tam de mentis. C. de epiſcop. audient. l. diuus. ff. de offic. præſid. Tum etiam, quia pœna ponitur ad punitionem & correctionẽ delinquentis, & vt in hac vita pœnã illam patiatur, vt ſit remedium peccati ad fruitionẽ vitæ æternæ. Sed ſi executio fieret durante furore, perditio animę, & corporis ſequeretur, cùm forte eũ ſuperuenit furor, erat in peccato mortali, in quo ſi ad ſanã mentem non venerit vt pænitentiã agat, in eo dicitur perſeuerare, & ſi decederet, tanquam ſi mortuus eſſet in mortali, deſcẽderet ad inferos. Quia ſi auerterit ſe iuſtus à iuſtitia, & fecerit iniquitates ſecũdum omnes abominationes quas operari ſolet impius, nunquid viuet? Omnes iuſtitiæ, quas fecerat, non recordabuntur: in præuaricatione qua præuaricatus eſt, & in peccato ſuo quod peccauit, in ipſis morietur. vt habetur apud Prophetã Ezechie. c. 18. & ſic decederet in peccato mortali. Paul. Caſtren. in. l. ſi vnquam. §. ſi vi. nu. 2. ff. de acq. poſſeſ.

¶ Præterea ꝙ ſit deferenda exequutio dum inſania durat, tenet Bal. in. l. furioſum. nu. 3. vbi Alex. Decius & Iaſ. nu. 10. dicens magis communẽ opinionẽ & tenendã in iudicando & cõſulendo eſſe. C. qui teſtam. face. poſſunt. Et dicit cõem idẽ Iaſ. in. l. ex facto. n. 30. quamuis ſit dubius ibi Alexan. n. 33. ff. de vulga. & pupilla. Catellia. Cotta dicit cõem in memorialib. iur. verb. Homicidium. pag. 236. Et Eṗs Segouiẽſis in repe. Clem. vni. 3. part. in prin. n. 2. de homic. dicit cõem. & diſputat Io. Igneus in. l. 3. §. Ignoſcitur. nu. 74. ff. ad Sillanian. vbi agit optimè de intellectu. l. diuus. ff. de offic. præſid. Nec eſt recedendum ab iſta communi in iudicando & conſulendo, quicquid contra Bald. Iaſ. Cotta, & alij cum Roma. de quibus ſuprà, murmurent. Et hanc communem, & obtentam pluries ſententiam dicit Iacob. Nouellus in pract. ad defenſam. in princ. num. 40. pag. 605. eſt impreſſa cum practica Follerij. ¶ Fallit etiam regula, ꝙ homicida occidatur, quãdo ex poteſtate legis id ſibi erat conceſſum, vel à Principe. vt ſi inueniret vxorem adulterantem cum alio, & eos in fragranti delicto interfecerit, non erit puniendus, quia iuſtè fecit, cùm ex legis permiſsione fecerit, l. inſtẽ ff. de acquirenda poſſeſsione. l. Gracchus. C. ad legem Iuliam. de adulterijs. l. ſecunda. tit. decimoquinto. infra eod. vbi de pæna adulterij tractabitur. Et vtrùm ſecurus ſit in foro animæ maritus interficiens adulteros, explicabi-

Digitized by Google

matare a ſu enemigo conoſcido a, o defendiendoſe b, o ſi lo fallare yaziendo cō ſu muger c do quier que lo falle, o ſi lo fallare en ſu caſa yaziēdo con ſu hija d, o con ſu hermana, o ſi le hallare lleuando

a ¶ *A ſu enemigo conoſcido.* Vt quia eſt bannitus, trāſfuga, & hoſtis ciuitatis, qoi impune occidi poteſt ex forma ſtatuti. ſecundum Bar. Bald. Iaſ. & Deci. in. l. vt vim. ff. de iuſti. & iur. Feli. in cap. quæ in ecclesiarom. nu. 5. de conſti. Iaſ. in. l. omnes populi. num. 46. ff. de iuſtitia & iure. poſt Bart. in. l. vbi pactum. C. de tranſact. & in l. 1. C. quando lice. vnicuique ſine iudic. ſe vind.. Hippolyt. ſing. 150. Matth. Afflict. in cooſtit. Neapolitā. lib. 2. rub. 3. Marcus de Mantua conſi. 206. nu. 1. Ioan. Igne. in. l. 3. §. ſi ex ſtipulatiooe. nu. 7. ff. ad Syllania. Catelia. Cotta in memori. iuris. verb. ſtatuta quod bannitus. Bernard. de Luco in tract. regul. cum falleot. regul. 58. Dueñ. regul, 68. verbo. Bannitus. vbi optime ampliat, & limitat iſtam regulam & doctrinam. Hodie tamen de iure noſtri regni bāoitus ille erit qui iuxta formā. l. 76. Tauri fuerit ꝓnūciatus à iodice. l. 48. ſtyli. l. 1. ti. 17. lib. 4. for. leg. De hoc late per Didac. Caſtell. & Aot. Gomez in. d. l. 76. Tauri. Et eſt ootaodū ſecundū Anto. Gomez vbi ſupra ou. 18. quod occidens inimicum ex legis permiſsiooe peccare, infra dicetur in. l. 2. tit. 15. Et inimicus notus dicitur, cum fuerit declaratus & datus à indice, ooo ante. glo. io dict. l. prima. verb. *Enemigo*. titul. 17. lib. 4. for.

b ¶ *O defendiendoſe.* Licita eſt enim vnicuiq́; defeoſio. l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. c. ſi vero. 1. de ſent. ex com. l. 1. tit. 17. lib. 4. for. leg. glo. optima io. cap. ſi quis. defurt. quæ ait aggreſſorē ſe ipſum occidere, cum aggreſſus ob defeoſionem propriam, & non in eius offenſionem ſe defendendo occiderit. Licita enim eſt vnicuiq́; defenſio, perpræmiſſa iura. l. 1. §. cum arietes. ff. ſi quadr. paup. feciſſ. dicatur. §. quod vero. Ioſtit. de inr. oat. gent. & ciui. Clem. 1. de homicid. l. is qui aggreſſorem. vbi Hippoly. C. de Sicar. & in cooſi. 137. nu. 18. Idem Hippoly. aliqua notanda. Panot. in. c. olim. 1. num. 15. de reſtit. ſpolia. Angel. In tract. maleficio. verb. & Titius ſe defendendo. nu. 7. Catelia. Cotta in memorialib. inr. verb. Defenſio. Matthæ. de Afflict. in cooſti. Neapolita. li. 1. tobri. 8. nu. 51. verſic. Sexto nota. vbi plora ootatu digna pro commento huius glo. reperies. Et per Petrum Dueñ. coocituem ooſtrum in tracta. regula. cum fallent. regul. 191. vbi pro regula, quod licita eſt defenſio pro tuitione rerum, vt occideodo inuaſorem quis non teneatur. cap. 2. ibi, te tuaq́; liberando [illegible] homici. glo. 1. in. l. 4. ff. ad leg. Aquil. Et [illegible] l. ibi. *O ſi matare la*

dron que hallare de noche. vbi dicetur. Et ad iſtud verbum eſt videodus idem Dueñ. regul. 192.

c ¶ *O ſi lo fallare, yaziendo con ſu muger.* Maritus adulterum quocunq́; in loco deprehenſum in delicto cū vxore interfici poſſuut, etiā ſi ſit cum ſpōſa de præſenti. l. 2. titul. 15. iofra eo. lib. 8. vbi de eius adulterij pœna explicabitur.

d ¶ *Con ſu hija.* Maximum ſcelus & offenſa in patrem eſt, adulterare, ſeu violare filiam cooſtitutam ſub patris poteſtate, vel emancipatam io eius domo, ideoque iure optimo cum oon poſsit iuſtum dolorem temperare. & ſit dedecus in iudicium deducere talem infamiam, eos repertos in ipſo crimine coeuntes licitum erit occidere. l. ſexta. vbi Montalu. titul. ſeptimo. libr. quarto. foro legum. gloſſ. verb. turpiter per textum ibi io capito. ſi vero. de ſententia excommunicationis. vbi idem habetur de fratre inueniente ſororem adulteraotem, ſeu ſe commiſcentem cum alio. Facit ratio text. in. l. Gracchos. C. de adulter. Ibi. quia nox & dolor. l. ſi adulterium cum inceſtu. ff. de adulter. Hippolyt. ſingul. 455. & in dicto. §. iioperatores. probatur ſiogul. quod licet excedat quis in offenſione & moderamine, nihilomious oon eſt puniendus pœna ordinaria, ſed io exceſſu. ibi, vltimum ſupplicium remitti poteſt. difficillimum enim eſt iuſtom dolorem temperare, & magis, quia plus fecerit &c. quē cōmendat Iaſ. io dicta. l. vt vim. colū. 3. Hippolyt. in ſingul. 500. incip. Occideos aggreſſorem. Et eſt ſimilis text. in dict. l. Gracchus. ad finem. Ergo etiam io caſu non permiſſo à lege ſi frater, pater, ſeu maritus iniuriantem eos io domo, & etiam extra io caſibus hic expreſsis ſi occidiſſeot eum propter dolorem iuſtum, & honorem propulſandom, ſicut feceruot filij Iacob propter iniuriam illatam ei, & ſorori. vt habetur Geō. 34. non eſt inferenda pœoa ordinaria propter homicidiom, ſed exilij, vel huiuſmodi. vt dixi in prima gloſſ. huius legis. Concordat. l. 14. titulo. 17. part. ſeptima. Ad id quod dixi, quod competit vindicta patri, etiam hodie cootra adulterantem in eius domo cum eius filia nupta. nec eſt curandum de patria poteſtate, vel emancipatione, ſed de iniuria quæ ei ſit, in propria filia, & domo, ex quo non potoit iuſtum dolorem temperare, nec frater habet ſororem io poteſtate, & tamen in hac lege eſt permiſſum. ergo &c. Dixi in. l. prima. titul. 15. infra iſto libr. 8. ordinamen.

muger forçada para yazer cõ ella[a], o que aya yazido con ella[b]: o ſi matare ladron[c], que hallare de noche en ſu caſa furtando, o forçandola, o ſi lo fallare con el furto fuyendo, y no ſe quiſiere dar a priſiõ, o ſi lo fallare furtandole lo ſuyo, y no lo quiſiere dexar, o ſi lo matare por occaſiõ no queriendo matarlo, ni auiẽdo mal querencia con el, o ſi lo matare acorriendo a ſu ſeñor: que lo vea matar, o padre, o fijo, o a abuelo, o a hermano, o a otro hombre que deua vengar por linaje, o ſi lo matare en otra manera que pueda moſtrar que lo mato con derecho.

a ¶ *Muger forçada para yazer con ella.* Licitum enim eſt talem oppreſſorem & violatorem mulieris occidere, vt hic habetur. Concondat. l. prima. titul. decimoſeptimo. libr. quarto. for. legum. text. iſte loquitur de fœmina violenter cognita, & ſic eſt delictum grauius, & talium delinquentiũ eſt pœna mortis naturalis. tex. in. l. 1. C. de raptu virgin. l. 1. cum tribus ſequent. titulo. 10. *De los que furtan o roban.* libro. 4. for. legum. Intellige tamen de muliere virgine vxorata, ſeu vidua caſta, non de impudica & meretrice, & inhoneſta, cuius acceſſus eſt impunibilis. l. qui adulterium. ff. de adulter. Et notatur in. l. verum. ff. de furt. gloſſ. in l. vni. C. de raptu virgin. gloſſ. in. l. prima. verbo. *Muger ſoltera.* titulo. 10. libr. 4. for. leg l. ſi ea. C. de adulte. ibi, crimen in ea ceſſat. Et ſic tenerem de æquitate, quod raptor talis mulieris inhoneſtæ, nec poſſet occidi à iudice, nec ab alio, ex præmiſſis. & tenet Ioan. Saynſon in conſuet. Turonenſibus, titu. *Des droictz de haulte iuſtice.* arti. 1. verb. *Femme eforcee.* fol. 216. colum. ſecunda. quia cum meretrice nupta non committitur adulterium. Bart. in l. quæ adulterium. C. de adulter. Angel. in. l. ea. & in. l. qui adulterium. ff. de adulter. Paul. Grillaud. in tract. omnifariam coitus. verſi. Vndecimo quæro. Ioan. Neuizan. in ſylua. nupti. lib. 1. nu. 135. Antoni. Capici. deciſio. 44. Didadus del Caſtillo in l. 62. in glo. fin. in ordinatio. Tauri. Matthæ. Afflict. in conſti. Neapolita. lib. 3. rub. 13. nu. 5. col. 2. Dixi ad Seguram in repeti. l. Imperator. nu. 140. ff. ad Trebellianum. Item facit. l. 1. ibi, *que biua honeſtamente en ſu caſa.* titul. 20. parti. ſeptima. Sed vis non eſt inferenda etiam mulieri inhoneſtæ & vili, cum ipſa non velit peccare in corpus ſuum, etiã ſi per momẽtum velit abſtinere à peccato carnis, non eſt ei vis inferenda, nec ſuæ perſonæ copiam facere tenetur. Couar. lib. 3. Variarum reſolu. cap. 14. nu. 2. Dixi ſupra in. l. 2. in glo. 1. co. 714. verſi. Tertius caſus eſt. tit. 23. lib. 2. ordina. Tum etiam ex prohibitione indiſtincta. l. 2. vbi Greg. Lopez notat in verb. *Fuerça.* titu. 19. part. 7. pœna cognoſcentis mulierem etiam inhoneſtam per vim erit extra ordinem iudicis arbitrio crimine iniuriarum l. lex cornelia. in prin. ff. de iniur. Bald. in. l. fin. ff. de rerum diuiſio. Gregori. Lopez in. l. 2. verbo. *Fuerça.* titul. 19. parti. 7. tex. in. l. 3. ad fin. ibi, *Mas ſi alguno forçaſſe a otra muger.* titul. 20. partit. 7. quam in practica notabis.

b ¶ *Yazer con ella.* Similis eſt in. l. vnica. §. ne igitur. C. de rapt. virgin. l. 1. titu. 17. libro. 4. foro leg. & foro iuzgo. lib. 3. titu. 3. l. ſexta. Iſta tamen permiſſio occidendi raptorem, intelligenda eſt in patre, fratre, & marito, & alijs perſonis, quibus de iure permittitur vindicta, non tamen in extraneis cenſetur permiſſum. Item etiam dum talis delinquens eſt in ipſo delinquendi actu, vt notat Montalu. in dicta. l. 1. verbo. *para yazer con ella.* & cum filia, ſoror &c. cognoſceretur per vim, ſecus ſi voluntate virginis, ſeu mulieris, nam tunc non liceret eis occidere. ſecundum Gregor. in. l. tertia. gloſſ. prima. titul. octauo. parti. 7.

c ¶ *Matare ladron.* Concord. l. interdum. 2. §. qui furem. ff. de furt. l. 1. tit. 17. lib. 4. for. legũ. Montalu. in. l. 11. verb. *E no lo mate.* t. 13. lib. 4. foro leg. l. 3. t. 8. part. 7. vbi Gregor. Lopez in glo. 2. 3. & 4. ſecũdum quẽ intelliges hanc legem. Et Petrũ Dueñas in tract. regul. cum falleut. regul. 191. Et adde quæ notant Io. Bernard. in tract. regu. cum falleu. reg. 507. Couar. in rep. Clem. Si furioſus. 3. part. §. vni. nu. 6. de homicid. Domi. Sotus libro. 5. de iuſti. & iur. q. 1. art. 8. Ludo. Gomeſs. poſt gl. 1. in. §. ſuper eſt. num. 52. vbi late ſcripſi. Inſti. de actio. Cætera quæ pertinẽt ad huius legis interpreptationẽ recipies ordinatim ex Montalu. in. l. 1. titul. 17. lib. 4. for. leg.

Digitized by Google

for.leg. vbi literaliter habetur iſta lex vſque in finẽ.

¶Lex.V.

a ¶*Cõſaeta.* Occidens, vel vulnerans aliquẽ cum ſagitta, quamuis vulneratus non decedat ex vulnere vltra alias pœnas à iure ſtatutas puniendus eſt medietate bonorum cameræ Regis, l. 35. titul. fin. libr. 8. ordinamen.

¶Lex *ſeptima.*

b ¶*Matare Alcalde.* Occidẽs iudicem, vel officialem conſtitutum ad adminiſtrandam iuſtitiam in ciuitatibus, & oppidis huius regni, punitur pœna amiſsionis omnium bonorum cameræ Regis applicandorum. Cõcor. l. 39. titul. fin. infra eõ. lib. 8. ordina.

¶*Lex. VIII.*

c ¶*Matare a otro a traycion.* Proditione interficiens hominẽ, punitur pœna mortis, nec gaudet immunitate eccleſiaſtica, & ab eccleſia erit extrahendus, vt morte moriatur. c. 1. de homicid. & per plura probat Remig. Goñ. in tract. de immuñ. eccleſi. fallent. 13. pagin. 125. & fallen. 14. Et de Aſſaſsino ibi fallent. 15. Et quis dicatur proditor, vel aleuoſus, dixi in l. 1. verb. *Aleuoſo.* titul. 12. iſto lib. 8. ſupra. vbi plura remiſsiue poſui.

d ¶ *Entrare en nueſtra corte.* Quando dicatur crimen in curia commiſſum, vt intrans in eam puniendus ſit huius legis pœna, declaraui ſupra iſto titul. in. l. 1. in verb. *Matare:* vbi vide &. l. 41. titu. fina. infra hoc libr. 8.

¶*Lex Nona.*

e ¶*Matare aſsi meſmo.* Concord. l. 19. tit. fin. infra hoc lib. 8. vbi late de huius legis materia agendum erit. Et ad literam concord. l. 8. titu. 23.

¶*Ley V. Del que matare, o firiere con ſaeta.*

¶El Rey dõ Enrique Tercero

Qvalquier que matare, o hiriere a otro cõ ſaeta [a], en ciudad, o en villa, o en nueſtra Corte, aunque el ferido no muera: allende de la pena corporal que deue padeſcer: pierda la meytad de todos ſus bienes, para la nueſtra camara.

¶*Ley. VI. Del que matare, o firiere a otro robandolo.*

¶Idem.

EL que matare, o firiere á otro robandole en el camino, allende de la pena corporal que deue padecer: pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

¶*Ley. VII. La pena que deue auer el que matare Iuez, o Alcalde.*

¶Idem.

Qvalquier que matare Alcalde [b], o juez, o merino de alguna de las nueſtras ciudades, y villas, o al nueſtro official que touiere ſalario, pierda todos ſus bienes, y ſean applicados a la nueſtra camara.

¶*Ley. VII. La pena del que matare a traycion, o ſobre tregua.*

EL que matare a otro a traycion [c], dada y otorgada tregua y ſeguro, o en otro qualquier caſo, porque deua ſer condenado a muerte. Si deſpues que fuere condenado entrare en nueſtra corte [d], con cinco leguas en derredor, allende de la pena corporal pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

¶*Ley. IX. La pena del que ſe deſeſperare.*

¶Idem.

EL que ſe matare aſsi meſmo [e] pierda todos ſus bienes †, no teniẽdo he

† Pierda todos ſus bienes. Et caret eccleſiaſe pultura, nec eſt orandum pro eo. c. placuit. 23. quæſtione quinta.

titu.23.lib.8.nouæ Recopilationis.Interim adde, quę notat curioſe & docte Petrus à Plaça in tract. De delictis ca.23.per diſcurſum decem chartarũ. ad titul.ff.de bonis eorum qui ante ſententiam ſibi mortem conſciuerunt. præſertim in. l.fina l. §.

redéros deſcendientes [a].

ſi quis autem tædio. l. fina. C. de iur. fiſc. lib.10.l.24. titul.1.parti.7.Et iſtam legem quatenus probat, q̃ ſe ipſum occidens amittat bona,& ſi careat deſcendentibus applicentur Camerę Regis,eſt intelligẽda de eo, qui metu criminis mortem ſibi conſciuit,iuxta diſpoſitionem.l.24.titu.1.parti.7. Si tamen pudore æris alieni, vel tædio vitæ, ſeu alias ex ſimili cauſa ſe occidiſſet,non ſunt bona confiſcanda.vt in dict.l.fina.C.de iur.fiſci.libr.10.nam poſteriores per priores leges ſunt intelligendæ.l.nam & poſteriores.ff.de legib.nec aſsignanda eſt legum correctio,prout aliqui practici exiſtimant per hanc legem inducentem confiſcationem bonorum corrigi.d.l.fin.cum ſimi. Sed tu intellige vt ſuprà.Et eundem intellectum ponit ad hanc legem Gregor.Lopez in dict.l.24.in verb. *Para el Rey*.Adde Paul.Pariſium conſil.153.nu.5.libr.4. Iaſ.in.l.1.num.5.C.de ſeruis fugit.

a ¶ *No teniendo herederos deſcendientes*. Quibus applicanda ſunt bona,niſi aliter ſit diſpoſitum per legem expreſſam ratione delicti.ex.l.4. Tauri. vbi optimè declarat Ciſontanus.nu.3.Adde quæ notat Philip.Corneus conſi.195.lib.2.col.1.n.4.ca.ſi nõ liceat.23.q.5.ibi,profecto etiam qui ſeipſum occidit, homicida eſt, & tantò nocentior cum ſe occiderit,quanto innocentior in ea cauſa fuit, qui ſe occidendum putauit.& ſic ibi conſtat homicidam eſſe, qui ſe ipſum occidit. Quo fit, quòd cum decedat in peccato mortali notoriè, ſicut Iudas, qui laqueo ſe ſuſpendit,conſcius de ſua proditione aduerſus Chriſtum Dominum noſtrum commiſſa,non cõfidens in eius infinita miſericordia, ideo ad inferos deſcendit, merito in eccleſia non eſt ei danda ſepultura,ſed in flumine proijciẽdus, cum iniuriam fecit Reipublicæ,ab eius territorio arcendus eſt,vt communiter fit,& obſeruatur in Hiſpania.Et fortè hac ratiõe faciũt quæ de Caim legitur Geñ.4.& de Iuda Math.26.& apud Ariſtotel.5.Ethicorum cap.11.dum inquit. At qui ſe ipſum ob iram occidit,ſponte id quod lex nõ permittit,contra legem efficit rectam,iniuriam ergo facit.Sed cuinam quæſo?an ciuitati, non ſibi ipſi? nam ſua ſponte patitur:nemo verò ſponte iniutiã patitur. Quapropter & ciuitas multat,& inſtituta eſt ignominia quædã aduerſus eũ, qui ſibi mortem conſciuit,vt ciuitati iniuriam facientem. Ergo meritò à ciuitate repellitur, ne in ea requiem cadauer habeat,& ſepultura priuatur eccleſiaſtica.vt per Roman.ſing.268.alias 264.per cap.placuit.23.q.5.capi.1.&.2. De torneament. Quod intellige,quando eccleſiæ cõſtet ſeipſum occidiſſe; alias ſecus.vt traditur in cap.fin. de ſepultur. & in capit. à nobis. de ſenten. ex comm. Ioan. Lup. in repe. rub.de donat.inter vi.& vxo.§.70.col.2.num.7. verſi Ex quo infertur.Iaſ.in.l.1.col.2.nu.6.C.de ſeruis fugiti.Iaſ.in.l.2.colũ.2.nu.4.C.qui teſtam.face.poſſunt.vbi tenet,quod quocunq; modo cõſtet quem ſeipſum occidiſſe,ſiue per impatientiã doloris,vel propter verecũdiam criminis,de quo fuit accuſatus,vel propter alium ſucceſſum,vt faciunt peſsimi homines,qui habent triticum recõditum in horreis,& nolunt vendere, exiſtimantes ſe in futurum propter aduerſum tempus,& naturæ humanæ contrarium,putantes hoc malum reipubli.euenturum retinent,vt cariori pretio diſtrahant,& Deus propter ſuam miſericordiam mittit pluuiam opportunam & deſideratam, & ſic ſua ſpe fruſtrati,cum videant pretium eſſe diminutũ, & longe vilius quam ipſi putabant fore,inſtigante dæmone,ſæpe accidit,vt ſeipſos,laqueo ad collum iniecto,ſuſpendant & ſtrangulent: qui quidẽ non ſunt in eccleſia ſepeliendi, ſed in mõtanis locis,& in ſterquilinio, & ſic aſinorum more ſunt beſtijs,auibus,ſeu piſcibus commendandi. Facit, nam monachus non reddens rationem adminiſtrationis bonorum eccleſiæ,poſt mortem etiam punitur,quia debet extra cœmeterium in ſtercore ſepeliri.càp.cum ad monaſterium.§.primo.de ſtatu monachorum.& ibi gloſſ.in verb.in ſterquilinio.ſimil.glo.peculiare.in capi.Ioannes. de regula.glo.3.in capit.quicunq; clericus.23.q.8.quæ loquitur de canina ſepultura. Pluribus enim deneganda eſt eccleſiaſtica ſepultura,& regulariter omni decedenti in peccato mortali. gloſſ. inſignis & memoriæ mandanda in capi.ex parte.2.verb. cõmunicabatur.de ſepultur. quam notandam putauit Hippoly.in.l.fin.nu.58.ff.de quæſtio.& alibi me in his commentarijs memini iam dixiſſe. Et Plaça de delictis cap.23.nume.14. Quid autẽ eſſet ſi homo inuenitur mortuus in puteo, vel in alio loco proiectus.an cenſeatur deſperatus,vel caſu illuc decidiſſe,vel ſi ex feneſtra forte fuerit proiectus. Cui quæſtioni rogatus reſpondi in dubio mortalitatem potius præſumendam caſu & abſq; culpa ipſius,cum nullus præſumatur delinquere, nec in ſeipſo ſic inſæuire,præſertim cum de cauſa legitima nobis non conſtet cur ſit præſumendũ, maxime in homine docto,ſacerdote dignitate ordinis inſigni.& bono iudicio prædito, & in dubio

bio quilibet præſumatur bonus,& nõ delinquẽs. l.merito.ff. pro ſocio. c. dudum. de præſumptio. de qua præſumptiõ agit Alciat.de præſumptio. regu.3.præſumptio.2.& 3.Cæſar Lamberti.de iure patronatus.2.lib.1.par.2.art.10.queſt.princip. Socin. in tracta.regul.cum fallen. regul. 39. nec enim ex eo quod proiectus reperitur in via, ſeu in puteo, ſequitur, quod ſeipſum præcipitauerit, cum ab alio potuit eijci, nec hoc probat eſſe. qđ ab hoc contingit abeſſe .l. non hoc. C. vnde cogna. l. neque natales. &. l. ad probationem.C.de probationi. Tradunt doctor. in cap.in præſentia.de probatio. Et qui dicere contendit illum ſe præcipitaſſe,cum id ſit fundamentum ſuæ intentionis,tenetur illud probare,alias non eſt ei adhibenda fides,l.verius.&.l.ab ea parte.ff.de probatio.nec bona eius ſunt publicanda. Marian. Soci. iunior.conſil.51.col.1.lib.1.Add .l.111.incipien. *Otroſi el carcelero que tiene en guarda preſo, ſi el preſo en trayendolo al Rey por el camino dize que ſe echo en el rio,e murio,deue lo prouar,ſino ſera tenido a la muerte.* in legibus ſtyli.quam nota.

¶*Ley. X. Del que matare, o firiere al apoſentador.*

¶Idem.

OTroſi mandamos q̃ qualquier que firiere al nueſtro apoſentador, que le corten la mano y ſi lo matare que muera por ello: y pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara

¶*Ley. XI. Qual muerte ſe dize ſegura.*

¶El Rey dõ Alõſo en Alcala. Año de mil ccc y lxxxvj

TOda la muerte ſe dize ſegura b, † ſaluo aquella que ſe prouare ſer hecha en pelea; o en guerra, o en riña. Otroſi, qualquier que haze muerte ſegura, cae en caſo de aleue.

† Toda muerte ſe dize ſegura. Idem eſt diſpoſitum in legibus Copluti celebratis ab Alphõſo Rege Anni. 1386. tit. 28. l. 1. ad finẽ, dicens, eſtableſcemos q̃ toda muerte ſe ſeentiẽda ſer ſegura ſaluo la que ſe prouare que fuere peleada.

¶*Ley. XII. La pena del que matare a traycion o aleue.*

¶El miſmo en Segouia.

¶El Rey don Enrique. IIII. en Madrid. Año de mil cccc ij.

TOdo hombre que matare a otro a traycioñ c, o aleue, arraſ

ℭLex.X.

¶*Firiere al nueſtro apoſentador.* Iniuria fit Principi ex vulnere illato eius officiali,ideo merito ex ſola percuſsione eſt percuſſori amputanda manus. Similis pœna habetur in.l. 1.verſic. *Otroſi mandamos.* ſupra iſto titulo. 13. Si tamen fuerit ſequuta mors,mori debet,quia homicidij pœna eſt, vt dixi in rubri.ſupra hoc titulo,& quia continet proditionis ſpeciem,cum ſit officialis Regis,& ei fuit facta iniuria,punitur pœna amiſsionis bonorum pro dimidia parte Cameræ Regis.Ad idem. l. 53. titu.fina.infra hoc libr.8.ordin.nec percuſſus, ſeu iniuriam paſſus ſine licentia Principis poterit remittere,vt not.Petr.Plaça.de delictis.c.23.nu.26.

ℭLex.XI.

¶*Toda muerte ſe dize ſegura:* Concord.l.4. verſicu. *E toda muerte.* titul. 7. libr 8. ordinam. l. 1. gloſſ. 1. titul. 3.libr.5.ordin. Et habuit ortum à. l. 1. ad finẽ. titul. 28. in ordin. Con plutenſibus regis Alphonſi Anni.1386.

¶Lex.XII.

¶ *A traycion.* Inſidioſe, & proditorie occidens hominem, eſt trahendus per terram, vt moris eſt, & laqueo ſuſpendendus. Quæ pœna omnium viliſsima eſt, vt dicebat Baldus in capit. 1. de offic.delegat.Concord.ad literam.l.2.titul.17. lib.4.foro legum.nec gaudet eccleſiaſtica immunitate inſidioſe occidens aliquem, vt dixi ſupra hoc titulo in.l.8. De Aſſaſinis eſt cap.1.de homicid.lib.6.Remigi.Gonn.in tracta.de immunitate eccleſiarum.fallent.15.circa hoc genus hominum peſsimũ plura ſcribit,& alios refert Aſſaſsini autem dicuntur,qui pro pecunia occidunt homines ad inſtantiam aliorum.ex Archi.Ioan.Andr. Anchar.Domi.& Philipp.Franch.in dict.c 1.de homicid.libr.6. Latius declarat Remig.Gonn.in dicto loco,fallent.15.pagin.134.nu.2.verſi. Quæritur qui dicantur Aſſaſsini.Couar.lib.2.Variar. reſolut.c.20.nu.9.vbi inſignem eſſe dicit diſpoſitionem dict.c.1.& multa circa eius declarationem ponit.& in practi.quæſtio.c.32.n.2.Panormit.dicit ſingul.num.4.in capi.at ſi clerici.col.14 de iudic. l.3.vbi Gregor.Lopez.titul.27.parti.7.in verbo. Aſſaſsinos.nec gaudẽt immunitate eccleſiæ.Marcus Anton.Blanc.in practi. crimina. pagin. 704. n.25.citat Guid.Papam decisi. 121.vel 101.& con

tra Aſſaſsinos, proeditur de facto iuris ordine prætermiſſo. Et quis dicatur Aſſaſsinus, ponit Iacobus Nouellus in tracta. ad defenſam. §. ſolet communi ſententia dici. numer. nono. pagin. 641. Et eſt inquirendum, quot modis de mandato quis teneatur de homicidio? Reſponde. Aut ſimpliciter mandans iuſsit homicidium committi, quo caſu mandans & mandatarius tenentur ad pœnam ordinariã delicti. textus.

trenlo por ello y enforquẽlo [a]. Y todo lo del traydor ayalo el Rey: y del aleuoſo aya meytad el Rey: y la otra meytad ſus

& ibi docto. in. l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniur. Antonius Gomeſsius in tracta. De delictis. capitulo. tertio. numero. 47. aut mandato & pecunia ſimul, & tunc mandans & mandatarius pœna mortis ignominioſa ſunt puniendi. Panormita. in dict. capitulo. at ſi clerici. numer. 41. de iudic. ÆGidi. Boſsi. in practica crimina. titulo. De mandato ad homicidium. numero decimoquarto. Ludouic. Garreri. in practi. criminis. verb. Homicidium. 1. numero. 35. vt in hac lege habetur. & in. l. ſeptima. titul. ſeptimo. iſto libr. 8. ſupra. Aut per Aſſaſsinos, & hoc caſu punitur pœna text. in capit. primo. de homicidio. libr. ſexto. Anto. Gomez de delictis. capit. tertio. num decimo. Remigi. Gonn. in tracta. De immuni. eccleſ. fallent. 15. Ioan. Bernard. in praxi canonica criminal. cap. 91. Nauar. in manuali Confeſſ. capit. 27. num. 136. pagin. 702. Petrus Plaça de delictis capit. 19. Couarru. in dict. capit. 20. nume. decimo. l. 3. titu. 27. parti. ſeptima. Proditor ergo, ſeu aleuoſus homicida dicitur, qui interficit aliquem ſecure, & non in prælio, vel in rixa, ſed penſate, retro, & non facie ad faciem, & forte in rixa cauſata ad occidendum alium ex præuia inter rixantes fraudulenter pactione, qui cum exiret ad interponendam pacem ſecure poſſent interficere, vt contigit realiter in quodam oppido huius noſtræ patriæ Salmanticenſis contra quẽdam filium dalgo, quem quidam ruſtici ſagaces interfecerunt, in capite & in cæteris partibus corporis pluribus grauiſsimis vulneribus affliciendo, ex quibus quamuis in rixa ex eis, & inimicitia præcedente fuerunt iudicati commiſiſſe crimen proditiónis, & condemnati ad pœnam mortis qualificatam, vt homicidæ deducerentur per terram in ſerone (vt ita dixerim) ad caudam equi vel alterius animalis alligato, & traherentur per vias publicas, & poſtea furca ſuſpenderentur, & in pœnam confiſcationis bonorum pro parte dimidia, & ſi pœna proditoris. vt hic habetur. & per Anto. Gomez in tracta. de delictis. capit. tertio. nume. quinto. l. 2. ſupra hoc titu. l. 7. titul. ſeptimo. libr. iſto. 8. ſupra. l. 16. titul. fina. infra hoc titul. Et ad cognoſcendum an delinquens

herederos. E ſi en otra guiſa lo matare ſin drecho enforquẽlo, y todos ſus bienes heredẽ ſus herederos y no peche omezillo

præmeditate & penſiculate crimen ſeu homicidium &c. cõmiſerit, eſt omnino videndus Iacobus Nouell. in practica & theorica cauſarum crimin. titul. Forma inquiſitionis pro penſato. numer. 43. pag. 496. & ſic merito prædicti ruſtici fuerunt vt proditores (etiam ſi in rixa fuit commiſſum homicidium ex præmeditatione, & vulnerum grauiſsimorum, & inimitiæ antea inter eos & occiſum ortæ) condemnati, & fuit ſententia executioni mandata Salmanticæ ex approbatione Senatorum regalis Cancellariæ Valliſoletanæ.

¶ *Y enforquenlo*. Furca, eſt ignominioſiſsimum genus mortis, ſeu ſupplicij, vt apud omnes vulgares in comperto eſt. Quod dixiſſe conſtat multis ante ſeculis Euripidem in Helena.

Turpes quidem laquei ſublimes,
Et ſeruis indecorum exiſtimantur.

Et Titus Liuius libro ſecundo. decadis. 5. loquens de morte Q. Fuluij Flam. Hic, inquit, fœda morte periit. Nam, vt poſtea ſubdit, ſerui mane cubiculum ingreſsi, laqueo dependentem inuenere. Et latiſsime probat ignominioſiſsimam eſſe pœnam laquei Andr. Tiraquell. in tracta. De nobilitate. capit. vigeſimo. numero. 106. Et nobiles proditores, cum nihilo magis veræ nobilitati repugnet quam proditio, non modo pœna ignobilum, ſed grauiori puniendi ſunt. Baldus in capitulo. cum quidam. de iure iurando. dicens nobilẽ ex delicto quo ignobilis laqueo ſuſpenditur, vt in fina. parte noſtræ legis, decapitati, aut alias puniri debere, vt locum non habeat, ſi proditionem nobilis commiſerit, tunc enim altioribus furcis ſuſpẽdẽdus eſt, vt dicit obſeruari in regno Frãciæ. Sequitur ibi Feli. col. 3. verſ. Tertius eſt. & in c. paſtoralis. col. 1. verſ. Scđo fallit. de offi. delega. Et Tiraql. vbi ſupra. c. 20. nu. 116. Et an olim apud veteres furcarũ ſuppliciũ fuerit in vſu, & ꝙ furcarũ erectio capitalis & criminalis iuriſdictionis ſit ſignum, docte explicat dignisſimus Antiſtes Segouiẽſis ex nr̃o gremio doctorum ſelectiſsimus Couar. in lib. 4. Varia. reſolut. c. 5. vbi omnino videatis.

¶ El mo-

Digitized by Google

¶Lex. XIII.

a ¶*El morador de la casa.* Dominus, ſeu habitator domi, tenetur reddere authorem criminis, ſi homo in ſua domo occiſus ſit inuentus, & tenetur iuridice ſe exonerare, alias homicidij præſumptio eſt aduerſus ipſum. Concordat ad literam. l. tertia. titulo. decimo ſeptimo. libro. quarto. foro legum. Quas leges intellige vt per Montaluum in gloſſ. prima. dict. l. tertia. Et intellige per. l. 102. ſtyli. incipien. *En el titulo, De los homezillos.* ex Bartol. & duæ additiones ad eũ. verb. Quarto nota. Et in verb. Interfectus. in. l. ædiles. num. quarto. ff. de via publica. Specul. titulo. De præſumptio. verſicul. Sed pone. Angelus de maleficijs. in tract. maleficio. parte. Fama publica. col. 8.

¶*Ley. XIII. Como el morador de la caſa es tenido quãdo halla alguno muerto en ſu caſa.*

¶Idem.

TOdo hõbre que hallare muerto, o ferido en alguna caſa, y no ſupiere quien lo mato. El morador de la caſa a, ſea tenido de reſponder de la muerte ſaluo el derecho para defenderſe ſi pudiere.

¶*Ley. XIII. Del que matare a otro por occaſion.*

¶Idem.

QVando dos hõbres pelearen, y el vno quiſiere ferir al otro, y por occaſiõ matare a otro hombre alguno b, el Alcalde deue ſaber qual dellos reboluio el ruydo, o pelea; y aquel que lo reboluio

¶*Lex Decimaquarta.*

b ¶*E por occaſion matare a otro hõbre alguno.* Scilicet, qui ſe interpoſuit ad diuidendam rixam, & pacem interponendam & rixantes ira accenſi abſque aliqua antecedenti inimicitia, ipſum vulnere affecerunt, & mortuus eſt, prout ſæpe cõtingit, quia dolus defuit, non debent rixantes pœna capitali puniri, ex ratione noſtri tex. in verſ. *E no ayan otra pena, porque ninguno.* dellos lo quiſo hazer. Et in pœnis corporalibus inferendis lata culpa dolo non æquiparatur, ſed mitius punitur, vt hic, & in. l. 5. vbi gloſſ. verbo. *Otra pena.* titul. decimo ſeptimo. libro quarto foro legum. & dixi ſupra in rub. iſtius titul. Et ita eſt intelligenda. l. ſexta. titulo decimo quinto. parti. ſeptima. vbi Gregor. Lopius in gloſ. prima. & ſecunda. Et quanuis dediſſet operam rei licitæ ſe defendendo, licet occidere aggreſſorem, non tamen mediatorem, vel alium. ex Bald. in. l. ſcientiam. §. qui aliter. ff. ad leg. Aquiliam. Quod intellige data ſcientia mediatoris, ſecus ſi non vidit, vel aliam excuſationem haberet. Ex Gregor. Lopio vbi ſupra in gloſſ ſecunda. Facit à contrario illud. Exodi. 21. Qui percuſſerit hominem volens occidere, morte morietur. Igitur nolens occidere. excuſandus erit, ſaltem à pœna ordinaria. Hippolyt. conſil. 67. numero duodecimo. & conſi. quarto. numero vigeſimo ſeptimo. & conſil. 136. numero vigeſimo tertio. & in. l. de minore. numer. 32. ff. de quæſtioni.

¶Sed dubitatur, Quis forte de nocte voluit occidere Petrum, & ira excæcatus vel tenebris noctis percuſſit Seium, & mortuus eſt; an ſit puniendus pœna mortis? Et videtur quod ſic, nam hominem voluit vulnerare, ſeu occidere, quem interfecit, ſiue ille, ſiue iſte ſit, iam occidit, præſtans operam rei illicitæ, nempe homicidio, & ſecuto, pœna mortis non obſtante errore perſonæ occiſæ tenebitur, cum ſiue quem ipſe occidere volebat, ſiue alium nõ inimicum occidiſſet, homicidij reus eſt. Ita tenet Bartol. in. l. reſpiciendum. §. delinquunt. columna fina. numero ſeptimo. ff. de pœnis. quia dabat operam rei illicitæ, ſecus ſi dediſſet operam rei licitæ. ex eod. Barto. tex. optimus in. l. cum qui nocentem. §. final. ff. de iniurijs. vbi not. Barto. Alberic. & Angel. & Barto. in. l. diuus. columna ſecunda. ff. ad legem Corneliam de ſicarijs. & in. l. ſi per errorem. oppoſit. 2. columna. prima. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. Alberi. in. l. quicunque. colum. prima. & Salycet. colum. ſecunda. C. de ſeruis fugit. Bald. in. l. ſi quis non dicam rapere. numer. nono. C, de epiſcop. & cleric. Alberic. columna ſecunda. in fin. Et Florian. in. l. Item Mela. §. ſed ſi plures. ff. ad legem Aquiliam. Anchar. & Ioannes Ana in capit. fina. de his qui filios occiderunt Bonifaci. in tracta. de inſultu & percuſsione. verſicu. Quid ſi percuſsi. colum. octaua. Ant. Gomeſsi. melius quam alius in tracta. de

les ſean tenidos a pena de muerte, aſsi como ſi mataſſen. Y porque en algunos lugares por fueros y por coſtumbres no ſe vſan aſsi: y por eſto ſe atreuian muchos a fazer los tales yerros. Porende eſtableſcemos que qualquier, o qualeſquier que por aſſechanças, o ſobre cōſejo, o fabla fecha, firiere a alguno que muera por ello: maguer q̃ aquel a quien firio no muera de la herida.

Ley. III. Del que matare a otro que muera por ello, aunque ſea en pelea.

§ Idem.

EN algunas delas villas, y lugares d̃ nr̃os Reynos han de fuero y de coſtūbre q̃ quien matare a otro en pelea a: que lo den por enemigo d̃ los parientes, o peche el o-

lex Cornelia. nu. 54. verſi. Item loquitur hîc de eo. Caſus eſt de hoc in,l. 1. §. D. Adrianus. ff.ad legem Cornel.de ſicat.ibi Et qui hominem nō occiderit, ſed vulnerauerit, vt occidat, pro homicida damnandum.l.aut facta.§.euentus. ff.de pœn. Si tamē non peruenit ad actū proximū, ſed captus fuit ambulando in inſidijs, erit puniendus extra ordinariè arbitrio iudicis.l.1.ff.de extraord.crimini., ſecundum Plateā vbi ſuprà. Additio. ad Bald. in. d. l. is qui cū telo. Sit ergo concluſio. Inſultus cum telo animo occidēdi, ſi peruenit ad actū proximū, punitur pœna homicidij, vt in hac lege. Si tamē nō peruenit ad actū propinquū, punitur extraordinariè, vt dixi.& d. l.is qui cū telo.in iſto caſu licèt de iuris rigore procedat, tamē nō ſeruatur de cōſuetudine, ſcd̃m Bal. ibi.& Hippol.n.14.& Barba.in l.4.§.Cato.col.3. verſ.in tx.ibi, fecerit.ff.de verb.obli. Greg. Lop. in.l.2.ti.31.par.7. Iacob.Boulene.in repe.l. Capitaliū.§.famoſos.n.75.ff de pœn.vbi multa cōpeties ad huius legis cōprobationē. Et ponit regulā ꝙ punitur affectus, licèt nō ſequatur effectus. Et ponit vndecim limitationes à.n.78.cū ſeq.de hoc per Ant.Blancū in pract.crimina. §. Quartò præmittendū eſt.n.1.cū ſeq.pag.851.Ant.Gomez.in tract.de delict.c.3.n.30.vbi dicit, ꝙ iſta lex communiter practicatur, cū quis inſidioſè, proditoriè, & per aleuoſiā ambulat cū armis, & cū vulnerauit, quãuis nō moriatur, erit tñ propter qualitatē aleuoſiæ pœna mortis puniendus. § Sed dubitatur, Quis vulnerauit hominē lethaliter, an ſtatim delinquēs poſsit accuſari tanquā homicida ad pœnā mortis? Rñdendū eſt ꝙ nō, ſecundū Ant.Gomeſ. in.d.c.3.n,31.quia ante mortē non eſt nata actio, nec accuſatio.argu.l.cedere.ff.de verb.ſignif. in.l.

illa ſtipulatione.&.l.ex hoc iure.ff.de verb. obli. Et in expreſsis terminis probat Batt. in.l. damni infecti.§.Sabini.col.2.nu.4.Et ibi Ang.Paul.Cuman.& Roma.ff.de dam.infect.Anani.in.c.ſignificaſti.2.de homicidi.col.2.Hippolyt. latè in practi. crimin. §. Et quia, num. 26. ſingulariter per Nicola. Boeri. deciſi. 323. n.6. verſi. Et ecōtra vulneratus & qñ quis ex ſola percuſsione punitur pœna mortis nēpe ſi quis percutiat imaginem, aut tabulam.in qua eſt imago Chriſti, aut virginis Mariæ.vel ſanctorū.tex. in.c.2. §. fina. de offic. ordi. lib. 6. Ang.in l. ex ſenatus. ff. de ſicarijs. Hippolyt. in practi. Et quia n.25. Et quod affectus non puniatur, niſi ſequuto effectu de cōſuetudine, excepto in crimine læſæ maieſtatis, tenet Alexandrin, in.c.fin.nu.7.de ſponſ.& in.c. ſuper hoc. num. 2. De eo qui cognou. conſanguin. vxor.ſuæ. Et quæ notat de vulnere mortifere illato Angel.in tract.maleficiorū. verb. vna alia percuſsione.nu.2. Aliæ plures quæſtiones in materia adaptabis ad hanc legem ex Anto.Gomeſſ. in dicto tract.de delictis.cap.3.

§ *Lex.* III.

a § *A otro en pelea.* Occidēs aliquē etiā in pugna, nō obſtāte cōtraria cōſuetudine, eſt pœna mortis puniēd⁹. Hoc dicit, nā habuit volūtatē occidēdi, ideoq; pœna mortis tenetur.l.4.infrà eo.imò diffidatio eſt ꝓhibita, & duellū ſub multis pœnis. De pœna diffidãtis aliquē vltra mortis eſt pœna oīm bonorū. Ant.Gom.in tract.de delic.c.3.n.12.de duello.in ti.de pugnāti.in duello.in volu Decretaliū. Et habetur in Cōcil. Trid.ſeſ.25.c.19.incip. Deteſtabilis duellorū vſus. Et ſecundū Senecā.2.de ira. Nefas eſt nocere patriæ: ergo cuicunq; nā vnuſquiſque homo pars patriæ eſt, ſanctæ enim ſunt

partes

partes, ſi vniuerſum eſt venerabile, & ſic poſſumus omnem hominem defendere.cap. dilecto de ſenten.excom.lib.6.Andr.Iſernia. in. c. §.Itē qui col.2.quæ ſit prima cauſa bene.amit.& in.c.1.§.ſi autem omnibus.de pace tenen.& eius viol.

¶ Lex. IIII.

a ¶ *Muera por ello.* Interficiens hominē volūtariè, pœna mortis tenetur regulariter. Fallit tamen in caſibus in præſentia deductis, etiā ſi ſit nobilis. vt dixi in.l.1.glo.1. pag.1317.titul.1.libr.4. ſupra. verſic. Item nobilis. vbi ꝓbaui de iure & conſuetudine huius regni pro homicidio pœnā mortis eſſe inferendam homicidę, etiam ſi ſit nobilis, quamuis commiſſum ſit ſine proditione & aleuoſia.l.11.ad fi.tit.17.lib.4.for.leg.Gregor. Lopez in.l.15.verb.*Cauallero*.tit.8.par.7. quamuis Anto. Gomez de delictis.c.3.n.2. contrarium firmauerit, & non bene. Quia lex in pœnis vniformibus, & correſpectiuis nullum diſcrimē ponit inter plebeios & nobiles, vt ſuprà iam dictum fuit, ſed ita eſt in homicida, nā quod fecit, ſemper expectet.l.3.C.de epiſco.audiē.& dixi ſuprà in rub. huius titul. Et in ſtinctu naturę hanc pœnam ſibi inferendam à quocunque poſſe propter homicidiū commiſſum in fratrem Abel, exiſtimauit Caim Gene.4. Et qui ſanguinem humanum effuderit, ſanguis quoque ipſius effundetur, vt volebat facere Pharao Rex Moyſi propter homicidium in AEgyptium.Exod.2.& 21.

mezillo y no aya pena de muerte: y por eſto ſe atreuē los hombres a matar a otros: porende mandamos, que qualquier ꝙ matare a otro: aunque lo mate en pelea que muera por ello: ſaluo ſi lo matare defendiendoſe, o ſi ouieſſe

¶ Tamen nobili aliter eſt inferenda pœna mortis, quàm ignobili, cùm ignobili ignominioſa laquei pœna ſit inferenda.l.2.tit.17.lib.4.for.legum.nobili autem pœna iugulationis ſit inferenda, & in mula, ſeu equo cum ſella & fræno bene compoſito ſit ducendus, & nō in aſino, ſicut ignobiles delinquentes duci ſolent ad locum ſupplicij, vt moris eſt in Hiſpania.dixi in.l.5.verb.*Hombre hijo dalgo.* ¶ Fallit tamen hæc regula, quando homicidium eſſet commiſſum ex iuſta prouocatione præcedente præſtante cauſam iuſtam, vt quis ira cōmotus, potiùs quàm ex dolo, prouocantem interfecerit, vt quia ſine culpa præcedēte occiſus iniuriā inferre volēs occidenti: dixit aliquod verbū iniurioſum, & cōtra bonū nomen famæ, quod oēs virtuoſi amāt, præcipuè nobiles, & generoſi, putà, ſi dixit nobili, vel ignobili virtutibus tn̄ prędito, qualis vnuſquiſq; prę ſumitur in dubio. ca.dudū. de pſumptio. Tu es proditor, Iudæus, Cornutus, meretrix, lamia, vel mentiris, vel falſum inſtrumentū feciſti, licèt excedat, viā defenſiōis, qa ſe nō potuit reprimere iuſto dolore ex tali verbo iniurioſo ad iram promotus non debet pœna capitis puniri, ſed alia mitiori & extraordinaria arbitrio iudicis: qa vbi eſt ira, ex iuſtis præſertim cauſis orta, & prouocatione aduerſarij, qui fuit prima cauſa iræ, deficit dolus, ac proinde pœna ordinaria corporis etiā afflictiua nō eſſet puniēdus, ſed pœna exilij p annū à loco, vbi fuit cōmiſſū homicidiū, & pecuniariæ 20.mille quadratorū, vt fieri vidi etiā in homicida ignobili, q ſine dolo, ſed ira cōmotus, ppter verbū iniurioſum cuiuſdam nobilis, ipſum claua percuſſit, & mortuus fuit ex vulnere: & ſnīa calculis auditorum Sereniſſimi ac potētiſſimi Regis Caroli Hiſpaniæ, ac totius orbis Imperatoris fuit prædicta ſnīa cōprobata iuridicè. Fundatur nā iuſtus dolor facit, vt pœna ordinaria temperari debeat ex dolore cauſata. Panor.in.c.olim.col.2.de reſc.vbi dat hoc pro regula. Et refert & ſequitur Thom. Gramma.deciſio 5.col.1.nu.1. Facit ſententia Romā.in.l.cùm mulier.col.2.nu.4. verſi. Aduertendum quia offenſa.ff.ſolut.matrim. Felin.in.c.dilecti.col.8.verſic. Secunda declaratio.de exceptio. Et plures refert Thom.Grāmat.dict.deciſi.5.nu.21.laudantes dictum Roma.vbi ſuprà, dicentis, ꝙ quamuis homicida pœna mortis ſit regulariter puniendus, tñ eſt in poteſtate iudicis non condēnare ad pœnā mortis homicidā, quē cōpulit iracundia, ſeu dolor ortus etiā aliter, quam ex facto offenſi. per tex.in.l.Lex Iulia.§.fin.ff.ad legem Iul. repetunda. Quod Feli.vt ſuprà, reputat dictum mirabile, dicendo, ꝙ ex hoc multa homicidia poſſent à iudi

por alguna razon derecha de aquellas que el derecho pone: porque no deue auer pena de muerte.

¶ *Ley. IIII. De los caſos que ſe eſcuſa el que mata a otro.*

¶ Idem

TODO hombre que matare a otro a ſabiendas muera por ello[b], ſaluo ſi

à iudicibus excuſari, ſaltem quo ad pœnam mor-
tis.Refert Hippoly.ſingul.270.incip.Homicida.
¶ Item quòd homicidium negligentia vel culpa
commiſſum non tamen dolo',non ſit pœna mor-
tis caſtigandum, imò nec alia corporali, probaui
in prima parte harum conſtitutionum in proœ-
mialibus quæſtionibus,quæſt.ſecunda.verſ.Præ-
tereà ſi hæc declaratio. Quod eſt ſummê notan-
dum in actu practico.Thom. Grammati. deciſio.
23.num.6.& deciſio.98.num.6.& 9.
¶ Fallit etiam in infante, ſeu furioſo, nam iſti ca-
rent ſenſu,& aliqua pœna non tenentur, nec etiã
incidunt in irregularitatem ex tali homicidio ab
aliquo prædictorum admiſſo. l. infans. ff.ad legẽ
Cornel.de Sicar.cuius verba ſunt. Infans, vel fu-
rioſus ſi hominem occidat, lege Cornelia de ſica-
rijs non tenetur, alterum innocentia conſilij tue-
tur, alterum facit infœlicitas excuſat.l.quod in-
fans.ff.de rei vendi.§.pupillus.verſic. nam infans.
Inſti.de inutili.ſtipula.Facit bonus text.in.l. im-
puberẽ.ff.de furt.ibi, Nam infantes id non cadere
nos putamus,cum impubere capace lege Aquilia
agi poſſe,item verum eſt quod Labeo ait,nec ope
impuberis furto facto teneri eũ.gl.in.l.1.C.ſi ad-
verſ.delictũ.& in.l.impunitas.C.de pœn.Confir
matur ex.l.cûm autẽ.§.capitalem ſecundũ intelle
ctum gl.ff de ædilit.edict. vbi habetur furioſum,
nec impuberẽ capitalem fraudẽ videri cõmiſiſſe,
Dicit ibi glo.impuberem.ſ. ſeruũ doli nõ capacẽ,
alias cõtra.C.de pœn.l.impunitas. Vel intelligas
de infante ex exęquatiõe facta de eo ad furioſum,
arg.Clem.vni.de homic.Et ſic eſt ibi tex.pro ſen
tentia paulò antè habita, ꝙ ex homicidio cõmiſ-
ſo ſine dolo,non eſt imponẽda pœna mortis. De
quo etiã agit Catelia.Cotta in memorialib. iuris,
verb.Homicidium.pag. 235. Infantilis ætas cûm
ignoret quid videt.l.1.C.de falſ.monet.nulla pœ
na eſt inferẽda delicta, etiã ſi conſcius ſit criminis
falſæ monetę,dũ tamen ſit minor decẽ annis cum
dimidio.l.10.tit.7.part.7.Nec delictũ cõmiſſum
à furioſo,vel mente capto eſt punibile, quia caret
conſenſu,& furor morti æquiparatur.l.qui ſeruũ.
& ibi Bald.ff.de acqui.hæred.& habetur loco ab-
ſentis.l.2.§.furioſus.ff.de iure codicillo.l.2.ff.de
procura.& ſic puniri non poteſt.l.3.tit.8.part.7.
& l.15.tit.1.par.1.Montalu.in.l.1.verb.*Por occa
ſion*.tit.17.lib.quarto.foro legum. Satis enim ſuo
furore punitur.l.cõgruit.ff.de offic.pręſid.Quid
autem ſi habeat dilucida interualla,& in illo tem-
pore, quo vexatur dolore delinquit,an teneatur?
Dic quòd non.ex Angel.in tract. De maleficijs.
verb.ſcienter doloſè.nu.7.fol.123.ſecundum par
uam impreſsionem.col.2.vbi vide.
¶ Quid autem erit, Furioſus fuit homicida tempo
re ſanæ mentis,ſed ante pœnam ei illatam ratione
delicti fuit furore oppreſſus,Vtrùm durante furo
re pœna ſit executioni mandanda? Reſponden-
dum eſt, quòd de delicto commiſſo inſana men-
te furioſus non eſt corporaliter puniendus duran
te furore,ſed eſt ſuſpẽdenda executio pœnę,quo
vſque ad ſanam peruenerit mẽtem, ſatis enim ſua
infirmitate opprimitur, nec eſt addenda afflicto
afflictio.l.tam de mentis. C. de epiſcop. audient.
l.diuus.ff.de offic.præſid.Tum etiam, quia pœna
ponitur ad punitionem & correctionẽ delinquen
tis,& vt in hac vita pœnã illam patiatur,vt ſit re-
medium peccati ad fruitionẽ vitæ æternæ. Sed ſi
executio fieret durante furore,perditio animę,&
corporis ſequeretur, cùm fortè eũ ſuperuenit fu-
ror,erat in peccato mortali, in quo ſi ad ſanã men
tem non venerit vt pænitentiã agat, in eo dicitur
perſeuerare, & ſi decederet, tanquam ſi mortuus
eſſet in mortali,deſcẽderet ad inferos.Quia ſi auer
terit ſe iuſtus à iuſtitia, & fecerit iniquitates ſecũ
dum omnes abominationes quas operari ſolet im
pius,nunquid viuet?Omnes iuſtitiæ,quas fecerat,
non recordabuntur: in præuaricatione qua præua
ricatus eſt,& in peccato ſuo quod peccauit,in ip-
ſis morietur. vt habetur apud Prophetã Ezechie.
c.18.& ſic decederet in peccato mortali.Paul.Ca
ſtren.in.l.ſi vnquam.§.ſi vi.nu.2.ff.de acq.poſſeſ.
¶ Prætereà ꝙ ſit deferenda exequutio dum inſa-
nia durat,tenet Bal.in.l.furioſum.nu.3.vbi Alex.
Decius & Iaſ.nu.10.dicens magis communẽ opi-
nionẽ & tenendã in iudicando & cõſulendo eſſe.
C.qui teſtam.face.poſſunt.Et dicit cõem idẽ Iaſ.
in.l.ex facto.n.30.quanuis ſit dubius ibi Alexan.
n.33.ff.de vulga.& pupilla. Catellia. Cotta dicit
cõem in memorialib.iur.verb.Homicidium.pag.
236.Et Eṕs Segouiẽſis in repe.Clem.vni.3.part.
in prin.n.2.de homic. dicit cõtm. & diſputat Io.
Igneus in.l.3.§.Ignoſcitur.nu.74.ff. ad Sillanian.
vbi agit optimè de intellectu.l.diuus. ff. de offic.
præſid. Nec eſt recedendum ab iſta communi in
iudicando & conſulendo, quicquid contra Bald.
Iaſ.Cotta,& alij cum Roma.de quibus ſuprà,mur
murent. Et hanc communem, & obtentam plu-
ries ſententiam dicit Iacob.Nouellus in pract. ad
defenſam.in princ.num.40.pag.605.eſt impreſſa
cum practica Follerij.¶ Fallit etiam regula, ꝙ ho-
micida occidatur, quãdo ex poteſtate legis id ſi-
bi erat conceſſum, vel à Principe. vt ſi inueniret
vxorem adulterantem cum alio, & eos in fragran
ti delicto interfecerit,non erit puniendus, quia iu
ſtè fecit,cùm ex legis permiſsione fecerit,l.iuſtè
ff de acquirenda poſſeſsione.l.Gracchus.C.ad le
gem Iuliam.de adulterijs.l. ſecunda. tit. decimo-
quinto. infra eod. vbi de pæna adulterij tractabi-
tur. Et vtrùm ſecurus ſit in foro animæ maritus
interficiens adulteros,explicabitur.

a ¶ *A ſu enemigo conoſcido.* Vt quia eſt bannitus, trãſfuga, & hoſtis ciuitatis, qui impune occidi poteſt ex forma ſtatuti. ſecundum Bar. Bald. Iaſ. & Deci. in. l. vt vim. ff. de iuſti. & iur. Feli. in cap. quæ in eccleſiarum. nu. 5. de conſti. Iaſ. in. l. omnes populi. num. 46. ff. de iuſtitia & iure. poſt Bart. in. l. vbi pactum. C. de tranſact. & in l. t. C. quando licet vnicuique ſine iudic. ſe vind.. Hippolyt. ſing. 150. Matth. Afflict. in conſtit. Neapolita. lib. 2. rub. 3. Martus de Mantua conſi. 206. nu. 1. Ioan. Igne. in. l. 3. §. ſi ex ſtipulatione. nu. 7. ff. ad Syllania. Catelia. Cotta in memori. iuris. verb. ſtatuta quod bannitus. Bernard. de Luco in tract. regul. cum fallent. regul. 58. Dueñ. regul, 68. verbo. Bannitus. vbi optime ampliat, & limitat iſtam regulam & doctrinam. Hodie tamen de iure noſtri regni bãnitus ille erit qui iuxta formã. l. 76. Tauri fuerit pnũciatus à iudice. l. 48. ſtyli. l. 1. ti. 17. libi 4. for. leg. De hoc late per Didac. Caſtell. & Ant. Gomez in. d. l. 76. Tauri. Et eſt notandũ ſecundũ Anto. Gomez vbi ſupra nu. 18. quod occidens inimicum ex legis permiſsione peccate, infra dicetur in. l. 2. tit. 15. Et inimicus notus dicitur, cum fuerit declaratus & datus à iudice, non ante. glo. in dict. l. prima. verb. *Enemigo.* titul. 17. lib. 4. for.

matare a ſu enemigo conoſcido a, o defendiendoſe b, o ſi lo fallare yaziendo cõ ſu muger c do quier que lo falle, o ſi lo fallare en ſu caſa yaziẽdo con ſu hija d, o con ſu hermana, o ſi le hallare lleuando

b ¶ *O defendiendoſe.* Licita eſt enim vnicuiq; defenſio. l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. c. ſi vero. t. de ſent. ex com. l. 1. tit. 17. lib. 4. for. leg. glo. optima in. cap. ſi quis. defurt. quæ ait aggreſſorẽ ſe ipſum occidere, cum aggroſſus ob defenſionem propriam, & non in eius offenſionem ſe defendendo occiderit. Licita enim eſt vnicuiq; defenſio, per præmiſſa inra. l. 1. §. cum arietes. ff. ſi quadr. paup. feciſſ. dicatur. §. quod vero. Inſtit. de iur. nat. gent. & ciui. Clem. 1. de homicid. l. is qui aggreſſorem. vbi Hippoly. C. de Sicar. & in conſi. 137. nu. 18. Idem Hippoly. aliqua notanda. Panot. in. c. olim. 1. num. 15. de reſti. ſpolia. Angel. in tract. maleficio. verb. & Titius ſe defendendo. nu. 7. Catelia. Cotta in memorialib. iur. verb. Defenſio. Matthæ. de Afflict. in conſti. Neapolita. li. 1. rubri. 8. nu. 51. verſic. Sexto nota. vbi plura notatu digna pro commento huius glo. reperies. Et per Petrum Dueñ. conciuem noſtrum in tracta. regula. cum fallent. regul. 191. vbi pro regula, quod licita eſt defenſio pro tuitione rerum, vt occidendo inuaſorem quis non teneatur. cap. 2. ibi, te tuaq; liberando. de homici. glo. 1. in. l. 4. ff. ad leg. Aquil, Et habetur in hac. l. ibi. *O ſi matare la dron que hallare de noche.* vbi dicetur. Et ad iſtud verbum eſt videndus idem Dueñ. regul. 192.

c ¶ *O ſi lo fallare, yaziendo con ſu muger.* Maritus adulterum quocunq; in loco deprehenſum in delicto cũ vxore interfici poſſunt, etiã ſi ſit cum ſpõſa de præſenti. l. 2. titul. 15. infra eo. lib. 8. vbi de eius adulterij pœna explicabitur.

d ¶ *Con ſu hija.* Maximum ſcelus & offenſa in patrem eſt, adulterare, ſeu violare filiam conſtitutam ſub patris poteſtate, vel emancipatam in eius domo, ideoque iure optimo cum non poſsit iuſtum dolorem temperare. & ſit dedecus in iudicium deducere talem infamiam, eos repertos in ipſo crimine coeuntes licitum erit occidere. l. ſexta. vbi Montalu. titul. ſeptimo. libr. quarto. foro legum. gloſſ. verb. turpiter per textum ibi in capitu. ſi vero. de ſententia excommunicationis. vbi idem habetur de fratre inueniente ſororem adulterantem, ſeu ſe commiſcentem cum alio. Facit ratio text. in. l. Gracchus. C. de adulter. ibi. quia nox & dolor. l. ſi adulterium cum inceſtu. ff. de adulter. Hippolyt. ſingul. 455. & in dicto. §. imperatores. probatur ſingul. quod licet excedat quis in offenſione & moderamine, nihilominus non eſt puniendus pœna ordinaria, ſed in exceſſu. ibi, vltimum ſupplicium remitti poteſt. difficillimum enim eſt iuſtum dolorem temperare, & magis, quia plus fecerit &c. quẽ cõmendat Iaſ. in dicta. l. vt vim. colũ. 3. Hippolyt. in ſingul. 100. incip. Occidens aggreſſorem. Et eſt ſimilis text. in dict. l. Gracchus. ad finem. Ergo etiam in caſu non permiſſo à lege ſi frater, pater, ſeu maritus iniuriantem eos in domo, & etiam extra in caſibus hic expreſsis ſi occidiſſent eum propter dolorem iuſtum, & honorem propulſandum, ſicut fecerunt filij Iacob propter iniuriam illatam eis, & ſorori. vt habetur Geñ. 34. non eſt inferenda pœna ordinaria propter homicidium, ſed exilij, vel huiuſmodi, vt dixi in prima gloſſ. huius legis. Concordat. l. 14. titulo. 17. part. ſeptima. Ad id quod dixi, quod competit vindicta patri, etiam hodie contra adulterantem in eius domo cum eius filia nupta. nec eſt curandum de patria poteſtate, vel emancipatione, ſed de iniuria quæ ei fit, in propria filia, & domo, ex quo non potuit iuſtum dolorem temperare, nec frater habet ſororem in poteſtate, & tamen in hac lege eſt permiſſum. ergo &c. Dixi in. l. prima. titul. 15. infra iſto libr. 8. ordinamen.

Digitized by Google

muger forçada para yazer cõ ella [a], o que ayayazido con ella [b]: o ſi matare ladron [c], que hallare de noche en ſu caſa furtando, o forçandola, o ſi lo fallare con el furto fuyendo, y no ſe quiſiere dar a priſiõ, o ſi lo fallare furtandole lo ſuyo, y no lo quiſiere dexar, o ſi lo matare por occaſiõ no queriendo matarlo, ni auiẽdo mal querencia con el, o ſi lo matare acorriendo a ſu ſeñor: que lo vea matar, o padre, o fijo, o a abuelo, o a hermano, o a otro hombre que deua vengar por linaje, o ſi lo matare en otra manera que pueda moſtrar que lo mato con derecho.

a ¶ *Mugrr forçada para yazer con ella.* Licitum enim eſt talem oppreſſorem & violatorem mulieris occidere, vt hic habetur. Concondat. l. prima. titul. decimoſeptimo. libr. quarto. for. legum. text. iſte loquitur de fœmina violenter cognita, & ſic eſt delictum grauius, & talium delinquentiũ eſt pœna mortis naturalis. tex. in. l. 1. C. de raptu virgin. l. 1. cumtribus ſequent. titulo. 10. *De los que furtan o roban*. libro. 4. for. legum. Intellige tamen de muliere virgine vxorata, ſeu vidua caſta, non de impudica & meretrice, & inhoneſta, cuius acceſſus eſt impunibilis. l. qui adulterium. ff. de adulter. Et notatur in. l. verum. ff. de furt. gloſſ. in l. vni. C. de raptu virgin. gloſſ. in. l. prima. verbo. *Muger ſoltera*. titulo. 10. libr. 4. for. leg l. ſi ea. C. de adulte. ibi, crimen in ea ceſſat. Et ſic tenerem de æquitate, quod raptor talis mulieris inhoneſtæ, nec poſſet occidi à iudice, nec ab alio, ex præmiſſis. & tenet Ioan. Saynſon in conſuet. Turonenſibus, titu. *Des droictz de haulte iuſtice*. arti. 1. verb. *Femme eforree*. fol. 216. colum. ſecunda. quia cum meretrice nupta non committitur adulterium. Bart. in l. quæ adulterium. C. de adulter. Angel. in. l. ea. & in. l. qui adulterium. ff. de adulter. Paul. Grilland. in tract. omnifariam coitus. verſi. Vndecimo quæro. Ioan. Neuizan. in ſylua. nupti. lib. 1. nu. 135. Antoni. Capici. deciſio. 44. Didadus del Caſtillo in l. 62. in glo. fin. in ordinatio. Tauri. Matthæ. Afflict. in conſti. Neapolita. lib. 3. rub. 13. nu. 5. col. 2 Dixi ad Seguram in repeti. l. Imperator. nu. 140. ff. ad Trebellianum. Item facit. l. 1. ibi, *que biua honeſtamente en ſu caſa*. titul. 20. parti. ſeptima. Sed vis non eſt inferenda etiam mulieri inhoneſtæ & vili, cum ipſa non velit peccare in corpus ſuum, etiã ſi per momẽtum velit abſtinere à peccato carnis, non eſt ei vis inferenda, nec ſuæ perſonæ copiam facere tenetur. Couar. lib. 3. Variarum reſolu. cap. 14. nu. 2. Dixi ſupra in. l. 2. in glo. 1. co. 714. verſi. Tertius caſus eſt. tit. 23. lib. 2. ordina. Tum etiam ex prohibitione indiſtincta. l. 2. vbi Greg. Lopez notat in verb. *Fuerça*. titu. 19. part. 7. pœna cognoſcentis mulierem etiam inhoneſtam per vim erit extra ordinem iudicis arbitrio crimine iniuriarum l. lex cornelia. in prin. ff. de iniur. Bald. in. l. fin. ff. de rerum diuiſio. Gregori. Lopez in. l. 2. verbo. *Fuerça*. titul. 19. parti. 7. tex. in. l. 3. ad fin. ibi, *Mas ſi alguno forçaſſe a otra mugrr*. titul. 20. partic. 7. quam in practica notabis.

b ¶ *Yazer con ella* Similis eſt in. l. vnica. §. ne igitur. C. de rapt. virgin. l. 1. titu. 17. libro. 4. foro leg. & foro iuzgo. lib. 3. titu. 3. l. ſexta. Iſta tamen permiſſio occidendi raptorem, intelligenda eſt in patre, fratre, & marito, & alijs perſonis, quibus de iure permittitur vindicta, non tamen in extraneis cenſetur permiſſum. Item etiam dum talis delinquens eſt in ipſo delinquendi actu, vt notat Montalu. in dicta. l. 1. verbo. *para yazer con ella*. & cum filia, ſoror &c. cognoſceretur per vim, ſecus ſi voluntate virginis, ſeu mulieris, nam tunc non liceret eis occidere. ſecundum Gregor. in. l. tertia. gloſſ. prima. titul. octauo. parti. 7.

c ¶ *Matare ladron*. Concord. l. interdum. 2. §. qui furem. ff. de furt. l. 1. tit. 17. lib. 4. for. legũ. Montalu. in. l. 11. verb. *E no lo matr*. t. 13. lib. 4. foro leg. l. 3. t. 8. part. 7. vbi Gregor. Lopez in glo. 2. 3. & 4. ſecũdum quẽ intelliges hanc legem. Et Petrũ Dueñas in tract. regul. cum fallent. regul. 191. Et adde quæ notant Io. Bernard. in tract. regn. cum fallen. reg. 507. Couar. in rep. Clem. Si furioſus. 3. part. §. vni. nu. 6. de homicid. Domi. Sotus libro. 5. de iuſti. & iur. q. 1. art. 8. Ludo. Gomeſs. poſt gl. 1. in. §. ſupereſt. num. 52. vbi late ſcripſi. Inſti. de actio. Cætera quæ pertinẽt ad huius legis interpretationẽ recipies ordinatim ex Montalu. in. l. 1. titul. 17. lib. 4. for. leg.

¶*Ley* V. *Del que matare, o firiere con ſaeta.*

¶El Rey dō Enrique Tercero

Qvalquier que matare, o hiriere a otro cō ſaeta[a], en ciudad, o en villa, o en nueſtra Corte, aunque el ferido no muera: allende de la pena corporal que deue padeſcer: pierda la meytad de todos ſus bienes, para la nueſtra camara.

¶*Ley.VI. Del que matare, o firiere a otro robandolo.*

¶Idem.

EL que matare, o firiere a otro robandole en el camino, allende de la pena corporal que deue padecer: pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

¶*Ley.VII. La pena que deue auer el que matare Iuez, o Alcalde.*

¶Idem.

Qvalquier que matare Alcalde[b], o juez, o merino de alguna de las nueſtras ciudades, y villas, o al nueſtro official que touiere ſalario, pierda todos ſus bienes, y ſean applicados a la nueſtra camara.

¶*Ley. VII. La pena del que matare a traycion, o ſobre tregua.*

EL que matare a otro a traycion[c], dada y otorgada tregua y ſeguro, o en otro qualquier caſo, porque deua ſer condenado a muerte. Si deſpues que fuere condenado entrare en nueſtra corte[d], con cinco leguas en derredor, allende de la pena corporal pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

¶*Ley. IX. La pena del que ſe deſeſperare.*

¶Idem.

EL que ſe matare aſsi meſmo[e] pierda todos ſus bienes†, no teniēdo he

for.leg. vbi literaliter habetur iſta lex vſque in finē.

¶*Lex.V.*

a ¶*Cōſaeta.* Occidens, vel vulnerans aliquē cum ſagitta, quamuis vulneratus non decedat ex vulnere vltra alias pœnas à iure ſtatutas puniendus eſt medietate bonorum cameræ Regis, l.35. titul. fin. libr. 8. ordinamen.

¶*Lex ſeptima.*

b ¶*Matare Alcalde.* Occidēs iudicem, vel officialem conſtitutum ad adminiſtrandam iuſtitiam in ciuitatibus, & oppidis huius regni, punitur pœna amiſsionis omnium bonorum cameræ Regis applicandorum. Cōcor.l.39. titul. fin. infra eō. lib.8.ordina.

¶*Lex. VIII.*

c ¶*Matare a otro a traycion.* Proditorie interficiens hominē, punitur pœna mortis, nec gau-

det immunitate eccleſiaſtica, & ab eccleſia erit extrahendus, vt morte moriatur. c.1. de homicid. & per plura probat Remig. Goñ. in tract. de immun. eccleſi. fallent.13. pagin.125. & fallen.14. Et de Aſſaſsino ibi fallent.15. Et quis dicatur proditor, vel aleuoſus, dixi in l.1. verb. *Aleuoſo.* titul. 12. iſto lib. 8. ſupra. vbi plura remiſsiue poſui.

d ¶ *Entrare en nueſtra corte.* Quando dicatur crimen in curia commiſſum, vt intrans in eam puniendus ſit huius legis pœna, declaraui ſupra iſto titul. in.l.1. in verb. *Matare.* vbi vide &. l. 41. titu. fina. infra hoc libr.8.

¶*Lex Nona.*

e ¶*Matare aſsi meſmo.* Concord.l.19. tit. fin. infra hoc lib. 8. vbi latè de huius legis materia agendum erit. Et ad literam concord. l. 8. titu.23.

† Pierda todos ſus bienes. Et caret eccleſiaſe pultura, nec eſt orandum pro eo. c. placuit. 23. quæſtione quinta.

titu.23.lib.8.nouæ Recopilationis. Interim adde, quę notat curioſe & docte Petrus à Plaça in tract. De delictis ca.23.per diſcurſum decem chartatū. ad titul.ff.de bonis eorum qui ante ſententiam ſibi mortem conſciuerunt. præſertim in. l.fina l. §. ſi quis autem tædio. l. fina. C. de iur. fiſc. lib.10.l.24. ti-

redéros deſcendientes[a].

tul.1.parti.7. Et iſtam legem quatenus probat, quod ſe ipſum occidens amittat bona, & ſi careat deſcendentibus applicentur Camerę Regis, eſt intelligēda de eo, qui metu criminis mortem ſibi conſciuit, iuxta diſpoſitionem.l.24.titu.1.parti.7. Si tamen pudore æris alieni, vel tædio vitæ, ſeu alias ex ſimili cauſa ſe occidiſſet, non ſunt bona confiſcanda. vt in dict.l.fina.C.de iur.fiſci.libr.10.nam poſteriores per priores leges ſunt intelligendæ.l.nam & poſteriores.ff.de legib.nec aſſignanda eſt legum correctio, prout aliqui practici exiſtimant per hanc legem inducentem confiſcationem bonorum corrigi.d.l.fin.cum ſimi. Sed tn intellige vt ſuprà. Et eundem intellectum ponit ad hanc legem Gregor.Lopez in dict.l.24. in verb. *Para el Rey*. Adde Paul.Pariſium conſil.153.nu.5.libr.4. Iaſ.in.l.1.num.5.C.de ſeruis fugit.

a ¶ *No veniendo herederos deſcendientes*. Quibus applicanda ſunt bona, niſi aliter ſit diſpoſitum per legem expreſſam ratione delicti.ex.l.4. Tauri. vbi optimè declarat Ciſontanus.nu.3. Adde quæ notat Philip.Corneus conſi.195.lib.2.col.1.n.4.ca.ſi nō liceat.23.q.5.ibi, profecto etiam qui ſeipſum occidit, homicida eſt, & tantò nocentior cum ſe occiderit, quanto innocentior in ea cauſa fuit, qui ſe occidendum putauit. & ſic ibi conſtat homicidam eſſe, qui ſe ipſum occidit. Quò fit, quòd cum decedat in peccato mortali notoriè, ſicut Iudas, qui laqueo ſe ſuſpendit, conſcius de ſua proditione aduerſus Chriſtum Dominum noſtrum commiſſa, non cōfidens in eius infinita miſericordia, ideo ad inferos deſcendit, merito in eccleſia non eſt ei danda ſepultura, ſed in flumine proijciēdus, cum iniuriam fecit Reipublicæ, ab eius territorio arcendus eſt, vt communiter fit, & obſeruatur in Hiſpania. Et fortè hac ratiōe faciūt quæ de Caim legitur Geñ.4.& de Iuda Matth.26. & apud Ariſtotel.5.Ethicorum cap.11.dum inquit. At qui ſe ipſum ob iram occidit, ſponte id quod lex nō permittit, contra legem efficit rectam, iniuriam ergo facit. Sed cuinam quæſo? an ciuitati, non ſibi ipſi? nam ſua ſponte patitur: nemo verò ſponte iniutiā patitur. Quapropter & ciuitas mulctat, & inſtituta eſt ignominia quædā aduerſus eū, qui ſibi mortem conſciuit, vt ciuitati iniuriam facientem. Ergo meritò à ciuitate repellitur, ne in ea requiem cadauer habeat, & ſepultura priuatur eccleſiaſtica. vt per Roman.ſing.368.alias 264.per cap.placuit.23.q.5.capi.1.&.2. De torneament. Quod intellige, quando eccleſiæ cōſtet ſeipſum occidiſſe; alias ſecus. vt traditur in cap.fin. de ſepultur. & in capit. à nobis. de ſenten. ex comm. Ioan. Lop. in repe. rub.de donat.inter vi.& vxo.§.70.col.2. num.7. verſi Ex quo infertur. Iaſ.in.l.1.col.2.nu. 6. C.de ſeruis fugiti. Iaſ.in.l.2.colū.2.nu.4.C.qui teſtam. face.poſſunt. vbi tenet, quod quocunq; modo cōſtet quem ſeipſum occidiſſe, ſiue per impatientiā doloris, vel propter verecūdiam criminis, de quo fuit accuſatus, vel propter alium ſucceſſum, vt faciunt peſſimi homines, qui habent triticum recōditum in horreis, & nolunt vendere, exiſtimantes ſe in futurum propter aduerſum tempus, & naturæ humanæ contrarium, putantes hoc malum reipubli. euenturum retinent, vt cariori pretio diſtrahant, & Deus propter ſuam miſericordiam mittit pluuiam opportunam & deſideratam, & ſic ſua ſpe fruſtrati, cum videant pretium eſſe diminutū, & longe vilius quam ipſi putabant fore, inſtigante dæmone, ſæpe accidit, vt ſeipſos, laqueo ad collum iniecto, ſuſpendant & ſtrangulent: qui quidē non ſunt in eccleſia ſepeliendi, ſed in mōtanis locis, & in ſterquilinio, & ſic aſinorum more ſunt beſtijs, auibus, ſeu piſcibus commendandi. Facit, nam monachus non reddens rationem adminiſtrationis bonorum eccleſiæ, poſt mortem etiam punitur, quia debet extra cœmeterium in ſtercore ſepeliri. cap.cum ad monaſterium.§. primo.de ſtatu monachorum. & ibi gloſſ.in verb.in ſterquilinio. ſimil.glo.peculiare.in capi.Ioannes. de regula.glo.3.in capit.quicunq; clericus.23.q.8. quæ loquitur de canina ſepultura. Pluribus enim denegada eſt eccleſiaſtica ſepultura, & regulariterōmni decedenti in peccato mortali. gloſſ. inſignis & memoriæ mandanda in capi.ex parte.2.verb. cōmunicabatur.de ſepultur. quam notandam putauit Hippoly.in.l.fin.nu.58.ff.de quæſtio.& alibi me in his commentarijs memini iam dixiſſe. Et Plaça de delictis cap.23.nume.14. Quid autē eſſet ſi homo inueniatur mortuus in puteo, vel in alio loco proiectus. an cenſeatur deſperatus, vel caſu illuc decidiſſe, vel ſi ex feneſtra forte fuerit proiectus. Cui quæſtioni rogatus reſpondi in dubio mortalitatem potius præſumendam caſu & abſq; culpa ipſius, cum nullus præſumatur delinquere, nec in ſeipſo ſic inſæuire, præſertim cum de cauſa legitima nobis non conſtet cur ſit præſumendū, maxime in homine docto, ſacerdote dignitate ordinis inſigni. & bono iudicio prædito, & in dubio

bio

bio quilibet præſumatur bonus,& nõ delinquẽs. l.merito.ff. pro ſocio. c. dudum. de præſumptio. de qua præſumptiõe agit Alciat.de præſumptio. regu.3.præſumptio.2.& 3.Cæſa1 Lamberti.de iure patronatus.2.lib.1.par.2.art.10.queſt.princip. Socin. in tracta.regul.cum fallen. regul. 39. nec enim exeo quod proiectus reperitur in via, ſeu in puteo, ſequitur, quod ſeipſum præcipitauerit, cum ab alio potuit eijci, nec hoc probat eſſe. qđ ab hoc contingit abeſſe .l. non hoc. C. vnde cogna. l. neque natales. &. l. ad probationem.C.de probationi. Tradunt doctor. in cap.in præſentia.de probatio. Et qui dicere contendit illum ſe præcipitaſſe,cum id ſit fundamentum ſuæ intentionis,tenetur illud probare,alias non eſt ei adhibenda fides.l.verius.&.l.ab ea parte.ff.de probatio.nec bona eius ſunt publicanda. Marian. Soci. iunior.conſil.51.col.1.lib.1.Add .l.111.incipien. *Otroſi el carcelero que tiene en guarda preſo, ſi el preſo en trayendolo al Rey por el camino dize que ſe echo en el rio,e murio,deue lo prouar,ſino ſera tenido a la muerte.* in legibus ſtyli.quam nota.

¶ *Ley. X. Del que matare, o firiere al apoſentador.*

¶ Idem.

OTroſimandamos q̃ qualquier que firiere al nueſtro apoſentador a; que le corten la mano y ſi lo matare que muera por ello : y pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara

¶ *Leſi. XI. Qual muerte ſe dize ſegura.*

¶ El Rey dõ Alõſo en Alcala. Año de mil ccc ylxxxvj

TOda la muerte ſe dize ſegura b, † ſaluo aquella que ſe prouare ſer hecha en pelea; o en guerra, o enriña. Otroſi, qualquier que haze muerte ſegura ; cae en caſo de aleue.

¶ *Ley. X II. La pena del que matare a traycion o aleue.*

¶ El miſmo en Segouia.

¶ El Rey don Enrique. III I. en Madrid. Año de mil ccccij.

TOdo hombre que matare a otro a traycio͂ c, o aleue, arraſ

¶ L.x.X.

¶ *Firiere al nueſtro apoſentador.* Iniuria fit Principi ex vulnere illato eius officiali, ideo merito ex ſola percuſsione eſt percuſſori imputanda maous. Similis pœna habetur in.l.1.verſic. *Otroſi mandamos.* ſupra iſto titulo. 13. Si tamen fuerit ſequuta mors, mori debet, quia homicidij pœna eſt, vt dixi in rubri.ſupra hoc titulo,& quia continet proditionis ſpeciem, cum ſit officialis Regis,& ei fuit facta iniuria, punitur pœna amiſsionis bonorum pro dimidia parte Cameræ Regis. Ad idem. l. 53. titu.fina.infra hoc libr.8.ordin.nec percuſſus, ſeu iniuriam paſſus ſine licentia Principis poteſt remittere.vt not.Petr.Plaça.de delictis.c.23.nu.26.

¶ L.x.XI.

¶ *Toda muerte ſe dize ſegura:* Concord.l.4. verſicu. *E toda muerte.* titul.7. libr 8. ordinam. l. 1. gloſſ. 1. titul. 3.libr.5.ordin. Et habuit ortum à. l. 1. ad finē. titul. 28. in ordin. Complutenſibus regis Alphonſi Anni.1386.

† Toda muerte ſe dize ſegura. Idem eſt diſpoſitum in legibus Cõpluti celebratis ab Alphõſo Rege Anni.1386.tit.28.l.1.ad finē, dicens, eſtableſcemos q̃ toda muerte ſea entēda ſer ſegura ſaluo la que ſe preuare que fue re peleada.

¶ L.x.XII.

¶ *A traycion.* Inſidioſe, & proditorie occidens hominem, eſt trahendus per terram, vt moris eſt, & laqueo ſuſpendendus. Quæ pœna omnium viliſsima eſt, vt dicebat Baldus in capit. 1. de offic.delegat.Concord.ad literam.l.2.titul.17. lib.4.foro legum.nec gaudet eccleſiaſtica immunitate inſidioſe occidens aliquem, vt dixi ſupra hoc titulo in.l.8.De Aſſaſsinis eſt cap.1.de homicid.lib.6.Remigi.Gonn.in tracta.de immunitate eccleſiarum.fallent.15.circa hoc genus hominum peſsimũ plura ſcribit,& alios refert Aſſaſsini autem dicuntur, qui pro pecunia occidunt homines ad inſtantiam aliorum.ex Archi.Ioan.Andr. Anchar.Domi.& Philipp.Franch.in dict.c 1.de homicid.libr.6.Latius declarat Remig.Gonn.in dicto loco,fallent.15.pagin.134.nu.2.verſi.Quæritur qui dicantur Aſſaſsini. Couar.lib.2. Variar. reſolut.c.20.nu.9.vbi inſignem eſſe dicit diſpoſitionem dict.c.1.& multa circa eius declarationem ponit.& in practi.quæſtio.c.32.n.2.Panormit.dicit ſingul.num.4.in capi.atſi clerici.col.14 de iudic. l.3.vbi Gregor.Lopez.titul.27.parti.7.in verbo. Aſſaſsinos.nec gaudēt immunitate eccleſiæ.Marcus Anton.Blanc.in practi. crimina. pagin. 704. n.25.citat Guid.Papam decisi. 121.vel 101.& con

trenlo por ello y enforquẽlo [a]. Y todo lo del traydor ayalo el Rey: y del aleuoſo aya meytad el Rey: y la otra meytad ſus herederos. E ſi en otra guiſa lo matare ſin d̃recho enforquẽlo, y todos ſus bienes heredẽ ſus herederos y no peche omezillo

tra Aſſaſsinos, pceditur de facto iuris ordine prætermiſſo. Et quis dicatur Aſſaſsinus, ponit Iacobus Nouellus in tracta. ad defenſam. §. ſolet communi ſententia dici. numer. nono. pagin. 641. Et eſt inquirendum, quot modis de mandato quis teneatur de homicidio? Reſponde. Aut ſimpliciter mandans iuſsit homicidium committi, quo caſu mandans & mandatarius tenentur ad pœnam ordinariã delicti. textus. & ibi docto. in. l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniur. Antonius Gomeſsius in tracta. De delictis. capitulo. tertio. numero. 47. aut mandato & pecunia ſimul, & tunc mandans & mandatarius pœna mortis ignominioſa ſunt puniendi. Panormita. in dict. capitulo. at ſi clerici. numer. 41. de iudic. AEgidi. Boſsi. in practica crimina. titulo. De mandato ad homicidium. numero decimoquarto. Ludouic. Garreri. in practi. criminis. verb. Homicidium. 1. numero. 35. vt in hac lege habetur. & in. l. ſeptima. titul. ſeptimo. iſto libr. 8. ſupra. Aut per Aſſaſsinos, & hoc caſu punitur pœna text. in capit. primo. de homicidio. libr. ſexto. Anto. Gomez de delictis. capit. tertio. num decimo. Remigi. Gonn. in tracta. De immuni. eccleſ. fallent. 15. Ioau. Bernard. in praxi canonica criminal. cap. 91. Nauar. in manuali Confeſſ capit. 27. num. 136. pagin. 702. Petrus Plaça de delictis capit. 19. Couarru. in dict. capit. 20. nume. decimo. l. 3. titu. 27. parti. ſeptima. Proditor ergo, ſeu aleuoſus homicida dicitur, qui interficit aliquem ſecure, & non in prælio, vel in rixa, ſed penſate, retro, & non facie ad faciem, & forte in rixa cauſata ad occidendum alium ex præuia inter rixantes fraudulenter pactione, qui cum exiret ad interponendam pacem ſecure poſſent interficere, vt contigit realiter in quodam oppido huius noſtræ patriæ Salmanticenſis contra quẽdam filium dalgo, quem quidam ruſtici ſagaces interfecerunt, in capite & in cæteris partibus corporis pluribus grauiſsimis vulneribus afficiendo, ex quibus quamuis in rixa ex eis, & inimicitia præcedente fuerunt iudicati commiſiſſe crimen proditionis, & condemnati ad pœnam mortis qualificatam, vt homicidæ deducerentur per terram in ſerone (vt ita dixerim) ad caudam equi vel alterius animalis alligato, & traherentur per vias publicas, & poſtea furca ſuſpenderentur, & in pœnam confiſcationis bonorum pro parte dimidia, & ſi pœna proditoris. vt hic habetur. & per Anto. Gomez in tracta. de delictis. capit. tertio. nume. quinto. l. 2. ſupra hoc titu. l. 7. titul. ſeptimo. libr. iſto. 8. ſupra. l. 16. titul. fina. infra hoc titul. Et ad cognoſcendum an delinquens pręmeditate & penſiculate crimen ſeu homicidium &c. cõmiſerit, eſt omnino videndus Iacobus Nouell. in practica & theorica cauſarum crimin. titul. Forma inquiſitionis pro penſato. numer. 43. pag. 496. & ſic merito prædicti ruſtici fuerunt vt proditores (etiam ſi in rixa fuit commiſſum homicidium ex præmeditatione, & vulnerum grauiſsimorum, & inimitiæ antea inter eos & occiſum ortæ) condemnati, & fuit ſententia executioni mandata Salmanticæ ex approbatione Senatorum regalis Cancellarię Valliſoletanæ.

¶ *Y enforquenlo.* Furca, eſt ignominioſiſsimum genus mortis, ſeu ſupplicij, vt apud omnes vulgares in comperto eſt. Quod dixiſſe conſtat multis ante ſeculis Euripidem in Helena.

Turpes quidem laquei ſublimes,
Et ſeruis indecorum exiſtimantur.

Et Titus Liuius libro ſecundo. decadis. 5. loquens de morte Q. Fuluij Flam. Hic, inquit, fœda morte perijt. Nam, vt poſtea ſubdit, ſerui mane cubiculum ingreſsi, laqueo dependentem inuenere. Et latiſsime probat ignominioſiſsimam eſſe pœnam laquei Andr. Tiraquell. in tracta. De nobilitate. capit. vigeſimo. numero. 106. Et nobiles proditores, cum nihilo magis veræ nobilitati repugnet quam proditio, non modo pœna ignobilium, ſed grauiori puniendi ſunt. Baldus in capitulo. cum quidam. de iure iurando. dicens nobilẽ ex delicto quo ignobilis laqueo ſuſpenditur, vt in fina. parte noſtrę legis, decapitari, aut alias puniri debere, vt locum non habeat, ſi proditionem nobilis commiſerit, tunc enim altioribus furcis ſuſpẽdẽdus eſt, vt dicit obſeruari in regno Frãcię. Seqnitur ibi Feli. col. 3. verſ. Tertius eſt. & in c. paſtoralis. col. 1. verſ. Scd̃o fallit. de offi. delega. Et Tiraq̃l. vbi ſupra. c. 20. nu. 116. Et an olim apud veteres furcarũ ſuppliciũ fuerit in vſu, & ꝙ furcarũ erectio capitalis & criminalis iuriſdictionis ſit ſignum, docte explicat digniſsimus Antiſtes Segouiẽſis ex nr̃o gremio doctorum ſelectiſsimus Couar. in lib. 4. Varia. reſolut. c. 5. vbi omnino videatis.

¶ *El me-*

Digitized by Google

¶*Ley. XIII. Como el morador de la caſa es tenido quãdo halla alguno muerto en ſu caſa.*

¶Idem.

TOdo hõbre que hallare muerto, o ferido en alguna caſa, y no ſupiere quien lo mato. El morador de la caſa a, ſea tenido de reſponder de la muerte ſaluo el derecho para defenderſe ſi pudiere.

¶*Ley. XIIII. Del que matare a otro por occaſion.*

¶Idem.

QVando dos hõbres pelearen, y el vno quiſiere ferir al otro, y por occaſiõ matare a otro hombre alguno b, el Alcalde deue ſaber qual dellos reboluio el ruydo, o pelea; y aquel que lo reboluio

¶*Lex. XIII.*

a ¶*El morador de la caſa.* Dominus, ſeu habitator domi, tenetur reddere authorem criminis, ſi homo in ſua domo occiſus ſit inuentus, & tenetur iuridice ſe exonerare, alias homicidij præſumptio eſt aduerſus ipſum. Concordat ad literam. l. tertia. titulo. decimo ſeptimo. libro. quarto. foro legum. Quas leges intellige vt per Montaluum in gloſſ. prima. dict. l. tertia. Et intellige per. l. 102. ſtyli. incipien. *En el titulo, De los homezillos.* ex Bartol. & duæ additiones ad eũ. verb. Quarto nota. Et in verb. Interfectus. in. l. ædiles. num. quarto. ff. de via publica. Specul. titulo. De præſumptio. verſicul. Sed pone. Angelus de maleficijs. in tract. maleficio. parte. Fama publica. col. 8.

¶*Lex Decimaquarta.*

b ¶*E por occaſion matare a otro hõbre alguno.* Scilicet, qui ſe interpoſuit ad diuidendam rixam, & pacem interponendam & rixantes ira accenſi abſque aliqua antecedenti inimicitia, ipſum vulnere affecerunt, & mortuus eſt, prout ſæpe cõtingit, quia dolus defuit, non debent rixantes pœna capitali puniri, ex ratione noſtri tex. in verſ. *E no ayan otra pena, porque ninguno.* dellos lo quiſó hazer. Et in pœnis corporalibus inferendis lata culpa dolo non æquiparatur, ſed mitius punitur, vt hic, & in. l. 5. vbi gloſſ. verbo. *Otrapena.* titul. decimo ſeptimo. libro quarto foro legum. & dixi ſupra in rub. iſtius titul. Et ita eſt intelligenda. l. ſexta. titulo decimo quinto. parti. ſeptima. vbi Gregor. Lopius in gloſ. prima. & ſecunda. Et quamuis dediſſet operam rei licitæ ſe defendendo, licet occidere aggreſſorem, non tamen mediatorem, vel alium. ex Bald. in. l. ſcientiam. §. qui aliter. ff. ad leg. Aquiliam. Quod intellige data ſcientia mediatoris, ſecus ſi non vidit, vel aliam excuſationem haberet. Ex Gregor. Lopio vbi ſupra in gloſſ. ſecunda. Facit à contrario illud. Exodi. 21. Qui percuſſerit hominem volens occidere, morte morietur. Igitur nolens occidere. excuſandus erit, ſaltem à pœna ordinaria. Hippolyt. conſil. 67. numero duodecimo. & conſi. quarto. numero vigeſimo ſeptimo. & conſil. 136. numero vigeſimo tertio. & in. l. de minore. numer. 32. ff. de quæſtion.

¶Sed dubitatur, Quis forte de nocte voluit occidere Petrum, & ira excæcatus vel tenebris, noctis percuſſit Seium, & mortuus eſt, an ſit puniendus pœna mortis? Et videtur quod ſic, nam hominem voluit vulnerare, ſeu occidere, quem interfecit, ſiue ille, ſiue iſte ſit, iam occidit, præſtans operam rei illicitæ, nempe homicidio, & ſecuro, pœna mortis non obſtante errore perſonæ occiſæ tenebitur, cum ſiue quem ipſe occidere volebat, ſiue alium nõ inimicum occidiſſet, homicidij reus eſt. Ita tenet Barto. in. l. reſpiciendum. §. delinquunt. columna fina. numero ſeptimo. ff. de pœnis. quia dabat operam rei illicitæ, ſecus ſi dediſſet operam rei licitæ. ex eod. Barto. tex. optimus in. l. cum qui nocentem. §. final. ff. de iniurijs. vbi not. Barto. Alberic. & Angel. & Barto. in. l. diuus. columna ſecunda. ff. ad legem Corneliam de ſicarijs. & in. l. ſi per errorem. oppoſit. 2. columna. prima. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. Alberi. in. l. quicunque. colum. prima. & Salycet. colum. ſecunda. C. de ſeruis fugit. Bald. in. l. ſi quis non dicam rapere. numer. nono. C, de epiſcop. & cleric. Alberic. columna ſecunda. in fin. Et Florian. in. l. Item Mela. §. ſed ſi plures. ff. ad legem Aquiliam. Anchar. & Ioannes Ana. in capit. fina. de his qui filios occiderunt Bonifaci. in tracta. de inſultu & percuſsione. verſicu. Quid ſi percuſsi. colum. octaua. Ant. Gomeſsi. melius quam alius in tracta. de delictis.

peche el omezillo[a]: y aquel que lo mato por occaſion peche medio omezillo. E ſi de la ferida no muriere: el que ge la dio peche la media caluña, y el que lo rebolvio peche la entera. Y eſtas caluñas, ſean partidas como manda la ley, y no ayan otra pena, porque ninguno dellos lo quiſo hazer.

¶*Ley. XV.* Idem.

Idem.

SI algun hõbre, no por razõ de mal fazer[b]: mas jugando arremetiere ſu cauallo en rua, o en calle poblada, o jugare pelota, o bola, o herron o otra coſa ſemejable, o por occaſion matare algun hõbre, peche el omezillo, y no aya otra pena: ca maguer que lo quiſo matar, no pudo ſer ſin culpa: porque fue trabajar en lugar que no deuia. E ſi alguna deſtas coſas ſe hizieren fuera de poblado, y matare alguno por occaſion como ſobredicho es no aya pena ninguna: y ſi alguno bohordare concejeramente cõ ſonajes en rua, o en calle poblada dia de fieſta, aſsi como de paſcua, o ſant Iuan, o a bodas, o a la venida del Rey, o Reyna, o en otra guiſa ſemejable deſtas, y por occaſiõ hombre matare, no ſea tenido al omezillo, y ſino aduxere ſonajas, el matador peche el omezillo, y no aya otra pena.

MAtar puede el eſpoſo[c] de preſente a ſu eſpoſa que

delictis. capitul. tertio. numer. trigeſimo ſecundo. Curtius in. l. in actionibus. numer. decimotertio. ff. de in litem iur. Claudius de Seyſello in. l. prima. nume primo. ff. de legib. qui multa adducunt. Facit etiam gloſſ. in capit. aliud. 15. quæſtione prima. in verſic. ſeruum ſuum. Anto. Blanc. in practi. criminali. §. caſu quando committatur. numero ſecundo. pagi. 840. quem vide in eo quod aduertit ad Bartolum in dicta. l. reſpiciendum. §. delinquunt. verſi. Aduerte tamen. volens quod etiam in iſto caſu occidens vnum pro alio, quod non ſit puniendus ordinaria pœna, ſed extra ordinaria propter culpam.

a ¶ *Peche el omezillo.* Quæ iura ſunt ſexcentos quadratos ſeu marauedinos. vt in legibus *del Aranzel.* titulo. De cauſis criminalibus. capit. ſecundo. Franciſc. Auileſius plura de homicidijs ſcribit in Capitibus Prætorum. capit. 15. in verbo. *Omezillos.* quem videas.

¶*Lex. XV.*

b ¶ *Mal fazer.* Occidens hominem caſu, vbi eſt dabilis aliqua culpa, punitur pœna homicidij, & non alia pœna, ſecus ſi nihil de contingentibus omiſit. l. ſexta. tit. decimo quinto. part. ſexta. verſicu. *Mas ſi algun ome correſſe a cauallo.* & l. 5. titul. octauo. ead. parti. Et quæ ibi notat Gregori. Lopez. l. ſi putator. ff. ad legem Aquiliam. vbi Baldus notat, quod currentes equos tenentur clamare tempore congruo. & ſit tali tempore præmonitio præcedere debet dicendo, *guarda, guarda,* alias non iuuaret eos à culpa. Ad idem eſt. l. quarta. ibi, *diziendo a los que paſſaſſen por aquel lugar que ſe guardaſſen, de manera que lo pudieſſen oyr &c.* titulo. octauo. partita ſeptima. Gregori. Lopez in dicta. l. quinta. verb. *non apercibieſſe.* eodem titulo. & parti. ſeptima.

c ¶ *Matar puede el eſpoſo.* vt in. l. ſecunda. titul. decimo quinto. infra eodem libr. 8. & l. ſecunda. titu. ſeptimo. libro. quarto. foro legum. vbi glo. verb. *O fiziere adulterio.* not. quod cum

la fallare adulterando ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los adulteros.

Titu. 14. De los vagamundos y holgazanes.

¶ *Ley. I. Que qualquier pueda tomar a los vagamundos, y ſeruirſe dellos*

¶ El Rey don Iuan. I. en Birnieſca. Año de mil ccclxxxvij.

§ El Rey don. Enrique. I I I. en Toro. Año de mil ccccvij.

GRande daño viene a los nueſtros Reynos, por ſer en ellos gouernados muchos vagamundos y holgazanes a, que podrian trabajar, y viuir de ſu affan, y no lo hazen. Los quales no tan ſolamente viuen de ſudor de otros ſin lo trabajar y merecer. Mas aun dan mal exemplo a otros que los veē fazer aquella vida. Por lo qual dexan de trabajar, y tornarſe a la vida dellos: y por eſto no ſe pueden fallar labradores: y fincan muchas heredades por labrar, y vienenſe a yermar. Porende nos por dar remedio a eſ-

cum ſponſa de præſenti committitur adulterium. l. ſi vxor. §. diuus. ff. de adult. l. propter. C. eo. titu.

¶ *Titulus. 14. De vagabundis & otioſis.*

§ *Lex Prima.*

¶ *Vagabundos y holgazanes.* Vagabundus dicitur, qui non habet domicilium vel habitationem certam. gloſſ. & Bartol. in l. 4. §. Prætor. ff. de damno infect. verb. habitationem habeat. quam citat Bart. in l. prima. numero ſexto. columna final C. vbi decrimini. agi opor. Antoni. Corſer. in reperto. ad Panormitan. verb. Vagabundus. plura ſcripſit Tiraque. in tract. de retract. lib. 1. §. nono. gloſſ. ſecunda. numer. 34. folio. 194. Vagabundus is dicitur, qui in loco firmiter non moratur. Bart. in l. nullus. C. de tyronibus. lib. 12. Plura per Petrum à Biaxio in director. electio. 1. par. ca. 29. num. ſecundo. Berthachin. in tractat. de epiſcopis lib. in 3. part. à quibus eligatur Epiſcopus quæſt. octaua. num. 15. Caſſanæ. in conſuetudin. Burgundi. rub. 12. §. vni. num. duodecimo. Et iſtis vagabundis & otioſis, qui mendicantes validi dicuntur, nō eſt eis facienda eleemoſyna. Vtilius enim eſurienti panis tollitur, quàm de cibo ſecurus iuſtitiam negligat, c. non omnis. 5. quæſt. 5. c. nimium. 23. quæſtio. 4. Qui enim manibus proprijs in ſudore proprio cibum quærere poteſt, vt debet, Geneſ. 3. nō debet petere eleemoſynam, nec ei eſt danda. capit. primo. cum gloſſ. 82. diſtinct. l. 40. vbi Gregor. Lopez not. verb. *Tiear.* titulo. quinto. part. 1. l. vnica. C. de mendicanti. valid. lib. vndecimo. l. 4. titu. 20. parti. ſecunda. l. 117. in pragmat. de Madrid. Anni 1534. vbi hæc verba habentur.

A eſto vos reſpondemos, que por euitar los dichos inconuenientes, mandamos que de aqui adelante en la nueſtra Corte, todos los pobres vagabundos que pudieren trabajar, y anduuieren mendigando, ſean echados della, y caſtigados conforme a las leyes deſtos nueſtros Reynos. Y que ningun eſtrangero de eſtos nueſtros Reynos, que anduuiere pidiendo limoſna, no pueda eſtar ſo color de Romero en la nueſtra Corte mas de vn dia natural. Y que los que verdaderamente pareſciere que ſon pobres, y enfermos, ſean curados en los Obiſpados, donde ſon naturales, poniendo los en Hoſpitales, buſcando para los curar, y dar de comer. Y que los muchachos, y niñas que anduuieren pidiendo, ſean pueſtos a officios con amos: y ſi tornaren a andar pidiendo, ſean caſtigados. Y para que eſto ſe pueda mejor cumplir. Mandamos, que demas del cargo que los Alcaldes de nueſtra Corte, è juſticias de los lugares ternan, ſe diputen dos buenas perſonas que tengan dello cuydado.

Nec in Curia debet reſidere aliquis, qui dominum non habuerit ſub certa pena, de qua in l. 154. in curijs de Madrid. Anni 1528. multam enim maliriam oſtendit otioſitas. Eccleſiaſtic. 33. Et Menander.

Quàm multa mortalibus otium facit mala. Terentius comœdi. 4. *Quid credebas dormienti tibi cõfecturos deos?* Et Ouid. libr. de remedio amoris. *Otia ſi collas, periere Cupidinis arcus. Contemptæque iacent, & ſine luce faces.* Et idem de Põto. libro. 1. Eleg. 6. *Cernis vt ignauum corrumpãt otia corpus. Et vitium capiant ni moueantur aquæ.*

to: mandamos y ordẽnamos que los que aſſi anduuieren vagamundos y holgazanes y no quiſieren trabajar [a], y affanar por ſus manos, ni viuieren con ſeñor, ſino fueſſen tan viejos, y de tal diſpoſicion, o tocados de tales dolencias que conoſcidamente parezca por ſu aſpecto: que ni ſon hombres, ni mugeres que por ſus cuerpos ſe puedan en ningunos officios proueer, ni mantener, y todos los otros hombres y mugeres, aſsi vagamundos que fueren para ſeruir ſoldadas, o guardar ganados, o hazer otros officios razonablemente que qualquier de los nueſtros Reynos los pueda tomar por ſu authoridad, y ſeruirſe dellos vn mes ſin ſoldada, ſaluo que les den de comer y de beuer. Y ſi alguno los quiſiere aſsi tomar que

Et Catullus Elegia. 3.

Dulce viatori laſſo in ſudore leuamen,
Cùm grauis exuſtos æſtus hiulcat agros.

Lucanus libro. 1. Pharſaliæ.

Tolle moras, ſemper nocuit differre paratis.

Idem libro. 4. *Varia ſemper dant otia mentem.*

Baptiſta Mantuanus Parthenices. lib. 1.

Homini labor vtile ſemper
Calcar erit, ſegni pigros rubigine ſenſus
Otia corrodunt, ſopitaque pectora torpor,
Noxius obliquat, ferrum ſi tranſit in vſus,
Aſsiduo ſplendore micat, vultuque nitenti,
Audet ad argenti decus aſpirare ſuperbum.
At ſi longa quies tenuit, fuſcatur, & atram.
Vertitur in ſcabiem, celerique abſumitur æuo.

Et Salluſti. in Iugurtha. Proditionum conſilia per otium ex loci opportunitate capiuntur. Et Seneca epiſtola. 58. Otioſus non ſibi viuit, ſed quod turpiſsimum eſt, ventri, & ſomno. Ille non viuit, qui nemini viuit. idem epiſto. 109. Non dedit nobis natura tempus, vt aliquid ex eo vacet perdere. Idem Seneca Tragœdia. 7. Miſerias lenit quies. Idem in libr. De Clementia. Emollit otium vires, ſicut rubigo ferrum. Et Eraſmus in apophthegmatibus. pagina. 274. dicto. 10. Luxus autem & otium in iuuenibus ſtultitia eſt, in ſenibus crimen. Adde quæ dicit Ioann. Neuiz. contra otium in ſylua nuptia. libro quarto. numero nono. Et Marcus Aurelius in libro tertio. capit. 62. Text. in capit. nunquam. de conſecrat. diſtinctione. quinta, vbi laté declaraui dum legerem ordinarié cathedram decreti publico munere Salmanticæ. Et habetur Prouerb. 12. Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui autem ſectatur otium, ſtultiſsimus eſt & capit. 28. Qui ſectatur, replebitur egeſtate. Et ezechiel. 16. Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis. & abundantia, & otium ipſius & filiorum eius. Otium de ſe damnoſum eſt ac vituperabile, vt in hac lege habetur. vnde Seneca epiſtola. 86. Otium ſine literis, mors eſt, & viui hominis ſepultura. Et in epiſtola. 31. Non eſt viri timere ſudorem: & generoſus labor nutrit, vnde non ambitione, ſed labore conuenit peruenire. Ancharran. in capit. niſi cum pridem. §. verum. de renuntiatio. vbi eſt text. in illis verbis, quód otioſitas & voluptas arma ſunt hoſtis antiqui ad miſeras animas captiuandas. & ibi gloſſa. verb. Otioſitas.

a ¶ *No quiſieren trabajar.* Otioſi homines perinde ſunt, ac ſi non eſſent, vt Cicero author eſt. tertio. de natura deorum. Vnde Plato in de republica. Otioſitas peſtilentia mortalium eſt. Quamobrem accuratiſsimè cauit, vt nemo eſſet in republica, qui otioſam viueret vitam. Mendicitas vagabundi, furandi magiſtra eſt. Et aliud detrimentum reſpublica à vagabundis accipit, vt habetur hac lege, quòd dum otioſorum hominum turba permittitur, agri va-

tant cultoribus, & artificum inopia reſpublica laborat, quo circa rigore pœnæ moderato dict. l. vnica. de mendi. valid. libro. 11. decernitur hac lege, vt poteſtas cuicunque ſit vagabundi in ſeruitium proprium cogendi menſe integro abſque vllo ſtipendio, præter victum aut quòd flagris cæſus ab vrbe exulet: & ſi iudex negligens ſit, punitur pęna ſex centorum quadratorum pro quolibet vagabundo, in cuius animaduerſione, ſeu punitione negligentia fuerit conuictus. Et hanc legem citat Domi. Sotus in repe. in cauſa pauperum deliberation. capit. 3. pagi. 99. adde Conc. Triden. ſeſsi. 24. capi. 7. multi qui vagantur. & de clericis peregrinis. ſeſsio. 23. capit. 16. cũ nullus. verſicul. nullus. præterea clericus peregrinus.

la juſticia de los lugares haga dar a cada vno de los vagamundos y holgazanes ſeſenta açotes: y los echen de la villa. E ſi las juſticias aſsi no lo fizieren que pechen por cada vno los dichos ſeys cientos marauedis para la nueſtra Camara, y los dozientos marauedis para el accuſador.

❡ Ley. II. *Que los que pueden trabajar por ſus manos ſeã apremiados que trabajen y no anden a mendigar.*

❡ El Rey don Iuan Primero en Burgos. Año de mil ccc xvij.

❡ El Rey don Iuan. II. en Valladolid.

❡ El Rey don Enrique. II. en Toro.

❡ El Rey don Iuan. II. en Valladolid.

TODO hombre, o muger que fuere ſano[a], o tal que puede affanar, ſean apremiados por los Alcaldes de las ciudades, y villas, y lugares de nueſtros Reynos, que affanen y vayan a trabajar y labrar: y que viuã con ſeñores, o que aprendã officios en que ſe mantengan: y no los conſientan que eſten baldios: y que lo hagan aſsi pregonar. E ſi deſpues del pregon los fallaren baldios, que les fagan dar cincuenta açotes, y los echen fuera de los lugares. Y mãdamos a las juſticias que lo hagan aſsi guardar, ſo pena de perder ſus officios. Eſto ſe entienda, ſaluo ſi fueren hombres enfermos[b],

❡ *Lex. II.*

a ❡ *Todo hombre, o muger que fuere ſano.* Omnis homo qui non habet aliũ de ſuſtentationem & corporalem victũ, præter cũ proprio labore, ſi potẽs eſt ad laborãdũ. Et ſic infantes minores duodecim annorũ excuſantur. vt infra hac lege. *O moços menores de edad de diez años.* Secunda exceptio eſt, niſi ſint infirmi, & membrorum læſi, mutili, vel huiuſmodi vel nimis ſenes. nã in iſtis ceſſat otioſitas, cùm non ſint in culpa. & potiùs ſit eis miſerendum, cũ afflictis nõ ſit addenda afflictio. c. cũ. percuſsio. 7. q. 1. & ſupra. l. 1. Idem cautũ eſt in verſic. *Si no fueſſen tan viejos, &c.* Et hic eſt. l. notãda, quòd ſalariũ famulo debetur, ſi fuerit ætatis duodecim annorum. Vide quæ dixi in l. 1. verbo. *a los que nos ſiruen.* tit. 2. lib. 1. ſuprà.

❡ *Enfermos.* Infirmitas in multis excuſa. vt in c. vnic. de cler. non reſidentibus. libro. 6. Et 90. infirmitatis priuilegia ponit Gomeſ. in reg. Cancellariæ Apoſtolicæ de infirmis reſignantibus q. 9. Ideo que ſi ſint pauperes infirmi, etiam extranei eleemoſynam petere pnt in his regnis. Et ita intelligenda eſt. l. 65. in curijs Pincianis An. 1528. iuxta ea, quæ de aduenis mendicãtibus not. Domi. Sotus in rep. in cauſa pauperum deliberatio. ca. 4. pagin. 101. Idem de debilitatis & ſenib. pari ratione ſatendum eſt ex mente huius legis. Sed in materia vagabundorũ, Quæro vbi ſit citãdus vagabundus? Reſpõdeo, ꝙ domi, vbi ſolitus erat habitare ſit citãdus. Inno. in c. ſi. de eo, qui mittit. in poſſ. cauſ. rei ſeru. & in c. quia propter. de elect. Spec. in tit. de compet iudi. ad. §. 1. verſi. Sed nunquid ſufficit. Card. in clem. 1. de for. comp. l. 2. C. vbi ſenatores vel clariſsimi.

Bene

Bene facit id, quod notat Bald.in l. conſentaneũ. col.1.C.quomodo & quãdo iudex. diu dicit, quod modus citandi abſentem ad domum eſt per literas. & idem in l. vt perfectius.colum. 1.C.de anna li excep.dicit, ꝙ citandus ſi neſcitur vbi ſit, vel ſit vagabundus, citari debet ad locum ſolitæ habitationis. Idem notat Matth. de Afflict.in conſti. Neapolit.libr. 1.rub. 96. nu. 9. Et ſic ſcholaris vagabundus debet citari ad domum quam relinquit Nicol. Boer. in rep. dict. l. conſentaneum nu.103.verſic. Itẽ ſufficit, ſi eſt vagabũdus. C. quomod. & qñ iudex.& Maria.decitatio.ar.17.n.5 .Petrus Follet. in pract.pag 46.n.33. Rurſus dubitatur de iure noſtro Regio qua pęna eſt afficiendus vagabundus, & dicendum eſt, quòd debet duci per vias publicas ignominioſe & mittẽdus eſt ad triremes prima vice per ſpaciũ quatuor annorũ, & pro ſecunda vice pęna flagellorũ, & duplicatur pęna triremiũ, pro tertia aũt vice pęna flagellorũ & in perpetuũ condẽnatur ad triremes, nõ obſtãte quôd nõ præcedat monitio, ſeu cõminatio pęnę, vt probãt lex. elegans de iure noſtro Regio, in lege ſexta & vndecima.tit.11.lib.8.nouæ Recopilationis.

Quæro vlterius, Quo in loco vagabundus poſſit conueniri? Et an ad locum commiſsi delicti ſit remittendus? Reſpondeo vbique conueniri poſſe. Nam in iſto intelligitur illa authoritas, vbi te inuenero, ibi te iudicabo. Calderin.& Ana. in cap.1. de rapto. Panor. in c.fin.col. 6.de for.cõp. Caſſan. in conſuet. Burgund. rubr.12.§.vni.num.12.verſi. Quartò ad hoc vt fiat remiſsio. Guido Papa deciſ.202. Sebaſt. Sapia in rep.l.hæres abſens.§. proinde.col.2.nu.13.de iudic.ff.glo.in l.1.verb.reperiuntur.in fin.C.vbi de crimi.agi oport. nam talis vbilibet conueniri poteſt text.in authent.vt nulli iudic.colla.9.§ ſi quis verò.l.3 2.titu 2.par 3.ſecũdũ quam legem intellige hanc concluſionem. Et quando non fuiſſet petita remiſsio per iudicem in quo commiſſum fuit delictum: nam ſi fuiſſet petita, falſa erit concluſio, etſi à doctoribus frequentiſsimo conſenſu ſit recepta. vt aduertit Illuſtris Doctor Epiſcopus Segouienſis in practicis quæſtio.c.11.nu.7.verſi. Septimò ſunt qui opinẽtur. Sed prior eſt communis ſecundum AEgidi. Boſsi.in practi.criminal.titul. De for.compe.nu. 69.pag.77.col.2.

o liſiados[a], en ſus cuerpos, o hombres muy viejos, o moços menores de edad de doze años.

MAndamos, que los rufianes[b], y vagamundos ſean echados de las ciudades, y villas, y lugares dõde eſtuuierẽ, y ninguno ſea oſado de los defender y amparar y que ſe guarden ſobre eſto las leyes de nueſtro Reyno que ſobre ello fablan.

MVchos ruydos, y eſcandalos, muertes y feridas de

a ¶ *Liſiados*. Qui tales exaſpectu comparent, cùm fortè à iudice, vel ab aliquo priuato videntur, & tanguntur tumefactiones corporis, & euulſiones oculorum prætenſas, an ſint veræ & naturales, an ſit fictæ & ſuperficiales, & ſic ex inſpectione corporis, & tactu poteſt comprehendi ſanitas, vel infirmitas. vt notat Ioann. de Platea in l.vnica.col.1.nu.2.verſ. Nota quòd quando. C. de mendi.valid.lib.11.& eſt.l.1.ſupra hoc titul.in illis verbis. *O tocados de tales dolencias, que conoſcidamente parezca por ſu aſpecto, &c.*

b ¶ *Rufianes*. Lenones propter eorum crimen deteſtabile, ſunt expellendi de ciuitate, vt hic habetur tex.in authen. De lenonibus. §. ſancimus igitur. colla.3.Ioan.de Platea in l.eum ſupra. col.fin. verſi. Et ſic lenones.C.de re milit.lib.12.vbi plura alia ponit, quæ poſſunt prohiberi, ne ciuitas corrũpatur. Et Matth. Afflict.in conſt. Neap.lib.3.rub. 43.fol.325.col.1. Quis autẽ dicatur *Leno*, & quot modis, declarat.l.1.& ibi concord.adducit Grego. *Lopez* in verb. *Cinco maneras*.titu.22.partit.7. lenocinium eſt maius delictum adulterio, quia adulter peccat in ſe, & in vnam fęminam, leno autem peccat ipſe, & duos pariter peccare facit, ergo grauiter puniendus.l. athletas. §. lenocinium. C. de infami. Barto. in l.is qui reus.ff.de publi.iudi. Iacob.de Nouell. in practica & theorica cauſarum criminal.§. non inutiliter, numer.duodecimo. pagina 567.& ibi.nu.quot modis committatur lenocinium. gloſſ.crimen.32.quæſtio. prima.l.ſi lenonis.C.de epiſco.audient. Bald.in l.crimen lenocinij. C. de adulterijs. Item mulier, cuius maritus eſt leno pro debito ciuili poteſt in carceribus detineri, licet alias talis mulier vxorata etiam meretrix non poſsit. vt ſing.not.Baptiſt.à Sancto Seuerino in tracta de debito.ſuſpect.& fugiti.columna.22.Hippolyt.ſingul.279.incip. Dixi tibi.

Quæro qua pęna ſit puniendus leno? Reſpondeo

Digitized by Google

hombres ſe recreſcẽ en nueſtra Corte, y en las ciudades y villas de nueſtros Reynos por los rufianes. Los quales como eſtan ocioſos, y comunmente ſe allegã a caualleros y hombres de manera donde ay otra gente fallanſe acompañados y fauoreſcidos y ſon buſcadores y cauſadores de los dichos daños, y males, y no traẽ prouecho a aquellos, a quien ſe allegã: y por eſto no ſon conſentidos en otros Reynos y partes. Porende el ſeñor Rey don Enrique Quarto que Dios aya nueſtro hermano en las Cortes que hizo en Ocaña Año de lxix. Ordenò y mandò que las mugeres publicas, q̃ ſe dan por dinero no tengan rufianes: ſo pena que qualquier dellas que lo touiere q̃ le ſean dados publicamente cient açotes, por cada vez q̃ fuere fallado que lo tiene publica, o ſecretamẽte: y demas que pierda toda la ropa, que tuuiere veſtida. Y que la meytad deſta pena, ſea para el juez que lo ſentenciare, y la otra meytad para los Alguaziles de la nueſtra Corte, y de las ciudades, villas y lugares donde eſto acaeſciere. Pero ſi el Alguazil fuere negligente en eſto, la pena ſea para el que lo accuſare, o demandare. Otro ſi ordenò y mandò el dicho ſeñor Rey don Enrique, y defendio que en la nueſtra Corte, ni en las ciudades, ni

deo, quòd pęna mortis. text. in authent. de lenoni. colla. 3. refert Rebuff. in tract. de ſentent. prouiſionalibus. art. 3. glo. 11. verſi. Et cùm hæc ordinatio. pag. 294. in 1. par. conſtitut. regiarum Galliæ. vbi dicit, quòd ſalarium lenonis ratione lenocinij debet eſſe ſuſpendium pec dict. tex. in authen. de lenoni. & vendentes filias gladio conſumi debent. l. final. C. de plagia. Hactenus Rebuff. loco citato. Et iſta mortis pęna voluit dicere text. in dicta authent. de lenonib. ibi, omnium nouiſsima ſuſtinere ſupplicia. ait ibi glo. nouiſsima. vt occidatur. vt. ff. de pęnis. l. vltimum. & gloſ. in libro 3. conſtitu. Neapol. titulo. de lenonibus. 83. in gloſſ. verb. Attrahentes. fol. 146. col. 2. Et in illa conſtit. ponitur alia pœna lenoni. Alia pęna ponitur in lib. 3. foro iuzgo ti. 3. *De las mugeres que lleuan por fuerça.* l. 13. Cuius litera eſt, *Toda coſa porque vale menos nueſtra vida, deue ſer defendida por ley. E porende los que engañan las mugeres, o las fijas agenas, o las viudas, o las eſpoſas, o por ome libre, o por muger libre, o por ſieruo, o por ſierua, o por otro quienquier manceuiente q̃ fuerẽ probados deſte mal fecho, y el juez los deue prẽder a ellos, y a los que los engañaron, è meterlos en podir de aquel, cuya fija, o cuya eſpoſa, o cuya muger engañaron; que faga dellos lo que quiſiere.* Et mater filiam vendens ad fornicãdum qua pęna feriatur, & quando excuſanda ſit, eſt videndus Matthæus de Afflict. lib. 3. conſtit. Neapolit. rubric. 49. in conſti. Neapolit. rubr. 49. in conſti. incipit. Matres. nu. 1. fol 327.

¶ Dubitatio ſolet, qualiter lenociniũ committatur. Pro cuius dubij elucidatione ſciendũ eſt quod variè committi ſolet. Vno modo ſi maritus ſciens vxorem eſſe adulteram tali ſcientia, quæ non poſsit obumbrari prætextu incredulitatis, ſi eam retinet, vel adulterio vxoris cauſam proprio conſenſu dedit, lenocinium committitur. l. ſecunda. §. lenocinij. & l. mariti lenocinium. ff. de adult.

villas de nueſtros reynos no aya rufianes. E ſi de aqui adelante fueren fallados: que por la primera vez, ſean dados a cada vno cient açotes publicamente. Y por la ſegunda vez ſean deſterrados de la nueſtra Corte: y de la ciudad, o villa, o lugar donde fueren hallados por toda ſu vida y por la tercera vez que mueran por ello enforcados: y demas delas dichas penas: q̃ pierdã las armas y ropas que cõſigo truxeren, y que ſea la meytad para el juez que lo ſentẽciare, y la otra meytad para el q̃ lo accuſare: y qualquier perſona pueda tomar y prender por ſu propria authoridad al rufiã: do quier que lo hallare, y lleuarlo luego ſin detenimiẽto ante la juſticia para que ſe executen las dichas penas.

adulter. l. 2. C. eod. titul. §. crimen. 32. quæſt. 1. Pœna autem illius eſt ad inſtar adulterij. vt in dict. l. 2. & glo. in l. 2. C. de adult. glo. in l. 7. titu. 7. lib. 4. for. leg. l. 6. ibi. *pena de adulterio*. titu. 17. par. 7. quæ pœna in marito eſt vltimi ſupplicij. l. 2. vbi optime eam extendit Grego. Lopi. verb. *A ſu muger*. titu. 22. part. 7. Ioann. Lup. in repe. ca. per veſtras. §. 21. incipien. Ex his patet. nu. 23. col. penult. verſi. Ex quo infert. folio. 95. colũ. 2. de donat. inter vi. & vxo. vbi ſubijcit, quòd hãc mortis pœnam libenter deberent iudices imponere, ex quo ita impudenter matrimonij fędus, & indiuiduitatem fędare, & diuidere non erubeſcunt, vxorem & carnem (vt ita dixerim) polluendo, peccatum quaſi contra naturam committunt, vbi eſt illa animorum coniunctio, ſiue coniugatio, quæ ex matrimonio procedit: vbi illa fides coniugalis, quam debet vnus alteri prodere: quam etiam ipſi Gẽtiles commendarunt. Nam, vt Ariſtot. 3. œconomicorum narrat, Vlyſſes deprecante ipſum Athalantis filia cohabitare ſecum, promittente immortalem facere, & beatum omni tempore, nec vt immortalis fieret auſus eſt prodere vxoris amicitiam, affectionem, & fidem maximam: ſibi pęnam arbitratus fieri, ſi malus exiſtens. immortalitatem promereatur. Hæc autem pęna mortis ſublata de conſuetudine hodierna variè punitur hic, & alibi, vt vidi, flagellatur ab vxore poſita in alio immẽto voce publica præconis, collo mariti cornibus circundato, & cum mitra. Alibi ab eadem vxore flagellis cæditur alliorum manipulo (quod Hiſpanè *riſtra de ajos* nuncupatur.) Alibi, melle inunctus, & plumis coopertus, in publicum cum mitra ducitur. Franciſc. Auileſius in capitibus Prætorum idem nota. cap. 47. verb. *Mancebo*. nume. 3. fol. 243. colum. 4. quanuis hæc pęna tanquam exigua non placeat Antonio Gomez in l. 80. Tauri num. 73. cùm à iure ſit ſtatuta pœna mortis. Et maritus lenocinij cauſam dans, ab accuſatione adulterij oppoſita & probata exceptione repellitur tam adulteræ, quam adulteri. Singularis. l. ſexta. titulo. 17. partita ſeptima. Quam nota, quia bis habui in practica. ¶ Eſt prætera alius modus, quo lenocinij crimen committi ſolet, nempe, quando aliquis vir, vel fęmina intercedit cum aliqua muliere, vt carnalem copulam habeat cum alio, prout fecit Sceleſtina in Caliſto apud Melibeam (quos vel quas *Alcahuetes*, ſeu *Alcahuetas* dicimus.) Puniuntur autem pęna capitis, ſi fuerit lenocinium in virginem, coniugatam, vel viduam honeſtam, & pretio corrupti, hoc faciant. l. prima. ff. de var. & extraordi. cogni. Et eadem pęna afficiuntur comites huius officij ſeu flagitij. l. ſecunda. titu. 22. parti. 7. Qui verò ſine pretio perſuaſerit copulam carnalem, perfecto flagitio, punitur capite, imperfecto autem, in inſulam deportatur. ex dict. l. 2. Grego. Lop. in dict. l. ſecunda. verb. *Por algo que le dieſſen*. per legem verò. 7. tit. 10. lib. 4. for. legum. aliter punitur. nam imperfecto flagitio, ſi hoc alicuius vxori perſuaſerit, traditur viro, vel ſponſo, vt faciat quid velit, præter mortem, & membri mutilationem. Si verò virgini, vel honeſtæ viduæ, pœna pecuniaria punitur: perfecto autem flagitio, punitur capite, vt ibi. Hodie tamen aliter de conſuetudine puniuntur, nam flagellantur vncti melle, ac plumis cooperti, & cum mitra.

¶ Item etiam alio modo committitur lenociniũ

nempe,

nempe, ſi quis fœminam proſtitutam habeat, vt quæ ex coitu lucrata fuerit, lenoni reddat (quem *Rufian* appellamus) & iure communi pœna mortis punitur, vt in dict. authenti. De lenonibus. Et ſi proſtitura ſerua eius fuerit, libera remanet. l. ſi lenones. C. de epiſcopa. audien. l. 4 titul. 22. part. quarta. & ibi Gregorius Lopez de iure partitarum ſi non

Titu. 15. De los adulterios y eſtupros [a].

fuerit ſerua, ſed libera, tenetur eam dotare: ſi autem hoc noluerit, vel non potuerit facere, occiditur. l. ſecunda. titul. 22. partit. 7. Iure tamen harum ordinationum, vt hic vides, nouiſsimè ipſe Leno primò repertus in lenocinio flagellatur. Secundò, perpetuò relegatur à loco illo. Tertiò, furca ſuſpenditur, & vltra has penas, veſtes, & arma quæ portat, amittit, quæ iudici. & accuſatori applicantur. Quæ virium pœna, videlicet, amiſsio veſtium, fœminæ lenonem habēti imponitur, & vltra hoc verberatur, vt hac regia lege cautum eſt. Quæ tamen lex prædicta hodie habetur & eſt inſerta ſub titulo vndecimo libro. 8. Recopilationis in l. quarta. de cuius tamen materia. Videatis Anto. Gom. in l. 82. nume. 73. in legib. Tauri, nouiſsimè tamē huiuſmodi lenones hoc caſu pro prima vice traduntur ignominioſe & mittendi ſunt ad triremes per ſpacium decem annorū, ſi tales ſint maiores ſeptendecim annorum, & habent aſpectum & vires ad huiuſmodi officium & laborem, pro ſecunda vice flagellantur, & ad triremes ſunt vſque ad vitam mittendi, & etiam amittunt veſtes, ita diſponitur & habetur in l. quinta iuncta lege nona & decima. titu. vndecimo lib. 8. Recopilationis.

Quæro, Vtrùm lenones afficiantur pœna infamiæ? Reſpond. quòd afficiuntur. l. athletas. §. ait Prætor. ff. de his qui notantur infami. Et qualiter in Francia cucurbitandi cauſam præſtans puniatur, ponit Guillielm. Benedict. in repe. capit. Raynuntius. verb. Cuidam Petro. numero 62. de teſtament. Et adde quæ notauit Bonifaci. in peregrin. verb. Leno. Plura in materia ſcripta reliquit Iacob. de Bellouiſu in practi. iudiciaria. titul. de lenonibus. in 7. volumi. tracta. diuerſorum. fol. 223. & Bertachio. in tracta. de Gabellis in 7. q. princip. n. 51. verſi. 28. quæro nunquid lenones.

a *TITVLVS XV. De adulterijs & ſtupris.*

Adulterios y eſtupros. Ad huius tituli materiam adde Iacob. de Bellouiſu in practica iudiciar. rub. De lenonibus, numero 17. cum pluribus ſequent.

Quæro, vtrùm inter ſe diſcrimen contineant Adulterium & Stuprum? Laurentius Valla exiſtimat adulterium etiam ſtuprum dici poſſe, authoritate Quintiliani. Et Alciat. libro 4 de verbor. ſignific. num. 42. non hoc negat, ſed generalius eſſe hoc ſtupri nomen, vt quod à turpitudine dicatur. Vnde Plaut. Amphi. ſtupri dedecoris à viro argutam meo. Sed tamen nomen adulterij eſt, cum quis copulam carnalem habet cum nupta, ſtuprū verò in viduam, virginem, puerumve, vt ſcripſit Iure conſultus Modeſtinus, & ſic peculiari nomine & proprio dicitur adulterium, & ſimiliter ſtuprum. Nec idem eſſe conſtat, tum ratione diuerſitatis nominis, vt habetur in titulis digeſtorum. & C. ad legem Iuliam. de adulter. & ſtupro. Ergo diuerſa ſunt cenſenda. l. ſi idem. C. de codicill. Tum quia diuerſæ ſunt perſonæ, contra quas, & ex earum qualitate diuerſificatur, diſtinguitur, & cognoſcitur crimen an ſit adulterij, vel ſtupri. Ergo cum vnumquodque ſpeciale nomen habeat, non debent idem iudicari, ſed diuerſa delicta. Notat Placenti. in tracta. de accuſatio. titul. 4. ad legem Iuliam de adulterio & ſtupro. numero 1. l. auxilium. §. ſed vt ad legis Iuliæ. ff. de minoribus. l. de crimine. C. de adulter. & iura ibi adducta in gloſſ. fina. l. inter liberas. in princi. ff. de eodem tit. & in §. lex eiuſdem. l. inter liberos. l. inter ſtuprum. ff. de verborum ſignificatione. vbi Modeſtinus ait, Inter ſtuprum & adulterium hoc intereſſe quidam putant, quòd adulterium in nuptam, ſtuprum in viduam & in virginem committitur. Sed lex Iulia de adulterijs hoc verbo indifferenter vtitur.

Quæritur, Quid ſit ſtuprum? Reſpond. eſt illicitus coitus realis, vel mentalis, per quem aliqua virgo fœmina defloratur. Probatur in capitu. lex illa. §. cùm ergo l 36. quæſt. prima. S. Thom. & ad eum Caiet. 2. 2. q. 154. ar. 6.

Quæritur, Qua pœna ſtuprum iure canonico puniatur? Reſpond. quando puella virgo reputabatur, quæ præſumptio pro ea eſt, niſi probetur contrarium, ſeducta præſumitur. l. vnica § pœnas autem. C. de raptu virginum. gloſſ. in regul. ſcienti. de regulis iuris. libro ſexto. Decius in. l. nemo fraudare videtur, in ſexto. de eodem titu. Hippolyt. ſingul. 353. incipien. Datio pecuniæ. Panorm. in capitu. primo. numer. ſecundo. de adulter. & ibi Additi. Bald. in l. raptores. colum. ſecunda. numer. ſexto. verſic. vltimo nota. C. de epiſcopis & clericis. Hippolyt. in repeti. dict. l. vnicæ nume. vigeſimo. C. de raptu virginum. l. prima. titulo decimo nono. parti. ſeptima. & eam tenetur dotare, vel ſe componere cum illa, etiā ſi nō interſit eius, quod dotetur, quia diues eſt, & habet vnde dotetur, ac virum inueniat iuxta morem virginum. Quantitas autem dotis erit, ſi cum illa contrahat, talis

quæ

Digitized by Google

quæ ſufficeret ei, ſi eſſet virgo. Si autem cum ea non vult contrahere, talis erit, quæ ei ſufficiat corruptæ exiſtenti. ex mente Ioann. Andr. & Anani. in cap.1.col.2.de adult. Et in hoc caſu vltimo verberabitur vltra hoc.text.ſic intelligendus in ca.2. de adult. Panormi.in capit. eo.titul.in foro autem interiori, quod conſcientiæ dicimus, eſt notãdum, quod ſtuprans virginem, ſufficit, quòd reſtituat ei damnum illatum ratione deflorationis & infamię. ex Archiep. Florenti.2.parti.5.cap.6.§.primo.& quia conſcientia non ligat, quos natura non obligat. Bald.in l.2.C.de public.& vectig. Felin. in ca. audiuimus.de ſimoni. & quia pœna non eſt debita in foro pœnitentiæ.glo.in capit.fraternitas.12. quæſt.2.ſingul.ſecundum Segur.in repeti.l.filius dum in ciuitate.num.15.vbi dixi.ff.de verb.obli. Gomeſsi.in §.ex maleficijs.nume. 14. Inſtit.de actio. vbi dixit communem. Cùm igitur id quod excedit damnum ſit mera pœna, ſequitur non deberi vltra damnũ. Ex quo infertur, quòd ſi virgo vitiata nullatenus eſt infamata, nec maritus ſenſit corruptionem, ſed eam pro virgine habuit (prout plures referunt contingere ſolitum eſſe) ad nullam reſtitutionem teneri, vel ad eam quo pluris eget quia vitiata. Nec tenetur eo in foro ad nihilum, ſi verè non erat virgo, vel non fuit ſeducta: licèt, vt dixi, in foro exteriori præſumatur ſeducta. ex Archiepiſc. Florenti. vbi ſupra Nauarr. in manuali confeſſ. cap.16.pagin.169.dixi in reg. Peccatum.de regul. iur. lib. 6. ¶ Iure autem ciuili punitur, ſi eſt perſona honeſta, amiſsione dimidiæ partis bonorum.& ſi eſt humilis, verberabitur, & relegabitur ad quinquennium.§.2.Inſtit.de public. iudi. Hoſti.in ſum.de adulte. §. & qualiter. Guido Papa optimè diſtinguens in hoc dubio in ſingul. 569.incipien. Cum quæritur qualiter raptores virginum. Matth.de Matheſil.ſing. 100.alias ſecundùm nouiſsimam impreſsio.99.incip. Nota text. quem pauci ſciunt.& Nicol. Boeri deciſ.91.col.fina. Gabriel Saray in additio.ad ſingu. Matheſilla. in dict.ſing.99.plura ſcripſit in hoc Matth.de Afflict.in conſtit. Neapolita.rub,19. De raptu & violentia.nu.9.lib.1.fol.65.col.a. verſic. Tertio quæro.l.2.titulo.19.par.7.quicquid dicat gloſ.in ca.2. de adulte. Si verò famulus, aut ſeruus fuerit corrũpens, pœna ignis punitur.l.2. ſuprà allega. Quod intelligendum cenſeo.ſi virginem corruperit à domino nutritam in eadem domo exiſtentem. per l.1.infra iſto titu.qua cauetur vltimo ſupplicio puniendum famulum, vel ſeruum acceſſum carnalem habentem ad nutricem filiorum Domini vel ad domini conſanguineam in eadẽ domo exiſtentem. Ille tamen, ad cuius domum virgo, vt rem cũ illo haberet, acceſsit, non punitur aliqua pœna etiam ſi virginem corrumpat. ex mente text. in cap.primo, de adulte.ibi.ſeduxerit, &c. Ergo non ſeducta, non tenebitur, cùm iniuria non fiat ſcienti & volenti, regul. Scienti.de reg.iur. lib.6.l.fina. titul.7.lib.4.for.leg. Quamuis Bald.in l. raptores. col.1.C.de Epiſc.& cleri.contrarium teneat. Nec procedit intellectus quorundam ad dict.l.fori. dicentium eam loqui in corrupta, non in virgine. ex eo enim coniecturam ſumunt, quia dict.l.fori dicit, ſi aliqua mulier, & Hiſpano ſermone mulier diſtat à virgine. Quæ ratio parum eos iuuat, & ideo falſum eſt, quòd affirmant. Nam mulier Hiſpano ſermone etiam virginem comprehendit, quæ duodecimum annum excedat.l.6. ibi. *E por eſta palabra que es dicha muger, que ſe entiende, tambien la virgen que ha de doze años arriba, como todas las otras.* titul.33.part.ſeptima.l.mulieris.ff.de verborum ſignifi. ¶ Sed contra hoc, imò quòd pœna mortis ſit inferenda ſtupranti virginem, ſiue virgo fuit conſentiens, ſiue diſſentiens, eſt l. vnica.§. pœnas.ibi, ſiue volentibus ſiue nolentibus virginibus. Sed dic concluſiuè, deflorantem virginem ſine vi, punitur pœna dimidiæ partis bonorum, ſi eſt vir honeſtus: humilis verò pœna corporali, & relegationis.vt in dict.§.ſecundo.incipi. Item lex Iulia. Inſti.de publ.iudi. Et plenè per Andr. Iſer. in capit.primo.§.contrahentium. de inceſt. nupt. & Matth.de Afflict.in lib. 1.conſti. Neapolita.rubr. 19.quæſt.3.vbi aſsignat cautelam, vt faciat mulierem ad ſe venire, & ipſe non vadat ad domum mulieris, & proteſtetur eam habere in concubinam. Not. etiam Thom. Grammati. in vot. 17. colum. prima.num.1. Gandi.in tracta. De delictis. rubri. De varijs quæſtio. ex ſtatu. col.6.& ſic iſte text. in §.Item lex Iulia. de adulterijs. loquitur, quando virgo, vel vidua fuit rapta cum eius voluntate, non à domo parentum, id eſt, patris, vel matris, vel fratris, nec ei reſiſtentibus. *Lex* verò vni.eſt intelligenda ſecundùm præcedentia, id eſt, quãdo violentia interuenit in rapina mulieris, vt quia per vim rapit mulierem de domo patris, vel fratrum, ipſis reſiſtentibus, quia iſto caſu raptor puniendus eſt pœna mortis, etiam ſi mulier firmaret de ſua voluntate id factum fuiſſe. ex Ioann. Baptiſta Caccialup.in repe.l.ſi qua illuſtris.nume. 23.C.ad Orfician.dicente ad hoc facere text. Inſtitu.de publi. iudi.§.ſin autem per vim raptus. vbi confirmatur poſitio.l. vnicæ.C. de raptu virginum.& per conſequens non debet dici correcta per text. in dict.§. ſed eadem lege Iulia. Quod eſt notandum diligenter. Hactenus Ioan Bapt. vbi ſupra. Quem ſequitur Matth. de Afflict. in libro. 1. conſtitu. Neapolitan. rub.19.colum.penul.num. 20. Et ſic ad pœnam mortis requiritur, quòd interueniat in ſtupro vis vera, vel interpretatiua cum promiſsionibus, blandimentis, & blandis verbis, & iſto caſu

eſt

Digitized by Google

eſt pœna capitis.Idem not.Gabriel Saray. in additio ad Matth.ſingul.99.colum.ſecunda. pagin. 255.Adde Gandi.in tracta.De maleficijs.rub.De multis quæſtio.dependentibus ab ſtatuto.nume. 21 Hippoly.conſi.61.num.21.

Quæritur,Quis rapuit virginem vt ſecum haberet copulam carnalem , & tamen quia noluit, vel non potuit,non cognouit eam carnaliter , an ex affectu nō ſequuto effectu corruptionis ſit puniendus pœna raptus?Et eſt dicendum pœna capitis pro ſolo raptu virginis non ſequuto effectu deflorationis,non eſſe puniendum raptorem. ex Ioan.de Anani.in capit.cum cauſa. num. 4. colū. fina.de rapto.& refert Cæpola in conſil.criminalibus,conſil.56.incip.Super querela raptus.col.3 num.9.reputans dictum ſingulare , referēs ipſum Anani.dicentem ſe vidiſſe in ciuitate Bononia dubitari,vtrum raptus ſit punibilis,ſi non ſequatur copula carnalis.Et dicit,quod vidit eſſe conſultū, & iudicatum,& liberatum ibi à pœna capitisquēdam comitatiuum , cum parentes promiſiſſent puellam,&poſtea nolebant ei dare,qui poſtea rapuit illam euntem ad fontem pro haurienda aqua. Et ille honeſtiſsime duxit ad domum auunculæ, qui poſtea captus,& poſtea volebat eum decapitare.Hippolyt.etiam refert in conſil. 105. Cordi meo ſpiritum.colum.2.nu.14.

Quæro,Quando dicatur raptus virginis? Reſpond·Tunc dicitur,quando per vim mulier rapitur & traducitur de loco ad locum.l.vni.C.de raptu virgin.l.qui cœtu.§.qui vacantem. ff. ad legē Iuliam.de vi publica.Sed ſi per vim virgo cognoſcatur,&non rapiatur,tunc eſt proprie ſtuprum, vt colligi poteſt.Inſtitu.de publi. iudi. §. Itē lex Iulia.&.l.mariti lenocinium.§ fina.ff.de adulter. Guido Papa ſingul. 1007. Raptus virgis.Plures alias quæſtiones in materia ſtupri & raptus videatis per Matthæum de Afflict.libr.primo.conſtit. Neapolitan.rubri.19.& in capitul.primo.verbo. condemnatorum.colum.prima.& ſecunda.Quæ ſint regalia per Imperatorem Frederi.Boeri.deciſio.100.num.17.Paul.Pariſi.conſil.170.numer.5 libr.4.Hippoly.in repe.l.vni.C.de raptu virgin.

Dubitatur , Aliqua mulier accuſat de ſtupro cū ea commiſſo Ioannem:Ioannes dicit eam corruptam eſſe,& ipſe non defloraſſe eo tempore,quo rem habuit cum illa,eſt quæſtio,vtrum ex confeſsione mulieris aſſerentis ſe virginem , præiudicet abſque alia probatione Ioanni,vel inducat indicium? Pro ſolutione quæſtionis eſt aduertendum , quod ſi mulier poſt copulam habitam cum ea ſecrete,& ſine alijs indicijs præcedētibus accuſat Ioannem,opus eſt quod probet rem habitam cum ea,teſtibus,vel cōfeſsione accuſati , alias nō obtinebit.Aut fuit deprehenſus in actu venereo, & clamarit mulier,& ſigna apparuerunt ad probandum ſtuprum , ex depoſitione teſtium , qui forte audierunt virginem clamantem,& linteamina ſaguinolenta , vel camiſiam ſanguinolentam, & ex alijs adminiculis quę haberi poſſunt,ex quibus merito iudex poſsit ſe informare ſtuprum cōmiſſum fuiſſe,vel ex inſpectione matronarum referentium,an ſtuprata ſit,vel non.ex Panormita, in capit.propoſuit. nume.tertio.de probatio. Alberi.in.l.prima.§.ex hoc reſcripto.num. octauo. ff.de vent.inſpicien.& colligitur ex Petro Follerio in practi.criminal.2.par.numer.13.pagin.17. ſtuprū,adulterium,& ſimiles fornicationes fiant ſecrete.nam qui male agit,odit lucem.cap.conſuluit.de offi.delegat.probantur per cōiecturas. capit.præterea.de teſtib.l.cum probatio. de probatio.l.quæro.§.fina ff.de ædili.edict.& quæ notat Angel.poſt Bartol.in. l. ſi quis ex argentarijs.§. Prætor ait.circa.fin.ff.de edend.Hippoly. conſi. 5.colum.penulti.num.21.Et ſic per coniecturas deueniendum eſt ad torturam , vel ad aliam pœnam licet leuiorem,quando proceditur ex præſumptionibus,& non ex vera probatione, quam ſi vere ſtuprum eſſet probatum. Quoties enim quis condemnatur ex præſumptionibus, nunquā ei pœna ordinaria,& vera delicti eſt imponenda, ſed alia mitior.ex Innocen.in capit.quia veriſimile.de præſumpt. Bald.in.l. non eſt veriſimile. ff. quod met.cauſa.Panormita. in capitu.quanto.de præſumptio.Plene Hippolyt.in.l.prima.§.diuus Adrianus.nume.25.ff.de Sicar.not.doct.in capit. afferte.de præſumpti. Pet. Folleri. in practi. crimina.4.part.num.59.pagin.393.colum.ſecunda. verſi.Inſuper aduertendum eſt

Virginem fuiſſe mulierem eius dicto ſtatur, & non viri dicentis eam corruptam eſſe eo tempore,quo ipſamcarnaliter cognouit.Ratio.quia pręſumptio virginitatis eſt pro ea , niſi aliud probetur.Panormita.incapit.primo.de adulter. nume, quinto.vbi dicit communiter à doctoribus admiſſum eſſe. Nam ratione delicti probatio transfertur in delinquētem.argum.cap.vnic. vt eccle. benefi.capit.continebatur.de deſponſa. impube. Tenet iſtam partem Cardina.in dict.cap.primo. Barbat.in additio.ad Baldum in cap.primo.§. iniuria.in verb.reſpondeo.colum.3.de pace iur.firman.Fernan.Loazes.de matrimonio regum Angliæ.dub.15.nume.6.fol.78.Bartholomæ. Caſſanæ.in conſuetud.Burgund.fol.16.nume.42.in rubric.prima.

Ad probandam autem virginitatem ſigna & præſumptiones ſufficiunt.capit.cauſam matrimonij.ibi.ad inueſtigandum ſigna virginitatis.de probatio.Nā vt Bald.ibi dicit,ex ſignis qualitas perſonæ arguitur. nam ſtemmata militem , habitus

clericum, ſtola ſacerdotē, & Cuculla Monachum
oſtendunt.not.Barba.conſil.34.col.1.lib. 4.not.
per gl.& doct.in.c ſatis.verb.lapidaretur.33.q.5
&in.c.prop. ſu.ſti.de proba & talis cōfeſsio mu
lieris cōfitētis ſe virginē, cū non ſit in præiudiciū
mrīmonij valet. Hoſti.& Anto.in.c. atteſtatiōes.
de deſponſa.impub. Pet Folleri.in pract.crimi.1.
part.3.partis.verb. & ſi cōfitebūtur.q.54. n.146
pa.326.col.2.Igitur cum accuſatus fateatur puel
lam ſeu mulierem cognouiſſe carnaliter, nō iuua-
tur niſi probet antequā ipſam cognouit ſic, fuiſſe
corruptam, nā ſtatur iura mento mulieris ſe virgi
nē dicentis.Idem not.dicēs cōem Syluest. verb.
Luxuria.q.5.Ideo reſpondendum eſt caute, non
cognoui carnaliter, vt aſſeritur, caſu tamen negá-
to, quo eam cognoui, erat corrupta, nam tunc re-
nebitur probare ſe ab eo cognitā fuiſſe carnaliter.
alias repulſa qualitate cōfeſsio manebit firma, ni
ſi probet qualitatem, quod erat eo tempore vitia
ta, & cognita ab alio. ex his quæ not.gl.in.l. ſiqui
dem.in princ.& ibi Bald.C.de exceptio.Iaſ.in.§.
item ſiquis.Iuſti.de actio. Folleri.loco citato do
cet hanc cautelam & modum reſpondendi. num.
143.verſi.Quinquageſimoſecundo quæro.nā cō
feſsio ſub vno cōſtructu verborum, pōt acceptari
pro parte, & pro parte negari, ſecundum Bart.in
l.Aurelius.§.idē quæſijt.ff.de lib.lega. vt dixi in
l.1.verb.cōfeſsio.tit.4.lib.3.ordin, tex.in.c.3.vbi
Panor.num.7.de poſtula. prælato.vbi declaraui.

Dubium tamen eſt, ſi mulier dicat ſe vim paſ-
ſam, vtrū ſit ei fides adhibēda? Reſpon. Aut poſt
interuallum dixit, aut incontinenti.In primo ca-
ſu niſi probet teſtibus, non eſt ei credendū: In ſe-
cūdo caſu, ſi ſtatim cōqueſta fuit & clamauit flen
do, & vim manifeſtādo, & vicini cōcurrerūt, & vi
derūt ipſam, vel ſi in agro vis cōmiſſa fuit, & ſi ac
ceſsit ad villam, vel iudicē, oſtendēdo linteamina
ſanguinolenta, & alia indicia, eſt præſumptio pro
ea, alias requiritur probatio ſtupri & violentiæ.
text.eſt in cap.ſatis.34.q.2.& in Deute.ca. 22.in
illis verbis, deſponſata nāq; viro, ſi in ciuitate fue
tit oppreſſa, & nō clamauerit, punitur quaſi adul
tera. vi autē in agro oppreſſam, innocuam eſſe, &
violētū legibus ſubiacere.l.121.Styli. Montaln.
in.l.1.in glo.*por fuerça*.tit.10.lib.4.for.legum. &
per ea, quæ not.Guiliel.Benedict.in repe.c.Ray
nuntius.verb.Cuidam Petro.nu. 67. de teſtamē.
quem vid. Cum puella potuit clamare dum erat
in ciuitate, & non clamauit, conſenſiſſe cenſetur.
gloſ.in dict.c.ſatis.&.c.Diaconi.28.diſt.l.1.§.ex
cuſantur.ibi, veluti ſi quis exclamauit, vbi Ioan.
Igne.n.12.ff.ad Syllan.cum ei voces prodeſſe po
tuerunt, & non emiſit, cum proferre potuit, facto
cōſentire præſumitur.l.cum ancillis.C.de inceſt.
nupt.l.ſi ſeruus ſciente.ff.de noxali. ¶ Vtrum au
tem deflorans virginem immaturā, cum de crimi
ne per teſtes, vel cōfeſsione criminoſi conſtet, ſit
pœna mortis per.l.vni.C.de rap.virgin.puniendus,
vel alia mitiori pœna? Videtur quod pœna
capitis ſit plectendus.Quia pro ſolo raptu ſine co
gnitione, & ſola cognitione ſine raptu eſt pœna
capitis.per.l.1.C.d raptu virgin.l.raptores. C.d
epiſc.& cler.&.l.1.in fin.ff.de extraordina.crimi.
Et per hanc rationē Bald.in.l.ſi quis nō dicam ra
pere.col.5.nu.15.C.de epiſc.& cleri.dicit, quod
ſi talē criminoſum præ manibus haberet, decapi
tari faceret.Et Ioan.Fab.in.§.Item lege Iulia. nu.
6.Inſtit.de publi.iudi.inquit, quod conſuetudina
rij ſuſpendunt ſtuprantem puellam nondum viri
potentē.Bald.in tract.de ſtatutis conſtructus à Si
giſmundo eius pronepote.verbo.adulter.Caſſan.
in conſuet.Burgund.rub.19.lib.1.n.39.fol.16.&
Matth.de Afflict.in conſti.Neapolitan.rubri.19
lib.1.q.7.nu.16.dicit ſe vidiſſe cōbuſtum quēdā
patrē, qui ſtuprauerat filiam minorem duodecim
annorū, ex ſententia iudicum magnæ curiæ vica-
riæ & videtur reſidere cum opinione Baldi & Fa
bri in locis præcitatis.& etiā Greg.Lopius in.l.2
verb.virginē.tit.31.part.7.Tenet Nicol.de Nea
poli.in.§.Item lex Iulia.de adulterijs.col.5.Inſti.
de publi.iudi.Petrus de Vernia in additio. ad Ia-
cob.Butrig.in.l.raptores.pen.col.verſi.Sed quæ
ro aliquis.C.de epiſc.& cleri.AEgid.Boſsi.in pra
cti.crimina.titul.de coitu damnato & pun.ibi.nu.
68.pagi.337.verſi.Nō omitto etiā. Anto. Gom.
melius quam alius per tria iura defendit iſtā par-
tem in.l.80.Tauri.q.3.nu.42.cui ipſe conſentio;
& in facti contingētia conſului, & ſcio pluries in
practica fuiſſe receptum.Quidquid in contrariū
tenuerit Guiliel.de Cuno in. l. ſi quis non dicam
rapere.col.2.n.3.C.de epiſc.& cler.& Io.Lup.in
repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.56.nu.3.per.
tex.in.l.ſi quis aliquid.§.qui nondum. ff. de pœ-
nis.nam reſpōdebis vt per Boſsi.& Ant.Gomeſs.
in locis præcitatis. ¶ Præterea in dubium euenire
ſolet.An in ſtupro trāſactio locum habeat. Et eſt
dicendum quod ſic.Bart.in.l.tranſigere.nu. 2.C.
de tranſactio.vbi Alex.in nu.4.Curti.num.37.&
Aleiat.nu.26.dicit cōem. Coraſsi.lib.2.miſcella.
cap.1.n.5.& Domi.Anto.Meneſ.nu.81.ibi bene
declarat, ac cōem eſſe profitetur.Alciat.lib.5.Pa-
radoxo.de hac re agit.c.10.cum ſeq.latius agit Ni
cola.Boeti.deciſio.91. ¶ Vtrum raptus cōmitta
tur in ſponſam? Reſponde committi in ſponſam
de futuro, non autem in de præſenti.l.vnic.§. qui
bus.C.de rap.virgi.l.3.tit.20.part.7.quæ lex par
titæ intelligit & limitat.d.l.vni.in ſponſa de futu
ro. Et quod non committatur raptus in ſponſa de
præſenti vel vxore, patet ex eo, quod maritus ha
bet manus iniectionem in vxorem.argumēt.l. ſi-

cut.

cut.ff.de oper.liberro.Greg Lopez in.d.l.3. verbo.*Su eſpoſa*.Couar.io.4.Decreta.2.part.c.7.§.4.nu.11.Ex quo infertur,q ſi ſponſa fuerit cognita carnaliter,etiam vi,abſponſo,non poſſe tolli vinculum matrimonij per religionis ingreſſum, cum ſit conſummatum copula carnali. Hoſti. in ſum. de conuerſ. coniug. 9. & vtrū. verſi. Quid ſi virgo. Petrus Paluda. in. 4. diſtin.27. q. 3. col. 4. Archie Floren.3.parte.tit.6. capit. 21.§.1.Bald.in capit. pen.col. fin. de probatio.Durand.in.4.ſent.diſtin.27. quæſt. 2.AEgidius de Gindelberris in quæſt.3.poſt diſputationes Pauli de Eleazar.& Couar.in epitome.4. Decreta.2.part.cap.7.§.quarto.nu.11. Sylu.in ſum. verb.diuortium.quæſt.5.& in verb.debitum.q.1 verſic. Quarta cauſa eſt.Iſtam quæſtionem ad partes pulchre diſputat Ioan. Andr.in regul.Quæ cōtra ius.64.colum.2.verſi.Hæc regula facit adquæſtionem.num.3.de regu.iur.lib.6.Ergo cum ſpōſes ſit vſus iure ſuo,à muliere non eſt ſpoliandus. Item negari non poſſet,quod per copulam carnalem ſponſalia de præſenti præcedentia & ſic matrimonij ſacramento præcedente fuerunt effectī vna caro.capit.ad apoſtolicam.de conuerſ.coniuga. Tum etiam,quia cognita præſumitur conſenſiſſe.c.inſuper.qui mat.accuſ.poſſunt.& ſignaculum virginitatis amiſit. Archiep.Floren.2.par.capit.ſexto.§.primo.colum.2.gloſ.in ea.fina. 55.diſtin.Contrariam partem tenet Angel.in.l.prima. §.remouet.ff.de poſtuland.Panormi.in capit. verum.nu.9.deconuerſ.coniuga.Felin.in c. cauſam. col.2.de probatio.Hippoly.in.l.prima.§. Præterea.num.12.ff.de quæſtionib.& in.l.1,in prin.nu. 95.ff.ad legem Cornel.de Sicar.&in.§.diuus.eiuſdem.l.1.nu.10.Et eſt opinio Bartho.Brixien. in additionibus ſuis ad glo.in dict.c.fin. 55. diſt. idē in quæſtio.dominical.80.incip.Aliquis per verba de præſenti.Sed inter has opiniones cōtrarias prior eſt tenenda Fœdere tamen cōcordiæ prior eſt intelligēda in matrimonio de præſenti, poſterior vero in ſponſa de futuro,vel in vi præciſa antequam fuit in mora ingrediendi religionem, ſecus ſi poſt moram.adde Sot.in.4.ſenten.diſt.27. quæſtione prima.articu.4.pagin.120.verſi. Quid autem iuris.vbi probat primam ſententiam.

¶ Illud etiam eſt annotandum,adulterium commiſſum ab vxore per vim præciſam impunibile eſſe.l.1.& ibi Montalu.tit.7.libr. 4. foro legum. Quod eſt notandum pro intellectu.l.2 infra eod. &.l.81. in deciſionib. Tauri. & quia ex adulterij, inceſtus, & lenocinij criminibus omnia crimina proficiſcūtur. Secundum Salicē. in rub. C. de adult. Angel. de malefic.verb. *Chebay adulterato.* fol.59 ideomerito pœnæ imponuntur aduerſus adulteros in legibus infra ſubiectis. & adde Iacobum nouel. in practica & theorica cauſarum criminalium. §. nō inutiliter.pag.595.colum.ſecunda.

¶ *Ley. I. La pena que mereſcē los que fizieren adulterio, y fornicio con las parientas, o ſiruientas de aquellos con quien biuen.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala.AEra de mil ccclxxxvj.

Porque acaeſce a las vezes, que los que viuen con otros ſe atreuen a hazer maldad, y fornicio con las barraganas, o con las parientas, o con las ſiruientas de caſa. Y deſto ſuele venir muerte [a] de los ſeñores, y otros males y daños. Porēde eſt[a]

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Venir muerte.* Experientia rerum magiſtra hoc iam quotidie edocuit, damna videlicet & mala, quæ euenire ſolent,ideo præcaucodum eſt,vt pœnarum timore ab his arceantur capit.cum qui.de præbend.lib.6.iuxta illud Horatij.

Oderunt peccare boni virtutis amore.
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Et familliaris delinquendo in domo domini grauius delinquit,& quaſi proditor ſit cēſendus,cum ſecure delinquat præter domini ſuſpicionem,qui de ſuis ſecuritatem & defenſionem præſumere debet,& non offenſionem.argumento.l.primę.§.ſi maritus.ff.ad Syllanianum.vbi delictum, quod à perſonis clam commiſſum eſt,de quibus veriſimiliter dubitari non debet,quale eſt quod à perſona coniuncta veluti viro & vxore patratum eſt ſeruos & domeſticos excuſare.gloſſ. ſubreptum. verſicu. Quid ſi vxor.in. l. cum duobus. §. damna.ff.pro ſocio.textus in.l.ſi à bonæ fidei.21.ibi, requiremus an talis fuerit, vt & cuſtodiri debuerit. nam ſi integræ opinionis videbatur, vt non debuerit cuſtodiri, abſoluendus eſt poſſeſſor. ff. de rei vendicatione.l.argentum.& ibi gloſſ.ad finem.ff.commoda.l.ſi pecuniam §.fin.vbi glo.carere.ff.de condi.cauſa data.vnde ſi inſidias paret ſocius aduerſus ſocium,proditor eſt.cap.Guilſarius.23.q.4.ideoq; ſi aliquis aſſociat aliquē in itinere,& nulla inter eos ſuperueniēte rixa ſocium

bleſcemos y mandamos, que qualquier que fiziere fornicio con la barragana conoſcida del ſeñor: o con dõzella que crie en ſu caſa [a], o cõ cobijera de la ſeñora de aquellos q̃ la tienen, o con la parienta[b] de aquel con quiẽ viuiere morando la pariẽta en caſa[c] del ſeñor, o cõ el ama que cria a ſu fijo, o fija en quãto le diere leche[d], q̃ lo maten por ello. Y la que eſte yerro fiziere, que ſea pueſta en poder de aq̃l con

percutiat, id proditorie feciſſe dicitur, quia aliud gerebat in animo, quã in actu. Bar. in. l. reſpiciẽdũ §. delinquũt. ff. de pœn. Hierony. Gigas in tracta. de crimi. læſæ maieſta. q. 9. tit. de proditoribus. pagin. 384. nu. 5. ideoq; ſeruum delatorem domini, etiam ſi probet crimen obiectum, ſeneriſſime eſſe puniendum ferunt, præterquam in crimine læſæ maieſtatis. l. fi. C. de delatori. libro. 10. quia cẽſetur Iudas, qui vendidit Dominũ ſuum, ac Redemptorẽ gñris humanĩ proditoriẽ. Nã ab his qui noſtri ſunt, & quorum fidem ſemper obſeruauimus, vix cauere valemus, vnde delictum ab eis cõmiſſum ſeuerius eſt puniẽdum, vt in iſta lege. Nã vt Boeti. ait, nulla peſtis efficacior adnocendum, quã familiaris inimicus: non odium grauius, quam ſimulatus amor. Et æquitas ſimulata, eſt duplex iniquitas. Et facit illud vulgare Italorum Adagium, cuius ſatis meminit Bal. in. l. quidam cum filium. ff. de hæred. inſti. *Del qual me fido, me guarda Dio, Del qual lo no me fido, me guardare yo.* Nam inimici hominis domeſtici eius, id eſt, à quibus eſſentialiter homo ſua ſcientia præcaueri nequit. Ideoque quis non tenetur explorare hominis familiaris cõditionẽ, ſi pro bono habebatur. l. in. eos. §. nauigãdi. verſi. & cum liberi quidem hominis nomine tenetur in ſolidum, ſerui vero nõ tenentur. Niſi forte idcirco quod liberum quidem hominẽ adhibẽs ſtatuere debuit de eo qualis eſſet, in ſeruo vero ſuo ignoſcendũ ſit ei quaſi domeſtico malo, ſi noxæ dedere paratus ſit. ff. furti aduerſ. naut. l. fina. §. itẽ ſi prædixerit. verſi. ſeruorũ. ff. Nautæ, caupones, ſtabula. & l. iſta ad literã fuit tranſumpta ex ordi. Regis Illefonſi Cõpluti Anni 1386. tit. 21. l. 2. incip. *Algunas vezes acaeſce.* Adde pragm. Philippi II. Regis, *De los lacayos* habita en Madrid Anni 1565. Quæ ponit pœnas, quæ ſunt ſeruandæ in caſu noſtræ legis in. §. quarto.

a §*Que crie en ſu caſa.* Ad hoc vt pœna huius legis locum habeat, requiritur, quod talis virgo ſit nutrita in domo domini, ſecus ſi extra domum. Et intellige, id eſt, in domo habitationis, etiam ſi ſit cõducta. text. & ibi Bart. in. l. lex Cornelia. ff. de iniur. l. qui domum. & ibi etiam Bart. ff. de adulter. Bald. in repertorio ſuo verb, domus. Licet poſſet annotari contrarium ex eo, quia eſt materia ſtatutaria & odioſa per ea, quæ habentur in regu. odia. de regulis iuris. libr. ſexto. & in capi. ſtatutum. de electio, eodem lib. cap. in noſtra. de iniur. Item, quia iſtud nomen, ſuus, denotat dominium. vt not. gl. in cap. 5. de poſtula. prælat. Sed tamen tene primum ex eo, quia iſta eſt lex Regia & cõmunis, tum etiam in fauorem reipublicæ, vt homines viuant ſecure & tuti à nequitia mali hominis, & ſic metu pœnæ retrahantur ab iſtis proditionibus, & ſic extendenda. Præſertim cum delictũ dicatur vulgariter cõmiſſum in domo Petri, cum ipſe habeat domum habitationis etiam conductam. ergo &c. Si ergo eam nutriret extra domum ſuis expenſis, pœna non haberet locum per argumentum à contrario ſenſu, quod eſt fortiſſimum in iure. l. 1. §. huius rei. ff. de officio eius cui mand. eſt iuriſdict. & per ea quæ not. in glo. in clemen. Religioſi. de priuileg. & in clem. De ſenten. excõ. vbi cum Clem. omnes fere ſint pœnales cõtra religioſos, non extendunt, nec ampliant iota vnum vltra deductum in text. Ita ergo faciamus nos in præſenti lege. l. pen. ff. de pœn.

b §*Con la pariẽta.* Eſt dubiũ, vſq; ad quẽ gradũ accipiemus hic cõſanguineã dñi eſſe, an vſq; ad decimũ quod computamus in ſucceſſione. an vſq; ad quartũ decimũ quod cõputamus in matrimonio, vt de primo eſt tex. l. 6. tit. 13. partit. 6. de ſecũdo eſt text. in. ca. non debet. de conſang. & affinita. Reſpon. vt not. glo. & doct. in. c. poſtremo. de appell. & in. c. requiſiſti. de teſtamẽ. vſque ad quartũ gradum tantum, cum in eo finiatur hodie affectio lineæ tranſuerſalium, & ſit materia pœnalis, vt dixi in ſuperiori gloſſa.

c §*Morando la pariensa en caſa.* Alias ſecus, per ea quæ annotaui in glo. verb. *que crie en ſu caſa.*

d ¶*En quanto le diere leche.* Alias ſecus. Nam dictum in vno caſu excludit, nõ expreſſum. l. cũ Prætor. ff. de iud. c. nonne. de præſumptio. & manet in diſpoſitione iuris. c. ſuſceptum. de reſcr. libr. 6.

quien biuiere: que le de la pena que quiſiere tambien de muerte como de otra manera. Y al que hiziere tal maldad con la ſiruienta de caſa a, q̃ no ſea de las ſobredichas b, q̃ le dẽ a cada vno dellos cient aço tes publicamẽte c por la villa. E ſi fuere fijo dalgo d el q̃ eſte yerro hiziere con la ſeruienta, como dicho es. Y ella fuere fija dalgo: que yaga vn año en la cadena. E qualquier dellos que no fuere fijo dalgo, q̃

a ¶*Con la ſiruienta de ſu caſa*. Iſta accuſatio non erit popularis, ſed ius accuſandi tantum, domino ſclauæ ſeu famulæ competit. Angelus in. l. inter liberat. in princip. ff. de adulter. & c̃ ei ſit facta iniuria, intereſt vindicare, & ſuum ho. .tem præponere omni cõmodo pecuniario. & qui contrarium ſeruant, non erubeſcunt, nec verecundiã timent. Ange. in. l. miles. §. ſocer. columna ſecunda. verſic. Sequitur in textu proponere non erubuit. ff. de adulter. citat hanc Grego. Lopez in. l. 15. gloſſ. ſeptima. titulo. 17. & in. l. ſecunda. verb. *Siruiente de caſa*. titulo. decimonono. part. ſeptima. Qui pœnam mulieris concumbentis cum ſeruo extendit ad mulierem habentem acceſſum cum familiari & domeſtico famulo, vt habetur in. l. vnica. C. de mulieri. quæ cum proprijs ſeruis ſe iniung.

b ¶*Sobredichos*. Quia tunc locum obtinerent ſupra dicta.

c ¶*Publicamente*. Quod delictum ſeueriſsime publice & non furtine oportet pœnam imponere, vt cæteris ſit in exemplum, maxime in Hiſpania, vbi huiuſmodi delicta paſsim perpetrantur, argumen. l. Aut facta. §. euenit. ff. de pœnis. Vbi Claudius Iureconſultus ait. Euenit vt eadem ſcelera in quibuſdam prouincijs grauius plectantur, vt in Africa meſsium incenſores. in Myſia vitium, vbi metalla ſunt adulteratores monetæ. Nonnunquã euenit in aliquorum maleficiorum ſupplicia exacerbentur, quoties nimium multis perſonis graſſantibus exemplo opus ſit, iuxta illud. Oderunt peccare mali formidine pœnæ. capit. cum qui. de præbend. libro ſexto. l. quinta. titu. 27. partit. 3. ibi, *E ſi el juyzio fueſſe de eſcarmiento de juſticia de muerte, o de perdimiento de miembro, deueſe luego cumplir de dia conceieramente ante los omes, è non de noche à furto. Ca la juſticia non tan ſolamente deue ſer cũplida en los omes por los yerros que fazen, mas aun porque los que la vieren, tomen ende miedo y eſcarmiento para guardar ſe de fazer coſa porque merezcan recebir otro tal.*

Ad idem. l. fin. titulo. 31. partit. ſeptima. Hoc tamen limitandum eſt, quando poſſet euenire ſcandalũ in populo, vel forte timereretur, quod delinquens caperetur de manibus familiæ, tunc iudex poſſet executioni mandare ſententiam occulte in carcere, vel in alio loco ſecreto. argumento. eorum quæ not. gloſſ. in. l. prima. C. de ſent. experi. recitand. & in capitulo fin. de re iudica. libro ſexto Bal. dus & Doct. in. l. ius pluribus. ff. de iuſti. & iure. not. Gregor. Lopius in gloſſ. fin. l. quinta. titulo. vigeſimo ſeptimo. parti. tertia & eadẽ ratione licet diebus feriatis in honore Dei ſententiam executioni demandare. vt dixi in. l. quinta. titulo. primo. libro. primo. ordinamen. in gloſſ. prima. verſi. Infertur etiam licere iudicibus & ſic limitanda erit. l. fin. C. de ferijs. quæ ait, horridam vocem præconis in diebus feſtiuis ceſſare. nam ex cauſa licitum eſt transgredi leges. In hoc. capitulo. de conſti. de quo per Barba. in capitulo. atſi clerici. numero. 131. vbi dixit ab omnibus approbatum Innocen. dictum & ſingu. eſſe Felin. in ca. qualiter. a. nume. 37. de accuſatio. Iaſ. in. l. prima. column. prima. C. de precib. imperato. offer. Bartholo. Cæpol. in. l. quod ſi nolit. § quia aſsidua. n. 11. ff. de ædilitit. edict. Iacob. Villalpando in repeti. l. 2a. §. nono. titu. 1. part. 7. Philippus Prob. in cap. in fidei fauorem. in additio ad Ioan. Monachum. vbi plura in hoc. de hæret. lib. 6.

d ¶*Fijo dalgo*. Not. text. notabilẽ in pœna corporali mitius puniendum eſſe quam plebeium. Simil. l. eſt in ordinat. Alphonſi Regis celebratis Anno 1386. tit. 21. l. ſecũda. verſi. *E ſi fuere ome fijo dalgo*. & eſt caſus & exemplum in dicto ordina. titu. vigeſimo. l. decimatertia. incipient. *Mandamos que ſi alguno*. Secus in pœna pecuniaria, vt ibi habetur. De qua materia per tex. glo. & docto. in cap. cum quidam. de iure iuran. glo. in cap. homo Chriſtianus. 40. diſtin. gloſ. & doct. in. l. nemo. C. de ſum. Trinit. & in. l. fin. C. quæ res vendi. non poſſunt. & in. l. Pedius. ff. de incendio, ruina, naufrag. l. 8. titul. 31. parti. 7. & l. fina. tit. 18. partit. prima. Ex hit infertur ad practicã Regni, quod ex eodem delicto commiſſo per nobilem, & plebeium, nobilis

Digitized by Google

decapitatur , & plebeius furca ſuſpenditur. not. etiã Barto.in.l.deſertorem.§. pœna. ff. de re militia. Ad quam practicam corroborandam facere videtur.l.fina.in fine.C.ad legem Flauiam.de plagi.Bartol.in.l. quidam. ff. de pœnis.qui dicit ſupradicta eſſe vera, niſi delictum tale commiſſum per nobilem cedat in

le den cient açotes. E ſi qualquier deſtos que biuen con otro ſe deſpoſaren [a],o ca-

derogationem ſui officij,vel dignitatis,vt crimen proditionis,falſi,vel huiuſmodi.facit cap.presbyteri.5.quæſt.vlti.l.presbyteri.C.de epiſcopis & clericis.& gloſſ.in cap.a.de offic.delega.libro.6. Adde quæ not.Panormita.in capit. paſtoralis. de offic.delegat.

a ¶ *E ſi qualquier deſtos que viuen con otro ſe deſpoſaren.* Concord.l.a.tit.1.libr.5.ſupra.& in.l.ſecũda Regis Alphonſi ſupra citata ad finẽ.gloſſæ.Et ſic in contractu matrimonij requiritur conſenſus patris,vel illius,ſub cuius poteſtate eſt fœmina. Idẽ ſtatutum reperitur in pluribus huius regni legibus.Et in primis à Siſnando Chriſtianiſsimo rege Caſtellæ æra.de 681.in lib.3.foro juzgo.titu.ſecundo.l.final.cuius verba ſunt.

¶ *Si la muger libre quiſiere caſar con ome libre,el marido della deue fablar primeramente con ſus padres, è ſi la por muger puier auer,de las arras a los padres aſsi como es derecho,è ſi la non pudiere auer,ſinque la muger en poder de los padres.E ſi ella caſar ſin voluntad del padre,ò de la madre,y ellos non la quiſieren recebir de gracia,ella,ni ſus fijos non deuen heredar en la buena de ſus padres,porque caſo ſin voluntad de ellos,mas ſi le quiſieren dar los padres alguna coſa,bien lo pueden fazer,y de aquello puede ella fazer ſu voluntad.* Eſt cõfirmata per Regem Petrum filium Regis Alphonſi. *AEra de mil y trezientos y nouenta y quatro.* vt habetur foro generoſorũ libr.quinto.ti.quinto.l.1.cuius verba ſunt. *Si manceba en cabello caſa ſin voluntad de ſus parientes,o de ſus cercanos hermanos con algun hombre , o ſe ayuntare con el por qualquier ayuntamiento peſando a ſus parientes mas propinquos,ò a ſus cercanos hermanos: no aya parte en lo de ſu padre,ni en lo de ſu madre. Sea enagenada de todo heredamiento por ſiempre.* Idem diſponit l.ſecunda.eiuſdem tituli.&.l.ſecunda.&.l.quinta.&.l.final. titulo. primo. libro tertio. foro legum Caſtellæ. l. prima.&.l. ſecunda. titulo. primo.libro. tertio.foro juzgo l.49.Tauri.l.75.in Curijs Toleti Anni. 1560.&.l.58.fol.a5.in Curijs de Madrid Anni. 1563. quæ extendit pœnam dictæ.l. 49.locum habere in filium contrahentem clandeſtine.Et huiuſmodi leges iuſtiſsimæ ſunt cenſendæ,cum veniant in adiutorium iuris Canonici in capit.cum inhibitio.de clã.deſponſa.vt probat Ant.Gomeſ.in.l.49.nume.a.in deciſio. Tauri.& Ioan.Lup.in rep.cap.per veſtras.§.8.fol.89 colum.5.de dona.inter vi.& vxo. De hoc tamen dixiſſe ſum memor in.l.1.titul.1.lib.5. ordinam. in. a. parte horum Commentariorum. & huiuſmodi leges iuſtas & ſanctas reputat Barth. Chaſſan.in catalogo. glor. mundi,omnino videndus.12.part.conſiderat. 36. verſic.Et vt ſemel finis imponatur.Nec filia contrahens ſine volũtate patris eſt dotanda à patre, nec ab eo iuuanda.nam propter filiæ inobedientiam & patris contemptum . fit parentibus grauis iniuria,& eſt contra ciuilem & naturalem rationem,quo nihil peius eſt,vt filia inſcijs parentibus contrahat matrimonium.vt late probat Bartholomæ.Chaſſan.vbi ſupra.verſi. Quomodo autẽ eſſe poteſt.Ioan.Coraſius lib.primo.iuris miſcella.capitulo.17.Ideoque ſub Pio Papa. IIII.felic.memoriæ in Concilio Tridentino. ſeſsio. 24. De reformatione matrimonij.capitulo.1. inſtitutum eſt matrimonium clandeſtine cõtractum , & non præcedentibus tribus denũtiationibus à proprio Parocho contrahentium tribus cõtinuis diebus feſtiuis in eccleſia inter miſſarum ſolennia publice denuntietur,inter quod matrimoniũ ſit cõtrahendum.Ex cauſa tamen,ne ex malitia matrimonium impediretur,ſi ſuſpicio eſſet probabilis, has denuntiationes prælatus remittere poſſet,dãdo licentiam eis cõtrahendi ante,& poſt ante coitum coniugalem fiant, quos prudentiæ & iudicio prælati Sancta Synodus reliquit.Ex quo ipſe dicebam etiam ſi eſſet vehemẽs ſuſpicio quod impediret matrimonium.Primo ſi ad eius notitiam perueniret per denũtiationes,nihilominus nõ eſſent à prelato remittẽdæ,cũ ipſi interſit ſcire ſecundũ legem naturalẽ,diuinã & humanã,& eſſet contra bonum obedientiæ talis licentia , quæ ſe fundaret in prohibitione parentum , nam erit citandus,& audiendus,an ſit in mora nubendi viro filiam propter aliquam iniuſtam cauſam , & ſi nõ fuit quare ſuo iure cõtra honeſtatẽ,& naturalem rationẽ eſt priuandus ſuo iure,quis melius,benignius,& cum maiori honore prouidere poterit filiæ,quã pater qui eam genuit,nutriuit , & poſuit in eſſe?l.pen.C.de cur fur.Tum etiam,quia debitores ſumme ſumus parentibus omnibus alijs prę ter Deũ.vt dixi l.tertia.tit.quarto.lib.8. ſupra in tracta.de hæret.Quæ omnia ſunt noranda per officiales epiſcoporum ſeu eorũ vicarios,vt non ſtatim & cum præcipitatione concedãt licentiã remittẽdi denũciationes volentibus contrahere matrimonia,ex rationibus ſupra dictis.Neq; obſtat

ſiquis

ſiquis dixerit quod licenria obtēta ex iniuſta cauſa ut nulla & inualida ex eo quod earet prudentia & diſcretione, continetq; errorē iuris & æquitatis: & à tali licētia cū ſit de reſeruatis eius arbitrio & prudentiæ, habet locū appellatio, cum iudex male vel inique arbittetur. ſecundū Anchat. in. c. 1. notab. 5. col. 1. de confeſſ. lib. 6. & illuſtris præceptor cōmunis Pet. à Peralta in. l. 1. n. 38. verſi. Cōfert etiam. ff. de legat. a. & cum ſemel arbitratus fuerit, & male non habet notationē, ac proinde habet tale arbitriū vim ſententiæ diffinitiuæ, & tanquā à diffinitiua interponi pōt appellatio ad metropolitanum, vt reformet actum iā præiudicialē habentē remediūquaſi irretractabilē, & ſic per appellationē à tali arbitrio erit iuriſdictio iudicis ad quem, & ita debet intelligi Decretū Concilij Tridentini Seſsi. 24. can, 20. ibi, à diffinitiuæ vim habente: & cuius grauamen per appellationē à diffinitiua repati nequeat. Quia rn̄deo, q illud eſt verum, quando tale arbitrium pendet & cadit in cauſa quæ ſine eo eſt nulla, ſecus ſi cauſa ſit talis, quæ ſine dicto arbitrio non redditur nulla, vt eſt in cauſa matrimoniali, in qua ſi non deficiunt teſtes & cura parochialis matrimoniū valet, licet poſsint puniri de clandeſtino. iuxta. l. 49. Tau. quæ hodie habetur in. l. 1. tit. 1. lib. 5. Recopil. & pœnis de quibus in c. cū inhibitio de cland. deſp. Neq; minus obſtat ꝙ quis dicat, quod quis dubitauit? Prouūciatum epi etiā interloquutoriæ factū, ꝙ remittantur denunciationes, continere cauſam formatā & deciſam, vimq; diffinitiuæ obtinere, & ſi obediatur cauſam irretractabilē, cū matrimoniū ſequatur, pluraq; incōueniētia continere, quæ antequā eueniāt, reſecanda ſunt, nec per voluntatē Epi tale præceptu dantis eſt faciendū contra honeſtatē, quæ requirit cōſenſus parētū. l. adoptiuis. §. in cōtrahendis. ibi, quoniā in cōtrahendis matrimonijs naturale ius, & pudor inſpiciēdus eſt. & in. l. ſemper. ff. de ritu nupti. Caſſan. in Catalogo glor. mūdi. 12. par. Conſil. 36. dicit, ꝙ conſenſus patris de honeſtate ſaltē requiritur in nuptijs contrahēdis, quæ honeſtas non eſt ita vilipendenda, cū ſit de ſubſtantialibus legis, ꝙ ex voluntate etiā Papæ poſſet tolli, cū per hoc fieret præiudicium ſcandaloſum. vniuerſali populo Chriſtiano, ſaltem maiori parti. Cum maior pars, imo maxima ſit cōiugatorū, & filias habētiū, quā aliorum. Et vt occaſiones delinquēdi euitentur huiuſmodi leges Regni eſſent ſeruandæ, etiam ſi inhibitiones fierent à iudicibus eccleſiaſticis, in præiudicium Regiæ iuriſdictionis. Quia huiuſmodi leges non agunt de inualidando matrimonium, ſed vt euitentur mala in republica, quæ contingere ſolent propter actus illicitos præcedentes, ſcilicet, huiuſmodi ſolicitationes, ſeductiones machinationes, & ſubornationes filiarum familias, quæ ſunt faciles ad decipiendum, & vt plurimum contra propria commoda, cum de facili credant. Et ſic inquirenda eſt voluntas parentum puellæ ab illo, qui vult ipſam in vxorem ducere, vt fecit Iſaac per ſuum procuratorem parentibus Rebeccæ Gen̄. 24. & Iacob. Gen̄. 29. & Tobiæ. 7. dixit Angelus ad Tobiam iuniorem, Eſt hic Raguel &c. & oportet eam te accipere in coniugem, Pete ergo eā à patre eius, & dabit tibi in vxorē. & ca. 8. Quia rn̄deo, ꝙ illud procedit & eſt verum q epiſcopi diffinitiuè pronūciāt, ſed male, ita ꝙ in ſynodo prouinciali poterit corrigi, tanquam epiſcopus qui iniuridicè & ſine rōne arbitratus eſt, non tamen ex hoc ſequitur, quod annullari poſsit matrimonium, prætextu dictæ licentiæ cōceſſæ per epiſcopum de omittēdis admonitionibus, ſi alia ſubſtantialia nō defuerūt in dicto matrimonio & ſic per metropolitanū epiſcopus poteſt corrigi in Synodo, tanquam malus diſpēſator qui ſemper debet eſſe prudens iuxta illud Pauli ad Corint. 4. Et quatenus lex iſta dicit, *barraganas*, intellige, id eſt, *concubinas*. Et eſt vulgare Hiſpanorū. l. 1. tit. 14. par. 4. Alibi, Amica dicitur. l. Maſſutius. ff. de verb. ſign. vel Pellex, vt ibi. & Alciat. lib. 4. de verb. ſignifi. nu. 45. Guillielm. Benedict. in repeti. cap. Raynuntius. verbo. Cuidam Petro. nume. 32. de teſtamen. Alibi appellatur Focaria. l. ſecunda. C. de donat. inter virum & vxorem. Facit ad intellectum. l. 22. titu. tertio. libr. primo. ſupra. ibi. *Barraganas de los clerigos*. id eſt, *concubinas*. & l. ſecunda. titul. tertio. libro. quinto. ſupra. Et intellige legem iſtam, cum quis habuit acceſſum ad concubinam notam domini, non alias. vt dicitur in hac lege ibi. *Con la barragana conoſcida del ſeñor*. Simil. l. eſt in ordina. de Alcala Regis Alphonſi Anni. 1386. l. ſecunda. & in ordinationibus de Biruieſca tracta. 3. lege tertia. nam differētia eſt in iure inter notorium & non. capitul. veſtra. & ibi not. de cohabitatione clerico. & mul. Et nota. quod poſtquā dixit de eo qui adulterat, ſubijcit in hoc. §. de eo qui contrahit matrimonium de præſenti. ibi, *ſi deſpoſaren o caſaren*. nam ſecundum vulgares ſponſalia dicuntur, cum matrimonium eſt ratum. licet non ſolennizatum, & copula conſummatum, cum conſenſus & non copula carnalis inducant eſſentiam matrimonij. c. 1. de ſponſ. l. nuptias. de reg. iur. & ſic in ſponſalibus de futuro nō procedit pœna huius legis, quia quanuis conſtituere videatur differentiam dicendo, *deſpoſarē, o caſaren*, inter matrimoniū de futuro, & de præſenti per dictionē diſiunctionē denotantē & diuerſitatem vel. ibi. O. tamē ſit ad maiorem declarationē, & non ad conſtituendū diſcrimē, & vt more ciuiū loqueretur. Tū etiā, quia eſt

Digitized by Google

materia pœnalis & ſtatutaria, ideoq; in ſponſalibus de præſenti tantum, & nõ in ſpõſalibus de futuro eſt intelligenda. glo. in Clem. vni. de cõſangui. & affini. l. te diximus in. l. 1. tit. 1. lib. 5. ſupr. in. 2. parte. Sed eſt dubiũ ſi ſponſalia eſſent nulla ex defectu ſolemnitatis vel ſubſtantiæ, nulla pœna afficiẽdus eſt, vt nos diximus late in. l. 1. tit. 1. libr. 5. ordi. Quid aũt ſi ſpõſalia eſſent nulla, ex defectu ſolẽnitatis, forte quia monitiones nõ præceſſerũt, vel abſque iuſta cauſa, imo ſub falſa relatione fuerũt à prælato remiſſæ, & ſic nulla ex defectu conſenſus fuit diſpenſatio, vt poſt promulgationem ſacri Cõc. Trid. fuit in practica, me exiſtẽte aduocato pro vna parte cõtrahentiũ, vtrum pœna cõtrahentium ſine cõſenſu patris, vel Domini locũ haberet. Videbatur quod non, quia cauſa eſt valor matrimonij, ex quo reſultat culpa, ſed pronũciatur nullum, ergo remota cauſa, ex qua ſe fundauit lex & pœna quia ex nihilo nihil gignitur. ca. ad diſſoluendum. §. quo circa nec accuſatio locum habebat, cum non eſſet, quod poſſet legitima accuſari. de deſponſ. impub. vbi Præpoſit. nu. 1. l. & ideo. ff. de dona. inter vir. & vxo. l. eius qui in prouincia. §. quod ſi ſtipulatus. verſi. quoniam tunc nõ poſſent. vbi Paul. & Iaſ. nu. 3. ff. ſi cer. pet. l. 5. §. ſi nec. vbi Iaſ. nu. 6. ff. de iur. iur. l. nominationis. C. de appella. c. quod vero nõ formatum. 32. q. 2. Secũdo, quia conatus nõ eſt puniendus cum iniuria nullum habuit effectũ. ca. fin. de ſponſ. l. 1. ad fin. ff. quod quiſque. iur. Feli. in tract. de conatu. Sed huiuſmodi fuit in ſpecie propoſita; ergo ceſſante cauſa, ceſſare debet effectus. ca. cum ceſſante. cum ſimi. de appellat. Ego tamen licet ita obtinuerim, & ſic pronuntiatũ fuerit, contrariã opinionẽ tenendã cenſeo, nã licet tentari poſsit, non tamen ſuſtineri, vt late reſoluimus ad. l. 1. tit. *De los matrimonios*. ſup. eod. lib. 5. ſiquidem matrimoniũ valebit ſemper, ſi adſit parrochus & duo teſtes, licet monitiones ſint prætermiſſæ & licet licentia iudicis ſit ex falſa cauſa conceſſa quia licet ex falſa cauſa vel non falſa quod prætermittantur nil facit ad Rumbum, quia ad hoc reputantur huiuſmodi ſolemnitates modicæ, quæ io iure nõ vitiãt, etſi prætermittãtur, ex text. io. l. 1. §. fina. ff. de vent. inſpi. tradit Barto. in l. fina. in princ. nu. 3 C. de iure delibe. Angel. in. §. primo. Inſtit. de ſatiſdan. Boerius deciſi. 1. nume. 40. in prima parte. ¶Sed tamen etiam ſi ſit ex cauſa poſtea diſſolutum matrimonium ſic contractum & nullum fuiſſe declaratum à pœna ſaltem arbitraria (vt diximus in. l. 1. verſi. exiſtimarem tamen titul. 1. lib. 5.) à pœna legis Tauri, & ab iſta ipſos contrahentes non excuſarem, quia per eos non ſtetit quo minus delinquerent in patrem puellæ, ſeu Dominum, & facerẽt actum prẹiudicialẽ & iniurioſum, quẹ iam pœnitẽtia iã purgare nõ põt. c. debitũ. de biga. Tũ etiã ex pulchra Hoſt. deciſi. in ſum. rerũ amota. §. & qualis ſit hæc actio. ex qua ortum habuit. l. 81. Tauri. Tũ etiã, quia prohibitio iſta eſt fauore Reipublicæ, vt quis ſit tutus in ſua domo, & ne abſq; domini licentia ſeu patris nõ fiãt huiuſmodi coniugia, ex quibus iam vidi mortẽ eueniſſe duis, quia cũ intellexiſſent cõtrahẽtes patrẽ nõ permiſſurum, propria filia patrẽ crudeliter interfecit, dũ pater eſſet in cubiculo ſomno grauatus, cũ auxilio aſſerti ſponſi, & vt ipſum omnibus ſuis bonis ſpoliatẽt. Et in multis ſimilibus matrimonijs iã vidimus multa mala fieri à prẹdictis, vt etiã lex iſta inſinuat in prin, & ibi diximus verb. *venir muerte*. Et enim maxima proditio quæ fit à filio, ſeu domeſtico, ſeu conſanguineo, à quibus quis putat eſſe ſecurũ, & nõ recuſat eius fidẽ. Et ideo Pſalmiſta cõqueritur de iſtis. Pſalm. 40. Etenim homo pacis meæ, in quo ſperaui, qui edebat panes meos, magnificauit ſuper me ſupplantationem. Et ideo conſanguinei ſunt acerbiſsime puniẽdi in delictis cõmiſsis aduerſus conſanguineum, vel eius familiares. Vide quæ poſui infra in. l. 2. verb. *e ſiziere adulterio*.

a ¶*Con la fija*. Scilicet legitima. Quia appellatiõe, filiorũ, non veniũt naturales, cũ ſit iſta materia ſtricte accipiẽda, & priuilegiũ pñi luxurioſo nõ ſit cõcedendũ, cũ de his filijs reges Chriſtianiſsimi nři nõ cogitauerũt cũ abſq; pctõ haberi nõ potuerũt, nec poſsint. ex his q̃ dixi to. l. 33. in gl. t. ti. 3. li. 1. ſupr. Tũ etiã, qa nõ gaudẽt Baſtardi, ſeu naturales priuilegio honorũ & nobilitatis parẽtũ. gl. in clem. vni. verb. liberi. de baptiſm. Declaraui late in. l. 1. verb. *Nobleza*. verſi. Eſt tamen dubium vtrũ filij natutales. pag. 1329. cũ ſeq. tit. 1. li. 4. ord. Adde Bart. in. l. a. ff. de accuſatio. nu. 3. & ibi addi. & eũdem Bart. in. l. hos accuſare. §. omnibus. nu. 8. eod. tit. & in. l. pronunciatio. §. familiæ. ff. de verb. ſig. quibus locis tenet patrẽ illegitimũ admittẽdũ eſſe ad accuſationẽ & vindicationẽ mortis filij, vel filiæ ſpuriæ, & ẽ cõuerſo. Tũ etiã facit verbũ. *Parienta*. infra poſitũ, cũ negari nõ poſsit filiã ſpuriã, ſeu natutalẽ agnatã eſſe patri, quẹ iura agnatiõis & ſanguinis vllo iure poſitiuo tolli nõ pñt. l. ius aũt. ff. de pact. l. iura ſanguinis. de regu. iu. l. 34. ti. ſi. par. & p ea, quæ not. Rom. ſing. 37. incip. Vtrũ nobilis. Thom. Ferrar. caut. 29. igitur & in ſpecie nřæ legis, pcipue cũ ſit fauorabile reipublicæ, vt vnuſq; ſit in tuto, habeatq́; ſe & ſuã familiã abſque periculo, pditiõis, vt ſæpe ſupra dictũ eſt, & verſetur eadem ratio, imo maior in filia illegitima, quam in alia conſanguinea. Imo ex eadem radice

Digitized by Google

radice idem dicerem in filia adoptiua, vel arrogata, quæ eſt in domo patris adoptantis, ſeũ arrogantis, quia hæc honeſtas, & ſecuritas viget in his, ſicut in legitimis parentibus, ne forte occidantur ab illis contrahentibus, quia nolunt aſſenſum tali matrimonio præſtare, vt iam plus quàm ſemel contigiſſe ſum certus. De filia adoptiua in ſimili traditur per doct. in dict. clement. vnic. & in cap. nonnulli. & in capit. ex parte Decani. de reſcrip. & in capit. ſi verò. §. final. de ſent. excommun.

parienta [a] que tenga en ſu caſa [b] de aquel con quien viuiere ſin ſu mandado: que aquel que eſte yerro fiziere ſea echado del Reyno [c] para ſiempre. Y ſi tornarẽ que las juſticias lo maten y ella ſea deſheredada [d], y ayan ſus bienes ſus parientes mas propinquos. Y eſto que lo pueda accuſar el padre, o la madre: o el ſeñor, o la ſeñora con quien viuiere. E ſi aquel, o aq̃llos cõ quien viuieren no lo accuſaren: q̃ lo pueda accuſar qualquier de los pariẽtes mas ꝓpinquos faſta tercero [e] grado. Pero ſi el padre, o la madre, o el ſeñor cõ quien viuiere la perdonare: q̃ otro no la pueda accuſar [f]

a ¶ *Parientas.* vſque ad quartum gradum, cùm loquatur in materia matrimonij, per ea, quæ ſupra dixi.

b ¶ *En ſu caſa.* Ergo ſi extra domum habitationis cõtraxerit, ſecus erit in caſu huius legis. Tamen hodie attenta. l. 49. Tauri. in quocunque loco contraxerit ſine ſcientia patris filius, vel filia, & ſponſus, teſtes. & omnes, qui fuerint cauſa matrimonij clandeſtini, erunt puniendi pęna dictæ legis, vt iam fuit in practica retroactis temporibus, & in hoc anno in villa de Saluatierra me exiſtente aduocato coram iudice inquiſitore, ſeu Peſquiſidor dato in cauſa ab Illuſtri Duce Albano.

c ¶ *Del Reyno.* Cùm plura ſint regna iſtius domini Catholici Regis, & plura Sereniſsimi noſtri Regis Philippi, cuius authoritate vim obtinet hæc lex eſt dubium de quo Regno ſit intelligẽda hæc lex. Videtur, quòd ſit in exilium reus mittendus vltra fines regni, in quo commiſit delictum, & ſententia fuit prolata, & nõ vltra. nã vnũ regnum exprimendo in ſingulari, non debet extẽdi ad plura quæ habet noſter rex, vt ex ſuis titulis apparet. argu. tx. in l. cũ prætor. ff. de iud. c. nõne. de præſum. & ſi voluiſſet de plurali dixiſſet. c. ad audiẽtiam. de decim. c. ſuſceptũ. de reſc. li. 6. Itẽ quia ſumus in materia pęnali & ſtatutaria. in qua proprietas verborũ ſtrictè eſt accipiẽda. c. relatũ. de ele. nõ reſid. l. 3. ff. de neg. geſt. l. quicquid aſtringẽdæ. & ibi doct. ff. de verb. obl. l. 2. §. is qui naue. ff. de exercitori. Sed cũ regna ſint vnius domini, & iſte ſit reus Regis à ſuo regno in exiliũ mittatur, ab omnibus cẽſetur excluſus. Et hoc voluit. l. 49. ibi, *deſterrados de ſus nueſtros reynos.* vbi vid. Doct. Dida. Caſtel. & ſic erit ab omnibus regnis, quæ vniformiter eiſdem legibus à Rege latis reguntur, prout ſunt regna Caſtellæ Legionis, Galleciæ, & huiuſmodi.

d ¶ *Desheredada.* Adde quę dixi in l. 1. ti. 1. lib. 5. ordin. & ſuprà hac lege in gl. in verb. *Se deſpoſare.*

e ¶ *Faſta tercero grado.* Et non vltra. de quo vide in l. 8. tit. 8. libro. 2. for. legum.

f ¶ *Non la pueda accuſar.* Concordat. l. 49. Tauri. l. 3. tit. 7. lib. 4. for. legum. Pater ergo ſolus poterit filiam accuſare, & eo mortuo mater. vt in dict. l. 49. Tauri. Et limita iſtam legem quinque modis, vt limitauit Didac. Caſtel. dictam. l. 49. in verb. *A ſus hijos.* folio. 174. colum. 2. verſic. Adde quod Alexand. concor. l. 8. titulo ſecundo. libro. 3. foro juzgo, ibi, *Ella ni ſus hijos no deuen heredar en la buena de ſus padres, porque caſo ſin voluntad dellos. Mas ſi le quiſieren dar los padres alguna coſa, bien lo pueden fazer, è de aquello puede ella fazer ſu voluntad.* l. 128. in curijs Pinciæ Anni 1548. confirmata per legem 105. in Curijs de Madrid Anni 1552. & in lege 72. in Curijs de Valladolid Anni 1555. & lege 75. Toleti Anni 1559. quibus tribus petitionibus fuit poſtulatum, vt diſpoſitio legis Tauri haberet locum & eius pœna in filio maſculo, & nihil fuit diſpoſitum, hodie tamen extat deciſio Principis noſtri in Curijs de Madrid Anni 1563. l. 58. vbi extenditur etiam ad filios contrahentes clandeſtinè, & ſine licentia parentum. quod etiam erat diſpoſitum de iure communi, quando cum indigna contrahebat matrimonium. l. tertia §. ſi emancipatus. ff. de bonor. poſſe. contra tabul. Bald. in l. nec filium. C. de nupt. Didacus del Caſtillo in l. 49. Tauri. verb. *à ſus hijos.*

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *En el fuero de las leyes.* Scilicet in l. 2. vbi Montaluus in glo. fina. titu. 7. lib. 4. for. leg. & l. 11. vbi glo. fina. tit. 1. lib. 3. eius libri fori leg. vbi eas leges correctas dixit per totum nouum. incipien. *Contieneſe.* quod habetur in hac lege, & originaliter in ordinamẽto Regis Illephonſi Compluti celebrato Anni 1387. titulo 21. & habetur in l. prima. titulo quarto. *De los que fazen adulterio.* libro tertio. foro juzgo. ad finem legis. primæ ibi. *Mas ſi el adulterio fuere fecho de voluntad de la muger ſean metidos en poder del marido de la muger, y el adulterador, ambos a dos, y faga dellos lo que quiſiere.*

¶ *Ley. II. Que la muger deſpoſada ſi fiziere adulterio aya la miſma pena de la caſada.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccc ylxxxvij.

Contiene ſe en el fuero de las leyes[a], q̃ ſi la muger q̃ fuere deſpoſada,[b]

b ¶ *Fuere deſpoſada.* ver verba de præſenti, nam talis ſponſa verè eſt vxor, ſicut illa eum qua quis in facie eccleſiæ recepit velationes, ſeu benedictiones, & ſequuta fuit copula carnalis, & ita poteſt accuſari. gloſſ. in capit. quemadmodum. de iure iurand. gloſſ. in capit. diſcretionem. de eo qui cogno. conſanguin. vxor. ſuæ. & dict. l. ſecunda. & ibi Montalu. in gloſſ. prima. titulo ſeptimo. libro quanto. for. leg. quæ in hoc non eſt correcta. Sed tantùm in pœna, quæ imponi poterat ſponſæ adulteræ, accuſatæ, & conuictæ de adulterio ab ſponſo, vt hic. Si verò ſponſa eſſet de futuro, non habet locum pœna adulterij per argum. à contrario ſenſu horum iurium ſupra allegat. in prima gloſſa. Antonius Gomez in l. 80. Tauri. quæſtione. duodecima. numero quadrageſimoſeptimo. eſt l. 81. Tauri pro hac ſententia, quòd locum habeat pœna adulterij in ſponſa de præſenti. & ita communiter practicatur. Secùs in ſponſa de futuro. Quo fit, quòd rapiens ſponſam de futuro eſt puniendus pęna. l. vnic. C. de raptu virgin. non tamen in ſponſa de præſenti, in qua habet ius firmum indiſſolubile. vt dixi in l. ſuprà iſto titulo. ex Doctore Couarruuias. præſule digniſsimo Segouienſi in Epitome. 4. Decreta. ſecunda parte capit. 7. §. 4. numero. 11. & eſt l. 3. titu. 20. part. 7. ibi. *E aun touieron los ſabios antiguos eſte yerro por grande, que mandaron, que ſi alguno robaſſe, o lleuaſſe ſu eſpoſa por fuerça con quien no fueſſe caſado por palabras de præſente, que ouieſſe aquella meſma pena.* & ibi notat Gregor. Lopez in verb. *Su eſpoſa.* Vtrum autem raptor poſsit contrahere cum muliere rapta, quæ diu non eſt in libertate, ſed in poteſtate raptoris, conſiſterèque poſsit inter eos matrimonium? Reſpondeo cum ſacro Concilio Tridentino nouiter in lucem emiſſo ſub Pio Papa. 4. ſeſ. 24. c. 6. quôd non. Cuius verba illuſtriſſima hæc ſunt. Decernit ſancta Synodus, inter raptorem & raptam, quandiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum conſiſtere matrimoniũ. Quòd ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto, & libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eã raptor in vxorem habeat: & nihilominus raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium, & fauorem præbentes, ſint ipſo iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, ſi clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur pręterea raptor mulierem raptam, ſiue eam in vxorem duxerit, ſiue non duxerit, decenter arbitrio iudicis dotare. ¶ Ex cuius principio colligo, quòd etiam ſi confiteantur ſe eſſe coniuges, cùm in vno ſe commiſcentes, vel ſeorſum à domo patris puellæ fuerint capti raptor, ſeductorvę, & rapta, ſeu ſeducta, quòd eis talis confeſsio hodie non iuuabit, ex eo, quia clandeſtinè contractum matrimonium eſt nullum, vt habetur in dicto cõcilio de reformatione matrimon. ſeſ. 24. c. 1. Tum etiam, quia propter raptũ nullum redditur, & declaratur vbi ſuprà. Ergo cũ non ſint cõiuges eorũ cõfeſsio, etiã fauore matrimonij, non præſtabit præſidiũ, nec eis fides eſt adhibenda. & ſic ceſſat ſentẽtia gl. in l. ſi fideiuſſ. verb. confeſſus. C. de fideiuſ. vbi dicit arg. quòd ſi aliquis deprehẽditur eum aliqua, & iurat ſe vitiaſſe, pro veritate accipitur. Hæc ſunt verba formalia, ſed emendanda ſunt, dum dicit, vitiaſſe, debet dicere, vitaſſe, & ſic probat, quòd ſi deprehenſa in coitu, prætendat ad excuſationem facinoris, matrimonium à ſe antea contractũ, ſtabitur illorum aſſertioni, & præſumetur matrimoniũ. Quam glo. ad hoc ibi not. Cynus Bald. Salyc. & Angel. & idem Bal. in l. falſus. C. de furt. & in c. vlt. col. 3. verſ. Idẽ dico. de cõfeſ. vbi cã dicit eſſe aureã. & Lãfrãc. de Orian. in rep. c. quoniã cõtra. verb. Cõfeſsiones. verſ. Qui Petrus. nu. 14. & ibi Additio. de probatio. Ang. in tract. de malefic. verb. *Che me ay adulterato.* nu. 58. Apoſtilla. Barto. in l. 3. verſ. Quæro. ff. de iur. iur. vbi Iaſ. col. fin. dicit prædictã gl. ſing. eſſe. Curti. Senior. cõſi. 20. nu. 48. Hippol. conſi. 61. n. 36. & in l. vnic. C. de raptu virgi. numero. 69. Bald. in l. vnica. C. de confeſſ. in 2. quæſtione. 4. oppoſitio. columna. 7. vbi dixit ordin. & non alibi mentique tenendam. citat Additio. ad Panormit. in ca. quod nobis. de cland. deſponſ. & eſt ſing. & communiter approbata ſecundùm

dum Ferdin. Loazes Epiſcopum Tortoſæ meritiſsimum in tract. De matrim. regum Angliæ fo.177.col.4.dubi.14.nu.5. & Tiraquel.in legibus cōnubi.folio.93.col.1.verſ. propterea quanuis.& eſt in l.5.n.32. vbi eam limitat, niſi eſſent inæquales nam tunc eſt præſumptio, vt ſæpe fuit, quòd ſatentur

fiziere adulterio [a] cō

ad illudendos & decipiendos parentes, vel iudices potius quam voluntate contrahendi, vt ſe à periculo libereut. Nam ſi ipſe eſſet nobilis, mulier quanuis pulchra ignobilis & infimi generis, ipſe iuuenis, & ipſa vetula, &c. ex Bald.in l.1. C. de colluſ.deteg. Iaſ.in l.ſi diuortio.col.vlti. vbi Barb. ff. de verb.obliga. Io. Lup.in rep.rub.de donat. §.32. col.3.num.5.fol.18. Item limita vt per Anto.Gomeſi.in l.80.Tauri.nu.44. Sed tamen ex tali confeſsione non præſumitur, nec inducitur matrimonium, per diſpoſita vbi ſuprà in ſacro Concilio Tridentino. ¶ Infertur etiā, quòd matrimonium per verba de futuro contractum non efficitur de præſenti propter copulam carnalem poſt promiſsionem de contrahendo de præſenti ſubſecutam, & ſic ceſſat præſumptio. ca. is qui fidem & quæ not. Couar.in Epitom.4. Decret. priori parte.cap.4.§.1.nu.1. Soto in 4.ſenten.diſt.27.q.2.art.4.pagin.128. Nam niſi interueniant prius monitiones, matrimonium aliter contractum non valet, ex inhabilitate contrahentium. vt diſponitur in dict.c.1.ſeſſio.24, & ſunt notanda, & noua.

a ¶ *Fiziere adulterio.* Adulterium ergo committitur cum ſponſa de præſenti non cognita ab ſponſo, quia verè eſt vxor, cum matrimonium ſit ratum, licèt non copula conſummatum & indiſſolubile, quo ad vinculum, niſi per religionis ingreſſum. ideoque cū ſit acceſſus ad alterius vxorem, ex alluſione vocabuli meritò in hac regia lege dicitur adulterium, adulterium verò dicitur coitus mentalis vel realis illicitus, per quem alterius torus verus vel putatiuus violatur. Probatur hæc definitio ex c.lex.illa.§.cùm ergo.q.1.& in l. inter. §.1. ff. de adult.& glo.in rub.C.de adult. Doct.in l. inter ff.de verb.ſignif. Goffred. & Hoſti.in ſumma de adult.in princ.c.meretrices 32.q.2.c. ſicut alienus 7.q.1. Innoc.in c.diſcretionem. de eo qui cogno. conſangui.vxoris ſuæ. Archidi.in ca. dominus.56. diſtinct. Diuus Thom.2.2.q.154.arti.8. Et prædictam definitionem formaliter ponit. D. Couarru. in epitom.4. Decret.1.part.c.1.nu.8.fol.2. verſi. Primum enim à definitione adulterij. l.1.titu.17. part.7. vbi Grego Lopez quærit, vtrū adulterium committatur cum ſponſa de futuro & citat Coua. vbi ſuprà. quem vide à nume.6.cum ſeq. Et adulterium committitur etiam cum ſponſa alterius putatiua, & adulterij pœna eſt infligenda. glo. fina. in cap. plerumque de dona. inter vir.& vxo. ſing. ſecundum Panorm. ibi. Rip. in ca.1.col.3. de iudi. & eſt eius opinio communiter approbata, teſte Baldo nouello. de dote.2.par.5. hactenus.nu.36.l.81. Tauri. & tex. hic, vt ſuprà annotaui. ¶ Quæritur, vtrum adulterium ſit graue ſcelus? Et eſt dicendū grauiſsimum crimen eſſe. Quod conſtat ex verbis illius pagani Abimelech Regis ad Iſaac dictis Geñ.26. dū reprehendens eum, quod vxorem, ſuam ſororē eſſe affirmauerit, dixit, Potuit coire quiſpiam de populo cum vxore tua, & induxeras ſuper nos grande peccatū. Et ſic paganus ille ſola naturali lege ductus, grauitatē criminis ſenſit. Et ponderauit Io. Ber. in prax. cano. cri. c.79. *Cōtra Chriſtiados.* &c. Tū etiā ex grauitate pœnę conſtat, quæ eſt mors. Leuit.20. Si dormierit vir cum vxore alterius, vterque morietur. id eſt, adulter, & adultera. Deute.22. Daniel.13. genus autem mortis erat dilapidatio. vt declaratur in dict.c.22. Deuter. Et Ezechiel.16. Ioan.c. hæc imago.33.quæſt.5.& apud plures gentes. Qualis ſit pœna adulterij, doctè inſinuat And. Tiraquel.in l.13.connubiali.in glo.1.par.13. num.6.fol.195.cum 4.ſeq. Cum ergo omnium terribilium ſit mors, ſequitur, quòd delictum eſt grauiſsimū, cum ex pœnę impoſitione grauitas delicti dignoſcatur. c.felicis.§.cæterū de pœn.lib.6.& decreta canonica teſtantur in.c.1.81.d. & ca. quid in omnibus.32.q.7. vbi ad literam ita ſcribitur. Quid in omnibus peccatis adulterio grauius? Quæ fuit ſententia Beati Petri, vt retulit. D. Clemens in epiſtola ad Iacobum fratrem Domini, in qua etiā paulò poſt, idem D. Petrus grauiter pronuntiat, venenum adulterij eſſe cunctis malis pernicioſius. Et hanc huius criminis grauitatem annotauit Bald.in c.atſi clerici.§.de adulterijs.col.penul. de iudi. vbi inquit, adulterium re vera eſt crimen infeſtum laicis, & bonis viris, & turbat honorem matrimonij, & etiam famam liberorum. qua conſiſtit decus gētium. vt not.in auth.de nuptijs.in prin.& Ang. in auth.de monachis.in §.2. notat ex tex.ibi. peſsimū vitium eſſe vxorem alterius adulterare. Et Bal. cōſi.246. viſis actis lib.4.& Bar.in rub.ff.de adult. vbi dicit, id crimen, præter læſæ maieſtatis eſſe maximum. Thales Mileſius cēſebat adulterium eſſe peius periurio. Percontanti enim adultero, an iuraret non cōmiſiſſe ſe adulterium, Nō eſt, inquit, periurium adulterio deterius. Hinc & eiuſmodi crimen iniquitas maxima vocatur Iob.31.c. Et Sibylla Erithræa, quā præter cæteras præcipuā & nobilē cōmemorāt, inter facinora, quibus Deus maximè iraſcitur, atq; irritatur, adulterū reponit, vt cōſtat ex his verſibus, quos ex ea retulit Lactant. in lib. quē de ira Dei ſcripſit. c.2 .[illegible]t in hāc ſententiā eſt & illud Euphronis apud Stobæum.c.6. Non eſt adul-

terio

terio maius nullum malum. In coniugato autem eſt id crimen grauiſsimum.c. vt clericorum. vbi uor. Bald.& alij de vit.& honeſt.clerico. Porrò facilè intelligi poteſt, quantum id crimen adulterij eſſe Chriſtus cenſuerit, qui in euangelio ſuo retinendas omnino vxores iuſsiſſet, nec vllam permiſiſſet diuortij cauſam, Contra Moyſis legem, vnicũ adulterium excepit; ferenda eſt igitur vxor temulenta, iracunda, guloſa, vaga, iurgatrix, deformis: ſolam licet adulteram repudiare. Aſpera quidem & reliqua ſunt vitia, ſed toleranda: at fidem toro violaſſe intolerabile eſt. Cæterum Chryſoſtomus in Euangelium Diui Ioan. homilia.62.docet adulterium grauius eſſe idolatria. Et vt dicit Sali. in rubr.de adult. omnia crimina proficiſcuntur ex adulterio, inceſtu, ſeu lenocinio. De quo latè per Angel.in lib. maleficiorum. verb. Chchai adultera to.folio.59.& Iacobum nouellum in practica crimin.pag.565.§.non inutiliter.n.1.vbi notat, quòd adulterium eſt crimen publicum ex Tho. Grammatico.voto 17.nume.16.Et adulterium commiſſum à familiari grauius quàm ab alio eſt puniendum. Tum ex his quæ dixi per tex. ibi. in l.1.ſupra hoc titu.in verb.*ſedeſpoſare*. Tum ex Bal.in c. 1.de pace iur.fir.& ibi Afflictus in princ.num.96. tenentibus, quod magis punitur familiaris Principis extranſgreſsione mandati, quàm alij. text.de hoc eſt inſignis in l.1.C.de cõducto: & procur.domus Auguſt.lib.11.in fin. legis. & ibi dicit Bart. per illum tex. quòd magis punitur familiaris principis, quàm alij, cùm eis magis ſit commiſſum eiuſque ſecuritati traditum, & ſic cum ſit aleuoſia, iſti latiori pęna ſunt plectendi, vt alibi dicetur. Et fornicatio, ſeu adulterium totam cognationem infamat. Boſs. in tract.de delictis.titulo.De coitu damnato.nu. 43.& ibi nu. 46.uot.quòd adulteriũ maiori dolore affligit virum, quàm mors filij. citat Bald.conſi.277.lib.5.& ideo Bart.in rub. ff.de adult.dicit, quòd crimen adulterij eſt grauius alijs delictis, quia omne crimen committitur extra corpus, fornicatio verò in corpus, vt per eum. Vide Boſſ. vbi ſupra pro intellectu.nu.47.& mariti magis dolent de adulterio vxoris, quàm de graui bonorum damno, imò quàm de vulnere Ioann. Fabi in §.ſciendum.Inſti. de donatio. imò pluſquàm ſi filius proprius occideretur vt in l.codicillis.§.matre.ff.de lega.2.ibi, ſcis vnum fratrem tuum filium noſtrum occidiſſe dum ei rapinam faceret. Sed & alia mihi deteriora fecit. vbi Paul.de Caſtr. notat in nu.2.& Ludo.Gomeſſ.plures ad idem referens in §.ex maleficij.nu.3.Inſti. de actio. & in §. fuerat.nume.44.Inſti.eod.titul. De materia adulterij videre licet Ioan. And. & alios in rub.de adult. Guillielm.Durand.in ſuo ſpeculo.eod.titul.& in breuiario aureo ſub eodem rubro.folio.141. vbi ſubijcit plures quæſtiones. Chaſſanæ. in conſuetud.Burgundiæ.rubri.1.numero 54.fol.decimoſeptimo. vbi quærit, an adulteri gaudeant immunitate eccleſiæ, vt ab eccleſia extrahi non poſsint. Et reſpondet ex gloſſ.in l.2. verb. Abducere. C. de his qui ad eccleſ.confug.non gaudere, quamuis non obſeruatur. Si tamen in eccleſia committeret adulterium, non gaudet immunitate. ex Aucha.in ca.fin.de furt. quem refert Remigi. Gonn. in tract.de immu. eccleſi.fallenti.3.verſicu.Sextò. ampliatur, nume.8.pagi.152. Idem probat eſſe in raptu.¶ Quæritur, Vtrum adulterium ſit mixti fori? & ſic in vtroque foro poſsint puniri adulterã tes? De hoc dubio agit Philipp.Deci.in conſi.112. numero primo. Plures alias quæſtiones in materia ponit Matthæ.de Afflict.in conſti. Neapolita. libro 3.rubri.42.S.Thom.2.2.quæſtion.73.art.3. ad ſecundum.& quæſtio.154.arti.8.Archiep.Florenti.2.part.titu.5.cap.3.Magiſt. ſent. in 4. diſt. 35.vbi.D.Thom.Paluda.Maior.Durand. & Gabriel. ¶ Dubium eſt, An mulier propter adulterium amittat dotem? Reſpondendum eſt perdere.l.conſenſus. C.de repud. tex. in authen. vt liceat matri & auiæ,§.quia verò plurimas. coll. 8.c. plerumque.de donat.inter vi.& vxo. text.eſt hic ſuprà in illis verbis, *baga del y de ſus bienes lo que qui ſiere*,& l.1.ibi, *y de quanto han*. titulo ſeptimo. lib. 4.for.legum. Not. Montal.in l.6. verbo.*pierda las arras*.tit. 2. libro tertio. for. leg.l.81.& l.82. Tauri.ex quibus legibus conſtat, adulteram amittere bona parapherualia propter adulterium, cùm fuerit de crimine in iudicio conuicta.gloſſ.in cap.plerumque.de donat.inter vi.& vxor.quam gloſſ.mirabilem dixit Ludo.Rom.ſingu.311.propter adulterium.Pet. Gerardus ſingul. 48. Scias quòd ſi mulier. Felin. in capitulo. paſtoralis. columna. tertia. de iudi. Auguſti. Arimineuſ. in addi. ad Angel. in tract.maleficio. Che me ai adulterato. numero vigeſimoſeptimo. Iaſon.numero ſexto. & ibi Thomas Parpali.in rep.columna ſexta.verſiculo. rationes regulæ.in l. ſecunda. ff. ſoluto motrimonio. Quamuis Panor.& Alexand.in dict.c.plerumque & Deci.in c.paſtoralis.col.3.nu.7. de iudi.Syluestprieri.in ſum.verb. Adulterium.quæſtio.6.dicant opinionem prædictæ gl.iure non probari. Hodie tamen per hãc regiam legem cum ſuis ſimilibus à me adductis in princi. huius quæſtionis eſt iure regio comprobata, & abſque dubio.Idem notauit Didac. Caſtell.in l.55.in glo.8.in legibus Taurinis & in l.81. in glo.fi. in eiſdem deciſion.Itẽ amittit bona alia ex generalitate iſtius legis, quocũque titulo ad mulierem pertinere poſsint, vt arrhæ.l.fi. tit.6.lib.3.for.leg.vel quæſita conſtante matrimonio etiã ſi luxurioſè vixerit poſt obitum viri. l.4. verſi. *Otro ſi mando*.titu.4.libr.5.ſuprà. Sed eſt dubium

bum, vtrum vxor, quæ luxurioſe vixit poſt mortem viri, amittat dotem? In quo dubio eſt videndus Ciſont. in l. 14. quæſtione ſecunda. in legibus Tauri. & reſoluimus in l. 6. titulo. 2. libro quarto. ordinam. in parte. *Y mantuuieren deſpues caſtidad.* ¶ Dubitatur præterea, An exceptio adulterij poſt mortem mariti obijci poſsit ab hæredibus mariti contra vxorem, quando maritus in ſua vita ignorauit adulterium vxòris, ad hoc, vt excludi poſſet à dotis petitione? Hippolyt. in repet. l. vnic. C. de rap. virgi. num. 67. agit de hac quæſtione, & tenet poſſe. Sed ſi maritus ſciens fuit, eius morte extinguitur querela. ex eodem Hippoly. vbi ſuprà verſicul. Sed pone mulier. num. 62. Hanc quęſtionem habui in practica, & dixi, attenta lege regia. 3. tit. 2. libro 4. foro leg. quæ in his regnis eſt communiter recepta, dicens accuſationem huius criminis ad nullam aliam perſonam ſpectare præter ad maritum, ſiue ipſe maritus iam criminis cõſcius mortuus fuerit, ſiue ignorans, & abſens, poſt eius mariti mortem non poſſe ab aliquo alio accuſari vllo pacto. & ita receptum eſt in practica. Probat Grego. Lopez in l. 3. parte. *Deſpues de la muerte.* tit. 17. parti. 7. Antoni. Gomeci. in l. 80. Tauri. nume. 49. Quod eſt memoriæ commendandum, nam amplius quàm ſemel practicaui. Et in iſto regno eſt abſque dubio obſeruandum. Et forſan in inclyto regno Aragonum, dum accuſationem adulterij marito defert. in conſti. incip. Item de conſilio & aſſenſu dictæ curiæ ordinamus. titulo. de adulterio & ſtupro. libro 9. fororum Aragon. Cuius verba ſunt, quòd ſi aliqua mulier nupta cõmitteret adulterium, poſsit accuſari criminaliter per maritũ: & probato legitimè dicto crimine coram ordinario de ea fiat iuſtitia corporalis, ita quòd moriatur. Cùm ergo marito detur facultas accuſandi propriam iniuriam, cæteri excludi debent, niſi maritus ipſe eſſet author adulterij, quo caſu alij accuſare poſſunt adulteram, vt per pragm. huius regni. fol. 88. l. 95. & l. 97. probaui in meis addi. ad Seguer. in repet. l. Imperator. numer. 140. ff. ad Treb. Lex inducta ad bonum publicum, ne matrimonia infamentur ex delicto commiſſo ſine authoritate & culpa mariti, non debet extendi ad inducendam perfidiam. c. bona fides. depoſit. ibi, vt cõtractus qui ex bona fide oritur, ad perfidiam minimè referatur. l. meminerint. C. vnde vi. Et ſic aſsignabis ex prædictis intellectum ad præmiſſa, & ad l. 3. tit. 2. lib. 4. foro. legum. ¶ Quæri inſuper poteſt, qualiter ſit probandum adulterium, vt pœnæ ſtatutæ contra criminoſos locum habeant executionique mandari poſsint. Reſpondi tunc demum optimè probari, cùm teſtes omni exceptione maiores deponunt ſe vidiſſe in lecto, vel alio loco, certo tempore dici, vel noctis adulteros cõmiſcentes, & adulteriũ perpetrantes, nempè nudos, vel eo modo, quo fieri ſolet tale delictũ, quo caſu verè cõmiſiſſe delictum probatum eſt, quàuis poſsibile eſſet, quòd nõ habuit acceſſum propter aliquod impedimẽtũ, nec virga intrauit, nec rigauit licet niſus fuerit. vt in cap. fin. de ſponſalib. Et quòd ſit ſufficiens probatio iſta, probat Antoni. Gomez in l. 80. quæſt. 4. num. 50. in legibus Tauri. Facit tex. in cap. omnino confitemur. ibi, Sed non vt cum illa carnaliter ex more iaceat. diſt. 31. Adulterium enim directò probari non poteſt aliqua ratione. Nam ſi videres in camera duos, vel in lecto, neſcires tamen quid facerent, ideoque probatur ex præſumptione, quia ſolus cum ſola, & nudus cum nuda fuerunt reperti cap. literis. de præſump. cap. 3. loco eod. titu. cap. præterea de teſtib. Bart. num. 3. & ibi Angel. & doct. in l. 2. §. fin. ff. de adult. Odofred. Bellaperti. Iacob. Butriga. in auth. Item ſi quis. in fin. C. ad leg. Iuli. de adult. Angel. de malefic. in verb. che me ay. column. 11. verſicu. Viſis capitulis. Panormi. & Felin. in dict. cap. literis. Per præparatoria veneris probatur adulterium quia ſunt veriſimilia. Bartol. in l. quod ait lex. numero primo. ff. de adult. & ibi Bart. dicit, quod ſi in ciuitate iſta eſt ſtatutum, quod liceat viro occidere adulterum deprehenſum cũ vxore ſua, quòd intelligitur deprehenſus, ſi reperiretur cum vxore in camera in iſtis rebus venereis. de quibus ibi per gloſſ. verb. in ipſis rebus venereis. Crederem, quòd teſtes debent habere notam perſonam cubãtis cum muliere accuſata de adulterio, & ſic conſtare debet cum quo habuit coitum, aliàs ex ſolo viſu coitus, non induceretur clara probatio. Ideoque ſuſpectam cenſeo contrariam ſententiam Ant. Gomes. in l. 80. Tauri. n. 50. Idem eſſet, ſi teſtes deponant de viſu, quòd viderunt fornicari talem mulierem cum tali viro per foramen parietis, vnus poſt alium in continenti. glo. in c. nihilominus. verb. ſimul. 3. q. 9. Cuius ſentẽtiam dixit ſingularem alios citando Steph. Auffreri. in additio. ad capellã Tholoſa. deciſ. 309. Item fuit quęſitum ſi matrimoniũ. Collectar. in c. præterea. col. 1. verſic. Sed quid n. 2 de teſtib. vbi Pan. ſingulariter agit in col. 2. de probatione adulterij, & Fel. col. 1. n. 2. & dicit bonam eſſe præd. gl. c. nihilominus, 3. q. 9. Idem Panor. in c. cum non ab homine. col. 5. num. 19. vbi pulchrè Additio. de iudic. Addulterium enim cum ſit difficilis probationis, probatur ex præparatorijs & cõiecturis, vt ex prædictis docto. maximè ex Pan. colligi poteſt, vt quia reperiuntur ſolus cũ ſola in loco ſuſpecto vel quia abſconditus eſt iuuenis metu mariti in aliquo loco ipſius domi, vt in camera, vel ſub lecto, alioue loco, vti cõtingere ſolet, quia occulta & clãdeſtina, & illorũ quæ ſũt difficilis ꝓbationis admittitur ꝓbatio per cõiecturas. Iaſ. in l. cum

Digitized by Google

eum ea columna ſecunda.C. de tranſact. Thomas Grammati. in conſi.41.numero quarto. inter conſil.ſua criminal.vbi alios citat.habes tex.optimum in l.non omnes.§. à barbaris. ibi, argumentia tamen cognoſcendum eſt.ff.de re militar.Iaſ.in l. in illa ſtipulatione.numero decimooctauo.ff.de verbor.obligat.ad idem notat. ¶ Sed eſt dubium, vtrum ex oſculo probetur adulterium? Et videtur quòd ſic, cùm ſit quid propinquum & præparatorium ad ipſum actum carnalē, ac ex tali actu præparatorio colligenda eſt præſumptio, quòd ante illum adulterij crimen fuit perpetratum inter eos & conuerſationem initam fuiſſe, & ita omnis homo præſumi re ſolet.ergo,&c.capitulo.afferte. de præſump. Secundò ex Baldi ſententia in cap. tuæ de procur. vbi tenet, quod eo ipſo, quôd viſa eſt mulier oſculari, & ponere manus ad mãmillas, probatum eſt adulterium, & ex talibus ſignis priuatur dote. Sequitur Sebaſti. Sapi. ad Panormita. in dicto capitulo præterea. ſub numero. 2. in parte, fornicatio. Ioann.Lup.in rep.rubric.de donatio.§. 78.numero decimo.fol.57.Rip.in rubri. de iudic. numero duodecimo. & numero decimoſexto. vbi Auguſtin.Beroi.numero.22. hanc ſententiam communiter receptam firmat Nicola. Bellon. in rubr. C.de edend,numero.81.& Leyua præſul Segouienſis, inſignis genere, moribus & literis præſtantiſsimus in epitome.4 decretal.2.part.capi.7. §.6.numero tertio. Ioann.Bernard. in tractat.reg. cum fallen.144.Math.de Afflict.in conſti.Neapolitan.libro tertio.rub.46.numero 6. Et pro hac opinione eſt tex.in cap.1.§.item ſi fidelis.iunct. gl. in verb. luſerit. quib. mod. feud. amit. vbi notat Matthæus de Afflictis. columna prima. & col.3. nume.30.verſic.Tertio nota.Oſculum enim (ſecũdum Ciceronẽ) eſt pars adulterij. Et legitur, quòd Publius Mæuius ex quo ſuus libertus oſculatus fuit filiam ſuam nubilis ætatis eum occidit, & tantam zelotypiam habebat de filia, quôd nolebat, quòd maritus eam oſcularetur, prout refert Andre.Iſerni.in cap.1.quib.mod. feud. amitta.nimirum ergo ſi probetur adulterium propter oſculũ ſpontaneum, cùm ſit præparatio proxima coitui & idem iudicemus de præparatorijs, quod de ipſa re principali.l.in argento potorio. ff.de auro & argen.lega.l.1.ad exhibend. C.l. ad rem mobilem. & l.ad legatum.ff.de procur. Tum etiam ex gloſ. in l.1.ff.de var.& extraordi.crimi.gloſſ.in cap. ne aliqua.27.q.1.verb.Concubitus.vbi tex.ait, Certè ipſe concubitus, ipſe complexus, ipſa confabulatio, & oſculatio, & coniacentium turpis & fœda dormitio. ergo pro Baldi opinione. iuxta illud Pub.Naſonis.

Oſcula qui ſumpſit, ſi non & cætera ſumpſit.
Hæc quoque, quæ ſumpſit, perdere dignus erat.

ad idem eſt glo.in l.quod ait lex.ff.de adult. Contrariam verò Bald.ſententiam tuetur Alcial. libro 4.Parerg.iuris.capit. 10. eamque in tribus caſibus exiſtimat locum habere poſſe. Et contra communem ſupra relatam, dicit communem eſſe Beroi. in rubric.de iudi.nu.22.in fin.& veram in puncto iuris Bellon.in rub.C.de edendo.nume. 62.& tenet Deci.in rub.de iudi.lectio.1.vbi vide Rip. numero 12.ad 27.vſque. Oſculum enim ſi publicè ratione conſuetudinis patriæ daretur, eſſet licitum, nec contineret iniuriam, niſi alia coniectura ſuſpicionis colligi poſſet à marito. arg.c.maritis. de adult. Si tamen propter vſum patriæ, & in ſignum dilectionis præſtaretur, nullam calumniam colligi poſſe eſt notum, cùm quælibet cauſa etiam iniuſta excuſet à dolo.argu.l.plagij criminis. 14. C. ad leg.Fl.de plagia.vbi glo. verb. iuſta. quam notandam dicit Iaſ.conſil.153. columna tertia. num. 2.libro ſecundo.& conſi.86.numero quarto. libr. 4.Nicol.Boer.communem dicit in deciſi.168. numer.11. Tum etiam, quia in pœnis id quod reo eſt magis fauorabile, & minus odioſum ſequendum eſt.cap.pœna.de peniten.diſt.1.l.pen. ff. de pen. reg.Odia.Et in pœnis.de regu.iur.lib.6. Tũ, quia non eſt actus conſummatus adulterij oſculum: & qui dat oſculum, fortè non ſe immiſcet carnaliter cum illa, nec ipſa cum eo, & cum actus non ſit conſummatus, pœna ſaltem ordinaria ceſſare debet. Ex his colligi poſſumus quæ notantur ab Alcia. loco præcitato.& Matthæ.Afflict.in dict. ca. 1.§. Item ſi fidelis.columna. 3.verſiculo ſecundo.nota num. 25.ex quo aliqua notatu digna ad hanc gloſ. annotabis. Præterea quæri poteſt, Vtrùm marito liceat deprehenſam mulierem in adulterio, occidere eam & adulterum ſine peccato authoritate propria? In qua dicas in foro exteriori ex legis permiſsione licere ſine pœna temporali. l. Gracchus C.ad leg.Iul.de adult.quæ generaliter loquitur in omni adulterante, vt poſsit occidi à viro per immenſum dolorẽ, ſi eum deprehendat. Matth. Afflictus in c.1.§.Item ſi fidelis.num. 3.quibus modis feud. amitt. non tamen lucrabitur bona vxoris, occidendo eam ſine iudicis authoritate. Quia quãdo quis propria authoritate ius ſibi dicit, amittit lucrum legis.tex.in l.interdum.2.§. qui furem. ff. de furt. Qua ratione hanc ſententiam tenent Bald.Imol.Paul.Roman.& Alex.nume. 15.in l. ſi ab hoſtibus.§.1.ff.ſolut.matri.Campen. in tracta. dotis.5.part.q.5.Antoni. Gomez in l.80. Tauri. numero 63.& eſt text.in l. 82. Tauri. Ex quibus patet, quòd tam de iure communi quàm regio maritus, qui propria authoritate occidit vxorem propter adulterium, nõ poterit vẽdicare bona vxoria quæ ex aliquo pacto, vel lege per eius mortẽ ſibi deferuntur. Caſus formalis in d. l. ſi ab hoſtibus. ff.ſolut.

ff. ſo'ut. matrim. not. Anto. Gomez loco præcita-
to. & eo in loco habes plures quæſtiones in hac materia adulterij. Si tamen eam interſecit propria authoritate in fraganti delicto repertam, & non ſibi conceſſa facultate à iudice tanquam miniſtro legis, & abſque odio vindicandi ſe, ſed vt delicta puniantur vt executor iuſtitiæ, peccat mortaliter aliàs non. nam qui malos percutit, miniſter Dei eſt, vt inquit Hieronymus ſuper Ezechiel. tranſumptiuè in cap. qui malos. 23. q. 5. Qui malos percutit, in eo quod mali ſunt, & habet vaſa interfectionis, vt occidat peſsimos, miniſter eſt Dei. Sic ergo authoritate publica licèt marito ſicut alij lictori vxorẽ abſque peccato interficere, vt per concluſiones optimè reſoluit Dominic. Sotus in 4. ſent. diſt. 37. q. vni. ar. 3. Couarr. in epito. 4. Decre. 2. parte. c. 7. §. 7. num. 18. Illefonſus à vera cruce in Speculo coniugiorum. 3. part. ar. 4. verſi. An poſſit vir vxorem. pag. 469. Ioan. Methymnenſis in Codice. De reſti. q. 3. cauſa. 4. & Domin. Sotus in lib. 5. de iuſti. & iur. q. 1. ar. 3. vbi vide quicquid alij dicant, etiam data poteſtate per iudicem non licere, quia non eſt præceptum marito, vt adulteros interficiat, vt in hac lege vides, nam poteſt eos dimittere, vt ſenſit D. Tho. in 4. ſent. diſt. 37. q. a. & Abulenſ. Matth. 5. q. 113. nam concluſio eſt vera, Maritus ſine cauſæ cognitione præcedentis propria authoritate interficiens adulteros peccat: Si tamen præmiſſa iuris cognitione criminis, & ſententia iudicis ei ſit commiſſa executio ſententiæ & ſic authoritate publica interficiens criminoſos non peccat. Et ſic in primo caſu intelligo. S. Th. & Abulenſ. & gl. in c. inter hæc 33. q. 2. in poſterio ri verò dict. capit. qui malos. 23. q. 5. & lex diuina; quæ adulteras lapidari permittebat. vt Ioan. 8. legitur. & Daniel. 13. & alibi ſæpe. & ſic authoritate publica ciuili marito adulteram, quamuis non in adulterio deprehenſam licet occidere abſque peccato. Lex noſtra Hiſpana conſulto adulteram non lictori tradit, qui iuſſu mariti in eius præſentia iugulet eam, ſed ipſi viro, vt commiſerandus aſpectus ſupplicis fœminæ, vehementius eius viſcera ad miſericordiam cõmoueat, & cruentum ipſum facinus eius animum deterreat, ne proprias manus ſanguine proprio intingat, vileque officiũ ar- q; infame exerceat. Hçc omnia aliquàdo bonos homines & miſericordes, & propter cõplexionẽ fœ uẽ & bile & ſtupore ſolet eos mitigare, & à lite cçpta deſiſtere, quod eſt optimũ, cùm ſeparatur emenda ipſius mulieris, vt potiùs ad miſericordiam quã ad rigorem iuſtitiæ homo eſſet trahendus non aliàs: nam qui adulteram tenet, ſtultus eſt. Et ob iſtam rationem vt maritus animum ſuum à rigore temperet, pçna fuit eius arbitrio & voluntate relicta, vt in hac regia conſtitutione vides.

¶ Ex qua poteſtate cùm habeat ſe ad eſſe, & non eſſe, nec pçna ſit certa, eſt dubium ſingulare, vtrum filij nati ex adulterio ſimul cum coniugata, dicantur nati ex punibili & damnato coitu, vt nec ſuccedere poſsint matri ex teſtamento, nec ab inteſtato, vel non, vt ſuccedere valeant, ſtante. l. nona. Tauri? Et primò ex hac regia lege quatenus dicit adulterum, & adulteram criminis reos, marito tradendos, vt ad libitum de eis & ſuis bonis faciat, quod voluerit. ibi, *haga del y de ſus bienes lo que quiſiere* & l. 1. tit. ſeptimo. libro quarto. for. legum. & apud Luſitaniæ viros libro quinto. ordinamen. titul. duodecimo. §. primo. habetur, quod mulier committens adulterium ad accuſationem viri debet mori, cæterùm ſi remiſerit crimen, non debet morti tradi, ſiue ante ſententiam, ſiue poſt ibi. §. 2. in illis verbis. *E poſto que, o marido querele de ſua molher, y acuſe. ſe lhe perdoar y reconciliar em qualquer tempo que ſeja, aſſi ante da cuſaçam, acomo durando romo depois de ſer condenada por ſentença, &c.* Sed adulterij crimen non eſt capitale, quamuis marito ſit data facultas occidendi reos criminis, non tamen ex neceſsitate (cùm liceat eis parcere prout diffinitum eſt in hac regia lege.) vt tenet Bald. in l. data opera. numero 62. columna decimatertia. ad fin. verſiculo. Super ſecundo puncto dico. C. qui accuſ. poſſ. Plaça in tract. De delictis. capitulo quadrageſimoprimo. numero trigeſimoſexto. id quod ex voluntate pendet. non exiſtimatur eſſe ex neceſsitate. l. ſæpè audiui. ff. de offic. præſid. Fortu. Garſ. in l. Gallus. columna vigeſima verſicul. Nunc de verbo poteſt. ff. de liberis & poſthumis. Nam quamuis liceat occidere adulterum, tamen non eſt de neceſsitate, cum ei veniam concedere poſsit maritus, & ſuo iure renunciare. gloſſa. notab. in l. accuſationes. C. quod met. cauſa. quam ad hoc notauit Iaſon. in l. qui ſeruum. columna finali. ante numerũ ſextũ. ff. de verborum obligationibus. Cùm igitur non ſit crimen capitale, clarè conſtat filios procreatos ex adulterio, non eſſe natos ex damnabili & punibili coitu, ac proinde priuandos minimè fore à ſucceſsione materna, quæ propter adulterium, nullam pçnam capitalem ex viri indulgentia ſuit paſſa. ¶ Secundô in huius rei præſidium eſt Bald. dictum in capitulo. ex literis. columna final. numero vigeſimooctauo. de conſtitut. vbi ſingulariter firmat, quòd licèt bannitus poſsit occidi, tamen ex quo non occiditur, vſquequo realiter occidatur, pçna mortis non dicitur.

¶ Tertiò facit, nam ſi ſtatuto caueatur, quòd bannitus in perſona non poſſet capere hæreditatẽ ex teſtamento, nec ab inteſtato, & tamen aliquis fuit exbannitus in libris, cẽtũque ſi intra decẽ dies nõ ſoluerit, & in fortiã cõmunis peruenerit quocũq; tempo-

tempore fureis eſſet tradendus,ſi tamen talis bannitus fuerit hæres inſtitutus, & adiuerit hæreditatem, quòd talis aditio valet, & reſidet huiuſmodi exbannitus ſi ſoluerit centum libras, & inforțiam communis non peruenerit,ſi tamen non ſoluerit, aut venerit in fortiam communis, & furca ſuſpenſus eſt, tunc retro fingitur non ſuccesſiſſe, ſecundum Bald.egregie in l.1.columna.6.numer. 23.verſi.Secundo quæro ſtatuto.C.de hæred. inſti. Ita ergo dicendum eſt in caſu noſtræ quæſtionis,quòd ſi talis mulier ſtante præmiſſa. l.9. in deciſionibus Tauri, per maritum non fuerit occiſa, tales filij non ſunt priuandi eius ſucceſsione, ſi tamen fuerit occiſa, repelluntur ab eiuſdem matris ſucceſsione, quia ſunt nati ex damnabili & punibili coitu ex parte matris.

¶ Quartum elementum huius rei inducitur tali ratione. Nam clarum eſt, vt talis filius dicatur ex damnabili, & punibili coitu procreatus, requiritur quòd mulier incurrat pœnam mortis naturalis. Sed iudex non poteſt mulieri adulterium perpetranti pœnam mortis infligere,ergo nõ poſſumus fateri incurriſſe in pœnam mortis,nam ſi eſſet pœna,iudex poſſet imponere,non tamen imponit, quia non poteſt,ergo non eſt pœna,& per conſequens mulier adulterium committendo, nõ incurrit pœnam mortis.

¶ Quinto ex cap.commiſſa. de elect.lib.6.vbi illud, quod eſt in propinquitate ad incurrendam pœnam etiam ipſo iure impoſitam, non ſolet eſſe in conſideratione, vſquequo totum tempus fuerit integrè elapſum. De quo vid.Felin. in capitulo.1.de præſc.& in c.eam te de.reſcrip. Ita etiã dicendum,quòd licèt iſta mulier adeò ſit propinqua actui mortis,vt iam per maritum debeat occidi,tamen vſquequo occidat,non dicatur incurriſſe pœnam naturalem mortis,& per conſequens,quòd tales filij non debeant priuari ſucceſsione.

¶ Sexto pro iſta parte facit elegans Bald. aſſertio in l.1.ff.de in litem iur. dicentis, quòd quando futurus euentus non eſt initiatus,nec præparatus,& alicui nocet. quia tunc talis euentus non inſpicitur,cum certi eſſe non poſſumus de illo futuro euentu, cum nõ omnis potentia in actũ deducatur. Ergo ita in propoſito,ex quo talis futurus mortis mulieris non eſt præparatus,nec initiatus,& ſequitur præiudicium filijs, & ſic tertio non debet eſſe in conſideratione.

¶ Cõſidero ſeptimo loco rationem talem pro hac concluſione.Nam intereſt reipublicæ, ne crimina inulta maneãt,& ſic quòd adulterini priuentur ſucceſsione matris,& tamẽ ſtatutũ eſt in iure, ne matrimonia infamẽtur, vt ſolus maritus poſsit crimẽ adulterij in iudiciũ deducere, vt eſt perpetua lex fori totius Hiſpaniæ receptiſsima in l.2.tit.7 lib. 4.for.legũ. Luſitaniæque obſeruat vſus,teſte Ario Pinel.in l.vlti.nu.24.C.de bonis mater.non enim matrimonia inquietari debent. vt in l. 1.ad fin. ff. de lib.homi.exhib. Soliuſque mariti eſt caſtigare vxoris mores.l.rei iud:catę.16.ff.ſolut.mat.l.quamuis.C.ad leg.Iuli.de adult. quo fit,vt mulier maritata etiam ſi meretrix ſit dum tamen maritus non ſit author adulterij, non eſt incarceranda pro debito ciuili. ſingulariter adnotauit poſt alios Hippol.ſing.279.& faciunt quæ not.Iaſ.in l.plerique ad fin. ff. de inius vocand. quod eſt ſingulare ad l. 4.in deciſio. Tauri. Ita etiã quãdoquidẽ longe minus intereſt reipublicæ, vt filij iſti priuẽtur ſucceſſionẽ,cũ ipſi non fuerint in culpa.c.naſci. 56.diſt. quàm vt delictũ ipſius adulterij puniatur,dicendũ erit à fortiori, quòd ne matrimonia infamentur, iſti filij minimè ſucceſsione priuari debeant.

¶ Octauò præterea pro eodem induco. Nam ſi daremus, quòd eſſet pęna à iure impoſita, maritus eam occidens,non peccaret, cũ eſſet executor pęnæ.vt in c.cũ miniſter.23.q.5.ſed ſic eſt,quòd occidens vxorẽ propria authoritate peccat mortaliter,etiã ſi abſque rancore occidat. ex glo.in c.inter hæc.33.q.2.Latiſsimè Fortuni.Garſ.in tract.de vltimo fine vtriuſque iur.illatio. vndecima. col. 47. cũ ſeq.& ſupra in hac glo.reſolui.igitur delicti punitio,non dicitur pęna,ſed vindicta.ergo.&c.

¶ Nonò confirmatur.Nã filij nihil peccauerint in crimine patris.c.naſci.56.d.tex. in auth.de inceſt. nup. Facit.l.fin.C.de natur.lib. cum ergo non fuerint in peccato,nec in pœna debent eſſe.arg.l. abſentem.ff.de pęn.cum peccata ſuos debeant tenere authores.l.ſancimus.C.de pęn.cum à me adductis in tract.de bonis lucr.conſt.matri.ad Seguram col.1.nu. 1.& per totum.C.ne filius pro patre.& illud Ezechiel.18.Filius nõ portabit iniquitatẽ patris.Quãuis ex cauſa aliquãdo contingat, ꝙ vnus punitur pro alio.ex reg.Sine culpa. vbi dixi de regu.iur.lib.6. & ita diximus in epilogo hæreticorũ.Et in hunc ſenſum intelligo.c. cũ ſecũdũ apoſtolũ.de præbend. quatenus vult clericum ordinatũ abſque patrimonio ab epiſcopo, eius ſucceſſor, qui fuit ſine culpa,teneatur ei prouidere de neceſſarijs,vel beneficio,ex cauſa,ne cogatur in vilipendium totius ordinis clericorum mẽdicare. Et iſte eſt verus ſenſus illius tex.in §.inde eſt ꝙ cũ. Sed in pſenti ceſſat pęna,& cauſa ipſius,cũ à iure nõ reperiatur antequã mulier morte ſit affecta ꝓpter crimẽ adulterij. Ergo nõ eſt huiuſmodi priuatio,quę pęna eſt.ex Bal.per tx.ibi in l.nõ dubiũ.C.de legi. & ſuprà à me traditũ eſt.¶ His etiã accedit talis cõſideratio.Nam pęna priuationis ſucceſsionis à iure imponitur,nõ in odiũ ipſarũ mulierũ, nec filiorũ, ſed in odiũ ipſius delict,vt in auth. de inceſt.nup. & in l.22.ti.3.lib.1.ord.& in l.2.tit.5.lib.5.ordin.

& vtro-

& vtrobique annotata.c.odio.86. diſtin.vbi habetur,odio habeantur peccata. non homines, & in c.duo iſta.23.q.4.ibi, perſequamur in eis propriã iniquitatem,miſereamur communem naturam,& ca.quam ob rem.de pœn.diſt.1. Cùm igitur odio debeant haberi ipſa peccata, & pœna infligatur ipſi delicto,& non in odium filiorum,clarè deducitur,quòd tales filij ex coniugata procreati minimè ab eius ſucceſsione debent priuari. ¶Quibus etiam adſtipulatur talis ratio, Crimen inceſtus lõge maius eſſe conſtat crimine adulterij.l.ſi adulterium cum inceſtu.verſi.Nonnunquam.ff. de adulte.Sed ſic eſt, quòd filij ex inceſtu procreati non priuantur ſucceſsione,vt patet ex.l.9.Tauri.ergo nec etiam filij nati ex adulterio ante realem mortem matris adulteræ. De iure communi ex inceſtu ſine adulterio mulier non incurrebat in pœnam mortis,vt tradit Grego. Lopez in.l.fin.titu.18.part.7.ſi eſſent ſucceſsibiles matri,eſt gloſſ.in authen.ex complexu.verb. indigni. C. de inceſt. nup.& in.§.nouiſsimè.verb.admitti. Inſti. de Senatu.C.Orficiano.& l.11.titu.13.part.6.vbi Grego.Lopez in verb.Natus ex damnato coitu. Tetigit hanc quæſtionem,dicens pulchram, & non tactam à doctoribus Hiſpanis,quos ipſe viderit, & relinquit cogitandum in ea. ¶Præterea & duodecimo.facit.Nam iſta lex in ſuo caſu non imponit pœnam mortis,ſed permittit, & non omnibus de populo,ſed tantum marito,& ſic in vltionem propriæ iniuriæ. vt in.l. ſi adulterium cum inceſtu.§. imperatores.ff. de adult. & non vt miniſtro legis. Cùm ergo pesmiſsionem & non condemnationem contineat,interim quo mulier non fuit occiſa à marito propter crimen adulterij, filius ex tali coitu natus, non eſt dicendus natus ex damnato & punibili coitu, ex quo mater incurrit pœnam mortis per præmiſſam.l.9. Tauri,cùm rationibus deductis, nec iſte coitus cum coniugata fuit expreſſus,vt natus ex damnato coitu.in dict.l.11.titul.13.part.6. ¶Contrariam partem, imò quod talis filius non ſuccedat,& dicatur natus ex damnato & punibili coitu.per d.l.9.Tauri,Probatur ſequentibus rationibus & authoritatibus. Primò, nam ex quo maritus propter adulterium vxoris, poteſt eam occidere, & ſic incurrit pœnam mortis naturalis,filij inde geniti meritò dicuntur procreati ex damnabili & punibili coitu, & ſic inſucceſsibiles matri abſque dubio fore. Et quod incurrat pœnam mortis naturalis,apparet ex legis permiſsione, & aptitudine. Nam vt crimen dicatur inductiuum mortis naturalis,ſufficit, quòd poſsit ex legis ſtatuto aptitudine & potentia imponi delinquenti,ex Bartol.in.l.ſecunda. numero ſecundo.ff.de publi.iudi. vbi eleganter innuit crimen tunc dici capitale,licèt duæ pœnæ alternatiuè imponantur,videlicet,vna capitalis, alia vero pecuniaria, ex quo enim vtraque eſt in obligatione tam pœna mortis, quàm alia quæ mortis non ſit, tale delictum dicitur capitale. Sic etiam in propoſito,ex quo propter iſtud crimen adulterij maritus poteſt eidem mulieri inferre pœnam mortis naturalis, & etiam alias pœnas ad libitum,vt in hac regia lege cautum eſt tale crimen capitale dicetur,& incurriſſe prædictam adulteram pœnam mortis naturalis. Et ſic per dict.l. nonam Tauri erũt filij inſucceſsibiles. ¶His etiam ſecundo accedat talis conſideratio. Nam quando plures pœnæ ſunt alternatiuæ, omnes ſunt in obligatione. l. vbi autem non apparet.§. illud aut illud. ff. de verb.obligat. Sic ergo mulier incurrendo huiuſmodi delictum adulterij, incidit in laqueum, & omnium pœnarum ſupradictarum alternatiuarum obligationem,ita vt etiam infligi poſsit pœna mortis naturalis:ergo per crimen in eam incurriſſe non eſt dubium.dict.l.nona.ibi, *entonces ſe entienda y diga dañado,y punible ayuntamiento, quando la madre por el tal ayuntamiento incurriere en pena de muerte natural.* Pondera ergo,quòd pœna, & non executio ipſius ponderatur in prædicta lege Tauri.quæ pœna mortis hodie etiã debetur propter crimen adulterij,ergo,&c.

¶Tertiò conſidero Bart.doctrinã in citata.l.ſecũda.numero ſecundo.ff.de publi. iudi. vbi probat, pœnam capitalem conditionaliter impoſitam facere iudicium capitale,etſi ſtatuto caueatur,quòd pro homicidio quis puniatur in quinque libris,et ſi non ſoluerit intra decem dies puniatur in capite,quòd tale crimen dicitur capitale, & incurriſſe in pœnam capitalem.Idem firmat Ioan.Fab.in §. publicorum. Inſti.de public. iud. Ita ergo in ſpecie propoſita erit fatendum. Nam ex quo marito permittitur. vt ſi eidem mulieri noluerit parcere tribuendo vitam poſsit occidere, clare patet huiuſmodi delictũ eſſe capitale,& ſic incurtiſſe pœnam mortis naturalis.

¶Quartò adſtipulatur talis conſideratio. Nam vt actio pœnalis dicatur, ſufficit quòd aliquo caſu poſsit eſſe pœnalis.tex.elegans in.§. his autem verbis.Inſti.de lege Aquilia. & actio quòd metus cauſa.hac ratione dicitur pœnalis,quia aptitudine poteſt eſſe pœnalis. ita probat etiam tex. in.l.ſi cum exceptione.§.ſatis elementer. ff. quod met. cauſa. ita etiam ex quo hæres poteſt eſſe in mora ſoluendi legatum relictum eccleſiæ,vel alij venerabili loco,actio,quæ contra eum datur, dicitur mixta. probat text. in.§. ex maleficijs verſicul. Item mixta.Inſti.de actioni. Sic etiam in noſtro caſu ex quo tali mulieri poteſt infligi pœna mortis naturalis,dicendum eſt,incurriſſe pœnam mortis naturalis.

¶ Confirmatur quintò. Nam lex ſemper inſpicit & conſiderat quod frequentius fieri ſolet. l. nam ad ea. ff. de legib. l. 1. §. quotidiana. ff. de aqua quotidi. & æſtiua. vbi expreſsè habetur, aquam quotidianam eam dici, quæ aſsiduè adduci ſolet, vel æſtiuo tempore, vel hyeme, etiam ſi aliquando ducta non ſit. Sic ergo concludendum in præſenti dubio. Nam cum plerunque, & ex maiore parte mariti huiuſmodi delictum mulieres perpetrantes occidere ſoleant, vt ſuum honorem conſeruēt quem præferendum vitæ dixit eſſe Papinianus Iuriſconſultus in. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. liberto. in illis verbis. Nam cuius famæ, multo magis parcendum eſt. ff. de adult. & honor omni cōmodo pecuniario præponendus eſt. l. Iulianus. ff. ſi quis omiſſ. cauſa teſtam. l. miles. §. ſocer. vbi notat Angel. colu. 2. ff. de adult. & Sapiens, Melius eſt bonum nomen, quàm diuitiæ multæ, & homo cùm ſit infamis, loco mortui habendus eſt. gloſſ. in. c. vno de legatorum. ibi. Idem ſi alter efficiatur infamis. Ad idem. l. iuſta. ff. manu. & vindict. Optima. l. 4. tit. 13. part. 2. Igitur cùm honoris conſeruatio & iuſtus dolor pœnam mortis inducere frequentius ſoleat, vt videmus in probis viris, qui caſtitatem vxorum amant, abſque dubio nati ex tali crimine per legem regiam dici debēt ex damnabili & punibili coitu. ¶ Sextò facit. Nā verbum (incurriere) poſitum in dict. l. 9. Taur. eſt futuri temporis, inducens idem, quòd ipſo iure. gloſſa. in. l. in criminali. C. de iur. omni. iudic. ergo licèt realiter reuera per maritum adultera non fuerit occiſa, tamen ex quo crimen commiſit, fuit ſubiecta mortis naturalis coerctioni. ¶ Præterea & ſeptimò. Nam maritus propter lucrum bonorum vxoris adulteræ, & ne veniant ad filios ex adulterio procreatos, credendum eſt eam occidere: præferendo proprium commodum. l. præſes. C. de ſeruitu. & aqua. & in odium adulteræ earumque filiji. ergo, &c. ¶ Inſuper facit. Nam de iure adulterini. & nati ex damnato coitu non ſuccedebant matri. glo. & Bald. in authen. Si qua illuſtris. C. ad Orfician. vbi ſingulariter probant, quòd vbicūque parentes poſſunt accuſari de adulterio, ſtupro, vel inceſtu, tales ſpurij tanquam nefarij non poſſunt patri ſuccedere. vt eſt tex. in authen. quib. mod. natur. effi. ſui. §. fin. col. 7. Quam concluſionem ſequitur doctiſsimus Montalu. in. l. 1. titul. de legatis. lib. 3. for. leg. in glo. *ni a ome de religion.* colum. 4. Et idem eſſe in adulterio, tenet declarando legem partitæ Gregori. Lopez in. l. 11. in verb. natus ex dānato coitu. tit. 13. par. 6. Si ergo de iure cōmuni ſunt inſucceſsibiles, lex Tauri tanquam inducens correctionem non eſt amplianda, ſed reſtringenda, ne hodie iſti filij adulterini ſuccedant. ¶ Octauò hanc concluſionem deduci ex verbis Bald. in. l. data opera. colum. 5. nu. 54. verſi. Item notandum eſt. C. qui accuſ. nō poſſunt. oſtenditur. vbi ad hoc vt pœna inducta ab ſtatuto dicatur capitalis, ſufficit, quòd ſit aptitudine, quamuis realiter non ſit illata: nam dubius euentus debet in omnem partem ſui conſiderari. l. ſufficit. ff. de cond. indebi. ergo & in ſpecie propoſita idem dicendum eſt. ¶ Vltimò hanc partē, quòd talis filius non ſuccedat matri, veriorem & ſuſtentabiliorem reputat Iacob. de Villalpando in rep. l. 22. §. 44. nu. 10. tit. 1. part. 7. fol. 114. colum. 1. infideliter relatus à Petro Plaça in tract. de delictis. c. 41. nu. 36. & verba Villalpādi hæc ſunt quòd tamen inter prædictum filium adulterinū, & matrem, vel eos, qui ſunt ex parte matris non oriatur agnatio vel parentela, ita quòd inter eos detur ſucceſsio, vel concedatur accuſatio tanquā de ſanguine offenſo, poſito quòd pœna mortis mulieri adulteræ impoſita non ſit, videtur mihi verius, & ſuſtentabilius, &c. Et ſic quatenus Plaça citauit dictum Villalp. ipſum intelligendo ſecundum Cottam, quem allegat prout eſt intelligendus, eſt corrigenda eius litera in illis verbis, ex his cōſtat, &c. negatiuè, & non affirmatiuè. Et ſic probat ſententiam iſtam vltimo loco à nobis probatam prædictis octo rationibus. & tenet Michael de Ciſuentes in. l. 9. Tauri. num. 2. Et hāc partem poſitam vltimo loco tanquam veriorem, licet cogitandam reliquerit, propoſuit Gregor. Lopius in. l. 10. verb. natus. tit. 13. par. 6. & videtur verior, quia lex conſiderat crimen, & eius pœnam, non tamen executionem. Nam etiam ex venia Principis eius voluntate habita poſſet contingere in alijs criminibus inducentibus mortem naturalem quòd ceſſaſſet, vt plerunque fit, non tamen ceſſaret diſpoſitio legum exiſtimantium tale crimen & coitum eſſe damnatum & punibile, & cum hæc voluntas ſit potius de iure ſpeciali, quàm de neceſsitate, non eſt in conſideratione, nec tollit legis inſtitutum. Et pro hac declaratione eſt præmittēdum, aliud eſſe coitum damnabilem, aliud punibilem. Ex coitu damnabili natus ille eſt, qui eſt ex coitu à iure non punito natus, vt ex coitu meretricali, vel ex concubinatu, & huiuſmodi: & iſtis caſibus filius bene ſuccedit matri. Ex coitu verò punibili natus ille eſt, quando ex tali coitu mater debet puniri, & tūc talis filius nō ſuccedit matri glo. ſingul. in. l. ſi qua illuſtris. verb. cum legitimis. C. ad Orfician. & eſt ſimi. in authen. Ex complexu. C. de inceſt. nup. & in. §. nouiſsime. Inſti. ad Orfician. & eſt reſolutio communis Bar. & aliorum in. l. fin. colum. 2. num. 4. ff. de his quib. vt indig. & quæ per. l. 11. tit. 13. part. 6. tradit Gregor. Lopez. Hodie tamen vt talis filius priuetur ſucceſsione matris, requiritur copulatiue, quòd

talis

talis coitus ſit damnabilis & punibilis à iure, ob quem mater eſſet punienda pœna mortis. vt in ea iu. l. 1. C. de muli. quæ propr. ſeru. ſe iniun. l. final. titul. 24. part. 7. & declarat Grego. Lopez in. d. l. 11. in verb. natus. & ſic in primo caſu filij ſuccedunt in poſteriori verò minimè ex interpretatione. d. l. 9. Tauri. & edē ratione filij nati ex adulterio ſunt nati ex dānabili coitu & punibili, cum de iure diuino & communi ſit pœna mortis, vt ſupra & inferiùs annotatur. ergo ſine correctione iuris eſt intelligenda lex Tauri. l. præcipimus. C. de appella.

¶Pro priori autem parte videtur vrgere ratio, quę fouet, ne matrimonia infamentur poſt obitū mulieris, dicendo eam adulteram fuiſſe, cum delictū fuit remiſſum à marito, & cum fama fuit remiſſa, multò fortius vita corporalis, quæ eſt inferior, & minoris valoris. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. Imperatores. ff. de adult.

¶Tum etiam, quia lex eſt permiſsiua, & non præceptiua, & ſic ante executionem non dicitur incurriſſe mulierem in pœnam mortis. Et verbum, incurriſſe, ſecundum communem eſt canon inferendæ, & non latæ ſententiæ, cum ſit futuri temporis. ex glo. in. l. criminali. C. de iur. om. iudi. gl. in. c. ſi diligenti. verb. perdant. de foro comp. glo. in. l. ſi quis in tātam. C. vnde vi. & in regul. In pœnis. verb. in pœnis. de reg. iur. lib. 6. Ial. in. l. rem quæ nobis. nu. 35. de reſc. Tiraquell. in rep. l. ſi vnquam, verb. Reuertatur num. 127. C. de reuo. donat. Soci. in tract. regu. cū fallen. regul. 360. incip. Sententia requiritur. Hippoly. in rep. rub. nu. 30. ff. de falſ. & ſic requiritur quòd mulier propter crimen ſit occiſa.

¶Item, nam licèt non occidat propter adulterium, poterit eam accuſare maritus ad dotis & bonorum lucrum, & ei inferre aliam pœnam inferiorem, ne bona veniāt ad filios adulterinos ſi voluerit, & ſic ceſſat alia ratio adducta contra ſpuriū in ſecunda opinione.

¶Nec etiam obſtant mihi fundamenta conſiderata, quòd aptitudine ſufficit pœnam eſſe capitalē, ad hoc vt dicatur pœnam capitis inferre in ſecunda opinione in primo, ſecundo, tertio fundamento. Nam faciendo has rationes, reſponderi poteſt, eſſe intelligenda, quòd cenſenda ſit pœna capitis illa ſi poſsit imponi ex futuro euētu, quo ad hoc, vt iudex ſuper illa cauſa non recipiat fideiuſſores, & alia denique faciat, quæ ſolent fieri in cauſis inferentibus pœnam capitis, & ſic, quòd in eo, in quo illa culpa reſpicit illud, quod eſt in pendenti, & damnum alterius partis, quòd ſi illa cauſa non haberetur pro non capitali inde poſſet ſuboriri haberetur pro cauſa mortis, nō tamen quo ad ſucceſsionis priuationē, nec in odium tertij debet cēſeri eſſe cauſa capitalis, nā iſto caſu debet accipi, pro eo, quod eſt, non autem pro eo, quod eſſe poteſt. Et hoc videtur voluiſſe Bal. in. l. 1. ff. de in lit. iur. & in cap. ex literis. in fin. de conſtitu. Et hanc partem hiſce fundamentis pro vtraque parte adductis defendi & obtinui conſulendo Ann. 1548. prout ex meis conſilijs, ſeu quæſtionibus recepiſn. q. 305. incip. Quæſtio ſingularis an ſtante. l. 9. Tauri. & in ſcriptis Salmanticæ ſtatim auditoribus meis tradidi, quam nota, & ſigna perpetuò ad intellectum. l. 9. Tauri. & noſtræ legis.

¶Vtrum autem filij clericorum in ſacris habiti poſsint ſuccedere in bonis matris, Quæ cum ſit certa, & in matre non ſit talis priuatio nec per legem Regij Ioannis. 22. titul. 3. libr. 1. ſuprà. nec per. l. Tauri nonam eam referentem, Videtur quòd poſsint ſuccedere, ex ratione etiam adducta in ſuperiori quæſtione: quia in odium criminis & non filiorum fuit inducta dicta lex. 22. de qua prohibitione eſt Concili: Trident. ſeſsio. 25. cano. 14. & ad eius prohibitionem aſsignatur ratio in dict. Concil. Triden. ſeſsio. 2 a. de reformatione cano. 1. incip. Eadem ſacroſancta. & ex ſeſsio. 25. cano. Vt paternæ incontinentiæ. 15. in ordine. Si ergo tantum in patres clericos loquitur, & ex cauſa ibi ſcripta, cum ſit pœnalis, inducatque priuationem, non eſt extendenda ad matrem, in qua non loquuntur leges Regiæ. arg. tex. in cap. conſuluiſti. 2. quæſti. 5. in illis verbis. Et quod ſanctorum patrum documento ſancitum non eſt ſuperſtitioſa adinuentione non eſt præſumendum. Tum etiam ex gloſſ. ſingul. in cap. fin. de iur. patro. Pro qua eſt tex. optimus in cap. is qui. de ſententia excommu. lib. 6. vbi dixi. Tiraquell. in rep. l. ſi vnquam. verb. Reuertatur. nu. 208. C. de reuocand. dona. & tradidi in tract. de bonis lucra. conſtāte matrimo. nume. 166. ad Seguram. Ergo filij clericorum ſunt ſucceſsibiles matri, cum non ſint nati ex damnato ex punibili coitu, prout in. d. l. 9. Tauri eſt diſpoſitum, ex parte matris.

¶Secundò ſuadetur. Nam de iure communi & partitarum omnes filij ſuccedunt matri non illuſtri, niſi ſint nati ex damnato coitu & punibili à lege. glo. in authe. ex complexu. C. de inceſt. nup. & in. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orfician. & vtrobique doct. Si ergo mater concubina clerici non erat coniugata, vel clerici conſanguinea, non prohibentur filij clerici ſuccedere, cum iſti non ſint excepti à lege. 10. titul. 13. par. 6. vbi tetigit quæſtionem Gregor. Lopez in verbo. Natus. Tenet Montalu. in. l. 10. incip. *Defendemos*. verbo. *En adulterio*. colum. 2. verſicul. Filius tamē clerici titul. 5. lib. 3. for. leg. Subdens, quòd ita eſt intelligenda lex Soriæ, ſcilicet. 22. tit. 3. lib. 1. ordinam.

& eſt.l.3.titul.21.part.4. Cuius verba ſunt, *Ca nõ deuen heredar los bienes del padre, como quier que puedan heredar los de la madre.* vbi Grego. Lopez tenet hãc partem, & limitat dupliciter. Reſpondetque ad legem.22. tit.3. libr.1. ordi. non loqui in matre, ſed in patre, vt conſtat in eius deciſione, licèt verba poſita in principio, *ſi ſus hijos ſus bienes y de ſus padres*, contrarium ſuadeant: quia ſuot verba narratiua iotentiooem & motiua cõdeotis denotantia ad excludendos filios à ſucceſsione pareotum, non tameo matris oon coniugatæ, nec cooſanguineæ clerici in ſacris, cuius concubina fuit, ſed indicat velle, quòd tollatur occaſio mulierib⁹ commiſcendi ſe cũ clericis, ſi videant filios repelli à ſucceſsione clericorum, quod oon ita eſſet, ſi proſpicerent, noo ſolum illis poſſe ſuccedere, verum etiam clericis patribus, vt ex originali apparet illius.l.22. quòd ooluit repellere filium clerici à ſucceſsione matris, oec conſanguineorũ ex parte matris. nec.l.9. Tauri obſtat, cùm nihil alind iotendat, quàm approbare in ſua diſpoſitione prædictam.l.22. Soriæ, quæ cùm in hoc caſu nihil intendat diſponere in ſucceſsione matris, non eſt dicendum legem Tauri aliud intendere, quã quod erat diſpoſitum per.l. Tauri. cum.l. referens, ſit in referente.l. aſſe toto.ff. de hære. inſti. Bald.in.l.1. per tex.ibi.colum.2.C. de erro. aduoca. & quia originale prædictæ.l.22. Soriæ editæ à rege Ioan. Ann.1418. io.2.ord. de petitionibus non habetur communiter in præſenti deſcribere erit vtile, cuius tenor eſt. *Otroſi a lo que nos pidieron por merced que en algunas cibdades, y villas, y lugares de los nueſtros reynos hã cartas, y priuilegios que los fijos de los clerigos que ouieron en ſus barraganas, que hereden ſus bienes, y de otros qualeſquier ſus parientes aſsi como ſi fueſſen legitimos y nacidos en legitimo matrimonio, y que por eſta razon dan occaſion para que otras buenas mugeres aſsi biudas, como virgines, ſean ſus barraganas, y ayan de fazer peccado, y que deſto que viene gran deſeruicio à Dios, y anſi grande eſcandalo y daño a los pueblos donde eſto acaeſcieſſe, y acaeſce, y que las tales cartas que ſon todas contra Dios y contra derecho, y pidieron nos merced que mandaſſemos que las tales cartas y priuilegios que los dichos fijos de los clerigos en eſta razon han, que les non valan, ni les fueſsẽ guardadas, A eſto reſpondemos que nos plaze, y tenemos por bien, que los tales fijos de los clerigos que non ayan ni hereden los bienes de los dichos ſus padres, ni de otros parientes, ni ayan qualquier manda, o donacion que les ſea fecha agora ni de aqui adelante, y qualeſquier priuilegios, o cartas que tengan ganadas, o ganaren de aqui adelante en ſu ayuda, y contra eſto nos ordenamos, y mãdamos que non valan, ni ſe puedan dellas ayudar ni aprouechar, ca nos las reuocamos, y las damos por ningunas.* Ex cuius lectione conſtat, ſucceſsionem in bonis parentum clericorum, & non matrum concubinatum filijs prohibitam eſſe. Et ſic deducitur veritas huius dubiæ quæſtionis. Nec obſtant aliæ rationes & authoritates, cum ſint imaginationes de bene eſſe, & doctorum non neceſſariæ, & contra ius commune, non derogatum per legem Soriæ, nec à lege.9. Tauri. Et ſic attentati poteſt opinio. Montalui, & Gregor. Lopij tenendam eſſe. Quanuis contrarium teneant Ioan. Lup. in dict.l.9. numero.37. in l.16. numero.12. & Conar. in epitom.4. Decret.2. par.cap.8.§.5. num.17. Sylueſt. in ſum. verb. filij. quæſt.4. quos retuli in dict.l.22. in gloſſa.1. colum.164. verſic. Quæritur vlterius, vtrùm mater. titul.3. lib.1. ordinam. Et ſic crederem, ſalua ſaniori ſententia, iſtam opinionem veriorem eſſe, vt filij clericorum in ſacris ſuccedant ex teſtamento & ab inteſtato matri. quia lex Tauri ſolum venit ad confirmationem legis Soriæ, in qua nihil immutatum ex his, quæ à legibus partitarum & communi diſpoſita erant, ergo nec à nobis, vt ſuprà declarauimus. Nec eſt bona conſequentia, quòd excluſa vna linea cognatorum, ſcilicet paterna, intelligatur excluſa alia, cognatorum, ſcilicet, materna. Imò contrarium eſt tenendum ex verbis, dictæ.l.22. Pro cuius confirmatione adde Albert. Broo. in tract. de ſtatu exclud. fœmin. articul.6. numero.78. Et ſic conſului hodie die.21. Iunij. Ann.1564. Fuit præterea dubitatum ex ſacri Concilij Tridentini diſpoſitione. ſeſsio.25. cano.15. incip. Vt paternæ qua diſpoſitum eſſe apparet filios clericorum non poſſe ſuccedere in canonia, ſeu beneficio, vel in quibuſcunque eccleſijs, vbi eorum patres beneficium aliquod eccleſiaſticum habent, aut habuerunt, quodcunque etiam diſsimile beneficium obtinere, nec in dictis eccleſijs quoquo modo miniſtrare, nec penſiones ſuper fructibus beneficiorum, quæ eorum parentes obtinent, vel aliàs obtinuerunt, habere, ao habeat locum in ſucceſſore beneficij alicuius, qui reputabatur eius pater ex vulgi opinione & tractatu ipſius cedentis, qui erat canonicus cedens, in aliqua cathedrali, vel habuit beneficium ſeu canoniam ab alio, ſed quia prædictus pater putatiuus eſt in eadem eccleſia canonicus, dubitatur, vtrum in ſuo canonicatu poſſit ſuccedere, vel reſidere, ſine eo quòd cogi poſſit reſignare. Exemplum eſt. Quædam mulier nuptijs copulata Titio fuit infamata quòd habuit copulam carnalem cum prædicto canonico (forte amico mariti, qui ſolitus erat ei benefacere, & habebat ingreſſum in domo prædictorum coniugatorum, prout fieri ſolet,) & prædictum canonicum quem dicimus ſucceſſorem, erat fama, quòd eſſet filius prædicti aſſerti concubi-

concubinarij, quamuis fuit conceptus & natus in figura matrimonij, & matrimonio conſtante, & præſente marito matris in domo & lecto, ex eo, quia canonicus concubinarius habuit dictum canonicum ſtatim cùm natus fuit in ſua domo, & eum tractauit, vt filium, & ſic ipſum affectione paterna nominauit, & neceſſaria vt pater miniſtrauit, & ſic eſt præſumptio filiationis inde orta, & propter publicam famam viciniæ. an ſit expellendus ab eccleſia, in qua eſt dictus aſſertus pater, iuxta diſpoſita in dicto Concilio. In quo dubio videtur dicendum, prædictum canonicum natum ſub figura matrimonij præſente in loco & domo & lecto ipſius matris eiuſque mariti vxoris filium legitimum & naturalem ipſorum cenſendũ fore, & non aſſerti concubinarij, & ſic poſſe habere eccleſiaſticum beneficium habitum ante vel poſt concilij promulgationem & in eo reſidere ex cuiuſcunque reſignatione & collatione habuerit ſicut legitimus, & ſine defectu natalium etiam ſi pater putatiuus ſit in eadẽ eccleſia præbendatus & Canonicus, & ſuccedere poterit parentibus, ſub quorum matrimonij ſpecie natus fuit cum cæteris filijs & fratribus. Nec credere tenetur matri aſſerenti fuiſſe conceptum ex concubinario. Si tamen refragatur conſcientia, ſecretè diſpenſationem impetret cum clauſula quia perinde, & derogatione concilij & ſtatutis, &c. & ita conſului cùm primùm Concilium venit Salmanticæ ad noſtras manus. Tum, quia infamari non debent matrimonia, nec ex vanis imaginationibus & præſumptionibus maleuolorum fama deſumẽda eſt, quæ plerunque ab vno maleuolo & malæ conſcientiæ euenire ſolet, & cæteri citò credunt, & publicè non ſolùm dicunt, ſed affirmant, prout experientia quotidiè docet, ſed fortior & ſanctior eſt præſumptio quæ vrget pro matrimonio, vt bonum potius quàm malum cogitemus, cùm præſumendum ſit bonum quo ad mores. l. merito. ff. pro ſocio. cap. dudum. de præſumptio. Alciat. in tract. de præſumptio. reg. 3. præſumpt. 2. & præſumptio. 3. & quæ notat Cæſar. Lamberti. de iure patro. 2. art. 18. quæſt. principal. primæ partis, primi libri. l. fin. & ibi Grego. Lopez. tit. 10. par. 5. Tum etiam quia non ſequitur, Homines præſumunt malum contra bonum matrimonij, ergo eſt tale, cùm fama, vt dixi, non contineat quid certum, imò ſit fallibilis & mendoſa perſæpe, cùm fama ſit inanis de aliqua re rumor ſine veri cognitione, ſiue bonus, ſiue malus, vt inquit Nicolaus Nanus in Polyanthea verb. fama. Et poſſunt iſti maritus & eius vxor dicere cum Seneca lib. de remedijs fortuitorum male autem de re opinantur homines, ſed mali. Moueret ſi de te Marius, ſi Cato, ſi Lælius ſapiens, ſi alter Cato, ſi Scipiones duo iſta loquerentur, moueret, ſi hoc indicio facerent, quod nunc morbo faciunt. Præterea filiatio probatur, eo ipſo, quòd filius natus eſt conſtante matrimonio, & nullum fuit impedimentum inter coniuges, quo natura vetante poſſent ipſum procreare. l. filium eum diffinimus. & ibi not. gloſ. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. adeò quòd confeſſio matris in contrarium dicentis filium natum eſſe ex adulterio non tollit, nec impedit præſumptionem filiationis, quæ inſurgit propter matrimonium. l. Imperatores. 29. §. mulier grauida. ff. de probat. Andre. Alciat. in tracta. de præſumptio. regul. 1. præſumptio. 19. num. 2. Traditur per Felin. & alios in capit. per tuas. de probatio. vbi latè dixi. ergo, &c. ¶His etiam accedit. Nam potius matrimonium præſumendum eſt, quàm concubinatus. l. in liberæ. ff. de ritu nupti. vbi Modeſtinus. I. C. ait. in liberæ mulieris conſuetudine non concubinatus, ſed nuptiæ intelligendæ ſunt. Ergo cùm hic præceſſerit matrimonium, ex concubitu licito, & non adulterino præſumendum eſt filium natum fuiſſe. Quoniam in dubio non præſumitur fraus nec dolus, niſi apertiſsimis probationibus appareret. cap. officij. ibi, conſtiterit. & ibi Barb. colum. 31. num. 29. de teſtam. cap. accedens. de crimi. falſ. cap. 2. de renunti. lib. 6. l. dolum. C. de dol. vbi Bart. l. 1. vbi not. Corne. C. ſi quis omiſſa cauſa teſta. l. 3. §. vltim. in fine. in verbo. oſtendi. ff. de tribut. actio. l. quoties. §. qui dolo. & l. patronus. ff. de probat. l. ſi prætor. §. Marcellus. ff. de iudi. gloſſa. in. l. 2. C. ſi alien. res pign. dat. ſit. gl. fin. in cap. ex tenore. de reſc. adducit plura Tiraquell. in lib. 1. de retract. §. 26. gloſ. 1. num. 32. & quæ tradit Hippoly. in practi. cauſ. crimin. §. ſecunda. num. 67. & in. l. fin. C. de proba. & in. l. 1. nu. 68. C. de Sicar. & in ſing. 151. & in repet. rub. ff. de fideiuſ. & Alci. in tract. de præſumptio. reg. 3. præſumptio. 1.

¶Quibus coronidem ponit tex. inſignis in. l. miles. §. defuncto marito. ff. de adult. in illis verbis, nam non vtique crimen adulterij quod mulieri obijcitur infanti præiudicat, cùm poſſit & illa adultera eſſe, & impubes defunctũ patrẽ habuiſſe. Ex quo notatur, quòd mulier maritata licèt ſit meretrix, tamen partus natus ex ea, præſumitur ex matrimonio habitus & procreatus. Quẽ text. valde notabilem dixit Panor. in capit. intelleximus. num. 7. & ibi in. 2. Addi. ad eum. de adult. Ioan. Lup. in rep. rub. de dona. §. 60. num. 12. Alciat. in tract. præſumptio. regul. 3. præſumpti. 37. Bald. in. l. ſi matre. num. 2. C. de ſuis & legit. hære. Hippolyt. in. l. 1. §. ad quæſtionem. num. 24. ff. de quæſtio. not. Ioan. Neuizan. in ſylua nupti. lib. 1. num. 85. fol. 17. Et faciunt notata ab Hippolyt. in rep. rubri. ff. de fideiuſſo. numer. 51. Ex quibus lo-

Digitized by Google

cuplerabitur latè & bene noſtra deciſio. & declarabitur text. in dict. l. miles. § defuncto. ¶ Dubium autem in vtroque foro tam conſcientiæ quàm exteriori non adhuc bene expenſum à doctoribus ſe offert. De adultera, quæ filium ex adulterio natum marito impoſuit, qui vt legitimam habuit, neceſſariaque ad vitam & augmentum honoris miniſtrauit, vtrum ſe prodere teneatur, ne legitimi defraudentur regno, maioricatu, legitima, & bonis alias illis debitis, ſiue ſint filij deſcendentes vel alias legitimi ſucceſſores ex teſtamento, vel ab inteſtato ipſius mariti, & ad quam ſatisfactionem ipſa adultera teneatur, vel adulter, vel filius putatiuus ad quid teneantur, & quando? Et videtur minime teneri ad hanc reſtitutionem, etſi grauiſsimi præiudicij mariti exiſtat, ex eo, quia niſi cum magno periculo, ac vitæ & infamiæ iactura, fieri non poteſt, vt ad oculum à communiter accidentibus vnicuique apparere poterit, igitur non tenebitur reſtituere. Nam vbi ſunt duo mala eminentia, quod minimum eſt ſequendo, actus prudentiæ eſt cap. duo mala. 13. diſtinctio. & ex Ariſto. lib. 5. Ethico. cap. 3. quo in loco ait, minus malum vicem boni habere, ſi maiori malo comparetur. Igitur cùm periculum vitæ & famæ mulieri contingere poſsit, ſi reuelet adulterium, ſin autẽ taceat malum eueniat legitimo hæredi reſpectu ſucceſsionis, & illud ſit maius, & iſtud minus, cũ ſint bona temporalia, ſequendum erit, vt grauius malum effugiat, quemadmodum Sepulueda in dialogo de ratione dicendi teſtimonium docet. c. 9. & Couar. Doctor illuſtris Epiſcopus Segouienſis, ac olim meritiſsimus moderator almæ noſtræ Salmanticæ vniuerſitatis in Epitome quarti Decretali. 2. part. capitulo ſeptimo. § 2. nume. nono. ¶ Præterea facit ratio. Imminente neceſsitate famis quis poteſt aliena ſubtrahere, vt inde vitam indemnem valeat habere. cap. ſi quis propter neceſſit. ſed mulier tacet propter conſeruationem vitæ ac famæ, ergo optimè poterit permittere, vt legitimus hæres careat hæreditate, ne maximum diſpendium ipſa mulier ex tali reuelatione pati poſſit. Qua ratione ſtante, creditor. cui hæreditas debetur ſecundùm ordinatam charitatem obligatur magis velle ſe ipſum hæreditate carere quàm tanto cum damno famæ, & periculo vitæ ea ſibi reſtituatur. igitur mulier debitrix iuſtè poterit ob præmiſſam rationem reſtitutionem omittere. ¶ Tertiò his adſtipulatur caſus in capit. officij de pœni. & remiſsioni. vbi ſummus Pontifex ſcriptũ reliquit, non eſſe negandam pœnitentiam mulieri adulteræ, aut quæ falſum ſuppoſuit partum, ſed illi fore tanti criminis ſatisfactionem iniungendam, etiam ſi non proponat, nec velit crimen proprium reuelare.

¶ Quarto ex matris reuelatione nullum commodum expectari poteſt, imò maximum damnum, quippe cum filius matri aſſerenti propriam turpitudinem non teneatur credere etiam iuranti, ſed legitimus erit cenſendus in iudicio. l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. l. imperatores. §. mulier grauida. ff. de probatio. l. 3. in fin. princ. ff. de iure iurand. l. 9. titul. 14. par. 6. cap. per tuas. de probationi. Philip. Deci. conſi. 54. num. 1. Matth. de Afflict. in conſti. Neapolita. lib. 2. rubri. 22. num. 2. Alcia. de præſumptio. reg. 1. præſump. 19. Quę concluſio & legis præſumptio adeò procedit, etiã ſi mater ſolita ſit commiſceri cum alijs, adhuc præſumitur natus ex marito. tex. in. l. miles. §. defuncto ff. de adult. non alibi ſecundum Bald. in. l. ſi matre. num. 2. C. de ſuis & legiti. hæredi. Et valde notandus Panormi. in cap. intelleximus. num. 7. de adult. Ioan. Lup. in repe. rubri. de dona. inter vi. & vxo. §. 60. num. 12. Ioan. Neuizan. in Sylua nuptiali. lib. 1. num. 85. Alciat. de præſumptioni. regul. 3. præſumptio. 37. vbi in num. 3. ampliat locum habere in concubina retenta in domo, quia præſumitur filius eius, qui eam concubinam retinet, non alterius, glo. ad hoc eſt inſignis in ca. Michael. verbo cognouerit. de fil. presbyt. Paul. Caſtr. in. l. 3. colu. 2. ff. de lib. & poſth. eam gl. dixit ſingul. ac merito tenendam pro filijs presbyterorum in cap. tranſmiſſæ. colum. 2. num. 9. qui filij ſunt legit. Ioan. Lup. in dict. §. 60. num. 13. quanuis ab hac opinione Alberi. nu. 13. in dict. l. filiũ velit recedere. Quam ipſe intelligendam exiſtimo, dum tamen pater recognoſceret ipſum pro filio, vt in dict. c. per tuas. de proba. Et quòd nõ haberet præſumptionem contra mulierem aduerſus quam probaretur copulam habitam eodem tẽpore. facit. l. 8. titul. 13. part. 6. & l. 11. in deciſionibus Taurinis, in illis verbis, *Cõ tanto que el padre lo reconozca por ſu hijo, puesto que no aya tenido la muger de quien lo vuo en ſu caſa, ni ſea vna ſola.* Si igitur filius non tenetur credere matri, imò fatuus eſſet ei adhibendo fidem, vt doctores dicunt de filio regis, qui renunciauit regno ad aſſertionem ſuæ matris affirmantis eum illegitimum eſſe. vt Alberi. refert in dict. l. filium. columna tertia. numero. 19. Panormi. in cap. officij. numer. 4. de pœnit. & remiſsio. Andreas Alciat. de præſumptio. regul. 2. præſumptio. 19. nu. 2. Conſequens erit quòd non tenebitur ſe periculo infamiæ, ſeu vitæ exponere, & ſic reſtitutionem omittet. Archiep. Floren. 2. part. titul. 2. cap. tul. 8. colum. 3. ad fin. Angelus in ſum. verb. Adulterium. §. 4. tangit dubium. Richardus de Media villa in. 4. ſenten. diſtinctio. 15. art. 5. quæſtio. 4. ad nonum. Explicat optime Archiep. Florent. 2. part. titu. 2. cap. 7. §. 4. in princ. Alphonſ. à Caſtro lib. 2. de poteſtate legis pœnalis. cap.

Digitized by Google

lis.c.11.Caieta.in ſumm. verbo. Adulterium. Sic enim inquit Caieta. Si periculum ex manifeſtando adulterio imminet, occulte ſatisfiat vt melius poteſt, & reliquum diuinæ miſericordiæ reſeruetur. Et verſa vice repetit in opere.17. quæſt.reſp. 14. Couar.in regul. Peccatum.1.part.in princ.nu. 3.verſic. Secūdò ferè ab eadem ratione. de regul. iur.lib.6. vbi aliqua in contrarium adduxit & ſoluit. Tandemque omnium doctorum conſenſu dicit receptam hanc opinionem. & Domi.Sot.cum ea tranſit lib.4.de iuſti.& iure.q.7.art.2.pag.361. colum.1.verſi. Dubiū autē inter doctores. Nec obſtat quod glo.in dict.ca.officij. miratur, quòd mulier illa verè pœnitere poſsit cùm ſemper retinet alienum per regulam iſtius cap. Si res. & reg. Peccatum.de reg.iur.lib.6. Sed ſi gloſſator noſter cauſam inſtitutionis agnouiſſet, minimè miraretur: quia etſi alienum retineat, dominus tamē iuxta rectæ rationis iudicium deberet velle, ne cum tam graui damno, quale eſt famæ diſpendium, illud ſibi reddatur. Melius nanque eſt [iuxta nūtiatum Salom. Prouerb.22.] bonum nomen, quàm diuitiæ multæ. Et Eccleſiaſti.41. Curam habe de bono nomine. Et Eſai.3. reprehenſi ſunt, qui peccata ſua ſicut Sodoma prædicant, nec abſcōdunt. Et in Pſalm.55. Quid gloriaris in malitia. Et Pſal. 93. Vſquequo peccatores gloriabuntur, effabuntur, & loquentur iniquitatem? Et diuus Auguſti. libr. De bono viduitatis.cap.20. tranſumptiuè in cap.non ſunt audiendi.11.q.3. Quo loco vehemēter increpat illos qui exiſtimant eſſe ſatis habere bonam conſcientiam apud Deum, imprudenter & crudeliter contemnentes propriam famā, quia nobis (ait) neceſſaria eſt vita noſtra, alijs verò fama noſtra. Idem repetit in ſermo. De communi vita clericorum. & in cap.nolo.12.quæſti.1. Hinc infamia morti æquiparata eſt.l.iuſta. ff. de manu. & vindi.gloſſ.1.in cap.vno delegatorum.ff. de offic.delega.in illis verbis, dum dicit, idem eſſe ſi alter efficiatur infamis. & eſt ſimi.glo.verb. nō prodidit.in cap.ex pœnitentibus.diſtin.50. Guiliel. Benedict. plura in hoc ſcripſit in rep.cap. Raynutius.verb.mortuo itaque teſtatore.1. num.315.de teſta. ergo licitū erit mulieri conſeruare ſuum honorem. ¶ Præterea bonū ſuperioris ordinis, prout eſt vita proximi, eſt præferendum bonis temporalibus, & ſic debito ex recta & præſumpta volūtate creditoris. Scot.in 4.ſenten.diſt.15.quæſt.2. art.4. Pro quo fundamento eſt tex. in cap.ſuſcepimus.de homicid. dum dicit, quoniam expediebat potius poſt tunicam relinquere pallium, & rerum ſuſtinere iacturam, quam pro conſeruandis vilibus rebus & tranſitorijs tā acriter in alios exardeſcere. & in ſui ratione eſt tex. in cap. licet.de regula. Præ maximè ſuadendum eſt, quoniam à Chriſto abiectio bonorum temporalium, vt ſanctiùs quis vitam agere poſsit, conſulitur Matthæi 19. Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia, & da pauperibus, & ſequere me. Tradit beatus Thom. 2.2.q.186.ar.3.ad quartum. Nauar. in cap. ſi quis autem.num.37.de pœn.diſtinctio.7. igitur ſi bona poſſeſſa ſecundùm rectitudinem perfectionis ſunt contemnenda, maiori cum ratione bona ſita extra noſtram poteſtatem, cum verſatur tantum damnum proximo, vt præmiſſum eſt, honoris & vitæ. ¶ His ſic præmiſsis, inquirendum eſt, quibus modis mater teneatur, vel poſsit damnum legitimo hæredi refundere. In primis Hoſtienſ.in ſumma.de pœn.& remiſsio.§.quibus & qualiter. dicit, quòd inducat filium adulterinum, vel ſuppoſitum ad ingreſſum religionis, ſupple tu, inſucceſsibilis, vt in ordine Seraphici Franciſci. Idem docet Archiep. Florent.2.part. titulo.2. cap.7.§.fio.verſic. Primum eſt. poſt Scot. in 4. ſenten.diſtinctio.15.quæſtion.2.& Gabri. quæſtion.2. Vel ſecundo modo conſulat filio in fauorem fratrum renuntiet ius ſuum, quod habet ad bona parentū, & quæ iure legitimi hæredis conſequi poſſet ex eorum hæreditate. ex mente prædictorum. Ioan. Andr. Anchar.num.4.& alij in.ca. officij. de pœni.& remiſsi.gloſſ.in.l.10.verb. *ex adulterio*. titul. 5.lib.3.for.legum. Alberi.in dictiona.verb. Adulterium, verſicul. An fornicaria. ¶ Vel conſulenda erit, quòd legitimo hæredi reſtituat tantundē de proprijs bonis, ſi habet in quibus diſponere poſſit, prout eſt in quinto bonorum, quod relinquere poteſt cui voluerit iuxta leges huius regni: ſi autē nō ſit ſucceſſor, cui reſtitutio fieri poſsit, det pauperibus. Panor. in cap.officij.num.7. de pœnitenti.& remiſsio. poſt Cardi.colum.fin. verſi. Et vt concludas, & Anchar.nume.4. idem Anchar.in regul. Peccatum.de regu.iur.lib.6. colum.8. oppoſitio.4. Sylueſt.verb. Adulterium. quæſtion.1. & ita ſatisfaciat prout melius poterit, & reliquum diuinæ miſericordiæ reſeruetur. Caietan. in ſum. De caſibus conſci.verb. Adulterium. ¶ Hoc verum intellige cum poteſt de proprio reſtituere, ſin verò non habeat, ſufficit dolere de crimine, & præſupponere in mente ſatisfactionem realem, cùm primùm poterit. Ancha.in dict. regul. Peccatum colum.8.nu.6.de regul.iur.lib.6. Panor. in dicto. capitul.officij.num.7. poſt Hoſti. columna fina. Ioan. Andr. Cardina. Anchar.& Antoni.de Butri. omnes in fin.colum. ¶ Sic igitur ſi bona propria habet, cautiſsime perſuadenda erit, quòd per interpoſitam perſonam ſatisfaciat legitimo hæredi abſque præiudicio ſuæ famæ. prout eſt communis ſententia ſecundum Domi. Sotum. libr.4.de iuſti.& iur.quæſtion.7. articul.2. In regno autem Aragonum facillime reſtituere poterit, relinquendo legi-

do legi-

do legitimis omnia bona, quippe cum inſtituto filio in quinque ſolidis et ſi parentes ditiſsimi ſint, eum excludere poſſunt à cæteris bonis, & ſic portio relinquenda filio legitimo regulatur ad libitum parentum, vt dixi in. l. 1. tit. ſecundo. lib. 5. ordina. gloſſa. 1. Et in regno Portugalliæ in tertia parte omnium bonorum in præiudicium filiorũ liberè diſponere poterit, & ſic in ea, vt dixi cautè, fieri poterit iſta reſtitutio. ¶ Vel dicat marito, ſi eſt talis qui eam credat, ac nullum periculum ei euenire ſperatur ex reuelatione, prout ſunt plurimi qui prædominantur ab vxoribus, ac patienter ſufferunt earum vitia, & fortè ſunt internuntij. nã ſi ipſe acceptet, mulier libera erit. Quod tamẽ intellige quantum ad ſumptus factos cum filio putatiuo in vita ſua, cùm ex eis liberam habuiſſet facultatem diſponendo, etiam proijciẽdo bona ſua in mare. vt docuit Bald. in Proœm. C. numero. 9. Tenet Hoſti. in ſum. de pœn. §. quibus. ¶ Non tamen in præiudicium legitimorum quo ad legitimas, vel alicuius fideicommiſſarij, qui ad bona patris eſſet vocatus in defectum filiorũ. Quia cum iſte ſit illegitimus, bona debent venire ad vocatũ in euentum conditionis, ſi abſque liberis deceſſeris. argu. l. id quod noſtrum. de regul. iur. ff. ex mẽte Syluest. in ſumm. verb. Adulterium. quæſtio. 1. Et ſic modifica eos, qui dicunt mulierem à debito reſtitutionis eorum, quæ ad ſpurium deuenirent poſt talem reuelationem liberatã eſſe. vt eſt Gabriel in. 4. ſenten. diſtinctio. 15. quæſtio. 2. arti. 2. concluſ. 7. litera. G. ¶ Cum detrimento famæ nõ teneri ait Caieta. in locis præcitatis. Quamuis Hadrian. in. 4. de reſtitu. quæſtio. 1. fol. 95. column. 1. ſentiat contrarium, nempe cum damno famæ teneri ad reſtitutionem. Cuius opinio falſiſsima eſt ex his quæ ſuprà diximus, cùm fama ſit theſaurus inæſtimabilis, & ſicut lilium dans ſuauitatem odoris. Bald. in. l. vni. C. de cõfeſſ. colum. 5. refert Roland. conſi. 45. num. 44. niſi eam intelligerem, quãdo eſſet egregius caſus, in quo pro hæreditate ſe deberet infamare, nempè in regno, ſeu illuſtri maiorieatu, ſeu hæreditate præclariſsimæ domus, ſilente adultera, ad alienos deberet tranſire, quo caſu vix poſſet adulteræ conſcientia pacari, ſi res eſſet certa, quòd eſſet omnino ſuo teſtimonio profutura, niſi ſe etiam periculo vitæ proderet. Domini. Sot. ita reſtringens ad hunc caſum text. in dict. cap. officij. in libro quarto. de iuſti. & iur. quæſtio. 7. art. 2. pagina. 302. columna. 1. Sed cum bonum famæ, vt dictum eſt, ſit inæſtimabile, malè compenſatur, cùm æſtimabili, hoc eſt propter bonorum reſtitutionem, vt colligitur ex Nauar. in Manuali. cap. 17. nume. 91. Ergo videtur non poſſe procedere reſtrictio Dominici Soto, & continet maximum ſcrupulum.

¶ Ex prædictis ſuccedit deciſio dubij, quando ſit reſtitutio ita facienda? Et reſpondeo, quòd ceſſante neceſsitate mulieris, ſiue reſpectu periculi famæ, aut mortis, ſiue bonorum. Quia quæ ſtabilita ſunt propter aliquam cauſam vrgentem, ea ceſſante, ceſſare debet talis ſpecialitas, & reditus ad primam obligationẽ, cum peruenerit ad pinguiorem fortunam. cap. Odoardus. de ſolut. & ibi glo. etiam ſi ceſsiſſet bonis. Domi. Soto lib. 4. de iuſt. & iur. quæſtio. 7. artic. 4. in fin. etiam ſi in extrema neceſsitate rẽ alienam accepit. argu. text. in dict. cap. Odoardus. glo. communiter approbata in reg. Peccatum. ſecundum Couar. ibi. 2. par. §. 1. columna. 12. verſi. Quid tamẽ. de regu. iur. lib. 6.

¶ Eſt & aliud dubium, Si maritus vxoris adulteræ nullum habet filium, cui erit facienda reſtitutio pro hæreditate mariti, quam retinet filius ſpurius? Reſpondendum eſt, quòd illi facienda eſt reſtitutio. cui maritus aliàs de hoc rogatus, ſi nõ haberet hæredem neceſſarium, declarauit ſe velle relinquere, vel illi, quem ipſe hæredẽ fecit pro ſpurio filio ſubſtituendo eum pupillariter. Etſi conſtat de voluntate mariti præmiſſo modo non ſuccedentibus ab inteſtato, ſed prædictis reſtitutio erit facienda. Alphonſ. à Caſtr. libro ſecundo. de poteſta. legis pœnal. ca. 11. fol. 204. colum. 1. cum ſeq. & ita reſtitutio eſt facienda per mulierẽ adulteram illi, quem certò ſciebat maritum ſuum fuiſſe relicturum hæredem, ſi ſciuiſſet ſe nullum habere filium hæredemque neceſſarium, ſecundũ Alphonſum à Caſtro loco proxime citato. Quæ ſententia ſi in vltimis exiſtens ex infirmitate qua defunctus eſſet, ea voluntas conſtaret huic adulteræ, veram exiſtimo ſententiam Alphonſ. à Caſtr. ſin autem conualuiſſet, cum ſit voluntas deambulatoria vſque ad mortem, neſcio quo iure talis declaratio ſit ſequenda, niſi dixeris quòd non præſumitur venire contra factum ſuum. l. 3. ff. de mili. teſtam. nam ibi loquitur in actu perfecto, & in eſſe deducto, nos loquimur in verbis enunciatiuis, ex quibus deliberata voluntas non ſumitur: nam dicere, volo inſtituere eccleſiam, aut imperatoris, ſine teſtamento non cẽſentur inſtituti, quia ſunt verba iactatoria, & adulatoria, vt communiter facere & dicere ſolent aliqui, quæ nullam inducunt diſpoſitionem. l. eius bona. ff. de hæred. inſtitun. vbi Paulus Conſultus ait, Eius bona qui ſe imperatorem facturum eſſe iactauerat, à fiſco occupari non poſſunt. Faciunt quæ notat Aretin. conſi. 28. columna prima. dubio. 1. ¶ Videtur igitur, quòd ſi conſtet de voluntate deliberata & abſoluta mariti, quòd reſtitutio ſit facienda venientibus ab inteſtato, cum ſint legitimi hæredes. l. 3. §. de illo. ff. pro ſocio. l. conficiuntur. ff. de iure codicil. capit. quicunque. 12. quæſtion. 5. & vinculum naturale ac in-

ac indiſſolubile id ſuadet.l.iura ſanguinis.ff. de regul.iur.l.ius autem agnationis.ff.de pact. Confirmatur. Nam ſi quis haberet conſanguneos indigentes,& non incapaces, & eos relictos inſtitueret extraneos peccaret, nã prædictis eſt cæteris paribus debita hæreditas, honore parentelæ. Notaui ad Seg.in.l.cùm patronus.num.44. de leg. 2. Ialo.conſi.141.num.7.lib 4.Gulielm. Benedict. in rep.cap.Raynutius.verb.teſtamentum.1.nu.7 de teſtamen. Originalis eſt Fabri ſententia in. §. inteſtatorum.Inſti.de hær quæ ab inteſta.deferũtur. Igitur his ſucceſſoribus potius quàm alijs eſt facienda reſtitutio. Quibus deficientibus, pauperibus cap.ſicut dignum.§.eos.de homicid. gloſ.c. cùm ſit.de Iudæ. ¶ Vtrùm autẽ filius ſpurius credens matri dicenti iſtum illegitimum eſſe, teneatur reſtituere quæ recepit iure filiationis à patre putatiuo? Et videtur dicendum teneri ab eo tempore, quo eſt in mala fide, & credit ſe illegitimũ eſſe, cum ſciat patrem putatiuum, exiſtimando ſe ad id teneri legis vigore, & non ſua ſponte hæredem inſtituit, ac neceſſaria ſubminiſtrat igitur ab eo recepta nõ cenſentur donata.l.donari.videtur. ff.de reg. iur. ac proinde tenebitur reſtituere parenti putatiuo, hæredive legitimo. Sum. Roſella, verb. Filius.§.7. Domi. Sot.lib.4. de iuſti. & iure. quæſtione ſeptima.artic.ſecundo. verſic. Tamen ſi & hoc. Quod procedit ſecundùm Scotum, etiã ſi in foro exteriori ratione præſumptæ filiationis conſequutus ſit à lege humana exteriori, quę fundatur in præſumptione, in animæ verò iudicio, in quo ceſſat præſumptio, tenetur à ſe abdicare prædicta bona, cùm ſit malæ fidei poſſeſſor. capitulo.fi.de præſcrip.cap.vigilanti.eod.titu. capit. poſſeſſor.de regulis iuris.lib.ſexto. Item quod ſi indubitanter credat matri, teneatur ad expenſas, ſi mater eſt impotens ad reſtituendum.& ipſe potens ſaltem ad factas poſt notitiam & credulitatẽ nam ad anteà receptas non tenetur, Tum quia pater tenetur alere filium, Tum, quia eſt bonę fidei poſſeſſor; & ratione quaſi poſſeſsionis facit fructus ſuos.l.certum.C.de rei vendicatio.cap.conſultationibus.de iur. patro. Gabriel in 4. ſentent. diſtinctione decimaquinta. quæſtione ſecunda. articulo ſecundo. Concor.2.columna quarta.verſicu. Sed quid ſi ſpurius. Ioa.in ſum.confeſ.lib. 2. titulo quinto.quæſt.23.colum. 2. Archiepiſcop. Floren.2.part.titu.2.capit.7.§.4. Summa Piſana. verb. Adulterium.verſi. Sed nunquid dictus filius Roſella ſumma.verb.Adulterium.§.2. In foro tamen exteriori ſi nolit ſtare, non tenetur, quia eſſet ipſum exhæredem facere ex matris aſſertione, & fortè malitia eius & ira, quod ſæpe euenire ſolet. argum.l.pen.ff.de probat. ¶ Quid autem dicendum eſt de adultero, qui credit ex certis coniecturis filium ſuum eſſe natum ex adultera, nempe propter infirmitatem mariti, vel abſentiam? Reſpondendum eſt teneri ad reſtitutionem expenſarum, quas pater putatiuus fecit cũ filio eius tam reſpectu alimentorum, quàm dotis, ſeu donationis propter nuptias, vel ex alia cauſa honoris factarum cum eo, ſicut parentes facere ſolent, ipſi patri putatiuo, vel hæredibus eius, eo caſu, quo paupertas eum non excuſat, & adultera non poteſt recompenſare. Sed ſi fidem non adhibuit matri adulteræ, & dubitat propter aliquam cauſam, nempè ex facilitate mulieris, quæ cum alijs ſimile delictum cõmittere eſt ſolita, liberabitur ſine vlla reſtitutione reali, cum pœnitentia peccati tãtum relinquendo Dei iudicio, cui omnia ſunt in comperto. 1.Reg 16. Henri.cap.ſuper.de bigam. Ita tenet Archiep.Florent.in 2.part.tit. 2. capit. 7.§.4. colum. fin. Syluest. in ſum. verb. Adulterium. quæſtione quinta, Gabriel in 4.ſentent. diſtinctio.decimaquinta.quæſtio.2.art.2. concluſi. 2.verſi. De adultero autem. Caietan.in ſum.verb. Adulterium verſi. Quo ad hoſpitalium. Nauar.in manuali confeſſorum.cap.16.numer.48. cum ſequent. vbi hanc dicit communem. Quicquid Domini. Sotus in contrarium dixerit lib.4.de Iuſtit. & iur.q.7.art.2.pag.362.verſ. Sed moleſtior atq; vtrinq; vrgentior fuit. ex eo namq; quia cauſa dãni efficiens vitam ſpurij fuit coniunctio adulteri, nam ſi non ipſe habuiſſet copulam, nec filium ſuſcepiſſet. ergo tenebitur de damno, cuius principium ipſe fuit.cap.fin.de iniur.cap. fin. de homi. lib.6.quo text. cauſa remota nocet. ¶ Circa præmiſſa dubitatur, Filius expoſitus ſeu adulterinus habuit bona patris titulo pro donato, vel pro hærede bona fide, an poſt completam præſcriptionem debeat facere conſcientiam de talibus bonis acquiſitis, ſi ſciat certò ipſe illegitimum eſſe? Reſponderi oportet quòd non. Syluest.verb. Adulterium. quæſtione.3. Supplementum Piſanæ ſummæ, verb.Adulterium, columna tertia. Io. in ſum. confeſſorum, lib.2. tit.5.quęſt.23. Quibus accedit. Nam præſcripta cum titulo & bona fide ſeruatis ſeruandis ad præſcriptionem perficiendã, non ſunt ſubiecta reſtitutioni, etiam ſi poſt completã præſcriptionem ſuperuenerit mala fides; & ſic quæ res præſcripta pertinebat ad alium, gloſſ. Hoſt. & communis in cap. vigilanti. de præſcriptio. Richard.in.4.ſenten.diſtin.41.artic.2.quæſtione.2. Conrad. de contractibus.quæſtio.15.&q.29.concluſ.4. Archiep.Florent.2.part.tit.1.cap.16.§.7. Syluest.verb.Præſcriptio.§13.Balb. de præſcriptio.2.par.3.principal.quæſtione nona. Bartho. Cæpol.in rubr.C.de vſucapio.pro empt.num.11. Tangit gloſ.in cã. Poſſeſſor.de regul.iur. libro.6. in glo.1. Anton.Gomez in l.3.num. 22. in legi-

bus Tauri. Ioao. de Medina in Codice. de reſtit. quæſtione.18.Soto.de iuſt.& ior.pag.314.col.2. lib.quarto.quæſtio.5.articulo quarto.quam com munem aſſerit Dominus Epiſcopos Segouienſis in relectio.regul.Poſſeſſor.3.paire.§.2. nume. 1. ibiq́ue eam pluribus modis à varijs doct. ſenten-rijs contrarijs liberat,atq; approbat de regnl. iur. lib.6.Quod autem filij ſpurij noo poſsint præſcri bere relicta à patre, etiã ſi iuſto errore putaſſent eos legitimos eſſe tempore ordinario,ſcilicet,10. vel.20 an.ſpatio,ſecus longiſsimo. 30. annorum. gloſſa.in.l.nemo.ff.pro legat. Bald. in. l. id qood pauperibus.num.34.C.de epiſco.& cleric.& in.l. nullo.num.4.vbi.Sali.C.de reiuendic. Salic. io.l. 1.C.pro hæred.Alexand.conſi.74. numero ſepti mo.libo tertio.Corne.conſi.236.num.4.libro 2. Er eſt opinio verior in puncto iuris ſecundum Berm.Chouer.tit.de pub.contnb.pag.315.nu.16 Balbus io rep.l.Celſus.1.par.nu.9.ff. de vſucap. & in tract.de præſcrip.4.parte quartæ principal. quæſtio. 18. ¶ Dubitatur, Vtrùm clericus in ſacris,qui bona ſua reliquit amico ea fide, vt reſtituat filio ſpurio peccet,ac recipiens poſsit ea bona tetinere, vel teneatur fiſco, aut venientibus ab inteſtato clerici reſtituere? Videtur dicendum ꝙ clericus in ſacris legatum, vel inſtitutionem faciẽdo in fraudem legis, cùm ſit iuſta, ne paretur via delinqnendi clericis,& luxuriandi. vt habetur in l.22.tit.tertio.lib.1.& in. l.2.tit.3. libro quinto. regalium ordinationum. igitur contraueniens & reſiſtens præcepto regis peccat.ca. qoi reſiſtit.11 quæſtione tertia.capit.2. de maio. & obedieotia. cap.Omnis anima.de cenſib. & ad Rom.13.Præterea lex iuſta obligat homioem in foro exteriori ac interiori animæ.gloſſ.in cap. quæ io eccleſiarum.de conſti.verb.conſtituerunt. ſingul. ſecundùm Felin.in cap.1.colum.9.nume.18.deſponſalib.Gomeſsi.in cap.2. num.34. de conſtit. lib. 6. Couarru.in cap.1.num.16. de reſtam. Quo in loco fatetur communem eſſe.& in Epitome.4.Decret.2.part.capitulo ſeptimo.§.7. numero nono. Probat Domi.Sotus lib.primo.de iuſti. & iur. q. 6. artic.quarto.verſic.Quæſtio eſt. Si igitur iuſta eſt & obligat in cooſcientia,eiuſque tranſgreſſorem conſtituere in culpam mortalem non eſt dubium.Nec obſtat quòd Legiſlator conſtituat pœnam temporalem,nam ex eo eam imponit, quia præſupponit culpam propter quam adijcitur pœna:& ſic ex tranſgreſsione,ex qua inducitur peccatum mortale,prouenit pœna io ſpecie propoſita,& ſimili. Ex impoſitione enim pœnæ colligitur grauitas,ſeu delicti ioagnitudo.cap.fœlicis. §. cæterum.de pœo.lib.6.capitulo.quæſiuit. de his quæ fiunt à maio.parte Capi.& Deutero.25.iuxta menſuram delicti erit & plagarum modus.l.reſcriptum.ff.de his quib.vt indignis.Igitur ſit conclusio, quòd nulla eſt protſus lex pœnalis,ſi legitimè ſit pœnalis nominanda, qoæ non obliget ad culpam,niſi contrariam intentionem expreſſerit diceodo,nõ intendimus obligare ad culpam, aut quid ſimile.Sanct.Thom.2.2.quæſt.108.artic.4. Domini: Sotus inſigniter haoc concluſionem explicat libro primo.de iuſti.& iure.quæſt.6.art.5. ¶ Hioc dicitur,quòd veniens cõtra ſtatutum municipale præceptiuum peccat mortaliter,etiam ſi io tali ſtatuto apponatur pœna corporalis. glo.in cap.vt animarum.verb.ſententijs. de conſti. libr. 6.quam ibi ſequuntur docto.teſte ibi Ludou. Gomeſſ. num. 59. verſi. Secunda concluſio principalis colligitur ex iſta gloſſa. Sequitur Dect.in cap.nam concupiſcentiam.1.lectu. numero ſecundo.de conſti.& in. 2. Eſt videodns colum. tertia. num.7.Domin.in dict.cap.perpetuò. colunm. 2. notab.6.& in allegat c.commiſſa.§. illum. ſic dicens.Nota hic optimum text. quòd faciens contra legem precepti,peccat mortaliter,etiam dato ꝙ lex imponat aliam pœnam temporalem. text. in.cap.vbi periculum.§.cæterum.verſic.qui autẽ ibi,qui culpa (niſi graoi propter pœnitenciã) nullatenus aboleoda.de electio.lib.6.& in. c. perpetuò.ibi,& diuinam vindictã, & Apoſtolicæ vltionis metum.&.c.commiſſa.§.illum.ibi,præter diuinam quam exinde incurrit offenſam,ad ſeruandam indemnem eandem eccleſiam decernimus obligari.eod.tit.& lib.6. conſtat. ex Thom. 2.2 quæſtio.186.art.9.& Alphonſ.à Caſtro in tract. de poteſt.legis pœn.lib.1.cap.4.& 5.& Naua. in manuali confeſſorum, cap.23. oum. 46. Ex quibus recipies reſolutionem huius articuli, quando lex pœoalis obliget vltra pœnam temporalem ad mortale.¶ Et ſic leges pœnales omnes ad culpam obligant, niſi contrarium expreſſerint, ſiue mixtæ ſiuè verè pœnales,ex Domi. Soto vbi ſuprà aduerſus Henri. Gandauum quodlib.3. q. 22. ¶ Ex quibus intelliges doctrinam Ioa. And. poſt Hoſti.in ca.relatum.ne cleri.vel monach.dicẽtis ſtatutũ impooẽs pœnã temporalẽ monachis trãſgredient. non peccare. Quã not.Matth.ſing.78. cum pluribus alijs citatis à Gomeſ.in dict.ca.2.n. 60.Nauar.in Manuali.c.23.nu.57. Quod procedat,quando conſtat hanc eſſe legiſlatoris volũtatem,vt in regula fratrum minorum,non aliàs, maximè ſi adſit contemptus, Quod io dubio præſumitur.arg.c.1.de præſumptio.Plures,qui ſententiam Mattheſ.referunt,ſcripſit Couarr.in regula. Peccatum.2.par.§.5.num.2.de regu.iur.lib.6.& ibi agit de hac quæſtione latè.

¶ Ex qua inferri poteſt, defradantem tributa & iura regalia peccare,ac teneri ad reſtitutionẽ collectori nomine regis conſtituto. Couarru. vbi ſupra §.5.

Digitized by Google

§ quinto.nu.5. & iã paulò ante hoc dubium dixi.
Si eſt cõſuetudo petẽdi tributa,ſeu gabellas à pu-
blicanis, nec debitor tenetur manifeſtare vẽditio
nem ante petitionem publicani, debitor, interim
erit(dũ tamẽ nõ celet, nec fraudẽ aliquã cõmitte-
re ſit auſus,ſed imò paratus ſit ſoluere ſtatim cum
primum ei petitum fuerit)tutus in foro conſcien
tiæ.Couar.vbi ſuprà. col.penul.verſic.Cęterùm.
prout in decimis eccleſiaſticis eſt dictum ab ipſo.
lib.1.Varia.reſolu ca.17.n.8.Diximus.in.l. 1.gl.
1.col.202.tit.5.lib.1.ord.nam,intelliguntur ſi pe
tantur à creditoribus, præcipuè quia intra annum
ſunt exigendæ gabellæ à publicanis , aliàs ſi peti
tio intra annum conductionis non fuerit propoſi
ta,ab inde peti minimè poterit,vt ſeruatur de cõ-
ſuetudine.& eſt.l. 104. in fi. in legibus gabellarũ.
l.5. & l.10.tit. 10.lib.6.ordin.Adde Nauar.c.27.
in manu.confeſſ.¶ Infertur ſecundo, peccare etiã
illum,qui alienam cædit Syluam, lignaq; inde aſ-
portat.prout declaraui in quæſt. 10.col.18. verſi.
Ex quo etiam infero.adde ad.l. 38. in Curijs Pin-
cianis Anni 1523.& Toleti Anni 1525.l.71.& in
Curijs de Madrid Anni.1534.l.90. 91. & 92.Al-
phon.à Caſtr.de poteſt.leg.pœn.lib.1.ca.10.fol.
81,Nau.c.23.n.64.in Manu.confeſ.cùm cõmit-
tat furtum,aliena tranſportando.igitur peccat.

Subinfertur tertio eum,qui contra ſtatuta reg
ni tranſportat in aliud regnũ triticum, hordeum,
vel bladum,ſeu pecunias,peccare mortaliter. Tũ,
quia legem ſuperioris in totius regni vtilitatẽ edi
tam,ac legiſlatorem contempſit.cap. 1. de crimi.
fal.cap.prin.o.de appell. lib. ſexto. ad fin. in illis
verbis,iuſtum eſt equidem , vt in eum iura inſur-
gant, qui ius, & iudicem, & partem eludit. Tum
etiam ex eo,quia ſe expoſuit magno periculo pœ
næ,hoc mortis corporalis , ſi captus eſſet,vel alia
ſimili,nempè maioris partis bonorum amiſsione.
cap. frequens. ibi, illum autem ſpoliatũ intelligi
volumus in hoc caſu , eum criminaliter accuſatur
qui tota ſua ſubſtantia vel maiori parte ipſius ſe
per violentiam deſtitutũ affirmat.nam qui amat
periculum,peribit in illo.Eccleſiaſ.3.Exemplum
deſumi poteſt ex.l.incip. *Don Iuan*.lib.pragm.fo.
124.col.1.ibi.*E mandamos que el que lo ſacare que lo
pierda,y mas la hazienda que tuuiere,è que lo matẽ por
juſticia*.Item ibi fol.130.col.3.ibi. *E de mas que las
perſonas q̃ fuerẽ en meter y meteren la dicha Sal, cayã
è incurran en pena de muerte de ſaeta, y ſea caſo de ber
mandad*.l.6. ibi, *padezca pena de muerte*. & l. 7. ibi.
è mueran por juſticia.l.8.ibi *y ellos que muerã por ju-
ſticia*.l.10.in fine.*muerã por juſticia*.l.11.ibi, *lo ma
tẽ por ello*.l.12.ibi *è muera por ello*.l. 20. ibi, *ſo pena
delos cuerpos,è de quanto tienen*. Quòd extrahẽs tri
ticum vel bladum,ſeu pecudes , vel aliam carnem
viuam,ſeu mortuam puniendus ſit pœna mortis.
l.26.& l.27.& l. 44.Has omnes leges reperies in
tit.nono.lib.6.ordinationum regalium,imponen
tes plures pœnas extrahentibus res vetitas.& pœ
nam mortis. Quæ quidem confirmatæ ſunt per
Carolum Cæſarẽ in Curijs Pincianis Anni 1523.
peti.81.& peti,86.& peti.69. Et in curijs Toleti
Anni.1525.peti 12.&l.21.& l.34.De extrahente
res vetitas,vide Segur.De bonis luc.conſt.matri.
col.3.Collecta. in cap,nauiganti.de vſur.Et ſtatu
tum puniens extrahentem frumentum , aliamve
rem , vtrùm comprehendat repertum in via ante
finem territorij.vide Hippolyt. in.l. is qui cum
telo nu.33.C.ad legem Corneliam de Sicar.Pec-
cat enim , quando id colligitur ex impoſitione
pœnæ,à qua deſumitur grauitas criminis, cap.fe-
licis.§.cæterùm. de pœnis. lib. ſexto. alias ſecus.
Nauar.in Manuali.cap.23.num.66.Soto de iuſti
tia & iure,lib.1.quæſtio.ſexta,artic.5. colum.pe-
nult.vbi ponit exempla in hoc notatu digna. Et
nouiſsimè Anton. Queſada vir genere , literis &
moribus clarus lib. primo. diuerſ. cap.13. fol.48.
vbi quòd etiam ſi res parui momenti extrahat à
regno incidit in magnam pœnam.vbi adducit ra-
tionem. § His igitur ſic præmiſsis, clare conſtat,
clericus inſtituendo amicum ſub tacita fide,quod
reſtituat eius filio ſpurio,quòd peccat.mortaliter
quippe eum legem defraudare, ac eius legiſlato-
rem contẽnere præſumatur,per præmiſſa. Et vni
co verbo quòd peccet mortaliter,tenet Domini.
Soto lib.4.de iuſti.& iure.quæſt.quinta. art.pri-
mo.ad finem.Nam ſtatutũ eſt,ne filij clericorum
ſuccedere poſsint parentibus,ne occaſio luxuriã-
di eis tribuatur.l.22. tit.3. lib. primo.ordi. & ibi
dixi.l.41.tit.ſexto.partita prima,l.nona. in deci-
ſionibus Taur. § Quo ad ſecundum articulum,
Vtrùm hæres inſtitutus ſub prędicta fiducia poſ-
ſit hæreditatem retinere , vel teneatur venienti-
bus ab inteſtato, vel fiſco reſtituere ? Sit reſpon-
ſio. Hæres inſtitutus abſolutè , purè , & ſine ali-
quo pacto expreſſo,etiam ſi clericus fiduciã certã
conceperit, quòd amicus eſſet traditurus filio, &
alias ei non relinqueret, nihilominus amicus talis
inſtitutus , poteſt tutò in conſcientia bona illa
retinere Dominic.Soto loco proximè citato.
¶ Secunda concluſio ſit. Hæres qui recepit hære-
ditatem ab amico ſub expreſſa conditione & fi-
de,vt eam incapaci reſtitueret, non poteſt eam re
tinere,nec filio teſtatoris dare,ſed venientibus ab
inteſtato, vel in pios vſus eroganda ſunt , ſi mo-
do ille fideicommiſſarius tutus eſſet nunquam id
in notitiam fiſci peruenturum, nam ſi id metue-
ret,conſultiùs eſſet fiſco patefacere.Domini.So-
tus loco proximè citato, Quod eſt notandum,
quia ſemper de hoc dubio conſilia petuntur,ideo
que aliqua pro cõfirmatione harum reſponſionũ
ſubijciam,

ſubijciam. ¶ Suadetur igitur prior cõcluſio. Nam quanuis lex filium ſpurium fecerit inhabilem ad ſuſcipiendum bona quæ non poſsidebat adhuc, tamen ſuo parenti priuare non potuit, niſi in pœnam cognito de negocio, ac ſequuta ſententia. ca. cum ſecundum leges. in fin. de hæreti. libro ſexto. Nam pœna ante ſententiam & eius executionem non obligat in foro animæ. Nam ſi clericus delinquit, principem & legem contemnendo, non eſt ei naturaliter obligatus, cùm ex bonis regis nihil peruenit ad clericum, & ſic eſt in pœnam, quę nõ procedit in foro animæ. glo. in cap. fraternitas. 12. quæſtione ſecunda. Quam dixit ſing. plura adducendo Felin. in cap. audiuimus. numero primo. de ſimoni. & Segur. vbi dixi in repet. l. filius dum in ciuitate. num. 15. de verb. oblig. & communiter approb. ſecundùm Lu. Gomeſſ. in. §. ex maleficijs. num. 14. Inſt. de Act. Anto. Go. de delict. c. de hom. num 5. Igitur contemptus purgatur per pœnitentiam. Nec quo ad Deum curandum eſt de pœna exteriori extra id quod abeſt, nec obligatur quis ad huiuſmodi pœnas, niſi vbi ſequitur ſcandalum in non parendo Principi, vel legi. vt tradit Hierony. Paul. in pract. Cancellariæ Apoſtolicæ. pag. 89. verſi. Bona quæ auferuntur damnato. Nec bona huiuſmodi delinquentium acquiruntur fiſco de iure naturali, quia ſine domini cõſenſu vero non perditur dominium illorum etiã propter crimen non occultum. ad quod. l. nihil. ff. de regul. iur. l. in ambiguis. §. quatenus. cod. tit. vt not. Hiero. Paul. vbi ſuprà. Nec obſtat dicere, quia delinquens tacitè videtur conſentire in pœnam committendo delictum, & ſic in amiſsione dominij. l. Imperatores. ff. de iure fiſc. l. 1. §. beſtias ff. de poſt. & ibi gl. Epiſtola inter claras. §. liquet C. de ſum. tri. cap. inter pares. 11. quæſtione. 3. Ioan. Coraſ. in rep. l. frater à fratre. in princ. num. 20. ff. de cond. indebi. Bello. §. ſequens diuiſio. n. 1. Inſtit. de verb. oblig. Dixi in practica ſeu directorium vtriuſque iuris. 1. part. capi. primo. vbi videas. Nam reſpondeo, quòd talis conſenſus non eſt naturalis, nec proprius, aut verus, ſed fictus, & ciuilis, ideò non obligat in foro animæ, vbi non curatur de fictione, improprietate, & præſumptione. cap. tua. de ſponſa. ca. literas. de reſtit. ſpolia. cap. à nobis. de ſententia excommu. ſed in conſcientiæ foro agitur de vero intereſſe, quod in ſpecie propoſita non prætendit fiſcus. igitur, &c. Tum etiam, quia ex ſola fiducia in mente retenta quis non incurrit in pœnam ſtatutam à lege humana, nec eius diſpoſitio illum ligat. cap. cogitationis. de pœn. diſtinctione prima. l. Cogitationis pœnam. ff. de pœn. Dixi in capitulo ſecundo, concluſ. 2. de clandeſt. deſponſa. vbi videas. Et propoſitum in mente retentum abſque promiſsione exteriori non obligat vouentem quo ad eccleſiam. argu. prædictorum. & l. ſi repetendi. C. de condi. ob cauſ. cap. literaturam, & ibi dixi. De vot. Si ergo nullum verbum dixit amico, nec eum grauauit de reſtituendo incapaci, ſed purè illum inſtituit, non video cur fiſcus agere poſsit ex tali intẽtione teſtatoris ad actum non deducta, ſed in mẽte retenta, ideò teſtamenti expreſſa inſtitutio ſeruanda erit. l. ſi tibi. ff. de adimend. legatis. ¶ Ex quo infertur, quòd tanquam de ſuis alijs proprijs bonis diſponere poterit, & poterit donare tanquam bona ſua propria filio ſpurio clerici. Domi. Sotus quæſtio. quinta. art. 5. lib. 4. de iuſt. & iure. Et eſt bona cautela, vt aſſerui in. l. 22. gl. 1. co. 163 verſi. Secunda cautela eſt. titulo tertio. lib. 1. ordi. rega. vbi plures alias poſui, vt filius clerici ſpurius poſsit bona patris habere tutè tam in foro fori, quàm conſcientiæ. ¶ Quo ad ſecundam concluſionem facit. Nam inſtitutio regulatur ex voluntate teſtatoris. l. illa inſtitutio. ff. de hæret. inſt. l. non aliter. ff. de lega. 3. l. in cõditionibus. ff. de cõdi. & demonſtr. Paul. Pariſi. conſil. 75. num. primo. lib. 4. Sed relicta fide de reſtituendo incapaci non inſtituiſſet quem inſtituit, vnde nõ poteſt dici verus hæres, nec retinere hæreditatem. arg. l. id quod noſtrum eſt. de regul. iur. ff. ¶ Secundò, datum ſub conditione, ea non impleta, apertè denotat voluntatem dantis eſſe in contrarium, quũ conditio ponatur loco cauſæ finalis, qua ceſſante ceſſat diſpoſitio dantis, & remanet ſuum. Priorẽ partem concluſionis probat optimus text. cum gloſſ. in. l. ſi quis locuples. ad fi. ff. de fideicom. liberta. vbi legatum libertatis locum habet ſub cõditione, ſi teſtator fuerit ſoluendo, ſin autem non fuerit ſoluendo ceſſat, quia non eſt voluntas diſponentis relinquere in fraudem creditorum. Socin. in. l. obtinuit. columna ſecunda. ff. de cond. & demonſtr. citat eum ad hoc, quòd teſtator quando apponit conditionem in perſonam honorati, cenſetur velle, quòd illa conditio adimpleatur ab ipſo, idem ſi in perſonam grauati. Et idem Socin. in. l. quidam relegati. columna prima. numero. 4. ff. de rebl dub. citat Ludoui. Gomeſſ. in capit. 1. num. 157. de conſt. lib. 6. ponderando illum tex. ad fin. ibi. vt apertiſsimè curare. Facit. l. ſed ſi ante & l. facta. §. ſi ſub conditione. ff. ad Trebellia. ibi. abſurdum eſt, vtique autem teſtator niſi expleta ſit conditio, neque ſcriptum hæredem ad hæreditatem vocabit, neque per hunc illi voluit reſtitui hæreditatem. Igitur in defectum conditionis voluit decedere ab inteſtato. & habere legitimos hęredes, & à natura ſucceſſores. l. fin. C. quorum bono. l. 3. §. de illo. ff. pro Socio. l. conſtituntur. ff. de iure codicill. quia præſumitur ſuis, alienis & non cognatis, nec hæredibus inſtitutis prætuliſſe.

Digitized by Google

tuliſſet.l.cum auus.ff.de condi.& demonſtr.l.generaliter.§.fin.C.de cōdi.inſti. l. cum acutiſsimi. C.de fideicommiſſ.Ex qua infertur, fideicōmiſſariū nō poſſe retinere hæreditatem in foro animæ, quia inſtitutus fuit ſub cōditione expreſſa, etiā ſi fuiſſet poſita in diuerſis ſcripturis, qua deficiēte, non habet conſenſum veri domini, ſine quo non acquirit dominium. l. id quod noſtrum. de regul. iur. prout ſuprà expoſuimus. Et eſt notandum, quòd eſt defectus expreſſus voluntatis domini, ideoq; ſola pœnitentia non purgatur culpa in datione ſi dei contra legis inſtitutum in pœnam, ſed eſt alia cauſa, ſine qua non, quæ ſecundùm veram teſtatoris intentionem regulari oportet. Si tamen hæres cogitans voluntatem dantis nullo verbo expreſſam, ſed abſolutè inſtitutus, prout in prima concluſione, nullum peccatum exterius cōmiſit contra legem humanam poſitiuam, ſed habuit veram teſtatoris volūtatem puram & abſolutam, ideoq; clericus teſtator ſi habuit fidem interiorem, vt dixi in concluſione, de amico quod reſtitueret ſpurio, & amicus cogitauit, nihilominus poterit hæreditatem retinere, vel eam donare ſpurio, cum habeat voluntatem clerici, & de conceptione reſtitutionis pœniteant quo ad Deum. Quo ad legem verò humanam licèt ſit præſumptio fidei datæ per reſtitutionem factam ſpurio ſtatim, vt quilibet coniecturari poterit: nec lex humana ligat actus internos, qui nec verbo, nec ſcripto foras prodierunt, 1.ad Corinth. 4. Nolite ante tempus iudicare, quouſq; veniat dominus, qui manifeſtabit cogitationes hominum. &. 1.Reg.16.l. cogitationis.ff.de pœn.c.cogitationis.de pœn.d.c.1.erubeſcant.32.diſt.c.ſic omnia.6.q.1.Caiet.2.2.q.11 art.3.Couarru.latè in regul.Peccatum.2.parte.in princ.num.7.de regul.iur.lib.6. Tum etiam, quia potius prouenit ex mentis præſumptione, vel legis. Et tamen huiuſmodi præſumptiones locum non habent in foro animæ, nec.c. tua de ſpōſalib. nec quis obligatur ad meram pœnam inductam à lege propter delictum naturaliter & verè, prout eſt accipienda glo.in.§. ius autem gentium. verb. pœnæ. Inſt.de iur.natur.gent.& ciui.ſing.ſecundum Mattheſila.ſing.47.quanuis ex gloſ.in.l.legitima.in glo.1.verſ.Item per pactum.ff.de pact. deducatur contraria concluſio, imò quòd ex delicto iniuriatum vel ſimili oritur obligatio ciuilis & naturalis. Quod clarè probat prædicta glo. inquantum dicit iuncto. §. quædam. quem allegat, quòd per pactum de non intentanda actione iniuriarum.nu.1.de iniur.ff.& in.l.ex hoc iure.col.6. nu.15.ff.de iuſt.& iur.tex.in.l. Imperatores. ibi, ipſe te huic pœnæ ſubdidiſti.ff.de iur. fiſc. gloſſ. verb.honorari:& ibi Bal.& Bologni.in.l.1. §.beſtias.ff.de poſtul.eam notat Paul. Caſtrenſ. in. l. omnem obligationem.ff.de iudi. Ludo. Gomeſſ. in.§.actiones autem.num.4.Inſtit. de actio. Sed iſta obligatio eſt impropria, ficta, & non vera, ſed præſumpta, quæ non habet locum in foro animę, vt dictum eſt. ¶ Ex quo inferri poteſt, quòd ſi recipiens hæreditatem adhibendo fidem de reſtituendo incapaci, quam pater clericus remitteret libera voluntate hęredis, vt ex bonis faceret ad libitum, ſiue retinendo, ſiue reſtituendo incapaci, & de hac libera & abſoluta licentia ei conſtaret, poſſet in conſcientiæ foro ſibi retinere, vel donare cui libuerit, cùm verè hæres ſit, quanuis à lege priuetur propter fidem datam teſtator de reſtituendo incapaci in pœnam criminis.l.non intelligitur.& l.ita fidei.ff.de iure fiſc.l.13.tit.7. & l.5. tit.11.part.6.Et ita procedit quod notatur à Couar.in Epitome.4.Decret.2.part.c.8.§.5. num.9. quem ipſe ſequutus fui olim ad Segur.in rep.l.cohæredi.§.cùm filiæ.num.124.ff.de vulgar. & pupilla.& in.l.22.glo.1.colum.167.tit.3.lib.1.ord. nā alias, eius pace ſalua, niſi in hoc caſu intelligatur, per id quod diximus in. 2.concluſione, eius opinio approbanda nō eſt. ¶ Ex prædictis etiam infertur in caſu præmiſſæ ſecundæ aſſertionis hæredibus legitimis venientibus ab inteſtato, & eis deficientibus, pauperibus, vel in vſus pios ſunt talia bona eroganda quo ad forum animæ, non tamen fiſco ſunt reſtituenda, contra Segur. vbi ſuprà.& Bartol.in.l.fin.col.3.ff.de his quibus vt indign. Anto.Gomeſ.in.l.9.Tauri.nu.28.Ioan.Bernard.in praxi cano.crimi.cap.58. ſum. Roſellam. verb.filius.§.6.quos ipſe reprobandos in hoc cēſeo, quia eſt impoſitio pœnæ propter fidem datam de reſtituendo incapaci, at lex pœnalis non obligal in foro animæ ad reſtitutionem pœnæ.ergo hæredibus veniētibus ab inteſtato, vel in vſus pios eis non ſtantibus ſunt reſtituenda bona. De ſalute tamen animæ delinquentis contra legis inſtitutum valde dubito, quamuis vno momento poſsit in mente pænitere, ſed non eſt in morte qui memor ſit Dei, iuxta verbum Prophetæ. Relinquat ergo quod poteſt iure alimentorum, & non defraudet ſtatuta Principum, alias peccaret, vt inquit Ancharra.in.c.fin.nu.4. de eo qui dux. in vxo. quam poll. per adulte. ¶ Vtrùm autem poſsit ſpurius petere alimenta à patre eiuſve ſucceſſore. Reſpondendum eſt poſſe ex tex. in cap. cùm haberet. de eo qui dux. in mat. quam poll. per adult.Panor.in cap.1.num.4. de cohabi. cleri.& mulier. ¶ Etiam vltra quintam partem bonorum, ſi illa ſufficiens non ſit, iuxta qualitatem ſpurij, vel illegitimi. vt dixi in.l.22.glo.1.colū.165. tit.3.lib.1.ordin.ſecundum.l.8.titu.13. partit. 6. verſi. *E ſi por auentura el padre.* ¶ Item etiam poterit filiam ſpuriam dotare, cùm dos loco legitimæ

succe-

ſuccedat. Panormit. in cap. peruenit. colum. prima. num primo. de arbi. Dixi communem in glo. prima. l. 22. tit tertio. lib. primo. ordina. colum. 164. verſic. Vtrùm autem clericus: Baptiſt. à ſancto Blaſ. in tractat. de priuileg. dotali. centuria. 3.

alguno. que ambos a dos ſean metidos en

nu. 42. Bald. in. l. fin. C. de his quibus vt indig. Ioann. Lup. in repe. cap. Per veſtras. §. 23. nu. 13. & §. 24. vbi latè. de donat. inter virum & vxo. fol. 90. col. 2. Dixi ad Segur. in repetitio. §. cùm filiæ. nume. 544. In caſu, quo clericus fatetur ſe reliquiſſe bona amico eo animo, vt reſtituat ſpurio, prout dixi in prima concluſione, erit conſulendus, quòd deponat talem animum, vel reuocet teſtamentum, ne ſit in peccato ratione intentionis deprauatæ.

¶ Quæritur vlterius, Quanto tempore excludatur maritus ab accuſatiõe adulterij ab vxore, quæ adulterium commiſit? Reſpondeo, poſt quàm habuit poteſtatem deducendi querelam adulterij in iudicio, quam non deduxit per quinquennij tempus, expellitur ab accuſatione. l. adulte. C. de adulterijs. l. quarta, & l. ſeptima. titulo decimoſeptimo. part. ſeptima. & hoc tempus à principio eſt vtile, ſed continuum in progreſſu. gloſſ. in. l. quinquennium. ff. de adulterijs. Notat Gregorius Lopez in. d. l. quarta. verb. *Faſta cinco años.* Poſt mortem autem viri, ſiue ſciens fuerit criminis, ſiue ignorans, non poterit de iure noſtri regni ab aliquo accuſari, vt ſuprà dixi. & notat Gregorius Lopez in l. tertia. verb. *Deſpues de la muerte.* tit. decimo ſeptimo. part. ſeptima. Excluditur etiam maritus exceptione lenocinij. d. l. 7. ibi. *E otroſi dezimos, que ſi la muger que fueſſe accuſada de adulterio dixeſſe en manera de ſu defenſion ante que reſpondieſſe al accuſamiento, que no auia porque reſponder, porque el adulterio de que la accuſauan, fuera fecho con plazer de ſu marido, o que el meſmo fuera alcahuete, que prouãdo vnas deſtas razones, no es tenuda de reſpõder a la accuſacion, ante la deuen dar por quita.* l. 2. §. ſi publico. ff de adulterijs. l. 29. tit. primo. partit. ſeptima. Et maritus habens carnale commercium, ſeu vitam agens cum vxore adultera, quæ non pœnituit, eſt author turpitudinis, & peccat mortaliter. cap. ſi vir. de adulterijs. capit. quemadmodum. de iure iurand. capit. primo. & capit. ſi quis vxorem. 32. quæſt. prima. l. ſecunda. §. lenocinij & l. mariti lenocinium. ff. de adulterijs. l. ſecunda. C. eodem titu. Ioannes Lup. in repetitio. cap. per veſtras. not. 3. §. 21. num. 23. l. fin. tit. primo. parti. ſeptima. l. ſeptima. titu 17. part ſeptima. Et quòd peccet, tradit Caieta. in ſumma. verb. matrimonialis vſus. capit. decimo. & in opuſculo. 25. quæſt. capit. 26. Couar. in Epitom. 4. Decreta. 2. parte. capit ſeptimo. §. ſecundo. num. quarto. Ilephonſ. à Vera Cruce in ſpecul. coniugio. 3. par. art. 2. ¶ Vtrum autem tranſigere liceat in crimine

poder del eſpoſo aſsi que ſean ſus ſieruos [a],

adulterij? Videtur, quod minimè liceat. l. tráſigere. vbi præter alios rationes reddit Riminald. colum. 2. num. 2. C. de adult. concludẽs fieri nõ poſſe tráſactionẽ, ſed pacẽ, dum tamẽ pecuniæ nõ interueniãt. Quoniã in caſibus, in quibus eſt prohibita tráſactio, in illis caſibus intelligitur eſſe ꝓhibita pax, interueniente pecunia, ſecundũ Barr. in. l. Athleras. §. fin. ff. de his qui not. infam. & not. Riminald. vbi ſuprà ad fin. nu. 2. verſi. Et inquantũ etiam circa prædicta dicũt moderni, quòd licèt. Et totum hoc probatur in. l. 22. tit. 1. part. 7. & ibi Greg. Lopez in verb. *Del adulterio.* & in gl. *El marido.* Et Antonius Menrſius diligẽter congerit octo rationes, quas videre poteris in l. tranſigere. C. de tranſact. à nu 72. cum ſequẽ. & in caſibus, quibus eſt illicita tranſactio, ſi fiat pactum, ſeu pax gratuito modo propter id accuſator, vel accuſatus non incurrit aliquam pœnã. l. in cauſis fiſcalibus. ff. de iure fiſc. l. furti. §. pactus. ff. de his qui not. infa. & l. qui cœtu. §. qui vacantem. ff. ad leg. Iul. de vi publi. & l. mariti. §. plectitur. ff. de adulte. Paul. & Alex. in. l. tranſigere. nu. 16. C. de tranſact. Panorm. in. c. 1. de colluſio. detegen. dict. l. 22. tit. 1. par. 7. vbi Villalpand. 1. part. §. ſecundo. col. 3. num. 2. & in. §. 12. nu. 1. Alciat. Paradox. lib. 5. cap. 9. ¶ Vtrùm autem de iure canonico in criminibus ſit licita tranſactio, cùm de illo iure nulla pœna ſit propriè capitalis, tùm nõ ſit ad ſanguinis effuſionem? Reſpond. minimè locum habere, ex glo. in. c. ſi quẽ pœnitcat §. accuſator. verb. in omnibus. 2 quæſt. 3. quam ibi ſequitur Archi. nu 1. dicens idem tenere Goffred. in. c. fin. de tranſact. Ioan. Fab. in. d. l. tranſigere. ad fi. Iaſo. num. 4. & idem tenent Alex. & cæteri, vt ibi profitetur Alciat. nu. 48. & Menrſ. nu. 36. cũ pluribus alijs, quos refert Iacob. Villalpand. in. d. l. parti. 22. part. 1. §. 2. num. 3. Roman. ſing. 688. Tu audiuiſti. l. tranſigere. & Additio. ad Bart in ſingul. 131. In omni pœna ſanguinis tamẽ licita erit pax ſeu pactum ad id tendens gratuitum, per præmiſſa Villalpand. in. l. 22. ptima par. §. 2. nu. 3. fol. 6. colum. 3.

a ¶ *Que ſean ſus ſieruos.* Concord. authent. Sed hodie C. de donat. inter virum & vxor. vbi nemo ingenuus hodie ex ſupplicio efficitur ſeruus. Quod accipiendum eſt, ſi ei vita poſt condemnationem reſerue-

reſeruetur, aliàs ſecus ſecundùm Barto. in. l. quidã ſerui ff. de pœn. & in Lei⁹ qui. ff. de teſtam. & in l. qui vltimo ſupplicio. poſt Dyn. ibi. ff. de pœnis. De hoc eſt l. Tauri. 4. vbi eſt videndus Ant. Gomeſsi. num. 1. & ſequen.

pero que no los pueda matar. Y porque eſto es exẽplo a, y manera para muchas dellas fazer maldad, y meter en occaſion y verguença a los que fueſſen deſpoſados con ellas: porque no pueden caſar en vida dellas b. Porende tenemos por biẽ por eſcuſar eſte yerro q̃ no paſſe adelãte c en eſta manera: que toda muger que fuere deſpoſada por palabras de preſente con

a ¶ *Es exemplo.* Quod eſt cuitãdũ, ne detur occaſio peccandi, & coercitione pœnæ retrahantur à delicto iſto, & ſimilibus l. capitaliũ. §. famoſos. ff. de pœnis. c. 2. de calumniatoribus. c. irrefragabili. de offic. ordi.

b ¶ *Porque no pueden caſar en vida dellas.* Matrimoniũ non diſſoluitur quo ad vinculum propter adulterium, licèt poſsit maritus eam relinquere quo ad mutuam cohabitationem, & denegare debitum. Et ſic non licet marito propter adulterium vxoris, aliam, ipſa viuente ducere, etiam ſi matrimonium tantum eſſet ratum, & non copula conſummatum. c. ex parte. C. de ſponſalib. ibi, Quia igitur nemini licét vxorem ſuam ſine manifeſta cauſa fornicationis dimittere, & tunc eam ſibi reconciliare debet, aut ipſa viuente continere. Eſt text. optimus in Concilio Florent. ſub Eugenio Papa Quarto celebrato, in. §. Septimum eſt ſacramentum. in his verbis. Quamuis autem ex cauſa fornicationis liceat tori ſeparationem facere, non tamẽ aliud matrimoniũ contrahere fas eſt, cùm matrimonij vinculum legitimè contracti perpetuũ ſit. Et diffinitum eſt in Cõcil. Trident. ſub. Pio Papa Quarto. ſeſsio. 24. can. 7. in hæc verba. Si quis dixerit eccleſiam errare, cùm docuit & docet iuxta Euangelicam & Apoſtolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum matrimonij vinculum nõ poſſe diſſolui, & vtrũq;, vel etiã innocentem, qui cauſam adulterio nõ dedit, nõ poſſe altero cõiuge viuente aliud matrimoniũ contrahere: mœchariq; eũ, qui dimiſſa adultera aliã duxerit & eã, quæ dimiſſo adultero, alij nupſerit, anathema ſit, tenet Io. Neuizan. in lib. 1. Syluæ nupt. n. 123. Alphõſ. à Caſtro in lib. 2. de poteſt. legis pœna. c. 4. fol. 127. col. 2. verſ. verũ & ſi innocẽs, & per plura augmẽta tradit Domin. Soto in 4. ſent. d. 36. q. 1. art. 5. cõtra Eraſmũ & Caietanũ. cõtrarium ſentientes & Eps Segouien. in Epito. 4. decre. 2. p. c. 7. §. 6. nu. 13. qui etiã plures autores huius concluſionis adducit Io. Arbore. lib. 1. theoſophiæ. c. 35. Abulen. Matth. 19. q. 76. Driedo. de eccleſiaſt. dogma. lib. 2. cap. 3. Io. Ekius de ſacram. lib. 4. cõtra Lutherum homil. 75. Illephonſ. à Veracruce in ſpecul. coniugio. 3. par. art. 7. l. 7. tit. 2. par. 4. & aſſerere per fornicationẽ poſſe diſſolui matrimonium, quo ad vinculum hæreticũ eſſe probat Alfonſus Caſtrenſ. lib. 1. de hæreſi. verbo. nuptię, hęreſi. 5.

c ¶ *Que no paſſe adelante.* Proprium eſt legi, vel conſtitutionis futura proſpicere. c. fin. de conſtitutioni. & in. ca. 2. eod. titu. vbi præter alios eſt videndus Andr. ab Exea. n. 22. cum ſequenti. & à quo tẽpore incipiant leges ligare poſt glo. pen. & Felin. in d. c. 2. dixi in tit. 4. lib. 1. ſupra. in gl. rub. q. ſi. Anto. Meneſius in. l. conſtitutiones. nu. 6. vſq; ad. 10. Plura de iſto art. cõgerit nouiſsimè. C. de iuris & fact. ignor. ſi tamen quis haberet notitiã legis ante duos menſes aliunde, cum lex aliam publicationem ad ſui valorem non indigeat præter incuriã Papæ vel Principis ex ſtatuto Principis ligaret, ſcientẽ in conſcientia, quia duos menſes dãtur in auth. vt factæ nouæ conſtit. col. 5. vt intra illos iuris ignorantia excuſet ſi tamẽ ante aliũdè fuit certus, iam facit contra conſcientiam, legis pręceptũ negligendo & ſic peccat. c. 2. de maio. & obedi. c. qui reſiſtit. 11. q. 3. Domi. Soto in lib. 1. de iuſt. & iure. q. 1. art. 4. col. 3. ſi tamen eſſet in vſu quod leges eſſent publicãdæ in locis & prouincijs regni ante publicationem & formam ſeruatam, crederẽ etiã, poſt duos menſes nõ ligare ignorantes, imò neq; ſcientes & ſic publicãda erit Pragmatica Sãctio in ciuitatib⁹ ſingulis vt moris eſt, vt leges virtutem, quo ad eos habeant & non ſufficit, q̃ fuerit in curia Principis tantum publicata; maximè, quia hoc apparet ex mente leges condentis in noſtro regno ad finem vniuſcuiuſque legis, dicẽdo, *Sea pregonada en eſta nueſtra corte y en eſſas dichas ciudades, villas y lugares, &c.* Vel per alia verba ęquipollentia, & ſic Pragm. de inhibitione veſtiũ, vel ne quis legatum de veſtibus lugubribus faciat, nõ famulo, vel extraneo, vt habetur in Pragm. *De los lutos,* non ligat teſtatorẽ ante eius ſciẽtiam & publicationem in ciuitate noſtra vel in alia vbi ciuis erat

erat, & ſunt præſtandæ ab hærede legatario quia fuit legatũ in memoria teſtatoris & propter amicitiã quam ad legatarium habuit, propter beneficia ab eo recepta & ſic licet prohibeat deferre nõ tamen prohibet, vt habeat æſtimationem, & in aliam veſtẽ, vel victũ conuertere poſſit. & hoc eſt ſecundum vo

hõbre que ſea de catorze años cumpli-

luntatem coniecturatam & veriſimilem teſtatoris, quæ cum ſit licita omnino ſeruanda eſt. l. 1. C. de Sacroſanct. eccleſ. l. in conditionibus. ff. de conditioni. & demonſtr. & ſic ſententiarũ fuit in. 1. & 2. inſtantia Salmanticæ.

a ¶ *De catorze años cumplidos.* Matrimonium de præſenti nõ poteſt contrahi ante. 14. annos in viro, & in fœmina ante. 12. quia nõ præſumũtur ante apti ad copulã carnalẽ. ex capit. 1. de delict. puero. l. 2. tit. 18. part. 7. & l. 4. tit. 19. par. 6. aliquando tamẽ malitia ſupplet ætatem, & reperiũtur viri potentes mulieres in decimo anno, & puer in nono, vel decimo, vt habetur in dialogo beati Gregorij puerum nouem annorum impregnaſſe nutricem ſuã. glo. in ſumma. 20. q. 1. id refert. ad fin. quam com. Iacob. Seguta in repet. l. cohæredi. §. cum filiæ. n. 237. ff. de vulga. & pupilla. & Andr. Tiraq. plures eam laudantes, refert in legibus connubialibus. in. l. 6. par. 6. glo. 1. nu. 37. verſi. quanquã legimus ante hos annos. & Ioannes Igne. in. l. 1. §. impubes. nu. 6. ff. ad Syllani. & Coua. in epito. 4. decreta 2. par. c. 5. n. 4. Ludo. Cœli. lib. 8. lect. antiquarũ. c. 8. D. Hierony. in epiſt. ad Vitalem refert puerũ quendã in decimo anno, grauidam feciſſe eius nutricẽ, vbi ſubdit Salomonem in decimo anno genuiſſe Roboan, Achaz etiã Rex in anno ætatis vndecimo Ezechiam procreaſſe. Si tamen habiles ad copulã carnalem iam eſſent reperti, ante 12. annum ipſa mulier, & ſpõſus ante. 14. annum, ex eo, quia iam conceperant, vel ex alio ſigno valeret matrimonium. cap. de illis. & cap. vlt. de ſpõſa. impub. & cum verum matrimoniũ eſſet à pœna adulterij non liberarem & ſi ita grauis non eſſet propter ætatem. cap. 1. ad finem. de adulr. nam iſta lex, punit delictum odioſiſsimum in republica, & ætatis expreſsionẽ fecit gratia frequentationis, vſus. l. nam ad eam. ff. de reg. iuris. ideoque ad iſtum caſum ſi cõtingeret ante ætatem. 12. an. validum fuiſſe matrimonium ex vi comprehenſiua & veriſimili intentione legiſlatoris ſi fuerit rogatus de iſto caſu exiſtimo legem noſtram locũ habere & extenſionem recipere.

¶ Sed tamen dubito quare fœminæ citius exiſtimentur nuptijs aptæ & puberes, quam maſculi. dicit Accurſ. in. l. 1. C. de ijs, qui ven. æta. imp. quia herba mala cito creſcit. Ariſtote. tamen aliam ponit lib. 37. de hiſtoria animalium. ca. 3. & Plinius lib. 7. cap. 4. fœminas celerius gignere, quam mares, ſicuti & celeri⁹ ſeneſcere, quæ infirmiora ſunt ea facilius celeriuſque perficiũtur, Theophraſtus de cauſis plantarum. lib. 4. ca. 9. & 11. & ſcribit Macrobius. lib. 7

dos a: y ella đ doze años acabados b: é hi-

ſaturnalium. cap. ſeptimo. rationem eſſe ex natura, quæ mulieres citius admonet generationi, veluti naturæ inferioris, vt exilia poma celerius matureſcunt, robuſta ſerius, & idem Macrobius, rationem aliam noſtris incognitam adfert in ſomnio Scipionis. cap. 6. & videlicet fœminas propter votorum feſtinationem maturius biennio legibus liberari. Barto. verò in dict. l. ſecunda. C. de his, qui ven. ætat. impetr. dicit, quòd cum mulier ſit breuioris vitæ ideò citius perficitur, vt contingit in omnibus animalibus, quod etiam firmat Columella, in lib. de arboribus. cap. tertio. & ante eum Theophraſtus de cauſis plantarum. libro primo. cap. nono. eandem penè rationem ſcripſit Hoſtienſis, & poſt eum Ioannes Andreas in cap. literas. de deſponſat. impuber. Baldus in l. qua ætate. ff. de teſta. Philippus Franch. in repetitione. rubr. de teſtam. num. 7. de teſtam. lib. 6. Tiraquell. in legibus connubialibus in. l. ſexta. numero. 38. fol. 101. colum. ſecunda. & fol. ſequent. colum. 1. Panormit. in ca. puberes. de deſponſa. impub.

b ¶ *Doze años acabados.* Adde legem ſi vxor. § ſi minor duodecim annis. ff. de adulter. & l. ſi minor annis. eodem titulo. cum ſit materia odioſa & pœnalis ante iſtam ætatem cõpletam mulier de adulterio accuſari non poterit. argumen. cap. licèt canon. de elect. lib. 6. eſt text. in ca. commiſſa, & ibi notat Philip. Franc. col. 2. nu. 1. eod. tit. lib. 6. caſu vt dixi, quia non conſtat validum fuiſſe matrimonium ante ætatem duodecim annorum quia non erat viro apta ſecus ſi eſſet apud virũ iam carnaliter cognita forte in anno. argu. ca. de illis. 2. de deſponſa. impuber. in materia verò fauorabili ſufficit attigiſſet quatuordecimũ vel duodecimũ annum. cap. cum in cunctis. §. inferiora ibi, niſi qui iam. 25. annum ætatis ſuæ attigerit. de electio. gl. in Clem. generalem. verb. decimo octauo. de ætate & qualitate. Bertachi. omnino vid. in tracta. de epiſcop. lib. 2. q. 31. n. 54. Gund. de Villad. in tracta de irregulari. c. 10. verſ. dixi, quòd defectus gl. in. §. Præterea. verb. impuberes. Iuſti. quibus non eſt permiſſ. face. teſtam. glo. in. l. 3. §. minorẽ. ff. de mino. Bar. Alexã. & Iaſ. in. l. ſi quis legetur ff. de legat. 1. Alexã. in. c. iuuenis. col. 2. n. 2. de ſpõſalib.

a ¶ Si tl

ziere adulterio. Si el eſpoſo los fallare en vno [a], que los pueda matar ſi quiſiere ambos a dos: aſsi que no pueda matar al vno y dexar al otro podien dolos ambos a dos matar. E ſi los accuſare ambos, o aqualquier dellos, que aquel cõtra quiẽ fuere juzgado que lo metã en ſu poder, y haga del, y

Si el eſpoſo los fallare en vno. Idem ſi ambo fuerint ſimul inuẽti & alter eorũ euaſit per fugam à manibus mariti,& maritus eum fuit ſequutus incontinenti & occidit in alio loco immediatè & incontinenti faciendo abſque aliqua pena potuit facere, quia ea, quæ incõtinẽti fiũt ineſſevidentur l.lecta.verſi. dicebã.ff. ſi cert. pet.ea. officij. de electi.Iaſ.in l.ſi. quis mihi bona.§. viſum. ff.de acqui.hæred.n.16. Ant. num.15.ff. de quæſt. facit. l. Titius.§.legatum.vbi Bar.in ſimili notat.ff. deleg. 1.tenet Salicet.in l.Grachus.C.de adulter. & poterit occidere illum tantum,qui non aufugit.l.adulter.in prin.ff.ad l.Iuliam. de adulterijs. & l. nihil intereſt.eod.tit.l.quod ait lex.§.fin.ff.eod.Ciſontan.in l.82.Tauri col.3.quamuis.l.Styli. 93. cõtrarium velit,quæ in practica ſecundum eum non eſt recepta & non ſolum poterit adulteros occidere, ſed etiam caſtrare truncare & alijs contumelijs afficere, nam cui licet quod eſt plus,& quod minus eſt,conceſſum eſſe videtur. reg. cui. de reg. iur. libro ſexto. text. ſing. in l. neque ea. ff. de adulter.quod in practica eſt notãdum, nam iã amplius quã ſemel contigit, adde Alex. in additio. ad Bar. in l.3.§.fi.ſub n.5.verb.facit ad multa.ff. de adim. legatis tx.eſt hic ibi. *Faga del y de ſus bienes lo q̃ quiſiere.* ex quo limitabis.l.13.ti.5.par.7.adde quæ notant Alberi. de Roſa.libr.4. ſtatuto.q.18.& q.19. ampliatur, quod etiam poterit occidere adulterã prægnãtem etiam ſi filius in corpore viuat nec ex eo erit puniẽdus propter iuſtum dolorem.l. quod ait lex.l.2.§.ſi ſimul.ibi nam & ꝓpenſiore iure & maiore dolore,&c.ff.de adulterijs. Probat Bart.in l.Imperator.ff.de ſtat.homi.colum.1.n.2. ¶Sed dubium eſt cum vindicta hodie detur marito per leges regni & non alij, an pater filiam inuentam in domo ſua vel in alio loco ſi occidat, quippe qui propter iuſtum dolorem infamiam & verecundiã ſuã temperare nõ poterit teneatur aliqua pœna? videtur ꝙ nõ nã de iure licitũ eſt patri occidere adulterum cũ filia ſimul,quã in poteſtate habet.l.patri.l.neque eam §.ius occidendi.ff.de adulter.& ꝙ poſsit hodie occidere filiã adulteram pater. tenet Ciſontan.in l.82.Tauri. q.2. ergo immunis erit à pena etiã ſi ei nõ liceret tamẽ, rationibus præmiſſis nõ erit puniendus pœna corporali ex l. adulterium cũ inceſtũ.§.imperatores.ff.de adulte. & ex ca.ſi vero de ſnĩa excõica.vbi reſponſum Alexandri extat pro patre in illis verbis,nec ille compellendus eſt ad ſedem apoſtolicã venire qui in clericũ,cũ vxore matre & ſorore vel filia propria turpiter inuentum manus iniiceret violentas,tũ etiã quia licet patria poteſtas in. d. l. patri. penderet & hodie ceſſat per. l. 47. Tauri non tamen ceſſant rationes naturales, quæ parẽtes, & fratres inducunt ad propulſandam tantam infamiam,& verecũdiam illis illatam ob tale crimẽ tex.optimus in.l.14.titu.17.part.7.quæ cum correcta non inueniatur maiorem authoritatem habet,quã nouiſsime eam corrigentes.Ideoq; ſi pater filiam & adulterum inuentũ in propria domo necaret nullam pœnam inferrem quia nõ eſt,quę hoc dicat & confirmatur ex leg.1.ſuper iſto titu. ſi tamen ſeorſum ab eius domo pœnã lenirem, vt ſupra dixi per præmiſſa.& tenet Fernan.Michael in.1.p.lib.3.§.7.n.22.fol.104.co.1.cumſeq.quamuis ex eo, ꝙ ceſſat patria poteſtas per contractum matrimoniũ nouiſsimi negant licere patri occidere filiã adulteram,vt ex Greg. Lopez in.l.14.tit. 17.part.7.Pinel.C.de bonis mater. n.19.2.pa.Rubricæ.Hierony.Cagnol. in repe. Rub.ff,de inoff. teſta.nu.2.Caſſa.in cõſuet.Burg.rub.4.§.1.n.20. aliqd per Conar.in Epito.de mrĩmo.2.p.c.7.nu. 2.Bart.in.l.2.ff.ad.l.Cornel.de Sicar.ex quorum ſñia inducitur correctio pluriũ legũ ſupra allegatarũ nempe ad.l.patri.&.l.14.titu 17.part.7.&.l. pen.tit.7.li.4.for,leg,quę opinio cũ inducat correctionẽ de iure crederẽ ꝓcedere & primam veriorẽ eſſe.Cætera quæ ad hãc legẽ poſſẽt tractari ſint vidẽda p Ant.Gom.& alios interpetes.l.82. Tauri p Ang.in tract.de maleſic.verb. *Che me hai adulterato.* nouiſsime p Ægid.Boſsi.in pract.crimina.tit.de coitu damnato & punibili. Ioan.Bernar.in praxi.cano.cum.c.79.Ioan. de Sylua de beneficin.3.part.q.3.Ioan.Nicol.in inquir.benefic tit.3.c.2.nu.61.vbi ponit ipſe quinq; pœnas pro adulterio à iure ſtatutas quæ faciunt ad tex. & ibi notata.in.c.at ſi clerici.§.de adulterijs.de iudic.& quæ notat Fernãd.Michael.libro.3.de ſuc.crea.§ 22.nu.48.vbi decedit cum cõi cõtra alterã cõem, ꝙ cle ricus ob ſimplicẽ fornicationẽ non eſt deponendus nec beneficio priuandus. Verum clericus notorie fornicator ſit ipſo iure ſuſpenſus abſque

aliqua ſentētia, an ſuſpēdēdus, videtur ꝙ nō, cū pę
na priuationis locū nō habeat niſi tātū in caſibus
à iure expreſsis. gl. in ſum. 15. q. 8, com. Corſet. in
ſing. verb. fornicatio. gl. in c. apoſtolus. 81. d. ꝓqui
bus eſt tx. in c. is qui. de ſent. excom. lib. 6. de hoc.
dubio eſt vidē
da. gl. in extra
uag. ad vitanda
ſcandala. verb.
ſuſpenſionis de

de ſus bienes lo que quiſiere [a]: y q́ la mu-

excōmunicatis, nō vit. in prag. ſanctio. galli. Villa.
Diego, de irregular. ca. 9. ſum. Piſana. in ſum. verb.
clericus. 3. §. a. hodie enim nō ſuſpendūtur, nec pri
uātur officio, ſeu beneficio, propter fornicationē
etiā qualificatā, ſed arbitrio iudicis, puniri ſolent
vel marchantur ob fornicationē, illud tñ qñ obſer
uandū, maritus mulieris non eſt conſcius criminis
nec đlictū publicū, iudices eccleſiaſtici cautiſsimè
deberent contra clericū procedere, tali modo ne
infametur matrimoniū nec detur cauſa marito, in
terficiendi adulteros, ſed ſecretè ſulminent proceſ
ſum in camera ſine nomine mulieris, & facta con-
demnatione ſi nō appellauerit condemnatus, ip-
ſum lacerent. vel in ſecreto loco reponant. nā alias
ſi propter eorū inaduertentiam, veniret ad noti-
tiam mariti & occideret eos vel alterum eorum e-
rit irregularis, cum fuit cauſa proxima homicidij,
& debuit cogitare, id euenire poſſe. c. de cętero. de
homici. c. fin. de homi. lib. 6. c. vlti. de iniur. Quæri
etiam poteſt an ſententia condēnatoria vel abſolu
toria, lata contra adulterā, vel ecōuerſo ſufficiat in
odiū, vel fauorē alterius? Videtur ꝙ ſic nā eſt cōne
xitas inter adulterū, & adulterū & ſic ratione cōne
xitatis pęna vel abſolutio, cū ſit ex vna cauſa extē
di decet ad reliquū. c. trāſlato. đ cōſti. & c. quāto. đ
iudic. ¶ In cōtratrariū ꝙ ſentētia lata cōtra virū nō
nocet alteri. q nō fuit in lite, nec ei pariat ꝑiudiciū,
probatur ex notatis à gl. ſing. in c. dilecto. in gl. fi.
de prębēd. quā dixit ſing. Alex. in l. ſæpè. n. 2. de re
iud. & Io. And. in d. c. dilecto. idē tenet col. fi. ꝑ tx.
in l. denūciaſſe. ff. de adulte. vbi cōdēnatio adulteri
nō nocet adulteræ, quia potuit ille inimicitijs, fal-
ſis argumētis ſubornatis teſtibꝰ in iudice grauari &
mulier appellādo religioſum iudicē ſortiri, qui eiꝰ
pudicitiā defendat, & ipſa deducat ſuū ius & ſic ha
beat liberationē, & abolitionē delicti, & per ea quę
in ſimili not. Io. And. in c. Ioan. col. 4. q. 1. de cleri-
cis cōiuga. gl. 3. in c. dilectus filius. 2. de ſimo. itē eſt
tex. in c. ſignificaſti. de adulr. & ibi gl. verb. impo
nēs. de adult. l. 21. ti. 22. p. 3. & l. 9. tit. 17. par. 7. ex
quibus colligitur cōcluſio, ꝙ cōdēnatio vnius non
nocet alteri, qui nō fuit accuſatus in ſimul, ſi tamē
fuit accuſatus in ſimul nullā cōtinet dubitationē,
cū hodie per l. Tauri. 80. ambo delinquētes ſunt ac
cuſandi iuncti. cuius verba ſunt, *El marido no pueda*
accuſar de adulterio à vno de los adulteros, ſeyēdo viuos
mas q̄ a ambos adultero, y adultera, los aya de accuſar, o
a ninguno. qua lege ſtāte nō poterit talis exceptio
opponi in practica cum maſculus & fęmina ſimul
de adulterio debeant accuſari ſi viuunt & aduer-
tit. Greg. Lop. in d. l. 9. verb. *Otro ſi dezimos.* tit. 17.
p. 7. & filius ex adulterio habitus nō ſuccedit ma-
tri. Iudic. 11. vbi Iepte fuit dictū, hæres in domo
patris noſtri eſſe non poteris quia de adultera ma
tre natus es, de quo articulo iam dictum eſt.

a ¶ *Lo que quiſiere.* Iā hodie ceſſat diſpoſitū, in auth.
ſed hodie. C. de adult. l. 15. t. 17. p. 7. per hāc. l. & le
gē fori. ti. 7. li. 4. quæ priuari ꝑcipitur in l. 81. Taur.
iure ciuili. pęna adulterij eſt mortis tā in maſculo,
quā in fęmina. l. quāuis. & ibi. gl. C. de adul. §. 2. In
ſti. de publ. notatur in c. tuæ de procura. iure autē
nouo authēticorū, in fęmina pęna mortis mutatur
in detruſionem monaſterij & publicæ verberatio
nis. d. auth. ſed hodie. & l. 15. ti. 17. p. 7. quo iure li-
cet in auth. vnū repertū in flagāti delicto, ꝓpria au
thoritate occidere. l. Grachus. C. de adult. & d. l. 15
iure autem noſtri regni, adulter, & adultera, ꝓbato
crimine marito tradūtur cū bonis, vt faciat ex eis
quicquid voluerit etiā eos occidēdo, vt in ꝑſenti
lege, ibi. *Lo q̄ quiſiere.* & d. l. 1. t. 7. li. 4. fori. & pote-
rat maritus per hanc. l. alterū tātū accuſare & pōt
occidere eos repertos in flagāti delicto propria au
thor. dū tñ vtrūq; occidatꝰ ꝑ hāc. l. de quo ſuperio
ri gl. dictū eſt & maritus lucratur oīno hoc caſu ea
quæ adultera đ iure propter adulteriū amittit & ei
applicāť. Bal. & Alex. in l. ab hoſtibꝰ. §. ſi vir. ff. ſol.
mat. l. 82. Tau. & quāuis iure cōi accuſans ciuiliter
ad tori ſeparationē, vxorē adulterā, dotē & arrhas
lucretur. l. viro. atq; vxorē. ff. ſolu. mat. l. cōſēſu. C.
de repud. c. plerūq. de don. inter vir, & vxor. crimi
naliter aūt nō lucratur, ſed aliter, diuidatur. vt in d.
auth. ſed hodie ſup. alleg. ſcđm cōem, quā tenet A
lex. in l. ſimiliter. ff. ſolu. mat. tñ de iure regni ēt ſi
criminaliter agat maritus nō obſtātibus liberis. lu
cratur maritus dotē. & arrhas l. 15. ti. 17. p. 7. & bo
na paraphernalia. gl. ſing. in c. plerūq;. đ don. inter
vir. & vxo. de qua per Rom. ſing. 311. Iaſ. in rub. C.
đ iud. & in l. 2. ff. ſol. mat. & Hipp. in l. patre vel ma
rito. n. 13. ff. de quæſt. Gerar. ſing. 48. vbi dicūt eā
ſing. & eius opinio eſt cōis quāuis Panor. & Alex.
dicāt ibi iure nō probari, amittit ēt vxor propter
adulteriū lucra cōſtāte mřimonio cōqueſta, vt do
cet Io. Lup. in rep. rub. §. 20. col. 1. đ don. inter vir, &
vxo. eſt l. 4. t. 4. li. 5. ſup. ibi dixi. hęc tñ pęna ciuilis
quæ đ ſeparatione, quo ad torū & đ dotis cæterorū
q; amiſsione bonorū loquiť, nō habet locū ſi mari
tus cōcubinā haber, ita Paul. Caſ. cōſ. 402. li. 1. quē
ſeqtur Hip. in đ. l. patre n. 14. vbi ſubijcit ēt ꝓpter
cōcubinatū viri, ei negari facultatē occidēdi adulte
rā, etiā in crimine deprehēſā ꝓpria authoritate, tñ

Digitized by Google

ſi eã occiderit credo nullã pęnã ob id incurrere.cũ adulreriũ mariti ad paria non ſit iudicandũ,nec eſt nociuum & iniurioſum, vt eſt vxoris,de iure ciuili & regni,vt in fine huius.l.2.cautum, ibi. *Y que la muger no ſe pueda excuſar.* Clericus autẽ ob adulterij crimẽ, punitur pęna depoſitionis & intruſionis in monaſterium ca. ſiquis clericus.81.diſ. & cõmunis in c.at ſi clericus. §.de adulterijs. de iud.Hoſt.in ſumm. de adul. verſ.quam pœnam.gl.in c.lator. 2. quæſt. 7.verb. in corporali. Anan. in c.ſignificaſti de adulterijs. cõtrariũ tamẽ eẽſet Paul.Grillãd.in tract. de pęnis omnifariã coitus quæſtion.6.imo, ꝙ pęna ſuſpenſionis ſit puniendus:tamen licet ſit opinio æquior tamen à prima quæ cõmunis eſt nõ eſt recedendũ, vt optime tradit Io.Ber.& eius addit.in pract.ca.79. Vbi vide, pro ſimplici vero fornicatione eſt clericus ſuſpendẽdus cũcõmuni,cõtracõmunẽ probat Io.Bernar. in pract.c. 72. Cæſar. Lãbert. de iure patrona.1. p.2.li.ar.20.q.9.& fatẽtur cõmunẽ quòd clerici ꝓ ſimplici fornicatione nõ ſunt deponẽdi. eã ſequutus Bermõ.Chouer.in tract.de publ.cõcubi.n. 10 pag.251.Nau.in c.conſideret,n.121.de pęn.d.5.dicen.in tract.regularũ. cũ fallen.reg.101. vbi eã limitat.7.modis Cou.in epito.4.decret.c.6.§.8.nu. 3.Michael.lib.3.de ſucceſsio. creat. §. 22. nu.48. vbi refert duas in hoc opiniones cõtrarias, ſed tamẽ illa tenẽda eſt quod nõ deponatur niſi fornicatio habuerit deformitatem adulterij,vt ſupra diximus & eſt cõmunis ſcd̃m Cou.in epito. 4.decret. c.7.§.7.col.fi.n.19.vel inceſtu,cũ cõſanguinea,vel ſtupro etiã interpretatiuo ex mẽte ꝑdictorũ,clerici autẽ cõcubinarij ſiue habeãt eccleſiaſticũ beneficiũ,ſiue nõ,ſunt puniẽdi ab epiſcopis, & non ab Archidiaconis,decanis,vel inferioribus prelatis,vt habetur in ſacro Conc.Triden.ſeſſ.25.c.14.& ibi quid de epis de laicis cõcubinarijs habetur in concilio præmiſſ.ſeſſ.24.c.8 vbi in fine ait,alijs pęnis contra adulteros, & concubinarios inflictis in ſuo robore permanentibus.

ger no ſe pueda eſcuſar[a] de reſponder a la accuſacion del marido,o del eſpoſo: porque diga que quiere prouar que el marido, o el eſpoſo cometio adulterio.

Ley. III. La pena delos hombres caſados que tienen mancebas.

El Rey dõ Iuan.1.en Biruieſca.Año de mil ccclxxxvij.

ORdenamos q̃ ningũ hombre caſado [b], no ſea oſado, de tener, ni tenga manceba publica mente, y qualquier q̃ la tuuiere de qualquier eſtado, y condiciõ que ſea, que pierda el quinto d̃ ſus bienes haſta en quantia de diez mil marauedis para la nueſtra camara por cada vegada que ge la fallaren: y que la dicha pena ſea pueſta por los Alcaldes en poder de

a *No ſe pueda eſcuſar.* De iure regni & ciuili, vt ſupra in proxi.glo.quando agitur eo in foro criminaliter ad pęnam ordinariam,huius legis infligẽdam, ſecus de iure canonico, cum agitur ad ſeparationem tori cum ad imperia non indicentur c.pœna & fina. de adulterijs.gl.in c.1. verb.reciperet vt lit.non cõt. imo & in foro ſeculari cum agebatur ad pœnam criminis legitimam. inferẽdam, vxor defendebatur. l.4.ti.7.li. for. leg.tamen non procedit hodie per hanc noſtram legem &not.quòd licet de adulterio agi poſsit intra quinquennium.l.mariti.§.præterea.ff.de adulter.l.adulter.C.eod.tamen per viam exceptionis,etiam perpetuo excipi poteſt pro retentione dotis, gloſſ. Bal.Ang.& Sali.in l.fin.C.de adult. Greg. Lopez in gl.fi.l.7.tit.25.p.7.& ad materiam huius l. adde congeſta à Ferdi.Menchacen.lib.1.controuerſiarum frequenti. capit.7.& l. 15. lata à Romulo, quam refert Franciſcus Balduinus,in ſuis commentarijs ad l.12.tabularum.

Lex Tertia.

b *Ningun hombre caſado.* In præſenti lege imponitur pœna habenti concubinam cum ſit vxoratus quod grauiſsimum crimen eſt, & in contemptum Sacramenti coniugij,vt habetur in Conc.Triden. Seſſ.24.c.8. incipien. graue peccatum eſt,adde de pœna huius delicti.quæ dixi in l.23.in gloſ.1.col. 171.verſ.coniugatus autem habens publicè concubinam tit.3.lib.1.ſupra vbi de pęna concubinatus,plura ſcripſi,& eſt ad idem.l.24. eo.tit.verſic. *allende de las penas que los caſados,* quid de concubina clerici,quæ eſt ſubiecta matrimonio. Vide l.95 lib.pragm.Regum Catholicorum, & l.97. in eiſdem pragmaticis.

Digitized by Google

vn páriente, o dos de la muger q̃ ſeã abonados que los tengã de manifieſto: para que ſi ella quiſiere caſar y fazer vida honeſta que la dicha pena ſea dada por bienes dotales al marido que con ella caſare y ſeã depoſitados los dichos marauedis faſta vn año, o ſi quiſiere entrar en orden ſea dada la dicha pena al monaſterio para con que la dicha muger ſe mantenga, o ſi no quiſiere caſar, ni entrar en orden: ſi ſe prouare viuir honeſtamente en eſte año deſpues que fuere quitada del mal eſtado en que eſtaua que le ſean dados los dichos marauedis, para que dellos ſe pueda mantener. Pero ſi la dicha muger tornare a viuir torpemente, y no fiziere vida honeſta como dicho es: que la dicha pena ſea repartida. La tercia parte para la nueſtra camara: Y la otra tercia parte para la juſticia que lo executare, E ſino ouiere quien lo accuſe, ni demande que los Alcaldes de ſu officio auida informacion procedan a execucion de la dicha pena: y lo repartan. La tercia parte para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para las obras pias: ſegũ que que a los dichos Alcaldes bien viſto fuere.

¶ *Ley* IIII. *Idem.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

NOS approbamos la dicha ley de Biruieſca,[a] y damosle ſi neceſſario es nueua fuerça y vigor de ley. Mandamos que la dicha ley aya lugar, y ſea executada por la primera vez que fueren hallados en aquel delicto ſegun la dicha ley diſpone, y por la ſegunda vez ſea deſterrada la dicha muger por vn año de la ciudad, villa, o lugar donde fueren hallados: y por la tercera vez, que le den cient açotes publicamente: y que los pleytos que ſobre lo contenido en eſta ley ouiere en la nueſtra Corte que los oyan y libren todos los nueſtros Alcaldes que en ella eſtouieren, y no los vnos ſin los otros. E mandamos q̃ las dichas penas no ſeã executadas ſin q̃ primeramẽte ſean juzgadas.

¶ Ley. *V. La pena de los que ſe caſan, o ſe deſpoſan dos vezes.*

¶ El Rey dõ Alõſo en Segouia De penis.

¶ El Rey don Enrique Tercero De penis.

GRaue crimen es el inceſto, el qual ſe comete[b] cõ pariẽta faſta en el 4. grado, o

¶ *Lex Quarta.* a *La dicha ley de Biruieſca.* ſcilicet. l. 3. ſuper hoc tit.

¶ Lex *Quinta.* b ¶ *Es el de inceſto el qual ſe comete.* Nota, quod crimen inceſtus dicitur cũ quis habet coitũ, cũ cõſanguinea, vel affine, & ſic dicitur inceſtus abuſus inter cõſanguineos, & affines dãnabilis commixtio. ad idẽ conc. c. lex illa §. inceſtus 36. qõ. 1. l. ſi adulterium cum inceſtu. ff. de adulter. text. in §. ergo. & ibi docto. Inſtit. de nupt. gloſ. in rubric. C. de adul. Panor. in cap.

Digitized by Google

ea.1.& in c.veniẽs.de eo qui cogno.conſang.vxo. ſuæ.optime D.Tho.2.2.q.154.ar.9.Caie.in ſum. verb.inceſtus.Cou.in epito.4.decret.2.p.c.6.§.8. n.1.vbi plura in materia huius criminis poluit Briſoni.lib.9.de verb.ſign.pag.277.cũ ſeq.verb.inceſtus.l.1.tit.18. p.7.l.2.ti.19.p. 7.pena autem in clerico eſt depoſitionis, vt diximus in l.2. ſupra.tradit Panor.in c. fi.de purg.cann. Io. Ana.in c. cũ.dilectus.de Accuſat.Feli.in c.at ſi clerici.n.15.& Deci.n.58.& quæ ibi tradit Beroi.n.160.de iudi. Bermon Choucr in tracta.de publi.concubi. Rub.de inceſtu.n.3.Ioan.Bernar.in pract.crim.c.76.nu.1. Grillan.de pen.omnifariam coitus.q.3. laicus autem ſi ignoranter hoc crimen committat in figura matrimonij leuiter arbitrio iudicis punitur ſi ſcienter excõmicatunus eſt ipſo iure.clem. vnic. de cõſan.& affini.Caiet.verb.excommunicatis.c.47.& abſolutio ficri poteſt ab epiſcopo,vt ibi glo.verb. obtinere tenet cuius opinio eſt cõmunis. Cardi.in clem.monaſteciorũ.verſ.ſi quis n.4.de rebus eccleſi.nõ ali.pec tx.in e.nuper.de ſententia excõmuni. ex quo tx.in d.c.nuper notatur concluſ.quòd omnia quæ poteſt Papa in vniuerſo poteſt epiſcopus in ſua diœceſi.niſi expreſsè à iure interdictũ ſit. Nicol.de Cuſa.Cardi.li.2.de cõcord.catholi.c.3.Abulenſ.Matt.16.q.97.Alphonſ.à Vera cruce in ſpecul.coniugi.2.par.ar.25.pac.419.Domi. Soto lib. 10.de iuſt.& iure.q.1.ar.13.tx.ad idem in c. in nouo.diſ.21.ergo ſi contrahat ſcienter in gradibus, à iure prohibitis matrimoniũ vel ignoranter,& ſciẽter conſummat poſtea matrimoniũ per carnis immixtionẽ excõmunicatus erit ipſo facto tamẽ poterit diſſolui ab epiſcopo p̃ præmiſſa & pena mortis nõ imponitur.qui inceſtas nuptias cõtrahit,ſed pena exilij ꝑpetui & amiſsionis officij vel dignitatis quã haber,& ſi eſt vilis.poterit imponi pena flagellorũ itẽ etiã amiſsionis omniũ bonorũ, auth. inceſtas.C.de inceſt.nup.& in corpore vnde ſumitur de inceſt.nup.coll.2.§.1.& p̃dicta iura ſunt accipiẽda iu iſto caſu quia habuit aliquã excuſationẽ propter figurã matrimonij gratia, & ſub eo colore habuit acceſſum ad cõſanguineã.l.fi.in illis verbis, non enim ſtupri ſed matrimonij gratia. ff. de cõd.fine cauſa.l.3.ti.18.par.7. & hãc concluſionẽ intelligerẽ cum præſumptio culpæ abeſt, quia ſeruaris ſeruandis à ſacto Concil.Trid. Palam in facie eccleſiæ contraxerunt,vt habetur ſeſsio.24.in decreto de reformat. matrimonij.ca.1.& quia aliter

con comadre, o con cuñada, o con muger religioſa, o profeſſa. Y eſto meſmo es de la muger que comete maldad con hõbre de otra ley. Y eſte crimẽ es en alguna manera heregia. E qualquier q̃ lo co-

cõtrahentes omnino inhabiles reddit ad ſic cõtrahendũ:cũ ergo matrimoniũ fuerit nõ ſeruatis ſolẽnibus nullũ & habuerit præſumptionẽ fraudis certum puniendi pœna ordinaria inceſtus, non enim dignus eſt qui eccleſiæ benignitatẽ facilè experiatur cuius ſalubria præcepta cõtẽpſit tx.ſingu in d.Conc. Trid. ſeſ. 24.c. 5.incip. ſi quis intra gradus ꝓhibitos quẽ omnino vide, & de iure ciuili pena ordinaria erat adulterij & ſic mortis, & cõfiſcationis bonorũ.l.ſi qui adulteriũ.cũ inceſtu ff.ad l.Iul. de adulr.vbi gl.Bar.& doct.& in l.inter liberos.co. tit.Faber in.§.itẽ.l.Iulia.de adult.in fi. Inſt.de publi.iud.& ibi Io.de Plat.nu.28. Azo.in ſumma de adul.c.fi.col.n.26.& Hoſtien.in ſum.co.titu.pen. col.verſ.quid ſit inceſtus. Aug.Aretin. in tract.de malefi.verſi.*Che me ay adulterato*.pen. fol.verſic.habeas etiã aduertẽtiã & ibi ad eũ Aug.additio.Paul. Grillan.in tract.de pœn.omnifariã coitus.q.2.verſi.2.verb.caſu.& q.3.col.2.Anton.Gome.in l.80. Taur.n.15.l.3.ti.18.p.7.Quid autem erit ſi quis habuit acceſſum carnalẽ ad vxorẽ cõſanguinei ſui infra quartũ gradũ affinitatis? dicẽdum eſt eadẽ pena teneri quia vltra adulteriũ cõmittit inceſtũ:quę concluſ.locũ habet etiã ſi iam ſit liberata à lege cõiugij per mortẽ viri & habeat copulã carnalẽ cum prædicta vxore cõſanguinei ſui ſecundũ præd.docto.eſt tamẽ notandũ quòd hodie affinitas ex fornicario coitu cõtracta,nõ egreditur ſecundũ gradũ vt ſtatutũ eſt in Cõc.Trid.ſeſſ.24.c.4 cuius verba ſunt. Pręterea ſancta Synodus eãdẽ,& alijs grauiſſimis de cauſis adducta impedimẽtũ.quod propter affinitatẽ ex fornicatione contractũ inducitur, & matrimoniũ poſtea factum dirimit, ad eos tantum qui in primo & ſecundo gradu coniunguntur, reſtringit,in vlterioribus vero gradibus ſtatuit, huiuſmodi affinitatẽ matrimoniũ poſtea contractũ non dirimere. Ex quo tx.notat ex illicito coitu contrahi affinitatẽ vſque ad ſecundũ gradum: & quod in cõtractu ex licito coitu iura antiqua remanent incorrecta vſq; ad quartũ gradum affinitatis. Plures quęſtiones ad materiã hui⁹ criminis inceſtus,adde omnino Matt.Afflí.in c.quæ ſint reg.verbo.bona contrahentiũ.fo.176.col.1.cũ.2.ſequẽt.Quæritur vlterius vtrũ pena inceſtus teneatur habẽs acceſsũ ad monialẽ vel religioſam,vel quãdo mulier ſoluta habet acceſſum ad religioſum,vel monachũ? & videtur q̃ ſic. Primo, quia eſt vxor vel ſpõſa Chriſti, ex quo violat eius torum adulter eſt. ac pro-

inde eadē inceſtus pęna tenetur. quia Chriſtus pater cōis eſt. Itē cōmittit crimē ſtupri. l. ſi. tit. 19. p. 7. Itē cōmittit ſacrilegiū. eius abſolutio reſeruata eſt epo in foro pœnitētiali. gl. in c. ſi eps de pœn. & rē. li. 6. magiſtra ſecūdū Berm. Chouet in tract.

metiere allēde de las otras penas en derecho eſtableſcidas:

decōcubinarijs ti. de inceſt. n. 36. & quòd corrūpēs monialē prædictam tria crimina cōmittāt. nēpe adulteriū, inceſtū & ſacrilegiū, & de his omnibus poſſit accuſari eſt gl. notāda in ca. virginibus. 27. q. 1. quā ſequitur Panor. in c. at ſi clerici. col. 1a. de iud. & in c. pen. not. 3. de púrg. Cano. & in c. monaſteria. in fin. & in c. vt clericorū. n. 6. de vit. & hone. cleric. Io. Bern. in pract. cano. crim. c. 75. in princ. Panor. in c. ſi. n. 6. col. 1. de immu. eccleſ. Io. de Selua in tract. de beneficio. 3. p. q. 3. n. 6. & Montalu. in l. 4. ti. 10. lib. 4. fori. & quôd coiens cū religioſa dicatur crimē inceſtus, diffinit Brixien. in ſuo indice 2. par. verb. inceſtus verſ. 8. per c. virginib. 27. q. 1. l. 2. ti. 17. par. 4. verſ. *E otra ſi na ſon en poder del padre los hijos q̄ ſon llamados en Latin inceſtuoſi que quiere tāto dezir como aquellos que hā los hōbres de ſus pariētas faſta el quarto grado, o en ſus cuñadas, o enlas mugeres religioſas.* Et in l. 13. ti. 2. ead. 4. p. & eſt l. in præſenti. ibi, *o con muger religioſa, o profeſſa.* & pęna, quę imponitur à iure canonico clericis propter iſtud crimē, eſt priuatio ab omni officio & beneficio. & ſic priuatus in arctū monaſteriū detruditur, ad perpetuā Pęnitētiā agēdā. laicus verò excōmunicatur c. ſi quis epiſcopus. & c. ſi qua. 27. q. 1. traditur à Io. Bernar. in pract. cri. c. 75. Panor. in c. ſi. de purga. canoni. Io. Anani. in c. cū dilectus. de purga. cano. Feli. & Decius. n. 38. in ca. at ſi clerici. de iudi. Berm. Chouer in tract. de cōcubi. rub. de ſacrilegio. ¶ Laicus autē habēs acceſsū carnalē ad religioſam, ſeu monialē, pęna vltimi ſupplicij eſt puniēdus, & bona ſua applicātur monaſterio, prædictæ monialis, religioſa verò ſeu monialis, quę carnaliter paſſa eſt ſe cognoſci, de ſuo monaſterio debet extrahi, & in alio debet recludi, vt ſecutius ſeruetur ne in tali crimine reincidatur. tex. in auth. de ſanct. epiſ. coll. 9. §. pen. c. ſi quis rapuerit. 27. q. 1. etiā pro ſolo conatu tenetur pęna mortis l. ſi quis. in hoc genus. & l. ſi quis nō dicā rapere. C. de epiſ. & cler. l. 4. ti. 10. li. 4 for. leg. vbi Mōtalu. verb. *muera por ello.* ſentit Panor. in c. monaſteria. col. ſi. de vit. & honeſt. cleri. Hipp. in rep. l. vni. nu. 4. C. de rap. virgin. de iure partita. ead. pęna punitur in hoc crimine qua in ſtupro. l. 1. ti. 19. par. 7. vbi Greg. Lop. in gl. 2. not. ſtuprū monialis eadē pęna puniendū eſſe qua ſtuprū alterius virginis, vel viduæ, quū cōmittitur ſine ra-

ptu per l. tamē ordinam. 5. ti. 8. additur publicatio dimidietatis bonorū & ſic noſtra lex nō tollit alias pęnas ſtatutas, nec ſatisfactionē iniuriæ illatæ monaſterio, in illis verbis, *Allēde delas otras penas en derecho eſtableſcidas, pierda la mitad de ſus bienes para la nueſtra camara.*

pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

tx. in d. §. pen. nō intelligas de morte, ſed de exilio, contra prædict. doct. vt dico in ſequen. gl. *allende de las otras penas*, ſcilicet adulterij. l. ſi adulteriū cū inceſtu. ff. de adulterijs, quæ eſt in maſculo pęna mortis. l. pen. ti. 17. par. 7. vbi Greg. Lop. citat cōcordiā in verbo, *morir.* idē declarat ipſe Lopez in l. 3. tit. 18. ead. 7. par. Ant. Gom. in l. 80 Tauri verſ. 3. & principaliter. nu. 15. vbi plures ad id authores refert & Franciſc. Marc. deciſ. 50. p. a. extēdit hāc pęnam capitalē ad fęminā refert eum Berm. Chouer. in tract. de publi. cōrubi. rub. de inceſt. quē vide à n. 13. rum ſeq. vbi ponit pęnam inceſtus quæ nā fuerit apud Gentiles, ex Plutarcho in vita Numæ, & de lege veteris & noui teſtamēti, ibi. n. 31. citando Leuiti. c. 18. & 20. Paul. 1. ad Corint. 5. c. & Aug. de ciui. Dei, & ibi ſingulariter oſtendit, quod pęna inceſtus de iure cōmuni, nō erat mortis ſed tātū pęna deportationis. l. ſi quis viduā ibi deportādus erit. ff. de quæſt. nec repetitur iure cautū. quod olim pęna adulterij fuiſſet maior, quā fuerit pęna ſtupri vel inceſtus, quia d. lex ſi adulteriū cum inceſtu. ff. de adult. iſta delicta parificat, ſed de iure ſforum. Pro adulterio non imponebatur pœna mortis. vt dictū fuit in l. 2. ſupra hoc titu. ergo etiā nec imponenda erit pro inceſtu & ita in præſenti dubio conſuluit Alexand. conſ. 219. incipi. pōderatis. lib. 6. Concludēs, quòd quanuis de iure digeſtorum, pęna relegationis, quæ pro adulterio imponebatur, ſit correcta, per iura codicis, & commutata in pęnam mortis. l. quamuis. C. de adulte. tamen præmiſſa iura digeſtorū, in ſtupro, vel inceſtu, nō reperiūtur alterata, vel immutata, merito manet incorrecta. ex quo d. l. quamuis loquitur ſolum in adulterio. ergo non debet trahi ad inceſtum. licet in inceſtu æqualis, vel maior vīdeatur ratio, quia iura, quæ in vno caſu expreſſo tantum corriguntur, in alijs diuerſis manent incorrecta. l. præcipimus. C. de appel. prætereà Angelus in d. l. ſi adulterium cum inceſtu. tenet quòd committens inceſtum non debet puniri pęna mortis. Ioan. Faber in §. Item lex Iulia. de adulter. Inſtit. de public. iudi. Ioan. de Imola in cap. tuæ. de procuratoribus, vbi refert plures pro iſta opinione cōſuluiſſe. per tx, ineuitabilē in d. l. ſi quis viduā. & quia eſt materia pęnalis & nō debet fieri correctio. per ſub-

per ſubauditos intellectus de caſu expreſſo ad nõ expreſſum, tamen ſi eadẽ vel maior ratio, vertatur ex gl. c. cupiẽtes §. quod ſi per viginti. de electio. li br. 6. & iſta opinio eſt verior & æquior in iure nec impedit. tx. in §. fi. in auth. de ſanctiſ. epiſcopis. ibi dũ dicit eos au tẽ qui talia de- liquerint, & participes eo- rũ ſceleris fue- rint capitale pe riculũ ſuſtine- re, vt intelligẽ dus ſit; prout intelligunt do ctor. citati in 1. q. nam capita le intelligitur ſecũdũ ius ſcri ptũ de relega- tione & nõ de morte naturali & eſt de mente glo. in l. ſi quis non dicam ra- pere. C. de epiſ cop. & cler. in verb. capitali. dum exponit vel ciuitatẽ a- mittat, & in l. vnic. in verb. ca pitali. C. ne Chriſti manci pi. hæreticus vel Iudæus ex ponendo lite- rã. tex. dum di cit capitali ſen tentia puniatur, inquit, id eſt, perpetuo exilio, & concord. ſupra tit. 1. Iudæi. 2. nam illa eſt capitalis pœna, vt ff. de pœnis. l. rei capitalis in præſenti & de publi. l. 2. & facit ſupra de epiſc. & cler. l. fi. ha- ctenus. gl. quã dixit ſingu. Io. Bernar. in tract. reg. cũ fallẽ. reg. 339. verb. pœnæ capitalis Hippol. in pract. §. opportune. n. 40. Alcia. in tract. præſump. reg. præſump. n. 9. pag. 562. Io. Neuiza. in Sylua nu ptia. lib. 2. c. 4. fol. 251. etiam ſi haberet admixtum adulteriũ nõ erit pœna mortis hodie, cũ pœna adul teri ſit alterata, vt in auth. ſed hodie. C. de adulte. & per l. fori, quæ eſt in cõmuni obſeruãtia nullus admittitur ad accuſationẽ adulterij ꝓpter maritũ, etiã data negligẽtia ipſius p l. 3. ti. 7. lib. 4. foro leg. etiã ſi eſſet crimen adulterij cũ inceſtu non poſſet iudex ꝓcedere nec ex officio, nec ad petitionẽ al- terius cuiuſcunque, ne matrimonia infamẽtur. no tat Greg. Lop. in l. 2. in gl. 1. ti. 17. par. 7. probat. l. fi. ti. 25. par. 7. in ſui ratione. verb. *E ſi yoguiere con Chriſtiana caſada*. tum etiam quia pœna eſt incerta propter adulterium cũ ſit in voluntate mariti ip- ſam imponere vt in l. 2. ſupra iſto tit. Pœna ergo inceſtus erit arbitraria. argum. tx. in l. hos accuſare. ff. de accuſat. attẽ ta inceſtus qua litate, ſi coitus eſſet cũ ſorore vel collaterali vſque ad quar- tum gradũ vel ſi eſſet nepha- rius, vel contra naturalem, cũ aſcendenti, vel deſcendẽtibus vt tetigit Gre go. Lop. in l. 3. tit. 13. p. 7. ver bo. *la muger*. & cum pœna ar- bitraria confiſ cabitur dimidia pars bonorum per noſtrã l. re giam. 5. & l. 7. ti. fi. infra iſto- li. 8. ordi. & ita eſt in practi. ve ſæpius vidi & amplius quã ſe mel ipſe tanquàm aſſeſſor iudicaui.

¶ Ley. VI. *La pena de los que ſe caſan, o ſe deſpoſan dos vezes.*

¶ El Rey don Iuan I. en Birueſca. Año de mil ccc lxxxvij.

MVchas vezes acaeſce q̃ algunos que ſon caſados, o deſpoſados por palabras de preſente[a], ſeyendo ſus eſpoſas, o mugeres viuas, no temiendo a Dios, ni a la nueſtra juſticia, ſe caſan, o deſpoſan otra vez. E porque es coſa de gran peccado y de mal exemplo. Mandamos y ordenamos q̃ qualquier que fuere caſado, o deſpoſado por palabras de preſente, y ſe caſare, o deſpoſare otra vez, que demas de las penas en derecho cõtenidas que lo hierren en la frente con vn hierro caliẽte, fecho a ſeñal de. q. publicamente por juſticia.

¶ Ley VII. *Que ninguna muger caſada ſe caſe con otro faſta ſer certificada de la muerte de ſu marido.*

NInguna muger q̃ tuuiere marido fuera de la tierra no ſea oſada d̃ caſar[b] cõ otro a menos d̃ ſer certificada d̃ la muer

¶ *Lex Sexta.*

a ¶ *Por palabras de preſente.* Nõ ergo locũ habet pœna huius legis in cõtrahẽtibus per verba de futuro, vt eſt etiã gl. cõtrahere. in clem. vni. de cõſang. & affi. dixi plene in l. 1. ti. 1. ſupra lib. 5. in gl. 1. & bis contrahere matrimoniũ viuente primo coniuge eſt caſus proditionis, o aleue. l. 8. ti. 19. infra iſto libro & adde l. 16. ti. 17. par. 7. & pragm. Valliſoleti Anni 1548. petit. 105. ad hanc legem. vide quæ dixi in l. tertia. titulo primo. libr. 5. ſupra quæ concord. cum iſta noſtra lege.

¶ *Lex Septima.*

b ¶ *Sea oſada de caſar.* Conc. tex. in c. in præſentia de ſpõſa. Magiſt. in 4. ſent. diſt. 88. c. fin. & quæ latius dixi in l. 3. gl. 1. q. fi. tit. 1. lib. 5. ſupra verſ. circa hu ius le-

ius legis interpretationẽ hodie ſalubri & maturiori cõſilio ad horũ iuriũ obſeruationẽ eſt decretum Conc. Trid. de reform. matrimo. ſeſ. 24. ca. 7. cuius verba ſunt. multi ſunt, qui vagantur, prima vxore relicta, aliã, & plerũque plures illa viuente diuerſis in locis ducũt cui morbo cupiens ſancta Synodus occurrere omnes, ad quos ſpectat, paternè monet ne hoc genus hominũ vagantiũ ad matrimonium facilè recipiant magiſtratus etiã ſeculares hortatur, vt eos ſeuere coerceant, parochis autẽ pręcepit ne illorũ matrimonijs interſint, niſi prius diligẽ inquiſitionẽ fecerint, & re ad ordinariũ delata ab eo id faciendi obtinuerint & adde conſti. Synodalem. Aſtoricenſem. lib. 4. cõſtitu. 4. de clandeſt. deſponſatio. Ratio eſt, quia matrimonij vinculũ eſt indiſſolubile. & viuente primo coniuge non licet aliũ recipere nec per diſpenſationẽ id vnquã licuit, vt colligitur ex plenè notatis à Dominico Soto in 4. ſent. d. 33. q. 1. ar. 1. 2. & 3. ¶Dubitari poteſt, aliquis cõtraxit cũ aliqua muliere matrimoniũ in facie eccleſiæ ſeruata forma Conc. Trid. qui poſtea ſciens aliquod impedimentũ, puta, quia erat vxor alterius eo tẽpore, quo cũ ea cõtraxit, vel cõſanguineus infra quartũ gradũ, vel affinis, an poſſit propria authoritate abſq; iudicis ſentẽtia ab ea ſeparari? Rñdendũ eſt ꝙ illi, qui cõiuncti ſunt in matrimonio per cõſenſum mutuũ & ſolitũ in facie eccleſiæ, & cognito impedimẽto propter quod matrimoniũ fuit nullũ. ſi iudex eccleſiaſticus de facili haberi põt, non pñt licitè ſua authoritate ſeparari. tx. in c. porrò. de diuort. & ca. multorũ. 35. q. 6. Palud. in 4. ſent. diſ. 42. q. 1. Illefonſ. à Vera cruce, in ſpecu. cõiugio. 3. p. ar. 9. Si tamẽ dubio probabili & practicabili, quoad ſe ſciat impedimẽtũ & ipſũ in iudicio oſtẽdere poſſit tenet relinquere talẽ cõiugẽ & ad priorẽ reuerti iudicio eccleſię & ita eſt intelligẽdus. tex. in c. dñs nr.

te de ſu marido. Otro ſi aq̃l q̃ con ella quiſiere caſar, trabaje en quãto pudiere en ſaber la verdad de la muerte, o de la vida de aq̃l ſu marido, y de otra guiſa no ſea oſado de caſar cõ ella. Y quiẽ quier q̃ cõtra eſto hiziere, y el marido primero viniere: ſeã ambos metidos en ſu poder: y puedalos vẽder y hazer dellos lo q̃ quiſiere cõ tal que no los mate. Y eſto meſmo ſea delas mugeres que caſaren cõ maridos agenos.

POr eſcuſar que las buenas mugeres, no ayan de hazer peccado con los clerigos. Mandamos, que todas las mancebas de los Abbades y, clerigos, trayan agora, y de aqui adelante cada vna dellas vn

ad fi. de ſecũd. nupt. ſi tñ. probare nõ poſſit exiſtẽte prædicto dubio, vxorẽ nõ dimittat, nec debitũ neget nõ tñ petat. ſi vero impedimẽtũ eſt imaginatiuũ ſeu ſpeculatiuũ, ipſum deponat, & exigat & reddat debitũ vxori. tx. in d. c. dñs noſter in priori parte, ex his quæ not. Domi. Sot. lib. tegendi & detegen. ſecret. mẽbr. 3. q. 2. pag. 73. col. 2. verſ. quemadmodũ Iacob. Mar. Nauar. in ca. ſi quis autẽ. n. 85. cũ ſeq. de pœn. d. 7. & in Manu. confeſ. c. 22 nu. 54. 9. *Si ſe caſo con otra*, Quæritur vlterius, mors viri qualiter ſit probanda, vt inde certa poſſit reddi vxor ad contrahendum matrimoniũ, rñdẽdum eſt ſi id arbitrio iudicis relinquendũ eſſe. ex Panor. & præpoſito in ca. in præſentia de ſponſali. Stepha. Aufre. in deciſio. capel. Tholoſa. 316. Couar. in epito. 4. decreta. 2. p. c. 7. §. 3. n. 4. verſi. mors autem viri. quem vide, ad dotẽ huius legis à nu. præcedenti. 3. vbi citat hanc legem. Quæri etiã poteſt, aliquis inſtituit accuſationẽ contra Titium dicens contraxiſſe ſecundum matrimoniũ primo durãte, vtrùm ſufficiat probatè præſumptiuè, ea præſumptione qua lex præſumit hominẽ viuere vſq; ad centũ annos, per l. fi. C. de ſacroſ. eccleſ. dicendũ eſt, accuſatorem ad obtinendũ in ſua accuſatione aſtrictũ eſſe ad probandũ verè quòd viuus erat maritus primus tẽpore cõtracti ſecũdi matrimonij & nunc viuit vere, alias non obtinebit: nec ratione prædicti matrimonij ſecundi eſt fatigãda mulier, arg. tx. in c. dñs noſter. de ſecundis nuptijs, & quia tale matrimonium potuit eſſe validum, quia tempore quo contraxerunt ſecundum, erat primus maritus à rebus humanis liberatus, vt in momento euenire ſolet mors, nec ergo iniuria fiat matrimonio, ſine eo quod appareat verè nullum fuiſſe in forma iudicij propter vitæ impedimentũ prioris coniugis non eſt dirimendum nec inquietandum. ex tex. in d. ca. Dominus noſter.

noſter. vbi not. Hoſti. Io. Andr. & Alexã. Couar. in epito. 4. decret. 2. p^c. 7. §. 3. n. 4. verſi. hic omittendũ nõ eſt. quia licet à principio impediatur tñ poſtquã factũ eſt valide hoc eſt in facie eccleſię tacito impedimẽto, volendo fraudẽ facere eccleſiæ & priori matrimonio eſt iuendum argumento. cap. licet ex quadã. de teſti. ꝓpoſtremo hãc ſentẽtiã tenet Greg. Lopez in. l. fin. verb. *Mandamos.* ad fi. titu. 17. part. 7. poſt Bart. & Soci. in. l. ſi inter. ff. de reb. dubijs. ſi probatur cõtraxiſſe binas nuptias viuente primo cõiũge epi, vt inquiſitores hæreticæ prauitatis procedunt cõtra tales ex Lap. & Domi. in. c. accuſatus. §. ſane de hæreticis. libr. 6. & not. in. l. 3. titu. 1. lib. 5. ſupra. & eis imponunt pœnã mitræ, flagellorũq; ęſi publice in exiliũ mittuntur. Sed iudices aduertant ad cãs quas mulieres habuerũt ad cõtrahẽdũ mr̃imoniũ. ſ. lõga abſentia prioris cõiugis, literæ miſsiuæ ab homine fide digno, publica vox populi de morte ipſius, quia perijt in naufragio. Iſtis & alijs ſimilibus cauſis poterit ceſſare dolus & aliqñ culpa, & arbitrio iudicis erit procedendũ, potiſsimũ benignitate & mĩa inſpecta quam autoritate & iuris rigore. arg. abſentẽ. ff. de pœn. & ſacrũ Cõc. Trid. quod omnes iudices legant & mẽti cõmendent in iudicijs, quod eſt ſeſsi. 13. de reformatio. Can. 1. verſi. illud primũ eos admonẽdos cẽſetur. & ne ſint percuſſores & carnifices & faciant iniuſtitiã detinẽdo iniuſte vltra modũ deciſioni cauſæ debitum reum incarceratum, vel alias eum vexando & remedia iuris licet non directe indirecte denegando, vt ſæpe ſit in maximum damnũ Reipublicæ, & ſuarũ animarũ, legãt igitur. c. cũ æterni. de re iudi. lib. 6. & ab iſtis vexationibus ceſſabũt. ideoq; expedit Reipu. vt officiales prælatorũ teneantur in fine ſui officij reddere rõnẽ & reſidentiã ſicut ſeculares, & ꝙ ſinreorum officia ad trienniũ, vt diſputatũ fuit per doctiſsimos Iuriſtas in ſancta Synodo Salmãticæ celebrata per doctorem Nogerolium.

prẽdero de paño bermejo, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los Prelados y clerigos a.

MAndamos, que qualquier muger q̃ publicamente fuere mãceba de clerigo: que allende de las otras penas pague vn marco de plata, ſegun ſe cõtiene en eſte libro b, en el titulo de los Prelados.

COſa es de traycion, el q̃ comete adulterio cõ Reyna, o cõ hija de Rey, q̃ no ſea caſada. E ſi eſte crimẽ cometieſſe cõ la muger de otro ſeñor inferior habria aleuoſia manifieſta, ſegun ſe cõtiene en eſte libro en el titulo d̃ los traydores.

Titulo. 16. De los robos y de los que receptan a los malhechores.

¶*Ley. I. De la pena de los ſeñores y Alcaydes de fortalezas que receptan los malhechores.*

¶El Rey don Enrique. II. en Toro Año de mil ccccvij.

SI de algun caſtillo, o caſa fuerte, ó fortaleza ſe hiziere algun robo c, o

a ¶*De los Prelados y clerigos.* Scilicet, in titu. 3. l. a 1. libr. 1. ordinament. ſupra.

b ¶*En eſte libro.* Scilicet. libro. 1. titul. 3. l. 23. & l. 53. titu. fi. infra eo. libro. 8. *Titulo de los traydores.* Scilicet libr. 8. titu. 7. in. l. prima. vbi diximus.

¶*Titul. XVI. De rapinis & receptatoribus malefactorum.*

¶*Lex Prima.*

c ¶*Algun robo.* Rapina eſt alienarum rerum mobilium, vel ſe mouentium deprædatio. l. prima. C. vi bono. rapt. & inſt. codem. §. quia tamen. l. prima. titu. 13. par. 7. & in dicto. §. quia tamen. verſic. quod non ſolum ad vim illatam in rebus ſoli extenditur rapinæ pœna. Pœna autem rapientis aliquam rem eſt tripli vltra æſtimationem ipſius rei inuaſæ & ſic quadrupli cum re inuaſa. in princip. Inſtit. vi. bon: rapt. l. 1. ff. eod. & l. 1. & fin. C. eodẽ tit. l. 3. tit. 13. part. 7. aliquando tamen pro rapina agitur ad duplũ. vt in caſu. l. chriſtianis. C. de pag. & tẽpore eo. & in caſu. §. ſi duo. in. c. 1. de pace tenenda. vbi Bald. Gregor. Lopez in dicta. l. 3. verb. *con tres tanto.* Quid autem ſi rapina fiat per nobiles aut richos homines adde. l. 7. infra codem. vbi ipſi tenentur ad pœnam tripli. & ſi non habuerine

rint bona pœna erit corporalis iuxta reg. qui non habet in bonis luat in corpore. l. fin. C. de in ius vocando, & eſt. l. 11. titulo. 25. parti. 4. vbi reo homini imponitur alia pœna propter rapinam. quæ lex eſt intelligenda in caſu quo loquitur, nempe cum à rege fuit expulſus à regno: quia in modum belli derobationem fecit contra vaſſallos Regis, & ob iniuriam ei illatam forte à rege, vel in caſu quo Rex remiſit delicti culpam propter quod erat expulſus à regno, tenetur tamen ad pœnam dupli propter res inuaſas, ibi. *Y como quier quel Rey pueda perdonar al rico ome que torne a la tierra, y le quite el coto en que cayo por razon de la mal fetura, que fizo, que es quarenta marauedis por cada coſa que tomo, con todo eſſo no le puede perdonar que non peche doblado, lo que robo y tomo, a aquellos que fizo la mal fetura.* Et vltra erit puniendus pœna robatoris & vim inferentis, vt in l. 6. infra cod. pœna autem, quæ fiſco debetur facilius remittitur quam ea quæ inducta eſt in fauorem partium probatarum ſecundum glo. & Bal. colum. penul. num. 27. in l. quicunq;. C. de ſeru. fug. vi. quæ dixi in. l. 1. titul. 6. lib. 4. ordina. & probatur in. d. l. 11. titu. 25. part. 4. ibi, *non le puedo perdonar que non peche &c.* Probos qualiter intelligantur, & ſic robariam. dicit Bald. in authen. ſed nouo iure. col. 2. num. 10. C. de ſeru. fugi. quod ſunt iſta verba magiſtralia & intelligenda, ſecundum quod vulgus ea intelligit vt in. l. Labeo. ff. de ſupell. lega. & furtum tripliciter ſumitur pro furto improbo, improbiori, vel improbiſsimo, improbum eſt ſimplex furtum, improbius expilatæ hæreditatis, improbiſsimum eſt de quo noſter titulus loquitur, rapina, ſeu robaria & ita dicit glo. not. ſecundum Bal. vbi ſupra. quia rapina plus eſt quam furtum, vt in. l. ſi cum ereptione. ff. quod met. cauſa. nam Bart. in. l. 1. ff. de effracto. vocat raptorem improbiſsimum furem: quia furatur cum violentia. vt in. l. 1. §. ff. de incen. rui. naufr. Afflict. in conſti. Neapo. lib. 1. rubr. 76. nu. 7. Dubitatur, an pro rapina poſsit aliqua actio probata intentari? Reſpond. quod ſic, & etiam publica, vt eſt glo. vlt. ad fin. & ibi not. Bart. in. l. fin. C. vi bono. rap. & habetur in. l. infamem. ff. de publi. iudi. & tenet. l. ſi quis domo. ff. de furtis. tenet Cæpol. in. l. Marcellus. verſic. quarto vndecimo. nu. 25. ff. de verb. ſignif. vbi ponit vltra 12. quæſtiones in iſta materia rapinæ ibi videbis Caſſa. in conſuet. Burgund. fol. 38. rub. 1. §. 5. nu. 6.

¶ Quæri etiam poteſt, qua pœna ſit afficiẽdus rapiens aliquid ex naufragio. Reſpondẽdum eſt quadrupli. l. 1. in princ. ff. de incend. rui. naufrag. l. 21. titu. 9. part. 5. & in hoc quadruplo ineſt rei perſecutio. l. hoc edicto. §. 1. & ibi Bart. ff. de publican.

¶ Dubitatur circa permiſſa quæ ſit ratio Are. l. 3. §. fina. in fin. ff. de public. l. i. quę dicit, aliud quadruplum fiſco inferendum eſſe, & ſic videtur condemnandum in ſpecie propoſita in octuplũ. dic quòd actio quæ datur parti nõ datur vltra quadruplum, ſed pęna quæ fiſco applicatur, propter hoc delictũ poteſt excedere illud quadruplũ ſecũdũ Azo. in ſum. C. de naufragio. lib. 11. Gregor. Lopez in in l. 1. in gloſſ. 3. quem etiam videas in gloſſ. fin. titu. 9. part. 5. ex qua. l. partitæ habes, quòd iſti raptores propter dolum ſunt puniendi, corporaliter iudicis arbitrio, & intelligas, quòd iſto caſu nõ poterit imponi pęna mortis, ſi non conſuetudine recepta quamuis habeat arbitrium à lege, & idem in alijs delictis, quibus eſt pęna arbitraria, probatur ex gloſſ. in l. ſacrilegij. 2. in princip. verſic. conſiderandum. ff. ad l. Iuliam. pecula. quę ſentit. quòd pęna extra ordinaria ſeu arbitraria, nõ ſit pęna mortis, & voluit idem Oldral. in l. ff. 1. de fur. & gl. in cap. Inquiſitionis. in verſic. alioquin. de accuſatio. quôd vbi pœna venit imponenda arbitrio iudicis non debet imponi ordinaria, ſed mitior & dicit Ioann. Andr. in cap. 1. de conſtitutio. quòd in his quæ ſunt commiſſa arbitrio iudicis. debet ipſe iudex ſeruare æquitatem. refert Felin. in cap. quoniã frequenter. §. porro. co. 2. vt lite non cõteſtata Thom. Gram. conſi. 39. col. pen. nu. 11. ſed prædictis obſtat glo. ſing. in §. in ſum. de iniur. dicens. ꝙ vbi iudex habet arbitrium in pęnis imponendis, poſſet ſe extendere vſque ad finem mortis, de qua ſopra late ſum melior dixiſſe, ſed nunc dic, ſententiam illius procedere. Vbi tales erant circunſtantiæ delicti, quæ pro eo veniebat imponenda de iure communi, vel ex conſuetudine pęna mortis. ex Ioan. Imol. in d. c. Inquiſitionis. de accuſat. aſsignando intellectum ad d. glo. §. in ſumma cum pluribus alijs allegationibus, citatis à Tho. Gram. conſi. 39. nu. 7. & ſic concorda, & ſalua opinionẽ ſumptam ex prædict. gl. l. ſacculari, vel ſacrilegij. 2. & conſuluit, in ſpecie Alexan. conſi. 111. lib. 1. & caſus poterit eſſe, cum aliquis laicus clericum in ſacris inſidioſe vulneraſſet. in capite, aut facie, vel vapulis cecidiſſet in ecclesia dum officia diuina dixiſſet vel ſtatim poſt, vt hæc tria delicta ſcio commiſſa fuiſſe vnum aduerſus vnum portionariũ, alterum contra cantorem, alterum contra fiſcum Illuſtriſsimi. D. D. Petri Gondiſalui epiſcopi Salmãtini, & ſentẽtias vidi, quæ pęna mortis laicis inferebant, prima executioni fuit mãdata, & furca fuit ſuſpenſus in loco commiſsi delicti ante domũ patris quia ex grauitate delicti licitum eſt pęnam aggrauari. c. fœlicis. §. cæterum. de pœn. lib. 6. doctri. eſt Innoc. in cap. 1. vbi omnes. de conſti. plures quęſtiones in materia rapinę aptare in pręſ. poteris ex Sylu. Prierio in ſumma. verbo. rapina. & Brixienſ. in ſuo dictionario. eodem verbo, rapina

iſtis

maleficio: y los que lo hizieren ſe acogieren: y receptaren a la fortaleza aũque no ſeã de los que la guardan y eſtan en ella: y el alcayde los defendiere ſabida la verdad [a]. Mãdamos q̃ ſi el caſtillo fuere de algun ſeñor que el pague el robo: o la toma: o fuerça que fue re hecha. E ſi fuere Igleſia: o de ordẽ que lo pague el perlado: o la orden cuya fuere. Y las juſticias de la comarca donde eſto acaeſciere fagan peſquiſa: y ſepan la verdad. E ſi no lo hizierẽ ſeyendo requeridos y en ello fuerẽ negligentes que lo pague el de ſus bienes.

iſtis latronibus & rapientibus in ſtratis, vel invijs qui robatores vulgo dicuntur etiã ſi fugiant ad ſacra non gaudent priuilegio immunitatis eccleſiæ & extrahi poſſunt ab eccleſia. c. inter alia de immunitate eccleſiæ. & idẽ dicerẽ de campſoribus, ſeu mercatoribus fallitis qui ſe eleuant cum pecunijs, & debitis, qui per leges huius regni, *ſon auidos los tales que ſe alcançan por ladrones y robadores publicos*, & merito propter magnam confidẽtiam, & ſecuritatem, quã eis habẽt homines ſuum etiã quia paria ſunt inuadere, vel retinere alienum me. ſæpe de reſtitutio. ſpoliatorũ ergo eiſdem pœnis rapientium per vim, & fraudem ſunt puniendi, nec priuilegio eccleſiaſtico immunitatis vti debẽt cum eis cõpetant verba. can. ergo & eius diſpoſitio. ¶ De latronibus publicis ſtratarum, dicit Marcus de Mantua conſi. 91. imo plus dicit quod ſi poteſt capi in eccleſia ita poteſt in eccleſia occidi. de quo vltimo dubito cum Remigio. Gonn. in tract. de immu. eccleſ. fallẽt. 2 n. 5. pag. 105. de mercatoribus fallitis tenet Boetius. deciſ. 218. num. 7. argum. tex. in authen. de mandatis prioc. coll. 3. §. publicorum vero tributorum, ibi quoniam fiſcaliũ, ratio & militibus, & priuatis, ipſiſq; tẽplis & cũctis reipub. & neceſſaria. l. pœnæ. C. de exacto tributo. lib. 10. Remigi. Gonn. in d tract. Fallent. 38. pag. 209. quando aliquis recipit aliquid ab ſpõte ſoluẽte, & ob cauſam metus nõ cõmittit maleficium, nec robariã quia ſpontanea ſolutio omne vitium purgat. l. ſi ob turpe. ff. de cond. ob turp. cauſam. Bal. con. 33. in primis conſiderandum eſt. num. 1. libro. 2. quod eſt notãdũ, quia multi ſoluunt publice ſpontaneè & non ſine metu imo propter ipſum iam ſecrete à tyrãno eis incuſſum.

a ¶ *Los defendiere ſabida la verdad* Not. q̃ Dñs fortalicij, agri, ſeu territorij. tenetur de robaria ibi facta ſi fuit ſciẽs & potuit prohibere. vt delictum committatur in ſuo, vt in. l. 1. C. de falſa. monet. Panormita. dicit communem opinionem iſtam. in. c. licet colu. 2. verſi. ad ſecundum nu. 8. de reſtitutio. ſpoliatorum, ſecus autem ſi prohibere nõ potuit, quia eſt ſine culpa. l. 1. §. is autem. ff. fami. furt. feciſſ. dicatur. Pſalm. 36. nec celaueris facientes. quo fit vt Princeps debet retinere regna ſua & terras & loca in quibus percipit emolumentum vectigalis, pedagij, & guidagij, vel gabellæ, alterius ve tributi, ſecura, etſi mercatores fuerint deprædati tenetur, addãnum. Bal. in. capit. 1. qui feu. dar. poſſ. cordi eſt recommendandum ſecundum laudẽſem, in tract. de Principibus. q. 163. vbi ſubdit quod princeps, & eius officiales ſua loca tenentes debent diligentiam adhibere contra latrones & ſtipendiarios deprædantes in vijs publicis, & eodem modo tenentur receptores, per hanc legem quam intellige data ſcientia Cuſtodis caſtellani, vel domini fortalitij, vel caſtelli. alias n. data iuſta ignorantia, quia neſciebat delictum commiſiſſe nec per literas iuſtitiæ, ſeu Principis fuit requiſitus, non eſt dicendus receptator, nec cuilibet dicenti eſſe prædonem, vel furem, ſeu delinquentem eſt adhibenda fides. glo. in. capit. a. in verbo. audiuit. de coniugio ſeruo. quæ allegat. cõcord. tex. cum glo. in. c. quam magnum. verb. non poſſunt. 23. q. 4. ca. ſi quid. 86. diſtin. & ibi gloſ. nõ credas, quia qui cito credit vt in ſacris habetur, leuis eſt corde, nec dictum vnius inducit teſtimonium, ſed in omni cauſa teſtimonium duorum requiritur, cum in ore duorum, vel trium, ſtet omne verb. cap. in omni. de teſtib. capitul. cum eſſes. de teſtam. & ſic iſta lex præſupponit ſcientiam delicti, quia in caſtello vel fortalicio fuit commiſſum delictum & receptatus delinquens in principio huius legis in illis verbis, *ſi de algun caſtillo, o caſa fuerte, o fortaleza ſe hiziere algun robo, o otro maleficio, y los que lo hizieren ſe acogieren.* &c. Caſtellum ſeu fortalitium, ſunt loca fortia ad ſe tuendos. Bartol. in rubr. C. de mota. & epidi, & ibi Pla-

ibi Platea.lib.12.optime per Nicol. Boeri.deci-
ſio.320.ſiquis in proprio fundo nobili. ¶ Proba-
tur concluſio,ex Bart.in.l.1.§.quod autem. ff. de
ſeruo corrupt. dicente ſtatuta quæ dicūt ſiquis re
ceperit male ſactorem,vel bannitum,intelligenda
fore inillo,qui abſcōdit criminoſum, vel receptat
quia tunc dicitur receptator,nō in eo,ꝙ dedit po
tū,vel cibū per.dict.l.1.§.quod autem itē ad hoc,
ꝙ receptator dicatur debet eſſe ſciēs, prudenſque
vt demū puniatur , ſi ſciuerit ipſum eſſe debitorē
vel rebellē reipublicæ.non autē ſi ignorauerit,vt
in.l.1.C.de ſeruo.mili.lib.12.&ibi Plat.nu.3.facit
l.3.§.nō tantū.ff.de incend.rui.naufr.&.l. metho
dorū.ff.de pœn.& in dubio.præſumitur ignoran
tia,niſi foret notoriū vt.in.l.1.ff.de receptato. in
glo.verb.latrones.Cuius verba pulcherrima ad fi
nem ſunt.& intellige quando fuit ſciens,& igno-
cātia præſumitur,vt ſupra de probat.l.verius, niſi
ſit notoriū,vt.C.qui & aduerſ.quos,lex.1.hacte-
nus glo.quā ordinariam dixerunt , domini de ro-
ta.deciſ.444.fol. 110. ſecundū antiquiorem par-
uamq; impreſſio.& plures cōmendantes cumula-
ui.in additio.ad Segur.in repet.l.cohæredi.§.cum
filiæ n.149.verſi.3.vero caſu.ff.de vulga.& pupi.
& Alexand.ad Bart.in.l.ſi tutor.C.de peri. tuto.
reputat ſing.ad hoc,ꝙ notorium tollit ignorātiæ
præſumptionē,quæ alias præſumeretur. not.Pla.
vbi ſupra. & ſtandū eſt eius iuramento vt ibi per
eum.nu.4.& in.l.fin.C.de Fabricenſ.libr.11.Lu-
cas de pœn.in.d.l.1.colum.1.Felin.in.ca. à nobis
vbi dixi de exceptio.Hippoly.in.l.qui ignorans.
nu.22.ff.ad.l.Corneliam.de fal.Anileſius In ca. 3.
in part.iuriſdictioni nu.19.in capitib. prætorum.
Idem etiam ſi eſſet,ſciens receptans,ꝙ non tene-
tur aliqua culpa quia prohibere non potuit,vt po
te,quia homo ferociſſimus, Vandolerius , ſolus,
vel cū alijs ſocijs congregatis vadit ad domum ru
ſtici, & dicunt.Si non aperis portam imponemus
ignem,vel ſi nos non recipis,interficiemus,qui ti
more perterritus aperit portam,vel eū receptat,
certe excuſandus eſt,quia non potuit reſiſtere.Fa
cit ad hoc tex.vbi Florent.notat, & menti tenen
dū reputat.in.l.in omnibus.ff.de noxalibus,Hip-
poly.in.l.1.§.prætcrea.nu.28.fol.paruę impreſſ.
32.ff.de quæſt.nullus enim tenetur ſe ipſum per
dere,ſed conſeruare,quod eſt ius naturale,& cha
ritas bene ordinata à ſeipſo incipere debet.l. præ
ſes.&ibi Dominicus Meneſ.C.de ſerui.&aqua.ne
que vnquā quis carnē ſuā odio habuit.vt dicit Pa
ti.ſed eam nutrit & fouet. ergo nulla lex eſſet ra
tioni cōgrua,quæ cōtrariū ſuaderet, ſed iniqua &
beſtialis,& iudices,quos dicimus peſquiſitores,q
cōtrariū faciūt,& innocētes pauperes ſine culpa,
& probationibus idoneis puniūt , vt animoſi,ſeu
potius carnifices videātur ſupremis iudicibus con
tra ius naturale,& diuinū.& humanū faciūt & cō
dēnationē perpetuā ſibi acquirunt, ſanguiſque &
pecunia innoxij ab eis miſeris infletu,& ſtridore
dentium expetenda erit.Quid ergo eis proderit
ſi omnem potentiam mundi fuerunt conſequuti,
ſi ad inferos deſcēderint , vt inquit veritas relata
in.c.Matthæus de ſimonia,quo fit ꝙ qui ignoran-
ter præſtitit arma,ex eo nēpe,ꝙ Didacus profeſ
ſus fiat Antonio amico ſuo velle iter agere , vel
aliud crediti dignū,ac deinde hominē occidat, et
ſi teſtibus id probetur minime teneri.Bart.conſi.
24.& in.l.qui furē.§.ope,vbi, Alexan. ff. de furt.
Ange.in.§.interdū,inſtitu.de obliga.quæ ex de-
licto.naſc.Hippoly.in pract.§.cōſtante.Imol , &
Areti.in.l.ſi ſtipulatus fuerit.ff.de verbo. obliga.
Felin.in.c.ſicut dignū,de homici.Pet.Plaza. in.1.
parte.tract.delicto.c.16.nu.14. neq; id facere de-
bent,ex eo ꝙ crimina oporteret coerceri.Potiſſi
mū hac noſtra ætate,in qua delictorū ſcelera pul-
lulant,& quos virtutis amor non alliceret ad be-
ne faciendū eos ſaltim criminis reos pœnarū for-
mido delinquendo abſterreret , à reſipiſcant vt,
ideoq; ſeuerius eſſe puniēdos iuxta illud. Horat.
Oderunt peccare boni virtutis amore, oderūt pec
care mali formidine pœnæ. ſed id intelligendum
eſt in criminoſos,de quorū delictis apparet in pro
ceſſu,non tamē innocētem,quia delicta ſuos au-
thores ſequuntur Ezechiel.18.cū plene notatis à
me,ad Segur.in tract.de bonis Lucra. conſt. ma-
tri.nu.1.nec ſunt faciēda mala,vt inde proueniāt
bona.c.ſuper.eo.de vſur,igitur innocēs nunquam
erit puniēdus,cōuictus autē de crimine, ſecūdum
grauitatē delicti puniēdus erit.c.tātæ exceſſ.prę
l.c.excōmunicamus.§.credētes.de hære.c. fœli-
cis.§.cæterū de pœnis lib.6.nec obſtat.illud.c.ex
pedit vnū mori pro populo.Nā accipiēdū eſt cū
ille ſit noxius nō aliter,vt nō ſit periculū,& exi-
tiū ciuibus,merito propter ſuā culpā eſt excludē
dus à conſortio ciuiū,& ferat pœnā ſui delicti, vt
per Ferdan.Micha.in.lib.1.cōtrouerſ.q.c.13. vbi
citat illud Ouidij lib.2.elegiarū,æquo animo, qui
meruere ferāt,& in Pſal.100.in matutino interfi-
ciebā.oēs peccatores terræ,vt diſperderem de ci
uitate domini,oēs operātes iniqtatē , culpabiles.
ergo tātū & nō innocētes ſunt puniēdi.Ex quibꝰ
etiā infertur.receptās filiū vel patrē,poſt delictū
cōmiſſum,nec pręſtans auxilium , ad delinquēdū
nec ad ipſum delictum continuandum , ſed tan-
tum ad pœnam excuſandam,qua venit delinquēs
propter crimen caſtigandus , receptatoris pœna
non teneri. Quia ſeipſum accuſare quis non tene-
tur rū quia pater,& filius ſunt vna caro & ſanguis
l.quarta. ff. de inofficio. teſtamen. l. ne cum ſer-
uo.ff.de fur.& ex prædictis paul[illegible]te. idem di-
cendum de vxore,& econuerſo cum ad paria iu-
dicentur

Digitized by Google

dicentur.cap.pen.de adult.Geneſ.2.hoc nunc os
ex oſsibos meis,caro &c.& Apoſto.ad Epheſios
5.mulieres viris ſuis ſubditæ ſuot ſicut Dño,quo-
niã vir caput eſt mulieris,ſicur Chriſtus caput eſt
eccleſiæ,ipſe ſaluator corporis eius,& paulo infe
rius ait,ita & viri debẽt diligere vxores ſuas vt cor
pora ſua,qui vxorẽ ſuam diligit,ſeipſum diligit.
nemo vnquã carnẽ ſuam odio habuit, ſed nutrit,
& fouet eam,ſicut & Chriſtus eccleſiam quia mẽ
bra ſumus corporis eius,de carne eius & de oſsibus
eius propter hoc relinquet homo patrem & ma-
trem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ & erunt duo
in carne voa, ſi ergo maritus & vxor cenſentur
vnum corpus & non diuerſum cap.debitum.debi
gam.c.gaudemus de diuort.capi.denuptis.31.q.2
cap.Agatoſa in fin.27.q.2.hinc dicitur mariti. &
vxoris vna domus.l.1.§.ſi ver.ff.ad Syllanian.itẽ
voa ſocictas diuinæ & humanæ domus. l. aduer-
ſus.C.de crim.expil.hære. l. 1.rerum amot. ideo
dicitur q maritus & vxor debent eſſe participes
bonæ,& malæ fortuoæ alterutrius.l.ſi cum dotẽ.
§.ſi maritus,& ibi.doct.ff.ſoluto matri.Bald.in.l.
vbi adhuc.3.colũ.C.de iure dot.& de hac vnitate
mariti,& vxoris multa dicit Specul. tit.de feudis
§.quoniam verſi.vigeſimo.Socin.nepos in conſi.
76.n.136.lib.1.ergo ſiue filius ſit,ſiue parter,ſiue
vxor,vel maritus ratione prædicta abſque pœna
viciſsim poſſunt receptare, quia alias ſequeretur
q ſe ipſos perdere,& ad pœnam ducere teneren-
tur,aduerſus omne ius naturale,& diuinum, quo
quis intendit conſeruare ſeipſum & non accuſare
nec odium habere contra carnem propriam,quod
grauius eſt,quam in alium inſeruire.ff.per totum
de his qui ſibi mortem conſci.& dixi in.l.9.tit.15
ſupra hoc.lib.8.præterea Michol liberauit mari-
tum ſuum Dauidem contra præceptũ regis Saul.
vt patet.1.Regum.ca.19.imò vt pluribus placet,
vxor tenetur receptare maritum.Specu.in tit. de
dona.inter virum & vxorem.§.fin.Nellus in tra-
ctatu bannitorum.3.par.a.temporis.q.22.& ibi ci
tat Speculatorem vbi ſupra.& Alberi. & Angel.
ſequitur Specul.in tract.de maleficijs. part. dicto
maleficio.nu.25.fol.paruæ impreſsionis.214. Fe
lin.in.c.cũ quidam nu.11.de iur.iur.Ioan. Lup. in
repeti.rubr.de dona.inter vir.& vxor.§.50.n.24
verſic.poteſt poni exẽplũ de marito inquiſito de
crimine capitali.fo.30.col.3.vbi plura exẽpla de
ducit,nã vnus debet cõpati alterius infortunio, ſi
cut inter ſe dolẽt mẽbra corporis humani. l. ſi cũ
dotẽ.§.ſin autẽ inſequiſsimo.ff.ſolu.matri.l.1.C.đ
diuort.ca.inter alia de ſentẽtia excõmunicationis,
nec etiã pater tenetur,ſi filiũ receptauerit etiã in
crimine grauiſsimo,ab ipſo filio commiſſo,etſi ei
dederit,pecuniã,famulũ & equũ,ad ipſius libera-
tionẽ,tũ quia natura idẽ ſunt & carne.l.ne cũ ſer-
uo.ff.de furt.tũ quia vnicuiq; licitũ eſt redimere
propriũ ſanguinẽ,& natura princeps omnium hu
manarũ legũ id ſuadet. ex quo iudices curiarum
quos peſquiſidores dicimus,qui ſunt deuoratores
hominũ,& pecuniarũ,qui aliqñ fecerũt cõdẽna-
tionẽ patri receptatori ſui filij fuerunt à ſupremis
iudicibus cõdẽnari ad reddendã pœnã pecuniariã
patri & omnia dãna,& intereſſe & expẽſas,quas
hac occaſione fecit,& iuſtiſsime & ita ſeruatur in
practica apud ſupremos cõſiliarios regios,q ſem-
per habent iura,& æquitatẽ in frõte.Dixi in part.
1.quæſtionũ.q.207.incipit. Titius incarceratus
videlicet fuiſſe,q a paternõ tenetur ſoluere pœnã
pecuniariã pro delicto filij,etiã ex bonis, quæ p
legitima parte filio deberẽtur gl.Panor. & cõmu
nis in.c.2.de deli.puero.Bart.per tex.ibi.in.l. 1.§.
ſi impuberi.ff.de coll.bon.Bal in.l.ſi qua pœn.ff.
de his quæ ſunt ſui cõmune ſatetur Couar.libr.2.
Varia.reſo.c.8.nu.7. Vbi vide. Quæritur præter
ea vtrũ idem dicendũ ſit in receptatore delinquẽ
tis,qui ei eſt cõſanguineus intra quartũ gradũ cõ
ſanguinitatis?quid etiã in amico ſocietate,& ami-
citia magna coniuncto delinquenti,an ex his cau
ſis,liberentur,à pœna receptatorũ. ¶ Videtur q
eo ipſo,quod apparet receptatũ conſanguineum
eſſe receptantis,vel maxima amicitia coniũctus,
quæ loco ſanguinis habetur,cũ amici ſint vna ani
ma in duobus,corporibus diuiſa debet receptans à
pœna liberari quia fuit abſq; dolo redimẽdo pro
priũ ſanguinẽ & faciẽdo id,qđ natura inſita in cor
dibus hominũ ſuadet,& eius calore,& lege motus
igitur erit ſine culpa,tũ etiã quia ſi nõ feciſſet fuiſ
ſet delinquẽs punitus in maximã iniuriã, & infa-
miã.ipſius,& totius generis forte quia ex qualita
te delicti pœna deberet eſſe cũ infamia puniri &
in cõſanguineorũ opprobriũ cõuerteretur. ergo
cũ licitũ ſit ſuo pudori parcere,& cõſeruare hono
rẽ amiſsio cuius morti naturali præponit vt ſupra
ſæpius notatũ eſt,& adde.Tho.Gram.voto.17.ſ.
n.6.fol.1.233.ergo pari ratione.ſicut eſt licitũ re
dimere vitã naturalẽ & mortalẽ, ſine qua nullus
viuẽs dici põt,ſed mortuus cũ ſit eadẽ & nõ diuer
ſa ratio infamis loco mortui habetur.gloſſ.1.in.c.
vno delegatorũ ibi,idẽ eſſet ſi aliter efficiatur in-
famis ſupra.de reſc.ſcitatus &c.tex.in.l.iuxta.ff.
de manu.& vind.egregia,& notãda.l.4.ti.13.par.
2.& honor omni cõmodo pecuniario præponen
dus eſt.l.miles.§.ſocer & ibi notat Angel.co.2.ff.
de adult.l.Iulianus.ff.ſiqs omni cauſa.teſtam. & q
negligit famã crudelis eſt.c.nolo.12.q.1.c.cũ pro
næ ibi glo.verb.infamiã de priuileg.lib.6. Alber.
in.l.ſi qui aduocatorũ nu.1.C.de poſtul.Guilliel.
Benedi.in.rep.c.Raynut.verb.mortuo.1.n.315.
đ teſtamẽtis vbi multa cõgerit Fernã.Micha.li.1
illauſ quæſtio.cap.11.numer.7.vbi agit de quæ-
ſtione,

Digitized by Google

ſtione, an homo ſit dominus ſui honoris quem vide, ſed infamia afflicto, & iniuria mei conſanguinei, meus eſt dolor. l. 1. & l. 2. de lib. cauſ. quas retuli in. l. 5. gloſſ. 1. titu. 9. lib. 4. ordinam. ergo receptando conſanguineum cum ſit ipſe in cauſa prima conſeruationis ſui honoris quæ eſt perferenda. l. præſes. C. de ſeru. & aqua. non erit puniendus pro receptione. l. 2. ff. de recepta. Matthæ. de Afflict. lib. 1. feud. cap. 1. §. etſi clientulus. colũ. ,. num. 17. de alienatio. feudo. vbi à numer. præced. 51. col. 2. verſ. 5. nota quod licet vaſſallus ponit multa permiſſa ratione conſanguinitatis, quæ alias non permitterentur, quẽ vide per diſcurſum 4. columna. nam ſunt neceſſaria, ſic ergo receptãs conſanguineum. non eſt puniendus ſaltem ordinaria pœna ſed leuiori cum ſit abſque dolo, cum vinculum naturale poſitiuo ſit præferendum, nẽpe conſeruatio ſui ipſius reſpectu honoris, & amicitiæ. Sicut fecit Ionathas Dauidi celando eum à Saule Rege. 1. reg. ca. 19 & 20. & ſic infertur vtſupra dixi. idem dicendum eſſe de amico maxima amicitia coniuncto delinquenti ex his, quę de amicitia tradit Barba. in capit. cum. M. de conſt. & Segur. in repe. l. imperator numero. 17. & ibi ad eum cumulata in meis annotatio. ff. ad Trebellianum. Guiliel. Benedict. in rep. cap. Raynutius, verb. teſtamentum. 3. de teſtam. num. 46. Iaſ. conſil. 70. colum. fin. lib. 1. Plaza de delictis. cap. 43. numero primo. cum ſeq. 7. ampliſsime Andr. Tiraquellus de pœnis temperand. cauſa. 22. concludens non eſſe peccandum propter amicum ſi tamen peccaueris ob id ſolum, vt ſaluti eius conſulas, non tam ſeuere, crimen tale puniendum eſſe, quam ſi extranei cauſa id ipſum admiſeris, quia amicitia præfertur fraternitati, & conſanguinitati, vt ait D. Ambroſi. plerunque amiciſe potius beneuolentiæ quiſque committit, quam fratris neceſsitudini, & Valerius Maximus libr. quarto. titul. 7. de amicitia in hæc verba exorditur, contemplemur nunc amicitiæ vinculum, potẽs & præualidum, neque vlla ex parte ſanguinis, viribus inferius, hoc etiã certius, & exploratius quia illud naſcendi fortuitum opus, hoc vniuscuiuſque ſolido iudicio inchoata voluntas contrahit. & Cicer, lib. 1. officio. ſanguinis (inquit) coniunctio, & beneuolentia deuincit charitate homines magnũ eſt enim habere monumenta maiorum eiſdemq́; vti ſacris, ſepulchra habere communia: ſed omniũ ſocietatum nulla præſtantior eſt nulla firmior, quam cum viri boni moribus ſimiles ſunt familiaritate coniuncti, & ſocietas dicitur fraternitas Iaſ. in. l. apertiſsimi. col. 3. C. de iud. l. nemo. §. qui frater. ff. de hær. inſtituẽ. & Prou. 18. dicitur, vir amicabilis ad ſocietatem, magis amicus erit quam frater & amicitiã in ordine ſcripturæ apud iuriſcõſultos reperimus neceſsitudine prælatã. l. ſi ſeru' pluriũ. §. fin. ibi legatarij charitas. & neceſsitudo. ff. de leg. 1. & in. l. Theopompus. in illis verbis, amici mei & cognati. ff. de dot. prælegat. l. ſed ſi plures. §. in arrogato, in fin. ibi amicos, vel cognatus. ff. de vulg. & pup. l. affectionis, ibi amicos vel neceſſarios, ff. de don. ſenſit Panor. in. c. fin. ad fin. de poſtulan. notãs ex dicto Vincent. ꝙ ibi propinquitas præfertur amicitiæ, quaſi dicat ſecos eſſe alibi, vnde Heſiod. ſed nequãgermanus quiſq; eſt æquãdus amori & Diu. Tho. in opuſculo, quod ſcripſit de dilectio. Dei, & proximi ſimpliciter aſſerit amicitiã cõſanguinitari præponderari, igitur amicum reuelans eſſet alter Iudas, & tenetur amicũ magis quã aliũ defendere, & à receptationis pœna excuſatur, & etiã ſi bannitus ſit. Alex. conſi. 244. poſt reditũ col. 2. n. 10. lib. 2. per. l. fin. ff. de receptatoribus. gl. receptauerit. in. c. fœlicis de pœn. lib. 6.

¶ Quid autẽ erit de receptante delinquẽtem poſt bonum iudicis, vt fieri ſolet facta informatione delicti in proceſſum? reſpondeo ꝙ ex receptatione nõ erit puniẽdus ignorãs illũ fuiſſe banitũ aut à iudice prohibitũ ne ab aliquo præſidiũ recipiat, arg. l. 1. ff. de recepta Matthæ. Afflict. in conſtitu. Neapo. lib. 2. Rub. 3. verſi. 20. nota ex tex. ibi receptatores. n. 85. poſt And. Iſerniã, ibi & ignorãtia & bona fides præſumitur niſi probetur contrariũ. l. veri'. ff. de probat. gl. in. l. 1. ff. de receptatoribus. tex. in. l. ſuper ſeruis in illis verbis & ſuã ignorãtiã eo ꝙ cõtrariũ minime probatur oſtẽdere, vbi gl. plura iura citat. C. qui mil. poſſ. vel non lib. 12. Seg. in rep. l. 1. §. ſi vir. n. 89. ff. de verb. obli. probabitur ergo iuramẽto receptãtis, cũ ꝑẽdeat ſciẽtia vel ignorãtia ab eius animo. c. ſi vero. 2. de ſenten. excom. gl. in. c. ſignifi. 1. de homi. Rota. antiq. deciſ. 493. gl. in. §. nanq́; ſicut vbi angel. & Iaſ. inſti. de actio gl. in. l. atqui natura. §. cũ me abſente. ff. de neg. geſt. Hippoly. in repe. rub. ff. de fidei iuſſo. n. 41. & Exod. c. 22. ſi quis inquit cõmendauerit &c. & ita procedit. l. 1. C. de his qui latr. occultan. & probãt. l. 2. §. dominij eo. tit. in illis verbis. ſi præſentes & ſcientes vltro non obtulerint nocẽtes, vel admoniti eos exhibere detulerint, nã Dñs quidẽ poſſeſsionis Dño ſeruabitur procurator, ſeu primates perpetuo exilio ſubiacebũt. facit. l. 4. ibi *le dieſſe ayuda aſabiendas*. tit. 14. par. 7. l. 5. tit. 26. eadẽ par. quæ loquitur in receptãte hęreticũ. & reqrit, ſciẽtiã dicẽs, *ninguno de ellos ſea oſado de reſcebir a ſabiendas*. &c. & l. 6. eod. tit. & probat iſta regia lex. ibi. *y el alcalde los defendiere ſabida la verdad*. ergo ſi ei nõ cõſtaſſet delinquentẽ eſſe per informationẽ iudicis requirentis nõtenẽtur ei credere vt ſupra habitũ eſt, alias noli æmulari in malignantibus, nec zelaueris facientes iniquitatem. Pſal. 36. & adde. gl. 1. in. l. 2. infra eod. titul.

¶ *Lex Secunda.*

Digitized by Google

¶ *Ley. II. Que ſi los alcaydes no dieren los malfechores ſean cercados y derribadas las forſalezas.*

¶ El Rey dõ Alonſo en Soria.

¶ El miſmo en Valladolid año de mil.ccc.lxxxviij.

ORdenamóſque qualquier, o qualeſquier ſeñores de fortalezas o alcaydes de caſtillos que defendieren[a] a los que matan: fieren: o roban: o lleuã mugeres, caſadas, o deſpoſadas: o otras mugeres por fuerça: o fazen otros maleficios de que merecen pena corporal en los cuerpos. Si ſeyendo requeridos por los alcaldes, o juezes q̃ han de cumplir juſticia para que entreguen los malfechores y robos: y no los quiſieren entregar para que ſe faga dellos juſticia. Mandamos al nueſtro adelãtado de la tierra: y a las nueſtras juſticias donde fuere la dicha fortaleza y caſtillo, o caſa fuerte o alcaçar q̃ requieran a los ſeñores y alcaydes dellas que les entreguẽ los dichos

¶ *Lex Secunda.*

¶ *Defendieren.* Scilicet ſcienter, & moniti à iudice competenti ad quem ſpectat puniri talem delinquentem non alias ex hac.l.2, &.l.fin. cap.de his qui latro.occultan.& ex notatis in.l.1.ſupra eod. titulo nono. libro ſexto. ordinament. ſupra. & ſingul. l. vndecima. in legibus confraternitatis. quæ eſt expendenda & obſeruanda ad huius. l. interpretationem. ſingul. l. trigeſimaſeptima. ibi. *ſeyendole pronado que lo ſabia quando lo recibio en ſu caſa.* titulo decimo nono. infra eod. libro octauo. ordin. quam ſingul. dicit Auendañus de mandatis regum.2. parti. capitulo ſeptimo. numero vndecimo. quamnis corrupte citet. 37.

¶ *Juſtirias ſeyendo certificados.* Nota caſum. in quo domus, vel fortalitium debet deſtrui propter delictum, eſt text.in authen.de pace tenenda, & iur. firm.§. receptatotibus. alium caſum in.l.14. in legibus confraternitatis, alium caſum.in.l.6.titulo vigeſimo ſeptimo.part.ſecunda.& ibi Grego.Lopez verb. *Jus caſas.* alium in.l.prima.titulo decimo. libro. 4. ordinamen.& ibi dixi in gloſſa ſecunda. alium in cap.fœlicis de pœnis libro ſexto.ibi fiant habitationes eorum deſertæ, & vt non ſit, qui eos inhabitet, dentur cuncta ipſius ædificia in ruinam & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina teſtetur, nullo tempore reparentur & ſic eadem pœna imponitur committenti crimen læſæ maieſtatis, Matthæ. de Affliĉt.in capitulo primo. quæ ſunt regalia, in verb.& bona committentium numer. trigeſimoſeptimo.libro tertio.feudorum.fo.185. columna quarta.qui extendit pœnam dict. capi. fœlicis ad crimen læſæ maieſtatis, & quod de conſuetudine ſeruatur & Anto.Gomet.in tract.delictorum.capitulo primo.numer.11.verſic. hodie, tamen in noſtro regno tenet Albe. in. l.ſi is cumquo. ff. com. diuidun. & eſt expreſſa lex. 6. titul. 27. partira ſecunda. Hieronymus Gigas. de cri. læſæ maieſtatis pagin. 317. quæſtion. 35. 36.& 37. plura ſcripſit in materia, Lucas de pœn. in. l. quiſquis columna ſecunda. verſi. vtrum autem in tali crimine. C. de pet. bon. ſubla. libro decimo. vbi dicit nulla.l. cautum repetire domum committentis crimen læſæ maieſtatis dirui debere ſed id fieri, æquiſſimum eſſe in deteſtationem huius criminis, blaſphemus, enim tali pœna afficiebatur. capi. quando. verſi. Nabuchodonoſor. 23. queſtione quarta. idem de eo, qui cardinalem interfecit. dict. ca. fœlicis de pœnis libr. 6. columna quarta.ad med.& cap.17.nume.7.verſi.& primo idem de eo qui pacem tenere & iurare noluit, vt in titul. de pace iuram. firm.§. præterea bona, procedi enim debet in his criminibus, de ſimilibus ad ſimilia. l. famoſi. ad fin. ibi ad exemplum legis Iuliæ. ff. ad legem Iuliam maieſta. idem tenuit Matthæ. de Affliĉt. in ca.1.§.& bona committentium, nu. 37. in titulo, quæ ſint regalia vbi dixit q domus eius, qui commiſit crimen læſæ maieſtatis deſtruenda eſt fundamẽtaliter, ſubdẽs q hæc noua pœna impoſita per tex.in.d.c.fœlicis & atteſtatur ſe vidiſſe quod dã

edictum regis Ludouici & reginæ Ioannæ primæ de morte doctoris Andreæ de Iſernia conſiliarij tunc regij, qui in ciuitare Neapolis occiſus eſt in veſpere cuiuſdam diei.2.Octobris anno Chriſtianæ redemptionis.1353.& eius occiſores damnati fuerunt ad pœnam mortis confiſcationis bonorum & quod eorum domus deſtruerentur, ſed ſalua eius æſtimatione dic quod non eſt noua pœna, vt per dictas leges partitæ conſtat, tum etiam ex antiqua Romanorum, vt legitur apud Plinium minorem in ſuo libello de viris illuſtribus, vbi dixit quod Quintus Dictator effectus. Sp. Melium à Seruilio Hala magiſtro equitum occidi iuſsit & illius domum ſolo æquari, ex eo quod regnum affectauit, id proculdubio maieſtatis crimen erat, vt de Digantibus ſcriptom legimus hoc carmine. Affectaſſe ferunt regnum cœleſte Gigantes. ¶ Legimus & in Venetorum hiſtorijs, quod Marinus Faletro Dux deprehenſus cum quibuſdam plebis conſpiraſſe, vt ex ciuitatis duce cuius temptrata eſt poteſtas tyrannide ciuitatem occuparent, qui captus à Senatu iuſſus eſt capite mulctari eiuſque ædes ſolo æquatæ. Idque in noſtra Hiſpania ſeruatur in criminibus, quæ committuntur contra regem & Deum ſeminatur terra ſale vt conſtat apud Ioſephum. libro quinto. antiquitat. cap. 11. pagin. 259. Dubium eſt vtrum domus deſtructa & ſubiecta aratro cũ ſale vt moris eſt in noſtra Hiſpania, poſsit reædificari ſine licentia Principis? videtur quod non ex capit. fœlicis de pœn. libro ſexto. & l. 6. titul. 13. par. 2. l. ſeruus vbi Cyn. Bart. Bald. & Salyce. C. de pœnis Felin. in cap. ex literis. numero vndecimo. verſi. 2. concluſio, diſpoſitio pœnalis. de conſtitu. Philip. Frãcus in dict. capitu. fœlicis columna prima. verſic. Vltimo nota, nume. tertio. Alber. Brun. in tract. de reſtrictio. verſicul. 2. concluſio ſit. num. 19. in. 11 volumine. tract. diuerſorum, ſecundum impreſſ. Ludug. anni. 1554. Sed eſt dubium domus delinquentis eſt communis cum alio qui crimen non commiſit, an ſit diruenda in præiudicium ſocij, videtur dicendum quod non, quia innocens non debet puniri pro ſocio, imo ratione connexitatis & indiuiduitatis tota domus debet manere incolumis. argu. tex. in. l. ſi communem. ff. quemadmo. ſerui. amittant. cap. vna ſententia de appellationibus & quæ dixi in titulo. 1. de iudicijs in rub. columna. 743. verſic. quæro, cæptum eſt iudicium. lib. 3. ordio. & Marc. de Mantua ſing. 276. & quæ tradit Anto. Corſetus in ſuis ſingul. verſi. communitas duo fratres vbi plura ſcribit, & tenet quod domus communis propter delictũ ſocij non debet deſtrui, ſed pœna ſit commutãda in alia argu. eorum quæ notantur in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam, & per cõſequens domus non eſt deſtruenda, & hãc opinionem æquiorem & communiorem & tenendam firmãt Corſet. in dict. ſing. communitas & faciunt quæ adduxi ad Segur. in tract. de bonis lucratis conſtã. matri. inter marit. & vxo. nume. 26. quam totam additionem tranſcripſit Gabriel Saray. citando prædictum locum Seguræ in ſuis additis, ad Anto. Corſet: in dict. ſingul. communitas. in addi. incipi. idem tenet Iaſo. in. l. 1. C. de tranſact. fol. 589. columna prima. melius agit de hac quæſtione ſubijciens optimam diſtinctionem Bar. in l. Atheius. §. de eo opere. verſicu. hoc facit ad quæſtionem quæ antiquitus mota fuit. ff. de aqua pluuia arcenda, & ibi habes duas additiones. Si igitur domus eſſet communis vel pars inferior ſocij delinquentis cum non delinquente, innocens non debet priuari ſuo iure propter rebellem facit. l. 77. Tauri, & not. Hieron. Gigas in tract. læſæ maieſtatis libro ſecundo. quæſtione trigeſimaſeptima. & quid de vxore, an ratione ſuæ dotis poſsit impedire deſtructionem domus mariti. Vide per eũdem Hieronymum Gigantem vbi ſupra. quæſtione. 36. etſi deſtruatur propter culpam ſocij ſocius contra quem habebit actionem ad damnum recuperandum? Vid. Segur. in dict. tractat. de bonis lucratis conſtant. matrimonio, & Hierony. Gigant. dicta quæſtione trigeſimaſeptima. reſolotiue dicerem, aut fiſcus fuit delinquentis vniuerſalis ſucceſſor propter crimen læſæ maieſtatis, ſeu hæreſis, aut in aliqua parte, vel in pœna domus præcipitur deſtrui abſque confiſcatione aliorum

malfechores y a las mugeres y a los q̃ las leuarõ y a los robos pa q̃ ſe faga lo q̃ fuere juſticia y derecho y ſinolos quiſierẽ entregar. Mandamos al dicho adelantado y juſticias ſeyẽdo certificados por teſtimonio de eſcriuano publico delo ſuſodicho q̃ vayã a la dicha fortaleza: y la tomẽ y la derriben porque ſea exẽplo y caſtigo que otros no ſe atreuã a fazer lo ſemejante.

aliorum booorum', quæ ſuperſunt etiam deſtructa domo ad ſatisſactionem credirorum, in primo caſu ten:tur ſiſcus, in. 2. etiam ſi alia bona non ſuperſunr, quia pœna ſine damno tertij cui ius eſt prius quæſitum, eſt intelligenda in vltimo caſu, reuertitur ad delinqueorem ruius occaſione fuit damnificatus ſocius, cum habear alia bona vnde ſatiſfacere poſsit & hæc videtur optima diſtinctio, & iam vidi in pract. quia præceptum principis, legis, ſeu ſtatuti debent intelligi ſine damno alterius. capir. quamuis de reſc. libr. 6. l. 2. ff. ne quis in loco publico in. §. merito.

¶ Ley. III. Que los lugares y fortalezas dr las ciudades y villas ſean reſtituydos por los tomadores

¶ El Rey don Alonſo en Valladolid quando cnmplio quinze años.

Porque algunas perſonas en los tiempos paſſados con muy grande oſadia y atreuimiento tomaron y ſe alçaron con algunos caſtillos y fortalezas y con algunas aldeas y terminos đ nueſtras ciudades: y villas y lugares de nueſtra corona real: los tienē forçados y robados. Nueſtra merced y volũtad es q̃ luego ſean requeridos por nr̃as cartas los q̃ aſsi los tomaron y tienen. E ſi no los quiſierē luego dexar o deſamparar libre y deſembargadamente ſe faga proceſſo cōtra ellos por derecho. Y eſto miſmo mandamos y ordenamos de los que ſe alçaren: y tomarē deſde aqui adelante las dichas fortalezas y aldeas y terminos. Pero q̃ ſi algunos los tienē con algun titulo derecho parezcā a lo moſtrar ante nos y nos lo oyremos.

¶ Lex Tertia.

a *¶ Tienen con algun titulo drrecho.* Nota q̃ poſſeſſor caſtelli vel fortalitij tenetur oſtendere titulum ſuæ poſſeſsionis cum ſit præſumptio contra eum quod ſit intruſus per vim & in præiudicium regni & regis, ex eo. enim quod eſt prohibita conſtructio fortalitiorum ſine licentia ſpeciali Principis & in loco proprio. l. trigeſima ſecũda. titulo decimooctauo. part. ſecunda. l. 58. capitulo vigeſimotertio. lib. pragmat. 46. Tauri. l. ſeptima. titulo ſeptimo. libro quarto. ſuper ordina. vbi dixi & l. decima. inſra hoc titulo. cum ergo licentia requiratur niſi apparcat, princeps poterit talē poſſeſſorem expellere nec ipſe poterit recuſare oſtendere titulum principi. ſicut clericus. titulum beneficij prælaro, & ad eius inſtantiam ex gloſ. in reg. beneficium. de regu. iuris libro ſexto. in verb. licite, in verſi. poteſt dici primam partem veram. eſt tex. de præbend. ca. dilecto. vbi lis verſabatur interr epiſcopum, & cancellarium ad officium cuius competebat remouere iniuſtos detentores, vt oſtenderent titulos præbendarum ſeu dignitatum capit. ex frequentibus. de inſti. & capitulo. ordinarij de officio ordinarij libro ſexto. gloſſ. pragmaticæ ſanctio. gallicanæ titulo de pacifi poſſeſſo. verb. moleſtari. folio. 294. columna ſecunda. & ibi in. §. ordinarij. verbo. inquirant. fol. 306. columna prima. no. ra. Panormitan. in capitulo licet. numero vigeſimo ſecundo. de ſimo. Aymon Crauette conſi. 258. numero decimotertio. libro ſecundo. & Conciliũ Trident. ſub Paolo. tertio. ſeſsio. ſeptima. capitulo quintoſi ergo prælatus poteſt inquirere de titulis ſuorum clericorum, vt iuſte poſsideant beneficia eccleſiaſtica, ne illa habeant per intruſionem, hoc eſt ſine licentia, & approbatione papæ vel, prælati ad quem ſpectat prouiſio & collatio beneficij, & princeps id facere non poteſt, cum intruſus nullo tempore poteſt purgare vitium intruſionis. Felinus in capitulo in noſtra collatione octaua. corollario ſecundo. de reſcriptis. cum ſit occupatio iniuſta ſcienter. ex Panormitano io capitulo. quia diuerſitatem numero ſecundo. de conceſsione præbendæ. Milis in repertori. verbo. intrutus. capitulo cum iam dudum ibi, intruſionis. de præbendis. capitulo cum qui. eodem. titulo. libro ſexto. tamē ad exclu

dendum alium preter prælatum ſufficit. q̃ habeat coloratum, & iuſtificatum ingreſſum cum poſſeſſione pacifica triennali. ex reg. Inno. 8. cancellariæ apoſtol. cæ. 33. & ſic requiritur. reg. de tri. poſſeſſ. bonam fidem cum exigat titulum coloratũ. Caſſad. in reg. cancellariæ, de ciſione. 29. & firmat deciſio. 11. num. 4. & illa poſſeſſio non dat titulum ſed facit ad ipſum defendendum in poſſeſſione contra alium, ne teneatur oſtendere canonicum titulum ſeu proprietatem. Fel. capit. ſicut num. 31. de re iudica. quia magnum eſt cõ modum poſſeſsionis, vt quis non teneatur in temporalibus oſtendere cauſam poſſeſsionis ſed aduerſarius eam probare debet ſi velit obtinere. l. fin. C. de rei vend. nec eſt priuandus ſua poſſeſſione etiam ſi appareat iniuſta abſque eo, quod ſit citatus, & deducit ſuum ius coram iudice, quia poteſt habere diſpenſationem à rege. ca. licet epiſcopus de præbend. lib. 6. l. fin. C. ſi per vim, vel alio modo. l. meminerint. C. vnde vi. Barb. in additionibus ad Bald. in. l. 2. C. ſi propter. publi. penſ. Felinus. in. ca. fin. numer. 24. de praeſc. & in. ca. cum olim. num. 11. de re iud in. c. 2. de ſimo. Philip. Deci. in. l. ſi pacto quo pœnam col. 2. num. 4. de pact. Ludo. Roma. cõſi. 158. col. 1. & ſingul. 766. poſſeſſio etiam. Rota antiq. deciſi. 70. nu. 1. Roch. Curtius de iure patronatus. verbo. honorificum. q. 53. & 54. Decius conſi. 191. colu. 3. verb. venio ad ſecundum Hippo. ſingular. 195. Panor. in. c. cum noſtris num. 19. de conceſſ. præbend. ſi ergo iniuſto poſſeſſori non eſt auferenda poſſeſsio eo non vocato, per præmiſſa. & ſine cauſę cognitione. Pan. in. c. de cætero. col. 4. nu. 7. de re iud. merito hanc ſententiam voluit probare Rex catholicus Fernãdus poſt regem Illefonſum in hac lege dicendo. *Pero ſi algunos los tienen con titulo derecho &c.* Et ad de. l. fin. titul. 7. lib. 4. ordin. ſupra vbi defenditur ne nobiles adinuicem ſe per vim expolient fortalitijs, ſeu caſtellis. Quæritur an Caſtella, & fortalitia conſtitui poſſent in proprio loco & maxime in confinibus territorij. dic vt dixi in. l. 1. titul. 7. Lib. 4. ordina. ſupra optime declarat Matthæ. de Afflict. quod non liceat caſtella turres vel caſtra ædificare ſine licentia regis in locis dominij Principis, & quando in ſolo proprio. & quando non in rubr. 29. de nouis ædificijs notab. 4. numer. 3. vbi multa ponit, quæ ſunt in præſ. annotanda.

Ley. IIII. Que ſe faga proceſſo contra los alcaydes y ſeñores delos caſtillos ſobre los males que dellos ſe hizieren.

Idem. En Madrid.

OTroſi porq̃ de los caſtillos y caſas fuertes que algunos tienen ſe han hecho y fazẽ algunos robos y males a. Mãdamos que ſe faga proceſſo aſsi contra los ſeñores de los tales caſtillos y caſas fuertes como contra aq̃llos que los tuuieren por ellos en tal manera q̃ emienden y paguẽ los daños y males q̃ hizieren. Y q̃ las nr̃as juſticias cõ toda diligencia hagan los dichos proceſſos.

Lex Quarta.

a *Robos y males.* Ad regẽ. enim ſpectat ſubditos ab omni damno & ſtrage tyrãnorum ſecuros facere, ne ab ipſis ſeu ab alijs in perſonis, vel rebus, damna, neque iniuriæ inferãtur. l. congruit. ff. de offic. præſidis. l. 5. ti. 13. libr. 2. ſupra. & ſemper remouenda eſt occaſio ad malum. l. vni. §. ſed ne, C. de lat. lib. Tollen. Affli. lib. 1. Neapol. cõſt. rub. 9. nu. 1. dixi. in glo. *los defender.* in. l. 1. ſupra. iſto tit. 16. lib. 8. ordina. & pro pace conſeruanda reipub. licet principibus à ſubditis gabellas, & alia tributa recipere, vt habetur in. 7. volumine tract. fol. 82. nu. 100. qui eſt Ioan. Neuizan. in ſylua nupti. libr. 5. & inter conſilia Alberti Brunij. conſi. 12. partes. fol. 1. vnde dicuntur ſocij furum niſi prouideant & impediant oppreſſiones & tenentur ad reſtitutionem Iſai. 1. & 52. frater Ludouic. in tract. de veritate contritionis. fol. 136. de prima circunſtantia perſonæ, quia criminum patientia proxima conſenſui eſt. Petrarch. Epiſtol. 91. & error cui non reſiſtitur approbatur. late Buſt. in Roſario. libro. 1. litera. N. & dicit Hippol. in. l. nihil intereſt. ff. de ſicar. quod princeps tenetur parti ad intereſſe de iniuſtitia facta p̃ iudicem. Ioan. Nenizan. vbi ſupra. fol. 83. colũ. 1. ſic ergo princeps obuiat in præſenti lege malitijs dominorum Caſtellorum eorumq́ue loca tenentium cum pœna in verſic. mandamos. & damni cauſam præſtantes quocunq́ue modo tenentur læſis criminaliter, & ad pœnas ciuiles & criminales. & intereſſe, & damnum paſsis. l. 1. & l. 4. ad legem Iuliam maieſta. l. qui. ſeruo. lex. in furti. §. 1. & ſeq. & l. ſi pignore. §. penul. ff. de furtis. l. vn. C. de rapinis. ver. 1. §. interdum inſtitu. de oblig. quę ex ma-

ex maleſi.cap.fin.de exceſſ.præla.ibi temere violauit verum etiam induxit alios &c. Ioan. de terra Rubea.in tract. contra rebeller ſuorum regum in.3.tracta.artic.10.verſic.octaua cóclusio.fo. 98. colum.3.& ibi additio in parte ad intereſſe ergo.

¶ *Ley. V. De los que roban en los caminos.*

¶ Idem. ¶ En Alcala.

LOs caminos caudales: aſſi los q̃ van a ſanctiago: como de vna ciudad a otra: y de vna villa a otra: y los mercados y ferias, deuen ſer guardados y amparados. Porende defendemos que perſona alguna no ſea oſada de hazer en los dichos caminos fuerças ni robos[a]: y qualquier que las hiziere allende de las penas que deue padeſcer por derecho: caya y incurra en pena de ſeyſcientos maravedis [b] para la nueſtra camara.

Cum ad regis officium proprium ſit per ſuam iuſtitiam deprimere malos. & exaltare bonos. capit. reg. 23. q.5. defendere oppreſſos, & viduas pupillosque tutari. capit. administratores. 23. q. 5. tradit antonius Corſ. in libr. de poteſtate & excellentia regis. q.32. Ioan. de terra Rubea vbi ſupra. §. an autem verſi. prima concluſ.fol. 100. colum. 2. & ibi additio verbo. propriũ eſt. vbi habes quod ſit regum officium igitur bene facit noſter princeps hæc præueniendo cum ſit Dominus & protector regni quantum ad veram & iuridicam protectionem, & curam, & adminiſtrationem iuſtitiæ, non aliat cum ſit Chriſti. vicarius in temporalibus, vt dixi in procemi, quæſt. ſupra in prima parte. quæſtio. 1. & quod Dominus villę vel agri. in quo commiſſa eſt robaria, vel communitas teneatur ſatisfacere damnum de ſuis bonis, ſi rapinam committens non inueniatur, vel bona eius non ſatisfaciant, ad ſatisfactionem. optima. l. 4. titul. 7. part. 5. & ibi Gregorius Lupus in verb. *el concejo*. & in verb. *ſo cuyo ſeñorio*. l. fin. tit. 13. lib. 2. ordinam. l. 76. in legibus ſtyli. l. 17. incipiẽt. *man*dan los Reyes. & ibi Grego. Lup. in gloſſ. 2. titu. 18. par. 3. Ierni. in. capi. 1. verb. vectigalia titulo. quæ ſint regal. & Bald. de pace iur firm. §. conuenticulas.

¶ Lex. *Quinta*.

a ¶ *Fuerças ni robos*. Qui vltra pœnam corporalem poſitã à iure & per leges confraternitatis, probata robaria & damno illato tenetur ad æſtimationem, quæ fuerit illius robariæ facta, iuramento damnum paſſi. l. ſi quando. C. vnde vi. l. 8. titul. 3. & l. 4. tit. 7. part. 5. l. 11. tit. 9. par. 7. & l. 9. titul. 10. ead. 7. part. & vid. quæ dixi in gloſ. 1. l. 4. hoc titulo.

b ¶ *Seyſcientos marauedis*. de bona moneta & ſic de bonis morabitinis. l. 3. titul. 8. libr. 4. ordinamen.

¶ *Ley. VI. So color de repreſarias o de execuciones de deudas no ſe fagan robos.*

¶ El Rey y Reyna.

MAndamos que por quanto algunas perſonas[c] con grande oſadia y atreuimiento ſo color de hazer prendas y repreſarias hazẽ muchos robos y deſpojos diziendo tener carta executoria y no tan ſolamente cõ ella: mas diziendo q̃ alguna perſona, o cõcejo, o ſeñor del le deue alguna coſa: por ſolamẽte algun requerimiẽto de algũ alcalde o perſona: para q̃ le faga luego pagar ſin guardar forma ni orden de juyzio: y como quiera q̃ el ſeñor

¶ Lex Sexta.

c ¶ *Algunas perſonas*. Quæ ſub ſpecie boni robarias, & furta & oppreſsiones faciunt, quæ dici poſſunt ſub agni ſpecie lupum gerere & innocentes nimis affligunt, vt experientia docet, & ſic oportet malitijs hominum obuiare, nec ſub prætextu pignoris robariam, & furtum, ſeu repreſariã faciãt. vt in preſenti lege ſanctiſsimè ſtatuitur & in. l. 12. & in l. 13. ti. 12. lib. 5. ordin. de repreſarijs. adde Bar. in tract. repreſaliarum vbi per. 18. colum. materiam reſoluit. Archidia. in. c. domus. 23. q. 2. col. 2. n. 12. Innoc. in ca. olim de reſtitu. Spoliato. Domini. & Ancha. in. c. 1. de pœnis lib. 6. Bal. & Salicet. in au

then. imo ad debitum. C. de actio. & obli. & quæ tradit Tho. 2. 2 q. 40. arti. 1. vbi bellum non debet indici ſine authoritate Principis: ſed ſi aliquis velit petere exigat coram ſuperiore, ne ſibi quis dicat ius quod eſt prohibitum, eſt addendus Ioannes Andre. in reg. non debet de reg. iur. libr. 6. in mercu-ri. Bal. in autenti. & omnino. C. ne vxor pro marito. Soci. conſi. 220. colu. fina. verſi. & certe ex plurimis nu- a mero. 21. lib. 1. vbi dicitur ꝙ tunc poſſunt concedi repreſaliæ quãdo denegatur illud quod eſt debitum, de iure gẽtium. quia hoc ſolum eſt licitũ per pugnã proſequi, cum contineat æquitatẽ faciens repreſariam propria autoritate incidit in pœnam quadruplicẽ de iure communi. in authen. vt non fiant impigno. pro alijs perſonis propria autoritate,

reydõ Enrique nueſtro hermano: defendio por las leyes que hizo en las cortes de Ocaña, y Nieua: que no ſe puſieſſen en ſus cartas executorias: ſaluo las juſticias ordinarias: y perſonas muy conoſcidas y abonadas y aun ſomos informados que los nueſtros contadores mayores dan cartas con facultad para que ſe hagã prẽdas y repreſarias: y es toda ocaſion que eſte nombre dure: y ſo eſte color ſe hazẽ grandes robos. Porẽde mandamos y defendemos a los del nueſtro cõſejo y oydores de la nueſtra audiencia: y alcaldes y otras juſticias de la nueſtra caſa y corte y chãcilleria que de aqui adelante no dẽ ni librẽ nueſtras cartas ni ſentencias ni otras prouiſiones algunas para que fagã executores: ſaluo a las juſticias ordinarias: y con muy juſta cauſa a algunas perſonas muy conoſcidas en nueſtra corte: llanas y abonadas: y dẽfendemos q̃ ningunas ni algunas perſonas por teſtimonios q̃ tomen: ni porque digan que les es denegada la juſticia ni por robos q̃ digã que les han ſeydo fechos ni por cauſa ni color alguna no fagan prendas ni repreſarias en perſonas ni en bienes algunos en poblado ni en deſpoblado. Pero ſi alguna action y derecho túuierẽ contra algun concejo, o perſona: o por coſa que digan que le deuen o les es obligado q̃ lo pidan primeramente por via ordinaria ante quiẽ o como deuẽ faſta auer ſentencia o obligacion de aq̃lla: y deſpues pida execucion por via ordinaria ante quien y como deua. Y el que de otra guiſa lo fiziere [a] y prendas: o re-

& cõſtitu. Neapol. rubr. 9. libro. 2. ponit medietatem bonorum ſicut iſta lex. vi. Mat. de Afflict. in. 6. nota. numero. 80.

a ¶ *El que de otra guiſa lo hiziere.* Nota pœnam contra faciẽtes propria authoritate impignorationes & repreſarias, nam amittit actionem, quam habebat ad debitum & medietatẽ bonorum cameræ Regis, & tãquam oppreſſor viarum & ſalteador publicus eſt puniẽdus, quæ pœna in practica ſeruatur, & cũ medietas bonorum cõfiſcetur veniunt iura & actiones. l. bonorum. in fin. &. l. meorũ. ff. de verb. ſigni. gl. in. l. princeps. ff. eo. matth. de Affli. in conſti. regni Siciliæ & Neapoli. rub. 9. nu. 80. verſic. Sexto not. ibi preſalias ſiue repreſalias.

o repreſarias, o toma hiziere que eſte tal pierda la deuda que dixere que le deuen: y pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara: y fiſco: y aya pena de ſalteador y forçador publico. La qual ſea dada en qualquier lugar que pueda ſer auido. Y aquel a cuya cauſa ſe fiziere que pierda el priuilegio y la merced de que pidiere execucion: y pierda la deuda por la primera vez. Y por la ſegunda aya la pena ſuſodicha de robador. Pero porque las perſonas que tienen priuilegios y cartas ſobre eſcriptas de contadores de marauedis: o de otras coſas qualeſquier, o obligaciones que traen aparejada execucion puedan cobrar ſus deudas y no ſe les quite el remedio para las cobrar. Mandamos y ordenamos que las tales perſonas requieran a las juſticias donde eſtan los deudores que preſtamente les fagan juſticia: y ſino lo quiſieren aſsi hazer que requieran al concejo y juſticia de la tal ciudad villa o lugar para que le fagan luego adminiſtrar juſticia. E ſi aſsi no lo hizieren que las tales perſonas vengan o embien al nueſtro conſejo: y mueſtren las diligencias y con ellas le ſea dado executor llano y abonado como ſuſodicho es para que pueda fazer execucion por la tal deuda en los bienes y perſonas de los deudores y de ſus fiadores: y de la juſticia y regidores, y officiales del concejo que fueron requeridos y fueron negligentes en lo cumplir: y de otra guiſa no ſe fagan ſo las penas ſuſodichas.

¶ *Ley, VII. De la pena en que caen los caualleros o ſus hombres que roban a otros y como ſe deue fazer peſquiſa ſobre los robos.*

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro. Año de mil cccc vj.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccc. lxxvj.

¶ Aprouaron las hermandades y las ordenanças y leyes ſobre ellas fechas para ſeguridad de los caminos.

O Rdenamos y mandamos que ſi algun cauallero: o perſona poderoſa: o ſu compaña y hombres que con ellos viuan robaren o tomaren alguna coſa contra voluntad de cuya fuere: que las nueſtras juſticias lo hagan luego pagar [a] de los bienes de los tales con el tres tanto: y ſi los robadores fueren hombres de guiſa: que lo paguen con el tres tanto como dicho es y ſi bienes no tuuieren que les de pena en los cuerpos: la que de-

¶ *Lex. Septima.*

[a] ¶ *Lo hagan luego pagar.* Nota pœnam tripli, & ſupple vna cum rei nouaſſe æſtimationē. §. ex maleficijs. inſtitu. de actioni. l. 3. titul. 13. part. 7. in illis verbis. *la primera es pecho, ca el que roba la coſa es tenudo de la tornar con tres tanto demas de quanto podria valer la coſa ro*

Digitized by Google

in pace, & abſque damno homines viuere valeant tuti ab hominibus iniquis, & non debent eſſe negligentes, alias eis erit imputandum ſi quid ſiniſtrum fieri contigerit. vt diximus in. l. 4. ſupra iſto titulo non debent ſubditi aliquod damnum, vel malum pati.

¶ Ley. IX. *Que la juſticia haga executar las penas en los malhechores.*

Idem.

ORdenamos q̃ las nueſtras juſticias y alcaldes de las ciudades y villas y lugares de nueſtros reynos y ſeñorios hagan y executen la nueſtra juſticia en los que la meresciieren: y ſi no la hizieren nos las mãdemos executar en ellos, como aquellos q̃ hazẽ de pleyto agẽno ſuyo: ſegũ ſe cõtiene en eſte libro en el titulo d̃ los veedores.

¶ *Anden de noche.* Tribuni vel milites in loco deputato ſtare debent hoc eſt in loco officij, vt expellere & terrere poſſint iniquos noctu diuque vagantes, nec ipſi debent eſſe in otio vel extra locum vbi poſſint adminiſtrare iuſtitiã, alias ſunt puniendi, argum. l. Tribuni. C. de re militari lib. 12. & l. inſignis. & l. prata. & vtrobiq; Bartol. C. de paſcuis publicis, vel priuat. lib. 11. l. 17. ad finem. titul. 18. par. 3. ibi. *y por eſta guarda que ha deſazer queda el Rey en precio tal auer, o tal renta, y dando le el Rey lo que con el puſiere ſi por culpa o por negligencia o engaño de aquel guardador algun daño viniere, q̃ ſea tenudo de lo pechar.* & ibi Grego. Lup. in glo. fin. glo. & doct. in l. neminem. C. de ſacroſanct. eccleſ. Bal. in cap. in cauſis in verb. nobis intrantibus de pace cõſtant. libr. feudorum. fol. 36. columna quarta. cum ſeq. reperitur in lib. iuris ciuilis, qui volumen nuncupatur.

¶ Lex Nona

1 ¶ *Executar en ellos.* Concor. l. non nulli. §. fin. C. ne ſanct. baptiſm. iteit. & l. 28. vbi omnino adde ibi poſita ad hunc locum titul. 15. lib. 2. ordinament. & l. 7. titulo primo. lib. 8. ſuprà. ¶ Sed eſt dubiũ. Vtrum iudex ex cauſa paupertatis, vel ex alia iuſta poſſit minuere pœnam ſtatutam à lege. videtur dicendum iudicem ex cauſa pœnam legis in ipſa ſententia vel ante ſententiam, minuere poſſe Panormi. in cap. niſi ſpecialis de offic. de lega. Innocen. in cap. dilectus de tempo. ordin. Decius in cap. at ſi clerici. §. de adulterijs. numero quarto de iudi. l. 2. ibi. *y otro ſi le pueda toller y emendar.* titu. 22. part. 3. optime Franciſcus Auileſius. in ca. prætorum. cap. 1. verb. *derechamente.* vbi ponit caſus, in quibus iudex poterit extra cauſam mitigare pœnam, legalem capitul. 36. in capitibus prætorũ ibi. *ſaluo como y quãdo de derecho ſe permite.* & ibi Franciſcus Auileſius. l. 36. titulo. 9. libro ſexto. ordinamen. l. octaua. titulo trigeſimoprimo. part. ſeptima. ibi. *y deſpues, que los juzgadores ouieren catado acuciosamente todas eſtas coſas ſobre dichas, pueden creſcer o menguar o toller la pena ſegunt entendieren, que es guiſado; y lo deuen fazer,* & intellige cum cauſa: nam ſi abſque cauſa eſſet remiſſio faceret litem ſuam. Panor. in dict. capitul. niſi ſpecialis. de offic. delega. Greg. Lu. in. l. 8. in glo. fin. titulo. 31. par. 7. & quando nulla ſubeſt cauſa in pœna, quia delictum non minuitur ex aliqua circunſtantia, neque aggrauatur pœna formaliter eſt imponenda vt iura præcipiunt, quia extat legis diſpoſitio; & ceſſat iudicis arbitrium. vt in hac lege habetur. & in. l. 36. titulo nono. libro ſexto. ſupra in fine ibi. *Pero eſto no ſe entienda en las penas que ſpecialmẽte en eſte quaderno ſon eſtableſcidas.* ſcilicet, ſine cauſa, quia eſſet inferior. contra voluntatem Principis propria autoritate leges tollere, quod eſſe poteſt Clemen. ne Romani. de electio. ex cauſa tamen etiam lata ſententia propter paupertatem poteſt reuocare pœnam, vel mulctam. vt dixi in. l. 3. gloſſ. 1. verſi. præterea, eſt dubium vtrum pœna huius legis. titulo primo. libro tertio. ordinam. Ioann. Oroſe. in l. omnibus num. 12. ff. ſi quis iuſdi. non obtemp. l. quarta. titulo vigeſimoſecundo. part. 3. vbi Grego. Lup. verb. pœna. vbi dicit locum habere ſiue ſit mulcta impoſita ratione delicti, nam imponitur pœna pro delictis, vt declarat Azo. in ſumm. C. de mod. mulcta. licet tunc impropriè dicitur mulcta, ſed dicitur pœna, vt ibi declarat Albert. & in. l. illicitas. §. fin. ff. de officio. præſid. & ideo prædicta. l. quarta. part. non fuit vſa vocabulo multæ, ſed pœnæ, quia ex quo pœna delicti non eſt ordinaria & à lege ſtatuta multum teſdet eius remiſſio in arbitrio iudicis, vt declarat Bartol. in dict. §. fin. Salic. in. l. quicunque. verſic. quòd ſi ad prædictam pœnam. C. de ſerui. fugi. & tene menti prædictam legem partitæ, nam de iure communi ſecundum, doct. nõ poterat hoc fieri pœna iam per ſententiam impoſita, vt tradit Bartol. in l. prima, in principio numero decimo-

quarto.ff.ſiquis ius dicen.non obtempera.vbi laſſo.in fin.princip & ſic per dict.l.partitæ,|etiam lata ſententia ex diſpẽſatione iudex modificar pœnã pecuniariam,exilij,vel huius modi,& oſtẽditur ex late traditis à Franciſco Auileſio.in ca.1.verb. *derechamente.* in capiribus prætorum. Qui omnino eſt videndus ad deciſionem multorum dubiorum in hac re contingentium,quæ propter ſeueritatem vel ignorantiam iudicum per regulam.l.quod iuſſit.ff.de reiudicata. omittuntur contra legem charitatis, quæ conſiſtit in miſeratione proximi iuxta illud Matthæ. ſeptimo. omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. de hoc dubio. an pœna ſtatuta poſsit à iudice ex cauſa alterari eſt late videndus Mar. Antonius. blanc. in practica criminis.§.poſt quã vidimus quæ iudicia,nu.71.par.791.& de cõmutatione pœnæ, vide plures caſus.per Ludouicum Carreri. in practi. crimin.§.homicidium.ſeptimo.numero.103.verſic.item iudex poteſt.

¶*Ley. X. Que no ſe hagan caſas fuertes en el Reyno ſin licencia del Rey.*

¶Idem.

DEfendemos que ningunas ni algunas perſonas de qualquier eſtado, o condicion que ſean no ſean oſados de hazer caſas fuertes[a] en nueſtros reynos y ſeñorios ſin nueſtra eſpecial licencia y mãdado y con acuerdo de los del nr̃o cõſejo Y que ſi las fizierẽ q̃ les ſean luego derribadas y cayan en las otras penas por nueſtras leyes ordenadas. Y eſto porque en las dichas fortalezas no ſe acojã ni receptẽ los malhechores: ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los caſtillos.

Porque de las repreſarias que ſe hazen de vnos lugares a otros: y de vnas perſonas a otras: ſe ſeguren fuerças y robos y daños: defendemos que no ſe hagan las dichas repreſarias ſegun ſe contiene en el titulo de las prendas.

Titu. XVIII.

De las remiſſiones.

¶Lex Decima.

¶*Caſas fuertes.* In terra Regis vel alterius Domini, vel etiam in ſolo proprio volentis conſtituere. l. 7.titulo ſeptimo. libro quarto. ordinamen. l. 58. capitulo vigeſimo tertio.libr.pragma. regum catholicorum.l.fin.titulo decimo octauo.par. ſecunda.l.quadrageſima ſexta.in ordinan. Tauri. l. qui cum caſtra. C. de fundis. libro vndecimo. quia per huiuſmodi ædificia, nempe fortalitia, & turres, datur anſa & materia turbationis & ſcandala de facili oriuntur, vt notat Franciſc. Auileſius in capitibus prætorum. capitulo vigeſimoſecundo. numero tertio. vbi plene de hac materia, & vt impediatur receptationis cauſa, quando aliquis delinquit, ne ſub ſpe veniæ committat delictum vt in præſenti lege diſpoſitum eſt, ibi, *y eſto porque en las dichas fortalezas no ſe acojan ni recepten los mal hechores.* tum etiam propter pacem populi, quam princeps debet ſubditis & reipublic. procurare. l. Card. in Clementina. dudum. §. ſuper cathedrã.nu.9.de ſepult.quia talis pax.ſubditorũ intereſt reipu.l.congruit.ff.de officio præſidis.l.ſiquis ingenuum.§.fina.ff.de capt.Bartol. in l.ſi ambitioſa.columna quinta.ff.de decret.ab ordina.fac.& habetur iſta ratio,in capitibus prætorum capitulo vigeſimoſecundo. & ibi Franciſcus Auileſius in gloſſa fin.fol. 196. columna ſecunda. & faciunt quæ ipſe notat ibi capitulo ſexto. folio 124.columna ſecunda.verb.*pobreza.*

¶*Titulus Decimusſeptimus. De remiſsionibus.*

¶*Lex Prima.*

¶ Ley. I. Que los malhechores y deudores puedan ſer ſacados de las fortalezas, y de las villas, y lugares: aunq̃ ſean priuilegiados,

§ El Rey don Iuan. II. en çamora, año de mil cccc xxxiij.

MAndamos que qualeſquier malhechores, o deudores puedan ſer y ſeã ſacados de qualeſquier villas y lugares y caſtillos y fortalezas aunque ſean priuilegiados; aſsi de lo realengo y ſeñorio, como de lo abadengo y maeſtrazgos y Priorazgos, y que ſean remitidos los tales malhechores a para que dellos ſe haga juſticia à las ciudades, y villas, y lugares, dõde delinquieron, o hizieron la deuda y contracto: no embargantes qualeſquier priuilegios, o execuciones que de nos, o de los

¶ Ley Prima.

¶ *Sean remitidos los tales malhechores.* Reus criminis eſt remittendus ad locum, in quo commiſit delictum, vt ibi pœnas patiatur, ſitque ei in pœnam & cæteris in exemplum, timoreq; pęnæ à ſimilibus delictis retrahantur & iſta eſt vera ratio deciſionis huius legis & ſimilium, quæ petunt remiſſionem notentis ad locum, vbi fuit perpetratum delictum, ad regulam, quod debet fieri remiſsio eſt pragmat. 58. cap. 27. in capitibus prętorum, l. 1. titulo. 29. part. 7. vbi optime Grego. Lupus in gloſſa. *de elo fazer* &c. in authenti. vt nulli iud. §. ſiquis comprehenſorum collatione. 9. l. 18. titulo primo. part. 7. l. 1. titulo primo libro ſecundo. for. leg. Dubitatur, primo quæ ſit cauſa remiſsionis? reſpondetur quia in loco commiſsi delicti probationes ſunt promptiores ad cõuincendum delinquentem, vt ſic conuinctus crimen non maneat inultum in fauorem reipublicæ cui conuenit ne delicta maneant impunita. l. ita vulneratus. ff. ad legem aqui. c. vt fame de ſententia excommunicationis & ideo. l. pœnalis eſt extendenda, tanquam fauorabilis reipub. Barto. in l. quemadmodum. C. de agri. & cenſi. libro. vndecimo. colum. 2. numero quarto. Iaſo. in. l. 1. numero decimo tertio. C. de ſacroſanct. eccleſ. & in. l. ſi certis numero tertio. C. de pactis & in. l. ſi filius familias. columna tertia. numero ſeptimo. ff. ſi cert. petatur. & in. l. cætera. §. ſi quis ad opus nume. 20. ff. de leg. 1. Antonius Corſet. in ſingu. ſuis ver. extenſio Hippol. in pract. crimina. §. diligenter numero. 130. idem in conſili. 85. numero decimo ſexto. & conſi. 94 numero vigeſimo octauo. ne ergo reſtringatur probatio. contra. l. quoniam. C. de hæreticis, ratione prædicta fit remiſsio. 2. ratio eſt vt alij terreantur vt ſupra dixi. & ſolatio ſit cognatis interemptorum. l. capitium. §. Famoſos. ff. de pęnis Gregõ. Lupus in l. 1. titu. 29. par. 7. in gloſſ. fina. plures rationes affert Iacobus de Bellouiſu in repet. cap. Roman. §. contrahentes. nume. 110. de foro competenti. lib. 6. tranſcripſit Couarruuias. lib. practic. quæſtion. capit. 11. numero tertio. verſicu. cæterum cum in capite proximo. ¶ Dubitatur per quem debeat fieri remiſsio, & captio realis, vt mittatur ad locum delicti criminoſus? Reſpondetur remiſsio debet fieri per literas requiſitorias iudicis loci commiſsi delicti per iudicem vbi eſt captus delinquẽs & ſine requiſitione iudex primus de neceſsitate non tenetur reum remittere, ſed ipſum punire poterit ſecus de vrbanitate & ſic realis citatio, & apprehenſio delinquentis, exiſtentis in alieno territorio debet fieri per iudicem territorij modo præmiſſo. tex. in authent. vt nulli iudi. §. ſiquis comprehenſorum, & in authenti. ſi vero criminis. C. de adulter. Gregor. Lupus in l. 1. vbi ipſam ſic intelligit, in verb. recaudar. titulo primo. 7. part. & quòd requiratur requiſitio iudicis delicti. latè probat. Iacobus de Bellouiſu in practic. iudiciaria titulo. de remiſsione fienda alias de fuga reorum numero. 63. Franciſcus Auileſius per text. ibi verbo. requieran. in capitulo vigeſimo ſeptimo. prætorum fol. 202. & vide ipſum ibi in verb. entreguen. Hippoly. late in pract. Criminali. §. opportunè numero trigeſimo ſecundo. & Boſsius in pract. titul. de for. compe. num. 46. Thom. Gramma. deciſi. 26. Petrus Folleri. in pract. pagin. 81. numer. 80. Hippoly. in. l. vnica. quæſt. fina. C. de raptu virginum. Carrer. in pract. crim. §. homicidium. in. 7. numero. 101. l. 2. ibi *à los requerir, los alcaldes, que dieron la ſenten-*

ſentencia, que ſean tenidos los Alcaldes officiales del lugar donde acaeſciere a lo prender y prendan y embien preſo y bien recabdado a los Alcaldes y juezes del lugar donde aſsi fiziere el maleficio porque alli donde fizo en la culpa reciba la pena. infrà hoc titu. & l. fi. ibi *de lo entregar por requiſicion del juez del delicto, o del juez del deudor.* infra eodem.

¶ Quæritur cuius expenſis debeat fieri remiſsio? Reſpond. delinquentis, ſi habeat bona ſi vero non habeat petentis remiſsionem hoc eſt accuſatoris, cuius cauſa fit & ſi eſt pauper ex penſis iudicis, nempe de pœnis cameræ, & regis, quæ ſunt ad defenſionem iuſtitiæ. ex. l. 2. infrà hoc titulo quamuis dicat expenſis officialium & iudicum, eſt accipienda expenſis publicis, vt dixi, & non iudicũ, tum quia ratione officij id facit & debet conſequi præmium & honorẽ, non pœnã, nam eſſet huiuſmodi ſi de ſuis bonis teneretur delinquentem ad ſuum forum & tribunal reducere & ſic officium ſuum eſſet ei nociuum, quod eſt indecens & iniuſtum. cap. cum non deceat. de elect. lib. 6. tum etiam ex Bal. ſententia. in cap. 1. de teſtib. dicentis quòd in cauſa inquiſitionis non debent teſtes venire ſuis ſumptibus, ſed res publica iudicis præcepto dabit expenſas & debet præcipere maſſario communis, hoc receptori publico ꝙ ſoluat eis expẽſas de publico & ſic reo & actore deficientibus fit remiſsio expenſis applicatis ſumptibus iuſtitiæ & ita practicatur & tenet Franciſcus Auileſius in capitibus prætorum. c. 27. glo. penul. num. 24. & ibi agit cuius expenſis ſit facienda remiſsio de iure cõmuni ad locum delicti, nam quando accuſator petit debet eius expenſis fieri. Bald. in cap. non nulli. colum. 3. numero. 9, de reſc. Iaſo. in. l. à Diuo pio. §. ſententiam numero. 2. de re iudicata. Montal. in l. prima. gloſſ. 2. col. 2. verſi. item nota circa remiſſionem titul. 1. lib. 2. foro. leg. per. l. penul. cum ſequentibus. de eroga. militar. an. lib. 12. dixi in l. 1. gloſſ. 1. quæſtion. 5. tit. 5. lib. 3. ordinamenti ſuprà prima parte horum commentariorum & in l. 3. ti. 4. libro. iſto. 8. ſupra.

Reyes nueſtros progenitores tengan.

¶ *Ley. II. Que el malhechor que es dado por hechor por ſentencia: ſea remiſsido y preſo al lugar donde hizo el maleficio: y de la pena en que cae la juſticia que no lo quiſiere remitir:*

¶ El miſmo en Madrid, año de xxxvij.

SI aquellos que fizieren algunos maleficios en qualeſquier villas y ciudades y lugares de nueſtros reynos y ſeñorios: aſsi de muertes como de robos y furtos que mereſcen auer pena en los cuerpos, a ſi fueren de los lugares donde aſsi fizieren los maleficios, y fuyeren: y ſe fueren a otros lugares, quier ſean de nueſtra juriſdiction real, quier de otros algunos: y aquellos Alcaldes donde fi-

¶ *La deuda, o contracto.* Intellige legem iſtam cum forte reus captus propter debitum pecuniæ aufugit ad alium locum, quia ex tali fuga delinquit, ideo que eſt remittendus ad locum contractus, vel quia habebat triticum, vt in pane cocto dediſſet Petro, quod cenſetur depoſitum ſi aufugiat mulier, vel vir etiam nobilis committit delictum & eſt debitum deſcendens ex delicto; & in carceribus detineri poſſunt quouſque ſatisfaciant dño rei depoſitæ, ſicut Salmanticæ eſt in vſu, vt mulieres, vulgo. Panaderas non gaudeant priuilegio legis Tauri. 62. ratione præmiſſa, quia ſcholares illis præbent triticum, vt ipſum reddant in pane cocto, & habent fidem depoſiti: oportetque fidem ſeruare & ſuum vnicuique reddere. §. iuris præcepta. inſtitu. de iuſtitia & iure, vel quia debitor fuit in ius vocatus vt ſolueret debitum ſuo creditori, & fiat contumax fugiendo ad aliud territorium. Nam quamuis in cauſa ciuili non ſit locus remiſsioni tamen propter nimiam contumaciam reus remittitur, tex. ſing. ſecundum Bald. ibi in l. conſentaneum. C. quomodo & quando iudex refert & ſequitur Antòn. Corſ. in ſing. verb. contumacia. in a. Hippol. in pract. criminali. §. opportune nu. 34. citat Alex. in l. 1. col. 1. nu. 4. ff. ſi quis in ius vocat. non ierit. vbi vide optimam gl. hoc iudicium. & facit. l. fin. infrà hoc tit. ibi. *ni deudores, que huyeren por no pagar a ſus acreedores.*

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *Que merecen auer pena en los cuerpos.* Ad idem facit iſta lex infrà dũ dicit *que qualquiera que fiziere coſa porq̃ merezca muerte, o otra pena corporal.* ex qua lege poteſt colligi concluſio, quod remiſsio locum

habet

habet criminibus grauibus & atrocibus, propter quæ crimina reus eſt puniendus pęna mortis, vel alia corporali. non ergo propter leue delictum eſt facienda remiſsio. & ponderat ad hoc iſtam legem Greg. Lupus in l. 1. in gl. fin. col. vlti. titul. 29. par. 7. ex ratione, tex. in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis. & quia in leuibus delictis non ſic remiſsio, ex glo. in Cle. paſtoralis. verbo. de more. de reind. Anchar. in ca. poſtulaſti. de foro compe. Dominicus in ca. Romana. §. contrahentes. in fin. de for. comp. lib. 6. & facit tex. in authen. vt nulli iudi. §. ſi quis vero comprehenſorum. collat. 9. & l. 16. tit. 4. parti. 3. ſed in contrarium facit lex. 1. titu. 29. parti. 7. quæ generaliter loquitur in delictis quibuſcunque. & l. 1. & l. fin. infra hoc tit. quę loquitur etiam in debitore fugitiuo ex cauſa ciuili ergo in omni delicto eſt facienda remiſsio cum eadem ſit ratio, reſpectu punitionis, in delicto paruo ſicut eſt in magno, vt homines puniantur, & cęteris ſit exemplũ & ſit ſolatiũ amicis & cognatis iniuriati, & poſsit fieri probatio cũ maiori facilitate, vbi admiſſum eſt delictum. non obſtat iſta. l. cũ priores per poſteriores & è conuerſo ſint intelligendæ. l. non eſt nouum, & l. nam & poſteriores. ff. de leg. tum etiam quia loquitur gratia frequentioris vſus, quippe cum non excludit alios ſimiles, nam poſuit exemplum in delict. grauioribus ingerẽtibus pœnã mortis, aut corporalem. vel procedit iſta lex ad inſtantiam partis, nõ iudicis requirẽtis, cũ ad petitionẽ partis reus in abſentia fuit condẽnatus, per ſententiã iudicis loci cõmiſsi delicti, vt per tenorem legis conſtat, & argumentum à cõtrario, ſeu caſu expreſſo non debet ſumi quando eſſet cõtra aliam legem & induceret correctionem, quæ non eſt cogitanda, cum expediat iura iuribus concordare: & non præſumitur variatio contra diſpoſitum in l. 1. & fina. infra eod. per hanc. l. ſecundã per l. 3. ff. de mil. teſtamen. clementi. vnica. de renuntiatio. & ſic eſt tenendum remiſsionẽ nocentis in omni delicto eſſe faciendam ad locum commiſsi delicti. vt ibi ſumat vindictã vbi cõmiſit culpã, & rõne delicti quis forũ ſortiatur. c. fi. d foro

zieron los maleficios no los puedan prender, ni tomar, aunque ſon dados por fechores de los tales maleficios, y que aquellos juezes en cuya juriſdiction ſon hallados, no los quieren remitir, ni entregar, ni cumplir, ni executar las ſentencias; que ſon dadas contra ellos en tal manera que la nueſtra juſticia no ſe executa como deue, ni los querelloſos la puedan alcançar. Porende ordenamos y tenemos por bien, que qualquier que fiziere coſa porque merezca.

com. & probatur in iſta regia lege, quã ad hoc elegantẽ dixit eſſe. Cou. in pract. quæſt. c. 11. nu. 4. ad fi. igitur non eſt recedendum à regula, niſi aſsignetur caſus expreſſus eã limitans, vel corrigẽs. c. qm̃. de cõiug. leproſo. l. ab ea parte. ff. de probat. l. ſinus quoque. §. puto. ff. de acqu. hæredi. gloſ. in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iuris. quanuis per hanc. l. velit Couarru. libro. practi. q. c. 11. nume. 7. verſic. octauo. remiſsioni locus erit, quod in grauibus criminibus habeat locum huiuſmodi remiſsio non autem in leuibus. tenet Calderinus in capit. 1. de rapto. Cyn, in authen. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet. collecta. in ca. poſtulaſti, de foro compet. Capel. Tholo. deciſio. 319. vbi Stephanus Aufrer. hanc opinionem dicit communem eſſe Panor. in cap. vltimo. nume. 15. de foro compe. ex quibus infert Conar. vbi ſupra. vbi delicta fuerint grauia, ſi actum ſit ad ciuilem pęnam, & condemnationem, quia hoc caſu exiſtimat remiſsionem non eſſe faciendam ad locum delicti, ex mente prædictorum authorum, vt ipſe Coua. & per hanc legem probat & Caſſan. in conſuet. Burgund. rubri. 12. num. 7. & Iacobus de bello viſu. in repet. d. c. Romana. § cõtrahentes. numer. 112. de for. compet. lib. 6. Imol. in clemen. paſtoralis. nume. 64. de foro compete. lib. 6. ſed ſalua eius pace lex iſta non poteſt induci ad aſſertam communem opinionem per præmiſſa, nec communem veram eſſe credo. Cogitabis tamen in ea, & faciunt contra eundem Couarr. quæ dicit ipſe in d. lib. pract. quæſt. c. 10. col. pen. verſicu. 12. & verſicu. 13. vt diximus. in l. fin. infra eodem titulo. ¶ Dubium cenſeri ſolet, an locum habeat remiſsio, inter iudices & dominos habentes iuriſdictionem diuerſam, vt ſunt Duces, Marchiones, & cæteri domini temporales, vel quia non ſunt eiuſdem territorij & iuriſdictionis, nec ſub eodem Principe, vt eſt Regnum Luſitaniæ, vel Galliæ reſpectu iſtius omnium excellentiſsimi re, & fama in toto orbe terrarum, quod regitur, & fęliciter in pace gubernatur, à domino noſtro Hiſpaniarum Rege PHILIPPO II. ſit concluſio in delictis commiſsis, in iuriſdictione,

muerte, o otra pena corporal: y no pudiere ſer hallado en el lugar donde hizo el maleficio para que ſe cumpla en el la juſticia ſi fuere pregonado, y dado por hechor por ſentencia que en llegando el querelloſo con la ſentencia a los Alcaldes del lugar donde eſtuuiere el malhechor a les requerir que lo prendan y lo embien preſo al lugar donde fizo el maleficio embiãdogelo a requerir los Alcaldes que dieron la ſentencia, que ſean

dictione regis, ſi reus aufugiat ad iuriſdictionem dominorum temporalium iſtius regni, regis iuriſdictione extrema ſubiecti tenentur per literas legalis iudicis reum remittere, vt pœnam recipiat in loco delicti. probatur in l. 1. 2. 3. & fina. iſtius. tituli. 17. ſecunda concluſi. de regno ad regnum diuerſum non habet locum requiſitio, nec remiſsio, & ſic delinquens in vno regno puta Caſtellæ fugiens ad regnum Galliæ vel Luſitaniæ non reuocatur ad locum commiſsi delicti, imo videmus tales delinquentes non puniri, & ſecuros eſſe in tali regno & ſic locum habet remiſſio in loca eiuſdem domini, non autem diuerſa. Ratio quia aliena territoria præſtant ſaluum conductum & ſecuritatem. argumen. l. præſenti. & l denunciamus. C. de his qui ad eccleſ. confug. ità Ang. in quæſtio. incipienti, renouata guerra. Bald. in l. 1. col. 7. verſiculo. ſed ſi quæritur. C. de ſumma Trinitate. Socin. in l. 1. in princip. columna. 2. ff. de acquirend. poſſeſſ. Boſsius in practi. criminali. titul. de foro compet. pag. 77. numero. 69. verſ. aduertendum tamen eſt. Hanc concluſionẽ tenet Couar. libr. pract. quæſtio. ca. 11. numero. 10. verſi. Duodecimo loco ſe offert, dicens hanc ſententiam totius orbis Chriſtiani, vſu & praxi receptam eſſe, vt teſtantur Bald. in l. 1. C. vbi de cri. agi oport. Iacob. de Bello viſu. in repe. dict. §. contrahentes. nume. 113. Fulgoſi. conſi. 149. col. 2. Imol. poſt alios in clement. paſtoralis. ſuper gloſſ. verb. de more. de reiudica. Stepha. Aufrer. in deciſi. Capel. Tholoſa. 319. Nicol. Boer. deciſi. 29. Bar. Caſſan. in conſuet. Burg. rub. 12. num. 14. Matt. de Afflict. in conſtitu. Neapol. lib. 2. rubri. 3. nu. 88. imo apud Italos cõſuetudine inductũ eſſe, quod remiſſio non fiat etiã in locis, qui imperatori ſubſunt, aſſerunt Bar. in l. qui ſepulchri. ff. de ſepulch. viol. Ange. in l. hæres abſens. ff. de iudic. Feli. in cap. fin. num. 11. de foro cope. Hippol. alios citans, in practi. crimina. §. opportunè. num. 35. vbi. nu. 36. limitat. niſi ciuitates eſſent cõfœderatæ adinuicem & vnus committat delictum, in vna ipſarum & confugiat ad aliam, poterit enim ibi capi & puniri. l. non dubito. in fin. ff. de capti. & ita fieri poſſe crederem, per conenrdiam factam inter Regem Catholicum, & *Luſitaniæ* etiam Regem, de qua conſtat. libro pragma. Regum Catholicorum. fol. 75. columna. 1. l. 103. *Don Fernando y Doña Iſabel, &c.* Matth. de Afflict. in conſtitu. Neapoli. libro. 2. rubric. 3. numero 88. in verſiculo. gloſ. 1. vt ibi dixi. ¶ Quæritur prætereà; quid de vagabundis, qui committũt delictum in vno loco, & fugiunt ad alium, an ſint remittendi ad locũ perpetrati delicti? & videtur quod ſic, nam forenſis ratione delicti ſortitur forum loci in quo commiſit delictum. l. 1. C. vbi de crimini. agi oport. & in authen. qua in prouincia. C. eod. titulo. quæ fuit ſumpta ex authen. vt omnes, obedi. iud. prouinc. §. & hoc conſiderantes. columna. 6. capit. 3. quæſt. 6. vbi eſt bona gloſſ. capit. 1. de rapto. & ibi traditur per ſcrib. notat Matthæ. de Afflictis in conſtitutio. Neapol. rubric. 10. de intrantibus regn. vt arm. depon. num. 16. verſic. ſecundo nota. ergo & vagabundus erit remittendus ratione fori contracti propter delictum, & quia omnes rationes quare fuit ſtatuta remiſsio inſunt in eo ergo, &c. Secundo hanc ſententiam, probat Innocen. & Cardina. in capit. 1. de rapto. Panormit. poſt Anto. in c. final. de foro competenti. numero. 21. Socin. in ca. poſtulaſti nume. 15. eod. titu. Conatr. in pract. quæſtio. cap. 11. verſi. 7. ſunt qui opinentur. & rationes quæ inducunt remiſsionem, iuſtiores & æquiores eam cifficiunt in vagabundo, ſicuti quilibet iuriſperitus facilè diſcernere poterit. Contrariam ſententiam tenet Calderinus, & Ioannes de Anania, in dicto capit. primo. de rapto. Guid. Papa deciſione. 202. quibus ſuffragatur, gloſſa in l. prima. C. vbi de crimini. agi oport. quam docto. frequentiſsimo conſenſu ſequuntur ex ea deducentes vagabundum vbicunque fuerit inuentum puniri poſſe, ſed ego hanc ſententiam ſemper contra iuris veritatem & eius principia iudicaui & reijciendam eſſe, nec impedimento præſtat huic opinioni. textus in dicta. l. prima. ex qua videtur annotatam fuiſſe, hanc opinionem. quia id locum obtinet; quoties à iudice delicti, nec ab accuſatore petitur remiſsio, ſecus ſi fuerit petita à iudice commiſsi

commiſsi delicti, aut denique ea opinio erit intelligenda quantum ad locum vbi vagabundus crimen commiſerit, nam vbi inuẽtus fuerit delinquens, id eſt vbi quis vagabundus deliquerit, ibi erit puniendus. ¶ Quæri etiam poteſt vtrum fur erit remittendus ad locum commiſſi delicti cum re furto ſubtracta ad alium locum ibique nouum delictum cõmiſerit ex contractione ipſius? Reſpond. locum eſſe remiſsioni ex prima inſta acceptione, & omnia quæ exinde ſequuntur, vbicunque fur fugiat, ſunt ei annexa & dependentia, non tamen diuerſa, nec diuerſa crimina formalia & diſcreta conſtituunt, & per prius cauſa eſt iudicanda, & contrectatio poſterior ſi eſſet nouum delictum, non impediret iuriſdictionẽ iam quæſitam, per prius iudici loci commiſsi delicti, ergo ad eum eſt remittendus cum re furto ſubtracta Fulgoſ. conſil. 149. col. . Marc. Mantuanus apophthegmate. 303. Couar. libr. pract. quæſtio. ca. 11. verſic. decimo ſoler, nume. 9 & lib. 2. Variar. reſolut. cap. 20. nume. 15. vigeſimo octauo examinanda eſt hoc in loco. Contraria pars tuetur à Bartol. in. l. ſi domininm. ff. de furtis, & ad eum Alexand. Bald. in. l. vnica. col. 7. C. de confeſsis. Capicius deciſi. 104. Petr. Foller. in practi. crimina. pagi. 323. nu. 121. verſi. 31. quæro. 1. par. 3. partis, dicentesità fuiſſe deciſum in ſacro Regio conſilio. Angel. de Caſtro filius Pauli de Caſtro in conſil. 457. inter patris conſilia lib. 2. aſſerit hanc opinionem iuris veriorem Guid. Papa deciſio. 202. & communẽ firmat eſſe Nicolaus Boeri. deciſi. 13. numer. 47. & Iacobus de Bello viſu ſcribit in cap. Romana. §. contrahentes. num. 120. de foro competenti. lib. 6. Bart. ſeruari hanc opinionem cõmuniter tenet, quidam eam reprobauerunt, quam falſam eſſe cenſet & merito Illuſtris Epiſcopus Segouiẽſis, & noſtro Collegio Salmanticus ſelectiſsimus Doctor Couar. in libro. 2. Variarum reſolo. ca. fina. nume. 18. fol. 170. col. 2. licet ipſe concedat rem ipſam furto ablatam poſſe ab ipſo iure etiam intra eccleſiã per vim auferri, vt domino reſtituatur. de præmiſſa. quæſtio. agit Petr. Foller. in pract. verb. audiantur excuſatores.

tenidos los dichos Alcaldes y officiales del lugar donde acaeſciere de lo prender, y prendã y embien preſo y bien recaudado a los Alcaldes y juezes del lugar dõde aſſi fiziere el maleficio porq̃ alli donde cayo en la culpa reciba la pena. Pero ſi el querelloſo pidiere q̃ los Alcaldes del lugar, donde fuere hallado el malhechor, cumplan y executẽ la ſentencia q̃ ſean tenidos de la executar tanto quãto cõ fuero y con

n. 64. pa. 75. col. 2. verſ. fixus, ſed quis ſi aliquid cõmiſit. Quid autẽ in heretico, ſi ne remiſsioni locus vel puniri poteſt, in quocunque loco quo inuẽtus fuerit? videtur dicendum quod habeat locum rationibus de quibus ſupra. ex quibus fuit inuenta remiſsio, quæ militant in crimine hæreſis, quam ſententiam probant Petr. Iacobus de Rauen. & Cynus in l. 1. C. de ſum. Trini. Con. in practi. quæſt. c. 11 n. 12. verſ. decimo quinto ſupereſt examinare, intelligens eam ſententiam cum quis commiſit crimen Salmanticæ, & fugit Granatam & ibi non commiſit de nouo publicè nec repetit delictũ hæreſis, ſed perſeuerauit forte ſed ſecretè & ſic punitur propter factum originarium, & inductiuum, hoc in loco ipſum delictum vbi prius fuit formatum, ſecus ſi iterauit publicè Granatæ, & ità intelligit communem opinionem contrariam, quæ habet non habere locum remiſsionem & hunc intelligendi modum aſsignarunt Ludouic. Burg. in repeti. l. ſi ſe ſubijciant. num. 129. ff. de iudicibus. Hippolyt. in repet. l. vim. nu. 123. C. de raptu virgin. quos retulimus in. l. 3. glo. 1. verſic. eſt præterea dubium, vtrum hæreticus ſit puniendus eo in loco tit. 3. lib. 8. ordinamen. vbi lauſsimè vltra omnes declaraui hanc dubiã quæſtionem, & ibi declaraui ad quem ſpectet cognitio huius criminis hæreſis in verſi. quæritur ergo ad quẽ iudicẽ ſpectet, & ibi etiam trado cuius expenſis ſit facienda delinquentis remiſsio. in verſ. ſed nõ eſt omittendũ quibus expẽſis, etiã dicã in gl. fin. huius legis. 2. Quæri poteſt an iudex delicti rationẽ teneatur prius cognoſcere ſaltem ſummariè per informationem teſtiũ de delicto illius, qui ab eo remitti poſtulatur, vt ſic conſtando iudici loci ad quẽ fugit poſsit capere, & remittere aliterque nõ teneatur etiã requiſitus? Reſpondendũ eſt, ſummaria criminis cognitio, & probatio procedere debet, ne alioqui quis innocens infamia non tenetur ad remiſsionem faciendam. glo. in clement. paſtor. verb. de more. de re iudi. vbi dixi in eius ordinaria lectione. an. 1555. Oldral. cõſ. 124. Bal. expreſsim tradit in l. 1. C. vbi de crimini. agi oportet. Aret. in c. fina. numero. 20.

de foro

derecho deuan: y ſi el querelloſo viere q̃ le aluengan la execucion de la dicha ſentencia deſpues que fuerẽ requeridos los dichos Alcaldes donde fuere hallado el dicho malhechor, y el querelloſo pidiere que lo embien preſo y bien recaudado al lugar donde fizo el dicho maleficio, q̃ ſean tenidos los dichos Alcaldes de lo embiar, y que no dexen de lo hazer por el pedimiẽto que primero auia fecho el querelloſo que lecũpliessen la dicha ſentencia. Y mandamos otro ſi que el malhechor q̃ ſe ouiere de lleuar preſo del lugar donde fuere recaudado al lugar dõde hizo

de foro competenti. & huiuſmodi cognitio ſummaria non fit à iudice remiſſuro, qui eſt merus exequutor, nec poteſt ſummariè cognoſcere de ipſo crimine, ſed à iudice loci delicti, qui remiſsionem petit, ex mente Barto. in l. prima. C. vbi de crimi. agi oportet, Panurmitan. in capit. fin. numero. 18. de foro competen. Guido Papa deciſio. 202. & Caſſa. in conſuet. Burg. rubric. 12. n. 6. & iſta opin. eſt vera & practica ſuſcepit, ſecundùm Couarru. in pract. quæſt. cap. 11. num. 8. verſic. nono. in hoc tractatu. folio. 51. colu. 1. ex quibus reſolutio eſt, quod cognitio delicti debeat prius fieri, ſiue à iudice delicti ſiue à iudice vbi fugã fecit delinquens quoties hanc cognitionem iudex requirens omiſerit, vel eam ad iudicem requiſitum non tranſmiſerit in literis requiſitorijs, vt ex prędictis authoribus obſeruandum eſt, ratio huius præuiæ cognitionis eſt ne innocens infametur quia captura perſonæ in ſe habet iniuriam. Bald in l. per diuerſas. quæſtione. 10. C. mandat. Innocent. in cap. quia. de iudi. Alex. con. 188. colum. 1. libro. 2. & in conſil. 96. col. 4. Felin. in dict. c. quia col. penul. Roland. à Valle. conſi. 20. col. 2. nume. 9. & 10. & eſt grauamen continuum & irreparabile à quo ſine temporis præſumptione poteſt appellari, quia omni momento grauatur. Paul. Caſtrenſis in l. 1. §. biduum. col. 3. nume. 9. ff. quando appellandum ſit. Philipp. Franc. in c. ſuper eo. in 2. col. 2. num. 4. de appellatio. cum alijs multis citats ab Hippol. in practic. cauſ. crimi. §. attingam. num. 19. & in §. expedita. num. 73. & iniuſtè incarcerando & eum detinendo tenetur actione iniuriarum, in ſyndicatu, etiam ſi ex poſt facto publicato proceſſu appareat de iniuſtitia ex his quæ dixi in l. 13. in gloſſ. 1. tit. a. lib. 3. ordinam. quæ ſunt menti cõmendanda cõtra iudices, qui iniuſtè etiã per momentum detinent aliquem in carcere, quia ceſſante delicto poſt contra ius naturale, & eſt in iniuriam & infamiam proximi, ad cuius reſtitutionem tenebuntur, & ad damna reo illata occaſione iniuſtæ capturæ. argum. cap. ſi tua culpa. de iniur. nec quicquam refert noſtra Regia lex quatenus vult, exigereque eſt viſa ad remiſsionem faciẽdam, quòd non ſolum requiratur ſummaria delicti cognitio, ſed q reus fuerit à iudice requirente condemnatus, nam id obtinet, eo in caſu, quo iudex ille proceſsit aduerſus delinquentem abſentem iuxta formam iuris & ſic in abſentia propria ſententia damnauerit. vt in l. 9. titulo. 2. libr. 3. ordinamen. & in legibus aranzelli & tabellionum regum Catholicorum. c. 13. incipienti. *Otro ſi ordenamos y mandamos que ſi la perſona contra quien ſe ouiere de proceder.* fol. 5. col. 2. non tamen ex hoc iſta lex Regia negat, iudicem loci delicti ſtatim ante condẽnationem præmiſſa quadã ſummaria cognitione remiſsionem petere & ſic ante ſententiam, & poſt ante eius executionem etiam ſi alius iudex loci vbi fugit præuenerit in cauſa & hoc quando ex officio facit, cæterum ſi ad petitionem legitimi accuſatoris iudex domicilij cæpiſſet de crimine cognoſcere & tractare, præuentio iſta ſufficiens eſſet, vt remiſsioni non eſſet locus, vt inter plures diuerſas contrarias opiniones, cenſet. D. Didacus à Couarru. in practi. quæſtio. capit. vndecimo. verſic. ſexto. in hoc tractatu erit. fol. 49. colum. quarta. cum 3. ſequentibus. quã interpretationẽ ex hac noſtra gl. deduxit Grego. Lupus in l. prima. verſ. *deue lo fazer.* tit. 29. par. ſeptima. de materia remiſsionis vltra loca ſupra citata, adde Nicola. Euerard. in locis argumentorum legalibus in loco à contractibus ad delicta. numero quinto. pagin. 308. & de literis requiſitorijs adde bonum verbum per Hippoly. ſingu. 138. iudex vnius territorij, omnino perpetuũ. Foller. in practi. in 1. parte. 2. partis. verb. audiantur excuſatores. num. 64. part. 75. & cautelam ad impediendam

el maleficio, que lo embien a coſta del malhechor, y ſino tuuiere bienes, que lo embien a coſta del querelloſo a, y ſi qual quier de aqueſtos no tuuiere de que pagar, que lo paguen los officiales de la juſticia del lugar donde fuere fallado. E tenemos por bien que los Alcaldes y officiales que aſsi fueren requeridos, con la tal ſentencia, y no cumplieren, lo que dicho es de ſuſo: que ſean tenidos a la pena que mereſce el malhechor: la qual mandamos, que les ſea dada y cumplida en ellos. Y mandamos que eſto aya lugar y ſe cumpla aſsi: tambien en nueſtras ciudades y villas è lugares, como en todas las otras villas y lugares de ſeñorio qualeſquier que ſean en los nueſtros Reynos.

¶ *Ley. III. Que los cavalleros, ò otras perſonas que no quiſieren remitir a los malfechores que ſe junte la juſticia y officiales y ge los fagan remitir.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Toledo. Año de mil.cccc.xxxiiij.

¶ Idē. En Madrid. Año xxvij.

PORQVE en la muy noble ciudad de Seuilla tienen ordenança jurada y confirmada, y guardada de los Reyes nueſtros pro-

dam remiſsionem vid. per Alberi. in l. ſi cui. §. cum ſacrilegium. per rex. ibi. ff. de accuſato.

a ¶ *Que lo embien a coſta del querelloſo*. Dixi in. l. prima. ſupra iſto titulo. & in l. 1. titul. 4. iſto. 8. lib. ordina. Couarr. in pract. quæſtio. c. 11. verſi. decimo quarto. non merito quæritur. num. 51. Nuñi. Auendañi. in tracta. de mandat. regum. 1. par. ca. 10. nume. 14. cum ſequent. l. 38. in curijs Pincianis Anni 1537. & in iſta lege optimè declaratur, has expenſas quæ fiunt in remiſsione delinquētium miniſtrandas eſſe ab ipſomet delinquente & ex eius bonis ſi bona habeat alioqui ab ipſo accuſatore, quod ſi neuter iſtorum habeat vnde poſsit eas ſoluere tunc præſtādæ ſunt ex publico ærario illius loci vbi capitur reus ſceleris author. Igitur differt à iure communi iſta regia cōſtitutio, quę expreſsim agit de remittendo eo delinquente, qui abſens à loco delicti ab eiuſdem loci iudice damnatus fuerit, & pronuntiatus criminis autor quod eſt omnino conſiderandū hac in re, vt hinc argumentemur ſitne idem agendum generaliter quoties in criminibus, petita fuerit remiſsio, ex Couarr. loco præcitato ſolio. 53. num. 11. ca. 11. practicar. quæſt. Sed quęſtionis eſt quando ad nobilem eſt mittendum pro teſtimonio cuius expenſis debeat mitti. tradit Specul. de iure calumn. §. reſtat. ad finem. & ibi Ioann. Andr. & Bald. in additionib. & Guillielm. in l. ſecunda. C. eodem titulo. & Ioan. Corſer. & Stephan. Auferi. in additione illius in deciſione Tholoſana 100. Item fuit quæſitum ſi poſitiones & iterum deciſio. 273. Item fuit petitum per actorem Tiraq. de nobilit. ca. 20. num. 50. & quod in ſimili tractatur, per Cyn. in l. generaliter. quęſ. 4. vbi Bald. & Salicet. in §. his præſentib. C. de iur. iur. Bart. in l. 2. §. defendi. ff. ex quibus cauſis, in poſſeſſ. eat. Domi. in cap. pręſentium. colum. 5. verſicu. ſed quis ſoluet de teſtib. libro 6. & reſolutiue dic quod expenſis petentis ſi ratione priuilegij teſtis non poſsit venire ad iudicium, quia eius gratia teſtimonium fit, impoſitionib. autem expenſæ erunt, communes. ſ. abſentis, & actoris ſecus ſi abſens voluntariè litigabat per procuratorem, nā tunc mittetur ad ipſum pro declaratione poſitionum, ipſius abſentis expenſis ex deciſio. Capel. Tholoſ. 273. Itē fuit petitū per actorē, vbi Auſre, & per pręmiſſa quę ſūt notāda.

¶ *Lex Tertia.*

b ¶ *Que la juſticia y officiales della.* Nota, quòd adminiſtrandum iuſtitiam & pro quietudine populi iudices debent impendere fauorem contra inducentes ſcandalum & ipſum ſedare ad idem. l. 11. tit. 4. lib. ſecundo. ſupra. & in l. penulti. titul. decimo. libro quarto. ordinamenti. vbi dixi in gloſſa. verbo. *Ni remediar*

genitores que contiene q̃quando quier que algunos ſeñores, o caualleros poderoſos no ſon obedientes a nueſtra juſticia: receptaren, o defendieren a algunos malhechores ſuyos, o agenos no los querien do entregar a la juſticia quando ge los demandan, o bolleſcien do ellos, o hombres ſuyos la dicha ciudad, o ſeyendo cauſa dela bolleſcer que la juſticia y officiales della los manden ſalir de la dicha ciudad y ſu tierra, ſo grandes penas que les pongan, y ſino lo cumplẽ juntẽ ſe la dicha juſticia y officiales, y fagan ge lo cumplir contra ſu voluntad. Y porque eſta ordenança, cumple mucho a nueſtro ſeruicio: y es muy prouechoſa a todas las otras ciudades y villas y lugares de nueſtros Reynos, y ſeñorios. Mandamos a todas las otras ciudades y villas y lugares d̃ nueſtros Reynos, y ſeñorios que tengan y guarden y cumplan la dicha ordenança. E mandamos q̃ ſi las nueſtras juſticias fueren negligentes en lo aſsi hazer que los Regidores de la ciudad [a], villa, o lugar dõde eſto acaeſciere hagan mouer todo el pueblo, y ſe junten todos a los hazer ſalir, y executẽ en ellos las penas que las juſticias les ouieren pueſtas. Y que el tiempo que les fuere aſsignado, para ſalir de la tal ciudad, villa, o lugar no les pueda ſer relaxado ſin nr̃o

remediar. & l. 35. tit. 9. lib. 6. ordinamenti. ſupra in verſi. *E ſi para prender a ellos tales, o para otras coſas q̃ en nueſtro ſeruicio ouieren menester ayuda, mandamos a los concejos y officiales, &c.*

¶ *Que los Regidores de la ciudad.* Nota quòd rectores, ſeu anciani, vulgò Regidores propter negligentiam iudicis ſuccedunt in iuriſdictione, vt iuſtitia fiat, & ne negligentia ipſius poteſtatis ſubditi opprimantur, & ſic fit quando eſt ſuſpectus, nam aſſociantur iudici in cauſa recuſationis, duo Rectores ad ſententiam proferendam, l. prima. titulo quinto. libro tertio. ordinament. & in cauſa appellationis infra quantitatem ſtatutam per legem huius Regni non excedentem æſtimationem decem mille morapetinorum in l. ſexta. & ibi dixi in gloſſ. titulo decimoſexto libro tertio. ordinamenti. Similiter idem erit dicendum cum iudex vult exequi ſuam ſententiam à qua appellatũ fuit per reum caſu, quo tenetur deferre nam ad ipſos ratione periculi imminentis pertinet refrænare ipſius iudicis malum intentum, quia repręſentant partes iuſtitiæ: & ſic in noſtro caſu ſuccedunt data malitia, ſeu negligentia ipſius iudicis, & credẽ manu armata poſſunt impedire executionem cum poſt appellationem interpoſitam ad ſuperiorem eſſet præſumptio, quæ eſt per ſententiam. l. prima ad finem. ff. ad Turpillianum & procedat tãquam priuatus & in contemptum, principis nihilque ſit innouandum appellatione pendente, vt habetur. ff. & C. nihil nouan. appellatione pendente. & iudex faciat cõtra legem de negando appellationem, & ſic puniendus in trigeſimo marchis auri cameræ Regis. l. vigeſima quinta. *todo juez.* titulo finali. infra hoc libro octauo. ordinamenti. & tanquam verus homicida, ſeu dicti delicti aſſerti erit puniendus ad inſtar ſupplicij, quia ꝑ fecit ſemper expe-

expectēt.l.3.C.de epiſc.audi.&l.33.Taur.& iux ta Pſal. 31. iudicate egeno & pupillo humilē pauperem iuſtificate,& illud erue eos, qui ducūtur ad mortē,& liberare neceſſes & confirm.ex his quæ tradit Michael lib.1.controuerſiarū illuſtri.ca.13. n.t.verſ.itaque quæritur, *Ayā perdido los officios*, & ſic ipſo facto poſt quā fuerint cōdēnati de negligentia in qua deliquerunt cōtra diſpōſita in pręſenti lege in cōſequētiā declarabūtur incurioſe in pęnam amiſsionis officij,&inhabiles eſſe non ante ſententiā. c.cū ſecundū leges in ſi.de hæret.lib.6.& ſic in amiſsione officij puniuntur,in quo deliquerunt. ca.an ſit. & ibi gloſſ.de appell.cum pluribus ſimilibus.

eſpecial mandado. E ſi la dicha juſticia, y Regidores fuerē negligentes que por el meſmo fecho ayan perdido los officios: Y mandamos que no vſen mas dellos: ſo las penas en que caen aquellos que vſan de

¶ Lex Quarta.

a ¶ *Receptar malhechores*. Delinquēs nō eſt occultandus ab aliquo cū receprare aliquē ſit ſuum vitiū approbare & impedire executionē & miniſteriū iuſtitiæ,in quo cōſiſtit ſtatus & indēnitas,& pax populi quia qui malos percutit miniſter Dei eſt,ideo in ſummo mane Dauid interficiebat malos.p̄s 100. & Helias trucidauit falſos prophetas.3.Reg.18. & alij plures, reges, & ſancti iuſſu etiā Dei feciſſe in ſacris paſsim apparet intereſt enim reipublicæ malos punire.l.ita vulnerat⁹.ff.ad l.Aquil.c.vt famē ſ̄nia excōi.& quia cōtra eos p̄ſumitur φdū fuerint recepti & occultati cōmittere nō verebūtur delicta alia qa ſemel malus ſēper p̄ſumitur malus,vt habetur in reg.ſemel.d̄ reg.iu.li.6.ideo iuſti cuſtodiē di ſunt & delinquētes diſperdēdi,iuxta illud pſalmiſtæ.p̄s.144. Cuſtodit dn̄s oēs diligētes ſe & oēs peccatores diſperdet,in tātū φ nō recipiet dep̄catione amicorū ſuorū,etiā ſi fuerit Moſis,& Samuelis,quin malos pdat Hiere.15.& p̄s.33.vultus autē dn̄i ſuper faciētes mala vt perdat de terra memoriā eorū,& 2.Reg.c.4.inde euenit φ Deus pęnas diuerſas ſtatuit contra delinquētes, nā cōtra primos homines mūdū vniuerſū,p̄ter Noe vxorē,&filios aqua diluuij deſtruxit. Gen̄.7.Itē propter vitiū cōtra naturā ciuitatē Sodomæ & Gomorræ, cū ſuis habitatoribus,igne cōſumpſit.Gen̄.19.&cōtra crimina cōmittētes ſinxit plures pęnas,vt patet Leuiti.20.& 21.& in pluribus alijs locis ſacrę paginę

uenitur pęna mortis,peſtis,famis,& huiuſmodi,in punitionē delinquētiū fauor,vt dixi, verſatur in re publi.ideo leges pęnales ſunt extēdēdę tanquā fauorabiles,vt Bar.dicebat in.l.quemadmodū. C.de agri.& cenſit.lib.11.quā doctrinā plures alios citādo ſingularē eſſe fatetur Euerar. in locis legalibus, loco à ratiōe legis larga, ampla, ſeu generali.n. 71. verſic.12.fallit. pag.487.vt pacata ſit prouincia.l.congruit. ff.de of.pręſid. & tuta ſit inter improbos innocētia. c.erit autem. l. 4. diſ.ideò, latere non debēt,nec

officios publicos, no les peteneſciendo.

Ley. IIII. Que no recepten malhechores en las fortalezas y caſas fuertes.

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

NInguno ſea oſado de aqui adelante de receptar malhechores [a],

receptādi ſunt delinquētes,vt dictum eſt in l. 1.& per totū in ti.16.ſuper hoc lib.8.& in l.1.ff.de recept.& adde Ang.in trac.malefic.verb.de maleficio.verſ.quæro quia ſupra dixi.n.23.fo.214.&Gādi,ſub rubr.de furibus,& larronibus.n.13.fo. 398. in ſuo delictorum tractatu.Raab meretrix receptauit exploratores& abſcondit eos,in domo ſua operuitque eos in ſolario ſtipula lini,& negauit Regis Hierico apud ſe eſſe tales viros Iſraelitas, dicēs ei, fateor,venerūt ad me ſed neſciebā vn̄ eſſent: cūq; porta clauderetur in tenebris& illi exierūt,neſcio quo abierūt,pſequimini cito, & cōprehēdite eos, ipſa aūt fecit aſcēdere viros in ſolariū domus ſuæ &c.Iſta receptatio fuit licita,& p eā fuit cōſequuta miam & vitā ipſa, & penes exiſtentes. Alibi ētiā fuit Dauid receptatus ab Abimelech,ab ira Regis Saul,qui neſciēs,vt patet.1.Reg.c.21.mortuus fuit cū ſacerdotibus dū dicit,ca.21.dixitq; ad eum Saul quare cōiuraſtis aduerſum me tu,&filius Eſai, &dediſti eis panes,&gladiū,&cōſuluiſti p eo dn̄m vt cōſurgeret aduerſum me inſidiator vſq; hodie p̄manēs?Rn̄dens Abimelech regi,ait,& quis in ſeruis tuis ſicut Dauid fidelis gener Regis,& pergens ad imperiū tuū. & glorioſus in domo tua. Nū hodie cœpi conſulere dn̄m pro eo? Abſit hoc à me, ne ſuſpiceris Rex aduerſus ſeruum tuū,rē huiuſmodi in vniuerſa domo patris mei. Nō enim ſciuit ſeru⁹ tu⁹ qcquā ſup hoc negotio,vel modicū,vel grāde. Dixitq; Rex Abimelech,morte morieris,tu& omnis domus patris tui, & ait Rex emiſſarijs q circūſtabāt eū, cōuertimini & interficite ſacerdotes domini,nam manus eorū cum Dauid eſt, ſcientes

quòd fugiſſet,& non indicauerunt mihi, noluerunt autem ſerui Regis extendere manus ſuas in ſacerdotes domini. Conuerſuſque Doeg Idumeu irruit in ſacerdotes & trucidauit in die illa octogiota quinque viros veſtitos Ephod lineo, &c. O rex Saul, qui non es dictus Rex, ſed carnifex in ſanus iniuſtus, & dæmonium habens, iuſtos iniuſtè occidere

que ouieren cometido delicto, ni deudores [a] que huyeren

præcipiens, non aduertens illud, ſanguinem innocentem non effundas, & illud. nolite tangere Chriſtos meos & in prophetis meis nolite malignari. Pſal. 104. & ignorans non eſt puniendus cum careat culpa, præſertim, in actu de ſe licito admittendo hominem illuſtrem, innocētem & ſanctū cui fides erat adhibenda. Contra ea, quæ dixi in l. 1. tit. 16. lib. 8. ord. ſupra hac. 3. p. & ſic infœlix, infœliciter obijc mortem, vt habetur. 1. Reg. c. fin. & n. 31

a ¶ *Ni deudores que.* Nota debitorem fugitiuum, nō eſſe ab aliquo occultandum, ſed ſi accedat ad quēcunque locum eſt exhibendus, ne creditor debitō fraudetur, intellige quando conſtaret debitorem eſſe, & facta fides debito per inſtrumentum publicum, vel per teſtes idoneos, nam alias regulariter non tenetur quis alteri credere nomen. C. quæ res pigno. obligar. poſſ. l. ſi quis inficiatus. & ibi Bart. ff. depoſit. l. ſi qui in alterius. & ibi Bart. ff. de reg. iuris. & tradunt Bar. & doct. in l. quod te. ff. ſi cert. peta. Marc. Ant. Nata. conſi. 348. col. 2. nu. 2. lib. 2. & ceſſionarius tenetur oſtendere inſtrumentum ceſſionis nec aliter tenetur debitor contra quē eſt facta ceſſio, nec ſufficit peritio, oblatio, interpellatio, ſeu requiſitio facta. Bart. in l. 1. q. 11. ff. noui oper. Tiraq. de retract. lib. 1. §. 26. gl. 3. nu. 44. quo ſit quòd quando aliquis aſſertus creditor proteſtatur debitori debitoris, nec ei ſoluat non tenetur debitor proteſtationi illi parere, niſi ei oſtēdatur veritas per publicum inſtrumentum, & copiam dimiſſam, vel ſi proteſtatio fieret coram iudice, qui præcipit, ne ſoluat illi, ſine alio teſtimonio tenetur credere & proteſtationi parere. Bar. in l. nō ſolū. §. morte. col. 9. verſi. 2. principaliter eſt vidēdū de ſecunda ſpecie. ff. noui operis nuntiatione. l. fina. ff. de lege commiſſo. vbi idem dicunt Bart. & Paul. de Caſtro. Anchar. in clem. 1. de exceſſ. prælat. Alexan. in d. §. morte. col. 11. quia præſumitur pro facto iudicis. l. 1. C. de officio ciuili iudicis. tenet etiā Bart. in l. de pupillo. §. qui procuratorio. ff. noui oper. nuntia. Marc. Ant. Nata. conſ. 348. col. 3. nu. 4. lib. 2. ratio eſt, quia eſt quid facti, & niſi probetur nō præſumitur. l. in bello. §. factæ. ff. de capti. & poſt limi. reuerſ. l. ſi emancipati. C. de collationi. & eſt iniuria, quæ fieret illi ſi debitor non eſſet dicere ipſum ære alieno eſſe grauatum, cum debitor cenſeatur ſeruus creditoris. glo. tan. in l. 3. C. de nouatione. Bart. in l. ſi conſtante. §. quoties. nu. 5. ff. ſoluto matri. Cōrad. in tract. de cōtract. q. 26. nu. 11. Ripa in l. obligatione. nu. 22. ff. de pigno. & Salomō prouerb. 22. qui accipit mutuum ſeruus eſt fœnerantis: tū quia non eſt in eadem æſtimatione, cum ex debito cauſetur præſumptio paupertatis. arg. l. 2. §. quid enim. C. quando & quib. quarta pars debe. lib. 10. & qui ſunt ære alieno grauati, nō habent tantum creditum nec æſtimationem, omnes fugiunt ab eorum cōmercio. nam habenti dabitur. non habenti & quod habet auferetur ab eo, vt inquit ſeruator in Euāgelio, ratio rōnis eſt, quia ſine cauſa iuxta non licet hominem liberum detinere quia ſpecies ſeruitutis eſt. l. 1. ibi. notat Barto. ff. de lib. homi. exhib. & ſic non poſſe de certo loco recedere. l. Titio centum. §. 2. ff. de condi. & demonſtra. l. 2. ff. de lib. homi. exhiben. ideo non valet pactum quod quis non poſsit, vel teneatur habitare in certo loco. ſecus ſi cauſa pacis, & ſcandali ſedandi fiat. argu. c. niſi de præb. l. congruit. ff. de off. præſ. & occaſiones ad delinquendū ſunt tempore præuio præcauendæ. l. ſtipulationes non diuiduntur. §. plane. ff. de verb. obliga. l. æquiſſimum ff. de vſufruct. & ità conſultum fuit per me, & cōprobatur per Arium Pinellum doctorem noſtræ vniuerſitatis primarium iuris ciuilis cathedræ, applauſu omnium doctiſsimum, & religioſiſſimum, qui citò tanquàm flos agri floruit, & aruit, proh dolor. De iure tamen ciuili creditor in perſona debitoris non habet aliquod ius reale, quod afficiat perſonam tanquàm rem, quod apparet, quia liberatur cedendo bonis, ideò detineri non poterat, nec agere contra eum interdicto ad exhibendū. l. fin. ad fin. ff. de liber. homi. exhibend. adde Boeri. deciſi. 174. nu. 3. vbi dicit quòd quis nō tenetur debitorem latitantem exhibere. Secus tamen quādo eſt ius reale, vt habet dominus in ſeruum, vel aſcriptitio ſeu vaſſallo, vel abbas de monacho. tutor de pupillo, quia tutor ius habet in perſonam pupilli. l. 1. ff. de tutel. Hæc omnia notat Bart. in d. l. imo magis & facit glo. in l. 1. §. per hanc. verb. vendicare poſſe. ff. de rei vendica. nota ſecundū Panor. in ca. non eſt. col. 2. de ſponſa. eſt addendus Ari. Pin. in rub. de bon mater. C. in 2. par. nu. 5. Couarr. in epito. decet. lib. 4. Panor. c. 7. num. 3. Secus tamen in debitore. l. ſi quis liberum. §. ſecundum. ff. de liber. homi. exhibe. cuius litera ſingu. talis eſt creditori non competit interdictum, vt debitor exhiberetur neque enim debitorem latitantem exhibere quiſquam cogitur, ſed in bona eius edicto prætoris mittitur, & ſic non cogor exhibere debitorē alienum qui fugit in domum meam per interdictū de homi-

por no pagar [a] a ſus acreedores en [b] fortalezas, ni caſtillos, ni en caſas de morada, ni en lugar de ſeñorio, ni de abadengo, aunque digan que lo tienen por priuilegio, o por vſo y coſtumbre: Mas luego que fuere requerido el dueño de la fortaleza, o lugar, o caſa donde eſto ouiere receptado qualquier malhechor o deudor y las juſticias del, o el Alcayde que lo receptare, ſea tenido de lo entregar por requiſicion del

de homine libero exhibendo, neque tenetur ad intereſſe. quem text. ſolemnem, & ſingularem dixit Petrus Gerard. ſing. 17. Hippol, ſing. 366. Ioã. de Platea in §. pretere. Inſti. de Actionib. vbi Iaſ. col. 10. dixit hoc dictum diligentiſsimè notandum quia quotidianum, & fortè alibi non reperiri. ex quo dicto clarè infertur, quòd titulus de recepta. non habet locum in ciuilibus, ſed ſolum in criminalibus tamen hoc eſt de iure communi, nam iure regio, hic vides ſtatui cõtrarium, & bene cum de noſtro iure debitor ſit aſtrictus realiter ad ſeruiendũ creditori ceſsione facta. vt conſtat per l. 5. tit. 12. li. 5. ſupra pragm. Regum Catholicorũ ideo tenetur quis debitorem nõ receptare, ſed propalare creditori, qui habet ius perſonale & reale in eo, quod eſt memoriæ mandandum, & iudex debet tẽpus præfigere debitori ſecundum quantitatem debiti. vt in l. 5. ti. 12. li. 5. ſupra. ibi, *Y el juez limite tiẽpo el deudor que ha de ſeruir al acreedor*, tamen iudex nullo modo decernere poſſet. quòd huiuſmodi debitor in perpetuam ſeruiret creditori, quamuis debitum eſſet valde magnum, quia induceret ſeruitutem damnatam omnino per tex. in l. ob æs. C. de actionibus & obligationibus. & ſic intellige Bald. & Paul. in l. 1. C. qui bonis cedere poſſunt. Sed eſt dubiũ vtrum vxor poſſet pro ſua dote petere maritum in ſeruum iuxta leges regias. Videtur poſſe & quòd ſit præferenda, vt dixi in l. 5. ti. 12. li. 5. ordina. & probatur in ſimili per tex. in l. quòd nomine, ff. de condictio. indeb. & per ea quæ dicit Alexan. io l. maritum. ff. ſoluto matrimonio.

a ¶ *Fuyeren por no pagar*. Eximens debitorem aliquẽ de manibus iudicis eius vel familia, tenetur ipſe ad debiti ſolutionem, ad quam tenebatur captus tãquã ſi pro eo fideiuſsiſſet, l. quoties. C. de exact. trib. lib. 10. Bald. in l. addictos. C. de epiſcop. audien. & in l. fina. nu. 1. & ibi additio. C. de oper. liberto. Bart. Bald. Ang. & Paul. in l. ſed eximendi, & in l. ſequenti per illa iura. ff. ne quis eum qui in ius voc. vi. exi. Hipp. in ſing. 137. in iure clarũ eſt, quod etiam ait procedere in eo, qui notificauit debitori alicuius quòd fugam arriperet, quia creditor ſuus ordinauerat facere eum capi. & detineri tenetur enim creditori ad ſoluendum debitum illud, ſi fugit ea occaſione debitor. et ait dixiſſe Petrum, Anchar. conſ. 341. viſo themate. in fin. Bald. col. 4. & præpoſi. in c. . dilectis. de appellatio. & Hippo. in rubric. de fideiuſſor. col. 7. in prin. & eſt verbum notandum, & quotidianum, & amplius quã ſemel iudicaui. ¶ Quæritur an debitor fugitiuus qui eſt in actu fugæ, vel habitu paratus ad fugam poſsit capi authoritate propria creditoris, & duci ad iudicem? Reſpon. poſſe. l. ait prætor. §. ſi debitorem. ff. quę in fraud, credit. l. extat. ff. quod met. cauſa. & in auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffrag. §. neceſsitatẽ. Hipp. ſing. 43. Segur. cum ibiã me annot. in addit. in repert. l. ab exhæredati. n. 5. ff. de leg. 1. etiam ſi debitor fugitiuus ſit clericus facere poterit ſine metu excommunicationis. quia caret dolo, & non facit animo iniuriandi clericum, ſed recuperandi ſibi debitũ. arg. c. ſi quis ſuadente diabolo. 17. quæſtio. 4. ergo diabolo non ſuadente ceſſabit pœna. tenet etiã Hipp. alios referens in d. ſing. 43. Paris de Puteo in tract. ſyndic. verb. captura. n. 10. Io. Lup. in. l. 66. n. 27. in Taurinis ſanctionibus. Ripa. lib. 1. reſponſo. c. 13. Iaſ. in §. 1. n. 69. de actio. Stepha. Aufre. in rep. clem. 1. regu. 3. nu. 15. de offi. ordin. Panor. in c. cum non ab homine. de iudic. per tex. in c. clim. 1. de reſtit. ſpolia. Caiet. in ſum. verb. excõmunicatio. c. 10. Ratio eſt, vt dixi, quia deficit dolus & animus ad delinquendum, cum ipſum detineat iure permitiente. per d. §. ſi debitorem, quæ ſunt accipienda vbi eſſet periculũ in aditione iudicis, alias locum non haberet captura, niſi de mandato iudicis præcedente informatione debiti. & fugæ ſuſpicione. Rom. conſ. 320. verſ. 3. quidẽ. Tho. Parpali. in repe. l. a. col. 12. ff. ſolu. matr. dixi ad Segurã in additio. l. ab exhæredati. num. 5. ff. de leg. 1. eſt l. 66. Tauri. *Ninguno*. & ita practicatur in regno. ¶ Quæri poteſt, an pro debito ciuili, nobilis aut mulier honeſta poſsit detineri, & capi? Reſpond. eſt, quòd non, cum in carcere detineri nequeant

queant. l. 4. ibi, *que ningun fidalgo pueda ſer preſo, ni encarcelado por deuda que deua.* tit. 2. lib. 4. ordina. quæ procedit in debito prouenieti ex cauſa ciuili nõ autẽ ex criminali. l. 79. Tauri. & idẽ eſt dicẽdũ in mulieribus, nã licet habeat iſtud priuilegiũ, per l. 62. Tauri, nõ tamẽ eis cõpetit in debito cauſato propter delictum. vt per d. l. 79. Taur. Sed eſt dubiũ, vtrũ fideiuſſor datus pro nobili, ſeu mulier pro debito ciuili ſolutione poſsit in carcerẽ detrudi, quouſq; creditori ſatisfaciat, non obſtãte priuilegio conceſſo reo principali? & eſt rñdendum affirmatiuè, quòd poterit in

juez del delicto, o del juez del deudor, ſo las penas contenidas en las leyes ſobre eſto fechas y ordenadas por el ſeñor Rey don Iuan nueſtro padre: cuya anima Dios aya: E de mas que eſte ſea caſo de Corte a para que ſea demandado, o accuſado en la nueſtra Corte el aceptador, o defendedor del tal deudor, o malhechor, y ſea tenido y obligado a las penas que el malhechor deuia padeſcer por ſu delicto, y a la deuda que el deudor deuiere.

Titulo. 18. De las fuerças b, y daños.

carcerari, quia priuilegiũ fuit perſonale, & nõ tranſit in fideiuſſorẽ qui in defectũ principalis, nõ potẽtis, vel nolẽtis ſoluere fuit datus, & ſic recurritur ad fideiuſſorẽ, cũ debitũ eſt verũ, & nõ reſcinditur ex dolo creditoris, & ſic eſt cauſſa ſubſidiaria, ad quã ceſſante remedio ordinario, eſt recurrendum alias fruſtratoriè interueniret fideiuſſor, ſi eodem priuilegio deberet vti, quod eſſe nõ debet quia verba cõtractus, ſeu promiſsionũ, debẽt aliquid operari. l. ſi quãdo. ff. de leg. 1. Bal. in Rub. C. de cõtract. emptio. & fideiuſſor eſt debitor. l. blãdirus. C. de fideiuſſor. præſertim cũ dicat ſe principalẽ debitorem faciẽdo de debito & facto alieno, proprium, vt cõmuniter dicit, in obligationibus, quæ verſantur in Caſtella cõmuni ſtylo, & ſic ex proprio facto in euentũ cõditionis cõuenitur, nẽpe quia principalis nõ vult, aut nõ põt ſoluere. Secũdo cõfirmatur in terminis ex ſentẽtia Angeli in l. ſtychũ aut. §. q vulgo, ff. de ſolutio. cuius verba ſunt, nota q appellat fideiuſſorẽ reũ abuſiuè, tñ eſt reus nõ propriè, ſtẽ fideiuſſor dicitur debitor. C. de fideiuſſoribus. l. blãditus. C. adde tu ad hoc Bart. in l. 1. ſi. col. ff. ſi cert. petat. & in l. ſpadonem. §. q ciuitas. ff. de excuſa. tuto. Aret in l. fideiuſſor, in notab. ff. de leg. 1. proſequuntur Ange. vbi ſup. beneficium ergo datũ reo ex forma ſtatuti, videtur porrigi ad fideiuſſorem quoniã & ipſe reus eſt, exẽplũ, ſi ſtatutũ dicit reũ non poſſe incarcerari pro debito, nec fideiuſſor incarcerabitur, quia reus eſt, licet non reus principalis. Contrariũ credo, vbi de iure cõmuni carceratio eſt permiſſa, quia dictũ ſtatutũ exorbitat à iure cõmuni, vnde propriè, & ſtrictè eſt ſumendũ. vt in l. quicquid aſtringẽdæ. ff. de verbo. obliga. & l. conſtitutionibus ad municipalẽ, ſed fideiuſſor non eſt propriè reus, vt patet ex diuerſitate nominum. vt C. de codicill. l. ſi idem. & eadẽ verba formalia refert, & ſequitur Imo. in d. §. q vulgò. col. 2. facit text. bene in argu. in l. 2. C. de prædi. minor. tũ etiam quia qualitas nobilitatis, eſt perſonalis, & non tranſmiſsibilis ad alium, & etiam ſexui, & ſic per mutationem perſonæ diſſoluitur priuilegium, cum ſit ratione perſonæ & non rei, cum ergo fideiuſſor non ſit nobilis, nec fœmina non gaudet prędicto priuilegio, ne incarceribus, vel vltra quam facere poſsit teneatur. l. licitatio. §. fina. ff. de publ. & vecti. Segur. in repe. l. 3. §. fi. nu. 119. ff. de liber. & poſthu. vbi per mutationem perſonæ tollitur priuilegium.

a ¶ *Que eſte ſea caſo de Corte.* Alios caſus curię ponit l. 1. vbi dixi in verb. *pobres.* titi. 1. lib. 3. ordina. & in l. 1. tit. 2. & l. 14. verſ. *ſaluo en aquellos caſos.* eodem. tit. 2. & lib. 3. ordina. l. 23. ti. 9. par. 2. l. 5. tit. 3. par. 3. vbi Greg. Lup. in verb. *E ſon eſtos.*

¶ *TITVLVS XVIII. De viola & damnis.*

b ¶ *Fuerças.* Vis eſt neceſsitas impoſita contraria voluntati, maioriſque rei impetus qui repelli nõ poteſt. l. 2. ff. quòd metus cauſa. eſt videndus Briſon. lib. 19. de verb. ſigni. pagi. 625. cum 2. ſequentibus qui multa de vi tractat. l. 1. titul. 10. par. 7. & quot ſint ſpecies violentiarum adde Bald. cõſil. 140. nu. 2. lib. 2. Tho. Gram. conſi. 43. & 55. Iaſ. in l. ſi quando. C. vnde vi. nu. 1. cum ſeq. & aliquæ quæſtiones circa materiam huius rubri. de violentijs. vid. per Petrũ Folleri. in practi. crimina. in fragmentorum parte. num. 110. pag. 442. melius per Iacob. de nouello in pract. & theorica cauſarũ crimina. tractatus ad

Digitized by Google

tus ad defenſam.num.104.pagina.618.col.2.verſi. ſcicus aliquem accedere.de interdicto vnde vi. omnino eſt videndus Goffred.iu ſua practi. libello. a. par.rubr.de interdicto vnde vi.nu.1.cum pluribus ſequen.vbi de violentijs aliqua cōſcripta reliquit.

daños [a].

¶ *Ley.I.Contra los que tomaren, o forçaren los bienes de la yglesia, o las perſonas eccleſiaſticas.*

℄ El Rey don Enrique. II. en Toro. Año mil ccccix.

a ¶ *Daños.* Danum ab ademprione, & qua ſi diminurione patrimonij dicit.l.3.ff.de dã noinfect.Quintilian. declamatio. 320. damnatum diffinit amiſsionem bonorum, quę habuerimus, qui hoc ibidem tradit.damnationem ex eo dictã eſſe, quòd pleriſque criminibus imponeretur. proinde nemo damnum facit, niſi cuid aliqui de ſuo diminuitur, & deperit.aliud eſt damnum facere aliud lucro prohiberi.l.26.ff.de damn.infect.aliud lucrum extorqueri, aliud damnum, infligi.l.6.§. ſimili modo. ff. quæ in fraud. creditoris damnum etiam pati videtur, qui commodum amittit, quod ex publico conſequebatur, quale quale ſit veluti ſi proſpectus aut aditus deterior anguſtiorve fiat.l.2.in princ.& §. merito. ff. ne quid in loco publi.Bruſſo. libr.4. de verb.ſignific.pag.162.l.1.tit.15.de damnis. p.7. vbi Grego.Lupus in verb. *Daño es.* ¶ Quis autem emendam damni petere poſsit? R͂nde.is, qui damnum recipit in re ſua vel qui eius mandatum, vel ſucceſſorem exercet titulo pro hærede, cum hæres, & defunctus cenſeantur vna, & eadem perſona in authen.de iure iur.à moriente præſt.in prin. Confirmatur ex dictis Azo.in ſum. C.de lege Aquil. col.2. verſi.competit autem actio.l.a.ti.15. parti.7. Vtrum autem princeps poſsit remittere damna ſingularibus perſonis pro bono pacis, & propter vtilitatem publicam quæ in pace cōſiſtit, eſt dicendum quòd ſic Bald. in l. conuentionum. ff.de pact.& concedi bona ciuium. Bald. in l. bene à Zenone.C.de quadri. præſc.col.1.Decius cōſil.352.col.1.& conſi.520.col.1.Pariſ.con.10.nu. 25.lib.1.Matth.Afflict.deciſio.361.col.2.Rolan. Valle, conſi.86.nu.65.verſi.verſatur vtilitas publica, alias non poterit remittere in præiudicium priuati, vt declaraui in l.1.gl.1.titu.a.lib.1. ordina.& multacitat erudite Anto.Queſada libro.1.diuerſa. quæſt.c.8.Quæri etiam poteſt, ſi vnus dat damnũ in bonis Titij, cum quò eſt facta pax, an ex tali dãno ei illato videatur rumpere pacem? Reſpondendũ eſt quòd ſic Aluar.in c.1.§.ſi quis quinq;. verſ. quæro ab extr.in titu.de pace tenen. poſt Bald. Iacob.nouell.in practi. & theorica cauſarum criminal.nu.80.verſicu.octuageſimo.ſi facta pace vnus. pagi 583.col.2.quæ opinio intelligenda eſt, quando ex facto antiquo præceſsit, ſecus ſi hoc fieret ex cauſa & diſcordia orta de noua quæ à principio cogitata non fuit ſecundum prædictos.

℄ Vtrum damnum illatum Petro cenſeatur datũ à vicinis, ſi ſunt malæ famę? Reſpond. damna præſumuntur data à vicinis, niſi bona, & laudibilis eorum fama, & conuerſatio eſſet in cōtrariũ, iſta enim bona præſumptio excuſat quia pro bono præſumitur bene, & quòd prudens prudenterque viuat. Alexan.ad Bart.in l.fi.addi.3.ff.de quæſtio.& in conſi.89.viſo themate.column.2.verſi. confirmantur prædicti.libro.3.Corne.conſil.58. li.2. Philip.Deci. conſi.189.colum.pen.Thomas Gramma.conſi.65.in cauſa humili.col.2. Hippol. in pract.crimi.§.diligenter.nu.196. & in l. de minore.§.plurimum.n.91.vbi multa cumulat, & dicit Bald, & Imol.in l.fin.col.fin.ff.de hæred. inſtituend.quòd ille qui minatur habet præſumptionẽ contra ſe, & ille, qui habet rem furtiuam penes ſe habet iudicium contra ſe niſi ſit homo bonæ famæ, & conditionis, vitæ, & ſtatus. Nam illa indicia tunc eliduntur, quia qualitas præcedẽtis vitæ, elidit huiuſmodi indicia.c. cum iuuentute.de præſumptio.l.3.§ ſed ſi ex improuiſo.ibi, inſpecto vitæ præcedentis actu.ff. de re mili.vbi Bart. notat, quòd probatio bonæ vitæ habet minuere indicia, quæ faciunt contra malefactorem. per tex.ibi, & per tex.in l.ſequ.illius tituli.§.fin.& in l.non omnis.§.à Barbaris.ff.de re milita.Bald.in l.fin.C.de probationibus.Marc.Anto.Blanc.in rep.l.fina.ff. de quæſt.nu.417.& in pract.crimina.pag.86r. n 44.Iaſ.in l.1.in fin.verb.C.communia de leg. vbi Bart.dictum reputat ſingulare. ſic ergo vna præſumptio elidit aliam, & quæ eſt in fauorem rei, eſt potius admittenda, cum ſit ad liberandum, & non ad condemnandum.l.pen.ff. de pœn.reg. odia. de regu.iur.in 6.& eſt notandum, nam ſæpè contingit in actu practico.

QValeſquier forçadores y tomadores que forçaren, o tomaren [b] algunos bienes de las

¶ Lex Prima.

b ¶ *Forçaren, o tomaren.* Violenter accipiens rẽ eccleſiæ, ſeu monaſteriorum, vel miniſtrorum, ſeu eccleſiaſticarum perſonarum, ſi monitus à die monitionis non reſtituerit, & emendam fecerit eccleſiæ, ſeu perſonæ eccleſiaſticæ punitur cum omni executione ad inſtar filij in redditibus Regis, in duplum nomine pœnæ, quod eſt applicandum in forma præſẽtis legis, & vẽditiones bonorũ delin

yglesias, y monesterios y personas eccleſiaſticas q̃ ſeyẽdo req̃ridos faſta ſeys dias del dia q̃ fuerẽ req̃ridos ſino tornaren, y no fizierẽ emienda y ſatisfaciõ de lo q̃ aſsi tomaren, o forçaren. Mãdamos a los nr̃os adelantados y merinos y juſticias de las nr̃as ciudades y villas y lugares donde acaeciere q̃ hagan execucion en bienes de los dichos forçadores y tomadores, y les hagã pagar cõ el doblo todo lo q̃ aſsi tomarẽ y forçaren y vẽdã ſus bienes como por nr̃o auer: y paguen a quiẽ recibio el daño y fuerça de lo que le tomarõ y forçarõ: y el doblo q̃ ſe reparta en eſta manera: la tercia parte para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para la obra d̃la Igleſia Cathedral del Obiſpado donde eſto acaeſciere: y la otra tercia parte para el juez, o official q̃ la dicha entrega hiziere. Y mandamos a las juſticias que fagan ſanas las venciones que ſobre eſta razon fueren hechas.

¶ Ley. II. Contra los que fizierẽ eſtatutos, o fuerças a los juezes de la Igleſia para q̃ alcen los entredichos, o excomuniones.

OTroſi mãdamos q̃ los que fizieren agrauios y fuerças a las perſonas eccleſiaſticas[a]; y fizie-

quentiũ ad ſatisfaciendũ præcepto huius legis factas iudices debẽt facere certas, & ſanas. ſ. ne vlla repetitio in bonis locũ habeat, nec deinceps moleſtia emptoribus rerũ detur. h. d. ¶ Pro cõfirmatione adde tex. in auth. Itẽ nulla cõmunitas. C. de epiſcop. & cler. eu iusliteræ eſt. Itẽ nulla cõmunitas, vel perſona publica, vel priuata collectas vel exactiones angarias, vel perangarias eccleſijs, vel alijs pijs locis, aut eccleſiaſticis perſonis imponere, aut inuadere eccleſiaſtica bona, præſumat, q̃d ſi fecerint, & requiſiti ab eccleſia vel imperio emẽdate contẽpſerint, triplũ refundant, & nihilominus bãno imperiali ſubiaceant, q̃d abſque ſatisfactione debita nullatenus remittatur, & fuit conſti. Frede. imperatoris de ſtatu, & conſ. contra liber. eccleſiæ. col. 10. §. item nulla poſita. in fi. lib. 2. feudo. in volu. fol. 24. col. 4. cũ ſeq. pro cuius declaratione eſt videndus. Iaco. Butrig. in d. auth. Itẽ nulla cõmunitas per. 6. colũnas. & ſub triplo cõtinetur ſimplum in quo dãnũ paſſus eſt. §. tripli. Inſti. de actio. Violentus tenetur rẽ cũ fructibus perceptis, & qui percipi poterũt, & reſarcire plenariè dãna, ex inuaſione cauſata. ca. grauis. de reſtitu. ſpoliat. l. 40. titul. 28. par. 3. vbi vide Greg. Lupum & ſic intellige. l. iſtã q̃ violẽtus poſſeſſor tenetur ad rei inuaſæ reſtitutionẽ, cũ omnibus fructibus perceptis, & quæ percipi potuerunt per dicta iura, & etiam habet locũ contra ſucceſſorem in vitio. c. ſæpè. de reſtitu. ſpoliato. c. cum ad ſedem, ibi vel ſpoliationẽ factã ratam habuerit. eod. titu. & facit. l. ſi quis in tantum. C. vnde vi. l. 2. & ibi dixi titu. 14. Ioann. Neuiza. conſi. 82, colum. 1. & agenti contra ſpoliatorem interdicto recuperandæ non obſtat aliqua exceptio etiã dominij incontinenti; probatur, ex ijs quæ in materia notat Ferdinan. à Menchac. li. 2. illuſtriũ controuerſiarum. c. 88. & ipſum vide in ca. 86. nu. 1. vbi agit de intellectu. ca. cum eccleſia ſubtrina. de cauſa poſſeſsionis, & proprietatis. & capit. ad decimas. de reſtitution. ſpoliat. in 6. quo loco ponit quatuor decim intellectus ad iſtum capit. ad decimas, quem vide & adde. ca. reintegranda. 3 quæſtio. 1. & c. ſæpè. & ibi notatur à Ripa poſt alios de reſtit. ſpoliatorum. & ibi late ſcripſi.

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *Agrauios y fuerças a las perſonas eccleſiaſticas.* Adde tex. in conſtitutio. Frederici, incipi. Nos Fredericus Romanorum Imperator. titulo. de ſtatu. & conſuetud. contra libertatem eccleſiæ editis reperitur impreſſum in volu. ad fin. lib. 2. feudo. bonus text. in cap. non minus. & in c. aduerſus. de immuni.

Digitized by Google

muni.eccleſ.& cap.1.& capi.clericis.& ea.eos qui eod.titulo.lib.6. quæ iura lege per te, contra aliquid ſtatuentes, directè, vel indirectè, aduerſus libertatem, & immunitatem eccleſiæ, & eccleſiaſticarũ perſonarũ, qui ſunt ipſo iure excommunicati & non abſoluendi ante ſatisfactionem l. 2.titulo.9.par. 1. verſiculo. *La dezena* & ad de.l.1.ibi. *exemptos deuen ſer los ſacerdotes, y miniſtros de la ſancta Igleſia de todo tributo.*, vbi dixi in glo.1.titu.3. lib.1. ordinamenti ſuprà, etiam ſi ſint clerici primæ tonſuræ non coniugati. l 13.eod.titu.& l.23.ti.4.lib. 4.ordinamen. qui originem ſumpſit ex Ioann. 2. Numantiæ anni 1528.die 8.Septembris peti.7.panormi.in capit.eum non ab homine numero. a. de iudicijs, pro declaratione adde.l.16.tit.3.libro.primo, ordinamenti quæ declarat. quando clerici in minoribus conſtituti debent gaudere immunitate eccleſiaſtica & de habitu ipſorum.& l.21.& 22. & in lib.prag.Regum Catholicorum, que eſt bulla ſeu conceſsio.Alexan. Papæ quam etiam refert ſumma quæ margarita confeſſorum dicitur. folio. 192.column.a.& ſimile indultum, Regi Francorũ datum, habetur per Nicol.Boeti.deciſio.69.ad fin. & l.23.in curijs Toleti, Anni 1525.& l.31.de Madrid. Anni de 1528.& in Concilio Tridentino, ſub Pio Papa Quarto, celebrato.ſeſsio.23.Canon, 6. incip. nullus prima tonſura ex quibus recipiens de habitu, & tonſura, & officio, quod debet habere clericus in minoribus nõ coniugatus, vel coniugatus, vt priuilegio clerica.gaudeat dominus Epiſcopus Segouienſis in pract.quæſt.cap.32.vbi omnino vide. Hodie autem tex.dict. Concilij Tridenti inſertus eſt in l.1.tit.4.lib.1.Recopil. vbi ad pedem literæ concordat, & id ſeruandum eſt, ſcilicet vt nullus priuilegio clericali gaudeat, niſi beneficium habeat, aut eccleſiæ ſeruiat tonſurã deferens vel ſit in vniuerſitate, & an hoc caſu requiratur quòd ſit in matriculam relatus expediti iuris eſt, per tex.ſingularem in l.ex eo.in fi.ff.de mil.teſta. Item ſi ſit vxoratus quòd ſeruiat eccleſiæ de mandato epiſcopi.& deferat habitum & tonſuram, Vt habetur in dict.l.1.& ibi ponuntur qualitates veſtium quas debent huiuſmodi clerici portare, vt euitentur rixæ & æmulationes inter iudices. Quod idem ſanxit Sanctiſsimus Pius Quintus in proprio motu, incipienti cu n aliàs, ex authoritate, per quem proprium motum ſtatutũ fuit, quod alienigenæ, ſeu euntes ad curiam Romanam tenerentur, intra decem dies poſtquam in eadem curia ſunt aſsiſtentes, oſtendere ſe & nomen & cognomen & patriam ordines & beneficia & hoſpitia & quod deferant habitum ſecundum ſtatum, ſub pœna ibi poſita, & vsinam huiuſmodi ſtatutũ in curijs principis eſſet ſtatutum atque ſancitum, & quis ordo ſit ſeruandus circa contentiones iuriſdictionis inter iſtos, vide text.in l.8.§. *Primeramente*. titulo.4. libro 1. Recopil.

ren eſtatutos contra ellos [a], porque alcen los entredichos, o ſentencia de excommunion que ſon pueſtas por ellos [b], o manda-

a ¶ *Eſtatutos contra ellos*. Adde l.10.& 11.titu.3.lib.1. ſupra & ſunt excommunicati ipſo iure, ſi non reuocauerunt talia ſtatuta, ipſi condentes. & ſucceſſores, vt habetur in c. aduerſus. de immunita.eccleſia.l.a.titu.9. part.8.& in concordiam, adductis ſupra. in 1.gloſ. huius legis, & cap nouerint.49.de ſentent.excommunicationis. Sed eſt dubium, an in caſibus præmiſsis, quibus incidunt in excommunicationem iudices, & ſtatuentes, vel facientes contra immunitatem eccleſiæ, & eccleſiaſticarum perſonarum ipſo iure, à quo iudice, cum non fuerit ſeruata abſolutio Papæ, poſſent abſolutionem conſequi? Reſpondendum ab ordinario, ex quo ſummus antiſtes ſibi non reſeruauit. cap.nuper.de ſenten.ex commu.gloſſ.fin. in capit.quoniam. vt intelleximus, de immunit.eccleſ.lib.6.gloſſ. per epiſcopum in clemen vnica.de cõſangui.& affin.quam ibi ſequuntur docto.Cardi.in clement.1.§. ſi quis. col. a.quæſt.4.nume.4.de rebus eccleſiæ non alienan. quod etiam eſt de mente ipſius Card. in capi.graue. quæſt. fin.de præb.& in clem.1.§. quòd etiam in interdictis.ad fin.de ſenten.excom. Syueſt. in ſum. verb.abſolutio.2.q.4.& in verb.excommunicatio.8.in princip. omnia enim quæ poteſt Papa in vniuerſo, poteſt epiſcopus in ſua diœceſi, niſi ei interdictum ſit. Cardina. Nicola.de Cuſa. lib.2.de concordantijs Catholicis.ca.3. Abulenſ.Matt.16. q.87. Domi.Soto de iuſti.& iure. lib.10. quæſt.1. arti.13. Ileſo.à Vera cruce. In ſpeculo coniugio. 2.parte.arti.28.pag.419.c.in nouo.diſtin.21.ergo excommunicatus à iure, quando abſolutio nõ eſt reſeruata ſatisfactione præmiſſa ab Epiſcopo, ſeu ordinario, qui partes quaſi epiſcopales habet, abſolui poterit. Idem dic ſi habeat priuilegium per Bullam Cruciatæ poterit abſolui, à quocumque ſacerdote, à ſe electo. præmiſſa in primis ſatisfactione partium, non alias.

b ¶ *Deſcomunion que ſon pueſtas por ellos*. Vt in c.ſciãt cuncti.de electione.lib.6. vbi ſunt excommunicati ipſo iure grauantes per ſe, vel per alias perſonas eccleſiaſticas, & mandantes quo ad effectum verè incidunt in ſententiam excommunicationis. cap. mulieres.§. illi vero. de ſententia excommunica-

tionis. cum in delictis paria ſint per ſe, vel per alium committere delictum capit. cũ quis de ſenten. excom, libro. 6.l. 5. titul.15. partita.7.l.13. ibi, *como el que lo manda*, titul. 8.partita. 7.& ex quo conditor. canonis ſibi in dict. ca. ſciant cuncti non reſeruauit abſolutionem ab Epiſcopo poſſunt abſolui.dict.c.nuper. gloſſ. fin. in d. ca. ſciant cuncti. dixi in gloſ. proxima ſuperiori. *Por toda cenſura Ecleſiaſtica.* nomen cenſura continet interdictum. ſuſpenſionem, & excommunicationem. capi. quęrenti. de verbo. ſigni.prætendet. adde legem quintam. titulo. decimoquarto. libro tertio. ordinament. & facit.l. 10.titulo ſecundo.libro quarto. eiuſdem libri ordinament. & l.7.titulo. 16. ſupra hoc libr. 5. l. 4. titulo. 5. lib.4. for.ll. & quæ ibi notat Montalu. & l.15.titu.29

ren, o apremiarẽ en qualquier manera a los clerigos que celebren los diuinales oficios eſtãdo pueſtos los dichos entredichos, o ſentẽcias: que las perſonas ſingulares cayan en pena de mil marauedis de los buenos, y los concejos en pena de tres mil marauedis de la dicha moneda: y ſe executẽ las dichas penas: y ſean partidas ſegun en la ley antedeſta. Y mandamos a los perlados donde eſto acaeſciere q̃ paſſen contra los malhechores por toda cenſura eccleſiaſtica: y mandamos a los concejos que lo guarden aſsi: y qualquier que contra eſto paſſare que caya en pena de los dichos tres mil marauedis, y ſe partan en la manera ſuſodicha.

¶ El Rey don Iuan II. en Guadalajara.

ORdenamos, y mãdamos, q̃ ningun Prelado, cauallero, o fijo dalgo, ni otra perſona algũa no ſean oſados de ferir: prẽder, o matar los obreros labradores, o vaſſallos familiares, o otras qualeſquier perſonas de otros ſeñores, ſo color de enemiſtad, o odio q̃ con ellos tengan, ni les quemen las caſas[a], ni les hagan daño en las otras heredades. Y el que lo cõtrario firiere, ſi matare, o fiziere alguno de los ſobredichos vaſſallos, o labradores, obreros, familiares, o ſi a ſabiendas quemare caſas, o mieſſes, o deſtruyere, o arrancare viñas que le matẽ por ello, aſsi como aquel que mata cõtra derecho. Y eſto ſaluo ſi lo firiere en defenſion de la propria perſona, o ſi fuere dado por ſu enemigo, o ſi lo fiziere viniendo a reñir,

parti.7. & iniuſta captus à iudice poterit agere actione iniuriarum contra ipſum, & proteſtare dãna, & pœnam legis. l. 7. vbi gloſſ.6.tit. 14. libr. 2. ordinamenti.

a ¶ *Quemen las caſas*. Pœna comburentiũ domos alienas, vel vineas adde.l.3.titulo.4 for. legum. l. 9. titul. 10. parti. 7. vbi Gregor. Lup. aſsignat pœnam nobili, vel ignobili inferenti ignem cum violentia vel ſine ea, quem vide, quia optimè diſtinguit, tenentur ad damni ſatisfactionem, & pęnam mortis. adde Bar. in l. prima. ff. de offic. præfect. vigil. Alberic. in l. final. ff. de incendio, ruina, naufrag. Salycet. & Doct. in l. data. C. qui accuſare non poſſunt. ff. de Sicarijs. Angel. Aretinus in tractat. de maleficijs. verb. incendiario. & ibi additio. & ſi quis animo, & intentione incen-

incendendi domum Petri tantum miſerit ignem. in ipſam domũ, & ignis combuſsit alias domos, vel ex alijs domibus hac ratione bona fuerint furto ſubtracta, imponens ignem ad omne damnum tenetur, tã ratione combuſtionis, quam furti. l. 1. §. ex incendio. ff. de incend. rui. & naufragi. Hippo. in l. 1. numer. 23. C. ad. l. Corneliam de Sicarijs.

a ¶ *Cortare arboles.* Adde. l. fin. titul. 15. p. 7. l. 2. titul. 4. libr. 4. fo. leg. quarum arborum appellatione, & vites continẽtur ſecundum Mõtal. ibi in glo. 1. per text. in glo. 1. §. arboris. ff. de arb. cęd. &. l. vitem. ff. arbo. furtim cæſar. dubitatur vtrũ incidens ligna & alia in ſylua, & ligna inde extrahit furtiue, & contra ſtatuta facta ad montium conſeruationẽ, peccet, teneaturque ad reſtitutionem? diſtingue, vt reſoluimus in prima parte horum commentariorum, in procemialibus queſtionibus in quæſt. 10. verſi. ex quo etiam infero. pagi. 18. cum ſequen.

o a pelear contra ſus enemigos, ca en tal caſo deue auer la pena q̃ manda el derecho comun, y no la deſta ley. Empero ſi lo fiziere, o prendiere ſin liſion de miẽbro alguno allẽde de las otras penas en derecho eſtableſcidas, pague tres mil marauedis al que aſsi fuere preſo, o ferido. Y el q̃ robare, o tomare los bienes, o mantenimiẽtos de los ſuſodichos cõtra ſu volũtad, o le cortare arboles[a], o malicioſamente hiziere otros daños torne lo q̃ aſsi robare, o dañare cõ el quatro tanto, y ſi no lo pudiere pagar, ſea penado, ſegun el aluedrio del juez corporalmente, conſiderando el maleſicio y qualidad de las perſonas.

¶ Idem.

NInguno ſea oſado de hazer fuerças, ni robos en los caminos, ſegũ ſe cõtiene en eſte libro en el titulo de las treguas.

¶ Idem.

MAndamos, que ninguno ſea oſado de tomar, ni occupar por fuerça los diezmos de las Igleſias, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los diezmos.

¶ Idem.

LA Igleſia no defiẽde robador conoſcido[b], ni quemador de mieſſes, ſegũ ſe contiene en eſte libro, en el titulo de la guarda de las coſas de la ſancta Igleſia.

Titulo. 19. De las penas[c].

b ¶ *Robador conoſcido.* Cap. inter alia de immunit. eccleſ. l. 6. tit. 2. vbi late dixi lib. 1. ordinamenti. Adde. & nouiſsime videndus eſt Illuſtris ac dilectus meus Antonius de Queſada libro primo diuerſarum quæſtionum iuris cap. primo. per totum vbi latiſsime.

¶ *Titul. XIX. & finalis, De pœnis.*

c ¶ *Penas.* Iſtum titulum cum frequẽtiorem materiam habeat, propter hominum pronitatẽ ad peccandum, cum natura humana decliuis ſit vt habetur in proœ. clem. §. quia. Geñ. 8. ſenſus, & cogitatio humani cordis, in malum prona ſunt ab adoleſcencia ſua. & Geneſ. 6. & Eccleſi. 18. vidit præſumptionem cordis eorum, quoniam mala eſt. & ibi poſt concupiſcentias tuas, nec eas & à voluntate tua auertere & Iuuena. Saty. 14. Turpibus, ac prauis omnes ſumus, & quæ tradit Magiſter Franc. de Victoria. in repeti. nuper impreſſa. de homicidio. nu. tertio. conuenit, pœnas ſtatuere, vt earũ timore

timore retrahantur, à ſuis concupiſcentijs, & peccatis. Iuxta illud. Horatij, oderũt peccare boni virtutis, amore. oderũt peccare mali formidine pœnæ. c. fin. de exceſsib. præla. & c. cum qui. de præben. lib. 6. ideo repetitur titulus de pœnis in quocunq; libro, tam iuris communis, Regij, & municipalis, quia frequenter delicta committi ſolent, & conuenit, vt puniatur, Deuter. 19. & auferes malum de medio tui, vt audientes timorem habeant & nequaquam talia audeant facere, non miſerebetis eius. pœna ergo idẽ eſt, ꝙ paſsio, vt dixi in. l. 2. glo. 1. verſi. 3. etiam. tit. 9. lib. 2. ordin. quo fit, ꝙ quis non tenetur ſe ipſum accuſare. c. quis aliquã do. de pœn. diſt. 1. ibi nõ tibi dico, vt te perdas in publicum, nec apud alios te accuſes, ſic enim legẽdum eſt. & non excuſes, prout habent libri communiter, & litera eſt corrupta, ſecũdum Domin. Soto lib. 5. de iuſti. & iure. quæſt. 6. ar. 1. & dixi in d. l. 2. in gloſſ. 2. vbi vides ſententiam bene reſolutã, quicquid alij tenuerint, quos retuli, ibi in prin. gloſſæ, & vltra eos Ferdi. Michac. in frequẽtibus controuerſijs. c. 7, col. fina. nume. 86. & Anto. Gomez de delictis cap. 2. n. 5. verſi. item etiam damnum. & ſic etiam pœnæ impoſitę ipſo iure, vel ipſo facto, non debẽtur in foro animæ, ſed reus exactus tenetur obedire, non ſe ipſum accuſare, neq́; executionem ſibi facere cõtra prædictos, & Aegid. Boſsi. in practi. titul. de pœnis. nu. 35. pa. 493 col. 2. verſ. vides ergo, quid autem ſit pœna ponit glo. in rub. ff. de pœn. quod eſt delicti, vel delictorũ ſatisfactio, quæ à lege, vel eius miniſtro imponitur Azo. in ſũm. & l. 1. tit. 31. pat. 7. incipi. *Pena es emienda de pecho, o eſcarmiento que es dado ſegũ ley a algunos por los yerros que fizieron.* ¶ Quæritur. 3. pœnæ ratio quæ ſit reſpondendum, duplex, vna ad corrigendum, altera propter exempli metum, ex Platone in Gorgia, quem refert Aulus Gelius lib. 6. noctium atticarum. vbi ipſe ponit triplicẽ rationem. Quarto quæritur, Vtrum ſatisfactio delicti debeat fieri etiam in foro animæ per opera pœnalia? hanc quæſt. ponit magiſter Franc. à Victoria in ſumma Sacramentorum eccleſiæ. titulo. de ſatisfactione. n. 202. pag. 160. dicens pro huius intelligentia oportet prius intelligere, quid ſit opus pœnale? opus pœnale idem eſt, quod malũ pœnæ, & malũ, nihil aliud eſt quam priuatio boni. Triplex vero eſt bonum, honeſtum, vtile, & delectabile: pœna proprie loquendo non eſt priuatio honeſti, quia hoc eſt peccatum, ſed eſt priuatio boni vtilis, vel delectabilis, ſicut dare eleemoſynam, ieiunare, orare &c. Nunc dico, quod ſatisfactio debet fieri per opera pœnalia, ita eſt communis doctorum ſententia, probatur, quia ſatisfactio eſt opus iuſtitiæ, offenſa autem conſiſtit in hoc, quod ſubtrahimus Deo obediẽtiam, & accipimus facultatẽ peccandi, quam iure non habebamus, cum ergo iuſtitia tendat ad æqualitatem, dignum eſt, quod ſatisfaciamus per hoc, ꝙ ſubtrahimus à nobis, quod iuſtum & noſtrum eſt, nempe pecuniam, vel huiuſmodi, ſicut ſiebat in lege ſatisfactio per contra damnum paſſo, oculum pro oculo &c. Exod. 21. & quanto opus fuerit magis pœnale, tanto magis erit ſatisfactorium cæteris paribus. Confirmatur: nam Chriſtus redimere nos potuit, & ſatisfacere pro noſtris peccatis, per dilectionẽ ſolã Dei, tamẽ voluit per opera pœnalia, & ita filijs Zebedęi dixit, poteritis bibere calicẽ quem ego bibiturus ſum? &c. & in Cõci. Triden. ſeſsio. 6. ca. 7. inquit, Dominus noſter Ieſus Chriſtus. qui cum eſſemus inimici propter nimiã charitatem qua dilexit nos, ſua ſanctiſsima paſsione in ligno Crucis nobis iuſtificationẽ meruit, & ꝓ nobis Deo patri ſatisfecit, & ibi. c. 14. Itemq́; ſatiſfactionem, per ieiunia, eleemoſynas, orationes, & alia pia ſpiritalis vitæ exercitia, &. c. 16. ergo etiã quo ad remiſsionem culpæ quo ad Deum requiruntur opera pœnalia ad ſatisfaciẽdum, Exod. 21 dabit ꝓ aĩa ſua quicquid fuerit poſtulatus. Quæri etiam poteſt an pœna quę applicatur accuſatori, an in eius defectum veniat iudici procedenti ex officio applicanda? Reſpondendum, quod ſic, vt dixi in. l. ſecunda. in gloſ. ſecunda. titulo. quarto. libt. quarto. ordinamen. ſupra. vtrum autem pœnæ legales. ſeu conuentionales poſsint in cõſcientiæ foro exigi? Reſpond. ſecundum formam habitam in contractu, ſeu lege ſtatuto vel iure poſtulantur & retinentur, ab eo in cuius fauorem ſunt ſtatutæ, alias leges præſtarent occaſionem delinquendi, quod fateri abſurdum eſt. dixi in. l. 24. gl. prima. titul. 3. lib. primo. ordina. & in. l. quarta. titu. fin. lib. 2. ordinam. & in. l. prima. verb. *no la pueda alegar*. colum. 1023. verſi. dubium primum ſit. vbi dixi communem opinionem eſſe. titul. octauo. lib. tertio. ordinamen. ſupra. Bartholomæ. Fumus in ſumma Armilla, verb. pœna. numer. quinto. vbi idem dicit eſſe in contractibus, an ſint puniendi per epiſcopum ſumentes veſtes monachorum, ſeu monialium.

ADDITIO.

Adde quid de ſumente habitum mulieris ad effectum intrandi in monaſterium cauſa corrumpendi monialem & dic, quod iſtud eſt peccatum abominabile vt ex Deutero. cõſtat cap. 22. poſſeque excommunicari etiam tantum propter mutationem veſtimentorum ex capi. ſi qua mulier. 30. diſtinct. quid autem ſi per annum extiterit & fecit ibi profeſsionem, cum pro fœmina reputabatur, an ad religionem compelli valeat in monaſterium Monachorum & dicendum eſt, quod poteſt, ſi quidem profeſsio ſola facit Monachum

vt pro

Digitized by Google

vt probat tex.in.c.porrectum de regularibus cui
adde Barto Briſicoſem in quæſtio.dominicali.81
volumine.17.diuerſorum doctorum tract. & qui
ſunt qui veſtibus mulieris in vſum reduxeriot vi
de Andream.Tiraq.in.l.3.connubiali glo. prima
ac num.58.& nonnulla annotauit Franciſcus Bal
duious ad leges.12.tabularum.pag.17.
¶Cum ſit in opprobriũ religionis,& fidei catho-
licæ.l.minime.C.de epiſco. audien. & in authen.
de ſanctiſsimis Epiſcopis.§.fin. capit. cum deco-
rẽ.vbi Paoor.de vit.& honeſt. clericorũ. Marc.
Man.ſingu.11. & Conc. Trident.ſub pio Papa.
ſeſsio.22.can.1.¶Quæritur vtrum ſit differentia,
ioter pœnam,& multam?Reſpond.q; eſt daredif
erimen oam pœna eſt certa , & à iure inducta,
multavero quæ à iudice infertur.vnde à pœna nõ
appellatur,ſed a multa ſic.Goffred.de Trano. in
ſumma de pœnis numero.6.verſi.vt tamẽ notes
citat.l.ſi qua pœna.ff.de verb.ſigni. magna enim
eſt differentia inter vtraq;.Plat.in.l.colonos.col.
a.C.de colõ.Illerican lib.11.Briſſo.lib.15.de ver
bo.ſigni.verb. multa, nam pœna eſt generalior,
accommodatur pœnæ corporali, & pecuniariæ,
etiam ſi maximæ ſint. quicquid omnino in iure
ſtatuitur pro pœna,hoc proprie ſortietur nomẽ
pœnę,quæcũq; pœna certa eſt cõſuetudine,quia
nunc potius ſequimur conſuetudines,quam legis
pœnas, iſta haber nomen pœnæ.eſt ergo pœna
aliquãto certior,& vt ita loquar ordinaria, quæ
collimat ad leges,& conſuetudines,ſed multa vo
litat extra ordinem,eſt.n.arbitraria iudici, iuxta
caſum emergentem delinquentis propter contu
maciam.Ita multum pulchre, & eleganter.in.l.
aliud.§.inter multã.ff.de verb. ſignifica. vbi An-
dreas Alciat.ponit complures differentias refert
Zaſium. in.l.vnica verſic.a.colligo.nume.3.ff.ſi
quis ius dicent.non obtemper.vbi etiam teoet id
quod ſupra diximus,quod à pœnis,a lege,vel ſta
tutis prouocari non poteſt,& ita ſaluatur conſue
tudo Germaniæ, quæ denegat appellationem à
pœnis,& Mediolani,ſecundum Egidiũ,Boſsiũ in
pract.titul.de multis nu.1.pag.127.vbi etiam dif
ferentiam aſsignat inter pœnam & multam, eſt
in materia conſulendus Ioan.Montholo. in prõ-
ptuario iuris diuini,& humani,verbo.multare.a.
parte.folio.94.columna prima.in gloſſ.impoſuit
Pharao,& io verb.ſiue etiam.¶Vtrum autẽ om-
nis iudex multare poſsit ordinarius,& delegatus
à Principe.Reſpõd.eſt poſſe,ſiue ſint eccleſiaſti
ci,ſiue ſeculares.probatur in cap.1.ca.de cauſis,&
in cap.præterea.de officio deleg.vbi idẽ expreſ-
ſe notat.Ionocen.Hoſtienſ.& Paoormi. & gloſſ.
pen.in capit.paſtoralis.eodem titulo.ad id quod
dixi in concluſione,ſiue ſint &c,quod non refert
an iudex ſit ſecularis,vel eccleſiaſticus,quia iudi-
ces eccleſiaſtici poſſunt multare arg bo.in. ca. di
lectus de officio ordinarij.& in cap.licet.de pœ-
nis vbi plene videa ur cui ſit applicãda multa ſeu
pœna pecuniaria à iudice eccleſiæ impoſita.dcea
vero quæ imponitur à iudice ſeculari. in.l. mul-
tarum.C.de modo mulcta.vbi dicit, mulctarum
ſeuera cõpendia cerario noſtro protinus eſſe quæ
renda nullus ignoret &c.Thomas.Grammat. cõ
ſil.6.numero decimo.iudices vero delegati,ab in
ferioribus à Principe multam imponere non poſ
ſunt,niſi illa facultas ſit ei concesſa à delegante,
optimus eſt tex.io.l.a.§.1.ff.de iudi.gloſ. & Bar.
in dict.l.ſi qua pœna.ff.de verb.ſignifi.& gloſſ.in
l.eos.C.de modo mulcta.Bartol.in.l.1. ff. ſi quis
ius dicent.non obtemp. vbi Iaſo.& doct.&.l.duo
decim.tabularum magiſtratus neq; in obedientẽ
& nociuum ciuem,mulcta,vinculis, verberibus
ve coercẽdo,impar. maior ve poteſtas,populusq;
prohibuiſſet,ad quos prouocatio eſto.quã refert
Ioan.Oldemdorp.de iure naturali.gentium,& ci
uil.titulo de magiſtratibus ciuilibus.capi. 1.in.7.
volumine.tract.& gladij poteſtatẽ, & vſum tra-
dit Apoſtolus.ad Rom.13.Coercet.n.malos,mul
tis vinculis,verberibus,& qui nulla iuris,& æqui
tatis ratione moueri ad obedientiam volunt. &
quando huiuſmodi mulcta vel pœna,ſit infligen
da contumaci.vide Lucam de Penna.in.l.ſi ad ma
giſtratum columna prima.C.de decurio.libro.10
& illud Senecæ.1.de ira Dei prope fin.hæc ſem-
per.in omni aduerſione ſeruabit vt ſciat alteram
adhibuerit,vt emẽdet alteram,vt tollat in vtraq;
non præterita,ſed futura intuebitur. Vnde Plato
nemo prudens punit,quia peccatũ eſt ſed ne pec
cet.reuocari enim præterita non poſſunt, futura
prohibentur.& ſint paſtores.& non percuſſores.
iudices omnino præ oculis habeant, decretum de
reformatione cap.1.ſeſsione.13.Concilij Triden.
quo fit ꝙ iudex ex cauſa poteſt poenam,& multã
reo impoſitam modificare.vt iam amplius quam
ſemel dictum eſt Ioan.Oroſ.in.l.vnica colum.2.
verſi.poenali iudicio,multa.n.12.ff.ſi quis iui di.
noo obtemp.l.4.titul.22.partita.3.quæ etiam in
poena loquitur, vt ex cauſa paupertatis,vel alia
poſsit minuere poenam, vel etiam multam ante
ſeotentiam,poſt latam.l.illicitas.§.fin.ff.de offi-
cio præſ.quamuis Barto.in.d.l.vnica diceret con-
tra pro vt ibi refert Oroſc.& Gregor.Lup.d.l.4
verbo.poena & ideo hodie omnis poena etiam à
iure determinata eſt arbitraria iudici, adeo quod
poteſt eam ex cauſa augere, vel diminuere texc:
eſt iuncta gloſſ.in.l.hodie. ff de poen. per quem
tex.ita tenet Bald.in.l.etſi ſeuerior.C.ex quibus
cauſis.infam.irroge.Paul Caſtr.conſi.328.colum
na ſecunda.libro ſecũdo Robert. Maranta.in ſpe
culo aduocatorum.4.parte pagin.102.nume. 65.
verſi.

Digitized by Google

verſi. vnum tamen incidenter. Franciſ. Auileſins in capitibus prætotum capitulo primo. verſic. *derechamente*. eſt enim notandum, nam etiã poſt ſententiam facere poterit ex cauſa ſcilicet, paupertatis, ſenectutis, vel quia officialis eſt alienus miniſterij excellens in ipſo, vel quia ſcholaris, etſi exilium ab vniuerſitate Salmantina deberet impleri magnum detrimentum in ſtudij proſequutione ob id perpeti poſſet. & ſic de alijs cauſis, de quibus per Bartol. & Alex. in additio. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui not. infam. Iaſo. in. l. 1. columna tertia ff de leg. adde Tiraquel. de pœn. temp. in princi. numero. 16. & per totũ illum librum: arbitri vero non poſſunt multare proprie. id eſt. præcipere quod pœna ſoluenda applicetur fiſco etiam ſi eis eſſet data facultas, infot ma compromiſſi. tex. notat. cum gloſſ. in. l. arbitet intra certum diem. ff. de arbit. quamuis impro prie poſsint multare, id eſt, iubere, vt pœna applicetur parti ſi illa fuerit eis in compromiſſo data facultas ita loquitur. l. nõ ex omnibus. ff. de arbit. magiſtratus etiam municipales non poſſunt multare. bonus tex. in. l. defenſores. C. de defenſoribus ciuit. in verb. nullas infligat per quem text. & alios ibi per eum citatos tenet Iaſon. in. l. 1. colũna quinta. §. fin. ff. ſi quis ius dic. non obtẽp. Ioan. Montho. in promptuario iuris diuini. & humani verb. multare in gloſſ. verb. ſuæ etiam pecuniæ, & ita eſt multanda inobedientia actoris ſicut rei, nã pœna impoſita reo, intelligitur impoſita actori, & è contra. gloſ. in. l. per interuallum. ff. de. iudi. & in capitulo primo. de confeſ. libt. 6. imo cenſetur maior contumacia rei, quam actoris. gloſ. a. & ibi dominicus. in capit. 1. de dolo, & contumacia. lib. 6. Iaſo. in. l. prima. §. ſi procurator. colum. fin. num. 23. ff. ſi quis ius dicent. non obtemp. de multa fit mentio. 4. reg. 23. impoſuit, ait, Pharao mulctam terræ centum talentis argentei, & taletõ auri, &. 3. Eſdtæ. 1. & multauit gentem argenti talẽta cẽtum, & auri vnum, &. 3. Eſdræ capitulo octauo, ſiue etiam pecuniæ multatione vel abductione, & prou. 21. multato peſtilẽte, ſapientior erit patuulus, etſi ſectetur ſapientiam ſumet ſcientiam. De multa plura reperies per Brixienſ. in dicta. 3. parte. verb. mulcta per Matth. de Afflict. in capitulo primo. quæ ſint regalia. lib. feudorũ verbo. mulctatum. Ægid. Boſ. in pract. crimin. titulo. de mulctis pag. 127. ſing. per Nicol. Boer. deciſione. 349. ¶ Quæritur an ciuiliter ex crimine ad emendam deciſione capell. Toloſſanę. 405. an collegium caréns. ¶ Quæritur iudex fuit inſultatus ciues præſentes, & auxilium non præbentes quamuis eis fuit poſtulatum dicendo (*aqui del Rey fauorece a la juſticia*.) an ſint puniendi pœna mortis, an ad arbitrium iudicantis? Reſpondeo arbitraria erit pœna, & non mortis, vt cõcludit Anton. Capit. deciſione. 149. nuper ad terram Traynæ, quam vide & nota. ¶ Dubitatur, an pœnę impoſitæ à iure per verb. ipſo facto, vel ipſo iure ſtatim debeantur ſine aliqua ſententia declaratoria criminis, propter quod crimen poena infertur? reſponde omnia iura, quæ dicunt contrahi ipſo iure debent intelligi dummodo ſit ſequuta ſententia declaratoria, per quam declaratum ſit delictũ commiſſum eſſe, propter quod pœna veniebat inferenda. Nec ante talis pœna effectum ſeu executionem vllam ſortitur. Ioann. Andre. in capit. pro humani. de homicid. libro ſexto. per ca. cum ſecundum leges de hæret. libro ſexto. & Bald. tenet in multis locis citatis à Petro Rauena in alphabeto aureo vtriuſq; iuris. verb. pœna. fol. 111. columna quarta. ad medi. dixi in. l. 24. gloſſa. fin. titulo tertio. libro primo. ſupra. ¶ Quæritur an pœna mortis ſit imponenda facinoroſo, vt homicidæ, etiam ſi poſt delictum eſſet corrigibilis? videtur quod non, quia membrum putridum, quando eſt incurabile, neque vllo alio remedio ſanari poteſt quam per abſciſsionem, tunc demum, & non aliter abſcindendum eſt ne alijs membris noceat, ita per hoc fundamentum tenuit Alphonſ. à Caſt. libto primo. de poteſt. legis pœn. capit. 6. ſed contrarium verius eſt quia ex delicto tractatur de bono, & pace publica, vt etiã reliqui ciues timore pœnæ pertetriti, à ſimilium facinorũ perpetratione abſtineant. l. prima. ff. de iuſtitia & iure. ibi, bonos non ſolum metu pœnarum verum præm orum quoque exhortatione efficere cupiẽtes, impunitas etiam daret occaſionem delinquẽdi, quæ non eſt admittẽda. l. cõueniri. ff. de pact. dota ib. capit. deteſtanda. capit. ne captandæ de conceſſ. præb. libro ſexto. l. fin. C. de pactis. l. de fideicommiſſo. C. de tranſactio. l. ſecunda. §. fina. ff. de his quibus, vt indig. l. quidam. §. fin. ff. de donatio. probat Fernand. Michac. de ſucceſſ. prorogatione in princip. libro primo. folio tertio. colũ na ſecunda, numero vigeſimoſeptimo. & pœna mortis vel alia, ſemper. propter crimẽ à Deo fuit impoſita, ſine eo quod ſpectaretur, & conſiderare tur correptio delinquẽtis, præcipue cum, exiſtat præſumptio cõtra eum eum ſit ſemel delinquẽs. reg. ſemel de regul. iuris. libr. ſexto. & impunitas incentiuum præſtaret delinquendi, & ideo punitio criminum non eſt committenda. nam qui percurit malos miniſter Dei eſt capitu. qui percutit. vigeſimatertia, quæſtione quinta. & Geneſ. tertio. quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat adme de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram &c. & Gene. 7. & conſtar Exod. vigeſimo primo. & vigeſimoſecundo. & Leui. vigeſimo primo. ſacerdotis filia ſi fuerit in ſtupro, & violuerit no-

rit nomen patris ſui.flammis exuretur. & nume.
16.&.25.Deuter.19.tradensque in manu proxi-
mi cuius ſanguis effuſus eſt,&morietur non miſe
reberis eius,& auferes noxium ſanguinem de Iſ-
rael.vt bene ſit tibi,& deutero.21.&.22.&.25.
etiã pœna ignis poſtquam pro furto fuit Achã la
pidibus mortuus conſumitur ipſe,& cuncta,quæ
illius erant Ioſ.7.§.cecidit ſors.26. quæſtion. 2.
& ſic in multis locis pœnæ iuxta modũ delictinu
lla expectata rei correptione imponũtur,& exe
quatio nõ eſt differẽda,vt exẽplo cõſtat in Sau-
le inobediẽti Deo.1.Regum.c.15.in tantũ quod
non valet lex quæ pœnam pecuniariam impone
ret delinquenti pro homicidio,vt eſt text.nu.28
homicida ſub teſtibus morietur. tenet Hoſtienſ.
in cap.fin.de conſuetu.Felin.in rub. de homicid.
dixi in titulo 53.in gloſſ.rub.iſto libro.8.ordina.
¶ Quæri poteſt vtrum pœnæ impoſitæ concubi
narijs,de quibus.in.l.22.&.23.titulo tertio.lib.1
ordinam.in conſcientia debeantur? iuſteq; exigi
poſsint ab officialibus.quibus ſunt applicatæ?dic
quod ſic,vt dixi in.l.24 in gloſſa prima.tit.3.lib.
1.ordinamenti,& tuta conſciẽtia exigit creditor
Hierony.Cagnol.in.l.quod à quoq;.ff. de reg.iu
ris.Corne.conſi.69.& cõſi.28.lib.2.Pariſ. conſi.
34.libro primo.& conſi.19.lib.2.& eſt opinio re
ceptior ſecundum Fernandum Michacenſ. in li-
bro primo.controuerſ.illuſtrium cap.28. nu. 21.
dixi ſupra hac gloſſ.verſicul.vtrum autem pœnę
legales,quamuis contrarium teneat Decius colũ-
na octaua.in capitulo primo.de conſtitutio.alias
lex concedens pœnam iudici vel accuſatori, vel
alteri,induceret ſpolium,& iniuſtitiam cum eius
præcepto petatur,quod minime fatendum eſt,&
proprius motus nunc nouiſsime editus.A. S. Pa-
Pa.Pio Quinto,vbi præter alias pœnas ponit pe
cunia ias contra Blaſphemos, Sodometicos, Si-
moniacos ac contra deambulantes per eccleſias,
pauperes mendicantes per ..as,ac alios in eis illici
ta facien.nec non de tollendis ex eis capſis, & de
politis mortuorum,de non laborando in diebus
feſtiuis,ac circa alia plurima Dei honorem, & di-
uinum cultum concernentia incip. Paul.Epiſco-
pus &c ad perpetuam rei memoriam cum primũ
apoſtolatus officium, diuina nobis diſpoſitione
commiſſum ſuſcepimus vidimus eam impreſſam
datã Romæ iſto anno.1566.Kal.April.ſui põtifi
catus anno primo tenorem cuius ad literã cum nõ
ſit cõmuniter apud omnes impreſſa ſubijcitur.
¶ Adde gloſ.2.in.l.2.titul.4.libro.4. ordinamen.
ſupra vbi pœna quæ applicatur accuſatori,in eius
defectum venit applicanda iudici. vtrum autem
iſta pœna licite èxigatur,& petita obtineri poſsit
ab illis in cuius fauorem applicata eſt propter de
lictum.dic quod optime & in conſcientia eam ha
bere & exigere poterit.tum quia lex id facere po
tuit.tum ex dictis à me ſupra in.l.24.gloſſ.1.titu
lo tertio.libro primo.& in.l.4.titul.fin.libr.2.&
in.l.1.verb.*no la pueda alegar*.titul.8. libro tertio.
colum.1023.verſicul.primum dubium ſit. Vbi di
xi communem & receptam ſententiam eſſe. Ad
idem adde Bartol.Fumum in armilla aurea verb.
Pœna.numero quinto.vbi idem dicit eſſe,de poe
na appoſita in contractibus.aſſumentes habitum
monachorum ſeu monialium ſunt puniendi per
epiſcopum,cum ſit in opprobrium religionis &
dedecus catholicæ ac ſanctæ fidei Chriſtianæ. l.
mimæ.C.de epiſcop.audi.& in.§.fina.in authen.
de ſanct.Epiſc.& in capi.cum decorem. vbi Pan.
de vit.& hon.clericorum.Marc.de Matua in ſin-
gul.11.Concil.Tridenti.ſub Pio Papa.4. Seſsio.
vigeſimaſecunda.Can.1.pag.389.

BVLLA

BVLLA. S.D. N. D. PII. PP. V. PROhabitionum blaſphemiæ, ſodomiæ, concubinariatus, ac contra deambulantes per eccleſias, pauperes per eas mendicantes, ac alios in eis, illicita facie. necnon de tollendis ex eis capſis, & depoſitis mortuorum, de non laborando in diebus feſtiuis, ac circa plurima alia Dei honorem & cultum concernentia.

Pius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

CVM Primum apoſtolatus officium diuina nobis diſpoſitione cōmiſſum ſuſcepimus, ſtatim omnē curā, & cogitationē noſtram in dominici gregis fidei noſtræ crediti ſalute defiximus, & Chriſti fideles Deo iuuante ita dirigere ſtatuimus, vt à vitijs & peccatis abſtinentes, iter, quod ad vitam æternā ducit, inſiſtant. Cū autē ad omnia quæ diuinam maieſtatē aliquo modo poſſint offendere, amouēda mentis noſtræ aciem intenderimus: ea primū & ſine mora emendare decreuimus: quæ Deo præter cætera diſplicere, & iram eius prouocare, cū diuinæ docent ſcripturæ, tum grauiſſima exēpla declarant, nempe diuini cultus neglectum, ſimoniæ labem blaſphemiæ crimen, & libidinis, naturæ contrariæ vitium execrandū propter quæ populi & nationes bellorum, famis, & peſtilentiæ calamitatibus, iuxta Dei vltionē ſæpe plectuntur. Etſi autē contra eos, qui tā grauia crimina admiſerint: multæ à prædeceſſoribus noſtris cōſtitutiones editæ fuerūt: tamē quia parū eſt leges edere, niſi ſint, qui eas debitis tēporibus exequantur, idcirco ne qui forſan ex tolerātia ſperare impunitatē audeāt, ſcientes pleroſq; pœnarū grauitate, magis quā Dei timore arceri ſolere à voluntate peccādi, omnes & ſingulas, ſententias, cenſuras, & pœnas cōtra eos, qui talia deliquerint, latas cōfirmamus, & apoſtolica autoritate innouamus nec de earū rigore quicquā relaxamus: admonemusq; eos, qui talia perpetrare veriti non fuerint, nō ſolū ſubituros eas pœnas, quæ ſacris ſunt canonibus conſtitutæ: ſed eas etiā quas leges ciuiles cōminantur & noſtri quoque arbitrij diſcretio pro perſonarū qualitate conſtituet. Mandantes ciuitatū & locorū ſtatus noſtri eccleſiaſtici pro tēpore ordinarijs, & gubernatoribus, illis quidē ſub pœna ſuſpenſionis à diuinis, hiſ vero ſub pœna excōmunicationis latæ ſententiæ, vt quos debitū deo cultū in eccleſijs nō tribuere, alijsq; nefandis criminibus pollutos eſſe cōpererint: cōprehēdi curent pœnis afficiendos cōpetentibus, ſcituris etiā ipſis iudicibus quod ſi poſt hanc noſtrā conſtitutionē in caſtigandis huiuſmodi delictis negligentes fuerint: primū quidē Dei omnipotētis iudicio obnoxij erūt: deinde noſtrā quoq; incurrent indignationē, vt autē pœnarū certitudo cunctis facilius innoteſcat: nōnullas, hic duximus exprimēdas, alijs nihilominus contra huiuſmodi criminū reos à iure ſtatutis in ſuo robore manentibus. Vt igitur Deo optimo & maximo, glorioſæ virgini & ſanctis omnibus debitus honor deferatur. GREGORII. X. prædeceſſoris noſtri conſtitutionē innouantes, ac ſtatuta in Tridentino Concilio obſeruari volentes, ſtatuimus & ordinamus, vt ad eccleſias ſit humilis & deuotus ingreſſus, quieta conſeruatio, deuotis orationibus inſiſtant: & omnes genibus flexis ſanctiſſimū ſacramentū adorent ad nomen Ieſu Chriſti, domini noſtri cū exhibitione reuerentiæ caput inclinent, nullus in dictis eccleſijs ſeditionē faciat, tumultum excitet, clamores moueat, impetū ve cōmittat, ceſſent vana fœda, & profana colloquia, vſus immoderati, & ſtrepitus om-

tus omnes iudiciorũ,& alia quęcunq; quę diuinũ officiũ perturbare poſſunt,nullus intra eccle
ſias deambulare audeat ſiue præſumat: dũ celebrãtur ſacra miſſarũ myſteria,& alia diuina
officia. Qui vero prædicta petulãti animo cõtẽpſerint:præter diuinæ vltionis acrimoniã; noſtri
quoq; arbitrij pœnas incurrẽt,quæ omnia locorũ quoq; ordinarij in ſuis eccleſijs facięt ſeruari.
Quicũq; vero in eccleſijs,dũ ibi ſacrificiũ miſſæ,& diuina celebrãtur officia: aut verbum Dei
prædicatur,deambulare vociferari,aut verſo tergo ad ſanctiſſimũ Sacramẽtũ irreuerẽter ſede
re,aut aliquid quod ſcãdalũ generet,aut diuina perturbet officia facere præſumpſerit: pœnã vi
gintiquinq; ducatorũ incurret,præter alias arbitrio noſtro imponendas & moderãdas pœnas,
& qui nõ habebit in ære,luet in corpore,aut exilio multabitur,qui vero in eccleſijs cũ mulieri
bus impudicis ſiue etiã honeſtis colloquiũ ſcurrile habuerit,aut alios inhoneſtos actus fecerit,
vigintiquinq; ducatorũ pœnã incurrat & carceris per mẽſem,Qui in eccleſiis,vt ſupra,obſcanis
& inhoneſtis verbis,aut ſignis vſus fuerit,aut alias fœda colloquia cũ perſonis quibuſcũq; ha-
buerit,decẽ aureorũ pœna multetur,aut alias corporaliter puniatur. Mãdamus præterea omni
bus & ſingulis,cathedraliũ collegiatarũ,& parochialiũ eccleſiarũ capitulis, rectoribus,vica-
rijs,ſacriſtis oſtiarijs,& alijs ipſarum cuſtodibus quatenus præfatos omnes in eccleſijs, delin-
quẽtes admoneãt,& vt in eis vetita fieri nõ permittãt,vel ſaltẽ ipſis ordinarijs vel officialibus no
ſtris puniẽdos deferãt quòd ſi facere neglexerint,pœnã duorum aureorũ vice qualibet incurrẽt,
pauperes quoq; mẽdicãtes ſeu eleemoſynas petẽtes per eccleſias tẽpore miſſarũ,prædicãtiũ,alio
rũq; diuinorũ officiorũ ire nõ ſinant,ſed eos ad valuas eccleſiarũ ſtare faciant,ſub pœna duo-
rũ aureorũ capitulis infligẽda pro qualibet vice,niſi eos eijci curauerint , & parochis dimidij
aurei,religioſis,etiã clauſtralibus ſiue regularibus præcipimus in virtute ſanctæ obediẽtiæ, vt
in eccleſijs ſuis deputẽt aliquẽ qui tales eijciat, & ſi negligẽtes fuerint grauiſſime ab ordina-
rio corripiãtur,quod ſi ille parere recuſauerit grauiſſimas pœnas incurrẽt & pro qualitate per
ſonarũ etiã corporaliter punietur arbitrio noſtro,ſiue ſuperiorũ ſuorũ,& vt in eccleſijs nihil in
decẽs relinquatur ijdẽ prouideãt vt capſæ omnes,& depoſita,ſeu alia cadauerũ cõditoria ſuper
terrã exiſtẽtia omnino amoueãtur,& defunctorũ corpora in tũbis profundis infra terrã collocẽ
tur ; cũ vero dierũ feſtorũ obſeruatio ad Dei cultũ maxime pertineat,& in lege diuina præcipia
tur,antiquorum canonũ ſtatuta reuocantes mandamus vt omnes dies dominici , & præcipue
in honore Dei,beatæ Mariæ virginis,ſanctorũ Apoſtolorũ feriati cum omni veneratione ob-
ſeruentur mercatus non fiant,profanæ negotiationes,& iudiciorũ ſtrepitus conquieſcant. Qui
vero in diebus præfatis opus aliquod illicitũ feciſſe deprehenſus fuerit,præter diuinã vltionẽ,&
amiſſionẽ animaliũ,quibus ad vecturã vtetur,etiã graues pœnas incurret arbitrio noſtro,ſeu vi
carij noſtri in vrbe,in alijs autẽ locis arbitrio ordinariorũ,vel aliorũ magiſtratum,ita vt omnib⁹
præuentioni locus ſit,quibus,diſtricte præcepimus,vt hæc diligenter obſeruari procurent . illas
etiã feſtiuitates,quæ iuſta conſuetudine locorũ ſolemniter celebrare conſuerunt,obſeruari fa-
ciant: ſub pœnis arbitrio ipſorũ imponendis & moderandis,& vt ſimoniacæ prauitatis, labes
prorſus aboleatur,& delinquẽtes tã in ſacrorum ordinũ receptione,quã in beneficiorũ aſſequu
tione,ſtatutis etiã inferius pœnis noſtra authoritate affici volumus. Quicunq; igitur deteſtabi
le crimen ſimoniæ prauitatis cõmiſſæ conuictus fuerit,in conſequẽdis ordinibus , eo ipſo ſit ab
illorũ executione per decenniũ ſine ſpe diſpenſationis ſuſpenſus & per annum carceribus man
cipetur. Qui dignitates eccleſiaſticas ſimoniacè acquiſierit,illis ſit ipſo iure priuatus,& in fu
turum inhabilis ad eas,& quaſcunq; alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium eccleſia-
ſticum

Digitized by Google

ſticum ſimoniacè adeptus fuerit, illis ſimiliter ſit ipſo iure priuatus, & ad fructuum omnium reſtitutionē teneatur, & perpetuo ſit inhabilis ad ea, & quæcunque alia beneficia eccleſiaſtica obtinenda, ſiquis autem tale crimen pluries commiſiſſe conuictus fuerit, præter ſupra dictas pœnas etiam corporaliter puniatur, & ab ordinibus eccleſiaſticis, degradatus à fidelium conſortio eijciatur, qui vero ordines & beneficia ſimoniace contulerint pœnis à iure ſtatutis puniātur, cuiuſcūque gradus, conditionis, & dignitatis, etiam ſi, epiſcopi, archiepiſcopi, vel maiores fuerint. Caueant præterea quicunque ne in ſacramentorū exhibitione ſimoniacum aliquid faciāt: alioquin grauiſsime puniantur per locorum ordinarios, qui huiuſmodi criminis reos cum maxima ſeueritate coerceri procurent iuxta Concilij Tridentini ſtatuta. Ad abolendum vero nefariū, & execrabile blaſphemiæ ſcelus quod in antiqua lege Deus morte puniri mandat, & imperialibus quoque legibus receptū eſt, nunc autē propter nimiam iudicum in puniendo ſegnitiem, vel potius deſuetudinē ſupramodum inualuit Leonis. X. prædeceſſoris noſtri in nouiſsimo Lateran. Concilio ſtatuta innouantes decernimus, vt quicunque laicus Deum & dominum noſtrum, vel glorioſam Mariam eius genitricem expreſſe blaſphemauerit pro prima vice pœnam. 25. ducatorum incurrat pro ſecunda pœna duplicabitur, pro tertia autem centum ducatos ſoluet. & ignominia notatus exilio multabitur. Qui vero plebeius fuerit, nec erit ſoluendo, pro prima vice manibus poſt tergum ligatis ante fores eccleſiæ conſtituetur, per diem integrum, pro ſecunda fuſtigabitur per vrbem, pro tertia lingua ei perforabitur & mittetur ad triremes. Quicunque clericus in hoc blaſphemiæ crimen incurrerit pro prima vice fructibus vnius anni omnium & quorumcunque beneficiorum ſuorum, pro ſecunda beneficijs ipſis priuetur, pro tertia omnibus etiam dignitatibus exutus deponatur, & in exilium mittatur. Quod ſi clericus nullum obtinuerit beneficium, pœna pecuniali vel corporali, pro prima vice puniatur, pro ſecunda carceribus mancipetur pro tertia verbaliter degradetur, & ad triremes mittatur. Qui reliquos ſanctos blaſphemauerit, pro qualitate blaſphemiæ atque perſonæ arbitrio iudicis puniatur: ſiquis crimen nefandum contra naturam propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ perpetrauerit curiæ ſeculari puniendus tradatur, & ſi clericus fuerit omnibus ordinibus degradatus ſimili pœna ſubijciatur: monemus præterea omnes locorum ordinarios, & in virtute ſanctæ obedientiæ eis præcipimus vt ſtatuta Tridentini Concilij contra concubinarios, tam clericos quam laicos edīta diſtricte faciant obſeruari, reddituri Deo, ac nobis ſi id omiſerint rationem, & vt peſſimorum delictorum ſimoniæ, blaſphemiæ, ac ſtupri nefandi notitia facilius habeatur, volumus quod in ſingulis caſibus non ſolum per accuſationem & inquiſitionem, ſed etiam ad ſimplicem & ſecretam denunciationem, procedatur, per quoſcunque iudices, alias tamen de iure competentes, tam ratione delicti, quam perſonarum, itaque inter eas locus ſit præuentioni. Monemus præterea omnes & ſingulos, vt ſolum Dei timorem præ oculis habentes, & non alia animi praua affectione ducti culpabiles tantum deferant: innocentes non vexent. Quod ſi aliqui ex calumnia aliquos denunciaſſe comperti fuerint, eos ad pœnam talionis teneri volumus & mandamus, mulctæ autem pecuniariæ applicabuntur pro duabus partibus locis pijs arbitrio noſtro in vrbe, extra vero, ordinariorum, pro tertia accuſatori, qui delinquentes detulerit. Mandamus autem principibus, comitibus, & varonibus omnibus. S. R. E feudatarijs ſubpœna priuationis feudorū quæ ab ipſa eccleſia Romana obtinēt, reliquos vero princi

pes Chriſtianos & terrarum dominos hortamur in domino & in virtute ſancta obediẽtia mãdamus vt pro diuini nominis reuerentia, & honore præmiſſa omnia in ſuis dominijs, ac terris exactiſsime ſeruare faciãt, vberrimã ab ipſo Deo mercedẽ tã boni operis recepturi, non obſtantibus quibuſuis cõſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis: ac exẽptionibus priuilegijs indultis facultatibus & literis apoſtolicis quibuſuis capitulis cõuẽtibus militijs, ordinibus & perſonis cuiuſcũq; qualitatis & conditionis exiſtentibus ſub quibuſcunq; tenoribus & formis, ac cũ quibuſuis etiã derogatoriarũ derogatorijs, alijsque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, nec non irritantibus & alijs decretis in genere vel in ſpecie etiã motu proprio, alias quomodolibet conceſsis, approbatis & innouatis quibus illorũ tenoribus præſentibus pro expreſsis habentes ſpecialiter & expreſſe derogamus cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Volumus autẽ quod præſentium trãſſumptis etiã impreſsis manu alicuius notarij publici ſubſcriptis. & ſigillo alicuius prælati munitis eadem prorſus fides vbique adhibeatur, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ innouationis, relaxationis, admonitionis, confirmationis, mandati, ſtatuti, decreti, ordinationis, præcepti, monitionis, voluntatis & derogationis infringere, vel el auſu temerario contra ire. Siquis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli, Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurũ. Dat. Romæ apud. S. Petrum, anno incarnationis dominicæ, milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto. Kalendis Aprilis Pontificatus noſtri anno primo. Antonius Florebellus Cauelinus viſa decuria. Ioan. Riuetius. H. cumyn.

Romæ apud Antonium Bladium Impreſſorem Cameralem.

QVæri etiam poteſt quando lex punijt aliquem induplum, vel quadruplum, in tali pœna inſit ſimplum? Reſponde, quod ſic niſi ex diſpoſitione legis pœnalis conſtaret vltra ſimplum, & damnum principale velle adijcere pœnam dupli, tripli, vel quadrupli, quia legis verba ſunt ſeruanda, nec ad dexteram, ſeu ad ſiniſtrã, in caſu clare diſpoſito non licet tranſitum facere, iuxta illud Deuterono. 12. quod præcipio tibi hoc tantum facito, neque addas quicquam, nec minuas, & Deuter. 5. dixi ſupra in queſtio. prooemialibus. q. 2. columna prima. in duplo tamen ineſt ſimplum, vbi lex imponit pœnam dupli, vel quadrupli. l. hoc edito. in fin. ff. de publicã. not. Bart. in. l. ab his. C. de nauicula. libro. 11. ¶ Quæritur etiam circa huius tituli declarationẽ, lex imponit pœnam non tamen eam fiſco, nec accuſatori applicat, in dubio cui veniat applicãda? Reſponde, eam pœnam fiſco applicandam eſſe. glo. ſingu. in. l. iubemus. 2. §. ijs quoque iudicibus. verbo. bonorum omnium Co. de ſacro. ſanct. eccleſ. per legem mulctari. C. de modo mulcta. l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de inofficio. teſtament. Bal. in capitulo primo. verſi. item monetę, quæ ſint regal. Thom. Gramma. conſi. 6. numero decimo. Bartol. in. l. agraria. ff. de term. moto. ſpecul. de dolo, & contuma. §. reſtat. in princi. Montalu. in. l. tertia. in gloſſa prima. verſicul. an pœnę pecuniarię. titulo quinto. libro quarto. fori. legum. l. 47. infr. eod. limita. Niſi pœna eſſet impoſita propter iniuriã, & delictum commiſſum contra perſonam particularem ciuiliter, nam tunc applicatur parti. nota in ſumma, & ibi gloſſ. inſtitu. de iniurijs & gloſſa ſecunda. in. l. pœnas. C. de epiſcop. audi. gloſſa vltima. in. l. fin. ff. de priua. delictis gloſſa prima. in dict. l. tertia. tit. 5. lib. 4. for. legum. l. 49. & . l. 50. tit. decimonono. infra vbi vide quę dixi, vtrũ pœna quadrupli ſit debita iure canonico. vide Panormitan. in capitul. quia plerique numero ſexto. de immuni. eccleſ vbi videtur concludere quod ſic. lex quæ deuiantes non punit eſt imperfecta ſecundũ Macrobium, prout refert gloſſ. in extrauag. vas electionis, verb. pœnæ de cenſibus inter communes fol. mihi vigeſimoſeptimo. columna tertia. & quarta. omnino videnda præſertim à iudicibus eccleſ. & de materia huius rubricę eſt addendus Gãdinus, & Boſſ. in ſuis practicis criminum. titulo iſto de pœn. & Marcus Anto. in inſtit. iuris canonici. libro quarto. titulo decimo. fol. 510. Rebuff. in cõſtitu. regijs Galliæ in prooemio gloſſæ primæ. numero ſeptuageſimoquarto. verſicul. Item leges, & ordinationes imponentes pœnas. Couar

¶Ley. I. *Idem.*

¶El Rey don Alonſo de penas y calumnias que pertenecen a la camara del Rey.

TOdo hōbre q̃ cayere en alguno de los caſos de trayciō: todos ſus bienes pertenecē a la nueſtra camara y el cuerpo a la nueſtra merced.

¶Ley. II. *Idem.*

QValquier que cometiere aleue[b]: o algũ caſo de heregia: pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

ruuias in epitome quarti decretalium. ſecunda parte, capitulo ſexto. §. octauo. numero decimo. Nauar. in manua. confeſſorum. capitul. vigeſimo tertio. numero. 66. Panormi. in capitul. cum dilecti. columna tertia. de arbitr. Felin. capitulo primo. numero quadrageſimo tertio. de conſti. & optimā. q. per Auileſ. in capitulo. 55. prætorum numero trigeſimo quinto. de iudice, qui condemnauit tempore ſui officij aliquem à qua ſententia fuit appellatũ, & tandem fuit cōfirmata an debeatur condemnanti, an iudici ſucceſſori per mortem primi, vel quia expirauit eius officium, & eſt dicendum deberi primo ad idem. l. octageſima quinta. Pinciæ anni. 1548. & ita practicatur inter auditores quando ſuplicatur cum mille, & quingentis duplis, nam pœnam pro virili portione diuidunt inter ſe, & ſi aliquis eſt mortuus vxori, vel hæredibus datur ſua portio pertinēs auditori, qui condemnauit primo.

¶*Lex Prima.*

a ¶*Caſos de traycion.* Proditor amittit bona omnia cameræ regis, & perſona manet in diſpoſitione regis, hoc eſt vt poſsit facere de ea ad bene placitũ ſuum. Vide. l. prima. & quæ ibi dixi titulo ſeptimo de proditionibus. iſto libro octauo. ſupra.

¶*Lex Secunda.*

b ¶*Aleue.* Aleuoſus, vel committens aliquē caſum hæreſis, amittit dimidiam partem omnium bonorum cameræ regis. adde. l. 1. ibi *faria aleue conoſcido* titul. 7. lib. iſto. 8. ſupra, nam crimen proditionis, ſeu læſæ maieſtatis non committitur contra comitem ſeu alium dominum magnatem ſed aleuoſiæ, & . l. 2. eod. titu. vbi iſte amittit dimidietatem bonorum. quia eſt caſus hæreſis. l. 12. tit. 13. ſupr. iſto lib. 8. ordi. & intellige hanc legem in caſibus, in quibus quis largo modo, & improprie dicitur hæreticus, vt ſi dat ad vſuram. vt in. l. 5. infra eod. clemen. 1. §. ſane de vſur. & . in caſu. l. 6. & . l. 7. & . l. 8. & . l. 10. infra eod. & qui perſiſtit in excommunicatione per annum non impetrans abſolutionis beneficium cenſetur alienus à ſancta fide catholica, claues eccleſiæ contemnendo, vt in Concilio Tridentino, ſeſsio. 25. can. 2. §. fin. dicent. excommunicatus vero quicunque ſi poſt legitimas monitiones non reſipuerit non ſolum ad ſacramenta, & communionem fidelium, & familiaritatem non recipiatur: ſed ſi obdurato animo, cēſuris annexis, in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum tanquam de hæreſi ſuſpectũ, procedi poſsit. Item etiam ſimoniacus ſacramenta peruertendo ordines, & dignitates, & titulos, ad beneficia & ordines vendendo.

ADDITIO

Adde quid de illo qui multa debita contraxerat & habebat canonicatum & dignitatem, tamē iſte ſecrete renunciauit præbendas in fauorem ſui creditoris retentis certis fructibus cum regreſſu & ingreſſu habita prius fide, vt ſua debita perſolueret vel remitteret an dicatur ſimoniacus contractus & in facto reſpondi ſiquidem remittere dare eſt vt probat tx. ſingu. in. l. ſi fundum. 83. §. Titio. ff. de legatis. 1. facit lex ſi muliet. ff. de conditione cauſa data tradit Felinus in c. veniens nu. 2. de teſtibus. ſed quia non habuit quartum ex extrauaganti cũ deteſtabile de ſimonia an talis ſimoniacus ſit priuatus vel veniat priuādus vide Paulum Pariſium conſilio. 15. collatione. 4. & conſilio vigeſimo nono. & Petrum Rebuffum in tract. de pacificis poſſeſſoribus numer. 240. & an talis ſimoniacus dicatur detentor ſeu intruſus. vide Hieronymum Gigantem in tracta. de intruſis ac numero. 62. Quid autem ſi ſimoniacus permutauit, an ſit purgatum vitium ſimoniæ & dicendum eſt quod non vt tradunt doctorea, ſupra citati.

Credetet gratiā ſpiritus ſancti non eſſe a Deo, & a virtute quadā ſuperna & increata, talis enim dicetur ſimoniacus, à Simone mago, & proderet bona, & memoria eius damnatur, ſi vero non crederet nihilominus commiſit delictum ſimoniæ deteſtandum. extrauag. cum deteſtabile de ſimo. inter communes. aliter ſimoniacos punit, quæ eſt confirmata per Paul. 5. in bulla, quam iu rub. huius tituli literaliter poſuimus, ſimiliter qui propter iniquam curioſitatem, & reprobam accedunt ad dæmonum conſilium, vt denunciet, & prædicet futura, & ſiquis vocat in imaginibus, & characteribus, & augurijs, & ſimilibus quamuis hereſis ſpecimen

men habeant, & ſint caſus reprobi, nihilominus eſt hæreſis largo modo ſumpto, & dicuntur hæretici ſtricto modo ſumpto ſcilicet pœnis de quibus late dixi in. l. 1. titulo. 1. libro primo. ordina. & latius in. l. 3. titulo quarto. lib. iſto. 8. ordina. vbi reſolui totam materiam conuenientem ad forum conſcientiæ, & fori, illic videas. igitur hæreticus largo modo non ita grauiter punitur, ſicut hæreticus ſtricto & proprio modo ſumptus, per hanc legem, & ſic nõ omnia bona perdit. ita colligitur ex Frãciſco Squillacenſi in tracta: de fide catholica. capit. 21. 22. & ca. 23. & eſt ſingulare ad huius legis intellectum cum cæteris ſimilibus. Iudęus etiã ante baptiſmum non credens, neque ſeruans canones, dicitur hæreticus improprie, & largo modo & poteſt propter præuaricationẽ puniti in ſua diœceſi ab epiſcopo, qui eſt cuſtos canonum pœna extraordinaria, ſecundum eundẽ Franc. Squillacenſem vbi ſupra, c. 48. nu. 3. in. 4. volumine tracta. ſecundũ impreſ. Ludug. anno. 1544. ſecũdum quam cito ſemper in iſtis commentarijs volumina diuerſorum doctorum. non ſecundum nouiores, qui quotidie nouas formas imponẽdo in magnum detrimentum iuris cõſultorũ faciunt, melius enim eſſet addere, ex nouis nouum facere volumen quã volumina ſemel impreſſa alterare modicum, aut nullum de nouo ſaltim neceſſarium addendo, & hoc eſſe regia conſtitutione ſtatuẽdum propter damna, & expenſas, quæ ex hoc ſequuntur ſubditis in vniuerſo vt vnuſquiſque teſtis eſſe poteſt.

¶ Lex *Terti.*

a ¶ *Tregua, o ſeguro.* Quia eſt aleuoſus. l. 4. §. 1. titu. 7. iſto lib. 8. ordi. ſupra. l. 1. verſi. *la nouena*, & ibi Grego. citat concord. titul. 2. pat. 7. l. 1. 2. cum ſeq. titu lo. 16 par. 2. Guido Papę deciſione. 418. l. 10. vbi dixi titul. 2. lib. 4. ſupra. & in. l. 1. tit. 8. lib. 4. ordi.

¶ Lex *Quinta.*

b ¶ *Que es Chriſtiano.* Non ergo Iudæus, & infidelis ante lauacrum ſanctum baptiſmi dicitur hæreticus, ſed poſt fidem noſtram admiſſam per baptiſmum vt ſupra dixi in l. 2. & concorda. l. 3. titul. 4. lib. iſto. 8. ordinam. ibi. *herege es todo aquel.* ergo ſi non eſt baptizatus dici ſaltem proprie non poteſt hæreticus.

¶ Lex *Quinta.*

c ¶ *Diere a logro o a renueuo.* Vſuram exercens cenſetur hæreticus, & eſt puniendus in dimidia parte bonorum cameræ regis, intellige, hæreticus large non ſtricto modo loquendo. Ideo non punitur ordinaria pœna criminis ex ijs, quæ dixi in. l. ſecunda ſupra eod. & de vſura, vſurarijs, eorumque pœnis ſatis vtiliter reſoluimus. in. l. prima. titulo ſecundo. de vſuris iſto libro octauo. ordina. Dubitari tamen poteſt. an proxeneta, & mediator ad vſuræ crimen exercendum, cenſeatur vſurarius, ac ſimili pœna ſit plectẽdus? videtur quod ſic. quia eſt coadiutor, & fautor, & opem præſtans immediate in ipſo delicto: ergo vere delictũ cõmittit, quo ad Dei, & proximi offenſam, ergo eadẽ pœna tenetur. c. 1. de offic. deleg. & ad Roman. c. 1. ad fin, qui cũ iuſtitiam Dei cognouiſſent non intellexerunt, quoniã qui talia agunt digni ſunt morte, non ſolum qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus. ſecũdo. ex gloſſ. in. l. ſi ſciente, quam ibi reputat ſingularem Barto. ff. ad legem pompeiam de parricid. Roman. ſingul. 271. (numero tertio. quod proxeneta) Hippoly. ſingul. 274. fuit interrogatus & in conſilio. 27. numero tertio. quod proxeneta contractus, vſurarum tenetur ad reſtitutionẽ tãquam ſi ipſe recepiſſet, & dixit ſingula. Hippo. ſing. 181 vbi reprobat Bald. in capitulo primo. §. ſimiliter

¶ Ley. III. *Idem.*

Todo aquel que quebrantare tregua: o ſeguro [a] es caydo en caſo de aleue: y la meytad de ſus bienes perteneſcẽ a nos.

¶ Ley. IIII. *Idem.*

Herege es aq̃l q̃ es Chriſtiano [b] y no cree en los articulos de la ſancta fe: o en alguno dellos y eſte denueſta a Dios: y la meytad de todos ſus bienes perteneſce a la nueſtra camara.

¶ Ley. V. *Idem.*

Qualquier que diere a logro: o a renueuo [c]: pan o vino o dineros: o paños: o otra coſa qual quier es caſo de heregia: y pierde todo lo q̃ da a logro y la meytad de ſus bienes ſon para la nueſtra camara.

in quibus ſit veritas,& qui oderunt auaritiam', & vide tex.in.capit. cum æterni.de ſententia. & re iud.libro.6.

ADDITIO.

¶Adde quod non ſolum iudices verum etiam con ſiliarij nõ debent eſſe deformes argumento.1.Regum.capitulo.17.ibi,erat enim rufus & pulcher aſpectu,decoraque facie.Tales enim neſcio quid boni latentis habent vt patet ibi dum dicit virum pulchrum,& Dominus erat cum eo. Facit ratio legis antiquæ Gothorum. *ca home de mala catadura non pueda fazer buenas obras.* in ordinationibus militum *de la vanda.* incompoſitio enim corporis inæqualitatẽ indicat mentis.cap.fin. 41. diſti. quod non improbat Raſis ad Almanſorem libro ſecundo.capitulo.53.&.54. cuius (ait) facies deformis vix poteſt habere bonos mores.idem pto bat Galenus libro ſecundo. de temperamentis capitulo ſexto.& etiam quod ſit ex bono ſanguine bonaque facie. Vtrunque habetur in Daniel. capitulo.1.ibi de filijs Iſrael & de ſemine regio in quibus nulla ſit macula decoros forma.vt poſsint ſtare in palatio regis. Paruam ſtaturam vel magnam vanam qualitatem eſſe reputo ex.1.Regum. capitulo decimoſeptimo. ibi & dicit Dominus ad Samuel, ne reſpicias altitudinem ſtaturæ, quæ autem ſit praxis nos alibi reſoluimus.Et ande iure ciuili iudices poſsint recipere eſculentum vel poculentum vide tex.in capitulo.ſtatutum.§. inſuper de reſcriptis libro ſexto. l. plebiſcito.ff. de officio præſidis:de iure tamen regio nullo mo do ex.l.5.&.6.titulo nono libro tertio. recopilationis. & ratio eſt quia paruum vel magnum hoc caſu æquiparantur per.l.3.§.quod ad ibi parui.n.ff.ad Syllanianum & ita communiter renetur vt concludit Auendanius de exequendis man datis. capitulo ſecundo.numero. 4.quod amplia in fortioribus terminis in iudicibus ſupremis qui ſine alia iudicis declaratione. in foro animæ.tenentur.l.fin. titu. 3. ſupra libro primo. ordinamenti. cui adde Menchaca libro. 1. controuerſiarum vſu. capitulo. 7. numero. 25. conducit elegans textus in materia in.l.vnicuique.C. vbi cauſæ fiſcales ex ratione legis. ibi grauior pœna conſtituenda eſt in hos qui noſtri iuris ſunt & noſtra debent cuſtodire mandata, quam in alios C. de conductoribus libro vndecimo. & an acquiſita per iudicem præſumãtur acquiſita ex iudicatura & dic quod ſic ſicut bona clericorum acquiſita cenſentur ex tex.ſigulari in capitul.relatum el ſegundo.§.cæterum de teſtamentis Boeri. deciſione vigeſima.numero quarto.

Quæri etiam poteſt vtrum vſuræ dominiũ tranſeat in vſurarium?gloſſ. in capitul. ſi quis vſuram decimaquarta. quæſtione quarta. dicit tranſire, quam probat Auguſt.Beroius.in cap.quia in omnibus,de vſur.numero vigeſimo octauo. verſicul. ſecunda concluſ.fi,ibique citat pro hac parte bonum fundamentum.idem tenet Scotus in quarto ſententiarum. diſtinctione decima octaua. quæſtione ſecunda. articulo tertio.& ibi Petr. Palud. Adrian.Papa.in quarto ſententiarum. quæſtione de vſura qui inquit hanc opinionem communem Canoniſtarũ.& citat Henriq. Gandauenſ. quod. liber.quarto. quæſtione vigeſimaſeptima. & eos refert Dominicus Soto in libro ſexto. de iuſtitia, & iure.quæſtione prima articulo quarto. pagin. 512.verſicul.at vero vt perſpicacior fiat,tenet Friburg. in ſumma confeſſorum libro ſecundo,titulo ſeptimo. quæſtione decimaquinta. latiſsime probat ſumm.Piſan.verb.vſura.5.§. vtrum in vſura transferatur dominium.eſt text.in capitu.cum tu de vſuris,nam ſi illæ poſſeſsiones fuiſſent obligatæ & extra dominium vſurarij,non fuiſſet opus tranſire ad earum venditionem, ſed vendicarentur tanquam propriæ, imo alienatio eſſet ſuſpecta,& illicita quia eſſet affecta vitio reali,cum res tranſeat cum ſuo onere,& ſic iniquum conſilium daret ibi Papa.igitur ibi probatur contrarium ad id quod citatur à tenentibus partem negatiuam, & ſic nulla actio realis,ſed tantum perſonalis cõpetit contra vſurarium,quia tranſlatum fuit in eo dominium vſuræ.

Contraria pars quod non transferatur dominium communiter teneri à canoniſtis,& theologis,firmant Ang.verb.vſura. ſecunda. §. decimooctauo.& Syluester in eo verbo. in ſexto. §. primo.columna ſecunda.& hanc communem etiam refert Dominicus à Soto.libr.ſexto.de iuſtitia & iure.quæſtione prima articulo quarto.& videtur de mente Sanct. Thom. ſecunda ſecundæ. quæſtione ſeptuageſima octaua artiuulo tertio. & in quodlibet tertio.articul. decimonono. ſed ſi verba eius rite ponderentur contrarium volt.& probo verbis ipſius in Opuſcul.ſeptuageſimo tertio. capitulo quinto.pagina.539.vbi concludit ſecun dum legem humanam dominium vſuræ tranſire in vſurarium,quamuis non lege Dei,tamen quod fatendum ſit abſolute,quod in vſura non trãsferatur dominium probat efficaciſsimis rationibus Collect. in to. ſecundo.tract.octauo. de vſura. quæſtione prima.Alexã.Alenſ.tertia parte. quæſtione ſexageſima ſexta.membro.quarto. Altiſiodorenſ.tertia parte.tract.vigeſimoprimo.quæ ſtione prima. Richar.in quarto.diſtinctione decimaquinta,quæſtione quarta.art.5.Sotus libro.6. de iuſtitia & iure.quæſtione prima articulo.quarto.vbi optime,proſequitur,ſit ergo reſolutio,domi

nium non tranſfertur ex vſura ſecundum legem diuinam, ſed ſecundum legem humanam, quando ſuperiunt alia bona, ex quibus ſatisfieri poſsit creditoribus. nam ſi non haber ex contractu gratuito, non valet alienatio, ex contractu oneroſo

¶*Ley. VI.* *Idem.*

QValquier que va a los adeuinos[a] o cree en ſus falſos dichos es caſo de heregia: y la meytad de ſus bienes ſon para nueſtra camara.

valet, & dominium tranſfertur in emptorem, cum pretium illius emptoris ſubrogetur lo co rei. l. ſi rem, & pretium. ff. de petit. hæredi. & ſubſtantia vſurarij per ipſum minor fiat quanquam ſoluendis debitis ſufficit, & ſic poteſt rem vendere & iure natural. dominium tranſfertur in emptorem propter pretium rei condignum, quod dedit vſurario, & ſic poſſunt conciliari opiniones contrariæ. ¶Quæritur pro declaratione huius legis, an idem ſit vſura, & fœnus vide per Franc. Othoma. libro ſecundo. de vſur. capitulo primo. & totum illum tractatum. pro lege quia ſubtilia in materia vſurarum complectitur, & Carol. Molin. etiam de illicitis contractibus, & illud Lucani, Hinc vſura vorax, auidum omni tempore fœnus. ¶Dubitari etiam ſolet an quæſtio vſurarum coram ſeculari iudice, an eccleſiaſtico, ſit tractanda? reſolutiue ſit conelusio, cauſa vſucarum an talis ſit, coram iudice eccleſiaſtico eſt expediēda, neque ſufficit præuentio iudicis ſecularis quando vero agitur de punitione vſuræ manifeſte etiam à iudice ſeculari expediri poteſt, & ſic punit multa delicta concernentia ad iudicem ſpiritualem, ſecularis iudex, cum ſit mere eccleſiaſticum crimen vſurarum, ex gloſſ. & communi teſte ibi Alciat. numero vigeſimoſexto. in capitulo primo. de officio ordinar. & communis in cap. cum ſit generale de foro competeoti. tradit præpoſitus, in ſumma. 11. quæſtione prima. columna ſecunda. numero quarto. vbi eſt gloſſa. & Couarruuias in epitome quarti decretalium. ſecnoda parte. capitulo ſexto. numero decimonono poteſt tamen, cum de facto & non de iure agitur vſurarius aliqua pœna à ſecularibus legibus introducta puniri, ex not. à Panor. & communi. in dicto capitul. cum ſit generale. Alexan. in. l. Titia. ff. ſoluto matrimonio, & in conſil. 9. libro quarto. Alciat. dict. capitulo primo. de offic. ordinarij. nume. 77. Couar. vbi ſupra defendit leges pœnales in criminibus mere ſpiritualibus, quas breui reſolutione intelligas locum habere quando agitur de facto quia conſtat vſuram cōmiſſam ex contractu ſecus ſi dubitaretur de iure an eſſet vſurarius vel alterius criminis, vt blaſphemiæ, hæreſis, vel alterius criminis, vel huiuſmodi, nam iſto caſu dubio poterit iudex eccleſiaſticus petere remiſsionem delinquentis, & cōtractus ad agnoſcendum de delicto mere eccleſiaſtico non alias. & ita ſeruatur in iudicijs. & l. 49. Tauri. cum ſimilibus adductis à Fernand. Michac. libro primo. de ſucceſſ. creatio. §. decimo. in repetitio. l. quoniā in prioribus. C. de in officio. teſtam. n. 640 defendi poſſunt, quod inducunt pœnam in materia ſpirituali, vt homines retrahantur ab inconuenientibus, & caſibus, qui ex talibus contractibus euenire ſolent, pacem populi conſiderantes & ipſum factum merum cōtrahendo clandeſtine, ſine parentum licentia, cum mediatoribus illicitis, infringendo ſecuritatem, & pacificam honeſtamque vitam, & parentum, ex quibus, fraus magis præſumitur. ex. l. data. C. de donatio. & ſunt domeſtici magiſquā cæteri nociui, ſcilicet filius, vel filia, vel ſerua, contrahentes ſine licentia parentum, frattum, dominorum ve, vt experientia docet, ideoque non quia matrimonium cōtraxerunt, puniuntur, ſed quia in pæuentionibus, deliquiſſe apparet, quia eſt crimen cōtra Dei præceptum de honorandis parentibus, eſt fractio domi, eſt crimen aleuoſiæ, eſt cōtra ius canonicum, ideo excommunicātur ab epiſcopis, in conſtitu. Synodalibus. clandeſtine contrahentes, ſine bannis, & ſolēnitate eccleſiæ, cum ergo ſit delictum eo modo præueoire contractum, quamuis matrimonium deceos ſit iuſte, & bene puniuntur per legem Principis in ſua iuriſdictione & regno, cum ad ſpiritualia non tangat, & pacem ſubditorum conſeruet. Vtrum autē qui mutuam pecuniā dedit cōpulſus, vt puta ex regis præcepto, poſsic recipere vſuram, ſiue ſit negotiator, ſiue non, reſpondendum eſt poſſe ſuum intereſſe cuius loco ſuccedit petere, vt vſurā non; ſed vt lucrū ceſſans, & loco intereſſe, quia qui ad mutuandum, nō commouetur improbaſpe vſuræ percipiendæ, ſed inuitus, & compulſus mutuat, is vſuram vtroque iure permiſſam, & inculpabilem recipere poteſt. probatur. 2. ex Paul. Caſtrenſ. in. l. ſiquis neque cauſam. in fine principij. ff. ſi certum petatur Laurent. Rodulphus in repetit. cap. conſuluit. 1. q. 3. princip. de vſuris. Croit. in repe. l. nemo poteſt. num. 3. ff. de leg. 1. reputat egregium dictum Fernād. Vaſquius Michac. in. lib. 1. de ſucceſsio. creat. §. 6. nu. 21. quem vide à numero vigeſimo. præcedent. nam eſt quotidianum, & practicabile.

¶ *Ley Srxta.*

¶ *Alos adeuinos.* Add. l. 1, & l. 2. ti. 4. iſto lib. 8. ord. & l.

Digitized by Google

&.l. prima. titulo vigeſimotertio. part.ſeptima. diuinare eſt Dei poteſtatem ad futura præſcienda velle recipere, quæ eſt duplex diuinatio, vna quæ fit per artem liberalem Aſtrologiæ, & iſta non poteſt in ea magiſtris peritis vetari, quia procedunt ſecundum curſum naturalem planetarum, altera eſt auguriorũ, ſortium fictionum, & ſimilium, & iſta eſt prohibita neque debent exercentes in regno habitare, neque aliquis eos in domo ſua receptet, nec celet. l.prima. titulo vigeſimotertio. part.ſeptima. & Eſai.quadrageſimoprimo. annunciate quæ futura ſunt, & ſciemus quia dij vos &c. & in actibus apoſtolorum. capitulo primo. nõ eſt veſtrũ noſſe tempora, vel momẽta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate adde. l. ſecundã. C.de pag. S. Tho. ſecunda ſecundæ quæſtione. 95. articul. primo. & in ſecundo. ſententiarum. diſtinctione decimaquinta. quæſtione prima. articulo tertio. ad quartum. & in. 3. contra gent. cap. 154. & Eſai. tertio. lectio, 4. in principio, & de alijs dubijs huic legi pertinentibus poteris videre.

¶ *Ley. VII.* *Idem.*

TOdo aquel que yaze con ſu pariẽta faſta el quarto grado a: o con ſu madre: o con ſu cuñada o con muger de ordẽ religioſa, y la muger que duerme con hombre que no es de ſu ley b ſon caſos de heregia y qualquier deſtos pierda la meytad de ſus bienes y ſon para la nueſtra camara:

¶ *Lex Septima.*

a ¶ *Faſta el quarto grado.* Contrahens matrimonium ſcienter in gradibus prohibitis à iure, eſt excommunicatus ipſo iure, tex. in clementina vnica. de conſangui. & affinitat. tradit Archiepiſcopus Florenti. 3. parte. titulo vigeſimoquarto. capitulo trigeſimoquarto. Sylueſt. in ſumma verbo. excommunicatio. 9. quæſtione. 41. Caiet. verb. excommunicatio. capitul. 147. Ioan. Beroar. in praxi canonica crim. capitulo. 84. plures pœnas, quas incurrunt contrahentes in gradibus prohibitis colliges. ex cap. coniunctiones, & cap. qui propinquã trigeſimaquinta. quæſtione ſecundo. & capit. cum inhibitio de clandeſt. deſponſatione. in. §. primo & capitulo ſecunda. de eo qui cogn. cõſang. vxo. ſuæ, & cap. cum ſecundum leges, de hæret. in. 6. l. ſi adulterium. §. fratres. ff. de adult. l. qui contra & l. ſiquis. & authen. inceſtas. C. de inceſt. nup. l. fin. titulo decimooctauo. part. ſeptima. l. prima. titulo octauo. libro quarto. for. leg. l. quinta. titulo decimoquinto. libro octauo. ſupra vbi vide quæ ſcripſi. & Per Paul. Grill. tract. de pœn. omnifar. coitus. quæſtione ſecunda. cum 2. ſubiectis. Ioã. Lup. in repetit. capitul. per veſtras. §. 7 & §. 18. Couar. latiſsime in epitome quarti. Decretalium. capi. 6. §. 8. vbi num. 2. citat hanc legem. 7. & cenſetur ſuſpectus de hæreſi, & tanquã contra hæreticos procedi poteſt ex his quæ notat Ioã. Lup. in dict. §. 18. fol. 67. col. 3. n. 26. Panor. in c. cum quidã col. 2. nu. 4. de iureiurando. & intellige quod cenſetur hæreticus, largo ſumpto vocabulo. & impropriè vt declaraui in, l. 2. & in. l. 5. iſto titulo.

¶ Clerici autem committentes crimen inceſtus, qua pœna ſint puniendi. tradit Ioann. Bernard. in practic. crimi. canoni. cap. 78. verbo. inceſtus pag. 212. ſecundum nouiſsimam impreſſionem.

¶ *Duerme con hombre que no es de ſu ley.* Quæ ſit pœna Iudæi, contrahentis matrimonium cum Chriſtiana, & econtra? Et quid de cognoſcẽte cario carnaliter ſine figura matrimonij? Reſpondeo cõcluſiue Chriſtianum contrahentem matrimonium cum Iudæa, vel econuerſo pœna mortis (quæ erat propter adulteriũ ſancita) tenetur. l. nequis Chriſtianum. C. de Iudæis & ibi Salicet. & habetur in Codice Theodoſiano lib. 3. titul. 14. Panor. & præpoſit. in capi. quanto de diuortijs. Idem ſtatutum eſt, regia lege circa vtrinque matrimonia cũ gẽtibus contracta. l. 3. ti. 11. libr. 4. fori. ¶ Sit ſecunda concluſio. Iudæus cognoſcens carnaliter Chriſtianam ceſſante titulo matrimonij, ſtupri, violentiæ adulterij. & raptus, erit arbitrio iudicis puniendus citra mortem, multo grauiori pœna, quã ſi Chriſtianus Iudæã carnaliter cognoſceret ex Oldrald. conſi. 333. Philip. Corne. cõſi. 114. Philip. Deci. in capitulo primo. numero decimoſeptimo de conſtitu. Aleiat. libro ſeptimo. iuris parerg. capitulo 23. AEgidi. Boſsi. tit. de coitu dãnato & punibili. nu. 21. pagina. 323. colu. 1. Nicol. Boeri. dicẽs hãc communem opinionem eſſe deciſio. 316. col. 3. vbi optime loquitur. Couaru, in epitome quarti decretalium. capitulo ſexto. §. final. numero tertio. Et procedit etiam ſi fuerit meretrix, cum qua matrimonium contraxit Iudæus nempe pœna poſita in prima concluſione, quia iniuria, quæ fit Chriſtianæ per talem contractum pari for-

ri formiter locum habet contra contrahentem cũ honeſta ſicut cum meretrice, contra Ludoui. Go meci. in capitulo mulieres. numero duodecimo. de iudicijs libro ſexto. quem in ſpecie reprobat Couarru. vbi ſupra. refutando allegata per eum. Inde fit propter nomen & figuram ſacramenti cum infideli crimen grauiori pœna plectendum eſſe ſcilicet cognoſcens eam ſub matrimonij figura, quam ſi ſimpliciter ad eã accederet carnaliter cognoſcendo quia in primo caſu contemnit ſacramentum matrimonij & eccleſiam in poſteriori accedit tanquam ad concubinam forte nulla alia contentus cauſa niſi explẽdæ libidinis.

¶*Ley.VIII.* *Idem.*

OTroſi todo aquel que es deſpoſado dos vezes con dos mugeres no ſe partiendo de la vna por ſentẽcia de la Igleſia anteſq̃ ſe deſpoſe con la otra es caſo de aleue [a]. Y otroſi quiẽ tiene muger

Quamuis pœna mortis iure regio in iſto caſu vltimo ſicut in priori ſit puniendus ex. l. 9. titu. vigeſimoquarto. partita. 7. vbi litera talis eſt. *Atreuença, y oſadia muy grande fazen los Iudios que yazen con las Chriſtianas, y porende mandamos que todos los Iudios contra quien fuere probado de aqui adelãte q̃ tal coſa ayan fecho, que murã por ello.* Et ſic æquali pœna punitur quamuis in iſto vltimo caſu ſeuerius dixerit puniendum fore Ioan Baptiſta in repeti. l. omnes populi fol. penulti. verſiculo ſeptimo. ff. de iuſtitia & iure. Sed non eſt ita per præmiſſa. & quia captus amore non facit ex libera voluntate, ſed quia ſeipſum reprimere non valet, iuxta illud. Igneus ille furor neſcit habere modum. & communiter dici ſolet. *yerros por amores dignos ſon de perdonar.* ergo cum ſubſit iſta cauſa, & ſi erat pulchra Chriſtiana & Iudæus iuuenis pœna tanquam ſine dolo cõmiſſa iudicis arbitrio citra pœnam corporalem erit puniendus propter talẽ ſimplicem coitum. Nec placet quod ei amputentur virilia vt Oldrad. retulit ſententiam fuiſſe latam in dict. conſil. 333. quandam not. Andre. Alciat. libro ſeptimo. iuris Parergon. capitulo vigeſimo. tertio. & Couarru. in epitome quarti Decretal. 2. parte. capitulo ſexto. §. fin. numero tertio. ad fin. & huiuſmodi coniunctiones non ſunt abſq; præſumptione infidelitatis iuxta illud Exodi vigeſimotertio. non inibis cum eis fœdus, nec cum dijs eorum, non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me ſi ſeruieris dijs eorum, quod tibi certe erit in ſcandalum. & conſtat Numerorum capitulo vigeſimoquinto. morabatur (inquit) autem eo tempore in Septhim, & fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua, at illi comederunt & adorauerunt Deos earum, initiatuſque eſt Iſrael Beelphegor, & iratus eſt Dominus, & inferius inquit, & ecce vnus de filijs Iſrael intrauit coram fratribus ſuis ad ſcortum Madianiten vidente Moſe & omni turba filiorum Iſrael, qui flebant ante fores tabernaculi. Quod cum vidiſſet Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis, ſurrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione ingreſſus eſt poſt virum Iſraelitam in Lupanar, & perfodit ambos ſimul, virum ſcilicet & mulierem in locis genitalibus. Ceſſauit plaga à filijs Iſrael & occiſi ſunt viginti quatuor millia hominũ. Aduerte, qua pœna & plaga voluit Deus punire eos qui commixti fuerunt carnaliter cum populo infideli maxime cum meretrice, igitur mulier Chriſtiana non erit ſine pœna, vt habetur, in. l. 9. titul. vigeſimoquarto. par. 7. verſi. *y la Chriſtiana que tal yerro fiziere.* Per cõcubinas enim alterius legis fuit Salomon infatuatus & adorauit Deos earum, vt videre potes Regum. capitulo vndecimo. ſi ergo Salomon hominum ſapientiſsimus. Regum. 3. capitulo tertio. dedi tibi. (inquit) cor ſapiens & intelligens, in tantum vt nullus ante te, ſimilis tui fuerit, neq; poſt te ſurrecturus ſit, ſi ergo receſsit à Deo propter amorem quanto magis de viris & mulieribus noſtræ ætatis eſt credendum cum nullus ſit homo, qui facit iuſtitiam non eſt vſque ad vnum vt inquit regius Propheta in Pſalmo.

¶*Lex Octaua.*

a ¶*Es caſo de aleue.* Contrahens binas nuptias prima viuente ante ſeparationem primi matrimonij cõmittit crimen aleuoſiæ & amittit dimidiam partẽ bonorum cameræ regis. quod ſit aleuoſus eſt. l. 4. §. item es aleuoſo titulo ſeptimo. iſto libro octauo. ſupra aliam pœnam habes in. l. 7. titulo decimoquinto. eodem lib. aliam in. l. tertia. titulo primo. libro quinto. ſupra. l. fin. & ibi Gregor. Lup. verbo mandamos vbi ponit verbum notandum in actu practico in verſi. & qui accuſat tit. 17. par. 7. adde. leg. fin. infra hoc tit. & quæ ſtatuta ſunt in Concilio Tridenti. ſeſsione. 24. capit. 7. hodie in practica receptum eſt q̃ puniuntur iſti pœna verberum publice cum mitra & mittuntur ad triremes per decẽniũ quia cẽſentur ſentire male de ſacramẽtis eccleſię & inquirũtur per epiſcopũ quia eſt hæreti-

de bendicion, y toma manceba, y mantiene caſa a con ella, y no con la muger: qualquier deſtos pierda la meytad de ſus bienes, y ſon para la nueſtra camara.

¶ *Ley. IX.* *Idem.*

TODA perſona que eſtuuiere deſcomulgado b por deſcomunion de perlado de la ſancta Igleſia por treynta dias: incurre en pena de cien marauedis de los buenos. E ſi paſſaren ſeys meſes de mil marauedis, y ſi paſſare de vn año, incurra en pena de ſeſenta marauedis cada dia para la nueſtra camara de la dicha moneda, y el cuerpo a la nueſtra merced.

¶ *Ley. X.* *Idem.*

QValquier que jurare falſo c ſobre la ſeñal de la cruz y de los ſanctos Euangelios: y ſi le fuere prouado, no cree en la Fé, y cae, è incurre en pena de ſeyſcientos marauedis para la nueſtra camara.

hæreticæ prauitaris proprius inquiſitor vel per alios inquiſitores ſancti officij, Dominicus in c. accuſatus. §. ſanè de hæreti. libro. 6. reſol. eſt latè per me ſupra libro quinto. titulo primo. in l. tertia. vbi vide. prædicta pœna de iure Regio *es de verguença y diez años a las galeras.* vt habetur in noua copilatione legum Regni libro octauo titulo vigeſimo primo. l. octaua. fol. 193. colum. 4.

a ¶ *Y toma manceba y mantiene caſa.* Adde. l. 24. verſiculo. *y que eſta miſma pena.* titulo tertio. libro primo. ſupra vbi dixi in gloſ. 1. & in l. vigeſimatertia. eodem titu. AEgidi. Boſsi. in practic. criminal. titulo. de coitu damnabili & punibili numero vigeſimoſecũdo. vbi poſt Ioan. Baptiſ. coitum vxorati cum concubina reprobatum accuſabilem & punibilem eſſe dixit, ſed intelligit quando eam tenet pro concubina in domo cum vxore. l. prima. C. concubi. Angel in. §. nouiſsime inſtitura. ad Orficianum quamuis Decius inaduertenter reſponderit conſi. 306. ſecundum Boſsium vbi ſupra qui eſt videndus & nouiſsimè vide, quæ ſtatuta ſunt in Concilio Tridentino. ſeſsione vigeſimaquarta. de reformatione matrimonij. capitulo octauo. incipienti graue peccatum eſt. & pœna eccleſiaſticorum in hoc crimine verſantium ponitur late in ſeſsione. 25. capitulo decimoquarto. incipienti, quam turpe hoc clericorum nomine.

¶ *Lex Nona.*

b ¶ *Eſtuuiere deſcomulgado.* Et in ſimul fuerit denuntiatus. l. prima. tit. 5. iſto lib. 8. & ibi plene ſcripſi & late per dominum Iacobum Septimacenſem epiſcopum pacenſem. in lib. de inſtitutio. Catholi. ca. 27. numero tertio. Couarruuias in epitome quarti decretalium. 2. parte. cap. 6. §. 8. numero. 17. & in repet. cap. Alma mater. 1. parte. §. 7. numero 10. verſicul. 4. eſt conſiderandum de ſenten. excommun. libro ſexto. & eſt ſuſpectus de crimine hæreſis qui per annum perſiſtit in excommunicatione & inquirendum eſſet contra talem contumacem per inquiſitores hæreticæ prauitatis cum ſit violenta præſumptio contra eũ quod non credit poteſtatem ligandi & ſoluendi conceſſam eſſe à Chriſto Ieſu Petro & eius vicarijs & ideo ſecurè hoc ſtatutum eſt hodie in Concilio Trident. ſeſsione vigeſimaquinta. ca. 3. Ioan. Lupus in repet. capit. per veſtras. §. decimo octauo. folio. 67. columna tertia. numero vigeſimoquarto. & adde regulam cancellariæ Apoſtolicæ Pij Papæ. V. titulo de inſordeſcentibus. 70. incipienti. item ne perſonis.

Lex Decima.

c ¶ *Iurare falſo.* Periurus non credit in fide Chriſti & vltra alias pœnas eſt multandus in ſexcentis maropetinis cameræ Regis concord. l. 2. titulo. 7. lib. iſto ſupra quam intelligas cum in cauſa propria conuincitur de periurio & amittit cauſam, qui falſum dixit, poſitionibus reſpondendo. l. duodecima. de Madrid confirmata per Carolum Cæſarem in Curijs Pincianis Anni. 1555. l. 46. omnino vide quæ dixi in. l. prima. titulo quarto. libro tertio.

ordin.in gloſſ.1.verſicu.2.erit pęna pag.418.cum ſequenti vbi de vero intellectu.l.2.C.de reb.cred. latius quam alibi tractatum reperies. Quid autē ſi frāgeret iuramentū poſitū in cōtractu ſine præuia iuramenti relaxatione eſt l.1.titulo ſeptimo. libro 8.ordina. vbi dixi. Quid ſi vt teſtis dixit falſum adde. l. 83.Tauri & ibi interpretes & capit.primo de crimin. falſi Daniel. 13. vbi pęna talionis puniuntur hoc eſt, eadem pęna quæ eſſet acculato inſligenda eorundem teſtimonio niſi de falſitate fuiſſent teſtes conuicti & merito.

¶ *Ley. XI.* *Idem.*

SI algun hombre matare a otro a traycion [a] y ſus herederos no querellaren [b] del matador dentro de cinco años antenos, o ante nueſtras juſticias pierda toda la herencia que auia de auer del defuncto y ſea para la nueſtra camara,

¶ *Ley.* XII. *Idem.*

QValquier que muriere ſin cōfeſsion y ſin cōmunion [c] pudiendolo hazer y no lo hizo: pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

¶ *Lex.XI.*

a ¶ *Matare a otro a traycion.* Conc.l.1.ti.3.lib.5.ordi. ſupra ſecūdū quā & ibi addita hāc cū dicat idē, intelliges.l.1.C.de his quib. vt indign.l.13.vbi ſingulariter per Greg. Lupum per diſcurſum 7. gloſſarum ex quibus recipies concord.intellectum & declarationem ad hanc legem.ti.7.p.6.l.in cognitione vbi Io.Igneus omnino vidēdus. ff. ad Sillanian.

c ¶ *No querellaren.* Ita loquitur.l.1.tit.3.lib.5.ſupra. & l.13.titu.7.part.6.ad denotandum quod petere debet vindictam necis defuncti iuris authoritate, & non propria, nam vindicta Deo, & ſuis miniſtris habentibus iuriſdictionem eſt relinquenda, & ſic accuſare debet reum coram iudice competenti gloſſ. mulctam in l. 1. C.de his quibus vt Indign. dixit ordinariam Iaſo. in addition. ad Christoph. Porti. in.§.ſi quis alium col.2.inſtit.de inutil.ſtipulat.pro dicto Angel. in dicta.l.1. qui dixit quod ſi intuliſti mihi grauem iniuriam, & ego coram teſtibus dixero, ego illum vlciſcar, vel vindicabo. licet poſtea aut mortuus, vel vulneratus reperiatur, ego non poſſum poni in diſcrimine torturę propter verba illa quamuis eſſet homo cōſuetus facere talia. Ratio quia illa verba vindicabo, ſumam vindictam, vlciſcar, poſſunt intelligi duplici modo, vno modo de facto ſcilicet, manu armata, alio modo de iure hoc eſt, vlciſcar coram iudice, petita iniuriæ vindicta coram eo. & ſecundum ius verba illa ſunt intelligenda per prædict. gloſ. in l.1. C.de his quib. vt indign. Ioan Lup. in repet.Rub.de donatio.inter virum. & vxorem. §. 7.numero octauo. vbi alias gloſſas ſimiles ad hoc citat Iaſo.in l.1.num. vigeſimoſeptimo. C.de ſeruis fugi. Eſt gloſ. in l.vxor verbo conſobrini. ibi, & dic, vindicat accuſando lege Cornelia de Sicarijs. verba autem præmiſſa prolata à principe eſſent intelligenda de iure, & defacto, cum ſuperiorem in temporalibus non habeat & ius ſibi dicere poſſit. l. & hoc Tyberius. ff. hæredi. inſtitut. Bald. in §. ſi ſeruum inſtitut.de vulg. ſubſtitut. dicēs ex fine huius tex. colligunt doctores argumentum ad notabile dictum quod quotieſcunque quis non habet ſuperiorem, & habet cauſam cum aliquo, in cauſa tali, ille eſt iudex competens quia quod ſolemus dicere, in cauſa propria nullus eſt iudex, procedit vbi quis habet ſuperiorem. alias ipſemet erit iudex vt hic habetur & ff.de hæred.inſt.& hoc Tyberius hactenus Bal. quam ſententiam notatu dignam fore cenſemus.

¶ Lex *duodecima.*

c ¶ *Muriere ſin confeſsion, ni communion.* Concordat.l. 8.titul.1.lib.1.ordin.& quæ ibi dixi. ſi tamen illo anno non fuit confeſſus nec communionem ſanctæ Euchariſtiæ recepit hæreticus præſumitur tx. ſingularis ſecund. Anto.& Felin. in rub. de hære. in auth.de priuilegijs dotis mulier.non præſtand. coll.8.§.1. ibi igitur ſacram communionem in Catholica eccleſia non percipientes à Deo amabilibus ſacerdotibus hæreticos iuſte vocamus cap.ſeculares.cum cap.ſequen.de conſecrat.diſtinctio.2. Cardi.Turre Cremat.in capitul.fin.numer. quinto.diſtinctio.30.Marti.Nauarr. in manuali cōfeſſor.capitulo vigeſimoſexto. numero. 32. Dixi in citata.lege.8.verſi. Si tamen mors fuit caſualis co ln.53.& notabis perpetuo ex alio fundamento nō poſſe tradi ſepulturæ eccleſiæ, quia decedit in excommunicatione quæ imponitur contra non communicantes annuatim iuxta formam.ca.omnis vtriuſque ſexus de pęnit. & remiſsio. & niſi apparuerint

Digitized by Google

ſuerint ſigna contritionis in eo, abſolui non poterit. c. à nobis. 2. de ſent. excommun.

¶ Lex. XIII.

a ¶ *Cae en las penas en ellas contenidas.* Et peccat ſi præceptum eſt iuſtum & omittit ex contemptu ad Roma 13. c. qui reſiſtit. 11. q. 3. c. 2. de maiori. & obed. Si continent notoriã iniuſtitiã obediant tanquam emanatæ, à noſtro Rege, & ſuper executione literarũ ſeu prouiſionum ſupplicetur, vt reuideantur. c. quando de reſcri. l. ſi vindicari. C. de pœnis. vt dicunt iura regia, *ſean obedeſcidas y no cumplidas.* Dixi in l. 1. titul. 12. pagi. 1190. glo. 1. verſ. Item quã do reſcriptum principis continet clauſulã iniquam pagi. 1198. lib. 3. ord. l. 1. 2. & l. 5. tit. 12. eod. lib. 3. ſupra. & adde. l. 16. & 17. titulo ſecundo. libro tertio. ordin.

† Adde quæ tradit D. Ant. Queſada. lib. 1. Diuerſ. quæſtio. c. 16. n. fin. & ad iſtas pœnas exigendas vide gloſſ. verbo. interſit in l. 2. ff. ſi quis ius dicent. non obtempe. †

¶ *Ley. XIII.* *Idem.*

TOdo aquel, que no cumple nueſtras cartas, cae en las penas en ellas cõtenidas[a]. E otroſi qual quier que fuere emplazado por nueſtra carta, y no moſtrare por teſtimonio de eſcriuano publico, como no ſiguio el emplazamiẽto, incurra enlas penas delas nueſtras cartas, para la nueſtra camara.

¶ *Ley. XIIII.* *Idem.*

QValquier que es cabeçalero o guarda de huerfanos[b], o de otro hombre, o muger no puede, ni deue comprar coſa alguna delos bienes de aquel, o aquellos que adminiſtra, o guarda, y ſi lo comprare concejeramente, o encubiertamente pudiendo ſe prouar la compra que aſſi fuere fecha, no vala, y ſea desfecha y torne el quatro tanto de lo que valio, lo que compro, y ſea para la nueſtra camara.

¶ *Ley. XV.* *Idem.*

ORdenamos que ninguno ſea oſado† de armar cepos grandes en los montes cõ fierros en que pueda caer oſſo, ni puerco por el peligro que ſe podria acaeſcer en hombres, y cauallos que andan en los montes, y qual quier que lo fiziere, o armare[c] que por la primera vez que yaga en la cadena medio año. Y por la ſegunda vez eſte el dicho tiempo en la cadena, y le den ſeſenta açotes. E por la tercera vez q̃ le cortẽ la

¶ *Lex. XIIII.*

b ¶ *Cabeçalero, o guarda de huerfanos.* Tutores, curatores executoreſve eorum non põt quicquam publicè vel ſècretè emere de bonis illorum quorũ adminiſtrationem habent. adde. l. cum ipſe. C. contrah. emp. l. qui imagine. ff. de diſtra. pigno. Bar. in l. 2. de donatio. Franc. Curti. Iunio. in cõſil. 29. n. 13. concord. l. vnica. vbi vide quæ dixi titu. 5. lib. 5. ordinament. l. 4. & ibi Grego. Lup. in verbo. *de aquel.* titu. 5. pt. 5. ampliat & limitat pluribus modis Dueñas in tract. regul. cũ fallent. verb. adminiſtratores. nu. 31. in ordine. Quid autẽ erit in executore teſtamenti quñ ſunt plures, vid. per Bar. in l. a'io. ff. olim. & cibar. legat. & in l. ſi in emptione. §. tutor. ff. cõtrah. emptio. Barba. in c. pen. n. 39. de teſtamẽ.

† Sea oſado Add. l. 40. inf. & prag. 7. in Curijs Pincianis. an 1542. l. 29. Piciæ an. 1537 Repert. Curiarũ. f li. 7. ti. 14 l. 1. 2. & 3.

¶ Lex. XV.

c ¶ *Armarcepos.* Adde. l. qui foueas. ff. ad l. Aquil. l. 7. ti. 15. part. 7. l. 19 & l. 22. & ibi gl. titu. 4. lib. 4. fori. leg. text. in c. 1. §. ſi quis verſ. nemo ret ia ſua. de pace tenenda. li. 2 feudorum.

¶ *Muerte*

Digitized by Google

¶ *Ley.XVI.*

a ¶ *Muerte ſegura.* Adde.l.11.cũ ſeq.ti.13.lib.8.ord. ſupra omnino eſt vidẽdus Ant.Gom.in tract.de delict.c.3.n.5.vbi declarat qñ dicatur quis ꝓditor & aleuoſus & de cuius pęna quæ hodie eſt in praxi in noſtro regno Caſtellæ.

mano. E mãdamos a los nr̃os officiales de los lugares q̃ luego q̃ lo ſupierẽ q̃ lo eſcarmiẽtẽ, ſo pena de priuaciõ de los officios.

¶ *Ley XVI.* *Idem.*

TOdo hombre que fiziere muerte ſegura a, cae en caſo de aleue, y la meytad de ſus bienes ſean para la nueſtra camara.

¶ *Ley.XVII.* *Idem.*

TOda coſa que fuere hallada b en qualquier manera moſtrẽco deſamparado deue ſer entregado a la juſticia del lugar, o de la juriſdictiõ q̃ fuere fallado, y deue ſer guardado y dado para la nueſtra camara.

¶ *Lex.XVII.*

b ¶ *Toda coſa que fuere fallada.* Adde.l.1.ſecundũ quã intelligẽtiã ſtã.t.12.li.6.ord.&ibi poſita in gloſſ.1.

¶ *Lex.XVIII.*

c ¶ *Que las tales perſonas.* Alias. *que las tales perſonas ſean tenidas a pagar.* Nota pęnã in cõpromiſſo à partibus poſitã propter inobedientiã in fauorem fiſci & cameræ regis fiſco deberi & ſuis collectoribus, ſi altera pars venerit cõtra ſtatuta in ſcriptura arbitramenti, ſeu cõpromiſſi & poſtquã receſſit primus, ſecundus cõtra uenire poterit ſine pęna nam frangenti fidẽ fides frãgatur eidẽ in c.peruenit. 2. de iure iu..Pan.in c.cõſtitutis.notab.2.& in ca.an ſit.col.ſi de appell.& cõtrauenientes poterit agere ad pęnas cõpromiſſi cõtra agẽtẽ qui primo loco cõtrauenit vt per Bal.in l.1.§.cũ arietes.ff.ſi quadrup.pau.feciſ.di.Alex.in l.ſemel mora.ff.ſolu.matr.Tho.Parpalia.in l.ſi quis maior.q.12.c.trãſactio.Rolã.Valle.in conſ.57.n.24. Et eſt notandũ nã ſi reclamat cõtra ſententiã arbitrorũ incurret in pęnam parti vel fiſco applicatã & nihilominus poterit contra uenire hoc eſt accedere reformationi viri vel ſtare pro cõpromiſſo petẽdo pęnã ſi habeat clauſulã rato manẽte pacto etiã pęna ſoluta gl.ſi.in c.dilecti de arbitris.

¶ *Lex.XIX.*

d ¶ *Que ſe matare.* Occidens ſe ipſum amittit omnia bona ſua,& ſunt cameræ Regis.adde.l.1.C. de his qui ſibi mort.cõſciuer.& ff.eod.per totũ.& l.9.ti.

tra camara.

¶ *Ley.XVIII.* *Idem.*

OTroſi todos aq̃llos q̃ ſe obligarõ o obligaren, aſsi en compromiſſo, como en otra manera qualquiera a fazer y cumplir algunas coſas ſo ciertas penas para la nueſtra camara, q̃ las tales perſonas c ſeã tenidas a pagar las perſonas q̃ en ellas caye rõ ẽ incurrieron a los nr̃os arrẽdadores de ſta rẽta cada vno en la comarca dõde fuere fecho el cõtracto.

¶ *Ley.XIX.* *Idem.*

TOdo hõbre, o muger q̃ ſe matare d, pierda todos ſus bienes, ꝑa la nr̃a camara

13.libr.iſto.8.ord.quæ imponit hanc pęnã ſi occidẽs ſeipſum nõ habeat hæredes deſcẽdẽtes, quã nota & adde quę ibi dixi eſt tñ. conſiderandũ ante quã bona eius, qui manus violentas in ſe iniecerit ſe occidẽdo publicari poſſint ad ſequẽtia primo, quod hæredes innocẽtiã defũcti defendere, aut excuſationẽ, ꝓ innocẽtia ꝓponere neque ãt poſt accuſationem vel delationẽ criminis viuo defuncto factã.l.res quę §.1.ff. d iur.fiſci. l.fi.§.fi.ff. d bonis.corũ qui ãn ſenten.l.2.C. qui de teſta. facere pñt. Secũdo quod crimẽ cuius metu dicitur quis ſibi mortẽ cõſciuiſſe ſuo iudicio, bona publicet.l.fi.§.vt autẽ.ff.de bonis corũ, qui ante ſenten. Tertiò, vt probetur crimẽ (cuius metu dicitur mortẽ ſibi cõſciuiſſe) admiſſum fuiſſe. d.l.fi.§.ff.de bon.corũ qui ante.l.in fraudẽ.§.bona.ff. iure fiſci.l.1.C.de bonis corũ qui ante ſententiã. l.2. C.qui teſta.facere pñt. Quarto quod metu futuræ ſent.& pęnæ procedẽtis ex ſentẽtia (ſi eo viuo lata eſſet) hoc fecerit.d.l.1.C.de bon.corũ qui ante ſent.ſibi mort.cõſci. Quinto vt ſentẽtia declaratoria intercedat cõuictionis & publicationis. d.l.res quæ §.1.& l.eius qui delatorẽ.ff.iur fiſci,& oẽs docto.

doƈto. ad verbũ conuiƈtos poſitũ in l. fi. C. de iure fiſci. lib. 10. addunt & condẽnatos. ſecundũ Angel. illic & omnes & requiritur facti declaratio. c. cum ſecundũ leges. de hæret. li. 6. Itẽ & ſexto, ſi erat ſanum mente eo tẽpore quo ſibi mortem intulit ſe præcipitãdo in puteum vel ex feneſtra, nã ſi erat furioſus nõ eſt ei, ſed facti infelicitati imputandũ & ſic excuſanda erit excuſatio vt euitemus pœnã priuationis fideiũ, quia cenſetur Iudas qui ſe laqueo ſuſpendit & ſepulturæ eccleſiaſticæ, nã dabitur ei ſepultura aſini condẽnabitur in amiſsione bonorũ, & erit teſtamẽtũ nullũ quod habebat factũ colligũtur hæc omnia & plura, quæ curioſus videre poterit apud Guilliel. Benedict. in repeti. c. Raynutius. de teſt. verb. mortuo itaque teſtatore in primo n. 41. verſi. 2. fallit regula noſtra. vbi teſtator ſeipſum occidit fol. 83. col. 4. cũ ſeq. maior enim cẽſetur crudelitas inſeipſum quam in aliũ, iuxta illud vulgare cui parcet qui ſibi ipſi nõ pepercit. l. fi. §. ſi quis autem tædio ff. de his qui ſibi mort. conſci & qui ſibi nequã eſt cui alij, bonus erit? qui ſibi ipſi inuidet nihil eſt illo nequius. Eccl. 13. & Seneca in Agamẽnone. rudis itaque Tyrannus eſt qui morte ſibi pœnã exigit de quo meminit Galterius in Alexand. Octauũ non vero ſimile, inquit, eſt alieno cuiquã parcere qui ſibi non parcit, ac alibi quẽ fidũ inuenies ſi tibi ac tuis hoſtis fueris. Merito ergo erit pũniendus in exemplũ & terrorẽ viuorũ qui ſic ſe interemit pœnis de quibus in præſenti lege annotatis. Quæri poteſt ex quibus cauſis & articulis poterit cõtingere mors iſta ſibi ipſi inflicta? dic quod ex pluribus: aliqui enim tædio vitæ, impatiẽtia doloris, furore, morbo, pudure, lapſu vini, aut laſciuia ſibi mortẽ cõſciſcũt nõnulli ſine iuſta cauſa pleriq; metu criminis quãuis dici poſſet, non differre an metu vel conſciẽtia criminis cõſciſcat quis mortẽ. Verũ tñ aliqui ſunt qui non conſciſcunt, ſed attẽtãt ſolum & impediti non perficiunt, alij verò attentant & non impediri diuertũt, de quibus ſingulis mirabiliter agit Ioan. Igne. in l. 1. §. ſi ſibi manus nu. 17. cũ pluribus ſubiectis. ff. ad ſenatuſc. ſyllan. fol. 93. col. 4. verſi. circa primũ (videbis noſtras remiſsiones. ex quibus ne plagij crimen incurrere videar refero omnia ſine inuidia & ſine dolo charitate magna l. ctorum accenſus nec tranſcribere ſaltem authoribus non citatis quos ipſe viderim fideliter, non eſt mei motis, vt ſine vitio rẽ ipſam vi-

¶ *Lex.* XX. *Idem.*

OTroſi todo hõbre, o muger q̃ finare y no fiziere teſtamento en que eſtablezca heredero, y no ouiere heredero, de los que ſubẽ y deſciẽden de linea derecha, o de trauieſſo, todos los bienes ſeã para la nueſtra camara.

dere valeam ex remiſsionibus quæ vt dixi materiã plenitsime tractatam tãquam ſi in noſtris commentarijs aſſatim eſſent deducta, ne tranſcriptor appaream & album calculum (vt in prouerbio eſt) videar denigrare, non abſcondas inquit Salomon Eccleſ. 4. ſapientiam tuam in decore ſuo & nouiſſime dominus Fernand. Mincha. lib. 1. illuſtrium controuerſiarum. c. 11 col. 1. vbi etiã plura ſcripſit diligẽter & doctè. vltraque etiã aliqua pulchra adducit D. Ant. Queſada eleganti ſuo libro Diuerſarũ quæſtionum. 1. c. 17. n. 22. & 23. ¶ Lex. XX.

a ¶ *O de trauieſſo.* Non habens hæredẽ ex teſtamento vel ab inteſtato habet fiſcum hæredẽ ſeu Regis cameram. h. d. Sunt enim bona vacãtia propter defectũ hæredũ ex teſtamẽto & ab inteſtato & ideo venit fiſcus vltimo loco. l. 1. & l. 4. C. de bon. vacãt. li. 10. l. 1. §. diuus. ff. iure fiſci. auth. de hæred. & falcidia. §. ſi vero inſtitutio. & in c. 1. quæ ſint regal. li. 3. feudo. vbi per Affl. ẽt. in parte bona vacã. 11. Bona vacantia tũc dicũtur quando deficiunt agnati & legitimus ſucceſſor datus à lege & eo deficiente venit fiſcus vt in prædictis iuribus & ſic conſtat quod attento quod de iure cõmuni & regio vxor ſuccedit viro in omnibus bonis ſuis alijs legitimis hæredibus ab inteſtato deficientibus, dicẽdum eſt legem iſtam locum habere deficiente vxore. l. 1. authent. præterea. C. vñ. vir & vxor. l. 6. tit. 13. p. 6. & ſic vxor excludit fiſcum ad idem gl. l. 1. C. bonis vacantibus. li. 10. vbi ponit perſonas quæ excludunt fiſcum bonis vacantibus. Item collegium doctorum deficientibus legitimis hæredibus doctori ei ſuccedit l. 1. & ibi Bal. C. de heredita. decurio. & ſic collegium excludit fiſcum. Item tutor deficiẽtibus alijs legitimis hæredibus pupilli excluſo fiſco, ſuccedit pupillo, ſecundum gl. ſingu. & non alibi ſecundũ Ange. ibi in l. ſi qñ. C. de bon. vacant. lib. 10. per quã gl. dixit ibi Ang. quod ſi ſcholaris moritur in ſtudio ſine hærede vniuerſitas ſcholarium ſuccedit illi fiſco excluſo. idẽ tenet Guilliel. de Cuño in l. 1. C. de hæredit. decurio. Matt. de Afflic. in d. c. 1. §. vacantia. col. 2. n. 8. quæ ſint regalia in vſibus feudo Quid autẽ de nobilibus (quos regidores appellamus) qui ſunt in vno ſedili ſeu corpore, pone quod vnus eorũ moriatur ſine hærede an ſuccedant nobiles, ſeu fiſcus. Dicendũ eſt in hac q. nobiles illius congregationis ſuccedere & non fiſcũ Bal. in l. 1. C. de hæred. decur. cõfirmatur ex doctri-

na Ang. in l. ſi quis filio. §. eius qui ff. de iniuſt. rupt. diceris quod ſi vnus de vna arte, ſeu officio decedit ſine agnatis & cognatis congregatio confraternitaſve, ſeu collegiũ illius artis venit ad dicta bona ſui cõfratris excluſo fiſco. Itẽ etiã ſi decedat clericus habẽs bona patrimonialia ſine hęrede ex teſtaméto vel ab inteſtato, nõ ſuccedit fiſcus Papæ, ſed

¶ Ley. XXI. Idem.

TODO hombre que falſa nueſtro ſe-

ẽps ſuus pro ſua camera, ex gl. in c. quia diuerſitatẽ de conceſ. præben. Inno. in c. inſinuante qui clerici vel vouentes. Frede. de Senis in conſ. 20. & hoc verum eſt ſi clericus non habeat eccleſia propriã in titulũ, alias ipſa eccleſia in qua beneficiũ habet ſuccederet & nõ Eps. vt in c. 5. de ſucceſ. ab inteſt. & ibi Panor. ad fi. & in c. 2. eod. t. Greg. Lup. in l. 6. verb. *del Rey*. ti. 13. p. 6. tx. in c. fi. 12. q. 5. Panor. in d. c. quia diuerſitatem. tx. in l. ſi quis presbyter vbi plenè per Bal. C. de epiſc. & cler. Bal. in d. l. 1. C. de hęred. decurionum. Bar. in l. fi. ff. de his quib. vt indignis. Et ideo eſt notãdũ quod bene dixit Bar. in l. ſancimus. §. cum autem. ff. ad Trebel. quod quando moritur aliquis & hęres nõ apparet debẽt fieri proclama, ſeu edicta, ſi ſit aliquis qui velit & poſsit eſſe hæres, &c. argu. l. ſi eo tẽpore. C. de remiſsio. pigno. & tunc nemine comparẽte in termino ſtatuto trãſit hæreditas ipſo iure in fiſcũ quod eſt notãdum in practica pro intellectu huius legis Regiæ, in qua habes priuilegium vnum principis, vt ſuccedat in bonis vacantibus, vt ſupra dictũ eſt. Centum viginti & ſex alia priuilegia principis cõgeſsit Matth. de Afflict. in c. 1. par. regalia. n. 1. vſque ad n. 195. quæ ſint regalia. lib. 3. feudorum. Et caſus, in quibus bona confiſcantur ipſo iure vltra leges huius tituli. l. primæ cũ ſequẽt. adde. 49. quos ponit Lucas Pariſieñ. in tract. de fiſco & eius priuilegijs. 2. p. principa. per totũ. Matth. de Affl. ponit decem in cõſt. Neapo. lib. 1. rub. 2. n. 25. Caſſan. in conſuet. Burg. ponit. 72. caſus in rub. 2. §. 1. n. 20. folio. 89. col. a. verſ. ad tertium. Ludo de Creſoles nouiſsimè ponit. 250. caſus in tract. in quibus caſibus iure ciuili omnium bonorũ vel partis publicatio ſit indicta à pag. 3. vſque ad pagina. 90. refert etiã Dueñas in tract. reg. cum fallent. regul. 150. ad fi. & fiſcus, qui ſuccedit deficientibus conſanguineis, & teſtamento erit poſſeſſor horum bonorum ſine corporali apprehenſione, vt docet Maſſurius in pract. de ſucceſ. §. Itẽ ſi nulli ſunt. l. ſi vacantia. C. de bonis vacanti. lib. 10. Rebuf. in conſt. Regis Galliæ tract. de materia poſſeſ. ar. 9. glo. vni. n. 38. & in ca ponit plures caſus quib9 abſq; reali apprehẽſione & corporali transfertur poſſeſsio quod adde ad l. 45.

Tauri. & nouiſsimè addenda ſunt quæ ſcripſit Io. Menoch. in tract. de recuper poſſeſ. & Tellus Fernand. in commentarijs ad l. 17. Tauri maxime. nu. 30. cũ ſequent. ¶ *Lex. XXI.*

a ¶ *Falſa nueſtro ſello.* Adulterans ſigillum Regis eſt aleuoſus & amittit dimidiã partem ſuorũ bonorũ cameræ Regis. h. d. concord. l. 3. t. 6. ſupra iſto li. 8. & debet puniri pœna mortis laicus falſificans ſigillum Regis ex l. 6. tit. 12. lib. 4. fori leg. & l. 6. ti. 7. p. 7. ibi. *Pero qualquier a que falſare carta, o priuilegio, o bula, o moneda, o ſello de Papa, o de Rey, o lo fiziere falſar a otri, deue morir por ello.* & ibi not. Greg. Lop. verb. *de Papa.* Celſus in reperto. leg. regni verb. *Falſedad.* §. 3. Pœna autem tabellionis falſantis literas regias eſt pœna mortis & amiſsionis bonorum, quia eſt proditor tabellio regis qui falſum commit tit. l. 8. & ibi Greg. Lup. verb. *Falſedad.* titu. 9. p. 2. Si autem eſt falſitas in epiſtolis ſeu inſtrumentis particulariũ puniũtur in trũcatione manus & amiſſione officij. d. l. 6. tit. 7. par. 7. Pęna autẽ falſificantis ſigillũ, ſeu literas regias de iure regni Portugalliæ, eſt pœna mortis & confiſcationis bonorum coronæ Regiæ, ſi legitimos ſucceſſores talis falſarius non habuerit. l. 1. tit. 7. lib. 5. ord. *Luſitaniæ*, & ibi de pœna tabellionis falſantis literas regias & iudices quarcous ad eius officium pertinet. De iure autem cõmuni in caſu & materia præſentis legis omnino eſt videndus Matt. de Afflic. deciſ. 21. & quæ in additio. ad eũ notãtur à Tho. Grã. atius per eũ dẽ Affli. in cõſt. Neapo. & regni Siciliæ lib. 3. rub. 39. n. 1. cũ ſeq. Ex quo ampliabis & declarabis hãc noſtram regiã. l. & Caſſan. in conſuet. Burgund. rubri. 1. fol. 17. col. 2. n. 5 a. verſ. Itẽ qui falſauit literas Papæ. & Io. Bernar. in praxi cano. crim. c. 108. vbi etiã ponit pęnam clerici falſantis literas ſeu ſigillum Regis quæ eſt depoſitio & characteris impreſsio & in exiliũ miſsio. c. ad audientiã. vbi latè ſcripſi in lectione mea legendo Salmanticæ. Anni 1550. de crimine falſi. & l. 60. tit. 6. p. 1. nor. Greg. in d. l. 6. tit. 7. par. 7. in glo. penult. & hodie eadem deciſio noſtræ. l. habetur & approbatur per l. 3. & 5. titulo. 17. libro. 8. nouæ Recopilat. Quid autem eſſet ſi eſſent literæ inferiorum iudicum? Reſpondeo quod ſi eſt clericus poterit deponi ab ordine & priuari omnibus beneficijs, & in monaſterium detrudi, vt agat pœnitentiam & hoc ſi literæ eſſent iuſtæ, ſi autem iniuſtæ eſſent mitius punietur ſecundum reſolutionem Abbatis in c. olim ex literis. ſecundo notabili. de reſcriptis. facit tex. in ca. ſi epiſcopus. 50. diſtinct. notat Greg. Lup in

llo a cae en caſo de aleue, y la meytad de ſus bienes, ſon para la nueſtra camara.

dicta

d.l.6.t.7.p.7.Cęterũ adde ĩn hac materia falſitatis quã abominabile ſit & horrẽdum hoc crimẽ, vt in proęm.ti.7.p.7.incip.*Vna delas grãdes maldades.* & ibi Greg.Lup.& Caſſan.cõſ.44.n 16.quo ſit ꝙ in generali criminũ remiſsione ꝙ videlicet aliquis ꝓpter crimen incarceratus poſſit liberari à carceribus propter felicẽ aduentumRegis, vel paſchæ, vt mos erat Iudæorum Matthæi.c.27.(vbi inquit per diẽ aurẽ ſolẽnẽ cõſueuerat præſes populo dimittere vnumvinctũ quẽ voluiſſent,quod nõ venit relaxandus incarceratus ob crimẽ falſi, quia grauiſsimũ & odioſiſsimũ cenſetur ideoque nõ cẽſetur principẽ,ſeu ſtatuẽtes de illo cogitaſſe,vt tenet Bar.in l. Lucius.ad fi.2.col.ff.ad ſenatuſc. Turpill.dixi in l.verb.*Saluo aleue,o trayrion*.tit. 11.lib. 1.ſup.ord.quod eſt memoriæ referendũ in practica & ſummè notandũ ad ampliationẽ & extenſionem.tex.in l.3.C.de epiſc.audi.quæ enumerat plures perſonas , quæ à carceribus non extrahuntur quantumcunque dies paſchalis extiterit.

¶ *Ley.XXII.* *Idem.*

O Vien falſa ſello de Arçobiſpo, o deObiſpo[a] o d̃ otro prelado, cae en eſte caſo de aleuoſo,y la meytad de ſus bienes ſon para nueſtra camara.

¶ *Lex. XXII.*

[a] ¶ *Arçobiſpo,o Obiſpo*.Falſificãs ſigillũ Archiepiſcopi epiſcopi,vel alterius prælati inferioris cõmittit crimẽ aleuoſiæ & dimidia pars bonorũ cameręRegis applicatur,adde tx.in c.ſi epiſcopus.d.50.falſarius clericus officijs & beneficijs priuatur & depoſitus ab ordinibus in monaſteriũ detruditur,vt perpetuã peragat pœnitẽtiã not.Panor.in ca.olim ex literis.n.2.de reſcrip.& in c.tã literis.col. 2.de teſtib,vbi eſt bonus tx.ad hoc quod falſarius capituli vel prælati ſuſpẽditur ab officio de beneficio notat etiã Hoſt.in ſumm.de crim.falſi.§.& qualiter. verſi.falſarius vero epiſcopi & Io.Bernar.in praxi canoni.crim.c.108.quæ tñ pęna locũ habet cũ actũ eſt criminaliter de falſo nõ vero alias.adde.l.2. verſi.*E ſi falſare ſello de otri pierda quanto ouiere y ſea de la Igleſia,y ſea echado de toda la tierra por jamas y todo lo que ouiere ſea del Rey*.tit.12.lib.4.foro legũ & adde.l.3.ti.6.ſupra hoc li.8.ordin.& idẽ cõprobatur in noua Recop.legũ regni.in lib.8.ti.17.l.3.,

¶ Sed quæritur elegãter in propoſito huius legis qua pœna ſit puniẽdus falſarius literarũ apoſtolicarũ.In qua quæſtione rñdeo ꝙ degradatur actualiter talis falſarius & traditur iudici ſeculari,vt in ea curia ab eo puniatur.arg.tx.in c.nouimus.đ verbo.ſign.& in c.2.de pœnis.li.6.& eſt bonus tx.in c.ad falſariorũ.de crimine falſi.gl.in ca. ad abolendã.verb.relinquatur de hære.& tx.in l.60.titu.6.p.1. & eſt excõmunicatus ipſo iure talis falſarius ꝑ bullã cęnæ dñi.In quo aduertẽdum eſt , quod iura prædicta in d.c.ad falſariorũ cũ cõplicibus & eorũ pœna procedũt duntaxat in falſario literarũ Papę ſecũdũ Panor.in c.tã literis.col.2.n.4.de teſtibus. Guido Papæ deciſi.455. cõmittitur falſum Boer. elegãter in deciſ. 82.n.4.Io.Bernar.in praxi cano.crim.c.108. Freder.Senen. cõſi.219.&Hoſti.in ſum. de crim. falſi.§.& qualiter puniat͂.verſ. porro ſecũdũ Canones,Goffred. de Trãno eod.t. in ſua ſum.col.2.verſi.falſarij autem Dñi Papæ,& Angel verbo. excõmunicatio.5.§.1.caſu.3.Caiet. eod.verb.c.27.Sylu.verb.excõmunicatio. 7.pœna 4.& poſtquã fuerit traditus huiuſmodi falſari⁹ curiæ ſeculari debet mori ſecundũ Io.Bernar. vbi ſu. & conſtat ex l.6.ti.7.p.7.quam.l. notabiliter amplia in falſario breuium literarum Apoſtolicarum vt tenet Lud.Gom.in tract.de breuibus.nu.2. vbi in n.6.concludit,quod quo ad breuẽ omnes tenẽt & fuit iudicatum contra Barthol. Floridũ Archiepiſcopũ Cuſentinum Alexandri VI.ſecretarium, qui fuit degradatus & cõbuſtus propter falſitatem breuis cuiuſdã quẽ omnino vide facit ad rẽ text.in c.in memoriã.19.diſ. ibi falſum. ab apoſtolica ſede detuliſſe epiſtolã vel aliud quod inde non venerit. Cũ ergo verba iſta ſint generalia & cõpetãt adueſus omnes falſitates quocũque modo cõtingentes in literis apoſtolicis,debet cõpetere diſpoſitio d. c.ad falſariorum.& ſimilium iurium. ¶ Habet etiã locũ huiuſmodi pęna diligenter cõſiderando cõtra mandantes,auxiliũ,conſilium,cõſenſumve præſtãtes falſitati,iuxta tx.in d. c.ad falſariorũ. facit tx. in ca.mulieres.§.illi verò de ſent.excom.cui text. adde omnino Alciat.in l.1.n. 21.ff.de verb. oblig. vbi ponit quæſtionem notabilem, vtrum ſtatutũ puniens committentem delictum comprehendat facientem per alium & quæ demandaro cumulaui latè ad Didacum Segurã in repeti.l.3.§. final. numero.9.ff.deliber. & poſthu. Quod confirmatur ex text. in capitu. excommunicamus. §. credentes. de hæreticis. ex textu in capitul. contra Chriſtianos.§.& ſic. & in capit. quicumque,§.hæretici.eodem titulo.de hæreti.in 6.in c. fœlicis.de pœnis.in 6 & in capit.fin.de homicidio. libro. 6. Item etiam prohibitus loqui cum excommunicato , non ſolum incurrit excommunicationem perſonaliter cum eo communicans , ſed etiam per epiſtolam,vt tenet gl.3.in c. cõſtitutionẽ.de ſen-

ten:

ten.excõ.lib.6.& ſimil.gl.in clem.ſi.eod.tit.& ſimil.gl.in extrauag.vlri.de verb.ſigni.Ioan.22.verbo.vel ſcripto,ergo quocũq; modo ſit falſarius facto,auxilio,conſilio, fauore, vel quouis alio modo debet puniri iuxta regulã iuris agentes & conſentientes,&c.

& in c.1.de of. deleg. & habetur ad Rom. 1. & in l.6.tit. 7. p.7. vbi probatur iſthęc ampliatio adde ſuperioribus peregrinã verb.falſitas.cuius author eſt Bonifacius.& l.6.tit.12.lib.4.foro legum.

¶ *Ley. XXIII.* *Idem.*

OTroſi quiẽ haze moneda falſa, o la

¶Quæro deinde vtrũ falſatius literarũ Apoſtolicarũ poſsit ad eccleſiaſticũ bñficiũ pręſentari:& tñrũ deo ꝙ nõ quoniã eſt infamis talis falſarius,& excõmunicatus,igitur p̃ſentari nõ poterit cũ ſit ſuis bñficijs iã etiam obtẽtis ipſo iure priuatus per verba tx.in.d.c.ad falſariorũ qui tx.eſt canõ latæ ſententiæ ſcd̃m.Hoſt.Pãnor.& cõi.ſcribẽtiũ ibi ſentẽtia atq; abſolutio à p̃dicta cẽſura Papæ eſt reſeruata p tx.in c.dura de crimine falſi,& per bullã Cęnę dñi ſed excõmunicati nõ pñt p̃ſentari ad eccleſiaſticũ beneficiũ ſecũdũ quod aſſerit Cæſar Lãbert.de iure patrona.ar.5.q.9.principali.1.p.lib.2 & 22.articulo eiuſdẽ quęſtionis& degradãdi minimè ſunt admittẽdi ſecundũ eundem Lamberti.in d.q.ar.5. neque priuati beneficijs tãtũmodo imõ etiã priuãdi nõ ſunt admittẽdi ad alia beneficia, vt etiam illis priuentur ſecũdũ Panor.in c.ſuper eo de electione,igitur conſequens eſt,non eſſe admittendos huiuſmodi falſarios ad præſentationẽ, vt tenet Cæſar Lamberti.vbi ſupra arti.22.quæſt. 9.principali primæ partis ſecũdi libri. Tãdẽ contra excõmunicatũ adde Aluarum Pelagium de planctu eccleſię lib.2.arti.46.col.penul. cum ſequent.circa finem. Item nota in propoſito ſuperiorum quod crimen falſi cõmiſſum in re eccleſiaſtica, vtpote in literis Apoſtolicis eſt crimen mixtum quod poteſt puniri tam per iudicem eccleſiaſticum quã per ſecularem,vt voluit Panorm. & communis traditio in cap.cum ſit generale.de foro compet. Anania eleganter in dict. c. ad falſariorum de crimine falſi.& AEgidius in ſua practica.tit.de falſis.n.108. Et adde Iulium Clarum lib.5.receptarum ſententiarum §.falſum.in praxi. & Iacobum Menochium de arbitrarijs in d.lib.2.centur.4.cauſa.306.

¶ *Ley. XXIII.*

¶*Faze moneda falſa, o la manda fazer.* Cudens falſam monetam vel fieri mandans eſt aleuoſus & amittit dimidiam partem bonorũ ſuorum cameræ Regis concord.l.4.titul.6. ſupra iſto lib.8.& hodie.l.5.tit.17.lib.8.nouæ Recopil.legum regni quibus adde.l.7.ti.12.li.4.fori. quæ imponit pęnã mortis in hoc crimine.& ibi Mõtal.l.9. & ibi etiã Greg. Lop ti.7.p.7.not.elegãter Hippo.in l.qui falſam. ff.de falſis & Matt.de Affli.in ti. quæ ſint regalia in verb.monetæ.& Aegid.Boſsi.in pract.crim.ti. de falſa moneta optimè Boe. in deciſi. 254. n.12.ſcire tñ oportet in iſta materia quod crimẽ imprimẽdi ſeu fabricãdi falſam monetã eſt graue & enorme,& eſt crimẽ lęſæ maieſtatis iuxta.l.1. C.de falſa moneta.& in l.9 ibi,*faze muy gran faldedad*.tit.7.p.7.¶ Verũ quo ad hãc legẽ quæritur.Primo qua pœna ſit puniendus fabricãs falſam monetã in quo etiã aduerte, quod dicitur falſa cũ ſit ab homine qui nõ habet poteſtatẽ cudendi,vt colligitur ex notatis à Platea in l.1. C.de murilegulis li.11.& ex.l.9. Vbi notat Greg. verb.*Falſa moneda*..omnino vidẽdus.ti.7.p.7.& ad quæſtionẽ principalẽ rñdeo quod cõmittẽs huiuſmodi crimẽ pęna mortis eſt puniẽdus & igne cõburendus. vt in l. 1. C. de falſa moneta.tradit ſingul. Raphael Cuma.in cõſil.138.hoc maxime col.pen. Alexã. conſ.104.ꝙ ſtatutũ loquẽs col.2.lib.1.idẽ Alex.in l.elegãter.§. qui reprobos.ff.de pignora. actione &Bonif.de vitalinis in tract.de maleſic.ti. de pœna falſantis monetã Panor. Imol.& Anania. in c.quãto.de iur.iur.& lab.Nonel.in prac.& theorica cauſarũ criminaliũ.§.ſcire debes.n.2.pag.570 col. 1.bonus tx.in l.9.& ibi not.Greg.verbo.*quemada*.ti.7.p.7. ex quibus colligitur intellectus.colũ.7.tit.12.lib.4. foro leg. quæ lex imponit pęnã mortis in hoc crimine,vt intelligatur quod debeat eſſe qualificata illa mors.cũ flãmis cõburẽdo& ita practicatur adde ſuperioribus Archiep.Florent.2. p.tit.1.c.18.§.4. ¶ Itẽ etiã cõuictus de hoc crimine eſt proditor & aleuoſus & crimẽ læſæ maieſtatis cõmittit iuxta tx.in l.1.verſ. *la decimaquarta es quando*.tit.2.p.7. & inſuper amittit dimidiã partẽ bonorũ ob eãm p̃ditionis,vt p̃bat tx.in pręſ & in l.4.ti.6.ſup.hoc lib.8.In quo illud aduerte quod iſta pęna amiſsionis bonorũ mitior eſt,quã illa quæ olim ſtatuta erat à iure cõmuni quia eo iure huius criminis pęna erat oĩm bonorũ amiſsio,vt in l. 2.C.de falſa mone.Quas tñ pęnas intellige p̃cedere atq; habere locũ nullo dato diſcrimine neq; cõſtituta dñia vtrũ falſitas imp̃ſsionis monetæ fuerit cõmiſſa in moneta aurea,argẽtea vel ęrea.iuxta tx. in l.9.ti.7.p.7.not.Salicet.in l.2.C. de falſa moneta.& Matt.de Afflict,in conſtitutio. Neapol.lib. 3.rubri.40.colum.2.etenim ad hoc,vt falſi criminis pœna committatur requiritur quod impreſ-

ſio falſa

māda hazer[a], cae en pena de aleue y la mitad de ſus bienes ſon para la nr̃a camara.

ſio falſa cõ nittatur in pecunia, quæ in regno vſu
circunfertur, vt voluit Alex in cõſi. 104. lib. 1. &
Matth. de Affl. vbi ſupra. Alex. ad Bat. in. d. l. ele-
gâter. §. qui reprobos. ff. de pignora. actione. Hip-
pol. in. l. qui falſam. n. 53. ff ad. l. Cornel. de falſis.
¶ Veruntñ notabiliter intellige pœnã iſtã de qua
ſupra locũ habere in cudẽte monetã abſq; Princi
pis autoritate quãtũcũq; eſſet iuſta & bona, rõne
materiæ metalli, formæ, & põderis de quo prædi
catur, vt voluit gl. iũcto tx. in. l. ſacrilegij. §. qui in
moneta. verb extrinſecus. ff. ad l. Iul. pecula. Bar.
& Hippo. n. 54. in. d. l. qui falſam. ff. de falſis. Ale.
in. l. ſingularia nu. 26. ff. de reb. credit. ſi cert. peta.
notatur cõ ter pſcribẽtes in. l. 2. C. de falſa mone-
ta quã opinionẽ approbat hodie. l. 9. t. 7. par. 7. ac
pinde nõ erit talis delinquẽs mitiori pœna puniẽ
dus quãuis iſto caſu firmauerit cõtrariũ Hippoly.
vbi ſupra, & fuit de mẽte gl. in. d. l. ſacrilegij §. qui
in moneta. verb. extrinſec'. quib' oĩbus adde aliũ
caſum in Pragm. monetarũ. 118. §. 18. in qua mone
tarijs eſt prohibitũ ne pecuniã cudãt niſi ab ortu
ſolis vſq; ad occaſum ſub pœna mortis. ¶ Secũdo
principaliter quæri põt quo ad materiã nr̃æ legis
expẽdẽtes falſam monetã ſciẽter, qua pœna te-
neãtur in qua quæſtione cõſtituo cõcluſionẽ, ex-
pẽdẽs nũmos plũbeos vel ſtãneos punitur de fal-
ſo, ſed ſi aliter pecunia eẽt falſa tũc extra ordinem
puniri debet, ita reſoluit Bar. in. l. in lege Cornel.
n. 3. ff. de falſis per tx. ibi in ver. ſi aũt alios nũmos
expẽdat punitur. idẽ Bart. in. l. fi. ff. de extraordi.
crimini. in qua tñ opinione Salyce. dubitat in. l. 2.
C. de falſa moneta quẽ refert Hippol. cõſi. 47. co.
3. n. 11. & in. l. qui falſam. n. 64. ff. de quæſtio. Ia-
cob. Nouell. in ſua pract. crimi §. ſcire debes. nu. 7
qui ſe remittit adnotata per Ang. Aret. in tracta.
de maleſi. in verb. fallario. n. 30. f. 68. & per Oldr.
conſil. 73. an alquimiſta excuſaretur. Sed in regno
punitur pœna exilij quatuor annorũ & cõfiſcatio
ne dimidiæ partis bonorũ, vt habetur in Pragm.
de monet. 118. c. 62. fol. 89 col. 2. ſedm nouiſſimã
impreſſionẽ vbi poſuimus ſub nr̃o noĩe reperto-
riũ cũ cõcordãtijs aliarũ legũ regni. ¶ Tertiò prin
cipaliter quæritur in materia nr̃a, qua nã pœna pu
niatur tõdẽs monetã auri vel argẽti vel tingẽs, in
qua quæſtiõe rñdeo, vt per Panor. & Anani. in. c.
ad falſariorũ de crimine falſi, & p Salyce. in. l. 2. C.
de falſa moneta. & Hippoly. in d. l. qui falſam. nu.
100. cũ ſequẽtib. plura cumulãtẽ in ppoſito. De
iure tñ regni in iſto caſu eſt impoſita pœna mor-
tis & cõfiſcatiõis oĩu bonorũ, vt in. d. Prag. 118.
c. *Otroſi mandamos y ordenamos q̃ ninguna, ni alguna
perſona* fol. 89. col. 4. in lib. Prag. reg. Catholic. &
in. l. 9. vbi notat Greg. Lup. verb. *Cercenarẽ*. & in
verbo. tingiẽtẽ. tit. 7. par. 7. & in. l. 15. tit. 14. ead.
pat. & in. l. 7. tit. 12. lib. 4. fori. legũ. ¶ Verũ autem
iſta pœna locum habeat in minima moneta puta
æris vr̃ quod non, ex Alex. in ſua conſ. 104. lib. 1. &
Aegid. Boſsij in practi. ti. de falſa moneta. n. 4. te-
net etiã Cæpol. cõſi. 76 nihilominus tñ in hoc ar-
ticulo cõtrariũ eſt tenẽdũ ſiquidẽ verè fallarius re
peritur in moneta æris etiã minima ſicut in argen
tea & aurea & cõmittit crimẽ læſæ maieſtatis iux
ta tex. in. l. 9. ibi. *Qualquier q̃ fizi re falſa moueda de
oro, o de plata, o de otro metal qualquier, q̃ ſea quemado
por ello, de manera q̃ muera*. tit. 7. p. 7. ¶ Quartò prin
cipaliter quæritur, qua pœna erit puniẽdus cleri-
cus committẽs crimẽ falſi in moneta Papæ, & in
hac quæſtione rñdeo, quod eſt deponẽdus & in-
carcerẽ mittẽdus, vt voluit Panor. in. c. tuæ. nu. 4.
de pœnis vbi probãs hãc partẽ dicit, quod in caſi-
bus, in quibus delictũ punitur à lege pœna mor-
tis, ſi clericus reperiatur illius criminis reus, eſt pu
niendus pœna depoſitionis & perpetui carceris,
ſed crimẽ falſi cõmittẽs (vt ſuperius probaui) pu-
nitur pœna mortis & prætetea cõſtat de iure re-
gio in l. 6. ti. 7. par. 7. ergo & in ſpecie ppoſita cle
ricus, erit puniẽdus depoſitiõe & perpetuo carce-
re. Sed eſt dubiũ quo ad præcedẽtẽ quæſtionẽ an
in iſto caſu clericus deponatur depoſitiõe actuali,
vt pote qđ ſit tradẽdus curiæ ſeculari nõ data in-
corrigibilitate poſt crimẽ falſæ monetæ ſemel cõ
miſſũ, & videtur dicẽdũ quod nõ ſit tradẽdus cu-
riæ ſeculari, & per cõſequẽs depoſitionẽ, ſeu degra
dationẽ nõ eſſe actualẽ tũ quia tx. in. d. c. ad falſa-
riorũ de crimi. falſi loquitur dũtaxat, in falſarijs li
terarũ dñi Papæ, nõ ergo locũ habebit in alijs cũ
lex nõ ſit extẽdẽda ad nõ ſcripta in ea, vt in cap. is
qui. de ſent. excõ. lib. 6. cũ ſimilibus, & quia odia
ſunt reſtrigẽda. l. pen. ff de pœnis. cũ alijs, tũ etiã
quia tria crimina ſunt tãtũ, propter quæ poſtquã
clericus ſemel eſt lapſus, eſt deponẽdus actualiter
& curiæ ſeculari tradẽdus, quorũ primus eſt. Falſa
rius literarũ apoſtolicarũ Papæ. vt in. d. c. ad falſa-
riorũ. Secũdus caſus eſt in infamante & inſidiante
vitam ſui Epi. vt in. c. ſi quis ſacerdotũ. 11. q. 1. Ter
tius & vltimus caſus eſt qñ quis eſt conuictus de
crimine hæreſis vel relapſus poſt abiurationem,
vt in. c. ad abolendã. de hæreti. & ibi glo. tex. in. c.
excõicamus. eodẽ titul. quos tres caſus diligenter
enumerauit gl. in. d. c. ad falſariorũ. & in. d. c. ſi qs
ſacerdotũ. 11. q. 1. enumerat etiã ix. de iure regni
in. l. 60. ti. 6. par. 1. ergo clericus ſemel lapſus in cri
mine falſæ monetæ, nõ erit tradẽdus curiæ ſecula-
ri per actualẽ depoſitionẽ. Veruntñ crimen iſtud
falſi in moneta Papæ videtur immane, adeo & ſtu
pẽdũ vt etiã ſi incorrigibilis nõ ſit, tradẽdus tamẽ
ſit curiæ ſeculari ſicuti pro homicidio qualificato,
vel huiuſmodi ſimilibus, vt voluit Abb. Panormi.
in cap. at ſi clerici. nu. 39. poſt Ancharra. ibi de iu-
dicijs. idem Ancharra. in capit. ea quæ. de regulis

iuris & Ioan. Bernard in practi. crimina. cano, cap. 90. in verb. Parricidijq., & plurima cumulãdo pro bat iſtam partem dicens communem & vſu forẽſi ſæpiſsimè ſeruatam Mincha. in lib. 3. de ſucceſ. creatio. §. 22. fol. 33. col. 2. nu. 53. verſi. ſed quãdo immane aliud crimẽ. ¶Contraria tamen ſententia imò quod clericus pro quocunque crimine quantumcunque graui enormi & qualificato nõ ſit degradandus neque curiæ ſeculari tradendus, cõmuniter recip tur per Doctores ſecundum Decium in c. atſi clerici. in fi. poſt Areti. co. 9. de iudicijs, & ſecundum Ioan. Bernard. in practi. canoni. crimi. c. 90. & Ludo. Carrerius in practi. crimi. fol. 440. n. 5. & Couar. lib. 2. Vari. reſolut. c. 20. n. 7. & Plaça de delictis. c. 23. nu. 43. Albertinus in repeti. c. quoniam. q. 11. n. 55. de hæreticis, lib. 6. Areti. notabiliter in c. cum non ab homine. col. 9. de iudiciis. Feli in d. c. atſi clerici. n. 15. de iudicijs. & Aegidius Boſsi. in pract crimi. tit. de foro compet. nu. 135. cum ſequen. vbi probat etiam in certis crimi nibus quibus poteſt degradari, de quibus per Panormi. in d. c. atſi clerici. col. 14. verſi. ad tertium, nempe in crimine hæreſeos, & in crimine falſi in ſcripturis Papæ & in crimine calumniæ, & contumaciæ contra ſuum Epiſcopum, nõ erit adhuc deponendus, ſi velit ſe corrigere etiam ſi tale crimẽ eſſet & tam nefandum & enorme quod occidiſſet ſummum Pontificem, quia tali caſu debet detrudi in perpetuũ carcerem, vel in monaſteriũ iuxta tex. in c. nouimus. §. fin. de verb. ſignific. & in cap. tuæ. de pœnis. & iſtam eſſe communem aſſertionem in d. c. atſi clerici. à qua communi non audet recedere Grego. Lup. in l. 65. verb. homicidio. tit. 6. par. 1. & eſſe communem affirmat Fernan. Minchacen. vbi ſupra. nu. 53. fol. 33. col. 1. ad fin. cũ ſequenti. & pro hac communi ſententia, primo cõſidero tex. in d. c. cum non ab homine, de iudicijs ibi, ſeu quibuſcũque fuerint criminibus deprehenſi. Secundo pro hac parte ſuffragatur tex. in c. fœlicis. de pœnis. lib. 6. vbi occidens Cardinalẽ non debet mori. Sed ita viuere, vt vita ſit ei mors & ita ſecundum hanc opinionem intelliges text. in c. ſunt quædam 23. q. 5. videlicet ſi ſit incorrigibilis, quod ſi delictum ſit valde graue atque atrox, in carcerem detruditur iuxta tex. in d. c. nouimus, vt in præcedentibus dixi. Si vero delictum nõ ſit tam enorme detruditur in monaſterium, ergo clericus lapſus in crimine hæreſis, ſeu falſi vel in cæteris qualificatis non eſt degradandus nec tradendus curiæ ſeculari, ſed in carcerem perpetuũ mittẽdus, ſi modo talis clericus petat in tempore miſericordiam, in alijs vero criminibus non ita graui bus & atrocibus aliter punitur, quam concluſionem intelligerem procedere & eſſe veram, quando nõ eſſet hæreſiarcha, qui multos ad ſectã Lutheri peruertiſſe conſtat qſi viuus remaneret eſſet perditio multorum, & vt principes iniquitatum fortiori animo ſerperent vt noſtra ætate iam ſopé riotibus annis † radicatum fuit, à dominis inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, & bene, vel ſi aliud aliter viſum fuiſſet Romano Põtifici & ex eius cõ miſsione, vt in caſibus relatis ab Archiepiſ. Florẽti. 3. par. tit. 17. c. 4. col. fi. in fin. & in cauſa monachorum relata à Ioan. Bernar. d. c. 90. ſuæ practicę cano. crimi. quoniam iſti caſus relati ab his doctoribus non faciunt ius. l. nemo iudex. C. de ſententijs & interlo. omni. iud. & texr. in ca. licet. & ibi Præpoſit. nu. 2. de ſponſa. duorũ text. & glo. in c. fina. diſt. 9. quamuis inducant argumentum, vt in ca. quando. vbi notat Præpoſit. 11. q. 3. & ſimiliter concluſio, quæ habet quod clericus ſemel in peccatum lapſus, eſt deponendus. vt in ca. qui ſemel. & in c. ſi poſt ordinationem. 50. diſt. & in c. quia. §. ſi vero. 48. diſt. & in c. fin. 55. diſtin. & in c. quoniã. 19. q. 3. ibi alioquin ſiue ſacro Catalogo fuerint, deponi præcipimus, & in c. forte. 23. q. 4. iuncto princip. & fine illius tex. notat. & tenet gloſ. notabilis in c. peruenit. 27. q. 1. & eſt bonus tex. in c. cum non ab homine de iudicijs. & in c. ad audientiam ibi, ſed eis à ſuis ordinibus degradatis de crimine falſi, quæ opinio communiter recepta eſt ſecundum Guilielm. Benedict. in quæſt. de homicidio. ad finem. & prior communis opinio quod ſit accipienda de depoſitione verbali ſecũdum alteram communem in d. c. ad audientiam, vel quãdo talis delinquẽs ità eſſet incorrigibilis quod eccleſia non eſſet potens, ad ipſius correctionẽ, nam eo caſu actualiter eſſet degradãdus, ex regul. tex. in dict. c. cum non ab homine. ad finem. de iudic. ¶Poſterior autem ſecunda communis opinio intelligatur & procedat, quando eccleſia potuiſſet inferre pœnam ſecundum ius canonicum & qualitatem delicti delinquẽti impoſitam nam hoc caſu, non eſt degradandus, ſed potius requiritur iteratio, & incorrigibilitas ad depoſitionem. vt in c. hi qui. 2. diſt. 50. & in cap. hi qui. 15. q. 8. voluit glo. in c. 1. 35. diſt. glo. in ca. ſi. glo. fin. 92. diſt. & glo. in c. 1. 14. q. 4. verb. ſi ceſſatẽt. gloſ etiã in c. 2 vel bo. emẽdet de officio cuſtodis. & glo. fin. in c. ſicut. de Iudæis, glo. etiã in c. 1. gloſſ. 2. de clerico percuſſore, quæ omnes gloſſæ volucrãt clericum minimè eſſe deponendũ propter crimen ſemel cõ miſſum, facit ad hoc bene tex. in c. hoc veſtræ. 1 diſt. tenet etiam glo. in c. quod ſi pœnitentiã. 27. q. 1. & in l. 3. C. de epiſcop. audi. vbi Bald. notat elegãter, quod ſi quis cõmiſerit delictum de quo habuerit gratiam, ſi deinde iterato idem crimen cõmiſerit gratia nõ valet niſi princeps, à quo gratia proceſsit, fuerit certioratus de priori delicto, & reſcriptum eſſet ſurreptitium cuius ſententiam refert

Digitized by Google

refert & ſequitur Ioan. Lup. de Pala. Rubios in repeti. c. per veſtras. de donat. inter vir. & vxor. §. 9. nu. 25. & Couar. lib. 1. Varia. reſolu. c. 20 nu. 8. & eſt bonus tex. in. l. 2. vbi dixi. in verb. *que algunos*. tit. 11. lib. 1. ſupra. & eſt tex. pro hac ſentẽtia notabilis in cap. ſuper eo. de cohabita. clerico. & mulierum. ¶ Præterea pro hac parte facit communis opinio de qua in ſuperioribus latiùs dictũ eſt, qua cauetur, clericum non eſſe realiter degradandum niſi ſit incorrigibilis, quæ communis accipienda eſt, vt ſuperius declarauimus: degradatio etenim eſt grauiſsima pœna ab ipſa depoſitione ſeparata, quæ non eſt infligẽda niſi expreſsè inueniatur in iure ſecundum Guilielm. Bellameram, & Præpoſitum in capi. epiſcopus presbyter. colum. 1. nuo. 5. 11. quæſt. 3. vbi Præpoſitus ſingulariter agit, de forma degradationis & quis poſsit & debeat degradare & de eius effectu eſt vidẽdus omnino Bertachin, de epiſcopis, quarta & vltima parte. fol. 72. in 4. volumi. tracta. diuerſor. doctorum. quæ opinio confirmatur ex eo ſingulariter, nam regulare eſt in homicidio & in omni crimine quantumcũque graui quod quis non eſt priuatus ipſo iure, ſed priuandus Innoc. in c. cum noſtris. de conceſ. præben. vbi Panormi. colum. fin. & Imol. qui dicit Innocentij doctrinam communem eſſe Panormi. & Felin. in cap. querelam. de iureiurando. Deci. conſil. 166. Ioan. de Anani. in. c. Inquiſitionis. colum. 2. num. 3. Felin. nu. 2. de accuſ. idem Felin. in cap. ſciſcitatus. colum. 2. num. 2. de reſcript. Barbat. in cap. ſi diligenti. nu. 108. de foro compet. Cardina. in clementi. conſtitutionem. §. Cæterum. num. 10. de electione. Capel. Tholoſa. & ibi Stephanus Aufre. in addit. deciſio. 207. Ioan. de Sylua in tracta. de benefi. 3. part. quæſt. 2. colum. 2. Deci. in. c. dilecti. nu. 2. de exceptio. & in cap. ex parte. 1. notabi. col. 2. num. 3. de reſcript. Hippolyt. in practi. crimi. §. poſtquam. num. 41. & in conſi. 52. col. 5. n. 19. Thom. Ferra cautel. 44 Stephan. Coſta in tracta. de ludo. §. 1. nu. 33. vbi inquit quod omnes ſequuntur prædictam Inno. doctrinam Nicol. Ploui. de irregularit. 2. regu. 44. nu. 30. Ioan. Bernar. in practi. crimi. ca. 74. & capit 88. & in ſuis doctrinis magiſtralibus. doctri. 120 incipiẽ. homicida Petr. Abbaxio. in directorio electio. 2. part. c. 30. Ioan. Igne in. l. neceſſarios. §. non alias. nu. 27. ff. ad Syllan. & eſt communis ſententia ſecũdum Ludoui. Gomeſium in cap. 1. nu. 7. de reſcrip lib. 6. & in. c. 2. nu. 4. de conſtit. lib. 6. & in regula cancella. de annali poſſeſsione. q. 42. Ludoui. Montalr. in tracta. de probat. ſententiæ Pilati. art. 2. nu 3. & Carol. Molin. in regul. de infirmis reſignant. nu. 162. quo ſit homicidam rebellem ſeu criminoſum ante ſententiæ prolationem priuatiuam beneficij poſſe beneficia in manibus Papæ vel ordinarij ad quem ſpectet collatio in fauorem alicuius amici renuntiare ex ſententia prædictorum melius cæteris declarata à Molineo vbi ſupra, & Corſeto ſingulari. verbo. ſententia. facit pro ea. ca. veritatis. §. nos igitur. de dolo & contu. & c. ex literis. verſic. qui reſpondet. de exceſsibus prælator. regula cancellariæ Innocen. 8. incipien. S. in Chriſto, &c. intellecto quod accuſati de criminibus, quam inuenies inter Rotæ deciſiones, ſecundum paruam antiquioremq; impreſsionem fol. 108. col. 3. Præpoſitus in cap. ius Quiritũ. 1. diſtin. citat. c. cũ inter. de re iudica. Ex qua ſententia infertur, quod beneficij fructus poſt commiſſum delictum ſunt beneficiati eoſq; facit ſuos donec ſit per ſententiã priuatus & ſine læſione conſcientiæ poterit eos conſumere. Felin. in. c de quarta. n. 32. col. 10. de præſcriptio. B[...]ri. deciſio. 98. de quo art. ſingul. eſt vidẽdus Ioan. Igne. in. d. repe. §. non alias. num. 14. Couar. in epito. 4. decretal. 2. par. c. 6. §. 8. num. 7. quia pœna priuationis iuris, vel priuilegij. non habet locum, niſi in caſibus à iure expreſsis text. in c. is qui. de ſent. excom. lib. 6. laudatus à Tiraq. in repeti. l. ſi vnquam. verb. reuertatur. nu. 280. C. de reuoc. donatio. cum pluribus concordantibus adductis in meis additionibus ad Seguram de bonis lucratis conſtante matrimo. nũ. 166. Ergo pro prędicta concluſione quamuis Hippoly. ſingula. 268. teneat contrarium poſt Ang. & Paul. in. l. prædonis. ff. de petitio. hæredita. Paul. & Iaſ. nu. 3. in. l. 1. C. de his quib. vt indignis, reſolue tamẽ vt per Couar. vbi ſupra. ¶ Vtrum autem propter fornicationem clerici ſint deponendi? Dicendum eſt quod olim deponebantur. c. ſacerdotes. 50. diſtin. c. preſbyter. 81. diſtin. c. qui ſemel. 50. diſtin. Franc. Aretin. in. c. cum non ab homine. n. 67. de iudicijs. & ideò merito delicta carnis appellari debent peccata maiora, quia propter illa clericus deponitur. gl. in. d. c. qui ſemel. in. 2. ſolutione. & colligitur deformitas delicti ex grauitate pœnæ. ca. fælicis. de pœnis. lib. 6. Hodie tamen propter fornicationẽ clerici non deponuntur. gloſ. in. ca. Maximianus. verb remoueantur. 81. diſtin. gloſ. 1. in. c. fina. diſt. 82. gl. in. c. l. tot. 2. q. 7. & eſt opinio communiter recepta. ſecundum Ant. Corſet. in ſingu. verb. fornicatio. Ioan. Bernard. in praxi. crimi. cano. ca. 72. Cæſar. Lambert. de iure patrona. 1. part. lib. 2. q. 9 art. 20. nu. 14. de cuius ratione erit vidẽdus tex. in ca. fraternitas. 34. diſtin. & ca. quia ſanctitas. 50 diſtin. & eſt communis opinio ſecundum Decium in capit. at ſi clerici nu. 36. & Felin. nu. 14. de iudi. Cardin. in Clemen. ad noſtram de hæreſi. Barbatius. conſil. 13. lib. 3. Anani. in cap. ſignificauit. col. 3. de adulter. Couar. in epito. 4. decreta. 2. par. c. 6 §. 8. nu. 3. Fernand. Mincha. lib. 3. de ſucceſsio. creatio. §. 22. nu. 48. quamuis contrarium opinionẽ de-

cat cōmuniter teneri.nu.49.quem vide. ſed prior opinio etiam ſi ſit fornicatio qualificata, ſcilicet, adulterij,inceſtus,vel huiuſmodi, non eſt deponendus,vt forenſibus vſibus recepta videtur,ſecūdum Minchacam vbi ſupra.nu.50.verſi.quid dicēdum. De pœna autem cōcubinatiorū eccleſiaſticorū eſt decretum concili. Triden.ſeſsi.25.c.14.incipien. quā rurpe. de pœnis laicorū in dicto concilio ſeſsi.24.ca.8. hæc ſufficient dixiſſe de degradatione,depoſitione,quæ in praxi frequentiora exiſtunt.

¶ *Ley*. XXIIII. *Idem*.

QVien dize mal de nos [a],o de alguno de nos, o de nueſtros fijos,es aleuoſo por ello: y la meytad de ſus bienes ſon para la nueſtra camara, y el cuerpo a la nueſtra merced.

¶ *Ley*. XXV. *Idem*.

TODO juez que denegare appellacion [b], y no la qui-

¶ *Lex*. XXIIII.

a ¶ *Mal de nos*. Pœna maledicentis Principi filijſq; eius deſignatur concord.l.3.tit.8.ſupra iſto lib.8. adde cap.1.& 2.de maledicis.l.vnica.C.ſi quis imperatori maledixerit & maledicus ſcandalizabitur in illis.Eccleſiaſt.23.Dijs nō detrahes.& principi populi tui non maledices Exodi.22.De pœna maledicentis principi latè ſub diſtinctione habitum fuit in dicta lege.3. Quid autem de maledicētibus,officialibus & miniſtris iuſtitiæ, vide per Aegidium Boſsium in pract.crimi.tit. de official. corruptis pecunia.nu. 37.pag.425.col.2. & ad literam idem diſpoſitum eſt in.l.11.tit.26.lib.octauo nouæ Recopilatio.

¶ *Lex*. XXV.

b ¶ *Que denegare appellacion*. Concord. l. quoniam. 2.C.de appellationibus,& tex.in authen. de iudicibus.§.noſtros tamen iudices.col.6. &.l.pen.tit. 15.ſupra.lib.3.& eſt addenda.l.2.tit.15.lib.3.fori legū.& hodie pœna huius legis, *de treynta marcos de oro*,reſtricta eſt & limitata ad ſummam, *de treynta mil marauedis*,vt habetur in lib.4. nouæ Recopilatio.legū regni.tit.18.l.13. & plures caſus in quibus iudex non tenetur deferre appellationi enumerat gloſ.in verb.appellationes. in.d.authen.de iudicijs.§.noſtros tamen iudices.col. 6. & glo.in. c.2.extra de appellationibus.Itē aduerte quod nō licet appellare ab executore. vt in. l. ab executore.l.quorum appellat.non recipiantur, & in.l.ab executore.ff.de appellatio.& in dict.l. quoniam. ibi quæ non contra executionem. C. de appellat. & in.l.52.in fin.tit.18 par.3. & in l.171. in legibus Styli.tradit Speculat.in tit.de appellationib. §.in quibus,n.5.& Alex.conſi.113. n. 10.lib.5.& Socin.in tracta.regula.cū fallētijs regul.26.& Carol.Ruinus conſi.80.lib.5.& Aug. Beroius in.q. 111.& Hierony.Gratus in cōſil.16.lib.2.Dueñas in ſuo tracta.regula.cum fallen.regula. 41. in verbo.appellare.vbi ponit. 8. limitationes quas adde ad text.in cap.nouit.de appellat. Cæterum minimè licet appellare in pluribus caſibus vt in 121.quos congerit Anton. Niccellus in tract. de cōcordantijs gloſſarū in cōcordantia. 6. incipiēti refricatur in dubiū. nu. 15.cū ſeq.quē refert & ſequit Ioa.Bernar. in reg. 28.& Robert.Marāta in ſua practi.par.6.Actu.2 n.255.vbi etiā ponit plures limitationes,& idem Ioā Bernar.in regul.35.& Matt.de Afflict.in præludijs cōſtitut.Neapol.q.25.& idē Dueñas in regula.45.tradit glo.notabil.in.c. paſtoralis.§. quia vero de officio ordinarij.bonus tex. vbi nor.Præpoſit.n.1.2.q.6.in.c.ei qui appellat. §. ab executore.& vide quæ tetigi in.l.4.glō.1.verſi.dubitari poterit an recuſari poſsit iudex executor.ti.8.ſupra.lib.3.ex quibus omnibus colliges caſus innumerabiles,in quibus iudex nō tenetur deferre appellationi:quibus adde quod etiam quando reus conuictus & confeſſus appellauerit non obſtante appellatione debet ſententia executioni mandari,vt per doct.communiter traditur in.l. obſeruare.C.quorū appellat.non recip. maximè per Carrerium ibi in repe.n.36.notat eleganter Petr.Follerius in practi.crimi.4.par.principali. verb. pœnis debitis feriantur.nu.6 pag.385. Item etiā ſententia condemnatoria non eſt ſtatim executioni mandanda,ſed potius ſunt expectandi decē dies in foro canonico & quinq; de iure Regni in foro noſtri Cæſaris ad appellādum iuxta tex.in.l.1.& per totū titul. nil nouari appellatione pendente & id procedit in caſibus,in quibus admittitur appellatio,ſecus verò alias,vt aduertit Aegid.Boſsi. in ſua practi.crimina.in tit.de executione ſenten. nu.1.iudices autem debent eſſe faciles in admittēda appellatione potius quam in facienda executione,ne teneantur in ſyndicatu, quinimo ſi ſententia eſſet iniuſta & iudex appellationem non admiſerit teneretur pœna vltimi ſupplicij & lege Cornelia de Sicarijs,& poſſet etiam tali iudici reſiſti de facto etiam quando appellatio eſſet manifeſtè friuola,vt voluit eleganter Socin.in ca. qualiter.2.de accuſat.& AEgid. Boſsi. loco proximè citato

citato.nu.a.pag.592.& in titu. de appellat. nu.3. vbi ponit licet remiſsiuè caſus in quibus non licet appellare in cauſis criminalibus norabiliter Ioan. Igneus in.l.& ſi certus.nu.19. fol.25. ff. ad Senatuſconſul.Syllania. vbi affirmat appellationē minimè eſſe ad mittendā in criminib' homicidij, veneficij, maleficij & vis publicæ & interpoſita appellatione, is qui appellauit à vinculis leuari debere, & eſſe cuſtodiēdum firmat Ioan. Igneus in.l. neceſſarios.§. non alias. num.46. ff.ad Syllani.per tex.in.l. ſi quis filio. §. eius qui. & in.§.hi autem omnes.ff.de iniuſto rupto. irritoq; facto teſta. quoniam interim durante appellatione ſuſpēditur iuris præſumptio quæ erat pro ſententia iudicis.vt in.l.1.ad fin.ff. ad Senatuſconſul. Turpillia. Denique plures caſus, in quibus iudex non tenetur appellationi deferre nouiſsimè cougerit Ioan.Milius Syluanicus in ſuo Enchiridio appellationum cap.12.fol.56.nu.31. cum pluribus ſequentibus.

ſiete otorgar auiendo lugar a ello [a]: cae a nos en pena de treynta marcos de oro, ſaluo en los pleytos que ſon ſobre nr̄as rentas.

¶ *Ley. XXVI.* *Idem.*

OTROSI todo aquel que va contra los priuilegios [b] de los Emperadores, o de los Reyes, o no los cūpliere moſtrandolo por recaudo cierto, como fueron guardados, toda via cae en las penas que ſe contienen en ellos, para la nueſtra camara.

a ¶ *Auiendo lugar a ello.* Regulariter remedium appellationis à quibuſcūq; iudicibus eſt permiſſum, cum ſit defenſio, nec iniuria ſit iudici propter appellationem ab eo interpoſitam cum ſi fuerit iuſta laudabitur à iudice ad quem, & remittetur executio ipſius cap.cum appellationibus.de appellatio.lib.6.aliàs ſi ſit iniuſta emendabitur, & erit immunis à culpa, quod eſt maximè appetendum.argum.c.1. de ſententia & reiudica.lib.6. Qui non detulit appellationi condemnato ad mortem, in pari cauſa eſt, qui alias morituro vitam breuiat, & interdum tenetur de vi publica, Fab.in.l. à procōſulibus.C.de appellatio.per legem. lege Iulia. in prin.ff.ad.l.Iul.de vi publi.idem Fab.& Angel.in princi.Inſtit.de obliga.quæ ex delicto naſcuntur Guilielm.de ludo.in ſingul.22.Fernand. Minch. lib.1.illuſtri, cōtrouerſ.c.18.nu.25. vbi ponit etiā pœnam iudicis denegantis appellationem de iure canonico, eiuſque foro ibi videas, & quæ notat Inno.c.ſæpè.ad fin.de appella.Bar.in.l.de pupillo.§.ſiquis.ff.noui oper.nūtia. col.3. n.17.verſ.7: quarto.Boeri.deciſio.101.n.2. quem videas & faeias proteſtationem coram viris honeſtis quod ſi renuntias appellationis remedium eſt propter iuſtum timorem iudicis quod probatur ex cōiecturis, vt per Bart.dicta.q.17.& propter euitandā iniuſtam oppreſsionem detentationemque carceris & quod ideo per viam appellationis, vel querelæ propones corā ſuperiore ad cōſequendā, de eo iuſtitiā ſecūdū ius, & cū fueris liberatus à carcere te cōferes ad iudicē, & præſentabis cū informatiōe, & te recipiet ī gradu appellationis non obſtante renuntiatione appellat.metu facta, quæ ſæpè ab iniquis iudicibus extorqueri ſolet, ne poſteā teneantur in ſyndicatu de ſententiæ iniquitate aſſerendo partem conſenſiſſe & approbaſſe ſententiam non appellando & acquieſcendo. Quia probata moleſtia eos non iuuat & etiam ſi non appellauerit, vel dereliquerit appellationem pars, iudex tenebitur in ſyndicatu ſatisfacere glo.in.c.paſtoralis.§.quia vero.verb. & ſi ſciat. ad fin.de offic.delegati.& Bart.in q.6.nu.98.Panor.nu.17.vbi Deci.dicit cōmunē.nu.10.in.c.ſæpè.de appellatio.Auendañ.reſponſ.11.Couar. in epito.4.decreta.2.parte.c.8.§.12.nu.18. vbi clarē hoc totum ſenſit, & Auiles plura tradit, & tenet cum Bar.in.c.1.verb.*las partes*, nu.9. cum ſequēti in cap.Prætorum fol.42. col.2. Sed caue tu iudex nam renuntiatio partis vel fideiuſsio inuoluntaria, quamuis à ſyndicatu huius mundi te liberet nō tamen in iudicio Dei & quo ad ſatisfaciendum in foro animæ.

¶ *Lex XXVI.*

b ¶ *Va contra los priuilegios.* Priuilegia principis ſunt obtemperanda à ſubditis debita reuerētia, nec de eorum valore licet tractare cum ſit crimen ſacrilegij.l.2.C.de crimine ſacrilegij. Magna enim eſt eius poteſtas.c.propoſuit.de conceſs. præbend.c. licet eod.tit.lib.6.clem.1.ad fin. vt lite pendente latiſsime per Frāciſ. Curti. Senior.conſi. 20. & cōſil.65. Bellon.conſi.72 & conſi.76.Pinel.in repe. l.2.1.parte.c.2.nu.29 C.de reſcindē. vēdi.& quæ tradit Domi.Soto lib.3.de iuſti.& iure. q. 6.ar.2. Barba.in clemēt.1.not.2.de ſum.Trinita. Fernan.

Mincha.in lib.contro.frequen.cap.1.ſed intellige de poteſtate quæ non continet peccatũ, nã alias dici non poteſt potens ſed deficieos, vnde ille ſolus rectè potens appellatur, qui malum facere nõ poteſt, qui autem malum facere poſſet, is potens nec eſſet oec rectè nominaretur. cap. principiũ. §. charitas. de pœnit. diſ.2. Fulgoſ.cõſil. 61. col. pen. Curti.Senio. conſi.73.col. 29.Carol Molin.in reg.34.cãcellariç apoſtolicæ. pag.187.& dixi ad Seguram in tracta. de bonis lucratis cõſtante matrimo.nu. 232. quaſi plenitudo poteſtatis in ſola diſpoſitione bonitatis nõ etiam prauitatis ineſſe videatur Aymon de antiquitate parte.1.verſi.non omitto.nu.3. vnde quando literæ ſeu gratiæ etiam, ex motu de plenitudine poteſtatis vellet vti in fauorem alterius, tẽpeſtatis potius, quam poteſtatis & abuſus erunt dicẽdæ Cardinal.in clem.paſtoralis.de re iudica. Soci. conſil. 120.col.pen.in fi.quem refert Aymon alios ad id citans loco citato. ideoq; cum ſint literæ huiuſmodi, eſt ſupplicãdum ad principem ne velit eas executioni mandare.c.ſi quãdo de reſcrip.l. ſi vindicari.C.de pœnis.c. cum apud Theſſaloniã. 11. q.3.l.2.ibi, *que sal carta ſea obedecida y no cumplida.* titu.12.lib.3.ſupra.& ita eſt in vſu.

¶ *Ley. XXVII.* *Idem.*

TODO hombre, o muger que dize a otro palabra deuedada a, de las q̃ ſon defendidas por las leyes de derechos, cae en pena de cient marauedis para la nueſtra camara.

¶ Lex. XXVII.

a ¶ *Palabra denedada.* Concord.l.3.tit.9.ſupra lib.8. vbi diximus hodie autem pœna huius legis aucta eſt per text.in.l.3.tit.10.lib.8. nouæ Recopila.legum regni cuius litera talis eſt, *qualquier que a otro dixere alguna palabra injurioſa, o ſea menor de las cõtenidas en la ley precedente, pague a la nueſtra camara dozientos marauedis, y el juez le pueda dar mayor pena, ſegun la calidad de las perſonas y de las injurias.* Iſtã autem legem non intelligas de verbis poſitis in.l.2. tit.9.ſupra.lib.8.& in.l.2.titu.10.lib.8. nouæ Recopil.quoniam in illis verbis, de quibus in illis legibus tenetur opprobrium obijciens iniurioſè dicere ſe mentitum fuiſſe cantando palinodiam. Si verò dixerit aliud ſimile verbum vt puta. Si mercatori & homini bonæ opinionis dixerit, quod eſt latro vel filius meretricis etiã per ſyncopã dicendo, *anda para hideputa*, vel in meo genere non ſunt homicidæ, proditores inquiſiti & condemnati per ſanctum officium vel huiuſmodi, cum communi interpretatione hominum hæc verba ſunt iniurioſiſsima & ſimillima his, quæ declarãtur in prædicta.l.2.& in iſtis caſibus procedit dicta.l.2. in.2.parte.ibi. *E ſi dixere otros denueſtos deſdigaſe ante el Alcalde y ante hombres buenos, y diga que mintio en ello.* Et clarius ita decidit tex.in.d.l.2.ti.10.lib. 8 in noua Recopil.ibi, *o otros denueſtos ſemejantes.* in.3.verò parte loquitur dicta.l.2.tit.9.ſupra.lib. 8. & dicta.l. 2.nouæ Recopil.in verſ. *Y ſi hombre de otra ley ſe tornare Chriſtiano.* in caſu, quo aliquis proſelyto & nouiter conuerſo dixerit, *tornadizo*, & propter iſtud verbum punitur delinquens pœna decem millium marapetinorum fiſco & totidem parti querelanti quod ſi facultas eius non poſsit prædictam pœnam pecuniariam præſtare in carcere per annũ detineatur ſi tamen intra annum perſoluerit liberetur à pœna carceris ex quibus apparet quod prædictæ, leges ſecundæ ſupra huius libri & nouæ Recopi.cõtinent tres partes: in prima loquũtur in verbis ibi poſitis quæ dicuntur, *las cinco de la ley.* in.2. verò quãdo quis obijcit verbũ ſimilem iniuriam continens, vt Iudæus, & ſimiles, vt ſupra dixi in poſtrema verò parte ſolum agitur de verbo, *tornadizo*, & ſic nullam continet difficultatem neque repugnãtiam inter ſe. At verò noſtra lex loquitur in verbis minoribus iniuriam leuem inferentibus, puta mentiris, non dicis verum & ſimilia verba vel alia à vulgaribus habita in eadẽ æſtimatione pro quorum declaratione aduertendum eſt, quod iniuria, an ſit leuis an atrox dijudicanda erit habito reſpectu cauſæ, perſonæ, loci, temporis qualitate, quantitatis & euẽtus, vt in.l.aut facta. in prin.ff.de pœnis. quæ autem iniuriæ reputẽtur atroces & enormes declarat tex.in.§.atrox. Inſtit. de iniurijs. & explicat optimè Matthæ.de Afflict. in conſtitu. Neapoli rub.54.de tranſactionibus.col.2.verſic. 4.nota.nu.4.lib.1.fol.130. Vnũ tamen nota quod ex reputatione hominum alicuius oppidi vel ciuitatis reputatur iniuria atrox, vt notauit Ang.in. l. leuia ff.de accuſat.& ideo iniuria eſt punienda habito reſpectu ad morem prouinciæ iuxta text.in l ſæcularij.§.ſunt quædam.ff.de extraordi. crimini.& in l.2.vbi notat Bal.ff.de noxal. notat etiam Matth.de Afflict.vbi ſupra.nu.5. Ex quibus notanter infertur, quod verbum. Iudæus, latro, filius meretricis, vel traditoris, vel condemnati per ſanctum officium vel ſimilia, cum ſint ex reputatione ciuium grauiſsimæ iniuriæ ſunt grauiter puniẽdæ & acriter quoniam iniuriam intuliſſe, vilis eſt, & abiectæ perſonæ, iuxta illud Pſalmi. Opprobrium

Digitized by Google

¶ *Ley.XXVIII. Idem.*

OTroſi aq̃l q̃ cierra, o ẽbarga los caminos [a], o las carreras, o las calles por dõde las viandas ſuelen andar con beſtias o cõ carretas a lleuar, o traer viãdas, o mercadurias de vnos lugares a otros:

brium inſipienti dediſti mihi & inſuper eſt contra ius naturale quod tibi non vis alteri nõ facias. Præterea ex iſtis verbis, de quibus meminit noſtra lex multa mala euenire ſolent & accidere rei publicæ: atque ideo debitis pœnis meritò iudicis arbitrio ſunt caſtigãda, de qua iniuriatũ materia vltra tradita à doctoribus in titulis de iniurijs & in locis ſuperius allegatis vidẽdus eſt omnino, Ant.Gomez in tract.de delictis.c.de iniuria. & Petrus Plaça in ſua epitome delictorum eodem capite de iniuria, & Matthæ.de Afflict.in conſtitu.Neapolit.lib.1.rubri.54.num.1.Ioan.AEmilius Boius in practica criminis perſequendi pagina 8.in verbo. plures à pluribus, qui eſt videndus. ¶ Vnum tamen eſt notandum pro complemento huius.l. quod non tantum ex iniuria reali inducitur capitalis inimicitia, vt ſi aliquis occidit meum cõſanguineum, vel accuſauit in cauſa criminali, vel minatus eſt eum interficere, vt latè per Bart.in.l.3.§.fin. ff de adi. lega ex ſolis enim minis inducitur capitalis inimicitia, vt in.l.licet.verbo.capitales.ff.de arbitris tradit Caſſane,in conſuetudi.Burg.rubri.3.§.1.n.11.fol.102.col.4.& Dueñas regula.192.verſi.ampli.4.Sed etiam oritur inimicitia capitalis ex iniuria verbis illata.vt tenet Bal.per tex. ibi in.c.veniẽs de iure iurando.Hippoly.in cõſil.3.nu.12.& Iaſ. in.l.procuratoribus.C.de procurat. notanter Caſſanæ.& Dueñas vbi ſupra qui reputant hoc dictũ notandum,& bene quia ex tali inimicitia colligitur præſumptio,ſi vulneratus aut mortuus appareat inſerẽs iniuriam realem, aut verbalem & ob id poterit torqueri ex doctrina ſpeculatoris in titu.de præſumpt.§.ſpecies.verſic. Sed pone.& Alberici in.l.metum.C.quod metus cauſa. Bald. & Ioan.de Imola in l.fin.ff.de hæred. inſtit. Iaſ.latè & notabiliter in.l.1.C.de ſeruis fugitiuis. Panormita.in cap.ſcribam.de præſumptio. & Felin. in capit.afferte.de præſumptio.numer. duodecimo. idem Felin.in capit.cum oporteat. numer. nono. de accuſat.Albert.Brunus in tracta. de iudicijs & tortura colu.13.verſicu. vlterius quæro. Stepha.Bertrandus conſil.primo.nume.ſeptimo.lib.primo.& conſil.127.nume.duodecimo.lib.ſecundo.& in conſil.293.num.17.libr.tertio.Hippolyt.in ſua practi.§. diligenter. numer.85.& in conſi.3.nume.13.Angel.& eius additionator in tracta.maleficio.verbo,fama publica.num.39. quæ ſententia communiter approbatur, ſecundum Antoniũ Blanchum in repeti.l.fin.num.183.ff.de quæſtio. facit text.notab.in.l.60.Styli.ideoq; non eſt procumbendum ad minas neque ad iniuriam realem ſeu verbalem ne te teneat ſiniſtra ſuſpicio, ſuper dictam.l.Styli, & quæ ſingulariter tradit rũ diſtinctione. Paul. Caſtren. in.l.1.nume.5. C. vbi vel quando liceat vnicuique ſine iudic.ſe vindic.

¶ *Lex XXVIII.*

a ¶ *Que cierra, o embarga los caminos.* Iſte facit contra publicam vtilitatem & commune bonũ ideoque tenetur impedimentũ tollere & pœnã hic deſignatam luere, eſtque tyrannidis officium in contemptum regis atque eius iuriſdictionis, qua propter alijs pœnis erit puniendus arbitrio iudicis. Si verò ſit potens ad regem mittatur informatio ad hoc, vt ipſe faciat id quod bonũ quodque æquum pro regni pace oportuerit. facit in propoſito tex. in.l.qui ſine.C.oper.publicis.in.l.1.2. & 3. ff. de termi.moto.in.c.ex literis.ibi fines aggreſſum de probat.in.l.fi.tit.14.par.7.bonus text. iũcta glo. verb.etiam terminos.in.c.nona nequitia.86.diſt. in.l.6.tit.4.lib.4.fori.& ibi Montaluus verbo. *de lo ſuyo.* & habetur Deuterono.c.19. non aſſumes, vt transferas terminos proximi tui, quos fixerũt priores in poſſeſsione tua, quam dominus Deus tuus dabit tibi in terram, quam acceperis poſſidẽdam.& Prouerbiorum.22. ne tranſgrediaris terminos antiquos quos poſuerunt patres tui. bonus text.in capit.primo.de ſepultu. Pœna autem turbantium vel occupantium fines, ponitur ab Hoſtienſe Ioan.Andrea & Panorm. e colum.fin.in capit.ex literis.de probat.& in peregrina. in prima par.verb.furtum.quæſt.6.& modum procedendi contra occupantes terminos.ponit lex.5.titul.3.libr.7.ordi.l.5.titu.1.lib.8.ordina.l.10.tit.11.lib.3.ordina.& facit.l.5.tit. 16. ſupra hoc lib.8. ordi. quibus adde petitio.51.& 52.in curijs de Segouia Anni.1532.non ergo licet terminos alienos alterare neq; occupare ſub pœnis in prædictis iuribus ſtatutis, merito neq; vias publicas, quæ publico muneri & vſui totius reipublicæ & ad eius cõmunẽ vtilitatẽ ſunt deſtinatæ adde.l.1.2.& 3. titu.6. *De los que cierran los caminos.* lib.4.fori. & l.4.& 9. cum tribus ſequentibus tit.18. par.3.

deue pechar cien marauedis [a] para la nueſtra camara, y desfaga lo que hizo a ſu coſta, faſta treynta dias.

¶ *Ley. XXIX.* *Idem.*

TODO aquel, que forada caſa [b], o fiziere lugar por donde hombre entre a fazer maleficio, cae en caſo de aleue, y la meytad de ſus bienes, ſon para la nueſtra camara.

¶ *Ley. XXX.* *Idem.*

LA pena en que caē los caualleros y fijos dalgo, que vnos a otros ſe tomaren las fortalezas, o caſtillos contieneſe en el titulo de los fijos dalgo [c].

¶ *Ley. XXXI.* *Idem.*

OTroſi todo hombre, o muger q̃ fuere cabeçalero [d], o teſtamentario de otro y reſcibiere el teſtamēto y no lo publicare faſta treynta dias ſiguientes, ante los Alcaldes del lugar, o ante qualquier dellos, pierda lo que le fuere mandado por el teſtamento, y ſino le fuere mādado coſa alguna, pierda el

a ¶ *Pechar cient marauedis.* Hodie verò pœna huius legis eſt aucta in pœnam. *de ſeys mil marauedis.* vltra alias pœuas ſtatutas à iure, vt habetur in noua Recopilatio. legum regni. in lib. octauo. titul. nono. l. tertia. & io. l. prima. titulo. 1a. eodem libro.

¶ *Lex XXIX*

b ¶ *Todo aquel q̃ forada caſa.* Aperieos domū alterius, vel præſtans opem, vt delictū cōmittatur, puta raptus, homicidij, vel huiuſmodi eſt aleuoſus, & amittit dimidiā partē ſuorū bonorū cameræ regi. adde legem. 6. & ibi Mōtal. verb. *Maera.* tit. 5. libr. quarto. fori legum. vbi imponit pœna mortis ꝓ primo furto, & idē eſt declaratū in l. 74. Styli. dicens. *Y eſſo meſmo ha de morir ſi ſubiere por pared, o entre por finieſtra, o por tejado, a la caſa de ne morir, o ſi abriere la puerta con llaue, o en otra manera. o deſcerrajare arca, o ſi entrare en otra guiſa por la puerta ſeyendo abierta ē le fallaren, que eſta aſcondido en caſa, deue morir por ello por juſticia*, notabis prædictam legē vſu receptam propter proditionem admixtam, quam in prædictis caſibus continet maleficium? Quo fit quod mandans fieri clauem adulterinam & faciens ſeu procutans nomine incarcerati ad infringendum carcerem, & vt liberetur incarceratus, vel vt aliud maleficium committat in domo, ſeu arca alterius tenetur pœna huius legis cum ſit aleuoſus, tum etiam pœna dictarum legum fori & Styli, quia omnes ſunt cooperatores in falſitate adulterando clauem ad maleficium committendū. Igitur merito eadem pœna ſunt puniendi. capitul. primo. de officio delegati. & ad Romanos primo. ad finem. & verè mandans committit delictum quo ad effectum pœnæ, nam æqualis erit, cum actualiter delinquenti. capitulo. Mulieres. §. primo. de ſententia excommunicationis. facit l. certè. §. primo. ff. de prec ar. & ſic preſtaos opē vel cōſilium furtum facienti propriè non cōmittit furtum licèt puniatur actiōe furti, vt declarant Raphael & Alex. in. l. 3. §. ſi rem. ff. de acqui. poſſeſsio. declarando gl. ibi, verb. cōmittitur. Secundo pro hac parte, eſt text. in §. interdum. verſicul. ope. Inſtit. de obliga. quæ ex delicto naſcuntur. Ope (inquit enim) & conſillo eius quoque furtum admitti videtur, qui ſcalas fortè feneſtris ſupponat, aut ipſas feneſtras, vel oſtium effringit, vt alius furtum faceret qui ve ferramenta ad effringendum, aut ſcalas, vt feneſtris ſupponereotur, commodauerit ſciens, cuius rei gratia commodaret. l. qui ſeruo. ff. de furtis. l. ſi quis vxori. in principio. & eſt textus hic ibi, *o fiziere lugar, &c.*

¶ *Lex.* XXX.

c ¶ *En el titulo de los hijos dalgo.* Scilicet, titulo ſecundo. libto quarto. ſupra in. l decima.

¶ Lex. XXXI.

d ¶ *Que fuere cabeçalero.* Concordat. l. quarta titul. ſecundo. lib. 5. ordinamenti. vbi vide poſita in gloſ. & l. ſequenti.

a Q e

ſalario, q̃ deue auer por ſu trabajo, ſegun vſo de cabeçalero, y peche cient mr̃s para la nueſtra camara.

¶*Ley.* XXXII. Idem.

QVãto daño reſcibieron la parte, o partes que hã de heredar, o auer por las clauſulas que ſe cõtienẽ en el teſtamẽto, pague lo doblado de ſus bienes proprios a la nueſtra camara.

¶*Ley.* XXXIII. Idem.

QValquier concejo, o otra perſona q̃ cierra y embarga [a], las calles y los rios que entraren por las ciudades y villas, por donde ſuelen andar los nauios, y peſcados, y hazer otros officios, que communalmente ſuelen acoſtumbrar aprouechãdoſe todos del lugar y tierra communalmente, quando los han meneſter, peche cient marauedis para la nueſtra camara, y desfaga el embargo que fue fecho, faſta treynta dias a ſu coſta, en tal manera, q̃ finque deſembargado, ſegun que antes ſolian ſer. Y eſto ſea cumplido ſo pena de la nueſtra merced, ſaluando ende aquel, o aquellos q̃ moſtrarẽ priuilegios de los Reyes donde nos venimos: como les fue dado y otorgado por ellos haziẽdo en ellos mencion en como ge los dan por juro de heredad.

¶*Ley.* XXXIIII. Idem.

TODO hombre que fuyere de la cadena, vaya por fechor [b], de lo que le fuere accuſado: y peche mas cient mara-

¶Lex. XXXIII.

a ¶*Que cierra y embarga.* Adde quæ dixi in l. 28. ſupra hoc tit. adde. l. iniuriarum actio. §. ſi quis me prohibeat. ff. de iniurijs. Pœna autem occupantiũ vias, ſeu *calles publicas*, ponit etiam Nunius Auendañ. in tracta. de exequendis mand. regum Hiſpaniæ. 1. part. c. 19. fo. 129. colũ. 2. num. 40. Caſſan. in cõſuet. Burgun. rub. 1. §. 1. nu. 35.

¶ *Lex.* 34.

b *Fuyere de la cadena, vaya por fechor.* Nõ q̃d cenſeatur crimẽ per fugã probatũ, ſed ex eo, q̃ fuga magnum indicium delicti præſtat, vt tenent doctores poſt Barr. in. l. admonẽdi. ff. iure iurando. & in. l. lex Cornelia. ff. ad Syllania. Matth. de Afflict. in conſt. Neapolit. lib. 1. rubri. 21. nu. 10. fol. 63. co. 4. optim' tx. in. l. 130. ſtyli quã citat Nunius Auendanius de mandat. regum. 1. parte. cap. 22. nume. 9. verſ. Nam ſupradicta. fo. 136. ſecundũ nouiſſimã impreſſionem. Montalu. in. l. 4. verſi. *E ſi alguno no fallaren.* tit. 3. lib. 2. fori legum imo ſi capiatur & ſit præſumptio contra eum propter fugam, tamen propter fugæ præſumptionẽ non poteſt ſubijci torturę per. l. milites. C. de quęſtio. vbi ad torturam requiruntur argumenta, ſeu miliria in plurali, & eſt ratio quia fuga non reſpicit directẽ delictum, ſed tuitionem perſonæ, licet aliqui iudices cõtrariũ faciant & male. Ioan. Andr. in additio. ad Specula. titu. de præſumptio. §. ſpecies. verſic. a. dubitatur Montal. vbi ſupra, ſed poterit procedi cõtra eũ ſine alia citatione ſecundum Io. Andre. & Montal. vbi ſupra q̃d fuga non probet delictum probat. l. lege Cornelia. ff. ad Syllanian. l. 1. §. fin autẽ poſt cõmiſſum. C. de raptu virgi. l. raptores. C. de epiſco. & cleric. & in authen. de exhib. reis. colla. 5. imò inualidũ eſſet ſtatutũ inducens fugam probare delictũ cũ eſſet contra ius vt quis ex præſumptionibus damnari poſsit. l. abſentem.

ſentem.ff. de pœnis.l.1.§.diuus. & in.l. fina.ff.de quæſtio.&.l.milites.§.oportet.eod.titu. de cuius veritare adde Decium poſt Felinum.in cap.ſicut. de probatio.nu.56. pro vtraq; parte ibi plura adducens fundamenta & valeret cum eſſent delicta manifeſta cõtra fugiẽtem, & qualitas delicti pœnam mortis poſtularet. ſecũdũ Deci. vbi ſupra Dueñas, regul.389.ampli.1. quẽ ergo videas ad Commentum huius legis, nam bene ac latè loquitur in dicta regu. 389. vſque ad reg.393.incluſiuè fuga facit indicium contra fugientem quando ipſe fugiens eſſet alias malæ vitæ & famæ, alias ſecus. Salyc. in l. final. C. de quæſtio.& eſt dictum aureum & ſingulare, ex quo multum honoris & lucri acquirere poteris, ſi fueris aduocatus partis offenſæ, nec inuenies ità copioſe apud alium ſecundum Hippoly. in ſingul.217.num. 3. & vltra ſupra citata adde Iacobum de Nouello in practica & theorica cauſar.crimina.pag.500. num. 74. verſic. ideo nota & tenementi fuga arrepta.& Mathesi. in ſing. 145. nota aureum dictum & Gabriel Sarayna in additio. qui plura citat & Hippoly. in ſingul.115. incipienti fuga non ſemper vbi dicit aduertendum ad vnum, quod caſu quo fuga faciat indiciũ, ſeu præſumptionem, contra aliquem, tunc talis præſumptio inducta per fugam tollitur per iuramentum fugientis, ita ſingulariter Cynus in.l.fin.C. de requi.reis.ibiq; Hippolyt.citat alios. & reputat mirabile & menti tenendum adiuuandum amicum contra quem eſt indicium fugæ & Sarayna vbi ſupra.& adde Anto.Gom.de delictis. cap. 9. de captura reorum.num.11.& l.13.titu.29. part. 7. in verſic. *Mas ſi por auentura.* l.eos.ff.de cuſto.reorũ. tu dic quod fugiens à carcere, etiã frangendo carcerem pœna pro fractione eſt arbitraria & punitur violator carceris, ipſum flagellis cędendo, vel alia pœna ad arbitrium iudicis pro fractura carceris, & maiori diligentia cuſtoditur deinceps & eſt practica communiter recepta, quæ colligitur ex dicta.l.13. ad fin. titu.29. part. ſeptima.adde Panormita & eius poſtillatorem. ca. à nobis. nume. 3 tetigi etiam in.l.4.verſ. *Aun que no acabe.* tit.12. iſto lib.8.ſupra.& adde notata per Auilenſ. in ca. Prætor.c.18.n.36.cum pluribus ſequentib. & circa hanc.l.adde Barto.in.l.1.in fi. ff. de his qui ſibi mort. conſci. & idem in.l. admonẽdi. n. 35.& ibi Angel.n.8. Iaſo. nu. 138. Ripa. nu.168.ff. de iure iuran. adde omnino Boetiũ deciſ. 215. & Anto. Gom.in.l.76. Tauri.nu. 12. & in tertio Tom. Variarũ reſolutio. capit. 13.nu. 10. & adde q̃ ſi quis fugerit è carcere, vt conſequatur maiorem iuſtitiam apud ſuperiorem non dicitur fregiſſe carcerem, imò admittitur per iudices, *del crimen*, & datur prouiſio in forma contra iudices inferiores, vt non procedant omnino contra eum nec contra eius bona, & ita practicatur, theorica colligitur ex l. quis ſit fugitiuus. ibi hoc ita ſi eum.ff.ædili.edicto. ita Paris de Puteo tracta.ſyndica.cap.cum iudex.num. 10.& Paulus Guirlandus de cuſto. incarcera.in princip.cap.de fuga reorum. numero vigeſimo. & Cacia. Lupus tracta.de debitore fugitiuo. quęſtione prima. Boſſius in pract.crimi. titu. de incarcera. fideiuſſ. nu. 46.pag.34.& quæ notat Barto.in. §. ſicut.dict.l. quis ſit fugitiuis. Bald.l.prima.C. de ſeruis fugiti. & in practica. Folleri. tracta. ad defenſam. num. 201.pag.651.Hippolytus conſil. 122.nu.3.

uedis para la nueſtra camara: y el que lo tenia preſo reſponda en ſu lugar: y peche ciẽt marauedis para la nueſtra camara.

¶ *Ley. XXXV.* Idem.

QValquier que cõ ſaeta matare, o hiriere en ciudad, o villa, o en nueſtra corte, aunque el ferido no muera: demas de la pena q̃ deue auer en el cuerpo, pierda la meytad de ſus bienes, y ſeã para la nueſtra camara. Y eſto ſe entienda, al que matare, o firiere en la manera ſobredicha.

¶ *Lex. XXXV.*

a ¶ *Con ſaeta matare.* Nota, quòd qui in curia vel in ciuitate, ſeu villa homicidium commiſerit, vel vulnus intulerit, quanuis vulneratus non decedat, nihilominus vltra alias pœnas corporales amittit dimidietatem bonorũ cameræ Regis, & hoc eſt propter criminis qualitatem in iſto caſu expreſſo in præſenti lege.ad idem.l. quinquageſima.ibi, *in balleſta* &c.infra hoc tit concordat. l.5. tit.decimotertio.ſupra hoc libro octauo. ordinamen.& hodie habetur in.l.quinta.tit.23.lib.8. nouæ Recopilationis.

¶ *Puſiere*

¶ Lex. XXXVI.

a *Puſiere fuego.* Incēdiari⁹ etiā ſi ex igne impoſito in domo ad cōburendū aliquis mortuus nō fuerit, vltra pœnas corporales amittit dimidiā partē bonorū cameræ regis. Ratio quia cōmiſit crimē proditionis & licet fuerit attentatū & non cōſummatū debet puniri vt in. l. 2. tit. 13. ſupra iſto lib. 8. qa vltra cogitationē deduxit delictū ad actū & per eū nō ſtetit, ergo & c. arg. l. 83. Tau. adde tx. opt. & ibi gl. in l. data opera. C. qa ccuſare nō poſsūt vbi ponitur pœna. l. Cornel. de ſicarijs aduerſus incēdiarium.

Ley. XXXVI. Idem.

OTroſi qualquier q̃ por matar a otro puſiere fuego[a] en la caſa aunque el otro no muera: de mas de la pena que deue auer en el cuerpo, pierda la meytad de todos ſus bienes, y ſean para la nueſtra camara.

Ley. XXXVII. Idem.

QValquier que acogiere en ſu caſa hombre que hizo trayciō o aleue: o mato a otro a aleue o traycion: o muerte ſegura: o tuuiere tres dias en ſu caſa ſeyēdo le ꝓuado q̃ lo ſabia[b] quādo lo reſcibio en ſu caſa. Eſte tal acogedor ſea tenido de dar el malfechor teniendolo en ſu caſa: y ſi no lo diere pierda la meitad de ſus bienes: y aya dello el tercio el juez: y el otro tercio ſea para la nueſtra camara.

¶ *Lex. 37.*

b ¶ *Siendole prouado que lo ſabia.* Receptās aliquē ignorāter nō tenetur pœna receptatoris, & in dubio prēſumitur ignorātia niſi ꝓbetur ſciētia ab Accuſatore vt clare colligitur ex iſta. l. regia, de qua latè Ant. Go. in tit. de delict. c. 3. n. 50. vbi noſtrā. legē citat, dixi ſup. h. li. 8. ti. 16. in. l. 1.

ADDITIO.

† ¶ Adde vltra autorē hic, quę ſit pœna receptantis in ꝓpria domo luſores cauſa lucri ſatis per autorē in ti. de luſoribus ſuprà, cū huiuſmodi fœnus tā quā improbū ꝓhibeatur per. l. 4. verſi. (*y rentas dellos*) tit. 7. lib. 8. recop. malè. n. acquiſitæ maledilabuntur diuitiæ. arg. c. maiores. 16. q. 7. qa vt inquit Cicero, quid ꝓdeſt ſtulto habere diuitias, cū ſcientiā emere nō poſsit. Veræ. n. diuitiæ ibi ſunt, vbi nulla indigentia (ait Mercurius Trimegiſtus) maximè ex ludo imꝓbato vt ſuprà dictū eſt, per autorē in tit. *de los tahures.* Pro cuius declaratiōe quęro quid ſignificet iſte terminus (*tahur*) & dicendu eſt quod hęc dictio tahur chaldaica, hieroſolymitana eſt ſignificās quaſi furtū ludo, Verū altius cōſiderās quid ſignificet iſta dictio tahur, duximus dicēdū dictionē eſſe ex verbis tranſpoſitis cōpoſitā. tahur. i. hurta, tales. n. tahures ab effectu. fures & latrones appellātur. Nec mirū cū explorati iuris ſit qđ verba. trāſpoſita & trāsformata idē ſignificēt, & ſenſum nō mutent vt ꝓbat. l. præpoſteri. C. de teſta. §. 3. inſti. de inutilibus & ꝓ hac noſtra cōſideratiōe allego. l. 6. ibi. *ca todo home deue aſmar que los tahures por fuerça conuiene que ſean ladrones.* ti. 14. par. 7. & in iure ſi furtū ſit cōmiſsū in ludo actio furti denegatur. l. 1. ff. de aleatoribus. Quę autē ſit ratio non ineptā puto poſſe adaptari vltra ibi poſitā, quia apud nos extat prouerbiū. *q̃ quiē burla al ladron gana dias de perdon.* qđ prouerbiū colligi pōt ex argu. l. ſi parer. §. ſi qs. ff. de donatio vbi dicitur qđ eximius labor eſt eripere ereptū à lattonibus, & adeò nociuus eſt ludus reipublicę qđ non ludus ſed fons, & origo criminū, & delictorū cōſideratur, ab Imperatore in. §. fi. ibi qs ludus appellet, ex qbus crimina oriūtur in ꝓœmio digeſtorū, vñ Ioſue. c. 15. ait nō ſedit in cōſpectu ludētiū & Tob. c. 3. nūquā ludētibus me immiſcui, neq; cū his, qui in leuitate ambulāt participem me tribui. Clericis autem adeò eſt ludus prohibitus ex cap. clerici de vita & honeſtate. Concil. Triden. ſeſſ. 22. cap. primo. vt ſi luſori cōferatur beneficiū collatio ſit nulla. ca. inter dilectos de exceſsibus prælat. vbi cōmuniter docto. & ſi erat occultum debet irritari, vt tradit Paris de Puteo de ludo. num. 44. quod eſt notandum ad interpretationem Trident. ſeſsio. 24. ca. 18. ibi cum eligat nam ſi ſint duo examinati quorū alter eſt luſor, debet pręferri alter cæteris paribus adeo q̃ quod luſor minus doctus debet iudicari & poteſt appellari per alium. Iuxta Bullam Pij V. Anni. 1566. Quid autem ſi luſor furatus eſt lapides ludi (qui appellantur *los abonos*) ponunturq́ue in modum depoſiti, vt melius ludus perficiatur, cum eis tamē acquiſiuit magnam ſummam

Digitized by Google

nia pecuniarũ (cætere aũt etſi corã oĩbus)ibidẽ pe
cunias reſtituit an luſor teneatur reſtituere acqui
ſita tãquã ex initio vitioſa? & videtur qđ tenetur
arg.l.ancillæ.C.de furtis, vbi licet partus ancillæ
furatus fructus dicitur,nõ tñ põt vſucapi facit.l.ſi
matrẽ.C.pro emptore.Cõtrariũ tñ tẽoe ex gene
ralitate l.1.§.itẽ.ff.de aleato,pro qua eſt.l.ſi hęres
3.ff.ad.l.falcid.quã exornat.D.Antonius de Que
ſada lib.diuerſarũ quæſt.c.25.n.21.in medio ma-
ximè q̃a cõiter nõ tenetur,reſtituere q̃s amplius,
quã furatus eſt.Quid de ludente ꝑ aliũ, an puniri
valeat,videtur qđ nõ,ſiquidẽ ꝓpriè nõ ludit.l.oſ-
ſa.ff.de religioſis & l.2.verb.por cada vez.ſup.de
luſorib⁹.verba.n.legis verificari debẽt in caſu ve-
ro.l.3.§.hęc aũt.ff.de neg.geſtis.l.1.ff.de fõte.cõ
trariũ tñ tenet praxis, ſiquidẽ ludere dicitur, q ꝑ
aliũ ludit.l.certę.§.1.ff.deprecario vbi dicitur qđ
ſi ꝓcurator meus me mãdãte vel ratũ habẽte pre
cariũ rogauerit,ꝙ ego precariũ ꝓpriè habere di-
cor,alias eſſet defraudare legẽ cõtra l.nõ dubiũ.C.
de legib. vnde ludẽs vltra permiſſum delinquere
dicitur & ſic debet puniri,tã mãdãs, quã mãdata-
rius arg.c.mulieres ad fi.de ſñia, excõmun. & an-
liceię ſint ſpõſiones in ludo vide Strachã in titulo
de mercatura,pag.197.n.3 Quid aũt intervidẽtes
ludere ibidẽ pag.192. n. 1. quid de recipiẽte decẽ
ſi luſerit triginta,& quid ſi impoſita ſit ibidẽ pœ
na,nomine alteri⁹ ibid.pag.192.ver.hinc.n.& ver
ſi.itẽ quęro,& pag.495.n.5.& ſeq.& an valeat pa
ctũ de nõ recedẽdo à ludo vide Auiles.c.29.præ-
torũ,quid de ſcholari,qui ex ludo lucratus eſt pe
cunias,quas ipſe tenetur reſtituere ſi reſtituit pau
peribus an liberetur à reſtitutione vero dñο facię
do & dic qđ nõ ex reg. tex.in.c.eã te de iur. iura.
qđ militar. in oĩbus?quid aũt ſi ex ludo acquiſiuit
pecunias,ex quibus colluſores opipare comede-
bãt & reſpicientibus donatæ ſunt pecuniæ ꝓpter
lucrũ,ideſt,*dar barato*, ſi iſte cõpellitur ꝑ iudicẽ re
ſtituere an ſint deducendę huiuſmodi expẽſæ, &
cõmuniter tenetur,quod cõpelli nõ põt:niſi qua-
tenus fuit locupletatus in bonis ſuis per. l. itẽ ve-
niũt.§.prætor hæc.&.l.ſi lege.ff.de petitione hæ
reditatis,quibus adde Medin.in.c.de reſt.q.10.&
Sot.lib.4.de iuſt.& iu.q.7. art.1. & 3.vnũ tñ ad-
uerte, qđ licet de iure regio eſt limitatũ tẽpus ad
repetẽdũ, ſcilicet. 8. dierũ & per inquiſitionẽ ad
duos mẽſes,vt late ꝑ autorẽ ſuprà,tñ in vniuerſita
te hac Salmãtina huiuſmodi, tẽpus nõ currit ſcho
larib.quinimo quocũq; tpẽ fit reſtitutio & ſic tx.
in.l.fi.C.de religioſ.& ſumpt.funerũ eſt incorre-
ctus in hoc tribunali & ſic practicatur (& hoc iu-
ſtiſsimè fit)idq; per licẽtiatũ Ludou.de Aualos iu
dicẽ circũſpectiſsimũ vniuerſitatis ſic practicari
vidi.Horũ tamẽ ludorũ magis peſsimus & noci-
uus eſt taxillorũ:ideò grauiorib.pœnis debet coer

ceri,vt habet in.l.15.tit.26.lib.8.recopil. dubita
tur ſi domus vbi luditur ſit cõfiſcãda an alia bona
exiſtẽtia,& apta ad ludũ.vt ſunt ſcamna. & Buſ-
feta,ſup quibus luditur debeãt cõfiſcari & dicẽdũ
eſt qđ ſic arg.l.ſed addes.§.illud.ff.locati.nãꝓpter
vnũquodq; tale & illud magis auth.multo magis.
C.de ſacroſanct.tradit Bal.in.l. cũ proponas. nu.
5.C.de nautico fœnore,ludi aũt inuẽtor, traditur
quod fuit taxillorũ Palamedes in exercitu cõtra
Troia.ex Macrobio,què citat Soc.in.c. inter dile
ctos de exceſſ.prælat.nos tamen cõtrariũ affirma-
mus.Imò quod taxillorũ ludus fuit inuentio dia-
boli,quia ſicut Deus inuenit viginti & vnã literas
alphabeti(licet aliæ poſteà ſint additæ ad cõpoſi
tionẽ ſacræ Bibliæ)ita diabolus inuenit aliam Bi-
bliã. i.dados in quolibet iſtorũ cũ habeãt ſex fa-
cies & omnia puncta nigra ad inſtar literarũ con-
ficiunt.nu.21.in quorũ vſu omnis malitia reperi-
tur & peccatũ.& ipſe diabolus multũ in eorũ exer
citio colitur & veneratur & quot ſunt puncta in
taxillis tot ab eis ſcelera perueniunt,decreui tamẽ
numerare per ordinẽ peccata, quę ex ipſis procc-
dũt & ſic prima litera eſt. A.quaſi denotãs primũ
punctũ id eſt amiſsionem tẽporis indicat,quo ni-
hil eſt pretioſius ex Paulo.2.Corint.ca.6.& Ber-
nard.dũ dicit quod nihil eſt pretioſius tẽpore &
Seneca ait,quod nulla eſt maior iactura quã tẽpo-
ris amiſsio,quæ nõ põt,recuperari, & an ſchola-
res qui debent tempus ſuũ ſtudio cõſumere & cõ
trariũ faciãt peccent.vide Florentinum.in.3.par.
tit.5.c.2.§.11.& inſig.Naua.in Man.c.25.n.59.
ſecunda litera,quæ indicat.2.pactum eſt.B.id eſt
Blaſphemias inſinuans, quæ in ludis concitantur
præcipuè cũ quis mittit ſortem,& capit azarem,
nam raro in ludo pendente à fortuna luditur ſine
blaſphemia,propter quã aër reſpirans corrumpi-
tur & cœlũ fit peſtilens, vt ſatetur Imperator in
authen.vt nõ luxurientur cõtra naturã.verſi.do-
cemur collatio.6.de quarum pœna ſatis per autho
rẽ: & nos alibi diximus.3.litera eſt.C.quæ nume
rum.3.inſinuat id eſt cõtumelias quæ adinuicem,
luſores in ſe iactant ſe appellantes,ò aſine, o fatue
quod ſatis inurbanũ eſt & extra religionem:homi
nes enim facti ſunt ad imaginem Dei qui tot con-
tumelijs vituperari non debent ex Paulo.1.Co-
rinthiorum.c.6.neſcitis quoniam corpora veſtra
membra ſunt Chriſti.cap.in eo.32.quæſt.4.ar-
gum.l.ſi quis in metallum.C.de pœnis,tales enim
non reputo immunes à peccato mortali ex Tho-
ma.2.2.quæſt.72.art.2.qui allegat illud Matth.
cap.6.4.litera eſt.D.id eſt inſinuans diſsipatio-
nem ſubſtantiæ temporalis,de quo loquitur Luc.
cap.15.ibi,diſsipauit ſubſtantiam.& multa in pro
poſito ſapientiſsimè congeſsit inſignis FRA-
TER DIDACVS STELLA. ibidem

&an

& an filius repetere poſsit bona depdita in ludo per patrē, vide Iaſ.in §.item ſi quis.n.3. & 28. in-ſti.de actio.& an poſsit pater diſsipare bona.vide l.Mæuius ibi In mari proijcere.ff.de cōdit.vbi lo quitur in alio,ppoſitio &quod nō poſsit,ſed qđ fi lijs & cōſanguineis teneatur eius bona relinquere tradit Peralta in rub.n.11.ff.de hæred.inſti.& qđ teneātur ex præcepto adde Iaſ.cōſ.141.vol.7.li. 4.& quod peccet præferens extraneos parētibus vide Benedictū in.c.Raynutius verb.& vxor.no-mine Adelaſiā.n.4. de teſta. quia pater adeò tene-tur filijs, quod peccat ingrediēs monaſterium. & mortaliter dimittēdo filiorū obſequia ex D.Th. a.2.q.36.art.4 idē in filio probat tex.in.c.ſiqui fi lij.30.diſt.& Fel.in.c.in præſentia nu.39. de,pba tio.qualiter aūt pater poſsit filios defraudare legi tima vide Iacob Menoch.de recuperāda.rem.9. nu.177.5.litera eſt.E.ideſt eccleſiæ, & legū cōtē ptū denotās.c.clerici.de vita & honeſt.l:fi.C. de religioſ.& per totū titulū ſuprà.Quæ obligant in cōſcientia ex. ca. a.de maioritate & obed. tradit. Th.t.2.q.36.ar.4.& 2.2.q.168.ar.4.Sylueſt. ver. obedientia.Doct.in.c.1.de conſtit.&iſta eſt ma-gis cōmunis opinio etiā ſi appoſita ſit pœna pecu niaria.6.litera eſt.F.id eſt Furtū declarās: quia nō habētes quod ludere poſsint deueniunt ad furta, vt adnotauimus ſuprà.7.litera eſt.G. quæ Gulam denotat,frequēter.n.ludētes acquiſita, cōſumunt guloſè.ludus.n.filius gulæ dicitur,vt cōſtat.Exo. ca.a. quod Populus ſedit manducare & bibere & ſurrexit ludere:facit illud Tobiæ.c.3.nūquā cum ludentibus me immiſcui neq;cum ijs qui in leuita te ambulant participē me tribui, & inconuenien tijs gulæ inquit Hippocrates.li.1.aphoriſmorum c.3.quod repletiones in vltimo exiſtentes peri-culoſæ ſunt & lib.6.c.39. (inquit) quod repletio cōuulſionem & ſingultū facit,pbat tex.in.c.neq; tales de cōſecratione.diſt.5.in ludo. n. in fine an-ni omnes ſunt deperditi,plus.n. eſt perditū quam acquiſitum qui.n.lucratur,lucratur infernū & qui perdit,perdit animā & bona.8.litera eſt.H. id eſt homicidium nā luſores ex verbis, ad verbera ve-niūt & deinde ad homicidiū.9.litera eſt.I.,quæ in uidiā denotat proueniens ex altero qui alterum deuincit.10.litera eſt.k.quæ careſtiā in domo lu-ſoris,pnoſticat,mō deficit panis, mō veſtis, vxor conqueritur & familia iraſcitur, nulla verò pax in eis eſt ait Eſai.c.48.11.litera eſt.L. laudatio mala dicitur quæ laudātibus eſſe bonos luſores ſuū ho nōiē deturpat Pſa.9.laudatur peccator,in deſide-rijs animæ ſuæ:rurſus quid gloriaris in malitia? & Iob.c.30.laus impiorū breuis & gaudiū hypocri-tæ ad inſtar pū[illegible]i.Quid in clericis declarat,&quā ſit graue crim[illegible] cleri[illegible] cūmalefecerint gloriari nullus ſanę mētis ignorat. de exceſsibus prælato.

12.litera eſt M.ideſt,Mēdacia.quot.n.in ludis,p-ferātur luſores me intelligūt qđ improbatū eſt à Deo ex Pſa.9.perdes oēs qui loqnūtur mendaciū tales.n. filij diaboli efficiūtur qui eſt pater mēda cij ex Ioan.c.11.Sed eſt dubiū quis dicit ſe habere (Primera)cū nō habeat,ſocius id audiens, qui 39. pūcta habebat, proijcit chartas ſuas(vt victus) po ſteà patefit veritas, ipſe tū vult conſequi manum quia alius per proiectionē chartarū, ius ſibi cōpe tere dicebat ex arg.text.in.§.fi.inſti. de inimi. tū in odiū dicētis mēdaciū,& ſi 39. puncta nō demō ſtrauerit creditur habuiſſe arg.c.1.§.vaſſall' ad.1.ſi de feud.defūcti cōtrouerſia.facit.l.ſi dubitet.§. ita demū.ff.de fid.iuſſ.l.hæreditas.§.fi.ff.ad.l. falcid. de effectibus mēdacij vide c.nequis.a 22.q.2.&Iaſ. in.§.omniū.n.80.de actio.gloſſatiū Marcī Man-tuæ.Claſſ.2.c.48.Cou.lib.1.Var.c.1.n.2.Bened. in.c.Raynu.verb.& vxor.el.1.n.163.d teſtam.13 litera eſt.N.negligētiā luſorū indicat & vt maius tēpus habeāt, miſſas nō audiūt nec cōciones ꝙ eſt ſignū æternæ damnationis: quia qui filius Dei eſt verba Dei audit Ioan.c.8. 14. litera eſt O. odium quippe eſt,qđ inter luſores oritur & ſemp clamāt perdētes ò lude cur me deſeris. 15.litera eſt.P.Par ticipationē ſceleris: inſinuās ſemper.n.ſunt multi habētes certa loca ad ludendū & ſi iniuria fiat tali receptatori nō datur actio. l.1.ff.đ alea.vt ſupra di xi.Quid ſi dētur pecuniæ ad ludēdū idē ex.l.ſi ve ro.§.q adoleſcēs.ff.mādati.l.fi.§.ſi in alea. ff. qua-rū rerū,vēditio ſeu emptio,ibid.facta,eſt nulla ex d.l.fi.l.36.ti.5.par.5.& de mutuāte vide Alex.in. l.ſi cū dotē nu.4.ff.ſolu.matri.Bar. in.l. ſi quis cū ſciret.ff.pro emptore qui.n.talia agūt inquit Apo ſtolus quod digni ſunt morte.adRom.c.1.16.lite ra eſt.Q.quęſtiones luſorū demōſtrat, qui ſibi ad inuicē negāt puncta, dehonotātur cōtra Apoſto. c.12.ad Rom.honorē inuicē peruertentes.17.lite ra eſt.R.Rapinā inter luſores inſinuat,vnum tū ſi lentio nō præteribo cur licentiati eorū in ſciētia per iſtā literā.R.notātur iuxta cōſtitutionem ſtu dij.18.quare tū ponunt.A.quæ imperfectionē de notat ex gl.3.c.poſtquā.13.q.2.ad declarandā eo rū ſcientiam,cum per literā.T.quę ap,pbationem denotat deberēt ponere vt tradit Coraſ.ad.l. a. §. poſteà.n.8.ff. de orig. iuris & nullā aliā rationem aſsignare valeo niſi qđ litt.R. Canina appellatur, quia rugiēdo cōtritis dētibus illā literam expri-munt & ſic reprobātes huiuſmodi graduādos.per illā literam.R.ad gradum licentiaturæ , illo ſigno vtūtur.licet.gl.in.l.1.ff.de poſtu.doceat qđ in ijs quę proueniūt à iure poſitiuo non ſit reddēda ra-tio huiuſmodi literæ reprobationem ſignificant, aliæ autem approbationem , vt ex tenore colli-gitur, & an approbans non approbandum vel reprobans non reprobandum, in omnibus ſcien-

tijs ad

tijs ad quod teneatur vide Caiet. in ſum. verb. doctorem de origine, & ordine doct. vide Coral. in l. 1. §. & vt obiter. ff. de origine iuris. Vnum veto aduertam, quod Deus neminem reprobauit faciẽtem quod in ſe eſt, ſcientia autem huius mũdi ſtultitia eſt apud Deum Paul. 1. Corint. c. 3. credere tamen. Quod ſi graduandus ſemper in ſua facultate inſudauerit quod debet approbari ſi ex aliqua cauſa accidentali aliquid in examine ſufficientiæ habuerit, timor enim & verecundia tantorum doctorum grauiſsimorum multoties facit balbutire ſcientia autem inflat meritò Salomon ait, quod qui addit ſcientiam & laborẽ addit: humilitas autẽ in doctoribus omnibus eſt ſpecioſa & laudabilis, licet ſint aliqui adeò inflati, qui ſingulis quoq; verbis ſe nouẽ id dicere referunt non conſiderantes, quod nil dictũ, quod non ſit prius dictum, vt inquit Philoſophus, & alter dixit ſe nihil ſcire Mercurius autem Trimegiſtus ait quod maxima pars eorum quæ ſcimus minima eſt eorũ, quæ ignoramus, 18. litera eſt. S. Scandala denotãs & ſic ait ſacra ſcriptura, vę illi per quẽ ſcandala veniũt. 19. litera eſt. T. Triſtitiã ſignificat, quę ex pecunijs deperditis cauſatur. 20. eſt. V. quia vſura in ludo vertitur ſiquidem eũ decem lucratur viginti: & an liceat alicui emere vaſa argentea ſoluendo manuum opus cum fuiſſent quaſi nulla opera dicẽdum eſt quod non, cum ſit vſura palliata & talis cõtractus eſt in fraudem vſurarum per quem fit legifrãgus argumento legis nõ dubium. C. de legibus. Vltima litera eſt. X. quę Chriſtinitatis vituperationẽ indicat, per ludũ. n. nomẽ Dei vituperatur. Quid autẽ de ludo chartarũ dicẽdum eſt, quod diabolus inuenit ad ſolatium luſorum, qui poſuit quatuor differentias chartarũ in quibus ipſe etiã maximè colitur & veneratur. Principalis autẽ ludus appellatur, Primera, quaſi primũ omniũ ludorũ locum obtineat quæ nihil aliud eſt, quam conglutinatio quatuor chartarum diuerſi generis, quæ ducit homines ad finẽ, de quo ludo extat tractatus in lingua Italica compoſitus. Sed ſe offert dubiũ quotidianũ, an habẽs optimũ ludũ & ſimulatẽ (inquit) tranſeat, ad effectũ decipiendi ſociũ, vt ſic eum incitet, an liceat vti iſta cautela, & videtur quod nõ argu. l. 2. §. idẽ cui ſi odorem. ff. ne quid in loco publico vbi ſolus odor in alienum miſſus mouit rem & pro eo datur actio facit. l. irẽ Mella. §. ſed ſi verſic. nã & cũ eo. ff. ad l. Aquiliã. l. ſi quis fumo. eod. tit. cõtrariũ tñ teneo: nã luſores poſſunt vti omnibus cautelis, quę ſunt in ludo approbatæ & cõmunes arg. l. in cauſę. la. 2. §. idẽ Põponius. ff. de minoribus, & facit illud Poëtæ. 2. Aeneidos dolus an virtus, quis in hoſte requirat, chartarũ aũt inſignia nota ſunt nã Baſtos admodũ Baculorũ depicti ſunt ad denotandum quod luſores ad vltimum in paupertatẽ deuenient, alia aurei appellantur, nã reſpicientes illos cõtinuo pallidi redduntur. Alia ſtẽmata ad modũ crateræ ſunt depicta quaſi luſores deuoratores & guloſi, qui ſemper appetũt bibere ſignificent & an valeat ſponſio ad fortiter bibendum vide Stracã de mercatura, pa. 193. verſi. item quæro & ſic Tridenti. Coercet clericos huiuſmodi exercẽtes, contra quos poſsunt adaptari verba Iob. c. 21. tenent Tympanũ & gaudent ad ſonitũ organi & in pũcto ad inferna deſcendũt. Finaliter dubitatur iurãs nõ ludere ſub pœna intrandi religionem an cõtrauenięs teneatur vel poſsit cõmutare virtute Bullæ: caſus eſt ſingularis & quotidianus & per cõſequens attẽdendus, vt inquit I. Cõſultus in. l. legaui. ff. de liberatione legata pro cuius reſolutione ſciẽdũ eſt, quod votũ hoc pœnale ante aduẽtũ cõditionis põt Epiſcopus cõmutare aut irritare. c. 1. de voto, quod adeò pcedit ꝙ etſi iuratum ſit nõ petere relaxationẽ & caſu, qđ ſibi cõcedatur quod eã nõ erit vſus, adhuc tamen põt ex cauſa irritare. arg. ca. veniens de iur. iur. & tradit F. Franciſcus Alcocer de ludo. ca. 13. ſed poſt quã eſt adimpleta cõditio (id eſt que jugo) eſt dubiũ & videtur quod iã ſit votũ purũ, effectũ religionis & ſic nullus præter Papã põt diſpẽſare ſeu cõmutare ex Soto. lib. 7. de iuſt. & iur. q. 4. art. 3. verſ. vnũ neq; per bullã põt, & vt tutiorẽ ſequitur Coua. c. quãuis. 1. par. §. 3. n. 12. & Alcocer vbi ſupra, ſed cõtrariũ teneo imò quod adueniente conditione in propoſita hypotheſi, eps põt irritare ſeu cõmutare, & ratio eſt, quia eſt differẽtia inter votum ſi pater voluerit & in caſu noſtro: in primo enim caſu, procedunt eorũ dicta: nã tales habuerunt intentionẽ ad religionem ſub conditione, qua adimpleta tranſit in votũ abſolutũ, & ſic in obligationẽ ineuitabilẽ. l. cedere diẽ. ff. de verb. ſignif. in caſu noſtro. ſecus cũ ſit votũ purũ pœnale in pœnam fractionis primi voti, vnde non directẽ voluit religionẽ, ſed nõ ludere ad cuius obligationẽ eius animũ inclinauit: nemo enim ſe obligat niſi habẽs animũ obligãdi. l. Antiſtius. ff. de acqu. hęred. l. ſi ego ff. ſi cert. pet. arg. l. cotã. ff. de verb. quod tñ votũ de nõ ludẽdo non eſt Papæ reſeruatũ & ſic ſiue ante impletã cõditionẽ, ſiue poſt, põt epiſcopus diſpenſare ſeu irritare & etiã confeſſor virtute bullę vt nos alibi diximus & hoc anno cõſului in menſe Maij. 1574 quod idem dic in ſimili ſpecie in iuramẽto de dimittendo cõcubinam ſub pœna voti, valet enim talis promiſsio. l. ex ea parte. §. ſi mulier. ff de ver. cui addatis Pala. rub. in c. per vras. §. 22. n. 6. de ludo autẽ ſcachorũ vi: gl. in l. error C. de iuris, & facti. cui adde duas quæſt. ſingula. p. Bar. in l. ſi ſeruu. ff. de noxali. idẽ in l. legantis. §. ſi ex offi. ff. de leg. 3. Ab i[illegible] quoniã. n. 25. de offi. de leg. & de ludo adde Iacob. Menoc. lib. 2, de arbitr.

centu-

centuria.4.caſu.399.& Iulium Clarum lib.5.recepttarum ſenı.§.ludus. Vltimo adde quod vendcutes ſeu facientes taxillos puniũtur ex.l.7 tit.7.li.8. Recop.neq; accuſatus poteſt liberari à carcere ſub fideiuſſore donec ſit condẽnatus per.l.15.tit.26.lib.8,recopil. quid de vidente ludum dic quod punitur ex.l.interdicim⁹. C. de epiſcopis, quod eſt verũ in clericis, & ſcholaribus ſecus in alijs cũ l.regia id non dicat ergo nec nos, vt inquit Vlpia.in.l.ſi ſeruum.§.2. ibi.non dixit prætor. ff. de adq.hær. Bor ni.Caua.de tuto.pag.88.n.98.& Stephanus Coſta, & Caci. Lup. & Paſchaſius. iuſto. in tracta.de Ludo.

¶Ley.XXXVIII. Idem.

OTroſi qualquier que porrobar: o robando matare o firiere a otro en el camino [a]: de mas de las penas que deue auer, pierda la meytad de ſus bienes, y ſean para la nueſtra camara. Y robare en el camino de ciẽt marauedis arriba: aunque no mate ni fiera, pierda la meidad de ſus bienes: y la meytad ſea para el robado: y la otra meytad para la nueſtra camara.

¶Ley.XXXIX. Idem.

QValquier q̃ matare Alcalde, o juez [b], o official nueſtro en la ciudad, villa o lugar: o termino, o official de la nueſtra corte [c] que aya de nos ſalario: pierda todos ſus bienes applicados a la nueſtra camara.

¶Lex.XXXVIII.

a ¶*Hiriere a otro en el camino.* Et eſt caſus confraternitatis (vulgo de hermaudad) concordat.l.6. titu.13.lib.8.ſuprà.

¶Lex. XXXIX.

b ¶*Matar alcalde, o juez.* Communior.l.7.tit.13.lib.8.ſup.& l.5.tit.12.eod. lib. vbi vide quæ notauimus in glo.que le maten por ello.& iu l.1.eod.ti.12.iu verb.nueſtro alguazil.& adde nouam copilationem legum regiarum lib.8.tit.22.in.l.1.cum ſequent. ex quibus colliges pœnam offeudentis iudicem ſiue eum occidendo, ſiue vulnerando, ſiue incarcerando, & de ſupremis iudicibus, qui locum regis tenent pœna eſt legis primæ cum duabus ſequentibus tit,12.lib.8.ſupra,& attentans interficere iudicem ſi ipſum vulneret quamuis effectum mortis nõ habuerit punitur pœna ordinaria, cum id ſit practicandum in atrociſsimis delictis d.l.5.ibi.y qualquier que matare o prendiere facit.l.2.tit.13.iſto libro.8.& quæ notat Nunius Auendañus de mandatis regũ Hiſpaniæ.1.part.c.22.n.7.poſt Angel.conſ.14.Caſſanæum in cõſuetud.Burgund.rub.1.§.5.n.10.Decius in.l.nõ vult hæres.ff.de reg.iur.l.2.tit.31.par.7. Vtrũ aũt fugiẽs ad eccleſiam in iſto vel ſimili delicto debeat gaudere immunitate eccleſiæ? Auend. vbi ſuprà.c.22.nu.9. tenet quod non: ſed ego dubito cũ pœna ſeu priuatio alicuius iuris vel priuilegij non habeat locũ niſi tãtum in caſibus à iure expreſsis.gl. inſignis in.c.fi. de iure Patro.Iaſ.in.l.illã.n.12.C.de collatio dixi ad Segurã de bonis, lucratis conſtante matrimonio.n.16. Aleuoſus nõ gaudet immunit. eccleſiæ.c.1.de homicidio.

c ¶*Nueſtra corte.* Quæ dicitur vbi reſidet Rex. Rebuff. de forma mãdati Apoſtoli ci verb. extra Romanã curiã.pag.197.in cõcord.& iniuria facta Curię cẽſetur facta Principi, cuius vices repræſentat Ioã de Pla.in.l.uemo.C.de dignitatib.lib.12.

ADDITIO.

† Adde vltra authorem quod in curia Romana dicitur quiſ decedere & ſi quis ſit extra eã per duas dietas legales ex.ca.præſente de præb.in.6. ſecus de iure regio per.l.2.tit.11.lib.1.ſuprà.l.3.ti.16.pár.2.& curia ibi dicitur vbi Papa per tex.ſing.in l.cum in diuerſis verſic.vbi quod principale.ff. de religioſis & ſumpti.atq.etiã,c.2.&.3. de præb.in 6. Dicitur autẽ curia multipliciter, vt per Boeti. de authorit.Cõcilij.n.167.& Rebuf.in procemio cõcor.pag.17.verſ.qualis & gloſſarium Mantuæ Claſſe.5.n.110.qui Marcus Mantua appellatur. Sed quid ſi Papa nõ ſit Romæ? ſed forte alibi, an ibi Curia dicatur? & dicendũ eſt quod vbi eſt chãcellaria & audiẽtia Papæ ibi curia, etſi Papa ibidẽ non ſit ex Clem.ne Romani.§. ſanè de elect. Curia autem Pontificis dicitur atq; appellatur, Cor mũdi ad quod cætera mẽbra & partes mũdi recurrũt ex.c.2.de priuil.in.6, adde ꝙ ſcd̃m Alberi.in dictio.Curia meretrix dicitur quaſi omnib⁹ ſe prębeat: nos tñ dicimus qd̃ Curia dicitur quaſi Cor vrię prætẽdentiũ vel quæ eorũ marſupia curat. †

Lex

¶ Lex. XL.

¶ *Lex. XL.* Idem.

Otroſi, quien con fortuna de nieue matare liebre, o perdiz a, pague por cada liebre o perdiz cient marauedis: y eſtos tales marauedis ſeã para la nueſtra camara: y lleue el tercio el accuſador: y el otro tercio el juez: y el otro el arrẽdador de nr̃as penas.

a ¶ *Matare liebre, o perdiz.* Confirmatur ex reſponſo Cęſaris Caroli V. Imperatoris Regiſq; Hiſpaniæ in Curijs ab eo celebratis Anno. 1528. en Madrid l. 166. & optima. l. 28. in Curijs Pincianis Anni 1537. *Otroſi, por quanto mu chas ciudades,* quam omnino vide quæ imponit pœnam, vt non poſsint aucupari, vel venari cum ſcopita, ni arcabuz, *ni ninguna manera de yerua, ſopena que el que lo contrario hiziere incurra en pena de diez mil marauedis los quales ſe repartã en tres partes la vna para la nueſtra camara y fiſco, y la otra para el juez que lo ſentenciare, y la otra para el que lo denunciare. y demas ſea deſterrado del lugar donde viniere con cinco leguas al derredor por eſpacio de vn año y por la ſegunda)* & l. 7. in curijs Pinciæ Anni. 1542. *y para que en tiempo de cria y nieue no ſe cace ningun genero de caça en los meſes de Março, Abril, y Mayo, de cada vn año mas o menos ſegun durare el tiempo de la cria en cada tierra, o prouincia, y que en el dicho tiẽpo no ſe puedan tomar hueuos. l. 1. de caça y peſca.* Anni 155[illegible] c. 1 y 2. & ibi. c. 4. *que no puedan caçar con perdigones ni tenerlos en ſu caſa, ſopena de tres mil marauedis, y que le maten el perdigon, ni ſe cace con lazos de alambre, ni con otro inſtrumento ni genero del,* ibi. c. 5. *y cada vno de los pueblos ha de hazer ordenança en el tiempo que la caça cria, y en que no ſe han de tomar los hueuos della, y ſe embie al conſejo Real.* ibi. cap. 6. *que en los palomares ni en caſas particulares que no aya trãpas ni armadijos, ni añagazas, y que las que eſtuuieren hechas ſe derriben ſopena)* ibi. c. 7. *que no ſe tomen palomas ni las tiren con balleſta, ni arco, ni piedra, ni las armen con redes ni lazos, ni con otras armanças vna legua en derredor donde ouiere palomar. Pragma. de caça y peſca del año de.* 1552. 2. in ordine. fol. 3. & in. 1. Repertorio curiarum lib. 8. tit. 9. per totum. fol. 91.

¶ De venatione quibus cauſis poſsit prohiberi, & ad quid in foro animæ teneantur Domini ferarũ, qui eas cuſtodiũt & de aucupatione auiũ, & quod ſunt in triplici differentia, & columbaria an ſint licita & quando capi poſſunt ponit Domini. Sot. lib 4. de iuſt. & iur. q. 6. artic. 4. pag. 343. col. 1. & vtrũ ſit licitum capere columbas? Reſpondendum eſt quod de iure cõmuni de alieno colũbario etiã in proprio nõ licet & capientes furti pœna tenẽtur nec poſſunt occidi. l. Pomponius. 1. §. 1. ff. familiæ hercisc. & ibi Flore. vbi dicit text. quod quandiu habent conſuetudinem reuertendi ſunt in dominio noſtro. Guido Papæ decis. a 18. & ideò dicit Ioan. Faber. in. §. in his inſti. de rerum diuiſio, quod de conſuetudine regni Franciæ approbatur quod columbæ ſint in dominio columbarij vnde dicit, quod magis accedunt manſuetudini quam piſces q ſunt in ſtagno vel feræ quæ ſunt in foreſta circũſepta. Caſſ. in conſuet. Burg. rub. 13. §. 9. col. 3. n. 5. de noſtro autem iure regio per prędictam pragmaticam, ſolũ habet dominium intra leucam ã loco quo eſt ſitũ columbarium non extra ¶ Vtrùm ſit licitum columbas tenere in columbarijs? Reſponde quod licet dum tamen domini pabulum ſufficiẽs pro columbarum nume. in colũbario exiſtentiũ ſuppeditẽt, nec eſt crimẽ ſi aliquid exterius de ſatis vicinis nutrimẽti percipiant. Eſt. n. hoc genus auis nõ ſolũ in eſcã verũetiam ratione ſtercorationis reipublicæ vtile quare nõ eſt cur prorſus à ciuili republica ablegentur, cũ maior ſit vtilitas quã damnũ, ideoq; innocẽs dicitur victus earũ. c. nõ omnis 2. q. 7. tenet Dom. Sot. cõtra Caieta. vbi ſup. pag. 344. col. 1. & quod nõ peccent domini colũbariorũ ſi tẽpore debito ſufficiẽs nutrimẽtum colũbis dederint nec de dãno tenentur niſi eſſet notabile & eſſet dominus paratus dominis ſegetũ emẽdare & quod nõ præſumatur dãnum niſi de cõtrario cõſtet. quia colũbę vermes & mala ſemina cõſumũt & ſtercorizãt terras lõgo tẽpore & parũ nocent. Imò tantũ proſunt quantũ nocẽt Sylueſter in ſum. verb. reſtit. 3. q. 4. verſ. 3. qui tenent columbaria Hoſti. in ſum. tit. 29. lib. 5. ſenſit Angel. clauaſ. in ſum. verb. reſtit. 1. §. 6. incipienti lædens proximũ ſum. Roſe. verb reſtit. 13. §. 13. Minorita in ſpecul. conſcientiæ lib. 1 cap. 72. §. 3. adde Ioan. San. in conſuet. Turonẽſi. tit. Deſtroict. 3. de Chaſtellẽ y cax. 1. fol. 40. & Boeri. in conſue Bituri. tit. de conſue. prædio. §. 5. Qui autem certa arte ſemina ſpargunt vel eſcas, aut alia arte vtuntur, vt columbas aliorum apprehendant in ſuis columbarijs illicite faciunt nec dominis inuitis facere poſſunt, vt ad alium locum ſua arte ſe transferant, quæ artes ſunt prohibitæ per leges regni, vt ſuprà patet & tenet Ioan. Metinen. in C. de reſtitu. quæſtio. 12. fol. 45. colum. tertia. verſic. corollariè ſequi-

ſeqoitur.in qua.q.12.plura de rebus per venationẽ capris ſcripta reliquir in præſenti merito aptanda. Quæti etiam poteſt de natura columbæ reſpõdeo quod eſt ſine felle, ſimplex, & victus eius ſine nocomento & æquiparantur prædicatores columbis & agnis Archid.in ca.non omnis.2.q.7. de earum natura ampliſsime etiã ponit Guiliel. Benedict. ver.& vxorem nomine Adelaſiam.num.5. per diſcurſum trium columnarum de teſtamen. ſingulariter quo ad forum corporis & conſcientiæ. De venatione tractaui in l.1.glo.1.titulo 22.lib.2.ordina.in 1.parte horum commentariorum.

¶ *Ley.XLI.* *Idem.*

QValquier que matare a otro[a] ſobre aſſechanças, o tregua, o ſeguro[b] o ſobre otro qual quier caſo: y es ſentẽciado y deſpues entrare en la nueſtra Corte, o en cinco leguas en derredor a fuera de la pena de ſu cuerpo pierda la meytad de ſus bienes, y ſean para la nueſtra Camara.

ADDITIO.

†¶ Adde quòd author hic videtur æquiparare colũbas prædicatoribus ex Matt.c.10 Munus enim prædicandi proprium epiſcoporũ vt probat. Triden.ſeſs.24.c.1.de refor.ibi Munus epiſcoporum eſt ſubditorũ vitia redarguere ſed qualiter redarguere poteſt canoniſta qui ſacrã Theologiã ignorat? ex quo ceſſat ridiculoſa opinio aſſerentium, ꝙ in locis vbi nõ pullulant hæreſes præferatur Iuriſta Theologo vt eſt cõmuni. opinio.ex Abb.in c.tuę n.5.de cleri.nõ reſid & in c.1.n.9.de cõſan. Palat. Rub.in rub.§.26.n.6.de dona. Greg.in ver. de guiſa.l.22.ti.5.par.1.quæ. tñ opinio. falſa eſt nã declarãt quod vbi nõ ſunt hæretici in eiſdẽ locis nõ ſit neceſſaria epiſcoporũ prædicatio quod eſt falſum cũ ꝓpriũ officiũ & munus ſit quia negari nõ põt quod ſicut corpus materiali quotidie, ſic anima ſpirituali cibo nutritur atq; indiget.c.inter de of.ord. cũ nõ in ſolo pane viuat hõ & ſi dicatur quod prælatus debet ſcire iura canonica.c.1.de conſang. nõ ſequitur ſequela. Probare enim intẽdo nõ per verba hypotheſim, ſed per ſacrã ſcripturã allego tibi quod habetur in act. Apoſt.c.6.dũ dicitur quod cũ eſſent neceſſarij, qui præeſſent quotidiano miniſterio viduarũ diſcipuli dixerũt nõ eſt enim æquũ nos derelinquere verbũ Dei & miniſtrare menſis, cui tx.nõ põt.reſpõderi ſemper.n.plati, & curæ prædicare debẽt nõ aurẽ dormire iuxta illud Pſalmi. non dormitabit, neque dormiet qui cuſtodit Iſrael, & ſi dicatur quod vtilitas eſt vt in epiſcopato, ſit expeditio negotiorum reſpõdeo id poſſe adimpleri per bonos prouiſores, vt probatur in d. c.6. ibi cõſiderate ergo fratres viros ex vobis boni teſtimonij plenos ſapiẽtia & Spirito ſancto (boni) ideſt vicarij bonæ conſciẽtiæ auth. præſides. C. de epiſcopali audientia rurſus (ſapientia) id eſt graduati in iure canonico. Tridẽ. ſeſſ.24. c.16. vt alibi diximus rurſus d.c.6. ait nos vero rationi & miniſterio verbi inſtãtes erimus & placuit ſermo coram multitudine & iſta eſt opinio magis vera & communior & ſi dicatur poſſe prædicare Iuriſtam non tamen poteſt arguere, nec diſputare cum ignoret metaphyſicam, quæ cribrum ſacræ Theologiæ appellatur per quã melius intelligitur, & nodi eius diſſoluuntur quod nota ad interpretationem Tridentin. ſeſsion.24. capitulo.18. ibi cum eligat nam ad epiſcopatum ſeu beneficium curatum Theologus ſemper præfertur Iuriſtis & dignior cenſetur cæteris paribus quod nota ad intelligentiam Bullæ Pij.V. de forma prouidendi parochiales ann.1566. & ita tene. vide Sot.lib.3.de iuſti.quæſt.6. Alciat.in rubr. C. de ſumma Trinitate. †

¶ Lex. X L I.

a ¶ *Matare a otro.* Nota iſtam. l. quod eſt illicitus acceſſus ad curiam, quæ eſt vbi rex reſidentiam facit Rebuff.in concordata in forma mandati Apoſtolici verbo extra Romanam curiam. Et princeps cenſetur ipſa curia, & iniuria facta curiæ cenſetur ei illata, cuius vices repræſentat. Ioan.de Platea in.l.nemo.C.de dignit.libro duodecimo. merito ergo cum per magnum & grauiſsimum delictum aleuoſię eum offendit æquum ac iuſtum eſt prohibitus ſit accedere ad curiam, & principem quem offendit, & in quo eſt omne ius.l.meminerint.C.vnde vi.l.1.ibi, merito nos ſacerdotes appellet.ff.de iuſtitia & iure.

b ¶ *Tregua, o ſeguro.* Quotuplex ſit treuga, & plura in eius materiam ſunt videnda in.l.1.cum ſequenti titulo octauo. *De las treguas y ſegurãças.* libro quarto. ordinament.ſupra & ibi à me annotata & concord.l.octaua.titulo decimotertio. iſto libro octauo ſupra.

¶ *Ley. XLII.* *Idem.*

OTroſiqualquier hombre que en la ciudad, o villa fuere a combatir la poſada de otro a, yendo armado con hõbres de fuſte y de fierro fuera de la pena que ha de auer en ſu cuerpo pierda la meytad de ſus bienes y ſean para la nueſtra Camara.

¶ *Ley. XLIII.* *Idem.*

QValquier hombre que contra ſentencia dada por nos, o por nueſtros Oydores, o juezes de la nueſtra Corte, o de las nueſtras ciudades, o villas que ſea paſſada en coſa juzgada fuere rebelde b, o defendiere la execucion con armas, o fuerça fuera de las penas que los derechos dan, pierda la meytad de ſus bienes, y ſean para la nueſtra Camara.

¶ *Ley. XLIIII.* *Idem.*

OTroſiqualquier hõbre q̃ muger caſada c agena ſacare y la truxere publica-

¶ *Ley. X L I I.*

a ¶ *Fuere a combatir la poſada de otro.* Domus ſua vni cuique debet tutiſsimum cuique refugium atque receptaculum, cumque in ius vocaret, vim inferre videri. l. plerique vbi glo. 1. ff. de in ius voc. de cuius tamen intellectu adde per l. 3. & ibi Gregor. Lup. tit. 7. par. 3. & dixi in l. 1. gl. 1. q. 4. titul. 2. lib. 3. ordin. ſi iudicis mandato non eſt quis extrahendus à domo & ſecuritatem in ea habere debet male facit particularis vim inferendo & punitur pœna legis Iuliæ de vi publica. §. item lex Iulia. de vi publica inſtit. de pub. iudicijs vi deiectus quãdo dicatur vide Boſsi. in tit. de pluribus violentijs. nu. 16. & nu. 38. & ad de. l. & 2. l. 5. t. 14. lib. 3. ordi. & quæ ibi annotauimus. & ad iſtam. l. adde caſus *de la hermandad.* l. 5. tit. 16. ſupra iſto lib. 8.

ADDITIO.

† ¶ Adde vltra authorẽ hic ſiquis cęperit oppugnare domũ alicuius, ſed nõ perfecit an puniatur pœna huius legis videtur. ꝙ ſic ex l. furtim ibi etſi non tota arbor cęſa ſit tecte tñ agetur quaſi cæſa ea. ff. arborũ furtim cæſarũ, cõtrariũ tene ſiquidẽ oppugnare propriè nõ dicitur domũ niſi id perficiatur argu. l. 1. §. s. ibi quid obfuit conatus ſi iniuria nullũ habuit effectũ. ff. ꝙ quiſq; iuris & arg. notatorũ per authorẽ ad ti. de adulterijs ſupra ver. quæritur quis Rapuit. per quã theoricã deciditur quęſtio, an ſi ſcholaris cępit corrũpere virginẽ, ſed non perfecit an teneatur de defloratione & videtur ꝙ ſic arg. l. etſi. §. 3. verſ. quid ergo. ff. de auro & argẽto, cõtrariũ tñ tene quia corrũpere virginẽ denotat actum perfectum arg. l. vrbana. §. pernoctare. ff. de verborũ. maximè quia nihil dicitur eſſe factũ dũ aliquid addendũ ſupereſt. l. pen. in ſi. C. de his quibus vt in dig. & an & qñ. virgo dicatur corrũpi vide Fran. de Neuiz. cõſi. 48. & an dos ſit dãda ſecũdum qualitatẽ ſtuprãtis vide Octauianũ d. 507. vnum tñ nota quod poſtquã quis dotauit virginẽ quod corruptor non tenebitur de alijs fornicationibus quãs cum alijs perpetrauerit mulier argu. l. idem Neratius verſi. cõſuet. ff. de verbo corrupto not. Iaſ. in. §. omnes autem. n. 18. inſtituta de actionibus & iſta eſt communis opinio, licet Theologi diſcordent vt per Bar. in d. l. idem Neratius ſuprà. †

¶ *Lex. XLIII.*

b. ¶ *Coſa juzgada fuere rebelde.* Tenetur enim acquieſcere & obedire cum iudicis authoritate fiat, nec eam impedire poteſt ad Rom. 13. qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. c. qui reſiſtit. 11. q. 3. obediẽtia melior eſt quã victima & inobediẽtia inducit pęnã mortis. c. 2. de maiori. & obedi. & eſt obediẽdũ cũ licite appareat ex literis executorijs ſuꝑ ſentẽtia, quas ſic dicimus ſi alias iniuſtæ eſſẽt, & cõtinere remediũ irreparabile põt reſiſti, ne executio fiat. l. ꝓhibitũ & ibi Platea. C. iure fiſci. lib. 10. arg. c. ſi qñ. de reſcrip. adde vltimã gl. c. ex literis verbo denũcietis de offi. deleg. & nota quod vbicumq; eſt iniuſta offenſio, ibi eſt illicita defenſio. l. 4. ff. ad l. aquili. Platea. l. deſertores. C. de deſertori. lib. 12. Franciſ. Auileſ. in c. prææt. c. 35. verbo mandado n. 7. vbi videas & intellige cũ in forma iuris ſuum officium exequitur iudex ſeu officialis, non alias, vt dixi, quod poteſt reſiſti & Auileſ. loco ꝑcitato.

¶ *Lex. XLIIII.*

c ¶ *Hombre que muger caſada.* Vltra adulterium propter

pter publicitatem & contumaciam amittit dimidiam partem bonorum ſuorum Cameræ Regis & intelligo hanc l. ne obſtet. l. 2. tit. 15. lib. 8. ordi. ſupra vbi omnia bona & perſona adulteri ponuntur in poteſtate mariti, ibi, *Que lo metan en ſu poder y haga del y de ſus bienes lo que quiſiere.*

mente por manceba ſeyendo requerido por el Alcalde, o por ſu marido, que la entregue a la juſticia: ſi no lo quiſiere hazer y le fuere prouado, fuera de la pena del derecho: pierda la meytad de ſus bienes: y ſeā para la nueſtra camara.

ADDITIO.

† ℭ Adde vltra authorem. ſ. an maritus poſsit abſcindere membra virilia ab adultero & ſic ſumere vindictā & dicendū eſt quod poteſt per tex. ſingu. l. nec in ea. ver. ſed qui occidere. ff. de adult. & tenet Oſtienſ. in ſum. de corpore vitiat. §. quæ imperia. n. 4. & Alex. ad Bart. in l. ſuis ver. occidere. ff. de lib. & poſt. Pala. Rub. rubr. ſ. 78. n. 9. de dona. quod amplia etiam ſi adulter ſit clericus nam ex hoc non incidit in excommunicationē c. ſi vero. 1. §. nec ille de ſententia excommunicat. l. 3. titulo. 9. part. 1. quod etiam amplia. vt per Sylueſt. verbo excommunicatio ſexto. verb. 10. Clauaſio. d. verb. nu. 18. Bened. c. Raynu. 3. par. pag. 8. n. 16. & an liceat marito interficere adulterū ſcopeta. vide l. 15. ti. 23. lib. 8. Reco. requiritur tamē vt ſequatur cum ſanguinis effuſione. l. 2. ti. 13. lib. 8. ſupra licet ſecus de iure ciui. l. is, qui cum telo; ff. de ſica. vbi conatus punitur licet nō ſequatur effectus cogita. † quādo maritus non egit remedio illius legis ſuo nomine ſed ipſe, vel alius accuſator ad cōmodū fiſci, vt delicta ita inuerecundē facta puniantur. Sed huic ſolutioni obſtat iſta lex dicēs, *fuera de la pena del derecho.* Sed pena eſt amiſsio omniū bonorū ergo cum nulla alia bona ſuperſint, ſi maritus agit ad pęnā ordinariā, ſiſcus nec camera Regis dimidiam bonorū partē percipere poterit. Cū ſint mariti offenſi & atrocius quā in caſu. d. l. 2. ergo verboſa eſt iſta lex cōtra tex. in l. fi. C. de donat. niſi intelligas qn̄ maritus eſt in culpa & ex aliqua cauſa fuiſſet excluſus à petitione bonorū, quia habebat ipſe cōcubinā, quo caſu per viā cōpenſationis maritus excluditur ab vxore à petitione bonorū, licet non à pęna corporali per. d. l. 2. ad fi. ti. 15. lib. 8. ord. ſupra: bona tn̄ amittit, ex eo quod ipſe maritus habebat cōcubinā Hippo. in l. patre. n. 10. ff. de. q. & in ſing. 234. Deci. in l. ſemper in cōtractibus & ibi bona additio ſub. n. 7. ff. de reg. iur. Rom. cōſi. 128. & ſic eſt notabilis intellectus pro diſſolutione præmiſſæ antinomiæ à me ſolo excogitata. adde Bar. in l. ex ea parte. ff. de verb. obligationib.

ADDITIO.

† Adde vltra authorem. ſ. Quod communiter dicitur atque appellatur cornutus cuius vxor facit quęſtum ſui ſiue vir ſciat ſiue non. Sed quare per cornutum id deſignatur in hoc tamen videtur laborare Ioann. Ianez Parlado. lib. 1. ter. quotid. capitulo decimoſeptimo. nu. 4. dicens, cornutū dici quaſi corde nudum, quę etymologia minime quadrar' ſiquidem non ſolum homo, verūetiam animal nō gaudet ex congreſsione alterius maſculi præter caprum vt patet ex Pierio Valeriano. cap. de capra. forſan ideo dicitur aliquibus cornutus caper. Alij originem trahunt de marito ſuſpectam vxorem habente cui depingi fecit agnum ipſa tamen facto illum obraſit & iterum depingi fecit per adulterum cum cornibus per errorem: videns id maritus quid eſſet interrogabat cui vxor reſpondit quòd ratione caloris de nouo naſcebantur ei cornua ideo inde appellatur cornutus. Vnum tamen dicitur ex vulgo quòd homo zelotipus cōnitet à cornibus non euadit: ſæpe enim imaginatio facit cauſam capitulo primo. diſtinctione ſexta. præcipue ſi pecuniæ ſint in medio aut intereſſe quæ maxime prouocant fœminas argumento: illius Geneſ. capit. trigeſimo quarto. vbi habetur de Thamar quæ ſocero concubitum petenti dimiſſa verecundia nec reſpondit nolo nec non volo, ſed dixit quid dabis mihi vt fruaris concubitu meo verecundia enim eſt maximum ornamentum fæminarum argumento. l. optimam. C. de contrahenda. ad rem igitur redeundo de nominibus poſitiuis ſoli antiquitati eſt cognitia ratio. vt ait Afranius nec nos rationem reddere tenemur argumento. l. non omnium. ff. de ll. alij ſcribunt cucurbita. aut cucullus debere appellari ex Alci. vt not. Magiſter Sancius in annot. ad emblemata, pagina. 211. & an maritus poſsit agere actione iniuri. ſi ei dicatur tædet non te eſſe cornutum vide Iaſo. l. Turpia. numero octauo. ff. de leg. primo. & l. illud numero quarto. ff. quòd quiſque iur. Quid ſi dicatur vxoratæ, Pelleja, an teneatur actio. iniur. dic quod ſic per. l. Maſurius. 144. de verbo. & ita bis feci practicari, vt teneatur ad palinodiam recantare, quid dedicente mulieri, meretix quę tamen per triennium erat iam emendata, an poſsit agere iniur. dic quòd ſic auth. de Monach. ver. triennalis glo. fin. ca. vides. 23. q. 6. Bene. c. Raynu. verbo contrahens. nume. 271. de reſta. & ita ſępe practi. ad.

cti·adde Menochi.conſilio.94.numero.54. †.

¶ *Lex.XLV.*

a ¶ *Aſno garañon.* Nota hanc legem vt non ſit defectus equorum in Bethica vbi eſt neceſſaria copia equorum quia ſunt in conflictu hoſtium & bellum defenſiuum, cũ infidelibus quotidie gerunt. & arma bellica & non aſinos ſeu mulas habere opus eſt vt cum velocitate equorum ſatius offendere poſſint inimicos noſtros & eſt confirmata iſta lex vt patet. infra. l. proxima in 46 Pragmat. 163. folio. 149. in libro. pragma. Regum Catholicorum ſecundum aliam impreſsionem folio. 119. columna. 3. *Don Fernando, &c. a los Duques, perlados*, in lege autem Moyſi illicitum erat commixtio alterius generis animaliũ & ſic equi cum aſina, vel aſini cum equa vt habetur Leuitic. 19. Iumenta tua non facias coire cum alterius generis animantibus, agrum tuum non ſeres diuerſo ſemine, veſte quæ ex duobus contexta non indueris. Sed reſponſio eſt quod eſt præceptum iudiciale, & translato ſacerdotio neceſſe eſt vt translatio legis fiat. capit. translato de conſtitut. omnia enim veteribus in figura contingebant ſecundùm Apoſt. ad Hebr. 8.

¶ Ley.XLV. *Idem.*

QValquier que en el Arçobiſpado de Seuilla, y en los Obiſpados de Cadiz, y de Iaẽ y de Cordoua, y de Murcia, tuuiere aſno garañon [a] para yeguas por cada vegada q̃ ge lo fallar cõpierda el aſno, y paguen mil marauedis para la nueſtra camara.

¶ *Ley.XLVI.* *Idem.*

COnfirmò [b] eſta ley del aſno garañon el Rey don Enrique quarto en Toledo: y mando q̃ dende el rio de Tejo adelante que ninguno echaſſe aſno garañõ a las yeguas, ni lo tuuieſſe.

¶ *Ley.XLVII.* *Idem.*

glo. in capitulo fin. in glo. 1. diſtin. 6. vbi dixi latè.

¶ *Lex.XLVI.*

b ¶ *Confirmo.* Adde concor. in l. 45. ſuprà proxima.

Lex.XLVII.

¶ ElRey don Iuan.II. en Valladolid, año de mil ccccxlvij.

MAndamos que ſi algunas perſonas de nueſtros reynos cometieren algunas coſas y delictos, porque deuã perder ſus bienes que aquellos ſean applicados a la nueſtra Corona real [c] de nueſtros reynos, y que no ſe den, ni puedan dar a perſona alguna: ſaluo en emienda de aquellos a quien nos ouieremos de hazer merced por los ſeruicios que nos han fecho. E ſi contra eſto alguna coſa fiziere que no vala, ni pueda valer, ni aya effecto, y que la merced de los tales bienes ſe faga por ſeruicios ſeñalados.

c ¶ *Applicados a la nueſtra corona Real.* In dubio pœnæ impoſitæ propter delicta debent fiſco, & non priuato applicari. Ratio quia pęnæ delictorum ſunt fructus iuriſdictionis qui ſpectant poſſeſſori AEgidi. Boſſi. in practica. criminis. titulo de crimine. læſæ maieſtat. numero 85. pagina. 247. citans tantum ad hoc not. in l. final. ff. ſolut. matrimon. idem in titulo de pœnis pagina. 492. numero. 30. vbi ponit regulam quod pęnæ intelligantur applicatæ fiſco & non parti & hoc quando princeps ſtatuit certo modo de quo per Bart. in l. agraria. ff. de termin. moto Aceti. in cap. cum in tua. 1. notab. de accuſat. latè per Angel. & eius additiona. in tractatu de delictis in parte dictum Sempronũ in tercentum libris condemnamus colum. 4. c. 1. quæ ſint regalia ibi, mulctarum pęnarumque compendia lib. 2. feudor. & ſic eſt ius regale cum alijs ibi poſitis & per Petrum Belluga, in ſpecul. princip. Rub. 28. folio. 145. plura priuilegia principis ponit.

nit AEgidi. Boſsius in practic. criminis tit. de prin cip. & priuilegijs eius numero primo. vſque ad fi. 384. & eſt etiam regula quod quicquid auferturt ab indigno applicatur fiſco. l. Papinianus. §. meminiſſe vbi glo. Bar. & Paul. ff. de inoffic. teſtam. l. 13. vbi notat Gregor. Lup. verbo. *que no la merece*. & in l. fin. vbi latius Gregor. Lup. verbo. *coſas y* ha titulo 7. par ti. 6. que faciũt ad intellectum l. 32. titulo. 3. libro. 1. & quæ ibi dixi ſupra in prima parte & pœna quando infertur fiſco dicitur cauſa criminalis ſecundum Bellugam loco. præcitato rubric. 28. numero 4. & eſt communis opinio de cuius veritate optime actum fuit in titulo primo. in gloſ. Rub. pag. 748. verſic. præterea inquirendũ quæ dicatur cauſa criminalis de iure regio libr. 3. ordina. De materia pœnarum eſt videnda pragma. *de la orden que ſe ha de tener en las condenaciones y penas que ſe applicaren a la camara de ſu Mageſtad*, del año de 1552. inuenies totã tranſlatã ordinatim & bene per bachalaureum Alphonſum de Azeuedo in repertorio curiarum lib. 8. tit. 11. l. 1. vſque ad l. 23. Tamen graue non debent fieri à Rege de iuribus pertinentibus Cameræ Regis & pœnis propter delicta (quæ aſſeruntur multoties ab impetrantibus tacita veritate & in grauamen ſubditorum eſſe cõmiſſa, & non ſunt nec negotiũ ita ſe habet) ante condẽnationem vltimã tũ vt occaſio malignis & litigioſis hominibus auferatur accuſandi indebite proximum argum. l. 14. in principio. titulo nono. libr. 6. ordi. ſupra, tum vt quies à laboribus & expenſis ſubditis detur, nã lites inducunt inimicitias, ſcandala, tolluntque bonum pacis vt experientia docuit, & habetur in Curijs Toleti anni. 1559. fol. 28. c. 103. refertur in repertorijs curiarum in primo, in tit. 1. lib. 2. l. 4. & in nouiſsimo in l. prima. titulo tertio. libro tertio. dicendo. *Otro ſi mandamos que de aqui adelante no ſe hagã mercedes de penas y cõfiſcaciones de camara haſta tãto que la condemnacion y ſentencia ſea paſſada en coſa juzgada y que eſto ſe guarda aſsi, y haze y ſe hara de aqui adelante* adde. l. 49. & l. 50. titulo 19 de pœnis infra eodem quæ ſunt ſingulares & memoriæ commendãdæ in vſu præſertim forenſi.

¶ *Ley. XLVIII.* *Idem.*
¶ El Rey y Reyna en Toledo, año de mil cccclxxx.

LOS nueſtros Alcaldes de las coſas vedadas en las penas que impuſieren contra los delinquentes: deuen diligentemente mirar y catar ſus perſonas y ſu eſtado y condicion porque impongan pena condigna a la qualidad del delicto. a Mirando el tiempo y cõdicion y eſtado a cuyo arbitrio y diſcrecion la impoſiciõ de las dichas penas nos cometemos: ſaluo en aquellas penas que eſpecialmente ſon eſpreſſas en la ordenança que el Rey Don Iuan primero nueſtro progenitor hizo en las Cortes de Guadalajara.

¶ *En las Cortes de Guadalajara.* Scilicet. in l. 6. cum duabus ſequentibus titulo. 9. libro ſexto.

¶ Lex. XLIII.
¶ *Impongan pena condigna a la qualidad del delicto.* Pœna eſt cõmenſuranda delicto à lege ſeu ab eius miniſtro quando lege non inuenitur expreſſa: vel ſi inuenitur ex cauſa manet in iudicis arbitrio pœnam modificare vel aggrauare vt docet Petrus Foller. in practica criminis. 4. parte pagina. 388. numero 29. verſiculo pœnis debitis ſeriantur, & verſiculo conſiderandum etiam erit, dixi ſupra in l. 9. titulo. 16. libro octauo. ſupra & l. 36. verſiculo. *porende eſtableſcemos*, titulo nono. libro ſexto. ordinament. ſupra in 2. parte horum commentariorum. Vtrum autem in arbitrarijs poſsit iudex arbitrariam pœnam extendere vſque ad mortem naturalem? videtur quod ſic per hanc legem, cum dicat quod conſideratis conſiderandis iudex imponat pœnam condignam ſecundum qualitatem delicti, ergo vſque ad vltimum ſuppliciũ ſi condigna eſſet vtpote quia quis vulnerauit inſidioſe, vel vapulis cecidit clericũ cõſtitutum apud miniſterium diuinum, orando in choro, vel tanquam particularem in eccleſia corã ſanctiſsimo altaris ſacramento, prout iam iſto anno contigit, vel alapam dedit iudici, vel homini conſtituto in bona opinione & honore corã iudice, vel de nocte ipſum clericum ſeu laicum inſidioſe vulnerando, quamuis ex vulnere non ſit mortuus offenſus, vel ſic de ſingulis, argument. nota. per Innocentium. capitulo primo. de conſtitut. & gl. in §. in ſumma verbo extraordinaria inſtituta. de injurijs de qua alibi ſatis à me actum fuit & eſt hic tex. pro ſua opinione, ſi bene ponde-

ponderetur,& amplius quam ſemel vidi in practi ca. & ad gl. opinionem in d.§ in ſumma adde Corſet.in repertorio ad Panorm.verb.pęna.

ADDITIO.

¶ Ley.XLIX. *Idem.*

POR quanto por los procuradores de las ciudades, y villas de nueſtros Reynos y ſeñorios nos fue fecha relacion que los Alcaldes de la nueſtra Caſa,y Corte,y Chancilleria y otros Corregidores y Alcaldes y otras juſticias delas ciudades, villas, y lugares, y prouincias de nueſtros reynos ponen penas quando dan y hazen algunos mandamientos. Las quales dichas penas ponen para ſi [a], o a lo menos cõ intencion de las lleuar para ſi, y muchos con cobdicia de las lleuar executan ante que ſean cõdenadas y preuienẽ la juſticia. Mãdamos y ordenamos que de aqui adelante ninguno de los dichos Alcaldes y juezes no puedan poner, ni pongã penas para ſi: y pueſto que las pongan no las lleuen. Mas que las penas que puſierẽ los del nueſtro Cõſe

† ¶ Adde vltra authorem hic peu declaratione huius. l. ibi *deuen diligentemente catar y mirar ſus perſonas e eſtado*, an poſſint iud ces eccleſiaſtici penas pecuniacias laicis imponere & quibus debeant applicati. Et dicendũeſt quod debent conſiderare qualitatem perſonarum ex Trident. ſeſsione 25.capit. 6. de reformatione verſicul. in omnibus. Et ſic laicis nullo modo ex capit. licet de pœnis de qua quæſtione vide Butrium in capit. vt clericorum de vita & honeſtate & Abb. dicto.cap. licet ſupra venuſtè Felinum in cap. irrefragabili de officio ordinari. numero quinto. cum ſequentibus & an poſsit iudex eccleſiaſticus incarcerare laicoa, de qua quæſtione vidi dubitari dum vitam agebamus in oppido de Mohorte & pro conſtanti affirmaui id non poſſe. ex capit. poſtulaſti de homicidio. allego. tex. in capit. poſtulaſti de Iudæis & c.1.de oſtic.ordina. de qua materia videatis Doct. quos citat Couarruuias in practicis quæſtionibus. cap.10. numer.2 Et Bernardus Diaz in pract. c.134. quod amplia vt executio etiam fieri nõ poſſit laicis per eccleſiaſticũ ex. l.14.& 15.tit.1.lib.4 copilationis & ita practicatur & an in dubio pęna pecuniaria cui ſit applicanda vide Cotniam in pragm.tt. ſanctione titu. de Friuolis appellationibus.§. quoque verũ appellare. Et an vicarij epiſcoporum poſsint mutare pęnã delictorũ in pecuniariã dic quod nõ ex gl. in d.c. licet ſupra de facto tã aliquãdo faciũt maximè cũ ſint pleni cupiditate & nimirũ cũ ſint tales quaſi locati ſiquidẽ multoties eis nõ datur ſalariũ ab epiſcopo & neceſſario apti quærũt aliũde victũ etiã excoriando clericos pauperes & cõtra quos & contra prælatos exclamat Iſaias.c.1. dicẽs principes tui ſocij furũ omnes diligũt munera & ſequuntur retributiones. Et Hiere. c.6. dicit dñs à minore vſque ad maiorẽ omnes auaritię ſtudent,& à Propheta 3. vſque ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum officiales autem epiſcoporũ noſtri temporis ſua quęrunt tantũ vt ait Paulus 1 Corin.c. 10.& de his conqueritur dominus per Prophetã. Pſal.49. Hi deuorant plebem meam, de quo tamen prælati punientur à Deo vt punitus fuit Oza ſacerdos qui vt reſeruaret ſe à præſtatione alimẽtorũ leuitis pręſtãdorũ (quia ipſi & nõ alij arcã Dei deferre debebãt ex 1. Paralip.c.15. ipſe Oza, cõmittẽs arcã incurru boum fuit à Dño occiſus vt cõſtat ex c.6.2. Regum. quid aliud eſt cõmittere arcam bobus niſi hodie conſtituere vicarios ſine ſalario & quaſi locatos & quodãmodo videntur iuriſdictiones locare pro ſalario cõtra Triden. ſeſsio.25.c.1 verſicu. non liceat crederem tamen quod ſicut eſt communis opinio poſſe compelli epiſcopum habere vicarium ex Boerio deciſione.347.nu.6. ita vt vicario aſsignaretur certum etiam ſalarium. Et quod iuſtum ſit iudices epiſcoporum ſyndicari, vide omnino Antonium de Queſada de hoc & de alijs quęſtionib⁹.c.29.lib.1. diuerſarũ quęſtionũ †

¶ Lex. XLIX.

¶ *Penas ponen para ſi.* Contra. l.48. ſupra eod. tit.& nota hãc. l. vt ciuites vexationem ciuium & in ſyndicatu

ſo, y Oydores de la nueſtra Audiencia, y los Alcaldes y Notarios y otros officiales de la nueſtra Caſa, y Corte, y Chancilleria, ſean para la nueſtra Camara, y para los eſtrados de ſu auditorio: y para repartir en otras coſas pias y publicas que ellos ſientan que ſe deuen repartir. Y las penas que puſieren los dichos Corregidores y Alcaldes y juezes que ſon fuera de nueſtra Corte, ſean aſsi miſmo aplicadas a la nueſtra Camara en el caſo que fueren aſsi pueſtas, o no fuere declarado para quien ſeã. Y en el caſo que fuere declarado ſiempre la meytad de las penas ſean, y ſe entiendan ſer applicadas a la nueſtra Camara, y la otra meytad para los lugares y perſonas para quiẽ puſiere el juez. Pero que no ſea, ni puedã ſer directe, ni indirecte applicadas al juez que las puſo: y que ſiempre las dichas penas ſean juzgadas antes que executadas: y ſean juzgadas por juez competente: y la tal ſentencia ſea paſſada en coſa juzgada y dezimos ſer juez competente: para lo tal los Alcaldes de la nueſtra Corte donde aſsi acaeſciere que la tal pena fuere juzgada por los Alcaldes de las Ciudades, y villas, y lugares. Mandamos que no ſe haga execucion faſta tanto que el tal juyzio nos ſea moſtrado [a]. Eſtonces nos mandaremos hazer la tal execucion ſegun que el Rey Don Iuan nueſtro padre mando en vna ſu pragmatica.

dicatu querelam propones contra eam non ſeruantes ſi fueris iudex reſidentis, nam iudices quotidie ſecretæ pœnæ nomine partem recipiunt à parte denunciata & in fraudem fiſci & Cameræ Regiæ remittunt aliam partem & iſtam retinent ſine condemnatione & proceſſu & aliquando pars denuntiata ob euitandam vexationem carceris ſine culpa ſoluit & iudices recipiunt modo indebito contra Deũ & ſuum Regem & iuramentum præſtitum in ingreſſu officij quod maxime dolendum eſt, contra etiam. l. 50. infra eodem. & capit. 51. *de los Corregidores*. & capit. 52. vbi late per Franciſcum Auileſium & ſic ſemper requiritur ſententia tranſacta in rem iudicatam vt pœnæ exigi poſsint: pœnæ pecuniariæ vel emendæ quæ ponuntur iudicis officio proueniunt ex iuriſdictione gloſſa. ex iuriſdictione in Clementina ſtatutum de electione.

a ¶ *Que el tal juyzio nos ſea moſtrado*: Ad idem. lex. ſequens. 50. ibi *pero tenemos por bien lo que eſtos Alcaldes y juezes juzgaren que nos lo embien a moſtrar*, eſt enim honeſtum ergo ſeruandum & ſic nota leges reſtringentes iudicis poteſtatem: nam iudices inferiores & auditores cancellariæ. quamuis ponant mulctam, non poſſunt ſuam ſententiam executioni mandare donec Regi vel conſiliarijs ſupremis qui perſonam Regiam repræſentant vicem que ſuam obtinent oſtendant, & ſic nota hanc legem ad pœnas quæ imponuntur in mandaris per iudices. Quæri poteſt an poſsit pœna ſeu mulcta ſemel impoſita à iudice modificari? Dic, quod ſic ex cauſa

¶ *Ley L.* . ¶ *Idem.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccccxxxiij,

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. Año de milcccxxxiij.

¶ El Rey don Enrique en Toro

POrque ſomos informados que algunos andã con nueſtras cartas en las villas y lugares de nueſtro ſeñorio demandando y cobrando algunos derechos y penas y caluñas que perteneſcen a la nueſtra camara. Y que demandan muchas coſas a ſin razon: y hazian otros agrauios muchos a nueſtra tierra lleuando muchos cohechos y otras coſas que no deuian auer. Por ende tenemos por bien y mandamos que ninguno ſea oſado de demandar penas y caluñas ni otros derechos que a la nueſtra Camara conuengan. Saluo lo que fuere juzgado y ſentenciado [a] en la nueſtra corte por nueſtros Alcaldes, o juezes en que vaya declarado el derecho, o pena, o caluña que pertenezca a la nueſtra Camara. Otroſi lo que fuere juzgado por los nueſtros Alcaldes y juezes de las nueſtras ciudades y villas que han poder de juzgar. Pero tenemos por bien lo que eſtos Alcaldes y juezes juzgaren que nos lo embien a moſtrar. Y que no ſe haga execucion de ello faſta que aya nueſtro mandado ſobre ello. E ſi nos hizieremos merced de las tales penas y caluñas, o de alguna parte dello por nueſtras cartas, o alualaes, o en otra qualquiera manera, o razon que ſea, que no valan y ſean obedeſcidas, y no complidas, aun que tengan qualeſquier clauſulas derogatorias de

ex cauſa Bartol. in l. 1. in fi. prin. ff. ſi quis ius dicenti Gregor. Lup. in l. 4. verb. pœna tit. 22. parti. 3. Dixi in l. 9. ti. 16. ſupra hoc libro. & ordin. Sed quæri poteſt an ab impoſitione multæ propter cõtumaciam poſſit appellari, reſponde, poſſe. l. & in multis. C. de appella. & in l. ſi quia pœna de verb. ſignifi. Bart. in dicta. l. 1. n. 11. † ¶ Seruãdum, adde quod probat. ca. niſi ca. graue de præb. in omnibus enim nõ quod licet ſed quod honeſtum eſt, conſiderari debet: honeſtas enim ſola ſufficiens eſt animas Deo præſentare argumento auth. de lenonibus. §. ſancimus collatione tertia ex quo infertur ad quæſtionẽ quis debeat præferri ad beneficiũ, an ille qui peccauit, tamẽ pœnituit & eſt emendatus, vel an ille qui ſemper honeſtus fuit. & dic quod ille qui peccauit ex gl. verb. gratia. capit. fidelior. 50. diſt. nã magis ſciet compati peccatoribus. cap. cõſiderandum. 50. diſt. ca. illi rex. de pœnitentia. diſt. 3. & notat Ab. in ca. etſi clerici. §. de adulterijs numer. 22. de iud. Berta. de epiſcopis. 3. part. 2. par. titulo de cauſa. Matri. nume. 23. tradit Iaſ. in rubri. numero. 7. de iuſtitia & iure Abb. in cap. bonæ, numero. 17. ibi addi. de poſtulatione. præl. idem in capit. ſignificaſti. & capit. dudum de electione quod nota ad Triden. ſeſsio. 24. capit. 18. emendatus enim non dignior cenſetur quæ tamen reſolutio in curatis procedit, ſecus in ſimplicibus, quia qui nunquam peccauit ſemper debet præferri ſecundum Archidia. in capit. non conſuet. numero ſecundo. 12. diſtinctio.

¶ *Lex. L.*

a ¶ *Saluo lo que fuere juzgado y ſentenciado.* pœna non eſt

ſta ley:o deotrasqua leſquier leyes:o fueros y derechos y ordenanças:y otras firmezas abrogaciones y derogaciones de qualquier natura vigor y qualidad y miſterio y effecto que ſea, o ſer pueda. Y es nueſtra merced que nueſtro eſcriuano que librare qualquier carta, o aluala contra el tenor y forma deſta nueſtra ordenança: y el regiſtrador que la paſſare del regiſtro: y el nueſtro chanciller q̃ la paſſare del ſello que pierdan los officios por el meſmo fecho: y el que la ganare: o vſare de ella por el meſmo fecho pierda: y aya perdido qualquier derecho que por ella le ſea adquerido en qualquier manera. Y no lo pueda demandar ni vſar della y ſea auido por no parte. Y de mas que pague otro tanto quanto montare la pena para la nueſtra camara. Y mandamos y defendemos a los del nueſtro conſejo y a los oydores de la nueſtra audiencia y alcaldes y notarios y otras juſticias de la nueſtra caſa y corte y chancilleria y a los nueſtros adelantados, y merinos: y alguaziles, y otras juſticias qualeſquier de las nueſtras ciudades, y villas, y lugares de los nueſtros Reynos y ſeñorios: y a qualquier, o qualeſquier nueſtros juezes que no ayan ni reſciban por parte al que la tal carta, o aluala de merced moſtrare librada contra el tenor y forma deſta ley: que no le conſientan recudir con coſa alguna della a la tal perſona. So pena de la nueſtra mer

eſt exigenda ante ſententiam cõdemnatoriam a qua non ſit appellatum & tranſiurrit in rem iudicatam, nam ante non poteſt quis dici culpabilis & ſi reus dicatur ratione denuntiationis & accuſationis propoſitæ in iudicio, bene facit tex. in capitulo cum ſecundum leges de hæreti libro. 6. nec ante valet gratia principis de pœnis inferendis vt hac lege non ineleganter prouiſum eſt verſiculo *y ſi nos hizieremos merced.*, Dixi in gloſſa prima in. l. 47. ſupra hoc titul. pœnæ autem ſemper intelliguntur fiſco applicatæ in dubio, ſi non fuerit expreſſum, cui applicentur. l. 49. verſiculo *y las penas que puſieren.* ſupra hoc titul. adde Angel. in. §. pœnales numero quarto inſtitu. de actio, Panorm. in capitulo. licet columna fin. numero. 9.

de pœn. & ibi ſapia. ad eũ & in. capit. ex literis colu. fi. numero. 14. de probat. vbi refert Bartol. in. l. agraria. ff. de termi. moto dixi in gloſſa. ſub. huius tituli prope fi. gloſſ. vnic. verum autem quando pœna eſt arbitraria iudex poſſit imponere in perpetuum vel ad tempus tantum, vide Panormi. & Imol. in capitulo ex literis, de conſtit. numero. 8. vbi concludit, quod temporalem & non perpetuam poterit imponere pœnam. ¶ Pœna arbitraria eſt quando à iure nihil decifum reperitur Bald. in tracta. de ſtatutis verbo. tranſgreſſor legis numero primo. folio. 152. Pœnæ enim arbitrariæ ſunt ſecundum quod mos regionis pro qualitate criminum in eis frequentium inſtituit. l. ſaculariȷ. ff. de extraordin. cri-

din. crimin. l. prima. ff. de abigeis. l. ſacrilegij pœnam. ff. ad. l. Iul.pecul. Ioannes Igneus in repetitione. l. neceſſarios. §. non alias numero. 111.ff.ad ſyllanianum.

¶*Lex. LI.*

¶ *En poblado.* Nota hanc legem quod bombardæ, & tela de quibus in præſenti, ſunt prohibita deferri in ciuitate vel villa & ſic in loco vbi ſunt vicini non autem in itinere & eſt ad idem. l. trigeſimaquinta. ſupra hoc titulo & quamuis fiſtulæ ſint vetitæ ne ſin itinere portentur in petitione facta Philippo. ſecundo Hiſpaniarum Regi in Curijs de Madrid. tamen in reſponſione nihil prohibuit vt patet capitulo ſexageſimoquarto. folio vigeſimoſexto. in Curijs Madritijs anno. 1563. vbi ſtatuta eſt pœna contra occidentem aliquem cum fiſtula (*vulgo*

ced, y de priuacion de los officios. Pero que por eſto no pueda ſer defendido, a qualeſquier perſonas que lo puedã hazer, accuſar y denunciar y proſeguir qualeſquier exceſſos, y delictos, y penas, y maleficios ante quiẽ y como deuan en aquellos caſos q̃ los derechos y leyes de nueſtros Reynos: les dã lugar para poder hazer.

¶*Ley.LI.* *Idem.*

¶El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx:

DE aqui adelante ningun hombre ſea oſado de ſacar, ni ſaque a ruydo ni a pelea que acaezca en poblado [a] trueno, ni eſpingarda, ni Serpentina, ni otro tiro alguno de poluora, ni balleſta, ni tire de ſu caſa al ruydo con alguno de los dichos tiros: ſaluo ſi fuere defendiendo ſus caſas, o el lugar donde biue de combate que les dieren, o lo quiſieren dar. E qualquier que contra lo ſuſodicho fuere, o paſſare, o ſacare de ſu caſa, qualquier de los dichos tiros para tirar con ellos en el dicho ruydo, o pelea, o para tirar deſde ſu caſa al ruydo que pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara. E de mas que ſea deſterrado perpetuamente del lugar donde biuiere, aunque no ſea herida perſona alguna con el tal tiro, ni tire con el. E ſi matare, o firiere, o tirare con qualquier de los dichos tiros, que muera por ello y pierda el tercio d̃ ſus bienes para la nueſtra camara. Y que en eſtas miſmas penas caya, è

arcabuz) eſt aleuoſiæ & amittit dimidiam partem cameræ Regis ſic dicens *qualquiera perſona que matare o hiriere a otro con arcabuz o piſtolete por el miſmo caſo ſea auido por aleuoſo: y pierda todos ſus bienes, la mitad para la nueſtra camara y fiſco y la otra mitad para el herido o herederos del muerto y no entendemos en ningun caſo remitir la dicha pena,* nec de latio fiſtulæ eſt prohibita vt patet per reſponſionem regis in Curijs Principianis. Anni. 1555. petit. ſexageſima octaua. dum fuit, petitum ibi, *Ni tampoco ſe puedan traer arcabuzes pequeños, con los*

quales

incurra el q̃ lo mandare[a]. E ſi el dueño de la caſa donde ſe ſacare no lo demandare no deue auer tanta pena: pero q̃ pierda los tiros y ſea deſterrado por dos años, ſi eſtuuiere en el lugar donde acaecio el ruydo.

Ley. LII. *Idem.*

EL que fuere emplazado por nueſtra carta, y no proſiguiere el emplazamiento: pague la pena[b] que en la dicha nueſtra carta fuere pueſta.

Ley. LIII. *Idem.*

QValquier que matare, o firiere con ſaeta, o robando en el camino, o matare a otro a traycion, o firiere al nueſtro apoſentador, incurra en las penas cõtenidas en eſte libro en el titulo de los omezillos[c].

quales ſecretamente ſe matan muchos hombres a traycion. Diziendo, a eſto vos reſpondemos que en lo que toca a los puñales y dagas por agora no conuiene hazer nouedad, y en lo de los arcabuzes mãdamos que de aqui adelante no ſe labren, ni metan fuera del Keyno arcabuzes menores de vna vara de medir, o quatro palmos el cañon, ſo pena de lo auer perdido, y de diez mil marauedis para la nueſtra camara. Vides igitur, quod vſus fiſtulæ non eſt prohibitus, ſed quod debent eſſe certæ menſuræ & quod nullus vulneret vel mortẽ inferat alteri & hoc vltimum intelligendum eſt per hanc legem niſi id fecerit ad defenſionẽ propriam domorũ ve, ſeu ſui populi vel in itinere nam in via facere videtur propter ſuam defenſionem & nullus eo loco pluribus defenſionibus vti prohibetur, ſecus in ciuitate, vel vico ſeu oppido, quia vbi ſunt gentes non præſumitur, quod quis propter defenſionem neceſſariam ſecum habeat fiſtulam ſeu baliſtam, quia habet talis delatio in ſe admixtam proditionem vt de ſe patet quia nullus à telo ſe præuenire poteſt & ſic etiam ſiccæ ſunt prohibitæ deferri, niſi afferantur ſimul cum enſe per Pragmaticam nouam regni conditam iſto Anno. 1566. Si quis accuſauit Titium de percuſsione vel morte facta cum telo aut baliſta in ciuitate vel de alio delicto cũ aliqua qualitate quæ qualitas non probatur, ſed probatur vulnus vel delictum fuiſſe perpetratum, non tamen in ciuitate vel eremo an ex tali delicto poſsit ſequi condemnatio? hanc quæſtionem poſt Cyn. ponit Bar. in. l. denunciaſſe. §. quid tamen. colum. 2. num. 2. ff. de adulter. Bal in. l. 2. nu. 2. C. de probat. Alex. in. l. diuus. colum. 2. de re iudi. poſt Bart. ibi addit. ad Bar. in. d. §. quid tamen. Sed eſt dubium occidens cum telo ſeu baliſta vel fiſtula tenetur pœna huius legis, & cum enſe & baliſta vel veneno duplici pœna an ſit plectendus? de qua per Alberic. 2. par. ſtatuto. quæſt. 33. fol. 34 & vide ibi q. 34 & q. 35.

a *El que lo mandare.* Verba illa nota, nam neceſſaria fuerunt, quia ſi non eſſent expreſſa locum non haberet hæc pœna hic deſignata cõtra mãdantem ex ſen ten. Bart. in l. ſi ſeruum. §. ſi prætor ait. ff. ad l. aquil. hære.

† Quid autem de occidente eſcopetis vide ſupra in principio non habetur pro aleuoſo. Adde quid in caſu aleuoſiæ poſito in. l. 2. titulo. 3. libro. 8. verb. *Faziendole furto.* vbi addidi ad autorem, adde nunc quod non eſt orandum Regi proſſo. argum. l. 7. titu. lib. 6. Foro iuzgo. adde Iacobum Cuiatium ad. cap. 1. verſi. hæc ita obtinet. quibus modis feudum amittatur. †

Lex. LII.

b *Pague la pena* Lex. 4. titulo. 2. libr. 3. ſupra. Scilicet, ſi fuerit contumax, & noluerit ſtare in iure cum reo conuento vſque ad finitionem cauſæ eo inſtante, vel reus cum actore quia oportet vnicuique finem litibus imponere, & impoſita, ſeu petita definire taliter, vt deinceps non moleſtetur ab aliquo. facit capit. finem litibus imponi cupientes. de dolo & contuma. c. vt litigantes de offic. ordi. alias nullus inuitus cogitur litigare. C. vt nemo inui. comp. litiga. in ſub. & nigro, niſi quando ipſe eſt in culpa propter iactationem, in quacunque cauſa intentari poteſt remedium. l. diffamari. C. de ingenu. & manum.

Lex. LIII.

c *Titulo de los homezillos.* Supplet. l. 3. t. 10. lib. iſto ſupra 8 & l. 12. titu. 21. lib. 1. ſupra. In quãtũ dicit ſupra

pra. *O biriere al nueſtro apoſentador*: de quo ſit mentio in. l. 55. incipienti. *El que biriere, o matare.*

¶ Lex. L*IIII*.

a ¶ *Publicamente fuere manceba de clerigo.* Lex, 21. tit. 30. lib. 1. ſupra. & vide quæ dixi & illa. l. eſt domini Ioannis En horia. AEca de: 418. petit. 9. nõ antem de Birnieſca. prout in ſupraſcriptione communiter corrupte circunfertur, & hoc vltra authorem notobis.

¶ *Ley*. L*IIII*. *Idem.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia.

LA muger, q̃ publicamẽte fuere mãceba de clerigo [a], incurra en pena de vn marco de plata ſegũ ſe contiene en eſte libro enel titulo delos

¶ Lex. L*V*.

b ¶ *Apoſentadores.* Supplet titulo. 21. ſupra libr. 1. & l. 53. ſupra hoc titul. nihil amplius per autorem hic eſt adnotatum.

ADDITIO.

† Adde vltra eundem authorẽ hic, qualis debeat eſſe, Metatus quem vulgus appellat. *Apoſentador.* vide. l. 15. titu. 9. par. 2. cui etiam competit iudicare de contentionibus ſuper hoſpitijs exortis neque ad alios iudices eundum eſt, vt probat tex. in. l. cunctos. C. de metatis & epide. lib. 12. & dict. l. 15. verſicu. *A el pertenesce.* titul. 15. part. 2. & quid quid debeat iurare ponit. l. 1. & 14. tit. 15. lib. 3. Recopil. iſti tamẽ hoſpitionarij ſeu metati ponũt certas lineas ſuper hoſpitium domus &c. ſcribit nomen illius qui hoſpitari debet. Quid ſi eius rubrica ſeu linea deleatur de pariete qua pœna puniatur. & dicendum eſt, quod pœna falſi tenetur. l. 1. C. de metatis lib. 12. talibus enim metatis ex officio modum menſurandi & diuidendi domos competit per rubricas. argu. text. in. l. 1. C. de meſſoribus. lib. 12. de iure tamen Regio iſta diuiſio fieri debet per d. metatum ſimul cum duobus decurionibus ciuitatis. ex. l. 9. titu. 15. libr. 3. Recopil. habetque priuilegium metatus de quo in. l. fi. ff. de iure immunit. & de eius ſalario. vide. l. 1. cum tribus ſequẽ titu. 15. lib. 3. Recopila. & an tota domus deſignari poſsit ita quod dominus domus ibidem non poſſit habitare dubitatur? & dicendum eſt quod debet diuidi in tres partes, quarum vnam eliget dominus domus, quam maluerit, aliam ex duobus eliget miles hoſpitandus. Tertio etiam domino reſeruatur dum modo ibi ſtabulum omnibus conſignetur. ita probat tex. ſing. in. l. in qualibet. C. de metatis. lib. 12. & concordat. l. 17. titul. 15. libr. 3. Recopila. quod eſt verum in militibus ſimpliciter ſecus ſi ſint illuſtres ſeu magnates, quia tunc non tertiam, ſed dimidiam partem domus debent habere. ex. l. 2. verſi. Illuſtres. C. de metatis. libr. 12 ſed quis habebit electionem domus? Hoc caſu dicendũ eſt quod vnus diuidet & alius eliget ex dict. l. 2. verſ. finali. ſupra. Quid autem inter noſtros ſcholares. Si vnus recedat tunc qualiter domus debet diuidi, & eſt dicẽdum, quod tunc ſcholaris antiquior diuidet domum & Iunior eliget. ita notat Abb. in. ca. 1. num. 4. de parochijs Bolognious in autentica habita. C. ne filius pro patre. nume. 570. quod idem dicendum eſt in diuiſione hæreditatis paternæ, quia frater maior diuidet. & Germanus eliget ex Abb. vbi ſupra licet eius additio dicat contrariam eſſe magis communem, ſed quod ſorte diuidi debeat ex Benedicto in cap. Rayountius. verſi. an eodem. 1. nume. 211. de teſtamen. nos tamen opinionem Abb. ſequimur ſiquidem talis ſententia contraria ruſticorum dicitur atque appellatur à glo. fin. in. l. Neſenius. ff. de negotijs geſtis. & ſic tenenda eſt opinio Abbatis cum ſit magis æqua quæ etiam adhærere videtur exemplo ſacræ ſcripturæ, de quo habetur in Geneſ. cap. 13. dum loquens. Abraham, Loth fratri germano ait, *Ne quæſo ſit iurgium inter me & te: fratres enim ſumus, Ecce terra vniuerſa eſt coram te recede à me obſecro. ſi ad ſiniſtrã ieris, ego dexteram tenebo, ſi tu dexteram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam.* Et iſta opinio practicatur: pro qua eſt text. in cap. primo. de parochijs. in argum. & an tales hoſpites poſsint compellere dominos, domus, vt aliqua ad victum ſibi miniſtrentur. vide legem vnicam. C. de ſalgamo militibus. libr. duodecimo. & l. decima. & duodecima. & 18. & 19. titulo decimo quinto. libe. tertio. Recopilatio. & an Marchiones, vel Comites vel alij domini locorum particularium poſsint compellere ſuos ſubditos & vaſſallos ad recipiendum hoſpites. vide Andre. Alcia. Reſponſo. 174. de quo fui interrogatus in patria mea Concha, per admodum Illuſtrem ac Dominum meum. D. FRANDISCVM LADRON, VICECOMITEM Chelucoſem, tui

Prelados y clerigos.

¶ *Ley*. L*V*. *Idem.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Toro.

EL q̃ hiriere, o matare al nueſtro apoſentador incurra en la pena cõtenida en eſte libro ẽel titulo d̃ los apoſentadores [b].

ſem,cui affirmaui id poſſe facere ad modicum tempus per.l.vnicam. C.de tractatorijs,& ſtatuis lib. 12.facit.argum.l.10.titu.15.lib.3.Recopilatio.& an poſsit Meratus recipere aliquid vt referuet aliquem ab hoſpitando.vide.l.14.titu.15.libr.3. Recopil. ſucceſsiue nunc quæro quid autem de tabellario maiori,ſeu Grammarophoro, quem nos *Correo mayor*. appellamus, quæ ſit pœna interficientis illum & cum ſit indignitate conſtitutus ſeueriſsime debet puniri. l. quiſquis verſi.cuiuslibet. C.ad. l. Iul. maieſt. Rurſus quæro de quæſtione de qua ſum interrogatus in hoc menſe Iulij Anni.1574.an vicem gerens, ſiue delegatus tabellarij maioris in alijs locis ſeu ciuitatibus regni an poſsint petere decimam & prohibere ne exeant viatores ſeu curſores minores ex locis ſine eorum licentia & ordine & prius ſolutis iuribus,& dicendum eſt quod non:nam ſi non licet maiori tabellario ex viatoribus ad curiam venientibus petere multo magis eius vices gerenti. vt eſt tex.in.l.1.tit.9.lib.6.Recopil.quod amplia vt etiam de viatoribus miſsis ex eadẽ curia adhuc petere non poteſt:& eſt ratio ſingulariſsima,quia viatoribus pauperibus,ſeu curſoribus augmentum patrimonij non eſt interdicendum. *Vt firmarunt Maximianus & Diocletianus Imperatores in. l. ſi defunctus,ibi neque enim pauperibus induſtria, vel augmentum patrimonij quod laboribus & multis caſibus quæritur interdicendum eſt*.C. arbitrium tutelæ.Eſt tamen aduertendum quod in curſoribus qui excuria mittuntur ſi ſit conſuetudo quod decima perſoluatur tabellario maiori talis conſuetudo debet pro lege ſeruari.l.de quibus.verſ. inueterata.ff.de legibus.de qua conſuetudine.loquitur dict.l.1.titu.9.libr.6.Recopilatio.&. l. 2. C. de frumento. Alexan.lib.11.(ait) quod nemo debet priuari eo quod nunc uſque percepit : cum ſolario antiquitus conceſſo nemo debeat priuari.l.omnes. C. de cupreſſ.lib.10. Interim tamen quod non conſtet de tali conſuetudine aut priuilegio pauperes viatores & curſores non debent moleſtari.argu.tex. ſingulariſsimi.l.2.titu.9.lib.6.Recopil. cum talibus vere poſsit verificari illud Geneſ.c. 3.*In labore tuo veſceris pane*. Viatores enim equorum pro iuuortuis reputo, pedeſtres autẽ quaſi iam ſepulti haberi debẽt labore magno conſiderato. Aduerte tamen quod talis delegatus non appellatur, *Correo mayor*.ciuitatis,ſed magiſter poſtarũ,qui tamẽ nullus poteſt habere equos ſine licentia maioris Grãmatophori,ſeu Regis ex l.curſum ambulaterm.C. de curſu pub.lib.12.& talibus non debet denegari pabulũ iuſtoq́; pretio debet miniſtrari.l.animalia. C. de curſu publico quid autẽ de illo qui ſe fingit ſtratorem,ſeu tabelarium minorem ſe miſſum eſſe à rege & deferre ſe cum ſtenima tabellarij maioris ad effectum vt vnico equo ſine alio ſocio iter peragat(quem nos dicimus(*poſtillon*.)qua pœna puniatur, & dic quod pœna falſi.l.eos.verſ.qui ſe.ff.de falſis.Iniure autẽ iſte tabellarius ſtrator appellatur. de quo in tit. de ſtratoribus li.12.vbi Alcia.& Ant.Baca.ad.l.4. ff. de off. procõſ. & ibi Horoſci.qui tamen apparitores dicuntur,qui pro neceſsitate emergente ad alia loca mittuntur,vt aliquid nũtient,quibus prouinciales præbent equos,quo celerius currant nunc poſtæ principis appellantur.arg.l.1. C. de curſu pub.li. 12.& cõſtat ex Cicero.a.epiſt.& li.10.vnum tamen aduerte,quod tales equi nõ debẽt agitari fuſtibus, ſed calcaribus, vel flagellis.l.1.C.de curſu pub.vnum tamen nõ prætereo quod licet imponẽs valiſiam in equo locato teneatur ſi deterioretur.l.qui inſulam.§.qui mulas.ff.locati. & Bar.in. l.vni.C.ne quod oneri. lib.11.tamen ſi valiſia non ſit magni põderis,ſed cõſueta,et ſi equus deterioretur non tenetur.l.publici curſus.C.de curſu publ.lib.12.vbi Platea.&an poſsit minor tabellarius currere cum omnibus equis ad effectũ impediendi alium,vt conſequi valeat brauium vel vacantem dic quód nõ.l.ſi.C.de curſu publ.contrarium ſeruatur. finaliter an curſor aperiẽs literas qualiter punitur.vide.l.1.§.qui. ff.de falſ.& Iaſ.in.l.non dubium.num.53.& gl.c.33.de off.deleg. & inſignis. Nau.in man.c.18.nu.54.& Iuliũ Clarum in practi.§.falſum verſi.aperiens & hoc ſufficiat ſub correctione tertius ſententiis. †

¶*Ley.LVI.* *Idem.*

SI el q̃ biuiere con algun ſeñor [a] ſe deſpoſare, o caſare con la hija, o con la parientã del ſu ſeñor ſin ſu mãdado incurra en la pena contenida en eſte libro, en el titulo de los Matrimonios, y deſpoſorios.

¶Lex.*LVI*.

a ¶*Viuiere con algun ſeñor*. De hac.l.eſt lex relata. in l.2.tit.1.lib.5.ordina.ſupra.&.l.1.titul.15.libr.iſto.8.ſupra.& quæ vtrobique adnotaui.

ADDITIO.

† Adde vltra autorem hic non eſſe prætermittendum,quod famulus ſi non ſibi ſoluatur ſalariũ poteſt ſurripere bona domini.vt notat gloſ.in verſi. ſed vim.verſic.niſi forte alio modo.capit.ius gentium.

tium.1.diſtin.argum.text.in.l.ſi non ſortem. §. ſi centum ibi retineri. ff. de condictione indebiti. tradit D\~ns Epiſcopus Segouien.libr.1. Variarum cap.1.nu.15. Venuſte octauianus deciſio.pedemõtana.68.nume.31. ad quod pondera illud Geneſ. capit. quod filij Iſrael ſurripuerunt vaſa AEgyptiorũ nec cõmiſerunt furtũ cum non eſſet alia via, qua potuiſſent huiuſmodi debita recuperare. argum. notatorum per S. Thomã. 2.2. quæſt.66. articu.5. ad primum. & Magiſt. Cano de locis Theologicis pagi.14. quod noſtris infelicisſimis temporibus eſt ſatis æqua opinio: cum potentes & magnates plerunque ſalaria non perſoluunt nec tales famuli propter nimiam potentiam petere audent, contra quos dominus conqueritur per Ezechielem. capit.34. Væ vobis qui cum maieſtate, & potentia imperatis & Lucæ capit.6. Væ vobis qui ridetis nunc quia lugebitis & flebitis. vide Frederi. de Senis.conſil.218. & an liceat detineri ſeruitiũ per dominos. vide Barletam in ſuis ſermonibus pagi.109. & an ſi veſtes famulis ſint dandæ & quo tempore. vide Benedict. in ca. Raynuntius.3. par. verſi. qui cum alia contrahens.num.178. & quid ſi famulus conueniat ſtare cum tribus ſcholaribus pro certo pretio in meſe andandum ſit totum ſalatium ſi vnus recedat. vide Iaſ. in l. quo minus. nu.146. ff. de fluminibus. & parce quia paruulus ſum.

¶Ley. LVII. *Idem.*

EL que ſe deſpoſare, o caſare con dos mugeres, ſeyendo la primera viua incurra en la pena contenida en eſte libro, en el titulo d\~ los matrimonios y deſpoſorios.

¶*Lex. LVII. & finalis.*

a ¶*Se deſpoſare*, Scilicet per verba de præſenti & ſic loquitur in matrimonio rato, ante velationes, ſeu benedictiones prout moris eſt in regno iſtos appellare ſponſos, & ſpõſas, nam in matrimonio de futuro cum non ſit matrimonium pœna locum non habet vt dixi in.l. prima. titul. primo. libr. quinto. ordinamen. & de pœna iſtius, qui viuente prima contraxit per verba de præſenti eſt.l. tertia. titul. primo. eodem lib. quinto. ſupra. & l. ſeptima. titu. decimoquinto. libro iſto octauo. ſupra. quibus in locis late exarauit materiam huius legis. & adde Paulum. Grillandum in tractatu de pœnis omniſariam coitus quæſtione decimaquarta. fol.156. columna quarta. in tertio volumine tractatuum diuerſorum doctorum. & lex octaua. & ibi dixi ſupra. hoc titul. fin. & per iſta ſit impoſitus finis his Commentariis ad laudem omnipotentis Dei. In Calendis Iulij Anno Milleſimo Quingenteſimo Sexageſimo Sexto.

FINIS:

SALMANTICAE,

In ædibus Antoniæ Ramirez, viudæ
M. DC. IX.

TABLA BREVE Y RESOLVTORIA DELOS Titulos y Leyes contenidas en los quatro poſtreros Libros de las Ordenanças Reales, gloſſadas por el Doctor Diego Perez, Cathedratico de Sexto, en la facultad de Canones, en la muy inſigne Vniuerſidad de Salamanca.

LIBRO QVINTO, CONTIENE COSAS TOCANTES a los Matrimonios y caſamientos, aſsi publicos, como clandeſtinos, y a las herencias y vltimas voluntades: eſta diuidido en quatorze Titulos.

Titulo. I. De lo Matrimonios, contiene cinco leyes. folio. 1. col. 1.

LEY PRIMERA. Que los Matrimonios ſe hagan publicamēte. fol. 1. col. 1. vſq; ad fo. 42.
Ley. II. Que ninguno que vi uiere con ſeñor ſe deſpoſe ni caſe con ſu hija ſin ſumā dado. folio. 43. col. 1.
Ley. III. De los que ſe caſan otra vez ſiendo ſus mugeres biuas de la pena q̃ mereſcē. fol. 44. co. 1.
Ley. IIII. Que la huerfana que queda en poder de los hermanos ſi caſare ſin ſu licencia, pierda la herencia. fol. 50. col. 2.
Ley. V. Quæ las mugeres biudas puedan caſar en el año que embiudaren. fol. 51. col. 2.

Titulo. II. De los Teſtamentos y mandas, contiene quatro leyes. fol. 56. col. 1.

Ley. I De los teſtigos que ſon neceſſarios, para q̃ el teſtamento ſea firme. fol. 56. col. 2.
Ley. II. Que los Romeros puedan hazer ſu manda. fol. 125. col. 1.
Ley. III. Que ſi el peregrino muriere ſin teſtamē to que los Alcaldes recauden ſus bienes. folio. 136. col 2.
Ley. IIII. Que el cabeçalero publique el teſtamē to ante el Alcalde. fo. 137. col. 2.

Titulo. III. De las herencias, contiene dos leyes. fol. 144. col. 1.

Ley. I. De los herederos, que no querellan la muerte del, que es muerto a trayeion. fol. 146. col. 1.
Ley. II. Que los hijos de los Clerigos no puedan aues, ni heredar los bienes de ſus padres, ni de otros parientes. fol. 150. col. 1.

Titulo. IIII. De las ganancias del marido y de la muger, contiene quatro. leyes. fol. 156. col. 1.

Ley. I. Como deuen partir las ganancias marido, y muger. fol. 156. col. 2.
Ley. II. De las coſas que deuen ſer del marido, o de la muger en que han ambos parte. fol. 160. co. 1.
Ley. III. Que los fructos de los bienes ſon comunes de marido y muger. fo. 163. col. 1.
Ley. IIII. Declaracion de las leyes ſuſodichas. fol. 163. col. 2.

Titulo. V. De la guarda de los huerfanos, contiene vna ley. fo. 172. col. 1.

Ley. I. Que el tutor, o cabeçalero no compre los bienes de ſu menor. fol. 172. col. 1.

Titulo. VI. De los desheredamientos, contiene vna ley. fo. 173. col. 1.

Ley. I. Que ſea desheredada la moça que caſare cō tra voluntad del hermano que la tuuiere en poder. fol. 173. col. 1.

Titulo. 7. De las vendidas, y compras, contiene. 10. leyes. fol. 174. col. 1.

Ley. I. Que los peſos y las medidas ſean yguales en todo el Reyno. fo. 174. col. 1.
Ley. II. De que peſo y ley ha de ſer la plata. fol. 177. col. 1.
Ley. III. Que fabla del dorar y argentear. folio. 209. col. 1.
Ley. IIII. Del vendedor, o comprador que reſcibe engaño mas de la meytad del juſto precio. fol. 211. col. 1.
Ley. V. Si los compradores fueren apremiados, q̃ no aya lugar la ley antes deſta. fo. 212. col. 1.
Ley. VI. Como ſe puede ſacar la heredad del patrimonio, o abolẽgo tãto por tanto. f. 212. co. 1
Ley. VII. Declaracion de la ley del fuero ſuſodicha. fo. 213. col. 1.
Ley. VIII. Contra los regatones que compran para reuender. fol. 216. col. 1.
Ley. IX. Que los regatones no ſe allegen a fauor ni a familiaridad de alguna perſona f. 216. col. a
Ley. X. Que los regatones no compren viandas, ni pan a cinco leguas de la cortẽ para reuẽder.

Titulo. 8. De los troques y cambios, contiene cinco leyes. ſo. 218. col.

Ley. I. Que los cambios ſean libres y francos, y que no ſe arrienden. fol. 218. col. 1.
Ley. II. De que ley ha de ſer la plata de marcar. fol. 219. col. a.
Ley. III. Que no ſe deſeche la moneda de oro, aun que ſea ſoldada, o quebrada. fo. 220. co. 1.
Ley. IIII. Que ninguno deſeche la moneda en blancas fecha en caſa de moneda. fo. 220. col. a.
Ley. V. Que los cambiadores y mercaderes que recibẽ moneda y mercaderias en guarda ſi fuyẽ a otras partes con los caudales agenos ſean auidos por publicos robadores. ſol. 220. col. 1.

Titulo. 9. De las donaciones y mercedes, contiene onze leyes. fol. 221. colum. a.

Ley. I. En quantas maneras ſe faze la donacion. fol. 221. col. 2.
Ley. II. Como ſe entienden interpretar las palabras de las donaciones que el Rey faze. ſo. 221. colum. 2.
Ley. III. Que el Rey no puede fazer donacion de las ciudades villas y lugares de ſu corona real. fol. 223. col. 2
Ley. IIII. Reuocacion de las mercedes y donaciones que el Rey don Enrique Quarto, hizo de aldeas terminos e juriſdictiones de las ciudades y villas. fo. 226. col. 2.
Ley. V. Que las donaciones que el Rey fiziere, las faga con acuerdo de los del ſu conſejo. fol. 227. colum. 2.
Ley. VI. Que las donaciones que ſe hazẽ en fraude de no pechar que no valan. fo. 228. col. 1.
Ley. VII. Que los legos que fizieren donacion a monaſterios, o clerigos, o perſonas eſentas, paguen el quinto al Rey. fol. 229. col. 1.
Ley. VIII. Que el Rey no haga donacion de pinos ni moros, ni galeas, ni otras coſas de las atараçanas. fol. 230. col. 1.
Ley. IX. Que las coſas que el Rey diere, ſean firmes. fol. 230. col. a.
Ley. X. Que donacion fecha a perſona eſtraña fuera del Reyno de villa, o caſtillo, o heredamiento no vala. fo. 230. col. a.
Ley. XI. La orden que deue tener en fazer mercedes y donaciones y en moderar las hechas. fol. 231. col. 1.

Titulo. 10. De las encomiendas, contiene quatro leyes. fol. 233. col. 2.

Ley. I. Que ninguno tome ſeruicio, ni derecho diziendo ſer encomendadero de ciudades, o villas y lugares. fol. 233. col. 2.
Ley. II. El Rey ſolo es commendadero de lo abadengo y de las Igleſias y monaſterios de ſus reynos. fol. 233. col. 2.
Ley. III. Que las encomiendas de lugares de Obiſpados y abadengos, o monaſterios, o de Igleſias ninguno las tome in occupe. fol. 234. col. 1
Ley. IIII. Que las encomiendas de las tierras y alfoyes de las ciudades y villas perteneſcẽ al Rey fol. 234. colum. a.

Titulo. 11. De los fiadores, contiene quatro leyes. fol. 235. col. 1.

Ley. I. Que la muger no ſea obligada a fiaduria del varon. fo. 235. col. 1.
Ley. II. Que la muger no ſea preſa por deuda. fo. 235. col. 1.
Ley. III. Por quanto tiempo ſe preſcriue la fiaduria. fo. 235. col. 1.
Ley. IIII. Que los merinos de los adelãtados den fiadores. ſo. 235. col. a.

Titulo. 12. De las prendas, contiene quinze leyes. fo. 235. col. a.
Ley. I. Que ninguno prenda a otro por deuda, ni en otra manera alguna. fol. 235. col. a.

Ley

Ley.ij. que vn concejo no pueda prender a otro. fol.236.col.1.

Ley.iij.que ninguno reſiſta las prendas que el Rey mandare hazer por ſus rentas.folio.236.columna.2.

Ley.iiij. que las guardas de las deheſas puedan libremente prendar los ganados que fallaren en ellas.fol.236.col.2.

Ley.v. La prenda del que defendiere la prenda de los pechos reales. fo.237. col.2.

Ley. vj. que el vaſſallo no pueda hazer prendas por lo que le fuere librado en qualquiera ciudad villa,o lugar.fo.237.col.2.

Ley. vij. que no puedan ſer prendados los bueyes y beſtias de arada,ni los aparejos dellos.fo.238. col.1.

Ley.viij.que vn par de bueyes de labrança no ſean apreciados al labrador,ni ſean prendados. folio 239.col.2.

Ley. ix. que no ſean prendados los cauallos y armas de los caualleros y fijos dalgo.folio.240.colum.1.

Ley.x. De la pena que deue auer el Iudio que niega la prenda.fo.240. col.1.

Ley. xj. que no ſean prendados vnos lugares,por lo que deuen otros lugares.fo.240.col.2.

Ley. xij. que no ſe libren prouiſiones para que ſe hagan execuciones ni prendas,ſaluo por los Alcaldes ordinarios de los lugares, ni ſe hagan repreſarias.fo. 240.col.2.

Ley.xiij. Idem. fol.241. col.2.

Ley. xiiij. que los ganados del concejo de la meſta, ni de los vezinos de otros lugares, no ſean prendados.fol.243.col. 1.

Ley. xv. Que ninguno haga prenda por ſu propria authoridad.fo.243.col.1.

Titulo.13. De las deudas y pagas,contiene cinco leyes.fol.244.col.1.

Ley.j.que qualquier que ſe obligare, o haze qualquier contracto ,y que ſea demas de veynte y cinco años, ſea valedero ſino ouo dolo,o engaño.fo.244.col.1.

Ley.ij.que de dos perſonas ſimplemente obligadas ſe entienda cada vno por la meytad.fo. 244 col.2.

Ley.iij.que la muger no ſea preſa por deudas. fol. 244.co.2.

Ley. iiij. que el preſo por deuda ſea mantenido por ciertos dias, y ſino tuuiere bienes ni fiador ſea entregado al acreedor.fo.245. columna prima.

Ley.v. La forma que ſe ha de tener en los que hazen ceſsiones de ſus bienes.fo.245.co.2.

Titulo.14. De las entregas , y execuciones , contiene ſeys leyes. folio. 246.colum.2.

Ley.j.que el acredor que da a entregar por mayor quantia de lo que le es deuido pague el derecho demas.fo.246.col.2.

Ley.ij. que el deudor ſea llamado antes que ſe haga execucion.fo.247.col.1.

Ley.iij.Como ſe deuen fazer las execuciones por los Alguaziles por eſcuſar fraudes contra los acreedores.fo.248.col.1.

Ley.iiij.& v. Idem.

Ley.vj. que no ſe cometa execucion ſaluo a los Alguaziles y merinos.fo.249.col 2.

Libro ſexto,contiene las coſas tocantes a las rentas reales y ſus contadores,eſtà diuidido en doze titulos.

Titulo. 1. De las rentas del Rey, contiene diez y ſiete leyes.fo.251.col.1.

Ley. j.En que pena caen los que hazen que las rentas del Rey valan menos.fo.251.co.1.

Ley.ij.que los Infantes, Duques y grandes hombres fagan juramento de no conſentir ni hazer que ſe menguen las rentas del Rey. folio. 252. colum.1.

Ley.iiij.que las rentas del Rey ſe fagan por pregõ y que no las arrienden priuados,ni officiales de ſu caſa.fol.252. col. 2.

Ley. iiij. que las rentas del rey no ſe arriendena perſonas eccleſiaſticas.fo.252.col.2.

Ley.v.que los concejos, ni ſus officiales no arrienden las rentas del Rey,ni de ſu concejo.fol.253. colum.1.

Ley.vj. De las perſonas que no pueden arrendar las rentas del Rey,y del concejo.fo.253.columna. 2.

Ley.vij.que los eſcriuanos de los concejos,no ſeã recaudadores,ni arrendadores.folio.254.columna.2.

Ley.viij.que todas las veneras pertenecen al Rey fo.255.co.1.

Ley.ix.Como ſe han de poner cogedores de las rentas y pechos del Rey.fo.255.co.2.

Ley.x. que los concejos pongan fieles y cogedores de las alcaualas , y el ſalario que deuen auer. fol.256.co.1.

Ley. xj. que los eſcriuanos de los concejos aſſienten

ſienten en ſus libros lo cierto de los padrones de las monedas.fo.256.col.1.
Ley.xij.Que los que vendieren ſillas y eſpuelas y eſtribos paguen alcaualas.fo.256.col.2.
Ley.xiij.Que no aya baratos ni corredores dellos en la corte del Rey.fo.257.col.1.
Ley.xiiij. Que las mercedes que tenian las villas para los Moros ſe quiten quando fueren de ſeñorios.fo.257.col.1.
Ley.xv.Que no ſe den cartas de alongamiento de peſquiſas de monedas.fo.257.col.2.
Ley.xvj. Que las alcaualas no ſe repartan como pedidos.fo.257.col.2.
Ley.xvij.De los quintos que perteneſcen al Rey de las preſas y ganancias por mar y por tierra. fol.258.col.1.

Titulo.2. De los contadores mayores, contiene.31.leyes.fol.259.

Ley.Que ſean dos contadores y no mas. fol. 259. col.1.
Ley.ij. De las ordenanças y taſſas que deuen guardar los contadores mayores y ſus officiales.fol. 260.col.1.
Ley.iij.Que los contadores mayores puedan hazer condiciones en los quadernos quando arrendaren las rentas.fo.264.col.1.
Ley.iiij.Que no ſe reciba puja deſpues de remata das las rentas de poſtrimero remate. folio.264. col.2.
Ley.v.Que no ſe reciba puja de menos del quarto fo.265.col.1.
Ley.vj.Que los que tienen marauedis del Rey ſeã librados en la comarca donde biuieren.fol.266. col.1.
Ley.vij. Que ninguno pueda tener facultad de mudar ſu ſituado de vna renta en otra. folio. 266. col.2.
Ley. viij. Que los que tienen marauedis del Rey ſean librados en el primer tercio de cada año. fol.268.col.2.
Ley.ix. Que los Prelados y caualleros ſean librados co los lugares de ſus tierras, folio. 268. columna. 2.
Ley. x. Que de los marauedis que vacaren en los libros del Rey ſean conſumidos para el la meytad.fo.269.col.1.
Ley.xj.Que los contadores mayores ni ſus officiales no puedan arrendar ni ſus fiadores de las rentas ni baraten.fol. 270. col.1.
Ley.xij.De los derechos que han de lleuar los officiales de los contadores.fo.270.col.2.
Ley.xiij.De las ordenanças que deuen guardar los officiales del ſueldo y los derechos que deuen folio.271.columna.1.
Ley.xiiij. De los derechos de los officiales de tierras y acoſtamientos.fol.274.col.1.
Ley.xv. De los derechos del officio de las mercedes.fo.274.col.2.
Ley.xvj.Del offcio de quitaciones.folio.276.columna.2.
Ley.xvij. De los derechos de los officiales de las rentas.fo.277.col.2.
Ley.xviij.De las ordenãças y de los derechos que han de lleuar los eſcriuanos de rentas.folio.281 col.1.
Ley.xix.De los derechos del eſcriuano de las rentas.fo.281.co.2.
Ley.xx.Que habla de los dichos derechos del officio de las relaciones.fol.281.col.2.
Ley.xxj.Que habla de los derechos del mayordomo mayor fol.283.col.1.
Ley.xxij. De los derechos del Chanciller. folio 283.col.1.
Ley.xxiij.De los derechos de los notarios. folio. 283.col.2.
Ley.xxiiij. De los derechos de los eſcriuanos de los contadores.fo.284.co.1.
Ley.xxv. Que los contadores mayores hagan libro aparte de las confirmaciones de los priuilegios y mercedes.fo.287.col.2.
Ley.xxvj.De los derechos del eſcriuano de las cõfirmaciones.fo.288.col.1.
Ley.xxvj.De los derechos del deſpenſero mayor de las raciones.fo.291.col.1.
Ley.xxviij.Que el concejo,o aljama pague las rẽtas del Rey haſta cierto termino.folio.291.columna.2.
Ley. xxix. Que los marauedis que fueren renunciados de padre a hijo que ſe aſsienten ſin alcauala del Rey.fo.291.col.2.
Ley.xxx.Que ſean librados los caualleros y Prelados en ſus tierras.fol.291.col.2.
Ley.xxxj. De las reuocaciones de las facultades. fo.242.col.1.

Titulo.3.De los contadores mayores de cuentas, contiene tres leyes. fol.293.columna.1.

Ley.j.De las coſas y ordenanças que han de guardar los contadores mayores de cuentas.fol.293. col.1.
Ley. ij. Que los contadores mayores de cuentas firmen en las eſpaldas de las prouiſiones que dieren.fo.295.co.1.
Ley.iij.Que los contadores menores den cuenta a los contadores mayores de cuentas en fin de cada año.fo.295.col.2.

Titulo

Titulo. 4. de los recaudadores y theſoreros, arrendadores, fieles, y cogedores, cōtiene 26. leyes. folio. 296. columna. 1.

Ley. j. Que los theſoreros y recaudadores fenezcan ſus cuentas dentro en vn año. fo. 296. co. 1.
Ley. ij. Que el concejo no ſea prēdado por lo que deuieren los arrendadores fieles y cogedores. folio. 296. col. 2.
Ley. iij. De la pena de los arrendadores que ſe remitieren a la corona. fo. 296.
Ley. iiij. Que el lego que vendiere al clerigo pague alcauala. fo. 297. col 1.
Ley. v. Que los recaudadores no den libramientos baldios. fo. 297. col. 2.
Ley. vj. Que no ſe lleuen cohechos por los recaudadores. fo. 298. col. 1.
Ley. vij. Que el recaudador ni arrendador no lleuen cohecho por los libramientos. fo. 298. columna. 2.
Ley. viij. Que ſe faga entrega y execucion en los theſoreros y recaudadores por los libramiētos que en ellos fueren librados. fo. 298. co. 2.
Ley. ix. Que no ſe reciba eſſempcion a los recaudadores, ſaluo paga, o quita, o toma, fol. 299. columna. 2.
Ley. x. Que los bienes q̃ ſe fallaren en poder de los arrendadores ſean vendidos por lo que deuieren al Rey. fo. 299. col. 2.
Ley. xj. En que pena incurre el juez que no faze entrega en los bienes del arrendador. fo. 300. columm. 1.
Ley. xij. Faſta que tiempo pueden demandar los recaudadores, lo que les es deuido por los arrendadores, fo. 300. col. 2.
Ley. xiij. Como ſe deue fazer entrega y execuciō en los bienes de los recaudadores y ſus fiadores fo. 301. col. 1.
Ley. xiiij. Idem. fol. 301. col. 2.
Ley. xv. Que los recaudadores y theſoreros eſten reſidentemente en los lugares de ſus recaudamientos. fol. 302. col. 1.
Ley. xvj. Que los officiales de los recaudadores y theſoreros no baraten ni compren tierras, ni mercedes. fo. 302. col. 2.
Ley. xvij. Que los concejos ſon tenidos a pagar a los recaudadores y no a los cogedores. fol. 303. col. 1.
Ley. xviij. Que los fieles de las alcaualas no ſean emplazados por carta del Rey, y como deuen dar cuenta a los recaudadores. fo. 303. col. 2.
Ley. xix. Que los cogedores no nombren los cōpradores contra los arrendadores que ſon deudores. fo. 304. col. 1.
Ley. xx. Quien deue auer ayuda de coſta. fol. 304. col. 2.
Ley. xxj. Idem. fo. 304. col. 1.
Ley. xxij. Quien deue auer veſtuario. fo. 305. co. 1
Ley. xxiij. Del ſalario q̃ ſe deue librar a las perſonas que el Rey embia a algunas partes. f. 305. c. 2
Ley. xxiiij. Que los que el Rey embiare a algunas partes les ſea librado vn tercio mas de ſus raciones. fo. 305. col. 2.
Ley. xxv. Quando el Rey embiare a ſupplicar al Papa quien ha de pagar la coſta. fo. 306. col. 1.
Ley. xxvj. Reuocacion de las mercedes, o donaciones que el Rey don Enrique Quarto hizo. fol. 306. col. 2.

Titulo. 5. De las tercias del Rey, contiene quatro leyes. fo. 311. co. 2.

Ley. j. Quanto tiempo han de guardar los terceros los diezmos de pan y vino. fo. 311. co. 2.
Ley. ij. Que los concejos den alforizales terceros. y arrendadores. fo. 312. col. 2.
Ley. iij. Que los concejos y officiales faſta q̃ tiēpo hā de guardar el pā y vino de las tercias. f. 313. c. 1
Ley. iiij. Que lo que perteneſce al Rey de las tercias no arrienden los prelados. fo. 313. col. 2.

Titulo. 6. De las tomas de las tercias del Rey. contiene. 11. leyes. fo. 313. co. 2.

Ley. j. Que ninguno impida ni hable contra las rētas del Rey. fo. 313. col. 2.
Ley. ij. Idem. fo. 314. col. 1.
Ley. iij. Idem. fo. 315. co. 1.
Ley. iiij. Idem. fo. 315. col. 2.
Ley. v. Que antes que el Rey ſupplique al Papa por las dignidades fagan juramento de no tomar ſus rentas. fo. 316. col. 2.
Ley. vj. Idem. fo. 317. co. 2.
Ley. vij. Que los Perlados y caualleros fagan juramento de guardar las leyes que no ſe tomen ni embarguen las rentas del Rey. fo. 318. col. 1.
Ley. viij. Que los lugares de behetrias no conſientan tomar los marauedis de las rentas del Rey. fo. 318. col. 1.
Ley. ix. Que los lugares de behetria no paguen las rentas del Rey a ſu comendadero ſino que lo paguen otra vez. fo. 319. col. 2.
Ley. x. Idem. fo. 320. co. 1.
Ley. xj. Idem. fo. 321. co. 2.

Titulo. 7 De las ferias francas, contiene. 6. leyes. fol. 322. col. 1.

Ley. j. Que ninguno vaya a feria franqueada. folio. 322. co l. 1.

Ley.ij.Que los que fueren a vender mercadurias a ferias y mercados francos paguen el alcauala en el lugar donde ſalieren.fo.322.col.2.
Ley.iij. Idem. fol.323.col.2.
Ley.iiij. Idem. fol.323.col.2.
Ley. v. que ninguno vaya a las ferias y mercados francos.fo.324.col.1.
Ley.vj. Idem.

Titulo.8.De los concertadores y eſcriuanos de priuilegios, contiene vna ley.fo.325.col.1.

Ley.j. De las ordenanças que han de guardar los concertadores y eſcriuanos de priuilegios.folio 325.col.1.

Titulo.9.De las coſas vedadas contiene.49. leyes.fo.326.col.1.

Ley.j que no ſaquen cauallos fuera del reyno. fol. 326.col.1.
Ley.ij.que las viandas anden ſueltamente por todo el Reyno.fo.326.col.2.
Ley.iij.que no ſe pueda vedar la ſaca del pan. fol. 327.col.1.
Ley.iiij. Del juramento que deuen hazer los Alcaldes de las ſacas.fol.327.col.2.
Ley.v. quales deuen ſer las guardas de las coſas vedadas.fo.328.col.1.
Ley.vj. que ninguno ſaque cauallos ni otras beſtias fuera del reyno.fo.328.col.1.
Ley.vij.que los Alcaldes ni otras perſonas no ſaquen cauallos.fo.328.co.2.
Ley.viij. Contra los que ſe ajuntaren a ſacar cauallos y coſas vedadas.fo.328.col.2.
Lay.ix.que ſe puedan vender cauallos y beſtias doze leguas aquende del puerto.fo.330.col. 2.
Ley.x.que ninguno pueda dar ni trocar ni mandar en ſu teſtamento cauallo, ni beſtia a ningun eſtrangero.fo.331.col.1.
Ley.xj. De los que pueden vender cauallos y otras beſtias en las doze leguas de los mojones del Reyno.fo.311.col.2.
Ley.xij. que los que tuuieren cauallos, o otras beſtias en las doze leguas q̃ las eſcriuã.f.331.co.2.
Ley.xiij. Idem. fo.332.col.1.
Ley.xiiij. Idem. fol.333.col.1.
Ley.xv.de los que traen cauallos de fuera del reyno.fo.333.col.2.
Ley.xvj.De los Romeros que metan palafrenes. fol.334. col.2.
Ley.xvij. que ninguno no ſaque oro ni plata, ni moneda fuera del Reyno.fo.334.col.2.
Ley.xviij. Idem. fol.335.col.1.
Ley.xix. Idem. fol.335.col.2.
Ley.xx. Idem. fol.335.col.2.
Ley.xxj. que no ſaquẽ moneda para la corte del ſancto Padre.fol.336.col.1.
Ley.xxij. Idem. fol.336.col.1.
Ley.xxiij. Idem. fo.336. col.2.
Ley.xxv. Idem. fo.338.col.2.
Ley.xxvj.qui ninguno ſaque fuera del reyno pan ni ganados.fo.339.col.1.
Ley.xxvij. Idem. fol.339.col.2.
Ley.xxviij.que las guardas de las coſas vedadas ayan la meytad de las penas.fo.340.col.1.
Ley. xxix. De la pena q̃ caen las guardas que dexan ſacar las coſas uedadas.fo.340. col.2.
Ley. xxx. que ſe pregone el ordenamiento de las ſacas.fo.340.col.2.
Ley.xxxj.que los Alcaldes de las ſacas puedan hazer peſquiſa.fo.340.col.2.
Ley. xxxij. que los Alcaldes de las ſacas ſean penados ſi ſacaren las coſas vedadas fuera del reyno.fo.341.col.2.
Ley.xxxiij. que no ſe vẽdã ni ſe truequẽ a perſona d fuera del reyno beſtias cauallares.f.342.c.1.
Ley.xxxiiij.Contra la cautela y fraude de los que venden ganados a perſonas pobres para lo ſacar fuera del reyno.fo.343.col.1.
Ley.xxxv.que ninguno ſe entremeta en la guarda de las coſas vedadas, ſaluo los deputados por el Rey.fo.354.co.1.
Ley.xxxvj.que las penas ſe deuen imponer, ſegũ el eſtado de los delinquentes.fo.345.co.2.
Ley.xxxvij. q̃ no ſe meta en el reyno vino de Aragon ni de Nauarra, ni de Portugal.fo.346.co.1.
Ley.xxxviij.De la pena de los que ſacan las coſas vedadas, o dã fauor, o ayuda a ello.fo.347.co.2.
Ley.xxxix. Contra los q̃ ſe mudan los nombres quãdo ſe eſcriuieren por las guardas.fo.348.c.1.
Ley.xl.que no ſe ſaque pã del Andaluzia por mar fo.348.col.2.
Ley.xlj.que los Alcaldes de las ſacas reſidan perſonalmente en los officios.fo.349.col.2.
Ley.xlij.que los Alcaldes de las ſacas no arriendẽ los officios.fo.350.col.1.
Ley.xliij. que y quantas lanas ſe pueden ſacar fuera del reyno.fo.352.col.1.
Ley.xliiij.Contra los que ſacan pan fuera del reyno.fo.352.co.2.
Ley.xlv.Contra los que meten vino a ciertas ciudades y villas.fo.353.col.1.
Ley.xlvj.que los que tienen ganados en las doze leguas que los eſcriuan.fo.353.col.1.
Ley.xlvij.Contra los que ſacan de noche cauallos y beſtias del reyno.fo.354.co.2.
Ley.xlviij.que ſe ſepa la verdad de los q̃ ſacarẽ coſas vedadas que ſean penados.fo.356.col.1.
Ley.xlix.De la vnion de los reynos de Caſtilla y Aragon.fo.356.col.2.

Tabla de las Leyes.

Titulo.10 De los portazgos y tributos,contiene.14.leyes.fo.358.col.1.

Ley.j.Contra los que toman portazgos y tributos y peajes y caſtillerias que no les perteneſcẽ fo.358.col.2.

Ley.ij.Que los ganados que fuyeren por guerra q̃ no paguen portazgos ni derechos.fo.359.co.1

Ley. iij. Que ninguno ſea oſado de pedir portazgo,roda,ni caſtilleria.fo.359.col.1.

Ley.iiij.Que ſean guardados los priuilegios de los que no deuen pagar portazgos ni otros derechos.fo.359.col.2.

Ley. v. Que ſino ſe fallare portazguero no caya en pena el que no pagare.fol.359.col.2.

Ley.vj. Que los ſeñores ni herederos no ſean oſados de poner tributos in impoſiciones nueuas.f. 360.col.1.

Ley.vij. Idem. fo. 360.col.1.

Ley.viij.Que ſe puedan fazer puentes en los rios tanto que ſe faga ſin impoſicion ni tributo. fol. 360.col.2.

Ley. ix. Que el que no pagare portazgo, no ſea deſcaminado.fo.361.col.1.

Ley.x. Que no ſe pague portazgo de moneda, y ſino ſe fallare portazguero que no aya pena el que no lo pagare.fo.361.col.2.

Ley.xj. Que las mercedes que ſon fechas de portazgos y jantares que ſe entienda ſegun que antiguamente ſe pagaron.fo.362. col.1.

Ley.xij. Reuocacion de los portazgos ẽ impoſiciones que ſe puſieron en el tiempo de los mouimientos del Rey don Enrique.4.f.362.col.1.

Ley.xiij.Que las impoſiciones y tributos nueuos dende el año de mil y quatrocientos y ſeſenta y quatro no valan.fo.363.col.2.

Ley.xiiij. Reuocacion de las facultades que el Rey don Enrique Quarto dio deſde el año de ſeſenta y quatro para mudar puertos y lleuar ſeruicio y montazgo nueuo.fo.368.col.2.

Titulo. 11. De las guias,contiene dos leyes.fol.398.col.2.

Lez.j. Que no ſe tomen guias, ni carretas ſin mandado del juez del lugar.fo.368.col.2.

Ley. ij. La forma que ſe deue tener para tomar guias,beſtias, y carretas, quando el Rey parte del lugar.fo.368.col.2.

Titulo. 12. De las coſas falladas que ſe llaman moſtrencas, y de los nauios y galeras y fuſtas de la mar,contiene. 11.leyes,fo.371.col.1.

Ley. j. Como las coſas falladas ſe deuen notificar al Alcalde.fo.371.col.1.

Ley. ij. Que los mercaderes que traen mercaderias y nauios por la mar no ſean prendados.fol. 371.col.2.

Ley.iij.Que los nauios que ſe quebraren en la mar ſean guardados para ſus dueños. folio. 371. columna.2.

Ley.iiij.Que lo que ſe echare en la mar por el peligro que lo paguen los que vinieren en el nauio fol.372.col.1.

Ley. v. Que ſe fagan nauios para armada por la mar.fol.372.col.1.

Ley. vj. Que no ſe cierren los rios calles ni barrios por donde andan los nauios.fol.372.col.2.

Ley.vij. De los theſoros que fueren fallados. folio 373.col.1.

Ley. viij. Que cada vno pueda cauar y buſcar en ſus heredades mineros de oro y de plata, &c. y que parte perteneſce al Rey.fo.373.col.2.

Ley. ix.Que los ganados que atraueſſaren de vna cabaña a otra ſean ſeguros.fo.374.col.1.

Ley.x.Que los nauios que ſe quebraren, o anegaren no ayan pias y ſean guardados para ſus dueños fo.374.col.1.

Ley. xj. Que la merced fecha de los fueros de los ganados ſea ninguna.fol.375.col.1.

Titulo. 13. De los yantares,contiene.7.leyes. folio. 376.

Ley.j.Que el Rey deue auer yantar quando fuere por ſu perſona a algun lugar, o eſtuuiere en hueſte.fo.376.col.2.

Ley.ij.Que ſe paguen al Rey donde llegare mil y dozientos marauedis.fol.377.col.1.

Ley. iij. Que ningunos caualleros ni ricos hombres tomẽ yantar en tierra del Rey.f.377.co.1.

Ley. iiij. Que el Principe no lleue yantar quando viniere donde el Rey y Reyna eſtan.folio.377. col.2.

Ley.v.Del yantar que deue de lleuar la Reyna.fo. 378.col.1.

Ley.vj. Del yantar que deuen tomar los merinos fol.378.col.1.

Ley. vij. De la pena que deuen auer los que toman yantar no les perteneſciendo.fo.378.co.2.

Libro Septimo, contiene las coſas tocantes a los proprios de las ciudades, villas y concejos, eſta diuidido en cinco titulos.

Tabla de las leyes,

Titul. 1. De los concejos de las ciudades y villas, y de ſus Regidores y officiales, y de ſus priuilegios, y vſos, y coſtumbres, contiene. 29. leyes. fo. 379. col. 1.

Ley. j. Como los concejos y ciudades y villas tengan caſas publicas para ſus ayuntamientos. fo. 379. col. 2.

Ley. ij. que en los ayuntamientos y concejos no eſten ſaluo los Regidores y officiales, y no otro fo. 380. co. 1.

Ley. iij. Contra los que entran en concejo ſin licencia. fo. 380. col. 2.

Ley. iiij. La pena del Corregidor y juſticia que dexa entrar en el concejo perſonas que no ſon de concejo. fo. 381. co. 1.

Ley. v. que ſe guarden las ordenanças de cada vn concejo, que todos, o la mayor parte ſean concordes en lo que ordenaren. fo. 381. co. 1.

Ley. vj. que ſi alguno contradixere lo que el concejo faze que la juſticia lo aya. fol. 381. col. 2.

Ley. vij. que ſe guarden los priuilegios de las ciudades y villas en razon del elegir de los officiales. fo. 382. col. 1.

Ley. viij. Idem. fo. 382. co. 1.

Ley. ix. que ſe guarden los priuilegios de las ciudades y villas, y que a ſu peticion el Rey aya de proueer de los officios. fo. 382. col. 2.

Ley. x. que los priuilegios que las ciudades y villas tienen de las eſcrituanias publicas, o coſtumbre de quarenta años les ſean guardados. fo. 383 col. 1.

Ley. xj. Idem. fol. 373. col. 1.

Ley. x i j. que en cada ciudad y villa ſe haga tabla de los derechos de los officiales y ſe ponga en la pared del juzgado. fo. 383. col. 2.

Ley. xiij. que ſe guarden las ordenanças de los concejos y que ninguno ſe leuante contra el concejo. fo. 384. col. 1.

Ley. xiiij. que ninguno faga ayuntamiento de gente para embargar lo que el concejo fiziere fol. 384. col. 1.

Ley. xv. que los officios de las ciudades y villas no ſe den por vacacion a perſonas poderoſas. folio 384. col. 2.

Ley. xvj. que los cõcejos no puedan repartir para ſus neceſsidades mas de tres mil marauedis. foli. 385. col. 1.

Ley. xvij. que los concejos de las aldeas no fagan repartimiento ſin ſer preſentes algunos alcaldes o Regidores de la ciudad, o villa. fo. 385. col. 2.

Ley. xviij. que en los repartimientos de los muros y cauas contribuyan aldeas. fo. 386. col. 1.

Ley. xix. que ſe vean las cercas de las ciudades y villas y ſe reparen. folio. 386. colum. 1.

Ley. xx. que ſe fagan ygualas entre los vezinos de los concejos. fo. 386. col. 2.

Ley. xxj. que los que tienen caſas en las ciudades no ſalgan a morar a los arrabales. fo. 387. col. 1.

Ley. xxij. que los mercaderes vendan las mercadurias dentro de las cercas de las ciudades y villas y no las ſaquen a los arrabales. fo. 387. col. 1.

Ley. xxiij. Que los Iurados de las parrochias moren en ſus parrochias. fol. 387. col. 2.

Ley. xxiiij. que Valladolid ſe llame noble. folio. 387. col. 2.

Ley. xxv. q̃ ſe guarden los priuilegios de los caualleros de alarde que viuen en las ciudades y villas. fo. 388. col. 1.

Ley. xxvj. que los que mantuuierẽ cauallos en la ciudad de Seuilla no paguen monedas ni ſean encarcelados. fo. 387. col. 1.

Ley. xxvij. que los de la ciudad de Seuilla, aun que ſean generoſos no ſaquen las heredades que fueron de ſus parientes ſino las que vienen de patrimonio, o abolẽgo a nueue dias. fo. 388. co. 2.

Ley. xxviij. que los vezinos de Seuilla no ſeã deſpoſſeydos de ſu poſſeſsion faſta que ſean llamados, oydos y vencidos. fol. 389. col. 1.

Ley. xxix. que ſe guarde la coſtumbre en el ſalar de los peſcados. fol. 389. col. 2.

Titulo. 2. de los Alcaldes y officiales y Regidores de los concejos, contiene 27. leyes. folio. 390.

Ley. j. que no ſe acreſciente el numero antiguo de los Alcaldes y Regidores y officiales de las ciudades y villas. fo. 390. col. 1.

Ley. ij. que los officios de las ciudades y villas que vacaren ſe conſuman faſta el numero antiguo. fol. 391. col. 1.

Ley. iij. que los officiales de los concejos ſean reduzidos al numero antiguo y las cartas que el Rey diere en contrario que no valan. f. 391. c. 1.

Ley. iiij. Idem. 391. col. 2.

Ley. v. que no valan las cartas del Rey que ſon, o fueren dadas de los officios de las ciudades, y villas allende del numero antiguo. fo. 392. co. 1.

Ley. vj. que en las cartas que el Rey diere de officios de regimiento ſe ponga clauſula, ſino fueren acreſcentados. fol. 392. col. 2.

Ley. vij. Reuocacion de los officios de los cõcejos que el Rey dõ Enrique quarto fizo. f. 392. co. 1.

Ley. vij. que los officios perpetuos de las ciudades y villas ſean proueydos a los naturales dellas, y no a otros. fo. 395. col. 2.

Ley. ix. que los que tienen voz en concejo no dẽ votos por dineros para tenencias de caſtillos ni otros officios. fo. 395. col. 2.

Ley

Digitized by Google

Tabla de las Leyes.

Ley.x.Que los officios de los concejos no ſe den a clerigos.fo.396.col.1.

Ley.xj.que no ſe puedan dar officios de alcaydias ni regimieotos, ni otros officios antes que vaquen.fo.396.col.1.

Ley.xij.que no ſe den expectatiuas de regimientos ni den otros officios.fo.396.col.2.

Ley.xiij. Idem. fol.397.col.1.

Ley.xiiij.que el Regidor no tenga otro officio en el concejo.fo.403.col.2.

Ley.xv.que los que tuuieren dos officios en el cõcejo que renuncien el vno fo.403.co.2.

Leo.xvj. que vna perſona no pueda tener mas de vn officio de regimiento.fo.404.col.1.

Ley.xvij.que los Alcaldes y Regidores y officiales de concejo no biuan con otro algun Alcalde o Regidor.fol.404.co.2.

Ley.xviij.que no valan las facultades que los Reyes dieron para que el padre y el hijo tengan vn officio.fo.405.col.2.

Ley.xix.que a los Regidores abſentes no ſean pagados ſalarios.fo.405.col.1.

Ley.xx.que no ſe paſſen renunciaciones de las Alcaldias y regimientos ni juraderias ni otro officio ſaluo de padre a hijo.fo.405.col.2.

Ley.xxj.que el Regidor no pueda renunciar ſu officio, ſaluo por enfermedad, o por otra juſta cauſa.fo.405.col.1.

Ley. xxij. que los que renuncian ſus officios viuan veynte dias deſpues.fo.406.col.2.

Ley.xxiij.que las ciudades, y villas que no tienen priuilegios de elegir officiales que el Rey pueda proueer.fo.413.col.2.

Ley.xxiiij. que los officios que el Rey diere por vida de algono no vaquen por finamiento del Rey.fol.404.col.2.

Ley. xxv. que los eſcriuanos publicos no tengan voz, ni voto en los concejos.fo.415.co.1.

Ley.xxvj.que los Corregidores y Alcaldes, y otros officiales no arrieoden ſus officios.fo.415 col.1.

Ley.xxvij.que ſe guarden los priuilegios y ordenanças que no ſe arrieoden los officios de las ciudades y villas.fo.415.col.2.

Titulo. 3. De los proprios y rentas de los concejos, cõtiene diez leyes. fol.416.colum.1.

Ley.j. que los bienes de la redempcion de las ciudades y villas que ſon tomados por algunos ſeã reſtituydos.fo.416.col.

Ley.vij. que no valan las mercedes qne el Rey fiziere de las rentas y proprios de las ciudades y villas.fo.416.col.2.

Ley.iij. que ſean reſtituydos a las ciudades y villas los exidos y terminos y heredamientos de los concejos que ſon occupados por carta del Rey, o en otra manera.fo.417.col.1.

Ley.iiij. La forma que ſe ha de tener en arrendar los proprios de los concejos.fo.417.col.2.

Ley.v.que los caualleros ni otras perſonas no occupen los terminos de los lugares donde viuen fo.417.col.2.

Ley.vj.que los pleytos que tocan a los proprios de las ciudades y villas ſe libren ſumariamente. fo.421.col.1.

Ley.vij.que los Regidores y officiales no puedan arrendar las rentas de los concejos ni ayan parte en ellas.fo.421.co.2.

Ley.viij.que los Alcaldes y Regidores y officiales de los concejos no arrienden los proprios dellas.fo.422.co.1.

Ley.ix. Idem.fo.422.co.2.

Ley.x.que ſean guardadas a las ciudades y villas todos los terminos y tierras que por los Reyes les fueren dadas.fo.423.co.1.

Titulo. 4. de los que ſe van a morar de vnos lugares a otros, contiene ſeys leyes.fo.424.col.1.

Ley.j.que los que ſe van a morar de ſeñorio a realengo que les ſean guardados ſus bienes.fo.424 col.1.

Ley.ij. que los que moran en lo realengo pueden libremente labrar y eſquilmar ſus heredades en los lugares de ſeñorio.fol.424.col.2.

Ley.iij. que los que ſe van a morar de lo realengo al ſeñorio, pechen por los bienes que dexan en el realengo.fo.424.col.2.

Ley.iiij. que los ſeñores de los lugares no den exempciones a lo realengo que ſe paſſeo al ſeñorio.fol.425.col.1.

Ley.v.que los que tienen bienes en lo realengo ſi fueren a viuir a otras partes pechen por los bienes que dexaren.fol.426.col.1.

Ley.vj.que los eſtrangeros que vinieren a viuir al reyno ſean eſcuſados por diez años.fol.426.colum.2.

Titulo.5. de los obreros y meneſtrales, contiene.5.leyes.fo.427.col.1.

Ley.j.Dende que hora han de yr a trabajar los meneſtrales y obreros que ſe alquilan.fo.427.c.2.

Ley.ij.que los concejos taſſen los jornales que deuen auer los jornaleros y obreros.fo.428.co.1.

Ley.iij. que los obreros ſean pagados luego eſſa noche del dia que trabajaren ſu labor.fol.428.colum.2.

Tabla de las leyes.

Titulo.9 De las injurias y denuestos, contiene.3.leyes.3.To.f.216.col.1.

Ley.j. La pena de los hijos que denueſtan a ſu padre, o madre.3.Tom.fo.229.col.1.

Ley.ij. De las penas de los que injurian a otros. 3.Tom.fo.226.col.2.

Ley.iij. Idem. 3.Tom.fo.230.col.2

Titulo.10. De los tahures, contiene.8.leyes.3.Tom.fo.231.col.1.

Ley.j. Que en el tiempo que durare la guerra los vaſſallos no jueguẽ a dados.3.To.fo.231.co.1

Ley.ij. La pena de los que jugaren dados. 3.To-fo.232.col.1.

Ley.iij. Idem. 3.Tom.fo.233.co.2.

Ley.iiij. De la pena del que tuuiere tablero en ſu caſa.3.Tom.fo.234.col.1.

Ley.v. Que ſean guardados a las ciudades y villas los priuilegios de las penas de los que juegan dados.1.Tom.fo.234.col.2.

Ley.vj. Que las ciudades y villas que tienen por priuilegios los tableros ayan las penas de los que jugaren dados.3.Tom.fo.234.col.2.

Ley.vij. Que las penas de los dados ayan lugar, aſſi contra los que juegan como contra los ſeñores de las caſas como contra los que tienen los tableros y ſacan tablaje.3.Tom.fo.235.col.1.

Ley.viij. Que ningun Corregidor ni juez ſea reſcebido antes que haga juramẽto de guardar las leyes q̃ hablã de los juegos.3.To.fo.237.co.1

Titulo.11. De las ligas y monipodios, contiene.6.leyes.3.Tom.fol.237.col.2.

Ley.j. Que ningun concejo ni cauallero ni otras perſonas hagan ayuntamientos ni ligas ſo cierta pena.3.Tom.fo.237.col.2.

Ley.ij. Que no ſe hagan ligas en ſon de cabyldos y cofradias.3.Tom.fol.240.col.1.

Ley.iij. Que por las malquerencias y enemiſtades de las ligas y cõfederaciones no ſe haga mal ni daño a perſona alguna.3.Tom.fo.241.col.2

Ley.iiij. Que el Rey da por ningunas las ligas y juramentos y pleytos homenages ſobre ellos fechos.3.Tom.fo.242.col.2.

Ley.v. Que los Perlados y perſonas eccleſiaſticas no ſean de vando.3.Tom.fo.243.col.2.

Ley.vj. Que ningunas ligas ni confederaciones ſe hagan ſo color de cofradias.3.To.fo.244.co.2

Titulo.12. De los que van contra la juſticia contiene.5.leyes.3.Tomo.fo.245.colum.2.

Ley.j. De los que matan, o hieren a los del cõſejo, o a los Alcaldes de la corte, o a los adelantados, o merinos mayores.3.Tom.fol.245.col.2

Ley.ij. De los que fizieren los hierros de la ley antes deſta cõtra los lugares tenientes.3.To.fo.246.col.1.

Ley.iij. De los que fizieren ayuntamiento contra los cõtenidos en las leyes antes deſta.3.Tom.fo.247.col.1.

Ley.iiij. Contra los que acometieren a herir, o matar a los contenidos en las leyes antes deſta.3.Tom.fo.24.col.2.

Ley.v. Contra los que fieren, o matan, o vienen contra los juezes y juſticias de las ciudades villas y lugares.3.Tom.fo.248.col.1.

Titulo.13. De los homicidios, cõtiene.15.leyes.3.Tom.fo.255.col.1.

Ley.j. Del que matare, o hiriere en la corte del Rey.3.Tom.fo.257.col.1.

Ley.ij. De los que mataren, o firieren ſobre aſſechanças.3.Tom.fo.259.col.1.

Ley.iij. Del que matare a otro que muera por ello aunque ſea en pelea.3.To.fo.260.col.2.

Ley.iiij. De los caſos que ſe eſcuſa el que mata a otro.3.Tom.fol.261.col.2.

Ley.v. Del que matare, o firiere con saeta.3.To.fol.265.col.1.

Ley.vj. Del que matare, o firiere a otro robando lo.3.Tom.fo.265.col.1.

Ley.vij. La pena que deue auer el que matare juez, o Alcalde.3.Tom.fo.265.col.1.

Ley.viij. La pena del que matare a traycion, o ſobre tregua.3.Tom.fo.265.col.2.

Ley.viiij. La pena del que ſe deſeſpera. 3.Tom.fol.265.col.2.

Ley.x. Del que matare, o firiere al apoſentador. 3.Tom.fo.267.col.1.

Ley.xj. Qual muerte ſe dize ſegura.3.Tom.fol.267.colum.2.

Ley.xij. La pena del que matare a traycion, o aleue.3.Tom.fo.267.col.2.

Ley.xiij. Como el morador de la caſa es tenido quando halla algun muerto en ſu caſa.3.Tom.fol.269.col.1.

Ley.xiiij. Del que matare a otro por occaſion.3.Tom.fo.269.col.2.

Ley.xv. Idem. 3.To.fo.270.col.2.

Titulo.14. De los vagamundos y holgazanes, cõtiene.2.leyes.3.To.fo.271.c.1.

Ley.j. Que qualquiera pueda tomar a los vagamundos y ſeruirſe dellos.3.Tom.fo.271.col.1

Ley.ij.

Ley.ij. Que los que pueden trabajar por ſus manos ſean apremiados a que trabajen y no andẽ a mendigar.3.Tom.fo.273.col.1.

Titulo. 15. De los adulterios, y eſtupros,contiene ſiete leyes.3.Tom. fol.277.col.1.

Ley.j. La pena que mereſcen los que fizierẽ adulterio y fornicio con las parientas,o ſeruientas de aquellos con quien viuen.3.Tom.fol. 281. colum.1.

Ley.ij. Que la muger deſpoſada ſi fiziere adulterio aya la miſma pena de la caſada.3.Tom.fol. 288.col.1.

Ley.iij. La pena de los hombres caſados que tienen mancebas.3.Tom.fo.313.col.1.

Ley.iiij. Idem. 3.Tom.fo.314.col.2.

Ley.v. La pena de los que ſe caſan,o ſe deſpoſan dos vezes.3.Tom.fo.314 col.2.

Ley.vj. Idem. 3.Tom.fo.317.col.1.

Ley. vij. Que ninguna muger caſada ſe caſe con otro faſta ſer certificada de la muerte de ſu marido.3.Tom.fo.317.col.2.

Titulo. 16. De los robos, y de los que receptan a los malhechores,contiene diez leyes.3.Tom.folio.319. columna.2.

Ley. j. De la pena de los ſeñores y Alcaydes de fortalezas que receptan los malhechores. 3. Tom.fol.319.col.2.

Ley.ij. Que ſi los Alcaydes no dieren los malfechores ſean carcelados y derribadas las fortalezas.3.Tom.fo.325.col.1.

Ley.iij. Que los lugares y fortalezas de las ciudades y villas ſean reſtituydos por los tomadores.3.Tom.fo.327.col.1.

Ley.iiij. Que ſe faga proceſſo contra los Alcaydes y ſeñores de los Caſtillos ſobre los males que dellos ſe hizieren.3.Tom. folio. 328. columna.1.

Ley. v. De los que roban en los caminos. 3. Tomo.fo.329.col.1.

Ley. vj. So color de repreſarias, o execuciones de deudas no ſe fagan robos.3.Tom. fol.329. columna.2.

Ley. vij. De la pena en que caen los caualleros, o ſus hombres que roban a otros y como ſe deue fazer peſquiſa ſobre los robos.3. Tom. fol. 331.col.2.

Ley.viij. Que los Alcaldes donde llegare el Rey no conſientan hazer robos ni fuerças.3.Tom. fo.332.col.2.

Ley. ix. Que la juſticia haga executar las penas en los malhechores.3.Tom.fol.333.col.1.

Ley.x. Que no ſe hagan caſas fuertes en el Reyno ſin licencia del Rey.3.Tom.fol.334.col.1.

Titulo. 17. De las remiſsiones contiene quatro leyes.3.Tomo. fol.335.col.1.

Ley.j. Que los malhechores y deudores puedan ſer ſacados de las fortalezas y de las villas y lugares,aunque ſean priuilegiados. 3. Tom.fol. 335.col.1.

Ley. ij. Que el malhechor que es dado por hechor por ſentencia,ſea remitido y preſo al lugar donde hizo el maleficio, y de la pena en q̃ cae la juſticia que no lo quiſiere remitir.3. Tomo.fol.336.col.1.

Ley.iij. Que los caualleros,o otras perſonas que no quiſieren remitir a los malfechores que ſe junte la juſticia y officiales y gelos fagan remitir.3.Tom.fo.341.col.2.

Ley.iiij. Que no ſe recepten malfechores en las fortalezas y caſas fuertes.3. Tom. folio. 343. col.2.

Titulo. 18. De las fuerças y daños,contiene dos leyes.3.Tomo. fol.347.col.1.

Ley. j. Contra los que tomaren, o forçaren los bienes de la Igleſia,o las perſonas eccleſiaſticas.3.Tom.fo.347.col.2.

Ley.ij. Contra los que fizieren eſtatutos,o fuerças a los juezes de la Igleſia,para que alcen los entredichos,o excomuniones.3.Tomo. fol. 348,col.2

Titulo.19. De las penas, contiene.57.leyes.3.Tom.fo.351.col.2.

Ley. j. De penas y caluminas que perteneſcen a la camara del Rey.3.Tom.fol.360.col.1.

Ley.ij.iij.iiij.&.v. Idem.3.Tomo. fol. 361. colum.1.&.2.

Ley.vj. Idem. 3.Tom.fo.364.col.1.

Ley.vij. Idem. 3.Tom.fol.365.col.1.

Ley.viij. Idem. 3.Tom.fol.366.col.1.

Ley.ix.x. Idem.3.Tom.fol. 367.col. 1. &.2.

Ley.xj.&. 12. Idem.3.Tom.fo.367.col.1. &.2.

Ley.xiij.xiiij.xv. Idẽ. 3.To.f.369.col.1.&.2.

Ley.xvj.xvij.xviij.&.xix. Idem. 3.Tom.fol. 370.col.1.&.2.

Ley.xx. Idem. 3.Tom.fo.371. col.1.

Ley.xxj. Idem. 3.Tom.fol.372.col.1.

Tabla de las leyes.

Ley.xxij. Idem. 3.Tom.fo.373.col.1.
Ley.xxiij. Idem. 3.Tom.fol.374.col.1.
Ley.xxiiij.&.xxv.Idem.3.To.f.378.co. 1.&.2.
Ley.xxvj. Idem. 3.Tom.fol.379.col.1.
Ley.xxvij. Idem. 3.Tom.fol.380.col.1.
Ley.xxviij. Idem. 3.Tom.fol.381.col.1.
Ley.xxix.xxx.xxxj.Idẽ.3.To.f.382.c.1.&.2.
Ley.xxxij.xxxiij.34.Idẽ.3.To.f.382.co.1.&.2
Ley.xxxv. Idem. 3.Tom.fo.384. col.1.
Ley.xxxvj.xxxvij.Idem.3.Tom.fo.385. col.1.
Lex.xxyviij.39.Idem.3:To.fo.389.col.1. &.2.
Ley.xl. Idem. 3.Tom.fo.390.col.1.
Ley.xlj. Idem. 3.Tom.fo.391.co.1.
Ley.xlij.xliij.xliiij.Idẽ.3.To.fo.392.col.1.&.2 & ſol.393.col.1.&.2.
Ley.xlv.xlvj.xlvij.Idẽ.3.To.fo.394.col.1.&.2
Ley.xlviij. Idem. 3.Tom.fo.395.co.1.
Lex.xlix. Idem. 3.Tom.fo.396.col.1.
Ley.50. Idem. 3.Tom.fo.398. col.1.
Ley.51. Idem. 3.Tom.fol. 400.col.1.
Ley.52.53. Idem.3.Tom.fo.401.col.1.&.2.
Ley.54.55. Idem. 3.To.fo.402.col.1. &.2.
Ley.56. Idem. 3.Tom.fol.403.col.1.
Ley.57. Idem. 3.Tom.fo.404.col.1.

Finis. Laus Deo.

INDEX COPIOSISSIMVS RERVM AC ſententiarum quæ in hiſce Commentarijs in Quatuor poſteriores Libros Regiarum ordinationum continentur ordine Alphabetico Digeſtus.

A

ABLATVM AB INdigno, fiſco applicatur regulariter.3.Tom.fol.395.col.1.in verſi.Et eſt regula.

Ablatum ab aliquo fauore alterius propter crimen contra eum commiſſum applicatur ei contra quem committitur.fo.73.col.1.in verſi.Et in tantum.

Abſtinendi ius eſt priuilegium & ius ſpeciale introductum contra.ll.12.tabul.fo.146.col.1.in verſi. Secundo confirmatur.

Abſtenſionem reuocandi beneficium tranſmittitur.fol.146.col.1.quæſt.8.& ibi ad partes.

Accedēs ad eccleſiam propter luctum peccat, nō tamē ſi ſecundario.fo.181.co.1.in verſ.Vnde.

Academia Salmanticenſis laudatur.fol.103.col.2 ad finem.

Accedens ad alium animo eum interficiendi ſi viuum inueniret non eſt irregularis ſi eum mortuum truncauerit.3.Tom.fol.93.col.2.in verſ. Quo ſit.

Acceſſorium regulatur ſecundum tempus & naturā principalis.fo.19.col.1.in verſi.His etiā.

Acceptio perſonarum ſicut nec apud Deum opt. maxi.ſic nec apud homines præcipue iudices eſſe debet.3.To.fol.243.co.1.&.2.per torā.

Acquiſita titulo emptionis & ſic ex induſtria de bonis communibus ſoluto matrimonio diuiduntur inter coniuges.fol.158.col.1.in verſic. Quo ſit.

Acquiſita per iudicem an præſumantur acquiſita in iudicatura vide.3.Tom.fo.363.in addi.ad fin.in verſic. Et an acquiſita.

Acquiſita etiā titulo lucratiuo cōſtāte matrimonio eo ſoluto diuiduntur inter cōiuges.fo.159 col.1.in prin.vbi quomodo hoc intelligatur.

Acquiſita in bello à marito Regis ſalario conducto ſine vlla communis ſubſtantiæ erogatione ipſi ſoli acquiruntur vbi quid econuerſo, & de ratione.fol.159.col.1. gl. o en hueſte per duas columnas.

Acquiſita à marito ſalario Regis conducto ratione alicuius officij communicantur inter cōiuges.fol.162.co.1.in princi.vbi vide rationē.

Acquiſita contemplatione propriæ perſonæ, & ex cauſa ſpeciali alterius ſocij alteri non communicantur.ſol.166.col.1.in verſi. Quintarō.

Actio duplex oritur ex negotio geſto tam domino quam negotiorum geſtori fol.204.co.2. in verſic.Quæritur de negotio.

Actio de dolo & lata culpa vtrum & quando detur cōtra depoſitarium.fol.209.col.1.in verſi. Quæri etiam.

Actio contraria competens negotiorum geſtori vt competat ſufficit negotium à principio vtiliter geſtum licet effectum non habuerit. fol. 205.col.1.in verſi.Vtrum autem.

Actor cuius gratia actus celebratur debet prius ſoluere expenſas iudicis aſſeſſoris vel alterius quem petijt.3.Tom.fo.5.co.2.in verſi. Actor.

Actor vniuerſitatis tenetur reddere rationem.fo. 206.col.2.in verſi.Item in actore.

Actus affectatus nō iuuat.fol.101.col.2.in verſi Tum quia.

Actus forma detracta eſt nullus.ſol.105.col.1. in gloſ.Si el.

Actus legi prohibitiuæ contrarius licet ei renuncietur nullus eſt.fo.139.col.2.in verſi. Suadetur ſecundo.

Actus relictus ſub cōditione ſeu cum aliqua qualitate ea deficiente corruet.fol.73.col.1. in verſic.Præterea.

Actus ſufficiens ad inducēdā litis conteſtationē ſi tamen faciens declaret id animo litem cōteſtandi non facere non inducit litis conteſtationem.fol.187.col.2.in verſi.Si enim quis.

Actus vbi à pluribus fieri debet non poteſt per vnum expediri de aliorum commiſſione. 3. Tom.fol.96.col.2. in verſi. Quod notare.

Accuſans aliquem de delicto & volens probare delictum impedit inquiſitionem ex iudicis officio.3.Tom.fol.12.col.2.gl.lo querellare.

Accuſare ad vindictam publicam abſque peccato vnicuique licet.fol.149.col.1.in quæſt.5.

Accuſans contractum tanquam vſurarium quid teneatur probare.3.Tom.fol.27.co.1.in verſ. Eſt tamen prædictis:

Accuſare vſurarium cuilibet de populo permittitur imo ei aliquid loco premij condonatur. 3. Tom.fo.46.col.1.in glo.Camara.

Accuſare mortem, vel aliud quoduis delictum poteſt quilibet de populo vbi propter timorem potentiorum accuſator non apparet.3. Tom. fol.46.col.2.in verſic.Et adde quod.

Accuſator pœnam ſibi à lege delatam in premiũ accuſationis iure fori & poli retinere poteſt ſine metu reſtitutionis.3.Tom.fol. 70. col.1. gloſ.Pot galardon.

Accuſatus de percuſſione ſeu morte cum telo illata vel de alio delicto cum alia qualitate ſiqualitas nõ probetur, probetur tamen vulnus illatum an poſsit ſequi condemnatio.3.Tom.fol. 401.col.1.ad fin.in verſi.Siquis.

Accuſatio competit cuilibet de populo aduerſus dicentem ſe Doctorem, Licentiatum, ſeu Bacchalaureum cum tamen nõ ſit.3.Tom.fo,291. co.1.in verſ.Ex quo dicebam.etiam ſi ſint per Comitem Palatinum.Idem de dicente ſe militem vel clericum vt ibi.

Accuſans mulierem ſecunda vota petijſſe viuo primo coniuge tenetur probare primum maritum vere & realiter viuere nec præſumptio,qđ quilibet preſumitur viuere cẽtum annis ei opitulatur.fo.50.co.1.in verſ.Eſt tamẽ notandũ.

Accurſij varietas incuſatur.fol.102.col.1.in verſ. Tertia regula.

Aditio hæreditatis vires teſtamẽto tribuit & omnia in eo contenta confirmat.fol.81.col. 2. in verſic.Additio hæreditatis.

Adminiſtrationis officium eſtrationem reddere: fol.205.col.2.in verſi.Quod ſuadetur.

Adoptiuus filius ſuccedit adoptanti ex teſtamẽto non vero contra eius voluntatem. fol. 95. col.2.in verſi.Eſt & adoptiuorum.

Adoptiuus filius non contratabulat teſtamẽtum patris adoptãtis.ibi.in verſ.Hinc eſt adoptiuũ

Adoptiuus nõ poteſt petere liamẽta à patre adoptante ibi.in verſic.Item nec.

Adoptiuus non eſt adeo ſuus filius, vt in eum liceat alienare rem litigioſam quod nota ad ſcholares.fol.96.col.1 in verſi.Illud quæri.

Adotiuus filius caret beneficio.l.cum auus.ff. de cond.& demon.cum ſimil.ibi.in verſi. Adoptiuus caret.

Adoptiuus filius non facit ceſſare fideicommiſsi conditionem ſi ſine liberis.ibi. in verſic. Nam adoptiuus.

Adoptiuus filius adoptanti ab Inteſtato ſuccedit vna cum legitimis & naturalibus.ibi.in verſic. Ab inteſtato.

Adoptiuus filius adeo adoptanti ab inteſtato ſuccedet vt excludat quoſuis adoptantis aſcẽdentes.ibi.in verſ.Quod quidem.

Adoptiuo filio in fraudem aſcendentium adoptato max.adoptante data opera ab inteſtato decedente aſcendentes poſſunt donationis inofficioſæ querelàm intentare.ibi.in verſ.Tamen ſuperior.

Adoptiua filia idem in ea ſeruatur quod in adoptiuis filijs, de quibus ſupra. ibi. in verſicul. Quæ hactenus.

Adoptiuus non tranſit in poteſtatem adoptãtis, ibi.in verſi. Viſo de adoptante.

Adoptans adoptiuo vna cum patre naturali.Incaſtrenſibus vel quaſi ſuccedere poteſt. fo. 101. col.1.in verſi.Sexta regula.

Adoptans adoptiuo ſuccedere poteſt ſi is ſit qui in poteſtate adoptatum habeat. ibi. in verſicu. Sunt qui velint.

Ad primordium tituli poſterior quoque formatur euentus fol.93.col.1.in verſi.Succedit.

Adulterium quoad fidei tranſgreſsionem ſiue à viro ſiue ab vxore committatur pariter committitur.fol.21.col.1.gloſ.ſus bienes. in verſi. Tum etiam:

Adulterij præſumptio quę mala pariat & diſcordias.3.Tom.fo.228.col.1.in verſi.Tum etiã.

Adulterium an ſit graue ſcelus.3.Tom. fo. 289. col.2.in verſic.Quæritur. & 290. col. 1. &.2. vbi late de eo remiſſ.

Adulterium an ex oſculo probetur.3. Tom. fol. 292.col.1.in verſi.Sed eſt dubium.& col.2.

Adulterium an ſit mixti fori vt ſic in vtroque foro adulteri puniri poſsint. 3. Tom. fol. 290. col.2.in verſi.Quæritur vtrum.

Adulterium an committatur cum ſponſa alterius putatiua.3.Tom.fo.289.col.2.in princ.

Adulterium an committatur cum ſponſa de præſenti non cognita ab ſponſo.3.Tom. fol. 289. col.1.glo.E fiziere.

Adulterium an committatur cum ſponſa de futuro.ibi.in verſic. Vtrum adulterium.

Adulterium qualiter ſit probandum, vt pœnę cõtra criminoſos ſtatutæ executioni mãdari poſſint.3.Tom.fol. 291. col. 1.in verſi.Quæritur inſuper.vbi an coniecturis.col.2.

Adulterium ab vxore commiſſum per vim præciſam punibile non eſt.3.Tom.fol.281.col.2. in verſic.Illud etiam.

Adulterij crimen an tranſactione cõponi valeat & poſsit.3.Tom. folio.308. col.2. in verſicu. Vtrum autem.

Adulteræ vxoris ab accuſatione quo tẽpore maritus excludatur.3.Tom.fo.308.co.1.in verſ. Quæritur

Quæritur vlterius.
Adulterij ab accuſatione excluditur maritus leno cinij exceptione ibi.in verſi. Excluditur autē.
Adulterij exceptio ab hęredes mariti vxori dotē petenti opponi poſsitur quādo maritus viuens adulterium vxoris ignorauit.3.To.fol.291.col um.1.in verſi.Dubitatur præterea.
Adulterium non committitur cum meretrice nupta.3.To.f.264.co.1.in verſi.Et ſic tenerem.
Adulterij in crimine ſentētia condēnatoria vel ab ſolutoria lata cōtra alterum ex adulteris an ſuf ficiat in odium vel fauorem alterius adulteri.3. To.fol.312.col.1.in verſi.Quæri etiam.
Adulter & adultera iure regni quomodo puniantur.3.To.fol.312.col.2.glo.Lo que quiſiere.
Adulter clericus qua pœna ſeriatur.3.To.fo.313 co.1.in verſi.Clericus autem.
Adulter credēs ex certis cōiecturis filiū natū ex adultera eſſe ſuū forte ob infirmitatē vel impo tētiā cucurbitæ ad q̃ teneatur in foro cōſcien tiæ patri putatiuo.3.To.fol.303.col.2.in princ.
Adultera criminaliter à viro accuſata an exceptio ne adulterij à viro commiſsi ſe tueri poſsit.3. To.fol.313.col.2.gl.No ſe pueda, vbi vide quid de iure regio ciuili canonico latiſsime.
Adultera propter adulteriū amittit bona paraphernalia & lucra cōſtāte matrimonio quęſita. 3.To.fo.312.co.2.in verſi.Amittit etiam.
Adultera quæ filium ex adulterio natū marito im poſuit qui eū vt legitimū ſemper habuit aluit auxit vtrum ſe prodere marito teneatur ne legitimi ſua ſucceſsione defraudētur. 3. To. fol. 300.col.1.in verſi.Dubium autem.
Adultera filiū ex adulterio natū marito imponēs quibus modis damnū legitimo hæredi refunde re teneatur.3.To.fol.301.co.1.in verſi.His pręmiſsis &.302.c.1.vbi vide tres modos omnino.
Adultera in caſu de quo ſupra quādo & quomodo lem reſtitutionē facere poterit & teneatur. 3. To.fol.302.col.2.in verſi.Ex prædictis.
Adultera ſi eius maritus nullū habeat filiū cui reſ titutionē facere debeat pro hæreditate mariti quam retinet filius ſpurius vide.3.To.fo. 302. co.2.in verſi.Eſt & aliud &.303.co.1.in princ.
Adulterā maritus ciuiliter accuſans ad thori ſepa rationē an iure regio lucretur dotē & arras.3. To.f.312.c.2.gl.Lo q̃ qſiere in verſ.Et quāuis.
Adulterā in adulterio deprehenſam ſi cōcubina rius maritus occidat an excuſetur vel teneatur 3.To.fol.313.col.1.in princ.
Adulterā in adulterio deprehēſam an maritus ſine peccato poſsit propria authoritate occidere.3. To.f.292.co.2.in verſ.pręterea &.f.263. col.1. vbi vide latiſsime de pœna adulterij omni iure.
Adultera ſi ante. 12. annum tempore quo iure ad matrimonium apta non iudicatur adulterium committat an & quando puniri debeat vide.3 To.fol.310.col.2.gl.Doze.
Adulterini filij an iure commuui mātri ſuccedant 3.To.fol.296.col.1.in verſi.Nam de iure.
Adulterinus ſeu expoſitus filius ſi habeat bona pa tris titulo pro donato vel pro hærede bona fide an poſt completam præſcriptionem debeat facere conſcientiam de talibus bonis acquiſitis ſi ipſe ſe certo illegitimum agnoſcat.3.To.fol. 303.col.2.in verſi.Circa præmiſſa.
Aduocati officiū nobile & generoſiſsimum eſt.3 To.fol.362.col.2.in verſi.aduocati officium.
Aduocatus bonus pro vero milite haberi debet.3 Tom.fol.362.col.1.in add.incip.adde quod ad uocati vbi vide plura pro eis & contra eos.
Aduocatus dictās cōtractū illici tū tenetur ad re ſtitutionē.3.To.f.362.co.1.in verſ.Idē dicēdū.
Aduocatus litē cōſulto differēs ſi pars neceſsitate preſſa cōcordiā faciat parti tenebitur ad inter eſſe.3.To.f.362.col.1.in add.in verſi.Multi.
Aduocatus errās cauſas propter imperitiā vel cul pam in reſpondendo ſine intellectus & librorū reuolutione tenebitur parti ad intereſſe. 3. To.fo.362.col.2.in verſi.Imo ſi propter.
Aduocatus & procurator de iure captū defēdēs an teneatur pœna eximentis vel defendētis captū.3.To.f.251.co.1.in verſi.Quæritur quis.
Affectus ad operationē ſemel deductus punitur licet effectus non ſequatur.3.To.fol.248. col. 1.in verſi.Nota quod.
Affectus qñ puniatur licet nō ſequatur effectus la te.3.To.f.260.co.1. Per totā & ibi.col.2. vide limitationem. Culpa autē.
Afilictio afflicto dāda nō eſt fo.164.co.2.in (verſi.
Affinitas ex illicito coitu cōtrahitur vſq; ad ſecūdū gradū.3.To.f.315.co.2.in verſi. Ex quorū.
Agnati vocantur ad ſucceſsionem vſque ad decimum gradum ita vt proximior præferatur licet ſecus ſit in cognatis quo ad gradus.fol.501. cap.2.in verſ.in primis.
Allegare contra patrē diſsipationē bonorum eſt indecēs & inhoneſtum legibus diuinis & humanis fol.76.col.1.in verſi.Quarto nam.
Aleuoſus non gaudet immunitate eccleſiæ.3.To. fol.389.col.2.in verſi.Aleuoſus
Aleue crimē in quibus caſibus cōmittatur.3.To. fol.207.col.2.& vi. ſlare remiſsiue.
Aleuoſus dicitur treugam ſeu aſſecurationem frā gens.3.To.fol.361.col.1.in gl.Tregua.
Alruoſus vel cōmittēs aliquē caſum hæreſis largo modo ſumptū vt vſurarius ſymoniacus vt puniatur vide.3.To.fol.360.col.1.gl. Aleue.
Alimenta filiis debētur ante mortem à patre.fol. 77.col.1.In verſi.Poterit tamen.

Alimen-

Digitized by Google

Index Alphabeticus.

Alimenta filijs iure natutæ debita à principe tol li non poſſunt folio.129.co.1.in verſiculo. Ali meota enim.

Alimenta parentibus iute naturali debita à prin- cipe etiam lege vel conſuetndine tolli nō poſ- ſunt folio.130.colum. 2. in verſiculo. Ex qua concluſione.

Alimenta lege vel ſtatuto limitari nō poſſunt ad minotem quantitatem quam ad congruam ſuſ tentationem patris filij ſiue legitimi vel illegi timi fol.131.col.1.In princ.

Alimenta non tantum filio naturali dantur ſed etiam eius filio ideſt nepoti.foli.97.colum.2. In principio.

Alimentorum legatum ſecundo loco factum in minnte quantitate in codicillis efficit vt à ma- iori ſumma in priori teſtamento relicta reſ- ſum ſit fol.80.col.1.in verſi.Secundo.

Alienatio rei litigioſæ licet fieti non poſsit in fi- lium adoptiuum pnteſt tamen fieri in filium ſuum vel nepotem legitimum fol.96.colum.1 in verſi.Et tamen alias.

Alienæ rei contractus in præiudicinm veri domi ni non valet ſi tamen dominium in emptore ſuperueniat in præiudicium venditoris valet fol.192.col.1.in verſi.Item videtur.

Alienata per pattem titnlo oneroſo non reuocan tur per filium etiam concurtente fraude folio. 76.col.2.in verſi.Sed contratiam.

Alienari prohibita ſi alienentur omnibus deſami lia conſentientibus à poſtea tamen natis reuo- cari poſſunt fol.128.columna ptima.in verſie. Nam ſi prohibita.

Alguazellus & ſuns famulus poſſunt delinquen tem capturæ ſe tradi nolētem ſi aliter eum ca- pere nō poſsint occidere.3.To. fol.251.col.2 verſi.Quæro etiam.

Alguazellus malefactotem percutere non debet vel poſt capturā eum turpiter ducere,alias pu nitur.3.Tom.fol.251.col.2.in verſi.Si autem.

Alguazellus vel quilibet alius habēs poteſtatem prohibendi ludos poteſt pecunias ludentium capere in ipſo ludo inuentas.3.To.folio.237. col.1.in princ.

Alguazello delinquentem in flagranti inuentum capere propria authoritate licet non alias.3. Tomo.folio.214.columna prima.in verſiculo Et alguazello.

Alguazellum ſeu alinm iuſtitiæ miniſtrum inter ficiens qua pœna feriatur vide.3.To.fol.246. col.1.& in verſi.Limita tamen.

Alguazello maiori reſiſtens & ob id pœna mul- ctatus an eadem feriendus ſit ſi eius ſubſtituto reſiſtat.3.To.fo.245.co.1.in verſ.Quæri pōt.

Alguazellus ſiue arcis præfectus occidens extra hētem pecus vel triticum prohibitū vel quid aliud & eius officialis nullam pœnam ſubeunt fol.344.col.2.gl.Mataren.

Amicus amicum ob benemerita & prætextu ami citiæ inſtituiſſe præſumitur folio. 160. col.2. ad finem.

Amicitia habet effectum fraternitatis fo.160.co lumna ſecunda.gloſſ.O de amigo vbi plura de amicitiæ viribus.

Amicitia vtrum excludat aliquem à teſtimonio ibi.remiſsi.in verſi.Vtrum autem.

Amicitia ſeu amoris magnitudo vtrū habeat vim clauſulæ derogatoriæ ibi.in verſicul. Et vtrū amicitia.

Animus nocendi in foro tantum animæ conſide ratur folio.209.columna ſecunda.in verſi.Pro cuius communi.

Animus talis præſumitur qualia ſunt verba autfa cta.3.Tomo.fol.216.columna ſecūda.in verſ. Probatur.

Animæ fauore in dubijs opinionibus quod tu- tius eſt præſumere debemus.3. Tomo.folio. 220.col.2.in verſi.Et in dubijs.

Annuæ præſtationes an inducant obligationem in futurum remiſſ.3.Tom.fo.37.col.2.in verſ. Quid autem.

Annuæ præſtationes an temporis præſcriptione & quanta tollantur ibi.in verſi.Sed reſtat.

Annui redditus inter immobilia computantur.3. Tomo.folio.28.columna ſecunda.in verſicul. Pro confirmatione & fol.29. col.1. in princi. & ibi quomodo hoc intelligatur.

Annui redditus(vulgo cenſus)emptio ad rationē quatuordecim provno liciti ſunt de iure regni & conſuetudine.3.To.fol.29.col. 1. in verſic. Contractus iſtos.

Annui redditus ſeu redditus redimibiles conſtitu ti ſeu cōſtituendi deinceps reducuntur ad præ tium duodecim mille marauetinorum annua- tim pro mille per.l. 126 fo. 39. De las cortes de Madrid Anni.1566.fn.29.co.1.ad med.vbi quod ante eam hoc pretium certum conſtitu- tum non erat.

Annuos redditus tēporales quos vulgo cēſos di- cimus ſine vlla vſurarū fraude nec macula eme re vēdere retinere licet.3.Tom.fol.29.co.1.in verſi.In quo dubio.

Appellatio nō habet locū à ſentētia nulla.fo.42. in verſi.Dubitatur ibi & appellatio.

Appellationis remediū a quibuſcūq; iudicib⁹ lici tū eſt & pmiſſum.3.To.f.379.co.1. gl. auiēdo.

Appellatio plures caſus in quibus admitt.nō de- bet vide.3.To.fol.379.col.1.in princ.

Appellare ab executore non licet.3.To.fo. 378 col.1.in verſi.Item aduerte.

Appella-

Appellatione interpoſitá appellans à vinculis leuari debet & eſt cuſtodiendus.3.Tom.fol.379 col.1.in verſi. Et interpoſita.

Appellationi iudice non deferente quomodo appellans proteſtari debeat vt cauſam appellationis coram ſuperiore proponere poſsit non obſtante denegatione inferioris.3.Tom.fol.379.col.2.in princ.

Aperiens domum alterius & præſtās opem vt delictum committatur raptus pura homicidij vel huiuſmodi quomodo puniatur.3.To.fol.382.col.1.gl.Todo.

Apoſtaſiā quid ſit & quot inueniantur eius ſpecies.3.To.fol.135.col.2.quæſt.19.

Apoſtatæ pœna quæ ſit fol.136.col.2.in verſ.Ad tertium in.3.Tomo.

Aragones quo ad teſtamenti ſolennia duobus teſtibus contenti ſunt folio.107.col.1.in verſicu. Et Aragonenſes.

Arbitrium vbi relinquitur in iudicis pectore an extendi poſsit ad mortis naturalis pœnam.3.Tom.fol.207.colum.2.in verſi.Præterea dubitatur vbi.2.communes contrarias,& vide concordiam folio.218.columna prima.in verſicu. Ideo ſolito.

Arbiter proprie multare non poteſt nec iubere pœnam fiſco applicari licet eis ex forma compromiſsi facultas data ſit.3.Tomo.fol.354.col.1.in verſi.Arbiter vero,vbi vide quando poſsit iubere parti applicari.

Arbitrorum ſententia poteſt executioni mandari etſi ſit petita reductio ad arbitrium boni viri qua durante locū habet cautio legis Toleranæ folio.247.columna prima.in verſiculo. Quæritur an.

Arborum appellatione vites etiam continentur.3.To fol.351.col.1.gl.Cortare.

Arrogator ab inteſtato ſuccedit arrogāti fo.101.col.1.in verſi. Vnde nulla.

Arrogatus tranſit cum ſuis omnibus bonis in poteſtatem arrogantis fol.96.col.2.in princ.

Arrogato filio non poteſt arrogator quartam nō relinquere ibi.in verſi.His autem.

Argumētum à veroſimili validum eſt in iure plura de eo remiſsiue fol.184.col.1.

Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates valet.fol.60.col.2.verſic.3.Probatur ibi. validum eſt &c.

Argumentum de facto iudicis ad partem validum eſt fol.106.col.1.in verſi.Item & quinto.

Aſſaſinus quis dicatur.3.Tomo.fol.267.col.2.in verſi.Aſſaſini autem vbi vide de eis plura remiſsiue & fol.268.col.1.in verſi.Et quis.

Aſcendentes inceſtuoſi ab omni deſcendentium ſucceſsione priuantur fol.99.colum.1.in verſi. Regula.1.

Aſcendentes legitimi & naturales ſuccedunt filijs in ſuas legitimas ibi.in verſi. Parentes legitimi.

Aſcendentes legitimi & naturales olim in ſucceſſione ab inteſtato ita ſuccedebāt vt pater matrem excluderet.Ibi in verſi.Parentes legitimi

Aſcendentes in deſcendentium ſucceſsione ſuccedunt ex æquo tū fratribus vtrinque coniunctis & fratrū filijs ſi ſint præmortui ibi.in verſ. Tamen hodie.

Aſcendens in ſucceſsione deſcendentis is vocatur qui ſanguine iunctus eſt ſalua gradus prærogatiua ibi.in verſi.Illud etiam.

Aſcendens in feudum filiorum non ſuccedit fol.100.col.2.in verſi.In feudum.

Aſcendentium vbi alter priuatur ſuccedendi iure tota hæreditas ad alterū defertur fol.100.col.1.in verſi.Sed vbi.

Aſini ſepultura quæ dici poſsit vide.3.To.fol.94 col.1.in verſi.Sepultura aſini.

Aſini luxurioſi & potentis vulgo dicti (garañon) acceſſus ad equam prohibetur in Bethica cauſa belli.3.To.fol.394.columna prima.glo. Aſno vbi vide rationem.

Aſtrologia prohibita eſt.3.Tom.fol.10.col.2.in ver.Quo ſit.

Aucupari ſeu venari cum ſcopita non licet iure regni & alijs armis de quibus ibi.3.To.f.390.colum.1.in princ.Et per totam.

Augmentum debet regulari ſecundum naturam ſui præexiſtentis fol.18.col.2.in verſic.Præterea augmentum.

Augmentum intelligitur quantum ad quantitatem non vero quoad diminutionem ſolennitatis fol.111.col.1.in verſi.Et eſt primo.

Auendañus aduocatus curialis laudatur fol.89.colum.1.in verſi.Et ſi de qualitate.

Authoritas tutoris & curatoris in actu geſto à pupillo ſiue adulto præcedere debet fol.126.col.2,in verſi.Facit etiam.

Autoritas in actu requiſita in ipſo actu interuenire debet fol.61.in verſi.Cum autem ſit.

Auus ex parte matris ſuccedit filio nato in octauo mēſe & intra tres dies mortuo nō vero eius pater.fo.104.col.1.in verſi Aſsidue.

Auus paternus extante matre vtrūq; filiū repręſentet nō ſuccedet fol.99.in verſi.Eſt videre.

B

BAnnitum reum à iudice captum interficiens an teneatur pœna ordinaria delicti ad partes.3.To.fol.251.col.1.in verſi.Quæritur præterea.

Index Alphabeticus.

Bannitus tranſfuga & hoſtis ciuitatis an impune occidi poſsit.3.To.fol.263.colum.1.glo. A ſu enemigo vbi quid de iure regni& in caſu.l.76. Tauri.

Bannitus condemnatus & ad ſupplicium ductus an à priuato vel à capiente interfici impune poſsit.3.To.fol.251.colum.2.in verſic. Quid autem.

Baſtardi & naturales an priuilegijs & honoribus parentum præfulgeant.3.To.fol.286.columna ſecunda.adme.& in verſi. Tum etiam vbi late remiſsi.

Beneficium principis contra ipſum interpretari in dubio debet.3.Tomo.folio.50.columna.2. in princ.

Beneficium principis cẽſetur perpetuum ſaltim ad vitam donatarij fol.414.col.1.gl.no vaquẽ.

Beneficium reſignari non poteſt ſub aliqua conditione vel modo folio.206. colum.2.in verſi. Item datum.

Beneficio ſuo nunquam priuatur clericus ipſo iure quantumcumque graue commiſerit delictum fol.31.columna.1.in verſi.Quarto confirmatur.

Benedictiones in matrimonijs & præcipue in vellam inibus vt vulgo dicitur ſſueſactæ vnde originem trahant fol.52.col.2.in verſi.Et benedictiones vbi quod non ſunt ſacramenta.

Beneficij in collatione quis præferri debeat an qui peccauit & ſe tamen ad meliorem frugem recepit,an vero qui ſemper honeſtus fuit fol. 398.col.1.in verſi.Seruandum ad fin.in verſi. Ex quo & col.2.per totam.

Bellum indici non poteſt ſine principis licentia. 3.To.fol.330.col.1.in princ.

Blaſphemia quid ſit.3.To.fo.137. co.1.in quæſt. 20.&.203.col.2.in verſi.Blaſphemia quot ſint eius ſpecies ibi.in verſi. Ad ſecundum.

Blaſphemia an ſit peccatum mortale fol.37.col. a in verſi.ad tertium.3.Tomo.

Blaſphemia perfecta maximum eſt omnium peccatorum.3.To.fol.137.col.2.in verſi.Adquãe tum.

Blaſphemia eſt maledicere eccleſias Dei in quibus ſanctum eius nomẽ colitur & veneratur.3. Tomo.fol.75.col.2.glo.In qui &c.

Blaſphemia qua pœna puniatur.3.To.fo.203.co. 2,in verſi. Ad tertium. Quot modis fiat fo.205. col.2.in verſi.Blaſphemia quot.

Blaſphemia per quæ verba inducatur in noſtro Caſtellæ regno.3.To.fo.205.colum.2.in verſ. Per quæ autem verba.

Blaſphemiam an inducat verbum. Deſpecho de Dios.3.Tomo.folio.206.columna ſecunda.in verſi.Prædicta.

Blaſphemiæ cognitio ad quẽ pertineat.3. Tom. fol.138.col.1.in verſi.Ad quintum.

Blaſphemus quis dicatur.3.Tom.fol. 203.col.1. in litera.B.

Blaſphemans calore iracundiæ percitus & concitatus vel quia forſan aliquid ei imponatur vel bis petatur an & quomodo puniendus ſit. 3. To.fol.205.col.2.in verſi.Quid autem.

Blaſphemus punitus per iudicem eccleſiaſticum legalibus iterum pœnis coerceri poteſt per iudicem regiæ iuriſdictionis.3.To.fol.205.co.2 in verſi.Et punitus.

Blaſphemi pœna iure regio quæ ſit.3.To.fo.206 col.2.in verſic.Ad cuius & in add. incip. Adde fol.109.colum.1.

Blaſphemus an excuſetur à pœna ordinaria. l.7. titul.8.lib.8.recopil.Per confeſsionem factam in foro pœnitentiæ.3.To.fo.207.colum.1.In add.in verſi.Itẽ quæro vbi vide late de ſtylo.

Blaſphemans Deum optimum Maxim.In occulto ab ipſo punitur. vide caſum de hoc potius toſũ & Chriſtiani cordi recondendum.3.Tomo.folio.212. columna ſecunda.in verſiculo. Et hoc.

Blaſphemans capi poteſt à quocunque de populo & duci ad locũ delicti etiam ſine iudicis mandato.3.Tom.fol.214,colum.1.in verſic. Nota caſum.

Blaſphemans in continuatione ſermonis bis ter vel pluries an pluries puniri debeat pœna pragma.1.lib.pragm.3.To.fol.210.col. 1,in verſ. Dubitatur.

Blaſphemiam quis accuſare poſsit.3.To.fo.207. col.2.in verſi.Quæritur quis.

Blaſphemum an quilibet accuſare teneatur.3.To mo.fol.207,columna ſecunda.in verſi. Dubitatur vtrum.

Blaſphemi lege veteri qua pœna afficiebantur.3. Tomo.fol. 208. columna prima.in verſiculo. Hic eſt.

Blaſphemo pœnam à lege præfixã an & quando iudex poſsit minuere ibi.in verſic. Et ſic videtur.

Blaſphemans in regis curia quomodo puniatur & an grauius.3.Tom.folio.209. columna.2.in princip.

Boni homines collationum tenentur eligere iura tum bonum & idoneum ſcienter vero indigne electum,iudex regius ſi de defectu conſtet admittere non debet folio.412.col.2.in verſi.Ex quo infertur.

Bono viro illicitum eſt aliquem decipere fo.180. col.2.in verſi.Bono enim.

Bombardæ & tela alia miſsilia grauioris armaturę puta arcabuz ſpingarda,ſerpẽtina nõ debent à vicinis

Digitized by Google

à vicinis etiam ſedandæ & componendæ rixæ cauſa adduci licet ſecus in eremo.3. Tomo.fol. 400.columna prima.glo.En poblado & col.2 & fol.401.col.1.

Bona vinculare & vni filio relinquere ad ad hooo rem nominis & familiæ conſeruationem licet fol.77.col.1.in verſi.Quæro.

Bona alienari prohibita in fiſcum non tranſeunt fol.132.columna prima.in verſic. Quæritur vtrũ licet commoditas vſus fructus dum vitam poſſeſſor degit,poſsit ibi.col.2.in verſicu. Ta men commoditas.

Bona vacare quando dicantur vt fiſcus tanquã in vacantibus ſuccedat.3.Tom.fol.371. col.2.in verſi.Bona vacantia tunc.

Bona ratione delicti confiſcata applicantur ei cui ex lege ius accuſandi defertur fol.43.co.2.glo. in princi.Pero ſi el padre ibi.y ella ſea deshete dada.

Bona omnia reperta hodie tempore mortis alterius coniugis præſumuntur vtriuſque coniugis communia fol.185.columna prima.in verſicul. Tamen in.

Bulla contra blaſphemos,ſodomitas, concubinarios deambulaotes per eccleſias pauperes per eas mendicantes ac aliquid in ea illicite facientes à Pio Papa. V.Põtifice Maximo motu pro prio emanata inſeretur.3.To.fol.356.&.357.

Bullare poteſt quis propter delictum notis & fig nis cum ferro calido in manibus non in facie fol.46.columna prima.in verſiculo. In manibus autem & ibi quod in odium criminis poteſt homo bullari.

C

Cambia ac recambia quæ in communi vſu verſantur an licita ſint. 3. Tom. fol.29.col.1.in verſi.Vtrum autem. Cambiorum contractus interdum neceſſarius interdum iure gentium quaſi quintũ quoddam elementũ conducibile eſt ibi.in verſic.Contractum cambiorum.

Cambia exercere non licet numulario extero ſed tantum regnicolæ.3.Tom.fo.29.col.1.inverſ. Fallit niſi.

Cantaber probans Cantabria ſe natum vel eius pa rentes ex ipſo nobilis dicitur vulgo hijo de algo.3.Tom.folio.59.columna ſecunda.Per totam.

Capacitas inſpicitur ſecundũ tempus mortis hinc decedens ab inteſtato relicto filio fratre mino re ſi is poſtea per Epiſcopatum fiat ſucceſsionis capax nihilominus ad hæreditatem non ad mittetur folio.60.columna prima. in verſicul. Et quatenus dixi.

Captus à iudice iniuſte poteſt cõtra iudicem age re actione iniuriarum & proteſtari damnum & pœnam legis.3.To.fol.350.columna ſecunda. In principio.

Capta bello ſi immobilia regi bellum indicentiæ quiruntur ſi mobilia capientis fiunt duci tamen exercitus tradere debet vt is ſecundum vnius cuiuſque dignitatem diuidat fol. 162.co. 2.in verſi.V trom autem capta vbi vide quid de iure regni.

Cap.Quanquam de vſuris an procedat in Iudæo manifeſte vſurario.3.Tomo.foli.49.colomna ſecunda.in verſi.Quæri etiam poſſet.& fo.50. Per totum.

Carcerum effractores & frangere conſpirãtes puniuntur vt confeſsi licet flagitium perfectũ nõ ſit.3.To.fol.418.columna prima.in verſic. Et nota hanc legem.

Carolus.V.Hiſpaniarum Rex Romanorum Imperator ſemper Auguſtus mundi terror Chriſtianiſsimè diem obijt.a 21. die menſis Septembris hora ſecunda ante meridiem,Anno à Natiuitate Domini.1558.

Carcer an pœna ſit de iure communi & regio.3. Tom.fol.253.col.1.gl.En la cortina.

Caſtrenſe peculium non confertur fol. 75. col.1. in verſi.Fundari etiam.

Caſus fortuitos quando dicatur fol.211.col. 2.in verſi.Ex caſu tamen fortuito.

Caſus omiſſus in materia pœnali habendus eſt pro omiſſo prout in cæteris caſibus non habentibus eandem rationem.3.To.fol.223.col. 2.in verſi.Et caſus omiſſus.

Caſtellum ſeu fortalicium in terra Regis vel alte rius Domini etiam in proprio ſolo ſine Regia licentia ædicare nemo poteſt.3.Tom.fol.334. col.1.gl.Caſas.& ibi vide rationem.

Caſtellum ſeu fortalitium quid ſit.3.To.fol.325. col.2.ad fin.in verſi.Caſtellum.

Caſtella ſeu fortalitia an & quando cõſtitui poſ ſint in confinibus territorij.3.To.fol.328.col. 2.ad fin.in verſi.Quæritur.

Caſtelli ſeu fortalitij poſſeſſor tenetur oſtendere titulum ſuæ poſſeſsionis.3.To.fol.227. col.1. glo.Tieneo vbi vide rationem.

Caſus omiſſus præſertim inducens pœnam non trahitur vltra caſum legis folio.46.columna.1. in princi.

Catholicus quis vere cenſeri debeat.3.To.fol.99 col.2.in princ.&fo.101.in verſ.ad hoc dicitur.

Cauſa ſufficiens ad excludendum filium exhæredatum à ſucceſsione paterna non ſufficit ad ex cludendum eum ab inteſtato.fo.100. colum.2. in verſi.Secundo cauſa.

Index Alphabeticus.

Cauſa inducens liberationem efficaciter eſt il'a quæ inducta eſt ad obligandum fol.481.col.1. in verſi.Et ſic eum.

Cnaſa quæ ſit magna quæ parua relinquitur arbitrio iudicis folio.205.columna prima.in verſi. Vbi firmat.

Cautelas quibus fi'ij clerici inſtitui poſsint & illegitimi fol.68.columna ſecunda.in verſicul. Taſnen vſque ad fol.69.in verſiculo.Aliam cautelam.

Cæci teſtamentum licet olim pro forma ab hæredis inſtitutione incipere deberet nunc in quacunque eius parte inſeri poteſt fol. 65.col.2. in princ.in verſi.Quod tamen fallit.

Cedens bonis ob ęs alienum debet afferre torquē ferreum ad collum publice.3.Tom.fol.78.co. 2.in verſi.Sic etiam vbi remiſſ.de materia ceſſionis bonorum.

Cenſus conſtitutio nonſolum procedit in annuis redditibus impoſitis ante approbationem factam à Martino.5.& Caliſt.Pontif. Maximo. ſed etiam in omnibus poſtea conſtitutis & cōſtituendis in futurum.3.Tomo.fol.30.col.1.in verſi.Sit ſecunda ratio.

Cenſus conſtitutio non ſolum in redditibus pecuniarijs ſed etiam in fructibus conſtitui poteſt niſi lege regia prout eſt in noſtro regno prohibita.3.To.fol.30.col.2 in princ.

Cenſus ad vitam vel quouſque paternam ingrediaris hæreditatem cum in incerto pendeant liciti ſunt.3.Tomo.fol.32.colum.1.in verſicul. De cenſibus vero.

Cenſus redditus vt ab vſura liber ſit debet conſtitui ſuper rebus aut bonis aliquot quæ valeant ad redditus annui ſolutionē nec ſufficit ſuper ſola vendentis perſona conſtitui. 3. Tom.fol. 37.col.1.in principio.

Cenſus contractus debet fieri quemadmodum cæteri reales contractus cum venditur res immobilis & cum eiſdem qualitatibus.ibi.in verſicul.Quo fit.

Cenſus contractus quo quis conſtituit annuū redditum quatuordecim ſuper re quæ tantum decem reddit ſi conſtituens ſe obliget ad culturā & curam illicitus eſt.3.Tom. fol.37.col.2.in verſi.Ex quibus.

Celebrationes anniuerſariæ cōſtitutæ in certa hęreditatis portione vel fundo filium non nepotes ſequuntur vt nec eius retractus debeatur folio.99.columna ſecunda.in verſiculo. Tamen anniuerſariæ.

Certa quantitas à principio nomine intereſſe non poteſt pacto taxari ſine fraude vſura. 3. Tomo.folio.21.columna prima.in verſiculo. Ratio eſt.

Certa quantitas à principio taxata habito reſpectu ad intereſſe futurum veroſimile quando peti poſsit fol.21.col.1.& ibi. de modificatione opinionis Decij in.c.Cum venerabilis in n.14. de exceptionib.

Ceſsionarius tenetur oſtendere ceſsionis inſtrumentum nec aliter tenetur debitor contra quē facta eſt ceſsio.3.Tomo.fol.344.col.1.in verſ. Et ceſsionarius.

Ceſsio eſt admittenda ab incarceratis pro intereſſe & iuribus debitis etiam ex delicto deſcendentibus folio.245. columna prima. ad fin.in verſi.Ceſsio.

Chriſtianus contrahens matrimonium cum Iudæa vel econuerſo pœna mortis quæ ob adulterium ſancita erat,tenetur 3.To.fol.365.col. 2.in verſi.Reſpondeo.

Chriſtiani ſeorſum à Iudæis habitare debent nec cum eis colloquia habere.3.Tom.folio,63. columna prima.gloſſ. continua & fol. 67.col.1. glo.Ni ayan.

Chriſtiani cum Iudæis cohabitare non debent.3. Tom.fol,58.col.2.gl.No ſean.

Chriſtianus non poteſt domi habere infidelem niſi ius captiuitatis ad eum pertineat. 3. Tom. fol.60.col.1.gl.Que no.

Chriſtianus in omni cauſa poteſt eſſe teſtis contra Iudæum.3.Tom.fol.60.columna ſecunda. gloſ.En todos dummodo repulſa iuris repelli non poſsit & folio. 74. columna prima. gloſſ. teſtimonia.

Chirographæ chartæ & ſic priuatæ ſcripturæ recognitæ à debitore ſunt executioni mandandæ fol.247.columna ſecunda.in verſi.Item cōfeſsiones.

Circumuenire ſe ad inuicem contrahentes an naturaliter liceat & de quo dolo hoc intelligatur fol.481.col.2.in verſi.Nec etiam obſtat.

Citatus propter non tutum acceſſum durante iuſto timore non comparendo non cenſetur contumax.3.Tomo.folio.62. columna ſecunda.in verſi.Quo fit.

Ciues equites ſeu concilia vnius villę vel ciuitatis non debēt occupare terminos nec paſtum alieni territorij fol.417.co.2.gl.De las ciudades.

Clandeſtinus cōſenſus ante ſacrum Conciliū Tridentinum verum efficiebat matrimonium.fo. 28.col.1.in verſi.Secunda ratio ad medium.

Clandeſtinum matrimonium vide in verbo matrimonium clandeſtinum clam facta videntur habere delicti præſumptionem fol.34. colū.1. in verſi.Quæ enim clam fiunt.

Clauſula,indignationē noſtrā incurrat & an inducat priuationē beneficij vel pœnā tantūmodo arbitrariā.3.To.fo.239.co.1.&.2.per totā latē.

Clauſula

Clauſula cõſueta apponi habetur pro appoſita. fol.66.col.in princ.

Clauſulæ codicillaris plures quæſtiones vtiles in praxi vide remiſſ. fol.108.colũ.1.in verſi. Plures quæſtiones.

Clericus dicitur miles fol.201.col.a.in verſi. Vlterius etiam.

Clericus quando & quomodo debeat gaudere immunitate eccleſiæ.3, Tomo.fol.344.col.1.per totam.

Clericus primæ conſuræ licet contrahendo matrimoniũ ipſo iure priuetur beneficijs, ſi tamẽ contrahat ſponſalia de futuro non vtique priuabitur fol.4.col.2.in verſic. Hinc infertur & ibi adſtruitur ratio.

Clericus in minoribus conſtitutus ſi contrahat in facie eccleſiæ & poſtea matrimonium nullum appareat probata conſanguinitate vel alio impedimento non poteſt redire ad beneficium quod habebat fol.5.col.1.in verſi. Quarto.

Clericus rebellis non cẽſetur priuatus beneficio antequam eo priuetur per ſententiam & interim id renunciare poterit fol.32.col.a.in verſ. Confirmatur ex regula.

Clericus homicida non eſt priuãdus ipſo iure ſed per ſententiam fol.32.col.1.in verſi. 3. ex doctrina & ibi vide cautelam vt is non amittat beneficia quæ tunc habebat.

Clericus ab eccleſia celebrare prohibitus ſi tamẽ vtatur debita materia & forma cum intentione conficit ſacramẽtum fol.40.col.a.in verſi. Iuxta ibi & licet eccleſia.

Clericis ab inteſtato in bonis patrimonialibus ſucceditur à ſuis & venientibus ab inteſtato vt in laicis fol.103.columna prima.verſi. Quinta regula.

Clerici continentiſsimi eſſe debent ob Reipub. Chriſtianæ exemplum, impudici vero ſeuere pulſandi eleganter fol.153.columna prima.per totam.

Clerici gaudent ſtatutis laicorum dummodo eis ſint fauorabilia nec præceptum nec inhibitionem contineant fo.33.columna prima.in verſ. Confirmatur.

Clerici comprehenduntur in ſtatutis continentibus vtilitatem publicam ibi in verſi, Confirmatur. Nam.

Clerici vtuntur iure communi nec ſubmittuntur ſtatutis laicorum.3.Tom.fol.32.col.a.in verſ. Tum etiam.

Clericus vſurarius eſt infamis ipſo iure ſicut laicus.3.Tomo.fol.26.columna prima.in verſic. Item etiam clericus.

Clericus conuictus de vſura ſi monitus non deſtiterit à tali iniquitate deponi debet.3.Tom.fo. 26.col.2.In principio.

Clerici ſortilegi pœnam remiſſ.vide.3.Tom.fo. 11.col.1.in verſi. Pœna autem & col.2.in verſ. Reſolutio ergo.

Clericus vſurarius priuatur ab obtinendo beneficio.3.Tomo.fol.26.columna ſecunda in verſicu. Hinc clericus & obtento ibi in verſi. Item etiam.

Clericus fugitiuus capi poteſt à iudice ſeculari.3 Tom.fol.214.columna ſecunda in verſicu. Clericus fugitiuus & an ſine labe excommunicationis ibi in verſi. Ratio.

Clericus falſificans ſigillum regis vel literas qua pœna teneatur.3.Tom.fol.372.col.2.in verſi. Item qui.

Clericus falſificans literas inferiorum iudicũ quã pœnam ſubeat.3.Tom.fol.372.col.2.in verſi. Quid autem.

Clericus committens crimen falſi in moneta Papæ quomodo puniatur.3.Tom.fol.375.col.a. in verſi. Quarto principaliter.

Clericus monetam Papæ falſificans non data incorrigibilitate an tradendus ſit curiæ ſeculari. 3.Tom.folio.377.columna prima.375.columne ſecunda.in verſiculo. Sed eſt dubium. 376. columna prima.& ſecunda. Vbi duas communes contrarias.

Clericus realiter degradandus non eſt niſi ſit incorrigibilis.3.Tomo.fol.377.col. 1. in verſic. Præterea.

Clericus maledicus quomodo puniatur. 3. Tom. folio.213.columna prima.in verſiculo. De maledico.

Clericus venditor cenſus vel alicuius alius rei an teneatur ad gabellæ ſolutionem ſicuti quilibet laicus.3.Tom.fol.34.col.a.in verſicu. Quæritur vtrum.

Clericus inceſtum commitens qua pœna feriatur.3.Tomo.folio.365.columna.a.in verſicu. Clerici autem.

Clericus, blaſphemus & ebrius quam pœnam ſubeat. 3. Tomo.foli.208.colum.ſecunda.in verſi. De pœna &c.

Clericus falſum deponens coram ſeculari & conuictus an poſsit ab ipſo laico iudice puniri vel ad ſuum iudicem remitti debeat. 3. Tomo. folio.189.columna ſecunda.in verſiculo. Sed dubitari.

Clericus aduocatus etiam ſi delinquat in officio ſuo coram ſeculari non poteſt ab eo incarcerari nec puniri.3.Tom.fol.389.colum.3.in verſ. Et idem.

Clericus falſam monetam cudẽs qua pœna feriatur.3.Tomo.folio.192.colum.1.ad fin.in verſ. Clericus igitur.

Index Alphabeticus.

Clerici in ſacris conſtituti magiſterij & Doctoratus apicem obtinere poſſunt. 3. Tom. fol. 98. col. 1. in verſi. Quo fit.

Clericus notorie fornicator an ſit ipſo iure ſuſpēſus abſq; alia ſententia an ſuſpendendus. 3. To. fol. 312. col. 1. in principio & 313. co. 1. in verſ. Pro ſimplici vero, & an propter fornicationē ſit deponendus. 3. Tom. ſol. 377. col. 2. in verſi. Verum autem.

Clericus in ſacris relinquens bona ſua amico ea ſide vt ſpurio reſtituat an peccet & an recipiens poſsit ea retinere vel debeat fiſco aut venientibus ab inteſtato reſtituere. 3. To. fol. 304. col. 1. in verſi. Dubitatur iterū & 305. col. 2. in verſicul. Ex his igitur, cautelas vero quibus fretus hic ſpurius talia bona habere poſsit vide. folio. 306. col. 2. in verſi. Ex quo ad finem. 3. Tom.

Clericus poteſt filiam ſpuriam dotare. 3. To. ſol. 308. col. 1. in principio.

Clericus habens acceſſum ad monialem ſeu religioſam quomodo puniatur. 3. To. fol. 316. col. 1. in verſi. Et pœna.

Clericus inceſtuoſus qua pœna feriatur. 3. Tom. fin. 315. col. 1. in verſi. Pœna autem.

Clericus vel nobilis alium probo afficientem putaſi vocet Iudæum cucurbitam an teneatur Palinodiam recantare. 3. Tom. fol. 230. col. 1. in verſi. Verum autem vbi ad partes.

Clericus pro crimine quantumcunque graui niſi data incorrigibilitate non eſt actualiter deponendus nec debet tradi curiæ ſeculari. 3. Tom. fol. 218. col. 1. in verſi. Et ita conſultus.

Clericus effectus hæres laici iam coram laico ſuo iudice conuenenti coram eo etiam litem proſequi tenetur. fol. 143. col. 1. in verſi. Quid eſſet.

Clericus vendens rem laico non tenetur illum defendere in foro ſeculari ibi in verſicu. Hinc eſt vbi ad partes & ſecunda cōmunis contrariæ.

Clericus tenetur ſoluere gabellam intellige ſi negotietur ſi vero contrahat ſuper rebus ſui patrimonij nec is nec cum eo contrahens eam ſoluere tenebitur fol. 597. col. 1. gl. Clerigo.

Clerici filium vel ſpurium vocans ad cautelam vt is bona patris clerici non conſequatur, an ſaltē conuicij nomine teneatur. 3. Tom. fo. 226. co. 2 in verſi. Quo ſit.

Clericorum filij vocantur manſeres fol. 99. col. 1 in principio.

Clericorum filij in ſacris habiti an poſsint ſuccedere in bonis matris vide. 3. Tom. ſol. 299. col. 2. in verſi. Verum autem.

Clericorum filij vt plurimū deprauatis ſunt moribus, & ſiqui boni inueniuntur eſt de raro contingentibus ſol. 150. col. 1. in verſic. Sunt enim communiter.

Clericorum filij efficiuntur ſerui eccleſiæ fo. 151 col. 1. in princ. & quod eccleſia hoc priuilegiū non amiſerit col. 2. in verſi. Sed tamen vbi rationem.

Clericorū filij non ſuccedunt ex teſtamento nec ab inteſtato. fol. 99. colum. 1. in verſi. Maſeres ergo.

Clericorum filij efficiuntur infames infamia facti fol. 150. col. 1. in verſi. Item infames.

Clericorum filij. nō poſſunt promoueri ad ſacros ordines fol. 150. col. 1. in verſi. Ideo nō poteſt.

Clericorum filij in ſacerdotio vel in alijs ordinibus geniti licet patri non ſuccedant matri tamē ſuccedere, poſſunt niſi ſit coniugata vel cōcubina publica ipſius fol. 152. col. 1. in verſi. Sed circa præmiſſa vbi ad partes.

Codicillaris clauſula non cenſetur de voluntatē teſtatoris appoſita, ſed magis de conſuetudine notariorū niſi expreſſe à teſtatore adiecta probetur fol. 108. col. 2. in verſ. Dubium autem. & 109. col. 1. in verſi. Contrariam vbi ad partes.

Codicillaris clauſula ſi non valeat iure teſtamenti valeat iure codicilli plores effectus parit de quibus remiſſ. fol. 108. colū. 1. in verſi. Quæro cuius.

Codicillaris clauſula in teſtamento filij de cōſenſu patris poſita licet tanquam teſtamētum non valeat valebit tamen tāquā donatio cauſa mortis ibi in verſi. vbi tenet.

Codicillaris clauſula facit teſtamentum valere iure fideicommiſsi ibi colum. 2. in verſi. Iſta clauſula.

Codicillaris clauſula tunc demum facit teſtamētum valere iure fideicommiſsi quando eſt nullum ratione ſolemnitatis ſecus ſi ratione volūtatis, quo caſu nihil operatur fol. 108. col. 2. in verſi. Intelligas tamen.

Codicillaris clauſula non parit ſupradictos effectus iure regni in teſtamento nuncupatiuo ibi in verſi. Intellige ſecundo.

Codicillaris clauſula cenſetur appoſita inter liberos cum communi cōtra alteram communem fol. 110. col. 1. in verſic. Item dubitari poteſt.

Cognoſcens per vim fœminam violenter pœna mortis naturalis punitur. 3. Tom. fol. 264. col. 1. in princi. & ibi quid ſi ſit meretrix.

Cognoſcens, vel deſponſans filiam conſanguineam famulam ſine conſenſu & licentia patris conſanguinei vel domini in cuius poteſtate vel domo erat qua feriatur pœna. 3. Tom. fol. 284. gl. E ſi qualquier.

Cognoſcens concubinam domini punitur pœna exilij. l. 1. titul. 15. lib. 8. ordin. Intell. de concubina nota. 3. Tom. fol. 385. col. 2. in verſi. Et quatenus.

Cognoſcens

Connſcens ſamulam vel ſeruam domini qua pœna puniatur,& an ad accuſandum alius quam dominus admittatur.3.Tom ſol.283.colum.1.in princ.& ibi col.2.vide limitationem.

Coitus damnabilis & puoibilis quid differant & qui dicanrur ex vtroque nati.3. Tom fol.296. col.2.in verſi.Et pro hoc.

Collatio ceſſat ex præſumpta vnluntate foli. 74. col.2.io verſi.Præmaxime.

Collegia illicita reprnbata ſunt.3.Tom.ſol. 240. col.2.ad finem.

Collegium debet diſcerni ab alio ſuis inſignijs diſtioctis,& poteſt prohibere perſonas alterius collegijne eiſdem vtantur.3.Tom.fol.62.co.1 in verſi.Quo fit.

Colonus partiarius nbligatus dare dimidiam vel tertiam partem fructuum tenetur eam dare ſine deductione expenſarum.3.To.fol.18. col.1.in princ.

Colnmbas eapere an ſit licitom.3.Tom.ſol.390. col.2.in princi.

Columbas tenere in columbarijs an liceat.3.Tomo.fol.390.columna ſecunda.in verſi. Vtrum autem.

Columbas alienar apprehendendi cauſa ſemina ſeu eſcas certa arte ſpargentei quomodn teneātur.3.Tom.fol.39.columna ſecunda.in verſic. Qui antem.

Columba natiua quæ ſit.3.Tom.fol.391.co.1.in verſi.Quæri etiam.

Columbæ an æquiparentur prædicantibus vide ibi in addit.

Comburere volens domom Petri ſi id efficiendi gratia ignem in eius domū immittat & is alias vicinas domos cōburat ,vel ex eis ea ratinne bona ſubtracta fuerint ad omne damnum tenetur tam ratione cōbuſtionis quam furti.3.To. fo.351.col.1.in principin.

Communitas ſecularis vel eccleſiaſtica recipiens Iudæos in ſuis oppidis cum licentia dandi ad fœnus & vſuras peccat mortaliter.3.Tomo.fo. 48.col.2.in verſi.In tantom.

Commiſsiones & priuilegia cenſentur in dubio conceſſa ſine præiudicio iuris commu.3.Tom. fol.224.col.1.in verſi.Tum etiam.

Commiſſarius an poſsit in legitima filinrum facere vulgarem ſubſtitutionem. Vide cōmiſſ. fol. 71.col.1.in verſi.Dubitatur an.

Commune æſtimum ad precij iuſtificationē ſemper eſt inſpiciendum.3.Tom.fol. 31. col.1.in verſi.Confirmatur.

Communio poſtquam excommunicatus ab eccleſia repellitur iodueit peccatum.3.Tom.fol. 569.col.2.in verſi.Tum quia.

Committens delictum in impuberi ætate ratione cuius à pœna fuit excuſatus etiā maior factus excuſatur fol.148.col.2.in verſi.Confirmatur.

Compenſatio legati quādo inducatur vide in verbo legati compenſatio.

Compenſatio fructuum in ſortem nunquam admittitur.3.Tom.fol.18.col.1.in verſi.Confirmatur.

Commoditatem aut aliam rem æſtimabilem nō licet expectare pro re mutuata.3.Tom. fo.25. col.1.in verſi.Dubitatur an pro.

Conceſſum contra regulam iuris dicitur conceſſio.9.ratin.fol.61.in verſic.Secundo confirmatur.

Concilium Lateran.ſub Leone. 10. celebratum io.9.ſeſsione declaratur.3.To.fol.11.col. 2.in verſi.Hodie eſt.

Cōcilij ſtatuta ab epiſcopo tolli nō poſſunt.ſol. 33.col.1.in verſi.Cum etiam.

Commiſsio facta per verbum præcipin indelegabilis eſt.3.Tom.fo.96. col.2.ad medium.

Concubina quæ dicatur.3.Tom.fol.202.col.1.litera.b.& infra in eadem col.in verſi.Concubina proprie.

Concubina vt filij ex ea nati dicantur naturales qualis eſſe debeat.3.Tom.fol.202.cnl.2.

Concubioa publica quæ dicatur,vt de concubinatu puniri quis poſsit de iure regni.3.Tom.fol. 202.col.1.in verſi.Sed quæ dicatur.

Concubinatus an licitus ſit, necne.3.To.fol.202 col.1.in verſi Quæritur vtrum.

Concubinatus de eſſentia an requiratur cohabitatio & requiſita ad probandum concubinatum vide.3.To.ſo.202.col.2.in add. incip. Domo.

Concubinæ plures ſignificationes.3.To.fo.285. col.2.in verſi.Et quateous.

Concubinam dimittendi promiſsio ſub pœna voti valeat.3.Tom.fol.388.col.2.in verſi. Qund.

Concubinarior poteſt cōcubinam vniuerſali vel particulari titulo inſtituere dūmō talis ſit cum qua licite poſsit matrimonium contrahi. foli. 70.col.1ad fin.in verſi.Quæritur vtrom.

Condemnet verbum an denotet executionem,an vero definitiuam exigat.fol.91.col.2.in verſi. fundant ſe.

Condemnato ex coniecturis nonquam pœna ordinaria delicti ſed minor imponenda eſt.3. Tomo.fol.279.col.2.in verſi.Quoties eoim.

Conditio ſufficit quod ſemel exiſtat licet nō duret fol.148.col.1.in verſi.Et reſpondetur.

Conductoribus inquilinis colonis nulla penſionis remiſsio indulgebatur cauſa peſtis ſuperuenientis ex decreto Alfonſi.2. Neapolis Regis fol.200.col.2.in verſi,Aliquas concordias.

Conductor non excuſatur à pēſione ob peſtem quādo cōuentū fuit ne propter peſtē remiſsio fieret fol.201.col.2.in verſic. Intellige.4.vbi quod hoc pactum valet.

Conductor licet paſciſcatur cum locante vt etiã propter peſtem remiſsio non fiat, ſi tamen ea culpa locantis contingat excuſatut.fo.201.co. 2.in verſi.Quod procedit.

Cõductor recedens à domo ex iuſta cauſa peſtis vel aeris corrupti pro tãta tantum temporis quo habitauit ad penſionem tenetur fol. 200. colum.1.in verſi.Ex quo deducitur.

Conductor recedens domo propter metum malorum ſpirituum,aerem corruptũ ruinam minatam non tenetur ſoluere penſionem fol.191 col.1.In princ.

Conductor ob cauſam malorum ſpirituum hoc eſt duendos poteſt à conductione recedere fo. 191.col.1.in verſi.Et locum.

Conductor domus quãdo teneatur ratione ignis folio.210.colum.2.in verſi.Et quando conductor remiſſ.

Conductor non excuſatur â ſolutione penſionis ex peſte ſuperuenienti quãdo ſciens locum naturaliter eſſe peſti ſubiectum cõduxit fo.201. col.2.in verſi.Quinto declara.

Conductor cauſa peſtis poteſt domum relinquere,intellige durante peſte,ea tamen ceſſante tenebitur ad penſionem fol. 201. col. 1.in verſi. Intellige.

Cõductor cauſa peſtis poteſt domum relinquere & à penſione excuſabitur ſi claues domus domino conſignet & domino acceptare nolente demandato iudicis deponat. fol. 201. col. 1. in verſi.Intelligenda eſt.

Conductor cauſa peſtis poteſt domum relinquere & à penſione excuſabitur quando peſtis ſuperuenit ſi tamen ea iam tempore contractus erat non excuſabitur.folio.201.col.1.inverſ.3 Intellige.

Conductor in confinibus regni exiſtens non poteſt remiſsionem petere tẽpore belli fol. 201. col.2.in princi.vbi vide rationem.

Conductor renuncians caſus fortuitos ſibi præiudicat fol.168.col.2.in verſi.Eſt tamen dubium vbi vide remedia.

Conductor læſo in conductione fundi circa eius redditus quomodo ſubueniatur & quo caſu teneatur fol.186.col.2.in principio.

Confeſsio debiti facta à Chriſtiano in iudicio in fauorem Iudæi non valet.3.Tom.foli.53.col.1 gl.Porexcuſar.

Confeſsionem & communionem per integrũ annum differens vltra excommunicationem incurſam præſumitur hæreticus.3.Tomo. fol. 63.col.2.gl.Muriere in princ.

Confraternitates ſeu ſocietates debẽt fieri ad bonum & non ad rebellionem reipublicæ vel regis.3.Tom.fol.239.col.1.in verſi. Cõfraternitatis & fol.241.col.1.

Confraternitates ſiue mercatorum ſiue ſcholariũ debent fieri cum ſuperioris conſenſu & prælati authoritate folio.241.3.Tomo.column.1. in princip.

Confratres ſeu collegæ compelli poſſunt per poteſtates locorum vt ſeruent ſtatuta ſua,& ea ſi fuerint contra religionem & in repub.detrimẽtum ſiunt & ipſa collegia diſſolui & annullari. ibi.in verſi.Et poteſtates.

Confraternitates vtrum licitæ ſunt.3. Tom. fol. 241.col.2.in verſi.Quæritur.8.

Confraternitates ad quem finem inuẽtæ fuerint. 3.Tomo.fo.242.columna prima.in verſi.Quæritur in ſuper.

Coniectura à teſtatoris mens ſequenda eſt fo.74 col.2.in verſi.Idque præterea.

Coniugij inſtituendi plures cauſas vide fo.20.co. 1.in verſi.Præterea dubitatur.

Coniuges inter ſe poſſunt pacto renũtiare lucris conſtante matrimonio quæſitis fol.169.col.2. in verſi.Dubitatur vlterius.

Coniuges inter ſe ab inteſtato alter alteri ſuccedant fol.103.columna prima.in verſiculo. Prima regula.

Coniugis vnius matrimonium contrahentis altero viuente pœnam tam in maſculo quam in fœmina.3.Tomo.folio.46.columna prima. In princ.

Cõiux vterque poteſt ante copulam religionem ingredi,cum ea tamen liceat vi extorta minime ſine alterius conſenſu fol.97.col.2.in verſicul. Nam ante,vbi ſe remittit.

Coniux non poteſt remittere pœnas hodie ſtatutas in pœnas.2.nubentium fo.56.col.1.inverſ. Circa præmiſſa.

Conſanguineus bona maiorũ vulgo dicta de abolengo retrahit pro tãto & concurrentibus pluribus omnes admittuntur fol.213.colum.1.vbi intra quod tempus & quibus caſibus retrahere poſsint.

Conſenſus præſtitus à filijs matri ſecũda vota petenti conſentientibus tantum nocebit quo ad pœnas.2.nubentium non vero conſentientibus non præiudicabit folio.54.col.2.ad fin. in verſi.Circa præmiſſa.

Conſenſus etiam maioris partis non ſufficit vbi agitur de præiudicio ſingulorum in particulari fol.55.col.1.in verſi.Tum etiam.

Conſenſus maioris partis conſanguineorum in pace ex forma ſtatuti requiſita à hæredibus defuncti non ſufficit niſi omnium conſenſus adſit & ibi late reprob.opinio Bartoli in.§.Cato. num.33.cum ſequent.l.4.de verbor.oblig. fol. 55.col.1.in verſi.Et poſſet adduci.

Conſobrini ex diuerſis fratribus conſobrino in ſtirpes ſuccedunt non in capita. fol. 102. col. 1. in verſi. Tertia regula.
Conſuetudo ſi rationabilis ſit & vim legis obtineat ſeruari omnino debet. 3. Tom. fo. 711. glo. Coſtumbre.
Conſuetudo ſeruanda eſt in executionibus faciendis. 3. Tomo. columna ſecunda. folio. 59. gloſſa. Que no.
Conſuetudo iuſta ita obligat eius transgreſſorem ad peccatum quemadmodum iuxta lex ſcripta fol. 11. columna ſecunda. in verſi. Quæri ad medium.
Conſuetudo in maioribus multum operari ſolet. folio. 113. columna prima. in verſiculo. Et conſuetudo.
Conſtitutio loquens in matrimonio non habet locum in ſponſalibus. folio. 4. col. 1. in verſi. Itē eſt textus.
Conſtitutio pœnalis loquens in fratribus mendicantibus extenditur ad moniales mendicantes folio. 46. columna ſecunda. ad fin. in verſ. tertio. In præſidium.
Conſtitutio præſtans priuilegium ita interpretanda eſt vt minus præiudicium alterius iuri paretur. fo. 533. co. 2. in verſi. Prærerea.
Contractus publici habent executionem paratam folio. 91. columna prima. in verſiculo. Ad ſecundum.
Contractus vbi nullus eſt propter dolum contrahentis petitur nullum declarari quatenus de facto non de iure proceſsit ſi deceptus contractui ſtare velit actione ex contractu petitur ne decipiatur. fo. 178. columna prima. in verſiculo. Et ſic cum.
Contractus propter vitium emptori incognitum diſſoluitur. folio. 190. columna prima. in verſic. Vtrum propter.
Contractus vbi eſt perfectus quo ad obligationē & habet omnia ſubſtantialia periculum & damnum eſt emptoris. folio. 188. col. 1. in verſiculo. Nam quando.
Contractus recipiunt interpretationem ex tacita mente contrahentium. fo. 188. columna. 1. in verſi. Et eſt notandum etiam ſi ſint ſtricti iuris ibi. in verſi. Quod etiam.
Contrahens ſcienter ſecundum matrimonium viuente altero coniuge non excuſatur pœna binubi ex prætextu quod primum matrimoniū conſiſtere non potuit. fo. 48. co. 1. in verſi. Vlterius vbi late de conſi. Bald. 118. lib. 1.
Contrahens pluries matrimonium viuente altero coniuge in diuerſis locis & copula ea conſummata punitur iudicis arbitrio & inſtincta vt ibi fo. 49. col. 1. princ.
Contrahentes ſecundas nuptias non ſunt benedicendi, clericus eos benedicens ſuſpenditur ab officio & beneficio. folio. 52. col. 1. in verſic. Eſt & alia pœna vbi latè de intellectu capi. de ſecund. nuptijs.
Contrahentium alter non poteſt legem contractui appoſitam altero inuito immutare. fo. 118. col. 2. in verſi. Nec enim.
Contrahens binas nuptias viuo altero coniuge in foro exteriori punitur pœna Canonis. 2. de ſponſa. duorum, in foro vero animæ presbyter de confeſsione audiens poterit eam modificare. folio. 45. columna ſecunda. in verſiculo. Punitur etiam.
Contrahens ſecundas nuptias adeò olim pœnis mulctabatur vt etiam maritus eius reſpectu ſecundæ nuptiæ monſtrabantur eiſdem pœnis afficeretur licet hodie ſecus per. l. 5. titu. primo libro quinto. ordina. fol. 55. col. 2. glo. Aquellos ad finem.
Contrahentes binas nuptias viuente primo coniuge efficiebantur ſerui mariti & bona ipſorum ei deferebantur vt de eis libere poſſet diſponere. folio. 45. columna prima in verſiculo. De iure vero iſto.
Contrahens ſcienter viuo primo coniuge ſecundas nuptias exilio. 5. annorum puniebatur, qua vero hodie pœna feriatur vide. ibi. in verſic. Item punitur contrahens.
Contrahens binas nuptias altero coniuge viuente hodie trahitur ignominioſe per vias publicas & conſuetas & per. 10. annos ad triremes relegatur. folio. 45. columna prima. in verſiculo Vnum tamen.
Contrahens binas nuptias altero coniuge viuente iudicatur hodie aleuoſus ibi. in verſic. Punitur etiam.
Contrahentes quando poſsint à contractu inter eos inito recedere. folio. 195. columna ſecunda. ad medium per totam.
Contrahi in eccleſia poteſt, folio. 512. columna. 2. glo. Dentro.
Contrahere de facto ſine adulterio nullum inducit impedimentum, folio. 48. colu. 1. in verſic. Quia de facto.
Contrahere an poſsit quis ſuper re propria vide diſtinctionem & reſolutionem. fol. 193. co. 2. in verſi. Si autem.
Contrahens binas nuptias ante ſeparationem matrimonij viuente prima qua pœna puniatur hodie vide. 3. Tom. fo. 366. columna ſecunda. gloſ. Es caſo.
Contrahens matrimonium viuente altero coniuge in hoc regno punitur ferro candenti in fronte impreſſo ad inſtar literæ. Q. vbi vide de ſignificatio.

ficatione eius literæ & literæ. B. & quid in praxi recipiatur. folio. 44. columna prima. gl. Que ſon calados an procedat in fęmina. folio. 45. col. 2. in verſi. Sed eſt dubium & 47. col. 1. in verſic. Et ſic cum militet.

Contrahens matrimonium viuente primo coniuge infamiæ pęnam ſubijt ibi. in verſic. Punitur præterea.

Contrahens matrimonium viuente primo coniuge tanquam de fide ſuſpectus poteſt per inquiſitores hæreticæ prauitatis inquiri ibi. in verſic. Poteſt etiam.

Contrahentes binas nuptias non ſunt ipſo iure excommunicati. fol. 45. col. 1. in verſi. Eſt etiam pęna vbi ad partes.

Contractus vſurarij cognoſcendi plures coniecturas remiſsiue. 3. Tomo. folio. 40. columna. 1. Ad finem.

Contractus non præſumitur illicitus & reprobatus niſi probetur. 3. Tomo. fo. 42. col. 2. in verſ. Contractus autem.

Contractus præſumitur illicitus & vſurarius cui adijcitur pactum de retro & quod venditor vſque ad certum tempus pretium præſtare non poſsit & quod interim emptor lucretur fructus 3. Tom. fo. 45. col. 1. gl. O que no.

Contractus dicitur vſurarius ſi Petrus det Seyo pretium tempore meſsis ad emendum granum vt certæ menſuræ ſibi dentur in paſchate reſurrectionis. 3. Tom. fo. 42. col. 2. in verſiculo. Circa hanc. l.

Contractus cenſetur vſurarius cum res venditur paruo pretio cum pacto de retro quando venditor ſolitus erat dare ad vſuram. 3. To. fo. 39. colum. 1. in verſi. Et hoc etiam.

Contractus an ſit vſurarius vbi res merces venditur pro eo pretio quod erat valitura in termino aſsignato ad ſolutionem faciendam. 3. Tomo. folio. 43. columna prima. in verſiculo. Quis vendidit.

Contractus ad hoc vt exequi poſsint debent eſſe certi. folio. 250. col. 1. in verſiculo. Præterea eſt dubium.

Contractus principalis vbi nullus eſt & legi contrarius etiam in pęnæ adiectionem non valet. folio. 512. col. 2. in verſi. Suadetur.

Contractus cui dolus ex propoſito acceſsit nō valet ipſo iure. folio. 244. columna ſecunda. gloſſ. Sin dolo.

Contractus venditionis cum clauſula redimendi vſque ad decem annos an & quando licitus ſit 3. Tomo. folio. 40. columna ſecunda. in verſic. 2. Infertur.

Contractus vbi nullus eſt & clauſula in eo contēta nulla erit. 3. Tomo. fol. 51. columna prima. ad finem.

Contractus omnis eſt ſeruandus & à lege ipſius etiam princeps non liberatur. folio. 3. col. 1. in verſi. Item omni.

Contractus ſub conditione geſtus veniente conditione efficitur purus nec requiritur alius nouus conſenſus eum approbans. fol. 41. col. 2. in verſi. Octauo etiam.

Contractum illicitum facere non licet ſub ſpecie contractus liciti. 3. Tomo. folio. 51. col. 1. gloſſ. De fazer.

Contumacia contrahitur præcedente iudicis monitione non ante. 3. To. fol. 172. col. 1. in verſic. Et eſt.

Contumax in non parendo ſententiæ rite & recte prolatæ conſiliarijs regis qua pęna feriatur vide. 3. To. fo. 392. col. 2. gl. Coſa juzgada vbi late remiſſ.

Contumax & nolens ſtare in iure vſque ad cauſæ definitionem quam pęnam ſubeat. 3. Tom. folio 401. col. 2. gl. Pague.

Contumacia quotupliciter ſumatur ad hoc vt propter eam quis excommunicari poſsit. 3. Tomo. folio. 171. columna prima. in verſiculo. Contumacia.

Contumacia delictum eſt. ibi. in verſiculo. Ratio eſt quæ.

Contumacia quantumcunque minima eſt excommunicatione digna. 3. To. f. 172. col. 1. in verſi. Et eſt notandum.

Conuenticula vulgo dichos ligas y monipodios prohibita ſunt. 3. Tomo. folio. 237. notandum. colum. 1. & 2. per totam & 238. col. 1. vbi late remiſſ.

Conuicium obijciens morte non dignum in libello diffamatorio an afficiatur pœna mortis. 3. Tomo. fo. 215. colum. 1. in verſiculo. Sed dubitatur circa.

Conuicium obijciens in libello diffamatorio ſi velit probare delictum & expedire reipub. quod manifeſtetur an excuſetur. 3. To. fo. 215. col. 2. in verſi. Quid vero.

Conuicium obijciens nomine puta vocandi lepro ſum Iudæum cornutum quando teneatur. 3. Tomo, folio. 226. columna prima. gloſſ. Denoſtare.

Copia teſtium ſiue procedatur ex officio ſiue per inquiſitionem reo danda eſt ad ſui defenſionem & repulſam in crimine ſodomiæ. 3. Tom. fo. 14. col. 1. per totam.

Copula carnalis habita inter coniuges benedictionibus eccleſiæ non ſecutis licet mortale non indueat à veniali tamen peccato non excuſat. fol. 11. col. 2. in verſi. quęri poteſt aliquo modo hoc intelligatur.

Index Alphabeticus.

Copula carnalis debito modo habita inter coniuges non ſolum licita verum etiam & meritoria eſt, folio. 13. columna prima. in verſicul. Ex his etiam.

Coronam reaſſumens eſt inhabilis ad officia ſecularia. folio. 247. columna ſecunda. gloſſa elego.

Coriorum purgatores & pulſatores vulgo dicti curtidores quomodo & qualiter coria vendere poſsint de iure regni, folio. 429. columna. 1. & 2. Per totum.

Cornutus, ſeu cucurbita quis communiter dicatur & vnde hoc nomen originem traxerit late. & eleganter. 3. Tomo. folio. 393. colum. 2. in addi. 2. in princ.

Correctio ſiue retractatio erroris circa fidem in verſic. qualis eſſe debeat. 3. Tomo. fo. 105. co. 1. Per totum.

Corrigere errantem circa fidem ad quem ſpectet. 3. To. fo. 105. col. 1. in verſic. Secundo ad quem & col. 2. per totam.

Credere explicire quid ſit. 3. To. fol. 100. col. 1. in verſi. Si vero quæritur.

Creditor quando teneatur computare in ſortem principalem fructus ex re pignori accepta non ſolum acceptos ſed & quos percipere potuit latiſsime. 3. To. fol. 17. colu. 1. in verſi. Circa præmiſſa. vbi vide limi. & fol. 18. col. 1. vbi oppoſitiones & ſolutiones.

Creditor in perſona debitoris de iure ciuili non habet aliquod ius reale. 3. To. fo. 244. col. 2. in verſi. De iure tamen.

Creditor capere poteſt debitorem fugitiuum propria authoritate. 3. Tom. fo. 214. col. 1. in verſic. Alius eſt caſus & latius. 3. Tomo. fol. 345. col. 2. in verſiculo. Quæritur an vbi quod etiam ſi ſit clericus.

Creditor propria authoritate repreſaliam faciens in rebus debitoris amittit debitum. fo. 241. col. 1. in glo. Pierda.

Creditor petens executionem in bonis debitoris pro maiori quantitate quam ei debeatur pœna periurij & alijs punitur. folio. 247. columna. 2. in princ.

Creditor qui ſub ſpe vſuræ pecuniam mutuauit debitori licet ex liberalitate debitoris aliquid vltra ſortem recipiat non tamen id reſtituere tenetur. 3. To fo. 55. columna prima. in verſiculo. Verum autem licet in foro conſcientiæ ad reſtitutionem monẽdus ſit ibi & columna. 2. Per totam latè.

Crimen vt dicatur inductiuum mortis naturalis quæ requirantur. 3. To. fo. 295. col. 1. in verſic. Nam vt crimen.

Crimen in curia quando dicatur commiſſum ad hoc vt pœnam delicti commiſsi in curia ſortiatur vide. 3. To. folio. 257. colu. 2. in verſic. Quæritur quando & 3. To. fo. 265. column. 2. gl. Entrare.

Criminoſum fugientem quilibet de populo capere poteſt. 3. Tomo. fol. 214. columna. 1. in verſi. Et eſt regula.

Cui remouetur genus remouetur quælibet eius ſpecies. folio. 60. columna prima. in verſic. Quia cui remouet.

Culpa etiam leuiſsima in lege aquilia venit intellig. commiſſa in faciendo non vero in omittẽdo fo. 210. col. 1. verſi. Ad idem.

Culpa leuiſsima ſemper in incendio præſumitur intellige de contingente in omittendo. fo. 210. col. 2. in verſi. Ex quo infertur.

Culpa leuiſsima quæ in incendio præſumitur in omittendo quomodo excuſetur habitans. folio. 210. col. 2. in verſicu. Item etiam excuſantur. & 211. col. 1.

Culpa quantumcumque lata dolo non æquiparatur ad pœnæ ordinariæ ſaltem incurſum, folio. 49. col. 2. in verſi. Circa huius legis.

Curia dicetur vbi res reſidet. 3. To. fol. 389. col. 2. glo. Nueſtra corte.

Curia multifariam dicitur & plura de eius etymologia. 3. Tom. fo. 389. col. 1. in addi. in verſic. Curia.

Curia vnde dicatur & quare dicatur fons iuſtitiæ. 3. To. fo. 257. col. 1. gl. Fuente.

Curia an dicatur rege abſente. 3. To. fo. 258. col. 1. in verſi. Quæritur.

Curiæ reſidere nemo poteſt dominum non habẽs 3. Tomo. folio. 272. columna prima. in verſicul. Nec.

Curiæ caſus vulgo dichos caſos de corte remiſsiue vide. 3. To. fol. 346. columna. 2. glo. Que eſte ſea.

Curia Pontificis ſummi dicitur vbi Papa reſidet. 3. Tomo. folio. 389. columna. 2. in addi. in verſi. Et curia ibi.

Curia Papæ an dicatur eo abſente ibi. in verſi. Sed quid Papa.

Curia Papæ vnde Etymum ſumat. 3. Tomo. folio. 389. colum. 2. ad fin. in addi. in verſiculo. Curiæ autem.

D.

Damnatus ad perpetuos carceres an teſtari poſsit remiſſ. vide. 3. Tom. fo. 253. col. 1. ad finem.

Damnatus ad mortem & ad executionem ductus poteſt à Cardinali obuio eripi ex ſingulari eorum prærogatiua. 3. Tomo

Index Alphabeticus.

3.Tomo.fo.351.columna prima. in verſicul.Limita enim.

Damnatus ad mortem naturalem vel ciuilem teſtari non poteſt.fo.64.col.2.In verſic. quid autem & quid hodie vide.fo.165.co.1.In vet.Ho die vero.

Damnum datum in bonis Titij cum quo pax facta erat an inducat pacis violationem.3.Tomo. fo.347.col.1.in verſic. Quæri etiam.

Damnum datum Petro an teneatur datum à vicinis ſi ſunt famæ malæ,& quando.3.Tom.fol. 347.col.2.in verſi.vtrum autem.

Damnum vnde dicatur vide.3.Tomo. fo. 347. columna.1.in gloſſ.daños.

Damnum inferens leui culpa vel leuiſsima non tenetur ad reſtitutionem in foro animæ licet iure foti ad id cogatur.fol.209.col.2.in verſi. Innocentius tamen & ad partes late.fo.210.col.1. in verſi.contrariam.

Damna reſarciuntur de bonis conſtante matrimonio de conſuetudine huius regni.folio.167.col. 1.in verſi.& eſſe ſatis.

Damni cauſam præſtantes quocunque modo tenentur laicis criminaliter & ad pœnas ciuiles & criminales & intereſſe & damna paſsis. 3. To. fo.328.col.2.in verſi.vel damni.

Damni emendam quis petere poſsit.3.To.fo.347. gl.daños.col.1.in verſi.Quis autem.

Damna ſingularibus perſonis illata princeps pro bono pacis & ob publicam quietem poteſt remittere.3.To.fo.347.col.1.in verſi.vtrum autẽ vbi quid ſi ſit in præiudicium priuati.

Debitor fugitiuus ſi conſtet eſſe debitorem per inſtrumentum vel teſtes idoneos exhibendus eſt ne creditor debito fraudetur.3.To.fol. 344. col.1.gloſſ.ni deudores.

Debitori fugam ſuadens quia creditor ordinauerat facere eum capi & detineri ſi ea occaſione debitor fugiat tenetur creditori adſoluendum illud debitum.3.To.fo.345.co.2.inprinc.

Cebitor debitoris vbi ei proteſtatio ſit ab aſſerto creditore ne debitori ſoluat. Quando teneatur huic proteſtationi parere vide.3.To.fo.344.co lum.1.in verſi.Quo ſit.

Debitoris factum accipi debet prout ei vtilius ſit folio. 80. columna prima. in verſiculo. Quæri poteſt.

Debitor non debet moleſtari à creditore ſuper debito per inſtrumentũ non probato niſi prius teſtibus aut confeſsione in iudicio conuincatur fol.247.co.2.gl.Ni ſin ella.

Debita ſoluenda ſunt quæ quis in teſtamento fatetur ſe alij debere:quid tamen hoc caſu requiratur vide.fo.85.columna.1.in verſicu.Item ſunt ſoluenda.

Decedens ſine confeſsione exteriori in extremo vitæ ſacta niſi conſtet quod eam contempſit vltra annum in eccleſia ſepeliendus eſt. 3. Tomo. fo.44.columna.2.in verſiculo. Vnde decedens alias ſecus.

Decedere quis dicitur in curia Romana licet extra eam ſit per duas dietas legales vide.3.To.fo. 389.co.2.in addi. in princ.

Deceptus laicus trahens laicum per viam denuntiationis euangelicæ coram eccleſiaſtico non incidit in pœnam.l.3.tit.1.lib.3.ordi.fo.180. colum.2.in verſic. Nec ex hoc.vbi vide rationem & conſilium.fo.181.col.2.in verſi.Conſuletem tamen.

Deceptio qualibet cum dolo inter contrahentes illicita eſt.fo.129.co.2.in ptine.

Deceptio & inæqualitas pretij etiam intra dimidiam iuſti pretij iure canonico illicita eſt. folio 179.co.2.& ibi vide rationem in verſic. Ex quo ad finem & ibi vide rationem.

Deceptus omnis ſiue ſecularis ſiue clericus poteſt recuperare læſionem per viam denuntiationis euangelicæ vt peccato obuietur.fo.180.co.2.in verſi.Ex quo deducitur.

Decima ratione executionis debita iudici qui præcepit fieri executionem de remare vt dicitur nõ præcipienti executionem fieri in forma cum fideiuſsione de abono vt dicitur debetur,fo.246. col.1.& 2.Vbi ad partes.

Decima debetur alguazello vel officiali qui erat tẽpore quo fuit facta executio non vero ſucceſſori.fo.247.co.1.in verſic.Ergo.

Decima in ſolutione rata haberi non debet ad expenſas factas ratione fructuum.3. To.fo.17.co lumna.2.in verſi. Eſt tamen notandum vbi vide differentiam inter decimas prædiales & perſonales.

Decimæ ſunt ſoluendæ ſtatim collectis fructibus antequam penſio, cenſus ſeu tributum detur impoſitum ſuper prædio in verſi.Et ſic.

Defenſor hæretici eſt incapax ſucceſsionis & hoc in monacho adeo verum eſt vt etiam effectus epiſcopus capax non efficiatur,fol.113.co.1.in verſi.Quod quidem.

Defenſio vnicuique licita eſt tum pro ſalute tum etiam pro honore & tuitione rerum.3.Tom.fo. 263.col.1.gl.O.defendiendoſe.

Defendens ſeu receptans delinquentem ſeu homicidam in ſuis terris ſcienter & admonitus à iudice quomodo teneatur.3.To.fol.325.col.1. gl.Defendieren.

Definitionis verba accipi debent in fortiori ſignificato.folio.59.in verſiculo. Vel aliter columna ſecunda.

Defunctus etiam poſt mortem dicitur retinere domi-

domi-

dominium quod poſtea adita hæreditate tranſfertur in hæredem.fo.60.co.2.in verſic. Circa prædicta ibi.Et iſto reſpectu.

Delinquens non habens in bonis lucet in corpore 3.To.fo.253.co.1.gl.fino.

Delinquens in crimine mixti fori facit iniuriam legi ciuili & canonicæ.3.To.fo.178.co.2.in verſi.Nam quando.

Delicti magnitudo ſeu grauitas ex impoſitione pœnæ dignoſcitur.3. Tomo.folio. 304 columna prima.in verſi. Hic impoſitione enim, & ibi quod tunc licet iudici pœnam agrauare. 3. Tomo.folio.320.columna ſecunda. in verſi. Quia ex grauitate.

Delinquens an delictum committendo videatur tacite in pœnam conſentire.3.To.fo.306.co.1. in verſi.Nec obſtat.

Delicti ſatisfactio an debeat fieri etiam in foro cōſcientiæ per opera pœnalia.3.To.fo. 352.col.1 quæſt.4.

Delictum perpetrare per ſe vel per alium paria ſunt quo ad pœnam.3.Tomo.folio.356.columna prima.

Delicti cognitio debet prius fieri ſiue à iudice delicti ſiue à iudice vbi fugam fecit delinquens cū literis requiſito.3.To.fol.340.colum.1.in verſ. Ex quibus.

Delicta iterata acrius punienda ſunt.fol.49.col.1. in verſi.Et delicta iterata.

Delicta vno impetu iterata pro vno reputantur fo.49.co.2.in verſic.Quando tamen.

Delinquendi occaſio intercludi omnibus debet.3. 3.Tom.fo.309. columna prima.gloſſ.Es exemplo.

Delicta publicè caſtiganda ſunt vt formidine pœnæ euitentur.

Delinquentes in regno Caſtellæ ſi fugiant ad Portugalliam vel econuerſo ſunt remittendi in locum delicti iuxta concordiam noſtri Regis & Portugalliæ.per l.103.pragma.3.Tomo.fol.88. col.2.in verſi. Adde.

Delictum patris non nocet nepoti catholico quominus poſsit habere bona propria aui.fol. 117. col.2.in verſi.Et delictum.

Degradationis formam in omnibus & ab omnibus ordinibus cum orationibus ſolitis & ſolennitate omnimoda reuiſſ.vide. 3. Tomo. folio. 71.columna ſecunda.in verſiculo. Degradationis informam.

Degradationis formam ab ordine Pontificali. 3. Tomo.folio.759.columna prima.ad fin.à preſbyteratus.160.col.1.& à ordinibus ſacris. 161. Diaconatus Subdiaconatus columna ſecunda. ab ordine Acolytatus exorcyſtatus lectoratus hoſtiaratus.161.col.1. A prima tonſura ab ordinibus ſacris ibi.columna ſecunda.

Degradatus& depoſitus non excuſatur ab his quę ſunt honoris.3. Tomo.fol. 174. columna. 1.In princip.

Degradatio quid ſit & quotuplex.3. Tomo.folio 88.colum.2.in verſi.Cum ergo & 89. col.1. & de duplici degradatione ibi .col.1.& fol.90.Per totum.col.1.

Degradatus quilibet an quam cito degradatur ſit curiæ ſeculari tradendus pro quocunque graui crimine. 3.Tomo.folio 90.co.2.in verſ. Vtrum autem, vbi latè plures caſus & fo. 91.col.1.

Denunciatio quando obijcitur per viam dilatoriæ exceptionis ad repellendum aliquem ad tēpus ne agere poſsit tanquam excommunicatus ſufficiens eſt non tamen cum in vim peremptoriæ & ad inducendum plenum præiudicium. 3.Tomo.folio. 178. columna prima. in verſic. Denunciatio.

Denunciatio ex communi obſeruantia totius orbis non ſolet dari niſi præmiſsis monitorijs ibi in verſi.Denunciatio enim.

Denunciatio litis motæ ab emptore venditori facienda ſuper re empta debet fieri legitimo tempore quo venditor poſsit litem proſequi,folio 194.col.2.in verſic.Et eſt notandum,vbi quando ſufficiat hanc denuntiationem fieri.

Denunciatio litis motæ ab emptore venditori facienda an ſimul cum libello litis in forma publica neceſſario fieri debeat & quomodo, folio. 195. columna prima.in verſiculo. Qualiter autem.

Deportati licet iure communi perdant teſtamenti factionem tam actiuam quam paſsiuam tamen ex l.4.Tauri actiuam habent folio.94. col. ſecunda. in verſiculo. Illud tamen adnotandum eſt.

Depoſitum & mandatum in quo conueniant.fol. 208.col.2.in verſi. Poſt actionem.

Depoſitum ſuſcipiens ad quid teneatur ibi.in verſic.Qui depoſitum.

Depoſitum quid ſit fo.209.col.in verſi.Quæritur quid ſit.

Depoſiti contractus cuius gratia principaliter celebretur ibi.in verſi. Quæritur contractus depoſiti.

Depoſitarius non eodem modo latæ culpæ ac doli nomine condemnari debet,folio.209.co.2.in princip.

Depoſitarius in foro animæ tenetur in id quod intereſt quatenus damnum continet ibi.in verſi. 2.concluſ.

Depoſitionis pœna nunquam habet locum niſi in caſibus à iure expreſsis.fol.31.col. 1.in verſicu. Quinto in fauorem.

Dicens inſerenti grauem iniuriam coram teſtibus ego illum vlciſcar vel vindicabo licet is qui talem iniuriam intulerat mortuus reperiantur vel vulneratus torqueri non poteſt.3.Tom.fo.368 columna prima. gloſſ. No querellaren vbi vide rationem.

Dicens teſtamentum nullum prætexto inhabilitatis teſtatoris ad diſponendum probare id tenetur præſumptio enim ſtat pro teſtatore. fol. 61.col.2.in verſi.Ex quo.

Dictum vnius viri prouidi inducit iuſtam cauſam credulitatis, maxime ſi apud acta id cum iuramento & famæ coniunctione deponat. fol.49. col.2.in verſi.Et iſta mulier.

Dies debet intelligi de die integro & naturali.fol. 408.col.1.in princ.

Dies termini an computetur in termino. fol.408. columna prima.in verſic. licet aliàs & col. 2. in verſi.Præterea.

Differentiam inter titulum de procuratoribus & titulum.ff.& C.mandati & ad quid multiplicantur.folio. 208.columna prima. in verſic. Quæritur quæ.

Dignitates familiarum conſeruantur ex conſeruatione bonorum.fol.77.col.1.in verſicul. Probatur. a.

Diſcordiæ oriri ſolitæ inter agnatos & cognatos contrahentes matrimonium abſque eorū ſcientia maxime ſi pater aut mater ſi clandeſtini matrimonij prohibitionem induxere. folio. 28.colum.2.in verſi.3.Cauſa eſt.

Diſpoſita in feudis locum habent in maioratibus. folio.114.columna ſecunda. in verſiculo. Nam diſpoſita.

Diſcrimen inter maſculos & fęminas faciendum non eſt.folio.22.columna prima.in verſicul.Et quod non fit.

Diſpoſita in vno in correlatiuis cenſentur etiam in alio diſpoſita.fol.56.columna prima. in verſ. Nam alias.

Diſpoſitio per quam redditur impoſsibilis aditio hæreditatis non valet.fo.66.co.1.in verſ.Eſt tamen ad finem.

Diſpoſitio eadem eſſe debet vbi eam ratio militat 3.Tomo.folio.23.columna prima.in verſ.Præterea,&c.

Diſpoſitio iuris Canonici in materia peccatum cōcernenti præferenda eſt iuri ciuili.3.To.fol.24. col.1.in verſ.Et leges.

Diſputare de Fide Catholica an ſit licitum.3. To. folio.97.col.2.in verſiculo. Sed his non obſtantibus.

Directa hæredis inſtitutio in nulla alia vltima voluntare præter quam in teſtamento fieri poteſt folio.66.columna prima. in verſiculo. Pręterea dubitatur.

Diuini nominis omiſsio in teſtamenti deſcriptione à tabellione id non vitiat,fol.65. colum.2.in verſ.Ex quo.

Diuini nominis appoſitio in teſtamenti confectione non eſt de eius ſubſtantia quinimo caſu quo eſſet negligentia notarij non deberet inducere præindicium teſtatori.fol.65.co.2.an fi.in verſ. Et ne aliqua.

Diuinare quid ſit vide:3.Tomo.fo.9.col.2.in gl. Adeuinos.

Diuinatio omnis de ipſa proprie loquendo qualitercunque & quomodocunque fiat eſt prohibita & acriter punienda.3.To.fo.10.co.1.in verſ. Et omnis.

Diuinatio vtrum ſemper ſit illicita ibi. in verſ. Et vtrum ſemper.

Diuinationis varios errores & materiam latè remiſſ. ibi columna ſecunda. in verſiculo. Et de varijs.

Diuinatio quotuplex ſit.3. To.fol.365.colum.1. In princ.

Diuinationibus credens eſt quodammodo hæreticus.3.Tomo.fol.11.col.1.in verſ. Et diuinationibus.

Diuinationes & ſortilegia licet illicita ſint non tamen inducunt hæreſim niſi quando Dei potentia Dæmoni applicatur ibi.co.2.in verſ. Eſt tamen notandum.

Diuinatores & ſortilegi qua pęna afficiantur tam de iure canonico & ciuili quam de iure rēgni ibi in verſ.Quo fit.

Diuiſus in plura ſui partem plenam habere nō poteſt.folio.411.columna ſecunda.in verſi. Tum etiam.

Doctores & tractatores ſacræ ſcripturæ in expoſitione & intellectu eiuſdem præferuntur prælatis & habentibus iuriſdictionem licet in definiendis cauſis Pontifices eis præferantur.3.To. folio.105.columna.2.in verſicul. Quod autem hoc ſit.

Doctor miles ſeu perſona eccleſiaſtica licet non poſsint repetere aliquid ratione lucri ceſſantis repetere tamen poſſunt conſiſtens in damno emergenti.3.To.fo.22.co.2.in verſ. Tamen ſi eſſet vbi vide exemplum.

Dominus D.Didac. Couarruias meritiſsimus ſummi Philippi Secundi Hiſpaniarum Regis Chriſtianæ fidei ſolidiſsimi firmamenti Senatus Princeps & Segouienſis Præſul laudatur, ſed materiam ſuperat opus.folio.83.col. 1.in verſ. Et hoc eſt.

D.Iacobus Septimacenſis epiſcopus Simancas laudatur.3.Tomo. folio.222. columna prima. In principio.

D.Anto-

D. Antonius à Padilla Meneſer digniſsimus militarium ordinum conſilio pręfectus. laudatur .3. To.fo.185.col.2.in verſi. Et noſtram.

D. EMANVEL COSTA Luſitan. ſolus gloria Conimbricæ Primarius profeſſor Iuris ciuilis.iam rude donatus.& iterum Salmanticenſis Primarius eiuſdem iuris profeſſor acutiſsimi ingenij,& merito ante alios excellens, Papinianus alter laudatur.fo.134.col.1.in verſic. Contrariam.

D. Martinus ab Azpilcueta Nauarrus communis noſtri ſeculi præceptor, laudatur. fo.199.col.1. in verſi. Probatur.2.

D. Frater Dominicus à Soto,laudatur.3.To.folio 209.col.1.ad finem.

D. Antonius ab Aguilera non dedignandus ſupremi conſilij iuſtitiæ Philippi Secundi Hiſpaniarum Regis ſenator & Salmanticenſis primarius iuris Pontificij profeſſor iam rude donatus (vulgo jubilado) laudatur.3.Tom.fol.177.col.1.ad medium.

D. Arius Pinellus radians Luſitaniæ ſydus Conimbricenſis Veſperórum Iuris Cæſarei profeſſor. & deinde Salmanticæ primarius, laudatur.folio 43.col.2.ad fin.& fo.75.in verſi. Eſt dubium.& fo,76.col.2.in verſi.Quinto.& fol.159.col.1.in gl. E ſi fuere.& eius mors deploratur.3.To.fol. 344.co.2.ad medium.

Doctor Petrus Peralta Salmanticenſis olim Iuris Cæſarei profeſſor primarius & fere totius Hiſpaniæ præceptor, laudatur.fol.43.col. 2.ad fin. vbi quod obijt Anno domini.1561.& fo.83.co. 1.in verſi. Et ita reperi.& fo 168.col.1.

Doctor Aluarus à Grado primarius olim iuris Cæſarei Profeſſor Salmanticenſis, laudatur.fol. 83. col.1.in verſi. Et non ab eo.

Doctor Antonius Gomez pauperum pater Veſperorum Iuris Cæſarei profeſſor olim Salmanticenſis.laudatur.fo.65.in verſi. Ex quo fundamento.& fo.103.col.2.ad finem.Reprobatur tamen.fo.112.col.1.in verſi.Præterea non eſt.

Doctor Petrus Xuarez decretorum iuris Pontificij Profeſſor olim Salmanticenſis, laudatur.3. To.fo.180.co.1.

D. Didacus à Vera nunc Salmanticæ decretorum Doctor celeberrimus,laudatur.3.To.f.180.c.1

Doctorum Collegium deficientibus legitimis hæredibus Doctori ſuccedit.1.To.fo.371.co.2.in verſi.Et an Collegium.

Dolus malus quid ſit.fo.211.co.1.in verſic.Eſt ergo dolus malus.

Dolum committens licet contractum reſcindere non poteſt quando cum paſſus ei vult ſtare tamen ſi agens contra dolum paſſum, vt declaret ac velit reſcindere vel ei ſtare tenebitur dolum paſſus id plane declarare.3.Tom.fo. 30.co.1.in verſi.eſt tamen notandum.

Dominus villæ vel agri vbi eſt commiſſa robaria vel communitas tenetur ſatisfacere damnum de ſuis bonis ſi rapinam committens non inueniatur vel bona eius non ſatisfacit ad ſatisfactionem 3.To.fo.329 col.1.in verſi. Et quod dominus.

Domini locorū particularium an poſsint compellere ſuos ſubditos & vaſſallos ad recipiendos hoſpites.3.Tom.fo.412.col.2.in verſicu.Et an Marchiones.

Dominium etiam priuatum à Principe tolli non poteſt niſi cauſa reipublicæ vtili.fol.128.col.1. in princ.verſi.Tum etiam.

Dominium nil aliud eſt quàm ius diſponendi de re ipſa.ibi in verſic.Dominium autem.

Domini locorum prohibentur Iudæos recipere ſicut & hæres etiam alieni territorij, ſeu iuriſdictionis alterius domini vaſſallos.3.Tom.fo.79. col.1.in princ.

Dominis vel parentibus quibus inuitis in matrimonio contracto cum earum famulis vel filijs iniuria infertur ſolis ius accuſandi datur,ſoli.43. col.1.in glo.Pero ſi el padre.

Domino proprietatis inſolidum debent pertinere fructus & acceſsiones rei ſuæ.fol.166.colū.2.in verſi.Conſtat.

Domus deſtructa & ſubiecta aratro cum ſale, vt apud nos moris eſt an reædificari poſsit ſine licentia principis.3.To.fol.326.co.1.in verſ.Dubium eſt.

Domus delinquentis communis cum innocente an diruenda ſit in præiudicium tertij.3. To.fol. 326.col.1.in verſ. Sed eſt dubium, & an ſocius innocens caſu quo deſtruatur,an habeat actionem ad damnum recuperandum ibi. co.2.in verſi.Et ſi deſtruatur.

Domus aut fortalitium an & quando ob delictum deſtrui poſsit.3.To.fo.325.co.1.in gl.Iuſticias.

Domus ſua vnicuique eſſe debet tutiſsimum refugium late remiſsiuè.3.To.fo.392.col.1.in prin.

Domus ſi alter ſcholarium in patriam migret vel decedat antiquior ſocius meliorem partem eligere poterit.3.Tom.fol.402.col.2.in verſi.Quid autem.

Domui alicuius vim inferens ſeu homini in ea contento qua pęna feriatur.3.To.fol.392.col. 1. in verſi Maleſacit.

Domum alicuius oppugnare incipiens ſi non perficiat an ex conatu puniat.3.To.fol.392.col.1.in addit. in princ.

Domo cauſa hoſpitij à metato vulgo dicto apoſentador diuiſa cuius ſit electio, an domini domus an vero hoſpitio recepti.3.To.fo.402.co. 2.in verſi.Sed quis.

Domos elienas vel vineas comburens tenetur ad damni ſatiſfactionem & pœna mortis feritur. 3. To. f. 350. c. 2. gl. Quemè. vbi vid. late remiſſ.

Dona an poſsint interuenire in electione ad officia publica vel in renuntiatione fauore alicuius vel promiſsione & an ſi fiat electio irritetur. fo. 409. col. 1. in verſi. Sed eſt quæſtio.

Donans ex cauſa remunerationis vtrum teneatur de euictione remiſsiuè. fo. 74. in verſi. Vtrū autē.

Donans vbi tempore donationis de liberis cogitauit non poteſt donationem reſcindere remedio l. ſi vnquam. De reuo. dona.

Donans alicui ea conditione, vt poſt certum tempus reſtituat eccleſiæ poſt abſolutam donationem non poteſt modum ſeu conditionem reijcere in præiudicium eccleſiæ. fol. 117. col. 2. in verſi. Et per illam doctrinam.

Donatio inter coniuges adeo nulla eſt quod nec morte confirmetur quando matrimonium nullum fuit fo. 42. co. 1. in verſi. Dubitatur, &c.

Donatio facta à milite & à clerico concubinæ affectionis gratia non valet. fo. 69. co. 2. in verſic. Dubitatur etiam. ad finem.

Donatio remuneratoria in eo quod excedit merito etiā inter filios reuocatur. fo. 75. co. 1. in princ.

Donatio cauſa mortis ante aditam hæreditatem ſola morte confirmatur. fo. 81. co. 2. in verſicul. Vnum tamen ibi. vbi diuerſum.

Donatio quia acquiſitio non eſt in communionem ſociorum non venit. f. 159. co. 1. in verſi. Sed tñ.

Donatio à Rege facta alteri coniugum cum altero non communicatur. f. 159. col. 1. in gl. E ſi fuere.

Donatio in alterum coniugum ab extraneo collata in alterius commodum non non redundat. fo. 159. col. 2. niſi ſit remuneratoria & quomodo hoc intelligatur ibi.

Donatio nec venditio iure regni nec alius titulus lucratiuus nec onerosus geſtus fauore incapacis valet licet iure communi in onetoſa nulla data fraude valeret. fo. 154. col. 1. in verſi. Et iſta ſententia.

Donatio ſeu melioratio ſimpliciter facta modum vel conditionem etiam ex interuallo non capit. fo. 127. col. 1. in verſi. Confirmatur.

Donatio facta ſimpliciter & irreuocabiliter non pōt tolli nec modificari ſine cōſenſu donatarij.

Donatio remuneratoria quæ propriè dicatur. fol. 162. co. 1. in verſ. Quę aurē requirūtur, vbi remiſ.

Donatio ſimplex facta vni ex coniugibus durante matrimonio à Rege conſanguineo vel alio extraneo licet quo ad fructus communicetur quo ad proprietatem tamen plene donatario acquiritur. fo. 162. co. 1. in verſi. Sit ergo concluſio.

Donatione vt inofficioſa vel ex alia cauſa reſciſſa non reſtituūtur fructus à donatario interim percepti. fo. 79. c. 2. in verſiculo. Quando autem.

Donator tenetur ad ſolutionem gabellæ quando donatarius ei dedit pretium correſpondens rei. fo. 175. co. 2. in verſi. Ex quo dubium.

Dormienti an poſsit ſuperuenire gratia ex vi prioris conſenſus in matrimonio. fo. 10. col. 2. in verſic. Nec obſtat dicere.

Dos promiſſa à viro ignobili vel ſene in remunerationem nobilitatis, ſeu iuuentutis debet ſolui mulieri ab hæredibus mariti etiam ſi copula ſecuta non fuerit. fo. 74. col. 1. in princ.

Duo rei debendi ſi ſimpliciter obligentur quilibet pro parte tenetur ſi in ſolidum in ſolidum tenebuntur. fo. fo. 244. col. 2. gl. Que eada vno.

E.

EA quæ de iure ſpeciali implorari poſſunt non ſunt in conſideratione antequam aſſequantur, & impetrentur. fol. 189. col. 2. in verſiculo. Vbi aperte.

Ea quæ contrarium actum legi impediunt diſponentis facto impediri non poſſunt. fo. 134. co. 1. in verſi. Secundo ea.

AEtas certa ad intellectum & diſcretionem à iure deſiderata non poteſt malitia præueniri. fo. 6. c. 1. in verſic. Quæri ad medium & quomodo hoc intelligatur in eadem. col. in verſi. Nec obſtat.

AEqualitas inter filios ſeruanda eſt. fol. 121. col. 1. in verſi. Quia æqualitas.

Ebrietas an peccatum ſit. fo. 208. co. 2. in addit.

Ebrietas an in delictis omnino excuſet. 3. To. fol. 208. co. 2. in addi. in verſi. Et an.

Ebrius an excuſetur à pœna blaſphemiæ. 3. To. fo. 203. co. 2. in verſi. Vtrum autem.

Ebrius quando fuit in culpa etiam leui ſe inebriando ſi aliquem occidat durante ebrietate erit irregularis. 3. To. fo. 204. col. 1. in verſi. Ex quo infertur. & fol. 205. col. 1.

Ebrius qualiter in foro iudiciali ſit puniendus. 3. To. fo. 205. co. 1. in verſic. Qualiter autem.

Ebrius an ſit ſemper excuſandus à pœna ordinaria delicti & quando. 3. To. fo. 205. co. 1. & c. 2. in principio.

Ebrius an beneficium renunciare poſsit & an talis renunciatio valeat. 3. To. fo. 209. co. 1. in verſic. Quid autem. vbi in verſi. Memini. vide facetum & venuſtum dictum Tudeſci cuiuſdam ebrij ab illudentibus pontificis effecti.

Ebrij an contrahere poſsint. fo. 208. co. 2. in addit. in verſi. Contrahere autem.

Eccleſia cum hæreticum ſeu Iudæum iudici ſeculari tradit pro eo efficaciter intercedere debet, vt ſecularis citra mortis periculum ſententiam mode-

Digitized by Google

moderetur.3.To.fo.90.col.2.in verſi. Eccleſia tamen.

Eccleſia prædonẽ nullum defendit. 3.To.fo.351. col.2.in gl.Robador.

Eccleſia non poteſt inſtituere ea quæ de eſſentia ſacramenti ſunt cum id ad ſolum dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſpectet. ſol. 40. col. 2. in verſi.Ergo eccleſia.

Eccleſiæ libertatem grauans vel lædens qua pęna puniatur. 3.To.fo.349.col.2.gl.Deſcomunion

Eccleſiæ res vltra triennium ſub pœna excommunicationis locari non poſſunt. fol.202.col.1. in verſic.Quæritur.& ibi de ſacro concil. Trid. in decreto.de reformatione ſeſsio. 15.cap.11.

Eccleſia poteſt compellere reuocantem primum teſtamentum iuratum ratione iuramenti.folio. 114.col.1. in verſi.Confirmatur.

Eccleſia quare compellat aliquem ad matrimonij contractum cum ſit actus interior ſcilicet cõſenſus.fo.3.col.2.in verſi. Quare autem.

Eccleſia de occultis non iudicat.fo.34.co.2.in verſi.Eccleſia non iudicat.

Eccleſia rei venditæ ſeu datæ in emphyteuſim vltra iuſtum pretium recipiens tenetur læſo ad reſtitutionem & ſatisfactionem.ſol.180.col.1.in verſi.Deducitur etiam.

Eccleſia iuſtum tantum pretium non vltra etiam ab vltro offerente ratione contractus cum ea celebrari recipere debet ibi.co.2.in prin.

Eccleſiaſticus iudex debet certior fieri de clericis luſoribus ſiue ad aleas, vulgo dados, ſiue ad chartas, vulgo naypes, vt de remedio & pęna prouideant.3.To.fo.232.col.2.in verſi. Ex quo.

Eleemoſynarum retardatio inducit retardationem remedij quo fortè defunctus indiget.ſo.141.co. 2.in verſi.Nam retardatio.

Electio valida iure naturali ratione conſenſus eligentium licet nulla ex defectu ſolennitatis iuris poſitiui firma eſt in foro animæ.fo.107.col. 1.in verſ.Quorum ſententia.

Electio facta ad officia publica per ſuffragia debet omnino eſſe libera ab omni prece, pretio & promiſsione.fo.409.col.2.in princ. alias vero facta irritatur, vt ibi.& fo.410.co.1.& ibi vide limitationem.co.2.in verſ.Et ſic quando.

Electio ab inferioribus de indigno facta ad ſuperiorem deuoluitur.fo.412.co. 1.in prin.

Electio od officium eius qui ſuffragia emerat licet tunc ſecuta, vt illicita non valeat ſi tamen ante electionem promittens à promiſsione recedat valet.fo.412.co.1.per totam.

Electio pauperum vel nominatio executorum fratribus mendicantibus prohibita non eſt.ſo.139. col. 1.in verſi.Contrariam.vbi vide ad partes & quomodo hoc intelligatur.

Electus in dignitatẽ per ſucceſsionem vel electionem non tenetur ſoluere debitum anteceſſoris niſi ſit neceſſarium.fo.122.co.1.in verſic. Facit etiam illud.

Emens redditus iuriſdictionis pro vno anno ſi ad finem anni maleficium cõmittat pro quo pœna ſequentis anni imponatur pœna pertinebit ad emptorem primi anni in quo maleficiũ perpetratum fuit.fol.246.colũ.2.in verſi.Secundo ſuadetur.

Emens redditus perpetuus vſuram non committit.fo.185.col.1.in verſi.Ex quo infertur.

Emens equum qui non vult tranſire per pontem, aut acerrimè formidet riuũ vel flumẽ pertranſire poteſt illum licitè redhibere.ſo.190.col.2.in verſi. Et eſt notandum.

Emens ancillam tanquam virginem cum tamen eſſet corrupta actione ex empto agere poteſt. fo.190.co.2.in verſi.Item ſi quis.

Emens equum venditore adijciente eum eſſe, cæcum claudum, & quod eum vendebat cum omnibus alijs morbis ſi poſtea appareat vitium ſpecifice non expreſſum redhibitoria agere poteſt. fo.191.col.1.in verſi.Dubium eſt.

Emptæ res animatæ ſi intra triduum vel breue ſimile tempus à die emptionis cauſa morbi præcedentis intereat perit periculo venditoris ſi irruente morbo ſubitaneo emptoris. fo.191.co.2 in verſ.Sed circa præmiſſa.vbi quod tempus ad hanc præſumptionem ſumendam relinquitur iudicis arbitrio.

Emptor vel conductor domus ſi in ea ſit vitium ante contractum vel nocturnis tumultibus illuſionibus terriſque imaginibus inquietetur poteſt contractum reſcindere.ſo.190.col. 2.in verſi.Deducitur etiam.

Emptor non denuncians litem motam ſuper re empta venditori ſi ſuccumbat & non appellet non poteſt de euictione agere.fol.154.col. 1.in verſi.Dubitatur eo caſu.

Emptor non tenetur venditori denunciationem facere litis ſuper re empta motæ quando venditor promiſit euictionem quocunque modo contingentem.ſo.194.co.2.in verſi.Item etiam.

Emptor regulariter agit cõtra venditorem de euictione.fo.195.co.1.in verſ. Regulariter autem.

Emphyteuſim capiens à morte patris à dño emphyteuſis eam capiunt non vero à patre. fo.122 col.1.in prin.in verſi Et de emphyteuſi.

Emphyteuſis dominus directus nõ poteſt emphyteutam vtilem eijcere remedio.l.AEde.C. locati.ſo.202.co.1.in verſi.Quæritur etiam.

Emptionis & venditionis contractus an à iure ciuili vel gentium inuentus fuerit.fo.175.co.1.& 2.per totam.

Emptionis & venditionis contractus originem à juregentium ſecundario traxit, formam vero à iure ciuili.ſo.176.co.1.in verſ. Dicamus ergo.

Emptionis & venditionis contractus definitionẽ & vtrum ſit bonæ fidei.fo.176.c.2.in verſ. dicamus ergo, vſque ad 177. col. a. vbi per ſingulas definitionis particulas.

Emptio & venditio ſunt relatiua & correllatiuà. fo.177.col.a.io verſi.Et eſt.

Emptionis & venditionis contractus eſt reciprocos nec claudicare debet.fol.184.col. a.in verſi. Confirmatur.

Emptionis & venditionis cõtractus factus in fraudem vſurarum vſurarius eſt folio. 185. col. a.in verſi.Tamen quando.

Emptionis & venditionis cootractus an reqoirat ad ſui perfectionem ſcripturam, vt ante eius cõfectiooem pœnitentiæ locus ſit ad partes.folo. 187.co.1.in verſ.Nunc quæritur. vbi duas communes contrarias & limitationem vide.

Emptionis & venditionis contractus regulariter ſcriptura non requirit niſi in caſibos à iure expreſsis vel ex pacto partiũ.fo.188.co.1.in prin.

Emptionis & venditionis materiam reioiſſ folio. 196.co. 2.ad finem.

Emptionis & veoditionis contractus differentiam eum contractu locationis & conductionis vide. fo.199.col.2.in verſic.Eſt alius.

Emptio rei propriæ an conſiſtat.fol.193.col. a.in verſi Vtrum vbi quod non,& ibi vide rationẽ.

Emptio rei aliæ an valeat, & an emptor poſsis excludere venditorem à pretij petitione ſ, & an pretium aequiratur vero domino.fo.192.col.1. in verſi.Quid autem eſſet.& col. 2. & fol.193. col.1.per caſus amplia.& limita.

Epiſcopus an compelli poſsit habere vicarium, & ei ſalarium commodum aſsignare.3.To.fo.366. col.2.in addit.

Epiſcopus diſpenſare poteſt in foro conſcientiæ in omni irregolatitate contracta ex quocunque grauiſsimo crimine & Papæ reſeruato, dum occultum ſit,& in iudicio noo deductum etiam ſi ex crimine homicidij voluntarij proueniat. 3. To.fo.255.co.2.in verſi.Et etiam.

Epiſcopi ſunt quaſi delegati ſedis apoſtolicę ad cognoſcendum & inquirendum aduerſus hæreticos.3.To.fo.85.co.2.in verſi. Et ſunt epiſcopi.

Epiſcoporum munus proprium quod ſit. 3.Tom. fo.391.co.1.in addit.

Epiſcopus ſeu eius camera ſuccedit clerico decedenti ſine hærede ex teſtamento vel ab inteſtato excluſo ſiſco Papæ.3.To.fo.372.co.1.io verſi.Item etiam.vbi vide limita.

Epiſcopi ſtatutum contra excommunicatos perſiſtentes per menſem aut aooum antequam abſoluantur, vt ſoluant certam pecuniæ quantitateio an ſit validum.3.To.fol.182.co.2.in verſi. Item etiam.& fo.183.col.r.

Epiſcopus ao diſpenſare poſsit cum homine qui nulla animi deliberatione nec occidendi voluntate præcedente homioem in eremo interemit. 3.To.ſo.256.col.1.in verſi.Sed dubium.& col. a.per totam late.

Epiſcopus ſeu prælatus poteſt inquirere de titulis ſuorum ſubditorum clericorum.3.To.fol.327. col.2.quomodo vero excuſetur poſſeſſor contra aliũ qui prælatus non ſit.fo.328.c.a.in prin.

Epiſcoporũ ſeu prælatorum officiales reipublicæ expedit teneri ad reſidentiã ſicut ſeculares, & quod eorũ officia ſint ad trienniũ.3.To.fo.319. c.2.io prin.& 390.in add.c.a.an fi.in verſ.Et qđ

Epiſcopi vicarij an poſsint mutare pœnam delicti in pecuniariã.3.To.fo.396.col.1.in add.ad fi. in verſi. Vel an.

Epiſcoporũ vicarij an poſsint laicis imponere pęnas pecuniarias & eos incarcerare.3.To.fo.396 col.1.in addi.

Equo vendito,an & quando ceoſeator vendita ſella,& frænum,& ao ex ea venditione gabella debeatur ſo.192.co.1.verſi.Dubitatur.

Equos veloces habere vulgõ dichos poſtas nemo põt ſine licẽtia grãmatophori vulgo dicto Correo mayor.3.To.fo.413.c.a.in verſ. Sed vbi qđ his equis iuſto pretio pabulũ denegari nõ debet

Eripiens aliquem de facto carcere vbi noo ſit reus criminis ſiue ſit pro debito publico vel priuato tenetur de ꝓprio patrimonio ſoluere creditoribus. 3.To.f.250.c.2.in 5 coocl.& 345.c.1.gl.fuyerẽ.

Eripiẽs de facto aliquem de carceribus qui nec ſit reus criminis nec pro debito in carceratus põt pecuniater mulctari ſecundum poteſtatẽ iuriſdictionis.ibi in verſi.6.conc.& ibi vide rationem.

Eripiens violentum raptorem noodum confeſſum conuictum vel condemnatum puoitur pœna decem librarum auri.3.To.fo.250.co.1.ad fin.

Eripiens confeſſum & condemnatum de crimine læſæ maieſtatis reus efficitur.3.To.fo.250. col. 2.io verſi.Secunda conc.vbi vide limita.

Eripiens reum maleficæ artis ſeu magicæ punitur cap.3.To.fo.250.to.2.in 3.conc.

Eripiẽs captũ à familia vel carceratũ puoit in oib⁹ alijſq; ſupradictis caſibus punitur eadẽ pęna qua puoiretur excẽptus ſi præſens eſſet ibi in 4.conc.

Error in nomine appellatiuo ſi de re præſenti & corpore conſtet nõ vitiat ſtipulationem.3.To. fo.57.co.1.io princ.

Error & ignorãtia excuſat à dolo potius quãdo lus in dubio præſumitur.3. Tom.fo.25.co.a.ad fi.in verſi.Confirmatur.

Euagioaos gladium in Curia Regis punitur in amputa-

Digitized by Google

putatione manus.3.To.fo.258.col.2.in princi. & ibi conſecutiue, vide ad partes dextera an vero ſiniſtra amputari debeat.

Exceptio confeſsionis factæ in fraudem vſurarum impedit executionem inſtrumenti guarentigij. 3.To.fo.53.col.1.gl.por eſcuſar.

Exceptio proueniēs ex defectu iuriſdictionis ſemper opponi poteſt.3.To.fo.76.col.1.in verſ.Et exceptio.

Exceprio dominij incontinenti probaturi non obſtat agenti interdicto recuperandæ.3.To.folio.348.col.1.in verſ.Et ageos.

Exceptio pretij non ſolui poteſt opponi contra emptorem inſtrumenti guarentij executionem petentem.fo.248.co.1.ad partes.

Exceptio rei non traditæ poteſt aduerſus executionem opponi.fo.248.col.1.in princi.

Exceſſus, ſeu inſultus contra iuraros rurium leuior eſt quam contra officiales vel eorum loca tenentes in ciuitatibus.3.To.fol.253.colū.2.in verſ.Nota quod.

Excommunicatio cum ſit lex pœnalis in materia ſpirituali an valeat à Principe ſeculari, & laico imponi.3.To.fo.182.columna.2.in verſi. Quæritur etiam.

Excommunicatio inflicta per conſtitutionem ſynodalem eo ipſo quod quis interfuit clandeſtinis nuptijs ſine expreſſa abſolutione non diſſoluitur.fol.33.col.2.in verſicu. Eſt tamen notandum.

Excommunicatio an à iure diuino vel poſitiuo inuenta ſit.3.To.fo.180.col.1.in verſ.Dubitari.

Excommunicatio eſt ſententia.3.To.fo.169. col 2.in gl.Sententia.

Excommunicationis ſententia quando dicatur interlocutoria quando vero diffinitiua.3. To.fol. 170.columna. 2.& per totam. in verſicul.Et ſic poſſunt.

Excommunicatio quid ſit latè.3.To.fol.171. col. 1.in verſ.Iuxta præmiſſa vbi col.2. declarantur ſingula definitionis verba.

Excommunicatio in hominem Chriſtianum ferenda eſt.3.To.fo.172.columna. 2. in verſicul. Vlterius.

Excommunicatio quotuplex ſit.3.To.fo.173.co. 1.verſi.Eſt notandum.

Excommunicari debet homo non vniuerſitas ſeu collegium in.3.To.fo.172.col.2.in verſi. Item homo.

Excommunicationis abſolutio obtenta ex falſa cauſa nulla eſt.3.To.fol.181.col.2.in nona concluſione.

Excommunicationis abſolutio indefinita exhibita pluribus excommunicationibus ligato vna tantum in petitione expreſſa quando ſufficiat.3.To.fo.181.col.2.in 6.concluſione.

Excommunicationem præceſsiſſe an probetur per literas denunciatorias vel an requiratur monitoriarum probatio.3.To.fo.177.col.1. in verſi.Circa intellectum.

Excommunicato iniuſtè fructus beneficij reſtituendi ſunt.3.To.fo.174.co.1.in 2.conc.

Excommunicato iuſtè ſequuta abſolutione fructus medio tempore percepti reſtituendi non ſunt niſi id expreſsè in ſententia Papæ declaretur.3.To.fo.174.co.2.in 3.conc.

Excommunicato non reſtituuntur diſtributiones quotidianæ ibi.in 4.concluſione. vbi vide limitationem.

Excommunicatus quantumcunque Rex ſiue alius Princeps vitandus eſt.3.To.fo.169.co.2.in verſi.Quo fit.

Excommunicatus quæ damna incurrat ob excommunicationem.3.To.fo.173.col. 1. in verſic.Et plura damna.

Excommunicatum hodie vitare quis non tenetur ante denuntiationem ſpecialem factam à iudice.3.Tomo.fol.177.colum.1.in verſicu.Hodie tamen.

Excommunicatus qui per annum in excommunicatione perſiſtit tanquam de fide ſuſpectus per Inquiſitores hæreticæ prauitatis inquiritur. 3. To.fo.367.co.2.in princ.

Excommunicatus durante excommunicatione non facit fructus beneficij ſuos & tenetur ad reſtitutionem perceptorum ea durante.3. To.fo. 174.co.1. in verſi.Nihilominus.

Excommunicatus poſt denunciationem perſiſtēs in excommunicatione per multum temporis ſpacium tandem abſolutus an incurrat accuſatus pœnam.l.1 ti.5.lib.8.ordina.fo.178.co.1.in verſi.Sed eſt dubium.

Excommunicatus pluribus excommunicationibus tunc vna abſolutione ab omnibus liberatur quando abſoluens poteſtatem habebat ab omnibus abſoluendi.3.Tom.fo.181.col.2.in 7. concluſione.

Excommunicationibus pluribus ligatus pluribus abſolutionibus vel vnica tantum omnes apprehendente abſoluitur ibi.in 8.conc.

Excommunicatus pluribus excommunicationibus à diuerſis iudicibus ab vnoquoque eorum abſolutionem impetrare debet.fol.181.co. 2.in 10.concl.

Excommunicatus nihil nomine eccleſiæ poſsidere poteſt.3.To.fo.174.co.1.in verſi. Excommunicatus nil.

Excommunicatus iuſtè redditus beneficij amittit nec ceſſante excommunicatione eos recuperat ibi.co.2.in verſi.Iuſtè.

Excommunicatus inique quando diſtributiones quotidianas poſsit exigere.3.To. fol. 175. col. 1.in verſr. Aduertendum.

Excommunicatus licet non percipiat fructus beneficij tenetur tamen ad ſolutionem penſionis & ſubſidij & alia onera.ibi in verſ. Eſt etiamvbi quomodo teneatur.

Excommunicatus licet hodie ante denunriationē factam ſpecialiter & expreſſe vitari non debeat ipſe tamen cum alijs communicando peccar. ibi.co.2.in prin.

Excommunicatus an poſsit teſtamentum facere. ibi.in verſ. eſt alius effectus & latius ad partes. ſo.63.& in verſ. Item dubitari. & fol.64.vſque ad verſ.Quid autem.

Excommunicatus an quis cenſeatur ſi index ei dicat ſub excommunicationis pęna hoc fac, vel non.3.To.fó.176.co.1.in verſ.Quæri ſolet, vbi quod non & ibi vide limita.

Excommunicatus ſi arma portauerit, vel ordines furtiuè ſuſceperit ſi id faciat ſine alia iudicis declaratione eſt excõmunicatus.ibi.col.a.in verſ. Declaratur.a.

Excommunicatus niſi ſatisfecerit creditori intra certum terminum, creditore volente, vt intra eum non ſoluat,eo elapſo non cenſetur excommunicatus.3.To.fo.176.co.1.ad fi.in verſ. Præterea.

Excommunicatus ſemel & denunciatus ſemper in eadem cenſura eſſe præſumitur & vitari debet.ibi in verſ.Item eſt notandum vbi quomodo hoc intelligatur per totam col. 2.

Excommunicationem ſubit prohibitus loqui cũ excommunicato non tantum ſi eum eo perſonaliter loquatur ſed etiam ſi per epiſtolam. 3. To.fo.373.co.a.in verſ.Item etiam.

Excommunicatus ad petitionem creditoris & per grauiores cenſuras denunciatus ſi comparens alleget ſe ſoluendo non eſſe & nimis pauperem, & petat abſolutionem an & quando ei concedi debeat.3.To.fo.179.col.1.in verſ.Quæri poteſt

Excommunicatus ſemel an poſsit amplius excõmunicari eadem prima excommunicatione manente.3.To.fo.180.co.a.in verſ. Dubitatur.

Excommunicatus à iure & ab homine an iterum excommunicari poſsit.ibi in verſ. Quo fit.

Excommunicatus qui pluribus de cauſis pluribus etiam cẽſuris ligatus eſt an teneatur omnes cauſas excommunicationis exprimere ad hoc, vt abſolutionis beneficiũ quo ad omnes conſequatur.3.To.fo.180.col.2.in verſ.Circa præmiſſa.

Excommunicatus vnica tantum excommunicatione pluribus tamen ex cauſis ab ea abſolutus non cenſetur ſi in imperratione cauſam aliquã tacuerit.ibi cò.a.in verſ. 1.conc.

Excommunicatus iniuſtè ſi appareat de iniquitate ſententiæ non eſt priuandus ab ingreſſu eccleſiæ nec à fructibus eccleſiaſtici ſacerdotij licet propter obedientiam conſilium ſit ſalubre abſtinere.fo.29.co.2.in verſ. Ex quo.

Excommunicatus vigore conſtitutionis ſynodalis vel præcepti alicuius ſibi incogniti licet ſit in culpa ignorans id quod ratione officij ſcire tenebatur celebrans tamen ſine contemptu non peccat mortaliter quoad Deum, nec quoad homines.ibi co.2.in verſ. Vbi autem quis.

Excommunicatus vigore cõſtitutionis.29.Salmãticenſis ſtudij ob omiſſam taxam domus illi nõ notam,vel alias irregularis nõ efficitur licet durante excommunicatione ignoranter celebret ad cautelam tamen conſilium erit impetrare relaxationem à Salmantino Cãcellario. ibi in verſi.Ex quo infertur.

Excommunicatus repellitur ab agendo patrocinando& alijs de quibus.fo.63.co.2.in verſ.Item dubitari.

Excommunicato non ſolum actus iudiciales, ſed etiam extraiudiciales prohibentur ibi in verſ. Secundo confirmatur.

Excommunicatus deportato æquiparatur. ibi in verſ.Tertio confirmatur.

Excommunicatus etiam publicus teſtari poteſt fo.64.co.1.in verſ.Ampliatur,&c.

Excommunicatus non excuſatur ab his quæ ſunt oneris.3.To.fo.177.co.2.in verſ.Item etiam.

Excommunicato beneficij facta collatio non valet.3.To.fo.177.co.1.ad finem.

Excommunicato ob impetratum reſcriptum inualidum eſt.ibi in verſ.Dixi.

Excommunicato beneficia conferri non poſſunt. ibi in verſ.Et quod excommunicatus.

Excommunicatione domini durante vaſſallus ei ſeruire non tenetur.ibi.co.2.in verſ. Item vaſſallus vbi quomodo hoc intelligatur.

Excommunicatus non excuſatur ab his quæ ſunt oneris.ibi.co.2.in verſ.Item etiam.

Excommunicato in integrum reſtitutio concedẽda non eſt.3.To.fo.173.col.2.in verſ.Item excommunicato.

Excommunicationis abſolutio an per procuratorem peti poſsit.3.To.fo.182.col.1.in verſ.Dubitatur.

Excommunicans, vel ſuſpendens aliquem iniuſtè an teneatur ei damnum reſarcire & intereſſe. 3. To.fo.181.co.2.in verſ.Quæritur vtrum.

Excommunicatum an poſsit abſoluere iudex eccleſiaſticus primæ tonſuræ habens iuriſdictionem excommunicandi ſine eo quod ſacerdoti abſolutionem committat.3.To.fo.152.co.2.in verſi.Quæro præterea.

Excommunicationibus pluribus ligatus vnius tãtum interpretatione abſolutionis mentionem faciens à non expreſsis abſolutus non cenſetur licet indefinitè fuerit ab omnibus abſolutus. 3. To.fo.181.col.1.in 2.concl.

Excommunicatus pluribus excommunicationibus vnica tantum abſolutione ab omnibus abſoluitur ſi omnes fuerint abſoluendi expreſſæ, ibi.in 3.concluſ.

Excommunicationibus pluribus ligatus quando vnica tantum in petitione expreſſa ab omnibus abſolutus cenſeatur.ibi.in 5.conclu.

Excommunicatum qui poteſt ab omnibus excommunicationibus abſoluere vnica tantum abſolutione eas tollit.ibi.in 3.concluſ.

Executio realis non debet fieri ſine citatione perſonali & an virtute guarentigij inſtrumenti fieri poſsit & quid hodie de ſtylo. fol. 247. col.2. glo. Por carta.

Executio debetur quod ex duobus inſtrumentis iunctis liquidum ſit peti poteſt.fo.250.col. 1.in verſi. Præterea eſt dubium ad patres & per totam.col.2.

Executionis officium ſuſcipere nemo præciſè cõpellitur licet ſemel acceptum proſequi cogatur.fo.142.co. 1.in q.19.

Executionis teſtamenti petitio competit cuilibet de populo.fo.141.col.1.in q.18.

Executor teſtamentum celans amittit ſibi in teſtamento relicta.fo.137.col.2. gloſſ.Pierda.vbi fallent.

Executor non publicari teſtamentum faciens nõ priuatur legato ſi teſtator id ex aliqua cauſa voluit ibi.in verſi. Vel ſi teſtator.

Executor in caſu de quo ſupra non priuatur legato ſi erat ignorans & non eſſet ſibi petitum ibi in verſi.Item etiam.

Executor in caſu de quo ſupra non priuatur legitima portione nec prælegato tertiæ partis quæ loco legitimæ habetur in hoc regno.fo.138.colum.1.in verſi.Intellige.

Executionem pœnarum non differri reipublicæ ſummè intereſt.3.To.fo.183.col. 2.in verſ. An executio.

Executioni ſententiæ quando obuiam iri poteſt. 3.To.fo.395.co.2.ad fi.vbi latè remiſ.

Executionis teſtamenti officium per collegium exerceri poteſt.fol.139.col. 1.verſ.6.quæro.

Executori ſine iudicis præcepto volenti aliquem capere vel bona apprehendere impune reſiſtitur.3.To.fo.249.co.2.in verſ.Et aduerte.

Executor teſtamenti tenetur teſtamentum publicare intra menſem coram iudice, ſiue quilibet alius illud poſsidẽs.f.137.c.1.gl.Cabeçalero.vbi rationẽ,& de quo teſtamẽto hoc intelligatur

Executor teſtamenti quando plures ſunt an poſſit rem defuncti emere & quando.3.To.f. 364. co. 2.in verſ.Quid autem.

Executor teſtamentarius ſimulque hæres inuentarium non conficiens non poteſt trebellianicam detrahere.fo.138.col.1.in verſ.Si talis executor vbi ad partes latiſsimè.

Executor teſtamentarius rationem reddere tenetur.fo.206.co.1.in verſ.Similiter.

Executor quo proprio nomine appelletur & quis ſit.fo.138.co.2.in verſ.Quis dicatur.

Executor poteſt eſſe maior.17.annis ibi.in verſic. 2.Dubitatur.

Executor teſtamenti poteſt eſſe mulier ibi.in verſi.3.dubitatur.

Executor poteſt eſſe religioſus mendicans.fo.139 co.1.in verſi.Septimo nec.

Executor poteſt eſſe religioſus intellige ſi expreſſe à ſuperiori licentiam obtineat, nec enim ſufficit eam tantummodo petere ibi col. 2.in verſ. 8. in dubium.& ibi vide ad partes.& 2. communes contrarias.

Executor teſtamentarius tenetur iurare ac facere inuentarium ad inſtar tutoris,ſeu curatoris. fol. 140.co, 1.in.q. 9.& co.2.in verſ.3.Quod.

Executor teſtamentarius tenetur iurare ſe omnia fideliter peracturum.ibi.in verſ.2.ſuadetur.

Executor a teſtatore datus non poteſt id officium per alium exercere.fo.140.co.1.q.11.

Executor teſtamentarius tam iure fori quam poli non tenetur ſoluere debitum à teſtatore cum bona fide præſcriptum ibi.in q.12.

Executor teſtamentarius quando teneatur ſoluere debita de ſuis bonis proprijs,vel teſtatoris caſu quo ab eo fuit honoratus.vide remiſſ.fol.141. co.1.in q.13.

Executor teſtamentarius poteſt propria authoritate ſibi legatum capere.fo.142.co.1.q.21.

Executorum materiam remiſsiuè.vide.fo.145.co. 2.in verſ.de iſta materia.

Executor poteſt compelli ad officium exequendũ etiam à iudice ſeculari cum ſit mixti fori.fo.206 co. 1.in verſ.Quod munus,&c.

Executor ſententiarum immiſceus ſe alienæ adminiſtrationi tenetur rationem reddere. fol. 206. co.1.in verſ.Item executor.

Executor datus ad diſtribuendum bona pauperibus poteſt ea diſtribuere ſpurio quatenus ali poſsit,fo.154.co.1.in verſ.Eſt tamen dubium.

Executor teſtamentarius cogit adire hæredem.folio.142.co.1.in verſ.Ideo ante omnia.

Executor datus ad virgines maritandas non poteſt legatum dare virgini religionem ingredienti.fo.72.co.1.in verſ.Et Baldus.

Executoris mortui poteſtas datis pluribus execu-

Digitized by Google

toribus alijs nominãtis accreſcit.fol.141.col.1. in quæſt.15.

Executoribus pluribus nominatis, & in diſpares ſententias euntibus maiori parti ſtandum eſt. ibi.in q.16:& ibi quod cæteris paribus præfertur ſuffragium conſanguinei vel maſculi.

Executori ad exequendum teſtamentum annn à teſtatore dato à conſtitutione vero Synodali ſex menſium curriculo ſolus annus computatur, & vtrũque tempus confunditur.ibi.q.17.

Executoris poteſtas eo extenditur quatenus ei à teſtatore conceſſa eſt.fo.141.co.1.q.14.& 142.co.1.q.20.vbi vide quæ verba teſtator proferre debeat.vt executor vendere poſsit bona hæreditaria adita vel non adita hæreditate.

Expenſarum taxatio quomodo facienda ſit eemiſ.3.To.fo.6.in verſi.De taxatione autem.

Extrahen sextra regnum triticum ſeu pecus punitur.339.co.1.glo de ſacar.

Extrauagans Ioannis 22.circa correctionem & declarationem.ca.1.de ſecund.nuptijs litera ſubijcitur quia typis mandata non extat.fo.52.co.2.in verſi.Concertationi antiquæ.

Exuli vel relegato an alius quam princeps poſsit cõmeatũ concedere.3.To.fo.253.c.1.gl.tiẽpo.

F.

FAbticans in montibus obſtacula, ſeu offendicula vulgo, dichos cepos ad captanda animalia quomodo puniatur & quare. vide.3. Tomo.fol.23,co.2.in verſ.Quæro ſucceſsiuè.

Faciens iniuriam duobus tenetur ad ſatisfactionẽ vtrique inſolidum, nec per ſatisfactionem vni factam liberatur ab altero.3.To.fo.178.co.2.in verſ.Vnde ſuccedit.

Facta à prælato hæretico occulto quandiu ab eccleſia toleratur vigorem habent.3. To.fol.128.col.1.in verſ.Ad tertium dicendum.

Facta de facto etiam reuocantur.folio.18.col.2.in verſ.Facit etiam.

Factum tempore permiſſo ſi conferatur in tempus prohibitum non valet.fo.61. col.1.in verſi Nam certum.

Factum a teſtatore præſumitur factum iuxta mentem legis & eorum quæ à iure ſtatuta ſunt.folio 106.co.1.in princ.

Facultas à patre filio conceſſa, vt teſtari poſsit nõ eſt inutilis, vt aliqui putant cum ſatis ſit quod filius poſsit diſponere quoad proprietatem tertiæ partis ad patrem pertinentis, & eam vendere aut cenſuare.fo.62.colum.2.in verſi. Nec eſt inutilis.

Familiaris delinquens in domo domini quaſi proditor cenſeri debet.3.To ſo.281.co.2.in verſi. Et familiaris.& 282.co.1. vbi vide incommoda quæ ex huiuſmodi delictis naſcũtur.

Famis neceſsitate imminente aliena quis licitè ſubtrahere poteſt.3.Tom.fol.300.col.1. in verſic. Prætetea,

Famulus ſi ſibi ſalarium non ſoluatur poteſt ſurripere bona dñi.3.To.fo.403.co.2.ad fi.in addic.

Famuli ſeruitium an liceat detineri per dominos vide.3.To.fo.404.co.1.in verſi.Et an liceat.

Famulis veſtes an ſint dandæ & quo tẽpore.3.To.fo.404.co.2.in verſi.Et an ſi.

Famulus vel exiſtens in ditione alicuius ſi contrahat cum filia vel conſanguinea domini ſine eius conſenſu perpetuo damnatur exilio intel. ſi cõtrahat per verba de præſenti.fo.43.co.1.in glo. Se deſpoſare.

Famulus ſi conueniat ſtare cum tribus ſcholaribus pro certo pretio in menſe ſi vnus recedat an ſit ei dandum totum ſalarium.vide.3.To.fol.404.col.1.in verſ.Et quid ſi.

Famulus virginem domini corrumpens ab eo in eadem domo nutritam qua pęna afficiatur. 3.To.fo.278.col.1.in verſi.Quod intellige.

Falſi crimen eſt mutare veritatem.3.Tom.fo.190.col.1.in gl.Que falſare.

Falſi crimen quam graue ſit ibi.in verſiculo.Et crimen falſi.

Falſi crimine damnatus amittit priuilegia nobilitatis regulariter licèt ea retineat caſu quo nobiles magis grauantur qu ã ignobiles.3.To.f.190.col.1.ad fi.in verſi.Item quamuis.

Falſitas quid ſit.3.To.fo.190.col.2.in verſicu. Eſt notandum.

Falſitas abſque dolo non committitur nec præſumenda eſt ſi alia ſignificatio ex natura actus percipi poteſt licet cauſa eſſet iniuſta.3.To.fo.190 col.2.in verſi.Ex qua definitione.

Falſitas præſumẽda non eſt niſi ſit expreſſa.3.To. fo.191.col.1.in verſi.Falſitas ergo.

Falſificans ſignum Regis, Archiepiſcopi, ſeu Epiſcopi qua pœna feriatur.3.To.fo.191.col.2.gl. nueſtros ſellos.

Falſi criminis reus in generali criminum remiſsione, & vinculis detentorum venia putà in paſchate vel in fęlici regis aduentu ob criminis immunitatem non liberatur.3.To.fo.373.col.1.& in verſi.Cæterùm.

Falſificans ſigillum Archiepiſcopi, vel alterius prę lati inferioris quod crimen committat.3.Tom. fo.373.col.1.gl. Arçobiſpo.

Falſarius literarum Apoſtolicarum qua pęna teneatur.3,To,fo.373.col.1.in verſ.Sed quæritur

Falſum iurans ad declamationem poſitionum, vel in iuramento ei delato ab altera parte an periu-

cij pœ-

rij pœna puniatur.3.To.fo.187.col.1.in verſic. Quæritur.

Falſarius literarum apoſtolicarum an poſsit ad eccleſiaſticum beneficium præſentari.3.To.f.374 col.1.in verſ. Quæro deinde.

Falſi crimen commiſſum in re eccleſiaſtica puta in literis apoſtolicis eſt crimen mixtum, quod poteſt puniri tam per ſecularem quam per eccleſiaſticum iudicem.3.To.fo.374.col. 1.in verſi. Item nota.

Falſi pœna habet etiam locum contra mandãtem auxilium conſilium conſenſum & præſtantes. 3.to.fo.373.col.2.in verſi. Et etiam.

Falſam monetam ſcienter expendens ſi nummi plumbei vel ſtagnei ſint quomodo puniatur. 3. To.fo.193.col.1.in verſi. Punitur etiam.

Falſam monetam cudens quomodo puniatur. 3. To.fo.191.col.2.glo. Falſa moneda.

Falſam monetam cudens dicitur aleuoſus & domus vbi cuditur confiſcatur.3.To.fo.192.co.2 in verſi. Et domus.

Falſæ monetæ pœnam an ſubeat monetam inſtã cudens ſine publica tamen authoritate.3.To.folio.192.col.2.in verſi. Vtrum autem.

Fœmina vbi quis ad primogenium vocauit filium ſuum maiorem ſi ſuccedat filius & ex eius filio nepote primi inſtituentis ſuperſit filia præfertur collateralibus in ſucceſsione maioratus. fol. 114.co.2.in verſi. Quæri poteſt.

Fęmina niſi expreſsè excludatur habilis eſt ad ſuccedendum in maioria ſeu regno deficientibus maſculis de iure & facto.fo.115.co.1. in princi.

Fęmina etiam natu maior in ſucceſsione maioricatus excluditur à fratre etiam natu minore. fol. 155.col.1.in verſi. Quod tamen intellige, & ibi vide rationem.

Fęmina intra annum luctus ſecundo nubens non amittit proprietatem nec vſumfructum bonorum quæ ſibi prior maritus reliquit.fo.53.co.2 in verſi. Et ſic deducitur.& ibi vide quid ſi intra menſem à morte primi mariti nubat propter periculum commixtionis ſanguinis.

Fęminæ quare citius exiſtimentur nuptijs aptæ & puberes quam maſculi.vide.3.To.fo. 310.co.1. in verſi. Sed tamen.

Fęminis ſiue coniugatis ſiue non ſine meretricibus acceſſus ad Iudæorum circuitum prohibetur.3.To.fo.69.col.1.gl. Ni alguna.

Ferdinandus Menchaca improbatur.fol.129.co.1 & 2.in verſi. Eſt tamen.

Fideiuſſor verum pro fideiuſsione aliquam commoditatem vel lucrum petere poſsit.3. To. fol. 23.co.2.in verſi. Quæro ſucceſsiuè.

Fideiuſſor datus pro nubili, ſeu mulieri pro debiti ciuilis ſolutione an non obſtante priuilegio principali conceſſo poſsit in carcerem detrudi quouſque creditori ſatisfactum ſit. 3. To. fo.346.co.1.& 2.per totum.

Fides & homagium an idem quod iuramentum ſit.3.Tom.fo.186.columna prima.in verſiculo. Et quod fides.

Fidelis ab infideli nutriri non debet.3.To.fol.58. col.1.in princ.

Fideles an communicare poſsint cum hæreticis. 3. To.fo.113.col.1.io verſi. Quæri inſuper, ad partes.& columna ſecunda. & quando liceat. folio. 114.col.1.

Filia exheredari non poteſt ſi valide matrimoniũ contrahat de iure canonico etiam ſine licentia patris ab ſtatuto requiſita, fo.24.colum. ſecunda. ad finem.in verſi. Quo fit.tamen quod reipublic. conueniat parentum placitum adeſſe, & quod eo non dato matrimonia, ex Sacro concil. Tridenti. ſi id ſtatueret annullari iure poſſint.fo.25.co.2.ad fi.in verſi. Et Vtinam.& 173. col.1.& 2.

Filia nupta de bonis maternis nec de dote ſi eſt in patris poteſtate teſtari poteſt.fo.62.co.1.in ver. Nec vllam filiam.

Filia maior.25.an.parentibus orbata licet ſine conſenſu nouercæ nubat non incidet in penã.l.49. Tauri.fo.37.col.1.in verſi.2.limita.

Filia primogeniti mortui in vita patris auiq; cluſdem fęmina excludit patruum maſculum ſecundo genitum vbi ex clauſula primogenij non excluditur.fo.116.co.1.in prin.

Filiatio ex quo inducatur.3.Tom.fo.299.co.2.in verſ. Præterea.

Filij ſacerdotum in ſacerdotio geniti dicuntur inceſtuoſi.f.150.co.2.in verſ. Filij autẽ ſacerdotũ

Filij committentis crimen perduellionis ſunt in ſucceſsibiles in comitatu, marchionatu vel ſimili dignitate.f.132.co.2.in verſi. Filij cõmittẽtis.

Filij committentis crimen perduellionis poſſunt ſuccedere in maioratu vel primogenio non habente dignitatem conſtitutam vel ex regis donatione vel per contractum inter viuos ibi. in verſ. Talis filius.

Filij ſacerdotum olim efficiebantur ſerui eccleſiæ fo.150.co.2.in verſi. Et talis filius, vbi quomodo hoc intelligatur & an eccleſia hoc priuilegium amiſerit.

Filij iure naturali etiam tenentur alere parentes.f. 129.co.2.in verſ. Et ita omnis.

Filij presbyterorum an ſuccedant matri remiſsiuè.fo.98 col.2.in verſ. Quid in filijs.

Filius licet iure antiquo inhoneſtam vxorem ducens exhęredari poſſet hodie tamen non poteſt f.36.col.2.in verſ. Sed eſt tenendum.& ibi quid de regni iure attenta.l.49.Taur.

Filius non poteſt legitimæ commodo priuari ob inuentarium non cõfectum.fo.121.colum.1.in verſ.Alius enim.

Filius qui patri & fratri ſuccedit poteſt ſeparationem hæreditatis petere vt fratri non patri ſuccedat.fo.74.co.1.in verſi.Item probatur.

Filius non confert donationẽ ſibi factam ob bene merita.fo.75.co.1.in princ.

Filius ſecundo genitus præfertur nepti filiæ filij maioris vbi ex primogenij clauſula fœmina excluditur.fo.116.col.1.in verſi.Quando vero.

Filius in maioratu dicitur ſuccedere iure proprio non hæreditario quod quomodo accipiatur.fol.119.col.2.in verſi.Quæritur.

Filius non tenetur pro ære alieno à patre contracto niſi pro ea parte qua ei ſuus hæres eſt.fol.120.col.1.in verſi.Quia filius.

Filius poteſt approbare teſtamentum nullum in quo ſit præteritus.fo.121.co.1.in princ.

Filius ante mortem naturalem patris non poteſt à patre petere legitimam licet vero ſimile ſit patrem eam diſsipaturum.fo.76.col.1.in verſi.Ex quo infertur.

Filijs poteſt exhæredationi & præteritioni à patre factæ conſentire & ſibi præiudicat.fol.120.col.2.in verſi.Igitur.

Filius ſuccurrendum eſt quando pater bona diſsipat,vt ex his aliqua ſeparentur pro alimentis, & legitima.fo.76.col.2.in verſic.Contraria.

Filius hæreditatem patris non aditam in quoſcunque hæredes tranſmittit etiam extraneos ex potentia ſuitatis.fo.145.col.2.in verſic. Limita ratione ſuitatis.

Filius matrimonium contrahens,ſine parentum licentia an exhæredari poſsit de iure communi & regio.3.To.fo.187.co.2.in verſi..Hodie tñ.

Filiam matrimonium contrahentem abſque parentum conſenſu ſi mater vel pater ad quos accuſandi ius primo competit ei veniá concedant alij accuſare non poſſunt.3.Tom.fo.287.col.2.gl.No la pucda.

Filiam matrimonium contrahentem abſque patris conſenſu qui accuſare poſsint , & vſque ad quẽ gradum conſanguinitatis.3.Tom.fo.287.col.2.glo.Faſta.

Filia contrahens ſine patris voluntate matrimonium non eſt dotanda , nec iuuanda à patre. 3. To.fo.284.col.2.in verſi. Nec filiæ imo exhæredari poteſt.fo.287.co.2.gl.desheredada.

Filius an receptare poſsit bona deperdita in ludo per patrem.3.To.fo.387.co.1.in prin.

Filij caſu quo propter parentis tranſitum ad ſecundas nuptias conſequi deberent id quod pater ex ſucceſsione filij prẹmortui habiturus erat patris bonis confiſcatis id præcipuum habere debent excluſo fiſco.3.Tom.fo.213.co.2.in verſi. Item ſi maritus.

Filij quibus ex ſucceſsione patris & obſecundas matris nuptias aliquid debetur matris bonis ob delictum confiſcatis illud præcipuum habere debent excluſo fiſco.fo.213.col.2.in verſi. Idẽ dicendum eſt de muliere.

Filij omnes de iure Partitarum & communi ſuccedunt matri non illuſtri niſi ſint nati ex coitu damnato & punibili à lege.3.To.fol.297.col.2.in verſi.Secundo ſuadetur.

Filij nati ex coniugata licet meretrice fauore matrimonij præſumuntur ex legitimo matrimonio procreati.3.Tom. fo.255.col.2.in verſ.Ex quo notatur etiamſi mater ſolita ſit ſe alij immiſcere.fo.300.co.2.in verſi.Quæ concluſio.

Filij nati ex adulterio mulieris coniugatæ an dicãtur nati ex punibili & damnabili coitu,vt matri ſuccedere poſsint ex teſtamento vel ab inteſtato non obſtante.l.9.Tauri.3.To.fol.293. co.2. in verſi.Ex qua.& 294.295.296.297.co.1. Illic vbi ad partes latiſsimè.

Filij obedientia & reuerentia parentibus præſtita quam grata ſit Deo optimo Maximo quam inſenſa inobedientia.fo.219.col.1. gl.Que ſon.

Filij benemerits à principe ſeruandi ſunt in officijs in quibus parentes ei inſeruierint. fol.415. col.1.in verſi. Imo filij.

Filij clericorum,vide in verbo,Clericorum filij.

Filius in dubio etiam matre propriam turpitudinem allegante legitimus cenſetur.3.To.fo.306 col.2.in verſi.Quarto.per totam.

Filius propter hæreſim patris infamis efficitur.3. To.fo.223.co.1.in verſi.Tum etiam.

Filius à patre coactus ſuam idololatriam & errorẽ ſequi quid agere debeat.3.Tom.fo.229.co.1.in verſi.Filius autem.

Filius violentas in parentes manus inijciens vel inhoneſtam & grauem eis iniuriam inferens poteſt ab eis exhæres fieri.3.Tom.fo.219.co.2.in verſi. Facit nam.

Filius patrem occidere poteſt patriam oppugnantem.3.To.fo.220.co.1.in verſi.Præterea.

Filius an contra parentes in criminalibus teſtimonium dicere cogi poſsit.3.Tom.fo.221.col.2.in verſi.Ex quo infertur.& 222.co.1.& 2.latè.

Filius qui viuente patre adminiſtrauit tenetur reddere rationem de his quæ adminiſtrauerit licet pater in vita rationem non petierit.fo.205. col. 2.in verſi. Et dicit quod filius.

Filius in regno Caſtellẹ vel filia ſi habeat legitimã ætatem & aliter prohibiti non ſint de iure teſtari poſſunt.fo.62.co.1. in verſi. In regno autem.

Filius morte ciuili vel naturali damnatus pro nullo habetur.fo.94.c.2.in verſ.Superior tñ regula.

Filius

Filius an ex hæres fieri poſsit ex cauſis ſimilibus, & eandem rationem habentibus cum expreſſis in authen. vt cum de appellatione. §. cauſas. collat. 8. fo. 70. col. 2. in verſ. Dubitari tamē potes vbi quod non.

Filius ſpiritualis, vide in verbo, ſpiritualis filius.

Filius legitimus, vide in verbo, legitimus filius.

Filius adoptiuus, vide in verbo, Adoptiuus filius.

Filius arrogatus, vide in verbo, Arrogatus filius.

Filius naturalis, vide in verbo, Naturalis filius.

Filius ſpurius, vide in verbo, Spurius filius.

Filius in teſtamēto patris debet expreſſe inſtitui vel exhæredati alias teſtamentum nullum eſt. fo. 68. col. 1. in verſi. Eſt notandum exhæredationis autem formam. vide fo. 70. col. 2. in verſ. Filius autem &c.

Filius cui pater in vita legitimā aſsignauit poteſt poſtea augmentum petere attento tempore mortis patris. ſo. 104. col. 2. in verſ. His etiam vbi ad partes & diſtinctionē. & 104. c. 1. in prin.

Filius hæreditatem patris repudians quibus caſibus quando intra quot dies & quibus interuenientibus poſsit reuocare abſtenſionem f. 146 col. 1. in princip.

Filius in æquali gradu præfertur fœminæ etiā natu maiori in ſucceſsione iuris patronatus. fol. 113. col. 2. in princip.

Filius committentis crimen perduellionis poteſt ſuccedere in maioratu vel vinculo facto de tertio & quinto bonorum irreuocabiliter per contractum inter viuos licet vſusfructus ſi pater eū ſibi reſeruarit per eius vitā fiſco applicetur niſi aliud maioratus clauſula contineat. fol. 173. co. 1. in verſi. Tertia conclu.

Filius inceſtuoſus quatenus patri ſuccedere nō poteſt punitur ex delicto patris. fo. 150. col. 1. in verſ. Et ſic aduertendum vbi vide rationem.

Filius in patris poteſtate exiſtens etiā conſentiēte patre de aduentitio nec profectitio peculio teſtari nō pōt. f. 62. col. 1. in verſ. Et inter alias.

Filius in poteſtate vel adultus ſub curatoris adminiſtratione ſine eius conſenſu teſtari poſſunt. fo. 62. in verſi. Eſt tamen notādum intell. iuxta l. 6. Tauri ſeruato vſufructu tertiæ partis ad patrem ratione patriæ poteſtatis attinenti. ibi in verſi. Intellige tamen.

Filius viuo patre licet mortuo per profeſsionē religionis nō poteſt petere ſuā legitimā ſuis hæredibus iure naturæ debitam cum cōmuni Legiſtarum contra alteram communem Canoniſtarū. fo. 75. c. 2. in verſi. Dubitatur præterea.

Filij præmortui bona quæſita ei⁹ labore ex æquo inter aſcendentes diuiduntur, quæ vero ipſe ab altera linea accepit ſi conſtent, alterius lineæ aſcendētēs non capient. fol. 99. col. 2. in verſic. Illud tamē nota licet in hoc regno æquè ſuccedant nulla data differentia.

Filij Iudæorum & committentium crimen læſæ diuinæ vel humanæ maieſtatis licet ſint infames ratione præſumptionis ex infecto parentis ſanguine ortæ tamen ſi ipſi per ſe boni ſint ſunt ad honores admittendi. fol. 151. col. 1. in verſi. Et ſic etiam.

Filio nullus eſt propinquior conſanguineus parēte. fo. 43. col. 1. gl. Pero ſi el padre.

Filius putatiuus, vide in verbo, Putatiuus filius.

Filius familias in caſibus in quibus acquiritur vſusfructus patri teſtari non poteſt. fo. 112. co. 1. in verſi. Quia filiusfamilias.

Fiſcus poteſt cōpellere vſurarios notarios & procuratores, vt ſcripturas & inſtrumenta exhibeant. 3. To. fo. 55. col. 1. in verſi. Tum etiam.

Fiſcus ſuccedit in bonis vacantibus. 3. To. fo. 371 col. 2. gl. O de traniesso.

Fiſcus ſuccedens in bonis vacantibus eſt eorū poſſeſſor abſq; corporali apprehenſione. 3. Tom. fol. 372. col. 1. in verſi. Et fiſcus.

Fiſcus in pœnis dicitur venire ex cauſa lucratiua, & in commiſsione earum nullum damnum patitur. fo. 17. col. 2. in verſi. Nec enim in hoc.

Fiſco an debeatur pœna amiſsionis bonorū à tempore commiſsi criminis ipſo facto ab hæretico in foro animæ. 3. To. fol. 195. col. 1. verſic. Vtrum autem.

Fiſcus ſuccedit inſtituto indigno, inſtituto vero incapaci venientes ab inteſtato admittuntur. fol. 69. col. 2. in verſi. Eſt etiam.

Fiſcus ſuccedit in bonis vacantibus vbi nō eſt vir nec vxor qui adinuicem ſibi ſuccedere poſsint. f. 103. col. 1. in verſi. Secunda.

Fiſtulæ vſus an ſit prohibitus. 3. Tom. fo. 400. co. 2. & 401. col. 1.

Fontes fodina & alia mineria auri & argēti pertinent ad Regem ſi ſint in publico, vel in prædijs Regis non ſi in prędijs priuatorum. fo. 255. co. 1. glo. Las fuentes.

Forenſis in dubio nullus præſumitur. fo. 90. co. 2. in verſi. Item quæro.

Forma vel ſolennitas in actu requiſita præcedere debet nec ſufficit ſi ſubſequatur. ſo. 126. col. 1. in verſi. Confirmatur.

Forma ſubſtantialis & nō tantum probatoria omnino ſeruanda eſt. ſo. 106. co. 1. in verſ. Quarto.

Forum licet quis ratione contractus ſortiatur tamen hoc locum non habet quando quis cum aduena cōtraxit. fo. 201. co. 1. in verſ. Nā licet.

Fuga directe delictū nō reſpicit ſed tantū initionem. 3. To. fo. 382. col. 2. in verſi. Qui fuga.

Fugaq; inducat plenā delicti probationē ſtatutū efficere nō pōt. 3. To. fo. 383. col. 2. ad finem.

Fuga caſu quo facit indiclum ſeu præſumptionē contra aliquem an talis præſumprio elidatur per iuramentum fugientis.3.Tom.fo.384.co.1.in ver ſi.Aduertendum ad vnum.

Fuga quando faciat indicium contra fugientem, vide.3.Tom.fo.384.col.1.iu verſ.Fuga facit indicium,

Fugiens à carcere,vt conſequatur maiorem iuſtitiam coram ſuperiore non dicitur fregiſſe carcerem imo admittitur per iudices ſuperiores vulgo dictos Alcaldes del crimen qui inferiores inhibent.3.Tom.fol.384.col.a.in verſicu. Et adde quod.

Fugiens à carcere an habeatur pro confeſſo vèl tātum fuga indicium faciat.3.To.fol.382. col.1. glo.huyere.

Fugientis à carcere vel eum violantis pœna arbitraria eſt iudici.3.To.f.384.c.1.in verſ.Tudic.

Fundans intentionem ſuā in aliquo ſiue in ſubſtātia ſiue in qualitate ad obtinendum tenetur id probare.fo.184.c.2.in verſi.Item fundās.

Fundamenta opinionum & authorum ſemper cōſideranda ſunt.3.To.fo.21.col.1.in verſi.ſi fundamentum igitur &c.

Fur ſi impotens efficiatur ad ſatisfactionem parti præſtandam debet præſtita cautione abſolui.3 Tom.fo.179.col.2.in addi.

Fur vel latro captus in furto ſeu deprædatione vel ea conuictus in Regis curia an debeat naturaliter mori pro tali crimine etiam ſi ſit primū furium vide omnino.3,To.fo.258.col.1.in gl. Conuencido.

Fur vel latro nocturnus impune occiditur.3.To. fo.264.col.2.glo.Matare.

Furem prædonem, ſeu delinquentem quem eſſe cuilibet dicenti fides adhibenda non eſt.3.To. fo.321.col.2.in verſi.Nec cuilibet.

Furtum vno die pluties cōmittēs,vel habens acceſſum carnalem ad fœminas contra prohibitionem legis an toties quoties delictum commiſit puniri debeat.3.Tom.fol.236.col.1.&.a per totam.

Furti actio denegatur ſi furtum in ludo commiſſum ſit.3.Tom.fo.385.col.2.in verſic.Et in iure iu addit.

Furtū quotuplex ſit.3:To.fo.320.col.1.in verſ Et furtum tripliciter.

Furtum facienti opem,vel auxilium præſtans eadem qua fur ipſe pœna punitur.3.To.fol.382. col.2.in verſic.Et ſic præſtans.

Furca ſuſpenſus licet à laqueo deponi nō debeat ſine iudicis licentia:tamēſi corpus pertitum fuerit,vt ſepulturæ tradatur tradi debet.3. To.fo. 95.col.2.in verſi.Quod furca.

Furca quam ignominioſum genus tormenti ſit.3 To.ſo.268.col.2.glo. Y enforquenlo. vbi an apud veteres in vſu fuerit, & an earum erectio ſit ſignum criminalis iuriſdictionis remiſſ.

Furioſus teſtari non poteſt.fol.62.col.2. in verſi. Quinto quæro.

Furioſus olim etiam hodie præſumitur.f.63.co.1 in verſi.Et furioſus olim vbi quomodo hoc intelligatur.

Furioſus indubio nemo præſumitur,ſed ſanæ mētis ibi in verſi.Si tamen ante furioſo ſuccedat, qui eius curā agit.fo.113.colum.1.in verſ.Tertia regula.

Francigenæ filij & Aragones non ſubijciuntur patriæ poteſtati & teſtari poſſunt.fo.62.col.1.in verſi.Idem dicendum.

Fratrem cauſa quæ exhæredatum turpi perſona inſtituta ex teſtamento repellit ſufficiēs eſt ad eum ab inteſtato repellendum.fol.100.co.2.in verſi.Et ideo dicas.

Frater querelās teſtamētum fratris vſurario hęrede inſtituto tanquam turpi perſona.3.To. fol. 25.col.2.in verſi.Ex qua concluſione.& fo.27 col.2.in verſi.Vſurarius.

Frater querelās teſtamentum fratris inſtituto filio ſpurio vel concubina.3.To.fo.27.col.2.in verſi.Eſt etiam turpis.& ad illud de ſpurio iterum.fo.85.co.2.in verſ.Dubitari poteſt.& fo. 150.col.2.in verſi.Ex eadem doctrina.

Frater querelās teſtamētum fratris qui ſimul cum vxore cōcubinam domi retineat.3.To.fo.213 col.1.in verſi.Et ille.

Frater non poteſt ſororem clandeſtine nubētem exhæredem facere quia hoc ſolis parentibus à lege permittitur.fo.174.col.1.& ibi vide quid hodie attento iure nouiori.

Frater non eſt hæres neceſſarius turpi tamen perſona inſtituta agit contra teſtamentum fratris. fo.68.col.1.in verſi.Dubitatur.

Frater ex quibus cauſis exhæres fieri permittitur ex eiſdem ab inteſtato excluditur.fol.100.co. 2.vbi pro & contra.

Frater in ſucceſsione fratris præmortui ſuccedit cum filijs alterius fratris præmortui in ſtirpes. fo.102.col.1.in verſi.Modo autem.

Fratres vbi extant & cōſanguinei & vterini licet in parte præmortui labore quæſita ex quo ſuccedant tamen quo ad reliqua diuerſimode habita contemplatione eius à quo in eum bona prouenerunt.ibi in verſic.Illud etiam vbi quomodo hoc caſu bona conſiderentur.

Frater ſi ſtetit in cōmunione cum fratribus tenetur eis reddere rationem adminiſtrationis cum venerint ad diuiſionem.fo,205.col.1.in verſic. Quæritur & quomodo hoc intelligatur. col.2. in verſi.Et quod diximus.

Digitized by Google

Fraudans veſtigal regium confugiens ad domos incomitaque magnarum & procerum mœnia nihilominus ab ordinario loci iudice à parte requiſito extrahi poteſt & puniri. fol. 329. co. 2. glo. Alcaldes.

Fraus nec dolus in dubio non præſumitur niſi liqui diſſimis probationibus appareat. 3. To. fo. 299 col. 2. in verſi. Quoniam.

Fraudis præſumptio colligitur cum in contractu apponuntur clauſulæ inſolitæ & quæ hæ ſint. 3. To. ſo. 40. col. 1. in verſi. Colligitur etiam.

Fraus in dubio præſumitur inter perſonas prohibitas. fo. 154. co. 1. in verſ. Coniecturæ autem.

Freneticus teſtari prohibetur ſi ex morbi grauitate phrænesis ſuperueniat. fo. 62. co. 2. in verſi. Idem eſt etiam.

Fructus rei pignori datæ computantur in ſortem principalē eamq; extenuant intellige deductis expenſis. 3. To. fo. 17. col. 1. in verſ. Quo fit.

Fructus vniuſcuiuſcunque rei dicuntur qui deductis neceſſarijs impenſis ſuperſunt. 3. To. fol. 16. col. 1. in verſi. Fructus autem.

Fructus non computantur in ſortem vbi feudum eccleſiæ eſt datum in pignus. 3. To. ſo. 18. co. 1 in verſi. limit. vbi an idē in feudo eccleſiaſtico.

Fructus pecuniæ certus fortunæ volubili non ſubiacens vſuram ſapit. 3. To. fol. 21. co. 1. in verſ. Sed tunc fundamentum.

Fructus rerum tam vxoris quam mariti inter eos diuiduntur & cōmunicantur. fo. 163. co. 2. glo. Eſſo meſmo.

Fructus beneficij poſt cōmiſſum crimē ſunt clerici delinquentis anteaquam priuetur, adeo q̄d ſine læſione conſcientię eos conſumere poſsit. fo. 32. in col. 2. in verſic. Ex qua concluſione.

G

GAbella debetur ex omni contractu ſemel perfecto licet ſtatim volūtate partium reſcindatur. fol. 196. col. 1. in verſi. Sed dubium.

Gabella debetur ex contractu annui redditus. 3. To. fo. 33. co. 2. in verſi. Sed quæro an debeatur.

Gabella an debeatur ex reſolutione contractus cum clauſola redimendi tanquam ex nouo contractu ibi. in verſi. Sed eſt dubium.

Gabella ex diſtractu nō debetur. 3. To. fo. 34. co. 1. in verſi. Non ergo.

Gabella an debeatur ex ceſsione cenſus quam pecunia numerata facit emptor cedēdo ius quod habet contra primum venditorem. ibi in verſi. Quæritur tamen.

Gabella an debeatur ſi quis conſtituto annuo cenſu & ſoluta gabella ſuper domo eam poſtea vēdat. 3. Tom. fo. 35. colum. 2. in verſi. Dubitatur etiam.

Gabella non debetur ex acquiſitione facta per pactum de retro. 3. Tom. fol. 41. col. 1. ad finem.

Gabella non debetur ex pacto legis cōmiſſoriæ. 3. To. fol. 41. col. 2. in princ.

Gabella nō debetur ex contractu nullo. fol. 196. col. 1. in verſi. Ex contractibus alias nullus.

Gabellæ intra annum à publicanis exigēdæ ſunt alias non debentur. 3. To. fo. 305. col. 1. in verſ. Nam intelliguntur.

Gloria hominis ex honore patris ſui & dedecus filij pater ſine honore. fo. 130. col. 2. in verſ. Gloria enim.

Graduandus & licentiandus ſi ſemper in ſua facultate inſudauerit approbari debet licet ex aliqua cauſa accidentali aliquid ſiniſtrum in examine ſufficiētiæ ei cōtingat. 3. To. fo. 288. col. 1. in verſic. Crederem. vbi vide rationem.

Graſſator publicus eccleſiæ immunitate non gaudet quinimo ab ea ſuſpēdēdus extrahi poteſt. 3. To. fol. 321. col. 1. in princip. & in ibi occidi. verſi. De latronibus.

Graſſator vltra pœnam delicti corporalē tenetur ad æſtimationem robarię ab ipſo factæ iuramēto damnum paſsi. fo. 329. col. 2. gl. Fuerças.

Grauitas criminis pœnas à iure ſancitas tranſgredi ſuadet. fo. 49. col. 1. in verſic. Tum etiam.

Gregorius Lopez eximius Partitarum gloſſator laudatur. fo. 137. col. 1. in princip. vbi tamen reprobatur.

Gregorius Lopez in. l. 1. glo. Adelantados. titu. 2 par. 7. & l. 1. gl. 1. tit. 6. par. 2. declaratur. 3. To. fol. 196. col. 2. in princ.

Gloſ. cap. in omni negotio. de teſtibus quomodo intelligatur. 3. To. fol. 214. col. 1. ad fin.

Glo. cap. conqueſtus. de vſuris. 3. To. fol. 18. co. 1 in verſic. Et hoc fauore.

Gloſ. cap. quicūque. in verbo, neglectum. f. 294. inducitur. 3. To. fo. 29. col. 2. in verſic. His adſtipulatur.

Gloſſ. verbo, non debet. c. de cætero. ad finem. de conſanguin. & affinita. non procedit hodie ſtāte. ſacr. concil. Triden. fol. 41. col. 2. in verſi. Septimo non habebunt locum.

Gloſſ. verbo, præſidentes Clemētinæ. 1. de reſcriptis. remiſsiue. fo. 47. col. 1. in princi.

Glo. ca. apoſtolicæ. 8. q. 1. illuſtratur. fo. 61. col. 1. in verſi. Et dicit gloſ.

Gloſſ. l. 2. C. de dotis promiſsione. declaratur. 3. To. fo. 26. col. 2. in verſi. Ampliatur. 1.

Glo. verb. Petrum. l. 1. C. de ſumma Trinita. declaratur. 3. To. f. 24. col. 1. in verſ. De iure ciuili.

Gloſ. l. improbum fœnus. C. ex quib. cauſis infa-

mia irrogetur improbatur.3.To.f.26.col.1.in verſic.Ita Matheſilanus.

Glo.l.forma.ff.de cenſibus.declaratur.3.To.fol. 56.col 2.per totam.

Glo.verb.electio.l.plerunque.ff.de iure dotium. limitatur.in caſu.l.1.tit.8.libr.9.ordina.3.To. fol.226.col.1.in gl.Mas quiſiere.

Glo.l.Capite quinto.de adulterijs.declaratur.3. Tom.fo.214.col.2.ad finem.

Glo.verbo,extraordinaria.§.in ſumma.Inſtit.de iniurijs examinatur & illuſtratur.3.To.fo.218 col.1.& fo.227.col.2.

Glo.verbo,confeſſus.in.l.ſi fideiuſſor.C.de fideiuſſorib.ceſſat,hodie.3.To.fo.288.co.2.in verſic.Et ſic ceſſat,& dum dicit vitiaſſe debet dicere iuraſſe,vt per vim ibi.

Glo.in verbo,ſponſ.m.l.vnicæ.C.de raptu virginum.declaratur rem.ſiue.3.To fo.46.co.2.in verſic.ſecunda ſuadetur.

Glo.verbo,pendere.l.Illa inſtitutio.de hæredib. inſtituen.declaratur & inducitur.fo.61.co.1.in verſi.Secundo confirmatur.

Glo.verbo,depoſitionibus.l.fin.C.de edicto diui Adriani tollen.declaratur.fo.92.col.1.in verſi. Succedit ſolenne.

Glo.verbo,primo gradu.l.cũ ita legatur.ff.de legatis.2.declaratur.fo.94.co.1.in verſi.Repræſentat ſiquidem.

Gloſ.verbo,patre,ibi ſaluo tamen vſufructu patres.l.fina.C.de ſententiam paſſ.declaratur.fo. 111.col.2.in verſi.Deducitur.

Gloſ.verbo,locatorem.l.ſi quis domum.ff.locati. declaratur.fol.199.col.2.in verſi.Secus autem

Gloſ.verbo,neceſſario.l.Aede.C.locati declaratur.fo.202.col.1.in verſi.Dubitatur ſi.

Gloſ.§.præterea.Inſtit.quib.mod.tollitur obligatio intelliditur.fo.210.ca.2.in verſi. Ex quibus infertur.

H

HAbens filium Iudæum vel hæreticũ quamuis ipſe ſit incapax eius ſucceſsionis poterit tamen inſtituere nepotem ex eo catholicum.fo. 158.col.1.in princip.

Habens facultatem eligendi in foro conſcientiæ tenetur eligere digniorem nec ſatisfacit eligendo dignum ſi digniorem potuit eligere. fo.78. col.1.in verſi.Qui autem.

Habens facultatem eligendi aliquem de familia teſtatoris non poteſt eligere indignum. ibi in verſi.Item eſt textus.

Habens pro ſe nobilium ſuffragia cęteris paribus alijs pręfertur.f.411.co.1.in verſ.Et qui habet.

Habilitas requiſita in principali à fortiori requiritur in acceſſorijs.fol.19.cap.1.in verſi.præterea habilitas.

Habitator ſeu dominus domus in qua homo occiſus inuenitur tenetur ſe iuridice exonerare à iuris præſumptione contra eum ſtante.3.To.fo. 269.col.1.in gl.El morador.

Habitus vulgo dictus Sant benito maximam familiæ notã aſfert.3.To.f.92.c.2.in verſ qbus.

Hæredes pro ſolutione cenſus tenẽtur pro hæreditarijs portionibus non inſolidum non obſtãte clauſula in conſtitutione caſus apponi ſolita.3.To.fo.34.col.2.in verſi.Quæritur etiã.& fo.35.col.1.ibi vide fallent.

Hæreditas quid ſit.fo.144.col.1.in verſi.Hæreditas autem.

Hæreditas non adita non tranſmittitur ad hæredes inſtituti.fo.145.col.1.in.q.6.

Hæreditas adiri poteſt ante vindicatam defuncti mortem.fol.147.col.1.gl.Los reſciben.

Hæreditas indigni fiſco applicatur.fo.148.col.2 in quæſt.3.

Hæreditas ſiue ex parte patris ſiue matris filijs iure naturæ & naturali ratione debetur.fol. 160. col.1.gl.De padre.

Hæreditas in dubio magis præſumitur relicta ratione ſanguinis quam meritorum.fo.161. co.1. gl.De pariente.

Hæreditas repræſentat perſonam defuncti.fo.60 col.2.in verſi.Circa prædicta , ibi , tum etiam.

Hæreditas codicillis directo relinqui nequit. fol. 110.col.1.in verſi. Succedere poteſt,vbi quid inter liberos.

Hæredi ſcripto iuxta.l.ſi.C.de edicto diui Adriani tollen.ſummarie prouidendum eſt.fo.92.colum.1.in princip.

Hæreditatem recipiens præſtita fide de reſtituendo incapaci ſi pater clericus hanc fidem remittat & hæredi liberam poteſtatem de hæreditate ad libitum diſponendi concedat tute in foro conſcientiæ retinere poteſt vel donare cui voluerit.3.To.f.307.co.2.in verſ.Ex quo infertur

Hæreditatem patris non aditam tranſmittunt filij in quoſcũq; hæredes etiã extraneos ex potentia ſuitatis.fo.145.col.2.in verſi.Limita.

Hæreditatis in diuiſione frater maior diuidit minor eligit.3.To.f.402.col.2.in verſ. Quod idẽ.

Hæreditatis aditio pluribus modis inducitur de quibus remiſſ.fol.144.col.1.in.2.q.

Hæreditatis aditio inducitur per animum verbis explicatũ puta dicendo accepto hæreditatem Titij ibi.in verſi.Expreſſe autem.

Hæreditatis intuitu quæſita inter coniuges nõ cõmunicantur.fo.160.col.1.in gl.Si el marido.

Hæres ſcriptus& accõmodãs tacitã fidẽ de reſtituẽda hæreditate ſpurio nõ tenetᷣ eã reſtituere in foro aĩæ.f.70.c.1.in verſ.Succedit notabile.

Hæres

Hæres tenetur exonerare conſcientiam illius cuius hæres eſt etiam de reditibus, & fructibus primogenij.fo.119.co.2.in verſi.Quæritur.

Hæres recipiens hæreditatē ab amico ſub expreſſa conditione de reſtituendo incapaci non exiſtētibus deſcendētibus ab inteſtato in pios vſus eam erogare tenetur.3.Tom fo.307.col.2.in verſi.Ex prædictis,& quod tunc dubia ſit ſalus relinquentis talem hæreditatē contra legis prohibitionem ibi.

Hæres pure inſtitutus nullo pacto expreſſo de reſtituendo licet clericus inſtituens fiduciam certam conceperit quod filio reſtituturus eſt hæres,poteſt illa bona licite in conſcientia retinere.3.To fo.305.col.2.in verſi.Quo ad ſecundum.& fo.306.col.1.in verſi.Suadetur.

Hæres recipiens hæreditatem ab amico ſub expreſſa conditione incapaci reſtituendi quid facere teneatur.3.To.fo.305.col.2.in verſic.Secunda concluſio.& fol.306.col.2.in verſ.Quo ad ſecundum.

Hæres defuncti necem iudicis authoritate nō vindicans priuatur eius hæreditate.3.To.fo.368.col.1.gl.No querellarem.

Hæres iure quod ſibi beneficio teſtatoris competit defraudar,inec à principe poteſt.f,128.co.2.in princip.

Hæres vel fideicommiſſarius vniuerſalis non poſſunt eſſe teſtes in teſtamento in quo hæredes ſcribuntur.fo.88.col.1.in princ.

Hæres vel executor teſtamentarius in adimplenda teſtatoris volūtate negligens priuatur omni commodo hæreditario.fo.142.col.2.in verſ.in commodū autem vbi late de authentic.Hoc amplius.C.de fideicommiſſ.& de capi.licet.de voto.& iterum.fol.173.col.2.in princip.

Hæres per aditionē hæreditatis tenetur creditoribus hæreditarijs non tamen tenebitur vltra vires ſi conficiat inuentarium.fo.144.col.1.q.3.& col.2.in verſi.Non tamen.

Hæres intra annū ad deliberandū datū an adire velit vel non decedens ius deliberandi,& adeundi ex capite iuris deliberandi ad hæredes trāſmittit.fo.145.col.1.in verſ.Eſt & alia ſpecies.

Hæres nō vindicās defuncti necē eius hæreditate priuatur.fo.147.col.1.in verſ.Priuatur ergo.

Hæres non poteſt pacem inire nec componere cum defuncti hæredibus.fo.147.col.1.in verſ.Illud tamen.

Hęres minor.25.annis non amittit hęreditatē ob non vindicatam defuncti necem nec ſi factus maior eā non vindicet.fol.347.co.2.gl.Edad.& fo.148.in verſi.His tamen vbi ad partes.

Hæres quā primū poſſit tenetur inſtituere querelam accuſationis contra occiſorē defuncti.fol.148.col.2.in verſi.Dubitatur.2.

Hæres iam quod vindicare mortem teſtatoris teneatur intelligitur cum authoritate iudicis non vero propria.fo.149.col.1.q.4.

Hæres pro vindicanda defuncti nece etiam proprium parentem vel fratrem homicidam accuſare tenetur.fo.149.col.2.in verſi.Dubitatur.6 & ibi vide rationem.

Hæres tenetur legatario de dolo leui & leuiſſima culpa.fo.211.col.1.in verſi.Item etiam.

Hæreſis in crimine an ſit præponenda denunciatio euāgelica.3.To.f.224.co.1.ad fin.& col.2.& 325.co.1.& 2.in verſ.Colligit.2.vbi qđ nō

Hęreſim abiurās quomō abſolui debeat.3.To.fo.134.col.2.in verſi.Qui autem.

Hæreſim abiurantibus an cum eis diſpenſari valeat,vt promoueri poſſint.3.To.f.134.co.2.in verſi.Sed quæritur.

Hæreſis abiurationis formam.3.To.fo.134.co.2.q.18.& fol.135.col.1.per totam.

Hæreſis in ſpecie eorum qui tranſeunt vel redeūt ad ritus Iudæorum quomodo puniatur.3.To.fo.140.col.1.q.22.

Hæreſes & errores omnes qui in Decretalium libris.5.condemnantur.3.To.fol.162.col.1.

Hæreſes & errores qui in libris ſexti & Clemētinarum condemnātur.3.To.fo.163.col.1.in verſi.Quæritur deinceps.

Hæreſes & errores qui in extrauagantibus condēnātur.3.To.f.163.c.2.in verſ.Operæpretiū

Hæreſes & errores cōdēnati per extrauagā.Bonifacij incip.Vnā ſanctā.3.To f.164.c.2.ad fin.

Hæreſes damnatæ in extrauag.Ioan.22.3.To.fo.165.col.1.in verſi.In extrauagantibus.

Hæreſes & errores omnes Hæreſiarchæ Ioannis Vvireleff.fol.166.3.To.col.1.& 2.

Hæreſes & errores omnes Hæreſiarchæ Ioannis Hus.3.To.fo.167.col.1.& 2.

Hæreſeos crimen quam deteſtādum ſit.3.To.fo.85.col.1.ad med.& col.2.per totam.

Hæreſis cognitio an ad eccleſiaſticum an ad ſecularem iudicē ſpectet.3.To.fo.86.co.2.in verſic.Quæritur ergo.

Hęreſis in crimine an ſit locus remiſſioni ad locū delicti.3.To.f.86.co.1.& 2.per totā.& 88.c.1 vbi quod ſic & vide.4.rōnes.& 2.limitationē.

Hæreſis quibus modis contrahatur.3.To.fo.83.co.2.in verſic.Hæreſis autem.

Hęreticalem actū cōmittens qualiter excuſetur.3.To.fo.102.col.2.in verſi.Excuſatur tamen.

Hæretici credentes receptatores & defenſores an & quādo ad pœnitētiam recipi poſſunt.3.To.fo.134.col.1.in verſic.Ad quintum.

Hæretici omnis actio vt comedere,bibere,ambulare loqui,& alia an peccatū inducat.3.To.fo.120.col.2.

120.co.2.q.12:& fo.121.col.1.&.2.ad mediũ.

Hæretiri credentes fautores & receptatores& deſenſores qui dicantur.3.To.fol.121.co.2.q.13 & fo.122.co.1.& 2.& fo.123.co.1.&.2.&.fo. 124.co.1.&.2.vbi per.18.concluſiones.

Hæretici qua pœna corporali afficiantur. 3. To. fo.85.col.2.in verſi.Corporales.

Hæretici poſt actualem degradationem an ſit neceſſaria traditio curiæ ſeculari ad hoc vt puniri poſsit.3.Tom.fo.91.col.2.in princ.

Hæretici quo ordine Inquiſitores contra eos procedere debeant.3.To.fo.83.co.2.in verſi.Quæritur etiam vbi de praxi.

Hæretici quibus pœnis afficiãtur & an iuſtę ſint. 3.To.fo.84.col.1.in verſi.Nunc tamen.

Hæretici memoria poſt mortẽ damnatur. 3. To. fo.209.col.2.in verſi.Item memoria.

Hæretici aduocatus ipſo iure infamis redditur. 3. To.fo.124.col.2.in verſ.Neq; aduocatus.

Hæretici an tolerandi ſint ad partes,3.To.f.111. col.1.in verſ.Quæritur cõſequenter & col.2.

Hæretici ab hæreſi recedentes an ab eccleſia recipiẽdi ſint.3.To.fo.112.co.1.in verſ.Quæritur præterea.& co.2.& f.113.co.1.Vbi ad partes

Hæretici locus in quo is humatur interdicitur,vt amplius ecelcſiaſtica ſepultura careat.3.To.fo. 97.col.1.in verſi.Locus etiam.

Hæretici quidã dicuntur ſcienter quidam neſciẽter.3.To.fo.101.co.1.in verſ.Habito qui ſciẽter.ibi in verſi.-Scienter qui neſcienter.ibi.in verſi.Neſcienter.

Hæretici an pœnis & flagellis ſint ad fidẽ cõpellendi.3.To.fo.115.co.2.in verſi.Quæritur nono.& fo.116.col.1.&.2.vbi vide diſtinctionẽ.

Hæreticum patrem an filius teneatur coram Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis deferre & eũ manifeſtare.3.To.fo.220.co.1.in verſi. Vtrũ autem.& col.2.

Hæreticum patrem eſto quod filius accuſare non teneatur,an ſaltem hæreſim eius occultam denunciare teneatur.3.To.fol.221.col.1.in verſ. Sed ſi aduertas.

Hæreticum eſſe an ſit omnium peccatorum maximum.3.To.fo.119.co.1.&.2.q.11.& fo.120 col.1.&.2.

Hæreticorum filij an ſint inuitis parẽtibus baptizandi & quando.3.To.fo.117.col.1.&.2.per totum.

Hæreticorum receptatores qui dicantur, & quid proprie ſit receptate.3.To.fo.122.co.1.in verſi.Receptatores vero.

Hæreticorum euitatio à tempore Apoſtolorum indicta fuit.3.To.fo.94.col.2.in verſi. Et hæc euitatio.

Hæreticus an grauius peccet qui mente credit hęreticũ errorẽ & voce profitetur an is qui cũ nõ credat tamen ore laudat & defendit.3.To.fol. 124.col.2.in.q.14.& fo.126.col.1.ad partes.

Hæreticus ſi ſit Papa vel quicunq; eccleſiaſticus prælatus an ex eo,quod iure & proprie hæreticus eſt ſit prælatione & põtificali dignitate priuatus.3.To.fo.126.col.1.q.15.&.col.2. & fo. 127.co.1.&.2.&fo.128.col.1.ad partes.&.fo. 129.col.1.&.2.per totam.

Hæreticus teſtari non poteſt.fo.60.col.1.in verſ. Quarto.

Hæreticus clericus quibus pœnis afficiatur. 3. To.fo.85.col.2.in verſic.Et à clericis.

Hæreticus eo caſu quo eſt immurandus perpetuo an ſit degradandus ſicut quãdo tradi debet curiæ ſeculari.3.To.fo.91.col.1.in verſi. Vtrũ autem eo caſu.

Hæreticus largo modo quis dicatur.3.To.fo.361 col.1.vſque ad finem.

Hæreticus quis dicatur.3.To.fol.82.col.1.glo. Hereic.vbi col.2.requiſita vide adhoc vt quis dicatur hæreticus,& fo.83.col.1.& fo.106.co. 1.&.2.per totam.

Hæreticus an dicatur dubius in fide ibi.f.83.co.1 in verſi.Ex quo requiſito.

Hæreticus occultus vtrum incurrat pœnã excõmunicationis bullæ Cœnæ Domini noſtri Ieſu Chriſti,3.To.fol.83.col.2.in verſi. Quæri inſuper ſolet.

Hæreticus pure mentalis qui coram Inquiſitoribus hæreſim occultam conſitetur vel eam reuelat amico petens ab eo conſilium an incidat in excõmunionẽ propter factũ exterius.3.To.fo. 84.col.2.in verſi.Quæritur præterea.

Hæreticus an abſolui poſsit ab inferiori à Papa virtute bullæ alicuius,vt pote Cruciatæ vel ſimilis ab excõmunicatione incurſa ob crimẽ hęreſis.3.To.fo.85.co.1.in verſi. Vtrum autem.

Hæreticus laicus ſiue clericus poſt actualẽ degradationem igne combureritur & concrematur. 3.To.fo.91.col.2.in verſi.Eſt & alia.& ibi quoca ſu hæc pœna imponatur.

Hæreticus filijs impuberibus ſubſtituere pupillariter nequit.3.To.f.220.co.2.in verſ. Quo fit.

Hæreticus pertinax quãrũ fieri poſsit cõmonendus eſt,vt reducatur ad viã veritatis,ſi vero perſiſtat in errore quid de eo fieri debeat.3.Tom. fol.92.col.1.in verſi.Quod ſi Pharaonis.

Hæreticus nobilis an eadem qua cæteri ignobiles pœna feriendus ſit.3.Tom.fol.92.col.1.in verſ.Quare poteſt.

Hæreticus an efficitur irregularis& inhabilis propter crimẽ hæreſis ſi celebrauit ſicut prius ante abſolutionẽ excõmunicationis ipſo facto incurſæ.3.To.fo.98.col.2.in verſic.Ex quo.

Hęreticus an reputetur laicus qui de libro threnorũ nihil nunquam audieos dixerit ad vetus teſtamentum eum non pertinere. 3. Tom. fo. 203. col. 1. in verſi. Sed nunquid vbi quid ſi literatus hoc dicat.

Hæretico denegatur eccleſiaſtica ſepultura quinimo excommunicantur eos in eccleſia ſepelientes. 3. Tom. fo. 92. columna prima. in verſi. Eſt præterea.

Hæreticum ſepeliens ſciens ignorans dubitãs an quando qua pœna mulctetur. 3. Tom. fol. 95. col. 1. in verſ. Intellige tamen & col. 2. in verſ. Qui ergo.

Hæreticum ſepeliens an incurrat canonem latæ vel ferendæ ſententiæ ibi. col. 2. in verſi. Item etiam.

Hæreticum ſepeliens vt ſe ab excõmunione purget publicè eum extumulare debet proprijs manibus. 3. Tom. fol. 96. col. 1. in verſ. Satisfactio vide tamen limitationem fol. 96. col. 2. in verſi. Intellige tamen.

Hæreticorum communicatio dũ vitã degunt omni iure prohibita eſt. 3. To. fo. 95. co. 1. in verſ. Quio etiam per totam.

Hæreticorum & proditorum domus quare diruãtur funditus & ſale ſemioentur. 3. To. fol. 97. col. 1. in verſi. Sic ergo.

Hæreticus eũ primũ in hæreſim iocidit inteſtabilis fit & omnia eius bona fiſco applicantur. 3. To. fol. 220. col. 2. in verſi. Notiſsimi.

Hæreticis cum an & quando publice diſſerere liceat. 3. To. fol. 114. col. 1. in verſi. Quæritur etiã 8. & col. 2. & fol. 115. col. 1. & 2. Per totam.

Hypothecæ ius eſt indiuiduum ex ſuapte natura. 3. Tom. fol. 35. columna. 2. in verſi. Confirmatur.

Homicida vel alius quilibet delinquens quomodo cognoſcatur præmeditate & data opera crimen ſeu homicidium perpetraſſe vulgo dicho de propoſito. 3. To fol. 268. col. 2. in verſi. Et ad cognoſcendum vbi vide remiſſ.

Homicida qua pœna feriatur. 3. Tom. fo. 255. co. 1. In principio.

Homicida iuſto tamen dolore vel contumelioſo verbo prouocatus maxime ſi nobilis ſit pœna ordinaria puniri non debet. 3. Tomo fol. 261. col. 1. in verſ. Fallit tamen & col. 2. Per totam vbi vide exempla verborum.

Homicida infans nõ tenetur pœna mortis. 3. To. fol. 262. col. 1. in verſi. Fallit etiam.

Homicida furioſus vel mẽte captus an ſit puniendus ibi in verſi. Nec delictum & quid ſi tempore dilucidi interualli delinquat ibi. in verſicu. Quid autem.

Homicida furioſus qui tamen ſanę mentis tempore deliquit puniri non debeat donec reſipiſcat ibi in verſi. Quid autem erit & col. 2. in verſi. Præterea quod.

Homicida non tenetur quando lege authorante homicidium perpetrauit ibi in verſiculo. Fallit etiam.

Homicida proditor quis dicatur. 3. To. fol. 268. col. 1. in verſi. Proditor ergo.

Homicidium quid ſit. 3. To. fol. 254. co. 1. in gloſ. Homicidio.

Homicidium quotuplex ſit. 3. Tom. fol. 255. col. 2. in verſi. Homicidium autem vbi plura de eo remiſſ.

Homicidium quo nam pacto caſuale dicatur pulchra exempla. 3. Tomo. ſolio. 256. colum. 1. in verſi. Huc.

Homicidium negligentia vel culpa cõmiſſum nõ tamen dolo corporali pœna puniri nõ debet. 3. Tom. folio. 262. columna prima. in verſicul. Item quod.

Homagium quid ſit. 3. To. fol. 54. colum. 1. glo. Hoomenage.

Homagium & iuramentum quomodo differunt ibi in verſi. Et ſic ponitur.

Homo inuentus mortuus in puteo an cẽſeatur vitam exoſus & deſperatus vel caſu id contigiſſe ad hoc vt eccleſiaſtica ſepultura ei denegetur. 3. To. fol. 266. co. 2. in verſi. Quid autem & ibi vide cui incumbat probatio.

Homo omnis qui aliunde non habet corporalem victum proprio labore eum ſibi paret. 3. To. fol. 273. col. 1. glo. Todo hombre vbi vide qui excuſentur.

Homo proprie quis dicatur. 3. To. fol. 46. co. 1. in gl. Los hombres.

Hoſpitale cui eſt factum fideicõmiſſum vniuerſale gaudet remedio. L. final. C. de edicto Diui Adria. Toll. fol. 92. col. 1. in verſi. Vtrum autẽ.

Hoſpites an poſsint compellere dominos domus vt aliqua ſibi ad victum neceſſaria miniſtrent. 3. To. fo. 412. col. 2. in add. in verſi. Et an tales.

Hoſtienſis opinio circa definitionem teſtamenti improbatur fol. 59. colum. 1. in verſ. Ex quo infertur. 2.

Humanum & fragile hominum, & à fortiori mulierum iudiciũ quot modis peruertatur. 3. To. fol. 245. col. 1. litera. B.

I

IGnorantia quid ſit. 3. To. fol. 107. col. 2. in verſi. Eſt enim.

Ignorãtia vt à culpa excuſet licite allegari poteſt. 3. Tom. fol. 30. col. 1. in verſi. Et ignorantia iuris niſi ſit craſſa vt ibi.

Digitized by Google

Igtioantia an excuſet tenētes hæreſim dānatam explicite.3.Tomo.foli.107.col.1.in verſi. Ad id vero.

Ignorate ſicut non licet ea quæ publice fiunt ſic nec quæ publice diuulgātur.3.To.fol.104.co: 1.in verſi.Primo ſc &c.

Inauditus nemo condemnari debet.3.To.fo.201 col.1.&.2.

Incantatores qui dicantur vide remiſſ.3.To. fol. 12.col.2.In princip.

Incapax ad obtinendam hæreditatem ex inſtitutione teſtatoris nec eam capiet ex ſubſtitutione vulgari fol.153.col.a.in verſiculo. Qui eſt in capax.

Incarcerari nemo poteſt ſine mandato iudicis regulariter.3.Tomo.foli.214.columna prima. gl.Tomar.

Incarcerans aliquem propria authoritate debet captum infra.24.horas exhibere iudici vt euadat pœnam priuati carceris.3.Tom.fol.214. col.a.in verſi.Eſt notandum.

Incendiarius & ſi ex igne impoſito in domo adcōburendum aliquem mortuus is non fuerit vltra corporales pœnas amitiit dimidietatem bonorum eam eræ regis applicandam.3.Tom. folio.385.columna prima.glo.Puſiere,vbi vide rationem.

Incertitudo quare vitiet hæredis inſtitutionē fo. 66.col.2.in verſi.Nec etiam obſtat.

Inceſtus crimē quando committi dicatur.3.To. fol.314.col.2.gl.Es el.

Inceſtus crimen ſi committat laicus quomodo puniatur.3.Tomo.fol.315.col.1.in verſi. Laicus vero.

Inceſtus pœna quæ ſit regulariter.3.Tom.folio. 315.columna ſecunda.Per totam &.316.co.2. vbi an ſit maior adulterij pœna &.317.col.1. & ſecunda.

Inceſtus pœnam vel quam ſubeat habens acceſſum carnalem ad vxorem conſanguinei intra quartum gradum affinitatis.3.Tomo.fol.315. col.2.in verſi.Quid autem & quid quando iam vidua erat ibi.

Inceſtus pœnam an ſubeat vel quam,habēs acceſſum ad monialem vel religioſam vel econuerſo ſoluta habens copulam cum monacho vel religioſo.3.To.fol.315.col.a.in verſi. Quæritur vlterius vbi vide omnino.

Incidens ligna & alias ſyluas furtiue & contra ſtatuta in montium conſeruatione an peccet & teneatur ad reſtitutionem.3.To.fol.361.co.1 in verſi.Dubitatur vtrum.

Inconuenientia plura quæ ſequuntur ex clandeſtinis matrimonijs.fol.38.col.a.in verſic. Nam dicendum.

Incorrigibilis quis dicatur.3.To.fo.203.col.1. in verſi.Incorrigibilis.

Incurrere verbū an ſit idē quod ipſo iure.3.To. fol.296.col.1.in verſ.Sexto facit.& 297.co.1. in verſi.Et verbum.

Inducta ex priuilegio non cenſentur per legis diſpoſitionem generalem abrogata niſi id in lege exprimatur folio.165.col.2.in verſ. Quarto facit.

Infamia morti æquiparatur.3.To.fol.301.col.1. in verſi.Hinc eſt.

Infamis infamia iuris vel facti irregularis eſt ad ſacros ordines ſuſcipiendos.3.To.fo.26.col.2.in verſi.Confirmatur.

Inferens manus in præpoſito hoc eſt duce bellica pite punitur.3.Tom.fol.249.col.1.in verſic. Confirmatur.

Infideles adulti ad fidem venientes an ſint cito ab eccleſia recipiendi.3.To.fol.118.co.1.in verſ. Sed occaſione vbi ad partes.

Infirmitas vel ſanitas ex inſpectione & tactu corporis iudici liquere debet ſæpe enim à nebulonibus affectatur.3.Tom.fol.274.col.a.gloſſ. Liſiados.

Infirmitatis plura priuilegia & in quibus excuſēt 3.To.fol.273.col.2.glo.Enfermos.

Ingenuus nemo hodie ex ſupplicio ſeruus efficitur quod quomodo intelligatur.3.To.fo.308. col.a;gl.Que ſean.

Ingratus cenſetur mortuus fol.73.col.1.in verſ. Secundo quia.

Ingratus non facit alijs partem ibi in verſic. Vbi decidet.

Inhabilitas & priuatio iuris alicuius locum nō habet niſi in caſibus à iure expreſsis fo.42.co.1. in verſi.Vlterius dubitatur ibi. inhabilitas &c.

Iniuria quotuplex ſit & ſumatur.3.To.fol.219. col.2.in verſi.Nam aliquando.

Iniuria per ſcripturam fit quādo quis dictat libellum famoſum & quam tunc pœnā ſubeat is.3. To.fol.215.col.1.litera.A.& an eandem ſubeat eum legēs ſi ſtatim non laceret ibi.in verſi. Et non ſolum.

Iniuria quando & quomodo verbo fiat alicui præſenti.3.To.fol.215.col.2.in verſ.Sit etiam.

Iniuria ex verbis maledictis & in contumeliā abſentis an locum habeat.3.To.fol.215.col.2.in verſi.Dubitatur.

Iniuria quando facto committatur.3.To.fol.217 col.1.in verſi.Iniuria vero.

Iniuria an leuis ſit an atrox quomodo diiudicari debeat.3.To.fo.380.col.a.in verſi.Vero.

Iniuria ex reputatione particulari hominum alicuius oppidi reputatur maior & atrocior.3. To.fo.380.col.2.in verſ.Vnū tantummodo.

Iniuriā an inferatur dicēdo, ſaluo honore tuo mē tiris.3. To.ſolio.215.colum.2.in verſic. Vtrum autem.

Iniuriam alicui iofereuti quæ imponenda pœna ſit.3.Tomo.ſolio.217.columoa prima. io verſ. Quæro qualis.

Iniuria alium afficiens vocans ſurem blaſphemum Iudæum & ſimilia conuicia & volens probare ſe verum dixiſſe an ſi probet eximatur à pœna 3.Tomo.folio. 216. columna prima. In princ. & columna ſecunda. per totum vbi eleganter diſtinguit,& 217.col.1.

Iniurians aliquem verbo contumelioſo vt mentiris & ſimilibus non tamen ex contentis in l.2. titulo.8.lib.9.ordinamen. Qua peoa feriatur & an ſe retractare teneatur.3.Tomo.folio. 230.columna ſecunda.ad fin.& folio.231.columna prima.

Iniuria alium afficiens vocaos eum meretricis filium vel alijs verbis communi opinione hominum opprobrium inducentibus qua pœna feriatur.3.Tomo.folio.186.columoa prima.gloſ. Palabras vbi late.

Iniuriarum actiooe tenetur vocans eam meretricem quæ tempore conuicij honeſta erat licet probet eam antea meretricem fuiſſe.3. Tomo. folio.229.columna ſecunda.in verſicul. Itidem etiam.

Iniuriarum actione tenetur vocans alium aleuoſum proditorem & ad quid pro hoooris alieni ſatisfactiooe teoeatur.3.To.fol.229.col. 1.glo. O traydor.

Iniuriarum actioue an teneatur vocans proditorem qui fere fuit,ſi tamen iam à principe aleuoſiæ crimen remiſſum ſit.3.Tomo.fo.219.col.1. in verſ.Sed quid.

Iuiuriarum actiooe an teneatur faciens actum ad inuidiam alicuius. 3. To.fol.228.col.2.in verſ. Igitur,vbi vide exempla.

Iniuriarum actione teoetur vocans ſpadonem giboſum cæcum.3. tomo. folio.229. columna.1. in verſ.Si vero dixerit & pauperem ibi. in verſ. Idem erit.

Iniuriarum actione tenetur vocans alium Iudæum poſt baptiſmi ſuſceptionem & mentitur.3.To. fol.227.col.1.in verſ. Quo fit & qua pęna feriatur eum probro afficieos.foli. 231. col.2.gloſſ. Los Iudios.

Iuiuriarum actione teuetur vocans alium ſometicum.3.Tomo.folio.229.columna ſecunda. glo. Sometico.

Iniuriarum actione tenetur vocans alium cucurbitam directe vel cum vxorato dicit tu es bonus vir.3.To.fo.227.co.2.gl.Coruudo.iu verſ. Et non ſolum.

Iniuriarum actione an teneatur vocans meretricem eam quę triennio retro emēdata erat.3.Tomo.folio.293.col.2.add.2.ad fin.in verſ. Quid. de dicenti.

Iniuriarum actione tenetur coniugatam meretricem vel adulteram vocans licet id probare velit niſi ſcientiam mariti probet.3.Tom.fo. 229. col.2.gl.Marido.

Iuiuriarum actione an teoeatur obijciens vitium meretricis mulieri deſponſatæ per verba de pręſenti.3.Tom. fol. 250. columna prioia. iu verſ. Quæri poteſt.

Iniuriarum actione an teneatur vxoratæ dicens pelleja.3.To.folio.393.colum.2.add. 2.in verſ. Quid ſi dicat.

Iniuriæ illatæ per verbum Iudæus,Latro, filius meretricis,traditoris condemnati per ſanctum officium & ſimilia ſunt acriter & grauiter puoienda 3.To.fo.380.col.2.ad fioio verſ.Ex quibus vbi vide rationem.

Ioiuria in matrimonijs contrahendis vel contractis conſideratur ſi inferatur parcotibus vel dominis. folio.43.columna prioa. gloſſa. Pero ſi el padre.

Iniuſte ad mortem ductus non ſolum ab anciatis vulgo dichos regidores verum etiam à popularibus poteſt à manibus iudicis etiam per vim eripi.3.To.folio.169. columna prima. in verſ. Hinc infertur.

Iniucia non debet à ſummo præſide inferri propter cauſam quantumcunque piam. 3.Tomo.folio.20.columna prima.in verſicul. Secundo probatur.

Inimicitia capitalis ex quibus inducatur & quando.3.Tomo.ſolio.381.columna prima. in verſ. Vtrum autem.

Illegitimi nullo titulo parentum clericorum bona conſequi poſſunt.folio. 68. columna ſecunda. in verſiculo.Eſt tamen dubium: cautelas vero quibus poſsint iostitui & ea habere excluſo filio in foro animæ ibi. in verſ. Tamen eſt pulchrum vſque ad foliū. 69.col.1. in verſ.Alia cautela.

Immatura eſt ſpes collationis viuente patre. fol. 76.col.1.in verſ.Secundo nam.

Immolæ opinio comprobatur.fo.60.co.1.iu verſ. Ec quatenus dixi.

Initium perfectum ineſſeque deductum in actu conſideratur nec ex caſu ſuperuenienti reuocatur.ſo.104.col.2.in verſ.Præterea initium.

Initium tam io contractibus quam in vltimis voluntaribus expectandum eſt.fol.74.co.col.2.in verſi.Item adſtipulatur.

Innocentij dictum in cap. 1. de vſuris declaratur. 3.Tomo. folio. 22. columna ſecunda. in verſic.

Ff   Io quo

In quo poterit.&c.

In re propria poteſt quis conſentire vt adijciatur granamen.fo.121.columna prima.in verſi.Nam in re propria.

*I*oannis Andreæ opinio defenditur ab impugnatione Abbatis & Ananiæ.3.Tomo.folio.21.co.1.in princip.

Inquiſitores generales ad inquirendum de veritate criminum an poſsint inquirere ſeu procedere non receptis teſtibus de infamia.3.Tomo.folio.130.columna ſecunda.in verſiculo.Sed quæritur vtrum.

Inquiſitores poſſunt conuocare clerum & populum ciuitatum in auxilium vel prout negocio viderint expedire.3.To.fo.132.col.2.in verſic. Ad ſecundum.

Inquiſitores ſine epiſcopo citare capere cuſtodiæ mandare & inquirere poſſunt contra quos ſecundum Deum & conſcientiam ſibi viderint expedire.3.Tomo.folio.132.col.2.in verſicul. Poſſunt etiam.

*In*quiſitores ſine epiſcopo nec econuerſo non poſſunt quem duro carceri tradere nec tormentis exponere.3.Tomo.folio.132.col.2. verſ. Tradere tamen.

*In*quiſitores poſſunt incidere ſilentium quæſtuarijs quando prædicario quæſtuariorum impedimentum affert congregationi quæ pro negocio fidei fit.3.Tomo.folio.133.columna.1.in verſ. Poſſunt.

Inquiſitores per cenſuram eccleſiaſticam poſſunt cogere rectores ciuitatum reuocari vel moderari ſtatuta loci per quæ officium ſanctæ inquiſitionis directe vel indirecte impeditur ibi. in verſ.Poſſunt etiam.

Inquiſitores poſſunt inuocare brachium ſeculare contra hæreticos.3.To.fo.133.in verſ.Poſſunt etiam.3.

Inquiſitores poſſunt procedere contra hæreticos non obſtante ſtatuto de duabus dietis ibi. in verſi.Poſſunt etiam procedere.

*In*quiſitores vniuerſaliter inquirere poſſunt de omni hæreſi repugnanti catholicæ fidei ibi.in verſ. Poſſunt autem vniuerſaliter.

*In*quiſitio vulgo dicta peſquiſa quid ſit.3.To.fo.3 col.1.*In* princ.

Inquiſitio de iure communi poteſt formari in eiſdem caſibus in quibus quis alium accuſare poteſt ſine metu calumniæ ibi. col.1.in verſ. Nam in his caſibus.

*In*quiſitio an ſit remedium ordinarium vel extraordinarium ibi. folio.4. columna prima. principio.

*In*quiſitio generalis de iure regni fieri non poteſt niſi à principe generaliter committatur. 3.To. folio ſexto. columna prima. gloſſa.Ni ſe pueda quid vero iure ciuili & canonico ibi & folio.13. col.2.

*In*quiſitio ſit ex mero *I*udicis inquirentis officio 3.Tomo.folio.13.columna prima. gloſſa. Fazer peſquiſa.

*In*quiſitio vbi locum habet ceo ante reſponſionem danda eſt copia capitulorum de quibus inquiritur.3.Tomo.folio.13.columna ſecunda. gl. Ayan podec.

*In*quiſitio hæreticæ prauitatis committi non debet niſi ei qui quadrageſimum annum attigerit. 3.Tomo.folio.134.columna.2. in verſ. Aduertendum etiam.

Inquirens temere contra aliquem & dolo vel lata culpa fatigans inquiſitum poteſt etiam criminaliter puniri.3.Tomo.folio.4.colum. 2. in verſic. Nam qui.

*In*quirendi modum lite mota inter Concilia forte ſuper iure paſcendi vel alias de iure regni. 3. Tomo. folio.7.columna prima. gloſſa.Coſtumbre.

*In*quiſitionis effectus quando agitur de generali ſtatu quis eſſe debeat.3. Tomo.folio.131.col.1. in verſ.Ad ſeptimum.

Inquiſitio vbi committitur ordini prædicatorum vel minorum à quibus inſtitui debent.3.Tom. folio. 132. columna prima. in verſiculo. Sed quæritur.

*In*quiſitionis officium à ſede Apoſtolica commiſſum an ſpiret per mortem Romani Pontificis. 3.To.folio.132.columna ſecunda. in verſ. Sed nunquid.

Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis conceſſa poteſtas contra ſcientes & receptatores hæreticos generaliter eis conceſſa eſt ſine exceptione ſanguinis vel filiationis.3.To.fo.220.col.2.in verſ. Additur etiam.

Inquiſitus de hæreſi à quo abſolui poſsit. 3.Tomo.folio.86.columna prima. in verſ.Sed eſt dubium.

*In*quiſitus contra quem fit inquiſitio an ſuper certo crimine interrogatus teneatur dicere veritatem.3.Tomo.folio.130.columna.1.in verſ. Sed quæritur vtrum.

*In*quiſitus contra quem fit inquiſitio an poſsit negare infamiam præceſsiſſe ibi.col.2.in verſ. Sed nunquid.

Inquiſitus contra quem fit inquiſitio an poſsit recuſare iudicem vt ſuſpectum.3.tomo. fol. 130. columna ſecunda. ad fin. verſiculo. Sed quæritur.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis de iure qui ſint 3.tomo.folio.131.columna ſecunda.in verſicul. Ad primum.

Inqui-

Inquiſitores in Thuſciæ prouincia ſunt fratres minores ordinis diui Franciſci ob eius eceueentiã. 3. Tomo. folio. 23 a. columna prima. in verſicul. Quidam autem.

Inquiſitores an alijs vices ſuas poſsint committere. 3. Tom. fol. 132. columna prima. ad finem in verſ. Sed nunc.

Inquiſitor non eſt qui non habet mandatum & inquiſitionis iuriſdictionem à principe. 3. To. fol. 5. co. 2. gl. Nos mandamos vbi quod de hoc ante omnia partibus conſtare debet.

Inquiſitor à Rege nominatus quod iuramentum ſubire teneatur & quomodo puniatur recuſans officium ſemel nominatus. 3. To. fo. 6. colum. 1 glo. Embiar. & folio. 9. col. 1. gl. En las leyes vbi late remiſſ.

Inquiſitor debet dari in caſibus arduis & non paruæ qualitatis. 3. fo. 7. columna. 2. in verſic. Item inquiſitor.

Inquiſitoris ſalarium debet ſolui expenſis cauſam inquiſitioni dantis. 3. Tomo. fol. 5. colum. 2. gl. Salarios.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis an tradendo hæreticos curiæ ſeculari efficiantur irregulares ideo quod licet deprecẽtur tamẽ ſequũtur eos cõburẽdos & quomodo cautiores eſſe poſsint, vt hanc irregularitatis notam euadant hoc caſu. 3. To. folio. 92. col. 2. in verſi. Sed dubium occurrit & fo. 93. col. 1.

Inquiſitores puniunt tanquam hæreticum eum qui ſcienter labitur in hæreſim damnatam. 3. Tomo. folio. 106. columna prima. in verſiculo. Vel dicendum.

Inquiſitores de diuinationibus aut ſortilegijs inquirere non poſſunt niſi quando hæreſim ſapiant. 3. Tom. foli. 133. columna prima. in verſi. Sortilegia, &c.

Inquiſitores an cognoſcere poſsint an diuinationes vel ſortilegia hæreſim ſapiant. 3. To. fol. 133. co. 1. in verſi. Sed nunquid.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis plura quæ efficere nequeunt & quæ facientes puniuntur. 3. To. fo. 133. col. 1. ad finem & col. 2.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis quomodo procedere debeant ſiue procedant per generalem inquiſitionem ſiue per ſpecialem. 3. Tomo. folio. 133. columna ſecunda. in verſiculo. Ad quartum vbi quando poſsint abſoluere quando condemnare & 134. col. 1.

Inquiſitorum commiſsio tributa à Papa excommunicandi hæreticos non reuelantes an filios comprehendat. 3. Tomo. folio. 223. columna ſecunda. in verſiculo. Et ſic commiſsio & quod non folio. 225. columna ſecunda. in verſiculo. Ex quibus iam.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis de quæſtionibus vſurarijs cognoſcere non poſſunt. 3. Tomo. fo. 398. columna ſecunda. in verſiculo. Vtrum vbi quando poſsint.

Intereſſe lucri ceſſantis à principio taxatum ſapit vſuram. 3. Tomo. fol. 21. columna. 1. in verſicul. Intereſſe lucri.

Intereſſe nomine legati non ſoluti à teſtatore hæredi iniunctum quando à legatario peti poſsit. 3. Tomo. folio. 21. columna ſecunda. in verſicul. Hinc eſt.

Intereſſe lucri ceſſantis. vt peti poſsit quæ requirantur ſeriatim. 3. To. fol. 21. columna. 2. ad fin. in verſicul. Quæ autem ſint & 22. col. 1. Vſque ad finem.

Inuentores rerum amiſſarum ſi dominus non appareat cui eas tradere teneãtur vt à pœna excuſentur. 3. Tomo. folio. 370. columna prima. glo. Toda.

Irregularitas nunquam ſine dolo committitur. fo. 27. col. 2. in verſi. Vbi autem quis.

Irregularis & inhabilis ad officium ſacerdotij ob delictum homicidij vel grauioris effectus nihilominus beneficio non priuatur ante iudicis ſententiam. folio. 31. columna. 1. in verſicul. Tertio ſuadetur.

Inſtitutio licet olim initio teſtamenti inſerenda eſſet, nunc ſufficit ſi in quacunque eius parte deſcribatur. folio. 65. columna prima. in verſic. Vlterius principaliter.

Inſtitutio omnium hominum de mundo licet ſimpliciter & abſolute valeat in ratione impoſsibilitatis & alijs de quibus ibi vitiatur. folio. 66. col. 1. in verſi. Eſt tamen optima vbi tamen concludit valere.

Inſtrumentum guarentigium nullum tamen ex defectu cauſæ ſeu alterius nullitatis etiam prætextu clauſulæ guarentigiæ non habet executionem paratam. fo. 250. columna. 1. in verſicul. Quæritur.

Inſtrumenti publici fides per teſtes extenuatur. folio. 137. columna prima. in verſiculo. Ex quo infertur.

Inſtrumenti publici fides per duos teſtes contrarios eneruatur ibi. in verſic. Eſt tamen dubium vbi ad partes.

Inſultus cum telo animo occidendi ſi peruenit ad actum proximum punitur vt homicida ſi ad propinquum extraordinarie. 3. To. 260. colũ. 1. in verſ. Sit ergo concluſio.

Intentio & propoſitũ maleficia diſtinguũt. fo. 49 co. 2. in verſ. Circa huius ibi videtur dicendum.

Inuentarium non conficiens non tenetur ſoluere creditoribus in ſoen animæ. fol. 140. col. 2. q. to. vbi vide rationem.

Irineranti licet ſit clericus licet arma deferre & veſtem mutare.3.Tomo.fo.6a.colum.a.io verſi. Et itineranti.

Itinerantibus vias impediens & eis offendicula ponens quomodo puniatur.3.Tomo.folio.381.columna ſeeunda.gloſſ. Que cierra & 383.col.1.glo.Eodem verbo.

Iudicandi manus eſt publicum authoritate & vtilitate à quo ſiue publica vtilitas principaliter ſiue ſecundario vel ſeruet nemo etiam exemptus excuſatur.3.Tomo.folio.6.columna a.in verſi. Iſtud enim.

Iudici etiam ſi ſit princeps aliquid contra immunitatem eeeleſiæ vel quid iniuſte notoriũ præeipienti vel aggrauanti cootra iura reſiſti impune poteſt. 3. Tomo.folio. a49.columna ſecunda.In princ.

Iudices faciles eſſe debent in admitrenda appellatione potius quam in facienda executione ne in liodicarn reneantur.3.Tom.fol.378.col.2.io verſi.Iudiees autem.

Iudices tales eſſe debenr quales eligi conuenit. 3. Tomo.folio.362.columna ſecunda.io verſiculo Idem dico.

Iudiees eccleſiaſtici an poſsint laicis imponere pęnas pecuniarias & qnibus debeant applicari. 3. Tomo.folio.396.col.1.in add. io verſiculo. An poſsior.

Iudices ad adminiſtrandam iuſtitiam & pro populi quiete debent impendere fauorem contra inducentes ſeandalum & ipſum ſedare. 3. Tomo.folio.341.columna prima.& ſecunda. ad fin. gl. Que ſa.

Iudiecs an de iore ciuili poſsint recipere eſculentum & poculentum. 3.Tomo.folio 363.colum. prima in addi.in verſ. Et an de iure vbi quid de iure regio.

Iudici aliquid præcipienti an & quaodo liceat ſine armis vel eum eis reſiſtere. 3.Tom. fol. 149. co. 1.gl Metiere.

Iudicea inferiorea vt auditores Cancellariæ non poſſunr ſuam ſentenriam executioni mandare donee regi vel eius ſupremis eooſiliarijs oſtendatur.3.Tomo.folio.397.colum.2.in verſicul. Et ſic nota.

Iudicis arbitrio quando aliquid relinquitur ſi male arbitretur poteſt ab eo appellari.3.Tomo.folio. 218. columna ſecunda.in verſiculo. Quæ omnia.

Iudieis arbitrio vbi à lege pęna relinquitur circunſtantias quas iudex præoeulis habere debet ne iniuriam ex iniquo arbitrio parti inferat vide.3.Tomo.folio.218. columna ſecunda. ad finem.

Iudices vel quilibet alij aliquid ſtatuentea directe vel indirecte contra libertatem eccleſiæ & eius priuilegio gaudenrium qua pœna feriantur. 3. Tomo.folio.349.columna prima.in princip. & columna ſeeunda.in princ.glo.ſtatutos & gloſſ. Delcommunion.

Iudices in caſu de quo ſupra excommunicati cum abſolutio Papæ reſeruata non ſuerir à quo abſolutionem conſequi poſsint. 3.To. fol.349.col. 2.in verſi.Id eſt dubium.

Iudex poteſt ſub pęna prohibere nequis alloquatur fęminam cum qua eſt diffamatus vel ne ludat chartis & ſimilia & qua ratione.3.Tom.fol. 183.col.a.io In princ.

Iudex de blaſphemo non ioquirens & ei ordinariam delicti pœnam ſine remiſsione non imponens qua pœoa feriatur.3.To.fo.208.co. 2.glo. Pierda.

Iudex vel tabellio ante publicatiouem interrogatorium parti aduerſæ manifeſtans vt cauillare poſsit pęna falſi punitur.3.Tomo.folio.191.colum.2.in verſic. Similiter vbi quam hoc execrãdum ſit.

Iudex ex præſenrarione contractus & eius lectura colligere deber moram vel conrumaciam rei & declarare eum periurum. 3. Tomo. folio. 187. columna ſecunda. in verſiculo. Item eſt norandum.

Iudex omnis ordinarius vel delegatus à principe an mulctare poſsit. 3. Tomo. folio. 253. col. 1. verſi. Vtrum autem.

Iudex ſi ſententia ſit ioiuſta & exequatur non admiſſa appellatione quomodo puniarur & an ei tunc de facto reſiſti poſsit.3.Tomo.fo.378.co. a.in verſ. Quinimo.

Iudex an ex officio procedere poſsit contra iniuria alium afficientem querela ab eo oon propoſita.3.Tomo.folio.230.columna ſecunda. gloſ. diez mil, & an ſi deſiſtat ab accuſatione poſsit ex officio punire ibi eadem col.1.in verſi. Et iudex non poteſt.

Iudex recte ſuum gerens officium magis meretur quam frarres prædicatores vel alij religioſi. 3. Tomo.folio.254.columna ſecuoda. in verſicul. Recti iudices.

Iudex appellationi non deferens iure canonico quomodo puniatur.3.Tomo.fol.379.col. 2. ad fin.vbi remiſsiue.

Iudex accuſatore mortuo an poſsit per viam inquiſitionis iterum de illo delicto cognoſcere. 3.Tomo.folio.13.columna ſecunda. In principio.

Iudex quid ſeruare debeat de praxi huius regni vbi non adeſt accuſans delictum perpetratum 3.Tomo.folio.4.columoa ſecunda. In principio.

Iudex quando teneatur ſi non inquirat propter negligentiam vel inquirat male tamen omittendo neceſſaria ſecundum iuris diſpoſitionem ibi. columna ſecunda. in verſiculo. Vtrum autem.

Iudex inquirens contra ducem magnatem procerem quomodo ſe habere debeat. 3. To. fo. 5. co. 1. in verſ. Ideo cauti.

Iudex eccleſiaſticus an poſsit incarcerare laicos. 3. Tomo. fo. 396. columna prima. in add. in verſ. Et an poſsint.

Iudex delegatus non poteſt abſque legitima cauſa commiſsionem ſuper crimine excuſare, ſed eius præcepto obtemperare tenetur. 3. Tomo. folio. 6. columna ſecunda. in verſiculo. Probatur.

Iudex ordinarius non valens dare vel prohibere damnum de præſenti vel de futuro contingens tenetur ante quam ad vlteriora progrediatur regem certiorare alias de negligentia tenebitur. 3. Tomo. folio. 7. columna. 1. gloſſ. Sean tenidos.

Iudex ob negligentiam ab adminiſtratione ſua remouetur & alius loco ſui ſubrogatur. 3. To. fo. 7. col. 2. In princ.

Iudex male iudicans tenetur reip. & parti. ad intereſſe. 3. Tomo. folio. 8. columna prima. in glo. De pleyto.

Iudex etiam parte non accuſante tenetur de homicidio vel delicto commiſſo inquirere. 3. Tomo. folio. 12. coluna ſecunda. gloſſa. Lo querellare.

Iudex inſultatus an ciues præſentes ei nō opitulātes licet dixerit aqui del Rey fauoreced a la juſticia, pęna mortis an vero arbitrio iudicis punire valeat. 3. To. fo. 354. col. 1. in verſ. Quæritur iudex.

Iudex an ex cauſa paupertatis vel alia poſsit minuere pęnam legis. 3. Tomo. folio. 333. col. 1. in verſ. Sed eſt dubium vbi colum. 2. quomodo puniatur eam ſine cauſa tranſgrediens & 334. col. 2. per totam & ad primum iterum. fo. 353. co. 2. ad medium & 354. columna. 1. vbi quod etiam poſt ſententiam poteſt & ibi vide dilucida exēpla.

Iudex delicti an teneatur ſaltim ſummatiè cognoſcere delicti rationem illius qui ab illo remitti poſtulatur vt ſi ei de eo conſtet remittat ſin minus etiam requiſitus non teneatur. 3. To. fo. 339 col. 2. in verſicu. Quæri poteſt & 340. col. 2. omnino.

Iudex aliquem iniuſte incarcerans & incarcere detinens tenetur iniuriarum in ſindicatu etiam ſi id ex poſt facto publicato proceſſu appareat. 3. Tomo. folio. 340. columna prima. in verſiculo. Et iniuſte.

Iudex iniuſte incarcerans vel aliquem detinens damnum infert irreparabile & ideo quocunque tempore ab eo appellari poteſt. 3. To. fol. 340. col. 1. in verſ. Et eſt.

Iudex appellationem denegans caſu quo ei deferre tenebatur quomodo puniatur. 3. To. ſo. 342. columna. 2. in verſic. Et iudex & 343. columna prima.

Iudex ratione debiti debitorem in perpetuam ſeruitutem condemnare non poteſt. 3. Tomo. folio. 345. columna prima. in verſiculo. Tamen iudex.

Iudex in verbis contumelioſis leuibus ex officio non procedit niſi ad partis querelosæ offenſam 3. To. ſo. 231. col. 2. in princ.

Iudex cuius arbitrio pœna relinquitur an poſsit ſe extendere ad mortem naturalem. 3. Tomo. folio. 395. colum ſecunda. in verſiculo. Vtrum autem.

Iudex cum parte colludens in fraudem fiſci accipiens ab eo pœnam pecuniariam fiſco applicandam vt in ſententia id ſupprimat quomodo teneatur & qualiter contra hos iudex ſindicatus inquirere debeat. 3. Tomo. folio. 396. colum. ſecunda. ad finem & 397. columna prima. Et per totam.

Index appellationem concedere regulariter tenetur caſibus in quibus liceat negare. 3. Tom. folio. 378. columna prima. gloſſa. Que denegare.

Iudex appellationi non deferens condemnato ad mortem in pari cauſa eſt ei eo qui alias morituro viam feſtinat & interdum tenetur de vi publica. 3. Tomo, folio. 379. columna. 1. verſiculo. Qui non detulit.

Iudex ex officio de ludis inquirere debet. 3. To. folio. 233. col. 1. in verſi. Et iudex & intra quod tempus poſt ludum habitum debet inquirere ibi. in verſi. Sed iudex.

Iudex ex officio debet filium proteruum punire ſecundum qualitatem iniuriæ patri illatæ aut matri. 3. Tomo. folio. 219. columna ſecunda. in verſi. Cum ergo.

Iudex ex officio abſque litigantium petitione poteſt alteram partem compellere vt cum iuramento declaret ſi recepit ipſe vel alius pro eo pecuniam vel aliquam eius partem licet elapſi ſint duo anni quibus exceptio non numeratæ pecuniæ clauditur. folio. 34. colum. 2. in verſic. Hinc etiam.

Iudex ex teſtamento minus ſolenni non poteſt permittere retentionem rerum hæreditariarum ſeu legatarum hæredi vel legatario. folio. 106. columna prima. in verſiculo. Item & quinto.

Iudex etiam certo ſciens hæreditatem ſeu legatũ relictum in minus ſolenni voluntate Petro abſque vlla fraudis ſuſpicione eſſe non tamen id ei ſed venientibus ab inteſtato adiudicat quod eo teſtamentum nullum eſt ibi. in verſi. Iudex autem.

Iudex ſæpe numero iudicat etiam contra veritatem ſecundum allegata & probata. fol. 107. col. 1. in verſi. Nec obſtat, &c.

Iudex ſi videat aliquos ad arma venire debet id obuiare per incarcerationem vel alias, & alteri prohibere ne per alterius portam tranſeat. fol. 150. col. 1. in verſi. Vnde iudex.

Iudæi quare retinebantur & retinentur in ciuitatibus Chriſtianorum remiſſ. 3. To. fo. 60. col. 1. in verſi. Sed eſt dubium.

Iudæi etiam nouiter conuerſi non admittuntur habitationis gratia apud Cãtabros nec eorum deſcendentes vel aſcendentes & habitare vellens informationem ſui generis dare debet. 3. Tomo. folio. 59. columna prima. in verſiculo. Apud Cantabros.

Iudæi teſtimonium an admitti debeat contra Chriſtianum. 3. To. fo. 61. col. 1. per totam & fol. 74. col. 1. in verſi. Iudæus aduerſus.

Iudæi quando teneantur ratione domorum ſeu fundorum ad decimas & quomodo. 3. To. folio 57. columna prima. gloſſa. De las caſas quid de Sarracenis ibi. columna ſecunda. in verſic. Quid autem.

Iudæi & infideles tenentur ad æſtimationem parochialium oblationum, ſicut & Chriſtiani ibi in verſ. Quod eſt notandum.

Iudæi inuiti trahendi non ſunt ad fidem catholicam ſponte tamen accedentes à nullo impediri debent. 3. To. fol. 66. columna. 1. gloſ. Tornar per totam.

Iudæi non poſſunt inter ſe habere iudices diſtinctos. 3. Tomo. folio. 68. columna prima. gloſſ. Iuezes.

Iudæi dicuntur ſerui. 3. Tomo. folio. 79. columna prima.

Iudæi iure regni non poſſunt eſſe vectigalium cõductores. 3. Tomo. folio. 67. columna. 1. gl. No ſean neoreceptores. fo. 79. columna prima. glo. Que los Iudios & ibi vide plura quæ facere prohibentur.

Iudæi Chriſtianis victui & eſui neceſſaria vendere prohibentur iure regni. 3. Tomo. fol. 67. co. 1. glo. Coſas.

Iudæi nec Mauri non poſſunt Chriſtianos ad domeſticum ſeruitium conducere niſi ad id quod extra domum expediri valeat. 3. Tomo. fol. 70. col. 1. gl. Soldada.

Iudæi adulti an ſint ad baptiſmum cogendi. 3. Tomo. folio. 80. columna ſecunda. in verſiculo. Iudæi adulti.

Iudæi in cæremonijs & in cæteris actibus omnino à Chriſtianis ſecerni debent. 3. Tom. fol. 81. glo. No lleuen.

Iudæi ementes fundos tenentur ſoluere tributa ad quæ tenebantur eorum poſſeſſores. 3. Tom. fo. 74. co. 1. gl. De quien.

Iudæi an ſit de oliui Chriſti. 3. To. fo. 79. colum. 1 in verſ. Quæri etiam.

Iudæi qui & vnde dicantur & plura de eis remiſsiue. 3. Tomo. folio. 56. columna prima. gloſſ. De los Iudios.

Iudæi omnes & infideles ante vltimam ſeculi conflagrationem ad fidem Chriſti reducendi ſunt. 3. Tomo. folio. 56. columna prima. gloſ. Se han de tornar.

Iudæi retinere non poſſunt ſicite acquiſita per vſuram ſed ſiunt reſtituenda accepta poſt legem euangelicam. 3. Tomo. fol. 48. colum. 2. in verſi. Item etiam.

Iudæis communicatio in cibo cum Chriſtianis prohibetur. 3. Tomo. folio. 77. columna prima. glo. No coman.

Iudæis an licitum fuerit ſecundum legem Moyſi accipere vſuram. 3. To. fol. 49. col. 1. in verſicul. Sed videtur.

Iudæorum cauſæ qua iure ſunt decidendæ. 3. To. folio. 80. columna. 2. in verſiculo. Quæritur Iudæorum.

Iudæus cognoſcens carnaliter Chriſtianam ceſſante matrimonij titulo ſtupro violentiæ adulterij raptus erit arbitrio iudicis puniendus. 3. To. folio. 365. columna ſecunda. in verſ. Sit ſecunda etiam ſi meretrix ſit vt ibi. & 366. colum. 1. & 2. Per totam.

Iudæus an poſsit emere ſolum in quo ſunt adſcriptitij Chriſtiani. 3. To. remiſſ. folio. 60. col. 1. in verſ. Sed eſt dubium.

Iudæus vbi emit fundum in inſtrumento venditionis duos ſundos confines exprimere debet. 3. Tomo. folio. 56. columna. 2. gloſſ. Heredades vbi vide ſall.

Iudæus non baptizatus non poteſt eſſe officialis in terris Chriſtianorum. 3. Tomo. folio. 58. col. 2. & 59. colum. 2. in verſiculo. 3. concluſio. glo. Ni ſean.

Iudæus non baptizatus in terris Chriſtianorum ad officium publicum promoueri non debet. 3. Tomo. folio. 59. columna prima. in verſiculo Iudæi vero.

Iudæus & infidelis ante ſacrum baptiſmi lauacrũ hæreticus dicitur. 3. Tomo. folio. 36. colum. 2. glo. Que es.

Iudæus conuerſus ad Chriſti fidem non iam dici-

tur

Digitized by Google

tur Iudæus ſed Chriſtianus nec debet arceri ab officijs publicis.3.Tomo.fol.58.col.1.& 59.columna.2.Per totã.& fol.80.col.2.id verſi. Vtrũ Iudæi.

Iudæus ſigno à Chriſtianis diſtingui debet.3.To.fol.62.col.1.in principio quod vero ſignũ hoc ſit fol.78.co.1.gl.Que no trayan.quod publice debent vide portare ibi.in gl. Sobre.

Iudæus excuſatur à pœna ſine ſigno inuentus ſi ratione itineris id excuſet.3.To.fol.62.col.2.glo. Anduuieren.

Iudæus vtrum poſsit accuſare Chriſtianum de periurio.3.To.fo.75.columna prima.gloſſ. Vtrum autem.

Iudæus ſacroſanctas Dei optimi maximi eccleſias maledicere prohibetur.3.Tomo.fol.75.col.2.gl.En que maldizen.

Iudæus vel nouiter conuerſus non poteſt ad balnea vna cum Chriſtianis accedere.3.To.fol.69.col.1.in gl. Ni ſe bañen.

Iudæus non poteſt eſſe chirurgus nec medicamenta vendere.3.Tomõ.fol.66.columna.1.gloſſa. Boticarios.

Iudæus eſt blaſphemia Chriſti.3.To.fol.203.col.2.in verſi. Hinc dicimus.

Iudæus nec infidelis alius condemnari non debet antequam audiatur.3.Tomo.fol.70.col.2.gloſ. Llamados.

Iudæus deprehenſus in actu fugæ extra regnum in captiuitatem redigitur.3.Tomo.fo.70.col.2.gl.Fuyeren.

Iudæus ratione debiti contracti recte incarcerari poteſt.3.Tomo.folio.71.columna prima.gloſſ. No pudieſſe.

Iudæus habens acceſſum carnalem ad Chriſtianam vel in figura matrimonij vel alias qua pœna feriatur remiſſ.3.Tomo.fol.81.columna ſecunda.In princ.

Iudæus contrahens matrimonium cum Chriſtiana & econtra, vel eam carnaliter cognoſcens ſine matrimonij figura qua pęna puniatur. 3. Tomo. folio. 365. columna prima. in glo.Duermie.

Ius adeundi triginta annis durat nec minori tempore præſcribitur.fol.144.co.2.q.4.

Ius adeundi non cenſetur eſſe in bonis noſtris ac ideo repudiari poteſt in præiudicium creditorum vel fiſci.fo.145.co.1.In princ.

Ius naturale quomodo dicatur commune omnibus animantibus contra Bartol.fol.130.col.1.in verſi. Et ſic errauit.

Ius regium non repugnans deciſioni iuris canonici quoad matrimonij celebrationem, ſed magis in ſubſidium eius declaratorium etiam in foro eccleſiaſtico obtinere debet. fol.23.col.2.gloſſ. Concejera. in verſiculo. Neque leges.

Ius retrahendi deſcendẽs à lege ex aliquo beneficio vel priuilegio ſpeciali non tranſit in patrem arrogantem. fol.166.columna.1.in verſi. Sexto fundatur.

Ius patronatus vxori competens non tranſit in maritum. folio.166. columna prima. in verſic. Quo fit.

Iura loquentia in electionibus eccleſiaſticis procedunt etiam in ſecularibus. folio.41.colum.1. In princ.

Iuris interpretatio locum habet quando coadiuuatur voluntate teſtatoris veroſimili, folio. 134. col.1.in verſi. Tum etiam.

Iura detrahentia ſolennitatem & iuris rigorem in teſtamentis concedendis non cenſentur tollere ea quæ aliàs requiruntur circa perfectionem illius actus. fol.56.columna prima. in verſiculo. Nam iura.

Iuſtitia virtus perfectiſsima eſt. 3.To.folio.245. col.1.in rubrica.

Iuramentum peccatum inducens ſeruari non debet.3.Tomo.fol.25.columna ſecunda. In principio.

Iuramento alicuius quando ſtetur plures caſus & vnum de iure regni.3.Tomo.folio.74. colum.2 gloſ.Creydo.

Iuramentum contractui appoſitum cum ſit perſonale non obligat ex vi iuramenti ſucceſſorem 3.Tomo.fol.185.colum.1.in verſ. Iuramentum tamen.

Iuramentum recognitionis vel approbationis homagij vel alicuius contractus ad hæredes non tranſit 3.Tomo.fol.185.col.1.in verſic.Ex qua declaratione.

Iuratum contractum infringens qua pęna puniatur.3.To.fol.184.col.1.in princ.

Iurans falſum in forma iuris punitur pœna.600. marapetinorum de iure regni.3.Tomo.ſol.96. col.1. vbi quod hæc iuramenta partibus deferenda non ſunt.

Iuratum contractum implendi difficultas excuſat iurantem à periurio.3.Tom.fo.187.colum.1.in verſi.Ex quo infertur.

Iuramento firmatur diſpoſitiones hominum folio.113.columna ſecunda.in verſiculo ſecundo. Nam.

Iuramentum habet vim clauſulæ codicillaris, fol. 109.col.1.in verſi. Dubium autem.

Iuramentum an poſsit in cauſa matrimoniali deferri in ſupplementum probationis remiſſ. fol. 34.col.2.ad fin.in verſi.In cauſa tamen matrimoniali.

Iuramentum regulatur ſecundum naturam contractus cui apponitur.fol.112.colũ.2. in verſiculo:

Et videtur quod non.

Iuramentum in pluribus interponitur ad tollendam præſumptionem doli & malitiæ. fo. 413. col.a.in verſ.Iuramentum enim.

Iuramentum non excludit exceptionem prouenientem ex natura ipſius contractus,folio.248. col.a.in verſi.Sicut nec.

Iuriſcon!ti labor qualis ſit.3.To.folio.361.col.a.in verſi.Siquidem iureconſulins.

Iuriſta an de fide diſputare poſsit.3.To.f.391.co. 2.in verſi.Et ſi dicatur.

Iuriſta an præferatur theologo etiā in loco vbi hęreſes non pullulant.3.To.fo.391,col. 1. In additione late.

L:

LAicus ratione iuramenti contractui adiecti i eccleſiæ forum ſortitur & coram eccleſiaſtico conuenitur non ſolum quo ad iuramenti obſeruantiam, ſed etiam quo ad contractus valorem cum reſciſsione.3.To.fo.185.co. 2.Illatione.2.

Laicus habens acceſſum carnalem ad monialem ſeu religioſam qua pęna feriatur.3.To.fol. 316, col.1.in verſi.Laicus autem.

Laicus ſub excommunicationis pœna prohibetur publice vel priuatè de fide diſputare.3.To.fo. 99.columna prima. in verſic.Quo fit & ibi vide rationem & 98.columna prima. in verſicul. Laicis autem.

Laicus prædicare prohibetur ibi.in verſi. Sic ergo laicus.

Laici illiterati ſeptem propoſitiones quas circa fidem obſeruare tenentur.3·To.fo.100.col.2. ad fin.& 101.col.1.

Lata culpa quid ſit fol.a 11.col. prima.in verſi.Lata culpa.

Lædens alterum contrahentium etiam intra dimidiam iuſti pretij ſi notabile damnum ſit tenetur ad reſtitutionem læſo. folio. 179. columna prima.In princip. & ibi vide quomodo hoc intelligatur.

Læſio modica quæ iure naturæ permittitur & quę iure ciuili ad dimidiam iuſti pretij redigitur remanet ſemper in arbitrio boni viri.fol,187.co. a.in verſi.Primum quod.

Legata relicta in teſtamento hæreditate non adita non debentur,ſolio.81.columna. 2. in verſic. Nunc tamen quæro & 105.columna prima. gl. Si el teſtador.

Legata adeo hæreditate non adita non debentur vt etiam ſi relinquantur in codicillis factis ante vel poſt teſtamentum non debeantur. folio. 82.columna prima. in verſicul.In tantum hoc.

Legata hodie,attento iure Regni Caſtellæ & omnia contenta in teſtamento vel codicillis hæreditate non adita ex teſtamento vel ab inteſtato valent.folio.82 .columna prima.in verſiculo Hodie vero.

Legata debentur hæreditate non adita ex cauſa præteritionis vel exhæredationis ibi. in verſic. Quæro vtrum & 90.columna ſecunda. in gloſſ. En las mandas.

Legata rupto teſtamento fratris turpi perſona inſtitura non debentur ſecundum communiorē folio.82.columna ſecunda. in verſiculo.Quæro vtrum legata.

Legata & fideicommiſſa ex teſtamento minus ſolenni quibus remedijs debeantur.f.518.co.1. in verſi·Quibus autem remiſſ.

Legata an peti debeant via executiua vel ordinaria & an habeant executionem paratam.folio. 91.columna prima. in verſicu. ad ſecundum ad partes vſque ad verſic. Aut ſic rogatus vbi vide concordiam.

Legatæ rei facta traditio in vita teſtatoris ab ipſo reuocari non poteſt.fol.79.col.2.in verſi.Dubitatur & quod lucretur fructus legatarius ibi.in verſic·Imo cum fructibus.

Legatarius poteſt eſſe teſtis in teſtamento in quo ſibi aliquid prælegatum ſit,folio.187.col.a.verſi.Dubitatur an legatarius pro & contra.

Legatarius petens legatum ſibi in teſtamento relictum recognito ab hærede via executiua id conſequi debet. folio.91.columna.a.in verſicu. Vel poſſumus.

Legatarius in caſu, de quo ſupra hærede negante legatum relictum reddenteque cauſam dubiā & litem inducentem per diffinitiuam id conſequi debet ibi.in verſi.Aut rogatus.

Legatarius vel legataria poteſt partem ſiue tertiā ſiue quintam ſibi prælegatam alteri prælegare eadem ipſa ratione qua ſibi prælegata fuit. fol 44.col.2.in verſi.Hūc etiam accedit.

Legatario pro conſequendo legato compētit actio hypothecaria & rei vendicatio,fo.91.col. 1.in verſi.Competit etiam.

Legatum in caſu.l.1.titulo.2.libro.5. ordinam. debet peti condictione ex ea lege vel officio iudicis.fo.90.col.2.in verſi.Ad primum ſub. gl.En las mandas.

Legatum de fructibus naſcituris validum eſt. 3. Tomo.folio.30.columna ſecunda.in verſiculo. Et legatum.

Legatum Illefonſo & ſi ſine liberis ex ſuo corpore natis deceſſerit Petro ſubſtituto Illefonſo religionem ingreſſo ad ſubſtitutum pertinet excluſo monaſterio cum communi contra alteram commu-

Digitized by Google

communnem fol.134.col.2.in verſi.Quam opinionem vbi ad partes.

Legatum factum conſanguineo in dubio videtur factum ratione ſanguinis fol.80.col.a.in verſi. Tum etiam.

Legatum cum dote non compenſatur fol.81.co.1.In principio.

Legatum ſimpliciter factum pauperibus poteſt dari eccleſię reparatione indigenti fol.81.col.1.in verſi.Succedit præterea.

Legatum domus vel certæ pecuniæ relictum vxori donec caſte vixerit & indefectum ſubſtituto ea ſecundas nuptias contrahente ad ſubſtitutum pertinet ibi.in verſi.Quibus dubijs.

Legatum ad pium vſum an poſsit ab epiſcopo vel executore in alium conuerti late cum diſtinctione & exemplo foli.71.columna.a.in verſ. Circa prædicta.

Legatum pro virginibus maritandis non poteſt conuerti in alium vſum folio.72.col.1.in verſ. Vnde dicit.

Legatum relictum pro dote alicuius puellæ adeo conditionale eſt vt ea ante nuptias decedente nec debeatur nec ad hæredes tranſmittatur fo.78.columna prima.in verſiculo. Quæro virũ & col.a.in verſi.Quod autem, vbi remiſſ.vide conditiones.

Legatum puellæ factum pro adiutorio ſuæ dotis vulgo para ayuda a ſu caſamiento cenſetur modale non conditionale ibi.col.a.in verſi. Quæri poteſt remiſſ.

Legatum factum puellæ ſi nupſerit Titio vel alij talis generis perſonarum valet ibi.colum.a.in verſi.Vtrum autem.

Legatum factum Mæuiæ ſi Titio nupſerit non inducit viduitatem folio.79. columna prima. In principio.

Legatum puellæ relictum vt Titio nubat non deficit Titio ante matrimonium defuncto ſi puella pauper ſit ſecus ſi diues ibi.in verſi.Eſt tamẽ notandum.

Legatum relictum pro puella maritanda verificatur ſi ingrediatur religionem ibi.in verſi.Legatum relictum.

Legatum relictum pro Catharina maritanda debetur licet iam maritata ſit ſecus ſi eſſet relictũ pro incerta puella maritanda fol. 79. col. 1.in verſi.Dubium eſt quotidianum.

Legatum factum vxori donec caſte vixerit in domo viri perdit vxor tranſiens ad ſecunda vota ibi.in verſi.Quæri etiam poteſt.

Legatum mille aureorum Magdalenæ à patre factum cauſa dotis ſi poſtea conualeſcens pater eam nuptui tradat aſsignatis. 600.pro dote in reliquis.400.debetur fol.79.ad fin.co.2.&.80 In princ.vbi ad partes.

Legatum à debitore inuoluntario legis authoritate eſt compenſandum cum tali debito legali. fol.80.col.2.in verſi.Legatum.

Legatum à debitore inuoluntario legis authoritate computatur ſiue fiat ab eo cui onus ex lege incũbit ſiue ab illius hærede fol.80. col.a.in verſi.Ampliatur.

Legatum non compenſatur cum debito conuentionali ex voluntate partium contracto vbi ſupra in verſi.2.cõcluſio.

Legatum factum fœminæ ſi vidua efficiatur contingente ſemel viduitatis caſu id conſequetur licet poſtea alij nubat folio.148.col.1.in verſ. Suadetur.

Legatum factum in teſtamento condito manu publici tabellionis numerarij ciuitatis vel villæ habet executionem paratam fol.249. col. a.in verſi. Vlterius dubitatur.

Legatum pro pauperibus poſt mortem hæredis poteſt fieri inuita ipſius non expectata dilatione fol.141.col.a.in verſi.Ex qua ratione vbi ad partes & duas communes contrarias.

Legatum Iſabellæ factum mille aureorum ſi nupſerit &.500.ſi religionem ingrediatur ea religionem ingreſſa in.500.tantum purificatur ad partes fol.134.col.1.in verſic. Vtrum autẽ & col.a.per totam.

Legatum habitationis relictum à marito vxori ceſſat ea tranſeunte ad ſecundas nuptias folio.115.col.1.in verſi.Quod conſentaneum & ibi vide rationem.

Legati compenſatio in dubio non admittitur vt verba liberalitatis effectum habeant & aliquid operẽtur fol.80.columna ſecunda. in verſi. In dubio tamen.

Legatus Papæ delatere cum plenitudine poteſtatis de hæreſi inquirere poteſt.3.To.fo.132.colum.1.in verſi Secundo infertur.

Legitima præfertur piæ cauſæ fol. 120.col. 2. in verſi.Nam alias.

Legitima neceſſario relinquenda eſt filio titulo inſtitutionis fol.66.col.2.in verſi.Eſt dubium etiam iure canonico ibi.in verſi. Ampliatur & 67.col.1.in verſi. Et quid ſit etiã monacho & filio legitimato ibi.in verſi.Ampliatur.a.&.fol.110.col.a.in verſic.Dubium autem erit & iure regni.fol.111.col.1.in verſi.Cõtrariam opinionem & in terris eccleſiæ ibi.col.a.in verſi. Et procedit etiam.

Legitima etiam aſcendentibus relinqui debet honorabili inſtitutionis titulo fol.68.col.1.in verſicul.Quid autem erit &.130.col.a.in verſ.Ac etiam cum parentibus.

Legitima filio relinquenda eſt abſque vllo grauamine

mine nec onere fol. 81. col. 2. in verſ. Nam hæc legitima.

Legitima filijs iure naturæ debita eſt fol. 129. col. 1. In princi.

Legitima filiorum à lege ſtatuto principe conſuetudine quatenus quoad alimenta neceſſaria nõ eſt, tolli vel minui poteſt, alias nec in partẽ nec in totum poteſt fol. 129. colum. 2. in verſi. Nec obſtat.

Legitima etiam parentum tolli vel minui non poteſt quatenus eorum alimoniæ neceſſaria ſit folio. 139. columna ſecunda. in verſiculo. Et ita omnis.

Legitima parentibus iure naturali non poſitiuo debita eſt ibi. in verſi. Sed quod ſit.

Legitimæ aſsignatio regulatur ſecundum tẽpus mortis folio. 104. columna ſecunda. in verſicu. His etiam.

Legitima etiam aucta de iure Hiſpaniæ filijs relinquenda eſt titulo inſtitutionis fo. 111. col. 2. in verſi. Hinc infero.

Legitima quando eſt aucta per aliquam legem ſatis eſt quod relinquatur quocunque titulo fol. 111. columna prima. in verſiculo. Secundo fundatur.

Legitima non ita debetur parentibus in bonis filiorum quam econuerſo filijs in bonis parentũ propter ipſorum commune votum fol. 131. columna ſecunda. In principio vbi vide rationẽ.

Leporem ſeu perdicem vi oppreſſam aucupãs qua pœna teneatur. 3. Tom. fol. 190. col. 2. In principio.

Leproſus gaſus vel peſtiferi alicuius morbi cõtagione infectus debet iudici manifeſtari cui publicæ ſalutis cura incũbit. 3. Tom. fol. 226. co. 2. in verſi. Vel ſi non eſt.

Legitimi filij id eſt lege facti filij parentibus ſuccedunt licet diuerſimode.

Legitimorum filiorum ſpecies vide ibi in verſic. Legitimorum autem vbi late remiſsiue.

Legitimationis forma ea potior eſt quæ fit reſcripto principis ibi in verſi. Inter omnes.

Legitimatio principis reſcripto bifariam fit ibi in verſi. Et bifariam.

Legitimatur quis ſi natalibꝰ reſtituatur ac ſi à principio legitime natus eſſet fol. 95. columna. 1. In princ.

Legitimatus cum clauſula quod cũ alijs fratribus non ſuccedat patri non ſuccedit licet moriatur antequam pater vxorem duceret tantum gaudet priuilegijs hidalguiæ, niſi ſit ex damnabili coitu ibi. in verſi. Et quid ſi de facto.

Legitimatio per quam quis capax efficitur eorũ quæ pater in teſtamento reliquit potius dicitur diſpenſatio ibi. in verſiculo. Poſterior modus.

Legitimatus vt patri ſuccedat ex teſtamento non excludit fœminas caſu quo excluderetur vigore teſtamenti extantibus maſculis ibi. in verſi. Illud tamen ex.

Legitimatus modo de quo ſupra ſi princeps addat quod eum legitimat nõ tantum quoad ſucceſsionem ſed etiam quoad cætera omnibus legitimis priuilegijs gaudet ibi. in verſi. Tamen ſi princeps.

Legitimato vt patri ſuccedat poteſt pater quod velit grauamen adijcere ibi in verſi. Vnde in legitimato pro dubio tamen tollendo in reſcripto adijci poteſt vt ei poſsit quoduis onus imponi, vt ibi.

Legitimatio per oblationem Curiæ iam in vſu recepta non eſt fol. 95. col. 1. ad finem lineę de ea tamen vide ibi remiſsiue.

Legitimatus quorunque modo poteſt meliorari à patre in tertio & quinto fol. 95. co. 2. in verſ. Age vero.

Legitimato per ſubſequens matrimonium poteſt pater quicquid velit relinquere ibi. in verſicu. Nec tamen.

Legitimus videtur is quem nutrices alunt, cum tamen in nihilo ſit & ideo non ſuccedit fol. 97. col. 1. In principio.

Lenocinij cauſam dãs maritus ab accuſatione adulterij oppoſita & probata exceptione repellitur tã adulteræ quam adulteri. 3. Tom. fo. 276. col. 2. in verſi. Et maritus.

Lenonis ſalarium ratione lenocinij debet eſſe ſuſpendium. 3. Tom. fol. 275. columna prima In principio.

Lenocinium an adulterio maius delictum ſit. 3. Tomo. folio. 274. columna ſecunda in verſic. Lenocinium.

Lenocinium qualiter committatur. 3. To. fol. 275. col. 2. in verſi. Dubitari ſolet &. 276. col. 1. & 2. Vbi de varijs regionum pœnis de conſuetudine & de iure regni. 277. colum. 2. in verſ. Nouiſsime.

Lenocinij reus eſt vir vel fœmina intercedens cũ muliere vt carnalem copulam cũ viro habeat 3. Tom. fol. 276. col. 2. in verſic. Eſt præter ea, vbi quomodo puniatur ſi ſuaſa & inducta ſit virgo, coniugata, vidua honeſta & quid quãdo precio corruptæ fuerint vel amore tantum inſanitæ ibi vſque ad finem.

Lenocinij reus eſt habens fœminam proſtitutam vt lucrata ex coitu lenoni acquirat vulgo dicitur rufian. 3. Tom. fol. 277. columna prima. In princ.

Lenones vtrum afficiantur pœna infamiæ. 3. To. fol. 277. col. 1. in verſi. Quæro vtrum.

Lenonis vxor pro debito ciuili incarcerari poteſt licet alias vxorata etiam meretrix non poſsit 3.Tom.fol.274.col.2.gloſ.Rufianes.in verſi. Item mulier.

Leno præſumitur qui de adulterio quod eum nõ latet non indignatur.3.Tom.fo.228.col. 1. In principio.

Lenones propter eorum deteſtandum crimẽ omnino de ciuitate expellendi ſunt.3.To.fo.274. col.2.gl.Rufianes.

Lenones quam pœnam ſubeãt.3.To.fol.274.columm.2.in verſic.Quæro quæ fol.275.colum.1. &.2.

Læſæ maieſtatis crimen plures modos incurrendi.3.Tom.folio.195.col.1.ad med.& col.2.gl. Algunos.

Læſæ maieſtatis reus an fiat habẽs acceſſum carnalem ad regis vel reginæ famulam ibi. col.1. in add.in verſi. Dubitatur an huiuſmodi, & an pro tali regi ſit orandum.3.To.fol. 401.col.2. in add.in verſi.Quid autem ad finem.

Læſæ maieſtatis reus quis proprie dicatur.3. Tomo.folio.195.columna ſecunda.in verſi. Quæritur quis.

Læſæ maieſtatis crimen vtrum committatur adeuntes ciuitatem vel dominum nõ recognoſcẽtem ſuperiorem ibi.in verſi. Vtrum autem.

Læſæ maieſtatis reus an efficiatur rebellans contra Principis officialem puta prætorem alguazellum & ſimiles.3.To.fol.196.col.1. in verſi. Quid autem eſſet &.199.col.2.in gl.Faria.

Læſæ maieſtatis reus in primo capite qua pœna feriatur.3.Tomo.fol. 196.colum.2.in verſi.Et ſic quæro.

Læſæ maieſtatis in primo capite licet nobilis furca ſuſpẽdi poteſt ibi.in verſi.Et adeo licet vſus contra obtineat.

Læſæ maieſtatis diuinæ rei filij efficiuntur infames vſque ad ſecundam generationem & inhabiles ad bona capienda ex ſucceſsione cognatorum.3.To.fol.196.col.ſecunda.in verſi. Et ſic quæro.

Læſæ maieſtatis diuinæ rei filij eſto quod puniãtur modo de quo proxime de quibus intelligatur an de natis ante vel poſt hæreſim incurſam 3.Tom.fol.197.col.1.verſ.Sed eſt dubium vbi ad partes.

Læſæ maieſtatis diuinæ rei filij non amittunt beneficia eccleſiaſtica obtẽta ante lapſum patris 3.Tom.folio.197.columna ſecunda. in verſic. Tenendo.

Læſæ maieſtatis reus efficitur maledicens imperatori vel regi ibi.in verſ.Eſt præterea &.210. col. 1.gl.Tales.in verſi.Dubitatur &.378.col. 1.glo.Mal de nos.

Læſæ maieſtatis reus quando efficiatur non ſubditus.3.To.fol.199.col.2.glo.Faria per totam vbi late de hoc crimine remiſsiue.

Læſæ maieſtatis reus an efficiatur quis ex ſola ſcientia quia nõ reuelauit proditionem quam conuictus teſtibus probatur ſciuiſſe.3. Tomo. fol.200.col.1.ad finem &.col.2.Per totam vbi ad partes.

Læſæ maieſtatis crimen quot modis committatur & quot capita habeat.3.Tom. fol. 200. col.2. Ad finem.

Læſe maieſtatis rei efficiuntur facientes conſentientes ſocietates prædonum graſſantium vulgo dichos ſalteadores.3.Tomo.fol.238. col.2. glo.Auran.

Læſæ maieſtatis rei domus an diruenda ſit.3.Tomo.fol.325.columna.2.& an Cardinalem occidentis ibi.

Leuiſsima culpa quid ſit fol.251.col.2.in verſ.Leuiſsima culpa.

Legi Moyſi ſicut Deus opti.Maxim. potuit aliquid addere vel minuere,an ſic etiam promiſerit dare populo Iſraelitico legem nouam aliam à lege Moſayca.3.Tom.folio.142.col.1.quæſtio.24.

Legi Moyſi an aliquid detrahi addi vel minui poſſit.3.Tomo.folio.141.columna ſecunda. quæſtione.23.

Legi prohibitiuæ renunciari non poteſt foli.139 col.2.in verſi.Suadetur.2.

Legis nouæ & veteris præcepta qualiter diſtinguantur.3.Tomo.fol.150.columna prima. In quæſtione.29.

Leges non dedignantur ſacros canones imitari.3 To.fol.24.col.1.in verſi.Et leges.

Lex ciuilis poteſt ſtatuere pœnam contra perjuros licet crimen eccleſiaſticum ſit.3.Tom. fol. 184.col.1.Ad medium.

Lex ciuilis vtrum prohibere poſsit ne iuramenta in contractibus apponantur & an ea annullare remiſſ.3.To.fol.185.& in verſi.Et vtrum.

Lex correctoria iuris communis reſtringenda eſt 3.Tom.folio.32.columna prima.in verſiculo. Tum quia.

Lex noua vtrum ſit alia à lege veteri.3.Tom.fol. 142.col.2.quæſtione.25.&.144.col.1.&.2.&. 145.col.1.&.2.Vbi ad partes.

Lex noua vtrum ſit ſcripta vel mentibus tantum indita.3.To.fol.146.col.2.quæſtio.26.&. 147. col.2.&.2.Vbi ad partes.

Lex quid ſit & plures eius ſignificationes.3.To. fol.43.col.1.&.2.Per totam.

Lex noua vtrum veterem legem impleat.3. To. fo.148.colum.1.quæſt.27.& colum.2.&.149 colum.1.&.2.

Legis

Legis præcepta qualiter ſubdiuidantur.3.Tom. fol.151.col.1.quæſt.30.&.151.&.152.&.153 col.1.

Legis præcepta moralia vtrum ſemper maneant & ſint indiſpenſabilia.3.Tom.fol.153. col.2. quæſtio.31.vbi per concluſiones & 154.155. 156. col.1.

Legis præcepta cæremonialia & iudicialia anſint inutabilia & an mutata & euacuata ſint.3. To. fol.156.columnā.2.quæſtio.32.&.157.colum. prima.2.

Legem veterem quoad cæremonias & iudiciamu tatā eſſe & ceſſaſſe an poſsit per authoritates oſtendi.3.Tom.fol.158.quæſtio. 33. &. 159. col.1.&.2.

Lex ſemper inſpicit quod frequentius accidere ſolet.3.To.fol.296.col.1.In princ.

Lex puniens aliquem periurij pœna cum pœnalis ſit extra ſuum caſum trahi non debet.3.Tomo.folio.187.columna ſecunda.in verſic.Item intelligas.

Lex pœnalis vtrum & quando ad culpam obliget. 3. Tomo.folio.304. columna ſecunda.In principio.

Lex à quo tempore ligare incipiat.3.To.fo.309 col.2.gl.Que no paſſe.

Lex diffamati. C.de ingenuis & manumiſſ.inqua cunque cauſa intentari poteſt.3.Tom.fo. 401 col.2.gl. Pague ad finem.

Lex final.C.de edicto Diui Adriani Tollen.habet locum in teſtamento nūcupatiuo iuſſo reddi inſcriptis à iudice ex teſtiū depoſitionibus folio.92.columna prima.in verſiculo. Solemne dubium.

Lex fin.C.de edicto Diui Adria.Tollendo remedium etiam ſi cedatur tranſit in ſucceſſorē ibi, in verſi.Adeo locum habet.

Lex fin.C.de edicto Diui Adrian.Tollen. remedium ſummarium eſt ibi.in verſic. Et quod ſit ſummarium.

Lex fin.C.de edicto Diui Adrian.Tollen. remedium etiam contra titulo poſsidentes eſt ſummarium ibi.in verſi.Quid autem.

Lex fin.C.de edicto Diui Adrian.Tollen.remedium impeditur mediante alio remedio à lege vel ſtatuto poſſeſsionem ſine apprehenſione applicanti vt.l.45.Tauri.ibi.in verſic. Vtrum autem.

Lex fin.C.de edicto Diui Adrian.Toll.remediū non competit hæredi inſtituto inre certa dato ſibi cohærede vniuerſali fol.92.col.2.in verſi. Vtrum autem.

Lex.28.Tauri quintam partem bonorum parentum diſpoſitioni relinquit omni alia ſubſtantia pro legitima filiorum reſeruāda fo. 171.co, 2.in verſi. Hinc infero quid de iure Luſitaniæ ibi.in verſi.Item.

Lex Luſitaniæ quid de Iure Aragonum ibi.in verſicul.Idemque exiſtimo.

Lex.2.C.de reſcind.vend.remedium etiam in pēſione procedit fol.187.col.1.in verſic.Et ad remittendam penſionem.

Lex.2.C.de reſcind. vend. remediū etiam finito contractu locarionis locum habet ibi.in verſi. Et remedium dict.l.2.

Lex ciuilis non diſponens circa ſubſtantiam & valorem matrimonij ſed circa qualitatem ne malum inde proueniat valet folio.23.columna.2. ad finem in gl.Concejeramente in verſi. Quia quando & quid hæc.l.non infringat libertatē eccleſiæ fol.26.colum.1.in verſi.Nec exiſtimādum.

Lex ciuilis continens honeſtatem ac publicam & communem vtilitatem tam à clericis quam à laicis ſeruanda eſt folio. 24. columna prima. In principio.

Lex ciuilis prohibens matrimonia contrahi clandeſtine iuſta ſancta & honeſta eſt ibi.in verſic. Sed iſta lex.

Lex ciuilis imponens pœnam blaſphemis periurijs & vſurarijs & iuramenta in contractibus apponi prohibens & rationi & iuſtitiæ innititur. folio.24.columna prima.in verſicul.Quarto ex eo probatur.

Lex ciuilis aliquid contra ſubſtantiam matrimonij ſtatuens non habet vim legis ſed tantum eſt perſuaſiua ac honeſtatem inducens fol.25.col. 1.in verſi.Nam leges.

Lex prohibens marrimonia clandeſtina adeo cenſetur iuſta quod potius eſt extendenda & ampliãda tāquam impediens innumera mala ibi. in verſi.In tantum

Lex quando reſpicit factum non eſt curādum de iuris effectu & quomodo hoc intelligatur fol. 42.columna ſecunda.in verſiculo.Nec huic cōfirmationi.

Lex permittens filijs familias teſtari contra iuris diſpoſitionem eſt interpretanda iuxta regulas iuris communis vt teſtentur cum teſtibus legitimis & rogatis folio.111. co. prima.in verſic. Item & tertio.

Lex ciuilis inducens ſolennitatem teſtamentariā adeo iuſta eſt vt deficiente ſolennitate relicta in eo etiam in foro animæ non debeantur fol. 59.col.1.in verſi.Ex quo infertur &.105. col. 2.in verſic. Secundo quia.

Lex ciuilis eſt pars legis diuinæ fol.105.col.2.in verſi.Quibus eſt addendus.

Lex pœnalis potius eſt reſtringenda quā ampliāda fol.31.col.1.in verſi.In oppoſitum.

Digitized by Google

Lex ſuſpendens aliquem ad certum tempus non priuat eum beneficio perpetuo ſed tãtum cõmoditatibus quæ interim ratione officij prouenire ſolent fol.31. columna prima. in verſi. Secundo quia.

Lex inducens incapacitatem hæreditatis eſt pœnalis fol.152.col.2.verſi. Et facit.

Lex vbi requirit plures teſtes ad ſolennitatẽ alicuius actus ſemper neceſſum eſt illos a parte rogari fol.88.columa prima.in verſicu. Ratio poteſt eſſe.

Lex poſterior per priorem intelligitur & interpretatur fol.110 col.2.in verſi. Item leges.

Lex ſuperioris poteſt adiuuari & diſtingui per inferiorem fol.84.col.1.in verſi. Vel aliter ſecundum gl.

Lex ciuilis,ſi prohibet ligat in foro conſciẽtię & obligat tranſgreſſorem ad peccatum fol. 105. col.2.in verſi. Lex enim.

Lex permittens aliquid ſi modo iuſta ſit,excuſat agentem ibi.in verſi. Si permittit.

Lex iuſta ſeruanda eſt in vtroque foro niſi ſit fundata ſuper præſumptione qua ceſſante non ligat in foro animæ fol.106.colum.2.in verſ. Sic ergo lex iuſta.

Lex ciuilis licet improbet iuramentum in pluribus caſibus nihilominus contraueniens tali iuramento remanet periurus fol. 113. col. 2. in verſic. Nam licet lex ciuilis.

Lex à principe ſancita & promulgata non obligat niſi poſt quam à Republica & ſubditis receptа fuerit fol.202.col.2.vbi vide remiſſ. declarationem.

Lex ratione ſocietatis lucra inter ſocios diuidens vt puta inter maritum & vxorem & ſimiles in licite acquiſitis locum habet fol. 162. col.1. in verſi. Quæritur de quibus.

Lex inferens pœnam ſecundo nubentibus nõ omnis eſt inualida quinimo concernens fauorem filiorum in ſuo robore durat folio.53. col.2.in verſi. Eſt tamen inquirendum.

Lex impediens liberum congreſſum ad contrahẽdum ſemel per mortem ſoluto matrimonio tã iure regio quã canonico annullatur ibi.in verſi. Quæ vero.

Lex etiam vbi ſemel recepta fuit tollitur per cõſuetudinem contrariam legitime præſcriptam fol.202.col.2.in verſi. Secundus caſus.

Lex tunc demũ nõ recepta dicitur quando principe ſciente per aliquos actus contrarios excluditur ignorante per decennium neglecta omiſſa,nec vllo pacto fuerit admiſſa fol.202. col.2. in verſi. Et tunc dicitur.

Lex puniens extrahentem triticum vel pecus extra regnum prout eſt.l.26.titul.19.libr.6. ordinamen.an comprehendat repertũ in via antè exitum territorij remiſſ.379.colum.2.in verſi. Vtrum autem.

Lex de qua ſupra proxime an comprehendat minores quatuordecim annis ibi.in col.2. in verſ. Sed dubium.

Lex.22.tit.2.lib.7.ordin.requirens ad validã renunciationem officij quod renuncians poſt eã factam viuat viginti dies & ſimilis regula Cancellariæ an ſit fauorabilis vel odioſa.f.407.col.1.in verſi. Quæritur vtrum.

Lex.49. Tauri vtilis & fauorabilis eſt reipublicæ Chriſtianæ in ſua prohibitione fol.38.col.2.in verſi. Nam dicendum eſt.

Lex Canonica & ſic ſacrum. Conc.poteſt.matrimonium contrahentes cum conſenſu inhabiles reddere & quomodo hoc poſſit fol.40. co.1.in verſi. Præterea amplius.

Libelli in actione ex empto forma fol.197. col.1. Secundum hodiernum cauſarum curſum.

Libelli formam ad reſcindendum contractum à minore iuratum.3.To.fo.186.col.2.ad fin.

Libelli in actione ex vendito formam folio.197. colum.1.

Libelli in actione locati formam fol.197.col.2.

Libelli in actione ex conducto formam fol. 198. col.1.& ibi co.2.vide replicam rei conuẽti per viam exceptionis.

Libelli in actione negotiorum geſtorum formã tam in directa quam in contraria & præmiſſa circa eam actionem fol.204.colum.1. &.2. Per totam.

Libelli in actione mandati forma fol. 207.col. prima.

Libelli in actione mandati ad intereſſe forma ibi col.2.vbi notabilia circa eam.

Libere verbum denotat omnimodam libertatem fol.135.col.2.gl. Puedan.

Licentia & conſenſus patris vt filius hæreditatẽ adeat debet præcedere fol.126. col.1. in verſi. Ideo licentia.

Licentia requiſita vt filius poſsit eſſe in iudicio præcedere debet fol.126.col.2.in verſi. Item licentia.

Licentia requiſita ad cõtrahendum ſemper debet præcedere ibi.in verſi. Similiter de licẽtia.

Licentia ſuperioris vbi requiritur verbis eam expreſſe dei ſtantibus ſignificari debet fol.139. col.2.in verſi.8. Eſt dubium.

Ligam facere non licet.3.To.fol.238.co.1.in verſicul. Et ligam.

Lites ad propria vt aiunt villæ vel ciuitatis attinẽtes ſummarie & ſine ſtrepitu & figura iudicij dirimendæ ſunt fol.421.col.2. glo. Figura de juyzio.

Locatio

Digitized by Google

Locatio ad longum tempus in caſu prohibito à lege vel ab homine an valeat ad tempus permiſſum vel in totum vitietur vt in contractibus eccleſiæ & alijs ad partes & reſolutionem& limitationem fol.203.col.1.in verſi. Citea præmiſſa & col.2.vſque ad fol.204.col.1.

Locatio bonorum ciuitatis quæ ſolennia requirat remiſſ.fol.204.colum.2.in verſi.In locationibus.

Locator ſi impedimentum ſuperueniat quo rem locatam tradere non poſsit ſine eius culpa dolo ve vel quo conductor ea iam tradita vti non poſsit non tenetur ad intereſſe ſicut nec conductor ad penſionem fol.200.colum.1.in verſic. Si tamen.

Locator poteſt eijcere conductorem ſi filius creetur doctor eques aduocatus presbyter fol. 201 col.2.in verſi.Item etiam.

Locator licet cauſa refectionis inquilinum eijcere poſsit eum tamen in ea iam refecta reponere tenetur fol.202.col.1.In princ.

Locator ſi tempore locationis filium creauit doctorem equitem aduocatum iudicem presbyterum non poteſt eis de cauſis cõductorem eijcere remedio. l. fin. C. locati fol.202. col.1. in verſi.Dubitatur ſi prædicti.

Locator vbi abſque culpa ſua rem locatam cõductori tradere non poteſt ſatisfacit dando aliam æque idoneam licet vẽditor ad intereſſe teneatur in contractu venditionis in ſimili caſu fol. 199.col.2.in verſi.Aliam differentiam,vbi vide eius rationem.

Lucra extrinſeca diuidenda ſunt inter coniuges. capitale vero ſemper debet habere præcipuum qui illud adduxit fol.167.columna.2.in verſic. Lucra ergo.

Lucra conſtante matrimonio quæſita nõ diuidũtur nec communicantur inter ſponſos ante traductionem ad domum fol.169.col.2.in verſi. Et prima eſt & ibi vide plures limitationes.

Lucra quæſita in quocunque loco diuidenda ſunt vel non ſecundum conſuetudinem loci, vbi bona lucrata ſunt folio.169. columna prima. In principio.

Lucra quæſita conſtante matrimonio inter putatiuos bona fide licet non veros coniuges communicanda ſunt folio.169. colum.1. in verſic. Vtrum autem.

Lucra habita inter coniuges conſtante matrimonio inter eos pro ęquis partibus diuiduntur folio.163.columna ſecunda.in verſiculo.In præſenti.

Lucra inter coniuges communicantur à tempore quo ſimul cœperunt cohabitare fol.164.co.1. in verſi.Intelligitur tamen.

Lucra conſtante matrimonio acquiſita debet habere vxor licet propter viri ſæuitiam vel aliam cauſam à viri culpa dependentem ab eo diuerterit fol.164.co.1.in verſi.Quid autem erit vbi ad partes idem econuerſo ibi & fol. 170.col.1. In princ.

Lucra conſtante matrimonio quæſita debet vxor habere licet propter mariti furorem cum viro non cohabitet ibi in verſi.Idem etiam &.170. col.1.in verſi.Item etiam.

Lucra in matrimonio putatiuo quæſita diſſoluto tamen propter aliquod iuris impedimentum ſeu culpa alterius coniugis quando veniant diuidenda & à quo tempore vide diſtinctionem fol.165.col.1.In princ.

Ludouic.Romanus improbatur.fol.44.col. 2.ad medium in verſi.Ex quo deducitur.

Ludere ad Zahordam lege prohibitus ſi vno die cum pluribus perſonis ludat an ſit vna tantum pœna feriendus.3.Tom.folio.236.columna.1 In princ.

Ludere ad taxillos milites caſtrametantes prohibentur.3.Tom.folio.131.co.2.gl.Iugar &.132 colum.1.

Ludere ad chartas impune quis poteſt vſque ad duos argenteos ſiue ad comedendum de iure regni.3.To.fo.233.co.2.in verſ.Item impune & quid ſi hanc ſummam excedant an puniantur.3.To.fol.236.co.2.gl.excepto.gl.Que pague & quid de iure regni col.2.in verſi. De iure autem, vbi vide plures leges regni de ludo loquentes.

Ludens etiam licito ludo ad creditum id ſoluere non tenetur.3.To.fo.233.colum.2.in verſ.Eſt præterea.

Ludi quæſtiones plures remiſsiue.3.To.fol.235. col.2.Per totam.

Ludens per alium an puniatur luſoris pœna.3. To.fol.386.col.1.in verſi.Quid de ludente.

Ludens ad taxillos & alios ludos prohibitos ad quid teneatur iure ciuili & canonico. 3. Tom. fol.232.col.1.gl.

Ludi domus in qua luditur debet publicari.3.To. fol.135.col.1.in verſi.Prima enim.

Ludi cauſa facta emptio & venditio an valeat. 3. To.fo.387.co.2.in verſ. Venditio ſeu emptio.

Ludus reipublicæ quã nociuus ſit & quam late ab ea exterminari debeat.3.To.fol.385.col. 2.in add.in verſi.Et adeo nociuus.

Ludere videns an puniatur & plura de recipiente decem vt ludat triginta.& quid ſi ſit ibi impoſita pœna nomine alterius & an valeat pactum de non recedendo à ludo.3. To.fol.386.col.1. In princ.in verſi.Quid autem inter.

Luſor ſi à iudice reſtituere lucrata compellatur&

Digitized by Google

quando lucratus fuit colluſores oppi pare inuitauit, & liberalitatem circa videntes exercuit, vulgo. baratos, an hæc etiam veniant in reſtitutionem. 3. Tom. fo. 386. col. 1. in verſi. Quid autem ſi ex ludo.

Luſor ſcholaris ſi lucratus pecunias quas reſtituere tenetur in pauperes eroget an ſatisfaciat. vide. 3. To. fo. 386. col. 1. in verſ. Quid de ſcholari.

Ludo parta licet iure regio intra octo dies & per Inquiſitionem intra duos mēſes repeti poſsint tamen de ſtylo ſtudij Salmantini quocunque tempore reſtituuntur nulla præſcriptione rem potis valente. 3. To. fo. 386. col. 2. in verſ. Vnū tamen aduerte.

Ludus ſchacorum quis ſit, & an prohibitus, vide remiſſ. 3. To. fo. 388. in verſi. De ludo autem.

Ludere videns ſi clericus ſit, aut ſcholaris punitur alij vero non. 3. To. fo. 389. col. 1. in verſ. Quid de vidente.

Ludi domus an confiſcanda ſit vel ſcamna & buſeta ſuper quibus luditur. 3. To. fol. 386. col. 1. in verſi. Dubitatur.

Ludorum peſsimus eſt taxillorum ludus. 3. To. f. 386. c. 1. in verſi. Horum tamen à quo inuentus fuerit ibi. col. 2. in verſi. Imo quod. & per totā col. 1. & 2. & 387. col. 1. & 2. vbi vide declarationem alphabeti ludi.

Ludus chartarū vulgo dicho de naypes, à quo inuētus fuerit vide. 3. To. f. 388. c. 1. in verſ. qd aūt.

Ludere nunquam amplius iurans ſub pœna religionis an contraueniens eam ingredi teneatur. 3. To. fo. 388. co. 2. in verſ. finaliter, Dubitatur. vbi quando epiſcopus diſpenſare poſsit.

Luſor continuus vulgo, dicho tahür, quis propriè dicatur & quare ſic dicatur. 3. To. f. 385. co. 1. in add. in verſi. Pro cuius.

Luſori clerico beneficium collatum nullum eſt. 3 To. fol. 385. col. 2. in verſi. Clericis autem.

Luſorum receptatores. & habentes paratā domū & menſam, vt homines ad ludū inuitentur quā grauiter puniēdi ſint. 3. To. f. 234. c. 1. per totā

Luſorum receptator ab aleatore percuſſus nō poteſt contra eum agere actione iniuriarū. 3. To. fo. 235. c. 1. in verſi. Et iſti nec furti contra eos agere, vt ibi.

Luſor ex duobus clericis examinandis ad beneficij collationem excluditur ratione ludi. 3. To. fo. 385. col. 2. in verſi. Nam ſi ſint.

Luſor furatus lapides ludi vulgo dichos abonos, ſi cum eis grandem ſummam lucratus fuit, an & ſi eos reſtituat teneatur ad lucratæ ſummæ reſtitutionem. 3. To. fo. 386. col 1. in prin.

Ludi cauſa pecuniæ mutuatæ an repeti poſsint. 3. To. fo. 387. col. 2. in verſi. Quid ſi dentur.

Luſorum vno dicente ſe habere primerā cum vere nō haberet & ſocio qui triginta nouempunčta habebat, vt victo proijciente chartas vulgo echandole en la baraja quis manum lucrari debeat. 3. To. fo. 387. c. 2. in verſ. Sed dubium.

Luſor an poſsit vti cautela ad decipiēdum ſocium puta ſi habens optimum ludum ſimulate dicat tranſeat, vulgo, vaya el naype. 3. To. f. 388. co. 1. in verſi. Sed ſe offert.

M

MAledicere aliquē vtrum liceat. 3. To. f 75. col. 2. in verſ. Vtrum autem liceat. & 76. col. 1. & 2 per totā.

Mādatū quid ſit. f. 208. co. 1. in prin. Mandati & iuſſus differentiam ibi. in verſi. Dubitatur &c.

Mandatum continet liberā voluntatem iuſſus vero coactionem ſaltem reuerentialem circa dominū vel patrē. fo. 208. co. 1. in verſi. Ex quo.

Mandatum quibus verbis conſtitui poſsit. f. 208. col. 1. in verſi. Quæritur inſuper.

Mādatum ex diuturnitate temporis præſumitur præceſsiſſe. fo 208. col. 2. in verſi Vtrum autē.

Maioratuum quæſtiones plures remiſsiue. f. 116 col. 1. in verſi. Plures alias quæſtiones.

Maioratū fundans poteſt prohibere ne fœminæ ſuccedāt. f. 77. c. 1. in verſ. Poteritq; fundans.

Maioratus cōſtitutio eſt licita in foro animæ. fo. 77. col. 2. in verſi. In tantum.

Maioratum conſtituens ſiue pater ſiue mater poteſt ad libitum dignum vel indignum eligere dummodo capax ſit. fo. 77. col. 2. in verſi. Vtrū autem. vbi ad partes.

Maioratus ſucceſsio caſu quo ob crimē læſæ diuinæ vel humanæ cōfiſcatur ex clauſulo conſtitutioni adiecta quod ex tunc tranſeat in ſequētem in gradu non cōfiſcatur, ſed tranſit ad proximiorem. fo. 117. c. 1. in verſ. Oritur tn̄ dubiū.

Maioratus bona attento iure Caſtellæ nunquam præſcribi poſſunt. fo. 122. col. 2. in verſi. Et videtur nūnquam vbi late remiſſ.

Maioratus inſtituendi licentiæ formam Hiſpano ſermone in praxi receptā. f. 122. col. 2. ad med.

Maioratus conſtitutio qualiter fieri debeat eiuſtenor. fol. 124. col. 2. vſq; ad 126. col. 1. in med.

Maioratus in eodem teſtamento à viro & vxore conſtitutus à ſuperſtite pro ſua parte reuocari poteſt fallit vt ibi. Fo. 118. col. 1. in verſi. Dubitatur præterea vbi ad partes. vſque ad fol. 119. col. 2 in medio.

Maioratus poſſeſſor non poteſt conſtellanias perpetuas annuos redditus vel ſimilia in præiudicium ſucceſſorum conſtituere. fol. 415. co. 1. in verſi. Non tamen poterunt.

Maio-

Maioratus bona an confiſcari poſsint ob crimen læſæ quando reus ea ab antiquis extraneis, ſeu aſcendentibus habuit ſi in fundatione dictum ſic quod non poſsiot confiſcari propter nullũ crimen committendũ à ſucceſſore quod Deus auertat etiam aduerſus diuinam vel humanam maieſtatẽ.f.198.c.2.ad fi.199.c.1.&.2.in prin.

Maioratum inſtituendi licentia ante eius cõſtitutionem obtineri debet nec ſufficit ſi ſubſequatur.fo.126.col.1.in verſi.Circa præmiſſa.

Maioratus poſſeſſor dum viuit dominus eſt & dominium rerum maioratus habet.fol.128.co.1.in verſi.Tum etiam quia.

Maioratus poſſeſſor tenetur indigẽtes fratres alere licet conſuetudine lege Principis reſcripto cautum nõ ſit.f.131.c.1.in verſ.Ex dictis ſupra

Maioratus ſucceſsio ad quam inſtituens vocauit filium ex filia nondum nubilia ætatis, & in defectum eius filium legitimatum eueniente caſu ſubſtitutiõis antequam filia nubat ſi tamen ea poſtea filium habeat an is an ſubſtitutus legitimatus admitti debeat.fo.131.co.2.in verſ.Circa præmiſſa.vbi licet indeciſum relinquat inclinat tamen in fauorem ſubſtituti.

Mandatarius quomodo & quando de homicidio à ſe perpetrato teneatur.3.To.fo.268.co.1.in verſi.Et eſt inquirendum.

Mandans fieri clauem adulterinam ad infringendum carcerem velut aliud maleficium committat in domo ſeu area alterius quomodo puniatur.3.To.fo.382.col.1.in verſi.Quo ſit.

Marito vendente rem propriam cum pacto redimendi ſi redimat matrimonio conſtante, & res efficiatur maioris valoris quam antea fuerit an illud augmentum communicetur ad partes.fo.167.col.2.in verſi.Hinc etiam.

Maritus an poſsit abſcindere membra virilia ab adultero in flagranti deprehenſo.3.To.fo.393 c.1.in add.in prin.vbi qd ſi adulter clericus ſit.

Maritus ſi cõcubinã habeat excluditur à petitione bonorũ adulteræ vxoris per cõpenſationẽ licet à pœna corporali ipſa nõ liberetur.3.To.fol.393.col.1.in add.1.ad finem.

Maritus quocũq; in loco deprehẽſum in adulterio cũ vxore vel ſponſa de pſenti licite interficere põt.3.To.f.263.c.2.in gl.O ſi lo fallara.

Maritus vel alter coniugũ vendẽs aliquã domum, ſeu fuodum & pecuniam in alia re conſumẽs nõ tenebitur alteri ad eius diuiſionem.fol.158 col.2.in verſ.Et ſic per pręmiſſa.vbi ad partes, & duas communes contrarias.

Maritus ſi ante matrimoniũ habeat fundũ, vel domũ ſine vſufructu licet eũ poſtea acquirat, non iudicatur quo ad diuiſionẽ diuerſa res eũ habeat cãm de præterito.f.166.c.1.in verſ.7.ſuadetur.

Maritus ſi tẽpore cõtracti matrimonij habeat fundum æſtimatione reipub.valoris mille aureorũ licet is extrinſeca ratione poſtea duo millia valeat nihil augmenti vxori cõicarẽ tenebitur.fo.166.c.1.in verſi.Nã ſi maritus. & col.2.in verſi.Sed huic vltimo.vbi ad partes.

Maritus durãte matrimonio nõ põt donare lucrata cõſtante quæſita in præiudiciũ vxoris fraudulenter.fo.171.col.1.vbi quomodo hæc fraus detegatur.& fol.170.col.2.

Maritus quomodo vxorem tractare debeat & diligere.f.157.col.1.in verſ.Nec ipſam.vbi quod ex cauſa licet eam modice corrigere.

Maritus ante matrimoniũ emens domum cum titulo & bona fide à non domino, ſi eam cõſtante matrimonio curſu tẽporis præſcribat, an teneat vxori cõicare.f.167.c.2.in verſ.qd aũt erit.

Maritus cõtra vxorẽ aliquid ſibi ſurripientẽ agit actione rerũ amotarũ vel econuerſo.f.157.co.2.in verſ.Et ideo.vbi vide rõnẽ quare nõ furti.

Maritus quando nõ teneatur communicare vxori bona ſoluto matrimonio eo conſtante quæſita.fo.158.col.2.in verſi.Niſi probet.

Maritus donationis cauſa poteſt repudiare hæreditatẽ ei delatã nec ex hoc vxori donataria facta donatio erit nulla cenſeoda.fo.169.co.2.in verſi.Ratio eſt.

Maritus cautus debet facere inuentariũ tpe cõtracti mrĩmonij, vt poſteà eo ſoluto poſsit deducere tanquam capitale ea quæ ſua propria ad id adduxerit ne vxor prætẽdat communionem.fo.170.col.2.in verſi.Et is cautus.

Maritus poteſt recipere vſuras dotis non ſolutæ debito tempore ratione damni emergentis ex re ſibi pignorata.3.To.fo.20.col.1.in verſi.Ex eadem.vbi late de cap.ſalubriter.de vſuris.

Maritus oppreſſorem & violatorem vxoris feſtinantem ad eam per vim copulam occidere licite poteſt.3.To.fol.264 col.1.gl.mnger.

Maritus an poſsit agere actione iniuriarũ ſi ei dicatur tædet te non eſſe cornutũ.3.To.fo.393.col.2.add.2.in verſi.Et an maritus.

Maritus coniugalem degens vitã cum vxore adultera & quæ non pœnituit author eſt turpitudinis & peccat mortaliter.3.Tõ.fol.318.co.1.in verſi.Et maritus.

Maritus ſeu ſponſus de pſenti vxorẽ ſeu ſponſam de præſenti in adulterio deprehenſam occidere poteſt etiam ſi alter fugiat dummodo ſit in continenti.3.To.fol.311.col.1.gl.ſi el.

Maritus habens concubinam in ſimul cum vxore cum ſit perfidus infamis & aleuoſus dicitur turpis perſona adhoc vt inſtitui poſsit ab aliquo tertio excluſo fratre.3.To.f.203.col.1.in verſ.Et ille quia habet.

Maritus & vxor debẽt eſſe patticiper bonę,&malę fortunę.3.To.f.323.c.1.verſ.Et ideò dicitur.

Mariti coitus cum concubina domi retenta punibilis & accuſabilis eſt.3.To.f.367.col.1. in verſic Sed intellige.

Maritus cõcubinarius qua pœna teneatur.3.To. fo.313.col.2.gl.Ningun hombre.

Maritus bis contrahens matrimonium viuẽte prima vxore aleue criminis reus iudicatur.3.To. fol.317.col.2.glo.Por palabras.

Maritus occidens adulteram vxorem propria authoritate nõ præcedente iudicis ſententia peccat.fo.199.col.1. in verſ. Vnde infertur. & ibi vide rationem.

Mariti licentia adhoc, vt vxor contrahere poſsit quare ponatur in capite inſtrumenti, vel ſcripturę.fo.126.c.1.in verſ.Et ſic licentia mariti.

Maſculinum comprehendit fœmininum etiam in pœnalibus,& odioſis in materia indifferenti & competenti tam maſculis quam fœminis. f.46.col.2.in verſ.In oppoſitum.

Maſculinum quando concipiat fœmininum remiſsiuè.fo.47.col.1.in verſ.Quando ergo.

Maſculinum ſub fœminino nõ cõprehenditur.3. To.f.69.c.1.gl.ni alguna. in verſic. Non ergo.

Maſculus præfertur fœminæ quando diſcordant in præſentando.fo.115.col.2. in verſ. Facit vbi examinatur dictum Baldi,in.l.1. ff. de ſenatorib.latiſsimè.

Materia indifferens quæ vniſotmiter contingit maſculos & fœminas comprehendit genus maſculinum.3.To.fo.45.co.2.in verſ.Dubitatur.

Mater tranſiens ad ſecundas nuptias priuatur filiorum ſucceſsione.fo.100.c.1.ibi.vt cũ mater.

Mater intra annum filio impuberi tutorẽ nõ petẽs priuatur eius ſucceſsione ibi.in ver. Vel eũ.

Mater vnicum filium habens ei ab inteſtato decedenti ſi alias ſe indignã non fecit pleno iure ſuccedit ibi.in verſ.Mater ſi vnicum.

Mater conuòlans ad ſecũda vota petito tutore filio ei ſuccedit in bonis à filio quæſitis pleno iure ibi,in verſ.2.concluſio.

Mater habẽs plures filios tranſiens ad ſecũda vota petito eis tutore decedenti ab inteſtato ſuccedit in bonis à patre habitis quo ad vſumfructũ proprietate alijs fratribus reſeruata ibi. in verſ.3.concluſio.& ibi vide rationem.

Mater filio ſuo vel naturali vel ſpurio dum deſcẽdentes abſint abinteſtato ſuccedit excluſo patre.fo.101.col.1. in verſic. Quinta regula. vbi quid ſi mater ſit illuſtris.

Mater filiam ad fornicandum vendens qua pœna teneatur.3.To.fo.275.co.2. in verſ. Et mater.

Mater non poteſt filium ſpurium ſibi hæredẽ inſtituere.f.69.in verſ.Dubitatur etiam.col.2.

Matre ad ſecundas nuptias conuolante,nec poſtulato tutore ſuo impuberi bona ſecundi mariti tacitè pupillo obligantur.fo.101.col.1. in verſ. Illud etiam. vbi ad partes remiſſ.

Mater non amittit tutelam ob ſponſalia de futuro quam iã decretam habebat ſecus in acceptãda,f.37.co.2.in verſ.Et præmiſſa limitatio.

Matthæi,18.& Luc.17.Illud,in ore duorum, vel trium, primũ neceſsitatẽ, ſecũdum abundantiã denotat.f.84. c.1. in prin.in verſ. Vel aliter.

Matrimonium contrahens in facie eccleſiæ & vicinis ſciẽtibus excuſatur à pœna cap.cum inhibitio.de clandeſti. deſponſat. & conſtitutionis Synodalis Salmantinæ. 42. vbi quid in caſu. l. 49. Tauri.f.35.c.2.in verſ. Et ſic quo ad pœnã.

Matrimonium clandeſtinum ante S.C.T. dicebatur quando fœmina contrahebat abſque ſcientia parentum vel eorum ſub cuius tutela vel cura erat.f.36.col.1.in verſi.Clandeſtinum.

Matrimoniũ clandeſtinum contrahens, quod ex poſt facto nullum apparuit vtrum probata nullitate eximatur à pœna.l.49.Tauri.fo.38..col.1.in verſic.Eſt tamen dubium.

Matrimoniũ quot modis dicatur clandeſtinũ ibi in verſ.Plura tamen.& f.173.co.2. in princ.

Matrimonium ſemel contractum licet iure canonico irritari non poſsit ſi tamen parochus & teſtis non interueniant attento.S.C.T.irritatur. fo.40.col.2.in verſi.Iuxta prædicta.

Matrimonium per verba de præſenti cõtractum inter inhabiles ætate licet iure canonico ſecuta copula oſculo amplexu validum efficeretur tamen hodie ex S.C.T.eſt inualidum.fo.41.col.1.in verſ.6.per dictum.

Matrimonium de facto contractum cum ſecũdo coniuge viuente primo licet ſequuta copula nõ poteſt ſubſiſtere etiam ſublata è medio prima, ea vero non ſequuta poteſt.f.47.co.2. in verſi. Quæritur quando.

Matrimonium contractum ſub conditione honeſta præſente parocho & teſtibus licet attenta Canoniſtarum opinione adueniente conditione nullum poſtea conſenſum exigat tamen hodie iuxta.S.C.T.approbans in hoc theologorum opinionem requiritur nouus conſenſus. f. 41.in verſic.6.Etiam col.1.

Matrimonia contracta à filijs familias ſine parentum licentia etiam ante S.C.T.valida erant. fo. 39.co.2.in verſi.Conſtat etiam.vbi vide illationem contra doctores.

Matrimonium à muliere contractum non certo certiorata de morte primi coniugis dirimi non debet donec clare conſtet viuere primum maritum.fo.50.co.2.in verſ. Oportet tamen. vbi quod in hoc cautus debet eſſe iudex.

Matrimonium licet requirat verba admittit tamē voluntatem expreſſam per ſigna cōſenſum ex primētia fo.208 c.a.in verſi.Quemadmodum.

Matrimoniū bis contrahens viuēte altero cōiuge,vltra alias pœnas quas ſubit cōmittit aleue 3.To.fo.202.col.1.litera.a.& 366.col.a. gl. es caſo.& 367.co.1.& 3.To.fo.404.co.a.gl.le deſpoſare.vbi qd in deſpōſato p verba de pſenti.

Matrimoniū cōtrahens ſcienter in gradu ꝓhibito à iure ipſo iure excōmunicatur.3. To.fo. 364. col.1.gl.faſta.vbi vide alias eius pœnas. & ibi. col.a.quod poteſt cōtra eum procedi tanquam contra de fide ſuſpectū,& fo.319.co.1.in verſi. Si probetur,quæ autem iudices mouere debeāt ibi.in verſi.Sed iudices.

Matrimonium per verba de futuro contractum non efficitur de præſenti propter copulam carnalem poſt promiſsionem de cōtrahendo ſubſecutam.3.To.f.289.co.1.in verſ. Infertur etiā niſi præcedant monitiones vt ibi.

Matrimoniū contrahens ſeruata forma. S.C.T.ſi poſtea ſciat impedimentū aliquod an propria authoritate abſq; iudicis ſentētia ab ea ſeparari valeat.3.To f.318.c.1.in verſ.Dubitari pōt.

Matrimoniū quoad vinculū ꝓpter adulteriū non diſſoluitur.3.To.f.309.c.1.gl.Porque,in prin.

Matrimonium de præſenti contrahi non poteſt ante.14.annos in viro,in fœmin ante 12.3.To. fo.410.co.1.in gl.de catorze,vbi quare minus temporis in fœmina exigatur ſpacium.

Matrimoniū præſumendū potius eſt quam concubinatus.3.To.f.299.c.a. in verſ. His etiam.

Matrimonium bis cōtraxiſſe Titium accuſans viuente primo coniuge non iuuatur præſumptione.l.fi.C.de ſacroſ. eccleſ. quod quis præſumitur viuere centum annis.3.To.fo.318.col.2.in verſ.Quæri etiam.

Matrimonium quid ſit.fol.7.col.a.in verſic. His præmiſsis.vbi latè de eius ſignificatione.

Matrimoniū quod ſit ſacramentū & plura de eius commendatione.fo.1.co.1.gl.Alto.& quod ſit vnum ex ſeptem Sacramentis eccleſiæ. fol. 8. col.a.in verſic.Dubitatur etiam.

Matrimonium cōtrahi poteſt inter abſentes per nuncium vel epiſtolam adhoc ſpecialiter conſtitutam.fo.a.co.1.in verſ.Quid autem.

Matrimoniū etiā p ꝓcuratorē cōtractū ſacramentū dicitur.f.a.co.a.in verſ.Vtrū aūt. & f.9.c.1. in ver.Vtrū aūt.vbi ad partes.& f.10.c.1.& a.

Matrimonia libera eſſe debēt,&ſine coactiōe etiā ſi antea præceſſerint ſpōſalia de futuro & ni ſint libera nō valēt.f.a.c.a.in verſi. Itē matrimonia.

Matrimonium contrahere promittens obligatur ex vi pactionis.f.3.c.1.in verſi. His etiam facit

Matrimoniū ſemel cōtractū eſt inſeparabile ſi ſemel copula cōſumetur.f.23.c.1.in verſ Qđ ſit.

Matrimonium contractum inter eos quos publicæ honeſtatis impedimentum prohibebat ſub conditione ſi Papa diſpenſauerit ſecuta diſpenſatione nouum conſenſum exigit.fo. 16.col.1. in verſ. Dubitatur vlterius.

Matrimoniū cōtrahētes in caſu de quo ſupra etiā ſi per aliquod tempus ſteterint diſpenſatū fuiſſe à Papa,nihilominus ante nouum conſenſum poſſunt diſſentire ibi.c.a.in verſ. Ex quibus.

Matrimonio cū B.contracto, quę licet alij nupta falſis tamē adducta ꝓbationibus de morte primi mariti in facie eccleſię & præhabita debita ſolēnitate cōtraxit ſi primus vir eam petat obtinebit,ſi eo mortuo ſecundus eā ducere velit poterit vtiq; licet tūc requiratur nouus cōſenſus.f.17.c.1.verſi.Circa præmiſſa.& f. 18. c.1. in verſ.Ex quo clare,& quod ſolennitates ſint reiterandæ.f.19.co.1.in verſ.Et cū in pręſenti.

Matrimonium cur potius quam patrimonium dicatur.fol.8.col.1.Quæri etiam.

Matrimonium ex eo potius à matre deriuationē capit,qa habita prolis ratione maior certitudo in matre verſatur ibi.in verſi.Eſt dicendum.

Matrimonium clandeſtine contractum abſq; miniſtro eccleſiæ ao ſit verum ſacramentum. fol. 15.col.1.in verſi.Ex quibus inferri.

Matrimonium eſto quod ſit ſacramentum an conferat gratiam ibi.in verſi.Eſto quod.

Matrimonium licet dolo cōtractum ſi tamen conſummatum non annullatur.fo.15. c.1. in verſi. Dubitatur vtrum caſum tamen, in quo annullari poteſt ibi.in verſi.Et certè.

Matrimonio ita clādeſtinè cōtracto,vt per teſtes probari nō poſsit inter T. & B.ſi metu parentum Titius ducat ſemproniā Berta Pāphilo nubat ratione maioris mali vitādi ſecūdum matrimonium perſiſter licet hodie attēta diſpoſitione S.C.T.nullū ſit priori tamē caſu vide remedia qbus ij primi cōiuges exiſtētes in mala fide animę mederi poſsint.f.16.c.a.verſ.dubiū eſt.

Matrimonia debent publicè cōtrahi & quare. fo. 23.col.a.gl.concejeramente.

Matrimoniū cōtrahens iuxta formā S.C.T. ſeſſio.24.c.1.de reform. in verſ. Quia aliter præſentibus ad minimum duobus teſtibus, & parocho peccat mortaliter nō ſeruatis alijs, de quibus ibi.f.26.c.1.ad fi.in verſ.Et primom.

Matrimoniū clandeſtine,vt ſupra cōtrahens in legis ciuilis & canonicæ contēptum peccat,excuſatur tñ ex cauſis de quibus ibi.f.27.c.1. in pr.

Matrimonium clandeſtine cōtrahentium pœnas iure huius regni ante S.C.T.fo.29.col.1.in gl. Encubiertamente.

Matrimoniū clandeſtine cōtrahens ante S. C. T. centum

centum quadratos cameræ regis iure huius regni ſoluebat,itē mortaliter peccabit ibi.in pri.

Matrimonium de præſenti metu contractum nō conualeſcit per mutuam ac ſpontaneam cohabitationem.fol.41.col.1.in verſ.5.ceſſabit.

Matrimonium nulliter cōtractum ex defectu ſolēnitatis à S.C.T. requiſitæ interueniēte poſt ea ſolennitate conualeſcet.fo.42.col.1.in verſ. Vlterius dubitatur.

Matrimonij clandeſtini prohibitio quibus rationibus præcipuę innitatur.fo.27.col.2.in verſi. Quæri etiam poteſt.

Matrimoniū in facie eccleſiæ corā duobus teſtibus cōtractum ante S.C.T.præferebatur clandeſtinè contracto cuius probationem partium confeſsio fama ac vnus teſtis iuuabant. fol. 29. colū.1.io verſic. Hinc dicebatur. & ibi contra Doct.quod in hoc nulla detur ſpecialitas.

Martimonium clandeſtinè contrahentes pecuniaria ac excommunicationis pœna plectūtur.fo. 30.col.1.in verſi.Item ſolent.

Matrimonium quando dicatur clandeſtinè cōtractum.fol.34.col.1.in verſi.Circa iſtum.

Matrimonium aliquando dicitur clandeſtinum quando abſque teſtium præſentia fuit contractum ibi.in verſ.Nam aliquando.

Matrimonia clandeſtina licet inter contrahentes conſenſu ipſo perficiantur, & ſic quoad Deum valeant iudicio tamen eccleſiæ dirimuntur ibi. in verſi.Deficit enim.

Matrimonium contractum ſcienter vel ignoranter viuente primo coniuge eſt nullum ſicuti,& conſenſus eo ſuperſtite præſtitus.fol.18.col.1. in verſi.Ex quibus.

Matrimonium contractum cum ſecunda viuente prima per mortem primæ nō conualidatur cū ſecunda.fol.19.col.1.in verſ.Facit.

Matrimonium inter parentes & filios ſpirituales non permittitur.fo.96.col.2.in verſ.Inter hos.

Matrimonij ſacramētum à Deo Optimo Maximo in paradiſo terteſtri inſtitutū fuit,&'in ſtatu innocentiæ.fo.20.litera b.co.1.gl.Que el el parayſo.

Matrimonium præcipuè cōttahi debet cauſa prolis tum fornicationis vitandæ ex alijs vero cauſis licet non ritè contrahatur tamen valet. fol. 20.col.2.in verſic.Ex quibus infertur.

Matrimonij coniugale fœdus tria præcipuè bona parit fidem,prolem,ſacramentum ibi.col.1.gl. tres bienes.

Matrimonij contracti primum pignus fides eſt inter coniuges,& ad quid præſtetur.fo.21.col.2. in verſi.Sic igitur primum.

Matrimonij ſecundum pignus proles dicitur, & quare.fol.21.col.2.in verſic.proles.

Matrimonij bonum præcipuum eſt ſacramētum. fol.22.col.2.in verſ.Dicimus.

Matrimonij vinculū nō diſſoluitur viro poſt con ſummatum matrimoniū ad ſacros ordines promoto etiā exore conſentiente adeò quod hoc caſu tenebitur de neceſſarijs vxori prouidere. fol.22.col.2.in verſi.Ex quo infertur.

Matrimonij cauſa adeò veritati innititur,vt deficiente actore omnino in probatione reus iuramentum ſubire teneatur.fol.34.col.2.in verſic. Quod eſt notandum.

Matrimoniū dicitur clandeſtinum cū in eo nō ſeruātur ſolēnitates inſtitutæ in cōtrahendis matrimonijs ab eccleſia.f.35.c.1.in verſ.2.modo.

Matrimonium in facie eccleſiæ cōtractum, & vicinis ſcientibus non poteſt dici clandeſtinū licet banni & denunciationes non præceſſerint ibi.in verſi.3.modo.

Meliorationes in re mariti factæ conſtante matrimonio ipſi marito cedunt licet earum æſtimatio communicari coniugi debeat.fo.168.col.1. in verſi.Item meliorationes.

Melioramenta ſunt quid proprium.fo.133.co.2. in princip.

Mēbrum aliquod vbi ob delictū amputandū eſt, manus,dēs,auris pes infirmius amputandū erit niſi lege exprimatur quod ſit dextera,vel ſiniſtra.3.To.f.258.c.2.in verſ. Et idem de pede.

Menſis executori datus ad publicationē teſtamēti intelligitur ab admonitione adhoc,vt priuetur ſibi in reſtamento relicto.f.138.c.1. in pri.

Mercator negotiari ſolitus agere poteſt ad intereſſe ratione lucri ceſſantis.3.To.f.20.c. 1. vbi vide exemplum & confirmationem & remiſſ. praxim articulandi intereſſe.

Mercator habens centum aureos ſtatim cōſumendos in mercibus quibus in nundinam illatis certum erat probabiliter decem lucraturum ea decem ab amico ſi mutuet licitè petere poterit. 3.To.fol.22.col.2.in princ.

Mercator ſeu campſor fallitis priuilegio immunitatis non gaudet & qua pœna feriatur,3.To.f. 321.col.1.in prin.in verſi.Et idem dicerem.

Mercator negotiādi cauſa emendi vēdendique ad ferias exēptas vulgo dictas, francas profectus quando,& vbi tenetur ſoluere gabellā. fo.322. col.2.gl.Mercados v bi quando excuſerur.

Meretrices ſignum afferre debent vt ab honeſtis fœminis diſcernantur.3.To.fo.78.c.1. in verſ. Et meretrices.

Metatus vulgo dictus apoſentador qualis eſſe debear.3.To.fo.402.col.2.in add.

Metatus an poſsit recipere aliquid,vt reſeruet aliquem ab hoſpitando.3.To.fo.403.c.1.in verſi Et an poſsit.

Digitized by Google

Metatus an totam domũ hoſpitio deſignare poſſit ita quod habitatio domino nõ relinquatur. 3.Tom.fol.402.col.1.in add.in verſ.Et an tota domus.

Metati' lineam impoſitam ſuper domo hoſpitij radens qua pœna teneatur. 3.To.fo.402.col.1. in add.in verſ.quia ſi eius.

Miles ſi tempore belli caſtri cuſtodiam ſuſcipiat etiã ſi violẽtet ab eo auferatur tenebitur.f.201. col.1.in verſ.Et ideò ſi miles. vbi vide rationẽ.

Miles qui clericum portionarium inſidioſe de nocte in facie & naribus vulnerauit ſtatim captus ſequenti die nona hora ante meridiem in loco delicti furca fuit ſuſpenſus. 3.To.fo.218.col.1. verſic.Et ita vidi.

Minor inueniens ſe læſum in contractu iuramento firmato ante omnia debet petere relaxationem iuramenti ad effectũ agendi.3.To. f. 186. col.2.vbi an ad eam requiratur partis citatio,& ibi vide libellum.

Monachi mendicãtes cũ licentia prælati poſſunt eſſe teſtes in teſtamento,fol.89.c.1.in princip.

Monachus non reddens rationem adminiſtrationis bonorum eccleſiæ poſt mortem etiam punitur,& in ſtercore extra cœmeterium ſepelitur.3.To.fo.266.col.2. in verſ. Facit nouo.

Monachus profeſſus teſtari non poteſt.fo. 65.c. 1.in verſi.Idem dicendum.

Monaſteria dicuntur filij ficti.fo.96.co.2.in verſic.Inter legitimos.

Monaſterium quod habetur loco filij ſi prætereatur quaſi de nouo agnaſcendo teſtamentũ rumpit.fol.67.c.2.in verſi.Prædicta vera ſunt.

Monaſterium abinteſtato ſuccedit monacho ſtatim dum profeſsionem facit,fol.103. col. 1. in verſ. Quarta regula.

Moſtrencus vulgo dictus ſeu is ad quem rerum inuentarum reſtitutio competit ſi non ſeruet formam.l.1.tit.12.lib.6.ordin.tenebitur tanquam fur.fo.371.col.1.glo.furto.

Moneta quare dicatur & vnde.3.To.fo. 192.c.1. in verſ. Vnde moneta. vbi etiã de numiſmate.

Moneta falſa quando dicatur.3.To.fo.374.co.2. in verſi. Verum.

Monetam regis iam conflatam iterũ fundens, an & quando teneatur.3.To.fo.293.c.2.ad fin.

Monetam bonam recipere recuſans qua puniatur pœna.3.To.fo.193.c.2.in verſ.refutans autem.

Monetã regis vt eã de regno extrahat diminuens quomodo puniatur ibi.in verſi. Si quis autem.

Monetam falſam ſcienter expendens quam pœnam ſubeat.3.To.fo.375.col.1.in verſi. 2.principaliter.

Monetam cudere in regno Hiſpaniæ nulla poteſtas ſiue ſecularis ſiue eccleſiaſtica ſiue principis priuilegio poteſt.3.To.fo.192.c.1. in verſ. Et ſic in noſtro.

Monetam cudendi priuilegium regibus ſolũ vel ciuitatibus non priuatis perſonis indulgeri poteſt ibi.in verſi.Intellige tamen.

Monetã falſam cudens vel fieri mãdans qũo puniatur.3.To.347.c.1.glo.faze moneda.

Monetam bonã tõdens radens tingens quomodo puniatur.3.To.fo.193.col.1.in verſ. Quid autem.375.col. 1.in verſ.3.principaliter.

Monetæ falſæ criminis an reus erit qui minimam monetã falſet.3.To.f.375.c.2.in ver.Quęritur.

Monialis ſe carnaliter cognoſci paſſa quomodo puniatur.3.To.f.316.c.1.verſ.religioſa vero.

Monopolium vulgo dictum monipodio quid ſit & an prohibitum.3.To.fo.244.c.2.gl.ni fagã.

Moriẽti cuiliber de vna arte ſeu officio ſiue agnatis & cognatis congregatio confraternitas, ſeu collegium illius artis ad bona veniunt excluſo fiſco.3.To.fo.372.col.1.in princ.

Mors viri qualiter probanda ſit relinquitur arbitrio iudicis.fol.50.col.1.in verſ.Mors autem.

Mortis pœna plures caſus in quibus quis feritur. 3.To.f.91.c.2.in verſ.Plures caſus remiſsiuè.

Mors omnis præſumitur ſecura niſi ꝓbetur in pugna contigiſſe.3.To.f.267.c.2.gl.toda muerte.

Mortem aſſeuerãs vel eã proditoriè inferẽs quomodo puniatur.3.To.fo.370.col.1.gl.muerte.

Mors viri qualiter probanda ſit vt vxor cum alio cõtrahere poſsit.3.To.f.318.c.2. in verſ. Quæritur vlterius.

Moriens ſponte ſine confeſsione, & cõmunione præſumitur hæreticus & ei denegatur eccleſiaſtica ſepultura & dimidietatem bonorum fiſco applicãdã amittit.3.To.f.368.c.2.gl.muriere.

Mortis metu plura licent alias in iure prohibita. f.200.c.2.in verſ.Propter mortis timorem.

Mortis metu licet aggreſſorem interficere ibi. in verſi.Nam licet.

Mortis vitandæ cauſa licet corrumpere aduerſarium ibi.in verſi.Item propter.

Mortem violentam licitũ eſt fugere ibi. in verſi. Item mortem.

Mortis vicini metu licet etiã proximi aduerſariũ interficere ibi.in verſ.Non ſolũ.vbi quod mortaliter peccat omittens talem defenſionem.

Mulier de iure ciuili non poteſt eſſe teſtis in teſtamento.fo.86.co.1.in verſ. De iure autem ciuili.

Mulier tranſiens ad ſecũdas nuptias non tenetur reſeruare filijs prioris matrimonij donata à primo marito in remunerationem nobilitatis, vel iuuentutis.f.73.col.2.in verſi. Vnde infertur.

Mulier,quare & cuius ſignificationis gratia,de coſta viri effecta fuit manu Domini Dei noſtri. fo.157.col.1 in verſi.Et ideò.

Mulier mariti creditrix præferēda eſt cæteris creditoribus & ei tradēdus maritus debitor iuxta pragmaticam 80.f.245.c.1.in verſ. An mulier. & 3.To.f.345.co.1.in verſ.Sed eſt dubium.

Mulier an propter adulterium dotem amittat. 3. To.fol.290.col.2.in verſic. Dubium eſt.

Mulier maritata etiā ſi meretrix ſit dū tamen maritus adulterij author nō ſit incarcerari non debet.3.To.f.294.c.2. in prin.in verſ.Quo ſit.

Mulieri etiam inhoneſtæ vis inferenda non eſt ad eam cognoſcendam.3.To.fo.264.col.1.ad fin. in verſic.Sed vis.

Mulierem etiam inhoneſtam per vim cognoſcēs quomodo puniri debeat.3.To.fo.264.col.2.in verſi.Pœna

Mulier de iure regni poteſt eſſe teſtis in codicillis,fo.67.col.2.in verſi.Vtrum autem.

Mulier adulterium committens intra annum luctus vel poſt an debeat dotem amittere ſicuti ſi viuo marito commiſiſſet remiſ.f.171.c.2.ad fi.

Mulier nupta ſcienter cum ſecundo contrahens viuente primo una cum ſecundo viro adultero pœnam adulterij ſubijt.fo.44.co.2.in verſ.Si tamē mulier.

Mulieres panem coctum vendentes vulgo dictæ panaderas quę à ſcholaribus recipiunt triticum reddituræ in pane cocto non gaudent priuilegio.l.62.Tauri.3.To.fo.336.c.2.in princ.

Mulier ſicut propter adulterium amittit dotem marito applicandam ſic etiam ob viri adulteriū lucratur donationem propter nuptias.f.21.co. [illegible] in verſi. Nam ſicut mulier.

Mulier bona fide credens primum maritum mortuum ſi eo viuo ſecunda vota petat an pœnam [illegible] ſubeat ad partes.fol.49.co.2. in verſic. Circa huius.& fol.50.co.1.

Mulier contrahens binas nuptias niſi prius certiorata de morte primi mariti per nuncium punitur vna cum ſecundo viro pæna adulterij.fo. 50.col.1.in princ.

Mulieris habitum ſumens ad effectū intrandi monaſterium & corrumpendi monialem vt pec[illegible] [illegible] 3.To.fo.352.co.2.in addi. vbi quod excōmunicatur quomodo vero puniatur.fo.355.co [illegible] in verſ. Aſſumentes,&c.eod.to.

Mulierum plures fauores,vide fo.46.co.1. in verſic. Ergo huiuſmodi pæna.

Mulier debet claudere os vuluæ dum vir abeſt. f. 50.col.1.in verſic.Et Baldus ait.

Mulier ad ſecunda vota petens amittit priuilegium, & immunitatem prioris mariti.fo.52.col. 1. in verſi.Mulier tranſiens.

Mulier tranſiens ad ſecunda vota nō petito tutore filijs prioris matrimonij nec redita ratiōe adminiſtrationis ſi quā babebat eis nec ex teſtamēto iure ſubſtitutionis nec abinteſtato ſi moriūtur in pupillari ętate ſuccedit.f.54.in col.1. in verſi. Deducitur. Idem ſi licet non nubat luxurioſè tñ viuat.ibi co.1.in verſ.Idem dicēdū.

Mulier cōiugata poteſt adire hæreditatem abſq; mariti licentia cum beneficio tamen inuentarij non alias.fol.144.col.2.in verſi.Ideoque.

Mulier trāſiens ad ſecunda vota tenetur reſeruare filijs prioris matrimonij ꝓprietatem bonorū quæ habuit à primo marito vel ex ſucceſsione filiorū prioris matrimonij.fo.54.co.2.in verſi. Item tenetur.& 92.c.2. in verſ. Hodie tamen.

Mulier habita licentia à filijs prioris matrimonij ſecūda vota petens nullā pænam ſubit ſecundo nubentiū.f.54.c.2.in verſ. Et primū remediū. vbi vide plura remedia quibus hę ſecundo nubentium pænę velari poſsint.& 92.c.2.in verſ. Quarto idem probatur & vtrùm requiratur cōſenſus omniū filiorum vel ſufficiat maioris partis ibi in.d.f.54.in verſi.Circa præmiſſa.

Mulier trāſiens ad ſecundas nuptias intra annum luctus perdit veſtes lugubres.f.93.co.1.in verſi Perdit etiam.

Multa ratione incertitudinis tolerātur quæ ſi certa eſſent nō tolerarentur.3.To.fo.97.col. 1. in verſi.Et multa.

Mutans habitum virilem cum fœminino vel contra an & quomodo puniatur,&qui primus hūc vſum introduxerit.3.To.fo.353.co.1. in prin.

Mutuatarius principalis verū à mutuante fideiuſſorem non inueniente poſsit petere id quod ipſe pro fideiuſſore daret.3.To.fo.23.c.1.in verſic.Sed quæro vbi ad partes.

Mutuans frumentū antiquum vt nouum tempore ſolutionis ſoluatur an ſit vſurarius.3. To.fo. 25.col.1.in verſi.Hinc infertur.

Mutuans ea cōditione,vt vadat ad apothecā ſuam ad emendū,molendinum ad molendū,furnū ad coquendum committit vſuram ibi. in verſi.Ex eadem quæſtione.vbi vide rationem.

N.

Natus octauo menſe naturaliter viuere non poteſt.fo.104.co.1.in verſic.Confirmatur.

Natura cōtractus potius quā verba attendenda eſt.3.To.f.34.c.1.in veſi.Facit nā.

Naturalis filius licet cauſa preteritionis patris teſtamentū annullare nō poſsit matris tamē extantibus deſcēdētibus legitimis poterit nullū dicere.f.68.c.2.in verſ.Eſt dubiū vtrū filius.

Naturalis poteſt inſtitui à patre excluſis parentibus in omnibus ſuis bonis.f.68.col.2.in verſic. Et etiam notandum.

Naturalis non ſuccedit patri naturali,vbi is ducta vxore ex ea habuit legitimos,fo.101.col.1. in

verſic. Ex regula. 6.

Naturalis fit patri legitimus per ſubſequẽs matrimoniũ.fo.97.c.1.in verſ. Dicendũ in primis.

Naturalis etiã à patre in extremis cõſtituto ex vi matrimonij legitimari põt ibi.in verſ. Itẽ illud.

Naturalis ſuccedit patri ſi alij filij exiſtant in vna vncia, cõmunicãda tamẽ cũ matre ibi. in verſi. Sit igitur. vbi quid hodie per.l.8.tit.3.parti.6.

Naturalis non exiſtentibus filijs relicta parẽtibus legitima põt à patre in omnibus bonis inſtitui. ibi. in verſic. Tamen nonnihil.

Naturalis olim extantibus filijs legitimis & vxore in nihilum patri ſuccedebat tantum à fratribus alebatur ibi in verſic. Sed vt proprius.

Naturalis vbi nullũ habet in medio nec aſcẽdentẽ nec deſcendentem, nec vxorẽ patri ſuccedit in duas vncias. fol.97.c.co.2.in verſ. At vero.

Naturalis an matri illuſtri ſuccedat remiſsiuè ibi. in verſ. Naturalis an matri vbi quę dicatur hoc caſu illuſtris, & quod nec abinteſtato ei poteſt ſuccedere ibi.in verſi. Et matris igitur.

Naturalis ſuſceptus ab illuſtri per eũ cognita vna cum legitimis eius filijs ſuccedit ibi.in verſicu. Vbi tamen.

Negatiuum verbum præcedens verbo affirmatiuo reddit omnino incapaces eos quorum odio negat. fol.151.col.2.glo. No ayan.

Negotiorum geſtor tenetur reddere rationem administrationis.fo.205.co.1.in verſi. Quæritur vtrũm. & quod teneatur de mala & negligenti adminiſtratione.fol 206.col.1.in princ.

Nemo præſumitur de vento viuere.fol.161.co.1. in verſi. In poſteriori vero.

Nemo pręſumitur in dubio impugnare factũ proprium.fol 189.col.2.in verſi. Nam quanuis.

Nepos ex ſpurio auo non ſuccedit abinteſtato. f. 98.col.1.in verſ. Ex ſpurijs nepotes.

Nepotes ex ſpurio licet non poſsint inſtitui ex patris contemplatione poſſunt tamen ex propria ibi in verſi. Ex ſpurijs.2.

Nepos auum non repræſentat ad excluſionẽ matris.fol.99.col.2.in verſ. Hinc non eſt.

Nepos auo ſuccedit quatenus patrem repræſentat.fol.94.col.2.in verſ. Regula.2.

Nepos adeò in ſucceſsione aui repræſentat patrẽ vt ſuccedat non tantum in legitimam, ſed & in fideicommiſſum familiæ relictum, ita vt in ſtirpes ſuccedatur vna cum patruis ibi, in verſ. Repræſentant ſiquidem.

Nepos quod in ſucceſsione aui patrẽ repræſentet eſt ſpeciale in ſucceſsione vero ex teſtamento proximior ſpectatur ibi, in verſ. Nã ſpeciale.

Nepotes auo ſucceſſuri tunc demũ patrem repræſentant ſi ante aui mortem concepti erant non alias.fol.94.col.2.in verſi. Nepotes autem.

Nepos ex filio naturali eſt naturalis nepos auo etiã ſi ex legitimo ſit procreatus matrimonio. fol.97.col.1.in verſi. Nepotes autem.

Nepos ſuſcept' à filio legitimo naturaliter eſt auo nepos naturalis ibi.in eod. verſ. Nepotea autẽ.

Nepos naturalis auo ei ex teſtamento ſuccedere poteſt in omnibus bonis ſi alij filij vel legitimi nepotes nõ extẽt ibi, in verſ. Nepos igitur aui.

Nepos auo naturalis capit abinteſtato quicquid pater eius naturalis poterat ibi.in verſ. Tñ inteſtato.

Nobilis vulgo dict' hijo dalgo. Itẽ fœminę honeſtę nõ põt ob debitũ incarcerari niſi ex delicto deſcendat. 3. To.fol.71.col.1.glo. No pudieſſe.

Nobilis contumax incõpareciẽdo ad iudicis præceptum vel honeſta mulier licet aliàs ex cauſa ciuili in carcerem detrudi nõ poſsint ex rebellione tamen & cõtumacia à iudice detineri poſſunt.3. To.fol.172.co.1.in verſ. Quo fit.

Nobilis vẽdens rẽ dotalem ſi ea ab vxore euincatur, & emptor cõtra eũ de euictione agat poteſt tanquã plebeius quilibet in carcere detineri.3. To.fol.172.col.1.in verſ. Quod eſt in praxi.

Nobilis aut honeſta mulier an pro debito ciuili capi & incarcerari poſsint.3. To.fo.345.col.2. in verſ. Quæri poteſt. & quid ſi deſcendat ex cauſa criminali.346.col.1.

Nobilis pœnis corporalibus mitius punitur quã ignobilis.3. To.fo.251.co.1.gl. hõbre, vbi quid in foro cõſcientiæ, & fo.283.co.2.gl. hijo dalgo. an idem in proditore hęretico & alijs doct. in verſ. Fallit tamen.ibi.co.2.in verſi. Idem dices. vide alias fallen.

Nobilis de regni praxi, & conſuetudine delictum morte dignũ cõmittens decapitatur: plebeius furca ſuſpenditur.3.To.f.252.col.2.in verſ. Et eſt notandum. & 261.col.1.in verſi. Tamẽ nobili. & 283.col.2.in verſi. Ex his.

Nobilis quem rectorem vel Regidor vulgo dicimus an ſuccedat vni eorũ decedenti ſine hærede an vero fiſcus. 3. To.fol.372.col.1.in princ.

Nobilitas matris nocet filijs quoad ſucceſsionẽ ſcilicet ſpurijs.fo.98.co.2.in verſ. Et is eſt caſus.

Nomen fraudulenter mutãs incidit in crimen falſi.3.To.fo.191.col.2.in verſi. Item eſt falſi.

Non entis nullæ ſunt qualitates.fo.[illegible].co.1.in verſi. Dubitatur vlterius.

Non honoratus geauari non poteſt.fol.[illegible] in verſi. Cum ergo.

Notarius aliter ſcribẽs quã ſibi dictũ fuerit à partibus tẽpore actus geſti potius errore quã dolo id geſiſſe præſumitur, & ſic à pœna falſi excuſatur.3.To.fo.191.col.1.in verſi. Ex quo bene.

Nudum pactum nõ ſufficit ad tollendã duplicem obligationem.fo.195.co.2.in verſ. Nec ſufficit vbi de intel.§. Pactus ne peteret latè.

Nullum

Nullum à principio tractũ temporis non connaleſcit.fol.19.col.1.in verſi.Item quod.

Nullus dolus deceptiuus à iure permiſſus eſſ, fol. 181.col.2.in verſi.Et hæc eſt regula.

Nuptiæ ſecundæ licitæ ſunt.fol.53.col.1.in verſ. Quæri poteſt. vbi contra Nouatianos & Cataphrygas hæreſiarchas ſecundas nuptias fornicarias aſſerentes.

Nuncius prætoris niſi eius licentiã in ſcriptis oſtendat quem capere nullo modo poteſt.3.To. fol.251.col.2.in verſic.Nec nuncius.

Nutrix quæ debeat eſſe & quomodo eligi.3.To. fo.58.col.1.ad medium.

O.

Obedientia victimis iure præponitur. 3. To.fol.168.col. 1. & 2. vbi plura de obedientia.

Obedientia parentibus maioribus maritis dominis debita quando ſeruanda non ſit, 3.To.fol.168.col.2.

Obediẽtia præpoſitis pręſertim eccleſiaſticis debita eſt.3.To.fol.169.col.1. glo. deſobedecer.

Obligatio ex cõtractu orta & eius effectus poteſt poſt mortẽ cõferri.fo.60.c.2.in verſ.3 ꝓbatur.

Obligatio naturalis oritur ex teſtamento minus ſolenni.fol.108.col.1.in verſ.Quinto loco.

Obligatus racione decimæ ſeu vectigalis tot bo-ues,oues vel agnos dare ſi moriantur iumenta quomodo id affirmantibus credatur & quando fol.312.col.1.glo.dando.

Obijciens impedimentum malitioſe ne matrimonium contrahatur punitur iudicis arbitrio & tenetur ad intereſſe læſo.fo.33.col.2.in verſ. Eſt tamen notandum.ad finem.

Occaſiones ante cõmiſſum delictũ ſunt tollendæ ne facinus perpetretur.fol.150.c.1. gl. no ayã.

Occidens proditorem ciuitatis fugientem ad aliũ locum non tenetur pœna homicidij. fol. 147. col.1.in verſi. Vtrùm autem.

Occidens bannitum vigore ſtatuti id permittẽtis tutus eſt in conſcientia.fo.149.co.1.in verſ.Ex eadem ratione.vbi ad partes.

Occidens infidelem non ita ſeuere plecti debet ſicuti qui occidit fidelem.3.To.fol.57.col. 2.in verſi.Occidens,&c.

Occidere iudicem ſeu miniſtrum inſtitiæ attentãs ſi tantum vulneret licet effectus mortis nõ ſequatur punitur pœna ordinaria.3. To.f.389.c. 1.in verſ.Ex quibus colliges. vbi vide rationẽ.

Occidens iudicem alguazilũ vel alium miniſtrũ iuſtitiæ qua pœna teneatur.3.To.fo.248.col.1. litera. b quid ſi occidat intra tempus ſyndicatus.ibi col.2 & 249.c.1.389.col.1.glo.matar.

Occidens vel vulnerãs iudicem an gaudeat immunitate eccleſiæ.3.To.f.389.c.2.verſ. Vtrũ autẽ.

Occidẽs authorẽ rixæ in rixa an teneatur pœna mortis.3.To.fo.257.col.1.in verſi. Præterea.

Occidens percutienſve aliquem in Regis curia an pœna mortis indiſtinctè teneatur.3. Tom.fol. 257.col.1.gl.matare.

Occidens dehoneſtãs percutienſvè aliquem in regis præſentia quomodo puniatur.3.To.f. 257. col.2.in verſic.Et qua pœna.

Occidens aliquem etiam in pugna non obſtante contraria cõſuetudine pœna mortis puniri debet.3.To.fol.260.col.2.glo.a otro.

Occidens hominem voluntariè regulariter pœna mortis tenetur.3.To.fol.261.col.1. gl.muera, vbi vide fallentias.

Occidens inimicum ex legis permiſsione an peccet.3.To.fo.263.col.1.in verſ. Eſt notandum. vbi dicatur inimicus notus.

Occidens vel vulnerans aliquem cum ſagitta licet vulneratus non decedat,an & qua pœna puniatur.3.To.fol.265.col.1.glo.con ſaeta. 384. col.2.in glo.eodem verbo.

Occidens iudicẽ, vel officialem conſtitutũ ad adminiſtrandam iuſtitiã in ciuitatibus & oppidis hui⁹ regni quomodo puniatur ibi. in gl.matare.

Occidẽs alium proditoriè quomodo puniatur. 3. To.f.265.col.1.gl.matare.267.c.1.glo.a traycion.368.c.1.gl.matare.vbi latè remiſſ.

Occidentis ſe ipſum bona applicantur deſcendentibus niſi aliud lege particulari ſtatutum ſit. 3. To.fo.266.c.1.gl.no reniendo.

Occidẽtis ſeipſũ bona vt publicari poſsint quę pręcedere debeãt.3.To.f.370.c.2.vbi.6.requiſita.

Occidens ſeipſum quibus ex cauſis id præcipuè facere cenſeatur.3.To.f.371.c.1.in verſ. Quæri poteſt.vbi quid in attentantibus non actum ad effectum perducentibus.

Occidens ſeipſum carere debet eccleſiaſtica ſepultura.3,To.fo.266.c.1.in verſ.Quo ſit.vbi vid. exemplum,& aliquos caſus in quibus denegatur eccleſiaſtica ſepultura.

Occidens mediatorem rixæ vulgò (el que deſparte)culpa non rũ dolo an teneatur pœna mortis ordinaria.3.To.fo.269.co.1.gl. y por occaſiõ.

Occidens noctu Petrũ cui animus tantum eſſet Seyum è medio tollere an & quando teneatur pœnam mortis ſubire.3.To.fo. 269. col. 2. in verſ.Sed dubitatur.

Occidens hominẽ caſu,vt puta equitando vbi eſt dabilis aliqua culpa punitur pœna homicidij, ſecus vero ſi nihil de cõtingentibus omiſit.3.To. fo.270.col.2.vbi vide verba quæ equitans dicere tenetur & quo tempore vt excuſetur.

Occidens tabellarium maiorẽ, ſeu grãmatophorum, vulgò dictũ Correo mayor qua pœna teneatur.3.To.f.403.c.1. in verſ. Succeſsiuè nũc.

Occidens cum enſe balliſta veneno an & quando duplici pœna plecti debeat.3.To.fol.401.co.2 in verſic.Sed eſt dubium.

Occidere aliquem cum ſcopita, balliſta veneno mandans quam pœnam ſubeat.3.To.fol. 401. col.2.gl.El que lo mandare.

Occidens alium cũ ſcopita qua pœna teneatur.3. To f.401.c.2.in ver.quid aũt vbi an ſit aleuoſus.

Officia tabellionatus & alia publica cũ vẽdi poſſint de licentia principis ęſtimantur pro bonis firmis & poſſeſſoris,& ſic imputantur in legitimam.fol.411 col.2.in verſi.Et ſic practicatur.

Officia publica magis idoneis & reipublicę vtilioribus cõcedẽda ſunt non verò per fauorem,ſiue per ſucceſsionẽ.fo.406.co.2.in verſ.Alia ratio.

Officia duo publica quis ſimul habere nõ poteſt, & acceptatione ſecũdi incõpatibilis ceſſat omne ius primi.fol.411.co.1.in verſ.Quid autẽ.

Officialis inſignis qui ſuum ſignum ſolet imprimere in ſuis pannis,enſibus,& ſimilibus poteſt cogere alios eiuſdem officij,vt eo ſigno nõ vtãtur.3.To.fo.62.col.1.ad finem.

Officialis etiam depoſitus officialis appellatur. 3.To.248.col.2.in verſi.Vbi dicit.

Officialis ſeu miniſter iuſtitiæ cuiuſcunque ciuitatis,ſeu villæ regalia,ſeu vectigalia conducere an poſsit fol.422.col.2.glo.Alcaldes.

Officalem regis percutiens punitur in amputatione manus.3.To.f.267.c.1.gl.firiere.& ibi quid ſi ſequatur mors quam pœnam ſubeat.

Officialis nullus debet à partibus dona accipere alias punitur.fo.262.col.1.gl.dadiua. vbi quid de alguazellis & iudicibus.

Omezillo quid ſignificet,& quid ſub eius nomine comprehendatur.3.To.fo.270.col.1. gl.peche,quomodo puniatur.fol.402. col. 1. ſtatim in prima linea.& 401.col.2.ad fin.

Omnis homo faciens contra legem cui ſubiectus eſt peccat.fo.30.col.1.in verſi.Item ſolent.

Omnis bona definitio debet cõuerti cũ ſuo definito.fol.59.co.2.in verſ. Cõtra prædictã vbi latè.

Operarijs quando ſit ſoluenda merces remiſsiuè. fol.427.col.2.glo.defraudados.

Opinio Hoſtienſis,& Abbatis.nu.7.in ca.Ex literis.de ſponſalib.ceſſat hodie ſtante S.C.T. de reformatione matrimonij,de qua fol. 41.col.1. in verſi.3.non habebit.

Opinio Antonij in.c.Ex parte.M.de reſtit.ſpolia.ceſſat per d.S.C.T.ibi in verſ.4.ceſſabit.

Opinio Ludou. Romani circa ſolutionẽ gabellæ imꝓbatur,f.146.c.1.in verſi.quãuis Ludou. Ro.

Otioſi homines ꝑ inde ſunt acſi nõ eſſent.3.To.f. 272.c.2.gl.no quierẽ.vbi vid. plura cõtra eos.

Orphanus quis dicatur & quid ſit miſerabilis perſona.fol.172.col.1.glo.huerfanos.

P.

PActi de retrouendendo vel redimendi facultas cedi poteſt.3.To.fol.41.colum.2.in verſi Quæritur.

Pactiones & promiſſa circa renunciationes officiorũ licet inter partes non valeant, factæ tamen ſi & quatenus principi placuerit, & non alio modo valent.fol.421.col.1.in verſic.Item quod verba.

Pactum quod donec rei vẽditæ pretium ſoluatur vẽditor habeat dominium licet rem tradat etſi res vẽdita donec pretiũ ſoluatur ſit ſpeciali hypotheca affectæ valet & impedit dominij trãſlationem.f.185.col.1.in verſi,Quod pactum.

Pactum tranſgreſsionis grauius eſt pacto amiſsionis,fol.210.col.1.in verſi.Ad idem.

Pactum quod per delictum non poſsit amitti feudum ſeu maioratus non valet.fol.118. col.1.in verſi.Vtrùm autem.

Pactum de retrouẽdendo an reddat contractũ de vſura ſuſpectũ remiſs.3.To.fo 37.c.2.in prin.

Pactum de retrouendendo minuit pretiũ.3.To. fol.31.col.2.in verſic.Quod autem.

Pactum retrouendendi ſeu redimendi intra certũ tempus quando liceat vel non.3.To.fo.39.co. 2.in verſic.Sed videtur.

Pactum de retrouẽdendo an oblato precio ſtatim ipſo iure dominium in venditorem transferat. 3.To.fo.40.co.2. in verſi. Quæritur etiam vbi per concluſiones,& 41.col.1. vbi ad partes.

Pactum redimendi an & quanto tẽpore præſcribatur.3.To.fo.41.co.2.in verſ.Præterea eſt dubium,& 42.col.1.per totam vbi ad partes.

Pactum de lucrandis fructibus an licitũ ſit.3. To. fol.40.col.2. in verſi. Pactum de lucrandis.

Pactum legis cõmiſſoriæ circa pignus appoſitum illicitum & vſurarium eſt.3.To.fo.43.col.1.in verſi.Quid autem,& c.2.per totam. vbi quãdo liceat,& an iuramento firmetur.

Pactum quod quis non poſsit vel teneatur habitare certo loco an cauſa pacis & ſedandi ſcandali valeat,3.To.f.344.col.2.in verſi.Ideò nõ valet.

Papa eſt gubernator in ſolidum eccleſiæ vniuerſalis,cuius Romana curia caput eſt.fo.72.co.2.in verſi.Eſt enim Papa.

Papa legatũ ad piũ viuo in aliũ cõuertẽs cẽſetur id de abſoluta nõ de ordinaria poteſtate facere quã ni adſit clauſula.Nõ obſtãte vti nõ cẽſetur. f.32.in.c.1.in verſ.Et licet Papa vbi quod legatus à latere hãc cõmutationẽ facere nõ poteſt.

Papa ſucceſſorem ſibi eligere nequit, conferetur enim effectus in tempus quo nõ erit Papa.fol. 61.col.1.in verſic.& dicit gl.

Papa permittere non põt id qđ ex ſe eſt pc̃tũ & cõtra ius diuinũ.3.To.f.20.c.1.verſ.Tertio,&c.

Digitized by Google

Papa diſpenſare non poteſt vt communitas alicui det licentiam fœnerandi.3. To.fol.48. col.1.in verſi.Et quod Papa.

Papa ſuper vſuris diſpenſare non poteſt nec ex iuſta cauſa.3.To.fol.20.col.2.in verſi.Hinc infertur & 24.col.2.in verſicu.Hinc deducitur,& in verſi.Ampliatur,& quod nec circa perſonas Iudæorum fol.47.col.2.ad finem.

Papa cum hæreſim aliquam damnat an teneatur talis damnationis rationem reddere.3. To.fol. 107.col.2.in verſi. Ad ſecundam obiectionem.

Papa ſi erraret in fide & impediret congregationē concilij generalis in quo ſuus error examinari poſſet cenſendus eſſet pertinax & hæreticus.3 To.fol.110.col.1.in verſi.Ex quo inferunt.

Papa an diſpenſare poſsit in inhabilitate, quæ ineſt in teſte impedimento ex naturali iure prouenîente,vt eſt in filio contra patrem.3.Tom. fol.223.col.2.in verſi.Facit.

Papa poteſt ſtatuēdo declarare & interpretari ius naturale & diuinum,vt etiā filius teneatur perdere patrem hæreticum.3.Tom.fo.225. col.2. in verſi. Tertia aſſertio.

Papæ lex quo ad ſuos clericos eſt maior lege à principe lata.3.To.f.32.c.2.in veſi.Tū & quia.

Parentum puellæ voluntas inquirenda eſt ab eo qui eam in vxorem ducere vult.3.To,fol.285. col.2.in verſi.Et ſic.

Paria ſunt aliquid non eſſe vel non apparere , fol. 34.col.1.in verſic. Paria enim ſunt.

Parochialis presbyter punitur ſi ſciens nō prohibeat clandeſtinas nuptias licet non interſit,cæteri non niſi malitioſe interſint. fol.33.col.2.in verſi.Eſt tamen notandum.

Parochus vel quilibet alius presbyter negligens impedire clādeſtina matrimonia triēnio ſuſpēditur,fol.30 col.2.in verſi. Eſt etiā alia pœna. vbi an etiā à beneficio & 31.c.1.in verſi.In oppoſitum.ad partes & exempla & reſolutionē.

Pater ſuccedens filio qui legitimè natus poſt matrem viuit 24.horas tantum venit ad bona ratione matris in eſſe deducta non ad alia.fo.104. col.1.in verſic.Sed eſt dubium caſu.

Pater in pœnam ſecundarum nuptiarum ciuiliter manet obligatus filijs prioris matrimonij adeo quod ei de eorum proprietate liberi teſtari poterunt.fo.56.col.2.in verſic. Vtrum autē. vbi late remiſsiuè.

Pater poteſt filijs impuberibus pupillarem ſubſtitutionem facere nō fideicommiſſariam.fol.71. col.1.in verſi.His ſic præmiſsis.

Pater clericus poteſt filiæ in ſacerdotio genitæ relinquere legatum vel dotem inter viuos ſi filia aliunde nō habeat vnde ſe alere vel dotare poſſit.fol.69.col.2.in verſi. Dubitatur vtrum.

Pater non tenetur ſoluere pecuniam in pœnā pro delicto filij etiā de bonis ipſi filio rōne ſuæ legitimæ portionis debitis.3.To.f.323.co.in prin.

Pater ſi filiā adulterantem domi inueniat occidens an teneatur cum id tantum marito iure regni concedatur.3.To.fol:311. col.1. in verſic.Sed dubium,& col.2.per totam.

Pater frater ſi adulterantem filiam, ſororemve occidant inflagranti non inuentam pœna ordinaria non punietur propter iuſtum dolorem , ſed mitiganda erit.3.To.fo.263.col.2.per totam.

Pater maritus frater filiam vxorē ſororē rapientē ſeu dehoneſtatē occidere poteſt.3.To.ſo.264. c.2.gl.y hazer.vbi vide quo hoc intelligatur.

Pater diſsipare bona propria in præiudicium filiorū nequit & quibus ea relinquere teneatur tam iure fori quam poli remiſsiuè.3.To.fo.387.co. 1.in verſi.En an poſsit.

Pater adoptiuus in cuius poteſtatem adoptatus non tranſit ei abinteſtato non ſuccedit.fo.101. col.1.in verſi.6.regula.

Pater ſuccedit legitimato vel ex oblatione curiæ vel per reſcriptum principis.fol. 101. col.2.in verſi.8.regula.

Pater ſuccedit legitimato per ſubſequēs matrimonium cum is in omnibus legitimo ſimilis ſit.ibi. in verſi. De legitimato.

Pater tanquam proprius dominus rerū ſuarū poteſt in præiudicium filiorum ſua bona in mare proijcere.fol.76.col.1.in verſi.3. quoniam.

Pater poteſt relinquere filio vltra tertiū & quintū remunerationis gratia quando beneficia patrem in iudicio conuentum cōuincere poſsint, & ad remunerationem obligare?fol.73. col.2. in verſic.Nunc autem eſt dubium.

Pater vltra tertium & quintū de quo libere diſponere poteſt etiam prælegatum à ſuis aſcendentibus vel deſcendentibus vni filiorum cui velit relinquere hoc quando in prælegato primo adiecta fuit clauſula,vt de eis libere teſtari poſſet. fol.74.col.1.in veſi.Alius modus.

Pater in caſu ſupradicto niſi adijciatur illa poſterior clauſula quod de tali prælegato poſsit libere diſponere nō poteſt deducere niſi vnū quintum totius peculij quocunque titulo habiti.fo. 75.col.1.in veſic.Quid autem.

Pater tenetur alimentare filios. fol.129. col.1.in verſi.Facit etiam.

Pater & filius vna & eadem perſona cēſentur,ſol. 130.col.1.in prin.

Pater qui nō fuit inſtitutor ſeu fūdator iurispatronatus nō pōt id renūtiare præiudiciū filiorū ac legitimorū hæredū.f.120.c.2.in verſ. Nec etiā.

Pater cum licentia Regis poteſt primogeniū fundare in maſculo maiori vel minori ad libitum

etiam in foro animæ abſque peccati labe dummodo alimenta alijs referuentur, fol. 131. col. 1. in verſi. reſeruatis igitur.

Pater adminiſtrãs beneficium eccleſiaſticum filij vel alia bona quorum vſus fructus ei nõ quæritur tam ipſe quam hæredes tenentur filio beneficiario reddere rationẽ. fol. 206. col. 1. in verſi. Quo fit quod pater.

Pater emancipans filium & eum domi retinens ſi adminiſtret bona ab ipſo filio donata tenetur ei actione negotiorum geſtorum. fo. 206. col. 1 in verſi. Et iſta theorica.

Pater expendens pro filio habente beneficia eccleſiaſtica an ſumptus cõpẽſet cũ fructibus beneficij, fol. 206. col. 2. in verſi. Vtrum autem.

Pater ſimpliciter expendens aliquid pro filio in bullis apoſtolicis pro conſequendo ſacerdotio ſi nihil contra eum proteſtetur, & filij bona nõ poſsideat affectione paterna cẽſetur expẽdiſſe ibi. in verſi. Si igitur ſimpliciter.

Pater expendens in licẽtiaturæ vel doctoratus filij gradu cenſetur id filio prælegare nec cõpenſatur cum legitima. fol. 206. col. 2. in verſi. Vt dixi in expenſis.

Pater quod dat filio clerico cẽſetur prælegare de tertio & quinto ad eum pertinenti niſi quando proteſtatus fuerit. fol. 206. col. 2. in verſi. Datũ filio clerico.

Pater quod donat filio ad clericalem ordinem ſuſcipiendum, quod dicitur patrimonium in legitimam non computat fol. 206. col. 2. in verſic. Quod donatio data.

Pater qui legitimè potuit filium ingratum exhæredare poteſt à cauſa ingratitudinis recedẽs eidem legitimam relinquere quacunque cõditione quam velit appoſita. fol. 73. col. 1. in verſic. Quæro vtrum pater, & relinquere eam extraneo ibi in verſi. Et in tantum.

Pater ſuccedit filio naturali abintẽſtato in duas vncias ex teſtamento vero in id quod filius ex patris teſtamento capere poterat reciprocè fo. 100. col. 2. in verſi. 3. concluſio.

Pater vbi ſuccedit naturali in duas vncias quæ tamen ei ad alimenta non ſufficiũt ab hæredibus filij vſque ad ſufficientẽ, & congruã alimẽtorũ portionẽ conſequetur ibi. in verſi. Sed nota.

Pater filio naturali non ſuccedit abinteſtato quãdo poſtquã eũ habuit ducta vxore ex ea habuit filios legitimos. f. 101. co. 2. in verſi. Ex regula.

Pater non ſuccedit ſpurio ab inteſtato licet nõ ſit ex dãnabili coitu f. 101. col. 1. in verſ. 4. regula.

Pater filium ſpurium adoptare nequit nec legitimare ibi. in verſ. Quod quidem.

Patri laico ſuccedunt liberi legitimi, & naturales non habita ſexus differentia. f. 94. co. 1. in prin.

Patri ſuccedũt filij legitimi nõ habita drĩa emãcipatiõis & patriæ poteſtatis ibi. in ver. Secũdo.

Patri ſuccedunt filij legitimi nulla habita ratione nati ſint an poſthumi.

Patris confeſsioni dicẽti ſe recepiſſe ex filij adminiſtratione vel beneficio mille aureos cum tamen verè non receperit ad defraudandã aliorũ filiorum legitimam vel creditores non ſtatur, fol. 207. col. 1. in verſi. Sed circa præmiſſa.

Patris volentis filio vltra tertium & quintum cauſa meritorũ remuneratoriã donationẽ conferre cõfeſsioni nõ ſtatur niſi verè merita præceſſerint f. 74. col. 1. in prin. in verſ. Et de his puto.

Patris in filium lege 12. tabularum tãta erat poteſtas, vt cũ vẽdere pignori dare comedere poſſet. 3. To. fo. 219. co. 2. ad fin. in verſi. Et magna.

Patrui cauſa ante. l. 40. Tauri & ſi iure communi nepotis fratris filij cauſam vincebat. f. 116. col. 2. in verſic. Ex qua ratione, & ibi vide duas cõmunes contrarias.

Patrui plures concurrentes cum auunculo in ſucceſsione conſobrini ſuccedũt in ſtirpes non in capita. fo. 102. col. 2. in verſi. Ex ſuperiori.

Patruus & auunculus abinteſtato ſuccedũt nepotibus ita, vt excludat conſobrinos & patrueles defunctorum. fol. 102. col. 1. in verſi. 2. regula.

Pecunia licitè mercatoribus dari poteſt, vt interim ex illa lucrum honeſtum percipi poſsit. 3. To. fol. 15. col. 2. in verſi. Quod ego ſæpè. vbi vide cautelam vt ſis ſecurior.

Pœna à lege impoſita nõ tamẽ fiſco vel parti applicata cui in dubio applicãda ſit. 3. To. fo. 359. col. 1. in verſi. Quæritur etiã, & 344. col. 2. glo. applicados, & 399. col. 2. in verſi. Pœnæ autem 395. col. 1. vbi quæ fiſco applicentur.

Pœna ex vi ſtatuti iudici applicanda an debeatur ei qui cõdemnauit tempore ſui officij à quo appellatum fuit an ſucceſſori. 3. To. fol. 360. col. 1. in verſic. de iudice.

Pœna delicto commenſuranda eſt. 3. To. fo. 395. col. 2. gloſ. impongan.

Pœna quando dicatur arbitraria. 3. Tom. fo. 399. col. 2. in verſi. Pœna arbitraria.

Pœna quãdo iudici eſt arbitraria an eam poſsit iudex imponere ad tempus vel in perpetuum. 3. To. fo. 399. col. 2. in verſic. Vtrum autem.

Pœna quid ſit. 3. T. f. 352. c. 1. in ver. Pœna ergo.

Pœna dicitur ciuilis quando parti applicanda venit. 3. To. fo. 254. col. 1. in gl. ſi tamen.

Pœna quæ relinquitur arbitrio iudicis an ad mortem naturalem extendi poſsit. 3. To. fo. 320. c. 2. ad medium vbi quando.

Pœna dicitur criminalis cum impoſita pro crimine fiſco applicatur ſiue ad eã agatur criminaliter ſiue ciuiliter. 3. To. fo. 254. col. 1. in glo. ſea.

Pœna & mulcta quid inter ſe differant, 3. To.fol. 353.col. 1.in verſi.Quæritur.
Pœna mortis an ſit imponenda facinoroſo homicidæ etiam ſi poſt delictum eſſet corrigibilis 3. To.fo.354 col.2.in verſic. Quæritur.
Pœna accuſatori applicanda ex vi ſtatuti & indefectum iudici an licitè exigatur & obtēta retineri poſsit.3.Tom.fol.355.col.2.in verſi.adde vbi quid de pœna in contractibus appoſita.
Pœna vel mulcta vbi exacta eſt non cedit in vtilitatē iudicis, ſed cameræ regiæ ad defenſam iuris dictionis vel fiſci. 3.Tom.f.133.c.2.gl. para la nueſtra.
Pœna quæ fiſco debetur facilius remittitur quam ea quæ inducta eſt in fauorem partium probatarum.3.To.fol.310.c.1.in verſic. Pœna autem.
Pœna ante eius ſentētiā & executionē nō obligat in foro animæ.3.T.f.306.c.1.in ver. Nā pœna.
Pœna mera & lex pœnalis in foro animæ locum non habet.fo.210.col.1.in verſi. Quæ habet.
Pœna mulieri impoſita ob non petitum tutorem nec redditam rationem adminiſtrationis ſi eam habeat antequam ad ſecundas nuptias conuolaret etiam hodie locum habet. fol.54. col.1.in verſi.Deducitur etiam.
Pœna infixa ſeditioſis iuſtitiæ miniſtris reſiſtētibus de quibus in lib.2. & 3.tit. 12. lib.8. ord. vtrū habeat locū cōtra veniētē tantum cū vno homine armato vel requirantur plures.3. To.fo.247.col.1.in verſi.Quæri poteſt.
Pœna infixa in caſu de quo ſupra an habeat locū contra offendentem famulum iudicis.3.To.fol. 249.col.1.in verſi. Verum hoc.
Pœna ipſo iure impoſita nō incurritur niſi vbi delictum eſt conſummatum,fol.42.col.2. in verſ. Præterea confirmatur.
Pœna vbi à iure expreſſa non eſt relinquitur iudicis arbitrio.fol.42.col.2.ad fi.in verſi. Exiſtimarem tamen,& quid iudex ante oculos habere debeat.fol.346.col.1.gloſ.de la pena.
Pœna.l.49. Tauri non habet locū in puella quæ ſponſalia de futuro contraxit.f.37.col.1.in verſic.4.limita.
Pœna adiecta in matrimonijs non habet locū in ſpōſalibus ibi.in verſi. Et probatur expreſsius.
Pœna.l.49.Tauri pcedit in mrīmonio cōtracto teſtib⁹ præſentibus præmiſsis tñ denūtiationib⁹ à iure requiſitis.f.38.col.2.in verſic.Secundum.
Pœna.l.49.Tauri non habet locum in matrimonio clandeſtine contracto abque parocho,& teſtibus tum ex S.C.T.nullum ſit.fol.42.col.1.in verſic.Dubitatur.
Pœna.l.49.Tauri ſolum ad parentum non vero ad fratrum conſenſum reſpectum habuit,fol.36 col.1.in verſi.Puella vero.
Pœna.l.49.Tauri nō locū habet in filijs ſibi in ver. Deducitur etiā & in verſic. Et ſic legem Tauri.
Pœna meri delicti non præexigitur in foro animæ.fo.33.col.2.in verſi.Nec requiritur.
Pœna poteſt infligi per conſtitutiones ſynodales vt melius ſeruetur ſtatutū ſuperioris fol.30.co. 1.in.verſ.Et ſic vt melius,& ibi de valore conſtitutionis ſynodalis Salmantinæ.42.
Pœnalis actio vt dicat̃ ſufficit qđ aliquo caſu poſſit eſſe pœnalis.3.T.f.295.col. 2. in verſ.4.&c.
Pœnā.l.49.Tauri nō ſubit filia nubēs ſine cōſenſu fratrū aut curatoris.f.37.c.1. in verſ.3. limit.
Pœnam non meretur quod malo animo non fit. fol.210.col.1.in verſi. Tum etiam,&c.
Pœnam vbi à lege ſtatuta eſt etiam ad caſum ſimilem extendere iudex nequit.3.To.fol.218.co. 1.ad finem in verſi.Quando ergo.
Pœna ſeu mulcta à iudice ſemel impoſita an ab ipſo poſtea modificari poſsit.3.To.fo.397.col.2 ad finem.in verſi.Quæri poteſt.
Pœna pecuniaria in dubio cui ſit applicanda.3. To.f.396.col.1.add.1.in verſi. Et an in dubio.
Pœna à partibus poſita in cōpromiſſo vel contractu propter pœnitentiam fauore fiſci,& eius cameræ altera partium contrauenientе fiſco debetur.3.To.fo.370. col. 1.gl. que las tales.
Pœna exigenda non eſt ante ſententiam condemnatoriam à qua appellatum non ſit.3.Tom.fol. 399.col.1.in prin.
Pœnę potius ſunt reſtringendæ quam ampliandæ.fol.45.col.1.in verſi.Tum etiam.
Pœnæ ſuos debent habere authores.fo. 47.col.2. ad fin.in verſi.Pœnæ ſuos.
Pœnæ fœminis ſecūdo nubētibus inflictæ, tā in. l.1.C.de ſecund.nuptijs.quam in.l. fin.titu.12. par.4.iā hodie etiā in foro ciuili locū nō habet per.l.5.tit.1.lib.5.ord.fo.52. col.1.per totam.
Pœnæ cōtra delinquentes ſtatutæ qua ratione iuſtificentur.3.To.fol.352.col.1.in prin.
Pœnæ impoſitæ concubinarijs de quibus in.l.2 & 3.tit.3.lib.1.ordi.an in cōſciētia debeātur iuſteq; exigantur ab officialibus quibus ſunt applicatæ.3.To.fol.355.c.1. in verſi. Quæri pōt.
Pœnę quadrupli vel dupli à lege impoſitę an in ſit ſimpli.3.To.f.359.c.1.in verſ. quæri etiam.
Pœnę ſeu mulctæ ab impoſitione an & qñ appellari poſsit.3.To.f.398.c.1.in verſi.Sed quæri.
Pœnæ pecuniariæ vel emendæ quæ ponuntur iudicis officio ad hoc vt exigi poſsint primū ſententia declaratoria præcedere debet.3. To. fol. 397.col.1.ad finem.
Pœnæ impoſitæ à iure per verbū ipſo facto vel ipſo iure an ſtatim debeātur ſine aliqua ſētētia declaratoria.3.To.fo.354.co.2.in verſ.Dubitatur.
Pœnæ ratio quæ ſit.3.T.f.352.col.1.in.3.quæſt.

Percuſsio

Percuſsio caſu quo requiritur ad ſeparationē manus an ſufficiat modica aut leuiſsima inciſio cu ris etiam ſanguinolenta.3.Tom.fo.259.col.1.in verſi.Quæritur.

Percutiens ſiue vulnerans aliquem per inſidias licet mors non ſubſequatur qua pœna feriatur.3 To.fo.359.col.2.in gl.Aſſechando.

Percuſſus ſagitta miſſa ex cōfinibus Caſtellæ cū exiſteret in cōfinibus Portugaliæ vulgo dicho raya & mortuus ſi dubitetur an delictum cōmiſſum fuerit in Caſtella, vbi fuit delinquens, vel vbi fuit mortuus homo, vt puniatur in loco cōmiſsi criminis quid iuris.3.To.f.178.c.2.ad fi.

Perdens ad ludū prohibitū intra quod tēpus de iure regni à lucrāte repetere poſsit,& ioſta quod excludatur.3 To.fo.233.col.1.per totam.

Periurium ſine dolo non committitur.3.To.fol.187.col.1.in verſic.Eſt præterea.

Periurus non admittitur in teſtem licet emēdatus ſit.fo.184.col.2.in verſi.Periurus.

Periurij ad accuſationē an tantū admittatur pars cuius fauore cōtract' geſtus fuit an vero tāquā ad crimen publicum omnes admitti debeant.3.To.f.187.c.2.in verſi.Quæritur.vbi ad partes.

Periurij in vna cauſa cōuictus amplius ad teſtimonium non admittitur.3.To.184.col.2.in verſi.Et per præmiſſa,& 185.col.2.vide quomodo libellus contra periurum concipi debeat.

Periurij an accuſari poſsit frāgens fidem datam ſub homagio vel vulgo dicho, à fe de hombre hijo dalgo,o cauallero.3.To.fol.186.col.1.in verſ.Quæri ſolet.

Periurus qua pœna feriatur,& an credat in fide Chriſti.3.Tom.fo.367.col.1.gloſ.Iurare.

Periurus frāgēs iuramētū cōtractui appoſitū ſine prævia iuramēti relaxatione quomodo puniatur.3.To.f.368.col.1.in verſ.Quid autem ſi.

Periurus qui vt teſtis falſum dixit quomodo puniatur.3.T.f.368.c.1.in verſi.Quid ſi vt teſtis.

Pertinax an ſit iudicandus abſque examinatione negans catholicā aſſertionem apud catholicos diuulgatam.3.To.f.104.c.1.in verſ.Quod aūt.

Pertinax an cenſeri debeat negans catholicam veritatem publicè diuulgatam ſi neſciat eam ad catholicam veritatem pertinere.3.Tu.fol.104.col.1.in verſi.Sed quæritur.

Pertinax an cenſeatur negans catholicam aſſertionem de qua eſt violenta præſumptio quod eam ſciat in ſacra ſcriptura contineri ibi.col.2.in verſi.Adhoc dicendum.

Pertinacia quid ſit & quotuplex.3.To.f.102.co.2.in verſi.Quæritur præterea.& 101.col.1.

Pertinacia & contumacia in quo differant ibi.in verſi.Differunt etiam.

Pertinacia duplex inuenitur.3.To.f.102.col.1.in verſi.Duplex autē.vbi qui dici pōt pertinaces.

Pertinaces quidā dicūtur ſciēter quidā neſcienter ſicuti de hæreticis ſupradictū eſt in verbo, Hæreticus.3.T.f.101.c.1.ad fi.in verſ.Pertinaces.

Pignoris & repræſaliæ prætextu robariam faciēs punitur.3.To.fol.329.col 2.in gl.Algunas.

Pluralis numerus duobus completur, fol.3.Tom.fol.247.col.1.in verſi.Nam vbi.

Plures modos conuincendi de hæreſi ſuſpectos.3.To.f.108.col.1.& 2.& 109.col.1.& 2.& 110.col.1.& 2.& 111.col.1.

Peregrinus ſecundum leges libere teſtari poteſt.fo.135.col.2.glo.puedan.

Peregrinus vbi ſepeliendus ſit remiſſ.fo.135.col.1.in verſi.Dubiū hic,& de materia peregrinorū remiſsiuè ibi.& in.l.1.& 2.tit.9.lib.1.ordi.

Peregrinus teſtatori poteſt cum duobus teſtibus ſicut miles qñ plures adhiberi nō poſſunt,& ſi decedat durante peregrinatione.fo.136.col.1.in verſi.Dubium tamen.

Peregrinum teſtari volentem impediens fugādo teſtes vel alias ad legendum compellens punitur pœna.l.2.tit.2.lib.5.ordi.fol.136.col.2.gl.Siembargo.

Peregrini ab inteſtato decedentis bona per epiſcopum loci vel iudicem ſecularem hæredibus tradi vel in pias cauſas erogari debent.fol.136.col.2.in glo.Los alcaldes.

Petēs pecuniā ab aliquo ſub vſuris an peccet.3.to.f.25.c.1.in ver.Quæro vtrū.& col.2.per totā.

Petens mitti in poſſeſsionē rerum hæreditariarū oſtenſo teſtamento non rupto nec cancellato.ſeu aliter ſuſpecto omnino mittēdus eſt à iudice in poſſeſsionē.f.61.c.2.in verſi.Et ſic petit.

Preces pro digno licet quia prohibitæ in electionibus inducāt ſimoniā, ſemel tñ electione ritè peracta electo non nocent nec ſimoniacā electionē faciunt.fol.40.c.2.in verſi.Preces em.

Præſcribens eum titulo & bona fide ſeruatis ſeruandis ad reſtitutionē non tenetur liceat ea impleta ſuperueniat mala fides.3.To.fol.303.col.2.in verſi.Nam præſcriptum.

Præſcribens rite & ſolenniter debitum ſalua conſcientia id retinere poteſt etiam poſt cōpletam præſcriptionem ſuperueniente mala fide.fol.140.col.2.in q.1.in verſi.Confirmatur.

Præſcriptio.30.annorum nec alia quæuis non obſtat ſi cōtractus dicatur illicitus & vſurarius, vt ſi in pignore apponatur pactū legis cōmiſſoriæ vel alias.3.T.f.42.c.1.in verſi.Et eſt notandū.

Præſides prouinciarum miniſtri ſeu officiales nō poſſunt ſua officia alijs conducere.fo.45.co.2 glo.Arrendar.

Præſumptio ſiniſtra colligitur contra aſſociātem hominē prauū.3.To.f.63.c.1.in verſi.Et mala.

Præſum-

Præſumpſerint verbum proprium motum & iactantiã facientis contra legis præceptũ denotar.3.To.fo.95.col.2.in verſ. Verbum enim.
Presbyteri curã animarũ habentes itẽ & epiſcopi qualẽ Christi legis ſcientiã habere teneantur.3 To.f.100.c.2.in verſi.presbyteri vero.
Præſumptio eſt pro notario quod fideliter exercuit officiũ ſuũ.f.89.c.1.in ver.preſũptio enim
Præſumptio legis non tollit naturalem obligatio nem vbi conſenſus fuit cauſa acquiſitionis.fol. 106.col.2.in verſic.Secundo ſuaderi.
Pretium eſt de ſubſtantia contractus emptionis, & venditionis.fol.174.col.a.gloſ.ſe venden.& 176.col.1.in verſi.Et adeo.
Pretium ratione emptioois venditori debitum actione ex vendito peti poteſt. fol. 178. col.1. in verſ.Dubitatur.
Pretium in rebus emendis, & vendendis qualiter dicatur iuſtum vel iniuſtum fol.178. col.1.in verſi.Quæri poteſt.
Pretiũ à lege poſitũ eſt indiuiſibile poſtquam eſt poſitũ nec in ſe recipit latitudinẽ cũ ſit pretiũ legitimũ.f.178.col.2.in ver.Ex quo inferũtur.
Pretiũ à lege taxatum dicitur legitimum nulloq; pacto tranſgredi poteſt,nec excedi fol.32.c.1. in verſi.Sitque.2.conclu.vbi quod ſecus in inducta conſuetudine.
Pretium & valor vniuſcuiuſque rei augetur vel minuitur ſecundum conditiones & opera contractui adiecta.3.To.fo.31.col.2. in verſic.Nã ad iuſtificationem.
Pretiũ iuſtũ in cẽſibus dr̃ illud quod à cõſuetudine receptũ eſt vel à lege ſtatutũ ſine in ꝑpetuis ſiue in redimibilibus.3. To.f.31.col.1. in prin.
Pretiũ à lege vel cõſuetudine minoti poteſt ratio ne oneris adiuncti.3.Tom.fol.32.col.1.in ver ſi.Et quod ratione.
Prælatus denũtiationes feſtiuas & circa matrimo nia à S.C.T.ſeſſi.24.c.1.de reforma.matrimo. præfixas quare remittere nõ debeat.3. To.fo. 284.col.2.in verſi.Ex quo ipſo.
Prælatus habens perſonas malæ famæ & inhone ſtæ apud ſe eſt in culpa & ab eis accuſatus non poteſt eos ratione inhoneſtatis repellere.3. To.fo.63.col.2.in verſic.Quo fit.
Prælati pronunciatum quod denũtiationes remit tantur an habeat vim definitiuæ,vt ab ea appel lari poſsit.3.To.fol.285.col.1.per totam.
Primogenium renunciari non poteſt in præiudicium ſequentis in gradu,rurſum valet in præiu dicium renũciantis.fo.120.col.a.in verſic.Nec in præiudicium.
Primogenium in teſtamento conditum inſtituen re ob crimen perduellionis inteſtabili effecto in irritum cadit,fo.133.c.1.in verſi.4.cõcluſio.
Primogenia quatenus inducũt familiæ conſeruationem dicuntur fauorem non odium continere.fo.122.col.1.in verſi.Quo reſpectu.
Primogenia ideo fundantur,vt nominis memoria perpetuetur.fo.128.col.1.in prin.
Princeps non poteſt aliquo caſu vſuram permittere.3.To.fo.20.col.a.in verſi.Vbi quod.
Princeps efficere nõ poteſt, vt etiã Iudæi dẽt mu tuũ ſub vſuris.3.To.f.46.c.2.glo.a razon.
Princeps donationem à ſe vel ab alio factã & perfectam licet reuocare non poſsit, iuſta tamen cauſa exiſtente poteſt modificare.fol.127.col. 1.in verſi.Quod intellige.
Princeps ſine cauſa priuãs filios legitima portione peccat mortaliter.f.129.c.1.ĩ ver.cõfirmatur.
Princeps ſine iuſta cauſa nõ poteſt dare licẽtiam ad alienãdã rẽ reſtitutioni ſubiectã nec clauſulas maioriæ etiam eius authoritate conſtitutæ mutare.fo.72.c.1.in verſic.Ex quo infertur.
Princeps Hiſpaniæ non poteſt validũ efficere ma trimonium alias inualidum cum circa ſpiritualia eius poteſtas non extendatur. fol.24.col.1. ad fin.in verſi Et ſic princeps.
Principes etiam ſeculares ſemper habent poteſta tem condendi leges ad impedienda & irritanda matrimonia.fo.40.col.2.in verſi. Et cum hoc caſu.vbi quomodo hoc intelligatur.
Princeps non poteſt mutare alterare modificare conditiones & leges poſitas in primogenijs cũ licentia eius inſtitutis.fo. 127.col.a. in verſi.In fertur alioqui iuſtitiam non fouent.
Prioceps tollere non poteſt liberã teſtandi facultatem in tebus proprijs priuato competeotẽ, nec teſtamẽtum mutare nec eius conditiones, fo.128.col.1.in verſic.Ergo princeps.
Princeps regna ſua & terras & loca in quibus reci pit vectigal pedagium,guidagiũ gabellã aliudve triburũ debet habere ſuis ſumptibus ſecura & mercatoribus ea de cauſa damnũ paſsis teoetur ad intereſſe.3.To.f.321.verſ. Quo fit.
Principes habentes poteſtatẽ condendarum legũ poſſuot abſque iuris ſolennitate teſtari in dubio autem dicendum iuris regulas voluntatem ſuam conformare præſumuntur. fol.84.col.2. in verſi.Limita.
Princeps iuramentum illicitum quatenus peccati ioductiuum eſt reprobare poteſt.3. To.fo.240 col.1.in verſi.Et quod.
Principis reſcriptum ſpurium clerici habilitãs ad patris ſucceſsionem præſumitur per importunitatem obtẽtum ideoque ab eo ſupplicari poteſt.fo.156.col.1.gloſ.damos.
Principis conceſsio ſemper intelligitur ſine tertij præiud.cio.fol.111.col.a. ad finem.in verſi. Conceſsio enim.

Principi

Digitized by Google

Principi maledicens qua pœna feriatur.3.To.fol.211.col.1.in verſi. De pœna.& col.2.vbi diſtinctionem.& 212.col.1.in verſi. Breuius.
Principis ſeu eius fiſci plura priuilegia remiſsiuè.3.To.fo.372 col.1.ad medium.
Principi maledicens qua pœna feriatur, vide in verbo, Læſæ maieſtatis latè.
Principis officialibus & iuſtitiæ miniſtris maledicens quomodo puniatur remiſsiuè.3.To.f.328 col.1.in ver.Quid autem.
Principis priuilegia à ſubditis obtemperāda ſunt debita reuerentia & de eorum valore agens ſacrilegus iudicatur.3.To.fo.379.col.2.gl.Va cōtra los priuilegios.
Principis de facto procedētis & iniuſtè notorium reſcriptum an obediri debeat vel ei ſupplicari poſsit.3.To.fo.380.col.1. in prin.
Principis reſcriptum exequi contemnens quibus pœnis afficiatur.3.To.fol.369.col.1. in gloſſ. Cae vbi quando excuſetur.
Principum conſtitutiones reducentes cenſus ad certam taxam & quod in pecunia conſtituatur an obligēt clericos & eccleſias ad partes.3.To. fo.32.col.2.in verſi.Quæri poteſt.
Principium ſemper attenditur quando finis cum eo neceſſariam habet cauſam. fol.165. col.2.in verſi.3.His accedit.
Priuationis iuris vel priuilegij pœna nunquam locum habet niſi caſibus à iure expreſsis. fol.31. col.1.ad finē.in verſi.Quia pœna priuationis.
Priuilegia ciuitati vel villæ à Rege cōceſſa de eligendo vel alias debent illæſa ſucceſſoribus ſeruari.fo.413 col.2.gl.Les ſea.
Poſſeſsione priuari nemo debet ſine citatione, & cauſæ cognitione.3.To.fo.328.co.1.ad mediō.
Poſſeſsio iuris licet propter legem vel cōſuetudinem alicui acquiratur, non tamen facti donec quis habeat detentationem corporalem.fo.92. col.1.ad fin.in verſi.Et ſi propter legem.
Poſsibile quomodo ſit aliquem credere omnia cōtenta in ſacra ſcriptura vel quæ credit vniuerſalis eccleſia ſi pertinaciter adhæreat traditis in ſacra ſcriptura vel in fide vniuerſalis eccleſiæ.3 To.fo.99.col.2.in verſi.Si vero quæritur.
Poſthumo ius retractus etiam illæſum ſeruatur.f. 94.col.1.in verſi.Quid quod.
Poſthumus etiam aduerſus præſcriptionem reſtituitur.fo.94.col.1.in verſic.3.Nulla ratione.
Præteritus dicitur qui non eſt inſtitutus vel exhęredatus.fo.130.col.2.in verſi. Præteritus autē.
Probans ſe ſacerdotem an in conſequentiam probet ſe alijs ordinibus inſignitum idem de probante ſe doctorem circa alios gradus.3; Tom. fol.177.col.1.ad medium.
Probationis defectus circa matrimonia clādeſtina contracta quo ad eccleſiam militātem licet ante.S C.T.quo ad Deum valerent, ea tamē nulla eſſe ſuaſit.fo.28.col.1.in verſi. Secūda ratio.
Proditor quot modis dicatur.3.To.fol.194.col.1 in principio. [tandum.
Proditiōis ſpecies eſt adulatio ibi.in verſi.Eſt no-
Proditor regis cēſetur proditor reipublicę.3.To. fo.194.col.2.in verſi. Proditor reipublicæ.
Proditor qua pœna feriatur.3. To.fol.200.c.2.in gl Todos ſus bienes & 209.col.2.in verſi. Hinc fit dirutio.& 360.col.2.gl. Caſos.
Proditionis & aleuoſiæ differētiā.3. To.f.246.c. 2.in verſic.Differentia inter.vbi vide remiſsi.
Proclama fieri debet,vbi quis moritur & hærede intra terminum non comparente ipſo iure hæreditas in fiſcum tranſit.3. Tom.fo.372.col.1. in verſi.Et ideo.
Procurator ad lites & ad negotia tenetur reddere rationem.fo.206.col.1.in verſi.Hoc idem.
Procurator fiſci non poteſt fidem habere de pretio,vt dominium tranſeat.fol.185.co.2.in verſi. Procurator fiſci.
Proditor quis dicatur.fo.146.col.1. gloſ. Muerto a trayciō.& fo.195.col.1.in verſi.Et proditor.
Prodigus cui bonorū adminiſtratio à lege vel à iudice interdicta eſt teſtari nō poteſt.f.65.col.1. in verſ.Quid de prodigo. & ibi vide rationē.
Profeſsio religionis ab impubere ante legitimam ætatem facta nulla eſt.fo.6.col.1.in verſi. Quo fit & quomodo hoc intelligatur ibi. in verſic. Nec his obſtare.
Propheta ſecundum legem veterem an de gente Iudæorum venturus eſſet qui legem eis daret, 3.To.fo.141.col.1.in verſi.Circa primum.
Prohibitio de non alienando teſtamento adſcripta impedit alienationem & dominij tranſlationem etiam ex cauſa dotis niſi adſit regis licentia vel alia bona libera ſufficiant.fol.71. col.1. ad fin,in verſi.Notandum etiam.
Prohibitus ſuccedere patri nō prohibetur ſuccedere fratri.f.75.col.1.ad fi.in verſi. Suadeē etiā.
Prohibitus ſuccedere ex alicuius teſtamēto nō cēſetur prohibitus ex pupillari ſubſtitutione eidē ſuccedere.fo.153.col.2.in verſ. Prohibitus.
Prohibitus arma deferre ſub excommunicationis pœna ſi de die vel de nocte deferat ad ſui defenſionem non erit excommunicatus.3.To.fo.62. col.2.in verſi.Et ſic ea intentione.
Prohibitus morā facere in ciuitate dū viueret mortuus in eadē ſepeliri prohibetur.3.To.f.93.co. 2.in verſ.Ex quorum.vbi vide rationem.
Prohibitus quicquā facere in curia ſub pœna ſi faciat ſiue rex ſit in curia præſentialiter, ſiue per repræſētationē & in quinque leucis in circuitu luet pœnā.3.To.fo.258.col.2. verſ.Ex quo.

Proles

Index Alphabeticus.

Proles tam fœminina quã maſculina à parentibus æque hilari frõte à Deo optimo Maximo ſummo omnium rerum parente ſuſcipienda eſt nec hoc caſu ratione dotis filiarum obmurmuranda eſt paupertas folio.21.colum.2.in verſi. Infertur etiam.

Proles ex clandeſtino matrimonio habita etiam bona fide vtriuſque parentis ſuſcepta illegitima eſt eo caſu quo tale matrimonium ratione conſanguinitatis vel affinitatis irritum declaretur fol.29.col.1.ad finẽ.in verſi. Eſt præterea.

Proles ex clandeſtino matrimonio ſuſcepta à cõſtituto in vitæ extremis vbi incommode matrimonium differri poteſt cum ea ex qua eam habuerat iure antiquo iuſta erat hodie vero attento S.C.T.quid futurum ibi col.2. in verſi. Quã tamen ſententiam.

Pro matrimonio clandeſtine contracto non præſumebatur ante.S.C.T. niſi apertis probationibus ab alleganti contractũ eſſe apparuiſſet fol.29.col.1.gl.Encubiertamente in verſi. Tertia pœna eſt.

Promiſſa ſunt ſeruanda fol.3.col.1.in verſi. Quibus aſtipulatur.

Promiſſio facta à ſocero genero ex cauſa matrimonij de non meliorandis filijs ne diſpar reddatur portio filiæ nuptui traditæ valet nec eam poteſt ſocer infringere fol.15.colum.2.ad fin. in verſi. Vnum tamen nota.

Promittens contrahere tenetur perficere promiſſionem idem in promittente fideiubere locari vendere fol.3.columna ſecunda.in verſic. Non obſtant.

Promittens dare certum fideiuſſorem vel pignora ſatisfacit dando alium æque idoneũ fol.200. col.1.in verſi. Idem eſt in fideiuſſore.

Promittens per fidẽ in dubio de humana intelligendus eſt loqui.3.To.fol.186.col.2.In princ.

Proteſtatio indicat qualis fuerit animus proteſtãtis.fol.63.col.2.in verſi.Et proteſtabitur.

Proximior in linea tranſuerſali & gradu & cõſanguinitate excludit remotiores in gradu vel æquales ex vno tantũ latere coniunctos folio.101.col.1.in verſi. Prima cõcluſio & quod hæc regula procedat tantum inter fratres fratrum que filios ibi.in verſi. Tamen ſuperior.

Publicatio ante. S. C. T. non erat quid eſſentiale matrimonij ſeu integrale ſed conſenſus per ſigna vel verba explicitus fol.35.col.1. ad mediũ in verſi.Conſtat primo.

Publica pœnitentia vbi inferenda eſt pro crimine notorio vel publico debet inferri à iudice in foro fori nec ſufficit inferri à confeſſore in foro interiori & pœnitentiæ.3.To.fol. 96. col.2.in verſi. Itidem etiam.

Publicè factum dicitur matrimonium quod eſt contractum in præſentia fidelium folio.35.columna ſecunda. In principio. in verſicul. Nam id dicitur.

Puer qui dicebatur ſanare infirmos Salmanticæ pulſus iuſte fuit eo quod nõ monſtrauit in qua virtute id faceret.3.Tomo.folio.25.colum.1. In princ.

Pupillares tabulæ in caſu authenticæ ex cauſa.C. de liber.præterit. confirmatur cum communi contra alteram communem fol.82. colum.2.in verſi.Sed eſt pulchrum licet iure regni ſecus folio.83.columna prima.in verſiculo. Eam tamen.

Pupillaris ſubſtitutio contenta in teſtamento inualido ex cauſa præteritionis vel exhæredationis nulla eſt folio.83.columna prima.in verſic. Ex quibus infertur.

Putatiuus filius an poſſit in foro animæ parenti putatiuo ſuccedere ſi ſe putatiuum ſicut ex matris aſſertione & talem ſe eſſe credat remiſſ.folio.154.col.2.in verſi.Dubitari poteſt.

Q.

Qualitas auget vel minuit delictum remiſſ.fol 49.in verſicul. Plures enim.

Qualitas & priuilegium rei tollitur permutationem perſonæ.3. To. fo.25.col.1.in verſi. Nec obſtat vbi quomodo intelligatur.

Qualitas virtus & eſſentia contractus dignoſcitur ex qualitate precij.3.Tom.fo.34. col.1.in ver. Item ex.

Qualitas inducens delictum non præſumitur niſi probetur.3.Tom.fol.95.colum.2. in verſic.Et qualitas.

Qualitas anteactæ vitæ delicti præſumptionẽ elidit.3.To.fol.347.col.2.in verſi.Nam illa.

Quadrillam,ſeu vt vulgo dicitur(albototo) quatuor faciunt ad hoc vt iudex pernoctans eis arma capere poſſit.3.To.fol.347. col.1.in verſi. Et ita eſt.

Quandiu ſupereſt maſculus vel fœmina ex linea ad quam hæreditas ſemel peruenit alia linea poſtpoſita non fit tranſitus ad lineam iam excluſam fol.114.col.2.in verſi. Nam quandiu.

Quæſita ex furto vel alio maleficio non communicantur inter coniuges vel alios ſocios fol.162. col.1.in verſi. Quod autem ex furto.

Quæſtus appellatione circa lucra conſtante matrimonio quæſita tantum veniunt ex induſtria ſolertia opera alterius coniugis eo conſtante parta.f.158.col.1.in verſi. Quæro igitur primo.

Quilibet

Quilibet de populo tenetur opem ferre iuſtitiæ miniſtro ad id intetpellatus fol.345 .c.1.in glo. Ayuda.

Quintus Fabius Cũctator Maximus ad imperiũ lectoris filij cõſulis ſtatim ex equo deſcẽdit.3. To.fol.221.col.1.in verſi.Facit quod pulchre.

R.

R. Litera vulgo dicta canina quam proprietatem habeat.3.Tom.fol.387.colum.2. ad fin.vbi in add.vide eius ſignificationem triſtem & hortidã citca gradus licentiatorum.

Raptor an poſsit contrahere cum muliere rapta & an inter eos poſsit conſiſtere matrimonium 3.To.fol.288.col.1.in verſi. Vtrum autem.

Raptor & rapta licet confiteantur ſe eſſe cõiuges inuenti ſe adinuicem conmiſcere ſeorſum à domo patris nihil agunt nec talis confeſsio eos iuuat tam fauore matrimonij quam pœnæ incurſæ.3.Tom.fol.288.col.2.in verſi. Ex cuius quid ſi ipſe nobilis ipſa licet pulchra ignobilis, ipſe iuuenis illa vetula.fol.289.col.1.in verſic. Niſi eſſent.

Rapina quid ſit.3.To.f.39.col.2.gl. Algun tobo.

Rapinæ cauſa an poſsit aliqua actio probata intentari.3. Tom.fol.320.col.1. in verſi. Dubitatur.

Rapiens aliquid quam pœnam ſubeat & quid ſi ſit nobilis aut diues.3.To.fol.319. col.2.in verſic. Pœna autem.

Rapiens aliquid ex naufragio qualiter & quomodo teneatur.3.To.fol.320.col.1.in verſi. Quæti etiam.

Rapiens alienam rem eam tenetut reſtituete cum pœna tripli.3.Tom.fo.57.col.2.in verſi. Nam qui rapit.

Rapiens vxorem alterius violenter & ea tanquã concubina publice vtens quomodo puniatur.3 To.fol.393.col.1.In princ.

Rapiens aliquid an & quando in octuplum teneatur quadruplum parti aliud fiſco applicandum 3.To.fol.320.col.2.in verſi. Dubitatur vbi late Aretini ſententiam.l.3.§.fin.ad fin.ff.de publicis iudicijs.

Raptus committitut in ſponſam de futuro non in eam quæ eſt de præſenti.3.To.fol. 280. col.2. in verſi. Vtrum raptus.

Ratio ſuadet vt quis in eo in quo peccauit puniatur.3.To.f.188.ad mediũ.c.1.in ver.Ratio &c.

Receptatot quis dicatut.3.To.f.322. c.1. & 2.In princ. Vbi quando & quomodo excuſetur.

Receptatot filij etiam in crimine grauiſsimo an teneatur.3.To.fol.323.col.1.in verſi.Nec etiã vbi quod non etiam ſi ei det pecuniam famulũ vel equum ad iter atripiendum.

Receptator ignorans puniri non debet.3.To.fo. 344.col.1.in verſi.Et ignotans.385. colu.1.gl. Siendole.

Receptator luſorum in domo ad ludendum quomodo puniatur.3.To.fol.385.col.1. in add.incip.adde vltra authotem.

Receptatorum titulus licet iure ciuili in ctiminalibus tantum locum habeat iure tamen regio in ciuilibus etiã procedit.3. To. fol. 345.col.1.in verſi.Ex quo dicto.

Receptator conſanguinei intra quatrum gradum delinquentis an teneatur.3.To. fol.323. col.2. in verſi. Quæritur præterea quid de amico an teneatur ibi & 324.col.1.Per totam.

Receptator delinquentis poſt bonum iudicis facta informatione delicti in proceſſum an & quãdo teneatut.3.To.f.324.col.2.in ver.Quid autem receptare aliquem quãtum ſit facinus 3. To.fol.343.col.1.in gl.Receptor.

Recipiens mutuam pecuniam à Paulo ſub vſutis poteſt eandem Ioanni pacto expreſſo ſub eiſdem remutuare.3.To.fol.22.col.2.in verſic.Et circa prædicta.

Recipiens in ſuam fidem reſtituere hæreditatem ſpurio vt indiguo ea priuatur fol.70. col.1.in verſi.Vt quando quis.

Rectores ſeu aneiani vulgo dicti.Regidores ex iudicis negligentia in iuriſdictione ſuccedunt.3. To.fol.342.col.1.gl.Que las.

Rectot villæ ſeu ciuitatis in officio non reſidens amittit ſalarium ſibi eius ratione præſtitutum. fol.404.col.1.gl.Que no lleue.

Rectores ſuccedunt in iuriſdictione quando ordinarius eſt ſuſpectus.3.To.fol.342.col.1. in verſi ſit, vbi de praxi.

Rectores ſuccedunt in iuriſdictione otdinarij quãdo is velit exequi ſententiam cuius appellationi deſerre debuit & noluit propter malum animum ibi.in verſicul.Similiter & col.2.In principio.

Reconciliari quando quis valeat & intra quãtum tempus dicatur quis continuo & confeſtim redire ad fidem & eccleſiæ vnitatem. 3. To.fol. 91.col.1.in verſi.Et intra quantum.

Redditus perpetui ſine clauſula redimendi cenſentur bona immobilia.3.To.fol.32.col.1.in verſ. Et ſic redditus perpetui.

Redditus pecuniæ emptus etiam de nouo ad hoc conſtitutus dum valorem ſortis ſeu precij tẽpore contractus inſpecto non excedat alio ceſſante vitio non eſt illicitus.fol.185. col.2. in verſi. Ergo redditus.

Redditorum ſolutioni non obſtat aliqua nullitatis vel appellationis exceptio à debitore allegata

quouſque

Digitized by Google

quouſque ſatisfaciat creditori cenſus.3.To.fol. 3a.col.1.in verſi.Et ſolutioni.

Redditnū ad vitam emptio licita eſt & in regno vſu receptiſsima.3.To.fol.30. col.a. in verſic. Quarta ſit concluſio.

Redditum ad vitam emptionis iuſtum precium quod dicatur.3.To.fol.31.col.1. in verſi. Sed quæro.

Regatones remiſsiue fol.236.co.1.gl.Regatones.

Regnicolæ naturales cæteris ad officia publica præferendi ſunt etiam ad eccleſiaſtica fol.414. 1.glo E naturales.

Relapſi tradendi ſunt curiæ ſecularl.3.To.fol.91. col.1.in verſi.Et ſic relapſi.

Relicta in minus ſolenni teſtamento in animæ iudicio debent ſolui ab hærede certo de voluntate defuncti & ſic in eo foro licite retineri poſſunt fol.105.col.1.glo. Si el teſtador vbi ad partes & col.2.in verſi Opinionem contrariam.

Relictum, vel legatum etiā in minus ſolenni voluntate producit naturalem obligationem fol. 106.col.2.in verſi.Ex tali enim reipublicæ.

Reipublicæ intereſt delicta impunita non maneare.3.To.fol.12.col.2.gl.Nn quede.

Repræſalias propria authoritate faciens quomodo puniatur.3.To.fol.330.col.a.331.colum.2. gl.Lo hagan.

Repræſaliæ quando concedi poſsint.3. To.fol. 330.col.11.Ad finem.

Repræſaliæ in perſonam ſeu in rebus debitoris prohibitæ ſunt.3.To.fol.70.columna ſecunda, gloſ.Poſſi.

Rem habere cum filia ſpirituali deteſtandum nefas eſt fol.96.col.a.in verſi. Hinc poteſt conſiderari.

Remiſsio & captio realis vt mittatur ad locum delicti criminoſus per quem fieri debeat.3.Tom. fol.335.col.2.in verſi.Dubitatur.

Remiſsionis in delictis cauſa quæ ſit.3. Tom. fol. 335.col.1.in verſi. Dubitatur.1.

Remiſsio in locum delicti eius expenſis fieri debeat vide.3.To.fol.336.col.1.in verſi.Quæritur & 341.col.1.gloſ. Que lo embien.

Remiſsio in cauſa ciuili quando locum habeat.3. To.fol.336.col.2.gl.La deuda.

Remiſsioni in cauſa ciuili quamuis locus non ſit tamen propter nimiam contumaciam reus remittitur.3.To fol.336.col.2.in verſi. Nā quāuis.

Remiſsio an locum habeat in omni delicto vel tātū in his propter quæ imponēda ſit pœna mortis vel alia corporalis.3.To.fo.337.col.1.& 2.

Remiſsio in delictis quorum expēſis fieri debeat 3.To.fol.88.col.2.in verſi.Sed non eſt.

Remiſsio an locum habeat inter iudices & dominus habentes iuriſdictionem diuerſam vt duces marchiones vel quia non ſunt ſub eodem principe vt regnum Luſitaniæ Galliæ cum regno Hiſpaniæ.3.To.fol.337.col. 2. verſic. Dubium & 338.col.1. Vbi vide praxim in hoc.

Remiſsioni locus an ſit in hæretico & an puniri poſsit in quocunque loco inuentus fuerit.3.To. fol.339.col.2.in verſic.Quid autem.

Remiſsionis expenſæ vbi à bonis accuſati & accuſatoris ſolui non poſſunt ex publico loci ærario in quo delicti reus capitur ſolui debent. 3. To.fol.341.col.1.Per totam.

Remittendus an ſit vagabūdus qui committit delictum in vno loco & fugit ad alium ad locum delicti & an poſsit puniri vbicunque fuerit inuentus.3.Tomo.folio.338.colum.a. in verſic. Quæritur.

Remitti an debeat fur ad locum commiſsi delicti cum re furto ſubtracta ad alium locum nouum delictum commiſerit ex contractatione ipſius 3.Co.fol.339.col.1.verſic. Quæri etiam.

Remitti debet reus criminis ad locum delicti vt ibi puniatur.3.To.fol.335.gl.Sean.

Renunciatio generalis poſt aliquos caſus expreſſos tenet in contractibus & iudicijs.fo.187.colum.1.in verſic.Et generalis.

Renunciatio caſuum fortuitorum valet ſi ſpecialiter facta fuerit fol.187.columna.1.in verſiculo Præterea,&c.

Renūciatio officij poteſt fieri per procuratorem ad id ſpecialiter conſtitutum non alias.fo.413. colum.2.in verſic. Vtrum autem,& in verſicu. Dixi.

Renunciationes officiorum debent eſſe omnino liberæ prece, pretio, minis,fol.413.co.1.in verſic.Renunciationes debent.

Renunciatio violentię intelligitur de illata ab extraneo nōn de illata à contrahentibus vel eius domeſticis folio.401.colum.2.in verſi. Secundo quia.

Renuncians caſus fortuitos vel remedium.l.2. C. de reſcindenda venditione. nō poteſt aliud remedium pro ſe allegare.fol.188.col. a. ad finē vbi praxim de iure regni.

Renuncians officium publicum debet poſt renūciationem factam viuere viginti dies ante vero diem functo officium vacat per mortem non per renuntiationem. fol. 406. columna prima.gloſſ. Muchos vbi quid in renunciatione beneficij.

Renuncians officium adeò poſt talem renunciationem factam viginti dies viuere debet quod ſi poſt admiſſam reſignationem eos non viuat non tantum à die conſenſus præſtiti officium per mortem non per renunciationem vacare dicetur, fol. 407. columna ſecunda. in verſic. Sed eſt

Sed eſt dubium.
Reprobans non reprobandum & approbans non approbandum in omnibus ſcientijs ad quid teneatur. 3. To. fol. 388. col. 1. In princ.
Retractum inducendi ratio quæ fuerit fol. 165. colum. 2 in verſi. Nam ratio.
Retractus materiæ commendationem fol. 212. colum. 1. in verſi. Materiæ retractus vbi col. 2. late de ea remiſſ.
Retractus beneficium non habet locum in rerum permutatione fol. 213. col. 1. in verſi. Beneficiũ autem legis.
Retrahendi ius etiam iure diuino eſt approbatum fol. 213. col. 2. In princ.
Retrahendi ius etiam in perſonis eccleſiaſticis locum habet fol. 213. col. 2. in verſic. Vtrum ius & 214. col. 1. Vbi ad partes & rationem.
Retrahẽdi ius competens proximiori intra nouẽ dies non tranſit in monaſterium quod proximior ingreſſus ſic fol. 214. col. 2. in verſi. Secundo autem vbi ad partes.
Reſignatio officij vt ſuum ſortiatur effectũ poſt regiam confirmationem intra. 60. dies publicanda eſt nec tali officio reſignato reſignans amplius vti poterit fol. 413. col. 1. In princ.
Reſiſtens officiali & eum offendẽs in perſona punitur grauiſsime & de illata iniuria tenetur. 3. To. fol. 250. col. 2. in. 7. concluſio.
Reſiſtentiam quamcunque formalem faciens hodie ignominioſe per vias publicas trahitur & per octo annos ad triremes damnatur niſi grauitas delicti aliud ſuadeat. 3. Tomo. fol. 251. co. 1. In princ.
Reſiſti à cõſanguineis impune iudici poteſt ſi ſententiam mortis naturalis interpoſita appellatione exequi velit & ab eo impune eripi 3. To. fol. 251. col. 1. in verſi. Limita quando.
Res in dubio præſumitur acquiſita ex bonis mariti fol. 158. col. 1. In princ. vbi vide rationem.
Res in dotem datæ & æſtimatæ fauore vxoris nõ in ſuum odium venditionem faciunt fol. 167. col. 1. in verſi. Item res.
Res ſuper qua eſt impoſitus cenſus an cadat in cõmiſſum ob ceſſationem ſolutionis penſionis ex vi iuris & conditionis cenſus contractui annexæ. 3. Tomo fol. 36. columna prima. in verſi. Quæritur.
Res tanto pluris valet quanto ius & dominium vtriuſque transfertur. 3. To. fol. 31. col. 2. in verſi. Nam tanto.
Res ſuper qua cenſus eſt conſtitutus an cadat in cõmiſſum ob ceſſationem ſolutionis per quatuor annos vbi talis conditio contractui annexa nõ fuit. 3. Tomo. folio. 36. colum. 1. in verſ. Vtrum autem.
Reſtitutus à Principe amplius dici non poteſt regis proditor. 3. Tom. fol. 229. col. 1. in verſi. Itẽ probatur.
Reſtitutus à principe proditor, iniuſte ad duellũ prouocatur à vocante eum proditorem & cum eo pugnare volente ea ratione quod velit eum talem eſſe probare. 3. To. fol. 229. col. 2. in verſi. Vnum tamen.
Reuocans primum teſtamentum iuratum licet ſecundum valeat tamen periurus manet fol. 113. col. 2. in verſi. 3. Adſtipulatur.
Reuerentia omni iure omnibus parẽtibus de mundo debita ab ipſis remitti nullo modo poteſt. 3. To. fol. 224. in verſi. Tum & contra.
Reuerentia ſuperioris facit actum præſumi metu celebratum fol. 203. col. 1. in verſic. Et reuerentia ſuperioris.
Rex dicitur ſocius furum & graſſatorum niſi prouideat & impediat oppreſsiones & tenetur ad reſtitutionem ibi in verſi. Vnde dicuntur.
Rex debet ſubditis & reipublicæ pacem procurare. 3. To. fol. 334. col. 2. in verſi. Tum etiam.
Rex ſuccedit regno iure hæreditario pro opinione excellentiſsimi iureconſulti Emanuelis Coſtæ contra nouiſsimos.
Rex poſtquam valide donationem ſubdito facit eam nec reuocare nec modificare vllo modo poteſt fol. 127. col. 2. in verſi. Ex quibus.
Rex ſolus in Caſtellæ regno monetã cudere poteſt & ad eũ ſolũ id ſpectat. 3. To. fol. 191. col. 2. gl. Falſa & idem in regno Luſitaniæ vt ibi.
Rex Franciæ ex ſingulari priuilegio licet laicus poteſt bis in vita ſub vtraque ſpecie euchariſtiam aſſumere. 3. To. fol. 210. colum. 2. in add. in verſ. Vtrum tamen.
Rex tenetur ſubditos ab omni dãno & ſtrage tyrannorum ſecuros facere. 3. To. fol. 328. col. 2. gloſ. Robor.
Rex poteſt à ſubditis gabellas & tributa recipere & exigere pro conſeruanda reipublicæ ſalute ibi. in verſi. Et pro pace.
Regis officium quod eſſe debeat. 3. To. fol. 329. col. 1. In princ. 333. col. 1.
Regis camera non debet concedere gratiã iuriũ ad ſe pertinentium ante condemnationem vltimam. 3. To. fol. 395. col. 1. in verſi, Tum etiam.
Regis iudices & conſiliarij non debent eſſe deformes. 3. To. fo. 363. col. 1. in add. Vbi quod exigua corporis ſtatura attendenda non eſt.
Regis officiales & auditores an & quando emere poſsint. fol. 1[illegible]. col. 2.
Regis vita ſemper à fidelibus ſubditis Deo optimo maximo commendanda eſt. 3. To. fol. 210. col. 2. in add. in verſi. Adde quod.
Regis ſigillum adulterans quomodo puniatur. 3. Tomo.

To.fol.372.col.2.gl. Falſa tam de iure commu ni quam Hiſpano quam Portugalliæ.

Regis ſupremi conſiliarij executionem ſententiæ committere non debent niſi iudicibus ordinarijs vel ex magna cauſa alijs notiſsimis perſonis tum moribus tum etiam probitate, fol.240.colum.1.gloſ. Iuſticias.

Robariæ criminis reus eſt domious fortalicij agri vel territorij vbi robaria facta fuit ſi ſciens fuie & prohibere potuit.3.To.fol.321.col.1.gloſ. Los defendiere quomodo hoc intelligitur ibi col.2.in verſi.Et eodem modo.

S

SAcramenta omnia tribus cõſtãt materia forma miniſtro, fol.9.col.1. in ver.3.Facit.

Salarij nomẽ quoad diuiſionem inter ſocios de licito lucro intelligitur & pro licito reputatur, fol.162.col.2. in verſi. Et ſalarij.

Salomon per concubinas infatuatus fuit & adorauit deos earum.3.To.fol.366.col.2. ad mediũ.

Sanctimonialibus priuatis in bonis patrimonialibus ſuccedunt ſui ſicut in laicis contingit. fol. 103.col.1.in verſi.Quæ etiam regula.

Satisfactio in conſcientiæ foro ceſſat reſpectu patientis damnum cum culpa non in faciendo cõmiſſa fuerit fol.211.col.1.in verſi.Et in cõſcientiæ foro.

Satisfactio nunquam præſumitur niſi probetur, fol.184.col.2.in verſi.Tamen.

Sciens in ſuo territorio vel alias theſaurũ abſconditum tenetur illud regi manifeſtare, fol.373. col 1.gl.Que qualquier.

Sciſma quid ſit.3.To.fol.138.col.2. in verſi. Ad primum.

Sciſma vtrum ſit grauius hæreſi.3.To.fol.139. col.1.in verſi.Ad ſecundum.

Sciſmatici an habeant aliquam poteſtatem.3.To. fol.139.col.2.in verſi.Ad tertium.

Sciſmatico pœna quæ ſit ibi in verſ.Ad quartum.

Sciſmatici vtrum poſsint aliquem ordinare fol. 140.col.1.in verſi.Ad quintum.

Scholaris habitu & matricula non tamen ſtudens non potitur priuilegijs ratione ſtudij conceſsis fol.8.col.1.in verſi.Quo fit.

Secularis iudex poteſt teſtamentarios executores ad exequenda pia legata compellere vt ſit mixti fori fol.141.col.2.in verſi. Ideoque.

Seditioſi hominis qui iure regni dicuntur. 3. To. fol.292.col.1. ad finẽ quibus pœnis afficiãtur 3.To.fol.249.col.2.gl.luntare per totam.

Sepultura denegatur omni in peccato mortali decedenti niſi de contritione appareat manifeſte 3.To.fol.266.col.2.in verſi. Pluribus.

Sententia à non iudice lata nulla eſt.3.To.fol.76. col.2.gl.Que no vala.

Sententia condemnatoria non eſt ſtatim exequẽda quin potius expectandi ſunt decem dies de iure canonico quinque vero iure regio.3.Tom. fol.338.col.2.in verſi. Item etiam.

Sententia excommunicationis in caſu col.2.§.inhibemus de hæreticis lib. 6. an ſit canon latæ vel ferendæ ſententiæ.3. To.fol.98.col.1.in verſic.Sed eſt dubium.

Sententia paſtoris iuſta vel iniuſta timenda eſt niſi contineat notoriè iniuſtitiam fol. 27. col.1. ad finem.in verſi. Quem intellige.

Sententia non excludit exceptiones prouenientes ex natura contractus fol.248.col.2. in verſ. Probatur etiam.

Sententia tertio non vocato nec citato & ignorãte lata contra rei poſſeſſorem nõ nocet.fol.93. col.1.in verſi. Succedit dubiũ ad partes vſque ad col.2.in verſi.3.His adſtipulatur.

Sententia executioni mandanda non eſt ſtante appellatione quando reus confeſſus & conuictus appellauerit.3.To.fol.78.col.2. in verſic. Quibus adde.

Seruus deferens dominum licet crimen obiectum probet ſeuere puniendus eſt prætetquam ſi ſit in crimine læſæ.3.To.fol.282.col. 1. in verſic. Ideoque ſeruum.

Sexus mulierum inſtabilis ac fragilis eſt fol.8.col. 1.in verſi.De iure autem ciuili.

Syluam alienã cædens lignaq; inde aſportans peccat.3.To.fol.305.col.1.in verſi. Infertur.2.

Simoniacus an dicatur contractus geſtus à canonico vel dignitatẽ habẽte ære alieno oppreſſo qui præbẽdã in fauorẽ creditoris renũciauit cũ regreſſu & ingreſſu habita fide vt debita perſolueret vel remitteret.3.To.fo.360.co.2.in add.

Simplices & illiterati an poſsint intelligere quid per terminos importetur in particulis perſonarum trinitatis.3. To.fol.100.col.1.in verſi. Et ſi quiſpiam.

Singuli ſingula recte efficere poſſunt plura vero minime fol.411.col.2.in verſi.Tum etiam.2.

Solennitas leuis quæ dicatur.fol.65.col.2.in verſ. Et illa.

Solennitas teſtamentorum cur & ad quid introducta fol.106.col.2.in verſi.Primo,&c.

Solennitas quod in actu adſint plures teſtes quam duo eſt probatoria non ſubſtantialis fol.108. col.1.in verſi.Sexto,&c.

Solennitatis leuis omiſsio non debet actum viciare fol.65.col.2.in verſi.Primo quia.

Societas contrahitur inter maritum & vxorẽ con

Digitized by Google

traſto matrimonio de præſenti fol. 156. col. 2. in verſi. Pro declaratione.

Societas contracta inter virum & vxorem licet tacita ſit tamen non eſt minoris virtutis & priuilegij quam ea quæ expreſſe contrahitur ibi. in verſi. Et iſta ſocietas.

Societas ex coniugali cohabitatione contrahitur etiam in bonis acquirendis, fol. 157. colum. 1. in verſi. Quo ſit.

Societas ratione matrimonij inita licet iure canonico ad bona inter maritum & vxorem nõ extenderetur iure tamẽ regni etiam quoad bona conſtante matrimonio lucrata extenditur fol. 157. col. 2. in verſi. Et in noſtro regno.

Socij omnium bonorum ſi alter emat prædia & faciat concipi inſtrumentum pro ſe tantum licet quoad dominium ſibi acquirat iure tamen ſocietatis tenebitur ea communicare, fol. 158. col. a. in verſi. Quod ſi ſunt.

Sorius licet quod emit ſuum efficiat non commune ſocietatis tamen iudicio cogitur rem cõmunicare, fol. 158. col. 2. ad fin.

Soror mortua matre & ſine licentia fratris matrimonium contrahens amittit hæreditatem ſibi debitam tam ex parte patris quam matris fol. 50. col. 2. gl. Ordenamos & 173. colum. a. gloſ. Hereneia.

Soror in caſu de quo ſupra amittit hæreditatem adeundam non vero iam aditam fol. 173. col. 2. In eadem. gloſ.

Sortilegus maledicus vel incãtator poteſt ob hoc à patre exhæredari. 3. To. fol. 12. col. 1. in verſi. Et eſt notandum.

Sortilegus vel incantator iure ciuili pœna ignis mori debet. 3. To. fol. 12. columna. 1. in verſicu. Iure autem ciuili.

Sortilegium quãdo dicatur hæreſim ſapere. 3. To. fol. 133. col. 1. in verſi. Tunc autem.

Sortilegium vnde dicatur. 3. To. fol. 11. col. 1. in verſi. Sortilegia ſiue ſors.

Sortis iudicium quando licitum ſit. 3. To. fol. 11. col. 1. remiſſ. in verſi. Quando autem.

Spes quomodo & quando vendi poſsit fol. 166. col. 1. in verſi. Sed intelligerem.

Spirituales filij dicuntur legitimi fol. 96. col. a. in verſi. Filij ſpirituales.

Spirituales filij debent reuerentiam ſuis parentibus ſpiritualibus ibi in verſic. Hi reuerentiam.

Spirituales filij occidentes patres ſpirituales grauius peccant quam ſi occidant carnales ibi in. verſicul. Hi ſi.

Spirituales filij non poſſunt petere alimenta à parẽtibus ſpiritualibus ibi in verſi. Sed ſi cũ non.

Spiritualia non admittunt differentiam inter maſculos & fœminas fol. 115. col. a. in verſicul. Item ille.

Sponſa de futuro contrahens non tenetur exigere licentiam ad contractum gerendum ab ſponſo de futuro fol. 5. columna prima, in verſicul. Hinc infero.

Sponſa habens acceſſum carnalem cũ alio quam ſponſo non ſubit pœnam adulterij fol. 5. col. 1. in verſi. Item deducitur.

Sponſus rapiens ſponſam vel è conuerſo incidit in pœnam, l. vnic. §. Quibus, C. de raptu virginum intellige in ſponſo de futuro ibi in verſic. Hinc eſt.

Sponſus de præſenti poteſt iure mariti accuſare ſponſam ibi in verſi. Hinc etiam non eam quæ ſit de futuro. ibi & fol. 38. columna. 1. in verſic. Quo fit.

Sponſa de præſenti carnaliter ab ſponſo per vim præciſam cognita an poſsit inuito ſponſo religionem ingredi quemadmodum ſi ab eo cognita non fuiſſet vide duas communes contrarias & diſtinctionem fol. 1a. col. a. in verſi. Circa præmiſſa.

Sponſa etiam vi carnaliter ab ſponſo cognita non poteſt religionem inuito ſponſo ingredi. 3. Tomo fol. 281. col. 1. in verſi. Ex quo infertur, vbi duas opiniones communes contrarias.

Sponſalia contrahens cum filia nõ præhabita patris facultate ſi ea ſint nulla ex defectu ſolennitatis vel ſubſtantiæ an incurrat pœnam. l. 1. tit. 15. lib. 8. ordina. 3: To. fol. 286. col. 1. in verſicul. Quid autem ſi & ibi col. 2. in verſi. Sed tamen an excuſetur à pœna. l. Tauri.

Sponſalia contrahens cum filia non habito patris conſenſu tunc incidit in pœnam dict. l. 1. titu. 15. lib. 8. ordina. cũ filia legitima eſt ſecus alias. 3. Tom. fol. 286. col. 2. in gl. Con la fija.

Sponſalia contrahens cum filia non habito patris conſenſu an incurrat pœnam dict. l. 1. tit. 15. lib. 8. ordina. ſi ea extra domum habitationis patris ſit. 3. To. fol. 287. col. 1. gl. En ſu caſa.

Sponſalia contrahens cum filia famula ſerua ſine patris domini ve conſenſo iam quod relegantur de regno. De quo regno intelligatur ex pluribus quæ poſsidet & plura vtinam poſsideat inuictiſsimus & Chriſtianiſsimus Philippus Secundus Rex noſter. 3. Tom. fol. 287. col. 1. in gl. Del reyno.

Sponſalia de futuro quibus ex cauſis diſſoluantur fol. 7. col. 1. in verſi. Quæro inſuper.

Sponſalia de futuro quibus verbis contrahantur fol. 7. col. 1. in verſi. Dubitatur.

Sponſalia de futuro clandeſtine contracta non cõprehenduntur ſub prohibitione. S. C. T. de reformatione matrimonij fo. 29. col. 1. in verſicul. Secundo circa prædicta & ibi vide rationem.

Sponſa-

Sponſalia de futuro ſubſecuta copula hodie attenta diſpoſitione Sacri Concilij Tridentini non tranſeunt in matrimonium de præſenti, fol. 41. col. 1. in verſi. Ex qua diſpoſitione.

Sponſalia de futuro ſtante. S. C. T. non tranſeunt in matrimonium de præſenti per traductionē ad domum fol. 41. columna prima. in verſic. 4. Ceſſabit.

Sponſalia contrahendi antiquum morem & quare etiam hodie non ſtatim ad domum ducãtur fol. 1. col. 1. in verſi. Plane.

Sponſalia quid ſint & de eius definitione fol. 2. col. 1. in verſi. Ad primum.

Sponſalia vtrum celebrari poſsint inter abſentes fol. 2. col. 1. in verſi. Quæro ſecundo loco quid in matrimonio vide in verbo matrimonio.

Sponſalia frangenti ob fidei violationem iniungenda eſt pœnitentia fol. 3. col. 1. in verſic. Suadetur præterea.

Sponſalia contrahens non ſubit pœnam præfixã matrimonium contrahenti fol. 4. col. 1. in verſi cul. Præterea confirmatur.

Sponſalia contrahere poſſunt omnes illæ perſonæ quæ à iure non reperiuntur prohibitæ fol. 5. col. 2. in ver. Quæritur.

Sponſalia contrahere apta eſt ætas ſeptem annorum minor vero ætas nulla ea reddit ibi in verſicul. Quæ autem ſit ætas vbi rationem.

Sponſalia an poſsit contrahere infans minor ſeptennio ſi malitia præueniat pueri ætatē fol. 6. colum. 1. in verſ. Quæri ſolet ad partes & illud quod malitia ſupplet ætatem quomodo intelligatur, fol. 7. col. 1. in verſi. Rurſus non obſtat.

Sponſi promittentes ad inuicem coniugalē conſenſum etiam ſine iuramento nihilominus cōpellendi ſunt à iudice matrimonium contrahere fol. 3. col. 2. in verſi. Ex quo infertur.

Sponſæ appellatione ſimpliciter an veniat ſponſa de præſenti fol. 4. colum. 1. in verſic. Quæro vtrum.

Sponſi & ſponſæ ſignificatio apud iure conſultos proprie refertur ad eos quos de futuro appellamus fol. 4. col. 1. in verſi. Item apud.

Spōſo vulgo (apneſta) ad Fortiter bibendum an valeat. 3. To. fol. 388. col. 2. in ver. Et an valeat.

Sponſus iactans Catharinam eſſe ſuam ſponſam ſi ex hoc Catharinæ parentibus infamia ſequatur licet non incurrat pœnam. l. 49. Tauri arbitrio tamen iudicis punietur fol. 42. col. 2. in verſi. Exiſtimarem tamen.

Sponſus poteſt compellere ſponſam vel è conuerſo vt cum ea matrimonium cōtrahat fol. 2. col. 2. in verſi. Quæro vtrum.

Sponſus vel ſponſa non implendo præſtitam ad inuicem fidem de contrahendo matrimonio ſine cauſa vel cum ea fraudulenta tamen peccat folio. 3. columna prima. in verſiculo, Item peccat.

Sponſus poteſt cogere ſponſam vt ſecum contrahat licet in ſponſalibus iuramentum adiectum non ſit fol. 3. col. 1. in verſi. Ampliatur etiam & è conuerſo.

Sponſus tenetur accipere in coniugem eã quam ſimplici promiſsione accepit in ſpōſam quamuis eadem promiſsio iuramento firmata eſſet poſteriori ſponſæ fol. 3. col. 2. in verſic. Ampliatur quod.

Sponſus de futuro attento. S. C. T. ſub aliqua cōditione ſi ſponſam carnaliter cognoſcat non ideo videtur receſsiſſe à conditione licet iure canonico ſecus eſſet fol. 41. col. 1. in verſ. Secūdo corrigitur.

Sponſi nullus luctus eſt fol. 37. col. 2. ad ſinem in verſi. Quam ſententiam.

Sponſus ſponſam de præſenti in adulterio deprehenſam occidere poteſt. 3. To. fo. 270. col. 2. gl. Matar & 268. col. 1. gl. Fuere.

Spuria ſeu naturalis filia nihilominus agnata patris eſt. 3. To. fol. 286. col. 2. in verſi. Tum etiã vbi de arrogato & adoptiua fol. 267. col. 1.

Spurius credens matri dicenti illum illegitimum an teneatur reſtituere accepta à patre puta iure filiationis, 3. Tomo. fol. 303. col. 1. in verſic. Vtrum autem.

Spurij non poſſunt præſcribere relicta à patre licet iuſto errore putent ſe legitimos eſſe tēpore ordinario. 30. annorum. 3. Tom. fol. 304. col. 1. in verſi. Quod autem.

Spurius an à patre clerico vel alio eius ſucceſſore poſſet alimenta petere. 3. To. fol. 307. colum. 2. in verb. Vtrum autem, & an vltra quintum recipere ibi. in verſi. Etiam vltra.

Spurius clerici quacunque via ſine ex teſtamēto ſiue ex contractu ſuccedere prohibetur in bonis patris clerici fol. 152. col. 2. gl. No vala & quod idem in filio Diaconi & Subdiaconi fol. 153. col. 1. In principio.

Spurius & illegitimus legitimatus tamen à Summo Pontifice ex ceſsione ſeu donatione facta à patre poteſt conſequi ius patronatus fol. 154. col. 1. ad paries & 155. per duas col. 156. col. 1.

Spurius à patre clerico fundante capellam & eam dotãre poteſt inſtitui in iure patronatus, & eſſe capellanus ad vitam ſicuti quilibet alius fidelis folio. 156. col. 1. In princ.

Spurius vt à patre inſtitui poſsit cautelas vide remiſſ. folio. 154 columna prima. in verſicul. Doctores, &c.

Spurius attento iure communi matri vnà cum legitimis ſuccedit folio. 98. columna prima. in verſi.

verſicul. Reſtat.

Spurius à matre præteritus habet querelam ibi col. 2. in verſ. Hæc autē niſi ſit illuſtris mater.

Spurius legitimari non poteſt à comite Palatino ex facultate ſimplici legitimandi intell. ſi ſint illuſtrium perſonarum non alias fol. 98. col. 2. in verſi. Huiuſmodi.

Spurius tunc dicitur naſci ex damnato coitu quādo mater poterat plecti ex capite. l. Gracchus C. de adulter. & ibi remiſſ. quis dicatur damnatus coitus.

Spurius ex damnabili coitu matri non ſuccedit ibi in verſi. Spurius igitur.

Spurius ex damnabili coitu natus ex parte tantū patris ſi mulier vi fuit oppreſſa matri ſuccedet ibi in verſi. Verumtamen eſt.

Spurius de iure regio cum alijs legitimis filijs nō ſuccedit ſicut nec naturalis, pōt tamē eis quinta pars relinqui ibi verſ. Sed hæc de iure regio.

Spurius de iure regni Hiſpaniæ non extantibus legitimis plebeiæ matri ſuccedit ibi in verſic. Vbi vero.

Spurius vbicunque matri ſuccedit ſuccedit etiam aſcendentibus ex parte matris quod nota ad. l. 6. Tauri ibi in verſi. Illud tamen notato.

Spurius non eſt indignus ſed incapax fo. 69. col. 2 in verſi. Eſt etiam aliud.

Spurius nec ex teſtamento nec ab inteſtato parētibus ſuccedunt fol. 98. col. 1. in verſi. Spurij & 150. col. 2. gloſ. Hijos de clerigos.

Spurius qui tamen ex errore facti putabat ſe legitimum vllo tempore non poteſt vſu capere relictum ſibi à patre quatenus lex reſiſtit fol. 75. col. 2. in verſi. Eſt dubium.

Spurius nepos ex clerico licet patris contemplatione inſtitui non poſsit ſua tamen poteſt foli. 98. col. 1. in verſi. Extenditur.

Spurijs alimenta præſtantur de canonica æquitate fol. 98. col. 1. in verſi. Tamē de æquitate vbi quod non poſſunt excedere quintum & quod ſunt tranſmiſsibilia.

Spurio palam inſtituto ſuccedunt venientes ab inteſtato tacite vero eo excluſo fiſcus fol. 70. col. 1. In princ.

Status comprobatur ex habitu perſonæ & qualis ſit laicus clericus vel alterius qualitatis. 3. To. fol. 62. col. 1. In princ.

Statutum quod non liceat contrahere matrimonium cum certo genere perſonarum ſub pœna licet non poſsit annullare matrimonium tamē quoad pœnam validum eſt fol. 26. col. 1. in verſiculo. Statutum enim ſub dubio tamen relinquit cenſuræ. S. matris eccleſiæ.

Statutum recipit interpretationem & declarationem à iure communi fol. 111. col. 2. In princ.

Statutum prohibens contrahere matrimonium cū certo genere perſonarū non procedit in contrahente ſponſalia de futuro, fol. 4. col. 2. in verſi. Hinc eſt.

Statutum adijciens pœnam ne ciuitas prauis moribus informetur valet fol. 23. col. 2. gl. Concejera. in verſic. Quia quando lex.

Statutum inualidans matrimonium abſque parentum conſenſu non valet fol. 24. in verſic. Et ſic procedunt ea. col. 1.

Statutū cauens quod pro certo delicto aliquis bulletur in fronte non valet & quia fol. 46. col. 1. in verſi. Et dicebat Angel.

Statutum à lege in vno gratia frequentioris vſus cenſetur ſtatutum licet expreſſe etiam in caſu frequentiori propter frequentiorem facti cōtingentiam fol. 47. col. 1. In princ.

Statutum contra ius commune vbi vnum effectū operari poteſt non debet duplicem inducere fol. 112. col. 1. in verſi. Quia vbi ſtatutum.

Statutum ſpurios etiam ab inteſtato admittens non valet fol. 152. col. 1. in verſi. Ampliatur.

Statutum ad ſucceſsionem clerici admittens filiū eius ſpurium eſt inualidū fol. 152. col. 1. in verſicul. In tantum.

Statutum excludens fœminas extātibus maſculis eſt fauorabile fo. 77. col. 1. in verſi. Hinc eſt.

Statutum diſponens de tempore quod currere ſolet de iure communi de momento ad momentum vt ſuperfluum non iudicetur debet intelligi vt aliquid nouum inducat quod currat à die termini fol. 408. col. 2. in verſ. Inſuper.

Statutum cum cauſæ expreſsione cenſetur ſtatutum contemplatione cauſæ expreſſæ fol. 410. col. 2. in verſi. Nam quando.

Statutum puniens extrahentem frumentum aliāve rē an cōprehendat repertū in via ante finem territorij. 3. To. f. 305. c. 1. in verſ. Et ſtatutum.

Statutum municipale præceptiuū frangens an & quoniā mortaliter peccet. 3. To. fol. 304. col. 2. in verſi. Hinc dicitur.

Statutū municipale imponens pœnam temporalem monachis tranſgrediens an peccet. 3. To. fol. 304. col. 2. In verſi. Ex quibus.

Statutum puniens familiarem domini cognoſcentem virginem intelligitur de nutrita in domo ipſius domini non vero ſi extra domum. 3. Tom. fol. 282. col. 1. gl. Que erie vbi ad partes, quod nota. l. 1. tit. 15. lib. 8 ordina.

Statutum prout eſt dict. l. 1. tit. 15 lib. 8. ordin. puniens familiarem cognoſcentem domini conſanguineam intelligitur de conſanguinea intra quartū gradū. fo. 282. col. 2 gl. Con la parienta.

Statutum puniens coniugem viuo altero ſecunda vota petentem verificatur in ſponſalibus & ma

trimonio de præſenti contracto non de futuro 3.To.fol.317.col.a.gl.Por palabras.

Statutum præripiens aliquid fieri proprijs manibus non verificatur per ſubſtitutum.3.To.fol. 96.col.1.in verſi. Et ſic ſtatutum.

Statutum puniens vſurarios per verbum quicunque,fœminas etiam comprehendit. 3. To.fol. 45.col.2.in verſi.Dubitatur.

Statutum vſuris fauens nō valet.3. To.fo.71.col. 1.gloſ.En fauor.

Statutum puniens offendentem iudicem debet intelligi ſi præſentem offendat non ſi eum qui quondam iudex fuit.3.To.fol.249. co.1.in verſicul.Quod verum.

Statutum prima facie honeſtatē præſeferens intus tamen venenoſum exorandum eſt.3.Tom. fol.240.col.1.glo.Statutos vbi vide exemplū.

Statutum homicidæ imponens certam ſolutionē pecuniariam non valet.3.To.fol.255.col.1.in verſi. Vnde infertur.

Sterilitas allegari non poteſt caſu quo maior.25. annis & ſanus mente ſine fraude vel dolo ei renunciauerit folio.187.colum.1. in verſic. Ergo ſterilitas.

Stipulatio illius rei quæ nunc in dominio noſtro non eſt cum in eo fuerit non valet fol.594.co. 1.in verſi.Dubitatur verum.

Stipulatio lucri pro ſorte etiam lucri ceſſantis inducit vſuram ſi à principio contractus mutui interponatur.3.To.f.23.col.2.in verſi. Tū quia.

Stupri pœna in honeſtis perſonis quæ ſit.fol.44 col.2.in verſi.Pœna autem.

Stupri crimē an tranſactione componi valeat.3. To.fol.280.col.a.in verſi.Præterea in dubiū.

Stuprum & adulterium quid inter ſe differant.3. To.fol.277.col.a.in verſi.Quæro & ibi.col.1. ad fin.vide remiſſ.de materia ſtupri.

Stuprum quid ſit vide ibi in verſi. Quæritur quid & quando propriè dicatur fol.279. colum.1.in verſi.4.quando ibi ſed ſi per vim.

Stuprum qua pœna iure canonico feriatur.3.To: fol.277.co.a.in verſi.Quæritur qua pœna quæ ſit de iure ciuili fol.278.col.1.in verſi. Iure autem ciuili.

Subditi etiā regulares non debent in his quæ contra Deum fuerint prælato obedire.3.Tom.fol. 169.col.1.in verſi.Et inde.

Subſtitutionū ſpecies plures ſunt de quibus remiſſiue.fol.71.col.1.in verſi. Pro declaratione aūc

Subrogatus gaudet priuilegio ſubrogantis.3.To. fol.22.col.2.in verſi.Tertio.

Succeſsio ab inteſtato vnde originem trahat de eius antiquitate & ritus circa eam obſeruatos vide.fol.93.col.2.in verſi.Que ſegun derecho.

Succeſsio ab inteſtato aſcendentes deſcendentes & tranſuerſales capit ibi.in verſi. In huiuſmodi ſucceſsione.

Succeſsio ab inteſtato eſt reciproca fol.120.col.2 ad fin.in verſi. Quo fit.

Succeſsio quoties agitur de ſuccedendo alicui in dignitatem aliquam computatur vſque ad milleſimū gradū fo.101.col.2.in verſi. Verum eſt.

Succeſsio gradus computatur ſecundum ius ciuile non ſecundum ius canonicum fol.101.col. a. ad finem.

Succedens in maioratu tenetur ad ſatisfaciendum vxori defuncti prædeceſſoris pro parte dimidia de pecunia impenſa pro redemptione tributi & cenſus conſtituti ſuper rebus maioriæ fol. 168.col.2.in verſi.Ex quo dicebant.

Succeſſor in regno vel maioria non poteſt officia tabellionatus vel ſimilia perpetuo à prædeceſſore collata reuocare fol.415.col.1.In princ.

Succeſſor in maioratu non dicitur illum habere ab vltimo poſſeſſore ſed à primo inſtituente, fol.120.col.2.In princ.

Succeſſor in regno tenetur ad omnia debita prædeceſſoris ſtricte pro opinione Emanuelis Coſtæ fol.120.col.2.in verſi.His tamen.

Succeſſor in maioratu quando poſsit petere in vita poſſeſſoris vt declaretur in eo ſucceſſor fol. 531.col.1.in verſi.Fuit dubium.

Succeſſor in maioratu non tenetur ſoluere æſtimationem fructuum pro parte dimidia qui ſacti probentur circa reparationem ædificiorum maioratus.fol.122.col.1.in verſi.Quæ etiam.

Succeſſor in maioratu poſſeſſore mortuo ſtatim dominus fit.f.128.col.1.in verſi. Ergo dominiū.

Succeſſor in maioratu tenetur communicare cū vxore reparationis ſumptus factos in meliorationibus rerum reſtitutioni ſubiectarum abſque licentia regis fol.133.col.1.in verſi. Eſt tamē dubium ſub dubio tamen.

Succeſſor in maioratu quādo & quomodo teneatur ſoluere debita prædeceſſoris fol.119.col.1. in verſi.Quæritur & 120.col.1.in verſi. His tamen præmiſsis.

Succeſſor feudi ſeu maioratus nihil de nouo acquirit ſed tantum acquiſitum à primo conſtituēte dicitur conſequi fol.121.col.2.in verſic. Nam qui ſuccedit.

Succeſſor in domo alicuius ciuitatis ob alterius mortem à ciuitate capere dicitur nec tenebitur ſtare locationi factæ ab vltimo poſſeſſore foli. 122.col.1.in verſi.Et idem eſt.

Succeſſor beneficij per mortem ſeu reſignationē prædeceſſoris à Papa dicitur conſequi non à reſignante.fo.122.col.1.in verſi. Quemadmodū.

Succeſſor in maioratu filius tamen committentis crimen læſæ vel humanæ maieſtatis an ad ma-

ioratũ admittatur.fol.13a col.a.in ver.Sed eſt dubium.

Superiorem non habens intẽporalibus ſi cauſam cum alio habeat ius ſibi dicere poteſt.3.To.fo. 368.col.a.in verſi.Verba autem.

Superior poteſt per iuramentum compellere electores vt ſecundum Deum & conſcientiã magis idoneum & vtilem eccleſiæ eligant fol.413 col.a.In princ.

Suſpectus de hæreſi cautela vt teſtari poſsit. fol. 63.col.2.in verſi.Eſt autem optimum.

Suſpenſus ab officio an cenſeatur etiam ſuſpenſus à beneficio ſol.30.col.a. in verſic. Sed circa & fol.31.col.2.in verſi.In oppoſitum præmiſſa.

Suſpenſus ab officio vigore alicuius conſtitutionis an ipſo facto incidat in ſuſpenſionem vel requiratur declaratoria fol.32.col.1.in verſi.Circa præmiſſa.

Suſpenſus ab officio ad certum tempus nõ poteſt relaxari niſi à Papa ad partes ſol.32. col.a.ad fin.in verſi.Ad ſecũdum & fol.33. col.1.in verſicul.Contrariam ſententiam.

Suſpenſus eo modo quo ſupra poteſt relaxari à quocunque antiſtite & ſacerdote ſi habeat bullam eruciatæ ex clauſula in ea apponi ſolita.fo. 331.col.2.in verſi.Cæterum ſi.

Suſpenſio ad certum tempus iniuncta à ſuperiore ante illud ab inferiore tolli non poteſt fol.33. col.1.in verſi.Confirmatur.1.

Suſpenſio à Canone inducta propter delictum & in eius pœnam non poteſt tolli ab epiſcopo.f. 33.col.1.in verſi.1a.Suaderi poteſt.

Suſpenſio incurſa in caſu ca.1.de ſecund.nup. Eſt canon ferendæ non latæ ſententiæ fol.53.col.1 in verſi.Intelligas quod ſuſpenſio.

Suſpenſionis pœna inducta ad certum tempus eo tranſacto ſine alia relaxatione ceſſat fol.33.co. a.in verſic.Eſt tamen notandum & ibi remiſſ. quomodo poſsit fieri abſolutio à ſuſpenſione.

Suſpendatur verbum actum iudicis in futurũ deſiderat & inducit canon.ferendæ non latæ ſentẽtiæ fol.32.col.1.in verſi.Ad primum.

T.

TAbellarius maior vulgo dictus (correo mayor) vicem gerens ſeu delegatus in alijs locis ſeu ciuitatibus regni an & quando poſſint petere decimã & prohibere ne exeant viatores ſeu curſores minores ſine ſua licentia.3. To.fo.403.col.1.in verſi.Rurſus quæro.

Tabellarij maioris delegatus non appellatur Correo mayor ciuitatis ſed magiſter poſtarum ibi. col.1.ad fin.in verſi.Aduerte tamen.

Tabellarius fingens ſe miſſum à rege cũ ſtemmate tabellarij maioris ad hoc vt ſolus cum vno equo currere poſsit (y ſin poſtillon) vt vulgo dicitur an pœnam falſi ſubeat.3.To.fol.403.col. a.in verſi.Quid autem de illo.

Tabellarius vulgo dictus (correo) an idẽ ſit quod ſtrator in iure.3.To.ſol.403.col.a.in verſic.In iure autem.

Tabellarius licet imponẽs magnã baliſiã in equo locato ſi deterioretur teneatur tamẽ ſi ſit eppo ni conſueta minime ibi in verſ.Vnum tamen.

Tabellarius minor an poſsit currere cũ omnibus equis ad effectum impediendi alium vt currere poſsit brauium vel vacantem.3.Tom.fol.403. col.a.in verſi.Et an poſsit.

Tabellarius ſeu curſor literas aperiens qualiter teneatur.3. To. fol.403.col.a.in verſi.Finaliter.

Tabellio adijciens iuramentum in teſtamento puniri non debet pœna.l.6.tit.1.lib.3.ordin.fol. 112.col.2.in verſi. Vtrum autem tabellio etiã ſi ad eius validitatem interponatur fol.113.col. 1.in verſi.Hodie tamen.

Tabellio nec ſcriba regia vectigalia conducere nõ poteſt fol.a53.co.a.glo.Eſcriuanos vbi de alijs perſonis prohibitis.

Tabellio literas regias falſificãs quomodo puniatur.3.To.fol.372.col.2.in verſi. Pœna autem vbi quid ſi committat falſum circa epiſtolam ſeu inſtrumenta particularium.

Tabelliones numerarij non poſſunt regia vectigalia conducere fol.423.col.2.glo. Audiẽcias vbi vide quid in alijs.

Taxillos vendentes ſeu facientes quomodo puniãtur.3.To.fol.379.col.1.in verſi. Vltimo.

Teſtamentum per procuratorem fieri non poteſt fol.7a.in col.a.in verſi.Dubitatur vtrum.

Teſtamentum conditum ad interrogationem notarij valet ſecundum cõmunem licet contra veritas.fo.72.col.a.in verſi. Dubitatur præterea.

Teſtamentũ caſu quo valeat conditũ corã partocho & duobus teſtibus ſufficit quinque teſtes adhiberi non habita ſexus differentia fol.86. col.1.in verſi.Quæſtio dubia vbi ad partes.

Teſtamentum inſinuandum eſt coram iudice ſeculari fol.14a. col.a. gloſ. E lego vbi quomodo hoc intelligatur.

Teſtamẽtũ cõditũ à Seyo fauore Titij à quo plura legata relinquebat ſi Seyus falſurũ ore de Titij morte peruecto ſecundũ condat facta mentione primi hæredis & poſtea Titius cuius appareat obtinebit folio.133.col.a. in verſic.Fuit mihi quæſtio licet teneatur eo caſu legata ſoluere.

Teſtamentum quando nullum allegatur ex defectu ſolennitatis requiſitæ tunc eius ſolennitas per alios fidedignos teſtes probari poteſt foli. 134.

134.col.2.glo.Con buenos.
Teſtamentum nuncupatiuum factum coram ſeptem teſtibus licet notarius deſit valet etiam iure regni,fol.135. columna ſecunda. in verſic. Quartus intellectus vbi quomodo hoc intelligatur.
Teſtamentum quid ſit,fo.58.col.1.in verſic. Imprimis inquirendum.
Teſtamentum origine & inuentione fuit de iure gentium ſecundario, quoad ſolennitatem autē & alias adiectiones eſt de iure ciuili,fol.60.col.2.in verſ.Pro cuius reſolutione.
Teſtamentum de iuregentium validum dicitur quod habet voluntatem teſtatoris probatā ex teſtamento inualido,fol.108.col.1.in verſi. Et tale teſtamentum.
Teſtamentum nullum redditur ex omiſsione ſolennitatis.f.59.col.1.in verſi.Ex quo infertur.
Teſtamentum large comprehendit ſub ſe quamlibet vltimam voluntatem,fol.60.col.1.in verſi. Teſtamentum autem.
Teſtamentum habet ſe vt genus cæteræ vero vltimæ voluntates vt ſpecies ibi in verſi.Ex quo infertur.
Teſtamentū ad pias cauſas valet ſine teſtium ſolennitate,fol.85.col.1.in verſ.Dubitari ſolet.
Teſtamentum ad pias cauſas dicitur quando aliquid relinquitur pro anima ibi in verſic. Probatur hic.
Teſtamentum licet iuramento firmatum reuocatur per ſecundum & quare hoc & vtrum eo caſu teſtator ſit periurus ad partes,fol.113.col.1. in verſic.Deducitur etiam,& fol. 114. vbi vide concordiam,col.2.
Teſtamentum quod teſtator iuramēto firmat nō reuocatur cum eo ipſo cenſetur habere clauſulam derogatoriam ad ſequentem voluntatē, fo. 109.col.2.in verſi.Quod autem vbi duas communes contrarias & concordiam.
Teſtamentum iuramēto firmatū habet vim clauſulæ derogatoriæ quoad primum,fol. 112. col. 2.in verſic.Quæro vtrum,vbi quomodo hoc intelligatur,& illationem.
Teſtamentū ad hoc vt dicatur publicū quid requiratur.fo.137.col.2.in verſ.Debet tamen.co.1.
Teſtamentum in quo filius ſpurius à patre clerico inſtitutus deprehenditur eſt ipſo iure nullū, fol.151.col.1.in princ.
Teſtamentū nuncupatiuum debet fieri coram notario & tribus teſtibus deficiente notario ſi adſit teſtium copia debent adeſſe quinque aliàs ſufficient tres ipſi teſtamento præſentes.
Teſtamētū nūcupatiuū iā ſcriptū debet palā teſtibus legi teſtatore præſente & confirmāte alias non valebit.fo.90.col.1.in verſ. Dubitatur an.
Teſtamentū licet cōditum tēpore peſtis eandem quam cætera ſolennitatem exigit ad partes remiſſ.fol.85.col.1.in verſi.Quid autem.
Teſtamētū factū corā parochiali ſacerdote & duobus teſtib.valet,fol.85.col.2.in verſ. Dubitari ſolet vbi ad partes & quod hoc caſu etiā ſi presbyter ſit notarius vltra parochum neceſſum ſit adeſſe duos teſtes.f.86.co.1. in verſ.Quæ cois.
Teſtamentum conditum ante ingreſſum religionis an & quando per ingreſſum rumpatur, fol. 67.col.2.in verſic.Sed in quæſtione.
Teſtamenti ordinandi formam hodie in praxi receptam & ſtylum,fol.57.col.1.in verſi. In nomine omnipotentis vſq; ad 58.col.1. in verſic. Imprimis vbi de omnibus clauſulis tam reuocatorijs quam prohibitorijs.
Teſtamenti definitionis verba illa voluntatis noſtræ iuſta ſententia declarantur, fol.59.col.2. in verſi.Dictum eſt.
Teſtamenti definitionis verba illa de eo quod quis declarantur ibi in verſ.Subdit Vlpianus.
Teſtamēti publicatio debet fieri vocatis ad id ius in eo prætendentibus,fo.143.col.2.gl. Sean llamados,vbi quomodo hoc intelligatur.
Teſtamēti teſtiū ſolēnitas vt ſcilicet plures duobus vel tribus ſint cū iure ciuili introducta fuerit pōt per principē ſuperiorē non recognoſcētē augeri vel minui.f.84.c.1.in verſi. Vel aliter.
Teſtamēti nūcupatiui circa teſtes ſolēnitatē iure cōmuni,regio Aragonū Luſitaniæ.fo.83.col.1. in verſi.Quæ autem ſolennitas, & per totum.
Teſtamenti probatio in quo adeſt legitimus numerus teſtium & ſigillum publici notarij etiam ſi teſtes deſcripti deceſſerint nō infirmatur.fo. 135.col.1.in verſi.Secundus intellectus.
Teſtamēti ſolēnitas p̄batoria poteſt per æquipollēs adimpleri.fo.88.co.2.in verſ.Nā ſolennitas.
Teſtamento inſeri debent quod teſtes in eo contenti ſunt legitimi.fol.89.col.2.in verſ. Erit tamen optima quæſtio.
Teſtandi facultas licet plena à iure habita ita tamen capi debet vt nullum tertio præiudicium paret fol.111.col.1.in verſi.Item,& tertio.
Teſtandi facultas filijs conceſſa cōſtitutis ſub patris poteſtate per.l.5. Tauri procedit ſeruatis regulis iuris communis.fol.111.col. 2. in verſi. Deducitur.2.Intellectus.
Teſtandi in tertia parte facultas conceſsio particularis eſt & corrigens ius commune, fol. 111. col.1.in verſic.Item ſuadetur.
Teſtandi facultas ex gratia conceſſa eſt fo.61.col. 1.in verſ.Secundo confirmatur.
Teſtandi facultas reſtringitur ad iuris terminos nec cōtra legem quicquā licet ſtatuere.fo.105. col.2.in verſi.Tertio ſuaderi poteſt.

Teſtandi facultas hominibus iuregentium & naturali competit,fol.128.col.a.In medio.
Teſtari omnes poſſunt qui expreſſe teſtari prohibiti non reperiuntur,fol.61.col.a. in verſic. Præterea,& 4.
Teſtari prohibitas perſonas vide temiſſ.folio 62. col.1.in princ.
Teſtari de iuris rigore quare nullus poſsit.fol.61. col.1.in verſi.His tamen.
Teſtari prohibitus non poteſt codicillos facere. fol.60.col 1.in verſic.Cui autem.
Teſtari cui licet,licebit etiam fideicommiſſum relinquere,fol.60.col.1.in verſi.Vnde fit.
Teſtator pro forma & validitate teſtamenti debet exprimere nomina hæredum vel eos demonſtrare indubitabili ſigno,fol. 66. col.1.in verſic.Secundo quia.
Teſtator deciperetur ſi conditiones primogenio appoſitas in eius erectione & quibus forte ad id inſtituendum motus fuit princeps mutaret, fol.127.col.2.ad finem.
Teſtator in regno Hiſpaniæ Portugaliæ & Aragonum omiſſa ſolemnitate in eis conſtituta teſtari non poteſt,fol.84.col.2.in verſ. Eſt tamē dubium.
Teſtator poteſt tali modo legatum relinquere quod in ipſius electione ſit ſoluere vel caſu quo nolit annuam penſionem legatario præſtari. 3. To.fol.21.col.a.in verſ. Ex quibus deducitur.
Teſtatoris ſubſcriptio hodie in teſtamento nūcupatiuo attento iure regni requiritur,fol.90.columi.1.in verſ.Quæro vlterius per totam.
Teſtes ad teſtamenti valorem debent eſſe rogati. fol.88.col.1.in verſi. Eſt etiam dubiū vbi quid hoc iure Hiſpaniæ Aragonum Luſitaniæ.
Teſtes eo ipſo quod ſunt in inſtrumēto ſubſcripti præſumūtur rogati ibi col.a.in verſ. Itē teſtes.
Teſtes in teſtamento adhibiti debent eſſe vicini, ibi in verſi.Dubitatur.
Teſtes in teſtamento requiſiti debent eſſe legitimi idonei omnique exceptione maiores,fo.89. col.1.in verſi.Quales debeant.
Teſtes ſingulares deponentes de ſuo facto dū ſint bonæ vitæ & famæ(quod iudicis arbitrio relinquitur) admittuntur vbi probatio difficilis eſt 3.To.fol.46.col.a.In princ.
Teſtes ſingulares quando in iure admittantur remiſſ.ibi in verſi.Quando teſtes.
Teſtes ſingulares non dicuntur ſi deponunt de actu reiterabili.3.Tom.fol.46.col. 1. in verſic. Tum etiam quia.
Teſtes interrogati de occultis criminibus an & quomodo reſpondere teneantur.3.To.fol.131 col.1.in verſi.Sed quæritur, vbi vide exemplū.
Teſtimoniū quādo à nobili requiſito petitur cuius expenſis ad eum mitti debeat.3.To.fo.341 col.1.ad fin.in verſ.Sed quæſtionis,& ibi co.a. quid circa poſitiones.
Teſtis in teſtamēto adhibitus licet vicinus nō ſit ſi tamē eſt notus & fidelis ſufficit ad eius valorem,fol.88.col.1.in verſi.Quid autem eſſet
Teſtis in teſtamento ſubſcriptus ſi notarius ſeribit præſumitur rogatus fuiſſe,folio.88.co.1.in verſi.Sed veritas.
Teſtis in teſtamento adhibitus ſi non conſtet de alio domicilio præſumitur vicinus, fol.90.col. 2.in verſi.Item quæro.
Teſtis in teſtamēto adhibitus ſufficit quod ſit familiaris vel ſeruiens alicui ex vicinis loci ibi in verſi.Vtrum autem.
Teſtis falſus in criminalibus qua pœna feriatur in omni fere crimine.3.To fo.188.col.1. in verſ. Teſtis autem falſus,& col.a. an alterari ea pœna à iudice poſsit.
Teſtis falſus in cauſis ciuilibus qua pœna feriatur iure communi & regio.3.To.fol.189.col. 1.in verſ.Quid autē vbi quid de iure Luſitaniæ.
Teſtiū ſubſcriptio requiritur in teſtamento nuncupatiuo,ibi col.2.in verſic. Requiritur etiam.
Teſtiū optima opinio vbi eſt cauſa inductiua plenę probationis tunc de plena & optima opinione eſt articulādū.f.89 col.2.in verſ. Nā vbicūque.
Teſtium numerus circa teſtamentū & eius ſolennitatem & ſic copia probationū poteſt ex defectu teſtium reſtringi,fol.84.col.1.
Teſtium numerus circa teſtamenta inducit ſolennitatem,fol.84.col.2.in verſi.Videtur dicēdū.
Teſtium rogitus à teſtatore fieri debet,fo. 88.colum.1.in verſ.Dubitatur,vbi vide rationem.
Teſtium rogitus circa teſtamenta cum ſit ſolennitas extrinſeca nunquam præſumitur niſi probetur ibi in verſ. Vtrum autem.
Tranſactio vbi prohibita eſt prohibetur etiā pax pretio accedente gratuita vero non. 3.To.fol. 308.col.a.in verſic. Vtrum autem.
Tranſactio in criminalibus an iure canonico licita ſit.3.To.fol.308.colum.1.in verſi.Vtrùm autem.
Tranſlatio dominii eſt magnī præiudicij & difficilior quam poſſeſsionis,fol.184.col.a. in verſic.Præterea facit.
Tranſportans in aliud regnū triticum hordeū bladū ſeu pecunias cōtra regni ſtatuta peccat mortaliter.3.To.fo.305.col.1.in verſ. Subinfertur.
Trāſuerſalis vno ad ſucceſsionē trāſuerſalis incapaci effecto cæteri admittūtur eo prætermiſſo. f. 103.col.1.In princ.vbi modus incapaciratis.
Tranſuerſales ſpurio nato ex dānabili coitu nec ex parte patris nec ex parte matris ſuccedunt fol.102.col.a.in verſi. Quarta regula.

Tranſ-

Tranſuerſales ſpurio nato ex coitu non damnabili ex parte tantum matris ab inteſtato ei ſuccedunt ibi in verſi. Tamen ſi & ibi vide limitationem & ibi vide caſum quo filij ſeruorum ſunt melioris conditionis quam filij liberorum.

Tranſuerſales non ſuccedunt adoptiuis non tranſeuntibus in poteſtatem adoptantis ab inteſtato ſi vero tranſeũt ſuccedunt, fo. 102. col. 2. in verſic. Quinta regula.

Tranſuerſales ſuccedunt legitimato plene per reſcriptum principis ibi in verſi. Sexta regula.

Tregua quotuplex ſit & plura de ea remiſsiue. 3. To. fol. 391. col. 2. gl. Tregua.

Tribuni vel milites in loco deputato ſtare debẽt in loco officij alias puniuntur. 3. Tom. fol. 333. col. 1. glo. Anden.

Tributa & iura regalia defraudans peccat & tenetur ad reſtitutionẽ collectori nomine regis cõſtituto. 3. To. f. 304. co. 2. in verſ. Ex qua inferri.

Tributa & iura regalia ſoluere publicano obligatus non tenetur manifeſtare venditionem collectori & dum ab eo petita non fuerint licet retineat ſine fraude tutus erit in cõſcientia. 3. To. fol. 305. col. 1. In princ.

Tutor curator ſeu cuſtos pupilli vel executor teſtamentarius nõ poteſt vllo modo ſecrete nec publice rem pupilli emere intellige quãdo non adſit bona fides, fo. 172. col. 1. glo. Qualquier & ibi vide concord. rationem duplicem amplia. limita. & 3. To. fol. 369. col. 2. In princ.

Tutor curator ſeu adminiſtrator tenetur pupillo ad intereſſe ratione pecuniæ ab eo acceptæ qđ ex iuſta negotiatione ea veroſimiliter eſſet lucratura. 3. To. f. 19. co. 2. ad fi. in verſ. Ex quo.

Tutor in caſu de quo ſupra tenetur pupillo ad minus intereſſe ſeu lucrum quod in lucro frequentatur ſcilicet ad vnam rationem. 14. ibi colũ. 2. in verſic. Et ſi quæras.

Tutor deficientibus alijs legitimis hæredibus pupillo ſuccedit excluſo fiſco. 3. To. fol. 371. col. 2. in verſi. Item tutor.

V.

Vagabundus quis dicatur. 3. To. fol. 271. col. 1. gl. Vagabundos.

Vagabundus vbi citari debeat folio. 273. col. 2. ad fi. in verſ. Quæro.

Vagabundus ſcholaris debet citari ad domũ quã reliquit. 3. To fol. 274. col. 1. in verſi. Et ſic.

Vagabundus iure regni quam pœnam ſubeat. 3. To. fol. 274. col. 1. in verſ. Rurſus, &c.

Vagabundus quo loci conueniri poſsit ibi in verſic. Quæro vlterius.

Vagabundis eleemoſyna facienda non eſt. 3. To. fol. 271. col. 1. in verſic. Et iſtis.

Vbi agitur de fauore animarum conſtitutio quantumcunque pœnalis eſt extendenda. folio. 25. col. 2. in verſic. Nam vbi agitur.

Vbi culpa non eſt nec pœna eſſe debet, fo. 17. colum. 2. ad fin. in verſi. Quia vbi.

Valet pactum ne vxor lucretur dimidiam lucrorum, fol. 95. col. 1. in verſi. Vide Xuarez.

Vectigalia noua ſine principis permiſſu nec aliæ impoſitiones à nemine imponi poſſunt. 3. To. fol. 68. col. 1. glo. Echar.

Venatio quibus de cauſis prohiberi poſsit & ad quid in foro animæ teneatur qui eas cuſtodiũt & de aucupatione auium, & quod ſint in triplici differentia & an & quando columbaria licita ſint. 3. To. fo. 390. col. 1. ad fin. in verſic. De venatione, vbi vide remiſsiue.

Vendens fundum maiorum ſuorum cum pacto de retro cum alios plures haberet auget ſuſpicionem ſimulationis, & quod magis fuit cõtractus pignoris quam venditionis. 3. To. foli. 40. col. 1. in verſi. Quod ſi quis.

Vendens vnam rem duobus in ſolidum in crimẽ falſi incidit ſi tamen is emptor in ſolutione moretur & venditor alij vendat excuſatur, fo. 193. col. 1. in verſi. Et qui duobus.

Vendens vel emens rem intra dimidiam iuſti pretij non tenetur ad reſtitutionẽ in foro cõſcientię niſi fuerit imperitus à parte lęſa fol. 182. co. 2. in verſi. Ex quo inferri, vbi vide rationem.

Vendens & tradens rem ante pretij ſolutionẽ an dominium transferat in emptorẽ ad partes per 2. col. 183. col. 1. in verſ. Quæri, & col. 2.

Vendens in caſu de quo ſupra vt ſit ſecurus qua cautela vti debeat ne dominium transferatur. fol. 185. col. 1. in verſic. Ideò vt ceſſet.

Vendens rem alienam ſi euicta ſit à tertio emptori non ſatisfacit tradendo rem aliã æquè idoneam ſed omnino ad intereſſe tenetur, fol. 199. col. 2. in verſic. Secus tamen.

Vendere rem ſuã regulariter nemo compellitur, fol. 177. col. 2. In verſ. Quęritur & 195. col. 2. in verſ. Quæritur vtrùm vbi tal'en. remiſsiue.

Vendere iure regni cõpellũtur Chriſtiani Iudęis ad ædificandas ſynagogas. 3. To. fol. 64. col. 1. glo. Por precios.

Vendita re pro libera ſi ex poſt facto tributaria appareat duplici remedio emptori conſulitur fol. 190. col. 1. in verſi. Quò fit.

Vẽdita res & inſignũ vẽditionis ab emptore arrã tradita perit periculo emptoris etiã ante traditionẽ ad partes. f. 189. co. 1. In verſ. Quid aũt erit.

Vendita res ſi poſt perfectum contractũ pereat vel deterioretur cuius periculo an venditoris vel emptoris id cedat ad partes & limi. fo. 188. col. 1. in verſi. Dubium eſt.

Vend

Vendita re diuerſis contractibus in ſolidum duobus ſi ſecũdo etiam ignoranti tradatur is præferri debet, fol. 193. colum. 1. in verſicu. Circa præmiſſa.

Venditor annui redditus vulgo (cẽſo) tributa imponens ſuper aliquibus rebus tenetur explicare omnia alia quæ ante in eis conſtituta fuerint alias emptor poteſt agere ad reſciſsionem contractus, 3. To. fo. 29. col. 2. In prioc. & ibi quod ad pœnam dupli tenetur, & quod contra eos proceditur criminaliter.

Venditor in caſu de quo ſupra ſi ignoret tributũ à prædeceſſore impoſitum vel aliàs licet agere poſsit ad reſciſsionem contractus non tamen tenetur ad pœnam dupli ibi in verſic. Sed circa præmiſſas.

Venditor cuius culpa vel negligentia in omittendo ſeu faciendo res deterioratur ante traditionem tenetur damnum reſarcire folio. 188. col. 2. in verſi. Quando tamen & ibi rationem.

Venditor licet petat precium conuentum ab emptore ſi ſit deceptus non ideò cenſetur renunciaſſe remedio. l. 2. C. de reſcind. vend. & quomodo hoc intelligatur, fol. 178. col. 1. in verſi. Quæri etiam.

Venditor renuncians exceptioni damni enormis vel enormiſsimi cenſetur renunciaſſe beneficio. l. 2. De reſcind. vend. fol. 186. col. 2. in verſ. Quo ſit.

Venditor ſeu conductor renuncians caſus fortuitos, & damna etiam enormia licet iuret ſi tamẽ læſio enormiſsima ſit & velit reſcindere obtinebit, fol. 186. colum. 2. in verſic. Si tamen renunciauit.

Venditor de euictione non tenetur quando emptor lite ſuper re mota in arbitrum compromiſit, fol. 194. col. 2. in verſ. Item non tenetur.

Venditor de euictione non tenetur licet ei fuerit denunciata litis motæ quæſtiõ ſi emptor litem proſequens contumaciter abſuit tempore ſententiæ, fol. 194. colum. 2. ad fin. in verſic. Item etiam.

Venditor de euictione non tenetur licet ei denunciatio facta fuerit quando iudicis errore imperitia ſeu nequitia res tertio vendicanti applicata fuit, fol. 195. col. 1. In princ.

Venditor deceptus vltra dimidiam iuſti pretij beneficio. l. 2. de reſcindenda venditione poteſt rem ipſam recuperare niſi emptor velit ſupplere iuſtum pretium licet res vendita ſit ſub publica ſubhaſtatione, fol. 211. col. 1. in verſi. Materia vbi remiſſa. ad. l. 2. C. de reſcinden. & 212 colum. 1. In princ.

Venditor conuentus ad rei traditionem precio non ſoluto poteſt rei venditæ iure pignoris incumbere, fol. 248. colũ. 2. in verſi. Pręterea hęc.

Venditionis contractus licet perfectus ante traditionem tamen contrario partium conſenſu reſcindi poteſt, fol. 195. colum. 2. in verſi. Dubitatur vlterius, & in verſic. Quæ concluſio vide amplia

Vendi regulariter quęlibet res poteſt niſi expreſſe à lege vel teſtatore vendi prohibeatur, fol. 177. col. 1. in verſi. Eſt præterea.

Verba illa. S. C. T. Ego vos in matrimonium coniungo non inducunt eſſentiam huius ſacramenti, ſed potius mutuus contrahentium cõſenſus, folio. 39. colum. 2. in verſiculo. Præterea neceſſarium.

Verba à ſacerdote prolata in nuptiarum benedictione inducunt formam accidẽtalem nec ſunt de ſubſtantia matrimonij, fol. 58. colum. 2. in verſi. Quæ antem.

Verba ſecundum vulgarem ſignificationem, & prout cõmuniter ab hominibus ſunt recepta intelligi debent, fol. 115. col. 1. verſ. Quod cõſentaneum, & 227. col. 2. in verſ. Quia verba.

Verba debent propriè intelligi nec ſunt in materia pœnali extendenda, fol. 173. col. 2. glo. Hereneia in verſic. Et verba.

Verba procemij cauſam finalem denotant. folio. 411. col. 1. in verſic. Verba enim.

Verba intelliguntur ſecundum ſubiectam materiam, fol. 59. columna. 2. in verſic. Iſta tamen difficultas.

Verba ita debent intelligi vt ſemper aliquid operentur, fol. 74. colum. 1. ad finem. in verſiculo. Item verba.

Verba licet tranſpoſita & transformata idem ſignificant & ſenſum non mutant. 3. To. fol. 385. col. 1. in verſic. Nec mirum in add.

Verbum nullum debet eſſe in contractibus ſine effectu operandi etiam ſi verba improprientur folio. 187. columna prima. in verſic. Et ſic cum nullum.

Vicarius generalis epiſcopi de hæreſi inquirere poteſt. 3. Tomo. folio. 135. colũ. 1. in verſ. Ex prædictis infertur.

Vicini aut propinqui poſſunt defendere vicinum aut propinquum ne ab officialibus vel alguazellis in captura occidatur. 3. To. fol. 251. col. 2. glo. Contra.

Vicini qui dicantur, fol. 88. colum. 2. in verſi. Vicini autem.

Vicinitatis qualitatẽ circa teſtamẽta quis probare teneatur, fol. 89. col. 1. in verſi. Quis autem.

Vidua luxurioſe viuens poſt mortem viri priuatur lucris conſtante matrimonio quæſitis hæredibus viri applicandis, fol. 171. col. 2. in gloſ. Viuere.

Vidua

Index Alphabeticus.

Vidua libere intra annum luctus poteſt contrahere ſecundas nuptias ſine vlla pœoa ad partes fol.51.col.1.

Vidua intra annum luctus ad ſecuodas nuptias conuolans olim incontinentiæ arguebatur ibi, in verſic. Oppono & alijs pœnis afficiebatur quæ tamen hodie iure regio ſilent ibi,& fo.52. per col.1.& 2. vbi poountue deciſiooes correctæ tam iuris ciuilis,quam regij.

Viduitas perditur per matrimonium de præſenti etiam copula non conſummatum, nec in facie eccleſiæ contractum.fol.81.col.2.in verſic. Viduitas vero.

Viginti dies in renũciatione officij à morte reſignantis requiſiti à l.22. titu.2.lib.7. ordi. a quo tempore currat fol.407.col.1.io verſ.Quæritur primo.

Vindicatio aothoritate publica & accuſatio eſt actus virtutis ideoque noo prohibetue.fo.149. col.1.in verſi.Quæritur.5.

Violenter accipiens rem eccleſiæ ſeu monaſterij vel eius miniſtrorum qua pœna feriatur.3.To. fo.348.col.1.In princip.

Violentus inuaſor & poſſeſſor tenetur rem reſtituere cum fructibus perceptis, & qui percipi potueeunt.3.To.fol.348.col.1. in verſi. Violentus poſſeſſoe.

Vir cognoſcens vxorem cauſa prolis habendæ tempore & loeo debito non peccat,fol. 13.colum.1.verſic.concluſio.

Vir reddens debitum vxori petenti expreſſe vel interpretatiuè non peccat ibi in verſ.2.cõcluſ.

Vir volens cognoſcere vxorem vt peccatum luxuriæ euitet mentaliter vel actualiter in ſeipſo non peccat ibi in verſic.3.concluſio.

Vir cognoſcens vxorem cauſa conſummandi matrimonij euitandæ fornicationis triſtitiæ vel ſeruandæ ſanitatis propriæ vel vxoris non peccat licet in co voluptas conſideretur ibi. in verſic.4.concluſio.

Vir cognoſcens vxorem propter voluptatẽ nolens cognoſcere alienam ſed vti re ſua licet venialiter peecet non tamen mortaliter ibi in verſic.5.concluſio.

Vir poſt contractum matrimonium ſi votum caſtitatis emittat toties quoties exigit debitũ peccat: impetitus vero ab vxore reddere tenetur cum contritione tamen promiſsionis violatæ ibi in verſi. Dubitatur vlterius & late de hoc folio.14.col.1.&.2.

Vir cognoſcens vxorem non cauſa reddeodi debitum nec prolis procreandæ ſed tanquam ſi accederet ad alienam peccat fol,22.col.1.in verſicul.Hinc etiam infertur.

Vir cognoſcens vxorem cauſa ſatiandæ libidinis venialitee tantum peccat non mortaliter ibi. in verſi. Cognoſcens. Quãdo mortaliter ibi in verſi.Etquando.

Vir cognoſcens vxorem tanquam alienam vt aut idem facturus cum aliena ſi propriam non habuiſſet peccat mortaliter fol.22.col.1.in verſic Secunda concluſio vbi late de intellectu capi. Origo.32.quæſtio.4.

Vir poſt conſummatum matrimonium ad ſacros ordines promotus etiam vxore conſentiente non à matri monij nexibus ſoluitur quin poti⁹ vxori neceſſaria ſuppeditare tenetur & priuilegijs mariti clerici ponitur.fo.22.co.2.in verſ. Similiter.

Vir reſurgens debet redire ad priorem vxorem & habere omnia ſicut ante mortem fol.23.col. 1.in verſi.Infertur etiam.

Virgini ſe defloratam à Ioanne conquerenti eo vero eam virgioem oon inueniſſe replicanti virgini potius ſtatur.3.To.fo.279.col.1.in verſicul.Dubitatur & col.2.in verſic.virginem & fol.280.col.2.in verſi.Ideo reſpondendum vide quomodo Ioannes reſpondere debeat.

Virginitatis probandæ modum & an ſufficiant præſumptiones.3.fol.279.col.2.ad fin.in verſi Ad probandam.

Virginem immaturam deflorans cum de crimine per teſtes vel confeſsionem cõſtet qua pœna teneatur.3.To.fol.280.col.2.In principi.

Virginem cognoſcens accedenſque ad eam tanquam ad virginem ſi vere virgo non erat nec ſe ducta fuit ad reſtitutionẽ non tenetur.3. To.f. 278.col.1.in verſi.Ex quo infertur.

Virginem corrumpẽs quæ ad eum acceſsit vt cũ ea rem haberet an teneatur aliqua pœna.3.To. folio.278.columna.2.in princ.vbi vide diſtinctionem.

Virginem rapiens vt cum ea rem haberet ſi non habeat vel quia noluit ipſa vel quia non potuit an ex ſolo affectu pœna raptus puniatur. 3.Tomo. fol.279.columna prima.in verſicu. Quæritur.

Virginis raptus quando dicatur ibi in verſiculo. Quæro quando.

Virgini vel mulieri ſe vim paſſam dicenti an & quando credatur.3.To.fol.280.col.1.in verſic. Dubium tamen.

Virginem corrumpere & deflorare incipiens ſi nõ perficiat an teneatur de defloratione.3.Tomo.folio.392.columna prima.in add.in verſic Perquam.

Virginem deflorans ſi eam dotet non tenetur de fornicationibus ab ea cum alijs commiſsis.3. Tomo.folio.392.columna ſecunda.in verſicul. Vnum tamen.

Vir

Digitized by Google

Vis quid ſit.3.To.fo.346 co.2.gl.Fuerças. Vita proxima præferenda eſt bonis tẽporalibus. 3. To.fol.301.col.1.in verſi.Præterea bonum.

Vniuerſalia bonorũ nomina in noſtro iure quinque ſunt de quibus fol.144.col. 1. In princip.

Vna oratio reſpiciẽns plura determinabilia pariformiter debet determinari. fol. 184. col.1.in verſic Item etiam.

Vniuerſitas ſcholarium ſuccedit ſcholari in ſtudio defuncto ſine hærede excluſo fiſco. 3. To. fol.371.col.2.ad finem.

Vnum quodque negotium per prius non per poſterius cõſideratur.fo.93.co.1.in verſ.Succedit.

Vnuſquiſque ex ſuo delicto puniri debet.fo.118. col.1.in verſic.Et ſic.

Vnuſquiſque poteſt libere per actum conditionem ſuam deteriorem facere,fol.186.col.2. in verſic.Eſt tamen dubium.

Voluntas teſtatoris in dubio ad familię conſeruationem ſemper adaptatur,fo.115.col.1. in verſic.Quod tamen.

Voluntas teſtatoris trahenda nõ eſt ad caſum ab eo excluſum,fol.134.col.1.in verſ.Contrariã.

Voluntas teſtatoris interpretanda eſt vt ſit concors iuris communi,fol.105.col.2. in princ. & quomodo hoc intelligatur, fol. 106. colũ.2.in verſi Nec. obſtat quod dicebam.

Voluntas teſtatoris debet ſpecifice adimpleri.fo. 72.col.1.in verſi.In caſu vero.

Voluntas defuncti poſtrema late interpretari debet.fol.74.in verſic.Idque prætereà.

Vſusfructus non ceſſat vſusfructuario religionem ingrediente etiam profeſſo, fol. 103. col. 1. in verſic. Dubium ad partes vſque ad 104. col. 1. in verſi.Et iſta.

Vſusfructus & eius commoditas ad vitam ab vſufructuario cędi & pignorari ad tẽpus poteſt.3. To.fo.29.col.2.in verſ. Dicens vſumfructum.

Vſura vnde deriuetur.3.To.fol.14.col. 2.in verſ. Veniendo igitur,& fol.15.col.1.per totam.

Vſura quotuplex repetiatur.3.To.fol.15.col. 2. in verſ.Ad ſecundum,& fol.16.col.1.& 2.

Vſura nullo iure permiſſa eſt.3.To.fol.20.col.2. In princ.

Vſura an ſit prohibita & quonam iure.3.To. fo. 24.col.1,in princ.& 47.col.1.gl.El logro.

Vſura & fœnus an idem.3.To.fol. 364. col. 1,in verſic.Quæritur.

Vſura ad conuincendum vſurarium probatur per teſtes ſingulares.3.To.fol.27.col. 1. in verſic. Eſt & alia pœna,& fol.46.col.2. gloſ. Se pueda vbi vide ſtylum.

Vſura probatur coniecturis puta per famam & ſimilia & alia argumenta ibi in verſic. Præterea probatur.

Vſura in omni hoĩe prohibita eſt nec a baliqua parte remitti põt.3.To.fo.53.co.1.gl En razõ

Vſura nõ cõmittitur in cõtractu emptionis & vẽditionis.f.185.co.1.in ver.Quęritur vtrũ vſura.

Vſurã an poſsit recipere qui pecuniã debet compulſus ex regis præcepto ſiue negotiator ſit ſiue nõ.3.To.fo.364.col.2.in verſ.Vtrum autẽ.

Vſuræ dominiũ non tranſit in vſurarium. 3. To. fol.27.col.2.In princip.

Vſuræ definitionẽ.f.185.col.2.in verſi.Et vſura.

Vſuræ & fœnoris differentiã.3.To.fo.15.col. 1. in verſ.Differẽtia autẽ vbi quando vnum ſumatur pro alio,& 38.col.1.gl.Dan a vſuras.

Vſuræ etiam hodie de iure canonico poſſunt nomine intereſſe, & quatenus vere ſunt intereſſe à debitore peti,3.To.f.19.col.1.in verſ. Theorica enim.

Vſuræ cur prohibitæ fuerint.3.To.fol.24.col.2. in verſi.Quæri poteſt.

Vſurę cauſa pecuniã mutuare inducit pc̃tũ mortale,3.To.f.24.col.2.in verſ. Quęrit̃ prętereà.

Vſuræ dominium an tranſeat in vſurarium.3.To. fol.363.col.1.in verſi.Quæritur,& col.2.

Vſuræ quibus caſibus permittãtur remiſſ.3. To. fol.48.col.1.In princ.

Vſuræ quæſtio an coram ſeculari an coram eccleſiaſtico iudice ventilanda ſit.3.To.fo.364.co. 1.in verſ.Dubitari etiam.

Vſuræ baſis & fundamentum in mutuo conſiſtit 3.To.fol.39.col. 1.in gl.En engaño.

Vſurarij pœna pecuniaria cui applicari debeat de regni praxi remiſſ.3.To.f.38. co.2.gl. Pierda.

Vſurarij nullo exiſtente accuſatore de officio ab ordinarijs puniendi ſunt.3.To.fo.26.col. 2. in verſi.Vſurarij nullo.

Vſurarij manifeſti non admittuntur ad eccleſiaſticam communionem ibi.in verſicu. Vſurarij manifeſti.

Vſurarij cadauer ſepultum in eccleſia exhumari debet.3.To.fol.27.col.1.in verſ.Præterea ſi.

Vſurarij in odium vſurarum cõpelluntur demonſtrare libros rationum.3.To.fol. 26. col. 2.in verſic.Vſurarius etiam.

Vſurario in vſuræ crimine decedenti adeò eccleſiaſtica ſepultura denegatur vt nec in cœmeterio ſepeliri debeat.3.To.fo.26.co.2. in verſic.Eſt & alia pœna.

Vſurarijs manifeſtis & prædonibus denegatur appellatio.3.To.fol.26.col.2.in verſic.Præterea vſurarijs.

Vſurarijs vltra pœnam reſtitutionis propter delictum eſt iniungenda pœnitentia.3. To. folio 26.col.2.in verſi.Vſurarijs vltra.

Vſurarijs pecuniaria pœna in totum ex principis beneficio applicatur proprijs ciuitatum in quibus

Digitized by Google

bus vſurarius deprehenditur.3.To.fol.30.col,
2.In princ.
Vſurarius an per ſecularem iudicem criminaliter
puniri poſsit.3.To.fo.26.col.2.in verſ.Vtrùm
vſurarius remiſſ.
Vſurarius manifeſtus non admittitur à ſacerdote
ad oblationem faciendam.3.To.fol.27.col.1.
in verſic.Alia pœna eſt.
Vſurarius præſentiari non poteſt vel eligi ad ec-
cleſiaſticum beneficium ſeu dignitatem.3.To.
fol.26.col.2.in verſic.Eſt & alia.
Vſurarius efficitur infamis circa aliam ſententiã
eo ipſo quod de vſura cõſtat.3.To.fol.25.col
in verſic.Reſtat vt.
Vſurarius ob vſuræ crimen infamis efficitur ipſo
iure ibi in verſi.Ampliatur.
Vſurarius etiam in quacunque quantitate & ſpe-
cie efficitur infamis ipſo iure.3.To.fo.26.col.
1.in verſic.Ampliatur.
Vſurarius caſu quo ratione vſuræ condemnatur
in medietate bonorum poteſt compelli de ea
inuentarium facere fauore fiſci.3.To.fol.55.co
lum.1.in verſi.Sed eſt dubium.
Vſurarius iure regni cenſetur hæreticus & puni-
tur pœna dimidiæ partis bonorum cameræ re-
gis applicandæ.3.To.fol.27.col.2.in verſicu.
Vſurarius.
Vſurarius cenſetur hæreticus largo modo & puni
tur pœna de qua ſupra.3.To.fol.361.col.2.gl.
Dicre a logro.
Vſurarius ſiue manifeſtus ſiue occultus declara-
tus tamen vt talis per ſententiam eſt infamis &
turpis perſona.3.To.fol.27.col.2.in verſi.Eſt
etiam,&c.
Vſurarius punitur à iudice eccleſiaſtico vel ſecu-
lari cum ſit mixti fori licet crimen mere ſit ec-
cleſiaſticum.3.To.fo.27.col.2.in verſ.Eſt etiã
puniendus vbi quomodo hoc intelligatur.
Vſurarius manifeſtus teſtari non poteſt niſi iux-
ta.c.Quanquam de vſur.lib.6.3.To.fo.27.col.
2.in verſic.Eſt etiam in pœnam.
Vſurarius cauſa mortis donare non poteſt niſi
prius vſuras reſtituat ibi in verſi.Nec etiam.
Vſurarius punitur excommunicationis pœna.3.
To.fol.27.col.1.in verſi.Punitur etiam.
Vſurarius circa teſtamenti factionem quid obſer
uare teneatur remiſſ.3.To.fo.27.co.1.in verſ.
Eſt & alia & col.2.in verſ.Eſt etiã in pœnam.
Vſurarius an cenſeatur vt ſimili pœna plecti de-
beat proxeneta & mediator ad vſuræ crimen
committendum.3.To.fo.361.col.2.in verſic.
Dubitatur tamen.
Vulnerans aliquem intra pacis edictum punitur
in amputatione manus.3.To.3.fol.257.col.2.
verſ.Item vulneratus.
Vulnerans aliquem lethaliter an ſtatim tanquam
delinquens accuſari poſsit ad pœnam mortis.
3.To.fol.260.col.1.in verſi.Sed dubitatur.
Vulneratus aut percutiẽs imaginem Chriſti Dei
paræque virginis Mariæ & ſanctorum qua pœ
na feriatur.3.To.fol.260.col.2.in verſi.Et quã
do quis.
Vulnerans aliquem cauſa eum ſpoliandi in itine-
re committit caſum confraternitatis,vulgo di-
cho dela hermãdad.3.To.f.389.c.1.gl.Hiriere.
Vxor relicta vſus fructuario omnium bonorum
mariti vſumfructum tantum habebit in quin-
to bonorum in quo proprietatem tantum po-
tuit habere ſecus in bonis vltra id, fol.81.col.
1.verſi.Quid autem.
Vxor an debeat habere medietatem lucri quod
maritus conſequutus fuit eo quod iure proxi-
mioris rem venditam retraxit.fol.165.col.1.in
verſic.Dubium.
Vxor an pro ſua dote poſsit petere maritum in
ſeruum.3.To.fol.345.colum.1.in verſi.Sed eſt
dubium.
Vxor in mariti ſucceſsione deficientibus aſcen-
dentibus & deſcendentibus ab inteſtato exclu
dit fiſcũ.3.To.f.371.co.2.in verſ.Et ſic cõſtat.
Vxor non amittit dotem propter adulterium
quando maritus habet concubinam.fol.21.col.
1.gl.Tus birnes,in verſic.Hinc eſt.
Vxor adultera non poteſt ſe tueri exceptione
adulterij contra virum intentata quo minus
adulterij pœnam ſubeat ibi in verſic.Si tamen
& in verſic.Quam intellige.
Vxor caſu quo bona mariti confiſcantur ob deli
ctum dotem & arras præoccupat.3.To.fo.213
col.1.gl.Sacado
Vxor iniuriarum actionem intentat etiam mari-
to inuito cum aliquis eum cucurbitam vocat.3.
To.fol.228.col.1.in verſ.Ex quibus & ibi vide
rationem,& col.2.in verſi.Igitur.
Vxoris appellatione an veniat ſponſa de futuro.
fol.4.col.1.in verſi.Quæro vtrum.
Vxores plures habere inſimul nulli licuit niſi di-
ſpenſatione diuina ex aliquo ſpeciali priuile-
gio.fol.18.col.1.in verſic.Præterea.

Z.

ZElotypus homo vt plurimum à cor-
nibus non euadit.3.Tomo.folio
395.colum.2.add.2.in verſi.Vnum
tamen.

F I N I S.

Digitized by Google

Prem. Legatoria Artistica
ACHILLE FIORE
Via Grande Archivio, 3 - Napoli

Digitized by Google

Digitized by Google